DİSK

TARİHİ

DARBE • DAVA • DAYANIŞMA

3. CİLT • 1980-1991

DİSK

DİSK TARİHİ

DARBE • DAVA • DAYANIŞMA

3. CİLT • 1980-1991

DİSKAR

Bu kitap Türkiye Devrimci İşçi Sendikaları Konfederasyonu Araştırma Merkezi (DİSK-AR) tarafından yayına hazırlanmıştır.

DİSK Tarihi

Darbe, Dava, Dayanışma

Cilt 3 • 1980 - 1991

DİSK Yayınları No: 89 • İstanbul

Eylül 2025

ISBN (Tk.): 978-625-95425-3-9
ISBN (Cilt 3): 978-625-95425-7-7

Editör: **Aziz Çelik**

Bu yayın para ile satılamaz.

Bu kitapta yer alan imzalı ve imzasız yazılar editörün ve yazarların sorumluluğunda olup DİSK açısından kurumsal görüş niteliği ve bağlayıcılık taşımaz.

Kitapta yer alan bilgi, belge ve diğer görsel malzemeler kaynak göstermek koşulu ile kullanılabilir.

Adres: Dikilitaş Mahallesi Eren Sokak No: 4 Beşiktaş/İSTANBUL

Tel: (0212) 291 00 05 - 06 • **Fax:** (0212) 240 42 09

E-posta: diskar@disk.org.tr | disk@disk.org.tr

Web: www.disk.org.tr

facebook & X: @diskarastirma | @diskinsesi

Tasarım: Can Kaya

Baskı: Mutlu Print Basın Ticaret Limited Şirketi - **Sertifika No:** 48627
Maltepe Mah. Davutpaşa Cad. Güven İş Merkezi C Blok No: 83/3 İç Kapı No: 264
Zeytinburnu/İstanbul

DİSK

TARİHİ

DARBE • DAVA • DAYANIŞMA

3. CİLT • 1980-1991

Editör

Aziz Çelik

Editör Yardımcıları

Zeynep Kandaz, Deniz Beyazbulut

Yayın Danışmanları

Ergün İşeri, Can Şafak

Katkıda Bulunan Yazarlar (3. Cilt)

Zeynep Kandaz, Yücel Top, Nuran Gülenç, Nejat Firuz(Kuhi), Necdet Okcan, Kıvanç Eliaçık, Halit Erdem, Faruk Pekin, Ergün İşeri, Deniz Beyazbulut, Ceyhun Güler, Can Şafak, Aziz Çelik

Düzelti

Zeynep Kandaz, Ergün İşeri, Deniz Beyazbulut

Tasarım

Can Kaya

Önsöz ve Teşekkür

Türkiye Devrimci İşçi Sendikaları Konfederasyonu (DİSK), kökleri Türkiye işçi sınıfının 1800'lü yıllara uzanan ve uzun soluklu mücadelesine dayanan bir emek örgütüdür. Gerek örgütsel tarihimiz gerekse Türkiye işçi sınıfının mücadele deneyimi ve birikimi DİSK'in bugününe ışık tutuyor. DİSK'in tarihi yüz binlerce işçinin, binlerce sendikal kadronun, gözünü budaktan sakınmayanların öyküsüdür. Bu tarih cesaret ve aklın gücüyle ilmek ilmek örüldü.

Türkiye işçi sınıfının 1960'lardan 2020'lere uzanan mücadelesinin her adımında DİSK var. DİSK sarı ve güdümlü sendikacılığa karşı işçi sınıfının umudu olarak gerçek sendikacılığın, mücadeleci sendikacılığın, sınıf sendikacılığının bayrağını yükseltti ve işçi sınıfının umudu oldu.

DİSK'in mücadele deneyiminin yeni kuşaklara aktarılmasının ve DİSK tarihinin bilinmesinin çok önemli olduğuna inanıyoruz. DİSK'in mücadele ve deneyim hafızasının devamlılığını çok önemsiyoruz. Bu nedenle DİSK tarihinin yazılması önerisini memnuniyetle karşıladık ve *DİSK Tarihi* kitabının hazırlanmasını kararlaştırdık.

DİSK Yönetim Kurulu olarak DİSK tarihinin birincil kaynaklara ve belgelere dayalı olarak nesnel biçimde yazılmasına büyük önem verdik. Elinizdeki çalışma *DİSK Tarihi* dizisinin 3. cildi olup DİSK Davası sürecine (1980–1991) özgülenmiştir. Bu cilt de 1 ve 2. ciltler gibi özerk ve nesnel bir editoryal çalışma ile hazırlanmıştır. DİSK'i var edenleri, DİSK Davası'nda yargılananları, büyük zorluklara katlananları saygıyla anıyor, Türkiye işçi sınıfının ve DİSK'in mücadele tarihini yansıtan bu çalışmanın yararlı olmasını diliyoruz.

Üç ciltten oluşan 2500 sayfa civarındaki *DİSK Tarihi* kitabı DİSK'in ilk 25 yılını (1967–1991) ele alıyor. Kolektif bir çabanın, çalışmanın ve emeğin ürünü olan bu kitabın arkasında başta editör, yazar, araştırmacı ve tasarımcı olarak büyük emek verenler olmak üzere, belge ve fotoğraf sağlayanlar, metni okuyup önerilerini iletenler, fotoğrafların ve belgelerin yeri ve zamanı için yardım edenler, yazım kuralları konusunda imdada yetişenler, belge tarayanlar, hazırlık toplantılarına katılıp önerilerde bulunanlar ile baskı ve dağıtım süreçlerine katkıda bulunanlar ile daha birçok konuda katkı sağlayanlardan oluşan geniş bir dayanışma ağı var. Onlar olmasaydı bu kitaplar olmazdı. Aşağıda *DİSK Tarihi* kitabının üç cildine katkı veren kişi ve kurumlar yer alıyor. Teşekkürler ve alkışlar size...

DİSK Yönetim Kurulu

TEŞEKKÜRLER SİZE...

Zeynep Kandaz
Zehra Ovat
Zafer Aydın
Yücel Top
Yıldırım Koç
Yavuz Yüceur
Yaşar Çalışkan
Üzeyir Ataman
USTE/IIHSH
Umar Karatepe
TÜSTAV
Tuğçe Yılmaz
Tuba Akekmekçi
Tonguç Çoban
Tom Etty
Tevfik Güneş
Tarih Vakfı
Şükran Soner
Süreyya Algül
Süleyman Çelebi
Sina Pamukçu (*)
Sevgim Denizaltı
Serpil Kayış
Serhat Salihoğlu
Selim Mahmutoğlu (*)
Sebahattin Gerçeker
Petrol-İş Arşivi
Olcay Büyüktaş
Oğuz Turgut
Nuran Gülenç
Nilay (Gülay) Çatak
Nejat Firuz(Kuhi)
Necdet Okcan
Muharrem Kılıç
Mete Sönmez
Memet Turhan
Meltem Azdemir
Meliha Kaplan
Melih Biçer
Mehmet Başkurt
Mehmet Atay
Mazlum Demir
Maden-İş Tarihi Çalışma Grubu
M. Hakan Koçak
M. Dilan Kıran
Kristal-İş Arşivi
Kıvanç Eliaçık
Kemal Özkan
İrfan Taşkın
İnan Dağdelen
Hasan Tahsin Benli
Halit Erdem
Hakan Kızıldere
Gültekin Gezici
Gülsev Toksöz
Gülay Toksöz
Gülay (Sevgi) Çatak
Filiz İğne
Feza Kürkçüoğlu
Feridun Gürgöz (*)
Faruk Pekin
Fahri Aral
Fahrettin Engin Erdoğan
Erhan Kaplan
Ergün İşeri
Erdoğan Köseoğlu (*)
Erdoğan Demir
Erden Akbulut
Ercüment Tahiroğlu
Ece Göktürk
Dinçer Doğu
Dilan Esen
Deniz Teztel (*)
Deniz Fırat
Deniz Beyazbulut
Cumhuriyet arşivi
Ceyhun Güler
Can Şafak
Can Kaya
Bülent Erdem
Bülent Coşkungür (*)
Bircan Yorulmaz
Bianet
Berdan Dere
Bahri Bayram Belen
Aziz Çelik
Azat Fırat Çimen
Aydın Engin (*)
Aydın Çetinbostanoğlu
Attila Aşut
Alpay Biber
Ahmet Makal
Ahmet Asena
Adnan Sel

DİSK Tarihi kitaplarının üç cildine katkıda bulunanlar. Liste (Z-A) sıralıdır.
(*) Aramızdan ayrılanlar. Saygıyla anıyoruz.

Unutulmasınlar diye...
Bu tarihi yaparken yaşamını yitirenlerin anısına...

Demir,
kömür
ve şeker
ve kırmızı bakır
ve mensucat
ve sevda ve zulüm ve hayat
ve bilcümle sanayi kollarının
ve gökyüzü
ve sahra
ve mavi okyanus
ve kederli nehir yollarının,
sürülmüş toprağın ve şehirlerin bahtı
bir şafak vakti değişmiş olur,
bir şafak vakti karanlığın kenarından
onlar ağır ellerini toprağa basıp
doğruldukları zaman.

En bilgin aynalara
en renkli şekilleri aksettiren onlardır.
Asırda onlar yendi, onlar yenildi.
Çok sözler edildi onlara dair
ve onlar için:
zincirlerinden başka kaybedecek şeyleri yoktur,
denildi.

Nâzım

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ VE TEŞEKKÜR 5

TEŞEKKÜRLER SİZE... 6

KISALTMALAR 23

SUNUŞ: DİSK DAVASI'NIN KİTABI 31

Yedinci Bölüm

24 OCAK, 12 EYLÜL VE SENDİKAL HAREKET 42

24 OCAK, 12 EYLÜL VE SENDİKAL HAREKET 45

12 Eylül'e Doğru Türkiye: Derinleşen Kriz ve 24 Ocak Kararları 46

24 Ocak ve 12 Eylül'ün Ortak Paydası: Sendikaların ve Emeğin Bastırılması 49

24 Ocak ve 12 Eylül Bir Bütündür 51

12 Eylül Öncesi Sermaye Neler İstedi? 53

12 Eylül Darbesi ile Ne Yapıldı? 54

Sendikal Faaliyetler Durduruldu 55

Sendikalara Darbe 56

Grevlere Darbe! 58

Toplu Pazarlık Hakkı Askıya Alındı 60

Yüksek Hakem Kurulu Toplu İş Sözleşmeleri ile Kazanılan Hakları Budadı 60

İkramiyelere Darbe 62

Kıdem Tazminatına Tavan ve İşten Çıkarma Yasağı 62

İşçi Çıkarmada Sıkıyönetim Komutanlıklarından İzin Alma Koşulu 64

12 Eylül'ün Sendikal Mevzuatı 64

1982 Anayasası: Sendikal Haklara Sermaye Taarruzu 64

TİSK'in Talepleri Anayasa Oldu! 66

Sendikalaşma Hakkına Yönelik Engeller 66

Sendika Kurmak Zorlaştırıldı 67
Sendikalara Siyaset Yasaklandı 67
İşverenlere de Toplu Sözleşme Hakkı Tanındı! 68
Lokavta Anayasal Statü, Grev Yasaklama 68
12 Eylül'ün Sendikal Yasaları: 2821 ve 2822 69
Sendika Kuruluşu ve Sendikal Faaliyet Zorlaştırıldı 70
Toplu Pazarlık ve Grev Haklarına Kapsamlı Engeller 70
12 Eylül'e Doğru Sendikal Hareket 73
12 Eylül'e Doğru Grevler ve İşçi Eylemleri 76
12 Eylül'e Türk-İş ve Hak-İş Desteği 78
Türk-İş'in 12 Eylül Desteği ve DİSK'e Karşı Tutumu 78
Hak-İş'ten Darbeye Destek 83
Faaliyetleri Durdurulan Sendikalara İlişkin Hatalı Değerlendirmeler 84
12 Eylül'ün Tahribatı 85
İç Savaş Örgütleyicisi Olarak Özel Harp Dairesi 87
Faaliyetleri Durdurulan Türk-İş Üyesi Sendikalar ve Kapatılan Bağımsız Sendikalar 88
Vehbi Koç'un Kenan Evren'e Mektubu 89

Sekizinci Bölüm

12 EYLÜL VE DİSK: DARBEDEN DAVAYA 92

12 EYLÜL VE DİSK: DARBEDEN DAVAYA 95
DİSK'in Faaliyetlerinin Durdurulması 95
DİSK'liler Darbeyi Nasıl Öğrendi? 97
İşverenler de Darbeyi Biliyordu 100
Teslim Olma Çağrısı, "Güvence" ve Gözaltılar 101
İşkenceler ve Ölümler 108
"Otağ-ı Hümayun" İşkenceleri 108
Ahmet Hilmi Feyzioğlu 109
Kenan Budak 110
Baştürk İşkenceyi Anlatıyor 113
İsvan'ın İşkence Tanıklığı 114
Fehmi Işıklar İşkenceyi Anlatıyor 114
Süleyman Çelebi İşkenceyi Anlatıyor 116
DİSK Soruşturması ve Fezlekesi 117
DİSK Soruşturması "Firarileri" 121
"Bir Daha Sendikacılık Yapmayacağım" Hukuksuzluğu 121
Tutuklamalar ve İtirazlar, Yeniden Tutuklamalar 123
İtirazlar ve Tahliyeler 125
"DİSK Neden Darbeye Karşı Direnemedi?" Sorusu 127

12 EYLÜL DARBESİ, DİSK'TE FARKLI YAKLAŞIMLAR VE MÜCADELE ÇİZGİLERİ 131
Darbeye Giden Yol 131
Uyarı Mektubu Üzerine Tartışmalar ve DİSK'in Tavrı 136
7. Genel Kurulda Darbe ve Mücadele Tartışmaları 139
İç Savaş ve Darbe Ortamının Yaratılması 145
Darbe ve İlk Adımlar 146
1) Teslim Ol Çağrısına Uymak 148
2) Gizlenmek veya Yurtdışına Çıkmak 151
3) Direnişi Örgütlemek 154
Sonuç Yerine 158
12 EYLÜL ASKERİ DARBESİ SONRASI DİSK ÜYELERİNİN DURUMU 159
Toplu Pazarlık Dönemi Yaklaşırken DİSK Üyeleri 160
"Türk-İş'te Birlik" Tezi 162
Maden-İş Yönetiminin Çağrısı (1983) 163
Türk-İş Değişebilir mi? 165
Metal İşçisi Yolunu Çiziyor 166
DİSK Geleneği ve Laspetkim-İş 171
Bankacılık Sektöründe Arayış ve BANKS 172
Son Söz 174

Dokuzuncu Bölüm

YARGILAMA SÜRECİ 176

DİSK DAVASI YARGILAMA SÜRECİ 179
Asrın Anti-Sendikal Davası 180
DİSK Davası'nın Açılması 182
İddianame 184
İdam İddianamesi 185
Eski TCK'nin 141-142 ve 146. Maddeleri 186
İddianamenin "Anatomisi": Petitio Principii 188
İddianame: DİSK'in Anatomisi 189
İddianamenin Niteliği ve Kapsamı: "Kül Halindeki Soruşturmanın" İlk Parçası 190
Suçlanan Demokratik Kitle Örgütleri ve İdamla Yargılanan Yöneticileri 192
141 ve 146'dan Suçlama 195
"Marksist-Leninist İhtilal Örgütü" Safsatası 196
"Manevi Cebir" Safsatası 197
Dava Belgelerinin Örgütsel-Kavramsal Analizi 200
Siyasal Partiler, Örgütler, Çevreler 200
Ülkeler ve Uluslararası Örgütler 201
Suçlayıcı Kavramlar 201

Yaygın Kavramlar 202
Suçlanan CHP'li Milletvekilleri ve Senatörler 204
Genişleyen Dava 208
DİSK Ana Davası Ek İddianamesi (1982) 208
Ek İddianamelerle Artan Sanık Sayısı 213
DİSK Ana Davası'nın Diğer Sanıkları 215
İdamı İstenen Ressam Orhan Taylan 216
Birleştirilen Davalar 216
DİSK Hakkında Diğer Davalar 218
Dava Süreci 220
Dava Başlarken Yaşanan Hukuksuzluklar 221
Duruşmalarda Savaş Hali ve Avukat Sayısına Sınırlama 221
Davanın İlk Günü 222
Davanın İlk Gününden İzlenimler 226
Davanın İkinci Günü: Avukat Sayısı ve "Tevkil" Tartışması 228
"DİSK Davasından Notlar", Nazlı Ilıcak 229
"O Fotoğrafın Hikayesi!" 235
"Boş Kalan Tribünler" 236
Duruşmanın Üçüncü Günü: Savunmaya Engelleme 236
Hasan Cemal: Orgeneral Saltık Düşük Katılımdan Memnundu 238
"DİSK Davasında", Oktay Akbal 240
Reddedilen Dilekçeler ve Okunması 16 Celse Süren İddianame 241
Davayı İzleyen Uluslararası Delegasyon 241
Davanın Hukukçuları 242
DİSK Davası'na Katkı Veren Avukatlar 243
Avukat Portreleri 245
"Orhan Apaydın", Uğur Mumcu 248
Aybar ve Nebioğlu Dostluğu, Av. Fikret İlkiz 253
DİSK Davası'nın Gazetecileri 255
Davanın Savcısı: Süleyman Takkeci 258
Nokta Dergisi'nin Takkeci Söyleşisi 258
Ahmet İsvan: "Söylediklerimi tahrif etti" 260
Faşizan Bir Savcının Portresi 265
Sorgular 266
Baştürk'ün Dilekçesi 267
Baştürk'ün Sorgusu 268
"DİSK Davasını İzlerken", Oktay Akbal 269
DİSK Yönetim Kurulu Üyesi Rıdvan Budak: İddianamedeki DİSK'i Tanımıyorum 270
Savcı Süleyman Takkeci'nin Ayrılması 272

Duruşmalar Metris'e Taşındı 272
Delillere İlişkin Tartışmalar 274
Cezaevi Koşulları 275
Baştürk: Siz Ancak Benim Ceketimi Asarsınız! 276
Baştürk: "Bizleri Yavaş Yavaş Öldürüyorlar" 277
Tek Tip Elbise Dayatması 278
Cezaevi ve Duruşma Anıları–Tanıklıkları 278
Ahmet İsvan'dan Cezaevi Anıları 279
Kazım Doğan: "Baştürk ve DİSK Yönetimi Büyük Dirayet Gösterdi" 280
Selahattin Sayın'ın Cezaevi Anıları 281
Fehmi Işıklar'ın Cezaevi Anıları 282
Faruk Pekin: Cezaevinde Psikolojik Ortam 283
Mete Sönmez'in Şarabı ve Sporu 285
Şükran Ketenci: Aileler Yalnız Kaldı 286
DİSK'lilere Yardım Eden Meçhul Askerler! 287
Tayfun Görgün: İfadeler İşkenceyle ve Gözlerimiz Bağlı Alınıyordu 288
Tahliyeler 289
Reddedilen Tahliye Talepleri 290
Dava Başlarken Yeni Tutuklamalar 291
Nihayet Tahliyeler Başladı 291
22 Ağustos 1984: Tutuklu Kalmadı 294
DİSK Davası Tutuksuz Devam Ediyor 295
Esas Hakkında Mütalaa (Görüş) 296
Değişen Suçlama: 146'dan 141'e 296
146'dan 141'e: İdamdan Ağır Hapis Cezası Talebine 297
EHM: "DİSK İllegal Bir Örgüttür" 297
EHM'de Ceza ve Beraat Talepleri 298
Söz Savunmanın 299
Sanık Sayısı: 1473 mü 1477 mi? 299
Abdullah Baştürk'ün Tereddütsüz Savunması 300
"TÜRK-İŞ-DİSK Uluslararası Dayanışma" 301
Fehmi Işıklar: Mahkemenizden Adalet Beklemiyorum! 303
"Demokrasi, Hukukun Üstünlüğü Demektir" 304
Diğer Savunmalar 306
Osman Özkan: "DİSK Savcısını Affetmeyeceğim" 308
Avukatların Ortak Savunması 308
Karar 310
Halit Çelenk: Zor Alım Kararı Keyfi 315
Eski Türk Ceza Kanunu'nun 141 ve 142. Maddeleri 316

''DİSK Mahkûm Oldu'', Ergun Göze 318
''Ağlama Duvarı'', Mümtaz Soysal 319
''DİSK Geçmiş Değildir; Gelecektir...'' İlhan Selçuk 320
DİSK VE BAĞLI SENDİKALAR DAVASI'NDA YARGILANAN SANIKLAR 321
12 EYLÜL, DİSK VE KADINLAR 331
Giriş 331
DİSK Kadın Politikası ile Tanışıyor 332
DİSK'te Kadın Çalışması 332
Gözaltılar, Soruşturma ve Fezleke 333
Beraatı İstenen Kadın Sanıklar 336
Ceza İstenen Kadın Sanıklar 337
DİSK Davası'ndaki Sinemacılar 339
Kadın Çalışmaları İddianamelerde 340
12 Eylül Sonrası DİSK'li Kadınların Deneyimleri 341
Değerlendirme 349

Onuncu Bölüm

KARARDAN BERAATA 350

KARARDAN BERAATA 353
Kararın Ardından 354
Karara İtiraz 354
Kararın Yankıları 354
Türkiye'de Tepkiler 354
''Yılın Olayı, DİSK Kararıdır'', Oktay Akbal 357
Avrupa Kurumlarından Tepkiler 358
Uluslararası Sendikal Hareketten Tepkiler 358
DİSK Davası ILO Konferansı'nda 361
''DİSK Haksız Bir Bedel Ödedi'', Uluslararası Af Örgütü 361
Çalışma Bakanlarının Tutumu 362
Baştürk'ten 20. Yıl Değerlendirmesi 363
Çalışma Bakanı Taşçıoğlu: ''Kafası Kopasıca Sendikalar'' 368
DİSK Davası Üzerine 369
DİSK Davası ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi 371
Aykut'a Tepki 374
İdamla Yargılananlar Meclis'te 374
DİSK: Referandumda ''Evet'' 374
SHP ve HEP'te Siyaset 375
1987 Referandumu Dönüm Noktası 375

DİSK'in Sendikal Faaliyetleri 379
Baştürk'ün Uluslararası Temasları 379
DİSK'in 20. Yılı 380
1 Mayıslar 381
DİSK Organ Toplantıları ve İrtibat Bürosu 383
Ve Beraat... 386
Çelebi'nin Anılarından: İnatçı ve İnançlı Bir Grup İnsanın Yolculuğu 387
141 ve 142 Kalktı: Davanın Yasal Temeli Çöktü 390
Beraat Kararı 392
"11 Yılın Ayıbı", Şükran Ketenci 394
"Kaldığı Yerden Devam", Av. Fikret İlkiz 395
DİSK'in Malvarlığını Gasp Girişimi 396
"DİSK Kararının Hukuksal Sonuçları", Av. Ergin Türsoy 396
DİSK Aidatlarına Göz Dikilmesi 401
"DİSK'in Malları", Uğur Mumcu 402
DİSK'in Malvarlığının İadesine İlişkin Anayasa Mahkemesi Kararı 404
Genel-İş Binasına El Konulması 407
DİSK'te Kayyım Dönemi 408
Kayyım Kanunu 408
Faaliyetleri Durdurulan Sendikalara Kayyım Atanması 409
DİSK Kayyımı Abdullah Polat Gözübüyük 412
"500 Bin İşçinin Hakları", Oktay Akbal 413
Kayyım Faaliyetleri 414
"Kayyım", Şükran Ketenci 415
DİSK'e Bağlı Sendikalara Ait Araçlar Açık Artırma ile Satıldı 417
Kayyımdan Teslim Alınan DİSK Arşivi ve TÜSTAV 419
DİSK Yeniden 421
Baştürk'ün Ani Ölümü 422
DİSK Yoluna Devam Ediyor! 425
"Yaşasın DİSK...", Uğur Mumcu 426
DİSK DAVASI 427
12 Eylül Askeri Darbesinin Birinci ve Temel Hedefi DİSK Oldu 427
DİSK'li Sendikacılar İşkence Gördü, Hukukdışı, Yasadışı Biçimde Tutuklandı 428
52 DİSK Yöneticisinin İdamı İstendi 429
DİSK Davası Siyasi Bir Davadır 430
DİSK Davası'nda Yargılanan Temel Hak ve Özgürlüklerdir 432
Ve Karar 435
DİSK ve Bağlı Sendikaların Malvarlığı 436
DİSK Davası ve Uluslararası Dayanışma 437

Ne Dediler? 438
Şükran Soner (Ketenci) 438
Sadun Aren 438

1980'LERDE EMEK HAREKETİ: DİPTEN GELEN DALGA 439
1980'lerin Grevleri: Zor Ama Mümkün! 439
1989 Bahar Eylemleri 442
Bahar Eylemleri'ne Giden Süreç 443
Eylemlerin Yaygınlığı 444
Eylem Türleri 446
Bahar Eylemlerinin Özellikleri 446
Eylemlerin Etkileri 448

On Birinci Bölüm

DİSK DAVASI'NA KARŞI ULUSLARARASI DAYANIŞMA 450

DİSK DAVASI VE ULUSLARARASI DAYANIŞMA 453
Giriş 453
Yurtdışındaki DİSK'liler ve DİSK'in Yurtdışında Temsili 455
Yurtdışına Çıkan DİSK'liler 456
Paris'teki Dayanışma Komitesi 458
DİSK'in Yurtdışında Resmi Temsili 459
Koordinasyon ve Ortak Çalışmalar 463
DİSK'in Temsili ve Görevlendirme Yazısı 464

DARBE, DAYANIŞMA VE DİRENİŞ:
1980 DÖNEMİ AVRUPA SENDİKAL HAREKETİ VE DİSK İLİŞKİLERİ 465
Giriş 465
Darbe Sonrası Uluslararası Sendikalarla Türkiye Arasındaki İlk Temaslar, İlk Tepkiler 466
Temsil Sorunu 470
DİSK ile Dayanışma Ağının Örülmesi 471
Finansal Destekler 472
Hukuki Destekler 474
Diğer Destekler 477
Avrupa Kurumlarına Durumun İletilmesi 481
Sonuç 483

YÜCEL TOP ANLATIYOR: ULUSLARARASI DAYANIŞMA NASIL ÖRÜLDÜ? 485
Yurtdışına Çıktıktan Sonra DİSK Davası ile İlgili Neler Yaptınız? 485
DİSK Avrupa Temsilcisi Olarak Atanmanız Nasıl Gerçekleşti? 487
Temsilci Olduktan Sonra Neler Yaptınız? 487
Yardımlar Nasıl Yapılıyordu? 488
Para Nereden Çıkıyordu, Aracı Var mıydı, Yardım Alan Kaç Aile Vardı? 489

Çalışmalar Yardım Paraları ile Sınırlı mıydı? 489
Yücel Top: DİSK Yurtdışı Temsilcisi Olarak Yaptığım Çalışmalar 491

12 EYLÜL SONRASI AVRUPA'DAKİ ÇALIŞMALARIMIZ VE SENDİKAL POLİTİKAMIZ ÜSTÜNE 493
Yurtdışına Çıkış 493
Görev Bölümü 494
Paris'teki DİSK Dayanışma Komitesi 495
DİSK'in Yurtdışında Temsili Sorunu 495
Sendikal Politikamız 497

DİSK DAVASI VE DÜNYA SENDİKALAR FEDERASYONU'NUN DAYANIŞMASI 499

ULUSLARARASI DAYANIŞMA HAKKINDA TARTIŞMALAR 505
Alpaslan Işıklı'nın Bazı Yanılgıları 505
"DİSK Sendikal Tercihini Batı Avrupa Sendikacılığı Olarak Yapmıştır" 513

DARBE DÖNEMİNDE TÜRKİYE–ILO İLİŞKİLERİ VE DİSK 525
12 Eylül'den Önce Türkiye–ILO İlişkileri 525
1980–1985 Döneminde Türkiye Krizi ve Reform Söylemleri 526
1981 Uluslararası Çalışma Konferansı (ILC) 526
1982 Uluslararası Çalışma Konferansı (ILC) 528
1983 Uluslararası Çalışma Konferansı (ILC) 529
1984 Uluslararası Çalışma Konferansı (ILC) 530
1985 Uluslararası Çalışma Konferansı (ILC) 531
Uluslararası Dayanışma ve DİSK Davası 533
1986 Uluslararası Çalışma Konferansı (ILC) 533
1987 Uluslararası Çalışma Konferansı (ILC) 534
1988 Uluslararası Çalışma Konferansı (ILC) 536
1989 Uluslararası Çalışma Konferansı (ILC) 537
Yeni Söylemler, Yeni Engeller 539
1990 Uluslararası Çalışma Konferansı (ILC) 539
1991 Uluslararası Çalışma Konferansı (ILC) 541
DİSK Yeniden 542
Askeri Rejime Karşı Uluslararası Mahkeme 543

DİSK DAVASI GÜNCESİ 545

DİSK DAVASI'NDA SORGULAR 665

DİSK DAVASI'NDA SORGULAR 667
DİSK Genel Başkanı Abdullah Baştürk'ün Sorgusu 667
Demokratik Sosyalist Dünya Görüşüne Sahibim 668
DİSK'in Görüşü Anayasa Çerçevesinde Demokrasinin Uygulanmasıdır 668
DİSK Demokratik Sınıf ve Kitle Örgütüdür 669

DİSK'e Hayat Veren İşçi Tabanıdır 670
DİSK'in Devrimcilik Anlayışı Anayasa'nın Eksiksiz Uygulanmasıdır 671
DİSK'in Bağımsızlık Anlayışı 672
DİSK'in Sosyalist Düzen Anlayışı 673
1 Mayısları Kutlamak Yasal Haktır 674
Demokratik Platform 675
''UDC'' ve ''Cephe Kararları'' 676
Sıkıyönetim Uygulaması İşverenlerin Yararınadır 677
Yazdığımız Tarihlerde Suç Olmamış Deyimler Üzerinde Duruluyor 678
DİSK'in Kitlesel Eylemleri 679
DİSK'in Barış Anlayışı ''Yurtta Sulh Cihanda Sulh'' Anlayışına Dayanır 683
Mahkeme Steno ve Bant Kullanılma Talebini Reddetti 684
Sömürüsüz ve Baskısız Düzeni İstemek Anayasa'yı Savunmaktır 685
DİSK'in Eğitim Çalışmaları 686
Baştürk: Sermaye Sınıfı İşçi Sınıfını Etkisizleştirmeye Çalışmaktadır 690
Uluslararası İlişkiler 693
Barış Derneği 694
''İşkence Altında Alınan Polis İfademi Reddediyorum'' 694
Fehmi Işıklar'ın Sorgusu 696
DİSK ile Demokrasi Etle Tırnak Gibidir 696
DİSK Ekonomik, Siyasal ve Toplumsal Düzeyde Demokrasiyi Savundu 697
DİSK'in TÜSİAD ve TİSK Kadar Söz Hakkı Vardır 699
DİSK için İleri Sürülen Suçlamalar Haksızdır ve Bizimle İlgili Değildir 700
Demokratik Platform, Güç ve Eylem Birliğini Sağlamayı Amaçladı 700
DİSK'in Hiçbir Yazışması Gizlenmedi 701
Savcının Işıklar'a Müdahalesi 701
DİSK Bağımsızlığı, Demokrasiyi ve Sosyalizmi Savundu 702
Avukat Rasim Öz Duruşmadan Çıkarıldı 703
15-16 Haziran Direnişi'nin Sebebi DİSK Değildir 703
İşçiye Sömürüyü Anlatırız 704
Çağımızın Ayıplarına ''Bana Ne'' Demediğimiz İçin Yargılanıyoruz 704
Diğer Sanıkların Sorgularından Bölümler 705
DİSK Genel Başkan Vekili: Ali Rıza Güven 705
DİSK Yürütme Kurulu Üyesi: Kemal Nebioğlu 708
DİSK Yürütme Kurulu Üyesi: Mukbil Zırtıloğlu 711
DİSK Yürütme Kurulu Üyesi: Süleyman Çelebi 713
DİSK Araştırma Enstitüsü Müdürü Prof. Sadun Aren: DİSK Bir Suç Örgütü Değildir 713

DAVAYA GENEL BAKIŞ 715

DAVAYA GENEL BAKIŞ, BAŞTÜRK'ÜN SAVUNMASI VE SIKIYÖNETİM MAHKEMESİ KARARI (GENİŞ ÖZET) 717

DİSK İddianamesi 718

DİSK Genel Başkanı Abdullah Baştürk'ün Savunması (Geniş Özet) 719

Savunmamdır 719

1-Bu Dava Hukukdışı Bir Davadır 721

2-Bu Dava Siyasi Bir Davadır 724

3-Sendika Özgürlüğü Demokrasinin Temel Koşullarından Biridir 724

4-1961 Anayasasındaki ve Yasalardaki Haklarımızı Kullanmış Olmaktan Ötürü Suçlanıyoruz 725

5-Savunmamın Özeti Olarak: DİSK, Anayasa ve Yasalara Göre Faaliyet Göstermiş Bağımsız ve Demokratik Bir Sendikal Kuruluştur 727

6-DİSK Davası'nın Hazırlığında Hukuki Olan Hiçbir Şey Yoktur. Sendikacılara İşkence Yapılmıştır 729

11-Sendikacılık ve Siyaset İlişkisi 732

70. Son Söz 734

Sıkıyönetim Mahkemesi Kararı (Geniş Özet) 736

35 Ciltlik Gerekçeli Karar 736

Davaya Genel Bakış 736

Bölüm-1: Dava Hakkında Genel Bilgi 736

Ek Davalar 737

Bölüm-5: DİSK ve DİSK'e Bağlı (28) Sendikanın İdeolojik Yapıları ve Yasal Konumları 737

Bölüm: 7 Davanın Bütününe Yönelik İstem ve İddiaların Hukuki Tahlili 739

F-İşkence Yapıldığına ve Bu Konudaki Dilekçelerin Yokedildiğine Dair İddialar 739

J- Savunma Hakkının Kısıtlandığına İlişkin İddialar 740

Bölüm: 9 DİSK ve DİSK'e Bağlı (28) Sendikanın Kapatılmalarına İlişkin Açıklama: 742

Bölüm 10: Genel Değerlendirme ve Sonuç 743

Kitap No: 3-A 745

Kitap NO: 3-B 748

Kitap NO: 3-C 748

D) 25 Haziran-2 Temmuz 1980 Tarihli 7. Genel Kurul İle Başlayan Dönem 749

Bölüm: 4 DİSK Araştırma Enstitüsü 750

Bölüm: 5 Genel Açıdan Yasal Değerlendirme 750

Kitap NO: 3-D 753

KENAN EVREN'İN ANILARINDA DİSK DAVASI 755

KENAN EVREN'İN ANILARINDA DİSK DAVASI 757

Kenan Evren'in Darbe Öncesinde DİSK Hakkındaki Görüşleri 757

Mustafa Üstündağ ile DİSK'in Genel Grev Kararı Nedeniyle Görüşme (5 Şubat 1980) 757

3'üncü Sıkıyönetim Koordinasyon Toplantısı (17 Şubat 1980) 758
Emniyet Genel Müdürünün Söyledikleri 759
Üruğ: DİSK Başkalarının Kontrolündedir 759
Nevzat Bölügiray'ın Değerlendirmeleri 760
Cumhuriyet Halk Partisi Milletvekili Emekli Oramiral Kemal Kayacan ile Görüşme (18 Şubat 1980) 760
4'üncü Sıkıyönetim Koordinasyon Toplantısı (17 Mart 1980) 760
Emekli Oramiral ve CHP Milletvekili Kemal Kayacan ile Yeniden Görüşme (24 Nisan 1980) 761
Evren'in Darbe Sonrasında DİSK Hakkında Görüşleri 761
DİSK'in Faaliyetlerini Neden Durdurduk? (12 Eylül 1980) 761
İşten Çıkarma Yasağı 761
DİSK Davası İçin Mahkemelere Sitem 762
DİSK Tutuklamaları (26 Aralık 1980) 762
DİSK Davası Hakkında Avrupa'dan Gelen Sorular (13 Şubat 1981) 762
DİSK Yöneticilerine İşkence Üstüne (4 Mart 1981) 762
Evren'in İzmir'deki Ege Ordu Komutanlığı'nın Plan Tatbikatı Sırasındaki Konuşması (29 Mart 1981) 763
DİSK'e İdam İstemli Dava Açılması Üstüne (25 Haziran 1981) 763
12 Eylül 1981 (1. Yıldönümü) 763
Avrupa Konseyi Heyeti ile Görüşme (12 Ocak 1982) 764
Avrupa Konseyi Hukuk ve Siyasi Komisyonu Üyelerinin Temasları Üzerine (13 Ocak 1982) 764
Avrupa Parlamentosu Üyelerinden Von Hassel ile Görüşme (26 Ocak 1982) 764
Avrupa Ekonomik Topluluğu (AET) Bakanlar Konseyi Dönem Başkanı ve Belçika Dışişleri Bakanı Leo Tindemans ile Görüşme (19 Mart 1982) 765
Bursa Konuşmasından (3 Nisan 1982) 766
ABD Dışişleri Bakanı Haig ile Görüşme (14 Mayıs 1982) 766
Bakanlar Kuruluna Direktiflerim (6 Aralık 1982) 766
F. Almanya Dışişleri Bakanı Genscher'le Görüşme (7 Mart 1984) 766
DİSK'in Kapatılması Üstüne (24 Aralık 1986) 767

EK – 1

Askeri Yargıtay Kararı 769

EK – 2

DİSK Davası Fihristi 781

KAYNAKLAR 875

TABLO VE GRAFİKLER

YEDİNCİ BÖLÜM

Tablo 1: 12 Eylül'de Yasaklanan Grevlerin Konfederasyonlara Göre Dağılımı (1980) 59
Tablo 2: YHK Tarafından Sonuçlandırılan Toplu Sözleşmeler (1981–1983) 61
Tablo 3: TİSK'in Talepleri ve Sonuç 66
Tablo 4: Greve Katılan İşçi ve Grevde Geçen İşgünü Sayısı (1975–1980) 77
Tablo 5: 1975–1980 Arasında Fiili Eylemlere ve Direnişlere Katılan İşçi Sayısı 78

SEKİZİNCİ BÖLÜM

Tablo 1: DİSK Yöneticilerinin Görevlerine Göre Gözaltı Süreleri (Gün) 105
Tablo 2: Fezlekeye Göre DİSK ve Üye Sendikalar Soruşturması Kapsamı 120

DOKUZUNCU BÖLÜM

Tablo 1: Özetle DİSK Davası 182
Tablo 2: İdamı İstenen 52 DİSK Yöneticisi 188
Tablo 3: Demokratik Platform Toplantısı Katılımcıları 194
Tablo 4: Dava Belgelerinde Adı Geçen Örgütler ve Kavramlar 202
Tablo 5: DİSK'e Destek Vermekle Suçlanan CHP Milletvekilleri ve Senatörleri 207
Tablo 6: Ek İddianame ile Haklarında Dava Açılan 19 Kişi 210
Tablo 7: Firari Olan ve Soruşturmaya Devam Kararı Verilen DİSK'liler 211
Tablo 8: DİSK Davası'nda Firari ve Soruşturmaya Devam Kararı Verilen Çeşitli Dernek Yöneticileri 212
Tablo 9: DİSK Ana Davası'nda Ek İddianamelerle İdamı İstenen DİSK Yöneticileri 214
Tablo 10: DİSK Ana Davası'nda İdamla Yargılanan Demokratik Kitle Örgütü Yöneticileri 215
Tablo 11: DİSK Ana Davası'nda Ağır Hapis Cezası İstenen Sanıklar 215
Tablo 12: DİSK Davası'na Katkı Veren Avukatlar (Alfabetik) 244
Tablo 13: Sendikalara Göre Gözaltılar, Hapiste Geçen Süreler ve Cezalar 314
Grafik 1: DİSK ve Bağlı Sendikalar Davası Sanıklarının Cinsiyetlerine Göre Dağılımı 322
Grafik 2: DİSK ve Bağlı Sendikalar Davası Sanıklarının Yaş Dağılımı 323
Tablo 14: DİSK ve Bağlı Sendikalar Davası Sanıklarının Doğum İli ve İkamet Ettikleri Yere Göre Dağılımı 324
Tablo 15: DİSK ve Bağlı Sendikalar Davası Sanıklarının Sendikalara Göre Dağılımı 325
Grafik 3: DİSK Davası Sanıklarının Sendikal Görevleri 326
Grafik 4: Kadın Sanıkların Sendikal Görevleri 327
Tablo 16: Sanıkların Sendikal Görevlerine Göre Verilen Kararların Dağılımı 327
Tablo 1: DİSK Soruşturması Fezlekesinde Yer Alan Kadınlar (Aralık 1980) 334
Tablo 2: DİSK ve Bağlı Sendikalar Davasında Yargılanan (Sanık) Kadınların Listesi 336

ONUNCU BÖLÜM

Tablo 1: 6 Eylül 1987 Referandumu Sonuçları 375
Tablo 2: DİSK'in ve Üye Sendikaların Malvarlıkları (Şubat 1991) (ABD Doları) 400
Tablo 3: DİSK Kayyım Listesi (1981–1992) 414

1980'LERDE EMEK HAREKETİ: DİPTEN GELEN DALGA

Tablo 1: Greve Katılan İşçi Sayısı (1984–1990) 441
Tablo 2: Grevde Geçen İşgünü (1984–1990) 441
Tablo 3: Dönemlere Göre Grev Eğilimi (Yıllık Ortalama) 442
Tablo 4: 1989 Bahar Eylemleri ve Direnişlerine Tahmini Katılım 444
Tablo 5: Bahar Eylemlerine Katılan İşyerleri ve Sendikalardan Bazıları 445
Tablo 6: 1989 Bahar Eylemlerinde Yaygın Olarak Kullanılan Direniş Biçimleri 446

ON BİRİNCİ BÖLÜM

Tablo 1: DİSK ve Üye Sendikaların Yurtdışına Çıkan Yönetici ve Uzmanları (Alfabetik) 457

EK 2 – DİSK DAVASI FİHRİSTİ

Tablo 1: DİSK ve Bağlı Sendikalar Soruşturması ve Davasında Adı Geçenler (Alfabetik Anahtar Liste) 783
Tablo 2: DİSK Davası Sanık Listesi 802
Tablo 3: DİSK Davası Şüpheli ve Firarileri 845
Tablo 4: DİSK Davası'nda Hakkında Kovuşturmaya Yer Olmadığına Karar Verilenler Listesi 874

KISALTMALAR

AAFLI	Asya-Amerika Hür Çalışma Enstitüsü
AB	Avrupa Birliği
AET	Avrupa Ekonomik Topluluğu
AFL-CIO	Amerikan Emek Federasyonu-Sanayi Örgütleri Kongresi
AIJD	Uluslararası Demokrat Hukukçular Derneği
AKD	Ankara Kadınlar Derneği
ANAP	Anavatan Partisi
AÖS	Atatürk Öğrenci Sitesi
AP	Adalet Partisi
ASİS	Ağaç Eşya İşçileri Sendikası
Aster-İş	Askeri Tersane ve Askeri İşyerleri İşçileri Sendikası
Av.	Avukat
AYM	Anayasa Mahkemesi
Bank-İş	Türkiye Banka Sigorta Büro İşçileri Sendikası
Bank-Sen	Türkiye Devrimci Banka ve Sigorta İşçileri Sendikası
BANKS	Banka ve Sigorta İşçileri Sendikası
Bar-Der-İş	Türkiye Kundura Sanayii Deri ve Deriden Yapılan Her Türlü Eşya (Saraciye) ve Debagat İşleri Kürkçülük Tutkal Sanayii ve Bağırsak İşleri İşçileri Yapımı Sendikası
Barış Derneği	Türkiye Barış Derneği
Basın-İş (DİSK)	Türkiye Basın Sanayii İşçileri Sendikası
Basın-İş (Türk-İş)	Türkiye Basın Yayın Grafiker ve Ambalaj Sanayii İşçileri Sendikası
BASİSEN	Banka-Sigorta İşçileri Sendikası
BASS	Banka ve Sigorta İşçileri Sendikası
Baysen	Bayındırlık İşçileri Sendikası
BBC	British Broadcasting Corporation (Britanya Yayın Kuruluşu)
Belediye-İş	Türkiye Belediyeler ve Genel Hizmetler İşçileri Sendikası
Birleşik Maden-İş	Metal Madeni Eşya ve Makine Sanayii İşçileri Sendikası

BM	Birleşmiş Milletler
CCOO	İşçi Komisyonları (İspanya)
CFDT	Fransız Demokratik İşçi Konfederasyonu
CGIL	İtalyan Genel İşçi Sendikaları Konfederasyonu
CGP	Cumhuriyetçi Güven Partisi
CGT	Fransız Genel Emek Konfederasyonu (Fransa)
CGT	Genel Emek Konfederasyonu (Lüksemburg)
CHP	Cumhuriyet Halk Partisi
CSIL	İtalya Sendikalar Konfederasyonu
Çağdaş Maden-İş	Türkiye Çağdaş Maden İşçileri Sendikası
Çelik-İş	Çelik Sanayii İşçileri Sendikası
ÇHD	Çağdaş Hukukçular Derneği
Demiryol-İş	Türkiye Demiryolu İşçileri Sendikası
Deri-İş	Türkiye Deri Sanayii İşçileri Sendikası
Dev Maden-Sen	Türkiye Devrimci Maden Arama ve İşletme İşçileri Sendikası
Dev Sağlık-İş	Devrimci Sağlık İşçileri Sendikası
Dev Yapı-İş	Türkiye Devrimci Yapı İşçileri Sendikası
Dev-Genç	Devrimci Gençlik (Türkiye Devrimci Gençlik Federasyonu-DGDF)
Dev-Gör	Devrimci Demokratik Gençlik Örgütü
Dev-Sol	Devrimci Sol
Dev-Yol	Devrimci Yol
Devrimci Bank-Sen	Devrimci Banka Büro Eğitim ve Sigorta İşçileri Sendikası (Bank-İş)
Devrimci Demir-İş	Demir Çelik Alüminyum Maden Madeni Eşya ve Makine Sanayii İşçileri Sendikası
Devrimci Maden-İş	Devrimci Maden Madeni Eşya ve Makine Sanayii İşçileri Sendikası (Çağdaş Metal-İş)
Devrimci Metal-İş	Devrimci Metal İşçileri Sendikası
Devrimci Toprak-İş	Türkiye Devrimci Toprak Su Üretme Veteriner Balıkçılık Süngercilik Tarım ve Orman İşçileri Sendikası
DGB	Alman Sendikalar Konfederasyonu
DGF	Devrimci Gençlik Federasyonu
DGM	Devlet Güvenlik Mahkemeleri
DHKD	Devrimci Halk Kültür Derneği
DEK	Dünya Emek Konfederasyonu (WCL)
DİK (DEK)	Dünya Emek Konfederasyonu
DİSK	Türkiye Devrimci İşçi Sendikaları Konfederasyonu
DİSK-AR	Türkiye Devrimci İşçi Sendikaları Konfederasyonu Araştırma Merkezi/Enstitüsü
DKD	Devrimci Kadınlar Derneği

Doç.	Doçent
Dok Gemi-İş	Türkiye Liman Dok ve Gemi Sanayii İşçileri Sendikası
DP	Demokrat Parti
DPT	Devlet Planlama Teşkilatı
Dr.	Doktor
DSDF	Demokratik Sol Dernekler Federasyonu
DSF	Dünya Sendikalar Federasyonu (WFTU)
DSİ	Devlet Su İşleri
DSP	Demokratik Sol Parti
DYP	Doğru Yol Partisi
E.	Esas
EHM	Esas Hakkında Mütalaa
EMAŞ	Emek Matbaacılık A.Ş.
Enerji-İş	Enerji İşçileri Sendikası
ETUC	Avrupa Sendikalar Konfederasyonu (ASK)
FIET	Uluslararası Ticaret Büro Teknik Hizmet Sendikaları Federasyonu
Fındık-İş	Türkiye Fındık Tarım Satış Kooperatifleri ve Birliği ile Tüm Kooperatif İşçileri Sendikası
FISE	Eğitim Emekçileri Uluslararası Sendikal Federasyonu
FNV	Hollanda Sendikalar Konfederasyonu
FTF	Danimarka Uzmanlar Federasyonu
GEB	Genç Emekçiler Birliği
Genç-Güç	Devrimci Genç Güçler Birliği
Genç-Öncü	İşçi-Köylü-Öğrenci-Genç Öncüler Derneği
Genel-İş	Türkiye Genel Hizmetler İşçileri Sendikası
GGCL	Yunanistan Genel İşçi Sendikaları Konfederasyonu
Gıda-İş	Türkiye Gıda Sanayii İşçileri Sendikası
GK	Genelkurmay
GSD	Görsel Sanatçılar Derneği
GUF	Küresel Sendika Federasyonları
GWU	Malta Genel İşçi Sendikası
GYK	Genel Yönetim Kurulu
Hak-İş	Hak İşçi Sendikaları Konfederasyonu
Harb-İş	Harb Sanayii ve Yardımcı İşkolları İşçileri Sendikası
Hava-İş	Türkiye Sivil Havacılık Sendikası
HEP	Halkın Emek Partisi
HP	Halkçı Parti
Hürcam-İş	Türkiye Çimento Sanayii Toprak Mamulleri ve Her Türlü Cam Sanayii İşçileri Sendikası
ICATU	Uluslararası Arap Sendikaları Konfederasyonu

ICEF	Uluslararası Kimya, Enerji ve Genel İşler Sendikaları Federasyonu
ICFTU	Uluslararası Hür/Özgür İşçi Sendikaları Konfederasyonu (UHSK)
ICTU	İrlanda Sendikalar Kongresi
IFFTU	Uluslararası Özgür Öğretmen Sendikaları Federasyonu
IGF	Uluslararası Basım İşçileri Federasyonu
ILC	Uluslararası Çalışma Konferansı
ILO	Uluslararası Çalışma Örgütü (UÇÖ)
IMF	Uluslararası Para Fonu
ITS	Uluslararası Meslek Sekreterlikleri
İETT	İstanbul Elektrik Tramvay ve Tünel İşletmeleri
İGD	İlerici Gençler Derneği
İKD	İlerici Kadınlar Derneği
İlerici Deri-İş	Türkiye Deri Sanayii İşçileri Sendikası
İlerici Maden-İş	Türkiye Maden Madeni Eşya ve Makine Sanayii İşçileri Sendikası
İlerici Yapı-İş	İlerici Yapı Yol ve Onarım İşçileri Sendikası
İM-DER	İş Müfettişleri Derneği
İplik-İş	Türkiye Tekstil Dokuma ve Benzeri İşçileri Sendikası
İTÜ	İstanbul Teknik Üniversitesi
K.	Karar
Kamu-İş	Kamu İşletmeleri İşveren Sendikası
Keramik-İş	Türkiye Porselen Çimento Tuğla ve Toprak Sanayii İşçileri Sendikası
Kimsan-İş	Azot Atom Petrol ve Kimya İşçileri Sendikası (Yeni Kimya-İş)
KİT	Kamu İktisadi Teşekkülleri
KKK	Kamu Koordinasyon Kurulu
Kristal-İş	Türkiye Şişe Cam ve Kristal Sanayii İşçileri Sendikası
KYO	Kovuşturmaya Yer Olmadığı (kararı)
Laspetkim-İş	Lastik Petrol ve Kimya İşçileri Sendikası
Lastik-İş	Türkiye Petrol Kimya ve Lastik Sanayii İşçileri Sendikası
Likat-İş	Türkiye Liman Tahmil Tahliye İşçileri Sendikası (Liman-İş)
Limter-İş	Liman Tersane Gemi Yapım Onarım İşçileri Sendikası
LO (Danimarka)	Danimarka İşçi Sendikaları Konfederasyonu
LO (İsveç)	İsveç İşçi Sendikaları Konfederasyonu
LO (Norveç)	Norveç İşçi Sendikaları Konfederasyonu
Maden-İş	Türkiye Maden Madeni Eşya ve Makine Sanayii İşçileri Sendikası (T. Maden-İş, Türkiye Maden-İş)
MC	Milliyetçi Cephe
MDP	Milliyetçi Demokrasi Partisi

MESS	Madeni Eşya Sanayicileri Sendikası
MGK	Milli Güvenlik Konseyi
MHP	Milliyetçi Hareket Partisi
MİSK	Milliyetçi İşçi Sendikaları Konfederasyonu
MİT	Milli İstihbarat Teşkilatı
ML	Marksist-Leninist
MSP	Milli Selamet Partisi
MTA	Maden Tetkik ve Arama
MYK	Merkez Yönetim Kurulu
Nakliyat-İş	Türkiye Devrimci Deniz ve Kara Nakliyat İşçileri Sendikası
NATO	Kuzey Atlantik Antlaşması Örgütü
No.	Numara/Numaralı
ODTÜ	Ortadoğu Teknik Üniversitesi
OLEYİS	Türkiye Otel Lokanta ve Eğlence Yerleri İşçileri Sendikası
Otomobil-İş	Türkiye Otomotiv İmal ve Montaj Demir-Çelik Makina ve Metalden Mamul Eşya Sanayii İşçileri Sendikası
OYAK	Ordu Yardımlaşma Kurumu
ÖGB	Avusturya Sendikalar Birliği
Pat-Sat-İş	İstanbul Gıda ve İhtiyaç Maddeleri Satış İşçileri Sendikası
Petkim-İş	Türkiye Petrol ve Lastik Sanayii İşçileri Sendikası
Petrol-İş	Türkiye Petrol ve Enerji İşçileri Sendikası
PİM	Pahalılık ve İşsizlikle Mücadele Derneği
Prof.	Profesör
PSI	Kamu Hizmetleri Enternasyonali
PTT	Posta ve Telgraf Teşkilatı
Sağlık-İş	Türkiye Sağlık İşçileri Sendikası
SEK	Kıbrıs Sendikalar Konfederasyonu
SGB	Sosyalist Gençler Birliği
SHP	Sosyaldemokrat Halkçı Parti
Sine-Sen	Türkiye Sinema Emekçileri Sendikası
Sosyal-İş	Türkiye Sosyal Sigortalar Eğitim Büro Ticaret ve Kooperatif ve Güzel Sanatlar İşçileri Sendikası
SÖK	Sendika Özgürlüğü Komitesi
Şeker-İş	Türkiye Şeker Sanayii İşçileri Sendikası
T.İ.S.	Toprak Su Tarım ve Orman İşçileri Sendikası
Taper-İş	İzmir İncir, Üzüm, Pamuk, Zeytinyağı Tarım Satış Kooperatifleri ve Birlikleri ve Bu Teşekküllere Bağlı Bilumum İşyeri Hizmetlileri Ege Bölgesi Sendikası
TARİŞ	İzmir, İncir, Üzüm, Pamuk ve Zeytinyağı Tarım Satış Kooperatifleri Birlikleri
TBKP	Türkiye Birleşik Komünist Partisi

TBMM	Türkiye Büyük Millet Meclisi
TCDD	Türkiye Cumhuriyeti Devlet Demiryolları
TCK	Türk Ceza Kanunu
TCO	İsveç Profesyonel Çalışanlar Sendikası
Tekges-İş	Türkiye Enerji, İstihsal Tevzi ve Tesis İşçileri Sendikası
Tekgıda-İş	Türkiye Tütün Müskirat Gıda ve Yardımcı İşçileri Sendikası
TEKSİF	Türkiye Tekstil, Örme ve Giyim Sanayii İşçileri Federasyonu
Tekstil	Tekstil İşçileri Sendikası
Tez Koop-İş	Türkiye Ticaret Kooperatif Eğitim Büro ve Güzel Sanatlar İşçileri Sendikası
TGC	Türkiye Gazeteciler Cemiyeti
THY	Türk Hava Yolları
Tİ-SAN	Tüm Tiyatro Sanatçıları Birliği
TİGEM	Tarım İşletmeleri Genel Müdürlüğü
TİKP	Türkiye İşçi Köylü Partisi
TİP	Türkiye İşçi Partisi
TİSGLK	Toplu İş Sözleşmesi Grev ve Lokavt Kanunu
TİSK	Türkiye İşveren Sendikaları Konfederasyonu
TKİ	Türkiye Kömür İşletmeleri
TKP	Türkiye Komünist Partisi
TMMOB	Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği
TMT	Türkiye Mukavemet Teşkilatı
TOBB	Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği
TÖB-DER	Tüm Öğretmenler Birleşme ve Dayanışma Derneği
TÖBGİS	Trikotaj Örme Boyama Giyecek ve İplik Sanayii İşçileri Sendikası
TPAO	Türkiye Petrolleri Anonim Ortaklığı
TRT	Türkiye Radyo Televizyon Kurumu
TRT-DER	Tüm Radyo ve Televizyon Çalışanları Derneği
TSİP	Türkiye Sosyalist İşçi Partisi
TSK	Türk Silahlı Kuvvetleri
TTB	Türk Tabipleri Birliği
TTK	Türkiye Taşkömürü Kurumu
TUAC	Sendika Danışma Komitesi (OECD)
TUC	İngiltere İşçi Sendikaları Konfederasyonu
TÜHİS	Türkiye Ağır Sanayi ve Hizmet Sektörü Kamu İşverenleri Sendikası
Tüm Maden-İş	Metal Makina Montaj ve Madeni Eşya Sanayii İşçileri Sendikası (bağımsız)
TÜM-DER	Tüm Memurlar Birleşme ve Dayanışma Derneği

TÜM-OR-DER	Tüm Ormancılar Derneği
TÜMAS	Tüm Asistanlar Birliği
Tümka-İş	Türkiye Tüm Kâğıt ve Selüloz Sanayi İşçileri Sendikası
TÜMOD	Tüm Öğretim Üyeleri Derneği
TÜMTİS	Türkiye Motorlu Taşıt İşçileri Sendikası
TÜRK KAMU-SEN	Türkiye Maden Enerji ve Hizmet Sektörü Kamu İşverenleri Sendikası
Türk Metal	Türkiye Metal Çelik Mühimmat Makine Metalden Mamul Eşya Oto Montaj ve Yardımcı İşçileri Sendikası
Türk-İş	Türkiye İşçi Sendikaları Konfederasyonu
Türkiye Deri-İş	Türkiye Kundura Sanayii Deri ve Deriden Yapılan Giyecek Dahil Her Türlü Eşya Yapımı (Saraciye) Debagat İşleri Kürkçülük Tutkal Sanayii ve Bağırsak İşleme Yerleri İşçileri Sendikası
TÜS-DER	Tüm Sağlık Personeli Derneği
TÜSİAD	Türkiye Sanayici ve İşadamları (İş İnsanları) Derneği
TÜSTAV	Türkiye Sosyal Tarih Araştırma Vakfı
TÜTED	Tüm Teknik Elemanlar Derneği
TV	Televizyon
TYTTD	Tüm Yüksek Tekniker ve Teknikerler Derneği
UDC	Ulusal Demokratik Cephe
UGT	Genel İşçi Sendikaları Konfederasyonu (İspanya)
UGTT	Tunus Genel İşçi Sendikaları Konfederasyonu
UIL	Hür Dünya Gıda ve İçilecek Maddeler Beynelmilel Federasyonu
UMSB	Uluslararası Metal Sendikaları Birliği
USTE	Uluslararası Sosyal Tarih Enstitüsü (IIHS)
Yapı-Sen	Yapı Kredi Bankası İşçileri Sendikası
Yeni Haber-İş	Posta, Telefon, Telgraf ve Televizyon İşçileri ve Hizmetlileri Sendikası
Yeraltı Maden-İş	Türkiye Yeraltı ve Yerüstü Devrimci Maden İşçileri Sendikası
YHK	Yüksek Hakem Kurulu
YK	Yönetim Kurulu/Yürütme Kurulu
Yol-İş	Yol Yapı İnşaat İşçileri Sendikası
Yol-İş Federasyonu	Türkiye Yol Yapı İnşaat İşçileri Sendikaları Federasyonu
YÖK	Yükseköğretim Kurulu

SUNUŞ: DİSK DAVASI'NIN KİTABI

AZİZ ÇELİK

Mesele esir düşmekte değil
Teslim olmamakta bütün mesele!

Nazım Hikmet, Bursa Cezaevi, 1948.

DİSK Davası kitabı DİSK Tarihi'nin 3. cildi. Üç ciltten oluşan yaklaşık 2500 sayfalık *DİSK Tarihi* kitabı DİSK'in ilk 25 yılını ele alıyor. Kitabın bu 3. cildi DİSK'in ilk 25 yılının zorlu 11 yılına, DİSK Davası sürecine özgülendi. DİSK Davası'nın 20. yüzyıl Türkiye'sinin en büyük ve kapsamlı anti-sendikal davası olduğuna şüphe yok. DİSK Davası sadece büyük bir anti-sendikal dava değil 12 Eylül darbe döneminin en büyük hukuksuzluklarından ve suçlarından biridir. DİSK Davası 12 Eylül darbe döneminin simgeleşmiş davalarından biridir. Dünya emek tarihi açısından da eşine az rastlanır bir davadır. Bu kitap DİSK Davası'na ayrılmıştır. Aşağıda kitabımızın üçüncü cildinin önemi, amacı, kapsamı, yöntemi, içeriği ve kısıtları ayrıntılı olarak ele alınmaktadır.

KİTABIN ÖNEMİ

11 yıl süren, 78'i idam talebiyle olmak üzere 1500'e yakın sendikacı ve aktivistin yargılandığı, soruşturma aşaması binlerce kişiyi kapsayan, bazı zanlıların 110 güne varan sürelerle gözaltında kaldığı, işkenceyle sorgulandığı ve yargılama aşamasında büyük hukuksuzluklar yaşanan DİSK Davası Türkiye emek tarihi ile sosyal ve siyasal tarihinin en önemli kilometre taşlarından biridir.

Türkiye tarihinde sendikaların ve sendikacıların yargılandığı birçok dava söz konusudur. Bunlardan en önemlisi 1946 sendikacılığını ezmek için yapılan Aralık 1946 Tevkifatı ve yargılamalarıdır. Ancak DİSK Davası 1946'da filizlenen mücadeleci sendikacılığı ezmek için uygulanan ağır baskı ve operasyonları katbekat aşan, devasa bir anti-sendikal operasyondur. DİSK Davası, DİSK özelinde ama onu da aşacak şekilde sınıf sendikacılığını,

toplumsal muhalefeti ve toplumsal uyanışı bastırma davasıdır. DİSK Davası 1960'lardan başlayarak yükselen işçi sınıfı hareketine ve sınıf sendikacılığına karşı bir intikam davasıdır. DİSK Davası'nda başta 15-16 Haziran Direnişi olmak üzere DGM Direnişi'nin, 1 Mayıs kutlamalarının, Faşizme İhtar Eylemi'nin, grevlerin, toplantıların, yayınların suç olarak gösterilmesi ve davanın DİSK'in meşru faaliyetleri ve eylemleri üzerine bina edilmesi bunun açık delilidir. DİSK Davası, DİSK'in tastamam uygulanmasını istediği ve kuruluşundan başlayarak bağlılığını açıkça ortaya koyduğu 1961 Anayasası ve onun özgürlükçü ve demokratik birikimine karşı bir davadır. DİSK Davası emeğe ve demokrasiye karşı bir davadır.

DİSK Davası hukuki-teknik bir süreç değil, baştan aşağı hukuksuz yürütülen tipik bir darbe davası, bir "siyaseten katl" davasıdır. DİSK Davası 12 Eylül hukuksuzluğunun bütün unsurlarını barındıran bir garabettir. DİSK Davası Türkiye tarihinde çok sayıda örneği olan ve bu kitabın yayımlandığı tarihlerde (2020'ler Türkiye'sinde) yenilerine tanık olduğumuz iktidarın talimatı ile açılmış keyfi ve siyasal davalardan biridir. DİSK Davası darbecilerin emrindeki yargı aygıtının fütursuzca işlediği bir suç dosyasıdır. DİSK Davası sendikalaşma hakkının, hak mücadelesinin, toplantı ve gösteri yürüyüşü hakkının, toplu iş sözleşmesi ve grev hakkının yargılandığı bir davadır. Bu davada dayanışma yargılandı, bu davada emek yargılandı, bu davada Anayasa ve hukuk yargılandı. Bu yüzden DİSK Davası aslında bir sınıf davasıdır.

11 yıl süren DİSK Davası boyunca savcılık makamı DİSK'i suçlayacak bir tek şiddet eylemi örneği ve suç delili ortaya koyamadı. Tersine DİSK'in 12 Eylül 1980 askeri darbesi öncesi yürüttüğü sendikal faaliyetler suç unsuru sayıldı. DİSK'in darbe öncesi düzenlediği 1 Mayıslar, kitlesel eylemler ve eğitim faaliyetleri yargılandı. DİSK Tüzüğü ve tüzükte yer alan ifadeler ile DİSK yöneticilerinin eylemlerde ve toplantılarda kullandıkları kavramlar suç unsuru olarak kullanıldı. Suç delili olarak dosyaya koydukları DİSK'in yayınları, kitapları, raporları ve açıklamaları oldu. DİSK'te buldukları yayınları suç delili olarak dosyaya koymaya cüret ettiler. DİSK'i siyasi iktidarı zorla değiştirmeyi hedefleyen bir suç örgütü olarak mahkûm etmek isteyen savcılar DİSK'in tek bir şiddet eylemini ve delilini bulamayınca "manevi cebir" gibi ucube bir suçlamayla 78 DİSK ve demokratik kitle örgütü yöneticisine idam istediler.

Davanın darbeci ve faşizan savcıları sendikacılık faaliyetleri nedeniyle idam cezası isteyecek kadar pervasızdı. Çoğunluğunu DİSK yöneticilerinin oluşturduğu ama aralarında sadece DİSK'in çağrısıyla yapılan toplantılara katılan demokratik kitle örgütü yöneticilerinin de olduğu 78 kişiye idam, 1500'e yakın sendika aktivistine ise ağır hapis cezaları istediler. DİSK soruşturması ve yargılama sürecinin asli faili kuşkusuz darbecilerdir ancak darbecilerin talimatlarıyla hukuksuz ve keyfi işlemler ve uygulamalar yapan kolluk ve yargı mensupları da bu soruşturma ve dava sürecinde büyük suçlar işlediler. Darbeciler ile soruşturma ve davayı yürütenlerin çoğu yargı önünde hesap vermeden öldüler. Bu kitap bir yandan onların suçlarının da bir dökümüdür.

Kitabın Amacı ve Kapsamı

Bu kitap Türkiye'de en büyük ve kapsamlı anti-sendikal dava olan DİSK Davası'na özgülenmiştir. DİSK Davası konusunda bugüne kadar kapsamlı bir çalışmanın yapılmaması bizi böyle bir çalışmaya yöneltti. *DİSK Tarihi* dizisinin üçüncü kitabı tek başına ayrı bir dava kitabı olarak ve DİSK'in uzun yürüyüşünün çok zorlu ve sancılı bir etabı olarak da okunabilir. Bu kitap kendi alanında bir ilktir. Böylece DİSK Davası ilk kez kapsamlı bir biçimde yazılmış oldu. Kitabımızın amacı DİSK Davası'nı soruşturma aşamasından başlayarak beraat ve hatta malvarlığının teslim alınmasına kadar olan süreci belgelere ve yazılı tanıklıklara dayalı olarak ortaya koymaktır. Kitap, bir sözlü tarih ve tanıklık çalışması değildir. Amacımız devasa bir külliyat oluşturan DİSK Davası'nı belge, yayın ve basılı tanıklıklara dayalı, sistematik ve nesnel olarak ortaya koymaktır.

Kuşkusuz nesnel olmak, kitabı hazırlayan bizlerin nötr veya tarafsız olduğu anlamına gelmiyor. Biz bu kitapta DİSK Davası'nı haksız yere yargılananlar ve eziyet çekenler ile direnenlerin safından ele aldık. Sosyal bilimlerde nesnellik önemlidir. Bilgi ve belgelerin doğruluğuna azami hassasiyet gösterilmelidir, ancak sosyal olgular karşısında tarafsızlık söz konusu değildir. Sosyal bilimlerde tarafsızlık bir yanılsamadan ibarettir.

Editoryal ekip olarak kitaptaki bilgi ve belgelerin nesnelliği konusunda azami hassasiyet gösterdik. Kullanılan belgelerin özgünlüğünü ve doğruluğunu titizlikle kontrol ettik. Ancak DİSK Davası'nı yalnızca bir hukuki süreç veya dava dosyası olarak değil, Türkiye işçi sınıfına ve sendikal haklara yönelik kapsamlı bir ekonomik ve siyasi darbenin bir parçası olarak ele aldık. Bu sebeplerle DİSK Davası'nı yargılananların tarafında durarak kaleme aldık.

Kitap, 12 Eylül darbesine giden yolun taşlarının nasıl döşendiği ile başlıyor. 24 Ocak kararları ile 12 Eylül askeri darbesinin bir bütün olduğunu vurguluyor. Darbe ve hemen ardından DİSK'e açılan soruşturmalarla devam ediyor. DİSK Davası'na özgülediğimiz bu kitap sadece yargılama aşamasına ilişkin değildir. DİSK Davası süreci çok katmanlı bir süreçtir. Dava, belirli bir dönemden sonra DİSK'e üye sendikaların davalarıyla birleştiriliyor ve davanın hem sanık sayısı hem de kapsamı artıyor. Bu sebeple kitap hapishaneden duruşma salonlarına, uluslararası dayanışmadan sorgulara ve siyasal boyuta kadar uzanan sürecin bütün yönlerini kapsıyor.

Kitabın Yöntemi ve Kısıtları

DİSK Tarihi kitabının ilk iki cildinde olduğu gibi bu kitapta da belgelere ve yazılı kaynaklara dayalı belgesel/dokümanter bir anlatımı tercih ettik. Kitabımız davayla ilgili çeşitli hukuksal ve kurumsal belgelere, gazete haberlerine ve yazılı tanıklıklara-anılara dayalıdır. Teyit amaçlı görüşmeler ve birkaç istisna dışında bu kitap için ayrı görüşmeler

yapmadık. Kitabı görüşmeler ve sözlü tarih üzerine değil, belge ve kayıtlara dayandırmayı tercih ettik. Elbette DİSK Davası sözlü tarih çalışması olarak da ele alınabilir. Ancak biz bu kitapta belgesel-kurumsal bir anlatımı tercih ettik. Bugüne kadar kapsamlı belgesel-kurumsal bir DİSK Davası tarihi yazılmadığı için önceliğimiz bu oldu. Ayrıca yaşayan yüzlerce tanığı olan DİSK Davası'nı belgeler ve yayınlar yanında sözlü tarih çalışmasına dayandırmak hacmen de yönetilmesi zor bir seçenekti.

Kitabı hazırlarken on binlerce sayfalık soruşturma ve dava belgesi inceledik. Dava belgelerinin önemli bir bölümüne DİSK belgelerini tasnif eden ve kullanıma açan TÜSTAV-DİSK arşivinden ulaştık. Bir kez daha arşiv kurumlarının ne kadar anlamlı olduğuna tanık olduk. DİSK belgelerinin TÜSTAV'da saklanmasının, tasnif edilip kullanıma açılmasının ne kadar kıymetli olduğunu gördük. Eksiklerin giderilmesinde kişisel arşivlere de başvurduk. USTE'de saklanan ETUC arşivleri bir diğer önemli kaynağımız oldu. Bu kitapta ilk kez gün yüzüne çıkan çok sayıda belge yer alıyor. Dava sürecini takip edebildiğimiz bir diğer önemli kaynağımız dönemin gazete arşivleri oldu. DİSK Davası'nın basın ile ilgili bölümünün eksik küpürlerini Atatürk Kitaplığı'ndan edinerek tamamladık. Öte yandan *Cumhuriyet* gazetesi hem dava sürecinin eksikliklerinin giderilmesini ve DİSK yöneticilerinin sorgularına ulaşabilmemizi hem de dava ile ilgili diğer gazetelere kıyasla daha fazla köşe yazılarına yer vermesi sebebiyle dönemi takip edebilmemizi sağladı.

11 yıl süren, DİSK ve üye sendikaları kapsayan, binlerce kişinin soruşturulduğu ve yargılandığı dava sürecinin bir kitapta anlatmanın bazı önemli kısıtları beraberine getireceği açıktır. Bu kitap başlangıçta 52 kişinin idam talebiyle başlayan daha sonra 78 kişinin idamının istendiği ve toplam 90 sanıklı DİSK Ana Davası'nı esas almaktadır. DİSK Davası bu ana davadır. DİSK ve üye sendikalar soruşturması kapsamında bütün üye sendikalara ve onların yönetici ve temsilcilerine ayrı ayrı davalar açılmıştır. Ancak bu davalar ilerleyen yıllarda birleştirilmiş ve tüm sendikaları kapsayan tek bir davaya dönüşmüştür. Böylece 1981 yılında 52 sanıkla başlayan dava, esas hakkında mütalaa (EHM) aşamasında 1477 sanığa yükselmiştir. Tek tek sendikalara ve o sendikaların yönetici ve temsilcilerine açılan davalar DİSK Ana Davası'nın adeta birer minyatürü olmuştur. Benzer suçlamalar ve deliller ortaya konulmuştur. DİSK ve üye sendikalar arasındaki bağ, amaç birliği ve suçlamaların benzerliği nedeniyle DİSK ve üye sendikalara ilişkin tüm davaların birleştirilmesi kaçınılmaz olmuştur.

Ancak bu kitapta tek tek üye sendikalara ilişkin davaların ele alınması mümkün değildir. Sadece gerekçeli kararının 35 kitaptan ve on bin civarında sayfadan oluştuğu düşünülecek olursa bunun fiziken imkansız olduğu daha iyi anlaşılır. Bu nedenle kitabımızda tek tek sendikalara açılan soruşturmalar, iddianameler ve dava süreçleri ele alınmadı. Tek tek üye sendikalara açılan davalar ayrı ayrı kitapların konusu olabilir. Ancak hacim açısından bunun tek bir kitapta yapılması mümkün değildir. Davaların birleştirilmesini takiben ve esas hakkında mütalaa aşamasından başlayarak dava bir bütün olarak ele alındı.

Bu kısıt nedeniyle tek tek sendikalara açılan davaların soruşturma bilgileri, gözaltına alınan ve tutuklananların isim ve sayılarına ilişkin eksiklerin olması kaçınılmazdır. Kitapta ayrıca DİSK Ana Davası ve birleştirilen davalar kapsamında yargılanan, gözaltına alınan, aranan ve zanlı olanların isimlerini derlemeye çalıştık. Ancak bu liste söz konusu kısıt nedeniyle muhtemelen eksiktir.

Kitabımız en önemli kısıtı DİSK soruşturması fezlekesi, DİSK İddianamesi-1, Esas Hakkında Mütalaa, gerekçeli karar ve Askeri Yargıtay kararı ile sınırlı olan soruşturma ve dava sürecine odaklanmasıdır. Önemle belirtmek gerekir ki DİSK Davası sürecinde hukuksuz biçimde, işkenceyle ve zorla alınan ifadeleri ve tutanakları –ki bunlar yargılama aşamasında sanıklar tarafından reddedilmiştir– inceleme dışında bıraktık.

KİTABIMIZIN HİKAYESİ

DİSK Tarihi kitabının yazımı uzun bir zamana yayıldı. İlk iki cildin sunuş yazılarında da anlattığımız gibi kitabın hazırlık çalışmaları 2016 sonbaharında ve DİSK'in 50. kuruluş yıldönümünün arifesinde başladı. Başlangıçtaki niyetimiz, kitabın DİSK'in 50. kuruluş yıldönümüne (13 Şubat 2017) yetişmesiydi. Bunun imkansız olduğunu kısa sürede anladık. Bir yandan hayatın olağan akışının getirdiği zorluklar ve zaman kısıtları, öte yandan konunun netameli ve çetrefil olması ile belge, bilgi ve tanıklıkların derlenmesinin oldukça fazla zaman alması nedeniyle zaman planı oldukça sarktı. *DİSK Tarihi* kitabının 1967-1975 dönemini kapsayan ilk cildini Şubat 2020'de toplanan DİSK 16. Genel Kuruluna yetiştirebildik. Kitabın ikinci cildi Şubat 2022'de yayımlanabildi. Kitabımızın üçüncü cildini (DİSK Davası) ise Temmuz 2025'te tamamlayabildik. Böylece DİSK tarihinin ilk 25 yılını yaklaşık 2500 sayfayı bulan üç kitapta anlatmaya çalıştık.

Yola çıkarken DİSK'in ilk 50 yılını anlatmayı hedeflemiştik. Ancak *DİSK Tarihi* kitabı editoryal ekibi olarak *DİSK Tarihi* kitabı yazımını üçüncü ciltle birlikte noktalıyoruz. DİSK'in dava sonrası yeni döneminin ileride yazılacağına inanıyoruz. Kitabı 25 yılın sonunda veya DİSK'in birinci döneminin sonunda bırakmamızın birkaç sebebi var. İlki zaman kısıtı. Bir diğeri yakın geçmişin ve güncelin tarihini yazmanın zor ve netameli bir iş olması. Kuşkusuz yakın zamanın ve şimdiki zamanın tarihi de tarihin bir parçası. Ancak çok yakın ve şimdiki zamanın tarihini yazmak oldukça zor.

DİSK Tarihi'nin üç cildi boyunca editoryal bir özerklik içinde hareket ettik ve DİSK Yönetim Kurulu kitabın editoryal sürecine hiçbir müdahalede bulunmadı. Bu oldukça önemli ve takdirle karşılanması gereken bir durumdur. Ancak yeni ve şimdiki zamanın tarihini yazmanın ve bunu bir kurum/örgüt çalışması olarak yapmanın çeşitli zorlukları var. O tarihi yapan özneler, muhataplar ve taraflar açısından olayların sıcaklığını koruması, dönemin öznelerinin bir bölümünün görevde olması ve en önemlisi olayların soğumamış olması nedeniyle yakın ve şimdiki zamanın tarihinin yazılmasının zor olacağını düşündük. Bu nedenle *DİSK Tarihi* kitabı yazma serüvenimizi bu kitapla birlikte noktalamaya karar verdik.

Bizim 8 yıla varan DİSK tarihi yazma hikayemiz burada bitiyor. Ancak DİSK bu meşakkatli ve zorlu 25 yılın sonunda yoluna devam ediyor. İleride bu deneyimin de emek tarihinin ve başka kitapların konusu olacağına şüphe yok.

PLAN VE İÇERİK

Kitabımızda kronolojik ve tematik bölümler ve ekler yer alıyor. Birinci bölümde 12 Eylül darbesine giden süreç 24 Ocak kararları ile birlikte ele alınıyor. İkinci bölümde darbenin hemen ardından başlayan DİSK soruşturmasından davanın açıldığı Aralık 1981'e kadar olan gelişmelere yer veriliyor. Üçüncü bölümde Aralık 1981'de başlayan, Aralık 1986'da sona eren ve beş yıl süren DİSK Davası yargılama süreci ele alınıyor. Dördüncü bölüm sıkıyönetim mahkemesi kararının ardından beraat sürecine kadar gelişmeleri kapsıyor (1987–1991). Bu bölümde DİSK'teki kayyım süreci ve DİSK'in malvarlığına el koyma girişimi de inceleniyor. Kitapta ayrıca imzalı değerlendirme yazıları da bulunuyor. Can Şafak ve Ergün İşeri'nin 12 Eylül sonrası DİSK'te izlenecek sendikal politikalar konusunda farklı yaklaşımları ele alan yazıları ile Nuran Gülenç'in "DİSK, 12 Eylül ve Kadınlar" başlıklı yazısı, Faruk Pekin'in DİSK Davası konusundaki yazısı ve Necdet Okcan tarafından derlenen Baştürk'ün savunmasının ve sıkıyönetim mahkemesinin gerekçeli kararının geniş bir özeti de kitapta yer alıyor.

Kitabımızın tematik bölümlerinde uluslararası dayanışmaya özel bir bölüm ayrıldı. DİSK Davası'na karşı uluslararası dayanışma, sürecin en önemli boyutlarından biridir. Bu bölümde Ceyhun Güler'in kapsamlı bir makalesi, sürecin örgütleyicileri ve tanıkları olan Yücel Top, Nejat Firuz, Halit Erdem ve Alpaslan Işıklı'nın anı ve değerlendirmeleri ile DİSK Davası'nın ILO'ya nasıl yansıdığına ilişkin Kıvanç Eliaçık'ın bir yazısı yer alıyor.

DİSK Davası sorguları davanın önemli aşamalarından biridir. Bu dosyada Genel Başkan Abdullah Baştürk ve Genel Sekreter Fehmi Işıklar ile bazı DİSK yöneticilerinin sorgularının geniş bir özetine yer verdik. Dosyalar arasında Baştürk'ün savunmasının ve sıkıyönetim mahkemesi kararının geniş özetleri de yer almaktadır. Dosyalar bölümünde 12 Eylül darbesinin lideri olan Orgeneral Kenan Evren'in anılarında DİSK ve DİSK Davası'yla ilgili değerlendirmeleri de yer alıyor.

Kitabımızın ekler bölümünün en özgün yanlarından biri dava süreciyle ilgili kapsamlı bir fihriste yer vermesidir. DİSK Davası'nda adı geçenleri kapsayan yaklaşık 2500 kişilik liste yargılanan, gözaltına alınan veya aranan kişileri kapsıyor. Ekler bölümünde ayrıca Askeri Yargıtay'ın beraat kararı da yer alıyor.

Kitabımızı Var Edenler

DİSK Tarihi kitabının 3. cildi önceki iki cilt gibi editoryal ve kolektif bir çalışmanın ürünüdür. *DİSK Tarihi* kitabının yazımında ve hazırlanmasında çok sayıda araştırmacının, uzmanın ve sendikacının büyük katkıları oldu. Kitabın çeşitli bölümleri yazarak katkı verenler ile titiz bir redaksiyon, okuma ve öneri ile katkıda bulananlara, sıkıştığımızda imdadımıza yetişenlere, belge, fotoğraf ve bilgi paylaşımında bulanlara, hatalı bilgileri düzeltenlere ve eksik bilgilerimizi tamamlayanlara teşekkür borçluyuz.

Kitabın mutfağı ile editoryal ekibiyle başlamak istiyorum. Üçüncü cildin yazım, araştırma, arşiv ve redaksiyon çalışmalarını DİSK-AR uzmanları Deniz Beyazbulut ve Zeynep Kandaz ile yürüttük. Zeynep ve Deniz editör yardımcıları olarak kitabın ortaya çıkması için yoğun ve titiz bir çalışmayla, büyük bir özveriyle ve hevesle, adeta gece-gündüz çalıştılar. Böylesine bir ekiple çalışabilmek editör olarak benim için büyük bir şans oldu. Zaman zaman umutsuzluğa kapıldığımız, kitabın asla bitmeyeceğini düşündüğümüz oldu ama sonunda tamamladık. Kitabın imzalı yazılar dışındaki bölümlerini Zeynep ve Deniz ile birlikte kaleme aldık.

Ergün İşeri ve Can Şafak titiz ve ince işçilikle, 1. ve 2. ciltlerde olduğu gibi 3. ciltte de yayın danışmanlığını üstlenerek kritik editoryal katkılar yaptı. Kitabın daha az hatalı ve daha ayrıntılı bir metin olmasında ikisinin benzersiz katkıları oldu. Gerek çeşitli yazıları kaleme alarak gerekse devasa ayrıntıları titizlikle okuyarak ve düzelterek kitaba paha biçilemez katkı yaptılar.

DİSK Tarihi kitabının 3. cildi için Aziz Çelik, Can Şafak, Ceyhun Güler, Deniz Beyazbulut,Ergün İşeri, Faruk Pekin, Halit Erdem, Kıvanç Eliaçık, Necdet Okcan, Nejat Firuz, Nuran Gülenç, Yücel Top ile Zeynep Kandaz çeşitli bölümleri kaleme aldılar veya daha önce yazmış oldukları yazılara veya anılarına yer verdik. Kitapta Alpaslan Işıklı'nın 1980'li yıllarda yayımlanmış bir makalesi ile çeşitli yazar ve araştırmacıların gazete, dergi ve kitaplarda yayınlanmış yazıları da yer almaktadır. Burada isimlerini tek tek anamadığımız ancak kitapta çalışmalarından yararlandığımız tüm yazar ve araştırmacılara teşekkür ediyoruz.

Azat Fırat Çimen, Zeynep Kandaz ve Deniz Beyazbulut, "Günce" bölümünü hazırladılar. Zeynep Kandaz titiz bir çalışmayla ve adeta iğneyle kuyu kazarak 2500'e yakın isimden oluşan "DİSK Davası Fihristi" bölümünü hazırladı. Kitabın hazırlık sürecinde DİSK uzmanları destek oldular. Faruk Pekin, Av. Ercüment Tahiroğlu, Nejat Firuz(kuhi) ve Mete Sönmez her başımız sıkıştığında başvurduğumuz isimler oldu. Fahrettin Engin Erdoğan eski ve yıpranmış görselleri düzeltti ve kullanılır hale getirdi. Ayrıca kitap için Baştürk'ün karakalem bir portresini çizdi.

Bu cilde *Cumhuriyet* gazetesinin katkıları kritik oldu. Gerek geniş biçimde yararlandığımız fotoğraf arşivi ve gerekse günü gününe izledikleri DİSK Davası ile ilgili haberler kitabınızın yazılmasında en önemli kaynak oldu. *Cumhuriyet* fotoğraf arşivinden yararlanmamızı sağlayan dönemin *Cumhuriyet* gazetesi yöneticisi ve yazarı Aydın Engin'e ve davanın adeta vakanüvisliğini yapan Şükran Soner'e şükran borçluyuz. Aramızdan ayrılan insan hakları gazetecisi Deniz Teztel ile foto muhabiri Erdoğan Köseoğlu'nu saygıyla anıyoruz. Haberleri ve fotoğrafları bu kitaba büyük katkı sağladı.

Bu kitapta DİSK Davası ile ilgili çok sayıda fotoğraf ve görsel kullandık. Mümkün olduğunca kaynak kullanmaya çalıştık. Ancak tümünün sahiplerini saptamak mümkün olmadı. Anonim kullanmak zorunda kaldığımız fotoğraflar oldu. Bu eksiklik için kendilerinden özür diliyor ve DİSK Davası sürecini ölümsüzleştiren bu kareler için kendilerine teşekkür ediyoruz.

Çok beğenilen 1. ve 2. ciltte olduğu gibi 3. cildin tasarımını da büyük bir özen, maharet ve özveriyle Can Kaya gerçekleştirdi. Can Kaya içinden çıkılmaz karmaşıklıktaki metinleri, çerçeveleri, görselleri ve tabloları oya gibi işledi. Can kitaba adeta can verdi. Can'a alkışlar...

DİSK Tarihi'nin yazımı sırasındaki zor ve meşakkatli zamanlarda bütün DİSK çalışanları editoryal ekibe büyük destek oldular. DİSK emekçilerine gönülden teşekkür ediyoruz.

TÜSTAV Arşivi 1. ve 2. ciltle olduğu gibi bu ciltte de temel kaynaklarımızdan biri oldu. DİSK arşivini büyük bir özenle saklayan ve tasnif ederek kullanıma açan TÜSTAV yönetimine ve emektarlarına teşekkür ediyoruz. Bu kaynakların taranmasında büyük emekleri olan ve şimdi aramızda olmayan Feridun Gürgöz ile Bülent Coşkungür'ün anıları önünde saygıyla ve sevgiyle eğiliyoruz. DİSK Davası'na karşı uluslararası dayanışmayla ilgili arşiv belgelerinin çok önemli bir bölümünü Ceyhun Güler, USTE'nin ETUC koleksiyonundan sağladı, kendisine teşekkür ediyoruz.

DİSK Tarihi kitabının 1. cildi 2021 yılında, DİSK Davası'nın da hukukçularından olan Av. Halit Çelenk adına verilen ödüle seçici kurul tarafından layık görüldü. Kendilerine teşekkür ediyoruz. Bu büyük onur kitaba emeği geçen herkese aittir.

DİSK Tarihi kitabımızın 1. ve 2. ciltleri büyük bir ilgiyle karşılandı ve tükendi. Üçüncü ciltle birlikte DİSK Tarihi'nin 1 ve 2. ciltlerinin yeni baskısını da yapmak mümkün oldu. Okurlara ilgileri için teşekkürler.

Son olarak kitabın üç cildinin hazırlıkları boyunca görev yapan DİSK Yönetim Kurulu üyelerine başlangıçtan bu yana verdikleri destek ve güven için içten teşekkür ediyoruz. Bu çalışmaya inandılar, destek oldular ve çalışmanın editoryal bağımsızlığına büyük titizlik göstererek okurlara ulaşmasını sağladılar.

İNSAN HİKAYELERİ

Buraya kadar "biz" diyerek yazdım. Şimdi izninizle "ben" diye devam etmek ve birkaç kişisel değerlendirme yapmak istiyorum. Yaklaşık 2500 sayfalık ve üç ciltlik *DİSK Tarihi* kitabı 40 yıllık sendikal yaşamımın ve akademik çalışmalarımın en önemli eseridir. Bu kitaba editörlük yapabilmekten onur duyuyorum.

Sendikal yaşama DİSK Davası sürerken, Eylül 1985'te başladım. Sendikal alandaki 40. yılımda *DİSK Tarihi*'nin 3. cildini tamamlamak mümkün oldu. DİSK Davası kararı açıklandığında Türk-İş 14. Genel Kurulunu izliyordum. Delegelerin protestolarına tanık oldum. 1987'de yazı işleri müdürü olduğum *Kristal-İş* gazetesinde DİSK'in 20. yılı nedeniyle Can Şafak ile hazırladığımız tam sayfa bir yazıya yer verdik. Yazının işverenlerin canını nasıl sıktığını bugün gibi hatırlıyorum. 1 Mayıs 1988'de İstanbul'da Türk-İş üyesi ve bağımsız sendikalar tarafından oluşturulan 1 Mayıs tertip komitesi üyesiydim. 1 Mayıs'ı Taksim'de kutlama başvurumuz reddedilince Sıraselviler Caddesi'nden Taksim'e yürümeye çalıştık. O dönem milletvekili olan Abdullah Baştürk ve çok sayıda DİSK'li de yürümek isteyenler arasındaydı. Polis bizi zorla dağıttı. Baştürk ve birkaç DİSK'li zorbela Taksim Anıtı'na çiçek koyabildi.

Kitabı hazırlarken birçoğunu 40 yıllık sendikal yaşamım boyunca tanıdığım insanların pek bilinmeyen öykülerini gördüm. Çok bilinen insan öyküleri yanında az bilinen ve hiç bilinmeyen insan hikayeleri de kitapta yer alıyor. Bunlardan en etkileyici olanı DİSK yöneticisi Osman Özkan'ın tutukluyken kızını kaybetmesi ve ona acılı vedasıydı. Elbette bir o kadar öfkeli ve kararlı savunması da DİSK Davası'nın unutulmazları arasında yer alacak.

Bu 40 yılın deneyimi ve birikimi kuşkusuz bu kitaba da yansıdı. DİSK Davası'nı dönemin belge ve bilgileri ile, ancak aradan geçen zamanın bilgisine sahip olmanın avantajıyla da yazdık. Tarihsel bir olgunun kendi zamanı ile onun kaleme alındığı tarih arasında geçen zamanın bilgisine sahip olmak gibi eşsiz bir ayrıcalığı var tarih yazanların. O yüzden bugünden 1980'lere ve DİSK Davası'na bakmak ve yazmak heyecan verici.

Kitabımız kolektif bir editoryal çabanın ve yoğun emeğin ürünü ancak kitabın muhtemel eksik ve hatalarından kuşkusuz editör olarak sorumluyum. Türkiye emek ve sosyal tarihinin en tartışmalı konularından biri olan DİSK tarihinin en netameli dönemini ele aldığımız ilk iki ciltte kılı kırk yarmaya çalıştık. Belge ve bilgiler konusunda özenli davrandık. Buna rağmen yaptığımız küçük hatalar ve eksikler oldu. Bunları ikinci baskıda düzeltmeye çalıştık. *DİSK Tarihi* kitap serisine gelen ciddi ve yapıcı eleştirileri her zaman dikkate aldık ve yararlandık. Eleştirinin geliştirici olduğuna inandık. Ancak çalakalem yapılmış, özensiz ve spekülatif değerlendirmeleri ise anlamlı bulmadık.

Anılarına Saygıyla...

Darbecilerin ve faşizan savcıların hayallerinin aksine DİSK bugün yoluna devam ediyorsa bunda başta DİSK Genel Başkanı Abdullah Baştürk olmak üzere yüzlerce, binlerce DİSK'linin direnişi, kararlılığı ve cesareti var.

Dönemin DİSK yöneticileri, temsilcileri uzmanları ve üyeleri DİSK'i yalnızca mahkeme salonlarında değil, gözaltılar sırasında, hapishanelerde, mahkemelerde ve yurtdışında savundular. Baskıların en yoğun olduğu dönemlerde DİSK'e yapılan zulüm karşısında susmadılar. Zor dönemlerde zaman zaman moralleri bozulsa da ümitlerini yitirmediler. Zulmün ve baskının karşısında boyun eğmek yerine dayanışmayı büyüttüler ve umudu diri tuttular. Son sözü darbecilerin, savcıların, yargıçların değil direnenlerin söylediğini gösterdiler. Haklı olduklarını biliyorlardı, haklı çıktılar.

DİSK Davası kitabı sadece bir kurumsal tarih değil, insan hikayeleri, portreleri geçidi aynı zamanda. DİSK Davası sırasında yaşanan acılar, işkenceler, cezaevlerinde yaşanan zorluklar, mahkemelerde yaşanan hukuksuzluklar, dışarıda ailelerinin çektiği sıkıntılar, göçmen sendikacıların yurtdışındaki zor hayatları bu kitapta anlatılmaya çalışıldı. Yürek burkan acılar, cezaevlerinin kasvetli ortamına neşe katan anılar, zor koşullarda gülümseyen fotoğraflar bu kitapta yer alıyor. Herkes yaşarken kendi heykelini yontar derler. DİSK Davası'nda yargılananlar, DİSK'in yaşaması için mücadele edenler kendi heykellerini yonttu. Darbeciler ve DİSK'lileri yargılayanlar da de kendi heykellerini...

''Sen yolundan şaşma, bırak onlar ne derlerse desinler''[1]

DİSK Tarihi editoryal ekibi adına

Aziz Çelik

Temmuz 2025, Beşiktaş

[1] Karl Marx'ın *Kapital*'in 1. cildinin önsözünde de Dante'ye atfen kullandığı söz. Latincesi şöyledir: ''Segui il tuo corso, e lascia dir le genti!''

Dizin Hakkında Açıklama

DİSK Tarihi kitabının 1. ve 2. ciltlerinde dizine yer vermiştik. Ancak 3. ciltte ayrı bir dizine yer vermiyoruz. Bunun birden fazla nedeni var.

Bunlardan ilki *DİSK Tarihi* kitapları başta www.arastirma.disk.org.tr olmak üzere çeşitli platformlarda elektronik ortamda ve ücretsiz ve tam metin olarak erişime açılmıştır. Dolayısıyla *DİSK Tarihi* kitaplarının elektronik basımları üzerinde kolaylıkla ve çok daha isabetli arama yapmak mümkündür.

DİSK Tarihi 3. cildinde ayrı bir dizine yer vermememizin bir diğer nedeni kitapta soruşturma ve dava kapsamında adı geçen ve yargılananlarla ilgili ayrıntılı bir fihriste yer vermemizdir. Yaklaşık 2500 kişilik fihriste hem alfabetik hem de sıra ve sanık numarasıyla erişim mümkündür.

Öte yandan soruşturma ve dava kapsamında adı geçenlerin sayısının binlerce kişi olması nedeniyle kağıt baskıda yer alacak bir dizin çok uzun olabilirdi ve teknik nedenlerle hata içerebilirdi.

Tüm bu nedenlerle *DİSK Tarihi*'nin DİSK Davası'nı ele alan bu cildine ayrı bir dizin koymadık. Belirli bir kavram, kişi ve olayı aramak isteyenler gerek fihrist ve gerekse elektronik basım üzerinden bunu yapabilirler.

7

24 Ocak, 12 Eylül ve Sendikal Hareket

"12 Eylül harekatı olmasaydı 24 Ocak kararları asla başarıya ulaşamazdı."

İşverenler, Cumhuriyet, 26 Ocak 1982.

12 Eylül darbesi ile grevlerin yasaklanmasının ardından bir fabrikanın önü, Milliyet, 16 Eylül 1980.

24 Ocak, 12 Eylül ve Sendikal Hareket

Aziz Çelik, Deniz Beyazbulut, Zeynep Kandaz[1]

12 Eylül 1980 askeri darbesi Türkiye tarihinin en önemli siyasal ve toplumsal dönemeçlerinden biridir. 12 Eylül 1980'de Milli Güvenlik Konseyi (MGK) adı verilen ve Genelkurmay Başkanı Orgeneral Kenan Evren, Kara Kuvvetleri Komutanı Orgeneral Nurettin Ersin, Hava Kuvvetleri Komutanı Orgeneral Tahsin Şahinkaya, Deniz Kuvvetleri Komutanı Oramiral Nejat Tümer ile Jandarma Genel Komutanı Orgeneral Sedat Celasun'dan oluşan cunta, askeri darbe ile emir komuta zinciri içinde ülke yönetimine el koydu.

Darbe Türkiye'nin toplumsal, siyasal ve iktisadi yapısını baştan aşağı değiştirerek ağır ve kalıcı bir tahribata yol açtı. 12 Eylül askeri darbesi ile hükümet görevden alındı, Türkiye Büyük Millet Meclisi (TBMM) lağvedildi ve 1961 Anayasası yürürlükten kaldırıldı. Siyasi partilerin faaliyetleri durduruldu ve ardından siyasi partiler kapatıldı. Darbe ile sendikal faaliyetler durduruldu, grevler yasaklandı ve toplu iş sözleşmesi hakkı askıya alındı. Ağır bir askeri diktatörlük dönemi başladı. Yoğun gözaltılar, tutuklamalar ve işkenceler yaşandı. Basın-yayın, toplanma ve örgütlenme özgürlükleri ağır baskı altına alındı. Darbenin ardından çok sayıda siyasal idam cezası verildi ve bu cezalar infaz edildi.

12 Eylül askeri darbesi 24 Ocak kararlarının kurumsallaşmasına zemin hazırladı. 12 Eylül'den 8 ay önce açıklanan ve Türkiye'nin ekonomi politikalarında ciddi ve köklü bir değişim anlamına gelen 24 Ocak 1980 kararları özünde sermaye yanlısı ve emek karşıtı bir içeriğe sahip olması nedeniyle 12 Eylül 1980 darbesi ile bir bütündür.

12 Eylül sendikal hareket üzerinde de kalıcı tahribata yol açtı; sendikal alanı yeniden biçimlendirdi. Toplumsal muhalefeti, yükselen emek

[1] Bu bölümde şu çalışmalardan geniş biçimde yararlanıldı: DİSK-AR (2020). *Emeğe Karşı Sermaye Darbesi: 12 Eylül İşçi Haklarını Nasıl Yok Etti?* Editör: Aziz Çelik. İstanbul: DİSK Yayınları; Aziz Çelik, Deniz Beyazbulut ve Zeynep Kandaz (2021). "12 Eylül Darbesi ve Sendikal Hareket", Emek Tarihi Konferansları IV, Hazırlayanlar: Erol Ülker ve Tayfun Mertan, İstanbul: Sosyal Tarih Yayınları.

Cuntanın başı: Orgeneral Kenan Evren.

hareketini ve toplumsal özgürlükleri bastırmak darbenin temel hedeflerinden oldu. 1961 Anayasası'nın sağladığı haklar budanarak, 1982 Anayasası ve 1983 yılında kabul edilen ve sendikal alanı düzenleyen 2821 ile 2822 sayılı yasalar ile otoriter bir emek rejimi inşa edildi.

Sendikal hareket 12 Eylül'de ağır bir darbe aldı ve işçi sınıfı 12 Eylül'e karşı bir mücadele girişiminde bulunmadı. 12 Eylül darbecilerinin en önemli hedeflerinden biri DİSK oldu. 12 Eylül ile birlikte DİSK ile üye sendikalarının faaliyetleri durduruldu ve malvarlıkları donduruldu. DİSK'in ve üye sendikaların malvarlığı kayyımlara devredildi. DİSK yönetici ile temsilcileri gözaltına alındı, işkence gördü ve birçoğu tutuklanarak uzun yıllar hapis yattı. DİSK'in kapatılması ve yöneticilerine idam talebiyle dava açıldı.

Bu bölümde 12 Eylül rejiminin sendikalara yönelik uygulamaları ile 12 Eylül askeri darbesi karşısında sendikal hareketin tutumu ele alınacaktır. Ayrıca 12 Eylül askeri darbesine karşı herhangi bir direniş olmamasının nedenleri irdelenecektir.

12 Eylül'e Doğru Türkiye: Derinleşen Kriz ve 24 Ocak Kararları

Türkiye 12 Eylül 1980 darbesine doğru derin bir iktisadi ve siyasi krizin girdabındaydı. Bir yandan siyasal istikrarsızlık ve terör sarmalı, öte yandan derinleşen ekonomik kriz Türkiye'nin parlamenter bir rejimle ve mevcut ekonomik politikalarla yönetilmesini zorlaştırıyordu. 24 Ocak 1980 ekonomik kararları bu tablo içinde gündeme geldi.

12 Eylül'den 8 ay önce açıklanan 24 Ocak 1980 kararları ile uygulanmaya başlayan yeni liberal iktisat politikaları ve 12 Eylül 1980 askeri darbesi ayrılmaz bir bütün oluşturur. 24 Ocak 1980'de ilan edilen neoliberal ekonomi politikaları, 12 Eylül'ün askeri diktatörlük koşullarında güçlü bir engelle karşılaşmadan uygulandı. 24 Ocak 1980 kararları Türkiye'nin ekonomi politikalarında köklü bir değişim anlamına geliyordu. 24 Ocak ekonomik kararları 1960'lı yıllarda benimsenen ithal ikameci, iç pazarı esas alan, korumacı ve popülist ekonomi politikaları yerine açıkça sermaye çıkarlarını esas alan, sosyal hakları ve kamunun ekonomiye müdahalesini reddeden, ihracatı, dışa açılmayı esas alan yeni liberal ekonomi politikalarının başlangıcıdır.[2]

24 Ocak kararları ile fiyatlar serbest bırakılırken ücretlerin ve maaşların bastırılması hedeflendi. 24 Ocak kararlarının uygulanması ile ekonomide kamunun ağırlığı azalırken, dış ticarette liberalizasyona geçildi. Devlet yavaş yavaş sosyal yükümlülüklerini terk etmeye başladı, özelleştirmelerin önü açıldı ve ücretler üzerinde baskı uygulandı.

24 Ocak 1980'de yürürlüğe konan istikrar programının arka planında yatan gerekçe, mevcut ücret seviyesi ile Türkiye'nin ihracat yapamayacağı iddiası ve ücretleri disiplin altına alacak yöntemlerin bulunmasıydı. 24 Ocak kararlarıyla başlayan bu yeni dönem sermayenin karşı saldırısı olarak tanımlanabilir.[3] 24 Ocak programı, içte ve dışta piyasa serbestisi ile

Hükümet IMF'nin önerileri doğrultusunda hazırlanan "Ekonomik Önlemler Paketi"ni yakında açacak

HERŞEYE YENİDEN ZAM GELİYOR

Akaryakıta, kağıda, kömüre, elektriğe, ulaşım ücretlerine ve tekel maddelerine yüzde 100 zam yapılacak.

EKONOMİK ÖNLEMLER PAKETİ

Demokrat, 20 Ocak 1980.

uluslararası ve yerli sermayenin emeğe karşı güçlendirilmesi hedefini güdüyordu.

24 Ocak kararları, fiyatlar serbest bırakılırken ihracatı teşvik eden ve ithalatta vergi bağışıklıklarını içeren bir dizi kararı da içerdi.[4] 24 Ocak ile ekonomi politikalarında ulusal kalkınmacılık ve devletçilik ya da karma-ekonomi anlayışı ile popülist politikalar terk edildi. Bunların yerini üretimden elini çeken, piyasayı güçlendirme görevi üstlenen ve kamu bütçesini disipline etmek için sosyal politikalardan vazgeçen bir devlet yaklaşımı almaya başladı. 24 Ocak ile başlayan ve 12 Eylül ile kökleşen iktisat politikalarının temel hedefi dışa açık/ihracata yönelik sanayileşme, küresel sermaye ile bütünleşme ve liberalleşme olarak tanımlanabilir. Yeni modelin temel özelliği, ücretlerin düşürülmesi yoluyla yurtiçi talebin daraltılarak, yurtdışı pazarlara ihraç edilecek bir artığın yaratılmasıdır.[5]

24 Ocak kararları büyük bir devalüasyon ile başladı. ABD doları 47 TL'den bir anda

[2] DİSK-AR (2020).

[3] Korkut Boratav (2019). *Türkiye İktisat Tarihi 1908-2015*. 24. Baskı. Ankara: İmge Kitabevi.

[4] Mustafa Sönmez (1984). *Özal Ekonomisi ve İşçi Hakları*. İstanbul: Belge Yayınları.

[5] Erinç Yeldan (2001). *Küreselleşme Sürecinde Türkiye Ekonomisi*. 4. Baskı. İstanbul: İletişim Yayınları.

Ü.S.Y.M. Başkanı Prof. ALTAN GÜNALP'ın ÜNİVERSİTE ADAYLARINA ÖNERİLERİ

YARIN Milliyet'te

Milliyet
Halk Gazetesi

İLTEK DERSANELERİ

25 OCAK 1980

Türk parasının değeri düşürüldü, dışalımla ilgili Damga Resmi indirildi

1 DOLAR = 70 TL

NATO'YA AİT OTOMOBİLLER YAKILDI

Dışalımları ucuzlatmak amacıyla Damga Resmi yüzde 25'den yüzde 1'e düşürüldü

YATIRIMCILARA BÜYÜK KOLAYLIK SAĞLANDI

1980 Özel kesime ilk kez motor sanayiinde yatırım olanağı tanındı

Milliyet, 25 Ocak 1980.

askeri diktatörlüğe ihtiyaç duyuyordu.[6] 24 Ocak programının emek aleyhtarı bir doğrultuda serbestçe uygulanabilmesi 12 Eylül 1980'de gerçekleşen rejim değişikliği ile olanaklı oldu.

70 TL'ye yükseldi. Kamu İktisadi Teşekkülleri (KİT) tarafından üretilen ve geniş bir tüketim alanı olan ürünlere astronomik zamlar yapıldı. KİT ürünlerine yapılan zamlar yüzde 300-400 civarındaydı. KİT ürünlerine zam politikası, izleyen günlerde de devam etti ve 12 Eylül'e kadar sürdü. Ayrıca 24 Ocak kararları ile bazı ürünlere uygulanan sübvansiyonlar (devlet, bütçe destekleri) da kaldırıldı. Sübvansiyonuna son verilen ürünler arasında çoğu çalışan kesimlerce tüketilen çay, şeker, et ve Sümerbank'ın giyim mamulleri vardı.

24 Ocak kararları ile yapılan devalüasyon ve ağır zamlar halkı yoksullaştırmaya başladı ve toplumsal tepkiyi artırdı. Yaygın iş uyuşmazlıkları ve grevler yanında toplumsal tepkiler de artmaya başladı. 24 Ocak programının yarattığı toplumsal tahribat o kadar büyük bir tepki yarattı ki 1980'in ilk 9 ayında Türkiye tarihinin en yaygın grevleri yaşandı. 24 Ocak kararlarının parlamenter bir siyasal rejim içinde uygulanması mümkün değildi. İktisadi liberalizasyonu hedefleyen 24 Ocak kararları otoriter ve baskıcı bir rejime, bir

Nitekim 24 Ocak kararlarının 12 Eylül darbesi ile uygulanma imkânı bulabildiği görüşü dönemin önde gelen sermaye temsilcileri tarafından da teyit edilmektedir. Dönemin işverenleri, 12 Eylül askeri darbesi olmasaydı 24 Ocak kararlarının uygulanamayacağını belirtmekteydi. Sermayedarlar 24 Ocak kararlarının ikinci yıldönümünde yaptıkları değerlendirmelerde 12 Eylül olmadan 24 Ocak kararlarının uygulanamayacağını açıkça itiraf ettiler. İstanbul Sanayi Odası Meclis Başkanı ve sanayici İbrahim Bodur 24 Ocak ve 12 Eylül'ün bir bütün olduğunu şöyle vurguladı: [7]

> Bundan iki yıl önce alınan ve cesaretle uygulamaya konan 24 Ocak kararlarının ekonomi tarihimizde önemli bir yeri bulunmaktadır. 24 Ocak kararları ülke yönünden fevkalade isabetlidir. Kararların alınması kadar, 12 Eylül'den sonraki yönetimin bunlara devamlılık sağlaması da büyük önem taşımaktadır. 24 Ocak kararlarının başarıya ulaşmasında en büyük pay bu yönetime aittir. 12 Eylül'den sonraki yönetim 24 Ocak kararlarının başarısını iki kat artırmıştır.

İzmir Ticaret Odası Başkanı ve 12 Eylül'den sonra oluşturulan Danışma Meclisi üyesi Dündar Soyer ise şöyle dedi: "12 Eylül olmasaydı, 24 Ocak kararlarının sonucu çok dehşet verici bir tablo olurdu. Bu uygulamalara 12 Eylül kararları mı demek lazım 24 Ocak kararları mı? Artık bilemem."[8] Soyer'in "sonucu dehşet verici olurdu"

[6] Sönmez (1984).

[7] *Cumhuriyet*, 26 Ocak 1982.

[8] *Cumhuriyet*, 26 Ocak 1982.

vurgusu 24 Ocak kararlarının karşılaştığı toplumsal dirence işaret etmektedir. Rahmi Koç ise 12 Eylül ile 24 Ocak kararlarının hızla uygulanabildiğini şöyle ifade etmişti:[9] "12 Eylül harekâtından önce her şeyi demokratik bir sistem altında yapmak zorundaydık. Bu da karar almak, yasa ve yönetmelik çıkartmak için aylar geçmesini gerektiriyordu. (...) En büyük fark askeri yönetimin zamanında ve doğru kararlar almasıyla çok değerli zaman tasarrufumuzun olmasıdır."

Bu değerlendirmeler 24 Ocak kararlarının ancak bir askeri darbe ve siyasal ile sendikal hakların baskı altına alındığı bir rejim ile uygulanabileceğine ilişkin kanaati; dolayısıyla bir askeri darbenin sermaye çevreleri açısından beklenir ve istenir olduğunu gösteriyordu.

24 OCAK VE 12 EYLÜL'ÜN ORTAK PAYDASI: SENDİKALARIN VE EMEĞİN BASTIRILMASI

24 Ocak ile başlayan ve 12 Eylül ile kökleşen iktisat politikalarının temel hedefinin dışa açık/ihracata yönelik sanayileşme, küresel sermaye ile bütünleşme ve liberalleşmedir. Yeni modelin temel özelliğinin ücretlerin düşürülmesi yoluyla yurtiçi talebin daraltılarak yurtdışı pazarlara ihraç edilecek bir artığın yaratılması[10] olduğundan 24 Ocak kararlarıyla başlayan yeni dönem, 1960 sonrasında uygulanan ve iç pazarın korunması ile iç talep yaratılmasını esas alan ve ithal ikamecilik

24 ocak kararlarının 2. yılında aynı görüşe vardılar

12 eylül harekâtı olmasaydı 24 ocak kararları asla başarıya ulaşamazdı

Ekonomi Servisi — 24 Ocak kararlarının sonuçlarını «başarı» olarak kabul edenlerin hemen hepsi bu başarının 12 Eylül sayesinde gerçekleştiğini belirtiyor. 24 Ocak' sonrasında bu kararların o gün Türkiye'de mevcut politik yapıyla başarıya ulaşmasının zor olduğunu söyleyen ve yazanlara tepki gösterenlerin bile iki yıllık uygulama sonunda bu görüşe vardıkları dikkati çekiyor

24 Ocak kararlarının mimarı Turgut Özal, Danışma Meclisi'nde bütçe eleştirilerini yanıtlarken bakın ne diyor: «12 Eylül olmasa bu ekonomik programın neticelerini alamazdık. Anarşi yükselliyordu. İkincisi vergi kanunları Meclisten geçmiyordu. Çok sayanı şükranla ki vergi reformu yapılmıştır. Bunlar olmasaydı bütçeyi denkleştiremezdik.»

MUSTAFA AYSAN

Danışma Meclisi Bütçe - Plan Komisyonu Başkanı Prof. Mustafa Aysan da 24 Ocak kararlarının değerlendirmesini yaparken şunları söylüyor:

«1981 yılında elde edilen ekonomik başarıların asıl sahibi 12 Eylül yönetimi ve onun hükümetidir, 12 Eylül harekâtının yarattığı olumlu ortam olmasaydı bu kararlar kesinlikle aynı başarılı sonuçları veremezdi. Zaten 24 Ocak kararlarına rağmen 1980 ağustos ayı sonuna kadar kötüye gidiş devam etmişti. 12 Eylül 1980'den sonra devlet harcamalarına getirilen disiplin, kamu yönetiminde yaratılan etkinlik, işçi-işveren ilişkilerindeki akıl dışı duruma son verilmesi ve alınan tedbirlerle üretimin hızlandırılması sayesinde başarılı sonuçlara ulaşılmaya başlanmıştır. 12 Eylül yönetiminin kamu kesimi harcamalarına getirdiği disiplin ve vergi tedbir-

MUSTAFA AYSAN

TURGUT ÖZAL

İBRAHİM BODUR

Cumhuriyet, 26 Ocak 1982.

olarak bilinen ve planlı kalkınmaya dayalı iktisat politikalarından köklü biçimde ayrılmaktadır.

1980 sonrası Türkiye'de uygulanan iktisat politikaları, dünyada yeni/neoliberalizm olarak adlandırılan ve piyasanın işleyişine müdahale edilmesine karşı çıkan, çalışma hayatında esneklik ve kuralsızlığı, ekonomik alanda özelleştirmeler yoluyla kamunun ekonomiye müdahalesini en aza indirmeyi hedefleyen politikaların bir benzeridir. Bu politikalar 1970'li yıllarda Şili (Pinochet[11] dönemi), 1980'li yıllarda başta ABD (Ronald Reagan dönemi) ve İngiltere (Margaret Thatcher dönemi) olmak üzere dünyada yaygın biçimde uygulandı. Bu politikalar sonucunda tüm dünyada işçi hakları ciddi biçimde aşındı. Türkiye'de bu politikaların mimarı ve uygulayıcısı 1 Aralık tarihinde Başbakanlık Müsteşarı[12] olarak atanan Turgut Özal oldu.

[9] *Cumhuriyet*, 26 Ocak 1982.

[10] Yeldan (2001).

[11] General Pinochet 11 Eylül 1973'te sosyalist Salvador Allende hükümetini darbe ile devirerek kanlı askeri diktatörlük kurdu ve Şili'yi neoliberalizmin laboratuvarı yaptı.

[12] *Resmi Gazete*, 5 Aralık 1979, Sayı 16830.

Yukarıdan aşağıya: Pinochet, Reagan ve Thatcher.

24 Ocak kararlarının hemen ardından ücretler üzerinde baskı kurulmaya başlandı. Sendikaları ve toplu pazarlıkları cendereye alacak girişimler gündeme gelmeye başladı. 24 Ocak kararları topluma ciddi bir yük getirmişti. Ancak bu sermaye için yeterli değildi. Bir sonraki aşama sendikaların taleplerinin ve özellikle de ücretlerin baskı altına alınmasıydı. Bunun için toplu iş sözleşmeleri ve grevleri baskı altına almak gerekecekti.

Bu yönde atılan ilk adım Başbakanlık bünyesinde Toplu Sözleşme Koordinasyon Kurulu adlı bir organın kurulması oldu. Bu organ doğrudan Turgut Özal'a bağlı olarak kuruldu. Kurulun amacı toplu iş sözleşmelerini koordine etmek ve disiplin altına almaktı. Kurulun çalışmaları ile ilgili yayımlanan Başbakanlık genelgesinde şunlar vurgulandı: [13]

> Bu kurul, öncelikle milli seviyedeki prensipleri oluşturmak üzere kamu sektörü ile özel sektör çerçevesinde genel esasları tesbit edecek ve toplu iş sözleşmelerini yürüten kamu kuruluşlarına ve diğer kuruluşlara bildirecektir. İşveren kesimi müzakereleri bu esaslara göre yürütecek ve devamlı olarak bu kuruluşla temas ve işbirliği içinde bulunacaktır. Kurulun bilgisi dışında toplu sözleşme imzalanmayacaktır.

[13] Sönmez (1984).

Bedri Koraman'ın Özal karikatürü.

Ardından 13 Haziran 1980 tarihli Başbakanlık Müsteşarı Turgut Özal imzasıyla yayımlanan "Toplu Sözleşme Koordinasyon Kurulu'nun Tesbit Ettiği Esaslar" konulu genelgede ana ilkeler şöyle sıralandı:

- Sözleşmelerde yönetime müdahale niteliğinde hükümler yer almayacak. Bir önceki sözleşmede böyle hükümler mevcutsa bunlara istişari bir şekil verilecektir.
- Daha önceki sözleşmelerde yer alan hükümler dışında ek mali yükümlülükler getirecek maddelere yer verilmeyecektir.
- Kıdem tazminatına esas süreler artırılmayıp aynen muhafaza edilecek, yeni işe alınan işçilerin kıdem tazminatı her yıl için 30 gün olacaktır.
- Toplu iş sözleşmelerinin süresi 2 yıldan az olmayacaktır.
- Yılık ücretli izin süresi uzatılmayacaktır.
- Haftalık çalışma saatleri daha aşağıya indirilmeyecektir. Bu genel prensipler hem özel hem de kamu sektörü için geçerli olacaktır.

Toplu Sözleşme Koordinasyon Kurulu açıkça özgür toplu pazarlık düzeninin hükümet marifetiyle cendereye alınması hedefini güdüyordu. Aslında bu genelgeler 1961 Anayasası ile güvence altına alınan sendikalaşma ve toplu pazarlık hakkına açık bir müdahale anlamına geliyordu.

Bu "ilkeler" sendikaların 1960-1980 döneminde toplu iş sözleşmeleriyle elde ettikleri kazanımlardan hoşnutsuzluğun göstergesiydi. Hedef 24 Ocak politikalarına uygun olmayan ücret artışlarını engellemek ve ücretleri baskı altına almaktı. Bir diğer adım ise grev erteleme mekanizmasının yoğun biçimde kullanılması oldu. Grev erteleme rekoru 75 erteleme ile Adalet Partisi (AP) Genel Başkanı Süleyman

Demirel'in başkanlığında kurulan 6. Demirel Hükümeti dönemine (12 Kasım 1979–12 Eylül 1980) aittir. Bu dönemin 24 Ocak kararlarının ardından yoğun grevlerin gündeme geldiği bir dönem olduğunun altını çizmek gerekir. Yaygınlaşan grevler 24 Ocak kararlarının "normal şartlar altında" uygulanmasını imkansızlaştırdı.

24 Ocak kararlarının ardından toplu iş sözleşmelerine ve grevlere dönük basınç sermaye tarafından yeterli görülmedi. Sermaye örgütleri emek karşıtı sert önlemler alınmasını talep etti, her fırsatta ücretlerin yüksekliğinden ve sendikalardan yakındı. Sermaye örgütleri 12 Eylül öncesinde yüksek sesle işçilerin 1960 sonrası elde ettikleri kazanımların budanmasını talep etti.

24 Ocak ve 12 Eylül Bir Bütündür

12 Eylül darbesinin hemen ardından darbecilerin 24 Ocak kararlarını sürdürme tutumu netleşti. 12 Eylül sonrasında Turgut Özal bu kez daha güçlü bir biçimde yine sahnedeydi. Darbe sonrasının ilk hükümetinin yapısı ve programı 24 Ocak kararlarının süreceğini ortaya koydu.

Askeri cunta (MGK), hükümeti kurma görevini 20 Eylül 1980'de, Ağustos 1980'de Deniz Kuvvetleri Komutanlığından emekliye ayrılan Oramiral Bülent Ulusu'ya verdi. 21 Eylül'de açıklanan Bakanlar Kurulunda 24 Ocak kararlarının mimarı ve Madeni Eşya Sanayicileri Sendikası (MESS) eski Başkanı ve Demirel Hükümetinin Başbakanlık Müstearı olan Turgut Özal Başbakan Yardımcısı ve Devlet Bakanı olarak yer aldı. Böylece 12 Eylül darbecilerinin

Kenan Evren (solda) ve Turgut Özal (sağda). *Cumhuriyet*, 9 Kasım 1983.

24 Ocak programına bağlı kalacağı ortaya çıktı.

24 Ocak kararlarına Başbakanlık Müsteşarı ve Devlet Planlama Teşkilatı (DPT) Müsteşar Vekili olarak imzasını atan MESS eski Başkanı Özal, şimdi daha etkin bir yetki ve sorumlulukla işbaşında olacak, bir dönem önce yapamadıklarını şimdi daha elverişli bir ortamda yapabilme olanağını bulacaktı. Özal, söz konusu konjonktürdeki konumunu da iyi değerlendirerek Maliye Bakanlığını da markajı altına almayı sağlayacak ve bu makama da yakın çevresinden Kaya Erdem'i oturtacaktı.[14]

Yeni hükümetin 24 Ocak kararları konusundaki yaklaşımı Başbakan Ulusu tarafından 24 Eylül'de DPT'nin 20. kuruluş yıldönümü dolayısıyla yaptığı bir konuşmada belirginlik kazanacaktı. Ulusu şöyle

[14] Sönmez (1984).

Başbakan Bülent Ulusu (soldan üçüncü) ve TİSK Başkanı Halit Narin (sağ başta).

konuştu; "ekonomik istikrar tedbirlerini ciddiyet ve kararlılıkla uygulamaya devam edeceğiz. Programın şimdiye kadar uygulanmayan tamamlayıcı düzenlemeleri de kısa sürede yürürlüğe konacaktır." Aynı toplantıda konuşan Turgut Özal ise, "12 Eylül Harekatı'ndan sonra ekonomik istikrar programının uygulanmasına aynen devam edileceğinin ifade edilmesi ve bizzat bu harekâtın getirdiği güven ortamı ve iş barışı sayesinde, üretim ve ihracatta önümüzdeki aylarda ciddi artışlar görülecektir" dedi.[15] 28 Eylül 1980 günü açıklanan hükümet programında ise yapılacak değişiklikler sıralandı. Bunlardan işçileri doğrudan ilgilendiren program maddeleri şöyleydi:[16]

- Çalışma barışını bir an önce ve devamlı olarak kurabilmek maksadıyla Toplu İş Sözleşmesi, Grev ve Lokavt Kanunu, Sendikalar Kanunu ve İş Kanunu süratle gözden geçirilerek gerekli değişiklikler yapılacaktır.
- Dernekler Kanunu tadil edilecek, toplantı ve gösteri yürüyüşleri mevzuatındaki boşluklar doldurulacaktır.
- Bankalar ve özel işyerlerinin korunması için özel güvenlik teşkilatı kurulması sağlanacaktır.
- Olağanüstü Hal (OHAL) Kanunu en kısa zamanda hazırlanacaktır.

Böylece 24 Ocak ve 12 Eylül'ün birbirinin tamamlayıcısı olduğu net bir biçimde ortaya çıktı. Gerek doğrudan askeri diktatörlük dönemi ve gerekse 12 Eylül'ün bütün gücüyle devam ettiği Anavatan Partisi (ANAP) döneminde 24 Ocak kararları derinleştirilerek uygulanacak ve neoliberal karşı devrim kökleşecekti.

Türkiye İşveren Sendikaları Konfederasyonu'nun (TİSK) toplu iş sözleşmesi alanında kabul ettiği ilkeler önce Kamu Toplu İş Sözleşmesi Koordinasyon Kurulu, ardından Yüksek Hakem Kurulu (YHK) ve ardından da ANAP Hükümeti döneminde, hükümetin de ilkeleri haline geldi ve kamu kesimi toplu iş sözleşmelerinde işçi sendikalarının karşısına bu ilkelerle çıkıldı. Bu ilkeler TİSK, Kamu Koordinasyon Kurulu (KKK) ve YHK tarafından ortaklaşa

[15] Sönmez (1984).

[16] Sönmez (1984).

uygulandı. Bu ilkeler, toplu iş sözleşmelerinde sendikacı ve temsilcilere kanunun tanıdığı haklar dışında hak verilmemesi, kıdem tazminatları ile ilgili sürelerin artırılmaması, sosyal yardımlarda yeni kalemler kabul edilmemesi, yönetime müdahale anlamına gelebilecek düzenlemelere yer verilmemesi ve haftalık çalışma süresinin kanundaki sürenin altına düşürülmemesi gibi konuları kapsadı.[17]

12 Eylül Öncesi Sermaye Neler İstedi?

İşçi haklarına ve sendikalara karşı kampanyada TİSK başı çekti. Nitekim TİSK ve Türkiye Tekstil Sanayii İşverenleri Sendikası Genel Başkanı ve Mensucat sahibi tekstil işvereni Halit Narin, Mart 1980'de yapılan TİSK 13. Olağan Genel Kurulunda sendikaları suçladı.[18] Narin, hak çizgisini aşan grevlerin arttığını ve Türkiye'de ideolojik sendikacılık anlayışının yaygınlaştığını iddia etti. Narin konuşmasına çalışma hayatında karşılaştıkları sorunların başında da check off sisteminin geldiğini ve check off sisteminin kaldırılmasının çalışma barışının ön şartı haline geldiğini ileri sürdü.

Bu genel kurulda hem TİSK Genel Sekreteri hem de Narin, sendikaların denetlenmediğinden şikayetçi olup, işçi sendikalarının idari ve mali yönden denetlenmesinin şart olduğunu savundu.

TİSK'in çalışma yaşamı ile ilgili olarak yapılmasını istediği düzenlemeler ise 13. Genel Kurula sunulan Çalışma Raporunda şöyle sıralandı: [19]

- Ücret politikasındaki başıboş gidişe bir çözüm getirmenin zamanı gelmiş ve geçmek üzeredir.
- Kıdem tazminatı müessesesi bir an önce ciddiyetle ele alınarak hem yasal tavan hem de yasal fon bakımından dikkatli bir düzenlemeye tabi tutulmalıdır.
- Birçok sendikanın, gerekli idari denetimin bulunmamasının verdiği rahatlık içinde yasa dışı hadiselerde tahrikçilik yaptığı, defalarca yargı organları önünde kanıtlanmıştır. Sendikaların uluslararası kurallara uygun ve demokratik ilkelere aykırı olmayacak biçimde idari ve mali yönden periyodik ve ciddi bir dış denetime tabi tutulmasını zorunlu görmekteyiz.
- Üyelik aidatının bir tavanla sınırlandırılması fikrini benimsemekteyiz. Getirilecek bu tavanla, üyelerin sendikalarına

[17] Petrol-İş (1985). *Petrol-İş 84 Yıllık*. Hazırlayan: İlyas Köstekli. İstanbul, s. 152.

[18] *Cumhuriyet*, 11 Nisan 1980.

[19] TİSK (1980). *TİSK'in 13. Olağan Genel Kurulu Çalışma Raporu*. Ankara. Nisan 1980. Yayın No.54.

İŞVEREN LER VE HÜKÜMET AYNI GÖRÜŞTE:
"SENDİKALAR DEVLETE MEYDAN OKUYOR,,

ANKARA (Cumhuriyet Bürosu) Türkiye İşveren Sendikaları Konfederasyonunun (TİSK) dün yapılan 13. genel kurulunda konuşan Başbakanlık Müsteşarı ve DPT Müsteşar Vekili Turgut Özal, 24 ocak ekonomik önlemlerinin alınış gerekçesini açık larken, «Türkiye hızla kapalı ve sosyalist bir sisteme gidiyordu. Bu rejimin esasına ters bir gelişmeydi. Bu nedenle önlem alınması gerekiyordu» demiştir. TİSK Genel Başkanı Narin, sendikaların sıkı bir denetim altına alınmasını isterken, Çalışma Bakanı Erdemir, sendikalar kanununu değiştireceklerini açıklamıştır.

Açış konuşmasını yapan Halit Narin yaptığı konuşmada yaygınlaşan ideolojik sendikacılık anlayışının, hedef olarak işverenleri seçtiğini, toplu iş sözleşmelerinde işçilerin hak ve menfaatleri yerine sendikaların ve sendikacıların taleplerinin önde geldiğini belirterek, «Bir kısım sendikaların siyasî partilerle olan organik bağlantıları sendikal çekişmeyi normal hudutlarının üstüne çıkarmakta, toplu iş sözleşmeleri işyerlerinde barışın değil, kavganın aracı haline getirilmektedir» demiştir.

Narin, sendikaların uyguladığı «check-off» sistemini de eleştirmiş, bunun kaldırılmasını istemiştir. Narin, sendikaların denetimsiz olduklarını da öne sürerek, «Mutlaka gerçekleştirilmesi gereken bir başka önemli mevzuat değişikliği de işçi sendikalarının idari ve mali yönden denetimidir» şeklinde konuşmuştur. Sendikaların eğitim fonu olarak ayırdıkları paralarla «işveren düşmanlığı» yapıldığını ve işçilere bu yönde eğitim verildiğini iddia eden Narin, eğitim fonu görüntüsü altında yayınlanan eğitim dökümanlarıyla, Türk işçisine «sınıf mücadelesi, hatta kavgası

(Arkası Sa. 9, Sü. 2 de)

Cumhuriyet, 11 Nisan 1980.

ödeyecekleri aidatın miktarı ayda yasal asgari ücretin bir günlük tutarını aşmamalıdır. Üyelik aidatı ile dayanışma aidatının işverence kesilerek sendikaya verilebilmesi için işçinin yazılı muvafakatinin bulunması şartı aranmalıdır.

- Grev hakkı sınırsız bir hak olamaz. Eğer grevlerin verdiği zarar toplumu etkiliyorsa, bu zararın önlenmesi hak ve hukuk kurallarının bir icabı olmalıdır. Belli ve makul süreyi aşan grevlerin amacını aşan grevler olduğu kabul edilmeli ve bu makul sürenin sonunda eğer grevler devam ediyorsa, bunun bir hakkın suiistimali olduğu görüşünden hareket edilerek durdurulması, hakkaniyete uygun düşecektir.
- İşçilerin aynı anda tek sendikaya üye olabilme esasları getirilmelidir.
- Sendika enflasyonunu önleyecek tedbirler alınmalı, işveren sendikalarının ödediği aidatın, gider olarak yazılabileceği açıkça kabul edilmelidir.
- Tek sözleşme sistemi benimsenmelidir.
- Kanunsuz grev ve diğer yasa dışı davranışların müeyyideleri arttırılmalıdır.
- Greve çıkan işçilerin ücretleri mensup oldukları sendikalarca ödenmelidir.
- Yetki ihtilafları tarafsız bir tutumla ve süratle çözümlenmelidir.

Sermayenin çatı örgütü Türkiye Odalar Birliği[20] ise *1980 İktisadi Raporu*'nda sendikal hakların budanmasını aşağıdaki taleplerle istedi.[21]

- Aynı anda birden fazla sendikaya üye olma imkânının kaldırılması,
- Sendikaların idari ve mali denetime tabi olmaları,
- Grevdeki yasa dışı hareketlerin kanunda açıkça belirtilmesi,
- Check-off sisteminin terkedilmesi,
- Kıdem tazminatı müessesinin ıslah edilmesi ve bir fon kurulması.

[20] Kuruluş Kanunu'na göre Türkiye Ticaret Odaları, Sanayi Odaları ve Ticaret Borsaları Birliği kısaca Türkiye Odalar Birliği olarak anılıyordu. 2004 yılında TOBB adını alacaktır.

[21] Sönmez (1984).

Büyük sermayenin örgütü olan Türkiye Sanayici ve İşadamları Derneği (TÜSİAD) ise 11 Eylül 1980'de yayımlanan *The Turkish Economy 1980* adlı raporunda ücret ve maaşlardaki artışların toplam talebin artmasına da yol açtığı iddiasında bulundu ve enflasyonun etkilerini en az düzeyde tutabilmek için gündemdeki toplu iş sözleşmelerinde ücret artışlarının en alt düzeyde tutulması görüşünü savundu.[22]

Görüldüğü gibi sermaye örgütlerinin tamamı 12 Eylül öncesinde sendikal hakların budanmasını ve ücretlerin baskı altına alınmasını istedi. Sermaye örgütlerinin değişmesini istedikleri konular ise sendikaların ve işçilerin gücünü oluşturuyordu.

12 Eylül Darbesi ile Ne Yapıldı?

12 Eylül 1980 askeri darbesi ile çalışma yaşamı ve işçi hakları konusunda sermaye örgütlerinin talepleri tek tek uygulanmaya başlandı ve kazanılmış işçi haklarına büyük darbe vuruldu. Darbenin hemen ardından sendikal faaliyetler durduruldu, grevler yasaklandı ve toplu iş sözleşmesi hakkı askıya alındı. Yeni Anayasa ve sendikal yasalarla yapılan düzenlemelerle 1960-1980 döneminde kazanılan sendikal haklar ile işçi hakları önemli ölçüde budandı. 1961 Anayasası'nın yerini alan 1982 Anayasası ile sendikal haklara kapsamlı sınırlamalar getirildi. Bu sınırlamalar 1983 yılında çıkarılan 2821 ve 2822 sayılı sendikal yasalarla pekiştirildi. 12 Eylül adeta bir sermaye rövanşı olarak işlev gördü.

[22] TÜSİAD (1980). *The Turkish Economy 1980*. 25 Temmuz 1980.

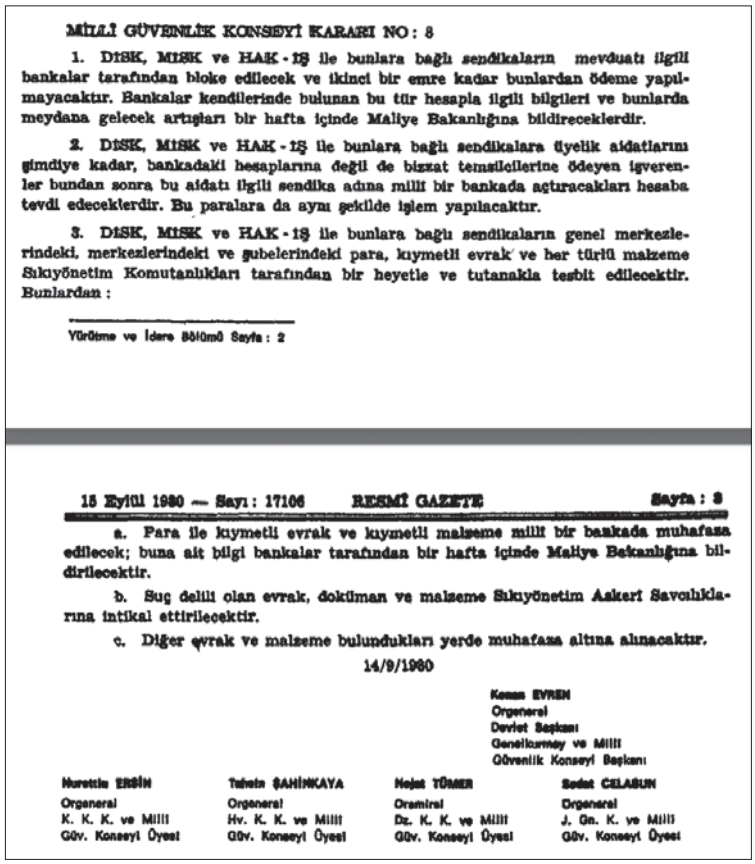
Sendikal Faaliyetler Durduruldu

12 Eylül 1980 askeri darbesi baştan itibaren işçi haklarını budamayı hedefledi. Sendikal haklar ve işçi hakları daha ilk günlerden başlayarak darbeden nasibini aldı. 12 Eylül askeri darbesi ile sendikal haklar için oldukça sağlam bir zemin sağlamış olan 1961 Anayasası askıya alındı ve askeri darbeyi yapan MGK'nin kararları Anayasa ve yasaların yerini aldı.

MGK'nin darbeden hemen sonra yayımladığı çeşitli bildiriler doğrudan sendikal haklar ile ilgilidir. Dahası darbenin başı ve MGK Başkanı General Kenan Evren tarafından yapılan ilk açıklamada "temiz Türk işçisini ideolojik görüşleri doğrultusunda kullanan bazı [sendika] ağaların bu faaliyetlerine asla izin verilmeyeceği" tehditkâr bir üslupla yer aldı.[23]

15 Eylül 1980 tarih ve 8 numaralı MGK kararı ile Türkiye Devrimci İşçi Sendikaları Konfederasyonu (DİSK), Milliyetçi İşçi Sendikaları Konfederasyonu (MİSK) ve Hak İşçi Sendikaları Konfederasyonu (Hak-İş) ile bağlı sendikaların hesapları bloke edildi. 21 Eylül 1980 tarihli *Resmi Gazete*'de yayımlanan ve 1402 sayılı Sıkıyönetim Kanunu'nda değişiklik yapan kanun ile sıkıyönetim komutanlıklarına grev, lokavt ve irade beyanı gibi sendikal faaliyetleri sürekli olarak durdurma ve izne bağlama yetkisi tanındı.

12 Eylül askeri darbesi doğrudan DİSK'i hedef aldı ve DİSK 11 yıl faaliyetten menedildi. DİSK yöneticileri uzun yıllar boyunca tutuklu kaldı ve idamla yargılandı.

MİLLÎ GÜVENLİK KONSEYİ KARARI NO : 8

1. DİSK, MİSK ve HAK - İŞ ile bunlara bağlı sendikaların mevduatı ilgili bankalar tarafından bloke edilecek ve ikinci bir emre kadar bunlardan ödeme yapılmayacaktır. Bankalar kendilerinde bulunan bu tür hesapla ilgili bilgileri ve bunlarda meydana gelecek artışları bir hafta içinde Maliye Bakanlığına bildireceklerdir.

2. DİSK, MİSK ve HAK - İŞ ile bunlara bağlı sendikalara üyelik aidatlarını şimdiye kadar, bankadaki hesaplarına değil de bizzat temsilcilerine ödeyen işverenler bundan sonra bu aidatı ilgili sendika adına millî bir bankada açtıracakları hesaba tevdi edeceklerdir. Bu paralara da aynı şekilde işlem yapılacaktır.

3. DİSK, MİSK ve HAK - İŞ ile bunlara bağlı sendikaların genel merkezlerindeki, merkezlerindeki ve şubelerindeki para, kıymetli evrak ve her türlü malzeme Sıkıyönetim Komutanlıkları tarafından bir heyetle ve tutanakla tesbit edilecektir. Bunlardan :

Yürütme ve İdare Bölümü Sayfa : 2

15 Eylül 1980 — Sayı : 17106 RESMÎ GAZETE Sayfa : 3

a. Para ile kıymetli evrak ve kıymetli malzeme millî bir bankada muhafaza edilecek; buna ait bilgi bankalar tarafından bir hafta içinde Maliye Bakanlığına bildirilecektir.

b. Suç delili olan evrak, doküman ve malzeme Sıkıyönetim Askerî Savcılıklarına intikal ettirilecektir.

c. Diğer evrak ve malzeme bulundukları yerde muhafaza altına alınacaktır.

14/9/1980

Kenan EVREN
Orgeneral
Devlet Başkanı
Genelkurmay ve Millî
Güvenlik Konseyi Başkanı

Nurettin ERSİN — Orgeneral, K. K. K. ve Millî Güv. Konseyi Üyesi
Tahsin ŞAHİNKAYA — Orgeneral, Hv. K. K. ve Millî Güv. Konseyi Üyesi
Nejat TÜMER — Oramiral, Dz. K. K. ve Millî Güv. Konseyi Üyesi
Sedat CELASUN — Orgeneral, J. Gn. K. ve Millî Güv. Konseyi Üyesi

Resmi Gazete, 15 Eylül 1980.

DİSK, açılan davanın 1991 yılında beraatla sonuçlanması ile birlikte 11 yıl sonra yeniden sendikal hayata dönebildi. Ancak bu 11 yıllık uzun kesinti DİSK ve üyeleri için geri dönüşü mümkün olmayan kayıplar yarattı.

Türkiye İşçi Sendikaları Konfederasyonu'nun (Türk-İş) faaliyetleri 12 Eylül darbesi sonrasında durdurulmadı. Dahası Türk-İş yönetimi darbeye açık destek verdi ancak sendikal faaliyetler 1984 yılına kadar ağır kısıtlamalara tabi olduğu için Türk-İş de bu dönemde fiilen etkinlik gösteremedi. Türk-İş Genel Sekreteri Sadık Şide ise darbe hükümetinde (Ulusu hükümeti) Sosyal Güvenlik Bakanı olarak yer aldı.

[23] *Resmi Gazete*, 12 Eylül 1980, Sayı: 17103 (mükerrer).

12 Eylül'de faaliyetleri durdurulan MİSK'e ise dava açılmadı. 12 Eylül sonrasında faaliyetleri durdurulmayan ancak malvarlığı dondurulan ve kısa bir süre sonra faaliyete başlayan Hak-İş de 12 Eylül'ü destekleyen açıklamalar yaptı.

Sendikalara Darbe

Darbeyle birlikte 12 Eylül 1980 tarihli ve 17103 sayılı mükerrer *Resmi Gazete*'de yayımlanan MGK'nin 7 numaralı bildirisi ile siyasi parti faaliyetleri yasaklandı ve DİSK, MİSK ile bunlara bağlı sendikaların faaliyetleri durduruldu. 15 Eylül 1980 tarihli ve 8 numaralı MGK kararı ile DİSK, MİSK ve Hak-İş ile bunlara bağlı sendikaların hesapları bloke edildi. DİSK ve MİSK'in faaliyetleri durdurulurken Hak-İş'in sadece malvarlığı bloke edildi ve bu blokaj 5 ay sonra, 19 Şubat 1981'de 45 sayılı MGK kararı ile kaldırıldı.[24]

DİSK'e kapatma davası açıldı ancak MİSK'e dava açılmadı. Türk-İş'in faaliyetleri durdurulmadı ancak Türk-İş üyesi bazı sendikalar ve bağımsız sendikalar da 12 Eylül döneminde baskı ile karşılaştı. Böylece 12 Eylül'de faaliyetleri durdurularak hakkında kapatma davası açılan tek konfederasyon DİSK oldu. MGK'nin 7 numaraları bildirisi ile ayrıca DİSK ve MİSK'in yöneticilerinin ''Türk Silahlı Kuvvetlerinin güvencesi altına alındığı'' belirtiliyordu.

> MİLLİ GÜVENLİK KONSEYİNİN YEDİ NUMARALI BİLDİRİSİ
>
> 1) Siyasî parti faaliyetleri yasaklanmıştır. Parti bina ve tesisleri sıkıyönetim ve garnizon komutanlıklarınca emniyet ve kontrol altına alınacaktır.
>
> 2) Kamu düzeni ve genel asayiş gereği olarak DİSK, MİSK ve bunlara bağlı sendikaların faaliyetleri durdurulmuştur.
>
> Bu kuruluşların yöneticileri Türk Silahlı Kuvvetlerinin güvencesi altına alınmıştır.
>
> 3) Türk Hava Kurumu, Çocuk Esirgeme Kurumu ve Kızılay hariç diğer bütün derneklerin faaliyetleri durdurulmuştur.
>
> 4) Bu hafta sonu yapılacak bütün spor faaliyetleri yasaklanmıştır.
>
> Durum ve şartlara göre sıkıyönetim ve garnizon komutanlıklarınca spor faaliyetlerine bilahare izin verilecektir.
>
> 5) Bankaların faaliyetleri ikinci bir emre kadar durdurulmuştur. Güvenlikleri sıkıyönetim ve garnizon komutanlıklarınca sağlanacaktır.
>
> Kenan EVREN Orgeneral Genelkurmay ve Milli Güvenlik Konseyi Başkanı

DİSK, MİSK ve Hak-İş ile bunlara bağlı sendikaların hesaplarının bloke edilmesine ilişkin 15 Eylül 1980 tarihli ve 17106 sayılı *Resmi Gazete*'de yayımlanan MGK'nin 8 numaralı kararı şöyledir:[25]

> MİLLİ GÜVENLİK KONSEYİ KARARI NO: 8
>
> 1. DİSK, MİSK ve HAK-İŞ ile bunlara bağlı sendikaların mevduatı ilgili bankalar tarafından bloke edilecek ve ikinci bir emre kadar bunlardan ödeme yapılmayacaktır. Bankalar kendilerinde bulunan bu tür hesapla ilgili bilgileri ve bunlarda meydana gelecek artışları bir hafta içinde Maliye Bakanlığına bildireceklerdir.

[24] *Resmi Gazete*, 19 Şubat 1981. Hak-İş resmi web sitesinde yer alan ''tarihçe'' başlıklı bölümde ''Milli Güvenlik Konseyinin 8 nolu kararıyla faaliyeti durdurulan Hak-İş'in Yöneticileri yaptıkları girişimleri sonucu Şubat 1981'de yeniden faaliyete geçmeyi başardılar'' denmektedir (www.hakis.org.tr/icerik.php?sayfa=3, Erişim 10 Mart 2021). Ancak bu yöndeki çeşitli iddiaların aksine Hak-İş'in faaliyetleri 12 Eylül'de durdurulmadı. MGK'nin 7 numaralı bildirisi ile sendikaların faaliyetleri durdurulurken 8 numaralı bildiri ile malvarlıklarına ilişkin sınırlamalar getirildi. Hak-İş'in sadece malvarlığı bloke edildi. Malvarlığının bloke edilmesi faaliyetler açısından önemli bir sınırlandırma olsa da hukuken ''faaliyetlerin durdurulması'' ile aynı işlem değildir. Nitekim MGK'nin 19 Şubat 1981 tarihli kararı Hak-İş'in faaliyetlerinin yeniden başlamasına ilişkin değildir. Kararda şöyle denmektedir: ''Hak-İş Konfederasyonu ve bunlara bağlı sendikalara ait, Mili Güvenlik Konseyi'nin 8 numaralı kararı ile bloke edilen, bankalardaki para, kıymetli evrak ve muhafaza altına alınan malzemeler serbest bırakılmıştır.''

[25] *Resmi Gazete*, 15 Eylül 1980.

2. DİSK, MİSK ve HAK-İŞ ile bunlara bağlı sendikalara üyelik aidatlarını şimdiye kadar, bankadaki hesaplarına değil de bizzat temsilcilerine ödeyen işverenler bundan sonra bu aidatı ilgili sendika adına milli bir bankada açtıracakları hesaba tevdi edeceklerdir. Bu paralara da aynı şekilde işlem yapılacaktır.

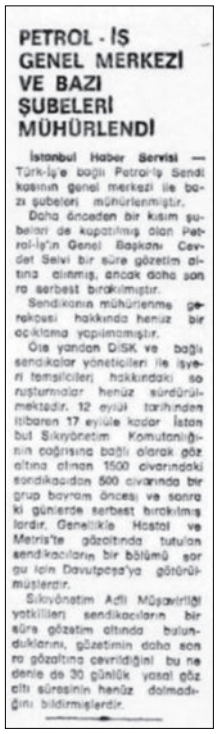
3. DİSK, MİSK ve HAK-İŞ ile bunlara bağlı sendikaların genel merkezlerindeki, merkezlerindeki ve şubelerindeki para, kıymetli evrak ve her türlü malzeme Sıkıyönetim Komutanlıkları tarafından bir heyetle ve tutanakla tesbit edilecektir. Bunlardan:

a. Para ile kıymetli evrak ve kıymetli malzeme milli bir bankada muhafaza edilecek; buna ait bilgi bankalar tarafından bir hafta içinde Maliye Bakanlığına bildirilecektir.

b. Suç delili olan evrak, doküman ve malzeme Sıkıyönetim Askeri Savcılıklarına intikal ettirilecektir.

c. Diğer evrak ve malzeme bulundukları yerde muhafaza altına alınacaktır. 14/9/1980

MGK'nin faaliyet durdurma ve malvarlığı dondurma işlemleri dışında sıkıyönetim uygulamaları ile bazı sendikaların faaliyetlerinin kesintiye uğradığı ve yargılandıkları görülmektedir. Sıkıyönetim Mahkemelerince Türk-İş'e bağlı çok sayıda sendikanın merkez ve şubelerinin faaliyetleri aksatılmıştır. Daha sonra Türk-İş'in yaptığı başvurular sonucu bu sendikalar kademeli olarak açılmıştır. Sıkıyönetim Mahkemelerince kapatılan ilk sendika, tüzüğünde yer alan "işçi sınıfı bilimine dayalı genel eğitimi yaygınlaştırmayı, (...) sömürü ve soygunun ortadan kalkması için çalışmayı ve emekçi halkımızın ülkenin yönetimini ele almasını sağlamayı temel amaç edinir" hükmü nedeniyle, Ankara Yol-İş'ti. Ankara Yol-İş hakkında, Ankara Sıkıyönetim Komutanlığı 3 Numaralı Askeri Mahkemesi tarafından 20 Mayıs 1981 günü kapatılma kararı verildi. Ancak Askeri Yargıtay bu kararı 20 Ekim 1981 tarihinde bozdu ve görevsizlik kararı verdi. Dava beraatla sonuçlandı. Türk-İş'e bağlı Yol-İş Federasyonu'na üye İstanbul Yol-İş de 25 Ağustos 1981 tarihinde İstanbul Sıkıyönetim Komutanlığı tarafından faaliyetten alıkonuldu. İstanbul Yol-İş Yürütme Kurulu üyeleri 38 gün gözaltında kaldı. Sendika 1985 yılına kadar kayyım eliyle yönetildi. Yol-İş Federasyonu'na üye İzmir Yol-İş'in, Ege Ordu İzmir Sıkıyönetim Komutanlığı'nın emri ile 11 Haziran 1981 günü faaliyete geçmesine izin verildi. Diyarbakır Yol-İş, 12 Eylül 1980 günü Diyarbakır Sıkıyönetim Komutanlığı tarafından mühürlendi. Diyarbakır Yol-İş Genel Başkanı ve Genel Sekreteri eylül ayının sonlarında gözaltına alındı ve ardından tutuklandı. Yöneticiler daha sonra beraat etti ve sendika 20 Temmuz 1981 tarihinde açıldı.[26]

PETROL - İS GENEL MERKEZİ VE BAZI ŞUBELERİ MÜHÜRLENDİ

İstanbul Haber Servisi — Türk-İş'e bağlı Petrol-İş Sendikasının genel merkezi ile bazı şubeleri mühürlenmiştir.

Daha önceden bir kısım şubeleri de kapatılmış olan Petrol-İş'in Genel Başkanı Cevdet Selvi bir süre gözetim altına alınmış, ancak daha sonra serbest bırakılmıştır.

Sendikanın mühürlenme gerekçesi hakkında henüz bir açıklama yapılmamıştır.

Öte yandan DİSK ve bağlı sendikalar yöneticileri ile işyeri temsilcileri hakkındaki soruşturmalar henüz sürdürülmektedir. 12 eylül tarihinden itibaren 17 eylüle kadar İstanbul Sıkıyönetim Komutanlığının bağlısına bağlı olarak göz altına alınan 1500 civarındaki sendikacıdan 500 civarında bir grup bayram öncesi ve sonraki günlerde serbest bırakılmışlardır. Genellikle Hastal ve Metris'te gözaltında tutulan sendikacıların bir bölümü sorgu için Davutpaşa'ya götürülmüşlerdir.

Sıkıyönetim Adli Müşavirliği yetkilileri sendikacıların bir süre gözetim altında bulunduklarını, gözetimin daha sonra gözaltına çevrildiğini bu nedenle de 30 günlük yasal göz altı süresinin henüz dolmadığını bildirmişlerdir.

Cumhuriyet, 28 Ekim 1980.

Sıkıyönetim Komutanlığı kararıyla Petrol-İş genel merkezi 1980 Ekim ayı içinde asker ve polisler tarafından arandı, pek çok yayına ve belgeye el kondu, sendika mühürlendi ve sendika Genel Başkanı Cevdet Selvi bir süre gözaltına alındı. Petrol-İş, ancak 12 Ocak 1981 tarihinde yeniden faaliyete geçebildi. Türk-İş Denetleme Kurulu, Petrol-İş'in 1 Eylül 1978-12 Eylül 1980 dönemi belgelerini bir ay süreyle inceledi. Aynı dönemde Petrol-İş'in Gemlik, İzmir, Yarımca, İstanbul ve İstanbul/Anadolu şubelerinin çalışmaları Sıkıyönetim Komutanlıklarınca durduruldu. Bazı şubelerin ise faaliyeti fiilen engellendi. Sendika genel merkezi 1982 Kasım ayında bir kez daha arandı. Petrol-İş'in bazı şube başkanları tutuklandı ve bunların bir bölümü

[26] Yıldırım Koç (2015). *Osmanlı'dan Günümüze Türkiye İşçi Sınıfı Tarihi*. İzmir: Tek Gıda-İş Yayını.

4 yıla yakın süre tutuklu kaldı. Çok sayıda üye işten atıldı. Petrol-İş'in 1989 yılında yaptığı tespite göre, 28 işyerinden 174 üye tutuklandı ve geri dönemedi. Türk-İş üyesi Türkiye Deri-İş de Sıkıyönetim yetkilileri tarafından 12 Eylül sonrasında mühürlendi. Sendika 13 gün kapalı kaldı; sonra yeniden açıldı. 1982 Kasım ayındaki Anayasa referandumdan önce Petrol-İş'in sürdürdüğü çalışmalar nedeniyle, Petrol-İş Merkez Yönetim Kurulu üyeleri aleyhine dava açıldı. Bu dava 1983 Mayıs ayında beraatla sonuçlandı.[27] Aynı şekilde Türk-İş üyesi Kristal-İş Genel Başkanı Hasan Basri Babalı ve Kristal-İş yöneticileri de Anayasa referandumu sırasında ''hayır'' çalışması yaptıkları gerekçesiyle gözaltına alındı.[28]

Bağımsız sendikalardan da kovuşturmaya uğrayan, faaliyeti durdurulan ve yöneticileri cezalandırılanlar oldu. İstanbul İli Emniyet ve Merkez Komutanlığı'nın İstanbul Bölge Çalışma Müdürlüğü'ne yazdığı 10 Ekim 1980 günlü ve 57485 sayılı yazı çok sayıda bağımsız sendika hakkında tahkikat yürütüldüğünü göstermektedir:[29]

> Bağımsız çalışan Otomobil-İş, Devrimci Bank-Sen, Bağımsız Maden-İş, Devrimci Maden-İş, Bank-İş, İlerici Maden-İş, İlerici Yapı-İş, Tüm Has-İş, Tüm Maden-İş, Türk Maden-İş, Metal-Sen, Tüm Metal-İş, İlerici Tekstil, Devrimci Demir-İş, Devrimci Kimya-İş, Töbgis, Devrimci Metal-İş, Devrimci Metal-Sen, İplik-İş, Kimsan-İş, Birleşik Maden-İş, Çağdaş Maden-İş, Çağdaş Tekstil-İş, Çağdaş Lastik-İş sendikalarının ilimizdeki merkez ve şubeleri Sıkıyönetim güvenlik kuvvetlerince kapıları mühürlenmek suretiyle faaliyetten men edilmiş, evrak ve mallarına el konulmuş, yöneticileri güvence altına alınmaya başlanmıştır.

İstanbul Sıkıyönetim Komutanlığı 1 numaralı Askeri Mahkemesi, 1982'de Bank-İş'i kapattı, sendikanın bazı yöneticilerini 10 sene 8 ay ağır hapis ile cezalandırdı. Ceza Askeri Yargıtay tarafından da onaylandı. Bağımsız Tüm Maden-İş yöneticileri hakkında İstanbul Sıkıyönetim Komutanlığı 3 numaralı Askeri Mahkemesi'nde dava açıldı. Askeri savcı, Tüm Maden-İş yöneticilerinin sendikayı illegal bir örgüte dönüştürdüklerini ve ''Marksist-Leninist ideolojiyi işçi kesiminde yaymak amacıyla faaliyet gösterdiklerini'' ileri sürdü. İstanbul Sıkıyönetim Komutanlığı 1 numaralı Askeri Mahkemesi'nde İstanbul Gıda ve İhtiyaç Maddeleri Satış İşçileri Sendikası (Pat-Sat-İş) yöneticileri, DİSK'in tek tip demokratik Tüzüğü'nü kabul ettikleri için, yargılandı ve tutuklandı. Sanıklar 1982 yılı sonunda beraat ettiler. İstanbul Sıkıyönetim Komutanlığı 3 numaralı Askeri Mahkemesi'nde yargılanan Tüm Metal-İş yöneticileri için, DİSK'in tek tip demokratik Tüzüğü'nü benimsedikleri gerekçesiyle 13-20 yıl hapis cezası istendi. Devrimci Bank-Sen hakkında İstanbul Sıkıyönetim Komutanlığı 3 numaralı Askeri Mahkemesi'nde dava açıldı. Askeri savcılık, sendikanın Türkiye İşçi Köylü Partisi'nin (TİKP) görüşleri doğrultusunda yönetildiğini ileri sürdü.[30]

GREVLERE DARBE!

Askeri cuntanın (MGK) 3 numaralı kararıyla tüm grev ve lokavtlar ikinci bir karara kadar kaldırıldı ve işçilerin 15 Eylül 1980 günü işe başlaması istendi. Darbe sırasında yaklaşık 54 bin işçi grevdeydi. Bu

[27] Koç (2015).

[28] Kristal-İş (1997). *Temel Sendikal Bilgiler*. Hazırlayanlar: Aziz Çelik, Zafer Aydın. İstanbul.

[29] Yıldırım Koç (2003). *Türkiye İşçi Sınıfı ve Sendikacılık Hareketi Tarihi*. İstanbul: Kaynak Yayınları, s. 66.

[30] Koç (2015).

ADRES: Nuruosmaniye Caddesi No: 65 İSTANBUL
TELGRAF: MİLLİYET İstanbul
POSTA KUTUSU: 492 İstanbul
TELEFON: 22 44 10 (Santral)
YIL: 31, SAYI: 11805
BUGÜN 14 SAYFA 10 LİRA

Milliyet
Halk Gazetesi
KURUCUSU: ALİ NACİ KARACAN

ÜNİVERSİTEYE HAZIRLAMADA UĞUR DERSANESİ
LİSE SON BEKLEMELİLER 15 Eylül 6 Ekim
Laleli Gençlürk Cad. No 12 Tel. 22 66 41

ÇARŞAMBA 10 EYLÜL 1980

28 işyerinde uygulanan grev ertelemelerinin süresi gelecek ay doluyor...

80 BİN İŞÇİ GREVE HAZIR

- Yılbaşından bu yana hükümet, 69 işyerindeki grevi erteledi. Grevleri ertelenen işyerlerinde, yaklaşık 102 bin işçi çalışıyor
- Uzlaşma sağlanamazsa, önümüzdeki günlerde grev patlaması olabileceği ileri sürüldü
- Türk-İş ve DİSK'e bağlı 55 bin işçi, greve devam ediyor

Haberi 8. sayfada

Diyarbakır Belediyesi'nde grev 60 gün ertelendi

CHP GİDİYOR

BU HÜKÜMETTEN BİR AN ÖNCE KURTULMAK GEREKTİR!

Anayasa Komisyonu'nda CHP engellemeyi durdurunca, Battal engelleme yapmaya başladı

CHP'nin kuruluşunun 57. yılı kutlandı...

Ecevit: «CHP varoldukça demokrasi de yaşayacak»

- CHP Lideri, Anıtkabir Özel Defteri'ne, "Halk Partisi, kurucusu olduğun

Milliyet, 10 Eylül 1980.

grevler metal, tekstil ve cam sektörlerinde yoğunlaştı. Toplam 14 işkolunda 178 işyerinde grevler uzun süre devam etti. Yasaklanan grevlere katılan 54 bin işçinin 47 bini (yüzde 87'si) DİSK üyesiydi, yasaklanan 178 grevin ise 151'i DİSK üyesi sendikalar tarafından uygulandı. Yasaklanan grevlere katılan işçilerin sadece 6,2 bini (yüzde 11,5'i) Türk-İş üyesiydi (Tablo 1). Böylece grev yasakları en büyük darbeyi DİSK'e vurmuş oluyordu. DİSK üyesi sendikalar 24 Ocak kararlarının yaratmış olduğu sonuçlara karşı uzun ve yoğun grevler uyguluyordu.

Tablo 1: 12 Eylül'de Yasaklanan Grevlerin Konfederasyonlara Göre Dağılımı (1980)

Konfederasyon	Grev Uygulanan İşkolu Sayısı	Grevdeki İşyeri Sayısı	Grevdeki İşçi Sayısı
DİSK	11	151	46.849
Türk-İş	5	14	6.207
MİSK	3	3	127
Bağımsız ve diğer	6	10	605
Toplam	14	178	53.788

Kaynak: Mustafa Sönmez (1984). *Özal Ekonomisi ve İşçi Hakları*. İstanbul: Belge Yayınları.

12 Eylül 1980 darbesi ile grevlerin yasaklanması ve ardından YHK'nin devreye girmesiyle birlikte 1984 yılına kadar sürecek bir grev yasağı dönemi başladı. 12 Eylül sonrasında ilk grev uygulaması 2 Ekim 1984 tarihinde yapılabildi. Böylece 12 Eylül'ün ardından tam 4 yıl boyunca grev uygulanamadı.

Bu arada, grev ve lokavtların yasaklandığı işyerleri ile faaliyeti durdurulan sendika ve federasyonların taraf olduğu toplu iş sözleşmeleri müzakere safhasında olan işyerlerinde çalışan işçilerin mevcut ücret ve yan ödemelerine işverenler tarafından yüzde 70 oranında ve avans mahiyetinde ek ödeme yapılmasına karar

12 Eylül Askeri Cuntası (Milli Güvenlik Konseyi üyeleri) soldan sağa: Kara Kuvvetleri Komutanı Orgeneral Nurettin Ersin, Hava Kuvvetleri Komutanı Orgeneral Tahsin Şahinkaya, Deniz Kuvvetleri Komutanı Oramiral Nejat Tümer, Jandarma Genel Komutanı Orgeneral Sedat Celasun ve Genelkurmay Başkanı Orgeneral Kenan Evren (Başkan).

verildi.[31] Ancak 1980 öncesinde Türkiye'de hiper-enflasyon yaşandığı ve 1980 yılında yıllık tüketici fiyatları enflasyonunun yüzde 107'den fazla olduğu[32] dikkate alınacak olursa bu zammın işçilerin kayıplarını karşılamadığı görülebilir.

TOPLU PAZARLIK HAKKI ASKIYA ALINDI

12 Eylül askeri darbesi sendika ve grev hakları yanında bunların doğal bir sonucu olarak toplu pazarlık hakkını da hedef aldı. Toplu iş sözleşmesi hakkının askıya alınması işverenlerin en önemli taleplerinden biriydi. Nitekim Vehbi Koç darbeden hemen sonra "Üç senelik bir iş barışı yapmak mecburiyetindeyiz. Grevlerle çok şey kaybettik. Maliyetlerimiz çok yükseldi. Üretimi artırmak petrol kadar önemli. İşçi, işveren, devlet ortaya gelsin. Enflasyona göre ne kadar zam vermek lazımsa işçinin ücretine o kadar zam yapılsın" diyordu.[33]

[31] 3 nolu MGK kararı, *Resmi Gazete*, 14 Eylül 1980, sayı 171015.

[32] Petrol-İş (1987). *86 Petrol-İş Yıllığı*. Hazırlayan: İlyas Köstekli. İstanbul.

[33] *Tercüman*, 25 Aralık 1980; aktaran Sönmez (1984).

Koç'un bu talebi askeri yönetim tarafından yerine getiriliyordu. Sendikal faaliyetlerinin durdurulması ve grevlerin yasaklanmasının ardından sıra toplu iş sözleşmesi hakkına müdahaleye gelmişti.

12 Eylül darbesinin işçi hakları ile ilgili kritik düzenlemelerinden biri 2364 sayılı ve 24 Aralık 1980 tarihli Süresi Sona Eren Toplu İş Sözleşmelerinin Sosyal Zorunluluk Hâllerinde Yeniden Yürürlüğe Konması Hakkında Kanun'dur. Bu kanun ile toplu pazarlık ve grev hakları askıya alındı ve sermaye için dikensiz gül bahçesi yaratıldı. 2364 sayılı Kanun ile 275 sayılı Toplu İş Sözleşmesi Grev ve Lokavt Kanunu'nun bu kanuna aykırı hükümlerinin uygulanmayacağı hükme bağlandı. Böylece 274 ve 275 sayılı yasalar ile kurulan sendikal haklar rejimi ortadan kalkmış oldu. 2364 sayılı Kanun ile YHK'ye sendikaların faaliyetlerinin durdurulduğu, grev ve lokavt yetkilerinin ertelendiği veya askıya alındığı hâl ve yerlerde, yürürlük süresi sona ermiş bulunan işkolu veya işyeri toplu iş sözleşmelerini gerekli gördüğü değişiklikleri yapmak suretiyle yeniden yürürlüğe koyma gibi olağanüstü yetkiler tanınıyordu. YHK'nin bu yetkisi 1984 yılına kadar devam etti.

YÜKSEK HAKEM KURULU TOPLU İŞ SÖZLEŞMELERİ İLE KAZANILAN HAKLARI BUDADI

Yüksek Hakem Kurulu, özgür toplu pazarlık düzeninin ortadan kaldırıldığı 12 Eylül 1980 askeri darbesi sonrasından başlayarak 1984'e kadar toplu iş sözleşmelerini

bağıtlayan kurum olarak işçi haklarının budanmasında etkili oldu. Bu dönem tam anlamıyla bir zorunlu tahkim (grev yasağı) dönemi oldu. YHK'ye sadece yeni toplu iş sözleşmelerini yapma yetkisi değil, yeniden yürürlüğe koyduğu toplu iş sözleşmelerini de yürürlük süresi içinde değiştirme yetkisi tanındı.

Yasa ile YHK'nin yapısı yeniden oluşturuldu. YHK önceden olduğu gibi yine 9 üyeden oluşuyordu. Ancak hükümetçe atanan veya görevlendirilen üye sayısı ikiden beşe yükseltildi. Böylece YHK, hükümetin kesin hakimiyeti altına girmiş oldu. YHK kararları kesindi ve kararlara itiraz edilemeyecekti. YHK, 1981–1983 yılları arasında 1,9 milyon işçiyi kapsayan 4 bin 859 sözleşmeyi yeniden yürürlüğe koydu (Tablo 2).

YHK'nin ilk üyeleri şunlardı:

- Başkan: Yargıtay'ın iş davalarına bakan dairesi başkanı (Naci Varlık)
- Bakanlar Kurulunca seçilen iki üye (Safa Reisoğlu ve Rüştü Altay)
- Çalışma Bakanlığı Çalışma Genel Müdürü (Saadettin Özbezeyen)
- DPT Sosyal Planlama Dairesi Başkanı (Kazım Oskay)
- En çok üyeye sahip işçi konfederasyonunca seçilen iki üye (Türk-İş tarafından görevlendirilen Emin Kul ve Mustafa Başoğlu)
- İşverenler adına seçilen iki üye (TİSK tarafından görevlendirilen Kubilay Atasayar ve kamu işverenlerini temsilen Bakanlar Kurulunca atanan Albay Necati Polat)

Milliyet
Halk Gazetesi

100 binin üzerinde işçi için alınan ve ertelenen grev kararları da fiilen ortadan kalktı

50 BİNDEN FAZLA İŞÇİ DÜN İŞBAŞI YAPTI

Avrupa Konseyi'ne Güneş ve Akçalı katılacak

BM Genel Kurulu'nda Türkiye'yi temsil edecek heyet, eylülün 24'ünde New York'a gidecek

ÖZAL, GENELGE YAYINLADI

Batı basını, Ordu'nun hareketine olumlu derken, Doğu yorum yapmıyor

FABRİKALARA DUYURU ASILDI

BANKALAR ÇALIŞMAYA BAŞLADI

DİSK, MİSK ve Hak-İş'in mevduatlarını bankalar bloke edecek

PARTİLERİN İSTANBUL İL BAŞKANLARI GÖVENCE ALTINA ALINDI

YILLARDIR GÖRÜLMEYEN PALAMUT AKINI VAR

Kışın 2 bin liraya kadar yükselen palamutun çifti 70 liraya kadar düştü

Akademilerarası Kurul toplanıyor

Dijon Halk Oyunları Yarışması'nda Türk topluluğu yine birinci oldu

Türkiye Güzellik Yarışması eleme ve finali ertelendi

Milliyet, 16 Eylül 1980.

Böylece 9 kişilik kurulun 5 üyesi doğrudan hükümet tarafından saptanıyordu. TİSK temsilcisinin katılımı ile YHK'de hükümet ve işveren blokunun ağırlığı en az 6 üyeye yükseliyordu.

Nitekim uygulamada YHK'nin işçi üyeler hariç 7 üyesinin birlikte hareket ettiği görüldü.

Tablo 2: YHK Tarafından Sonuçlandırılan Toplu Sözleşmeler (1981–1983)

	Toplu Sözleşme Sayısı	Kapsadığı İşçi Sayısı
1981–1983 Toplam	4.859	1.896.421
1981–1983 Yıllık Ortalama	1.620	632.140

Kaynak: ÇSGB, Çalışma Hayatı İstatistikleri (çeşitli yıllara ait istatistiklerden derlenmiştir).

Gırgır dergisi, Sayı 452.

YHK ilk toplantısının ardından bir dizi ilke kararı benimsedi ve bunları yenilediği toplu iş sözleşmelerinde uygulamaya başladı. Bu ilke kararlarının birçoğu daha önceki toplu iş sözleşmelerinde elde edilmiş hakları büyük ölçüde ortadan kaldırıyordu. Böylece YHK 1960-1980 döneminde toplu iş sözleşmeleri ile elde edilen işçi haklarını yenilediği toplu iş sözleşmelerinden tek tek ayıkladı. İşverenler YHK'den memnundu. Nitekim dönemin en etkin sermaye örgütlerinden MESS Başkanı Bahri Ersöz 1983 yılında YHK'yi şöyle değerlendiriyordu:[34]

> Yüksek Hakem Kurulu ülkenin demokrasiye geçiş döneminde son derece önemli bir görev ifa etmiştir ve etmektedir. Yenilediği toplu iş sözleşmelerinde ücret zamlarını ülkenin genel ekonomik şartlarını ve işyerlerinin ücret yapısını dikkate alarak tespit etmektedir.

İKRAMİYELERE DARBE

12 Eylül'ün işçi haklarına ve toplu iş sözleşmesi hakkına bir diğer saldırısı ikramiyelere getirilen sınırlamadır. 12 Eylül öncesinde sendikalar imzaladıkları toplu iş sözleşmeleri ile ikramiye sayısını kamu ve özel sektöre ait işyerlerinin bir kısmında 8'e kadar yükseltmişlerdi. Böylece çıplak ücretin üçte ikisi oranında ikramiye alınabiliyor ve bu durum giydirilmiş ücretleri oldukça yükseltiyordu. 12 Eylül darbesinin ilk işlerinden biri ikramiyelere tavan sınırlaması getirmek oldu. 12 Eylül darbesi sonrasında ikramiye sayısı 4 ile sınırlandırıldı.

6772 sayılı Devlet ve Ona Bağlı Müesseselerde Çalışan İşçilere İlâve Tediye Yapılması ve 6452 Sayılı Kanun'la 6212 Sayılı Kanun'un 2. Maddesinin Kaldırılması Hakkında Kanun'da 17 Nisan 1981 tarihinde 2448 sayılı Kanun'la yapılan değişiklik ile işçilerin toplu iş sözleşmeleri yoluyla en çok dört ikramiye alması hükme bağlandı. İlave tediye hakkındaki Kanun kamu işçilerine ilişkin olmasına rağmen 1981 yılında kanuna eklenen madde ile (Ek Madde 1) "6772 sayılı kanun kapsamı dışında kalan işyerlerinde çalışan işçilere toplu iş sözleşmeleri ile en çok dört, münhasıran yer altında çalışan işçilere en çok beş ikramiye ödenebilir" hükmü getirildi. Böylece ikramiye sınırlaması kamu ve özel bütün toplu iş sözleşmeleri için geçerli hale geldi. Bu değişiklikle 12 Eylül 1980 öncesinde olduğu gibi sendikaların toplu iş sözleşmesi ile ikramiye sayısını artırmasının önüne geçilmiş oldu.

KIDEM TAZMİNATINA TAVAN VE İŞTEN ÇIKARMA YASAĞI

12 Eylül darbesinin ilk uygulamalarından biri kıdem tazminatına tavan getirmek oldu. Bugün halen devam eden bu

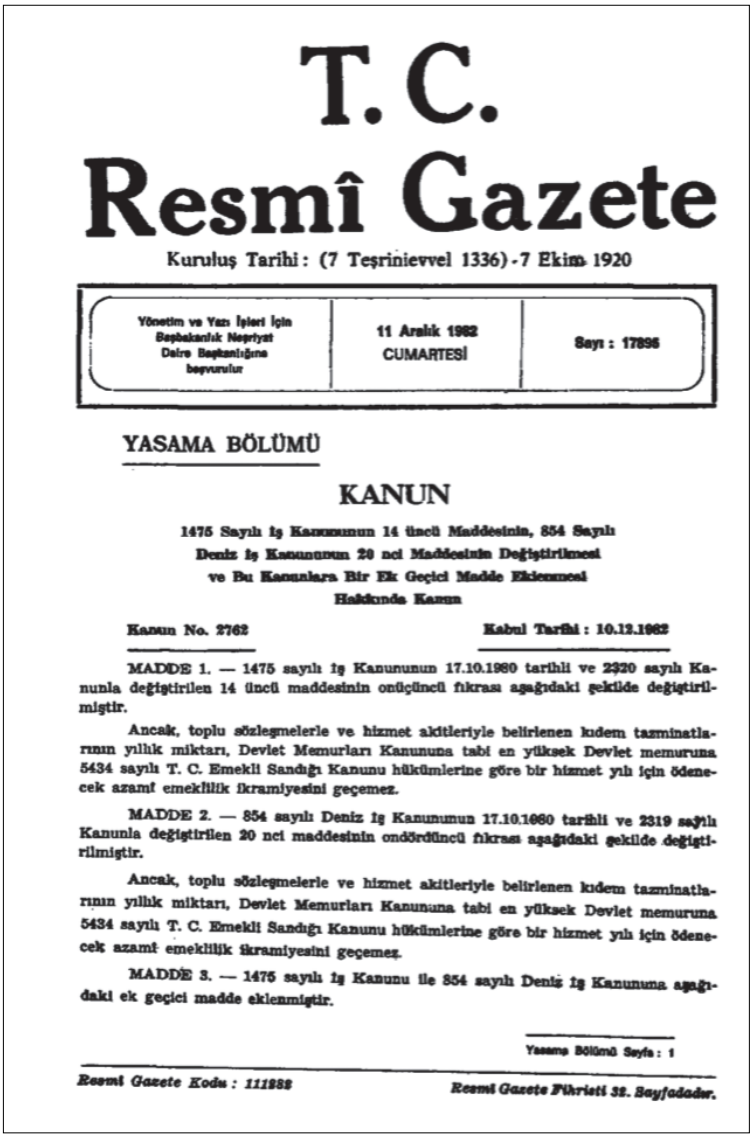
[34] MESS (2000). *Gelenek ve Gelecek*. İstanbul: MESS Yayını.

uygulama ile kıdem tazminatı ciddi bir biçimde bastırıldı. Kıdem tazminatının sınırlandırılması ve kurulacak bir fona devredilmesi 12 Eylül öncesinde işverenlerin en önemli talebiydi.

1975 yılında 1927 sayılı Yasa ile kıdem tazminatında önemli değişiklikler yapıldı. 1927 sayılı Yasa ile üç yıllık hak etme süresi bir yıla indirildi ve 15 günlük kıdem tazminatı süresi ise 30 güne çıkarıldı. Aynı Yasa ile kıdem tazminatı miktarının asgari ücretin 7,5 katı ile sınırlandırılması hükmü getirildi. Ancak kıdem tazminatına tavan getiren hüküm 1979 yılında Anayasa Mahkemesi tarafından biçim yönünden iptal edildi.[35]

Tavan uygulaması 12 Eylül askeri darbesinden sonra tekrar gündeme geldi. 12 Eylül 1980 askeri darbesinin hemen ardından 17 Ekim 1980 tarihli ve 2320 sayılı yasa ile kıdem tazminatına yeniden tavan uygulaması getirildi ve kıdem tazminatı asgari ücretin 7,5 katı ile sınırlandı. Ayrıca bu hükme aykırı davrananlar için hapis ve para cezası getirildi. Bu durum İş Kanunu hükümleri için alışılmamış bir yaptırımdı. Ancak kıdem tazminatının asgari ücretin 7,5 katı ile sınırlandırılması da yeterli görülmedi. İşveren buna da itiraz etti. Bunun üzerine 11 Aralık 1982 tarih ve 2762 sayılı Kanun ile kıdem tazminatı tavanının asgari ücretle bağı koparıldı ve kıdem tazminatı tavanı en yüksek devlet memurunun bir hizmet yılı için alacağı azami emeklilik ikramiyesi ile sınırlandırıldı. Böylece toplu iş sözleşmeleri yoluyla sendikaların kıdem tazminatı tutarını artırmalarının önüne geçilmiş oldu.

Öte yandan 12 Eylül sonrasında Milli Güvenlik Konseyi, 14.9.1980 tarihindeki 3 numaralı kararıyla grev ve lokavtı ertelenen (fiilen yasaklanan) işyerlerinde işçi çıkarılmasını kısıtladı. Bir yandan grevler ertelenirken "erteleme süresince işçinin kendi isteği, ahlak ve iyi niyet kurallarına uymayan haller ile sağlık sebepleri dışındaki herhangi bir nedenle işçi işten çıkarılmayacaktır" kuralıyla belirli durumlar dışında işten çıkarmaya yasağı getirildi. Ancak bu yasağa rağmen sıkıyönetim komutanlıkları eliyle on binlerce işçi ve memur işten çıkarıldı.

T. C.
Resmî Gazete

Kuruluş Tarihi: (7 Teşrinievvel 1336) - 7 Ekim 1920

Yönetim ve Yazı İşleri İçin Başbakanlık Neşriyat Daire Başkanlığına başvurulur | 11 Aralık 1982 CUMARTESİ | Sayı: 17896

YASAMA BÖLÜMÜ

KANUN

1475 Sayılı İş Kanununun 14 üncü Maddesinin, 854 Sayılı Deniz İş Kanununun 20 nci Maddesinin Değiştirilmesi ve Bu Kanunlara Bir Ek Geçici Madde Eklenmesi Hakkında Kanun

Kanun No. 2762 — Kabul Tarihi: 10.12.1982

MADDE 1. — 1475 sayılı İş Kanununun 17.10.1980 tarihli ve 2320 sayılı Kanunla değiştirilen 14 üncü maddesinin onüçüncü fıkrası aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

Ancak, toplu sözleşmelerle ve hizmet akitleriyle belirlenen kıdem tazminatlarının yıllık miktarı, Devlet Memurları Kanununa tabi en yüksek Devlet memuruna 5434 sayılı T. C. Emekli Sandığı Kanunu hükümlerine göre bir hizmet yılı için ödenecek azamî emeklilik ikramiyesini geçemez.

MADDE 2. — 854 sayılı Deniz İş Kanununun 17.10.1980 tarihli ve 2319 sayılı Kanunla değiştirilen 20 nci maddesinin ondördüncü fıkrası aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

Ancak, toplu sözleşmelerle ve hizmet akitleriyle belirlenen kıdem tazminatlarının yıllık miktarı, Devlet Memurları Kanununa tabi en yüksek Devlet memuruna 5434 sayılı T. C. Emekli Sandığı Kanunu hükümlerine göre bir hizmet yılı için ödenecek azamî emeklilik ikramiyesini geçemez.

MADDE 3. — 1475 sayılı İş Kanunu ile 854 sayılı Deniz İş Kanununa aşağıdaki ek geçici madde eklenmiştir.

Yasama Bölümü Sayfa: 1

Resmî Gazete Kodu: 111982 — Resmî Gazete Fihristi 32. Sayfadadır.

Resmi Gazete, 11 Aralık 1982.

[35] 23 Ocak 1979 tarih ve 1979/6 sayılı Anayasa Mahkemesi kararı.

İŞÇİ ÇIKARMADA SIKIYÖNETİM KOMUTANLIKLARINDAN İZİN ALMA KOŞULU

Bu metin Yıldırım Koç'un referans verilen çalışmalarından alınmış ve yeniden düzenlenmiştir.

12 Eylül Darbesinden Sonra İşçi Çıkarma Yasağı[1]

Milli Güvenlik Konseyi, 14.9.1980 tarihindeki 3 numaralı kararıyla grev ve lokavtı ertelenen işyerlerinde işçi çıkarılmasını kısıtladı. Karar şöyleydi: "1. Tüm grev ve lokavtlar ikinci bir karara ertelenmiştir. Grev ve lokavtı ertelenen işyerlerinde; erteleme süresince işçinin kendi isteği, ahlak ve iyi niyet kurallarına uymayan haller ile sağlık sebepleri dışındaki herhangi bir nedenle işçi işten çıkarılmayacaktır(...)"

Bu arada, işverenler, 1475 sayılı İş Yasası'nın 16. ve 17. Maddelerini kullanmaya başladılar. İşçiler üzerinde istifa baskısı da arttı. Ancak bazı durumlarda, bu uygulamaya başvuran işverenler tutuklandı: Örneğin, Aydın Tekstil Fabrikası Yönetim Kurulu Başkanı Mevlüt Şahinci ve Genel Müdür Örsdemir Balkan, 1981 yılının ilk aylarında 150 dolayında işçiyi baskı kullanarak işyerinden istifa ettirdiler. İşçilerin 50'si bu kişileri Ege Ordu ve Sıkıyönetim Komutanlığı Askeri Savcılığı'na şikâyet etti. Askeri savcılık dava açtı. Bu iki kişi tutuklandı. İzmit'te Türk Pirelli Fabrikası'nda çalışan 52 işçi, 1981 yılı Nisan ayı başlarında, fabrika yöneticilerinin istifa etmeleri yolundaki baskılarıyla karşılaştılar. İşçiler durumu Bölge Çalışma Müdürlüğü'ne bildirdiler. Bunun üzerine işçiler işten çıkarıldı. İşten çıkarılan işçiler Sıkıyönetim Komutanlığı'na ve Bölge Çalışma Müdürlüğüne başvurdu. Bölge Çalışma Müdürlüğü müfettişlerinin yaptığı inceleme sonucu, 52 işçi işe döndürüldü. Ayrıca, işçilerin haksız yere işten çıkarılmasından sorumlu görülen Fabrika İmalat Müdürü Erkut Şendil, İmalat Müdürü Erkut Şendil, İmalar Müdürü Muavini Murat Türkan ve Personel Şefi Muhittin Kızıler de Sıkıyönetim Komutanlığı tarafından gözaltına alındı.

25.2.1981 gün ve AD. MÜŞ.7130/131-81 sayılı Genelkurmay Başkanlığı emri ile işçi çıkarma yasağının fiili kapsamı genişletildi. Grevlerin ertelenmesi durumunda uygulanan yeni düzenleme, grev yasağı kapsamı olarak yorumlanarak, tüm işyerlerini içerecek içimde yaygınlaştırıldı. Günün koşullarında hiçbir hukukçu, grevin ertelendiği işyerlerinin grevlerin yasaklandığı işyeri anlamına gelmediğini ileri süremedi.

12 Eylül darbesinin ardından İzmir Belediye Başkanlığına Cahit Günay atanmıştı. Cahit Günay, göreve gelmesinden sonra bir komisyon kurarak işçilerin durumunu inceletmiş ve 12 Eylül öncesindeki olaylara karıştıkları iddiasıyla 300 işçiyi tazminat-

[1] Yıldırım Koç (2021). "12 Eylül Darbesinden Sonra İşçi Çıkarma Yasağı", https://www.yildirimkoc.com.tr/usrfile/1614324131b.pdf Erişim: 11 Mart 2025.

12 Eylül'ün Sendikal Mevzuatı

1982 Anayasası: Sendikal Haklara Sermaye Taarruzu

1982 Anayasası 12 Eylül'ün en kalıcı sonucudur. Doğrudan darbecilerin denetiminde yapılan Anayasa, 1961 Anayasası'nın özgürlükçü ve sosyal hakları esas alan yaklaşımının tersine otoriter ve baskıcı bir siyasal rejim inşa etti; sendikal ve sosyal hakları budadı. Anayasaya işçi örgütlenmelerini potansiyel rejim düşmanı olarak gören bir anlayış hakimdi.

1982 Anayasası ve sendikal yasalar hazırlanırken sermaye örgütlerinin görüşleri esas alındı. TİSK, gerek 1982 Anayasası'nın gerekse 2821 ve 2822 sayılı yasaların hazırlanmasında da son derece etkili oldu. TİSK'in 13.

ları ödenerek işten çıkarmıştı. İşçilerin yaptığı başvuru üzerine durum Ege Ordu ve Sıkıyönetim Komutanlığı tarafından incelendi. 300 işçinin hiçbirinin siyasi olaylara karışmadığı; yalnızca 3'ünün diğer suçlardan dolayı hüküm giymiş olduğu belirlendi. Bunun üzerine 297 işçi, almış oldukları tazminatı geri ödemek koşuluyla, yeniden işbaşı yaptı.

Ankara Sıkıyönetim Komutanlığı, 27 Ekim 1984 günlü bildirisiyle, işçi çıkartma yasağının kalktığını açıkladı. 27-31 Ekim 1984 günleri arasında Sıkıyönetim Komutanlıkları tarafından yapılan açıklamada, diğer illerde de içi çıkartma yasağı ve grev-lokavtların izne bağlanması uygulaması sona erdirildi.

Sıkıyönetim Komutanlıkları Onbinlerce İşçiyi ve Memuru İşten Çıkardı[2]

19.9.1980 gün ve 2301 sayılı Yasa ile 1402 sayılı Sıkıyönetim Kanununun bazı maddeleri değiştirildi. 1402 sayılı Sıkıyönetim Kanununun 2. maddesine şu fıkra eklendi: "Sıkıyönetim komutanlarının bölgelerinde genel güvenlik, asayiş veya kamu düzeni açısından çalışmaları sakıncalı görülen ve hizmetleri yararlı olmayan kamu personelinin statülerine göre atanması veya işine son verilmesi, hakkındaki istemleri ilgili kurum ve organlarca derhal yerine getirilir."

Bu bent, 28.12.1982 gün ve 2766 sayılı Yasayla şu biçime dönüştürüldü: "Sıkıyönetim komutanlarının; bölgelerinde genel güvenlik, asayiş veya kamu düzeni açısından çalışmaları sakıncalı görülen veya hizmetleri yararlı olmayan kamu personelinin statülerine göre atanması veya işine son verilmesi, mahalli idarelerde çalışanların görevden uzaklaştırılması veya işlerine son verilmesi hakkındaki istemleri ilgili kurum ve organlarca derhal yerine getirilir. Bunlar hakkında, tabi oldukları 5434 sayılı T.C. Emekli Sandığı Kanunu veya diğer sosyal güvenlik kurumları hakkındaki kanun hükümleri uygulanır. Bu şekilde işlerine son verilen memurlar, diğer kamu görevlileri ve kamu hizmetlerinde görevli işçiler bir daha kamu hizmetlerinde çalıştırılamazlar.'

1985 yılı başlarında Adalet Bakanı tarafından yapılan bir açıklamaya göre, bu hükme dayanılarak 4667, işçi ve memur işinden çıkarılmıştı. 4509 kişi de bölge dışına gönderildi. Böylece, bir taraftan baskılara boyun eğeceğinden kuşku duyulmayan işçiler ve memurlar için işten çıkarmada önce sıkıyönetim komutanlığından izin alınması gibi son derece gelişkin bir iş güvencesi sağlanırken, darbeye en ufak bir biçimde muhalefet edeceğinden kuşku duyulan. Hiçbir gerekçe gösterilmeden ve yargı yolu kapalı olmak üzere işten çıkarıldı.

[2] Yıldırım Koç (2010). *Türkiye İşçi Sınıfı Tarihi.* Ankara: Epos Yayınları, s. 289-290.

ve 14. genel kurullarına sunulan çalışma raporlarında yer alan isteklerin pek çoğu 1982 Anayasası'nda yer aldı. Anayasa'nın özellikle çalışma yaşamına ve sosyo-ekonomik haklara ilişkin hükümleri sermaye örgütlerinin talepleri doğrultusunda hazırlandı. 1982 Anayasası sosyal ve sendikal hükümleri itibarıyla adeta bir işveren ve TİSK anayasasıdır. TİSK, 1982 Anayasası'nın hazırlık sürecinde Danışma Meclisi'ne sunduğu raporda, sosyal sorunların yeni bir yaklaşımla ele alınmasını istemiş ve şu görüşleri öne sürmüştü.[36]

> Geçmişte işveren-işçi ilişkilerine yaklaşımda daima işçilerin himayeye muhtaç olduğu görüşünün hâkim olduğu bilinen bir gerçektir. Artık günümüzde işçinin ezildiği, istismar edildiği iddialarının geçersizliği ortadadır. Üç milyona yakın işsizin varlığı düşünülürse ülkemizde

[36] TİSK (1982). *XIV. Olağan Genel Kurul Çalışma Raporu.* Nisan 1982. Ankara: TİSK Yayını, s.19.

TÜSİAD (1980). *The Turkish Economy 1980.* TÜSİAD Yayınları.

çalışan işçilerin mutlu bir azınlık teşkil ettiği söylenebilir... Bu sebeple sosyal sorunlara yaklaşırken işçi lehine yorum kriteri terk edilmeli ve ülke yararı gözetilmelidir.

İşçileri "mutlu azınlık" gören bu görüşler doğrultusunda 1961 Anayasası'nın temel felsefesi terk edildi ve bunun yerine yasakçı, sosyal devlet yaklaşımından uzak ve toplumu değil sermayeyi ve devleti korumayı amaçlayan bir yaklaşım benimsendi.

TİSK'İN TALEPLERİ ANAYASA OLDU!

1982 Anayasası'nın ekonomik ve sosyal haklar ve ödevler bölümü hem Danışma Meclisi'nde hazırlanan tasarı aşamasında hem de son şeklinde neredeyse tümüyle sermayenin taleplerini yansıtıyordu. Bu talepler TİSK'in 14. Genel Kurul Çalışma Raporu'nda açıkça yer almıştı. Bu raporda yer alan görüşler özetle şöyleydi:[37]

[37] TİSK (1982).

Tablo 3: TİSK'in Talepleri ve Sonuç

TİSK'in Talepleri	Sonuç	
Lokavt Anayasa'da kurumlaştırılmalıdır.	+	TİSK'in dediği oldu.
Grev ve lokavt yasakları genişletilmelidir.	+	TİSK'in dediği oldu.
Hak ihtilaflarında grev yapma olanağı kaldırılmalıdır.	+	TİSK'in dediği oldu.
Grev ve lokavt kararlarının belirli bir süre içinde uygulanması zorunlu olmalı, bu süre geçtikten sonra bu hak kullanılmamalıdır. Grevin başlama tarihi işverene önceden bildirilmelidir.	+	TİSK'in dediği oldu.
Uzlaştırma sistemi kaldırılmalı, bunun yerine arabuluculuk müessesesi geliştirilerek, ihtilafın sonuna kadar görev yapması sağlanmalıdır.	+	TİSK'in dediği oldu.
Her işyerinde tek bir toplu iş sözleşmesi yapılması esası getirilmelidir.	+	TİSK'in dediği oldu.
Birden fazla sendikaya üyelik yasaklanmalıdır.	+	TİSK'in dediği oldu.
Sendika üyelik aidatlarının ücret bordrolarından kesilerek sendika hesabına yatırılması usulü (check-off sistemi) kaldırılmalı ve toplu iş sözleşmeleri ile kabulü de yasaklanmalıdır.	–	**TİSK'in dediği olmadı.**
Sendikaların siyasi partileri desteklemeleri veya onlara karşı tutum içine girmeleri önlenmelidir.	+	TİSK'in dediği oldu.
Sendikalarla derneklerin birbirlerine mali yardımda bulunmaları önlenmelidir.	+	TİSK'in dediği oldu.
Sendikaların idari ve mali dış denetimi her yıl sağlanmalıdır.	+	TİSK'in dediği oldu.

SENDİKALAŞMA HAKKINA YÖNELİK ENGELLER

1982 Anayasası ile 1961 Anayasası'nın tam tersi bir biçimde sendika kurma, sendikal faaliyet, toplu iş sözleşmesi ve grev hakları konusunda ciddi kısıtlamalar getirildi. 1982 Anayasası sendikal hakları dört ayrı madde ile (51, 52, 53 ve 54. maddeler) ayrıntılı bir biçimde düzenliyordu. Örneğin sendikal haklar ayrıntılı ve sınırlayıcı biçimde düzenlendiği gibi, dernek, vakıf ve sendika gibi kuruluşlara yalnız siyaset yasağı getirilmekle kalınmamış, bunların birbirleriyle ilişkilerine ve işbirliğine yönelik kısıtlayıcı hükümlere de yer vermiştir.

Bu ayrıntılı düzenlemeler sendikal hakları kısıtlayan ve kullanılmaz hale getiren hükümler içermekteydi. Pek çoğu yasa konusu olabilecek bu ayrıntılı düzenlemelere Anayasa'da yer verilmesi, sendikal hükümlerin değiştirilmesini zorlaştırma düşüncesine dayanmaktadır.

Sendika Kurmak Zorlaştırıldı

Anayasa'nın 51. maddesi sendikalaşma hakkını sadece işçilere ve işverenlere tanıyor, memurların sendika hakkı konusunda ise bir hükme yer vermiyordu. Oysa 1961 Anayasası'nın ilk halinde sendika hakkının öznesi ''çalışanlar ve işverenler'' şeklinde idi. Böylece memurlar da sendika kurma hakkına sahipti. Ancak 1971'de yapılan Anayasa değişikliği ile memurların sendikalaşma hakkı ortadan kaldırılmıştı. 12 Eylül darbesi sonucu yapılan Anayasa ile memurlara ilişkin bir düzenleme yapılmadı ve Anayasada açıkça sendika hakkı tanınmadı. Ancak 1971 Anayasa değişikliğinde olduğu gibi açık bir yasak da getirilmedi. Anayasa'nın 51. maddesinde yer alan ''işçiler'' ifadesi ancak 2001 yılında ''çalışanlar'' şeklinde değiştirildi ve memurların sendika kurma hakkı uzun bir aradan sonra Anayasa'ya girmiş oldu.

1982 Anayasası'nın 51. maddesinde ayrıca işçi sendikaları ve üst kuruluşlarına yönetici olabilmek için en az 10 yıl fiilen çalışma koşuluna ve birden fazla sendikaya üye olma yasağına da yer verildi. 10 yıl fiili işçilik koşulu 2007 yılında yapılan değişiklikler ile Anayasa'dan çıkarıldı.

TİSK 14. Genel Kurulu, 8 Nisan 1982.

Sendikalara Siyaset Yasaklandı

Anayasa'nın ''sendikal faaliyet'' başlıklı 52. maddesi ile sendikal faaliyetlere ciddi sınırlamalar ve özellikle kapsamlı bir siyaset yasağı getirildi. Madde ile ''sendikalar siyasi amaç güdemezler, siyasi faaliyette bulunamazlar, siyasi partilerden destek görmezler ve onlara destek olamazlar; derneklerle, kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları ve vakıflarla bu amaçlarla ortak hareket edemezler'' hükmü getirildi. Madde ayrıca sendikaların gelirlerinin kamu bankalarında saklamaları ile idari ve mali denetim yapılması hükümlerini de içeriyordu. Anayasa'nın 52. maddesi büyük tepkiler sonucu 1995 yılında 4121 sayılı Yasa'yla yürürlükten kaldırıldı.

Ancak Anayasa'nın 82. maddesi ile sendika yöneticiliği milletvekilliği ile bağdaşmayan işler arasına alındı ve böylece sendika yöneticilerinin aynı zamanda milletvekili olmasının önü kapatıldı. Oysa 1961 Anayasası döneminde sendikacılar aynı anda milletvekili olabiliyordu.

T. C.
Resmî Gazete
Kuruluş Tarihi: (7 Teşrinievvel 1336)-7 Ekim 1920

Yönetim ve Yazı İşleri İçin Başbakanlık Neşriyat Daire Başkanlığına başvurulur | 20 Ekim 1982 ÇARŞAMBA | Sayı : 17844

YASAMA BÖLÜMÜ

KANUN

TÜRKİYE CUMHURİYETİ ANAYASASI

Kanun No. : 2709 — Kabul tarihi : 18/10/1982

BAŞLANGIÇ

Ebedî Türk vatan ve milletinin bütünlüğüne ve kutsal Türk Devletinin varlığına karşı, Cumhuriyet devrinde benzeri görülmemiş bölücü ve yıkıcı kanlı bir iç savaşın gerçekleşme noktasına yaklaştığı sırada;

Türk milletinin ayrılmaz parçası olan Türk Silahlı Kuvvetlerinin, milletin çağrısıyla gerçekleştirdiği 12 Eylül 1980 harekâtı sonucunda, Türk Milletinin meşrû temsilcileri olan Danışma Meclisince hazırlanıp, Milli Güvenlik Konseyince son şekli verilerek Türk milleti tarafından kabul ve tasvip ve doğrudan doğruya O'nun eliyle vazolunan bu ANAYASA :

— Türkiye Cumhuriyetinin kurucusu, ölümsüz önder ve eşsiz kahraman Atatürk'ün belirlediği milliyetçilik anlayışı ve O'nun inkılâp ve ilkeleri doğrultusunda;

— Dünya milletler ailesinin eşit haklara sahip gerçekli bir üyesi olarak; Türkiye Cumhuriyetinin ilelebet varlığı, refahı, maddî ve manevî mutluluğu ile çağdaş medeniyet düzeyine ulaşma azmi yönünde;

— Millet iradesinin mutlak üstünlüğü, egemenliğin kayıtsız şartsız Türk Milletine ait olduğu ve bunu millet adına kullanmağa yetkili kılınan hiçbir kişi ve kuruluşun, bu Anayasada gösterilen hürriyetçi demokrasi ve bunun icaplarıyla belirlenmiş hukuk düzeni dışına çıkamayacağı;

Yasama Bölümü Sayfa : 1

Resmî Gazete Kodu : 201082 — *Resmî Gazete Fihristi 64. Sayfadadır.*

1982 Anayasası. *Resmi Gazete*, 20 Ekim 1982.

T. C.
Resmî Gazete
Kuruluş Tarihi: (7 Teşrinievvel 1336)-7 Ekim 1920

Yönetim ve Yazı İşleri İçin Başbakanlık Neşriyat Daire Başkanlığına başvurulur | 7 Mayıs 1983 CUMARTESİ | Sayı : 18040

YASAMA BÖLÜMÜ

KANUNLAR

Sendikalar Kanunu

Kanun No. 2821 — Kabul Tarihi : 5.5.1983

BİRİNCİ KISIM
Amaç ve Tanımlar

Amaç

MADDE 1. — Bu Kanunun amacı, çalışma ilişkilerinde ekonomik ve sosyal hak ve menfaatlerin korunması ve geliştirilmesi için işçiler ve işverenler tarafından meydana getirilen sendikalar ile konfederasyonların kuruluşu, teşkilatı, faaliyeti ve denetlenmesi esaslarını düzenlemektir.

2821 sayılı Sendikalar Kanunu. *Resmi Gazete*, 7 Mayıs 1983.

İşverenlere de Toplu Sözleşme Hakkı Tanındı!

Anayasa'nın 53. maddesi ile toplu iş sözleşmesi hakkı düzenlendi. 1961 Anayasası "işçiler, işverenlerle olan münasebetlerinde, iktisadi ve sosyal durumlarını korumak veya düzeltmek amacıyla toplu sözleşme ve grev haklarına sahiptirler" hükmünü içermekteydi. Madde açıkça toplu sözleşme ve grev hakkını çıkarlarını korumak için işçilere tanımış ve işçilere özgülemişti.

1982 Anayasası ise bu yaklaşımı terk ederek toplu iş sözleşmesi hakkını işçi ve işverenlere çift taraflı ve eşit bir hak olarak tanımıştır. İşverenlere toplu iş sözleşmesi hakkının tanınması eşyanın tabiatına aykırıdır. Toplu iş sözleşmesi doğası gereği işçiyi korumaya yöneliktir. 1982 Anayasası'nın 53. maddesi "İşçiler ve işverenler, karşılıklı olarak ekonomik ve sosyal durumlarını ve çalışma şartlarını düzenlemek amacıyla toplu iş sözleşmesi yapma hakkına sahiptirler" hükmünü içeriyordu.

Lokavta Anayasal Statü, Grev Yasaklama

1982 Anayasası'nın sendikal haklar konusunda en katı maddesi, grev hakkına ilişkin 54. maddedir. 54. maddenin başlığı "grev hakkı ve lokavt" şeklindedir. 1961 Anayasası'nda grev hakkına yer verilmiş ancak lokavta yer verilmemişti. Böylece lokavta anayasal bir statü tanınmamıştı. 1982 Anayasası'nda ise işverenlerin talepleri doğrultusunda lokavta yer verildi. Bu değişiklik 1982 Anayasası'nın sermaye yanlısı temel yaklaşımı açısından önemli bir gösterge niteliğindedir. Lokavt Anayasa'ya eklenerek yasama organının lokavtı yasaklaması önlenmiştir.

54. madde grev hakkını sadece işçilere tanıdı, memurların tümü grev hakkının dışında bırakıldı. Anayasa'nın 54. maddesinde ayrıca grev hakkı kullanımı açısından ayrıntılı yasaklara ve sınırlamalara yer verildi.

Anayasa grev hakkını sadece toplu iş sözleşmeleri müzakerelerinde uyuşmazlık çıkması durumunda

(menfaat uyuşmazlığı) menfaat grevi ile sınırlandırmaktadır. Anayasa'da toplu iş sözleşmesinin ve mevzuatın işveren tarafından ihlal edilmesi durumunda greve (hak grevi) olanak tanımadı. Böylece 1982 Anayasası ile hak grevi engellenmiş oldu. Oysa 1961 Anayasası'nda böyle bir sınırlama yoktu.

Anayasa'da bu sınırlamalarla yetinilmemiş ayrıca siyasal amaçlı grev, dayanışma grevi, genel grev, işyeri işgali, işi yavaşlatma, verimi düşürme ve diğer direnişleri de yasaklanmıştı. 2010 Anayasa değişikliği ile bu yasaklar Anayasa'nın lafzından çıkarılmış olmakla birlikte, 54. maddenin ilk fıkrasına göre toplu iş sözleşmesi görüşmelerinde çıkacak uyuşmazlıklar dışında (menfaat grevi) diğer grev türlerine yer verilmemesi nedeniyle menfaat grevi dışındaki grev türleri hâlen anayasal güvenceden yoksundur.

1982 Anayasası'nın 54. maddesi ile ayrıca grev yasakları ve ertelemeleri anayasal kural haline getirildi. Maddede ayrıca Yüksek Hakem Kurulu'na (YHK) da Anayasal statü tanıdı. Grev yasaklama ve erteleme durumunda son karar Yüksek Hakem Kurulu'na bırakıldı. Bu hükümler 1961 Anayasası'nda yoktu.

12 Eylül Anayasası sermayenin talepleri doğrultusunda hazırlandı. 12 Eylül ile getirilen sendikal yasaklama ve sınırlamaların çoğu aradan geçen 40 yıla rağmen hâlâ yürürlüktedir. Bir diğer ifadeyle 12 Eylül darbesi ile kurulan otoriter emek rejiminin anayasal temelleri dimdik ayaktadır. Sonuç olarak, sermaye 12 Eylül Anayasası ile taleplerinin çok önemli bir bölümünü hayata geçirmiştir.

12 Eylül'ün Sendikal Yasaları: 2821 ve 2822

Anayasa ile getirilen sendikal ve sosyal haklara ilişkin kısıtlamalar kısa bir süre sonra çıkarılan sendikal yasalar ile pekiştirildi. 1982 Anayasası'nın ardından, toplu çalışma ilişkilerini düzenleyen 5 Mayıs 1983 tarihli ve 2821 sayılı Sendikalar Yasası ile 2822 sayılı Toplu İş Sözleşmesi Grev ve Lokavt Yasası kabul edildi. Bu yasaların kabulü ile 274 ve 275 sayılı yasalar yürürlükten kaldırıldı.

2821 ve 2822 sayılı yasalar Danışma Meclisi'ne gönderilmeden doğrudan askeri cunta (MGK) tarafından yasalaştırıldı. MGK'de bu yasalar ile ilgili yapılan tartışmalar, 2821 ve 2822 sayılı yasaların, 274 ve 275 sayılı yasaların uygulandığı döneme açık bir tepki olarak düzenlendiğini ortaya koymaktadır.[38]

1980 sonrası sendikal haklara ilişkin düzenlemelerde en çok dikkati çeken nokta sendikaların faaliyetlerine getirilen kapsamlı sınırlamalardır. İşçi kesiminin tersine yeni sendikalar yasa tasarıları işveren örgütlerini memnun etti.

Tasarılar kamuoyuna açıklanmadan bir gün önce, 9 Şubat 1983 günü TİSK Genel Başkanı Halit Narin yeni sendikal yasa tasarıları hakkındaki görüşlerini işçi sendikalarını kastederek şöyle açıklıyordu:[39] ''20 yıldır biz ağladık, onlar güldü.''

[38] Bu konuda ayrıntılı değerlendirmeler için bakınız: Murat Özveri (2012). *Türkiye'de Toplu İş Sözleşmesi Yetki Sistemi ve Sendikasızlaştırma (1963-2009).* Ankara: Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Yayını.

[39] MESS (2000).

Sendika Kuruluşu ve Sendikal Faaliyet Zorlaştırıldı

2821 sayılı Sendikalar Kanunu, 274 sayılı Kanun'a tepki olarak hazırlanmış olup sendikal hakları kısıtlayıcı ve daraltıcı bir felsefeye sahipti. 2821 sayılı Yasa, sendikaların kuruluşlarında serbestlik ilkesini benimsemiş olmakla birlikte, sendika kuruluşunu, sendika üyeliğini ve sendikal faaliyeti zorlaştırıcı hükümleri içeriyordu. Yasa sendika ve konfederasyon dışında işçi kuruluşu (federasyon, işyeri ve meslek sendikası ve sendika birliği) kurulmasını engelliyordu.

2821 sayılı Yasa ile din ibadet işlerinde çalışanlara, öğrencilere, özel öğretim kurumlarında öğretmenlik yapanlara ve özel güvenlik görevlilerine sendika üyeliği yasaklandı. Ancak zaman içinde yapılan değişikliklerle, Sendikalar Kanunu'na göre işçi olan herkesin sendika üyesi olmasına olanak tanındı.

2821 sayılı Yasa, işkolu sendikacılığını benimsiyor ve işyeri ve meslek sendikacılığını yasaklıyordu. Yasa'ya göre ''İşçi sendikaları, işkolu esasına göre bir işkolunda ve Türkiye çapında faaliyette bulunmak amacı ile bu işkolundaki işyerlerinde çalışan işçiler tarafından kurulur.''

- 2821 sayılı Yasa, 274'ten farklı olarak tek sendikaya üyelik koşulunu getirdi. 6356 sayılı Yasa ile de aynı anda aynı işkolunda birden çok sendikaya üyeliğe olanak tanınmadı.
- 2821 sayılı Yasa'nın en çok eleştirilen hükümlerinden biri sendikaya üyelik ve ayrılmayı noter koşuluna bağlamış olmasıydı. Sendikal örgütlenmeyi zorlaştırıcı ve maliyetini artırıcı bir düzenleme olan bu hüküm 2012 yılına kadar uygulandı.
- 2821 sayılı Yasa ile sendika aidatlarına bir günlük brüt ücret tutarı sınırı getirildi ve aidat dışında başka bir kesinti yapılamayacağı hükme bağlandı.
- 2821'in bir diğer sınırlayıcı hükmü, Anayasa'ya paralel olarak işçi sendikalarının merkez organlarına seçilebilmek en az 10 yıl fiilen çalışmış olmak koşuluydu. Bu hüküm uzun yıllar sonra 2007 yılında kanundan çıkarıldı.
- 2821 sayılı yasa, Anayasa'nın 52. maddesine paralel olarak kapsamlı siyasi yasaklar getiriyordu. Sendika ve konfederasyonların hiçbir biçimde siyasi faaliyette bulunamayacağı, dernekler ve meslek kuruluşları ile ortak hareket edemeyeceği hükme bağlanıyordu. Bu hükümler yıllar sonra gevşetildi.

Toplu Pazarlık ve Grev Haklarına Kapsamlı Engeller

2822 sayılı Toplu İş Sözleşmesi Grev ve Lokavt Kanunu (TİSGLK) toplu pazarlık ve grev hakkının kullanımı konusunda ciddi sınırlamalara yer verdi. Toplu iş sözleşmesi yetkisi için zorunlu olan ikili baraj ve greve ilişkin sınırlayıcı düzenlemeler TİSGLK'ye damgasını vurdu.

Yasa ile iki tür toplu iş sözleşmesi öngörmüştü: İşyeri ve işletme toplu iş sözleşmesi. Kanuna göre, bir toplu iş sözleşmesi aynı işkolunda bir veya birden çok işyerini kapsayabilir. Ayrıca fiilen birden çok işyerini ve işletmeyi kapsayan ''grup toplu iş sözleşmesi'' yapılması mümkündü. Ancak Yasa, işkolu ve ulusal ölçekli toplu iş sözleşmelerinin önünü kapatmıştı.

2822 sayılı Yasa toplu iş sözleşmesi yapma ehliyetini, yapılacak sözleşmenin kapsamına girecek işyeri veya işyerlerinin içinde bulunduğu işkolunda kurulu işçi sendikalarına vermişti. Diğer bir ifadeyle

konfederasyonların toplu iş sözleşmesi ehliyeti yoktu. Bu durum günümüzde de sürmektedir.

2822 sayılı Yasa toplu iş sözleşmesi yetkisi için oldukça ağır sınırlamalar getiriyordu. Yasa'ya göre yetki için iki koşul gerekliydi: 1) Ön koşul niteliğinde olan işkolu barajı: İşçi sendikasının kurulu bulunduğu işkolunda çalışan işçilerin en az yüzde 10'unu (tarım ve ormancılık, avcılık ve balıkçılık işkolu hariç) üye kaydetmiş olması, 2) Sendikanın toplu iş sözleşmesi bağıtlamak istediği işyerinde veya işletmede işçilerin yarıdan fazlasını üye yapmış olması.

2822 sayılı Yasa'ya göre, yetki tespit işlemleri Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı tarafından yapılacaktı. Bakanlığın ilgili işyeri için vermiş olduğu çoğunluk tespit belgelerine karşı işverenlerin, işveren sendikalarının ve işkolundaki diğer sendikaların itiraz hakkı bulunmaktadır. Yetki itirazı ise yetki prosedürünü durdurmaktadır. Yetki işlemleri ve davaları yıllarca sürmekte ve sendikal örgütlenme ciddi biçimde engellenmektedir. 12 Eylül sonrası kabul edilen yetki sisteminin sendikalaşmayı ciddi bir biçimde zayıflattığı ortaya konmuştur.[40]

Yasa, toplu iş sözleşmesi görüşmeleri, uyuşmazlık ve grev-lokavt için ayrıntılı ve karmaşık bir prosedür getirmiştir. Bu prosedür, toplu sözleşme özerkliğini ve sendikal hakların kullanımını engelleyici niteliktedir. Grev ve lokavt uygulamasından önce arabuluculuk aşaması zorunludur ve arabuluculuk süresince çalışma barışının korunması şartı vardır. Arabuluculuk bitmeden alınacak grev kararı yasa dışı kabul edilmektedir.

2822 sayılı Yasa, Anayasa'ya paralel olarak sadece menfaat uyuşmazlıklarını takiben greve başvurulmasına olanak tanıyordu. Toplu iş sözleşmesinin yapılması sırasında uyuşmazlık çıkması hâlinde işçilerin iktisadi ve sosyal durumlarıyla çalışma şartlarını korumak veya düzeltmek amacıyla TİSGLK hükümlerine uygun olarak yapılan grev, ''kanuni grev'' olarak tanımlandı. Grev sadece toplu menfaat uyuşmazlıklarının çözümlenmesinde söz konusu olabilecektir. Bunun dışındaki grev türleri yasa dışı grev olarak tanımlanmıştır. Oysa 275 sayılı Yasa belli hâllerde -mevzuat veya toplu iş sözleşmedeki haklara işverenlerce uyulmaması hâlinde- hak grevine de olanak vermekteydi. 2822 sayılı Yasa'nın tanımladığı grev için aranan şartlar gerçekleşmeden yapılan grev ''kanun dışı grev'' olarak kabul edildi.

Yasa sadece grev türleri konusunda değil grev kararı ve uygulaması konusunda da sınırlayıcı süreler öngörüyordu. Grev ve lokavt kararı, karşı tarafa tebliğinden itibaren 60 gün içinde ve karşı tarafa noter aracılığıyla 6 işgünü önce bildirilecek tarihte uygulanabilecekti. Böylece sürpriz grev uygulaması engelleniyordu.

2821 sayılı Yasa aralarında bankacılık sektörünün de bulunduğu oldukça geniş grev yasakları getiriyordu. Can ve mal kurtarma işlerinde, cenaze ve defin işlerinde, su, elektrik, havagazı, termik santrallarını besleyen linyit üretimi, tabii gaz ve petrol sondajı, üretimi, tasfiyesi, dağıtımı, nafta veya tabii gazdan başlayan petrokimya işlerinde, banka ve noterlik hizmetlerinde, kamu kuruluşlarınca yürütülen itfaiye, sehiriçi deniz, kara ve demir yolu ve diğer raylı toplu yolcu ulaştırma hizmetlerinde,

[40] Özveri (2012).

ilaç imal eden işyerleri hariç olmak üzere, aşı ve serum imal eden müesseselerle, hastane, klinik, sanatoryum, prevantoryum, dispanser ve eczane gibi sağlıkla ilgili işyerlerinde, eğitim ve öğretim kurumlarında, çocuk bakım yerlerinde ve huzurevlerinde, mezarlıklarda ve Millî Savunma Bakanlığı ile Jandarma Genel Komutanlığı ve Sahil Güvenlik Komutanlığı'nca doğrudan işletilen işyerlerinde grev ve lokavt yasaklanmıştı.

2822 sayılı Yasa'ya göre karar verilmiş veya başlanmış olan kanuni bir grev veya lokavt genel sağlığı veya millî güvenliği bozucu nitelikte ise Bakanlar Kurulu bu grev ve lokavtı altmış gün süre ile erteleme yetkisine sahipti. Ancak 275 sayılı Yasa döneminden farklı olarak 2822 sayılı Yasa döneminde erteleme süresinin bitiminde tekrar greve başlama olanağı yoktu. Bu durum 6356 sayılı yasa döneminde de devam etti.

Taraflar anlaşamazlar ve uyuşmazlık Yüksek Hakem Kuruluna götürülmezse sendikanın yetkisinin düşmesi hükme bağlanmıştı. 2822'de grev erteleme hükümleri 6356 sayılı Yasa'da da yer aldı. Hatta daha sonra AKP hükümetleri tarafından genişletildi. Ancak AYM 2016'da yasaya eklenen bankacılık ve sehiriçi taşımacılıkla ilgili erteleme hükümlerini iptal etti.

2821 sayılı Sendikalar Kanunu ile 2822 sayılı Toplu İş Sözleşmesi Grev ve Lokavt Kanunu 7 Kasım 2012'de yürürlükten kaldırıldı ve onun yerine 6356 sayılı Sendikalar ve Toplu İş Sözleşmesi Kanunu kabul edildi. Ancak 2821 ve 2822 sayılı yasaların temel ve kritik sınırlamaları 6356 sayılı Yasa ile korundu.

Cumhuriyet, 19 Temmuz 1979.

RANDI, 5 KİLO ALTIN ÖVİZ BULUNDU

Sıkıyönetim Komutanlığı ile işbirliği yaparak başlattığı operasyonların süreceği belirtilmiştir.

Sıkıyönetim Komutanlığı ekipleri erken saatlerde bazı bankaların Çemberlitaş ve Kapalıçarşı'daki şubelerinin çevresinde sıkı güvenlik önlemleri almıştır. Daha sonra içeri giren İstanbul Emniyet Müdürlüğü Mali Şube Polisleri, kiralık kasaları açtırma işlemine girişmişlerdir. Ancak banka kasaları çift anahtarlı olduğundan, kasanın açılabilmesi için kiralayanın hazır bulunması gerekmiştir. Bunun üzerine adreslere ve telefon numaralarına göre kasaları

(Arkası Sa. 11, Sü. 5 de)

■ MİSK EĞİTİM MERKEZİNDE YAPILAN ARAMADA AYRICA BİR BOMBA VE BOMBA YAPIMINDA KULLANILAN MALZEME BULUNDU

■ GÜVENLİK KUVVETLERİNİN KUŞKU ÜZERİNE OLAY YERİNDE YAKALADIĞI BİR KİŞİ MİSK ÖNÜNDE TOPLANAN BİR KALABALIK TARAFINDAN KURTARILDI

(İstanbul Haber Merkezi) — İstanbul Sıkıyönetim Askeri Savcılığı, MHP Bakırköy İlçe Merkezinde patlayıcı madde ve silah bulundurduğu, suç işleyen bazı kişileri barındırdığı gerekçesiyle MHP İlçe yöneticileri hakkında Cumhuriyet Başsavcılığı ve Adalet Bakanlığına duyuruda bulunmuştur.

MHP Bakırköy İlçe binasında 11 şubat 1979 günü sıkıyönetim güvenlik kuvvetlerince yapılan aramada silah ve patlayıcı maddeler ele geçirilmiş, silahlardan birinin Yalova'da 4 yeri bombalamak ve kurşunlamaktan sanık Mustafa Arpacı ve Arif Çalışır'a ait olduğu ekspertiz raporlarıyla saptanmıştır. Aynı aramada binadaki elektrik avizesinin üzerine konulmuş bulunan iki adet 7.65 mm'lik tabancaya ait boş şarjör ve kibrit kutularının içinde bir fitilli 5 fünye de bulunmuştur. Ayrıca, yine bina içinde muhtelif silahların bulunduğu anlaşılmış. Arif Çalışır, Mustafa Arpacı ve Orhan Örtürk'ün İlçe Başkanı tarafından parti binasında barındırıldıkları ve örgütçe bakıldıkları, bu durumun MHP Bakırköy İlçe Başkanı Mehmet Başak tarafından

(Arkası Sa. 11, Sü. 3 de)

SIKIYÖNETİM SAVCILIĞI, MHP BAKIRKÖY YÖNETİCİLERİ HAKKINDAKİ DAVA DOSYASINI BAŞSAVCILIĞA DUYURDU

■ İlçe Merkezinde yapılan aramada bazı olayların sanıkları ele geçirilmiş silah ve patlayıcı maddeler bulunmuştu.. Uygulama Partiler Yasasına göre yapıldı..

MİSK'te bomba yapıldığı saptandı, MHP binası arandı

ANKARA. (Cumhuriyet Bürosu) Bahçelievler'deki MİSK Eğitim ve Kültür Merkezi'nin garajında önceki akşam İskender Koryağdı'nın (30) ölümüne, Mustafa Arıcak'ın (20) da yaralanmasına neden olan bombanın dışarıdan atılmadığı, garajda bomba imal edilirken patladığı anlaşılmıştır. Olaydan sonra şüphelî bazı kişilerden birinin civardaki MHP'liler tarafından kaçırılması üzerine bitişikteki MHP Genel Merkezi ve Gençlik Kolları Genel Merkezi Sıkıyönetim Komutanlığı'nca arattırılmıştır.

Ankara Emniyet Müdürlüğü'nün bu konudaki açıklamasında, şöyle denilmektedir:

«Olaya anında müdahale eden ekiplerimiz, ikinci caddeye paralel 8. sokakta durumlarından şüphe edilen 4 kişiye rastlamışlar. İdare hâkimine rağmen havaya iki el ateş edilmiş ve bunlardan birisi yakalanarak, ilgili karakola götürülmek üzere iken, MİSK binasında toplanan 50-60 kişilik bir grup yakalanan kişinin kendi arkadaşları olduğunu söyleyerek, bu şahsın MHP Gençlik Kolları Genel Merkezi'ne doğru kaçışını sağlamışlardır.

Bunun üzerine Ankara Sıkıyönetim Komutanlığı, MHP Genel Merkezi ile Gençlik Kolları Genel Merkezi'nde arama yapılmış ve aramada suç teşkil edecek birşey bulunamamıştır.

Polis ve bomba uzmanları garajda yaptıkları ilk incelemede, patlayan zaman ayarlı bomba parçalarının yanında 15 santimetre uzunluğunda, pik boru parçasını yeni çimento ile dolduruldu ve üzerine saat yerleştirilmiş, yeni imal edildiği saptanan bir adet patlamaya hazır bomba bulmuşlardır.

Olay yeri olan garajda bir masa üzerinde beton harç yapmada kullanılan bir adet malа, yeni hazırlanmış ve kullanılmış kalıntı harç, bomba imalinde kullanılan bir adet vida bandaj ile masa yakınında bir kese kâğıdı içerisinde elmen-

(Arkası Sa. 11, Sü. 5 de)

12 Eylül Öncesi ve Sonrasında Sendikal Hareket

12 Eylül'e Doğru Sendikal Hareket

24 Ocak 1980 kararları sonrasında Türkiye'nin ekonomik politikaları köklü biçimde değişti. Ülke hızla bir askeri darbeye doğru giderken sendikal harekette durum neydi? Her şeyden önce sendikal hareket için keskin bir rekabetin varlığının altını çizmek lazım. 12 Eylül askeri darbesi öncesinde irili ufaklı yedi işçi sendikaları konfederasyonu olmasına rağmen bunlardan dördünün (Türk-İş, DİSK, Hak-İş ve MİSK) etkin olduğunu söylemek mümkündür. Ancak sendikal hareketin ana gövdesini Türk-İş ve DİSK oluşturuyordu. İki konfederasyon sendikalı işçilerin ezici çoğunluğunu temsil ediyordu.

Bu noktada önemli diğer husus ise toplam sendikalı işçi sayısı ve sendikalaşma oranıdır. 12 Eylül öncesi sendikalı işçi sayısı ve oranı konusundaki resmi veriler gerçek durumu yansıtmaktan uzaktır. 1975'te Çalışma Bakanlığı verilerine göre 1,8 milyon sigortalı işçiye karşılık 3,3 milyon sendikalı işçi söz konusudur. 1980'de ise durum iyice tuhaf hale gelmiştir. Resmi sendikalaşma verilerine göre 2,2 milyon sigortalı işçiye karşılık 5,7 milyon sendikalı işçi söz konusudur.[41] Bu hayal ürünü verilerin ötesinde gerçekçi bir sendikalaşma tahmini yapılacak olursa toplu iş sözleşmelerinden yararlanan işçi sayısı esas alınabilir. Bu çerçevede sendikalı işçi sayısının 1980 yılında 900 bin civarında olduğu tahmin edilmektedir.[42] Böylece 12 Eylül askeri darbesi öncesinde 2,2 milyon sigortalı işçinin yaklaşık yüzde 40'ının sendikalı olduğunu söylemek mümkündür. Bunun Türkiye tarihinin en yüksek sendikalaşma oranı olduğu söylenebilir.

Sendikalı işçi sayısının işçi konfederasyonlarına dağılımı konusunda net verilere ulaşmak zordur. Türk-İş'in kendi yayınlarında üye sayısına ilişkin bir veriye rastlanmıyor. Koç, 1980'de Türk-İş'in üye sayısının 1 milyon 110 bin ile 1 milyon 200 bin arasında, DİSK'in ise 300 bin civarında olduğunu tahmin etmektedir.[43]

15-16 Haziran eylemlerinin hemen ardından 1970 yılında kurulan MİSK, 1971 yılında üye sayısını 4 bin 700 civarında bildiriyordu. MİSK, 1976'da MHP'nin de ortağı olduğu 1. Milliyetçi Cephe (MC) Hükümeti döneminde üye sayısını artırdı. MİSK, Türk-İş ve DİSK'i "sınıf esasına dayanmakta olup sömürücü mahiyette ve insan haysiyetine ters düşen" bir sendikacılık anlayışını benimsemekle suçlayarak, milliyetçiliği öne çıkararak ve "esas olan millettir, toplum sınıflara bölünmez" diyerek milli devletin hem işçinin hem işverenin devleti olduğunu iddia ediyordu.[44] Örgütlenmesini daha çok Milliyetçi Hareket Partisi (MHP) ve MHP'nin yan kuruluşu olan Ülkü Ocakları desteği ile sürdürdü. Kamuoyunda MHP ve

[41] Sendikalı işçi sayısındaki bu gerçek dışı verilerin nedenleri konusunda bakınız: Aziz Çelik (2020). "Yetmişli Yıllarda Emek Hareketi: 15-16 Haziran'dan 12 Eylül'e Yükseliş ve Düşüş". *Türkiye'nin 1970'li Yılları* (Editör: Mete Kaan Kaynar) içinde. İstanbul: İletişim Yayınları; Aziz Çelik ve Kuvvet Lordoğlu (2006). "Türkiye'de Resmi Sendikalaşma İstatistiklerinin Sorunları Üstüne". *Çalışma ve Toplum Dergisi*. Sayı 9, ss. 11-30.

[42] Aziz Çelik (2020). "Yetmişli Yıllarda Emek Hareketi: 15-16 Haziran'dan 12 Eylül'e Yükseliş ve Düşüş", *Türkiye'nin 1970'li Yılları* (Editör: Mete Kaan Kaynar) içinde. İstanbul: İletişim Yayınları.

[43] Yıldırım Koç (2019). *Türkiye İşçi Sınıfı Tarihi-Osmanlı'dan 2019'a*. İstanbul: Tekgıda-İş Sendikası Yayını, s. 373.

[44] *Türkiye Sendikacılık Ansiklopedisi* (1996). "MİSK" maddesi. İstanbul: Tarih Vakfı Kültür Bakanlığı Ortak Yayını.

bağlantılı kuruluşlar ile birlikte anılan bir sendikal örgüt oldu.[45] 12 Eylül darbesi öncesinde MİSK'in temsil ettiği işçi sayısı sadece 22 bindi.[46]

Hak-İş, 1976'da işbaşına gelen ve Adalet Partisi (AP), Milli Selamet Partisi (MSP), MHP ile Cumhuriyetçi Güven Partisi'nden (CGP) oluşan 1. MC Hükümeti'nin hemen ardından kuruldu. MSP'ye paralel bir örgüt olan Hak-İş, İslamcı bir sendikacılık hareketi yaratmayı amaçlıyordu. Batı ve Yahudi düşmanlığı ile komünizm karşıtlığı Hak-İş'e temel rengini veren ögelerdi. Hak-İş'in 1979 yılında yaptığı 1 Mayıs değerlendirmesi devletin geleneksel "1 Mayıs komünist bayramıdır" tutumunu bir adım ileri götürüyor ve 1 Mayıs'ı "Yahudi ve müşrik bayramı" olarak da lanetliyordu. Sınıfların varlığını ve sınıf mücadelesini reddeden bir anlayışa sahip olan Hak-İş'in ilk Genel Sekreteri 1976'da yaptığı bir açıklamada Türkiye'de işçi sınıfı bulunmadığını, Türk tarihinde sınıflar olmadığını, sınıf kavramının Batılı ideolojilerin eseri olduğunu söylüyordu. [47]

12 Eylül'e giderken iki büyük işçi konfederasyonu Türk-İş ve DİSK arasında ortak bir tutumdan söz etmek oldukça zordur. Az sayıda işkolunda Türk-İş ve DİSK üyesi sendikalar arasında ortak toplu iş sözleşme mücadelesi arayışlarına rastlansa da Türk-İş ve DİSK yönetimleri 24 Ocak ile ortaya çıkan yeni tablo ve ülkede hızla yükselen siyasal kaos karşısında ortak bir tutum oluşturamadı. Ülkedeki siyasal iklim de iki konfederasyonun ortak hareketini zorlaştırıyordu. DİSK'in ve DİSK üyesi çeşitli sendikaların ortak mücadele arayışlarına rağmen Türk-İş yönetimi DİSK ile ortak hareket etmekten özenle kaçındı.[48]

DİSK Mart 1978'de, Ekim 1978'de Türk-İş'e ortak tutum ve eylem çağrıları yaptı. 13 Ekim 1978 günü toplanan DİSK Yürütme Kurulu, "Demokratik hak ve özgürlüklere yapılan saldırılara, faşist baskı ve terör uygulamalarına karşı mücadele için ideolojik görüş ayrılıklarını ve ilke farklılıklarını gündem dışı tutarak Türk-İş'e çağrı yapılmasına ve bu çerçeve içerisinde Genel Sekreter Fehmi Işıklar'ın görevlendirilerek görüşme yapmasına" karar verdi.[49] DİSK Genel Sekreteri Fehmi Işıklar, Türk-İş genel merkezinde 13 Ekim 1978 tarihinde Türk-İş Genel Başkanı Halil Tunç ile görüştü. Görüşme "DİSK ve Türk-İş teröre karşı tavırda anlaştı" ve "Türk-İş ile DİSK'in teröre karşı birleşmesi olumlu karşılandı" şeklinde basına yansıdı.[50] Halil Tunç, görüşmeden sonra yaptığı açıklamada görüşmeyi oldukça olumlu bulduğunu vurguladı ve "Ülke çok kritik dönemler yaşıyor. İdeolojik görüşlerimizi, ilke farklılıklarımızı bir yana iterek demokratik

[45] Türkiye Sendikacılık Ansiklopedisi'nde yer alan bilgilere göre 17 Temmuz 1979'da MİSK Eğitim ve Kültür Merkezi garajında meydana gelen patlamanın bu yerde bomba imali sırasında meydana geldiği Ankara Emniyet Müdürlüğü tarafından açıklandı. Bu patlama sonrasında MİSK İcra Kurulu üyeleri ve bazı çalışanlar gözaltına alındı ve haklarında TCK 168. ve 169. maddelerinden (silahlı çete kurmak) dava açıldı. Sanıklar askeri mahkeme tarafından tutuklandı. Daha sonra serbest bırakıldılar. MİSK'in faaliyetleri 12 Eylül darbesi ile durduruldu. DİSK ve bağlı sendikalara dava açılırken MİSK hakkında dava açılmadı. MİSK 1970'lerde güçlenen sınıf sendikacılığına karşı radikal sağdan bir yandan ideolojik öte yandan zora dayalı bir önleme hareketi olarak değerlendirilebilir. MİSK 12 Eylül sonrası koşullarda işlevsiz kaldı ve yeniden açılsa da zamanla sönümlendi. *Türkiye Sendikacılık Ansiklopedisi* (1996).

[46] Yıldırım Koç (2010). *Türkiye İşçi Sınıfı Tarihi Osmanlı'dan 2010'a*, Ankara: Epos Yayınları, s. 257.

[47] Yıldırım Koç (1995). *Şeriatçılar, İşçi Hakları ve Hak-İş*, Ankara: Öteki Yayınevi.

[48] Canan Koç ve Yıldırım Koç (2008). *DİSK Tarihi, Efsane mi gerçek mi (1967-1980)*, Ankara: Epos Yayınevi, ss. 598-599.

[49] 12-13 Ekim 1978 tarihli DİSK Yönetim Kurulu toplantısı, DİSK Yönetim ve Yürütme Kurulu Karar Defterleri, DİSK Arşivi.

[50] *Cumhuriyet*, 14 ve 15 Ekim 1978.

DİSK üyesi Hürcam-İş ile Türk-İş üyesi Kristal-İş'in eylem birliği, 1980. Kristal-İş Arşivi.

rejimin korunmasında ortak hareket etmenin zaruretine biz de inanıyoruz'' dedi.[51] Ancak gelişmeler bir sonuç vermedi. Türk-İş yöneticileri ilkesel ayrılıkları ön plana çıkaran ve AP'nin CHP ile ortaklaşa hükümet olmalarını isteyen bir cevap verdi.[52]

Türk-İş'e yönelik bir diğer önemli işbirliği çağrısı DİSK Yönetim, Yürütme, Denetim, Onur Kurulları ve DİSK Bölge Temsilcileri ile DİSK üyesi sendikaların yürütme kurullarının katılımıyla 31 Ocak-1 Şubat 1980 günlerinde Genel-İş'in Ören Tesisleri'nde yapılan ve İkinci Ören Toplantısı olarak bilinen toplantıda karara bağlandı. Bu toplantıda Türk-İş'e 24 Ocak kararlarına karşı ortak tavır ve eylem birliği önerildi.[53] Türk-İş Yürütme Kurulu 5 Şubat 1980 tarihinde yaptığı toplantıda DİSK'in eylem birliği önerisini değerlendirerek kesin olarak hayır deme kararı aldı ve bağlı sendikalara bir genelge göndererek DİSK'in eylemine katılmama yönünde uyarı yaptı.[54] Türk-İş Genel Sekreteri Şide, DİSK eylemlerine katılan bazı Türk-İş'li sendikacılar için rapor hazırlayacaklarını açıklıyordu.[55] Böylece 12 Eylül öncesinde Türk-İş ile DİSK arasında ortak tutum ve eylem birliği, Türk-İş'in ısrarla bu talepleri reddetmesi nedeniyle olanaklı olmayacaktı.

İki konfederasyonun üye sendikaları arasında 1980 bahar ve yaz aylarında toplu iş sözleşmelerine yönelik kimi ortak eylem girişimleri sınırlı kaldı.[56] Yine DİSK üyesi bazı sendikalar ile Türk-İş üyesi kimi sendikaların ve sendika şubelerinin Haziran 1980'de yaptığı ortak açıklama ise somut bir sonuca ulaşmadı.[57] Böylece, ne 24 Ocak kararlarının yarattığı ekonomik tabloya karşı ne de ülkede giderek yükselen terör sarmalı ve siyasal kaosa karşı iki konfederasyon ortak bir mücadele hattı belirleyebildi.

[51] *Cumhuriyet*, 14 Ekim 1978.

[52] DİSK (1980). *7. Genel Kurul Çalışma Raporu*. İstanbul: DİSK Yayınları.

[53] DİSK (1980).

[54] Türk-İş (1982). *12. Genel Kurula Sunulan Çalışma Raporu*. Ankara: Türk-İş Yayınları, s. 12.

[55] Türk-İş (1982). s. 227.

[56] Çelik (2020).

[57] Koç ve Koç (2008). ss. 602-603.

12 EYLÜL'E DOĞRU GREVLER VE İŞÇİ EYLEMLERİ

12 Eylül askeri darbesi arifesinde Türkiye, tarihinin en yaygın işçi eylemlerine tanık oluyordu. Bu eylemler bir yandan mevzuat çerçevesinde yapılan yasal grevlerin yaygınlaşması, öte yandan ise fiili işçi direnişlerinin artması şeklinde gerçekleşiyordu. Eylemlerin temel nedeni 24 Ocak 1980 ekonomik programı ile ortaya konan ve ücretleri bastırmayı hedefleyen politikalardı. Yasal grevlerde en büyük dalga 1980'de yaşandı ve büyük kitle grevleri ortaya çıktı. 1979 ve 1980 yıllarında derinleşen ekonomik krizin ve 24 Ocak 1980 kararlarının da etkisiyle grevlerde ciddi bir tırmanış yaşandığı görüldü.

Yasal grevlere katılan işçi sayısı 1980'e kadar yıllık toplam 7 bin ile 21 bin aralığında seyrederken 1980'de grevci işçi sayısı 1980'in ilk 8 ayında 70 bini aştı.[58] Asıl büyük patlama ise grevde geçen işgünü sayısında yaşandı. 1980 yılında grevde geçen işgünü sayısı 5,4 milyon ile tarihi bir zirveye ulaştı. 1980 yılında grevde geçen işgünü sayısı 1975–1979 arası beş yılın toplamından daha fazlaydı (Tablo 4). 1980 yılında grev eğiliminde yaşanan sert bir tırmanış doğal olarak sermaye çevrelerinde büyük bir hoşnutsuzluk yaratıyordu. Mart 1980'de toplanan TİSK 13. Genel Kuruluna sunulan çalışma raporunda grev hakkının sınırlanmasına dönük talepler, sermayenin grevlerden rahatsızlığının somut göstergesiydi. Yaygınlaşan grevler 24 Ocak kararlarının "normal şartlar altında" uygulanmasını imkansızlaştırıyordu.

[58] Tunç Tayanç ve diğerleri (1987). *Türkiye'de Yapılan Grevlerin Nicel ve Nitel Değerlendirmesi (1963-1980)*, İstanbul: Türkiye Denizciler Sendikası Yayınları. Çalışma Bakanlığı verilerinde greve katılan işçi sayısı 84 bin 832 olarak yer almaktadır. Ancak grevde geçen işgünü sayısı ise 1,3 milyon olarak hesaplanmıştır. 1980 yılındaki grevlere katılan işçi sayısı ve ortalama grev uzunluğu dikkate alındığında burada ciddi bir tutarsızlık olduğu görülmektedir. Nitekim DİE 1983 yıllığında 1980 yılında grevde geçen işgünü sayısı 5 milyon 408 bin 618 olarak yer almaktadır. Bu sayının daha sonra bakanlık verilerinde 1,3 milyona nasıl düştüğü anlaşılamamıştır.

12 Eylül öncesi bir grev. DİSK Arşivi

Tablo 4: Greve Katılan İşçi ve Grevde Geçen İşgünü Sayısı (1975–1980)

Yıl	Greve Katılan İşçi Sayısı	Grevde Geçen İşgünü
1975	13.708	668.797
1976	7.240	325.830
1977	15.682	1.397.124
1978	9.748	426.127
1979	21.011	1.147.721
1980 (8 ay)	70.332	5.408.618
Toplam	**137.721**	**9.374.217**

Kaynak ve açıklama: Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı, (2004) Çalışma Hayatı İstatistikleri 2003. 1980 ve öncesine ilişkin grev verileri Tunç Tayanç ve diğerleri (1987). *Türkiye'de Yapılan Grevlerin Nicel ve Nitel Değerlendirmesi (1963–1980).* İstanbul: Türkiye Denizciler Sendikası Yayınları adlı çalışmadan alınmıştır. 1980 öncesi grevlerle ilgili resmi istatistiki veriler oldukça hatalıdır. Devlet kurumları (DİE, DPT, Çalışma ve Maliye Bakanlıkları) tarafından o yıllarda yayımlanan veriler arasında ciddi tutarsızlıklar vardır. Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı tarafından 1980'lerin ortalarından beri kullanılan 1980 öncesine ilişkin grev verileri serisi ve özellikle de 1980 yılına ait grevde geçen işgünü verileri son derece eksik ve hatalıdır. 1980 öncesine ait bakanlık verilerinin metodolojisi belli değildir..

Yaygınlaşan grevler, erteleme mekanizmasının daha yaygın kullanımına yol açıyordu. Grev erteleme rekoru 75 erteleme ile 6. Demirel Hükümeti dönemine (12 Kasım 1979–12 Eylül 1980) aittir. Grev erteleme mekanizmasının yoğun kullanımına rağmen 24 Ocak 1980 sonrası büyük grev dalgası engellenemedi.

1980'de metal, cam ve tekstil sektörlerinde büyük çaplı grevler yaşandı. Bu grevler özellikle 24 Ocak kararlarının ardından gelen zamlar ve ekonomik zorluklar nedeniyle uzun süreli oldu. Bu grev dalgasının en önemli özelliği farklı sendikalar arasında güç ve eylem birliğine gidilmesi oldu. DİSK üyesi Maden-İş ile bağımsız Otomobil-İş ve Türk-İş üyesi Kristal-İş ile DİSK üyesi Hürcam-İş arasında güç ve eylem birliğine gidildi. Ancak aynı eylem birliği tekstil sektöründe sağlanamadı. Türk-İş üyesi Teksif, işveren sendikasıyla toplu iş sözleşmesini imzalarken, DİSK üyesi Tekstil, 77 işyerinde yaklaşık 40 bin işçiyi kapsayan grev kararı aldı ve 21 Şubat 1980 tarihinde kademeli olarak grev uygulamasını başlattı. 1970'lerin metal sektöründeki ikinci büyük grev dalgası 1980'de yaşandı. Maden-İş ile MESS arasındaki uyuşmazlık 115 işyerinde yaklaşık 32 bin işçiyi kapsıyordu. Maden-İş ile Otomobil-İş sendikaları arasında güç ve eylem birliğinin sağlandığı toplu pazarlık sürecinde Türk Metal ise MESS ile anlaşma yolunu seçti. Kristal-İş ve Hürcam-İş de Mayıs 1980 tarihinde cam sektöründe kademeli olarak grevlere başladılar. Cam grevleri birçok cam fabrikasında yaklaşık 8 bin işçiyi kapsıyordu.

Yasal grevler yanında 12 Eylül öncesinde büyük işçi direnişleri de ortaya çıktı. Yasal prosedürü yerine getirerek yapılan grevler yanında fiili direnişlerde de ciddi bir sıçrama yaşandı. Yasal grevlere ilişkin veri toplamak daha olanaklı iken

fiili direnişlere ilişkin düzenli bilgiler oldukça kısıtlıdır. 1970-1980 dönemine ilişkin MESS verileri fiili işçi direnişlerinin de hızla arttığını ortaya koymaktadır. MESS verilerine göre 1980 yılında 85 bini grevde, 25 bini direnişte olmak üzere 110 bine yakın işçi eylemdeydi. Dahası 1975-1980 döneminde 152 bin civarında işçi yasal grevlere katılırken 196 bin işçinin fiili işçi direnişlerine katıldığı görülüyordu (Tablo 5). [59]

[59] MESS (1999). s. 388.

Tablo 5: 1975–1980 Arasında Fiili Eylemlere ve Direnişlere Katılan İşçi Sayısı

Yıllar	Grev		Direniş		Grev ve Direniş
	Sayı	Katılan İşçi	Sayı	Katılan İşçi	Katılan İşçi
1975	116	13.708	28	31.657	45.365
1976 (*)	58	7.240	15	25.630	32.870
1977	59	15.682	13	53.320	69.002
1978	87	9.748	17	14.285	24.033
1979	126	21.011	26	46.566	67.577
1980	220	84.832	13	24.600	109.432
Toplam	**666**	**152.221**	**112**	**196.058**	**348.279**

Kaynak: MESS (1999). *Gelenek ve Gelecek*, 1. Cilt. İstanbul: MESS Yayınları, s. 388.

(*) MESS'in direnişlere katılan işçi sayısında Eylül 1976'da gerçekleştirilen DGM Direnişi ve Genel Yas Eylemine katılanları dikkate almadığı anlaşılmaktadır. Örneğin TİSK Genel Başkanı Halit Narin eyleme başlangıçta 100 bin işçi katıldığını belirtmektedir. DİSK İddianamesinde ise bu sayının 88 bin civarında olduğu belirtilmektedir. Ayrıntılar için bakınız: Aziz Çelik ve Can Şafak (2020). "DİSK'in DGM Direnişi ve Genel Yas Eylemi (1976): Türkiye Tarihinin En Büyük Siyasi Genel Grevi". *Sosyal Politika ve İktisat Yazıları-Prof. Dr. Seyhan Erdoğdu'ya Armağan* (Editörler: Hasan Tahsin Benli, Elif Hacısalihoğlu, Denizcan Kutlu, Güven Savul) içinde. Mülkiyeliler Birliği Vakfı Yayınları, Ankara (2020).

1970'lerin ikinci yarısında tarım satış kooperatiflerine ait işyerlerinde de direnişler yaşandı. Özellikle İzmir'de kurulu Tariş işletmesinde 1975 ve 1980'de büyük çaplı eylem ve direnişler yaşandı. Bu eylemlerin temel nedeni hükümet değişimlerini takiben Tariş'teki işçi kıyımı veya kadrolaşmaydı. Özellikle 1979'da AP (43.) Hükümeti'nin ardından yaşanan kadrolaşma ve işten çıkarma girişimleri olayları tetikledi. 1980 *Tariş Olayları* hem süresi hem yaygınlığı hem de şiddeti bakımından 1970'lerin en önemli eylemlerinden biridir. Yüzlerce işçinin yaralandığı, gözaltına alındığı, zaman zaman işçilerle polis arasında büyük çatışmaların yaşandığı ve binlerce işçinin işten atıldığı eylemler 22 Ocak 1980-20 Şubat 1980 arasında bir aya yakın sürdü ve tüm İzmir'e yayıldı. Türkiye kamuoyunu günlerce meşgul etti. 1980 Tariş Olayları, 1970'lerin sonunda Türkiye'de siyasetin ve sınıf ilişkilerinin geldiği yerin resmiydi ve dolu dizgin bir askeri darbeye gidişin son kritik eşiklerinden biriydi.[60]

12 Eylül'e Türk-İş ve Hak-İş Desteği

Türk-İş'in 12 Eylül Desteği ve DİSK'e Karşı Tutumu

Türk-İş 12 Eylül askeri darbesini hem ulusal hem de uluslararası kamuoyunda destekledi ve uluslararası sendikal platformlarda darbeye meşruiyet zemini

[60] Çelik (2020).

TARİŞ boşaltıldı, 1500 kişi gözaltına alındı

■ 10 bin dolayındaki askerin desteğinde girişilen operasyon sırasında fabrika çatısından güvenlik kuvvetlerine ateş açıldı, bir jandarma yaralandı.

■ İzmir'de DİSK'e bağlı sendikalar iki günlük greve başladılar.

Cumhuriyet Haber Merkezi — TARİŞ'in Çiğli'deki işlik fabrikası dün girişilen büyük bir operasyon sonucu boşaltılmıştır. Sabahın erken saatlerinden itibaren fabrika yönesinde önlem alan sayıları on bin dolayındaki komando ve piyade erlerinin desteğindeki polis güçleri, silahlı çatışma sonucu fabrikaya girmişlerdir. Fabrikadan çıkarılan 1500 işçi gözaltına alınmıştır.

Operasyon sırasında helikopter ve keşif uçaklarıyla havadan da gözetleme yapılmıştır. Bu arada İzmir'in çeşitli kesimlerinde kimlikleri belirlenemeyen kişilerce güvenlik kuvvetleri arasında yer yer çatışmalar çıkmış, olayları izlemek isteyen basın mensuplarına engel olunmuştur. Olaylar sırasında gazetecilerin fotoğraf ve film makinaları güvenlik kuvvetlerince alınmış ve içlerindeki filmler yakılmıştır.

Bu arada TARİŞ olayları ve işçi kıyımlarını protesto için DİSK'e bağlı sendikalarına örgütü bulundukları işyerlerinde alınan iki günlük grev kararı dün uygulamaya başlanmıştır.

OPERASYON BAŞLIYOR

TARİŞ Çiğli İşlik Fabrikasında güvenlik kuvvetlerinin operasyonu dün saat 11 sıralarında başlamıştır. Askeri operasyonu yönesen İl Jandarma Alay Komutanı Kıdemli Albay Baha Metin, işçi temsilcileriyle bir görüşme yapmış ve kendilerine, «Biz buraya işçiyi karşımıza almaya değil, devletin verdiği görevi yapmaya geldik. Şimdi size ihtar ediyorum. Giriniz arkadaşlarınızla görüşünüz. Şartsız teslim olunuz. Fabrikaya hiçbir şekilde zarar verenden çıkanlar. Aksi halde müdahale yapacağız» demiştir.

Anadolu Ajansı'nın haberine göre, görüşmeden sonra işçi temsilcileri arkadaşlarına durumu iletmiş ve direnişi sürdürecekleri bildirmişlerdir.

(Arkası Sa. 11, Sü. 1 de)

TARİŞ'in Çiğli İşlik Fabrikasında 9 gündür sürdürülen direniş askeri birliklerin de katıldığı büyük bir operasyonla kırıldı. 1500 kadar kadın ve erkek işçi gözaltına alındı. Fotoğrafta fabrika önünde elleri başlarında yere yatırılan işçilerin arasında kucağında çocuğuyla bir kadın işçi görülüyor. (Fotoğraf: a.a.)

■ İSTANBUL'DA ZORLA KEPENK KAPATTIRMAYA ÇALIŞAN BİR GRUP GÜVENLİK KUVVETLERİYLE ÇATIŞTI, BİR ÖĞRENCİ ÖLDÜRÜLDÜ. EYLEM YAŞAMI ETKİLEDİ.

■ TUNCELİ'DE DÜKKAN KAPATMA EYLEMİYLE İLGİLİ OLAYLARDA BİR GENÇ ÖLDÜ. VALİ HALKIN SOKAĞA ÇIKMASINI İSTEDİ.

Dükkan kapatma eylemi tüm kente yayıldı

Bazı grupların önceki gün tüm kenti dolaşarak esnafı dün dükkânlarını açmamaları için tehdit etmelerinden sonra İstanbul'daki işyerlerinden büyük çoğunluğu kapalı kaldı.

Cumhuriyet Haber Merkezi — Pahalılığa ve zamlara protesto adı altında bazı sol grupların birkaç gündür yürüttükleri dükkân kapattırma eylemi dün İstanbul'un tüm semtlerinde etkili olmuş, onbinlerce dükkân ve mağaza kapalı kalmış bir. Fırınlardan eczanelere kadar kapalı kalan işyerlerinden birini Küçükoyasofya'da kapat tırmak isteyen gruptan bir öğrenci, Sıkıyönetim güçleriyle silahlı çatışmada ölmüştür.

Tunceli'de de, önceki günkü dükkân kapama eylemini sürdürmek isteyen gruplarla güvenlik kuvvetleri arasında çıkan çatışmada bir öğrenci can vermiş, Vali, kentte halkın sokağa çıkmaması konusunda uyarıda bulunmuştur.

İçişleri Bakanı Mustafa Gülcügil, «Bir genç gelip dükkânı kapat deyince esnaf dükkânı kapatmamalıdır» derken, Vali Nevzat Ayaz da, «Vatandaşların rahatsızlık işyerlerini açabileceklerini» bildirmiştir.

İzmir'de de dükkân kapatma girişiminde bulunulduğu bildirilmiştir.

İSTANBUL — Bazı sol grupların Kadıköy'de başlattıkları kepenk kapattırma eylemi İstanbul'un hemen hemen tüm semtlerinde yayılmıştır. İşyeri kapattırma eyleminin öğleden

(Arkası Sa. 11, Sü. 4 de)

Cumhuriyet, 15 Şubat 1980.

hazırlamaya çalıştı. Ancak darbeye meşruiyet sağlamaya çalışan Türk-İş'in sendikal faaliyetleri de 1984'e kadar ağır kısıtlamalara tabi oldu ve sendikal faaliyetleri ciddi biçimde kısıtlandı. Türk-İş şeklen açık olmakla birlikte toplu pazarlık ve grev hakkı askıya alındığı için aslında fiilen sendikal faaliyet yürütemedi.

Türk-İş aslında kendi faaliyetlerini de önemli ölçüde kısıtlayan askeri darbeyi eleştirmek bir yana açık destek verdi. Türk-İş Genel Başkanı İbrahim Denizcier Mili Güvenlik Konseyi Başkanı Kenan Evren'e darbenin yapılmasının zaruri bir ihtiyaç haline geldiğini belirten bir destek mesajı yolladı:[61]

> Türk-İş topluluğu, zat-ı devletlerinizin bildirisinde de açıkça yer aldığı üzere, ülkemizin huzuru, devletimizin bütünlüğü ve milletimizin bölünmezliğini sağlamak amacıyla, Türk Silahlı Kuvvetlerimizi yönetime bütünü ile el koyma mecburiyetinde bırakan bir gerçekle karşı karşıya bırakıldığının bilinci içindedir.
>
> Atatürk ideallerini kendisine şaşmaz rehber olarak kabul eden Türk işçi hareketi, kısa zamanda Anayasa ve ilgili kanunlarda değişiklik yapılarak demokrasiye geçişin sağlanacağı, işçi haklarının korunacağı yolundaki teminatınızı memnuniyetle karşılamış bulunmaktadır.
>
> Milletin bağrından çıkan ordumuzun tam bir bütünlük içinde milletimize huzur ve güven veren bu davranışının milletimiz ve memleketimiz için hayırlı olmasını temenni ile Türk-İş topluluğu adına saygılarımı arzederim.

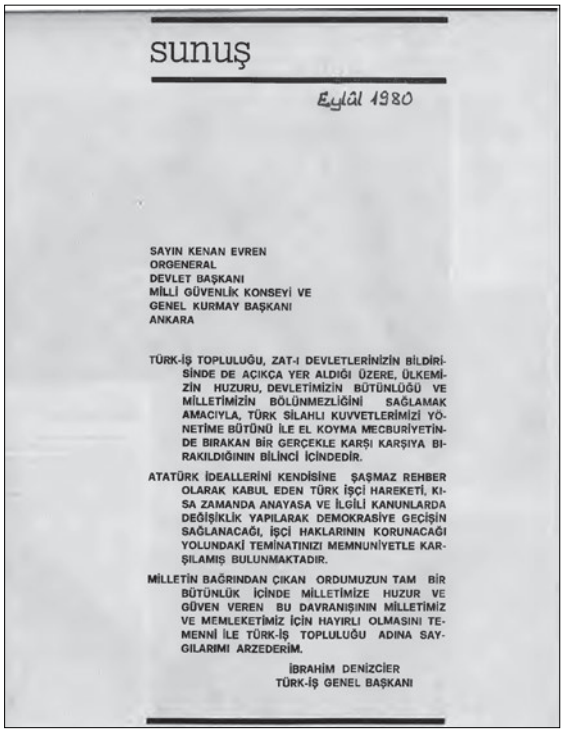
Türk-İş Yönetim Kurulu tarafından yapılan açıklamada darbe açık bir biçimde desteklendi:[62]

[61] *Türk-İş* dergisi, Eylül 1980. Sayı 138, s. 1. Denizcier'in Kenan Evren'e mesajı *Türk-İş* dergisinin 1. sayfasında "Sunuş" başlığı altında ve büyük puntolarla basılmıştır. Derginin darbe öncesinde yayına hazırlandığı ve son dakikada kapak sunuşta değişiklik yapıldığı anlaşılmaktadır.

[62] *Türk-İş* dergisi, Ocak 1981. Sayı 142, s. 28, aktaran Yıldırım Koç (1995). *Teslimiyetten Mücadeleye Türk-İş (1980-1989)*, İstanbul: Amaç Yayıncılık.

TÜRK-İŞ
TÜRKİYE İŞÇİ SENDİKALARI KONFEDERASYONU YAYIN ORGANI
EYLÜL : 1980 SAYI : 138
ÜLKEDE YENİ YÖNETİM
Ordu yönetime el koydu
YÖNETİM ORDUDA
Terörün sonucu: Yönetim Milli Güvenlik Konseyinde
Atatürk yolunda devam
Org. Evren, MGK'nın ilkelerini açıkladı
ANA HEDEF
ATATÜRKÇÜLÜK
YENİ YÖNETİME HERKES
TÜRK-İŞ YÖNETİM KURULU TOPLANDI

Türk-İş dergisi, Sayı 138, Eylül 1980.

sunuş

Eylül 1980

SAYIN KENAN EVREN
ORGENERAL
DEVLET BAŞKANI
MİLLÎ GÜVENLİK KONSEYİ VE
GENEL KURMAY BAŞKANI
ANKARA

TÜRK-İŞ TOPLULUĞU, ZAT-I DEVLETLERİNİZİN BİLDİRİSİNDE DE AÇIKÇA YER ALDIĞI ÜZERE, ÜLKEMİZİN HUZURU, DEVLETİMİZİN BÜTÜNLÜĞÜ VE MİLLETİMİZİN BÖLÜNMEZLİĞİNİ SAĞLAMAK AMACIYLA, TÜRK SİLAHLI KUVVETLERİMİZİ YÖNETİME BÜTÜNÜ İLE EL KOYMA MECBURİYETİNDE BIRAKAN BİR GERÇEKLE KARŞI KARŞIYA BIRAKILDIĞININ BİLİNCİ İÇİNDEDİR.

ATATÜRK İDEALLERİNİ KENDİSİNE ŞAŞMAZ REHBER OLARAK KABUL EDEN TÜRK İŞÇİ HAREKETİ, KISA ZAMANDA ANAYASA VE İLGİLİ KANUNLARDA DEĞİŞİKLİK YAPILARAK DEMOKRASİYE GEÇİŞİN SAĞLANACAĞI, İŞÇİ HAKLARININ KORUNACAĞI YOLUNDAKİ TEMİNATINIZI MEMNUNİYETLE KARŞILAMIŞ BULUNMAKTADIR.

MİLLETİN BAĞRINDAN ÇIKAN ORDUMUZUN TAM BİR BÜTÜNLÜK İÇİNDE MİLLETİMİZE HUZUR VE GÜVEN VEREN BU DAVRANIŞININ MİLLETİMİZ VE MEMLEKETİMİZ İÇİN HAYIRLI OLMASINI TEMENNİ İLE TÜRK-İŞ TOPLULUĞU ADINA SAYGILARIMI ARZEDERİM.

İBRAHİM DENİZCİER
TÜRK-İŞ GENEL BAŞKANI

Türk-İş Genel Başkanı İbrahim Denizcier'in Kenan Evren'e Mesajı. *Türk-İş* dergisi, Sayı 138, Eylül 1980.

> Milli Güvenlik Konseyi adına Sayın Devlet Başkanının ifade ettiği gibi, ülkemizde devlet otoritesini yeniden hâkim kılabilmek, ülkeyi yaşanılır hale getirmek, can ve mal güvenliğini korumak ve Türk demokrasisini gerçek ve sağlam temeller üzerine oturtmak hiç şüphesiz büyük vatandaş topluluğunun da ciddi özlemi haline gelmiştir.
>
> Türk-İş Yönetim Kurulu (...) 12 Eylül'den sonra, yurdumuzun en büyük işçi kuruluşu olarak Milli Güvenlik Konseyi'ne yardımcı ve destek olmayı bir vatanperverlik saymakta.

Türk-İş, darbenin başından itibaren kendisi ile diğer işçi sendikaları arasında bir ayrım güttü. Diğer sendikal örgütleri suçlayıcı ve kendini onlardan ayırt edici bir yaklaşım izledi. Eylül 1980 tarihli *Türk-İş* dergisinde "Türk-İş dışındaki tüm konfederasyonların faaliyetleri durduruldu" başlığı kullanılıyordu.[63]

Türk-İş 20 Eylül 1980 günü sendikalara gönderdiği genelgede sendikal faaliyetlerin Konsey çalışmalarına yardımcı olmak üzere ikinci bir yazıya kadar durdurulmasını istedi. Yazıda, Türk-İş'e bağlı sendikaların açık olduğu vurgulanarak, Milli Güvenlik Konseyi çalışmalarına yardımcı olunması ve teşkilatlanma, eğitim, genel kurul, temsilcilik seçimleri gibi sendikal faaliyetlere ara verilmesi isteniyordu. Genelgede "Teşkilatımızın çok dikkatli olması ve kapatılmadan bırakılmış tek kuruluş olan TÜRK-İŞ üyelerine yakışmayan davranışlardan şiddetle kaçınılması gereklidir" deniyor ve Türk-İş'in bilgisi olmadan herhangi bir girişimde bulunulmaması hatırlatılarak, böyle bir girişimin sorumluluğunun yapana ait olacağı vurgulanıyordu. Böylece Türk-İş yönetimi teşkilatta ortaya çıkabilecek olası bir darbe eleştirisi karşısında kendini garantiye almış oluyordu. Genelgede yer alan "ülke ekonomisinin düzlüğe çıkması için üretimi artırmaya mecbur olduğumuzu unutmamalıyız" vurgusu ise Türk-İş'in askeri yönetimin grevleri yasaklayıp işçilerin işbaşı yatıran tutumuyla örtüşüyordu.[64]

Sıkıyönetim Komutanlıkları ise sendikal faaliyet yasağını kamuoyuna yansımayan fiili yasaklara dönüştürmüşlerdi. Mühürlü sendikalar açılırken, yönetim kurulundan

[63] *Türk-İş* dergisi, Eylül 1980. Sayı 138, s. 16.

[64] *Türk-İş* dergisi, Eylül 1980, Sayı 138, s. 37.

kendiliğinden hiçbir faaliyet yapmayacağına ilişkin yazılı onay alınıyordu.[65] Böylece Sıkıyönetim Komutanlıklarının sendikalara dönük genel bir olumsuz tutum içinde olduğu anlaşılıyordu. Nitekim Türk-İş Genel Başkanı Denizcier, darbeden sonra yaptığı bir konuşmada "Bugün bazı arkadaşlarınız, birçok yerde, şubelerimizin kapandığını, temsilciliklerimizin çalışmadığını söylemektedir. Biliyorsunuz ki bu konu hükümetten ziyade Sıkıyönetim Komutanlığı zincirine bağlı bulunmaktadır. (...) alt kademlerde bulunanlardan bir kısmı bizi DİSK'le birlikte mütalaa ediyor o itibarla, bazen zahmet çekiyoruz" diyordu.[66]

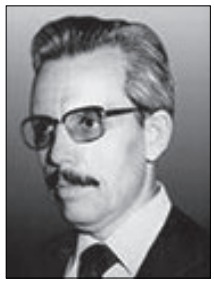
Türk-İş Genel Sekreteri Sadık Şide askeri yönetim döneminde Sosyal Güvenlik Bakanlığı'na getirildi. Şide'nin darbe hükümetinde görev almasının eleştirildiği yönünde değerlendirmeler yapılması üzerine Türk-İş Başkanlar Kurulu hem bu iddiayı yalanladı hem de Sadık Şide'nin Sosyal Güvenlik Bakanlığı'nı kabul etmesinin Türk-İş yönetiminde dayanışma ile karşılandığı açıkladı:[67] "Yönetim Kurulumuz, tam bir bütünlük içinde, Sayın Şide'nin Sosyal Güvenlik Bakanı olarak hükümette görev almasının işçi hakları ve çıkarları yönünden taşıdığı önemi iyi bilmekte ve kendisini tam bir dayanışma ile desteklemektedir."

Türk-İş dergisinin Ocak 1981 sayısında da şu değerlendirme yer alıyordu:[68] "12 Eylül'den sonra, Türk Silahlı Kuvvetleri adına yönetime el koyan Milli Güvenlik Konseyi'nin kurduğu sivil hükümette Türk-İş Genel Sekreteri olan değerli arkadaşımızın da bakan olarak görevlendirilmesi, yasal düzenlemeler açısından önemli bir fırsatın Türk-İş topluluğu tarafından değerlendirilmesine vesile olacaktır."

Sadık Şide, Türk-İş'in 1982 Mayıs ayında yapılan Genel Kurulunda Türk-İş genel sekreterliği görevine yeniden seçildi. 1983 Aralık ayında yapılan genel kurulda da genel sekreterlik seçimini kazandı ve 1986 yılı sonuna kadar Türk-İş Genel Sekreteri olarak çalıştı.

Türk-İş uluslararası kamuoyunda da 12 Eylül askeri darbesini ve Konsey'in çalışmalarını desteklediğine dair mesajlar verdi. Sadece yazılı belgelerle yetinilmedi, Uluslararası Çalışma Örgütü (ILO) organlarında bu tutum sözlü olarak da savunuldu. 10-21 Kasım 1980 tarihlerinde yapılan ILO Yönetim Kurulunda Türk-İş'in darbeyi aklamaya yönelik çabaları devam etti. 17 Kasım 1980 günü toplanan ILO işçi grubunda, Türkiye ile ilgili şikayetler bölümünde Dünya Emek Konfederasyonu (WCL) eski temsilcisi [Blaise] Robel, Türkiye'de sendikacıların tutuklandığını ve kendilerine işkence yapıldığını, sendikacılardan bir daha sendikacılık yapmayacaklarına dair belge imzalamaya zorlandıklarını ifade eden bir konuşma yaptı. Bunun üzerine usul hakkında konuşma yapmak isteyen Türk-İş temsilcisi WCL temsilcisinin sözünü keserek bu tür ithamların ve raporların asılsız olduğunu belirtti ve söylediklerine ilişkin kaynak göstermesini istedi.[69]

Türk-İş Genel Başkanı İbrahim Denizcier, Uluslararası Çalışma Örgütü'nün 1982 yılında toplanan Uluslararası Çalışma

Türk-İş Genel Sekreteri ve Sosyal Güvenlik Bakanı Sadık Şide.

[65] Şükran Ketenci [Soner] (1989). *Ben Devletim Köleleştiririm-2*. İstanbul: BDS Yayınları, s.26.

[66] *Türk-İş* dergisi, Kasım 1980. Sayı 140, s. 24.

[67] Türk-İş (1982). *12. Genel Kurula Sunulan Çalışma Raporu*. Ankara, s. 334.

[68] *Türk-İş* dergisi, Ocak 1981, sayı 142, ss.3-4.

[69] Ketenci (1989). ss. 31-32.

Türk-İş Genel Başkanı İbrahim Denizcier. Türk-İş Arşivi.

Konferansı'nda yaptığı konuşmada şunları söyledi: "12 Eylül 1980 tarihinde Türkiye'de olan şey bir darbe değildir; ülkenin Anayasasında belirttiği gibi, Türk Silahlı Kuvvetlerinin, normal komuta zinciri içinde ve bütünüyle birlikte, ülkedeki demokrasiyi korumak için meşru biçimde müdahale etmesidir. (...) Ülkenin yeni Anayasası, Türk-İş'in de aktif katkılarıyla hazırlanmaktadır. (...) Askerler, çeşitli vesilelerle, işçi haklarından asla geriye gitme olmayacağını açıkça belirtmişler ve söz vermişlerdir."[70]

Türk-İş Genel Başkanı İbrahim Denizcier, Haziran 1982 tarihinde toplanan 68. Uluslararası Çalışma Konferansında ise 12 Eylül'ün bir askeri darbe olmadığını, demokrasiyi korumak için ordunun yönetime meşru bir biçimde müdahale etmesi olduğunu, askerlerin çeşitli vesile ve bahaneleriyle işçi haklarında geriye gitme olmayacağını iddia etmiştir.[71]

Denizcier, 18 Eylül 1980 tarihinde Uluslararası Özgür İşçi Sendikaları Konfederasyonu (ICFTU) Genel Sekreteri Otto Kersten'e darbenin demokrasiyi kurtarmak ve daha sağlam zeminde inşa etmek için yapıldığını ifade eden bir mektup yazdı ve DİSK ile sendikal faaliyetleri durdurulan sendikaları suçladı:[72]

> Bu harekât Güney Amerika, Afrika ve Ortadoğu ülkelerinde sık sık rastlanan bir askeri darbe veya ihtilal olmayıp, tam onların aksine Türk demokrasisini kurtarmak için ve daha sağlam ve işler temeller üzerine oturtmak için yapılmıştır.
>
> (...) Kanunlar ve Anatüzük ilkeleri çerçevesinde amaçlarını aşmış ve Anayasa dışına taşmış belli ölçüde anarşi ve teröre karıştığı ve yataklık ettiği saptanan tüm dernekler kapatılmıştır. Kurulduğu andan beri demokrasi ve hür parlamenter ve ana nizamına tam bağlı olan ve yasalar ile anatüzüğündeki ilkeleri doğrultusunda çalışmalarını sürdüren Türk-İş bütün teşkilatı ile ayaktadır.
>
> (...) Sendikal alanda ise kapatılan ilk konfederasyonun daha önceleri sizlere müteaddit defalar belirttiğimiz nedenlere dayanmaktadır. DİSK özellikle son yıllarda izlediği tüm politika, eylem ve giriştiği tüm işlemleri ile bir işçi kuruluşu olmaktan çıkmış ve ancak sendikal yasaların tanımış olduğu hak ve özgürlüklerden yararlanarak anarşiyi tümüyle finanse eden, Anayasal düzeni yıkıp demokrasiyi yok etmeyi amaçlayan bir çerçevede ve kendi paralelinde olan yasa dışı örgütlerle işbirliği yaparak ve bu konuda sizin de yakından bildiğiniz gibi WFTU ile işbirliği kurup, onun üyelerine yakışan bir tutum içine girmesi nedeniyle kapatılmıştır.
>
> İkinci kuruluş olan MİSK ise aynen aşırı soldaki DİSK'in yaptığını, tüm faaliyetleri aşırı sağda yapan ve tamamen bir siyasi partinin yan kuruluşları olarak çalışmaları nedeniyle kapatılmıştır. Üçüncü kuruluş Hak-İş ise aynen diğer iki kuruluş gibi sendikacılık yerine bir siyasi partinin gerici ve irticai amaçlarını hizmet için kurulmuş, laiklik ilkesine aykırı bir politika izlemiş idi. Tüm bu konfederasyonlar kendi siyasi emellerine sendikacılığı alet etmeleri nedeniyle kapatılmışlardır.

Denizcier'in ICFTU Genel Sekreteri'ne yazdığı mektup Türk-İş'in sosyal demokrat kanadında yer alan sendikaların mühürlenmesine ve Türk-İş yöneticilerinin gözaltına alınmalarına değinmiyor, DİSK'e karşı açıkça suçlayıcı bir tutum sergiliyordu. Ancak dönemin Türk-İş yönetiminin uluslararası sendikal platformlarda 12 Eylül'ü kabul ettirme çabaları karşılık bulmadı. Dahası Türk-İş, uluslararası sendikal mecralarda 12 Eylül'ün sendikal haklardaki kısıtlamaları ve özellikle DİSK

[70] Koç (2022). s. 377.

[71] Koç (1995). s. 61.

[72] Ketenci (1989). ss.28-29.

davasındaki uygulamalar nedeniyle ciddi bir biçimde suçlandı. Avrupa Sendikalar Konfederasyonu (ETUC) 2-3 Nisan 1981 tarihli Yönetim Kurulu toplantısında Türk-İş'in askeri yönetimle kurduğu ilişkilerin ETUC ilkeleriyle uyuşmadığını açıkladı ve Türk-İş'in üyelik başvurusu reddedildi. Hollanda Sendikalar Konfederasyonu (FNV) daha katı bir kararla, Türk-İş'in askeri rejim ile içli-dışlı olduğu ve işçi haklarını korumadığı gerekçesiyle iki kuruluş arasındaki ilişkileri askıya aldı. Türk-İş İcra Kurulu da karşı bir karar olarak FNV ile ilişkilerini tamamen kesti. [73]

Türk-İş yöneticilerinin ICFTU organ toplantılarında yaptıkları savunmalar, Türk-İş'in ağır eleştiriler almasını engelleyemedi. ICFTU 2 Temmuz 1981 tarihli yönetim kurulu toplantısında Türk-İş'in üyeliğini askıya alma kararı aldı.[74] Türk-İş ile ICFTU heyeti arasında 14 Aralık 1982'de yapılan görüşmelerde Türk-İş, "ICFTU'ya bizim ihtiyacımız var" dedi. ICFTU Genel Sekreteri Vanderveken ise DİSK Davası'nda idam istemiyle yargılanan Abdullah Baştürk ile arkadaşlarının savunma avukatları ile görüşme yapacaklarını, sanıkların kendileri ile de görüşme olanağı arayacaklarını bildirdi.[75] Türk-İş'in askeri darbeyi destekleyen tutumu Genel Başkan ve Yürütme Kurulu ile sınırlı değildi. Üye sendikaların çoğunun genel başkanlarından oluşan Yönetim Kurulu da aynı tavrı gösterdi. [76]

> Milli Güvenlik Konseyi adına Sayın Devlet Başkanının ifade ettiği gibi, ülkemizde devlet otoritesini yeniden hâkim kılabilmek, ülkeyi yaşanılır hale getirmek, can ve mal güvenliğini korumak ve Türk demokrasisini gerçek ve sağlam temeller üzerine oturtmak hiç şüphesiz büyük vatandaş topluluğunun da ciddi özlemi haline gelmiştir. Türk-İş Yönetim Kurulu, (...) 12 Eylül'den sonra, yurdumuzun en büyük işçi kuruluşu olarak Milli Güvenlik Konseyi'ne yardımcı ve destek olmayı bir vatanperverlik saymaktadır.

DİSK Davası sürerken ve DİSK yöneticileri tutukluyken 1982'de toplanan Türk-İş'in 12. Genel Kuruluna sunulan Çalışma Raporunda DİSK'e yönelik sansasyonel suçlayıcı değerlendirmelere yer verilmesi ise ayrıca not edilmesi gereken bir husustur. *Tercüman* gazetesinin DİSK'in Ören Tesisleri ile ilgili yaptığı ve DİSK Genel Başkanı Baştürk'ü itibarsızlaştırmayı hedefleyen haberine Türk-İş Çalışma Raporunda yer veriliyordu. [77]

Hak-İş'ten Darbeye Destek

Türk-İş'in yanında Hak-İş de 12 Eylül darbesini destekleyen bir tutum sergiledi. 12 Eylül askeri darbesinden sonra DİSK ve MİSK'in faaliyetleri durdurulurken, Hak-İş'in sadece malvarlığı dondurulduğu.

Hak-İş ve üye sendikaların yöneticileri, malvarlığının dondurulması kararının ardından Ankara Sıkıyönetim Komutanlığı aracılığıyla Milli Güvenlik Konseyi'ne ayrı ayrı başvuruda bulunarak, "12 Eylül öncesi anarşide" yer almadıklarını belirttiler. Milli Güvenlik Konseyi, 18 Şubat 1981 günlü ve 45 sayılı kararıyla, Hak-İş ve Hak-İş'e üye sendikaların malvarlığının dondurulmasına ilişkin kararı kaldırdı. Hak-İş darbeden

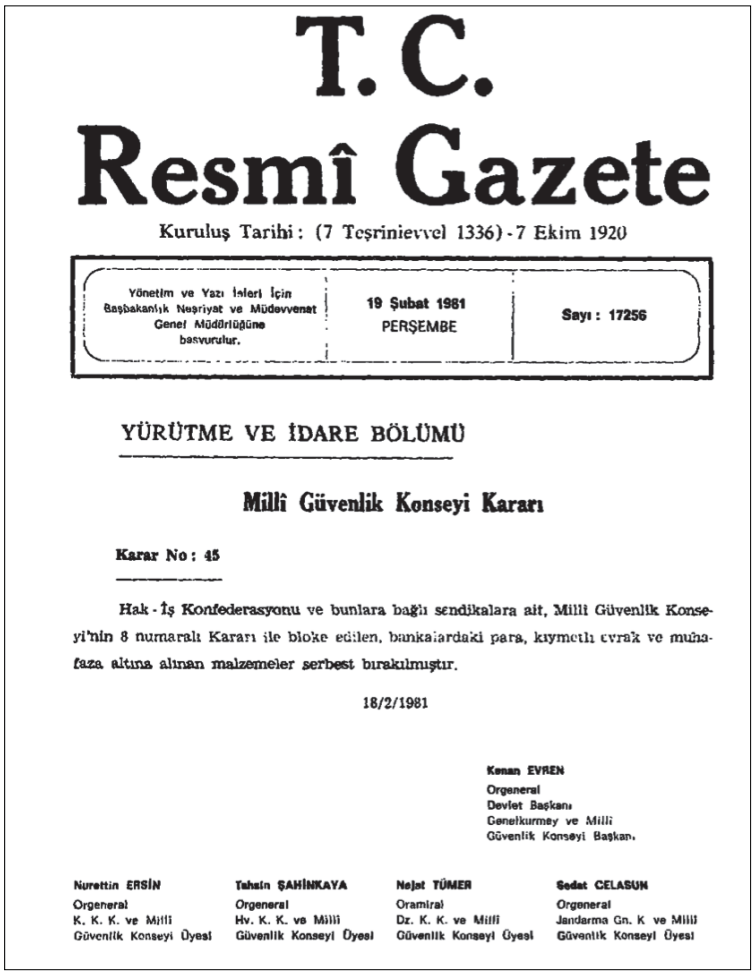
[73] Ketenci (1989). s.32.

[74] Ketenci (1989). s.32.

[75] *Cumhuriyet*, 15 Aralık 1982.

[76] Yıldırım Koç (2015). *Türkiye İşçi Sınıfı Tarihi 1975'ten 1991'e*. İzmir: Birleşik Matbaacılık, s.228.

[77] "Yuvarlak yataktan Amerikan Bar'a... Baştürk'ün Ören'deki dinlenme yeri 'Kral Dairesi' gibi" başlıklı *Tercüman* gazetesinde 1 Haziran 1981 günü yayımlanan sansasyonel ve Baştürk ile DİSK'i karalamaya dönük haber aynen Türk-İş raporuna aktarılmıştı. Türk-İş (1982). s. 232. Not: TRT'de yayınlanan bir programda da bu konu görüntüler eşliğinde verilmişti.

T. C.
Resmî Gazete

Kuruluş Tarihi: (7 Teşrinievvel 1336) - 7 Ekim 1920

Yönetim ve Yazı İşleri İçin Başbakanlık Neşriyat ve Müdevvenat Genel Müdürlüğüne başvurulur.	19 Şubat 1981 PERŞEMBE	Sayı: 17256

YÜRÜTME VE İDARE BÖLÜMÜ

Millî Güvenlik Konseyi Kararı

Karar No: 45

Hak-İş Konfederasyonu ve bunlara bağlı sendikalara ait, Milli Güvenlik Konseyi'nin 8 numaralı Kararı ile bloke edilen, bankalardaki para, kıymetli evrak ve muhafaza altına alınan malzemeler serbest bırakılmıştır.

18/2/1981

Kenan EVREN
Orgeneral
Devlet Başkanı
Genelkurmay ve Milli
Güvenlik Konseyi Başkanı

Nurettin ERSİN	Tahsin ŞAHİNKAYA	Nejat TÜMER	Sedat CELASUN
Orgeneral	Orgeneral	Oramiral	Orgeneral
K. K. K. ve Milli	Hv. K. K. ve Milli	Dz. K. K. ve Milli	Jandarma Gn. K. ve Milli
Güvenlik Konseyi Üyesi	Güvenlik Konseyi Üyesi	Güvenlik Konseyi Üyesi	Güvenlik Konseyi Üyesi

Hak-İş'in malvarlığındaki blokajı kaldıran MGK'nin 45 numaralı kararı. *Resmi Gazete*, 19 Şubat 1981.

5 ay sonra malvarlığına kavuştu ve sendikal faaliyetlerine devam etti. Hak-İş aleyhine 12 Eylül'de dava açılmadı. Hak-İş, 12 Eylül darbesini açıkça destekledi ve darbe ile faaliyetleri durdurulan DİSK'i suçladı: [78]

> 12 Eylül öncesi günlerde, iller, ilçeler, köyler, mahalleler işgal edilmiş, rahatça Enternasyonal Marşı söylenmiş, Komünizm şiddet derecesine varmıştı. Sanayi tesisleri, fabrikalar çalışamaz hale gelmiş, yabancı ideolojiye bağlı işçi teşekkülleri ve bundan yararlanan sendika ağaları türemişti. Bu işçi örgütleri büyük şehirlerde kanlı meydanlar oluşturmuşlar ve bazı politikacılar bile hareketlere katılmışlardır. Bu durumlar karşısında TÜRK ordusu ülke yönetimine tümüyle el koymuş, 12 Eylül 1980 tarihi yeni bir dönemin başlangıcı olmuştur. (...) Harekâtın ilk gününde yayımlanan Milli Güvenlik Konseyi'nin 7 No.lu bildirisiyle anarşiyi körükleyen, işçileri karanlık emelleri uğruna ve kendi menfaatleri doğrultusunda yönlendiren sendika ve Konfederasyonlar faaliyetten men edildiler.

Hak-İş'in 19-20 Aralık 1981 günleri toplanan 3. Genel Kurulunda Genel Başkan Aziz Yılmaz şunları söyledi:[79] "12 Eylül yönetiminin gerek ülkemiz içinde ve gerekse uluslararası münasebetlerdeki keskin ve kararlı tavrını gönülden destekliyoruz."

FAALİYETLERİ DURDURULAN SENDİKALARA İLİŞKİN HATALI DEĞERLENDİRMELER

17 Eylül 1980 tarihli ve 17108 sayılı *Resmi Gazete*'de yayımlanan MGK kararında Çalışma Bakanlığı'na ait tebliğ, o dönemde gazetelerde hatalı bir şekilde yer verildi. Söz konusu tebliğ MGK'nin 15 Eylül 1980 tarihli ve 17106 sayılı *Resmi Gazete*'de yayınlanan 8 numaralı kararı ile ilgiliydi. Tebliğde "MGK'nin 8 numaralı kararına dayalı olarak yapılacak işlemlerde göz önünde bulundurulmak üzere DİSK, MİSK, HAK-İŞ Konfederasyonlarına bağlı sendikalar ile diğer konfederasyonlara bağlı ve bağımsız sendikalar" liste olarak yayımlandı. Bu liste basında faaliyetleri durdurulan sendikalar listesi olarak yorumlandı ve haberler bu şekilde yapıldı.[80] DİSK, MİSK ve Hak-İş'e bağlı sendikaların faaliyetlerinin durdurulduğuna ilişkin haberler yayımlandı. Hatta Türk-İş'e bağlı sendikalardan 148'inin faaliyetlerinin durdurulduğu

[78] Hak-İş (1981). *3. Genel Kurul Çalışma Raporu*. 19-20 Aralık 1981. Ankara, s.31; aktaran Koç (1995).

[79] Koç (1995).

[80] *Cumhuriyet*, 18 Eylül 1980.

şeklinde haberler yapıldı.[81] Yine Türk-İş'e bağlı sendikaların da malvarlıklarına el konulduğuna dair yazılar yer aldı.[82]

Oysa Çalışma Bakanlığının yayımladığı tebliğ MGK'nin 8 numaralı kararı kapsamındadır. Tebliğin başlığında açıkça "Milli Güvenlik Konseyinin 8 Numaralı kararına dayalı olarak yapılacak işlemlerde gözönünde bulundurulmak üzere" ibaresi yer almaktadır. MGK'nin bu kararı DİSK, MİSK ve Hak-İş ile bunlara bağlı sendikaların mevduatı hesaplarının bankalar tarafından bloke edilmesi ve ikinci bir emre kadar ödeme yapılmaması; para, kıymetli evrak ve her türlü malzemenin bir heyetle ve tutanakla tespit edilmesiyle ilgilidir. Bakanlığın bu tebliği 18 Eylül 1980 tarihinde de devam etmiş ve DİSK ve MİSK dışındaki diğer konfederasyonların ve Türk-İş'e bağlı tüm sendikaların listesi de yayımlanmıştır. Bu tebliğ bir faaliyet durdurma ve malvarlıklarına el koyma tebliği olmayıp 8 numaralı karar kapsamında bilgi mahiyetinde bir listedir.

Sendikaların faaliyetlerinin durdurulmasına ilişkin MGK kararı ise 12 Eylül 1980 tarih 17103 sayılı *Resmi Gazete*'de yayımlanan MGK'nin 7 numaralı bildirisidir. Bu bildiriye göre sadece DİSK ve MİSK ile bunlara bağlı sendikaların faaliyetleri durdurulmuştur. MGK kararı ile DİSK ve MİSK dışında herhangi bir konfederasyonun faaliyetleri durdurulmamıştır.

Dolayısıyla o dönem gazetelerde DİSK, MİSK, Hak-İş ve Türk-İş'e bağlı sendikaların faaliyetlerinin durdurulmasına ilişkin haberler hatalıdır.[83] Çalışma Bakanlığının yayımladığı tebliğ Türk-İş'e bağlı tüm sendika ve federasyonlarla bağımsız sendika ve federasyonların para, kıymetli evrak ve her türlü malzemenin sıkıyönetim komutanlıkları tarafından bir heyetle ve tutanakla tespit edilmesiyle ilgilidir.

TÜRK-İŞ'E BAĞLI SENDİKALARDAN 148'İNİN FAALİYETİ DURDURULDU

● Bağımsız sendikalardan 471'i de faaliyetten menedildi

ANKARA, AA

ÇALIŞMA Bakanlığı'nın, faaliyetleri durdurulan sendikalara ilişkin tebliğinin ikinci bölümü dün yayınlanmıştır.

Tebliğin dünkü Resmî Gazete'de yayınlanan ikinci bölümünde, Milli Güvenlik Konseyi'nin 8 numaralı kararına dayalı olarak Türk-İş'e bağlı 148 sendika ile bağımsız 471 sendikanın faaliyetten menedildiği açıklanmıştır. Tebliğin önceki günkü bölümünde de, DİSK'e bağlı 39, MİSK'e bağlı 19, Hak-İş'e bağlı 8, Türk Ülke-İş'e bağlı 9, Sosyal Demokrat - İş'e bağlı 7 ve Toplum - İş'e bağlı 4 sendika faaliyetten menedilmişti.

MGK kararına dayanılarak çalışma Bakanlığı'nca yayınlanan tebliğlerle, çeşitli konfederasyonlara bağlı ve bağımsız 703 sendikanın faaliyetleri durdurulmuştur.

Milliyet, 19 Eylül 1980.

Nitekim *Cumhuriyet* gazetesinin 23 Eylül 1980 tarihli yayımında da 8 no.lu kararа bağlı olarak yayımlanan bu listeler için değişik yorumlar yapıldığı görülmektedir. Türk-İş, listelerin herhangi bir yanlışlığa meydan vermemek için yayımlandığını, Türk-İş'e bağlı sendikaların kapatılmadığını, 8 no.lu karar kapsamında olmadıklarını açıklanır. Ancak uygulamada Türk-İş'e bağlı bazı sendikaların mühürlendiği görülür ancak itiraz üzerine bunlar faaliyetlerine devam eder.

12 Eylül'ün Tahribatı

12 Eylül askeri darbesi bir bütün olarak emek ve sendikal hareketi tahrip etti. Sendikal faaliyetleri, toplu pazarlık ve grev haklarını askıya aldı. Askeri darbe koşullarında hazırlanan Anayasa ve sendikal yasalar ile otoriter bir emek rejimi inşa edildi. Diğer sendikal örgütlere yönelik çeşitli kısıtlamalar söz konusu olsa da

[81] *Milliyet*, 19 Eylül 1980.

[82] *Cumhuriyet*, 19 Eylül 1980.

[83] *Cumhuriyet*, 23 Eylül 1980.

12 Eylül darbesinin sendikal hareketteki temel hedefi DİSK oldu. DİSK 12 Eylül darbesi ile 1991 arasında faaliyetten menedildi, malvarlığına el konuldu ve yöneticileri idamla yargılandı, üyeleri başka sendikalara üye olmak zorunda kaldı. Türk-İş ise darbeye desteğini açıkladı ve Türk-İş Genel Sekreteri Sadık Şide darbe hükümetinde Sosyal Güvenlik Bakanı oldu. Hak-İş de darbeyi desteklediğini açıkladı ve 12 Eylül dönemini ciddi bir zarar görmeden atlattı. Faaliyetleri durdurulan MİSK'e dava dahi açılmadı. Böylece 12 Eylül ile sonrasında, DİSK yargılanırken oluşturulan yeni sendikal rejimde Türk-İş ve Hak-İş giderek ''en çok müsaadeye mazhar örgütler'' ve ''makbul'' sendikalar haline geldi.

1961'de sendikal haklar için o güne kadarki en görkemli eylem olan Saraçhane mitingini yapan, 1960'larda fabrika direnişleri ile sendika hakkında sahip çıkan, 15-16 Haziran'da DİSK'i direnerek savunan, 1970'lerde nice kitle grev ve direnişlerini gerçekleştiren işçiler, 12 Eylül'de yerinden kıpırdamamıştı. 12 Eylül darbesi ne örgütlü ne de kendiliğinden bir işçi direnişi ile karşılaşmadı. Örgütlü emek hareketi 12 Eylül'de yenilgiyi kabul etti. Bu yenilgi daha sonraki dönemler için telafisi güç kayıplar yarattı. Emeğin 1960'ların başında başlayan 20 yıllık yükselişinin ardından uzun bir baskı dönemi gelmekle kalmadı, 1960'ların sosyal hak ve özgürlükleri neoliberal ve muhafazakâr karması bir otoriter zihniyet tarafından yok edildi. Emeğin uzun yükselişi sermayenin güçlü bir karşı saldırısı ile durduruldu. Sermayenin bir karşı hareketi olarak da okunabilecek olan 12 Eylül, sendikaların yükseliş dönemini sona erdirdi.

Sendikal hareketin 12 Eylül yenilgisini sadece askeri darbenin yoğun baskısı ile açıklamak kolaycılık olur. 1970'lerin sonlarına doğru ''resmi'' veya ''özel'' iç savaş kışkırtıcısı örgütlerce yaratılan ve tırmandırılan şiddet/terör sarmalı, siyasal ve ekonomik istikrarsızlığın yarattığı katastrofik ortam, kitlelerdeki bıkkınlık, yoğun sendikal ve sol içi rekabet ile parçalanmışlık darbecilerin toplumsal destek ve meşruiyet sağlamasına yol açtı. DİSK'te uzun süredir devam eden iç çekişme ve sosyalist solun kendi içindeki çatışmaları toplumsal muhalefetin dinamik kesimlerini de yorgun ve bıkkın hale getirmişti. Kısaca 12 Eylül darbesi için psikolojik koşullar hazırlanmıştı

1970'lerin yükselen emek mücadeleleri aynı zamanda kaotik şiddet sarmalı ile yan yana cereyan etti. Bu durum emekçilerde yorgunluk, yılgınlık ve güvensizlik yarattı. Bu nedenle de sendikal hareketin ana gözdesi darbeye karşı direnmeyi aklından bile geçirmedi, geçirmesi de mümkün değildi. Bu sadece bir cesaret sorunu olarak değerlendirilemez. Darbeye karşı direniş çağrısına uyacak bir ruh hali ne toplumda ne de işçiler arasında vardı.

İÇ SAVAŞ ÖRGÜTLEYİCİSİ OLARAK ÖZEL HARP DAİRESİ

Bu bölüm Ecevit Kılıç'ın "Özel Harp Dairesi" başlıklı eserinden Ergün İşeri tarafından özetlenmiştir.[1]

NATO'ya girmek için Kore'ye asker gönderilmesiyle birlikte Türkiye, ABD'nin öncülüğündeki Soğuk Savaş'ın önemli ön cephelerinden biri sayıldı.

Eski Nazi subaylarını bünyesine alan ABD, özellikle Avrupa'da gizli orduların oluşumuna yöneldi. Bu gizli ordular doğrudan gizil resmi görevliler veya dolaylı olarak sağ eğilimli kişi ve grupları kullanarak, solun etkisizleştirilmesi ve gerektiğinde imha edilmesi için kullanıldı.

Bunlar, 1990'lı yıllarda İtalya'dan başlayarak hemen bütün Avrupa ülkelerinde açığa çıkarılsa da İtalya'daki belge ve bilgilerle varlığı kanıtlanan bir ülkenin durumu tam olarak aydınlatılamadı; Türkiye.

Türkiye'nin NATO'ya girmesiyle 1952 yılından itibaren çeşitli adlarla anılan, Özel Harp Dairesi[2] doğrudan Genel Kurmay 2. Başkanlığına bağlı kimi zaman tugay, kimi zaman tümen seviyesinde bir yapı olarak oluşturuldu.

Personeli ABD ve Almanya'da özel eğitim alan subaylardan oluşturuldu. Ülke içinde gizlenen silah depoları kuruldu. Ama asıl önemlisi sola karşı kullanılmak üzere sivil kişiler istihdam edildi, özel eğitimlerle silah, bomba kullanımında yetkinleştirildi.

Kağıt üzerinde bunlar olası Sovyet işgalinde, cephe gerisinde yurt savunması için direniş grupları oluşturacak, işgal güçleriyle mücadele edecekti. Bunun somut örneği olarak tam kitaba uymasa da Kıbrıs'ta yapılan faaliyetler gösterildi. Kıbrıs'ta kurulan Türk Mukavemet Teşkilatı doğrudan bu yapının bir eseriydi, oradaki faaliyetlerinin öne çıkan unsuru ise Türk veya Helen kökenli solculara, sendikacılara, yani iki halkın birliğini savunanlara yönelik suikastlar oluşturdu. Güya "cephe gerisinde" istihbarat başta olmak üzere faaliyet göstermesi gereken TMT, 1974'teki Kıbrıs çıkarmasında ise hiçbir istihbarat sağlamayarak kağıt üstündeki amacı ile hiçbir ilişkisinin olmadığını kanıtladı.

Türkiye'de ise mali ve lojistik desteğini uzun yıllar ABD'den alan Özel Harp Dairesi, hep gizli kaldı. Özel Harp Dairesi'nin sürekli ilişkide olduğu bir başka devlet kurumu ise Millî İstihbarat Teşkilatı (MİT) idi. Bu iki yapı adeta kendi içinde de ayrı bir yapılanmaya giderek 1960'lı yılların başında itibaren solun örgütlü bir güç olmasını önlemeye yönelik eylem ve etkinlere yöneldi.

Sivil unsurlar olarak önceleri siyasal İslamcılar, sonrasında Türkçüler, faşistler, milliyetçiler, 1980'li ve 1990'lı yıllarda ise mafya grupları seçildi.

60'lı yılların ortalarından itibaren sol görüşlü öğrenciler en başta gelen hedefler oldu. İlk kitlesel saldırı hareketleri ise "Kanlı Pazar"dı. Bugün hala açıklığa kavuşmayan birçok gizemli olayın ardında günümüzün yaygın ifadesi ile "derin devlet"in olduğu biliniyor. Bunların en bilinen örnekleri Selanik'teki Atatürk evinin bombalanması ve 6-7 Eylül 1955 olaylarının oluşumu, Kıbrıs'ta 1958'de POE üyesi 3 Türk işçinin, 1961'de 2 avukatın öldürülmesi, 1969'da İstanbul'da Taylan Özgür'ün öldürülmesi, 1970'te Dr. Necdet Güçlü'nün öldürülmesi, 1977'de Bülent Ecevit'e İzmir'de suikast girişimi, 1978'de MHP-MİT, Kontrgerilla (Özel Harp Dairesi) ilişkisini rapor haline getiren Savcı Doğan Öz'ün öldürülmesi, 16 Mart 1978'de İstanbul Üniversite önündeki bombalı, silahlı saldırıda 7 öğrencinin öldürülmesi, 1978'de Ankara'dan 4 ayrı kente bombalı paket gönderilmesi sonucu Malatya Belediye Başkanı Hamit Fendoğlu ve bir postane görevlisinin öldürülmesi, 1978'de Ankara, Bahçelievler semtinde TİP üyesi 7 öğrencinin katledilmesi, 1978'de Kahramanmaraş, 1980'de Çorum'da onlarca insanın vahşice katledilmesi, 1979'da Adana'da MHP, MİT arasındaki bağlantıları bulan ve kentteki cinayet şebekesini çökerten Emniyet Müdürü Cevat Yurdakul'un öldürülmesi oldu. Özel Harp Dairesi'nin "sivil unsurları" ile "resmi unsurları" arasındaki bağı gören herkese doğrudan saldırı yöneltildi, Doğan Öz, Cevat Yurdakul cinayetlerinin yanısıra Bülent Ecevit'e suikast girişimi ve MİT Müsteşarı emekli Koramiral Bahattin Özülker'in şüpheli ölümü o dönemin karartılan dosyaları arasında kaldı. 1970'li yıllar süresince çok sayıda cinayet, kitle katliamı olaylarında hep asker-sivil unsur karması özel harp unsurları görüldü. Saptanan sanıklar, çeşitli yöntemlerle yargıdan kaçırıldı, askerde ve polisteterfileri yükseldi, sivil unsurlar ise günümüze kadar "mafya" yapılanmaları dahil, zenginlik basamaklarına tırmandı.

---

[1] Ecevit Kılıç (2008). *Özel Harp Dairesi*. İstanbul: Turkuaz Kitapçılık.

[2] Önceleri Seferberlik Tetkik Dairesi olarak adlandırılan Özel Harp Dairesi, günümüzde ise Özel Kuvvetler Komutanlığı'na dönüştürüldü. Kamuoyunda ise "kontrgerilla" veya "Ergenekon" örgütü olarak bilindi.

FAALİYETLERİ DURDURULAN TÜRK-İŞ ÜYESİ SENDİKALAR VE KAPATILAN BAĞIMSIZ SENDİKALAR

Bu metin Yıldırım Koç'un referans verilen çalışmasından alınmış ve yeniden düzenlenmiştir.[1]

MGK'nin faaliyet ve mal varlığı dondurma işlemleri dışında sıkıyönetim uygulamaları ile de bazı sendikaların faaliyetlerinin kesintiye uğradığı ve yargılandıkları görülmektedir. Sıkıyönetim mahkemelerince Türk-İş'e bağlı çok sayıda sendikanın merkez ve şubelerinin faaliyetleri aksatılmıştır. Daha sonra Türk-İş'in yaptığı başvurular sonucu bu sendikalar kademeli olarak açılamaya başlanmıştır. Sıkıyönetim mahkemelerince kapatılan ilk önemli sendika, tüzüğünde yer alan "işçi sınıfı bilimine dayalı genel eğitimi yaygınlaştırmayı, (...) sömürü ve soygunun ortadan kalkması için çalışmayı ve emekçi halkımızın ülkenin yönetimini ele almasını sağlamayı temel amaç edinir." hükmü nedeniyle, Ankara Yol-İş'ti. Ankara Yol-İş hakkında, Ankara Sıkıyönetim Komutanlığı 3 Numaralı Askeri Mahkemesi tarafından 20 Mayıs 1981 günü kapatılma kararı verildi. Ancak Askeri Yargıtay bu kararı 20 Ekim 1981 tarihinde bozdu ve görevsizlik kararı verdi. Dava beraatle sonuçlandı. Türk-İş'e bağlı Yol-İş Federasyonuna üye İstanbul Yol-İş Sendikası da 25 Ağustos 1981 tarihinde İstanbul Sıkıyönetim Komutanlığı tarafından faaliyetten alıkonuldu. Yürütme Kurulu üyeleri 38 gün gözaltına kaldı. Sendika 1985 yılına kadar kayyım eliyle yönetildi.

Yol-İş Federasyonuna üye İzmir Yol-İş Sendikası Ege Ordu İzmir Sıkıyönetim Komutanlığı'nın emri ile 11 Haziran 1981 günü faaliyete geçmesine izin verildi. Diyarbakır Yol-İş Sendikası 12 Eylül 1980 günü Diyarbakır Sıkıyönetim Komutanlığı tarafından mühürlendi. Sendika başkanı ve genel sekreteri Eylül ayının sonlarında önce gözaltına alındı ve sonra tutuklandı. Yöneticiler 24 Mart 1981 tarihinde beraat etti. Sendika 20 Temmuz 1981 tarihinde açıldı.

Sıkıyönetim mahkemelerince yine Petrol-İş Sendikası Genel Merkezi 1980 yılı Ekim ayı içinde askerler ve polis tarafından arandı, pek çok yayına ve belgeye el kondu, sendika mühürlendi; sendika genel başkanı Cevdet Selvi bir süre gözaltına alındı. Petrol-İş ancak 12 Ocak 1981 tarihinde yeniden faaliyete geçebildi. Türk-İş Denetleme Kurulu, Petrol-İş'in 1 Eylül 1978-12 Eylül 1980 dönemi belgelerini bir ay süreyle inceledi. Aynı dönemde Petrol-İş'in Gemlik, İzmir, Yarımca, İstanbul ve İstanbul/Anadolu şubelerinin çalışmaları sıkıyönetim komutanlıklarınca durduruldu. Gemlik şubesi dışındaki şubeler bir süre sonra açıldı.

Gemlik şubesi ancak 1983 yılından sonra faaliyete geçebildi. Bazı şubelerin ise faaliyeti fiilen engellendi. Sendika genel merkezi güvenlik güçlerince 1982 yılı Kasım aylarında bir kez daha arandı. Petrol-İş'in bazı şube başkanları tutuklandı ve bunların bir bölümü 4 yıla yakın bir süre tutuklu kaldı. Çok sayıda üye işten atıldı. Petrol-İş'in 1989 yılında yaptığı tespite göre, 28 işyerinden 174 üye tutuklandı ve geri dönemedi. Deri-İş Sendikası da sorunlar yaşadı. Sıkıyönetim yetkilileri 12 Eylül sonrasında Deri-İş'i de mühürledi. Sendika 13 gün kapalı kaldı; sonra yeniden açıldı.1982 yılı Kasım ayındaki Anayasa referandumdan önce Petrol-İş sürdürdüğü çalışmalar nedeniyle, 1402 sayılı Sıkıyönetim Kanunu'nu ihlal ettikleri iddiasıyla, Petrol-İş Merkez Yönetim Kurulu üyeleri aleyhine dava açıldı. Bu dava 1983 yılı Mayıs ayında beraatla sonuçlandı.

***

Bağımsız sendikalardan da kovuşturmaya uğrayan, faaliyeti durdurulan ve yöneticileri cezalandırılanlar oldu. Örneğin, "İstanbul Sıkıyönetim Komutanlığı 1 no.lu Askeri Mahkemesi, 8.3.1982 günlü kararıyla Bank-İş Sendikası'nı kapattı, sendikanın bazı yöneticilerini 10 sene 8 ay ağır hapis diğer bazı yöneticilerini ise 6 sene 8 ay ağır hapis cezasıyla cezalandırdı. Ceza Askeri Yargıtay tarafından da onaylandı. Tüm Maden-İş Sendikası yöneticileri hakkında İstanbul Sıkıyönetim Komutanlığı 3 no.lu Askeri Mahkemesi'nde dava açıldı. Askeri

[1] Yıldırım Koç (2010). *Türkiye İşçi Sınıfı Tarihi.* Ankara: Epos Yayınları, s. 283-284.

savcı, Tüm Maden-İş yöneticilerinin sendikayı illegal bir örgüte dönüştürdüklerini ve "Marksist-Leninist ideolojiyi işçi kesiminde yaymak amacıyla faaliyet gösterdiklerini" ileri sürdü. 1977 yılında yapılan olağanüstü genel kurulunda genel başkanlığa getirilen Kahraman Yılmaz'ın TKP-ML üyesi olduğu iddia edildi.

İstanbul Sıkıyönetim Komutanlığı 1 no.lu Askeri Mahkemesi'nde İstanbul Gıda ve İhtiyaç maddeleri Satış İşçileri Sendikası (Pat-Sat-İş) yöneticileri, DİSK'in tek tip demokratik tüzüğünü kabul ettikleri için, yargılandı ve tutuklandı. Sanıklar 1982 yılı sonunda beraat ettiler. İstanbul Sıkıyönetim Komutanlığı 3 no.lu Askeri Mahkemesi'nde yargılanan Tüm Metal-İş yöneticileri için, DİSK'in tek tip demokratik tüzüğünü benimsedikleri için 13-20 yıl hapis cezası istendi. Devrimci Bank-Sen hakkında İstanbul Sıkıyönetim Komutanlığı 3 no.lu Askeri Mahkemesinde dava açıldı. Askeri savcılık, sendikanın Türkiye İşçi Köylü Partisi'nin görüşleri doğrultusunda yönetildiğini ileri sürdü.

VEHBİ KOÇ'UN KENAN EVREN'E MEKTUBU

Sayın Orgeneral Kenan Evren,

Devlet Başkanı,

Milli Güvenlik Konseyi ve Genelkurmay Başkanı,

ANKARA

Sayın Başkan,

(...)

İstikrarsız ve güvensiz yaşadığımız son yılların ümitsizliği içinde, sizlerin iktidarı ele almak mecburiyetinde kalışınıza şahit olduk. 12 Eylül Cuma günü radyo ve televizyonda yaptığınız samimi ve gerçekçi konuşmadaki düşüncelere katılmamak mümkün değildi.

Ülkemizin hizmetinde geçen 60 yılı düşünürken, tecrübelerime dayanarak birkaç önemli noktayı size arz etmek istedim.

(...)

Memlekette işler çıkmaza girdiği zaman, Türk Ordusu müdahale etmekte ve sonradan kışlasına çekilerek, devlet idaresini sivil hükümetlere terk etmektedir.

Vehbi Koç

1970 seçimlerinden sonra yedi sene boyunca, iktidara gelen hükümetlerin aldıkları kararlarda parti menfaati ve rey politikası ağır bastığı için memleket bir çıkmaza girmiştir.

O hale gelinmiştir ki, öğretmen öğrencisinden, amir memurundan, anne baba çocuğundan, fabrika müdürü işçisinden korkar olmuştur. O zamanın Cumhurbaşkanı Sayın Fahri Korutürk ile Milli Güvenlik Kurulu'nun uyarıları nazarı dikkate alınmadığı için, Silahlı Kuvvetler, mecburen devlet idaresini ele almıştır.

NELERE DİKKAT EDİLMELİ

(...)

3. "Yakalanan anarşistlerin ve suçluların mahkemeleri uzatılmamalı ve cezaları süratle verilmelidir. Polis teşkilatı teçhiz edecek ve onu kuvvetlendirecek imkânlar genişletilmeli, gerekli kanunlar, bir an önce çıkarılmalıdır.

4. Şimdi; "Faşist ordu iktidara geldi, kapitalistlerle birleşerek, Türk işçisini istismar ediyor" propagandası yapılmaktadır. Böyle bir iftira karşısında işçi-işveren ilişkilerini düzenleyecek olan kanunlar dikkatle incelenerek, taraflar için adilane bir şekilde ve asgari hata ile çıkarılmalıdır. Bu düzenleme yapılırken, bazı sendikaların Türk Devleti'ni ve ekonomisini yıkmak için bugüne kadar yaptıkları aşırı hareketler, göz önünde bulundurulmalıdır. Diğer taraftan, DİSK'in kapatılmış olmasından dolayı bir kısım işçiler sendikal münasebetler yönünden bekleyiş içindedirler. Militan sendikacılar, bu işçileri tahrik etmek ve faaliyeti devam eden sendikaların yönetim kadrolarına sızarak, kendi davalarını devam ettirmek niyetindedirler. Bu durum bilinerek hazırlanacak kanunlarda gerekli tedbirler alınmalıdır.

5. Kıdem tazminatı karşılıkları, kurulacak bir fonda toplanmalıdır. İşçilere ödenecek yıllık miktarlar ayrıldıktan sonra, geriye kalan kısım, kamu ve özel sektör yatırımları için düşük faiz ile kullandırılmalı, bu fonun yeni işgücü yaratması sağlanmalıdır.

(...)

10 (...) 12 Eylül Harekatı'nın ilk günlerinde sinmiş gözüken solcular, aldıkları emirlerle şimdi yeniden harekete geçmişler, bomba atmışlar, pankart asmışlar, polislerimizi şehit etmeye, vatandaşlarımızı öldürmeye devam etmişlerdir.

Bu defa girişilen ıslahat hareketinin muvaffak olmaması için:

-Milli Güvenlik Konseyi üyelerinin arasını açmak,

-Konsey üyeleri ile hükümetin arasını açmak,

-Silahlı Kuvvetler kademeleri ile hükümetin arasını açarak, cunta kurmaya yönelmek,

-İşçi sınıfını ayaklandırmak,

Amacıyla, Komünist Parti'nin, solcu örgütlerin, Kürtler'in, Ermeniler'in, birtakım politikacıların kötü niyetli teşebbüslerini devam ettirecekleri muhakkaktır. Bunlara karşı uyanık olunmalı ve teşebbüsleri mutlaka engellenmelidir.

11. (...) Devlet Bakanı ve Başbakan yardımcısı Turgut Özal hakkında birtakım dedikodular başlatılmıştır. Turgut Özal bir dahi değildir. Onun da hataları olabilir. Fakat bu nazik dönemde, mevcudun içinde, meselelerimizi en iyi bilen insandır. Dedikodulara bakmadan, kendisini tutmakta fayda vardır.

(...)

Sayın Başkan,

Millet hayrı için vereceğiniz mücadelede, zatıalilerine ve arkadaşlarınıza muvaffakiyetler temenni ediyorum.

Yukarıda yazdıklarım hakkında herhangi bir bilgi arzu edilirse, emrinize amadeyim."

Vehbi Koç

3 Ekim 1980[1]

20 Ekim 1987 Salı 5

● ANI ● İNCELEME ● ARAŞTIRMA

Hatıralarım... Görüşlerim... Öğütlerim...

'BEN, VEHBİ KOÇ.

Yayına hazırlayan: Sedun TANJU 3

Koç'un, 12 Eylül'ün lideri Orgeneral Evren'e sunduğu 15 maddelik rapordan...

Temel kanuni düzenlemeler yapılmalı; fakat, vaktinde demokrasiye dönüleceği inancı sarsılmamalıdır...

Sık beyanatlarda bulunarak veya kamuoyunun tepkisini dikkate almadan, basının kalemine tenkit fırsatı verilmemelidir. Mesela, Bülent Ecevit'in, CHP Genel Başkanlığı'ndan istifa mektubunun yayınlanmasının mahzurlu görüldüğü hakkındaki beyanat, yanlış olmuştur.

"Özal, dâhi değildir. Ama, meselelerimizi çok iyi bilir..."

ENDER TATİL

İş hayatının yoğunluğu yüzünden memleketimden tatil yapmadığıma hayıflanırım. 1979 sonbaharında yaptığım Kıbrıs ziyaretinden pek memnun kalmamıştım. Turgut Özal da, teşekkür ederek...

İşbaşındaki yönetim kadrosunun, "biz, en iyi düşünürüz" görüşüne saplanmaması, imkân verilmemelidir...

Demokrasiye dönüş uzarsa, memlekete diktatörlük gelebilir. Batılı ülkeler endişe duyarlar ve taahhütlerini yapmazlar...

12 Eylül politikam

ATATÜRK'ün 27 Aralık 1919'da Ankara'ya gelerek fiilen Saltanat'a başlama kararı vermesinden sonra, memleket kurtuluş hayatında meydana gelen önemli olayların kronolojisini şu tarihi olaylarla karşı karşıya koyuyoruz: 27.5.1960'da, Demokrat Parti'nin kuruluşuna ilk çok partili sisteme geçiş, 1960'da, Demokrat Parti'nin kuruluşuna ilk çok partili sisteme geçiş, 25.6.1960'da, idare sistemi terakkiyi ve milletçe hürriyetlerimizi kurtarmak için Silahlı Kuvvetler muhtıra vermek Demirel Hükümeti kurulduğu 30.3.1971'de, Nihat Erim, partilerüstü bir hükümet kurdu, 12.9.1980'de, Silahlı Kuvvetler artık ve kökünden temizlemek için Parlamentoyu feshetti. 21.5.1980'de, Bülend Ulusu hükümeti kurdu.

Türk Silahlı Kuvvetleri, daima şerefli hizmetler yapmış ve milletimizden hiç dönmemiş, milli bütünleşmenin devamını sağlamış, demokrasiyi ve hürriyetleri yerleştirmek, Türk Ordusu misyonunu yerine getirmek için, bu görevini yaptıktan sonra, yeni bir seçimden sonra, yeni bir hükümetin eline kararlarda parti mensubu ve oy politikası adı geçmiş, menfaat bir şekilde görevini yapmak

8

12 Eylül ve DİSK: Darbeden Davaya

12 Eylül 1980–24 Aralık 1981

"Gözaltı süresi 90 güne çıkarıldı."

8 Kasım 1980 tarihli ve 17154 sayılı Resmî Gazete.

Darbeden sonra teslim olmak için Selimiye Kışlası önünde bekleyen sendikacılar. Fotoğraf: Erdoğan Köseoğlu, Cumhuriyet.

12 EYLÜL VE DİSK: DARBEDEN DAVAYA

AZİZ ÇELİK

12 Eylül askeri darbesi ile DİSK Davası'nın başlamasına kadar olan dönemi kapsayan bu bölümde 12 Eylül darbesi sonrasında DİSK'e yönelik uygulamalar (faaliyetlerin durdurulması, gözaltı ve tutuklamalar) ele alınacaktır. Bu bölümde sadece DİSK soruşturması ve dava hazırlıkları ile ilgili gelişmeler yer alacaktır. Yaşanan diğer gelişmeler, kayyım uygulaması, diğer sendikaların durumu, uluslararası dayanışma ve çalışma hayatı ile ilgili düzenlemeler diğer bölümlerde ele alınacaktır.

DİSK'liler gözaltına alındıkları 12 Eylül 1980'den 106 gün sonra hâkim karşısına çıkarılırken, DİSK ve DİSK'e bağlı sendikaların davalarının ilk dalgası olan DİSK Ana Davası'nın birinci duruşması 468 gün sonra 24 Aralık 1981'de yapıldı. Bu 468 günlük dönem bu bölümde tematik olarak ele alınmaktadır. Dönemin kronolojik gelişmeleri için DİSK Davası Güncesi bölümüne bakılabilir.

DİSK'İN FAALİYETLERİNİN DURDURULMASI

12 Eylül askeri darbesinin ilk icraatlarından biri DİSK'in faaliyetlerinin durdurulması oldu. 12 Eylül 1980 askeri darbesinin hemen ardından 12 Eylül 1980 tarihli ve 17103 sayılı mükerrer Resmi Gazete'de yayımlanan Milli Güvenlik Konseyi (MGK) adlı askeri cuntanın 7 numaralı bildirisi ile siyasi partilerin faaliyetlerinin yasaklandığı, kamu düzeni ve genel asayiş gereği olarak DİSK ve Milliyetçi İşçi Sendikaları Konfederasyonu (MİSK) ile bunlara bağlı sendikaların faaliyetlerinin durdurulduğu ve bu kuruluşların yöneticilerinin "Türk Silahlı Kuvvetlerinin güvencesi altına" alındığı açıklandı.[1]

[1] 12 Eylül askeri darbesiyle ilgili gelişmeler "24 Ocak-12 Eylül ve Sendikal Hareket" başlıklı bölümde ayrıntılı olarak ele alınmıştır.

DİSK, MİSK ve HAK-İş ile bağlı sendikaların bankalardaki paralarının bloke edilmesine karar verildi

■ MGK'nin bildirisinde, sendikalardaki para, kıymetli evrak ve malzemenin milli bir bankada muhafaza edileceği bildirildi.

ANKARA (a.a.) — Milli Güvenlik Konseyi, DİSK, MİSK ve Hak-İş ile bunlara bağlı sendikaların banka mevduatlarının bloke edilmesini ve bunlarla ilgili bilgilerin, bir hafta içerisinde Maliye Bakanlığına bildirilmesini kararlaştırmıştır.

Milli Güvenlik Konseyi'nin Resmi Gazete'nin dünkü sayısında yayınlanan (sekiz) numaralı kararı şöyledir:

«1 — DİSK, MİSK ve Hak-İş ile bunlara bağlı sendikaların mevduatı ilgili bankalar tarafından bloke edilecek ve ikinci bir emre kadar bunlardan ödeme yapılmayacaktır. Bankalar kendilerinde bulunan bu tür hesapla ilgili bilgileri ve bunlarda meydana gelecek artışları bir hafta içinde Maliye Bakanlığına bildireceklerdir.

2 — DİSK, MİSK ve Hak-İş ile bunlara bağlı sendikalara üyelik aidatlarını şimdiye kadar, bankadaki hesaplarına değil de, bizzat temsilcilerine ödeyen işverenler, bundan sonra bu aidatı ilgili sendika adına milli bir bankada açtıracakları hesaba tevdi edeceklerdir. Bu paralara da aynı şekilde işlem yapılacaktır.

3 — DİSK, MİSK ve Hak-İş ile bunlara bağlı sendikaların genel merkezleri, merkezlerindeki ve şubelerindeki para, kıymetli evrak ve her türlü malzeme Sıkıyönetim Komutanlıkları tarafından bir heyetle ve

(Arkası Sa. 7, Sü. 1 de)

Cumhuriyet, 16 Eylül 1980.

Zaman zaman 12 Eylül askeri darbesiyle DİSK'in kapatıldığı yönünde hatalı değerlendirmelere rastlanmaktadır. 12 Eylül darbesi ile DİSK hukuken kapatılmamış, faaliyetleri durdurulmuş ve daha sonra da kapatma davası açılmıştır. Kuşkusuz 12 Eylül 1980 askeri darbesinden itibaren 1991 yılına kadar DİSK, atanan kayyım tarafından yönetilmiş ve sendikal işlevleri durdurulmuştur. Kapatılma ile faaliyetlerin durdurulması ve kapatma davası açılmasının pratik sonuçları benzer olsa da yasal sonuçları oldukça farklı süreçlerdir.

MGK'nin 12 Eylül 1980 tarihli ve 7 numaralı bildirisinde dönemin diğer iki işçi konfederasyonu olan Türk-İş ve Hak-İş'e yönelik bir hüküm yoktur. 15 Eylül 1980 tarihli ve 8 numaralı MGK kararı ile DİSK, MİSK ve Hak-İş ile bunlara bağlı sendikaların hesapları bloke edildi. Dikkat edilmesi gereken husus DİSK ve MİSK'in faaliyetleri durdurulurken Hak-İş'in sadece malvarlığının bloke edilmiş olmasıdır. Türk-İş'in ise faaliyetleri durdurulmadığı gibi malvarlığı da bloke edilmedi.[2]

Hak-İş'in faaliyetleri durdurulmadı ve Hak-İş'in malvarlığı üzerindeki blokaj 5 ay sonra, 19 Şubat 1981'de Resmi Gazete'de yayımlanan 45 sayılı Milli Güvenlik Konseyi kararı ile kaldırıldı. Hak-İş yayınlarında "Milli Güvenlik Konseyinin 8 nolu kararıyla faaliyeti durdurulan Hak-İş'in Yöneticileri yaptıkları girişimleri sonucu Şubat 1981'de yeniden faaliyete geçmeyi başardılar"[3] dense de bu iddia doğru değildir. Hak-İş'in faaliyetlerinin durdurulduğuna dair bir karar yoktur.

Malvarlığının bloke edilmesi faaliyetler açısından önemli bir sınırlandırma olsa da hukuken "faaliyetlerin durdurulması" ile aynı işlem değildir. Nitekim MGK'nin 19 Şubat 1981 tarihli Resmi Gazete'de yayımlanan 18 Şubat 1981 tarihli ve 45 numaralı kararı Hak-İş'in faaliyetlerinin yeniden başlamasına ilişkin değildir. Kararda şöyle denmektedir:

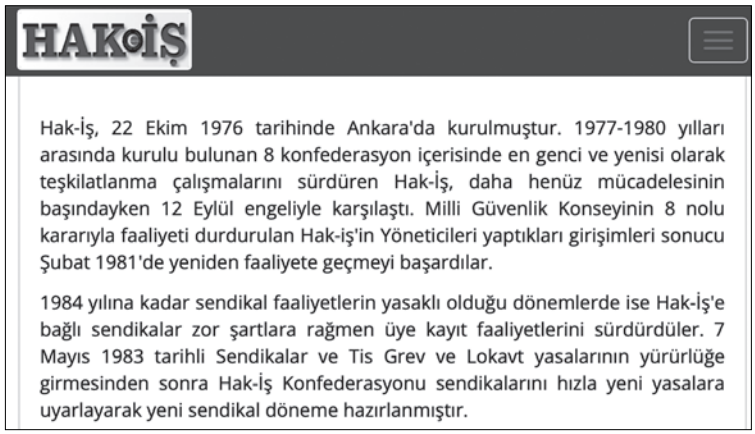
> Hak-İş Konfederasyonu ve bunlara bağlı sendikalara ait, Mili Güvenlik Konseyi'nin 8 numaralı kararı ile bloke edilen, bankalardaki para, kıymetli evrak ve muhafaza altına alınan malzemeler serbest bırakılmıştır.

12 Eylül'den sonra DİSK'e kapatma davası açıldı ancak MİSK'e dava açılmadı. Türk-İş'in faaliyetleri durdurulmadı ancak

[2] Bu konuda dönemin gazetelerinde yanıltıcı haberler çıktı. Örneğin *Milliyet*, 19 Eylül 1980 tarihli nüshasında Türk-İş'e bağlı sendikalardan 148'inin faaliyetlerinin durdurulduğunu yazdı. Ancak bu haber doğru değildi.

[3] Hak-İş resmi web sitesinde yer alan "tarihçe" başlıklı bölüm: www.hakis.org.tr/icerik.php?sayfa=3 (Erişim 10 Mart 2025).

Türk-İş üyesi bazı sendikalar ve bağımsız sendikalar da 12 Eylül döneminde baskı ile karşılaştı. Böylece 12 Eylül'de faaliyetleri durdurularak hakkında kapatma davası açılan tek konfederasyon DİSK oldu. 12 Eylül darbesi sendikal faaliyetlere dönük önemli sınırlamalar getirse ve toplu pazarlık ve grev hakkını askıya alsa da örgütsel olarak DİSK'i hedef almıştır. 12 Eylül DİSK'e karşı topyekün bir taarruz ve darbedir.

Kendi anlatımıyla 12 Eylül döneminde Hak-İş, Hak-İş web sitesi.

DİSK'LİLER DARBEYİ NASIL ÖĞRENDİ?

DİSK'lilerin darbe haberini esas olarak *Birikim*[4] dergisinden Ömer Laçiner'den aldıkları anlaşılıyor. Kara Harp Okulu mezunu olan ve 12 Mart 1971 muhtırası sonrasındaki süreçte ordudan atılan eski bir asker olan Laçiner'in ordudaki bağlantıları yoluyla darbeyi öğrendiği ve DİSK'liler dahil çeşitli çevreleri haberdar ettiği anlaşılıyor.[5] *Birikim* dergisi kurucularından Murat Belge anılarında o bilginin nasıl geldiğini ve kendisinin bunu nasıl paylaştığını detaylı olarak anlatmaktadır.[6]

Ömer Laçiner'in DİSK Avukatı Yücel Top'a haber vermesiyle 12 Eylül askeri darbesini DİSK yönetiminin bir gün önce öğrendiği anlaşılmaktadır. 12 Mart döneminde ordudan atılmış eski bir teğmen olan DİSK

[4] *Birikim* aylık sosyalist dergisi, 1975 yılında Murat Belge ve Ömer Laçiner tarafından kuruldu. Derginin yayını 12 Eylül'de durduruldu. Yayın Kurulu Murat Belge, Yavuz Çizmeci, Onat Kutlar ve Can Yücel'den oluşuyordu. Derginin yazışleri sorumlusu Ömer Laçiner'di. Dergi 1990'dan sonra yeniden çıkmaya başladı.

[5] Devrimci Yol hareketinin liderlerinden Oğuzhan Müftüoğlu da anılarında darbeyi 11 Eylül günü öğlen saatlerinde Birikim dergisinden Murat Belge'den öğrendiğini anlatmaktadır. Bu haberin kaynağı da Laçiner'dir. Müftüoğlu askerlere darbe sonrasında tutuklanacaklarının listesinin dağıtıldığını ve Ömer Laçiner ilişkide olduğu askerler aracılığıyla bu listeleri alıp kendisine ulaştıracağını anlatıyor. Adnan Bostancıoğlu (Söyleşi) (2011). Bitmeyen Yolculuk Oğuzhan Müftüoğlu Kitabı. İstanbul: Ayrıntı Yayınları, s. 234.

[6] O Kadıköy bölgesine gelen bir emirdi. Şimdi çok fazla hatırlamıyorum... Ama işte "Memlekette vaziyet kötüye gidiyor, ordu müdahale edecek" falan diyor. Dahası da var. "Ya cumartesi ya pazar; ya 12'si sabahı ya 13'ü sabahı müdahale başlayacak; fakat şimdiden bilmem neleri bilmem nereden bilmem nereye getirin ... Harekat pazar sabahı başlayacak, ama yeni bir emirle cumartesi sabahına da çekilebilir" diyor. Bu tabii Kadıköy bölgesindeki birliklere giden bir emir olduğu için, Kadıköy bölgesinde birtakım adresler de veriyor; "Şunlar şunlar gözaltına
alınacak ... " diye. Biz yoktuk o liste içinde.
– Siz bayağı hazırlıklı karşıladınız darbeyi yani .
Tabii hem biz hazırlıklı karşıladık hem de haber verdik gerekli yerlere. Ben zaten evden çıkıyordum; sabahki konuşmalardan sonra ilk iş Demokrat'a gittim. İşte oradakilere "Durum çok ciddi, Oğuzhan Müftüoğlu (Dev Yolcuların lideri) istiyorsa gelsin konuşalım" dedim. O akşam geç vakit geldi de Oğuzhan. Onların da örgüt hiyerarşisi var ya, ancak o saatte haber iletebilmişler. Cuma akşamıydı galiba. İşte vaziyet böyle böyle diye anlattım ona. .. "Ne yapalım, silahlı direniş başlatalım mı?" diye sordu. Tavsiye etmem, dedim. O emirdeki havadan bile hissediliyor ki, gayet gerginler ve herhangi bir durumda bir tak tuk ses geldi mi, ne olduğunu bile anlamadan son derece gaddar davranabilirler.
"Ama" dedi, "tam da böyle bir durumda, kendilerinden emin olmadıkları bir zamanda bir direnişle karşılaşırlarsa ne olur?" Oğuzhan muhtemelen bunları tarihe geçsin diye söyledi. Bana böyle açıklamada bulunursa, ben de bunu tarihten esirgemem diye düşündü herhalde. Ve bak burada bunu da yapmış oluyorum şimdi! Neyse işte, Kurtuluşçulara haber verdik, DİSK'e haber gönderdik, Çağataylara, TSİP'e falan da haber verdim. Onun dışındakine vakit yetişmedi, ancak bu kadarına yetişebildik. Aslında en sevdiklerimize, en yakın olduklarımıza yetiştik. Yani Doğu Perinçek'e de haber verelim, TKP'ye haber verelim, gibi bir derdimiz olmadı. Vakit de yoktu zaten, imkan da olmadı ...
– Kaçanlar oldu mu bu sayede?
Herhalde bir miktar olmuştur. Yücel Top vardır sendikacı, bizim 12 Mart subaylarından. Muhabere teğmeniyken 12 Mart'tan sonra DİSK'e girdi; DİSK'in avukatlığı vesaire, bir sürü iş yaptı. Ona söyledik "Geliyor darbe, başlıyor sabah" diye. O gidip haber vermiş. Sonra bu Fehmi Işıklar, onun böyle bir haber verdiğini söyledi yakalanınca; ama Yücel tüymüştü zaten. Tuba Çandar (2007). *Murat Belge Bir Hayat*. 4. Baskı. İstanbul: Doğan Kitap ss. 198-199.

DİSK Hukuk Dairesi Müdürü Avukat Yücel Top Bir Duruşmada (ortada), Kenan Budak (solda), Av. Rasim Öz (sağda), DİSK Arşivi.

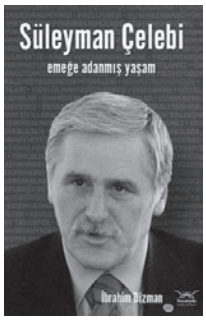
Hukuk Dairesi Müdürü Avukat Yücel Top darbeyi eski bir subay olan *Birikim* dergisi yazarı Ömer Laçiner'den öğrenir. Bunun üzerine Yücel Top DİSK yöneticilerine haber verir. Genel Başkan Abdullah Baştürk o sırada Ören'deki evindedir. İstanbul'da bulunan diğer DİSK yöneticileri Baştürk'ü telefonla arar ancak telefonda haberi açıkça veremezler. Yücel Top 12 Eylül askeri darbesini nasıl öğrendiğini ve DİSK yönetimine bildirdiğini şöyle anlatıyor:[7]

> Darbeden bir gün önce Ercüment Tahiroğlu ile bir duruşma nedeniyle beraberdik. Sultanahmet Köftecisi'nde Can Yücel ile yemek yedik, sohbet ettik. Artık bir askeri müdahaleye adım adım yaklaşıldığını konuştuk. Can ağabey de bizim görüşlerimize katılıyordu. DİSK'e döndüm, Ömer Laçiner telefonla aradı, acele *Birikim* dergisine gelmemi istedi. Endişeli olduğu sesinden belliydi. Yanına gittiğimde bozuk bir yüz ifadesiyle "Yücel, darbe olacak, askerler darbe yapacak" dedi. Ömer'e güvendiğim için inandım tabii. Tekrar DİSK'e geldim. Fehmi Işıklar dışarıdaydı, Mukbil Zırtıloğlu, Rıza Güven, Süleyman Çelebi[8] oradaydı. Durumu anlattım, herkes şoke oldu. O sırada DİSK'te bulunan Yönetim Kurulu üyeleri hemen bir araya geldi. TKP'li Kemal Daysal da oradaydı, "Nereden çıkarıyorsunuz kardeşim bunları? Şu anda iktidar kızgın bir top gibi, iktidarı askerlerin eline versen de kabul etmezler, bu yakar bir top, kim ne yapacak" dedi. Mukbil Bey "Yücel Bey, biz seni çok sayarız, severiz, senin böyle bir şeyi uydurmayacağını biliyoruz. Eminsin değil mi" dedi. Ben de çok güvendiğim bir arkadaştan duyduğumu, ona da askerlerin söylediğini anlattım. "Hemen Baştürk'e haber verelim" dediler. Ören'i aradık ama telefonda söyleyemedik. "Başkan hemen dönmelisin" dedik. Bu arada biz darbenin 13 Eylül'de olacağını sanıyorduk. Abdullah Bey, "Önemli bir şey varsa siz gelin buraya" dedi. İkna edemedik dönmesi için, telefonda da söyleyemedik.
>
> Akşam Tarabya'da teyzemin oğlunun evine uğradım. O zaman kayınbiraderim de askerdeydi, denizciydi. Gece on ikiye doğru telefon etti. "Ağabey bir şeyler oluyor, hazırlandık, çıkıyoruz" dedi. O zaman anladım darbe olduğunu.

DİSK Eğitim Dairesi Müdürü Faruk Pekin de anılarında Yücel Top'un darbeyi bir gün önce öğrenerek kendisine haber verdiğini ve DİSK yönetimine söylediklerini anlatmaktadır. Faruk Pekin, DİSK yöneticilerinin donup kaldığını yazmaktadır: [9]

> O sırada Baştürk Ören'deki evinde tatildeydi. DİSK yöneticilerinin bir biçimde telefonla Baştürk'e ulaşıp onun İstanbul'a gelmesini istediklerini, yöneticiler de telefonda fazla ayrıntı anlatamayınca Baştürk de konu üzerinde fazla durmadan gelemeyeceğini söylemiş.

Dönemin DİSK Yürütme Kurulu üyesi Süleyman Çelebi de Yücel Top ve Faruk Pekin'in tanıklığına paralel şeyler anlatmaktadır. DİSK 12 Eylül günü Trabzon'da CHP ile ortak bir miting hazırlığındadır. Çelebi,

Dönemin DİSK Yürütme Kurulu üyesi Süleyman Çelebi'nin anıları. İbrahim Dizman (2011). *Süleyman Çelebi Emeğe Adanmış Bir Yaşam*. İstanbul: Heyemola Yayınları.

[7] Yücel Top (2016). *Günlerin Bugün Getirdiği-Yücel Top Anlatıyor*. Ankara: İmge Kitabevi Yayınları, s. 147.

[8] Süleyman Çelebi, 11 Eylül günü Karadeniz'dedir. 12 Eylül günü Trabzon'da yapılacak mitingin hazırlıkları için günler öncesinden Karadeniz bölgesine gitmiştir (İbrahim Dizman (2011). *Süleyman Çelebi Emeğe Adanmış Bir Yaşam*. İstanbul: Heyemola Yayınları, s. 185). Yücel Top muhtemelen isimleri yanlış anımsamaktadır.

[9] Faruk Pekin (2024). *"Dedem Koruk Yemiş..." Emekçilerle Yanyana Bir Yaşam*. İstanbul: Literatür Yayınları, s. 516.

DİSK'in CHP ile ortaklaşa demokrasi mitingleri yapma kararı aldığını ve ilk mitingin 12 Eylül 1980 günü Trabzon'da planlandığını yazar. Mitingde Ecevit[10] ile birlikte Çelebi de konuşmacı olarak yer alacaktır. Çelebi hazırlıklar için günler öncesinden Karadeniz'e gittiğini anlatmaktadır.[11] O gün Karadeniz bölgesinde olan Çelebi, DİSK yöneticilerinin Abdullah Baştürk'e telefon açtıklarını ama konuşmalar dinleniyordur kaygısıyla açıkça söyleyemediklerini aktarır.[12]

Darbe haberinin DİSK üyesi Maden-İş'e de aynı gün ulaştığına dönük tanıklıklar söz konusudur. Maden-İş Genel Başkanı Mehmet Karaca darbe haberini nasıl aldıklarını şöyle anlatmaktadır:[13]

> 11 Eylül günü öğleden sonra saat 04.00 gibi Avukat Ali Şen bana gelerek adliyede DİSK avukatı Yücel Top ile karşılaştığını, Top'un ''Askerler Cumartesi günü darbe yapacaklar, tutuklanacakların arasında Baştürk ve Orhan Apaydın'ın da olacağı söyleniyor'' dediğini anlattı. Ali Şen, ''Başkan, Yücel asker kökenlidir, askerden haber alma olanakları vardır, dikkate almak lazım'' diye de ilave etti. Bunun üzerine önce DİSK'ten Kemal Daysal'ı aradım.
>
> O esnada Genel Merkez'de bulunan yürüme kurulu üyeleri ile kısa bir değerlendirme toplantısı yaptık. O günlerde ikide bir, ''Darbe olacak, bugün olacak, şu gün olacak'' söylentileri çıktığı için 'Bu söylenti de onlardan biri olabilir' diye de düşündük. Ama haberi dikkate almak gerektiği görüşü ağırlık taşıyordu. Darbe, gelen habere göre, Cumartesi günü yapılacaktı. Bizim bu görüşmeyi yaptığımız gün Perşembe akşamüzeriydi.

Dönemin DİSK Yönetim Kurulu üyesi ve Maden-İş Genel Başkanı Mehmet Karaca. DİSK Arşivi

Karaca, askerde bir hareketlilik var mı diye askeri kışlaların etrafında bir gözlem yapılması için görevlendirme yaptıklarını ve daha önce kararlaştırılan ve cumartesi günü gerçekleştirilecek devam eden grevlerle ilgili bir toplantı için cuma günü Gönen'e doğru yola çıkmayı planladıklarını ancak Gönen'e gidip gitmemeyi cuma günkü gelişmelerin sonuna bıraktıklarını ve dağıldıklarını anlatmaktadır.

Maden-İş avukatlarından Rasim Öz ise darbe haberinin Maden-İş genel merkezine bir astsubay kanalıyla 11 Eylül 1980 günü ulaştığını anlatmaktadır.[14]

Darbeyi bir gün önce öğrenmenin darbe gecesi muhtemel gözaltına alınmaktan kurtulmaya yaradığı söylenebilir. Maden-İş Yürütme Kurulu üyelerinin hiçbirinin yakalanmamasında ve daha sonra

[10] Şükrü Üçüncü (2024). ''12 Eylül'ün Trabzonlu tanıkları'' https://www.haber61.net/siyaset/12-eylulun-trabzonlu-taniklari-h191846.html (Erişim: 12 Ocak 2025). Bianet (2001). ''12 Eylülde kim neredeydi?'' Ecevit, Anamuhalefet partisi lideri olarak 12 Eylül sabahı parti toplantısı için Trabzon'a gitmek üzere hazırlıklarını tamamlamıştı ve Oran'daki evindeydi https://bianet.org/haber/12-eylulde-kim-neredeydi-4546 (Erişim: 12 Ocak 2025).

[11] Dizman (2011). s. 185.

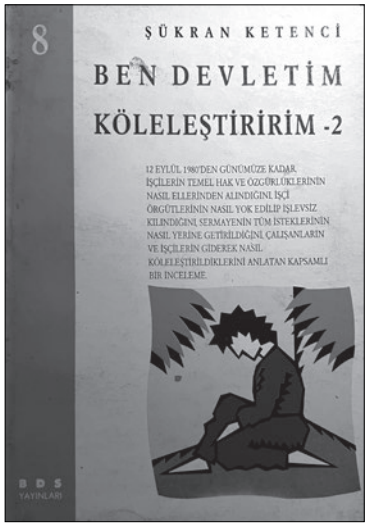
[12] Dizman (2011). s. 189.

[13] Maden-İş Tarihi Çalışma Grubu (2017). *Derinden Gelen Kökler*. 2. Cilt. İstanbul: Birleşik Metal-İş ve TÜSTAV ortak yayını, s. 519.

[14] İ. Barış Öz (2005). ''Rasim Öz ile 12 Eylül 2004 tarihli görüşme''. Kalkınma Sürecinde Sektörel/Sendikal Dinamikler Örnek Olay: Türkiye Maden-İş Sendikası. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, s. 131. Yukarıdaki diğer anlatımlarla birleştirildiğinde burada Avukat Rasim Öz'ün söz ettiği astsubayın ayrı bir kaynak değil Ömer Laçiner olduğu anlaşılmaktadır.

İşverenler de Darbeyi Biliyordu

Darbeden işveren örgütleri yöneticilerinin haberdar olup olmadıkları veya ne kadar önce haberdar oldukları bir diğer muammadır. Dönemin çalışma hayatını yakından takip eden *Cumhuriyet* gazetesi muhabiri Şükran Ketenci'nin [Soner] tanıklıkları işverenlerin de darbeyi birkaç gün önce öğrendiklerini teyit eder niteliktedir.

Ben Devletim Köleleştiririm, Şükran Ketenci.

''TİSK ve DİSK ile maden, tekstil, cam işkollarının kitlenen grevlerinin tarafları, işçi ve işveren sendikaları yöneticileri 25 Ağustos günü DİSK merkezinde biraraya gelmişlerdi. 26 Ağustos sabahı gazeteye geldiğimde '...'nın acele aranması gerektiğini vurgulayan telefon notunu buldum. Gece uzun süre pazarlık yaptıklarını, sabaha doğru bir saatlerde, en yetkili işverene öfkelenip kapıyı çarpıp çıktığını anlatıyordu. 'Sen bir ara, havasına bak. Bugün tekrar görüşecek miyiz?' diyordu.

''En yetkili işverenin telefondaki sesi gerçekten çok öfkeli idi. Geceki gelişmeleri öğrendiğimi tahmin etmiş olmalı, diyeceklerini dedi: '...bana blöf yaptı. O bana blöf yapamaz. Kartlar benim elimde. Bu düzen bizim, düzülecekse biz düzeriz...'

''En yetkili işveren ve '...' daha sonraki günlerde, kamuoyuna yansımadan sık sik biraraya geldiler. Tekstil işkolundaki grevlerin yetkili tarafları, TİSK ve DİSK yöneticileri de görüştüler. Ve sonunda tekstil işkolundaki grevleri sona erdirecek, grevde olmayan uyuşmazlık kapsamındaki bütün işçileri de içine alan grup sözleşmesi için anlaşmaya vardıkları haberi geldi. Yevmiyelere 255-255 liralık zamlar kabul edilmişti. Aynı iş kolunda grevsiz bir yıl önce Teksif ile varılan anlaşma bunun altında kaldığı ve de daha sonra imzalanacak sözleşmelerin getirdiği hakların verileceği yolunda hüküm olduğu için işverenler anlaşma olduğu ve onlara da uygulanacağı yolunda işyerlerinde duyuru dahi yapmışlardı. 12 Eylül günü anlaşmayı kamuoyuna açıklamak üzere bir de basına çağrı yapılmıştı.

''Tekstil yöneticilerinin ayrı ayrı, aynı anlamda pek çok kez anlattıklarına göre; 11 Eylül sabahı Tekstil İşveren Sendikasında biraraya gelinip, ön protokolün daktilo edilen metinleri bir kez daha görüşülüyor, toplu sözleşme üzerinde son düzeltmeler yapılıyordu. En yetkili işveren önce istifa eden Bakanla, Ankara telefon görüşmesi yaptı. Saat 19.30 sıralarında ise, Bir Bilen ile olduğu sanılan telefon görüşmesi sırasında renginin değiştiği dikkat çekti. Az sonra şakalı bir-iki sohbetin ardından yorgun olduğunu söyleyerek çalışmaya ara verilmesini istedi. Ertesi gün kalınan yerden devam edilecekti. O ertesi gün olamamıştı. En yetkili işveren de ortalıktan kaybolmuştu.''[1]

Ketenci'nin anlatımındaki ''en yetkili işvereninin'' dönemin TİSK ve Türkiye Tekstil Sanayii İşverenleri Sendikası Başkanı Halit Narin olduğu tahmin edilebilir. Narin 12 Eylül dönemi de dâhil uzun süre TİSK ve Tekstil İşveren Sendikası'nın başkanlığını yaptı.

[1] Şükran Ketenci (1989). *Ben Devletim Köleleştiririm-2*. İstanbul: BDS Yayınları, s.15-16.

yurtdışına çıkmasında bu bilginin rolü olsa gerekir. Ancak bu bilginin darbeye karşı bir hazırlık yapmaya yetmeyecek kadar az olduğu açıktır. Nitekim Maden-İş yöneticilerinin anlatımlarından darbeye karşı bir hazırlıklarının olmadığı görülmektedir. Ayrıca bazı Maden-İş ve Bank-Sen yöneticilerinin yurtdışına çıkmasının da daha sonra üyesi oldukları TKP yönetiminin kararıyla olduğu anlaşılmaktadır. [15]

[15] Maden-İş Tarihi Çalışma Grubu (2017). s. 288. Ayrıca bu konuda kitabın uluslararası dayanışma bölümünde Halit Erdem'in yazısına bakılabilir.

12 Eylül darbesinin ardından Selimiye Kışlası önünde teslim olmak için bekleyenler. Fotoğraf: Erdoğan Köseoğlu, *Cumhuriyet*.

TESLİM OLMA ÇAĞRISI, "GÜVENCE" VE GÖZALTILAR

12 Eylül darbesi hazırlıklarını uzun süredir yapmakta olan generaller DİSK'in darbeye karşı direnme ihtimalini hesaba katarak hazırlık yapmaktaydı. Askeri müdahale ile birlikte bir direniş dalgası ihtimali 1980 yılının ilk aylarında darbe hazırlıklarını yapan generallerin kötü rüyasıydı. "DİSK'in 15 bin eylemcisi olduğu hesaplanıyor ve bunların toplu direnmelerine karşı ne yapılabileceği düşünülüyordu. 'Ateşle yanıt vermekten başka bir çaremiz yok' diyen bir komutan bu işin pek de kolay olmadığın farkındaydı. Gültepe ve Fikirtepe gibi mahalleler, kurtarılmış bölge olarak ilan edilen yerler ne olacaktı..."[16]

1980 Ağustos ayında "direniş" ihtimaline karşı alınacak önlemler daha da somut hale getirildi. "DİSK'in eylemcilerinin en yoğun bölgesi sayıldığı İstanbul'da ek önlemler aldırıldı. Yapılan hesap ve tahminlerden çıkan sonuçlara göre genelde 1 gerillaya 8 asker düşecek şekilde düzenlemeye gidilmesi ve ilk direnmede derhal 'ateş' emri verilmesi kararlaştırıldı. Doğu bölgelerine ek birlik kaydırmalar öngörüldü. Büyük kan stoku yaptırıldı."[17]

Ancak darbe karşısında sendikal bir direniş söz konusu olmadı. DİSK yönetiminin bu konuda bir hazırlığı yoktu. Darbenin ardından 1. Ordu ve İstanbul Sıkıyönetim Komutanlığı, 15 Eylül 1980 günü 49 numaralı kararıyla DİSK ve bağlı sendikaların bütün yönetici ve temsilcilerinin 16 Eylül 1980 saat 18.00'e kadar komutanlığa bizzat başvurularını istedi.[18]

12 Eylül Saat: 04.00, M. Ali Birand .

[16] Mehmet Ali Birand (1984). *12 Eylül Saat: 04.00*. İstanbul: Karacan Yayınları, s.201.

[17] Birand (1984). s.250.

[18] *Cumhuriyet*, 15 Eylül 1980.

DİSK Genel Başkanı Abdullah Baştürk 28 Nisan 1979'da, 1 Mayıs öncesinde gözaltına alınırken, DİSK Arşivi.

İstanbul Sıkıyönetim Komutanlığının 49 numaralı Bildirisi'nde 16 Eylül'e kadar teslim olmaları istenen DİSK'li yönetici ve işyeri temsilcilerinden bir kısmı kalabalık gruplar halinde teslim olmak üzere Selimiye Kışlası'na geldi. Teslim olanlar, işlemlerinin tamamlanmasının ardından Davutpaşa Kışlası'na götürüldü. Bu arada kadın sendikacılar için Selimiye'de ayrılan koğuşların dolması sebebiyle bir kısmının ev adresleri alındı ve sonradan çağrılmak üzere evlerine gönderildi. Teslim olmayan ve yurtdışında olanların Türk vatandaşlığından çıkarılacağı duyuruldu.[19]

[19] *Cumhuriyet*, 18 Eylül 1980.

12 Eylül darbesiyle birlikte DİSK'lilere yönelik yoğun bir gözaltı uygulaması başladı. 12 Eylül 1980 gecesi DİSK Genel Başkanı Abdullah Baştürk'ün yazlığının da olduğu Ören'deki siteyi askerler sardı. Bir subay gelip kapıya dayandı ve Baştürk gözaltına alındı.[20] MGK'nin 12 Eylül 1980 tarihli ve 7 numaralı bildirisiyle DİSK ve MİSK ile bunlara bağlı sendikaların faaliyetlerinin durdurulduğu ve bu kuruluşların yöneticilerinin "Türk Silahlı Kuvvetlerinin güvencesi altına alındığı" açıklanmasıyla birlikte DİSK yöneticileri ve işyeri temsilcileri İstanbul Sıkıyönetim Komutanlığı kararındaki resmi söylemle "TSK'nin güvencesi altına" alındı. Gerçekte ise aylarca sürecek bir gözaltı, baskı ve işkence süreci başlamıştı.

Sendikal kadroların bir bölümü Selimiye Kışlası önünde uzun kuyruklar oluştururken, bir bölümü ise yurtiçinde saklı kalmayı veya yurtdışına sürgüne çıkmayı tercih etti.

Önce teslim olmaya karar veren ancak daha sonra vazgeçen, bir süre sonra yurtdışına çıkan Maden-İş 23. Bölge (Ümraniye) Temsilcisi Cemal Azmi Poyraz gözaltı ve teslim olma dalgasını anlatırken kendisinin de katıldığı Ümraniye'deki parti [TKP] toplantısında onun da gidip teslim olmasına karar verildiğini aktarır. Ertesi gün erkenden Selimiye'ye gitmek üzere yola çıkar: [21]

> Selimiye'ye geldim. Selimiye'nin önü ana baba günü gibi kalabalıktı. Sendikalardan tanıdığım bütün arkadaşlar oradaydı. DİSK'in ve diğer sendikaların

[20] Çiğdem Sezer ve İbrahim Dizman (2020). *12 Eylül'ün 30. Yılında 30 Yıl 30 Hayat*. İmge Kitabevi Yayınları: Ankara, s. 152-153.

[21] Cemal Azmi Poyraz (2017). *Koş Cemal Koş*. İstanbul: Belge Yayınları, s. 108-109.

> yöneticileri ve temsilcileri oradaydı. Yani tam bir izdiham vardı. Kiminle konuşsam kimse bir şey bilmiyordu. Bir an önce teslim olmak için herkes kaydını yaptırmak istiyordu. Avukat arkadaşlar da oradaydı. Onlara "ne yapmak lazım, teslim olmak mı lazım" diye sorduğumda onlar da bir şey bilmediklerini söylediler. Tam bir belirsizlik hakimdi ortama.
>
> Selimiye'de ortadaki büyük salonda kayıtlar yapılıyordu. Bir subay elinde sendika yöneticilerinin şube başkanlarının teslim olmaları için kaleme alınan bir bildiri okuyordu. Ben kendime "benim kaybedecek neyim vardı da buraya geldim" diye sordum ve geldiğime pişman oldum.

Poyraz, subayın yanına giderek listede yazılanlar arasında olmadığını söyleyerek ikna ettiğini ve teslim olmadan Selimiye'den çıktığını belirtir. Üç yıl İstanbul'da kaçak yaşadıktan sonra siyasi mülteci olarak yurtdışına çıkmıştır. Poyraz'ın anlattıkları darbe sonrasında hem darbecilerin hem de DİSK'lilerin ne yapacakları konusunda ciddi bir belirsizlik olduğunu gösteriyor.

DİSK yöneticilerinin bir bölümü darbenin kendilerine fazla zarar vermeyeceği kanaatindeydi. DİSK avukatlarından Yücel Top DİSK yöneticilerinin darbe karşısındaki ruh halini şöyle anlatıyor:[22]

> Sıkıyönetim DİSK'in faaliyetlerinin askıya alındığını duyurdu, yöneticilerinin ve temsilcilerinin gelip teslim olmalarını istedi. İnsanların birçoğu "Bu basit bir soruşturma, yarın gider geliriz" diye düşünüyordu. DİSK yöneticilerinin hepsi, gayet huzurluydu, sendikacılık yaptıklarını düşündükleri için rahattılar. Herkes o havadaydı. Çünkü çoğunluğu sendikacılık yaptıklarını, herhangi bir suç işlemediklerini düşünüyordu. Nitekim o günkü yasalara göre de kimsenin suç işlemiş olduğu falan yoktu.

[22] Benli (2016). s. 148.

12 Eylül darbesi sonrasında gözaltına alınan DİSK'lilerin yakınları haber almak için Selimiye Kışlası Önünde, Erdoğan Köseoğlu, *Cumhuriyet*.

> Şimdi alay ediliyor ya, "DİSK yöneticileri tek sıraya girdiler, gidip teslim oldular" diye. Ama gerçekten bu insanların hiçbiri gerek iç dünyalarında gerekse sendikal faaliyetlerinde iktidara yönelik bir siyasi hareketin içinde olduklarını düşünmüyordu. Evet, DİSK sol bir örgüttü ama yasadışı değildi. "Yasadışı olsa mahkeme kapatır, daha önceki kapatılma davaları reddedildi" diye düşünüyorlardı. Biraz da 12 Eylül'ü kavrayamamış olmanın etkisi vardı, kimse işin sonraki noktalara geleceğini tahmin etmiyordu.

Bazı DİSK yöneticileri ifade verip çıkacağını düşünüyordu. DİSK Avukatı Yücel Top Ankara'dan teslim olmak için gelen DİSK Yönetim Kurulunun bir üyesiyle beraber Sıkıyönetim savcılığına giderken Yönetim Kurulu üyesinin kendisine "Yücelcim,

DISK davasında 68 kişi tutuklandı

eden ALTAN ÖYMEN

Derken...

«Kendileri ise güya milleti götmek için tepeden indirilmiş zadeganlar olup..»
Bu da CHP'liler..
«Bir zamanın Başbakanı denilen zat..»
Bu Ecevit.. (Zamanın «Başbakanı» değil.. «Başbakanı denilen zat..» Anlaşılan «hükümetin başka deyiminin yeni cepheallikteki yeni adı..)
«Zamanın Başbakanı denilen zatın koltuğunda çanta gibi dolaşan..»
Bu gene ben...
Amacım polemik olsa, bu iddiaların hepsine başka türlü cevap vermek gerekirdi. Ama değil.. «Borcu»

İSTANBUL — 1. Ordu ve Sıkıyönetim Komutanlığı 3 numaralı Askeri Mahkemesi, «DİSK davası»nda gözaltında bulunan 506 sanıktan aralarında İstanbul Belediyesi eski başkanı Ahmet İsvan, DİSK Genel Başkanı Abdullah Baştürk, Genel Sekreter Fehmi Işıklar ile Rıdvan Budak, Rıza Güven ve Mukbil Zırtıloğlu'nun da bulunduğu 68'inin tutuklanmasına karar vermiştir.
Sıkıyönetim Savcılığınca tu-
(Arkası Sa. 7, Sü. 4 de)

Şavşat'da 2 terörist öldürüldü

CUMHURİYET HABER MERKEZİ

ARTVİN — Şavşat ilçesine bağlı Salcı köyünde güvenlik kuvvetleriyle silahlı çatışmaya girişen iki terörist ölü olarak ele geçirilmiştir.
9. Kolordu ve Erzurum, Ağrı, Kars, Artvin İller İdaresi Sıkıyö-

GÖZLEM
UĞUR MUMCU

Pembe Köşkün Bağımsızlığı.

Pembe Köşk bağımsız mıdır?
Bence değildir. Bağımsız olabilmesi için Pembe Köşk arazisi içinde yabancıların bulunmaması gerekir. Oysa Pembe Köşkün bahçesi yabancılara verilmiştir.
— Peki yabancılar Pembe Köşkü zorla işgal mi etmişlerdir?
Hayır efendim; Pembe Köşkün sahipleri, Köşkün bahçesini başkalarına satmışlardır. Yani, bu konuda alan değil, satan sorumludur. Ama Pembe Köşkün bahçesi satılmış ve Köşkün bağımsızlığı yok edilmiştir. Gerçi Pembe Köşk, eski hali ile yerli yerinde durmaktadır, ama Köşkün çevresinde yeni mülkler, binalar yükselmektedir.
Pembe Köşkün kömürlüğü, garaj, antresi, tuvaleti, banyosu bağımsızdır. Ancak, Köşkün bahçesi parsellenip, satılmıştır. Öyleyse Pembe Köşk bağımsız mıdır?
(Arkası Sa. 7, Sü. 7 de)

Cumhuriyet, 20 Aralık 1980.

ben hemen döneceğim, şoföre söyle arabayı götürmesin, beni beklesin'' dediğini aktarıyor.[23]

Dönemin DİSK Yürütme Kurulu üyesi Çelebi'nin anlatımları da benzer şekildedir. Gözaltına veya resmi söylemlere göre ''TSK'nin güvencesi altına alınan'' DİSK yöneticileri gözaltının uzun sürmeyeceğine inanıyordu. DİSK Yürütme Kurulu üyesi Çelebi şöyle anlatıyor:[24]

> Kendimize o kadar çok güveniyoruz ki yaptıklarımızın meşru olduğunu, yalnızca sendikal hak ve özgürlüklerimizi kullandığımızı biliyoruz. Deyim yerindeyse ön kapıdan girip arka kapıdan çıkacağımızı düşünüyoruz.

Ancak gözaltı süreci ilk izlenimlerin aksine uzun ve sancılı olacaktır. Bir süre sonra, güvence kavramı, gözetim kavramına, uzun süreli gözaltılara dönüşecektir. 12 Eylül darbesi sırasında Maden-İş Genel Sekreteri olan Halit Erdem de darbe karşısında sendikacılarda dağınıklık ve şaşkınlık olduğunu ve herhangi hazırlıkları olmadığını anlatmaktadır.[25]

Ancak gözaltı ve soruşturma süreci DİSK yöneticilerinin tahmin edeceklerinden çok daha ağır geçti. Uzayan gözaltı süreleri, işkenceler ve yoğun tutuklamaların ardından açılan DİSK Davası 12 Eylül'ün en kapsamlı davalarından biri oldu.

17 Eylül 1980 tarihli ve 17108 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan Milli Güvenlik Konseyi'nin 8/12-1633 numaralı kararıyla gözetim altında tutulma süresi 30 güne çıkarıldı. Daha sonra MGK kararıyla 8 Kasım 1980 tarihli ve 17154 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan 2337 sayılı Yasa ile 1402 sayılı Sıkıyönetim Kanunu'nda değişiklik yapılarak gözaltı süresi 90 güne uzatıldı. Gözaltı süresinin uzatılması gözaltındaki DİSK'lilerin durumunu olumsuz etkileyecekti. Ancak uzun gözaltı süreleri konusunda oldukça farklı uygulamalar olduğu ve bazı davalarda bunun uygulanmadığı bizzat bazı askeri savcılar tarafından dile getirildi.[26]

90 günlük gözaltı süresi de aşılıp ihlal edilerek 1980 yılının aralık ve 1981'in ocak aylarında DİSK'li sendikacılar, Askeri Mahkemelerce Savcılık sorguları yapılmadan tutuklanmaya veya bırakılmaya ve Askeri Savcılığın itirazı üzerine yeniden tutuklanmaya başladılar.[27]

[23] Benli (2026). s. 151.

[24] Poyraz (2020). ''Süleyman Çelebi ile görüşme'', s. 226.

[25] Maden-İş Tarihi Çalışma Grubu (2017). 2. Cilt., s. 519-520.

[26] Ankara Sıkıyönetim Savcısı Nurettin Soyer gözaltılar konusundaki çifte standardı şöyle anlatıyor: ''MHP sanıkları, 3 Ekim'e kadar bir gün gözetimde kalmadan doğrudan savcılığa getirildiler. Ve ben sanıkları doğrudan mahkemeye çıkardım. Halbuki DİSK davasında İstanbul'da böyle olmadı. Üç ay sanıkları gözetimde tuttular.'' Uğur Mumcu (1996). *12 Eylül Adaleti*. Ankara: UM:AG yayınları, s. 9.

[27] DİSK Davası avukatlarının 7.10.1986 tarihinde 1. Ordu ve İstanbul Sıkıyönetim 2 Nolu Askeri Mahkemesi Başkanlığına sundukları ortak savunma. TÜSTAV DİSK Arşiv Koleksiyonu.

Tablo 1: DİSK Yöneticilerinin Görevlerine Göre Gözaltı Süreleri (Gün)

	Adı Soyadı	Görevi	Gözaltı Süresi (Gün)
1	Abdullah Baştürk	Genel Başkan	106
2	Ahmet Fehmi Işıklar	Genel Sekreter	69
3	Ali Rıza Güven	Yürütme Kurulu Üyesi	102
4	Celal Küçük	Yürütme Kurulu Üyesi	106
5	Kemal Nebioğlu	Yürütme Kurulu Üyesi	110
6	Mukbil Zırtıloğlu	Yürütme Kurulu Üyesi	106
7	Tuncer Kocamanoğlu	Yürütme Kurulu Üyesi	18
8	Mustafa Aktulgalı	Yürütme Kurulu Üyesi	106
9	Süleyman Çelebi	Yürütme Kurulu Üyesi	102
10	Selahattin S. Sayın	Yönetim Kurulu Üyesi	102
11	Halil Hayta	Yönetim Kurulu Üyesi	85
12	Kemal Yılmaz	Yönetim Kurulu Üyesi	103
13	Ali Şahin	Yönetim Kurulu Üyesi	102
14	Mehmet Mıhlacı	Yönetim Kurulu Üyesi	102
15	Kenan Akman	Yönetim Kurulu Üyesi	103
16	Niyazi Kuas	Yönetim Kurulu Üyesi	106
17	Mustafa Karadayı	Yönetim Kurulu Üyesi	76
18	İsmet Cantekin	Yönetim Kurulu Üyesi	102
19	İsmail Hakkı Önal	Yönetim Kurulu Üyesi	102
20	Belgüzar Can	Yönetim Kurulu Üyesi	102
21	Demirhan Tuncay	Yönetim Kurulu Üyesi	102
22	Nusret Aydın	Yönetim Kurulu Üyesi	39
23	Rıdvan Budak	Yönetim Kurulu Üyesi	102
24	Ekrem Akkuş	Yönetim Kurulu Üyesi	102
25	Durmuş Ali Yalnız	Yönetim Kurulu Üyesi	106
26	Tahir Güner	Yönetim Kurulu Üyesi	102
27	Akçin Koç	Yönetim Kurulu Üyesi	32
28	Yalçın Talaka	Yönetim Kurulu Üyesi	102
29	Özcan Kesgeç	Yönetim Kurulu Üyesi	29
30	Ergün Faruk Erdem	Onur Kurulu Üyesi	102
31	Türker Azaklı	Onur Kurulu Üyesi	102
32	Ali Taşer	Onur Kurulu Üyesi	3
33	İsmail Çalışkan	Onur Kurulu Üyesi	84
34	Cemal Arslan	Onur Kurulu Üyesi	92
35	Osman Özkan	Onur Kurulu Üyesi	35
36	Şaban Aydın	Onur Kurulu Üyesi	106
37	Talat Öz	Denetim Kurulu Üyesi	102
38	Fikri Tanta	Denetim Kurulu Üyesi	102
39	Mehmet Bekiroğulları	Denetim Kurulu Üyesi	102
40	İsmail Özbiçer	Denetim Kurulu Üyesi	102
41	Kemal Akar	Denetim Kurulu Üyesi	70
42	Dursun Ali Kocaman	Denetim Kurulu Üyesi	102
43	Ali Kaya	Bölge Temsilcisi	63
44	Saim Akbulut	Bölge Temsilcisi	82
45	Sefer Güvenç	Bölge Temsilcisi	56
46	Recep Koç	Bölge Temsilcisi	80
47	Tayyar Elmas	Bölge Temsilcisi	56
48	Rafet Demirtel	Bölge Temsilcisi	86
49	Süleyman Turan	Bölge Temsilcisi	104
50	Celal Alçınkaya	Bölge Temsilcisi	80
51	Yusuf Yürekli	Bölge Temsilcisi	84
52	Hasan Kahraman	Bölge Temsilcisi	80

Açıklama: Bu listede yer alan 52 kişi DİSK merkez yöneticileri olup aynı zamanda DİSK Davası'nda idamları istenen ilk 52 sendikacıdır.

İstanbul Sıkıyönetim Komutanlığı merkezi olarak da kullanılan Selimiye Kışlası.

Sıkıyönetim Komutanlığının verdiği süre içinde faaliyetleri durdurulan sendikaların çok sayıda yönetici ve temsilcisi, sıkıyönetim makamlarına başvurdu ve gözaltına alındı. Maden-İş Yürütme Kurulunun bazı üyelerinin ise Sıkıyönetim Komutanlıklarına başvurmadığı saptandı. Maden-İş Yürütme Kurulu üyesi sendikacılar bir süre yurtiçinde saklı kaldıktan sonra yurtdışına çıktılar. Dönemin Maden-İş Genel Başkanı Mehmet Karaca, Maden-İş Yürütme Kurulu olarak "teslim ol" çağrısına uymama kararı aldıklarını ancak ülkede barınmak zorlaşınca parti (TKP) kanallarıyla yurtdışına çıktıklarını ifade etmiştir. [28] Aynı zamanda TKP MK üyesi de olan Karaca, TKP tarafından öncelikli olarak yurtdışına çıkarılanlar arasında yer almıştı.[29] DİSK Yürütme Kurulu üyesi Kemal Daysal da yurtdışına çıktı. 7. Genel Kurulda DİSK Yönetim Kurulu üyesi seçilen ve aynı zamanda Maden-İş Genel Başkan Vekili olan Murat Tokmak da sıkıyönetim makamlarına başvurmadı ve yurtdışına çıktı.[30] Ancak TKP Politik Bürosunun yurtdışına çıkışlara başlangıçta pek sıcak bakmadığı anlatılmaktadır.[31] Teslim olmamaya karar veren ve daha sonra yurtdışına çıkan Maden-İş ve Bank-Sen'li sendikacıların hem sayılarının sınırlı hem de çıkışlarının oldukça zor olduğunu vurgulamak gerekir.

Abdullah Baştürk 12 Eylül gecesi Ören'deki evinden gözaltına alındı. Baştürk gözaltına alındıktan birkaç gün sonra, henüz sorgular başlamadan DİSK genel merkezine götürülerek arama yapıldı. Sıkıyönetim savcılığı arama sırasında avukatların da bulunmasını istemişti.[32] Sokağa çıkma yasağı kaldırıldıktan sonra DİSK Yürütme Kurulu üyesi Süleyman Çelebi, Mukbil Zırtıloğlu ve Rıza Güven ise sıkıyönetim makamlarına bizzat başvurarak gözaltına alındılar.[33]

DİSK'li sendikacıların büyük bölümü sıkıyönetim yetkililerinin ilk çağrısına uyarak 16 Eylül günü sıkıyönetim komutanlığına başvurdu. 7. Genel Kurulda seçilen yedi kişilik DİSK Yürütme Kurulundan Genel Sekreter Fehmi Işıklar ile Yürütme Kurulu üyesi Kemal Daysal sıkıyönetimin çağrısına uymadı.

[28] Demet Parlak Poyraz (2020). "Mehmet Karaca ile görüşme", Neoliberal Dönemde Sınıf, Sendika, Siyaset İlişkisi: DİSK Örneği (1981-2000)., s. 226.

[29] Yıldız (2008). s.288.

[30] Poyraz (2020). "Mehmet Karaca ile görüşme", s.226.

[31] "TKP Merkez Komitesi ve Politik Büro üyesi Sıtkı Coşkun'un sorumluluğundaki sendikal alan, legal çalışma alanıydı. Kadroları göz önündeydi. Sıtkı Coşkun, komünist harekette tanınan, bilinen kişilerden biriydi. 12 Eylül darbesinden hemen sonra, ilk atılan adım T. Maden-İş ve Bank-Sen yöneticilerinin yurtdışına çıkarılması oldu. TKP PB (yurtdışındaki yöneticiler demek daha doğru) önce bu çıkışlara taraftar olmadı. Sıtkı'nın ısrarı, yurtdışındaki yöneticileri ikna etti ve sendikacıların çıkışı sağlandı. Sıtkı'nın sorumlu olduğu bu legal alan kadroları, polis operasyonunu atlatmakla kalmadı, diğer bölgelerden gelen yoldaşlara barınma olanağı da yarattı." Yıldız (2008), s. 286.

[32] Benli (2016). ss. 152-154.

[33] Poyraz (2020). "Süleyman Çelebi ile görüşme", s.226.

DİSK Genel Sekreteri Fehmi Işıklar, 1. Ordu ve İstanbul Sıkıyönetim Komutanlığının 15 Eylül'de yayımlamış olduğu ve "sendika yöneticilerinin teslim olmamaları halinde kaçak sayılacağı" yönündeki 49 numaralı bildiriye uymadığı gerekçesiyle İstanbul Taksim'deki Sheraton Oteli'nde 19 Eylül 1980'de gözaltına alındı.

Gözaltına alınan DİSK'liler Selimiye, Davutpaşa, Hasdal ve Metris'teki gözetim yerlerinde tutuldular ve ifadeleri burada alındı. DİSK yöneticileri uzun bir süre Davutpaşa Kışlası'ndaki tutukevinde kaldılar.

22 Eylül 1980'de 1. Ordu ve İstanbul Sıkıyönetim Komutanı Orgeneral Necdet Üruğ yayımladığı 50 numaralı bildiriyle henüz teslim olmayan sendikacılara teslim olmaları için yeniden çağrı yaptı. Bildiride henüz teslim olmayan ve 7. Genel Kurulda DİSK Yürütme, Yönetim, Denetim ve Onur Kurulu üyeliliklerine seçilen Durmuş Ali Yalnız, Mehmet Karaca, Murat Tokmak, Ali Özarkalıoğlu, Turan Ata, Mustafa Karadayı, Akçin Koç, Yaşar Arıkan, Müslüm Şahin, Özcan Kesgeç, Çetin Uygur, Burhan Şahin, Cemal Aslan, İsmail Çalışkan ve Osman Özkan'ın teslim olması isteniyordu.

17 Ekim 1980'de İstanbul Sıkıyönetim Komutanlığının çağrısı üzerine 16 Eylül akşamına kadar teslim olan DİSK'e bağlı sendikaların yöneticileri ile işyeri temsilcilerinden 100 kadarının İstanbul Sıkıyönetim Komutanlığı tarafından serbest bırakıldığı açıklandı.[34] 22 Ekim 1980 itibarıyla ise gözaltında bulunan DİSK üyesi işyeri temsilcilerinden 500 kadarı serbest bırakılırken gözaltında bulunan DİSK'lilerin sorguları devam etti. Sıkıyönetim Komutanlığının çağrısı üzerine teslim olan ve gözaltında olan sendikacı sayısının 1500 civarında olduğu öğrenildi.[35] Ancak bu konuda farklı sayılar söz konusudur.

Nitekim DİSK Davası avukatlarının 7 Ekim 1986 tarihinde 1. Ordu ve İstanbul Sıkıyönetim 2 No.lu Askeri Mahkemesi Başkanlığına sundukları ortak savunmaya göre DİSK ve üyesi sendikaların davalarıyla ilgili, değişik tarihlerde evlerinden, işyerlerinden veya teslim olarak gözaltına alınan ve çeşitli askeri kışlalara doldurulan sendika yöneticisi, işyeri temsilcisi ve görevli sayısı, daha önce güvenceye alınanlarla birlikte yaklaşık 2500'e vardı.[36] DİSK soruşturmasının 13 Aralık 1980 tarihli ilk fezlekesinde adı geçen zanlı sayısı ise 1800-1900 civarındadır. Bu konuda kesin bir sayıya ulaşmak oldukça zor görünüyor.

İlk gözaltı dalgasında gözaltına alınanların bir bölümünün serbest bırakılması ancak daha sonra tekrar tutuklanması ve bazı zanlıların (şüpheli) ifadelerinin alınamaması ve DİSK ve bağlı sendikalara ilişkin yeni soruşturmalarla birlikte yeni gözaltı ve tutuklamaların söz konusu olması, soruşturmaya konu olanların sayısını kesin olarak saptamayı zorlaştırmaktadır. Ancak bu sayının 2000'i epeyce aştığını söylemek kesin olmamakla birlikte gerçeğe yakın olacaktır. Bu konudaki detaylar için DİSK soruşturması ile DİSK ve bağlı sendikalar davalarında adı geçenlerin listesine (DİSK Davası Fihristi) bakılabilir.

[34] *Cumhuriyet*, 18 Ekim 1980.

[35] *Cumhuriyet*, 23 Ekim 1980.

[36] DİSK Davası avukatlarının 7.10.1986 tarihinde 1. Ordu ve İstanbul Sıkıyönetim 2 Nolu Askeri Mahkemesi Başkanlığına sundukları ortak savunma. TÜSTAV DİSK Arşivi Koleksiyonu.

DİSK Bursa Bölgesi avukatı gözaltında olduğu Emniyet binasının 5'inci katından atlayarak intihar etti

BURSA, (a.a.) — Faaliyeti durdurulan DİSK'in Bursa bölgesi avukatlarından Ahmet Veziroğlu, gözaltında tutulduğu Emniyet Müdürlüğünün 5. katından dün sabah atlayarak intihar etmiştir.

Emniyet Müdürlüğünde gözaltında tutulan 32 yaşındaki avukat Ahmet Veziroğlu, dün sabah saat 07.00 sıralarında ruhi bunalım geçirmiş ve kendini 5. kattan aşağıya atmıştır. Koma halinde Bursa Devlet Hastanesine kaldırılan avukat Veziroğlu, kurtarılamayarak ölmüştür.

Avukat Veziroğlu bir süre önce güvenlik kuvvetlerince soruşturma yapılmak ve ifadesi alınmak üzere gözaltına alınmıştı.

Cumhuriyet, 3 Ekim 1980.

İŞKENCELER VE ÖLÜMLER

İstanbul Sıkıyönetim Komutanlığı tarafından daha önce teslim olmaları için çağrı yapılan sendikacıların kaçak ve suçlu durumda olduklarını ve teslim olmaları gerektiğini belirten çağrılar devam ederken[37] gözaltına alınan sendikacılar ağır işkence ve kötü muameleye tabi tutuldular. Ağır işkenceler yanında iki DİSK'li 12 Eylül sürecinde öldürüldü. Bunlar Avukat Ahmet Hilmi Feyzioğlu[38] ile İlerici Deri-İş Genel Başkanı Kenan Budak'tır.

DİSK ve Maden-İş Bursa bölge avukatlarından Avukat Ahmet Hilmi Feyzioğlu 2 Ekim 1980 sabahı Bursa Emniyet Müdürlüğünün 5. katından atılarak katledildi. Sıkıyönetim Komutanlığı, o dönemde ağır işkence ile öldürülen diğer tutuklu ve hükümlüler için söylediği gibi Feyzioğlu'nun da "intihar" ettiğini iddia etti.[39] 32 yaşındaki Feyzioğlu aynı zamanda Maden-İş bölge avukatı ve Bursa Barış Derneği yöneticisiydi. Feyzioğlu bir süre önce gözaltına alınmıştı.

Sıkıyönetim Komutanlığınca aranmakta olan ve teslim olmamaya karar verenlerden olan DİSK'e bağlı İlerici Deri-İş Genel Başkanı Kenan Budak ise 25 Temmuz 1981 günü İstanbul Zeytinburnu'nda polislerin açtığı ateş sonucu öldürüldü.

"OTAĞ-ı HÜMAYUN" İŞKENCELERİ

Gözaltına alınan DİSK yöneticileri bir süre Metris'te 26. Alay Kışlası'nda tutulduktan sonra 25-27 Ekim 1980 tarihinde 66. Mekanize Tümen Komutanlığına bağlı Davutpaşa Kışlası'na getirilirler. DİSK'lilerin ilk ifadeleri Davutpaşa Kışlası'nda ve işkence altında alınır. 12 Eylül'den Aralık 1981 sonunda kadar gözaltında tutulan DİSK'lilerin gözaltı süreleri 110 güne kadar yaklaşıyordu. Bu uzun gözaltı süresinin önemli bir bölümü Davutpaşa Tutukevi'nde geçti. Gözaltındaki DİSK'lilerin sorguları Davutpaşa Tutukevi'nin "Otağ-ı Hümayun" olarak bilinen bölümünde yapıldı. Burada gözaltı süresi boyunca DİSK yöneticilerine kötü muamele ve fiziki işkence yapıldı. Gözaltındaki DİSK'lilerin ifadelerini alan ve "sorgu timi" veya "tim mensupları" olarak tutanaklara imza atan ve kimliği saklanan yasadışı sorgucuların, sorgu sırasında çok sert davrandığı, aşağıladığı ve küfrettiği tanıklarının anlatımından anlaşılmaktadır. Sorgu timinin sanıklara sorgu sırasında "soyunda dönme olup olmadığı" şeklinde aşağılayıcı ve ayrımcı sorular sorduğu bilinmektedir.

[37] *Milliyet*, 23 Eylül 1980.

[38] *Milliyet*, 26 Temmuz 1981.

[39] *Cumhuriyet*, 3 Ekim 1980. Haberde Feyzioğlu'nun soyadı yanlışlıkla Veziroğlu olarak yazılmıştır. Bu haberden kaynaklı olarak DİSK Tarihi 2. cildinde Feyzioğlu'nun soyadı Veziroğlu olarak yazılmıştır. Bu hatadan dolayı özür dileriz.

AHMET HİLMİ FEYZİOĞLU

Emniyetin 5. Katından Atılarak Öldürülen DİSK Maden-İş Avukatı Ahmet Hilmi Feyzioğlu

Ahmet Hilmi Feyzioğlu (Sağda), TÜSTAV Arşivi.

Ahmet Hilmi Feyzioğlu, 24 Ocak 1948'de Eskişehir'de doğdu. Beş kardeştiler. Babası emekli albaydı. Emekli öğretmen olan annesi Feyzioğlu öldürüldüğünde yarı felçliydi. İlkokulu Eskişehir Adalet İlkokulu'nda, orta ve lise öğrenimini Eskişehir Atatürk Lisesi'nde okudu.

1968-1969 ders yılında Hukuk Fakültesi'ne girdi. 1973-1974 döneminde mezun oldu. Bir yıllık avukatlık stajını Yapı Kredi Bankası İşçileri Sendikası'nda (Yapı-Sen) tamamladı. Bir süre sonra adı Bank-Sen olan bu sendikada bir süre hukuk müşaviri yardımcısı olarak çalıştı. Daha sonra Türkiye Maden-İş'te çalışmaya başladı. 1977'de DİSK'e bağlı T. Maden-İş'in 13. Bölge (Bursa) Temsilciliğinde hukukçu olarak görev yapıyordu. Öldürüldüğünde bu görevi sürdürmekteydi. Feyzioğlu, ayrıca TKP Bursa İl Komitesi üyesiydi.

Arkadaşlarının anlatımıyla Ahmet Hilmi için örgütlü bir devrimci olma, kimi zaman mahkemeye verilecek dilekçeyi yazma, kimi zaman sendika binasına kömür taşımaktı. Kimi meslektaşlarının "Amele misin, avukat mısın?" diye takılmalarına içerlemezdi.

Feyzioğlu aynı zamanda Türkiye Barış Komitesi Bursa Temsilcisi'ydi. 12 Eylül 1980 darbesinin ertesi günü Ahmet Bursa İl Müdürlüğünce gözaltına alındı, sorguya çekildi. Eski Türk Ceza Kanunu'nun 141. ve 142. maddeleri kapsamında örgütsel ilişkileri araştırılıyordu. Bursa Emniyet Müdürlüğünde bir hafta boyunca ağır işkenceye maruz kaldı. 2 Ekim 1980 sabahı işkenceci polisler tarafından Bursa Emniyet Müdürlüğünün 5. katından aşağıya atıldı.

Eski milletvekili ve Başbakan Yardımcısı ve Feyzioğlu'nu tanıyan Avukat Ertuğrul Yalçınbayır gözaltındaki Feyzioğlu'nu ziyaretini şöyle anlatıyor: "Ahmet'i sorguda iken Bursa Barosu Yönetim Kurulu üyeleri olarak, kendisini ve diğer gözaltına alınan avukatları Bursa Emniyet Müdürlüğünde ziyaret ettik, yürüttükleri davalarla ilgili olarak Bursa Barosu'nca avukat görevlendirip görevlendirilemeyeceğini sorduk.

"Ayrılırken Ahmet'in, 'Beni sık sık arayın. Yarın da uğrayın' diye elimizi sıkı sıkıya tuttuğunu unutmak mümkün değil. Ahmet ertesi gün 2 Ekim 1980'de ölmüştü. Emniyetin 5'nci katından kendini attığı ve intihar ettiği söylendi. Rapor intihardı. 12 Eylül süresi işkencenin ve her türlü kötü muamelenin yapıldığı bir süreçti. 12 Eylül ile işkence kurumsallaşmıştı. Ahmet'i tanıyanlar onun intiharına inanmadı.

2 Ekim 1980 günü, Ahmet'in ölüm gününü ailesine bildirme görevi Baro Yönetim Kurulu toplantısında bana verildi. Telefona çıkan öğretmen annesine o haberi nasıl verebilirdim? Bir anneye 32 yaşında oğlunun ölümünü haber vermek, ne acı bir olay! Ahmet ölümünü takiben doğduğu yer Eskişehir'de toprağa verildi.

Tüm çabalara rağmen katilleri uzun süre mahkeme önüne çıkarılamadı. Yıllar sonra açılabilen dava ise Mart 2012'de zamanaşımına uğratıldı.

Kaynak: *Atılım*, 1 Aralık 1980; *Hukuk Defterleri*, Sayı 9, Eylül-Ekim 2017; Ertuğrul Yalçınbayır (2013). *12 Eylül ve Ahmet Hilmi Feyzioğlu*. Bianet. 31 Ekim 2013.

KENAN BUDAK

28 Yaşında Öldürülen Sendikacı

1952'de Erzincan'ın Tercan ilçesinde doğdu. Küçük yaşta deri işkolunda çalışmaya başlayan Kenan Budak, sendikal yaşamına Türk-İş üyesi Deri-İş'te faaliyet göstererek başladı.[1] 1971 sonrası sendikal örgütlenme çalışmalarına başlayan Budak, bağımsız bir sendika olan Bar-Der-İş'in DİSK'e yönelmesinde etkili oldu.[2] Bar-Der-İş'in 15 Şubat 1976'da sendikada bulunan iki ayrı grubun gerçekleştirdiği iki ayrı genel kurulda sendikaya iki genel başkan seçildi: Kenan Budak ve Cemal Biter.[3] Bu iki ayrı genel kurul ardından, 23 Temmuz 1976'da Kenan Budak ve arkadaşları tarafından İlerici Deri-İş kuruldu ve DİSK'te bu işkolunda kurulu tek sendika olarak Kenan Budak başkanlığında çalışmalarını sürdürdü.[4] Sendikanın 26 Mayıs 1980'de yapılan genel kurulunda genel başkanlığa yeniden seçildi.[5] 22-28 Aralık 1977'de gerçekleştirilen DİSK 6. Genel Kurulunda DİSK Yönetim Kurulu yedek üyeliğine seçilen Kenan Budak, istifalar ardından asil üye oldu. 25 Haziran-2 Temmuz 1980 tarihlerinde gerçekleştirilen DİSK 7. Genel Kurulunda ise yönetim kurulu yedek üyeliğine yeniden seçildi.[6]

İlerici Deri-İş Genel Başkanı Kenan Budak işçilerle bir toplantıda, DİSK Arşivi.

Kenan Budak sendikal mücadelenin yanında siyasal alanda da faaliyet gösterdi. Dr. Hikmet Kıvılcımlı'nın görüşlerinden etkilenen Kenan Budak, 1974'te TSİP'e (Türkiye Sosyalist İşçi Partisi) girdi.[7] Budak, TSİP'in ardından 1976'da Vatan Partisi'ne, 1979'da ise Sosyalist Vatan Partisi'ne geçti. [8]

12 Eylül 1980 darbesi sonrası sıkıyönetim tarafından arandı. Genelkurmay Sıkıyönetim Askeri Hizmetler Koordinasyon Başkanlığı tarafından yurtdışında olduklarının iddia edilen ve Türkiye'ye dönüp teslim olmamaları halinde vatandaşlıktan çıkarılacakları bildirilen 34 DİSK yöneticisi arasında Kenan Budak'ın da ismi vardı.[9] Ancak Kenan Budak yurtdışına çıkmamıştı ve Türkiye'de sendikal faaliyetlerini sürdürmekteydi. İstanbul Sıkıyönetim Komutanlığının teslim ol çağrısı bulunan Kenan Budak, 25 Temmuz 1981'de, İstanbul Yedikule'de "dur" ihtarına uymadığı gerekçesiyle polis tarafından öldürüldü. 26 Temmuz 1981 tarihli Cumhuriyet gazetesinde ölüm haberi şöyle bildirildi:

"Polisten alınan bilgiye göre 12 Eylül'den sonra DİSK davasından hakkında soruşturma bulunan ve teslim ol çağrısı yapılan Kenan Budak'ın Zeytinburnu'nda gizlendiği yolunda bir ihbar yapıldı. Bunun üzerine Zeytinburnu Emniyet Amirliği ekipleri Kenan Budak'ın bulunduğu Gümüşsuyu Sitesi'ndeki bir oto tamirhanesine sardılar. Bu sırada Güvenlik kuvvetlerini gören Budak'ın kaçmaya başladığı bildirildi. Budak 'dur' ihtarına uymaması sonucu açılan ateş sonucu ağır yaralandı. Hastaneye kaldırılırken yolda öldü."[10]

12 Eylül darbecilerinin katlettiği Kenan Budak, öldüğünde 28 yaşındaydı.

---

1 "Budak, Kenan" maddesi (1996). *Türkiye Sendikacılık Ansiklopedisi*. 1. Cilt. İstanbul: Kültür Bakanlığı ve Tarih Vakfı ortak yayını.

2 Türkiye Sendikacılık Ansiklopedisi-1.

3 Aziz Çelik (Ed.). *DİSK Tarihi: Dayanışma, Direniş, Umut (1975-1980)*. 2. Cilt. İstanbul: DİSK Yayınları.

4 DİSK Tarihi-2.

5 DİSK Tarihi-2.

6 DİSK Tarihi-2.

7 Türkiye Sendikacılık Ansiklopedisi, Cilt 1 (1996).

8 Türkiye Sendikacılık Ansiklopedisi, Cilt 1 (1996).

9 *Cumhuriyet*, 4 Şubat 1980.

10 *Cumhuriyet*, 26 Temmuz 1981.

12 Eylül darbesini takip eden 90 günlük süre içinde 66. Piyade Tümen Komutanlığının Davutpaşa Kışlası'nda gözaltında tutulan DİSK yöneticilerinin ifadeleri, bu kışlanın Otağ-ı Hümayun denilen binasında işkence ve insanlık dışı eziyet yöntemlerine başvurularak alınmaya, yazılan metinler gözleri bağlı olarak okutulmadan zorla imzalatılmaya çalışılmıştır. Hukuksuz yöntemlerle alınan bu ifadeler gerekli şekil unsurundan yoksun oldukları gibi yasalara da tamamen aykırıdır.[40]

DİSK, 12 Eylül döneminde Davutpaşa Kışlası ve 66. Mekanize Tümen Komutanlığı olan ve daha sonra Yıldız Teknik Üniversitesi'ne tahsis edilen Davutpaşa Yerleşkesi'ndeki Otağ-ı Hümayun binasının müze yapılmasını talep etmiştir: Otağ-ı Hümayun'da işkence gören DİSK yöneticileri arasında yer alan dönemin DİSK Genel Başkanı Süleyman Çelebi 2010'da DİSK'in Otağ-ı Hümayun binasının müze yapılması amacıyla yaptığı eylemde şunları söyledi:

> 1971 yılında 12 Mart Askeri Darbesi'nin ardından ilericiler, devrimciler, aydınlar ve sosyalistler hapishanelere doldurulmuştu. O dönemin en önemli davası olan DEV-GENÇ davasının İstanbul duruşmaları Otağ-ı Hümayun'da başlamıştı. Bu bina bütün yaşananlara tanıklık etmiştir. Bu binada tıpkı Mamak gibi tıpkı Metris gibi tıpkı Diyarbakır gibi işkence tezgâhları kurulmuştur. DİSK üyelerinin, Yönetim Kurulu ve Yürütme Kurulu üyelerinin tüm sorgulamaları bu binada, görülmemiş işkenceler altında yapılmıştır. Ben, o günleri DİSK Yürütme Kurulu üyesi olarak gözleri bağlı ve işkence altında geçirdim. Biz, DİSK olarak bu binanın mutlaka insan hakları müzesine dönüştürülmesini istiyoruz.[41]

[40] Ortak Savunma, ss. 66-67.

[41] İlkem Ezgi Aşam (2010). "'Otağ-ı Hümayun' Müdahalesi. BirGün. 28 Aralık 2010. https://www.birgun.net/haber/otag-i-humayun-mudahalesi-56519 (Erişim: 01.02.2025).

12 Eylül döneminde DİSK tutuklularının işkenceli sorgularının yapıldığı Otağ-ı Hümayun binası.

Adli kolluk görevini yapan emniyet mensuplarının görev, derece ve sicilleri yasalara göre belirlenmiştir. İfade tutanaklarının da nasıl düzenleneceği yasalarda yer almaktadır. Mevzuata uygun adli kolluk soruşturması sırasında düzenlenecek ifade tutanağında zanlının adı ve soyadı ve kimliği yanında zaptı düzenleyen kolluk memurunun da adı, soyadı, sicil numarası ve imzasının bulunması yasal zorunluluktur. DİSK avukatlarının ortak savunmasında bu durum şöyle örneklenmektedir:

> Nasıl hakimin, katibin, mahkemenin belli olmadığı, kim olduğunun anlaşılmadığı, hâkim imzasını ve sicil numarasını taşımayan bir mahkeme tutanağı, tezkeresi ve kararı düşünülemezse düzenleyicisinin adını, soyadını, görevini, mevkiini, sıfatını, sicil numarasını ve imzasını taşımayan bir ifade tutanağı da düşünülemez. Böyle bir tutanağa "hazırlık ifadesi tutanağı" denilemez. Böyle bir tutanakta yazılı olan metin sanık açısından da mahkeme açısından da hazırlık ifadesi sayılamaz. Çünkü bu şekil unsurunun eksikliği o metni yoklukla malul kılar.[42]

[42] Ortak Savunma, s. 67.

Hünkar Kasrı (Otağ-ı Hümayun)

II. Bayezid devrinde (1481-1512) sadrazamlık makamında bulunan Koca Dâvud Paşa tarafından yaptırıldığı için önündeki düzlük ve Sultan II. Mahmud tarafından XIX. yüzyılda yaptırılan kışla da Davutpaşa adıyla tanınmıştır.[1] Dâvud Paşa sahrası, Osmanlı devrinde ordu Batı yönünde sefere çıktığında ilk toplanma ve konaklama yeri olduğundan padişah bizzat sefere katılmıyorsa bu sahrada toplanan orduyu buradaki kasırdan, Otağ-ı Hümâyun'dan uğurlar ve dönüşte de burada karşılar, yapılan törenler sırasında burada kalırdı.[2]

[1] Semavi Eyice (1994). "Dâvud Paşa Sarayı". *İslam Ansiklopedisi. Cilt 9.* Ayrıca dijital ortamda bulunabilir: https://islamansiklopedisi.org.tr/davud-pasa-sarayi (Erişim: 01.02.2025).

[2] Eyice (1994).

DİSK Davası'nda tutuklamalara esas teşkil eden ve "emniyet ifadesi" olduğu iddia edilen bu metinlerin emniyet ifadesi olduğuna dair en küçük bir işaret söz konusu değildir. Aslında bu metinleri düzenleyen, yazan ve yazdıran kişiler işkencecilerden başkası değildir. Bu metinlerin altında isimleri, kimlikleri, sıfatları, görevleri ve kişiliklerini belirleyecek herhangi bir şey yazılı değildir. İfade olarak adlandırılan metinlerin altında bu metinleri düzenleyenler "sorgu tim amiri", "sorgulama görevlisi", "ifadeyi alan sorgu timi", "ifadeyi yazan sorgu timi", "Tim A", "Tim Me."[43] gibi kısaltma rumuzların altına kime ait olduğu belli olmayan imza-paraf karışımı bir karalamada bulunmuşlardır. Oysa ülkemizde kolluk kuvvetleri içinde, idari ve adli zabıta içinde ve sıkıyönetim organları arasında böyle bir görevli ve hizmetli grubu yoktur.[44]

Hazırlık soruşturmasının kimler tarafından yürütüleceği belli iken bu "sorguculların" hangi makam ve kurumca görevlendirildiği belli değildir. Asker mi sivil mi oldukları belirsizdir. Devlet memuru olup olmadıkları bile muammadır. Adeta hayalet sorgucular söz konusudur. İşkenceciler kimliklerini gizlemek için hayali unvan ve görevler uydurmuştur. Duruşmalar sırasında bu hukuksuzluk dile getirilmiş ve bu kişiler hakkında suç duyurusunda bulunulmuş olsa da mahkeme bu işkenceci sorguculları tespit etmekten kaçınmıştır.[45]

Fehmi Işıklar da 21 Aralık 1980 tarihinde sorgusunu yapan İstanbul Sıkıyönetim Komutanlığı 3 no.lu Askeri Mahkemesi Başkanlığına işkenceleri bir dilekçe ile aktardığını ve bu konuda suç duyurusunda bulunduklarını anlatmaktadır. Işıklar, bu konuda herhangi bir işlem yapılmadığı gibi 3 no.lu Mahkeme'ye verdiği dilekçenin de dosyadan çıkarıldığı ve yok edildiğini vurgulamaktadır.[46]

[43] "Tim Me" tim memuru veya mensubu ibaresinin kısaltması olabilir.

[44] Ortak Savunma, s. 69.

[45] Ortak Savunma, s. 70.

[46] Fehmi Işıklar (1986). *DİSK Davasında Savunma*. İstanbul: Gür Yayınları, ss. 6-9.

DİSK'in Otağ-ı Hümayun binasının müze yapılması için 28 Aralık 2010'da Davutpaşa Kışlası önünde yaptığı eylem polis tarafından engellenmek istendi. DİSK Arşivi.

BAŞTÜRK İŞKENCEYİ ANLATIYOR

DİSK Davası'nda, 23 Haziran 1982 tarihli sorgusunda Genel Başkan Abdullah Baştürk "Polis sorgulamasında gözleri bağlı olarak sorgulandığını ve imza attırıldığını" söyleyerek, sadece sorgu mahkemesi ve savcılık ifadelerini kabul etti. Baştürk'ün daha önce verdiği işkence ile ilgili suç duyurusu dilekçesi dosyada bulunamadı.[1] 30 Haziran 1982 tarihli sorgusunda DİSK Davası'nda Baştürk kaybolan işkenceyle ilgili suç duyurusu dilekçesinin bulunmasını istedi. Baştürk Davutpaşa Kışlası'nda bulunan ve Otağ-ı Hümayun adı verilen yerde 6 gün 6 gece boyunca demir bir sandalye üzerinde gözleri bağlı olarak oturtulduğunu, fiziki işkence gördüğünü ve hakarete uğradığını anlattı.[2]

Gözaltı boyunca ağır işkence gören DİSK yöneticisi sendikacılar, tutuklanma istemiyle İstanbul 3 No.lu Askeri Mahkemesi huzuruna çıkarıldıklarında, kendilerine yapılan ağır ve insanlık dışı işkenceleri anlatan ve şikayetlerini dile getiren dilekçeler verdiler. Bu dilekçelerin alındığı mahkeme tutanaklarına geçirilmesine rağmen daha sonra dosyadan çıkarıldıkları ve bulunamadıkları görüldü. Sorumlular hakkında işlem yapılmadı. 4 Mart 1981 tarihinde DİSK Genel Başkanı Sayın Abdullah Baştürk'le ilgili işkence iddialarının asılsız olduğu açıklandı. Baştürk ise, işkence iddiaları üzerine disipline uymadığı gerekçesiyle o tarihte tutuklu bulunduğu Davutpaşa Kışlası'nın askeri cezaevinden alınarak Sultanahmet Cezaevi'ne 3 günlük hücre hapsine gönderildi.[3] Baştürk süreci şöyle anlatmaktadır:

"25-27 Ekim 1980 günü gözaltında tutulduğumuz Metris'teki 26. Alaydan 66.Tümene getirildik. Davutpaşa Tutukevine eşyalarımızı bıraktıktan sonra, yanımda Rıza GÜVEN, Kemal NEBİOĞLU, Mukbil ZIRTILOĞLU ve Burhan ŞAHİN olmak üzere gözlerimiz bağlanarak bir araca bindirildik. Sonradan adının Otağ-ı Hümayun olduğunu öğrendiğim bir binaya götürüldük.

"Burada saatler boyunca yine gözlerimiz bağlı olarak bir set üzerindeki demir sandalyelere oturtulduk. Oturup kalkmamız çok sert komutlar ve küfürlerle gerçekleştiriliyordu. Bulunduğumuz yerde devamlı canhıraş çığlıklar, inlemeler, dayak ve küfür sesleri duyuluyordu. Sonradan bu seslerin o sırada aynı binada işkence gören sendikacı arkadaşlarıma ve işçilere ait olduğunu öğrendim.

"Bu binada 6 gün 6 gece demir sandalye üzerinde oturtuldum. Aynı süre içinde görevliler akla hayale gelmeyen ve tekrarından hicap duyduğum hakaret ve küfürlerde bulundular. Bir kaç kez, hem de çok şiddetli bir biçimde böğrüme ve mide boşluğuma yumrukla vurdular. Özellikle beyin nahiyeme sistemli olarak yaklaşık 10 dakika vurmaları, yaptıkları maddi işkencenin en çok tahrip yaratanı oldu. Bunu sistemli olarak gerçekleştirdiler.

"Bu süre içinde gözlerim hiç açılmadı. Gözlerim sorguya götürüldüğümde bile bağlı idi. Küfür ve hakaret de durmuyordu. Bu binada kaldığım 6 gün, 6 gece boyunca hiçbir şekilde uzanmama ve uyumama izin verilmedi. Devamlı sandalye üzerinde oturtuldum."[4]

[1] *Cumhuriyet*, 24 Haziran 1982.

[2] *Cumhuriyet*, 1 Temmuz 1982.

[3] Abdullah Baştürk (1986). *Yargı Önünde Savunma*. İstanbul: Çağdaş Yayınları, s. 57.

[4] Baştürk (1986), ss. 52-58.

Baştürk (sağda) işkence iddiaları nedeniyle Savcı Takkeci (solda) tarafından basının karşısına çıkarıldı, Cumhuriyet Arşivi.

İSVAN'IN İŞKENCE TANIKLIĞI

İstanbul Belediye eski Başkanı Ahmet İsvan, DİSK Davası'nda yaptığı savunmada DİSK Davası'nda devleti devlet yapan tüm hukuk kuralarının çiğnendiğini söyledi. Savcılık önüne gözetim altına alındıktan ancak 99 gün sonra çıkarıldığına işaret etti. Gözleri bağlı bir biçimde ve kimler tarafından alındığı belli olmayan soruşturma ifadesinin geçersiz sayılmasını ve işkencenin sadece kendisine değil asıl olarak adalete yapıldığını vurguladı.[1]

Ahmet İsvan (sağda) ve Süleyman Takkeci (masada), Cumhuriyet Arşivi.

Hapisteyken onu yaralayan en önemli olay ise davanın savcısı Süleyman Takkeci'nin yaptığı bir oyundu. Dış dünyada tutuklulara işkence yapıldığına dair haberler yapılınca askeri yönetim de güya bunu yalanlamak için harekete geçmişti. Savcı Takkeci, Ahmet İsvan'ı odasına çağırtarak TRT kameralarına "Size işkence yapıldı mı" sorusuna yanıt vermesini istedi. İsvan da "Bana fiziki işkence yapılmadı ama işkence yapılan çok sayıda arkadaşım var. Ayrıca işkence yapılan gençlerin haykırışlarını duydum. Kaldı ki, beni üç gün kuru sandalye üzerinde uykusuz ve aç bırakmak da bir nevi işkencedir" dedi. Fakat o gece Süleyman Takkeci, TRT'nin Kuruçeşme stüdyolarına giderek bizzat montaja girdi ve İsvan'ın söylediklerini kesip biçerek "Kimseye işkence yapılmadı" şeklinde konuşturdu. İsvan, "Akşam koğuşta benimle yapılan söyleşiyi dinleyince, utançtan kıpkırmızı oldum. Ne var ki, bir arkadaşımız radyodan BBC'nin haberlerini dinliyor ve BBC benim söylediklerimin tamamını yayınlıyor da bu utançtan kurtulmuş oluyordum" diye anlatıyor. Daha sonra TRT'de çalışan bir yurtsever, İsvan'ın ailesini ev telefonundan arayarak montajı bizzat Takkeci'nin yaptığını iletmiştir.[2]

[1] *Cumhuriyet*, 28 Mayıs 1986.

[2] Miyase İlknur (2017). "Ahmet İsvan'ın Ardından". *Cumhuriyet*, 3 Mayıs 2017.

FEHMİ IŞIKLAR İŞKENCEYİ ANLATIYOR

"İşkence ile ilk olarak 20 Eylül 1980'de Hasdal Askeri Tutukevi'nde tanıştım. Hasdal Askeri Tutukevi'nden alınarak 25 Ekim 1980 günü saat 14.30'da Davutpaşa Kışlası'ndaki Tutukevi'ne getirildim ve bir koğuşa yerleştirildim. Koğuşta Tekstil Sendikası'nın bazı Yürütme Kurulu üyeleri ve Şube Başkanları vardı. Hemen ifadeye çağırıldım.

"Tutukevinin kapısında gözüm bağlanarak bir araca bindirildim. Yaklaşık 5 dakika süren bir yere götürüldüm. 5 kişi kadar olduklarını sandığım bir ekip ifademi alacaklarını belirttiler. Şefleri olan kişiye 'yüzbaşım' diye, birebirlerine de 'teğmenim', 'üsteğmenim' diye sesleniyorlardı. Yüzbaşı olan kişi 12 Eylül hareketinin olduğunu, her şeyin bittiğini, getirildiğim bu yerin son durak olduğunu, ya istenildiği biçimde ifade imzalayacağımı veya öldürüleceğimi ve hakkımda sadece yarım sayfalık bir rapor tutularak intihar ettiğimi zapta geçirecekle-

rini ve kimsenin kendilerine hesap soramayacağını uzun uzun anlattı.

"Daha sonra soru sormadan bildiğim her şeyi anlatmamı istediler. Soracakları her soruyu açıklıkla yanıtlayacağımı söyledim. Yasa dışı eylemler yaptığımızı, dış ülkelerden çok miktarda para aldığımızı, özellikle Sosyalist (Kendi deyimleri ile Demirperde) ülkelerden silâh yardımı aldığımızı, Marksist-Leninist eğitim yaptığımızı, işçileri silahlandırdığımızı, yasa dışı illegal örgütleri bizim

yönlendirdiğimizi, cinayetler işlettiğimizi, DİSK'le ve benimle hiçbir ilgisi olmayan daha birçok soru sorarak bunları yanıtlamamı istediler.

"Ben her soru sonunda bunlarla ilgimiz olmadığını söylediğimde çok ağır işkence yapmaya başladılar. Haya yerime ve özellikle böğrüme rastgele vurdular. Küfür ve hakaret ettiler. O gün yaklaşık olarak saat 20.00'ye kadar işkence gördüm". Ve bir demir sandalyeye oturtuldum. Bir ara ifademi alan ekibin şefi yanıma geldiğinde su istedim. İfadem bitinceye kadar su, ekmek ve sigara verilmeyeceğini belirterek buradan sağ çıkmayacağımı anlattı. Sabaha kadar uyutulmadım; Nefes almakta güçlük çekiyordum. (...) Marşlar bana işkence olsun diye söyletiliyordu.

"26 Ekim 1980 günü her şeyi anlatmam söyleniyor, dövülüyor ve oraya buraya gözüm bağlı olarak itilip kakılıyordum. Ayrıca ellerime tel bağlanarak ve ayağım yalınayak yapılarak elektrik akımı verilerek, ayrıca erkekliğimin yok olacağını ve elektriğin diğer yerlerime de verileceğini söyleyerek istedikleri biçimde ifade vermeye zorlandım. Akşama kadar bu işlemler aralıksız olarak sürdürüldü. Her tarafım hurdahaş oldu. İç organlarım tahrip oldu. Öksüremiyordum ve soluk almakta güçlük çekiyordum.

"Bulunduğum yerde çok sayıda insanın zaman zaman bağırtıları geliyor ve Otağ-ı Hümayun diye adlandırıldığını sonradan öğrendiğim cami adeta cehenneme dönüyordu.

"Akşam bir kap yemek getirdiler ve birkaç nöbetçinin bulunduğu salonda yemek yemem istendi. Salonda, sonradan su ve sigara isterken seslerinden tanıdığım Tekstil Sendikası Genel Başkanı Rıdvan Budak, Yürütme Kurulu Üyesi Besim Usta ve DİSK Yürütme Kurulu Üyesi Süleyman Çelebi bulunuyordu.

"Öyle bir ifadeye zorlanıyordum ki, benim ve DİSK'le ilgili olmayan bu tür ifadeyi vermektense ölmeyi yeğleyecek psikolojik ortam içine girdim. Bu durumda yemek yemenin, su içmenin de artık önemi yoktu. Ve yemek yememeye böylece ölmeye karar verdim. Yemeği getiren asker yemediğim takdirde çok dövüleceğimi söyledi. Buna karşın yemedim. Gece yeniden işkence yapılan odaya alındım. Sabaha kadar ifademi alanlarla tartıştık ve yaptıklarının doğru olmadığını anlatmaya çalıştım. Sık sık buranın çay, sigara ikram edilerek ifade alınan savcılık olmadığını, öyle ifade almalıyız ki sizlere yeteri kadar ceza vermeyen Sıkıyönetim Mahkemeleri zor duruma düşsünler ve düşündüğümüz cezayı vermeye zorunlu olsunlar diyerek bir önceki belirttikleri ifadeyi imzalamaya zorlandım. Yemek yemem gerektiğini, ölme özgürlüğümün de olmadığını belirttiler. Ve 'Biz istediğimiz zaman ölebilirsin' dediler. Kendimi, DİSK'i ve bazı kişileri suçlamamı istediler.

Fehmi Işıklar duruşmada, Cumhuriyet Arşivi.

"Önüme getirilen daktilo edilmiş kâğıtları imzalamam ya da intihar süsü vereceklerini açıkça söyledikleri ölümü kabul etmem gibi iki seçeneğim olduğunu anladım. Eğer yaşarsam, bir gün bana yapılanları anlatır ve işkencelerin önlenmesinde katkım olur düşüncesi ağır bastı. Bu nedenle imzalamamın daha doğru olacağına karar verdim. İmzalamaya razı olduktan sonra dayak yemedim. İşkence görmedim. Hatta mert olduğum söylenmeye başlandı. Bu durum bile yeteri kadar işkence idi.

"29 Ekim 1980 günü saat 11.00'e kadar 5 gün süre ile gözüm bağlı ve hiç uyumadan, dövülmediğim zaman bir demir sandalyeye oturtularak, söylediklerimin hangisinin yazıldığını hangisinin yazılmadığını bilmediğim ve kendilerinin söyleyip kendilerinin yazdığı ve hiç okumadığım birçok kâğıdı bana böylece ve zorla imzalattılar.

"Ne yazıldığını bilmediğim kâğıtları imzaladıktan sonra gözüm bağlı olarak bir araba ile Davutpaşa Tutukevine getirilip bir koğuşa yerleştirildim. O kadar uykusuz olduğum halde 2 gün uyuyamadım. 45 gün boyunca sadece tek yanıma yatabildim. Her tarafım acı içindeydi ve ıstırap çekiyordum. Sürekli ağrı dindirici ilaçlar alıyordum.

"Gözaltında bulunduğum günlerde daha sonra da gene gözüm bağlı olarak aynı camiye götürülüp ifade diye kendilerinin söyleyip kendilerinin yazdığı ve gözüm bağlı olarak okumadan neler yazılı olduğunu bilmediğim kâğıtları imza ettirdiler."[1]

[1] Işıklar (1986), ss. 6-9.

SÜLEYMAN ÇELEBİ İŞKENCEYİ ANLATIYOR

''Arkadaşlarımız sorgudan geldikçe onların yaralarını iyileştirmeye çabalıyorduk. Benim yaşım da genç, isyan ediyorum, bağırıp çağırıyorum. Bana da bir türlü sıra gelmiyor. Öyle bir noktaya geliyorsun ki götürsünler, ne yapacaklarsa yapsınlar, bir an önce olsun bitsin diyorsun. Sonunda sıra geldi. Besim Usta ile ikimizi 'canavar' adını taktığımız 25 kişilik bir otobüse bindirip götürdüler. Daha aracın içinde tekme tokat dövmeye başladılar, küfürler de cabası. Araçtan indirip bir yere soktular. Önce üç gün bir sandalye tepesinde, gözlerim bağlı oturttular. Gecem gündüzüme karıştı, hangi gün, saat kaç, unuttum hepsini.

''Bana işkenceden de ağır gelen İstiklal Marşının zorla okutulmasıdır. Bu bizim ulusal marşımız, gururla okuduğumuz bir marş; bağımsızlığımızın simgesi. Bunu bir işkence aracı olarak kullanan, kullandırtan da kendini Atatürkçü görüyor. Bu ne acı bir şey. Besim Usta ile birlikte sorgulanıyorduk bir ara. 'İstiklal Marşını okuyun ulan komünist piçleri' dediler. Besim Usta Yugoslav göçmeniydi; orada okumuş, askerliğini orada yapmış; dolayısıyla İstiklal Marşını makamıyla okuyamıyor, sözlerini de çok iyi bilemiyor. Başladı ama beceremedi. Zaten sorgudasın, nasıl okuyacaksın. İyi okuyamadın diye gözümün önünde tekme tokat dövdüler adamcağızı. Sonra bana 'Oku bakalım' dediler. Ben İstiklal Marşını çocukluğumdan beri iyi okurum, severek de okurum; haliyle iyi okudum. Fakat hayatımda ilk kez ulusal marşımızı iyi okuduğuma pişman ettiler beni. Besim Ustaya dönüp bu kez de 'Bak işte böyle okunur, sen okuyamadın' deyip onu bir kez daha dövdüler.

''Otağ-ı Hümayun'a, sorguya otobüsle götürürlerdi hep. Bir gün bir Renault marka otomobile bindirdiler. Bu bambaşka bir durumdu. Zaten bir süredir benim CHP'li olduğumu bildikleri için sorguda 'Ecevit'in idam karan verildi; idam edildi, gelsin de mavi gömleğiyle sizi kurtarsın' filan diyorlardı. Psikolojik çöküntüye uğratmak istiyorlardı anlaşılan. O günkü sorgudan sonra gözlerimi bağladılar yine, iki kolumdan girip 'Yürü bakalım, bu işin sonuna geldik dediler' Bunun ne anlama geldiğini bilemedim. Sorgu mu bitmişti? Biraz sonra bir merdivenden indirdiler. Ama inerken ikide bir bacaklarıma tekme atıp, daha yürümeyi bilmediğimi filan söyleyip gülüyorlar. 'Senin işin bitti Süleyman, idam kararın çıktı, infaza gidiyoruz, birazdan asılacaksın, son arzunu söyle' dediler. Gerçek miydi yoksa mizansen mi tam anlayamıyorsun. Tuhaf, karmaşık duygular sarıyor insanın içini. Sonra idam sehpasına çıkardılar. Boynuma ipi geçirdiler. Herhalde işin sonuna gelmiştik. Biraz bekletip indirdiler.

''Bu birinci sorguda istediklerini elde edemediler. Bunun üzerine ikinci sorgular başladı. Biraz daha ağırdı o. Buradan sağ çıkamayacağımızı söylüyorlardı. Avukat Ali Yaşar da tutuklanmıştı. Dedi ki 'Arkadaşlar siz böyle direnip sorgu metnini imzalamadıkça kendinize zarar veriyorsunuz. Yazıktır, aydın, yetişmiş insanlarsınız. Bedeniniz bu işkenceye dayanmaz. Ne derlerse evet deyin, imzalayın gitsin. Nasılsa mahkemede işkence altında alındı deyip reddedeceksiniz. Bu işkenceye değmez. Ne diyorlarsa siz daha abartarak yanıtlayın.' Dediği doğruydu aslında. Örneğin diyordu ki 'Size Doğu Almanya'ya, Sovyetlere gittiniz mi, diye sorarlarsa, gittim deyin, nasılsa pasaportunuzda gerçek ortaya çıkacak.' Ondan sonra biz hepimiz, sorgucularla dalga geçer gibi başladık yanıtlar vermeye. Örneğin 'Sen Doğu Almanya'ya gittin mi ulan?' diye soruyor. 'Gittim ama sadece oraya değil...' deyip bütün sosyalist ülkeleri sayıyoruz, 'Hepsine gittim; yazın da imzalayayım' diyoruz. Bu tavrımız tabii onları daha çok çıldırttı.

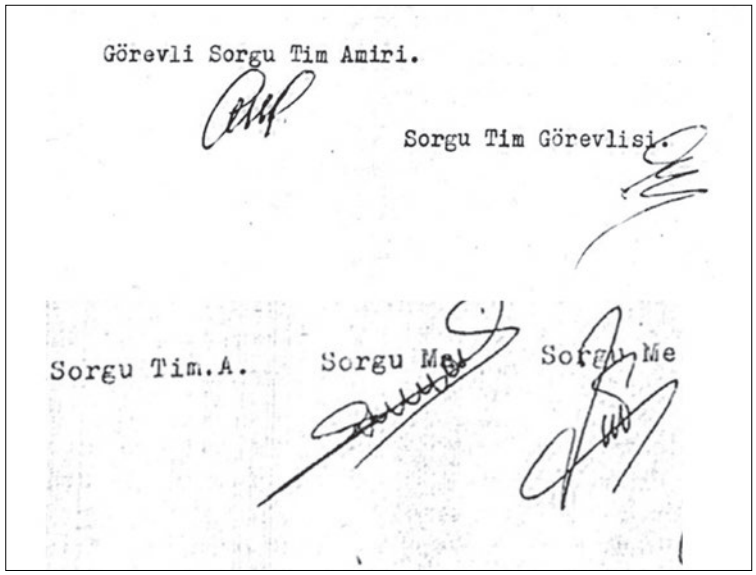

Süleyman Çelebi (sağda) duruşmalar sırasında. Abdullah Baştürk (solda), Teoman Öztürk (ortada), Baştürk ile Öztürk arasındaki kişi ise OLEYİS'ten Tahir Güner, Cumhuriyet Arşivi.

DİSK Soruşturması ve Fezlekesi

12 Eylül darbesini takiben uzun gözaltı süresinin ardından 15 Aralık 1980 tarihinde İstanbul Sıkıyönetim Savcılığı bünyesinde yürütülen DİSK ve bağlı sendikaların yöneticileri ile işyeri temsilciliklerini kapsayan soruşturmanın kolluk aşamasının bittiği ve savcılık soruşturmasının başladığı açıklandı.[47] DİSK ve bağlı sendikaların yöneticileri, işyeri temsilcileri ve üye işçilerden oluşan yaklaşık 2 bin kişi hakkında "işçi sınıfının hakimiyetine dayalı düzen kurmaya yönelik yasadışı örgütsel faaliyetlerde bulunmaktan" TCK'nin 141. ve 146. maddeleri uyarınca soruşturma açıldığı duyuruldu.[48] Böylece DİSK ve üye sendikalarla ilgili soruşturmanın başlangıçta yaklaşık 2 bin DİSK'liyi kapsadığı anlaşılmış oldu.

Hazırlık soruşturması aşamasında savcılığın ve kolluğun DİSK ve yöneticileri hakkında didik didik inceleme yaptıkları anlaşılmaktadır. Dönemin sıkıyönetim yazışmaları DİSK yayın ve belgelerini incelemek üzere özel bir komisyonun kurulduğunu, bu özel komisyonun hem kamu hem de özel kurumlardan DİSK ve yöneticileri hakkında bilgi ve belge toplamaya çalıştığı anlaşılmaktadır. Bir yandan resmi kurumlardan bilgi talep edilirken bir yandan ticaret odalarından bilgi talep edilmekte ve DİSK'in ve DİSK yöneticilerinin malvarlığı didik didik edilmektedir. O kadar ki sendikalar hakkındaki dedikodular[49] bile inceleme konusu yapılmıştır. Bu didik didik inceleme sonucunda DİSK'lileri suçlayacak bir "yolsuzluk" delili tespit edilememiş olacak ki ne iddianamede ne de Esas Hakkında Mütalaada (EHM) bu yönde bir iddiaya rastlanmıştır.

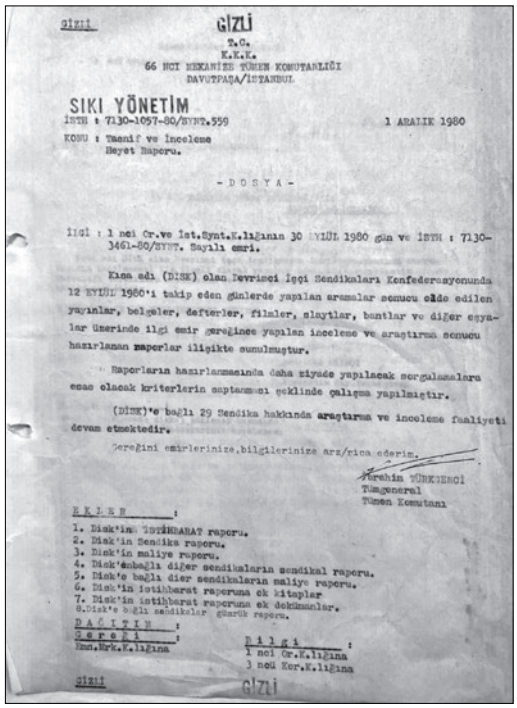

Görevli Sorgu Tim Amiri.

Sorgu Tim Görevlisi.

Sorgu Tim.A. Sorgu Me Sorgu Me

DİSK soruşturmasında sorgucuların meçhul imzaları. (TÜSTAV DİSK Arşivi)

Kasım 1980 tarihli 1. Ordu ve İstanbul Sıkıyönetim Komutanlığı yazısı eki. DİSK Davası Hazırlık Soruşturması Belgeleri, DİSK Arşivi.

GİZLİ

T.C.
K.K.K.
66 NCI MEKANİZE TÜMEN KOMUTANLIĞI
DAVUTPAŞA/İSTANBUL

SIKI YÖNETİM
İSTH : 7130-1057-80/SYNT.559 1 ARALIK 1980
KONU : Tasnif ve İnceleme Heyet Raporu.

-DOSYA-

İlgi : 1 nci Or.ve İst.Synt.K.lığının 30 EYLÜL 1980 gün ve İSTH : 7130-3461-80/SYNT. Sayılı emri.

Kısa adı (DİSK) olan Devrimci İşçi Sendikaları Konfederasyonunda 12 EYLÜL 1980'i takip eden günlerde yapılan aramalar sonucu elde edilen yayınlar, belgeler, defterler, filmler, slaytlar, bantlar ve diğer eşyalar üzerinde ilgi emir gereğince yapılan inceleme ve araştırma sonucu hazırlanan raporlar ilişikte sunulmuştur.

Raporların hazırlanmasında daha ziyade yapılacak sorgulamalara esas olacak kriterlerin saptanması şeklinde çalışma yapılmıştır.

(DİSK)'e bağlı 29 Sendika hakkında araştırma ve inceleme faaliyeti devam etmektedir.

Gereğini emirlerinize,bilgilerinize arz/rica ederim.

İbrahim TÜRKEMEN
Tümgeneral
Tümen Komutanı

EKLER :
1. Disk'in İSTİHBARAT raporu.
2. Disk'in Sendika raporu.
3. Disk'in maliye raporu.
4. Disk'e bağlı diğer sendikaların sendikal raporu.
5. Disk'e bağlı dier sendikaların maliye raporu.
6. Disk'in istihbarat raporuna ek kitaplar
7. Disk'in istihbarat raporuna ek dokümanlar.
8.Disk'e bağlı sendikalar güzrük raporu.

DAĞITIM :
Gereği :
Tüm.Kur.K.lığına

Bilgi :
1 nci Or.K.lığına
3 ncü Kor.K.lığına

GİZLİ

Sıkıyönetim hazırlık soruşturması evrakı. DİSK Arşivi.

[47] *Cumhuriyet*, 17 Aralık 1980.

[48] *Milliyet*, 17 Aralık 1980; *Cumhuriyet*, 28 Aralık 1980.

[49] Bu dedikoduların en çarpıcı olanı Maden-İş sendikasının İsdemir'den 20 kamyon saç satın aldığına ve Devlet Malzeme Ofisinden ihale ile 2 bin soba yapımı aldığına ilişkindir. 13

DİSK Soruşturması Fezlekesi kapağı.

Soruşturmanın "kolluk" aşamasının bitmesi gözaltındakilerin savcılık sorgularının yapılması ve hâkim karşısına çıkması anlamına geliyordu. Böylece uzun ve hukuksuz gözaltı aşaması, işkence altındaki sorgulamalar yerini "adli" bir aşamaya bırakacaktı.

Bir önceki başlıkta da tartışıldığı gibi soruşturmanın kolluk aşaması İstanbul'daki Davutpaşa Kışlası'ndaki 66. Mekanize Tümen Komutanlığında "Otağ-ı Hümayun" olarak adlandırılan bölümde yapıldı. Gözaltına alınan DİSK'lilerin sorguları gözleri kapalı yapıldı ve sorgu tutanaklarında sorgucuların kimlikleri saklanarak "sorgu timi amiri" ve "sorgu timi görevlisi" ibareleri yer aldı.

66. Mekanize Tümen Komutanlığı bünyesinde kolluk tarafından hazırlanan DİSK hakkındaki soruşturma evrakı (fezleke) Şube Müdür Muavini Ramis Taşdemir imzasıyla 13 Aralık 1980 günü 66. Tümen Komutanlığına sunuldu. 15 Aralık 1980'de fezleke ve sanıkların gönderilmesi hakkındaki yazı Tümen Komutanı Tümgeneral İbrahim Türkgenci imzasıyla 1. Ordu ve İstanbul Sıkıyönetim Komutanlığına gönderildi. Yazı aynı gün 1. Ordu ve İstanbul Sıkıyönetim Komutanı Orgeneral Necdet Üruğ imzasıyla Sıkıyönetim Askeri Savcılığına sevkedildi.[50]

Ağır baskı ve işkence altında "kolluk" tarafından hazırlanan fezlekeyi ve ifadeleri DİSK Davası'yla ilgili hukuki bir belge olarak ele almıyoruz. DİSK'lilerin savcılık ve hâkimlik sorgularında reddettikleri fezlekede yer alan hususlar ve ifadeler hukuki bir değer taşımamaktadır. Ancak fezlekede yer alan çeşitli bilgiler DİSK Davası sürecinin anlaşılmasında yararlı olacaktır.

DİSK soruşturması fezlekesi DİSK soruşturmasının kapsamının anlaşılması açısından önemlidir. Fezlekede soruşturma konusu olan isimler ve sendikalar hakkında ayrıntılı bilgiler yer almaktadır. Ancak fezlekede ilk göze çarpan hukuksuzluklardan biri henüz soruşturma aşamasında olan gözaltındaki DİSK'lilerin "sanık" olarak gösterilmesidir. Oysa kolluk soruşturması aşamasındaki kişiler "sanık" değil, şüphelidir (maznun, zanlı). Dönemin ceza yargılama hukuku ve askeri darbe koşullarında sanık-zanlı ayrımına dikkat edilmediği anlaşılmaktadır. Bu sebeple biz sanık değil zanlı ibaresini kullanacağız.

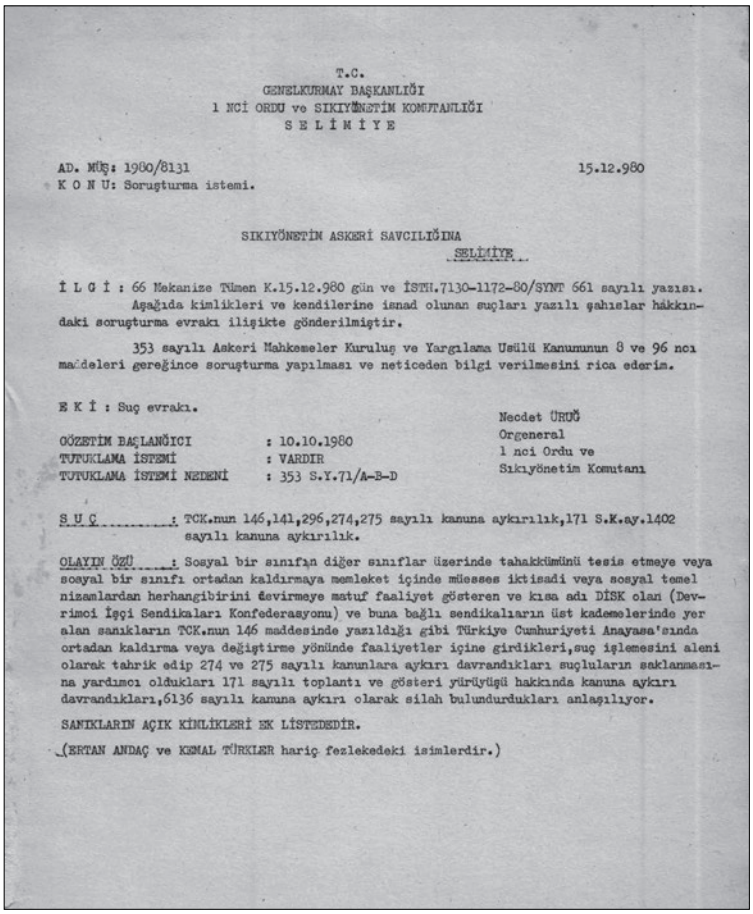
[50] DİSK ve Bağlı Sendikalar (Fezleke) (13.12.1981), TÜSTAV DİSK Arşivi Koleksiyonu. TÜSTAV DİSK Arşiv Koleksiyonunda yer alan DİSK ve Bağlı Sendikalar Fezleke adlı soruşturma evrakı toplam 256 sayfadan oluşmaktadır. Fezlekedeki el yazısı sayfa numaraları ile toplam sayfa sayısı arasında farklılık söz konusudur. Bu nedenle TÜSTAV arşivindeki fezlekenin bazı sayfalarının orijinal fezlekeden eksik olması ihtimal dahilindedir.

Fezlekede detaylı bir "sanıklar" ve "ifadesi alınanlar" listesi yer almaktadır. "Sanıklar" listesinde zanlı DİSK'liler DİSK'teki görevlerine ve firari olup olmadıklarına göre tasnif edilmiştir. Bu listeden soruşturma kapsamındaki DİSK'lilerin ve firardaki DİSK'lilerin sendika bazında sayısına ve toplamına ulaşmak mümkündür. DİSK soruşturmasına ilişkin eldeki en belirgin sayısal bilgi fezlekede yer almaktadır.

Soruşturma evrakında (fezleke) "sanık" olarak 1866 kişinin adı geçmektedir. Ancak bunların bir bölümü mükerrerdir. Örneğin Abdullah Baştürk'ün adı hem DİSK Genel Başkanı hem de Genel-İş Genel Başkanı olarak fezlekede yer almaktadır. Mükerrer isimler ayıklandığında fezlekede ismi geçenler 1800 civarına düşmektedir. Gözden kaçanlar olabileceğini hesaba katarak fezlekede ismi geçenlerin sayısının 1800 civarında olduğunu söylemek mümkündür. Ancak dava sürecinde ismi geçenlerin daha sonra yaşanan gözaltılarla birlikte 3 bine yaklaştığı bilinmektedir. O nedenle burada verilen bilgilerin ilk soruşturma aşaması ve 13 Aralık 1980 tarihli fezleke ile sınırlı olduğunun altı çizilmelidir.[51]

Fezlekeye göre 1187 şüpheli firardadır ve ifadesine alınan şüpheli sayısı ise 548'dir. Bazı zanlılar isimleri fezlekede yer almasına rağmen firari veya ifadesi alınanlar arasında yer almamaktadır.

Fezlekeye göre 548 kişinin ifadesinin alınmış olması ve 1187 zanlının firarda olması son derece önemli bir durumdur. Bu tablo DİSK'liler "akın akın teslim oldular" şeklindeki genel kanaatin eksik olduğunu ortaya koymaktadır. "Firari" olarak tanımlananların bir bölümü ileri aşamalarda yakalansalar veya teslim olsalar da soruşturma aşamasında istenen düzeyde "güvence altına alma" gerçekleşmediği ve aranan DİSK'lilerin kayda değer bir bölümünün "firari" olduğu anlaşılmaktadır.

T.C.
GENELKURMAY BAŞKANLIĞI
1 NCİ ORDU ve SIKIYÖNETİM KOMUTANLIĞI
S E L İ M İ Y E

AD. MÜŞ: 1900/8131 15.12.980
K O N U: Soruşturma istemi.

SIKIYÖNETİM ASKERİ SAVCILIĞINA
SELİMİYE

İ L G İ : 66 Mekanize Tümen K.15.12.980 gün ve İSTH.7130-1172-80/SYNT 661 sayılı yazısı.
Aşağıda kimlikleri ve kendilerine isnad olunan suçları yazılı şahıslar hakkındaki soruşturma evrakı ilişikte gönderilmiştir.

353 sayılı Askeri Mahkemeler Kuruluş ve Yargılama Usülü Kanununun 8 ve 96 ncı maddeleri gereğince soruşturma yapılması ve neticeden bilgi verilmesini rica ederim.

E K İ : Suç evrakı.

Necdet ÜRÜĞ
Orgeneral
1 nci Ordu ve
Sıkıyönetim Komutanı

GÖZETİM BAŞLANĞICI : 10.10.1980
TUTUKLAMA İSTEMİ : VARDIR
TUTUKLAMA İSTEMİ NEDENİ : 353 S.Y.71/A-B-D

S U Ç : TCK.nun 146,141,296,274,275 sayılı kanuna aykırılık,171 S.K.ay.1402 sayılı kanuna aykırılık.

OLAYIN ÖZÜ : Sosyal bir sınıfın diğer sınıflar üzerinde tahakkümünü tesis etmeye veya sosyal bir sınıfı ortadan kaldırmaya memleket içinde müesses iktisadi veya sosyal temel nizamlardan herhangibirini devirmeye matuf faaliyet gösteren ve kısa adı DİSK olan (Devrimci İşçi Sendikaları Konfederasyonu) ve buna bağlı sendikaların üst kademelerinde yer alan sanıkların TCK.nun 146 maddesinde yazıldığı gibi Türkiye Cumhuriyeti Anayasa'sında ortadan kaldırma veya değiştirme yönünde faaliyetler içine girdikleri,suç işlemesini aleni olarak tahrik edip 274 ve 275 sayılı kanunlara aykırı davrandıkları suçluların saklanmasına yardımcı oldukları 171 sayılı toplantı ve gösteri yürüyüşü hakkında kanuna aykırı davrandıkları,6136 sayılı kanuna aykırı olarak silah bulundurdukları anlaşılıyor.

SANIKLARIN AÇIK KİMLİKLERİ EK LİSTEDEDİR.

(ERTAN ANDAÇ ve KEMAL TÜRKLER hariç fezlekedeki isimlerdir.)

Fezleke üst yazısı. DİSK Arşivi.

Yedi kişilik DİSK Yürütme Kurulunun beşi gözaltına alındı veya teslim oldu. Yürütme Kurulu üyesi Ertan Andaş Ağustos 1980'de vefat ettiği için ve Yürütme Kurulu üyesi Kemal Daysal ise yurtdışına çıktığı için gözaltında değildir. DİSK Yönetim Kurulunun 23 üyesinin 8'i firardadır. Bazı yönetim kurulu üyeleri ilerleyen günlerde gözaltına alınacak ve yakalanacaktır. Bazı Yönetim Kurulu üyelerinin ise yurtdışına çıktığı anlaşılacaktır.

[51] *DİSK* dergisi. DİSK 24 Yaşında, 1991, s. 21.

Tablo 2: Fezlekeye Göre DİSK ve Üye Sendikalar Soruşturması Kapsamı

Organ/Sendika/Görev	Soruşturma Açılan Kişi Sayısı	Firari Kişi Sayısı	Firari Oranı (%)
DİSK Yürütme Kurulu	7	1	14
DİSK Yönetim Kurulu	23	8	35
DİSK Onur Kurulu	5	3	60
DİSK Denetim Kurulu	3	0	0
DİSK Bölge Temsilcileri	15	6	40
Maden-İş	166	75	45
Banksen	78	21	27
Gıda-İş	110	68	62
Tekstil	183	102	56
Lastik-İş	52	13	25
Basın-İş	33	20	61
Nakliyat-İş	39	31	79
Dev Yapı-İş	19	13	68
Hürcam-İş	24	9	38
İlerici Deri-İş	24	16	67
Keramik-İş	65	35	54
Aster-İş	42	22	52
ASİS	49	29	59
Tümka-İş	15	8	53
Limter-İş	40	23	58
Dev Sağlık-İş	37	32	86
Sine-Sen	26	10	38
Genel-İş	258	184	71
Baysen	33	26	79
OLEYİS	58	45	78
Sosyal-İş	51	41	80
Petkim-İş	60	47	78
T.İ.S.	69	65	94
Tek Ges-İş	52	42	81
Yeni Haber-İş	35	30	86
Devrimci Toprak-İş	51	51	100
Yeraltı Maden-İş	30	30	100
Dev Maden-Sen	29	28	97
Fındık-İş	43	39	91
Taper-İş	19	19	100
DİSK Uzmanları	9	7	78
Diğer Kişiler	14	0	0
Toplam	1866	1199	64

Açıklama ve kaynak: Bu tablodaki sayısal bilgiler TÜSTAV DİSK Arşivi Koleksiyonu yer alan 13.12.1980 tarihli DİSK ve Bağlı Sendikalar (Fezleke) adlı belgede yer alan bilgilerle sınırlıdır. Soruşturmanın ve davaların ileri aşamalarında genişleyen soruşturmalar, gözaltı ve tutuklama kararlarıyla bu bilgilerin değişebileceği göz önüne alınmalıdır. Tablodaki sıralama fezlekedeki sıralamadır.

"Bir Daha Sendikacılık Yapmayacağım" Hukuksuzluğu

DİSK soruşturmasının en hukuksuz ve utanç verici uygulamalarından biri gözaltındaki DİSK'lilere imzalatılan "bir daha sendikacılık yapmayacağım" şeklindeki yasadışı tutanaklardır.

"İlk 30 günlük süre içerisinde; DİSK'li Sendikacılara ve işyeri temsilcilerine, anket formları dağıtılarak felsefi, sendikal düşünce ve kanaatleri soruluyor ve yaptıklarının suç olduğu belirtilerek bir daha sendikal görevlere seçilmeyeceklerine ve sendikacılık yapmayacaklarına dair şeref sözü verdikleri kağıtlar kendi el yazılarıyla doldurtularak zorla imzalatılıyordu. Bu belgeler, DİSK davasıyla birleşen sendika davalarının, sanıkların hazırlık ifadeleri bölümünde mevcuttur."[1]

Yıllara yayılan yargılamalar boyunca sendikal hak ve özgürlükleri kullanmanın suç, kullananın ise suçlu olarak kabul edildiğine dikkat çeken DİSK Avukatı Ercüment Tahiroğlu, yapılan sorgulamalardan sonra imzalatılan ve dava dosyasına giren "bir daha sendikacılık yapmayacağıma yemin ederim" şeklindeki onlarca tutanağın başka türlü anlamlandırılamayacağını ifade etmektedir.[2]

DİSK Davası avukatları yaptıkları ortak savunmada bu durumu şöyle değerlendirdiler:[3]

"DİSK ve üye sendikaları, üye işçilerin dünya görüşlerine, siyasi, dini, felsefi düşüncelerine ayrım gözetmeksizin en geniş demokratik yaklaşımla gerçek anlamda saygı duyan sendikal örgütlerdir.

"Bu örgütler, üyelerinin ortak çıkarları, yani sınıfsal çıkarları için İktisadî, sosyal ve kültürel yararlarını korumak ve geliştirmek için biraraya gelen işçilerin, bir sınıf olarak demokratik haklarını ve ekonomik çıkarlarını savunmak için kurulmuşlardır.

Bu anlayış ve görüşlerle DİSK ve Sendikalarında biraraya gelen işçilerin 'sendikal demokrasi' ve 'tabanın söz ve karar sahibi olması' ilkeleri gereği demokratik usullerle seçtiği işyeri temsilcilerinden, sendika yönetimlerinde görevlendirdiği işçilere 'bir daha sınıfsal çıkarları için biraraya gelmeyeceklerine', 'ortak sınıfsal çıkarlarını savunmayacaklarına', 'genelde demokratik hak ve özgürlükleri, özelde sendikal hak ve özgürlükleri savunmayacaklarına ve kullanmayacaklarına', 'bir daha hiçbir sendikal göreve seçilmeyeceklerine' dair özgürlükleriyle tehdit ederek 'Taahhütname' adı altında düzenlenen kağıtları imzalatmak; imzalanmadığı takdirde serbest bırakılmayacağı tehdidi ile zorlamak, tüm Anayasalarımızda ve uluslararası antlaşmalarda yasaklanmış 'Kişi hakları'nın ihlalidir. Böylesi bir hukuk dışı uygulama T. Ceza Yasası'nın 'Hürriyet aleyhine işlenen cürümler' fasıllarında yaptırım altına alınmıştır".

[1] Avukatlar Ortak Savunması (1986). s. 54.

[2] Parlak (2020). Tahiroğlu ile görüşme, 31.05.2016.

[3] Avukatlar Ortak Savunması, s. 55.

DİSK Soruşturması "Firarileri"

Anlaşıldığı kadarıyla darbecilerin ve sıkıyönetim komutanlıklarının "teslim ol" çağrılarına karşı DİSK'lilerde iki farklı tutumdan söz etmek mümkün. Birincisi "teslim ol" çağrısına uyarak süreci kısa sürede anlatabileceğini düşünenler, ikinci gruptakiler ise "teslim ol" çağrısına uymayıp "firari" olanlar. Bu grubu da kendi içinde ikiye ayırmak mümkündür. "Firari" olanların sınırlı bir bölümü yurtdışına çıkarken önemli bir bölümü ise yurtiçinde "firari" olmayı tercih etmiştir. "Firarilerin" bir bölümü daha sonra yakalanmış veya teslim olmuş, bir bölümü ise firari olarak kalmıştır. Yöneticileri yurtdışına çıkma kararı alan sendikaların kadrolarının önemli bir bölümün yurtiçinde kaldığının ve yargıladığının altını çizmekte yarar var.

1. ORDU VE İSTANBUL SIKIYÖNETİM KOMUTANLIĞI DİSK, MİSK VE BAĞLI SENDİKA YÖNETİCİLERİNE TESLİM OLMALARI İÇİN BUGÜN SAAT 18.00'E KADAR SÜRE TANIDI

1. Ordu ve İstanbul Sıkıyönetim Komutanlığı 49 numaralı bildirisini yayınladı.

1. Ordu ve İstanbul Sıkıyönetim Komutanlığı'nın 49 numaralı bildirisi şöyle:

"1. Milli Güvenlik Konseyi'nin 7 numaralı emirlerine göre Türk Silahlı Kuvvetlerince güvence altına alınmaya başlanan DİSK ve MİSK ile bunlara bağlı sendikaların yöneticilerinden bir kısmı İstanbul'daki bilinen adreslerinde bulunamamışlardır.

a- Bunlardan DİSK'in teşkilatını oluşturan (1. konfederasyon yönetim, yürütme, denetim ve onur kurulları başkan ve üyeleri ile bunların genel başkanlık dahil genel sekreter, sekreter ve yardımcıları, genel saymanları, 2. Konfederasyona bağlı merkezi veya şubesi İstanbul'da bulunan sendikaların başkan, şube başkanı, başkan yardımcıları, genel sekreterleri, genel saymanları ve merkez yürütme ve yönetim kurullarının başkan ve üyeleri ile işyeri baştemsilcileri.)

b- MİSK'in ise şubeleri İstanbul'da bulunan sendikalarına mensup şube başkanları, başkan yardımcıları, sekreterleri, şube yöneticileri ve şube temsilcileri, saymanları ve işyeri baştemsilcileri.

Statü ve görevlerinde bulunan üyeleri 16 Eylül 1980 Salı günü saat 18.00'e kadar İstanbul Sıkıyönetim Komutanlığına bizzat başvuracaklardır.

2. Bu tarihten sonra bu bildiriye uymayanlar Milli Güvenlik Konseyi ve sıkıyönetim komutanlığı emirlerine uymamaktan suçlu ve kaçak muamelesine tabii tutulacaklardır.

İlgililere önemle duyurulur.

NECDET URUĞ
ORGENERAL
1. ORDU VE İSTANBUL
SIKIYÖNETİM KOMUTANI

Tercüman,
16 Eylül 1980.

Yurtdışına çıkış sınırlı sayıda sendikanın üst düzey yöneticileri ile sınırlıydı. Bu tercihlerin sadece kişisel tercihler olmayıp aynı zamanda siyasi tercihler olduğunu da vurgulamak gerekir. Bazı sendikaların soruşturmaya konu olan kadrolarının neredeyse tamamı "firari" iken bazı sendikalarda bu oran daha düşüktür. Fezlekeye göre Devrimci Toprak-İş, Yeraltı Maden-İş ve Taper-İş'in soruşturma açılan yöneticilerinin yüzde 100'ü, Dev Maden-Sen'in yüzde 97'si, T.İ.S.'in yüzde 94'ü, Fındık-İş'in yüzde 91'i, Dev Sağlık-İş'in yüzde 86'sı, Nakliyat-İş'in yüzde 79'u firari olmayı tercih etmiştir. Bu sendikaların önemli bir bölümünün DİSK 7. Genel Kurulunda muhalefette yer alan 12 sendika arasında yer aldıkları görülmektedir. Bu 12 sendika 7. Genel Kurulda seçimlere katılmamış ve bunlardan gıyaplarında yönetim kurulu üyeliklerine seçilenler, seçimlerin ardından istifa etmişlerdir. [52]

Fezlekede zanlı listesinin DİSK organlarına ve sendikalara göre tasnif edildiği görülmektedir. DİSK yürütme ve yönetim kurulları ile onur ve denetim kurulları yanında bölge temsilcileri DİSK organlarına göre tasnif edilmiştir. Ayrıca DİSK uzmanlarından bir grup da fezlekede yer almaktadır. DİSK ve üye sendikalarda görevleri olmayan bir grup kişi ise çeşitli nedenlerle soruşturmaya dahil edilmiştir. DİSK üyesi olan 30 sendikanın tümünün soruşturmaya dahil edildiği görülmektedir.

Soruşturma açılan sendikaların bazılarında zanlıların neredeyse tamamı teslim olmazken çoğu sendikada teslim olmayanların oranı yüzde 70'in üzerindedir. Soruşturma aşamasında "firari" zanlı oranı yüzde 64'tür. Diğer bir ifadeyle zanlıların üçte ikisi teslim olmamıştır.

Soruşturmanın kapsamı da sendikalara göre hem sayısal hem de nitelik farkı göstermektedir. Soruşturmaya dahil edilen sendikaların üyeleri ile zanlı sayısı arasında bir ilişki yoktur. Bazı sendikalarda soruşturma genel merkez organlarında görev alanlarla sınırlı tutulurken bazı sendikalarda işyeri temsilcilerine kadar indiği görülmektedir.

Fezlekede 548 zanlının kolluk tarafından ele alınan ifadelerinden çeşitli bölümlere yer verilmektedir.[53] Böylece DİSK soruşturmasının ilk aşamasında zanlı sayısı olağanüstü darbe koşullarına ve baskıya rağmen oldukça sınırlı kalmıştır. Soruşturmaya dahil edilen 1800-1900 kişinin ezici çoğunluğunun ifadesi alınamamıştır. Basında yer alan haberlere göre DİSK soruşturmasının gözaltındaki 577 kişiyi kapsadığı belirtilse de[54] fezlekede ifadesine başvurulan kişi sayısı 548'dir.

[52] Çelik (Ed) (2022), s. 563.

[53] Bu ifadeler baskı ve işkence altında zorla alınan ifadeler oldukları ve daha sonra savcılık ve hâkimlik aşamasında reddedildikleri için hiçbir biçimde dikkate alınmamıştır.

[54] *Cumhuriyet*, 28 Aralık 1980.

DISK davasında 68 kişi tutuklandı

den ALTAN ÖYMEN

Derken...

«Kendileri ise güya milleti gütmek için tepeden indirilmiş zadeganlar olup..»
Bu da CHP'liler..
«Bir zamanın Başbakanı denilen zat..»
Bu Ecevit.. (Zamanın «Başbakanı» değil.. «Başbakanı denilen zat..» Anlaşılan «hükümetin başı» deyiminin yeni cephecilikteki yeni adı..)
«Zamanın Başbakanı denilen zatın koltuğunda can gibi dolaşan..»
Bu gene ben...
Amacım polemik olsa, bu iddiaların hepsine başka türlü cevap vermek gerekirdi. Ama değil.. «Barış»
(Arkası Sa. 7, Sü. 7 de)

İSTANBUL — 1. Ordu ve Sıkı yönetim Komutanlığı 3 numaralı Askeri Mahkemesi, «DİSK davası»ndan gözaltında bulunan 506 sanıktan aralarında İstanbul Belediyesi eski başkanı Ahmet İsvan, DİSK Genel Başkanı Abdullah Baştürk, Genel Sekreter Fehmi Işıklar ile Rıdvan Budak, Rıza Güven ve Mukbil Zırtıloğlu'nun da bulunduğu 68 'inin tutuklanmasına karar vermiştir.
Sıkıyönetim Savcılığınca tu-
(Arkası Sa. 7, Sü. 4 de)

Şavşat'da 2 terörist öldürüldü

CUMHURİYET HABER MERKEZİ

ARTVİN — Şavşat İlçesine bağlı Salcı köyünde güvenlik kuvvetleriyle silahlı çatışmaya girişen iki terörist ölü olarak ele geçirilmiştir.
9. Kolordu ve Erzurum, Ağrı, Kars, Artvin İller Sıkıyönetim Komutanlığınca yapılan açıklamaya göre, 26 aralık cu
(Arkası Sa. 7, Sü. 6 da)

GÖZLEM
UĞUR MUMCU

Pembe Köşkün Bağımsızlığı.

Pembe Köşk bağımsız mıdır?
Bence değildir. Bağımsız olabilmesi için Pembe Köşk arazisi içinde yabancıların bulunmaması gerekir. Oysa Pembe Köşkün bahçesi yabancılara verilmiştir.
— Peki yabancılar Pembe Köşkü zorla işgal mi etmişlerdir?
Hayır efendim; Pembe Köşkün sahipleri, Köşkün bahçesini başkalarına satmışlardır. Yani, bu konuda alan değil satan sorumludur. Ama Pembe Köşkün bahçesi satılmış ve Köşkün bağımsızlığı yok edilmiştir. Gerçi Pembe Köşk, eski hali ile yerli yerinde durmaktadır, ama Köşkün çevresinde yeni malikler in binaları yükselmektedir.
Pembe Köşkün kömürlüğü, garajı, antresi, tuvaleti, banyosu bağımsızdır. Ancak, Köşkün bahçesi parsellenip, satılmıştır. Öyleyse Pembe Köşk bağımsız mıdır?
(Arkası Sa. 7, Sü. 7 de)

Cumhuriyet, 28 Aralık 1980.

Fezlekede suçun tarihi 1974 ile 12 Eylül 1980 olarak yer almaktadır ve çoğu zamanaşımına uğramış, yargılama sonucu beraatla sonuçlanmış olaylar da suç olarak gösterilmektedir. Fezlekede suç isnadı Türk Ceza Kanunu'nun 146, 141 ve 296. maddeleri ile 274, 275, 171 ve 1402 sayılı kanunlara aykırılık olarak yer aldı. Fezlekede zanlılar şöyle suçlanıyordu: [55]

> (...) sanıkların TCK'nin 146. 45 maddesinde yazıldığı gibi Türkiye Cumhuriyeti Anayasa'sında ortadan kaldırma veya değiştirme yönünde faaliyetler içine girdikleri suç işlemesini aleni olarak tahrik edip 274 ve 275 sayılı kanunlara aykırı davrandıkları suçluların saklanmasına yardımcı oldukları 171 sayılı toplantı ve gösteri yürüyüşü hakkında kanuna aykırı davrandıkları, 6136 sayılı kanuna aykırı olarak silah bulundurdukları anlaşılıyor.

[55] DİSK ve Bağlı Sendikalar (Fezleke), TÜSTAV DİSK Arşivi Koleksiyonu.

TUTUKLAMALAR VE İTİRAZLAR, YENİDEN TUTUKLAMALAR

DİSK soruşturmasının Başsavcısı Kıdemli Hakim Albay Süleyman Takkeci idi. DİSK Davası ile ilgili görevlendirilen İstanbul Sıkıyönetim Komutanlığı Askeri Mahkemesi 17 Aralık 1980 günü tutuklu DİSK'lilerin gözaltında tutulduğu Davutpaşa Kışlası'na taşınarak çalışmalarına başladı. Askeri savcılık DİSK yöneticileri, bağlı sendika yöneticileri, bazı işyeri temsilcileri ve üyeleri hakkında Anayasal düzeni zorla yıkarak yerine işçi sınıfının hakimiyetine dayalı Marksist-Leninist düzen kurmak amacıyla yasadışı örgütsel faaliyetlerde bulundukları ve Toplantı ve Gösteri Yürüyüşleri Kanunu ile Sendikalar Kanunu ile Toplu İş Sözleşmesi Grev ve Lokavt Kanunu'na

aykırı davrandıkları savıyla açılan soruşturmada 506 kişinin tutuklanması istemiyle askeri mahkemeye sevkine karar verdi.[56] Sıkıyönetim Askeri Savcısı Albay Süleyman Takkeci ve 6 sivil savcıdan oluşan soruşturma kurulu, teslim olmayan DİSK'liler hakkında ise gıyabi tutuklama kararı verilmesini istedi.[57]

27 Aralık 1980 günü 1. Ordu ve Sıkıyönetim Komutanlığı Askeri Mahkemesi, DİSK Davası'nda gözaltında bulunan 500'ü aşkın zanlıdan aralarında DİSK Genel Başkanı Abdullah Baştürk, DİSK Genel Sekreteri Fehmi Işıklar ile Rıdvan Budak, Rıza Güven, Mukbil Zırtıloğlu'nun da bulunduğu 68 zanlının tutuklanmasına karar verdi. Bunlar arasında İstanbul Belediyesi eski Başkanı Ahmet İsvan da vardı. Askeri mahkeme 438 kişiyi ise serbest bıraktı.[58]

Böylece 12 Eylül darbesini takiben gözaltına alınan 2 bin dolayında DİSK ve üye sendika yöneticisi, temsilcisi, işçi ve sendika uzmanı mahkemeye çıkarılıncaya kadar 106 gün gözaltında tutulmuş oldu. Bu süre 90 güne çıkarılan yasal gözaltı süresinin de aşılması anlamına geliyordu.

Sıkıyönetim Savcılığı 31 Aralık 1980 tarihinde 27 Aralık'ta askeri mahkemece salıverilen 39 kişinin salıverilmesine itiraz ederek tutuklanmalarını istedi. Savcılığın itirazı üzerine aralarında Genel Başkan Vekili Kemal Nebioğlu'nun da bulunduğu 39 kişiden 15'i 3 Numaralı Askeri Mahkeme tarafından "sosyal bir sınıfın diğer sosyal sınıflar üzerinde tahakkümünü tesis etmeyi amaçlayan eylemlerde bulundukları" gerekçesiyle tutuklandı. 24 sanık ise serbest bırakıldı. Böylece DİSK Davası'nda tutuklu sayısı 83'e yükseldi.[59]

Tutuklamalarda Takkeci'nin kişisel tutumu önemli rol oynadı. Binbaşı İsmet Aktaş, DİSK'in bazı bölge yöneticilerini ve işyeri baştemsilcilerini delil yetersizliği nedeniyle 1980 Aralık ayında serbest bırakınca Başsavcı Albay Süleyman Takkeci, duruma elkoydu ve Aktaş'ı Edirne'ye sürdürdü. Serbest bırakılan DİSK'liler de tekrar tutuklandı.[60]

Ancak tutuklamalar bununla da sınırlı kalmadı. DİSK ve bağlı sendikaların yöneticilerinin serbest bırakılmalarına yönelik itirazlarını görüşen İstanbul Sıkıyönetim Komutanlığı 2 Numaralı Askeri Mahkemesi, DİSK hazırlık soruşturma dosyasında yapılan inceleme sonucu 223 sendika yöneticisi hakkında tutuklama kararı verdi. Böylece tutuklama kararı verilen DİSK'li sayısı 306'ya yükseldi.

Şubat 1981'de Genelkurmay Sıkıyönetim Askeri Hizmetler Koordinasyon Başkanlığı haklarında yasal kovuşturma açılan ve yurtdışında oldukları iddia edilen 34 DİSK yöneticisinin Türkiye'ye dönmesini ve güvenlik kuvvetlerine teslim olmasını istedi. 34 kişi şu isimlerden oluştu: Kemal Daysal, Mehmet Karaca, Murat Tokmak, Turhan Ata, Mustafa Karadayı, Yaşar Arıkan, Müslüm Şahin, Özgen Kesgeç, Çetin Uygur, İsmail Çalışkan, Osman Özkan, Ali Kaya, Yusuf Yürekli, Sefer Güvenç, Recep Koç, Tayyar Elmas, Rafet Demirtel, Aydın Yeşilyurt, Zeki Atsız, Süleyman Turan, Celal Alçınkaya, Salih Taner Serim, Hasan Kahraman, Ayhan Dümen, Kenan Budak,

[56] *Cumhuriyet*, 28 Aralık 1980.

[57] *Milliyet*, 24 Aralık 1980.

[58] *Cumhuriyet*, 28 Aralık 1980.

[59] *Cumhuriyet*, 7 Ocak 1980.

[60] Derinden Gelen Kökler. Cilt 2, s. 533.

Metin Denizmen, Ali Nejat Sözen, Halil Hayta, Emir Babakuş, Şemsi Ercan, Halit Erdem, Bahtiyar Erkul, Mehmet Baş ve Emir Fındıkoğlu.

Bu kişilerin 5 Mart 1981 tarihinde kadar yurda dönmedikleri takdirde Türk vatandaşlığından çıkarılmaları için gerekli işlemlerin yapılacağı bildirildi.[61] Nitekim sürenin dolmasıyla birlikte aralarında DİSK Yürütme Kurulu üyesi Kemal Daysal, Maden-İş Genel Başkanı Mehmet Karaca, Yeraltı Maden-İş Genel Başkanı Çetin Uygur ve İlerici Deri-İş Genel Başkanı Kenan Budak'ın da bulunduğu 32 DİSK yöneticisinin yurda dönmeleri için verilen sürenin dolması sebebiyle işlem başlatıldı. Ancak gerek Çetin Uygur'un gerekse Kenan Budak'ın iddia edilenin aksine yurtdışına çıkmadıkları bilinmektedir. Yurtdışında oldukları ilan edilen ve teslim olmaları istenen Sosyal-İş Genel Başkanı Özcan Kesgeç ile Petkim-İş Genel Başkanı Mustafa Karadayı ise İstanbul Sıkıyönetim Komutanlığına teslim oldu. Kesgeç ve Karadayı da yurtdışına çıkan yöneticiler arasında yer almadılar.

Soruşturmalar DİSK'in seçilmiş yöneticileri ile sınırlı kalmadı. Soruşturma, gözaltı ve tutuklamalar DİSK'in uzmanlarına da uzandı. DİSK soruşturması fezlekesinde adı geçen uzmanlar da daha sonra tutuklandı. 1981 yılında DİSK uzmanları Faruk Pekin, Yücel Yaman, Fahri Aral ve Mete Sönmez ile DİSK Araştırma Enstitüsü Müdürü Profesör Sadun Aren'in de aralarında olduğu uzmanlar gözaltına alındı ve tutuklandı.

[61] *Tercüman*, 4 Şubat 1981; *Cumhuriyet*, 4 Şubat 1981.

DİSK Eğitim Müdürü Faruk Pekin bir sendikal eğitimde, DİSK Arşivi.

İTİRAZLAR VE TAHLİYELER

Tutuklamaların ardından DİSK Davası avukatları çeşitli tahliye taleplerinde bulundular. Mart 1981 ayı sonunda yapılan itirazların bir bölümü reddedilirken bir bölümü ise kabul edildi. Tutuklu olan toplam 303 DİSK yöneticisinin tutukluluk incelemesi iki ayrı grup halinde yapıldı. Aralarında DİSK Genel Başkanı Abdullah Baştürk'ün de bulunduğu DİSK yöneticilerinden oluşan 85 kişilik grubun tahliye istemleri, "TCK'nin 141, 146, 296, 274, 275 ve 171. maddelerini ihlal ve 1402 sayılı Sıkıyönetim Kanununa muhalefet ettikleri" gerekçesiyle Sıkıyönetim 3 Numaralı Askeri Mahkemesi tarafından reddedildi.

İstanbul Sıkıyönetim Komutanlığı 2 Numaralı Askeri Mahkemesi kalan 207 kişilik ikinci grup tutuklu listesinin incelenmesi sonucunda yönetim kadrolarında görev almamış ve çoğu işyeri temsilcisi olan 113 DİSK'li sendikacının tahliyesine karar verdi.

1981 Mart ayının ilk günlerinde gözaltına alınan, aralarında Sosyal-İş Genel Başkanı Özcan Kesgeç ve Petkim-İş Genel Başkanı Mustafa Karadayı'nın da bulunduğu

UYARILAR
Bir ifşanın kronolojisi 1950 - 1960
Ederi: 250 Lira
ÇAĞDAŞ YAYINLARI: Türkocağı Cad. 39 - 41 Cağaloğlu — İSTANBUL

Cumhuriyet

58. Yıl; Sayı: 20437 Kurucusu : Yunus NADİ 10 TL. 26 Haziran 1981 Cuma

Blue Jeans PANTALON 990 LİRA
SATICILAR- İSTANBUL: 28 26 70 - 27 86 65 22 31 21 - 27 98 15 - 20 66 98
BALIKESİR: 27 33 - 65 23 - 14 33 ESKİŞEHİR: 130 25 - 159 26 - İZMİR: 16 23 72 - 14 96 26

Abdullah Baştürk ve 51 arkadaşı 146'dan yargılanacak

DİSK yöneticileri için idam isteniyor

2000 SANIKLI SORUŞTURMA: DİSK'e ilişkin soruşturmanın, bu kuruluşa bağlı sendika ve federasyonlar ile amaç ve eylem birliği içinde bulunan kişi, dernek ve kuruluşları da kapsadığını bildiren Askeri Savcı, sanık sayısının şimdiden 2 bine yaklaştığını, ilerde daha da artacağını bildirdi. Bu nedenle DİSK'e bağlı davaların ayrı bölümler halinde açılacağı belirtiliyor. Fotoğrafta DİSK Genel Başkanı Baştürk (ortada), DİSK Genel Sekreteri Işıklar (sağda), DİSK Genel Başkan Vekili Güven (solda) görülüyor.

İstanbul Haber Servisi — DİSK Genel Başkanı Abdullah Baştürk ve 51 arkadaşı hakkında ölüm cezası istemiyle İstanbul Sıkıyönetim Komutanlığı Askeri Savcılığı'nca dava açıldı.

İstanbul Sıkıyönetim Komutanlığı Askeri Savcısı Hakim Albay Süleyman Takkeci, konuya ilişkin olarak dün düzenlediği basın toplantısında, «DİSK'in yasal bir kuruluşken, yasadışı bir örgüt biçimine dönüşerek ekonomik, politik ve ideolojik kapsamlı eylemlerle Türk devletini yıkarak yerine Marksist Leninist bir düzen getirmeyi amaçladığını» söyledi.

Haklarında TCK'nın 146. maddesine göre ölüm cezası istemiyle dava açılan DİSK yöneticileri şunlar:

Abdullah Baştürk (Genel Başkan), Rıza Güven, Celal Küçük, Fehmi Işıklar, Kemal Nebioğlu, Mukbil Zortlioğlu, Tuncer Kocamanoğlu, Mustafa Aktolgalı, Süleyman Celebi (Yürütme Kurulu üyeleri).

Yönetim Kurulu üyeleri: Selahattin Sayın, Halil Hayta, Kemal Yılmaz, Ali Şahin, Mehmet Mihlacı, Kenan Akman, Niyazi Kuas, Mustafa Karadayı, İsmet Cantekin, İ. Hakkı Önal, Bergüzar Can, Demirhan Tuncay, Nusret Aydın, Rıdvan Budak, Ekrem Akkuş, Durmuş Ali Yılmaz, Tahir Güner, Akçin Koç, Yalçın Talaka, Özcan Kesgeç.

Onur Kurulu üyeleri: Ergun Faruk Erdem, Talat Öz, Türker Azatlı, Ali Taşer, İsmail Çalışkan, Cemal Aslan, Osman Özkan, Şaban Aydın.

Denetim Kurulu üyeleri: Fikri Tanta, Mehmet Bakioğulları, İsmail Özbicer, Kemal Akar, Ali Kocaman.

Bölge temsilcileri: Ali Kaya, Yusuf Yürekli, Sefer Güvenç, Saim Akbulut, Recep Koç, Tayyar Olmez, Rafet Demirköy, Süleyman Turan, Celal Alçınkaya ve Hasan Kahraman.

İdamı istenen sanıklar arasında DİSK davası ile ilgili olarak tutuklu bulunan İstanbul eski Belediye Başkanı Ahmet İsvan bulunmuyor. Öte yandan hakkında idam isteri ile dava açılan DİSK yöneticilerinden 6 sanık, tutukluluk hallerine yapılan itiraz sonucu daha önce tahliye edilmişlerdi. İdamı istenen tutuksuz sanıklar şunlar:

Mehmet Mihlacı, Demirhan Tuncer, Kemal Akar, Nusret

(Arkası Sa. 7. Sü. 1 de)

30 Nisan direnişiyle ilgili dava sürüyor

İstanbul Haber Servisi — «30 Nisan» direnişi ile ilgili 150 sanıklı DİSK davasına dün İstanbul Sıkıyönetim Komutanlığı 2 Numaralı Askeri Mahkemesinde devam edildi.

DİSK Genel Başkanı Abdullah Baştürk ve üst düzeydeki yöneticilerin getirilmedikleri dünkü duruşmada geri kalan sanıkların sorguları yapıldı. Ancak sorguları yapılan sanıklar, haklarındaki suçlamaları ve polisteki ifadelerini reddederek bu ifadelerin baskı ve zor altında alındığını

(Arkası Sa. 7. Sü. 5 de)

Cumhuriyet, 26 Haziran 1981.

19 DİSK yöneticisinin 30 Nisan 1981'de İstanbul Sıkıyönetim Komutanlığı 2 Numaralı Askeri Mahkemesi'nce tutuklanmasıyla, tutuklu sanık sayısı 216'ya yükseldi.

İstanbul Sıkıyönetim Komutanlığı 2 Numaralı Askeri Mahkemesi 27 Mayıs 1981'de aralarında Gıda-İş Genel Başkanı Mehmet Mıhlacı ile DİSK Yönetim Kurulu üyesi ve Lastik-İş Genel Sekreteri Celal Küçük'ün de bulunduğu DİSK'e bağlı 59 sendikanın yöneticisini tahliye etti. DİSK Genel Başkanı Abdullah Baştürk ve 153 DİSK'linin tahliyesi için, 18 Haziran 1981 tarihli İstanbul Sıkıyönetim Komutanlığı Askeri Savcılığına yapılan başvuru ise reddedildi.

İstanbul Sıkıyönetim Komutanlığı Askeri Savcılığı 25 Haziran 1981'de yaptığı açıklamayla aralarında DİSK Genel Başkanı Abdullah Baştürk'ün de bulunduğu 51 DİSK yöneticisi için ölüm cezası istemiyle dava açıldığını duyurdu.[62] Askeri Savcı Süleyman Takkeci DİSK hakkında dava açtığını duyurmasına rağmen yasadışı bir biçimde iddianameyi 30 Kasım 1981 tarihinde sanıklara tebliğ etti.

Ağustos 1981'de 58 avukat adına verilen ortak dilekçede, DİSK Genel Başkanı Abdullah Baştürk ve DİSK yöneticilerinin, bir yıla yaklaşan süredir ortada somut bir suçlama ve dava olmamasına rağmen "özgürlüklerinden yoksun bırakıldıkları" öne sürülerek sivil mahkemede tutukluluklarının yeniden incelenmesi istendi. Ancak bu talep reddedildi.

Ekim 1981'de İstanbul 2 Numaralı Sıkıyönetim Mahkemesi 42'si tutuklu 52 DİSK ve DİSK'e bağlı sendika yöneticisi ile temsilcisine yönelik 5. kez yapılan tahliye istemlerinin tamamını reddetti.

Davanın iddianamesi, yasalara aykırı biçimde gazetelerde yer alan bir haberden (25 Haziran 1981) aylar sonra, 30 Kasım 1981 tarihinde sanıklara tebliğ edildi ve nihayet 8 Aralık 1981'de DİSK Davası'nın 24 Aralık 1981 tarihinde başlayacağı duyuruldu. Böylece DİSK yöneticileri gözaltına alındıktan 468 gün sonra hakim karşısına çıkabileceklerdi.

[62] *Cumhuriyet*, 26 Haziran 1981.

"DİSK NEDEN DARBEYE KARŞI DİRENEMEDİ?" SORUSU

Aziz Çelik

DİSK'in 12 Eylül darbesinin ardından "beklenen" direnişi gerçekleşmedi. Yukarıdaki bölümde ve Ergün İşeri'nin bu bölümde yer alan yazısında ayrıntıları ile anlatıldığı gibi DİSK 12 Eylül 1980 askeri darbesine karşı bir direniş örgütleyemedi. Gerek askeri darbecilerin beklediği "DİSK direnişi" gerekse genel olarak solda dile getirilen direniş beklentisi gerçekleşmedi. Dahası sadece DİSK değil toplumsal muhalefetin diğer örgütlü güçlerinden ve CHP dahil sol, sosyalist ve devrimci muhalefetten güçlü bir direniş gelmedi. Kuşkusuz özellikle sosyalist ve devrimci hareketlerinin çeşitli direniş girişimleri olsa da bunlar etkili, kalıcı ve güçlü olamadı. Çeşitli devrimci grupların[1] direniş girişimleri sınırlı kaldı.

1961'de sendikal haklar için o güne kadarki en görkemli eylem olan Saraçhane mitingini yapan, 1960'larda fabrika direnişleri ile sendika hakkında sahip çıkan, 15-16 Haziran'da DİSK'i direnerek savunan, 1970'lerde nice kitle grev ve direnişlerini gerçekleştiren işçiler, 12 Eylül'de yerinden kıpırdamadı. 12 Eylül darbesi ne örgütlü ne de kendiliğinden bir işçi direnişi ile karşılaştı. Örgütlü emek hareketi 12 Eylül'de yenilgiyi kabul etti. Bu yenilgi sonraki dönemler için telafisi güç kayıplar yarattı. Emeğin 1960'ların başında başlayan 20 yıllık yükselişinin ardından uzun bir baskı dönemi gelmekle kalmadı, 1960'ların sosyal hak ve özgürlükleri yeni-liberal ve muhafazakar karması bir otoriter zihniyet tarafından yok edildi. Emeğin uzun yükselişi sermayenin güçlü bir karşı saldırısı ile durduruldu. Sermayenin bir karşı hareketi olarak da okunabilecek olan 12 Eylül, sendikaların yükseliş dönemini sona erdirdi.

Sendikal hareketin 12 Eylül yenilgisini sadece askeri darbenin ağır saldırıları ile açıklamak kolaycılık olur. 1970'lerin sonlarına doğru tırmandırılan şiddet/terör sarmalı, siyasal ve ekonomik istikrarsızlığın yarattığı katastrofik ortam, kitlelerdeki bıkkınlık, yoğun sendikal ve sol içi rekabet ile parçalanmışlık darbecilerin toplumsal destek ve meşruiyet sağlamasına yol açtı. DİSK'te uzun süredir devam eden iç çekişme ve sosyalist solun kendi içindeki çatışmaları toplumsal muhalefetin dinamik kesimlerini de yorgun ve bıkkın hale getirmişti. 1970'lerin yükselen emek mücadeleleri aynı zamanda kaotik şiddet sarmalı ile yan yana cereyan etti. Bu durum emekçilerde yorgunluk, yılgınlık ve güvensizlik yarattı. Bu nedenle de sendikal hareket darbeye karşı direnmeyi aklından bile geçirmedi, geçirmesi de mümkün değildi. Bu durum sadece bir cesaret sorunu olarak değerlendirilemez. Darbeye direniş çağrısına uyacak bir ruh hali ne toplumda ne de işçiler arasında vardı.

Askeri darbenin yaklaşmakta olduğu, adım adım geldiği DİSK'in, CHP'nin ve sosyalist solun çeşitli analizlerinde yoğun olarak yer alsa da gelmekte olan darbeye karşı ne örgütsel ne de toplumsal bir direniş ve güçbirliği örülebildi. Darbenin ağır bir baskı dalgasıyla başladığı açık ama zaten geleceği bekleniyordu. Anlaşılan o ki ne DİSK genel merkezinin ne de DİSK'in büyük sendikalarının darbeye karşı bir hazırlığı vardı. Darbenin bir "bayrak" planı vardı ama işçi sınıfının bir darbe karşıtı mücadele bayrağı planı yoktu.

Bunun bir dizi nedeni olduğunun söylemek mümkün. Her şeyden önce bilerek tırmandırılan ve darbe koşullarının olgunlaşması için zaman zaman göz yumulan şiddet/terör sarmalı toplumda ciddi bir korku ve bezginlik yaratmıştı. Nitekim dönemin etkili devrimci hareketlerinin başında gelen Devrimci Yol liderlerinden Müftüoğlu "Toplumda örtülü bir rahatlama yaratmış olabilir mi 12 Eylül" sorusuna "Evet öyle. Bunu onları suçlamak için söylemiyorum. 12 Eylül öncesi oluşturulan psikolojik ortamın bir göstergesi. Bu aynı zamanda bizim başarısızlığımızın da bir göstergesi sayılır"

[1] Bostancıoğlu (2011). s. 236. Oğuzhan Müftüoğlu, 12 Eylül'ün hemen ardından çeşitli protesto eylemi gerçekleştirdiklerini, binlerce Devrimci Yol militanının kırsala ve dağlara çekildiklerini ve darbeye karşı direnişler gerçekleştirdiklerini anlatmaktadır.

yanıtını vermektedir.[2] Bu toplumun geneli için olduğu kadar özel olarak işçi hareketi için de geçerlidir. 12 Eylül darbesi gerçekleştiğinde aylardır devam eden ve binlerce işçinin katıldığı grevler söz konusudur. Uzun süren grevlerin yarattığı yorgunluk ve darbeyle birlikte getirilen yüzde 70 avans ödemesi ile "işten çıkarma" yasağı grevci işçilerin kolayca işbaşı yapmasına yol açtı. Grevci işçilerin önemli bir bölümü Maden-İş üyesiydi ve Maden-İş üyeleri gerek 1960'larda ve gerekse 1970'lerde en büyük işçi direnişlerinin başını çekmişti. Ancak 12 Eylül sonrası Maden-İş yöneticileri de direnişe ihtimal vermiyordu. Dönemin Maden-İş Genel Sekreteri Halit Erdem darbe sonrasında Maden-İş yöneticileri olarak yaptıkları değerlendirmeyi şöyle anlatmaktadır:[3]

> Darbeden sonra sokağa çıkma yasağı vardı. Murat Tokmak Kızıltoprak'ta bir eve yeni taşınmıştı. Kimse bilmiyor, ev güvenlidir diye orada toplandık. Mehmet Karaca, Kemal Daysal, Ekrem Aydın ve Bahtiyar Erkul sokağa çıkma yasağına rağmen geldiler. Üç gün durumu enine boyuna görüştük. Bir bildiri yayınlamaya ve grev yerlerinde dağıtmaya karar verdik. Direnmekten, teslim olup haklarımızı mahkeme önünde savunmaya kadar her şeyi üç gün boyunca müzakere ettik.
>
> Bu arada kaldığımız eve Cevdet Zeydanlı ve Avni Kalkan geldi. 12 Eylül gecesi askerlerin grev barakalarını, çadırları yıktıklarını anlattılar. Bildiriyi nerede dağıtacaktık? Kim dağıtacaktı? Acı, acı bu durumlara karşı hiçbir hazırlığımızın olmadığını fark ettik. Oysa aylardır darbe söylentilerini sağır sultan duymuştu!

Görüldüğü gibi DİSK'in sanayi işçileri arasında örgütlü en köklü ve büyük sendikasının bile -üstelik sendika yönetimin ezici çoğunluğu TKP'li olmasına rağmen- bir hazırlığı ve direniş kapasitesi yoktu.[4] Maden-İş, Bank-Sen gibi sendikaların merkez yöneticilerinin önemli bir bölümü yurtdışına çıkarken yurtiçinde kalan kadrolarının bir bölümünün yakalandığı, bir bölümünün ise "firari" olarak sendikal faaliyet yürüttükleri anlaşılmaktadır.

DİSK genel merkez yöneticilerinin anıları ve tanıklıkları da 12 Eylül'ün yeterince ciddiye alınmadığı ve sendikacılık faaliyetleri nedeniyle başlarına ciddi bir şey gelmeyeceği düşüncesinde oldukları yönündedir. Yasal sendikacılık faaliyetleri nedeniyle ciddi bir yaptırıma uğramayacaklarını düşünerek önemli bir bölümü "teslim ol" çağrısına uymuştu. DİSK yöneticilerinin başlangıçta 12 Eylül'ü 12 Mart gibi DİSK'e etkileri sınırlı bir müdahale olarak gördüklerini söylemek mümkündür. Ancak kısa bir süre sonra bunun böyle olmadığı anlaşılacaktır.

Öte yandan DİSK içinde 1977'den itibaren yoğunlaşan iç gerilim ve kavga DİSK'in iç bütünlüğünü zayıflatmış ve DİSK kadrolarının birbirine karşı güvenlerini azaltmıştı. Dönemin sol içi gerilim ve çatışmalarının en önemli alanlarından biri DİSK olmuştu. DİSK'te CHP, TKP ile diğer devrimci ve sosyalist gruplar arasındaki gerilim ile çatışmamalar ciddi bir bezginlik yaratmıştı. 6. Genel Kuruldan itibaren devam eden gerilim ve krizler çeşitli geçici uzlaşmalara rağmen çözülememişti. Dönemin genel siyasi ortamının ve sol içi bölünmenin kaçınılmaz sonucu DİSK'e de bölünme şeklinde yansımıştı. Oysa DİSK, güçlenmesini güçbirliğine ve ortak mücadeleye borçluydu.

6. Genel Kurulda "toplumsal ilerleme" olarak bilinen TKP eğilimli sendikacıların yönetim dışında kalması, ardından yaşanan tartışmalar ve ihraçların yarattığı gerilimler 1980'de toplanan 7. Genel Kurulda çözülmeye çalışılsa ve TKP eğilimli sendikacılar ile CHP eğilimli sendikacılar arasında bir

DİSK'li

(Başlarafı 1. Sayfada)

için kapı önündeki bekleme saatleri bulmuş, teslim alınanlar işlemleri tamamlandıktan sonra kamyonlarla Davutpaşa'ya taşınmışlardır. Bu arada kadınlar için Selimiye'deki koğuşun dolması üzerine, kadın sendikacıların bir kısmı, ev adresleri alınarak sonradan çağırılmak üzere evlerine gönderilmişlerdir. Teslim olma işlemlerinin saat 18'den sonra sürdürülmesi nedeni ile, kesin teslim olan sayısı öğrenilememiştir. Ancak yine de çeşitli kademede olmak üzere DİSK ve bağlı sendikalar yöneticileri ile temsilcilerden bir bölümünün teslim olmadıkları bildirilmiştir.

Cumhuriyet, 17 Eylül 1980.

[2] Bostancıoğlu (2011). s. 236.

[3] Maden-İş Tarihi Çalışma Grubu (2017). 2. Cilt, s. 519.

[4] TKP MK üyesi Şeref Yıldız'a göre "1977 sonbaharında Türkiye Maden-İş kongresi toplandı. Kongre sonunda seçilen yedi yürütme kurulu üyesinden beşi TKP üyesidir. Yine 1978 Şubat ayında toplanan Bank-Sen kongresinde seçilen yedi yürütme kurulu üyesinin dördü TKP üyesi, diğer üçü TKP yandaşıdır. Bu sendikaların bölge temsilciliklerinde de durum farklı değildi." Yıldız (2008). s. 291.

uzlaşma sağlansa da bu kez DİSK içinde kendilerini ''devrimci-demokrat'' olarak adlandıran sendikacılar bu uzlaşmayı reddedip genel kuruldan çekilmiş ve gıyaplarında seçildikleri yönetim kurulu üyeliklerinden istifa etmişlerdi. Böylece 12 Eylül geldiğinde birbiriyle kavgalı ve birbirine güvenmeyen en az üç ayrı DİSK olduğundan söz etmek mümkün. İroniktir: 12 Eylül bu üç gruba karşı da benzer şiddette darbe vuracaktır.

DİSK'te 1977 sonrası gerilimlerin ne boyutlarda olduğunu konunun taraflarından bir olan TKP Merkez Komite üyesi Şeref Yıldız'ın daha sonra yaptığı özeleştirel değerlendirmesinden de anlamak mümkündür:[5]

> 1977 yılında DİSK'te TKP'ye karşı başlatılan tasfiye hareketi, sol grupların desteğiyle şuursuz bir hal aldı. (...) T. Maden-iş, Bank-Sen ve Baysen sendikalarının ''geçici ihraç'' edilmelerine kadar vardı. Amaç, TKP'nin işçi hareketi içindeki etkinliğini kırmaktı. Sol gruplar bunu TKP'ye üstün gelme adına uygun gördü ve destekledi. TKP bu saldırıda ayakta kalmak için aynı şekilde cevap verdi. Kendimizi haklı görüyorduk, DGM'ye karşı genel grev eylemi sonrasındaki saldırılarla boğuşurken sırtımızdan bıçaklandığımızı düşünüyorduk.
>
> Etkinliğimizin bulunduğu her yerde, DİSK üyesi her sendikada DİSK yönetimini sıkıştırmak için harekete geçtik. Kavga çıkarmadığımız hiçbir sendika kalmadı. TKP'yi tasfiye etmek isteyen herkese aynı şekilde cevap verdik. Şunu açık söylemek gerekir ki bu kavgada kazanan olmadı. İşçi hareketinin ana örgütü DİSK bölündü. DİSK'in toplumdaki imajı zedelendi. Hak mücadelesi verenler arasındaki dayanışma bozuldu. 1978 de metalürji işçilerinin başlattığı MESS grevleri desteksiz kaldı. DİSK'i o günlere taşıyan metalürji işçileri, bu mücadelelerinde DİSK'i yanında göremedi. O dönem, solun olduğu tüm alanlarda aynı durum yaşandı.

Görünen sebebi ve hareket noktası ne olursa olsun DİSK'te içinde kavga olmayan sendika kalmadı ancak bu kavgayı kimse kazanmadı. 12 Eylül, DİSK ve sol içindeki nüanslara ve ayrımlara bakmadan bir bütün olarak sol ve sendikal hareketi ezdi. Askeri darbeye ve faşizme karşı birleşemeyen sendikal ve siyasal kadrolar 12 Eylül hapishanelerinde ve mahkemelerinde birleşti.

Ancak DİSK darbeye karşı bir direniş ortaya koyamasa da DİSK Davası sürecinin kendisinin kayda değer bir direniş ve dayanışma örgütlenmesi olduğunu söylemek gerekir. DİSK Davası, etrafında örülen dayanışma ve DİSK adına Genel Başkan Baştürk'ün DİSK'i tarihsel bütünlüğü içinde savunması ile aynı zamanda bir direniş olarak tarihe geçti.

Sonuç olarak ''DİSK darbeye neden direnemedi'' sorusu, doğru soru olmasa gerek. Doğru soru 12 Eylül darbesi yapıldığında darbe karşıtı örgütsel ve toplumsal dinamiklerin neden ciddi biçimde parçalı ve dağınık olduğu, toplumsal psikolojinin ve işçi sınıfının ruh halinin direnişten neden hayli uzak olduğudur. Sorun DİSK'e özgü bir sorun değildir. Dönemin Türkiye'sinin toplumsal koşulları ve solunun örgütsel kapasitesi ile yapısal sorunlarıyla yakından ilgidir. Dönemin DİSK ve bağlı sendikalarının yönetimleri ile DİSK'te etkili sol çevrelerin zaaflarına ne kadar vurgu yapılsa azdır. Nesnel koşulları dikkate almayan ''neden direnmediler'', ''neden koşa koşa teslim oldular'' soruları fazlasıyla öznel olacaktır.

İzmir Demokrasi mitingi, 1980.

[5] Yıldız (2008). s. 291.

12 Eylül Darbesi, DİSK'te Farklı Yaklaşımlar ve Mücadele Çizgileri

Ergün İşeri

12 Eylül 1980 faşist darbesinden sonra yaşananlar çok yönlü olarak çeşitli çalışmalarda ele alındı. 12 Eylül'e kadar olan dönemde var olan güçlü toplumsal hareketlerin, işçi mücadelesinin neden ve nasıl sönümlendiği veya etkisini yitirdiği sürekli sorgulandı.

Her siyasi topluluğun, her örgütlü kesimin kendini dışarıda tutarak diğerlerini bir anlamda suçlama yoluna gittiği zamanlar yaşandı. Bu anlamda en çok sorumluluk yüklenen örgütlü yapılardan biri olarak DİSK hep bu türden soruların veya sorgulamaların muhatabı oldu. Bugün dahi bu durum değişmiş değil. Hala bazı soruların yanıtları tam verilemiyor. Aslında olması gereken DİSK gibi bir örgütün tüm kadroları ile geçmişin değerlendirmesini yapmak ve geleceği buna göre inşa etmesini sağlamaktı. Bu yapılamadı. Giderek zayıflayan hafızalarla yazılmaya çalışılan sınırlı sayıdaki anı kitabı da DİSK'in bu sürecini anlamamıza yeterli değildir.

Bu kısa yazıda, 12 Eylül'e giden süreç, DİSK'in organ tartışmalarında alınan kararlar ve yaşanan gelişmeler kısaca hatırlatılmaya çalışılacaktır.

Darbeye Giden Yol

Türkiye'de 1960 –1980 yılları arasında ilan edilmemiş iç savaş dönemi yaşandı. Bunlara ilişkin kimi bilgilere kısmen *DİSK Tarihi*'nin ilk iki cildinde yer verildi. Günümüzde olduğu gibi o günlerde de düşünülenin aksine bu koşullar doğrudan Soğuk Savaş politikalarının bir parçası olarak oluşturulmuş "gizli ordu"[1] tarafından yaratıldı.

[1] Avrupa'da solun etkili olduğu ülkeler başta olmak üzere NATO üyesi ülkelerde, Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği'nin olası istilasını önleme adı altında, temel hedefi ülkelerde sol-sosyalist hareketlerin ezilmesi, liderlerinin öldürülmesi, işçi örgütlülüğünün zayıflatılması olan, silahlı kuvvetler içinde çok dar bir kadronun bilgi sahibi olduğu profesyonel askerler ve faşist eğilimli sivillerden oluşan yapılar çeşitli adlarla oluşturuldu. Türkiye'de ise 27 Eylül 1952 yılında Seferberlik Tetkik Kurulu olarak kurulan yapı, sonraları Özel Harp Dairesi adı altında çalışmalarını sürdürdü.

NATO içindeki birçok ülkede örnekleri görülen ve Türkiye'de de 1950'li yıllardan itibaren aktif olan "gizli ordu" öncelikli hedef olarak 1960 sonrası oluşan demokratik koşulları değiştirecek eylem ve etkinliklere ağırlık verdi. Cumhuriyet öncesinden başlayarak baskı ve tehdit altındaki sol-sosyalist görüşlerin toplumda yaygınlaşmasını ve işçi kitlelerinin sınıf kimliğine yönelmesini önlemeye yönelik saldırıların planlayıcısı ve uygulayıcısı olarak etkin biçimde kullanıldı. Irkçı, milliyetçi oluşumlar, örgütler, partiler etkili araçlar haline getirildi. Türkiye'deki uygulama ise nihayetinde MHP ve yan örgütleri eliyle yaşama geçti. MHP'nin 1980'de kadar olan politikası Tanıl Bora tarafından şöyle değerlendirildi:[2]

> MHP ve ülkücü hareketin, kendisine egemenlik alanları açmaya, solu yıldırmaya ve -bir otoriter yönetimi davet etmek üzere- krizi derinleştirmeye dönük şiddet stratejisi, Türkiye'yi iç savaş benzeri bir atmosfere soktu.

[2] Tanıl Bora (2021). "Önsöz; Türkiye'de Faşizmin Serencamı". Emilio Gentile. *Faşist Kimdir?*. Çev. Betül Parlak içinde. İstanbul: İletişim Yayınları, s. 24

Milliyet, 2 Haziran 1977.

Yüksek Komuta Konseyi, Genelkurmay Başkanı Orgeneral Semih Sancar'ın başkanlığında toplandı

Kara Kuvvetleri Komutanı Orgeneral Namık Kemal Ersun emekli oldu

● Kara Kuvvetleri Komutanlığına yeni atama yapılıncaya kadar Birinci Ordu Komutanı Orgeneral Adnan Ersöz vekâlet edecek

ANKARA, ÖZEL

YÜKSEK Komuta Konseyi dün Genelkurmay'da Genelkurmay Başkanı Orgeneral **Semih Sancar**'ın başkanlığında bir toplantı yapmış, toplantıdan hemen sonra Genelkurmay Başkanlığınca yapılan açıklamada Kara Kuvvetleri Komutanı Org. **Namık Kemal Ersun**'un emekli olduğu bildirilmiştir. Açıklamada, Ersun'un emeklilik işlemi hakkında herhangi bir bilgi verilmemiştir.

Toplantıya kuvvet komutanları, Kara Kuvvetleri Komutanı Org. **Namık Kemal Ersun**, Deniz Kuvvetleri Komutanı Oramiral **Hilmi Fırat**, Hava Kuvvetleri Komutanı **Ethem Ayan**,

Devamı S.14, S.10'da

Solun gelişmesinin önlenmesi için yapılan suikast ve bombalı saldırıların yetmediği dönemlerde ise devreye gizli ordu yerine ordunun bütünü sokuldu ve darbeler gerçekleştirildi.

Özellikle 60'lı yılların ikinci yarısından sonra iki darbe ve iki darbe girişimi yaşandı; 12 Mart 1971 ve 12 Eylül 1980 darbelerinin dışında 1977 ve 1978 yılında ortaya çıkarılan ancak kamuoyunda yeterince yer almayan iki darbe girişimi daha bulunmaktaydı.

İlk darbe, Soğuk Savaş rejiminin bir tehdit olarak algıladığı ve etkisiz hale getirmeye çalıştığı DİSK'in işçi sınıfının yakın tarihteki en önemli eylemi sayılan 15-16 Haziran 1970 Büyük Direnişi'ne öncülük etmesinin ardından 12 Mart 1971'de gerçekleşti.

Bu süreçte Türkiye'de yaşananlar ve DİSK'in durumuna ilişkin detaylar *DİSK Tarihi*'nin birinci cildinde verildi. Ayrıca çok sayıda anı, inceleme ve yakın tarih çalışmasının konusu oldu. Yine de hatırlatmak gerekirse, o dönemde gizemli birçok konu ise ancak 1990'lardan sonra biraz daha netleşmeye başladı.

Sonuçlandırılamayan ilk darbe girişimi 6 Haziran 1977 seçimleri öncesinde Kara Kuvvetleri Komutanı Namık Kemal Ersun tarafından CHP'nin iktidara gelmesini önlemek amacıyla düzenlenmeye çalışılmıştı. Ersun, MHP Genel Başkanı Alpaslan Türkeş'e yakınlığı ile bilinmekteydi. Girişim nedeniyle Ersun ve beraberinde bir

kısmı Özel Harp Dairesi'nden olmak üzere 850 subay ordudan çıkarıldı.[3] İkinci darbe girişimi ise 1977 seçimlerinden sonra kurulan CHP hükümeti sırasında ortaya çıktı. Bu kez girişimin başında 2. Ordu Komutanı Vecihi Akın bulunmaktaydı. Bir önceki darbe girişiminde tasfiye edilen Ersun'a yakın bir isimdi. 13 Nisan 1978 tarihinde yapılan bir toplantıya özel harpçı komutanların yanı sıra iki iş insanının da katıldığı belirlenmişti: Sakıp Sabancı ve Halit Narin. Her ikisinin önceki darbe girişiminin de içinde olduğu belirtilmekteydi. Bu girişim de sonuçsuz kalmıştı.[4]

Türkiye siyasi, ekonomik ve sosyal tarihini etkileyen ikinci darbe ise 12 Eylül 1980'de yaşandı. ''Türkiye 12 Eylül 1980'e nasıl geldi'' diye sorulunca, yaygın yazında ilk adımın Ağustos 1979'da atıldığına işaret edilmektedir.

Dönemin Genelkurmay Başkanı Kenan Evren yazdığı anılarında önce komutanlarla görüştüğünü ve ülkedeki ''terör'' sorununun çözümü için ordunun ne yapması gerektiğine ilişkin özel çalışma grubu kurulması emri verdiğini belirtmektedir. Oysa bunun doğru olmadığı daha sonra açılan davalarda ve TBMM Araştırma Komisyonuna verilen ifadelerde ve basına yansıyan açıklamalarda sergilenmişti. Bu yöndeki açıklamalardan birisi dönemin TRT Genel Müdürü Doğan Kasaroğlu tarafından yapılmıştı:[5]

> Daha önce hazırlanmış bildiriler, konuşma metinleri ''gereği yapılmak'' üzere TRT'cilere dağıtıldı. Kağıtlar sararmış, yıpranmıştı. Nedeni sorulduğunda, bir general açık yüreklilikle konuştu ''Bu iş bir sene önce yapılacaktı. Fakat çeşitli nedenlerle ertelendi. Biz de, metinleri değiştirmedik...''.

12 Eylül, neresinden bakılırsa bakılsın Türkiye'de uygulanan Soğuk Savaş politikasının bir ürünüydü. Açık hedefi sosyalist düşüncenin, işçi sınıfının örgütlülüğünün, bu anlamda DİSK'in tümüyle ezilmesi oldu. Elbette asıl hedefi örtmek için daha önce araç olarak kullanılanlar da bir dönem için hırpalandı ama nihayetinde bunların önemli bir kısmı işledikleri ve kanıtlanmış suçlarına karşın cezasız bırakıldı.

Türkiye'de yaşanan olayların, darbecilerin halka anlattıkları ve kabullendirmeyi başardıkları gerekçelerin büyük oranda bizzat başında oldukları gizli yapılardan kaynaklandığı hep perde ardında tutuldu. Bir anlamda darbeler, kurumsal olarak ordunun içinde yer alan gizli yapılar tarafından oluşturulan ve yönlendirilen koşullar gerekçe gösterilerek yapıldı.

Farklı bir bakış açısı ise (harekete geçirebilecekleri araç ve kaynaklar yönünden kısıtlılıklarına rağmen) yaygın anlatı ve akademik literatür iktidarı devrimle veya genel grev çağrılarıyla ele geçirebilecek bir aşırı sol hayal etmişti.[6] Bu baskın anlatı, darbeyi ülkede hüküm süren anarşiyi sona erdirmek için gerekli kötülük olarak sunarak 12 Eylül 1980 askeri müdahalesine meşruiyet kazandırma eğilimindedir.

Soğuk Savaş politikalarının temel uygulayıcısı olan, Kanlı Pazar'dan Kemal

[3] Ecevit Kılıç (2008). *Özel Harp Dairesi*. İstanbul: Turkuaz Kitapçılık, ss. 196–200.

[4] Kılıç (2008). ss. 209–210.

[5] Ülkemizde Demokrasiye Müdahale Eden Tüm Darbe ve Muhtıralar ile Demokrasiyi İşlevsiz Kılan Diğer Bütün Girişim ve Süreçlerin Tüm Boyutları ile Araştırılarak Alınması Gereken Önlemlerin Belirlenmesi Amacıyla Kurulan Meclis Araştırması Komisyonu Raporu Cilt 2, TBMM, Ankara (Kasım 2012), s.797.

[6] Benjamin Gourisse (2023*). Politikal Violence in Turkey, 1975–1980 (The State at Stake)*. I.B. Tauris, s. 3.

Demokrat, 30 Aralık 1979.

Halkın Gazetesi

30 ARALIK 1979 PAZAR 750 KURUŞ

Demokrat

SİYASAL YABANCILAŞMA VE CHP

Doğu ERGİL

Yazısı 2. sayfada

DEMİREL'İN EKONOMİ POLİTİKASI

Mehmet Yazar: Devlet, devletliğini bilmeli

Sermaye 12 Mart uygulamalarının tekrarını istiyor

Sendikal hak ve istemlerle ilgili eylemler Sıkıyönetim kapsamına alınırken işverenler şimdi de ücretlerin dondurulmasını istiyor

Türkler'in öldürülmesine DİSK tarihini de doğrudan ilgilendiren, işçi sınıfını bir tehdit olarak gören, solu ezmek için ülkeyi terör ortamına sürükleyen birçok olayın perde arkasındaki bu yapılar günümüze kadar yansıyan "derin devlet" tartışmalarının da kaynağını oluşturdu.

Evren anılarına göre Genelkurmay 2. Başkanı Haydar Saltık'a verilen bu görevle iki kurmay subaydan oluşan grup 11 Eylül 1979'da çalışmalarına başlamış, bir ay sonra verdikleri ilk raporlarında "yönetime el konulması" tavsiyesinde bulunmuştu.[7]

Bu tavsiye geçici olarak dolaba kaldırılmış, grubun çalışmaya devam etmesi istenmiş ve kuvvet komutanlarıyla yapılan bir dizi değerlendirmenin yapılmasıyla bir uyarı mektubu verilmesi kararlaştırılmıştı. Bütün bu anlatılan, darbeyi hazırlayanların, uyguladıkları psikolojik savaşın bir parçasını oluşturmaktadır.

[7] Kenan Evren (1990). *Kenan Evren'in Anıları*. Cilt 1. İstanbul: Milliyet Yayınları, s. 296.

1960'lı yılların ortalarından itibaren şiddetlenen silahlı saldırılar, cinayetlerde doğrudan veya dolaylı yoldan yer alan "gizli ordu" unsurları 1970'li yılların ortalarından itibaren daha yoğun bir saldırı ve toplumu yıldırma operasyonu uyguladılar.

Sürekli inkar edilen bu "gizli ordu" çerçeve yazıda belirtildiği gibi silahlı kuvvetler içinde ABD tarafından geliştirilen stratejinin bir parçası olarak 1952'de kurulan yaygın olarak "kontrgerilla" olarak bilinen "Özel Harp Dairesi" resmi ve sivil unsurlarıyla ülkedeki çatışmaların tetikleyicisi ve yaygınlaştırıcısı rolü oynadı.

İşçi sınıfının ve yoksul halk kesimlerinin taleplerini her yükseltişinde, uluslararası ve ulusal sermayenin iktidarını sarsacak nitelikte örgütlenmeye çabalamasında önce "terör" ortamı yaratıldı ve bu gerekçe gösterilerek, sermayenin işçi sınıfı üzerinde silah gücüyle egemenlik kurduğu darbeler gerçekleştirildi.

İlginç olan ise, darbelerin her seferinde sermayenin kendi siyasi temsilcileri olan Adalet Partisi iktidarları döneminde olmasıdır. Bir anlamda sermaye yanlısı iktidarların yetersizliği doğrudan devletin baskı gücüyle giderilmekteydi.

Evren'in yazdığı veya yazdırdığı anıları, yönetimden çekildikten sonra oluşan ve oluşabilecek tepkilere karşı yapılan bir hazırlığı, yine Soğuk Savaş konseptini gizleme çabasıydı.

Toplum belleğine, sözde ülke sorunlarına çare arayan, yurtsever komuta kademelerinin sorunların düzelmesi için her çabayı harcadığı algısı kazınmaya çalışıldı. Bunun önemli bir adımı olarak 27 Aralık 1979 tarihinde Cumhurbaşkanı'na verilen uyarı mektubu 12 Eylül'e giden yolun mihenk taşı gösterilmek istendi.

Yalnızca Evren'in anılarının dikkatli olarak okunması bile bu yaratılmak istenen tablonun gerçekliğini sorgulamaya yeterlidir.

Darbenin başındaki Kenan Evren'in anılarına göre şöyle bir zaman tablosu oluşmaktaydı:[8]

[8] Evren (1990). ss. 186–545.

3 Temmuz 1980	Kenan Evren'in Genelkurmay Başkanı olması
Temmuz 1979	Çeşitli gezi ve toplantılarda Kuvvet Komutanlarına soru; müdahale kaçınılmaz olabilir, ne dersiniz
Ağustos 1979	Genelkurmay 2. Başkanı Haydar Saltık'a çalışma grubu kurun emrinin verilmesi
11 Eylül 1979	Saltık ve iki kurmay subayla çalışma grubunun göreve başlaması
Ekim 1979	Çalışma grubunun ilk iki raporundaki sonuç ve istem; yönetime el konulması
21–26 Aralık 1979	Üst düzey komuta kademesi tarafından uyarı mektubu verilmesi ve içeriği konusunda bir dizi toplantı yapılması ve karar alınması
27 Aralık 1979	Evren'in hazırladığı ve komutanların onayladığı uyarı mektubunun Cumhurbaşkanı'na (Korutürk) verilmesi
10 Mart 1980	Çalışma grubunun 25 dosyalık hazırlığı kuvvet ve donanma komutanlarına verilmesi; çalışma grubundan oluşturulacak yönetim biçimi, bakanların listesi vb. için Haziran ayına kadar hazırlık yapılmasının istenmesi
24 Nisan 1980	Darbe niyetinin netleşmesi
5 Mayıs 1980	''Hazırlıkları tamamlayın'' emrinin verilmesi
24 Mayıs 1980	İstanbul'da karar alınması
4 Haziran 1980	Bayrak Harekatı emrinin hazır hale getirilmesi
17 Haziran 1980	Bayrak Harekatı Planı'nın kuvvet komutanları, sıkıyönetim komutanları ve GK 2. Başkanı'nın katılımıyla değerlendirilmesi ve darbe tarihi olarak 11–12 Temmuz belirlenmesi
3 Temmuz 1980	Bayrak Planı kuryelerle birliklere gönderilmesi, ortaya çıkan koşullar nedeniyle planın ertelenmesi ve toplatılması
28 Ağustos 1980	12 Eylül'de uygulanacak Bayrak Planı'nın yeniden dağıtılması
5 Eylül 1980	Harekat tarihi ve saatinin kuvvet, ordu ve sıkıyönetim komutanlarına bildirilmesi
6 Eylül 1980	Bülent Ecevit'in Petrol-İş Genel Kurulunda konuşması
12 Eylül 1980	Darbenin saat 04.00 itibarıyla başlatılması

Toplumun büyük çoğunluğunun bu zaman akışında görebildiği yalnızca verilen uyarı mektubuydu. Mektup ülkede darbe konusunun artık giderek kanıksanacak şekilde işlenmesinin önemli bir aracı haline getirildi.

Evren'in anılarına bakıldığında dönemin Milli Güvenlik Kurulu toplantılarında ve 1978 sonrası oluşturulan ''Sıkıyönetim Koordinasyon Kurulu'' toplantılarında ortak konuları DİSK, meslek örgütleri ve sola yönelik suçlamalar oluşturmaktaydı. Askerler sürekli olarak DİSK üyesi sendikaların grevlerinden şikayetçi olmaktaydı.[9]

Kağıt üzerinde görevleri ülke savunması olması gereken profesyonel askerlerin,

[9] Evren (1990). s. 363, ss. 366–367, ss. 373–374, s. 385.

işçilerin yasalardan kaynaklanan haklarını kullanmalarını temel şikayet konusu yapmaları ordu-siyaset bağlamında sınıfsal konumlarını açıklığa kavuşturmaktadır.

Ana hatlarıyla bakıldığında silahlı kuvvetlerin yönetim ve karar mekanizmalarında yer alan profesyonel askerlerin davranış kodlarını belirleyen iki unsur bulunmaktaydı.

Genel olarak kurulu düzenin (kapitalizmin) ve NATO'ya katılım sonrasında özel olarak ABD'nin emperyalist çıkarlarının ülke içinde korunması rolünü üstenmişlerdi. Aldıkları eğitim, gördükleri öğrenim ile ideolojik olarak düzenin savunulmasına hazırlanmaktaydılar.

Özel olarak ise profesyonel askerler Ordu Yardımlaşma Kurumu (OYAK) üzerinden kapitalist sistemin bir parçası haline gelmiş ve sistemden nemalanmaya başlamışlardı. Doğal olarak sermayeye yönelen her tehdidi kendilerine yönelmiş gibi görmekteydiler.

Bu iki unsur, profesyonel askerlerin, özellikle de yüksek rütbeli askerlerin, DİSK'i, TÖB-DER'i ve TMMOB'u sürekli suçlamaları, suçlu gibi göstermeye çalışmaları, kapatılması veya işlevsizleştirilmesi için önlem alınmasına yönelik öneriler getirmesine neden olmaktaydı.

Darbe öncesinde Adana ve çevre illerin Sıkıyönetim Komutanlığı ve darbe sonrasında ise Genel Kurmay Sıkıyönetim Koordinasyon Başkanlığı görevlerini yapan Nevzat Bölügiray darbecilerin yaklaşımına ilişkin şu değerlendirmeyi yapmaktaydı:[10]

> 12 Eylül Yönetimi, DİSK gibi sendikaları 12 Eylül'e gelinmesinde baş suçlulardan biri olarak görüyordu. Gerçekten de 12 Eylül öncesinde, en yoğun işçi eylemlerini DİSK gerçekleştiriyordu. Bu eylemler istihbarat birimlerince, bizlere, tabii MGK'ne de, anarşi ve terör olayları olarak iletiliyordu. ... o günlerde somut kanıtlardan çok, MİT'den Emniyet'e kadar, tüm istihbarat birimlerinin komutanlara verdikleri bilgi ve raporlarda, DİSK, sürekli olarak anarşi ve terör suçlusu olarak gösteriliyordu. Zamanla bu bilgiler biz komutanlarda bir ''saplantı'' durumuna geliyordu.

Bu anlatı kısmen doğru olmakla birlikte gerçeği tam olarak izah etmekten uzak kalmaktadır. Sorun yalnızca DİSK ve DİSK üyelerinin eylem yapmaları değildi. MGK'de ve Sıkıyönetim toplantılarında sermaye yanlısı hükümetler bile işçilerin haklarının kısıtlanması için gereken adımları atmadıkları için itham edilmekte, yeni baskı yasalarının çıkarılması istenmekteydi.

Kapitalizmin yararı için işçi sınıfı mutlaka dizginlenmeli, kendilerine verilenle yetinmeyi öğrenmeliydi. Bunu hükümetler, siyasi partiler yerine getiremiyorsa, kendileri getireceklerdi.

Uyarı Mektubu Üzerine Tartışmalar ve DİSK'in Tavrı

Genelkurmay Başkanlığında oluşturulan çalışma grubunun hazırladığı ilk raporlarda ''yönetime el konulması'' önerisinin getirdiği tarihlerde dahi Türkiye'de yaşanan tartışmaların bir bölümünü ''askeri müdahale'' oluşturmaktaydı.

14 Ekim 1979 seçimlerinin ardından ortaya çıkan tablo, giderek artan darbe

[10] Nevzat Bölügiray (1991). *Sokaktaki Askerin Dönüşü (12 Eylül Yönetimi Dönemi)*. İstanbul: Tekin Yayınevi, s. 129.

söyleminin daha da açık dile getirilmesine neden oldu. DİSK Genel Başkanı Abdullah Baştürk, 25 Eylül 1979 tarihinde toplanan Yönetim Kurulu açış konuşmasında şu tespiti yapmaktaydı;[11]

> Daha seçim sonuçları belli olmadan bugün her yerde ''geçici hükümet'', ''askeri müdahale'', ''ara rejim'' sözlerinin tartışması bir rastlantı değildir. 12 Mart faşist dönemini büyük kârlarla kapatan tekelci sermaye bugün yeni 12 Martların bekleyişi içindedir.

Bu tespite karşılık olarak ise getirilen öneri aslında bir anlamda DİSK'in yaşadığı sorunun da işaretini vermekteydi;[12]

> Böylesi bir ortamda örgüt içi ilkeli ve kalıcı birliğin sağlanması en önemli sorunlarımızdan biridir.... Daha ileri mücadele günlerine hazırlanırken örgüt içi birliğin yanısıra faşizme, emperyalizme ve şovenizme karşı tüm demokratik güçlerin güç ve eylem birliği daha da güçlendirilecektir.

Silahlı kuvvetler içinde darbe hazırlıkları devam ederken, DİSK öncelikli olarak iç sorununa bir çözüm arayışı içindeydi. DİSK Yürütme Kurulu, iç sorunlara ilişkin şu değerlendirmeyi yapmıştı:[13]

> Bu üç sendikanın [Bank-Sen, Baysen, Maden-İş] yöneticileri ortaklaşa yaptıkları işçi sınıfı üslubuna asla uymayan yazılı, sözlü açıklamalarla, burjuvaziye has tavır ve yöntemleriyle DİSK'e ve yöneticilerine saldırılarını devam ettirdiklerinden, diyalog ortamını yok etmişlerdir.

DİSK içeride sorunlarla boğuşurken, darbe için istenilen koşulların olgunlaşması için çok yönlü bir plan işletilmekteydi. Asıl olarak toplumun, en başta can güvenliği olmak üzere sorunların çözümü için kendilerinden medet umar hale getirilmesi gerekmekteydi.

Özel Harp Dairesi'nin ''sivil unsurlar'' olarak tanımladığı ve hemen hepsi MHP içinden istihdam edilen çeteler, tek tek başladıkları cinayetleri, giderek kitle katliamı boyutuna çıkardılar. Bugün gizemini koruyan ama ipuçları net şekilde bu yapıyı gösteren olaylarla, yaratılan ''iç savaş ortamı''yla halk bezdirildi. İstenilen ortam bu yolla hazırlandı. Geriye sadece topluma yapmak istediklerini makul biçimde sunma kalmıştı.

Darbecilerin 21 Aralık 1979'dan itibaren yaptıkları geniş katılımlı yüksek rütbeli subaylar toplantılarının sonucunda 27 Aralık 1979 tarihinde, uyarı mektubunun verilmesi kararı alındı.[14] 21 Aralıktaki toplantı her ne kadar geniş katılımlı olsa da uyarı mektubunun kararının çok sınırlı bir komuta kademesinde biçimlendirildiği ve kararlaştırıldığı sonradan yazılan anılarda anlaşıldı. Korgeneral rütbesindeki Adana ve çevre iller Sıkıyönetim Komutanı Nevzat Bölügiray mektuba ilişkin şunları yazmaktaydı:[15]

> Başta ben olmak üzere bütün personel, kamuoyu gibi, olayı gazetelerden öğreniyorduk. Ama, mektubun tüm Türk Silahlı Kuvvetler adına verildiği söyleniyordu. Kuşkusuz biz bu konuda bir şey sorulmamıştı ve Mektup beş komutanın kendi görüşleriydi.

Genelkurmay Başkanı'nın imzasını taşıyan bir ön yazıyla birlikte ''Türk Silahlı Kuvvetlerinin Görüşü'' başlıklı mektup Cumhurbaşkanı Fahri Korutürk'e doğrudan Evren tarafından verildi.[16]

---

[11] ''14 Ekim Sonrasında Bizi Zor Günler Beklemektedir'', *DİSK* dergisi, Sayı 58, Ekim 1970, s. 6.

[12] ''14 Ekim Sonrasında Bizi Zor Günler Beklemektedir'', *DİSK* dergisi, Sayı 58, Ekim 1970, s. 7.

[13] ''14 Ekim Sonrasında Bizi Zor Günler Beklemektedir'', *DİSK* dergisi, Sayı 58, Ekim 1970, s. 8.

[14] Evren (1990). ss. 329-230.

[15] Nevzat Bölügiray (2001). *Sokaktaki Asker*. İstanbul: Tekin Yayınevi, 3. Baskı, s.195.

[16] Evren (1990). s. 332.

Korutürk mektubu 2 Ocak 1980 tarihinde Çankaya Köşkü'ne davet ettiği Başbakan ve Adalet Partisi Genel Başkanı Süleyman Demirel ve Cumhuriyet Halk Partisi Genel Başkanı Bülent Ecevit'e verdi. Mektup örneği, aynı gün TBMM, Senato başkanlarına, Mecliste ve Senato'da yer alan siyasi parti grup başkanlarına ve siyasi parti liderlerine de verildi.

Cüneyt Arcayürek, 1 Ocak 1980'de Genelkurmay Başkanı, kuvvet komutanları ve jandarma genel komutanının Cumhurbaşkanı'nı ziyaret ettiğini ve bir uyarı mektubu verildiği haberini 2 Ocak'ta *Hürriyet* gazetesinde "Ordu Uyarı Mektubu Verdi" başlığıyla haber olarak yayımladı.[17]

Arcayürek, haberinde bir ordu yetkilisinden aldığı bilgiyle, mektubun 12 Mart muhtırasından farklı olduğunu, yönetime müdahale edileceği ibaresinin bulunmadığını da belirtti.

Bu şekilde tüm topluma darbe yapılacağı "uyarısı" verilmiş oldu. Mektupta özellikle İç Hizmetler Kanunu'na atıf yapılması, darbenin açık işareti olarak kendini ifade etmekteydi.

Mehmet Ali Birand, 12 Eylül'ü anlattığı kitabında uyarı mektubunu şu şekilde yorumlamaktaydı:[18]

> Bırakalım bu politikacılar biraz daha batsın ki, müdahale ettiğimiz zaman ne içerden ne dışarıdan kimse bir şey diyemeyecek duruma girsin. Haklılığımız yüzde yüz biçimde anlaşılmış olsun.

Cüneyt Arcayürek, bu kitabın yayımlanmadan önce Birand tarafından "Cumhurbaşkanı Evren'e, Genelkurmay Başkanı Necdet Oruğ'a, Demirel ve Ecevit'e"

[17] Cüneyt Arcayürek (1988). *12 Eylül'e Doğru Koşar Adım (Kasım 1979-Nisan 1980)*. İstanbul: Bilgi Yayınları, s. 278.

[18] Mehmet Ali Birand (1984). *12 Eylül 04.00*. İstanbul: Karacan Yayınları, s. 134.

Demokrat, 3 Ocak 1980.

3 OCAK 1980 PERŞEMBE 750 * KURUŞ

Halkın Gazetesi

Demokrat

TOSSS...
CAN YÜCEL'in yazısı
2. sayfada

YIL: 1971
GÜN: 21 MART

Ecevit: Muhtıra demokratik rejime yapılmış bir müdahaledir

1971 yılının 12 Mart'ında Genelkurmay Başkanı ve Kuvvet Komutanları, dönemin Başbakanı Süleyman Demirel'e bir muhtıra verdiler. Demirel, muhtırayı aldıktan sonra istifa ederken, Ecevit 21 Mart 1971 günü hem partisinin genel sekreterliğinden istifa ediyor ve hem de muhtırayı değerlendiren bir demeç veriyordu. Ecevit şöyle diyordu:

"Türkiye'deki müdahale hiç değilse verdiği sonuçlar bakımından vermeğe başladığı sonuçlar bakımından, Yunanistan'daki müdahale modeline uygundur, onun daha ileridir, daha usta casıdır, İkisi de ik-

(Devamı 7. sayfada)

Cumhurbaşkanı, Demirel ve Ecevit'e komutanların mektubunu okudu

'Ortada ciddi bir durum var'

Cumhurbaşkanı Fahri Korutürk

Süleyman Demirel

Bülent Ecevit

● Çankaya Köşkünde 35 dakika süren görüşmeden sonra Demirel, "Mektubun muhtevası üzerinde bir yorum yapmak istemiyorum,, dedi....

ANKARA DEMOKRAT

Cumhurbaşkanı Korutürk'ün Başbakan Süleyman Demirel ve Bülent Ecevit ile birlikte görüşmesi 35 dakika sürdü. Başbakan Demirel toplantıdan sonra bir açıklama yaparak, "Cumhurbaşkanı bize Genel Kurmay Başkanı,Kuvvet Komutanları ve Jandarma Komutanı tarafından verilen mektubu okudu. Mektubun muhtevası konusunda yorum yapmak istemiyorum. Ortada ciddi bir durum vardır" dedi.

Bülent Ecevit ise köşkten ayrılırken "Maalesef Türkiye'de bunalım yeni bir boyuta dönüş-müştür" şeklinde konuştu.

Başbakan Demirel köşkten ayrılırken gazetecilere yaptığı görüşmede şöyle dedi: "Sayın Cumhurbaşkanı'nın davetî üzerine gittik. Bize Sayın Cumhurbaşkanı Genel Kurmay Başkanı, Kuvvet Komutanları ve Jandarma Genel Komutanı tarafından verilen bir mektubu okudu. Mektubun muhtevası üzerinde yorum yapmak istemiyorum, bir ciddi durum vardır ortada." Demirel, bir gazetecinin istifa edecek misiniz? şeklindeki sorusunu da şöyle yanıtladı: "Şu anda hiç bir şey

(Devamı 7. sayfada)

gönderildiğini yazmıştı. Birand, kitap taslağını gönderdiği kişilerin "Şunu çıkart, bu yazılmaz demediler diyebilirim" değerlendirmesini yapmıştı. Farklı bir anlatımla Birand'ın yorumu, yorum olmaktan çıkmış, tarihi bir olguya dönüşmüştü.[19]

Cumhurbaşkanı iktidar ve ana muhalefet partilerinin genel başkanlarına bu mektubu verdi. Hemen o gün mektubun muhatabı kim tartışmasıyla olayın özü, yani darbe yapacağız mesajı bir kenara bırakıldı.

Bu gelişme üzerine DİSK Yürütme Kurulu bir açıklama yapma gereği duymuştu. Açıklamada askerler tarafından verilen mektubun "bu niteliğiyle siyasi partileri muhatap almasına rağmen sonuç olarak işçi ve emekçi kitlelerin hak ve özgürlüklerini hedeflediği" belirtildi. Açıklama şu çağrıyla sona ermekteydi: [20]

> 12. Anayasal kuruluşlar arasında önemli yeri ve sorumluluğu olan DİSK, ulusal bağımsızlığımızın sağlanması, demokratik hak ve özgürlüklerin korunup geliştirilmesi mücadelesini, tüm ulusal bağımsızlıktan ve demokrasiden yana güçlerle birlikte sonuna kadar sürdürmeye kararlıdır.

Darbecilerin hazırlıklarını yoğunlaştırdığı, iç savaş ortamının daha da kızıştırıldığı bir dönemde sol ve DİSK zamanının önemli bir kısmını iç sorunlarına ayırmak zorunda kaldı. Sol içi bölünmeler, uluslararası sol akımların küresel rekabetinin ülke içine taşınması, derinleştirilen iç savaş ortamında artan saldırılara karşı direniş çabalarını bile öteler hale getirdi.

DİSK de bu süreçte benzer bir şekilde hemen bütün enerjisini iç sorunlarını aşma çabası için harcadı. 5. Genel Kurul sonrasından başlayan ve 6. Genel Kurulun ardından giderek artan iç anlaşmazlıklar, tartışmalar hem DİSK'i hem de işçi sınıfını ciddi biçimde yıprattı. Döneme ilişkin gelişmeler *DİSK Tarihi*'nin 2. cildinde anlatıldı.

7. Genel Kurulda Darbe ve Mücadele Tartışmaları

Genelkurmay Başkanlığı tarafından hazırlanan ve 12 Temmuz 1980'de yapılması hedeflenen darbe planı beklemedikleri bir sorunla karşılaştı. Milli Selamet Partisi ve Milliyetçi Hareket Partisi tarafından desteklenen Adalet Partisi hükümeti 3 Temmuz 1980'de güvenoyu almayı başardı ve Bayrak Harekatı ertelendi.

Güven oylamasının sonucu kadar etkili olan diğer nedenleri ise Evren şu şekilde sıralamaktaydı: 8-10 Temmuz'da Paris'te yapılacak borç erteleme görüşmeleri ve Ağustos ayında yapılması gereken Askeri Şura toplantısı.[21]

Arka planda darbe planlarının birliklere dağıtıldığı ve sadece uygulama emrinin beklendiği ve ön planda ise Cumhurbaşkanı'na verilen uyarı mektubuyla darbe niyetinin daha belirgin hale geldiği bir zaman diliminde DİSK açısından en önemli eşik 7. Genel Kurulun toplanmasıydı. Bu yolla iç sorunlara bir çözüm bulunması beklenmekteydi.

25-30 Haziran 1980 tarihlerinde yapılması planlanan genel kurul, yapılan hazırlıklar ve üretilen materyallerle kurumsal bir

[19] Arcayürek (1988). s. 259-260 (içinde *Nokta* dergisi, 17-23 Eylül 1984, Sayı 30.)

[20] "Bugünkü Bunalımından Sorumlu Olmayan İşçi Sınıfı ve Emekçi Halkımızın Vereceği Ödün Yoktur", *DİSK* dergisi, Ocak-Şubat-Mart 1980, Sayı 61-62-63, s. 28.

[21] Evren (1990). ss. 460-461.

kimlik yaratılması bakımından başarılı ve dikkat çekiciydi.[22] Faruk Pekin bu konudaki çalışmaları şu sözlerle anlatmaktaydı:[23]

> Türkiye'de bir ilk olarak kibritinden, broşüründen, salondaki ana flamaya kadar baştan sona her şeyin tasarımı bir grafik tasarımcısına, Bülent Erkmen'e verildi. Böylece DİSK'in 7. Genel Kurulu bir sanatçı tarafından tasarlanan bütüncül bir tasarım çerçevesinde gerçekleştirildi. Bu bir anlamda DİSK'in çağdaş çizgileri izlediğinin göstergesiydi.

Bu görüntünün ardında ise yaklaşık 2,5 yıldır sert, yıpratıcı tartışmalar ve uygulamaların getirdiği belirgin gerilimler bulunmaktaydı.

Karşılıklı atılan adımlar, yapılan açıklamalar kapanması zor görülen bir karşıtlık yaratmıştı.[24] Dönemin DİSK Onur Kurulu kararlarına[25] da yansıyan sendikaların iç işlerine müdahale vb. kimi eylem ve etkinlikler nedeniyle bir çatışma ortamı oluşmuştu.

Genel Başkan Abdullah Baştürk genel kurulu açış konuşmasında, bu durumun sorumlularını (Haklarında geçici üyelikten çıkarma kararı verilen Maden-İş, Bank-Sen, Baysen) şu sözlerle nitelemekteydi:[26]

> Bazı sendikaların yöneticileri birlik adına DİSK'in birliğine, işçi sınıfının mücadelesine zarar veren davranışlar içine girdiler. Demokratik merkeziyetçiliğin temel taşı olan ''üyeler örgüte, azınlık çoğunluğa, alt organlar üst organlara uyar'' ilkesini yok saydılar. Tartışmalarda ''eleştiri-özeleştiri-ikna'' yöntemi yerine dayatmacılığı getirdiler.

Baştürk, açış konuşmasında içinde bulunulan iç sorunlarla beraber yaşanan ekonomik ve siyasi sorunlara ilişkin saptamalarda da bulundu. Bunlar arasında uyarı mektubu sonrasında gündem olan ''askeri darbe'' konusu da bulunmaktaydı:[27]

Bir zamanlar Türkiye'yi küçük Amerika yapma sevdasına düşenlerin çömezleri bu kez daha da pervasızca ülkemizi askeri diktatörlüklerle yönetilen Güney Amerika ülkelerine çevirmek için Amerikalı danışmanların reçetelerini uygulamaktadırlar.

Bu saptamalar doğrultusunda DİSK'in nasıl bir mücadele hattı izleyeceğine ilişkin ise Baştürk şunları söyledi:[28]

> Burjuvazi kavgaya davet etmiş bizi. Biz de bu kavgayı kabul etmişiz.
>
> Yepyeni bir mücadele dönemine giriyoruz. Yeni mücadele dönemi, yeni mücadele yöntemlerini ve yeni taktikleri gerekli kılmaktadır.

Faşizme karşı mücadele konusunda DİSK 7. Genel Kurul Çalışma Raporu'nda ise daha keskin ifadeler yer almaktaydı:[29]

> Emperyalizme ve faşizme karşı verilen mücadelede DİSK sarsılmaz bir kale olmaya devam edecektir.
>
> DİSK'in gücü bu konuda hiçbir engel tanımayacaktır...
>
> Biz işçi sınıfıyız. Ulusal bağımsızlığın ve gerçek demokrasinin en tutarlı ve kararlı savunucuları bizleriz. Bu mücadeleyi biz kazanacağız.

Ancak DİSK yönetimi tarafından 7. Genel Kurula sunulan Yönlendirici Belge ve Temel Kararlar Taslağı'nda Baştürk'ün

[22] Aziz Çelik (Ed) (2022). *DİSK Tarihi: Dayanışma, Direniş, Umut (1975-1980)*. İstanbul: DİSK Yayınları, s. 552.

[23] Faruk Pekin (2024). *''Dedem Koruk Yemiş...'' (Emekçilerle Yanyana Bir Yaşam)*. İstanbul: Literatür Yayınları, s. 512.

[24] DİSK (1980). DİSK 7. Genel Kurul Çalışma Raporu, ss. 454-455.

[25] Çelik (Ed) (2022). ss. 411-418.

[26] ''DİSK 7. Genel Kurulu toplandı'', *DİSK* dergisi, Mayıs-Haziran-Temmuz 1980. Sayı 65-66-67, s. 14.

[27] *DİSK* dergisi, Mayıs-Haziran-Temmuz 1980. Sayı 65-66-67, s. 12.

[28] *DİSK* dergisi, Mayıs-Haziran-Temmuz 1980. Sayı 65-66-67, s.16.

[29] DİSK (1980). *7. Genel Kurulu Çalışma Raporu*. İstanbul: DİSK Yayınları, s. 198.

Çetin Uygur DİSK 7. Genel Kurulunda konuşma yaparken, DİSK Arşivi.

sözünü ettiği ülkeyi "askeri diktatörlükler"le yönetmeye yönelik girişimlere karşı, "yeni mücadele yöntemleri" ve "taktikleri"ne ilişkin somut öneriler yer almamıştı.

Türkiye genelinde giderek işçi çalışmasını merkezileştirmeye çabalayan ve bu yönde 1979 başlarından itibaren önemli adımlar atan Devrimci Yol başta olmak üzere farklı siyasi eğilimler, DİSK içinde yalnızca yönetimlerinde oldukları sendikaları da aşan bir etki gücü oluşturmaya başlamışlardı.[30]

Farklı sosyalist eğilimlerden yöneticilerin yer aldığı sendikalar, Genel Kurul öncesinde başlayan birlikte hareket etme girişimini ortak bir önergeyle geliştirmişlerdi. Faruk Pekin muhalefetteki sendikalara ilişkin şu tanımlamaları yapmaktaydı:[31]

> Muhalif sendika yöneticilerinin Devrimci Yol, Kurtuluş, Dr. Hikmet Kıvılcımlı, SVP, TSİP, SDP gibi siyasal yapılanmalarla doğrudan ya da dolaylı ilişkileri vardı.

Muhalif 7 sendika tarafından hazırlanan karar önergesini Yeraltı Maden-İş Genel Başkanı Çetin Uygur bir konuşmayla aktarmıştı:[32]

> DİSK'in 7. Genel Kurulu yapılıyor. Biz, YERALTI MADEN-İŞ, DERİ-İŞ, NAKLİYAT-İŞ, LİMTER-İŞ, DEVRİMCİ SAĞLIK-İŞ, ASİS, SİNESEN Sendikaları olarak, bu Genel kurulun, DİSK'in önünde yükselen mücadelenin yöntemini belirleyecek, bu yöntemin gerektirdiği yapılanmayı sağlayacak bir platform olabilmesi için güçlerimizi birleştirmeyi kararlaştırdık. ...
>
> Türkiye bir dönüm noktasına gelmiştir. DİSK'in önündeki ivedi görev direnenlerin yanında yerine alması, bu direnişin genişlemesi için zorunlu aygıtların, yani direniş komitelerinin en geniş boyutlara götürülmesini sağlamaktır.
>
> Bu Genel Kurulun faşizme, emperyalizme, şovenizme karşı mücadele için bir

[30] 12 Sendika DİSK 7. Genel Kurulunda 40 delege ile temsil edilmekteydi. Toplam delegelerin %8,6'sını oluşturmaktaydı. Bu delegelerin önemli bir bölümü seçimlerde oy vermedikleri ve adaylarını çektikleri halde yönetim kurulu asıl listesinde yer alan Müslim Şahin 254 (%54), Çetin Uygur 238 (%51) ve Burhan Şahin 216 (%46) oy almıştı. Yönetim kurulu yedek listesinde yer alan Doğan Halis 378 (%81), Şemsi Ercan 369 (%79), Sadık Doğrular 368 (%79) ve Kenan Budak ise 366 (%78,5) oy almıştı. Çelik (Ed) (2022). s. 539 ve s. 563.

[31] Pekin (2024). s. 514.

[32] "DİSK 7. Genel Kurulu Yapıldı", *Devrimci Yol*, Sayı 37, Ağustos 1980, ss. 10-11.

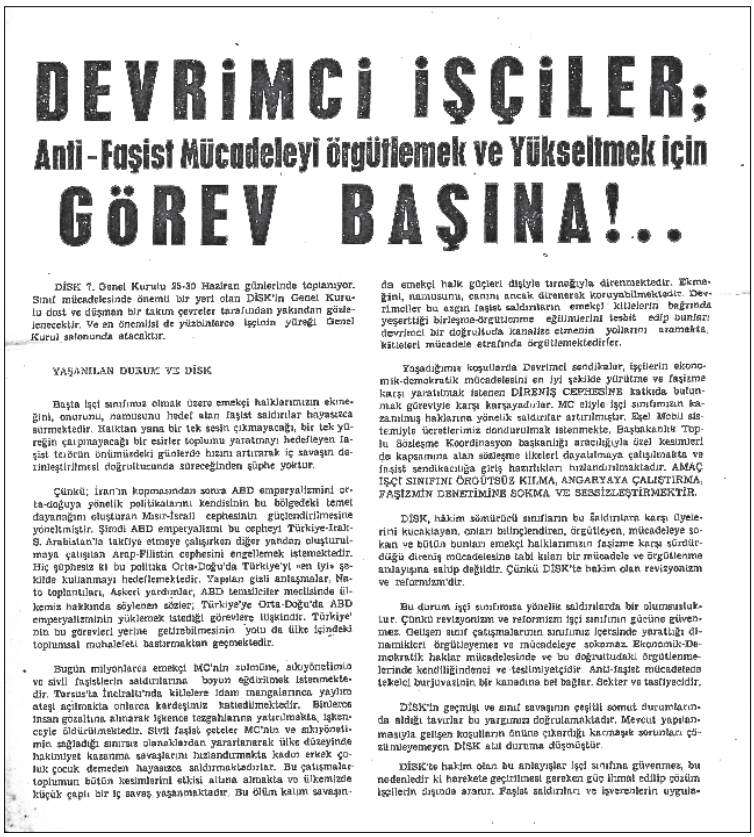
tek yolu vardır. ... DİRENİŞ CEPHESİ'nin işçi sınıfının ellerinde en geniş biçimde yaygınlaşmasının organizasyonuna girmek, bunun için de gerekli olan yapısal değişikliği bu Genel Kurulda ortaya koymak, bu yeni biçimi burada yaratmaktır. ...

Bu temel perspektif etrafında, ilkeli, düzenle bağlarını atmış bir DİSK yaratamaz isek, ne denli koalisyonlarla biraraya gelirsek gelelim YARIN ÇOK GEÇ OLACAKTIR.

Çetin Uygur okuduğu 7 sendikanın ortak metnini kararlar komisyonuna iletilmek üzere Genel Kurul divanına verdikten sonra[33], konuşmasında faşizme karşı mücadele ve direniş komiteleri konusuna da değinmişti.

[33] T.C. Sıkıyönetim Komutanlığı Askeri Savcılığı (1981), İddianame; DİSK-DİSK'e Bağlı Sendikalar-İlgili Kişi ve Kuruluşlar Soruşturması 1 DİSK (Devrimci İşçi Sendikaları Konfederasyonu) Davası, İstanbul: 25 Haziran 1981, s. 227.

Devrimci İşçiler, Haziran 1980.

DEVRİMCİ İŞÇİLER;

Anti-Faşist Mücadeleyi örgütlemek ve Yükseltmek için

GÖREV BAŞINA!..

DİSK 7. Genel Kurulu 25-30 Haziran günlerinde toplanıyor. Sınıf mücadelesinde önemli bir yeri olan DİSK'in Genel Kurulu dost ve düşman bir takım çevreler tarafından yakından gözlenecektir. Ve en önemlisi de yüzbinlerce işçinin yüreği Genel Kurul salonunda atacaktır.

YAŞANILAN DURUM VE DİSK

Başta işçi sınıfımız olmak üzere emekçi halklarımızın ekmeğini, onurunu, namusunu hedef alan faşist saldırılar hayasızca sürmektedir. Halktan yana bir tek sesin çıkmayacağı, bir tek yüreğin çarpmayacağı bir esirler toplumu yaratılmaya hedefleyen faşist terörün önümüzdeki günlerde hızını artırarak iç savaşın derinleştirilmesi doğrultusunda süreceğinden şüphe yoktur.

Çünkü; İran'ın kopmasından sonra ABD emperyalizmini orta-doğuya yönelik politikalarını kendisinin bu bölgedeki temel dayanağını oluşturan Mısır-İsrail cephesinin güçlendirilmesine yöneltmiştir. Şimdi ABD emperyalizmi bu cepheyi Türkiye-Irak-S. Arabistan'la takviye etmeye çalışırken diğer yandan oluşturulmaya çalışılan Arap-Filistin cephesini engellemek istemektedir. Hiç şüphesiz ki bu politika Orta-Doğu'da Türkiye'yi en iyi şekilde kullanmayı hedeflemektedir. Yapılan gizli anlaşmalar, Nato toplantıları, Askeri yardımlar, ABD temsilcileri meclisinde ülkemiz hakkında söylenen sözler; Türkiye'ye Orta-Doğu'da ABD emperyalizminin yüklemek istediği görevlere ilişkindir. Türkiye'nin bu görevleri yerine getirebilmesinin yolu da ülke içindeki toplumsal muhalefeti bastırmaktan geçmektedir.

Bugün milyonlarca emekçi MC'nin saltanatına, sıkıyönetimin ve sivil faşistlerin saldırılarına boyun eğdirilmek istenmektedir. Tarsus'ta İncirlik'teki kitlelere idam mangalarının yayılan ateşi açılmakta onlarca kardeşimiz katledilmektedir. Binlerce insan gözaltına alınarak işkence tezgahlarına yatırılmakta, işkenceyle öldürülmektedir. Sivil faşist çeteler MC'nin ve sıkıyönetimin sağladığı sınırsız olanaklardan yararlanarak ülke düzeyinde hakimiyet kazanma savaşlarını hızlandırmakta kadın erkek çoluk çocuk demeden hayasızca saldırmaktadırlar. Bu çalışmalar toplumun bütün kesimlerini etkisi altına almakta ve ülkemizde küçük çaplı bir iç savaş yaşanmaktadır. Bu ölüm kalım savaşında emekçi halk göçleri dişiyle tırnağıyla direnmektedir. Ekmeğini, namusunu, canını ancak direnerek koruyabilmektedir. Devrimciler bu azgın faşist saldırıların emekçi kitlelerin bağrında yeşerttiği birleşme-örgütlenme eğilimlerini temsil eden bunları devrimci bir doğrultuda Kanalize etmenin yollarını aramakta, kitleleri mücadele etrafında örgütlemektedirler.

Yaşadığımız koşullarda Devrimci sendikalar, işçilerin ekonomik-demokratik mücadelesini en iyi şekilde yürütme ve faşizme karşı yaratılmak istenen DİRENİŞ CEPHESİNE katkıda bulunmak görevi'yle karşı karşıyadırlar. MC eliyle işçi sınıfımızın kazanılmış haklarına yönelik saldırılar artırılmıştır. Ekel Mobil sistemiyle ücretlerimiz dondurulmak istenmekte, Başbakanlık Toplu Sözleşme Koordinasyon başkanlığı aracılığıyla özel kesimleri de kapsamına alan sözleşme ilkeleri dayatılmaya çalışılmakta ve faşist sendikacılığa giriş hazırlıkları hızlandırılmaktadır. AMAÇ İŞÇİ SINIFINI ÖRGÜTSÜZ KILMA, ANGARYAYA ÇALIŞTIRMA, FAŞİZMİN DENETİMİNE SOKMA VE SESSİZLEŞTİRMEKTİR.

DİSK, hâkim sömürücü sınıfların bu saldırılara karşı üyelerini kucaklayan, onları bilinçlendiren, örgütleyen, mücadeleye sokan ve bütün bunları emekçi halklarımızın faşizme karşı sürdürdüğü direniş mücadelesine tabi kılan bir mücadele ve örgütlenme anlayışına sahip değildir. Çünkü DİSK'te hâkim olan revizyonizm ve reformizm'dir.

Bu durum işçi sınıfımıza yönelik saldırılarda bir olumsuzluktur. Çünkü revizyonizm ve reformizm işçi sınıfının gücüne güvenmez. Gelişen sınıf çatışmalarının sınıfımız içerisinde yarattığı dinamikleri örgütleyemez ve mücadeleye sokamaz. Ekonomik-Demokratik haklar mücadelesinde ve bu doğrultudaki örgütlenmelerinde kendiliğindenci ve teslimiyetçidir. Anti-faşist mücadelede tekkeci burjuvazinin bir kanadına bel bağlar. Sekter ve tasfiyecidir.

DİSK'in geçmişi ve sınıf savaşının çeşitli somut durumlarında aldığı tavırlar bu yargımızı doğrulamaktadır. Mevcut yapılanmasıyla gelişen koşulların önüne çıkardığı kaçınılmaz sorunları çözümleyemeyen DİSK atıl duruma düşmüştür.

DİSK'te hâkim olan bu anlayışlar işçi sınıfına güvenmez, bu nedenledir ki harekete geçirilmesi gereken güç ilmihal edilip çözüm işçilerin dışında aranır. Faşist saldırıları ve işverenlerin uygula-

Devrimci Yol eğilimli işçilerin oluşturduğu "Devrimci İşçiler" grubu adına dağıtılan bir bildiriye atıfta bulunan Uygur'a göre 7 sendikanın verdiği önergede belirtilen "direniş komiteleri", "işyerlerinde işçilerin katılımıyla oluşturulmalı" ve "vardiya ve ünitelere uzanan alt görev komiteleri" kurulmalıydı. Ayrıca "oluşturulan komiteler, çevre fabrika mahalle, okul vb. yerlerdeki komitelerle irtibatlı" olmalıydı. Komiteler "demokratik merkeziyetçilik işleyişi içinde sendikasının karar almasında doğrudan sürece katılmalı" ve "merkezi kararların uygulanmasından en geniş işçi kitlesinin harekete geçirilmesinden" sorumlu tutulmalıydı.[34]

Çalışma Raporu'nda, Genel Başkan'ın konuşmasında olduğu gibi muhalif sendikaların önergesinde de içinde bulunulan duruma uygun yeni mücadele biçimleri ve bunlara ilişkin yeniden yapılanma önerileri yaşanan gelişmeler nedeniyle gerektiği ölçüde değerlendirilemedi.

DİSK'in 7. Genel Kurulu, gelmekte olan tehlikeye değil, yaşanmakta olan iç soruna daha fazla odaklandı. Her ne kadar yapılan konuşmalarda ülkenin içinde bulunduğu durum ele alınsa ve çeşitli uyarılar dile getirilse de DİSK'in tümüyle yönetimin oluşmasına kilitlenmesine neden oldu.

Tartışmaların ağırlığı, Yürütme ve Yönetim kurullarının hangi ittifaklarla belirleneceği üzerine yoğunlaştı. Baştürk'ün yönetim oluşturulmasına ilişkin önerisi aslında bir anlamda muhalefetteki 7 sendikanın önermesini de kapsayacak nitelikteydi:[35]

[34] Devrimci İşçiler; Anti-Faşist Mücadeleyi Örgütlemek ve Yükseltmek İçin Görev Başına - Devrimci İşçiler (Haziran 1980).

[35] *DİSK* dergisi, Sayı 65-66-67, s.15.

> Sendikal yoğunlukları yönetime yansıtan bir yapı ile sendikal birliğin pekişmesi özdeş değildir. Daha doğrusu bir diğerinin vazgeçilmez koşulu değildir. Bu nedenle Genel Kurulun çalışmalarını örgütsel ilkelerimizi ele alarak yürütmesi, bu ilkeleri çiğneyenlere, zedeleyenlere karşı eleştiri-özeleştiri-ikna yöntemini işletebilecek bir zemin olması gerekmektedir. Örgütsel birliğin pekiştirilmesinin ön koşulu budur. Genel Kurul çalışmalarını bu zemin üzerinde yürüttüğü ölçüde başarılı üretebilir.

7 sendikanın verdiği önergede yürütme ve yönetim yapısının oluşturulmasına ilişkin yaklaşım şu şekilde ifade edilmişti:[36]

Öncelikle vurgulamamız gereken konu Genel Kurul öncesinden beridir sözü çokça edilen "DİSK içindeki birlik" sorunudur.

"Birlik" öncelikle ilkesel davranabilen kişi ve yönelişlerin arasında gerçekleşebilir. Kendi varlıklarının devamını DİSK yönetimde bir-iki koltuk kapabilmekte bulan, bunun için devrimci etkinliklere karşı tavır almaktan çekinmeyen, tüm demokratik kuruluşları grup çıkarları için anti-demokratik yöntemlerle altüst etmekten çekinmeyenlerle, işçi sınıfının iktidar mücadelesinde, faşizme karşı dişe diş, kararlı bir mücadele verenlerin birleşecekleri ortak bir nokta yoktur.

Öte yandan tartışmaların odağında yer alan sendikalardan biri olan Maden-İş Genel Başkanı Kemal Türkler, kendilerine yönelik eleştirilere karşı "DİSK içindeki sendikaları ve kişileri savundukları siyasete göre mahkum" etmenin kitle sendikacılığı ilkesine ters düştüğünü savunmuştu.[37] Türkler birlik konusuna değinerek "Zaaf-

İşçinin Evreninden

DİSK Genel Kurulunun Ardından..

Şükran KETENCİ

Birlik, birliktelik, solda birlik, ilkeli birlik, faşizme karşı ortak cephe... Türkiye'nin içinde bulunduğu koşullarda kitlelerin en fazla gereksinme duyduğu bu güzelim, anlamlı sözcükler, içleri boşaltılmış olarak, anlamları yok edilerek, ancak bu kadar kullanılabilirlerdi.

Cumhuriyet, 4 Temmuz 1980.

ların giderilmesi, ana hedef olabilir. Bunun için önyargıdan, sekterlikten uzak bir anlayış içinde, konulara yaklaşmak zorundayız"[38] dedikten sonra, "Faşizme ne kadar karşıysak, goşizme de o kadar karşıyız"[39] sözleri genel kuruldaki gerilimi daha da açığa çıkardı.

Ayrışmanın derinleşmesi, genel kurulun giderek sertleşen atmosferi, her konuşmada dile getirilen "birlik" kavramını aşındırdı. 7 sendikanın yaklaşımına daha yakın görünen Baştürk'ün geniş, kapsayıcı bir yönetim oluşturma çabaları sonuçsuz kaldı.

Genel Kurulu izleyen gazeteci Şükran Ketenci (Soner) Cumhuriyet *gazetesinde* yapılan ittifakları ve arkasındaki yaklaşımları bir köşe yazısıyla anlattı:[40]

[36] *Devrimci Yol*, Sayı 37, Ağustos 1980, ss. 10-11.

[37] İddianame (1981), DİSK-DİSK'e Bağlı Sendikalar- İlgili Kişi ve Kuruluşlar Soruşturması 1 – T.C. Sıkıyönetim Komutanlığı Askeri Savcılığı, İstanbul, s.232.

[38] "Üstündağ: Faşizm Ateşi Bacayı Sardı", *Cumhuriyet*, 28 Haziran 1980, s. 5.

[39] "DİSK Genel Kurulu Sona Eriyor", *Demokrat*, 29 Haziran 1980, s. 7.

[40] Şükran Ketenci (1980). "DİSK Genel Kurulunun Ardından..", *Cumhuriyet*, 4 Temmuz1980, s. 5.

> DİSK'in yeni yönetiminde eski yönetim, toplumsal ilerleme siyaseti ve CHP var. ... TİP-TSİP ise Baştürk ve diğer sollar, CHP ile ortak listede bulunma eğilimindeydiler. Son pazarlıkta Toplumsal İlerleme bu grubun adayını Baştürk'e değiştirince, yürütmede görev almaktan vaz geçtiler. ... Diğer sollar çok farklı görüşleri savunmalarına karşın genel kurulda hep birlikte hareket ettiler. Baştürk'le anlaşmak eğiliminde idiler. Yönetimde de bir istemleri yoktu. Baştürk'ün listelerini desteklemeleri için tek koşulları toplumsal ilerlemenin özellikle yürütme kurulundan dışlanması idi.

Ketenci'nin yukarıda alıntı yapılan yazısındaki kimi tanımlamalar, dönemin TSİP yayın organı *Gerçek* dergisinde eleştirildi. Mehmet Dizdar imzalı yazıda itiraz şu şekilde anlatılmaktaydı;[41]

> TSİP adı geçen grupla [Ketenci'nin toplumsal ilerleme, Dizdar'ın Birlik-Dayanışmacı olarak tanımladığı] ... ilkesel nedenlerden dolayı Kongre ittifakına girmiş değildir. Ama TİP'li sendikacılar gerçekten de sözkonusu grupla Kongre boyunca ittifak yapmıştır.

Ketenci'nin yazısındaki ''Son pazarlıkta Toplumsal İlerleme bu grubun adayını Baştürk'e değiştirince, yürütmede görev almaktan vaz geçtiler'' ifadesinin de düzeltilmeye ihtiyacı bulunmaktadır. Orhan Silier olayı TİP açısından şöyle değerlendirmektedir:[42]

> Kongre'nin seçimler gündem maddesinde CHP'li, TKP'li bazı sendikacılarla birlikte Abdullah Baştürk tarafından Özcan Kesgeç yerine DİSK Merkez Yürütme Kurulu'na aday gösterilen TİP MYK Yedek Üyesi ve İzmir İl Sekreteri Ahmet Nalbantoğlu'nun adaylığının – TKP'lilerle işbirliği yapmama politikasının gereği olarak parti kararıyla geri aldırtılması...

Yaşanan sorunlar nedeniyle 2 gün daha uzatılan genel kurul sonuç olarak DİSK içinde tarihin tekrarıyla tamamlanabildi. DİSK içinde ve dışında yıllarca eleştirilen 5. Genel Kurulda olduğu gibi yürütme kurulunda CHP ve TKP eğilimli sendikaların dışında kalan siyasi eğilimdeki sendikalar yer almadı, alamadı.

Başarısızlıkla sonuçlanan CHP iktidarından sonra devrimci hareketlerin giderek güçlendiği, kendi üyelerini ciddi bir şekilde etkilediği koşullarda CHP, TKP'yi bir kez daha kendine en yakın ittifak ortağı olarak kabul etti. Gerek CHP'lilerin gerekse kendini herhangi yapı içinde görmeyen sosyalistlerin TKP ve uygulamalarına ilişkin söyledikleri her şey unutuldu. Çalışma Raporu'ndaki ifadeler, Disiplin Kurulundaki tespitler ve kararlar tarihin tozlu raflarına atıldı.

Genel kurulun başında 7 sendikanın oluşturduğu muhalefet grubu Dev Maden-Sen, Devrimci Yapı-İş, Basın-İş, Keramik-İş ve Taper-İş'in katılımıyla 12 sendikaya çıktı.

Muhalefet genel kurulu terk ederek, Basın-İş genel merkezinde bir basın toplantısı yaptı ve eylemlerinin gerekçelerini kamuoyuna açıkladı. Basın-İş Genel Başkanı Burhan Şahin tarafından yapılan açıklamada divana yönetimde yer almayacaklarını belirten bir önerge vermiş olmalarına rağmen sendikalarının bazı delegelerine görev verildiğini, ancak bu görevlerinden istifa ettiklerini belirterek gerekçesini şöyle açıkladı:[43]

> Devrimcileri, ''hain goşist, anarko-sendikalist'' gibi suçlamalarla karalayıp

[41] Mehmet Dizdar (1980). ''DİSK 7. Genel Kurulu'ndan Çıkan Sonuçlar'', *Bağımsız, Demokrasi, Sosyalizm Yolunda Gerçek*, Sayı 179, 7 Temmuz 1980, s. 2.

[42] Orhan Silier (2023). *TİP'in Dağılmasının 1979-80 Aşaması (Belgeler, Tanıklıklar)*, İstanbul: Sosyal Tarih Yayınları, s. 343.

[43] '' DİSK'e Bağlı 12 Sendika Ortak Basın Toplantısı Yaptı; Genel Kurul'u Delegelerin Özgür İradesi Belirlemedi'', *Demokrat*, 4 Temmuz 1980, ss.1-7.

lekelemeye çalışanlarla yönetim kademelerinde bir arada olunamayacağı açıktır.

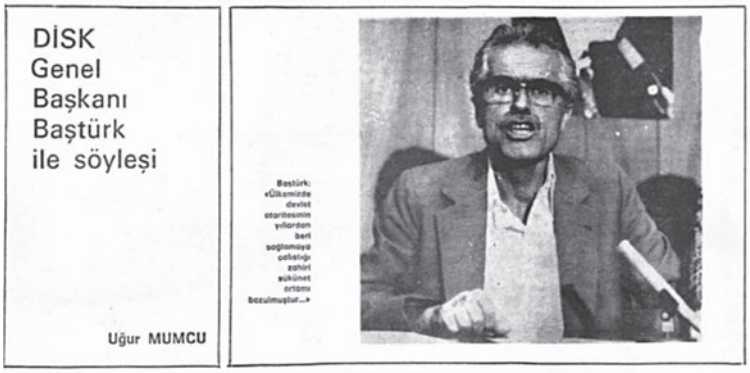
İÇ SAVAŞ VE DARBE ORTAMININ YARATILMASI

DİSK'in uzun süreden beri kendi içindeki gerilimler, mücadele gücünde zayıflamaya yol açarken, siyasi gelişmeler giderek toplum ve işçi sınıfı üzerindeki baskı çemberini daraltmaktaydı.

1978'deki sıkıyönetim uygulamalarıyla birlikte DİSK'e yönelik baskı ve sindirme politikaları daha da artmakta, DİSK yürütme ve yönetim kurulu üyeleri, sendikaların başkanları, yöneticileri çeşitli nedenle gözaltına alınmakta, DİSK hakkında kapatma davası açılmaktaydı. Darbeden bir gün öncesinde DİSK üyesi Dev Maden-Sen ve Yeraltı Maden-İş'in merkezleri basılmıştı.[44]

Bütün göstergeler darbenin adım adım gelmekte olduğuna işaret etmekteydi. 7. Genel Kurul bir anlamda yaklaşmakta olan darbeye karşı mücadelenin nasıl verilmesi gerektiği, darbe koşullarında DİSK'in ve işçi sınıfının örgütlülüğünün nasıl korunacağı ve bu mücadelenin nasıl bir yürütme ve yönetim yapısıyla hayata geçirilebileceği olmalıydı. Olmadı.

Genel kurul sonrasında ortam giderek darbeye doğru bir gelişmeyi işaret etmekteydi. DİSK Genel Başkanı Abdullah Baştürk darbeden bir ay önce Uğur Mumcu ile yaptığı bir söyleşide dikkat çekici saptamalarda bulunmaktaydı:[45]

DİSK Genel Başkanı Baştürk ile söyleşi

Uğur MUMCU

Baştürk: «Ülkemizde devlet otoritesinin yıllardan beri sağlamaya çalıştığı zahiri sükûnet ortamı bozulmuştur...»

Cumhuriyet, 12 Ağustos 1980.

> Bilindiği gibi ülkemiz emperyalizme bağımlılığın getirdiği derin bir ekonomik ve toplumsal bunalım içiresindedir. (...) İş başındaki hükümetin (...) hazırlanmış olduğu "ekonomik önlemler"in uygulanabilmesi için de yeni bir toplumsal şekillenmeye ihtiyaç duyulmaktadır. ...
>
> İşte bu noktada, burjuva toplumlarında öteden beri uygulanagelmekte olan yeni tip bir toplumsal yapı ortaya çıkmaktadır: Toplumdaki her türlü muhalefeti, her türlü haklı talebi, her türlü direnme niyetini ve her türlü insani eğilimi tarihin şimdiye kadar görmediği bir vahşet içgüdüsü ile bastıran faşizm. ...
>
> Ülkemizde devlet otoritesinin yıllardan beri sağlamaya çalıştığı zahiri sükûnet ortamı tarihsel bir zorunluluk olarak bozulmuştur. ...
>
> İlan edilmemiş ancak muhalefet liderince de kabul edilmiş bir iç savaş her gün onlarca insanı alıp götürmektedir. ...
>
> Hiçbir siyasal ve örgütsel bağı bulunmayan insanlar yılmış ve alanı terketmişlerdir. Ancak bütün bu halimize rağmen yenmek zorundayız. Başka şansımız olmadığını tarihsel olarak da bilmeliyiz. ...
>
> DİSK, kurulduğu günden bu yana işçi sınıfının demokratik sınıf ve kitle sendikası olmuştur. DİSK'in bilinen bu niteliği, ona yönelik saldırıların asıl kaynağıdır. ...
>
> Türkiye'nin bugün gündemindeki tek konu faşizmdir. Bunu görmezlikten gelmek ya da hafife almak, başta CHP olmak üzere, bütün devrimci, ilerici, demokrat ve sosyalistler için

[44] "DİSK'e bağlı Yeraltı Maden-İş ve Dev. Maden-Sen Arandı", *Demokrat*, 12 Eylül 1980, s. 4.

[45] Uğur Mumcu (1980). "DİSK Genel Başkanı Baştürk ile Söyleşi; Faşizmi Yenmek Zorundayız", *Cumhuriyet*, 12 Ağustos 1980, ss. 9-10.

> bağışlanamaz suç olur. Örgütlü, disiplinli ve merkezi yönlendiriciliği olan birliktelik günü bugündür.

Tıpkı Baştürk gibi DİSK'teki muhalif sendikalar da gelişmeleri dikkate izlemekte, genel kurul sonrasında da mücadeleye ilişkin önerilerini sürdürmekteydiler. ''ASİS, Basın-İş, Deri-İş, Devrimci Sağlık-İş, Devrimci Yapı-İş, Limter-İş, Nakliyat-İş, Sine-Sen, Taper-İş ve Yeraltı Maden-İş'' sendikaları Çorum'daki katliam girişimi ve Fatsa'ya düzenlenen ''nokta operasyonu'' sonrasında DİSK Başkanlığına bir mektup yazarak önerilerini sunmuşlardı: [46]

> İşçi sınıfımız ve emekçi halkımız, faşist saldırıları püskürtmenin tek yolunun kendi örgütlü devrimci mücadelesi olduğunu, yaşayarak öğrenmeye, pratik sezgileri ile kavramaya başlamıştır.
>
> Bu ortamda, DİSK'in Ören'de aldığı GENEL DİRENİŞ kararının hayata geçirilmesi hayati önem taşımaktadır. Artık sözler durmak, davranışlar öne çıkmak zorundadır. Kararsızlık direnmemek, ölüm demektir.

Darbe ve İlk Adımlar

> 12 Eylül bir sosyal sınıfın diğer sosyal sınıfa tahakkümünü cunta eliyle gerçekleştiren bir darbenin adıdır. İşte o nedenle DİSK baş sanık olarak sandalyeye oturtulmuştur. (Uğur Mumcu) [47]

Hazırlıkları tamamlanan ''Bayrak Hareketi'' 12 Eylül 1980 tarihinde uygulanmaya başlandı.

12 Eylül'ün sabahında radyo ve televizyonlardan okunan ilk bildiride ''ülke yönetimine bütünüyle el'' konulduğu, ''bütün yurtta sıkıyönetim'' ilan edildiği, ''yurt dışına çıkışlar''ın yasaklandığı, ''saat 05'den itibaren ikinci bir emre kadar sokağa çıkma yasağı'' konulduğu duyuruldu.

Kenan Evren, 12 Eylül 1980 tarihinde saat 13.00'de yaptığı ilk konuşmada kendilerine ''Milli Güvenlik Konseyi'' olarak tanımladıklarını, yasama ve yürütme yetkilerinin kendileri tarafından kullanılacağını söyledi.

Konsey adına yayımlanan 7 numaralı bildiriyle de siyasi partilerin faaliyetlerinin yasaklandığı, ''DİSK ve MİSK ile bu kuruluşlara bağlı sendikaların faaliyetlerinin durdurulduğu'', ''bu kuruluşların yöneticileri[nin] Türk Silahlı Kuvvetlerinin güvencesi altına'' alındığı açıklandı.

12 Eylül darbecilerinin yaptığı ilk işlerden biri siyasi partilerin, sendikaların ve derneklerin faaliyetlerinin durdurulması, bankalardaki hesaplarına el konulması oldu.

Ancak açık hedef birkaç gün içinde ortaya çıktı. Bu doğrudan siyasi olarak sola ve DİSK'e yönelik bir ezme, yok etme harekatıydı. Sadece Kenan Evren'in anılarının birinci cildinde anlatılan MGK toplantıları ve Sıkıyönetim Koordinasyon Kurul toplantılarında askerlerin görüşleri bile kafalarındaki temel hedefin DİSK başta olmak üzere tüm örgütlü sol yapıları ezmek olduğu anlaşılabilmektedir.

Darbenin gerçekleşmesinden sonra DİSK ve üye sendikaların yöneticileri açısından üç seçenek ortaya çıkmaktaydı:[48]

[46] ''DİSK Sessiz Kalmamalı'', *Demokrat*, 14 Temmuz 1980, s. 1-7.

[47] DİSK ve Genel-İş Genel Başkanı Abdullah Baştürk'ün birinci ölüm yıldönümü nedeniyle Atatürk Kültür Merkezi'nde düzenlenen törendeki konuşması.

[48] Yazının hazırlığı sırasında incelenen eserler arasında

1. Teslim ol çağrısına uymak
2. Gizlenmek veya yurtdışına çıkmak
3. Direnişi örgütlemek

Tüm bu kararları verebilmek için de önce kendi durumlarını sonra varsa ilişki içinde oldukları siyasi yapıların çıkarsamalarını, önermelerini dikkate alarak adım atmak gerekmekteydi.

DİSK Hukuk Dairesi Müdürü Avukat Yücel Top son birkaç yıl içinde meydana gelen olaylar ve bunlara karşı verilen mücadelelerden örnekler vererek DİSK'in kan kaybı yaşadığı ve yorulduğu vurgusu yapmaktaydı. Yücel Top, 12 Eylül'e gelindiğinde DİSK'in durumunu şu şekilde özetlemekteydi:[49]

DİSK'in bütün işyerlerindeki önemli militan kadroları işten çıkarılmıştı, örgüt çok güç kaybetmişti ve yorulmuştu. Kapatma davaları vardı. Çok örselenmişti.

DİSK açısından faşist darbeye karşı ortak mücadele için dayanışma içinde olunacak hemen bütün örgütlü yapılar (partiler, meslek birlikleri, dernekler) ya kapatılmış ya da faaliyetleri durdurulmuş, yöneticileri "gözetim altına" alınmıştı. Bir anlamda DİSK'in de içinde olduğu ve DİSK'in faşizme karşı mücadele için oluşumuna katkı verdiği "Demokratik Platform" da etkisiz hale getirilmişti.

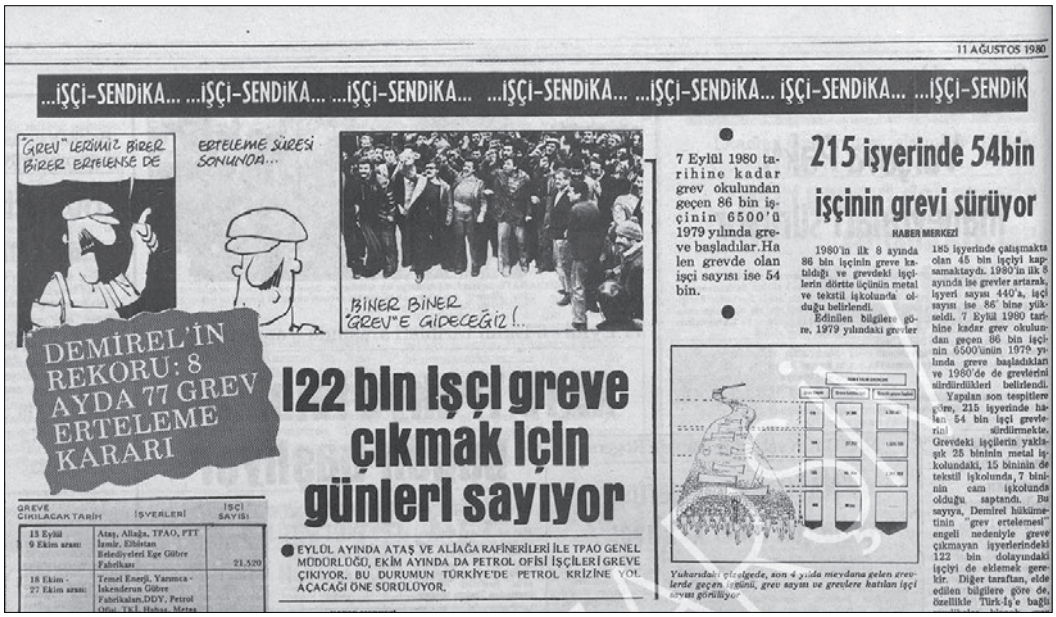
Darbenin olduğu gece yaklaşık 215 işyerinde toplam 54 bini aşkın işçinin grevi devam etmekteydi. Bunlar içinde en büyük grubu DİSK üyesi sendikaların örgütlü olduğu 158 işyerindeki 47 bin işçi oluşturmaktaydı.[50]

DİSK üyesi sendikalardan üçünün (Maden-İş, Tekstil, Hürcam-İş) grup toplu iş sözleşmesi görüşmeleri henüz

benzeri bir sınıflandırmanın Ertuğrul Bilir tarafından da yapıldığı anlaşılmıştır. Bilir'in tasnifi şu şekildedir; "ilk grupta, DİSK Yürütme Kurulu üyelerinin ve sendika yönetimlerinin çoğunluğunun dahil olduğu teslim olanlar; ikinci grupta teslim olmayıp yurt dışına çıkanlar; üçüncü grupta ise teslim olmayıp mücadeleyi sürdürme çabasını yurt içinde sürdürmeye çalışanlar" Ertuğrul Bilir (2024). *Darbeden Sonra Devrimci Yol (19080–1992)*. İstanbul: NotaBene Yayınları, s. 128.

49 Hasan Tahsin Benli (2016). *Yücel Top Anlatıyor; Günlerin Bugün Getirdiği*. Ankara: İmge Kitabevi, s. 150.

50 "215 İşyerinde 54 Bin İşçinin Grevi Sürüyor", *Demokrat*, 11 Eylül 1980, s. 4.

11 AĞUSTOS 1980

...İŞÇİ-SENDİKA... ...İŞÇİ-SENDİKA... ...İŞÇİ-SENDİKA... ...İŞÇİ-SENDİKA... ...İŞÇİ-SENDİKA... İŞÇİ-SENDİKA... ...İŞÇİ-SENDİK

"GREV"LERİMİZ BİRER BİRER ERTELENSE DE

ERTELEME SÜRESİ SONUNDA...

BİNER BİNER "GREV"E GİDECEĞİZ!..

DEMİREL'İN REKORU: 8 AYDA 77 GREV ERTELEME KARARI

122 bin işçi greve çıkmak için günleri sayıyor

GREVE ÇIKILACAK TARİH	İŞYERLERİ	İŞÇİ SAYİSİ
13 Eylül 9 Ekim arası:	Ataş, Alâğa, TPAO, PTT İzmir, Elbistan Belediyeleri Ege Gübre Fabrikası	21.520
18 Ekim - 27 Ekim arası:	Temel Enerji, Yarımca - İskenderun Gübre Fabrikaları, DDY, Petrol Ofisi, TKİ, Hubaş, Metaş	

● EYLÜL AYINDA ATAŞ VE ALİAĞA RAFİNERİLERİ İLE TPAO GENEL MÜDÜRLÜĞÜ, EKİM AYINDA DA PETROL OFİSİ İŞÇİLERİ GREVE ÇIKIYOR. BU DURUMUN TÜRKİYE'DE PETROL KRİZİNE YOL AÇACAĞI ÖNE SÜRÜLÜYOR.

7 Eylül 1980 tarihine kadar grev okulundan geçen 86 bin işçinin 6500'ü 1979 yılında greve başladılar. Halen grevde olan işçi sayısı ise 54 bin.

215 işyerinde 54bin işçinin grevi sürüyor

HABER MERKEZİ

1980'in ilk 8 ayında 86 bin işçinin greve katıldığı ve grevdeki işçilerin dörtte üçünün metal ve tekstil işkolunda olduğu belirlendi.

Edinilen bilgilere göre, 1979 yılındaki grevler 185 işyerinde çalışmakta olan 45 bin işçiyi kapsamaktaydı. 1980'in ilk 8 ayında ise grevler artarak, işyeri sayısı 440'a, işçi sayısı ise 86' bine yükseldi. 7 Eylül 1980 tarihine kadar grev okulundan geçen 86 bin işçinin 6500'ünün 1979 yılında greve başladıkları ve 1960'de de grevlerini sürdürdükleri belirtildi.

Yapılan son tespitlere göre, 215 işyerinde halen 54 bin işçi grevlerini sürdürmekte. Grevdeki işçilerin yaklaşık 25 bininin metal işkolundaki, 15 bininin de tekstil işkolunda, 7 bininin cam işkolunda olduğu saptandı. Bu sayıya, Demirel hükümetinin "grev ertelemesi" engeli nedeniyle greve çıkmayan işyerlerindeki 122 bin dolayındaki işçiyi de eklemek gerekir. Diğer taraftan, elde edilen bilgilere göre de, özellikle Türk-İş'e bağlı

Yukarıdaki çizelgede, son 4 yılda meydana gelen grevlerde geçen işgünü, grev sayısı ve grevlere katılan işçi sayısı görülüyor

Demokrat, 11 Eylül 1980.

tamamlanmamıştı. Tekstil'de anlaşma sağlanmış ancak darbenin yapılacağını öğrenen işveren sendikası başkanı anlaşma tutanağını imzalamaktan kaçınmıştı.[51]

Darbenin hemen ardından sermayenin korunması artık doğrudan askerlerin öncelikli görevi haline getirildi. İşçi hareketinin oldukça yoğun olduğu Tarsus'a 12 Eylül sonrasında yaşananları dönemin Tekstil Şube Başkanı Burhan Yaman şöyle anlatmaktaydı:[52]

> O sabah, saat 5.30 gibiydi, daha vardiyalı işçiler işini bitirmeden bir temsilci arkadaşımın haber vermesiyle Aktaş fabrikasına gittim. Arkadaşları hemen temsilcilik odasında topladım. Darbeden sonra neler olabileceğini, ne yapacağımızı düşünüp konuştuk. Paktaş, Çukurova ve Yeni İplik fabrikalarıyla ilişkilerimizi nasıl sürdüreceğimizi değerlendirdik. Çünkü oralarda örgütlüydük. Temsilcilik odasından dışarıya başımı çevirip baktığımda, fabrikanın jandarma ve polis tarafından çevrili olduğunu gördüm. Silahlarını fabrikaya doğrultmuşlardı.

İşte böylesi bir ortamda herkes kendisi açısından en iyisini yapmanın derdine düşmüştü.

[51] İbrahim Dizman (2011). *Süleyman-Çelebi; Emeğe Adanmış Bir Yaşam*. İstanbul: Heyamola Yayınları, s. 184.

[52] Emin Karaca (2008). *12 Eylül'ün Arka Bahçesinde (Avrupa'daki Mültecilerle Röportajlar)*. İstanbul: Siyah Beyaz Kitap, s. 258.

1) Teslim ol çağrısına uymak

Darbenin ardından başlayan gözetim altına alma dalgasının ilk kurbanları arasında DİSK Genel Başkanı Abdullah Baştürk de bulunmaktaydı. Bu Baştürk'ün son iki yıl içinde üçüncü kez gözaltına alınması olmuştu.

Baştürk ile birlikte DİSK Yürütme Kurulu ve Yönetim Kurulu üyeleri de yine 1 Mayıslardan hemen önce gözaltına alınanlar arasındaydı.

12 Eylül'e gelmeden son iki yıl içinde DİSK Yürütme ve Yönetim Kurulları üyeleri birçok kez gözaltına alınma, dava açılması ve serbest bırakılma deneyimlerini yaşamışlardı.

Darbeciler DİSK Yürütme ve Yönetim Kurulları üyelerinin hemen gözaltına alınmasını planlamış ve gözaltına alınacakların isim listeleri çıkarılarak evlerinden alınmasına için operasyon başlatılmıştı.

Ordu ve Sıkıyönetim Komutanlıklarına Temmuz 1980 başlarında dağıtılan "Bayrak Harekatı Planı"nda komutanlıkların sorumlu oldukları bölgelerde gözaltına alınacak kişilerin isim listeleri bulunmaktaydı.[53]

[53] Bölügiray (2001). s. 346.

Cumhuriyet, 23 Eylül 1980.

İstanbul Sıkıyönetim Komutanı, teslim olmayan sendikacılara yeniden çağrı yaptı

İSTANBUL (a.a.) — 1. Ordu ve İstanbul Sıkıyönetim Komutanlığı (50) numaralı bildirisini yayınlamıştır.

Bildiri şöyledir:

«1 — Milli Güvenlik Konseyinin (7) numaralı emirleri ve 1 Ordu ve İstanbul Sıkıyönetim Komutanlığının 49 numaralı bildirisi ile DİSK ve MİSK'in ve bu konfederasyonlara bağlı sendikaların bütün yöneticileri ile işyeri baştemsilcilerinin 16 eylül 1980 günü saat 18.00'e kadar Komutanlığımıza bizzat boş vurmaları istenmişti.

2 — Bugüne kadar, bu konfederasyonların yürütme, yönetim, denetim ve onur kurullarından:

a) DİSK'ten D. Ali Yalnız, Mehmet Karaca, Murat Tokmak, Ali Özarkalıoğlu, Turan Ata, Mustafa Karadayı, Akçın Koç, Yaşar Arıkan, Müslim Şahin, Özcan Keşkeç, Çetin Uygur, Burhan Şahin, Cemal Aslan, İsmail Çalışkan, Osman Özkan'ın,

b) MİSK'ten: Faruk Akıncı, R. Dündar Tanrıverdi, Abdullah Kökten, Erver Güvendik, Hasan Yuvarlak, Asım Durgun, Hasan Avcılar'ın başvurmadığı.

3 — Bu konfederasyonlara bağlı ve merkezi veya şubesi İstanbul'da bulunan sendikaların başkan, şube başkanı, başkan yardımcıları, genel sekreterleri, genel saymanları ve genel yürütme ve yönetim kurulları ile şube yönetici ve temsilcileri, işyeri baştemsilcilerinin

(Arkası 5. Sayfada)

Planın içinde yer alan listelerde gözaltına alınması istenenlerin hukuki dayanaklardan yoksunluğu dikkat çekmekteydi. Sıkıyönetim Komutanlarından Bölügiray bu konuda şu yorumu yapmaktaydı:[54]

> Plânda belirtilen, DİSK, TÖB-DER, v.b. yöneticilerin toplanması emri nasıl uygulanacak? Suçları yoksa ne yapılacak?

Sosyal-İş'te görev yapan Mehmet Atay 12 Eylül'de yaşadıklarını şu şekilde anlatmaktaydı:[55]

> 12 Eylül'de ilk grupta evinden alınanlardanım. 12 Eylül sabahı saat 5'te kapımı çalan asker elindeki zarftan okudu ismimi. İsimlerimiz özel olarak belirlenmiş. O yüzden bize zarflılar derlerdi.

Darbe bildirisinin okunmasından bir saat sonra yapılması planlanan ve uygulamaya konulan gözaltına alma operasyonu ellerindeki adreslerin eksikliği nedeniyle istedikleri gibi gerçekleşmeyecekti. [56]

> Polis hem DİSK'li sendikacılardan teslim olmayı bekliyordu, hem de kendileri sendikacı evi basmaya devam ediyorlardı. Bu arada DİSK'li sendikacıların polisteki adreslerinin de mükemmel olmadığını öğrenecektik. ... Birçok sendikacının eski evlerine gitmişler.

Bir başka ilginç örnek ise Dev Maden-Sen Genel Başkanı Müslim Şahin'in yaşadıklarıydı. Şahin darbeden iki gün önce sendikaya yapılan bir baskında gözaltına alınmıştı. Darbe olduğunda Mamak Askeri Cezaevi'nde gözaltındaydı. Altı ay boyunca burada tutuklu kalmıştı. İki ayrı soruşturmadan aranmakta olan Müslim Şahin, Mamak'tan tahliye olmuştu:[57]

DİSK'e bağlı Yeraltı Maden-İş ve Dev-Maden-Sen arandı

ANKARA (DEMOKRAT)

DİSK'e bağlı Dev Maden—Sen ve Yeraltı Maden—İş Sendikaları dün çok sayıda güvenlik kuvveti tarafından arandı. Aramalar sırasında, Dev Maden—Sen Genel Başkanı Müslüm Şahin ve Büro Personeli Yılmaz Danemas gözaltına alındılar. Yeraltı Maden—İş Sendikası'nda ise gözaltına alınan olmadığı öğrenildi.

Dev Maden—Sen'in asker ve polis tarafından aranması ve iki kişinin gözaltına alınması üzerine bir açıklama yapan Başkan VekiliMahmut Tur, sendikalarının son 6 ay içinde 9 kez arandığına değinerek AP Azınlık Hükümeti'ni suçladı.

Mahmut Tür, DİSK'i kapatmak üzere açılan davaya gerekçe hazırlamak amacıyla arandıklarını belirtti ve şu görüşleri savundu:

"Devrimci sendika liderlerini katledenleri gülerek seyreden AP Azınlık Hükümeti, sağ kalan liderleri de gözaltına alarak sindirmek istiyor. Ancak gerici AP Hükümeti'nin tertiplerini halkımız ve işçi sınıfımız doğru bir şekilde değerlendirmektedir. Sendikamızın etrafını çeviren yüzlerce güvenlik görevlisini Ankara halkı, bu önlemlerin Doğan Öz'ün, Kemal Türkler'in katilleri için alınmadığına üzülerek tanık oldular, ne var ki, işçi sınıfı ve emekçi halkımız sermaye dünyasının azgın saldırılarına gereken cevabı verecektir DİSK'e bağlı sendikaları terör odağı olarak gösterme çabalarını boşa çıkaracağız"

Demokrat, 12 Eylül 1980.

> [Darbeden] 3 ay sonra gazetelere izin verdiler. Cumhuriyet Gazetesi'ni karıştırırken bir ilan gördüm. İçinde benim de adım geçen 14 DİSK'li sendikacının ismi var. Yurt dışında olduğumuzu, ülkeye dönüp teslim olmazsak vatandaşlıktan çıkarılacağımızı ilan ediyorlar. Ben Mamak'ta tutukluyum. ... Şubat ayı sonlarıydı mahkemeye çıktım ve tahliye kararı çıktı.

Konsey kararı ve İstanbul 1. Ordu ve Sıkıyönetim Komutanlığı'nın teslim çağrısının boyutu geçmişlerekilere oranla çok

[54] Bölügiray (2001). s. 348.

[55] Demet Parlak Poyraz (2017). Neoliberal Dönemde Sınıf-Sendika-Siyaset İlişkisi: DİSK Örneği (1981-1998), Doktora Tezi, İstanbul: Marmara Üniversitesi, s. 230.

[56] Pekin (2024). s. 522.

[57] Müslüm Şahin (2022). *Bir Zamanlar DİSK Vardı*. İstanbul: Zinde Yayıncılık, s. 211.

daha büyüktü. Sıkıyönetim Komutanlığı'nın 49 numaralı bildirisiyle 16 Eylül 1980 günü, saat 18'e kadar konfederasyon genel başkanından üye sendikaların işyeri baştemsilcilerine kadar uzun bir liste oluşturulmuştu.[58]

Cumhuriyet gazetesi, Sıkıyönetim tarafından teslim olmaları istenen DİSK yönetici ve temsilcilerinin sayısının 2500'ü aşacağını yazıyordu.[59]

12 Eylül sonrası oluşan yaygın söylemde, ''Selimiye önünde kuyruklar oluştu'' yargısı bulunmaktadır. Gazetelere yansıyan fotoğraflarda bir günlük durum tüm DİSK ve üyesi sendika yöneticilerinin ''teslim ol'' çağrısına uydukları algısını oluşturulmuş ve bu algı bugün dahi varlığı sürdürmüştür. Oysaki Sıkıyönetim belgeleri incelendiğinde bu algı veya yargı doğru çıkmamaktadır.

Hazırlanan fezlekelerden yola çıkılarak yapılan hesaplamada toplam 1800 civarında kişi hakkında soruşturma açıldığı anlaşılmaktadır. Haklarında soruşturma açılanların %64'ü ''firarda'' olarak kayıtlara geçmiştir. Farklı bir ifade ile haklarında soruşturma açılan DİSK'lilerin çoğunluğu 12 Eylül'ün tehlikesini görmüş ve kendi belirlediği yollarla ''teslim ol'' çağrısına ''hayır'' demişti.

Bazı sendikalarda firardaki yönetici ve temsilcilerin oranı %100'e ulaşmaktaydı. Yönetici ve temsilcileri %80'in üzerinde firarda olan sendikalar şunlardı; Sosyal-İş (%80), Tekges-İş (%81), Dev Sağlık-İş ve Yeni Haber-İş (%86), Fındık-İş (%91), T.İ.S. (%94), Dev Maden-Sen (%97), Devrimci Toprak-İş, Taper-İş ve Yeraltı Maden-İş ise (%100).

Gizli orduların, özel harp yöntemleri çerçevesinde psikolojik baskılaması her yolla uygulanmaya başlanmıştı. TRT başta olmak üzere basın-yayın kuruluşları kendilerine izin verilen haberleri ve yorumları kamuoyuna duyuruyorlar ve darbecilerin istediği biçimde toplumu bilgilendiriyor, daha doğrusu yönlendiriyorlardı.

Bu koşullar altında sendika yöneticilerinin hızla karar vermesi gerekiyordu. Bunun sonucunda ilk akla gelen, geçmişte olduğu gibi ifade verecekler, suç işlemedikleri anlaşılacak ve bir süre sonra serbest bırakılacaklardı. DİSK Yürütme Kurulunun en genç üyesi Süleyman Çelebi'nin yaklaşımı bunun tipik örneğini oluşturmaktaydı.[60]

> Sürekli televizyon ve radyo haberlerini dinliyordum. Enişte çıkıyor, haberleri toparlayıp getiriyordu. Yakalananları öğrenmeye başlamıştım. Ne yapmam gerektiğini düşünmeye başladım. Burada ne kadar saklanabilirdim? İkinci günün sonunda karar vermiştim. Gidip teslim olacaktım. Bir suçumuz yoktu ki! Ne için aranıyorsak gider hesabını verirdik alnımızın akıyla.

Gözaltı sürecini yakından takip eden Avukat Yücel Top'un gözlemleri, temsil ettiği yöneticilere ilişkin değerlendirmeleri de bu yaklaşıma işaret etmekteydi:[61]

> DİSK yöneticilerinin hepsi, gayet huzurluydu, sendikacılık yaptıklarını düşündükleri için rahattılar. Herkes o havadaydı. Çünkü çoğunluğu sendikacılık yaptıklarını, herhangi bir suç işlemediklerini düşünüyordu. Nitekim o günkü yasalara göre kimsenin suç işlediği falan yoktu.

[58] ''DİSK ve MİSK yöneticilerine yarın saat 18'e dek süre tanındı'', *Cumhuriyet*, 15 Eylül 1980, ss. 1-7.

[59] ''DİSK ve MİSK yöneticileri teslim olmaya başladı'', *Cumhuriyet*, 16 Eylül 1980, s. 7.

[60] Dizman (2011). s. 192.

[61] Benli (2016). s. 148.

DİSK Eğitim Dairesi Müdürü Faruk Pekin, gözaltına alınıncaya kadar gözaltına alınan, alınamayan yöneticilerle iletişimi sürdürmüştü. Gözaltına alındıktan sonra da bir süre DİSK yöneticileriyle aynı cezaevlerinde kalmıştı. Görüşmelerinin ve gözlemlerinin sonucunda ulaştığı yargı şu şekildeydi:[62]

> Yasal sendikacılık faaliyetinde bulunmuşlardı. Korkacak bir şey yoktu. Ayrıca onlar da kötü gidişin mağduruydular ve devletlerine güveniyorlardı. Sanıyorlar ki gidecek devletine teslim olacak, "bir yanlışlık oldu" diye onları salacaklar. Çok güvendikleri devletlerinin 'güvence' sözünün ne anlama geldiğini sonradan öğreneceklerdi.

Gerek Pekin'in gerekse Top'un belirttiği gibi, öngörülen ve iyimserlik havası içinde verilen kararla beklenilen ile yaşanan arasında büyük bir farklılık bulunmaktaydı.

İleriyi görmekte zorlanan ve her şeyden önce dayanacakları, tutunacakları bir dal bulmakta zorlanan yüzlerce yönetici ve temsilci kendilerini aylar, yıllar sürecek bir hukuksuz hapislik sürecine bırakmışlardı.

2) GİZLENMEK VEYA YURTDIŞINA ÇIKMAK

Darbenin ardından bir diğer tepki-hareket çizgisi ise gizlenmek veya örgütlü-örgütsüz yollarla yurtdışına çıkmak oldu. Yukarıda belirtildiği üzere teslim olması istenilen sendika yönetici ve temsilcilerinin büyük çoğunluğu gizlenmeyi tercih etti. Fezlekedeki tanımla "firar" edenlerin bir kısmı direniş örgütlenmesine katıldı. Bir kısmı ise dünyada da örnekleri görüldüğü üzere örgütlü veya örgütsüz biçimde yurtdışına çıktı. Gizlenenlerin bir bölümü daha

5. Kamu ve özel kesimdeki bütün işyerlerinde işverenler, işyerlerini faaliyete geçirmek için gerekli her türlü tedbiri derhal alacaklar ve bütün işyerlerinde 15 eylül 1980 pazartesi günü üretime başlanacaktır.

Kenan EVREN
Orgeneral
Devlet Bşk. Gen. Kur. ve Millî Güv. Konseyi Bşk.

ADANA'DA

Sabancı Holding'e bağlı olarak Adana'da kurulu fabrikaların bazılarında çeşitli nedenler le başlatılan işçi direnişleri, Sıkıyönetim komutanlığının durumu el koyması ile kaldırılmış, direnişe yol açan nedenler de çözüme kavuşturulmuştur.

Cumhuriyet, 15 Eylül 1980.

sonraki dönemde yakalandı ve farklı sürelerle cezaevlerinde kaldı. Bu grupta olanların öykülerine ilişkin ne yazık ki bilinen çok fazla bilgi yok. Buna karşılık yurtdışına çıkışa ilişkin kimi anılar bize bazı bilgiler vermektedir. Bu bölümde ulaşabildiğimiz kaynaklar çerçevesinde yurtdışına çıkış anlatılmaktadır.

Farklı biçimlerde de olsa darbenin yapılacağına ilişkin bilgi DİSK genel merkezine 11 Eylül günü ulaşmıştı. Buna ilişkin ayrıntılar bu kitabın ilgili bölümünde ayrıntılı biçimde anlatıldı.

Telefon dinlemeleri dikkate alınarak, kısıtlı biçimde sendikalara iletilen bilgi Maden-İş tarafından da edinilmişti. Maden-İş avukatlarından Rasim Öz, bu konuya ilişkin olarak bilginin kendilerine "bir astsubay kanalıyla" ulaştığını belirtmekteydi.[63]

[62] Pekin (2024). s. 520.

[63] İ. Barış Öz (2005). Kalkınma Sürecinde Sektörel-Sendikal Dinamikler Örnek Olay: Türkiye Maden-İş Sendikası, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul: Marmara Üniversitesi, s. 116.

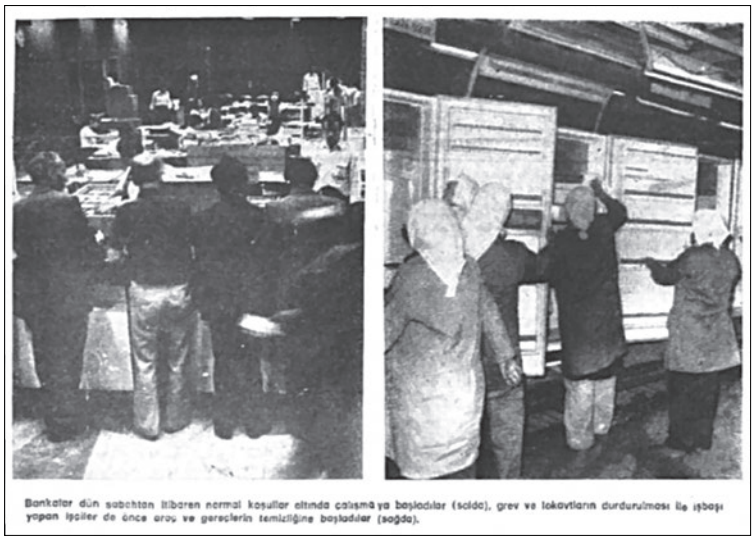
Sendikalar içinde binlerce üyesi grevde olan Maden-İş yöneticileri durumu değerlendirmek ve yapılacaklar konusunda tavır alabilmek için bir araya geldiler.

Yürütme Kurulu üyesi Halit Erdem, darbeyi izleyen günlerde yaşananları şu şekilde anlatmaktadır: [64]

> Murat Tokmak Kızıltoprak'ta yeni bir eve taşınmıştı, oranın adresi henüz belli değildi. Sonra haberleşmelerle Maden-İş Yürütme Kurulu Murat Tokmak'ın evinde toplandı, hepsi, tam kadro olarak. Eğer orayı basmış olsaydılar sorunu çözmüş olurlardı o gün. Ama kimsenin haberi yoktu. Ve biz bir iki gün orada kaldık. Meseleyi tartıştık. İşyerlerini direnişe çağırmak, grevleri savunmak için bildiri yayınlamak, yürütme kurulu olarak gidip oralarda grevleri yönetmek... yakalayacaklarsa grev yerlerinde yakalasınlar, teslim olmak ya da olmamak, olmayacaksak ne yapacağız... bütün meseleler orada tartışıldı iki üç gün. Bildiğiniz sonuçlar çıktı sonunda.

Milli Güvenlik Konseyi tarafından yayımlanan 15 numaralı bildiriyle tüm işyerlerinin 15 Eylül 1980 Pazartesi günü üretime başlamaları istenmişti. [65]

Cumhuriyet, 16 Eylül 1980.

Bankalar dün sabahtan itibaren normal koşullar altında çalışma ya başladılar (solda), grev ve lokavtların durdurulması ile işbaşı yapan işçiler de önce arıq ve gereçlerin temizliğine başladılar (sağda).

Aynı bildiride tüm grev ve lokavtların ikinci bir karara kadar ertelendiği, grev ve lokavtı ertelenen işyerlerinde "kendi isteği, ahlak ve iyi niyet kurallarına uymayan haller ile sağlık" nedenleri dışında herhangi bir nedenle işçi çıkarılamayacağı belirtilmişti.

Sözleşme görüşmeleri süren işyerlerindeki işçilere de işverenlerce "mevcut ücret ve yan ödemelere yüzde 70 oranında ve avans mahiyetinde ek ödeme" yapma zorunluluğu getirilmişti. Bütün bu adımlar stratejik olarak işçilerin grevleri sürdürme isteğini kırmaya ve alınan kararlara uymaları için zorlamaya yönelik olarak atılmıştı.

Halit Erdem'e göre içindeki bulundukları koşullar yürütme kurulu olarak hedeflediklerini gerçekleştirmenin koşullarının pek de olmadığı yönündeydi:[66]

> Çarşamba gününden sonra işçilere işbaşı yapın denmişti. Kimileri biz Çarşamba gününe kadar iki-üç gün direndik hemen teslim olunmadı gibi yorumlar da yaptılar ama o çok gerçeği yansıtmıyor. O gün grev yerleri askeri birlikler tarafından tamamen işgal edilmiş, dağıtılmış, zaten grev yerine dahi gelememiş işçiler. Bunların haberini alıyoruz.

Maden-İş Yürütme Kurulu olarak aldıkları kararda, yukarıda belirtilen koşulların dışında ayrıca siyasi olarak bağlantılarının da belirleyici olduğunu savunmaktaydı Erdem:[67]

> Bizim üzerimizde politik bir de yük vardı, TKP üyesi sayılıyorduk veya öyle görülüyordu dışarıdan. Bu arada TKP de Maden-İş Yürütme Kurulu'nu oluşturan tüm ekip bir anda polisin eline düşerse bu kendisi için de bir yenilgi, yıkım,

[64] Can Şafak ve Nuran Gülenç (2024). *Otomobil-İş Tarihi*. 2. Cilt. İstanbul: Birleşik Metal-İş Sendikası, s. 14.

[65] "Ücretlere yüzde 70 zamla tüm grevlere son verildi", *Cumhuriyet*, 15 Eylül 1980, ss. 1-5.

[66] Şafak ve Gülenç (2024). s. 14.

[67] Şafak ve Gülenç (2024). s. 14.

> çözülme şu bu... bir darbe olur [diye] düşündü herhalde. O mercilerde neler konuşuldu bilmiyorum. Bize söylediler, ''Yurtdışına çıkmak ister misiniz?'' Herkes çıktı sonuçta.

Kemal Türkler'in katledilmesinden sonra Maden-İş Genel Başkanlığı görevine getirilen Mehmet Karaca da yurt dışına çıkışa ilişkin biraz farklı olmakla beraber benzeri bir yorum yapmaktaydı. Karaca kararın parti kararıyla olmadığı, yürütme kurulunun teslim olmama kararı aldığını ancak ülkede barınmak zorlaşınca yurt dışına çıkışın ise ''Parti kanallarıyla'' gerçekleştirildiğini anlatmaktaydı.[68]

TKP eğilimli diğer sendikaların bazı yöneticileri de bu örgütlü yurtdışına çıkışta yer aldı.

Örgütlü bir şekilde yurtdışına çıkışın dışında kendi kararlarıyla ve yakınlarının öneriyle yurtdışına çıkmak zorunda kalanlar da bulunmaktaydı. Bunlardan biri DİSK Hukuk Dairesi Müdürü Yücel Top'tu. Bir süre çalışmalarına devam eden, cezaevlerinde DİSK Yürütme ve Yönetim Kurulu üyelerini ziyaret eden Top, adının ifadelerde yer aldığını öğrenince sıranın kendisine de geleceğini bilecek kadar deneyimli bir hukukçuydu ve 12 Mart dönemini yaşamış eski bir subaydı. Top yurtdışına çıkış kararını şu sözlerle anlatmaktaydı:[69]

> Darbenin ilk bildirilerini dinleyince, bunun 12 Mart gibi olmadığını anladım. Geriye dönüşü olmayan bir yola girildiğini hissettim. ... Benim teslim olmak gibi bir niyetim yoktu, nitekim de olmadım. En başından beri düşündüm bunu, teslim olmamaya karar verdim ... 12 Mart döneminde gördüğüm için, işkence karşısında ucuz kahramanlık yapılamayacağını biliyorum. Onun için birilerinin başını yakmak yerine dışarı çıkmanın daha iyi olacağını düşündüm.

Ortamın giderek sertleşmesi, cezaevlerindeki koşullar, sorgulamada uygulanan işkence haberleri teslim olmayan, saklanan birçok kişiyi yurtdışına çıkışa yöneltti. Yücel Top açısından durum daha sonra DİSK Yürütme Kurulu tarafından resmi temsil görevine de dönüştürüldü. DİSK Yürütme Kurulu üyesi Süleyman Çelebi görevlendirmeye ilişkin şu bilgileri vermekteydi:[70]

> Duyduk ki kimileri kendi başlarına Avrupa'da girişimlerde bulunup yardım ve dayanışma çalışmaları yapıyorlar. Bir anlamda kendilerini bizim üzerimizden, DİSK'in adını kullanarak meşrulaştırma çalışması yapıyorlar. ... Oturduk bir tutanak yazdık ETUC'a, yani Uluslararası Avrupa Sendikalar Konfederasyonuna. ''DİSK'in tüzel kişiliğini, yürütme ve yönetim kurulunu Avrupa'da Yücel Top temsil etmeye atanmıştır'' dedik.

Çelebi'nin ''kimileri'' dediği TKP üyesi olan DİSK Yürütme Kurulu Kemal Daysal ve diğer TKP eğilimli sendika yöneticileriydi. Endişeleri ise DİSK'e yönelik suçlamalar arasında yer alan TKP'den talimat alma iddiasını haklı çıkaracak bir çalışmanın varlığıydı.

TKP'nin o dönemde Merkez Komite üyesi olan Şeref Yıldız, parti olarak DİSK Davası'na yönelik bir kampanya kararı aldıklarını anlatmaktaydı:[71]

> Kapatılan DİSK'in 52 yöneticisi tutukluydu ve haklarında dava açılmıştı. '52'lere Özgürlük' talebi, DİSK davası etrafında yürütülecek kampanyanın belgisi olarak benimsendi. Kampanyayı, Maden-İş ve Bank-Sen sendikalarının yöneticileri yürütecekti. Batı Avrupa örgütleri bu çalışmalara gerekli desteği verecekti.

[68] Poyraz (2017). s. 229.

[69] Benli (2016). s. 151 ve s. 154.

[70] Dizman (2011). s. 209.

[71] Şeref Yıldız (2008). *1960'lardan 1990'a Fırtınada Yürüyüş*. İstanbul: TÜSTAV, s. 321.

Ancak bu çalışma, DİSK'in yalnızca Yücel Top'u yetkilendirmesi ve Top'un etkili çalışmaları nedeniyle Şeref Yıldız'ın anılarında belirttiğine göre yeterince başarıya ulaşmadı.

Yücel Top Avrupa'da DİSK Davası'nın anlatılması, cezaevlerindeki DİSK yöneticileri ve temsilcileriyle dayanışmanın geliştirilmesi amacıyla çeşitli çalışmalar yürüttü. Bu çalışmalarında yurtdışındaki devrimci ve demokratların da yoğun desteğini aldı. Bunlardan biri olan ve 1979'a kadar Yeraltı Maden-İş'in gazetelerini hazırlayan sanatçı Selçuk Demirel dönemi şu şekilde aktarmaktaydı:[72]

> 12 Eylül sonrası bir dolu sendikacı geldi. 0 sendikacılarla Fransa arasında ilişkiler kurduk. DİSK'ten bir dolu insan gelmişti. 1982 yılında bir gece organize ettik: Tülay German, Yılmaz Güney, Fuat Saka gibi kişiler katıldı. Nâzım Hikmet'ten, Paul Eduard'dan şiirler okundu. Belki de 12 Eylül'den sonra Paris'te yapılan en önemli siyasi protesto gecesi, o geceydi. Daha sonra burada ve Brüksel'de olmak üzere bir DİSK bürosu kuruldu. DİSK bürosu aracılığıyla 12 Eylül'e karşı çok ciddi protesto eylemleri yapıldı. Ben aktif olarak o dönemde çizgilerimle katılmaya çalıştım.

3) DİRENİŞİ ÖRGÜTLEMEK

12 Eylül ile başlayan baskı ve sindirme operasyonları işçilerin üzerinde ciddi baskılar oluşturmaktaydı. Sendikaların çalışmalarına katılan, hele temsilcilik dahil herhangi bir organında görev alanlar ve elbette siyasi olarak sol parti ve hareketlerle şu veya bu şekilde bağı olanlar açısından riskler giderek artmaktaydı.

Yaşanılan ortamın daha iyi anlaşılabilmesi bakımından işçi eylemlerinin çok yoğun olduğu Adana ve Mersin bölgelerinden bir örnek verilebilir. DİSK üyesi Maden-İş'in Adana ve Mersin temsilciliklerinde örgütlenme uzmanı olarak çalışan ve Devrimci Yol işçi çalışması içinde yer alan Memet Turhan'ın izlenimleri şöyleydi:[73]

> 12 Eylül gelmişti. Faşist cunta bize bu acıyı yaşatan, çocuğumuzu kalleşçe katleden canileri yargılamak, cezalandırmak bir yana, hayatı bize dar etmişti. Hem ben hem çocuklarım hem de kardeşim Şevket, sürekli takipteydik. Sürekli sudan sebeplerle rahatsız ediliyorduk, tehdit altındaydık. Adana sınırları içinde barınamaz, evimize gidemez olmuştuk. Faşizm canımızdan can almıştı ama zulmetmeye devam ediyordu. Sadece bize değil, bizimle en ufak irtibatı olan herkese yaşamı dar etmişlerdi. İnsanlarla görüşmeye, konuşmaya çekinir olmuştuk. Herkese bir şekilde zarar veriyorlardı. Öyle bir duruma gelişmiştik ki alelacele toparlanıp, İstanbul'a taşınmadık da adeta kaçtık diyebilirim.

12 Eylül'ün ardından ne yapılacağı, nasıl davranılacağı yalnızca sendika yöneticilerinin değil, yayımlanan Sıkıyönetim çağrılarına göre işyeri sendika temsilcilerinin dahi karar vermesi gereken bir sorun niteliğindeydi. Dönemin İETT işçilerinden ve Genel-İş işyeri sendika temsilcilerinden biri olan Kamil Kartal işyerlerinde bu konuyu tartıştıklarını ve teslim olmama kararı verdiklerini anlatmaktaydı:[74]

> Biz Anadolu yakasındaydık, gideceğimiz yer Selimiye Kışlasıydı. Doğal olarak biz temsilci arkadaşlar bir araya geldik. Başımızda da Oktay abi vardı. Oktay abi Kadıköy Elektrik Şebekesi işyeri baştemsilcisiydi o tarihte. DİSK'e bağlı

[72] Yılmaz Aysan (2013). *Afişe Çıkmak (1963-1980 Solun Görsel Serüveni)*. İstanbul: İletişim Yayınları, s. 189.

[73] Yurdanur Demir (Hazırlayan) (2023). *Sınıf Mücadelesine Adanmış Bir Ömür (Memet Turhan Kitabı)*. İstanbul: Ayrıntı Yayınları, s. 128.

[74] Kamil Kartal (2021). *Öyle mi Alay Komutanı! (Sınıf Hareketiyle İç İçe Bir Ömür)*. İstanbul: NotaBene Yayınları, s. 52.

> sendikalarda görev yapan, yönetici olan arkadaşlarla ilişkiler kurduk. Teslim almama yönünde karar çıktı. ... Biz teslim olmadık. Bir süre sonra çeşitli operasyonlarla temsilci arkadaşlarımız ve yöneticilerimiz gözaltına alındı.

Darbenin ardından özellikle hedef seçilen sendikalardan birisi ise DİSK üyesi Yeraltı Maden-İş olmuştu. Sendikanın örgütlenme ve işleyiş tarzı, uzun zamandan beri "devlet" tarafından bir tehdit olarak görülüyordu.

Bu nedenle 12 Eylül döneminin en yoğun işçi tutuklaması ve yargılanmasıyla karşı karşıya kaldılar. Sendikanın genel başkanı Çetin Uygur durumu şöyle özetlemekteydi:[75]

> Yeraltı Maden-İş Sendikası'nın 980 işçi üyesinin olduğu Yeniçeltek'te, 30 küsur işçi resmen işkencelerden geçirildi ve Dev-Yol Davasında yargılandılar. Aşkale'de 300 küsur işçi aynı şekilde işkencelerden geçirildi. Tokat Turhal'da bile işçiler işinden oldu. Öbür taraftan Hekimhan'da işçilerin hepsi işinden atıldı, tutuklandı, yargılandı.

11 Eylül'de tanklarla ve askerlerle kuşatılan Yeniçeltek'teki işçilerinin davasında ilk aşamada 574 kişi sanık olarak iddianamede yer almıştı. Bunlardan 339 kişi sendika üyesi olmak ve yasadışı grev yapmaktan, 63 kişi ise sendika yöneticisi olmak ve yasadışı grev yapmaktan yargılanmıştı.[76] Yeni tutuklamalarla bu kez sanık sayısı 689'a yükseldi. Bunların 510'u maden işçisi, 105 çiftçi, 43'ü esnaf, 18'i öğretmen, 9'u öğrenci, 3'ü mühendis ve 1'i de avukattı.[77] Daha sonra düzenlenen ek iddianame ile

DEV-YOL'UN İSTANBUL İL KOMİTESİ ÜYELERİ YAKALANDI

TİKP-Ç DEV-YOL Fraksiyonunun İstanbul İl Komitesini oluşturduklarını bildirilen 31 sanığın yakalandığı açıklandı. Güvenlik kuvvetlerinden yapılan açıklamada, operasyonlarda ayrıca 23 tabanca, 40 şarjör, 475 mermi, bir el bombası, örgütle ilgi dökümanlar, sahte ehliyet ve nüfus hüviyet cüzdanları, sahte mühürler ele geçirildiği bildirildi. Sanıkların Esenler'de Alemdar'da Salahattin Yıldız'ın, Fatih'te Turan Sevim'in öldürülmesi, Fatih'te Ali Ekber Demirgan, Kocamustafapaşa'da Mehmet Tutan'ın ve Fatih'te Müstecap Keser ve Hasim İncan Geçidi'nde de Feridun Geçgörülü'nün yaralanması olaylarından sorumlu oldukları, çeşitli silahlı saldırılar ve pankart asma eylemlerini gerçekleştirdikleri belirtildi. Güvenlik kuvvetlerince yakalanan sanıkların adları şöyle: Timur Somerci, Kamer Tayhani, Naim Öztürk, Mustafa Ali Pilefi, İsmail Hakkı Ortaköy, Çetin Uygur, Yasin Nuri Aydınlı, Celal İleri, Sabri Tanyeri, Ahmet Kenger, Bülent Aydın, Selahattin Fevzaz, Yaci Tekin, Ayhan Yasak, Aysel Çiçek, Alişan Yalçın, Hüseyin Görgen, Mehmet Öztaşlı, Serdar Harp, Ali Osman Buğdayer, Adem Sarıca, Sebrihan Tavmand, Mehmet Akdaş, Nihat Öztürk, İlker Yakup Dalak, Rahri Ortaköy, Hasan Basri Ortaköy, Hayri Ortaköy, Hasan Satıcı, Birsen Tanyeri ve Mehmet Biler.

Cumhuriyet, 10 Temmuz 1981.

29'u hakkında ölüm cezası istenilen toplam sanık sayısı 901'e ulaşmıştı.[78]

12 Eylül dönemin bir başka büyük işçi yargılaması ise 30 Kasım 1979'da İstanbul'da İETT işçilerini yaptığı direniş nedeniyle Sıkıyönetim soruşturması sonucu açılan İETT davasıydı. Bu davada da çoğunluğu Genel-İş üyesi olan 600'e yakın İETT çalışanı bulunmaktaydı. Birçok işçi çeşitli sürelerle hapis cezaları aldı.

Karşı karşıya kalınan açık faşizm tehdidini daha fazla hisseden, gözleyen kimi sendika yöneticileri teslim olma veya yurtdışına çıkma seçeneklerinin dışında bir yolu tercih etti.

Hiç şüphesiz bu sendika yöneticilerinin siyasi olarak da bir mücadele geleneği içinden gelmeleri bu yoldaki adımlarını atmalarında etkili olmaktaydı. Faruk Pekin, bu konuda şu saptamayı yapmaktaydı:[79]

> Bazı sol siyasetten olan sendikacılar teslim olmayıp saklanmayı göze almışlardı. Bunlardan biri de İlerici Deri-İş'in Başkanı Kenan Budak'tı. ... Bir diğeri öğrenci gençlik dönemimden arkadaşım

[75] Şehriban Teyhani (2020). *Ateşi Çalan Yolcular 1 (Kamer Teyhani Kitabı)*. İstanbul: Ayrıntı Yayınları, s. 37.

[76] Onur Bütün (2015*). Yedi Kat Yerin Altından Uğultular Geliyor*. Ankara: Dipnot Yayınları, s. 63.

[77] The Workers of Yeni Çeltek (The Mass-Trial of Turkish Mineworkers and the Events Leading Up To It) – Arbeitsgemeinschaft Türkei-Flüchtlinge, Bassel, s. 24.

[78] "901 Sanıklı 'Yeni Çeltek' davası sonuçlandı; 1 Ölüm, 12 Müebbet", *Cumhuriyet*, 16 Mayıs 1985, s.12.

[79] Pekin (2024)s s. 521.

olan Yeraltı Maden-İş Sendikası Başkanı Çetin Uygur'du.

7. Genel Kurul sonrasında birlikte hareket etmeye devam eden sendikaların yöneticileri zaman zaman bir araya gelerek durum değerlendirmesi ve izlenecek yol konularında tartışmalar yapmaktaydılar. Çetin Uygur bir araya gelişlerine ilişkin şunları ifade etmekteydi: [80]

> 12 Eylül'ü yaşıyorduk. Dolayısıyla 12 Eylül ve 12 Eylül'de işçi sınıfının örgütlülüğünün bugünkü yaşanan süreçteki bu sessizliği ve dolayısıyla ne yapmak gerektiği ile ilgili mesaj ulaştırmamız gerekiyordu. İşçi sınıfına bir mesaj ulaştırılması gerekiyor ve bunu nasıl yaparız, nasıl ulaştırılır bu, diyen bir bildiri... Şimdi DİSK filan hepsi kapıları kilitlemiş. Bu mesaj nasıl işçilere ulaştırılır? Onları konuşmak için bir araya geliniyordu.

Uygur, böylesi bir mesajın 12 Eylül koşullarında etkili olabilmesi için DİSK tarafından verilmesini önemli bulmaktaydı:[81]

> DİSK denen konfederasyon, çok ciddi anlamda işçiler açısından bile çok açık ve net bir şekilde, özellikle güven duyulan bir örgütsellik olduğu için, onun çağrısıyla bir tavır alınabilirdi bu şeye karşı.

Hazırlıkları yapmak için bir grup oluşturulmuş ve çalışmalara başlamıştı. Dönemin Devrimci Sağlık-İş Genel Sekreteri Doğan Halis grupta bulunanlara ilişkin şu bilgileri vermekteydi: [82]

> Hatırlayabildiğim kadarıyla bu çalışmada; Yeraltı Maden-İş Başkanı Çetin Uygur, İlerici Deri-İş Başkanı Kenan Budak, Devrimci Sağlık-İş Başkanı olarak ben ve Sosyalist Vatan Partisi'nden Nusrettin Yılmaz vardık. Bağımsız Devrimci Metal-İş'ten Genel Sekreter Kamer Teyhani ve aynı sendika eğitim uzmanı İsmail Hakkı Ortaköylü de bu grupta bulunmaktaydı.

Doğan Halis yapmak istediklerini Abdullah Baştürk'e ve DİSK yönetimine ulaştırmaya çalıştıklarını, kendilerine DİSK adına görev ve yetki verilmesi çağrısı yaptıklarını, yönetimle bağ kurma görevini Çetin Uygur'un üstlendiğini ancak net bir bilgi alamadıklarını aktardıktan sonra şunları anlatmaktaydı:[83]

> Beklenen geri dönüşler olumlu olmamıştı. Ama biz çalışmaya başlamış ve işçilere ulaştırılmak üzere bildiri bastırmak ve bağlantılı olduğumuz işyerlerine dağıtmayı organize etmekle meşguldük.

Bildirinin taslağını yazmak için çalışan grup 5 Haziran 1981 tarihinde düzenlenen bir operasyonla gözaltına alındı.[84] Gözaltına alınmanın tanıklarından Şehriban Teyhani olayı şu sözlerle anlatmaktaydı: [85]

> Bildiri yazılamadı, tamamlanamadı. Çetin Uygur, ben ve Kamer, İsmail Hakkı Ortaköy'ün evinde kalıyorduk. Bildiri son halini almıştı, basılacaktı. O gece yakalandık ve gözaltına alındık.

Bildirinin yazılamamış, hazırlığı yapan ekibin yakalanmış olmasının da ötesinde direnişi örgütlenmek üzere çalışmalarda yer alan önemli isimlerinden biri olan Kenan Budak da katledilmişti.[86]

Budak'ın 12 Eylül sonrası çalışmalarına ve katledilmesine ilişkin mücadele arkadaşlarından Oğuzhan Kayserilioğlu şu bilgileri anlatmaktaydı:[87]

---

[80] Teyhani (2020). s. 50.

[81] Teyhani (2020). s. 50.

[82] Kartal (2021). s. 60.

[83] Kartal (2021). s. 60.

[84] "31 Devrimci Yol Militanı Yakalandı", *Milliyet*, 10 Temmuz 1981, s.1 ve s. 9.

[85] Teyhani (2020). s. 139.

[86] "Hakkında Teslim Ol Çağrısı Bulunan İlerici Deri-İş Sendikası Genel Başkanı Kenan Budak, Zeytinburnu'nda Ölü olarak Ele Geçirildi", *Cumhuriyet*, 26 Temmuz 1981, s. 1 ve s. 9.

[87] Oğuzhan Kayserilioğlu (2019). "Devrimciliği sevmek, halkla kaynaşarak devrimci faaliyeti örgütlemek, hep sahip çıkılması gereken mirası olarak kaldı." https://elyazmalari.com/2019/07/25/kenan-budakin-mirasi/ (Erişim tarihi 01 Ocak 2025).

> Adı sürekli radyolardan okunurken bile soğukkanlıca fabrikaları gezdi, öncü işçilerde komiteler kurarak birbiriyle ilişkilendirmeye çalıştı. Çalışmayı birlikte örgütlediği arkadaşı Çetin Uygur yakalanınca, can güvenliğin[i] sağlamak için yurtdışında sendikal kurumlarla ilişkiye geçmek amacıyla kendini riske atmaktan çekinmedi.
>
> 1981 Temmuzunda bir yoldaşıyla Yedikule'deki randevusu gerçekleşmeyince, planlamadığı halde sendikanın el koyulmuş arabasını kontrol etmeye çalışırken, Zeytinburnu polislerince arkasından vurularak yaralandı. Bilinçlice hastaneye geç götürülen Kenan, kan kaybından hayatını kaybetti.

Kenan Budak'ın öldürülmesi haberini gazeteden öğrenen Doğan Halis içinde bulundukları durumu şu sözlerle anlatmaktaydı:[88]

> Tarih 25 Temmuz 1981. Çetin Uygur'un ve onunla beraber diğer arkadaşların yakalanmış olması ve en önemlisi de Kenan Budak'ın katledilmesi sürecin kesintiye uğramasına neden olmuştu.

Kamil Kartal, peş peşe gelen bu darbelerden sonra ortada kimsenin kalmadığını ve herkesin kaçak duruma düştüğünü vurgulamaktadır.[89] Bununla beraber işçilerin örgütlenmesine yönelik girişimlerin sürdüğünü de belirtmektedir. 1981 yılı sonunda Ankara'da halen Genel-İş'te çalışmaya devam eden sendika uzmanlarından Muharrem Kılıç'ın yardımıyla bir toplantı düzenlendi.[90] Ağırlıklı olarak Genel-İş ilişkileri üzerinden 100'e yakın kişinin katıldığı bir toplantı yapıldığını anlatan Kartal, bu toplantıda "DİSK'i Bekleme Komiteleri" kurulması kararı alındığını ancak bir yılı aşkın süre içinde bir ilerleme sağlanamadığını kaydetmekteydi.[91]

[88] Kartal (2021). s. 60.

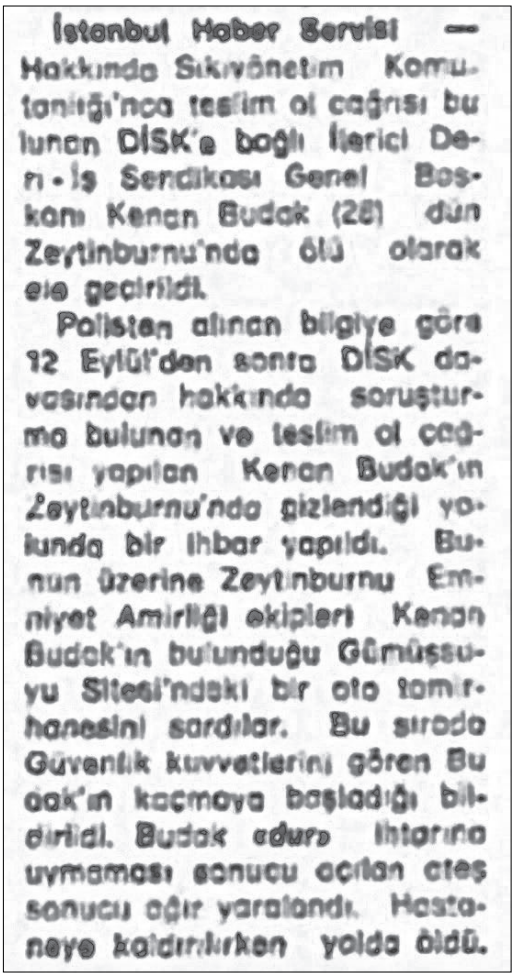
[89] Teyhani (2020). s. 239.

[90] Kartal (2021). s. 61.

[91] Bilir (2024). ss. 130-131.

DİSK'i Bekleme Komiteleri 1983 başlarına kadar zaman zaman toplandı. Gelişmeler takip edildi. Bundan sonrasında süreç ağırlıklı olarak üç farklı yönde seyretti. Bunlardan ilki "işçilerin birliğinin Türk-İş'te sağlandığı" yönündeydi. İkinci eğilim ise DİSK Davası'nın sonucunun beklenmesiydi. Üçüncü eğilim ise bağımsız sendikalar yoluyla DİSK üyelerinin bir araya getirilmesinin sağlanmasıydı. 1982 yılının sonlarında Türk-İş üyesi Deri-İş'te yapılan bir toplantıda bağımsız sendikalar konusu tartışılmıştı. Bu görüş 2821 ve 2822 sayılı yasaların yürürlüğe girmesinden sonra daha da canlı tartışılır hale geldi.[92]

[92] Kartal (2021). ss. 65-66.

İstanbul Haber Servisi — Hakkında Sıkıyönetim Komutanlığı'nca teslim ol çağrısı bulunan DİSK'e bağlı İlerici Deri-İş Sendikası Genel Başkanı Kenan Budak (28) dün Zeytinburnu'nda ölü olarak ele geçirildi.

Polisten alınan bilgiye göre 12 Eylül'den sonra DİSK davasından hakkında soruşturma bulunan ve teslim ol çağrısı yapılan Kenan Budak'ın Zeytinburnu'nda gizlendiği yolunda bir ihbar yapıldı. Bunun üzerine Zeytinburnu Emniyet Amirliği ekipleri Kenan Budak'ın bulunduğu Gümüşsuyu Sitesi'ndeki bir oto tamirhanesini sardılar. Bu sırada Güvenlik kuvvetlerini gören Budak'ın kaçmaya başladığı bildirildi. Budak eduru ihtarına uymaması sonucu açılan ateş sonucu ağır yaralandı. Hastaneye kaldırılırken yolda öldü.

Cumhuriyet, 26 Temmuz 1981.

12 Eylül sonrasında direnişi örgütleme kararında olan çizgi, karşılaşılan ve göğüslenen tüm darbelere karşın, DİSK'i var etmek için çabalarından vazgeçmedi.

SONUÇ YERİNE

12 Eylül ve sonrasında uzun erimli bir özel harp stratejisinin bütün bir devlet aygıtıyla uygulanmasına tanıklık edilmişti. Yapılan tüm direniş hareketleri onlarca insanın öldürülmesiyle sonuçlanan bir kıyımla karşılaşmıştı.

Yüz binlerce gözaltı, tutuklama yapılmış sendikaların, partilerin, sol hareketlerin başta liderleri olmak üzere kadroları ağır işkenceler altında ezilmeye, ellerine geçen her fırsatta "imha" edilmeye çalışılmıştı.

Hukuksuzluğun temel hukuk kuralı olduğu koşullarda, savaş kurallarına göre yargılanan sendika yöneticileri, temsilciler cezaevlerinde aylar, yıllar süren tutuklulukla işçi kitlelerinden, sendikalarından koparılmıştı.

İşçiler ağır baskı altında, tümüyle iktidarların ve sermayenin tahakkümü altına alınmış, en küçük bir başkaldırının kendileri için nasıl sonuçlanacağı DİSK ve üye sendikaların davalarıyla gösterilmişti.

DİSK'in yeniden doğuşunda cezaevlerinde; Abdullah Baştürk'ün tüm dava tutuklularına güçlü bir moral sağlayan duruşu; cezaevlerinin dışarıda ise; devrimci işçilerin inatla ve kararlılıkla DİSK'i yeniden yaşamak için verdiği özverili mücadele, yurtiçinde ve dışında sürdürülen dayanışma kampanyalarına katılan binlerce devrimci, demokratın çabaları büyük rol oynamıştı.

Tümüyle yok edilmesi, bir daha açılmaması için uğraşılan DİSK, darbeden 11 yıl sonra yeniden doğmayı başararak belki de 12 Eylül darbecilerine karşı mücadelede son noktayı koymuş oldu.

DİSK Davası adeta 12 Eylül darbecilerine karşı, Nazım Hikmet'in 1948'de yazdığı dizelerinin yaşama geçirilmiş hali oldu:[93]

> mesele esir düşmekte değil,
> teslim olmamakta bütün mesele . . .

[93] Nazım Hikmet (1996). *Yatar Bursa Kalesinde (Şiirler 4)*. İstanbul: Adam Yayınları, s. 168.

12 Eylül Askeri Darbesi Sonrası DİSK Üyelerinin Durumu

Can Şafak

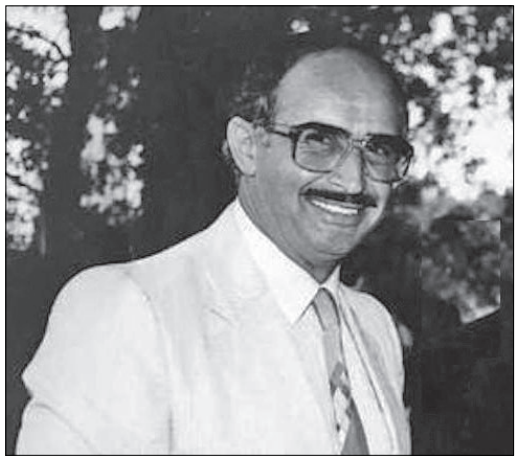
12 Eylül askeri darbesinin ardından 1984 yılına kadar olan dönem zorunlu tahkim dönemi olarak emek tarihinde yerini aldı. 27 Aralık 1980 tarihli *Resmi Gazete*'de yayımlanarak yürürlüğe giren 24 Aralık 1980 tarih ve 2364 sayılı "Süresi Sona Eren Toplu İş Sözleşmelerinin Sosyal Zorunluluk Hallerinde Yeniden Yürürlüğe Konması Hakkında Kanun" ile Yüksek Hakem Kuruluna (YHK) sendikaların "faaliyetlerinin durdurulduğu, grev ve lokavt yetkilerinin ertelendiği veya askıya alındığı hal ve yerlerde, yürürlük süresi sona ermiş bulunan işkolu veya işyeri toplu iş sözleşmelerini (...) gerekli gördüğü değişiklikleri yapmak suretiyle" yeniden yürürlüğe koyma yetkisi tanınıyordu. Böylece, fiilen 1984 yılına kadar sürecek olan dönemde süresi sona eren toplu iş sözleşmeleri Yüksek Hakem Kurulu (YHK) tarafından yürürlüğe kondu. Dokuz üyeden oluşan YHK'nin yapısı yeniden düzenlendi. Hükümetçe atanan veya görevlendirilen üye sayısı ikiden beşe yükseltildi ve böylece YHK bütünüyle hükümetin kontrolü altına alındı.

2364 sayılı Kanun, 275 sayılı Toplu İş Sözleşmesi Grev ve Lokavt Kanunu'nun bu kanuna aykırı hükümlerinin uygulanmayacağını da hükme bağlamış, böylece 274 ve 275 sayılı yasalarla kurulan sendika ve toplu pazarlık rejimi ortadan kaldırılmıştı.

Olağanüstü yetkilerle donatılmış olan YHK, DİSK-AR'ın Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı verileri üzerinde yaptığı derlemeye göre 1981-1983 yılları arasında 1,896,421 işçiyi kapsayan 4859 toplu iş sözleşmesini yeniden yürürlüğe koydu.[1]

12 Eylül askeri darbesinin hemen sonrasında kıdem tazminatı, işçi ikramiyeleri gibi kritik önemdeki işçi haklarının yasalarla budanmasının

[1] Aziz Çelik (Ed) (2020). *Emeğe Karşı Sermaye Darbesi: 12 Eylül İşçi Haklarını Nasıl Yok Etti?*. İstanbul: DİSK Yayınları, s. 26.

Dönemin Türkiye İşveren Sendikaları Konfederasyonu (TİSK) Başkanı Halit Narin.

ardından, toplu iş sözleşmelerinde yer alan ve işçi sınıfının 1963'ten bu yana verdiği mücadelelerle kazandığı haklar, Yüksek Hakem Kurulu eliyle budandı.

Madeni Eşya Sanayicileri Sendikası (MESS) Başkanı Bahri Ersöz Yüksek Hakem Kurulu'nun rolüne ilişkin olarak 1983 yılında şunları söylüyordu: [2]

> Yüksek Hakem Kurulu ülkenin demokrasiye geçiş döneminde son derece önemli bir görev ifa etmiştir ve etmektedir. Yenilediği toplu iş sözleşmelerinde ücret zamlarını ülkenin genel ekonomik şartlarını ve işyerlerinin ücret yapısını dikkate alarak tespit etmektedir.

Bu dönem içinde temel hak ve özgürlükleri olabildiğince kısıtlayan 1982 Anayasası, 7 Kasım 1982 Pazar günü yapılan halk oylamasının ardından 9 Kasım 1982 tarihinde *Resmi Gazete*'de yayımlanarak yürürlüğe girdi.[3] Referandumda, 1982 Anayasası yüzde 8,63 "hayır" (1,626,431 seçmen) oyuna karşılık yüzde 91,37 "evet" (17,215,559 seçmen) oyuyla kabul edilmişti. İşçi ve sendika hakları önce kimi özel yasalarla, sonra sistemli olarak 1982 Anayasası ve nihayet 1983'te yürürlüğe konulan 2821 ve 2822 sayılı Sendikalar Kanunu ve Toplu İş Sözleşmesi Grev ve Lokavt Kanunu ile büyük ölçüde sınırlandırılmıştı.

Toplu Pazarlık Dönemi Yaklaşırken DİSK Üyeleri

12 Eylül askeri yönetimi, 12 Eylül 1980 darbesinden 6 Kasım 1983 genel seçimlerine kadar sürdü. TBMM 17. dönem milletvekillerinin seçildiği 1983 genel seçimlerine Milli Güvenlik Konseyi'nin izin verdiği üç parti katıldı: Milliyetçi Demokrasi Partisi (MDP), Halkçı Parti (HP) ve Anavatan Partisi (ANAP). 24 Ocak kararlarının mimarı Turgut Özal liderliğinde kurulan Anavatan Partisi, 400 kişiden oluşan Türkiye Büyük Millet Meclisi'nde 211 milletvekili çıkararak tek başına iktidar oldu. Artık Turgut Özal'ın başbakanlığında uzun sürecek olan ANAP dönemi başlıyordu.

12 Eylül 1980 askeri darbesiyle DİSK ve bağlı sendikalarının faaliyetlerinin durdurulması –fiilen kapatılması– otuz sendikaya üye yüz binlerce işçiyi sendikasız bırakmıştı. 12 Eylül döneminde toplu sözleşmeler Yüksek Hakem Kurulu tarafından bağıtlandığından, faaliyetleri durdurulmuş olan sendikaların üyeleri bu sözleşmelerin kapsamında kaldılar. İstifa etmelerine, bir başka sendikaya üye olmalarına gerek yoktu. Ancak, işkollarında yeni toplu sözleşme dönemleri yaklaşmaya başladığında sendikasız kalan DİSK üyeleri toplu pazarlık sürecine dahil olabilmek için bir çözüm arayışına yöneldiler. DİSK üyeleri var olan sendikalar arasında bir tercih yapmakla karşı karşıya kalmışlardı. İşte

[2] MESS (2000). *Gelenek ve Gelecek*. İstanbul: MESS Yayını.

[3] 9 Kasım 1982 tarih ve 17863 sayılı *Resmi Gazete*.

bu koşullarda, yasaklama ve sınırlamalara, işçi sınıfı üzerindeki ağır ekonomik ve politik baskılara, saldırılara göğüs gerebilme adına "işçilerin birliği" temel bir politika olarak sendika hareketinin gündemine oturdu. Ancak birleşme nerede, hangi koşullarda ve hangi ilkeler çerçevesinde gerçekleşecekti?

Bu yöndeki ilk tartışmalar, sendika ve toplu pazarlık/grev haklarını düzenleyen 2821 ve 2822 sayılı yasaların yürürlüğe girdiği 1983 Mayıs ayından da önceye dayanmaktaydı. Bu döneme damgasını vuransa "Türk-İş'te Birlik" tezi oldu. Genel olarak sendikasız kalan DİSK üyelerinin Türk-İş sendikalarına katılmalarını öneren bu tez bütün işkollarında tartışmalara da yol açmıştı.

DİSK'in kapatılması davası ve yöneticilerinin tutuklu yargılanmaları devam ederken, DİSK'e bağlı sendikalara üye işçilerin izleyeceği yol DİSK yöneticileri arasında görüş ayrılıklarına neden oldu. Zaman içerisinde sözleşme yapmak isteyen, iş güvencesi arayan ve dönemin dayattığı ağır iktisadi ve siyasal koşullar altında kayıplarını gidermek isteyen işçiler var olan sendikalar içinde sendikal yaşama tekrar dahil olacaklardı. Ama metal işkolunda tartışma DİSK Davası sonuçlanıp tekrar faaliyete başlayıncaya kadar bitmeyecekti.

Sendikasız kalan işçilerin değişen koşullarda ne yapacakları konusunda, DİSK ile Maden-İş yöneticileri arasında farklı görüşler ortaya çıktı. DİSK Başkanı Abdullah Baştürk işçilere bekleyin mesajını iletirken, Maden-İş Yürütme Kurulu, işçilerin var olan sendikaların çatısı altında toplanması gerektiğini savunuyordu. 1980 öncesi

"12 Eylül'den sonra yurtdışına çıkan Maden-İş ve Bank-Sen'li DİSK yöneticileri Almanya Stuttgart'ta sürgünde bir DİSK yönetimi kurdu. Bu yöneticilerle Türkiye'de tutuklu bulunan Baştürk ve diğer DİSK yöneticileri arasında DİSK'in resmi temsili sorunu yaşandı." *Türkiye Sendikacılık Ansiklopedisi.*

DİSK ve Maden-İş arasında yaşanan Türkiye Komünist Partisi (TKP)-Cumhuriyet Halk Partisi (CHP) gerilimi, koşullar değişmesine rağmen darbenin sonrasında da bir süre devam etmişti. DİSK ve bağlı sendikaların pek çok yöneticisi, darbecilerin "teslim ol" çağrısına uyarak 18 Eylül 1980 tarihinde binlerce sendikacı ile birlikte Selimiye Kışlası'na giderek teslim olurken, Maden-İş Yürütme Kurulu üyeleri 12 Eylül askeri darbesinin hemen ardından yurtdışına çıkmışlardı. Kemal Türkler'in öldürülmesinin ardından Maden-İş genel başkanlığı görevini üstlenen Mehmet Karaca o dönemde Maden-İş yöneticilerinin büyük çoğunluğunun tutuklu ya da yurtdışında

sürgünde yaşadıklarını, üstelik vatandaşlıktan da çıkarılmış olduklarından ülkeye dönüş imkanlarının da kalmadığını, insanların idamla yargılandıklarını, DİSK'in ve sendikaların kapatılması davasının da sürmekte olduğunu kaydetti. Karaca, avukatlar aracılığıyla haberleşme imkanı buldukları Baştürk ve ekibiyle mevcut durum ve DİSK üyesi işçilerin yol haritası konusunda süregiden tartışmaları ve aralarındaki fikir ayrılığını şöyle aktarıyor: [4]

> İşçiler fikir soruyor... Eski DİSK üyesi işçiler, ne yapacağız diye fikir soruyorlar. Dolayısıyla yöneticilerin bir yön göstermesini istiyorlar. Baştürk ve ekibi içeriden "bekleyin" talimatı gönderiyor. Biz ise bekleyin demeyi doğru bulmadık, Maden-İş yönetimi olarak. Neden? Çünkü DİSK Davası ne zaman bitecek belli değil, zaten on bir yıl sürdü. Dava sonunda kapanabilir de... Yöneticileri zaten tutuklu, mahkum da olabilirler, beraat da edebilirler. Dolayısıyla beklemeyi doğru bulmuyoruz. Maden-İş'in üyeleri, DİSK'in diğer sendikalarının üyeleri var olan diğer sendikalarda örgütlensinler veya yeni sendika kursunlar, kurabilirlerse. Yarın DİSK yeniden açıldığında, o vakit bizim açılmış olan DİSK'e bağlı eski sendikalara dönme imkanımız olur. Yani bugün biz bunlara bunu söylersek, yarın söz söyleme hakkımız olur. Ama hiçbir şey söylemezsek, bekleyin dersek beklemez bunlar. Nitekim sözleşmeler yapılacak, sözleşme haklarından yararlanacak işçiler. Ayrıca DİSK'e bağlı sendikaların bir militan tabanı var, her sendika aynı olmamakla birlikte. Bunu tek başına sürdüremezler, örgütlü mücadele gerekir, faşizme karşı. Dolayısıyla kendi işkollarında açık olan sendikalardan birine gitsinler, örgütlü mücadeleyi burada sürdürsünler, buradan sendikal hakları savunsunlar... DİSK'in açılmasını buradan savunsunlar. Gittikleri sendikalarda, faşizme karşı ortak mücadele platformu yaratsınlar, mitingler, yürüyüşler yapsınlar. Bugün bunu söylersek yarın işçilere dün bunu söyledik şimdi durum değişmiştir böyle yapmak gerekir, deriz. Bunu DİSK yönetimine anlatamadık. Anlamak istemediler.

Maden-İş Genel Başkan Vekili Halit Erdem bu tartışmalara ilişkin olarak şunları aktardı: [5]

> Temel soru şuydu: DİSK şu anda faaliyetten men edilmiş durumda. DİSK'e bağlı işçiler vardı, geçmişte önemli haklar kazanmış geniş bir işçi topluluğu var. Bu işçilerin toplu sözleşmesiz kalmaması lazım, örgütlü olması lazım ve herhangi bir sendikada örgütlü olmaları lazım. Çok genel olarak üzerinde durulması gereken nokta buydu. Bunu neden söylüyorum, çünkü DİSK'in açılmasını bekleme taraftarları da vardı. Herhangi bir tarafa gitmesinler DİSK'in açılmasını beklesinler, biz kaldığımız yerden devam edelim böyle düşünceler de vardı. Biz bir defa bu iki yolun bu tarafında kaldık yani örgütlü olan tarafında.

Nitekim sendikaları fiilen kapatılmış olan DİSK üyelerinin var olan sendikalara üye olmaları fikrine Baştürk ve ekibi dışında kayda değer bir itiraz gelmedi.

"TÜRK-İŞ'TE BİRLİK" TEZİ

Elbette toplu pazarlık sürecinin başladığı bir döneme girerken hayatın olağan akışına uygun olan işçilerin sendikasız kalmaları, ekonomik mücadelenin dışında tutulmaları olamazdı. DİSK'li işçilerin sendikal faaliyetlerine nasıl ve nerede devam edecekleri konusunda tartışma uzun bir süre politik çevrelerin de gündeminde kaldı. DİSK Davası devam ettiği için DİSK'e bağlı sendikaların üyeleri toplu pazarlığı nerede yürütecekti, sendikal faaliyetlere nerede katılacaktı, toplu iş sözleşmelerinden nasıl yararlanacaktı? Bunlar yanıt verilmesi

[4] Mehmet Karaca ile 31 Ekim 2018'de yapılan görüşme (İstanbul).

[5] Halit Erdem ile 15 Kasım 2018'de yapılan görüşme (İstanbul).

Maden-İş Yönetiminin Çağrısı (1983)[1]

MADEN-İŞ ÜYELERİ, METAL İŞKOLUNDA ÇALIŞAN TÜM İŞÇİLER!

DİSK, TÜRK-İŞ VE BAĞIMSIZ SENDİKALARA ÜYE VE SENDİKASIZ İŞÇİLER!

... Tüm olanaklarla hangi sendikaya bağlı olursa olsun işyerleri arasında, en başta Türk-İş üyeleri ile tabandan birliğin örülmesi sürdürülmelidir.

DİSK'in açılması, yöneticilerinin ve çalışmalarının serbest bırakılması için, yurt dışındaki DİSK yönetici ve üyelerinin ülkeye dönebilmesi için, DİSK ve bağlı işkolu sendikaları hakkında tüm mahkeme ve koğuşturmalara son verilmesi için mücadele yükseltilmelidir. İşyerlerindeki birlik ve örgütlülük korunup pekiştirilmelidir.

Türk-İş'de ve çalışılabilen bağımsız sendikalardaki kardeşlerimizle diyalog ve güçbirliği artırılmalıdır.

Türk-İş'de işçi düşmanlarının, tekellerin, cuntanın hesaplarına karşı durmak, onları bozguna uğratmak sınıfsal bir görevdir. Önümüzdeki 6 ayda yeniden yapılandırılacak olan Türk-İş'de işçi düşmanlarına karşı mücadeleye her yolla omuz verilmelidir.

İşçiler, kardeşler,

Birleşik, örgütlü halk yenilmez! Bunu 15-16 Haziran'ın 13. yıldönümünde daha iyi anlıyoruz. 13 yıl önce birleştik, savaştık ve yendik.

Şimdi de böyle yapacağız! BİRLEŞECEĞİZ, SAVAŞACAĞIZ ve bu halk düşmanı, işçi düşmanı cuntayı yeneceğiz. Yasalarını da, anayasasını da yırtıp atacağız.

Gene 1 Mayıs alanlarını, grev meydanlarını dolduracağız!

Son sözü, biz işçiler söyleyeceğiz!

T. Maden-İş Sendikası Yürütme Kurulu'nun 15-16 Haziran'ın yıldönümünde çıkardığı çağrı

Atılım, Yıl 10, Sayı 7 (115), Temmuz 1983.

[1] Editörün notu: Bu çağrı konusunda Maden-İş Genel Sekreteri Halit Erdem'in değerlendirmesi bu kitabın uluslararası dayanışma bölümündeki yazısında yer almaktadır.

gereken ve ertelenemeyecek konulardı. Türk-İş dışında Hak-İş de faaliyetteydi. Hak-İş DİSK'li çevrelerin ve DİSK üyesi işçilerin itibar ettiği bir konfederasyon değildi. Böylece Türk-İş'i eksenine alan ve bu döneme damgasını vuran "Türk-İş'te Birlik" politikası öne çıktı. Bu, siyaseten önerilen bir temel teze dayanıyordu.

Maden-İş'in yurtdışında sürgünde olan yürütme kurulu, 1983 yılında, 15-16 Haziran'ın yıldönümünde Maden-İş üyelerine, metal işkolunda çalışan tüm işçilere, DİSK, Türk-İş ve bağımsız sendikalara üye ve sendikasız işçilere hitaben bir çağrı çıkardı. Çağrıda "hangi sendikaya bağlı olursa olsun işyerleri arasında, en başta Türk-İş üyeleri ile tabandan birliğin örülmesi" isteniyordu. Aynı zamanda "Türk-İş'te ve çalışılabilen bağımsız sendikalardaki kardeşlerimizle diyalog ve güçbirliği"nin artırılması gereği de vurgulanmaktaydı.[6]

Almanya'da, Duisburg Türkiye İşçi Derneği'nde 13 Şubat 1983 tarihinde gerçekleştirilen DİSK'in 16. kuruluş yılı kutlamasında, "Türk-İş çatısı altında tüm legal olanaklardan da yararlanılarak, gelecekte Türkiye işçi sınıfı sendikal birliği sağlamanın

[6] *Atılım*, Sayı 7 (115), Temmuz 1983.

koşullarını yerine getirmiş olacaktır'' değerlendirmesi yapıldı: ''Bu demektir ki, işçiler kendi seçtikleri delegelerle özgür birlik sendikalarını yaratmalı. DİSK-Türk-İş bölünmesine son vermelidirler.''[7] ''Özgür birlik sendikaları'' 12 Eylül darbesinin hemen ardından TKP tarafından ortaya atılan ancak izleyen yıllarda süreklilik kazanmayan bir kavramdı. TKP, 1983 yılının öncesinde tarihsiz -kesin tarihi kaydedilmemiş olan- bir raporunda, sendika hareketinin birliği temel politikasını verili koşullarda ''özgür birlik sendikalarını yaratmak için savaşım vermek'' olarak tanımlamaktadır. Raporda, ''neden birlik sendikası'' sorusu, var olan çetin koşullar ve işçi haklarına saldırıların işçi sınıfı için birliği her zamankinden çok gerekli kıldığı; ''neden özgür sendika'' sorusu ise sendikalarda gönüllü birliğin ''sendikal demokrasinin, tabanın söz ve karar sahibi olmasının zorunlu, ön koşulu'' olduğu, ''sendikaların burjuvaziden, onun devletinden bağımsız olması'' gerektiği ve gönüllü üyeliğe dayalı, özgür sendikaların sarı ve uzlaşmacı sendikacılığa karşı savaşkan sınıf sendikacılığının başlıca güvencelerinden biri olduğu vurgulanarak yanıtlanıyor. Özgür birlik sendikalarının yaratılmasının yolu ise ''Türk-İş'te Birlik'' politikasına işaret ediyor:[8]

> Yasal olanakları çok sınırlı, pratikte hiçbir işlevi yok ve yönetimi gerici de olsa bugün Türkiye'de Türk-İş açıktır. İşçi sınıfı, amacına varmak için bu olanağı kullanmak zorundadır. Üstelik sendikalı işçilerin çoğunluğu orada örgütlü durumdadır. Öyleyse özgür birlik sendikaları esasına varmak üzere yeni sendikalar ve konfederasyon kurmaya gerek yoktur. Zaten bugün böyle bir yasal hak da yoktur. Kapatılan sendikaların, DİSK'in üyelerinin örgütlülüklerini koruyarak, savaşkanlıklarını ve geleneklerini diri tutarak Türk-İş'e katılmaları ve Türk-İş'i özgür birlik sendikalarının yaratılacağı bir pota olarak kullanmaları, en doğru, en kestirme, pratik yoldur.

12 Eylül darbesiyle birlikte fiilen sendikasız kalan DİSK üyeleri, 1983 yılında 2821 ve 2822 sayılı yasaların yayımlanması ve 1984 yılından itibaren tek tek işyerlerinde toplu pazarlık sürecinin yeniden başlamasından önce ağırlıklı olarak kendi iş-kollarında Türk-İş'e bağlı sendikalara üye oldular. DİSK Davası'nın uzun sürmesi, 12 Eylül'ün yarattığı ağır politik ve iktisadi koşullar, sendika hareketi içinde birbirine bağlı iki önemli sonuç yarattı: ''Öncelikle, katlanılmaz iktisadı sıkıntılar, işsizlik ve işçi haklarının sürekli geri götürülmesi işçi yığınlarının sendikal mücadeleye olan duyarlılığını olumlu yönde etkiledi. Sendikal mücadeleye gözle görünür bir hareketlilik kattı. İkinci olarak, DİSK'in fiilen kapatılmasıyla 20 yıla yakın bir süreden sonra Türk-İş tek konfederasyon, daha doğru bir ifadeyle 'ciddi' konfederasyon konumunu yeniden kazandı. İşçiler birkaç bağımsız sendika dışında Türk-İş'e bağlı sendikalarda toplandılar.''[9] Türkiye Komünist Partili (TKP) gençlerin 12 Eylül koşullarında yayımladığı *İleri* dergisi, 1983 Aralık ayında gelişmelerin, ''sendikal örgütlenmelerin ağırlıklı olarak Türk-İş'e bağlı sendikalarda yoğunlaşacağını'' gösterdiğini tespit etti. Örgütsüz bırakılmış işyerlerinin Türk-İş'e yönelik hızlı bir sendikalaşma çabası içinde olduklarını yazdı. Bu durum, ''sendikal savaşımda Türk-İş'in merkezî bir odak durumuna gelmesinin zeminini'' hazırlıyordu.''[10]

[7] *Vardiya*, Sayı 7, Mart 1983.

[8] TKP'nin Güncel Sendikal Politikasının Propagandası ve Ajitasyonu, TÜSTAV, Mehmet Karaca Arşiv Fonu, Kutu 1, Zarf 4.

[9] Can Şafak (1986). ''1980 Sonrası Sendikal Hareket ve Sorunları''. *Düşün*. Sayı 27. Haziran 1986.

[10] *İleri*, Sayı 16, Aralık 1983.

Bu gelişmeler karşısında DİSK Genel Başkanı Abdullah Baştürk, kararın işçiye ait olduğunu açıkladı:[11]

> İşçiler ekonomik sorunları için ya da işten atılma korkusunu gidermek için ya da daha iyi geçim koşulları için kendilerine uygun oldukları herhangi bir sendikaya gidebilirler, ben buna bir şey diyemem. Ya da, daha doğrusu DİSK'in Genel Başkanı olarak ben hiçbir işçime şu sendikaya gidin diyemem, bunu dedirtemezler. Kararı işçinin kendisi alır.

Baştürk aynı tarihlerde sendika hareketinin birliğinin şartlarını, DİSK ile Türk-İş'in ilkeleri ve tutumları çerçevesinde değerlendiriyordu:[12]

> DİSK-Türk-İş birlikteliği belirli ilkeler çerçevesinde olabilir. Demokratik zemin ve demokratik sendikal haklar etrafında birleşebiliriz. Ancak, şunu belirtmeliyim, demokratik ilkelere sahip sendikalar, demokrasinin kaldırıldığı dönemlerde bu ilkelerini tavırlarıyla belli ederler. Örneğin Avrupa Sendikalar Konfederasyonu'na üyelik başvurusunu 12 Eylül sonrasında DİSK yenilerken, Türk-İş yenilemeye gerek görmüyordu.

Daha sonraki yıllarda dönemim TKP Genel Sekreteri Nabi Yağcı Haydar Kutlu (Nabi Yağcı) TKP'nin sendikal politikasına açıklık getirdi. TKP İşçinin Sesi temsilcilerinden R. Yörükoğlu DİSK'in yeniden açılmasının yanlış olacağını söylerken TKP Genel Sekreteri Kutlu ise DİSK'in açılması gerektiğini ve işçi sınıfının sendikal birliğinin nasıl sağlanacağına DİSK açıldıktan sonra DİSK yöneticilerinin karar vermesi gerektiğini savundu.[13]

TÜRK-İŞ DEĞİŞEBİLİR Mİ?

"Türk-İş'te Birlik" Türk-İş'in dönüştürülmesi, demokratik bir yapıya kavuşturulması hedefini gözeten bir temel politika, güçlü bir slogan olarak kimi sol basında, işçi ve sendika çevrelerinde ısrarla gündemde tutuldu, savunuldu.

DIŞARDAKİ SOL 7 TKP neden bölündü?

NURİ ÇOLAKOĞLU

● TKP içinde "İşçiler nerede örgütlenmeli?" sorusunun da yarattığı bir ayrılık var

DİSK mi Türk-İş mi?

● TKP-İşçinin Sesi, 1980'den beri Türk-İş'te örgütlenmeyi savunuyor... TKP ise, "DİSK açılsın" sloganına sarılıyor...

● Yürükoğlu "Bugünkü koşullarda DİSK'in açılması son derece yanlış olur" .görüşünü savunuyor...

● Kutlu ise, "Biz DİSK'in açılmasını istiyoruz, çünkü antidemokratik bir şekilde kapatıldı" diyor

12 Eylül'den sonra TKP'nin iki kanadının Türkiye'deki işçi hareketine bakışında ve işçilerin nerede örgütlenmesi gerektiği sorusuna verdikleri yanıtta önemli ayrılıklar doğdu. TKP, kampanyasını "DİSK açılsın" sloganı çevresinde odaklaştırırken, TKP-İşçinin Sesi, işçilerin Türk-İş'te örgütlenmesinden yana görüşler savunuyordu. R. Yörükoğlu'na bu konuda bugün ne düşündüklerini sorduk:

"Türkiye devrimci hareketinde bu konuyu uzun yıllardır tek başımıza söylüyoruz. 1980'den bu yana sendikal birliğin Türk-İş'te gerçekleşmesini savunuyoruz. Bugün bu görüşe hayatın zorlamasıyla (çünkü DİSK' li yüzbinlerce işçi de Türk-İş'e katıldı) katılan başka gruplar da var.

"Bugünkü koşullarda DİSK'in yeniden açılması son derece yanlış olacaktır. Türkiye işçi sınıfının sendikal birliği Türk-İş'tir. Buna şiddetle sahip çıkmak gerekir. Sendikal birlik Türk-İş'te geliştirilmelidir. Türk-İş içinde demokrasi geliştirilmelidir. Türk-İş, işçi hakları için militan işçi eylemleri yapmalıdır.

DİSK - TKP'ye göre açılması gereken örgüt

"DİSK ZORBACA KAPATILDI"

"Ama buradan DİSK'in mücadelesine göz kapamak sonucu çıkmaz. Biz, DİSK'in açılmasını istiyoruz. Bununla demin söylediğim çelişkili değil. Çünkü DİSK, antidemokratik bir şekilde kapatıldı. Yani işçiler, sendikacılar birleşip, şöyle bir şey demediler ki: İşçilerin sendikal birliğini sağlamak için Türk-İş ortaya çıkıyor ve DİSK gidiyor, ona katılıyor, böyle bir şey olmadı. Antidemokratik bir şekilde, zorbaca kapatıldı. Bu nedenle DİSK açılmalıdır. .

"Açılırsa, o zaman işçi hareketi iki parça olmayacak mıdır sorusu bize sorulabilir. Olabilir. O durumda da DİSK açılmasa, DİSK'in

Türk-İş - TKP-İşçinin Sesi'ne göre

Aynı soruyu bir kez daha, Berlin'de konuştuğumuz Haydar Kutlu'ya soruyoruz bu defa. Onun yanıtı da şöyle:

"Biz daha önce de bu konuda tutumumuzu açıkça söylemiştik. Genel olarak sol hareket ve ilerici güçler, ne kadar birlikte hareket edebilirlerse, demokrasi mücadelesi o kadar kazançlı çıkacaktır. Bu anlamda DSP ve SHP şeklinde sosyal demokrat hareketin bölünmüş olması ve iki partili olması, kuşkusuz iyi değil. Bir parçalanmışlığı yansıtıyor elbette. Ama kim haklı, kim haksız, biz bunun hakemi olmak durumunda değiliz. Bunu kendileri halletmelidirler, kendileri çözmelidirler.

"Hatta birleşin demek bile bizim yetkimiz içinde değil. Bizim konumumuzda bunu söylemenin bir anlamı yok. Birleşeceklerse buna onlar karar vermelidirler.

"Ama bir önemli nokta var ki, bu noktada biz konuşma konusunda kendimizde hak görüyoruz. Eğer demokrasi mücadelesi için birlikte hareket yerine, karşıtlıklı mücadele seçiyorlarsa, biz bunu doğru görmüyoruz. Doğru görmeyiz. Öyle bir durum da var, ne yazık ki.

"Bu da DSP'nin daha küçük bir parti olmasından kaynaklanıyor. Yani biz umuyor ve bekliyoruz ki, DSP bu açıdan daha sorumlu bir tutum alabilir ve almalıdır."

REFERANDUM VE TKP

Türkiye, eski politikacılara konumuş yasakların kaldırılması için yapılacak bir referanduma doğru giderken, bu konuda TKP'nin görüşünü de almak istedik. Ama doğrusu bu konu, R. Yürükoğlu ile görüştüğümüzde henüz ortaya atılmamıştı. O yüzden soruyu sadece TKP Genel Sekreteri Haydar Kutlu'ya yöneltme olanağı bulabildik. O da şöyle dedi:

"Referandumdan önce, çarpık olan bir şeye işaret etmek istiyorum. Bu yasakların kalkması, bakıldığı zaman aslında bir referandumu zorlayan bir şey değil. Çünkü burada en temel hak ler söz konusudur, politika ya katılabilme hakkı. Bu, yasakların en te mel haklardandır. Bunun sağlanması, bu nedenle bir referandum konusu değil. Bu, parlamentoda da sağlanabilir. Bu, parlamento nun Anayasa konusundaki yaklaşımı ile d

Milliyet, 7 Temmuz 1987.

Gün dergisi, sendika içi demokrasi taleplerini sürekli gündeminde tuttu. 1986 Nisan sayısında "Sendikal Demokrasi ve Türk-İş'de Birlik" sloganlarını derginin kapağına koydu.[14] Türk-İş Genel Kurulu öncesinde sayfalarını, konfederasyon içindeki sol/sosyal demokrat muhalefetin sözcülerine ayırdı. Petrol-İş Genel Başkanı Cevdet Selvi, *Gün* dergisi için Mustafa Sönmez'in

[11] Tanıl Bora- Belma Akçura (1986). "DİSK'li işçiler nereye gidiyor? *Yeni Gündem*, Sayı 15, 16-22 Haziran 1986.

[12] *Yeni Gündem*, Sayı 42, Aralık 1986.

[13] *Milliyet*, 1 Temmuz 1987.

[14] *Gün*, Sayı 14, Nisan 1986.

Gün dergisinin kapağı. *Gün*, Sayı 14, Nisan 1986.

yönettiği ve Kristal-İş Genel Başkanı Hasan Basri Babalı ile Deri-İş Genel Başkanı Yener Kaya ile birlikte katıldığı açık oturumda muhalefetin tutumunu ortaya koydu: "Türk-İş'te sendikaların, Türkiye'de işçi sınıfının ve yandaşlarının birliğine mutlak ve mutlak inanmaktayız."[15]

"Türk-İş'te Birlik" tezi, 1983 yasalarıyla birlikte toplu pazarlık dönemi yeniden başlayacak ve 12 Eylül sonrasında YHK tarafından yürürlüğe konulan toplu iş sözleşmelerinin sürelerinin de tamamlanmakta olması karşısında bu haktan yararlanmak, ücretlerini ve çalışma koşullarını iyileştirmek isteyen DİSK üyeleri arasında karşılık buldu. Bunun için faaliyetlerini sürdürmekte olan Türk-İş'e bağlı sendikalara gitmek işçiler için pratik bir çözümdü. Kimi işkollarında DİSK'e ve Türk-İş'e bağlı sendikalar ve bu sendikaların tabanları arasında zamanla gelişen bir yakınlaşma da vardı. Petrol endüstrisinde DİSK'e bağlı Petkim-İş üyeleri için sendika içi demokrasi ilkelerini benimseyen ve mücadeleci bir geleneğe sahip olan Türk-İş'e bağlı Petrol-İş güçlü bir çekim merkeziydi. Cam endüstrisinde DİSK'e bağlı Hürcam-İş üyeleri, 1980 cam grevlerinde güç ve eylem birliği yaptıkları Kristal-İş'i yakından tanıyorlardı. Eylem birliği cam işçisinin geleneğinde vardı ve bu iki sendika 1971 yılında yürütülen grup toplu pazarlığı sürecinde birlikte hareket etmişler, Türkiye'de grup toplu pazarlığı sürecinde gerçekleştirilen ilk eylem birliğini Türkiye Cam İşverenleri Sendikası'na karşı 1971 grevi boyunca sürdürmüşlerdi.

Öte yandan kimi işkollarında "Türk-İş'te Birlik" politikası DİSK üyeleri arasında karşılık bulmadı. Metal işkolunda tereddüt yarattı, yoğun ve etkili tartışmalara neden oldu. Bankacılık sektöründe ve lastik işkolunda kayda değer sayıda DİSK üyesi Türk-İş dışında yeni kurulan sendikaların örgütleyicisi, kurucusu ve üyesi oldu.

Metal İşçisi Yolunu Çiziyor

"Türk-İş'te Birlik" politikasının en fazla tartışıldığı işkolu metal işkoluydu. Metal işkolunda Maden-İş üyesi işçilerin Türk-İş'e gitmesi demek işçiler arasında kötü bir şöhreti olan Türk Metal çatısı altında toplanmaları anlamına geliyordu. Buna karşılık, Maden-İş'in 1979 ve 1980 yıllarında MESS'e karşı bağımsız Otomobil-İş'le hayata geçirdiği güç ve eylem birliği her iki sendikanın tabanları arasında bir yakınlaşma yaratmıştı. İki sendika birlikte, ortak etkinliklere imza atmıştı. Birlikte yapılan dayanışma etkinlikleri, ortak temsilciler kurulları, karşılıklı genel kurullara genel başkanlar düzeyinde katılım iki sendikanın gelecekteki birlikteliğinin zemini oldu.

[15] *Gün*, Sayı 14, Nisan 1986.

Zaten öteden beri Otomobil-İş içinde Maden-İş'in mücadelesinden etkilenen ve sınıf sendikacılığından, daha radikal bir sendikacılık pratiğinden yana olan gruplar vardı. O yıllarda Otomobil-İş üyesi ve Atlas Copco işyeri baştemsilcisi olan İsmail Aykanat, bu dönemde Maden-İş'in bir ''manyetik çekim alanı'' yaratmış olduğunu, Otomobil-İş üyelerinin de bu çekim alanının içine ister istemez girdiklerini vurguladı:[16]

> Biz Maden-İş'in her eylemini grevini kendi işyerimiz gibi görüyoruz. Maden-İş grevlerine ziyaretler oluyor, oralara gene ufak tefek dayanışmalar oluyor. Çadır ziyaretleri oluyor. (...) Oradan gördüklerini siz uyguluyorsunuz burada. Bak onlar uyguluyor, biz de uygulayalım... Tutuyor mu? Çok güzel tutuyor. (...) Taban o sempatiyi görüyor ve Maden-İş'in yaptıklarını da görüyor. Maden-İş'in verdiği mücadelenin nasıl bir mücadele olduğunu görüyor, saygı duyuyor o mücadeleye. İster istemez tabandan Maden-İş'e doğru bir eğilim var.

Kemal Türkler'in katledilmesinin ardından Maden-İş Genel Başkanı olan Mehmet Karaca, 12 Eylül öncesinde iki sendika arasında yürütülen güç ve eylem birliğinin, Maden-İş'in Otomobil-İş'le temaslarının, ilişkileri yumuşattığını, ''karşılıklı itimat telkin edildiğini'' kaydetti:[17]

> İşkolumuzda en uygun sendika Otomobil-İş Sendikası'ydı bizim için. Üyelerimize Otomobil-İş'e gidin örgütlenin dedik. Açıkça bunu tabana ilettik. Otomobil-İş Sendikası da örgütlenmek istiyordu. En uygun ortam buydu. (...) Devletin baskısını, işverenin baskısını aşabilenler Otomobil-İş'e üye oldular. Aşamayanlar Türk Metal'e gitmek zorunda kaldılar.

1983 yılından başlayarak Maden-İş üyelerinin Otomobil-İş'e yönelmelerinde 12 Eylül askeri darbesi öncesinde örgütlenen güç ve eylem birliğinin rolü, 1992 yılında iki sendika arasında yürütülen birlik çalışmalarında da vurgulanmaktadır:[18]

> Kuşkusuz bunda, 1979 grevlerinde her iki sendikanın güç ve eylem birliği yapmış olmasının payı olduğu kadar, iki sendikanın ilkelerindeki paralelliğinde büyük payı vardır. Gerçekten her iki sendika da tabanın söz ve karar sahibi olduğu ilkesine, demokratik katılımcılığa gerçekçiliğe, işçi sınıfı genelinde ve örgüt içinde birliğe, kararlar sürecinde bağımsızlığa, bütün bunların üzerinde de işçi sınıfı sorunlarının çözümü için var güçleriyle çalışmaya her zaman özen göstermişlerdir. Maden-İş Sendikası üyelerinden işverenlerin ve siyasal iktidarın engellemelerinden ya da kıyımından kurtularak Otomobil-İş Sendikası'na üye olabilenlerin, yeni sendikalarında hiç yabancılık çekmemelerinin; yıllarca ayrı örgüt çatısı altında bulunan işçilerin, kısa sürede kaynaşmalarının en önemli nedeni budur.

Maden-İş'ten Otomobil-İş'e geçen NETAŞ işyeri baştemsilcisi, sonraki yıllarda sendikanın önce genel sekreteri, sonra genel başkanı olan Celal Özdoğan, 1983 yılında sendikal faaliyetlerin serbest bırakılmasının ardından Maden-İş'e üye olan işçilerin işyerlerinin önemli bir çoğunluğunun tercihini Otomobil-İş'ten yana yaptığını söylüyor. Özdoğan, bu tercihin önemli nedenlerinden birinin 12 Eylül öncesinde MESS'e karşı iki sendikanın gerçekleştirdiği güç ve eylem birliği olduğunu kaydetti: ''O dönemde yurtdışında olan Maden-İş yöneticilerinin de bizim de tercihlerimizi bu belirlemiş oldu.''[19]

[16] İsmail Aykanat ile 20 Kasım 2018'de yapılan görüşme (İstanbul).

[17] Mehmet Karaca ile 31 Ekim 2018'de yapılan görüşme.

[18] Birliğin Gerekliliği ve Tarihsel İlişkilerimiz, 11.4.1992, Birleşik Metal-İş Arşivi.

[19] Celal Özdoğan, Video: Fahrettin Engin Erdoğan. Mayıs 2018. Birleşik Metal-İş Arşivi.

Maden-İş, Sayı 125, 26 Kasım 1979.

MADEN-İŞ VE OTOMOBİL-İŞ MESS'E KARŞI ORTAK HAREKET EDECEK

500 bin'i aşkın işçinin toplu söleşme görüşmelerinin başladığı şu günlerde tekellere ve saldırılarına karşı aynı işkolundaki sendikaların eylem birliği hızla yükseliyor. *Sendikamızın, tekellerin saldırgan örgütü MESS'e karşı, metal işkolundaki faşist-maocu-gangster tipi sarı sendikalar dışında kalan sendikalara yaptığı «ortak eşgüdümlü savaşım» çağrısı hayata geçiyor.* Bu konuda Maden-İş ile bağımsız Otomobil-İş sendikaları arasında başlatılan görüşmeler geçtiğimiz günlerde somutlaştı. Sendikamız ile Otomobil-İş arasında gerçekleştirilen bu eylem birliği ortak bir basın toplantısı yapılarak kamuoyuna duyuruldu.

Basın toplantısında özetle, işyerlerinde asgari ücret düzeyinin yükseltilmesi, çalışma sürelerinin kısaltılması, yıllık ücretli izinlerin arttırılması, tenkisatlara karşı önlemlerin sözleşmede yer almasının sağlanması, işgüvencesi konusunda somut adımlar atılması, işçi sağlığı, iş güvenliği kurullarında eşit temsil hakkının sağlanması, sözleşme kapsamının sınırlandırılmaması, kadın ve genç işçilerin özel olarak korunmasına yönelik taleplerin yükseltilmesi şeklinde belirlenen ortak istemler doğrultusunda tekellere ve MESS patronlarına karşı ortak bir platform etrafında savaşım verileceği açıklandı.

Önümüzdeki toplu sözleşmeler yalnız işçileri değil tüm halkımızı ilgilendiriyor. Kapitalist bunalımı nsonuçlarına katlanmanın, tekellerin, saldırılarını kursaklarında bırakmanın yolu başlatılan eylem birliklerini geliştirerek güçlendirmekten geçiyor. Bunun için eylem ve güç birliği bayrağını yükseltelim.

Mahmut Karakoç, işverenlerin işçileri Türk Metal'e yönlendirme çabalarına karşı Maden-İş'in önemli fabrikalarından Rabak'ta Otomobil-İş'i tercih ettiklerini anlattı. Bu tercihte 1979-1980 döneminde yaşanan güç ve eylem birliği deneyiminin etkili olduğuna değindi: [20]

> Otomobil-İş'te az da olsa 12 Eylül öncesi grev sırasında Maden-İş'in dirsek temasları vardı. O nedenle biz Otomobil-İş'i tercih ettik. Biz Kâğıthane fabrikasıydık, Rabak iki fabrikaydı. Bir de Köseköy'de vardı, İzmit'te. Bizde problem olmadı, Türk Metal girişimi oldu ama Türk Metal tutmadı bizde. Biz 24 saatte Otomobil-İş'te örgütlenmemizi tamamladık o zaman. Köseköy fabrikasında biraz problem oldu. Orada Özdemir-İş örgütlenmeye çalıştı o zaman. Bizim Kâğıthane Otomobil-İş'te örgütlenince onlarda döndüler bu tarafa. İstifa ettiler geldiler, öylece örgütlenme tamamlanmış oldu.

Maden-İş 6. Bölge'de, Bebimot işyerinde Maden-İş'in ünite temsilciliğini, baştemsilciliğini yapmış, lokallerde görev almış olan ve Otomobil-İş Mecidiyeköy Şubesi'nin kuruluşunun ardından Şube Başkanı olarak görev yapan metal işçisi Yusuf Türkoğlu da bu süreci şöyle anlattı: [21]

> Şunu konuştuk arkadaşlarla. Dedik ki, Türk Metal'e gidersek üyelerimizi işten atarlar, hiç bir zaman yönetimlerde olamazsınız. 12 Eylül'e Türk-İş bir bakan verdi. Çalışma Bakanı [Sosyal Güvenlik Bakanı] Türk-İş'in Genel Sekreteri Sadık Şide'ydi. Gelir gelmez ilaçlara yüzde 20 zam getirdi. Biz, dedik, asla bunu kabul etmiyoruz. Faşist 12 Eylül'e bir bakan veren bir sendikanın altında gidip çalışmak istemiyoruz dedik. Bunları söyledik. Biz Otomobil-İş'le görüşeceğiz. Otomobil-İş'e en karşı olan adam 12 Eylül'den evvel bendim, ben de rahatlıkla giderim çünkü biz onlarla 12 Eylül'den evvel eylem birliği yapmıştık. Bunlar, tamam dediler. Böyle geldik.

Metal işkolunda "Türk-İş'te birlik" politikasının yarattığı tedirginlik ve tartışmaların gerisinde, 12 Eylül öncesinde Maden-İş yönetiminde ve kadroları arasında etkili olan Türkiye Komünist Partisi'nin (TKP) mesajları vardı. Sendikal birliği benimseyen TKP 5. Kongre Kararı'nda, "işkolu özelliklerine

[20] Mahmut Karakoç ile 2 Haziran 2021 tarihinde yapılan telefon görüşmesi.

[21] Yusuf Türkoğlu ile 23 Mayıs 2019'da yapılan görüşme (İstanbul).

göre'' bağımsız sendikalara da bir vurgu vardı.[22] Maden-İş Yürütme Kurulunun metal işçilerine 1983 Haziran'ında yaptığı çağrıda da ''çalışılabilen bağımsız sendikalardaki kardeşlerimizle diyalog ve güçbirliği artırılmalıdır'' ifadeleri yer alıyordu.[23] Örgütlenme politikası DİSK ve Maden-İş üyesi işçilere çeşitli kanallarla duyuruldu. Bu dönemde yurtdışında parti kadrolarıyla bir araya gelen Maden-İş 23. Bölge Temsilcisi Cemal Azmi Poyraz şunları yazmaktadır:[24]

> Partinin o dönem ki sendikalarla ilgili politikasını konuştuk. Ben ülkede geçireceğim bu bir ay içerisinde sendikalarda görevli olan arkadaşlarımızla görüşüp bu konuda onları bilgilendirecektim. Bu politika DİSK'e bağlı kapatılmış olan tüm işkollarındaki sendikalar için geçerliydi.

Cemal Azmi Poyraz, yurtdışında alınan siyasi kararı, ''güçlü olduğumuz yerlerde Otomobil-İş'e gitmek, diğer fabrikalarda işçi çıkarmaları olmasın diye Türk-Metal Sendikası'na gitmek, Türk-İş içinde mücadeleye devam etmek'' olarak aktarmaktadır.[25]

Cemal Azmi Poyraz'ın yurtdışından geldiği o günlerde Celal Özdoğan Netaş fabrikasında işçi olarak çalışmaktadır. 1983 yılında 2821 ve 2822 sayılı yasaların kabul edilip sendikal faaliyetlerin başlamasından sonra Otomobil-İş'i tercih ettiklerini belirtti:[26]

> Nasıl tercihimizi yaptık? Yine yanlış anımsamıyorsam eski bölge temsilcimiz, Cemal Azmi Poyraz. O dönemde siyasi mülteciydi. Yurtdışındaydı. Oradan gelen bilgiyle... Yurtdışından buraya geliyor, o bilgiyi aktarıyor ve tekrar gidiyor. Giriş çıkış yapmıştı Daha sonra Kadıköy'e geldik. Kadıköy'deydi genel merkez. Aydın Bey'le rahmetli İlhan Bey'le tanıştık. Start verildi. Otomobil-İş Sendikası'nda örgütlenmeye başladık.

O dönemde Netaş işçisi olan Nazım Alpman, *Emeğin Şövalyeleri Netaş Grevi 1986* kitabında fabrikalarda dolaşıp duran Türk-İş'te birlik düşüncesini araştırmak için Netaş'tan bir grup işçinin Türk Metal Ümraniye Şubesi'ne gittiklerini ve çok sıcak karşılandıklarını anlatıyor. Ancak geçmiş dönemde Türk Metal ile Maden-İş arasında çok sert mücadelelerin yaşanmış olması, Türk Metal'in Türk-İş'in en gerici kanadını oluşturması nedeniyle bu sendikaya gitmek işçilerin içine sinmiyordu: ''Tam bu sırada sendikal merkezlerden (partiden) bir yol haritası önerisi gelmişti. Metal işkolunda bağımsız Otomobil-İş Sendikası'na girilecekti.''[27]

Cemal Azmi Poyraz'ın ve Nazım Alpman'ın yazdıkları, Celal Özdoğan'ın anlattıkları metal işkolundaki sendikalaşma politikasının hedefini özlü bir biçimde ortaya sermektedir. Ancak bu karar ve çağrıda anlaşılabilir nedenlerle metal işkolunun ve Otomobil-İş'in açıkça zikredilmemiş olması nedeniyle politikanın fabrikalara taşınmasında kimi farklı algılamaların ve aktarmaların yaşanmış olduğu anlaşılıyor. Bu durum, kimi bölgelerde Maden-İş temsilci, üye ve aktivistleri arasında tartışmalar yarattı: ''Türk Metal'e mi yönlendiriyoruz?'' Gerek siyaseten alınan sendika hareketinin birliği kararı üzerinde etkili olan gerekse metal işçilerine yapılan

[22] TKP (1983). Türkiye Komünist Partisi 5. Kongre Belgeleri (I). TKP Yayınları, ss. 103-104.

[23] *Atılım*, Sayı 7 (115), Temmuz 1983.

[24] Cemal Azmi Poyraz (2017). *Koş Cemal Koş*. İstanbul: Belge Yayınları, s. 144.

[25] Poyraz (2017), s. 144.

[26] Celal Özdoğan ile 14 Kasım 2018'de yapılan görüşme (İstanbul).

[27] Nazım Alpman (2018). *Emeğin Şövalyeleri Netaş Grevi 1986*. İstanbul: A7 Kitap. Yayın No: 93, s. 47.

12 Eylül öncesinde Maden-İş'in yetkili olduğu Netaş işçileri, 1980'lerin en önemli ve emek tarihinde iz bırakan grevini örgütlediler. 18 Kasım 1986 sabahı başlayan grev, toplu iş sözleşmesinin bağıtlandığı 18 Şubat 1987 tarihine kadar sürmüştü. Petrol-İş heyetinin grev ziyareti. İki grevcinin arasındaki Münir Ceylan. iki sağındaki Cevdet Selvi (Fotoğraf: Celal Özdoğan Albümü)

tarihsel çağrıyı kaleme alan Maden-İş Yürütme Kurulunun metal işkolu için kastı neydi?

Mehmet Karaca "Türk-İş'te Birlik" politikası ve metal işçilerinin yol haritasına ilişkin olarak metal işkolundaki işçilere adres olarak Otomobil-İş'i gösterdiklerini, çünkü Türk Metal'in karakterini bildiklerini söyledi. Karaca, metal işçilerine, 12 Eylül'den sonra sendikalar yeniden açılıncaya kadar işçilerin örgütsüz kalmamaları ve örgütlenmeleri gereğini ilettiklerini vurguladı: "Türk-İş ise Türk-İş'e gidip örgütlenin. Bağımsız Otomobil-İş Sendikası gibi sendika varsa onlara gidin, yoksa Türk-İş'te örgütlenin örgütlü mücadele edin." Karaca, DİSK üyelerine Türk-İş'e bağlı sendikaları etkilemeleri gerektiğini, işçiler ortak mücadele verirlerse, güçlerini birleştirirlerse her şeyi yapabilecekleri mesajını verdiklerini, eğer "Otomobil-İş gibi ekonomik politik mücadelesini dürüst veren sendikalar varsa elbette onlara" yoksa işkolunda Türk-İş'teki sendikalara gidip örgütlenmeleri çağrısı yaptıklarını kaydetti: "Bu farkı anlayamadı bazı insanlar. Maden-İş Sendikası işçileri Türk-İş'e yönlendiriyor. Hayır. Otomobil-İş varken, biz niye Türk Metal'e gidin diyelim ki işçilere?"[28] Halit Erdem, metal işkolunda Maden-İş üyelerinin Otomobil-İş'e yönelmelerini "kendiliğinden, sınıf önsezisiyle, politik önsezi ile" ve "hayatın dayattığı" bir süreç olarak değerlendirmektedir.[29] Birlik politikası kimi bölgelerde tartışma yaratmış olsa da Maden-İş üyeleri Otomobil-İş'e yönelmekte tereddüt etmediler.

Siyaseten ortaya atılan "Türk-İş'te Birlik" politikasının işkolu özelliklerine göre önemli istisnalarının esas olarak metal işkolu ve bağımsız Otomobil-İş ile lastik sanayi ve 12 Eylül sonrasında bağımsız bir sendika olarak kurulan Laspetkim-İş olduğu anlaşılmaktadır. Bunun yanında aynı dönemde bankacılık ve sigortacılık işkolunda DİSK'e bağlı Bank-Sen üyeleri tarafından kurulan BANKS'ın, "Türk-İş'te Birlik" politikasını reddeden bir tutum

[28] Mehmet Karaca ile 31 Ekim 2018 tarihinde yapılan görüşme.
[29] Halit Erdem ile 15 Kasım 2018 tarihinde yapılan görüşme.

olarak değil ama koşulların dayatmasıyla bağımsız bir sendika olarak örgütlendiği anlaşılmaktadır.

DİSK Geleneği ve LASPETKİM-İŞ

12 Eylül 1980 sonrasında kurulan bağımsız ilk sendika Lastik Petrol ve Kimya işçileri Sendikası (Laspetkim-İş) oldu. Laspetkim-İş, 12 Eylül 1980 askeri darbesi sonrasında faaliyetleri durdurulan DİSK'e bağlı Lastik-İş üyesi bir grup işçi tarafından 5 Eylül 1983'te kuruldu. Merkezi İstanbul'daydı. Kuruluş Tüzüğünün 2. maddesinde "sendika içi demokrasinin en geniş anlamda sınırsız ve kesintisiz işlemesini sağlamak, tabanın söz ve karar sahibi olması için önündeki tüm engelleri kaldırmak, demokratik, özgür sınıf ve kitle sendikacılığını hayata geçirmek için mücadele" hedefi vurgulandı.[30]

Laspetkim-İş, 1983'te aşamadığı işkolu barajını 1984 Eylül'ünde sonuçlanan mahkeme kararıyla aştı ve toplu sözleşme faaliyetlerine başladı. Aralık 1985'te başlattığı Nur Suni Lastik grevini, Good-Year, Derby, Dora, Pirelli ve Lassa grevleri izledi. Laspetkim-İş bu toplu pazarlık sürecinin her aşamasında tüm kararların alınmasında doğrudan doğruya işçinin katılımını sağladı.

Laspetkim-İş'in 8 Temmuz 1984'teki genel kurulunda Hak-İş'e üye olma kararı alındı ve sendikanın adı Öz Laspetkim-İş olarak değiştirildi. Bu kararda, işkolu barajı nedeniyle işyerlerinde yürütülen çalışmalar sırasında işçilerde hakim olan endişe ve korkunun aşılması kaygısı olduğu anlaşılmaktadır. Bunun yolu, Türk-İş ya da Hak-İş'te bir araya gelerek birliği sağlamak olarak görüldü ve Laspetkim-İş, Türk-İş yerine Hak-İş'i tercih etti. Bu karar kimi işyerlerinde tepkiyle karşılandı. Hak- İş'e üyeliği onaylamayan bir dizi fabrikada işçiler sendikadan ayrılma kararı aldılar. Bu fabrikalar arasında Gripin, Pilsa, Etaş, Ege Kimya, Keban Plastik, Plastifay Gripin, Pilsa, Etaş, Ege Kimya, Keban Plastik ve Plastifay da vardı. Bu tepkiler sendikayı 2-3 Kasım 1985'te toplanacak olan Olağanüstü Genel Kurula taşıdı. Nihayet, 1 Mart 1986'da yapılan Olağanüstü Genel Kurulda, sendikanın Hak-İş'ten ayrılmasına ve yeniden Laspetkim-İş adını almasına karar verildi.[31]

Laspetkim-İş, DİSK'in yeniden faaliyetlerini sürdürmeye başladığı döneme kadar bağımsız bir sendika olarak faaliyetlerini yürüttü. "Türk-İş'te Birlik" politikasını benimsemedi. Laspetkim-İş Başkanı Vahdettin Karabay *İşçinin Alınteri* dergisine "her bir arada bulunmanın sınıfa yarar oluşturmadığını" geçmiş mücadele deneyiminin göstermiş olduğunu söylüyordu. Karabay'a göre birlik, "hedeflenen açıkça ortaya konur ve bu hedefler çerçevesinde gerçekleştirilirse" anlamlı olabilirdi: "Mevcut yasalar işçi sınıfını Türk-İş çatısı altında toplanmaya zorlamaktadır. Oysa sınıfın birliği zorlamalarla oluşmaz. Tam tersine mücadele içinde oluşur ve güçlenir. 'Hepimiz Türk-İş çatısı altında toplanalım, toplanalım da birliği sağlayalım' demek 12 Eylülcülerin attığı adıma sahip çıkmak olacaktır." Karabay, çözümün burjuvaziden

[30] "DİSK" maddesi (1996). *Türkiye Sendikacılık Ansiklopedisi*. 1. Cilt. İstanbul: Kültür Bakanlığı ve Tarih Vakfı ortak yayını, s. 312.

[31] "DİSK" maddesi (1996). *Türkiye Sendikacılık Ansiklopedisi* 1. Cilt, ss. 311-312.

ve siyasi iktidardan bağımsız, gerçekten demokrat, tabana söz ve karar hakkı tanıyan sınıf sendikaları yaratmaktan geçtiği görüşündeydi. Bu ise Türk-İş'i 'biraz daha demokratlaştırmakla' mümkün olmayacaktı. Sorun Türk-İş yönetimini değiştirmek değildi ve yöneticilerin değişmesiyle Türk-İş değişmiş olmayacaktı.[32] Karabay'a göre, işçi sınıfının bütün gücünü Türk-İş yönetimini değiştirebilmek için seferber etmenin DİSK deneyimini inkar etmek, sınıfın mücadeleci geleneğine sahip çıkmamak anlamına geliyordu: [33]

> Türk-İş içinde daha demokrat sendikalar yaratma uğraşı veren arkadaşlarımıza saygı duyuyoruz. Onlarla dayanışmaya, birlikte yapılacak her eyleme ortak imza atmaya hazırız. Ancak Türk-İş içinde daha ileri mevziler elde etme mücadelesi ile sınıfın gerçek hedefleri doğrultusunda mücadele verecek sendikaları yaratma birbirinden farklı iki zemindir.

Öte yandan aynı dönemde, Türk-İş'in iflah olmaz, sarı, ABD sermayesine bağımlı bir kuruluş olduğu vurgusuyla yeni bir konfederasyon kurulması yönünde bir eğilim de ortaya çıktı. Laspetkim-İş Genel Başkanı Vahdettin Karabay, yeni bir konfederasyon oluşturabilmek için yürütülecek çalışmanın, ''işçi sınıfının birliğini sınıf sendikacılığı zemininde sağlama çabalarıyla bir bütün'' olduğunu vurgulayarak, ''önümüzdeki görev yaşadığımız süreci bu doğrultuda yönlendirebilmektir'' değerlendirmesini yaptı.[34]

1991 yılında DİSK'in yeniden faaliyete geçmesi üzerine kurucuları ve üyelerinin çoğu DİSK'e bağlı Lastik-İş'ten gelen sendika yönetiminde ve tabanında DİSK'e üyelik konusu tartışmaya açıldı. 24-25 Ekim 1992 tarihlerinde yapılan 4. Genel Kurulda DİSK'e üyelik çalışmalarının yürütülmesi için Başkanlar Kurulu ile Genel Merkez Yönetim Kuruluna tam yetki verildi. DİSK'le yürütülen görüşmelerin ardından DİSK'in 26. kuruluş yıldönümü olan 13 Şubat 1993'te üyelik başvurusu yapıldı. Bu başvuru DİSK Yönetim Kurulunun 3 Mart 1993 tarihli toplantısında kabul edildi. Üyeliğin kesinleşmesinin ardından DİSK Tüzüğü uyarınca aynı işkolunda faaliyet gösteren Lastik-İş ile birleşme görüşmeleri başlatıldı.

Lastik-İş'in, 26 Mart 1994 tarihinde yaptığı 3. Olağanüstü Genel Kurulunda Laspetkim-İş ile birleşme kararı alındı. 2-3 Nisan 1994 Olağanüstü Birleşme Genel Kurulu ile Laspetkim-İş ve Lastik-İş faaliyetlerini Türkiye Petrol Kimya ve Lastik Sanayii işçileri Sendikası (Lastik-İş) adı altında yürütme kararı aldı.[35]

Bankacılık Sektöründe Arayış ve BANKS

Banka ve Sigorta İşçileri Sendikası (BANKS), bankacılık ve sigortacılık işkolunda 7 Aralık 1984'te İstanbul'da bağımsız bir işçi sendikası olarak kuruldu. Kurucularının tümü 12 Eylül öncesinde Bank-Sen'in örgütlü olduğu Yapı ve Kredi Bankası çalışanlarıydı.[36] BANKS 2822 sayılı Toplu İş Sözleşmesi, Grev ve Lokavt Kanunu ile yetkili sendikanın belirlenmesi

[32] *İşçinin Alınteri*, Sayı 6, Temmuz 1987.

[33] *Toplumsal Kurtuluş*, Sayı 1, Temmuz 1987, s. 61.

[34] *Toplumsal Kurtuluş*, Sayı 1, Temmuz 1987, s. 61.

[35] ''Lastik-İş tarihçesi'', Lastik-İş web sitesi. http://lastik-is.org.tr/?page_id=14805 (Erişim: 5 Mart 2025).

[36] ''BANKS'' maddesi (1996). *Türkiye Sendikacılık Ansiklopedisi*. 1. Cilt. İstanbul: Kültür Bakanlığı ve Tarih Vakfı ortak yayını, s. 117.

için koşul olarak getirilen çifte baraj sistemini kısa sürede aştı. Önce kurulu olduğu işkolunda çalışan işçilerin en az yüzde 10'unu üye kaydetmeyi başararak işkolu barajını ve ardından Yapı ve Kredi Bankası çalışanlarının yarısından fazlasını çatısı altında toplayarak işyeri barajını aştı. Böylece Yapı ve Kredi Bankası'nda yetki alarak toplu pazarlık masasına oturdu.

Toplu pazarlık süreci sendika açısından çetin geçti. Bir taraftan işkolunun grev yasakları kapsamında olması, diğer taraftan sendikanın içinde bulunduğu ekonomik güçlükler, sendika içindeki görüş ayrılıkları ve genel başkanın istifası sonrasında gerçekleştirilen yönetim değişikliği, ardından 19-20 Mart 1988 tarihlerinde toplanan 2. Genel Kurulu ile sendika, Bank-Sen geleneğinin hakim olduğu yeni bir kimlik kazandı: BANKS'ın ilkeleri, ''sınıf sendikası olmak'', ''kitle sendikacılığı çizgisi izlemek'', ''sendikal demokrasiyi hayata geçirmek'' ve ''örgütlenmede birlik ve sürekliliği sağlamak'' olarak açıklıkla ortaya kondu.

Aslında BANKS'ın kurulması Yapı ve Kredi Bankası çalışan 12 Eylül askeri darbesiyle faaliyetleri durdurulan DİSK'e bağlı Bank-Sen üyelerinin ilk tercihi değildi. Yapı ve Kredi Bankası çalışanları BANKS'ın kuruluş hikayesini 1989 yılında yaptıkları basın açıklamasında şu satırlarla dile getireceklerdi:[37]

> 12 Eylül'de sendikamız kapatıldıktan sonra Türk-İş'e bağlı BASS Sendikası'nda örgütlenmeye başladık. İşveren BASS'ta örgütlenmemizi engelledi. 1984 senesinde işveren mali destek de sağlayarak BANKS'ı kurdurttu. Ancak BANKS sendikası son genel kurulda bu etki ve yetkiyi' kırarak bağımsız, işçiden yana bir sendika haline geldi.

Bu açıklamadan, Yapı ve Kredi Bankası'nda örgütlenmeye öncülük eden Bank-Sen üyelerinin ''Türk-İş'te Birlik'' politikasına ilkesel bir karşı tutum içinde olmadıkları anlaşılmaktadır. Bu BANKS'ın 2. Genel Kurulunda alınan II no.lu kararda da açıkça vurgulanmaktadır: [38]

> BANKS,
>
> Üstümüzde oynanmak istenen oyunları bozabilmek, baskı ve dayatmalara karşı durabilmek amacıyla işçi sınıfının. Birliğinin gerçekleştirilmesi ve her düzeyde güç. Ve eylem birliğinin yükseltilmesi gerektiği bilinciyle.
>
> 1. Türk-İş'in düzenleyeceği ve Türk-İş tabanının da benimseyeceği her türlü eyleme aktif ve yığınsal olarak katılımın sağlanmasını,
> 2. Aynı şekilde diğer oluşumlardan gelebilecek eylem ve güçbirliği önerilerine de; sendikal anlayışımız, ilke ve hedeflerimizle uygun düşmesi halinde olanaklarımız ölçüsünde destek verilmesini,
> 3. Demokratik nitelikteki eylemlere üyelerimizin yığınsal olarak katılımlarının sağlanması konusunda, başta Genel Merkez Yönetim kurulumuz olmak üzere sendikamızın tüm organlarının görevli ve sorumlu sayılmasını' gerekli görmektedir.

BANKS'ın 2. Genel Kurulunda sendikanın Uluslararası Ticaret Büro Teknik Hizmet Sendikaları Federasyonu'na (FIET) üyeliği de karar altına alınmıştı.

Ne var ki, BANKS kalıcı olamadı. Yapı ve Kredi Bankası'yla yapılacak olan Mart 1989'da başlayan 2. dönem toplu iş sözleşmesinin hazırlık çalışmaları sürerken Genel Başkan Meral Ekim ve Genel Sekreter

[37] ''BANKS'' maddesi (1996). *Türkiye Sendikacılık Ansiklopedisi*. 1. Cilt, s. 117.

[38] Bülten. Banks Banka ve Sigorta İşçileri Sendikası Yayın Organı. Tarihsiz.

Haziran 1989, BANKS'ın Ankara'da örgütlediği protesto yürüyüşü. *BANKS*, Banka ve Sigorta İşçileri Sendikası Yayın Organı, Sayı 15, Tarihsiz.

Yılmaz Düzen görevlerinden istifa ettiler. Toplu pazarlık sürecinin uyuşmazlıkla sonuçlanması üzerine Yapı ve Kredi Bankası protesto eylemleri yaptılar. BANKS'ın üyesi olduğu FIET, işçilerle dayanışma kampanyası başlattı. İşkolu grev yasağı kapsamında olduğundan toplu sözleşme Yüksek Hakem Kurulu tarafından yürürlüğe kondu. İşçiler işverenin önerilerinin bile gerisinde olan bu toplu sözleşmeyi örgütledikleri eylemlerle protesto ettiler.

Ancak, Yapı ve Kredi Bankası'nın bütün şube ve işyerlerinde işveren baskısı yoğunlaştı. Ağustos 1989'da çalışanların hemen tamamı BANKS'tan istifa ettirildi. Böylece BANKS, 21 Ekim 1989'da toplanan Olağanüstü Genel Kurulunda Türk-İş'e bağlı Banka ve Sigorta İşçileri Sendikası'na (BASİSEN) katılma kararı alarak Aralık 1989'da BASİSEN'e katıldı.

Son Söz

12 Eylül askeri darbesinin ardından sendikaların yeniden toplu pazarlık masalarına oturmaya başladıkları ve 1990'ların başlarına kadar olan yıllar, sendika hareketinin önce ağır ağır başlayan ve ilk grevlerle, direnişlerle giderek ivme kazanan, 1989 Bahar Eylemleri ve 1991 Büyük Madenci Yürüyüşü ile doruğa ulaşan yükselişine sahne oldu. Bu yıllar, mücadelenin en etkili ve yoğun sürdüğü alanlardan biri olan metal işkolunda Otomobil-İş'in nicelik olarak büyüdüğü, nitelik olarak geliştiği, güçlendiği ve sendika hareketi içinde etkisinin ve ağırlığının arttığı yıllardı. Yine DİSK üyelerinin pek çok işkolunda katıldıkları Türk-İş'e bağlı sendikalara önemli bir hareketlilik ve mücadele kararlılığı kattılar. Aynı kararlılık ve ilkesel tutum 12 Eylül sonrasında DİSK üyeleri tarafından kurulan bağımsız sendikalarda da gözlendi. DİSK'in yeniden faaliyete geçtiği 1992 yılına kadar olan bu süreçte en canlı ve dinamik unsurların başında sendikaları fiilen kapatılan DİSK üyeleri geliyordu.

DİSK açıldıktan sonra üyelerin önemli bir bölümünü 12 Eylül sonrasında üye oldukları bağımsız ve Türk-İş üyesi sendikalardan DİSK'e döndüler.

9

YARGILAMA SÜRECİ

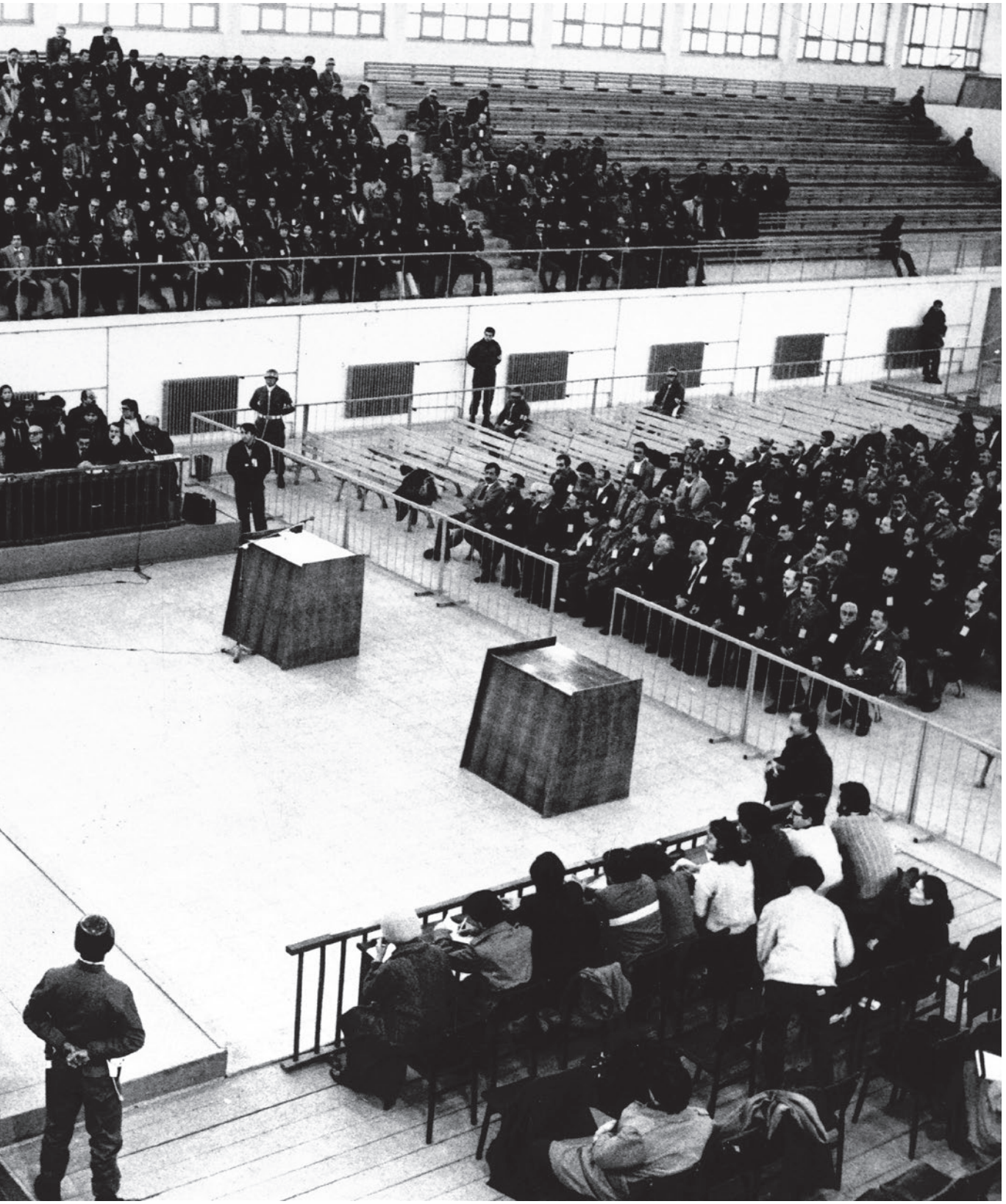
1981–1986

"Eğer suçumuz, kimsenin kimseyi sömürmediği, kimsenin kimseye kul olmadığı güzel günler için mücadele etmek ise,

Biz bu 'suç'ları kabul ediyoruz."

Abdullah Baştürk, DİSK Davası'nda Savunma'dan

DİSK Davası duruşmalarından bir görünüm. Cumhuriyet Arşivi.

DİSK Davası Yargılama Süreci

Aziz Çelik, Deniz Beyazbulut ve Zeynep Kandaz

DİSK Ana Davası iddianamesinin duyurusu 25 Haziran 1981 tarihinde yapılmasına rağmen iddianame 5 ay sonra, 30 Kasım 1981 tarihinde sanıklara tebliğ edildi. İlk duruşma 24 Aralık 1981 tarihinde yapıldı. 5 yıl süren dava sürecinde ilgili diğer davalar DİSK Ana Davası ile birleştirildi ve karar 23 Aralık 1986 tarihinde verildi. Bu bölümde DİSK Ana Davası'nın (DİSK-DİSK'e Bağlı Sendikalar-İlgili Kişi ve Kuruluşlar Soruşturması-1) iddianamesinin hazırlanmasından Sıkıyönetim Mahkemesi'nin kararına kadar geçen sürede yaşanan gelişmeler ve dava sürecinin çeşitli aşamaları ele alınacaktır.

Bir DİSK Davası duruşması. Cumhuriyet Arşivi.

DİSK Davası bir ana dava ve çok sayıda davanın birleştirilmesiyle ortaya çıkmış karmaşık bir davadır. 52 sanıkla başlayan davada 1477 sanık yargılandı. Farklı sendikalar ve farklı konularda açılan çeşitli davalar zaman içinde DİSK Davası ile birleştirildi. Bu bölümde ve kitapta 52 sanıkla başlayıp 1477 sanığa yükselen dava, karışıklığa meydan

Cumhuriyet
23 Üncü yıl Sayı: 8021
Salı 17 Aralık 1946

İki Komünist Partisile Bunlara Mensub Altı Gazete ve Mecmua Kapatıldı

Sıkıyönetim Komutanlığının, bölgesinde genel güveni sağlamak endişesile dün aldığı tedbirler

Kapatılan partilerin liderlerile bir kısım mensubları yakalandılar

Parti merkezlerinde yapılan araştırmalarda birçok mühim vesikalar ele geçti

Ayrıca Yarın gazetesi ile Büyük Doğu mecmuası ve bunların matbaaları da dörder ay müddetle kapatıldılar

Mecliste dün Abdurrahman Münib işi tekrar görüşüldü

Kararın yeniden reye konulması için verilen takrir hararetli müzakerelerden sonra reddedildi

Liseler ıslah

SENDİKA

YIĞIN

SES

ANSİKLOPEDİK HALK DOKTORU

ÜÇ GÜN ÜÇ GECE

AHMED HALİD KİTABEVİ

Cumhuriyet, 17 Aralık 1946.

vermemek için DİSK genel merkezi yönetici, uzman ve DİSK'le ilişkililere açılan ilk dava zaman zaman DİSK Ana Davası olarak nitelenecektir.[1] Tek tek sendikalara yönelik açılan davalar ve ilgili davalar ayrıca ele alınmayacaktır. Bu davalar sonunda DİSK Davası ile birleştirildiği için onun içinde değerlendirilecektir. DİSK Davası'na ilişkin fihrist ve cezalara ilişkin ayrıntılı döküm ayrı bir bölümde yer almaktadır.

Asrın Anti-Sendikal Davası

DİSK Davası uzun bir zamana yayılmış, karmaşık ve çok katmanlı bir davadır. DİSK soruşturması 12 Eylül 1980 darbesinin hemen ardından başlasa da iddianamenin hazırlanması ve davanın başlaması oldukça gecikti. DİSK Ana Davası 24 Aralık 1981'de başladı. Ancak DİSK Ana Davası süreç içinde gerek ek iddianamelerle gerekse diğer sendikalara açılan davaların birleştirilmesiyle DİSK ve Bağlı Sendikalar Davası'na dönüştü.

DİSK Ana Davası Genel Başkan Abdullah Baştürk başta olmak üzere 5, 6 ve 7. Genel Kurullarda seçilmiş 9 yürütme kurulu, 20 yönetim kurulu, 7 onur kurulu, 6 denetim kurulu ve 10 bölge temsilcisinden oluşan toplam 52 sanığı kapsadı. DİSK Ana Davası iddianamesiyle 52 DİSK yöneticisinin tümüne idam istendi. DİSK Ana Davası'ndaki sanık sayısı ek iddianamelerle 90'a, idamı istenen sanık sayısı ise 78'e yükseldi. DİSK soruşturması kapsamında bazı şüpheliler firari olarak belirtildiği, bazıları da vefat ettiği için haklarında dava açılamadı.

DİSK Ana Davası sanık sayısı, DİSK'e üye sendikaların yöneticileri ve üyeleri ile DİSK uzmanları, DİSK çalışmalarına katılmış ve DİSK'e katkıda bulunmuş kişi ve kuruluşlar hakkında ayrı ayrı yürütülen soruşturmalar sonucunda açılmış olan 160 ayrı davanın DİSK Ana Davası ile birleştirilmesi sonucunda 1477'ye yükseldi.[2] DİSK soruş-

[1] DİSK Davası veya DİSK Ana Davası kitap boyunca özel isim olarak kabul edilip büyük harfle yazılacaktır. 11 yıla yayılan süresi ve 1500'e yakın sanığıyla böyle bir davanın özel bir isimle adlandırılabileceğini düşündüğümüz için "DİSK davası" değil "DİSK Davası" demeyi tercih ettik.

[2] DİSK İddianamesi-I (1981), Esas Hakkında Mütalaa (EHM) (1986). Bölüm II Kişisel Sorumluluk, Avukatların Ortak Savunması (1986) ve Gerekçeli Karar Kitap 1 (1986) ile çeşitli gazetelerden derlenmiştir.

turmaları ve davaları yaklaşık 2500 kişiyi kapsadı.[3]

DİSK Davası gerek hacmi ve gerekse süresiyle 12 Eylül döneminin en büyük davalarından biridir. DİSK Davası Türkiye tarihinde bir sendikal örgüte karşı açılan en kapsamlı davadır. Sendikalara karşı çeşitli davalar açılmış olsa da hem sanık sayısı hem istenen cezalar hem de dava süresinin uzunluğu açısından DİSK Davası devasa bir anti-sendikal davadır.

Türkiye tarihinin çeşitli dönemlerinde sendikaların kapatıldığı ve sendikacıların yargılandığı çeşitli davalar olmuştur. Bunların en bilinenleri Aralık 1946'da iki sosyalist parti ile bunlar tarafından kurulan sendikaların ve çeşitli yayınlarının kapatılması ve bu kapsamda sendikacıların yargılanmasıdır. Daha sonra Demokrat Parti (DP) döneminde de sendikalara yönelik çeşitli kapatma ve yargılamalara rastlandı. Ancak nicelik ve nitelik açısından DİSK Davası'nın eşi benzeri yoktur. DİSK Davası sadece Türkiye'de de değil, dünya emek tarihinde tespit edebildiğimiz en geniş çaplı sendikal yargılamadır.

1. Ordu Komutanlığı İstanbul 2 Numaralı Askeri Mahkemesi'nde görülen dava 24 Aralık 1981'den 23 Aralık 1986'ya kadar tam 5 yıl sürdü. Bu süreye gözaltı süresi, soruşturma ve iddianamenin yazılıp tebliğ edilmesine kadar geçen süreyi de eklediğimizde süre 6,5 yıla yaklaşmaktadır. İddianamenin okunmasının yaklaşık 4 ay sürdüğü DİSK Davası'nda sorgular 5 Mart 1983 tarihinde tamamlandı. DİSK Ana Davası iddianamesi ekler hariç 817 sayfaydı ve okunması 67 günde tamamlandı. Sanıkların mahkeme sorgusu 16 ay, DİSK'e ilişkin delillerin değerlendirilmesi 13,5 ay, sanıkların mahkeme sorguları ise 16 ay sürdü.

27 Nisan 1984 günü başlanan 181 klasörlük DİSK delillerinin okunması 24 Mayıs 1984 tarihinde tamamlandı. Bu sürede 159 adet ek iddianame ile açılan davalar, ayrı ayrı görülen sendika davaları ve demokratik kitle örgütünün temsilcileri ile ilgili davalar birleştirildi. Böylece DİSK Davası'nda ölüm cezası istemiyle yargılanan sanık sayısı 78'e, toplam sanık sayısı da 1477'ye yükseldi.[4]

Ek iddianamelerle birlikte iddianameler yaklaşık 3 bin sayfaydı. Davayla ilgili belgeler yaklaşık 25 bin sayfaydı. DİSK Ana Davası savunmasını çok sayıda avukat üstlendi ve ortak savunmayı 85 avukat imzaladı.[5] Duruşmaların çeşitli aşamalarında duruşma düzenini bozduğu gerekçesiyle pek çok sanık ve avukat duruşmalardan atıldı. DİSK yöneticilerinin avukatı olan ve davada savunmanın koordinasyonunu sağlayan Avukat Ercüment Tahiroğlu tutuklandı.[6] Yargılama sonunda 264 kişiye toplam 2050 yıldan fazla ceza verildi. Dava 11 yıllık süren yargı sürecinin ardından 1991 yılında beraatla sonuçlandı.

[3] Fezleke, EHM ve Gerekçeli Karar esas alınarak hakkında dava açılan, şüpheli olarak ifadesi alınan, firari olan kısaca soruşturmalarda şüpheli olarak adı geçen herkes dikkate alınmıştır. Pek çok metinde 2 bin civarında geçen bu sayı bizim incelemelerimiz sonucunda yaklaşık 2500'e ulaşmıştır. Ayrıntılı döküm DİSK Davası Fihristinde yer almaktadır.

[4] *Cumhuriyet*, 15 Ocak 1986.

[5] DİSK Davası Avukatlar Ortak Savunması (1986). TÜSTAV DİSK Arşivi ve Halit Çelenk Koleksiyonu içinde, ss. 721-725.

[6] 6 Mayıs 1983 tarihli duruşmada Tahiroğlu, delillerin nereden alındığının belli olmadığını, imzasız yazıların delil olarak incelenmesinin ciddiyetle bağdaşmadığını söyledi. Av. Tahiroğlu bu sözleri ardından 1 günlük tutuklama cezası aldı.

Tablo 1: Özetle DİSK Davası

KİŞİLER-ÖRGÜTLER	Sayı
Soruşturulanlar ve Adı Geçenler	2485
Gözaltına Alınanlar (Tahmini)	1955
Fezlekede Adı Geçenler	1787
Fezlekeye Göre Firariler	691
Yargılananların Sayısı	1477
İdamı İstenen DİSK'li Sayısı	65
İdamı İstenen Kitle Örgütü Yöneticileri	13
DİSK Ana Davası Sanıkları	90
Kapatılması İstenen Sendika	DİSK ve üye 30 sendika
İddianamede Suçlanan Milletvekili ve Senatör	114
Ceza Verilenler	264
Beraat Edenler	1169
Tefrik ve Düşmeler	44
Toplam Hapis Cezası	2 bin 50 yıl 8 ay
Cezalar	1 yıl-15 yıl 8 ay
SÜRELER	**Sayı**
Gözaltı Süreleri	107 güne kadar
Gözaltı ve Tutukluluk Süreleri	4 yıl 7 güne kadar
İddianamenin Okunması	67 gün
Sorguların Süresi	16 ay
Abdullah Baştürk'ün Sorgusu	2,5 ay (20 oturum)
Delillerin Değerlendirilmesi	13,5 ay
Sıkıyönetim Mahkemesi'nde Dava Süresi	5 yıl
Davanın Toplam Süresi	10 yıl 10 ay
HACİMLER	**Sayı**
DİSK İddianamesi	865 sayfa
Abdullah Baştürk'ün Savunması	470 sayfa
Avukatların Ortak Savunması	857
İddianamelerin Tahmini Sayfa Sayısı	3000
Gözden Geçirilen Belge Sayısı	25 bin
Gözden Geçirilen Klasör Sayısı	181
Esas Hakkında Mütalaa	809 sayfa
Gerekçeli Karar	35 cilt kitap

Kaynak: Tablo Fezleke, İddianame, Esas Hakkında Mütalaa, Ortak Savunma, Gerekçeli Karar, TÜSTAV DİSK Arşivi, *Cumhuriyet* gazetesi ve çeşitli gazete arşivleri ile dava ile ilgili çeşitli belge ve yayınlardan karşılaştırma yapılarak hazırlandı. Kararda bazı sanıklar için beraat ve düşme aynı anda yazıldığı için toplam sayı 1477'yi vermiyor.

DİSK Davası'nın Açılması

25 Haziran 1981 tarihinde İstanbul Sıkıyönetim Askeri Savcısı Albay Süleyman Takkeci, 2,5 sayfalık bir basın açıklaması yaparak 52 DİSK yöneticisi hakkında 765 sayılı eski

Türk Ceza Kanunu'nun (TCK) 146. maddesini ihlal iddiası ve idam istemiyle dava açıldığını bildirdi. Açıklandığı tarihte mahkemeye dahi ibraz edilmeyen iddianame, uzun bir süre sonra, 30 Kasım 1981 tarihinde davanın sanıklarına tebliğ edildi ve davanın ilk duruşması 24 Aralık 1981 tarihinde başladı.

Takkeci, 25 Haziran 1981 günü yaptığı basın toplantısı ile eşine rastlanmayacak ölçüde hukuk dışı bir davranış benimsedi. Takkeci, iddianamesi henüz düzenlenmeyen bir soruşturmada, basın ve TRT aracılığıyla kamuoyuna yaptığı açıklamayla DİSK Yürütme, Yönetim, Denetim ve Onur Kurulu üyeleri ve Bölge Temsilcilerinden oluşan 52 sendikacının TCK'nin 146. maddesini ihlal ettiğini ileri sürerek ölüm cezası istemi ile dava açıldığını açıkladı. Takkeci, basın toplantısında 2,5 sayfalık bir metni basına dağıttı.[7]

Takkeci, basın toplantısında DİSK'in yasal bir kuruluş iken yasadışı bir örgüte dönüşerek ekonomik, politik ve ideolojik kapsamlı eylemlerle Türk devletini yıkarak yerine Marksist-Leninist bir düzen getirmeyi amaçladığını iddia etti.[8]

Henüz sona ermeyen soruşturmada bu tür açıklamanın sivil ve askeri yargılama yasalarının temel ilkelerine ve ceza hukukunun ana esaslarına vahim bir aykırılık oluşturduğu ve Basın Kanunu'nun 30. maddesi gereğince açıklamayı yapanın sorumluluğunu gerektirdiği tartışmasız bir gerçektir. Açıklama 25-26 Haziran 1981 günlü TRT haber bültenlerinde ve diğer basında sansasyonel bir biçimde haber olarak yer aldı. Oysa ne o günlerde ne de takip eden günlerde iddianame düzenlenerek görevli mahkemede dava açılmıştı.

DİSK Davası avukatları Ortak Savunması'nda ''somut olayların Yasalar karşısındaki durumunun tesbiti konusunda ortaya çıkan hukuki uyuşmazlığın yargılanmak üzere yargılama makamları önüne getirilmesine dava denilmektedir. Savunmada Türkçede 'dava' ve 'dava açmak' sözlerinden, bir uyuşmazlığın Yargıç önüne

[7] DİSK Davası Avukatlar Ortak Savunması (1986). s.6.

[8] *Cumhuriyet*, 26 Haziran 1981.

Cumhuriyet
Ederi: 250 Lira
ÇAĞDAŞ YAYINLARI: Türkocağı Cad. 39 • 41 Çağlıoğlu — İSTANBUL
58. Yıl; Sayı: 20437
Kurucusu : Yunus NADİ
10 TL. 26 Haziran 1981 Cuma
PANTALON LİRA

Abdullah Baştürk ve 51 arkadaşı 146'dan yargılanacak

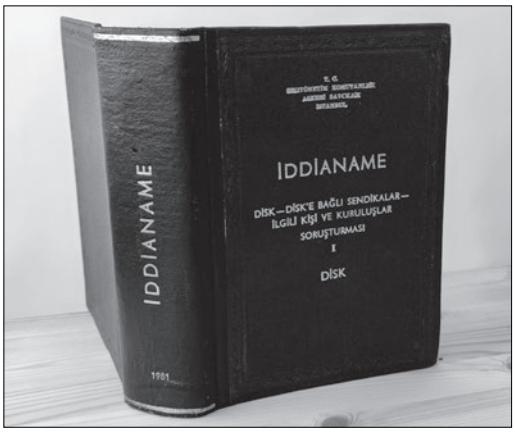
DİSK yöneticileri için idam isteniyor

30 Nisan direnişiyle ilgili dava sürüyor

DİSK

Cumhuriyet, 26 Haziran 1981.

DİSK Davası İddianamesi.

getirilmesi anlaşılır'' dendi ve 25 Haziran 1981 günü Sıkıyönetim Askeri Savcısı Süleyman Takkeci'nin yaptığı basın açıklaması sırasında 52 DİSK yöneticisi hakkında dava açıldığını söylemesiyle ve davanın gerçekten açıldığı güne kadar olan süre arasında büyük fark olduğunu ve bunun hukuk dışı bir uygulama olduğunu ekledi.[9]

Davanın savcısı dava açtığını iddia etse de gerçekte ortada açılmış bir dava yoktu. Sansasyon amaçlı bir basın toplantısı vardı. DİSK Davası avukatları verdikleri bir dilekçede bu durumu şöyle anlatmaktadır:[10]

> 25 Haziran 1981 günü Sıkıyönetim Askeri Savcısı Süleyman Takkeci sözü edilen müvekkil sanıklar hakkında kamu davası açıldığı anlamına gelebilecek bir açıklamayı kamu oyuna basın ve TRT aracılığı ile yansıtmıştır. Bu durum gerekçe gösterilerek müvekkil sanıkların tutukluluk durumlarına ilişkin hakim incelemesi Askeri Savcılıkça durdurulmuştur. Ancak 25.6.1981 gününden bu yana, İstanbul Sıkıyönetim Mahkemelerinin hiçbirinde Askeri Savcılığın açıldığından bahsettiği dava dosyası bulunamamıştır. Soruşturmayı yürüten Savcı Yardımcıları, davanın 2 No.lu Sıkıyönetim Askeri Mahkemesi'nde açıldığını söylüyorlar ve Sıkıyönetim Askeri Savcısı Süleyman Takkeci Bakırköy 1. Asliye Ceza Mahkemesi'nin 1979/624 sayılı dosyasına yazdığı cevapta ''DİSK'' davasının İstanbul Sıkıyönetim Komutanlığı Askeri Mahkemesi'nde açıldığı anlamına gelen ve oradan bilgi edinilmesini isteyen 1981/25633 sayılı ve 7.7.1981 tarihli bir resmi yazıyı kendi imzasıyla yolluyordu. Bugüne kadar, Sıkıyönetim 2 No.lu Askeri Mahkemesi'nde esas defterinde kayda geçmiş böyle bir davanın iddianamesine, kaydına, tayin edilmesi gereken bir tensip zaptına ve gününe de rastlanılmamıştır. Bu konuda tarafımızdan tutulan 10.9.1981 günlü tutanak ekte sunulmuştur. Sıkıyönetim Askeri Savcılığı ise gerek sözlü gerekse yazılı açıklamalarında DİSK davasının İstanbul Sıkıyönetim Komutanlığı 2 No.lu Askeri Mahkemesi'nde açıldığını söylemektedir. Bu konuda yaptığımız başvuruların fotokopileri de ekte sunulmuştur.

Görüldüğü gibi savcılık henüz dava açmadan ve iddianameyi hazırlamadan dava açtığını kamuoyuna duyurarak hukuksuz işlere girişmiştir. Ancak askeri savcılık 5 ay sonra sanıklara tebliğ ettiği iddianamenin üzerine 25 Haziran 1981 tarihini yazmakta ısrar etmiştir.

İDDİANAME

İddianame ek fotoğraflar hariç 817 sayfadır. İddianamenin arkasında 45 sayfa DİSK'in çeşitli eylemlerine ait siyah beyaz fotoğraf eklenmiştir. Ek deliller ise 13 klasörü bulmaktadır. [11] Birleştirme sonrasında bu hacimlerin çok daha büyüdüğü bilinmektedir.

İstanbul Sıkıyönetim Komutanlığı Askeri Savcılığı 25 Haziran 1981 tarihinde DİSK Genel Başkanı Abdullah Baştürk ve 51 DİSK yöneticisi hakkında Türk Ceza Kanunu'nun 146/1 maddesini ihlal suçlamasıyla

[9] DİSK Davası Avukatlar Ortak Savunması, s. 85.

[10] DİSK Avukatlarının 19 Ekim 1981 tarihinde İstanbul Sıkıyönetim Komutanlığı 2 Numaralı Askeri Mahkemesine Sunduğu Dilekçe, DİSK Davası Avukatlar Ortak Savunması içinde, s. 107.

[11] *Cumhuriyet*, 23 Aralık 1981.

ve idam cezası istemiyle dava açtığını duyurdu. 1980/3971 Esas ve 1981/1291 Karar sayılı İddianame Hakim Kıdemli Albay ve Sıkıyönetim Savcısı Süleyman Takkeci'nin imzasını taşıdı. Soruşturmayı yürüten diğer savcı yardımcıları şunlardı: Aytekin Gani Ataman, Osman Cücük, Akören Kandur ve Asım Kutur.

DİSK'in genel merkez yönetim organlarını (yürütme, yönetim, denetim ve onur kurulları ile bölge temsilcileri) kapsayan DİSK Davası iddianamesinde aralarında DİSK Genel Başkanı Abdullah Baştürk, Genel Sekreter Fehmi Işıklar ile Yürütme Kurulu üyeleri Kemal Nebioğlu, Rıza Güven ve Süleyman Çelebi'nin de olduğu 52 DİSK yöneticisinin tümüne TCK'nin 146. maddesine göre idam istendi. Soruşturmada 2000'e yakın sanığın bulunduğu ileride bu sayının da üzerine çıkabileceği iddia edildi.[12] İlk dava açılanlar ve idamı istenenler arasında uzun süredir DİSK soruşturması kapsamında tutuklu bulunan İstanbul Belediye eski Başkanı Ahmet İsvan yer almadı. İsvan daha sonra davaya eklendi.

25 Haziran 1981'de hazırlandığı iddia edilen iddianame, 5 aydan fazla süre geçmesinin ardından 30 Kasım 1981 sanıklara tebliğ edildi. 1. Ordu ve Sıkıyönetim Komutanlığı 2 Numaralı Askeri Mahkemesi'ne sunulan DİSK-DİSK'e Bağlı Sendikalar-İlgili Kişi ve Kuruluşlar Soruşturması İddianame-1'de (Bundan böyle İddianame veya DİSK Ana Davası İddianamesi olarak anılacak) suç isnadı şöyleydi:[13]

26.06.1981, Milliyet, Sayfa 8

Baştürk ve 51 DİSK'li için idam istendi

VASFİYE ÖZKOÇAK

1. Ordu Sıkıyönetim Askeri Savcılığı, DİSK Genel Başkanı Abdullah Baştürk ile 51 DİSK yöneticisi hakkında, Ceza Yasası'nın 146. ve 141. maddelerine aykırı hareket ettikleri iddiası ve idam istemiyle dava açmıştır.

Bu davada Baştürk ve arkadaşlarının, "Anayasa'yı zor kullanarak değiştirmeye kalkışmak, devleti yıkarak, yerine Marksist - Leninist bir nizam getirmek amacıyla çeşitli toplu eylemler yapmaktan" yargılanacakları Askeri Savcılıkça açık-

bağlı diğer kuruluşlar ve bunlar adına eylem koyan üyelerden oluşan daha 2000'e yakın sanığın bulunduğunu, ilerde bu sayının daha da artacağını belirterek, bütün bu sanıklarla ilgili soruşturmalar tamamlandıkça, ard arda davaların açılacağını hatırlatmıştır.

Albay Takkeci, açıklamasında, suçu oluşturan unsurları anlatırken, özetle şunları söylemiştir:

"Bu soruşturmaların dayandığı temel konu, toplumu

protesto için işyerlerinde işi yavaşlatma ve durdurma için talimat verilmesi ve küçük çapta genel grev denemesi.

★ İstanbul Taksim Alanı'nda 1 mayıslarda periyodik olarak kanlı ve kızıl bir meydan haline getirilmesi.

★ Bütün Türkiye'de "Demokrasi Mitingleri" adı altında mitingler düzenleyerek ajitasyona girişilmesi.

★ Kamu ve özel sektörde, grevleri kasten uzlaşmaz hale getirip uzatmak ve böylece dev-

Milliyet, 26 Haziran 1981.

> Suç 1-Türkiye Cumhuriyeti Teşkilatı Esasiye Kanununun tamamını veya bir kısmını tağyir ve tebdil veya ilgaya ve bu kanun ile teşekkül etmiş olan Büyük Millet Meclisini iskata veya vazifesini yapmaktan men'e cebren teşebbüs etmek.
>
> Suç 2-Sosyal bir sınıfın diğer sosyal sınıflar üzerinde tahakkümünü tesis etmeye veya sosyal bir sınıfı ortadan kaldırmaya veya memleket içinde müesses iktisadi veya sosyal temel nizamlardan herhangi birini devirmeye matuf cemiyetleri her ne suret ve nam altında olursa olsun kurmaya tevessül etmek, kurmak veya bunların faaliyetlerini tanzim veya sevk ve idare etmek veya bu hususlarda yol göstermek.

1 no.lu suçlama o dönem yürürlükte olan 765 sayılı TCK'nin 146/1. maddesine dayandı. Bu suçun cezası idamdı. 2 no.lu suçlama ise TCK'nin 141. maddesinde düzenlenmiş olan ve cezası 8 yıldan 15 yıla kadar ağır hapis gerektiren bir suçtu.

İDAM İDDİANAMESİ

DİSK İddianamesi 52 DİSK yöneticisi hakkında düzenlendi. İddianamenin netice ve talep kısmında 52 DİSK yöneticisinin TCK 146/1 maddesini ihlalden ayrı ayrı idam cezasıyla cezalandırılmaları ve DİSK'in kapatılması istendi. Daha sonra hazırlanacak ek iddianamelerle idam

[12] İstanbul Sıkıyönetim Komutanlığı Askeri Savcılığı (1981). İddianame, DİSK-DİSK'e Bağlı Sendikalar-İlgili Kişi ve Kuruluşlar Soruşturması-1, s.16.

[13] İddianame, DİSK-DİSK'e Bağlı Sendikalar-İlgili Kişi ve Kuruluşlar Soruşturması-1 (1981), s.1.

Eski TCK'nin 141–142 ve 146. Maddeleri

141 ve 142. Maddeler:

765 sayılı eski TCK 141/1'e göre "Sosyal bir sınıfın diğer sosyal sınıflar üzerinde tahakkümünü tesis etmeye veya sosyal bir sınıfı ortadan kaldırmaya veya memleket içinde müesses iktisadi veya sosyal temel nizamlardan her hangi birini devirmeye matuf cemiyetleri her ne suret ve nam altında olursa olsun kurmaya tevessül edenler veya kuranlar veya bunların faaliyetlerini tanzim veya sevk ve idare edenler veya bu hususlarda yol gösterenler sekiz yıldan on beş yıla kadar ağır hapis cezası ile cezalandırılırlar."

1 Mayıs 1978'de "141–142'ye Hayır" pankartı, DİSK Arşivi.

TCK 142/1'e göre "Sosyal bir sınıfın diğer sosyal sınıflar üzerinde tahakkümünü tesis etmek veya sosyal bir sınıfı ortadan kaldırmak yahut memleket içinde müesses iktisadi veya sosyal temel nizamlardan her hangi birini devirmek veya Devlet siyasi ve hukuki nizamlarını topyekün yoketmek için her ne suretle olursa olsun propaganda yapan kimse beş yıldan on yıla kadar ağır hapis cezası ile cezalandırılır."

TCK'nin 141 ve 142. maddeleri 2/04/1991 tarih ve 3713 sayılı kanunun 23. maddesi ile yürürlükten kaldırıldı. 141 ve 142. maddelerin tarihsel süreci ve kitabın ilerideki bölümlerinde ayrıca ele alınmıştır.

765 sayılı eski TCK'nin 146. maddesine göre "Türkiye Cumhuriyeti Teşkilatı Esasiye Kanununun tamamını veya bir kısmını tağyir ve tebdil veya ilgaya ve bu kanun ile teşekkül etmiş olan Büyük Millet Meclisini iskata veya vazifesini yapmaktan men'e cebren teşebbüs edenler, idam hapis cezasına mahkum olur."

Burada yer alan "idam" ibaresi, 14/07/2004 kabul tarihli, 21/07/2004 tarih ve 25529 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan 5218 sayılı Kanun'un 1. maddesi ile "ağırlaştırılmış müebbet ağır hapis" şeklinde değiştirilmiştir.

cezası istenen sanıkların sayısı 78'e yükseldi. Bunların bir bölümü DİSK yöneticisi değildi. Tek suçları DİSK ile işbirliği içinde olmaktı.

DİSK İddianamesi DİSK genel başkanı, DİSK genel sekreteri, yürütme, yönetim, denetim ve onur kurulu üyeleri ile bölge temsilcilerini kapsadı. 7 kişilik DİSK Yürütme Kurulu üyelerinden Ertan Andaş (Genel-İş) Ağustos 1980'de vefat ettiği ve diğer üye Kemal Daysal (Maden-İş) ise yurtdışına çıktığı için iddianamede yer almadı. İddianamede suç tarihi 13 Şubat 1967 ile 12 Eylül 1980 olarak yazıldı. Bu nedenle DİSK soruşturması ve davası kapsamına sadece son Genel Kurulda seçilen DİSK yöneticileri değil 5, 6 ve 7. Genel Kurullarda seçilenler de dahil edildi. Bu genel kurullarda yönetim organlarına seçilen herkes soruşturma konusu oldu ve bir kısmı hakkında dava açılırken bazıları firari kabul edildi. Bir bölümün dosyaları ise ayrıldı (tefrik edildi).

DİSK ve üye sendikaların yöneticileri 1 Mayıs 1978'de, DİSK Arşivi.

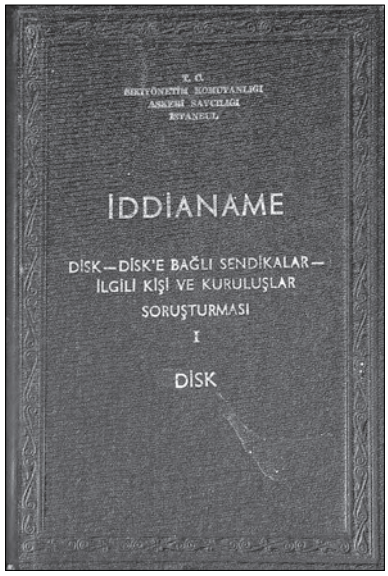
İddianamenin suç tarihi 13 Şubat 1967 ile 12 Eylül 1980 arasını kapsaması sebebiyle DİSK'in bu dönemdeki sendikal faaliyetleri suç sayıldı. Örneğin 15-16 Haziran Direnişi, 1 Mayıslar, Demokratik Platform, 20 Mart Faşizme İhtar Eylemi gibi faaliyetler iddianamede ve Esas Hakkında Mütalaa'da (EHM) suçlamalar arasında yer aldı.

13 yıldır faaliyet yürüten bir sendikal örgütün faaliyetlerinin kuruluş tarihinden itibaren suç sayılmasının yanında pek çoğu yargılama konusu olmuş ve beraatla sonuçlanmış eylem ve açıklamaların suç olarak gösterilmesi iddianamenin hukuki değil siyasi bir metin olduğunun en önemli kanıtıydı.

İlk soruşturma aşamasında firari olanlar iddianameye eklenmemişti ancak dava devam ederken ek iddianamelerde çok sayıda yeni sanık DİSK Davası'na eklendi. Böylece hem ana davadaki sanık sayısı hem de toplam sanık sayısı arttı.

Mart 1982'de 17 aydır tutuklu olan İstanbul Belediye eski Başkanı Ahmet İsvan'a İstanbul 2 Numaralı Askeri Mahkemesi tarafından "DİSK'le ideolojik amaç içinde olmak" suçlamasıyla dava açıldı. Ahmet İsvan'ın 6 yıldan 16 yıla kadar hapsi istendi. Böylece DİSK Ana Davası'ndaki sanık sayısı 53 oldu. Ardından ek iddianamelerle açılan davalar sonucunda DİSK Ana Davası'ndaki toplam sanık sayısı 90'a ve idamı istenen sanık sayısı 78'e yükseldi. DİSK Ana Davası devam ederken üye sendikalara açılan davaların ana dava ile birleştirilmesi sonucu DİSK Davası'ndaki sanık sayısı 1477'ye yükseldi.[14] Firari olanlar ve dosyası ayrılmış (tefrik) olanlar bu sayıya dahil değildi.

İddianamenin kapağı.

[14] Esas Hakkında Mütalaada sanık numaraları 1473 olmasına rağmen 271. sırada 271/1 ve 271/2, 839. sırada 839/1 ve 1382. sırada 1382/2 sanık numarası vardır. Bu nedenle esas hakkında mütalaada sanık sayısı 1473 değil 1477'dir. 1. Ordu ve Sıkıyönetim Komutanlığı Sıkıyönetim Askeri Savcılığı (1986). DİSK ve DİSK'e Bağlı Sendikalar Davası Savcılık Esas Hakkındaki Mütalâası Bölüm II Kişisel Sorumluluklar. TÜSTAV DİSK Arşivi Koleksiyonu.

Tablo 2: İdamı İstenen 52 DİSK Yöneticisi

	Adı Soyadı	Görevi
1	Abdullah Baştürk	Genel Başkan
2	Ahmet Fehmi Işıklar	Genel Sekreter
3	Ali Rıza Güven	Yürütme Kurulu üyesi
4	Celal Küçük	Yürütme Kurulu üyesi
5	Kemal Nebioğlu	Yürütme Kurulu üyesi
6	Mukbil Zırtıloğlu	Yürütme Kurulu üyesi
7	Tuncer Kocamanoğlu	Yürütme Kurulu üyesi
8	Mustafa Aktulgalı	Yürütme Kurulu üyesi
9	Süleyman Çelebi	Yürütme Kurulu üyesi
10	Selahattin S. Sayın	Yönetim Kurulu üyesi
11	Halil Hayta	Yönetim Kurulu üyesi
12	Kemal Yılmaz	Yönetim Kurulu üyesi
13	Ali Şahin	Yönetim Kurulu üyesi
14	Mehmet Mıhlacı	Yönetim Kurulu üyesi
15	Kenan Akman	Yönetim Kurulu üyesi
16	Niyazi Kuas	Yönetim Kurulu üyesi
17	Mustafa Karadayı	Yönetim Kurulu üyesi
18	İsmet Cantekin	Yönetim Kurulu üyesi
19	İsmail Hakkı Önal	Yönetim Kurulu üyesi
20	Belgüzar Can	Yönetim Kurulu üyesi
21	Demirhan Tuncay	Yönetim Kurulu üyesi
22	Nusret Aydın	Yönetim Kurulu üyesi
23	Rıdvan Budak	Yönetim Kurulu üyesi
24	Ekrem Akkuş	Yönetim Kurulu üyesi
25	Durmuş Ali Yalnız	Yönetim Kurulu üyesi
26	Tahir Güner	Yönetim Kurulu üyesi

	Adı Soyadı	Görevi
27	Akçin Koç	Yönetim Kurulu üyesi
28	Yalçın Talaka	Yönetim Kurulu üyesi
29	Özcan Kesgeç	Yönetim Kurulu üyesi
30	Ergün Faruk Erdem	Onur Kurulu üyesi
31	Türker Azaklı	Onur Kurulu üyesi
32	Ali Taşer	Onur Kurulu üyesi
33	İsmail Çalışkan	Onur Kurulu üyesi
34	Cemal Arslan	Onur Kurulu üyesi
35	Osman Özkan	Onur Kurulu üyesi
36	Şaban Aydın	Onur Kurulu üyesi
37	Talat Öz	Denetim Kurulu üyesi
38	Fikri Tanta	Denetim Kurulu üyesi
39	Mehmet Bekiroğulları	Denetim Kurulu üyesi
40	İsmail Özbiçer	Denetim Kurulu üyesi
41	Kemal Akar	Denetim Kurulu üyesi
42	Dursun Ali Kocaman	Denetim Kurulu üyesi
43	Ali Kaya	1.Bölge Temsilcisi (Ankara)
44	Saim Akbulut	3.Bölge Temsilcisi (İzmir)
45	Sefer Güvenç	3. Bölge eski Temsilcisi (İzmir)
46	Recep Koç	4. Bölge Temsilcisi (Antalya)
47	Tayyar Elmas	5. Bölge Temsilcisi (Kocaeli)
48	Rafet Demirtel	6. Bölge Temsilcisi (Eskişehir)
49	Süleyman Turan	11. Bölge Temsilcisi (Erzurum)
50	Celal Alçınkaya	14. Bölge Temsilcisi (İstanbul)
51	Yusuf Yürekli	2. Bölge Temsilcisi (Adana)
52	Hasan Kahraman	15. Bölge Temsilcisi (İstanbul Anadolu)

Kaynak: İstanbul Sıkıyönetim Komutanlığı Askeri Savcılığı (1981). İddianame DİSK-DİSK'e Bağlı Sendikalar-İlgili Kişi ve Kuruluşlar Soruşturması-1, ss.1-14.

İDDİANAMENİN "ANATOMİSİ": PETITIO PRINCIPII

DİSK avukatlarının Ortak Savunması'nda da vurgulandığı gibi iddianamenin vahim yanlışı mantıksal, bilimsel deyimiyle, bir *petitio principii*, yani "kanıtlamaya çalıştığını önceden doğru varsaymak" yanlışıdır.[15] *Petitio principii* Latince bir deyim olup kısaca safsata demektir. DİSK İddianamesi hukuki açıdan bir safsata metni olarak da tanımlanabilir.

DİSK Davası İddianamesi'nin başında soruşturmanın niteliği ve kapsamı hakkında savcılık açıklamaları yer alırken devamında "DİSK'in anatomisi" başlıklı hukuki değil siyasi bir değerlendirmeye yer verildi. Bu bölüm savcılığın DİSK'e bakışının özeti gibidir. Siyasi ve ideolojik bir analiz olması sebebiyle hukukla, ceza hukukuyla ilgili olmayan bu bölümün yeri iddianame değildir.

Savcılar "DİSK Anatomisi" bölümünün ardından sendikacılık türlerine girip bir ceza

[15] DİSK Davası Avukatlar Ortak Savunması (1986). s. 19.

İDDİANAME: DİSK'İN ANATOMİSİ

Hudut ve çerçevesine bu suretle değindiğimiz dava süjesi DİSK, işbu davada, sadece müesses Anayasa nizamının hükümlerini ideolojik açıdan tanımayan ve bu hükümlere aykırı olan illegaliteye dönük organik yapısı ile değil, aynı zamanda bu müesses nizama karşı fiilî mücadelesi, uzlaşmaz ve mütecaviz tutum ve davranışları ile de gözler önüne getirilmektedir. Esasen, amacı itibarı ile, "Sosyal bir sınıfın diğer sosyal sınıflar üzerinde tahakkümünü tesis etmeğe, sosyal 'bir sınıfı ortadan kaldırmağa ve memleket içinde müesses iktisadi, sosyal temel nizamları topyekun devirmeğe matuf cemiyetleri kurma, bu cemiyetlerin faaliyetlerini tanzim etme, bu cemiyet faaliyetlerini sevk ve idare etme, bu hususlarda yol gösterme" olarak T.C.K. nun 141 /1. maddesi muhtevasında ifadesini bulan bu tip bir yasak cemiyetin varlığı, görülüyor ki, müşahhas bir fiilin oluşumuna ve yapılması şartına veya bir başka deyişle harici aleme yansımış bir eylemin tesbiti şartına bağlı değildir. Bu sebeple davanın muhatabı DİSK'in; prensiplerini, faaliyet şekli ve amaçlarını ifade eden ve istikametini tayin eden Ana Tüzüğü ile DİSK'in 25.6.1980-2.7.1980 tarihleri arasında yapılan Genel Kurulunda "Tüzük tadili" şeklinde kabul edilen en son tüzüğünün ve DİSK tarafından düzenlenip DİSK'e bağlı sendikalarca kabul edilen "Tek Tip Demokratik Tüzüğü"nün ve bunlara zamimeten [ek olarak] DİSK'çe 13 - 15 Şubat 1979 tarihinde düzenlenmiş olup işçi sınıfının ekonomik, politik ve ideolojik mücadelesinin yönlendirilmesinde DİSK militanları için Temel El Kitabı mahiyetindeki "Demokratik Sınıf ve Kitle Sendikacılığının Temel ilkeleri" hükümlerinin hür demokratik anayasal nizama karşı mücadeleye müteveccih bir maksat altında düzenlendiğinin ortaya konulması kafidir. İşbu tüzüğünün yanında, her kuruluşun hedefinin tayininde olduğu gibi DİSK'in de hedefleri; yetkili kurullarının çalışma şekil ve düzeninden ve zaman zaman aldığı ve uygulamaya koyduğu kararlardan, DİSK hakkında söz söylemeye yetkili kişilerin ve ileri gelenlerinin konuşmaları ve yazılarından, eğitim ve propaganda vasıtalarından, Konfederasyonca çıkarılan gazete, mecmua veya sair yayınlardan çıkarılır. Bu yönler, iddiamızın ileriki bölümlerinde yegân yegân [tek tek] ele alınarak teşrih edilmiş bulunmaktadır.

Bu incelemeler göstermiştir ki, DİSK'in istikameti, gayesi; daimi bir eğilimler hür demokratik anayasal nizama karşı mücadeleye tevcih edilmiştir.

DİSK'in anayasal nizama karşı mücadelesinin asıl ve nihai sebebi ise, sosyalist (Komünist) cemiyet nizamını, proletarya ihtilali ve proletarya diktatörlüğü yolu ile tesis etmektir. Fazla izaha lüzum yoktur ki, proletarya diktatörlüğü, bir ihtilal ile mevcut cemiyet ve Devlet düzeninin devrilmesi sonucu; "Halkın Hakimiyetini" değil, bilakis "işçilerin çalışan çiftçilerle" ittifak ederek siyasi hakimiyetlerini tesis etmelerini isteyen özel şekilde kurulmuş bir Devlet biçimidir. Vatandaşlarının tümünün aynı şekilde refaha ulaşmalarını temin yolunda taleplerini yerine getirmeğe değil, bilakis yalnız hakim sınıf tarafından benimsenecek ve tesbit edilecek, genel menfaatları gerçekleştirmeğe uğraşacak bir devlet şeklidir. Bunları gerçekleştirmek için de yönetimde lider olan işçi sınıfını sevk ve idare edecek yönetim kadrosunu bünyesinde taşıyan Komünist partisinde bütün iktidarı temerküz ettirecek bir Devlettir.

DİSK'in, gerek zaman içinde değişikliğe uğramış ana tüzüğü ve üye sendikaları için çıkarttığı Tek Tip Tüzüğü, gerekse Demokratik Sınıf ve Kitle Sendikacılığının Temel ilkeleri hükümleri arasına dahi gizlenmiş proletarya diktatörlüğünün gerçekleştirilmesine yönelik propagandasını yapış usul ve şekli; işçilerin kültürel yönden öğretim ve eğitimi yolundaki sendikalar kanununun yüklediği görevi, ihtilal zihniyeti içinde işçi sınıfının geniş kitlelerini eğitme ve hazırlama noktasından bir sendikalar birliği olarak ideolojik eğitim biçiminde bilimsel sosyalizm (= Komünizm) esaslarına ve militan yetiştirmeğe yönelik şekilde uygulayış tarzı; en küçük meseleleri dahi istismar ederek kitleleri Devlet'e karşı harekete sevk ve bütün faaliyetini ihtilalci bir şekle çevirmek sureti ile hür demokratik ana nizama zarar iras edecek şekilde hareket etmesi halleri; bu gayesinin, yalnız halihazırda değil, kuruluşundan bu yana da mevcudiyetini açıkça göstermektedir. Özellikle işaret edelim ki, tüzük hükümlerinin bu yapısal hüviyetine rağmen zamanında ilgili idari

makamlarca onaylanmış olması, bu soruşturma bünyesinde T.C.K. nun 141 ve 142. maddelerini ihlal noktasından ele alınmasını engelleyici bir sebep olamaz. Olsa olsa bu konuda soruşturmanın daha da genişletilmesini amil olan bir neden olur.

Bu sebeple, ileri bölümlerde etraflıca açıklanacak olmasına rağmen evvelemirde DİSK fikriyatının billurlaştırıldığı DİSK Ana Tüzüğünün, DİSK'çe belirlenmiş "Demokratik Sınıf ve Kitle Sendikacılığının Temel ilkeleri"nin, bilahare de DİSK Eğitim faaliyetlerinin incelenmesine kısa da olsa temas etmek zarureti ortaya çıkmaktadır.

Ancak, bu noktada şurasını açıkça tebarüz ettirmek gerekir ki. Halen Dünya üzerinde faaliyet gösteren işçi sendikalarının ana hatlarını. fikir ve "hareketlerini ve bu sendikacılık anlayışı içinde DİSK'in yerini gözden geçirmeden. bu meyanda Türkiye'deki sendikal yönden sol faaliyetlerin oluşum ve gelişimine değinmeden. DİSK'in hangi sebep ve şartlarda kurulduğuna işaret etmeden doğrudan DİSK'in ana tüzüğüne değinme; kavram karışıklığı yaratabileceğinden, kök ve uzantı birliğini sağlamada, açıklamada yetersiz kalacağından öncelikle çağdaş sendikacılığın köklerine, halihazır tutum ve davranışlarına, DİSK'in bu sendikacılık anlayışındaki yerine, bilahare de sendikal açıdan Türkiye'deki sol hareketlerin seyrine, DİSK'in kuruluş nedenleri ve şartlarına özetlenerek temas etmekte yarar görülmektedir.

Bilindiği gibi sendikalar, herhangi bir meslek veya sanat erbabının ve özellikle işçilerle işverenlerin, kendi zümrelerini ilgilendiren iktisadi ve içtimai menfaatlarını gözetmek üzere vücuda getirdikleri teşekküllerdir. Bu teşekküllerin, bu espri muvacehesinde devletin siyasi bünyesinde yerleri yoktur. Zira sendikalar, medeni tekâmülün doğurduğu ileri bir iş bölümünün, çeşitli meslek ve sanat sahiplerini birer sosyal sınıf yapması neticesinde meydana gelmişlerdir. Bu itibarla, bu teşekküllerin asıl gayesi, kendi meslek ve sınıf mensupları arasında karşılıklı yardımlaşmayı sağlamak. mesleki menfaatleri korumak, çeşitli sosyal güvenceleri tesis etmekten ibarettir.

Ne var ki, çeşitli meslek ve sınıflara mensup kimselerin, işaret ettiğimiz tarzda sendikalar halinde teşkilatlanmaları ile bunun tam karşıtı mahiyetini ihraz etmiş bulunan "Sendikalizm cereyanlarını" ve bu meyanda Marksist- Leninist sendikacılık anlayış ve uygulamasını birbirlerinden kesinlikle ayırdetmek lazımdır.

Bu ayırdetmeğe işaret noktasından konumuza aydınlık getirebilecek ölçüde olmak üzere ifade edelim ki, Dünyada sendikalar; biri ekonomizmi savunan özgür sendikalar, diğeri sınıf mücadelesi esasına dayanan sendikalar olmak üzere iki grupta mütalaa olunmaktadır. ikinci grup sendikalar da kendi aralarında "Anarko Sendikalizmi veya kısaca Sendikalizmi savunan sendikalar", "Sosyal demokrat sendikalar", "Marksist-Leninist Sendikalar" olmak üzere üç bölüm göstermektedir.

İddianame. ss. 17-19.

Not: Özgün metindeki yazım korunmuştur. Editör eklemeleri köşeli parantez ile belirtilmiştir.

iddianamesinde olmaması gereken analizlere yer verdi. Savcılar konudan çok haberleri olmasa da uzman olmasalar da endüstri ilişkileri uzmanı gibi dünya sendikacılığının tahliline girişti. Yaptıkları değerlendirmeler bilimsel ve hukuki olmaktan ziyade siyasi olup DİSK'in suç oluşturmayan sendikacılık yaklaşımını suç haline getirme amacını taşıdı. Bu değerlendirmenin ardından DİSK'in bir suç örgütü olduğu iddia edildi.

İddianamenin Niteliği ve Kapsamı: "Kül Halindeki Soruşturmanın" İlk Parçası

DİSK Davası'nın bir bölümü 12 Eylül 1980 darbesi öncesine uzanan çok sayıda soruşturmanın sonucu ve bu soruşturmaların birleştirilmesiyle açıldı. DİSK Davası 1. Ordu ve İstanbul Sıkıyönetim Komutanlığı'nın 15 Aralık 1980 günü askeri savcılığa gönderdiği soruşturma dosyası ve istemi ile başladı. Ancak 1. Ordu ve İstanbul

Sıkıyönetim Komutanlığı Adli Müşavirliğinin 10 Temmuz 1980 tarihli bir başka soruşturma dosyası daha olduğu görüldü.[16] Dolayısıyla DİSK soruşturmasının başlamasının 12 Eylül öncesi talep edildiği ancak 12 Eylül darbesi ile bu talebin uygulanabildiğini söylemek mümkündür. Ayrıca civar illerden verilen çeşitli görevsizlik kararları ile soruşturma dosyaları İstanbul Sıkıyönetim Komutanlığı Askeri Savcılığına yollandı.

Söz konusu dosyalar savcılık tarafından fiili ve şahsi irtibat varlığından hareketle birleştirilerek soruşturma yürütüldü. İddianameye göre soruşturma kapsamındaki 52 DİSK yöneticisi hakkında soruşturmanın tefriki yoluna gidildi. Diğer bir ifadeyle 52 DİSK yöneticisinin dosyası ayrılarak dava açılması tercih edildi, diğer soruşturmalara ise devam edildi.

İddianamenin "Soruşturmanın Mahiyeti ve Şümulü" başlığı altında soruşturmanın niteliği ve kapsamına yer verildi. İddianamede sıkıyönetim ilanı şöyle meşrulaştırıldı: "Türkiye'nin Milli Birliği ve Türk Devleti, uzun bir zamandan beri, gayrinizami harp metodlarına dayalı silahlı

Halk'a ve olaylara
Tercüman
Çocuk
Her Cuma
2 Ansiklopedi
BİRDEN VERİYOR
DÜNYA YENİDEN KURULUR, HER SABAH TAZE BİR BAŞLANGIÇTIR
Telgraf: Tercüman - İstanbul, Telefon: 254210 (5 Hat) 254229 (10 H
52 SANIĞIN İDAMI İSTENİLEN DİSK DAVASI BAŞLADI
DİSK Davasından Notlar
Nazlı ILICAK
DİSK davasını takip etmek üzere, Topkapı'daki Atatürk Öğrenci Sitesi'ne doğru yol alıyoruz. Sokak başlarında polisler var, muhtelif bölgelere araba sokulmuyor. Saat 09.30'a kadar yetişmek lâzım. Yürüyeceğimizi hesap etmediğimiz için, geç kalma telâşı sarmış içimizi. Yanımızdan kapalı arabalarla sanıklar geçiyor. Onların bahçeden salona sokuluşuna da şahit oluyoruz:

Tercüman, 25 Aralık 1981.

saldırı karşısında olduğu gibi yıkıcı propagandalarla ve kitlesel eylemlerle de bu silahlı kalkışmayı destekleyen ve besleyen bir psikolojik, ekonomik ve politik taarruz karşısında bulunmakta idi. Bu durum muvacehesinde Sıkıyönetim idaresine yönelmek mecburiyeti hasıl olmuştu." İddianamede sıkıyönetim uygulamasının "Türkiye Cumhuriyetini tehdit eden ağır ve vahim bir tehlikenin mevcudiyetini" ortaya koyduğu iddia edildi.

İddianame bu tip fiillerin TCK'nin ikinci babında (15. madde ile başlayan) ele alınması gerektiği ve bu fiillerin sadece "netice suçları değil, tehlike suçları olmak itibarı ile teşebbüs halleri bahse konu oldukta dahi tamamlanmış suçlar gibi tecrimi [cezalandırılması] cihetine gidilmiş suçlar" olduğu ileri sürüldü. İddianame böylece TCK'deki bu hükümlerin sadece geçmiş olaylara bir yaptırım olarak değil "Devletin müesses anayasal nizamı doğrultusundaki siyasi, hukuki, sosyal ve ekonomik yapısına yönelik müstakbel tehlikelere karşı da bir teminat hükmünde olduğu" görüşündedir.[17]

[16] İddianame. s. 14. "Kısa adı DİSK olan Devrimci işçi Sendikaları Konfederasyonu yöneticileri ile buna bağlı sendikaların yöneticileri hakkında 1. Ordu ve İstanbul Sıkıyönetim Komutanlığının 15.12.1980 gün ve Ad. Müş: 1980/8131 sayılı yazıları ile gönderilen ve soruşturma istemini havi soruşturma dosyası ile 1. Ordu ve İstanbul Sıkıyönetim Komutanlığının 10.7.1980 gün ve Ad. Müş.: 198.0/4017 sayılı, 9.12.1980 gün ve Ad. Müş.: 1980/7815 sayılı, 26.12.1980 gün ve Ad. Müş: 1980/8131 sayılı, 26.121980 gün ve Ad. Müş.: 1980/8131 sayılı, 18.12.1981 gün ve Ad. Müş: 1981 /1205 sayılı, 20.2.1981 gün ve Ad. Müş.: 1981/1218 sayılı, 27.2.1981 gün ve Ad. Müş: 1981/1514 sayılı, 8.4.1981 gün ve Ad. Müş.: 1981/2325 sayılı, 25.4.1981 gün ve Ad. Müş.: 1980/8131 sayılı, 28.4.1981 gün ve Ad. Müş.: 1980/8131 sayılı. 22.5.1981 gün ve Ad. Müş.: 1981/3516 sayılı yazıları ekinde gönderilen ayrı ayrı soruşturma istemlerini havi soruşturma dosyalarının, ayrıca Çanakkale - Balıkesir illeri Sıkıyönetim Komutanlığı Askeri Savcılığının 16.10.1980 gün ve 1980/804 Esas. 1980/6 Karar sayılı görevsizlik kararı ve Burhaniye Cumhuriyet Savcılığının 3.12.1980 gün ve 1980/80 Hazırlık sayılı görevsizlik kararı ile gönderilen dosyalar".

[17] İddianame. s. 15.

İhtilalci metodlarla sınıfsal düzen değişikliği için çalıştığı iddiasıyla...

Bakırköy Savcılığı DİSK'in kapatılması için dava açtı

● Bakırköy İş Mahkemesi'ne açılan davayla ilgili iddiada, konfederasyonun yapmakta olduğu çalışmaların Marksist - Leninist bir kurama dayandırıldığı da öne sürülüyor

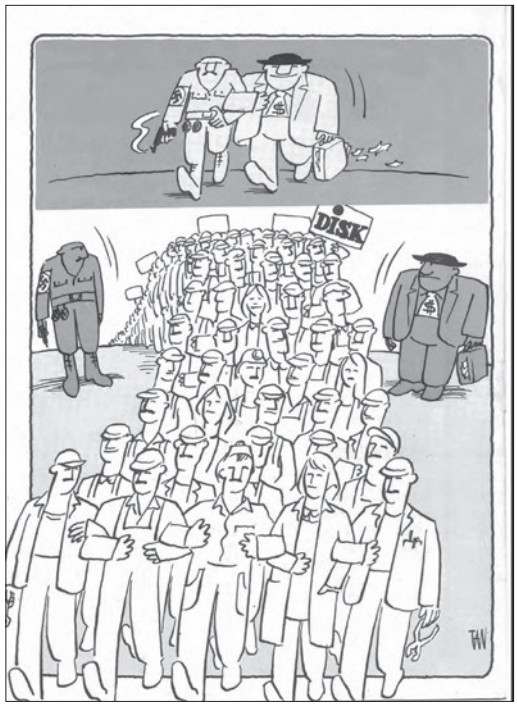
Haberleri 10. Sayfada

Milliyet, 31 Temmuz 1980.

İddianamenin girişindeki bu yaklaşım iddianamenin tamamına da sinmiş durumdadır. Bir diğer ifadeyle DİSK'in geçmişteki eylemleri suç olarak değerlendirilemese bile "müstakbel bir tehlike" olarak cezalandırılmasının kapısı açıldı. Bu vahim tutum şöyle ifade edildi:[18]

> İşte bugün Sıkıyönetim Askeri Savcılığımızca açıldığına işaret etmek durumunda olduğumuz dava, bu tip bir tehlike ve tehdit suçunu, yıllardır ülkemizde halka halka bir zincir bütünlüğü içinde işlemiş bulunan ve kısa adı DİSK olan Devrimci işçi Sendikaları Konfederasyonu ile ilgili davadır.

[18] İddianame. s. 15.

DİSK dergisi, Sayı 12, 1978, Tan Oral çizimi.

İstanbul Sıkıyönetim Komutanlığı Askeri Savcılığınca yürütülmekte olan DİSK soruşturması, DİSK ve DİSK'e bağlı sendikalar ile birlikte bu örgütlerle amaç veya eylem birliği içinde bulunan kişi ve demokratik kitle örgütlerini de kapsadı. Böylece Haziran 1981 itibarıyla soruşturmanın 2000'e yakın zanlısı söz konusu oldu.[19] Her ne kadar iddianamede "Türkiye genelinde teşkilatlanmayı gözönünde bulunduracak olursak sanık adedinin ileride bu sayının da üstüne çıkacağı açıkça ortadadır" denmiş olsa da DİSK ve bağlı sendikalar davası 1477 sanığı kapsadı.

Ancak dava açılmamış olsa da iddianamede adı geçen kişi ve kuruluşlar oldukça geniş kapsamlıdır. DİSK ile ortak faaliyet ve toplantıları olan çok sayıda demokratik kitle örgütü ile aralarında milletvekillerinin de olduğu çok sayıda kişi iddianamede suçlandı. Örneğin saptayabildiğimiz kadarıyla 114[20] CHP milletvekili ve senatörü DİSK'in çeşitli toplantılarına mesaj göndererek veya yasal mitinglerine katılarak DİSK'i desteklediklerini için suçlandı. Dahası bu kapsamda bazı demokratik kitle örgütü yöneticileri ileride ek iddianamelerle ve idam talebiyle DİSK Davası'na dahil edildi.

Suçlanan Demokratik Kitle Örgütleri ve İdamla Yargılanan Yöneticileri

Demokratik Platform'u oluşturacak 33 örgütle 25 Kasım 1978 günü Ankara'da Genel-İş genel merkezinde yapılan toplantının katılımcıları iddianamede isimleriyle birlikte yer aldı ve daha sonra haklarında

[19] İddianame. s. 15.

[20] CHP milletvekilleri ve senatörleri listesinde olduğu gibi dava belgelerindeki çeşitli sayıların eksik veya fazla olması muhtemeldir. Belgelerin baskı ve tarama kalitesine bağlı olarak bu tip hata payları söz konusu olabilir. Ancak bunların genel eğilimi değiştirecek çapta olmadığını söyleyebiliriz.

soruşturma açıldı. İstanbul Sıkıyönetim Komutanlığı Askeri Savcılığı 7 Eylül 1982 tarihinde DİSK Davası'na ek iddianamesiyle toplantının katılımcılarından dördü Teoman Öztürk, Ahmet Yıldız, Ethem Erhan Taneri ve Ercan Eyüpoğlu hakkında, daha sonra peyderpey hazırlanan iddianamelerle Ayhan Ak, Harun Aykut Göker, Ahmet Balamir, Fikri Şen, Ali Kanıkara, Halil Yasin Ketenoğlu, Abdullah Soner, Abdurrahman Sadık Gökcan ve Orhan Salih Taylan hakkında idam cezası talep etti. İdam cezası istenmesinin sebebi Demokratik Platform toplantısına katılarak DİSK'e destek olmaktı. İddianame o derece fütursuz bir zihniyetle kaleme alındı.

Böylece DİSK ile ortak hareket etmek ve DİSK'in amaçlarını paylaşmakla suçlanan örgüt ve kurumların yakalanan yöneticilerinden 13'ü hakkında idam cezası talebiyle dava açıldı. Toplantıya katılanlardan Sosyalist Gençler Birliği ve Tüm Tiyatro Sanatçıları Birliği temsilcileri hariç olmak üzere diğer örgüt temsilcileri firari olarak kabul edilerek soruşturmanın DİSK Davası üzerinden sürdürülmesine karar verildi.

İddianamenin DİSK ile ilişikli bütün toplumsal örgütlere ve kişilere dönük paranoyak denebilecek yaklaşımı nedeniyle soruşturma kapsamı çok genişledi. Soruşturmanın uzun sürmesi sanıkların hakim önüne çıkmasını geciktirdi. Nitekim ek iddianamelerin hazırlanmasının birkaç yıl daha sürdüğü dikkate alınacak olursa sanıkların hakim önüne çıkması çok uzun sürdü. Anlaşıldığı kadarıyla DİSK yöneticilerinin hakim önüne çıkmasının daha fazla geciktirilemeyeceğini fark eden savcılık "soruşturma ünitelerinin özellikleri, ortak yanları ve eylemlerindeki hususiyetler itibarı ile bölümler halinde sonuçlandırılarak ve dava haline getirilerek açılması" yolunu

TÖB-DER, TÜTED, TÜM-DER, TÜMAS Afişi.

tercih etti.[21] Ancak davanın bölümler halinde açılması yaklaşımına rağmen DİSK Ana Davası'nda sanıkların hakim önüne çıkması 15 aydan fazla sürdü.

Yukarıdaki gerekçeden hareketle savcılık davanın ilk bölümünü, soruşturmanın başını çeken DİSK'e ayırdı. Bu yüzden konfederasyon ile ilgili soruşturma, soruşturmanın bütününden ayrıldı. Askeri savcılık DİSK'e yönelik ilk davadan sonra sırasıyla genel merkezi İstanbul'da bulunan sendikalar ve arkasından da genel merkezi İstanbul dışında bulunan sendikalar ile ilgili soruşturmaları sonuçlandırılarak davaların açılacağını belirtti. Savcılık sadece DİSK'e üye sendikalar değil DİSK ve DİSK'e bağlı sendikalar ile ortak amaç içinde faaliyet göstermiş kişi, grup, dernek ve kuruluşlar ile ilgili yürütülmekte olan soruşturmaları sonuçlandırmak için bunlarla ilgili davalar açılacağını ilan etti. [22]

[21] İddianame. s. 16.

[22] İddianame. s. 16.

Tablo 3: Demokratik Platform Toplantısı Katılımcıları

Kısa Adı	Kurum/Örgüt	Görev	İsim	Durumu
TÖB-DER	Tüm Eğitim-Öğretim Emekçileri Birleşme ve Dayanışma Derneği	Genel Başkan	Gültekin Gazioğlu	F/S
TMMOB	Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği	Genel Başkan	Teoman Öztürk	T/İ T
Halkevleri	Halkevleri	Genel Başkan	Ahmet Yıldız	T/İ
TRT-DER	Tüm Radyo ve Televizyon Çalışanları Derneği	Genel Sekreter	Yaşar Özürküt	F/S
TÜMOD	Tüm Öğretim Üyeleri Derneği	Genel Sekreter	Ercan Eyüpoğlu	T/İ
TÜMAS	Tüm Asistanlar Birliği	Genel Başkan	Ahmet Balamir	T/İ
Barış Derneği	Türkiye Barış Derneği	Genel Sekreter	Haluk (Enis) Coşkun	F/S
İM-DER	İş Müfettişleri Derneği	Genel Başkan	Ahmet Erol	F/S
TTB	Türk Tabipler Birliği	Yönetim Kurulu üyesi	Sedat Çöloğlu	F/S
ÇHD	Çağdaş Hukukçular Derneği	Genel Başkan	Niyazi Ağırnaslı	F/S
TÜM-DER	Tüm Memurlar Birleşme ve Dayanışma Derneği	Genel Sekreter	Nail Nacıkoğlu/Nihat Açıkalan	F/S
GSD	Görsel Sanatçılar Derneği	Genel Başkan	Orhan Salih Taylan	T/İ
DSDF	Demokratik Sol Dernekler Federasyonu	Genel Başkan	Ethem Erhan Taneri	T/İ
TÜM-OR-DER	Tüm Ormancılar Derneği	Genel Başkan	Abdullah Soner	T/İ
TÜTED	Tüm Teknik Elemanlar Derneği	Genel Başkan	Harun Aykut Göker	T/İ
TYTTD	Tüm Yüksek Tekniker ve Teknikerler Derneği	Genel Başkan vekili	Fikri Şen	T/İ
AKD	Ankara Kadınlar Derneği	Genel Başkan	Nihal Erdem [Uygur]	F/S
İKD	İlerici Kadınlar Derneği	Genel Sekreter	Zülal Kılıç	F/S
TÜS-DER	Tüm Sağlık Personeli Derneği	Genel Sekreter	Ali Kankara	T/İ
DKD	Devrimci Kadınlar Derneği	Yönetim Kurulu üyesi	Gürcan Özgür	F/S
PİM	Pahalılık ve İşsizlikle Mücadele Derneği	Genel Başkan	Mehmet (Mahmut) Temizyürek	F/S
SGB	Sosyalist Gençlik Birliği	Genel Sayman	Hasan Burgucu/Bergüzar	F/S
DHKD	Devrimci Halk Kültür Derneği	Yönetim Kurulu üyesi	Yavuz Kocauslu	F/S
GENÇ-ÖNCÜ	İşçi-Köylü-Öğrenci-Genç Öncüler Derneği	Genel Başkan	Abdurrahman Atalay	F/S
DGDF	Devrimci Gençlik Dernekleri Federasyonu (Dev-Genç)	Genel Başkan	Yasin Ketenoğlu	T/I
DÖB	Devrimci Öğrenciler Birliği	Yönetim Kurulu üyesi	İrfan Cüre	F/S
DEV-GÖR	Devrimci Demokratik Gençlik Örgütü	Yönetim Kurulu üyesi	Ayhan Ak	T/İ
GEB	Genç Emekçiler Birliği	Genel Başkan	Haluk Korkmaz	F/S
SGB	Sosyalist Gençler Birliği	Genel Sayman	Hasan Bengener	-
GENÇ-GÜÇ	Devrimci Genç Güçler Birliği	Yönetim Kurulu üyesi	Abdurrahman Sadık Gökçan	T/İ
DGF	Devrimci Gençlik Federasyonu	Yönetim Kurulu üyesi	Edip Erakın	-
İGD	İlerici Gençler Derneği	Genel Sekreter	Alaattin Taş	F/S
Tİ-SAN	Tüm Tiyatro Sanatçıları Birliği	Yönetim Kurulu üyesi	Tamer Levent	-

Kaynak: İddianame. s. 543-544. Örgüt ve kişi adları başka kaynaklardan kontrol edilerek düzeltilmiştir. F/S: Firari, soruşturma devam etti. T/İ: Tutuklu, idam talebiyle yargılandı.

Savcılık DİSK Ana Davası'nı bir süre sonra genişletti. Açılan ana davada konfederasyon yönetiminde söz sahibi olan sanıklardan birçoğunun firari olup yurtdışına çıkmış veya yakalanamamış olmaları sebebiyle ve soruşturması henüz tamamlanamayan DİSK Eğitim Dairesi uzmanlarının da dahil edilemediği kişiler hakkında da daha sonraki aşamalarda gelişmelere göre dava açılması yoluna gidileceğini belirtti.[23] Bu çerçevede başlangıçta 52 olan DİSK Ana Davası'ndaki sanık sayısı teslim olan veya yakalanan yönetici ve uzmanlar ile birlikte 90 kişiye yükseldi.

Bu anlatımdan anlaşılacağı üzere askeri savcılık devasa ve kapsamlı bir soruşturma yürütme hedefi güttü. Savcılığın bu hedefinde kısmen başarılı olduğu DİSK yanında 30 üye sendikaya ve 1500'e yakın DİSK'liye dava açabilmesinden hareketle söylenebilir.

141 VE 146'DAN SUÇLAMA

İddianamede DİSK'e karşı yapılan ilk suçlama 765 sayılı eski Türk Ceza Kanunu'nun 141/1. maddesi kapsamında oldu. Özetle şu iddialara yer verildi:[24]

> DİSK, işbu davada, sadece müesses Anayasa nizamının hükümlerini ideolojik açıdan tanımayan ve bu hükümlere aykırı olan illegaliteye dönük organik yapısı ile değil, aynı zamanda bu müesses nizama karşı fiili mücadelesi, uzlaşmaz ve mütecaviz tutum ve davranışları ile de gözler önüne getirilmektedir. Esasen, amacı itibari ile, (Sosyal bir sınıfın diğer sosyal sınıflar üzerinde tahakkümünü tesis etmeğe, sosyal bir sınıfı ortadan kaldırmağa ve memleket içinde müesses iktisadi, sosyal temel nizamları topyekûn devirmeğe matuf cemiyetler kurma, bu cemiyetlerin faaliyetlerini tanzim etme, bu cemiyetlerin faaliyetlerini sevk ve idare etme, bu hususlarda yol gösterme) olarak TCK 141/1. maddesi muhtevasında) ifadesini bulan bu tip bir yasak cemiyetin varlığı, görülüyor ki, müşahhas bir fiilin oluşumuna ve yapılması şartına veya başka deyişle harici aleme yansımış bir eylemin tespiti şartına bağlı değildir.

İddianamede DİSK'e yönelik yapılan suçlamalar DİSK'in kuruluş yıllarından darbe dönemine kadar faaliyetlerinin birçoğunu kapsadı. DİSK'in kuruluş aşamasından itibaren, Tüzük, Tek Tip Demokratik Tüzük ile Demokratik Sınıf ve Kitle Sendikacılığının Temel İlkeleri yayınları başta olmak üzere bildirge ve eğitim notları ile genel kurul kararları, organ kararları, eğitim faaliyetleri, yurtdışı ve yurtiçi kuruluş ve sendikalarla ilişkileri ayrıntılı olarak ele alınıp suç unsuru sayıldı. DİSK'in düzenlediği eylem ve direnişler delil olarak gösterildi. Bu kapsamda 15-16 Haziran 1970 Direnişi, 16 Eylül 1976 Genel Yas adı altında genel grev denemesi (DGM Direnişi), 20 Mart 1978 Faşizme İhtar Eylemi, 5 Ocak 1979 genel grev denemesi (Maraş Katliamı Protestosu), 19-22 Aralık 1979 Maden-İş 23. Olağanüstü Genel Kurulu, Ören Toplantıları ve alınan kararlar, TARİŞ Olayları, ANT-BİRLİK Eylemleri, Tekel, Profilo, MESS, Tekfen Ampul fabrikası grevleri, 1 Mayıs kutlamaları, Demokrasi Mitingleri ve Ulusal Demokratik Cephe (UDC) çalışmaları deliller arasında yer aldı. İddianamedeki mantık DİSK "illegal bir örgüttür" dolayısıyla aldığı her karar ve yaptığı her eylem suçtur varsayımına dayalıdır. Dolayısıyla DİSK ile işbirliği yapan da suç işlemiş sayılır mantığı iddianameye hakimdir. Bu da aslında *petitio principii* yaklaşımının bir diğer örneğidir.

[23] İddianame. s. 16.

[24] İddianame. s.17.

DİSK'in prensiplerini, faaliyet şeklini ve amaçlarını ifade eden ve yönünü tayin eden Ana Tüzüğü, 26 Haziran 1980–2 Temmuz 1980 tarihleri arasında yapılan Genel Kurulu, DİSK'e bağlı sendikalarca kabul edilen Tek Tip Demokratik Tüzük, Demokratik Sınıf ve Kitle Sendikacılığının Temel İlkeleri yayınları, eğitim notları, gazete ve yazıları anayasal nizama karşı olarak düzenlendiği gerekçesiyle suç unsuru olarak kabul edildi. Bu yayınlarda yer alan ifadelerin devlete karşı harekete sevk ve bütün faaliyetlerini ihtilalci bir şekle çevirmek olarak amaçlandığı öne sürüldü. DİSK'in sendikal çalışmalar adı altında yürüttüğü bütün faaliyetlerde, işçi sınıfının ekonomik, sosyal ve kültürel kalkınma hedefinin sağlamasının ötesinde proletarya diktatörlüğünü gerçekleştirmenin ana gayesi olduğu iddianamede sıkça dile getirildi.

İddianamede özet olarak DİSK'in kuruluş bildirgesi ve bütün tüzükleri de dahil, tüm genel kurulları, organ kararları, toplantıları, eylemleri, eğitimleri ve yazılı yayınları ile Marksist-Leninist düzeni ihtilal yolu ile gerçekleştirmeyi amaçlayan gizli ihtilal örgütü olduğu öne sürüldü.

Demokratik Sınıf ve Kitle Sendikacılığının Temel İlkeleri broşürü, DİSK Arşivi.

İddianamenin istem bölümünde DİSK yöneticilerinin TCK 146. madde gereğince idamı ve DİSK'in kapatılması istendi:[25]

> Marksist-Leninist illegal bir ihtilal örgütünün üyeleri olarak işçi sınıfının iktidarına dayalı proletarya sosyalizmini gerçekleştirmek amacıyla, işçi sınıfının siyasi örgütü durumuna gelmiş bulunan DİSK öncülüğünde diğer emekçi ve orta katmanlarla birlikte devlet nizamını, anayasal düzeni, devletin temel kuruluşlarını ihtilalci yöntemlerle yıkmaya teşebbüs ettikleri, delillerden de anlaşılmış olduğundan, fiili ve hareketlerine uyan TCK'nın 146/1 maddesi gereğince ayrı ayrı tecziyeleri... Kısa adı DİSK olan Devrimci İşçi Sendikaları Konfederasyonun 1402 sayılı yasanın 15/L maddesi delaleti ile 274 sayılı Sendikalar Yasasının 30,74 maddesi gereğince kapatılması..

"Marksist-Leninist İhtilal Örgütü" Safsatası

Savcı bir yandan yöneticilerini idama mahkum ettirip öte yandan DİSK'in kapatılmasını sağlamak için akıl almaz suçlamalara girişti. İddianamede DİSK, Marksist Leninist ve şiddete dayalı bir ihtilal örgütü olarak suçlandı:[26]

> Mevcudiyetinin ve faaliyetlerinin esasını teşkil edip resmen ilan edilmiş bulunan tüzükleri, programları ve eğitim faaliyetleri ile ortaya çıktığına işaret ettiğimiz bu asıl hüviyetini bir başka şekilde ifade edecek olursak DİSK, Anayasanın işçilere tanıdığı örgütlenme yani sendika kurma hakkı çerçevesinde, sosyal adalete ve kanunlara göre milli gelirden işçilerin daha adil bir pay alabilmelerini sağlamak, iş ve çalışma şartlarını iyileştirmek üzere teşkil edilmiş, hukuk düzenine saygı içinde faaliyette bulunan bir işçi teşekkülü değildir ve hiçbir zaman da olmamıştır. Aksine mevzuatın verdiği imkanlar kötüye kullanılmak ve esas maksadı maskelemek

[25] İddianame. s. 815–817.

[26] İddianame.. s. 103–104.

suretiyle bidayette Marksist-Leninist bir cemiyet olarak meydana getirilmiş, kısa süre sonra giriştiği programlı bir dizi eylemleriyle dikkatleri üzerinde toplamış şiddete dayalı illegal bir ihtilal örgütüdür.

Esasen DİSK'in kuruluş şartlarına ve maksadına yönelik izahlarımız sırasında da belirtildiği gibi DİSK'in teşkil edildiği 13.2.1967 tarihinde kurucular, bu örgütü, devletin batı tipi demokratik düzeni içinde, onun çarklarından birisi olmak üzere kurmamışlar, tam tersine demokratik Cumhuriyet'in bertaraf edilerek Türkiye'de Sovyet Modeli bir Marksist-Leninist Komünist Toplumun ve onun Devletinin ihtilal, cebir ve şiddet yoluyla teşkili hususunda bir araç, bir mücadele vasıtası olarak meydana getirmişler ve bu niyete bağlı faaliyetlerini gizleyebilmek üzere de demokratik cumhuriyetin özgürlükçü düzeninin verdiği imkanlardan yararlanmak, bunları kötüye kullanmak amacıyla bu Marksist-Leninist ihtilalci kuruluşu, bir sendika ile maskelemişlerdir.

Bu itibarla kurulduğundan beri DİSK, Yurt sathında cereyan eden olayları veya siyasi durumu, bilhassa düzenin ifadesi demek olan Anayasa ve Kanun hükümleri muhtevalarını özel şekilde Marksist-Leninist görüş tarzına göre ele alıp değerlendirmiş ve manalandırmıştır.

"Manevi Cebir" Safsatası

DİSK İddianamesi'nin en önemli ve temel unsurlarından biri "manevi cebir" iddiasıdır. DİSK'in şiddete dayalı ihtilalci bir örgüt olarak tanımlanmasının mümkün olmadığı noktada savcılık "manevi cebir" suçlamasını imal etti. Savcı DİSK yöneticilerini idam talep edebilmek için onları TCK 146/1 maddesini ihlal etmekle suçladı. Savcının sadece TCK 141. madde kapsamında bir suçlamayla idam isteyebilmesi mümkün değildi. TCK 146. maddede "cebir" koşulu olduğu için savcı DİSK'in şiddet içermeyen, zora dayalı olmayan sendikal faaliyetlerini

Eylül 1976, Genel Yas Eylemi, DİSK Arşivi.

TCK 146'daki "cebir" kapsamında ele aldı ve DİSK'i cebir kullanarak hükümeti ve Anayasal düzeni devirmekle suçladı. İddianamedeki dil ve üslup hukuksal değil tamamen siyasal ve ideolojik niteliktedir. Savcı adeta DİSK'e karşı görüşlerine yasal kılıf aramaktadır:[27]

> DİSK, dış görünüşü itibariyle sendikalar kanununa tabi, faaliyet şekli ve hedefleri kanunlarla belirli, Anayasanın öngördüğü ve varlığını kabul ettiği bir kuruluş olması gerektiği halde, kuruluşundan 12 Eylül harekatına kadarki bütün varlığı ve faaliyetleri süresince toplumda fesat tohumları ekmeyi, kanunlar çerçevesinde, hiç bir fonksiyonu olmayan alanlara müdahale ve nüfuz ederek toplumda memnuniyetsizlik, huzursuzluk, rahatsızlık, ümitsizlik yaratmayı kendisine şiar edinmiş; beynini Taksim meydanlarında yıkadığı, seminerlerde törpülediği, vurucu kırıcı ve katil militanlarıyla toplumun her alanında esas amacı olan demokratik cumhuriyeti yıkma ve yerine Marksist-Leninist devlet kurma hedefine ulaştıracak faaliyetler içinde bulunmuştur. Bütün bu militanların, kendisine bağlı sendikaların ve mensuplarının eylemleri demokratik cumhuriyeti yıkarak yerine Marksist-Leninist Komünist bir devlet kurma planının icra hareketleri niteliğindedir. ve dolayısıyle bu hareketler T.C.K. nun 146. maddesinin unsurunu

[27] İddianame. s. 107.

> teşkil eden cebir mahiyetindedirler. Hareketlerde hep beyinleri yıkanan militanlar kullanılmış ve kanun karşısında gerektiği zaman bu kişiler yalnız bırakılarak, sözü geçen eylemlerin onların kişisel hareketleri olduğu imajı verilmek istenilmiştir. Oysa bütün bu hareketler aynı bir hedef ve amaca yönelik, aralarında belirli bir örgütlü ilişki bulunan organik icra hareketleridir ve tümünün menşeinde DİSK vardır.

Savcının hayal gücü o kadar genişti ki DİSK 5. Genel Kurulunda alınan kararlar, DGM'ye karşı Genel Yas Eylemi gibi direnişler başta olmak üzere çeşitli eylem ve grevler hükümeti yıkmak için manevi cebir kapsamında sayıldı. İddianame o kadar izandan yoksundur ki DİSK'in kuruluş tüzüğü ile Marksist-Leninist ideolojiyi benimsediği ileri sürülebilmiştir:[28]

> DİSK 5. Genel Kurul Kararlarına uygun olarak, Yönetim ve Yürütme Kurulları tarafından karar altına alınıp gerçekleştirilen bu tür grevler; Marksist-Leninist ideolojinin bir unsuru olarak Hükümetleri yıpratmaya, Devleti çökertmeye yöneliktir, siyasal amaçlıdır.
>
> Hürriyetçi Parlamenter Demokratik bir sistem içinde iktidara gelmiş bir Hükümet sanki halktan yana değilmiş gibi; Halktan yana bir iktidarın kurulmasına kadar, Devleti hedefleyen bu eylemlerin sürdürülmek istenmesi, DİSK'in amacının ne olduğunu ve nereye varmak istediğini açıkça ortaya koymaktadır.
>
> Kuruluş Tüzükleri ile Marksist-Leninist ideolojiyi benimsemiş ve sosyalist bir düzenin kurulmasını amaç edinmiş bulunan DİSK; halktan yana bir iktidar deyimi ile, içlerinde komünistlerin de bulunacağı ileri demokratik bir düzeni gerçekleştirecek olan bir Devrim Hükümetini veya sosyalist devrimin gerçekleşmesinde köprü olabilecek bir Hükümetin iş başına gelmesini kastetmişlerdir.
>
> Arzuladıkları böyle bir Hükümetin kurulabilmesi için de uygulamaya koydukları ve koyacakları Genel Yas, Genel Grev biçimindeki siyasî eylem türleri ile, Devleti, Parlamentoyu ve mevcut Hükümetleri maddi ve manevi cebir ve baskı altında tutmuşlar ve tutmak istemişlerdir.

Savcı "manevi cebir" maymuncuğunu keşfedince DİSK Davası'nda her konuyu buraya bağladı ve "manevi cebir" iddiasından hareketle DİSK ve demokratik kitle örgütü yöneticileri hakkında idam isteyebildi. TCK 146'daki suçu yeniden tarif eden savcı şu ifadelere yer verdi:[29]

> Mer'i Anayasamıza göre kurulmuş olan Senato ve Millet Meclisinden oluşan Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin veya Senato yahut Millet Meclisi'nden birini devirmek, düşürmek veyahut da çalışamaz, vazifelerini yapamaz, yerine getiremez hale getirmeye maddi ve manevi cebirle teşebbüs etmek, söz konusu suçu ortaya çıkarır. Her iki Meclisi veya birini devirmek, düşürmek, onu dağıtmak. varlığına son verip ortadan kaldırmak, bu suçun maddi unsurlarını teşkil eder. Meclislerin mevcudiyetine rağmen onları Anayasa ve iç tüzükte hüküm ve esasa bağlandığı şekilde yasama, murakabe vesair görevlerini yapmasına engel olmak. yapamaz hale getirmek, maddedeki "...vazifesini yapmaktan men'e cebren teşebbüs" demektir.

Savcı iddianamede TCK 146'da cebir unsurunun Anayasa'ya aykırılık anlamına geldiğini ve cebrin maddi veya manevi olması arasında bir fark olmadığını söyledi:[30]

> Hemen belirtilmelidir ki 146 ncı maddedeki fiilin tekevvünü için "cebrin" bulunması şarttır. Cebir suçun mahiyeti ve bu madde ile devletin temel nizamının korunmak istenmesi itibariyle çok geniş bir anlam taşımaktadır. Cebrin maddi veya manevi olması arasında bir fark yoktur. Zira cebir cürmün unsuru değil niteliğidir. Cebir failin fiilinde değil, meydana gelen hukuk dışı değişiklik-tedir. Kısaca maddedeki cebren deyimi

[28] İddianame. s. 297.

[29] İddianame. ss. 788-789.

[30] İddianame.. s. 807.

> niteliği bakımından Anayasaya aykırılık anlamını taşır. 146 ncı maddede bahse konu olan cebir maddi ve manevi cebirdir. Korkutma. sindirme. yıldırma, tehdit ve baskı altında tutma eylemlerinde 146 ncı maddede sözü edilen manevi cebir kullanılmış olur.

Savcı ''manevi cebir'' safsatasından hareketle DİSK'in pek çok eylemini TCK 146 kapsamına almak istedi. Savcıya göre DİSK yasal mitingler yaparak, 1 Mayıs kutlayarak, eylem komitesi kurarak, örgütlenme kampanyası yaparak manevi cebir uyguladı. Savcıya göre DİSK zaten başından beri Marksist-Leninist bir ihtilal örgütüydü ve yaptığı bütün eylemler de buna yönelikti. Dolayısıyla bu eylemler manevi cebir kapsamındaydı ve savcıya göre DİSK yöneticileri idam edilmeyi hak etmişti:[31]

> 15 – 16 Haziran 1970 olayları, demokrasi mitingleri, 1 Mayıs kutlamaları, DGM'lere Hayır adı altında, keza Faşizme ihtar eylemi adı altında gerçekleştirilen siyasi nitelikli Genel Grevler ve 30 Nisan 1980 Tarihinde 1 Mayıs yasaklama kararının geri alınmasını temine matuf DİSK'e bağlı tüm işyerlerinde işi bırakma biçiminde uygulanan Genel Grevler ile, 2 nci Ören Toplantısında alınmış olan ve değişik biçimde münferit işyerlerinde eş zamanlı olarak uygulamaya konulmak suretiyle gerçekleştirilen siyasi nitelikli genel grev ve DİSK'in yönlendiriciliğindeki Demokratik Merkez Eylem Komitelerinin oluşturulmasına dair kararlar ve bu kararların ışığında, yurt çapında sendikal örgütlenmenin tamamen dışında bir seferberlik hazırlığı içinde değişik ve yeni örgütlenme ve teşkilatlanmalara girişerek, uyguladıkları tüm eylemlerde mevcut Anayasal düzene karşı olduklarını açıkça ortaya koyup, Anayasal nizamı devamlı baskı ve tehdit altında tutmuşlar ve her geçen gün kendilerini kademe kademe fiile yaklaştıran ''manevi cebri'' kullanmışlardır.

[31] İddianame.. s. 808.

Ortak savunmada da vurgulandığı gibi davada yanlış olan suçun hukuki niteliği değil, suçlamanın kendisidir. İddianamenin sakat ve tutarsız mantıksal örgüsüdür:[32]

> İddianame, TCK'nin 146. maddesinin DİSK ve yöneticilerinin sendikal eylemlerine uygulanabilmesi için, zorlama, tutarsız, hukuk dışı, gerçekdışı varsayım, telkin ve akıl yürütme yöntemlerine dayalı mantıksal bir örgüyle örülmüştür. Yoksa DİSK yöneticilerinin sendikal görevleri ve işlevleri suç oluşturduğu için hukuki değerlendirme yapılarak TCK'nin 146. maddesinin uygulanması istenmemiştir. Bu nedenledir ki, İddia makamı, İddianamede, DİSK'in psikolojik araçlarla, psikolojik sonuçlarla ''ihtilal'' yapacağı, yasal sendikal eylemlerin TCK'nin 146. maddesinde yaptırıma bağlanan suçun ''manevî cebir'' unsurunu oluşturacağı gibi pozitif hukukdışı bir iddiayı ciddi ciddi ileri sürebilmiştir.

DİSK'in yasalara uygun olarak yetkili organlarınca aldığı tüm kararların, yaptığı bütün miting ve eylemlerin delil olarak öne sürüldüğüne dikkat çeken DİSK Avukatı Tahiroğlu, mahkemede yaptığı savunmayı Ceza Kanunu'na göre ''manevi cebir unsurunun söz konusu olamayacağı'' yaklaşımı üzerine kurdu.[33]

İddianamedeki ''manevi cebir'' iddiası Esas Hakkında Mütalaa (EHM) aşamasında değiştirildi. Böylece ''manevi cebir'' iddiasının hukuksuzluğu iddia makamı tarafından da kabul edilmiş oldu. Nitekim Askeri Savcılık 15 Ocak 1986 tarihli EHM'de ''sanıklar hakkında dava iddianamesinde TCK'nin 146. maddesinin tatbiki istenilmiş ise de bu maddenin tatbiki için gerekli cebir unsurunun gerçekleştirildiğine dair hiçbir delil ve emareye rastlanılamamıştır'' deme

[32] Ortak Savunma.. s. 11.

[33] Demet Parlak Poyraz (2017). Neoliberal Dönemde Sınıf-Sendika-Siyaset İlişkisi: DİSK Örneği (1981-1998). Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Tahiroğlu ile görüşme, 31.05.2016.

gereğini duydu.[34] Böylece davanın iddianamedeki bütün hukuki dayanağı çöktü.

Dava Belgelerinin Örgütsel–Kavramsal Analizi

Başta iddianame olmak üzere soruşturma ve dava belgelerinin (fezleke, iddianame ve EHM) örgütsel ve kavramsal analizi (buna bibliyometrik analiz de demek mümkün) davanın hangi saiklerle açıldığı ve iddia makamının yaklaşımı açısından önemli ipuçları vermektedir. Öte yandan bu kavramların önemli bir bölümü DİSK yöneticilerine sorguları sırasında mahkeme tarafından en çok sorulan kavramlardı. Sorguda bu kavramlardan ne anladıkları soruldu ve buralardan tartışmalar çıktı.

Dava belgelerinde ve özellikle iddianamede kavramlar ve örgüt isimleri sıklığı iddia makamının neleri öne çıkardığını ve davayı hangi bakış açısıyla ele aldığını belirginleştirmektedir.

DİSK soruşturma ve dava belgelerinin örgütsel ve kavramsal analizini (bibliyometrik) siyasi örgütler/çevreler, demokratik kitle örgütleri, ülkeler, uluslararası örgütler, DİSK'i suçlayıcı kavramlar, DİSK'i suçlamak amacıyla alıntılanan kavramlar başta olmak üzere çeşitli kavram ve örgüt kümeleri (bağlamları) üzerinden yaptık. Bu analizi taranabilir PDF dokümanlar üzerinden yaptığımız için bütün kontrollerimize rağmen sayısal hatalar olacağını belirtmek isteriz. Ancak sayıların genel eğilimi yansıtıcı nitelikte olduğunu söylemek mümkündür.

[34] EHM. s. 314.

Dava belgelerinin bibliyometrik analizinde iddia makamı belgeleriyle yetinilmiştir. Analiz yapılırken davanın niteliği gereği yaygın olarak geçen DİSK ve bağlı sendikalar ile DİSK yöneticilerinin isimleri kapsam dışı bırakılmıştır. Ayrıca 35 cilt gibi çok büyük bir hacme sahip olduğu için gerekçeli karar da analiz dışında bırakılmıştır.

Siyasal Partiler, Örgütler, Çevreler

Dava belgelerinde en sık anılan siyasal partiler CHP ve TKP'dir. Özellikle iddianamede DİSK'in CHP ve TKP ile ilişkileri iddiası üzerinde yoğun suçlamalar yer almaktadır. Dahası ayrı bir başlıkta ele alındığı gibi çok sayıda CHP milletvekili ve senatörü DİSK faaliyetlerine destekleri nedeniyle ağır suçlamalarla yüz yüze kaldı. Dava belgelerinde DİSK–TKP ilişkilerine geniş yer ayrılmakta ve DİSK'in pek çok faaliyetinin, politikasının ve hatta kavramının arkasında TKP'nin olduğu iddia edilmektedir. TKP'nin o dönem yasaklı bir parti olması ve illegal faaliyet göstermesi nedeniyle bu suçlama DİSK'i kriminalize etme amacının bir parçası olarak görülebilir.

Öte yandan iddianamenin baştan aşağıya anti-sol, anti-sosyalist, anti-komünist ve anti-Sovyet bir zihniyetle yazıldığı düşünülecek olursa TKP vurgusunun bu kadar yoğun yapılmasının bunun doğal bir sonucu olduğu görülecektir. Dava belgelerinde CHP yaklaşık 200 kez geçerken, TKP 160 civarında geçmektedir. TKP'nin gençlik ve kadın alan örgütlenmeleri olarak bilinen İGD ve İKD de dava belgelerinde sıkça yer almaktadır.

İddianamede adı geçen siyasal örgütler arasında üçüncü sırada TİP yer almaktadır. DİSK'in kuruluşunda TİP etkisi olduğu iddiası suçlama gerekçesi olarak gösterilmektedir.

Dava belgelerinde diğer sol, sosyalist ve devrimci örgütlenmelere de çeşitli vesilelerle yer verilmektedir. Bu bağlamda iddianamede geçen örgüt isimleri Dev-Genç, Devrimci Yol ve Kurtuluş'tur. Daha nadir olmakla birlikte dava belgelerinde diğer devrimci-sosyalist çevre ve örgütlerden de söz edilmektedir.

Dava belgelerinde geçen bu örgüt isimleri DİSK'i daha çok Marksist-Leninist ve devleti yıkmayı amaçlayan ihtilalci bir örgüt olarak göstermek amacıyla kullanılmaktadır.

Dava belgelerinde DİSK ile paralel hareket eden çok sayıda demokratik örgüt sayılmakta ve suçlanmaktadır. Bunlar TÖB-DER, Barış Derneği, Halkevleri ve TMMOB'dur.

Ülkeler ve Uluslararası Örgütler

Dava belgelerinde Soğuk Savaş döneminin derin izlerini de görmek mümkün. Dava belgelerinde SSCB, Sovyetler Birliği ve Sovyet sendikaları sözcükleri DİSK'i suçlamak için sık sık geçmektedir. Sosyalist ülkeler ve bu ülkelere yapılan sendikal ziyaretler de dava belgelerinde suçlama amacıyla sık sık yer almıştır. Dava belgelerinde en çok adı geçen örgütlerden biri ise Fransız Genel Emek Konfederasyonu'dur (CGT). Sosyalist ülkelere yapılan ziyaretler, bu ülke sendikaları ve CGT ile ilişkiler suçlama olarak belgelerde yer almaktadır.

Suçlayıcı Kavramlar

Dava belgelerinde DİSK'i suçlamak için çeşitli nitelemeler ve kavramlar kullanılmaktadır. Bunlardan en yaygını ''Marksist-Leninist'' kavramıdır. Yaklaşık 500 ayrı yerde DİSK'e yönelik ''Marksist-Leninist'' suçlaması yapılmıştır. ''Marksist-Leninist'' suçlaması adeta dava belgelerinin ve iddianamenin belkemiğidir. Bu kavramla birlikte Lenin ve Marx'ın adları da dava belgelerinde sık sık geçmektedir. ''Proletarya diktatörlüğü'' ve ''proletarya enternasyonalizmi'' de dava belgelerinde suçlayıcı kavramlar olarak kullanılmaktadır.

Dava belgelerinde DİSK'i suçlamak amacıyla verilen ve aslında DİSK belgelerinde alıntılanan kavramlar ise oldukça ilginçtir. DİSK'in cephe ve diğer emek ve meslek örgütleriyle ortak faaliyetleri dava belgelerinde en sık suçlama konusu olan faaliyetlerdir. Bu bağlamda ''Cephe'', ''Eylem Birliği'', ''Ulusal Demokratik Cephe (UDC)'', ''Demokratik Platform'' gibi faaliyet ve politikalar dava belgelerinde en çok suçlama konusu yapılan kavramlarıdır. Bu kavramlar belgelerde yaklaşık 900 kez geçmektedir. Dahası bu ortak faaliyetler nedeniyle DİSK yöneticisi olmayan 13 demokratik kitle örgütü yöneticisi DİSK Davası'nda idamla yargılanmıştır.

Dava belgelerinde DİSK politikaları ve kavramları da suçlama konusu yapılmıştır. Bunlar ''sınıf ve kitle sendikacılığı'', ''Tek Tip Demokratik Tüzük'' ve '' işçi sınıfı bilimi'' kavram ve politikalarıdır. DİSK'in sendikacılık anlayışı ve işleyişi, suçlama konusu yapılmaya çalışılmıştır.

DİSK'in bazı önemli faaliyetleri 1 Mayıs, 15-16 Haziran Direnişi, DGM Direnişi ve

Faşizme İhtar Eylemi de dava belgelerinde suçlama konusu yapılmıştır. 1 Mayıs dava belgelerinde en sık geçen üç kavramdan biridir.

Suçlama için kullanılan diğer kavramlar ise "terör", "illegal" ve "anarşi" olarak öne çıkmaktadır.

YAYGIN KAVRAMLAR

Dava belgelerinde yoğun geçen kavramların bir bölümü DİSK belgelerinden yapılan alıntılardan ve DİSK'in sık kullandığı kavramlardan kaynaklıdır. Dava belgelerinde açık ara iki kavram faşizm/faşist ile sosyalizm/sosyalist olarak ilk sırada yer almaktadır. Her iki kavram da en az biner kez kullanılmış durumdadır. Bunları takip eden diğer üç kavram seti ise emperyalizm/emperyalist, kapitalizm/kapitalist ve demokrasi kavramlarıdır.

Buradan faşizm, sosyalizm, emperyalizm, kapitalizm ve demokrasi kavramlarının DİSK'in söylem ve belgelerinde en yaygın kullanılan kavramlar olduğunu görebiliyoruz. Faşizm, emperyalizm ve kapitalizm DİSK'in karşıtlığını ifade ederken, sosyalizm ve demokrasi kavramları DİSK'in tercihini ortaya koyuyor.

Tablo 4: Dava Belgelerinde Adı Geçen Örgütler ve Kavramlar

Kavram/Kurum/Olay	Fezleke	İddianame	EHM	Toplam
Faşizm, Faşist	13	1060	–	1073
Sosyalizm, Sosyalist	59	961	–	1020
1 Mayıs	44	472	113	629
Emperyalizm, Emperyalist	3	593	–	596
Kapitalizm, Kapitalist	4	496	–	500
Marksist-Leninist	20	260	195	475
Demokrasi	1	386	–	387
Eğitim	26	357	–	383
Cephe	19	307	–	326
Eylem Birliği	4	227	56	287
Ulusal Demokratik Cephe (UDC)	9	202	37	248
Demokratik Platform	4	234	–	238
CHP	63	134	8	205
Sovyet (Sovyet Rusya, SSCB Sovyetler Birliği, Sovyet Sendikaları)	7	154	4	165
TKP	81	64	15	160
Sınıf ve Kitle Sendikacılığı	1	135	21	157
DGM	30	103	24	157
15-16 Haziran	3	142	3	148
Bağımsızlık	3	145	–	148
MC	–	112	–	112
Terör	–	108	–	108
Lenin	28	51	10	89
Tek Tip Demokratik Tüzük	13	50	24	87
İşçi Sınıfı Bilimi	2	85	–	87

Kavram/Kurum/Olay	Fezleke	İddianame	EHM	Toplam
İllegal	32	53	–	85
DSF	11	65	7	83
TÖB-DER	1	65	7	73
Faşizme İhtar	1	56	11	68
CGT	4	63	–	67
Reformist, Reformizm	–	65	–	65
Sosyal Demokrasi-Sosyal Demokrat	–	65	–	65
Sosyalist Ülkeler	–	53	–	53
Marx	–	41	6	47
TİP	8	34	4	46
İGD	6	32	7	45
Proletarya Diktatörlüğü	–	34	9	43
Tariş	11	22	9	42
Proletarya Enternasyonalizmi	1	33	5	39
Anarşi	2	34	–	36
TMMOB	–	31	–	31
İKD	1	26	4	31
DEV-GENÇ	–	27	–	27
Halkevleri	–	19	7	26
Mao/Maocu	–	24	2	26
Devrimci Yol	9	6	10	25
Barış Derneği	4	10	9	23
Bülent Ecevit	–	21	–	21
Goşizm, Goşist	–	20	–	20
Anarko-sendikalizm	–	11	–	11
Süleyman Demirel	–	11	–	11
Kurtuluş	4	5	–	9

DİSK Davası kelime bulutu. Editoryal Ekip.

Suçlanan CHP'li Milletvekilleri ve Senatörler

İddianamede sanıklar CHP'li olmakla ve CHP faaliyetlerine katılmakla da suçlandı. Dahası çok sayıda CHP milletvekili DİSK faaliyetlerine katılmakla suçlandı. İddianamede doğrudan bu milletvekilleri ile ilgili bir ceza talep edilmese de savcılığın daha sonra bu milletvekilleri hakkında soruşturma açmaya çalıştığı biliniyor.

Savcı Takkeci iddianamede adı geçen milletvekillerini hapse atacağını ancak buna engel olunduğunu anlatmaktadır:[35]

> Bana kalsa bütün CHP milletvekillerini nezarete atacaktım. Hepsini. Belki 50-60 tanesi hariç olabilirdi. Ama Haydar Saltık engel oldu. Haydar Saltık beni frenlemese DİSK'lilerle birlikte CHP'liler de hapiste olacaktı. Ben CHP ile soruşturma başlattığım milletvekilleri hakkında dava açmaya başlamışken, beni Ankara'dan Nurettin Soyer aradı. Soyer, bana CHP ile ilgili hiçbir dava açamayacağımı, genel merkezi Ankara'da olduğundan bunu ancak kendilerinin yapabileceğini, o nedenle dosyaların kendilerine gönderilmesini söyledi. Ne münasebet efendim. Onlara, ben şahıslar hakkında dava açıyorum, kurum hakkında değil, diyerek dosyaları göndermeyi reddettim. Ancak Soyer bana, Haydar Saltık'ın bu konuda kesin kararlı olduğunu ve onun dosyaları istediğini söyledi. O nedenle CHP milletvekilleri elimden kurtuldular. Demin de söylemiştim DİSK'i DİSK yapan, ona destek veren diğer kuruluşlardır. CHP de bunların başında geliyordu değil mi efendim? O nedenle CHP milletvekili ve yöneticilerinin de yargılanması gerekirdi. Haydar Saltık ve Soyer sürekli bana engel oldular. Soyer, Haydar Saltık'ın adamıydı.

İddianamede DİSK-CHP ilişkileri kriminalize edilmeye çalışıldı ve DİSK'in faaliyetlerine destek veren milletvekilleri ve senatörler hukuksuz ve dayanaksız iddialarla suçlandı.

İddianamede "5. Genel Kurul'da CHP ile güç birliği yapmak hususunda karar almıştır. Bu karardan sonra CHP ile DİSK arasında organik bağlar kurulmuştur" denilerek CHP ile güçbirliği yapılması suç olarak gösterilmeye çalışıldı.[36]

İddianamede CHP'li olmak suç unsuru olarak gösterildi. Yasal faaliyet yürüten, hükümet kuran ve muhalefette yer alan bir partide faaliyet göstermek iddianamede suç olarak görüldü. Bu durum savcıların bir diğer pervasızlığıdır:[37]

[35] Miyase İlknur (1992). *Nokta*, 19 Temmuz 1992.

Nokta dergisi, 19 Temmuz 1992.

KAPAK

12 Eylül'ün Başsavcısı Süleyman Takkeci ilk kez Nokta'ya konuştu:

BÜTÜN CHP'LİLERİ HAPSE ATACAKTIM

Miyase İLKNUR

Süleyman Takkeci... 12 Eylül döneminin ünlü İstanbul Sıkıyönetim Başsavcısı. Açtığı davalar kadar, yeraltı dünyasının ünlü isimlerini ve sağ eylemcileri korumak gibi çeşitli iddialara da adının karışmasıyla ünlenen bir eski savcı. İdam cezası istediği bir çok sanık şu anda aklanmış durumda. Kapatılmasına istediği DİSK de açıldı.

Takkeci, şimdiye kadar ne anısını yazdı ne de bir demeç verdi. Ona göre, böyle bir şey hata demek. Takkeci, 12 Eylül'ün lideri Kenan Evren'i bile anılarını yazdığı için eleştiriyor:

"Konuştu da iyi mi oldu? Batti. Konuştukça batti. Hiç yazmasaydı daha iyiydi. O dönemin yöneticilerinden henüz pek kimse konuşmadı. Bir Nurettin Soyer, bir Bedrettin Doğan konuştu. Onlar da zaten

Açtığı davalar, hakkında ortaya atılan iddialarla ünlenen eski Sıkıyönetim Başsavcısı Süleyman Takkeci, "Beni engellemeselerdi, DİSK'lilerle birlikte CHP'liler de hapiste olacaktı" dedi. Takkeci, "Ben görevde kalsaydım, DİSK'liler de bu kadar kolay kurtulamazdı" diye konuştu.

İstihbarat bana, can güvenliğimi riske sokuyorum diye kızacak. Ee canım, soruları cevaplandırırken bazılarıyla polemiklere gireceğim. Hem sonra, Nokta Dergisi çok önemli bir dergi. Öyle yazılanlar bu dergide çabuk unutulup gitmiyor. Şimdi bu haberi okuduklarında baş-

[36] İddianame.. s. 765.

[37] İddianame.. s. 766.

> DİSK ve bağlı sendikaların yönetiminde bulunanlar CHP genel Merkezi, il ve ilçe yönetim kurullarında görev almışlardır. Bu şekli ile DİSK ve parti yönetimi içiçe olmuştur. Nitekim Savcılığımızca ifadeleri alınan bir çok sanığın ifadelerinde bu husus açıklığa kavuşmuştur.

CHP milletvekillerinin DİSK'in çeşitli eylem ve etkinliklerini desteklemeleri de ''Burada güdülen gaye DİSK'in politik ve ideolojik karar ve uygulamalarına parlamento içinde destek olmaktır'' şeklinde tuhaf bir değerlendirmeyle ele alındı. Böylece parlamento içinde sendikal faaliyetlere destek vermek suç olarak gösterilmeye çalışıldı.[38]

DİSK'in toplantılarına mesaj gönderen CHP milletvekilleri için ''Mesaj bir kongrenin yapılmasını kutlamaktan ziyade, tamamen Marksist-Leninist fikir ve görüşleri ihtiva eden DİSK'in kanun dışı eylemlerini öven, politik ve ideolojik faaliyetlerini benimseyen görüşleri aksettirmektedir'' iddiasına yer verildi.[39]

İddianame büyük bir pervasızlıkla haklarında hukuki suç isnadı olmayan milletvekilleri hakkında tamamen siyasi suçlamalara yer verildiği görüldü.[40]

> Bu milletvekili ve senatörler kendilerini bir siyasi partinin mensubu ve Türkiye 'nin kaderi üzerinde son sözü söyleyen parlamenterler olduklarını düşünmeksizin Anayasamızda şekillenip kendilerince parlamentoya girdikleri ilk günü yaptıkları yeminlerini unutarak 648 sayılı Siyasi Partiler Kanununun 83. 84, 87. maddelerinde ifadesini bulan ''Cumhuriyetin Korunması'' prensip ve yasaklarına muhalif fiiliyatlarını açıkça ortaya koymuşlardır.

İddianamede yasal bir izinle yapılan 1 Mayıs 1978 Taksim Mitingi'ne katılan CHP milletvekilleri hakkında da inanılmaz iddialar yer aldı:[41]

> Bu mitinge katılanların söyledikleri sloganlar yaptıkları konuşmalar, taşıdıkları pankartlarla Türkiye'de mevcut Anayasal düzeni zorla devirip yerine Marksist-Leninist bir düzen kurmak bunun için kitlelerin aktif bir halde tutulmasının amaçlandığı açık bir şekilde herkesçe görülüp bilindiği halde; CHP'ye mensup 24 parlamenter ile devrin belediye başkanı Aytekin Kotil bu törene katılarak şeref tribününde yerlerini almışlardır. Önlerinden geçen ''Yaşasın Sosyalizm. Bütün ülkelerin işçileri Birleşin. 141 - 142'ye hayır. DGM'yi Ezdik, Yaşasın DİSK. Bağımsız Türkiye, işçi-köylü-gençlik Devrim için Birleştik. Yaşasın Proletarya Enternasyonalizmi, Türkiye Komünist Partisine Özgürlük, Kürtlere özgürlük vb.'' gibi pankartları ve sloganları ayakta selamlıyarak kutlamış ve alkışlamışlardır.

İddianamede DİSK'in toplantı ve eylemlerine katılan CHP milletvekillerinin tavır ve hareketleriyle DİSK ve diğer kuruluş ve derneklere manen destek sağlandığı, gözleri önünde işlenen suçları tasvip ederek arzu edilen ve gerçekleşmesi istenen komünist rejimi benimser göründükleri iddia edildi.[42]

İddianamede savcıların hezeyanları sınır tanımadı ve milletvekilleri ihanetle suçlandı:[43]

> Bu kişiler kendilerinin kimlerin temsilcileri olduklarını unutup yaptıkları namus yeminlerine ihanet ederek Devlet'e, Cumhuriyet'e ve Rejime sadık kalıp bunları koruyacakları yerde aksine Marksizm ve Leninizm prensiplerini benimsemiş şahıslar olarak aynı prensipleri benimseyen DİSK'le ortak gaye faaliyetler içinde oldukları kesin bir şekilde ortaya çıkmış bulunmaktadır.

[38] İddianame. s. 766.
[39] İddianame. s. 768.
[40] İddianame. s. 769.
[41] İddianame. s. 769.
[42] İddianame. s. 770.
[43] İddianame. s. 774.

Bir grup CHP milletvekilinin 1 Mayıs 1978 öncesinde destek amacıyla DİSK'te yaptığı toplantı. DİSK Arşivi.

Mart 1982'de "DİSK İddianamesi'nde adları geçen eski milletvekili ve senatörün ifadeleri alınmaya başlandı. İstanbul Sıkıyönetim Savcılığının isteği üzerine, Emniyet Müdürlüğünde ifadesi alınan ilk kişiler Haluk Ülman, Fevzi Hakkı Esatoğlu ve Aysel Baykal oldu. İfadeye çağrılanlar arasında Besim Üstünel ve Ali Topuz da yer alıyor"[44] şeklinde haberler basında yer alsa da iddianamede yer alan akıl almaz bu suçlamalar konusunda CHP milletvekilleri hakkında da dava açılmadı. Yukarıda da anlatıldığı gibi Savcı Takkeci'nin bu yöndeki heveslerinin Ankara'daki askeri cunta mensupları tarafından onaylanmadığı anlaşıldı.

Dahası haklarındaki iddialarla ilgili mahkemede açıklama yapmak isteyen CHP'lilerin bu talebi uygun görülmedi. İddianamedeki suçlamalar karşısında CHP İstanbul Senatörü Av. Mehmet Feyyat mahkemeye verdiği dilekçesinde özetle şunları belirtti: [45]

S. Takkeci imzalı Askeri Savcılık İddianamesinin son sayfalarında 75 CHP'li eski parlamenterler arasında şahsımın da ismi belirtilerek hakaret ve haksız fiil eyleminde bulunulmuştur. Her ne kadar görevle ilgili ise de adı geçen Sayın Savcı hakkında yetkili merciler nezdinde hukuki ve cezai soruşturma isteminde bulunmadan önce yetkili 2 numaralı Askeri Mahkemesi zabıtlarından dava ile ilgili olmayan ve taraf sayılmayan hakkımızdaki mezkur ibarelerin çıkartılması hususunda gereğinin takdiri için iş bu dilekçemin mezkur yetkili Mahkemeye sunulmasını saygıyla arz ederim.

Gerekçe: TCK 486. Maddesinin 2 ve 3. fıkraları uyarınca duruşmada okunmuş olmakla Mahkeme zabıtlarına geçtiği kabul edilen ve dava ile ilgili bulunmayanlardan şahsımı vatan ihaneti ile suçlayan, daha doğrusu itham ederek görevinden dolayı hakaret eden Sayın Savcının hakkımızdaki bir dava açmadan ve iddianamede sanık olarak göstermeden peşin yargılarla saklı tutması gereken CHP'ye karşı olan husumetini açığa vurmuş ve görevini suistimal etmiştir. Aynı Sayın Savcı iddianameleri, Yüce Askeri Mahkemeler huzurunda okumadan aylar önce TV ve Basın aracılığıyla Basın yasasının 30. maddesini defalarca ihlal ettiği izahtan varestedir.

İstanbul Senatörü Feyyat bu dilekçesiyle hakkındaki dayanaksız ibarelerin zabıtnamelerden çıkarılması için askeri mahkemeden talepte bulunsa da bu talebi uygun görülmedi. İddianamede adı geçen ve hakkında çeşitli suçlamalar getirilen toplam 114 CHP milletvekili ve senatörü saptayabildik. 1980 öncesinde Meclis'te CHP'nin 213 milletvekili ve 75 senatörü vardı. Böylece bunların önemli bir bölümü suçlanmış oluyordu.

[44] *Cumhuriyet*, 28 Mart 1982.

[45] Avukatların Ortak Savunması. s. 40.

Tablo 5: DİSK'e Destek Vermekle Suçlanan CHP Milletvekilleri ve Senatörleri

Adı Soyadı	İli
Abdullah Emre İleri	Niğde Senatörü
Abdurrahman Köksaloğlu	İstanbul Milletvekili
Adil Ali Ciner	Trabzon Milletvekili
Adnan Keskin	Denizli Milletvekili
Ahmet Çobanoğlu	Konya Milletvekili
Ahmet Haluk Karabörklü	Bolu Milletvekili
Ahmet Melik	Urfa Milletvekili
Akın Simav	İzmir Milletvekili
Ali Kurt	Tokat Milletvekili
Ali Nejat Ölçen	İstanbul Milletvekili
Altan Tuna	Çanakkale Milletvekili
Asim Giray	İzmir Milletvekili
Ayhan Altuğ	İstanbul Milletvekili
Aysel Baykal	İstanbul Milletvekili
Azimet Köylüoğlu	Sivas Milletvekili
Barbaros Turgut Boztepe	Sakarya Milletvekili
Besim Üstünel	İstanbul Milletvekili
Burhan Ermiş	Niğde Milletvekili
Burhan Garip Şavlı	Muş Milletvekili
Cavittin Yenal	Edirne Milletvekili
Celal Doğan	Gaziantep Milletvekili
Cemal Aktaş	Burdur Milletvekili
Cemal Boz	Niğde Milletvekili
Cengiz Özyalçın	İstanbul Milletvekili
Cengiz Şenses	Ankara Milletvekili
Cevat Atılgan	Tokat Milletvekili
Çağlayan Ege	İstanbul Milletvekili
Doğan Araslı	Kars Milletvekili
Doğan Güneş	İstanbul Milletvekili
Doğan Onur	İstanbul Milletvekili
Durmuş Ali Çalık	Konya Milletvekili
Ekrem Kabay	Burdur Senatörü
Erkin Topkaya	Manisa Milletvekili
Erol Çevikçe	Amasya Milletvekili
Erol Saraçoğlu	Ankara Milletvekili
Ertoz Vahit Suiçmez	Trabzon Milletvekili
Ertuğrul Günay	Ordu Milletvekili
Ertuğrul Yolsal	İstanbul Milletvekili
Faik Öztürk	Elazığ Milletvekili
Ferhat Aslantaş	İzmir Milletvekili
Ferit Gündoğan	İstanbul Milletvekili

Adı Soyadı	İli
Fevzi Hasan Esatoğlu	İstanbul Senatörü
Fevzi Özer	Muğla Senatörü
Günay Yalın	Ordu Milletvekili
Gündüz Onat	Kırklareli Milletvekili
Halil Akgül	Diyarbakır Milletvekili
Haluk Ülman	İstanbul Milletvekili
Hasan Akkuş	Afyon Milletvekili
Hasan İldan	Elazığ Senatörü
Hasan Ünal	Antalya Milletvekili
Hasan Zengin	Manisa Milletvekili
Haydar Demirtaş	Hatay Milletvekili
Hikmet Çetin	İstanbul Milletvekili
Hüseyin Arkanlı	Tunceli Milletvekili
Hüseyin Atmaca	Denizli Senatörü
Hüseyin Doğan	Kahramanmaraş Milletvekili
Hüseyin Kaleli	Konya Milletvekili
Hüseyin Özsuat	Isparta Milletvekili
İbrahim Akdoğan	Kocaeli Milletvekili
İlhan Biber	İstanbul Milletvekili
İlhan Özbay	İstanbul Milletvekili
İsmail Akın	Afyon Milletvekili
İsmail Hakkı Öztorun	Adana Milletvekili
Kaya Bengisu	İzmir Milletvekili
Kemal Anadol	Zonguldak Milletvekili
Kemal Atlı	Ordu Milletvekili
Mahmut Türkmenoğlu	İzmir Milletvekili
Mehmet Ali Pestilci	Zonguldak Senatörü
Mehmet Balta	Artvin Milletvekili
Mehmet Çelik	Aydın Milletvekili
Mehmet Emin Sungur	İstanbul Milletvekili
Mehmet Feyyat	İstanbul Senatörü
Mehmet İskân Azizoğlu	Diyarbakır Milletvekili
Mehmet Kazım Özeke	İstanbul Milletvekili
Mehmet Seydibeyoğlu	Kastamonu Senatörü
Mehmet Türk	Mardin Milletvekili
Metin Tüzün	İstanbul Milletvekili
Muharrem Sökeli	Aydın Milletvekili
Mustafa Gazalcı	Denizli Milletvekili
Mustafa Öztin	İzmir Milletvekili
Mustafa Şentürk	Malatya Milletvekili
Necati Cebe	Balıkesir Milletvekili

Adı Soyadı	İli
Neccar Türkcan	İzmir Milletvekili
Nedim Tarhan	Adana Milletvekili
Nizamettin Çoban	Kütahya Milletvekili
Nuri Bozyel	Balıkesir Milletvekili
Nuri Çelik Yazıcıoğlu	Çankırı Milletvekili
Oğuz Yazıcıoğlu	Adana Milletvekili
Orhan Akbulut	Sivas Milletvekili
Orhan Vural	Ordu Senatörü
Orhan Yağcı	Bilecik Milletvekili
Osman Kaya	İstanbul Milletvekili
Ömer İhsan Paköz	Denizli Milletvekili
Rahmi Kumaş	Trabzon Milletvekili
Sabri Öztürk	Hatay Milletvekili
Sadullah Usumi	Balıkesir Milletvekili
Sami Gökmen	Muğla Milletvekili
Selahattin Öcal	Ankara Milletvekili

Adı Soyadı	İli
Sevil Korum	İstanbul Milletvekili
Solmaz Behlül	İstanbul Senatörü
Süleyman Efe	Malatya Senatörü
Süleyman Genç	İzmir Milletvekili
Süleyman Sabri Öznal	Edirne Milletvekili
Süleyman Sırrı Ergun	Edirne Milletvekili
Şükrü Bütün	Çorum Milletvekili
Temel Ateş	Ordu Milletvekili
Veli Zeren	Yozgat Milletvekili
Vural Bozyel	Balıkesir Milletvekili
Yalçın Gürsel	İstanbul Milletvekili
Yaşar Ceyhan	Ankara Milletvekili
Yılmaz Cemal Bor	Niğde Milletvekili
Yusuf Çetin	Adıyaman Senatörü
Yücel Akıncı	Konya Milletvekili
Zeki Eroğlu	İstanbul Milletvekili

Kaynak ve açıklama: Milletvekili ve senatör listesi İddianame'nin 771–773, 767–768, 759–770 sayfalarından derlenmiş olup isimler TBMM albümlerinden kontrol edilerek düzeltilmiştir. Mükerrer ve hatalı isimler ayıklanmıştır.

GENİŞLEYEN DAVA

DİSK Davası'na daha sonra İstanbul Belediye eski Başkanı Ahmet İsvan ve 13 çeşitli demokratik kitle örgütünün yönetici veya temsilcisi ile birlikte 10 DİSK çalışanı da ilave edilerek sanık sayısı artırılmaya başlandı. Daha sonra açılan, üye 30 sendikanın yöneticilerinin yargılandığı davaların, 23 Aralık 1982 tarihinde Basın-İş Davası'ndan başlanmak üzere birleştirilmesine gidildi. Böylece sanık sayısı 1477'ye yükseldi.

DİSK ANA DAVASI EK İDDİANAMESİ (1982)

İstanbul Sıkıyönetim Komutanlığı Askeri Savcılığı 7 Eylül 1982 tarihinde DİSK Davası'na ek bir iddianame hazırladı. 1980/3971 esas sayılı DİSK İddianamesi'ne ek 1982/1793 sayılı DİSK-1 İddianamesine Ek İddianame ve Kovuşturmaya Yer Olmadığı Kararı getirilen iki suçlama şöyleydi:

1-Türkiye Cumhuriyeti Teşkilatı Esasiye Kanununun tamamını veya bir kısmını tağyir ve tebdil veya ilgaya ve bu kanun ile teşekkür etmiş olan Büyük Millet Meclisini iskata veya vazifesini yapmaktan men'e cebren teşebbüs etmek.

2-Sosyal bir sınıfın diğer sosyal sınıflar üzerinde tahakkümünü tesis etmeye veya sosyal bir sınıfı ortadan kaldırmaya veya memleket içinde müesses iktisadi veya sosyal temel nizamlardan herhangi birini devirmeye matuf cemiyetleri her ne suret ve nam altında olursa olsun kurmaya tevessül etmek, kurmak veya bunların faaliyetlerini tanzim veya sevk ve idare etmek veya bu huslarda yol göstermek.

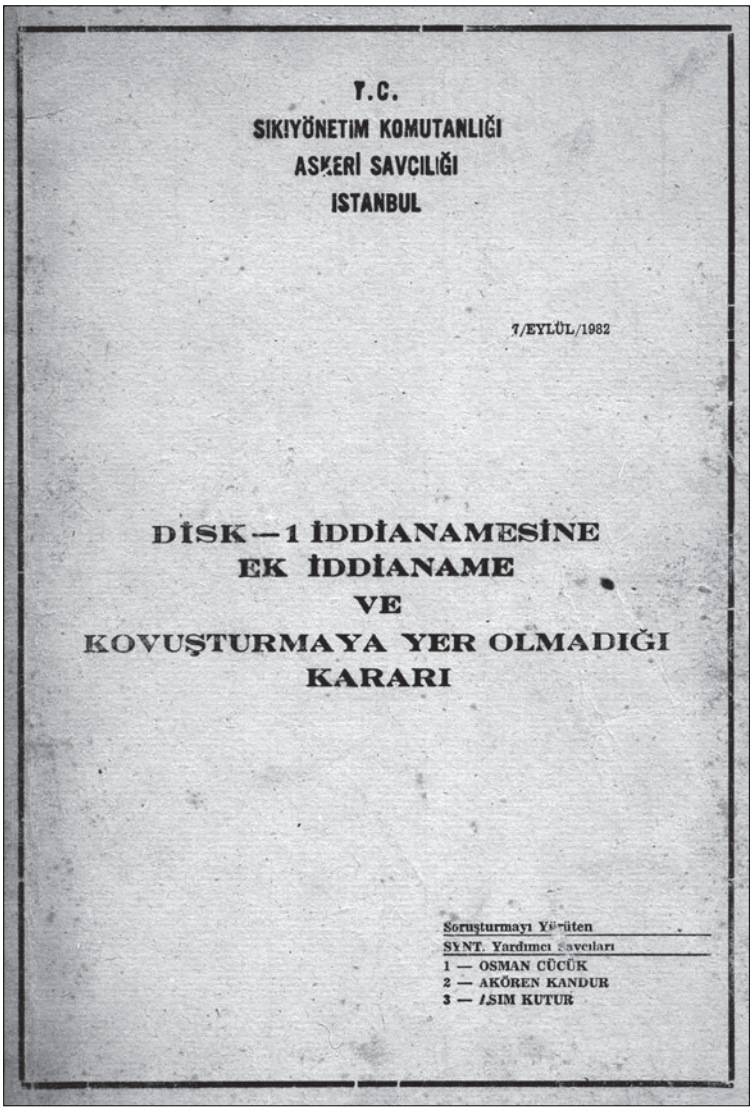
Suç tarihi 13 Şubat 1967 ile 12 Eylül 1980 tarihleri arası kabul edilen ve toplam 36 zanlıyı kapsayan soruşturma sonunda 6'sı DİSK yöneticisi ve 4'ü çeşitli demokratik kitle örgütü yöneticisi olmak üzere 10 kişi hakkında idam cezası (146/1) istenirken 9 sanık hakkında ise 5-15 yıl arasında çeşitli hapis cezaları istendi (146/3). İdamı istenen yeni 10 sanık şunlardı: Şükrü

Özbayrak (DİSK Yönetim Kurulu üyesi, 5. Genel Kurul), Erol Yalçın (DİSK Yönetim Kurulu üyesi 5. ve 7. Genel Kurul), Mustafa Cengiz Acar (DİSK Yönetim Kurulu üyesi, 6. Genel Kurul), Ali Özarkalıoğlu (DİSK Yönetim Kurulu üyesi 6. ve 7. Genel Kurul), Çetin Uygur (DİSK Yönetim Kurulu üyesi, 7. Genel Kurul)[46], Sebahattin Topuz (DİSK Karadeniz Bölge Temsilcisi), Teoman Öztürk (TMMOB eski Genel Başkanı, DİSK uzmanı), Ahmet Yıldız (Halkevleri Genel Başkanı), Ethem Erhan Taneri (DSDF Genel Başkanı) ve Ercan Eyüpoğlu (TÜMOD Genel Sekreteri).

14 zanlı hakkında kovuşturmaya yer olmadığı (KYO) kararı verilirken üç zanlı hakkında zaten kamu davası açıldığı için tekrar kamu davası açılmasına gerek olmadığına ve 1 sanık hakkında soruşturmanın sonunda karar verilmesine ve yakalanamayan 69 sanık hakkında "Firari/Soruşturmanın 1980/3971-DİSK Esastan sürdürülmesine" karar verildi. Böylece davada tutuklu sanık sayısı 72'ye yükselmiş oldu.

7 Eylül 1982 tarihli DİSK Ek İddianamesi DİSK Davası açısından kritik bir diğer aşamadır. Bu iddianame ile davaya 19 yeni sanık eklendiği gibi "firari/soruşturmaya devam edilmesi" kararı verilenlerden bir bölümü daha sonra çeşitli ek iddianamelerle davaya eklendi. 90 kişilik ana davaya eklenenlerin tümü bu ek iddianame kapsamında soruşturma yapılanlardan oluştu.

Savcılık, Yönetmen Ali Özgentürk, DİSK Koordinasyon Dairesi çalışanı Hülya Gemici (Postoğlu), İstanbul Belediyesi Zabıta Müdürü İsmail İsmet Silahçı ile İstanbul Belediyesi Zabıta memurları ve çalışanları Şahin Erem, Aynur Parlak, Ekrem Güvercinli, Fikret Ayduk, Sedat Eyidoğan, İslam İyiler, Remzi Müfit Çetin ve Hüseyin Metin'den oluşan 11 kişi hakkında kovuşturmaya yer olmadığına (KYO) kararı verdi.

T.C.
SIKIYÖNETİM KOMUTANLIĞI
ASKERİ SAVCILIĞI
İSTANBUL

7/EYLÜL/1982

DİSK—1 İDDİANAMESİNE
EK İDDİANAME
VE
KOVUŞTURMAYA YER OLMADIĞI
KARARI

Soruşturmayı Yürüten
SYNT. Yardımcı Savcıları
1 — OSMAN CÜCÜK
2 — AKÖREN KANDUR
3 — ASIM KUTUR

Ek İddianame, TÜSTAV Arşivi.

Savcılık haklarında aynı konuda başka kamu davası açıldığı için Jale Aytı, Erol Özkök (gazeteci) ve Ali Yaşar (avukat) hakkında yeniden kamu davası açılmasına gerek olmadığına karar verdi.

[46] Çetin Uygur 7. Genel Kurulun hemen ardından bu görevinden istifa etti. Ayrıntılar için bakınız: Aziz Çelik (Ed) (2022). *DİSK Tarihi: Dayanışma, Direniş, Umut (1975-1980)*. İstanbul: DİSK Yayınları, s. 563.

Tablo 6: Ek İddianame ile Haklarında Dava Açılan 19 Kişi

Adı Soyadı	Görevi/Sendikası	Ceza Talebi
Şükrü Özbayrak	DİSK Yönetim Kurulu Üyesi (5. Genel Kurul), Maden-İş	İdam 146/1
Erol Yalçın	DİSK Yönetim Kurulu Üyesi (5. ve 7. Genel Kurul), Tekstil	İdam 146/2
Mustafa Cengiz Acar	DİSK Yönetim Kurulu Üyesi (6. Genel Kurul), Yeni Haber-İş	İdam 146/3
Ali Özarkalıoğlu	DİSK Yönetim Kurulu Üyesi (6. ve 7. Genel Kurul), OLEYİS	İdam 146/4
Çetin Uygur	DİSK Yönetim Kurulu Üyesi (7. Genel Kurul), Yeraltı Maden-İş	İdam 146/5
Sabahattin Topuz	DİSK Karadeniz Bölge Temsilcisi	İdam 146/6
Teoman Öztürk	TMMOB, DİSK Uzmanı	İdam 146/1
Ahmet Yıldız	Halkevleri Genel Başkanı	İdam 146/2
Ethem Erhan Taneri	Demokratik Sol Dernekler Federasyonu Başkanı	İdam 146/3
Ercan Eyüpoğlu	TÜMOD Genel Sekreteri	İdam 146/4
Yücel Yaman	DİSK Uzmanı	5-15 yıl hapis, 146/3, 173/3, 31, 33, 40
Günaydın Erdoğmuş	DİSK Uzmanı	5-15 yıl hapis, 146/3, 173/3, 31, 33, 41
Argün Müceldili	DİSK Uzmanı	5-15 yıl hapis, 146/3, 173/3, 31, 33, 42
M. Fahri Aral	DİSK Uzmanı	5-15 yıl hapis, 146/3, 173/3, 31, 33, 43
Mete Sönmez	DİSK Uzmanı	5-15 yıl hapis, 146/3, 173/3, 31, 33, 44
Faruk Pekin	DİSK Uzmanı	5-15 yıl hapis, 146/3, 173/3, 31, 33, 45
İbrahim Sadun Aren	DİSK Uzmanı	5-15 yıl hapis, 146/3, 173/3, 31, 33, 46
Zafer Kutlu	DİSK Uzmanı	5-15 yıl hapis, 146/3, 173/3, 31, 33, 47
Mehmet Erhan Gömüç	DİSK Uzmanı	5-15 yıl hapis, 146/3, 173/3, 31, 33, 48

Savcılık öldürülen DİSK eski Genel Başkanı Kemal Türkler[47] ile Ağustos 1980'de vefat eden DİSK Yürütme Kurulu üyesi Ertan Andaş ve polis tarafından vurularak öldürülen İlerici Deri-İş Genel Başkanı Kenan Budak hakkında ölüm nedeniyle KYO kararı verdi.

[47]Kemal Türkler'in öldürülmesi nedeniyle DİSK Davası'nda hakkında kovuşturmaya yer olmadığı kararı verildi. DİSK Soruşturması devam ederken Ankara Sıkıyönetim Komutanlığı Askeri Savcılığı tarafından hazırlanan MHP ve Ülkücü Kuruluşlar İddianamesinde Kemal Türkler'in ölüm emrini MHP lideri Alpaslan Türkeş'in verdiği iddiasına yer verildi. *Cumhuriyet*, 9 Mayıs 1981.

Yargılanan DİSK uzmanlarından Faruk Pekin ve Sadun Aren, DİSK Arşivi.

DİSK Mali Dairesi Müdürü Nurullah Ahmet Özkepçe hakkında soruşturmaya devam kararı veren savcılık yakalanamayan diğer şüpheliler hakkında ise "firari/soruşturmaya DİSK 1980/3971'den devam etme" kararı aldı. Haklarında "firari ve soruşturmaya devam" kararı verilen 78 kişiden 46'sı DİSK yönetici ve uzmanlarından oluşurken geri kalanı ise DİSK tarafından düzenlenen çeşitli toplantılara katılan demokratik kitle örgütü yöneticileriydi.

Ek iddianamede firari ve soruşturmaya devam kararı verilen uzman ve yöneticilerden oluşan 8 DİSK'li (A. Cevat Özhasırcı,

Mülayim Güdücü, Ahmet Ağar, Hakkı Öztürk, H. Fuat Pınarbaşı, Erdoğan Özen, Ahmet Ertan ve Mustafa/Murat Güngör), demokratik kitle örgütü yöneticilerinden ise 10 kişi olmak üzere toplam 18 kişi haklarında düzenlenen ek iddianamelerle davaya dahil edildi ve ana davadaki 90 kişi arasında yer aldı.

Tablo 7: Firari Olan ve Soruşturmaya Devam Kararı Verilen DİSK'liler

Adı Soyadı	Unvanı/Görevi/Sendikası
Kemal Daysal	DİSK Yürütme Kurulu Üyesi (7. Genel Kurul), Maden-İş
Burhan Şahin	Yönetim Kurulu Üyesi (7. Genel Kurul), Basın-İş Genel Başkanı
Murat Tokmak	Yönetim Kurulu Üyesi (7. Genel Kurul), Maden-İş
Turan Ata	Yönetim Kurulu Üyesi (7. Genel Kurul), Bank-Sen
Yaşar Arıkan	DİSK Yönetim Kurulu Üyesi (7. Genel Kurul)
Müslüm Şahin	DİSK Yönetim Kurulu Üyesi (7. Genel Kurul), Dev Maden-Sen Genel Başkanı
Aydın Yeşilyurt	DİSK (7. Bölge Temsilcisi) (Samsun)
Zeki Adsız	DİSK (10. Bölge Temsilcisi) (Diyarbakır)
Mehmet Karaca	Yönetim Kurulu Üyesi (7. Genel Kurul), Maden-İş Genel Başkanı
A. Cevat Özhasırcı	Yönetim Kurulu Üyesi (5. Genel Kurul) Baysen Genel Başkanı
Mülayim Güdücü	Yönetim Kurulu Üyesi (5. Genel Kurul), Tekstil
Ahmet Ağar	Yönetim Kurulu Üyesi (6. Genel Kurul), T.İ.S.
Mehmet Kılınç	Yürütme Kurulu Üyesi (5. Genel Kurul) Petkim-İş Genel Başkanı
Nihat Öztürk	Yönetim Kurulu Üyesi (5. Genel Kurul), Keramik-İş
Ali Samet	Yönetim Kurulu Üyesi (5. Genel Kurul),Kapfer Genel-İş
Yurdakul Gözde	Yönetim Kurulu Üyesi (5. Genel Kurul), Gıda-İş
Mehmet Akıncı	Yönetim Kurulu Üyesi (5. Genel Kurul), Petkim-İş
Hakkı Öztürk	Yönetim Kurulu Üyesi (5. Genel Kurul), Maden-İş
Niyazi Arslan	Yönetim Kurulu Üyesi (5. Genel Kurul), Petkim-İş
H. Fuat Pınarbaşı	Yönetim Kurulu Üyesi (5. Genel Kurul), Tekstil

Adı Soyadı	Unvanı/Görevi/Sendikası
Cenan Bıçakçı	Yönetim Kurulu Üyesi (5. Genel Kurul), ASİS
Erdoğan Özen	Onur Kurulu Asıl Üyesi (5. Genel Kurul), Gıda-İş
Ahmet Ertan	Onur Kurulu Asıl Üyesi (5. Genel Kurul), Gıda-İş
Salih Taner Serin	DİSK (13. Bölge) İstanbul Temsilcisi
Nejat Firuz (kuhi)	Uzman, DİSK, Maden-İş
Süleyman Üstün	Uzman, Maden-İş
Hüsnü Dilli	Uzman, DİSK, Maden-İş
Mustafa Hulusi Güngör	Uzman, DİSK
Tevfik Bilgin	Uzman, DİSK, Maden-İş
Yücel Top	Uzman, DİSK, Maden-İş
Vedat Sina Pamukçu	Uzman, DİSK, Maden-İş
Aydın Meriç	Uzman, DİSK Genel Sekreter Yardımcısı
Zülal Kılıç	Uzman, DİSK, Maden-İş
Gün Bulut	Uzman, Bank-Sen
Ali Eşref Turan	Uzman, DİSK
Mehmet Yücel	Uzman, DİSK
Tuğrul Paşaoğlu	Uzman, DİSK
Mehdi Beşpınar	Uzman, DİSK
Ayşe Çokduygulular	Uzman, DİSK
Önder Bilgin	Uzman, DİSK
Mehmet Yücel	Uzman, DİSK
Ayşe Tebessüm Sarp	DİSK Araştırma Enstitüsü
Hikmet Seçim	DİSK Araştırma Enstitüsü
Barış Tütün	DİSK Araştırma Enstitüsü
Gülay Türkyılmaz	DİSK Araştırma Enstitüsü
Tevfik Yücel	-

Açıklama: Ek İddianame'de geçen kişi isimleri, Ek İddianame, Gerekçeli Karar ve diğer açık bilgilerden yararlanarak düzenlenmiştir. Ek iddianamede örgüt adları ve görevler bulunmamaktadır. Bunlar iddianameden yararlanarak tamamlanmıştır. İsimlerde çeşitli farklılıklar söz konusu olmuştur. Bunlar için gerekçeli karar esas alınmıştır. Ayrıca kamuoyuna açık diğer bilgilerden yararlanarak düzeltmeler yapılmıştır.

Tablo 8: DİSK Davası'nda Firari ve Soruşturmaya Devam Kararı Verilen Çeşitli Dernek Yöneticileri

İsim	Kurum	Kurum/Örgüt Uzun Adı	Görev
Abdullah Soner	TÜM-OR-DER	Tüm Ormancılar Derneği	Genel Başkan
Abdurrahman Atalay (Altaş)	GENÇ-ÖNCÜ	İşçi-Köylü-Öğrenci-Genç Öncüler Derneği	Genel Başkan
Abdurrahman Sadık Göğcan	GENÇ-GÜÇ	Devrimci Genç Güçler Birliği	Yönetim Kurulu üyesi
Ahmet Balamir	TÜMAS	Tüm Asistanlar Birliği	Genel Başkan
Ahmet Erol	İM-DER	İş Müfettişleri Derneği	Genel Başkan
Alaattin Taş	İGD	İlerici Gençler Derneği	Genel Sekreter
Ali Kankara	TÜS-DER	Tüm Sağlık Personeli Derneği	Genel Sekreter
Ayhan Ak	DEV-GÖR	Devrimci Demokratik Gençlik Örgütü	Yönetim Kurulu üyesi
Edip Erakın	DGF	Devrimci Gençlik Federasyonu	Yönetim Kurulu üyesi
Enis (Haluk) Coşkun	Barış Derneği	Türkiye Barış Derneği	Genel Sekreter
Enver Çelikkol	DHKD	Devrimci Halk Kültür Derneği	Yönetim Kurulu üyesi
Fikri Şen	TYTTD	Tüm Yüksek Tekniker ve Teknikerler Derneği	Genel Başkan vekili
Gültekin Gazioğlu	TÖB-DER	Tüm Eğitim-Öğretim Emekçileri Birleşme ve Dayanışma Derneği	Genel Başkan
Gürcan Özgür	DKD	Devrimci Kadınlar Derneği	Yönetim Kurulu üyesi
Haluk Korkmaz	GEB	Genç Emekçiler Birliği	Genel Başkan
Harun Aykut Göker	TÜTED	Tüm Teknik Elemanlar Derneği	Genel Başkan
Hasan Bengener	SGB	Sosyalist Gençler Birliği	Genel Sayman
Hasan Bergüzar (Burgucu)	SGB	Sosyalist Gençlik Birliği	Genel Sayman
İrfan Cüre (Cüra)	DÖB	Devrimci Öğrenciler Birliği	Yönetim Kurulu üyesi
Mahmut Temizyürek	PİM	Pahalılık ve İşsizlikle Mücadele Derneği	Genel Başkan
Mehmet Aslan	DHKD	Devrimci Halk Kültür Derneği	Genel Başkan
Nihat Açıkalan (Açıkanan)	TÜM-DER	Tüm Memurlar Birleşme ve Dayanışma Derneği)	Genel Sekreter
Nihal Erdem [Uygur]	AKD	Ankara Kadınlar Derneği[48]	Genel Başkan
Niyazi Ağırnaslı	ÇHD	Çağdaş Hukukçular Derneği	Genel Başkan
Orhan Salih Taylan	GSD	Görsel Sanatçılar Derneği	Genel Başkan
Sedat Çöloğlu	TTB	Türk Tabipler Birliği	Yönetim Kurulu üyesi
Tamer Levent	Tİ-SAN	Tüm Tiyatro Sanatçıları Birliği	Yönetim Kurulu üyesi
H. Yasin Ketenoğlu	DGDF	Devrimci Gençlik Dernekleri Federasyonu (Dev-Genç)	Genel Başkan
Yaşar Özürküt	TRT-DER	Tüm Radyo ve Televizyon Çalışanları Derneği	Genel Sekreter
Yaşar Yiğit (Yorait)	SGB	Sosyalist Gençler Birliği	Genel Başkan
Yavuz Kocauslu	DHKD	Devrimci Halk Kültür Derneği	Yönetim Kurulu üyesi
Zülal Kılıç	İKD	İlerici Kadınlar Derneği	Genel Sekreter

Açıklama: Ek iddianamede geçen kişi isimleri, İddianame, Gerekçeli Karar ve diğer açık bilgilerden yararlanarak düzenlenmiştir. Ek iddianamede örgüt adları ve görevler bulunmamaktadır. Bunlar iddianameden yararlanarak tamamlanmıştır. İsimlerde çeşitli farklılıklar söz konusu olmuştur. Bunlar için gerekçeli karar esas alınmıştır. Ayrıca kamuoyuna açık diğer bilgilerden yararlanarak düzeltmeler yapılmıştır.

[48] Derneğin adı çeşitli dava belgelerinde Ankara Devrimci Kadınlar Derneği olarak geçse de doğrusu Ankara Kadınlar Derneği'dir

Ek İddianamelerle Artan Sanık Sayısı

13 Mart 1982 tarihinde Askeri Cezaevi'nde tutuklu olarak bulunan İstanbul Belediye eski Başkanı Ahmet İsvan'a, İstanbul 2 Numaralı Askeri Mahkemesi tarafından "DİSK'le ideolojik amaç içinde olmak" suçlamasıyla dava açıldı. 27 Aralık 1980'de tutuklanan İsvan, DİSK Ana Davası'nın ölüm cezası istenmeyen tek ve 53. sanığı oldu. İsvan, "DİSK'le ideolojik işbirliği içinde bulunmakla" suçlandı.

Ek İddianame ile İsvan, DİSK'in amaçladığı ihtilale yardımcı olmakla suçlandı. İsvan'ın belediyeye ait cihazları, büyük iş makinelerini 1 Mayıs 1977 Taksim mitinginde DİSK'in emrine tahsis ettiği iddia edildi. Ahmet İsvan'ın yalnızca belediye başkanlığı döneminde değil başkanlıktan ayrıldıktan sonra da 1978'de 1 Mayıs gösterilerine destek sağladığı iddia edildi.[49]

DİSK Ana Davası'ndaki 52 idam talebinin ve İsvan'ın 53. sanık olarak davaya eklenmesinin ardından 7 Eylül 1982 tarihinde hazırlanan Ek-İddianame ile 10'u idam talepli olmak üzere 19 kişi hakkında dava açıldı. Yukarıda da ayrıntılı olarak anlatıldığı gibi DİSK Ana Davası'ndaki sanık sayısı 72'ye yükselirken idamı istenen 10 kişi ile birlikte idam talep edilen sanık sayısı 62 oldu.

Nisan 1983'te DİSK Davası'nda üç sanık için daha ek iddianame ile idam cezası istendi. TÜTED Genel Başkanı Harun Aykut Göker, TÜMAS Genel Başkanı Ahmet Balamir ve TYTD Başkan Vekili Fikri Şen'in düzenlenen ek iddianame ile DİSK ile ortak eylem içinde olmak suçlamasıyla idamla yargılanmaları talep edildi.[50]

[49] *Cumhuriyet*, 15 Nisan 1982.

[50] *Cumhuriyet*, 23 Nisan 1983.

Cumhuriyet

MHP iddianamesini açıklıyoruz:

Türkler ve Cevat Yurdakul'u öldürme emrini Türkeş verdi

Topyekun imha

Para toplandı

Ot biçer gibi

Diğer sayfalarda

Cumhuriyet, 9 Mayıs 1981.

Eylül 1983'te DİSK Davası'nda idamı istenen sanık sayısı 74'e yükseldi. DİSK Davası'na ek iddianameyle DİSK yöneticisi ve demokratik kitle örgütü temsilcisi olmak üzere yedi kişi eklendi. DİSK Ana Davası'na eklenen yeni sanıklardan DİSK Onur Kurulu eski üyeleri Erdoğan Özen ile Ahmet Ertan, Tüm Sağlık Personeli Derneği Genel Sekreteri Ali Kanıkara, Devrimci Gençlik Federasyonu Genel Sekreteri Halil Yasin Ketenoğlu, Tüm Ormancılar Derneği Genel Başkanı Abdullah Soner ve Genç-Güç Yönetim Kurulu üyesi Abdurrahman Gökcan hakkında 146/1'den idam cezası istenirken ve DHKD Yönetim Kurulu üyesi Enver Çelikkol hakkında TCK 142/3. maddeden 1-13 yıl arası ceza istendi.[51]

[51] *Cumhuriyet*, 7 Eylül 1983.

DİSK Davası arananlarından Gültekin Gazioğlu, TÖB-DER Genel Başkanı.

Ahmet Yıldız (solda), Ahmet İsvan (ortada) ve Baştürk (sağda) ile DİSK Davası'nda, Cumhuriyet Arşivi.

Şubat 1983'te DİSK Yönetim Kurulu eski üyesi Hakkı Öztürk ve Demokratik Öğrenci Gençler Dernekleri (Dev-Gör) Yönetim Kurulu üyesi Ayhan Ak idam talebiyle DİSK Davası'na dahil edildi.[52]

Mart 1983'te ek iddianame ile DİSK Ana Davası'na eklenen DİSK ve T.İ.S. Yönetim Kurulu üyesi Ahmet Ağar için idam cezası talep edildi.[53]

13 Haziran 1984'te ek iddianame ile davaya eklenen Görsel Sanatçılar Derneği Başkanı Orhan Taylan ve DİSK Yönetim Kurulu üyesi, Bay-Sen Genel Başkanı Cevat Özhasırcı'nın da idamı talep edildi. Ayrıca ek iddianame ile DİSK Toplu Sözleşme ve Araştırma Dairesi uzmanı Mustafa Hulusi Güngör hakkında da dava açıldı.[54]

Eylül 1984'te DİSK Davası'nda ek iddianameyle Yönetim Kurulu eski üyeleri Hüseyin Fırat Pınarbaşı ve Mülayim Güdücü hakkında da idam talebiyle dava açıldı.[55]

DİSK Davası'nda 13 demokratik kitle örgütü yöneticisi hakkında DİSK ile ortak çalışmalara katıldıkları ve DİSK'in amacını paylaştıkları için idam cezası istendi. Sırf bu durum bile DİSK Davası'nın ne kadar hukuksuz bir dava olduğunu ve DİSK savcılarının ne kadar fütursuz olduklarını ortaya koydu. DİSK yöneticileri dışında idam istenen 13 demokratik kitle örgütü yöneticileri Tablo 10'da yer almaktadır.

[52] *Cumhuriyet*, 21 Şubat 1983.

[53] *Cumhuriyet*, 5 Mart 1983.

[54] *Cumhuriyet*, 14 Haziran 1984.

[55] *Cumhuriyet*, 22 Eylül 1984.

Tablo 9: DİSK Ana Davası'nda Ek İddianamelerle İdamı İstenen DİSK Yöneticileri

Sıra (Sanık No)	Adı Soyadı	Görevi/Sendikası	Ek İddianame Tarihi
53	Şükrü Özbayrak	DİSK Yönetim Kurulu üyesi (5. Genel Kurul), Maden-İş	Eylül 1982
54	Erol Yalçın	DİSK Yönetim Kurulu üyesi (5. ve 7. Genel Kurul), Tekstil	Eylül 1982
55	Mustafa Cengiz Acar	DİSK Yönetim Kurulu üyesi (6. Genel Kurul), Yeni Haber-İş	Eylül 1982
56	Ali Özarkalıoğlu	DİSK Yönetim Kurulu üyesi (6. ve 7. Genel Kurul), OLEYİS	Eylül 1982
57	Çetin Uygur	DİSK Yönetim Kurulu üyesi (7. Genel Kurul), Yeraltı Maden-İş	Eylül 1982
58	Sebahattin Topuz	DİSK Karadeniz Bölge Temsilcisi	Eylül 1982
63	Hakkı Öztürk	DİSK Yönetim Kurulu üyesi (5. Genel Kurul)	Şubat 1983
65	Ahmet Ağar	DİSK Yönetim Kurulu üyesi (6. Genel Kurul)	Mart 1983
69	Erdoğan Özen	DİSK Onur Kurulu üyesi (5. Genel Kurul), Gıda-İş	Eylül 1983
70	Ahmet Ertan	DİSK Onur Kurulu üyesi (6. Genel Kurul), Gıda-İş	Eylül 1983
76	Abdurrahman Cevat Özhasırcı	DİSK Yönetim Kurulu üyesi (5. Genel Kurul), BAY-SEN	Haziran 1984
77	Hüseyin Fuat Pınarbaşı	DİSK Yönetim Kurulu üyesi (5. Genel Kurul)	Eylül 1984
78	Mülayim Güdücü	DİSK Yönetim Kurulu üyesi (5. Genel Kurul)	Eylül 1984

Kaynak: DİSK Davası iddianameleri, Esas Hakkında Mütalaa, Ek İddianameler ve *Cumhuriyet* gazetesinden derlenmiştir.

Tablo 10: DİSK Ana Davası'nda İdamla Yargılanan Demokratik Kitle Örgütü Yöneticileri

Sıra (Sanık No)	Adı Soyadı	Görevi/Kurumu	Ek İddianame Tarihi
59	Teoman Öztürk	TMMOB eski Genel Başkanı, DİSK uzmanı	Eylül 1982
60	Ahmet Yıldız	Halkevleri Genel Başkanı	Eylül 1982
61	Ethem Erhan Taneri	Demokratik Sol Dernekler Federasyonu (DSDF) Genel Başkanı	Eylül 1982
62	Ercan Eyüpoğlu	TÜMOD Genel Sekreteri	Eylül 1982
64	Ayhan Ak	Devrimci Demokratik Gençlik Örgütü (Dev-Gör) Yönetim Kurulu üyesi	Şubat 1983
66	Harun Aykut Göker	Tüm Teknik Elemanlar Derneği (TÜTED) Genel Başkanı	Nisan 1983
67	Ahmet Balamir	Tüm Asistanlar Birliği (TÜM-AS) Genel Başkanı	Nisan 1983
68	Fikri Şen	Tüm Teknikerler Derneği Genel Başkan Vekili	Nisan 1983
71	Ali Kanıkara	Tüm Sağlık Personeli Derneği (TÜS-DER) Genel Başkanı	Eylül 1983
72	Halil Yasin Ketenoğlu	Tüm Devrimci Gençlik Federasyonu (DGDF) Genel Başkanı	Eylül 1983
73	Abdullah Soner	Tüm Ormancılar Derneği (Tüm Or-Der) Genel Başkanı	Eylül 1983
74	Abdurrahman Sadık Göğcan	İşçi, Köylü, Öğrenci ve Genç Öncüler Derneği (Genç-Güç) Yönetim Kurulu üyesi	Eylül 1983
75	Orhan Salih Taylan	Görsel Sanatçılar Derneği Genel Başkanı	Haziran 1984

DİSK Ana Davası'nın Diğer Sanıkları

DİSK Ana Davası'nda idamı istenen 78 sanık yanında 12 sanık için de ağır hapis cezaları istendi. Bu sanıklardan Ahmet İsvan ve 9 DİSK uzmanı hakkında TCK 146/3 maddesinden 5-15 yıl arası hapis cezası öngörüldü. İki sanık hakkında ise 141/1 ile 142/3'ten ağır hapis cezaları istendi. Ek iddianamelerle ağır hapis cezaları istenen sanıklar Tablo 11'de gösterilmektedir.

Tablo 11: DİSK Ana Davası'nda Ağır Hapis Cezası İstenen Sanıklar

Adı Soyadı	Görevi/Unvanı	İstenen Ceza ve İlgili TCK Maddeleri
Ahmet İsvan	İstanbul Belediyesi eski Başkanı	6-16 yıl, 146/3, 173/son
Yücel Yaman	DİSK Uzmanı	5-15 yıl hapis, 146/3, 173/3, 31, 33, 40
Günaydın Erdoğmuş	DİSK Uzmanı	5-15 yıl hapis, 146/3, 173/3, 31, 33, 41
Argün Müceldili	DİSK Uzmanı	5-15 yıl hapis, 146/3, 173/3, 31, 33, 42
M. Fahri Aral	DİSK Uzmanı	5-15 yıl hapis, 146/3, 173/3, 31, 33, 43
Mete Sönmez	DİSK Uzmanı	5-15 yıl hapis, 146/3, 173/3, 31, 33, 44
Faruk Pekin	DİSK Uzmanı	5-15 yıl hapis, 146/3, 173/3, 31, 33, 45
İbrahim Sadun Aren	DİSK Uzmanı	5-15 yıl hapis, 146/3, 173/3, 31, 33, 46
Zafer Kutlu	DİSK Uzmanı	5-15 yıl hapis, 146/3, 173/3, 31, 33, 47
Mehmet Erhan Gömüç	DİSK Uzmanı	5-15 yıl hapis, 146/3, 173/3, 31, 33, 48
Enver Çelikkol	Devrimci Halk Kültür Derneği YK Üyesi	5-10 yıl hapis cezası, 142/3
Mustafa Hulusi Güngör	DİSK Uzmanı	8-15 yıl hapis, 141/1, 173/3, 31, 33, 95

İdamı İstenen Ressam Orhan Taylan

Orhan Salih Taylan, 1941'de Samsun'da doğdu. İlkokulu Samsun'da bitiren Taylan, 1960'ta İstanbul Amerikan Erkek Koleji'nden mezun oldu. 1962–1966 yılları arasında İtalya'da Roma Güzel Sanatlar Akademisi'ni tamamladı. Türkiye'ye döndükten sonra TİP'e katıldı. Orhan Taylan, TİP'in ve sendikaların görsel ve afiş işlerini yaptı.[1]

Gençlik örgütleri, kadın örgütleri ve sendikalara afiş yapan Orhan Taylan, 1976'da Taksim'deki ilk kitlesel 1 Mayıs kutlamasının simgeleşen afişini çizdi. İki elin tuttuğu kırmızı bir dünya etrafında saçılan çiçeklerin olduğu afiş, 1976 1 Mayıs'ının unutulmayacak bir simgesi oldu.[2] Afiş, Prag'da düzenlenen uluslararası sendikal afişler yarışmasında birincilik ödülü aldı.[3] Taylan, DİSK'in aylık yayın organında da çizimler yaptı.

Görsel Sanatçılar Derneği Başkanı olan Orhan Taylan, 13 Haziran 1984'te ek iddianame ile idam talebiyle DİSK Davası'na eklendi. Orhan Taylan, Demokratik Platform toplantısına katılmakla suçlandı. Taylan, DİSK Davası'ndan beraat etti.

Barış Derneği'nin kurucularından ve Yönetim Kurulu üyelerinden olması sebebiyle Askeri Mahkeme tarafından 1982'de tutuklandı. Ağır hapis cezasıyla yargılandı. Aynı davadan tekrar tutuklanan Taylan, 1986'da tahliye edildi. Barış Derneği Davası 1991 yılında düştü. Orhan Taylan'ın eserleri Amsterdam, Moskova ve Londra'da sergilendi.[4] 12 Eylül askeri darbesi sonrasında afiş çalışmalarına son veren Taylan, daha sonra resim ve heykel çalışmalarına yoğunlaştı.[5]

1 Mayıs'ın simge afişlerinin tasarımcısı Orhan Taylan, 4 Kasım 2023'te İstanbul'da yaşamını kaybetti.[6]

Orham Taylan çizdiği meşhur 1 Mayıs afişiyle. Fotoğraf: Tuğçe Yılmaz.

[1] *Cumhuriyet*, 5 Kasım 2023.

[2] 1 Mayıs 1976'nın simgesi olan afişin hikayesi için bakınız: Nilay Vardar (2016). Orhan Taylan ile Söyleşi: Şans mı Kader mi, Bu Afiş 1 Mayıs'ın Simgesi Oldu. https://bianet.org/haber/sans-mi-kader-mi-bu-afis-1-mayis-in-simgesi-oldu-174231 (Erişim: 11 Mart 2025).

[3] *Cumhuriyet*, 5 Kasım 2023.

[4] Gazete Duvar (2023). Orhan Taylan. https://www.gazeteduvar.com.tr/orhan-taylan-kimdir-haber-1645711 (Erişim: 11 Mart 2025).

[5] Vardar (2016).

[6] Gazete Duvar (2023).

Birleştirilen Davalar

DİSK Davası 24 Aralık 1981'de 52 sanık hakkında açılmış olsa da daha sonra sanık sayısı DİSK'e üye sendikaların davalarıyla birleştirilmesi sebebiyle arttı. 52 sanıkla başlayan dava Kasım 1984'te sanık sayısı DİSK üyesi sendikalarının tümü hakkında süren davalarla birleştirilince 1400'ü aştı. Birleştirilen davalar arasında DİSK'in 12 Eylül 1980 darbe öncesi DİSK ve üye sendikaların sürmekte olan davaları yer aldı. 12 Eylül askeri darbesi öncesi DİSK ve üye sendikaların çeşitli davaları darbe sonrasında DİSK Ana Davası'yla birleştirildi.

Ocak 1984'te 56 sanıklı Basın-İş Davası DİSK Ana Davası ile birleştirildi[56]. Bu dava ile DİSK Davası'nda sanık sayısı 139'a yükseldi.[57] Basın-İş Davası'nda TCK'nin 141/5-6. maddeleri uyarınca 6 yıl 8 ay ile 20 ay arasında değişen hapis cezası istemiyle yargılanma söz konusuydu.[58]

[56] *Cumhuriyet*, 14 Ocak 1984.

[57] *Cumhuriyet*, 19 Ocak 1984.

[58] *Cumhuriyet*, 11 Ağustos 1983.

56 sanıklı Basın-İş ile 20 sanıklı Tümka-İş, delillilerin okunmasından sonra, 58 sanıklı Tekstil Davası delillerin okunması aşamasında, 138 sanıklı Maden-İş Davası ise sorgu aşamasında DİSK Ana Davası ile birleştirildi.

Daha önce Basın-İş, Tümka-İş, Bank-Sen, Tekstil ve Maden-İş'in davalarının birleştirildiği DİSK Ana Davası'nda, Ağustos 1984'te de DİSK'e üye iki sendikanın davası birleştirildi. 14 sanıklı DİSK'e bağlı Hürcam-İş ile 22 sanıklı T.İ.S. davaları DİSK Davası'yla birleşti. DİSK Davası'nda sanık sayısı 506'ya yükseldi.[59] Eylül 1984'te Limter-İş Davası "fiili irtibat" gerekçesiyle DİSK Davası'yla birleştirildi ve sanık sayısı 591'e yükseldi.[60]

DİSK Davası'nda DİSK'e üye sendikaların davalarının birleştirilmesi Ekim 1984 itibarıyla hız kazandı. DİSK'e üye 4 sendikanın davası DİSK Davası ile birleştirildi; 21 sanıklı Dev Maden-Sen, 33 sanıklı Sosyal-İş, 33 sanıklı Devrimci Yapı-İş ve 62 sanıklı Genel-İş davaları DİSK Davası ile aralarında "fiili irtibat" bulunduğu gerekçesiyle birleştirildi. Böylece DİSK'e bağlı 30 sendikadan 14'ü DİSK Davası'yla birleştirilmiş oldu. Yargılanan sanık sayısı da 760'a yükseldi.[61]

Kasım 1984'te ASİS Davası DİSK Davası'yla birleştirilmesi sonucunda DİSK'e bağlı sendikaların tümü DİSK Davası ile birleştirilmiş oldu. DİSK Davası'nda DİSK'e bağlı 30 sendika davasının da birleştirilmesiyle sanık sayısı 1477'ye ulaştı. DİSK'e bağlı sendikaların davalarının yöneticileri hakkında İstanbul Sıkıyönetim Askeri Mahkemesi'ne ayrı ayrı davalar açıldı. Sendika davaları "fiili irtibat bulunduğu" gerekçesiyle açıldı ve DİSK Ana Davası'yla birleştirildi.[62] Sendikalar hakkında açılan davaların fiili irtibat nedeniyle DİSK Ana Davası'yla birleştirilmesi sonucunda 52 sanıkla başlayan dava 1500 sanığa yaklaşmış oldu.

Ek Maden-İş davası DİSK davasıyla birleşti

Askeri Savcı 1 sanığa ölüm, 11'ine de 8.-15 yıl hapis cezası verilmesini istedi.

İstanbul Haber Servisi — DİSK'e bağlı Maden-İş Sendikası'nın yöneticisi ve çalışanı, 1'i hakkında ölüm cezası istenen 12 kişinin yargılanmasına İstanbul Sıkıyönetim Komutanlığı 2 Numaralı Askeri Mahkemesi'nde başlandı. Mahkeme ek iddianame ile açılan bu davanın **"DİSK ve bağlı sendikalar"** davasıyla birleştirilmesine karar verdi.

Sanıklar **Hakkı Öztürk, Mehmet Mıhlacı, Ergun Faruk Erdem** ile **Faruk Pekin**'in katıldığı dünkü oturumda kimlik tesbitinden sonra Askeri Savcı tarafından iddianame okundu. Askeri Savcı haklarında daya

YDGD davasında 12 mahkûmiyet

İstanbul Haber Servisi — İstanbul Sıkıyönetim Komutanlığı (1) Numaralı Askeri Mahkemesi'nde görülen 31 sanıklı Yurtsever Devrimci Gençlik Derneği davasında 16 sanık beraat ederken, 12 sanık hakkında 3 aydan 10 yıla kadar değişen hapis cezaları verildi. Mahkeme ayrıca 3 sanık hakkında da davanın reddine karar verdi.

Sanıkların katılmadığı dünkü oturumda YDGD üyesi olmak, silah ve yasak yayın bulundurmak savıyla yargılanan sanıklar, **Ayşe Kızıldelioğlu** ve **Osman Hakan** 10'ar yıl, **Yaşar Uçar, Faysal Kızıldelioğlu** 6'şar yıl, **Ahmet Necdet Öğütçü** 8 yıl, **İbrahim Top, Adem Açar, Hacı Karaaslan, Köksal Yalçın** 5'er yıl, **Sacettin İvdik** 4 yıl, **Mahmut Gültekin** 3 yıl 4 ay, **Vehdi Koç** 3 ay hapis cezasına çarptırıldı.

Mahkeme, sanıklar **Ercan Demirci, Ali Aslan, Recep Çiçek** hakkında davanın reddine karar verdi.

• Yasadışı Ankara Devrimci Yol örgütü davasında dün sanıklardan **Burhan Çam, Sinan Tekdoğan** ve **Jale Artun** tahliye edildi, 714 sanıklı büyük Dev-Yol davasında tutuklu sanık sayısı 183'e düştü.

açılan 12 kişinin, daha önce açılmış bulunan Maden-İş Sendikası davasına sokulmadıklarını, bu sanıkların DİSK davasında da yargılandığını belirtti. Askeri Savcı **"ileride doğabilecek hukuki ihtilaflara yol açmamak için"** 12 sanık hakkında Maden-İş Sendikası davasında belirtilen eylemler nedeniyle ek iddianame ile dava açıldığını bildirdi. Askeri Savcı, sanık **Hakkı Öztürk** hakkında 2 ayrı örgüt oluşturduğu gerekçesiyle TCY'nin 141/son maddesi uyarınca ölüm cezası istedi. Askeri Savcı diğer sanıklar **Tayyar Elmas, Mehmet Mıhlacı, Şükrü Özbayrak, Recep Koç, Ali Kaya, Celâl Alıcıkaya, Ergun Faruk Erdem, ... san Kahraman, Sabahattin Topuz, Faruk Pekin, Mehmet Erhan Gömüç** hakkında ise TCY'nin 141/1-6'ıncı maddesi uyarınca 8-15 yıl arasında ağır hapis cezası istedi.

Bu sanıklardan **Faruk Pekin** ve **Mehmet Erhan Gömüç** dışındaki 10 sanık, DİSK ve bağlı sendikalar davasında idam cezası istemiyle yargılanıyorlar. Pekin ve Gömüç hakkında ise DİSK ve bağlı sendikalar davasında 5-15 yıl arasında ağır hapis cezası isteniyor.

İddianamenin okunmasından sonra söz alan avukat **Ercüment Tahiroğlu** sanıklar hakkında hukuki gerekçe gösterilmeden dava açıldığını, sanıkların açılan bu dava nedeniyle sorgularının alınmadığını belirtti. Avukat Tahiroğlu mahkemenin davayı reddebileceğini söyleyerek usule aykırı hazırlanan iddianamenin savcılığa iade edilmesini istedi.

Avukatın bu isteminin mahkemece reddedilmesinden sonra sorgusu yapılan sanıklar iddianamedeki suçlamaları reddettiler.

Mahkeme ek iddianame ile açılan bu davanın DİSK ve bağlı sendikalar davasıyla birleştirilmesine karar verdi. Halen DİSK ve bağlı sendikalar davasında 78'i hakkında ölüm cezası istenen 1474 kişi yargılanıyor.

Cumhuriyet, 26 Şubat 1985.

[59] *Cumhuriyet*, 16 Ağustos 1984.

[60] *Cumhuriyet*, 26 Eylül 1984.

[61] *Cumhuriyet*, 5 Ekim 1984.

[62] *Cumhuriyet*, 6 Kasım 1984.

Öte yandan Nisan 1985'te Ankara 1 No.lu Sıkıyönetim Mahkemesi'nde görülen Halkevleri Davası'nın, DİSK Davası ile birleştirilmesi mahkeme tarafından istendi. İstanbul Sıkıyönetim Komutanlığı 2 No.lu Askeri Mahkemesi, mahkemenin birleşme istemini "sendikal nitelik taşımaması" sebebiyle reddederek, DİSK Davası'nın ek davalardan kurtarılması gerektiğini bildirdi.[63]

DİSK Hakkında Diğer Davalar

12 Eylül darbesinden önce DİSK'le ilgili açılmış ve 12 Eylül'den önce sonuçlanmış davalar dışında, 12 Eylül öncesi açılan ve devam eden sivil ve sıkıyönetim mahkemelerinde açılan davalar söz konusuydu. 1980 askeri darbesi öncesi DİSK'in direniş ve eylemlerine dönük yargılamalar ve davalar 1980 sonrasında da sürdü. Bunlardan bazıları şunlardır:[64]

- Eylül 1976 DGM'ye karşı protesto eylemine ilişkin Bakırköy 1. Asliye Ceza Mahkemesi'nde açılan ve daha önce beraatla sonuçlanan dava Yargıtay'da bozuldu.
- 1979'da Diyarbakır'da 15-16 Haziran yıldönümünde yapılan Bölge Temsilciler Toplantısı'nda Genel Sekreter Fehmi Işıklar ve bölge temsilcileri aleyhine açılan dava mahkumiyetle sonuçlandı. 3 aylık hapis cezası istemini mahkeme takdir yetkisini kullanarak 1 yıla çıkardı.
- Bakırköy 2. Asliye Ceza Mahkemesi'nde 20 Mart 1978'te Faşizme İhtar Eylemi sebebiyle açılan ve daha önce beraatla sonuçlanan dava Yargıtay'da bozuldu. Aynı mahkeme bu kez DİSK Yürütme Kurulu üyelerini 6'şar ay hapis ve 500'er lira para cezasına çarptırdı. Karara üst mahkemede itiraz edildi. Yine aynı eyleme yönelik DİSK'in yayımladığı basın ajansında "işçilerin yasadışı greve tahrik edildikleri" iddiası ile Basın-Yayın Dairesi sorumlularının yargılandıkları basın davası vardı.
- Maraş Olayları açıklamasından dolayı DİSK Genel Başkanı aleyhine Bakırköy Toplu Basın Mahkemesi'nde açılmış olan dava devam etti.
- Bakırköy 4. Asliye Ceza Mahkemesi'nde "30 Nisan 1980" eylemine ilişkin Yürütme Kurulu üyeleri aleyhine açılan dava sürdü. Bu davada mahkeme yetkisizlik kararı verdi. Dosyayı Sıkıyönetim Savcılığı'na gönderme kararına karşı DİSK avukatları itiraz etti. "30 Nisan" eylemine ilişkin olarak İstanbul Sıkıyönetim Savcılığının 27 Mart tarihi ile 2 No.lu Sıkıyönetim Mahkemesi'nde açtığı ve devam etmekte olan bir dava daha vardı. Dava dosyası olay tarihinde gözaltında alınan ve daha sonra serbest bırakılan

[63] *Cumhuriyet*, 5 Nisan 1985.

[64] *Cumhuriyet*, 25 Aralık 1981.

Ön sıra soldan sağa; Ali Rıza Güven, Tuncer Kocamanoğlu, Fehmi Işıklar, Abdullah Baştürk. Arka sıra soldan sağa: Kemal Nebioğlu, Mustafa Aktulgalı ve Mukbil Zırtıloğlu, Cumhuriyet Arşivi.

Tutuklu DİSK yöneticileri bir başka dava nedeniyle yargılanırken, Cumhuriyet Arşivi.

DİSK Yürütme Kurulu üyeleri ile birlikte çeşitli sendika yöneticilerinden ve işçilerden oluşan 150 kişiyi kapsıyordu. Sanıklar yasadışı direniş ve Sıkıyönetim yasaklarına aykırı hareketten yargılanıyorlardı.

- 21 Mart 1980 tarihinde Bakırköy 1. Sulh Ceza Mahkemesi'nde Baştürk'ün "Faşizme karşı işçiler tarafsız kalamaz" sözünden dolayı Baştürk aleyhine TCK'nin 112. maddesine göre açılan dava sürdü.[65]

- DİSK Genel Başkanı Abdullah Baştürk'ün Nisan 1981'de Genel-İş'e bağlı EMAŞ Matbaacılık Şirketiyle ilgili olarak ifadesi alındı.[66]

- Prof. Tütengil'in cenaze töreni sırasında, DİSK'in olayla ilişkili görüşünü açıklayan Yürütme Kurulu üyesi Tuncer Kocamanoğlu hakkında, TCK'nin 159. maddesine göre (Silahlı Kuvvetleri tahkir suçundan) açılan dava Bakırköy Toplu Basın Mahkemesi'nde sürüyordu.

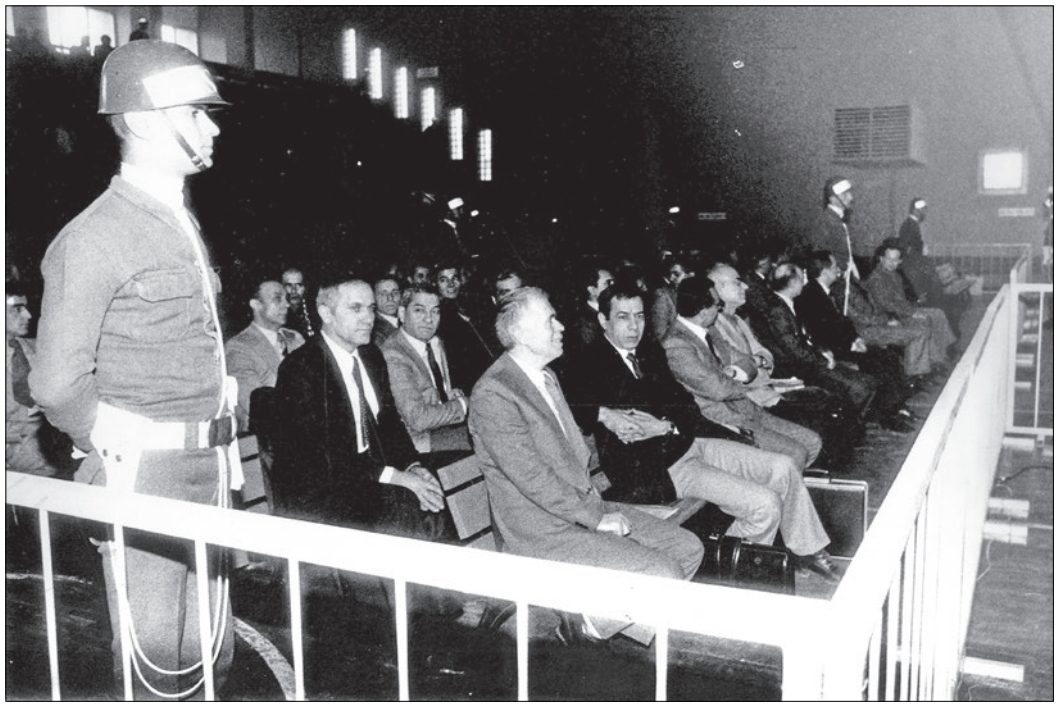
- DİSK Genel Sekreteri Fehmi Işıklar aleyhine, yine TCK'nin 159. maddesine göre, İstanbul 2 No.lu Sıkıyönetim Mahkemesi'nde açılan dava sürüyordu. Fehmi Işıklar, Fatsa olaylarına ilişkin DİSK görüşü açıklamasında, ordunun manevi şahsiyetine hakaret etmekle suçlanıyordu.

- Bakırköy İş Mahkemesi'nde 3 Temmuz 1980 tarihinde ile açılan DİSK'i kapatma davası henüz yetki tartışması aşamasındaydı. Mahkemenin yetkisizlik konusunda vermiş olduğu iki karar Yargıtay'dan döndü. En son dosyanın Sıkıyönetim Savcılığına gönderilmesi yolundaki kararı Yargıtay'da inceleniyordu.

- 20 Şubat 1980 tarihinde Ankara'da yapılan DİSK Başkanlar Konseyi açıklamasında "100 günlük Demirel Hükümeti" konusunda hükümetin manevi şahsiyetini tahkir suçundan Ankara

[65] *Cumhuriyet*, 25 Aralık 1981.

[66] *Cumhuriyet*, 4 Nisan 1981.

Baştürk ve diğer DİSK yöneticileri duruşmada. Cumhuriyet Arşivi.

2 No.lu Sıkıyönetim Mahkemesi'nde dava açıldı. 12 Haziran tarihinde açılan bu dava devam ediyordu.

- DİSK hakkındaki davalardan biri de Ankara 2 No.lu Sıkıyönetim Mahkemesi'nde açılmış olan "EMAŞ" davasıdır. Genel-İş'in EMAŞ Matbaası'nda basılan yayınların bütününde, sosyal bir sınıfın diğer sosyal sınıfa tahakkümü (141) suçu işlendiği gerekçesi ile Abdullah Baştürk ve İlhami Soysal TCK 141/1 maddesine göre yargılanıyorlardı. Matbaanın 11 işçisi ise için ise 141/5'ten ceza isteniyordu.

Şubat 1982'de Ankara 2 numaralı Sıkıyönetim Askeri Mahkemesinde görülen EMAŞ davası İstanbul Bakırköy İş Mahkemesi'nde görülmekte olan "DİSK'i Kapatma" davasının DİSK Ana Davası kapsamında alınıp alınmamasına ilişkin mahkemelerden gelen öneriler tartışıldı. Mahkeme, EMAŞ ile ilgili davanın DİSK Davası ile birleştirilmemesi ve Ankara 2 Numaralı Sıkıyönetim Mahkemesi'nde görülmek üzere dosyanın iadesine karar verdi.[67]

- DİSK Yeraltı Maden-İş üyesi Yeni Çeltek işçileri hakkında Erzincan Sıkıyönetim Mahkemesi'nde dava açıldı. Yeni Çeltek'te direniş yapan işçilerin tümü (666) işçi, Yeni Çeltek Devrimci Yol örgütünü oluşturmakla suçlandı.

DAVA SÜRECİ

DİSK Davası'nın 24 Aralık 1981 günü başlayacağı haberi 9 Aralık 1981 tarihli gazetelerde yer aldı. Duruşma için İstanbul, Cevzilibağ'da bulunan Atatürk Öğrenci Sitesi (AÖS)[68] Spor Salonu duruşma salonu haline getirildi. Duruşmaların izlenebilmesi

[67] *Cumhuriyet*, 6 Şubat 1982.

[68] AÖS dönemin önemli yükseköğrenim öğrenci yurtlarından biriydi.

için gerekli önlemlerle ilgili açıklamanın Sıkıyönetim Basın ve Halkla İlişkiler Şubesi tarafından yapılacağı ve duruşmayı izlemek isteyecekler için 15 Aralık'tan itibaren AÖS'te bir irtibat bürosu kurulacağı belirtildi.[69] 14 Aralık 1981'de sözü edilen Sıkıyönetim İrtibat Bürosu açıldı ve duruşma salonunda dinleyiciler için 300 kişilik yer ayrıldığı duyuruldu. Ayrıca duruşmayı izlemek isteyenlerden iki adet fotoğraf ve kimlik isteneceği bildirildi.[70] 19 Aralık 1981'de Sıkıyönetim Komutanlığı Basın ve Halkla İlişkiler Şubesi tarafından yapılan duyuruda DİSK Davası'nı izlemek isteyen kişiler için başvuru süresinin 21 Aralık 1981'de sona ereceği açıklandı. Duyuruda salonun kapasitesi gözönünde bulundurularak dinleyiciler için 300 kişilik yer ayrıldığı tekrarlandı.[71]

Dava Başlarken Yaşanan Hukuksuzluklar

Davanın ilk iki günü duruşmalara savaş hali ve avukat sayısı tartışmaları damga vurdu. Duruşma yargıcı Çetin Güvener'in agresif tavrı nedeniyle zaman zaman gerilim yükseldi. Yargıç, sanıkların ve avukatların sözünü kesti. Duruşmalarda daha baştan itibaren avukatlara çeşitli engelleme ve müdahaleler yapıldı. Avukatlardan İstanbul Barosu Başkanı Orhan Adli Apaydın ile DİSK Yürütme Kurulu üyesi Rıza Güven salondan çıkarıldı. Avukat ve sanıkların sözlerinin bir bölümü zapta geçirilmedi. Davanın ilk duruşmalarının bu önemi nedeniyle ilk iki duruşmanın ayrıntıları aşağıda yer almaktadır.[72]

DİSK Davası Duruşma Heyeti bir duruşmada, Cumhuriyet Arşivi.

Duruşmalarda Savaş Hali ve Avukat Sayısına Sınırlama

24 Aralık 1981 günü başlayan duruşmalarda mahkeme heyeti Savcı Süleyman Takkeci'nin talebi üzerine ilk duruşmada "savaş hali" hükümlerinin uygulanması kararını aldı.[73] "Savaş hali" kapsamında getirilen sınırlamalar, uzun hukuksal tartışmalara yol açtı. DİSK avukatları savunmaya ilişkin sınırlamayı eleştirdi. Süleyman Takkeci'nin mahkemede "savaş hali" hükümlerinin uygulanması istemine İstanbul Barosu Başkanı ve DİSK avukatlarından Orhan Apaydın karşı çıktı. [74] Mahkeme heyetinin avukat sayısının sınırlanmasına ilişkin tartışmanın ardından Orhan Apaydın hakkında duruşmadan çıkarılma kararı vermesi üzerine bütün avukatlar duruşmayı terk etti.

Savcı Süleyman Takkeci savaş hali hükümlerine ilişkin gazetecilerle şunları söyledi:

> Bu dava çok önemli, Türk ve dünya kamuoyunun en çok ilgilendiği dava.

[69] *Cumhuriyet*, 9 Aralık 1981.

[70] *Cumhuriyet*, 15 Aralık 1981.

[71] *Cumhuriyet*, 20 Aralık 1981.

[72] Davanın ilk iki günlük seyri *Cumhuriyet* gazetesindeki haberlerden yararlanarak ele alınmış ve DİSK Avukatları Ortak Savunması'ndan aktarılmıştır. *Cumhuriyet*, 25 Aralık 1981 ve 26 Aralık 1981. Haberler: Şükran Ketenci, Necdet Doğan, Reha Öz.

[73] *Milliyet*, 25 Aralık 1981.

[74] *Cumhuriyet*, 28 Aralık 1981.

Sanık yakınları duruşma salonuna girerken, Cumhuriyet Arşivi.

Gözler üzerimizde. Bu davayı bir aksilik çıkmadan bir an önce bitirmek zorundayız. Savaş hali hükümlerini, davayı çabuk bitirmek için uyguluyoruz. Ayrıca da tanıkların bulunmadığı, sanık sayısı da kalabalık olmayan bu dava çabuk biter. Hemen arkasından, iddianamede yer alan demokratik kuruluşlar ve CHP'li parlamenterlere ilişkin davayı açacağız. Onu da DİSK'e bağlı sendikaların davaları izleyecek.[75]

Davanın İlk Günü

Duruşmanın ilk gününde yargılanan DİSK yöneticileri kelepçeli olarak duruşmanın yapılacağı AÖS'e getirildiler. DİSK'liler saat 09.45 sularında duruşma salonuna alındılar. Sanıkların yerlerini almasının ardından mahkeme heyeti de yerini aldı. Mahkeme heyeti Başkan Pilot Kıdemli Albay Orhan Gürkan, üye yargıç Hakim Binbaşı Çetin Güvener ve duruşma yargıcı Hakim Yüzbaşı Saygı Nalbantoğlu'ndan oluştu. İddia makamında ise Sıkıyönetim Askeri Savcısı Hakim Kıdemli Albay Süleyman Takkeci ile Sıkıyönetim Yardımcı savcıları Aytekin Gani Ataman, Akören Kandur ve Asım Kutur yer aldı. Duruşmaları mahkeme heyetinde yer alan yargıç üye Çetin Güvener idare etti.

Sabah saat 10.05'te başlayan duruşmada, sanık yoklamasından sonra duruşma yargıcı Çetin Güvener avukat yoklamasına geçti. Yargıç asli vekaleti olan 19 avukatın ismini okudu ve tevkil (bir avukatın başka avukata vekalet vermesi) yoluyla verilen vekaletnamenin geçerli olmayacağı görüşünü savunarak savcıdan mütalaa istedi.

Savcı asli vekalet ve tevkille vekaletin mümkün olabileceğini ancak savunmada çok sayıda avukatın bulunduğunu söyleyerek duruşmanın sağlıklı yürütebilmesi açısından 1402 sayılı Sıkıyönetim Kanunu'nun atıf yaptığı 353 sayılı Askeri Mahkemelerin Kuruluşu ve Yargılama Usulü Kanunu'nun 85. maddesinin işletilmesi görüşünde olduklarını, savaş hali hükümlerinin uygulanması yoluyla avukat sayısının sınırlandırılmasını istedi.

[75] *Cumhuriyet*, 31 Aralık 1981.

Bunun üzerine salonda bulunan avukatlar adına söz alan İstanbul Barosu Başkanı Avukat Orhan Apaydın, bu kararın savunma hakkını kısıtlayacağını, sıkıyönetim mahkemelerinde ''savaş hali'' hükümlerinin uygulanamayacağını savundu. Mahkeme heyeti konuyu kendi arasında bir süre tartıştıktan sonra kararını bildirdi ve savcının talebi doğrultusunda duruşmada ''savaş hali'' hükümlerinin geçerli olacağını belirtti. Duruşma yargıcı Güvener ayrıca ''Savaş hükümlerinin uygulanması demek, duruşmada sorun çıkaran avukat ve sanıkların da gerektiğinde salonundan çıkarılabilmesi anlamına gelir. Karara itiraz istemiyorum'' dedi.

Heyet, 52 sanığın savunmasını 52 avukatın yapmasına karar verdi. Ancak bu arada daha önce isimleri okunan ve asli vekaleti bulunan 19 avukat da bu sayının içinde yer aldı. Bu arada söz alan DİSK Genel Başkanı Abdullah Baştürk, saptamayı yapabilmeleri için mehil istedi. 19 avukatın yeni saptanacak 52 kişinin dışında olması gerektiğini bildirdi. Yargıç, bu itirazı kabul etmeden avukatların saptaması için gerekli arayı verdi.

Duruşma yeniden başladığında avukatlar adına Avukat Orhan Apaydın tekrar söz istedi ve daha önceden mahkemenin saptadığı 19 kişinin 52 kişi dışında tutulması gerektiğini söyledi. Apaydın, ilgili yasa hükümlerine göre mahkeme heyetinin yalnızca avukatların sayısı üzerinde bir sınırlama yapabileceğini, kişi belirleyemeyeceğini ileri sürdü.

Duruşma yargıcı Çetin Güvener, Apaydın'ın konuşması sırasında sözünü keserek itirazının kabul edilmediğini ve kararın verildiğini söyledi. Yargıcın bu sözleri üzerine Apaydın, konuşmak istediğini bildirdiğinde yargıç, Apaydın'ın salonundan çıkarılmasına karar verdi. Bu karar üzerine orada bulunan tüm avukatlar ayağa kalktı ve salonu terk etti. Yargıç Güvener ''Size demedim, Apaydın'a dedim'' demesine karşın avukatlar ''Biz hepimiz çıkıyoruz, savunma hakkımızı kullanamıyoruz'' dediler ve dışarı çıktılar.

Tutuklu DİSK'liler kelepçeli olarak duruşma salonuna getiriliyor, Cumhuriyet Arşivi.

Duruşmanın ilk günü: DİSK'liler parmaklıklar ardında, Fotoğraf: Erdoğan Köseoğlu.

Avukatsız devam eden duruşmada, DİSK Genel Başkanı Baştürk'ün "reddi hakim" istemi, "savaş hali hükümlerine" uymadığı gerekçesiyle reddedildi. Duruşmanın ilk günü tutuksuz bulunan 10 sanık hakkında, Savcı'nın iddianamenin okunması beklenmeden tutuklama kararı verilmesi yolundaki istemi kabul edilerek tutuklama kararı verildi.

Avukatların salonu terk etmelerinin ardından duruşmaya sanıkların kimlik saptamasıyla devam edildi. İlk önce Abdullah Baştürk sanık kürsüsündeki mikrofona çağrıldı. Baştürk, yoklamadan önceki gelişmelerle ilgili konuşmak isteyince Yargıç Güvener "konuşamazsın, yalnızca yoklama yapılacak" yanıtını verdi. Baştürk, tekrar söz almak istemesinin üzerine yargıç "savaş hali hükümleri sanıklar için de geçerlidir. Fazla ısrar ederseniz sizi de çıkarırım" yanıtını verdi.

Baştürk'ün kimlik bildirimi vermesinden sonra DİSK Genel Sekreteri Fehmi Işıklar kürsüye çağrıldı. Işıklar iddianameyle ilgili bir düzeltme yapmak istediğini belirtti ve iddianamenin başında DİSK'in uzun adının Devrimci İşçi Sendikaları Konfederasyonu olarak yazıldığını, oysa Tüzük'te Türkiye Devrimci İşçi Sendikaları Konfederasyonu olduğunu, buna göre düzeltme yapılması gerektiğini bildirdi. Ancak yargıç "Böyle yazılmıştır, biz de zapta böyle geçtik. İddianame üzerinde düzeltme olmaz" yanıtını verdi. Işıklar'ın Tüzük'te bu şekilde yazıldığını hatırlatmasına karşın yargıç daha sonra zabıta geçirilebileceğini söyledi. Sanıkların kimlik saptamalarından sonra duruşmaya ara verildi.

Öğleden sonraki oturumda kimlik saptaması sona erdikten sonra söz isteyen Genel Başkan Abdullah Baştürk, "reddi hakim" isteminde bulundu. Baştürk, "Baştan beri savunmamızı sınırlayıcı bir tutum takınan ve savaş hali hükümlerinin uygulanacağına karar veren heyetiniz tarafsız değildir, engelleyicidir, mahkemenizi reddediyoruz" şeklinde konuştu.

Konuya ilişkin mütalaası sorulan Savcı Süleyman Takkeci yargıcın taraflılığı gerekçesiyle reddi hakim isteminde bulunamayacağını, bu istemin savaş hali hükümlerine aykırı olduğunu belirtti. Takkeci, "bu nedenle yasaya aykırı olan reddi hakim isteminin reddine karar verilmesini istiyoruz" dedi. Mahkeme heyeti de savcının mütalaasına uyarak istemin reddine karar verdi.

İddianame'nin okunmasına geçilmeden önce DİSK Genel Sekreteri Fehmi Işıklar söz istedi. Işıklar, avukatların salonu terk etmeleri üzerine savunmasız kalmalarına neden olan tartışmalara yönelik açıklık getirmek istediğini bildirdi. Işıklar, savaş hali uygulaması içinde mahkeme heyetinin savunmayı 52 avukatla sınırlama yetkisinin bulunduğunu, ancak bunların kimliklerini belirleyemeyeceği vurgulayarak, "Örneğin avukatımın birisi ertesi gün gelmeyebilir, hasta olabilir, ölebilir. Bu nedenle savunma kişiyle sınırlanmamalıdır. Sabahki gelişmelerin sonucu şu anda savunmasız durumdayız. Biz hukukçu değiliz. Savcı bir yasa maddesi söylüyor. Biz bunun anlamını bilmiyoruz. Bizi savunmadan mahrum etmemenizi diliyoruz. Mahkeme heyeti, bu yanlış anlaşılmanın düzeltilmesini olanak sağlamalıdır. Tavzihi karar talebinde bulunuyorum" şeklinde konuştu.

Mütalaası sorulan Savcı Takkeci de sanıkların her zaman vekillerini azletme hakkına sahip olduklarını, bu noktadan hareketle müdafi sayısının 52 olarak korunması koşuluyla vekil değiştirilmesinde sakınca görmediklerini söyledi. Mahkeme heyeti "52 müdafi ile kendilerini savunabilecekleri" şeklindeki kısıtlamanın kişisel olmayıp sayısal olduğuna, sanıkların duruşmanın her aşamasında 52'nin üzerine çıkmamak koşuluyla istedikleri müdafi ile kendilerini savunma hakları olduğuna karar vererek sabahki oturumun kararını düzeltti.

Atatürk Öğrenci Sitesi Duruşma Salonu'nda İddianame okunurken DİSK Davası avukatları.
Ön sıradakiler soldan sağa: Halit Çelenk, Ercüment Tahiroğlu, Orhan Apaydın, Turgut Kazan, Ahmet Güryüz Ketenci, Cumhuriyet Arşivi.

DAVANIN İLK GÜNÜNDEN İZLENİMLER

Olağanüstü önlemler

DİSK davası nedeniyle Topkapı kavşağından duruşma salonunun bulunduğu Atatürk Öğrenci Sitesi'nin olduğu yere değin yörede olağanüstü güvenlik önlemleri alınmıştı. Bölgeye giden tüm ara yolların trafiğe kapatılmasının yanı sıra duruşmayı izleyecekler ancak Tercüman gazetesinin önündeki ana yol üstünde arabalarını bırakıp oradan da gruplar oluşturmadan ve yürüyerek duruşmaların yapıldığı site önüne gelebiliyordu.

Sabah saat 07.30 sanık yakınları, saat 08.30 ise avukatlar ve basın mensupları için son başvuru saatiydi. Ancak kayıt ve üst arama işlemlerinin çok uzun sürmesi kapılar önünde uzun kuyruklar oluşmasına yol açtı. Belirlenen bu süreler aşıldı. Kadın izleyiciler kapalı bir bölmede yine kadın görevliler tarafından soyularak aranıyordu. Erkekler ise açıkta. Basın mensupları ayrı avukatlar ayrı ayrı aranıyordu.

Duruşma sırasında görevli askerler, sanık yakınlarının bulunduğu bölümde dinleyici kartı olmayan kişilerin bulunduğunu bildirdiler. Bir-iki avukatın dinleyici kısmına oturmuş olduğu anlaşıldı. Duruşma yargıcı bunun üzerine bu avukatların dışarı çıkarılmalarını istedi. Dışarı çıkarılanlardan biri ''duruşma aleni değil mi?'' şeklinde bağırdı. Askerler müdahale etmek istediler ancak buna gerek kalmadan bağıran kişi dışarı çıktı.

Duruşma salonunda yargıcın bulunduğu kürsünün karşısında sanıklar onların arkasındaki tribünde de sanık yakınları yer alıyordu. Kürsüye göre sağ yanda yerli basın mensupları için yerler ayrılmıştı. Yargıca göre solda ayrılan yere ise savunma avukatları yerleştirilmişlerdi. Salon dışında uluslararası ve kent içi haberleşmeyi sağlayacak telefonlar konulmuştu.

Duruşmayı izleyen uluslararası gözlemciler ve yabancı gazeteciler

DİSK davasını izlemek üzere çeşitli ülkelerden değişik kuruluşların temsilcisi olarak yabancı konuklar da gelmişti duruşmaya. Uluslararası Demokrat Avukatlar adına Fransız Avukat Frederic Weyl, Uluslararası Af Örgütü temsilcisi İtalyan Tina Bassi Lagastern ile Dünya İşçi Konfederasyonundan bir avukat ICFTU'dan ise 4 avukat duruşmayı izledi. ICFTU'nun dört avukatı arasında Danimarkalı Felix Paulson, Norveçli Karl Nandrup ile François V. Droogheenbroeck de ile bulunuyordu.

Noel nedeniyle gazeteler çıkmadığı halde bazı yabancı gazeteler de duruşma izlemeye gelmişlerdi. Bunlar arasında Fransa, Hollanda, Finlandiya ve İtalya'dan gelmiş bulunan birer gazeteci de bulunuyordu.

Savaş Hali Tartışması

DİSK davasında sanıkların yoklamalarının yapılmasından sonra doğrudan vekaletnameleri olan 19 avukatın isimleri okundu. Ortak vekaletnameleri olan avukatların duruşmaya katılıp katılmayacakları yolunda tartışma çıkınca söz alan Avukat Orhan Apaydın, ''Vekaletnamemiz dosyada mevcuttur. Asil tarafından vekaletname verilsin diyebilir. Kanun hükmünde, pozitif hukukta böyle bir hüküm yoktur'' dedi.

Avukatların bu tartışmayı kendi aralarında alçak sesle başlatmaları üzerine duruşma yargıcı Hakim Binbaşı Çetin Güvener, ''konuşmayın efendim konuşmayın, sohbet yeri değil burası'' diyerek tartışmayı kesmek istedi. Bu konuda görüşü sorulan Askeri Savcı Kıdemli Albay Süleyman Takkeci, ''Birlikte ve ayrı ayrı vekaletnameler olabilir. Bizce sakıncası yoktur'' dedi. Savcı Takkeci devamla davanın niteliği sanıkların çokluğu göz önüne alınarak 1402 sayılı yasanın 18/n maddesi ile 353 sayılı Askeri Mahkemeler Yargılama Usulü Kanunu'nun 85. maddesinin işletilmesini istiyoruz. Heyetten bunu talep ederiz'' dedi.

Avukat Orhan Apaydın, sıkıyönetim savaş hali hükümlerine göre ilan edilmediği için bu görüşe katılmadıklarını belirtti. Apaydın, savunma avukatlarının sayısının kısıtlanmaması gerektiğini anlatırken, duruşma yargıcı önce ''isminiz neydi'' diye sözünü kesti. Apaydın konuşmasına devam ederken ikinci kez ''bağırmadan konuşun''

dedi. Apaydın'ın ''bağırmadan konuşuyorum, duyulabilsin diye yüksek oluyor, müdafaanın sesi olarak konuşuyorum'' demesi üzerine Güvener ''müdafaanın sesi diye bir şey yok, mikrofonun sesi var'' dedi. ''Sanıklarla görüşme imkanı dahi bulamadım'' diyen Apaydın, sözleri yargı Çetiner tarafından ''lütfen efendim sadet dışında çıkmayın'' diyerek kesildi. Güvener ile Apaydın arasındaki şu konuşma geçti:

Apaydın: ''Sesimizi duyurmak istiyoruz. Sanıklarla bugüne kadar gereği gibi görüşme imkanı bulamadık. Bu salona bir avukat da gelebilir iki bin avukat da 75 avukat geldi. Sayının kısıtlanmaması gerekir.''

Yargıç: Sadede gelin.

Apaydın: Müsaade buyurun konuşayım. 31 senelik avukatım ne dediğimi biliyorum. Bırakan tarih önünde, kamuoyu önünde savunma yapalım. Ben ne dediğimi biliyorum. Söze başlıyorum, siz kesiyorsunuz lütfen efendim, müdafilerinin görev yapmasının engellenmesin. Ancak savaş halinde müdafi sayısı sınırlanabilir.

Avukatlardan Uğur Söylemezoğlu ''Müsaadenizle salondan ayrılmak istiyorum'' diyerek ayağa kalktı. ''Meslektaşlarıma güveniyorum. Bu şekilde ara karardan sonra salondan çıkmak istiyorum'' dedi. Duruşma yargıcı Çetin Güvener, ''ara kararın eleştirilmesi size ait değildir.

Fehmi Işıklar söz alıyor, Cumhuriyet Arşivi

Meslektaşlarımıza güvenilmiyor demedim ki'' diyerek Avukat Söylemezoğlu'nun sözlerini tutanağa geçirmek istedi. Güvener, tutanakların yazılması için sözlerine ''avukat olduğunu söyleyen bir kişi'' diye başladı. Savunma avukatları ''kişi değil efendim, avukat'' dediler. Güvener, ''Sözlerimin başını dinlemiyorsunuz onu da söyledim'' diye yanıtladı

Tutuksuz sanıklara ani tutuklama kararı

Savcı iddianameyi okunmasına 37. sayfasına gelindiği sırada geç olduğu gerekçesiyle duruşmanın ertesi güne bırakılması kararlaştırıldı. Bundan hemen önce savcı Süleyman Takkeci tutuksuz 10 sanığın tutuklanmalarını istedi. Askeri savcının bu isteminden sonra tutuksuz sanıklardan Mehmet Mıhlacı ayağa kalkarak tutuklama istemine karşı bir diyeceği olduğunu söyleyerek söz istedi. Ancak duruşma yargıcı Çetin Güvener, söz verilemeyeceğini söyledi. Güvener, Abdullah Baştürk'e kendilerini savunacak avukatların listesini verip veremeyeceklerini sordu. Baştürk, ''duruşma yarın devam edecekse avukatlarımızla görüşüp bir çözüm getirebiliriz'' dedi. Mahkeme heyeti, savcılığın istemini incelemek üzere görüşmeye çekildi. Heyetin görüşmesi sırasında sanıklar da ihtiyaçlarını gidermek için gruplar halinde dışarıya çıkarıldılar. Verilen aradan sonra karar açıklandı. Tutuklama istemi kabul edilirken sanıkların bir kısmının verdiği dilekçelerle salıvermek istedikleri bu istemlerin kabul edilmediği de karara bağlandı.

Not: 25 Aralık 1981 tarihli *Cumhuriyet* gazetesinden özetlenmiştir. (Haberler: Şükran Ketenci ve Necdet Doğan)

Baştürk itiraz ediyor, Cumhuriyet Arşivi.

Duruşmada 817 sayfalık iddianamenin okunmasına geçildi. İddianamenin 37. sayfasında vakit geç olduğu için duruşmanın ertelenmesine karar verildi. Ancak Savcı Süleyman Takkeci daha önce söz alarak iddianamenin sonunda yer alan tutuksuz 10 kişinin hemen tutuklanmasını istemiştir. Takkeci gerek yargılandıkları suçun Anayasal suç olması gerek toplanan yeni deliller ve gerekse aynı suçtan yargılanan tutuklu sanıklarla eşitsizlik yarattığı gerekçesiyle tutuklamanın, iddianamenin okunması sonuçlanmadan gerçekleştirilmesinin doğru olacağını savundu.

Mahkeme, savcının sistemine uyarak Mehmet Mıhlacı, Mehmet Ali Şahin, Nusret Aydın, Tahir Güner, Türker Azaklı, Ali Taşer, Şaban Aydın, Fikri Tanta, Kemal Akar ve Dursun Ali Kocaman'ın tutuklanmasına karar verdi. Tutuklanan 10 sanık 12 Eylül gözaltılarından sonra Aralık 1980'de serbest bırakılan ile 27 Mayıs 1981 tarihinde tahliyelerine karar verilen kişilerdi.

DAVANIN İKİNCİ GÜNÜ: AVUKAT SAYISI VE "TEVKİL" TARTIŞMASI

Duruşmaya 25 Aralık 1981 günü devam edildi. 25 Aralık 1980 günlü duruşmada da "savaş hali" hükümlerinin uygulanması ve savunmaya getirilen sınırlamalar başlıca tartışma konusu oldu. Mahkeme, daha önce 52 kişiyle sınırladığı avukatların her sanık için bir avukat şeklinde belirlenmesini isteyince sanıklar ve avukatlar karara karşı çıktılar.

Sanıklar herkes için tek tek belirlenecek birer avukatın sürekli duruşmaları izleyemeyeceklerini, savunmasız kalabileceklerini söylediler. Avukatların saptanması tartışması duruşmaya üç kez ara verilmesine neden oldu. Ancak akşam saatlerine doğru heyetin sanıklara bir tek asil avukat ataması ve onun diğer avukatlara tevkil (vekil olarak tayin edilmiş kimsenin, vekillik yetkisini bir başkasına devretmesi) etmesi yoluyla toplu savunmanın yapılabilmesi doğrultusundaki kararı tartışmayı

"DİSK DAVASINDAN NOTLAR", NAZLI ILICAK

***Tercüman*, 7 Ocak 1982**

DİSK davasını takip etmek üzere, Topkapı'daki Atatürk Öğrenci Sitesi'ne doğru yol alıyoruz. Sokak başlarında polisler var, mahkeme bölgesine araba sokulmuyor. Saat 09.30'a kadar yetişmek lazım. Yürünüleceğini hesap etmediğimiz için geç kalma telâşı sarmış içimizi. Yanımızdan kapalı arabalarda sanıklar geçiyor. Onların bahçeden salona sokuluşuna şahit oluyoruz.

Elleri kelepçeli 52 insan... Sevdiklerini görmek, göz göze gelmek, el sallamak için birbirini iteleyen sanık yakınları...

Salona alınıyoruz... Onlar sanık yakını. Biz basın mensubu... Birbirimizden ayrılıyoruz. Basın mensupları mahkeme heyetinin sağında, avukatlar solunda oturuyor. Sanık yakınları ise karşıda. Sanık yakınları oturdukları yerden, eşlerini, oğullarını babalarını ancak arkada görebiliyorlar...

Bazı sanıklar, başlarını arkaya çevirip gelenler içinde akrabalarını arıyor. Bir anlık uzaktan kucaklaşma, hasret dindirme...

Mahkemede elektrikli bir hava var. Sert tartışmalara şahit oluyoruz.

Sıkıyönetim askeri savcısı Kıdemli Albay Takkeci "1402 Sayılı Sıkıyönetim Kanununun 353 Sayılı Kanuna atıf yaptığını ve 85. maddesinin hakime savaş hali hükümlerinin uygulama yetkisini verdiğini" işaretle, Duruşma Hakimi Binbaşı Çetin Güvener'den "85. maddenin tatbikini" istiyor.

Mahkeme heyeti savcının talebine uyarak avukat sayısını 52 ile sınırlıyor. 52 sanığa, 52 avukatı tesbit etmeleri için 10 dakika süre veriliyor. Biz adliye konularına yabancıyız. Bu sebepten, 10 dakikada ve o kargaşa içinde, isimler nasıl tesbit edilecek diye merak ve hayretle etrafımıza bakıyor, işin "püf noktası" hakkında bilgi almaya çalışıyoruz.

Ama 10 dakika arada basın mensupları başka bir sohbete dalmışlar. Babiâli'yi kasıp kavuran transfer işlerinden bahsediliyor:

"Filanca, 6 milyon almış. 10 bin mark aylık üzerinden anlaşmış."

"Para peşin mi?"

"Yok canım üç sene vadeyle, filanca bankere yatırılıyormuş."

"Ya üç senede adam ölürse, Banker batarsa..."

"Eh o zaman, dimyata pirince giderken evdeki bulgurdan olursun."

Boşuna, "koyun can derdinde, kasap et derdinde" dememişler. Biraz ötede, sanıklar idam cezasıyla yargılanıyorlar, asil avukatların yanısıra tevkil edilen avukatların duruşmaya katılıp katılmaması tartışılıyor. Biz köşemizde, transfer dedikodusu yapıyoruz:

"Bu günlerde basın mensupları, patronlardan özel bir alâka görüyor. Geçen gün filâncayı uçaktan karşılamak üzere hava meydanına araba bile yolladılar."

"Toplu sözleşmelerin sınırlandığı bir dönemde, kesemize bereket yağdı."

***

Ara sona eriyor, bizim dedikodu da böylece bitiyor. Avukat Orhan Apaydın, mikrofona gelerek hiç değilse 52 ile sınırlanan avukat sayısı içindeki isimlerin günlere göre değişebilmesi imkânının bırakılmasını istiyor. Daha doğrusu istemeye yelteniyor. Ama hâkim, "bu konuda hüküm verildiğini" beyanla, Apaydın'ı susturuyor. Apaydının konuşmakta direnince, "Savaş hâli hükümleri" uygulanarak, Apaydın dışarı çıkarılıyor. Tabii bütün avukatlar beraber salonu terkediyorlar.

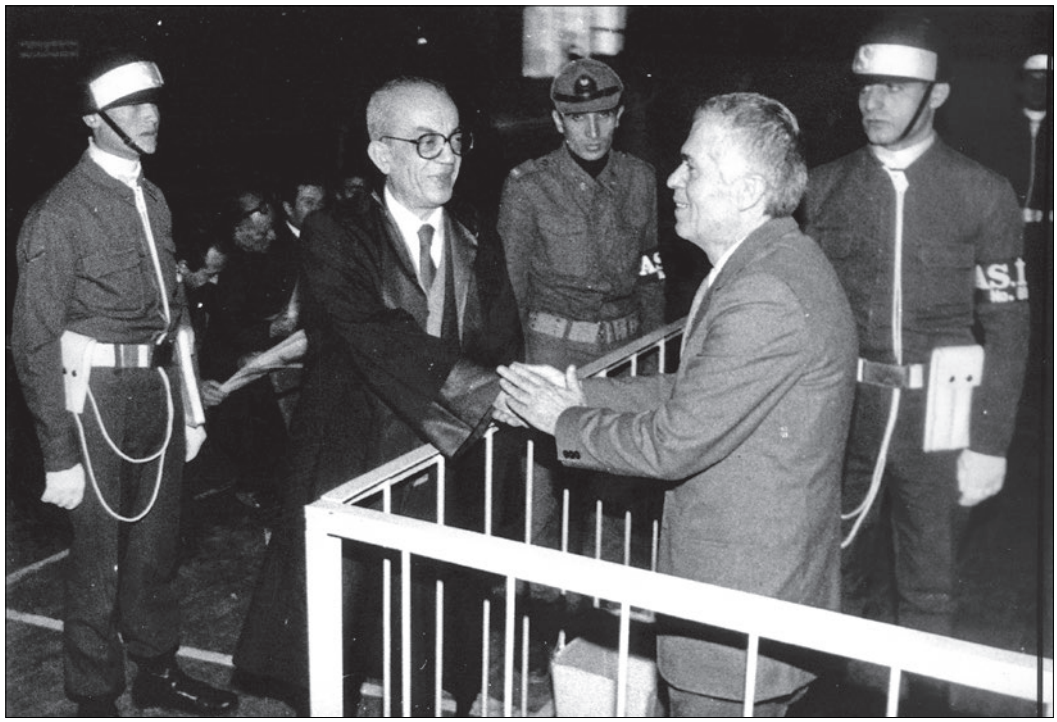
***

Biz olayları dışarıdan takib eden bir gözlemciyiz. Söz söylemek durumunda değiliz. Hatta yazılarımızda bile itina göstermeli, davayı etkilemekten dikkatle kaçınmalıyız. Yalnız, devletimizin ve hükümetimizin aleyhinde tefsir edilebilecek hadiselere sebebiyet verilmemesi gerektiğine dair inancımızı da kendimize saklamak hakkına sahip değiliz. Bazı avukatların sanıkları savunmaktan ziyade şahsi şöhret peşinde koştuğu, bu sebepten tartışma ortamının ve sert havanın onların işine ziyadesiyle yarayacağı da hatırlanırsa mutedil davranma gereği daha belirgin bir şekilde ortaya çıkıyor.

DİSK mensupları sanık sandalyesinde oturuyor. Onları siyasi kişiliklerileyle değil, sadece insan olarak görüyoruz. İhtiraslarıyla, idealleriyle, hatalarıyla, yıkılmış hayalleriyle korku ve endişeleriyle 52 insan oturuyor peşpeşe dizilmiş sıralarda. Arkalarında anaları, babaları, karıları, çocukları...

Televizyon çekim yapıyor. Şöyle herkes kendine bir çeki düzen veriyor... Ekran, en hassas, en hayati dakikalarda dahi, önemini kaybetmemiş. Hatta zabıtları tutan daktilo kız herhalde böyle bir bekleyiş içinde saçını bile yaptırmış.

Boşuna demeyişler: "Ateş düştüğü yeri yakar..."

Baştürk (sağda) ve Apaydın (solda), DİSK duruşmasının ilk gününde yargıçlarla tartıştığı için duruşma salonundan çıkarılan ve öteki savunma avukatlarının da protestolarına neden olan İstanbul Barosu Başkanı Avukat Orhan Apaydın ikinci gün duruşmaya geldi. Apaydın, Baştürk ile 2 dakika kadar süren bir konuşma yaptı. Cumhuriyet Arşivi.

sona erdirdi. Duruşmaya iddianamenin kaldığı yerden okunmasıyla devam edildi.

Duruşmanın her bölümünün zapta geçmediği gerekçesiyle ve duruşmanın önemi gereği teyp ve steno kullanılmasını isteyen avukatların bu başvurusu mahkemece reddedildi. Ayrıca savcıya hakaret ettiği gerekçesiyle DİSK Yürütme Kurulu üyesi Rıza Güven bir oturum için duruşma salonundan çıkarıldı.

İkinci günkü duruşmada önce sanıkların teker teker yoklamaları yapıldı. Sanık yoklaması bittikten sonra duruşma yargıcı Çetin Güvener "Sanıklarla muhatap olarak konuşuyorum. Her birinin bir avukatla temsil edilme hakkı var. Şimdi avukatların isimlerini bildireceksiniz" dedi ve DİSK Genel Başkanı Abdullah Baştürk'ün adını okudu. Baştürk'ün "Ercüment Tahiroğlu ve tevkil ettikleri" yanıtını vermesi üzerine ise yargıç Güvener, "sanıklardan ricamız tek tek avukatlarını söyleyeceklerdir. 'Tevkil ettikleri' derlerse buraya bir avukat da gelir, 100 avukat da gelir müteakip celsede söyledikleri avukat gelmezse yeni bir avukat tayin edebilirler" dedi. Bunun üzerine yargıç, Baştürk'e tekrar avukatının kim olduğunu sordu.

Yargıcın bu konuşması üzerine savunma avukatlarından Ercüment Tahiroğlu ayağa kalkarak söze girdi: "Mahkemenin verdiği karar, savunma avukatı sayısını 52 ile sınırlandırılması yolundadır. Bu kararda 'her sanık için bir avukat savunma yapacaktır' diye bir şey yoktur. Her sanık bir vekili seçmiş değildir. Tek tek isim sorulması mahkemenin ara kararına aykırıdır. Bu konuda sorun çıkarılmamasını istiyorum."

Tahiroğlu'nun bu sözleri üzerine yargıç Güvener "Biz sorun çıkarmak için değil, adaletin tecellisine çalışıyoruz" şeklinde konuştu ve Abdullah Baştürk'e yeniden

avukatının kim olduğunu sordu. Baştürk, bu kez ''Ercüment Tahiroğlu'' şeklinde yanıt verdi.

Baştürk'ün bu yanıtından sonra savunma avukatlarından İçişleri eski Bakanı Hasan Fehmi Güneş söz almak istedi. Ancak yargıç tarafından kendisine söz verilmeyerek yerine oturması istendi. Yargıç daha sonra Sıkıyönetim Askeri Savcısı Albay Süleyman Takkeci'den mütalaasını sordu. Takkeci, savunmanın müşterekliğini de hesaba katmak suretiyle mahkemenin müdafii sayısını 52 olarak sınırladığını belirtti ve ''bu karar ışığında her sanık müstakilen bir müdafi tutma hakkına sahiptir'' şeklinde mütalaasını bildirdi.

Bu arada Hasan Fehmi Güneş yeniden söz istedi. Ancak duruşma yargıcı söz vermeyerek konuya ilişkin şu kararını açıkladı:

> Savunmanın müşterekliğine ve sanıkların adedine binaen mukaddem [önceki] celsede alınmış olan avukat sayısının 52 olmasına dair kararın dayanmış olduğu prensipten hareketle huzurda bulunan sanıkların ancak birer avukat tarafından temsil edilebilecekleri ve bu hususun tespitine nazaran kendilerinden savunmalarını yapacak avukat isimlerinin istenmesine oy birliğiyle karar verildi.

Yargıç kararını yazdıktan sonra bu konuda tartışmanın bittiğini bildirdi ve yeniden söz isteyen Hasan Fehmi Güneş'e söz vermedi. Daha sonra Baştürk'e avukatının adını yeniden sordu ve DİSK Genel Sekreteri Fehmi Işıklar'a geçti.

Fehmi Işıklar ''Aralarında Orhan Apaydın da bulunduğu avukatların hepsi de benim avukatımdır. Aralarında bir seçim yapamam. Hepsi avukatım olduğu için buyurun siz seçin'' diye bitirince yargıç Güvener, Işıklar'ın sözünü kesti ve şöyle konuştu: ''Burası Türk milleti adına yargılama yapan bağımsız bir mahkemedir. Biz seçmeyiz. Biz kimsenin uydusu değiliz. Polemiğe girmeyin. Türkiye'deki her avukat sizin. Avukatınız gelmediğinde azledersiniz yeni bir avukat tayin edersiniz.''

Bunun üzerine Işıklar, 16 aydır tutuklu bulunduklarını ve paralarının bulunmadığını bildirdi ve şöyle konuştu: ''Cebimde beş kuruşum yoktur. Avukat tutacak paramız yoktur. Bir avukata vekaletname ücreti 1.100 liradır. Ben avukatımı tevkil yoluyla tutuyorum. Masrafları o yapıyor. Her gün nasıl noter parası vereceğim? Bir avukat birden fazla sanığın savunmasını üstlenebilir.''

Yargıç Güvener'in, ''bu sınıflamada olamaz'' şeklinde yanıt vermesi üzerine Işıklar, yeniden ''arz edeyim efendim'' şeklinde konuşmaya çalıştı. Ancak Güvener bu sözlerini, ''sabaha kadar arz ederseniz biz de dinleriz'' şeklindeki sözleriyle kesti. Işıklar bunun üzerine ''Yani efendim Ercüment Tahiroğlu 5 kişinin davasını alamaz mı?'' sorusunu sordu. Yargıç Güvener'in ''alabilir tabii'' demesi üzerine az önceki

Avukat Ercüment Tahiroğlu konuşuyor, (solda Hasan Fehmi Güneş, sağda Ahmet Güryüz Ketenci) Cumhuriyet Arşivi.

sözlerinin yanlış anlaşıldığını belirterek, ''O zaman biz size kolaylık olsun diye her sabah bir liste veririz ve o listede o gün bizlere kimin savunacağını belirtiriz'' dedi.

Hakim ''her sabah olmaz'' dedi. Işıklar ''Belki avukatımın o gün başka bir duruşması var ve gelmeyecek'' demesi üzerine ise yargıç Güvener ''Yok, efendim yok. Burası ticarethane değildir isteyen istediği zaman gelip gidemez'' yanıtını verdi. Işıklar'ın ''O zaman avukatlar acından ölsün'' demesine karşılık yargıç, Işıklar'a avukatının kim olduğunu sordu.

Daha sonra savunma avukatlarından Hasan Fehmi Güneş söz alarak ''Eğer bizi de bir makam olarak görüyorsanız, savunma makamı olarak biz alınan karara uyacak ve 52 sayısını aşmayacağız. Duruşmadan önce kolaylık olması için biz avukatlar listesini size ulaştırdık. Burada 20 sanık beni tek başına vekil tayin edebilir. Vekalet müessesesi buna uygundur. O zaman burada tek başıma mı oturacağım?'' dedi

Yargıç Güvener bunun üzerine Güneş'e bu sözleri zabıta geçmeyeceğini bildirdi ve oturmasını istedi. Güneş'in ''geçin efendim, kendi söylediklerinizi de geçin'' demesi üzerine de ''geçmiyorum efendim, geçersem zabıta avukat ifadeleriyle dolar'' şeklinde konuştu.

Ardından Avukat Turgut Kazan söz aldı. Kazan, Ceza Muhakemeleri Usulü Kanunu'nda vekalet verme zorunluluğu bulunmadığını, kendilerine savunma hakkı tanınacaksa müdafi listesinde her sabah vereceklerini bildirdi. Kazan, ''Sanık duruşmada avukatım budur dediği zaman bu vekalet yerine geçer. Sözü vekalettir'' dedi. Yargıtay Ceza Genel Kurulu'nun konuya ilişkin kararının metnini sundu. Kazan ayrıca bir dilekçe vererek 1402 sayılı Sıkıyönetim Kanunu'nun ilgili maddesi uyarınca mahkemede zabıt tutulurken steno ve teyp kullanılmasını istedi. Konuşmaların bir bölümünün zapta geçmediğini vurguladı.

Duruşma yargıcı daha sonra Savcı Süleyman Takkeci'nin mütalaasını sordu. Savcı Takkeci mütalaasında ''Halihazır duruma göre müdafi seçilmesi muallaktadır. Kendilerini müdafi olarak göstermek isteyenler vardır. Duruşmayı yörüngesinden çıkarmak için ellerinden ne gelirse yapmaktadırlar. Müdafilik durumları belli olmadığına göre mahkemenin verilen dilekçeleri dikkate almamasını istiyorum. Öncelikle avukatlar kimdir onlar tespit edilsin'' dedi.

Savcının mütalaasından sonra sanık avukatlarından Ercüment Tahiroğlu söz almak istedi ancak yargıç Güvener söz vermedi. Mahkeme heyeti daha sonra bu konuyu görüşmek üzere müzakereye çekildi. Mahkeme heyetinin istemleri tartışmak üzere verdiği ara bir saatten fazla sürdü. Duruşma yargıcı Güvener duruşma açıldığında alınan kararı açıkladı:

> Askeri mahkemelerde rüyet [görülen] olunan davalar yönünden 1402 sayılı ve 353 sayılı kanun hükümlerinin tatbik edilmekte olmasına binaen sözlü vekaletname müessesesinin uygulanmasına dair talebin reddine,
>
> Steno ve teyple ilgili 1402 sayılı kanunun ilgili maddesinin uygulanıp uygulanmayacağı, mahkemenin takdirine taalluk ettiğinden iş bu yöne müteveccih talebinin dahi reddine,
>
> Mukaddem celsede avukat sınırlandırılmasına matuf alınan kararın uygulanmasına açıklık getirmek üzere her sanığın müstakilen kendisini bir vekil marifetiyle temsil ettirebileceğine,

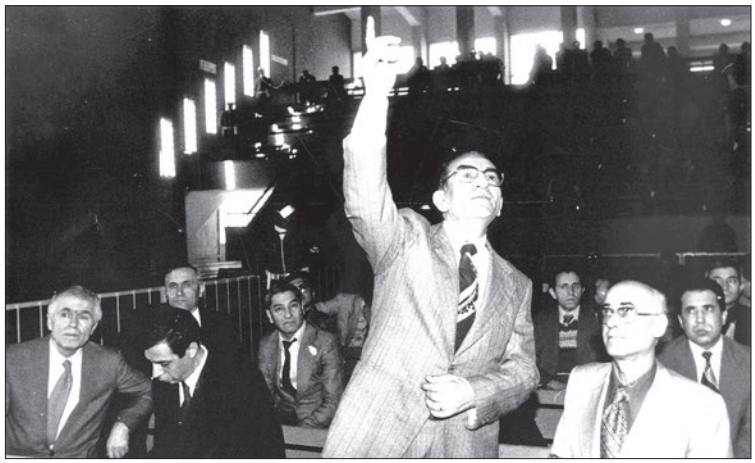
Bir vekaletname ile birden fazlası sanığın müdafiliğinin deruhte edilebileceğine, bu halde asıl müdafinin yokluğunda bulunan yerine asıl müdafinin tevkil etmiş olduğu müdafilerinin aslına vekalet vermiş bulunan sanık adedi kadar davaya katılabileceklerine,

Bu yolda uygulamanın sağlanabilmesi için sanıkların talep etmiş olduğu mehilin verilmesine, duruşmanın saat 15.00'e ertelenmesine karar verildi.

Saat 15.00'te açılan oturumda vekili sorulan Baştürk, avukat arkadaşları arasında bir tercih yapmayacağına, bu sorunun avukatları ile mahkeme heyeti arasında çözülmesini istediklerini söyledi. Hakimin "Diğer sanıkların da görüşleri aynı mı?" sorusuna "evet" yanıtı gelince cevaplar zapta geçirildi. Savunma avukatlarından Hasan Fehmi Güneş, sabahki tartışma doğrultusunda konuya açıklık getirmek istediğini, sözlerini kendisi adına değil, tüm avukat arkadaşları adına söyleyeceğini belirtti ve şöyle konuştu: "Mahkemenin kararında belirtilen 52 avukat sınırlandırılmasına samimiyetle uyulacaktır. Ama avukatların bir arkadaşlarına vekaletname verdirerek bu arkadaşlarına sen girme, senin tevkil yoluyla verdiğin vekaletnameyle ben gireyim dedirterek bizi hileyi şerre düşürmeyin.

Güneş'in bu sözlerinden sonra duruşma yargıcı Güvener, mahkeme kararının kesin olduğunu, değişmeyeceğini yineledi ve sanıklardan yeniden isim söyleyerek avukatlarını belirtmelerini istedi. Baştürk yeniden "Ben kendimi temsil edecek avukat ismi vermiyorum" dedi. Fehmi Işıklar da "Yasal olarak vekaletim olan bütün avukatların ismini veriyorum" yanıtını verdi.

Ali Rıza Güven 16 aydan beri işkence gördüğünü söylediği ve askeri savcıdan rüşvet istemiyorum dediği için duruşma yargıcı Güvener tarafından duruşmanın inzibatını bozduğu gerekçesiyle duruşma salonundan çıkarıldı.

Ali Rıza Güven söz almakta ısrar ettiği için salondan çıkarıldı., Cumhuriyet Arşivi.

Yargıç Güvener, daha sonra yeniden sanıklardan tek tek isim vererek avukatlarını bildirmelerini istedi. Ancak sanıkların mahkemeye saygılı oldukları, sadece okur yazar oldukları için vekalet sorununun vekilleri ile çözümlenmesi gerektiği, teke tek vekaletnameye maddi olanakları olmadığı şeklinde yanıtlar verdiler.

Kenan Akman (DİSK Yönetim Kurulu eski üyesi) avukat adı verdi. Nusret Aydın (DİSK Yönetim Kurulu eski üyesi) ise iki avukata birden vekalet vermek istediğini söyledi.

Güvener, asıl avukatı varken tevkil edilmiş avukatın duruşmalara giremeyeceğini belirtti. Söz alan DİSK Genel Sekreteri Fehmi Işıklar ise "mesela huzurda bulunan 52 sanık olarak avukat A'yı müdafi olarak seçtik. Avukat A 200 avukatı tevkil etti, Avukat A duruşmaya gelmediği takdirde adedimiz kadar yani 52 avukat bizi topluca savunabilecek mi?" diyerek açıklama istedi. Hakimin olumlu yanıt vermesi üzerine de Işıklar "Demek ki biz kararı tam anlamamışız. Bu açıklık içinde zapta geçerse ortada bir sorun kalmıyor" dedi.

Karar yeniden okundu ve bu anlamda kullanılabileceği vurgulandı. Bütün sanıklar mahkeme kararını anladıklarını ve

DİSK Davası Avukatları, Cumhuriyet Arşivi.

katıldıklarını söylediler. Tek bir asıl vekil saptamak için 15 dakika mehil aldılar.

Yeniden başlayan duruşmaya bir önceki oturumdan çıkarılmış olan Rıza Güven de alındı. Duruşma yargıcı Güvener, Baştürk'ün vekillerini bildirmesini istedi. Baştürk bütün arkadaşlar adına Avukat Güzin Alkış Markoç'u vekil tayin ettiklerini belirtti. Bu arada söz olan 5 sanık (Kenan Akman, Nusret Aydın, Şaban Aydın, Recep Koç ve Ali Taşer) farklı kişileri asil avukat seçtiklerini belirttiler. Böylece 47 sanık adına Güzin Alkış Malkoç'un asil vekil tayin edilmiş olduğu saptandı.

Daha sonra yargıç Güvener, salonda mevcut müdafilerinin durumu hakkında savcıdan mütalaa istedi. Söz alan Savcı Takkeci "Heyetin vermiş olduğu karar doğrultusunda müdafi meselesi halledilmiştir. Eğer 47 sanığın müdafi tayin ettikleri Avukat Güzin Alkış Markoç, salonda bulunan avukatlara tevkil yapıyorsa burada kalmalarında bir sakınca yoktur. Aksi halde huzurda bulunmamaları gerekir" dedi.

Yargıç salonunda bulunan Avukat Güzin Alkış Markoç'tan ne dediğini sordu. Güzel Alkış Malkoç da vekaletini salonda bulunan avukatlara tevkil edeceğini ancak bunu bir sonraki duruşmaya resmen getirebileceğini bildirdi. Mahkeme hem Güzin Alkış Markoç'un hem de tevkil ettiği avukatların salonda kalabileceği kararını verdi. Salonda bulunan avukatların vekil olarak isimlerini zapta geçirdi.

Duruşmalarda savunma görevini yürütmek üzere isimleri zapta geçirilen avukatların isimleri şunlardı:

> Orhan Apaydın, Turgut Kazan, Hasan Fehmi Güneş. Ercüment Tahiroğlu, Halit Çelenk, Gülçin Çaylıgil, Ahmet Güryüz Ketenci, Müşir Kaya Canpolat, Erşen Şansal, Osman Sutluybek, Nezahat Gündoğmuş, Nermin Aksın, Rasim Öz, Ozan Bengisu, Ergin Türsoy Fikret İlkiz, Ali Şen, Turan Benli, Tevfik Erdoğan, Semray Taştan, Metin Somuncuoğlu, Gıyasettin Subaşı, Bahri Bayram Belen, Ufuk Dinç, Kadri Necati Markoç, Ümit Osman Kırkız, Nevzat Helvacı, Lütfi Gülergün, Mustafa Özkan, Tuğrul Çakın, Macit Akman, Emine Gönen.

O FOTOĞRAFIN HİKAYESİ!

DİSK Davası'nın ilk gününe *Cumhuriyet* foto muhabiri Erdoğan Köseoğlu'nun çektiği fotoğraf damgasını vurdu. Köseoğlu'nun DİSK yöneticilerini parmaklıklar ardında gösteren fotoğrafı 25 Aralık 1981 günü *Cumhuriyet*'in manşetinde yer aldı.

DİSK duruşmalarını en yakından izleyen gazetecilerden Deniz Teztel o fotoğrafın hikayesini ve Erdoğan Köseoğlu'nu şöyle anlatıyor:

''Sevgili Erdoğan, seni anlatmak hem çok kolay hem de çok zor...

''Çok kolay, çünkü harika gazetecisin-foto muhabirisin. İşini öyle güzel yapıyordun ki, fotoğraflanın anlatmama imkân yok. Ancak fotoğraflarını görenler ne demek istediğimi hemen anlayacak.

''Çok zor... Çünkü iyi bir arkadaşı, daha doğrusu dostu nasıl anlatacağım... Üniversitede 'gazetecilik' okurken, 1980 yılının Ekim ayında bir haber ajansında stajyer olarak çalışmaya başladım. Gazeteciliğimin ilk günlerinde mesleğini iyi yapan gazetecilerden çekindiğim gibi Erdoğan'dan da çekinirdim.

''12 Eylül 1980 askeri darbesinin sıkıntılarını, üzüntülerini, acılarını daha doğrusu 'en karanlık günlerini' herkes gibi ben de yaşıyordum. 24 Aralık 1981 günü askeri darbenin en önemli davalarından biri olan Türkiye Devrimci İşçi Sendikalar Konfederasyonu (DİSK) davası Atatürk Öğrenci Sitesi'nin spor salonunda başladı. Sıkıyönetim Askeri Mahkemesi'nde askeri savcıların, yargıçların baktığı davada, 52 DİSK yöneticisi 'anayasayı değiştirmek istedikleri iddiasıyla',

Cumhuriyet

52 Sendikacının idamı isteniyor

DİSK Davası başladı

Savaş hali hükümleri uygulanacak

Yargıç, Apaydın'ı çıkarınca tüm avukatlar salonu terketti

MAHKEME: DURUŞMAYA 52 AVUKAT KATILABİLİR

İZLENİMLER

Yabancı temsilciler durusmayı izledi

DİSK yöneticilerine uygulanması istenen maddeler

O fotoğraf! Cumhuriyet, 25 Aralık 1981.

'idam cezası' istemiyle yargılanıyordu. 13 aydır tutuklu olan DİSK yöneticileri ilk kez mahkemeye çıkmıştı. Sanıklar, aileleri, gazeteciler duruşma salonundaydı ve açıkçası benim için tün yaşananlar karman çormandı...

''Becerebildiğim kadar fotoğraflar çektim, haberler yazdım. Ertesi gün, 25 Aralık günü tüm gazetelerin birinci sayfasında 'DİSK davası' haberleri yer aldı. Ancak bütün gazetelerden en farklı olanı Cumhuriyet gazetesiydi. Hem haberler çok ayrıntılıydı hem de birinci sayfada öylesine bir fotoğraf vardı ki, tek kelimeyle 'muhteşem'di. İstenildiği kadar haberler yazılsın, olaylar anlatılsın hiç kimse 12 Eylül'ün ne demek olduğunu böylesine 'iyi' anlatamazdı. Çünkü DİSK yöneticileri parmaklıklar arkasındaydı ve fotoğrafı çeken Erdoğan Köseoğlu'ydu...

''Aynı gün davanın ikinci duruşması yapılıyordu ve mahkeme yine kalabalıktı. Ancak davanın kargaşasından başka bir kargaşa daha vardı. Cumhuriyet gazetesinde yayımlanan fotoğrafı sanıklar, aileleri, avukatlar çok sevmişti, gazeteciler ise kıskanıyordu.

''Ve 12 Eylül'ün savcıları, yargıçları, güvenlik görevlileri, kısacası erlerden generallere herkes fotoğrafı çeken Erdoğan Köseoğlu'nu arıyordu. Bu fotoğraftan 'nefret eden' kişilere göre, spor salonunun ota yerinde oturan sanıkların çevresinde bir metrelik parmaklık vardı ve Köseoğlu yere yatarak aşağıdan bu kişileri, çekmişti, böylece sanıklar 'parmaklıklar arkasında' görülüyordu. Bu fotoğrafı çeken 'art niyetli' bulunmalıydı.

''Ancak Köseoğlu'nu arayanlar O'nu tanımıyordu ve önüne çıkan herkese 'tanıyor musunuz' diye soruyorlardı. Gariptir ki hiç kimse Erdoğan'ı tanımıyordu.

''Bana da aynı soruyu sordular. Ben de 'Hayır tanımıyorum,' dedim. Ancak bu soru sorulduğunda sabahın körü olduğu, duruşma başlamadığı için Erdoğan'la çay, sigara içiyorduk. Verdiğim yanıt üzerine Erdoğan gülümsedi ve göz kırptı.

''İşte aslında Erdoğan'la ilk böyle tanıştım. Herkesle ilgilendiği gibi benimle de ilgilendi. Fotoğraf çekme, haber yapma üstüne birçok şey anlattı.''

Deniz Teztel (2010). ''İçtenliğini Anlatmayı Beceremem'' *Erdoğan Köseoğlu Fotoğraf Peşinde Bir Ömür* (Yayımlayan: Gülseren Köseoğlu) içinde, İstanbul: Kurtiş Matbaacılık.

Bu işlemin bitirilmesinden sonra ise yeniden iddianamenin okunmasına geçildi. Duruşma 30 Aralık 1981 tarihine ertelendi.

"Boş Kalan Tribünler"

DİSK Davası'nın ilk duruşmaları sırasında salonda az sayıda izleyicinin ve sanık yakınının bulunması sık sık "tribünler boş kaldı" şeklinde eleştirildi. Duruşmanın öğrenci yurdunun spor salonunda yapılması ve dinleyiciler için tribünlerde yer ayrılması "boş tribünler" eleştirilerine yol açtı.

Duruşmayı izlemeye az sayıda kişinin geldiği doğrudur. Ancak salonda izleyiciler için zaten 300 kişilik yer ayrılmıştı. Dolayısıyla askeri yönetimin duruşmalara geniş bir katılım beklemediği veya bunu sınırlamak istediği 300 kişilik dinleyici kontenjanı ayrılmasından bellidir.

Alınan önlemlerin ve duruşmayı izlemenin riskleri nedeniyle gelme ihtimali olanların da gelmediğini söylemek mümkündür. Öte yandan DİSK yöneticilerinin de duruşmayı izlemenin yaratacağı riskler nedeniyle duruşmaya gelinmemesini telkin ettikleri de söylenmektedir.

Bir dizi anlaşılabilir nedeni olsa da duruşmalara katılımın cılız kalmasında 12 Eylül'ün yarattığı korku ve baskının etkisinin büyük olduğunu ihmal etmemek gerekir. Duruşmalara katılımı 300 kişi ile sınırlamalarına rağmen izleyici sayısının 133'te kalması darbecileri memnun etmişti.

Duruşmanın Üçüncü Günü: Savunmaya Engelleme

Duruşmaya 4 gün aradan sonra 30 Aralık 1981 tarihinde devam edildi. DİSK Genel Başkanı Abdullah Baştürk'ten davaya katılacak olan 46 avukatın adı istendi. Baştürk ise 30 Aralık'ta gerçekleşen duruşmaya katılan avukatları vekil olarak kabul ettiklerini belirtti. Mahkeme heyetinin "savaş hali" hükümlerinin uygulanmasına karar vermesinden sonra duruşmaya girmek isteyen 75 avukattan 52'si duruşmalara katılabildi.

Duruşmalardan bir görünüm, Cumhuriyet Arşivi.

Avukat Hasan Fehmi Güneş salondan çıkarılırken, Cumhuriyet Arşivi.

30 Aralık 1981 tarihli duruşmada DİSK Davası avukatlarından İçişleri eski Bakanı Hasan Fehmi Güneş ile Turgut Kazan duruşma yargıcı Güvener tarafından salondan dışarı çıkarıldı.[76] Yargıç, Hasan Fehmi Güneş'i iddianamenin okunmaya başlamasından sonra söz almak istemesi üzerine salondan çıkardı. Güneş, salondan çıkarken "beni değil adaleti salondan çıkartıyorsunuz" şeklinde konuştu.

DİSK duruşmasının üçüncü gününde Hasan Fehmi Güneş ve Turgut Kazan'ın salondan çıkarılmaları nedeniyle 23 avukat "savunma görevlerini yapamadıklarını, duruşmada hazır bulunmalarının savunma yapabiliyormuş izlemini yarattığını" belirten bir dilekçe vererek salonu terk etti. Bunun üzerine Savcı Süleyman Takkeci savunma hakkının sınırlanmadığını, saygı gösterildiğini ve zabıtlara bu şekilde geçmesi gerektiğini söyledi.[77]

DİSK Davası'nda savunma yapan avukatlar duruşma yargıcı Çetin Güvener'i Milli Savunma Bakanlığı, Askeri Adalet İşleri Başkanlığı ve Türkiye Barolar Birliği Başkanlığına şikayet etti. Yazılı dilekçe veren tüm DİSK avukatları adına Türkiye Barolar Birliği Başkan Yardımcısı Gülçin Çaylıgil, mahkemece daha önce verilmiş çıkarma cezalarının geçersiz sayılması gerektiğini, iddianamenin okunmasına usulsüz geçildiğini, duruşma yargıcı Çetin Güvener'in reddi ve Savcı Süleyman Takkeci'nin çekilmesini içeren 4 ayrı dilekçe verdi.[78] Mahkeme heyeti avukatların istemlerini savcının görüşleri doğrultusunda reddetti.[79]

DİSK Davası savcısı Albay Süleyman Takkeci, *Nokta* dergisi.

[76] *Cumhuriyet*, 31 Aralık 1981.
[77] *Cumhuriyet*, 4 Ocak 1982.
[78] *Tercüman*, 7 Ocak 1982.
[79] *Cumhuriyet*, 8 Ocak 1982.

HASAN CEMAL: ORGENERAL SALTIK DÜŞÜK KATILIMDAN MEMNUNDU

25 Aralık 1981, Cuma

Saltık Paşa Ne Diyor?

Saltık Paşa ile bu akşam Hilton'daki bir düğünde karşılaştık. Nejat Eczacıbaşı'nın oğlu ile Çalışma Bakanı Prof. Turhan Esener'in kızı evleniyorlardı.

Sivil giyinmişti Paşa.

"Ne o" diye lafa girdi müstehzi biçimde "yine bugün iki tam sayfa yayımlamışsınız..."

DİSK davasının ilk günü için yaptığımız yayımdan beli ki rahatsız olmuştu. İki tam sayfa ayırmıştık.

"Ama" dedi "kamuoyunda ilgi o kadar fazla değil. Koskocaman salonda tribünler ayırdık. İlk gün gele gele 133 izleyici gelmişti."

Memnun görünüyordu bu durumdan, Birinci Ordu ve İstanbul Sıkıyönetim Komutanı Orgeneral Saltık.[1]

Faruk Pekin: Dinleyici Tribünü Boştu

Dava başladığında duruşma salonundaki dinleyici tribünü boş kalacaktı. Duruşmaya dinleyici olarak katılım konusunda yapılan açıklamalar ve alınan güvenlik önlemleri de ciddi boyutta caydırıcı olacaktı. Bir biçimde duruşmanın ilk günlerine katılan birkaç işçi işten atılmıştı. İçeridekiler dışarıya "kimse duruşmaya gelmesin" haberi salacaklardı. 1 Mayıslardaki, kitle gösterilerindeki yüzbinlere ne olmuştu? Caydırma, yıldırma saldırıları demek ki çok güçlüydü. Bazı tutuklu yakınlarının para denkleştirip gelemediği, kışın buz gibi olan duruşma salonu dinleyici tribününde sadece birkaç aile ile uluslararası sendikal merkezleri temsilen dışarıdan gelen sendikacıları görür olacaktık. [2]

Şükran Ketenci: Yüzbinler ve Boş Tribünler[3]

Duruşmaların nasıl izleneceğine ilişkin çok uzun hazırlıklar ve günlerle radyodan duyurular yapılmıştı. Yüreklerin içine korku salan. Duruşma salonu olarak kullanılan öğrenci yurdu ve Tercüman'ın arkasında kalan, aslında yurdun spor salonu olan bina değil sadece, Topkapı'ya kadar bütün ana ve ara yollar asker ve polis tarafından sarılmıştı. Olağanüstü bir arama-taramadan geçerek içeri girebiliyordunuz. Aybaşı bezi açtırıldığı için onuru kırılıp ağlayan eşi, tutuklu kocası uzaktan o halde görmesin diye toparlamak için orada bulunan bütün kadınlar az mı uğraşmıştık.

Onca güvenlik önlemi, ister Topkapı, isterse sonradan sadece bu davalar için özel olarak yaptırılan Metris'teki koca salonun tribünlerinin boşluğu ile garip bir çelişki oluşturuyordu. İlk duruşmalarda bile aileler dışında çok az, sınırlı dinleyici ile, önlerine, arkalarına sıralanan ve baş çevirmelere, kıpırdamalara karşı çıkan askerler, hep acı, hüzün veren görüntüler oldu. Hele soğuk kış günlerinde, uzayan duruşmalarda çok sık olarak koca tribünler birkaç eşe-anaya-çocuğa kaldı. Savunma avukatları bölümünde bile, gazete haberi konusu olacak tartışmalı önemli duruşma günleri dışında çoğunlukla bir-iki avukat bulundu. Nasıl sürekli fazla olabilirdi ki? Savunma için dahi bir para kampanyası oluşturulamamış, DİSK'in avukatı dışında, tüm savunma avukatları ücretsiz, dost ilişkisi içinde gelebildikleri kadarı ile savunmaya katkıda bulunmuşlardı.

Gelen İşinden Oluyor[4]

Duruşmalar için hazırlanan özel deftere açık kimlik, adres, işyeri adresi yazılıyor, imza alınıyordu. Gelen her sicillenmekle kalmıyor, gelenler günü gününe işyerlerine de bildiriliyorlardı. Birkaç işçi böylece işinden oldu. İçerdeki sendikacılar da "kimse gelmesin" diye haber saldılar.

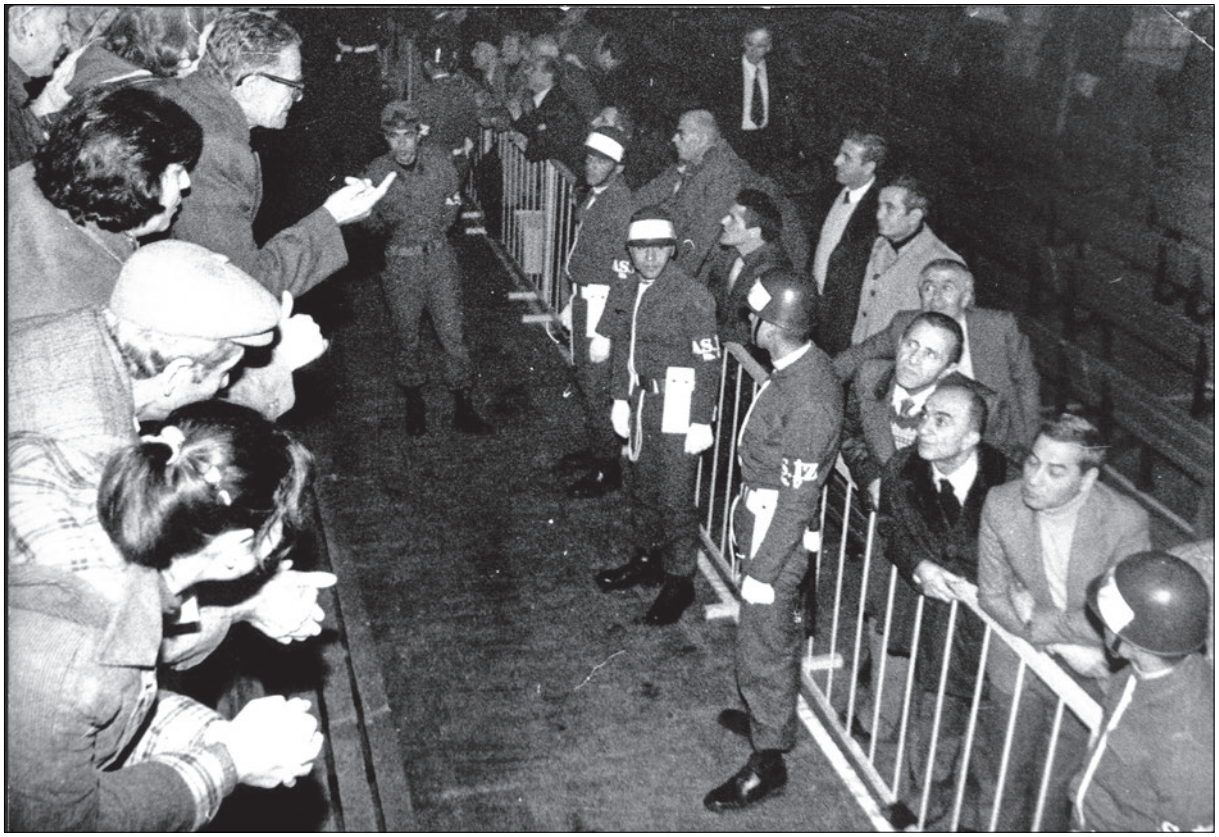
İçerdekiler kimse gelmesin diye haber salsalar da yüzbinlerin örgüt liderleri yargılanırken, tribünlerde birinci derecede akrabalar dışında, Türk'ten çok yabancı sendikacıların görülmüş

[1] Hasan Cemal (1986). *12 Eylül Günlüğü Tank Sesiyle Uyanmak*, İstanbul: Bilgi Yayınevi, s. 44.

[2] Faruk Pekin (2024). *"Dedem Koruk Yemiş..." Emekçilerle Yanyana Bir Yaşam*. İstanbul: Literatür Yayınları, ss.557-560.

[3] Şükran Ketenci (1989). *Ben Devletim Köleleştiririm-2*, BDS Yayınları, s.37.

[4] Ketenci (1989). s.38.

Yargılanan DİSK yöneticileri ve yakınları duruşma arasında görüşmeye çalışıyor, Fotoğraf: Erdoğan Köseoğlu, Cumhuriyet.

olmasının savunması, açıklaması olabilir mi?

Soğuk bir kış gününde, Metris'in dört cepheli koca tribünlerinde 3 kadının bulunduğu bir duruşma gününde, yargıcın DİSK aleyhine önemli itiraflar almayı umduğu bir sanık sorgu veriyordu. Sanığın, DİSK'in hemen hemen bütün organ toplantılarında alınan kararlara karşı çıktığı, açıkçası DİSK'in sendikal ilkelerine karşı olduğu biliniyordu. Üstelik tutuklandıkları ilk günden itibaren sık sık Savcılıktan özel görüşmeye alındığı, içerde sürekli yönetimi eleştirdiği, tartışmalar çıkardığı da duyulmuştu. Anlaşılan sorgusunda, itiraflarına büyük umutlar bağlanmıştı. Yargıç sanıktan DİSK'in Marksist-Leninist örgüt olduğu ve bu doğrultuda eğitim yaptığı yolunda itiraflar bekliyordu. Bu doğrultuda, iddianamede yer alan suçlamaları soruya dönüştürerek bir daha bir daha aynı soruları soruyor ve istediği yanıtları alamayınca da giderek sinirleniyordu.

Sanık DİSK'in birçok eylem ve kararına karşı çıktığını ancak DİSK'in sadece ve sadece sendikal örgüt olduğunu, Marksizm ile de hiçbir ilişkisi bulunmadığını söylüyordu. Sorularla zorlandıkça, önce şaşırıp, sonra da giderek sinirlendi. Duruşma yargılama olmaktan tümü ile çıkmış, karşılıklı bağrışmaya dönmüştü. Yargıç, kaçıncı kez olduğunu sayamadığım "Marksist-Leninist eğitim yapılmadı mı?" sorusunu yineleyince, öfke içinde, "Ne Marksist eğitimi yargıç bey. Biz doğru dürüst eğitim, sendikal eğitim yapabilmiş olsaydık, bu tribünler böyle boş kalır mıydı? Biz doğru dürüst eğitim, biraz ciddi eğitim yapabilseydik siz bizi böyle suçlayamazdınız" diye bağırdı. Duruşma yargıcı da soru sormaktan vazgeçti.

"DİSK DAVASINDA", OKTAY AKBAL

***Cumhuriyet*, 10 Ocak 1982**

Yoklama yapılıyor: Abdullah Baştürk, Fehmi Işıklar, Rıza Güven, Kemal Nebioğlu, Celâl Küçük, Mukbil Zırtıloğlu... Kalkıp, "burda" diyorlar birer birer, içlerinden çoğu tanıdık. Baştürk gibi, yakından bildiklerim de var. Anılar canlanıyor. Denizi gören bir oda, bir masa, bol sulu bir duble rakı, salata, sebze, beyaz peynir, hepsi bu. Çabucak hazırlanmış makarna, belki biraz köfte. Hep bir duble rakı, ikincisi yoktur. Her zaman, dengeli, sağduyulu bir insan, bir dost...

Az önce önümden geçtiler. Kocaman kamyonlardan indirilerek. Dışa açık bir tek penceresi olmayan kamyonlar. Niye bir otobüste getirilmezler? Bütün sanıklar böyle kapkara, havasız kamyonlarla mı götürülür Adalet önüne? Bu bir yanlışlık değil midir? Değiştirilmesi gereken bir yanılgı... Ne olur kapalı bir otobüste getirilip götürülseler, üstelik de kelepçe vurulmadan. Önümden geçiyorlardı. Önde Başkan, sonra üyeler, sonra ötekiler. Bir baktım Akçin de sanıklar arasında. "Vatan" gazetesinden, ta gençlik yıllarından tanıdığım Akçin... Baştürk de, ötekiler de, bir buçuk yıldır kapatılmış yaşamın solukluğu içindeler. Kolay değil 12 Eylül 1980'den, Ocak 1982'ye kadar kapalı kalmak...

İlk kez izliyorum DİSK duruşmasını... Yeni bir salon. Önce ses duymak zor. Üstelik buz gibi. Belli ki çabucak hazırlanmış. Bence "Adalet Mülkün Temelidir" diye duvarlarına yazı yazdığımız yerler, Adalet'in yüceliğine yakışmalı. Burası olsa olsa bir voleybol, ya da basket alanı olabilirdi. Belki de öyleydi eskiden. Bir mahkemeye 52 sanıklı hem de idam istemiyle yargılanan 52 sanıklı bir davanın görüleceği yer değil... sigaralar dağıttılar sanıklara. Hepsini görüyorum. Tek tek. Bakışıyoruz. Tanıdıklar gülümsüyor. Ben de gülümsüyorum.

Abdullah Baştürk'ün eşi Ayten Baştürk, İsvan'ın eşi Reha İsvan, eski sendikacılardan Şaban Yıldız, avukat Halit Çelenk, Turgut Kazan hepsi dinleyiciler arasında... Bir tek avukatları var 46 – hayır biri vazgeçti 45 kişi kaldı- sanığın: Gülçin Çaylıgil. Hukuk bilgisi ve özverili kişiliğiyle saygınlık kazanan bir avukat. Tüm arkadaşları adına dört dilekçe vermiş, onları okuyor. Sesi kısık, heyecanlı. Herkes dinliyor. Duruşma yargıcı, üyeleri başkan, savcı ve yardımcısı, basın yerindeki üç beş arkadaş hepsi dinliyorlar. Kulağımızı hoparlöre doğru çevirerek duymaya çalışıyoruz. Çaylıgil'in mahkeme zabıtlarına geçen sözlerini: "Bu davada iddianameyi imzalayan sayın savcının tutumu iddianamenin okunması tamamlanmadan önce çözülmesi gereken bir sorun yaratmıştır. Çünkü savcı soruşturmanın başından başlayarak yasalara aykırı bir uygulamanın içine girmiştir" diyor. 46 avukat adına verilen dilekçelerde yargıç için güvensizlik belirtilen şu sözler var: "Kıdemli yargıç binbaşı Çetin Güvener, tarafsızlığından kuşku duymamıza, yol açan yeni olaylar ve durumlar yaratmıştır. Çetin Güvener'in sanıklara ve müdafilere karşı olan sinirli tavrı, savunma makamını bir "makam" saymayışı, iddialara beyanları ve olayları tutanağa tam yansıtmayışı kendisi hakkında duyulan kuşkuları arttırmıştır" diyor.

Öğlenden sonraki duruşmada savcı Takkeci bu istekleri şöyle yanıtlayacaktır: "Müdafiin de özgürlüklerinin kanunla çizilmiş sınırı vardır. Bu bakımdan sağlıklı, gerçekçi savunma esprisine sahip bir müdafiin görevi savunma görevini kanuni sınırlar içinde yani duruşmanın inzibatını bozmama çerçevesindedir." Sonra da istemin reddini isteyecektir.

Ben öğleyin çıktım duruşmadan. Bir süre yıl. Karanlık bir hava, soğuk. Kazan'la sabahleyin gelirken karmakarışık yerlerden, mezarlıklardan geçmiştik, içim kararmıştı. Şimdi asfalt yolda yürüyoruz. Taşıt bırakılmıyor bir yana. Yürümek serbest. Tarih karşısındayız hepimiz, diye düşünüyorum. Yargıcından, savcısına, avukatından, sanıklarına, biz gazetecilere, yazarlarına kadar hepimiz. En büyük yargıç tarihtir. Tüm yargıçların, savcıların, savunucuların, sanıkların bu gerçeğin bilincinde olmaları gerekir. Zaman geçip gidiyor, dur demek olanaksız zamana...

Karmakarışık izlenimlerle, içimde korkunç bir hüzün yüküyle gazetenin bizi bekleyen arabasına biniyorum. Yine çamurlu yollar, kalabalık caddeler, hıncahınç meydanlar... sonra masa başında bizi bekleyen güncel – ama bir türlü geçmeyen güncelliklerle dolu – dertler, sorunlar, yazılar...

Reddedilen Dilekçeler ve Okunması 16 Celse Süren İddianame

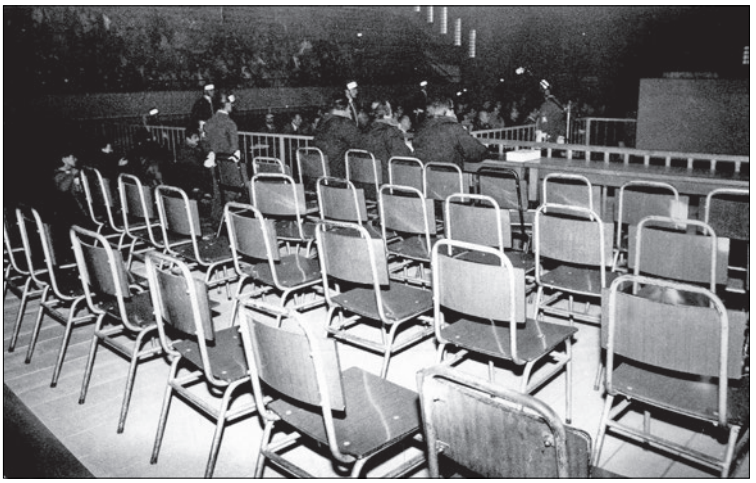
Duruşmalarda yaşanan hukuksuzluklardan bir diğeri reddedilen ve işleme konmayan dilekçeler oldu. DİSK Genel Başkanı Abdullah Baştürk ve DİSK Genel Sekreteri Fehmi Işıklar'ın duruşmalar sırasında verdikleri tüm dilekçeler reddedildi.

DİSK Genel Başkanı Abdullah Baştürk mahkemeye bir dilekçe vererek, Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği Yönetim Kurulu Başkanı Mehmet Yazar, Türkiye İşveren Sendikaları Konfederasyonu (TİSK) Başkanı Halit Narin ve *Tercüman* gazetesi yazarı Ahmet Kabaklı'nın MGK'nin 52 sayılı Bildirisi'ne rağmen "DİSK ve şahsına yönelik suçlamalarda bulundukları" gerekçesiyle suç duyurusunda bulunulmasını istedi. Savcılık ise konunun idari ve adli makamları ilgilendirdiğini söyleyerek dilekçenin iadesini istedi.[80]

DİSK Davası'nda toplu savunmayı yapacak olan avukatlar, Savcı Süleyman Takkeci hakkında suç duyurusunda bulunulması istemlerinin reddedilmesinden dolayı 3 Mart 1982'ye kadar yapılan hiçbir duruşmaya girmediler.

24 Aralık 1981 günü başlayan 817 sayfalık iddianamenin okunması toplam 16 celse sürdü ve 3 Mart 1982'de bitti.[81] Savunma haklarının kullandırılmadığı gerekçesiyle duruşmadan çekilen savunma avukatları 3 Mart 1982 tarihli duruşmada yer aldı.

DİSK Davası'nın bir sonraki duruşması için 40 günlük ara verildi ve duruşma 14 Nisan 1982'ye ertelendi. Duruşma sonunda verilen tahliye dilekçeleri reddedildi.

Boş kalan savunma sıraları, Cumhuriyet Arşivi.

Davayı İzleyen Uluslararası Delegasyon

12 Eylül 1980 askeri darbesinin ardından başlayan DİSK Ana Davası sadece Türkiye kamuoyu tarafından değil, uluslararası sendikal hareket ve insan hakları örgütleri tarafından da yakından takip edildi. Farklı ülkelerden sendikacılar, avukatlar ve insan hakları temsilcileri Türkiye'ye gelerek DİSK Davası'nı izledi. DİSK Davası hem Türkiye hem de dünya kamuoyu açısından sendikal haklar, adil yargılanma ve demokratik değerler bakımından dikkat çekmesi sebepleriyle yakından izlendi ve uluslararası gözlemciler duruşmalara katılarak davayı takip etti.

DİSK Davası'nın ilk duruşmasında avukat sayısının sınırlandırılması ve iddianamenin sanık avukatları olmadan okunmaya başlanması duruşmayı izleyen uluslararası delegasyonun tepkisini çekti. Duruşmaları ICFTU adına izleyen Norveç Sendikalar Federasyonu Avukatı Karl Nandrup Dahi, DİSK Davası'nda savaş hali hükümlerinin

[80] *Cumhuriyet*, 15 Ocak 1982.

[81] *Milliyet*, 4 Mart 1982.

Duruşmayı izleyen uluslararası bir heyet, Cumhuriyet Arşivi.

uygulanmasını ve çok sayıda savunma avukatının davaya katılmasının önlenmesini eleştirdi. Dahi, duruşmada iddianamenin savunma avukatları bulunmadan okunmaya başlamasını eleştirerek, "ceza mahkemelerinin müdafiler olmadan duruşmaya devam etmesi olmayacak bir şey. Mahkeme, müdafi avukatlar olmadan nasıl gelişti? Avukatlar bulunmadan iddianame okunmaya başlandı. Bir müdafi avukatın en önemli görevi, iddianamenin doğru okunup okunmadığının, muhtevasının değişip değişmediğinin kontrolüdür" değerlendirmesini yaptı.[82]

Ocak 1982'de Avrupa Konseyi Parlamentosu Siyasi Komisyonu ve Hukuk Komisyonu üyeleri Türkiye'ye geldi. Heyet üyelerinin bir bölümü DİSK Davası'nı izledi.[83] Çeşitli ülke ve siyasi gruplardan 10 parlamenter ile sekreterlerden oluşan ekip, tercüman ve rehber grubunun yanında basın ekibi ile birlikte geldi. DİSK İddianamesi'nin okunmasını izleyen heyet, Üniversite ve Gazeteciler Cemiyeti'ne izlenimlerini aktarmak üzere bir süre sonra duruşmadan ayrıldı.[84]

DİSK Davası'nda iddianamenin okunmaya devam ettiği dönemde duruşmalara uluslararası sendikal örgütlerden de katılım oldu. 20 Ocak 1982 tarihli DİSK Davası duruşmasında davayı izlemek üzere Uluslararası Demokratik Hukukçular Birliği'nden gelen iki avukat ve 4'ü Uluslararası Hür (Özgür) İşçi Sendikaları Konfederasyonu (ICFTU), 1'i Uluslararası Af Örgütü, 1'i ise Dünya İşçi Konfederasyonu'ndan olmak üzere yabancı avukatlar takip etti. Yabancı avukat ve sendikacı izleyiciler içinde 2 sendikacı, 2 avukat ve Uluslararası Af Örgütü temsilcileri iddianamenin okunan kısımlarını özetleyen tercümanlar aracılığı ile sanıklarla görüşmek için izin isteseler de Sıkıyönetim Komutanlığından özel izin alınmadıkça görüşmenin gerçekleştirilemeyeceği belirtildi.[85]

DİSK Davası'nı izlemek üzere Fransız ve Belçikalı Genel İşçi Sendikaları yöneticileri, ortak basın açıklamalarında, tüm uluslararası sendikal kuruluşların DİSK'in desteklenmesi konusunda görüş birliği içinde olduğunu bildirdiler.[86]

Davayla ilgili uluslararası tepkiler ve çeşitli dayanışma faaliyetleri uluslararası dayanışma bölümünde ayrıntılı olarak ele alınmıştır.

Davanın Hukukçuları

DİSK Davası'nın en kritik bölümü savunmaydı. DİSK Davası'nın savunmasını oldukça geniş bir avukat grubu, gönüllü biçimde yürüttü. Önceki bölümde de ayrıntılı bir biçimde anlatıldığı gibi savcı ve mahkeme heyeti daha ilk duruşmada savunmayı

[82] *Cumhuriyet*, 27 Aralık 1981.

[83] *Cumhuriyet*, 13 Ocak 1982.

[84] *Cumhuriyet*, 14 Ocak 1982.

[85] *Cumhuriyet*, 21 Ocak 1982.

[86] *Milliyet*, 7 Mart 1982.

Soldan sağa: Mehmet Ali Aybar, Turgut Kazan, Hasan Fehmi Güneş, Ercüment Tahiroğlu, Ahmet Güryüz Ketenci, Cumhuriyet Arşivi.

kısıtlamak istedi. Duruşmada "savaş hali" uygulanması kararı alarak avukat sayısını sınırladılar. Bu durum uzun tartışmalara yol açtı. Öte yandan mahkeme heyeti avukatlarının söz almasını, konuşmasını ve konuşmaların tutanağa geçmesini sık sık engelledi. Aralarında Orhan Apaydın ve Hasan Fehmi Güneş'in de olduğu avukatları salondan çıkardı. Delillerin okunması sırasında itirazda bulunan DİSK Avukatı Ercüment Tahiroğlu'nu tutukladı. Tahiroğlu bir gün tutuklu kaldıktan sonra kendisini salondan çıkaran aynı mahkeme tarafından yargılandı.

DİSK avukatlarından Yücel Top'un yurtdışına çıkmasıyla dava, büyük ölçüde Ercüment Tahiroğlu tarafından üstlenildi. DİSK Davası Mehmet Ali Aybar, Halit Çelenk, Orhan Apaydın, Turgut Kazan, Hasan Fehmi Güneş, Ergin Türsoy ve Rasim Öz gibi isimlerin de yer aldığı çok sayıda avukat tarafından savunulan bir dayanışma davasıdır.

Sadece duruşmaları beş yıl süren dava boyunca duruşma salonlarında çok sayıda avukat DİSK'lileri savundu. 725 sayfalık DİSK Davası Ortak Savunması 85 avukat tarafından imzalandı. DİSK Davası'na 140'a yakın avukat destek verdi.

DİSK Davası'na Katkı Veren Avukatlar

DİSK Davası'na katkıda bulunan avukatlar listesi, gazete haberleri, duruşma tutanakları ve DİSK Ana Davası ortak savunmasını imzalayan avukatlar esas alınarak hazırlandı. Ortak Savunma'da imzası olan üç avukatın adları okunamadı. Dönemin tanığı çeşitli avukatlara kontrol ettirildi. Buna rağmen eksikler olması elbette mümkündür.

Avukat Gülçin Çaylıgil Savcı Takkeci'nin davadan çekilmesine yönelik dilekçeyi okuyor, *Cumhuriyet*, 7 Ocak 1982.

Tablo 12: DİSK Davası'na Katkı Veren Avukatlar (Alfabetik)

Adem Gölçük	Ahmet Atak	Ahmet Güryüz Ketenci	Ahmet Metin Demirkaya
Ali Erdoğan	Ali Galip Yıldız	Ali Şanlı	Ali Şen
Ali Yaşar	Alişan Serter	Altay Ömer Egesen	Atilla Coşkun
Aydın Erdoğan	Aykut Başçıl	Aysel Baykal	Ayşe Ülkü Uz
Bahri Bayram Belen	Bozkurt Nuhoğlu	Buket Gülersoy	Bülent Utku
Cavit Çakar	Cem Alptekin	Cemal Sakarya	Cengiz Elçi
Cengiz Güngör	Cevat Ercişli	Cüneyt Can Oğuzer	Çetin Güner
Çetin Yetkin	Dilruba Yenen	Doğan Tanyer	Doğan Zengin
Dursun Ali Aydın	Emine Gönen	Engin Ünsal	Enver Nalbant
Ercüment Tahiroğlu	Erdoğan Gencel	Ergin Cinmen	Ergin Türsoy
Erhan Erel	Erşen Şansal	Ertuğrul Çakır	Fahrettin Midyat
Faruk Erginsoy	Faruk Sarıaslan	Fikret İlkiz	Gıyasettin Subaşı
Gökhan Düren	Gülçin Çaylıgil	Gürkan Rişvanoğlu	Güven Çınar
Güzin Alkış Markoç	Halil Erdoğan	Halime Gök	Halit Çelenk
Hasan Çetin	Hasan Fehmi Güneş	Hasip Kaplan	Haydar Kaya
Hayri Öner	Hıdır Delipınar	Hilmi Hanta	Hulusi Yılmazer
Hüseyin Duman	İbrahim Tozan	İnci İşbulur	İsmail Hakkı Balamir
İsmail Hakkı Çakmak	Kadri Necati Markoç	Kamil Ateşoğulları	Kemal Keleşoğlu
Kemal Sakarya	Kudret Yıldırım	Lütfi Gülergün	M. Emin Değer
M. Güven Çınar	M. Tevfik Evren	Macit Akman	Mebuse Cinmen
Mehdi Bektaş	Mehmet Ali Aybar	Mehmet Ali Eren	Mehmet Ali Şengül
Mehmet Kemal Aydın	Metin Altan	Metin Bayar	Metin Somuncuoğlu
Metin Şekercioğlu	Metin Ünsal	Muhittin Gürlek	Mustafa Aydın
Mustafa Kökçeli	Mustafa Özkan	Müşür Kaya Canpolat	Necati Siyahkan
Nermin Aksın	Nesrin Şenol	Nevzat Helvacı	Nezahat Gündoğmuş
Nizar Özkaya	Nurcan Akça	Orhan Apaydın	Orhan Başar
Orhan Yıldırım	Osman Aktuğ	Osman Öz	Osman Sutluybek
Ozan Bengisu	Ömer Ekin Balkancı	Ömer Güven	Perran Aktaroğlu
Rahmi Saltık	Rasim Öz	Rasim Özcan	Refik Ergün
Sabri Ergün	Sami Alptekin	Sebu Aslangil	Selçuk Gedikli
Sema Kendirci	Semray Doğan (Taştan)	Süleyman Alan	Süleyman Eskitürk
Şemsettin Polat	Şeyhmus Önen	Şükrü Günel	Taner Alp
Taner Ay	Tevfik Erdoğan	Tuğrul Çakın	Turan Benli
Turgut Kazan	Ufuk Dinç	Ümit Osman Kırkız	Yıldız Kekevi
Zeki Tavşancıl			

Kaynak ve açıklama: DİSK Davası'na katkıda bulunan avukatlar listesi, dava belgeleri, DİSK Davası Avukatları Ortak Savunması ve gazete haberleri ile çeşitli tanıklıklardan yararlanılarak hazırlandı. Bu listede eksikler olması muhtemeldir. DİSK'e bağlı sendika davalarında daha fazla avukat yer almış olabilir. Maalesef tümünü sağlıklı biçimde saptamak mümkün olmadı.

Avukat Portreleri

DİSK Davası'nda saptayabildiğimiz kadarıyla 140 civarında avukat katkı sundu. Avukatların bir bölümü duruşmalarda düzenli olarak yer aldı. Bir bölümü ise çeşitli hukuksal katkılar sundu. Çok sayıda avukat içinde davanın koordinasyonunu sağlayan ve DİSK yöneticilerinin temsil yetkisi verdiği Avukat Ercüment Tahiroğlu davada kritik bir rol oynadı. Ayrıca Orhan Adli Apaydın, Halit Çelenk, Hasan Fehmi Güneş, Turgut Kazan, Mehmet Ali Aybar ile Ergin Türsoy ve Rasim Öz de savunma avukatları arasında yer aldı. Tahiroğlu, ayrıca davada avukatlar arasında yer alması için Deniz Baykal'a da teklif götürdüklerini, Baykal'ın öneriyi prensip olarak benimsediğini ancak hem savunmanın esası hem de savunmayı yürütecek diğer avukatlar konusunda tek söz sahibi olmak istediğini belirtmektedir. Öte yandan Tahiroğlu, Baykal'ın bu talebinin DİSK yönetimi tarafından kabul edilmediğini söylemektedir.[87]

DİSK Davası Avukatları Metris'teki duruşma salonunda, Cumhuriyet Arşivi.

[87] Ercüment Tahiroğlu ile görüşme, 10 Mart 2025.

ERCÜMENT TAHİROĞLU*

1 Kasım 1947 tarihinde Balıkesir'in Havran ilçesinde doğan Ercüment Tahiroğlu, Bolu Lisesi'nden mezun olduktan sonra İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi'ne girdi. İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesinden 1973 yılında mezun olduktan sonra, 1975 yılında İstanbul Barosu'na kaydolarak avukatlık mesleğine başladı. Ercüment Tahiroğlu, mesleki faaliyetleri sırasında birçok dernek, kurum ve sendikanın kuruluşunda, kurucu üye ve avukat olarak görev yaptı. DGM ve Sıkıyönetim Mahkemeleri de dahil olmak üzere, açılan birçok siyasi davada savunma görevinde bulundu. Ercüment Tahiroğlu'nun sendikal alanda yer alması, daha sonra DİSK üyesi olacak olan milli savunma işkolunda faaliyet gösteren Aster-İş ile gemi yapımı ve onarımı işkolunda faaliyet gösteren Limter-İş'in ilk anatüzüklerinin hazırlanması ve kuruluşlarından itibaren avukat olarak görev yapmasıyla başladı.

1977 yılında yapılan DİSK 6. Genel Kurulunda Abdullah Baştürk'ün genel başkanlığa seçilmesinden sonra Tahiroğlu DİSK Hukuk Dairesi Müdürlüğünde göreve başladı.

Ercüment Tahiroğlu, DİSK'in ve üyesi sendikalarının 12 Eylül 1980 darbesiyle faaliyetlerinin durdurulmasından sonra, DİSK ve üyesi sendikalar ile yöneticilerinin sıkıyönetim mahkemelerinde yargılandığı toplam 1477 sanıklı DİSK Davası'nda DİSK Tüzel Kişiliği ile DİSK Yönetim ve Yürütme Kurulu üyelerinin savunma avukatı olarak görev yapmasının yanı sıra, kalabalık bir avukat topluluğu tarafından katkı sunulan DİSK Davası'nda savunma faaliyetinin koordinasyonu görevini de üstlendi.

DİSK Davası Avukatı Ercüment Tahiroğlu yargılanırken, Cumhuriyet Arşivi.

DİSK Davası'nda, sendikacı ve üye işçilerin savunması sırasında sıkıyönetim mahkemelerinin hukuk dışı, usul dışı yöntem ve uygulamalarını savunma esnasında eleştirdiği için duruşmada tutuklandı ve aynı Sıkıyönetim Mahkemesi tarafından yargılanarak cezalandırıldı. Ercüment Tahiroğlu'nun, bu dönemde davanın firari sanıkları DİSK Genel Sekreteri Fehmi Işıklar ve Yürütme Kurulu üyesi Tuncer Kocamanoğlu'na "yardım ve yataklık" yaptığı iddiası ile hakkında soruşturma başlatıldı, Tahiroğlu çeşitli baskılara maruz kaldı.

Ercüment Tahiroğlu, DİSK'in faaliyetlerinin durdurulduğu ve yöneticilerinin tutuklu olarak yargılandığı dönemde, savunma avukatı olarak görev yaparken, DİSK Yönetim Kurulunun kararı ile DİSK'i birçok ulusal ve uluslararası sendikal ve siyasal kurumlar nezdinde temsil etti. 1974 yılında kurulan Çağdaş Hukukçular Derneği'nin ve 1986 tarihinde kurulan İnsan Hakları Derneği'nin de kurucu üyesi oldu.

Ercüment Tahiroğlu, aynı dönemde, TMMOB'a bağlı İstanbul'da bulunan Mimar ve Mühendisler Odası, Makina Mühendisleri Odası, Gemi Mühendisleri Odası ve Elektrik Mühendisleri Odası gibi meslek kuruluşlarının avukatlığını da yürüttü.

Ercüment Tahiroğlu, DİSK ve üyesi sendikaların 1991 yılında beraat ederek yeniden faaliyete başlamasıyla DİSK'te Hukuk Dairesi Müdürü olarak göreve başladı ve bu görevi 1997 yılına kadar sürdürdü.

1985 yılında gazeteci-yazar Gülçin Uysal Tahiroğlu ile evlenen Ercüment Tahiroğlu'nun Sınır Tanımayan Doktorlar örgütünde klinik psikolog olarak görev yapan Çağlar ve piyanist olan Pınar isimli iki kız çocuğu bulunmaktadır.

** Av. Necdet Okcan tarafından kaleme alınmıştır.*

ORHAN ADLİ APAYDIN

Orhan Adli Apaydın 1926'da İstanbul'da doğdu. İstanbul Haydarpaşa Lisesi'ni tamamladıktan sonra 1948'de İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi'nden mezun oldu. Apaydın, 1945-1946 yıllarında *Vakit* gazetesinde, 1945-1950 döneminde *Yeniden Doğuş* adlı edebiyat dergisinde, *Dünya* ve *Milliyet* gazetelerinde yazılar yazdı.[88]

1961 Türkiye milletvekili genel seçimlerinde, Adalet Partisi'nden (AP) Aydın Milletvekili seçildi.[89] CHP-AP hükümetinin kurulması için kardeşi ve meslektaşı Burhan Apaydın ile birlikte mücadele eden[90] Orhan Adli Apaydın, ''komünistlikle suçlandığı'' gerekçesiyle 1962'de AP'den istifa etti.[91]

Orhan Adli Apaydın, AP'den ayrıldıktan sonra Türk-İş'te baş hukuk danışmanı olarak çalıştı. İşçi haklarını koruyan sendikal yasaların hazırlanmasında büyük katkılar verdi. 12 Mart döneminde ilerici ve aydınların avukatlığını yapan Apaydın, cezaevindeki işkencelere ve baskılara maruz kalan sanıkların yanında oldu.[92]

1976-1983 döneminde İstanbul Barosu Başkanlığı yaptı.[93] Bu dönemde *Cumhuriyet* gazetesine yazılar yazdı.

12 Eylül 1980 askeri darbesi sonrasında DİSK Davası'nda Abdullah Baştürk ve arkadaşlarının avukatlığını yaptı ve duruşmalara katıldı. DİSK Davası'nda ''savaş hali'' hükümlerinin uygulanmasına karşı çıktığı için yargıçla tartıştı ve duruşma salonundan çıkarıldı.

DİSK sanıklarının savunmasını üstlendiği için *Tercüman* gazetesi yazarlarından Ergün Göze, Avukat Orhan Apaydın'a hakaret etti. Bunun üzerine Apaydın, Göze'ye karşı dava açtı. Orhan Apaydın ayrıca Barış Derneği Davası'ndan da tutuklandı.

1982'de açılan Barış Derneği Davası sanığı olarak uzun süre cezaevinde kaldı.[94] 26 Şubat 1982'de tutuklanan Apaydın, 23 Aralık 1982'de tahliye edildi. 14 Kasım 1983'te yeniden tutuklanarak 14 Kasım 1984'e kadar cezaevinde kaldı. Kanser hastası olan Orhan Adli Apaydın, elleri arkadan kelepçeli ve sevk zincirini takılmasını kabul etmediği için hastaneye gitmeyi reddetti. Apaydın tahliye olduktan sonra da pasaport verilmediği için yurtdışına tedaviye gidemedi. Apaydın, 26 Şubat 1986'da böbrek yetmezliğinden hayatını kaybetti.[95]

[88] Hukuk Ansiklopedisi (2025). Orhan Adli Apaydın. https://hukukbook.com/orhan-adli-apaydin/ (Erişim: 11 Mart 2025).

[89] TBMM (t.y.). Türkiye Büyük Millet Meclisi Yasama Dönemleri-Vekillerimiz. https://vekillerimiz.com (Erişim: 11 Mart 2025).

[90] Uğur Mumcu (1993). ''Orhan Apaydın''. *Cumhuriyet*, 28 Şubat 1993, s.17.

[91] 140journos (2016). Ortak Hafızada Bugün: 5 Eylül. https://140journos.com/ortak-hafızada-bugün-5-eylül-bf952a6e657 (Erişim: 11 Mart 2025).

[92] Mumcu (1993).

[93] İstanbul Barosu (2023). Baromuzun Unutulmaz Başkanlarından Av. Orhan Adli Apaydın'ı Kabri Başında Andık. https://www.istanbulbarosu.org.tr/HaberDetay.aspx?ID=17661&Desc=Baromuzun-Unutulmaz-Ba%C5%9Fkanlar%C4%B1ndan-Av.-Orhan-Adli-Apayd%C4%B1n%E2%80%99%C4%B1-Kabri-Ba%C5%9F%C4%B1nda-And%C4%B1k (Erişim: 11 Mart 2025).

[94] Mumcu (1993).

[95] İstanbul Barosu (2023).

"ORHAN APAYDIN", UĞUR MUMCU

***Cumhuriyet*, 1 Mart 1986**

Orhan Apaydın gibi bir dostun arkasından yazı yazmak ne kadar güç?

Yılmaz bir hukuk savaşçısı; yaşamını hukuk devleti kavgasına adamış bir ünlü avukat, bunların ötesinde sımsıcak yürekli bir dost; bir sevecen insan, bir duygu ve gönül adamı, bir çelebi insandı Apaydın.

Şimdi, Sağmalcılar Cezaevi'nde, tel örgüler arkasındaki yüzünü anımsıyorum. Unutmuş kendi derdini, benim hukuk davalarım ile ilgileniyor... Birlikte Almanya'da işçilerle yaptığımız konuşmaları anımsıyorum. Öyle coşkulu, öyle yürekten. Ve ceza yasasının tel örgüleri ile kuşatılan aydınların davalarındaki bilgi tuğlaları ve bilinç harçları ile ördüğü savunmalarını...

Orhan Apaydın ile ağabeyi Burhan Apaydın, en güç dönemlerde en güç davaları sırtlamışlardı. 27 Mayıs İhtilalinden hemen sonra kurulan Yassıada mahkemelerinde devrik Başbakan Adnan Menderes'e avukat bulunamıyordu. Menderes, Prof. Bülent Nuri Esen'e bir mektup yazarak avukatlığını üstlenmesini istemişti. Prof. Esen, Yassıada'daki Yüksek Adalet Divanı'nda Menderes'in avukatı olmayı kabul etmedi. Bu görevi Apaydın Kardeşler üstlendiler.

Burhan Apaydın, Adnan Menderes'i savunurken tutuklandı ve Balmumcu Cezaevi'nde hapis yattı.

1961 seçimlerinden sonra AP'den milletvekili olan iki kardeş, önce CHP-AP hükümeti kurulması için uğraş verdiler; daha sonra da Yassıada mahkûmlarının affedilmeleri için gece gündüz çalıştılar.

Bundan sonra Apaydın kardeşler ile AP'nin yolları ayrıldı.

Orhan Apaydın, uzun süre Türk-İş'te baş hukuk danışmanı olarak çalıştı. İşçi haklarını koruyan birçok yasa, Orhan Apaydın'ın kaleminden çıkarak parlamentoya yansıtıldı. İşçi yararına

Orhan Apaydın, DİSK 6. Genel Kurulunda konuşurken, 1977.

birçok iş davası, yine Apaydın'ın hukuk bilgisinden süzülerek noktalandı.

12 Mart günlerinde Avukat Orhan Apaydın, yine ilerici aydınların ve işçilerin yanındaydı. 12 Mart mahkemeleri yine Apaydın'ın sesi ile yankılandı. İşkencelerden geçen, türlü baskılarla karşılaşan sanıkların avukatı, hukuk bilgisini gönlü gibi herkese açmasını bilen Apaydın'dı.

Adı da öyle değil miydi?

Orhan Adlî Apaydın!

12 Eylül öncesindeki terör ortamında var gücü ile karşı koydu. Bu yüzden silahlı sağ kesimin boy hedeflerinden biri oldu. Çelebi kişiliği, sevecen tavrı ve ilerici düşünceleri ile İstanbul Barosu'ndaki bütün ilerici avukatları çevresinde topladı. O günlerde baro başkanlığı için ondan başkası düşünülemezdi. Bu görevini yılmaz bir hukuk savaşçısı olarak tamamladı. Hukuk devleti ve insan hakları savunuculuğundan bir adım geri atmadı.

Çağdaş bir hukukçunun bütün erdemi, direnci ve özveri ile çalıştı.

12 Eylül dönemi geldiğinde Apaydın, DİSK davasında Abdullah Baştürk ve arkadaşlarının avukatlıklarını alarak savunma görevini sürdürmek istedi. Daha ilk duruşmada "savaş hali hükümleri" uygulanarak Apaydın, duruşma salonu dışına çıkarıldı. Apaydın, duruşmadan çıkarılırken bağırıyordu:

---Savunma olarak sesimizi duyurmak istiyoruz.

Siyasal davaların yılmaz avukatı Orhan Apaydın, 12 Eylül dönemini "siyasal tutuklu" olarak yaşadı. Barış Derneği davası sanığı olarak tutuklandı; uzun süre cezaevinde kaldıktan sonra salıverildi. Apaydın'ın cezaevi günleri acıyla geçti. Ölümcül bir hastalığın pençesinde günden güne eriyordu. Cezaevinden hastaneye götürülürken elleri arkasından kelepçelenerek zincire bağlanıyordu. Sağmalcılar Cezaevi'nden böyle elleri arkasından kelepçelenerek vapura bindirilip, iki jandarma eri arasında Haydarpaşa Hastanesi'ne götürülmeyi yediremedi.

Bir daha tutuklu ve elleri arkasından kelepçeli olarak hastaneye götürülmek istemedi. Cezaevi revirinde hastalığı ile öyle pençeleşip durdu.

Salıverildiğinde kendisini bir acı sürpriz bekliyordu. Duruşmalar sürerken yaz ve kış, duruşma salonlarının dışında, araba içinde oğlunun salıverilmesi haberini bekleyen yaşlı annesi de son yılları oğul özlemi ile geçen acılı yaşamına gözlerini kapıyordu.

Apaydınlar için, bu ana yüreğinin acılarla kavrularak susması, büyük bir yıkım olmuştu.

Siyasal davalarda "infaz" yalnızca hapis cezaları ile sınırlı kalmıyor. Apaydınlar'a olduğu gibi, ana yüreklerini acılarla kahredip susturuyor ve hastalıkların amansız pençeleri ile sanıkları cezaevlerinde yavaş yavaş öldürülüyor. Bu da bir başka türlü "infaz" oluyor.

Bir yılmaz hukuk savaşçısı, şu yaşadığımız son yıllarda, sanık avukatlığından sanık sandalyesine oturtuluyor ve orada da bugün "musalla taşına"na çıkarılıyor.

Apaydın'ın yaşamöyküsünde biraz da iki yüzyıldır savaşı verildiği söylenen demokrasi ve hukuk devletinin de dramı okunmuyor mu?

Orhan Apaydın'ı bugün toprağa veriyoruz. İçimizdeki kahırlarla, acılarla ve gözyaşları ile...

İlerici aydınlar, avukatınız musalla taşında; işçiler, sendikacılar, avukatınız son yolculuğunda; düşünce. Suçu sanıkları, avukatınız artık üzerinden zorla çıkarılmak istenen avukatlık cübbesi yerine beyaz kefenler içinde, bir başka dünyada...

Rahat uyu Apaydın; rahat uyu benim dostum, avukatım. Orhan Ağabey, acıların ancak böyle dindi, ne yapalım? Rahat uyu; rahat uyu!...

HALİT ÇELENK

Halit Çelenk, 1921'de Antakya'da doğdu. İlkokulu Mektebi Sultani'de, orta ve lise öğrenimini ise Antakya Lisesi'nde tamamladı ve 1939'da mezun oldu. 1939-1940 eğitim ve öğretim yılında İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi'ne başladı.[96]

1962'de TİP'e üye olan Çelenk, 1966'ya kadar partide faaliyet gösterdi. Bu dönemde TİP Ankara İl Sekreterliği ve Genel Yönetim Kurulu üyeliğinde bulundu. 1963 ve 1965 yıllarında İlerici Avukatlar Derneği ve Devrimci Avukatlar Derneği'nin kuruluşunda yer aldı ve yöneticiliğini yaptı. Meslektaşlarıyla birlikte Çağdaş Avukatlar Derneği'ni kurdu. 1965'te kuruluş çalışmalarına katkıda bulunduğu Türkiye Öğretmenler Sendikası'nın (TÖS) hukuk danışmanlığını yaptı. Daha sonra TÖS'ün devamı olan Tüm Eğitim ve Öğretim Emekçileri Birleşme ve Dayanışma Derneği'nde (TÖB-DER) bu görevini sürdürdü. 1968'de Türk Hukuk Kurumu Yönetim Kurulu üyeliğine seçildi.[97]

12 Mart döneminde TÖS Davası, Deniz Gezmiş, Yusuf Aslan, Hüseyin İnan ve arkadaşlarının yargılandığı 1. THKO Davası ve 15-16 Haziran Direnişi ardından DİSK'e açılan dava başta olmak üzere çok sanıklı ve büyük davaları üstlendi. 12 Eylül 1980 askeri darbesinde aralarında DİSK Davası, Barış Derneği, Devrimci Yol ve TÖB-DER gibi çok sanıklı siyasi davalarda avukat olarak yer aldı. Halit Çelenk, haksızlığa uğrayan, ezilen, sömürülen, işkence gören, tutuklanan, yargılanan işçilerin, öğrencilerin, gençlerin, aydınların, sanatçıların, parti, sendika ve dernek avukatları yöneticilerinin davalarına baktı.[98]

1982'de Ankara Mamak Cezaevi'ndeki görüşmesinde TKP Davası sanıklarından bir müvekkiliyle yaptığı görüşmede müvekkilini cezaevi idaresine karşı isyana teşvikten yargılandı. 1988'de, *ABECE* dergisinde yazdığı bir yazı sebebiyle "komünizm propagandası" yaptığı gerekçesiyle Ankara DGM'de yargılandı. 1986'da İnsan Hakları Derneği'nin kuruluş çalışmalarına katıldı ve derneğin onur kurulu başkanlığına seçildi.

Halit Çelenk 5 Mayıs 2011'de hayatını kaybetti.[99]

[96] Halit Çelenk (t.y). Halit Çelenk Yaşam Öyküsü. https://halitcelenk.org/icerik/halit-celenkin-yasam-oykusu (Erişim: 10 Mart 2025).

Halit Çelenk (önde solda) DİSK Davası'nda Ercüment Tahiroğlu (sağda) ile Cumhuriyet Arşivi.

[97] Halit Çelenk (t.y).

[98] Halit Çelenk (t.y).

[99] Halit Çelenk (t.y).

HASAN FEHMİ GÜNEŞ

Hasan Fehmi Güneş, 1934'te Sakarya'da doğdu. Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi'ni bitiren Güneş, 1975–1980 döneminde Ankara'da Nallıhan Cumhuriyet Savcılığı, Sakarya'da öğretim görevlisi, Cumhuriyet Senatosu Sakarya üyeliği görevlerini yaptı ve serbest avukat olarak çalıştı.[100]

Hasan Fehmi Güneş, 1979'da Bülent Ecevit'in başbakan olduğu 42. Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti'nde İçişleri Bakanlığı yaptı. SODEP ile Hakçı Parti birleşmesiyle oluşan SHP'nin İstanbul İl Başkanlığı görevini üstlendi. Güneş, 1987 seçimlerinde SHP'den, 2002 seçimlerinde ise CHP'den İstanbul Milletvekili seçildi.

DİSK Davası'nda yargılananları aralarında İçişleri eski Bakanı Hasan Fehmi Güneş'in de olduğu geniş bir hukukçu kadrosu

Hasan Fehmi Güneş (ortada), DİSK Davası'nda, Cumhuriyet Arşivi.

savundu. DİSK Davası'nda iddianamenin okunmaya başlamasının ardından söz almak isteyip izin verilmemesine karşılık yeniden söz istediğinde duruşma salonundan çıkarılan Güneş'in, "Beni değil adaleti salondan çıkartıyorsunuz" şeklinde sözleri öne çıktı.[101] Hasan Fehmi Güneş, 23 Kasım 2021'de Ankara'da hayatını kaybetti.[102]

[100] Gazete Duvar (2021). Hasan Fehmi Güneş Kimdir?. https://www.gazeteduvar.com.tr/hasan-fehmi-gunes-kimdir-haber-1542890 (Erişim: 10 Mart 2025).

[101] *Cumhuriyet*, 31 Aralık 1981.

[102] Ekonomim (2021). Hasan Fehmi Güneş Kimdir?. https://www.ekonomim.com/gundem/hasan-fehmi-gunes-kimdir-haberi-640638 (Erişim: 10 Mart 2025).

MEHMET ALİ AYBAR

Mehmet Ali Aybar, 5 Ekim 1908'de İstanbul'da doğdu. 1928'de Galatasaray Lisesi'nden, 1935'te İstanbul Hukuk Fakültesi'nden mezun oldu. 1936'da bitirdiği fakültede Anayasa hukuku asistanı olarak çalışmaya başladı. 1939'da hukuk doktoru, 1942'de devletler hukuku doçenti oldu. 1945'te *Vatan* gazetesinde yazmaya başladığı yazılar sebebiyle 1946'da üniversitedeki görevine son verildi.[103]

Aybar, 1947'de haftalık *Hür* gazetesini yayımladı. Ancak bu gazete 6 sayı sonra sıkıyönetim tarafından kapatıldı. Aybar daha sonra İzmir'de *Zincirli Hürriyet* gazetesini yayımlamaya başladı. Bu gazetede yazıları aleyhindeki öğrenci gösterileri, matbaacıları ürküttüğü için gazetenin

Mehmet Ali Aybar, DİSK Davası'nda.

[103] Uğur Mumcu (1986). Mehmet Ali Aybar Anlatıyor: Bitmeyen Koşu. *Cumhuriyet*, 9 Mart 1986, s.6.

yayımlanma olanağı kalmadı. Sıkıyönetim kaldırılınca gazete 1948'de yalnızca İstanbul'da basıldı. Aybar, 1949'da dönemin Cumhurbaşkanı'na yazı ile "hakaret" gerekçesiyle hüküm giydi. 1950'de genel afla tahliye edildi.[104]

Aybar, 1952'de avukatlığa başladı. 1962 yılında 1961'de kurulan TİP'in [birinci] genel başkanı oldu. 1965 ve 1969 genel seçimlerinde TİP İstanbul Milletvekili seçildi.[105] 1970-1971 döneminde TİP Genel Başkanlığından ve daha sonra partiden istifa etti. TİP'ten ayrılan arkadaşlarıyla birlikte 1975'te Sosyalist Devrim Partisi'ni kurdu. 12 Eylül 1980 askeri darbesinden sonra kapatılan partinin 1979'a kadar genel başkanlığını yaptı.[106]

Aybar, 12 Eylül sonrasında DİSK Davası yanı sıra, Uğur Mumcu, Turgut Kazan ve Cenan Bıçakçı gibi aydınların da avukatlığını yaptı. Mehmet Ali Aybar 10 Temmuz 1995'te, 87 yaşında yaşamını yitirdi.[107]

[104] Mumcu (1986).

[105] TBMM (t.y.). Türkiye Büyük Millet Meclisi Yasama Dönemleri-Vekillerimiz. https://vekillerimiz.com/vekil/mehmet-ali-aybar-5635/ (Erişim: 11 Mart 2025).

[106] Mumcu (1986).

[107] Barış Ünlü (2017). Bir Siyasal Düşünür Olarak Mehmet Ali Aybar ve Dönemi. Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, s.285.

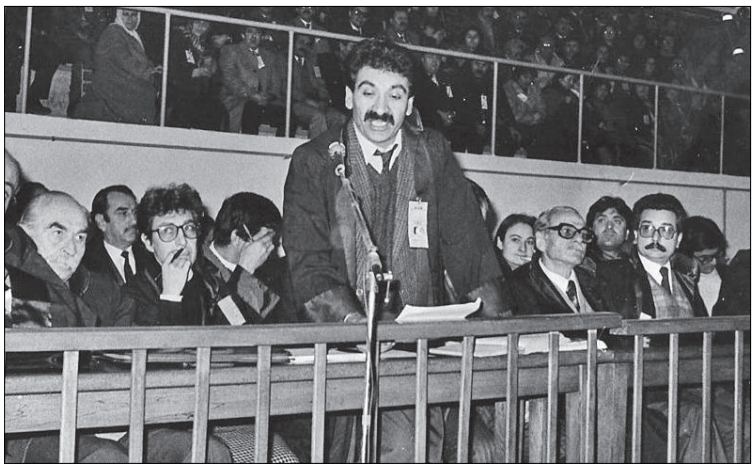
RASİM ÖZ

DİSK Davası avukatlarından Rasim Öz 1942 yılında Sivas'ta doğdu. Öz, 1966 yılında İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi'nden mezun oldu. 1970 ve 1980'li yıllarda siyasal davalara avukat olarak katıldı. 1971 TİP Davası ile 1989 TBKP Davası bunlar arasındadır. MHP Davası'nda müdahil olarak yer aldı.

Rasim Öz başta Maden-İş'in avukatlığı olmak üzere uzun yıllar boyunca sendikal alanda hukukçu olarak çalıştı. 15-16 Haziran ve 1 Mayıs 1977 davalarının avukat olarak yer aldı, Kemal Türkler'in avukatlığını yaptı. Rasim Öz, 12 Eylül sonrasının önemli davaları olan DİSK Davası ile Barış Derneği Davası'nın da avukatları arasındadır. Öz, ayrıca Kemal Türkler'in öldürülmesinin ardından katillerin yargılandığı davada Türkler ailesinin avukatlığını yaptı.

Öz, 1976-1982 arasında İstanbul Barosu Yönetim Kurulu üyeliği, 1980-82 arasında İstanbul Barosu Başkan Yardımcılığı yaptı.

İş hukuku alanında işçilerin referandum hakkı konusunda çalışmalar yapan Öz'ün İstanbul'da ilk referandum kararının alınmasında katkısı oldu. Öz'ün iş hukuku konularında *Cumhuriyet* ve *Milliyet* gazetelerinde yayımlanmış yazıları var. Rasim Öz'ün Kemal Türkler'in konuşmalarını derlediği *Kemal Türkler Kürsüde* (2 Cilt) (2002) adlı bir kitabı da bulunuyor.

Avukat Rasim Öz (ayakta) DİSK Davası'nda, Cumhuriyet Arşivi.

AYBAR VE NEBİOĞLU DOSTLUĞU, AV. FİKRET İLKİZ

***Bianet*, 14 Ağustos 2006**

En sıkıntılı günlerdi. Hayatın ağırlığı üzerimize çökmüştü ama hissetmiyorduk. Aslında o yıllarda ne kadar güçtü bazı şeylere katlanabilmek. Galiba, sıkıyönetimli o çok sıkıntılı günleri ve acıları paylaşmak, hayatın ağırlığını hafifletiyordu.

Davalarımız ve sanıklarımız vardı. Sıkıyönetim mahkemelerinde davalarımız devam ederken, cezaevlerinde sanıklarımızla görüşmelerimiz sürüyordu. O yıllarda bildiğimiz hayat, sadece buydu belki de...

Metris'te Baştabya'daki spor salonu Sıkıyönetim Askeri Mahkemesine çevrilmişti. Beş yargıç için hayli büyük ve yüksek bir kürsü kurulmuştu. Bir uçtan bir uca, yarım ayın yarısı büyüklüğündeydi.

Yargıçların kürsünden hayli uzakta, salonun ortasında, hapishane penceresi gibi, ince uzun çubuklardan yapılmış tahta korkuluklarla ayrılmış bölümdeki sıralarda sanıklar otururdu.

Sıkıyönetim Askeri Mahkemelerinde yargılanan tüm sanıkların onurlarını kırmak için düşünülmüş tek tip elbiseyi sanıklara zorla giydirirlerdi.

DİSK davası sanıkları işçi tulumu giymiş gibi, tek tip mavi elbiseleriyle, saatlerce, şikayet etmeden, sessiz, sakin ve vakur, otururlardı. Yargılandıkları DİSK (Devrimci İşçi Sendikaları Konfederasyonu) davasında, yargılayanları yargılar gibi...

Sanık avukatlarına ayrılan yerde sıranın başında Av. Mehmet Ali Aybar otururdu. Kemal Nebioğlu'nun yıllardır dostu, mücadele arkadaşı, DİSK davasında avukatı.

Uzaktan selamlaşırlardı. Sessiz, sakin ve mağrur ve bir o kadar da birbirlerine saygılı. İkisinin de gözleri maviydi. İkisinin de gülümsemeleri birbirine benzerdi. İkisi de inatçı ve mücadeleci.

Kemal Nebioğlu ile dostluğu cezaevi ziyaretleri ve DİSK davası derinleştirdi. Davanın sıkıntılarını, gülümsemesi ve sözleriyle paylaşır, güç verirdi. Umutlandırırdı. Hapishanede bile olsalar hayatın olabildiğince iyi yaşanmasına çaba gösterdi.

Kemal Nebioğlu DİSK Davası'nda.

Mücadelesinde, insan sevgisi şaşırtırdı. Sonraki dostluk, yıllarla beraber sürdü gitti...Çok şükür beni hala Cumhuriyet gazetesinde çalışıyor biliyor. Yoksa üzülmesine, çok üzülürdüm. Cumhuriyet'te iken çok sık görüştük.

Güldük, hüzünlendik. Anıları tazeledik. Birbirimize sataştık. Laf attık. Şakalaştık. Koca adam Nebioğlu ile çocuk gibi itişmemize ve şakalaşmalarımıza şaşıran ''ciddi'' adamların şaşkınlıklarına birlikte şaşırırdık.

Ciddileştik. Tartıştık. Bağımsızlık, demokrasi, sosyalizm ve işçi sınıfının sendikal mücadelesindeki yerini unutmayacağım.

Söylediklerini düşündükçe hala gülümsüyorum. İnsana olan sevgisiyle sarsılıyorum. Gülümsemeleri, ciddiyetleri ve bakışları diğer insanlardan farklı iki insan tanıdım. Mehmet Ali Aybar ve Kemal Nebioğlu. Davalarında ve hayatlarında, ikisi de birbirleriyle iyi arkadaştılar.

TURGUT KAZAN

Turgut Kazan, 1 Nisan 1940'ta Adana'da doğdu. İlkokul ve ortaokul yıllarında yaz tatillerinde Milli Mensucat Tekstil fabrikasında çalıştı. İlk ve ortaokulu bitirdikten sonra, 1958 yılında Adana Meslek Lisesi'ni tamamladı.[108] 1961'de TİP üyesi oldu. 1962'de İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi'nden mezun oldu. 1963'te İstanbul Barosu'na bağlı avukat olarak çalışmaya başladı.[109]

12 Mart 1971 muhtırasında TİP'in de kapatıldığı dönemde tutuklandı. Aralarında Prof. Dr. Mümtaz Soysal, Prof. Sadun Aren, Prof. Dr. Muammer Aksoy, Fakir Baykurt ve Dursun Akçam'ın da olduğu tutuklularla birlikte Ankara'daki Mamak Askeri Cezaevi'nde yaklaşık dört yıl kaldı ve afla çıktı.[110]

Kazan, 1976'da İstanbul Barosu'nun yönetimine seçildi. Bu dönemde ifade özgürlüğü ile ilgili pek çok davaya baktı.

12 Eylül askeri darbesiyle birlikte sıkıyönetim askeri mahkemelerinde avukat olarak davalara baktı. Avukatlık mesleği boyunca insan hakları, basın özgürlüğü, adil yargılanma hakkı başta olmak üzere çeşitli konularda çalıştı. Türkiye'de birçok siyasi ve hukuki davada aktif olarak yer aldı, özellikle ifade özgürlüğü ve yargının bağımsızlığı gibi konularda mücadele etti. Siyasi davalarda, basın mensuplarının ve düşünce suçlarından yargılanan birçok kişinin savunmasını üstlendi. Avukatlık hayatı boyunca Türkiye tarihine geçen Barış Derneği ve DİSK Davası gibi önemli davalarda ve aralarında Uğur Mumcu ve Ahmet İsvan'ın da yargılandığı davalarda avukatlık yaptı.[111] Turgut Kazan, 1988-1996 yılları arasında dört dönem boyunca İstanbul Barosu Başkanlığını yürüttü.

[108] Çiğdem Sezer ve İbrahim Dizman (2010). *12 Eylül'ün 30. Yılında 30 Hayat*. Ankara: İmge Yayınları, s.517-533.

[109] Asuman Aranca (2020). 57 Yıldır Adalet Peşinde Koşan Bir Hukukçu: Turgut Kazan. https://www.sozcu.com.tr/57-yildir-adalet-pesinde-kosan-bir-hukukcu-turgut-kazan-wp6165351 (Erişim: 10 Mart 2025).

Turgut Kazan (solda), Hasan Fehmi Güneş ile duruşmada.

[110] T24 (2021). Avukat Turgut Kazan, yazılarıyla T24'te. https://t24.com.tr/haber/avukat-turgut-kazan-yazilariyla-t-24-te,948573#google_vignette (Erişim: 10 Mart 2025).

[111] Aranca (2020).

ERGİN TÜRSOY

1940 yılında Elazığ'da doğdu.İlkokulu, İstanbul'da bitirdikten sonra, Özel Saint Benoit Fransız Lisesinden (Lycée Français Privé Saint Benoît) mezun oldu. Türsoy, İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi'ni bitirdi.

1972'de Tekstil İşçileri Sendikası'nda avukat olarak çalışmaya başladı. 50 yılı aşan meslek yaşamının çok büyük bir bölümünü Tekstil ve DİSK bünyesinde geçirdi.

12 Eylül sonrasında DİSK soruşturması kapsamında 37 gün gün gözaltında kaldı. Savcılıkça serbest bırakıldıktan sonra başta DİSK ve Tekstil İşçileri Sendikası davası olmak üzere diğer DİSK üyesi sendikaların davaları yanında Barış Derneği savunmalarında aktif olarak yer aldı.

1991 sonrasında yeniden çalışmalarına başlayan Tekstil İşçileri Sendikası'nın yanı sıra DİSK Hukuk Dairesi'nde de görev yaptı. Bir süre Tekstil ve DİSK yayınlarının yazı işleri müdürlüğünü üstlendi. 2007 yılında Tekstil İşçileri Sendikası'ndan ayrıldı ve serbest avukat olarak mesleğine devam etti.

1977 ve 1988 yıllarında iki kez İstanbul Barosu Yönetim Kurulunda görev aldı. Çeşitli yayın organlarında makaleler yazdı.

Av. Ergin Türsoy

DİSK Davası'nın Gazetecileri

DİSK Davası'nın kamuoyunda bilinmesinde ve davanın takip edilmesinde gazetecilerin payı çok büyüktür. Duruşmayı düzenli izleyen *Cumhuriyet* gazetesi davayla ilgili neredeyse özel yayın yapmış bir gazetedir. DİSK Davası'na ilişkin önemli gelişmeler *Cumhuriyet*'te genellikle 1. sayfadan ve manşetten verildi. Gazetede sorgu ve savunmaların yapıldığı dönemde birkaç gün süren detaylı haberlere yer verildi.

Bu nedenle *Cumhuriyet* gazetesi dava süreciyle ilgili bugün de en önemli bilgi kaynaklarından biridir. *Cumhuriyet* başta dönemin işçi-sendika muhabiri Şükran Soner (Ketenci) olmak üzere çok sayıda muhabir (Necdet Doğan, Reha Öz) ve foto muhabiriyle (Erdoğan Köseoğlu, Ali Alakuş) davayı gün gün izledi ve ayrıntılı haberler yaptı. Hem çarpıcı ayrıntıları hem de fotoğrafları kamuoyuna ulaştırdı.

Duruşmaları yabancı gazeteciler de izledi ve haber yaptı. Ayrıca duruşmaları önce

Baştürk *Cumhuriyet* gazetesinden DİSK Davası'nın ilk gün haberini okuyor, Cumhuriyet Arşivi.

Türk Haberler Ajansı ve daha sonra da *Cumhuriyet* muhabiri olarak izleyen Deniz Teztel de davanın gözü kulağı oldu. Kamuoyu, mesleğini iyi yapan gazeteciler sayesinden davayı takip etti. Bizler de bu kitabı hazırlarken dönemin gazete haberlerinden ve özellikle *Cumhuriyet* gazetesinin haber ve fotoğraflarından çok yararlandık. Kendilerine şükran borçluyuz. Bu vesileyle davayı izleyen üç gazeteci ve foto muhabiri olan Şükran Soner, Deniz Teztel ve Erdoğan Köseoğlu'nun özgeçmişlerini paylaşıyoruz.

ŞÜKRAN SONER (KETENCİ): DAVANIN VAKANÜVİSİ

Şükran Soner, 1946'da Kosova Priştine'de doğdu. 1956'da Türkiye'ye gelen Soner, 1964-1966 döneminde İstanbul Üniversitesi Gazetecilik Enstitüsü'nde öğrenciyken aynı zamanda yarı zamanlı olarak *Akşam* gazetesinde çalıştı.[112] 1966'da ise *Cumhuriyet* gazetesinde çalışmaya başladı.[113] DİSK Davası avukatlarından, eski milletvekili Ahmet Güryüz Ketenci ile evli oldukları dönemde Ketenci soyadını kullandı.

Şükran Soner, 12 Mart 1971 askeri muhtırasıyla birlikte basın özgürlüğüne yönelik ağır baskılar sonucu başka yazarlarla birlikte *Cumhuriyet*'ten atıldı. Yoğun okur protestosu ve gazetenin yönetimine Nadir Nadi'nin gelmesiyle bir yıl sonra *Cumhuriyet* gazetesine geri döndü.[114] Soner, 1990'da Nadir Nadi'nin ölümü sonrasında gazetede bazı yazarların tasfiyesi sürecinde gazeteden tekrar ayrılmak zorunda kaldı. Bir kez daha okur protestosunun ardından gazeteye geri döndü.

12 Eylül askeri darbesinin ardından açılan önemli davaları günbegün takip eden ve *Cumhuriyet* gazetesine taşıyan Soner, sendikalar, meslek örgütleri ile siyasal partilerin ve demokratik platformların söyleşi, panel ve seminer etkinliklerine katıldı. İnsan Hakları Derneği (İHD), Tarih Vakfı ile Cumhuriyet Vakfı kurucuları arasında yer aldı ve yönetimlerinde çalıştı. Türkiye Gazeteciler Cemiyeti ve Türkiye Gazeteciler Sendikası (TGS) üyeliği yanı sıra, TGS'nin yönetim organlarında görev aldı. 1970'li yıllarda iki dönem TGS Genel Eğitim Sekreterliği yaptı. 1999 Genel Kurulunda yönetime yeniden girerek TGS Genel Başkan Vekili ve 2001 Genel Kurulunda da TGS Genel Başkanı oldu.[115]

Şükran Soner, *Cumhuriyet* gazetesinde "İşçinin Evreninden" isimli köşesinde yazılarına devam etmektedir. Soner'in Önder Aker ile birlikte Ben Devletim Köleleştiririm (1989), Tito'nun Çocuklarından Atatürk'ün Gençliğine Göçün Göbeğinde (2021), Önder Aker ile birlikte Emeğin 17 Yıllık Kazanımlarının Doyumsuz Geri Alınış Öyküsü: İşçiyim Haksızım (2022) adlı kitapları bulunmaktadır.

Şükran Soner (Ketenci).

[112] Şükran Soner (2015). "TGS ve Cumhuriyet'te 50 Yıl". Journo, https://journo.com.tr/tgs-ve-sukran-soner (Erişim: 2 Ocak 2025).

[113] TMMOB Jeoloji Mühendisleri Odası (2009). Cumartesi Söyleşisi: Kriz ve İnsan. https://www.jmo.org.tr/genel/bizden-detay.php?kod=2902&tipi=2&sube=0&subesi= (Erişim: 2 Ocak 2025).

[114] Çağdaş Gazeteciler Derneği (ÇHD) (2010). Şükran Soner Söyleşisi. https://cgd.org.tr/soz-ustalarda/2010/12/13/sukran-soner/ (Erişim: 2 Ocak 2025).

[115] Soner (2015).

DENİZ TEZTEL: İNSAN HAKLARI GAZETECİSİ

Deniz Teztel.

1959'da İstanbul'da doğan Deniz Teztel, İktisadi Ticari İlimler Yüksek Okulu'nu bitirdi. Gazeteciliğe 1980 yılında Türk Haberler Ajansı'nda muhabir olarak başladı.[116] Ardından *Cumhuriyet* gazetesine geçen ve Türkiye Gazeteciler Cemiyeti (TGC) üyesi olan Teztel, 12 Eylül askeri darbesinin ardından yapılan yargılamalardaki ihlalleri kamuoyuna duyurdu. Devrimci Sol Ana Davası, DİSK Davası ve Barış Derneği Davası gibi kamuoyunun da yakından ilgilendiği davaları takip eden Teztel, 12 Eylül dönemine tanıklık etti.[117]

12 Eylül döneminde sıkıyönetim davalarını yakından takip eden Teztel, bu yargılanmaları yazılarına taşıdı.[118] Teztel, 12 Eylül dönemindeki hukuk dışı yargılamaları ve işkence olaylarını haberleştirdi. Gazeteci Hülya Topçu ile gözaltına alınanların sayısı, sanık sayısı ve idamı istenenlerin sayısı gibi bilgilerle 12 Eylül'ün bilançosunu hazırladı. Teztel, 12 Eylül döneminde yaşanan baskıları ve işkenceleri kamuoyuna duyurdu. Teztel'in habercilik çalışmaları, dönemin insan hakları ihlallerinin belgelenmesinde önemli rol oynadı.[119]

12 Eylül darbesinin toplu siyasi davalarını takip eden Teztel, gazeteci olarak yer aldığı duruşmalarda "örgüt üyesi olmakla" suçlanıp gözaltına alındı ve tutuklandı. Deniz Teztel, *Güneş* gazetesinde insan hakları şefi olarak faaliyet yürüttüğü dönemde 28 Haziran 1991 tarihinde tutuklanarak Eskişehir Özel Tip Cezaevi'ne götürüldü. Deniz Teztel'in tutuklanması uluslararası örgütlerin tepkisini çekti. Uluslararası Basın Enstitüsü (IPI) Direktörü Peter Galliner, dönemin Başbakanı Süleyman Demirel'e 18 Aralık 1991 tarihinde mektup yazarak Teztel'in serbest bırakılmasını istedi. Teztel, Ankara Devlet Güvenlik Mahkemesi'nde görülen duruşmanın ardından 17 Ocak 1992'de tahliye edildi.[120]

Tahliyesinin ardından *Cumhuriyet* gazetesine dönen Teztel, mesleğini sürdürdü. Teztel, 12 Eylül darbe dönemine ilişkin kitap ve derleme çalışmalarını sürdürdü ve bu konuda hazırlanan belgesellere dönemin tanığı olarak katıldı. Kanser hastalığı nedeniyle uzun süre tedavi gördü. Teztel, 24 Eylül 2013'te hayatını kaybetti.[121]

[116] Avrupa Postası (2013). 12 Eylül'de 'Tek Tip' protestoyu dünyaya duyuran Deniz Teztel hayatını kaybetti. https://www.avrupa-postasi.com/12-eylulde-tek-tip-protestoyu-dunyaya-duyuran-deniz-tezteli-kaybettik (Erişim: 8 Ocak 2025).

[117] Milliyet (2013). Gazeteci Deniz Teztel hayatını kaybetti. https://www.milliyet.com.tr/gundem/gazeteci-deniz-teztel-hayatini-kaybetti-1768071 (Erişim: 8 Ocak 2025).

[118] Bianet (2013). Gazeteci Deniz Teztel. https://bianet.org/yazi/gazeteci-deniz-teztel-150266 (Erişim: 8 Ocak 2025).

[119] *Avrupa Postası* (2013).

[120] *Bianet* (2013).

[121] *Milliyet* (2013).

ERDOĞAN KÖSEOĞLU: FOTO MUHABİRİ

3 Haziran 1950'de Fatih'te doğan Erdoğan Köseoğlu, gazetecilik mesleğine 1 Temmuz 1972'de babası İbrahim Köseoğlu'nun foto muhabiri olarak çalıştığı *Cumhuriyet* gazetesinde başladı. Köseoğlu, foto muhabirliğinin yanısıra *Cumhuriyet* gazetesinin fotoğraf laboratuvarında çalıştı[122]

[122] Sevim Ertemur ve Gülşah Durak (2010). *Fotoğraf Peşinde*

Erdoğan Köseoğlu.

Spordan toplumsal olaylara kadar her alanda fotoğraf çeken Köseoğlu, Süleyman Demirel, Bülent Ecevit, 12 Eylül askeri darbesi, Kenan Evren ve Turgut Özal dönemlerine tanıklık ederek çektiği fotoğrafları Cumhuriyet arşivine bıraktı.

DİSK Davası sırasında da çok sayıda fotoğraf çeken Köseoğlu'nun DİSK Davası'nın ilk günü çektiği Baştürk ve Işıklar'ı parmaklıklar ardından gösteren fotoğrafı en bilinenidir.

Mesleğinin son döneminde fotoğraf editörü olarak görev yapan Köseoğlu, siyah-beyazdan dijitale uzanan bir döneme tanıklık etti ve 36 yıllık meslek hayatında birçok foto muhabir yetiştirdi. Köseoğlu, 16 Nisan 2017'de yaşamını yitirdi.[123]

Davanın Savcısı: Süleyman Takkeci

Albay Süleyman Takkeci 12 Mart ve 12 Eylül darbelerinde de görev yapmış faşizan ve hukuksuz yaklaşımlarıyla meşhur bir savcıdır. 12 Eylül döneminin en önemli davaları olan DİSK ve Barış Derneği davalarının başsavcısı olan Takkeci gerek bu davaların soruşturma sürecinde gerekse duruşmalarındaki keyfi tutumuyla tanındı. O nedenle DİSK Davası'nı ele aldığımız bu kitapta Albay Takkeci'ye özel bir bölüm ayırdık. Bu bölümde Takkeci'nin az bilinen özgeçmişi yanında Süleyman Takkeci ile yapılmış en kapsamlı söyleşiye de yer veriyoruz. Miyase İlknur imzalı söyleşi 19 Temmuz 1992 tarihli *Nokta* dergisinde yer aldı. Takkeci'nin itiraflarına ve mağdurların değerlendirmelerine yer verilen bu kapsamlı söyleşiyi bir döneme ışık tutması nedeniyle olduğu gibi yayımlıyoruz.

Askeri Savcı Süleyman Takkeci, *Nokta* dergisi.

Bir Ömür. Yayımlayan: Gülseren Köseoğlu.

[123] Cumhuriyet (2017). Erdoğan Köseoğlu'nu Yitirdik. https://www.cumhuriyet.com.tr/haber/erdogan-koseoglunu-yitirdik-722458 (Erişim: 8 Ocak 2025).

Nokta Dergisi'nin Takkeci Söyleşisi

12 Eylül'ün Başsavcısı Süleyman Takkeci ilk kez Nokta'ya konuştu:[124]

BÜTÜN CHP'LİLERİ HAPSE ATACAKTIM

Miyase İLKNUR

Süleyman Takkeci...12 Eylül döneminin ünlü Sıkıyönetim Başsavcısı. Açtığı davalar kadar, yeraltı dünyasının ünlü isimlerini ve sağ eylemcileri korumak gibi çeşitli iddialara da adının karışmasıyla ünlenen bir eski savcı. İdam cezası istediği bir çok sanık şu anda aklanmış durumda. Kapatılmasını istediği DİSK de açıldı.

Takkeci, şimdiye kadar ne anısını yazdı ne de bir demeç verdi. Ona göre, böyle bir şey hata demek. Takkeci, 12 Eylül'ün lideri Kenan Evren'i bile anılarını yazdığı için eleştiriyor:

"Konuştu da iyi mi oldu? Battı. Konuştukça battı. Hiç yazmasaydı daha iyiydi. O dönemin yöneticilerinden henüz pek kimse konuşmadı. Bir Nurettin Soyer, bir Bedrettin Doğan konuştu. Onlar da zaten pek bir şey anlatmadılar."

Bana Kızacaklar

Ama Takkeci, uzun uğraşılarımızdan sonra Nokta'ya konuştu. Teybe konuşmak istemeyen Takkeci'nin ilk sözleri şöyle oldu: "Şimdi ben konuşurum konuşmasına da Milli İstihbarat bana, can güvenliğimi

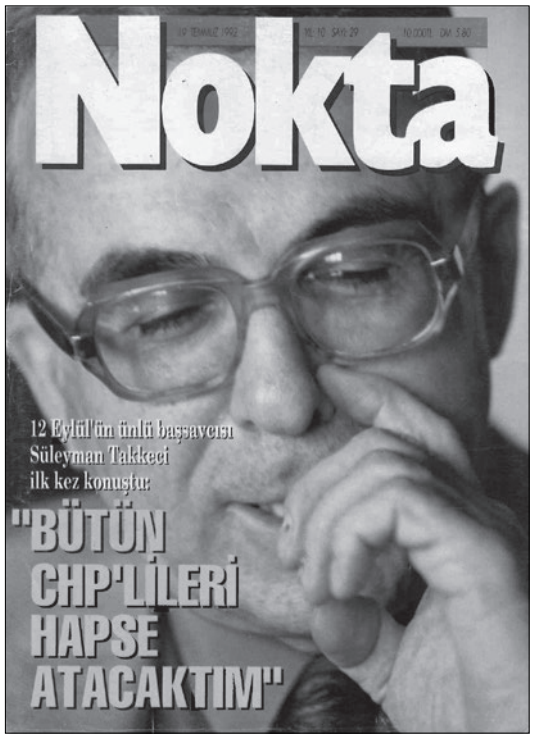
[124] Miyase İlknur (1992). 12 Eylül'ün Başsavcısı Süleyman Takkeci ilk kez Nokta'ya konuştu. *Nokta*, 19 Temmuz 1992.

riske sokuyorum diye kızacak. Eee canım, soruları cevaplandırırken bazılarıyla polemiklere gireceğim. Hem sonra, Nokta Dergisi çok önemli bir dergi. Öyle yazılanlar bu dergide çabuk unutulup gitmiyor. Şimdi bu haberi okuduklarında başta Haydar Saltık ve Nurettin Soyer olmaz üzere bazı generaller, Takkeci yine kendini ön plana çıkarıyor, gündem yaratıyor, diye kızacaklar. Sonra Turgut Kazan'dı, Ahmet İsvan'dı, işte Burhan Apaydın'dı bunlarla kapışacağım.''

Süleyman Takkeci'nin can güvenliği konusunu öne sürmesi ilginç. Çünkü Takkeci en çok, devletin etkili kademelerinde görev yaptıktan sonra özel olarak korunanlara kızdığını söylüyor: ''Öleceğin varsa ölürsün ulan. Ne korkuyorsun be? Ben görevdeyken bile böyle çok özel koruma falan istemezdim. Rahatsız olurdum. Bir yerde durup, bir arkadaşıma uğrayacak olsam, arkamdaki arabalardan hemen askerler iniyor. Trafik tıkanıyor. Ne öyle? O yüzden fazla bir yere çıkmazdım.''

Saltık'la Arası Bozuk

Takkeci'nin dönemin Milli Güvenlik Konseyi Genel Sekreteri Orgeneral Haydar Saltık ile Ankara Sıkıyönetim Savcısı Korgeneral Nurettin Soyer'in adını anmasının nedeni de 12 Eylül günlerine uzanıyor. O günlerde, Takkeci ile mesleği gereği sık sık karşıya gelen bir avukata komutanlardan birinin anlattığına göre, üst düzey toplantıda Takkeci ile Haydar Saltık çok kötü tartışırlar. Saltık, Takkeci'ye ''Biz yakalıyoruz, siz bırakıyorsunuz'' diye suçlama yöneltirken, Takkeci de ''Ne bırakması? Daha CHP'lileri ve geri kalan DİSK üyelerini de içeri alacağım'' der.

Süleyman Takkeci, *Nokta* dergisi kapağı.

Takkeci'nin, kendisi hakkında ortaya atılan iddialardan en çok kızdıklarından biri kızının Gümüşkapı Gazinosu'ndaki ihtişamlı nikah töreni. Bu düğünün masraflarını kimin karşıladığı yolundaki sorumuzu, Takkeci sinirlenerek şöyle yanıtlıyor:

''Allah'tan korksunlar. Canım kızıma bir gelinlik bile giydiremedim. Bir baba olarak bundan daha üzücü bir durum olabilir mi? Sade bir nikah töreniydi. Nesi ihtişamlıymış? İhtişamlı düğün olsa kızıma gelinlik giydirmez miydim?

''Kızını yokluktan mı gelinlik giyemedi Sayın Takkeci? Sorusuna ise şöyle yanıt veriyor:

Gelinliksiz Nikah

''Canım neleri dedikodu yapmadılar ki. Yok efendim Şükrü Balcı mesai saati içinde nasıl gelmiş nikah şahitliği yapmış da falan filan... Yahu, nikah benim bildiğim

Ahmet İsvan: "Söylediklerimi tahrif etti"

İstanbul'un CHP'li Belediye Başkanı ve 12 Eylül sanıklarından Ahmet İsvan Takkeci'ye çok kızgın. Onu, açıklamasında tahrifat yapmak ve kendisini arkadaşlarına karşı küçük düşürmekle'' suçluyor. İsvan, bu olayı *Nokta*'ya şöyle anlattı:

Abdullah Baştürk ve Ahmet İsvan duruşmada. Cumhuriyet Arşivi.

''Süleyman Takkeci, o dönemde emirle iş yapardı. Bir gün Metris'ten, beni Takkeci'nin yanına götürdüler. Yanımda birkaç gazeteci ile TRT kameraları vardı. Beni önce doktora muayene ettirdiler. Ne olduğunu sordum. İşkence iddialarını tetkik edip kamuoyuna duyuracaklarını söyledi. Ben kendisine tutuklanmamın üzerinden neredeyse dört ay geçtiğini, işkence izlerinin bu kadar süre kalamayacağını söyledim. O, buna rağmen muayeneyi yaptırdı. Sonra bana dönüp, şahsıma işkence yapılıp yapılmadığını sordu. Ben 5 gün demir sandalye üzerinde soğukta uyutulmadan bekletildiğimi ve işkence yapılanların seslerinin dinletildiğini söyledim. Ancak, o sürekli benimle tartışarak, bana yönelik işkence yapılıp yapılmadığını söylememi istiyordu. Manevi işkenceye maruz kaldığımı söylememe rağmen soruyu yineliyordu. Niyetini anladığımdan mümkün olduğunca hızlı konuşarak bedenime yönelik bir işkence yapılmadığını, ancak uykusuz bırakılmak ve DİSK'li arkadaşlarıma yanımda işkence yapılmasının da aynı kapıya çıkacağını söyledim. Bu arada basın zaman zaman dışarı çıkartılıyordu. Yalnızca TRT kamerası kalıyordu. Yaklaşık 45 dakika sürdü konuşma. Ancak, ertesi gün TV'de iki dakikalık bir görüntüde, ben işkence yapılmadığını söylüyordum.

''Koğuştan dışarı çıkamaz olmuştum. Arkadaşlarım kendilerine yapılan işkenceyi ekranda söylemekten kaçındığımı, korktuğumu haklı olarak düşünüyorlardı. Adam programı bizzat kendisi makaslattırmış. Program yayınlanırken, TRT teknisyenleri eşime telefon edip, Takkeci'nin Ortaköy stüdyolarına gelerek söylediklerimi kestiğini itiraf etmişler. Birkaç gün sonra BBC benim söylediklerimin tümünü yayınlayınca, arkadaşlarımla aram düzeldi. Yasa gereği ilk sorgulama gizli olur. Takkeci ise tüm Türkiye önünde beni sorguladı.

''Babalarla [Mafya] olan ilişkisi ayyuka çıkmıştı. Benim tutuklandığım gün, babalar onun direktifiyle serbest bırakıldı. Duruşmalarda kendisi hep hakimle birlikte içeri girerdi. Hakimler bile rütbeleri onunla eşdeğer de olsa çekinirlerdi. Kendisi genellikle hakimle birlikte içeri girdiğinden ayağa kalkıp kalkmama konusunda tereddüt ederdik.''

mesai saatlerinde olur. Ben milyarder bir işadamı ya da baba filan değilim ki, parayı bastırıp akşama nikah memurunu istediğim saatte istediğim yere götüreyim. Şükrü Balcı da adamcağız öğlen vakti 12'ye çeyrek kala geldi nikaha. Yanlış anlaşılır diye komutanları ve üst düzey yöneticileri bile nikaha çağırmadım. Yavrucuğum sade bir törenle evlendi.''

Konu açılmışken Takkeci'ye ''Babalar''la olan ilişkilerinin düzeyini ve bunlarla Gümüşkapı Gazinosu'ndaki sık sık biraraya gelip gelmediklerini soruyoruz. Mahkeme zabıtlarına bile yansıyan bu ilişkileri sorduğumuzda, önceleri detaya inmiyor. Ancak hatırlıyoruz:

''Kürt İdris gözaltına alındığında, Hakim Albay Osman Kaynak'a, gıyabı tutukluyken, sizin yanınıza çok sık gelip gittiğini

ve sizden Süleyman Ağabey diye bahsettiğini mahkeme zabıtlarından öğrendik. Gıyabi tutukluyken Kürt İdris nasıl yanınıza gidip gelebiliyordu. Neden onu tutuklatmıyordunuz?''

Takkeci, bundan zar zor hatırlanacak, çok sıradan bir olaymış gibi bahsediyor:

''Haaa o olay mı? Hakim Albay Osman Kaynak var ya, işte o Marksist'ti. O nedenle beni güç durumda bırakmak için öyle ifade almıştı. Sonra o albayı şey yaptık. Başka yere tayin ettik. Hem sonra Kürt İdris öyle dememiş efendim. Birisi eğer zorda kalırsan Süleyman Takkeci'ye git demiş. O da bunu anlatmış. Ben tanımam onu. Birisi benim adımı vermiş.''

Takkeci'nin telkiniyle, görev yeri değiştirilen sadece Hakim Albay Osman Kaynak değildi. DİSK'in bazı işyeri temsilcileri ile sendika şube yöneticilerini delil yetersizliğinden serbest bırakan Binbaşı İsmet Aktaş da soluğu Edirne'de alıverdi. Serbest bırakılan DİSK'liler Takkeci'nin isteği ile tekrar Metris'e geri döndüler.

Takkeci'nin babalarla olan dostluğu, olağanüstü döneme karşın basında yer alabilmişti. Fransız L'Express dergisi de Takkeci'yi kapak yapmıştı. Bu dergide ''Tantan yakalıyor, Takkeci bırakıyor'' başlığı altında uzun bir haber yer almıştı. Derginin adını verir vermez başlığını kendisi anımsatıyor, hatta Günaydın Gazetesi'nin de bu dergiden alıntı yaptığını söylemeyi de ihmal etmiyor. İddiaları tabii ki reddediyor. ''Adamlar delil yetersizliğinden beraat etmiş''. DİSK'liler ile Barış Derneği üyeleri için de deliller yeterli değildi. Ama 107 günde ancak yargıç karşısına çıkabildiler. Barış Derneği davasını soruyoruz Takkeci'ye:

Takkeci ve Haydar Saltık, *Nokta* dergisi.

Esas Dava

''Barış Derneği Davasını da siz açmıştınız. Siz barışa karşı mısınız?

''Efendim. DİSK'e destek veren bir dernekti bu. Yoksa DİSK tek başına bir hiçti. Hiç öyle sanıldığı gibi bir gücü yoktu. O gücü CHP gibi, Barış Derneği gibi belli örgütlerden alıyordu. Bu davalar o nedenle açılmıştır. Esas dava DİSK'tir.

Bazı CHP milletvekili ve eski yöneticileri hakkında da davalar açmıştı Takkeci. Kimini DİSK, kimini Barış Derneği Davası'na dahil etmişti. Ahmet İsvan DİSK yöneticileriyle birlikte yargılanırken, Metin Tüzün ve Ertuğrul Günay, Barış Derneği üyeleriyle yargılandı. Takkeci hızını alamayıp diğer CHP milletvekili ve yöneticilerini de bir bir yargıç karşısında çıkaracaktı ama karşısına Haydar Saltık ile Ankara Sıkıyönetim Savcısı Nurettin Soyer engeli çıktı. Bu konudaki niyetini çok açık ve net şekilde anlatıyor Takkeci:

Turgut Kazan

"Sağcıları korudu"

İstanbul Barosu Başkanı ve 12 Eylül döneminde DİSK'in avukatlığını yapan Turgut Kazan, Takkeci'nin sağ eylemcilere arka çıktığını söylüyor. Kazan, Takkeci'nin ilişkilerini şöyle anlattı:

"O dönemde Takkeci'nin her şeyi tarifeye bağladığı ve ücret karşılığı iş yaptığı meyhanelerde anlatılıp dururdu. Pisliklerini gizlemek için basına da baskı uygulanırdı. Yaptıklarını Necdet Üruğ'a iletirdi. Ancak onunla uyum içindeydi. Bir şey yapılamıyordu. Sağ eylemcilerin suç delillerini sakladı. Bu nedenle hakkında soruşturma açıldı. Kürt İdris adlı bir mafya babasına gıyabı tutukluluğunda neredeydin diye soruluyor, adam, ben Süleyman Abi'nin yanına sık sık gelir giderdim, diye cevap veriyor. Bunu zapta geçiren Hakim Albay başka yere tayin edildi. Takkeci yine kaldı. O zamanki yönetim olayın olmasına değil, duyulmasına karşıydı herhalde. İstanbul Barosu'nun kapısını mühürletti. Ahmet İsvan'a TV çekimi ile yaptığı alçaklığı kolay kolay unutmak mümkün değil. Kızının düğününü babaların uğrak yeri Gümüşkapı Gazinosu'nda tanıklığını da yine babaların adamı, o zamanın Emniyet Müdürü Şükrü Balcı yaptı. İlişkilerini varın hesap edin."

CHP'liler Nasıl Kurtuldu?

"Bana kalsa bütün CHP milletvekillerini nezarete atacaktım. Hepsini. Belki 50-60 tanesi hariç olabilirdi. Ama Haydar Saltık engel oldu. Haydar Saltık beni frenlemese DİSK'lilerle birlikte CHP'liler de hapiste olacaktı. Ben CHP ile soruşturma başlattığım milletvekilleri hakkında dava açmaya başlamışken, beni Ankara'dan Nurettin Soyer aradı. Soyer, bana CHP ile ilgili hiçbir dava açamayacağımı, genel merkezi Ankara'da olduğundan bunu ancak kendilerinin yapabileceğini, o nedenle dosyaların kendilerine gönderilmesini söyledi. Ne münasebet efendim. Onlara, ben şahıslar hakkında dava açıyorum, kurum hakkında değil, diyerek dosyaları göndermeyi reddettim. Ancak Soyer bana, Haydar Saltık'ın bu konuda kesin kararlı olduğunu ve onun dosyaları istediğini söyledi. O nedenle CHP milletvekilleri elimden kurtuldular. Demin de söylemiştim DİSK'i DİSK yapan, ona destek veren diğer kuruluşlardır. CHP de bunların başında geliyordu değil mi efendim? O nedenle CHP milletvekili ve yöneticilerinin de yargılanması gerekirdi. Haydar Saltık ve Soyer sürekli bana engel oldular. Soyer, Haydar Saltık'ın adamıydı."

"Saltık Sizi Niçin İstemiyordu?

"Ne bileyim efendim. Güya ben Kenan Evren'i açtığım davalarla sabote ediyormuşum. Evren'in Bulgaristan gezisi öncesinde, Barış Derneği davasını açtığım için, Haydar Saltık bana kızdı. Efendim, Barış Derneği yöneticilerinin beynelmilel ilişkileri varmış. Avrupa entelektüelleri ayağa kalkarmış, sırası mıymış şimdi. Ulan biz neyle uğraşıyoruz, onlar ne söylüyor? Yüzlerce sayfalık iddianame hazırlıyoruz. Binlerce dosya karıştırıyoruz. Davaları hızlandırmak için ne kadar çaba sarfedersek edelim sadece iddianameyi okuma ayları alıyor. Ben gezi takvimine göre mi dava açacağım. Siz de bana soruyorsunuz yukarıdan mı emir aldın o dönemde diye. Yukarıdan emir alsam hiç bunları söyler miydim?"

Davaya Devam Etseydi

DİSK davası görülürken savaş hali uygulamasına rağmen sanıkların yargıç önüne çıkması aylar sürdü. Takkeci'nin 52 yöneticisi hakkında idam istediği DİSK yöneticileri daha sonra beraat ettiler. Takkeci, bu durumu şöyle açıklıyor:

"Efendim ben 146'ncı madde uyarınca onların cezalandırılmasını istiyordum. Onlar daha sonra 141'den serbest bırakıldılar. Ben devam etseydim bu kadar kolay kurtulamazlardı."

Takkeci'nin "Haşa; sümme haşa..." diyerek yalanladığı iki olay var. İlki Ahmet İsvan'ın başına gelen meşhur TV çekimi. İkincisi ise sağ eylemcilerle ilgili bir dolap dolusu suç delillerini saklayarak sonradan kaybolmasına yol açtığı iddiası...Ahmet İsvan başına gelen olayı bizim için tekrar anlattığında hâlâ tüyleri diken diken oluyor. Anlatırken heyecanlanıyor, o sakin ses tonu öfkeyle kâh yükselip kâh alçalıyor. Takkeci'ye bunu anımsatırken suçlamaları kesinlikle kabul etmiyor. Ona göre, her şey basın önünde olmuş. Ahmet İsvan kendi ağzıyla ne şahsına ne de diğer arkadaşlarına işkence yapılmadığını, TRT kamerası ve basın önünde bir güzel ikrar etmiş. Hele Ortaköy'deki TRT stüdyolarına gidip, miksaj çalışmalarına katılma ve İsvan'ın söylediklerini makaslama olayı

tümüyle uydurma. Sağ eylemcilerin suç delillerinin kaybolmasına yol açma iddiası da öyle....

Bilen Söylesin

''Bu konuda somut bir şey söylesinler. Hangi dava ile hangi dosya ya da hangi silahlı sağ eylemcinin hangi olayı ile ilgili dosya kaybolmuş, bunun açık bir şekilde bilen varsa söylesin. Yoksa öyle afaki suçlamalara kim inanır? Ahmet İsvan işkence gördü deniyor. Efendim basın da gördü. Adam son derece sağlıklı besili görünüyordu. İşkence görmüş adam öyle olur mu?

–Yanaklarından kan damlıyordu öyle mi?

''Evet efendim, son derece iyi görünüyordu''

Para karşılığı iş yaptığı, gözaltına alınanlara özel tarifeler uyguladığı iddialarına açıklık getirmesini, bu arada mal varlığını açıklamasını istiyoruz:

''Efendim bunların hepsi iftira. Ben geçen defa da anlattım size. En yakın arkadaşım Şinasi... Bana gelip bir kaçakçının dosyasının hangi gün mahkemeye göndereceğimi söylersem o zamanın parası 10 milyon lira para vereceklerini söyledi, reddettim. Para teklif edildiği için reddettim. Oysa gelip bana arkadaşım olduğu için normal bir şekilde sorsaydı, inanın ki söylerdim. Ama para işin içinde olduğundan söylemedim. Söylendiği gibi, param malım olsaydı. Gelip burada emekli olduktan sonra çalışır mıydım? Levazım sitesindeki evim dışında neyim varmış? Bilen varsa söyledim.''

27 Mayıs hariç son iki darbenin mümtaz savunucusu ve savcısı Süleyman Takkeci, özellikle 12 Eylül'e DİSK ve Barış Derneği davalarıyla adeta damgasını vurdu. Bu davadan idamla yargılanıp bir süre sonra beraat edenler; işkence gördüklerine dair şikayet dilekçeleri dosyadan çıkartılanlar, iddianameyi görmeden savunma yapmak zorunda bırakılan avukatlar, haber yazmaları engellenen gazeteciler, sözleri TV'de makaslanarak arkadaşları arasında küçük düşürülenler sanırız Takkeci'yi kolay kolay unutmayacaklar.

12 Eylül İcraatları

İstanbul Sıkıyönetim Başsavcısı Süleyman Takkeci'nin, hakkında 146. maddeden açtığı dava nedeniyle gözaltına alınan DİSK yöneticileri yargıç karşısına 107 gün sonra çıkabildiler. Gözaltına alındıklarında yasal gözaltı süresi 30 gündü. İki kez uzatılan bu süre de aşıldı. Bu süre içinde işkence iddiaları gerek DİSK avukatları gerek basında sık sık gündeme getirilmesine rağmen, sanıklar bu istemlerinin yanıtsız kaldığını mahkemede açıkladılar. İşkencecilerin saptanması için verdikleri suç duyurusu dilekçelerin de bizzat Takkeci tarafından dosyalardan çıkartıldığı ileri sürüldü.

DİSK'in o dönemdeki Genel Başkanı Abdullah Baştürk'ün savunmasında bu konuya şöyle yer vermişti: ''İlk sorgulamamızda sözde ifade alan, ama özde işkence yapanların kimliği belirsizdir. Askeri Savcı Sayın Süleyman Takkeci 6.1.1982 tarihli duruşmada, savunma avukatlarımızın işkence soruşturması ile ilgili verdikleri dilekçeye cevaben ''biz işkence iddialarına yerli ve yabancı basından muttali olduk'' diyebilmiştir.''

İstanbul'un CHP'li eski Belediye Başkanı Ahmet İsvan da DİSK'lilerle birlikte yargılandı. İsvan, gözaltında alınmadan önce evinde yapılan aramada, eşi Reha İsvan'ın

Rasim Öz

''İşkencecilere destek verdi''

DİSK'in avukatlarından Rasim Öz, müvekkillerine işkence yapanlara Takkeci'nin arka çıktığını belirtirken şunları söyledi:

''Takkeci DİSK davasında işkencecilerin koruyuculuğunu yaptı. 586 DİSK'liye işkence yapıldı. Tam 110 gün gözaltında kaldılar. Bizim işkenceciler için verdiğimiz dilekçelerin dosyaya konulmasına engel oldu. DİSK yöneticileri tutukluyken gözleri bağlı, sizi idam ediyoruz, diye sehpaya çıkarıldılar. Boyunlarına urganlar geçirilip sehpalar devrildi. Sonradan ipi kesip; şansın varmış ki ip koptu. Konuşursan iyi olur, yoksa bu kez sağlam bir urganla seni asarız, diye DİSK yöneticilerine işkencelerin en büyüğü yapıldı. Ahmet İsvan'ı TV'ye çıkarıp söylediklerini kestirerek şov yaptı. Bazı DİSK yöneticilerini delil yetersizliğinden serbest bırakan Binbaşı İsmet Aktaş'ı Edirne'ye sürdürdü. Nuretin Ersin'in adamıydı. Haydar Saltık'la arası yoktu. Necdet Üruğ'la arası başlangıçta çok iyiydi sonradan arası bozuldu.''

Takkeci ve Baştürk, *Nokta* dergisi.

dedesinden kalma 1876 yapısı bir silah da Takkeci'nin iddianamesinde suç unsuru olarak yer aldı. İsvan ailesinin kitaplıkta destek olarak kullandıkları, zaman zaman da kabzasıyla ceviz kırdıkları bu silah, Ahmet İsvan'ın ruhsatsız silah kullanmaktan dolayı suçlanmasına ve 27.5 ay hapis yatmasına neden olmuştu. İsvan 6136 sayılı yasaya girmeyen, hatta mermisi dahi bulunmayan bu hurda delilin mahkeme huzuruna çıkarılmasını boşuna beklemişti. Çünkü delil listesine sayıyla kaydedilen bu silahın sonradan nasıl olmuşsa kaybolduğu açıklanmıştı.

Takkeci'nin İsvan'a yaptığı azizlik bu kadar da kalmayacak, onu DİSK yöneticileri ile birlikte yattığı koğuşta arkadaşlarının yüzüne bakamayacak bir konuma düşürecekti. İsvan, TRT kamerası karşısında söylediklerinin bizzat Takkeci tarafından makaslatarak yayınlatıldığını ve kendi ağzından tüm Türkiye'ye "kimseye işkence yapılmadı" şeklinde yanlış mesaj verildiğini bugün bile öfkeli bir şekilde anlatıyor.

Sıkıyönetim Başsavcısı hakkında en çok yeraltı dünyasının ünlü kaçakçı babalarıyla içli dışlı olması şeklinde iddialar gündeme getiriliyor. Yerli ve yabancı basında da sık sık gündeme getirilen bu savı, Selimiye'de tutuklular arasında yapılan ayrıcalık da destekliyor. Ahmet İsvan kendi koğuşları ile "Babalar Koğuşu" arasındaki farkı şöyle dile getiriyor:

Koğuşta Kaşık Usulü

"Bizim koğuş 16 kişilikti. Ancak buraya 61 kişi doldurulduk. Yataklara ancak yan yatarak sığabiliyorduk. Bu yatış şekline kaşık usulü diyorduk. Birimiz gece yanımızı çevirmeye kalksak hepimizin dönmesi gerekiyordu. Kaşıklar yetmiyordu. Vardiya usulü yemek yiyorduk. Kaşıkları gazete kâğıdı ile silerek öbür arkadaşlarımıza veriyorduk. Ancak hemen yanı başımızdaki koğuşta kaçakçı babalar kalıyordu. Onlar 16 kişilik koğuşta 10 kişiydiler. Dışarıdan hergün yemek geliyordu. Takkeci'nin inayetiyle misafir gibi yaşıyorlardı."

Takkeci'ye yönetilen eleştiriler bu kadarla bitmiyor. Silahlı sağ eylemcilerin suç dosyalarını saklamak ve yok etmekten tutun da müşterilerinin altın anahtarlarla içeri girebildiği o dönemin meşhur Gümüşkapı Gazinosu'nda babalarla para pazarlığı yaptığına, CHP'yi mahkeme kararı ile kapatmak için sanıklara baskı yapmaya kadar çeşitli suçlamalara maruz kalıyor.

Takkeci'nin hazırladığı fezleke doğrultusunda ifadeleri alınan CHP milletvekillerinden Ali Topuz ve Süleyman Genç, partilerinin mahkeme kararıyla kapatılması için Takkeci'nin özel olarak görevlendirildiği görüşündeler. CHP ile DİSK arasında, özellikle de 1977'de meydana gelen kanlı 1 Mayıs mitingi arasında bağlantı kurmaya çalışan Takkeci'nin yine ihtilali yapanların bir kanadınca durdurulmasını kendi içlerinde bir

FAŞİZAN BİR SAVCININ PORTRESİ

Aslen İzmirli olan Süleyman Takkeci, 1929 yılında Konya Doğanbey'de dünyaya geldi. 1950-1954 yıllarında Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi'nde askeri öğrenci olarak okudu. Hakimlik stajından sonra çeşitli komutanlık ve askeri kuruluşların mahkemelerinde hakimlik, savcılık ve askeri adalet müfettişliği görevlerinde bulundu.

12 Mart 1971'den 1975 yılına kadar 1. Ordu ve Sıkıyönetim Askeri Savcılığı yaptı. Bu dönemde ordu içindeki solcu subaylar ile sivil destekçilerinin yargılandığı ve onlarca kişinin idamının istendiği meşhur "Bomba Davası"yla adını duyurdu. "Bomba Davası" hukuk tarihine trajikkomik davalardan biri olarak geçti. Bu davadan önce de sıkıyönetim mahkemelerinde askeri savcı olarak gençlik liderlerinin karşısına sık sık çıktı. Hüsamettin Cindoruk, 2010'da bir söyleşide Deniz Gezmiş ve arkadaşlarının idamının asıl sorumlusunun Ali Elverdi'den çok Süleyman Takkeci olduğunu söylemişti.[1] Takkeci "Madanoğlu Davası"nda iddianameyi hazırlayan savcıydı.

Uzun süren yargılamalar sonrasında her iki davanın sanıkları beraat etti, darbecilerin ardından seçimle işbaşına gelen hükümetin isteği üzerine 1975 yılında Takkeci Erzurum'a tayin edildi. 1975 Temmuz ayında Kıbrıs Barış Kuvvetleri askeri savcısı oldu. Bu görevden sonra da bir süre Milli Savunma Bakanlığı askeri adalet müfettişliği yaptı.

[1] Yalçın Bayer, *Hürriyet*, 20 Nisan 2010.

12 Eylül darbesi öncesinde ülke çapında başlayan sıkıyönetim uygulaması ile Takkeci yeniden hatırlandı ve 1979'da önce İstanbul'da 1. Ordu Komutanlığı Askeri Savcılığına ve oradan da Sıkıyönetim Başsavcılığına getirildi.

Takkeci, asıl şöhretini 12 Eylül darbesinden sonra açtığı "DİSK" ve "Barış Derneği" davaları sayesinde kazandı. Albay Takkeci DİSK Davası yanında Barış Derneği Davası'nın da başsavcısıydı. Takkeci 52 DİSK yöneticisi için idam talebinde bulundu. İddianamede DİSK'in eylemlerini "manevi cebir" olarak niteleyerek hukuku hiçe sayan Takkeci böylece idam cezası istemenin yolunu açtı. Takkeci DİSK ve Barış Derneği davaları yanında yeraltı dünyasının ünlü isimleri ve ülkücü eylemcileri koruma-kollama çabaları ile de ünlendi.

Albay Takkeci, 12 Eylül darbesi döneminde İstanbul Sıkıyönetim Komutanı Necdet Üruğ'un desteğini alarak sendikacılara ve aydınlara baskı uyguladı ve hukuksuz uygulamalara imza attı. Görev yaptığı dönemde İstanbul Barosu'nun kapısını mühürletecek kadar ileri gitti.

1980 Aralık ayında DİSK bölge yöneticileri ve işyeri baştemsilcilerinin bir bölümü delil yetersizliğin nedeniyle Binbaşı İsmet Aktaş tarafından ilk sorgularında serbest bırakılınca, Takkeci duruma el koydu ve Aktaş'ı Edirne'ye sürdürdü. Serbest bırakılan DİSK'liler de tekrar tutuklandı. Takkeci'nin bu kişisel tutumu yüzünden yaklaşık 200 civarında sendikacı 24 ile 30 ay arasında hapishanede tutuldu.

DİSK Davası başladığında "savaş hali" hükümlerinin uygulanmasını sağlayan Takkeci, dava sırasında da pek çok hukuksuz uygulamaya imza attı. Hem DİSK Davası hem de Barış Derneği Davası iddianameleri henüz sanıklara verilmeden ve duruşmada okunmadan basına servis edildi. Albay Takkeci'nin DİSK soruşturmasını genişletme ve çok sayıda CHP milletvekilini hapse atma hevesi ise engellendi.

Temmuz 1982'de Milli Savunma Bakanlığı Teftiş Kurulu Başkanlığına tayin edildi. Bu görevinden Eylül 1986'da emekli oldu. Askerlikten emekli olduktan sonra 1986 yılında Havaş'a sivil savunma sekreteri olarak atandı. Gazeteci İlknur'un *Nokta*'daki haberinde "THY'den [TSK'den] emekli olanların ikinci bir işte çalışamayacakları kararı alınınca bu görevinden ayrıldı ancak ilişkisi hala sürüyor. Sorduğumda buna net bir açıklama getirmiyor. Takkeci'nin hem Devlet Arşivlerinden hem Havaş'tan hem de ordudan emekli maaşı olduğu yolunda iddialar var" diyor.

Takkeci Temmuz 1995'te bir röportaj sırasında geçirdiği kalp krizi sonucu hayatını kaybetti.[2]

Nedendir bilinmez bir vakıf üniversitesi olan Nişantaşı Üniversitesi bir toplantı salonuna "Kıdemli Hakim Albay Süleyman Takkeci Konferans Salonu" adını verdi.[3]

[2] *Cumhuriyet*, 10 Temmuz 1995.

[3] https://x.com/NisantasiEdu/status/1798360217383579656 (Erişim 12 Mart 2025).

çelişki olarak yorumluyor CHP milletvekilleri. Süleyman Genç, "Takkeci, Nurettin Ersin'in adamıydı. Ayrı bir hizip olarak Saltık ve Soyer, kendisine engel olmuş olabilir" derken Ali Topuz, "Bizler ihtilalin bir kanadı tarafından himaye edilmedik. Hiçbir karanlık işimiz olmadığından güçleri yetmedi, yapmadılar" şeklindeki görüşünü açıklıyor Bu suçlamaları bugüne kadar yanıtsız bırakan 12 Eylül'ün başsavcılarından Takkeci, olayı zaman aşımına bırakmaya niyetli. Ama tarih ve 12 Eylül'ün idamla yargılanan, ancak bugün özgürlüğün tadını çıkaran sanıklarının gönlü buna razı değil.

SORGULAR

Sorgular DİSK Davası'nın en önemli ve uzun aşamalarından biridir. İddianamenin okunmasının ardından ilk kez sanıkların konuşmaya başlayacakları aşama olması nedeniyle kritiktir. Sorgu her ne kadar savunma aşaması değilse de sanıkların hakimin sorularını yanıtladığı ve dolayısıyla savunma imkanı da bulduğu bir aşamadır.

DİSK Davası iddianamesinin okunması 3 Mart 1982 günkü celsede tamamlandı ve sorgulamaların yapabilmesi için duruşma 42 gün sonraya 14 Nisan 1982 gününe ertelendi. Sorgulamalara başlandığında sanıkların gerek iddianamenin okunması aşamasındaki gerekse iddianamenin okunmasından sonrasında olduğu gibi tahliye istemleri reddedildi.[125] Askeri Savcı Süleyman Takkeci, tahliyelerin reddine yönelik mütalaasını verirken şu ifadelere yer verdi: "Siyasi mahiyetli, ölüm cezasını içeren bir suçtur. Sanıklar yıllar boyu, inanç, sebat ile amaç suça yönelik araç suçların işlenmesini sağlamışlardır. Devleti ele geçirmek için her türlü eylemin içinde bulunan sanıkların bütün bu gerçekleri bir yana bırakarak, daha iddianamenin okunması sırasında tahliyede ısrar etmeleri, inanç ve katı tutumlarını hala sürdürdüklerinin delilidir."[126]

14 Nisan 1982 tarihinde İstanbul Belediye eski Başkanı Ahmet İsvan ek iddianame ile 53. sanık olarak davaya eklendi. Ayrıca bu duruşmada DİSK'le ilgili olarak Bakırköy İş Mahkemesi'nde açılmış olan kapatma davasının, bu dava ile birleştirilmesine karar verildi.

[125] *Cumhuriyet*, 14 Nisan 1982.
[126] *Cumhuriyet*, 4 Mart 1982.

Baştürk mahkemede sorgu sırasında, Cumhuriyet Arşivi.

BAŞTÜRK'ÜN DİLEKÇESİ

1. ORDU METRİS ÖZEL ASKERİ CEZA VE TUTUKEVİ MÜDÜRLÜĞÜ'NE

BAYRAMPAŞA / ISTANBUL

Baştürk'ün mahkeme heyetine verdiği dilekçelerden biri, Cumhuriyet Arşivi.

Kamuoyunda "DİSK DAVASI" olarak bilinen davada yargılanan tutuklularız. Hakkımızdaki dava sürmektedir. Tutukluluk durumunun yasalarımıza göre "zorunlu bir tedbir" olduğunu, bir ceza, hele hele sağlığımıza yönelik bir tehdit olamayacağını sizler de takdir edersiniz. Ancak içinde bulunduğunuz tutukevi ve sağlık standartları açısından 18 kişinin kalamayacağı koğuşumuz koşulları sağlık alanında çok ciddi olumsuz sonuçlar üretecek durumdadır. Söyle ki;

1. Koğuşumuzun karşısında bulunan bacaların dumanları nedeniyle koğuşumuzun bulunduğu blokta ve koğuşumuzda temiz hava almak mümkün değildir. Kalorifer bacalarının dumanları sürekli pencerelerden içeri girmektedir. Koğuş pencerelerini açmakla temiz havayı değil, kirli havayı içeri doldurmaktayız. Bu yakıt dumanı içinde çeşitli hastalıklara yol açtığı saptanan kimyasal maddelerin ve zehirli gazların bulunduğu bilinen bir hususdur. Ayrıca ceza ve tutukevlerinde uygulanması gereken havalandırma süresini çok kısıtlayarak haftada 100 dakika olarak gerçekleştirilen havalandırma da temiz hava alma değil, açıkta zehirli havanın etkisine maruz kalma sonucunu doğurmaktadır.

Oksijensizlik ve zehirli gazları yutma durumunda bırakılmamız sağlığımızı ciddi olarak tehdit etmektedir.

2. Koğuşumuzda soğuk su sürekli akmamaktadır. Ve ayrıca belli saatlerde de olsa sıcak su verilmemesi sonucu yağlı plastik ya da melamin kapları bu koşullarda temizlemek mümkün değildir. Kullandığımız deterjanlarla yıkanmış kapların iyice durulanması gereklidir. Ağız yoluyla vücutta biriken deterjanın kanser dahil çeşitli hastalıklara yol açması bilim adamlarının saptadığı bir gerçektir.

Öte yandan haftada bir kez çok kısa bir süre için verilen sıcak banyo suyu 18 kişinin sağlıklı biçimde yıkanmasına yeterli değildir.

Su konusundaki yetersizlik de sağlığımızı ciddi olarak tehdit etmektedir.

3. Koğuşumuzda pencere dipleri dışında gün ışığından yararlanmak mümkün değildir. Karanlıkta yemek yeme, bulaşık yıkama durumunda bırakılmaktayız. Mevcut ışıklandırma da yeterli değildir. Ayrıca lambalar sürekli yakılmamaktadır. Işıklandırma sistemi, lambaların gücü, sorgu ve savunmalarımızı hazırlama hakkımızı, gece ve gündüz okuma ve yazma gibi en insani gereksinmelerimizi karşılamaktan çok uzak olduğu gibi yetersiz ışıklandırma, şimdiden baş ağrısı ve göz sulanması üretmiştir. Yakın zamanda ise gözlerimizin önemli ölçüde bozulmasını getirecektir.

4. Verilen yemeklerin son derece yetersiz olması, kendi imkânlarımızla düzenli ek besin sağlamamamız sonucu oluşan kötü beslenme ve doktor kontrolünden uzak olmamız da (geldiğimizden bu yana doktor göremedik ve gerekli ilaçları temin edemedik) sağlığımız açısından endişe vericidir.

Tutukluluk durumunun, tutuklunun bedeni, zihni ve ruhsal yönden sağlık halinin bozulması anlamına gelmeyeceği kuskusuzdur. Ancak bu koşullarda sağlığımızın her yönden tehdit edildiği de açıktır.

Yukarıda genel hatlarıyla belirtmeye çalıştığımız sadece sağlımız ile ilgili sorunların çözümlenmesi konusunda gerekli önlemlerin alınmasını arz ederim. 3.12.1982.

Saygılarımla,

ABDULLAH BAŞTÜRK

Kaynak: Ortak Savunma, ss. 73–75.

14 Nisan 1982 tarihinde davanın 1 no.lu sanığı olan DİSK Genel Başkanı Abdullah Baştürk'ün sorgusu başladı. Baştürk'ün sorgusu gözaltına alındıktan 579 gün, yaklaşık 20 ay sonra, davanın ilk duruşmasından 42 gün sonra başladı. Sorgu aşamasıyla birlikte DİSK yöneticileri iddia makamının iddiaları karşısında ilk kez davanın esasına ilişkin konuşma imkanı buldu. Her ne kadar 24 Aralık 1981'de mahkemeye çıkmış olsalar da duruşmalar iddianamenin okunması ve usul tartışmaları ile gecikti.

Askeri Mahkemeler Kuruluşu ve Yargılama Usulü Kanunu'na göre iddianamenin okunmasından sonra sanıkların sorgusunun yapılması gerekiyordu. Yasa'nın 83. maddesine göre yapılan sorgu, sanığın kendi lehine olup söyleyeceği delillere engel olmamalıydı. Ancak duruşmada bu kurala da uyulmadığı ve yargıcın kendi soruları dışında sanıkların başka değerlendirme yapmasına izin vermediği anlaşılmaktadır. Benzer bir biçimde yargıcın sorularına sanıklar başka sorularla karşılık verdiğinde ısrarla yargıcın sorusunun cevaplanmasına yönelik baskılar yapıldığı görüldü.

Baştürk mahkemede sorgu sırasında Cumhuriyet Arşivi.

BAŞTÜRK'ÜN SORGUSU

Davanın 1 numaralı sanığı DİSK Genel Başkanı Baştürk'ün sorgusu DİSK Davası'nın en önemli aşamalarından biridir. Baştürk'ün sorgusu başlarken Yargıç Güvener, Baştürk'ün genel değerlendirme yapmasına izin vermedi ve sorgunun savunma olmadığını sadece sorulara cevap verilebileceği söyledi.

14 Nisan 1982'de başlayan sorgulamasında Baştürk'ün iddianamenin bütünlüğü içindeki suçlamalara kısa bir genel cevap verme istemi reddedildi. Ancak tek tek soruları yanıtlayabileceği bildirildi. Abdullah Baştürk siyasal görüşüne ilişkin soruya "ben demokratik sosyalist dünya görüşü sahibiyim Fransa'da Mitterrand'ın sosyalist partisi ve diğer Avrupa ülkelerindeki sosyalist ve işçi partilerinde olduğu gibi" yanıtını verdi.

Baştürk'ün sorgusu 20 oturum boyunca 2,5 ay sürdü ve Haziran 1982'de tamamlandı.[127] Baştürk sorgusu sırasında DİSK'in kuruluşundan bu yana Anayasa'nın çizdiği temel hak ve görüşler doğrultusunda demokrasinin uygulanmasını savunduğu dile getirdi.[128] Baştürk, işçi sınıfının tarihsel görevinin faşizme ve emperyalizme karşı mücadele olduğunu açıkladı.[129]

Baştürk'ün 16 Nisan 1982 tarihli ikinci sorgusunda avukatı Ercüment Tahiroğlu tarafından suçlamanın bütünlüğüne genel cevap hakkı verilmesine ilişkin yazılı istem reddedildi. Sorgusunun soru-yanıt şeklinde devam etmesi ve sorgu sonuna kadar sanığın vekil marifetiyle temsiline

[127] *Cumhuriyet*, 21 Nisan 1983.
[128] *Cumhuriyet*, 15 Nisan 1982.
[129] *Cumhuriyet*, 24 Nisan 1982.

"DİSK DAVASINI İZLERKEN", OKTAY AKBAL

Cumhuriyet, 24 Nisan 1982

"Gelişme" diyor sanık. Yargıç "inkişaf" diye zapta geçince itiraz ediyor. "Gelişme" dedim. Yargıç "İnkişaf, gelişme aynı anlama gelir." Sanık bir şey diyemiyor artık...

DİSK duruşmasındayım. Bu, ikinci gelişim... Dinleyiciler arasında izliyorum. Sıralar yarı yarıya boş. Gelenler, sanıkların yakınları, eşler, çocuklar, yakın dostlar... basına ayrılan yerlerde de üç-beş arkadaş.

Sanıklar elli üç kişi. Elli ikisi idam istemiyle yargılanıyor. Birinin cezası o kadar ağır değil: Eski İstanbul Belediye Başkanı Ahmet İsvan bu. Elli üçüncü sanık. En geride oturuyor. Az önce salona girerken gördüm. En sonda yürüyordu. Değişik bir kişilik, bir aydın. Bu kim? Derken anımsadım. Ahmet İsvan. Ta kolej öğrenciliğinden, tiyatro sahnesinden tanıdığım sanatsever kişi. Bir buçuk yıldır tutuklu, şimdi DİSK sanıkları arasında. Sorguya çekilme sırası ona geldiğinde suçlandırıldığı konular neler, anlayacağız. Şimdilik bilmiyoruz bunları.

DİSK Genel Başkanı Abdullah Baştürk'ün sorgusu yapılıyor. Bu üçüncü sorgulama duruşması. Yargıç Güvener, soruyor. Baştürk yanıtlıyor. Daha önceki davalarda böyle sorulu-yanıtlı sorgulamaya pek rastlanmadı; yargıç belirli bir konuda açıklama istiyor, sanık o konuda yanıt veriyor. Yargıcın ilk sorusu uzun mu uzun, akılda kalması zor. Not ediyorum, ama kaçırıyorum ipin ucunu. Baştürk de not ediyor. Yargıç "Size yazılı olarak vereceğiz bu soruyu" diyor. Veriyor da... soruda DİSK tüzüğünde "işçi sınıfı rehberliği", "işçi sınıfı bilimi" gibi sözler varmış, bunlar ne anlama geliyor? Baştürk yanıtlıyor:

"Bizim Ana Tüzüğümüz Anayasa'nın eksiksiz, tastamam uygulanması esası üzerine oluşturulmuştur. Devrimcilik anlayışı da, Anayasa'nın tastamam uygulanmasıyla izah edilmiştir. Amaçlar, görüşler Batı Avrupa ülkeleri sendika merkezlerinin uygulamaları çerçevesindedir. DİSK kurulduğu günden bu yana Anayasa'yı ve demokrasiyi savunmuştur."

Yargıç sözcükleri olduğu gibi, kimi zaman azıcık değiştirerek, ama anlamını bozmadan zapta geçiriyor. Baştürk sürdürüyor yanıtını:

"Teorik ve pratik bilgilere, biz işçi sınıfı bilimi diyoruz. Sendikal bir kuruluş olmanın gerçeğini unutmadan sosyalizmden yana olduğumuzu söylüyoruz. Elbette sosyalizmin siyasi temsilcisi değiliz. O siyasi partilere ait bir görevdir. DİSK olarak, hiçbir tüzük veya belgede kapitalizmi yok ederek sınıf iktidarına dayalı sosyalist bir düzenin kurulmasını istihdaf ettiği şeklinde bir iddia yoktur. DİSK ne yaptıysa ne söylediyse kamuoyu önünde yapmıştır söylemiştir."

Sağımda solumda sanık yakınları oturuyor. Ayten Baştürk bunlardan biri. Herkesi tanıyor artık. Şu kim, bu kimin yakını, kimin nesi, hepsini biliyor. Koca bir aile oluşturmuşlar sanık yakınları.

Yargıç soruyor: "Anayasa'da öngörülen köklü dönüşümler mutlaka gerçekleştirilecektir, ne anlama geliyor?" Baştürk yanıtlıyor, "DİSK kuruluş bildirgesi ve tüzüğüyle de Anayasa'yı savunmuş ve Anayasa ilkelerinin hayata geçirilmesi için faaliyette bulunmuştur. Anayasa'da öngörülen reformların Anayasa'ya göre uygulanmasını istemiştir."

Öğle tatili oldu. Bir iki sandviç yedik ayak üstü. Mehmet Ali Aybar, Necdet Uğur, Mehmet İsvan, Turgut Kazan. Baştürk'ün eşi ve kardeşleriyle konuşuyorum. Her duruşmaya gelenler var. Kolay iş değil, uzak uzak yerlerden kalkıp buralara gelebilmek...

Nedense bu gün de şiddetli soğuk ve yağmur var. İlk gelişimde de böyleydi. Oysa mayıs geldi gelecek. Mayısta güller açar, ilkyaz olanca güzelliğiyle gelir, ama bu kez biraz kuşkulu... yollar çamur, yağmur iyice azmış. Gazeteye gelmeli, gündelik uğraşlarımıza dönmeli, okurlarımızla güncel sorunlar, dertler üzerinde söyleşmeli... gündelik görevlerimiz bizi bekliyor.

DİSK YÖNETİM KURULU ÜYESİ RIDVAN BUDAK: İDDİANAMEDEKİ DİSK'İ TANIMIYORUM

DİSK Davası'nda idamla yargılananlar arasında yer alan dönemin Tekstil Genel Başkanı ve DİSK Yönetim Kurulu üyesi Rıdvan Budak 1980-1984 arası tutuklu kaldı. Budak, 1994 yılında yapılan DİSK 9. Genel Kurulunda Genel Başkanlığa seçildi. Rıdvan Budak 1996'da toplanan Olağanüstü Genel Kurul ve 1997 yılında toplanan 10. Genel Kurulda yeniden DİSK Genel Başkanlığına seçildi. Aynı dönemde Tekstil İşçileri Sendikası Genel Başkanlığını da yürüten Budak, 1999 genel seçimlerinde Demokratik Sol Parti (DSP) İstanbul Milletvekili seçilmesi nedeniyle yasa gereği sendikal görevlerinden ayrıldı.

Rıdvan Budak'ın sorgusu 3 Aralık 1982 günü yapıldı. Sorgusunda İddianame'de yer alan DİSK'in ihtilal örgütü olduğu iddiası üzerine duran Rıdvan Budak "Bu nasıl ihtilâl örgütü? Kongrelerinde yöneticileri değişiyor. Değişik düşüncedeki insanların birisi gidiyor, birisi geliyor. Değişik siyasi görüşleri savunan bütün bu insanlar, DİSK'in gizli örgüt özelliğini sürdürüyorlar. Gizli örgüt görüş birliğini gerektirir. Gizli örgüt olması mümkün değildir. Gerçek değildir" şeklinde konuştu.[1]

[1] *Cumhuriyet, 7 Aralık 1982.*

Budak, Avrupa en sağda bilinen işçi kuruluşu ICFTU üyelerinin dahi kendilerini sınıf sendikası olarak nitelendirdiklerini belirtti. "Bizim getirdiğimiz bundan öteye bir şey değil. Ama yasaların öngördüğü sınıf sendikacılığını yapmakla suçlanıyoruz." dedi.

Budak, DİSK'in Anayasal Devlet düzenini yıkma suçlamasına ilişkin şöyle dedi:

"Gerek kuruluş bildirgesinde gerek tüzüklerinde gerekse faaliyetlerinde DİSK Anayasaya bağlı olduğunu ortaya koymuştur. Anayasanın tastamam uygulanması için mücadele vermiştir. Kurulduğu tarihten 1980'e kadar Anayasayı savunan bir kuruluşu Anayasayı yıkmakla suçlamak bir çelişkidir. DİSK Anayasanın ideolojisine kurulduğundan beri sahiptir. Bu iddia DİSK gerçeğini yansıtmıyor. İddianamedeki DİSK'i tanımıyorum."

Yargıcın genel greve ilişkin sorusunu yanıtlarken Budak, Batı sendikalarının yasalarla sahip oldukları hakkın Türkiye'de Anayasa'yla sınırlanmadığını, yasayla getirilmiş olan sınırlamaya karşı genel grev isteminde bulunduklarını, bu hakkı istemenin Anayasa'ya aykırı ve suç olmadığını bildirdi. Genel grev yapmadıklarını söylemesi üzerine yargıç DGM Direnişi'nin ne olduğunu sordu. Budak kişi olarak DGM'ye karşı olduğunu, siyasi iktidarlarca atanacak yargıçların güvencesi olamayacağına inandığını ve kesinlikle bağımsız yargıç ilkesini savunduğunu bildirdi. Ancak o tarihte yönetici olmadığı için de DGM Direnişi'ne ilişkin soruları yanıtlamayacağını bildirdi.

Rıdvan Budak iddianamede Tekstil'in yaptığı görevlerin ideolojik olduğu suçlamasını da yanıtladı. Budak grevlere ilişkin ayrıntılı bilgi vererek uzlaşmadan yana olduklarını ancak işverenin dayattığı koşullarda değil biraz iyileştirerek anlaşmayı kabul ettiklerini açıkladı. Grevler devam ederken Sümerbanklarda ve bir kısım özel sektörde anlaşma yaptıklarını, grev kararı aldıkları 76 işyerinin 74'ünde 25 bin işçiden ancak yarısının altındakileri kapsayacak oranda greve gittiklerini, ekonomiyi yıkmak gibi bir hedefleri olsa grevleri yaygın uygulama çabası içinde olmaları gerektiğini söyledi.

DİSK Genel Başkanı Abdullah Baştürk'ün aracılığıyla anlaşmaya vardıklarını, 11 Eylül 1980 günü sözleşme imzalamak için karşılıklı masaya oturduklarını, 71 maddeden 69'unu imzaladıklarını, Halit Narin'in ertesi güne ertelemesi ile yarım kalan sözleşmede imzalanan 69 madde içinde ideolojik bir tek cümleye rastlanamayacağını savundu. Yargıcın bir diğer sorusunu yanıtlarken DİSK'in Marksist-Leninist olarak değerlendirilebilecek hiçbir eğitimi olmadığını, 3 günlük eğitim programlarıyla kimsenin komünist olamayacağını söyledi.

Rıdvan Budak, İsmail Hakkı Önal ve Süleyman Çelebi cezaevinde, Süleyman Çelebi kişisel arşivi.

İşçi sınıfı bilimini Marksizm olarak anlayacak kişi ve sol kişiler varsa bunu bilmediğini ancak kendisinin ve DİSK'in Batı sendika hareketinin bilgi birikimi olarak anladıklarını açıkladı. ''Dikta heveslisi olma iddialarını reddediyorum'' diyen Budak ''Milletimizin her türlü dikta rejimine tahammülü olamayacağı bilincinden hareketle bütün iddiaları reddediyorum'' dedi.

Budak ''13 Şubat 1978 tarihinde DİSK'in kuruluş yıldönümü toplantısında 'yaşasın Sovyetler Birliği' diye sloganı atanlara karşı DİSK Genel Başkanı kürsüden 'yaşasın Türkiye' sloganıyla karşılık vermiştir. Genel başkanın böyle slogan attığı bir zihniyetin Marksistlikle suçlanması mümkün değildir'' dedi.

Rıdvan Budak ağır işkence altında alındığını bildirdiği polis ifadelerini reddetti. Savcılık ve sorgu mahkemesi ifadelerini kabul etti. Ancak sorgu mahkemesine verdiği gördüğü işkenceye ilişkin 5 sayfalık dilekçenin dosyada bulunmaması nedeniyle kısa bir açıklama yapmak istediğini belirterek özetle şöyle dedi: ''Otağı Hümayun denilen yerde 4 gün süreyle elektrik dahil her türlü işkence yapıldı. Ellerimin içi dışı kan toplamıştı. Gördüğüm işkenceye en az 15 arkadaşım tanıktır. Süleyman Çelebi yedirdi, ellerimi ve kollarındaki yaraları ilaçlarla tedavi etti.

''İkinci ifademde işkenceye tabi tutulmadım ancak o da gözlerim bağlı okutmadan imzalatıldı. Bu nedenle ifadelerle ilgili tüm iddiaları reddediyorum.''

Savcı Süleyman Takkeci'nin Ayrılması

DİSK Davası'nda sorgular sürerken davanın savcısı Albay Süleyman Takkeci Temmuz 1982'de Milli Savunma Bakanlığı Teftiş Kurulu Başkanlığına tayin edildi. Böylece Takkeci soruşturmalarını yürüttüğü ve iddianamelerini hazırladığı DİSK ve Barış Derneği davalarının savcılığını bırakmış oldu. Takkeci'nin çok istekli olduğu bu davalardan neden el çektirildiği ve daha pasif bir göreve verildiğine dair bir bilgiye rastlanmadı. Albay Süleyman Takkeci'nin ayrılmasının ardından İstanbul'a yeni atanan Askeri Savcı Albay Hanifi Öncül davaları yürütmeye başladı.[1]

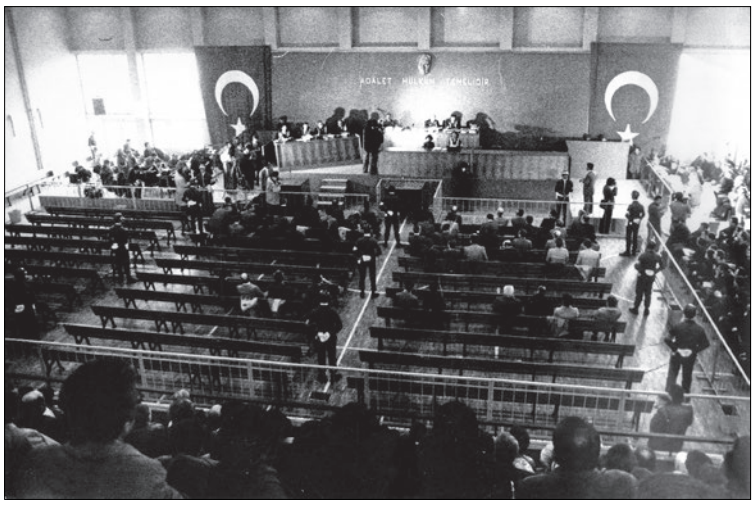
[1] *Cumhuriyet*, 10 Temmuz 1982.

dahi fiilen gerek bulunmadığına, sorgular sonuna kadar avukatların herhangi bir talepte bulunamayacaklarına karar verildi.

Baştürk'ün sorgusunun 6. gününde açıklamasının zapta yanlış geçtiği itirazı tartışma konusu oldu. Avukat Ercüment Tahiroğlu, Baştürk'ün sorgusunun zapta yanlış geçtiğini bildirerek itiraz etti. Tahiroğlu'nun itirazını sürdürmesi üzerine mahkeme başkanı Orhan Gürkan'ın talimatı ile "disiplinsizliği sebebiyle" Tahiroğlu duruşma salonundan çıkarıldı.[130]

Baştürk, DİSK'in kuruluşundan itibaren doktriner örgüt olduğu yönündeki suçlamayı yanıtlarken de "DİSK'in kuruluşundan bu yana doktriner görüş var ise bu anayasanın çizdiği temel hak ve özgürlükler etrafında demokrasinin bütünüyle uygulanması yani temel hak ve özgürlüklerle ekonomik ve sosyal reform yapılmasını, vergide adalet, herkese çalışma hakkı herkese sağlık hakkı, herkese okuma hakkı ve korkusuz bir yaşam hakkı sağlanmasını istenmesiyle açıklanır" dedi.[131] (Not: Baştürk'ün ve DİSK Davası diğer sanıklarının sorgularının geniş bir özeti ekler bölümünde yer almaktadır.)

[130] *Cumhuriyet*, 1 Mayıs 1982.

DİSK Davası Metris'teki duruşma salonunda devam ediyor. Cumhuriyet Arşivi

Duruşmalar Metris'e Taşındı

DİSK Davası 42 günlük aradan sonra 15 Aralık 1982 tarihinde devam etti.[132] DİSK Genel Başkanı Abdullah Baştürk, sorgulaması sonunda mahkemeye sunduğu 224 sayfalık dilekçesi işleme konmadığı için yeniden tahliye talebinde bulundu. Baştürk'ün tahliye istemi duruşma aşaması ve suçun niteliği gerekçe gösterilerek yine reddedildi.[133]

AÖS'te yapılan son duruşmayı çeşitli uluslararası işçi kuruluşları yöneticilerinden oluşan bir heyet izledi. Uluslararası Hür İşçi Sendikaları Konfederasyonu (ICFTU) Genel Sekreteri John Vanderveken başkanlığında Avrupa İşçi Sendikaları Konfederasyonu, Uluslararası İnşaat ve Ağaç İşleri Federasyonu, Uluslararası

[131] *Cumhuriyet*, 15 Nisan 1982.
[132] *Cumhuriyet*, 16 Aralık 1982.
[133] *Cumhuriyet*, 16 Aralık 1982.

Davayı izleyen yabancı bir heyet. Tom Etty arşivi

Öğretmenler Federasyonu, Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Teşkilatı (OECD) Sendikalar İstişare Komitesi temsilcileri ile Hollanda, İsveç, Birleşik Amerika işçi liderlerinden ve ICFTU İcra Kurulu üyelerinden oluşan heyetin yanında Türk-İş Başkanlık Danışmanı Önder Aker ile Yol-İş Federasyonu Başkanı Muzaffer Saraç da duruşmada yer aldı. Duruşma arasında heyet üyelerinin tutuklu sendikacılar, avukatları ve basın mensuplarıyla görüşme istemleri kabul edilmedi.[134]

15 Aralık 1982'deki duruşma davanın başından beri duruşma salonu olarak kullanılan Atatürk Öğrenci Sitesi'nin spor salonunda yapılan son duruşması oldu. DİSK Davası'nın Metris'teki duruşma salonuna taşınması için duruşma 5 Ocak 1983'e ertelendi.

DİSK Davası'na ek iddianame ile sonradan eklenen DİSK diğer yöneticileri ve uzmanları ile sayıları Aralık 1982 itibarıyla 72'ye çıkan sanıkların sorgulamalarının yapıldığı duruşmalar 5 Ocak 1983'ten itibaren Metris'teki duruşma salonunda devam etti. Bu duruşmada savcılık Ahmet İsvan'ın tahliye talebini kabul etse de mahkeme tahliye taleplerinin tümünü reddetti.[135]

Baştürk, Metris'te yapılan duruşmasında verdiği dilekçe nedeniyle, mahkeme heyetini küçük düşürücü ve duruşma disiplinini bozucu hakaretle bulunduğu gerekçeleriyle yargılandığı 2 Numaralı Askeri Mahkemesi'nce 7 gün hücre hapsiyle cezalandırılırdı.[136]

134 *Cumhuriyet*, 16 Aralık 1982.

135 *Cumhuriyet*, 6 Ocak 1983.

136 *Milliyet*, 5 Ağustos 1983.

Marksçı-Leninci Felsefe Sözlüğü kitap kapağı.

DELİLLERE İLİŞKİN TARTIŞMALAR

Sorgulamaların tamamlanmasından sonra mahkeme delillerin okunması aşamasına geçmek için DİSK Davası'na bir ay ara verdi. Delillerin okunmasına 22 Nisan 1983 tarihinde başlandı.[137]

DİSK Davası yargılamasında delil olarak okunan bir yayınevine ait *Marksist-Leninist Felsefe Sözlüğü*[138] kitabındaki terimlerle ilgili olarak kıyas ve telkin yoluyla yüklenen suçlama reddedilerek DİSK'in bir ilişkisi olmadığı 7 no.lu deliller kapsamında açıklandı. Abdullah Baştürk ve Fehmi Işıklar, DİSK'in kullandığı terimlerle DİSK'in bu terimleri kullanmasından sonra yayımlanmış kitaptaki terimler ve anlamların birbiriyle ilişkisinin söz konusu olmadığını bildirerek, kıyas yönteminin hukukta yasak olduğunu belirtti.[139]

DİSK Davası'nda öne çıkan delillerden biri Ören toplantılarına ait ses bantları oldu. Sanıklar bu bantlardan tape edilmiş metinlerin doğruluk derecesi hakkında bilgi sahibi olmadıklarını söyleyerek, ses bantlarına itiraz ettiler. Baştürk ve Işıklar ses ve içerik olarak dinletilen bantların kendi yaptıkları konuşmalara benzediğini, ancak kesin bunlardır diyemeyeceklerini, bant konusunda gelişmiş teknoloji ile yapılabilecek değişikliklerin bilindiğini belirttiler. Gerek Baştürk gerekse Işıklar, DİSK'in yazılı metin olan belgelerinin bile iddianameye aktarılırken değişikliğe uğratıldığına işaret ederek, değişikliğe çok elverişli ve yargısal delil niteliği olmayan bantlardan kaygı duyduklarını söylediler.[140]

Delillerin okunması sırasında ise DİSK Genel Başkanı Abdullah Baştürk disiplini

[137] *Cumhuriyet*, 21 Nisan 1983.

[138] İddianame "muhtelif felsefe sözlükleri" ibaresi yer alırken delil olarak gösterilen bu sözlüğün Konuk Yayınları tarafından 1976 yılında İstanbul'da yayımlanan ve Manfred Buhr ile Alfred Kosing tarafından kaleme alınan *Marksçı-Leninci Felsefe Sözlüğü olduğu tahmin edilmektedir. İddia makamı DİSK ile hiçbir ilişkisi olmayan bir yayınevi tarafından basılı bir kitabı kıyasa yoluyla deliller arasına koymuştur.*

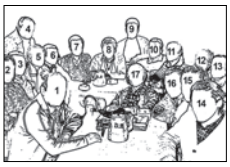
[139] *Cumhuriyet*, 21 Mayıs 1983.

[140] *Cumhuriyet*, 31 Aralık 1983.

Baştürk deliller üstüne konuşuyor, Cumhuriyet Arşivi.

DİSK yöneticileri toplu halde, Metris D-11 koğuşunda.
(1) Şükrü Özbayrak
(2) Mustafa Karadayı
(3) Ali Rıza Güven
(4) Mustafa Aktulgalı
(5) Abdullah Baştürk
(6) Özcan Kesgeç
(7) Ali Özarkalıoğlu
(8) İsmail Hakkı Önal
(9) Rıdvan Budak
(10) Tuncer Kocamanoğlu
(11) Celal Küçük
(12) Tahir Güner
(13) Mukbil Zırtıloğlu
(14) Süleyman Çelebi
(15) Selahattin Sayın
(16) Demirhan Tuncay
(17) Kemal Nebioğlu.

Süleyman Çelebi kişisel arşivi.

bozduğu gerekçesiyle salondan çıkarıldı. Mahkeme, avukatlar ve sanıkların delillerin okunması ile ilgili istemlerini reddetti.[141] DİSK Genel Sekreteri Fehmi Işıklar delil olarak okunan ve iddianamede DİSK'e yönelik suçlamalara konu edilen çeşitli bildiri ve karar haline gelmemiş önergelerin DİSK'in hukuksal sorumluluğu açısından hiçbir anlam taşımadıklarını ne lehte ne aleyhte delil nitelikleri bulunduğunu belirtti. İddianamedeki ağır suçlamaların aksine bu belgelerin olsa olsa DİSK'in çeşitli görüşlere sahip insanların topluluğu olduğunun bir başka göstergesi sayılabileceğine işaret etti.[142]

Delillerin okunması sırasında İngiltere Parlamentosu'ndan üç milletvekili ile İngiliz Konsolosu da duruşmaları izledi. Yargılamada 181 no.lu deliller dosyası kapsamında DİSK ajanslarından hazırlanan pasajlar okundu[143] Delillerin okunması aşamasında DİSK Davası'na ek iddianameyle 7 sanık daha katıldı. Böylece 24 Aralık 1981'de başlayan DİSK Davası'nda sanık sayısı Aralık 1983 itibarıyla 85'e çıkarken, idamla yargılananların sayısı 74 oldu.[144]

Cezaevi Koşulları

DİSK Davası tutukluları uzunca bir süre Davutpaşa Askeri Tutukevi'nde ardından ise Metris Cezaevi'nde tutuldu. Cezaevi koşulları tutukluların sağlığını bozacak kadar kötüydü. Tutuklular koşullardan sık sık şikayet ettiler.

DİSK Genel Başkanı Baştürk 3 Aralık 1982'de Metris Ceza ve Tutukevi Müdürlüğüne verdiği dilekçede sağlıklarının tehdit

[141] *Cumhuriyet*, 10 Temmuz 1983.
[142] *Cumhuriyet*, 10 Aralık 1983.
[143] *Cumhuriyet*, 25 Ağustos 1983.
[144] *Cumhuriyet*, 26 Aralık 1983.

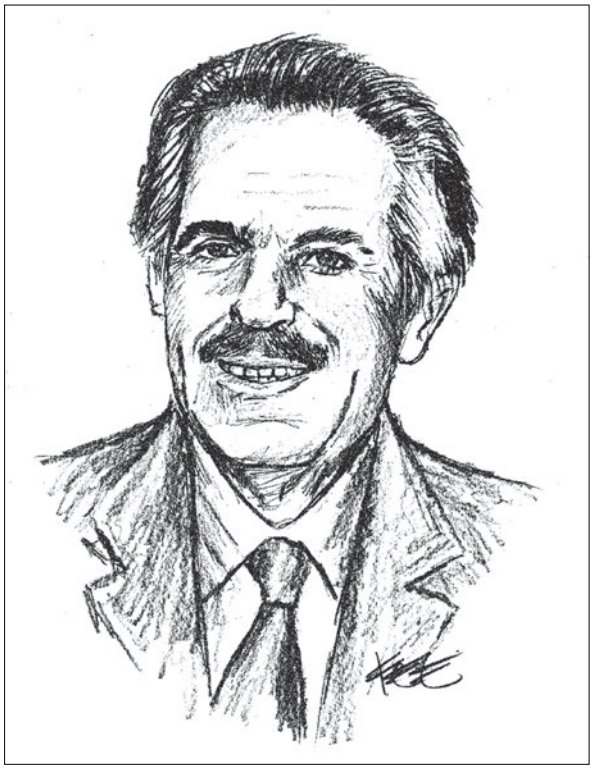
BAŞTÜRK: SİZ ANCAK BENİM CEKETİMİ ASARSINIZ!

İdamla yargılanır bir bölümü; ama kendilerine o kadar güvenmektedirler ki gülüp geçerler buna. Hatta Abdullah Baştürk askeri savcıyı tersler bile: ''Askeri Savcı Süleyman Takkeci, önündeki dosyayı keskin bir el hareketiyle açtı. Karşısında oturan ve her söylediğine yanıt verme cesaretini hala taşıyan mavi gözlü, gür saçlı adama baktı. Bu cesareti nereden buluyordu? Bir yıldır cezaevindeydi. Klasörler dolusu dosyadan oluşturduğu iddianameye göre uzun yıllar özgürlüğüne kavuşması mümkün görünmüyordu.

''Sorgulamaların sonucunda oluşturduğumuz iddianameyi biliyorsunuz'' dedi; yüksek perdeden bir sesle.

''Size göre iddianame; gerçekte işi boş suçlamalar''

''Yine de bilin'' dedi savcı ve ilk sayfayı okumaya başladı: ''Sosyal bir sınıfın diğer sosyal sınıflar üzerinde tahakkümünü tesis etmeye veya sosyal bir sınıfı ortadan kaldırmaya veya memleket içinde müesses iktisadi veya sosyal temel nizamlardan herhangi birini devirmeye matuf cemiyetleri her ne suret ve nam altında olursa olsun kurmaya teveessül etmek kurmak veya bunların faaliyetlerini tanzim veya sevk ve idare etmek veya bu hususlarda yol göstermek...''

Abdullah Baştürk, Çizim: Fahrettin E. Erdoğan.

Abdullah Baştürk başını çevirip dışarıya baktı. Pencereye doğru eğilmiş bir ağacın yapraklan kızarmaya başlamıştı; bir iki hafta içinde dökülecekleri. Dışarıda görkemli bir sonbahar gününün yaşandığını duyumsadı. Şimdi Çengelköy'deki evin balkonunda olmak vardı; ama yaşam onu getirip askeri bir savcının karşısına oturtmuştu; bunu da yaşayacaktı. Büyük masanın öbür yanında oturan; gücünü omuzlarındaki apoletlerden ve cuntadan alan savcının söyledikleri hiç de yabancı gelmemişti. ''Bütün bu okuduklarınızı 1971'deki DİSK davasında da sıralamışlardı.''

Sıkıyönetim savcısı bir an durdu; ne yanıt vereceğini bilemedi, boş gözlerle baktı karşısındaki adama; sonra yeniden önündeki dosyaya döndü: ''Proletarya ihtilali yoluyla sosyalist devlet kurmak...''

Dosyayı kapattı; görevini yapmış olmanın erinciyle arkasına yaslandı.

Karşısındaki sendika liderinin bu iddianamenin karşılığında ne ceza isteneceğini bildiğini düşündü. Şimdi renk vermiyor ama içinde kim bilir ne korkular peyda olmuştur, diye düşündü.

Ortadaki derin ve rahatsız edici sessizliği daha da büyütmek istemeyen askeri savcı, masanın hemen yanındaki zile bastı. İki asker içeri girerek topuk ve el selamı verdiler. ''Götürebilirsiniz'' dedi, bir komutan edasıyla. ''Emredersiniz'' diyerek, ayağa kalkmış olan Abdullah Baştürk'ün koluna girdiler. Savcı Süleyman Takkeci de ayağa kalkmıştı. Askerler ve Baştürk tam kapıdan çıkarlarken ''Durun!'' diye seslendi. Yanlarına geldi; Baştürk'ün gözlerinin içine baktı, korkunun rengini görmek istercesine; ''Asılacaksınız Abdullah Bey, asılacaksınız!'' dedi, alay eder gibi.

Abdullah Baştürk, bir an durdu; savcıya doğru döndü, dudaklarında belli belirsiz bir gülümseme belirdi: ''Siz ancak benim ceketimi asarsınız dedi.''[1]

[1] Metin şuradan alındı: Çiğdem Sezer ve İbrahim Dizman (2010). *12 Eylül'ün 30. Yılında 30 Hayat*. Ankara: İmge Yayınları, s.141-143.

altında olduğunu belirtti. Baştürk dilekçesinde sağlıklarını tehlikeye atan dört tehditten söz ediyordu:[145]

> 1-Dumandan zehirleniyoruz
>
> 2-Yeterli soğuk ve sıcak suyumuz yok
>
> 3-Gün ışığından yararlanamıyoruz, ışıklandırma yetersiz
>
> 4-Yeterli beslenemiyoruz ve sağlık hizmetlerine erişemiyoruz

BAŞTÜRK: "BİZLERİ YAVAŞ YAVAŞ ÖLDÜRÜYORLAR"

DİSK Genel Başkanı Abdullah Baştürk'ün idam istemiyle yargılanan ve iki buçuk yıldır tutuklu bulunan DİSK'li sendikacılar adına İstanbul 2 Numaralı Sıkıyönetim Mahkemesi'ne verdiği dilekçe, Devlet ve Belediye İşçileri Sendikaları Uluslararası Konfederasyonu [PSI olabilir] tarafından tüm üye örgütlere dağıtılarak 1 Mayıs'ta yaygın biçimde başlatılacak Türkiyeli Sendikacılara Özgürlük kampanyasına temel sağlamak üzere yaygınlaştırıldı.[146]

Baştürk dilekçesinde şu ifadelere yer verdi: "Hakkımızda istenen ölüm cezasının, ağır ağır ama fiilen infazına başlamışlar." Daha sonra, halen Türkiye'deki tüm siyasal tutuklular için kimi tutukevlerinde çok daha ağır olan bu koşulları Baştürk, özetle söyle anlatmaktaydı:

> 18 kişi olarak tıkıldığımız ve doktorların yaşam için tehlikelidir dediği hücrelerde hava almak son derece zordur. Pencerelerin açıldığı havalandırma avlusuna kurum ve gaz boşaltan üç bacanın dumanlan nedeniyle yattığımız hücrede yavaş yavaş zehirlenerek ölme tehlikesi içindeyiz. Bu koşullarda bizim için haftada 60 dakikalık havalandırmaya çıkmak da sözkonusu değildir. Çünkü havalandırmaya çıkmak ciğerlere daha yoğun biçimde zehirli gaz çekmek anlamına gelmektedir.

Çelebi, Özbayrak ve Sayın Metris cezaevinde.

Baştürk, kanser dahil bir dizi hastalığa yol açabilecek olan bu zehirli gazın dışında bulaşıkların soğuk suyla yıkandığını, her insana haftada 2-3 dakika banyo yapacak kadar su verildiğini, doktora çıkmak isteyenlere ancak dokuz hafta sonrası için gün verildiğini belirttikten sonra savunma hakkının da mutlak anlamda kısıtlandığına değinerek "Duruşma tutanak ve savunma belgeleri bize verilmiyor. 1924, 1961 ve 1982 anayasalarının metnini içeren bir kitabın sanıklara verilmesi yasaklandı; 1961 Anayasasının altına zararlıdır sözcüğü eklendi" dedi.

Baştürk mektubunu şöyle bitirdi: "Dilerim tarih, yargılanan suçsuz sendikacıların haklarında hukuk dışı bir iddianame ile istenen ölüm cezalarının bize göre aklanma ile sonuçlanması gereken karardan önce tutukevinde infazına tanık olmaz."[147]

Cezaevi koşulları da DİSK Davası sürecinde sık sık tartışma konusu oldu. DİSK

[145] Ortak Savunma. ss. 73-75.

[146] *Türkiye Postası*, 25 Mart 1983, Sayı 1.

[147] *Türkiye Postası*, 25 Mart 1983, Sayı 1.

Tek Tip Elbise Dayatması

DİSK Davası sürecinde cezaevi koşullarına ilişkin bir diğer hukuksuz uygulama ise tek tip elbise oldu. Delillerin değerlendirilmesinde ses kayıtlarının dinlenmesine devam edilen 19 Ocak 1984 tarihinde Metris Baştabya duruşma salonunda yapılan duruşmada tutuklu 37 sanığa tek tip mavi elbise giydirildi. Ocak 1984'te Metris Askeri Cezaevi'nden başlayarak tekrar dayatılan "tek tip elbise" uygulaması 12 Eylül cezaevlerinin insanlık dışı uygulamalarından biriydi. Tek tip elbise uygulaması cezaevlerinde direnişlere, açlık grevlerine ve ölüm oruçlarına yol açmıştı. O güne kadar duruşmalara takım elbiseleri ile çıkan DİSK yöneticileri yeni bir aşağılanma ile yüz yüze bırakıldı.

Baştürk ve Önal ile kucaklaşırken.Sağda Çelebi ve Işıklar. Cumhuriyet Arşivi.

Genel Sekreteri Fehmi Işıklar, üç sayfalık bir dilekçe vererek koğuşlarının havasının çok kirli olduğunu belirtti.[148]

DİSK Davası tutuklarından Faruk Pekin de cezaevindeki sağlık koşullarının olumsuzluğu için şunları söyledi:[149] "Tüm bu sorunlar hem içeridekinde hem de dışarıdakinde kalıcı hastalıklar üretecekti. İsmen böyle çok örnek hatırlıyorum, öyle ki bu hastalıklar cezaevlerinden çıktığımızda sürekli tedavi gerektirecek kadar ciddiydi."

DİSK Genel Sekreteri Fehmi Işıklar da cezaevindeki hijyen koşullarının oldukça kötü olduğunu belirtmektedir.[150]

> Banyo yapmak büyük sorundu, yeterince su yoktu. Herkes yıkanabilsin diye en fazla 3 dakika içeride kalma şartı koyduk. Gençler hızlı yıkanıp çıkıyordu ama yaşlılar vakti yetiştiremiyordu. Doğru dürüst sabunlanamıyordu. Bir gün ben acele edeyim derken sağ dizimin üzerine düştüm. Perişan bir halde yıkanmaya çalıştım. Çıktım, dizim şişmeye başladı. Giderek ağrısı arttı. Her gün dilekçe veriyorum doktora çıkmak için, onay gelmiyor. Tuvalete bile çıkamıyorum, çömelemiyorum. İki üç ay sonra hastaneye götürdüler nihayet. Dediklerini yaptım, bir ay sonra şişi indi. Ama yıllar içinde zaman zaman rahatsızlık vermeye devam etti. En son 3-4 sene önce diz ameliyatı oldum, protez taktırdım.

Cezaevi ve Duruşma Anıları–Tanıklıkları

DİSK Davası'nın çok uzun sürmesi ve sanık sayısının çokluğu cezaevi ve duruşmalarda bazen hazin, bazen trajik bazen de komik anıların birikmesine yol açtı. Bu anılardan DİSK'lilerin cezaevi yaşamına

[148] *Cumhuriyet*, 26 Mart 1983.

[149] Faruk Pekin (2024). *"Dedem Koruk Yemiş..." Emekçilerle Yanyana Bir Yaşam*. İstanbul: Literatür Yayınları, s.558.

[150] Ekin Kadir Selçuk (2023). *Fehmi Işıklar Metris'ten Meclis'e Sendikacı, Siyasetçi*. İstanbul: İletişim Yayınları, ss. 130-131.

AHMET İSVAN'DAN CEZAEVİ ANILARI

Dünyalara Bedel Bir Yanıt

Koğuşumuzun yöneticisi Süleyman Çelebi Beydi. Sanırım koğuşun en genci olduğu için onu yönetici yapmışlar. DİSK Örgütlenme Daire Başkanı ve Tekstil İşçileri Sendikasının Genel Başkan Vekilliği görevlerini yürütüyormuş. Süleyman Bey duvara bir nöbet çizelgesi astı. Her gün birimiz koğuşu iki kez paspaslayacak, karavanayı getirip boşunu götürecek, çöp bidonunu koridorun ucundaki demir kapının yanma bırakıp boş bidonu koğuşun kapısına getirecekti. Duvara asılan nöbet cetveline baktım, adımı göremedim. Yanlış olmasın diye iyice baktım, yoktu.

Çekine çekine ve yabancılığımın tedirginliği içinde Süleyman Bey'e gittim ve nöbet cetvelinde adımı göremediğimi söyledim. "Ben ne zaman nöbet tutacağım?" diye sordum. Süleyman Bey'in verdiği yanıt benim için, hele o yalnızlık ve sahipsizlik içinde dünyalara bedeldi. Süleyman Bey "Başkanım, DİSK sana nöbet tutturmaz" dedi. Bu, öyle beklemediğim bir yanıttı ki öyle zayıf bir anımda karşıma çıkmıştı ki derinden etkilendim. Sonradan Abdullah Baştürk'e de nöbet tutturmadıklarını öğrendim. Yani beni genel başkan düzeyinde tutuyorlardı. Karşılaştığım ve hiç beklemediğim sıcak ilgi ve sevgi karşısında konuşamayacak duruma geldim, boğazım tıkandı, gözlerimdeki yaşı gizlemek için Süleyman Bey'e arkamı döndüm, bir süre öyle kaldım.[1]

Komün Yasağı

Hapisliğim süresince, Süleyman Çelebi, Kemal Nebioğlu, Selahattin Sayın ve Rıdvan Budak arkadaşlarımla "komün" oluşturarak yakın arkadaş olduk. Komün yasaktı! Bu cahilce yasak herhalde Paris Komününden ve adından dolayı olmalı. Ama yasağın uygulanması olanaksızdı. Birkaç arkadaşın harçlıklarının bir kısmını ortaklaşa kullanmayı kim, nasıl yasaklayabildi? Bizim ortaklaşa bir çay demliğimiz vardı, alüminyumdan. Güzel yazı yazan, resim yapan koğuş arkadaşımız Yalçın Talaka, onun üzerine gösterişli bir biçimde "K" yazmıştı. Bizimki 2 numaralı komündü. Komün arkadaşlarım benim yabancısı olduğum çok başka bir dünyanın seçme kişileriydi.[2]

Komünistlerin çöpü

Her koğuşun bir çöp bidonu vardı. Koğuş nöbetçisi o bidonu akşam uzun koridorun ucundaki demir kapının önüne götürüyor, askerler bidonları kışla dışındaki büyük çöplüğe götürüp boşlarını getiriyorlardı. Başımızdaki subay değişmiş. Yeni subay, "Ben komünistlerin çöpünü Mehmetçik'e taşıtmam!" demiş, çöplerin kışla dışına taşınması işini bizim yapmamızı DİSK'lilere bildirmiş. Hapishane yönetimi ile DİSK yönetimi arasında bir tür satranç oynanıyordu. DİSK'liler karar verdiler: Bu komünist çöpleri kışla dışına Abdullah Baştürk ile ben taşıyacaktık. Hapishane yönetimi kendisini "DİSK genel başkanına ve İstanbul belediye başkanına çöp taşıtır" duruma sokmuştu. Bu olay 12 Eylül'ün ne olduğunu kamuoyuna etkili bir biçimde bir daha gösterecekti.

Ön sıra soldan sağa: İsvan, Çelebi, Özkan.

Biz Baştürk'le iki gün çöpleri taşıdık. Bütün koğuşların çöpü birkaç büyük bidona toplanıyor, biz onları iki kulpundan geçirilen bir sırıkla birimiz sağ, öbürümüz sol omuzumuza alarak kışlanın dışındaki büyük çöplüğe birkaç yüz metre götürüyor, boşaltıp getiriyorduk. Bizce tek sorun Baştürk'le aramızdaki boy farkından kaynaklanıyordu. Bidonlar hep Baştürk'ün tarafına kayıyordu. İki gün sonra bilek güreşinin DİSK kazandı yine eski sisteme dönüldü.[3]

---

[1] İbrahim Dizman (2011). *Süleyman Çelebi: Emeğe Adanmış Yaşam*. İstanbul: Heyemola Yayınları, s.207.

[2] Dizman (2011), s.208.

[3] Miyase İlknur, *Cumhuriyet*, 3 Mayıs 2017.

KAZIM DOĞAN: "BAŞTÜRK VE DİSK YÖNETİMİ BÜYÜK DİRAYET GÖSTERDİ"

12 Eylül darbesi öncesinde Tekstil İşçileri Sendikası'nın Eyüp Şube Başkanı olan Kazım Doğan 12 Eylül darbesinde gözaltına alındı. 100 gün gözaltında ve üç yıl tutuklu kaldı. Yargılandı, beraat etti. Doğan DİSK yeniden açıldıktan sonra tekrar sendikal yaşama döndü. Tekstil Genel Başkanı ve DİSK Yönetim Kurulu üyesi seçildi. Doğan gözaltı ve cezaevi günlerini şöyle anlatıyor:

Grup sözleşmelerinde sonuca çok yaklaşıldığı, çok sayıda işçinin grevde olduğu veya greve çıkmaya başladığı günlerdi darbe olduğunda. Darbenin ardından tedbir amaçlı olarak 3 gün kadar bir yakınımın yanında kaldım.

Sıkıyönetim Komutanlığı açıklamalarla bizi Davutpaşa'ya çağırıyordu. "Güvence altına" alacaklarmış. Gittik, ama almadılar. "Bir gün sonra gelin" dediler. Sonra aldılar. Yaklaşık 100 gün gözaltında kaldık. Birçok arkadaşımız oradaydı. Çoğumuzu tahliye ettiler. Ama 15 gün sonra bizi tekrar topladılar. Tahliye kararı veren savcıyı da görevden almışlar hemen. Yıllar sonra Çorlu'da avukatlık yaparken karşılaştım.

Davutpaşa'da eski ahırları koğuş gibi yapmışlar, bizi oraya koydular. Sorgulamalar başladı, polisler zaman zaman birkaç arkadaşımızı alıp götürdüler. Bazen giden arkadaşlarımız uzunca bir süre gelmiyordu. Çok endişeleniyorduk. Kimilerine çok kötü davrandılar, beni yalnızca falakaya çektiler. Bizim sendikada en fazla şiddet görenlerden birisi Rıdvan Budak oldu. Ona çok yüklendiler. Sorgudan gelen arkadaşların bakımını yaptık.

DİSK yönetimi bir yerde kalıyordu. Bizim kaldığımız koğuşta farklı sendikalardan işyeri temsilcileri, şube yöneticileri vardı. Aramızda farklı siyasi görüşlerden olan arkadaşlar bulunuyordu, Adalet Partili, Milli Selamet Partili baştemsilciler de uzun süre yattılar.

Hepimiz birbirimize destek ve yardımcı olmaya çalışıyorduk. Mesela hamama gidildiğinde toplam süre 15 dakikaydı. Kısa süre içinde hızla yıkanmak bile dayanışma ile mümkün oluyordu. Ben rahmetli Ahmet İsvan'ın sırtını çok keseledim. Eski Genel Başkanımız Rıza Güven'e bulaşık yıkatmazdık, ben de çok yardımcı oldum. Genel-İş'ten Şükrü Ercan da Abdullah Baştürk'e yardımcı oldu.

Kazım Doğan 1970'li yıllarda Tekstil Genel Kurulunda (önde en solda).

Olağanüstü bir durum yoksa, cezaevinde günümüz kahvaltı hazırlığıyla başlıyordu.Çay, kahvaltılık siparişlerinin verilmesi, onların teslim alınması. Gün içinde temizlik, koridorda yürüyüş, kitap okuyanlar, ders çalışanlar, sohbet grupları oluşturmalar, öğle yemeği falan derken yat saatine kadar gün böyle sürüp gidiyordu. Bulunduğumuz bölümde, koğuşların dışında yürüyüş yapabildiğimiz bir koridor vardı, burada yürüyüş yapıyorduk. İhtiyaçların birçoğunu para ile almak zorundaydık. Bunun için de imkanı olanlarla olmayanlar komün oluşturuyordu. Bizim koğuşta Şükrü Ercan, Mahmut Poyraz, Özcan Kesgeç birkaç arkadaş daha bir komün oluşturmuştuk. Eşlerimiz geliyordu hafta bir kez ziyarete, çamaşır değişikliğini öyle hallediyorduk.

Abdullah Baştürk ve DİSK yönetiminin gösterdiği dirayet ve çaba içeridek bütün arkadaşlara moral verdi. Bize büyük destek verdiler, moralimizi korudular. Mesela Kemal Nebioğlu, saygıyla anıyorum, elinde bir çanta ilaç herkesin derdine derman olmaya çalışırdı. Mukbil Zırtıloğlu, Rıza Güven, İsmail Hakkı Önal her konuda yanımızdaydı. Şükrü Ercan'ın o dönemde benim için ayrı bir yeri var.

Kimi kırgınlıklar da oldu. Denir ya "yer damar damar, insan kısım kısım". Cezaevindeyken çok zor durumda olan arkadaşlar oldu, o dönem Avrupa'dan yardım gönderildiği haberleri geliyordu. Ancak bu konuda hepimizin bilgisi yoktu. 36 ay sonra tahliye olduk. DİSK'in açılması için dua ettik. DİSK açıldı ama Baştürk'ü kaybettik. Bu büyük bir kayıp oldu.

ilişkin ayrıntıları izlemek mümkün. Ahmet İsvan'dan Fehmi Işıklar'a, Süleyman Çelebi'den Mete Sönmez'e ve Faruk Pekin'e DİSK'lilerin oldukça zengin bir cezaevi anekdotu külliyatı var. Bunlardan yayımlanmış olanlardan bazıları aktarıyoruz.

Selahattin Sayın'ın Cezaevi Anıları

DİSK'te üç dönem yönetim kurulu üyeliği yapan Tek Ges-İş Genel Başkanı Selahattin Sayın da 12 Eylül'deki çağrıya uyarak Selimiye'ye gidip teslim olur. Hatta, "İşlemleriniz yetişmedi, yarın Davutpaşa'ya gelin" deyip ilk gün gözaltına almazlar. Ertesi gün Sayın'ı ve kalan birkaç kişiyi "Gelin bakalım" deyip alırlar:

> Tutuklandıktan sonra diğer arkadaşlar gibi ben de Otağ-ı Hümayun'da sorgulandım. Sonra Davutpaşa'da, binanın altında, koğuş haline getirdikleri at ahırına kondum. Bu koğuşta 47-48 kişiydik. ...Kurayla belirlenmişti yatak yerlerimiz.
>
> Avrupa'dan sendikacılar gelip bizimle görüştüklerinde cezaevi yönetimi çok kızardı. Kimi zaman Kenan Evren, gittiği yerlerdeki konuşmalarında DİSK'e çatardı; o zaman da cezaevi yönetiminin davranışı birden değişir, manevi işkenceye başlarlardı.
>
> Örneğin, gecenin bir yarısı, 02.00'de, 03.00'te birden koğuş kapıları açılır ve bir asker bağırırdı: '10 dakika içinde bütün eşyalarınızla koğuşun dışında koridorda olacaksınız, yeriniz değişiyor!' ... Bazen yine böyle tavır sertleşince bizi, duvarlarından sular akan, rutubet kokusundan durulmayan daracık koğuşlara kapatırlardı, toplu hücre cezası gibi.
>
> Koğuşta, Süleyman Çelebi, Ahmet İsvan, Kemal Nebioğlu ve ben aynı komünü paylaştık. Duvarda bir etajerimiz vardı, sigaramız filan orada dururdu; ortaklaşa kullanırdık. Ahmet İsvan'a perhiz yemekleri gelirdi, Reha İsvan getirirdi. Birkaç kişilik olurdu yemek. Çelebi'nin aşçılığı mükemmeldir; çok güzel yemek yapar. Aşçımız oydu; Reha Hanımın getirdiği yemekleri soğuk yerlerde saklardı, kendisi de yapardı; bir güzel yerdik, yeme içme konusunda disiplinli bir düzen kurmuştu Süleyman Çelebi. Dengeli ve sağlıklı beslenmeye çalışırdık. ... Bizim böyle yeme içme disiplinimize özenerek bakardı diğer arkadaşlar. Ben de hazırdan yemeyeyim diye sütlaç ve muhallebi yapmayı öğrenmiştim.
>
> İki haftada bir hamama götürülürdük. Süngülü iki sıra asker dizilir, biz de tek sıra halinde yürüyerek giderdik. Süleyman en önde olurdu hep. Astsubay önce onu alırdı içeriye; hamam taslarını, kumaları ona zimmetlerdi; sonra sırayla içeri girer ve yarım saat içinde yıkanır çıkardık.
>
> Ben cezaevinde berberliği de öğrendim. Saçlarımızı sıfıra vuruyorlardı, biz bunu istemiyorduk. Bir gün Çelebi ile birlikte cezaevi yönetimine çıktık, duruma itiraz ettik, çok kısa kesilmemesini istedik. Yönetim bize 'Uğraşamayız sizin saçınızla başınızla' dedi. 'Bırakın biz halledelim' dedik. İzin verdiler. Bir permatiği kırarak, tarak da kullanıp bir güzel herkesi tıraş etmeye başladım; böylece başlarımız sıfıra vurulmaktan kurtuldu.[151]

Süleyman Çelebi, Selahattin Sayın'la koğuşta. Süleyman Çelebi kişisel arşivi.

[151] Dizman (2011), ss.223-225. Selahattin Sayın'la görüşme.

Mustafa Aktulgalı açık görüşte ailesiyle, Cumhuriyet Arşivi.

Fehmi Işıklar'ın Cezaevi Anıları

Esas olarak karavanadan beslenirdik. Mercimek, fasulye, patates, bulgur pilavı en çok yediğimiz yemeklerdi. Salata falan yapma için kantinden domates, biber alırdık. Ben acı bibere çok düşkünüm. Ama para vermezdim, arkadaşlar acıyı tatlıdan benim ayırmamı isterdi, ben biberin şekline bakar acı olanları kendime alırdım. Hayli biberim olurdu. Bazı zamanlar bunları kuruturdum. Yine bir ağustos günü biberleri ipe dizdim, pencereye bağladım. Karşı koğuştan bazıları, ''Amca biberleri kurutmaya başladığına göre belli ki bu sene de buradan çıkamayacağız,'' derlermiş. Olumsuz etkiliyormuş onları. [152]

Cezaevinde çay da çok önemliymiş. Daha önce çok çay içmezdim. Hapiste ben de alıştım, hakikaten de içmeyince başım ağrıyordu. Bazen yönetim ''Çay kalmadı,'' der, vermezdi. Bir keresinde başka bir koğuşta tutuklu subaylar kalıyordu. Zeytinyağı şişelerimizi boşaltıp iple onlara gönderirdik, onlar bize çay koydu. Yağlı falan demeden içtik onu. Yönetim tiryaki olduğumuzu biliyordu, eziyet etmek için ''Çay kalmadı,'' diyordu. [153]

Davutpaşa'da birkaç koğuş tamamen DİSK'lilerindi. Aramızda Süleyman Çelebi çok çalışkandı, bulaşık yıkar, temizliğe öncülük ederdi. Cezaevinde iyi bir sınav verdi. Her koğuşun bir sorumlusu olurdu. Bütün hepsinin temsilcisi ise bendim, Baştürk benim organize etmemi istemişti. Örneğin bulaşığı kim yıkayacak, kim temizlik yapacak, bunları belirlerdik.

Tutukluluk hallerimiz belli zamanlarda gözden geçiriliyordu, tahliye bekleyen bazı arkadaşlarımız beklentileri gerçekleşmeyince büyük hayal kırıklığına uğruyorlardı. Şaka yapmaya meraklı bazıları da onların üzerine gidiyordu. Mesela birisi demiş ki, ''Sizin tahliyelerinizi genel sekreter belirliyor, onun verdiği listeye göre tahliye ediyorlar.'' Şimdi tahliye günü geldi, listede olmayan bir arkadaş bana, ''Niye beni de yazmadınız'' dedi. Ben artık başıma üşüşmesinler diye hasta numarası yapıyordum.

Haftada bir görüşürdük. Ailelerimiz cezaevine üç otobüs değiştirerek gelirdi. Nizamiye kapısında onları askerî cemselere doldurur, getirirlerdi. İçeri girerken onlara hakaret edilirdi. Görüşmede herkes biraz sahtekârlık yapardı. Hiç de iyi durumda olmadığımız halde onlar da biz de ''İyiyiz,'' derdik birbirimize. Karşılıklı bir yalan furyası başlardı aramızda.[154]

[152] Selçuk (2023). ss. 130-131.

[153] Selçuk (2023). ss. 130-131.

[154] Selçuk (2023). ss. 132-133.

Babam geldiğinde tabakayı uzattı, sigara sarmamı istedi. Kabul etmedim, ''Ben içmiyorum,'' dedim. Doğrudur değildir bilemem ama bizim öyle bir alışkanlığımız vardı, saygısızlık sayar, ayıp kabul ederdik. Israr etti. ''İç,'' dedi, ''içtiğinizi görmek istiyorum.'' Mecbur kabul ettim, sigarayı sararken, ''Burada olman utanılacak bir şey değil. Keşke ben de senin kadar şerefli olsaydım,'' dedi. İnanılmaz mutlu oldum. Babamın böyle düşünmesine çok sevindim. Dediğim gibi politik biri değildi ama bizim ne için uğraştığımızı anlamıştı. Bu, onu son görüşüm oldu, vefat etti. Cezaevinde olduğum için cenazesine gidemedim. 12 Eylül faşizmi birçok insanımız gibi beni de ölülerimize ve dirilerimize hasret bırakmıştı. [155]

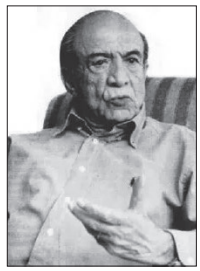
Normalde ben babalar günü bilmem, kutlama gibi bir alışkanlığım yoktu. Bir gün babalar günü dolayısıyla üçü birlikte geldiler. Ellerinde dört karanfil. Biri de annelerinden. Annelerini içeri almamışlar. Babalar günü ya, sadece çocukları alıyorlar. Eşimin babası olmadığım için onu almamışlar. Öyle bir saçmalık. Yine yalanlarla başladık, onlar ''İyiyiz, harçlığımız var,'' diyorlar, ben, ''İyiyim,'' diyorum. Neyse karanfilleri verdiler. Görüş süresi zaten beş dakikaydı, doldu. İrikıyım bir üsteğmen kapıda duruyordu, bana ''Karanfilleri geri ver'' dedi. Yasakmış. ''Çocuklar üzülür, onlar görmeden çöpe atarım,'' dedim. Kabul etmedi. O zaman Zeynep'i çağırdım, ''Anneni madem içeri sokmadılar, bu karanfilleri ona götür,'' dedim. Tam anlamadı ama sevindi. Ama ben uyuyamadım günlerce, o kadar ağrıma gitti ki bu olay. [156]

Bunun gibi çok üzüldüğüm bir şey daha yaşadım. Bir gün *Güneş* gazetesinden röportaj yapmak için gelmişler. Abdullah Baştürk'e, ''Görüşelim, durumumuzu kamuoyuna anlatalım,'' dedim. Baştürk görüşmek istemedi, ben gittim. Fotoğraflar çektiler, konuştuk. Ağır koşulları anlattım. Ertesi gün gazeteyi görünce şok oldum. Siz de fark etmişsinizdir, benim gözlerim biraz nemlidir. Denk getirip, ağlamaklı bir fotoğrafımı koymuşlar. Üstünde de şöyle yazıyor: ''Fehmi Işıklar cezaevinde kendilerine çok iyi bakıldığını, iyi davranıldığını söyledi.'' Bunu görünce intihar etmeyi düşündüm. Başıma gelene bakar mısınız? Ağzımdan askerî rejimi meşrulaştıracak sözler yazmışlar. Bunu hapishanelerdeki bütün mahkûmlar görecek. Günlerce uyuyamadım. O gün anladım bazı insanlar neden hapisten kaçıyor, intikam alıyor diye. İmkânım olsa o kişiyi yakalar ve hırpalardım. [157]

Faruk Pekin: Cezaevinde Psikolojik Ortam

Tutuklanmamdan sonra beni Davutpaşa Askeri Kışlası'na getirdiler. Orası 12 Mart'ta da hapishane olarak kullanılmıştı. Kışlada birkaç bölüm olduğunu orada öğrendim. DİSK'lilerin kaldığı koğuş Orta-2 koğuşuydu. Dışarıda saçımı kestiler, içeriye koydular. Hemen bir uğultu oldu. Tanıyan, tanımayan herkes gelip hapishane raconu gereği ''hoş geldin'' dediler. Sonradan bana anlatıldığı kadarıyla bazıları benim için ''bizi hapse attırdı kendisi dışarıda'' diyormuş. Bazıları da ''aman gelmesin, bizi buraya attırdı, astırır da bu adam'' diye sözde espri yapıyormuş. [158]

Yeni hapishanem. Nasıl bir yerdi? Biraz Selimiye'yi andırırcasına 4-5 m genişliğinde, 40-50 m uzunluğunda büyük bir koridor, yani malta ve bu koridora açılan 5 koğuş. Bu 5 koğuşa bitişik bir yemekhane bölümü ve bir de büyük tuvalet. Tuvalette sadece alaturka bölümler vardı. Orada kalmakta olanlar, çok sayıdaki alaturka tuvaletin iki tanesinin üzerine tahtalar koymuşlar, orada su dökünüyorlardı. Banyo için dışarıya götürürlerdi ama herkes içeride bir şekilde kaçak elektrikli ısıtıcılarla su ısıtıp yıkanırdı. İdare de bunu biliyordu ve göz yumuyordu. Aslında göz yummak zorundaydı çünkü askeriyede tutuklu olanları alıp hamama götürüp getirmek de büyük sorumluluk taşıyan bir operasyondu askeri anlamda. Kazara biri kaçsa, kazara düşüp bir yerini yaralasa sorun oluyordu. Bayağı bir güvenlik gerekiyordu.

Profesör Sadun Aren

1922'de Erzurum'da doğan Sadun Aren, 1944'te Siyasal Bilgiler Okulu'nu tamamladı. 1950'de doçent ve 1957'de profesör oldu. 1951'de öğrenimi sebebiyle İngiltere'ye giden Aren, döndüğünde TKP Davası'ndan yargılandı ve beraat etti. 1963'te TİP'e giren Aren, 1965'te İstanbul'dan TİP Milletvekili seçildi. 12 Mart askeri muhtırasından sonra tutuklanan Aren, TİP yöneticisi diğer arkadaşlarıyla birlikte yargılandı ve 1974'te tahliye oldu.

Sadun Aren, 1976'da DİSK'e danışman oldu. 1978'de DİSK Araştırma Enstitüsü'nü kurdu ve 1980 askeri darbesine kadar enstitü müdürü olarak görev yaptı. Sadun Aren DİSK Davası'nda yargılandı ve 4 yıl tutuklu kaldı. Aren, 8 Mart 2008 yılında hayatını kaybetti.

[155] Selçuk (2023). ss.132-133.

[156] Selçuk (2023). s. 134.

[157] Selçuk (2023). s. 134.

[158] Pekin (2024). ss. 543-547.

Faruk Pekin duruşmada Baştürk ile (Baştürk'ün yanında siyah gözlüklü), Faruk Pekin Arşivi.

Koğuşlardan kapıya en yakın olanında DİSK'in en üst yöneticileriyle DİSK'e yardım ettiği için idam cezasıyla yargılanacak olan eski İstanbul belediye başkanı Ahmet İsvan kalıyordu. Bu nedenle o koğuşa ''Ağalar Koğuşu'' adı takılmış. Onun yanındaki ikinci koğuşta DİSK eski yürütme kurulu üyesi olmalarına rağmen birinci koğuşa gitmeyen Mustafa Aktulgalı, Tuncer Kocamanoğlu ile Ağaç Sanayi İşçileri Sendikası ASİS başkanı Alev Ateş, aynı sendikadan Rıfat Kendirligil, Muhittin Karkın ve bazı DİSK üyesi sendika yöneticileri vardı. Oradaki yöneticiler beni hemen kendi koğuşlarına aldırdılar.

Yataklar alt-üst ikili metal ranza düzenindeydi. Bana TİP davasından yargılanan, Türk-İş'e bağlı Yol-İş Sendikası'nda yönetici olan Bekir Yenigün'ün altındaki yatağı verdiler. Yaş itibariyle çocuklar ona ''Bekir Amca'' demişler. Ben de ''Bekir Amca'' demeye devam ettim. Arada bir dalga geçerdik, ''Bekir Amca burnu kanca'' diye. Çok değerli bir insan, sosyalist, iyi bir sendikacıydı ve her konuda çok yaratıcıydı.

Eski başkanım Dinçer Doğu da TİP davasından dolayı aynı hapishanede yatıyordu. Çok sevdiğim bu gerçek sendikacıyla çok volta attık, çok sohbet ettik. Aynı davadan tutuklu Avukat Alp Abi de (Selek) aramızdaydı.

Hapishaneye geldiğim akşam oldukça heyecanlıydım. Bir yandan da seviniyordum en azından fazla bela yaşamadan Gayrettepe 1. Şube'den kurtulmuştum. Böyle olur zaten, emniyetten askeri savcılığa gitmek bir kurtuluş gibi görülür hep. Hiçbir garantin yok geriye çağrılmayacağın konusunda ama yine de böyle bir psikolojik hava oluşur. Daha emin ellerdesin düşüncesiyle hapishane emniyete karşı yeğ tutulur. Zaten buna da hazırdım. Yaklaşık 40 bin işçiyi eğitmiş bir DİSK'li olarak kaçamazdım. Yaptığımız yasal çalışmaları onlarla beraber savunmam gerekiyordu. [159]

Abdullah Bey benim yurtdışına gidip orada DİSK için çalışma yapmamı istemişti ama benim için içerisi daha önemliydi. Çünkü daha önceden hapishane koşullarını, hapishanede yargılanan insanların psikolojisini çok iyi bildiğimden ve DİSK davasının darbeyi yapanlar tarafından ne kadar önemli olduğunu anladığımdan içerisinin daha önemli olduğunu düşünüyordum. Sendikacıların bazılarından da çok kötü yalpalamalar olacağını var saydığımdan belki içeride olmam DİSK'in geleceği açısından faydalı olacaktı.

İşte böyle bir yaklaşımla geldiğim hapiste görmüş olduğum psikolojik ortama çok fazla şaşırmadım. İçerideki durum hiç hoş değildi. Eğer aynı hapishaneye 2 ay evvel düşmüş olsaydım öylesine bir psikolojik ortamla muhtemelen karşı karşıya kalmayacaktım. Hapishaneye düşmeden önce zaten dışarıda el altından DİSK davasının yakında açılacağını ve 52 idam isteneceğini duymuştuk. Bu haberi avukatlar da içeri taşımışlardı ama henüz daha ortada iddianame yoktu. Yine de sendikacılar ''yahu bu kadar da olmaz'' biçiminde olumlu bir düşünce içindeydiler. Benim içeri girmemden kısa bir süre önce 25 Haziran'da DİSK'li sendikacıların 52'sinin idamla yargılanacağını basından öğrendiklerinde dünya başlarına yıkılmış.

DİSK'li sendikalar ilerici, devrimci, görünseler hatta sendika içi dengeler

[159] Pekin (2024), ss.561-566.

nedeniyle belli bir sol siyasetten olduklarını söylemiş olsalar bile, önünde sonunda sendikacıydılar. Sendikacı ise yasalar ve uygulamalar gereği uzlaşmacı bir insandır, işçiyle işvereni, işçiyle devleti uzlaştıran kişidir. DİSK içinde bazı sendikacılar yanlış yaparak sendika ile parti ayrımını unutup, sendikalara siyasi parti görevi yüklemiş olsa bile onlar azınlıktaydı. Tek yaptıkları görevi gereği yasal işçi-işveren ilişkilerini düzenlemek olan bu insanların nasıl idamı istenirdi? Bu insanların bazıları yıllarca tabandan gelen daha ileri mücadele taleplerini bir anlamda düzene uydurmuşlardı. Bu insanlara nasıl sehpadan bahsedilebilirdi?

Ayrıca bu hapisteki DİSK'liler devletin çağrısına uyup "devletleri"ne güvenip teslim olmuşlardı. Ama "son Türk devleti" onlara kazık atarak, "Türk savaş geleneklerinde olmayan biçimde teslim olanlara savaş açıyordu." Bu kadarı da olmazdı.

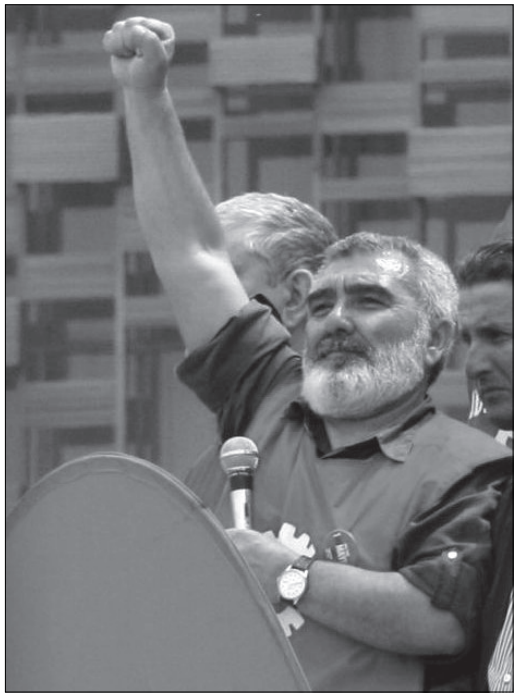
Türkiye'deki siyasi ortamı anladığımı sanan bir kişi olarak DİSK'li sendikacılara Türk Ceza Kanunu'nun 146. maddesinden dava açıp TCK 146/1'e göre idam istemek bana göre bile fazlaydı. DİSK için TCK 141. maddeden, hatta ek olarak 142.maddeden dava açılabilirdi. Ama TCK 146. madde talebiyle dava açıp 52 idam istemek darbe yönetimi açısından bence işçi sınıfına kini kusmak bir yana kendi ayağına kurşun sıkmak gibi bir şey olacaktı.

Ayak üstü idamı istenenlerle konuşmaya moral vermeye çalıştım: "Daha önce 12 Mart'ta da biz bunları yaşadık, siyasi mahkûmiyet Türkiye'de en fazla 4-5 yıl sürer, daha fazla sürmez, sonunda affettik diye sizi çıkarırlar, daha önce öyle oldu, bu da öyle olacak" demeye çalışıp durdum.

Ama psikolojik durum çok kötüydü. A koğuşunda çok sayıda sendikacının kâbus gördüğünü, uykularında konuştuklarını, bir kısmının pişmanlık dilekçesi verip bir an evvel eve gitmeyi düşündüğünü söyleniyordu. Ben bunlara hep 12 Mart davalarını dile getirip davanın siyasi olduğunu, bu nedenle her şeyin hızla değişeceğini, tek başına kurtulmanın olamayacağını, konunun örgütsel olduğunu, DİSK'in gizli bir örgüt olmadığını, pişmanlık dilekçesi vermenin bir işe yaramayacağını, DİSK'te her şeyin çok şeffaf olduğundan kişisel pişmanlığın, başkalarını suçlamanın bir yarar getirmeyeceğini, anlatmaya çalıştım. Ama insanoğlunda korkular ve karabasanlar başlayınca bunu değiştirmek kolay olmuyor.

Mete Sönmez'in Şarabı ve Sporu

DİSK Davası'ndan tutuklu yüzlerce kişi, hep aynı vakarla, kararlılıkla direnirler. Cezaevini bir yaşam alanına çevirmekte de gecikmezler. DİSK Davası sanıklarından DİSK Örgütlenme Dairesi Uzmanı Mete Sönmez, DİSK Yönetim Kurulunun simgesel bile olsa cezaevinde de toplanıp kararlar aldığına tanıklık eder. Sönmez, "Örneğin, yönetim kurulu toplanır ve 1 Mayıs İşçi Bayramını kutlama kararı alırdı. O gün gelince de herkes temiz giysilerini giyerdi. Yatak çarşaflarından beyaz masa örtüleri yapardık. Bisküvileri ezip hamur hale getirerek bir tür pasta yapardık çamaşır leğeninin içinde, sonra limonata yapardık oralet tozundan ve İşçi

Mete Sönmez

Prof. Dr. Alpaslan Işıklı

17 Aralık 1940'ta Amasya'da doğdu. Orta ve lise öğrenimini Amasya'da tamamladıktan sonra 1961'de Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi'nde Maliye ve İktisat bölümünden mezun oldu. Işıklı, 1971'de doçent, 1980'de ise profesör oldu. 1983'te 1402 sayılı Kanun kapsamında fakültedeki görevine son verildi. 1989'da fakülteye geri döndü. Işıklı, AÜ SBF Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri Bölüm Başkanlığı yaptı.

Işıklı, DİSK Davası'nda DİSK Genel Başkanı Abdullah Baştürk'ün savunmasına destek verdi ve Dava'nın uluslararası kamuoyuna duyurulması için yoğun çaba harcadı. Işıklı, Nisan 1981'de DİSK Davası kapsamında gözaltına alındı. Bir süre Davutpaşa Tutukevi'nde DİSK'lilerle birlikte gözaltında kaldı. Işıklı, 13 Temmuz 2013'te hayatını kaybetti.

Prof. Dr. Bilsay Kuruç

Bilsay Kuruç, İstanbul'da doğdu. İstanbul Erkek Lisesi ve İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi'ni bitirdikten sonra, 1963'te Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi'nde asistan olarak başladı. Doktora, doçentlik ve profesörlüğünü bu üniversitede aldı. Kuruç, yurtdışında çeşitli üniversitelerde araştırmalar yaptı. 1977'de CHP Planlama Bürosu'nda, 1978–1979'da DPT Müsteşarı ve 1992–2004 arasında ise Merkez Bankası Banka Meclisi üyesi olarak görev yaptı.

Kuruç, DİSK Davası kapsamında gözaltına alındı. Bir süre Davutpaşa Tutukevi'nde DİSK'lilerle birlikte gözaltında kaldı.

Bayramını kutlardık'' diyecektir yıllar sonra, o günleri anımsadığında. Bu kutlamaları DİSK'in kuruluş yıldönümlerinde de yapacaklardır. Abdullah Baştürk, Rıza Güven gibi DİSK'liler böyle günlerde konuşma da yaparlar. Mete Sönmez, üzümleri ezerek şarap yaptıklarını da anımsayacaktır.

Sönmez, bu tür etkinliklerin dışında DİSK Yönetim Kurulunun siyasal olaylara ve gelişmelere yönelik kararlar aldığını da hatırlayacaktır. Duruşmalarda nasıl davranılacağı, ne tür savunma yapılacağını da birlikte kararlaştırdıklarını da vurgulayan Sönmez, Çelebi'nin koğuş sorumlusu olarak önemli bir sorumluluğu başarıyla yürüttüğünü de belirtecektir.[160]

Faruk Pekin de Mete Sönmez'in hapishanedeki spor icadından söz ediyor:

> 12 Mart mahpusluğu döneminde icadı olan sabah sporu da 12 Eylül döneminde cezaevinin önemli alışkanlıklarından biri olmuştu. Benden önce hapse alınan DİSK Örgütlenme Dairesi Müdürü Mete Sönmez 12 Mart mahpusluğu deneyimiyle sabah sporu icat etmiş. Sabahleyin hem kendisi spor yapıyor hem de onun arkasından koşanlara spor yaptırıyordu. Ben de onlara katıldım. Ancak koştuğumuz ve spor yaptığımız zemin taş parkeydi. Biz aylarca orada koştuktan sonra ilk havalandırmaya çıkarıldığımızda toprak üzerinde koştuğumuz gün kaslarımız berbat olmuştu. Sert zemine alışmış kaslar, yumuşak zemini görünce birden başkalaşım geçirmişler, uzun bir süre kendilerine gelememişlerdi. [161]

12 Eylül 1980 darbesi olduğunda Mete Sönmez yurtdışındaydı. Her nedense orada kalmak, hatta orada kalıp DİSK için mücadele etmek yerine gelmeyi ve hapse düşmeyi tercih etmişti. Aynı Mete Sönmez 1990 sonrasında neredeyse 30 yılını daha DİSK'te geçirecekti.[162]

Mete Sönmez tutukluyken şarap da üretti. Süleyman Çelebi şöyle anlatıyor:

> Zaten aramızda kimyager de vardı. Mete, zaten bu işleri bilir, daha önce de yatmış cezaevinde yine siyasi suçtan. Hep birlikte üzüm isteğinde bulunuyorduk. Herkes ille de üzüm deyince, tabii istenen miktar birkaç kasayı buluyor. Üzüm yemek de yasak değil ya, istiyorduk işte. Sonra Mete Sönmez başlıyordu işe. Tekniğini ben bilmiyorum, o yapıyordu, nasıl yapıyorsa.[163]

ŞÜKRAN KETENCİ: AİLELER YALNIZ KALDI

Sendikacı aileleri 12 Eylül'den, belki de içeride yatan, işkence gören sendikacıdan daha ağır yara alarak çıktılar. Sendika liderlerinin çevresinde oluşan hayranlık halkası genellikle bilinmez. Aileler en çok, evlerinin dolup taşan dostluk, hayranlık halkasının bir büyü gibi yok olmasına şaşıp kaldılar. Aileler adeta karantinaya alınmışlardı. Kapılarını akrabaları da çalmıyordu. Birinci dereceden akrabaları tarafından dahi terkedilenler ve çok büyük para sıkıntısı içine düşenler oldu. Kendileri ile adeta konuşulmaktan kaçınılmasını bir türlü kabul edemediler. Cezaevi kapılarında, duruşma salonlarında kimselerle paylaşılamayan acılar, birçoğunda uzun yıllar geçmeyen bunalımları getirdi. Sendikacı aileleri en büyük ilgi, sıcaklık ve desteği Avrupalı profesyonel sendikacılardan gördüler. Bir tek onlar ailelerle sürekli ilgilendiler. ''Ben Hitler'in cezaevinde yattım. Hapisteki kocan benim kardeşimdir'' diyen Avrupalı sendikacının sıcak kucaklaması

[160] Dizman (2011), ss.222–223.

[161] Pekin (2024). s.545.

[162] ''Mete Sönmez: DİSK'te 40 Yıl'' (2022). DİSK Tarihi: Dayanışma, Direniş, Umut (1975–1980). Ed. Aziz Çelik, 2.Cilt, s.385.

[163] Dizman (2011). s.226.

Aileler bir duruşmada

insanca yaklaşım oldu. DİSK'in değil, Türk-İş'in üyesi olduğu, DİSK'in sendikal ilkelerini beğenmeyen ICFTU, uluslararası sendikal standartlar, haklar adına tutuklu DİSK yöneticileri ve aileleri için yardım kampanyası açtı. Tamamen gelirsiz, adeta açlığa mahkum edilen ailelerin en düzenli ve büyük geliri, ICFTU'nun eşit bir biçimde ailelere uzun süre gönderdiği, aslında sembolik ölçülerde kalan bu yardımı oldu.

İlk günlerde DİSK'in örgütlü olduğu, eylemlerine en etkili katılımda bulunmuş, DİSK'le özdeş sayılan sınırlı işyerlerinde küçük çaplı yardım kampanyaları düzenlenmeye çalışıldı. Derhal yardım kampanyası açılmasına öncülük yapan işçiler gözaltına alınıp, bazıları işkence ve tutuklanma ile baskı altına sokuldular. Cılız çabalar kısa sürede gelişemeden yok oldu. Türkiye içinden, akraba, dost dayanışması da dahil aileler çok az yardım gördü. Eşler, analar, evde elişi, iş yerlerine yemek yaparak, geçimi, cezaevindekinin en acil gereksinmelerini karşılamak gibi zorlu, onurlu sınavlar verdiler.[164]

[164] Ketenci (1989). s.36.

DİSK'LİLERE YARDIM EDEN MEÇHUL ASKERLER!

DİSK'liler için cezaevi şartları bazı sürprizler ve hoşluklar da yaratır. Rütbeli askerlerden genellikle kötü muamele gören DİSK'liler için meçhul bir veya birkaç askerin yardımları oldukça sevindirici olacaktır. DİSK yöneticilerinin Avrupa'da DİSK'i temsil etmek üzere DİSK avukatı Yücel Top'u görevlendirmesine ilişkin yazılan mektubun cezaevinden çıkarılması öyküsünde o meçhul asker vardır. Çelebi bu öyküyü şöyle anlatıyor:

> Mektubu Avrupa'ya göndereceğiz ama bunu nasıl başaracaktık? Normal bir mektup olarak yollamamıza izin vermezler. Ayrıca o aşamada açıkça sendikal faaliyette bulunmak da mümkün değil. Avukatlarımıza da verme olanağımız yok, hemen el koyarlar. Cezaevinde görevli, ilerici bir asker vardı. Benim onunla ilişkilerim iyiydi. "Süleyman bu işi yapsan yapsan sen yaparsın" dedi Abdullah Baştürk.
>
> Askerle açık açık konuştum, konunun önemini anlattım. "Tamam, verin, ben ulaştırırım" dedi. Verdik mektubu, o da dışarıda bir yer de avukatlardan

Doç. Dr. Osman Nuri Koçtürk

1918'de İzmir'de doğdu. Ankara Veteriner Fakültesi'nden mezun oldu. Gıda kontrolü ve hijyen alanında doçent unvanını aldı. Koçtürk, hayatı boyunca yardım ya da teknoloji alımı adı altında sürdürülen dışa bağımlılığa karşı çıktı. Bu duruşu nedeniyle akademik kariyeri engellendi. Doçent olabilse de profesörlüğü sürekli ertelendi.

Koçtürk, *Türk-İş* dergisinde beslenme konusunda yazılar yazdı ve Türk-İş tarafından aynı konuda kitapları yayımlandı. Genel-İş'te yaptığı danışmanlığı sırasında beslenme araştırmaları yürüttü. Koçtürk, 1996'da hayatını kaybetti. Koçtürk, 12 Eylül darbesinin ardından 62 yaşında DİSK Davası kapsamında gözaltına alındı ve bir süre Davutpaşa'da DİSK'lilerle kaldı.

TAYFUN GÖRGÜN: İFADELER İŞKENCEYLE VE GÖZLERİMİZ BAĞLI ALINIYORDU

DİSK Davası'nda yargılanıp daha sonra DİSK yöneticiliğine seçilen çok sayıda isim arasında Tayfun Görgün de yer alıyor. Görgün, DİSK yeniden faaliyet başladıktan sonra Dev Maden-Sen Genel Başkanlığına ve 2008-2012 arasında DİSK Genel Sekreterliğine seçildi. Aynı göreve 2024 yılında bir kez daha seçildi. Görgün, DİSK soruşturmasında gözaltı günlerini şöyle anlattı: [1]

"12 Eylül darbesi olduğunda Dev Maden-Sen Genel Yönetim Kurulu üyesiydim. Temsilcilik ve şube yöneticiliğinden sonra Şubat 1980'de GYK üyesi seçildim. Balıkesir'deki MTA Kuzeybatı Anadolu işletmesinde çalışıyordum. Çalışmalarımı Bursa, Balıkesir ve Çanakkale bölgesinde yürütüyordum. O sırada MTA ile toplu iş sözleşmesi görüşmeleri sürüyordu ve biz toplu iş sözleşmesi komitesi üyeleri olarak bu süreçte izinliydik. Darbe olunca MTA bizi işe geri çağırdı. Saklandığım için işe başlayamadım ve işten atıldım.

"Darbe sonrasında haberleşebildiğimiz arkadaşlarla 12 Eylül darbesini anlamaya çalıştık. Teslim ol çağrısına uymadık. Ben üç ay saklandım. Bu sırada işvereni tehdit iddiası gibi başka davalardan da gıyabı tutuklama kararım çıkmıştı. 5 Aralık 1980'de gözaltına alındım. Kısa bir süre yattıktan sonra tahliye oldum.

"Tahliye olduktan kısa bir süre sonra Nisan 1981'de İstanbul Sıkıyönetim Komutanlığı tarafından yürütülen DİSK Davası soruşturması nedeniyle gözaltına alındım. Aranan birkaç başka sendikacı arkadaşla birlikte önce kısa bir süre Balıkesir'de tutulduk. Ardından İstanbul Gayrettepe'deki Emniyet Müdürlüğüne getirildik ve ardından Davutpaşa Kışlası'nda DİSK'lilerin tutulduğu askeri tutukevine götürüldük. Gözaltı süresi 90 gündü.

Tayfun Görgün, DİSK Genel Sekreteri (2010), DİSK Arşivi.

"Davutpaşa'da diğer DİSK'lilerin olduğu, 120-130 kişinin olduğu bir koğuşa konduk. Abdullah Baştürk ve diğer DİSK yöneticileri başka bir koğuştaydı. Bizim koğuşta hatırladığım isimler arasında Ahmet Yıldız, Teoman Öztürk, Sadun Aren, Alpaslan Işıklı ve Osman Nuri Koçtürk de vardı.

"Sırası geleni Otağ-ı Hümayun denilen binada sorguya alıyorlardı. Sorguda gözlerimiz bağlıydı. "Tek Tip Tüzük oylamasında ne yaptın?", "ihtilal yapacak mıydınız? İşçi sınıfı iktidarını nasıl bir ihtilalle kuracaktınız?", "DGM direnişine katıldın mı?", gibi çeşitli sorular sordular. Bana ayrıca sendikadaki örgütsel faaliyetlerimi de sordular. İddiaları reddedince kaba dayakla işkence yaptılar. İşkence izi olanları önce tedavi edip sonra savcılığa çıkarıyorlardı. İşkence sonrası beni revire yolladılar. Revirde iyileştikten sonra Selimiye'de Savcı Süleyman Takkeci tarafından sorguya çekildik. Yürütme Kurulu üyesi olmadığım ve iddiaları reddettiğim için savcılıktan serbest bırakıldım. Daha sonra hakkımızda dava açıldı. Dev Maden-Sen Davası'nda yargılandım. Bizim sendikanın davası DİSK Davası ile birleştirildi. Sonunda DİSK Davası'nda beraat ettim."

[1] Tayfun Görgün ile görüşme, 5 Mayıs 2025. İstanbul.

birine verdi, böylece denetimden kaçırdık mektubu. Ancak sonra düşünmeye başladık, Avrupa sorununu çözdük, mektup yerine ulaşacak ama cunta bundan haberdar olunca sorumlusunu aramaya çıkmayacak mı?

Hemen aramızda bir sözbirligi yaptık. Eğer cezaevi yönetimi soruşturma açıp sorguyu çekerse sorumluluğu ben üstlenecektim. Herkes "Süleyman yaptı" diyecekti. Beni sorguya çektiklerinde de şöyle diyecektim: Danışmaya giderken bu mektubu cezaevi aracından dışarı attım, üzerine de "Hayırsever vatandaş, bu mektup senin eline geçerse, lütfen şu şu adrese ilet" diye yazdım. Demek ki sahiden iyi yürekli bir vatandaş bulmuş ki adrese göndermiş.

Çelebi bazı askerlerin kendilerine yardımcı olduğunu şöyle anlatıyor:[165]

Bazı askerler bize çok yardımcı oluyordu. İlerici gençlerdi bunlar. Bir şanstı tabii. Askerlerden biri "Abi, ben sizi tanıyorum, silah ve eroin dışında ne isterseniz getiririm, bana söyleyebilirsiniz" dedi. Biz de başladık istemeye. Rakı istiyoruz geliyor, her türlü yiyecek istiyoruz geliyor. Aklımıza ne gelirse istiyoruz. Ama riskli de aslında. Yakalansa mahvolur çocuk. 12 Eylül koşulları çünkü. Üste para da almıyordu, ara sıra bahşiş veriyorduk.

Faruk Pekin de askerlerin ve idarenin tutuklulara bazen yardım ettiği anlatmaktadır:[166]

Faşist subaylar için bile sendikacılarla baş etmek çok kolay bir iş değildir. O sırada içerideki sendikacılar idareyi kafalamışlar. Her gün istediklerinin listesini hazırlıyorlar, idare de askerin birini gönderiyor, listeyi aldırıyor ve ne istiyorlarsa dışarıdan paralarıyla temin ediyordu. Mesela içeride mandal işleri başlamıştı. Dışarıdan mandal aldırıyordu. Resim için boyalar alınıyordu. Bir çavuş bunları alıp getiriyordu.

Haftada bir gün ailelerle görüşme vardı. Bu aile görüşmelerinde temiz-kirli çamaşır değiş-tokuşu yapılırken içeride hazırlanmış olan ürünler dışarıdakilere gönderilirdi. Bu işleri epey geliştirenler vardı. Kibritten gemi, mandaldan avize yapanlar, somun ekmeğinden, kâğıttan harikalar yaratanlar... Dışarıdan da ailelerin getirdiği mandal, tutkal, boya gibi malzemeler (tabi bu konunun bir de maddi tarafı var) başlangıçta idare içeri verirdi, sorun çıkarmazdı.

Yasa ya da yönetmelik gereği askeri tutuklu olarak bizlere verilen tayından (ekmek) epey artan olurdu. Ekmek içinden hamur yapıp değişik ürün çıkaranlar vardı. Çoğu yaratıcı işçiydi içerde yatanların ve gerçekten çok yaratıcı ürünler yapılıyordu. Derken DİSK'li sendikacıların ufak mutlulukları çok kıskanıldı ve içeriye malzeme alımı yasaklandı. Keşke çıktığımızda içeride üretilen hediyeliklerden "DİSK'li mahpusların el işleri sergisi" gibi bir şey gerçekleştirebilmiş olsaydık.

Duruşma arası avukat görüşmesi. Cumhuriyet Arşivi.

TAHLİYELER

DİSK Ana Davası'nda tahliye talepleri uzunca bir süre reddedildi. Bu nedenle DİSK Ana Davası'ndan tutuklananlar uzun süre cezaevinde kaldılar. DİSK Davası'nda tahliyeler Ocak 1983 tarihinde başladı ve

[165] Dizman (2011). s. 226.

[166] Pekin (2024). ss.557-560.

Duruşma aralarında ailelerle görüşme, Cumhuriyet Arşivi.

24 Ağustos 1984'e kadar sürdü. DİSK Davası'nda en uzun süre gözaltında ve tutuklu kalan sanık 4 yıl 7 gün ile Abdullah Baştürk oldu.

DİSK Ana Davası dışında bağlı sendikalar ve çeşitli faaliyetler nedeniyle yürütülen soruşturmalar kapsamında çok sayıda DİSK'li sendikacı tutuklandı. DİSK Ana Davası kapsamında çeşitli tarihlerde tutuklanan 90 DİSK'li ve demokratik kitle örgütü yönetici dışında kalan tutukluların tahliye süreçlerini sağlıklı biçimde tespit etmek oldukça güçtür. O nedenle burada DİSK Ana Davası kapsamındaki tutukluluk ve tahliyelerine yer vereceğiz.

Reddedilen Tahliye Talepleri

DİSK Ana Davası'nda yargılanan sanıklar için yapılan tahliye talepleri mahkeme tarafından sık sık reddedildi. Dava başlamadan önce yapılan tahliye taleplerinin neredeyse tamamı reddedildi. 31 Mart 1981'de aralarında DİSK Genel Başkanı Abdullah Baştürk'ün de bulunduğu DİSK yöneticilerinden oluşan 85 kişilik grubun tahliye istemleri, ''TCK'nin 141, 146, 296, 274, 275 ve 171. maddelerini ihlal ve 1402 sayılı Sıkıyönetim Kanunu'na muhalefet ettikleri'' gerekçesiyle Sıkıyönetim 3 Numaralı Askeri Mahkemesi tarafından kabul edilmedi. Baştürk ve 84 DİSK arkadaşının tahliye istemi 13 Nisan 1981'de bir kez daha reddedildi.

DİSK Davası başlamadan ilk tahliyeler 27 Mayıs 1981 tarihinde yaşandı. İstanbul Sıkıyönetim Komutanlığı 2 Numaralı Askeri Mahkemesi aralarında Mehmet Mıhlacı ile Celal Küçük'ün de bulunduğu DİSK'e bağlı 59 sendikanın yöneticisini tahliye etti. Mahkeme DİSK Genel Başkanı Abdullah

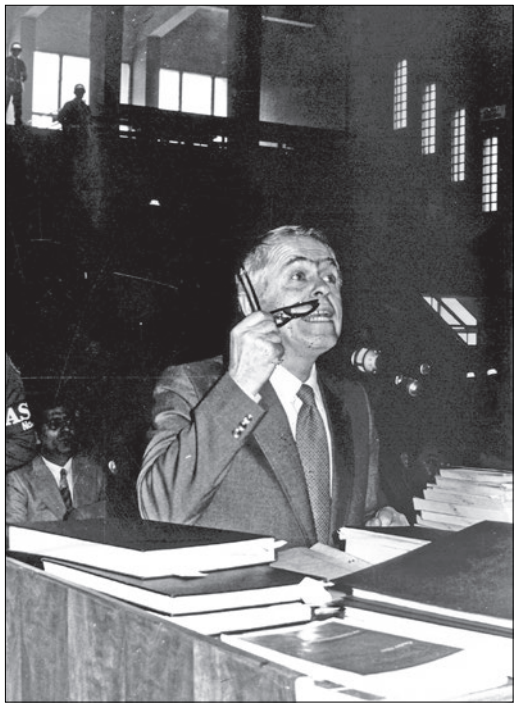
Baştürk, DİSK yöneticileri Fehmi Işıklar, Rıza Güven, Mukbil Zırtıloğlu, Süleyman Çelebi ve İstanbul Belediye eski Başkanı Ahmet İsvan ile diğer DİSK yöneticilerinin tutukluluk halinin ise devam etmesine karar verdi. Tahliyelerine karar verilen ancak haklarında idam talebiyle dava açılan DİSK'liler bu kez 24 Aralık 1981'de davanın ilk gününde tutuklandı.

DİSK Genel Başkanı Abdullah Baştürk ve 153 DİSK'linin tahliyesi için, 18 Haziran 1981 tarihli İstanbul Sıkıyönetim Komutanlığı Askeri Savcılığına yapılan başvuru 23 Haziran 1981'de reddedildi. DİSK tutuklularının tahliye talepleri 12 Ağustos 1981'de bir kez daha reddedildi. 5 Ekim 1981'de İstanbul 2 Numaralı Sıkıyönetim Mahkemesi, 42'si tutuklu 52 DİSK ve DİSK'e bağlı sendika yöneticisi ile temsilcisine yönelik 5. kez yapılan tahliye istemlerinin tamamını reddetti.

Dava Başlarken Yeni Tutuklamalar

25 Aralık 1981 tarihinde yapılan DİSK Ana Davası'nın ilk duruşmasında iddianamenin okunmasına devam edilirken Savcı Süleyman Takkeci iddianamenin sonunda yer alan tutuksuz 10 kişinin hemen tutuklanması isteminde bulundu. Takkeci gerek yargılandıkları suçun Anayasal suç olması gerek toplanan yeni deliller gerekse aynı suçtan yargılanan tutuklu sanıklarla eşitsizlik yarattığı gerekçesiyle tutuklamanın iddianamenin sonuçlanmadan gerçekleştirilmesinin doğru olacağını savundu.

Mahkeme, savcının sistemine uyarak Mehmet Mıhlacı, Mehmet Ali Şahin, Nusret Aydın, Tahir Güner, Türker Azaklı, Ali Taşer,

Baştürk ve DİSK'lilerin tahliye talepleri sık sık reddedildi.

Şaban Aydın, Fikri Tanta, Kemal Akar ve Dursun Ali Kocaman'ın tutuklanmasına karar verdi. Tutuklanan 10 sanık Aralık 1980'de gözaltılardan sonra serbest bırakılan ve 27 Mayıs 1981 tarihinde tahliyelerine karar verilen kişilerdi. Böylece idam cezası istenen 52 sanığın tümü tutuklanmış oldu.

DİSK Davası'nda toplam 817 sayfalık iddianamenin okunması 3 Mart 1982'de sona erdi. İddianamenin okunmasını takiben verilen tahliye dilekçeleri reddedildi.

Nihayet Tahliyeler Başladı

DİSK Davası'nda tahliyeler 1983'ün başında başladı ve Ağustos 1984'e kadar peyder pey bütün DİSK tutukluları tahliye edildi. 7 Ocak 1983'te DİSK Ana Davası'nda ilk tahliye gerçekleşti.

- DİSK Davası'nda ilk tahliye edilen kişi "tutuklanmasından beklenen gaye hasıl olduğu" gerekçesiyle 7. Genel

Rıza Güven'in tahliyesi. Cumhuriyet Arşivi.

Kurulda Onur Kurulu üyeliğine seçilen Şaban Aydın oldu. Ocak 1983'te çok sayıda tahliye gerçekleşti.

- 14 Ocak 1983 tarihli duruşmada Antalya Bölge Temsilcisi Recep Koç ile İzmir Bölge Temsilciliği Vekili ve Örgütlenme Dairesi uzmanı Sefer Güvenç; 19 Ocak 1983 tarihinde DİSK Bölge Temsilcileri Rafet Demirci, Süleyman Turan, Celal Alçınkaya, Yusuf Yürekli ile Ali Taşer; 21 Ocak 1983'teki duruşmada ise İstanbul Belediye eski Başkanı Ahmet İsvan ile DİSK Bölge Temsilcileri Hasan Kahraman ve Saim Akbulut tahliye edildi.
- 25 Şubat 1983'te DİSK Davası kapsamında tutuklu olan ve idamı istenen Demokratik Sol Dernekler Federasyonu Başkanı Ethem Erhan Taneri ile DİSK Örgütlenme Dairesi uzmanı Günaydın Erdoğmuş ve DİSK Basın-Yayın Dairesi Müdürü Yücel Yaman tahliye edildi. Ahmet Yıldız, İsmail Çalışkan ile Mehmet Bekiroğulları'nın ve askeri savcının Teoman Öztürk için istediği tahliye talebi mahkeme tarafından reddedildi.
- 4 Mart 1983 tarihli duruşmada Mehmet Bekiroğulları, Cemal Aslan ve İsmail Çalışkan; 18 Mart 1983'te ise Dursun Ali Kocaman ile İsmail Özbiçer tahliye edildi.
- 27 Nisan 1983 tarihinde Ankara Bölge Temsilcisi Ali Kaya ve DİSK uzmanları M. Fahri Aral ile Mete Sönmez tahliye edildi.
- 3 Haziran 1983'te TÜTED Başkanı Harun Aykut Göker, TÜMAS Başkanı Ahmet Balamir, Dev-Gör Yönetim Kurulu üyesi Ayhan Ak ve DİSK Örgütlenme uzmanı Zafer Kutlu tahliye edildi.
- 6 Temmuz 1983'te DİSK Bölge Temsilcilerinden Sebahattin Topuz ve Tayyar Elmas tahliye edildi.
- 5 Ağustos 1983 tarihli duruşmada DİSK Örgütlenme Dairesi eski uzmanı Argun Müceldili ve 14 Eylül 1983'te TMMOB eski Başkanı ve DİSK Araştırma Enstitüsü uzmanı Teoman Öztürk tahliye edildi. 5 Ekim 1983'te ise DİSK Basın-Yayın Daire uzmanı Mehmet Erhan Gömüç tahliye edilmesine rağmen TKP Davası'ndan da tutuklu bulunduğu için tahliye kararı uygulanmadı.
- Yönetim Kurulu üyelerinin tahliyeleri Kasım 1983'te başladı ve Ağustos 1984'e kadar devam etti. 2 Kasım 1983'te Yönetim Kurulu eski üyesi Mustafa Cengiz Acar tahliye edildi.
- 4 Ocak 1984 tarihli duruşmada ise DİSK Yönetim Kurulu üyesi ve

Fehmi Işıklar'ın tahliyesi, Cumhuriyet Arşivi.

Fındık-İş Genel Başkanı Akçin Koç, OLEYİS Marmara Şube Başkanı ve DİSK Onur Kurulu üyesi Kemal Akar ve Yönetim Kurulu eski üyesi Hakkı Öztürk tahliye edildi. 20 Ocak 1984'te DİSK Yönetim Kurulu üyeleri Tahir Güner, Ali Özarkalıoğlu ve Durmuş Ali Yalnız tahliye edildi. 25 Ocak 1984'te DİSK Eğitim Dairesi Müdürü Faruk Pekin tahliye edildi. 27 Ocak 1984'te DİSK Onur Kurulu üyeleri ve Gıda-İş yöneticileri Erdoğan Özen ile Ahmet Ertan tahliye edildi.

- 29 Şubat 1984'te Yönetim Kurulu üyelerinden Ekrem Akkuş, Yalçın Talaka, Ali Şahin, Kemal Yılmaz ve Halil Hayta tahliye edildi.
- 7 Mart 1984'te DİSK Yönetim Kurulu üyeleri Nusret Aydın ve İsmet Cantekin; 16 Mart 1984'te DİSK Yönetim Kurulu üyeleri Rıdvan Budak, Niyazi Kuas ve Şükrü Özbayrak tahliye edildi. 30 Mart 1984'te DİSK Davası'nda DİSK Yönetim Kurulu üyesi Ahmet Ağar tahliye edildi.
- 13 Nisan 1984'teki duruşmada, DİSK Yönetim Kurulu üyesi ve Sosyal-İş Genel Başkanı Özcan Kesgeç tahliye edildi.
- 2 Mayıs 1984'te DİSK Araştırma Enstitüsü Müdürü Prof. Sadun Aren ve DİSK Yönetim Kurulu üyeleri Demirhan Tuncay ile Mehmet Mıhlacı tahliye edildi. 9 Mayıs 1984'te DİSK Yönetim Kurulu üyesi İsmail Hakkı Önal ile DİSK Yürütme Kurulu üyesi Süleyman Çelebi tahliye edilirken 18 Mayıs 1984'te DİSK Genel Yönetim Kurulu üyeleri Selahattin Selçuk Sayın, Mustafa Karadayı, Çetin Uygur ve Kenan Akman tahliye edildi.

4 YIL SONRA — DİSK Genel Başkanı Abdullah Baştürk Yargıtay 8. Ceza Dairesi'nin tahliyesine karar vermesi üzerine 4 yıl 7 gün sonra salıverildi. Baştürk'ü tahliyesi sırasında karısı Ayten Bastürk, arkadaşları, avukatları ve DİSK'e bağlı sendikaların yöneticileri karşıladı. (Fotoğraf: ENDER ERKEK)

Cumhuriyet, 19 Eylül 1984.

22 Ağustos 1984: Tutuklu Kalmadı

DİSK Davası'nın 22 Ağustos 1984 tarihli duruşmasında TCK'nin 146. maddesi uyarınca ölüm cezası istemiyle yargılanan ve tutuklu son 9 DİSK yöneticisinin de tahliyesi kararlaştırıldı.[167] Tahliyelerine karar verilenlerden DİSK Genel Başkanı Abdullah Baştürk, Genel Sekreter Fehmi Işıklar ile bazıları 6. Genel Kurulda seçilen DİSK Yürütme Kurulu üyeleri Ali Rıza Güven, Mukbil Zırtıloğlu, Celal Küçük, Mustafa Aktulgalı, Tuncer Kocamanoğlu ve Kemal Nebioğlu gözaltı süreleri dahil yaklaşık 4 yıl, Yönetim Kurulu üyesi Abdurrahman Cevat Özhasırcı ise 3 aydır tutuklu bulunuyordu.

DİSK Davası duruşmasında tahliyelerine karar verilen DİSK Yürütme Kurulu üyesi 9 sanığa ilişkin karar Hakim Binbaşı Çetin Güvener tarafından imzalanarak askeri savcılığa gönderildi. Tahliye emri 23 Ağustos 1984 günü İstanbul Sıkıyönetim Komutanlığı Askeri Savcısı Hakim Yarbay Muhteşem Savaşan tarafından imzalanarak Sıkıyönetim Adli Müşavirliğine iletildi. 24 Ağustos 1984'te 9 sanıktan 7'si işlemlerin tamamlanmasının ardından tahliye edildi. Mustafa Aktulgalı TİP Davası'nda 8 yıl ağır hapis cezasına çarptırıldığı için ve Abdullah Baştürk ise kesinleşmiş 6 aylık cezasının Yargıtay onayının Metris Cezaevi'ne ulaşmaması nedeniyle tahliye edilmedi.

DİSK Genel Başkanı Abdullah Baştürk'ün Kahramanmaraş Olayları ile ilgili basın açıklaması yaptığı gerekçesiyle çarptırıldığı 6 aylık hapis cezasına yönelik avukatlarınca yapılan başvuru Bakırköy 1. Ağır Ceza Mahkemesi'nce reddedildi. Metris Askeri Cezaevi'nde bulunan Baştürk, DİSK Davası'ndan tahliye edildiği için 28 Ağustos 1984'te Bayrampaşa Cezaevi'ne nakledildi.

16 Eylül 1984'te Adalet Bakanı Necat Eldem, Ceza Muhakemeleri Usul Kanunu'nda kendisine tanınan yetkiyle başka bir suçtan verilen 6 aylık hapis cezasının tutukluluk süresine sayılmasını ve DİSK Genel Başkanı Abdullah Baştürk'ün tahliyesini istedi ve Yargıtay Başkanlığına başvurdu. 17 Eylül 1984 günü Yargıtay 8. Ceza Dairesi DİSK Genel Başkanı Abdullah Baştürk'ün tahliyesini uygun gördü ve Abdullah Baştürk'ün tahliyesine karar verildi.

12 Eylül 1980'den beri 4 yıl 7 gündür hapiste bulunan DİSK Genel Başkanı Abdullah Baştürk 18 Eylül 1984'te Bayrampaşa Cezaevi'nden tahliye edildi. Baştürk'ü eşi Ayten Baştürk, oğlu Serdar Baştürk, kardeşi, yeğeni, arkadaşları, DİSK yöneticileri ve avukatları karşıladı.

[167] *Cumhuriyet*, 22 Ağustos 1984.

DİSK Davası Tutuksuz Devam Ediyor

DİSK Davası yargılamasının sonraki aşamalarında davadaki belgeler okunmadan okunmuş sayıldı. DİSK avukatlarının ilgili yasa hükümlerine göre bu davada delil olabilmesi için söz konusu belgelerin okunması gerektiğine ilişkin yaptıkları itirazlar mahkemece reddedildi.[168] DİSK Davası'nda mahkeme dava dosyasındaki bazı eksikleri gidermek amacıyla 22 sayfa ve 65 maddeden oluşan bir ara karar verdi. Mahkeme bu kararında davanın ilk oturumunda 52 sanığın tek avukatla temsil edilmesi kararının da kaldırıldığını açıkladı.[169]

Yürütme Kurulunun tahliye edilmesiyle DİSK Davası tutuksuz devam etmeye başladı. Tutuksuz ilk duruşma 21 Eylül 1984 tarihinde yapıldı. Sorgulamaları yapılan sanıklar görev aldıkları DİSK organlarının kararlarına, DİSK toplantıları ve eylemlerinin yasal sendikal faaliyet olduğunu söyledi. Tutuksuz ilk duruşmaya Abdullah Baştürk de katıldı.[170] Yargılamada Avu-

[168] *Cumhuriyet*, 27 Eylül 1984.

[169] *Cumhuriyet*, 3 Ağustos 1985.

[170] *Cumhuriyet*, 22 Eylül 1984.

Cumhuriyet, 23 Ağustos 1984.

DİSK'te tutuklu kalmadı

Baştürk ve Yürütme Kurulu üyeleri yaklaşık 4 yıldır tutuklu bulunuyordu

İstanbul Haber Servisi — DİSK davasının dünkü oturumunda TCY'nın 146. maddesi uyarınca ölüm cezası istemiyle yargılanan Yürütme Kurulu'nun son 9 tutuklu üyesinin de tahliyesi kararlaştırıldı. DİSK davasında tutuklu sanık kalmadı. Dün tahliyelerine karar verilen son sanıklar DİSK Genel Başkanı **Abdullah Baştürk**, Genel Sekreter **Fehmi Işıklar**, DİSK Yürütme Kurulu üyeleri **Ali Rıza Güven, Mukbil Zırtıloğlu, Celal Küçük, Mustafa Aktulgalı, Tuncer Kocamanoğlu, Kemal Nebioğlu** 3 yıl 7 ay 28'er gündür, eski Yönetim Kurulu üyesi **Abdurrahman Cevat Özhasırcı** ise 3 aydır tutuklu bulunuyorlardı. Dünkü oturumda tahliye edilen Mustafa Aktulgalı daha önce TİP davasında 8 yıl ağır hapse çarptırılmıştı.

Metris Baştabya'daki duruşma salonu haline dönüştürülmüş spor salonunda İstanbul Sıkıyönetim Komutanlığı (2) Numaralı Askeri Mahkemesi'nde görülen davanın dünkü oturumunda önce Maden-İş Sendikası'nın Yönetim, Onur Kurulu, bölge ve işyeri temsilcisi ve uzmanları 27 kişi hakkında ek iddianameyle açılan dava DİSK ana davasıyla birleştirildi. Daha sonra Maden-İş Sendikası'nın 27 yöneticisiyle ilgili iddianame okundu. İddianamede sanıkların yasadışı sendika içinde faaliyette bulundukları, çeşitli tarihlerde görev yaptıkları ve almış oldukları kararlarla komünist örgütlenmeyi sağladıkları ileri sürüldü. İddianamede ayrıca uzman sanıkların sendika yöneticisi olmadıkları, ancak sendika bünyesinde uygulanmakta olan (A) ve (B) tipi eğitim seminer notlarını hazırlayarak seminerler verdikleri ve komünist örgütlenmeye yol göstermek fiilini işledikleri ileri sürüldü. Daha sonra ek iddianameyle açılan dava DİSK ana davasıyla birleştirildi. Böylece DİSK davasında sanık sayısı 533'e yükseldi.

Maden-İş sanıklarının sorgularından sonra söz alan DİSK Genel Sekreteri **Fehmi Işıklar**, haksız ve hukuk dışı bir iddianame nedeni ile 4 yıldan beri tutuklu bulunduklarını, bu sürenin yaklaşık 8 yıllık cezanın karşılığı olduğunu ancak şimdiye kadar suçlamaların kanıtlanamadığını bildirerek şöyle konuştu:

"Bizler, çağımızın ayıbı olan adaletsizlik, baskı ve sömürü, savaş ve esaret, kin ve nefret yerine adalet, barış ve özgürlük, kardeşlik ve sevgi egemen olsun istedik. İnsanlarımızın beslenme, barınma, sağlık, eğitim gibi temel sorunlarının çözümlenmesini, herkesin yeteneğine uygun insanca çalışma ve yaşamasını sağlayacak bir işe sahip olmasını savunduk ve bu uğurda çaba harcadık. Toplumumuzun sorunlarını sorun saydığımız ve çağımızın ayıplarına karşı "bana ne" demeyip mücadele ettiğimiz için, asgariden insan olmanın gereğini, sendikal örgüt olmanın gereğini yerine getirdiğimiz ve demokrasiyi savunup sahip çıktığımız için yargılanmaktayız. İşçiden yana, yoksuldan yana, haklıdan ve doğrudan yana olmanın bir bedeli olduğunu biliyoruz. Geçmişte insanlar bu bedeli hapislerde çürüyerek ve hatta yaşamlarını yitirerek ödemişlerdir. Bunların çok gerilerde kaldığı ve acı olaylar olarak anıldığı çağımızda, demokratik bir hukuk devleti olduğu anayasanın birinci maddesinde yazılı olan Türkiye'de; işçiden, yoksuldan, haklı ve doğrudan yana olmanın bedeli işkence, yargılanma, dört yıl gibi uzun bir süre özgürlüklerden yoksun bırakılmak olmamalıydı, olmamalıdır."

Işıklar daha sonra beraatini istedi. Işıklar'dan sonra söz alan **Kemal Nebioğlu, Ali Rıza Güven** ve **Abdurrahman Cevat Özhasırcı** tahliyelerini istediler. Daha sonra söz alan avukat **Mehmet Ali Aybar** mahkeme heye-

(Arkası Sa. 8, Sü. 7'de)

Karardan sonra *DİSK davasında tutuklu 9 sanığın tahliye edilmesiyle tutuklu sanık kalmadı. Fotoğrafta tahliye olan sanıklar (soldan-sağa) Ali Rıza Güven, Çetin Uygur (Başka suçtan tutuklu), Celal Küçük, Abdullah Baştürk, Mehmet Erhan Gömüç (arkada, başka suçtan tutuklu), Mukbil Zırtıloğlu, Mustafa Karadayı (başka suçtan tutuklu), Fehmi Işıklar, Kemal Nebioğlu, Abdurrahman Cevat Özhasırcı, Özcan Kesgeç (başka suçtan tutuklu), Tuncer Kocamanoğlu mahkeme kararından sonra sevinç içindeler ... (Fotoğraf: DENİZ TEZTEL)*

DİSK davasına 24 aralık 1981 günü başlanmıştı

İstanbul Haber Servisi — 12 Eylül Harekâtı'ndan sonra DİSK'le ilgili ilk açıklama aynı gün Milli Güvenlik Konseyi'nin 7 numaralı bildirisinde yer aldı ve faaliyetinin durdurulduğu, yöneticilerinin Türk Silahlı Kuvvetlerinin güvencesi altına alındığı bildirildi. 14 Eylül günü 1. Ordu ve İstanbul Sıkıyönetim Komutanlığı'nın 49 numaralı bildirisi ile DİSK yöneticilerinin 16 eylül akşamına kadar teslim olmaları istendi. Çağrı üzerine sendikacılar üç gün süre ile teslim olmaya geldiler. 22 Eylül 1980 günü teslim olmayan sendikacılar için ikinci bir çağrı yapıldı. Önce güvence, sonra gözetim altında tutuldukları bildirilen DİSK'e bağlı sendika yöneticilerinin 506'sı 3.5 ay kadar sonra 27 ve 28 aralık tarihlerinde sorgu yargıcının karşısına çıkarıldılar. Bu gruptan 68 kişi tutuklandı, ötekiler serbest bırakıldı. Tutuklananlar içinde DİSK'in üst yöneticileri yanında eski İstanbul Belediye Başkanı Ahmet İsvan da vardı. 6 Ocak 1981 günü 39 kişi için yapılan ikinci grup incelemede ise 15 kişi daha tutuklandı, 24 kişi serbest bırakıldı. Sıkıyönetim savcılığının itirazı üzerine 20 Ocak 1981 günü 223 kişi için gıyabi tutuklama kararı verildi. Böylece tutuklama kararı verilenlerin sayısı 306'ya yükseldi.

Nisan 1981'de 7 kişilik DİSK Yürütme Kurulu ve direnişe katıldıkları gerekçesi ile 143 kişi için daha "30 nisan" direnişine ilişkin olarak İstanbul Sıkıyönetimi Komutanlığı 2 Numaralı Askeri Mahkemesi'nde dava açıl-

(Arkası Sa.8, Sü.7'de)

kat Rasim Öz söz almadan ve mahkemeyi zan altında bulunduracak nitelikte konuşması gerekçesiyle salondan çıkarıldı. Rasim Öz duruşma salonundan daha önce de çıkarıldığı için savunma hakkını kaybetti.[171] DİSK Kuruluş Bildirisi ile 2. ve 4. dönem çalışma raporunun okunduğu duruşmada sanıkların ve avukatların soruşturmanın genişletilmesi istemleri reddedildi.[172]

Esas Hakkında Mütalaa (Görüş)

DİSK Davası'nda iddianamenin okunması, sorgular ve delillerin değerlendirilmesi aşamasından sonra nihayet sıra iddia makamının esas hakkındaki mütalaasını (görüşünü) (EHM) vermesine geldi. EHM, iddianamenin okunması ve delillerin tartışılmasından sonra iddia makamının son görüşüdür. İddianame ile başlayan ceza davasının karar aşamasında EHM sunulur. EHM, soruşturması beş yıl önce başlayan DİSK Davası konusunda savcılığın nihai görüşünü ve talebini içeren EHM karar açısından hayatı öneme sahip bir belgedir.

DİSK ve DİSK'e Bağlı Sendikalar Davası Savcılık Esas Hakkındaki Mütalaası (EHM), Bölüm 1 Sendikal Sorumlulukları, Bölüm 2 Kişisel Sorumluluklar olmak üzere iki ayrı bölümden oluşuyordu. 809 sayfalık EHM , Mehmet Camcı, İsmail Yörük ve Mehmet Demir adlı üç Sıkıyönetim Askeri Savcı Yardımcısı tarafından hazırlanmıştı.[173] EHM 15 Ocak 1986 tarihinde okunmaya başlandı.[174]

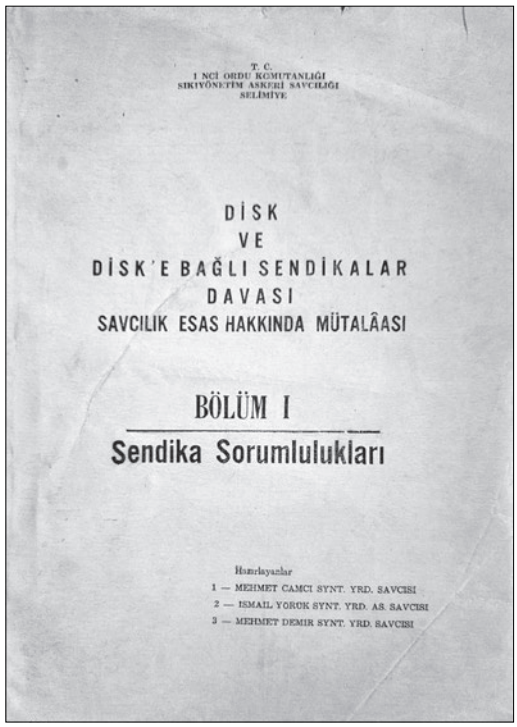
Değişen Suçlama: 146'dan 141'e

Daha önce belirtildiği gibi iddianameyi hazırlayan ve DİSK Davası'nı başlatan Askeri Savcı Süleyman Takkeci 1982 yılında Milli Savunma Bakanlığı Teftiş Kuruluna atandı ve 1986 tarihinde emekliye ayrıldı. Dolayısıyla davanın ilk savcısı EHM aşamasında ortalıkta yoktu.

EHM'nin en önemli özelliği iddianamede yer alan suçlamanın değişmiş olmasıdır. EHM iddianamede TCK 146. maddeden sanıklar hakkında istenen idam talebini değiştirdi ve TCK 141. maddeden hapis cezasına dönüştürdü.

[171] *Cumhuriyet*, 4 Ekim 1984.

[172] *Cumhuriyet*, 26 Ekim 1985.

T. C.
1 NCİ ORDU KOMUTANLIĞI
SIKIYÖNETİM ASKERİ SAVCILIĞI
SELİMİYE

DİSK
VE
DİSK'E BAĞLI SENDİKALAR
DAVASI
SAVCILIK ESAS HAKKINDA MÜTALÂASI

BÖLÜM I
Sendika Sorumlulukları

Hazırlayanlar
1 — MEHMET CAMCI SYNT. YRD. SAVCISI
2 — İSMAİL YÖRÜK SYNT. YRD. AS. SAVCISI
3 — MEHMET DEMİR SYNT. YRD. SAVCISI

Esas Hakkında Mütalaa kapağı DİSK Arşivi.

[173] 1. Ordu ve Sıkıyönetim Komutanlığı Sıkıyönetim Askeri Savcılığı (1986). DİSK ve DİSK'e Bağlı Sendikalar davası Savcılık Esas Hakkındaki Mütalâası Bölüm II Kişisel Sorumluluklar. TÜSTAV DİSK Arşivi Koleksiyonu.

[174] *Cumhuriyet*, 16 Ocak 1986.

146'dan 141'e: İdamdan Ağır Hapis Cezası Talebine

EHM'de değişen suçlama:

''Sanıklar hakkında dava iddianamesinde T.C.K 146. Maddesinin tatbiki istenilmiş ise de, bu maddenin tatbiki için gerekli cebir unsurunun gerçekleştirildiğine dair hiçbir delil ve emareye rastlanılamaması ve ayrıca,

Savaşım cephesinin bizzat proletarya partisi tarafından kurulacağının sanıkların ideolojisinin temel kavramlarından olması ve 5. genel kurulda UDC adlı savaşım cephesi kurulmasına da kuruluş içinde karşı çıkılması ve daha sonraki dönemlerde cephenin daha gerisindeki bir faaliyeti ihtiva eden, cepheyi hazırlayıcı güç ve eylem birliği çalışmaları ile yetinilmesi de DİSK yöneticilerinin eylemlerinin T.C.K. nun 146. maddesinde yazılı şiddet ve savaşım eylemleri ile uygunluk göstermemesine binaen,

Sanıklara isnad olunan eylemlerin T.C.K.nun 141. maddesine ve bu maddenin fıkralarına uyduğu anlaşılmış ve bu maddenin tatbikiyle tecziyelerinin istenilmesinin haklı ve isabetli olacağı inancına varılmış,

Saniyen,

Hem DİSK hemde Sendika yönetici olarak görev yapan bir kısım sanıkların, aynı zamanda birden ziyade yasadışı örgütün sevk ve idarecisi olduğu, nitekim haklarında DİSK ve Sendikalardaki faaliyetlerden dolayı ayrı iddianameler düzenlendiği akla gelmekte ve yasal platformda, DİSK ve bağlı sendikalar ayrı hükmi şahsiyetler olarak görülmekte ise de;

Bir kısım sanıkların DİSK ve sendikalardaki yasadışı eylemlerinden dolayı ayrı İddianameler düzenlenmesi, bu şahısların ayrı iki kuruluştaki yasadışı faaliyetlerinin değerlendirilmesi amacına yönelik hukuki bir zorunluluk sonucu meydana gelmiş olup,

DİSK ve bağlı sendikaların ayrı hükmi şahsiyetleri haiz müstakil kuruluşlar şeklindeki dış görünüm aksine sendikal faaliyetleri paravan olarak kullanıp sendikaları faaliyet sahası seçen yasadışı tek bir örgütün mevcudiyeti kabul edilmiş, hem DİSK hem sendika yönetiminde görev alan ve haklarında birden ziyade iddianame düzenlenmiş bulunan bir kısım sanıkların cezai sorumluluğu yasadışı birkaç örgütü sevk ve idare etmek olarak değil, tek bir örgütü sevk ve idare olarak kabul edilmiştir.''

Not: Metnin yazımı aynen korunmuştur.

EHM, ss. 114-115.

EHM: "DİSK İLLEGAL BİR ÖRGÜTTÜR"

Askeri Savcı Yardımcıları tarafından okunan EHM iki bölüm halinde hazırlandı. EHM'nin ilk bölümünde DİSK ve bağlı sendikalarının faaliyetleri ve sorumlulukları ele alındı. EHM'nin ikinci bölümünde ise 1477 sanığın tek tek değerlendirilmesi yapıldı. EHM'nin 15 Ocak 1986 tarihli ilk oturumuna 94 sanık ve 22 avukat katıldı.[175]

İddianamede yer alan suçlamaların içeriğini yansıtan esas hakkında mütalaada DİSK'in sosyalizmi hedefleyen Marksist-Leninist düzeni getirmek amacıyla kuruluşundan itibaren bütün faaliyetlerini sürdürdüğü, kuruluşundan bu yana illegal bir kuruluş niteliği kazandığı öne sürüldü.[176] EHM'de DİSK'le ilgili genel değerlendirmelerden sonra bağlı tüm sendikaların da durumuna tek tek yer verildi. DİSK'in 1 Mayıs eylemlerinde işçi bayramının kutlanmasından ziyade işçi iktidarı

[175] *Cumhuriyet*, 16 Ocak 1986.

[176] *Cumhuriyet*, 16 Ocak 1986.

Cumhuriyet, 16 Ocak 1986.

809 sayfalık 'esas hakkındaki görüş'ün okunmasına başlandı

Savcı: DİSK illegal örgüttür

ESAS HAKKINDAKİ GÖRÜŞTEN

Proletarya diktatörlüğü: *DİSK'in bütün tüzükleri, işçi sınıfı bilimi bilimsel sosyalizm doğrultusunda proletarya diktatörlüğü kurmayı amaçlıyordu.*
Leninist ideoloji: *DİSK'in istediği genel grev ve dayanışma grevleri, Marksist-Leninist ideolojinin bir unsurudur.*
Devlete karşı savaş: *DİSK ve demokratik kuruluşların ilişkileri sonucunda devlete karşı savaşım cephesi oluşturuldu.*

İstanbul Haber Servisi — DİSK ve bağlı sendikalar davasında 1477 sanıkla ilgili 809 sayfalık esas hakkındaki görüşün okunmasına dün başlandı. İddianamede yer alan suçlamaların içeriğini yansıtan esas hakkındaki görüşte, DİSK'in sosyalizmi hedefleyen Marksist-Leninist düzeni getirmek amacıyla kuruluşundan itibaren bütün faaliyetlerini sürdürdüğü, kuruluşundan bu yana illegal bir kuruluş niteliği kazandığı öne sürüldü.

Baştabya duruşma salonunda dün saat 10.20'de başlayan 254. oturumda duruşma yargıcı Yarbay **Aydın Kalpakçı**, bundan sonraki günlerde oturumun saat 10.00'da başlayacağını, duruşma salonuna giriş formalitelerinin çok uzun sürdüğünü, bu nedenle duruşmaya katılmak isteyenlerin daha erken gelmesi gerektiğini belirtti. Oturuma 94 sanık, 22 avukat, aralarında SHP Genel Sekreteri **Cahit Angın**, SHP Adıyaman Milletvekili Genel Sekreter Yardımcısı **Sırrı Özbek**, öldürülen eski DİSK Genel Başkanı **Kemal Türkler**'in eşi **Sabahat Türkler**'in de bulunduğu 8 dinleyici katıldı. Duruşmaya katılan sanıklar arasında Barış Derneği davası nedeniyle tutuklu bulunan Görsel Sanatçılar Derneği Başkanı **Orhan Taylan**, İstanbul eski belediye başkanlarından **Ahmet İsvan**, Prof. **Sadun Aren**, DİSK Genel Başkanı **Abdullah Baştürk**, Genel Sekreter **Fehmi Işıklar** ile Yürütme, Yönetim, Denetim, Onur Kurulu üyeleri, bölge temsilcileri hazır bulundular.

Askeri savcı yardımcıları Yüzbaşı **İsmail Yörük, Mehmet Camcı** ve **Mehmet Demir** tarafından iki bölüm halinde hazırlanan esas hakkındaki görüşün ilk bölümünde, DİSK ve bağlı sendikaların kuruluşları, faaliyetleri ve sorumlulukları anlatılıyor. İkinci bölümde ise 1477 sanığın ayrı ayrı değerlendirilmesi yapılıyor. Esas hakkındaki görüşü okuyan askeri savcı, iddianamede de DİSK'in kuruluşunun, temel kurumlarının, tüzüklerinin, tek tip tüzüğünün, cephe kararlarının ve faaliyetlerinin ayrı ayrı anlatıldığına değinerek, DİSK'in sosyalist bir düzeni kur-

(Arkası Sa. 10, Sü. 3'te)

hedeflediği ve ihtilal provası yapıldığı belirtildi.[177] Esas hakkında mütalaada daha sonra DİSK yöneticilerinin tek tek durumları üzerinde durularak "illegal faaliyetlerinin tanzim, sevk ve idarecisi oldukları eylemlerin tek bir suçu oluşturduğu" belirtildi.

EHM'de DİSK'in illegal bir örgüt olduğu şöyle iddia edildi:[178]

> DİSK'in kuruluşundan itibaren "kuruluş tüzüğü, 7. genel kurulda kabul edilen tadilli son tüzük, DİSK tarafından hazırlanıp bağlı sendikalarca kabul edilen "Tek-Tip Demokratik tüzüklerinde" işçi sınıfı bilimi, diğer bir deyimle bilimsel sosyalizm ilkeleri rehberliğinde "işçi sınıfı öncülüğünde sosyalizmi gerçekleştirmek ve proletarya diktatörlüğünü kurmak" amacının benimsenmiş olduğu ve bu amacı ihtiva eden bu tüzükler ile, DİSK'in kuruluşundan itibaren illegal bir hüviyet iktisap etmiş olduğu açık bir şekilde anlaşılmaktadır.

EHM'de DİSK'in yasadışı ihtilalci bir örgüt haline geldiği iddia etti.[179]

[177] *Cumhuriyet*, 17 Ocak 1986.
[178] EHM. s. 10.
[179] EHM. s 147.

EHM'de Ceza ve Beraat Talepleri

1477 sanıkla ilgili 809 sayfalık esas hakkındaki görüşün okunması 20 Ocak 1986'da tamamlandı. Esas hakkındaki görüşte DİSK ve 30 sendikanın yürütme, yönetim, onur ve denetim kurulu üyesi, bölge temsilcisi, eski yöneticiler, uzmanlar ile demokratik kuruluş temsilcilerinden oluşan 232 kişi hakkında illegal örgütün sevk ve yöneticisi oldukları savıyla Türk Ceza Kanunu 141/1-6 maddesi uyarınca 10 yıl 8 ay ile 20 yıl arasında, 549 kişi hakkında da Türk Ceza Kanunu'nun 141/5-6 maddesi uyarınca 6 yıl 8 ay ile 16 yıl arasında ağır hapis cezası, bir sanık hakkında Türk Ceza Kanunu'nun 141/2, 311/1 maddeleri uyarınca 8 yıl ile 15 yıl arasında hapis, bir sanık hakkında ise 142/3 maddesi uyarınca 1 ile 3 yıl arasında ağır hapis cezası istendi.

Askeri savcı, sanıklardan 674'ü hakkında beraat kararı verilmesini, 20 sanık hakkında ayırma, davanın düşmesi ve davanın reddedilmesine karar verilmesini istedi. Böylece iddia makamı 1477 sanıktan 783'ü hakkında ceza isterken, 674 sanığın

Sanık Sayısı: 1473 mü 1477 mi?

DİSK Davası'nda yargılanan toplam sanık sayısı konusunda iki farklı sayının belirtildiği görülmektedir. Örneğin Esas Hakkında Mütalaada (EHM) sanık sayıları 1473 ile bitmektedir. Baştürk'ün savunmasında da sanık sayısı 1473 olarak yer almaktadır. Bu karışıklık EHM'deki sanık numaralandırmasındaki bir sorundan kaynaklanmaktadır. EHM'de bazı sanık numaralarında birden çok sanığa yer verildiği görülmektedir. EHM'de sanık numaraları 1473 olmasına rağmen 271. sırada 271/1 ve 271/2, 839. sırada 839/1 ve 1382. sırada 1382/2 sanık numarası vardır. Bu nedenle esas hakkında mütalaada sanık sayısı 1473 değil 1477'dir.

Avukatların ortak savunmasında ve gerekçeli kararda sanık sayısı 1477 olarak yer almıştır. DİSK ve bağlı sendikalar davasında yargılanan toplam sanık sayısı 1477'dir. Nitekim EHM'de 1477 sanık hakkında görüş belirtmiştir.

beraatını, 20 sanık hakkında da ayırma, düşme ve ret kararı verilmesini istedi.

DİSK Ana Davası'nda yargılanan toplam 90 sanıktan 79'u için ceza, 9'u için beraat ve 2'si için tefrik talep edildi.

Beraatı istenenler Ahmet İsvan ile DİSK uzmanları Sebahattin Topuz, Günaydın Erdoğmuş, Ergun [Argun] Müceldili, Fahri Aral, Mete Sönmez, Sadun Aren, Zafer Kutlu ve Mustafa Hulusi Güngör'den oluştu. DİSK eski uzmanı Erhan Gömüç ile TÜMOD Genel Sekreteri Ercan Eyüpoğlu hakkındaki dosyanın tefriki istendi.

DİSK Ana Davası dışında yargılanan 90 sanık dışında kalan 1387 sanığın 704'ü hakkında ceza istenmiş oldu.

Askeri savcı ayrıca 1402 sayılı Sıkıyönetim Yasası'nın 15/1 maddesi delaletiyle 274 sayılı Sendikalar Kanunu'nun 30/4 maddesi gereğince DİSK ve bağlı sendikaların kapatılmasını da istedi. Duruşma savunmalar için 25 Şubat 1986 gününe ertelendi.

SÖZ SAVUNMANIN

DİSK Davası'nda savunmalara 4 yıl 2 ay sonra, 25 Şubat 1986'da başlandı. Savcı Takkeci'nin bir an önce sonuçlandırmak için DİSK Ana Davası olarak 52 kişiye idam talebiyle başlattığı dava ek iddianameler ve birleştirmeler sonucunda 1477 sanıklı dev bir davaya dönüştü.

Savunmaların başladığı 25 Şubat 1986'da DİSK Davası'nın en kalabalık duruşmalarından biri gerçekleşti. Sanıkların büyük çoğunluğunun katıldığı duruşmada uluslararası sendikal örgütler de yer aldı.

Savunmalar başlıyor, 25 Şubat 1986 tarihli duruşma, Fotoğraf: Ender Erkek, *Cumhuriyet*

Askeri savcı, 1 Mayıs eylemlerinde işçi iktidarı hedeflendiğini söyledi

Savcı: DİSK ihtilal provası yaptı

Askeri savcı, esas hakkındaki görüşünü okumayı sürdürürken, "DİSK yöneticilerinin illegal amaç ve faaliyetlere, bunların yasalara aykırı olduklarını bilerek katıldıklarını, ayrıca sendikal faaliyetlerini yasal görünüm altında sürdürdüklerini öne sürdü. Esas hakkındaki görüşte, "Anayasal düzenin himayesinde olan kapitalizmin yıkılarak sosyalist düzen için bilinçlendirme çalışması yapılmıştır. Marksist-Leninist düzeni hedefleyen eğitim verilmeye çalışılmıştır" deniliyor.

İstanbul Haber Servisi — **DİSK davasına, 1477 sanıkla ilgili 809 sayfalık esas hakkındaki görüşün okunması ile dün devam edildi.**

DİSK ve bağlı sendikalarında görev alan yöneticilerin, DİSK'in illegal amaç ve faaliyetlerine, yasalara aykırı olduklarını bilerek katıldıkları öne sürüldü. Sendika yöneticilerinin ayrıca DİSK üyesi sendikalardaki faaliyetleri ile de yasal görünüm altında yasadışı varlıklarını ve faaliyetlerini sürdürdükleri belirtildi. Esas hakkındaki görüşte DİSK'le ilgili genel değerlendirmelerden sonra, bağlı 31 sendikanın durumuna da tek tek yer verildi. Dün okunan sendikalarla ilgili genel değerlendirmede, sonuç olarak DİSK üyesi sendikaların da, tüm faaliyetleri ile mevcut düzeni yıkmaya yönelik Marksist-Leninist bir düzeni hedefleyen çalışmalar içinde oldukları öne sürüldü.

Esas hakkındaki görüşte DİSK'in, eğitim seminerleri, yayınları ve üyelerine yönelik tüm diğer eğitim çalışmalarında, mevcut düzeni sömürünün ortadan kaldırılamayacağı kapitalist düzen olarak değerlendirdiği, sömürüyü ortadan kaldıracak ideolojik mücadelelerin eğitimini yaptığı, uzlaşmaz sınıf çelişkisinden sözettiği vurgulanan esas hakkındaki görüşte, devamla şöyle denildi:

"Anayasal düzenin himayesinde olan kapitalizmin yıkılarak sosyalist düzen için bilinçlendirme çalışması yapılmıştır. Marksist-Leninist düzeni hedefleyen eğitim verilmeye çalışılmıştır."

Esas hakkındaki görüşte, DİSK'in, 1 Mayıs eylemlerinde, İşçi Bayramı'nın kutlanmasından ziyade ihtilal provası yaptığı belirtildi. DİSK'in 7. Genel Kurul çalışmaları değerlendirilirken, burada yapılan konuşmalar ve alınan kararların bir bütün olarak DİSK'in sınıf ve kitle sendikacılığı ilkeleri doğrultusunda işçi sınıfı iktidarını hedeflediğini, sınıfsız toplum düzenini getirmeyi amaçladığını kuşkusuz bir şekilde ortaya koyduğu bildirildi.

Esas hakkındaki görüşte DİSK'in kuruluşundan itibaren bütün faaliyetlerinde sosyalizmi, Marksist-Leninist düzeni hedefleyen çalışmalar içinde olduğu vurgulanırken, 1974 öncesi faaliyetlerinin af kapsamında olması nedeni ile burada suçlama konusu edilmeyeceği, ancak daha sonraki faaliyetlerinin değerlendirilmesinin yapılacağı vurgulandı. DİSK'in çeşitli organ ve kararlarında yer alan genel grev, dayanışma grevi türünden grev istemlerinin değerlendirilmesi yapılırken, bu türden grevlerin Marksist-Leninist ideolojinin unsuru oldukları savunuldu.

Bu tür grevleri istemenin DİSK'in ideolojik niteliğini ortaya koyduğu belirtildi.

Esas hakkındaki görüşte özellikle DİSK 5. Genel Kurul sonrası alınan kararlar üzerinde duruldu. Bu kararlarla işçi sınıfı iktidarının hedeflendiğinin, Marksist-Leninist doğrultuda uygulamaya geçildiğinin anlaşıldığı vurgulandı. DİSK'in NATO ve CENTO gibi ittifaklara karşı çıkması, ulusal bağımsızlığı savunması değerlendirilirken, bu konudaki çalışmalar DİSK'in gerçekten ülkenin ulusal bağımsızlığını değil, sosyalist bloka bağımlılığı savunduğunun bir ölçütü olarak yorumlandı. Özel mülkiyetin ortadan kaldırılmasının, sosyalist mülkiyete dönüşme için mücadelenin hedeflendiği belirtilerek, DİSK'in cephe çalışmalarının bu hedefin bir parçası olduğu görüşüne yer verildi.

Ören toplantıları, demokratik platform, Ören toplantılarında alınan kararların bir bölümünde her ne kadar ekonomik sorunlar ve ekonomik mücadele gerekçe yapılmışsa da sonuç hedefin sosyalizme geçiş olduğu ve Marksist-Leninist öğreti doğrultusunda çalışmalar yürütüldüğü öne sürüldü.

Esas hakkındaki görüşlerin sendikalara ilişkin genel değerlendirme bölümünün tamamlanmasına 20 sayfa kala duruşma bugüne ertelendi. Bugün genel değerlendirmeye ait birinci kitabın tamamlanmasından sonra sanıkların durumlarını tek tek ele alan ve istenen suçların belirtildiği ikinci kitabın okunmasına geçilecek.

Cumhuriyet, 17 Ocak 1986.

ICFTU, WCL, TUC, UGT, PSI ve IMF'den çok sayıda yönetici ve temsilci de duruşmayı izledi.

Abdullah Baştürk DİSK Davası'ndaki iddianamenin Ceza Hukuku'nun yerleşmiş temel ilkelerine, Anayasa ile yasa maddelerine aykırı olduğunu savundu. Baştürk, 470 sayfalık savunmasına başlarken 4 yıl, 2 aylık ve 257 celselik savunma öncesi süreci ile dünyanın en geniş ve en uzun davasında nihayet savunma aşamasına gelindiğini vurguladı. Savaş hali kararına rağmen davanın her aşamasının çok uzun süreler aldığını, deliller ve dosyaları ile çok geniş kapsamlı bir dava olduğunu belirtti.[180]

Abdullah Baştürk'ün Tereddütsüz Savunması

DİSK Davası'nın 1 numaralı sanığı DİSK ve Genel-İş Genel Başkanı Abdullah Baştürk'ün yaptığı savunma, davanın ana savunması niteliğinde oldu. Baştürk'ten sonra diğer sanıklar kendileriyle ilgili iddialara karşı kendilerini savundular. Baştürk'ün savunması yanında Genel Sekreter Işıklar da kapsamlı bir savunma yaptı. Baştürk ve Işıklar tarafından yapılan savunmalar ayrıca kitap olarak da basıldı.

Baştürk savunmasına başlarken şöyle dedi: "DİSK, 1961 Anayasası'na, yasalara ve Uluslararası Çalışma Örgütü ILO ilkelerine göre sendikal çalışma yapmış, bağımsız, demokratik bir kuruluştur. Bu nedenle bu davada tüzel kişilik olarak DİSK'e ve DİSK üyesi sendikalara ve yargılanmakta olan sendikacılara ilişkin bütün suçlamaları reddediyorum." Ardından şöyle devam etti:[181]

> DİSK Davası'ndaki iddianameler ve Esas Hakkında Mütalaa ile ülkemizdeki yasama, yürütme ve yargı sistemi, "devletin sürekliliği" ilkesi, 1961 Anayasası ve bu Anayasa ile getirilen demokratik kurumlar, demokratik sendikacılık hareketi, tüm sosyal haklar ve sendika özgürlüğü suçlanmaktadır. Bu belgeler ile kurum ve hakların tanınmadığı ve tanınmayacağı yazılı olarak ilan edilmiştir.

[180] *Cumhuriyet*, 26 Şubat 1986.

[181] Baştürk (1986), ss.8-9.

"TÜRK-İŞ-DİSK ULUSLARARASI DAYANIŞMA"

Şükran Ketenci,
***Cumhuriyet*, 20 Mart 1986**

DİSK davasında savunma aşamasına geçilmesinin payı olabilir. İçinde bulunduğumuz ay uluslararası işçi sendikaları, konfederasyonları, demokratik kuruluş ve parlamenterlerin Türkiye trafiği çok fazla arttı. Duruşmaları izleyen uluslararası kuruluş temsilcileri, davaya sendikal hak ve özgürlükler açısından duydukları ilgiyi, sonuç konusundaki olumlu beklentileri dile getiren açıklamalar yapıyorlar.

Batı dünyasından gelen bütün haberler de yoğun ilginin yıllar içinde azalacağına arttığı yolunda. Türkiye'nin gündeme geldiği her yerde, DİSK de gündeme giriyor.

Dünyanın uluslararası üç büyük işçi konfederasyonu, kısa adları ile ICFTU, DİK ve DSF, gerek gönderdikleri yeni heyetler aracılığı ile, gerekse merkezlerinden yaptıkları yeni çağrılarla, temel sendikal hak ve özgürlükler açısından Türkiye'deki gelişmeleri sonuna kadar izleyeceklerini dile getirdiler.

Türk-İş'in üyesi olduğu ve sağda bir işçi konfederasyonu olarak bilinen ICFTU'nun yöneticilerinin en son çağrı ve açıklamalarında, Uluslararası Çalışma Örgütü ILO'nun temel sendikal özgürlükler açısından kabul etmiş olduğu taban haklar çerçevesinde, gerek Türkiye'deki sendikal yasalar ve uygulamaları, gerekse DİSK'in durumu açısından duyulan kaygı bir kez daha dile getirildi. DİSK davasının bir an önce ve DİSK'in faaliyete geçebileceği biçiminde sonuçlanması istemleri vurgulandı.

ICFTU'nun çağrı ve açıklamalarının yapıldığı günlerde, Türkiye'deki sendikal hak ve özgürlükler mücadelesinde ICFTU ile dayanışma içinde olduğunu ilan etmiş olan Türk-İş'ten ters bir ses çıktı. Türk-İş Genel Sekreteri Sadık Şide, Türkiye'de sendikal hakların 12 Eylül öncesi DİSK eylemleri yüzünden, bu eylemlere bir tepki olarak kısıtlandığını söyledi.

Türk-İş yönetimi 12 Eylül'den bu yana, sendikal haklar ve özgürlükler konusunda dayanışma içinde olduğunu bildirdiği üst örgütü ICFTU ile çelişkili konumda. Şide'nin demecinde olduğu gibi açıktan dile getirilmese de, tabandan eleştiri alınan pek çok toplantıda, pek çok Türk-İş yöneticisi "başkalarının günahının bedeli bize ödetiliyor" gibisinden sözlerle DİSK'e gerçek bakışlarını ortaya koyuyorlar. Üyelik ilişkisi içinde tutuklu bulundukları süreçe DİSK yöneticilerinin ailelerine ICFTU tarafından yapılan yardımda, Türk-İş'in de payı olabilir. Duruşma izlemeye gelen ICFTU yöneticilerine, onlardan gelen istem üzerine Türk-İş uzman ya da görevli çevirmen gönderiyor. Sessiz kalınma yabancılara "zorunluluk" olarak açıklanıyor. Ancak Türk-İş yöneticilerinin pek çoğu DİSK'e hiç de sendikal ölçüler, haklar ve özgürlükler çerçevesinde bakmıyorlar. DİSK'in faaliyetlerinin askıda olmasından, DİSK üyelerinin toplusözleşme, sendikal haklarını kullanabilmek için Türk-İş'e bağlı sendikalara geçiş zorunluluğundan pek memnunlar.

Türkiye'nin, hükümet-TİSK ve Türk-İş tarafından temsil edildiği ILO'nun gündeminde, uluslararası sendikal kuruluşların şikayetine bağlı olarak Türkiye var. ILO daha önce Türkiye'ye yönelik çeşitli uyarılarından sonra, geçen ayki yönetim kurulu toplantısında Türkiye'yi görüşmeyi erteledi. ILO yetkilileri bu durumunda Türkiye'deki sorunların geçiştirilmesinden kaynaklamadığını, ILO ilkeleri ile çelişen sendikal hak ve özgürlüklerinin kısıtlanmasına ilişkin olarak Türk hükümetine yöneltilen soruları yanıtlamak için, Türk hükümetinin kendilerinden zaman istediğini açıkladılar. Türkiye'de olumlu gelişmelere ortam yaratmak için bu zamanı verdiklerini, ancak ILO'nun gelecek toplantılarında Türkiye'deki gelişmelerin titizlikle izleneceğini belirtiyorlar.

AET ülkelerinin sendikalarının örgütü Avrupa İşçi Sendikaları Federasyonu ise çok daha katı ve kararları bir politika izliyor. 12 Eylül öncesi Türk-İş-DİSK çekişmesi yüzünden iki konfederasyonun üyelik başvurularını askıya almışken, DİSK yargılanması sürerken ve gündemde yeni bir başvuru söz konusu değilken DİSK'i üyeliğine aldı. Türk-İş'le tüm ilişkiler koptu. ASK yöneticileri sonuna kadar DİSK'in ve Türkiye'deki sendikal özgürlüklerin savunmasını yürüteceklerini ve örgütlü oldukları Batı Avrupa ülkeleri hükümetlerini, Türkiye ile ekonomik ve siyasal ilişkilerinde denetleyeceklerini açıklıyorlar.

Baştürk'ün yargı önünde savunmasının kitabı.

Bu belgeler ile ülkemizin yasama sistemi yani parlamentosu suçlanmaktadır. Yasama organının yapmış olduğu yasalar ya tanınmamakta ya eksik bulunmakta veya yasalara yeni yorumlar getirilmektedir.

Bu belgeler ile ülkemizin yürütme sistemi de yargılanmaktadır. Örneğin DİSK ve DİSK üyesi sendikaların tüzüklerini onaylayan, çalışmalarını denetleyen, gerekli kovuşturmaları yapan idari sistem de yargılanmaktadır. (...)

Bu belgeler ile ülkemizin yargı sistemi de yargılanmaktadır. Bu belgelerde hiçbir mahkeme, üst yargı organı kararı tanınmamakta, bu kurumların verdikleri kararlar eksik ve yanlış olarak suçlanmaktadır. (...)

Bu belgelerde DİSK'in 13,5 yıl süreyle, halkın oyu ile seçilmiş parlamentoların ve meşru hükümetlerin temsil ettiği devlet nizamı içinde ve 1961 Anayasası çerçevesinde sürdürdüğü çalışmaların suçlanmasıyla ''devletin sürekliliği'' kavramı da yok sayılmaktadır.

Baştürk savunma yapıyor. Cumhuriyet Arşivi.

Bu belgelerle 1961 Anayasasındaki sosyal devlet, sosyal hukuk devleti, ilkeleri, 1961 Anayasasının getirdiği demokratik kurumlar, demokrasi birikimi de yargılanmakta, temel insan hak ve özgürlüklerini, sendika özgürlüğünü ve sosyal hakları yok sayan bir anlayış sergilenmektedir. Böylece Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Evrensel Bildirisi başta olmak üzere tüm uluslararası antlaşmalar ve devlet olarak Türkiye'nin üyesi olduğu Uluslararası Çalışma Örgütü ILO ve ilkeleri de yok sayılmaktadır.

Baştürk olağan dönemlerde yasal olan görüş ve girişimlerin, olağanüstü dönemlerde de suç unsuru olamayacağını belirtti. DİSK Davası'nın, DİSK üyelerinin, DİSK'li sendikacıların yasadışı gizli bir eylemi, bir kararı, bir planı sonradan bulunup ortaya çıkarıldığı için açılmadığını; yıllardır savcılıklarca, valiliklerce, bakanlıklarca, tüm ilgililerce, basında, radyoda, televizyonda, toplu iş sözleşmeleri sırasında, toplantı ve mitinglerde, herkesin gözü önünde açıkça ortaya konan görüşlerden ötürü, işçilerin hak ve özgürlüklerinin bir bütün olarak savunulmasından ötürü, görüş ve eylemleri sonrada suçlanarak açıldığını ifade etti. Baştürk, büyük sermayenin faşist hareketi desteklediği, buna karşılık işçilerin, DİSK'in faşizmi iktidara gelmekten alıkoyduğunu belirterek, ''*12 Eylül'ü yaratan ortamın sorumlusu değil, şikayetçisiyiz*'' dedi.[182]

Baştürk savunmasında suçlamaları reddederken sendikal faaliyetleri şu ifadelerle savundu:[183]

> Biz ne yaptıksa, yasalara uygun olduğu için, bu kanaatte olduğumuz için yaptık. Şimdi de aynı görüşteyiz. Görüş ve eylemlerimizin suç olmadığını açıkça söylüyoruz.
>
> Eğer suçumuz soygunculuğa, sömürü ve baskıya, kaçakçılığa karşı çıkmak ise,

[182] Baştürk (1986). ss.40-46.

[183] Baştürk (1986). ss.42-43.

> Eğer suçumuz daha yüksek ücret istemek ise,
>
> Eğer suçumuz daha fazla ikramiye, kıdem tazminatı elde etmekse,
>
> Eğer suçumuz emperyalizme ve faşizme karşı çıkmak ise,
>
> Eğer suçumuz, kimsenin kimseyi sömürmediği, kimsenin kimseye kul olmadığı güzel günler için mücadele etmek ise,
>
> Eğer suçumuz gerçek demokratlar ve yurtseverler olmak ise,
>
> Eğer suçumuz 1961 Anayasasını savunmak ise,
>
> Biz bu ''suç''ları kabul ediyoruz.

Baştürk detaylı savunmasını 18 Mart 1986 tarihinde tamamladı. Baştürk savunmasını tamamlarken geride bıraktığı 41 yıla yakın işçilik, sendikacılık ve parlamenterlik hayatında topluma karşı, işçi ve emekçilere karşı duyduğu sorumluluğun bilinci içinde, yalnızca demokrasi ve özgürlükler için uğraş verdiğini belirterek bu inançla bağımsızlık, demokrasi ve sosyalizm mücadelesinde yer aldığını söyledi. Baştürk sözlerini şöyle tamamladı:[184]

> Taştan ve demirden zindanlar, gördüğümüz haksızlıklar ve işkenceler, tüm çektiklerimiz ne ilktir ne de son. İyiyi, güzeli, mutluluğu arayanlar ile sömürü ve baskının yandaşları arasındaki kavga sürecektir. Ancak inanıyorum ki, bir gün mutlaka, ama mutlaka çocuklarımız geleceklerine umutla bakabileceklerdir; gülecektir tüm çocukların yüzleri, bağıra, bağıra özgürlük, kardeşlik ve barış türküleri söylenecektir Türkiye'mde ve dört bir yanında dünyanın. İşte o zaman DİSK'in mücadelesinin ve bizim çektiklerimizin anlamı bir kez daha anlaşılacak ve bu nedenle de ışık tutacaktır geleceğe (...).
>
> Zaman DİSK'i ve bizleri haklı çıkaracaktır.
>
> Bu davayla sanık sandalyesine oturtulan bizlerin demokrasi ve özgürlükler mücadelesinde verdiği uğraş ve bu davadaki savunmalarımız, geleceğin, gerçek demokrasinin ve özgür sendikacılığın oluşumunda silinmeyecek kalıcı izler bırakacaktır. (...)

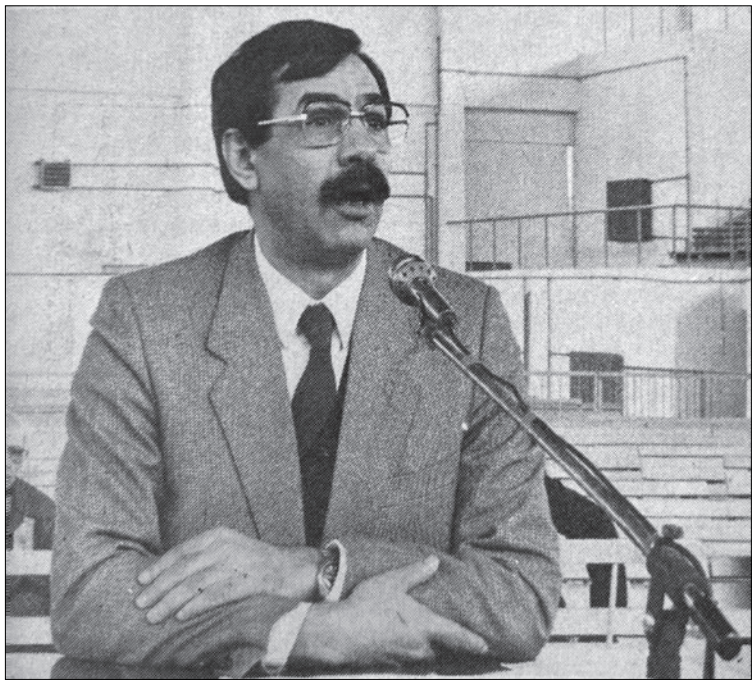
(Not: Baştürk'ün savunmasının geniş bir özeti ekte yer almaktadır. Kitap olarak basılan savunmaya DİSK veya DİSK-AR web sitelerinden dijital olarak ulaşmak mümkündür.)

Fehmi Işıklar: Mahkemenizden Adalet Beklemiyorum!

DİSK Davası'nda DİSK Genel Sekreter Fehmi Işıklar'ın savunması 19 Mart 1986'da başladı. Işıklar savunmasına ''Mahkemenizden adalet beklemiyorum'' diyerek başladı. Işıklar savunmasının başında şunları söyledi:[185]

[184] Baştürk (1986). ss. 484-486.

[185] Işıklar (1986). s.5.

Fehmi Işıklar savunma yapıyor, *Yeni Gündem*.

"DEMOKRASİ, HUKUKUN ÜSTÜNLÜĞÜ DEMEKTİR"

Oktay Akbal

***Cumhuriyet*, 1 Mart 1986**

"Türkiye'de faşizme ve emperyalizme karşı samimiyetle karşı çıkma her Türk vatandaşının görevidir; namus borcudur; insan olma haysiyetinin bir gereğidir. Faşizme ve emperyalizme karşı çıkmayan, samimiyetle bunu kınamayan bir toplumun, mevcut dünya koşulları içinde insanca yaşamaya, insan olmaya, haysiyetli hayat sürmeye hakkı yoktur."

Ankara Sekizinci Asliye Ceza Mahkemesi'nin "emperyalizmi ve faşizmi yeren bir bildiri" dolayısıyla verdiği aklama kararından bir bölüm. (30.06.1975)

Dostum Halit Çelenk yürekli bir hukuk savaşçısıdır. Bu yolda yıllardır uğraş verdi, yargılandı, yargılanmakta; ama hukukun üstünlüğüne dair olan inancını hiçbir zaman kaybetmemekte...

Geçen gün DİSK davasında yine karşılaştık. Avukatlar sırasında Aybar ve Güneş'le yanyana oturuyordu. DİSK Genel Başkanı Abdullah Baştürk'ün beşyüz sayfa tutan savunmasının ilk bölümünü dinliyorduk birlikte... Kalabalık bir izleyici vardı tribünlerde. Bu arada yabancı sendikacılar, SHP yöneticileri vb.

Çelenk'in, Çağdaş Yayınları'nda yeni çıkan "Hukuksuz Demokrasi" kitabından aldım Ankara 8. Asliye Mahkemesi'nin 1975 yılında, yani MC hükümetinin işbaşında olduğu günlerde verdiği aklama kararını... Aradan bunca yıl geçmiş, ama faşizme karşı çıkmak "insan olma haysiyeti"nin bir gereği ilen, kimi çevrelerce, kişilerce bir çeşit "suç" sayılır olmaktan kurtulamamış!

Çelenk, "Hukuk, toplumsal yaşamın her alanını ilgilendiren bir konudur. Toplumun büyün kesimlerinde "hukuk"u görmek, olumlu, ya da olumsuz etkilerine tanık olmak mümkündür. İşçi-patron, ağa-ırgat, mal sahibi-kiracı, karı-koca, alıcı-satıcı, amir-memur gibi tüm ilişkiler hukuk kurallarınca düzenlenir" diyor. Ama "hukuk" kurallarına göre yaşıyor muyuz diye bir soru geliyor akla. Baştürk'ün konuşmasını dinliyorum, 15-16 haziran olaylarından dolayı suçlanıyoruz; oysa bu olay konusunda o tarihte dava açılmış ve beraatla sonuçlanmıştır diyor. Bunun gibi hukuk alanında izi kalmamış, kapatılmış eski defterleri açarak kişileri, örgütleri suçlamak hukuka ve demokrasi kavramına yakışır mı, uyar mı?

"Bu dava hukuk dışı bir davadır" diye başladı savunmasına DİSK Genel Başkanı ve şöyle sürdürdü: "Bu belgelerle 61 Anayasası'ndaki sosyal devlet, sosyal hukuk devleti ilkeleri, 61 Anayasası'nın getirdiği demokratik kurumlar, demokrasi birikimi de yargılanmakta, temel insan hak ve

> 12 Eylül 1980 de başlayan DİSK davasında hukukun en temel ilkeleri çiğnenmiştir. Bu davada adaletin gerçekleşeceğine inanmıyorum. Bu nedenle mahkemenizden adalet beklemiyorum.
>
> (...) bu davanın hukukla uzaktan yakından ilgisi yoktur. Çünkü bu davada hukukun en temel ilkeleri çiğnenmiştir. Bu davanın temeli hukuk değildir. Bu davanın temeli ihtilaldir; İhtilalin mantığı kuralı ve hukukudur. Güçlü olan güçsüzü gezmiştir, 0lay bu kadar açık ve nettir.

Işıklar, yargılamanın uzaması nedeniyle hem kendilerinin hem de DİSK üyesi yüzbinlerce işçinin zarar gördüğünü söyledi. Işıklar, ilk ifadelerinin "her türlü işkence uygulanarak alındığını" belirterek "hukukun en temel ilkelerinin çiğnendiğini; davanın ceza verilmeden sonuçlanacağına olan inancının kalmadığını, adalet beklemediğini ifade etti.

DİSK'in işçi haklarının kısıtlanmasına, suskun bir toplum yaratılmasına karşı çıkacağından korkulduğu için yargılandığını vurgulayan Işıklar, "DİSK'e katlanamayan rejim, demokrasi adını taşıyamaz" dedi.[186] Işıklar savunmasının sonunda şunları söyledi:[187]

[186] *Cumhuriyet*, 22 Mart 1986.

[187] Işıklar (1986). s. 376.

özgürlüklerini, sendika özgürlüğü ve sosyal hakları yok sayan bir anlayış sergilemektedir.''

Halit Çelenk'in kitabındaki bir anayasa mahkemesi kararında yer alan şu sözleri anımsıyorum: ''Devletimiz, anayasanın ikinci maddesinde ifade edildiği gibi, bir hukuk devletidir. Kanunlarımızın, anayasanın açık hükümlerinden önce hukukun bilinen ve bütün uygar ülkelerde kabul edilen prensiplerine uygun olması şarttır.''

Bütün uygar ülkelerde kabul edilen ilkeler! Biz neyiz? ''Uygar bir ülke değil miyiz?'' Atatürk'ün temellerini attığı çağdaş, uygar, ilerici, aydın bir cumhuriyetin bireyleri olmak işimize neden gelmiyor? Tek tek hepimiz, büyükten küçüğe hepimiz çağdaş bir demokrasinin koşullarını istiyoruz, ya da ister görünüyoruz. Öte yandan herhangi bir rastlantı ile işbaşına gelmiş kişiler zaman zaman bu uygarlık kurallarına uymamayı kendileri için daha yararlı görüyorlar!

İşte İzmir'deki Türk-İş mitingi... Bu toplantıya katılan-katılmakla da bir görevi yerine getiren- SHP Genel Başkanı Gürkan'ın Başbakanca ağır biçimde suçlanması, o mitinge katılan 60'tan çok yurttaşın gözaltına alınmaları, adalete götürülmek için işlemlere geçilmesi!.. Beş yıldır ilk kez Türk-İş -ki 12 Eylül hükümetine genel sekreterini bakan olarak vermiştir! Genel Başkan anayasa halk oylamasında ağırlığını ''evet''-ten yana koymuştur- bir gösteri düzenliyor, ılımlı bir dille konuşmalar yapılıyor, buna karşın yine de insanlar toplanıyor, gözaltına alınıyor, adalet önüne götürülüyor!... Bu, daha acı ve tehlikeli girişimlerin başlangıcı mıdır? Demokratik düzene geçişimizin önlenmek istenmesinin belirtileri midir? Değilse nedir?

Halit Çelenk, kitabında yargıcı büyük yetkilere sahip bir kişi olarak görüyor, diyor ki: ''Anayasa hâkime bu alanda geniş yetkiler vermiş, ona yasaları yorumlama ve kendi anlayışına göre uygulama hakkı tanımıştır. Hâkim böylece hukukun gelişmesine katkıda bulunacaktır. Bütün bunlar hâkimin bir ''memur'' olmadığını ve hâkimle memurun farkını da göstermektedir.''

Evet, Türkiye'de gerçek anlamda demokrasi, yasalarda, en başta da anayasada verilen haklar çerçevesinde bir demokratik yönetim, hukukun üstünlüğünün tanınması ve uygulanmasıyla yerleşecektir. Yargıçlarımızın ''memur'' olmayıp, bağımsız birer hukuk adamı gibi davranmalarıyla, yalnız yasaların çizgisinde görev yapmalarıyla...

Bugüne kadar bir tek kişinin hakkına el koymadım, bir tek kişinin canına kıymadım, kıydırmadım, görüşlerimi hiç kimseye zorla kabul ettirmeye yeltenmedim. Özcesi insanlığın suç saydığı ya da sayabileceği ve TCK'da suç olarak belirlenmiş ne bir düşüncem ve ne de bir eylemim oldu.

Tarih boyunca birçok insan haksız yere suçlanmış ve eziyet çekmiştir. Ancak zaman gelmiş, suçlayanlar suçlu ve haksız, suçlananlar ise suçsuz ve haklı çıkmıştır. Bu konuda sayısız örnekler yaşanmıştır. İnanıyorum ki, bir gün gelecek, bu dönemde suçlananlar da tarih önünde aklanacaktır.

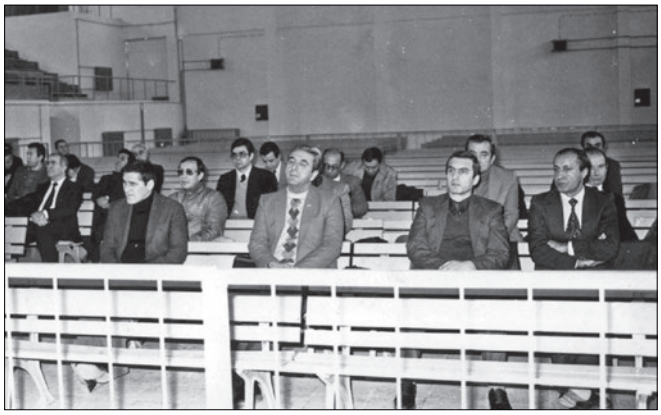

Fehmi Işıklar savunma duruşmalarının birinde.

Fehmi Işıklar, ''hakkımda verilecek karar benim ile ilgili olmayacak, bu dönemdeki

Baştürk avukatlar ile.

Süleyman Çelebi (önde solda) duruşmada, 11 Şubat 1983, Metris – Baştabya.

Kemal Nebioğlu ve Mukbil Zırtıloğlu duruşmada.

hukukun ve insan haklarının ölçüsü olacaktır. Ama her şeye karşın insan hakları var olacak ve yaşayacaktır'' diyerek 25 Mart 1986'da savunmasını tamamladı.[188] Bu duruşmada mahkeme heyeti Işıklar'ın savunmasında heyete ve iddia makamına hakaret ettiği iddiasıyla 1. Ordu Komutanlığına suç duyurusunda bulunulmasına karar verdi. 26 Mart 1986'da ise Işıklar kendisi hakkında suç duyurusunda bulunan mahkeme heyeti hakkında reddi hakim talebinde bulundu.[189]

Işıklar, DİSK Davası'nda Abdullah Baştürk'ün ''*Siz ancak benim ceketimi asabilirsiniz*,'' sözü ile kendisinin ''*Mahkemenizden adalet beklemiyorum*'' sözünün çok konuşulduğunu vurgulamaktadır. Işıklar'a savunması nedeniyle mahkemeye ve savcılığa hakaret ettiği gerekçesiyle bir dava daha açıldı. Dört buçuk yıl hapsi istendi.[190]

(Not: Işıklar'ın kitap olarak basılan savunmasına DİSK veya DİSK-AR web sitelerinden dijital olarak ulaşmak mümkündür.)

DİĞER SAVUNMALAR

Işıklar'ın savunmasının ardından diğer sanıklar savunmalarını yaptılar. Tüm savunmalara hacim nedeniyle yer vermemiz mümkün olmadığından kısa bir özetle yetineceğiz.

DİSK ve bağlı sendikalar davasında 85 avukatın imzaladığı 19 adet eki ile birlikte 857 sayfalık savunmalar 22 Ekim 1986'da tamamladı.[191]

28 Mart 1986'da savunmasını yapan DİSK Yürütme Kurulu eski üyesi Celal Küçük 147 sayfalık savunmasında demokrasiye karşı olanların, demokrasiyi savunanları suçlamalarının doğal olduğunu ifade ederek DİSK'in 1961 Anayasası'nın

188 *Cumhuriyet*, 26 Mart 1986.
189 Işıklar (1986). ss. 377–386.
190 Selçuk (2023). s 142.
191 *Cumhuriyet*, 23 Ekim 1986.

hayata geçirilmesini istediğini söyledi. Küçük, ''*ne yaptıysak Anayasa'ya uygun bir şekilde, gözler önünde ve açıkça yaptık*'' dedi.

1 Nisan 1986'da savunmasına başlayan DİSK Yürütme Kurulu üyesi ve OLEYİS Başkanı Mukbil Zırtıloğlu demokrat olunduğu için yargılandıklarını söyleyerek, komünist ve ihtilalci imajının yaratıldığı ve DİSK'in belgelerinin tahrif edildiğini belirtti.

2 Nisan 1986'da savunması yapan DİSK Yürütme Kurulu üyesi Süleyman Çelebi eldeki kanıtlarla yapılan suçlamaların bağdaşmadığını, suç bulmada zorluk çeken Askeri Savcılığın soyut suçlamalara başvurduğunu ifade etti.

29 ve 30 Nisan 1986'da savunma yapan DİSK kurucusu ve Yürütme Kurulu eski üyesi Kemal Nebioğlu, DİSK'in seçimle gelmiş yöneticilerine teslim edilmesi gerektiğini söyleyerek işkence altında alınan ifadelerin davanın açılmasına gerekçe yapıldığını belirtti. Nebioğlu, DİSK'in sosyalist düzende Türkiye'nin kalkınacağına inanmasının ve bunu vurgulamasının iddia makamlarınca suç unsuru sayılmasının anlaşılır bir yanı olmadığını söyledi.

22 Mayıs 1986'da savunmasını yapan Tüm Teknik Elemanlar Derneği (TÜTED) Başkanı Harun Aykut Göker, düşüncelerinden dolayı ve mükerreren yargılandığını söyledi. Aykut, DİSK'in demokratik platform toplantısına bir kere katıldığını ve konuşma yapmış olması sebebiyle önce idam daha sonra 6-16 yıl hapis istemi ile yargılandığını söyledi.

18 Haziran 1986'da savunmasını yapan Tekstil Genel Başkanı Rıdvan Budak sendika yöneticilerinin davada ilkelerini eksiksiz olarak savunduklarını belirterek ''Bu dava ibret davasıdır. Türk sendikacılığının geleceğinin baskı altına alınmasını hedefleyen bir ibret davasıdır'' dedi.

12 Eylül 1986'da savunmasını yapan DİSK Eğitim Dairesi Müdürü Faruk Pekin ''İşçilere yalnızca dünyanın döndüğünü değil, dünyada dönen dolapları da anlattığım için yargılanıyorum'' dedi.

Lastik-İş yürütme kurulu üyesi Özkan: Tarih önünde, ailece davacıyız

DİSK savcısını affetmeyeceğim

İstanbul Haber Servisi — DİSK ve bağlı sendikalar davasında savunma yapan DİSK Onur Kurulu, Lastik-İş Sendikası Yürütme Kurulu üyesi **Osman Özkan**, 12 Eylül'den sonra tüm yaşamının değiştiğini, sadece kendisinin değil aile bireylerinin de DİSK davasından etkilendiğini öne sürerek, **"İddia makamından ben ve aile üyelerim tarih önünde davacıyız"** dedi.

Sendikal yaşamının 1958 yılında Adapazarı Şeker Fabrikası'nda çalışırken işçi temsilcisi olmasıyla başladığına değinen Osman Özkan, 12 Eylül 1980'e kadar hiç yargıç önüne çıkmadığını belirtti. Özkan DİSK davasının kendi yaşamı dışında ailesinin de yaşamını etkilediğini, devlet ve özel kuruluşlara başvurarak sınavları kazanan çocuğunun **"Babası DİSK davasından yargılandığı için"** işe alınmadığını, üniversiteden mezun olan çocuğuna da okul yöneticilerinin, **"Hiçbir devlet kuruluşuna iş için başvurma, seni işe almazlar. Senin baban DİSK davasında idamla yargılanmakta"** öğüdünde bulunduklarını öne sürdü. Yapılan yargılama sonucunda beraat etse dahi, getirilen haksız, yersiz ve hiçbir kanıta dayanmayan, kamuoyunda çeşitli dedikodulara neden olan suçlamalar yüzünden kendisinin, arkadaşlarının ve ailelerinin peşinen cezalandırıldığını bildiren Özkan şunları söyledi:

"Bugün hâlâ demokrasi kurallarının işlediğini ilan ederek vatandaşların yanılmasını sağlayanlara seslenmek istiyorum: Hiçbir kişiye ve kuruluşa tuzak hazırlamayınız. Biz demokratik ortamda, bulunduğumuz görevlere seçilmiş insanlar olarak bu tuzağa düştük. Bu tuzak sonucu işkencelerden geçtik. Cezaevlerinde yattık. Sağlığımızı kaybettik. Ömrümüzden irademiz dışında yıllarımız çalındı. Aynı muamelelere başka insanları tutmayınız. Onların geleceği ile oynamayınız. Bu tuzak bize 1961 Anayasası'nın değiştirilmesi, demokrasinin yozlaştırılması, belirli bir kesime vurgun vurabilmesi için kurulmuştur."

Özkan, idam istemi ile yargılandığının TV'den ve radyodan yayımlanmasından sonra kız meslek lisesi mezunu çocuğunun başını duvarlara vurarak intihara kalkıştığını, bu olay sonucu tedavi altındayken öldüğünü, cenazeye gitmek için kendisine izin verilmediğini söyledi. 12 Eylül'den sonra gözetimde iken radyodan ve TV'den, kaçtığı şeklinde yayın yapıldığına değinen Özkan, **"Tüm bu anlatıklarımızın veya anlatamadığımız birçok olayın, felaketin sorumlusu ve hazırlayıcısı iddia makamıdır. Bu nedenle iddia makamından ben ve aile üyelerim tarih önünde davacıyız. Yaşadığımız sürece vicdanımız bu makamdan davacı olduğu gibi, bu makamı asla affetmeyeceğiz"** dedi.

DİSK *davasında idam istemiyle yargılandığının TV ve radyodan duyurulması üzerine lise mezunu kızının başını duvarlara vurarak intihara kalkıştığını, bu olay sonucu tedavi altındayken öldüğünü, ancak kızının cenazesine katılmak için kendisine izin verilmediğini anlatan Osman Özkan, öteki çocuklarının da 'Baban DİSK davasında yargılanıyor' gerekçesiyle işe alınmadığını söyledi.*

Yaptıkları her eylemi herkesin gözü önünde gerçekleştirdiklerini, yetkilerini yasal devlet organlarından aldıklarını, yaptıkları her eylemin sorumluluğunu üstlenmeye hazır olduklarını, anayasanın maddelerini hayata geçirmeye çalıştıklarını belirten Özkan özetle şunları söyledi:

"Bugün o anayasadan eser kalmadı. Ama bunu biz yapmadık. Yapmadığımızı da herkes biliyor. Yaptığımız sendikacılık, demokrasiye bağlılığımız, 1961 Anayasamızı savunmamızdır. Bu eylemimiz 12 Eylül 1980 tarihinden sonra hukuk devleti hiçe sayılarak suç sayılıyorsa bunu yapanlar suçlu olmalıdır. İşçilerin iyi, daha iyi yaşamalarına çalıştık. Siyasi iktidarlardan taleplerde bulunduk. İşçilerin söz ve karar sahibi olmalarını istedik. Bu isteklerimiz, 12 Eylül 1980 tarihinden sonra suç sayılıyorsa, bizim gibi olup da hiç yargılanmayan milyonlarca suçlu var demektir. Bugün demokrasi budanarak tüm haklar ve özgürlükler kısıldı. Sendikacılık ve grev hakkı kısıtlandı. Anlaşılmıştır ki, demokrasiye karşı olanlar demokrasiyi savunanları suçlayacaklardır. İşte suçlamanın kaynağı budur. Ben böylesi bir suçu kabul ediyorum ve gurur duyuyorum."

İstanbul 2 Numaralı Askeri Mahkemesi'nde görülen DİSK ve bağlı sendikalar davasında savunmasını yapan DİSK Onur Kurulu, Lastik-İş Sendikası Yönetim Kurulu üyesi **Türker Azaklı** yasaların vatandaşlara eşit olarak uygulanmadığını öne sürdü. Azaklı, **"Demokrasiyi gerçekten savunanlar sendikacılardır. Çünkü demokrasi varsa sendikacılık vardır"** dedi.

Türker Azaklı 21 sayfalık savunmasında DİSK davası nedeniyle 3 kez tutuklanıp tahliye edildiğine değinerek yapılan suçlamaların dayanaktan yoksun olduğunu belirtti. Azaklı, onur kurulunun fiilen hiçbir yetkisi olmadığını, kurulun kendi başına karar alamayacağını bildirerek mahalli mahkemelerin kararlarına ve Yargıtay içtihatlarına göre onur kurullarının organ olarak kabul edilmediğini söyledi.

Azaklı, Lastik-İş Sendikası'nın 1962 yılında Bakanlar Kurulu kararı ile ICEF'e üye olmasının suçlama konusu yapıldığını ancak 1986 yılında yine Bakanlar Kurulu kararı ile Çimse-İş Sendikası'nın ICEF'e üye olduğunu belirtti. Azaklı, **"Yasalarımız vatandaşlara neden eşit uygulanmaz? Sayın savcılarımız her konuda aynı yanılgı içinde olmuşlardır. Ve tabii peşin hükümle hareket ettikleri için başımıza bu haller getirilmiştir"** şeklinde konuştu.

Cumhuriyet, 16 Haziran 1986.

OSMAN ÖZKAN: "DİSK SAVCISINI AFFETMEYECEĞİM"

DİSK Davası boyunca büyük acılar ve travmalar da yaşandı. Bunlardan biri DİSK Onur Kurulu üyesi ve Lastik-İş sendikası Yönetim Kurulu üyesi Osman Özkan'ın yaşadığı acıdır. Özkan 14 Nisan 1982 tarihli duruşmaya önceki gün ölen 16 yaşındaki kızının cenazesinin Davutpaşa'ya getirilmesi sırasında fenalaşarak tedavi altına alındığı için getirilemedi.[1] Özkan'a kızının cenazesine katılma izni verilmediği için kızının cenazesi cezaevi önüne getirilmişti.

O günleri Osman Özkan'ın oğlu Kemal Özkan şöyle anlatıyor:[2]

"Hayatımızdaki önemli travmalardan birisidir. Kız kardeşim genç yaşında rahmetli olduğunda, cenaze merasimi İstanbul dışında Adapazarı'nda olacağı için, babama izin verilmemişti. Cenaze tabut içerisinde Davutpaşa Cezaevi'nin (Kışlası) o vakitler nizamiye denilen güvenlik girişine getirildi. Babamı da cezaevinin içerisinden getirdiler ve orada tabut açılarak, kız kardeşimin naaşı babama gösterildi. Çok zor bir andı. Babamın o andan sonra ciddi bir çöküş ve yaşlanma içerisine girdiğini anımsıyorum. Bu arada, babama, kardeşimi hastanede ziyaret için izin verilmediğini de belirtmek isterim.

"Benzer bir cenaze durumu, 1981 yılında Rıza Kuas'ın cenazesi için Niyazi Kuas için de söz konusu olmuştu. Cenaze İstanbul'da olduğu için Niyazi Abiye izin verildiğini hatırlıyorum. Ancak, kendisini kelepçeli olarak ve bir manga askerle gönderdiklerini, o nedenle taziyeleri kabul edemediğini ve cenazenin çok sıkıntılı geçtiğini hatırlıyorum."

Osman Özkan yıllar sonra savunma sırası geldiğinde DİSK Davası'nın savcısını affetmeyeceğim diyecekti.

DİSK Onur Kurulu ve Lastik-İş Yürütme Kurulu üyesi Özkan: "Tarih önünde, ailece davacıyız"[3]

DİSK ve bağlı sendikalar davasında savunma yapan DİSK Onur Kurulu, Lastik-İş Yürütme Kurulu üyesi Osman Özkan, 12 Eylül'den sonra tüm yaşamının değiştiğini, sadece kendisinin değil aile bireylerinin de DİSK Davası'ndan etkilendiğini öne sürerek, "İddia makamından ben ve aile üyelerim tarih önünde davacıyız" dedi.

Özkan, DİSK davasının kendi yaşamı dışında ailesinin de yaşamını etkilediğini, devlet ve özel kuruluşlara başvurarak sınavları kazanan çocuğunun "Babası DİSK davasından yargılandığı için" işe alınmadığını, üniversiteden mezun olan çocuğuna da okul yöneticilerinin, "Hiçbir devlet kuruluşuna iş için başvurma, seni işe almazlar. Senin baban DİSK davasında idamla yargılanmakta" öğüdünde bulunduklarını öne sürdü. Yapılan yargılama sonucunda beraat etse dahi, getirilen haksız, yersiz ve hiçbir kanıta dayanmayan, kamuoyunda çeşitli dedikodulara neden olan suçlamalar yüzünden kendisinin, arkadaşlarının ve ailelerinin peşinen cezalandırıldığını bildiren Özkan şunları söyledi:

"Bugün hâlâ demokrasi kurallarının işlediğini ilan ederek vatandaşların yanılmasını sağlayanlara seslenmek istiyorum: Hiçbir kişiye ve kuruluşa tuzak hazırlamayınız. Biz demokratik ortamda, bulunduğumuz görevlere seçilmiş insanlar olarak bu tuzağa düştük. Bu tuzak sonucu işkencelerden geçtik. Cezaevlerinde yattık. Sağlımızı kaybettik. Ömrümüzden

[1] *Cumhuriyet*, 16 Haziran 1986.

[2] Kemal Özkan ile görüşme, 12 Mart 2025.

[3] *Cumhuriyet*, 16 Haziran 1986.

AVUKATLARIN ORTAK SAVUNMASI

85 avukatın imzaladığı 19 adet eki ile 857 sayfalık ortak savunmanın okunmasına 7 Ekim 1986'da başlandı. 40 bölümden oluşan ve çok sayıda avukatının katkısıyla hazırlanan ortak savunma avukatlar Fikret İlkiz, Rasim Öz, Ergin Türsoy ve Ercüment Tahiroğlu tarafından 5 oturumda okundu.[192] Ortak savunma 22 Ekim 1986 tarihinde tamamlandı. Ortak savunmada avukatlar öncelikle bu davanın açılış nedenleri ve hukuksal temeli üzerinde durmak istediklerini belirttiler. Ortak savunmanın girişinde şöyle denildi:[193]

[192] *Cumhuriyet*, 23 Ekim 1986.

[193] Ortak Savunma, s. 1

irademiz dışında yıllarımız çalındı. Aynı muamelelere başka insanları tutmayınız. Onların gelecekleri ile oynamayınız. Bu tuzak bize 1961 Anayasası'nın değiştirilmesi, demokrasinin yozlaştırılması, belirli bir kesime vurgun vurabilmesi için kurulmuştur.''

Özkan, idam istemi ile yargılandığının TV'den ve radyodan yayımlanmasından sonra kız meslek lisesi mezunu çocuğunun başını duvarlara vurarak intihara kalkıştığını, bu olay sonucu tedavi altına alınan çocuğunun öldüğünü, cenazeye gitmek için kendisine izin verilmediğini söyledi. 12 Eylül'den sonra gözetimde iken radyodan ve TV'den, kaçtığı şeklindeki yayın yapıldığına değinen Özkan, ''Tüm bu anlattıklarımızın veya anlatamadığımız birçok olayın, felaketin sorumlusu ve hazırlayıcısı iddia makamıdır. Bu nedenle iddia makamından ben ve aile üyelerim tarih önünde davacıyız. Yaşadığımız sürece vicdanımız bu makamdan davacı olduğu gibi, bu makamı asla affetmeyeceğiz'' dedi.

Yaptıkları her eylemi herkesin gözü önünde gerçekleştirdiklerini, yetkilerini yasal devlet organlarından aldıklarını, yaptıkları her eylemin

Osman Özkan (ortada) Mehmet Kılınç (solda) Kemal Nebioğlu (sağda). DİSK Arşivi.

sorumluluğunu üstlenmeye hazır olduklarını, anayasanın maddelerini hayata geçirmeye çalıştıklarını belirten Özkan özetle şunları söyledi:

''Bugün o anayasadan eser kalmadı. Ama bunu biz yapmadık. Yapmadığımızı da herkes biliyor. Yaptığımız sendikacılık, demokrasiye bağlılığımız, 1961 Anayasamızı savunmamızdır. Bu eylemimiz 12 Eylül 1980 tarihinden sonra hukuk devleti hiçe sayılarak suç sayılıyorsa bunu yapanlar suçlu olmalıdır. İşçilerin iyi, daha iyi yaşamaları için çalıştık. Siyasi iktidardan taleplerde bulunduk. İşçilerin söz ve karar sahibi olmalarını istedik. Bu isteklerimiz, 12 Eylül 1980 tarihinden sonra suç sayılıyorsa, bizim gibi olup da hiç yargılanmayan milyonlarca suçlu var demektir. Bugün demokrasi budanarak tüm haklar ve özgürlükler kısıldı. Sendikacılık ve grev hakkı kısıtlandı. Anlaşılmıştır ki, demokrasiye karşı olanlar demokrasiyi savunanları suçlayacaklardır. İşte suçlamanın kaynağı budur. Ben böylesi bir suçu kabul ediyorum ve gurur duyuyorum.''

Bu dava hukuksal nitelikte, hukuk ölçülerine göre açılmış bir dava değildir. Bu dava tümü ile siyasal amaçlarla hazırlanmış, yapay bir davadır.

Bu Dava sadece yargılanan 1477 sendikacıyı, çalışan yada yöneticiyi ve yakınlarını ilgilendiren bir dava değildir. Bu davanın tarihsel, evrensel, ulusal, siyasal ve ekonomik yanları vardır ve ağırlık bu yanlardadır.

Bu davada her şey vardır, ancak olmayan şey hukuk'tur.

Ortak savunmada DİSK'in emeği, çağdaş demokrasiyi, demokratik hukuk ilkelerini, çağdaş sendikal hak ve özgürlükleri, ILO ilkelerini geliştirmeye ve uygulamaya çalışan yasal bir işçi kuruluşu olduğu vurgulandı ve ardından sonra şöyle denildi:[194]

[194] Ortak Savunma, ss. 2-3.

DİSK Davası avukatları bir duruşmada.

Hiçbir yasadışı eylemi yoktur. Hakim sınıflar düştükleri ekonomik bunalımdan çıkabilmek için, 24 Ocak diye bilinen kararları uygulayabilmek için tüm toplumsal muhalefeti susturabilecek bir ortama gereksinim duyuyordu. Dikensiz bir gül bahçesi gerekiyordu. DİSK bu anlamda dikenlerden belkide en önemlilerinden birisiydi, eylemsizleştirilmeliydi, KAPATILMALIYDI.

İŞTE DAVANIN ÖZÜ BUDUR...

Bu dava, davayı açan Sıkıyönetim Askeri Savcısının Mahkemenin ilk günlerinde açıkça belirttiği gibi, siyasi bir davadır.

Siyasi amaçlı olduğu için zorlama bir davadır. Zorlama bir dava olduğu içinde hukukdışı bir davadır.

Ortak Savunma'da iddia makamının büyük bir yanlışın içinde olduğu, bu yanlışın mantıksal, bilimsel deyimiyle, bir *petitio principii*, yani "kanıtlamaya çalıştığını önceden doğru varsaymak" yanlışı olduğu vurgulandı. Ortak savunma iddia makamının iddialarının safsata olduğunun altını çizmektedir.

Ortak Savunma'da ve İddianame'de, DİSK'in psikolojik araçlarla, psikolojik sonuçlarla "ihtilal" yapacağı, yasal sendikal eylemlerin TCK'nin 146. maddesinde yaptırıma bağlanan suçun "manevi cebir" unsurunu oluşturacağı gibi pozitif hukukdışı bir iddianın ciddi ciddi ileri sürülmesi eleştirildi.[195] Nitekim 146. maddenin gerektirdiği cebir unsurları tespit edilemediği için iddia makamı EHM aşamasında TCK 146 yerine TCK 141'den ceza istedi.

Ortak Savunma'da ise yargılamanın cezaya dönüştüğü vurgusu yapıldı. DİSK ve üye sendikaların yöneticileri açısından dava aşamalarının hiçbirinde, yasalarda ve uluslararası sözleşmelerde yer alan "makul süre" ilkesine uyulmadığını, yargılamanın cezalandırma niteliğine dönüştüğü belirtildi.[196]

Ortak Savunma'da DİSK yöneticilerinin gözetim altına alınması ile yargılama öncesi ve yargılama boyunca yaşanan bir dizi usulsüzlük ve hukuk dışı uygulamalara dikkat çekildi.[197]

DİSK Davası'nda avukatların ortak savunmasında işkence zaptı tartışma konusu oldu. DİSK'li sanıkların gördükleri işkenceleri İstanbul 3 No.lu Sıkıyönetim Mahkemesi'nde anlatarak dilekçe verip zapta geçirdiklerini, ancak bu dilekçelerin 2 No.lu Askeri Mahkeme'ye verilen dosyada bulunmadığını belirtildi.

KARAR

İstanbul Sıkıyönetim Komutanlığı 2 No.lu Askeri Mahkemesi DİSK ve Bağlı Sendikalar Davası'yla ilgili kararını davanın başlamasından 5 yıl sonra, 23 Aralık 1986'da Metris Baştabya duruşma salonunda açıkladı.[198]

[195] Ortak Savunma. s. 11.
[196] *Cumhuriyet*, 10 Ekim 1986.
[197] *Cumhuriyet*, 9 Ekim 1986.
[198] *Milliyet*, 25 Aralık 1986.

24.12.1986, Milliyet, Sayfa 1

1477 sanıklı davada 1166 beraat, yöneticilere 10 yıl

DİSK'e kapatma

Mahkemenin oybirliği ile aldığı kararda, ölüm cezası istemiyle yargılanan Genel Başkan Abdullah Baştürk, Fehmi Işıklar, Kemal Nebioğlu, Ali Rıza Güven, Mukbil Zırtıloğlu, Tuncer Kocamanoğlu, Mustafa Aktulga 10'ar yıl hapis ve 3 yıl 4 ay genel gözetime mahkûm edildi

Yeraltı Maden-İş Başkanı Çetin Uygur, 15 yıl 8 aya mahkûm edilen tek sanık oldu. Hapse mahkûm edilen sanık sayısı 274'e ulaştı

5 yıldır süren davada Askeri Mahkeme, DİSK'in kapatılmasına karar verirken, 31 sendikadan sadece Devrimci Yapı-İş, Taper-İş ve Emaş'ın bütün üyeleri beraat etti. Bu sendikaların kapatılması reddedildi

HABERİ 9. SAYFADA

Son duruşma Beş yıldır süren davada, 264 sanık için, 1 ile 15 yıl arasında hapis cezası verildi. Ölüm cezası istemiyle yargılanan DİSK Genel Sekreteri Fehmi Işıklar (ayakta) ise 10 yıl hapse mahkûm oldu. (Fotoğraf: Yalçın ÇINAR)

Milliyet, 24 Aralık 1986.

DİSK Genel Başkanı Abdullah Baştürk ETUC'un davetlisi olarak yurtdışında olması sebebiyle karar duruşmasına katılamadı. Baştürk, 30 Nisan 1986'da Pasaport Kanunu'nun 22. maddesine eklenen "yabancı ülkelere gitmeleri mahkemelerce yasaklananlar dışında kalan sanıklara zaruri hallerde İçişleri Bakanı'nın teklifi ve Başbakan'ın onayı ile pasaport verilebilir" hükmüne istinaden üç aylık pasaport alarak yurtdışına çıktı.[199] 1477 sanıktan 200 kadarının hazır bulunduğu karar duruşmasına 200'e yakın izleyici ve sanık yakını katıldı. SHP Genel Başkan Yardımcısı Aydın Güven Gürkan ile SHP'nin İstanbul il ve ilçe yöneticileri, Bağımsız Otomobil-İş ve Bağımsız Hizmet-İş sendikalarının yöneticileri duruşmada yer aldı. Karar duruşmasına geniş bir uluslararası diplomatik delegasyon ile uluslararası haber ajanslarının temsilcileri de katıldı.[200]

DİSK Davası karar duruşmasında duruşma yargıcı Yarbay Aydın Kalpakçı'nın "9 aydır savunma yapıyoruz. Şu anda savunma yapmamış sanıklar içinde savunma yapmak isteyen var mı?" sorusuna karşılık 6 sanık savunma talep etti. Sanıkların savunmalarını tamamlamasının ardından DİSK avukatlarından Rasim Öz söz aldı. Öz, DİSK Davası'yla ilgili kamuoyu oluşturulduğunu, mahkemenin siyasi telkin ve baskılarla karşı karşıya olduğunu, yazılı olarak verilen savunmaların okunmadığını, sağlıklı bir incelemenin heyetçe yapılamadığını söyledi ve duruşmanın ertelenmesini istedi.[201] Öz, Başbakan ve MESS Başkanı Turgut Özal'ın mahkemeyi baskı altına almak istediğini söyledi. Son olarak Öz, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanı Mükerrem Taşçıoğlu'nun "kafası kopasıca sendikalar" şeklindeki sözleriyle yargıç bağımsızlığını siyasi baskı altına almak istediğini belirtti ve suç duyurusunda bulunduklarını anlattı.[202]

[199] *Hürriyet*, 24 Aralık 1986.

[200] *Cumhuriyet*, 23 Aralık 1986.

[201] *Cumhuriyet*, 24 Aralık 1986.

[202] *Hürriyet*, 24 Aralık 1986.

Karar duruşması, Cumhuriyet Arşivi.

Öz'ün ifadelerine karşılık mahkeme heyeti ise delillerin incelendiğini, davaya sürat kazandırılmasının mahkemenin görevi olduğunu vurguladı ve Öz'ün istemini reddetti. Sanıklara son sözleri sorulmasının ardından DİSK Genel Sekreteri Fehmi Işıklar ve Yürütme Kurulu üyesi Kemal Nebioğlu son sözlerini söyledi. Sanıkların sözlerinin tutanağa geçirilmesinin ardından mahkeme duruşmanın bittiğini belirterek ara vermeden kararını açıkladı. Duruşma yargıcı Kalpakçı, 135 sayfa tutan kararı iki saatte 1477 adı tek tek sayarak okudu.[203]

DİSK ve DİSK'e Bağlı Sendikalar Davası kararında üç ana kısımdan oluştu: 1477 sanık ile ilgili kararlar, kapatılma kararı ile zoralım ve iade kararları.[204]

DİSK Davası'nda 1477 sanıktan 264'ü 5 yıl 6 ay ile 15 yıl 8 ay arasında ağır hapis cezalarına çarptırıldı. 264 kişi hakkında verilen cezaların toplam süresi 2.050 yıl 8 ay olarak açıklanırken 29 kişi hakkında tefrik (ayırma), 14 kişi hakkında düşme ve bir kişi hakkında ret kararı verildi. 1169 sanık hakkında ise beraat kararı verildi. DİSK Genel Başkanı Abdullah Baştürk ile Genel Sekreter Fehmi Işıklar ve Yürütme Kurulu üyelerinden Rıza Güven, Kemal Nebioğlu, Mukbil Zırtıloğlu ve Tuncer Kocamanoğlu TCK'nin 141/1 maddesi uyarınca 10'ar yıl hapis ve 3 yıl 4'er ay da genel güvenlik gözetiminde bulundurulma cezalarına çarptırıldılar. En yüksek ceza ise Yeraltı Maden-İş Genel Başkanı Çetin Uygur'a verildi. Mahkeme Uygur'a hem TCK'nin 141/1-6, hem de Devrimci Yol örgüt üyeliğinden TCK'nin 168/2 maddesini uyguladı ve 15 yıl 8 ay hapis cezası verdi.

İstanbul Belediyesi eski Başkanı Ahmet İsvan, Halkevleri Genel Başkanı Ahmet Yıldız, TMMOB eski Genel Başkanı Teoman Öztürk beraat ettiler.[205] DİSK Davası'nda ceza alanlar arasında yöneticiler dışında DİSK Eğitim Müdürü Faruk Pekin ile DİSK Araştırma Enstitüsü Müdürü Prof. Sadun Aren de yer aldı. 5 yıl 6 ay 20 gün hapis cezasına çarptırılan ve bu cezayı içerde

[203] *Cumhuriyet*, 24 Aralık 1986.

[204] Hükümle ilgili bilgiler şuradan alınmıştır: Gerekçeli Karar (DİSK ve DİSK'e Bağlı Sendikalar Davası) Kitap no: 35 (hüküm)

[205] *Cumhuriyet*, 24 Aralık 1986.

ATATÜRKÇÜLÜĞÜN ALFABESİ
İlhan Selçuk
2. baskı, 560 lira (KDV içinde). Çağdaş Yayınları, Türkocağı Cad. 39/4/1, Cağaloğlu-İstanbul

Cumhuriyet

63. Yıl; Sayı: 22389 Kurucusu: Yunus Nadi 120 TL. (KDV dahil) 24 Aralık 1986 Çarşamba

DİSK cezalandırıldı

Abdullah Baştürk yıl | Fehmi Işıklar 10 yıl | A. Rıza Güven 10 yıl | Kemal Nebioğlu 10 yıl | Mukbil Zırhlıoğlu 10 yıl | Tuncer Kocamanoğlu 10 yıl | Celal Küçük 8 yıl 10 ay 20 gün | Süleyman Çelebi 8 yıl 10 ay 20 gün | Sadun Aren 5 yıl 6 ay 20 gün | Teoman Öztürk beraat | Ahmet İsvan beraat | Ahmet Yıldız beraat

Baştürk ve Yürütme Kurulu'na 10'ar yıl hapis

İstanbul 2 No'lu Askeri Mahkemesi 6 yıldır süren DİSK ve bağlı sendikalar davasında, 1477 sanıktan 264'ü hakkında mahkûmiyet kararı verirken DİSK'i de kapattı.

Abdullah Baştürk, Fehmi Işıklar, Rıza Güven, Kemal Nebioğlu, Mukbil Zırhlıoğlu ve Tuncer Kocamanoğlu için 10'ar yıl mahkûmiyet kararı verilirken, Çetin Uygur'a 15 yıl 8 ay ceza verildi.

Mahkeme, mahkûmiyet kararlarını verirken sanıklar için tutuklama kararı vermedi. Kararı Brüksel'de öğrenen Baştürk, kararı temyiz edeceklerini açıkladı.

10. Sayfada

Cumhuriyet, 25 Aralık 1986.

fazlasıyla yatan Prof. Sadun Aren "iyi ki ceza aldık. Beraat etsek boşu boşuna yatmış olacaktık!" diyerek kararı hicvetti.[206]

DİSK Ana Davası'nda yargılanan 90 sanıktan 54'üne ceza verilirken 31'i beraat etti. 5 kişinin dosyası hakkında ise tefrik, düşme veya red verildi. DİSK Ana Davası'nın idam istenen ilk 52 sanığının 42'si hakkında ceza, 8'i hakkında beraat kararı verilirken, iki kişinin dosyası ise tefrik edildi. Davada ayrıca çok sayıda sanığa çeşitli illerde 3 yıl 4 aya kadar genel gözetim altında bulundurulma, kamu hizmetlerinden süresiz yasaklanma ile ceza süresince yasal kısıtlılık altında bulundurulma cezaları da verildi.

Davada kişisel cezalar yanında DİSK ve 28 üye sendika hakkında da kapatma kararı verildi. EHM 30 sendika için kapatma istenirken mahkeme Devrimci Yapı-İş ve Taper-İş sendikalarının kapatılması talebini reddetti. Karara göre DİSK ile üye 28 sendikanın kapatılmasına oybirliği ile karar verildi.

DİSK ile birlikte kapatma kararı verilen sendikalar şunlardı: T. Maden İş, Bank-Sen, Tekstil, Basın-İş, Türkiye Gıda İş, Lastik-İş, Genel-İş, Sosyal-İş, OLEYİS, Baysen, Nakliyat-İş, Dev Maden-Sen, Keramik-İş, Devrimci Sağlık-İş, Hürcam-İş, Petkim-İş, Yeraltı Maden-İş, ASİS, Aster-İş, Tekges İş, Türkiye Yeni Haber-İş, Limter İş, T.İ.S., Devrimci Toprak-İş, Sine-Sen, İlerici Deri-İş, Tümka-İş, Fındık-İş.

[206] *Milliyet*, 25 Aralık 1986.

35 ciltlik gerekçeli karar DİSK Arşivi.

Tablo 13: Sendikalara Göre Gözaltılar, Hapiste Geçen Süreler ve Cezalar

Sendika Adı	Gözaltına Alınanlar	Hapiste Geçen Süre (Gün-En Az)	Hapiste Geçen Süre (Yıl-En Çok)	Ceza Alanların Sayısı	Toplam Hapis Cezası
DİSK Ana Dava	50	1180	4	54	433 yıl 5 ay 10 gün
Asis	22	120	4	5	41 yıl 1 ay 10 gün
Aster İş	27	30	3	7	62 yıl 2 ay 20 gün
Bank-Sen	40	30	4	12	80 yıl
Basın İş	49	2	4	4	32 yıl 2 ay 20 gün
Baysen	12	30	2,5	7	58 yıl 10 ay 20 gün
Devrimci Sağlık-İş	28	30	2	8	71 yıl 1 ay 10 gün
Devrimci Toprak-İş (*)	13	30	1,5	12	96 yıl 8 ay
Devrimci Yapı-İş	10	30	3	-	-
Dev Maden-Sen	100	18	1	12	93 yıl 4 ay
Fındık-İş	29	49	3	4	35 yıl 6 ay 20 gün
Genel-İş	69	840	4	21	123 yıl 4 ay
Gıda-İş	76	120	4	6	50 yıl
Hürcam-İş	46	120	4	6	53 yıl 4 ay
İlerici Deri-İş (**)	25	120	4	3	26 yıl 6 ay
Keramik-İş	26	30	4	10	71 yıl
Lastik-İş	100	120	4	4	25 yıl 6 ay 20 gün
Limter-İş	4	7	3	8	71 yıl 1 ay 10 gün
Nakliyat-İş	35	120	4	3	26 yıl 8 ay
Oleyis	63	1320	3,5	9	56 yıl 8 ay
Petkim-İş	52	30	3	7	58 yıl 10 ay 20 gün
Sine-Sen	35	120	4	9	80 yıl
Sosyal-İş	14	60	3	5	41 yıl 1 ay 10 gün
T.İ.S.	16	750	3,5	4	35 yıl 6 ay 20 Gün
T. Maden-İş	590	30	4	12	70 yıl
Tekges-İş	15	30	3,5	12	100 yıl
Tekstil	285	90	4	8	57 yıl 9 ay 10 gün
Tümka-İş	40	45	3	4	35 yıl 6 ay 20 gün
Yeraltı Maden-İş	60	30	4	2	16 yıl 2 ay 20 gün
Yeni Haber-İş	24	90	2,5	6	46 yıl 8 ay
Toplam	1955			264	2050 yıl 8 ay (***)

Kaynak: *DİSK* dergisi, 91, s. 21. Listede yer alan toplam hapis cezaları gerekçeli karardan yeniden hesaplandı. O nedenle cezaların süreleri söz konusu listeden farklıdır. Bunun dışında liste ilgili kaynaktan aynen alınmıştır.

(*) Devrimci Toprak-İş'in DİSK üyeliği 27 Nisan 1979 tarihinde DİSK Yürütme Kurulu kararıyla düşürülmüştür. (**) İlerici Deri-İş Mayıs 1980'de toplanan Genel Kurulunda adını Deri-İş olarak değiştirmiştir. (***) Cezalar önce gün, ay ve yıl olarak yazılmış, sonra kendi aralarında toplanmış ardından ay 30 gün, yıl 12 ay kabul edilerek toplam ceza hesaplanmıştır. Toplam sütunu ise sendikalara göre ayrılmaksızın 264 DİSK Davası sanığının cezalarının gün, ay ve yıl olarak toplandıktan sonra yeniden sendikalardaki gibi hesaplanmasıyla elde edilmiştir. Buradaki yuvarlamalar nedeniyle sendikalara göre cezalar ile toplam ceza birbiriyle örtüşmemektedir.

Sıkıyönetim Askeri Mahkemesi ayrıca DİSK ve bağlı sendikaların taşınır ve taşınmaz tüm mallarının da zoralımına karar verdi. Zoralımına karar verilen malvarlığının DİSK'in Şubat 1991'deki tutarı nakit para olarak yaklaşık 60 milyon dolar ve malvarlığı olarak ise 466 milyon dolar olduğu tahmin edilmektedir. [207]

[207] "DİSK'in Malvarlığının Sahibi DİSK Üyeleridir", *DİSK* dergisi, DİSK 24 Yaşında, 1991.

Halit Çelenk: Zor Alım Kararı Keyfi

Sıkıyönetim Askeri Mahkemesi, malvarlığının zoralımına TCK'nin 36. maddesine dayanarak karar vermişti. Çelenk'e göre bu karar haksız bir karar olduğu gibi yürürlükteki yasaya da aykırı düşüyordu. Mahkemenin dayandığı 36. maddeye göre, "suçta kullanılan veya kullanılmak üzere hazırlanan veya fiilen irtikabı husule gelen" eşyanın zoralımına karar verilebilirdi. Ayrıca "kullanılması, yapılması, taşınması, bulundurulması veya satılması" suç oluşturan (dinamit, uyuşturucu, patlayıcı madde gibi) eşyanın da bir mahkûmiyet kararı olmasa bile zoralımına hükmolunabilirdi. Oysa DİSK ve bağlı sendikaların malları ne suçun işlenmesinde kullanılmıştır ve ne de uyuşturucu ya da patlayıcı madde gibi doğrudan zoralımı gereken mallardandır. Açıktır ki DİSK ve bağlı sendikalara ait malların, yasal bir dayanağı olmadan, zoralımına karar verilmiştir. Bu, hukuk açısından bir gasp niteliği taşımaktadır. [1]

TCK'nin 36. maddesine göre "suçta kullanılan veya kullanılmak üzere hazırlanan veya fiili irtikabı husule gelen" ve "kullanılması, yapılması, taşınması, bulundurulması veya satılması suç oluşturan" eşyanın zoralımı hükmedilebilmekteydi.[2] Sıkıyönetim Askeri Mahkemesi, bu maddeye dayanarak DİSK'in taşınır ve taşınmaz tüm mallarının zoralımına karar verdi. DİSK Davası avukatlarından Halit Çelenk, zor alım kararını hukuksuzluğunu "Bu karar haksız bir karar olduğu gibi yürürlükteki yasaya da aykırı düşüyordu. (...) Oysa DİSK ve bağlı sendikaların malları ne suçun işlenmesinde kullanılmıştır ve ne de uyuşturucu ya da patlayıcı madde gibi doğrudan zoralımı gereken mallardır. Açıktır ki DİSK ve bağlı sendikalara ait malların, yasal bir dayanağı olmadan, zoralımına karar verilmiştir. Bu, hukuk açısından bir gasp niteliği taşımaktadır" şeklinde ifade etti.[3]

[1] Halit Çelenk (1991), "DİSK Davası Üzerine", *DİSK* dergisi, DİSK 24 yaşında, 1991.
[2] Halit Çelenk (1991), "DİSK Davası Üzerine", *DİSK* dergisi, DİSK 24 yaşında, 1991.
[3] Çelenk (1991).

Askeri Savcılık tarafından hazırlanan 35 ciltlik gerekçeli karar yasaları ihlal edecek biçimde geciktirilerek Ekim 1988 tarihinde tamamlandı.

Gerekçeli karar 35 kitaptan oluşmaktadır. Kitap 1 genel fihrist ve sanık kimliklerini, Kitap 2 davaya genel bakışı, Kitap 3/A, 3/B, 3/C DİSK tüzel kişiliğine ilişkin gerekçelerin delillerini, dönemlere ilişkin ve genel açıdan yasal değerlendirmelerini, Kitap 3/D 90 kişiden oluşan DİSK Ana Davası sanıklarının sendikal konumunu, iddia ve mütalaayı, sorgu ve savunmayı, kanıtları, yasal değerlendirmeyi ve sonuçları içermektedir.

Kitap 4 ile 34 arasında yer alan kitaplar ayrı ayrı üye sendikalara ve sendika yöneticilerine ilişkin gerekçelerden ve Kitap 35 de hükümden oluşmaktadır.[208]

[208] DİSK Davası Fihristi ve verilen cezalara ilişkin ayrıntılı döküm ayrı bir bölümde yer almaktadır.

Gırgır, 28 Aralık 1986

ESKİ TÜRK CEZA KANUNU'NUN 141 VE 142. MADDELERİ

DİSK Davası kararında da uygulanan 141 ve 142. maddeler 1926 tarihli 765 sayılı eski Türk Ceza Kanunu'nun (TCK) meşhur maddeleridir.

1936 yılında TCK'de yapılan değişiklik ile faşist İtalyan Ceza Yasasında (1930) yer alan hükümler 141 ve 142. maddeler olarak Türk Ceza Kanunu'na aktarıldı.[1] 141 ve 142. maddeler ağır yaptırımlar içeriyordu. 141. madde sosyal bir sınıfın diğerleri üzerinde tahakkümünü şiddet kullanmak yoluyla kurmaya veya sosyal bir sınıfı şiddet kullanarak ortadan kaldırmaya veya ülkedeki sosyal ve iktisadi düzeni şiddet kullanarak devirmeye yönelik örgütleri kuran ve yönetenlerin beş yıldan 12 yıla kadar ağır hapisle cezalandırılmasını, 142. madde ise 141. maddede zikredilen amaçlar doğrultusunda propaganda yapanların beş yıla kadar ağır hapisle cezalandırılmasını öngörüyordu.[2]

141 ve 142. maddelerinin ilk halinin dikkat çekici yanı "şiddet kullanma" koşuluna yer vermesidir. Ancak bu değişikliklere rağmen Medeni Kanun'un liberal hükümleri ile eski Cemiyetler Kanunu'nun hükümleri tek-parti döneminin otoriter özellikleriyle uyuşmuyordu. 1938 yılında Celal Bayar'ın başvekilliği döneminde çıkarılan 3512 Sayılı Cemiyetler Kanunu ile cemiyet kurma hakkına ağır sınırlamalar getirildi.[3] 1938 Cemiyetler Kanunu ile getirilen ve "sınıf esasına veya adına dayanan" cemiyetlerin (sendikalar ve siyasi partiler dahil) kurulmasının yasaklanması 141 ve 142'nin etkisini pekiştirdi.

1938 Cemiyetler Kanunu ile getirilen sınıf adına ve esasına dayalı cemiyet yasağının ardından Türk Ceza Kanunu'nun 141 ve 142. maddelerindeki şiddet kullanma koşulu kaldırıldı.[4] Şiddet kullanmaksızın sınıf tahakkümünü hedefleyen cemiyet kurmak suç haline getirildi. Böylece maddenin kapsamı genişletilmiş oldu. Şiddet koşulunun kaldırılmasına paralel olarak öngörülen hapis cezaları iki yıl ile beş yıla düşürüldü. Ancak bu düşüş maddenin hafifletilmesi anlamına gelmiyordu. Madde gerekçesinde şiddet koşulunun yasadan çıkarılmasının gerekçesi şiddet kullanmayan cemiyet ve propagandanın da cezalandırılması olarak ifade ediliyordu. [5]

1951 yılında yapılan değişiklik ile (5844 sayılı Kanun, Resmi Gazete 11.12.1951) 141 ve 142. maddelerin cezaları ağırlaştırıldı ve idam cezası yasaya eklendi:

"Sosyal bir sınıfın diğer sosyal sınıflar üzerinde tahakkümünü tesis etmeye veya sosyal bir sınıfı ortadan kaldırmaya veya memleket içinde müesses iktisadi veya sosyal temel nizamlardan her hangi birini devirmeye matuf cemiyetleri her ne suret ve nam altında olursa olsun kurmaya tevessül edenler veya kuranlar veya bunların faaliyetlerini tanzim veya sevk ve idare edenler veya bu hususlarda yol gösterenler sekiz yıldan on beş yıla kadar ağır hapis cezası ile cezalandırılırlar. "

"Bu kabil cemiyetlerin bir kaçını veya hepsini sevk ve idare edenler hakkında ölüm cezası hükmolunur"

Yasa ile 141 ve 142. maddelerdeki diğer hapis cezaları artırıldı. 141. maddesinin 1. bendinin ikinci paragrafındaki "ölüm cezası" tabiri 21/11/1990 tarih ve 3679 sayılı Kanun'un 27'nci maddesi ile "müebbet ağır hapis cezası" olarak değiştirildi.[6]

TCK'nin 141 ve 142. maddeleri 12/04/1991 tarih ve 3713 sayılı Kanun'un 23. maddesi ile yürürlükten kaldırıldı.

***

141 ve 142. maddelerin yürürlükten kaldırılmadan önceki son halleri

Madde 141 — (3/12/1951 tarih ve 5844 sayılı Kanunun hükmüdür.)

1. Sosyal bir sınıfın diğer sosyal sınıflar üzerinde tahakkümünü tesis etmeye veya sosyal bir sınıfı ortadan kaldırmaya veya memleket içinde müesses iktisadi veya sosyal temel nizamlardan her hangi

[1] Türk Ceza Kanunu'nun Bazı Maddelerinin Değiştirilmesi Hakkında Kanun (Kanun No: 3038, *Resmi Gazete*, 23 Haziran 1936.

[2] 141. madde: "*Memleket dahilinde içtimâi bir zümrenin diğerleri üzerinde tahakkümünü, şiddet kullanmak suretile tesis etmeğe veya içtimâi bir zümreyi şiddet kullanarak ortadan kaldırmağa veya memleket dahilinde teşekkül etmiş iktisadi veya içtimâi nizamları şiddet kullanarak devirmeğe matuf cemiyetleri tesis eden, teşkil eden, tanzim eden veya sevk ve idare eden kimse beş seneden on iki seneye kadar ağır hapis cezasile cezalandırılır*" hükmünü taşıyordu. Maddenin devamında "*Memleket dahilinde cemiyetin siyasi ve hukuki her hangi bir nizamını şiddet kullanarak ortadan kaldırmak gayesile cemiyetler tesis eden, teşkil eden, tanzim eden veya sevkü idare eyleyen kimseye de ayni ceza verilir*"

[3] 28 Haziran 1938 tarih ve 3512 sayılı Cemiyetler Kanunun 9 (h) maddesi. *Resmi Gazete*, 14 Temmuz 1938.

[4] Türk Ceza Kanunu'nun Bazı Maddelerini Değiştiren Kanun (Kanun No: 3531, *Resmi Gazete* 16 Temmuz 1938.

[5] Türk Ceza Kanunu'nun bazı maddelerinin değiştirilmesi hakkında kanun layihası ve Adliye encümeni mazbatası (1/1066) Sıra Sayısı: 320, 1938.

[6] *Resmi Gazete*, 29 Kasım 1990, Sayı 20710.

birini devirmeye matuf cemiyetleri her ne suret ve nam altında olursa olsun kurmaya tevessül edenler veya kuranlar veya bunların faaliyetlerini tanzim veya sevk ve idare edenler veya bu hususlarda yol gösterenler sekiz yıldan on beş yıla kadar ağır hapis cezası ile cezalandırılırlar.

Bu kabil cemiyetlerin bir kaçını veya hepsini sevk ve idare edenler hakkında müebbet ağır hapis cezası hükmolunur.[7]

2. Devlet siyasi ve hukuki nizamlarını topyekün yoketmek gayesini güden cemiyetleri her ne suret ve nam altında olursa olsun kurmaya tevessül edenler veya kuranlar veya bunların faaliyetlerini tanzim veya sevk ve idare edenler veya bu hususlarda yol gösterenler sekiz yıldan on beş yıla kadar ağır hapis cezası ile cezalandırılırlar.

3. Amacı Cumhuriyetçiliğe aykırı olan veya demokrasi prensiplerine aykırı olarak Devletin tek bir fert veya bir zümre tarafından idare edilmesini hedef tutan cemiyetleri kurmaya tevessül edenler veya kuranlar veya bunların faaliyetlerini tanzim veya sevk ve idare edenler veya bu hususlarda yol gösterenler sekiz yıldan on beş yıla kadar ağır hapis cezası ile cezalandırılırlar.

4. (Değişik: 21/1/1983-2787/8 md.) Anayasanın tanıdığı kamu haklarını ırk mülahazası ile kısmen veya tamamen kaldırmayı hedef tutan veya milli duyguları yok etmeye veya zayıflatmaya matuf bulunan cemiyetleri kurmaya tevessül edenler veya kuranlar veya bunların faaliyetlerini tanzim veya sevk ve idare edenler veyahut bu hususlarda yol gösterenler sekiz yıldan onbeş yıla kadar ağır hapis cezası ile cezalandırılırlar.

5. (Değişik:21/1/1983-2787/8 md.) Yukarıdaki fıkralarda yazılı cemiyetlere girenlere beş yıldan oniki yıla kadar ağır hapis cezası verilir.

6. Yukarıdaki fıkralarda yazılı fiilleri Devlet daireleri, belediyeler veya sermayesi kısmen veya tamamen Devlete ait olan iktisadi teşekküller, sendikalar, işçi teşekkülleri, okullar, yüksek tahsil müesseseleri içinde veya bunların memur, müstahdem ve mensupları arasında işliyenler hakkında verilecek ağır hapis ve hapis cezaları üçte bir nispetinde artırılır.

7. Bu maddede yazılı suçları işliyenlerden biri suçu ve diğer failleri son tahkikat açılıncaya kadar yetkili makamlara ihbar ettiği ve bu ihbarın doğruluğu anlaşıldığı takdirde hal ve şartlara ve hadisenin hususiyetlerine göre ölüm cezası yerine on yıldan aşağı olmamak üzere ağır hapis cezası ve ağır hapis ve hapis cezaları da dörtte bire kadar indirilerek hükmolunabilir.

8. Bu maddede yazılı olan cemiyet iki veya daha ziyade kimselerin aynı amaç etrafında birleşmeleriyle vücut bulur.

Madde 142 – (3/12/1951 tarih ve 5844 sayılı Kanunun hükmüdür.)

1. Sosyal bir sınıfın diğer sosyal sınıflar üzerinde tahakkümünü tesis etmek veya sosyal bir sınıfı ortadan kaldırmak yahut memleket içinde müesses iktisadi veya sosyal temel nizamlardan her hangi birini devirmek veya Devlet siyasi ve hukuki nizamlarını topyekün yoketmek için her ne suretle olursa olsun propaganda yapan kimse beş yıldan on yıla kadar ağır hapis cezası ile cezalandırılır.

2. Cumhuriyetçiliğe aykırı veya demokrasi prensiplerine aykırı olarak Devletin tek bir fert veyahut bir zümre tarafından idare edilmesi için her ne suretle olursa olsun propaganda yapan kimse aynı ceza ile cezalandırılır.

3. (Değişik: 21/1/1983-2787/9 md.) Anayasanın tanıdığı kamu haklarını ırk mülahazasıyla kısmen veya tamamen kaldırmayı hedef tutan veya milli duyguları yok etmek veya zayıflatmak için her ne suretle olursa olsun propaganda yapan kimse beş yıldan on yıla kadar ağır hapis cezasıyle cezalandırılır.

4. (Değişik: 21/1/1983-2787/9 md.) Yukarıdaki fıkralarda yazılı fiilleri övenler iki yıldan beş yıla kadar ağır hapis cezasıyla cezalandırılırlar.

5. Yukarıki fıkralarda yazılı fiilleri 141 inci maddenin 6 ncı fıkrasında yazılı kimseler arasında veya aynı fıkrada tasrih edilen yerler içinde işliyenlere verilecek ceza üçte bir nispetinde artırılır.

6. Yukarıki fıkralarda yazılı fiiller neşir vasıtası ile işlendiği takdirde verilecek ceza yarı nispetinde artırılır.

7. Bu maddede yazılı suçları işliyenlerden biri suçu ve diğer failleri son tahkikat açılıncaya kadar yetkili makamlara ihbar ettiği ve bu ihbarın doğruluğu anlaşıldığı takdirde hal ve şartlara ve hadisenin hususiyetlerine göre ağır hapis ve hapis cezaları dörtte bire kadar indirilerek hükmolunabilir.

[7] Bu paragraftaki "ölüm cezası" tabiri 21/11/1990 tarih ve 3679 sayılı Kanunun 27. maddesi ile "müebbet ağır hapis cezası" olarak değiştirilmiş ve metne işlenmiştir.

"DİSK MAHKÛM OLDU", ERGUN GÖZE

***Tercüman*, 25 Aralık 1986**

Nihayet DİSK kararı açıklandı. Beş senedir devam eden dâvânın birçok sanıkları beraat etti, bir kısmı mahkûm oldu ve fakat en mühimmi DİSK mahkûm oldu ve kapatıldı...Bir dâvânın bitmesi her şeye rağmen iyi bir şey... Bundan sonra işin temyiz safhası vardır. Temyiz dâvâyı lehte ve aleyhte bozabilir. Tasdik de edebilir. Bu, işin hukukî tarafıdır. Bizi alâkadar etmez. Amma işin bir de siyasî ve psikolojik ve millî tarafı vardır: Bu üç bakımdan DİSK zaten mahkûm olmuştu...İşte işin bu kısmı herkesi alâkadar eder.

Bu mahkûmiyetin en büyük sebebi de DİSK dâvâsına Batı'nın alışılmamış bir alâka göstermesidir. AET denince DİSK dâvâsı öne sürüldü. Türkiye ile alâkalı hangi konu gündeme gelse Batı DİSK dâvâsını öne sürdü. Türkiye dışındaki komünistler de, gerek buradan kaçmış olanları gerek orada yetişmiş olanları elbirliğiyle DİSK'in dâvâdan kurtulması için, neşriyat, yürüyüş ve hattâ "eylem" yaptılar. Türkiye temsilciliklerini bastılar. Bizim Radyo DİSK dâvâsı hakkında akıl almaz şekilde neşriyatta bulundu. Bütün bunlar DİSK'in, siyasî, millî ve psikolojik bakımdan millet vicdanında mahkûm olmasına yetti bile. Bu mahkûmiyet dâvânın muhtevasından tamamen ayrı bir husustur. Dâvânın dışında, yurt dışında koparılan cayırtı ile alâkalıdır. Çünkü millî vicdan kendi kendisine sordu, Batı bunu insan hakları, hürriyet, özgürlük vesaire için yapıyorsa neden sadece DİSK? Başka sendikaların dâvaları da var? Niçin onlar için bir şey söylemiyor? Başka dâvâlar da var, siyasî veçhesi ağır basan. Onlar için hiç kılını kıpırdatmıyor da DİSK deyince neden bu kadar hassasiyet gösteriyor?

İşte bu sorunun, içinde bulunan cevap DİSK'in Türkiye içinden çok, Türkiye dışında yer edinmiş, Türkiye menfaatinden çok başka menfaatlere oturmuş olması gerçeğini ortaya koymuştur. Nitekim, DİSK genel başkanı da 10 yıl cezaya çarptırıldığını bildiren karar mahkemede okunurken Avrupa'larda bulunmakta idi.

Bu dâvâ dolayısıyla, Türkiye içindeki sol çevrelerin mezbuhane gayretlerinin, hattâ mahkemeye tesir icra edercesine tutumlarının da bu manevî mahkumiyette büyük payı vardır. Amma, bütün bunlar Türk Adliyesi'nin iç ve dış tesirlerden masun olduğunu, dâvâların seyr-i tabiîsini takip ettiğini, neticede hâkimlerin vicdanî kanaatlerine göre karar verdiklerini de göstermektedir. Nitekim hâkimler de kararlarını "Tüm vicdanî sorumluluk heyetimize aittir" diyerek açıklamışlardır. Bundan sonra dâvânın seyri ne olursa olsun yine aynı şekilde tesir altında kalınmadan karar verilecektir.

DİSK'in kapatılmış olmasının bu mahkûmiyet içinde ayrı bir mânâsı vardır. Zira, DİSK kadar Türk işçisine zarar veren bir başka müessese gösterilemez. 1 Mayıs günlerindeki gövde gösterileri, ideolojik grevler, kanlı çatışmalara dönüştürülen yürüyüşler, Türk devletinin istikbalini karartacak bir bağnaz politika takibinde ısrar gibi günahlarıyla beraber DİSK artık tarihe mâl olmuş bulunmaktadır. DİSK 12 Eylül Harekâtı'nı meşru ve haklı kılan müesseselerin başında gelmektedir. 12 Eylül Anayasası'nın mahkûm ettiği müesseselerin de ya birincisidir, ya ikincisi...

DİSK'in Türk işçisinin dâvâsıyla değil başka bir dâvâ ile meşgul olduğunun en çarpıcı misallerinden birisi de eski DİSK genel başkanı Kemal Türkler'in otuz iki daireli bir apartman yaptırtmaya kalkmasıdır. Önce "nefesi soğan kolan işçim" de, sonra otuz iki daireleri apartman yaptırt... DİSK'in kapatılması ile bütün bu acı hatıralar mazinin tozlu sayfalarına gömülmüş olmaktadır. Dâvânın bundan sonraki hukukî seyri sadece adliyeyi ve hukuku alâkadar eder. Amma DİSK'in kapatılması kısmı Türk devlet-millet bütünlüğünde, Türkiye'nin jeopolitik zaruretlerinde bir "emrihayr"ı işaret etmektedir.

Bunun en son ve en kat'î isbatı, Türk düşmanı Bulgaristan hükûmetinin DİSK yöneticilerinin serbest bırakılarak Türkiye'de yeniden sendikal hayatın başlamasına izin verilmesini talep etmesidir. İşe bakın siz. Türk'e insafsız Bulgar, DİSK'e ne kadar merhametli. Bu dâvânın hukukî olmayan yönü daha mühimdir ve bu yönde DİSK millet vicdanında mahkûmdur. Ebediyyen.

"AĞLAMA DUVARI", MÜMTAZ SOYSAL

***Milliyet*, 26 Aralık 1986**

Söz, Türkiye Gazeteciler Sendikası adına konuşan Nail Güreli'nindir ve kısır döngülü politikası yüzünden "artık hükümetçe bile söz dinlenmeyen" Türk-İş için kullanılmıştır.

Ağlama duvarında, şimdi, DİSK'in başına gelenler için ağlanıyor. Oysa, önünde DİSK'e en az ağlanabilecek duvar varsa, o da kendi genel sekreterini 12 Eylül rejimine bakan olarak vermiş olan Türk-İş'in duvarıdır.

DİSK'in başına gelenlerle ilgili muhasebe, mahkeme kararı henüz Yargıtay aşamasından geçip kesinleşmediği için, tam bir açıklıkla yapılamıyor.

Ama, Türk sendikacılığının genel olarak başına gelenler meydandadır. Türk politikacılığı gibi, Türk sendikacılığı da, doğal çığırından çıkarılıp, kesilmeler, zorlamalara, yasaklamalar yoluyla, sendikacılığın özüyle çatışan kalıplara sokulmuştur. 12 Eylül, Türk toplumunun siyasal gelişmesini nasıl en az bir çeyrek yüzyıl geriye götürdü ve çoktan aşılması gereken aşamaları yeniden aşmayı zorunlu kıldı ise, Türk sendikacılığı için de aynı sonucu doğurdu: Her şeyi yeni baştan öğrenmek, deneyimli liderler yerine deneyimsizlerle yetinmek, doğal sürecin eleğinden geçenlere değil de, sınırlamaların, yasaklamaların, hükümlülüklerin çalılarına takılmayanlara bel bağlamak gerekecek.

On yıllık mahkûmiyet kararı okunduğu zaman yurt dışına bulunan DİSK Genel Başkanı Abdullah Baştürk'e yabancı gazeteciler sormuşlar: "Geri dönecek misiniz?"

Baştürk'ün yanıtı açık ve anlamlıdır: "Elbette döneceğim. Bu bizim kendi işimiz, kendimiz çözeriz."

Hukukçular, çeşitli cezaları ve türlü çeşitli infaz hükümlerini inceleyerek, karar kesinleşirse, Baştürk'ün beş-altı ay daha hapis yatması gerekeceğini hesaplıyorlar.

Tabii, yeri gelince beş-altı günlük hapsi bile göze alamayıp banka borcu, vergi borcu kapıya dayanınca da soluğu İsviçre'de alanların, "Elbette döneceğim" sözündeki anlamı sezmeleri beklenmez. Ama asıl onların sezemeyecekleri anlam, "Bu bizim işimiz, kendimiz çözeriz"in anlamıdır.

Evet, DİSK hakkındaki mahkeme kararı henüz tartışılamaz. Fakat, DİSK'in mahkûm olmasında da rol oynayan "yasakçı zihniyet", genel ve soyut çizgileriyle sonuna kadar tartışılmalıdır.

Anayasa'yı açın ve sendikalarla ilgili yasakları okuyun. Bunların herhangi biri çağdaş sendikacılıkla bağdaşabilir mi? Sendikalar niçin "siyasi amaç güdemez ve siyasi faaliyetlerde bulunamaz"mış? Siyaset yapanlar, işçi ücretlerinin tabanından tavanına kadar her yönüyle ilgili kararlar alacak, işçinin günlük yaşamını ilgilendiren politikalar saptayacaklar da, sendikalar seyre mi bakacak? Sendikalar niçin "siyasi partilerden destek göremezler ve onlara destek olamazlar"mış? Niçin "derneklerle, meslek kuruluşlarıyla ortak hareket edemezler"miş? Herkes kendi çıkarı için istediğine destek olup, isteyenden destek görecek ve istediğiyle ortak hareket edecek de, bunları işçiler yaptığı zaman mı günah olacak?

Öyle yasaklar ki, gerçek sendikacılığın yaşadığı ülkelerde eşi, menendi yok.

Tıpkı, herhangi bir suça, cezaya, mahkeme kararına dayanmayan siyasal yasaklamaların gerçek demokrasiyi yaşatan ülkelerde görülmeyişi gibi.

Bunlar evrensel ayıplar ama, kaldırılmaları bizim işimiz.

Başkaları ayıplıyor diye değil, yapmak istediklerimizin özüne, sendikacılığın, demokrasinin öz niteliğine yakışmadığı için.

O zaman da, Türk-İş'in, ağlama duvarı olmayı bırakarak partilere dönüp, "Siyasal yasaklarla birlikte sendikal yasakları kaldırma sözü vermezseniz size karşı cephe alırım, bu sözü verirseniz sizi desteklerim" diye açıkça haykırması gerekir.

Bunun adı, ne siyasal amaç gütmektir, ne de siyasal destek vermek.

Bunun adı, düpedüz, sendikacılıktır. Anayasa'nın böyle bir haykırışı yasaklamış olması düşünülemez.

Bu kadarını bile yapamayacak olanların bundan sonra "Sendikacıyım" diye ortalıkta dolaşması ayıptır.

"DİSK GEÇMİŞ DEĞİLDİR; GELECEKTİR..." İLHAN SELÇUK

***Cumhuriyet*, 13 Şubat 1987**

DİSK kurulalı 20 yıl olmuş.

Kör olası zaman, ne çabuk geçiverir de tarihe dönüşür?

Göz açıp kapayıncaya dek 20'inci yıla varmışız.

13 Şubat 1967'de kurulmuş DİSK, hemen gelişmiş, serpilmiş, büyümüş; 12 Eylül'de ise yöneticileri gözaltına alınmış, mallarına el konulmuş, yarım milyonu aşkın işçinin konfederasyonu o günden beri prangaya vurulmuş.

DİSK yöneticilerinin davası bu gidişle 21'inci yüzyıla sarkacaktır. DİSK'in milyarlarca lira değerindeki mal varlığı kayyım elindedir. Yine de DİSK gündemden aşağı inmiyor; yalnız Türkiye'de değil, dünya emekçi hareketi boyutlarında bir sorundur DİSK, geleceğimizi de yönlendirecektir.

27 Mayıs askeri darbesi, aşağıdan yukarıya yürürlüğe giren bir nitelikteydi.

Darbenin kısa sürede devrime dönüşmesi, asker eylemcilerin ileri toplumsal güçlerle dayanışması, 13 kasımda ikinci ordu içi darbeyle gerçekleşebildi. General Madanoğlu önderliğindeki askeri kanadın Albay Türkeş kanadını tasfiye etmesiyle demokratik sosyal devlet fikrinin önü açıldı. 1961 Anayasası, 27 Mayıs'ın tarihsel kimliğinin belgesidir ve sendikacılığı demokrasinin temel taşlarından birisi değerinde benimsemiştir.

Ne var ki devrimin hızı geçtikten sonra ülkemizdeki sendikacılık Amerikan işine dönüştürüldü.

Amerikan işi sendikacılık nedir?

Yeryüzünde süper kapitalizmin anavatanıdır Amerika; siyasal rejimi kendine özgüdür. Amerikan demokrasisinde iki büyük parti vardır; her ikisi de kapitalizmi özümsemiş; sermaye emek çelişkisini yapılarında eritmişlerdir. Çünkü Amerikan siyasal yaşamında "parti disiplini" yoktur; siyasal parti grup kararları milletvekilleri için bağlayıcı değildir. Milletvekili kimi zaman işçiyi savunur, bir başka zaman sermayeciyi tutabilir. Daha başka deyişle Amerika'da sermaye ve emek partileri yoktur. Bu yüzden Amerikan sendikacılığı "partiler üstüdür" ve lobiciliğe dayanır.

Avrupa demokrasisinde ise sendikacılık partiler üstü değildir. Sermaye ve emek partileri vardır. İşçi sendikaları sol partilerle işbirliği yaparlar, bağdaşırlar, dayanışırlar, örgütsel ilişkilere geçebilirler. Batı demokrasisinin anayasası sayılan "Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nde ve "Toplumsal Anlaşması"nda emekçinin sendikal hakları açık seçik biçimde belirtilmiştir.

1960'larda Türkiye'de sendikacılık kurulurken Amerikan sendikacılığı ithal edildi, dolarla desteklendi.

DİSK, Amerikan sendikacılığı rejimine tepki olarak kurulmuştur; emekçi kesiminin bilinçlenme sürecinde tarihsel bir aşamadır; Amerikan güdümüne alınteri kesiminde başkaldırıdır; ulusal bağımsızlık yolunda bir köşe taşıdır.

12 Eylül hareketi iliklerine kadar Amerikan güdümünde yürütüldüğünden daha ilk günü DİSK yöneticileri gözaltına alındılar; amaç, Amerikan sendikacılığına karşıt alternatifi yok etmekti. Tarih ve toplumbilim açısından 12 Eylül'ün DİSK'e ilk günden el koymasının bir başka anlamı ve yorumu var mıdır?

Dünya sendikacılığı (ne kadar parsellense de) özgürlük ve demokrasi kapsamında bir bütünlüğü koruyabiliyor. Bunun içindir ki, DİSK'e karşı 12 Eylül askeri rejiminde yürütülen baskı eylemi, hem Avrupa'da hem Amerika'da tepkiler uyandırmıştır. Batı'daki ilerici kurumlar, kendi dünyalardaki antidemokratik hareketleri ve baskı eylemlerini hoş karşılamazlar; DİSK'in 20'inci kuruluş yıldönümüne katılan dünya sendikal örgütleri bu anlayışın ürünüdürler.

Yazımın başında "DİSK geleceğimizi yönlendirecektir" dedim; çünkü DİSK kuru sıkı bir örgüt değil, emekçi halkın benliğine ve varlığına ilişkin bir dünya görüşünün ve sendikacılık anlayışının tarihsel hareketidir.

O hareketi durdurmaya kimsenin gücü yetmez.

DİSK VE BAĞLI SENDİKALAR DAVASI'NDA YARGILANAN SANIKLAR

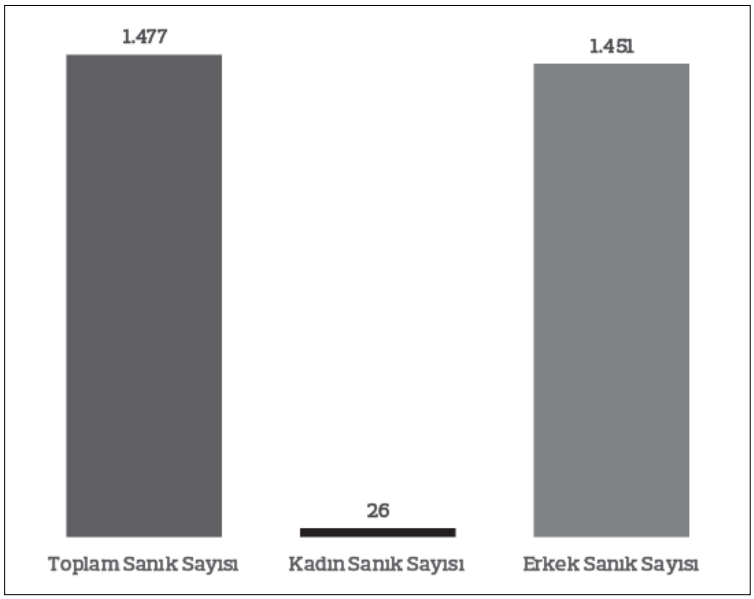
12 Eylül 1980 askeri darbesi, Türkiye'de yalnızca siyasal rejimi değil, aynı zamanda işçi sınıfının örgütlenme kapasitesini de kökten dönüştüren bir kırılma noktası olmuştur. Darbenin hemen ardından DİSK ve bağlı sendikaların faaliyetleri askıya alınmış, işçi hareketine yönelik yoğun baskılar başlamıştır. DİSK'in yöneticileri, uzmanları, sendika temsilcileri ve üyeleri, darbenin hedef aldığı gruplardan biri olmuş, sendikal faaliyetleri nedeniyle ağır suçlamalarla karşı karşıya kalmıştır.

Darbe sonrasında gerçekleşen gözaltılar, işçi sınıfının örgütlü mücadelesine yönelik tasfiye sürecinin en somut yansımalarından biridir. İlk gözaltına alınanlar arasında DİSK'in üst düzey yöneticileri, sendika uzmanları ve önemli işçi temsilcileri bulunmakta, bu kişiler uzun süreli tutukluluk halleri ve sistematik işkencelerle karşı karşıya kalmaktaydı. Gözaltı sürecinde ağır fiziksel ve psikolojik şiddete maruz kalan sanıklar, daha sonra iddianamede yer alan ağır suçlamalarla yargılanmıştır.

Toplamda 1477 kişinin sanık olarak yer aldığı DİSK Davası, sendikal mücadelenin kriminalize edilmesinin en kapsamlı örneklerinden biridir. DİSK'in ve sendikalarının yöneticilerinden işyeri temsilcilerine, sendika uzmanlarından sendika üyelerine ve delegelerine kadar uzanan sanık kapsamı, işçi hareketinin farklı bileşenlerini bir araya getirmektedir. Sanıklar arasında ayrıca DİSK toplantılarına katılan örgüt temsilcileri de bulunmaktadır. Bu, DİSK'in yalnızca bir işçi örgütü olmaktansa sol ve siyasi harekette önemli bir rol üstlendiğinin de kanıtı niteliğindedir.

Bu bölümde, 12 Eylül darbesi sonrası DİSK Davası'nda yargılanan 1477 sanığın demografik ve sendikal profiline odaklanılacaktır. Bölümde fezlekede ismi geçen sendikacılara ve şüphelilere yer verilmemiş, yalnızca hakkında dava açılan 1477 sanık dikkate alınmıştır. Bölümde yer alan veriler DİSK Davası Savcılık Esas Hakkında Mütalaası, Bölüm 3: Kişisel

Grafik 1: DİSK ve Bağlı Sendikalar Davası Sanıklarının Cinsiyetlerine Göre Dağılımı

Sorumluluklar[209] ile DİSK Davası Gerekçeli Karar 1: Sanık Kimlikleri[210] ve DİSK Davası Gerekçeli Kararı 35: Cezalar kitabından yararlanılarak hazırlanmıştır.[211]

DİSK ve DİSK'e bağlı sendikalara farklı tarihlerde açılan davalar, mahkeme kararlarıyla "fiili irtibat bulunduğu" gerekçesiyle birleştirilmiş ve DİSK Ana Davası'nda 90 olan sanık sayısı 1477'ye ulaşmıştır. DİSK Davası'nın sanıklarının yalnızca yüzde 1,8'i kadınlardan oluşmaktadır. 1477 sanığın içinde 26 kadın sanık vardır. Erkek sanıkların sayısı ise 1451'dir. Bu bölümün ilerleyen bölümlerinde de ele alınacağı gibi DİSK Davası sanıklarının pek çoğu sendika organlarında görev alan sendikacılardan oluşmaktadır. DİSK ve üye sendikaların organlarında kadınların görev alamaması nedeniyle DİSK Davası'nda kadın sayısı da kısıtlı kalmaktadır (Grafik 1).[212]

DİSK Davası sanıklarının çok büyük bir kısmı genç işçilerden oluşmaktadır. Sanıkların ortalama yaşı 35,7'dir. Kadın sanıklarda yaş ortalaması ise 32,8'dir. Sanıkların yüzde 51'i 25-34 yaş grubundadır (757 kişi) (Grafik 2). DİSK Davası sanıklarının büyük bölümünün sendika organlarında temsiliyeti olan sendikacılardan olduğu düşünüldüğünde sanıkların genç olması dikkat çekicidir. 25-34 yaş grubundaki sanıkların yarısı genel merkez yönetim ve yürütme kurullarında görev almaktadır. Öte yandan onur ve denetim kurulları ile şube yöneticiliği de 25-34 yaş grubu sanıkların görevlerindedir.

DİSK sanıklarının ikinci büyük bölümü 35-44 yaş grubundadır. 472 sanık bu yaş grubundadır (yüzde 32). DİSK sanıklarının en yoğun bulunduğu üçüncü yaş grubu ise 45-54'tür. DİSK sanıklarının yüzde 12'si bu yaş grubundadır (180 kişi). 15-24 yaş grubunda 43 sanık (yüzde 3) ve 55-64 yaş grubunda ise 20 (yüzde 1) sanık vardır. 15'ten küçük ve 65 ve üzeri yaşta olan birer sanık vardır (Grafik 2).

DİSK Davası sanıklarının ikamet ettikleri şehirlere bakıldığında DİSK Davası'nın İstanbul ve çevresinde yürütüldüğü görülmektedir. Sendikaların önemli bir kısmının genel merkezinin İstanbul'da bulunması sebebiyle beklenir bir durumdur. İstanbul'da ikamet edenlerin yaklaşık yarısı genel

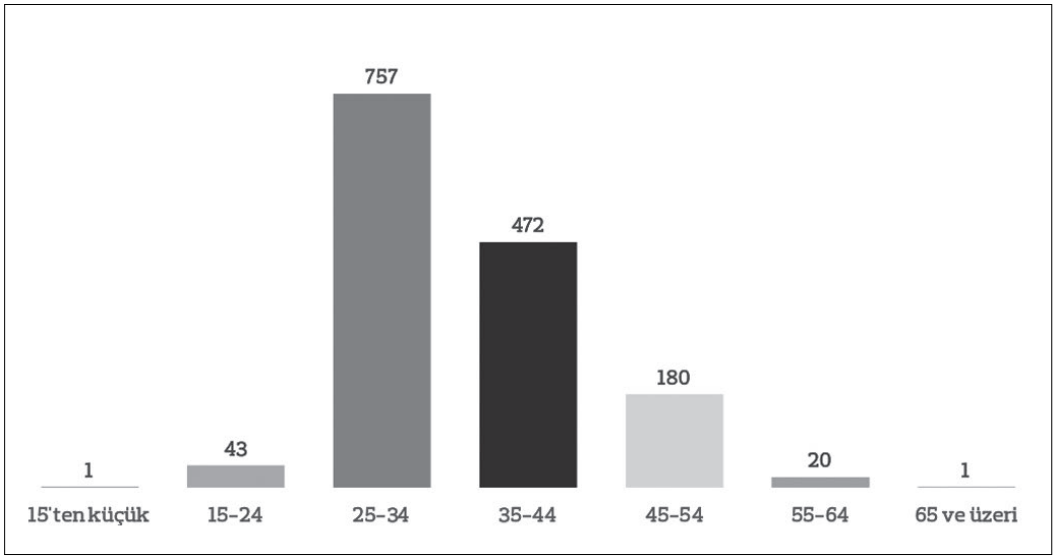
[209] 1. Ordu Komutanlığı 2 Nolu Sıkıyönetim As. Savcılığı, Selimiye, Savcılar: Mehmet Camcı, İsmail Yörük, Mehmet Demir, DİSK ve DİSK'e Bağlı Sendikalar Davası Savcılık Esas Hakkında Mütalâası, Bölüm 3: Kişisel Sorumluluklar, Esas No: 1981/698, Karar No: 1986/251.

[210] T.C. 1 nci Ordu Komutanlığı (2) Numaralı Synt As Mahkemesi. Gerekçeli Karar (DİSK ve DİSK'e Bağlı Sendikalar Davası) Kitap No: 1 (Sanık Kimlikleri), Esas No: 1981/698, Karar No: 1986/251.

[211] T.C. 1 nci Ordu Komutanlığı (2) Numaralı Synt As Mahkemesi. Gerekçeli Karar (DİSK ve DİSK'e Bağlı Sendikalar Davası) Kitap No: 35 (Hüküm), Esas No: 1981/698, Karar No: 1986/251.

[212] DİSK Davası'nda kadın temsiline "12 Eylül, DİSK ve Kadınlar" isimli bölümden daha ayrıntılı bilgiye ulaşılabilir.

Grafik 2: DİSK ve Bağlı Sendikalar Davası Sanıklarının Yaş Dağılımı

* Sanıkların yaşları 1980 yılı itibarıyla hesaplanmıştır. Doğum yılı belirtilmeyen sanıklar bulunduğundan bu grafikteki sanık sayısı toplam 1477'ye ulaşmamaktadır.

merkez yönetim ve yürütme kurulu organlarında görev almaktadır. Sanıkların yüzde 44,4'ü (655) İstanbul'da ikamet etmektedir. 137 sanık (yüzde 9,3) Ankara'da, 109 sanık (yüzde 7,4) İzmir'de ve 101 sanık (yüzde 6,8) Kocaeli'de yaşamaktadır (Tablo 14). Diğer şehirler daha sınırlı dağılıma sahiptir.

DİSK Davası sanıklarının doğum illerine bakıldığında işçilerin önemli bir kısmının göç ettiği söylenebilir. İstanbul'da sanıkların 655'i ikamet ederken, 215'inin doğum yeri İstanbul'dur. Öte yandan doğum yeri ili olarak en yaygın görülen il olan Sivas'ın (79 sanık) doğum yeri olduğu sanık sayısı 13'tür. Doğum yeri İzmir olan sanıkların sayısı 57, Kocaeli olanların sayısı 56, Kars ile Samsun olanların sayısı 51'dir (Tablo 14). Sanıkların ikamet illeri Marmara Bölgesi'nde yoğunlaşırken doğum yerleri daha çeşitlidir.

DİSK Davası'nda en fazla sanık bulunan dava Maden-İş Davası'dır. Maden-İş üyesi ya da yöneticisi olan sanık sayısı 183'tür (Yüzde 12,4) (Tablo 15). 1976'da Genel-İş ve OLEYİS'in DİSK'e katılmasına kadar DİSK içinde üye sayısı en fazla olan sendika Maden-İş'ti.[213] Bu tarihten sonra DİSK içinde üye dağılımı değişmiş olmasına karşın DİSK Davası'nda en fazla sanığa sahip sendika Maden-İş olmuştur. Bu, Genel-İş ve OLEYİS gibi üye sayısı fazla sendikaların DİSK'e geç katılmasından kaynaklanıyor olabilir.

DİSK Davası'nda en fazla sanık sayısına sahip ikinci dava DİSK Ana Davası'dır. DİSK yöneticisi, temsilcisi, uzmanı ve DİSK ile ilişkisi olduğu gerekçesiyle yargılanan sanık sayısı 90'dır (yüzde 6,1). Petkim-İş ve Bank-Sen yönetici ve üyelerinin sanıklar içindeki payı yüzde 5,4 ile yüzde 6 arasındadır. DİSK Davası'nda en az sanığı olan üç dava ise EMAŞ Davası (yüzde 0,5) ve İlerici Deri-İş (yüzde 0,9) ile Taper-İş (yüzde 1) davalarıdır (Tablo 15).

[213] Aziz Çelik (Ed) (2020). *DİSK Tarihi Dayanışma, Direniş, Umut (1975-1980)*. İstanbul: DİSK Yayınları.

Çetin Uygur

Uygur, DİSK Genişletilmiş Başkanlar Kurulunda kürsüde (1995), DİSK Arşivi.

Yeraltı Maden-İş Genel Başkanı ve DİSK Yönetim Kurulu üyesi Çetin Uygur DİSK Davası'nda en çok ceza alan sendikacı oldu.

1940 yılında Zonguldak'ta doğan Uygur ilk, orta ve lise öğrenimini Zonguldak'ta tamamladı. 1956'da işçi olarak girdiği Ereğli Kömür İşletmeleri'nde, 1969'da İTÜ Maden Mühendisliği bölümünden mezun olduktan sonra maden mühendisi olarak çalışmaya başladı. Aynı yıl, işyerinde örgütlü olan Teknik Elemanlar Sendikası'na üye oldu. Bu işyerlerinde bir yıl çalıştıktan sonra sürgün edildiği Dodurga- Alpagut Linyit işletmelerinde, daha sonra Bigadiç Bortuzu işletmelerinde çalıştı. 1972'de Dev Genç Davası'ndan yargılandı ve bir yıla yakın tutuklu kaldı. 1974'te TMMOB Genel Sekreterliğine seçildi.

Uygur 1975'te Ankara'da Yeraltı Maden İş (Türkiye Yeraltı ve Yerüstü Devrimci Maden İşçileri Sendikası) kurucuları arasında yer aldı ve kuruluş genel kurulunda genel başkanlığa seçildi. İlk genel kurulda yeniden genel başkan oldu.

12 Eylül 1980'deki askeri darbeden sonra bir süre kaçak yaşayan Uygur,

Tablo 14: DİSK ve Bağlı Sendikalar Davası Sanıklarının Doğum İli ve İkamet Ettikleri Yere Göre Dağılımı

	İkamet Edilen İl	Doğum İli
İstanbul	655	215
Ankara	137	44
İzmir	109	57
Kocaeli	101	56
Bursa	32	45
Samsun	29	51
Malatya	25	47
Zonguldak	25	24
Sakarya	24	37
Mersin	23	20
Eskişehir	21	28
Adana	20	23
Antalya	16	8
Gaziantep	16	21
Konya	16	27
Amasya	15	29
Manisa	15	24
Sivas	13	79
Diyarbakır	12	13
Trabzon	12	29
Giresun	11	33
Kayseri	11	12
Ordu	11	34
Balıkesir	10	23
Erzurum	9	16
Şanlıurfa	9	16
Aydın	8	16
Çanakkale	7	16
Tekirdağ	7	11
Bilecik	5	11
Kastamonu	5	20
Yalova	5	1
Edirne	4	7
Elazığ	4	26
Hatay	4	7
Van	4	4
Artvin	3	13
Bolu	3	11
Denizli	3	7
Düzce	3	-
Kütahya	3	2
Muğla	3	5
Adıyaman	2	10
Bitlis	2	4
Çorum	2	13
Erzincan	2	29
Kahramanmaraş	2	10
Rize	2	22
Sinop	2	11
Tunceli	2	24
Afyonkarahisar	2	5
Ağrı	1	7
Burdur	1	7
Hakkari	1	1
Kars	1	51
Kırklareli	1	13
Kırşehir	1	9
Mardin	1	6
Muş	1	8
Siirt	1	3
Uşak	1	3
Tokat	-	19
Yozgat	-	9
Çankırı	-	7
Bingöl	-	6
Gümüşhane	-	6
Isparta	-	6
Nevşehir	-	6
Niğde	-	6
Kilis	-	4
Osmaniye	-	2
Iğdır	-	1
Karaman	-	1

* İkamet şehri belirtilmeyen sanık bulunduğundan toplan sayı 1477'ye ulaşmamaktadır.

Tablo 15: DİSK ve Bağlı Sendikalar Davası Sanıklarının Sendikalara Göre Dağılımı

	Sayı	Oran (Yüzde)
Maden-İş	183	12,4
DİSK Ana Davası	90	6,1
Petkim-İş	88	6,0
Bank-Sen	80	5,4
Gıda-İş	71	4,8
Genel-İş	65	4,4
Baysen	57	3,9
Limter-İş	57	3,9
OLEYİS	55	3,7
Tekstil	55	3,7
Basın-İş	52	3,5
Devrimci Toprak-İş	50	3,4
Yeraltı Maden-İş	50	3,4
Nakliyat-İş	43	2,9
Tekges-İş	42	2,8
Sine-Sen	41	2,8

	Sayı	Oran (Yüzde)
Fındık-İş	36	2,4
Lastik-İş	35	2,4
Keramik-İş	34	2,3
Sosyal-İş	34	2,3
Devrimci Yapı-İş	31	2,1
Hürcam-İş	30	2,0
ASİS	28	1,9
T.İ.S.	27	1,8
Dev Sağlık-iş	25	1,7
Yeni Haber-İş	23	1,6
Dev Maden-Sen	22	1,5
Tümka-İş	19	1,3
Aster-İş	18	1,2
Taper-İş	15	1,0
İlerici Deri-İş	13	0,9
EMAŞ (Genel-İş)	8	0,5

1980 öncesi dönemde sendikalarda çoğunlukla yönetim ve yürütme kurulu iki ayrı kurul olarak çalışma yürütmektedir. Sendikaların zorunlu organları genel başkan, genel sekreter, yönetim kurulu, yürütme kurulu, onur kurulu ve denetim kuruludur. DİSK Davası'nın kapsamını görmek konusunda sanıkların sendikal görevleri önemlidir. DİSK Davası kapsamında dava açılan sanıkların neredeyse tamamı sendika genel merkez yönetim ve yürütme kurulları ile zorunlu organlarında ve şubelerinde görev almaktadır. DİSK Davası sanıklarının yüzde 53'ü (786 kişi) genel merkez yönetim veya yürütme kurulu üyesidir. 136 sanık genel merkez onur kurulu, 113 sanık ise genel merkez denetim kurulu üyesidir (Grafik 3). Böylece genel merkez zorunlu organlarında görevli olan sanık sayısı 1035'i bulmaktadır.

Sanıklardan 92'si şube yöneticisi ve 64'ü şube başkanıdır. DİSK sanıklarının 34'ü DİSK veya üye sendikalarında genel sekreterlik yapmıştır veya yapmaktadır. Uzman, çalışan veya işçi olan sanıkların sayısı 29'dur. Sendika üyesi veya genel kurul delegesi sanıkların sayısı 20'dir (Grafik 3). Esas hakkında mütalaada görevi delege olarak yazılan sanıkların genellikle genel kurullarda "cephe" kararı gibi kararlarda oy kullananlardan oluştuğu görülmektedir.

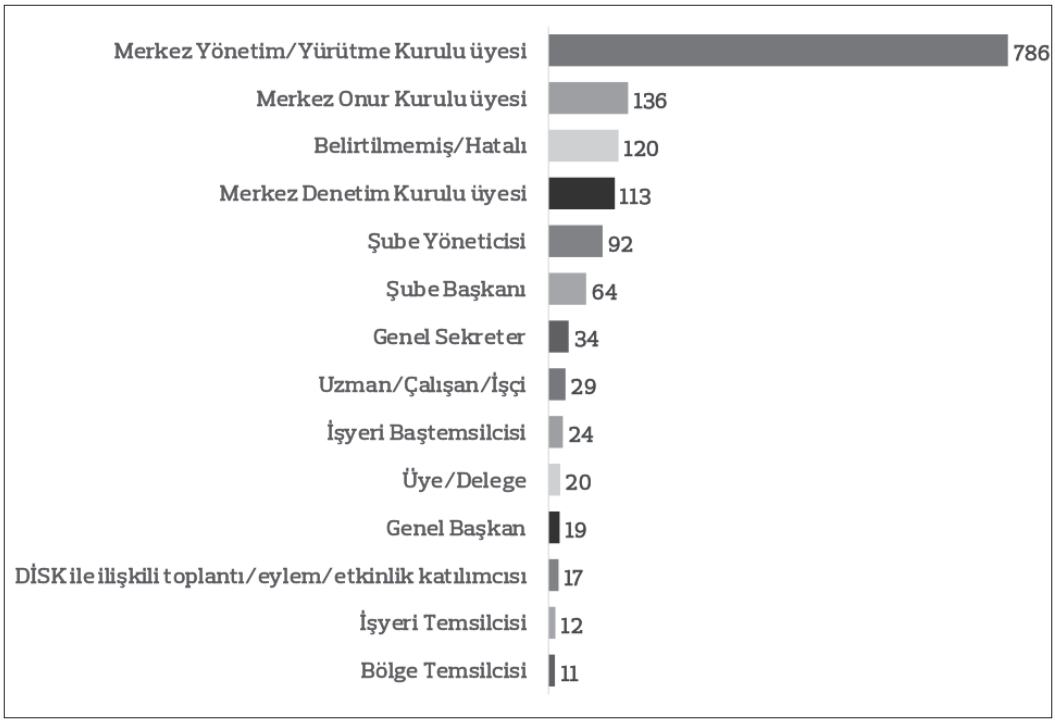
DİSK sanıklarının 19'u genel başkanlardır. 17 sanığa DİSK'in düzenlediği bir etkinliğe veya toplantıya katılması ya da eylem ve etkinliklerde DİSK'e yardım etmesi sebebiyle dava açılmıştır. DİSK üyesi sendikaların işyeri baştemsilcisi olan sanıkların sayısı 24, işyeri temsilcisi olan sanıkların sayısı 12'dir. Sanıkların 11'i ise bölge temsilcisidir (Grafik 3).

kaldığı eve yapılan operasyon sonucu gözaltına alındı ve 52 gün süreyle gözaltında kaldı. DİSK Ana Davası'nda idamla yargılandı ve 4 yıl tutuklu kaldı.

Uygur'a DİSK Davası'nda 15 yıl 8 ay ceza verildi. Çetin Uygur'un "DİSK ve Yeraltı Maden İş sendikasındaki faaliyetleri sebebiyle TCK'nin 141/1-6 ncı maddesi gereğince on yıl ağır hapis cezasıyla ayrıca Devrimci Yol örgütü üyesi olması iddiasıyla da TCK'nin 168/2 nci maddesi gereğince beş yıl sekiz ay ağır hapis cezasıyla cezalandırılmasına karar verildi.

Bu ceza DİSK Davası'nda yargılanan sanıklara verilen en yüksek ceza oldu. Ancak Askeri Yargıtay tüm diğer DİSK Davası sanıklarıyla birlikte TCK 141'den aldığı cezayı bozarken TCK 168'den verilen cezayı da somut delil olmadığı için bozdu.

Çetin Uygur Yeraltı Maden-İş'in 11-12 Mart 1992'de yeniden faaliyete geçmesinden sonra yapılan genel kurulunda yeniden genel başkanlığa seçildi. 4 Ağustos 1994'te toplanan DİSK 9. Genel Kurulunda Yönetim Kurulu üyesi oldu.

Grafik 3: DİSK Davası Sanıklarının Sendikal Görevleri

Not: Sanıkların görevleri savcılık tarafından hazırlanan esas hakkında mütalaadan ve fezlekeden alındı. Sanıkların 12 Eylül 1980 öncesindeki en güncel (son) görevleri esas alındı. Birden fazla görevi olan sanıkların genel merkez görevleri esas alındı. 12 Eylül 1980 döneminde görev başında olmayanların son sendikal görevleri yazıldı. Uzman/çalışan/işçi kategorisi hem sendika uzman ve çalışanlarını hem sendikal görevi yazılmayan ancak işçi olduğu belirtilenleri hem EMAŞ'ta çalışan işçileri kapsamaktadır. DİSK ile ilişkili toplam/eylem/etkinlik katılımcısının büyük kısmı DİSK Davası'nda yargılanan demokratik kitle örgütü temsilcilerinden oluşmaktadır. Bunun yanında kimi sanıklar esas hakkında mütalaada DİSK üyesi sendikaların etkinliklerinde yer aldıkları belirtilip sendikal görevlerine yer verilmemiştir. Bu sanıkların fezlekede görevleri bulunanların sendikal görevleri eklenmiştir. Görevleri hem esas hakkında mütalaada hem fezlekede belirtilmeyen sanıklar bu kategoriye dahil edilmiştir. DİSK Davası'nda bir sanığa isim benzerliği sebebi ile yanlışlıkla dava açılmıştır.
DİSK üyesi Maden-İş ile Bank-Sen'in o dönemde "bölge temsilciliği" bulunmakta, "sendika şube"leri bulunmamaktadır. Bu organlar pratikte şube olduğundan "bölge temsilcisi" olarak ismi yazılan sanıklar "şube başkanı", "bölge yönetim kurulu üyesi" olarak ismi yazılan sanıklar "şube yöneticisi" kategorisine alınmıştır. Şube sekreteri olan ve/veya şube yönetim kurulunda görev alan sanıklar "şube yöneticisi" kategorisine dahil edildi. Grafikte "hatalı" ifadesi bu sebeple yer almaktadır. Şube yöneticisi kategorisi şubelerde şube başkanlığı dışındaki görevleri kapsamaktadır. Grafikte yer alan organlara yedek olarak seçilmiş sendikacılar da asiller ile aynı gruba dahil edilmiştir.

26 kadın sanığın 6'sı sendika genel merkezlerinde yönetim veya yürütme kurulu üyesi, 10'u ise denetim veya onur kurulları üyesidir. 3 kadın sanık şube yöneticisi, 2 kadın sanık işyeri baştemsilcisi ve 1 kadın sanık genel sekreterdir (Grafik 4). Geri kalan 4 kadın sanığın görevi ise belirtilmemiştir.

78 sanığının idamı istenen 1477 sanıklı 11 yıl süren DİSK Davası'nda sanıkların büyük bölümü beraat etmiştir.[214] DİSK Davası'nda 1169 sanık beraat etmiştir. 29 sanığın dosyası ayrılmış (tefrik), 14 sanığın davası düşmüş, 1 sanığın davası reddedilmiş ve 1 sanığa ise hapis cezası verilmiştir (Tablo 16).

DİSK ve Bağlı Sendikalar Davası sanıklarının 263'ü ağır hapis cezasına çarptırılmıştır. Ağır hapis cezası alan sanıkların büyük bölümünün yönetim ve yürütme

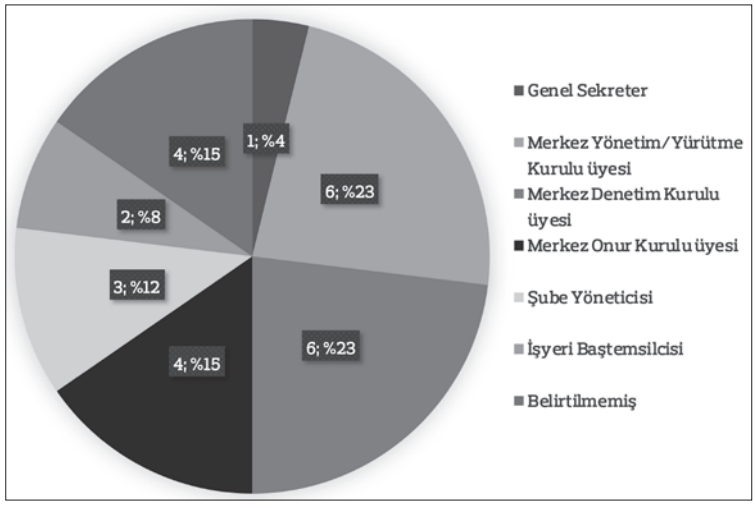
[214] DİSK Davası cezalarına ilişkin ayrı bir bölüm bu kitapta yer almaktadır.

kurulu üyeleri olduğu görülmektedir. Genel başkan ve genel sekreterlerin neredeyse tamamı ağır hapis cezası almıştır. DİSK Davası'nda özellikle sendikal görevi bulunmayanların pek çoğunun beraat ettiği görülmektedir.

DİSK ve Bağlı Sendikalar Davası'nda toplam 265 sanık 1 yıldan 15 yıl 8 aya kadar hapis cezası almıştır. DİSK Davası'nda sanıklar toplam 2050 yıl 8 ay hapis cezasına çarptırılmıştır.

Sonuç olarak, DİSK Davası, Türkiye'deki sendikal mücadeleyi ve işçi hareketlerini hedef alan en büyük davalardan biri olarak tarihe geçmiştir. Sanıkların büyük bölümü sendikal faaliyetleri nedeniyle yargılanmış, bazıları belirli işçi direnişleri ve grevler çerçevesinde suçlanmıştır. DİSK ve bağlı sendikaların yöneticileri, üyeleri ve uzmanları çeşitli işçi hareketleri ve eylemleri kapsamında dava edilmiştir. Ancak, davanın büyük çoğunluğu beraat ile sonuçlanmıştır. Bu da sürecin politik bir baskı aracı olarak kullanıldığını göstermektedir. DİSK ve bağlı sendikaların faaliyetlerinin darbe sonrası baskılarla nasıl kısıtlandığı ve sendikal hareketin nasıl zayıflatılmaya çalışıldığı, bu dava ile somut bir şekilde gözler önüne serilmiştir.

Grafik 4: Kadın Sanıkların Sendikal Görevleri

Tablo 16: Sanıkların Sendikal Görevlerine Göre Verilen Kararların Dağılımı

	Ağır Hapis	Hapis	Beraat	Tefrik	Düşme	Dava Reddi
Bölge Temsilcisi	8		3			
DİSK ile ilişkili toplantı/eylem/etkinlik katılımcısı		1	15			1
Genel Başkan	13		4	1	1	
Genel Sekreter	27		5	1	1	
İşyeri Baştemsilcisi			24			
İşyeri Temsilcisi	1		11			
Merkez Denetim Kurulu üyesi	4		108		1	
Merkez Onur Kurulu üyesi	10		124		2	
Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	174		590	16	6	
Şube Başkanı	17		43	4		
Şube Yöneticisi	2		90			
Uzman/Çalışan/İşçi	4		21	4		
Üye/Delege	3		16	1		
Belirtilmemiş/Hatalı			115	2	3	
Toplam	**263**	**1**	**1.169**	**29**	**14**	**1**

Dosya

12 Eylül, DİSK ve Kadınlar

Gislaved grevinde Lastik-İş üyesi kadınlar, 1977, TÜSTAV Arşivi.

Hazırlayan: Nuran Gülenç

12 Eylül, DİSK ve Kadınlar

Nuran Gülenç

Giriş

12 Eylül 1980 darbesi ile birlikte Türkiye'de siyasal, sosyal ve iktisadi alanda çok önemli bir kırılma yaşandı. Hiçbir şey artık eskisi gibi olmadı. Sendikaların, demokratik kitle örgütlerinin, sol-sosyalist örgütlerin yükselttiği politik ve demokratik mücadele ezildi. Yaşanan baskı ve şiddet sonrasında ne siyaset ne sendikal hareket geniş halk kitlelerinde, işçilerde 12 Eylül öncesi yarattığı umudu yaratabildi.

Bunun istisnasının feminist hareket olduğunu söylemeliyiz. Bağımsız kadın hareketinin yükselişi 1980 sonrasına denk geliyor. 1975 sonrasında sendikal alanda İlerici Kadınlar Derneği (İKD) deneyimi ile başlayan, başka örgütlerin kadın çalışmasına kapı aralamasıyla biriktirilen deneyim, dünya feminist hareketinin etkisiyle 12 Eylül sonrasında bağımsız bir feminist hareketin ortaya çıkmasına yol açtı. Kadınların özgürlük arayışı, 1980 sonrası bağımsız kadın hareketini ve örgütlenmesini yükseltti.

Şimdiye kadar 12 Eylül'e yönelik bilgi, belge ve deneyimler daha çok erkeklerin üzerinden aktarıldı. Sendikal alandan yansıyan deneyimlerde de benzer şekilde sendika başkanları, örgüt liderleri vb. ön planda oldu. Feminist yazarların, belgeselcilerin, tarihçilerin çalışmaları olmasa, 12 Eylül sadece erkeklerin deneyimleri ile anılacaktı. Bu çalışmalar kadınların deneyimlerini görünür kılmaya başladı.

Bu yazıda da DİSK Davası belgeleri ve çeşitli tanıklıklar üzerinden 12 Eylül dönemi DİSK tarihinde kadınların varlığını ve mücadelesini ortaya koymayı amaçladık. Kadın sendikacıların deneyimlerini görünür kılmayı amaçlayan bu yazının en önemli kısıtı ise, o dönemin kadın sanıklarına, soruşturmada ve davada adı geçen kadınlara ulaşma zorluğu oldu. Birçoğu hayatını kaybetmişti, kimi ağır hastaydı, kimiyse 12 Eylül darbesi ile yaşadığı acı süreci konuşmak istemedi. Belgelerde yer alan ve ulaşabildiğimiz sınırlı sayıdaki kadının deneyimlerini kendi anlatımları veya

DİSK Kadın Politikası ile Tanışıyor

"1960'lar ile 1970'lerin ikinci dalga feminist hareketin yükseldiği, kadın hareketini ve uluslararası sendikalarda kadın yapılarını, sendikal politikaları ve uluslararası politikaları etkilediği yıllar olduğu biliniyor. Bu etki sonucunda, Birleşmiş Milletler (BM) 1975'te Mexico City'de Birinci Dünya Kadın Konferansı düzenledi ve 1975'i Kadın Yılı ilan etti. Bunu takiben BM Genel Kurulunda da 1975–1985 yılları arasındaki dönem "Kadın On Yılı" olarak ilan edildi. Aynı yıl, Türkiye'de İlerici Kadınlar Derneği'nin (İKD) kurulması, DİSK ve üyesi sendikaların da yürüttüğü çalışmalar, DİSK'i kadın politikası ile tanıştırdı."

Kaynak: Nuran Gülenç (2022). "DİSK ve Kadın İşçiler 1967–1980). Aziz Çelik (Ed.). *DİSK Tarihi: Dayanışma Direniş Umut (1975–1980)* içinde. İstanbul: DİSK Yayınları.

çeşitli kaynaklardan derleyerek aktarmaya çalıştık.

DİSK Tarihi'nin 2. cildinde "DİSK ve Kadın İşçiler: Gecikmiş Bir Buluşma" başlığı altında 12 Eylül'e kadar olan süreci toplumsal cinsiyet eşitliği açısından mercek altına alarak kadın işçilerin varlığına ve etkinliğine değinmiştik. O sayfalara referansla, DİSK ve DİSK'e bağlı sendikaların kadın çalışmasıyla tanışmasının, 1975 yılında kurulan İKD'nin faaliyetleriyle olduğunu hatırlatalım. İKD'li kadınlar, DİSK ve bağlı sendikalarında kadın işçiler arasında faaliyet gösterdiler, grev ve direnişlere destek verdiler. İKD'li olmak veya faaliyetlerine katılmış olmak, 1980 sonrası DİSK Davası'nın ana temalarından biri oldu. İKD'den DİSK İddianamesi'nde sık sık söz edildi.

DİSK'TE KADIN ÇALIŞMASI

1975 Haziran ayında kurulan İKD'nin çalışma alanlarından biri de sendikalardı. DİSK ve bağlı sendikalarında varlık gösteren İKD, işçi kadınları kendi sorunları üzerinden sol siyasetle de tanıştırdı. 1977'de DİSK içinde yaşanan gerilim ve TKP eğilimli yönetici ile uzmanların DİSK merkezinden uzaklaştırılması İKD'nin çalışmalarına da yansıdı. 28 Nisan 1979 tarihinde ise İKD, İstanbul Sıkıyönetim Komutanlığı tarafından kapatıldı. İKD'nin etkisinin yanısıra dönemin sol-sosyalist örgütlerinin de kadın çalışmasına yönelmesiyle bir bütün olarak sendikal alanda kadın çalışmaları arttı. Ancak kısa süre sonra gelen askeri darbe bu çalışmaları sonlandırdı.

DİSK ve bağlı sendikalarda alan bulan sol-sosyalist hareket kadın işçileri etkiledi ve hareketlendirdi. Kadınlar, DİSK'in örgütlenme çalışmalarına daha etkin biçimde dâhil oldular. Ancak, sendikaların erkek egemen yapısı, kadınların karar mekanizmalarında temsilinin önündeki en büyük engeldi. 12 Eylül'ün hemen öncesinde Gripin fabrikasında temsilcilik görevi yapan, aynı zamanda Beşiktaş'ta bulunan Petkim-İş İstanbul 2 No'lu Şube Yürütme Kurulu üyesi olan ve DİSK Davası'nda yargılanan Naran Özkan'ın kadınların DİSK Davası'na dâhil olmasına ilişkin yorumu da bu yönde: [1]

> Kadınların hem sendikalar alanında hem de politik hayatta var olamadıkları görülüyor. O yıllarda parmakla sayılacak kadar az kadın hem politika ile

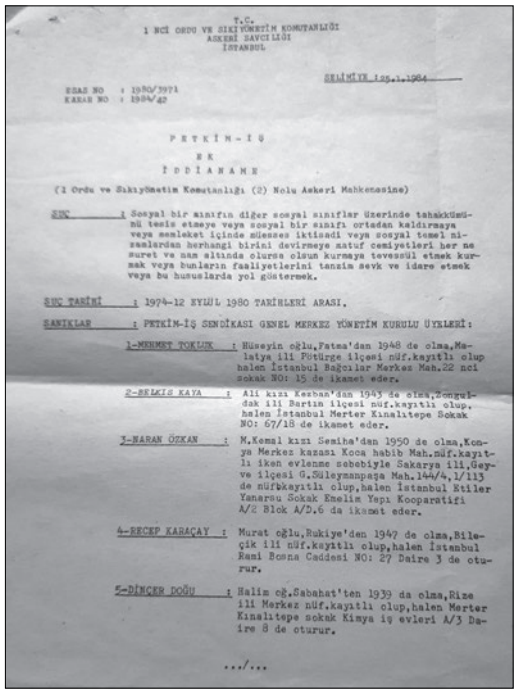
[1] Naran Özkan ile 29 Ekim 2024'te yapılan telefon görüşmesi (İstanbul-Bodrum).

ilgilenebiliyor hem de sendikal faaliyette bulunabiliyordu. Sendikalar da gayet erkek egemen anlayışa sahip insanların yönettiği alanlardı. Ben mesela dişimle tırnağımla geldim, gittim zorladım onları, ne oluyor burada bana da öğretin diye... Kadınları teşvik etmek diye bir şey de yoktu, sendikalarda yer alsınlar diye. Toplumda da yoktu, aileler de kadınların bu alanlarda var olmasına sıcak bakmıyordu. Ben nasıl gittim gönül rahatlığıyla? Ben kendim araştıran, soran, sorgulayan bir kişiliktim; eşim de bana engel olmayacak bir yapıya sahipti. Yani ancak bizim gibi insanların gidip çalışma yapabileceği bir alandı. Çoğu işçi kadın için zordu gitmesi, faaliyette bulunması. Kadınlar için sendikanın içinde var olabilmek de çok zordu.

GÖZALTILAR, SORUŞTURMA VE FEZLEKE

Askeri darbenin ardından başlayan gözaltı furyasında teslim olan ve gözaltına alınanlar arasında kadınlar da vardı. Birinci Ordu ve İstanbul Sıkıyönetim Komutanlığının 49 Numaralı Bildirisi'nde teslim olmaları istenen DİSK'li yönetici ve işyeri temsilcilerinden birçoğu, kalabalık gruplar halinde teslim olmak üzere Selimiye Kışlası'na geldi. Teslim olanlar işlemlerinin tamamlanmasının ardından Davutpaşa Kışlası'na götürüldü. Bu arada kadın sendikacılar için Selimiye'deki koğuşların dolması üzerine kadın sendikacıların bir kısmı ev adresleri alınarak sonradan çağrılmak üzere evlerine gönderildi.[2]

12 Eylül öncesinde sayıları az olmakla birlikte kadınların sendikalarda çeşitli organlarda (amatör olarak) görev yaptığını görüyoruz. Birinci Ordu ve İstanbul Sıkıyönetim Komutanlığının 49 Numaralı Bildirisi'nin ardından teslim olmaya gelen kadın sendikacıların olması bunu doğruluyor.

T.C.
1 NCİ ORDU VE SIKIYÖNETİM KOMUTANLIĞI
ASKERİ SAVCILIĞI
İSTANBUL

ESAS NO : 1980/3971
KARAR NO : 1984/42

SELİMİYE : 09.1.1984

PETKİM-İŞ
EK
İDDİANAME

(1 Ordu ve Sıkıyönetim Komutanlığı (2) Nolu Askeri Mahkemesine)

SUÇ : Sosyal bir sınıfın diğer sosyal sınıflar üzerinde tahakküm-ü tesis etmeye veya sosyal bir sınıfı ortadan kaldırmaya veya memleket içinde mümkün iktisadi veya sosyal temel nizamlardan herhangi birini devirmeye matuf cemiyetleri her ne suret ve nam altında olursa olsun kurmaya tevessül etmek kurmak veya bunların faaliyetlerini tanzim sevk ve idare etmek veya bu hususlarda yol göstermek.

SUÇ TARİHİ : 1974-12 EYLÜL 1980 TARİHLERİ ARASI.

SANIKLAR : PETKİM-İŞ SENDİKASI GENEL MERKEZ YÖNETİM KURULU ÜYELERİ:

1-MEHMET TOKLUK : Hüseyin oğlu,Fatma'dan 1948 de olma,Matatya ili Pütürge ilçesi nüf.kayıtlı olup halen İstanbul Bağcılar Merkez Mah.22 nci sokak NO: 15 de ikamet eder.

2-BELKIS KAYA : Ali kızı Kezban'dan 1945 de olma,Zonguldak ili Bartın ilçesi nüf.kayıtlı olup. halen İstanbul Merter Kınalıtepe Sokak NO: 67/18 de ikamet eder.

3-NAZAN ÖZKAN : M.Kemal kızı Semiha'dan 1950 de olma,Konya Merkez kazası Koca hebib Mah.nüf.kayıtlı iken evlenme sebebiyle Sakarya ili,Geyve ilçesi G.Süleymanpaşa Mah.144/4,1/113 de nüfkayıtlı olup,halen İstanbul Atiller Yanarsu Sokak Emelim Yapı Kooparatifi A/2 Blok A/D.6 da ikamet eder.

4-RECEP KARAÇAY : Murat oğlu,Rukiye'den 1947 de olma,Bileçik ili nüf.kayıtlı olup,halen İstanbul Rami Bosna Caddesi NO: 27 Daire 3 de oturur.

5-DİNÇER DOĞU : Halim oğ.Sabahat'ten 1939 da olma,Rize ili Merkez nüf.kayıtlı olup,halen Merter Kınalıtepe sokak Kimya iş evleri A/3 Daire 8 de oturur.

.../...

Petkim-İş İddianamesi, DİSK Arşivi.

Darbenin ardından uzun bir gözaltı süreci başladı. Yaklaşık 110 güne varan bu gözaltı ve soruşturma sürecinin ardından 15 Aralık 1980 tarihinde DİSK soruşturma evrakı (fezleke) hazırlandı. Fezleke, DİSK ve bağlı sendikalarının çeşitli organlarında görev alan sendikacılara yönelikti. Hazırlık soruşturması evrakı (fezleke) DİSK ve DİSK'e bağlı olup genel merkezleri İstanbul, Ankara, İzmir ve Giresun'da olan sendikaların 12 Eylül 1980 darbesini takiben gözaltına alınan ve halen firarda bulunan genel merkez yürütme, yönetim, denetim ve onur kurulu üyeleri ve şube organları hakkındaydı. Yaklaşık 1800 kişi hakkında hazırlanan fezlekede az sayıda kadın da yer alıyordu. Fezlekede yer alan kadınların sayısı, DİSK'e bağlı sendikaların organlarında yer alan kadın sayısı hakkında da bir fikir vermektedir (Tablo 1).

[2] *Cumhuriyet*, 17 Eylül 1980.

Tablo 1: DİSK Soruşturması Fezlekesinde Yer Alan Kadınlar (Aralık 1980)

	Adı	Sendikası	Görevi	Baba Adı, Doğum Yeri ve Yılı (*)	İkametgah (İl)	Durumu (**)
1	Öznur Durmuş	Maden-İş	14. Bölge (Şube) Yönetim Kurulu üyesi	Binali kızı, Artvin 1952	İstanbul	Firari
2	Gülşen Eryüksel (Abanazoğlu)	Bank-Sen	Bank-Sen Denetim Kurulu üyesi	Mustafa kızı, Gümüşhacıköyü 1955	İstanbul	Firari (***)
3	Kadriye Turgut	Gıda-İş	Şişli Şubesi Denetim Kurulu üyesi	Ahmet kızı, Bolu 1957	İstanbul	Şüpheli
4	Leyla Eken	Gıda-İş	Şişli Şubesi Denetim Kurulu üyesi	Hüseyin kızı, Kilik 1956	İstanbul	Şüpheli
5	Sündüz Karakütük (Pehlivanoğlu)	Gıda-İş	Cibali Şubesi Yönetim Kurulu üyesi, Eğitim Sekreteri	Yakup kızı, Malatya 1950	İstanbul	Şüpheli (***)
6	Naciye Akar	Gıda-İş	Cibali Şubesi Yönetim Kurulu üyesi	Yakup kızı, 1950	İstanbul	Firari
7	Emine Kara (Canıbeyaz)	Gıda-İş	Cibali Şubesi Yönetim Kurulu Üyesi	İsmail kızı, Çayeli 1954	İstanbul	Şüphehi
8	Aynur Yılmaz (Sivrikaya)	Gıda-İş	Kartal Şubesi Yönetim Kurulu üyesi	Bahri kızı, İstanbul 1958	İstanbul	Firari
9	Gülbahar Tav	Gıda-İş	Kartal Şubesi Yönetim Kurulu üyesi	Emirali kızı, Hacıcami 1957	İstanbul	Firari
10	Hanife Yıldırım	Gıda-İş	Kartal Şubesi Denetim Kurulu üyesi	Yugoslavya 1947	İstanbul	Firari
11	Mahmure Karaoğlu	Tekstil	Beyoğlu Şubesi Yönetim Kurulu üyesi	Aslan kızı, Ağrı 1953	İstanbul	Firari
12	Zebile Kara	Tekstil	Beyoğlu Şubesi Yönetim Kurulu üyesi	Rıza Kızı, Karacaviran 1955	İstanbul	Firari
13	Melek Nurlu	Tekstil	Beyoğlu Şubesi Denetim Kurulu üyesi	Hasan kızı, Gaziantep 1948	İstanbul	Firari
14	Hülya Erat	Tekstil	Eyüp Şubesi Yönetim Kurulu Üyesi	Nuri Kızı, Denizli 1958	İstanbul	Firari
15	Selma Esendağ	Tekstil	Mahmutpaşa Şube Denetim Kurulu üyesi	Süleyman kızı, 1943	İstanbul	Firari
16	Emel Aksoy	Tekstil	Mahmutpaşa Onur Kurulu üyesi	Şefik kızı, Üsküdar 1957	İstanbul	Firari
17	Gülcan Günışık	Tekstil	Mahmutpaşa Onur Kurulu üyesi	Sebahattin kızı, İstanbul 1961	İstanbul	Firari
18	Server Kaya	Tekstil	Topkapı Maltepe Şb. Yönetim Kurulu üyesi	Bahri kızı, Yıldızeli 1954	İstanbul	Firari
19	Rabia Akbaş	Tekstil	Topkapı Maltepe Şb. Denetim Kurulu üyesi	Bekir kızı, Üsküp	İstanbul	Firari
20	Fatma Pehlivan	Tekstil	Topkapı Şube Denetim Kurulu üyesi	Ramazan kızı, Yugoslavya	İstanbul	Firari
21	Gül Ayyıldız	ASİS	İstanbul Şubesi Temsilcisi	Mahmut Kızı, Varto 1950	İstanbul	Şüpheli
22	Nazmiye Aybaş	Devrimci Sağlık-İş	Dev Sağlık-İş Onur Kurulu üyesi	Süleyman kızı, 1956	İstanbul	Firari
23	Ülviye Nur Gençsever (Nurhan Nur)	Sine-Sen	Onur Kurulu üyesi	Arif kızı, İstanbul 1930	İstanbul	Firari (***)
24	Aygün Aksu	Bay-Sen	Baysen İstanbul Şube Başkanı, Baysen Yönetim Kurulu üyesi	Kahramanmaraş 1941	İstanbul	Firari (***)
25	Hasibe Öncü	Sosyal-İş	İstanbul Şubesi Yönetim Kurulu üyesi	Bahattin kızı, 1959	İstanbul	Firari
26	Gülden Sevgili	Sosyal-İş	Yönetim Kurulu üyesi	Sebahattin kızı, İstanbul 1956	İstanbul	Firari
27	Semiha Tezcan	Petkim-İş	İstanbul 1 No.lu Şube Yürütme Kurulu üyesi	Sait kızı, Polatlı 1959	İstanbul	Firari
28	Naran Özkan	Petkim-İş	İstanbul 2 No.lu Şube Yürütme Kurulu üyesi	M. Kemal kızı, İstanbul 1950	İstanbul	Firari (***)
29	Gülperi Kılık (Tarakçı)	Petkim-İş	İstanbul 2 No.lu Şube Yürütme Kurulu üyesi	Celal kızı, Mesudiye	İstanbul	Firari (***)
30	Selma Harmanol	T.İ.S	İstanbul Şubesi Yürütme Kurulu üyesi	Bilgi yok	-	Firari
31	Sema Sahni	T.İ.S	İstanbul Şubesi Onur Kurulu üyesi	Bilgi yok	-	Firari
32	Tülay İnan	T.İ.S	Topraksu 3. Bölge Temsilciliği'nde (Şube) çalışıyor	Bilgi yok	-	Firari
33	Yıldız Postoğlu	T.İ.S	İstanbul Şube Denetim Kurulu üyesi	Bilgi yok	-	Firari
34	Selma Armancı	T.İ.S	İşyeri Temsilcisi	Bilgi Yok	-	Firari
35	Semra Ergün	Devrimci Toprak-İş	Denetim Kurulu üyesi	Hamdi kızı, Yalova 1944	Yalova	Firari
36	Müjdan Orak	Taper-İş	Genel Merkez Denetim Kurulu üyesi	Cemil kızı, Alaşehir 1938	Manisa	Firari
37	Hanife Jale Aytı	Diğer Sanıklar	-	İsmet kızı, İstanbul 1950	İstanbul	Şüpheli

* Tabloda yer alan kimi sanıkların doğum bilgisi ve baba adı ayrıntıları fezlekede yer almamaktadır. Bu nedenle tabloda kimi bilgiler eksiktir.

** Fezlekede durumları "firari" olarak belirtilenlerin durumu bu şekilde, bunlar dışında kalanlar ise "şüpheli" olarak gösterilmiştir.

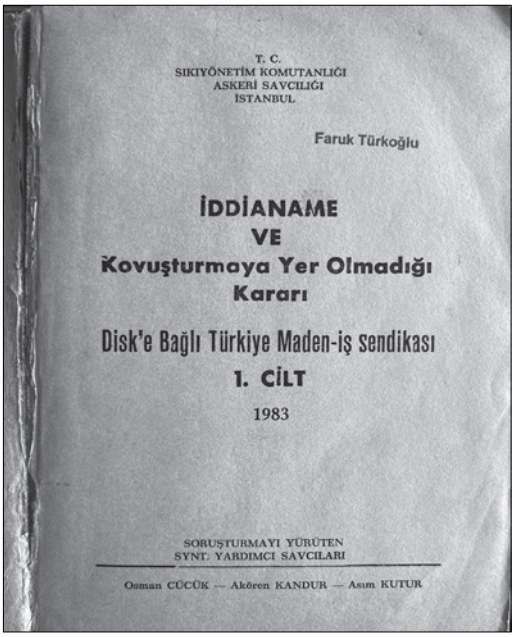
*** Daha sonra sanık olmuştur.

Fezlekede toplam 37 kadının adı yer alıyor. Bu kadınlar Maden-İş, Bank-Sen, Gıda-İş, Tekstil, ASİS, Devrimci Sağlık-İş, Sine-Sen, Bay-Sen, Sosyal-İş, Petkim-İş, T.İ.S., Devrimci Toprak-İş ve Taper-İş'te çeşitli düzeylerde görev alan kadınlardır.

Fezlekede adı geçen kadınların bir bölümünün ifadesi alınırken bir bölümünün ise firarda olduğu anlaşılıyor. Gözaltına alınan Emine Kaba (Canıbeyaz), Sündüz Pehlivantürk (Karakütük), Kadriye Turgut, Gül Ayyıldız, Leyla Eken (Sevinçgil), Hanife Jale Aytı'nın fezlekede ifadelerine yer verilirken diğer kadınların firarda olduğu kaydediliyor. İlk soruşturma aşamasında ifadelerin işkence ve zor altında alındığı bilindiğinden fezlekeden sadece nicel ve demografik bilgileri aktarmakla yetiniyoruz.

Daha sonra yapılan tutuklamalarla DİSK Davası'nda tutuklu kadın sayısı artıyor. DİSK'e bağlı sendika davalarının açılmasıyla kadın sanık ve tutuklu sayısında yükseliş görülüyor. Ek iddianame ile Maden-İş Davası'nda işyeri temsilcileri de yargılanıyor. Bunlardan biri ek iddianamede adı geçen Hatice Bulut, diğeri ise sendikanın uzmanlarından Çimen Turan'dır İkisi de yargılanan kadınlar arasında yer alıyor. [3]

7 Eylül 1982 tarihinde hazırlanan DİSK Davası Ek İddianamesi'nde Hülya Gemici (Postoğlu) ve Hanife Jale Aytı'nın isimleri yer alıyor.[4] Hülya Gemici (Postoğlu) için "DİSK'te daktilo sekreteri olarak çalıştığı, herhangi bir uzmanlık görevi ifa etmediği anlaşılmıştır" denilerek, "sanık hakkında kamu davasının açılmasını haklı kılacak

T. C.
SIKIYÖNETİM KOMUTANLIĞI
ASKERİ SAVCILIĞI
İSTANBUL

Faruk Türkoğlu

İDDİANAME
VE
Kovuşturmaya Yer Olmadığı
Kararı

Disk'e Bağlı Türkiye Maden-İş Sendikası
1. CİLT
1983

SORUŞTURMAYI YÜRÜTEN
SYNT. YARDIMCI SAVCILARI
Osman CÜCÜK — Akören KANDUR — Asım KUTUR

Maden-İş İddianamesi, DİSK Arşivi.

derecede delil elde edilemediği ve kovuşturmaya yer olmadığına" karar verildi. Hanife Jale Aytı hakkında ise, Sıkıyönetim Komutanlığı (3) No'lu Askeri Mahkemesi'nde DİSK Davası ile bağlantılı bir başka kamu davası (Fehmi Işıklar'ın saklanmasına yardım ve yataklık ettikleri gerekçesi ile) açılmış olduğundan yeniden dava açılmayacağına karar verildi.[5]

Ek İddianame'de adı geçen ve soruşturma kapsamı içinde bulunduğu halde kayıtlara firari olarak geçen Zülal Kılıç, Ayşe Çokduygulu, Ayşe Tebessüm Sarp, Barış Tütün, Gülay Türkyılmaz hakkındaki soruşturmanın da 1980/3971-DİSK esası[6] üzerinden sürdürülmesine karar verildi.

[3] Maden-İş İddianame ve Kovuşturmaya Yer Olmadığı Kararı, II. Cilt (1983). T.C. Sıkıyönetim Komutanlığı Askeri Savcılığı İstanbul ss. 1355-1356.

[4] Ek iddianame konusu DİSK Davası ile ilgili bölümde ele alınıyor.

[5] Sıkıyönetim Komutanlığının 8.11.1980 gün ve ADÇ MÜŞ: 1980/6851 sayılı soruşturma emri üzerine Askeri Savcılık tarafından yapılan hazırlık soruşturması sonunda 5.2.1981 gün ve 1980/3584 Esas, 1981/229 Karar sayılı İddianame ile TCK'nin 296. maddesine muhalefetten Sıkıyönetim Komutanlığı (3) No'lu Askeri Mahkemesi'ne kamu davası açılmış olduğu kaydedilmektedir. T.C. Sıkıyönetim Komutanlığı Askeri Savcılığı İstanbul, 7 Eylül 1982, DİSK-1 İddianamesine Ek İddianame ve Kovuşturmaya Yer Olmadığı Kararı, ss. 25-26.

[6] T.C. Sıkıyönetim Komutanlığı Askeri Savcılığı İstanbul, 7 Eylül 1982, DİSK-1 İddianamesine Ek İddianame ve Kovuşturmaya Yer Olmadığı Kararı, s. 26. 1980/3971 DİSK Ana Davası'nın esas sayısıdır.

Gözaltılar, soruşturmalar devam ederken sürece dahil pek çok kadın, yapılan soruşturmalar sonucunda serbest kaldılar. DİSK Ana Davası ile bağlı sendikalarının davalarının birleştirilmesi sonucunda çok sayıda kadın DİSK Davası'nda yargılanmış oldu (Tablo 2).

Tablo 2: DİSK ve Bağlı Sendikalar Davasında Yargılanan (Sanık) Kadınların Listesi

Sıra No	Sanık No	Ad ve Soyadı	Sendika	Doğum Yılı	Nüfusa Kayıtlı Olduğu İl	İkamet Ettiği Şehir	Medeni Hal	Çocuk Sayısı	Karar
1	211	Sebile İçsel	Maden-İş	1956	Denizli	İzmir	Evli	1	Beraat
2	249	Ruhal (Temelli) Güney	Maden-İş	1956	Ordu	Bursa	Evli	2	Beraat
3	253	Çimen Turan	Maden-İş	1946	Afyonkarahisar	Ankara	Evli	1	Beraat
4	308	Tülin Reyyan Sevilir	Bank-Sen	1940	İstanbul	İstanbul	Bekar		Beraat
5	316	Emine Fırat Batur	Bank-Sen	1951	Kilis	İstanbul	Evli	1	Beraat
6	320	Aytaç Doğruel	Bank-Sen	1946	İstanbul	İstanbul	Evli	2	Beraat
7	347	Gülşen Abanozoğlu (Eryüksel)	Bank-Sen	1955	Artvin	İstanbul	Evli	1	Beraat
8	447	Emine Akçam	Basın-İş	1939	İstanbul	İstanbul	Evli	2	Beraat
9	504	Sündüz Pehlivantürk (Karatürk)	Gıda-İş	1950	Amasya	İstanbul	Evli	1	Beraat
10	526	Keziban Türkmen	Gıda-İş	1957	Sivas	İstanbul	Bekar		Beraat
11	731	Akgün Aksu	Baysen	1941	Kahramanmaraş	İstanbul	Evli	1	Ağır hapis (5 yıl 6 ay 20 gün)
12	882	Özgül Mutaf	Dev Sağlık-iş	1948	Amasya	İstanbul	Dul		Beraat
13	958	Dilber Aslan	Petkim-İş	1961	Tokat	İstanbul	Bekar		Beraat
14	965	Melek Kemaloğlu	Petkim-İş	1956	Giresun	İstanbul	Evli	1	Beraat
15	980	Gülperi Kılık (Tarakçı)	Petkim-İş	1957	Aydın	İstanbul	Evli	1	Beraat
16	1005	Zeliha Belkıs Kaya	Petkim-İş	1943	Zonguldak	İstanbul	Evli	2	Beraat
17	1006	Naran Özkan	Petkim-İş	1950	Sakarya	İstanbul	Evli	2	Beraat
18	1012	Hatice Türkan Baloğlu (Öniş)	Petkim-İş	1930	İstanbul	İstanbul	Evli		Beraat
19	1334	Sema Sancak	Devrimci Toprak-İş	1954	Çankırı	İstanbul	Evli		Beraat
20	1374	Şazime Semra Arın (Semra Özdamar)	Sine-Sen	1956	Ankara	İstanbul	Evli	1	Beraat
21	1377	Servet Güler Öktem	Sine-Sen	1941	İstanbul	İstanbul	Evli		Beraat
22	1427	Hayriye Nurdan Üte	Taper-İş	1951	Hatay	Afyonkarahisar	Evli	2	Beraat
23	1460	İkbal Şahin (Bilir)	Fındık-İş	1952	Giresun	Giresun	Evli	2	Beraat
24	1463	Ayşe Öndaş	Fındık-İş	1947	Giresun	Giresun	Evli	3	Beraat
25	1382-1	Ulviye Nur Gençsüer (Nurhan Nur)	Sine-Sen	1930	İstanbul	Muğla	Dul	1	Beraat
26	1382-2	Bilge Olgaç (Özen)	Sine-Sen	1940	Adıyaman	İstanbul	Dul		Beraat

Beraati İstenen Kadın Sanıklar

Savcılığın Esas Hakkındaki Mütalaası'nda (EHM) beraatı istenen sanık kadın sendikacıların adları şunlardı: Maden-İş işyeri temsilcileri Sebile İçsel, Ruhal Güney (Temelli) ile sendika uzmanı Çimen Turan. Bank-Sen'in 12 Ekim 1974 ve 30 Ekim-2 Kasım tarihli 2. ve 3. Genel Kurulunda

Genel Merkez Onur Kurulu üyeliğine seçilmiş olan Tülin Reyhan Sevilir, Yapı Sen'in (Bank-Sen) 12 Ekim 1974 tarihli 2. Genel Kurulu'nda Yönetim Kurulu üyesi olan Emine Fırat Batur, Bank-Sen'in 13-16 Şubat 1979 tarihli 4. Genel Kurulunda Denetim Kurulu üyeliğine seçilmiş olan Gülşen Abanozoğlu (Eryüksel), 14 Aralık 1979 tarihinde Gıda-İş Cibali Şubesi Eğitim Sekreteri Sündüz Pehlivanoğlu (Karakütük), Gıda-İş içinde görevi belirtilmeyen Kezban Türkmen, 16 Eylül 1977 tarihinde yapılan genel kurulda Has-İş Yürütme Kuruluna seçilen Özgül Mutaf, Petkim-İş işyeri temsilcileri Dilber Aslan, Melek Kemaloğlu, Petkim-İş İstanbul 2 No.lu Şube Yönetim Kurulu üyesi Gülperi Tarakçı, 1 No.lu Şube Yönetim Kurulu üyesi Naran Özkan, Kimya-İş ve Petkim-İş'in Denetim Kurulu üyesi olan Türkan Öniş (Hatice Türkan Baloğlu), Devrimci Toprak-İş'in 10 Şubat 1979 tarihli Genel Kurulunda Genel Merkez Denetim Kurulu üyeliğine seçilen Sema Sancak, 4 Şubat1980 tarihli genel kurulda Sine-Sen Genel Merkez Denetim Kurulu üyesi seçilen Servet Güler Öktem, 14 Ocak 1979 tarihli Sine-Sen Genel Kurulunda Merkez Onur Kurulu üyesi seçilen Ülviye Nur Genç Süer ve Taper-İş'in 2 Mart 1980 tarihli Genel Kurulunda Genel Merkez Onur Kurulu üyeliğine seçilen Hayriye Nuran Üte. Askeri savcılıkça sanıklar hakkında kamu davası açılmış ise de atılı suçu işlediklerine dair mahkumiyetini gerektirecek güçte delil elde edilemediğinden beraatları talep edildi.[7]

[7] T.C. 1nci Ordu Komutanlığı Sıkıyönetim Askeri Savcılığı Selimiye/İST, DİSK ve Bağlı Sendikalar Davası Savcılık Esas Hakkında Mütalâası, Bölüm II Kişisel Sorumluluklar. Ss. 425, 431, 432, 452, 456, 476,527, 532, 652, 675, 676, 679, 685, 686, 775, 787, 788, 799.

Semra Özadamar.

Ceza İstenen Kadın Sanıklar

1. Ordu Komutanlığı Sıkıyönetim Askeri Savcılığının DİSK ve Bağlı Sendikalar Davası Savcılık Esas Hakkında Mütalâası'nda cezalandırılmasını istediği sendikacı kadınlar da vardı. Bu kadınların savcılık mütalaasında yer alan cezalandırılma talebinin gerekçeleri aşağıya alınmıştır:

Akgün Aksu: "BAYSEN sendikası İstanbul Şubesinde 1974 ve 28.4.1979 tarihinde şube başkanlığı görevi yapan sanığın, 27.8.1974 tarihli olağanüstü genel kurulda genel merkez yönetim kurul üyeliğine seçildiği, genel kurulda sendikanın DİSK'e katılması ve DİSK'in tüzüğünün amaç maddesine uygun tüzük değişikliğine dair alınan kararlara olumlu oy verdiği, 30-31.8.1979 tarihli 7. Genel Kurulda keza genel merkez yönetim kurul üyeliğine seçildiği, genel kurulda suç teşkil eden kararlara olumlu oy verdiği, 1 Mayıs 1977-1979-1980 kutlama komitelerinde görev aldığı, sınıf ve kitle sendikacılığı doğrultusunda faaliyet

gösteren Dünya Sendikalar Federasyonu'na (DSF) bağlı işkolu federasyonuna üye olunması için genel kurula sunulan önergede imzasının bulunduğu, DİSK'in 7. Genel Kuruluna sunulan karar tasarılarının hazırlanmasına katıldığı, İGD Genel Kuruluna TKP sloganlarını içeren telgraf çektiği, genel merkez yönetim kurulu toplantı ve kararlarına yönetim kurul üyesi, İstanbul Şube Başkanı sıfatıyla katıldığı, bu itibarla Marksist-Leninist bir cemiyet durumuna dönüşmüş BAYSEN sendikasının illegal faaliyetlerine bilerek katıldığı anlaşılmış olmakla'' hareketine uyan TCK'nin 141/5-6, 31, 33, 173/3. maddeleri gereğince cezalandırılması talep edildi.[8] Akgün Aksu, kadınlar arasında tek ceza alan DİSK sanığıdır. Akgün Aksu, 5 yıl 6 ay 20 gün ağır hapisle cezalandırıldı.

Emine Akçam: ''BASIN-İŞ'in 9 Şubat 1974 ve 7-8 Şubat 1976 tarihlerinde yapılan 59 ve 60. Genel Kurullarına iştirak ettiği, 59. Genel Kurul sonunda yapılan seçimlerde Genel Merkez Yönetim Kurulu üyeliğine seçildiği, 19 Nisan 1975 tarihli Olağanüstü Genel Kurulda tüzük komisyonunda görev yaptığı, 60. Genel Kurulda alınan ve suç teşkil eden 1 Nolu demokratik sınıf ve kitle sendikacılığının ilkeleri, genel grev, 141-142. maddelerin kaldırılması, 3 Nolu işçi sınıfının ilkeli sendikal birliğinin DİSK'te pekiştirilmesi, 4 Nolu faşizme karşı güç ve eylem birliği, 5 Nolu uluslararası dayanışma konularındaki kararlarla diğer Genel Kurul Kararlarına katıldığı, Genel Merkez Yönetim Kurulunun 10.8.1974, 19.4.1975, 6.2.1976 tarihli toplantılarında alınan ve bir bölümünün içeriği mütalaamızda da açıklanan üyelerin kendi bilimi olan sosyalizm doğrultusunda bilinçlendirilmesi, devrimci politik örgütlenmeye hız verilmesi, çalışma raporlarının değerlendirilmesi, 60. Genel Kurula sunulacak çalışma raporunun değerlendirilmesi konularındaki kararlara katıldığı (EK: 402-1,2,3, 401-3,12,vs), böylece sanığın yukarıda, iddianamemiz ve mütalaamızda belirtilen ve dosyada mevcut diğer eylemleri ile yasa dışı bir cemiyet durumuna dönüşmüş bulunan BASIN-İŞ'in illegal faaliyetlerine bilerek iştirak ettiği anlaşıldığından'' hareketine uyan TCK'nin 141/5-6, 31, 33,173/3. maddeleri gereğince cezalandırılması talep edildi. Emine Akçam beraat etti.

Zeliha Belkıs Kaya: ''KİMYA-İŞ Sendikasının 4-5.5 1974, 5.6.1975 tarihli genel kurullarında genel merkez yürütme kurulu üyesi olan sanığın 5-5.7.1975 tarihli genel kurulda genel merkez yönetim kurulu üyeliğine seçildiği (Petro Kimya-İş Sendikasının) PETKİM-İş Sendikasının 14.4.1979 tarihli genel kurulunda genel merkez yönetim kurulu yedek üyeliğine seçilen sanığın bilahare asil yönetim kurulu üyesi

[8] T.C. 1nci Ordu Komutanlığı Sıkıyönetim Askeri Savcılığı Selimiye/İST, DİSK ve Bağlı Sendikalar Davası Savcılık Esas Hakkında Mütalâası, Bölüm II Kişisel Sorumluluklar. s. 609-610.

Belkıs Kaya.

DİSK Davası'ndaki Sinemacılar

Sine-Sen kurucularından ve genel sekreteri olan ve toplumsal olaylara duyarlılığı, politik kimliği ile bilinen sinema oyuncusu, edebiyatçı, çevirmen Semra Özdamar, DİSK Davası'ndan önce 24 Haziran 1982 tarihinde başlayan Barış Derneği Davası'nda da yargılandı. Barış Derneği Davası'nda 28 Ağustos 1983 tarihinde yaptığı 31 sayfalık savunmasında, Askerî Savcılık mütalaasında 1 Mayıs törenlerine katılmasının suç sayıldığını belirten Özdamar, 1 Mayıs'a Barış Derneği kortejinde değil, Sinema Sanatçıları kortejinde katıldığının altını çizerek ve amaçlarının film mesleği ile ilgili sosyal güvence kapsamına alınmamış olmaları, katı sansür ve sinema alanını düzenleyecek sinema yasasının çıkarılmamış olması gibi sorunları ve taleplerini dillendirmek için katıldığını belirterek, izinli bir mitinge Barış Derneği kortejinde katılmanın da suç olmadığını savundu.[1] Dava devam ederken Özdamar, Sine-Sen Genel Sekreteri olarak altı yönetici ile birlikte DİSK Davası'na da dâhil edildi. Dava açılan altı kişinin içinde sendikanın denetim kurulu üyesi tiyatro sanatçısı Servet Güler Ökten de vardı. Tüm yöneticiler hakkında TCK'nin 141/1-6 maddeleri uyarınca 10 yıl 8 aydan 20 yıla kadar hapis cezası istendi. [2]

23 Ocak 1986 tarihli Cumhuriyet gazetesinde yapılan habere göre, Sine-Sen yöneticisi, üyesi sinema sanatçısı Semra Özdamar hakkında TCK'nin 141/1-6. maddesi uyarınca illegal örgütü sevk ve idare ettiği savıyla 10 yıl 8 ay ile 20 yıl arasında hapis cezası istendi. Yönetmen Bilge Olgaç hakkında Şerif Gören ve Gani Turanlı ile birlikte TCK'nin 141/5-6 maddesi uyarınca illegal örgüt üyesi oldukları savıyla 6 yıl 8 ay ile 16 yıl arasında hapis cezası talep edildi. Servet Güler Öktem ve Ulviye Nur Gençsüer (Nurhan Nur) hakkında ise beraat istendi.

[1] *Cumhuriyet*, 28 Ağustos.

[2] *Cumhuriyet*, 5 Mayıs 1984.

olduğu, genel kurulda alınan kararlarla genel merkez yürütme ve yönetim kurulunun toplantı ve kararlarına iştirak ettiği, tüzük tadil komisyonunda görev aldığı, böylece sanığın Marksist-Leninist illegal bir cemiyet durumuna dönüştürülmüş PETKİM-İş sendikasının illegal faaliyetlerine bilerek katıldığı anlaşılmış olmakla'' hareketine uyan TCK'nin 141/5-6, 31,33, 173/3. maddeleri gereğince cezalandırılması istendi.[9] Belkıs Kaya beraat etti.

Şezime Semra Arın (Semra Özdamar): ''SİNE-SEN sendikasının kurucu üyelerinden olan sanığın 5.1.1978 ve 14.1.1974 tarihleri arasında yürütme kurulu üyeliği, genel sekreterlik görevini yaptığı, 14.1.1979 tarihli genel kurula katıldığı ve genel kurula sunulan çalışma raporunu hazırladığı, genel kurulda alınan kararlarla Tek-Tip demokratik tüzüğün kabulünde oy kullandığı, genel merkez kurul toplantı ve kararlarına da iştirak eden sanığın, iddianamemizde belirtilen eylemler ile Marksist-Leninist illegal bir cemiyet durumuna dönüşmüş bulunan SİNE-SEN sendikasının illegal faaliyetlerini yürütme kurulu üyesi olarak tanzim, sevk ve idare etmiş olduğu anlaşılmakla'' hareketine uyan TCK'nin 141/1-6, 31, 33,173/3. maddeleri gereğince cezalandırılması istendi.[10] Semra Özdamar olarak bilinen Semra Arın beraat etti.

Bilge Özen (Olgaç): ''SİNE-SEN sendikasının 14.1.1979 tarihli genel kurulunda genel merkez yedek yönetim kurulu üyeliğine

[9] T.C. 1nci Ordu Komutanlığı Sıkıyönetim Askeri Savcılığı Selimiye/İST, DİSK ve Bağlı Sendikalar Davası Savcılık Esas Hakkında Mütalâası, Bölüm II Kişisel Sorumluluklar, ss 684-885.

[10] T.C. 1nci Ordu Komutanlığı Sıkıyönetim Askeri Savcılığı Selimiye/İST, DİSK ve Bağlı Sendikalar Davası Savcılık Esas Hakkında Mütalâası, Bölüm II Kişisel Sorumluluklar, s.786.

seçilen sanığın, 6.6.1979 tarihinde Nimet Çetin'in yerine asil yönetim kurulu üyesi olarak geçtiği, yönetim kurulunun toplantı ve kararlarına iştirak ettiği, böylece Marksist Leninist illegal bir cemiyet durumuna dönüşmüş bulunan SİNE-SEN sendikasının illegal faaliyetlerine bilerek katıldığı anlaşılmış olmakla'' hareketine uyan TCK'nin 141/5-6, 31, 33,173/3. maddeleri gereğince cezalandırılması istendi.[11] Bilge Özen beraat etti.

İkbal Şahin (Bilir): ''31.5. 1978 tarihli kongrede FINDIK-İŞ Sendikası Denetim Kurulu Üyeliği'ne seçilen ve müddeti içinde kurulun toplantı ve kararlarına katılan sanığın yasadışı amaçlı olduğunu bilerek Fındık-İş Sendikasına üye olduğu anlaşılmış olmakla'' eylemine uyan TCK'nin 141/4-5, 173/3, 31,33. maddeleri gereğince cezalandırılması istendi.[12] İkbal Şahin beraat etti.

Tüm iddialar ve soruşturmalar esas olarak DİSK'in ve DİSK'e bağlı sendikaların karar mekanizmalarında olan yöneticilerin etrafında şekilleniyor. Sendikaların cinsiyetçi yapıları nedeniyle şubelerden başlayarak karar mekanizmalarının yukarılarına doğru gidildikçe kadınların sayısı giderek azaldığından, 1.477 sanık içinde sadece 26 kadının olduğu görülüyor. Savcılık mütalaasında cezalandırılması talep edilen kadınlardan 5 yıl 6 ay 20 gün ağırlaştırılmış hapis cezası verilen Aygün Aksu hariç, tüm sanıkların davası beraat ile sonuçlandı.

[11] T.C. 1nci Ordu Komutanlığı Sıkıyönetim Askeri Savcılığı Selimiye/İST, DİSK ve Bağlı Sendikalar Davası Savcılık Esas Hakkında Mütalâası, Bölüm II Kişisel Sorumluluklar, s.788.

[12] T.C. 1nci Ordu Komutanlığı Sıkıyönetim Askeri Savcılığı Selimiye/İST, DİSK ve Bağlı Sendikalar Davası Savcılık Esas Hakkında Mütalâası, Bölüm II Kişisel Sorumluluklar, s. 806.

KADIN ÇALIŞMALARI İDDİANAMELERDE

1978'de Ankara'da Sadun Aren öncülüğünde kurulan DİSK Araştırma Enstitüsü'nde görev alan dört kişilik uzman ekip içinde üç kadın; Barış Tütün, Gülay Türkyılmaz (Toksöz) ve Tebessüm Sarp yer aldı.[13] DİSK-AR'ın kurulması ve Gülay Türkyılmaz (Toksöz) gibi kadın emeği üzerine çalışmak isteyen uzmanların varlığıyla, kadınların ev içi ücretsiz emeği, kapitalizm ve kadın emeği sömürüsü üzerine çalışmalar da DİSK'in gündeminde kalmaya devam etti. DİSK Davası'nda DİSK'in Marksist-Leninist bir örgüt kurarak illegal faaliyetlerde bulunduğu iddiasını güçlendirmek amacıyla, DİSK'in İKD ile yazışmaları ve DİSK Araştırma Enstitüsü'nün araştırmaları da iddianameye girdi:[14]

> (EK-69) İKD genel başkanı Beria Önger'in 24.6.1976 tarihli DİSK genel başkanlığın da yazdığı 1. Olağan genel Kurulu davet yazısı. Bu yazıda kadınların kurtuluşunun ancak işçi sınıfının öncülüğünde verilen toplumun kurtuluş mücadelesiyle gerçekleşeceği ve DİSK'in bir temsilcisinin katılımı istenmiştir.
>
> DİSK genel sekreteri Mehmet Karaca'nın 08. 3. 1977 tarihli İKD'ye hitaben yazdığı ve İKD ile dayanışma içerisinde olduğunu belirten mesajı. İKD genel sekreteri Zülal Kılıç'ın DİSK genel başkanlığına yazdığı ve Demokratik platformun oluşturulmak üzere Zülal Kılıç'ın katılacağını bildirim müracaatı ve İKD'nin demokratik platformun ortak çalışma ilkeleri ve işlerliğine dair önerileri. Bu öneriler arasında NATO gibi emperyalizmin askeri ve diğer ekonomik örgütlerden çıkılması ve üslerin kapatılması, ikili anlaşmaların iptal edilmesi ve silahsızlanma ile 141 ve 142 nci maddelerin kaldırılması önerilmektedir.

[13] Nuran Gülenç (2022). s. 598.

[14] DİSK ve Bağlı Sendikalar (Fezleke). s. 253.

7 Eylül 1982 tarihinde hazırlanan Ek İddianame ile DİSK Araştırma Enstitüsü çalışmaları arasında yer alan kadınlara yönelik çalışmalar ve belgelerin de DİSK Davası'na dahil edildiğini görüyoruz. Bu çalışmalar da illegal faaliyetlerin bir parçası olarak değerlendirilmiş. DİSK Araştırma Enstitüsü'nde yapılan polis aramasında ele geçirilen belgeler arasında "Kapitalizmde ev içi emeği başlıklı dosya" ve "331.4 Kod No'lu Kadın Hakları başlıklı dosya" da yer alıyor.

Kapitalizmde ev içi emeği başlıklı dosyada, kadın işçi komitelerinin oluşturulmasının gerektiği ve DİSK'in bu görevle yükümlü olduğu çalışma notlarında belirtilmekte ve kadın işçiler komitesi yönetmeliği başlıklı yazının amaç ve ilkeler bölümünde kadın işçi komitelerinin "DİSK üyesi kadın işçilerin sınıf bilinçleri gelişmiş, işçi sınıfı biliminin esaslarını ve işçi sınıfı mücadelesinin gereklerini kavramış, organ kararlarına merkezi disiplin içinde katılan devrimci işçiler" şeklinde olmaları belirtildikten sonra yine bu yönetmeliğin görev ve yetki ve sorumluluk bölümünde "işçi sınıfı bilimi doğrultusunda" bu komitelerin çalışmasının önerildiği anlaşılmaktadır (Klasör 9, Dosya 60/7).[15]

331,4 kod numaralı ve "Kadın Hakları" başlıklı dosyada mevcut, çalışan kadınlar konusuyla ilgili inceleme ve mütalaa ihtiva eden yazılarda; kadınların kurtuluşunun işçi sınıfı mücadelesiyle sıkı sıkıya bağlı olduğu ve işçi sınıfı da ücretli köleliği ortadan kaldırmak için, üretim araçları üzerindeki özel mülkiyete son vermek suretiyle mücadeleyi başarıya ulaştıracağı, baskı ve sömürünün olmadığı bir toplumu gerçekleştireceği, ilkel toplumlarda baskı ve sömürü olmadığı, özel mülkiyetin gelişmesiyle köleliğin geliştiği, kadınların da aynı tutsaklığın içinde yer aldığı, muhtelif devletlerde kadınların sorunlarının halli hususunda mukayeseler yapılarak, Sovyet Rusya ve Demir perde gerisi ülkelerde kadınların hak ve menfaatlerinin diğer batılı ülkelere göre üst düzeyde sağlanmış olduğu, bu neticenin sağlanmasında devlet rejiminin önemli olduğu, kadınların kurtuluşunun kesin olarak sosyalizm mücadelesine ayrılmaz biçimde bağlı olduğu ve kadın erkek eşitliğinin ancak özel mülkiyetin kaldırılmasıyla mümkün olacağı ve işçi sınıfının kurtuluşunun aynı zamanda kadınların kurtuluşu demek olacağının belirtildiği anlaşılmıştır. (Klasör 9, Dosya 60/11).[16]

Delil olarak toplanan kadın çalışmalarına bakıldığında, bu çalışmaların o dönem İKD'nin etkisiyle DİSK'in gündemine giren söylemlerden oluştuğu görülmektedir.

12 Eylül Sonrası DİSK'li Kadınların Deneyimleri

Darbe ve sonrasında başlayan gözaltı operasyonları nedeniyle binlerce insanın yaşamı altüst oldu. Yurtdışına çıkabilenler çıktı, çıkamayanlar ise kaçak bir hayatı sürdürebildikleri kadar sürdürdüler. Sendikaların çeşitli kademelerinde görev yapan kadınlar da sürecin zorluklarını göğüslemeye çalıştılar. Bu bölümde de onların deneyimlerine yer verdik.

[15] T.C. Sıkıyönetim Komutanlığı Askeri Savcılığı İstanbul, 7 Eylül 1982, DİSK-1 İddianamesine Ek İddianame ve Kovuşturmaya Yer Olmadığı Kararı, s.19.

[16] T.C. Sıkıyönetim Komutanlığı Askeri Savcılığı İstanbul, 7 Eylül 1982, DİSK-1 İddianamesine Ek İddianame ve Kovuşturmaya Yer Olmadığı Kararı, s.20.

DİSK Araştırma Enstitüsü'nde 1978 yılında uzman olarak çalışmaya başlayan ve darbe sonrası Ankara Üniversitesi'nde doktora programında bir buçuk yıl öğrencilik yapan ve tez döneminde Almanya'ya giden Gülay Türkyılmaz'ın (Toksöz) firari olarak kayıtlara geçmiş olmasına ilişkin değerlendirmeleri dikkat çekici: [17]

> Dersleri tamamladım, doktora tezini Türkiye'de sendikalı kadın işçiler üzerine yapmayı planlamıştım. Darbe koşullarında gerçekleşmeyeceği için o dönem Almanya'ya gitmeye karar verdim. Birkaç Alman arkadaş vardı, onlar dayanışma içinde olmak için bana "Gel, biz seni destekleriz burada" dediler, biraz da o vesile oldu. Ben 81 sonbaharında gitme hazırlıkları içindeydim ki, halen eşim olan Refik ile tanıştım. Sonra 82 Şubat'ında Berlin'e gittim. Tezi orada yazmanın daha uygun olacağını düşündüm. Sonra o yaz babam vefat etti. Ben apar topar döndüm. Refik'le evlenmeye karar verdik. 22 Eylül 1982'ye gün aldık nikah memurluğundan. Bundan bir hafta kadar önce DİSK iddianamesi açıklandı. Ben firari olarak görünüyorum ama o vakte kadar bir araştırma, soruşturma da yapılmamış durumda. Hasan Fehmi Güneş eski İçişleri Bakanı'ydı, sonra avukatlık yapmaya başlamıştı, onun ofisine gittik. Onun davayla herhalde bağlantısı vardı ki, ona gittik. "Ne yapmamızı önerirsiniz?" diye sorduk. Refik vize için başvurmuştu, daha yanıt alamamıştı. Onu bekliyorduk. Ben bir hafta sonra nikâh kıyılsın, ondan sonra gideyim diye düşünüyordum. O da bana dedi ki "Siz hiç beklemeyin bana kalırsa yarın gidin, ne olacağı belli olmaz." Dışarı çıktık ofisinden, ben Refik'e dedim ki "Şunun şurasında bir hafta kalmış, ben bir hafta daha bekleme riskini göze alıyorum, nikah kıyıldıktan sonra gideceğim." Kaldım, 22'sinde nikah kıyıldı. 23'ünde ben uçtum Berlin'e. Refik'in vizesi hâlâ çıkmamıştı. Bir hafta sonra vizesi çıkınca geldi Berlin'e. Biz o süreçte hiçbir engelle karşılaşmadık. Pasaportum hala Türkyılmaz'dı.

7 Eylül 1982 tarihinde hazırlanan Ek İddianame'de firari olmalarına rağmen DİSK Araştırma Enstitüsü'nün uzmanlarına yönelik ciddi bir arama süreci yaşanmamıştı. Türkyılmaz (Toksöz), bunun nedeninin sendika yönetim organlarındaki kadın sayısıyla ilişkili olduğunu düşünüyor: [18]

> Aslında kaygıyı tabii ki taşıdım ama biz orada küçük rütbelilerdik. Araştırma Enstitüsü'nün uzmanları olarak sıra bize gelmedi. Sadun Hoca'dan daha aşağıya inmediler. İddianamede hepimizin adı geçiyor, bizi orada firari yazdılar ama biz aranmadık, kimse gelip bizi sormadı. İsteseler ulaşabilirlerdi ama aşağı seviyelere inmediler. Bana öyle geliyor ki yöneticilere, üst düzey yöneticilere yöneldiler ve onların arasında kadın yoktu. Kadınlar daha çok idari pozisyonlardaydı. Sendika merkez yönetimlerini diyorum, şube yönetimi düzeylerinde pek bir şey söyleyemem ama merkezi düzeyde yoktu. Dolayısıyla sendika çalışanı olarak başka örgüt bağlantısı nedeniyle ulaştıkları haricinde pek aşağıya inmediler diye düşünüyorum.

Çimen Turan, 1946 yılında İzmir'in Ödemiş ilçesinde doğdu. İlkokulu Ödemiş'te, ortaokulu Konya'nın Akşehir ilçesinde ve liseyi Ödemiş'te okudu. İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi mezunu. İktisat Fakültesi'nde özel olarak çalışma ekonomisi ve gelir dağılımı üzerine odaklandı. Öğrencilik yıllarında Çemberlitaş Kız Öğrenci Yurdu'nda öğrenci temsilciliği başkanlığı yaptı. Yol-İş'te üç yıl çalıştı. Bu arada TİP'e üye oldu. 1968 yılında DİSK'e bağlı Maden-İş'e girdi. Örgütlenme ve Toplu Sözleşme dairelerinin kurulmasını ve çalışmasını arkadaşlarıyla birlikte sağladı.

Çimen Turan, Maden-İş'te toplu iş sözleşmesi uzmanı olarak 13 yıl görev yaptı. Bunun yanında Örgütlenme ve

[17] Gülay Türkyılmaz (Toksöz) ile 5 Aralık 2024 tarihinde yapılan telefon görüşmesi (Ankara).

[18] Gülay Türkyılmaz (Toksöz) ile 5 Aralık 2024 tarihinde yapılan telefon görüşmesi (Ankara).

Araştırma Dairesi'nin çalışmalarına katıldı. Maden-İş'in kurumsallaşmasına önemli katkılar sundu. Maden-İş'in örgütlendiği erkek egemen bir işkolunda kadın uzman olarak çalışmanın zorluklarını yaşadı. Maden-İş'in uzmanlarından Ali Eşref Turan ile evlendi ve onunla birlikte Araştırma Dairesi'nin kurulmasında görev aldı. 12 Eylül darbesine kadar sendikada çalıştı. 12 Eylül darbesini İstanbul'da karşıladı: [19]

> 12 Eylül'de İstanbul'daydık. Sendikaya giremiyorduk. Ama çalıştığımız yeri, odalarımızı, oradaki düzenimizi çok merak ediyorduk. Nihayet bir süre sonra sendika binasına çok kısa bir süre için girdik. Çok kötü şeyler gördük. Bütün dosyalar açılmış, içindekiler yırtılıp atılmış. Çekmeceler yerlere boşaltılmış; perişan odalar ve salonlar gördük.
>
> 12 Eylül sürecinde ben gözaltı ve tutukluluk yaşamadım. Sürekli kendi evimizin dışında değişik evlerde kaldık. 1976 doğumlu oğlumuzu kocamın ve benim ailelerimizin yanına gönderdik. Bu süreçte kocam ve ben uzun zaman yakalanmamak için çaba gösterdik. Ama kocam Eşref bir gece polisler tarafından evden alındı. Biz aslında ikimizin de alınmasını bekliyorduk. Endişemiz ikimiz de gözaltına alınınca oğlumuzun ne olacağıydı. O nedenle benim bir arkadaşım sürekli bizim evde kalmaya başlamıştı. Ama beni almadılar o gece. Eşref bir yıla yakın tutuklu olarak askeri hapishanelerde kaldı. İkimiz için de dava açıldı. Ben kocamı ziyarete gidemedim, yakalanmamak için. Maden-İş avukatlarında vekaletnamelerimiz vardı. Bizim davalarımızı başta Av. Müşir Kaya Canpolat olmak üzere Maden-İş avukatları izlediler, gerekenleri yaptılar.
>
> Eşref ve diğer arkadaşlar tahliye edilince ben avukatımızla gidip teslim oldum. Beni Selimiye'de sorguladılar. Sorgulamada çok kötü şeyler olmadı. Bu süreçte kadın olarak farklı bir deneyimim olmadı.

12 Eylül birçok insanın hayatının akışını değiştirdi. Binlerce insan işsizlikle yüz yüze kaldı. Çimen Turan ve eşi Eşref Turan işsizlikle mücadele edenlerle birlikte yeni bir yol arayışına girdiler: [20]

> 12 Eylül darbesinin sert ve katı uygulamaları birkaç yıl sürdü. Sert uygulamalardan sonra ben ve kocam hakkında tekrar dava açılmadı, ama açılmış olan davalar yıllarca sürdü. Yıllarca işsiz kaldık. Ali Eşref Turan o yıllarda ODTÜ'de hocalık yaptı. Ben ise Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi'nde lisans üstü öğrenim gördüm. 1987'de bir araştırma şirketi kurduk. 2012'ye kadar bu şirketi yönettik.

Türkiye'de yaşamını gizlenerek yaşamak zorunda olanlardan biri de hem fezlekeye hem de sanık listesine adı giren Naran Özkan'dı. Özkan birçok arkadaşının, tanıdığının çok daha zor şartlarla karşı karşıya kaldığını, hayatlarını kaybettiğini, unutmak isteyecek kadar çok büyük acıların yaşandığını aktarırken, kendisinin bu süreci birçok insana göre kolay atlattığını anlatıyor. Bugünden baktığında yaşananları daha iyi anladığını vurguluyor: [21]

> İKD 1979'da kapatıldı ama biz arkadaşlarımızla görüşmeye devam ediyorduk. 12 Eylül olduğunda evliydim ve oğlum 2,5 yaşındaydı. Eşim askerdi ve her perşembe telefon görüşmemiz olurdu. Her evde telefon yoktu. Görüşme yapabilmek için kayınvalidemin evine giderdik. Eşim Adana'da askerdi. O perşembe bağlamadılar, görüşemedik. Meğerse 12 Eylül'ün hazırlığı yapılıyormuş, eşimin solcu olduğu ortaya çıkmış ve Erzurum Pasinler'e sürülmüş. Ertesi sabah kalktık, sokağa çıkma yasağı var. Panik oldum, eşim de askerdi. Haber alamamıştım. Beşiktaş'ta oğlumla kirada oturuyordum. Darbe sonrası bir iki gün sonra sanırım hafta başı işe

[19] Çimen Turan adına oğlu Ömer Turan tarafından 17 Aralık 2024 tarihinde gönderilen elektronik posta.

[20] Çimen Turan adına oğlu Ömer Turan tarafından 17 Aralık 2024 tarihinde gönderilen elektronik posta.

[21] Naran Özkan ile 29 Ekim 2024 tarihinde yapılan telefon görüşmesi (İstanbul-Bodrum).

gittik. Tabii tedirgindik, ne olacak... Yavaş yavaş sağdan soldan haberler gelmeye başladı, insanları topluyorlar diye. 2,5 yaşında bir çocuğum var ve endişeliydim. Birdenbire herkesin bağı koptu. Kimse kimseyi aramıyor, sormuyor. Sokakta görsen selam vermiyorsun birbirine, öyle bir şey oldu. Şube başkanı arkadaşımız vardı Yaşar diye, onu hemen aldılar. Kemal diye arkadaşımız vardı, şubemizin sekreteriydi, onları hemen tutuklamışlar. Birkaç sene yattılar diye hatırlıyorum. Tüm yönetici kadrosunu da aldılar diye hatırlıyorum. Benim adresim belli değildi. Verdiğim adreste oturmuyordum. Annemin evine gitmişler; jandarmalar ismim değişik olduğu için anneme ''Nuran diye biri varmış'' diye sormuşlar. Annem ''Burada Nuran diye birisi yaşamıyor'' demiş. ''Benim kızımın adı Nuran değil, Naran'' dememiş. O zamanlar bugünkü gibi değil, adresin yoksa telefon kaydın yoksa bulunman zor olabiliyordu. Dolayısıyla ben 4 yıl bu şekilde yaşadım.

Darbe sonrasında tutuklamalar başlayınca ve çember daralınca bana kaybol, yani işten çık dediler. 1982 yılıydı. Benim de orada 14 yıllık emeğim var. Nasıl kaybolayım, emeğimi bırakmak istemedim. Şöyle bir şey yaptık, bunu da yapan ilk kişiyim, sonra arkası geldi. Biz eşimle boşandık. O zaman yasada bir açık vardı. Yeni evlenen kadınların kocaları çalışmalarını istemiyorsa işten çıkarken tazminatı ödenir. Biz de boşandık ve sonra tekrar evlendik ve ''Kocam çalışmama izin vermiyor'' dedim, tazminatımı almak için. Sonra bu bayağı yaygınlaştı. 40 yıl önce aldığım tazminatla Etiler'de ev aldım. Taşındık. Kızım 1983'te dünyaya geldi.

Naran Özkan dava sürecinin gevşediği, baskıların azalmaya başladığı bir dönemde yakalandığını ve sorgu sürecini aktarıyor: [22]

Gelip beni bulduklarında kızım 8 aylıktı. Mayıs ayı doğumlu. 1984'ün ilk aylarında beni buldular. Ocak ya da şubat ayları olmalı. Bulunma nedenim de şu: Adres bildirme zorunluluğu getirdiler, uzun süre vermedik, direndik ama sonunda verince de açığa çıkmış oldum. İlk önce İKD için geldiler. O zaman zaten dört yıl geçmişti aradan, süreç gevşemişti. İnsanların beraatları başlamıştı. Hapisten çıkmaya başlamışlardı.

Beni çağırdıklarında ben de gayet şık giyindim, makyaj yapıp çıktım, Gayrettepe Şubesi'ne gittim. Orada dediler ki böyle böyle bir örgüt var, İKD'yi söylüyorlar, sen oraya üye olmuşsun. Evet oldum. Niye? Biçki dikiş kursları vardı, koro vardı, ben de şarkı söylemeyi seviyorum dedim, onun için gittim. İsimler sormaya başladılar. Bazı isimler var mesela, tanımıyorum demek olmazdı. Mesela Latife'yi sordular, Latife Tekin'i. Onu Beşiktaş'ta mahalleden tanıyorum. Tanımıyorum demek olmaz. O aralar ilk kitabı da çıkmıştı, ''Sevgili Arsız Ölüm'' kitabı. O kitap da ses getirmişti. Sonra Yüksel ablamız vardı, onları tanımıyorum demek olmazdı. ''Tanıyorum'' dedim. ''Görüşüyor musunuz?'', ''Hayır görüşmüyorum'' dedim. Yüksel abla yurtdışındaydı o zaman.

Gayrettepe'de kötü davrandılar. İki kişi sorguluyordu. Ben gayet rahat davranıyorum, sıradan ev kadını gibi davranıyorum. ''Aaa öyle miymiş'' falan diyorum. Başkomiser küfretti ve tokat attı. Daha sonra aynı gün Gayrettepe'den Selimiye'ye götürdüler. Savcılık tutuklama talebiyle sevk etmiş. Hâkim karşısına çıktım. Sordu; dedim ki ''Evliyim, 8 aylık çocuğum var, evde yatalak bir annem var.'' Hâkim, ''Kızım sen nasıl bulaştın bu işlere'' dedi. ''Kadınların gittiği yerdi, biçki dikiş öğrenmek için gittim.'' ''Bir daha bilmediğin yerlere gitme sen'' dedi. ''Gitmem'' dedim. ''Şimdi seni tutuklayacağım, ne yapacak çocukların'' dedi. Ben de ''İnanıyorum beni tutuklamayacağınıza; çünkü ben bir suç işlemedim'' dedim.

Eve döndüm. Aradan yaklaşık 15 gün geçti, bu sefer de sendika için geldiler. Bu sefer Gayrettepe'ye götürmediler. Sultanahmet Adliyesi'ne götürdüler. Sorgulandım, ifademi aldılar. Mahkemeye çıkmadım. İKD için mahkemeye çıkmıştım ama sendika için geldiklerinde sadece ifade verdim, döndüm.

[22] Naran Özkan ile 29 Ekim 2024 tarihinde yapılan telefon görüşmesi (İstanbul-Bodrum).

> Sonraki süreçte de iki defa mahkemeye gittim. Bir beraat verileceği zaman, bir de arada bir kere gittim. Beraatla sonuçlandı her şey. Yaklaşık 4 yıl sürdü ve sanırım 88 yılıydı, dava sonuçlandı.

Sebile İçsel, 1956 yılı Bulgaristan doğumlu. 1970 yılında Türkiye'ye göç ettiler. 1973 yılında çalışmaya başladı. 1975–76 yıllarında Ruba Fermuar işyerinde işe başladı. Darbe sonrası, 1980–83 yılları arasında çalışma hayatına ara verdi. 1983 yılında tekrar çalışmaya başladı. Bir kızı ve bir oğlu var. [23]

Sebile İçsel, Maden-İş İzmir Şubesi'ne bağlı Ruba Fermuar fabrikasında baş temsilciydi. Bir gün önce şubede eğitimde olan İçsel, ''Ertesi sabah darbe olduğunu öğrendik ve şok olduk'' diye anlatıyor yaşadığı şaşkınlığı: [24]

> Birkaç gün dışarı çıkamadık. Evde temizlik yaptık. Kitapları falan gömdük. Aranıyor olduğumuzu öğrenince fabrikadan ayrıldım. Sendikacıları topluyorlardı. Fabrikadan beni bulurlar diye işyerine sağlık problemlerim olduğunu söyleyip işten ayrıldım. Tazminatımı da aldım. Muhtemelen Türk işveren olsa vermezdi. Bunlar Yahudi'ydi, çok saygılı davranılıyordu. Sonrasında ev yaşamıma döndüm. O arada bir de çocuk yaptım. Şimdi düşünüyorum, ne cesaretmiş. Öyle bir ortamda kızım dünyaya geldi. Eşim de aranıyordu. O çalışmaya devam etti. O bulunamadı, ben bulundum sonunda. Sendika üzerinden buldular yine. Ben sendikaya üye olduğumda evli değildim, bekârdım, annemlerin adresinde ikamet ediyordum temsilci olduğumda.
>
> Evlendikten sonra oturduğum evin adresi onlarda yoktu. Annemin evine gitmişler. Gelsin ifade versin diye not bırakmışlar. Sanırım 1982 yılı olabilir. Karakola gittim. Dediler, direkt Selimiye Kışlası'na gideceksiniz. Otobüse bindik, geldik İstanbul'a. Selimiye'ye geldik. Sırayla bizleri içeri alıyorlardı. Kimi faaliyetleri sordular, ''kendi isteğinle mi katıldın, biri zorladı mı'' gibi sorular soruyorlar. ''Seminerlere katıldın mı, kaç kere katıldı'' diye önce sakin sakin soruyor, sonra birden masaya vuruyor, son sesi ile konuşmaya başlıyor. Bir yumuşak soruyor, bir bağırıyor. O süreçte tek aklımdaki kişi kızımdı. Ya beni tutuklarlarsa diye... O nedenle çok sakin olmaya çalışıyordum. Sonra ''TKP'yi sordular üye misin'' diye [sordular], ''hayır'' dedim. Aslında partiliydim ama, ortaya çıkarmadım. Bir şeyler söylersem içeri gireceğim, ama bir şey demezsem, aynı yerde kalırsam belki çıkarım, kurtulurum. Ben o 'belki' de ve kızımda kaldım. Korkuyordum, kızımdan başka bir şey düşünemiyordum, çok küçüktü daha. Hep içeri gireceğim diye düşünüyordum.
>
> Sorgum tamamlandı. Gönderdiler bizi. Daha sonra ne kadar zaman geçti hatırlayamıyorum, 83-84 yılıydı sanırım, İzmir Üçkuyular Askerî Mahkemesi'ne çıktım. Orada da verdiğin ifadeyi kabul ediyor musun diye sordular, evet dedim. Ve beraat dediler.

12 Eylül sürecinde 1975–76 yılından itibaren Hürcam-İş'te 12 Eylül darbesine kadar sekreter olarak çalışan Zerrin Tümay (Şenesen), 12 Eylül'ün işkencelerine maruz kaldı. Gördüğü işkence sırasında boğazının sıkılmasıyla felç oldu. Kendisi de 1978 yılına kadar DİSK'te uzman olarak görev yapan Berin Uyar, kardeşinin yaşadıklarını ''Zerrin orada ölmedi, felç geçirdiği için tahliye oldu. 30 yıl sonra öldü. Aynı nedenden öldü yani. Felci tekrarladı. Hürcam'ı konuşuyoruz eski arkadaşlarla, bakıyorum unutmuşlar. Kadın ya... Sendikada sekreterlik yapıyordu ya, unutulmuş, yok adı yok. Hiç kimsenin aklına gelmiyor'' diyerek anlatıyor ve kadınların yaşadıklarının önemsizleştirilip değersizleştirildiğine vurgu yapıyordu. [25]

[23] Sebile İçsel ile 9 Aralık 2024 tarihinde yapılan telefon görüşmesi (İstanbul-İzmir).

[24] Sebile İçsel ile 9 Aralık 2024 tarihinde yapılan telefon görüşmesi (İstanbul-İzmir).

[25] Berin Uyar ile 13 Kasım 202 tarihinde yapılan çevrimiçi (ZOOM) görüşme.

Zerrin Tümay (Şenesen) ve Berin Uyar'ın annesi Sevim Ay Tümay, ''Geçmiş Mazi Olmadı'' adlı belgeselde yaşadıklarını ''Çok kötü günlerdi, çok kötü günlerdi, bir daha çocuklarıma kavuşamayacak gibi gelirdi. Allah'a hamdolsun, kavuştuk çok şükür. Şimdi küçüğünün hasreti var. Ama bu kuldan gelmeyince razı oluyorsun, öbürüne razı olamıyorsun, niye benim çocuklarım, niye benim çocuklarım, adam öldürmemiş, silah kullanmamış, hiçbir insana kötülük etmemiş, hiçbir ters hareketleri yok, nedeni kafaları solcu, yazı yazmışlar, kabahatleri bu çocukların'' diyerek sürecin haksız hukuksuz boyutuna dikkat çekiyor. Anne Sevim Ay Tümay, gözaltı sürecindeki keyfi tutuma ilişkin olarak, ''Orada yaklaşık iki ay sefilleri oynadık; çünkü gittiğin zaman ne zaman görüşeceğin belli değil. Keyfi istiyor sabah görüştürüyor, keyfi istiyor öğleden sonra görüştürüyor, keyfi istiyor hiç göstermiyordu, öyle bir yerdi. Çamaşırları aldık ya Allah!.. Bit dolu çamaşırlar, dikiş yerleri sirkeler dolu ve bu şekilde çok kötü bir yerde olduğunu anladım tabii ama ne yiyorsun ne içiyorsun, üzülüyorsun, ağlıyorsun, uyumuyorsun ama hiçbir şey yapamıyorsun'' diyerek yaşadığı çaresizliği dile getirdi.

Yoğun işkenceye maruz kalan ve iki ayın sonunda tahliyelerini beklerken kendilerini Metris'te bulan Zerrin ve Berin kardeşler, aynı koğuşta altlı üstlü ranzalarda kaldılar. Berin Zerrin'in ilk felç anını ve cezaevi koşullarını anlatıyor: [26]

> Zerrin üst ranzada kalıyordu, koğuştaydık, acayip sesler çıkarmaya başladı. O zaman 3 numaralı koğuştaydık. İndirdik yatağından, konuşamıyordu. Bütün vücudu felç olmuştu. Doktor çağırdık, doktor çok geç geldi her zamanki gibi, kapıyı yumrukluyorsun, bağırıyorsun çağırıyorsun, bir şey olduğuna inanmıyorlar hiçbir şekilde, acil durumlarda bile doktor çok geç geliyor. On sene sonra ikinci felci geçirdiğinde Avrupa'daydık, kaçmıştık. Orada yapılan tetkiklerde bunun aslında strese bağlı bir felç olmadığı kesin olarak tespit edildi. Boynun iki yanındaki atar damarların her ikisi de tıkalıydı, doktorun bize sorduğu ilk soru 'kardeşinin boğazı sıkıldı mı' oldu...

Cezaevinde geçirdiği felç sonrasında Zerrin Sümer tahliye edildi.

İkbal Bilir (Şahin) 1955 Giresun doğumlu. İlkokul muzunu. Giresun Fiskobirlik fabrikasına 1972 yılında girdi. İşyerinin DİSK çatısı altında örgütlenmesinde aktif görev aldı. Fındık-İş Denetim Kurulu ve İşçi, Köylü, Gençlik Derneği üyesi.

Kendisini hâlâ ''DİSK aşığı'' olarak tanımlayan, 12 Eylül darbe dönemini Giresun'da yaşayan; abisi, yengesi, eşi Dev-Yol Davası'nda gözaltına alınan ve tutuklanan, işkencelerden geçen bir kadın İkbal. Tüm ailenin geleceğini etkileyen darbeyi İkbal Bilir, ''Biz darbe mağduru bir aileyiz'' diye tanımlıyor ve kendisinin de DİSK Davası'ndan yargılandığını aktarıyor: [27]

> İşyerinde DİSK'e geçmek için çok mücadele verdik. İşçilerle yemek yemedik, boykot yaptık. Yemekler yetiştirme yurduna gitti, ondan sonra bir günde 80 kişiyi üye yaptık DİSK'e. Büyük mücadele verdik. Ben masaların üzerine çıkıp ''Arkadaşlar biz eziliyoruz, mücadele etmemiz şart, eğer mücadele edersek yeni haklarımız olacak, onları alacağız'' derken, işçi de uyandı tabii, zaten işçi de sıkıntı çekiyordu. DİSK'e geçtikten sonra yemeklerimiz değişti. Senede 6 kere ikramiye almaya başladık; ikisi tam, dördü yarım, çok şeyimiz düzeldi. Ve

[26] Berin Uyar ile 13 Kasım 202 tarihinde yapılan çevrimiçi (ZOOM) görüşme.

[27] İkbal Bilir (Şahin) ile 11 Eylül 2024 tarihinde yapılan telefon görüşmesi (İstanbul-Giresun).

sendika işçiler tarafından tutuldu artık. Üye olmayanlar da üye olmaya başladılar. 300'den fazla kadın personel vardı. Paketleme, seçme beyazlatma, krokan, ezme bölümleri vardı ayrı ayrı, onların hepsini biz yapıyorduk. 1979 yılında DİSK'e geçtik diye hatırlıyorum, o yıl içinde oldu her şey. Önceden sendikamız yok gibi bir şeydi. İşyerinde bir sarı sendika vardı ama işlevi yoktu, bize bir faydası yoktu. Tabii hemen geçemedik, çok büyük badireler atlattık, coplandık, benim hakkımda kaç tane zabıt tutuldu.

Ben ikinci kızıma hamileydim. Abim de Ulusoy'da şehirlerarası otobüs şoförüydü. Moralimin bozuk olduğu bir dönem, Ankara seferi vardı, bana ''Gel seninle Ankara'ya gidelim'' dedi, ben de ''Gidelim'' dedim. Küçük kızıma hamileydim, Kırıkkale'de sabaha karşı 4 ya da 5'ti, marş çalmaya başladı, abim şoförlüdü, ben de hostes koltuğunda oturuyorum. Abim dedi ki ''İkbal, darbe oldu.'' O zaman Giresunlu Şansal Dikmen vardı avukat, bu solcuların avukatlığını yapan adam, o da arabadaydı, hemen yanıma geldi, ''İkbal darbe olmuş, ben burada iniyorum'' dedi Kırıkkale'de. Abimin elinde Ankara'ya giriş için belge vardı. Avukat indi, nereye gitti bilmiyorum. Biz abimle gideceğimiz yere gittik, yolcuları indirdik. Hemen Ankara'dan çıkamadık, biraz beklemek zorunda kaldık. Ondan sonra süreç başladı zaten.

Eşim askerdeydi. Astsubay olarak askerlik yapıyordu. O zaman telefon yok, hiçbir şey yok, haberleşemiyoruz. Eşime o zaman komutan demiş ki ''Senin tutuklama kararın geldi ama vermiyorum şu anda, eşim hamile dedin, git çocuklarına bak, doğum falan olsun, orada ne olursa olur.'' Ona izin verdi. Eşim geldi, doğum yaptım. İşten atılacaktım, çıkışım verilecekti. O zaman Fiskobirlik'te iyi bir adam vardı, bizi seven, ''İkbal'cim bir kanun çıktı, hemen istifa et, en azından paranı al'' dedi. İşte bir kanun çıkmıştı, işten çıkanlara tazminatları ödensin diye, çok kısa bir süreymiş, o yüzden ben de ayrıldım zaten, çocukları bakacak kimse yok. Annem hasta, babam hasta, ayrıldım ama eşim atıldı işinden. Tabii bu arada çok şeyler oldu, abim tutuklandı, gelinimiz tutuklandı.

Eşim tutuklandığında kızım 7,5 aylıktı, o zaman kadar eşimi sakladık. İşe başladı. İşe başlayınca aldılar. Ben de çocuklarımı toplayıp annemlerin yanına gittim. Süreç ondan sonra çok kötü bir şekilde ilerlemeye başladı. Eşim 42 gün işkence gördü Giresun Emniyet Müdürlüğünde. Keşap, Trabzon, Erzincan'da kaldı, en son Amasya Giresun Cezaevi, 5 yıl sonra çıktı. Kızım babasını tanımadı çıktığında, o çıktıktan sonra benim dava başladı. İyi de oldu aslında, en azından eşim yanımda oldu. Çocuklarımı bıraktım, ben aranıyormuşum, annemin evine geldiler. Eşim beni hemen karakola götürmedi, oralarda istenmeyen durumlar oluyor diye, Giresun'un ileri gelenlerden birini koyduk araya, ''Sizin Giresun'da bir işiniz yok, Siz İstanbul'a 1. Ordu Sıkı Yönetim Komutanlığına gidin, orada ifade vereceksiniz'' dedi. Çocuklarımızı anneme bıraktık. Beş kuruş paramız yok, ondan bundan yol parası alıp, yola girdik. İstanbul'da indik.

Selimiye'ye gittik. Savcının karşısına çıktım, başka şeylerden de yargılandım o güne kadar ama ben ondan çok tırstım, böyle askeri savcının karşısında... ''Oturabilir miyim'' dedim, ''Hayır oturamazsın, sen şu anda suçlusun'' dedi. Ben ''Çok uzak yoldan geldiğim için rica ettim'' dedim. ''Hayır'' dedi. Sordu soruları, Akçın Koç ile ne kadar bir şeyin var, Ersait Şen'i nereden tanıyorsun, Aydın Aygün'ü... Neden girdin sendikaya, neyin mücadelesini veriyorsun... 1977'de 37 kişinin öldüğü 1 Mayıs mitinginde Dev Yol flaması altında resmim var, inkâr edemedim. Konuşmaları inkâr ettim ama resmi edemedim. ''İstanbul'a gelmiştik'' dedim. ''Abim otobüsün şoförüydü, gençler onu tutmuştu, bana sen de gel dedi, ben de onunla gittim, hiçbir fraksiyonla ilgim yok'' dedim. Ne söylerse inkâr ediyorum. İşte bir yerde konuşma yapmışım, kültür salonunda, en sonunda ''Tek yol devrim, kahrolsun faşizm'' demişim, onları dinletti bana.

Sendikada denetim kurulundayım ya... ''Siz bu insanları niye denetlemediniz?'' dedi. Ben dedim ki ''Denetledik, imzalarım var, kötü de bir şey olmadı.'' ''Ne için mücadele ettin'' diye sordu; ben '''Haklarımızı almak için, insanca bir yaşam için, bir işçi nasıl yaşamalıysa onun için

mücadele ettim'' dedim. Yanlış bir şey yaptığımı sanmıyorum, dedim. ''Ben şimdi seni serbest bırakıyorum ama şu kadarla yargılanacaksın'' dedi. 20 mi 10 yıl mı dedi, geçmiş zaman, hatırlamıyorum. Tabii serbest bırakıyorum deyince çok sevindim, iki tane çocuğum var, ama ''Bir daha gelirken bir çuval fındık getireceksin'' dedi, ben de dedim ki ''Ben gelmeyeyim, size fındığı gönderirim.'' ''Yok geleceksin'' dedi.

Sonra dışarı çıktım, eşim beni bekliyor. Üç gündür açız, hiçbir şey yemedik, eşim ''Hadi İkbal, Eminönü'ne gidelim de bir balık yiyelim'' dedi. Sonra geldik Giresun'a, aradan ne kadar zaman geçti bilemiyorum. Eşim *Nokta* dergisini almıştı. Eve geldi ''İkbal beraat etmişsin'' dedi. Sevindim tabii, iki çocuğum var. Hatta eşim şunu bile demişti bana, ''Senin yerine beni yatırsalar, çocukların annesiz büyümeleri çok kötü.'' Öğretmen olan büyük kızım ''Anne'' dedi, ''Keşke karışmasaydın böyle şeylere; çünkü hem babam hem sen bizi çok mağdur bıraktınız.'' İnsanın çocuklarından bunu duyması kötü oluyor, üzülüyor insan.

Gülden Sevgili (Şumlu), 1956 yılında İstanbul'da doğdu. Kasımpaşa Lisesi mezunu. 1975 yılında Türkiye İşçi Partisi'ne girdi. 19 yaşında İnşaat Mühendisleri Odası'nda çalışmaya başladı. Sosyal-İş'e üye oldu. Siyasi ve sendika faaliyetlerine başladı. TİP Beyoğlu İlçe Başkanı ve Sosyal-İş İstanbul Şube Yönetim Kurulu üyesi olarak görev yaptı. Fezlekede adı geçen Sosyal-İş Yönetim Kurulu üyesi ve aynı zamanda TİP Beyoğlu İlçe Başkanı olan Gülden Sevgili, 12 Eylül sürecine ilişkin şunları anlattı: [28]

Ben Kasımpaşa'da oturuyordum. Bizim Kasımpaşa'dan Bülent'i öldürdüler, sonra sıra bana gelmiş. CHP Beyoğlu İlçe Başkanı Bülent. İlk onu öldürdüler, ''Sıra ona geldi'' demişler. Ben de TİP Beyoğlu İlçe Başkanı'yım. Aynı zamanda Sosyal-İş'in Yönetim Kurulu üyesiyim. Darbeden iki ay önce haber geldi. Bana devrimci arkadaşlar bilgi getirdi, evi terk ettim. Darbeyi arkadaşımın evinde karşıladım. Toplantı yapıyorduk yönetim kurulu olarak o evde. TİP yöneticileri oradaydı. Bütün fotoğraflarım oradaydı, hepsini evden çıkarmıştım çünkü. Hepsini yırttık attık darbe oldu diye. Sonra Kenan Evren ''Herkes gelsin, teslim olsun'' dedi. Bizim teslim olmama kararımız vardı zaten partide. Teslim olmayacaktım.

Darbeden sonra bizim oda kapatıldı, iki ay maaş alamıyoruz, para yok, yöneticiler zaten sürüldü, memur olanlar. Başkanı Cemal Gökçe. O da Çankırı'ya sürüldü. İstifa etti, döndü oradan sonra. Aranmaya başlamışım, hemen eve gelmişler, annemlere. Tesadüfen aylar sonra eve gittiğimde bir ihbarla yakalandım. Tesadüfen gittim eve bir şeyler almaya, o gece yakalandım 81'in sonunda. 82'de çıktım. Önce Gayrettepe'ye Birinci Şube'ye gittim, bir hafta sorgulandım. Sorguda Mehmet Atay'ı sordular. Sendikal eylemler hakkında bilgi sordular. Siyasi faaliyetlerimi sorguladılar. 141'den yargılanacağım söylendi. İtiraz ettiğimde tükürdüler, kül tablası fırlattıklarını hatırlıyorum. Bir hafta sonunda Selimiye'ye, Askeri Savcılığa gönderildim.

Oradaki yargılanmamdan sonra Metris Cezaevi'ne gönderildim. 3,5 ay yattım. Cehennem gibi bir yerdi. Her gün dayak vardı, işkence vardı. Gülşah diye bir arkadaşımızın dayaktan geçici olarak körlük yaşadığını hatırlıyorum. Kaşla gözle işaret edip, koca koca adamlar mensubu olduğun örgüte göre çok ya da az dayak atıyordu. Koğuşta dayak, havalandırmada dayak... Sürekli dayak yiyorduk. Hele bir gün sabah 7'de başladılar dayağa. Bizim hücreye geldiklerinde saat 9 olmuştu. Zerrin, Berin ve Gripin işyeri temsilcisi Belkıs Kaya ile birlikte yattım. Üç buçuk ayın sonunda çıktım. Çıkarılırken çıplak aramaya maruz kaldım. En çok ağrıma giden de o çıplak arama ve tekrar Gayrettepe'ye gönderildiğimde Sendikalar Masası'nda bir polisin yanağımdan makas almasıydı. Daha 24-25 yaşlarındaydım. TİP Davası'ndan da 141-142'den de yargılandım. 5 yıl ceza aldım. 10 yıla yakın kaçtım. Çıkınca izimi kaybettirdim. O arada sendikal davam da başladı ama kaçak olduğumdan takip etmedim. Sonra da hepsinden beraat ettim.

[28] Gülden Sevgili ile 12 Kasım 2020 tarihinde yapılan telefon görüşmesi (İstanbul-İstanbul).

DEĞERLENDİRME

DİSK Tarihi 2. ciltdindeki "DİSK ve Kadınlar (1967–1980)" dosyasında da görüldüğü üzere, kadınlar DİSK'in görünmeyen yüzü olarak DİSK'in örgütlenmesinde, direnişlerinde, grevlerinde aktif olarak yer aldılar. Kadınlar sendika ile ilişkilenme ve sendikada var olma süreçlerinde hem sermayeye karşı hem de sendikalardaki ve toplumdaki patriyarkal baskıya karşı mücadele verdiler. Bu mücadelenin üzerine 12 Eylül koşullarının yaratmış olduğu olağanüstü dönem ve getirmiş olduğu yeni zorluklar eklendi.

12 Eylül toplumun her kesimini çok derinden etkiledi. Darbe, ülkenin devrimci demokratlarının ve DİSK'in üzerinden silindir gibi geçti. İşçi, öğrenci, memur, toplumun her kesiminden insan işinden, yerinden, yurdundan oldu. Kaçak hayatı yaşadı. İşkenceden geçti. Hayatlarını kaybetti. İçeride ve dışarıda umudu yüksek tutmak, dayanışmayı örmek, kadınların bu zorlu dönemdeki önceliği oldu. Hem içeride hem dışarıda yaşamı sürdürmek, inancı diri tutmak, zorlu günleri göğüslemek, içeri düşen yakınlarını, geride kalanları ayakta tutma çabası, sürecin psikolojik yükü en çok da kadınların omuzlarına yüklendi. Dönemin eylem ve direnişlerine katılan, sendikalarda tanıştığı siyasi yapıların etrafında toparlanan kadın işçiler, yakalanma riskine karşı işlerini bıraktılar, saklandılar, toplumsal cinsiyet rollerini çok daha fazla üstlenmek zorunda bırakıldılar.

Baskı dönemi ve sonrası birçok kadın, sendikal ve siyasi alanda patriyarkanın tüm engellerine karşı verdikleri var olma mücadelesiyle elde ettikleri sosyal alanları ve özgürlük alanını kaybettiler. Cezaevinde yatan, o dönemin sıkıntılarını, zorluklarını yaşamış erkeklerin deneyimleri sonrası için bir itibarın da kaynağı haline gelebilirken, o dönemin bütün zorluklarını yaşayan kadınlar için süreç aynı olmadı. Erkek egemen sendikalarda karar mekanizmalarının neredeyse tamamını kaplamış olan erkekler, DİSK Davası beraatla sonuçlanıp, DİSK ve sendikaları yeniden açıldıktan sonra sendikal sürece tekrar dâhil olurken, DİSK Davası'nda adı geçen işçi kadınların sendikal süreçlere gereğince dâhil olmadıkları biliniyor. Bu da sendikal alanda hüküm süren patriyarkal dayanışmanın önemli göstergelerinden olabilir.

Birçok kadın işçi sendikal alanın dışına itilmeleri, yaşadıkları hayal kırıklıkları, yalnızlık, kayıplar nedeniyle sendikal alandan uzaklaşırken, başka direnme ve dayanışma biçimlerini geliştirdiler. Bu direnme ve dayanışma, geçmişin deneyimi, bağımsız bir kadın mücadelesinin, feminist mücadelenin de önünü açtı.

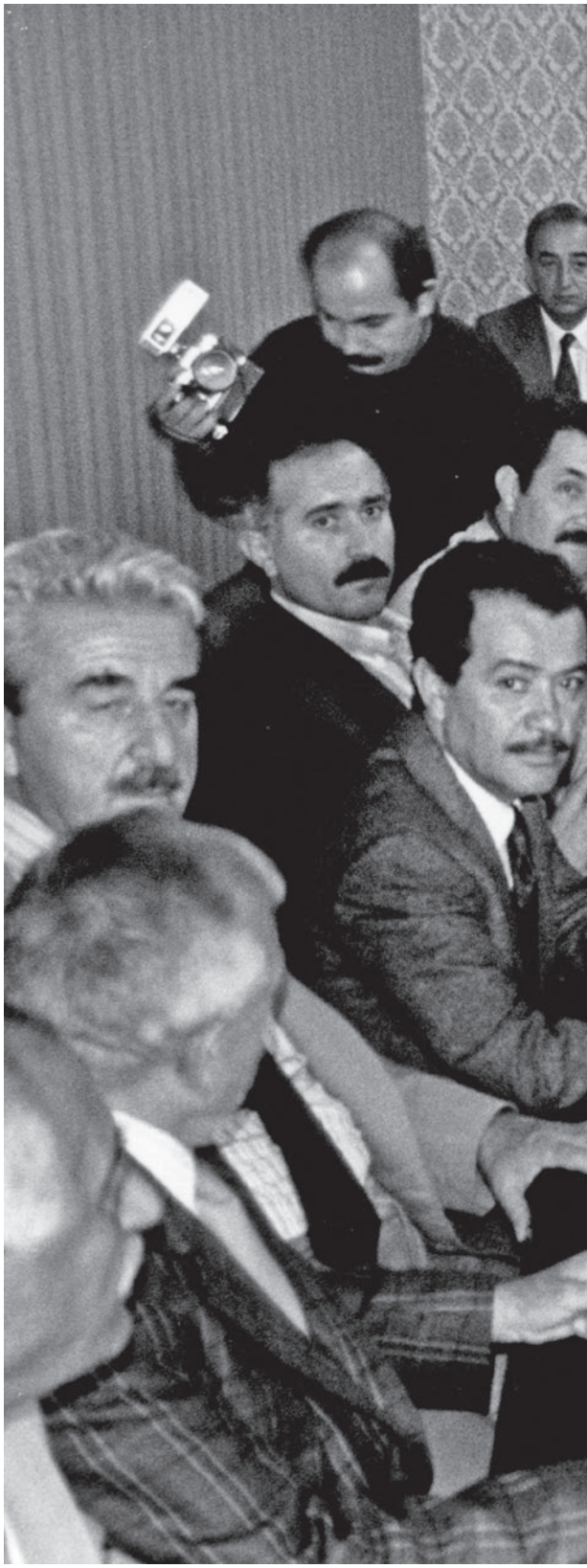
Aradan geçen onca yıla rağmen patriyarkanın hala çok güçlü, eşitsizliğin ve ayrımcılığın derin olduğu sendikalarda kadınların eşitlik ve özgürlük mücadelesi devam ediyor.

ONUNCU BÖLÜM

10

KARARDAN BERAATA

1987–1991

"Teröre destek olmadığı, şiddeti benimsemediği sabit olan bir sendika veya üst kuruluşun kapatılması mümkün değildir."

Askeri Yargıtay 3. Dairesinin DİSK Davası kararından, 16 Temmuz 1991.

Beraat kararından sonra DİSK yöneticileri ilk toplantısını yapıyor.
Masanın başındaki DİSK Yürütme Kurulu üyeleri (soldan sağa): Mukbil Zırtıloğlu, Süleyman Çelebi, Abdullah Baştürk, Ali Rıza Güven ve Kemal Daysal.

KARARDAN BERAATA

AZİZ ÇELİK, ZEYNEP KANDAZ VE DENİZ BEYAZBULUT

Bu bölümde sıkıyönetim mahkemesinin DİSK Davası'ndaki mahkumiyet kararı (Aralık 1986), DİSK'in Askeri Yargıtay 3. Dairesi kararıyla beraat etmesi ile yeniden faaliyet geçmesiyle malvarlığını geri alması (Nisan 1992) arasındaki gelişmeler ele alınacaktır.

DİSK Davası'ndaki mahkumiyet kararları ile DİSK ile 28 üye sendikanın kapatılması uluslararası alanda büyük tepkilere yol açtı. DİSK Davası zaten uluslararası kamuoyunun gündemiydi ancak mahkumiyet kararı Türkiye'ye dönük eleştirileri yoğunlaştırdı.

DİSK Davası gerekçeli kararın geç yazılması nedeniyle yaklaşık 4,5 yıl sonra Temmuz 1991'de sonuçlandı. 24 Aralık 1986 tarihli sıkıyönetim mahkemesi kararından sonra gerekçeli kararın yazılması uzun sürdü ve gerekçeli karar 1988 yılında tamamlandı. Bu nedenle kararın temyiz incelemesi uzadı.

4,5 yıllık sürede DİSK yöneticileri bir yandan DİSK'i temsilen çeşitli girişimlerde bulundular bir yandan da siyasal faaliyetler yürüttüler. Abdullah Baştürk dahil pek çok DİSK yöneticisi uzun hapis yılları ve idam cezasıyla yargılanmanın ardından milletvekili olarak Meclis'e girdi.

Bu dönemde DİSK Davası'nın kaderini kökten değiştirecek önemli siyasal ve hukuksal gelişmeler yaşandı. Türkiye Nisan 1987'de Avrupa Ekonomik Topluluğuna (AET) (daha sonraki adıyla Avrupa Birliği-AB) tam üyelik başvurusunda bulundu. Avrupa Komisyonu bu başvuruyu Türkiye'nin ekonomik ve siyasi koşullarının uygun olmadığı gerekçesiyle Aralık 1989'da reddetti. Böylece DİSK Davası Türkiye için taşınamaz bir yük haline gelmeye başladı. İşte bu koşullarda DİSK'in ve bağlı sendikaların kapatılmasına ve DİSK yöneticilerinin ağır hapis cezaları ile cezalandırılmasına yol açan eski Türk Ceza Kanunu'nun (TCK) 141 ve 142. maddeleri ile 163. maddesi 12 Nisan

1991'de 3713 sayılı Terörle Mücadele Kanunu[1] ile yürürlükten kaldırıldı. Böylece DİSK Davası'nın yasal temeli ortadan kalkmış oldu.

TCK'nin 141. ve 142. maddelerinin kaldırılması DİSK Davası'nın kaderini köklü biçimde değiştirdi. DİSK yöneticileri beraat ederken DİSK ve bağlı sendikaların kapatılması talebi de Askeri Yargıtay tarafından reddedildi. Ancak DİSK yöneticilerinin beraat etmesine ve DİSK'in yeniden faaliyete başlamasına rağmen DİSK'in muazzam malvarlığını gasp etme girişimi devam etti.

Askeri Yargıtay'ın 16 Temmuz 1991 tarihli beraat kararından sonra DİSK'in malvarlığının iadesi ayrı bir mücadelenin konusu oldu. DİSK'in malvarlığına kavuşması Nisan 1992'de mümkün oldu. Böylece DİSK, faaliyetlerinin durdurulduğu 12 Eylül 1980'den 11 yıl 8 ay sonra malvarlığını geri alarak faaliyetlerine yeniden başlayabildi.

Bu bölümde 1987-1991 döneminde yaşanan gelişmeler yer almaktadır. DİSK Davası'na ilişkin beraat kararının ardından malvarlığının tesliminde yaşanan sorunlar ve bunların Anayasa Mahkemesi kararıyla sonuçlanması nedeniyle 1992 yılındaki bazı gelişmelere yer verilse de bölüm esas olarak beraat kararı ile sona ermektedir. O nedenle beraat sonrası DİSK faaliyetlerine bu bölümde detaylı olarak yer verilmeyecektir.

Beraat sonrası faaliyetler -DİSK'in yeniden sendikal mücadeleye katılması- ayrı bir çalışmanın konusudur. Bölümde ayrıca DİSK'teki kayyım sürecine de yer verilecektir. Bölümde DİSK Davası kararına ilişkin tepkiler yer almaktadır. DİSK Davası ile uluslararası dayanışmaya ise ayrı bir bölüm olarak kitapta yer verilmiştir.

[1] *Resmi Gazete*, 12 Nisan 1991, Sayı 20843 (mükerrer).

KARARIN ARDINDAN

KARARA İTİRAZ

İstanbul 2 Numaralı Askeri Mahkemesi'nin 23 Aralık 1986'da DİSK Davası'nda verdiği mahkumiyet ve kapatma kararlarına Askeri Yargıtay'da hemen itiraz edildi. DİSK ve üye sendikaların kapatılması ile yöneticilerinin mahkumiyetine yapılan itirazlar yanında Askeri Savcılık da bazı beraat kararlarına ve az bulduğu bazı cezalara itiraz etti. Karara karşı Askeri Yargıtay Başkanlığına itirazda bulunan DİSK Genel Başkanı Abdullah Baştürk, mahkeme kararının öncelikle usul açısından daha sonra görev, yetki ve esas açısından bozulması gerektiğini savundu.[2] Ancak Sıkıyönetim Mahkemesi kararına karşı yapılan bu itiraz gerekçeli kararın yazımının gecikmesi nedeniyle yaklaşık 4,5 yıl sonra ele alınabildi ve Temmuz 1991'de karara bağlandı.

KARARIN YANKILARI

DİSK ve üye sendikalarının kapatılması ve DİSK yöneticilerine verilen ağır hapis cezaları Türkiye'de ve uluslararası düzeyde hem sendikal hem de siyasal alanda büyük tepkilerle karşılandı. DİSK Davası'na karşı uluslararası dayanışma karar sonrasında da devam etti.

TÜRKİYE'DE TEPKİLER

DİSK'in kapatılması ve yöneticilerinin mahkum edilmesi kararı Türk-İş, sendikalar ve siyasi partiler tarafından tepkiyle karşılandı.

[2] *Cumhuriyet*, 30 Aralık 1986.

DİSK'in faaliyetlerinin durdurulmasına ve yöneticilerinin yargılanamasına başlangıçta sessiz kalan, hatta destek veren Türk-İş yönetiminin tavrı zamanla değişti. DİSK Davası kararı 22-28 Aralık 1986 tarihlerinde yapılan Türk-İş 14. Genel Kuruluna denk geldi. DİSK Davası kararı genel kurulda protesto edildi.

Genel kurul çalışmaları sırasında açıklanan DİSK Davası kararına delegeler tepki göstererek "DİSK'e özgürlük" ve "Hükümet istifa" sloganları attı. Türk-İş Genel Başkanı Şevket Yılmaz, "Sendikal faaliyetlerinden dolayı hiçbir sendikacı yargılanmamalıdır" diyerek kararı protesto etti ve mahkeme kararını kınadı. Türk-İş eski Genel Başkanı Halil Tunç, mahkeme kararı üzerine "İşçilerin ve örgütlerinin düşüncelerinden dolayı mahkûm edilmesini benimseyemeyiz" dedi. Türk-İş üyesi Haber-İş Başkanı Turan Çağlar, DİSK yöneticilerine verilen mahkumiyet kararının bütün sendikacılara gözdağı olduğunu söyledi.[3] Harb-İş Genel Başkanı Kenan Durukan, Başkanlar Kurulunun derhal toplanarak DİSK'le ilgili mahkeme kararı için Türk-İş'in dünya kamuoyuna açıklama yapmasını önerdi. Durukan, DİSK Davası kararının büyük sermaye istemleri ile şekillendiğini belirtti.[4] BASİSEN Genel Başkanı Metin Tiryakioğlu da DİSK Davası kararına yönelik "Şunu iyi bilsinler ki anti-demokratik yasalarla, kuruluşlar kapatılabilir. Ancak, özgür düşüncelere pranga vurulamaz. Biri kapatılırsa, on tane doğar" dedi.[5] Belediye-İş Genel Başkanı Hüseyin Pala, kararı "DİSK ve üye sendikaların kapatılması ve sendikacıların mahkumiyetini, sendikal hareketi

24 Aralık 1986 Çarşamba

Hürriyet

GÜNLÜK MÜSTAKİL SİYASİ GAZETE

Kurucusu: SEDAT SİMAVİ (1896 - 1953)

FİYATI: 100 LİRA (KDV DAHİLDİR)

5 YILLIK DAVA BİTTİ 1477 sanıklı DİSK davası 264 mahkûmiyetle sonuçlandı. Metris, Baştabya Duruşma Salonu'ndaki davaya yurt dışında olan DİSK Genel Başkanı Abdullah Baştürk katılmadı. DİSK Genel Sekreteri Fehmi Işıklar (önde) 10 yıl, diğer yürütme kurulu üyeleri ise 8 yıl 10 ay 20 günden 10 yıla kadar değişen ağır hapis cezalarına çarptırıldı. (Fotoğraf: Özkan ALTINTAŞ)

DİSK'e, kapatma ve 264 mahkûmiyet, 1169 beraat...

Baştürk'e 10 yıl

DİSK Genel Başkanı Baştürk, kararı yurt dışında öğrendi...

- DİSK Genel Başkanı Baştürk ile birlikte, Genel Sekreter Fehmi Işıklar da 10 yıla çarptırıldı.Baştürk,İnfaz Yasası'na göre,5 ay kadar daha cezaevinde kalacak.
- En yüksek cezaya, Yeraltı Maden-İş Sendikası Başkanı Çetin Uygur, 15 yıl 8 ay ile çarptırıldı. Eski İstanbul Belediye Başkanı Ahmet İsvan, Eski Tabii Senatör Ahmet Yıldız ve Cumhurbaşkanı Evren'in damadı Maksut Göksu ise beraat etti.
- Dünkü son duruşmayı; politikacılar, eski milletvekilleri, elçilik temsilcileri ve yabancı basın da izledi.
- Kararı yurtdışında öğrenen Baştürk cezaların siyasi nitelikte olduğunu belirtti ve pazar günü yurda döneceğini söyledi.

20.sayfada

Hürriyet, 24 Aralık 1986.

temelden yaralayan bir müdahale olarak kabul ediyoruz" sözleriyle protesto etti.[6] Türk-İş Genel Teşkilatlanma Sekreteri (Yönetim Kurulu üyesi) Orhan Balaban ile Türk-İş üyesi Kristal-İş Genel Başkanı Hasan Basri Babalı, karar hakkında "işçi sınıfına indirilen bir darbe olarak niteliyorum" derken Petrol-İş Genel Başkanı Cevdet Selvi ise kararın hukuki değil siyasi olduğunu belirtti. Bağımsız Otomobil-İş de yaptığı açıklamada "sendikal düşüncelerinden dolayı işçi sınıfı cezalandırılmaktadır" dedi.[7]

Türk-İş'in 14. Genel Kurul Sonuç Bildirgesi'nde DİSK Davası kararına şu cümlelerle

[3] *Cumhuriyet*, 24 Aralık 1986.

[4] *Hürriyet*, 25 Aralık 1986.

[5] *Milliyet*, 24 Aralık 1986.

[6] Türk-İş dergisi, Şubat 1982, Sayı 209.

[7] *Kristal-İş* gazetesi, Şubat 1987.

Şevket Yılmaz

"DİSK aklanmalı"

Türk-İş Genel Başkanı Şevket Yılmaz, DİSK davasına ilişkin yıllar süren suskunluğunu bozarak, "sendikal çalışmaların neredeyse suç sayılacağı günümüz Türkiyesi'nde hiçbir sendikacının cezalandırılmasına gönlümüz razı olamaz. Dileğimiz DİSK'li arkadaşlarımızın adalet önünde bir an önce aklanarak çalışmalarını serbestçe sürdürebilmeleridir" dedi.

Yeni Gündem, 3 Mart 1986.

karşı çıkıldı: [8] "Türk-İş 14. Genel Kurulu, sendikaların ve sendikacıların sendikal mücadelelerinden dolayı yargılanmalarını ve mahkum edilmelerini sendikal hak ve özgürlükleri ortadan kaldırıcı nitelikte bulmaktadır. Bu konuda ICFTU nezdinde tüm girişimlerle duyarlılık sağlanacaktır."

Türk-İş'in ilk kez katıldığı ve DİSK'in üyesi olduğu ETUC'un 6. Genel Kurulunda DİSK adına Abdullah Baştürk, Fehmi Işıklar ve Yücel Top yer aldı. Kongreye Türk-İş adına Genel Teşkilatlanma Sekreteri olarak katılan Orhan Balaban, DİSK'in kapatılmasının antidemokratik bir uygulama olduğunu söyledi. [9]

[8] *Türk-İş* dergisi, Ocak 1987, Sayı 208.

[9] *Cumhuriyet*, 11 Mayıs 1988.

DİSK Davası kararına siyasal partiler tarafından da tepki gösterildi. Muhalefetteki Sosyaldemokrat Halkçı Parti (SHP) Genel Başkan Yardımcısı Aydın Güven Gürkan ile SHP Genel Sekreteri Fikri Sağlar mahkeme kararını kınarken, Doğru Yol Partisi (DYP) Genel Başkanı Mehmet Gölhan adalet sistemini eleştirerek kararın siyasi olmamasını temenni ettiklerini söyledi. Demokratik Sol Parti (DSP) Grup Başkan Vekili Sururi Baykal, "DİSK davasının kanunsuz müdahalelerde yönlendirildiğini" ve "DİSK'in mahkeme kararından çok daha önce peşin yargılarla mahkûm edildiğini" belirtti.[10]

İktidardaki Anavatan Partisi (ANAP) Genel Başkan Yardımcısı Mehmet Keçeciler, DİSK Davası kararının bir yargı kararı olup hukuki olduğunu ve siyasi olmadığını söyledi. Keçeciler, kararın siyasi platformlarda tartışılmasının uygun olmadığını, hukuki açıdan bir eksiklik varsa ortaya çıkacağını belirtti. DİSK Davası kararı hakkında dönemin Başbakanı Turgut Özal ise karar üzerine konuşmayacağını söyledi. Bir gazetecinin bazı bakanların son konuşmalarının

[10] *Cumhuriyet*, 9 Ocak 1987.

Türk-İş'in 14. Genel Kurulunda (Aralık 1986) DİSK Davası kararının ardından "DİSK'e özgürlük" ve "Hükümet istifa" sloganları atıldı. *Türk-İş* dergisi, Ocak 1987.

"YILIN OLAYI, DİSK KARARIDIR", OKTAY AKBAL

***Cumhuriyet*, 3 Ocak 1987**

Yılın olayı nedir? Bu soruya işadamlarımız şu yanıtları vermişler: Şirketlerin halka açılmasının teşviki; hayvancılık ve gübre kredi faizlerinin düşmesi; petrol fiyatlarının sabit kalması; şirket iflasları; 14 Mart kararları; KDV'nin yerleştirilmesi... "Yılın kararı" da onlara göre köprü, baraj satımı; ihracatı teşvik gibi durumlardır. İşadamlarımız kendi açılarından yılın olayı ve kararını ihracatı teşvik'te görüyorlar!

Bir sendikacı, Petrol-İş Başkanı Cevdet Selvi'dir "Halkın yoksullaşması'nı yılın olayı sayan... Selvi, "yılın kararı'nı da "DİSK'in kapatılması" olarak görüyor. Gerçek budur: Yılın olayı halkımızın günden güne yoksullaşmasıdır. Yılın kararı da hiç kuşkusuz bir milyona yakın üyesi olan Devrimci İşçi Sendikaları Konfederasyonu'nun Askeri Mahkeme kararı ile kapatılmasıdır. Gerçi bu karar, ya Askeri Yargıtay'dan sonra kesinlik kazanıp, uygulamaya girecek, ya da bozulacak... Ne var ki 1980'den bu yana DİSK'e bağlı Maden-İş, Banksen, Tekstil, Basın-İş, Gıda-İş, Lastik-İş, Genel-İş, Sosyal-İş, Oleyis, Baysen, Nakliyat-İş, Dev Maden-İş, Keramik-İş, Devrimci Sağlık-İş, Hürcam-İş, Petkim-İş, Yeraltı Maden-İş, Asis, Dev Toprak-İş, Sine-Sen, Yeni Haber-İş, Limter-İş, TİS, Aster-İş, Dev Yapı-İş, Tekges-İş, İlerici Deri-İş, Tümka-İş, Taper-İş, Fındık-İş Sendikaları'nın çalışmaları önlenmiştir. Bu sendika üyelerinin haklarını arayacak hiçbir örgüt kalmamıştır. Mahkeme kararına göre bütün sendikalar, federasyonlar kapatılacak, mallarına devletçe el konulacaktır. Bir milyona yakın emekçi, yıllardır sendikasız kalacaktır. Askeri Yargıtay karar verinceye kadar da bu durum böyle sürüp gidecektir.

Elbette ki yılın kararı, hatta yılın olayı budur: DİSK davasının ilk aşamada olumsuz bir sonuca varması... Bunu bir sendikacı söylüyor, ama ünlü işadamlarımızın biri bile bu gerçeğin farkında değil. Farkında olsalar da görmezlikten, bilmezlikten geliyorlar...

DİSK Genel Başkanı, Askeri Mahkeme kararını duyunca şunları söyledi: "Yeni DİSK'liler kurulur..." Gerçekten de böyledir. Nasıl eski partiler kapatılınca yeni adlarla bu eski partiler yeni bir güçle ortaya çıktıysa, kapatılan DİSK'in de yerini alacak yeni devrimci sendikalar, federasyonlar, konfederasyonlar da olacaktır. Ama kesin konuşmak daha erken. DİSK konusunda kesin karar Askeri Yargıtay'ca verilecek. O güne dek olumlu olumsuz bir görüş belirtmek- hiç değilse bizler için- yasaktır. Denecek ki, bu yasağa rağmen bir Çalışma Bakanı, "Kafası kopasıca sendikalar" diyerek DİSK'i Meclis kürsüsünden en ağır biçimde suçlamıştır. Üstelik de bu bakanla ilgili bir yasal soruşturma da açılmamıştır. Ama biz şöyle ya da böyle bir düşünce belirtsek tüm savcıları karşımızda buluruz!

Yılın olayı, yılın kararı DİSK'in kapatılması, DİSK'e bağlı tüm sendikaların kapatılması, DİSK ve bu sendika yöneticilerinden pek çoğunun çeşitli hapis cezalarına çarptırılmalarıdır. Yılın olayı elbette ki budur. Bu önemli olayın özüne, derinliğine girmek, anlamak her bilinçli yurttaş için görevdir. DİSK Genel Başkanı'nın ve Genel Sekreteri'nin adalet önünde yaptıkları savunmaları okumalı, DİSK davasının önemli aşamalarını, nedenlerini, suçlamalara karşı DİSK yöneticilerinin karşı görüşlerini öğrenmeliyiz.

Abdullah Baştürk'ün "Yargı Önünde Savunma" (Çağdaş Yayınları) adlı kitabını yeniden karıştırdım. Yeni yılın bu ilk günlerinde DİSK olayını tüm okurlarımın iyice bilmeleri gereğini duyduğum için... Bu savunmada Baştürk, "DİSK 1961 Anayasası ve yasalara göre faaliyet göstermiş, kaynağını 1961 Anayasası'ndan alan bağımsız ve demokratik sendikal bir kuruluştur" demekte ve DİSK'in 1961 Anayasası'nın "tastamam ve eksiksiz" uygulamasından yana olduğunu belirtmektedir.

Baştürk'ün Savunması'ndan birkaç ilginç bölümü okurlarıma sunmakta yarar görüyorum. DİSK Genel Başkanı diyor ki:

"Geride bıraktığım 40 yıla yakın işçilik, sendikacılık ve parlamenterlik hayatımda topluma karşı, işçi ve emekçilere karşı duyduğum sorumluluğun bilinci içinde yalnızca ve yalnızca demokrasi ve özgürlükler için uğraş verdim. Bu inançla bağımsızlık, demokrasi ve sosyalizm mücadelesinde yer aldım. İşçi sınıfının bir bireyi olarak övünüyorum. Yarını dokuyan ellerin, akıl ve yüreğine, kardeşlerime güvenim sonsuzdur."

Yeni yılın DİSK olayına neler getireceğini kimse bilemez. Konu iyice kesinleştikten sonra düşüncelerimizi açıkça yazacağız.

DİSK Genel Başkanı, Savunma'sının sonunda tarih ve ulus önünde şunları söylüyor: "Ve gelecekte de sanık sandalyesine oturtulan demokrasi ve özgürlükler mücadelesinde verdiği uğraş ve bu davadaki savunmalarımız, geleceğin gerçek demokrasisinin ve özgür sendikacılığın oluşumunda silinmez izler bırakacaktır. Zaman DİSK'i ve bizleri haklı çıkaracaktır."

Baştürk'ün "Yargı Önünde Savunması" geleceğe kalıcı bir belge...

yurt haberleri

İşçi sınıfı varoldukça sınıf ve kitle sendikacılığı ilkeleri yaşayacaktır.

DİSK 20 YAŞINDA

Bu yıl Türkiye işçi sınıfı tarihi içinde önemli bir yeri olan DİSK'in kuruluşunun 20. yılı. DİSK 13 Şubat 1967 günü Türkiye Maden-İş, Lastik-İş, Basın-İş, Gıda-İş ve Türk Maden-İş Sendikalarının öncülüğünde kurulmuştu. Kuruluşunun hemen ardından 7 sendika da DİSK'e katılmış, 13 yıllık mücadelesi içinde DİSK 500 bini aşkın işçiyi çatısı altında toplamıştı.

Türk-İş'ten ihraç edilen sendikalarca kurulan DİSK, 1967 yılı içinde bir dizi bağımsız sendikayı da kapsamıştı. Bu nedenle DİSK'in doğuşunun nedenleri, büyük ölçüde Türk-İş yöneticisinin yönetmekteliğinde, Türk-İş yöneticisinin daha 1960'lı yıllarda başlayarak gelişen işçi hareketleri karşısındaki duyarsızlığında yatmaktadır.

GREVLER YAYGINLAŞIYOR

1961 Anayasası'nın yayınlanması ve işçilere grev hakkının tanınmasıyla birlikte, işçi eylemleri giderek yaygınlaşan grevlere dönüştü. 1961 Yılı sonunda büyük Saraçhane Mitingi'yle birlikte işçi sınıfı seslerini yükseltmeye başladı. 1963-1966 yılları arasında pek çok grev yapıldı. Bütün bu grevler kamuoyunda büyük bir destek görürken Türk-İş yönetimi bunların hepsine karşı kayıtsız kaldı. Bununla da kalmayarak birçok grevi Türk-İş yönetimi açıkça karşı çıktı.

TARİHSEL PAŞABAHÇE GREVİ

Grevler giderek yaygınlaşırken 1966 yılının hemen başlarında patlak veren tarihsel Paşabahçe Cam İşçileri Grevi DİSK'in doğuşuna hızlandırıcı etkisiyle büyük önem taşır.

Türk-İş yönetimi Kristal-İş Sendikası ile ona destek veren Petrol-İş, Türkiye Maden-İş, Lastik-İş, Basın-İş Sendikalarını Türk-İş'ten geçici olarak ihraç etmişti. İhraçların hemen ardından 1966 yılının Temmuz ayında bu sendikalar arasında "Sendikalararası Dayanışma Anlaşması" (SADA) imzalanmıştır.

Bu anlaşmayla demokrat sendikalar birbirlerine ve grevlere dayanışma göstermeyi kararlarına almışlardır.

DİSK'İN MÜCADELESİ

DİSK, böylesi bir gelişmeler sonucunda ve Türk-İş yönetiminde egemen olan "Partiler-üstü Politika" ilkesine ve tabandan kopuk örgütlenme anlayışına büyük bir tepki olarak ortaya çıkmıştır.

Bu açıdan DİSK, kuruluşundan itibaren politik mücadeleye aktif olarak katılmıştır. 1970 Haziranında, DİSK'in ilân tasfiyesini amaçlayan yasal düşünmelerere karşı başlayan 15-16 Haziran direnişleri, büyük ve önemli sonuçlar yaratmıştır. 1970'li yıllar boyunca grevler birbirini izlemiştir. Yine 1976 yılının sonbaharında Devlet Güvenlik Mahkemeleri Yasası'nı çıkarma girişimlerine karşı yürütülen mücadeleler, siyasi politik çıkış niteliğini kazanmıştır. 1970'den başlayarak 1 Mayıs kutlamaları DİSK tarafından örgütlenmiştir.

DİSK, sendikal birlik ve sendikal demokrasi ilkelerini bir bütün olarak görmüş ve bu ilkeleri sınıf ve kitle sendikacılığı temelinde yaşama geçirmiştir.

DİSK kuruluşundan itibaren kapatıldığı 1980 yılına kadar ağır saldırılarla karşı karşıya kalmıştır.

DİSK'in kurucusu ve ilk genel başkanı Kemal Türkler 1980 Temmuz'unda kaldırılmıştır.

15-16 Haziran, tarihsel bir dönüm noktası.

1 MAYIS

"Baskıya, zulme, işkenceye, adaletsizliğe, eşitsizliğe, yoksulluğa, açlığa karşı cesur sayımadığa, düşünce özgürlüğünü, örgütlenme özgürlüğünü, basın özgürlüğünü, hukukun üstünlüğünü, barış ve demokrasiyi savunmak suç, kabul edilmediğe, egemenin tüm uluse değil de sermaye sınıfına ait, siyasi etkinlik hakkı işçilere emekçilere yasak bir bu hak yalnız patronlara ait derilmediğe, emperyalizme, faşizme, yönetime yönelik, anarşizme, terörizme, diktatörlüğe, savaşa karşı çıkmak suç sayıldığında, bu da vada ceza verilemez. Çünkü, DİSK demokrasi demektir, gerçek sınıf sendikacılığı demektir.

Ve DİSK üyesi sendikalar kapatılamaz."

DİSK avukatlar ortak savunmasından

Sayfa 7'de

DİSK'E KAPATMA KARARI

DİSK ve bağlı sendikalar davasında karar, 5 yıllık bir yargılamadan sonra 23 Aralık'a verildi. İstanbul 2 Numaralı Askeri Mahkemesi, DİSK'in ve bağlı sendikalardan Tapu-İş ile Devrimci Yapı-İş Sendikası dışında kalan sendikaların kapatılmasına karar verdi. Karar oy birliğiyle alındı. Mahkeme, toplam 264 DİSK yöneticisini 15 yıla kadar varan hapis cezalarına çarptırırken, 1169 kişinin beraatine, 29 kişi hakkındaki davanın ayrılmasına, 14 kişi hakkındaki davanın düşmesine, 1 kişi hakkındaki davanın da reddine karar verdi.

Faaliyetleri 12 Eylül'le birlikte durdurulan DİSK'in yöneticileri 4'ü süreyle tutuklu kalmışlardı. Savaş hali hükümlerine göre yapılan DİSK duruşmaları 3 yıl sürdü. Ancak DİSK Davası'nda karar verdikten birçok sendikacı savunmanın henüz tamamlanmamış olduğu ve verilen kararın bu eksikliği tartışıyorlar.

Sıkıyönetimin kaldırılmasından sonra, Dava'ya Sıkıyönetim Mahkemesi'nde bakılması da geniş tartışmalar yaratmıştı. DİSK yöneticileri DİSK'in kapatılarak elinden alınacak yönetici ve mal varlığının iadesi, DİSK'in mal varlığı 200 milyar TL tutuyor, Türkiye'nin ikinci büyük konfederasyonu olan DİSK bir üye sahipti.

DİSK'E KAPATMA KARARI TEPKİYLE KARŞILANDI

DİSK'in kapatılması çeşitli demokratik kişi ve kuruluşlar arasında geniş bir tepkiyle karşılandı. İşte bazı örnek tepkiler şöyle:

John Vanderslice (ICFTU Genel Sekreteri): "Bu olaylar sendikal hakları ve uluslararası özgürlü anlamadan hiç anlamıyor."

ETUC (Avrupa Sendikalar Federasyonu): "Bu durum Türk yetkileri demokrasinin nitelği konusunda bir göstergedir."

TUC (İngiliz Sendikalar Birliği): "DİSK davasının sonucu Türkiye'deki yönetimin ülkede demokrasiyi yeniden tesis etme konusundaki sözde niyetleri olmadığını sesin bir biçimde kanıtlamaktır."

Hans Seefeld (Avrupa Parlamentosu Başkan Yardımcısı): "DİSK yöneticileri için verilen karar büyük üzüntüdür."

Hasan Basri Babalı (Kristal-İş Genel Başkanı): "İşçi sınıfına inanan bir darbe olarak nitelyorum."

Şevket Yılmaz (Türk-İş Genel Başkanı): "Sendika kapatılmasından dolayı hiçbir sendikayı yargılanmamalıdır."

Orhan Balaban (Türk-İş Genel Teşkilatlanma Sekreteri): "Türkiye'de demokrasi ve işçi hakları adına üzücü örnekler."

Cevdet Sancı (Petrol-İş Genel Başkanı): "Kara faşizmin diğer siyasi bir karşı görünümüdür."

Kenan Duruöz (Türk-İş Genel Başkanı): "Bu hukuk mantığı bizi endişeye düşürmüş."

Otomobil-İş Sendikası: "DİSK'in kapatılması düşünce özgürlüğünü yok etmek ve sendikal düşüncelerden ötürü kişi sindirmektedir."

Muzaffer Saraç (DHP): "Şimdi sayın Özal, TSK ve MSG gibi konulara hassasiyetini dolduruş zelerinin kutlarsınız."

Halil Tunç (Türk-İş eski Genel Başkanı): "İşçilerin örgütlenmesinden dolayı yargılanmalarını beklemiyorum."

Türk-İş Delegeleri: "DİSK'e saygımız."

Parlamentosu Sosyalist Grup Sözcüsü Richard Balfe DİSK Genel Başkanı Abdullah Baştürk ile 6 Ocak 1986'da Ankara'da görüştü. Balfe, "DİSK'in yargılanmasının son derece anlamsız bulduğunu" söyledi.[13]

Türkiye'nin Avrupa Konseyi İnsan Hakları Komisyonu'na kişisel başvuru hakkının resmen tanınmasıyla ilgili Strazburg'da gerçekleşen toplantıda Dışişleri Bakanı Vahit Halefoğlu'na uluslararası basın tarafından demokrasi ve insan hakları konusunda sorular yönetildi. Özellikle DİSK mahkumiyetlerini irdeleyen sorulara karşılık Halefoğlu, Türkiye'de mahkemelerin bağımsız olduğunu, alınmış olunan kararların yürürlükteki kanunlar çerçevesine uygun olduğunu söyledi.[14]

İsveç Dışişleri Bakanı Sten Andersson, İsveç Parlamentosu'nda DİSK Davası ile ilgili olarak Türkiye'deki sendikal hak ve özgürlükler konusundaki uygulamaları Avrupa Konseyi toplantısına getireceğini ve 264 DİSK üyesinin mahkum edilerek sendikanın feshedilmesini, demokrasiye geçişi engelleyici unsurlar olarak gördüğünü söyledi.[15]

Türk-İş üyesi Kristal-İş sendikasının gazetesi, Şubat 1987.

dava üzerinde etkili olduğuna dair Özal'ın düşüncesini sordu. Özal "*hayal görüyorlar*" şeklinde cevapladı.[11]

DİSK Davası kararının ardından 28 Aralık 1986'da Avrupa ülkelerindeki ziyaretlerini tamamlayan ve Türkiye'ye dönen DİSK Genel Başkanı Abdullah Baştürk, DİSK'in kapatılmasının şeklen bir şey ifade etmediğini, işçi sınıfının yenilerini kurabileceğini söyledi. Baştürk, "Bu zahmete katlanmayacağız" dedi. Baştürk, "DİSK kapatılmış değildir. Kararın Yargıtay safhasında değişeceğini umuyorum" diye ekledi.[12]

Avrupa Kurumlarından Tepkiler

Avrupa ülkeleri ve uluslararası sendikal örgütler karara sert tepki gösterdi. Avrupa

Uluslararası Sendikal Hareketten Tepkiler

DİSK Davası'na uluslararası sendikal örgütlerden de çeşitli tepkiler geldi. ETUC, İstanbul Sıkıyönetim Komutanlığı 2 Numaralı Askeri Mahkemesi'nin DİSK Davası'nda verdiği "DİSK'e mahkumiyet" kararını kınadı. ETUC Genel Sekreteri Mathias Hinterscheid yaptığı açıklamada "İstanbul'da sıkıyönetimin kalkmasına rağmen, DİSK Davası'nın bir sıkıyönetim

[11] *Milliyet*, 25 Aralık 1986.

[12] *Cumhuriyet*, 29 Aralık 1986.

[13] *Cumhuriyet* 7 Ocak 1987.

[14] *Cumhuriyet*, 29 Ocak 1987.

[15] *Cumhuriyet*, 25 Mart 1987.

ETUC 6. Genel Kurulu, Önden 2. sırada DİSK delegasyonu: Sol başta Abdullah Baştürk, Yücel Top ve Fehmi Işıklar. Arka sırada Türk-İş delegasyonu: Sol başta Orhan Balaban ve Önder Aker. Yücel Top kişisel arşivi.

mahkemesinde devam ederek burada karara bağlanmasının demokrasi ilkeleriyle bağdaşmayacağını'' ve ''yalnız sendikacılık faaliyeti yürüttükleri için insanların bu faaliyetlerinden dolayı yargılanması ve hapse mahkûm olmalarının da demokrasiyle bağdaşmayacağını'' söyledi.[16]

ICFTU Genel Sekreteri John Vanderveken, Brüksel'den Türkiye'deki yetkililere mesaj yollayarak cezaların adaletsiz olduğunu, bu cezaların sendikal hakları ve uluslararası işgücü anlaşmalarını ihlal ettiğini belirtti. Vanderveken, Türkiye hükümeti ve Askeri Yargıtay'dan bu cezaların gözden geçirilmesini istedi.[17] ICFTU Yönetim Kurulu, Türkiye'de sendikal hak ve özgürlüklerin çiğnenmeye devam edildiği gerekçesiyle Türkiye hükümetini kınama kararı aldı. Hükümet, ILO'nun Haziran 1987'de yapılacak konferansında Türkiye'nin yeniden gündeme gelmesini engellemek amacıyla taahhüt mektubu hazırladı. Mektupta, işçi haklarını çiğneyen yasaların değiştirileceği taahhüt edildi. [18]

İngiltere İşçi Sendikaları Konfederasyonu (TUC) Genel Sekreteri Norman Willis, DİSK'i desteklemeye devam edeceklerini söyledi. Willis, DİSK'in özgürce faaliyet gösterebilmesi için çalışmalara başlayacaklarını bildirdi. TUC Genel Sekreteri DİSK Davası kararının demokrasiyi yeniden tesis etme konusunda siyasal iktidarın niyetinin olmadığını gösterdiğini belirtti. İtalyan İşçi Sendikaları Konfederasyonu (CGIL) mahkeme kararının üzüntü verici ve geriye gidişin bir göstergesi olduğunu belirtti.[19] Bulgaristan Sendikaları Merkez Konseyi ise Türkiye'de sendikal hakların ve demokratik özgürlüklerin ihlal edilmesini üzüntüyle karşıladıklarını

[16] *Cumhuriyet*, 9 Ocak 1986.
[17] *Cumhuriyet*, 24 Aralık 1986.
[18] *Cumhuriyet*, 18 Mayıs 1987.
[19] *Milliyet*, 24 Aralık 1986.

ETUC Genel Sekreteri Mathias Hinterscheid (solda) bir toplantıda Erdal İnönü (ortada) ve Abdullah Baştürk (sağda) ile birlikte DİSK Arşivi.

ifade etti. Bulgaristan Sendikaları Merkez Konseyi, DİSK Davası'nın mahkeme kararı hakkında Başbakan Turgut Özal'la İstanbul Askeri Mahkemesi'ne ve Cenevre'deki BM İnsan Hakları Komisyonu'na telgraf çektiğini bildirdi.[20]

DİSK Genel Başkanı Abdullah Baştürk'ün de katılmasıyla toplanan ETUC Yönetim Kurulu, Türkiye ile izleyeceği politikayı gözden geçirdi. Buna göre ETUC, Türkiye'nin AT'ye üye ülkelerin demokratik ve sendikal hak standartlarına doğru olumlu adımlar atmadan AT üyeliğinin savunulamayacağı yolundaki eski görüş ve kararını koruma kararı aldı.[21]

Uluslararası Kamu Çalışanları Sendikası'nın (PSI), ETUC ve Avrupa Konseyi'ne sunduğu karar tasarısında sendikal hakları kısıtladığı ve "DİSK'in 264 yetkilisinin askeri mahkemece, demokratik sendikal faaliyetlerinden dolayı toplam 537 yıla mahkûm edildikleri" gerekçeleriyle Türkiye'nin Avrupa Konseyi'nden ihracı istendi.[22]

DİSK Davası kararı sendikal yayınlarda ve İngiliz basınında da yer aldı. *Guardian*, Türkiye'nin insan hakları bakımından en kötü durumdaki ülkelerden biri olduğunu söylerken *Independent* Türkiye'nin AET'ye tam üyelik niyeti ile kendi vatandaşlarına tanıdığı hak ve özgürlükler arasında uyum olmadığını yazdı.[23]

ICFTU'nun aylık yayın organı *Free Labour World* dergisinin Mart 1987 dönemindeki sayısında Türkiye'deki sendikal gelişmeler manşetten duyuruldu. Dergide DİSK Genel Başkanı Abdullah Baştürk ile Türk-İş Genel Başkanı Şevket Yılmaz'ın, SHP lideri Erdal İnönü'nün önünde el sıkışırken

[20] *Tercüman*, 24 Aralık 1986.

[21] *Cumhuriyet*, 11 Haziran 1987. DİSK'in 12 Eylül 1980 öncesinde Avrupa Sendikalar Konfederasyonu'na (ASK, ETUC) yaptığı üyelik başvurusu Ocak 1985'te kabul edilmiş ve DİSK, ETUC üyesi olmuştu.

[22] *Cumhuriyet*, 11 Kasım 1987.

[23] *Milliyet*, 25 Aralık 1986.

"DİSK Haksız Bir Bedel Ödedi", Uluslararası Af Örgütü

***Cumhuriyet*, 11 Mayıs 1988**

Uluslararası Af Örgütü'nün (Amnesty International) aylık yayın organı, mayıs sayısında Türkiye'deki askeri mahkemelere ve DİSK yargılamalarına yer verdi. DİSK'in yasal bir sendika olduğu belirtilen haberde, "üyeler temel haklarını kullanmaktan başka bir şey yapmadıkları halde haksız bir bedel ödemişlerdir" denildi.

Uluslararası Af Örgütü'nün tüm üyelerine yolladığı aylık "Amnesty International Newsletter" dergisinde yayımlanan "Türk sendikacıları askeri mahkemede yargılandı" başlıklı haber yazıda, Türkiye'de 1978 yılında, sıkıyönetim ilan edilmesinden bu yana 60 binden fazla insanın hapis ya da ölüm cezalarına çarpıtıldığı bildirildi.

Son zamanların en büyük davası olarak değerlendirilen 1477 sanıklı DİSK davasında 52 sendikacı hakkında "düzeni zorla değiştirmek ve yasal bir sendika federasyonunu yasadışı bir örgüte dönüştürmek" savıyla idam istemiyle dava açıldığı kaydedilerek aralarında DİSK Genel Başkanı Abdullah Baştürk ve Genel Sekreter Fehmi Işıklar'ın da bulunduğu DİSK yöneticilerinin çoğunun yargılama öncesinde işkence gördükleri belirtildi.

çekilmiş fotoğrafı "tarihi el sıkışma" başlığı ile yayımladı. Türkiye'deki sendikal gelişmeler hakkında "Türk sendikalarının hak seferberliği için uluslararası kampanya" başlıklı haberde DİSK ve Türk-İş'in demokratik işçi haklarının sağlanması için ortak platformda buluştukları yazıldı.

DİSK Davası ILO Konferansı'nda

Haziran 1987'de toplanan ILO'nun 73. Uluslararası Çalışma Konferansı'nda Türkiye sendikal özgürlükleri çiğnediği ve onayladığı sözleşmelere uymadığı için "işçi haklarını çiğneyen ülkeler listesi"ne alındı. ILO Aplikasyon Komitesi'nde sendikalar

ICFTU Genel Sekreteri Vanderveken'le söyleşi:

Önce demokrasi, sonra AET

Uluslararası Hür İşçi Sendikaları Konfederasyonu Genel Sekreteri John Vanderveken, özgürlük, demokrasi ve insan haklarına saygı gibi temel ilkeler üzerinde DİSK ve Türk-İş'in görüş birliği içinde olması durumunda, 1980'lerin bir daha asla tekrarlanmayacağına inandığını söyledi.

ZAFER ARAPKİRLİ

Uluslararası Hür İşçi Sendikaları Konfederasyonu Genel Sekreteri John Vanderveken, "Var oluş nedenimiz olan demokrasi, özgürlük ve insan haklarına saygı gibi temel ilkelerde anlaşılırsa, Türkiye'de 1980, bir daha asla tekrarlanmaz" dedi. Kısa adı ICFTU olan konfederasyonun Genel Sekreteri Vanderveken, DİSK'in 20'nci kuruluş yıldönümü ve SHP tarafından düzenlenen "Sendikal Haklar" konulu seminere katılmak üzere geldiği İstanbul'da Cumhuriyet'e verdiği demeçte, Türkiye Avrupa Topluluğu ilişkilerine de değinirken, Türkiye'nin şu anda üyesi bulunduğu uluslararası kuruluşların gerektirdiği bazı temel yükümlülükleri yerine getirmeden yeni bir çatının altına girmekle yükleneceği sorumluluklara hazır olmadığı görüşünü savundu. Vanderveken, Türkiye'deki çalışma yaşamına ve sendikal hakların ihlaline ilişkin sorunlar konusunda desteklerinin süreceğini de belirtti.

— DİSK'in kuruluş yıldönümü vesilesiyle Türkiye'ye ve Türk işçilerine vereceğiniz bir mesaj var mı?

VANDERVEKEN — Mesajım şudur: Bir kere temel ilkeler konusunda anlaşmaya varmak istiyor musunuz? Özgürlük, demokrasi ve insan haklarına saygı. Çünkü bunlar bir sendikal hareketin, daha iyi ekonomik ve sosyal adaleti sağlamak için ihtiyacı olan şeylerdir. O'yleyse, en temel ilkeler olan bu saydıklarımız, var olma sebebimiz olan bu ilkeler üzerinde anlaşmaya varmamız gereklidir. Ben DİSK'in ve Türk-İş'in bu konuda aynı görüşü paylaşacaklarına inanıyorum. Bu, 1980'in bir daha asla tekrarlanmaması için en iyi garantidir...

ICFTU Genel Sekreteri Vanderveken, DİSK'i 1980'den bu yana desteklediklerini, bu desteklerini sürdüreceklerini söyledi.

ICFTU Genel Sekreteri Vanderveken, *Cumhuriyet*, 15 Şubat 1987.

FREE LABOUR WORLD

INTERNATIONAL CONFEDERATION OF FREE TRADE UNIONS

ICFTU

BIMENSUEL N° 1/87 20.1.1987

BACK TO JAIL FOR TURKISH TRADE UNIONISTS ?

Military court sentences hundreds, but appeal is lodged

ICFTU CONDEMNATION

TÜRK-IS FIGHTS ON

EUROPE, HOLD BACK

Free Labour World, 20 Ocak 1987.

grubu, Türkiye'ye karşı tavrını sertleştirdi. İşçi grupları ve uluslararası sendikalar, Türkiye'de sendikal hak ve özgürlükler konusunda olumlu bir adım atılmadığı konusunda ortak görüşe vardılar.

Çalışma Bakanlarının Tutumu

DİSK Davası yalnızca yargı süreciyle değil, dönemin siyasi söylemleriyle de dikkat çekti. DİSK Davası'nın sonuçlanma aşamasında dönemin Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanı Mükerrem Taşçıoğlu'nun (1986-1987) Meclis'te davayla ilgili sarf ettiği "kafası kopasıca sendikacılar" sözleri büyük tepki toplamıştı. DİSK Davası'nın karar duruşmasından bir gün önce *Milliyet*'in sorusunu yanıtlayan dönemin Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanı Mükerrem Taşçıoğlu DİSK yöneticileri için söylediği "kafası kopasıcılar" sözünü "sevecenlik" içinde söylediğini, hata olduğu ve söylememesi gerektiğini belirtti.[24] Karardan sonra bu kez bir başka Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanı İmren Aykut da (1987-1991) DİSK Davası konusunda skandal sözlere imza attı.

Taşçıoğlu'ndan sonraki Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanı İmren Aykut'un Ağustos 1988'de "Barış ve Özgürlük için Uluslararası Kadınlar Birliği" temsilcilerinden oluşan bir heyetle yaptığı görüşmede, heyetten bir üye Türkiye'deki sendikal hak ve özgürlüklerin kısıtlı olduğunu belirterek DİSK'in kapatıldığını söyledi. Bunun üzerine Aykut, DİSK'in kapatılmadığını, faaliyetlerinin sendikal bir sebepten değil terörle olan bağlantısından durdurulduğunu ifade ederek yargının bağımsız olduğunu ve davanın devam ettiğini söyledi.[25]

[24] *Milliyet*, 22 Aralık 1986.

[25] *Cumhuriyet*, 3 Ağustos 1988.

Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanı İmren Aykut (solda), Ali Kırca'nın (soldan ikinci) yönettiği bir televizyon programında Türk-İş Genel Başkanı Şevket Yılmaz (soldan üçünü) ve TİSK Başkanı Halit Narin (sağda) ile birlikte, 1989.

BAŞTÜRK'TEN 20. YIL DEĞERLENDİRMESİ

DİSK Genel Başkanı Abdullah Baştürk, Cumhuriyet'e Değerlendirdi: "Temel Görev Yine İşçinin"

Şükran Ketenci

***Cumhuriyet*, 5 Şubat 1987**

DİSK Genel Başkanı Abdullah Baştürk, sermaye sınıfının, tarihinin en etkin dönemini yaşadığını söyledi. İşçi sınıfı ve diğer emekçilerin ise örgütsüz olduklarına işaret ederek, kendilerini demokrat kabul eden ve sorumluluk duyanların her planda örgütlenerek, demokrasi ve özgürlükler için her düzeyde mücadele sürdürmeleri gerektiğini belirtti.

Baştürk, "Eski MESS Başkanı Özal'ın Türkiye işçilerine, emekçilerine daha az ekmek ve daha az özgürlükten başka verebileceği bir şey yoktur. Ülkemizde demokrasinin yeniden inşasında temel yük yine nasırlı elleri ve yüreklerindeki insan sevgisiyle, işçilerde, emekçilerdedir" dedi.

Güncel tartışma konuları ve sendikal birlik konusundaki sorularımızı yanıtlayan DİSK Genel Başkanı, Türk-İş köylü kurnazlığı ile Batı Avrupa sendikal hareketinin, işçi sınıfının politik, ekonomik ve sosyal hedeflerini, demokrasi anlayışını anlamazlıktan geldiğini bildirdi. Sendikal birliğin kişisel beklentilere, sübjektif temelli siyasi tercihlerimize göre değil, ülkenin somut koşullarına göre gerçekleşeceğini vurguladı. Bir ülkede sendikal çeşitliliğin olmasının bir zaaf göstergesi ya da ürkütücü bir durum olamayacağını savundu.

DİSK'in kuruluşunun 20. yıldönümü 13 şubatta uluslararası platformda bir kokteyl ile kutlanacak.

CUMHURİYET/10 — HABERLER

DİSK Genel Başkanı Abdullah Baştürk, Cumhuriyet'e değerlendirdi:

Temel görev yine işçinin

ŞÜKRAN KETENCİ

DİSK Genel Başkanı **Abdullah Baştürk**, sermaye sınıfının, tarihinin en etkin dönemini yaşıyor. İşçi sınıfı ve diğer emekçilerin ise örgütsüz olduklarına işaret ederek, kendilerini demokrat kabul eden ve sorumluluk duyanların her planda örgütlenerek, demokrasi ve özgürlükler için her düzeyde mücadele sürdürmeleri gerektiğini belirtti.

Baştürk, **"Eski MESS Başkanı Özal'ın Türkiye işçilerine, emekçilerine daha az ekmek ve daha az özgürlükten başka verebileceği bir şey yoktur. Ülkemizde demokrasinin yeniden inşasında temel yük yine nasırlı elleri ve yüreklerindeki insan sevgisiyle, işçilerde, emekçilerdedir"** dedi.

Güncel tartışma konuları ve sendikal birlik konusundaki sorularımızı yanıtlayan DİSK Genel Başkanı, Türk-İş'in köylü kurnazlığı ile Batı Avrupa sendikal hareketinin, işçi sınıfının politik, ekonomik ve sosyal hedeflerini, demokrasi anlayışını anlamazlıktan geldiğini bildirdi. Sendikal birliğin kişisel beklentilere, subjektif temelli siyasi tercihlerimize göre değil, ülkenin somut koşullarına göre gerçekleşeceğini vurguladı. Bir ülkede sendikal çeşitliliğin olmasının bir zaaf göstergesi ya da ürkütücü bir durum olamayacağını savundu.

DİSK'in kuruluşunun 20. yıldönümü 13 şubatta uluslararası platformda bir kokteyl ile kutlanacak. Bir gün sonra SHP'nin uluslararası nitelikte "sendikal haklar ve demokrasi" konusunda paneli var. Bu toplantılara Türkiye'nin yakın ilişkisi olan tüm uluslararası sendikal kuruluşlar katılarak destek veriyorlar. DİSK'in 6 yıl süren ilk aşama yargılaması sonunda verilen kapatma ve yöneticileri ile ilgili mahkûmiyet kararlarının gerekçesi yaklaşık bir yıl sonra 7 bin sayfayı bulabilecek kitapçık haline gelecek, ancak bu gerekçenin açıklanmasından sonra, yargılamanın ikinci aşaması işlemeye başlayacak. Daha yıllar alacağı izlenimi veren yargılama sonuçlanıncaya kadar da DİSK'in fiilen kapalı, hukuksal olarak açık ve kayyımlar elindeki konumu sürecek.

Demokrasinin ölçüsü: *Bir ülkede demokrasi varsa, demokratik hak ve özgürlükler sonuna kadar kullanılabilmelidir. Demokratik hak ve özgürlüklerin başında ise sendikal hak ve özgürlükler gelmektedir. Sendika özgürlüğü ve sosyal hakların en geniş anlamda varlığı, bir demokrasinin varlığının gerçek ölçüsüdür.*

ciddiye kavranmadığını gösteriyor.

Bu gelişe sırasında, sendikacı örgütlerimiz DİSK'in 20. kuruluş gününde Türkiye'de olmak istediklerini de belirtiler. Ve sanırım ASK'a bağlı tüm kuruluşlara genel sekreterleri ya da temsilcileri 13 şubatta İstanbul'da olsunlar. İCFTU ve DİK genel sekreterleriyle birlikte."

DİSK KAÇINILMAZ BİR OLGUDUR

Abdullah Başütürk, son günlerde özellikle bir konu dergilerde sıkça yer almaya başlayan DİSK'in kuruluşuna yönelik tartışmalara değerlendirmesini şöyle yaptı:

"Bilindiği gibi bu DİSK'in kuruculan arasında değilim. DİSK'i kuranlan başka eleştirmek, suçlamadan olmayanlann sandığı gibi kolay değildir. DİSK kaçınılmaz bir olgudur. Geçmişte bir dergide DİSK'i Türk-İş'ten kendisini ihraç ettiren sendikacılar kurdu' biçiminde bir değerlendirme oku-

BAŞTÜRK — "DİSK kapatılsa bile yeni DİSK'ler kurulur"

YARGIYA MÜDAHALE EDİLDİ

DİSK Genel Başkanı Abdullah Başütürk, önce DİSK ve yöneticileri hakkında verilen kararın değerlendirilmesine ilişkin sorumuzu şöyle yanıtladı:

Yargıya müdahale: *DİSK davası açılmadan önce ve sürerken, zamanın Milli Güvenlik Konseyi Başkanı, Cumhurbaşkanı ve başbakanlar dava konusunda sürekli konuşmuş, DİSK ve üye sendikaları suçlamışlardır. Bu açıklamalar bağımsız yargıya müdahaledir. Anayasanın 138. maddesinin açıkça ihlalidir.*

dır. Dava açılmadan önce ve dava sürerken, zamanın Milli Güvenlik Konseyi Başkanı, Cumhurbaşkanı ve başbakanlar DİSK davası konusunda sürekli konuşmuşlar, DİSK ve üye sendikaları suçlamışlardır. DİSK davası devam ederken eski MESS Başkanı, Başbakan Turgut Özal (DİSK'i komünistler finanse etmiştir) diyebilmiştir. Perşembe Pazarı'nın demir tüccarlarından Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanı Mükerrem Taşçıoğlu (Türkiye'yi 12 Eylül'e DİSK ve o kafası kopasıca sendikacılar getirdi) diyebilmiştir. Bu açıklamalar bağımsız yargıya müdahaledir. Anayasanın 138. maddesinin açıkça ihlalidir.

Demokrasinin inşası: *Eski MESS Başkanı Özal'ın, Türkiye işçilerine daha az ekmek ve daha az özgürlükten başka verebileceği bir şey yoktur. Ülkemizde demokrasinin yeniden inşasında temel yük, yine nasırlı elleri ve yüreklerindeki insan sevgisiyle işçilerde, emekçilerdedir.*

Bu müdahaleler sedesiyle, dava hakkındaki karar üzerine idareye göre düşünülmüştür. Ancak müdahale burada kalmamıştır. Taşçıoğlu DİSK için hâlâ "Fakat onların mahkûmiyet kararları var bende. Temyizden de geçtikten sonra kesinleşecekler" sözleriyle Askeri Yargıtay'ı yalnızca bir inceleme merciî olarak görebilmiştir, sürenin her yeri belirlediğini açıkça ifâde etmiştir.

İşte bu ve diğer pekçok nedenlerle DİSK davası siyasî bir davadır. DİSK hakkında verilen mahkûmiyet kararı verdi. Bu kararı temyiz ettik. Gerekçeli hükün, ki yazılması 6 ay bir bir yıl arasında gerçekleşir denilmiyor, yaklaşık bir yıl sonra 7 bin sayfayı bulabilecek kitapçık haline gelecek, ancak bu gerekçenin açıklanmasından sonra, yargılamanın ikinci aşaması işlemeye başlayacak. Daha yıllar alacağı izlenimi veren yargılama sonuçlanıncaya kadar da DİSK'in fiilen kapalı, hukuksal olarak açık ve kayyımlar elindeki konumu sürecek.

DEMOKRASİNİN TEMEL ÖLÇÜTLERİ

Demokrasinin evrensel boyutları vardır. Bunları burada uzun uzun anlatmak istemiyorum. Bir ülkede demokrasi varsa, demokratik hak ve özgürlükler sonuna kadar kullanılabilmelidir. Demokratik hak ve özgürlüklerin başında ise sendikal hak ve özgürlükler gelmektedir. Bize göre sendika öz-

Cumhuriyet, 5 Şubat 1987.

YARGIYA MÜDAHALE EDİLDİ

DİSK Genel Başkanı Abdullah Baştürk, önce DİSK ve yöneticileri hakkında verilen kararın değerlendirilmesine ilişkin sorumuzu şöyle yanıtladı:

"Daha önce de birkaç kez belirttim. DİSK davası siyasi bir karardır. Dava açılmadan önce ve dava sürerken, zamanın Milli Güvenlik Konseyi Başkanı, Cumhurbaşkanı ve başbakanlar DİSK davası konusunda sürekli konuşmuşlar, DİSK ve üye sendikaları suçlamışlardır. DİSK davası devam ederken eski MESS Başkanı, Başbakan Turgut Özal (DİSK'i komünistler finanse etmiştir) diyebilmiştir. Perşembe Pazarı'nın demir tüccarlarından Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanı Mükerrem Taşçıoğlu (Türkiye'yi 12 Eylül'e DİSK ve o kafası kopasıca sendikacılar getirdi) diyebilmiştir. Bu açıklamalar bağımsız yargıya müdahaledir. Anayasanın 138.maddesinin açıkça ihlalidir.

Bu müdahaleler nedeniyle, dava hakkındaki karar üzerine idarece gölge düşürülmüştür. Ancak müdahale burada kalmamıştır. Taşçıoğlu DİSK için hâlâ "Fakat onların mahkûmiyet kararları var bende, Temyizden de geçtikten sonra katileşecektir" sözleriyle Askeri Yargıtay'ı yalnızca bir imza mercii olarak gördüğünü, idarenin her şeyi belirlediğini açıkça ilan ediyor.

İşte bu ve diğer pek çok nedenlerle DİSK davası siyasi bir davadır. DİSK hakkında mahalli askeri mahkeme karar verdi. Bu kararı temyiz ettik. Gerekli hüküm, ki yazılması 6 ay ile bir yıl arasında gerçekleşir deniliyor, tarafımıza iletilir iletilmez gerekçeli temyiz dilekçelerimizi de vereceğiz. Askeri Yargıtay'ın Taşçıoğlu'nun niyetleriyle davranmayacağını ummak istiyoruz. Bu nedenle Askeri Yargıtay'da gerçekleri, DİSK'e ve Türkiye'ye ilişkin gerçekleri sergilemeye devam edeceğiz. Adaletin gerçekleşmesi için yurttaşlara tanınan tüm hak arama yollarını son noktasına kadar kullanacağız. Tüm sonuçlar olumsuz olursa ve basında yer aldığı biçimi ile Avrupa İnsan Hakları Komisyonu'na kişisel başvuru hakkı tanınırsa bu hakkı da kullanırız. Ancak şu anda DİSK kapatılmış ve yöneticileri de cezalandırılmış değildir."

AVRUPALILAR NE DİYOR?

DİSK Genel Başkanı Abdullah Baştürk, kulislerde çeşitli değerlendirmelere konu olan, Avrupa'ya yaptığı gezi ve izlenimlerini özetle şöyle anlatıyor:

"T.C. hükümeti ilgili yasaya uyarak bana bir kereye mahsus olmak üzere 3 ay süreyle pasaport verdi. Basında da açıkça yazıldığı gibi, bu pasaport Avrupalı sendikacı meslektaşlarımın ve Avrupa Konseyi'nin girişimleri ile verilmiştir. Bazı yetkililer telefon ederek, görüşerek bu pasaportun verilmesini ve sonucunu izlediler. 7 Mart 1987 tarihinden itibaren yine yurtdışına çıkışı yasaklılar arasındayım.

Avrupa gezim, baştan sona üyesi olduğumuz Avrupa Sendikalar Konfederasyonu ASK tarafından düzenlendi. DİSK, 1974 yılında üyelik için ASK'a başvurmuştu. 1979 yılında bu başvuruyu bir kez daha yineledik. Ve yargılandığımız bir sırada, ana tüzüğünün 2.maddesine göre, yalnızca demokratik kuruluşları bünyesinde üye kabul edebilen ASK Ocak 1985'te, oybirliği ile DİSK'i üyeliğine kabul etti. Bu karar 1985 mayısında yapılan 5. Genel Kurul'da onaylandı ve yine o kurulda ben ASK Yönetim Kurulu üyeliğine seçildim. ASK, şu anda 21 Batı Avrupa ülkesinden 35 sendikal merkeze üye 44 milyon işçiyi temsil ediyor.

Gerek ASK içindeki sendikacı dostlarımız gerekse Genel-İş Sendikası'nın üyesi olduğu uluslararası federasyon PSI'deki dostlarımız ve gerekse 12 Eylül'ün hemen ertesinde "Biz nerede olursa olsun her türlü askeri rejime karşıyız" diyerek bildiri yayımlayan ve üyesi olmamasına rağmen tüm dava boyunca DİSK'i maddi ve manevi olarak destekleyen ICFTU yöneticileri ile tek tek görüşmek istedim. Bu görüşmelerde çeşitli konuları tartışmanın yanı sıra, onlara göstermiş oldukları dayanışma nedeniyle DİSK'in teşekkürlerini ilettim.

Avrupa'daki meslektaşlarım, Türkiye'deki siyasi iktidarı, Avrupa Topluluğu üyeliği konusunda samimi olmamakla suçluyorlar. Onlara göre tam üyelik için başvurunun düşünüldüğü günlerde, hâlâ bazı davalarda direnilmesi, hâlâ, bazı hak ve özgürlüklerin üzerindeki kısıtlamaların kaldırılması Avrupa Topluluğu'nun hangi ortak amaçlar etrafında oluştuğunun ciddice kavranamadığını gösteriyor.

Bu gezim sırasında, sendikacı dostlarımız DİSK'in 20.kuruluş gününde Türkiye'de olmak istedikleri de belirttiler. Ve sanırım ASK'a bağlı tüm kuruluşların genel sekreterleri ya da temsilcileri 13 şubatta İstanbul'da olacaklar. ICFTU ve DİK genel sekreterleriyle birlikte."

DİSK KAÇINILMAZ BİR OLGUDUR

Abdullah Baştürk, son günlerde özellikle bir kısım dergilerde sıkça yer almaya başlayan DİSK'in kuruluşuna yönelik tartışmaların değerlendirmesini şöyle yaptı:

"Bilindiği gibi ben DİSK'in kurucuları arasında değilim. DİSK'i kuranları bugün eleştirmek, sınıfımızdan olmayanların sandığı gibi kolay değildir. DİSK kaçınılmaz bir olgudur. Geçenlerde bir dergide 'DİSK'i Türk-İş'ten kendisini ihraç ettiren sendikacılar kurdu' biçiminde bir değerlendirme okudum. Bu türden değerlendirmeler hangi amaçla, kimlere ve neye yarayacaktır? Kurulduğundan bu yana Genel-İş başkanlığını yapıyorum. Uzun yıllar Türk-İş Yönetim Kurulu'nda bulundum. Ancak biz de 1975'te Genel-İş olarak Türk-İş'ten ayrıldık. Buna karar vermek elbette kolay olmadı. Yıllarımızı vermiştik. Partilerüstü sendikacılık anlayışına son verilerek, işçi sınıfının evrensel ilkeleri etrafında, sınıf sendikacılığının gerektirdiği ekonomik, demokratik sendikal mücadelede sendikal birliği Türk-İş içinde gerçekleştiremedik. Bu

alanda umut verici adımlar atamadık. Ya orada kalıp onların, sağcı siyasi iktidarlarının uydusu durumundaki teslimiyetçiliklerini ve günümüzdeki depolitizasyon uygulamasında olduğu gibi, işçi ve diğer emekçi kesimleri politikadan dışlayan sendikal anlayışlarını onaylayacak ve giderek onlara benzeyecektik ya da ekonomik, demokratik mücadelemizi Türk-İş dışında sürdürecektik. Biz ikincisini yaptık.

DİSK'i yalnızca kuruluşu açısından ele almak yanlıştır. DİSK'i işçi sınıfı ve emekçi katmanlara, Türkiye'ye ve dünyaya bakışı açısından bir bütün olarak ele almak gerekir. DİSK bir gerçekçi çıkıştır. 1970-80 döneminin siyasal, ideolojik, çıkarsal, düşsel serüvenlerinde çeşitli grupları ve bireyleri görebilirsiniz. Zorlansanız bile DİSK'i göremezsiniz. Çünkü ayaklarımız yerde, gözümüz işçiler üzerindeydi.''

Baştürk, güncel tartışma konusu sendikal birlik ile ilgili düşünceleriniz ise şöyle açıklıyor:

''İşçiler için, sendikacılar için ''sendikal birlik'' esastır. Çünkü temelde yarattıkları artı değere benzeri biçimde el konan, işgüçlerinden başka satacak bir şeyleri olmayan tüm işçilerin çıkarları ortaktır. İşçi sınıfının mücadelesinde sendikal birliğin sağlanması önemli yer tutar. Türkiye'de işçiler 12 Eylül öncesinde çeşitli kuruluşlara bölünmüş durumdaydı. Bugün de böyle. Ancak bu durumu 12 Eylül öncesinde de belirttiğim gibi, geçici olarak görüyorum.

Sendikacılıkta (tek yol)lar yoktur. Ülkemiz sendikacılık hareketi bugün bazılarınca ileri sürüldüğü gibi mutlaka bir İngiliz TUC, ya da Alman DGB hareketine benzeyecek diye bir kural yok. Sendikal birlik, kişisel beklentilerimize göre değil, sübjektif temelli siyasal tercihlerimize göre değil, bir ülkenin somut koşullarına göre gerçekleşir. Bu nedenle, bir ülkede sendikal çeşitlilik olması bir zaaf göstergesi ya da ürkütücü bir durum değildir. Önemli olan sendikal durumun gerçeğinin saptanmasıdır. Sendikal bölünmüşlük, tekrar ediyorum, geçici bir durumdur. Sendikal birlik ise bu alanda temel bir hedeftir.

Ben inanıyorum ki, bugün bazı sahte mecralarda sahte sendikal birliği amaçlayan yapılanmalar değil, sendikal birliğin ancak mücadele ile gerçekleşebileceğine inananlar bu birliği gerçekleştireceklerdir. Sendikal birliğin sağlam yolu, tepeden inmeci kongrede delege tavlama yoluyla liste kazanıcı yapılarla gerçekleşmez.

DİSK ilkelerinin geniş işçi kitlesi arasında yaygınlaşması, bunun sonucu olarak Türk-İş'in üye sayısı azalırken DİSK'in üye sayısının yarım milyonu aşması Türk-İş yöneticileri için yeterli ikazdı. Ana ne çare kendilerine çeki düzen vermek, evrensel sendikal ilkeleri sahiplenmek yerine siyasi iktidarın, işveren kuruluşlarının daha fazla dümen suyuna girdiler. Bu teslimiyet, DİSK'in karşısında gerileme, onları daha da hırçın, daha müfteri, daha saldırgan yaptı.

Bu durum onları hızla sonun başlangıç noktasına doğru sürüklemeye başladı. İşte tarihin bu noktasında 12 Eylül müdahalesi hızır gibi imdatlarına yetişti. 12 Eylül sonrasında gerek anayasa gerekse sendikalar ve toplu sözleşme yasalarına yaklaşımlarıyla ne menem bir sendikal anlayışa sahip oldukları kamuoyumuz ve dünya kamuoyu önünde tespit ve tescil edildi. Gerisini Türkiye işçi sınıfı belirleyecektir.

SINIF MÜCADELESİ ZORDUR

En gerici, en sağcı, en uzlaşmacı sendikalarda bile bir şeyler yapmak mümkündür ve gerektiğinde görevdir. Ancak Türkiye'nin somut koşullarında (daha demokratik bir Türk-İş ve Türk-İş'te birlik) sloganlarıyla bazı kişilerin ve sermaye sınıfının ekmeğine yağ sürmek, tehlikeli bir oyundur. İşçi sınıfının ekonomik, sendikal mücadelesi öyle sanıldığı gibi kolay yol almıyor. Yıllarca uğraşıyorsunuz, bakıyorsunuz bir arpa boyu yol gitmişsiniz. Sınıf mücadelesi bu nedenle zor ve kahırlı.

DİSK her zaman ''ilkelerde birlik, tabanda birlik'' ilkesini şiar edinmiştir. DİSK'in ilkelerinin sendikal ilkeler olarak tartışılmadığı yerlerde sendikal birlik sözleri yalnızca kandırmaca olur. İşçileri ise sürekli kandıramazlar. Daha önce de belirttim. DİSK kapatılsa bile, yeni DİSK'ler kurulur. Bizim için önemli olan ilkelerdir. Demokratik sınıf ve kitle sendikacılığının ilkelerinin savunulmasıdır. İşçilerin bir sınıf olarak siyaset yapma hakkının savunulmasıdır. Tabanın söz ve karar sahibi olması ilkesinin uygulattırılmasıdır.''

Baştürk günümüzdeki siyasal gelişmelere ilişkin soruyu yanıtlarken ise şöyle diyor:

''Ülkemizdeki demokrasi ve demokratik hak ve özgürlükler üzerindeki tartışmalar yeterli olmasa da umut verici. Bu alanda en ciddi sorun çifte ölçüleri ortadan kaldırmak. Bir bakıyoruz hiç ummadığımız bir kişi 'anti-militarizm' üzerine konuşabiliyor. Ancak bir başka gün bakıyorsunuz, aynı kişi

Şükran Ketenci (Soner) Abdullah Baştürk ile bir söyleşide.

en önemli yasaklarda ağzını açmıyor. ''beni ilgilendirmeyen yasakları, yasak kabul etmiyorum'' biçimindeki mantık, çifte ölçü, şu anda ''demokrat'' olmaya özenen kişiler arasında en büyük zaaf.

DEMOKRASİNİN TEMEL ÖLÇÜTLERİ

Demokrasinin evrensel boyutları vardır. Bunları burada uzun uzun anlatmak istemiyorum. Bir ülkede demokrasi varsa, demokratik hak ve özgürlükler sonuna kadar kullanılabilmelidir. Demokratik hak ve özgürlüklerin başında ise sendikal hak ve özgürlükler gelmektedir. Bize göre sendika özgürlüğü ve sosyal hakların en geniş anlamda varlığı, bir demokrasinin varlığının gerçek ölçüsüdür. Çünkü sendikal haklar sınıf içerikli haklardır. Bu hakları tanıyanların diğer hakları tanımaması mümkün değildir.

Bu nedenle Türkiye'de şu andaki demokrasi mücadelesinde, demokrasi tartışmalarında sendikal hakları, örneğin bir genel grev hakkını savunmayı temel ölçü olarak kabul ediyorum. Bu nedenle de işçi hakları konusunda net tavırlar görmek istiyoruz. Zira iddia ediyorum ki, ülkemizdeki demokrasi tartışmalarında, demokrasi mücadelesinde yine en ağır yükü işçi sınıfı omuzlayacaktır. Çünkü işçi sınıfı demokrasi ile ekmeği arasındaki ilişkiyi en iyi fark eden sınıf olma durumundadır.

Sosyal demokratlar işçi sınıfıyla birlikte örgütlenerek ülkemizin geleceğinde önemli bir siyasi etkinliğe sahip olabilirler. Bunun için öncelikle sosyal demokrasinin tarihsel ve güncel temellerini, gelişmesini, gerçekçi bir yaklaşımla ortaya koymaları gerekir. Sosyal demokrasiyi amaç kabul eden bir partinin de gerekli örgüt biçimine sahip olması zorunludur. böyle bir parti örgütsel yapısının yanı sıra, politik, ekonomik, toplumsal, kültürel açılardan hedeflerini Türkiye gerçeklerine uygun belirlemeli, bağımsızlığı temel alan, anti militarist bir yapılanmayı siyasal alanda nasıl gerçekleştireceğini belirtmelidir.

Baştürk'ün demokrasiye yönelik uğraşları değerlendirmesi şöyle:

''Türk halkının siyasal yaşam biçimi olarak seçmiş bulunduğu demokrasinin doğup geliştiği Batı Avrupa'ya baktığımızda demokrasiyi omuzlayan, bugünkü yerine taşıyan ve yaşatıp geliştirenlerin işçiler ve emekçiler olduğunu görüyoruz.

Sosyalist ya da sosyal demokrat partilerin piramidini oluşturan işçiler ve emekçiler, kendi yönetim ve denetimlerindeki sendikalar, kooperatifler ve diğer meslek kuruluşlarıyla sermaye sınıfına karşı ekonomik, demokratik mücadelelerini sürdürdüler. Sermaye sınıfı için ise temel hedef devleti mutlak planda ellerinde bulundurmak ve ele geçirdikleri devlet ile emekçilerin ekonomik, siyasal, toplumsal gelişmelerini, düşünsel, örgütsel faaliyetlerini bası altında tutmak, onları denetlemek, hatta yönlendirmektir. Sorunun temeli de buradadır. 12 Eylül sonrasında uygulanan politikaların temellerinde de bu yatmaktadır.

CESUR POLİTİKALAR GEREK

24 Ocak+12 Eylül operasyonu sırasında işbitiricilikte, köşe dönmede ve döndürmede ustalaşanların depolitizasyon teorileri ve uygulamaları devleti ele geçirenlerin kavuştukları imkânlarla mümkündür. İşte bu noktada Türkiye'de ciddi ve cesur politikalar gereklidir. Bu politikalar halkın oyuyla başa gelen hükümetlerin gerçek anlamda siyasi iktidar olmasını da içermek zorundadır. Türkiye'nin geçmişine baktığımızda, özellikle 1964 sonrasında kurulan hükümetlerin genelde siyasi iktidar olamadıklarını görüyoruz. Sebebiyet verdikleri bunalımlar nedeniyle ülkemizin zaman zaman geçirdiği siyasi ve ekonomik kriz dönemlerinde anayasal

ve yasal düzeni koruyamamışlar, kurumlar arasındaki hiyerarşiyi ve işleyişi yönlendirememişlerdir. En önemlisi, kaçınılmaz noktaya gelinmesine rağmen, halkımızın demokratik hakemliğine başvuracak cesaret ve siyasi olgunluğu gösterememişlerdir. Bu nedenle askeri müdahalelere neden olmuşlardır.

Kimi ''sermaye sınıfı hançeri sırtıma dayadı'' derken, kimi de şapkasını alıp gitti. Kısacası ne iktidar olabildiler ne de muhalefet. Bugünkü iktidarın durumu yakın geçmiştekilerinden daha da kötü, irtica sempatizanlığı ile Atatürk devrimlerini savunma görüntüsü arasındaki gelgitlerin sonu daha da kötü biteceğe benzemektedir. Bir ülkede, birtakım insanlar, siyasal ve ideolojik olarak Allah ile kul arasında girmeye başladı mı, bu işin nerede biteceğini görmek isteyenlere komşumuz İran yeterli örnek olacaktır. ''Ben uygar insanım'' diyebilmenin önkoşulu kin, irtica ve sömürüden uzak durmakla başlar, buna göre de insanlar düşünce ve davranışlarında, bunları yaşama geçirmede, yani örgütlemede özgür olmalılar. Ancak bu, toplumun bir kesimi için değil, tüm kesimleri için geçerli olmalıdır.

Ben demokrasiyi bir yaşam biçimi olarak seçmede daha anlamlı davranmaya başlayan halkımızın irticayı aşabileceğine inanıyorum.

Sonuç olarak şunu söyleyebilirim, eski MESS Başkanı Özal'ın Türkiye işçilerine, emekçilerine daha az ekmek ve daha az özgürlükten başka verebileceği bir şey yoktur.

Ülkemizde demokrasinin yeniden inşasında temel yük, yine nasırlı elleri ve yüreklerindeki insan sevgisiyle işçilerde, emekçilerdedir.''

Baştürk, işçi sınıfı ve emekçiler için gelecek günlerde yönelik gelişmelerin değerlendirmesini yaparken şunları söylüyor: ''Sorunuzu şöyle özetleyebilirim. Görebildiğim kadarı ile Türk-İş Batı Avrupa sendikal hareketini, işçi sınıfının politik, ekonomik ve siyasal hedeflerini, demokrasi anlayışını köylü kurnazlığı ile anlamazlıktan ve görmezlikten geliyor. Türk-İş'in üyesi sendikaların çoğunluğunu oluşturan üst yönetimlerce ele geçirilmiş sendikalarla işbirliği içinde sağcı siyasal ve ekonomik tercihleri, işçi sınıfının geleceği açısından hepimizin ciddi ciddi düşünmesi gerekmektedir.

İŞÇİ SINIFI SIFIRA İTİLDİ

Yasal ve siyasal baskılarla ekonomik demokratik mücadelede sıfır noktasına kadar geri itilmiş, ekonomik gücünü yarı yarıya kaybetmiş, onur kırılmış emekçi halkımız ve işçi sınıfımızın kendini yenilemede DİSK'in belirlediği sendikal, sınıfsal ve toplumsal ilkeleri yol göstericidir. Ayrıca bu ilkelerin evrenselliğinin yanında, geçerlilikleri de her gün biraz daha kendini hissettirmektedir. Hukuk devleti ve demokrasilerde her çıkar grubu, her planda örgütsel mücadeleyi esas alır. Siyasi partileri ile ekonomik güçleri ile ve iletişim araçları ile tarihinin en etkin dönemini yaşamakta olan sermaye sınıfı ve yandaşlarının karşısında işçi sınıfı ve diğer emekçiler kabul etmeliyiz ki, bugün örgütsüzdürler. Kendisini demokrat, ilerici, aydın sayanlarla işçi sınıfına ve diğer emekçilere karşı sorumluluk duyan sendikacı, politikacı, yönetici, temsilci ve işçilerin bu vahim durumu karşısında yeniden bir durum değerlendirmesi yapmalarını gerekli görüyorum. Zaman kaybetmeden, yanlışlardan kaçarak, akılcı ve gerçekçi yol yöntem izleyerek, sermaye sınıfının karşısında her planda örgütlenerek demokrasi ve özgürlükler mücadelesini sürdürmeliyiz.''

7 ŞUBAT 1987– TÜRK-İŞ'TEN BAŞTÜRK'E YANIT

Türk-İş Yönetim Kurulu faaliyetleri durdurulan DİSK'in Genel Başkanı Abdullah Baştürk'ün Türk-İş'i hedef alan açıklamalarını üzüntü ile karşıladığını bildirdi.

Türk-İş Yönetim Kurulu adına dün yapılan açıklamada, DİSK davası henüz sürdüğü için Baştürk'ün ''suçlamalarına'' yanıt verilmeyeceğini belirterek şöyle denildi:

''Faaliyeti durdurulan ve halen yargılanmakta olan DİSK Genel Başkanı Abdullah Baştürk'ün bir söyleşi şeklinde basına yansıyan açıklamalarında, Türk-İş Konfederasyonu hakkında eski bir alışkanlıkla bazı tutarsız ve yakışıksız iddia ve beyanlarda bulunmuş olması üzüntüyle karşılanmıştır. DİSK'in kuruluş yıldönümü olan 13 şubatta, hazırlığı yapılan bir düzenlemeyle verilecek olan kokteyle katılmak üzere, ülkemize gelecek bir kısım Batı Avrupa sendika temsilcilerinin bu ziyaretinin arifesine rastlatılarak Türk-İş'i suçlayıcı açıklamalar yapılmasına zorunluluk duyulması dikkat çekicidir. Türk-İş, DİSK ve DİSK davasında yargılanan yöneticiler hakkında bugüne kadar, alışagelmiş çeşitli suçlamalara rağmen yargılamayı etkileyebilecek davranışlardan özenle kaçınmış, aksine gelişmeler karşısında üzüntü ve kaygılarını belirtmiştir. Türk-İş hakkındaki bu tutarsız ve yakışıksız beyanlara gerekli cevabın bu aşamada verilmesi, aynı düşünce ile yersiz ve zamansız görüşmüştür...''

ÇALIŞMA BAKANI TAŞÇIOĞLU: "KAFASI KOPASICA SENDİKALAR"

17 Aralık 1986 tarihinde Meclis'te Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı 1987 Mali Yılı Bütçesi görüşülürken dönemin Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanı Mükerrem Taşçıoğlu yargılamaları devam eden DİSK'liler için "o kafası kopasıca sendikalar" dedi. Bu ifade genel kurulda Çalışma Bakanı ile SHP İzmir Adana Milletvekili Cüneyt Canver ve SHP Ankara Milletvekili Sururi Baykal arasında sert bir tartışmaya yol açtı. Tartışma tutanaklara şu şekilde geçti:

ÇALIŞMA VE SOSYAL GÜVENLİK BAKANI MEHMET MÜKERREM TAŞÇIOĞLU (Devamla): (...) Demin bahsettiğim gibi, bu sendikal haklar, 12 Eylülden evvel iyi kullanılmış olsaydı- o kafası kopasıca sendikaları kastederek söylüyorum, hangisi olduğunu anladınız- bunlar gelmezdi başımıza.

CÜNEYT CANVER (Adana): Hangisiydi? Açıklayın, Sayın Bakan.

ÇALIŞMA VE SOSYAL GÜVENLİK BAKANI MEHMET MÜKERREM TAŞÇIOĞLU (Devamla): DİSK efendim; işinize yararsa. (ANAP sıralarından alkışlar)

SURURİ BAYKAL (Ankara): Sayın Bakan, siz cellat mısınız?

CÜNEYT CANVER (Adana): Anayasa suçu işledin. Yargılaması süren bir dava hakkında konuşamazsın. (ANAP sıralarından

Mükerrem Taşçıoğlu, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanı.

"Otur yerine!" sesleri)

ÇALIŞMA VE SOSYAL GÜVENLİK BAKANI MEHMET MÜKERREM TAŞÇIOĞLU (Devamla): Mahkemeye, mahkemeye

BAŞKAN: Evet, devam edin.

SURURİ BAYKAL (Ankara)-Sayın Başkan siz trafik memuru değilsiniz. Her şeyi konuşamaz.

ÇALIŞMA VE SOSYAL GÜVENLİK BAKANI MEHMET MÜKERREM TAŞÇIOĞLU(Devamla): Ama soruyorsunuz, ben de söylerim.

SURURİ BAYKAL (Ankara)-Bunu söylemeye hakkınız yok.

ÇALIŞMA VE SOSYAL GÜVENLİK BAKANI MEHMET MÜKERREM TAŞÇIOĞLU (Devamla): Varsa, Anayasa Mahkemesine müracaat eder siniz, suç işlediğime dair efendim. Alışık olduğunuz bir metot, buyurun efendim.

SURURİ BAYKAL (Ankara): Sayın Başkan, müdahale edin, ikaz edin; cellat mıdır, bakan mıdır? «Kafası kopasıca» diyor.

BAŞKAN: Sayın Bakan, "Kafası kopasıca" ta biri biraz...

ÇALIŞMA VE SOSYAL GÜVENLİK BAKANI MEHMET MÜKERREM TAŞÇIOĞLU (Devamla): Bizim zihniyetimiz bu kardeşim, bu siyasî iktidarın tercihi bu. Gücün yetiyorsa, bileğin kuvvetliyse indir aşağıya. (ANAP sıralarından «Bravo» sesleri, alkışlar) Siz onun avukatı mısınız, siz DİSK'in avukatı mısınız? Sayın Başkan, kendileri DİSK'in avukatı mıdır?

SURURİ BAYKAL (Ankara): Mahkemeye saygılı ol, yargıya saygılı ol. Ben milletin avukatıyım, halkın ve hakkın savunucusuyum

CÜNEYT CANVER (Adana): Anayasa suçu işledin.

Kaynak: TBMM Tutanak Dergisi, 44. Birleşim, 12.12.1986

https://www5.tbmm.gov.tr/tutanaklar/TUTANAK/TBMM/d17/c034/tbmm17034044.pdf (Erişim: 21.04.2025).

DİSK DAVASI ÜZERİNE

Halit Çelenk, Avukat[1]

Hukuk bilimine göre yargılama hukukuna en yabancı kavram "olağandışı yargılama"dır. Sıkıyönetim askeri yargısı, olağan yargılamanın tersidir. DİSK ve bağlı sendikaların yöneticileri böyle olağandışı bir mahkemede yargılandılar. Hakim ve savcıları siyasal iktidar tarafından görevlendiren bir mahkemede. Bu mahkemeler "doğal hakim" ilkesine aykırı olarak kurulmuş, hakimleri bağımsızlıktan, "hakim güvencesi"nden yoksun mahkemelerdir. Kararları beğenilmeyen hakim ya da mahkemeler her zaman görevden alınabilirler. Savunma hakkı kısıtlıdır. Beş dakika süreli bir savunmadan sonra ölüm cezasına hükmedebilir. Sanık ve avukatı gelişi güzel bir takdire bağlı nedenlerle mahkeme salonundan çıkarılabilir, iki kez mahkemeden çıkarılan sanık ya da avukatı bir daha o davanın duruşmasına katılamaz. Bu tür savunma kısıtlamalarına usul yasasından ve uygulamadan sayısız örnekler verilebilir.

SIKIYÖNETİMSİZ SIKIYÖNETİM MAHKEMELERİ

Sıkıyönetimin kaldırılmış olmasına karşın sıkıyönetim askeri mahkemeleri görevlerini sürdürmektedirler. Burada konuya ilişkin daha önce Anayasa Mahkemesi tarafından verilen iptal kararından, bu karardan sonra konunun Anayasa hükmü haline getirilmesinden, Sıkıyönetim yasasının 23. maddesinden ve 1982 Anayasasında bu konuya yer verilmemiş olması nedeniyle ve başka nedenlerle sıkıyönetim askeri mahkemelerinin görevlerini sürdürmelerinin hukuksal bir dayanağı bulunmadığından sözetmek istiyoruz.

Söylemek istediğimiz şudur: Sıkıyönetimin ilan nedenleri ortadan kalktıktan, sıkıyönetim kaldırıldıktan ve normal düzene geçildikten sonra sıkıyönetim askeri mahkemelerinde bulunan dava dosyalarının genel mahkemelere gönderilmesi hukukun gereğidir. Böyle yapılmadığı takdirde önümüzde, daha 5 yıl-10 yıl sürebilecek davalar bulunduğuna göre (Dev-Yol, Dev-Sol, DİSK davaları gibi) sıkıyönetim askeri mahkemelerinin 5-10 yıl daha görevlerini sürdürmeleri gerekecektir ki bu, genel mahkemelere güvensizliğin bir göstergesi olduğu gibi, dünyanın hiçbir yerinde örneği bulunmayan bir uygulamadır.

DİSK davası da bu tür hukuk dışı bir uygulamaya konu olmuştur.

DİSK ve bağlı sendikalar yöneticilerini yargılayan Sıkıyönetim Askeri Mahkemesi, yargılamalar sonunda, sanıkların eylemlerini TCY.nın 146/1. maddesine değil, 141/1. maddesine uygun görmüş, yani sanıkların, yöneticisi oldukları örgütleri "sosyal bir sınıfın diğer sosyal sınıflar üzerinde tahakkümünü tahsis etmek veya sosyal bir sınıfın diğer sosyal sınıflar üzerinde tahakkümünü tahsis etmek

Halit Çelenk (solda) DİSK Davası sırasında Avukat Ercüment Tahiroğlu ile.

[1] *DİSK* dergisi, DİSK 24 Yaşında, 1991.

veya sosyal bir sınıfı ortadan kaldırmak veya sosyal temel nizamlardan herhangi birini devirmek'', giderek Marksist-Leninist bir düzen kurmak amacıyla yasadışına dönüştürdükleri sonucuna varmış ve sanıklara on yıla varan ağır hapis cezaları verilmiştir.

DAVA 11 YAŞINDA

DİSK davası, Adalet tarihinde eşi görülmemiş biçimde 11 yıl sürmüş ve halen de Askeri Yargıtayda sürmektedir. Bu süre, uluslararası andlaşmalarda davalar için kabul edilen ''makul süre''nin kat kat üstündedir.

11 yıl, insan yaşamı için özellikle yaşamın en verimli dönemleri için çok değerli bir evreyi oluşturmaktadır. 25 yaşlarındaki bir insan (sanık) orta yaşa gelinceye kadar düşünce suçlusu olarak bir davanın sonucunu bekleyecek ve yaşamına bir yön veremeyecek, özel yaşamında istikrardan ve güvenceden yoksun kalacaktır. Bir insan için bunun ne kadar yıkıcı, yaşam karartıcı olduğunu açıklamaya sanırız gerek yoktur.

MALLARA EL KONULDU

Sıkıyönetim Askeri Mahkemesi, on yıla varan ağır hapis cezalarıyla birlikte DİSK ve bağlı sendikaların taşınır taşınmaz tüm mallarının da zoralımına karar verdi.

Bu mal varlığı; bankalarda nakit olarak bulunan 58 milyon 653 bin 620 dolar ile 465 milyon 825 bin 965 dolar değerinde mallardan oluşuyordu ki toplam 524 milyon 479 bin 585 dolara varıyordu.

Sıkıyönetim Askeri mahkemesi, bu mal varlığının zoralımına TCY. nın 36. maddesine dayanarak karar vermişti. Bu karar haksız bir karar olduğu gibi yürürlükteki yasaya da aykırı düşüyordu.

Mahkemenin dayandığı 36. maddeye göre, ''suçta kullanılan veya kullanılmak üzere hazırlanan veya fiilen irtikabı husule gelen'' eşyanın zoralımına karar verilebilirdi. Ayrıca ''kullanılması, yapılması, taşınması, bulundurulması veya satılması'' suç oluşturan (dinamit, uyuşturucu, patlayıcı madde gibi) eşyanın da bir mahkumiyet kararı olmasa bile zoralımına hükmolunabilirdi.

Oysa DİSK ve bağlı sendikaların malları ne suçun işlenmesinde kullanılmıştır ve ne de uyuşturucu ya da patlayıcı madde gibi doğrudan zoralımı gereaken mallardır. Açıktır ki DİSK ve bağlı sendikalara ait malların, yasal bir dayanağı olmadan, zoralımına karar verilmiştir. Bu, hukuk açısından bir gasp niteliği taşımaktadır.

MALLAR HÂLÂ KAYYIMDA

DİSK ve bağlı sendikaların faaliyetleri MGK'nun 12 Eylül 1980 gün ve 7 sayılı bildirisi ile durdurulmuş, daha sonra da DİSK ve bağlı sendikalara ait mallar kayyımlara teslim edilmişti.

MGK ve sıkıyönetim dönemiyle sınırlı olarak yayınlanan ve bu dönem için geçerli olan söz konusu bildiri hükmü, 7/11/1982 tarihinde yürürlüğe giren Anayasanın 177/e ve geçici 3. maddesine göre ve TBMM başkanlık divanının oluşmasıyla kendiliğinden ortadan kalkmıştır.

DİSK davasında bu faaliyetlerle ilgili herhangi bir ihtiyati tedbir kararı da verilmemiştir. Bu durum karşısında 7 numaralı bildirinin hükmü ortadan kalkmış, sıkıyönetim sona ermiş ve 2821 sayılı yasanın geçici 5. maddesinin de DİSK ve bağlı sendika yöneticileri hakkında uygulanamayacağı göz önüne alınarak söz konusu malların DİSK ve bağlı sendika yöneticilerine teslimi gerekirken bu mal varlığı kayyımların elinde bırakılmıştır. Bu konuda yapılan başvurular sonuçsuz kalmış ve hukuksuzluk bu alanda da sürmüştür.

Sendika ve dernek malları konusunda 12 Eylül hukukunun ilgi çekici görüntüleri var:

Örneğin, DİSK'e bağlı Genel-İş sendikasına ait Ankara, Çankaya'da bulunan 12 katlı, 1000 kişilik konferans salonu olan genel merkez binası düşük bir bedelle kamulaştırılmıştır ve Anayasa Mahkemesine tahsis edilmiştir.

Şimdi Yüksek Mahkeme, işçinin alınterinin ürünü olan bu yerde yasaların Anayasaya uygunluğunu denetlemekte ve hukuk devlerinin bekçiliğini yapmaktadır.

DİSK DAVASI VE AVRUPA İNSAN HAKLARI SÖZLEŞMESİ

Erşen Şansal, Avukat[1]

12 Eylül askerî darbesi ve doruk noktasına ulaştırılan toplumsal ve siyasal bunalım, ülkemizdeki her türlü demokratik kurumlaşmayı ve siyasal yapılanmayı yıkmıştır. 12 Eylül 1980 darbesinden sonra, tüm siyasal partiler ve dernekler kapatılmış, sendikal çalışmalar uzun süre tatil edilmiş; başta bu kuruluşların yönetici ve üyeleri olmak üzere, yüzbinlerce işçi, aydın, öğrenci ve geniş halk kesimlerinden insanlar gözaltına alınmışlar ve tutuklanmışlardır.

12 Eylül askerî cuntası, başlıca demokratik odakları hedef aldığı için, bu dönemde, sıkıyönetim mahkemelerinde en yoğun soruşturmaların muhatabı da; siyasal partiler, sendikal ve demokratik kuruluşlar olmuştur. Bu davalarla, örgütlü demokratik hayatın öğeleri sindirilmek istenmiştir. Kuşkusuz bunun yanı sıra; basın, üniversiteler, meslek kuruluşları vb. da bu baskı rejiminden nasiplerini almışlardır.

12 Eylül rejimi, başlıca hedeflerinden birinin DİSK olduğunu, 12 Eylül'ü hemen izleyen günlerden itibaren gösterdiği tutumu ile ortaya koymuştur. Daha aynı gün Milli Güvenlik Konseyi'nin 7 numaralı bildirisi ile, siyasî parti faaliyetleri yasaklanırken DİSK'in çalışmaları da, "kamu düzeni ve genel asayiş" gerekçe gösterilerek durdurulmuştur. Aynı bildiri ile MİSK'in (Milliyetçi İşçi Sendikaları Konfederasyonu) faaliyetleri de durdurulmuş, fakat kısa bir süre sonra serbest bırakılmıştır. DİSK ve DİSK'e bağlı sendikaların yöneticilerinin gözaltında alınmalarına da, gene 12 Eylül 1980 günü başlanmıştır. Anayasa'yı yürürlükten kaldırıp, Parlamento ve Hükûmeti feshederek, kanun yapma yetkisini eline geçirdiğini açıklayan Millî Güvenlik Konseyi, kendisini olağanüstü yetkilerle donatmış, kısa sürede yürürlükten kaldırılan eski kanunların yerine yeni çıkarılan kanunlarla 12 Eylül 1980 öncesindeki hukuksal yapı büyük ölçüde tahrip edilmiştir. 12 Eylül cuntasının etkinliği altında bu tutum, danışma Meclisi döneminde (23.10.1981-6.12.1983) devam etmiştir. DİSK ve DİSK'e bağlı sendikaların yönetimi kayyımlara devredilmiş (10.10.1980), sendikal hakları ve toplu pazarlık hukukunu ortadan kaldıran Sendikalar Kanunu ile Toplu İş Sözleşmesi Grev ve Lokavt Kanunu bu dönemde çıkarılmıştır (5.5.1983).

Olağanüstü yetkilerin başlıca kaynağı olan Sıkıyönetim Kanunu zaten yürürlükte olmasına karşın, Milli Güvenlik Konseyi'nce 5 kez değiştirilerek, olağanüstü yetkilerin kullanılması genişletilmiş ve rahatlatılmıştır. 12 Eylül öncesindeki hukuk devleti anlayışını değiştiren, başkalaştıran ve ortadan kaldıran bu tutum, nihayet 1982 Anayasası ile kurumsallaştırılmıştır.

DİSK Davası işte böyle bir ortamda başlamıştır. 1961 Anayasası'nda en uzun gözaltı süresi 15 gün olarak belirtilmişken, 5 kişiden oluşan Millî Güvenlik Konseyi'nce gerçekleştiriliveren bir kanun değişikliğiyle bu süre 90 güne çıkarılmış ve böylece DİSK Davasının sanıkları için de aylarca sürecek olan işkenceli gözaltı dönemi başlamıştır. Gerçekten de, DİSK ve DİSK'e bağlı sendikaların yöneticileri, 90 günün de üstünde gözaltında, sorgulama bahanesi ile ağır işkence görmüşler, bu sürede yakınları ve avukatları ile görüştürülmemişlerdir.

İlk kez, DİSK'in ve DİSK'e bağlı sendikaların yöneticilerinden 52'si hakkında açılan dava, daha ilk oturumunda savaş hali hükümlerinin uygulanması ile başlamış ve sanıkların tümü hakkında ölüm cezası istenmiştir. Davanın başlangıcında yaratılan bir dehşet havası, yıllarca da öylesine sürdürülmüştür.

Şimdi aradan 10 yılı aşkın bir zaman geçmiştir. Bugün DİSK Davası, kamuoyunda gerçek yüzüyle net olarak görülmekte ve değerlendirilebilmektedir. 12 Eylül darbesi ile, Türkiye demokrasisi, bu 10 yıl içinde ağır bir yıkıma uğratılmış olmasına karşın, aynı süreç, antidemokratik rejim dayatmalarını içine sindirememiş olan Türkiye halkı ve işçi sınıfı için kendisine gelme süreci olmuştur. Örneğin Türk Ceza Kanunu'nun 141. maddesinin 1. bendinin son fıkrasındaki ölüm cezası kaldırılmış – ki bu fıkra, DİSK Davası sanıkları için de bir süre tehdit aracı olarak kullanılmıştı- 141 ve 142. maddelerin hafifletilerek değiştirilmesi yolunda Adalet Bakanlığınca hazırlanan taslak, Hükûmetçe benimsemiş, Avrupa Güvenliği ile İşbirliği Konferansının (AGİK) bir gereği olarak Paris Şartı imzalanmış ve Türkçeden başka dillerde yapılacak yayınların yasaklanması hakkındaki Kanunun kaldırılması kararlaştırılmıştır. Gözlemlenen bu değişiklikler hangi öznel niyetlerden kaynaklanırsa kaynaklansın, sonuç itibariyle Türkiye halkının

[1] *DİSK* dergisi, DİSK 24 Yaşında, 1991.

demokrasi özlem ve isteklerine verilmiş ödünlerdir.

Keza aynı süreçte gözlemlenen önemli gelişmelerden birisi de Avrupa İnsan Hakları Komisyonu'na bireysel başvuru hakkının tanınması ve Avrupa İnsan Hakları Divanı'nın yargı yetkisinin tanınmasıdır.

Aslında bunlar da Türkiye'nin uluslararası hukukun gereklerine uyma yükümlülüğünün ortaya koyduğu sonuçlardır. 12 Eylül askerî darbesinden sonra, Türkiye'de insan haklarının yoğun bir biçimde ihlâl edilmesi ve işkence olaylarında büyük bir artış görülmesi nedeniyle 5 Avrupa ülkesinin (Fransa, Norveç, Danimarka, İsveç ve Hollanda) Türk Hükûmeti aleyhine Avrupa İnsan Hakları Komisyonu'na yaptığı başvuru, 7.12.1985 tarihinde "dostane çözüm" ile sonuçlanmış ve Türk Hükûmeti sonuçta bazı talepleri kabul etmek zorunda kalmıştır. Bireysel başvuru hakkının kabul edilmesi de bu nedenledir.

Bu vesile ile ifade etmek gerekir ki, 12 Eylül bunalım döneminden çıkılmasında Türkiye demokrasi güçleri, uluslararası dayanışmanın önemli destek ve katkılarını görmüştür. Esasen DİSK Davası da, başlangıçtan beri uluslararası gözlemciler, sendikal ve demokratik kuruluşlarca izlenmiştir. Bu ise, davanın yalnızca ülke coğrafyası ile sınırlı olmaktan öte, uluslararası, evrensel bir önem taşıdığının ifadesidir.

Gerçekten de, DİSK Davası'nın şimdi uluslararası hukuk kuralları çerçevesi içerisinde ele alınmasının gerekliliği, daha net ortaya çıkmış ve belirginlik kazanmıştır.

1982 yılında kabul edilen Anayasa'nın 90. Maddesinin 5. Fıkrasına göre, "Usulüne göre yürürlüğe konulmuş milletlerarası andlaşmalar kanun hükmündedir. Bunlar hakkında Anayasa aykırılık iddiası ile Anayasa Mahkemesine başvurulamaz". Türkiye, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'ni (AİHS) ilk kez imzalayan 15 ülkeden biridir. Sözleşme, 19 Mart 1954 tarihinde yürürlüğe giren 6366 sayılı Kanunla da onanmıştır. Sözleşme imzalanırken Türk Hükûmeti hiçbir çekince koymamıştır. Daha sonra Sözleşme onaylanırken konulan bir çekince ise, bizim konumuzu ilgilendirmemektedir.

Bu durumda Anayasa'nın 90. maddesine göre AİHS'nin bir kanun olarak uygulanması gerekmektedir. Gene Anayasa kuralına göre, uluslararası sözleşmelerin Anayasaya aykırılığı ileri sürülemeyeceğinden, iç hukuktaki yeri ve geçerliliği bakımından uluslararası sözleşmesi "kanun hükmünde" olmaktan öte, anayasa düzeyinde kabul etmek gerekir. Nitekim Prof. Suat Bilge şöyle demektedir: "Evrensel Beyanname ilkeleri ile AİHS'de öngörülen hak ve hürriyetlerin Anayasamızın temel hükümleri arasında yer almasına engel olmayacağı görüşündeyiz. Bu görüş içinde AİHS Anayasanın 2. maddesinden aldığı kuvvetle kanunlarımızın önüne geçecektir." (Ankara Barosu Dergisi, 1989/2 s.310)

Uluslararası hukuk kurallarının öncesinde, iç hukuk kurulları da adilane olarak uygulandığı zaman, örneğin DİSK Davası'nın mahkûmiyetle sonuçlanması bir yana, yılları bulan tutukluluklar, ağır eziyet ve acılarla sürdürülebilmesine olanak yoktur. Ancak bir sıkı

Avukat Erşen Şansal.

yönetim döneminde, davaya bakılan olağanüstü mahkemede, evrensel hukuk kuralları kadar ulusal hukukun uygulanması da mümkün olmamıştır.

Yukarıda da ifade edildiği gibi, DİSK Davası'nın uluslararası hukuk kurallarının uygunluğunun denetlenmesi bakımından uluslararası yargı kuruluşlarına götürülmesi gereklidir ve bunun zamanı gelmiştir. 12 Eylül 1980'den sonra, çalışma hayatı sekteye uğratılıp sendikal haklar yok edilerek, DİSK ve DİSK'e bağlı sendikaların yöneticileri uzun yıllarını tutuklu olarak geçirdiler. Dava da, uzun yıllar sürdükten sonra nihayet 23.12.1986 tarihinde İstanbul Sıkıyönetim Mahkemesinde sonuçlandırıldı. Çok ağır cezaların yanı sıra, DİSK'in ve sendikaların kapatılmasına da karar verildi. Ancak kararın verildiği tarihte, DİSK Davası sanıklarının Avrupa İnsan Hakları Komisyonu'na başvurma inisiyatifleri bulunmamaktaydı.

DİSK Davası'nda sürdürülen politik tutum, davaya bakan yargıcın değiştirilmesi, 3 yılı aşkın bir süre geçtikten sonra sanıkların peyderpey tahliyelerin başlanması, sıkıyönetimin kaldırılması gibi değişikliklerle sertlikten yumuşamaya doğru değiştirilmeye, yani dava önemsizleştirilmeye ve kamuoyunda unutturulmaya çalışılmış ise de, bu durum davadaki adaletsizliğin ortadan kalkmasına hiçbir etki yapmamıştır. Örneğin

daha sonra kurulan siyasî partiler ve dernekler, kasıtlı ortam ve olanaklar içinde de olsa faaliyette bulunabilmekte, fakat DİSK ve DİSK'e bağlı sendikaların çalışmalarına dava hâlâ devam ettiği nedeniyle izin verilmemektedir.

Dava karara bağlandıktan sonra gerekçeli kararın yazılması iki yıl, dosyanın Askerî Yargıtay'a gönderilmesi bir yıl sürmüştür. Davanın sonuçlandırılmasından bu yana 4 yıl geçmiş olmasına rağmen, dosya hâlâ Askeri Yargıtay Başsavcılığında beklemektedir. 4 yılda, hukuksal olarak davada hiçbir gelişme olmamıştır. Bundan sonra da, davanın daha ne kadar süreceği konusunda bir tahminde bulunmak mümkün değildir. Dava böylesine bir sürünceme yaşarken sendikaların açılmasına ve çalışılmasına da izin verilmemekte; işçi ödentileri ile oluşan sendikaların mal ve para varlığı bloke edilmiş bir şekilde tutulmaktadır.

Geçmişte yaşanan bir örnekte, 15-16 Haziran 1970 olayları nedeniyle ilân edilen sıkıyönetim döneminde açılan DİSK Davası, -1974 yılında bir de Af Kanunu çıkartılmış olarak- 15 yıllık zamanaşımı süresinin dolması nedeniyle ortadan kaldırılmıştır. Ancak şimdiki DİSK Davası'nın da zamanaşımı sürecinin dolmasına kadar bekletilmesi; kamu oyunun, işçi kitlesinin ve sendikal birikimin kabul edeceği bir sonuç değildir.

AİHS'nin 6. maddesinin 1. paragrafında, ''Herkes gerek medenî hak ve yükümlülükleriyle ilgili nizalar, gerek ceza hukuku alanında kendisine yöneltilen suçlamalar konusunda karar verecek olan, kanunla kurulmuş bağımsız ve tarafsız bir mahkeme tarafından davasının makul bir süre içinde hakkaniyette uygun ve açık olarak görülmesini istemek hakkına sahiptir'' denilmektedir.

Sözleşme, ''makul süre'' kavramına özel bir önem tanımıştır. Bu nedenle kişi özgürlüğü ve güvenliğinin düzenlendiği 5. maddenin 3. paragrafında aynı kavrama yer verilmiş, keza 5. maddenin 4. paragrafında ''kısa bir süre'' ibaresi kullanılarak, makul süre için aslolanın kısalık olduğu gösterilmiştir. 10 yıldan beri süre gelen ve daha ne kadar sonra biteceği bilinmeyen bir davada makul süreden söz etme olanağı kalmamıştır.

DİSK Davası'nın önemi, daha başlangıcından beri, yalnızca sanıkları ile sınırlı bir çerçeve kalmamış; DİSK'e bağlı sendikaların 600.000'i aşkın üyelerinin ekonomik ve sendikal haklarını da yakından ilgilendirdiği için, büyük bir işçi kitlesi için önem taşımıştır.

Şimdi artık DİSK Davası değerlendirilirken, davanın nasıl biteceği değil, ne zaman biteceği ön plana geçmektedir. Davaya olağanüstü bir dönemde, sıkıyönetim mahkemesinde bakılmıştır. Özel bir mahkeme olan sıkıyönetim mahkemelerinin kurulmasındaki bir amaç da olağanüstü dönemin kısa bir zamanda sonuçlandırılması için, yargıda sûr'atin sağlanmasıdır. Ancak şimdi karşı karşıya olunan durum bunun tam tersinedir.

Davaya olağanüstü bir mahkemede bakılması, davayı siyasî iktidarın istediğine göre biçimlendirmiştir. Esasen bu husus, AİHS'in 6. Maddesinde, temel insan hak ve özgürlüklerine aykırı sayılan durumlardan bir başkasını oluşturmaktadır.

Davaya bakan mahkemenin ''doğal yargıç'' ilkesine aykırı olarak oluşturulduğu hallerde Komisyon, bireysel başvuru hakkının doğduğunu kabul etmektedir. ''Ulusal yargı organlarının bağımsız olmadığı, dolayısıyla da adil bir yargılama için gerekli güvencelerin mevcut olmadığı durumlarda Komisyon, kendisine başvurulmadan önce iç hukuk yollarının tüketilmesini şart saymamaktadır.'' (Prof. Van Dijk: Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi ve Türkiye'nin Bireysel Şikâyet Hakkını Kabul Etmesi. s.44)

DİSK Davası; sanıklara işkence yapılmış olması (AİHS md.3), en kısa sürede yargıç önüne çıkarılmama (md. 5/3), tutuklanma veya gözaltına alınma nedeniyle özgürlüklerin kısıtlanmasının kanuna uygunluğu konusunda karar verilmemesi (md. 5/4), savunmalarını hazırlamak için gerekli kolaylıkların sağlanmaması (md. 6/3-b), kendisini savunmak için seçeceği bir avukatın yardımından yoksun bırakılması (md. 6/3-c), düşünce, anlatım ve görüş açıklama özgürlüğüne riayet olmaması (md.9/1, 10/1), sendika kurma ve bunlara katılma hakkının engellenmesi (md.11/1), sendikaların mülk dokunulmazlığına saygı gösterilmemesi (1 numaralı Ek Protokol md. 1/1) gibi daha birçok yönleriyle AİHS'ne ve uluslararası hukuk kurallarına aykırılıklarla doludur.

Bu nedenle, DİSK Davası'nda yeni bir boyut oluşturacak olan uluslararası yargı organının görüşleri ve kararları, Türkiye demokrasisine ve sendikal haklarına çok şey kazandıracaktır.

DİSK Genel Başkanı, 'Çağdışı yasaklar kaldırılmalı' dedi

Baştürk'ün 'evet' çağrısı

Abdullah Baştürk, "Ülkemizde günümüz koşullarında sendika, toplu pazarlık ve grev hakları açısından getirilen kısıtlama ve yasaklamalarla temel demokratik işçi hakları ihlal edilmiştir" dedi.

İş-Sendika Servisi —DİSK Genel Başkanı Abdullah Baştürk, DİSK yürütme, yönetim kurulları ve sendika başkanları ile bölge temsilcileri adına yaptığı açıklamada, yasaklama ve kısıtlamaların kaldırılmasına bir başlangıç teşkil edeceği inancı ile emekçiler ve tüm halkı referandumda "evet" oyu kullanmaya çağırdı.

DİSK Genel Başkanı görüşlerini şöyle özetledi:

"Bir ülkede, siyasi rakipleri-

ni, hukuk devleti ilkelerine aykırı olarak, zora dayandırılan yöntemlerle suç dışı tutan uygulamaları onaylayan ve göz ardı eden bir toplum, bize göre demokratik bir toplum değildir.

Bu nedenledir ki 6 Eylül halk oylaması öncesinde ciddiyetle düşünülmeli ve Türkiye'nin geleceği göz önünde bulundurularak siyasi iktidarın sergilediği ve onaylanması için direttiği, demokrasi dışı, çağdışı anlayışı tyke değerlendirilmelidir."

Baştürk, insan haklarının ve Avrupa Topluluğu'nun değer yargılarının siyasi iktidar tarafından kavrandığına ilişkin en ufak bir belirti olmadığını belirterek, devamla şöyle dedi:

"Ülkemizde günümüz koşullarında, sendika, toplu pazarlık ve grev hakları açısından getirilen kısıtlama ve yasaklamalarla, temel demokratik işçi hakları ihlal edilmiştir. Siyasi örgütlükler kaldırılmış, sendikal özgürlükler, örgütlenme, düşünme ve düşündüğünü açıklama özgürlüğü, basın özgürlüğü temelden yok edilmiş, eğitim birliği, öğrenim özgürlüğü zedelenmiştir.

Bu konuda asgari çerçeve olan, insan haklarını ve ana bir-riyetlerini korumaya dair sözleşmede ve insan hakları evrensel bildirisinde, ILO sözleşme ve kararlarında yer alan, temel insan haklarına ve sendikal haklara saygı gösterilmeli, tam olarak yeniden tanınmalıdır. Sendikalar, sendikal haklar ve işçi hakları üzerinde çağdışı, demokrasi dışı, hukuk dışı tüm yasak, kısıtlama ve uygulamalar kaldırılmalıdır.

Bu yasaklama ve kısıtlamaların kaldırılmasına bir başlangıç teşkil edeceği inancıyla, ülkemizde demokrasinin tüm ilke ve kurumlarıyla yeniden inşasına olanak sağlayabilecek, demokratik hukuk devleti ilkesine dayanan, devletin yeniden tesisine başlangıç sayılabilecek bir adım olması dileğiyle, 6 Eylül oylamasında, işçileri, emekçileri tüm halkımızı "evet" demeye çağırıyoruz."

Cumhuriyet, 4 Eylül 1987.

Aykut'a Tepki

Abdullah Baştürk, Bakan İmren Aykut'un DİSK'in terör örgütü olduğu yolundaki suçlamasına tepki gösterdi. Baştürk, Sıkıyönetim Komutanlığı Askeri Mahkemesi'nde yargılanırken dahi DİSK ve DİSK'in yöneticilerinin terörle suçlanmadığını belirterek, "ANAP'ın Çalışma Bakanı Aykut'un ipe sapa gelmez, iddianamede dahi yer almayan bu çirkin iftirasının bakanlık sorumluluğuyla bağdaştırmak mümkün değildir. Aykut, sorumluluk sınırlarını aşan düşünce tarzı ve beyanıyla suç işlemiştir" dedi.[26]

İdamla Yargılananlar Meclis'te

DİSK Davası'nda idamla yargılanan başta Baştürk olmak üzere çok sayıda sendikacı tahliye sonrasında siyaset katıldı. DİSK'in faaliyetleri durdurulmuş ve sıkıyönetim mahkemesi kararı temyiz aşamasında olmasına rağmen DİSK'liler etkin bir muhalefet sürdürdüler. Ülkenin önemli siyasal gündemleri ve işçi hakları konusunda hem parlamento içinde hem de dışında çalışmalar yürüten DİSK'lilerin bir bölümü milletvekili seçildi.

[26] *Cumhuriyet*, 4 Ağustos 1988.

DİSK: Referandumda "Evet"

Bilindiği gibi 12 Eylül darbesinin ürünü olan 1982 Anayasası'nın geçici 4. maddesi ile çok sayıda siyasetçiye 5 ve 10 yıllık siyaset yasakları getirilmişti. Geçici 4. maddenin kaldırılması için 6 Eylül 1987'de referandum düzenlendi. Geçici 4. madde ile 12 Eylül darbesi öncesinde siyasi partilerde yöneticilik yapanlar ve TBMM üyelerine 5 ile 10 yıl siyaset yasağı getirilmişti. 6 Eylül 1987 referandumunda sendikalar da aktif olarak yer aldı ve "evet" oyu çağrısı yaptılar.

DİSK Genel Başkanı Abdullah Baştürk 12 Eylül'ün ardından getirilen siyasi yasakların kaldırılması için 6 Eylül 1987'de yapılacak referandumda DİSK yürütme, yönetim kurulları ve sendika başkanları ile bölge temsilcileri adına yaptığı açıklamada, yasaklama ve kısıtlamaların kaldırılmasına bir başlangıç teşkil edeceği inancı ile emekçileri ve tüm halkı referandumda "evet" oyu vermeye çağırdı.[27]

Türk-İş de 1987 referandumunda "evet" oyu çağrısı yaptı. Türk-İş 1986 ara seçimlerinde ANAP'a oy verilmemesi yönünde tutum almış ve bu amaçla çeşitli mitingler düzenlemişti. Bu durum Türk-İş'in 1960'ların ortalarından beri sürdürdüğü "partilerüstü politika" yaklaşımını fiilen terk etmesi anlamına geliyordu. Türk-İş, 1987 yılında ANAP hükümetine karşı çok daha açık bir tavır aldı ve siyasi yasakların kalkmasına ilişkin 6 Eylül 1987 referandumu sırasında aktif tutum alarak (hükümetin tersine) yasakların kalkması yönünde oy kullanılması çağrısı yaptı.

[27] *Cumhuriyet*, 4 Eylül 1987.

1987 Referandumu Dönüm Noktası

1981 Anayasası'nın geçici 4. maddesi ile getirilen ve siyasi yasakların kaldırılması için yapılan 6 Eylül 1987 referandumu özellikle yasaklı dört siyasi liderin (Süleyman Demirel, Bülent Ecevit, Necmettin Erbakan ve Alparslan Türkeş) durumunu yakından ilgilendiriyordu. Bu dört siyasi liderin partileri olan Doğru Yol Partisi, Demokratik Sol Parti, Refah Partisi ve Milliyetçi Çalışma Partisi, "evet" oyu verilmesini desteklerken iktidardaki Anavatan Partisi siyasi yasakların kaldırılmasına karşı çıktı. Yasaklı bir siyasi lideri olmayan Sosyaldemokrat Halkçı Parti de yasakların kalkmasını destekledi. Yüzde 93,64 gibi rekor bir katılımın yaşandığı referanduma katılanların yüzde 50,2'si siyasi yasakların kaldırılması yönünde oy kullandı. Referandumda 75 bin oy farkıyla "evet" cephesi başarılı oldu.

Referandumda "evet "sonucunun çıkmasıyla 242'si 10 yıl ve 477'si 5 yıl yasaklı olan eski siyasilerin yasakları kalktı. Başta Ecevit ve Demirel olmak üzere çok sayıda eski siyasetçinin siyasi partilerine dönmesinin önü açılmış oldu.[1] Sonuçların açıklanmasından saatler önce dönemin Başbakanı Turgut Özal erken genel seçim kararı aldı ve 29 Kasım 1987'de Türkiye genel seçimleri yapıldı. Bu seçimlerde iktidardaki ANAP 1983 seçimlerine göre yaklaşık 9 puan oy kaybetti ve oy oranı yüzde 45,1'den yüzde 36,3'e geriledi. 6 Eylül 1987 referandumu 12 Eylül ve ANAP dönemi için bir dönüm noktası oldu.

[1] *Cumhuriyet*, 8 Eylül 1987.

Tablo 1: 6 Eylül 1987 Referandumu Sonuçları

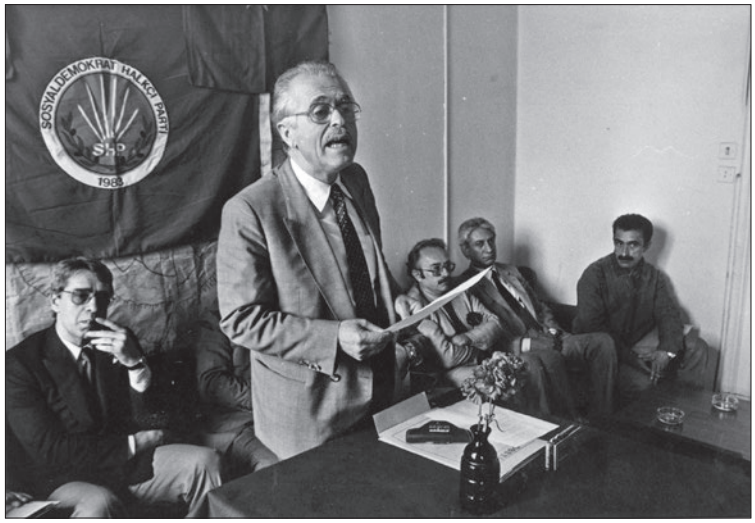
1987 Referandumu	Oy	Yüzde
"Evet" oyu	11.711.461	50,16
"Hayır" oyu	11.636.395	49,84
Geçerli oy	23.347.856	95,54
Geçersiz veya boş oy	1.088.965	4,46
Toplam oy	24.436.821	100,00
Kayıtlı seçmen/katılım	26.095.630	93,64

SHP VE HEP'TE SİYASET

12 Eylül 1980 askeri darbesiyle DİSK'in faaliyetlerinin durdurulması ve sendikal faaliyetlerin baskı altına alınmasıyla sendikal mücadeleye ara vermek zorunda kalan Abdullah Baştürk ve Fehmi Işıklar, tahliyelerinin ardından siyasi faaliyetlere aktif biçimde katıldı.

DİSK Genel Başkanı Abdullah Baştürk 1969 ve 1973'te iki dönem CHP milletvekili seçilmiş ve milletvekilliği 1977'de sona ermişti. Baştürk, 1960'lı yılların başından itibaren siyasetin içindeydi. DİSK Genel Sekreteri Fehmi Işıklar ise 1980 öncesinde milletvekili olarak siyasette yer almamıştı.

DİSK Davası'nda mahkumiyet kararı verilmesinin ardından Abdullah Baştürk ve Fehmi Işıklar siyasi faaliyetlerini önce Sosyaldemokrat Halkçı Parti (SHP) ve ardından ise kurucuları oldukları Halkın Emek Partisi (HEP) çatısı altında yürüttü. 12 Eylül 1980 darbesinden sonra Bülent Ecevit CHP Genel Başkanlığından istifa etti. CHP'liler 12 Eylül sonrasında siyasete

Baştürk bir SHP toplantısında, arkada solda Hasan Fehmi Güneş.

Tasarruflarınız hem dövizin artışı oranında artsın, hem de "iyi faiz"le verimine verim katsın...

Cumhuriyet

66. Yıl; Sayı: 23440 Kurucusu: Yunus Nadi 600 TL. 24 Kasım 1989

SHP'den 6 istifa

7'lerin ihracıyla büyüyen 'Kürt krizi' partinin 'solundan' kopma getirdi

İSTİFACI MİLLETVEKİLLERİ

SHP'den istifa eden 6 milletvekili Abdullah Baştürk, Fehmi Işıklar, Cüneyt Canver, Mehmet Kahraman, Arif Sağ, İlhami Binici, parti yönetiminin "entrikacı, diktacı bir hizbin eline geçtiğini" öne sürerek, "Bu hizip ufuksuz, tutarsız ve demokrasiye inançsızdır" dedi.

İHRAÇ KARARINA TEPKİ

6 milletvekilinin ortak dilekçesinde, 7 milletvekilinin partiden ihracı "çılgınlık" olarak nitelenirken şu görüşlere yer verildi: Kürt sorununun doğru biçimde tartışılabilmesi ve ulusal birliğin demokratik yaklaşımla güçlendirilebilmesi için bu hortlak ve bölücü zihniyetin gömülmesi gerekir.

SOLDA BİRLİK ÇAĞRISI

Abdullah Baştürk, hareketin bir lideri olmadığını, ancak bir sosyal oluşuma yöneldiğinde liderinin ve kadrosunun çıkacağını belirtti. Baştürk, solda birlikten yana olduklarını ve bunu SHP'de göremedikleri için geri dönmelerinin söz konusu olamayacağını söyledi. 10. Sayfada

6 KİŞİ PARTİSİNİ ARIYOR — SHP'de 'sol kanat' olarak bilinen grupta yer alan 6 milletvekili dün partiden istifa etti. Soldan sağa: İlhami Binici, Canver, Arif Sağ, Abdullah Baştürk, Fehmi Işıklar, Mehmet Kahraman görülüyor. Abdullah Baştürk istifadan sonra ortaya yeni bir oluşuma açık olduklarını söyledi. (Foto/graf: Rıza Ezer)

SHP'de durum

Olağanüstü kurultay beklentisi

ANKARA (Cumhuriyet Bürosu) — SHP'deki istifalar olağanüstü kurultayı gündeme getirdi. Parti içi muhalefet kanadından bazı milletvekilleri ve parti meclisi üyelerinin de istedikleri olağanüstü kurultaya Genel Başkan Erdal İnönü'nün ilke olarak karşı çıkmadığı, ancak parti yönetimi ile konuyu görüşeceği karşılığı verdiği bildiriliyor. İnönü, Cumhuriyet'in sorularına yanıtlarken, "Küçük kurultay diye karar aldık. Şimdi başka bir şey söyleyemem" dedi. Bu tür beklentilerin oluştuğunun anımsatılması üzerine de, "Öyle mi?" diye sordu. Olağanüstü kurultay istemini dün İstanbul Milletvekili İsmail Cem de bir açıklama yaparak dile getirdi. (Arkası Sa. 10, Sü. 1'de)

SHP lideri '6 istifa' konusunda görüşünü Cumhuriyet'e açıkladı

İnönü: Giden gider

Kürt politikası olmaz Biz ayrımcılık gözetmiyoruz. Dolayısıyla Kürt politikası diye bir şey, bizim programımızda yer alamaz. Bizim programımızda etnik köken farkı ile ilgili olarak neler düşünüyoruz, bunlar yer alıyor. Biz Kürt halkı için ayrı bir politika gerekiyor diye bir şey söylemiyoruz. Böyle söylemek yanlışlıktır.

SHP'de anarşi yok Vatandaşlarımız sanmasınlar ki SHP'de anarşi var, SHP'de karışıklık var. Böyle bir şey yok. SHP vatandaşa verdiği sözü yerine getirecektir.

AHMET TAN

ANKARA — İstifa haberi geldiği sırada SHP Genel Merkezi'nde görevmeye çalışılan bir telaş göze çarpıyordu. Öğretmenler Günü dolayısıyla genel merkezi ziyaret eden Ege-Der yöneticileri, olup bitene kulak kabartmaya çalışırken, küçük beyaz parti kartlarında bir aşağı bir yukarı inivorlardı. Bu arada, Genel Sekreter Yardımcısı Cafer Tayyareci ile MYK üyesi Ali Dinçer ayaküstü dert yanan partililere söz anlatmaya çalışıyorlardı. İnönü ile görüşmek için Bolu İl Başkanı bekleniyordu. Ege-Der yöneticilerinin İnönü ile "yüz yüze görüşmeleri", genel başkanın Özel Kalem Müdürü Hadiye Nuşçu duyduğu diğer bir sandalyede bekleyerek, Bolu İl Başkanı, Dinçer ve Tayyareci'nin görüşmeleri (Arkası Sa. 16, Sü. 1'de)

KIRLANGIÇ FIRTINASI HİKMET ÇETİNKAYA'nın yazısı 11. Sayfada

AŞAMALI SÜREÇ CELAL BAŞLANGIÇ'ın yazısı 11. Sayfada

NUSAYBİN'DE BAYKAL'IN AFIŞİ ÇIĞNENDİ 11. Sayfada

Cumhuriyet, 24 Kasım 1989.

iki ayrı koldan devam ettiler. Bunlardan biri Sosyal Demokrasi Partisi (SODEP) ve Halkçı Parti (HP) (daha sonra Sosyaldemokrat Halkçı Parti–SHP'de birleştiler) diğeri ise Bülent Ecevit tarafından kurulan Demokratik Sol Parti (DSP) oldu. DİSK yöneticileri ise SHP'ye katılarak faaliyet yürütmeyi tercih ettiler.

Henüz siyasi yasakların devam ettiği ve SHP'nin tüzüğü, programı ve yeni yönetiminin belirleneceği 28 Haziran 1987'de yapılan 3. Olağanüstü Kurultay'da Fehmi Işıklar, parti meclisine seçildi.[28] 1980 öncesinde DİSK Genel Sekreterliği döneminde siyasal partilerde aktif faaliyet yürütmeyi reddeden ancak 12 Eylül sonrasında SHP'nin parti meclisinde yer alan Işıklar, Abdullah Baştürk'ün "Bir arkadaşımızın SHP'de yönetici seçilmesi iyidir. Kurultay'da aday ol" isteği üzerine SHP Parti Meclisi'ne girdiğini ifade etti. "DİSK'in ayakta durması için siyasi desteğe ihtiyacının" olduğunu belirten Işıklar, Baştürk'ün önerisini "sendikal görev" olarak kabul ettiğini söyledi.[29]

Siyasi yasakların kaldırılmasından kısa bir süre sonra, 29 Kasım 1987'de yapılacak milletvekili genel seçimlerine adaylık başvuruları aşamasında 18 Eylül 1987'de Abdullah Baştürk, SHP Genel Başkanı Erdal İnönü'yle parti–sendika ilişkilerinde görüş ayrılıkları bulunması sebebiyle aday olmayacağını açıkladı.[30] Ancak daha sonra yaşanan gelişmeler sonucunda Baştürk ve Işıklar milletvekili aday adayı oldu ve önseçime girdiler.[31] 2 Kasım 1987'de yapılan önseçimler sonucunda DİSK Genel Başkanı Abdullah Baştürk İstanbul 3. bölge 2. sıradan ve DİSK Genel Sekreteri Fehmi Işıklar Bursa 1. bölge ve 1. sıradan SHP milletvekili adayı oldu.[32] 29 Kasım 1987'de yapılan milletvekili genel seçimlerinde Abdullah Baştürk İstanbul ve Fehmi Işıklar Bursa'dan SHP Milletvekili seçildi.[33] Baştürk ve Işıklar dışında iki DİSK ve Genel-İş yöneticisi, İsmail Hakkı Önal İstanbul'dan ve Ömer Çiftçi ise Ankara'dan milletvekili seçildi. Böylece DİSK üzerinde yasak sürerken dört DİSK yöneticisi milletvekili olarak TBMM'ye girmiş oldu.[34] Kasım 1987 seçimlerinde Petrol-İş Genel Başkanı Cevdet Selvi Eskişehir'den, Yol-İş Genel Sekreteri Ethem Cankurtaran ise İçel'den

[28] *Cumhuriyet*, 29 Haziran 1987.

[29] Ekin Kadir Selçuk (2023). *Fehmi Işıklar Metris'ten Meclis'e Sendikacı, Siyasetçi*. İstanbul: İletişim Yayınları, s.160.

[30] *Cumhuriyet*, 19 Eylül 1987.

[31] *Cumhuriyet*, 1 Kasım 1987.

[32] *Cumhuriyet*, 24 Ekim 1987, *Cumhuriyet*, 2 Kasım 1987.

[33] *Cumhuriyet*, 30 Kasım 1987.

[34] Selçuk (2023). s.168.

Baştürk (sağda) ve Çelebi (solda) TBMM Başkanvekili Işıklar'ı (ortada) TBMM'de ziyaret ediyor. DİSK Arşivi.

(Mersin) milletvekili seçildi.[35] DİSK'li milletvekilleri, DİSK'in faaliyetlerine yeniden başlaması ve işçi hakları için mücadele ettiler. SHP milletvekilleri, TBMM'de işçi haklarının gündeme getirilmesi, sendikal hakların savunulması, ILO ve uluslararası sendikal örgütlerle ilişkilerin geliştirilmesi başta olmak üzere bu dönemde işçi hakları, sendikal özgürlükler ve sosyal politikalar konusunda çalışmalar yürüttü.

Kasım 1987'de SHP'den milletvekili seçilen Baştürk ve Işıklar, Kasım 1989'da SHP'de patlak veren "ihraç" sürecinin ardından SHP'den istifa ettiler. Paris Kürt Enstitüsü tarafından organize edilen Kürt Konferansı'na davet edilen 15 SHP'li milletvekilinin 7'sinin konferansa gitmesinin ardından bu milletvekilleri SHP'den ihraç edildiler.[36] İhraç edilenler arasında DİSK ve Genel-İş yöneticisi ve SHP Milletvekili İsmail Hakkı Önal da yer aldı. İstanbul milletvekilleri Kenan Sönmez ile Mehmet Ali Eren, Mardin milletvekilleri Ahmet Türk ile Adnan Ekmen, Kars Milletvekili Mahmut Alınak ve Diyarbakır Milletvekili Salih Sümer ihraç edilen diğer SHP milletvekilleriydi.

7 ihraç kararı SHP'den istifaları da beraberinde getirdi. 23 Kasım 1989'da SHP'li 6 milletvekili Abdullah Baştürk, Fehmi Işıklar, İlhami Binici, Cüneyt Canver, Arif Sağ ve Mehmet Kahraman ortak bir dilekçe yazarak SHP yönetiminin "entrikacı, diktacı bir hizbin eline geçtiğini ve bu hizbin ufuksuz, tutarsız ve demokrasiye inançsız" olduğunu belirterek partiden istifa etti. İstifaların ardından SHP Genel Başkanı Erdal İnönü *"Giden gider"* dedi. Baştürk ise hareketin lideri olmadığını ancak bir sosyal oluşuma yöneldiğinde liderinin ve kadrosunun çıkacağını belirtti .[37]

[35] *Cumhuriyet*, 30 Kasım 1987.

[36] *Cumhuriyet*, 18 Kasım 1989.

[37] *Cumhuriyet*, 24 Kasım 1989.

Cumhuriyet, 15 Temmuz 1993.

HEP için kapatma kararı

ANKARA (Cumhuriyet Bürosu)- Anayasa Mahkemesi, Halkın Emek Partisi'nin (HEP) kapatılmasına karar verdi. Mahkeme, eylem ve sözleriyle partinin kapatılmasına neden olarak gördüğü 4 kişi arasında yer alan TBMM Başkanvekili ve Diyarbakır SHP milletvekili Fehmi Işıklar'ın da milletvekilliğinin düşmesini kararlaştırdı. HEP milletvekillerinin, dava açıldığı tarihte parti üyesi olmadıkları için parlamento üyeliklerinin düşmesi söz konusu olmayacak. Milletvekilliği düşecek olan Fehmi Işıklar'ın, dava karara bağlanmadan önce sözlü savunma aşamasında "dinlenmesine gerek olmadığı"na karar verilmişti. Ankara dışında olan Işıklar, Cumhuriyet'e, " Şimdilik bir şey söylemek istemiyorum. Cuma günü (yarın) bir basın toplantısı düzenleyeceğim" dedi.

Işıklar'ın milletvekilliği düşürüldü

Anayasa Mahkemesi, Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı iddianamesinde yer alan "HEP Genel Merkezi ve taşra teşkilatı kanunsuz siyasi faaliyetlerin mihrakı halinc gelmiştir" yönün-

SHP'den ihraç edilenler ve istifa edenler biraraya gelerek 7 Haziran 1990'da Halkın Emek Partisi'ni (HEP) kurdu. Genel başkanlığına Fehmi Işıklar'ın getirildiği HEP'te, SHP kökenli 10 bağımsız milletvekili vardı. Abdullah Baştürk ve İsmail Hakkı Önal, HEP'te kurucu milletvekilleri olarak yer aldı. Kurucular arasında DİSK Yürütme Kurulu eski üyelerinden Tuncer Kocamanoğlu ile DİSK Yönetim Kurulu ve Dev Maden-Sen eski yöneticilerinden İsmet Cantekin de yer aldı.[38] Kocamanoğlu ve Cantekin DİSK Davası'nda idamı istenen DİSK yöneticileri arasındaydı ve uzun yıllar hapis yatmışlardı.

HEP'in kurulmasından bir süre sonra Abdullah Baştürk, DİSK'in faaliyetlerine devam etmesinin mümkün olduğunu, bu sebeple sendikal görevi ve sorumluluğu gereği 22 Mayıs 1991'de HEP'ten istifa ettiğini bir dilekçe ile partiye iletti.[39] Nisan 1991'de TCK'nin 141. ve 142. maddelerinin kaldırılmasıyla DİSK Davası'nın yasal temeli kalmamış ve DİSK yöneticilerinin beraatı ve DİSK ile bağlı sendikaların tekrar faaliyete geçmesi neredeyse kesinleşmişti.

Fehmi Işıklar ise 14 Ağustos 1991'de DİSK Genel Sekreterliğinden istifa ederek HEP Genel Başkanlığını sürdürdü.[40] 20 Ekim 1991 genel seçimlerinde HEP ve SHP'in seçim ittifakı yaptığı seçimlerde Işıklar, SHP listelerinden Diyarbakır Milletvekili seçildi.[41] Yaklaşık iki yıl SHP Diyarbakır Milletvekilliği yapan Işıklar'ın milletvekilliği, Temmuz 1993'te düşürüldü. Anayasa Mahkemesi, 14 Temmuz 1993'te HEP'in kapatılmasına karar verdi.[42] Mahkeme, "eylem ve sözleriyle" partinin kapatılmasına neden olduğu gerekçesiyle aralarında Fehmi Işıklar'ın da olduğu 4 kişinin milletvekilliğini düşürdü.[43] Mahkeme kararı *Resmi Gazete*'de yayımlanana kadar Işıklar'ın kısa bir süre vekilliği ve görevi devam etti. Işıklar, milletvekilliği düşürüldükten sonra SHP'de kaldı.[44] 18 Şubat 1995'te SHP'nin CHP'ye katılmasıyla birlikte kısa bir süre CHP Genel Başkan Yardımcılığını yürüten Işıklar, Eylül 1995 itibarıyla CHP ile yollarını ayırdı.[45]

[38] *Cumhuriyet*, 8 Haziran 1990.

[39] Selçuk (2023). s.193.

[40] Selçuk (2023). s.194.

[41] Selçuk (2023). s.201; *Cumhuriyet*, 22 Ekim 1991.

[42] Anayasa Mahkemesi, 18.08.1993 tarih, Esas Sayı: 1992/1, Karar Sayısı, 1993/1. https://siyasipartikararlar.anayasa.gov.tr/SP/1993/1/1

[43] Anayasa Mahkemesi (1993).

[44] Selçuk (2023). ss.236-240.

[45] Selçuk (2023). ss.245-146.

DİSK'İN SENDİKAL FAALİYETLERİ

DİSK'in faaliyetleri durdurulmuş ve yargılama sürüyor olsa da DİSK yöneticileri tahliye sonrasında sınırlı bir biçimde sendikal faaliyetlerine devam etmeye çalıştı. Özellikle Ağustos 1984'teki tahliyelerden ve Aralık 1986'daki sıkıyönetim mahkemesinin verdiği mahkumiyet kararından sonra başta Abdullah Baştürk olmak üzere DİSK yöneticileri çeşitli sendikal etkinlere, toplantılara ve uluslararası sendikal çalışmalara katıldılar.

DİSK'in 12 Eylül 1980 öncesinde yaptığı Avrupa Sendikalar Konfederasyonu'na (ASK, ETUC) üyelik başvurusu Ocak 1985'te kabul edildi ve DİSK ETUC üyesi oldu. DİSK Davası devam ederken alınan bu kararın önemi çok büyüktü.

Uluslararası sendika temsilcileri, DİSK Davası'yla hem duruşmalar sırasında hem de sonrasında yakından ilgilendiler. Tahliye sonrasında da DİSK yöneticileri ile yakın ilişkilerini sürdürdüler.

1986 ve sonrasında 12 Eylül'ün baskı altına aldığı işçi hareketinde ciddi bir yükseliş başladı. Yükseliş, DİSK üyesi Maden-İş üyelerinin DİSK'in faaliyetlerinin durdurulmasının ardından üye oldukları Bağımsız Otomobil-İş tarafından başlatılan Netaş greviyle başladı. Ardından petro-kimya, deri ve cam sektöründeki grevlerle devam etti. Bu yükseliş 1989 yılında kamu işçilerinin Bahar Eylemleri ile zirveye ulaştı. Bu grev ve eylemlerde 1980 öncesinde DİSK üyesi olan sendikal aktivistlerin ve işçi liderlerinin büyük etkisi oldu. DİSK'in faaliyetleri durdurulmuş olmasına rağmen ilkelerinin ve ruhunun bu eylemlerde olduğunu söylemek mümkün. (1980'lerin ikinci yarısındaki işçi hareketi ve Bahar Eylemleri bu kitapta ayrı bir yazıda ele alınmaktadır.)

Baştürk (sağda) ve Çelebi (soldan ikinci) bir uluslararası sendikal toplantıda. Yücel Top (ortada), 1991.

BAŞTÜRK'ÜN ULUSLARARASI TEMASLARI

DİSK Genel Başkanı Baştürk'ün uluslararası etkisi ve temasları bu dönemde önemli bir rol oynadı. Avrupa sendikal hareketi 1985 yılında onu Lech Walesa ile bir tutuyor, Nobel Barış ödülüne aday göstermek istiyordu. İsveç Uluslararası İşçi [Sendika] Merkezi, 1987 Özgürlük Ödülü'nü Türkiye'de sendikal özgürlük ve demokrasi için mücadelesi sebebiyle DİSK Genel Başkanı Abdullah Baştürk'e verdiğini açıkladı.[46] Baştürk "Özgürlük Ödülü" ile Mandela'dan (1986) sonra ödüllendirilen ikinci kişi oldu.

DİSK'in 1985'te Avrupa Sendikalar Konfederasyonu (ETUC) üyeliğine kabul edilmesinin ardından Baştürk ETUC Yönetim Kurulu üyeliğine seçildi ve bu görevini hayatının sonuna kadar sürdürdü. 1986 Haziran'ında

[46] *Cumhuriyet*, 7 Kasım 1987.

Baştürk (sağda) ETUC Genel Sekreteri Mathias Hinterscheid ile, Cumhuriyet Arşivi.

düzenlenen ILO Genel Kuruluna (Uluslararası Çalışma Konferansı'na) katılması kendisine pasaport verilmemesiyle engellenmek istendi. Ancak uluslararası sendikal hareketin baskısı sonucu olaylı bir biçimde konferansa katıldı. 13 Şubat 1987'de, DİSK henüz yasaklıyken, uluslararası sendikal hareketin tanınmış çok sayıda lideriyle birlikte DİSK'in 20. kuruluş yıldönümünün İstanbul'da büyük bir törenle kutlanmasını sağladı. DİSK henüz ICFTU üyesi olmamasına rağmen ICFTU'nun 1988'deki Melbourne'da toplanan 14. Kongresi'ne katıldı ve bir konuşma yaptı.

Cumhuriyet
Kurucusu: Yunus Nadi 120 TL. (KDV dahil) 15 Şubat 1987 Pazar

EL SIKIŞTILAR AMA... SHP'nin düzenlediği "Demokraside İşçi Sendikalarının İşlevleri ve Hakları" seminerine Türk-İş Genel Başkanı Yılmaz son anda katıldı. Açılış sırasında DİSK Genel Başkanı Abdullah Baştürk ile Şevket Yılmaz sokulgular, ama sonrasında yaptığı konuşmada Baştürk, partiler üstü politika anlayışı ile bazı sendikacıların politikanın işçi sınıfı ve sendikal örgütleri için yasaklanmasına çanak tutuğuna anlatınca Türk-İş'e bağlı bazı sendikacılar salonu terk etiler. (Fotoğraf: ERDOĞAN KÖSEOĞLU)

SHP'nin seminerine, uluslararası sendikaların temsilcileri ile Yılmaz ve Baştürk de katıldı

İşçi haklarına destek

SHP'nin düzenlediği "Demokraside İşçi Sendikalarının İşlevleri ve Hakları" seminerinde Uluslararası Hür İşçi Sendikaları Konfederasyonu Genel Sekreteri Vanderveken, Avrupa İşçi Sendikaları Konfederasyonu Genel Sekreteri Hinderscheid, Dünya Emek Konfederasyonu Genel Sekreteri Kulakowski, Avrupa Parlamentosu Sosyalist Grup Başkanı Fellermaier birer konuşma yaptılar.

Türk-İş Genel Başkanı Yılmaz'la DİSK Genel Başkanı Baştürk, seminerde karşılaşınca el sıkıştılar.

Haber Merkezi — SHP'nin düzenlediği ve DİSK'in 20. kuruluş yıldönümüne katılan uluslararası sendikal kuruluşların temsilcilerinin de yer aldığı "Demokraside İşçi Sendikalarının İşlevleri ve Hakları" konulu seminer, dün İstanbul'da yapıldı. Seminerde açış konuşmasını yapan SHP Genel Başkanı Erdal İnönü, bundan 7-8 yıl önce Türkiye'de işçi haklarının ILO (Uluslararası Çalışma Örgütü) standartları düzeyinde güvence altında bulunduğunu hatırlatarak, "Bugün ise Türk-İş ve direkt küçük sendikalar etkinliklerini kaybetmiş durumdalar, DİSK ise kapatılma tehdidi karşısında, son yargı hükmünü bekliyor" dedi. Uluslararası sendika temsilcileri konuşmalarında, Türkiye'de sendikal hakların kısıtlanmasının AET'ye başvurulmasının kabul edilmesine engel olacağına dikkat çektiler. DİSK Genel Başkanı Abdullah Baştürk, bazı sendikacılı

DİSK Genel Başkanı Abdullah Baştürk ve Türk-İş Genel Başkanı Şevket Yılmaz, ortada Erdal İnönü, arkasında Aydın Güven Gürkan. *Cumhuriyet*, 15 Şubat 1987.

DİSK'İN 20. YILI

DİSK Davası kararından kısa bir süre sonra DİSK'in en önemli faaliyeti 20. kuruluş yıldönümünü kutlamak oldu. 13 Şubat 1987'de İstanbul'da, DİSK Genel Başkanı Abdullah Baştürk'ün ve uluslararası sendikal kuruluşların temsilcilerinin de katıldığı bir resepsiyon düzenlendi ve seminer yapıldı. Resepsiyona DİSK'in 20. yılı için İstanbul'a gelen ICFTU Genel Sekreteri Vanderveken, ETUC Genel Sekreteri Mathias Hinterscheid, Dünya Emek Konfederasyonu (WCL) Genel Sekreteri Jan Kulakowski ile Avrupa Parlamentosu Yeşiller Grubu Milletvekili Wolfgang Von Nostitz ve çok sayıda uluslararası temsilci katıldı.

DİSK'in 20. kuruluş yıldönümü etkinleri kapsamında SHP'nin İstanbul'da düzenlediği "Demokrasilerde İşçi Sendikalarının İşlevleri ve Hakları" konulu seminer 14 Şubat 1987'de İstanbul'da yapıldı. Katılan uluslararası konuklar düzenlenen seminerde görüşlerini açıkladı. Seminere ICFTU Genel Sekreteri John Vanderveken, ETUC Genel Sekreteri Mathias Hinterscheid, WCL Genel Sekreteri Jan Kulakowski'nin yanı sıra SHP Genel Başkanı Erdal İnönü ile Türk-İş Genel Başkanı Şevket Yılmaz da katıldı.

DİSK'in yıldönümü etkinliğine katılan uluslararası konuklara altı yıl süren DİSK Davası'na gösterdikleri özen ve dayanışmaları sebebiyle teşekkür eden Baştürk,

Baştürk (sağda) ICFTU Genel Sekreteri John Vanderveken ile (soldan ikinci), DİSK Arşivi.

DİSK'i kuranları ve yirmi yıl boyunca DİSK ilkeleri için mücadele edenleri saygıyla andı.[47] ICFTU Genel Sekreteri Vanderveken DİSK'e 1980'den bu yana verdikleri destekleri hatırlattı ve bu desteklerinin süreceğini söyledi.[48]

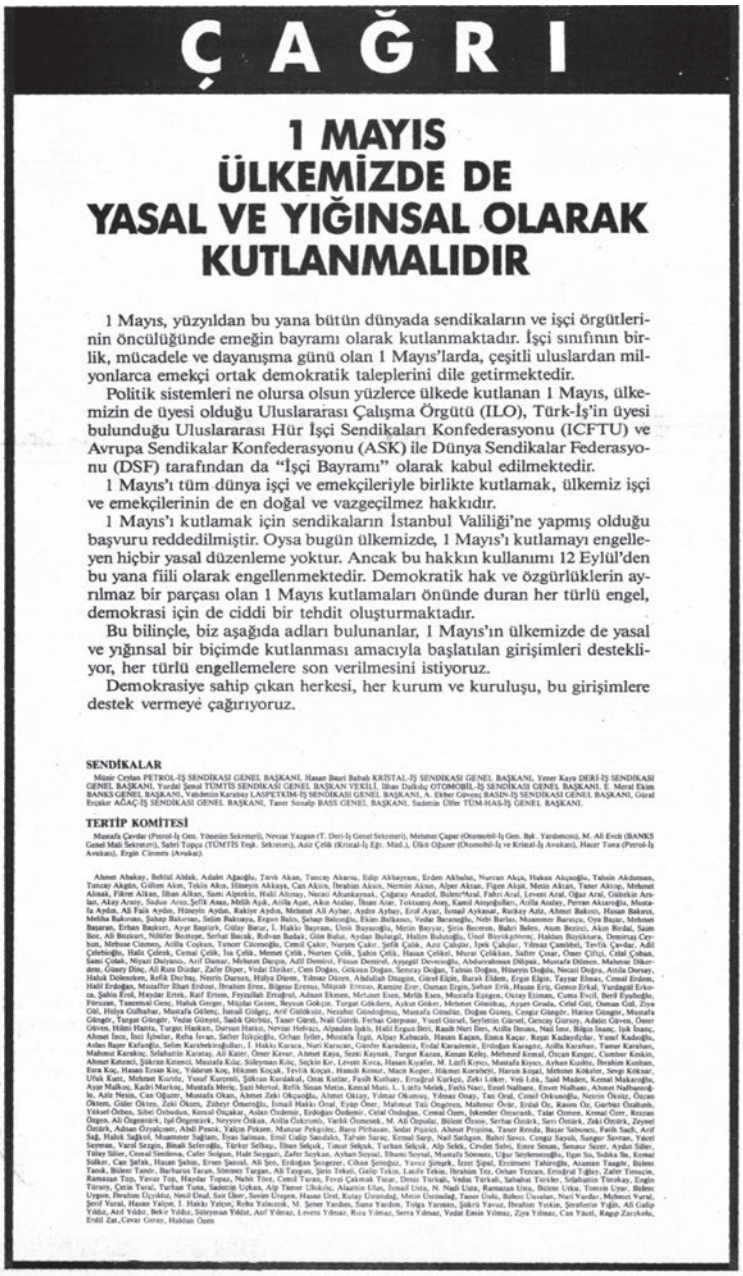
1 MAYISLAR

Bilindiği gibi 1 Mayıs kutlamaları DİSK Davası'nda önemli bir yer tutmuş ve DİSK 1 Mayıs'ı kutladığı için suçlanmıştı. 1 Mayıs yasakları 12 Eylül'den sonra da bütün hızıyla devam etti. 12 Eylül sonrasında sendikaların ilk 1 Mayıs kutlama girişimi 1988'de gerçekleşti. 1 Mayıs'ı Taksim alanında kutlamak isteyen Türk-İş üyesi Petrol-İş, Türkiye Deri-İş, TÜMTİS ve Kristal-İş ile bağımsız Banks ve Otomobil-İş temsilcilerinden oluşan tertip komitesinin Taksim başvurusu reddedildi.

1 Mayıs 1988'de İstanbul'da 1 Mayıs kutlaması yapmak üzere oluşturulan tertip komitesinin üyeleri nden aralarında DİSK Genel Başkanı Abdullah Baştürk ve SHP milletvekillerinin de bulunduğu bir grup, Taksim Sıraselviler'deki il merkezinden Taksim Meydanı'na yürümek istedi ve güvenlik güçlerince engelledi. Kitle zorla dağıtıldı ve 85 kişiyi gözaltına aldı. Sadece Abdullah Baştürk ve bir grup milletvekilinin Taksim Anıtı'na çiçek bırakmasına izin verildi.

[47] *Cumhuriyet*, 14 Şubat 1986.

[48] Zafer Arapkirli (1987). "Önce demokrasi, sonra AET", *Cumhuriyet*, 15 Şubat 1987.

ÇAĞRI

1 MAYIS ÜLKEMİZDE DE YASAL VE YIĞINSAL OLARAK KUTLANMALIDIR

1 Mayıs, yüzyıldan bu yana bütün dünyada sendikaların ve işçi örgütlerinin öncülüğünde emeğin bayramı olarak kutlanmaktadır. İşçi sınıfının birlik, mücadele ve dayanışma günü olan 1 Mayıs'larda, çeşitli uluslardan milyonlarca emekçi ortak demokratik taleplerini dile getirmektedir.

Politik sistemleri ne olursa olsun yüzlerce ülkede kutlanan 1 Mayıs, ülkemizin de üyesi olduğu Uluslararası Çalışma Örgütü (ILO), Türk-İş'in üyesi bulunduğu Uluslararası Hür İşçi Sendikaları Konfederasyonu (ICFTU) ve Avrupa Sendikalar Konfederasyonu (ASK) ile Dünya Sendikalar Federasyonu (DSF) tarafından da "İşçi Bayramı" olarak kabul edilmektedir.

1 Mayıs'ı tüm dünya işçi ve emekçileriyle birlikte kutlamak, ülkemiz işçi ve emekçilerinin de en doğal ve vazgeçilmez hakkıdır.

1 Mayıs'ı kutlamak için sendikaların İstanbul Valiliği'ne yapmış olduğu başvuru reddedilmiştir. Oysa bugün ülkemizde, 1 Mayıs'ı kutlamayı engelleyen hiçbir yasal düzenleme yoktur. Ancak bu hakkın kullanımı 12 Eylül'den bu yana fiili olarak engellenmektedir. Demokratik hak ve özgürlüklerin ayrılmaz bir parçası olan 1 Mayıs kutlamaları önünde duran her türlü engel, demokrasi için de ciddi bir tehdit oluşturmaktadır.

Bu bilinçle, biz aşağıda adları bulunanlar, 1 Mayıs'ın ülkemizde de yasal ve yığınsal bir biçimde kutlanması amacıyla başlatılan girişimleri desteklıyor, her türlü engellemelere son verilmesini istiyoruz.

Demokrasiye sahip çıkan herkesi, her kurum ve kuruluşu, bu girişimlere destek vermeye çağırıyoruz.

SENDİKALAR

Münir Ceylan PETROL-İş SENDİKASI GENEL BAŞKANI, Hasan Basri Babalı KRİSTAL-İŞ SENDİKASI GENEL BAŞKANI, Yener Kaya DERİ-İş SENDİKASI GENEL BAŞKANI, Yurdal Şenal TÜMTİS SENDİKASI GENEL BAŞKAN YEKİLİ, İlhan Dalkılıç OTOMOBİL-İŞ SENDİKASI GENEL BAŞKANI, E. Meral Ekim BANKS GENEL BAŞKANI, Vahdettin Karatuğ LASPETKİM-İŞ SENDİKASI GENEL BAŞKANI, A. Ekber Güvenç BASIN-İŞ SENDİKASI GENEL BAŞKANI, Güral Eyüpkır AĞAÇ-İş SENDİKASI GENEL BAŞKANI, Taner Sosalp BASS GENEL BAŞKANI, Sadettin Ülfer TÜM-HAS-İş GENEL BAŞKANI.

TERTİP KOMİTESİ

Mustafa Çavdar (Petrol-İş Gen. Yönetim Sekreteri), Nevzat Yazgan (T. Deri-İş Genel Sekreteri), Mehmet Çapar (Otomobil-İş Gen. Bşk. Yardımcısı), M. Ali Evcil (BANKS Genel Mali Sekreteri), Sabri Topçu (TÜMTİS Teşk. Sekreteri), Aziz Çelik (Kristal-İş Eğt. Müd.), Ülkü Oğuzer (Otomobil-İş ve Kristal-İş Avukatı), Hacer Tuna (Petrol-İş Avukatı), Ergin Cimmes (Avukat).

Ahmet Abakay, Behlül Abluk, Adalet Ağacoğlu, Tarık Akan, Tuncay Akaruz, Edip Akbayram, Erdem Akbulut, Nurcan Akça, Hakan Akçaoğlu, Tahsin Akdoğan, Tuncay Akgün, Gülten Akın, Tekin Akın, Hüseyin Akkaya, Can Akın, İbrahim Aksın, Nermin Aksu, Alper Aktan, Figen Akşit, Metin Aktaş, Taner Aktop, Mehmet Alimoğlu, Fikret Alkan, İlhan Alkan, Sami Alpeköz, Halil Altınay, Nese Altınkaynak, Çağatay Anadol, Bülent Aral, Tahir Aral, Levent Aral, Oğuz Aral, Gürcihan Arslan, Akay Arsoy, Sadun Aren, Şefik Asav, Melih Aşık, Atilla Aşar, Akın Atalay, İhsan Atar, Toktamış Ateş, Kamil Ateşoğulları, Atilla Atalay, Perran Aktaroğlu, Mustafa Aydın, Ali Faik Aydın, Hüseyin Aydın, Rakiye Aydın, Mehmet Ali Aybar, Aydın Aybay, Erol Ayar, İsmail Aykasar, Rızkıye Aziz, Ahmet Bakırcı, Hasan Bakırcı, Meliha Balcı, Şahap Bakırman, Selim Balkanay, Ergun Balcı, Şahap Balcıoğlu, Ekim Balkanay, Nedim Barutçu, Nebi Bayar, Mehmet Barutçu, Oya Bayar, Mehmet Başaran, Erhan Başkurt, Ayşe Başürk, Gülay Batur, İ. Hakkı Bayram, Ümit Bayrazoğlu, Metin Bayşar, Şiirin Becerem, Bahri Beleş, Asım Bezirci, Akın Birdal, Saim Bez, Ali Bezirci, Nihfer Bezirgan, Serhat Bucak, Rıdvan Budak, Gün Buhat, Aydan Bulaçgil, Hatim Bulutoğlu, Ünsal Büyükçıbıcı, Demirtaş Çeşhun, Mehsur Cimmes, Atilla Coşkun, Tuncer Cücenoğlu, Cemil Çakır, Nurşen Çakır, Şefik Çalık, Aziz Çalışlar, İpek Çalışlar, Yılmaz Çamlıbel, Tevfik Çavdar, Adil Çelebioğlu, Halit Çelenk, Cemal Çelik, Isa Çelik, Memet Çelik, Nurten Çelik, Şahin Çelik, Hasan Çelikel, Murat Çelikkan, Sabri Çınar, Ömer Çiftçi, Celal Çoban, Sami Çotak, Niyazi Düşünsu, Arif Damar, Mehmet Darçın, Adil Demirci, Füsun Demirel, Ayşegül Devecioğlu, Abdurrahman Dilipak, Mustafa Dilmen, Mahmut Dikerdem, Günay Dinç, Ali Rıza Dindar, Zafer Diper, Vedat Diriker, Cem Doğan, Göksun Doğan, Semray Doğan, Tahsin Doğan, Hüseyin Doğdu, Necati Doğru, Atilla Dorsay, Haluk Dökenken, Refik Durbaş, Nesrin Dursun, Hülya Düzen, Yılmaz Düzen, Abdullah Dzagan, Güzel Ekşin, Burak Ekşen, Ergin Ekşin, Tayyar Elmas, Cemal Erdem, Halil Erdoğan, Muzaffer İlhan Erdost, İbrahim Eren, Bilgenur Erenso, Müjdat Erenso, Ramize Erer, Osman Ergin, Şaban Erik, Hasan Eriş, Gencо Erkal, Yurdagül Erkoca, Şahin Erol, Haydar Ertek, Raif Ertem, Feyzullah Ertuğrul, Adnan Ekmen, Mehmet Esen, Metin Esen, Mustafa Eşkigen, Oktay Etiman, Cuma Evcil, Beril Eyuboğlu, Füruzan, Tanrıemal Genç, Haluk Gerger, Müjdat Gezen, Seyyun Gökçün, Turgut Göksözen, Aykut Göker, Mehmet Gönültaş, Aygen Gruda, Celal Gül, Osman Gül, Ziya Gül, Hülya Gülbahar, Mustafa Gölenç, İsmail Gölgeç, Arif Gülökuz, Nezahat Gündoğmuş, Mustafa Gündüz, Doğan Güneş, Cengiz Güngör, Hatice Güngör, Mustafa Güngör, Turgut Güngör, Vedat Günyol, Sadık Gürbüz, Taner Gürel, Nail Gürcü, Ferhat Gürpınar, Yusuf Gürsel, Seyfettin Gürsel, Cencay Gürsoy, Adalet Güven, Ömer Güven, Hilmi Hanta, Turgut Haskan, Durusan Hatko, Nevzat Helvacı, Alpaslan Işıklı, Halil Ergun Ileri, Rasih Nuri Ileri, Atilla İmsiso, Nail İnce, Bilgin İnanç, Işık İnanç, Ahmet İnce, İnci İşbilen, Reha İsvan, Sefter İşikçioğlu, Orhan İyiler, Mustafa İyigit, Alpay Kabacalı, Hasan Kaçan, Esma Kaçar, Reşat Kadayıfçılar, Yusuf Kadıoğlu, Aslan Kaçar Karlağlu, Selim Karahanoğulları, İ. Hakkı Karaca, Nuri Karacan, Cündet Karadeniz, Erdoğan Karagöz, Atilla Karahan, Tamer Karahan, Mahmut Karakoç, Selahattin Karataş, Ali Kater, Ömer Kavur, Ahmet Kaya, Sezai Kayaalp, Turgut Kazan, Kenan Kelej, Mehmed Kemal, Ozcan Kesger, Cumhur Keskin, Ahmet Ketenci, Şükran Ketenci, Mustafa Kılıç, Süleyman Kılıç, Seçkin Kır, Levent Kıraç, Hasan Kıyafet, M. Latfi Kıyıcı, Mustafa Kıyıcı, Ayhan Kızıltoi, İbrahim Kızıltan, Esra Koç, Hasan Ercan Koç, Yıldırım Koç, Hikmet Koçak, Tevfik Koçak, Hamdi Konur, Macit Koper, Hikmet Korabeyi, Harun Kopal, Mehmet Köksler, Sevgi Köknar, Ufuk Kurt, Mehmet Kurtiz, Yusuf Kurtoğlu, Şükran Kurdakul, Onat Kutlar, Fasih Kutluay, Ertuğrul Kürkçü, Zeki Loker, Veli Lök, Said Maden, Kemal Makaroğlu, Ayşe Malkoç, Kadri Markoç, Mustafa Merik, Şiali Mercol, Refik Sinan Metin, Kemal Mızıl, L. Latfu Melek, Fathi Naci, Emel Nalbant, Enver Nalbant, Ahmet Nalbantoğlu, Aziz Nesin, Can Oğuzer, Mustafa Okan, Ahmet Zeki Okçuoğlu, Ahmet Oktay, Yılmaz Okumuş, Yılmaz Onay, Tan Oral, Cemil Orkunoğlu, Nevzin Oskay, Özcan Ökmen, Güler Ökten, Zeki Ökten, Zübeyr Önenoğlu, İsmail Hakkı Önal, Eyüp Öner, Mahmut Tali Öngören, Mahmut Övür, Erdal Öz, Rasim Öz, Gürbüz Özakıncı, Yılmaz Özben, Sibel Özbudun, Kemal Özçakar, Aslan Özdemir, Erdoğan Özdemir, Celal Özdoğan, Cemal Özen, İskender Özsarıanlı, Talat Özmen, Kemal Özer, Rezzan Özgen, Ali Özgentürk, Işıl Özgenzürk, Neyyire Özkan, Atilla Özkurumlı, Varlık Özmenek, M. Ali Özpolat, Bülent Özsoy, Serhan Öztürk, Sarı Öztürk, Zeki Öztürk, Zeynel Öztürk, Adnan Öyeşiçmez, Abdi Pekeş, Yalçın Pekşen, Muntzer Pekşiçiler, Barış Pirhasan, Sedat Pişirici, Ahmet Piroğlu, Taner Rende, Bayar Sabuncu, Fatih Saçlı, Arif Sağ, Habib Sağkol, Muammer Sağlam, Eyas Salman, Emel Galip Sandıklı, Tahsin Saraç, Kemal Sarp, Nail Satılgan, Bahri Savcı, Cengiz Sayalı, Sungur Savran, Yücel Sayman, Vasfi Sezgin, Binali Seferoğlu, Türker Selbaş, İlhan Selçuk, Tamur Selçuk, Turhan Selçuk, Alp Sehri, Cevdet Sehri, Emre Senan, Semsur Sezer, Aydın Siller, Tülay Siller, Cemal Simdiova, Cafer Solgun, Hale Soygaz, Zafer Soykan, Ayhan Soysal, İlhami Soysal, Mustafa Sönmez, Uğur Sözlemezoğlu, Ilgın Su, Sıdıka Su, Kemal Sülker, Can Şafak, Hasan Şahin, Ersen Şanal, Ali Şen, Erdoğan Şengezer, Cihan Şentoğuz, Yavuz Şimşek, İzzet Şipal, Ercümend Taburoğlu, Atamtan Taşgöz, Bülent Tanık, Bülent Tanör, Barbaros Taran, Sönmez Targan, Ali Tarçın, Şirin Tekeli, Galip Tekin, Lacife Tekin, İbrahim Tez, Orhan Tezcan, Ertuğrul Tığlıç, Zafer Timocin, Ramazan Top, Yavuz Top, Haydar Topaz, Nahit Törel, Cemil Tuzar, Fevzi Çakmak Tuzar, Deniz Türkali, Vedat Türkali, Sabahat Türker, Selahattin Türoğlu, Engin Türsen, Çetin Yural, Turhan Tuna, Saduroğlu Uçkan, Alp Tamer Ülkekök, Alaattin Ulu, İsmail Usta, N. Nadi Usta, Ramazan Usta, Bülent Utku, Tomruk Uyar, Bülent Uygun, İbrahim Üçyıldız, Nimli Ünal, Sait Üner, Sevim Üregen, Hasan Ürel, Kutay Üstündağ, Metin Üstündağ, Taner Üstü, Bülent Üstaslan, Nuri Vardar, Mehmet Varal, Şerif Varal, Hasan Yalçın, İ. Hakkı Yalçın, Reha Yalnızok, M. Şener Yardım, Suna Yardım, Tolga Yarman, Şükrü Yavuz, İbrahim Yeşkin, Şevketerife Yiğin, Ali Galip Yıldız, Arif Yıldız, Bekir Yıldız, Süleyman Yıldız, Arif Yılmaz, Levent Yılmaz, Rıza Yılmaz, Serra Yılmaz, Vedat Emin Yılmaz, Ziya Yılmaz, Can Yücel, Ragıp Zarakolu, Erdil Zat, Cevat Geray, Haldun Özen.

1 Mayıs çağrısı, *Cumhuriyet*, 28 Nisan 1988.

1 Mayıs 1988'deki kutlama girişiminin ardından TBMM Genel Kurulunda 1 Mayıs kutlama girişimleri tartışıldı. ANAP İstanbul Milletvekili Ali Tanrıyar, gündem dışı söz alarak DİSK'in 1 Mayıs'ı "devrimci ihtilal provalarının yapıldığı güne" dönüştürdüğünü söyledi. DİSK Genel Başkanı ve SHP İstanbul Milletvekili Abdullah Baştürk sataşma olduğu gerekçesiyle söz istedi. Oturumu yöneten ANAP'lı başkanvekili Baştürk'e söz vermedi. [49]

1989 1 Mayıs'ı öncesinde Türk-İş'e bağlı Petrol-İş, Kristal-İş, Basın-İş, TÜMTİS ile bağımsız Otomobil-İş, Laspetkim-İş ve Yeni Haber-İş'in genel başkanlarından oluşan 1 Mayıs tertip komitesi İstanbul'da Şişli Abide-i Hürriyet Meydanı'nda 1 Mayıs işçi bayramını kutlamaya kararlı olduklarını açıkladı. 1 Mayıs'a çağrı yapılan açıklamayla birlikte İstanbul ve çevre illerde toplu vizite eylemleri yapıldı.

DİSK Genel Başkanı Abdullah Baştürk, siyasi iktidarın antidemokratik uygulamalarına rağmen 1 Mayıs 1989'un özüne uygun olarak kutlanacağını açıkladı. 1 Mayıs komitesi adına konuşan Petrol-İş Genel Başkanı Münir Ceylan, 1 Mayıs'ı Şişli Abide-i Hürriyet Meydanı'nda kutlayacaklarını bildirdi. Sendikaların Şişli'deki 1 Mayıs kutlamalarına DİSK Genel Başkanı Abdullah Baştürk, Petrol-İş eski Genel Başkanı Cevdet Selvi, DİSK Genel Sekreteri Fehmi Işıklar ve SHP milletvekillerinin de katılacağı belirtildi.[50]

İstanbul'da başta Taksim olmak üzere 1 Mayıs kutlamaları sırasında polis ateş açtı, cop ve sopa kullandı. Olaylarda, 8'i tabanca kurşunuyla olmak üzere yaklaşık 50 kişi çeşitli yerlerinden yaralandı. Şişhane'de polisin açtığı ateş sonucunda alnından vurulan tersane işçisi Mehmet Ali Dalcı yaşamını yitirdi. Aralarında SHP milletvekilleri Mehmet Ali Eren ve Kenan Sönmez'in de olduğu grup polis tarafından coplandı. 400'ü aşkın gösterici gözaltına alındı. Sendikaların oluşturduğu Şişli Abide-i

[49] *Cumhuriyet*, 4 Mayıs 1988.

[50] *Cumhuriyet*, 30 Nisan 1989 ve 1 Mayıs 1989.

SHP'li Baştürk, ANAP'lı Tanrıyar'ın konuşmasına sataşma olduğu gerekçesiyle tepki gösterdi. (Fotoğraf: Selahattin Yılmaz/AA)

Baştürk 1 Mayıs kutlamaları ile ilgili Meclis'te konuşuyor, *Cumhuriyet*, 4 Mayıs 1988.

Hürriyet Meydanı'nda mitingi yapacaklarını duyuran 1 Mayıs tertip komitesi provokasyona yol açmamak için mitingden vazgeçtiklerini duyurdu.[51] Ancak mitinge katılmak için yola çıkan ve Mecidiyeköy civarına gelen çok sayıda kişi gözaltına alındı ve günlerce gözaltında tutuldu.

1 Mayıs'a dönük engellemeler 1990 ve 1991 yıllarında da devam etti. 1990'da 1 Mayıs'ı kutlamak isteyenlere güvenlik güçleri saldırdı. Gülay Beceren adlı bir kadın bu saldırılar sonucu felç oldu. 40 kişi yaralandı ve 2 bine yakın gösterici gözaltına alındı. 1991'de ise polis müdahalesi sonucu 10 kişi yaralandı ve 600 kişi gözaltına alındı.

1992 1 Mayıs'ı da engellemelerle geçti. Bu yıl, DİSK ve Türk-İş Ankara'da ortak bir salon toplantısı yaptı. İstanbul'da ise şubeler ve dergiler platformlarının girişimiyle Gaziosmanpaşa'da ilk 1 Mayıs mitingi yapıldı. 1 Mayıs uzun bir aranın ardından ve DİSK'in yeniden faaliyetlerine başlamasından sonra 1993 yılında tekrar alanda kutlandı. DİSK İstanbul Pendik'te, Türk-İş ise İstanbul Çağlayan Meydanı'nda 1 Mayıs mitingleri düzenledi.

DİSK Organ Toplantıları ve İrtibat Bürosu

DİSK, 1990'dan itibaren çeşitli düzeydeki yöneticilerinin katıldığı fiili organ toplantıları düzenledi. Ayrıca DİSK'in çeşitli yöneticileri 1990'ların başlarında İstanbul ve Ankara'da irtibat büroları kurdu.

DİSK, 6 Ocak 1990'da Ankara'da genişletilmiş yöneticiler toplantısı düzenledi. Toplantıda konuşan DİSK Genel Başkanı Abdullah Baştürk, DİSK'in faaliyetten menedilmesinden itibaren 9 yıl 4 ay geçtiğine dikkat çekerek, DİSK Davası'nın dünyanın "en garip, en yapay, en uzatılmış, en hukuk ve usul tanımaz" davası olarak hala sürdüğünü ifade etti. Baştürk "Solda ciddi kitlesel bir siyasi yapılanma boşluğu yaşanmaktadır" diyerek "Emekçi kitlelerin artık kendi güçleriyle fiilen siyaset sahnesine girmesi ve mücadeleye katılmaları gerektiğini" söyledi.[52]

[51] *Cumhuriyet*, 2 Mayıs 1989.

[52] *Cumhuriyet*, 7 Ocak 1990.

SABAH Melodi

Bugün ve hergün SABAH'la birlikte istemeyi unutmayın

● 3 MAYIS 1989 ÇARŞAMBA İKİ GAZETE BİRDEN 500 LİRA

Üniversitede süresiz boykot

■ İstanbul Üniversitesi öğrencileri, polisin 1 Mayıs olaylarında takındığı tutumu protesto ettiler ve "İşçi öldüren polis üniversiteden çıkmadıkça" derslere girmeyeceklerini ilan edip süresiz genel boykot başlattılar.. İstanbul'da dün bir grup öğrenci Beyazıt'ta korsan gösteri yaptı..

● (Geniş haberi 13'üncü sayfada)

Günahı sadece taşa sarılmaktı

Polis kurşunu ile canveren Mehmet Dalcı'nın vuruluşundan birkaç dakika önce çekilen fotoğrafı.. 18 yaşın verdiği heyecan ile eline taş alan Mehmet Dalcı karşısındaki polisin bu kadar gaddar olacağını aklına bile getirmemişti.. Yanda vurulduktan sonra görülen Mehmet'i tam yarım saat boyunca kimse alıp da hastaneye götürmedi.. Delikanlı belki de bugün hayatta olacaktı..

Nişan alıp, tetiği çekti

1 Mayıs gösterileri sırasında kontrolünü kaybeden meşin ceketli trafik polisi silahını doğrultup dikkatle nişan aldı ve tetiğe arka arkaya bastı.. Polisin ateş edişini ve onun silahından çıkan kurşunu alnına yiyen Mehmet'in kan revan içinde yere düşüşünü yüzlerce kişi dehşet içinde seyretti..

Emniyet bu polisi saklıyor

■ 1 Mayıs göstericilerine "Ankara'nın talimatına rağmen" ateş açan polislerle ilgili soruşturma açıldı. Aralarında 18 yaşındaki Mehmet Dalcı'nın da ölümüne sebep olan trafikçinin bulunduğu polislerin isimleri açıklanmıyor.. Bu arada savcılığın gazetelerdeki fotoğrafları ihbar kabul edip soruşturma açması bekleniyor..

Taşa karşı kurşun!

Polisin 1 Mayıs göstericilerine ateş açmasına tepki büyüyor. Muhalefet liderlerinin yanısıra vatandaş da tepkisini gazetelere telefon açarak iletti

Güney Kore polisi bile ateş etmiyor

Güney Kore'de rejimi devirmek için gösteri yapanlarla polis aylardır çatışma içinde.. Elinde taşla, sopayla, molotof kokteyli ile saldıran göstericiler ne kadar sertleşirlerse sertleşsinler polis kendini kontrol ediyor ve göstericilere kurşun sıkmıyor.. Polis olayları bastırmak için daha çok gözyaşartıcı bomba kullanıyor..

■ **İnönü "İzinsiz gösterilerde taş atılıyor diye silahla karşılık vermek ülkemiz için utanç vericidir.. Böyle vahim hatalar yapan İçişleri Bakanı dünyanın hiçbir yerinde görevinde duramaz. Bakanın istifa etmesini bekliyorum.. Gazetelerde fotoğraflar yayınlandı.. Polisler nişan alıyorlar.. Vali kimseye ateş izni verilmediğini söylüyor.. Peki kim izin verdi?" dedi.**

■ Demirel "Gazetelerdeki fotoğraflardan irkildim.. Kalabalığın üzerine kurşun sıkılmaz.. Pekçok olaya sahne olmuş Türkiye'de bunu hala öğrenemedik.. Paris'te milyonlarca insan yürüyor birşey olmuyor.." diye konuştu..

■ **İstanbul'daki olaylarda 18'i polis 50 kişinin yaralandığı ayrıca 544 kişinin de gözaltına alındığı bildirildi. Polisin verdiği bilgiye göre gözaltına alınanların 208'i işçi, 140'ı üniversite öğrencisi.. Yakalananlardan sadece bir genç kızın üzerinden silah çıktı.**

● (Geniş haberi 13'üncü sayfada)

İçişleri Bakanı saldırıyı savundu

■ 1 Mayıs olayları dün Meclis'te gergin bir hava içinde tartışıldı. İçişleri Bakanı Abdülkadir Aksu, polisin taşlı, sopalı ve silahlı saldırıya uğradığını

SABAH Diyor ki

Bu ayıbın sorumluları istifa etsin!

İçişleri Bakanı Abdülkadir Aksu, Türkiye'yi dünyaya rezil eden 1 Mayıs olaylarından sonra o koltukta oturamaz.. Başbakan Özal da bu ayıbın utancı nedeniyle olmalı, 1 Mayıs günü gazetecilerden ve TV'den kaçtı.. Ne kadar kaçsa kurtuluşu yok.. Ortada suç var. Yerde kan var.. Bunun siyasi bedeli var.. Ödemesi lâzım..

● (Yazısı 3'üncü sayfada)

ALO SABAH

Hamdi Bey sen bu işi bırak artık

İstanbul Emniyet Müdürü Sayın Hamdi Ardal.. Olaydan birgün önce zuvaya atılarak "**İnşallah kan dökülmez**" diyerek sizi uğurladım. Siz de "**Merak etmeyin, tedbir alınacak**" demiştiniz. Bu muydu alınan tedbirler? Tahmin ederim, olaylardan sonra Ankara'daki büyüklerinize "**Taksim'i işgalden kurtardım**" diye tekmil vermişsinizdir"

● (Yazısı 4'üncü sayfada)

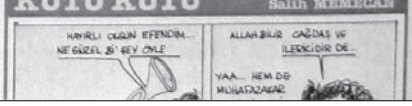
TRT'nin çektiği sahneleri bütün dünya TV'den seyretti

■ **TRT önceki gün İstanbul'da meydana gelen olayları başından sonuna kadar filme çekti. Bu filmler daha sonra Eurovision aracılığı ile bütün dünya TV'lerine geçildi. TRT'nin çekip de yayınlamadığı görüntüler arasında polis kurşunu ile can veren Mehmet Dalcı'nın ölümü: vuruluşundan yere düşüşüne ve hastaneye götürülüşe kadar bütün ayrıntısıyla var.**

● (Haberi 13'üncü sayfada)

KÜTÜ KÜTÜ

Salih MEMECAN

"Taşa Karşı Kurşun", Mehmet Akif Dalcı'nın öldürülmesi, *Sabah*, 3 Mayıs 1989.

DİSK 12 Nisan 1991'de ileri bir adım atarak DİSK Başkanlar Kurulunu topladı. Abdullah Baştürk, Fehmi Işıklar, İsmail Hakkı Önal, Tuncer Kocamanoğlu, Mustafa Karadayı, Mustafa Aktulgalı, Demirhan Tunçay ve Hacı Demir'in katıldığı toplantıda, DİSK'e bağlı sendikaların yetkili organlarının toplanmaları kararlaştırıldı. DİSK Başkanlar Kurulunun ardından açıklama yapıldı. Açıklamada, ''TCK'nin 141. ve 142. maddelerinin kaldırılmasıyla demokrasi bir ayıbından daha kurtuldu. Bu maddeler sebebiyle DİSK davası 11 yıldan beri sonuçlandırılmıyordu. Şimdi Yargıtay'ın bu doğrultuda karar vermesini bekliyoruz'' dendi. [53]

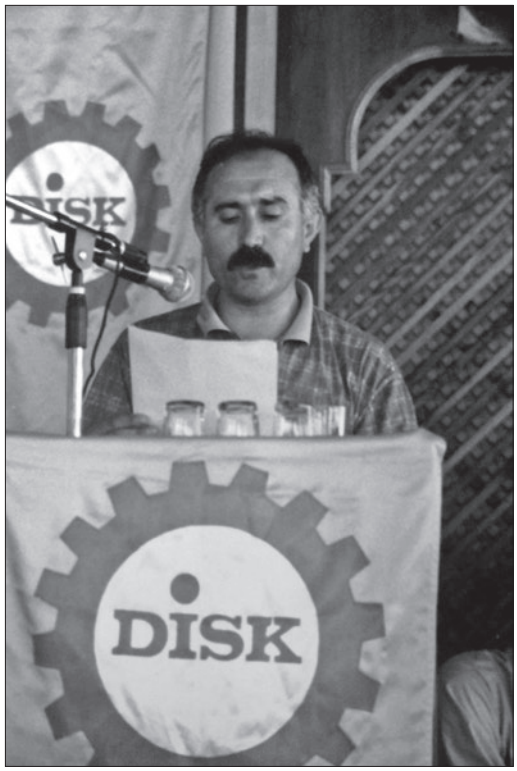
DİSK İstanbul İrtibat Bürosu 1991'de Aksaray'da Süleyman Çelebi ve Doğan Halis'in girişimleriyle faaliyete başladı. Hakkında yazılı belge bulamadığımız büroyla ilgili Çelebi ve Halis'in tanıklıklarından derlediğimiz bilgilere göre İstanbul İrtibat Bürosu, tahliye olan ve yargılanan DİSK yöneticilerinin kişisel katkılarıyla çalışmalarına başladı.

Maden-İş 6. Bölge Başkanı Hasan Algül İstanbul Aksaray'da tencere pazarlaması yaptığı dükkanını fiilen bir irtibat bürosu olarak kullanmıştı. Daha sonra bu dükkan kapandı ve yerine diğer DİSK'lilerle birlikte ortak bir irtibat bürosu kuruldu.[54] Bu büro İstanbul Aksaray'daki, Devrimci Sağlık-İş yöneticisi Doğan Halis, DİSK Yönetim Kurulu üyesi Süleyman Çelebi ile Hasan Algül ve Bank-Sen Yönetim Kurulu üyesi Hulusi Karlı'nın maddi katkılarıyla kuruldu.

1 Mayıs 1989, Fotoğraf: Erdoğan Köseoğlu.

Çelebi, irtibat bürosunun maddi katkılarıyla ilgili olarak ''Aksaray'da büro tuttuk. DİSK dergisini birkaç sayı yeniden çıkardık. Ben katkıda bulunuyordum; Doğan Halis, sağlık gereçleri satan bir firma kurmuştu, o katkıda bulunuyordu. Hasan

DİSK irtibat bürosu çalışmalarına katkı veren Devrimci Sağlık-İş yöneticisi Doğan Halis, bir DİSK toplantısında kürsüde, DİSK Arşivi.

[53] *Cumhuriyet*, 13 Nisan 1990.

[54] Süreyya Algül ile telefon görüşmesi, 4 Mayıs 2025.

DİSK irtibat bürosu çalışmalarına katkı veren Maden-İş yöneticisi Hasan Algül (sağdan ikinci, DİSK bereli) DİSK'in bir yürüyüşünde, Süreyya Algül kişisel arşivi.

Algül ve Hulusi Karlı tencere satıyordu; onlar da maddi katkıda bulunuyordu. 1991'de hareketlilik başladı. Gazeteciler geliyor, yabancı televizyonlar röportaj yapmaya geliyor filan..." ifadelerine yer verdi.[55]

Bürodaki çalışmalara Doğan Halis, Süleyman Çelebi, Çetin Uygur, Hasan Algül, Celal Alçınkaya ve Abdullah Baştürk katkıda bulundu. Doğan Halis DİSK'e büro tutulması çalışmalarını şöyle anlatıyor:

> DİSK davasından tahliye olan Süleyman Çelebi, Çetin Uygur, Doğan Halis, Mustafa Aktulgalı, Hasan Algül bazen de Celal Alçınkaya ve T. Maden-İş'ten deneyimli bazı öncü işçilerin de desteğiyle ve tamamen onların öz kaynaklarıyla 1989'da fiile bir DİSK bürosunun oluşturulmasına karar verildi. Hasan Algül büronun sorumlusu olarak açıp kapamasını idare ediyordu. DİSK'liler olarak kendi aramızda bir dayanışma sağlamak ve görüş alışverişinde bulunma ihtiyacı duymaktaydık. Ayrıca büro, DİSK davasını takip etmek, bilgi almak için yurt içi veya yurt dışından gelenlerle görüşmeler yapılan bir yerdi. Bunların dışında büronun tutulmasının asıl nedeni, 12 Eylül'ün yaşattığı mağduriyetlere karşı yaratıcı eylemlerle kendisini gösteren işçi sınıfının mücadelesi oldu. Özellikle uzun kuyruklarla SSK Hastaneleri önünde fiili mücadeleye dönüşen "toplu vizite eylemlerini" hatırlamak gerekir.[56]
>
> (...)
>
> Nihayet 10 Eylül 1991'de yeniden açılan ve mal varlıkları iade edilen DİSK Yürütme, Yönetim ve Başkanlar Kurulu ortak toplantısı 20 Temmuz'da İstanbul Bürosu'nda (az sayıda insanın kendi çabalarıyla tuttuğu büroda) ilk kez toplandı. Yürütme Kurulu çalışmalarına yeniden başladı. 12 Eylül sonrasında çıkarılan yeni yasalar gereği tüzükte yapılması zorunlu değişiklikleri düzenlemek amacıyla 7 Aralık'ta DİSK'in Olağanüstü Genel Kurulu, DİSK Genel Merkezi'nde toplandı.[57]

Büronun temel amacı, DİSK Davası'nda tahliyelerin ardından yeni dönemde DİSK'in faaliyetlerinin koordinasyonunun sağlanması oldu. DİSK'in yeni dönemde faaliyetlerini tartışan DİSK İrtibat Bürosu bu çerçevede, 1991'de iki *DİSK* dergisini çıkardı. İstanbul'un yanı sıra 1992'de İzmir'de irtibat bürosu açıldı. Eylül 1992'de Ankara'da da irtibat bürosu açılması yönünde çalışmaların başladığı belirtildi.[58]

VE BERAAT...

Sıkıyönetim Askeri Mahkemesi'nin DİSK Davası kararına, Aralık 1987'nin son günlerinde Askeri Yargıtay'da itiraz edildi. DİSK ve üye sendikalarının kapatılması ile yöneticilerinin mahkumiyetine itiraz edilirken savcılık da bazı beraat kararlarına ve verilen cezaların yetersizliğine

[55] İbrahim Dizman (2011). *Süleyman Çelebi: Emeğe Adanmış Yaşam*. İstanbul: Heyemola Yayınları, s.247.

[56] Kamil Kartal (2021), *Öyle mi Alay Komutanı! (Sınıf Hareketiyle Bir Ömür)*, İstanbul: NotaBene Yayınları, s. 163.

[57] Kartal (2021). s. 167-168.

[58] *DİSK'in Sesi*, Eylül 1992, Sayı 1.

Çelebi'nin Anılarından: İnatçı ve İnançlı Bir Grup İnsanın Yolculuğu

DİSK'liler yaşamın içinde geçim sıkıntıları içinde koşuştururken, bir yandan da hukuk dışı bir biçimde uzayıp giden yargı surecini beklerler. Çünkü yeni yasaya göre yargılanan sendikacılar hiçbir sendikal faaliyette bulunamayacaklardır. DİSK'in kapısına kilit vurulmuş; binalarına el konmuş, eşyaları yağmalanmıştır. Birçok kişi için artık umut yoktur; DİSK bitmiştir; devrimci sendikacılık ömrünü tamamlamıştır. Ancak bu karamsarlığa yenilmeyen beş altı kişi vardır. Sabırla, yargı sürecini beklemektedirler. Bu inatçı ve inançlı kişilerin içinde Abdullah Baştürk, Süleyman Çelebi, Doğan Halis, Hasan Algül, Hulusi Karlı, Çetin Uygur vardır.

1991 yılında DİSK'in kuruluşu bir panelle kutlanır. Sabırlı, inatçı ve inançlı sendikacılar, bir araya gelirler. Bir şeyler yapmak istemektedirler. Ancak ne toplanabilecekleri bir yer vardır ne de beş kuruş paraları.

O günlerde Süleyman Çelebi ve eşinin Unkapanı'ndaki mağazaları durmaktadır. Süleyman Çelebi daha çok Abdullah Baştürk ve diğer sendikacı arkadaşlarıyla birlikte olduğu için, işi Melahat Çelebi üstlenmiştir:

''Unkapanı'ndaki mağazamızda işlerimiz umduğumuzdan da iyi gitmişti. Maddi olarak sıkıntımız azalmıştı. Ama Süleyman, ne zaman konu olsa 'DİSK açılırsa ben oraya dönerim' diyordu. Bazı kişiler DİSK artık dirilmez, ayağa kalkamaz, aklansalar bile üyeleri kalmadı, bu iş bitti diyordu, ama Süleyman DİSK'in yok olduğuna bir gün bile inanmadı. O çok umutluydu. Bazı etkinlikler olmuştu, kuruluş yıldönümü filan, sonra DİSK dergisini çıkarmışlardı. Bunların giderinin önemli bir bölümünü Unkapanı'ndaki mağazamız finanse etmişti. 1991'e doğru iyice hareketlenmişti çalışmalar. Çoğu zaman bizim mağazada toplanıyorlardı Baştürk filan. Öyle oluyordu ki örneğin müşteri geliyor ama içeride beş altı adam oturmuş harıl harıl tartışıyor; durmadan telefon geliyor, telefon açılıyor. Baktım olacak gibi değil, ''Size bir büro tutalım'' dedim. ''Tamam'' dediler ve Aksaray'da bir büro tuttuk.''

Kaynak: İbrahim Dizman (2011). Süleyman Çelebi: Emeğe Adanmış Yaşam. İstanbul: Heyemola Yayınları, ss. 245–246.

itiraz etti. DİSK Genel Başkanı Abdullah Baştürk itiraz dilekçesinde, mahkeme kararının öncelikle usul, ardından görev ile yetki açısından ve öz açısından bozulması gerektiğini savundu.[59] Ayrıca Yargıtay incelemesinin duruşmalı yapılmasını talep etti. Baştürk temyiz dilekçesinde şunları vurguladı:[60]

> Suçların şahsiliği ilkesini ihlal eden, eylemleri hukuki olarak tanımlayan suçları TCK'ye uygun ve sarih olarak belirtmeyen, suçun kanuni unsurlarını saymayan, hak düşümü ve zaman aşımı kavramlarını yok sayan, hiçbir delile dayanmayan, ceza hukukunda yasaklanmış kıyas yöntemine dayalı, şüphe, varsayım, tahmin, ima, zımni çağrışım ve karalamalar üzerine inşa edilmiş, gerekçeleri gizleme, saptırma ve tahrifata dayalı, peşin hükümlü bir siyasi polemik belgesi olan, her şeyden önce de işverenlerin 1980 öncesinde DİSK'e yönelik saldırılarına, DİSK'i yok etme planlarına sahip çıkan, baştan sona işverenlerin ideolojisiyle kaleme alınan, 24 Ocak kararlarının uygulanabilmesi amacıyla işçi sınıfının demokratik hak ve özgürlüklerini, sendika özgürlüğünü ve sosyal hakları kısıtlama ya da tamamen ortadan kaldırma çabalarında bir gerekçe olarak hazırlanan, gerçekte ülkemizde demokrasiyi, 1961 Anayasası, ILO ilkelerini ve Türkiye'nin altında imzası bulunan anlaşmaları, Batı Avrupa sendikacılığını tanımayan, Yüksek Mahkeme kararlarını yok saydığını her fırsatta ilan eden bir iddianame temel alınarak, yasal ve hukuki kabul edilerek, yargılama sürecinde devlet başkanının, Başbakan ve bakanların DİSK'e ilişkin beyanları doğrultusunda, sorgularımız ve savunmalarını sırasındaki itirazlarımız hiçbir şekilde dikkate alınmadan verilen, baştan sona kadar usul hatalarıyla malul, ülkemizde yasama, yürütme ve yargı sistemini, ''devletin sürekliliği'' ilkesini, 1961

[59] *Cumhuriyet*, 1 Ocak 1987.

[60] *Cumhuriyet*, 1 Ocak 1987.

HABERLER

Askeri Yargıtay Başsavcılığı DİSK ve bağlı sendikaların kapatılma kararının onanmasını istedi

DİSK davasında yeni aşama

TURAN YILMAZ

ANKARA — Askeri Yargıtay Başsavcılığı, İstanbul Sıkıyönetim Askeri Mahkemesi'nin DİSK ve bağlı sendikaların ilgili kin verdiği kapatılmaları yönündeki kararın onanmasını istedi. Başsavcılığın tebliğnamesinde, aralarında Genel Başkan Abdullah Baştürk ve Genel Sekreter Fehmi Işıklar'ın da bulunduğu 214 sanık hakkındaki mahkûmiyet kararlarının "fazla verildiği" gerekçesiyle bozulmasını istendi. 39 DİSK yöneticisi hakkındaki kararlar için ise onanma istenen tebliğnamede DİSK'e bağlı sendika yöneticileri için TCK'nun 141/1. maddesinden karar verilmesi yanlış bulundu. Tebliğnamede, Sıkıyönetim Askeri Savcılığı'nın temyiz başvurusunun da "irade belirsizliği" ve "süre aşımı" gerekçeleriyle reddedilmesi istendi.

Askeri Yargıtay Başsavcısı Hâkim Tuğgeneral Yaşar Çiftçioğlu imzasıyla davayı görecek olan Askeri Yargıtay 3. Dairesi'ne geçen ay sonunda gönderilen 342 sayfalık tebliğnamede, askeri mahkeme tarafından verilen beraat kararları yerinde görüldü. Tebliğnamede, Sıkıyönetim Askeri Savcılığı'nın bu kararların bozulması yönündeki itiraz yerinde bulunmadı.

Tebliğnamede, Sıkıyönetim Askeri Savcısı Binbaşı **İsmail Yörük**'ün takındığı tutuma da eleştiri getirildi. Askeri Savcının, temyiz dilekçesi için **"Temyiz istemi mahiyetinde görmeye imkân yoktur"** değerlendirmesi yapılan tebliğnamede, savcının aralarında herhangi bir ayrım gözetmeksizin, tehlerine ya da aleyhlerine olduğunu belirtmeksizin tüm sanıklar yönünden kararın temyiz edileceğini bildirdiği anımsatılarak şöyle dendi:

"Evvela, askeri savcı temyiz süresi içinde mahkemeye göndermiştir. Bu yazıda bizi aşkın sebepten hangisi hakkında hangi hükmü veya kararı temyiz ettiğini bildirmediği gibi, temyiz iradesini de 'kararı temyiz edeceğimdir' şeklinde açıklamamıştır. Nitekim askeri savcı, 'Abdullah Baştürk ve arkadaşları hakkındaki ... kararı' temyiz edeceğinden bahsettiği halde daha sonra verdiği gerekçeli temyiz layihasında Abdullah Baştürk hakkındaki hükümler için temyiz iradesinde bulunmamıştır. Bu da askeri savcının kanuni süre içerisinde verdiği dilekçesindeki irade belirsizliğini açıkça göstermiştir."

Tebliğnamede, Askeri Savcının gerekçeli temyiz dilekçesinin de süresinde verilmediği belirtilerek bu temyiz isteminin de reddedilmesi istendi.

Kapatma kararına onama istemi

DİSK ve bağlı sendikalara egemen olan **"ideolojik politik görüşler"**in Marksist-Leninist doktrinden kaynaklandığı öne sürülen tebliğnamede, **"DİSK ve üye sendikalarca benimsenen** 'sınıf mücadelesi yolu ile işçi sınıfının iktidarı ve sınıfsız bir toplum yaratmak' şeklindeki amaç ve bu amacın tahakkuku yolundaki faaliyetler devlet iktidarının sahibi ve kaynağının Türk milleti olduğu, egemenliğin hiçbir surette belli bir sınıfa bırakılamayacağı temel ilkelerine aykırıdır" denildi.

"DİSK ve üye sendikalarca benimsenen bu amacın yönelik iktidarın, sürekliliği ve değişmezliği ile egemenliğin kullanılmasının işçi sınıfına bırakacağı" belirtilen tebliğnamede, **"Bu durumda işçi sınıfı iktidarının demokratik yollarla amaçlandığının savunulması da durumu değiştirmeyecektir"** denildi. DİSK'in seçimler yoluyla bile olsa, işçi sınıfı iktidarını amaçladığı da öne sürülen tebliğnamede, bu nedenle DİSK ile bağlı sendikaların kapatılmaları yönündeki kararın onanması istendi.

DİSK ve bağlı sendikaların oluşturdukları çatı altında TCK'nun 141/1. maddesinde belirtilen amaçlar doğrultusunda birleşildiği de öne sürülen tebliğnamede, DİSK yöneticileri için 141/T'den verilen mahkûmiyetin bu nedenle yerinde olduğu da belirtilerek şöyle dendi:

"DİSK ve DİSK'e üye sendikalarca benimsenen 'işçi sınıfının ekonomik, ideolojik ve politik mücadeleyi içeren sınıf mücadelesi yolu ile iktidara el koyarak kapitalist düzeni yıkıp yerine sınıfsız bir toplum kurmak' **şeklindeki amaç, meşkûkiyet içinde olmayan temel ilkesel ve sonuç itibarıyla Anayasa'nın tümünü devirmeye matuf bulunduğu gibi işçi sınıfının sınıf mücadelesi yolu ile iktidara el koyması ve sınıfsız bir toplum kurması da işçi sınıfının diğer sosyal sınıflar üzerinde tahakküm tesisine, emekçi sınıfların dışındaki diğer sosyal sınıfların ortadan kaldırılmasına matuftur. Ve zaten işçi sınıfı iktidarının, bilimsel sosyalizmi daha açık bir deyişle Marksizmi kendilerine rehber edindikleri ilkelerinde yazılı kuruluşların işçi sınıfı iktidarı teklifine dayalı köklü toplumsal değişiklikler yolu ile sınıfsız bir toplum yaratmak şeklindeki amaçları rehber edindikleri ideolojinin gereğidir."**

Tebliğnamede, DİSK çatısı altında oluşturulan bu "cemiyet" in tek olduğu, bunun konfederasyon ve sendikaların tüm üyelerini kapsamayacağının göz önünde tutulması gerektiği de anımsatılarak, **"Konfederasyon ve sendikalar ayrı ayrı birer cemiyetmiş gibi kabul olunarak ve kuruluşların yasal görüşleri esas alınmak suretiyle bütüm kurulması düşünülemez"** denildi. Tebliğnamede, böylece, 141/T'in yalnız DİSK yöneticileri için yerinde bir karar olacağı, bağlı sendikalar ile üyeler açısından ise oluşturulan bu yasadışı örgüte üye oldukları gerekçesiyle TCK'nun 141/5. maddesine göre hâkim kurulması gerektiği savunuldu.

Tebliğnamede, haklarındaki kararlar için onama isteminde bulunan sanıklara verilen **"genel güvenlik gözetimi altında bulundurulmaları"** yönündeki cezanın ise kaldırılması istendi. Tebliğnamede, bozma istemine ilişkin de **"Cezanın asgari hadlerden uzaklaşılması kanuna aykırı bulunmuştur"** gerekçesi getirildi.

DİSK açılacak

Öte yandan terörle mücadele tasarısı yasalaşırsa TCK'nun 141, 142. maddelerinin yürürlükten kalkması sonucu bu maddelerden hakkında dava açılan DİSK yeniden faaliyete başlayabilecek.

Tasarıda DİSK'in mal varlığının Hazine'ye devredilmesini öngören hüküm nedeniyle TBMM'de yoğun bir kulis yapıldı. DİSK'in son genel başkanı **Abdullah Baştürk**, Devlet Bakanı **Işın Çelebi** ile iki kez görüştü. Kulislerde, Baştürk'ün bu konudaki düşüncelerinin Çelebi tarafından Cumhurbaşkanı **Turgut Özal**'a iletildiği söylentileri yayıldı. AA'nın haberine göre Baştürk şunları söyledi:

"Tüm arkadaşlar yoğun bir çalışma içinde. Taşarı bu hâliyle yasalaşırsa DİSK açılacak. Ancak çürüçlük açılacak. Sayın Çelebi'ye düşüncelerimi aktardım. Konfederasyonda benimle beraber görev yapan ve halen milletvekili olan Fehmi Işıklar, İsmail Hakkı Onat ve Ömer Çiftçi gibi arkadaşlarım, ANAP'ta milletvekilleri ile görüşüyorlar."

HEP Genel Başkanı ve DİSK'in son genel sekreteri Fehmi Işıklar da **"Açılacağa, sonu anlaşılan çadırda çalışacağız"** dedi.

Cumhuriyet, 12 Nisan 1991.

> Anayasasını ve bu anayasayla getirilen demokratik kurumları, demokratik sendikacılık hareketini, sosyal hakları ve sendika özgürlüğünü yok sayan "suçsuz ceza olmaz" ilkesini kabul etmeyen mahalli mahkeme kararlarını temyiz ediyorum.

Ancak gerekçeli kararın geç yazılması sebebiyle temyiz incelemesi de gecikti. DİSK Davası'nın gerekçeli kararı Ekim 1988'de sanıklara gönderilmeye başlandı. DİSK Davası'nın gerekçeli kararıyla ilgili açıklama yapan davanın avukatlarından Rasim Öz, kararın yalnızca kendileriyle ilgili bölümlerinin sanıklara gönderilmesinin hukuka aykırı olduğunu belirtti ve gerekçeli kararın tüm sanıklara eksiksiz şekilde tebliğ edilmesi gerektiğini söyledi. Gerekçeli kararın yazılması için 2 yıllık sürenin geçtiğini belirten Öz, bu kararın incelenmesi için en az 1 yıllık sürenin Askeri Yargıtay'dan tanınmasını isteyeceklerini belirtti.[61] DİSK Davası'nın gerekçeli kararı 35 ciltten ve on binlerce sayfadan oluştu. Bu durum hem avukatların kararı incelemesini hem de temyiz sürecini uzattı.

Mart 1991'de Askeri Yargıtay Başsavcılığı tarafından Askeri Yargıtay 3. Dairesi'ne gönderilen 342 sayfalık tebliğnamede İstanbul Sıkıyönetim Askeri Mahkemesi'nin DİSK ve bağlı sendikalara ilişkin kapatılmalarına dönük kararın onanmasını istedi. Tebliğnamede askeri mahkeme tarafından verilen beraat kararları yerinde görüldü. Askeri Yargıtay Başsavcısı Hâkim Tuğgeneral Yaşar Çiftçioğlu imzalı tebliğnamede 214 sanık hakkındaki mahkumiyet kararının "fazla verildiği" gerekçesiyle bozulmasını istedi. 39 DİSK yöneticisi hakkındaki kararlar için ise onanma istenen tebliğnamede DİSK'e bağlı sendika yöneticileri için TCK'nin 141/1 maddesine göre karar verilmesi yanlış bulundu.[62]

Tebliğnamede[63] Sıkıyönetim Askeri Savcılığının temyiz başvurusunun da "irade belirsizliği" ve "süre aşımı" gerekçeleriyle reddedilmesi istendi. Tebliğnamede Askeri Mahkeme tarafından verilen beraat kararları yerinde görülürken Sıkıyönetim Askeri Savcılığının kararların bozulması yönündeki itirazı yerinde bulunmadı. Sıkıyönetim Askeri Savcısı Binbaşı İsmail Yörük'ün takındığı tutum da eleştirildi. Askeri Savcı'nın temyiz dilekçesi için *"temyiz istemi mahiyetinde de görmeye imkan yoktur"* değerlendirmesi yapılan tebliğnamede, savcının aralarında herhangi bir ayrım gözetmeksizin lehlerine ya da aleyhlerine olduğunu belirtmeksizin tüm sanıklar yönünden kararın temyiz edileceğini bildirdiği anımsatılarak şöyle dendi:

[61] *Cumhuriyet*, 3 Ekim 1988.

[62] *Cumhuriyet*, 12 Nisan 1991.

[63] *Cumhuriyet*, 12 Nisan 1991. Tebliğnamedeki değerlendirmeler bu haberden alınmıştır.

> Evvela askeri savcı temyiz süresi içinde mahkemeye gönderdiği bu yazıda bini aşkın sanığın hangisi hakkında hangi hükmü veya kararı temyiz ettiğini bildirmediği gibi, temyiz iradesini de 'kararı temyiz edeceğinden' bahsetmesi suretiyle kesin şekilde açıklamamıştır. Nitekim askeri savcı 'Abdullah Baştürk ve arkadaşları hakkındaki ... kararı' temyiz edeceğinden bahsettiği halde daha sonra verdiği gerekçeli temiz layihasında Abdullah Baştürk hakkındaki hükümler için temyiz itirazında bulunmamıştır ki bu da askeri savcının kanuni süre içerisinde verdiği dilekçesindeki irade belirsizliğini açıkça göstermiştir.

Tebliğnamede Askeri Savcı'nın gerekçeli temyiz dilekçesinin de süresinde verilmediğini belirtilerek bu temyiz isteminin de reddedilmesi istendi.

DİSK'e bağlı sendikalara egemen olan ideolojik politik görüşlerin, Marksist-Leninist doktrinden kaynaklandığı öne sürülen tebliğnamede, ''DİSK ve üye sendikalarca benimsenen sınıf mücadelesi yoluyla işçi sınıfının iktidarı ve sınıfsız bir toplum yaratmak şeklindeki amaç ve bu amacın tahakkuku yolundaki faaliyetler devlet iktidarının sahibi ve kaynağının Türk milleti olduğu, egemenliğin hiçbir şekilde suretle belli bir sınıfa bırakılamayacağını temel ilkelerine aykırıdır'' dendi.

''DİSK ve üye sendikalarca benimsenen bu amaca yönelik iktidarın, süreklilik ve değişmezliği ile egemenliğin kullanılmasını işçi sınıfına bırakacağı'' belirtilen tebliğnamede, *''Bu durumda işçi sınıfı iktidarının demokratik yollarla amaçlandığının savunulması da durumu değiştirmeyecektir''* dendi. DİSK'in seçimler yoluyla bile olsa işçi sınıfı iktidarını amaçladığı da öne sürülen tebliğnamede, bu nedenle DİSK ile bağlı sendikaların kapatılmaları yönündeki kararın onanması istendi.

DİSK ve bağlı sendikaların oluşturdukları çatı altında Türk Ceza Kanunu'nun 141/1 maddesinde belirtilen amaçlar doğrultusunda birleştirildiği öne sürülen tebliğnamede, DİSK yöneticileri için 141/1'den verilen mahkumiyetin bu nedenle yerinde olduğu da belirtildi ve şöyle dendi:

> DİSK ve üye sendikalarca benimsenen işçi sınıfının ekonomik, ideolojik ve politik mücadeleyi içeren sınıf mücadelesi yoluyla iktidara el koyarak kapitalist düzeni yıkıp yerine sınıfsız bir toplum kurmak şeklindeki amaç, memleket içinde müesses temel, iktisadi ve sosyal nizamların tümünü devirmeye matuf bulunduğu gibi işçi sınıfının sınıf mücadelesi yoluyla iktidara el koyması ve sınıfsız bir toplum kurması da işçi sınıfının diğer sosyal sınıflar üzerinde tahakküm tesisine, emekçi, sınıfların dışındaki diğer sosyal sınıfların ortadan kaldırılmasına matuftur. Ve zaten işçi sınıfı bilimini, bilimsel sosyalizmi daha açık bir deyişle Marksizmi kendilerine rehber edindikleri tüzüklerinde yazılı kuruluşların işçi sınıfı iktidarı tekeline dayalı köklü toplumsal değişiklikler yolu ile sınıfsız bir toplum yaratmak şeklindeki amaçları rehber edindikleri ideolojinin gereğidir.

Tebliğnamede DİSK çatısı altında oluşturulan bu cemiyetin tek olduğu, bunun konfederasyon ve sendikaların tüm üyelerini kapsayacağını göz önünde tutulması gerektiği de anımsatılarak, ''Konfederasyon ve sendikalar ayrı ayrı birer cemiyet etmiş gibi kabul olunarak ve kuruluşların yasal görüşleri esas alınmak suretiyle hüküm kurulması düşünülemez'' ifadelerine yer verildi. Tebliğnamede, böylece 141/1'in yalnız DİSK yöneticileri için yerinde bir karar olacağı, bağlı sendikalar ile üyeler açısından ise oluşturulan yasadışı örgüte üye oldukları gerekçesiyle TCK'nin 141/5 maddesine göre hüküm kurulması gerektiği savunuldu.

Cumhuriyet, 13 Mart 1986.

DİSK Genel Başkanı Baştürk, savunmasını sürdürüyor:

141 ve 142. maddelere karşı çıkmak, DİSK'in görevidir

İş-Sendika Servisi — DİSK davası yargılamasında, dünkü oturumda savunmasını sürdüren DİSK Genel Başkanı **Abdullah Baştürk**, TCK'nın 141. ve 142. maddelerine karşı çıkmanın suç sayılamayacağını, karşı çıkışının bu maddeleri ihlal etmenin kanıtı kabul edilemeyeceğini söyledi. Baştürk, **"TCK'nın 141. ve 142. maddelerinin kalkmasını istememiz, bu maddeler kapsamına girebilecek hiçbir eylemimiz olmadığı halde, bugün bu maddelerle yargılanan bizleri haklı çıkarmıştır"** dedi.

Baştürk, iddianameler ve esas hakkındaki mütalaada kıyas yöntemine başvurularak şu mantık oyununun gerçekleştirildiğini savundu:

- **"DİSK, TCK'nın 141. ve 142. maddelerine karşıdır.**
- **Bu maddeler komünizmi engellemektedir.**
- **O halde DİSK komünist bir örgüttür.**

Bizlere "engizisyon" dönemlerindeki suçlamaları hatırlatan bu hukuk dışı iddialarla suçlanmamız, sanırım çağımızın en önemli ayıplarından birini oluşturmaktadır. Ceza kanunundaki bir maddeye karşı çıkmak, o maddeyi ihlal etmek değildir".

ABDULLAH BAŞTÜRK'ÜN SAVUNMASINDAN

***DİSK**, komünizmi engelleyen TCK'nin 141 ve 142. maddelerine karşıdır, öyleyse DİSK komünist bir örgüttür iddiasında bulunmak, hukuk dışı bir suçlamadır. Aynı yaklaşıma göre, bu maddelerin anayasaya uygunluğunu tartışma konusu yapan herkesi, özellikle bu maddelerin iptali için yapılan başvurularda iptal lehinde karşı oy yazısı açıklayan Anayasa Mahkemesi üyelerini komünizmden yana olmakla suçlamak gerekecektir.*

Baştürk, söz konusu maddelerin 1936 yılında İtalyan yasalarından aktarıldığını, faşist düşünceleri koruma amacı ile konmuş bu yasa hükümlerine rağmen bugün İtalya'da oyların yaklaşık % 40'ını alan Komünist Partisi'nin faaliyette olduğunu ve o ülkede komünizm propagandasının serbest olduğunu, yasak olanın şiddete, zora dayalı hareket olduğunu anımsattı. Ülkemizdeki uygulamaya ilişkin şunları söyledi:

"Ülkemizde 50 yıldır yürürlükte olan 141. ve 142. maddeler bugüne kadar 'suçların yasalığı ilkesine' aykırı olarak değişik biçimlerde uygulanmıştır. Bazı davalarda aynı konuda birbirine aykırı 7 bilirkişi raporu verildiği görülmüştür. Üniversite öğretim üyeleri, maddelerin uygulanmasında sürekli bir duraksama içinde kalmışlardır. Aynı mahkemenin hâkimleri, aynı Yargıtay dairesinin üyeleri ve Yargıtay Genel Kurulu üyeleri maddelerin uygulanmasında değişik görüşleri savunmuşlardır.

Demokratlığın ve 1961 Anayasası'ndaki düşünce özgürlüğünün doğal bir uzantısı olarak TCK'nın bazı maddelerinin kaldırılmasını istemek suç değildir. DİSK bu maddelerin kaldırılmasını kimden talep etmiştir? TBMM'den. Bir sendikal kuruluşun, baskı grubu olarak parlamentodan bir yasada değişiklik yapılmasını istemesi suç değildir. Doğal bir görevdir".

Baştürk devamla, çok sayıda ağır ceza mahkemesi ve sıkıyönetim mahkemesinin **"anayasaya aykırılık"** iddiası ile bu maddelerin iptali için Anayasa Mahkemesi'ne yaptıkları başvurulardan örnekler verdi. İddiname mantığına göre tüm bu mahkeme üyelerinin de DİSK gibi suç işlediklerini söyledi ve özetle şöyle devam etti:

"Aynı yaklaşıma göre, bu maddelerin anayasaya uygunluğunu tartışma konusu yapan herkesi, özellikle Anayasa Mahkemesi'nin 141 ve 142. maddelerin iptaline ilişkin kararlarında karşı oy yazısı açıklayan Anayasa Mahkemesi üyelerini komünizmden yana olmakla suçlamak gerekecektir.

Kaldı ki, komünistlerin düşüncelerini serbestçe açıklamaları veya örgütlenmeleri için yasal engellerin kaldırılmasını savunmak da komünist olmayı gerektirmez. Komünist partisinin Türkiye'de kurulması gerekliliğini beyan eden eski Devlet Başkanlarından Cemal Gürsel ve eski Başbakanlarımızdan Suat Hayri Ürgüplü'nün de komünist olduğunu herhalde hiç kimse iddia edemez.

Ceza Yasası'ndaki bir maddenin iptalini istemek o maddedeki suçları işlemek anlamına gelmez.

TCK'nın 141. ve 142. maddelerinin kaldırılmasını istemek 274 sayılı Sendikalar Yasası'nın 1. ve 14. maddeleri gereği bir yasal yükümlülüktür. Baskı grubu olmanın getirdiği asgari bir görevdir. Demokratlığın asgari bir koşuludur. Demokrasi, hak ve özgürlükler mücadelesinin bir gereğidir".

Baştürk, sendikalarda tüm üyelerin eşit olarak, demokratik bir biçimde mücadele etmelerini sağlamak için tek tip demokratik tüzük taslağı hazırladıklarını, iddianamelerde bunun dahi Marksist-Leninist uygulamayı sağlama aracı olarak değerlendirildiğini belirtti. DİSK'in tabanının söz ve karar sahibi olması ilkesini gerçekleştirmeye çabaladıklarını anlattı.

Tebliğnamede, haklarındaki kararlar için onama isteminde bulunulan sanıklara verilen "genel güvenlik gözetimi altında bulundurmaları" yönündeki cezaların ise kaldırılması istendi. Tebliğnamede bozma istemine ilişkin de "cezanın asgari haddinden uzaklaşılması kanuna aykırı bulunması" gerekçe gösterildi.

141 VE 142 KALKTI: DAVANIN YASAL TEMELİ ÇÖKTÜ

Askeri Yargıtay Başsavcılığı tarafından Askeri Yargıtay 3. Dairesi'ne gönderilen 342 sayfalık tebliğnamede DİSK Davası kararlarının onanması istenirken DİSK Davası'nın kaderini değiştirecek bir gelişme yaşandı.

Önceki bölümlerde belirtildiği gibi sıkıyönetim mahkemesinin DİSK Davası kararı iddianamenin aksine TCK 146. maddeye değil, 141 ve 142. maddelere dayalıydı. DİSK Davası'nın sürdüğü günlerde TCK'nin 141 ve 142. maddelerinin kaldırılması tartışması da ülkenin önemli gündemlerinden biriydi. Bir yandan 1987'de Türkiye'nin AET'ye tam üyelik başvurusu öte yandan yasal bir komünist partisi kurmak üzere 1987'de yurtdışından Türkiye'ye gelen ve tutuklanan Türkiye Birleşik Komünist Partisi (TBKP) yöneticileri Nihat Sargın ve Haydar Kutlu hakkında süren dava nedeniyle TCK'nin 141, 142 ve 163. maddelerinin kaldırılması tartışmaları yoğun biçimde gündeme geldi. Sonunda uluslararası alanda yaşanan gelişmeler, Soğuk Savaş'ın sona ermesinin de etkisiyle Nisan 1991'de TCK'nin 141, 142 ve 163. maddeleri kaldırıldı.

TBMM'de 12 Nisan 1991'de kabul edilen ve aynı gün mükerrer *Resmi Gazete*'de yayımlanarak yürürlüğe giren 3713 sayılı Terörle Mücadele Yasası'yla, TCK'nin 141., 142. ve 163. maddeleri kaldırıldı. Böylece İstanbul Sıkıyönetim Askeri Mahkemesi tarafından bu maddelerden kapatılmalarına

karar verilen DİSK ve üye sendikaların 11 yıl aradan sonra faaliyetlerine devam edebilmesi olanaklı hale geldi. TCK'nin 141. ve 142. maddelerinin kaldırılmasıyla DİSK yöneticileri ile DİSK ve üye sendikalar hakkındaki Sıkıyönetim Mahkemesi kararının da yasal temeli kalmadı. DİSK Genel Sekreteri ve HEP İstanbul Milletvekili Fehmi Işıklar, DİSK'in 11 yıl sonra faaliyetlerine devam edeceğini duyurdu.[64]

Ancak 3713 sayılı Yasa'nın geçici 9. maddesi büyük tartışmalar ve sorunlar yarattı. Geçici 9. madde DİSK'in malvarlığının DİSK'e iadesini engelleyen hukuksuz bir düzenleme içeriyordu: "Bu Kanunun 23 üncü maddesi ile yürürlükten kaldırılan hükümler çerçevesinde bu Kanun yürürlüğe girdiği tarihten önce mahkeme karan ile idareleri kayyuma verilen Konfederasyon ve Konfederasyona bağlı İşçi Sendikalarının taşınır ve taşınmaz malları ile bu mallardan elde edilen gelirleri, tüm nakit mevcutları 2821 sayılı Sendikalar Kanununun 46 ncı maddesine göre tasarruf edilmek üzere ilgili kuruma devredilir, dernek ve vakıflara ait taşınır ve taşınmaz mallar ise hazineye devredilir."

2821 sayılı Kanun'un 46. maddesi sendika ve konfederasyonlar mahkeme kararı ile kapatılmışsa malvarlıklarının İş ve İşçi Bulma Kurumuna devrini öngören düzenlemeye sahipti. 3713 sayılı Kanun ile hukuksuz bir biçimde haklarında kapatma kararı olmadan DİSK'in malvarlığına el konmasının yolu açıktı. (DİSK'in malvarlığına ilişkin bilgiler bu bölümün ilerleyen kısımlarında yer almaktadır.)

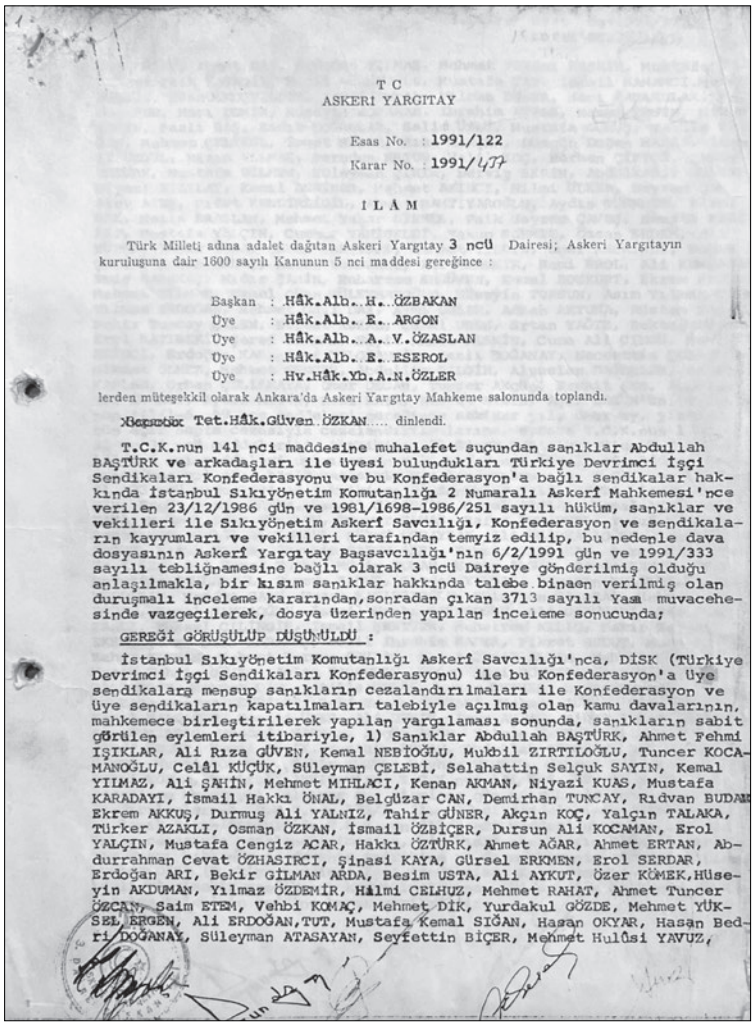
Tasarıda DİSK'in malvarlığının Hazine'ye devredilmesini öngören hüküm nedeniyle TBMM'de yoğun bir kulis yaşandı. DİSK Genel Başkanı Abdullah Baştürk, Devlet Bakanı Işın Çelebi ile iki kez görüştü. Baştürk, şunları söyledi:[65] "Tüm arkadaşlar yoğun bir çalışma içinde. Tasarı bu haliyle yasalaşırsa DİSK açılacak. Ancak çırılçıplak açılacak. Sayın Çelebi'ye düşüncelerimi aktardım. Konfederasyon da benimle

[64] *Cumhuriyet*, 13 Nisan 1991.

[65] *Cumhuriyet*, 12 Nisan 1991.

DİSK eylemlerinde "141-142'ye hayır" pankartları. DİSK Arşivi.

T C
ASKERİ YARGITAY

Esas No. : 1991/122
Karar No. : 1991/477

İ L A M

Türk Milleti adına adalet dağıtan Askeri Yargıtay 3 ncü Dairesi; Askeri Yargıtayın kuruluşuna dair 1600 sayılı Kanunun 5 nci maddesi gereğince :

Başkan : Hâk.Alb. H. ÖZBAKAN
Üye : Hâk.Alb. E. ARGON
Üye : Hâk.Alb. A. V.ÖZASLAN
Üye : Hâk.Alb. E. ESEROL
Üye : Hv.Hâk.Yb.A.N.ÖZLER

lerden müteşekkil olarak Ankara'da Askeri Yargıtay Mahkeme salonunda toplandı.

Başsavcı Tet.Hâk.Güven ÖZKAN.... dinlendi.

T.C.K.nun 141 nci maddesine muhalefet suçundan sanıklar Abdullah BAŞTÜRK ve arkadaşları ile üyesi bulundukları Türkiye Devrimci İşçi Sendikaları Konfederasyonu ve bu Konfederasyon'a bağlı sendikalar hakkında İstanbul Sıkıyönetim Komutanlığı 2 Numaralı Askerî Mahkemesi'nce verilen 23/12/1986 gün ve 1981/1698-1986/251 sayılı hüküm, sanıklar ve vekilleri ile Sıkıyönetim Askerî Savcılığı, Konfederasyon ve sendikaların kayyumları ve vekilleri tarafından temyiz edilip, bu nedenle dava dosyasının Askerî Yargıtay Başsavcılığı'nın 6/2/1991 gün ve 1991/333 sayılı tebliğnamesine bağlı olarak 3 ncü Daireye gönderilmiş olduğu anlaşılmakla, bir kısım sanıklar hakkında talebe binaen verilmiş olan duruşmalı inceleme kararından sonradan çıkan 3713 sayılı Yasa muvacehesinde vazgeçilerek, dosya üzerinden yapılan inceleme sonucunda;

GEREĞİ GÖRÜŞÜLÜP DÜŞÜNÜLDÜ :

İstanbul Sıkıyönetim Komutanlığı Askerî Savcılığı'nca, DİSK (Türkiye Devrimci İşçi Sendikaları Konfederasyonu) ile bu Konfederasyon'a üye sendikalara mensup sanıkların cezalandırılmaları ile Konfederasyon ve üye sendikaların kapatılmaları talebiyle açılmış olan kamu davalarının, mahkemece birleştirilerek yapılan yargılaması sonunda, sanıkların sabit görülen eylemleri itibariyle, 1) Sanıklar Abdullah BAŞTÜRK, Ahmet Fehmi IŞIKLAR, Ali Rıza GÜVEN, Kemal NEBİOĞLU, Mukbil ZIRTILOĞLU, Tuncer KOCAMANOĞLU, Celâl KÜÇÜK, Süleyman ÇELEBİ, Selahattin Selçuk SAYIN, Kemal YILMAZ, Ali ŞAHİN, Mehmet MIHLACI, Kenan AKMAN, Niyazi KUAS, Mustafa KARADAYI, İsmail Hakkı ÖNAL, Belgüzar CAN, Demirhan TUNCAY, Rıdvan BUDAK, Ekrem AKKUŞ, Durmuş Ali YALNIZ, Tahir GÜNER, Akçın KOÇ, Yalçın TALAKA, Türker AZAKLI, Osman ÖZKAN, İsmail ÖZBİÇER, Dursun Ali KOCAMAN, Erol YALÇIN, Mustafa Cengiz ACAR, Hakkı ÖZTÜRK, Ahmet AĞAR, Ahmet ERTAN, Abdurrahman Cevat ÖZHASIRCI, Şinasi KAYA, Gürsel ERKMEN, Erol SERDAR, Erdoğan ARI, Bekir GİLMAN ARDA, Besim USTA, Ali AYKUT, Özer KÖMEK, Hüseyin AKDUMAN, Yılmaz ÖZDEMİR, Hâlmi CELHUZ, Mehmet RAHAT, Ahmet Tuncer ÖZCAN, Saim ETEM, Vehbi KOMAÇ, Mehmet DİK, Yurdakul GÖZDE, Mehmet YÜKSEL ERGEN, Ali ERDOĞAN, TUT, Mustafa Kemal SIĞAN, Hasan OKYAR, Hasan Bedri DOĞANAY, Süleyman ATASAYAN, Seyfettin BİÇER, Mehmet Hulûsi YAVUZ,

Askeri Yargıtay'ın DİSK Davası kararı.

beraber görev yapan ve halen milletvekili olan Fehmi Işıklar, İsmail Hakkı Önal ve Ömer Çiftçi gibi arkadaşlarım ANAP'lı milletvekilleriyle görüşüyorlar. HEP Genel Başkanı ve DİSK'in son Genel Sekreteri Fehmi Işıklar da "açılacağız ama anlaşılan çadırda çalışacağız."

Beraat Kararı

DİSK'in açılmasının yasal zeminini sağlayan TCK'nin 141. ve 142. maddelerinin yürürlükten kaldırılmasının ardından Baştürk, Askeri Yargıtay'a başvurarak TCK'nin 141. maddesinin kaldırılmasıyla DİSK'in beraat ettirilmesini ve hakkındaki kapatma kararının yok sayılmasını istedi. Baştürk dilekçesinde sendikal faaliyetlerinin serbest bırakılması gerektiğini de vurguladı.[66]

Askeri Yargıtay 3. Dairesi 16 Temmuz 1991'de DİSK Davası'nda TCK'nin 141. ve 142. maddelerinin kaldırılmış olmasını gerekçe göstererek beraat kararı verdi. DİSK, 11 yıllık aradan sonra özgürlüğüne kavuştu. Askeri Yargıtay 3. Dairesi'nin açıkladığı kararıyla DİSK yöneticileri beraat ettiler. DİSK ve bağlı 28 sendikanın kapatılma kararının 3713 sayılı Terörle Mücadele Kanunu çerçevesinde geçersiz olduğu aynı kararda yer aldı. Böylece DİSK ve üye sendikaların kapatılma kararı ve DİSK yöneticileri hakkında verilmiş olan kişisel mahkumiyet kararları ortadan kalkmış oldu. Askeri Yargıtay tarafından DİSK'in ve bağlı sendikalarının faaliyetlerini sürdürmesine karar vermesinin ardından, malvarlıklarının da sahiplerine iade edilmesi beklendi.[67]

DİSK Davası'nda verilen beraat kararının gerekçesini açıklayan Askeri Yargıtay 3. Dairesi, DİSK'in teröre destek vermediğinin ve şiddeti benimsemediğinin sabit olduğunu ifade etti ve bu sebeple bu nitelikteki bir sendikanın veya üst kuruluşun kapatılmasının hukuken mümkün olmadığını bildirdi.[68]

DİSK Genel Başkanı Abdullah Baştürk, kararın ardından yaptığı açıklamada, kararı değerlendirmek ve bir çalışma programı oluşturmak üzere 20 Temmuz 1991 tarihinde DİSK Başkanlar Kurulunun toplanacağını belirtti. Türk-İş Genel Başkanı Şevket

[66] *Cumhuriyet*, 15 Mayıs 1991.
[67] *Cumhuriyet*, 17 Temmuz 1991.
[68] *Cumhuriyet*, 18 Temmuz 1991.

Yılmaz ise konuyla ilgili bir açıklama yaparak, ''12 Eylül'den bu yana sendikaların faaliyetlerine müdahale edilmemesi savunuyoruz. Adaletin geç tahakkuk etmiş olmasına rağmen karar sevindiricidir'' dedi.[69] Bu açıklama oldukça ironiktir. Çünkü özellikle 12 Eylül sonrasında Türk-İş'in, sürmekte olan DİSK Davası'na ilişkin ulusal ve uluslararası düzeyde savundukları ile bu açıklama arasında dağlar kadar fark vardır.

Askeri Yargıtay 3. Dairesi 16 Temmuz 1991 günü DİSK Davası'na ilişkin verdiği gerekçeli kararında, DİSK yöneticileri hakkında TCK'nin 141. maddesi gereğince ceza verildiğini anımsatarak, söz konusu maddenin Terörle Mücadele Kanunu ile kaldırıldığını belirtti ve sanıkların re'sen beraatlarına karar verildiğini kaydetti. DİSK yöneticilerinin beraatına ve DİSK'in açılmasına ilişkin gerekçeli kararda ise ''(...) teröre destek olmadığı, şiddeti benimsemediği sabit olan bir sendika veya üst kuruluşun kapatılması mümkün değildir.'' dendi. Yargıtay kararında, ''Terörle Mücadele Kanunu, zor ve cebre dayalı olmaksızın sosyal bir sınıfın diğer sosyal sınıflar üzerinde tahakkümü tesis amacına matuf cemiyet kurulmasını kişiler yönünden suç olmaktan çıkarmıştır. Bu nedenle bir sendika veya üst kuruluşun, bizatihi teşkili suç olmaktan çıkarılmış bir cemiyete dönüştüğü nedeniyle kapatılması, hukuka ve mantığa düşmemektedir'' ifadelerine yer verildi.

Askeri Yargıtay'ın beraat kararında DİSK ve bağlı 28 sendikanın yöneticilerinin hiçbir zaman cebir ve şiddete başvurmadıkları net bir biçimde vurgulandı:

17 TEMMUZ 1991 — HABERLER

DİSK'e 11 yıl sonra beraat

DİSK'İN MALVARLIĞI

DİSK ve üyesi sendikaların şubat 1991 başında yapılan hesaplamalara göre bankalardaki parası yaklaşık 180 milyar lira; sapmabilir ve sapmamaz malların örneğin binaları, arsalar, tatil köyleri, eğitim ve dinlenme birimleri, otomobiller, matbaalar, bilgisayarlar, büro malzemeleri v.s.) değeri ise yaklaşık 1 trilyon 440 milyar liradır. DİSK ve üyesi sendikaların bankalardaki nakit para ve malvarlığının dolar olarak dökümü şöyle:

	Bankalardaki nakit para ($)	Malvarlığı ($)
DİSK	526.316	350.877
Aşsa	421.053	
Aster-İş	21.053	10.526
Bank-Sen	17.543.860	35.088
Basın-İş	175.789	1.404
Baysen	210.526	
D.Sağlık-İş	8.772	17.544
D.Türizm-İş	561.404	35.88
D.Yapı-İş	702	
Dev-Maden-Sen	350.877	87.719
Fındık-İş	87.193	5.263
Genel-İş	17.543.860	175.438.596
Gıda-İş	875.306	157.895
Hür Çam-İş	414.035	315.789
İ.Den-İş	421.053	96.246
Kerpiçik-İş	385.965	
Lastik-İş	877.193	4.210.526
Limter-İş	2.877	
Nakliyat-İş	298.246	210.526
Oleyis	4.912.281	210.526
Petkim-İş	1.929.825	2.631.579
Sine. Sen	298.246	236.842
Sosyal-İş	350.877	
T.İ.Ş.	526.316	456.140
T.Maden-İş	5.964.912	280.701.754
Tek. Gen-İş	210.526	526.316
Tekstil	3.157.895	350.877
Tümka-İş	8.772	70.175
Y.Maden-İş	175.539	
Y. Hizmet-İş	188.772	17.544
TOPLAM	58.179.826	486.176.842

ANKARA (Cumhuriyet Bürosu) — Devrimci İşçi Sendikaları Konfederasyonu (DİSK), 11 yıllık aradan sonra özgürlüğüne kavuştu. Askeri Yargıtay 3. Dairesi'nin dün açıklanan kararıyla DİSK yöneticileri beraat ettiler. Yargıtay'ın beraat kararında DİSK Başkanı **Abdullah Baştürk** ve arkadaşları hakkında işletilen TCK'nın 141 ve 142. maddelerinin kaldırılmış olmasına gerekçe gösterildi. DİSK ve bağlı 28 sendikanın kapatılma kararının 3713 sayılı Terörle Mücadele Kanunu çerçevesinde geçerlik olduğu aynı kararda yer aldı.

12 Eylül darbesiyle birlikte faaliyeti durdurulan, 1477 yöneticisi yargılanan, yöneticileri ortalama 4 yıl hapis yatıp işkence gördükleri; yargı tutanaklarına geçen DİSK'in açılmasının önündeki yasal engeller 11 yıl aradan sonra kalktı.

12 Eylül 1980 harekâtıyla birlikte önce gözetim, sonra da gözaltında sayılıp arkasından da tutuklanan DİSK yöneticileri hakkında ancak bir yıl sonra 21 Aralık 1981'de 977 sayfalık bir iddianameyle dava açılabilmişti. DİSK'in seçimle gelmiş bütün yöneticilerinin **''Marksist-Leninist, illegal örgüt üyesi''** ve DİSK'i de **''illegal örgüt''** olarak gösteren iddianameye göre DİSK'in 12 Eylül öncesi olarak bilinen bütün faaliyetleri, organ toplantıları ve kararları da suç kanıtı sayılmıştı.

Dört yıl süren yargılama sonunda İstanbul 2 No.'lu Sıkıyönetim Mahkemesi tarafından 23 Aralık 1986'da aynı suçlamalar çerçevesinde kapatılan DİSK'in yöneticileri infazı yattıkları yıllarla başabaş gelen süreler için hapse mahkûm edilmişlerdi. O tarihten bu yana da on binlerce sayfa tutan yargılama, deliller, mütalaa ve dosyalar Askeri Yargıtay'da sonuç kararı bekliyordu. Ancak, bu arada 3713 sayılı yasa çerçevesindeki yargılamada DİSK ve yöneticilerinin muhatap oldukları 141 ve 142. sayılı TCK maddelerinin yürürlükten kaldırılması DİSK davasının Askeri Yargıtay'ca incelemeye alınması zorunluluğunu getirmişti. Yeni durum karşısında davayı inceleyen Askeri Yargıtay 3. Dairesi, üç yıllık bir inceleme sonunda dün verdiği kararda DİSK'in yeniden faaliyete geçebileceğini bildirdi. Davacı sanıkların tümü beraat etti.

Kararda, bunun dışında **''TCK'nın 141/1 ve 141/5. maddelerine göre sanık Abdullah Baştürk ve arkadaşları hakkında 3713 sayılı kanunun 23/C, TCK 2 ve ASYUK'nın 162. 220/A maddeleri gereğince adı geçen sanıkların resen beraatlerine''** denildi.

Askeri Yargıtay kararında, DİSK'in açılması önündeki yasal engeli ortadan kaldıran bükümde ise özetle şu sonuca varıldı: **''1402 sayılı Sıkıyönetim Kanunu'nun 15/1 maddesi uyarınca bu geçiş sürecinin tanınması gerekiyor. DİSK ve üyesi sendikaların yeni yasalar çerçevesinde faaliyete geçebilmeleri için, üyeleri ve tüzükleri anlamında yeni yasalara uyum sağlamaları için geçiş kanun geri verilmesi başta olmak üzere bu alandaki tüm hukuk dışı uygulamalara son verilmelidir.''**

Terörle Mücadele Kanunu nedeniyle hukuki dayanağı kalmadığından söz konusu kapatılma kararlarının resen kaldırılmalarına.''

Askeri Yargıtay'ın, DİSK ve yöneticilerine ilişkin kararı DİSK'in açılmasına ilişkin bugüne kadar yasal engelleri ortadan kaldırıyor. 2821 sayılı Sendikalar Yasası'nın geçici maddesinde yer alan, DİSK'in faaliyete geçmesini engelleyen hükümleri geçersiz kılıyor. DİSK için daha önce Bakırköy İş Mahkemesi'nin Sendikalar Yasası'na göre vermiş olduğu kapatma kararı da, bu kararın daha sonra Yargıtay'da DİSK davası ile birleştirilmek üzere bozulması ve söz konusu kararın açılmış davanın DİSK davası ile birleştirilerek bozulması sonucu iptal edilmiş oluyor.

Hukuksal açıdan önümüzdeki günlerde hükümeti zorlayacak ve kararlara yönelecek en önemli konunun, DİSK'in yeniden faaliyete geçirilmesi ile ilgili hukuksal yorumlar üzerinde odaklaşması bekleniyor. 12 Eylül ile yürürlükten kaldırılan 274 sayılı Sendikalar Yasası'na göre faaliyet gösteren DİSK'in, 2821 sayılı yürürlükteki Sendikalar Yasası çerçevesinde faaliyete geçebilmesi için, bütünüyle değil sendikalar için tanınmış olan bir geçiş sürecinin tanınması gerekiyor. DİSK ve üyesi sendikaların yeni yasalar çerçevesinde faaliyete geçebilmeleri için, üyeleri ve tüzükleri anlamında yeni yasalara uyum sağlamaları için geçiş kanunlarının çıkarılacak özel yasa ya da hukuksal yorumlara gereksinme bulunuyor.

Bu arada en önemli konunun, para ile birlikte 1 trilyon 620 milyarı bulduğu bildirilen DİSK'in mal varlığının tartışılması olacağı bekleniyor. Bilindiği gibi 141 ve 142 sayılı yasaları kaldıran 3713 sayılı Terörle Mücadele Yasası, DİSK'in mal varlığına el konulmasını beklemeksizin geçici 9. maddesi ile para ve mal varlığının iş ve işçi Bulunu Kurumu'na devredilmesini öngörmüştü. Ancak o tarihe kadar kayyımlar sorumluluğunda olan DİSK'in mal varlığının ne olacağı bir yandan DİSK'in açılması gündemde iken hukuksal tartışmaya konu olmuş, açılan davalarda yargı, Askeri Yargıtay'ın DİSK'le ilgili kararının beklenmesi eğiliminde olmuştu. DİSK ve sendikaların Askeri Yargıtay'ca açılmasına kararı çerçevesinde şimdi mal varlığının da sahiplerine teslim edilmesi doğal bir hukuksal sonuç olarak bekleniyor. Konu ayrıca SHP'nin, söz konusu yasanın iptali için Anayasa Mahkemesi'nde açtığı dava gündeminde de yer alıyor.

EVREN NE DEMİŞTİ

Komünizm eğitimi yaptıracaklar

İş-Sendika Servisi — 12 Eylül askeri darbesi ile birlikte Konsey Başkanı **Kenan Evren** doğrudan DİSK ve yöneticilerini hedef almıştı. Evren'in 12 Eylül günü harekât nedeni ile yumlanan 6 numaralı bildiri ve ilk konuşmasında aynen şu ifade yer almıştı: **''Ancak temiz Türk işçisini sömüren, onları kendi ideolojik görüşleri istikametinde kullanmak için her türlü baskı oyunlarına başvuran, işçinin hakkı yerine kendi menfaatlarını ön planda tutan bazı ağaların bu faaliyetlerine asla müsaade edilmeyecektir.''**

Evren'in DİSK ve yöneticilerini çok daha açık hedef alan 15 Ocak 1981 tarihini taşıyan Orduevi Adana konuşmasında bir bazı önemli paragraflar aynen şöyleydi:

''Sizlere 12 Eylül konuşmasında sendika ağalarından bahsetmiştim. Şimdi o ağalardan bazı misaller vereceğim. Neler yapmışlar sizin paralarınızla?

Bu sendikanın ismini vermiyeceğim. Çünkü adalete intikal ediyor bu yaptıkları. Şimdi açıklamam doğru olmaz. Bir sendikanın 8 milyar Türk Lirası'na varan mal varlığı var. Sekiz milyar. Bunlarla neler yapıyor, şimdi size anlatacağım. Ama bu sendika, kendisine bağlı işçiler gevşi gittiği zaman gece sürreptice hiçbir ayda 100 lira, 1500 liyı veriz, fazlasını vermez. Bu sendika, Ankara'da sendika merkezi olarak 16 katlı ve 160 odalı bir gökdelen yaptırıyor. Bu gökdelen 200 milyon Türk lirası'na ihale verilmiş, bir kişinin,

ZARİH 24 ARALIK 1981— DİSK davasında yargılananın ilk günü. Duruşma salonu, Toplkapı öğrenci yurdunun spor salonu. DİSK yöneticileri Abdullah Baştürk, sonradan ölen Kenan Akman, Fehmi Işıklar, Rıza Güven, Celal Küçük ilk sırada, parmaklıkların arkasında.

Baştürk: Mücadele sürecek

ANKARA (Cumhuriyet Bürosu) — Askeri Yargıtay 3. Dairesi'nin DİSK'in kapatılmasına ilişkin askeri mahkeme kararı **derde dahi olsa faaliyetlerimizi sürdüreceğiz''** dedi.

Türk-İş Genel Başkanı Sevket ...eden DİSK yöneticilerinin payı olduğunu belirten Çetin, ''Askeri Yargıtay'ın bu kararından sonra işçilerin alın terinin ve ...ten hakkız bir kazardı. DİSK'in açılması da hakkız bir işlemin sona ermesi anlamına geliyor. Ancak bundan sonraki gelişme-

Cumhuriyet, 17 Temmuz 1991.

Yerel mahkemece ''DİSK ve bağlısı 28 sendikanın, 12 Eylül 1980 öncesi dönemde yasanın öngördüğü anlamda silahlandıklarına ve bu silahlarla Anayasal düzene karşı silahlı eylemler başlattıklarına dair dosyada hiçbir bilgi ve belge mevcut değildir. Tam aksine, dava sanıklarının hemen tümünün en azından bu aşamada (bireysel terör) olarak niteledikleri silahlı eylemlere ve eylemcilere karşı olduklarına dair çok sayıda sendikal belge bulunmaktadır...'' (Gerekçeli karar, Kitap No: 2, s. 154) denilerek DİSK ve bağlı 28 sendikanın yöneticilerinin hiçbir zaman cebir ve şiddete başvurmadıkları kabul edilmiştir. Esasen bu konuda iddia makamı ile yerel mahkeme arasında bir ihtilaf da bulunmamaktadır.

Yargıtay kararının ardından Bakırköy İş Mahkemesi'nce 4 Eylül 1991'de verilen

[69] Milliyet, 17 Temmuz 1991.

"11 YILIN AYIBI", ŞÜKRAN KETENCİ

***Cumhuriyet*, 18 Temmuz 1991**

12 Eylül'ün ardından Selimiye önünde DİSK yöneticilerinin teslim kuyruğunda son sohbetleri yapıyoruz. Genel Başkan Vekili Rıza Güven'in aklı içerde başına geleceklerden çok, iki gün önce tamamladığı sözleşmede. Defalarca tembihliyor: 'Halit Narin'i ara. Fırsat bu deyip bitmiş sözleşmeyi hasıraltı etmeye kalkmasın. Bugünün yarını da var unutmayasın.'

Halit Narin neden aradığımı anlamış olacak, aylarca telefon notlarıma yanıt vermiyor. DİSK Tekstil işçileri için, sadece mahkeme tutanaklarında, DİSK'in de anlaştığının bir kanıtı olarak, bitirilmiş sözleşme metni kalıyor. Narin ön protokolüne imza attığı, son metninin daktilolanması aşamasında kalan ve tekstil işçisine Türk-İş'in Teksif'in imzalamış olduğu sözleşmenin çok üstünde haklar getiren sözleşmeyi ortaya çıkarmıyor. Aylar sonra YHK'dan Tekstil işçileri için, Teksif'in bir yıl önceki sözleşmesinden sosyal haklarda biraz geride kalan bir sözleşme çıkıyor.

Biz o zaman YHK görüşmelerine de katılan bazı önemli işverenlerin 'off the record' verdikleri bilginin yalancısıyız. MESS ve tekstil işverenleri Türk-İş'e bağlı iki sendikanın liderlerine söz vermişler. DİSK'ten Türk-İş'e geçişi kolaylamak için, YHK'dan birer yıl gerisinin sözleşmelerinin biraz altında rakamlar çıkarılmış. Ne dersiniz bu küçücük gibi görünen çirkin hesap, bugün işçilerin çok yakındığı YHK'nın yeni yasalara kolayca yerleştirilmesinde, zorunlu tahkim sisteminin kurumlaşmasında rol oynamış mıdır?

Elimizde fotokopisi olan bir mektup var. Türk-İş'ten ICFTU'ya gönderilmiş. DİSK'in sendikal faaliyetleri nedeni ile değil, siyasal faaliyetleri yüzünden kapatıldığı öne sürülüyor.

Davutpaşa kapısında birinci dereceden akrabalar içerdekilere giyecek, not ulaştırma kuyruğunda. Bazılarına 'Burada yok, ifade vermeye gitti' türünde yanıtlar geliyor. O zamanlar henüz tutuklanmamış DİSK danışmanı Faruk Pekin ve Av. Ercüment Tahiroğlu ile bakışarak renk vermemeye, rahat görünmeye çalışıyoruz. Ünlü Otağı Hümayun'da sonra mahkeme tutanaklarına da geçen ağır işkence görülen günlerdeyiz. Ailelerin tedirginliğini azaltmak için elimizden gelen yalanlarla, iyimser tablolar çizmeye çalışıyoruz.

Gözetim, derken 3.5 aya kadar uzatılan gözaltı, bir başka anlamda işkenceden geçtikleri, avukatları ve aileleri dahil kimseyi göremedikleri günlerde, zorunlu olarak 12 Eylül öncesinden Bakırköy'de sivil mahkemede açılmış dava için duruşmaya getiriliyorlar. Adliyenin önü saatler öncesinden sarılıyor. İçi boşaltılıyor. Aileler görebilme umudu ile gelmiş, sanıkların önünde sıra sıra dizilen jandarmanın arasından bir şeyler görmeye çalışarak ağlıyorlar. Duruşma salonuna alınmıyorlar. Görevli komutan bizi de almıyor. Yargıca sesimizi duyurabilmek için gürültülü tartışıyoruz. Sonunda yargıç gürültü için mübaşiri yolluyor. Duruşmaların aleni olduğu ve izlemek hakkımız olduğu haberleriniz ulaştırıyoruz. Yargıcın emri ile içeri alınıyoruz. Küçücük duruşma salonunun yarattığı zorunlu yakınlık ilk kez bir avukat ve gazeteci de olsa bir eski dost yüzü gören DİSK yöneticilerini nasıl da sevindiriyor? İçinde bulundukları ağır koşullar, gördükleri ağır işkenceyi iki ayda değişen yüzleri ne kadar açık anlatıyor?..

Haftada ortalama iki gün boyu yapılan 4 yıl süren İstanbul 2 No'lu Sıkıyönetim Mahkemesi'ndeki yargılamanın kitabını yazmak ayrıca insan hakları görevi. 'Sanıklar uyur' gerekçesi ile kışın kara soğuğunda ısıtılmayan Metris'in spor salonu büyüklüğündeki duruşma salonunda taş zemin üzerinde ayaklarını oynatarak, kaç yüz, kaç bin kez 'Neden genel grev istediniz? Neden fazla ücret istediniz? Neden uzlaşmacı sendikacılığa karşı çıktınız? Neden eğitim yaptınız... Siz Marksist-Leninist misiniz sorularına yanıt vermeye, savunma yapmaya çabaladılar. Savaş hali hükümlerinin uygulandığı yargılama nasıl da büyük bir insan hakları ihlali ayıbı olarak tarihe yazılacak?

Çok ilginç bir rastlantı; DİSK yöneticileri için 11 yıl sonra beraat ve DİSK'in açılması kararının haberinin verildiği akşam TV'de Birand'ın Yassıada yargılanmasına ilişkin belgeselinin bölümü yayımlandı. Orada belki tersine amaçlarla aynı boyutta acı, çirkin, ağır insan hakları ihlallerinin,

ayıplarının sahnelerine tanık olduk. Bağımsız yargılama ile bağlantısı kurulamayacak ünlü Yassıada yargılamalarının utanç verici sahneleri. Yassıada koşullarını toplumdan gizleme adına yapılan daha da büyük bir ayıp niteliğindeki film... Hepimizi utandırdı, tüylerimizi diken diken yaptı.

Birand'ın bu çok önemli, hepimiz için dersler verici nitelikteki belgeselinin ardından ister istemez gözlerim evimin camından görünen DP'liler için yapılmış anıt mezarın parlak ışıklarına kayıyor. Anıt mezara konulan parlak ışıklar, toplumumuza zararları ne olursa olsun, DP'lilere karşı işlenen insanlık suçunu, ayıbını ortadan kaldırmıyor. Sanki biraz daha fazla sergiliyor. Tıpkı DİSK ve yöneticileri için 11 yıl sonra gelen beraat kararının DİSK yöneticilerine, işçilerine yönelik insanlık suçumuzu, ayıbımızı hiçbir biçimde ortadan kaldırmayıp daha da sergilemesi gibi.

Halkımız çok şok büyük çoğunluğu ile tüm emeği ile geçinenler, işçiler, böylesine büyük ağır insan hakları ihlallerini, insanlık ayıplarını paylaşmak istemiyor. Buna layık olmadığımızı, bunu hak etmediğimizi düşünüyor, ülkemizde bir daha, bir daha böylesine insanlık suçları ve ayıplarının işlenmemesi, yaşanmamasını istiyoruz. Ancak bunu istemek yetmiyor. Buna izin vermemeyi öğrenmek, demokrasi, sendikal haklar, insan hakları bilincine ulaşmak gerekiyor.

"Kaldığı Yerden Devam", Av. Fikret İlkiz

***Cumhuriyet*, 17 Temmuz 1991**

27 Aralık 1980 tarihinde "DİSK" nedeniyle ilk tutuklama kararının verilmesinden sonra, 25 Haziran 1981 tarihini taşıyan iddianame ile DİSK yöneticileri ve DİSK'e bağlı sendika yöneticileri hakkındaki davada yargılanan sanık sayısı 1477'ye ulaşmıştı. Kamuoyuna ilk iddianamenin hazırlanmasından sonra yapılan askeri savcılık basın açıklamasıyla, 52 DİSK yöneticisi için "idam talebiyle" yargılandıkları duyurulmuştu. 23.12.1986 tarihinde karara bağlanan davanın "gerekçeli hükmü" 35 kitaptan oluşuyor. Gerekçeli kararda yazıldığı gibi "çok boyutlu ve sendikal nitelikli" bu davanın tarihi bir önem taşıdığı ne kadar açıksa, Askeri Yargıtay 3. Dairesi'nin 16.7.1991 günlü kararın da hukuki tüm tartışmaları sonuçlandırılmış olması bakımından tarihsel nitelikte. Çünkü karar ulaştığı sonuçlar bakımından sanıklar hakkında "beraat" kararı verilmesi gerekir diyor. Bu karardan hareketle hakkında TCK'nin 168/2 maddesine göre mahkûmiyet kararı verilmiş sanık hakkında dahi, eylemlerinin sendikal niteliği dikkate alınarak TCK'nın 141.maddesi çerçevesinde değerlendirme yapıyor ve bu sanık hakkında dahi "beraat" kararı verilmesi gerektiğine re'sen karar veriyor. Kamuoyunda tartışılan ve DİSK ve bağlı sendikaların mal varlıkları konusunda nasıl bir karar çıkacağı merakla beklenen "kapatma" kararını, Askeri Yargıtay 3. Dairesi tartışmasız sonuca bağlıyor. 3712 sayılı yasa uyarınca "kapatma kararlarının" hukuki dayanağının kalmadığı vurguluyor. Buna göre de kapatılma kararlarının re'sen kaldırılmasına karar veriyor. Terörle Mücadele Yasası'nın geçici 9.maddesinde yazılı hiçbir tartışmaya girmeden kapatma kararları ortadan kalkıyor. Sıkıyönetim mahkemesince DİSK'in 15 Mayıs 1975 tarihinden itibaren tüm sendikal faaliyetlerinin askıya alındığı 12.9.1980 tarihine kadar geçen süreçte TCY'sinin 141/1 maddesi anlamında yasadışı örgüt konumuna dönüştüğü kabul edilerek kapatılmasına karar verilmişti. Karar kesinleşmediği halde, tüm mal varlığının 3713 sayılı yasanın geçici 9.maddesi uyarınca İş ve İşçi Bulma Kurumu'na devredilmesi için başvurular yapıldı. İşte bu başvuruların geçersiz olduğunu, geçici 9. maddenin hukuken uygulama olanağı kalmadığını Askeri Yargıtay 3.Daire kararı açıkça gösteriyor. Tabanın söz ve karar sahibi olduğu ilkesini yaşama geçirmek için yıllarca edinilen mücadele ile DİSK'i DİSK yapan ilkeleri savunan sendika yöneticileri yıllarca hapis yattılar. Ancak bu karardan sonra DİSK ve bağlı sendikalar hakkındaki kapatma kararı ortadan kalktığından, sendikal hak ve özgürlükler için mücadeleye devam edenleri daha zor ama daha inançlı DİSK ve bağlı sendikalar mücadelesinin beklediğine ve mücadelenin kaldığı yerden devam edeceğine inanıyorum.

"DİSK KARARININ HUKUKSAL SONUÇLARI", AV. ERGİN TÜRSOY

***Cumhuriyet*, 4 Ağustos 1991**

Askeri Yargıtay 3. Dairesi'nin kararı ile DİSK ve DİSK'e bağlı sendikaların tüm yöneticileri hakkında açılmış bulunan kamu davalarının esası, 11 yıl aradan sonra nihayet çözümlenmiştir. Bu aşamada, söz konusu kararın beraberinde getirdiği hukuksal sonuçları irdelemek ve bu karar ışığında belli çözümlemelere ulaşmak gerekmektedir.

1-12 Eylül döneminde yayımlanan 2821 sayılı Sendikalar Yasası'nın geçici 5. maddesinin içerdiği hükümler nedeniyle sendikal hakları kullanmaları ve sendikal faaliyette bulunmaları yasaklanmış olan DİSK ve DİSK'e bağlı sendikaların yöneticileri yönünden, Askeri Yargıtay'ın anılan kararı sonrasında, artık bir yasaktan bir engelden söz edebilmenin olanağı kalmamıştır. Çünkü geçici 5.maddenin içeriğine göre bu yasakların gerek tüzelkişilikler ve gerekse tüzelkişiliklerin yönetim ve denetim kurulu üyeleri hakkında, devletin şahsiyetine karşı işlenmiş cürümlerden herhangi biri (141. madde) ile ilgili olarak kamu davası açılmış bulunanların beraatlerine karar verilinceye kadar devam edeceği hükme bağlanmıştır. DİSK ve DİSK'e bağlı sendikaların yöneticileri hakkında beraat kararı verildiğine, kapatma kararları da kaldırılmış bulunduğuna göre yukarıda söz edilen hükmün karşıt kavramından çıkan sonuç uyarınca, bu yöneticiler, sendikal hakları kullanma ve sendikal faaliyette bulunma özgürlüğüne yeniden kavuşmuş, yöneticisi oldukları sendikal kuruluşların faaliyetleri de serbest bırakılmış olmaktadır.

2-Hal böyle olunca, 12 Eylül 1980 tarihinden geçerli olmak üzere, 10 Ekim 1980 tarihinde kabul edilen 2316 sayılı Faaliyetleri Durdurulan Sendika, Federasyon ve Konfederasyonlara Tayini Hakkında Kanun'un 3. bendinin buyurucu hükmü gereğince, bu yasa hükümleri çerçevesinde görev yapan kayyımların görevleri de kendiliğinden sona ermiş durumdadır. Anılan bentte, "Mesleki teşekküllerin faaliyetlerinin serbest bırakılması ile kayyımın görevi kendiliğinden sona erer" denilmektedir. DİSK ve DİSK'e bağlı 28 sendika hakkında verilmiş olan kapatma kararları, Askeri Yargıtay'ın anılan kararı ile kaldırılmış bulunduğundan, bu mesleki teşekkülleri n faaliyetlerinin serbest hale geldiğinin, o nedenle de yukarıda söz edilen yasa hükmü uyarınca, kayyımların görevlerinin kendiliğinden sona ermiş bulunduğunun kabulü gerekir.

3-Yukarıda (1) ve (2) numaralı bentlerde açıklanan hukuksal sonuçlar birlikte değerlendirildiğinde, 2821 sayılı Sendikalar Yasası'nın geçici 5. maddesinde öngörülen yasalar ortadan kalkmış olmakla, görevleri kendiliğinden sona ermiş bulunan kayyımlarca yönetilen DİSK ve DİSK'e bağlı sendikaların, 11 Eylül 1980 tarihindeki yöneticilerine teslim edilmesi yasal ve hukuksal bir zorunluluk haline gelmiştir. Ne var ki bu konuda bazı duraksamaların varlığını da gözardı etmek mümkün değildir.

tespit kararı ile DİSK'in, Askeri Yargıtay 3. Dairesi'nin beraat ve kapatma kararını kaldırdığı 16 Temmuz 1991'den itibaren sendikal hakları kullanabileceği ve sendikal faaliyetine başlamış sayılacağı hükme bağlandı. DİSK Yönetim ve Başkanlar Kurulu 11 yıl aradan sonra ilk defa 9 Eylül 1991 tarihinde DİSK genel merkezinde toplandı.[70]

[70] *Cumhuriyet*, 7 Eylül 1991.

DİSK'İN MALVARLIĞINI GASP GİRİŞİMİ

DİSK'in beraat kararının ardından malvarlığı tartışmaları uzun sürdü ve DİSK'in malvarlığı gasp edilmek istendi. Bu süreçte çeşitli yasal düzenlemelerle DİSK'in malvarlığının Hazine'ye veya İş ve İşçi Bulma Kurumu'na devri hedeflendi ve bu çabalar zaman zaman ulusal ve uluslararası tepkilere yol açtı.

Bir duraksama, DİSK ve bağlı sendika yöneticilerinin yöneticilik sıfatları üzerinde yoğunlaşmaktadır. Bu sıfatların tartışmasının 2821 sayılı yeni Sendikalar Yasası'na göre değil, 274 sayılı eski Sendikalar Yasası hükümlerine göre yapılması gerekir. Bu bakımdan başvurulacak yasa maddesi 2821 sayılı yasanın 25.maddesinin son bendi olamaz. Bu araştırma, 274 sayılı yürürlükten kaldırılan Sendikalar Yasası'nın 2.maddesinin 3.bendi hükmüne göre yapılmalıdır. Öz istençleri dışında sendikal haklardan yoksun bırakılmış olan bu insanların yöneticilik sıfatları, bu yasak dönemde çıkarılan yasaya göre tartışılamaz. 274 sayılı eski Sendikalar Yasası'nın 2.maddesinin 3.bendi hükümlerine göre 11 Eylül günü DİSK ve bağlı sendikaların yöneticisi durumunda olanların üyeliklerinin ve doğallıkla da yöneticilik sıfatlarının halen de devam ettiğinin kabulü gerekir.

Bir başka duraksama, teslim yapılacaksa, bu teslim işleminin yöntemi konusunda ortaya çıkmaktadır. Teslim işlemi, sendikal kuruluşların yöneticilerine doğrudan mı yapılacaktır, yoksa 2821 sayılı yasanın 57.maddesinin hükmü mü uygulanacaktır? Bu hüküm uygulanacaksa, genel kurulun yapılması için mahkemece kayyım tayin edilecektir. Kanımızca bu aşamada, 57.madde hükmünün uygulanma olanağı bulunmamaktadır. Çünkü anılan madde, faaliyetleri 2821 sayılı yasaya göre devam etmekte olan sendikal kuruluşların faaliyetlerinin durdurulması halinde uygulanacak yönteme ilişkindir. Bir sendikal kuruluşun faaliyetinin, genel kurulunca kabul edilmiş, yasaya uygun tüzüğüne göre gerçekleştiği kuşkusuzdur. 2821 sayılı Sendikalar Yasası'nın geçici 1. maddesi kıyasen uygulanmak suretiyle, öncelikle, mevcut tüzüklerine göre olağanüstü genel kurullarını yaparak tüzük ve örgütlenmelerini yeni yasa hükümlerine göre düzenlemek koşuluna bağlıdır. Bu yapılmadan, olağan genel kurulun toplanıp zorunlu organların oluşturulması düşünülemez. Bu durumda, 57.madde hükmüne göre atanacak kayyımın, öncelikle tüzük değişikliği için olağanüstü genel kurul toplayabileceği düşüncesi, hem sendikal anlayış ve uygulamalarının özüne ve hem de 57.maddenin içeriğine aykırı düşer. 57.maddede tüzük düzenlemek gibi bir yetki kayyımlara tanınmamıştır. O nedenle bize göre kayyımlık dosyalarının kapatılarak, DİSK ve DİSK'e bağlı kuruluşların 11 Eylül 1980 günündeki yöneticilerine doğrudan teslimi, yasal duruma, hukuk ve adalet ilkelerine en uygun bir davranış olacaktır.

Bu aşamada, hangi konuda ve her kime karşı olursa olsun, DİSK ve bağlı sendikalarla ilgili olarak kabul edilmesi gereken tek muhatap, DİSK ve DİSK'e bağlı sendikaların 11 Eylül 1980 günündeki yöneticileridir.

Hükümet 12 Eylül 1980 sonrasında faaliyetleri durdurulan DİSK ve DİSK'e bağlı sendikaların malvarlıklarına ilişkin 31 Aralık 1987 tarihli raporu ILO'ya gönderdi. Söz konusu raporda, DİSK ve bağlı sendika yöneticileri hakkında açılan davanın sonuçlanmaması sebebiyle DİSK ve bağlı sendikaların malvarlıklarının idaresinin kayyımda olduğu belirtildi. Ayrıca raporda, DİSK'in ve bağlı sendikaların parasal malvarlıklarının 34 milyar 726 milyon lira, demirbaşlarının ise 1 milyar 666 milyon lira değerine ulaştığı ifade edildi.[71]

DİSK Genel Başkanı HEP İstanbul Milletvekili Abdullah Baştürk, DİSK'in malvarlığına el konulmasını "gasp" olarak niteledi. Baştürk, Devlet Bakanı Işın Çelebi ile görüştüğünü ve bu durumu Turgut Özal'a iletmesini istediğini bildirdi. Baştürk, konuyla ilgili Özal'la görüşebileceğini ekledi. Ancak

[71] *Cumhuriyet*, 8 Temmuz 1988.

Özal'ın konuyla ilgili yanıtsız kaldığı bildirildi. Nisan 1991'de Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanı İmren Aykut'un girişimleri ile DİSK'in malvarlığının İş ve İşçi Bulma Kurumu'na verilmesi istendi. DİSK'in malvarlığının 2821 sayılı Sendikalar Yasası'nın 46. maddesine göre ''tasarrufta bulunmak üzere ilgili kuruma devredilmesi'' maddesine dayanarak İş ve İşçi Kurumu'na devri talep edildi. Fehmi Işıklar ve Abdullah Baştürk kanunsuz olduğu gerekçesiyle karşı çıktı.[72]

30 Temmuz 1980'de DİSK'e Bakırköy Cumhuriyet Savcılığı tarafından açılan kapatma davası, 12 Eylül askeri darbesinin ardından farklı bir boyut kazandı. Darbe sonrası savcılığın talebi doğrultusunda ''tedbir isteği''ne uyulması ve DİSK Ana Davası ile birleştirilmesi DİSK'in malvarlığının idaresinin kayyım tarafından yönetilmesine yol açtı.[73] Bu dönemde DİSK'in malvarlığı kayyıma devredilse de malvarlığının idaresi konusunda çeşitli yasal değişiklikler yapıldı. Yapılan yasal düzenlemelerin hedefinin doğrudan DİSK'in malvarlığı olduğu açıktı.

DİSK Davası'nda yapılan suçlamaların esas dayanağı 24 Temmuz 1963'te yayımlanan 274 sayılı Sendikalar Kanunu'ydu. 274 sayılı Kanun'un 30. maddesi kapatılan konfederasyonların ve sendikaların malvarlıklarına ilişkin işlemlerde Kanun'un 18. maddesinde yer alan fesih hükümlerinin uygulanması öngörüldü. Buna göre kapatılan sendikal kuruluşun malları, ''Türkiye çapında faaliyet gösteren bir sendika ise, üyesi bulunduğu konfederasyona, konfederasyon ise diğer bir konfederasyona, hiçbir teşekküle bağlı olmayan bir sendika ise, aynı işkolunda kurulu en çok üyeye sahip sendikaya veya federasyona, bu tip bir sendika ve federasyon yoksa en çok üyeye sahip konfederasyona devredilir'' hükmünü içeriyordu.

7 Mayıs 1983'te mülga olan 274 sayılı Yasa'nın yerine Resmi Gazete'de yayımlanan 2821 sayılı Sendikalar Yasası'nın 46. maddesi ''fesih, infisah ve kapatma halinde malların devri'' hususunda değişiklik yaptı.[74] Yasa'da mahkeme kararı ile kapatılan sendikaların ve konfederasyonların paraları ile mallarının Hazine'ye intikal edeceği, bu kuruluşlar dışında gerçek veya tüzel bir kişiye, kuruluşa, kuruma devredilemeyeceğini ifadesi yer aldı. İdareleri kayyıma verilmiş olan DİSK'in malvarlıkları 2821 sayılı Yasa'nın 46. maddesi kapsamında Hazine'ye devredilmedi. DİSK'in malvarlıkları kayyım idaresinde kalmaya devam etti.

23 Aralık 1986'da Askeri Mahkeme'nin, DİSK'e ve bağlı 28 sendikaya kapatma kararını vermesinin ardından DİSK'in malvarlıkları tekrar tartışmaya açıldı. DİSK ve bağlı sendikalar hakkında Askeri Mahkeme'nin vermiş olduğu kapatma kararının ardından 2821 sayılı Yasa'nın çeşitli maddelerinde değişiklik yapıldı. 2 Haziran 1988'de yayımlanan 3449 sayılı ''2821 Sayılı Sendikalar Kanununun Bazı Maddelerinin Değiştirilmesi, Bazı Hükümlerinin Kaldırılması ve Bu Kanuna Bir Geçici Madde Eklenmesi Hakkında Kanun'' ile 2821 sayılı Yasa'da değişikler yapıldı. Değişikliklerden biri DİSK'in malvarlıklarına yönelikti. 3449 sayılı Kanun'un 12. maddesiyle 2821 sayılı Kanun'un 46. maddesi değiştirildi.[75] Buna göre, mahkeme kararıyla kapatılan sendika

[72] *Cumhuriyet*, 12 Nisan 1991.

[73] 12 Eylül 1980 askeri darbesinin ardından DİSK'in malvarlıkları kayyımlar tarafından yönetildi. Bu konu kayyım bölümünde ayrıntılı olarak ele alındı.

[74] *Resmi Gazete*, 7 Mayıs 1983, Sayı 18040.

[75] *Resmi Gazete*, 2 Haziran 1988, Sayı: 19830.

DİSK'in parasını TİSK kullanacak

TURAN YILMAZ

ANKARA — DİSK'in mal varlığının İş ve İşçi Bulma Kurumu'na devredilmesi halinde, 1.5 trilyon lirayı bulan bu kaynağı TİSK ve Türk-İş temsilcilerinin de içinde yer alacağı bir kurul kullanacak. Devir işleminin gerçekleşmesi durumunda DİSK, bu mal varlığını geri alabilmek için yaklaşık 150 milyar lira harç yatırarak dava açmak zorunda kalacak.

DİSK'in mal varlığının İş ve İşçi Bulma Kurumu'na devrine dayanak sağlayan Sendikalar Yasası'nın 46. maddesine göre, devredilen bu mal ve nakit paralar, TİSK ve Türk-İş temsilcilerinin de içinde yer alacağı bir kurul tarafından kullanılacak. 46. maddenin buna ilişkin hükmü şöyle:

"Tasfiye neticesinde kalacak paralar, İş ve İşçi Bulma Kurumu'nca belirlenecek milli bankalardan birine yatırılır ve mallar bu kuruma mal edilir. Bu mal ve paralar, işçileri mesleğe yöneltmek, işçilerin mesleki eğitimi ve rehabilitasyonu hizmetleri dışında kullanılamaz. Para, mal ve bunların gelirlerinin kullanımı, en çok üyeye sahip işçi ve işveren konfederasyonu temsilcilerinin de katılacağı bir kurul tarafından karara bağlanır. Para ve mallar, bu maddede belirtilen kuruluşlar dışında gerçek veya tüzel bir kişiye, kuruluşa devredilemez."

Mal varlığının İş ve İşçi Bulma Kurumu'na devredilmesi halinde, DİSK bu mal ve nakit paralarını, daha sonra ancak dava açarak alabilecek. Askeri Yargıtay'ın kendisini aklaması, Anayasa Mahkemesi'nin de DİSK'in mal varlığına ilişkin Terörle Mücadele Yasası'nın geçici 9. maddesini iptal etmesinin ardından, DİSK'in mal varlığını geri almak amacıyla dava açabilmesi için mahkemeye yaklaşık 150 milyar lira harç yatırması gerekiyor. Bu miktarın 11 milyar 250 milyon lirasının davaya başvurusu yapıldığı anda **"nisbi dava harcı"** olarak, 135 milyar lirasının da davanın kabul edilmesi halinde **"ilam harcı"** olarak ödenmesi gerekiyor.

DİSK avukatlarından **Lütfü Gülergün**, DİSK'in söz konusu harcı ödemesinin mümkün olamayacağını belirterek, **"Bu durumda, ilgili mahkemeye başvurarak adli yardım talebinde bulunmaktan başka çare kalmayacaktır"** dedi.

Adli yardım (müzaheret), **"aslında hakkı olan bir kimsenin, fakirliği sebebiyle yargılama harç ve masraflarından geçici olarak muaf tutulması"** olarak tanımlanıyor. **"Fakirlik ve haklı olma"** koşullarında geçerli olan adli yardım ile şu olanaklar sağlanıyor:

"Yapılacak bütün yargılama harç ve masraflarından geçici olarak muafiyet. Şahit ve bilirkişi masrafı devlet tarafından avans olarak verilir. Yargılama masrafı için teminat göstermekten muafiyet. Tebligat ücret ve masraflarında müecceliyet, yani muvakkaten muafiyet. Davanın vekil ile takibinin gerektiği hallerde ücreti sonradan verilmek üzere vekil temin olunmak. İcra dairelerinde alınan bütün harçlar ve masraflar devlet tarafından avans olarak verilir. Bütün pul resimlerinden muvakkaten muafiyet. Noterlerin tanzim edecekleri bütün evrak ve suretlerin harç ve resimlerinden geçici olarak muafiyet."

Avukat Gülergün, **"Ancak, devlet aleyhine açacağımız böyle bir davada, devlet adli yardım sağlar mı, onu bilemem"** diye de konuştu.

Gülergün, Sendikalar Yasası'nın 46. maddesinin DİSK'e uygulanamayacağını, çünkü DİSK'in şu anki durumunun yasanın bu maddesinde belirtilen koşullarla hiçbir ilintisinin bulunmadığını da belirterek, **"DİSK ve bağlı sendikaların hiçbiri kapatılmamıştır, tüzel kişiliklerini korumaktadırlar. 46. madde, fesihle, infisahla ve kapatmayla ilgilidir. Bu madde ile işveren sendikası ile Türk-İş yöneticilerine sanki yeni bir iş sahası açılmış olunmaktadır. Çünkü, DİSK'in malları ile bunlardan elde edilecek gelirlerin kullanımına, işveren sendikası ile Türk-İş yöneticilerinin de içinde yer alacakları profesyonel bir kurul tarafından yapılması öngörülmektedir"** diye konuştu.

Kayyumlar itiraz ediyor

İş mahkemelerinin, DİSK'in mal varlığının devrine ilişkin kararlarına, görevli kayyumlardan bazılarının itiraz edecekleri öğrenildi. Cumhuriyet muhabirinin edindiği bilgiye göre, kayyumlar, buna önce kararı veren İş Mahkemesi'nde itiraz edecekler. Mahkemenin yapılacak itirazı reddetmesi ya da önceki kararında direnmesi halinde ise kayyumlar tarafından konu Yargıtay'a götürülecek. Yargıtay'ın vereceği karar ise kesin ve bağlayıcı olacak.

Cumhuriyet, 6 Haziran 1991.

ve konfederasyonların paralarının İş ve İşçi Bulma Kurumu'nca belirlenecek milli bankalardan birine yatırılması ve malların bu kuruma mal edilmesi kuralı getirildi. Değişiklik "Bu para ve mallar, işçileri mesleğe yöneltmek, işçilerin mesleki eğitimi ve rehabilitasyonu hizmetleri dışında kullanılamaz" hükmü de yer aldı. Yasa'daki en önemli hüküm ise "Para, mal ve bunların gelirlerinin kullanımı, en çok üyeye sahip işçi ve işveren konfederasyonu temsilcilerinin de katılacağı bir kurul tarafından karara bağlanır" şeklindeydi.

Yapılan değişiklik DİSK'in malvarlıklarının idaresinde Türk-İş'in ve TİSK'in İş ve İşçi Bulma Kurulu aracılığıyla söz sahibi olmasına yönelikti. Yasa'daki değişikliklere yönelik tartışmalar Meclis tutanaklarına yansıdı. 25 Mayıs 1988'de 2821 sayılı Sendikalar Kanunu'nun çeşitli maddelerinde öngörülen değişiklikler, dönemin SHP milletvekilleri Abdullah Baştürk'ün ve Fehmi Işıklar'ın tepkisiyle karşılaştı. Baştürk, getirilen değişikliklerin sendikal hak ve özgürlüklerinin özüne yönelik olmadığını, işçilere yeni haklar sağlamayacağını ve çağdaş olmadığını söyledi. Dönemin SHP Milletvekili Fehmi Işıklar da 2821 sayılı Yasa'nın 46. maddesinde yer alan malvarlıklarına yönelik öngörülen değişikliği eleştirdi. Işıklar, kapatılan sendika ve konfederasyonların mallarının ve paralarının Hazine yerine İş ve İşçi Bulma Kurumu'na devrinin işçilerin yararına olmadığını, 2821 sayılı Yasa'nın sendikalar yasasından ziyade bir ceza yasası niteliği taşıdığını söyledi. Işıklar, 2821 sayılı Yasa'nın 46. maddesinde yapılan değişikliğin esas hedefinin DİSK ve bağlı sendikalar olduğunu vurguladı.[76] Bu değişikliğin ardından DİSK'in malvarlıkları kayyımda kalmaya devam etti.

DİSK Genel Başkanı ve SHP İstanbul Milletvekili Abdullah Baştürk'ün, DİSK'in 12 Eylül 1980 darbesinden sonra el konulan malvarlığının geri verilmesi yönündeki girişimi Türk-İş'e bağlı sendikacılar tarafından da desteklendi. Türkiye Maden-İş, Petrol-İş ve Harb-İş genel başkanları konuya ilişkin açıklama yaparak DİSK'in mal ve para varlığına el konulmasının hukuk dışı olduğunu açıkladılar. [77]

[76] *TBMM Tutanak Dergisi*, 25.5.1988 (70 inci Birleşim), Dönem:18, Cilt:11, Yasama Yılı:1.

[77] *Cumhuriyet*, 19 Ocak 1988.

Tablo 2: DİSK'in ve Üye Sendikaların Malvarlıkları (Şubat 1991) (ABD Doları)

Sendika	Bankalardaki Nakit Para ($)	Malvarlığı ($)
DİSK	526.316	350.877
Asis	421.053	
Aster-İş	21.053	10.526
Bank-Sen	17.543.860	35.088
Basın-İş	115.789	1.404
Baysen	210.526	
Devrimci Sağlık-İş	8.772	17.544
Devrimci Toprak-İş	561.404	35.088
Devrimci Yapı-İş	702	
Dev-Maden-Sen	350.877	87.719
Fındık-İş	877.193	5.263
Genel-İş	17.543.860	175.438.596
Gıda-İş	875.305	157.895
Hür Cam-İş	414.035	315.789
İlerici Deri-İş	421.053	98.246
Keramik-İş	385.965	
Lastik-İş	877.193	4.210.526
Limter-İş	2.877	
Nakliyat İş	298.246	210.526
OLEYİS	4.912.281	210.526
Petkim-İş	1.929.825	2.631.579
Sine Sen	298.246	236.842
Sosyal-İş	350.877	
T.İ.S.	526.316	456.140
T. Maden-İş	5.964.912	280.701.754
Tek Ges-İş	210.526	526.316
Tekstil	3.157.895	350.877
Tümka-İş	8.772	70.175
Yeraltı Maden-İş	175.439	
Yeni Haber-iş	188.772	17.544
TOPLAM	59.179.936	466.176.842

Kaynak: "DİSK'in Malvarlığının Sahibi DİSK Üyeleridir", *DİSK* dergisi, DİSK 24 Yaşında, 1991.

12 Nisan 1991'de yayımlanan 3713 sayılı Terörle Mücadele Kanunu'nun ardından DİSK beraat ederken aynı Kanun DİSK'in malvarlıkları için başka bir düzenlemeyi öngördü. TMK'nin geçici 9. maddesinde "Bu kanun yürürlüğe girdiği tarihten önce mahkeme kararı ile idareleri kayyuma verilen Konfederasyon ve Konfederasyona bağlı İşçi Sendikalarının taşınır ve taşınmaz malları ile bu mallardan elde edilen gelirleri, tüm nakit mevcutları 2821 sayılı Sendikalar Kanununun 46 ncı maddesine göre tasarruf edilmek üzere ilgili kuruma devredilir, dernek ve vakıflara ait taşınır ve taşınmaz mallar ise hazineye devredilir" hükmü getirildi.

DİSK AİDATLARINA GÖZ DİKİLMESİ

DİSK'in işçi aidatları oluşan malvarlığına el koyma hevesi 12 Eylül'den hemen sonra gündeme gelmişti. DİSK'in aidatlarını gasp etmeye yönelik niyetler gerek Milli Güvenlik Konseyi, gerekse askerler tarafından ortaya konmuştur.

Tümgeneralden Aidatlara El Koyma Talebi

DİSK aidatlarına el konulması konusu 12 Eylül sonrasında askerlerin de gündemindeydi. DİSK'lilerin gözaltında tutulduğu 66. Mekanize Tümen Komutanlığı Tümgeneral İbrahim Türkgenci Temmuz 1982'de Üçüncü Kolordu Komutanlığına yazdığı ibretlik bir yazıda açık açık DİSK aidatlarını el konulmasını tavsiye ediyordu.[1]

> 12 Eylül 1980 tarihinden itibaren faaliyetleri durdurulan DİSK ve DİSK'e bağlı sendikalara ait sendika aidatlarının işverence ödenmesine devam edildiğinden birikim dolayısıyla bu sendikaların mali güçlerini giderek arttırmaktadır. Örneğin Maden-İş Sendikasının kayyımlar nezdinde bankada biriken aidatlarının toplamı 450.000.000 TL Genel-İş Sendikasının ise 725.000.000 TL'sına ulaşmıştır.

"Gelecekte disk ve bağlı sendikaların kapatılmasına karar verildiği takdirde; 274 sayılı yasanın 30 ncu maddesi esaslarına göre kapatılan sendikanın mal varlıkları aynı işkolunda faaliyet gösteren başka bir sendikaya dolayısıyla Türk-İş Konfederasyonu'na geçeceğinden bu sefer bu konfederasyonun ilgili sendikası mali yönden birdenbire büyük güç kazanacaktır. Bu gücün önceki dönemlerde olduğu gibi kötü niyetli sendika yöneticilerin eline geçmesi halinde ise onların sorumsuz davranışlarına maddi zemin hazırlayacağı kuvvetle muhtemeldir.

"Milli güvenlik konseyi tarafından bir yasa çıkarılarak giderek miktarları yükselen bu meblağların ya Sosyal Sigortalar Kurumuna devredilerek işçilerin menfaatleri doğrultusunda kullanılmasının sağlanmasına veya hazineye gelir kaydedilmesinde fayda mütalaa edilmektedir."

DİSK'in Aidatları MGK Gündeminde

Sendika ve DİSK aidatları konusu MGK gündemine de geldi. Tümgeneralin yukarıdaki çılgın önerisi gündeme gelmese de DİSK aidatlarının yüksekliği eleştirildi.

MGK'nin 2 Mayıs 1983 tarihli birleşiminde Sendikalar Kanunu'ndaki "üyelik aidatı" ile ilgili madde görüşülürken DİSK'in aidatları gündeme geldi. Dönemin Türk-İş Genel Sekreteri ve Sosyal Güvenlik Bakanı DİSK aidatlarının yüksek olduğunu söyledi. Kenan Evren, *"onun için kıyametleri koparıyordu"* deyince. Sadık Şide *"O kapandı, bundan sonra yapamayacak"* dedi. Şide'nin "kapandı" dediği DİSK'in o tarihte sadece faaliyetleri durdurulmuş ve yargılaması devam ediyordu. Ama anlaşılan MGK ve Şide çoktan kararını vermişti.

Tümgeneralin aidatlara el koyma talebi yazısı

İşte o ibret verici müzakereler: [2]

Başkan (Kenan Evren): Şimdiye kadar 1 günlük çıplak ücretin üzerinde aidat alan sendika var mıydı?

Sosyal Güvenlik Bakanı Sadık Şide: DİSK vardı efendim, DİSK'in aidatları hep yüksekti.

Başkan (Kenan Evren): İşte gördünüz mü; onun için de kıyametleri koparıyordu tabiî.

Sosyal Güvenlik Bakanı Sadık Şide: Sayın Cumhurbaşkanım, o kapandı, bundan sonra yapamayacak.

Başkan (Kenan Evren): Ama yine birisi çıkar, bilek gücüyle almaya çalışır. Biz işçiyi de koruyalım dedik, bu ibarenin konulmasının bir sebebi de bu; fazla ileri gitmesinler. Nitekim, bir kanunumuzda da koyduk.

[1] 66. Mekanize Tümen Komutanı Tümgeneral İbrahim Türkgenci'nin 20 Temmuz 1982'de Üçüncü Kolordu Komutanlığına yazdığı yazı. (DİSK Arşivi)

[2] MGK Tutanak Dergisi, 144. Birleşim 2 Mayıs 1983, https://www5.tbmm.gov.tr/tutanaklar/TUTANAK/MGK_/d01/c009/mgk_01009144.pdf, s. 47.

"DİSK'İN MALLARI", UĞUR MUMCU

***Cumhuriyet*, 11 Mayıs 1991**

"Terör ile Mücadele Yasası'nın iptali için Ankara ve İstanbul'daki sıkıyönetim mahkemelerinden sonra SHP de Anayasa Mahkemesi'ne başvurdu.

Bu yasa bir "ayrıcalık ve zoralım yasası"dır. Yasanın mantığı şudur:

-Sen sağcısın, adama öldürsen de çık, solcuysan adam öldürmemiş olsan da kal...

Anayasanın "eşitlik ilkesi" varsa, bu yasa iptal edilir. Hukuk bir adaletsizliğin kalkanı olamaz. Ve olmamalıdır.

12 Eylül hukuku, kendine özgür kurallar getirmiştir. Biz buna kısaca "paşa tasarrufları" diyoruz.

12 Eylül'ün önemli davalarından biri "Barış Derneği", öteki de "DİSK Davası'ydı. Dünya kamuoyu özellikle bu iki davayla çok yakından ilgilendi.

Askeri Yargıtay, Ceza Yasası'nın 141 ve 142. maddelerinin kaldırılmasından sonra Barış Derneği davası sanıkları hakkında aklanma kararı verdi. Dosya böylece kapandı.

Sırada "DİSK davası" var. DİSK davasının özelliği şurada:

Sıkıyönetim Mahkemesi, DİSK yöneticilerini 141. maddeden ağır hapis cezalarına çarptırmış, ayrıca, DİSK'in malvarlığının da zoralımına karar vermişti. Terör ile Mücadele Yasası'nı hazırlayanlar, 141.maddenin kalkması ile birlikte bu maddeye dayanarak açılmış davaların bütün hüküm ve sonuçlarıyla ortadan kalkacağını düşündükleri için özel bir hüküm getirdiler.

Neydi bu hüküm?

-...Bu kanun yürürlüğe girdiği tarihten önce mahkeme kararı ile idareleri kayyıma verilen konfederasyon ve konfederasyonlara bağlı işçi sendikalarının taşınır ve taşınmaz malları ile bu mallardan elde edilen gelirlerin, tüm nakit mevcutları 2821 sayılı Sendikalar Kanunu'nun 46.maddesine göre tasarruf edilmek üzere ilgili kuruma devredilir. Dernek ve vakıflara ait taşınır ve taşınmaz mallar Hazine'ye devredilir.

Ne demek istiyor yasa?

-DİSK'in bütün malvarlığına, parasına, puluna el koy...

Hani düzen pek liberaldi?

Atatürk'ün vasiyetini hiçe sayan 12 Eylül hukukundan sonra ANAP liberalizmi sendikaların malvarlıklarını da devletleştiriyor.

Bu özelleştirmeci hükümet, neden DİSK karşısında devletleştirmeci oluyor?

İşte şu nedenlerle:

Sendikalar Yasası'nın geçici 5.maddesi de aklanma kararı alıncaya kadar DİSK'in sendikal çalışma yapamayacağını öngörmekteydi.

Askeri Yargıtay, "141.madde kalkmıştır. Bu nedenle aklanma kararı veriyorum" dediği anda DİSK sendikal çalışmalarına başlayacak; malvarlığı da yeniden DİSK yönetimine verilecektir.

Hükümet bundan korkuyor.

Askeri Yargıtay, "Sanıkların aklanmalarına karar veriyorum, ancak, Sıkıyönetim Mahkemesi kararının DİSK mallarına ilişkin zoralım kararını onuyorum" derse o zaman Terör ile Mücadele Yasası işleyecek ve DİSK'in malvarlığına el konmuş olacaktır.

Hükümet de bunu istiyor.

Terör ile Mücadele Yasası, "mahkeme kararı ile idareleri kayyıma verilen federasyon ve konfederasyon" koşulu getiriyor.

DİSK'in yönetimi "mahkeme kararı" ile kayyıma verilmiş değildir. DİSK yönetimi kayyıma devretme kararı, bir "paşa tasarrufu" dur. DİSK'in "faaliyetten men" kararı da bir sıkıyönetim işlemidir. Bu da bir başka "paşa tasarrufu" dur.

Bu nedenle, DİSK'in durumu bu yasaya da pek uymuyor.

Ayrıca, "paşa tasarrufları" nın İstanbul'da sıkıyönetim kalktığı gün kendiliğinden kalkması gerekir. Bu "kayyım yönetimi"nin hiçbir hukuksal dayanağı yoktur. "Paşa tasarrufu" ile kurulan kayyımlık bir "fiili yönetim" dir.

12 Eylül hukuku, ANAP kararları, işlemleri ve yasaları ile sürdürülüyor.

Nedir öyleyse "ANAP liberalizmi"nin mantığı, felsefesi ve ruhu?

-KİT'leri özelleştir, sendikaların malvarlıklarını devletleştir.

Bu düğümü Askeri Yargıtay kararı bugünlerde çözecektir.

Bu açıkça DİSK'in malvarlığını gasp girişimiydi. Bu hüküm DİSK'in malvarlığı konusundaki tartışmaları beraberinde getirdi. DİSK, kendisinin ve bağlı sendikalarının taşınır, taşınmaz, tüm malları ile nakit gelirlerinin, tüm belge ve kayıtlarının DİSK ve sendikalarının yetkililerinden başka hiçbir kurum ve kişiye devredilmemesini,[78] Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı ise DİSK'in malvarlığına el konulmasını ve İş ve İşçi Bulma Kurumu'na devredilmesini istedi. Bunun üzerine DİSK adına Av. Rasim Öz'ün açtığı davada sıkıyönetim uygulaması ile sıkıyönetim komutanının gözetim ve talimatı altında görev yapan DİSK ve bağlı sendikalar kayyımlarının görevlerinin sona erdiği ve hukuki yetkilerinin kalmadığını vurgulandı.[79]

DİSK yöneticileri 11 yıl sonra genel merkez binasında bir araya geldiler

Kayyım DİSK'in mallarını vermedi

Merter'deki genel merkez binasına giden DİSK Genel Başkanı Abdullah Baştürk ve yürütme kurulu üyeleri, sendika mührü ile malvarlığını istediler. DİSK kayyımı Hamdi Ünal, mahkeme kararı olmaksızın malları hiç kimse ya da kurumla vermeyeceklerini belirtti.

İş-Sendika Servisi — DİSK yöneticilerinin sendika mührü, yönetim binası ve mal varlıklarını kayyımdan geri alma girişimi sonuçsuz kaldı. DİSK kayyımı **Hamdi Ünal**, aynı konuda Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı'nca yapılan başvurunun da red edildiğini belirterek mahkeme sonucunu bekleyeceklerini söyledi.

DİSK Başkanı **Abdullah Baştürk**, yönetim ve yürütme kurulu üyeleri ile DİSK'e bağlı sendikaların başkan ve üyelerinin oluşturduğu kalabalık bir grup dün saat 11.00'de DİSK'in Merter'deki genel merkez binası önünde toplandılar.

DİSK yönetim ve yürütme kurulu üyeleri ile birlikte DİSK merkezine giren **Abdullah Baştürk**, kayyım **Hamdi Ünal** ile görüşerek kayyımların ve kayyımları atayan mahkemenin görevinin sona erdiğini belirtti. Baştürk, "**DİSK'i devir ve teslim alınaya geldik**" dedi. Baştürk, DİSK'in mal varlığına 12 Eylül uygulamaları ile el konduğunu savunarak kayyımların da medeni kanun hükümlerine göre değil, özel bir yasa ile atandıklarını söyledi.

DİSK avukatı Rasim Öz de Terörle Mücadele Yasası'nın yürürlüğe girmesi ile birlikte DİSK davasının da düşmek zorunda olduğunu ve kayyımların görevinin sona erdiğini belirterek "**kanunda fesliyetten men hükümlerinin ortadan kalktığı durumda malların gerçek sahibine**

GERİ GELECEĞİZ — DİSK'in mal varlığı ve yönetimi binasının teslim alınmak üzere Merter'deki genel merkezine gelen DİSK Genel Başkanı Abdullah Baştürk "En kısa zamanda geri geleceğiz" dedi. (Fotoğraf: Deniz Topaloğlu)

Cumhuriyet, 7 Mayıs 1991.

Şubat 1991 başında DİSK ve üye sendikaların malvarlığı yaklaşık 180 milyar TL'lik bankalarda bulunan para ve 1,4 trilyon TL değerindeki taşınır-taşınmaz mallardan oluşuyordu. DİSK'in Şubat 1991'deki nakit parasının yaklaşık 60 milyon dolar ve malvarlığının ise 466 milyon dolar olduğu tahmin edilmektedir. Bu malvarlığının sendikalara göre dağılımı Tablo 2'de görülebilir.[80]

DİSK'in malvarlığının iadesi 3713 sayılı Kanun'un geçici 9. maddesinin iptali ile mümkün oldu. Ana muhalefet partisi Sosyaldemokrat Halkçı Parti (SHP) TBMM grubu adına Grup Başkanvekili Hasan Fehmi Güneş tarafından 12 Nisan 1991 tarihinde açılan iptal davasında 3713 sayılı Terörle Mücadele Kanunu'nun 1., 2., 5., 6., 7., 8., 10., 12., 13., 15., 16., 17., Geçici 4. ve Geçici 9. maddelerinin Anayasa'nın Başlangıç Bölümü ile 2., 6., 9., 10., 13., 17/3., 19., 26., 27., 35., 36., 38. ve 141. maddelerine aykırılığı savıyla iptali istendi.

Anayasa Mahkemesi 31 Mart 1992 tarihli kararıyla DİSK'in malvarlığının İş ve İşçi Bulma Kurumu'na devrine ilişkin 3713 sayılı TMK'nin geçici 9. maddesinin iptaline karar verdi.[81] AYM Kararı, DİSK'in malvarlığının İş ve İşçi Bulma Kurumu'na devrinin "genel bir zoralım niteliği" taşıdığını ve Anayasa'ya aykırı olduğunu ifade etti. Böylece DİSK, malvarlıklarını geri almaya başladı. İlk mal iadesi 9 Nisan 1992 tarihinde DİSK'e bağlı Tekstil'e yapıldı. DİSK Tekstil avukatlarının başvurusu üzerine İstanbul 4. İş Mahkemesi'nce verilen kararda sendikaya malvarlıklarının iadesi için AYM'nin gerekçeli kararının beklenmesine gerek olmadığı belirtildi.[82]

[78] *DİSK* dergisi, "DİSK'in Malvarlığının Sahibi DİSK Üyeleridir", Eylül 1991.

[79] *Cumhuriyet*, 30 Nisan 1991.

[80] "DİSK'in Malvarlığının Sahibi DİSK Üyeleridir", *DİSK* dergisi, DİSK 24 Yaşında, 1991.

[81] Anayasa Mahkemesi Kararı, Esas Sayısı 1991/18, Karar Sayısı 1992/20.

[82] *Cumhuriyet*, 10 Nisan 1992.

DİSK'İN MALVARLIĞININ İADESİNE İLİŞKİN ANAYASA MAHKEMESİ KARARI

Esas Sayısı : 1991/18

Karar Sayısı : 1992/20

Karar Günü : 31.3.1992

R.G. Tarih-Sayı :27.01.1993-21478

İPTAL DAVASINI AÇAN : Anamuhalefet Partisi (Sosyaldemokrat Halkçı Parti) TBMM Grubu Adına Grup Başkanvekili Hasan Fehmi GÜNEŞ.

İPTAL DAVASININ KONUSU: 12.4.1991 günlü, 3713 sayılı ''Terörle Mücadele Kanunu''nun 1., 2., 5., 6., 7., 8., 10., 12., 13., 15., 16., 17., Geçici 4. ve Geçici 9. maddelerinin Anayasa'nın Başlangıç Bölümü ile 2., 6., 9., 10., 13., 17/3., 19., 26., 27., 35., 36., 38. ve 141. maddelerine aykırılığı savıyla iptali istemidir.

(...)

14. Yasa'nın Geçici 9. Maddesi :

A- Maddenin Anlam ve Kapsamı :

Geçici 9. madde, Yasa'nın 23. maddesi ile yürürlükten kaldırılan değişik yasa kurallarının kapsamına giren eylemler nedeniyle daha önce yönetimleri kayyıma verilen Konfederasyon ve bunlara bağlı işçi sendikalarının taşınır ve taşınmaz mallarının ve bunların gelirlerinin ve tüm nakit mevcutlarının ilgili kuruma; dernek ve vakıflara ait taşınır ve taşınmaz malların Hazine'ye devri öngörülmektedir.

3713 sayılı Yasa'nın 23. maddesi ile 2 sayılı Hıyaneti Vataniye Yasası, 6187 sayılı Vicdan ve Toplanma Hürriyetinin Korunması Hakkında Yasa, 2932 sayılı Türkçeden Başka Dillerle Yapılacak Yayınlar Hakkında Yasa, TCY'nın 140., 141., 142. ve 163. maddeleri, Dernekler Yasası'nın 5. maddesinin 7 ve 8 numaralı, 6. maddesinin 2 numaralı bentleri yürürlükten kaldırılmıştır.

2821 sayılı Sendikalar Yasası'nın 58. maddesi ile, sendika ve konfederasyon yöneticilerinin TCY'nın 141., 142. ve 163. maddelerine uyan eylemlerinden dolayı mahkum olmaları halinde, yöneticisi oldukları sendika ve konfederasyonun kapatılmasına karar verileceği, yargılamanın her aşamasında bu tür kuruluşların faaliyetlerinin durdurulabileceği öngörülmektedir. Aynı Yasa'nın 57. maddesi; faaliyetleri durdurulan sendika ve konfederasyonlara Medeni Kanun uyarınca kayyım atanacağına ilişkindir.

Dava konusu madde de, 23 üncü maddesi ile yürürlükten kaldırılan hükümler çerçevesinde faaliyetleri durdurulan kuruluşlar amaçlanmaktadır. Maddede aranılan diğer koşul, yönetimin kayyıma verilmesinin, 3713 sayılı Yasa'nın yürürlüğe girmesinden önce gerçekleştirilmesidir.

3713 sayılı Yasa'nın 23. maddesinin yürürlükten kaldırdığı yasa kurallarının suç saydığı eylemler yaptırımsız kalmıştır. 2821 sayılı Yasa'nın 58. maddesinin ikinci fıkrası sendika ve konfederasyon yöneticilerinin mahkum olmaları halinde bu kuruluşların da kapatılacağı öngörülmektedir. Beraat halinde ise kuşkusuz, kuruluşlar faaliyetlerini sürdüreceklerdir. Nitekim aynı Yasa'nın geçici 5. maddesinde, haklarında beraat kararı alınıncaya kadar sendikal faaliyette bulunamazlar denilmiştir. 23. madde bir kısım eylemleri suç olmaktan çıkardığına göre, bu eylemler nedeniyle faaliyetleri durdurulan ya da kapatılmaları söz konusu olan sendikalar için engel ortadan kalkmıştır. Ancak, Geçici 9. madde de, bu uygulamadan yararlanacak konfederasyon ve konfederasyona bağlı işçi sendikalarının, taşınır ve taşınmaz malları ile bu mallardan elde edilen gelirlerinin ve tüm nakit mevcutlarının, 2821 sayılı Yasa'nın 46. maddesine göre tasarruf edilmek üzere, ilgili kuruma devredileceği öngörülmektedir. 46. maddesine yapılan atıf nedeniyle Geçici 9. madde kapsamına giren kuruluşların paraları, İş ve İşçi Bulma Kurumunca belirlenecek milli bankalardan birine yatırılacak ve malları ise bu Kuruma mal edilecektir. Geçici 9. madde ile dernek ve vakıflar hakkında da sendikalar için yapılan düzenleme doğrultusunda kural konulmakta ve Dernekler Kanunu'nun yürürlükten kaldırılan kimi hükümleri nedeniyle kapatılamayacak olan dernek ve vakıflara ait taşınır ve taşınmaz malların Hazine'ye geçmesi sağlanmaktadır.

B- Anayasa'ya Aykırılık Sorunu :

Dava dilekçesinde Anayasa'ya aykırılık konusunda başlıca şu görüşlere yer verilmiştir :

''Yönetimleri kayyıma verilmiş konfederasyon ve işçi sendikalarının, tüm mal varlıklarını, hatta bunların feshi cihetine dahi gidilmeksizin el konulmuş olması genel müsadere niteliğindedir. Mülkiyet hakkı herkese tanınmış ve bu hakkın ancak kamu yararı ile sınırlanabileceği Anayasa'nın 35. maddesinde kural altına alınmıştır. Kamu yararı ile sınırlandırılmalar, Anayasa'nın 46. maddesinde ''Kamulaştırma'', 47. maddesinde ''Devletleştirme'' yoluyla gerçekleştirilebilir.

Ancak, Geçici 9 uncu madde bu kurallara tamamen aykırı olarak mülkiyet hakkını sınırlamaktan da öte tamamen ortadan kaldırmıştır.

Geçici 9 uncu maddenin uygulanması sonucu tüm taşınır ve taşınmaz mallara, diğer gelirler ve nakit mevcutlara el konulması, iptal sözkonusu olduğu takdirde adı geçen kuruluşların telafisi mümkün olmayan mağduriyetine neden olacaktır. Doğması muhtemel zararın önceden önlenmesini amaçlamış genel hukuki müessese olan yürütmenin durdurulması önleminin Anayasa Mahkemesi'nce de uygulanması mümkündür ve bir yasal engel bulunmamaktadır.

Açıklandığı gibi; genel müsadere niteliğinde ve mülkiyet hakkını sınırlandırmaktan öte ortadan kaldırıcı özellikler içeren geçici 9 uncu maddenin, Anayasa'nın 2 nci maddesindeki ''hukuk Devleti'', 35 inci maddesindeki ''mülkiyet hakkı'', 38 inci maddesindeki ''genel müsadere cezası verilemez'' ilkeleriyle çatıştığından iptali gerekir.''

a. Anayasa'nın 2. Maddesi Yönünden İnceleme :

Anayasa'nın 2. maddesinde, Türkiye Cumhuriyeti'nin adalet anlayışına, insan haklarına saygılı demokratik bir hukuk devleti olduğu belirtilmiştir.

3713 sayılı Yasa'nın 23. maddesiyle ceza hükümleri getiren kimi yasa ve yasa kuralları yürürlükten kaldırılmış ve bu yasa kurallarının yaptırıma bağladığı eylemler de suç olmaktan çıkarılmıştır.

Böylece bu düzenlemeyle yürürlükten kaldırılan yasa hükümlerine aykırı davrandıkları savıyla haklarında kamu davası açılan konfederasyon ve bunlara bağlı sendikalar ile dernek ve vakıf yöneticileri haklarında böyle bir dava açılmayan diğer kuruluşlar arasında yasal bir fark kalmamıştır. Yasa'nın, bu kuruluşların malvarlıklarının Hazine'ye geçmesini öngören bir düzenleme yapması, Anayasayla bağdaşmaz. İlgili yasa böyle bir yaptırımı öngörüyorsa buna, bağımsız yargı organlarının karar vermesi gerekir. 3713 sayılı Yasa'nın 23. maddesiyle, bir yandan eylem suç olmaktan çıkarılırken, diğer yandan aynı Yasa'nın Geçici 9. maddesi ile eylemin suç olarak nitelendirilmesi sürüyormuş ve suç kanıtlanmışçasına, hükümlülük kararının sonuçları malvarlığı yönünden belirlenmektedir. Böylece, ilgili kuruluşlar, malvarlıkları açısından eylemin suç sayıldığı durumdan daha elverişsiz bir konuma getirilmiş bulunmaktadır. Gerçekten de, eylem suç oluşturmaya devam etmiş olsaydı, beraat ve bunun sonucu malvarlıklarına dokunulmaması olasılığı vardı. İnceleme konusu kural bu olanağı kaldırmıştır.

Bu nedenlerle geçici 9. madde hukuk devleti ilkesine aykırıdır.

b. Anayasa'nın 35. Maddesi Yönünden İnceleme :

35. maddede, ''Herkes, mülkiyet ve miras haklarına sahiptir. Bu haklar, ancak kamu yararı amacıyla, kanunla sınırlanabilir. Mülkiyet hakkının kullanılması toplum yararına aykırı olamaz.'' denilmektedir.

Maddenin gerekçesinin kimi bölümleri şöyledir :

''Mülkiyetin Anayasa güvencesi altına alınması, yine Anayasa'nın komünizmi, faşizmi ve din temeline dayanan Devlet kurmayı yasaklayan hükümleriyle birlikte karşılaştırılırsa, mülkiyetin bu şekilde himayesinin bir ölçüde ekonomik sistem tercihi bakımından da bir gösterge teşkil etmektedir (...). Kamu yararının bulunduğu hallerde rayiç bedel ödenmek suretiyle kamulaştırma ve devletleştirme mümkündür...

(...)

Mülkiyeti Anayasa teminatı altına alan bu madde doğrudan devlete hitabetmektedir.... Mülkiyetin münferit himayesini fert mahkemelerden ve idareden talep edecektir. Mülkiyetin müessese olarak güvence altına alınması ise kanunkoyucu, başka açıdan

Devlet, Anayasa'ya uygunluk denetimini yapacak olan Anayasa yargısı tarafından sağlanacaktır.

(...)

Bu teminat hukuk devletinin gereğidir.''

Anayasa'nın 35. maddesinde düzenlenen mülkiyet hakkı, sınırsız değildir. Maddeye göre bu hak, ancak kamu yararı amacıyla yasayla sınırlanabilir.

İnceleme konusu kuralla yapılan düzenleme bir kamulaştırma ya da devletleştirme işlemi olmadığı gibi, mülkiyet hakkının sınırlandırılması olarak da nitelendirilemez. Madde, bu kuruluşların mülkiyet hakkını tümüyle ortadan kaldırmaktadır.

Yasakoyucuya, belli görüş ya da kuruluşlara karşı tavır aldığını gösterebilmek için böyle bir yetki tanınırsa, her siyasi iktidar değişikliğinde, iktidarın eğilimine göre karşı görüşte saydığı kişi, siyasi parti veya kuruluşun mallarına el konulma yolu açılır. Anayasal korumanın, tek bir kişi için de olsa işletilmesi, ihlalin genelleşmesinin beklenilmemesi gerekir.

İnceleme konusu kural, belirtilen nedenlerle Anayasa'nın 35. maddesine aykırıdır.

c. Anayasa'nın 38., 6. ve 9. Maddeleri Yönünden İnceleme :

38. maddenin yedinci fıkrası ''Genel müsadere cezası verilemez.'' biçimindedir.

Zoralım, Türk Ceza Yasası'nın 36. ve Ceza Muhakemeleri Usulü Yasası'nın 392-394. maddelerinde kurala bağlanmıştır. Bu konuda genel kural, mahkumiyet halinde suçta kullanılan eşyanın zoralımına karar verilmesidir. Bunun dışında kullanılması, yapılması, taşınması, bulundurulması ve satılması suç oluşturan eşyanın, mahkumiyet kararı olmasa da zoralımına karar verilir.

İnceleme konusu kural, sonuçları itibariyle bir zoralım niteliğindedir. Ancak, mahkumiyet sonucu verilen ve diğer zoralımlarda uygulanan yöntemlerin uygulanmaması söz konusudur. Zira, Türk Ceza Yasası'na ve Ceza Muhakemeleri Usulü Yasası'na göre, her iki durumda da, buna yargı organları karar verir. İnceleme konusu kural, malların İş ve İşçi Bulma Kurumu'na ya da Hazine'ye devrini öngörmektedir. Malların suçta kullanılmış olması ya da bulundurulmasının suç olması gibi bir durum da söz konusu değildir.

Bu düzenleme sonuçları itibariyle genel bir zoralım niteliğindedir. Bu nedenle Anayasa'nın 38. maddesine aykırıdır.

9. maddede ''Yargı yetkisi, Türk Milleti adına bağımsız mahkemelerce kullanılır.'' denilmektedir. 3713 sayılı Yasa'nın 23. maddesiyle Türk Ceza Yasası'nın ve Dernekler Yasası'nın ilgili kuralları yürürlükten kaldırılmamış olsaydı, yargılama sürecek ve ilgili sendika ve derneklerin kapatılmasına karar verilmesi durumunda, yine aynı kararla malvarlıklarının devri konusu da hükme bağlanacaktı. Anayasa'nın 33. ve 51. maddelerine göre dernek ve sendikaların kapatılması mahkemelere ait bir görev olduğuna göre, kapatma kararının bir sonucu olan malvarlığının devri konusundaki kararın da, mahkemelere ait olması gerekir. Oysa, inceleme konusu kuralla, yasakoyucu yargının yerine geçmektedir. Maddede isim belirtilmese, genel bir düzenleme yapılıyormuş izlenimi verilmeye çalışılsa da konulan kuralın, belirli bir işçi konfederasyonunu amaçladığı anlaşılmaktadır. Böylece, inceleme konusu kuralın özelliği açıklığa kavuşmaktadır. Yapılan düzenleme, yalnızca yöntem olarak değil, yayımından önceki olaylara uygulanmasının öngörülmesi nedeniyle öz olarak da Anayasa'ya aykırılık taşımaktadır. Anayasa'nın 38. maddesine göre, kimseye suçu işlediği zaman yasada o suç için konulmuş olan cezadan daha ağır bir ceza verilmez, mahkumiyetin sonuçları konusunda da aynı kural geçerlidir. Sendikalar Yasası'nın 46. maddesinin esasen böyle bir sonucu öngördüğü, bu bakımdan sonraki hükmün daha ağır olmadığı yargısı yerinde değildir. Çünkü, 46. madde, mahkeme tarafından kapatma kararı verilmesi koşuluyla uygulanır. Bu madde ise, böyle bir koşul aramamakta, malvarlığının mutlak olarak devrini öngörmektedir.

İnceleme konusu kural yukarıda açıklanan nedenlerle Anayasa'nın 38. maddesine ve yasakoyucunun yargı organı yerine geçip kaynağını Anayasa'dan almayan bir Devlet yetkisini kullanması nedeniyle de Anayasa'nın 6. ve 9. maddelerine aykırıdır ve iptali gerekir.

N- Geçici 9. maddesinin Anayasa'ya aykırı olduğuna ve İPTALİNE, OYBİRLİĞİYLE,

GENEL-İŞ BİNASINA EL KONULMASI

DİSK üyesi Genel-İş'in Ankara Çankaya'da DİSK genel merkezine tahsis etmek üzere yaptırmakta olduğu üçü yer altında 13 katlı ve içinde bin kişilik konferans salonu bulunan bina da kayyım sürecinde kamulaştırıldı. DİSK genel merkezi olmak üzere Genel-İş tarafından inşa ettirilmekte olan bina hukuksuzca Genel-İş'ten alındı. Genel-İş binasına kamulaştırılana kadar 120 milyon lira harcanmıştı.[1]

Anadolu Ajansı, TRT, Basın Yayın Genel Müdürlüğü ve Turizm Bankası Genel-İş binasından yararlanmayı istiyordu ancak binanın kamulaştırılma talebi Devlet Planlama Teşkilatı'ndan (DPT) geldi.[2] DPT 6830 sayılı Kamulaştırma Yasasına dayanarak Ankara Valiliği Milli Emlak Müdürlüğünden Genel-İş binasının kamulaştırılmasını talep etti. Valiliğin konuyu belediyeye iletmesiyle belediye imar planını inceledi ve İl İdare Kuruluna sunuldu ve kurul, kamulaştırma kararı aldı.[3] Genel-İş kayyımları bedel takdir komisyonu yazısının kendilerine geç geldiğini ve bu nedenle komisyona katılamadıklarını belirttiler.[4]

DPT'nin kullanımı için kamulaştırılan Genel-İş binasının daha sonra DPT'nin ihtiyaçlarını karşılayamayacağı kararlaştırıldı ve Kamulaştırma Yasası'nda yapılan bir değişiklik uyarınca Anayasa Mahkemesi'ne devredildi.[5]

27 Temmuz 1984'te Genel-İş genel merkez binasının iki katının kaçak olduğu ve yeteri kadar çimento ve demir kullanılmadığı iddiasıyla yıkımı kararlaştırıldı. Tahsis edilecek yeni binanın projesi için ihale yapılacağı belirtildi.[6]

AYM, Genel-İş'e ait binanın kendisine tahsis edilmesi ve yıkılıp yeniden inşa edilmesinin ardından, 25 Şubat 1989'da Genel-İş binasına taşınmaya başladı.[7]

DİSK'in yeniden açılması ardından yayımlanan ilk DİSK dergisinde "Evren Utancını Pazarlıyor" başlıklı ve Genel Başkan Abdullah Baştürk imzasıyla yayımlanan yazıda Genel-İş binasının AYM'ye verilmesiyle ilgili "Evren'in kıskançlıklarından biri de işçilerin alınteri olan Genel-İş Sendikasına ait Çankaya'daki 12 katlı Sendika binasına hukuk ve ILO ilkelerine aykırı bir uygulamayla alıkoyup daha sonra burayı Anayasa Mahkemesine tahsis etmiş olmasıdır. Yine buyururlar ki, bu binamızın müteahhide ihalesi tek başıma tarafımdan yapılmıştı. İhalesi Yönetim Kurulu kararıyla ilgili firmaya yapılan bu işin mukavelesinde müteahhit firmanın birinci derecedeki sorumlularıyla elbette ki Genel-iş adına Genel Başkan olarak benim imzam bulunacaktı. Bu onların idrakinden yoksun olanların en azından bilmedikleri konularda susmaları gerekir"[8] değerlendirmesine yer verildi.

[1] *Cumhuriyet*, 27 Nisan 1981 ve 27 Temmuz 1984.

[2] *Cumhuriyet*, 27 Nisan 1981.

[3] *Cumhuriyet*, 27 Nisan 1981.

[4] *Cumhuriyet*, 27 Nisan 1981.

[5] *Cumhuriyet*, 26 Şubat 1989.

[6] *Cumhuriyet*, 27 Temmuz 1984.

[7] *Cumhuriyet*, 26 Şubat 1989.

[8] Abdullah Baştürk (1991). "Evren Utancını Pazarlıyor", *DİSK* dergisi, DİSK 24 yaşında, 1991.

Genel - İş binası kamulaştırılıyor

ANKARA, (Cumhuriyet Bürosu) — Devlet Planlama Teşkilatı, DİSK'e bağlı Genel-İş Sendikası tarafından Çankaya'da yaptırılmakta olan genel merkez binasının kamulaştırılmasına istedi. Mart ayı içinde başlatılan kamulaştırma çalışmalarının son aşamasına gelindiği bildirildi.

Öğrenildiğine göre, Devlet Planlama Teşkilatı, 12 Eylül'den sonra faaliyetine ara verildiği için kayyımlar tarafından yönetilmekte olan DİSK'e bağlı Genel-İş Sendikası tarafından Çankaya son durakta yaptırılmakta olan genel merkez binasının kamulaştırılmasını istedi.

6830 sayılı kamulaştırma yasasına göre yapılan istek, DPT tarafından Ankara Valiliği Milli Emlak Müdürlüğüne bildirildi. Valilikten Belediye'ye gelen konu burada imar planına göre incelendikten sonra İl İdare Kuruluna sunuldu.

İl İdare Kurulu tarafından alınan kamulaştırma kararı üzerine Çankaya Kaymakamlığı tarafından oluşturulan bedel takdir komisyonunca binanın kamulaştırma bedeli saptandı.

Genel-İş Sendikasının kayyımları, bedel takdir komisyonu yanısının kendilerine geç gelmesi nedeniyle komisyona katılamadıklarını bildirdiler.

Genel-İş Sendikası tarafından yapımına bugüne kadar 120 milyon lira harcandığı bildirilen genel merkez binası Çankaya son durakta. Cumhuriyet bağlantılı Mühafız Alayı girişinin hemen yanında bulunuyor.

- Genel Merkez binasına bugüne kadar 120 milyon lira harcandığı saptandı.
- Yarım kalan binadan DPT, Anadolu Ajansı, TRT, Basın Yayın Genel Müdürlüğü ve Turizm Bankası yararlanmak istiyor.

Yapımı 12 Eylül'den sonra yarım kalan binadan Devlet Planlama Teşkilatı'nın yanısıra Anadolu Ajansı, TRT, Basın Yayın Genel Müdürlüğü ve Turizm Bankasının da yararlanma isteğinde olduğu öğrenildi. Ancak kamulaştırma isteği resmen DPT'den geldi.

Ankara'daki Genel Merkez binası için kamulaştırma isteği DPT'den geldi. Genel-İş'in binası Çankaya'da bulunuyor.

Cumhuriyet, 27 Nisan 1981.

29 Nisan 1991'de DİSK ve sendikalarının taşınır-taşınmaz tüm malları ile nakit ve gelirlerinin, tüm belge ve kayıtlarının DİSK ve sendikalarının yetkililerinden başka hiçbir kurum ve kişiye devredilmemesi için DİSK, Bakırköy İş Mahkemesi'nde dava açtı. Açılan davada Avukat Rasim Öz kayyımların hukuki meşrutiyetten yoksun sürdürdükleri görevlerinin bittiğini söyledi. Öz, Sendikalar Yasası'nın 46. maddesi ile dayanak oluşturulan DİSK ve bağlı sendikalarının malvarlıklarının İş ve İşçi Bulma Kurumu'na devrini öngören söz konusu yasa hükmünün Anayasa'nın birçok maddesine göre aykırı olduğunu vurguladı.[83] Kayyımlara yapılan noter tebligatında ise DİSK yöneticilerinin devir-teslim için 6 Mayıs 1991 tarihinde DİSK Genel Merkezi'ne gidecekleri bildirildi. DİSK, Bakırköy İş Mahkemesi'nde açtığı davada, DİSK ve sendikalarının malvarlıklarının sendika yetkililerinden başka hiçbir kurum ve kişiye devredilmemesini istedi.[84] Öte yandan Avrupa Sendikalar Konfederasyonu DİSK'in açılmasının ve malvarlığının geri verilmesinin engellenmesi halinde, AT ile Türkiye ekonomik iş birliğinin durdurulması için aldığı kararı yetkililere bildirildi.[85]

6 Mayıs 1991'de DİSK binasını ve yönetimini teslim almak üzere DİSK Genel Başkanı Abdullah Baştürk, DİSK Yürütme Kurulu üyeleri ve DİSK üyeleri, kendilerine ait malları geri almak üzere Merter'de bulunan DİSK genel merkez binasına geldi. Ancak, dönemin DİSK kayyımı Hamdi Ömer, aynı konuda Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanı İmren Aykut tarafından yapılan başvurunun da reddedildiğini belirterek mahkeme sonucunun beklenildiğini söyledi ve DİSK'i yöneticilerine teslim etmedi.[86]

Bakırköy İş Mahkemesi'nin 21 Nisan 1992 tarih ve E. 1981/52 D. İş. K. 1992 9. D. İş. Kararları ile DİSK'teki kayyım yönetimi sona erdi ve malvarlığı DİSK, yönetici ve üyelerine, gerçek sahiplerine teslim edildi.

DİSK'TE KAYYIM DÖNEMİ

12 Eylül darbesinin ardından DİSK'in faaliyetlerinin durdurulmasını takiben DİSK'in malvarlığının yönetimi ve tüzel kişiliğinin diğer hukuki işleri kayyım eliyle yürütüldü. Kayyım dönemi, DİSK'e yönelik hukuksuzluklardan bir diğeridir. Kayyım sadece DİSK yöneticilerinin tutuklu olduğu dönemde değil, sonrasında da devam etti. Kayyımların görevleri 1991 yılına kadar sürdü.

KAYYIM KANUNU

DİSK'in faaliyetlerinin durdurulmasından kısa bir süre sonra kayyım atanması gündeme geldi. Faaliyetleri durdurulan sendikalara kayyım atanmasını içeren 10 Ekim 1980 tarihli 2310 sayılı "Faaliyetleri Durdurulan Sendika, Federasyon ve Konfederasyonlara Kayyım Tayini Hakkında Kanun" "sendikaların malların idaresi, menfaatlerin korunması, akdi ve kanuni ödemelerinin bloke edilmiş parasından yapılmasını mahkemelerce tayin olunacak bir veya üç kayyım tarafından sağlanır" hükmünü getirdi. Kanun o dönem yasama organı görevini de üstlenen askeri cunta (Milli Güvenlik Konseyi) tarafından kabul edildi. Kanun, kayyımın görevini sıkıyönetim

[83] *Cumhuriyet*, 30 Nisan 1991.

[84] *Cumhuriyet*, 30 Nisan 1991.

[85] *Cumhuriyet*, 22 Mayıs 1991.

[86] *Cumhuriyet*, 7 Mayıs 1991.

Faaliyetleri Durdurulan Sendikalara Kayyım Atanması

Faaliyetleri Durdurulan Sendika, Federasyon ve Konfederasyonlara Kayyım Tayini Hakkında Kanun

(Resmi Gazete ile yayımı: 11.10.1980, Sayı: 17132)

Kanun No: 2316, Kabul Tarihi: 10.10.1980

MADDE 1. — Faaliyetlerinin durdurulması bir aydan fazla sürmüş bulunan sendika, federasyon ve konfederasyonların, sendikal faaliyetleri hariç olmak üzere, kanun ve tüzükleri hükümlerine uygun olarak malların idaresi, menfaatlerinin korunması, akdi ve kanuni ödemelerinin bloke edilmiş parasından yapılması tüzelkişilerin merkezlerinin bulunduğu iş davalarına bakmakla görevli mahalli mahkemelerce tayin olunacak bir veya üç kayım tarafından sağlanır. Faaliyeti durdurulan mesleki teşekküller, Sıkıyönetim Komutanlığınca, kayyım tayini için görevli mahkemeye bildirilir. Kayyım, görevini Sıkıyönetim Komutanlığının gözetim ve talimatı altında yerine getirir. Mesleki teşekküllerin faaliyetlerinin serbest bırakılması ile kayyımın görevi kendiliğinden sona erer. 274 sayılı Sendikalar Kanununun 30 ncu maddesi hükümleri saklıdır.

MADDE 2.– Bu Kanun 12 Eylül 1980 tarihinden geçerli olmak üzere yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

MADDE 3.– Bu Kanunu Bakanlar Kurulu yürütür.

komutanlığının gözetim ve talimatı altında yerine getireceğini öngörüyordu. Böylece kayyım dönemi aslında fiilen askeri darbecilerin kontrolü ve denetimi altında yürütülmüş oldu.

Milli Güvenlik Konseyi (MGK) üyesi Oramiral Nejat Tümer tarafından verilen kanun teklifinde gerekçe "Faaliyetleri durdurulan sendika, federasyon ve konfederasyonların iradesi, usulüne uygun olarak akdedilmiş olan hizmet akitleri, kira akdi gibi sözleşmelerden doğan borçların ifası ve alacakların yerine getirilmesinin istenmesi ve sigorta primleri ile vergilerin yatırılmasını ve lüzumu halinde bu nevi akitlerin feshedilmesini sağlamak amacıyla bu kanunun çıkarılması gerekli görülmüştür" şeklinde belirtildi.[87] Kanun, kayyımın görevini Sıkıyönetim Komutanlığının gözetim ve talimatı altında yerine getireceğini öngörüyordu. Yasa'nın çıkarılma amacı, "faaliyeti durdurulan sendikalardaki yüzlerce personelinin daha fazla mağdur olmamaları" olarak açıklandı.[88]

Üç maddelik kanunun ilk maddesi esasa ilişkin 2. ve 3. maddeleri ise yürütmeye ilişkindi.

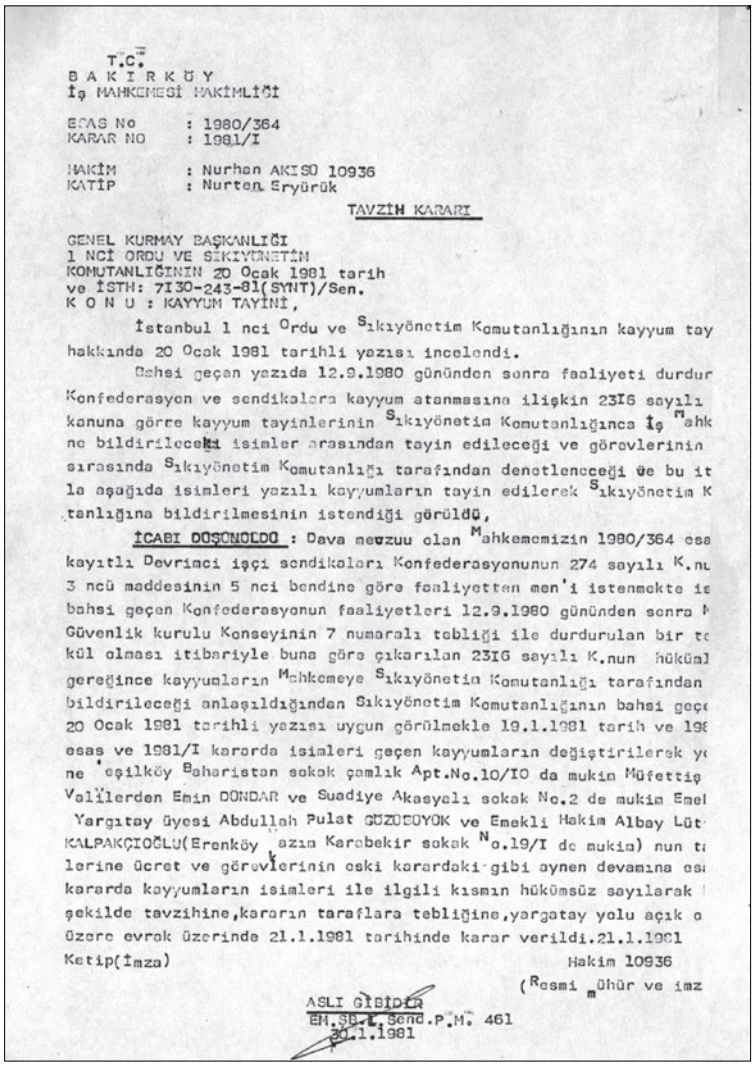
Kayyım yasasının ardından, 23 Ekim 1980'de 1. Ordu ve İstanbul, Çanakkale, Edirne, Kırklareli ve Tekirdağ Sıkıyönetim Komutanlıkları faaliyetleri durdurulan sendikalarla ilgili bir bildiri yayımlayarak kayyım için sendika yetkililerinin Sıkıyönetim Komutanlığına yazılı başvuruda bulunmalarını istedi:[89]

> Milli Güvenlik Konseyinin 7 numaralı bildiri ile 12 Eylül 1980 gününden bu yana faaliyetleri durdurulmuş bulunan sendika, federasyon ve konfederasyonların sendikal işlemler dışındaki faaliyetlerinin düzenlenebilmesi için kayyum tayinini öngören 10.10.1980 tarih ve

[87] Faaliyeti Durdurulan Sendika, Federasyon ve Konfederasyonlara Kayyım Tayini Hakkında Kanun Teklifi (2/9), TBMM Tutanakları, https://www5.tbmm.gov.tr/tutanaklar/TUTANAK/MGK_/d01/c001/mgk_01001008ss0021.pdf (Erişim: 30 Aralık 2024).

[88] *Cumhuriyet*, 8 Mayıs 1981.

[89] *Cumhuriyet*, 24 Ekim 1980.

T.C.
BAKIRKÖY
İş MAHKEMESİ HAKİMLİĞİ

ESAS No : 1980/364
KARAR NO : 1981/I

HAKİM : Nurhan AKISU 10936
KATİP : Nurten Eryürük

TAVZİH KARARI

GENEL KURMAY BAŞKANLIĞI
1 NCİ ORDU VE SIKIYÖNETİM
KOMUTANLIĞININ 20 Ocak 1981 tarih
ve İSTH: 7I30-243-81(SYNT)/Sen.
K O N U : KAYYUM TAYİNİ,

İstanbul 1 nci Ordu ve Sıkıyönetim Komutanlığının kayyum tay
hakkında 20 Ocak 1981 tarihli yazısı incelendi.

Bahsi geçen yazıda 12.9.1980 gününden sonra faaliyeti durdur
Konfederasyon ve sendikalara kayyum atanmasına ilişkin 2316 sayılı
kanuna göre kayyum tayinlerinin Sıkıyönetim Komutanlığınca İş Mahk
ne bildirilecek isimler arasından tayin edileceği ve görevlerinin
sırasında Sıkıyönetim Komutanlığı tarafından denetlenceği ve bu it
la aşağıda isimleri yazılı kayyumların tayin edilerek Sıkıyönetim K
tanlığına bildirilmesinin istendiği görüldü,

İCABI DÜŞÜNÜLDÜ : Dava mevzuu olan Mahkememizin 1980/364 esa
kayıtlı Devrimci işçi sendikaları Konfederasyonunun 274 sayılı K.nu
3 ncü maddesinin 5 nci bendine göre faaliyetten men'i istenmekte is
bahsi geçen Konfederasyonun faaliyetleri 12.9.1980 gününden sonra
Güvenlik kurulu Konseyinin 7 numaralı tebliği ile durdurulan bir te
kül olması itibariyle buna göre çıkarılan 2316 sayılı K.nun hüküml
gereğince kayyumların Mahkemeye Sıkıyönetim Komutanlığı tarafından
bildirileceği anlaşıldığından Sıkıyönetim Komutanlığının bahsi geçe
20 Ocak 1981 tarihli yazısı uygun görülmekle 19.1.1981 tarih ve 198
esas ve 1981/I kararda isimleri geçen kayyumların değiştirilerek yı
ne Şeşilköy Baharistan sokak çamlık Apt.No.10/10 da mukim Müfettiş
Valilerden Emin DONDAR ve Suadiye Akasyalı sokak No.2 de mukim Emel
Yargıtay Üyesi Abdullah Pulat GÜZÖDÜYÜK ve Emekli Hakim Albay Lüt
KALPAKÇIOĞLU(Erenköy Kazım Karabekir sokak No.19/I de mukim) nun ta
lerine ücret ve görevlerinin eski kararda gibi aynen devamına esa
kararda kayyumların isimleri ile ilgili kısmın hükümsüz sayılarak
şekilde tavzihine,kararın taraflara tebliğine,yargıtay yolu açık o
üzere evrak üzerinde 21.1.1981 tarihinde karar verildi.21.1.1981
Katip(İmza) Hakim 10936
(Resmi Mühür ve imz

ASLI GİBİDİR
EM.SB.L.Send.P.M. 461
20.1.1981

Bakırköy İş Mahkemesi'nin Sıkıyönetim Komutanlığının talebiyle kayyımları değiştirme kararı.

2316 sayılı Kanununun İstanbul, Edirne, Kırklareli, Tekirdağ ve Çanakkale illerini kapsayan 1. Ordu ve Sıkıyönetim Komutanlığı bölgesinde uygulanışı aşağıdaki esaslara göre yürütülecektir.

1- Sendikal faaliyetlere değinilmemek kaydıyla sendikalar, federasyonlar ve konfederasyonların kanun ve tüzüklerine uygun olarak mallarının idaresi, menfaatlerinin korunması nakdi ve kanuni ödemelerinin bloke edilmiş parasından yapılması maksadıyla kayyum tayini istekleri, yetkililer veya kanuni yetkilileri tarafından yazılı olarak doğrudan Komutanlığa yapılacaktır. Başvuruda tayin edilecek kayyum adedinin bir veya üç kişi olarak mı istendiği belirtilecek ve ilgili teşekkülün merkezinin bulunduğu adres yazılacak, ayrıca başvuruya gayri menkullerin cins ve adreslerini ve banka hesap numaralarını bildirir bir çizelge eklenecektir.

2- Kayyum tayini başvurusu Komutanlığa geldiğinde, istek, saptanacak kayyum isimleri ile birlikte 2316 sayılı Kanunun 1. maddesinde gösterildiği şekilde tüzel kişilerin merkezlerinin bulunduğu İş Mahkemesi gereği için intikal ettirilecektir.

3- Tayin edilen kayyum veya kayyumlar ilgili yasalar çerçevesinde Sıkıyönetim Komutanlığının gözetim ve talimatı altında görevini yerine getirecektir.

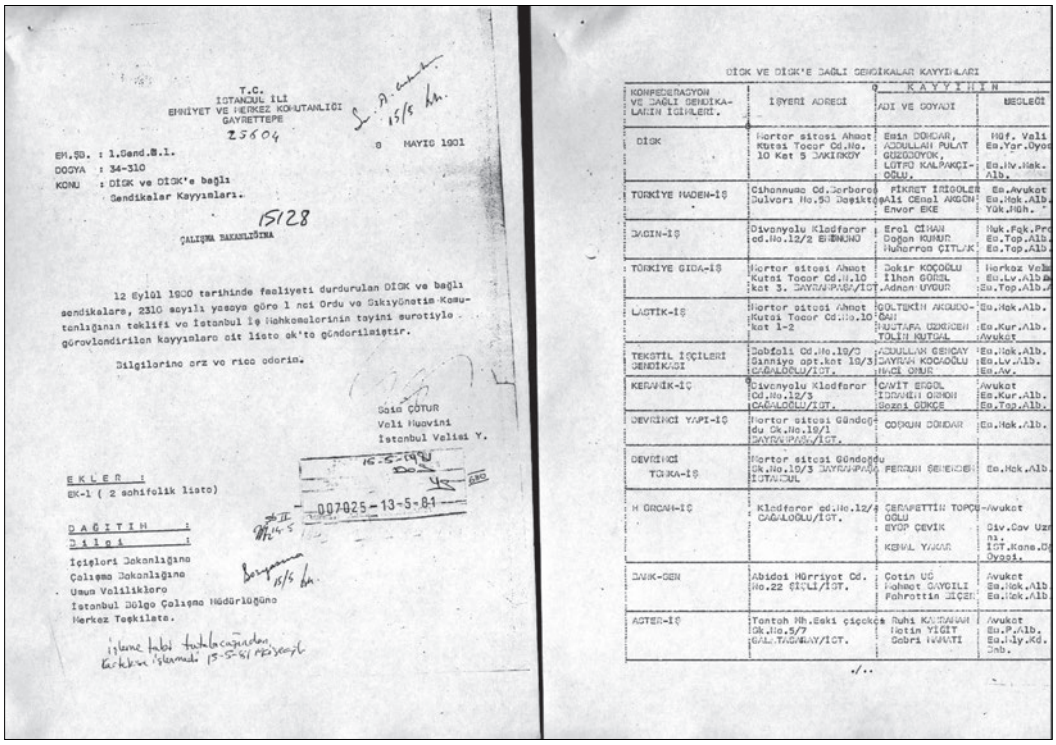
4- Kayyumun görevi, tayin edildiği mesleki teşekkülün faaliyetinin serbest bırakılmasıyla son bulacaktır. İlgililere duyurulur.

Bu bildirinin yayımlandığı tarihte DİSK yöneticileri gözaltındaydı, avukatları ve aileleriyle görüştürülmüyordu. Bu nedenle DİSK yöneticilerinin Sıkıyönetim Komutanlığına yazılı başvurusu mümkün değildi. Dahası DİSK yöneticilerinin bu bildiriye itiraz etmesi de mümkün değildi.

Nitekim bildirinin ardından İstanbul Sıkıyönetim Savcılığı yetkilileri, DİSK yöneticileriyle ilgili soruşturmanın henüz "kolluk soruşturması aşamasında olduğunu" gerekçe göstererek "herhangi bir suçlama konusu ve mahkemeye çıkarılmaları tarihine dair bir bilgi veremeyeceklerini" beyan etti.

Savcılık Aralık 1980 başlarında DİSK genel merkezinin yanı sıra DİSK'e bağlı sendikalara kayyım atanmasına ilişkin bir girişimlerinin olmadığını açıkladı.[90] Ancak, 19 Ocak 1981 tarihinde Bakırköy İş Mahkemesinde devam eden DİSK'in kapatılması davasında mahkeme, Savcılığın "tedbir isteğine" uyarak dava sonuçlanana kadar

[90] *Cumhuriyet*, 13 Aralık 1980.

T.C.
İSTANBUL İLİ
EMNİYET VE HERKEZ KOMUTANLIĞI
GAYRETTEPE
25604

9 MAYIS 1981

EM.ŞD. : 1.Gend.M.İ.
DOSYA : 34-310
KONU : DİSK ve DİGK'e bağlı Sendikalar Kayyımları.

15128

ÇALIŞMA BAKANLIĞINA

12 Eylül 1980 tarihinde faaliyeti durdurulan DİGK ve bağlı sendikalara, 2310 sayılı yasaya göre 1 nci Ordu ve Sıkıyönetim Komutanlığının teklifi ve İstanbul İş Mahkemelerinin tayini suretiyle görevlendirilen kayyımlara ait liste ek'te gönderilmiştir.

Bilgilerine arz ve rica ederim.

Sadi ÇÖTÜR
Vali Muavini
İstanbul Valisi V.

EKLER :
EK-1 (2 sahifelik liste)

DAĞITIM :
Dağıtı :
İçişleri Bakanlığına
Çalışma Bakanlığına
Umum Valiliklere
İstanbul Bölge Çalışma Müdürlüğüne
Merkez Teşkilatı.

DİGK VE DİGK'E BAĞLI SENDİKALAR KAYYIMLARI

KONFEDERASYON VE BAĞLI SENDİKALARIN İSİMLERİ	İŞYERİ ADRESİ	KAYYIMIN ADI VE SOYADI	MESLEĞİ
DİGK	Merter sitesi Ahmet Kutsi Tecer Cd.No. 10 Kat 5 ZEYTİNBURNU	Emin DÖNDAR, ABDULLAH PULAT GÖZÜBÜYÜK, LÜTFÜ KALPAKÇI-OĞLU,	Müf. Vali Em.Yar.Öyes Em.Hv.Hak. Alb.
TÜRKİYE MADEN-İŞ	Cihannuma Cd.Barbaros Bulvarı No.53 Beşiktaş	FİKRET İRİGÖLER Ali Cenal AKGÜN Envar EKE	Em.Avukat Em.Hak.Alb. Yük.Müh.
İNŞAAT-İŞ	Divanyolu Kiledfaror cd.No.12/2 EMİNÖNÜ	Erol CİHAN Doğan KUMUT Nuharren ÇITLAK	Huk.Fak.Pro Em.Top.Alb. Em.Top.Alb.
TÜRKİYE GIDA-İŞ	Merter sitesi Ahmet Kutsi Tecer Cd.N.10 Kat 3. ZEYTİNBURNU/İST.	Bekir KOÇOĞLU İlhan GÖREL Adnan UYDUR	Merkez Vet Em.Lv.Alb. Em.Top.Alb.
LASTİK-İŞ	Merter sitesi Ahmet Kutsi Tecer Cd.No.10 Kat 1-2	GÖLTEKİN AKGÜDO-ĞAN MUTAFA ÖZKÖDEN TÜLİN KUTGAL	Em.Hak.Alb. Em.Kur.Alb. Avukat
TEKSTİL İŞÇİLERİ SENDİKASI	Sabfoli Cd.No.19/3 Sanayie apt.kat 10/3 CAĞALOĞLU/İST.	ABDULLAH GENÇAY ZAYNUR KOCAOĞLU HACİ ONUR	Em.Hak.Alb. Em.Lv.Alb. Em.Av.
KERAMİK-İŞ	Divanyolu Kiledfaror Cd.No.12/3 CAĞALOĞLU/İST.	CAVİT ERGÜL İDRİSİN ORHON Bozni GÖKÇE	Avukat Em.Kur.Alb. Em.Top.Alb.
DEVRİNCİ YAPI-İŞ	Merter sitesi Gündoğ-du Ck.No.10/1 ZEYTİNBURNU/İST.	ÇOŞKUN DÖNDAR	Em.Hak.Alb.
DEVRİNCİ TEKSTİL İŞ	Merter sitesi Gündoğdu Ck.No.10/3 ZEYTİNBURNU İSTANBUL	FERDUN ŞENKENDİR	Em.Hak.Alb
H ORGAN-İŞ	Kiledfaror cd.No.12/3 CAĞALOĞLU/İST.	CEMALETTİN TOPÇU-OĞLU EYÜP ÇEVİK KEMAL YAMAN	Avukat Div.Cav Uzm. Alb. İST.Kane.Dö Oyası.
ZİRAİK-GEN	Abidei Hürriyet Cd. No.22 ŞİŞLİ/İST.	Çetin UĞ Fahmet GAYGILI Fahrettin İLGEN	Avukat Em.Hak.Alb Em.Hak.Alb
AGTER-İŞ	Tantoh Mh.Eski çiçekçi Ck.No.5/7 GAL.TAŞKMAY/İST.	Ruhi KAYABAŞI Metin YİĞİT Gebri YAVUZ	Avukat Em.P.Alb. Em.İly.Kd. Sub.

DİSK ve üye sendikalara atanan kayyımlar.

DİSK'e kayyım atadı.[91] Bakırköy İş Mahkemesi tarafından DİSK'e atanan kayyım heyeti İstanbul Sular İdaresi emekli muhasebe müdürü Erdoğan Aras, İstanbul Sular İdaresi emekli hukuk işleri müdürü Av. Necdet Doğan ve Av. Abdi Pesok'tan[92] oluşuyordu.[93]

Ancak İstanbul Sıkıyönetim Komutanlığı, Bakırköy İş Mahkemesi'nin DİSK'e atamış olduğu kayyımlara karşı çıktı ve yeni kayyımların atanması için tashihi karar isteminde bulundu. Oysa Kanun'da bu yetki mahalli mahkemeye tanıyordu. Ancak İstanbul Sıkıyönetim Komutanlığı hukuksuz biçimde mahkeme kararına müdahale etmişti. Bu örnek darbecilerin kendi yaptıkları kanunlara dahi uymadıklarını gösterdi.

Bakırköy İş Mahkemesi Sıkıyönetim Komutanlığının bu hukuksuz tashihi karar istemine uyarak ilk atadığı kayyımlar yerine yeni bir kayyım heyeti atadı. Yargıtay eski üyesi Abdullah Polat Gözübüyük, emekli Vali Emin Dündar[94] ve emekli hâkim Albay Lütfü Kalpakçıoğlu kayyım olarak atandı. DİSK avukatları tashihi kararla atanan kayyımlara mahkemede itiraz etti.[95] Ancak sonuç alamadılar.

20 Ocak 1981'de atanan DİSK kayyımları göreve bir ay sonra kadar başladı. Kayyım heyeti üyeleri yapılacak olan çalışmaları belirlemek üzere bir süre Selimiye'deki 1. Ordu ve Sıkıyönetim Komutanlığında çalıştı.[96] DİSK'in kayyımları daha sonra DİSK genel merkezinin bulunduğu Merter'deki binaya giderek, mühürlü olan genel merkezi resmen açtı. Kayyımlar önce binadaki

[91] *Cumhuriyet*, 20 Ocak 1981.

[92] Avukat Abdi Pesok iş hukuku davalarıyla tanınan bir hukukçuydu. Sonraki yıllarda Deri-İş, Kristal-İş, Hava-İş ve Petrol-İş sendikalarının hukuk müşavirliğini yaptı.

[93] *Cumhuriyet*, 20 Ocak 1981.

[94] Dündar, 12 Eylül öncesinde Denizli Valiliği yaptı.

[95] *Cumhuriyet*, 23 Ocak 1981.

[96] *Cumhuriyet*, 20 Şubat 1981.

DİSK Kayyımı Abdullah Polat Gözübüyük

Abdullah Polat Gözübüyük

Abdullah Polat Gözübüyük, 1918'de Kayseri'de doğdu. Gazipaşa ilkokulunun ardından, ortaokul ve lise eğitimini de Kayseri'de tamamladı. 1934'te liseden mezun olduktan sonra İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi'ne başladı. 1937'de Hukuk Fakültesini bitirdi.[1]

Gözübüyük, üniversite eğitimini tamamladıktan sonra ceza hukuku alanında ihtisasını sürdürmek için İsviçre'de Lozan Üniversitesi'ne gitti. 1941 yılında hukuk doktoru olduktan sonra 1942'de Türkiye'ye döndü. Gözübüyük, 1945'te Ankara Cumhuriyet Başsavcı Yardımcısı oldu. 1947'de Cumhuriyet Savcı Başyardımcısı olarak görevini sürdürdü. 1956'da başladığı Ankara Ağır Ceza Mahkemesi Başkanvekilliği görevini 1960 yılına kadar yaptı. 1960 yılında Adalet Bakanı oldu.[2]

Abdullah Polat Gözübüyük ardından Yargıtay Tetkik Hakimliği, Yargıtay üyeliği, Yargıtay Ceza Daire Başkanlığı ve Türk Hukuk Ansiklopedisi Başkanlığı yaptı.

Gözübüyük'ün 4 ciltlik *Mukayeseli Türk Ceza Kanunu, Sebepler ve Beklenmeyen Haller, Kan Gütme Çözümleri, İtalyan Cumhuriyeti Anayasası (Tercüme), Devlet Hukuku Meseleleri 1981* isimli yayınları vardır.[3]

Cumhuriyet'te yer alan 27 Mart 1981 tarihli haberde bir zamanlar Yargıtay Daire Başkanı iken MHP Genel Başkanı Alparslan Türkeş'e bağlılık mektubu gönderdiği belirtilen Abdullah Polat Gözübüyük, Bakırköy İş Mahkemesi tarafından 1981 Ocak'ta DİSK'e atanan kayyım heyeti üyeleri arasında yer aldı.

15 Ekim 1981'de Milli Güvenlik Konseyi kontenjanından Danışma Meclisi üyeliğine seçilmesi üzerine DİSK kayyımlığından ayrıldı.[4]

[1] *Akis* (1960). Abdullah Polat Gözübüyük. 16 Haziran 1960, ss.9-13.

[2] *Akis* (1960).

[3] "GÖZÜBÜYÜK Abdullah Pulat (M. G. Konseyi)", T.C. Danışma Meclisi Albümü, 1982.

[4] T.C. Danışma Meclisi Albümü (1982).

eşyaların sayımını yaptıracaklarını daha sonra personel ve çalışma koşulları konusunda bir karar vereceklerini açıkladılar.[97] DİSK kayyım heyeti ilk aşamada 1 asıl ve 2 yedek üyeden oluştu. Kayyım heyetinin 16 Ocak 1981'de yaptığı toplantıda kayyım başkanlığına Abdullah Polat Gözübüyük, üyeliklere ise Lütfü Kalpakçıoğlu ve Emin Dündar getirildi.[98]

1981 yılı sonunda Abdullah Polat Gözübüyük, 1. Ordu ve İstanbul Sıkıyönetim Komutanlığının verdiği bilgi üzerine Bakırköy İş Mahkemesi hakimliğinin 8.1.1982 tarih ve 1981/52 sayılı kararı ile Yasama Meclisi (Danışma Meclisi)"[99] üyeliğine seçildiği için kayyım heyetinden ayrıldı. Heyete Fehmi Tüzün eklendi. Böylece kayyım heyetinin üyeleri Emin Dündar, Lütfü Kalpakçıoğlu ve Fehmi Tüzün oldu. Aralık 1983 itibarıyla DİSK kayyımlığını Lütfü Kalpakçıoğlu, 1984 Eylül itibarıyla ise Yargıtay emekli üyesi Hamdi Ömer üstlendi. Atanan kayyımlar 11 yıl DİSK'te faaliyet yürüttü.

[97] *Cumhuriyet*, 20 Şubat 1981.

[98] DİSK Kayyım Heyetinin 26 Ocak 1981 tarihli toplantı kararları, DİSK Kayyım Heyeti Karar Defteri, DİSK Arşivi.

[99] DİSK Kayyım Heyetinin 14 Ocak 1982 tarihli toplantı kararları, DİSK Kayyım Heyeti Karar Defteri, DİSK Arşivi.

"500 BİN İŞÇİNİN HAKLARI", OKTAY AKBAL

***Cumhuriyet*, 8 Mart 1987**

Merter'deki DİSK Genel Merkezi: 20 milyar. Balıkesir'deki Gönen tesisleri: 100 milyar. Burhaniye'deki Ören tesisleri ve öteki yapılar: 160 milyar. Gıda-İş'in binaları, 40 milyar. Öteki sendikalara ait yerler: 40 milyar...

DİSK üyesi sendikaların tapulu mallarıydı bunlar!.. Daha nice yerler var. Bütün bunlar, DİSK üyesi işçilerin parasıyla sağlanmıştı. Beş yüz bin DİSK üyesinin ödentileriyle... ama bugün bu milyarlarca lira değerlindeki mal kimin elinde? Atanmış kayyımların! 12 Eylül'ün ilk günlerinde DİSK ve DİSK üyesi bütün sendikalar kapatıldı, yöneticileri tutuklandı, 1980'den bu yana DİSK davası sürüp gidiyor. Dört yılı aşkın bir tutukluktan sonra DİSK yöneticileri -ki idam hükmüyle yargılanıyorlardı- özgürlüğe kavuştular. Askeri mahkeme, DİSK'in kapatılmasına ve yöneticilerinin cezalandırılmalarına karar verdi, ama Askeri Yargıtay son sözü henüz söylemedi.

DİSK yöneticileri, birtakım konularda suçlandılar. Kendilerini savundular. Bu savunmaların ikisi kitap halinde çıktı. Abdullah Baştürk'ün ve Fehmi Işıklar'ınki... Okursanız bu savunmaları, DİSK olayını anlayabilirsiniz, suçlamaların neler olduğunu, DİSK yöneticilerinin bunlara karşı kendilerini nasıl savunduklarını... Bu ayrı bir konu. Benim üzerinde durmak istediğim, daha önceki yazılarımda da durduğum sorun başka...

DİSK Genel Başkanı "Parlamentoyu göreve davet ediyorum. Sendikalar Yasası değiştirilsin. DİSK'in halen kayyımlarca yönetilen, bugünkü değeri 350 milyar dolayındaki mal varlığı geri verilsin" diyor. DİSK tek başına değil bu alanda, CHP'nin de AP'nin de bütün mal varlığına el konulmuş. Üstelik bu partilerle ilgili ne bir suçlama var, ne bu partiler adalet önüne götürülerek suçlanmış, ne de herhangi bir yargı organında bir karar alınmış. Böyleyken, Atatürk'ün kurduğu 60 yıllık CHP'nin nesi var nesi yoksa elinden alınmış, altmış yıllık tarihsel belgeler bile! En acısı da Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluşunda en büyük etkinliği göstermiş bir partinin tarihsel belgelerinin SEKA'ya gönderilip yok edilmesi...

AP Genel Başkanı Demirel "Adalet Partisi'nin mallarına kim sahip çıkacak" diyor. Parti "hükmi şahsiyet" olarak yok ki! CHP de öyle... Ama DİSK için durum farklı. Mahkeme DİSK'i kapatmış, mallarına el konulmuş, yöneticiler hapse mahkûm edilmiş, ama bütün bunlar kesinlik kazanamamış. Öyleyse seçimle işbaşına gelmiş DİSK yöneticileri haklarını arayabilirler, yasal yollara başvurarak haksızlığın düzeltilmesini isteyebilirler. Bir sendikanın, bir partinin, bir derneğin yönetiminde bulunanlar, diyelim ki ağır bir suç işlediler, cezalandırıldılar; peki o sendikanın, o derneğin, o partinin yüz binlerce üyesi niye cezalandırılsın? Emekçinin ödentisiyle yaptırılan o yapılara, o dinlenme tesislerine ne diye el konulsun? İşçinin malını işçinin elinden almak, inandırıcı bir gerekçeye dayanmadan almak, korkunç bir adaletsizlik değil midir? Suç varsa, kanıtlanmışsa, bunu işleyenler cezalandırılacak olan, yoksa o partinin o sendikanın, o derneğin üyeleri değil, onların parasıyla yapılmış, alınmış yapılar, taşıtlar, tesisler değil!

Abdullah Baştürk diyor ki:

"Meclis yasanın beşinci maddesini kaldırsa DİSK'in malvarlığı yöneticilerine devredilebilir. Çünkü 12 Eylül'den sonra, DİSK'in faaliyetleri durdurulduktan sonra, malların yönetimi kayyıma bırakılmıştır. Yani Konsey, sendikal faaliyeti yasaklamış, DİSK'in mali faaliyetlerinin yürütülmesinde kayyımları görevlendirmiştir. Şimdi DİSK yöneticileri serbest olduğuna göre parlamentoya düşen grev, sendikalar yasasını değiştirip mal varlıklarını gerçek sahiplerine devretmesidir. Ben varken, kayyım neden benim mallarımı idare etsin."

DİSK Genel Başkanı, benim de birçok yazımda ileri sürdüğüm şu görüşü ileri sürüyor: "Yargılanmakta olan DİSK yöneticileri, yani bizleriz. Oysa bu mallar DİSK üyesi işçilerindir. Ben şimdi 500 bin DİSK üyesi için bu hakkı talep ediyorum. Parlamento görevini yapmalıdır." Baştürk, parlamento bu görevi yerine getirmezse, DİSK üyelerinin gerekirse Avrupa İnsan Hakları Komisyonu'na başvuracağını da belirtiyor: "Silah zoruyla, yasadışı olarak elimizden alınan milyarlarca liralık mallarımızı geri istiyoruz."

CHP'nin, AP'nin onlar gibi başka parti ve derneklerin, en başta da DİSK'in malları parlamentonun kararı ile sahiplerine geri verilmelidir. Beş kişinin kararıyla gerçekleştirilen bu işlerin yanlışlığı zamanla iyice ortaya çıkmıştır. Parlamentoyu bu konuda uyarmak, karar almaya götürmek Meclis'teki muhalefet partilerine, yani SHP, DYP ve DSP'ye düşüyor. Muhalefet partilerinin bu haksızlığı düzeltmek için gereken davranışları yerine getirmesi, yarım milyon işçinin alın teri ile kurulan, yapılan tesisleri gerçek sahiplerine vermek, yurt görevi sayılmalıdır.

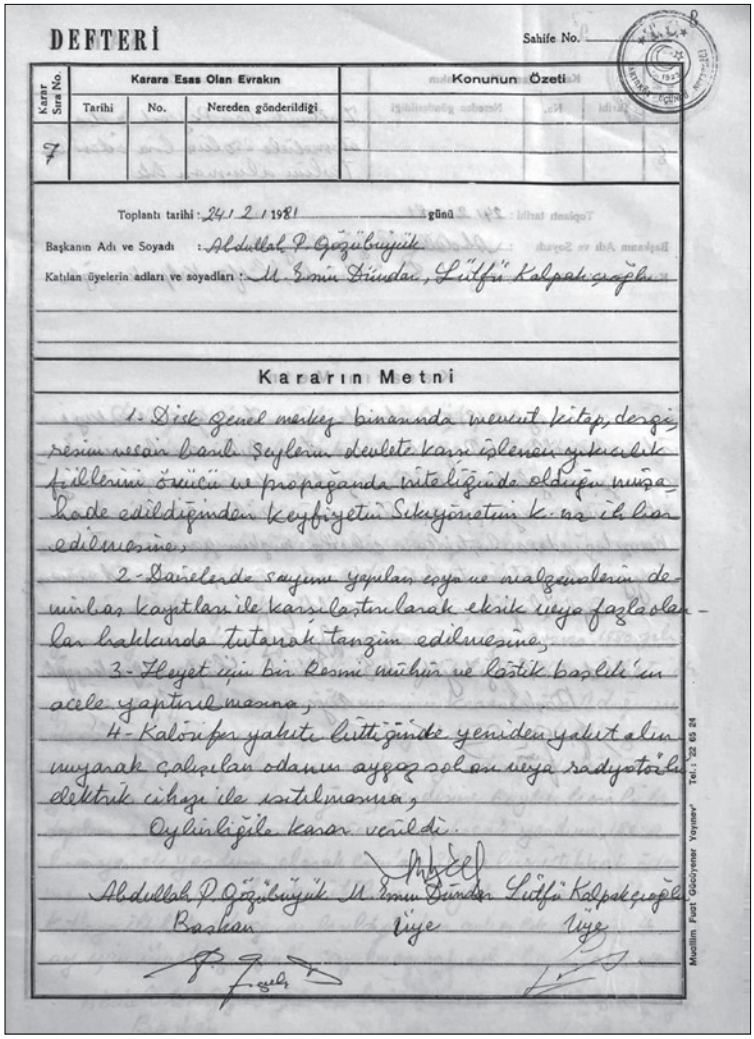
Tablo 3: DİSK Kayyım Listesi (1981–1992)

Abdullah Polat (Pulat) Gözübüyük
Emin Dündar
Lütfü Kalpakçıoğlu
Fehmi Tüzün
Hamdi Ömer

KAYYIM FAALİYETLERİ

DİSK'e atanan kayyım heyetinin ilk kararları mali konular üzerine oldu. DİSK'e ait bankalardaki hesap bakiyelerinin listelerinin teslim alınması, Ziraat Bankası Karaköy Şubesi'nde DİSK için yeni bir hesap açılmasına, DİSK'e ait paraların bankalardan kiralanacak kasalarda muhafaza edilmesine, akdi ve kanuni her türlü ödemelerin üç üye tarafından imzalı çekle yapılmasına, DİSK'e ait gayrimenkuller üzerinde devir, temlik, ferağ, ipotek tesisi gibi hiçbir işlem yapılmaması için Sıkıyönetim Komutanlığınca tapu sicil muhafızlıklarına tamim yapılması için Tapu Kadastro Müdürlüğüne talimat verilmesine, kayyım heyeti için bir mühür bastırılmasına ve teşekkülde çalışan görevli ve işçilerin tespit edilerek hizmet akitlerinin iki üye tarafından araştırılarak tespitine karar verildi.[100]

Kayyım yayın ihbarı kararı, 24 Şubat 1981.

DEFTERİ

Sahife No.

Karar Sıra No.	Karara Esas Olan Evrakın Tarihi	No.	Nereden gönderildiği	Konunun Özeti
7				

Toplantı tarihi : 24 / 2 / 1981 günü

Başkanın Adı ve Soyadı : Abdullah P. Gözübüyük

Katılan üyelerin adları ve soyadları : M. Emin Dündar, Lütfü Kalpakçıoğlu

Kararın Metni

1- Disk genel merkez binasında mevcut kitap, dergi, resim vesair bazı şeylerin devlete karşı işlenen yıkıcılık fiillerini övücü ve propaganda niteliğinde olduğu müşahade edildiğinden keyfiyetin Sıkıyönetim K. ne ihbar edilmesine,

2- Dairelerde sayımı yapılan eşya ve malzemelerin demirbaş kayıtları ile karşılaştırılarak eksik veya fazla olanlar hakkında tutanak tanzim edilmesine,

3- Heyet için bir resmi mühür ve lastik basklı'ın acele yaptırılmasına,

4- Kalorifer yakıtı bittiğinde yeniden yakıt alınmayarak çalışılan odanın ayaz soba veya radyatörlü elektrik cihazı ile ısıtılmasına,

Oybirliğiyle karar verildi.

Abdullah P. Gözübüyük — Başkan; M. Emin Dündar — Üye; Lütfü Kalpakçıoğlu — Üye

Matbaacılık Fuat Göçüyener Yayınevi Tel.: 22 65 24

Öte yandan ilk toplantıda Genelkurmay Başkanlığının tamiminin g bendinde yazılı hususun temini için teşekkülde [DİSK'te] çalışan görevli ve işçilerin kim oldukların hizmet akitlerinin iki üye tarafından araştırılarak tespit edilmesi de kararlaştırıldı. 16 Şubat 1981'de "DİSK genel merkezinin bulunduğu Bayrampaşa, Ahmet Kutsi Tecer Caddesi 12 numaralı binanın teslim alınarak her türlü eşyanın muhafaza altına alınmasına gerekli emniyet tedbirleri için Bakırköy kaymakamlığına müracaat edilmesine, bu işlemin iki üye tarafından yerine getirilerek denetlenmesine" karar verildi.[101] 2 gün sonra ise mührü bir heyet huzurunda açılarak resmen teslim alınan DİSK genel merkezindeki her türlü eşya, malzeme, vasıta vesaire malların sayımlarının yapılması ve sayım cetvellerinin hazırlanması işlerinin heyet üyelerinden M. Emin Dündar ve Lütfü Kalpakçıoğlu'nun gözetimi ve denetimleri altında avukat Turgut Alakuş ile emekli astsubay Necati Selçuk'a götürü olarak ve adil bir ücretle yaptırılma kararı alındı.[102] Böylece 12

[100] DİSK Kayyım Heyetinin 26 Ocak 1981 tarihli toplantı kararları, DİSK Kayyım Heyeti Karar Defteri, DİSK Arşivi.

[101] DİSK Kayyım Heyetinin 16 Şubat 1981 tarihli toplantı kararları, DİSK Kayyım Heyeti Karar Defteri, DİSK Arşivi.

[102] DİSK Kayyım Heyetinin 18 Şubat 1981 tarihli toplantı

"KAYYIM", ŞÜKRAN KETENCİ

***Cumhuriyet*, 8 Mayıs 1981**

Faaliyetleri durdurulan sendikalara kayyım atanmasını öngören 2316 sayılı yasa "sendikaların mallarının idaresi, menfaatlerinin korunması, akdi ve kanuni ödemelerinin bloke edilmiş parasından yapılması... Mahkemelerce tayin olunacak bir veya üç kayyım tarafından sağlanır" hükmünü getirmişti. "Faaliyeti durdurulan sendikalardaki yüzlerce personelin daha fazla mağdur olmamaları" olarak açıklamıştı.

Yasanın yürürlüğe girdiği tarihten bu yana 6 ayı geçmiştir. Ama Genel Merkezi İstanbul'da olan DİSK ve bağlı sendikalarda çalışan personele, bugüne kadar ne bir ücret ne de bir iş akdi fesh edilenler için tazminat ödenmesi yapılmamıştır. Merkezi Ankara'da olan sendikalarda görevli kayyımlar ise her sendikada iki-üç personel bırakarak kalanların iş akidlerini fesh etmişlerdir.

Gerek Ankara gerekse İstanbul'da kayyımların çalışan personeli çıkarmada haklı görülebilecek gerekçeleri "sendikaların faaliyette olmaması ve personelin yapacak bir işi bulunmaması" olabilir. Ancak Türk-İş'e bağlı sendikaların da sendikal faaliyetleri fiilen durdurulmuştur. Örgütlenme, toplu sözleşme, grev faaliyetinde bulunamayan bu sendikalarda da, çalışan profesyonel kadrolar ve de seçimle gelmiş profesyonel sendikacıların, aynı mantık içinde, boşuna ve haksız ücret aldıkları düşünülebilir.

Genel-İş'in Ören tesisleri kiraya verilmiştir. Genel-İş'in Çankaya'daki büyük inşaatının kamulaştırılmasından, İstanbul'da DİSK Genel Merkezinin bulunduğu Lastik-İş binasının okul olacağından söz edilmektedir. DİSK'e bağlı sendikaların bunlardan başka da önemli mal varlıkları vardır. Türk-İş ve bağlı sendikaların mal varlıkları ise daha da önemlidir. Sendikaların mal varlıkları sendikacıların değil, üye işçilerindir. Onların aidatlarının değerlendirilmesi sonucu, onlar adına yapılmış birikimlerdir. İşçinin parasını çarçur etmiş, ya da işçinin sendikal çıkarlarına ters alanlara yatırmış sendika yöneticileri varsa, tartışmasız bunlardan hesap da sormak gerekir. Konunun tartışılmayacak bir diğer yanı da, eğer Çankaya'daki bina Genel-İş üyesi işçilerden çok, daha önemli bazı hizmetler için gerekli görülerek kamulaştırılacaksa, üye işçilerin çıkarlarının da korunması gerektiğidir. Bu görev ve sorumluluk 2316 sayılı yasaya göre şu anda kayyım üyelerinindir. Oysa gazete haberlerine göre, değer takdir komisyonuna kayyım üyeleri katılmamışlardır. Bina kamulaştırılacaksa, bunun maliyet bedeli üzerinden değil, bugünkü değerine uygun bir fiyattan alması, işçinin hakkının korunması, kayyım üyelerine düşmektedir.

Kayyım üyeleri, DİSK'e bağlı sendikaların kapanacağı, yöneticilerinin suçlu oldukları gibi bir önyargının arkasına da sığınamazlar. Çünkü DİSK yöneticileri suçlu bulunsa, sendikacılar sonunda mahkûm olsalar dahi, DİSK üyesi 500 bin civarında işçinin hakları saklı olacaktır. Bu işçiler, yeni yasal düzenlemede düşünülen sonuca göre dahi, ya yeni sendikalar kuracaklar veya mevcut sendikalara gireceklerdir. Kendilerinin aidatları ile yaratılmış ekonomik güçlerini, herhalde üyesi olacakları örgütlere aktarmak hakları olacaktır. Kısacası kayyımlar üye işçilerin ve çalışan personelin haklarını korumak için söz konusu görevlere getirilmişlerdir. Yasa koyucunun amacı ile çelişen uygulamaları varsa, denetleme görevi, yine yasaya göre atamaları yapan iş mahkemeleri ile Sıkıyönetim Komutanlıklarıdır...

Eylül'de mühürlenen DİSK genel merkezi binası açılmış oldu.

Kayyım heyetinin mali ve teknik konular ardından ilk kararları arasında "can güvenliği" ve DİSK'in yayınları yer aldı. DİSK genel merkez binasında çalışmanın selameti ve çalışanların "can güvenliği" için giriş kapısı ile üst katlar arasında dahili telefon intikalinin sağlanması, binanın girişinde kapıda görevlendirilecek bir er tarafından gireceklerin üzerlerinin aranması, heyet üyeleri ve diğer görevlilerin emniyetlerinin korunması için silahlı bir askerin muhafız olarak bulundurulması, binaya girişlerin teker teker sayılması, giren kişi çıkmadan başkasının içeri alınmaması ve bu önlemlerin Sıkıyönetim Komutanlığından istenmesi kararı alındı.[103]

kararları, DİSK Kayyım Heyeti Karar Defteri, DİSK Arşivi.

[103] DİSK Kayyım Heyetinin 23 Şubat 1981 tarihli toplantı kararları, DİSK Kayyım Heyeti Karar Defteri, DİSK Arşivi.

Kayyımdan teslim alınan DİSK binası, DİSK Arşivi.

Kayyım heyetinin ilk faaliyetlerinden biri yayın muhbirliği yapmak oldu. DİSK genel merkez binasında mevcut kitap, dergi, resim basılı yayınların devlete karşı işlenen "yıkıcılık" fiillerinin övücü ve propaganda niteliğinde olduğuna karar verilerek Sıkıyönetim Komutanlığına ihbar edildi.[104] Ayrıca, DİSK kayyım heyeti DİSK'e ait otomobiller hakkında da kararlar aldı. DİSK adına kayıtlı Peugeot marka aracın camları kurşun geçirmez zırhla donatılarak heyete teslimine[105] ve Mercedes marka 34 04 597 plakalı arabacın resmi hizmette kullanmak üzere heyet başkanına, Peugeot marka 34 P4 106 plakalı aracın üye M. Emin Dündar'a, Ford marka 34 L 8949 plakalı arabanın üye Lütfü Kalpakçıoğlu'na ve Volkswagen marka 34 L 5977 plakalı otonun ise heyet avukatı ve idare amirine tahsisine[106] karar verildi.

DİSK kayyım heyeti malvarlığının teslim alınması ve malzemelerin kayda geçirilmesi gibi işlemlerin ardından DİSK çalışanları ve DİSK'te yeni kişilerin istihdam edilmesine ilişkin kararlar aldı. DİSK kayyımları seçimle göreve gelmiş, tutuklu DİSK yöneticilerinin iş akitlerini fesih kararı aldı. İş akitlerini fesih kararları tutuklu bulundukları Davutpaşa Cezaevine tebliğ edilen DİSK yöneticileri bu karara karşı, İstanbul Sıkıyönetim Komutanlığına ve Bakırköy İş Mahkemesi'ne itirazda bulundu. Yapılan itirazda şu görüşlere yer verildi: [107]

> Faaliyetin durdurulması geçici bir önlem olup, hukuksal olarak (kapatma), (faaliyete son verme ve feshetme) den çok farklı bir nitelik taşımaktadır. DİSK Genel Kurulunda seçimle göreve gelmiş yöneticilerin iş akdini feshettiğini bildiren DİSK Kayyım Heyetinin bu konuda hiçbir hukuki yetkisi ve görevi bulunmamaktadır.

DİSK kayyım heyeti ayrıca DİSK çalışanlarını da işten çıkardı. Kayyım heyeti "Genel Kurmay Başkanlığının 29.12.1980 tarihli tamimlerinin g bendi gereğince teşekkülümüzde kayıtlı hizmetlerinin iş akitlerinin feshine iş kanununun 13 ve 2320 sayılı kanunla değiştirilen 14. maddesi gereğince kanuni tazminatlarının kendilerine ödenmesine, iş kanununun 13. maddesi gereğince keyfiyetin kendilerine ayrı ayrı tebliğ edilmesine"[108] karar verdi ve DİSK çalışanlarının çok büyük bir bölümü işten çıkarıldı.

Bağlı sendika kayyımları ile toplantı yapan ve aynı uygulamanın yapılmasını isteyen DİSK genel merkezi kayyımları, bu kararın genelleşmesi sonucunda İstanbul'daki sendikalarda yaklaşık bin çalışan işten çıkardı.[109] DİSK çalışanları, DİSK Kayyım Heyeti Başkanı A. Polat Gözübüyük'ün imzası ile gönderilen tebligatta

[104] DİSK Kayyım Heyetinin 24 Şubat 1981 tarihli toplantı kararları, DİSK Kayyım Heyeti Karar Defteri, DİSK Arşivi.

[105] DİSK Kayyım Heyetinin 24 Şubat 1981 tarihli toplantı kararları, DİSK Kayyım Heyeti Karar Defteri, DİSK Arşivi.

[106] DİSK Kayyım Heyetinin 2 Mart 1981 tarihli toplantı kararları, DİSK Kayyım Heyeti Karar Defteri, DİSK Arşivi.

[107] *Cumhuriyet*, 13 Ağustos 1981.

[108] DİSK Kayyım Heyetinin 19 Mart 1981 tarihli toplantı kararları, DİSK Kayyım Heyeti Karar Defteri, DİSK Arşivi.

[109] *Cumhuriyet*, 27 Mart 1982.

DİSK'e Bağlı Sendikalara Ait Araçlar Açık Artırma ile Satıldı

12 Eylül 1980 tarihinden sonra faaliyetleri durdurulan DİSK'e bağlı çeşitli sendikalara ait araçlar 18 Ocak 1984'te açık artırma ile satıldı[1].

2316 sayılı yasa gereğince İstanbul Sıkıyönetim Komutanlığı'nın gözetiminde bulunan DİSK'e bağlı Türkiye Maden-İş, Banksen, Tümka-İş, Tüm Metal-İş, Lastik-İş, Gıda-İş ve Türkiye Devrimci Nakliyat-İş sendikalara ait çeşitli model ve markadaki 70 adet araç Tepebaşı Gazinosu'nda yapılan açık arttırmada 50 bin ile 8 milyon lira arasında satışa çıkarıldı.

Metris'te bakım ve ikmal taburunda bulunan araçlar arasındaki Anadol marka böcek araba 50 bin lira en ucuz, Magirus marka kazıcı ve yükleyici traktör 8 milyon lira ile en pahalı araç olarak satışa sunuldu.

DİSK'e bağlı sendikalara ait araçlar açık arttırma ile satıldı

İstanbul Haber Servisi — 12 Eylül 1980 tarihinden sonra faaliyetleri durdurulan DİSK'e bağlı çeşitli sendikalara ait araçlar dün açık arttırma ile satıldı. 2316 sayılı yasa gereğince İstanbul Sıkıyönetim Komutanlığı'nın gözetiminde bulunan DİSK'e bağlı Türkiye Maden-İş, Banksen, Tümka-İş, Tüm Metal-İş, Lastik-İş, Gıda-İş ve Türkiye Devrimci Nakliyat-İş sendikalarına ait çeşitli model ve markadaki 70 adet araç Tepebaşı Gazinosu'nda yapılan açık arttırmada 50 bin ile 8 milyon lira arasında satışa çıkarıldı.

Metris'te bakım ve ikmal taburunda bulunan araçlar arasındaki Anadol marka böcek araba 50 bin lira ile en ucuz, Magirus marka kazıcı ve yükleyici traktör 8 milyon lira ile en pahalı araç olarak satışa sunuldu. Ayrıca açık arttırma sırasında Maden-İş'e ait iki zırhlı araba da, birisi 1 milyon 280 bin, öteki ise, 1 milyon 164 bin liraya satıldı. 1.5 milyon lira fiyatla açık arttırmaya sunulan Magirus marka minibüs ise, 3 milyon 20[illegible] bin liraya alıcı buldu.

Cumhuriyet, 19 Ocak 1984.

Açık artırma sırasında Maden-İş'e ait iki zırhlı araba da birisi 1 milyon 280 bin, öteki ise, 1 milyon 164 bin liraya satıldı. 1,5 milyon lira fiyatla açık arttırmaya sınılan Magirus marka minibüs ise 3 milyon 202 bin liraya satıldı.

[1] *Cumhuriyet*, 19 Ocak 1984.

işten çıkarılmalarında uygulanan İş Yasası'nın 14. maddesinin, kendi durumlarına uymadığını belirterek dava açacaklarını açıkladılar. Ankara'daki DİSK'e bağlı sendikaların kayyımları da yaygın bir biçimde sendika çalışanlarının iş sözleşmelerini feshetti. Ancak yapılan ödemeler ve uygulanan yasa maddeleri ile Ankara'daki sendika çalışanları daha az mağdur edildi. [110]

Çalışanların bir bölümüne gelen tebligatlarda İş Yasası'nın 14. maddesi ve Genelkurmay Başkanlığının tamimleri gereği hizmet akdinin feshedildiği bildirildi. Tazminatlarını almak için başvuranlara ise ödeme için henüz para olmadığı belirtildi. Kayyım, DİSK çalışanlarından iş akdi feshedilenlere tazminatları ödenene kadar tazminatlarına mahsuben 15'er bin lira nakit avans verilmesini kararlaştırdı.[111]

[110] *Cumhuriyet*, 27 Mart 1981.

[111] DİSK Kayyım Heyetinin 4 Mayıs 1981 tarihli toplantı kararları, DİSK Kayyım Heyeti Karar Defteri, DİSK Arşivi.

Kayyım heyeti, DİSK Davası sebebiyle tutuklu bulunan DİSK çalışanlarının ve yöneticilerinin kıdem ve ihbar tazminatlarını ödemedi. Kayyım heyeti, "İş kanununun 17 maddesi E bendi gereğince takibat altında olanlar hakkında kesin karar verilinceye kadar akdi ve kanuni alacaklarının

Kayyımdan teslim alınan DİSK genel merkez binası kapısı, DİSK Arşivi.

emanete alınarak ödenmemesine''[112] karar verdi. DİSK Araştırma Enstitüsü Müdürü Prof. Sadun Aren'in ihbar ve kıdem tazminatı ile ilgili ise şu karar verildi:[113]

> DİSK Ankara Araştırma Enstitüsü Müdürü Sadun Aren karar tarihinden sonra DİSK'teki görevi sebebiyle Sıkıyönetim Komutanlığı askeri mahkemelerince tutuklanarak halen Metris Askeri tutukevinde tutuklu bulunduğu anlaşıldığından 13.7.1981 tarih ve 64 sayılı kararımızın 1. maddesi gereği olarak ihbar ve kıdem tazminatlarının dava sonuna kadar ödenmemesine karar verildi.

[112] DİSK Kayyım Heyetinin 31 Mart 1981 tarihli toplantı kararları, DİSK Kayyım Heyeti Karar Defteri, DİSK Arşivi.

[113] DİSK Kayyım Heyetinin 20 Nisan 1983 tarihli toplantı kararları, DİSK Kayyım Heyeti Karar Defteri, DİSK Arşivi.

Kayyımdan teslim alınan malzeme, DİSK Arşivi.

DİSK yöneticilerini ve emekçilerinin büyük bölümünü işten çıkaran kayyım heyeti, bir kısım DİSK çalışanını yeniden işe aldı. Kayyım heyetinin işten çıkardığı DİSK emekçilerden Nuri Şenduran, Mehmet Günebakan, kaloriferci Mustafa Karaca, Neriman Demirci, Selma Öztunçsoy, Gönül Kaya, Hülya Gemici, T[S]elman Göze, Selma Ergün ve Nurullah Özkepçe, kayyım heyeti tarafından yeniden işe alındı.[114] DİSK'te yeniden çalışmaya başlayan DİSK kadrosu şoför, muhasebe, odacı, sekreter ve eşgüdüm çalışanlarından oluşuyordu.

Kayyım heyeti, DİSK'te kayyım faaliyetlerinde çalışmaları için yeni kişiler de istihdam etti. Heyetin aldığı ilk kararlardan birinde DİSK'in resmi ve özel teşekküller arasındaki uyuşmazlıklarının takibi için İstanbul Barosu avukatlarından Turgut Alakuş vekil tayin edildi.[115] Ayrıca, heyetin idari işlerini ''idare amiri'' unvanıyla yürütmesi için Havacı Astsubay M. Necati Selçuk görevlendirildi.[116] Mehmet Ersoy 10 Mart 1981'de, Özcan Gezek 6 Nisan 1981'de ve Raşit Mercan Gezek ise 13 Nisan 1981'de şoför olarak işe alındı. Mehmet Ersoy daha sonra Basın-İş kayyımlığında çalışmak üzere görevlendirilirken Mercan Gezek ve Özcan Gezek ise 13 Temmuz 1984'te işten çıkarıldı.[117] Boşalan şoför kadrolarına 15 Nisan 1986'da Mehmet Yayla ve 1 Ekim 1986'da Hasan Taşdelen alındılar. Hasan Taşdelen'in istifası üzerine 26 Haziran 1987'de Lütfü Kaymak şoför olarak istihdam edildi.[118]

[114] DİSK Kayyım Heyetinin çeşitli tarihlerdeki toplantı kararları, DİSK Kayyım Heyeti Karar Defteri, DİSK Arşivi.

[115] DİSK Kayyım Heyetinin 23 Şubat 1981 tarihli toplantı kararları, DİSK Kayyım Heyeti Karar Defteri, DİSK Arşivi.

[116] DİSK Kayyım Heyetinin 10 Mart 1981 tarihli toplantı kararları, DİSK Kayyım Heyeti Karar Defteri, DİSK Arşivi.

[117] DİSK Kayyım Heyetinin 13 Temmuz 1984 tarihli toplantı kararları, DİSK Kayyım Heyeti Karar Defteri, DİSK Arşivi.

[118] DİSK Kayyım Heyetinin 26 Haziran 1987 tarihli toplantı

KAYYIMDAN TESLİM ALINAN DİSK ARŞİVİ VE TÜSTAV

DİSK'in malvarlığı ve malzemeleriyle birlikte DİSK'in 1980 öncesine ilişkin arşiv belgeleri de kayyımdan teslim alındı. Ancak Sıkıyönetim savcılıkları ve mahkemeleri tarafından DİSK'ten alınan ve torbalara doldurulan arşiv belgeleri ve diğer yayınlar oldukça dağınık halde ve kötü durumdaydı. Hatta küflenmeye ve çürümeye yüz tutmuştu. DİSK tarafından korunmaya çalışılan malzemenin sağlıklı biçimde korunması ve tasnifi uzun yıllar boyunca mümkün olmadı. Bunun üzerine DİSK'in kayyımlardan teslim alınan arşivleri 2005'te imzalan bir protokolle DİSK'in ve üye sendikalarının arşiv varlığının kullanım hakları Türkiye Sosyal Tarih Araştırma Vakfına (TÜSTAV) devredildi.

1980 öncesine ait DİSK genel merkez ve üye sendikaların arşivleri halen TÜSTAV tarafından tasnif edilmekte, saklanmakta ve kullanıma sunulmaktadır. 1992'de kurulan TÜSTAV Türkiye sol ve emek hareketinin arşiv belgelerini ve yayınlarını derlemekte ve kullanıma sunmaktadır.

TÜSTAV tarafından dosya esaslı olarak tasnif edilen 768 kutu, 4443 zarf, 84,48 raf metrelik DİSK Merkez arşiv fonu tasnif edilerek DİSK'in kurulusunun 40. yılında, 13 Şubat 2007'de araştırmacıların kullanımına açıldı. Bu fonda, kataloglama çalışmaları devam eden 292 kutu, 3422 zarf, 32,12 raf metrelik Lastik-İş arşiv fonunun yanı sıra Gıda-İş, Deri-İş, Genel-İş, Bank-Sen, Bank-İş, Oleyis, Yapı-İş, Devrimci Sağlık-İş, Turizm-İş, Toprak-İş, Keramik-İş, Hürcam-İş, Ges-İş, Yeraltı Maden-İş, Dev Maden-Sen sendikalarının arşiv fonları da bulunmaktadır.

TÜSTAV tarafından tasnif edilerek kullanıma açılan DİSK üyesi bazı sendikaların arşiv fonları şöyledir: TÜSTAV/İlerici Deri-İş Arşiv Fonu, TÜSTAV/TEKSTİL Arşiv Fonu, TÜSTAV/Keramik-İş Arşiv Fonu, TÜSTAV/Hürcam-İş Arşiv Fonu, TÜSTAV/Petkim-İş Arşiv Fonu, TÜSTAV/Gıda-İş Arşiv Fonu, TÜSTAV DİSK Arşiv fonlarının dökümüne www.tustav.org adresinden elektronik ortamda erişilebilmektedir.

Kayyımdan teslim alınan DİSK Arşivi.

Baştürk DİSK Davası'nda yargılanırken.

DİSK ve bağlı sendikalarda görevlendirilen kayyımlar banka hesap bakiyelerinin listelenmesi, mali envanterinin tespiti, DİSK'e ait eşyaların muhafaza altına alınması, eşyaların sayımı, çalışanların atanması gibi faaliyetlerin ötesinde kararlar da aldı. DİSK kayyım heyeti, DİSK'in ETUC'a üyeliği sonrasında ETUC aidatlarıyla ilgili karar da verdi. 6 Aralık 1988 günü verilen kayyım kararında DİSK'in ETUC'a tam üyeliğinin 1979 ve 1980 yıllarında DİSK yöneticilerinin başvurusu üzerine olduğu ve sendikal faaliyetlerinin durdurulduğu süre içinde (30 Ocak 1985) kabul edildiği anlaşıldığından, ETUC tarafından tahakkuk ettirilen üye aidatlarının ödenmemesine karar verildi.[119]

DİSK'in faaliyetten menedildiği 11 yılda DİSK adına faaliyet yürüten kayyımlar ilk kararlarını 26 Mart 1981 günü, son kararlarını ise 24 Nisan 1992 günü aldı. 24 Nisan 1992'de "1. DİSK kayyımlığında çalışan Necati Selçuk, Nuri Şenduran, Selma Ergün, Lütfü Kaymak ve Gönül Kaya'nın iş akitlerinin feshine, iki personele tüm yasal haklarının (ihbar-kıdem tazminatları) ödenmesine karar verildi.[120]

DİSK'in malvarlığını teslim alabilmesi ve kayyım yönetiminin son bulması uzun sürdü. Kayyım faaliyetlerinin son bulması ve DİSK'in malvarlığına kavuşması DİSK'in beraatından 9 ay sonra gerçekleşebildi.

DİSK ve üyeının kayyımdan teslim aldığı araç ve malzemenin kullanılamaz durumda olduğu görüldü. Teslim alınan gayrimenkullerin 12 yıllık tahribat nedeniyle büyük ölçüde yıprandığı için rayiç bedellerinin çıkarılmasının güç olduğu değerlendirilmiştir. Demirbaşlar (mobilya ve mefruşat) eskimiş ve kırık dökütü bu nedenle değerlemeye tabi tutulmadı. Taşıt

Yeni dönemin ilk dergisinin kapağı.

kararları, DİSK Kayyım Heyeti Karar Defteri, DİSK Arşivi.

[119] DİSK Kayyım Heyetinin 6 Aralık 1988 tarihli toplantı kararları, DİSK Kayyım Heyeti Karar Defteri, DİSK Arşivi.

[120] DİSK Kayyım Heyetinin 24 Nisan 1992 tarihli toplantı kararları, DİSK Kayyım Heyeti Karar Defteri, DİSK Arşivi.

araçlarının hemen hemen tümü yatmış olduklarından hurda olarak değerlendirilebileceği saptandı. Araçların açık havada karoserlerinin tamamen çürüdüğü, lastiklerinin ezik olduğu, akülerinin ve birçok parçalarının olmadığı tespit edildi. Örneğin DİSK'e ait üç aracın ikisin gayri faal birinin ise yanmış olduğu tespit edildi. DİSK tarafından 24.4.1992 tarihinde yapılan döküme göre ve DİSK ve üye sendikaların genel nakit mevcudu tutarının 301.434.061.578 TL olduğu saptanmıştır.[121]

DİSK YENİDEN

24. kuruluş yıldönümünde Ağustos 1980'den beri sessiz kalan DİSK dergisi yeniden yayınlanmıştır. "DİSK 24 YAŞINDA" başlığıyla çıkarılan dergide ağırlıklı olarak DİSK Davası ve 12 Eylül sürecinin işçi sınıfında yarattığı tahribatın bir dökümü yer almıştır.

11 yıllık aradan sonra yargı kararı ile açılan DİSK ve sendikalarının devir-teslimi için ilk girişim 22 Temmuz 1991 tarihinde yapıldı. DİSK adına kayyımların atandığı iş mahkemelerine yapılan başvuruda, DİSK'i gerçek hak sahiplerinin teslim alacakları, kayyımların hiçbir yetki ve görevleri kalmadığı belirtilerek kayyımlık dosyalarının kapatılması istendi. Kayyımlara yapılan başvuruda DİSK'i hiçbir biçimde temsil yetkileri kalmadığı vurgulanarak DİSK ve sendikalarının derhal yasal temsilcilerine teslimi istendi.[122]

Bu arada DİSK Davası sanıkları, tutuklu kaldıkları süreler için devletten tazminat istedi. DİSK Davası'nda gerekçeli kararın sanıklara tam olarak tebliğ edilmemesi nedeniyle sanıkların tazminat davası açma hakkına sahip oldukları belirtildikten sonra, 1215 sanıktan 57'si haksız ve keyfi olarak tutuklu kaldıkları süreler için devlete maddi ve manevi tazminat davası açtı. DİSK Davası sanıklarına devletin 500 bin lira ile 5 milyon lira arasında değişen miktarda maddi ve manevi tazminat ödemesi kararlaştırıldı.[123]

DİSK Yönetim Kurulu ve Başkanlar Kurulu 11 yıllık aradan sonra ilk toplantısını 20

DİSK'in beraat kararı sonrası DİSK yönetilerinin ilk toplantısı, DİSK Arşivi.

[121] DİSK ve Üye Sendikaların Kayyımlardan Teslim Alınan Malvarlığı Dökümü, 24.4.1992, DİSK Arşivi.

[122] *Cumhuriyet*, 23 Temmuz 1991.

[123] *Cumhuriyet*, 31 Ekim 1991.

ARALIK 1991 HABERLER

DİSK yeniden doğuyor

DİSK Genel Kurulu 11 yıl aradan sonra dün Merter'deki genel merkez binasında toplandı. Genel Başkan Abdullah Baştürk, genel kurullarını toplamalarının "12 Eylül darbelerine karşı demokratik bir darbe" olduğunu söyledi. Baştürk, "İşçi sınıfını 2000'li yıllara DİSK taşıyacaktır" dedi.

DİSK Yürütme Kurulu'ndan yapılan açıklamada yasal koşulların dayatması sonucu hazırlanan tüzüğün yerini en kısa zamanda üyelerinin özgür iradesini yansıtan bir tüzüğe bırakması istendi. Açıklamada "ilk hedeflerimizden biri, bu deli gömleğinden kurtulmaktır" denildi.

İş-Sendika Servisi — DİSK Genel Kurulu 11 yıl aradan sonra dün Merter'deki genel merkez binasında toplandı. DİSK ana tüzüğünün 12 Eylül sonrasında çıkartılan Sendikalar Yasası'na uyarlanması amacıyla toplanan genel kurulda DİSK'in adı genel kurul delegeleri kaldı. DİSK Genel Başkanı Abdullah Baştürk, 11 yıl sonra genel kurullarını toplamalarının "12 Eylül darbecilerine karşı demokratik bir darbe" olduğunu söyledi. Baştürk, 1990'lı yıllara DİSK ve üyelerinin damgasını vuracağını belirterek "Türkiye işçi sınıfını 2000'li yıllara DİSK taşıyacaktır" dedi. DİSK yürütme kurulunca yapılan açıklamada da yasal koşulların dayatması sonucu hazırlanan tüzüğün yerini en kısa zamanda, üyelerin özgür iradesini yansıtan bir tüzüğe bırakmasının istendiği belirtilerek şöyle denildi: "Yönetimdeki sendikalar, toplumcu, emekçi ve bağımsız yazarların tarafından benimsenmesine olanak yoktur ve en kısa zamanda tarihin çöplüğüne atılmaları başlıca hedeflerimizden biri olacaktır."

"DİSK Genel Kurulu 11 yıl aradan sonra işçi sınıfını selamlar", "DİSK'in birlikte 2000'li yıllara", "Tüm çalışanlara toplu sözleşmeli, grevli sendika hakkı" denildi. DİSK davasının gerek sertliği, gerek süresi, gerekse işkenceli sorgulamaları ve cezaya dönüşen tutuklamalarıyla siyasi davalar içinde dünyada tek örnek olduğunun vurgulandığı açıklamada, Askeri Yargıtay 3. Dairesi'nin 16 Temmuz 1991 tarihli kararıyla, DİSK ve bağlı sendikalarının tüm yöneticilerinin aklanarak DİSK davasının sonuçlandığı hatırlatıldı. Açıklamada, daha sonra alınan mahkeme kararlarıyla örgüt binaları ve sendika evraklarının geri alındığı ancak 3713 sayılı Terörle Mücadele Kanunu'nun geçici 9. maddesiyle DİSK'in bağlı sendikalarının mal varlıklarının İş ve İşçi Bulma Kurumu'na devredilmek istendiği bildirildi. "SHP'nin başvurusu üzerine bakan Anayasa Mahkemesi'nin vereceği karara değin, değişmezlerin mal varlığının mevcut kayyımlarca idare edilmesine devam edilmesini öngörmüştür" denilen açıklamada, DİSK'in mal varlığının Terörle Mücadele Yasası'na konulmasının bile ilkelik olduğu savunuldu. Terörle Mücadele Yasası'ndaki bu maddenin insan hakları, uluslararası sözleşmeler ve anayasanın mülkiyet hakkı, kanunsuz suç olmaz, kuvvetler ayrılığı, eşitlik ve hukuk devleti ilkelerine aykırı olduğunu" söyledi. Işıklar'ın istifasının ardından DİSK Genel Sekreterliğine, DİSK Yürütme Kurulu üyesi ve aynı zamanda Tekstil Genel Başkan Yardımcısı olan Süleyman Çelebi seçildi. Toplantıda, DİSK'e bağlı Yeraltı Maden-İş, Yeni Haber-İş ile Türkiye Toprak Tarım İşçileri Sendikası başta olmak üzere bazı sendikalara ait malvarlıklarının görevli kayyımlar tarafından İş ve İşçi Bulma Kurumu'na devredildiği söylendi. Diğer kayyımların bu doğrultuda karar vermemesi için Yargıtay'a başvurarak itiraz edileceği belirtildi.[126]

DİSK ana tüzüğünün 12 Eylül sonrasında çıkartılan Sendikalar Yasası'na uyarlanması amacıyla toplanan genel kurula DİSK'in adı genel kurul delegeleri kaldı.

Cumhuriyet, 8 Aralık 1991.

Temmuz 1991'de İstanbul'da yaptı.[124] DİSK Genel Başkanı Abdullah Baştürk bu toplantıda yaptığı konuşmada Askeri Yargıtay 3. Dairesi'nin kararı ile DİSK'in 11 Eylül 1980'deki konumuna geldiğini ifade ederek DİSK'in çalışmalarının devam edeceğini söyledi. Askeri Yargıtay'ın kararı ile kayyımların varlığının fiilen sona erdiğini belirten Baştürk, malvarlıklarının sahiplerine teslim edilmesi gerektiğini belirtti. Baştürk, tüm kayyımlara ve ilgili iş mahkemelerine Askeri Yargıtay'ın kararının tebliğ edileceğini söyledi.[125]

14 Ağustos 1991'de DİSK Genel Yönetim Kurulu ve Başkanlar Konseyi toplandı. DİSK Genel Başkanı Abdullah Baştürk tüm örgütlerde kongre hazırlıklarının başlanmasına karar verdiklerini açıkladı. Bu toplantıda HEP Genel Başkanı Fehmi Işıklar, DİSK Genel Sekreterliği görevinden istifa etti. Işıklar "DİSK'te yetişkin çok sayıda kadronun bulunduğunu" ve "Halkın Emek Partisi'nde kendisine daha çok ihtiyaç

En son genel kurulunu Temmuz 1980'de yapan DİSK, 11 yıl aradan sonra yeni yasalara uyum sağlamak üzere DİSK Olağanüstü Genel Kurulu 7 Aralık 1991 Cumartesi günü saat 10:00'da Merter'deki konfederasyon genel merkezinde bulunan salonda 381 delegeden 253'ünün katılımı ile açıldı. Açış konuşmasını DİSK Genel Başkanı Abdullah Baştürk yaptı.

BAŞTÜRK'ÜN ANİ ÖLÜMÜ

Olağanüstü Genel Kuruldan kısa bir süre sonra DİSK Genel Başkanı, DİSK üyesi Genel-İş Genel Başkanı, Uluslararası Kamu İşçileri Federasyonu (PSI) Yönetim Kurulu Onur üyesi, Avrupa Sendikalar Konfederasyonu (ASK) Yönetim Kurulu üyesi ve üç dönem milletvekilliği yapan Abdullah Baştürk, beyin kanaması sonucu 21 Aralık 1991'de İstanbul'da hayatını kaybetti.[127] Abdullah Baştürk'ün 62 yıllık yaşamının büyük bir bölümü sendikal mücadele içinde geçti. 12 Eylül 1980 darbesi sonrasında dört yıl tutuklu kalan Baştürk, bu süreçte sendikal mücadeleden koparıldı. DİSK'in

[124] Bu toplantıya DİSK'in yeni dönem çalışmalarıyla ilgili bir rapor sunulmuştur. Ancak bu dönem kitabımızın kapsamı dışında olduğu için ayrıntılarına yer vermiyoruz.

[125] *Cumhuriyet*, 20 Temmuz 1991.

[126] *Cumhuriyet*, 15 Ağustos 1991.

[127] *Cumhuriyet*, 22 Aralık 1991.

Baştürk'ün cenazesi, DİSK Arşivi.

faaliyetlerine devam edebilmesinin hukuken önünün açıldığı 1991'de HEP Milletvekilliğinden istifa ederek DİSK Genel Başkanlığı görevini sürdüreceğini ifade etti.[128] Ancak Baştürk, DİSK'teki faaliyetlerine başladıktan kısa süre sonra yaşamını yitirdi.

DİSK Genel Başkanı Abdullah Baştürk 18 Aralık 1991 akşamında, bir yakının evinde baygınlık geçirdi. Önce Haydarpaşa Göğüs Hastalıkları Hastanesi'ne kaldırılan Baştürk, daha sonra ailesinin isteği üzerine International Hospital'a nakledildi.

Baştürk'ün erken ölümünde uzun süre kaldığı hapishane koşullarının ve DİSK'in uzun yıllar faaliyetlerinin engellenmesinin ve malvarlığına el konulması girişimlerinin etkisi olduğuna şüphe yoktur. Uzun yıllar büyük zorluklar içinde mücadele veren Baştürk, özellikle DİSK'in özgürlüğüne kavuşturulması için uğraş vermiş, tam çabaları bir sonuca ulaşırken malvarlıklarına el konulması onu derinden yaralamıştır. Hastaneye kaldırılmadan birkaç saat önce onunla konuşan Uğur Mumcu, izlenimlerini şu şekilde anlatmıştır:[129]

> DİSK Genel Başkanı Abdullah Baştürk, Anti-terör Yasası'nın geçici 9. maddesinin kaldırılması için bu yolda girişimlerde bulundu. Başbakan Demirel ve Başbakan Yardımcısı İnönü ile görüştü. Çalışma Bakanı Mehmet Moğultay da elinden geleni yaparak bu maddeyi kaldıran bir yasa tasarısını hazırlattı ve Bakanlar Kurulu'na sundu.
>
> Tasarı, Demirel'in masasında bekliyor.
>
> Bekledikçe de DİSK malları, Hazine'ye devrediliyor.
>
> Tabii, Baba'nın gündeminde, Bazı Kamu Alacaklarının Tahsilatının Hızlandırılması ve Matrah Artırımı Hakkında Kanun Tasarısı vardı.
>
> Evrakta sahtecilik yoluyla devleti dolandıran vergi kaçakçılarını da affeden Yasa Tasarısı, Bakanlar Kurulu'nda rüzgâr gibi geçerek TBMM Komisyonlarına gönderildi.
>
> DİSK'in mallarına, Anayasa dışı yollarla el koyan Anti-Terör Yasası'nın geçici 9. maddesini kaldıran Yasa tasarısı da Demirel'in masasında bekliyor.

[128] Selçuk (2023). s.193.

[129] *Milliyet*, 5 Şubat 1992.

Baştürk'ün cenazesi, Cumhuriyet Arşivi.

Baştürk (solundaki Ertan Andaş) Çorum işçilerinin yalınayak yürüyüşünde işçilerle birlikte Anıtkabir'de, 1966 , DİSK Arşivi.

Abdullah Baştürk ile ölümünden birkaç saat önce Bakanlar Kurulu'nda beklетilen bu tasarı konusunu konuşmuştum. Baştürk, tasarının bu kadar bekletilmesine kızıyordu; öfkeliydi. Kendisini hiç bu kadar öfkeli ve kızgın görmemiştim.

Baştürk'ün işkencelere karşı direnen o mangal yüreği, SHP'nin hükümet içinde bu kadar etkisiz olmasına isyan ediyordu. Yüreğinden kopup beyin damarlarına sıçrayan bu isyan işçi sınıfının bu yiğit önderini de aramızdan alıp götürmüştü.

> '12 Eylül Hukuku'nca Anayasa dışı yıllarla el konulan DİSK mallarını bir türlü geri vermeyen sosyal demokrat destekli "Baba Hükümeti", söyler misiniz, CHP ve AP mallarını hangi gerekçeyle geri verecektir?

Hastane tarafından yapılan ilk açıklamada, tansiyon yükselmesine bağlı olarak beyin damarlarında çatlama ve kanamalar oluştuğu, beyin damarlarının balon gibi şiştiği ve Baştürk'ün beyin fonksiyonlarını tamamen kaybettiği, farklı bir ifade ile "bitkisel hayata girdiği" söylenmiştir. Olayın duyulmasının ardından hastane ziyaretçi akınına uğramıştır. Başbakan Süleyman Demirel de aynı gün telefonla arayarak, "geçmiş olsun" dileklerini iletmiştir.[130]

Uzun ve zorlu bir yaşam mücadelesinin ardından, Abdullah Baştürk, 21 Aralık 1991 tarihinde sabah 06.40'ta yaşamını yitirmiştir. DİSK Genel Sekreteri Süleyman Çelebi, bir açıklama yaparak şunları söylemiştir:

> Türkiye'de sendikacılık hareketinin kilometre taşı, emeğin yüceltilmesi davasının taviz vermez işçi önderi, DİSK davasının simgesi, demokrasi, insan hakları ve özgürlük mücadelesinin yılmaz savunucusu Abdullah Baştürk'ü kaybettik. Halkımız ve işçi sınıfının başı sağ olsun.

SHP Genel Başkanı ve Başbakan Yardımcısı Erdal İnönü, bakanlar ve milletvekillerinden oluşan bir heyetle hastaneye gelerek Baştürk ailesine başsağlığı dileklerini iletmiştir. Cumhurbaşkanı Turgut Özal, TBMM Başkanı Hüsamettin Cindoruk, Başbakan Süleyman Demirel de Baştürk ailesine mesaj göndererek üzüntülerini iletmiştir. Türk-İş Yönetim Kurulu da bir mesaj yayınlamıştır. Türk-İş'in mesajında "Uzun yıllar Türk-İş çatısı altında

[130] *Milliyet*, 20 Aralık 1991.

omuz omuza, daha sonra da ayrı konfederasyonlarda işçilerimizin ve çalışanların refah ve mutluluğu uğruna birlikte mücadele verdiğimiz Abdullah Baştürk kardeşimizin vefatı ile işçi kitlesi, bir liderini kaybetmiş bulunuyor, üzüntümüz sonsuzdur. Kederli ailesi başta olmak üzeri, DİSK camiasına ve işçilerimize sabır ve başsağlığı, değerli sendikacı Abdullah Baştürk'e tanrıdan rahmet niyaz ederiz.'' denilmiştir.[131]

Abdullah Baştürk'ün cenazesi, 22 Aralık 1991 tarihinden hastaneden alınarak DİSK genel merkezine getirilmiş ve hazırlanan bir katafalka konulmuştur. Her kesimden binlerce kişi, gün boyu DİSK genel merkezine gelerek, Baştürk'e saygılarını sunmuştur. Baştürk 24 Aralık 1991 tarihinde, Teşvikiye Camii'ndeki dini törenin ardından yine binlerce kişinin yer aldığı bir kortej eşliğinde Zincirlikuyu Mezarlığına defnedilmiştir. Uzun süren yürüyüş sırasında ''Baştürkler ölmez, yaşasın işçilerin birliği, insanlık onuru işkenceyi yenecek'' gibi sloganlar atılmıştır.

Cenaze törenine bakanlar, milletvekilleri, belediye başkanları, siyasi parti başkan ve yöneticileri, TİSK Başkanı Halit Narin, Türk-İş Genel Başkanı Şevket Yılmaz ve Türk-İş Başkanlar Kurulu üyeleri, Hak-İş Genel Başkanı Necati Çelik ve Beşiktaş Jimnastik Kulübü Başkanı Süleyman Seba başta olmak üzere geniş bir toplum kesimi temsilcileri katılmıştır. Abdullah Baştürk'ün Faruk Pekin tarafından kaleme alınan ayrıntılı yaşamöyküsü *DİSK Tarihi* kitabının 2. cildinde yer almaktadır. [132]

[131] *Milliyet*, 22 Aralık 1991.

[132] Abdullah Baştürk'ün yaşam öyküsü için bakınız: Faruk Pekin (2022). ''Abdullah Baştürk: Bir İnsan'', Aziz Çelik (Ed.) (2022). *DİSK Tarihi: Dayanışma-Direniş-Umut (1975-1980)*. 2. Cilt. İstanbul: DİSK Yayınları içinde, ss.372-376.

HABERLE

METRİS 'D 11' KOĞUŞU HATIRASI — DİSK yöneticileri, cezavindeki yılları da birlikte yaşamış ve bir mücadeleye dönüştürmüştü. Genel başkan Abdullah Baştürk'ün (arkada oturanlardan soldan üçüncü) ölümüyle boşalan DİSK Genel Başkanlığı'na, şimdi bu fotoğraftakilerden üç kişi aday. Kemal Nebioğlu (önde tam karşıda oturan), Mukbil Zırtıloğlu (arkada en sağda oturan), Mustafa Aktolgalı (solda ayakta)... Rıza Güven (arkada soldan ikinci) ve Özcan Kesgeç (arkada soldan dördüncü) ise adaylıktan çekildi. Mevcut genel sekreter Süleyman Çelebi (önde oturanlardan sağ başta) ise yine genel sekreter adayı.

Cumhuriyet, 19 Aralık 1991.

DİSK Yoluna Devam Ediyor!

DİSK 8. Genel Kurulu Baştürk'ün ölümünün ardından 18-19 Ocak 1992'de İstanbul'da Cemal Reşit Rey Salonu'nda toplandı. Bu genel kurulda DİSK Yönetim Kurulu yeniden belirlendi. DİSK Genel Başkanlığına Kemal Nebioğlu ve Genel Sekreterliğe Süleyman Çelebi seçildi. Yönetim Kurulu üyeliklerine İsmail Hakkı Önal, Rıza Güven, Kemal Daysal, Ömer Çiftçi ve Hulusi Karlı getirildi.[133] Böylece DİSK 11 yıllık zorunlu aradan sonra yoluna devam etti.

DİSK'in ilk 25 yılını ele aldığımız ve üç ayrı kitaptan oluşan *DİSK Tarihi*, kitabı DİSK Davası'na ayırdığımız üçüncü cilt ile noktalanıyor. DİSK'in malvarlığının teslim alınmasından sonraki (1992 ve sonrası) çalışmaları ayrı bir veya birkaç kitabın konusu.

İleride DİSK'in 1992 ve sonrasındaki yeni dönemini yazacak olanlara başarılar diliyoruz.

[133] *DİSK'in Sesi*, Eylül 1992, Sayı 1.

"YAŞASIN DİSK...", UĞUR MUMCU

***Cumhuriyet*, 20 Haziran 1992**

DİSK, Balıkesir'in Burhaniye ilçesindeki dinlence yeri Ören'de bugün toplanıyor.

12 Eylül yönetimince yöneticileri sorgulardan geçirilerek yargılanan DİSK, Askeri Yargıtay kararı ile aklanmış ve çalışmalarına başlamıştı.

Askeri Yargıtay kararının beklendiği günlerde ANAP, "Terör İle Mücadele Yasası"na bir geçici madde yerleştirerek DİSK'in malvarlığına el koymuştu.

Bu "gasp maddesi" Anayasa Mahkemesi'nin oy birliği ile verdiği kararla iptal edildi.

DİSK'in unutulmaz Genel Başkanı Abdullah Baştürk, bu "gasp maddesi"nin Demirel hükümetince hazırlanacak bir yasa ile kaldırılması için başvurmadık kapı bırakmadı.

Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanı Moğultay, tasarıyı hazırlatarak Bakanlar Kurulu'na sundu. Sundu ama, bu tasarıya Bakanlar Kurulu'nda bir türlü sıra gelmedi.

Anayasa Mahkemesi de Terör ile Mücadele Yasası'nı görüştürmekte gecikiyordu. İş mahkemeleri de bu "gasp yasası"nı uygulayarak DİSK'e bağlı sendikaların malvarlıklarını İş ve İşçi Bulma Kurumu'na devrediyorlardı.

12 Eylül işkencelerine yiğitçe göğüs geren işçi sınıfının gelmiş geçmiş en etkili lideri Baştürk'ün beyin damarları bu yüksek gerilime dayanamadı.

Ve Baştürk, bu yasa maddesi ile ilgili bir bildiriyi kaleme aldıktan birkaç saat sonra girdiği derin komadan bir daha çıkamadı.

DİSK, bugün tüzel kişiliği, para ve malvarlığı ile dimdik ayaktadır.

Ören toplantısı bu olguyu gösteriyor.

İdam istemiyle yargılandılar, işkence gördüler, tutuklandılar, hapis yattılar...

Bugün, yine DİSK olarak varlar; DİSK olarak emek kavgası vermek için ayaktalar.

Yılgınlığın, korkaklığın, dönekliğin kol gezdiği günümüzde işçi sınıfının onurunu koruyarak bugünlere geldiler...

DİSK bundan sonra çalışma yaşamında ve sivil toplumun oluşmasında etkin görevler üstlenecek.

Bu görevlerden ilki, toplusözleşmelerdeki yetkili sendikanın belirlenmesi için işkollarında yüzde on ve işyerlerinde "yüzde elli artı 1" oranında örgütlenme zorunluluğu arayan Toplu Sözleşme Grev ve Lokavt Yasası'nı değiştirmektir.

Bu yasanın tümü değişmeden iş barışı da sağlanamaz.

12 Eylül döneminde hazırlanan bu yasadaki baraj sistemi, ILO'nun 87 ve 98 sayılı sözleşmelerine aykırıdır. ILO, bu sisteme, "çalışma özgürlüğünü kısıtlıyor" diye karşı çıkmaktadır.

Bu barajlar, Türk-İş tarafından da savunuluyor.

İşveren kesimi de bu barajların kalmasını istiyor.

Türkiye'de bugün genel seçimlerde ne seçmen sayısı bellidir, ne sendikalı işçi sayısı!

Partilerin ön seçmenlerinin kayıtları da doğru dürüst tutulmuş değildir.

Seçim sistemlerinde olduğu gibi sendikal kesimde de yapay ve düzmece kayıtlar ile işlemler yapılıyor.

Barajlar, bu çarpık sistemin sürmesine yarıyor.

DİSK'in bu barajları aşıp işyerlerinde örgütlenmesi için zaman gerekiyor.

Bu zamanı değerlendirmenin yollarından biri DİSK'in "baskı gruplarından biri olarak çalışma yaşamı ile ilgili sorunlar başta olmak üzere sivil toplumun oluşumuna katkıda bulunacak etkin çalışmalar yapmaktır.

Bugün, kamuoyu, TÜSİAD gibi işveren kuruluşlarının etkilerine açıktır. Basının büyük bir bölümü TÜSİAD ve TİSK'in siyasal ve ideolojik doğrultusuna girmiştir.

Demokrasilerde gerçek çoğulculuk ve sivil toplum, işveren kuruluşları kadar işçi kuruluşları ve sendikaların da örgütlü ve etkin olmalarına bağlıdır.

DİSK, bu işlevi yapacak en etkili kuruluştur.

Demokrasi, çoktandır otel lobilerine, holding bürolarına emanet edilmişti. Bundan sonra çoğulcu demokrasi ve sivil toplum, DİSK'in toplumda sesini duyurması ile işyerlerinde, fabrikalarda, tarlalarda da yaşayacaktır.

Öyleyse, paranın padişahlığına karşı, memur sendikalarından işçi sendikalarına kadar her yerde, basında, partilerde, televizyonlarda, açıkoturumlarda, yürüyüşlerde, toplusözleşmelerde, grevlerde. Meclis'te, evet evet, her yerde, emeğin hakkını emekçilerin eliyle onurlar ve dirençle savunması için "Yaşasın DİSK diyoruz; "Yaşasın DİSK"!...

DİSK Davası

Faruk Pekin

12 Eylül Askeri Darbesinin Birinci ve Temel Hedefi DİSK Oldu

DİSK Davası, 12 Eylül 1980 askeri darbesi sonrasında Türkiye'de askeri mahkemelerde bakılan, kapsam ve süreç açısından o tarihte yalnızca Türkiye'nin değil, dünya tarihinin en önemli davalarından biri oldu.

12 Eylül 1980 sonrasında ilk aşamada 1500'ü aşkın DİSK ve üye sendikalarının yöneticisi, temsilcisi, üyesi önce "güvence", sonra gözaltına alındı. Darbeciler henüz 11 Eylül 1980 akşamından başlayarak bazı DİSK yöneticilerini gözaltına almaya başlamışlardı. Milli Güvenlik Konseyi'nin 7 no.lu bildirisinde "DİSK ve bağlı sendikaların faaliyetleri durdurulmuş, yöneticileri Türk Silahlı Kuvvetleri'nin güvencesi altına alınmıştır" deniyordu.

Faruk Pekin DİSK Davası'nda, Faruk Pekin kişisel arşivi.

İstanbul Sıkıyönetim Komutanlığı 14 Eylül 1980 günü yayımladığı 49 no.lu bildirisiyle DİSK'li sendikacıları "güvence" için 16 Eylül günü saat 18.00'e kadar teslim olmaya çağırdı. Bazı DİSK üye sendikalarının yöneticileri dışında DİSK'li sendikacılar büyük ölçüde bu karara uydu. Yasal sendikacılık faaliyetlerinde bulunmuşlardı. Korkacakları bir şey yoktu. Selimiye ve Davutpaşa askeri kışlalarında sendikacı kuyrukları oluştu. Birkaç gün sonra salıverileceklerini

düşünerek gözaltına alınmak için "torpil" arayanlar bile oldu. Ancak bu "güvence"nin ne olduğu sonradan anlaşılacaktı.

12 Eylül faşist cuntası daha ilk günlerinde siyasi partilerden, derneklerden önce vuruş hedefi olarak işçi sınıfını ve onun sınıf sendikacılığını savunan sendikal merkez olan DİSK'i seçmişti.

DİSK'Lİ SENDİKACILAR İŞKENCE GÖRDÜ, HUKUKDIŞI, YASADIŞI BİÇİMDE TUTUKLANDI

15 Eylül 1980 tarihli Resmi Gazete'de yayımlanan 9 no.lu Milli Güvenlik Konseyi kararıyla DİSK ve bağlı sendikaların para ve malvarlığının bloke edildiği açıklandı. Ardından DİSK ve bağlı sendikalar kayyımlara devredildi. Bu kayyımlara yıllarca işçilerden toplanan aidatlardan maaş ödendi.

12 Eylül'ü izleyen 2-3 hafta içinde Türkiye'nin dört bir yanında teslim olan yaklaşık 1500 civarında DİSK ve üye sendikalarının yönetici, baştemsilci ve üye işçinin büyük çoğunluğu gözaltına salındı. "Güvence" sözcüğü, kısa bir süre sonra "gözetim" sözcüğüne dönüştü. 16 Eylül 1980 günü 12 no.lu kararla gözetim süresi 30 güne çıkarıldı. DİSK'li sendikacıların 30 günlük gözaltı sürelerinin dolmasına rağmen, bu tarihten çok sonra, 7 Kasım'da (1980) gözaltı süresi 90 güne çıkarıldığında, halen salıverilmeyen çok sayıda sendikacı mevcuttu. Ama bu da yetmedi. DİSK'li sendikacıların çoğunun mahkemeye çıkarılıp tutuklanmalarına kadar geçen süre 107 günü buldu.

Gözleri bağlı olarak Davutpaşa Kışlası'ndaki tarihi Otağ-ı Hümayun adlı yere götürülürken ve orada sopalarla dövme, suya batırma, kum torbalarıyla vurma, elektrik verme, tırnak çekme, elleri ve gözleri bağlı günlerce bir demir sandalyede oturtulma, işkence altındakilerin seslerini dinletme, sandalye üzerinde boyunlara ilmik geçirip sözde idam etme biçimleriyle gözaltındaki DİSK'lilere ağır işkence yapıldı; baskı ve tazyik uygulandı.

Yöneticilerin bazıları mahkemede devlet güvencesi altında iken gördükleri işkenceyi şöyle dile getirdiler: "11 gün 11 gece aç, susuz, uykusuz, bir çelik iskemlede oturtularak insanlık dışı işkenceler sonunda, gözlerim bağlı olarak imzalattırılan bilmediğim belgeleri reddediyorum."

Davanın her duruşmasını izleyen gazeteci Şükran Ketenci. *Ben Devletim Köleleştirirem-2* adlı kitabının 24. sayfasında bir başka olayı şöyle anlatıyordu:

> **Co Adlı Köpek**
>
> Bir de görüş kapısında arkadaşları için kaygılanan, sonra onların arasına giden Faruk Pekin'in ifadesinde yer alan köpekten söz edersek işkencenin boyutu hakkında bir izlenim vermiş oluruz...
>
> DİSK davası yargıcı Çetin Güvener tarafından tutuklama mahkemesinde alınan ifadenin zaptında "Co adlı bir kurt köpeği marifeti ile baskı ve tazyik uygulanarak..." cümlesi yer aldı. DİSK'in tutuklu yöneticileri ile aileleri dışında sadece Uluslararası Çalışma Örgütü (ILO) yetkilileri görüşebilmişlerdi. Gördükleri işkencelere ilişkin bilgi alırlarken işkencede köpeğin nasıl kullanılabileceğini anlayamamışlar, birçok soru yönelterek olayı kavramaya çalışmışlardı.

DİSK'lilerin kendilerine yapılan işkencelere ilişkin verdikleri dilekçeler askeri savcılıklarca zapta geçirilip dosyaya kondu.

Daha sonra bu dilekçeler dosyalarda bulunamadı. Çünkü bu dilekçeler beş generalin emriyle DİSK Davası'na bakan Askeri Başsavcı Süleyman Takkeci tarafından dosyadan alınmıştı. DİSK'lilerin mahkeme sırasında bu konuya ilişkin verdikleri dilekçelere, suç duyurularına yanıt verilmedi.

DİSK'lilere yapılan işkence yurtdışında çok büyük yankı uyandırdı. Bazı ülke sendikal merkezleriyle, bir kısım uluslararası sendikal örgütlerin talebi üzerine Uluslararası Çalışma Örgütü'nün (ILO) bir heyeti özel izinle o zamanlar Metris Hapishanesi'nde yatmakta olan DİSK'li sendikacılarla görüştü. Abdullah Baştürk, Fehmi Işıklar, Kemal Nebioğlu, Rıza Güven ve Faruk Pekin'den oluşan DİSK heyetinden işkenceleri dinlediler ve çok şaşırdılar. DİSK Davası konusu ILO Sendikal Özgürlükler Komitesi'nin sürekli gündeminde kaldı.

DİSK'liler yasalara, uluslararası usullere aykırı olarak önce askeri bir mahkemece tutuklandı, sonra savcılık ifadeleri alındı. 27 Aralık 1980'de gözaltındaki 577 sendikacıdan 68'i tutuklandı. Diğerleri serbest bırakıldı. Ancak onları salan yargıçların başka yerlere tayin edilmesinden sonra salınan sendikacıların büyük çoğunluğu yeniden tutuklanıp hapishaneye kondu.

DİSK kurucusu ve DİSK'in 10 yıl genel başkanlığını yapan Maden-İş Genel Başkanı Kemal Türkler 12 Eylül'den yaklaşık 2 ay önce faşistlerce katledilmişti. DİSK Yönetim Kurulu üyesi ve İlerici Deri-İş Başkanı Kenan Budak da yaklaşık bir yıl sonra, 22 Temmuz 1981'de polislerce öldürüldü.

DİSK'li sendikacılar önce Metris Alayı'na götürüldüler. Ardından günümüzde Yıldız Teknik Üniversitesi kampüsüne dönüştürülen Davutpaşa Kışlası'nda, sonra da Metris Hapishanesi'nde yattılar. Buralarda beslenme, uyuma, havalandırma, yıkanma, çamaşır yıkama gibi en temel ihtiyaçlarında ciddi sorunlar yaşadılar. Sağlık koşulları tek kelimeyle berbattı.

Üç ayı aşkın bir süre DİSK'li yöneticilerden haber alamayan eşlerin, kardeşlerin, anne-babaların endişeli bekleyişleri daha sonra aylarca hapishane ve mahkeme kapılarında geçti; karda, kışta, kızgın yaz güneşlerinde... İtildiler, kakıldılar, hakaretamiz davranışlara muhatap oldular, korkutuldular, aşağılandılar. Yaşadıkları ortamlarda rahatsız edildiler, toplumdan dışlanmaya çalışıldılar.

52 DİSK YÖNETİCİSİNİN İDAMI İSTENDİ

25 Haziran 1981 tarihinde 52 DİSK'li hakkında idam talebiyle dava açılacağı basına açıklandı. Ancak yasalara aykırı biçimde iddianame ilgili kişilere 30 Kasım 1981 tarihinde tebliğ edildi.

İddianamede seçimle işbaşına gelen DİSK'li sendikacıların "Marksist-Leninist illegal örgüt üyesi, DİSK ve bağlı sendikaların da illegal örgüt oldukları iddia edilip, yargılanan sendikacıların Anayasal düzeni zor yoluyla devirmeye, Anayasayı 'tağyir, tebdil ve ilgaya', teşebbüs ettikleri" iddia ediliyordu. DİSK ve bağlı sendikaların tüm kamuoyu önünde yasal izinlerle gerçekleştirmiş oldukları etkinlikler, noterlerden tasdikli karar defterlerine yazdıkları kararlar gizli çalışmanın suç kanıtları olarak gösteriliyordu. Suçlama Türk Ceza

Kanunu'nun (TCK) 146. maddesine göre yapılıp, 52 sendikacı hakkında idam cezası talep edildi. Daha sonra bu sayı ek iddianamelerle 78'e yükseldi.

Bu arada 12 Eylül cuntası hukukdışı yollarla masum insanları asmaya devam ediyordu. Cuntanın başındaki orgeneral arsızca "asmayıp besleyelim mi" sorusunu sorabiliyordu. DİSK Davası bu koşullarda açıldı.

Dava 24 Aralık 1981 tarihinde Topkapı Atatürk Öğrenci Sitesi'nin spor tesislerinde hazırlanan duruşma salonunda başladı. Duruşma salonu daha sonra Metris'e taşınacaktı. Daha ilk celsede davada savaş hali uygulanması ve sanıkların birer avukat ile temsil edilmesine karar verildi.

Daha önceden DİSK'in ve yöneticilerin vekaletine sahip olan Av. Ercüment Tahiroğlu başkanlığında Türkiye'nin dört bir yanından kalabalık bir avukat grubu DİSK savunmasında yer aldı. Türkiye İşçi Partisi eski başkanlarından Mehmet Ali Aybar davayı sürekli izleyen avukatlar arasındaydı.

7 Eylül 1982'de 6 sendika yöneticisi, 9 uzman, 4 demokratik örgüt temsilcisi, toplam 19 kişi TCK'nin 141 ve 142. maddelerine muhalefet iddiasıyla "DİSK-I İddianamesi'ne Ek İddianamesi" ile DİSK Ana Davası'na eklendi. Böylece yeni suçlamada 146. maddeden 141. maddeye dönülüyordu.

1984 Mart ayı itibarıyla 3694 DİSK'li hakkında soruşturma açıldı. Bunlardan 1138'i hakkında kovuşturmaya yer olmadığı kararı verildi. 1379'u bulunup ifadesi alınamadığından dosyaları ayrıldı. 1477 DİSK'li hakkında dava açıldı.[134]

Daha sonra 160 ayrı dava DİSK dosyasıyla birleştirildi ve sanık sayısı 1477'ye yükseltildi. Hakkında idam istenenlerin sayısı ise 78'e yükseldi. Esas hakkında görüş yazılmasından önceki 253 oturumda 1167 sayfa tutanak yazıldı.

Askeri savcılığın hazırladığı DİSK-I İddianamesi, 865 sayfaydı. Okunması 67 gün sürdü. 78'inin idamı istenen DİSK Davası'ndaki kişilerin sorgusu 16 ayda tamamlandı. Yalnızca DİSK'e ilişkin delillerin değerlendirilmesi 13,5 ay aldı.

DİSK Genel Başkanı Abdullah Baştürk'ün sorgulanması 109 gün, 21 celse sürdü.

Davadaki iddianamelerin toplam sayfa sayısı yaklaşık 3 bin, davada gözden geçirilen belge sayısı ise yaklaşık 25 bindi. Davanın savunma öncesi süreci 4 yıl 2 ay sürdü. Dava sırasında 4 sanık ve ilki İstanbul Barosu Başkanı Orhan Apaydın olmak üzere 7 avukat duruşmalardan atıldı, DİSK Davası'nın baş avukatı Ercüment Tahiroğlu bu dava nedeniyle tutuklandı. DİSK Genel Başkanı Abdullah Baştürk ikinci kez tutuklanıp Sultanahmet Cezaevi'nde 7 günlük hücre hapsine çarptırıldı.

DİSK Davası Siyasi Bir Davadır

DİSK Genel Başkanı Abdullah Baştürk Davutpaşa Hapishanesi'nde hazırlanan

[134] Editörün notu: Kitabın diğer bölümlerin yer alan soruşturma ve kovuşturmaya ilişkin bilgiler DİSK Ana Davası ve DİSK Davası'nda yargılananlar ile sınırlıdır. Üye sendikalara ilişkin tek tek açılan soruşturmalar, gözaltı ve kovuşturmaya yer olmadığına ilişkin bilgiler bu sayılara dahil değildir. DİSK üyesi sendikalar kapsamında sadece haklarında dava açılanlar ve DİSK Davası ile birleştirilenler ile DİSK Ana Davası fezlekesinde isimleri bulunanlara yer verilmiştir. Bu nedenle Faruk Pekin'in yazısındaki sayılarla kitabın diğer bölümlerindeki sayılar arasında farklılıklar olabilir.

yaklaşık 800 A-4 sayfalık bir metinle ve iki büyük çanta dolusu kitapla duruşmaya çıktı. 21 celse boyunca duruşma yargıcının dışarıdaki uzmanlarca hazırlandığı belli olan sorularına sosyal siyaset bilimine ve gerçeklere dayalı cevaplar verdi.

Yalnızca üç yıla yakın kendi dönemini değil, kendinin içinde olmadığı, dolayısıyla sorumlu tutulamayacağı DİSK dönemlerini ve alınmalarına katkısı olmadığı eski kararlar dahil DİSK'e ait ne varsa her şeyi külliyen savundu. Hiçbir biçimde ''sendikacı kurnazlığı''na başvurmadan DİSK'in ilkelerinin ve tüm etkinliklerinin temel insan hakları ve özgürlükleri çerçevesinde, ILO sözleşmelerine bağlı kalarak, 1961 Anayasası'na uygun biçimde, demokratik ve yasal olduğunu belirtti. Hayat okulunda eğitilmiş bir işçi olarak mahkeme heyetine ''sosyal siyaset'' ve ''hukuk'' dersi verdi.

İdam cezası baskısıyla kendi dönemini savunup, diğerlerinin yaptığı işleri kötüleyebileceği, en azından *''haberim yoktu, bilmiyorum, onlar yanlış davranmışlardır''* diyebileceği düşünülmüş olan Abdullah Baştürk'ün DİSK Davası'nda böylesi onurlu ve kararlı duruşu tüm hesapları bozdu. Abdullah Baştürk'ten sonra sorgu veren sendikacıların birkaçı dışında tamamı, bu onurlu duruşu sürdürdüler.

Gerçekte Abdullah Baştürk'ün sorgusuyla DİSK Davası askeri darbe açısından işin başında çökmüştü.

Abdullah Baştürk önce sorgusunda, sonra da savunmasında davanın işçi sınıfını sindirmeyi, işçilerin demokratik hak ve özgürlüklerini kısıtlamayı hedefleyen siyasi bir dava olduğunu aşağıdaki 7 maddeyle şöyle vurguladı:

1. 12 Eylül öncesinin tüm ekonomik, toplumsal ve siyasal olumsuzluklarının faturasının işçi sınıfına ve onun gerçek sendikal kuruluşu olan DİSK'e çıkarıldığı bu dava gerçekte geleceğe yönelik alarak hazırlanmıştır. Bu dava geçmişin değil geleceğin davasıdır. Bu nedenle de siyasi bir davadır.

2. Bu dava ile DİSK üyesi işçilerin yıllarca sendikasız kalması amaçlanmıştır. Beş yılı aşkın bir süre sonunda bu amaca ulaşıldığı açıkça ortadadır.

3. Bu dava aynı zamanda temel hak ve özgürlüklerinden, demokratik işçi haklarından, sendika özgürlüğü ve sosyal haklardan yapılan ve yapılacak alan geriye dönüşlerin gerekçesi alarak hazırlanmıştır. Sendika özgürlüğü ve sosyal haklara getirilen sınırlamalarda, yargılanan sendikacılara yöneltilen suçlamalardan toplu iş sözleşmelerine, sendikal eğitimlere getirilen suçlamalardan fazlasıyla yararlanılmıştır. Bu nedenle de bu dava siyasi bir davadır.

4. Bu davadaki DİSK'li sendikacılara yönelik suçlamalar, bundan sonra temel hak ve özgürlükleri için mücadele edecek demokratlara. Sendika özgürlüğü ve sosyal haklar için mücadele verecek işçilere ve sendikacılara göz dağı vermek için kullanılmıştır ve hâlâ kullanılmaktadır.

5. Bu davadaki temel amaç, Türkiye'de DİSK'in öncülüğünde sarı sendikacılığa karşı geliştirilen demokratik sınıf ve kitle sendikacılığının tasfiyesidir.

6. Bu davada yalnızca özgür sendikacılık ve sosyal haklar suçlanmamaktadır. Bu davada aynı zamanda tüm kurum ve kurallarıyla demokrasi de suçlanmaktadır. Demokrasinin, özgürlük, eşitlik, çoğulculuk ve katılımcılık ilkeleri de suçlanmaktadır. Bu nedenle bu dava siyasi bir davadır.

7. Bu dava nedeniyle DİSK'e karşı ÇİFTE ÖLÇÜ uygulanmıştır. Örneğin doğaları gereği siyasi içerikli açıklamalar yapan Türkiye İşveren Sendikaları Konfederasyonu TİSK hakkında ya da yasal işlemleri sendikalara oranla daha sınırlı olan Türk İşadamları ve Sanayiciler Derneği TUSİAD ya da Aydınlar Ocağı gibi dernekler hakkında suçlama

> getirilmediği halde DİSK hukuk dışı, yasadışı iddialar ile suçlanmıştır. DİSK'e karsı çifte ölçü kullanılması bu davanın siyasi bir dava olduğunun ana göstergesidir.

15 Ocak 1986 tarihinde Askeri Savcılar Esas Hakkında Mütalaayı (EHM) okumaya başladılar. Mütalaada değişen yalnızca TCK'nin maddeleriydi. Suçlama TCK'nin 146. maddesinden TCK'nin ünlü 141. ve 142. maddelerine dönüştürüldü ama özünde suçlama aynıydı. 25 Şubat 1986 tarihinde DİSK'lilerin savunması başladı. Yalnızca DİSK Genel Başkanı Abdullah Baştürk'ün savunması 500 sayfa dolayındaydı.

DİSK Davası boyunca bazı yayın organları DİSK aleyhine ideolojik yayın yaptılar. Ancak *Cumhuriyet* gazetesi davayı izleyen gazeteci ve muhabirleriyle korkusuzca davanın her gününü yansıttı, aralarda toplu anımsatmalarda bulundu. Bu konuda her duruşmayı izleyen, sendikacı yakınlarıyla inanılmaz bir dayanışmaya giren Şükran Soner ile rahmetli Deniz Teztel'in katkıları unutulmazdır.

DİSK Davası'nda Yargılanan Temel Hak ve Özgürlüklerdir

Beş yılı aşkın bir zaman sonra sıra suçlananların savunmasına gelmişti. Sorgusundaki tavrını sürdüren Abdullah Baştürk sözlerinin başında DİSK Davası'yla askeri yönetimin neleri amaçladığını gözler önüne serdi:

> DİSK-I İddianamesinin altında imzası 'bulunan Askeri Savcının davanın ilk süreçlerindeki bir mütalaasında belirttiği gibi, DİSK Davası hukuki değil, siyasi bir davadır.

Hukukun her vesile ile çiğnendiği bu davanın konusu DİSK değildir. Bu davanın konusu 1961 Anayasası'dır. Demokrasi ve özgürlüklerdir.

Bu davada sanık sandalyesine oturtulmak istenenler, 1961 Anayasasını yapanlar, yasama, yürütme ve yargı organları, Anayasal hakları yaşama geçirten tüm emekçiler, tüm aydınlar, bu hakları savunan bilim adamları, bu hakları verdikleri kararlar ile sağlamlaştıran, koruyan yargıçlardır.

Bu davanın sanığı yalnızca DİSK'li sendikacılar değildir. Tüm işçilerdir. Ülkemizdeki tüm yurtseverlerdir. Emekten yana tüm aydınlardır. Tüm demokratlardır.

Bu davanın sanığı 1473 sendikacı, sendika yöneticisi, işyeri temsilcisi ve sendika ücretli personeli değildir. İddia Makamına göre bu davanın sanığı tüm DİSK üyeleri ve yöneticileridir. Yani 1967 yılından bu yana DİSK'e gönül vermiş yüzbinlerce işçidir.

Bu davanın sanığı aynı zamanda DİSK ile ilişki kuran herkestir.

Bu davanın sanığı DİSK-I İddianamesinde suçlandığı biçimiyle yüz elliye yakın eski milletvekili ve senatördür. Bir dönemin parlamentosudur. Söz konusu parlamenterlere oy veren milyonlarca seçmendir.

Bu davada suçlanan Türkiye'nin de altında imzası bulunan Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi'dir. BM Ekonomik, Sosyal ve Kültürel Haklar Uluslararası Sözleşmesi'dir. BM Kişi Hakları ve Siyasi Haklar Uluslararası Sözleşmesi'dir. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'dir. Avrupa Sosyal Haklar Sözleşmesi'dir.

Bu davada yalnızca DİSK Genel Başkanı olarak değil, aynı zamanda Avrupa Sendikaları Konfederasyonu ASK Yönetim Kurulu üyesi olarak da suçlanmaktayım. Bu nedenle bu davada yalnızca DİSK değil, Batı Avrupa ülkelerinin 35 sendikal merkezini temsil eden, 44 milyon üyeli ASK, ASK'ın ilkeleri ve ASK üyesi Batı Avrupa sendikal merkezleri de suçlanmaktadır.

Bu davada yalnızca DİSK ve Genel-İş Başkanı olarak değil, Genel-İş'in

uluslararası düzeyde üye olduğu Uluslararası Kamu İşçileri Federasyonu PSI'nin Yönetim Kurulu Onur üyesi olarak da suçlanmaktayım. Bu nedenle bu davada yalnız DİSK ve Genel-İş değil, yargıçlar, büyük devlet memurları dahil tüm dünyada 8 milyon kamu işçisini temsil eden PSI, PSI ilkeleri ve onun üyesi örgütler de suçlanmaktadır. Önümüze konan siyasi polemik belgesi niteliğindeki iddianameler ve EHM ile bu dava, işte böylesine geniş kapsamlıdır. Bu nedenle de bu dava, tarihsel olduğu kadar da evrensel bir davadır. DİSK Davası'na başta Batı Avrupa Sendikaları olmak üzere çok sayıda demokratik kuruluşun sahip çıkması da bu nedendendir.''

DİSK Genel Başkanı Abdullah Baştürk savunmasında ''sonsöz'' olarak da şunları söyledi:[135]

> Bu davadaki suçlama, DİSK'in ve üyesi sendikaların illegal örgütler oldukları varsayımına dayandırılmaktadır. İddianamelerdeki diğer olaylar ve belgeler bu varsayıma göre değerlendirilmiş ve bu varsayımın kanıtları gibi gösterilmek istenmişlerdir. Yani DİSK'in yaptıklarından hareketle DİSK'in TCK'nın 141. maddesini ihlal eden bir örgüt olduğu sonucuna varılmamış, tersine önyargı ile DİSK'in illegal olduğu kabullenilerek DİSK'in çalışmalarına sonradan suçluluk atfedilmiştir. Bu nedenle hiçbir delile dayandırılmadan iddialarda bulunulmuş, iddialar kanıtlanmamış, tersine biz sendikacılara bu iddiaların aksini ispat etme görevi düşmüştür.
>
> Sorgumda yazılı delillerin değerlendirilmesi sırasında ve bu savunmamda DİSK'e ait belgelerle, resmi delillerle kanıtladığım gibi, DİSK ve DİSK üyesi sendikalarda TCK'nın 141. maddesinin ya da 146. ve 142. maddelerinin gerektirdiği kasıt maddi ve manevi cebir, gizlilik, gizli cemiyet unsurları yoktur. Sınıf tahakkümü ya da bir sınıfın ortadan kaldırılması amacı yoktur. DİSK, DİSK üyesi sendikalar ve bu davada yargılanan herkes suçsuzdur.
>
> Geride bıraktığım 40 yıla yakın işçilik, sendikacılık ve parlamenterlik hayatımda topluma karşı, işçi ve emekçilere karşı duyduğum sorumluluğun bilinci içinde, yalnızca ve yalnızca demokrasi ve özgürlükler için uğraş verdim. Bu inançla bağımsızlık, demokrasi ve sosyalizm mücadelesinde yer aldım.
>
> İşçi sınıfının bir bireyi olmakla övünüyorum. Yarını dokuyan ellerin akıl ve yüreğine, kardeşlerime güvenim sonsuzdur. Geride bıraktığım yıllar içinde ister Parlamentoda ister demokratik işçi mitinglerinde, demokrasi ve özgürlük mücadelesine, bütünüyle Türkiye'deki sendikal mücadelenin son 25 yılına, karınca kararınca katkıda bulunmuş olmaktan son derece mutluyum. Genel-İş Sendikası'nın ve DİSK'in Genel Başkanı olmaktan dolayı onur duyuyorum.
>
> Ayrıca, en haksız biçimde suçlandığımız günlerde bile bizleri yalnız bırakmayan ve uluslararası dayanışmanın en güzel örneklerini veren Batılı sendikacı arkadaşlarım ile birlikte Uluslararası Kamu İşçileri Federasyonu PSI'nin ve Avrupa Sendikalar Konfederasyonu ASK'ın Yönetim Kurullarında yer almaktan da büyük bir onur duymaktayım...
>
> DİSK, her koşulda emeği savunmuş, işçilerin, emekçilerin aşı ve işi için uğraş vermiş, demokrasi ve özgürlüklerin serpilip gelişmesi için, temel insan hak ve özgürlüklerinin, sendika özgürlüğünün, sosyal hakların yaşama geçirilmesi için çabalamış, dostluk ve kardeşlik için, özgürlük ve barış için, sömürüsüz ve baskısız güzel günler için, tüm çalışanların, mutluluğu için, mücadele vermiş sendikal bir kuruluştur.
>
> DİSK, 1961 Anayasası'nın tastamam ve eksiksiz uygulanması demektir. DİSK, temel insan hak ve özgürlüklerinin yaşama geçirilmesi demektir. DİSK, sendika hakkı, grev hakkı, toplu pazarlık hakkı demektir. DİSK, düşünce ve yaşama özgürlüğü demektir. DİSK, demokrasi ve özgürlük demektir.
>
> DİSK, yasalar: karşısında, açıklık ve yasalara uygunluk demektir.
>
> Biz ne yaptıysak, Türkiye'de demokrasinin varlığına inanarak ve onu daha da güçlendirmek için yaptık.

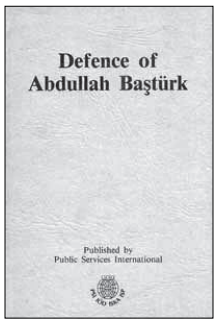
[135] Abdullah Baştürk (1986). *Yargı Önünde Savunma*. İstanbul: Çağdaş Yayınları.

> Burada bulunuşumuzun nedeni de yasal haklarımızı sonuna dek kullanmış olmamızdır.
>
> Tarihin değişmez yasası, gerçekten, doğrudan yana olmaktır.
>
> DİSK de her zaman doğruyu, gerçeği savunmuştur.
>
> En büyük tanığımız tarih ve toplumsal gerçeklerdir.
>
> Zaman DİSK'i ve bizleri haklı çıkaracaktır.

Bu savunma daha sonra kitap olarak yayımlandı: Abdullah Baştürk, *Yargı Önünde Savunma*, Çağdaş Yayınları, İstanbul 1986, 494 sayfa. Aynı kitap *Defence of Abdullah Baştürk* adıyla İngilizce olarak da yayınlandı (PSI Yayınları). Bu yayın hala Türkiye'den bir sendikacının Türkçe dışında yayımlanan tek yapıtıdır.

''DİSK–I İddianamesi'' Türkiye'de egemen sınıfların işçi sınıfına yönelik saldırılarını, yaklaşımlarını, beklentilerini gözler önüne seren en önemli belgedir. Abdullah Baştürk'ün ''DİSK savunması'' ise Türkiye emek tarihi açısından bir ibret vesikası, geleceğe dönük bir çağrıdır.

İsveç İşçi Sendikaları Konfederasyonu, DİSK Davası kararlarından kısa bir süre önce benim de bulunduğum büyük bir törenle Abdullah Baştürk'e daha önce bir kez yalnızca Nelson Mandela'ya verilmiş olan ''Özgürlük Ödülü''nü verdi.

Defence of Baştürk kitap kapağı.

Suçlanan sendikacılardan sonra Av. Ercüment Tahiroğlu başkanlığında çok sayıda avukat DİSK'in ve üyesi sendikaların kurumsal savunmasını yaptılar. Ortak savunmada öncelikle şunları söylediler:

> Sizlere soruyoruz. Türk ulusu adına karar verebilecek ölçüde kendinizi bağımsız görüyor musunuz? Evet, mahkemenizin tüm üyeleri, siyasi iktidar bakımından korunacak biçimde ve nitelikte hakimlik teminatına sahip midir? Biz açıkça belirtiyoruz ki, hakimlerin sıkıyönetim mahkemelerine atanmasına ve yükselmelerine dair yasaların öngördüğü düzenlemeye göre, heyetinizin hiçbir üyesi, hakimlik teminatına sahip değildir (...)
>
> 1402 sayılı Sıkıyönetim Yasasının söz konusu maddelerine göre yapılan atamalar, sıkıyönetim mahkemelerinin bağımsızlığını ortadan kaldırmaktadır... Hukuk egemen olandan yanadır denilmeyecekse, bu davada verilebilecek olan karar bellidir. Demokrasilerde mahkemelerin vereceği kararlar demokrasinin özüne aykırı olamaz.
>
> Biz savunucular olarak da ülkemizde demokrasi vardır ve demokratik hukuk ilkeleri egemendir diyemiyoruz. Şimdi bu sorunun yanıtı ellerinizdedir. Tüm dünya ve Türkiye kamuoyu sizin yanıtınızı bekliyor.

12 Eylül askeri diktatörlüğünün uzantısı olan dönemin Başbakanı, MESS (Madeni Eşya Sanayicileri Sendikası) eski Başkanı, ''ideolojik grev'' suçlamasının mimarı Turgut Özal, *Herald Tribune* adlı gazeteye verdiği demeçte ''eğer komünizm propagandası yaparsanız mahkum olursunuz. DİSK üyeleri bu kıstasa göre yargılandılar... DİSK'e komünistler mali yardım yaptı'' diyerek DİSK Davası'nı etkilemeye çalıştı.

DİSK Davası'nda karar verilmesinden 7 gün önce TBMM'de bir konuşma yapan o dönemin Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanı Mükerrem Taşçıoğlu da DİSK için ''O kafası kopası sendikalar'' deyimini kullanarak DİSK Davası'nı etkilemeye çalıştı. Taşçıoğlu'nun bu barbar tavrı için suç duyurusunda bulunuldu, ama sonuç alınamadı.

Ve Karar

Nihayet 24 Aralık 1986 günü, davanın başlamasından tam 5 yıl sonra İstanbul Sıkıyönetim Komutanlığı 2 No'lu Askeri Mahkemesi kararını verdi. Askeri Mahkeme 261 sendikacı ve 3 uzmanı (Prof. Sadun Aren, Faruk Pekin ve Ali Eşref Turan), TCK'nin 141. maddesi gereğince, 5 yıl 6 ay 20 gün ile 15 yıl 8 arasında değişen hapis cezalarıyla cezalandırdı. DİSK ve 28 üye sendikayı (biri eski üye) 274 sayılı Yasa'ya göre kapattı. Yargılanan 1213 sendikacı, sendika uzmanı ve demokratik kitle örgütü temsilcisi beraat etti.

DİSK Ana Davası'nda yargılanan 90 sanıktan 54'ü mahkum oldu. TCK'nin 141/1. maddesi uyarınca 10 yıl hapis cezasına çarptırılanlar şunlardı: Abdullah Baştürk (Genel Başkan), Fehmi Işıklar (Genel Sekreter), Ali Rıza Güven, Kemal Nebioğlu, Mukbil Zırtıloğlu ve Tuncer Kocamanoğlu (Yürütme Kurulu üyeleri).

DİSK yöneticileri hakkında ayrıca 3 ayrı dava açıldı. Bunlardan ''görevi kötüye kullanma'' gibi önemli bir suçlamayla açılan davada 24 DİSK yöneticisi Bakırköy 2. Asliye Mahkemesi kararıyla beraat ettiler.

Bu arada Bakırköy Cumhuriyet Savcılığı 495 sendikacı ve sendika çalışanı hakkında ''dosyada üzerlerine atılan suçları işlediklerine dair herhangi bir delil elde edilemediği'' gerekçesiyle takipsizlik kararı verdi. Haber 24 Temmuz 1989 tarihli *Cumhuriyet* gazetesinde ''Kaçan Kazandı'' başlığıyla verildi.

DİSK Davası kararının gerekçesinin yazılması yasalara aykırı olarak 2 yıl 4 ay sürdü ve Nisan 1989'da tamamlandı. 35 kitap halinde 10 bin sayfa tutan gerekçeli hükmün ilgili bölümlerinin sanıklara tebliği aylar sürdü.

DİSK'liler karara Askeri Yargıtay düzeyinde itirazda bulundular ve kararı temyiz ettiler. DİSK Genel Başkanı Abdullah Baştürk'ün dilekçesi şöyleydi:

> Sonucu bakımından demokrasi dışı bir arayışa, demokratik hukuk devleti ilkeleri ile ceza ve usul hukukunun temel ilkelerine aykırı bir arayışa dayandırıldığı, demokrasi ve ILO ilkeleri gereği tüm demokratik toplumlarda temel insan haklarından sayılan, sosyal hakların, sendikal hak ve özgürlüklerin ülkemizde kaldırılmasını amaçlayan, demokratik nitelikte bir hukuk ürünü olmayacağı anlaşılan gerekçeli karar tarafıma tebliğ edildiği zaman temyiz nedenlerini ayrıntılı olarak sunacağım.
>
> Suçların şahsiliği ilkesini ihlal eden, eylemleri hukuki olarak tanımlayan suçları TCK 'ye uygun ve sarih olarak belirtmeyen; suçun kanuni unsurlarını saymayan, hak düşümü ve zaman aşımı kavramlarını yok sayan, hiçbir delile dayanmayan, ceza hukukunda yasaklanmış kıyas yöntemine dayalı, şüphe, varsayım, tahmin, ima, zımni, çağrışım ve karalamalar üzerine inşa edilmiş, gerekçeleri gizleme, saptırma ve tahrifata dayalı, peşin hükümlü bir siyasi polemik belgesi olan, her şeyden önce de işverenlerin 1980 öncesinde DİSK'e yönelik saldırılarına, DİSK'i yok etme planlarına sahip çıkan, baştan sona işverenlerin ideolojisiyle kaleme alınan, 24 ocak kararlarının uygulanabilmesi amacıyla işçi sınıfının demokratik hak ve özgürlüklerini, sendika özgürlüğünü ve sosyal hakları kısıtlama ya da tamamen ortadan kaldırma çabalarında bir gerekçe olarak hazırlanan, gerçekte ülkemizde demokrasiyi, 1961 Anayasasını, ILO ilkelerini ve Türkiye'nin imzası bulunan anlaşmaları, Batı Avrupa sendikacılığını tanımayan, Yüksek Mahkeme kararlarını yok saydığını, her fırsatta ilan eden bir iddianame temel alınarak yasal ve hukuki kabul edilerek, yargılama

> sürecinde devlet başkanının, başbakan ve bakanların DİSK'e ilişkin beyanları doğrultusunda, sorgularımız ve savunmamız sırasındaki itirazlarımız hiçbir şekilde dikkate alınmadan verilen, baştan sona kadar usul hatalarıyla malul ülkemizdeki yasama, yürütme, yargı sistemini, ''devletin sürekliliği'' ilkesini, 1961 Anayasasını ve bu anayasa ile getirilen demokratik kurumları, demokratik sendikacılık hareketini, sosyal hakları ve sendika özgürlüğünü yok sayan, ''suçsuz ceza olmaz'' ilkesini kabul etmeyen mahalli mahkeme kararını temyiz ediyorum.

Nihayet Yargıtay 3. Dairesi'nin DİSK'lilerin gözaltına alınmasından 10 yıl 10 ay sonra 16 Temmuz 1991'de verdiği kararla (Esas 1991/122, Karar 1981/437) DİSK ve DİSK'li sendikacılar beraat etti. Sendikalara ilişkin tüm kapatma davaları kaldırıldı. Gerçekte 1991 yazında TCK'nin 141. ve 142. maddeleri 3713 sayılı Terörle Mücadele Kanunu'yla yürürlükten kaldırılınca askeri yargıtay kararına bile gerek kalmadan DİSK Davası'nın ortadan kalkmış olduğunu kabul etmek gerekiyordu.

Ancak askeri yargıtay kararında ''bugün için artık teröre destek olmadığı, şiddeti benimsemediği ve şiddete başvurmadığı sabit olan bir sendika ve üst kuruluşun kapatılması mümkün değildir'' dendi.

Çekilen maddi ve manevi acılar, hapiste geçen günler, ailelerin toplumda, hapishane ve mahkeme salonu kuyruklarında çektikleri, onca çile ve kayıplar nasıl telafi edilecekti? Çalışmadan alıkonan DİSK ve bağlı sendikalarının üyesi işçilerin 11 yıllık kaybı nasıl telafi edilecekti?

DİSK ve Bağlı Sendikaların Malvarlığı

DİSK'in beraat etmesine rağmen DİSK ve bağlı sendikaların bankalardaki paraları ve malvarlıkları geri verilmemişti. 12 Nisan 1991'de Resmi Gazete'de yayımlanan ''Terörle Mücadele Kanunu''nun 9. maddesi DİSK ve bağlı sendikaların bankalardaki nakit paralarıyla malvarlığının İş ve İşçi Bulma Kurumu'na (İİBK) bırakılmasını öngörüyordu.

DİSK'e ilişkin bu ''gasp'' eyleminden dolayı yeni bir sorun doğmuştu. Bu siyasi sorunun çözümü yeni bir mücadeleyi gerekli kıldı. Bu arada 3 DİSK üyesi sendikanın malvarlığı iş mahkemeleri marifetiyle bunların esas sahibi işçiler yerine İİBK'ye devredildi. Sonunda 31 Mart 1992'de Anayasa Mahkemesi ilgili maddeyi iptal edecekti.

12 Eylül'ün el koymuş olduğu ve o günlerde içinde Anayasa Mahkemesi'nin bulunduğu Genel-İş'e ait bina dışında DİSK ve bağlı sendikalara ait binalar, diğer taşınmazlar, araçlar ve paraların iadesi ancak 1992 Nisan ayında gerçekleşecekti. Toplam değer yaklaşık 2,3 trilyon TL'ydi. [136]

Bankalarda duran paralar değer kaybetmişti, binalar harap vaziyetteydi. Otomobiller, çeşitli makineler çürümüştü. Bazı mallar satılmış, bazıları devredilmişti. DİSK'in bulunduğu Merter'deki Lastik-İş'in 5. katında tutuklanan piyanosu toz içinde akordunu yitirmişti.

[136] Editörün notu: O günkü dolar hesabı üzerinden 466176842 dolar.

DİSK Yürütme, Yönetim ve Başkanlar kurulları 20 Temmuz 1991'de DİSK İstanbul Bürosu'nda toplandı. Baştürk, DİSK'in bıraktığı yerden devam edeceğini, kayyımların elinde olan malları alacaklarını ve DİSK ile bağlı sendikaların tüzüklerinin yeni Sendikalar Kanunu'na uygun hale getirilmeleri için tüzük genel kurulları yapacaklarını açıkladı. 7 Aralık 1991'de DİSK Olağanüstü Tüzük Genel Kurulu toplanarak gerekli işlemleri yerine getirdi. DİSK ve bağlı sendikalar 1992 Nisan ve Mayıs aylarında eksiklikleriyle malvarlıklarına kavuşarak mücadele alanına geri döndüler.

DİSK Davası ve Uluslararası Dayanışma

Uluslararası Hür İşçi Sendikaları Konfederasyonu (ICFTU-UHİSK), Dünya İş Konfederasyonu (WCL-DİK), DİSK'in üyelik için daha 1974'te başvurduğu ve başvurusunu 1980'de yenilediği Avrupa Sendikalar Konfederasyonu (ETUC-ASK), Genel-İş'in üye olduğu Uluslararası Kamu İşçileri Federasyonu (PSI) ve OLEYİS'in üye olduğu IUF, DİSK ve DİSK'li sendikacıları somut bir biçimde destekledi, dayanışma gösterdi.

Bu kuruluşlar DİSK'li sendikacıların serbest bırakılması ve DİSK'in çalışmasına yeniden izin verilmesi için dünya çapında kampanyalara giriştiler. ABD ve Batı Avrupa hükümetleri nezdinde baskı yaptılar, konuyu her vesileyle Uluslararası Çalışma Örgütü'nün (ILO), Avrupa Konseyi'nin, Avrupa Parlamentosu'nun ve Avrupa Topluluğu'nun değişik kuruluşlarının gündemine soktular. Bu konuda çeşitli yayınlar hazırladılar.

Pekin uluslararası bir toplantıda (üst sırada tek başına, altta ikinci sırada Süleyman Çelebi, sağda Yücel Top). Faruk Pekin kişisel arşivi.

ICFTU, DİK, IUF, DSF ve Norveç İşçi Sendikaları Konfederasyonu, ILO Anayasasına uygun şikayetlerle DİSK konusunun sürekli olarak ILO gündeminde kalmasını sağladılar.

DİSK Yürütme Kurulunun hapisteki üyeleri içeriden yurtdışına imzalı bir belge göndererek DİSK'i yurtdışında bulunan DİSK Hukuk Dairesi Müdürü Av. Yücel Top'un temsil edeceğini bildirdiler. Yücel Top ile birlikte uluslararası dayanışma daha düzenli bir biçime girdi. Yurtiçinde Av. Ercüment Tahiroğlu'nun, yurtdışında ise Av. Yücel Top'un DİSK Davası'na çok büyük olumlu katkıları oldu. ASK, ICFTU ve DİK'in oluşturduğu fonlardan hapisteki sendikacıların eşlerine ya da yakınlarına iki ayda bir PTT yoluyla para gönderildi.

ASK, PSI yöneticileri belli aralıklarla Türkiye'ye gelerek mahkemeleri izlediler, sendikacı ailelerini ziyaret ettiler, DİSK'le dayanışma içinde olduklarını tüm dünyaya gösterdiler.

12 Eylül 1980 sonrasında uluslararası ilişkiler açısından en önemli gelişme 1985

Ocak ayı sonunda gerçekleşti. ASK, ihtilalcilik suçlamasıyla yargılandığı bir sırada DİSK'in üyelik başvurusunu onaylayarak DİSK'i üyeliğe kabul etti. Aynı toplantıda askeri darbeyle işbirliği yaptığı için Türk-İş'in talebi reddedildi. DİSK'in üyelik kararı ASK'nin Mayıs 1985'teki Genel Kurulunda oybirliğiyle kabul edildi. Sıkıyönetim mahkemesinde idamla yargılanmakta olan DİSK Genel Başkanı Abdullah Baştürk, ASK Yönetim Kurulu üyeliğine seçildi.

13 Şubat 1987'de ise "DİSK'in 20. Yılı" kutlamasına tüm ASK Yönetim kurulu üyeleriyle, çok sayıda uluslararası sendika temsilcisi katıldı. Bu katılım o gün bugündür Türkiye sendikacılık tarihindeki en yüksek düzeydeki uluslararası temsillerinden biridir.

Ama hedeflendiği gibi Eylül 1980-Nisan 1992 arasında geçen 11,5 yıllık dönemde askeri darbenin amacına uygun olarak işçi hakları, sendikal hak ve özgürlükler önemli ölçüde budanmıştı.

Ancak DİSK Davası, 12 Eylül askeri darbesine karşı işçi sınıfının bir onur kavgası oldu. Ve bu mücadeleyi DİSK ve işçi sınıfı kazandı. DİSK Davası tarihe işçi sınıfının bir "yüz akı" olarak geçti.

***

NE DEDİLER?

ŞÜKRAN SONER (KETENCİ)

DİSK Savunması

DİSK'in, sendikalarının ideolojisinin oluşmasında önemli katkısı olduğu, en azından pek çok yazılı belgeyi kaleme almış, ilke ve karar metinlerine, tüzüklere ve yayınlara en çok emeği geçmiş kişilerin başında olduğu bilinir. Aynı şeyler doğal olarak DİSK savunması için de söylenebilir.

Şükran Ketenci (1995). "Kültür Tutkunu İçin Geziler". *Cumhuriyet*, 9 Eylül 1995.

SADUN AREN

Büroya Faruk Pekin adlı kimya eğitimi görmüş, devrimci gelenekten gelme, çok çalışkan ve çok yetenekli bir arkadaş geldi. DİSK kapanıncaya kadar, kapandıktan sonra da hapishanede DİSK'e çok yardımcı olmuş bir insandı" (s. 259).

"Sorgulamayı başsavcı Süleyman Takkeci ve hep DİSK davalarında savcılık yapan sivil bir savcı yaptı. Bana ders verip vermediğimi, bir de Faruk Pekin'i sordular. Bana Faruk hakkında ne sordular pek hatırlamıyorum, ama Faruk'u sorgularken üzerine köpek salmışlar vs. Yani eylemlerin sorumlusu biraz Faruk gibi düşünmüşler sanıyorum" (s. 274) .

"1983 yazında beni DİSK koğuşlarına verdiler. DİSK'liler ilk tutuklandıkları, hele iddianame geldiği zaman biraz paniğe kapılmışlar. Çünkü idamla yargılanıyorlardı. Benden önce tutuklanıp getirilen Faruk Pekin hukuktan, siyasetten anlayan bir arkadaştı; çok faydası olmuş, böyle bir şeyin olamayacağını, fazla kaygı duymamaları gerektiğini telkin etmiş ve bunda başarılı olmuş.

Sadun Aren (2006). Puslu Camın Arkasından. Ankara: İmge Kitabevi, s.295.

1980'LERDE EMEK HAREKETİ: DİPTEN GELEN DALGA

AZİZ ÇELİK[137]

1980'li yılların ilk yarısında bastırılan emek hareketi 1980'lerin sonlarına doğru yeniden tarih sahnesine çıktı. 12 Eylül'ün ardından işçi ücretlerinde yaşanan reel gerileme ve gelir bölüşümünün bozulması karşısında işçilerin tepkileri 1980'li yılların ikinci yarısında ortaya çıkmakta gecikmedi. Sendikal mevzuatın bütün kısıtlayıcı ve engelleyici hükümlerine rağmen grevler ve işçi eylemleri yeniden gündeme geldi ve 1980'lerin ikinci yarısında hızla tırmanmaya başladı.

1980'li yıllarda faaliyetleri durdurulan ve yargılanan DİSK üyelerinin önemli bir bölümü Türk-İş üyesi sendikalara üye olurken bir bölümü de bağımsız sendikalara katıldı. Kuşkusuz bu katılım gönüllü değil zorunlu nedenler sonucu ortaya çıktı. DİSK üyelerinin katılımı Türk-İş tabanında olumlu etkiler yarattı. Türk-İş yönetimi başlangıçta 12 Eylül darbesine destek olsa da özellikle 1982 Anayasası ve 2821-2822 sayılı yasaların ardından yavaş yavaş tutum değiştirmeye başladı. ANAP-Özal hükümetlerinin izlediği neoliberal politikalar Türk-İş'in 1980 öncesindeki geleneksel devletle/hükümetlerle uyumu esas alan politikaları sürdürmesini olanaksız kıldı. ANAP'ın neoliberal politikaları Türk-İş'in de tutumunun değişmesine yol açtı.

1980'LERİN GREVLERİ: ZOR AMA MÜMKÜN!

12 Eylül 1980 askeri darbesi ile askıya alınan grev hakkı dört yıl sonra tekrar kullanılmaya başlanabildi. Grevler Ekim 1984'ten itibaren yeniden uygulanmaya başlandı. Ancak 12 Eylül sonrasının grevlere ilişkin sınırlayıcı

[137] Bu yazı Mete Kaan Kaynar (Haz.) (2023). *Türkiye'nin 1980'li Yılları*. İstanbul: İletişim Yayınları kitabında yer alan "Dipten Gelen Dalga: Yoksullaşan İşçi Sınıfının Direnişi ve 1989 Bahar Eylemleri" başlıklı yazının gözden geçirilmiş halidir. Bu yazıya ilişkin kaynaklar kitabın kaynaklar bölümünde yer almaktadır.

Netaş grevi, 1986, DİSK Arşivi.

yasal düzenlemeleri nedeniyle ciddi zorluklar ortaya çıktı. 1980'lerin ikinci yarısında önce Bağımsız Otomobil-İş tarafından 1986'da İstanbul Ümraniye'de kurulu Netaş işyerinde yapılan grev, ardından Petrol-İş'in 1987'de 33 işyerini kapsayan grevi, Deri-İş'in Kazlıçeşme grevi, Tez Koop-İş'in Migros grevi, Kristal-İş'in 1989'da Şişecam'a bağlı işyerlerinde yürüttüğü grev, 1989'da SEKA tarihinin ilk grevi emek hareketindeki canlanmanın önemli örnekleri oldu. Bu grevler "bu yasalarla grev yapılmaz" şeklinde özetlenebilecek pasifist sendikal tutumun aşılmasında ve sendikaların mücadeleci bir çizgiye yönelmesinde etkili oldu. Grevlerin çoğu daha çok Türk-İş içindeki ilerici sendikalar ile bağımsız sendikalar tarafından yapılmakla birlikte dönem boyunca Türk-İş'te de bir bütün olarak köklü bir tutum değişikliğine neden oldu.

1980'lerin ikinci yarısında Türk-İş ve üye sendikaları -1960-1980 döneminin tersine- çok sayıda grev, yürüyüş ve miting ile çeşitli eylemler gerçekleştirdi. Türk-İş 12 Eylül sonrasında ilk mitinglerini Şubat 1986'da Balıkesir ve İzmir'de yaptı. Türk-İş 1986 ara seçimlerinde ANAP'a oy verilmemesi yönünde çağrı yaptı ve bu amaçla çeşitli mitingler düzenledi. Bu durum Türk-İş'in 1960'ların ortalarından beri sürdürdüğü "partilerüstü politika" yaklaşımını fiilen terk etmesi anlamına geliyordu. Türk-İş, 1987 yılında ANAP hükümetine karşı çok daha açık bir tavır aldı ve siyasi yasakların kalkmasına ilişkin referandum sırasında aktif tutum alarak (hükümetin tersine) yasakların kalkması yönünde oy kullanılması çağrısı yaptı. Türk-İş'in 12 Eylül sonrası en önemli eylemlerinden biri Bahar Eylemleri'ni takiben 3 Ocak 1991 tarihinde gerçekleştirilen "işe gitmeme eylemi" (genel grev) oldu.

1984-1988 arasında zayıf bir grev eğilimi söz konusu iken gerçek ücretlerdeki büyük düşüşler nedeniyle 1980'lerin sonuna doğru grev eğilimi artmaya başladı. 12 Eylül öncesi dönemde 1980 yılının ilk 8 ayında 70 bini aşkın işçi greve çıkarken, 5,4 milyon işgünü grevde geçmişti. 1984 yılında cılız olarak başlayan grevler ilerleyen yıllarda kitlesel hale geldi. 1984 ile 1990 yılları arasında toplam 276 bin işçi greve katıldı. Bu işçilerin 108 bini kamuda 168 bini özel sektörde çalışmaktaydı. 1987 yılına kadar son derece sınırlı olan grevci sayısı bu yıldan başlayarak düzenli olarak artmaya başladı ve 1987, 1988 ve 1989'da yıllık ortalama 30-40 bin işçinin katıldığı grevlere 1990'da 160 binin üzerinde işçi katıldı. Grevlerde Bahar Eylemleri döneminde ciddi bir sıçrama yaşandı. 1990 yılındaki grevci işçi sayısı 1980'dekinin iki katına yaklaştı (Tablo 1). Bu tablo emek hareketinin 1980'lerin sonundaki güçlü yükselişine işaret etmektedir.

Tablo 1: Greve Katılan İşçi Sayısı (1984–1990)

Yıllar	Toplam	Kamu	Kamu Oran (%)	Özel	Özel Oran (%)
1984	561	526	94	35	6
1985	2410	-	-	2410	100
1986	7926	-	-	7926	100
1987	29734	6507	22	23227	78
1988	30057	12850	43	17207	57
1989	39435	30153	76	9282	24
1990	166306	58616	35	107690	65
Toplam	276429	108652	39	167777	61

Kaynak: ÇSGB, Çalışma Hayatı İstatistikleri (çeşitli yıllar).

Bilindiği gibi grevlerle ilgili önemli göstergelerden biri grevde geçen işgünü sayısıdır. 1980'li yıllar boyunca toplam 10,7 milyona yakın işgünü grevlerde geçti. Grevde geçen işgünü sayısı greve katılan işçi sayısı ile paralellik göstermektedir. 1987 ve sonrasında grevci işçi sayısının artışına paralel olarak grevde geçen işgünü sayısında da belirgin bir yükseliş görüldü. 1987 ve 1988 yıllarında iki milyon işgününe yaklaşan grevde geçen süre 1989'da 3 milyon ve 1990'da ise 3,5 milyon işgününe yaklaştı (Tablo 2). Bu sürenin kamu ve özel sektör arasında dengeli dağıldığı görülmektedir. Grevlerin 1989 yılında kamuda, 1990 yılında ise özel sektörde yaygınlaştığı anlaşılmaktadır. Kamudaki işçi eylemlerinin ardından özel sektörde de grevler yaygınlaşmaya başladı.

Tablo 2: Grevde Geçen İşgünü (1984–1990)

Yıllar	Toplam	Kamu	Oran (%)	Özel Sektör	Oran (%)
1984	4947	2252	46	2695	54
1985	194296	-	-	194296	100
1986	234940	-	-	234940	100
1987	1961940	325707	17	1636233	83
1988	1892655	1054089	56	838566	44
1989	2911407	2558633	88	352774	12
1990	3466550	1363850	39	2102700	61
Toplam	10666735	5304531	50	5362204	50

Kaynak: ÇSGB Çalışma Hayatı İstatistikleri.

Greve çıkan işçi sayısı ve grevde geçen işgünü önemli göstergeler olmakla birlikte bu ölçütler grev yoğunluğunu anlamak için yeterli değildir. Grevlerin yoğunluğunu anlamak için 1000 işçi başına grevde geçen işgününe bakmak gerekir. 1980'li yılların sonuna doğru greve çıkan işçi sayısı ve grevde geçen işgünü tırmanmakla

birlikte grev yoğunluğu 12 Eylül öncesine göre daha düşüktür. 1980 yılında grev yoğunluğu (1000 sigortalı işçi başına grevde geçen işgünü) 2453 gibi oldukça yüksek bir düzeydeydi (Tablo 3). 12 Eylül 1980 ile 1984 arasında grev ve toplu pazarlık hakları askıya alındığı için bu dönemde greve çıkılamadı. ANAP'lı yıllarda ise (1984-1991) işçi hareketi canlılığını korumakla birlikte grev yoğunluğu ciddi bir biçimde düştü ve 621'e geriledi. ANAP döneminde yıllık ortalama 55 binden fazla işçi grevlere katılırken, grevde geçen işgünü ortalama 1 milyon 810 gün oldu (Tablo 3).

Tablo 3: Dönemlere Göre Grev Eğilimi (Yıllık Ortalama)

Dönem	Greve Katılan İşçi Sayısı	Grevde Geçen İşgünü	Sigortalı İşçi Sayısı	Grev Yoğunluğu (1000 İşçi Başına Grevde Geçen İşgünü)
1980 (8 Ay)	70332	5408618	2205000	2453
12 Eylül Askeri Cunta Dönemi (1981-1983)	-	-	2273000	-
ANAP Dönemi (1984-1991)	55175	1809511	2913000	621

Kaynak ve açıklama: 1980 yılına ait grev verileri Tunç Tayanç (1987). Türkiye'de Yapılan Grevlerin Nicel ve Nitel Değerlendirmesi (1963-1980). İstanbul: Türkiye Denizciler Sendikası Yayınları adlı çalışmadan alınmıştır. Bakanlık verilerinde grevde geçen işgünü sayısı 1,3 milyon olarak yer almaktadır. 1980 yılındaki grevlere katılan işçi sayısı ve ortalama grev uzunluğu dikkate alındığında Bakanlık verilerinde ciddi bir tutarsızlık olduğu görülmektedir.1984 ve sonrası grev verileri ise Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı çalışma istatistiklerinden alınmıştır. Sigortalı işçi sayıları Sosyal Sigortalar Kurumu (SSK) verilerinden alınmıştır.

1989 Bahar Eylemleri

1989 Bahar Eylemleri katılım, yaygınlık ve süre açısından Türkiye emek tarihinin en etkili eylemleri olarak kabul edilebilir. Bahar Eylemleri 1989'un bahar aylarında neredeyse bütün işkollarından işçilerin ülke çapında katıldığı yaygın işçi eylemleridir. Kamu kesimi toplu iş sözleşmelerinin tıkanması üzerine ağırlıkla kamu işçilerinin başlattığı Bahar Eylemleri Türkiye emek tarihinin daha önceki ve sonraki kitlesel eylemlerini katbekat aşan bir kitlesellik ve yaygınlık yanında çok zengin bir eylem repertuarını da içeriyordu. 1989 bahar aylarında gerçekleşen Bahar Eylemleri'nin artçı etkileri 1990 ve 1991'de sürdü.

Kamu kesiminde çalışan işçilerin 1989 Mart, Nisan ile Mayıs aylarında başlattıkları ve Bahar Eylemleri olarak bilinen protesto eylemleri ve işçi direnişleri 12 Eylül 1980 sonrasının ilk büyük işçi hareketi dalgasıydı. Bahar Eylemleri olarak bilinen kamu işçilerinin uzun soluklu mücadelesi 1980'lerin ve hatta Türkiye emek tarihinin en kapsamlı işçi hareketidir. 1989'da başlayan ve etkileri 1990 ve sonrasında da süren Bahar Eylemleri ekonomik olduğu kadar siyasal etkileri de olan işçi sınıfı ve toplumsal muhalefet hareketinin önemli bir yükseliş dönemiydi. İşçilerin hak mücadeleleri çeşitli biçimlerde 1990'ların ortalarına kadar yükselişini sürdürdü.

1980'lerin ikinci yarısındaki işçi eylemlerinin zirvesi 1989 Bahar Eylemleri oldu. 12 Eylül darbesinin ağır tahribatının ardından 1980'lerin ortalarından itibaren kıpırdamaya başlayan işçi sınıfı, 1989 Bahar Eylemleri ile yeniden tarih sahnesine çıktı ve tarih yazdı. Türkiye emek tarihinin en geniş katılımlı, en yaygın ve en uzun eylem zinciri Bahar Eylemleri oldu. Grevler,

direnişler, fabrika işgalleri, yürüyüşler, mitingler, genel eylemler, iş bırakmalar, genel grevler yanında envaiçeşit yaratıcı eylem biçimleri Bahar Eylemleri'ni ayırt edici kıldı.

Bahar Eylemleri'ne Giden Süreç

1983'te kabul edilen sendikal mevzuatın greve ilişkin sınırlandırmaları ve hantal mekanizmaları nedeniyle dönem boyunca fiili işçi eylem ve direnişleri giderek daha fazla önem kazandı. 1980'lerin grev dışı eylemlerinin en yaygın ve kapsamlısı kuşkusuz Bahar Eylemleri olarak adlandırılan eylem dizisidir. Kamu kesiminde çalışan işçilerin Bahar Eylemleri Türk-İş'e bağlı 26 sendikanın oluşturduğu Koordinasyon Kuruluyla üç kamu işveren sendikası (TÜHİS, KAMU-İŞ ve TÜRK KAMU-SEN) arasında sürdürülen ve 600 bin civarında kamu işçisini kapsayan toplu sözleşme görüşmelerinde ilerleme sağlanamaması üzerine yapıldı.

12 Eylül döneminde toplu pazarlık ve grev hakkının askıya alındığı yıllarda uygulanan 2364 sayılı Süresi Sona Eren Toplu İş Sözleşmelerinin Sosyal Zorunluluk Hâllerinde Yeniden Yürürlüğe Konulması Hakkında Kanun, TBMM'nin yeniden göreve başladığı Aralık 1983 tarihinde yürürlükten kalktı. Ancak ANAP hükümeti tarafından 5 Temmuz 1984 tarihinde 1984/15 sayılı Başbakanlık genelgesiyle oluşturulan Kamu Toplu İş Sözleşmeleri Koordinasyon Kurulu, yeni yasal düzenlemelerin getirdiği kısıtlamalar yanında, hükümetin izlediği iktisat politikalarını da bir bütün olarak toplu iş sözleşmelerine yansıtmak istedi. Bu durum Türk-İş ile hükümet arasında ciddi bir gerilime yol açtı. Türk-İş, hükümetin oluşturduğu Koordinasyon Kurulunu serbest toplu pazarlık hakkına bir müdahale olarak yorumladı. Kamu Koordinasyon Kurulunun daha önce YHK ve TİSK tarafından benimsenen bir dizi ilkeyi benimsediğini vurgulamak gerek. ANAP hükümeti daha sonra Koordinasyon Kurulu yerine kamu işveren sendikalarını geçirdi. 27 Haziran 1985 tarihli ve 1986/1 sayılı Başbakanlık genelgesiyle kamu işveren sendikalarının kurulması kararlaştırıldı. Bir yandan yasal kısıtlamalar, öte yandan ANAP hükümetinin izlediği iktisat politikalarından kaynaklanan sorunlar toplu iş sözleşmelerinin sık sık uyuşmazlıkla sonuçlanmasına ve çıkmaza girmesine yol açtı.

Türk-İş'in kamu kesimi toplu iş sözleşmelerini koordinasyon içinde yürütmesi Özal hükümeti döneminde, 1984 yılından itibaren başlatılan uygulamaların bir sonucu oldu. 1980'li yılların ortalarından başlayarak kamu kesimi toplu iş sözleşmeleri süreci, Türk-İş ile hükümet arasında fiilen ulusal ölçekli bir çerçeve sözleşme olarak yürütülmeye başlandı. Kamu işletmelerinin neredeyse tümünde örgütlü olan Türk-İş, kamu kesimi toplu iş sözleşmelerini oluşturduğu bir koordinasyon kurulu ve/veya Türk-İş Yönetim Kurulu aracılığıyla sürdürdü. Bu kurul kamu toplu iş sözleşmeleri için temel politikaları belirledi ve hükümetle bunları müzakere etmeye başladı. Uyuşmazlık prosedürü de birlikte yürütüldü. Varılan sonuçlar bir mutabakat metni (protokol) haline getirildi ve bu mutabakat metni çerçevesinde her sendika kendi sözleşmesini bağıtlayarak hukuksal süreci tamamladı.

Bahar Eylemleri 1989, Taşkızak Tersanesi önü, Fotoğraf: Erdoğan Köseoğlu.

1989 başında 600 bin kamu işçisinin toplu iş sözleşmelerinin yenilenmesinin gündeme gelmesi üzerine Türk-İş sözleşme görüşmelerini ortaklaşa yürütmek ve ortak tutum almak için kamu kesiminde örgütlü olan 26 üye sendikanın içinde olduğu bir Koordinasyon Kurulu oluşturdu. Müzakerelere kamu işletmelerini temsilen 3 kamu işveren sendikası (TÜHİS, KAMU-İŞ ve TÜRK KAMU-SEN) katıldı. Ancak, kamu işveren sendikalarıyla yapılan görüşmelerde hiçbir ilerleme sağlanamadı. Kamu işveren sendikaları görüşmelerde ücret teklifi dahi vermediler. Bu tıkanıklık diğer faktörlerle birlikte Bahar Eylemleri'ni tetikledi. Mart ayında başlayan eylemler nisan ve mayıs aylarında zirveye ulaştı.

Eylemlerin Yaygınlığı

1989 Bahar Eylemleri hem katılan işçi ve sendika sayısı hem coğrafi dağılım hem de süre açısından Türkiye emek tarihinin en önemli eylemidir. 1989'da büyük bölümü Bahar Eylemleri olmak üzere direniş ve eylemlere yaklaşık 1,3 milyon işçinin katıldığı tahmin edilmektedir. Ancak bir işçi birden çok eyleme katılmış olabileceğinden bu sayı tekil işçi sayısı olarak değil eylemlere toplam katılım olarak değerlendirilmelidir. Bahar Eylemleri 600 bin kamu işçisinin toplu iş sözleşmelerini kapsamakla birlikte özel sektörde görülen eylem ve direnişler de eklendiğinde bu sayının çok daha üzerine çıkıldığını söylemek mümkündür. Eylemler 600 bin işçiyi kapsasa da işçilerin birkaç kez eylem yapmaları nedeniyle katılım 1,3 milyon olarak tahmin edilmektedir. Köstekli'nin derlediği kapsamlı verilere göre eylemlere katılanların ezici çoğunluğu Türk-İş'e bağlı sendikaların üyeleridir. Direnişlere katılan işçilerin 1,1 milyonu Türk-İş'e bağlı sendikalara üye işçilerdir. Bahar Eylemleri döneminde DİSK Davası'nın devam ettiğinin dolayısıyla DİSK'in bu dönemde sendikal faaliyet göstermesinin engellendiğinin ve üyelerinin bu nedenle diğer sendikalara geçtiğinin altını çizmek lazım. Dolayısıyla eylemlere asıl katılımın Türk-İş üyesi sendikalardan olması işin doğası gereğidir.

Tablo 4: 1989 Bahar Eylemleri ve Direnişlerine Tahmini Katılım

Konfederasyon/Sendika	Katılan İşçi Sayısı	Oran (%)
Türk-İş Üyesi Sendikalar	1104942	84
Hak-İş Üyesi Sendikalar	45638	3
Bağımsız Sendikalar	141967	11
Diğer	25446	2
Toplam	1317993	100

Kaynak: İlyas Köstekli (Haz.). Petrol-İş 89 Yıllığı. Petrol-İş Yayınları.

Not: Direnişlere katılan işçi sayıları her bir direniş için ayrı hesaplandığından ve bir işçi birden çok eyleme katılmış olabileceğinden toplam sayı tekil işçi sayısı olarak değil eylemlere toplam katılım olarak değerlendirilmelidir.

1989 Bahar Eylemleri kamu işyerlerinin neredeyse tamamını kapsadı. Kamu İktisadi Teşekküllerinin yanında kamu

hizmeti üreten işyerlerinde çalışan kamu işçileri de Bahar Eylemleri'ne katıldı. Eylemlere Türk-İş üyesi 20'den fazla sendika katıldı. Bu sendikalar ağırlıkla kamu işyerlerinde örgütlü sendikalardı. Ancak Bahar Eylemleri ile aynı dönemde özel sektörde de eylemler görüldü. Eylemlere bağımsız Çelik-İş, Otomobil-İş ve Laspetkim-İş de katıldı. Kamu işletmeleri ve işyerleri Türkiye'nin dört bir yanına dağıldığı için neredeyse Türkiye'nin bütün illerinde Bahar Eylemlerine katılım oldu. Tablo 5'te Bahar Eylemleri'nin yapıldığı belli başlı işyerleri ve eylemci işçilerin üye olduğu sendikalar yer alıyor.

Tablo 5: Bahar Eylemlerine Katılan İşyerleri ve Sendikalardan Bazıları

Eylem Yapılan İşyeri ve İşletmeler	İşçilerin Üye Olduğu Sendika
DMO, MEB, Banknot gibi Kamu Kesimi Basımevleri	Basın-İş
Belediyeler ve İETT	Belediye-İş
Karabük ve İskenderun Demir Çelik Fabrikaları	Çelik-İş (Bağımsız)
TCDD, Tülomsaş	Demiryol-İş
İstanbul Şehir Hatları İşletmesi	Denizciler Sendikası
Kazlıçeşme Deri Atölyeleri (Özel Sektör)	Deri-İş
Türkiye Gemi Sanayi AŞ'ye ait tersaneler; Pendik, Camialtı, Haliç, İstinye, Alaybey Tersaneleri	Dok Gemi-İş
PTT İşyerleri	Haber-İş
Askeri Tersaneler Ve Askeri İşyerleri	Harb-İş
THY	Hava-İş
Şişecam İşyerleri (Özel Sektör)	Kristal-İş
Lastik Fabrikaları	Laspetkim-İş (Bağımsız)
Alsancak Limanı	Likat-İş
Metal Fabrikaları (Özel Sektör)	Otomobil-İş (Bağımsız)
Tüpraş, TPAO, Etibank Bandırma, Sümerbank Suni İpek İşyerleri	Petrol-İş
Şeker Fabrikaları	Şeker-İş
TKİ, TTK, Etibank, Karadeniz Bakır İşletmeleri	T. Maden-İş
Tarım İşletmeleri Genel Müdürlüğü (TİGEM) işyerleri	Tarım-İş
TEKEL, ÇAYKUR	Tek Gıda-İş
TEK, DSİ, İller Bankası İşyerleri	Tes-İş
Spor Toto, TÜBİTAK	Tez Koop-İş
Ambarlar (Özel Sektör)	TÜMTİS
MKE Kırıkkale Fabrikası	Türk Metal
TCK, Bayındırlık Ve İskân Bakanlığı İşyerleri, Köy Hizmetleri İşyerleri	Yol-İş

Not: Bu liste sadece Bahar Eylemleri sırasında öne çıkan işyerleri ve sendikalardan bir bölümünü içermektedir. Eylemlere katılan işyeri ve sendikalar daha geniştir. Bu liste Köstekli'nin çalışmasından (89 Petrol-İş Yıllığı) derlenmiştir.

1989 yılı direnişleri daha çok toplu iş sözleşmeleri uyuşmazlıkları, ek zam talebi, işçi alacakları ve ücretlerin yetersizliği gibi ekonomik talepleri içeren işçi eylemleri ve protestoları yanında işten atmalara karşı yoğun direnişleri de içerdi. Petrol-İş'in dayanışma ve iktidarı protesto için 7 Ağustos 1989'da yaptığı genel direniş, TÜMTİS'in Topkapı ambar işçilerinin cezaevlerindeki ölüm oruçlarını desteklemek için 3 saatlik

işi durdurmaları ve Kazlıçeşme deri işçilerinin 1 Mayıs'ta bir gün üretimi durdurmaları gibi siyasi talepleri içeren işçi direnişleri de yapıldı. 1989 yılı işçilerin sendika içi demokrasinin hayata geçmesi içinde direnişler yaptığı bir yıl oldu. Tersane işçilerinin delege seçimlerini protesto eylemleri, direnişlerin sendikal demokrasi için de uygulandığının bir örneğidir.

1989 işverenlerin sendikasızlaştırma yönündeki baskılarına karşı direniş örneklerinin yer aldığı bir yıl oldu. BANKS üyesi Yapı Kredi Bankası çalışanlarının toplu iş sözleşmesinin YHK'ye gitmesinden sonra başlattıkları direnişler ve sendika yöneticilerinin açlık grevi, buna karşı Yapı Kredi Bankası işvereninin işçileri toplu olarak sendikadan istifaya zorlaması ve istifa etmeyenleri işten atması 1980'lerde yaşanan tipik bir sendikasızlaştırma örneği oldu. Ancak banka emekçilerinin direnişleri, sendikal tasfiyeye ve BANKS'ın kapanmasına engel olamadı.

Eylem Türleri

1989 direnişlerinin önemli bir yanı da direnişlerin yemek boykotu, sakal bırakma gibi pasif olanlarından, işi yavaşlatma, yürüyüş, miting, açlık grevleri gibi daha etkin olanlara geçilmesidir. 1989 Bahar Eylemleri belirli sektörler için zaman zaman genel grev havasına büründü. Kamu kesiminde çalışan işçilerin ve bunlara destek veren diğer çalışanların gerçekleştirdikleri eylemlerde işçiler bilinen eylem türlerinin yanı sıra bazıları ilk defa uygulanan ilginç eylemleri denediler. İşçiler şikayetlerini dile getirmek için yasa boşluklarından yararlanarak ya da bazen yasalara karşı gelerek birçok yöntem buldular. Toplu olarak hastaneye gittiler, yemekleri boykot ettiler, bıyık ve sakal uzattılar, çocuklarına bakamadıklarını göstermek için sembolik olarak çocuklarını sattılar, ailelerini bir arada tutamadıklarını iddia ederek toplu boşanma için mahkemeye başvurdular.

Tablo 6: 1989 Bahar Eylemlerinde Yaygın Olarak Kullanılan Direniş Biçimleri

Açlık grevi	İşyeri işgali
Alkışlı protesto	Sakal bırakma
Basın bildirisi	Servis araçlarına binmeme,
Bordroları balona bağlayıp uçurma	Siyah çelenk bırakma,
Bordroları postalama	Toplu boşanma davası açma
Çıplak ayakla yürüyüş	Yürüyüşler
Çocuklarını evlatlık verme	Trafiği kapatma
Fabrika önünde soğan ekmek yeme	Tüm ailece yürüyüş
Fazla mesaiye kalmama	Ücret almama
İşbaşında oturma	Vezne önünde bekleme
İşe gitmeme	Vizite eylemi
İşi durdurma	Yemek boykotu
İşi yavaşlatma	

Kaynak: İlyas Köstekli (Der.). Petrol-İş Araştırma. 89 Petrol-İş Yıllığı. Petrol-İş Yayınları.

Bahar Eylemlerinin Özellikleri

12 Eylül darbe koşulları ve ANAP hükümetleri döneminde yaşanan ciddi reel ücret kayıpları ve yoksullaşma Bahar Eylemleri'nin en temel nedeniydi. Gerçek ücretlerde yaşanan gerileme ve toplu pazarlıklar üzerindeki basınç Bahar Eylemleri'ni tetikledi ve direniş eğilimini ciddi biçimde artırdı. Bahar Eylemleri, 12 Eylül askeri yönetimi döneminde çıkarılan sendikal yasalarla işçi hak ve özgürlüklerinin kısıtlanmasına ve gelir bölüşümünde işçi sınıfı aleyhine yaratılan gerilemeye bir tepkiydi. Bu yönüyle eylemlerin esas motifinin iktisadi olduğu söylemek mümkündür. Ancak

eylemler salt ekonomik çerçeveyle sınırlı kalmayıp politik talepler de içeriyordu. Dönemin Turgut Özal hükümeti, yükselen işçi eylemleri karşısında sendikaları suçluyordu. Örneğin, Başbakan Turgut Özal 14 Nisan 1989'da yaptığı bir açıklamada "eylemlerle ilgili olarak sendikacılarla görüşmeyeceğini; ancak insani nedenlerle işçiler arasından seçilmiş bir heyetle görüşebileceğini" bildirdi. Başbakan Özal'a göre, eylemleri bir daha seçilememe durumu olan sendikacılar yaptırıyordu.

Bahar Eylemleri 12 Eylül sonrası yaşanan yoksullaşmaya yönelik ekonomik temelli bir tepki olarak başlamış olmasına rağmen, hükümeti, Özal ve ANAP'ı hedef alan yönleriyle ve ülke çapında ücret ve gelir politikalarını etkileyen yanlarıyla siyasi sonuçları da olan eylemlerdi. Bahar Eylemleri ile 12 Eylül askeri yönetimiyle başlayan ve ANAP tarafından kurumsallaştırılan neoliberal iktisat politikalarında önemli bir gedik açıldı ve bu politikalar geriletildi. Nitekim Mart 1989 seçimlerinde başlayan ANAP'ın gerilemesi 1991 genel seçimlerinde ANAP'ın iktidardan uzaklaştırılmasıyla sonuçlandı.

İşçiler eylemleriyle doğrudan ANAP hükümetini hedef aldılar. Eylemler sırasında sıklıkla siyasal iktidarı protesto eden sloganlar atıldı. Bahar Eylemleri kamuda ücret artışları ve diğer hakları belirlemede doğrudan taraf olan ANAP hükümetine karşı yapıldı. İşçiler işyerlerinde, caddelerde ve alanlarda sürekli hükümeti protesto ettiler, haklarının verilmemesinden hükümeti sorumlu tuttular. Bu sorumluluk Turgut Özal'da cisimleşti ve sembolleşti. Bahar Eylemleri'nin en önemli yanı, ekonomik mücadele ile politik tutumun içiçe girmesidir.

Cumhuriyet

"Bizim Kredi"yle hemen ödeyin. PAMUKBANK iyi bankadır

Pasif direniş: Yüzlerce işyerinde üretim durdu, ulaşım aksadı

İşçiler ayakta

Memura mini zam

DYP katılmadı, SHP ret oyu kullandı, ANAP fire vermedi

ANAP'tan Özal'a güvenoyu

Aykut'la Yılmaz arasındaki ilk görüşmeden sonuç çıkmadı, taraflar yeniden buluşacak

Özal: İşçiyi dürtüyorlar

Evren: İşçiye duyarlılıkla eğilmeli

Sıkı paranın ilk kurbanı Hazine

'Sol kanat' olağanüstü kurultay için imza topluyor

SHP'de sert rüzgârlar

Cumhuriyet, 12 Nisan 1989.

Bahar Eylemleri basında ve kamuoyunda olumlu karşılandı ve açıkça desteklendi. Basın-yayın organlarında Bahar Eylemleri'ne geniş yer ayrıldı ve olumlu değerlendirmelere yer verildi. Bu destek ve sempatinin oluşmasında 12 Eylül rejimine ve Özal hükümetine duyulan tepkinin ve yaygın demokratikleşme talebinin önemli bir rolü vardı. Kamuoyunun ve basının geniş desteği ve eylemlerin sağladığı geniş meşruiyet nedeniyle Bahar Eylemcilerine polis sert tavır alamadı. Bu vesileyle bütün sorunlarına rağmen dönemin çoğulcu basın yapısının oynadığı olumlu rolün altını çizmek lazım.

Bahar Eylemleri'nin en önemli yönü kendiliğinden, daha doğrusu dipten ve tabandan gelen eylemler olmalarıydı. Bahar Eylemleri katılan işçi ve sendika sayısıyla eylem yoğunluğu açısından Türkiye işçi hareketi tarihinin en geniş çaplı eylemi olmasına rağmen eylemlerde sendikaların yönlendirmesi ve öncülüğü zayıftır. Hatta kimi sendikalar açısından yok mertebesindedir. Petrol-İş gibi kamuda etkin kimi

sendikalarda sendikal yönlendirme olsa da pek çok sendika yönetimin tabandan gelen baskısı sonucunda eylemlere katılmaya başladığı gözlendi. Bahar Eylemleri dipten gelen bir dalgaydı ve 12 Eylül sonrasında işçi hareketi içinde diri ve etkin kalabilmiş muhalif unsurlar bu eylemlerde etkin roller aldı. DİSK üyesi sendikaların ve sendikal kadroların Türk-İş üyesi sendikalara geçmiş olması da önemli bir dinamizm sağladı. Bahar Eylemleri'nde tabanda komiteler biçiminde ve koordineli bir örgütlenme yaşandığını ve bu tip örgütlenmelerde 1980 öncesi DİSK deneyiminden etkilenme ve örnek almanın söz konusu olduğunu vurgulamak lazım.

Eylemlerin Etkileri

Eylemler devam ederken yapılan 27 Mart 1989 yerel seçimlerinde ANAP'ın oy oranı yüzde 35'ten yüzde 21,9'a düştü. Türk-İş tarafından yapılan açıklamada seçim sonuçları "ben yaptım oldu zihniyetinin iflası" olarak değerlendirildi. Seçim sonuçları hükümetin uyuşmazlıkla ilgili tutumunu da etkiledi. Daha önce sendikacılarla görüşmeme kararında olan hükümet, kamu işveren sendikalarını devreden çıkararak Devlet Bakanı Cemil Çiçek'i devreye soktu. Çiçek, Türk-İş Koordinasyon Kurulu ile doğrudan görüşmeye başladı. Bahar Eylemleri ANAP toplumsal desteğinin gerilemesinde önemli rol oynadı. Doğrudan bir siyasal eylem olmasa da ANAP'ın iktidarı kaybetmesinin önemli nedenlerinden biri işçilerin ve ücretlilerin duyduğu tepki ve Bahar Eylemleri'nin yarattığı toplumsal iklimdir.

Bahar Eylemleri öncesinde yüzde 40 civarında ücret zammından söz eden hükümet, eylemler sonrasında birinci yıl için ortalama yüzde 140 oranında bir zammı kabul etmek zorunda kaldı. Bahar Eylemleri sürerken yapılan görüşmeler sonucunda 18 Mayıs 1989 günü anlaşma sağlandı. Varılan anlaşma ile işçi ücretlerine, birinci yıl ilk altı ay yüzde 80+10 bin lira, ikinci altı ay yüzde 40+70 bin lira oranında zam yapıldı. Eylemler ile işçi ücretlerinde önemli bir reel artış sağlandı. Bu eğilim 1990 ve 1991 toplu iş sözleşmelerinde de devam etti. Sonuçları itibarıyla reel işçi ücretlerinde önemli bir artış sağlayan eylemler, memurların Temmuz 1989 zammını ve özel sektör sözleşmelerini de olumlu bir yönde etkiledi. Bahar Eylemleri ülkedeki genel ücret seviyesinin yükselmesinde önemli bir manivela oldu.

Kamu sözleşmelerinin merkezi koordinasyonla yürütülmesi hem toplu eylemlerin örgütlenmesi hem de toplu iş sözleşmelerinde alınan yüksek oranlı zamlar açısından son derece etkili oldu. Kamu toplu iş sözleşmeleri koordinasyon süreci, kamuda işyeri ve işletme ölçekli toplu pazarlığın yerine bir tür ulusal ölçekli toplu pazarlığın geçmesine yol açtı. Kamu sözleşmeleri, özel sektörde büyük ölçekli grup toplu pazarlıklarıyla (metal, tekstil, çimento, cam, kimya) birlikte ele alındığında toplu iş sözleşmelerinde önemli bir merkezileşme eğilimi ortaya çıktı. Kamudaki merkezileşme eğilimi doğrudan neoliberal iktisat politikalarının gelir kısıcı özelliklerine ve "mali disiplin" hedefine uygundu. Bu yolla hükümet toplu iş sözleşmelerini kontrol etmeyi amaçlıyordu. Öte yandan toplu pazarlığın merkezileşmesi sendikaların ve işçilerin tepkilerinin

de ortaklaşmasını kolaylaştırıyordu. Bahar Eylemleri ile denenen başarılı sonuçlar veren bu politika sonraki yıllarda da devem etti ve kamu toplu iş sözleşmeleri merkezi olarak yürütüldü.

Dipten gelen bir dalga olan Bahar Eylemleri sendikal demokrasi açısından da önemli gelişmelere yol açtı. Bahar Eylemleri sendika yönetimlerinde de önemli değişimlere neden oldu. Bahar Eylemleri'nde öne çıkan sendika aktivistleri daha sonra çeşitli düzeylerde sendika yönetimlerine geldiler ve çok sayıda sendika şubesinde ve genel merkezinde kapsamlı yönetim değişiklikleri yaşandı. 1989'un dipten gelen dalgası sendikal demokrasiyi ve seçim işleyişini de olumlu yönde etkiledi. Türk-İş içindeki pek çok sendikada tıkalı kanallar açıldı. Türk-İş'te değişim ümidi güçlendi ve en önemlisi Türk-İş, 12 Eylül öncesi benimsediği "partilerüstü politika" yaklaşımından kopmaya başladı.

Bahar Eylemleri, grev hakkı sınırlanmış veya tanınmamış olsa da hak almak için başka direniş ve mücadele yollarının kullanılabileceğini ortaya koydu. Bahar Eylemleri'yle ilk kez toplu iş sözleşme için kamu kesiminde yaygın bir direniş gerçekleşti. İşçiler 12 Eylül döneminin korkusunu ve ataletini üzerlerinden atarak güven kazandı. Bahar Eylemleri'yle yasaları bahane ederek pasif tutum alan sendikacıların bahaneleri ellerinden alınmış oldu. Diğer yandan bazı sendikalar Bahar Eylemleri'nden önemli dersler çıkardı ve mücadele deneyimlerini zenginleştirmeye başladı. Bahar Eylemleri'nin ardından gelen yaygın grevler, Zonguldak grevi, Ocak 1991 Ankara Yürüyüşü ve Türk-İş'in 3 Ocak 1991 Genel Grevi, Bahar Eylemleri'nin verdiği moralle yapıldı. Bahar Eylemleri ile 12 Eylül döneminin ataletini üzerinden atan ve tekrar yükselişe geçen Türkiye işçi hareketi bu yükselişini 1990'ların ortalarına kadar sürdürdü. 1990'ların ortalarından sonra ise tekrar bir düşüş trendine girdi.

Baştürk bir duruşma sonrası cezaevi aracına binerken, Cumhuriyet Arşivi.

ON BİRİNCİ BÖLÜM • 11 • ON BİRİNCİ BÖLÜM • ON BİRİNCİ BÖLÜM

DİSK Davası'na Karşı Uluslararası Dayanışma

"Eğer, cunta bizi idam edemediyse, ceza bile veremediyse bunda Avrupa'nın payı büyüktür."

Süleyman Çelebi,
DİSK Yürütme Kurulu üyesi.

DİSK Davası duruşmalarını izleyen bir uluslararası dayanışma heyeti, Cumhuriyet Arşivi.

DİSK Davası ve Uluslararası Dayanışma

Aziz Çelik

Giriş

12 Eylül 1980 askeri darbesi ve DİSK Davası, uluslararası alanda büyük yankı uyandırdı. DİSK Davası gerçek bir uluslararası sendikal dayanışma örneği oldu. Uluslararası sendikal hareket, 12 Eylül sonrasında Türkiye'deki sendikal gelişmeleri ve DİSK Davası'nı yakından takip etti. Çeşitli uluslararası sendikal örgütler, DİSK ile yoğun bir dayanışma ağı kurdu. Özellikle Avrupa'da geniş çaplı dayanışma faaliyetleri yürütüldü. Başta ICFTU, ETUC (ASK), WCL ve WFTU (DSF)[1] olmak üzere, birçok uluslararası ve ulusal sendikal örgüt DİSK Davası'nı dikkatle izledi ve duruşmalara gözlemciler gönderdi. Uluslararası sendikalar, Uluslararası Çalışma Örgütü (ILO) ve Avrupa Konseyi gibi kurumlar ile ulusal hükümetler nezdinde girişimlerde bulundu. Bu çabalar neticesinde Türkiye, ILO'nun denetim organlarının gündemine taşındı ve Avrupa kurumlarının temsilcileri Türkiye ziyaretlerinde DİSK Davası'nı gündeme getirdi. Uluslararası sendikal heyetler, Türkiye'ye gelerek hükümet yetkilileri, DİSK avukatları ve Türk-İş temsilcileri ile görüşmeler gerçekleştirdi. Ayrıca Avrupa sendikaları, DİSK Davası'nda tutuklu bulunan sendikacıların ailelerine destek olmak amacıyla maddi dayanışma kampanyaları düzenledi.

12 Eylül sonrasında Türk-İş'in darbeyi destekleyici tutumu, uluslararası sendikal çevrelerde tepkiyle karşılandı.[2] Türk-İş Genel Sekreteri'nin askeri yönetim hükümetinde (Ulusu hükümeti) Sosyal Güvenlik Bakanı olarak görev alması sıklıkla eleştiri konusu oldu. Bu gelişmeler üzerine, ICFTU Yönetim Kurulu, Temmuz 1981 tarihinde aldığı kararla Türk-İş'in üyeliğini askıya aldı. ICFTU, DİSK Davası boyunca DİSK ile dayanışma içinde kalmaya devam etti.

[1] 2006 yılında Uluslararası Hür İşçi Sendikaları Konfederasyonu (ICFTU) ve Dünya Emek Konfederasyonu (WCL) Uluslararası Sendikalar Konfederasyonu (ITUC) adıyla birleşti. Bu birleşmeye bazı bağımsız ulusal sendika merkezleri de katıldı.

[2] Türk-İş'in 12 Eylül darbesini destekleyici tutumu kitabın önceki bölümlerinde ele alındı.

Bu dönemde uluslararası dayanışma açısından en önemli gelişmelerden biri, Avrupa Sendikalar Konfederasyonu'nun (ASK, ETUC) DİSK'in üyelik başvurusunu kabul etmesiydi. Dava sürerken alınan bu karar, ETUC'un Mayıs 1985 tarihinde toplanan Genel Kurulunda oybirliğiyle kabul edildi. Aynı toplantıda DİSK Genel Başkanı Abdullah Baştürk, ETUC Yönetim Kurulu üyeliğine seçildi. Ayrıca, İsveç sendikaları, daha önce yalnızca Nelson Mandela'ya[3] verilen ''Özgürlük Savaşçısı'' ödülünü 1987 yılında Abdullah Baştürk'e verdi. DİSK Davası'na karşı uluslararası dayanışma kampanyasının etkileri büyük oldu. Bu etkiler konusunda Çelebi şunları anlatmaktadır:[4]

> Eğer, cunta bizi idam edemediyse, ceza bile veremediyse bunda Avrupa'nın baskılanma payı büyüktür. Dahası, Avrupa Sendikalar Konfederasyonu bugün bile hala çok bilinmeyen bir dayanışma örneği sergiledi. Cezaevinde bulunan arkadaşlarımızın maddi sıkıntı içinde olan ailelerine düzenli olarak parasal yardımlarda bulundu. Benim ailem de bir dönem sıkıntı çekmişti; bu yardımdan eşim de bir süre yararlandı.

DİSK Davası boyunca Avrupa'nın çeşitli kentlerinde açık hava mitingleri, salon toplantıları ve basın açıklamaları gibi çok çeşitli dayanışma eylemleri düzenlendi. Sendikal kampanyalar, ziyaretler ve yayınlar yapıldı. Dayanışma faaliyetlerinin önemli bir bölümü Aralık 1981'de DİSK Avrupa Temsilcisi olarak görevlendirilen Av. Yücel Top'un Brüksel merkezli çalışmaları ekseninde yürütüldü.

Öte yandan, 12 Eylül sonrasında yurtdışına çıkan ve aralarında DİSK Yürütme Kurulu üyesi Kemal Daysal ile DİSK Yönetim Kurulu üyesi ve Maden-İş Genel Başkanı Mehmet Karaca'nın da bulunduğu sendikacılar tarafından Paris'te bir dayanışma komitesi kuruldu. DİSK Avrupa Temsilciliğinin çalışmaları ICFTU, ETUC ve WCL gibi örgütler ekseninde yürütülürken Paris'teki komite ise daha çok DSF ve üye sendikalar üzerinden faaliyet gösterdi. Öte yandan yurtdışına çıkan diğer DİSK üyesi sendikaların yöneticileri çeşitli dayanışma komiteleri kurdular. Bu komiteler arasında kimi zaman gerilimler yaşanırken kimi zaman da koordinasyon ve işbirliği yapıldı.

Bu bölümde DİSK Davası sürecinde yürütülen uluslararası dayanışma faaliyetleri, özellikle Avrupa'daki dayanışma çalışmaları kapsamında ele alınmaktadır. Öncelikle DİSK'in Avrupa'daki temsiline ilişkin tartışmalara değinilecek, ardından cezaevindeki DİSK Yönetim Kurulu tarafından Avrupa Sendikalar Konfederasyonu'na gönderilen temsil yetkilendirme yazısının/mektubunun nasıl hazırlandığı ele alınacaktır. Bu yetkilendirme yazısının tam metni ve orijinali ilk kez bu kitapta yayımlanmaktadır.

Bölümde Doç. Dr. Ceyhun Güler'in, birincil kaynaklara ile özgün belgelere dayalı olarak kaleme aldığı ve alanında ilk olma niteliği taşıyan kapsamlı çalışmasına yer verilecektir. Güler'in, *Çalışma ve Toplum* dergisinde yayımlanan yazısının gözden geçirilmiş hali bu bölümün önemli yazılarından biridir.

[3] Nelson Mandela (1918–2013): Güney Afrika'nın ırkçı beyaz azınlık rejimine (Apartheid) karşı mücadele eden siyah lider. Afrika Ulusal Kongresi (ANC) lideri olan Mandela 27 yıl hapiste yattı. 1990 yılında serbest kaldı. 1994'te Güney Afrika devlet başkanı seçildi.

[4] Dizman (2011). ss. 220–221.

Bu bölümde ayrıca DİSK'in Avrupa Temsilcisi olarak atanan Av. Yücel Top'un DİSK Davası için Avrupa'da yapılan çalışmaları ele aldığı değerlendirmelerine yer verilmektedir. Yücel Top'un yayımlanmış anılarından ve DİSK'e yolladığı bir mektuptan aldığımız bu değerlendirmeler, DİSK Davası ile ilgili uluslararası dayanışmanın ilk elden tanıklıkları olma özelliğini taşıyor. Yücel Top'un dayanışma çalışmaları esas olarak ETUC ve ICFTU ile üye sendikal merkezler eksenindeki çalışmalardır. Uluslararası dayanışmanın bir diğer eksenini oluşturan Dünya Sendikalar Federasyonu (DSF) ve üye sendikaların dayanışmaları ile ilgili değerlendirmeler ise Nejat Firuz tarafından anlatılmaktadır. Bu bölümde ayrıca Batı Avrupa'da yurtdışındaki DİSK yöneticileri tarafından yürütülen dayanışma çalışmaları hakkında dönemin Maden-İş Genel Sekreteri Halit Erdem tarafından kaleme alınan bir yazıya da yer veriyoruz.

DİSK Davası'yla uluslararası dayanışma çalışmaları üzerine Nejat Firuz ve Prof. Dr. Alpaslan Işıklı arasında *11. Tez* kitap dizisi sayfalarında yapılan bir tartışmaya da yer verilmiştir. Ayrıca DİSK Davası'nın ILO'ya nasıl yansıdığı konusunda Kıvanç Eliaçık tarafından yapılan kapsamlı bir çalışma ile DİSK Davası ile ilgili "uluslararası mahkeme" üstüne kısa bir yazı da bu bölümde yer almaktadır.

Böylece DİSK Davası ile ilgili uluslararası dayanışma süreci ve bu konudaki tartışmalar arşiv belgelerinden ve konunun ilk elden yürütücüleri tarafından anlatılmış olmaktadır.

DİSK Avrupa Temsilcisi Av. Yücel Top (ön sırada, sağda) ETUC Kongresinde, Hollanda 1983, Yücel Top kişisel arşivi.

YURTDIŞINDAKİ DİSK'LİLER VE DİSK'İN YURTDIŞINDA TEMSİLİ

12 Eylül askeri darbesinin ardından DİSK ve bağlı sendikaların yöneticilerinin ve uzmanlarının bir bölümü "teslim ol" çağrılarına uymadı ve yurtdışına çıktı. Yurtdışına çıkan DİSK'liler uzun yıllar boyunca çeşitli Avrupa ülkelerinde siyasi/sendikal göçmen olarak yaşamlarını sürdürdü. Çoğunluğunu Maden-İş yöneticilerinin oluşturduğu bu grubun içinde Bank-Sen, Basın-İş, Petkim-İş, Yeraltı Maden-İş, Gıda-İş, Nakliyat-İş, Hürcam-İş ve Dev Maden-Sen gibi pek çok DİSK üyesi sendikanın yöneticileri ve uzmanları da bulunmaktaydı.

Farklı tarihlerde yurtdışına çıkan DİSK'liler arasında, DİSK 7. Genel Kurulunda seçilmiş DİSK Yürütme Kurulu üyesi Kemal Daysal ile DİSK Yönetim Kurulu üyeleri Mehmet Karaca, Murat Tokmak, Ekrem Aydın, Turhan Ata, Yaşar Arıkan, Müslüm Şahin ve Burhan Şahin yer almaktaydı. Bu isimler, Almanya, Fransa, İsveç, Danimarka, Hollanda ve Britanya başta olmak üzere çeşitli

12 Eylül sonrası yurtdışına çıkan DİSK'lilerden bir grup (Paris). Soldan sağa arka sırada Mehmet Kocademir (CGT), Ahmet Erol (Türkiye İş Müfettişleri Derneği), Mehmet Ali Akyiğit, Zekai Bostancı, Hayri Ata, Okan Günalp (CGT). Orta sırada bir CGT sorumlusundan sonra Merve Şimşekel, Eşref Okumuş, Mehmet Karaca, Akat Sağıner, Murat Tokmak, Kemal Daysal, Abdullah Yılmaz. Ön sırada iki CGT sorumlusunu takiben Nejat Firuz, Ecvet Şeran, Yücel Çubukçu. Nejat Firuz kişisel arşivi.

Avrupa ülkelerinde kaldı ve burada sendikal dayanışma faaliyetlerine katıldı.

DİSK 7. Genel Kurulunda seçilen yedi yürütme kurulu üyesinden biri (Ertan Andaş), darbeden önce, Ağustos 1980'de hayatını kaybetmişti. Kalan altı üyeden beşi cezaevindeyken, yalnızca Kemal Daysal yurtdışına çıkmıştı. Böylece, 7. Genel Kurulda seçilen DİSK Yürütme Kurulunun neredeyse tamamı tutuklu bulunmaktaydı. Aynı genel kurulda seçilen yönetim kurulu üyelerinin çoğunluğu da tutukluydu.[5]

YURTDIŞINA ÇIKAN DİSK'LİLER

12 Eylül darbesi sonrasında çeşitli yollarla birçok DİSK ve üye sendika yöneticisi ile uzmanı yurtdışına çıktı. Çeşitli tarihlerde yurtdışına çıkan DİSK ve üye sendikaların yöneticileri ile uzmanları, farklı Avrupa ülkelerinde yaşamlarını sürdürmüş ve sendikal faaliyetlerde bulunmuşlardır. Saptanabilen 65 kişilik bu liste, kişilerin sendikal görevleri ve bulundukları ülkelerle birlikte aşağıda sunulmaktadır.

Liste yalnızca tespit edilebilen isimleri içermekte olup 12 Eylül sonrası yurtdışına çıkan tüm sendikacıları maalesef kapsamamaktadır. Öte yandan bazı DİSK'lilerin ikamet ettikleri ülkeler belirlenememiştir. 12 Eylül sonrasında sadece DİSK'liler değil aralarında DİSK onursal üyesi olan TÖB-DER'in yöneticilerinin de olduğu demokratik kitle örgütü yöneticileri de siyasi göçmen olarak yurtdışına çıktı. Ayrıca çok sayıda siyasi parti ve örgüt yöneticisi ve üyesi de Avrupa ülkelerinde siyasi göçmen olarak yaşadı.

[5] DİSK Yürütme ve Yönetim Kurullarının yetkileri ile 7. Genel Kurulda yapılan seçimlerin sonuçları için *DİSK Tarihi* 2. Cilt (1975-1980)'e bakılabilir.

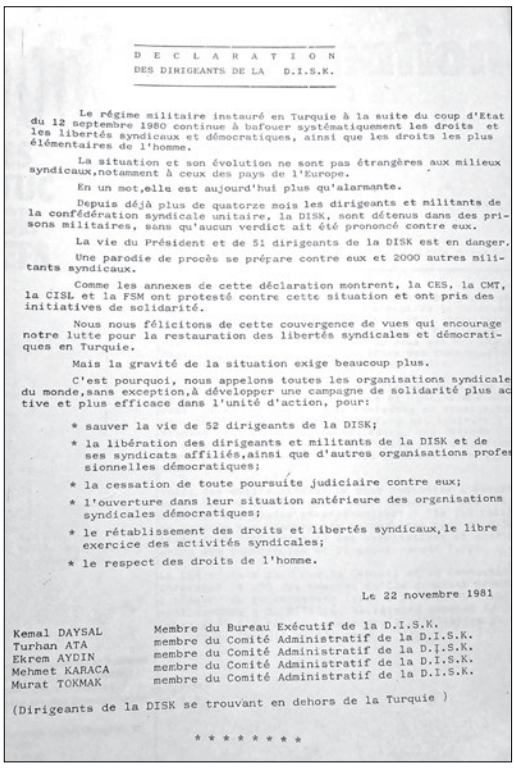
Tablo 1: DİSK ve Üye Sendikaların Yurtdışına Çıkan Yönetici ve Uzmanları (Alfabetik)

Adı Soyadı	Sendikası ve Görevi	Bulunduğu Ülke
A. Nejat Sözen	Devrimci Yapı-İş Genel Başkanı	Belçika
Abdullah Yılmaz	Maden-İş Ankara Bölge Temsilcisi	Britanya
Akat Sağıner	Bank-Sen Yürütme Kurulu üyesi	İsveç
Alâattin Kılıç	Bank-Sen uzmanı	Danimarka
Ali Kınalı	Aster-İş Genel Sekreteri	-
Arif Düzgün	Sine-Sen Genel Sekreteri	-
Aydın Yeşilyurt	DİSK 7. Bölge Temsilcisi	F. Almanya
Ayşe Coşkun	Maden-İş uzmanı	Danimarka
Bahtiyar Erkul	Maden-İş Yürütme Kurulu üyesi	F. Almanya
Burhan Şahin	Basın-İş Genel Başkanı	İsveç
Burhan Yaman	Tekstil Tarsus Şube Başkanı	İsviçre
Cahit Baylav	Bank-Sen Ankara Bölge Temsilcisi	Britanya
Cemal Kıral	Maden-İş Ege Bölge Temsilcisi	Yunanistan
Cemal Azmi Poyraz	Maden-İş 23. Bölge (Ümraniye) Başkanı	İsviçre
Ecvet Şeran	Aster-İş GYK üyesi	Fransa
Ekrem Aydın	Maden-İş, DİSK Yönetim Kurulu üyesi	İsveç
Enver Türkoğlu	Bank-Sen Yürütme Kurulu üyesi	İsveç
Ertan Uyar	Maden-İş Basın Yayın Daire Müdürü	F. Almanya
Eşref Okumuş	Petkim-İş Yürütme Kurulu üyesi	Hollanda
Fevzi Karadeniz	Bank-Sen Doğu ve Güneydoğu Bölge Temsilcisi	Fransa
Gönül Dinçer	Maden-İş uzmanı	Hollanda
Gürkan Coşkun	Maden-İş	Danimarka
Gültekin Pekdemir	Yeraltı Maden-İş Genel Örgütlenme Sekreteri	Fransa
Halit Erdem	Maden-İş Genel Sekreteri	Avusturya
Hamdullah Güzel	Gıda-İş MYK üyesi	Danimarka
Hayri Ata	Tek-Ges-İş	Fransa
Hüseyin Akbulut	Yeraltı Maden-İş Yürütme Kurulu üyesi	
Hüseyin Karahan	Basın-İş Genel Sekreteri	-
İlhan Geçit	Bank-Sen Yürütme Kurulu üyesi	Hollanda
Karabey Kalkan	Bank-Sen	Britanya
Kemal Daysal	DİSK ve Maden-İş Yürütme Kurulu üyesi	Fransa
Mehmet Ertürk	Maden-İş eski Genel Sekreteri	Fransa
Mehmet Karaca	Maden-İş Genel Başkanı, DİSK Yönetim Kurulu üyesi	Fransa
Mehmet Yıldırım	Tek-Ges-İş MYK üyesi	-
Metin Denizmen	Bank-Sen Genel Başkanı	Hollanda
Murat Tokmak	Maden-İş, DİSK Yönetim Kurulu üyesi	F. Almanya
Mustafa Uzun	Genel-İş Siverek Temsilcisi	-
Mürüvvet Demir	Bank-Sen Yönetim Kurulu	Britanya
Müslüm Şahin	Dev Maden-Sen Genel Başkanı	Fransa
Mustafa Satış	Maden-İş uzmanı	İsveç
Mustafa Uzun	Genel-İş Siverek Temsilcisi	-
Nafiz Bostancı	Genel-İş Marmara Bölge Temsilcisi	Britanya
Nejat Firuz	Maden-İş Genel Sekreter Yardımcısı	Çekoslavakya
Niyazi Kızılay	Petkim-İş GYK üyesi	-
Nurettin Yıldız	Basın-İş Yürütme Kurulu üyesi	-
Recep Orduseven	Bank-Sen Yürütme Kurulu üyesi	Hollanda
Ruşen Budak	Tekstil Bölge Temsilcisi	-
Sait Aydoğmuş	Gıda-İş Genel Sekreteri	-
Salih Taner Serin	DİSK Bölge Temsilcisi	-
Selahattin Uyar	Tekstil Yürütme Kurulu üyesi	F. Almanya
Sıddık Tekeş	Genel-İş Diyarbakır Temsilcisi	-
Sıtkı Coşkun	Bank-Sen uzmanı	Danimarka
Sina Pamukçu	DİSK Genel Sekreter Yardımcısı	Belçika
Süleyman Üstün	Maden-İş Eğitim Dairesi Müdürü	F. Almanya
Şamil Altan	Basın-İş Yönetim Kurulu üyesi	-
Şemsi Ercan	Nakliyat-İş Genel Başkanı	Belçika
Şeref Yıldız	Bank-Sen uzmanı	İsveç
Tacettin Dağcı	Maden-İş	F. Almanya
Tevfik Bilgin	DİSK Basın Yayın Daire Müdürü	-
Tunç Gezgen	Deri-İş Yürütme Kurulu üyesi	-
Turhan Ata	Bank-Sen ve DİSK Yönetim Kurulu üyesi	F. Almanya
Yaşar Arıkan	Hürcam-İş MYK üyesi, DİSK Yönetim Kurulu üyesi	F. Almanya
Yücel Çubukçu	Bank-Sen Genel Sekreteri	Hollanda
Yücel Top	DİSK Hukuk Dairesi Müdürü	Belçika
Zeki Adsız	DİSK 10. Bölge (Diyarbakır) Temsilcisi	F. Almanya
Zeki Kılıç	Sosyal-İş Genel Başkan Yardımcısı	F. Almanya

Kaynak: Liste Nejat Firuz tarafından hazırlanmıştır.

PARİS'TEKİ DAYANIŞMA KOMİTESİ

DİSK'in uluslararası faaliyetleri arasında DİSK Dayanışma Komitesi önemli bir yer tuttu. Paris'te göçmen olarak bulunan DİSK Yürütme Kurulu üyesi Kemal Daysal ve DİSK Yönetim Kurulu üyesi Mehmet Karaca'nın da yer aldığı bir DİSK Dayanışma Komitesi kuruldu. Bu komite, Avrupa'da sendikal dayanışma açısından önemli bir rol üstlendi. Ancak DİSK Yürütme Kurulu üyelerinin çoğunun tutuklu olması sebebiyle yurtdışındaki dayanışma çalışmalarının yaygın bir biçimde etkili olması mümkün değildi. Yurtdışına çıkabilen DİSK'lilerin çalışmalarına da -hem geçmiş gerilimler hem politik kimlikleri hem de sendikal dünyada da etkili olan soğuk savaş gibi nedenlerle- pek hayırhah bakılmıyordu. Dahası çeşitli tanıklıklar ve ETUC'a yazılan yetkilendirme mektubu hapisteki DİSK yöneticilerinin bu çalışmaların DİSK Davası'na zarar verebileceği kaygısını taşıdıklarını da gösteriyor.

D E C L A R A T I O N
DES DIRIGEANTS DE LA D.I.S.K.

Le régime militaire instauré en Turquie à la suite du coup d'Etat du 12 septembre 1980 continue à bafouer systématiquement les droits et les libertés syndicaux et démocratiques, ainsi que les droits les plus élémentaires de l'homme.

La situation et son évolution ne sont pas étrangères aux milieux syndicaux, notamment à ceux des pays de l'Europe.

En un mot, elle est aujourd'hui plus qu'alarmante.

Depuis déjà plus de quatorze mois les dirigeants et militants de la confédération syndicale unitaire, la DISK, sont détenus dans des prisons militaires, sans qu'aucun verdict ait été prononcé contre eux.

La vie du Président et de 51 dirigeants de la DISK est en danger.

Une parodie de procès se prépare contre eux et 2000 autres militants syndicaux.

Comme les annexes de cette déclaration montrent, la CES, la CMT, la CISL et la FSM ont protesté contre cette situation et ont pris des initiatives de solidarité.

Nous nous félicitons de cette couvergence de vues qui encourage notre lutte pour la restauration des libertés syndicales et démocratiques en Turquie.

Mais la gravité de la situation exige beaucoup plus.

C'est pourquoi, nous appelons toutes les organisations syndicale du monde, sans exception, à développer une campagne de solidarité plus active et plus efficace dans l'unité d'action, pour:

* sauver la vie de 52 dirigeants de la DISK;
* la libération des dirigeants et militants de la DISK et de ses syndicats affiliés, ainsi que d'autres organisations professionnelles démocratiques;
* la cessation de toute poursuite judiciaire contre eux;
* l'ouverture dans leur situation antérieure des organisations syndicales démocratiques;
* le rétablissement des droits et libertés syndicaux, le libre exercice des activités syndicales;
* le respect des droits de l'homme.

Le 22 novembre 1981

Kemal DAYSAL — Membre du Bureau Exécutif de la D.I.S.K.
Turhan ATA — membre du Comité Administratif de la D.I.S.K.
Ekrem AYDIN — membre du Comité Administratif de la D.I.S.K.
Mehmet KARACA — membre du Comité Administratif de la D.I.S.K.
Murat TOKMAK — membre du Comité Administratif de la D.I.S.K.

(Dirigeants de la DISK se trouvant en dehors de la Turquie)

* * * * * * * *

5 DİSK yöneticisinin ortak açıklaması, 22 Kasım 1981, Nejat Firuz kişisel arşivi.

Yurtdışındaki DİSK yöneticilerinden beşi —Kemal Daysal, Turhan Ata, Ekrem Aydın, Mehmet Karaca ve Murat Tokmak— 22 Kasım 1981 tarihinde "Yurtdışındaki DİSK Yöneticileri" imzasıyla bir dayanışma kampanyası çağrısında bulundular. Çağrıda şu görüşlere yer verildi:

> Türkiye'de 12 Eylül 1980 darbesinin ardından kurulan askeri rejim, en temel insan haklarının yanı sıra sendikal ve demokratik özgürlükleri de sistematik olarak ihlal etmeye devam etmektedir.
>
> Başta Avrupa ülkeleri olmak üzere sendikal çevrelerin yabancısı olmadığı bu durum ve gelişimi, bugün tek kelimeyle endişe verici boyutlara ulaşmıştır.
>
> 14 ayı aşkın bir süredir DİSK'e bağlı sendikaların yöneticileri ve aktivistleri, haklarında herhangi bir karar verilmeksizin askeri cezaevlerinde tutuklu bulunmaktadır.
>
> DİSK'in Genel Başkanı ve 51 yöneticisinin hayatları tehlikededir ve onlara ve diğer 2000 sendika aktivistine karşı parodi bir dava hazırlanmaktadır.
>
> Bu açıklamanın eklerinde de görüldüğü üzere, ETUC, WCL, ICFTU ve WFTU bu durumu protesto etmiş ve dayanışma girişimlerinde bulunmuştur.
>
> Türkiye'de sendikal ve demokratik özgürlüklerin yeniden tesis edilmesi için verdiğimiz mücadeleyi teşvik eden bu görüş birliğini memnuniyetle karşılıyoruz.
>
> Ancak durumunun vahameti çok daha fazlasını gerektirmektedir. Bu nedenle, istisnasız tüm dünya sendikal örgütlerini, eylem birliği içinde aşağıdaki amaçlar için daha aktif ve daha etkili bir dayanışma kampanyası geliştirmeye çağırıyoruz:
>
> -DİSK'in 52 liderinin hayatını kurtarmak,

-DİSK ve bağlı sendikalarının ve diğer demokratik meslek örgütlerinin liderlerinin ve aktivistlerinin serbest bırakılmasını sağlamak,

-Onlara karşı yürütülen tüm yasal işlemleri durdurmak,

-Demokratik sendikal örgütleri eski durumlarına getirmek,

-Sendikal hak ve özgürlükleri ve sendikal faaliyetlerin özgürce yürütülmesini yeniden sağlamak,

-İnsan haklarına saygı göstermek,

Ardından Kemal Daysal ve Mehmet Karaca, 17 Aralık 1981'de Paris'te bir açıklama yaparak yaklaşan DİSK Davası öncesinde, tüm sendikal örgütleri -istisnasız ve her düzeyde - mesajlar, dilekçeler, Türkiye Büyükelçiliklerine başvurular ya da duruşmalar sırasında İstanbul'a gözlemci heyetler gönderilmesi gibi çeşitli yollarla acil bir dayanışma ve protesto hareketi örgütlemeye ve bu yolla DİSK'in liderlerini ölüm, işkence ve hapisten kurtarmaya çağırdılar.[6]

DİSK'İN YURTDIŞINDA RESMİ TEMSİLİ

Yurtdışındaki 5 DİSK yöneticisinin 22 Kasım 1981 tarihli ortak açıklamasından kısa bir süre sonra DİSK İddianamesi'nin hazırlanıp sanıklara tebliğ edildiği günlerde ve DİSK Davası yargılamasının başlamasından hemen önce DİSK'in yurtdışında temsili ve uluslararası dayanışma çalışmalarını yakından ilgilendiren önemli bir gelişme yaşandı.

11 Aralık 1981 tarihinde, DİSK'in tutuklu beş Yürütme Kurulu üyesi -Genel Başkan Abdullah Baştürk, Genel Sekreter Fehmi Işıklar ile yürütme kurulu diğer üyeleri Rıza Güven, Mukbil Zırtıloğlu ve Süleyman Çelebi- Avrupa Sendikalar Konfederasyonu (ETUC) Başkanı Wim Kok'a bir mektup gönderdi. Bu mektupta, Av. Yücel Top ve Av. Ercüment Tahiroğlu'nun DİSK'i temsil etmekle yetkilendirildiği bildirildi. Aynı mektupta, bu iki kişi dışında önceki görevleri ve konumları ne olursa olsun kimsenin DİSK adına herhangi bir açıklama yapamayacağı, bildiri yayımlayamayacağı veya basın toplantısı düzenleyemeyeceği açıkça belirtildi.

Bu gelişmenin ardındaki gerekçeleri DİSK Yürütme Kurulu üyesi Süleyman Çelebi şöyle açıklamaktadır:[7]

> Duyuyorduk ki kimileri kendi başlarına Avrupa'da girişimlerde bulunup yardım ve dayanışma çalışmaları yapıyorlar. Bir anlamda kendilerini bizim üzerimizden, DİSK'in adını kullanarak meşrulaştırma çalışması yapıyorlar. Bizim haberimiz olmadan bize aitmiş gibi kimi görüşler açıklıyorlar filan. Avukatımız Ercüment Tahiroğlu, bu gelişmeleri bize aktarınca ne yapabileceğimizi konuştuk. Yücel Top da Avrupa'daydı o zaman. Ercüment Tahiroğlu ile bağlantıları vardı. Ona bir belge ulaştırıp yetkilendirirsek, bizim adımıza her şeyi o yürütebilirdi. Oturduk bir tutanak yazdık ETUC'a, yani Uluslararası Avrupa Sendikalar Konfederasyonuna. "DİSK'in tüzel kişiliğini, yürütme ve yönetim kurulunu Avrupa'da Yücel Top temsil etmeye atanmıştır" dedik. Beş yürütme kurulu üyesi imzaladık. Yürütme Kurulu 7 kişidir ama biri 12 Eylül öncesi zaten yaşamını yitirmişti, yerine henüz yedeği atanmamıştı. Öteki yürütme kurulu üyesi Kemal Daysal zaten cezaevinde değil, yurtdışındaydı.

Diğer yandan, o tarihlerde DİSK Davası'nda tutuklu olan ve cezaevinde DİSK yöneticileri ile birlikte olan DİSK Eğitim Dairesi Müdürü Faruk Pekin bu mektubun

[6] Daysal ve Karaca, 17 Aralık 1981, Paris, Nejat Firuz Arşivi.

[7] Dizman (2011). s. 209.

gönderilmesini kendisinin önerdiğini belirtmektedir. Pekin, yurtdışındaki temsil sorunlarının önüne geçebilmek amacıyla avukatlar üzerinden resmi bir yetkilendirme yapılmasını önermişti:[8]

> Hapse atılmamdan önce görüştüğüm ICFTU ve ASK temsilcilerinin DİSK'in yurtdışında temsili konusunda iletikleri şikayetleri dikkate alarak Baştürk'e DİSK'in temsili konusunda yurtdışına tüm yürütme kurulu üyelerinin katılımıyla bir açıklama gönderilmesini önerdim. Önerim DİSK kararı olmadan yurtdışına giden seçimli yürütme kurulu üyesi Kemal Daysal'ın yurtdışındaki kullanmacı çalışmalarını önlemeye yönelikti.

Faruk Pekin temsil meselesinin avukatlık bazında ele alınmasını önermişti. Yücel Top'un ve Ercüment Tahiroğlu'nun DİSK'in avukatları oldukları ve hapisteki DİSK yöneticilerini temsil ettikleri için DİSK'i temsil etme yetkisi onlara verilmiş olacaktı. Pekin, Baştürk'ün öneriye sıcak baktığını ama böylesi bir önerinin hapishanede sendikal çalışmayı sürdürme anlamına[9] gelebileceğini ve bu nedenle yürütme kurulu diğer üyelerinin bu konuya hemen sıcak bakmayacaklarını söylediğini aktarmaktadır. Pekin sonraki gelişmeleri şöyle ifade etmektedir:

> Ve konuyu onlara açarak biraz zamana bıraktı. Bu arada 25 Haziran 1981'de basına duyurulan ve parça parça bilgi sahibi olduğumuz DİSK-1 iddianamesi resmen hapisteki tutuklulara verildi. İşte böylesi bir ortamda DİSK yürütme kurulu üyeleri ASK başkanı Wim Kok'a hitaben yazılmış 11 Aralık 1981 tarihli bir yürütme kurulu kararını imzaladılar (...)
>
> Bu kararın gerçekliğini vurgulamak ve çeviri yanlışlarından doğabilecek karışıklıkları önlemek için yürütme kurulu üyesi Mukbil Zırtıloğlu'ndan Fransızca çevirisini yapması istendi, Mektup bir biçimde dışarı çıkartılıp ASK'a ulaştırıldı.

Mektubun cezaevinden çıkarılması konusunu Süleyman Çelebi anılarında şunları anlatmaktadır:[10]

> Mektubu Avrupa'ya göndereceğiz ama bunu nasıl başaracaktık? Normal bir mektup olarak yollamamıza izin vermezler. Ayrıca o aşamada açıkça sendikal faaliyette bulunmak da mümkün değil. Avukatlarımıza da verme olanağımız yok, hemen el koyarlar. Cezaevinde görevli, ilerici bir asker vardı. Benim onunla ilişkilerim iyiydi. ''Süleyman bu işi yapsan yapsan sen yaparsın'' dedi Abdullah Baştürk. Askerle açık açık konuştum, konunun önemini anlattım. ''Tamam, verin, ben ulaştırırım'' dedi. Verdik mektubu, o da dışarıda bir yer de avukatlardan birine verdi, böylece denetimden kaçırdık mektubu. Ancak sonra düşünmeye başladık, Avrupa sorununu çözdük, mektup yerine ulaşacak ama cunta bundan haberdar olunca sorumlusunu aramaya çıkmayacak mı? Hemen aramızda bir sözbirliği yaptık. Eğer cezaevi yönetimi soruşturma açıp sorguyu çekerse sorumluluğu ben üstlenecektim. Herkes ''Süleyman yaptı'' diyecekti. Beni sorguya çektiklerinde de şöyle diyecektim: ''Duruşmaya giderken bu mektubu cezaevi aracından dışarı attım, üzerine de 'Hayırsever vatandaş, bu mektup senin eline geçerse, lütfen şu şu adrese ilet' diye yazdım. Demek ki sahiden iyi yürekli bir vatandaş bulmuş ki adrese göndermiş.

Mektubun Avrupa Sendikalar Konfederasyonu'na ulaşmasının ardından, ETUC 21 Aralık 1981 tarihinde aralarında ICFTU, WCL, TUAC ve üye işkolu federasyonlarının da bulunduğu kuruluşlara resmi bir yazı göndererek durumu bildirmiştir. Bu yazıda, yalnızca Yücel Top'un ve Ercüment

[8] Pekin (2025). ss. 553-554.

[9] Darbeden sonra sendikal faaliyetler yasaklandığı için cezaevinden ETUC'a normal yollarla yazı yollanması mümkün değildi.

[10] Dizman (2011). s. 209.

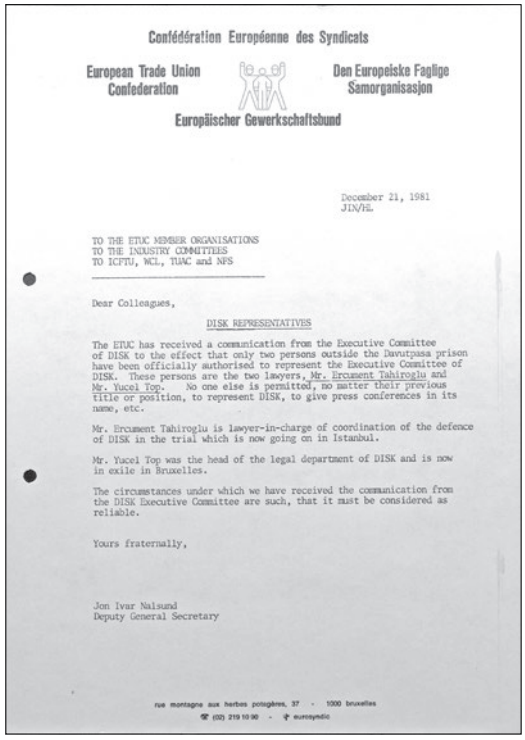
Tahiroğlu'nun DİSK'i temsil etme yetkisine sahip olduğu, diğer tüm girişimlerin geçersiz sayılacağı açıkça belirtilmiştir. Böylece mektubun yazılmasından 10 gün sonra ETUC'a ulaştığı ve ETUC'un bu gelişmeyi diğer sendikal örgütlere bildirdiği görülmektedir.

Bu mektup DİSK'in yurtdışındaki temsilini avukatlık üzerinden sonuçlandırmış ve netleştirmişti ancak tartışmaları bitirememişti. Bu görevlendirmenin ardından kaçınılmaz biçimde "atanmışlar" ve "seçilmişler" tartışması gündeme geldi. DİSK'in seçilmiş yöneticilerinden bazıları yurtdışındayken onların yerine DİSK hukukçularının görevlendirilmesi tartışmalara ve gerilimlere yol açtı. Tartışmanın iki tarafının da haklı gerekçeleri vardı. Görevlendirmeyi yapan DİSK yönetimi çoğunlukla karar verdiklerini düşünürken yurtdışındaki diğer DİSK yöneticileri kendilerinin DİSK'in seçilmiş yöneticileri olduğunu savunuyordu. Olağanüstü koşullarda alınmış olağanüstü bir karar söz konusuydu ve tartışılması doğaldı.

Anlaşıldığı kadarıyla yurtdışındaki diğer DİSK yöneticilerinin yaptığı çalışmalar hapisteki DİSK yöneticileri tarafından benimsenmiyor ve bu çalışmalara kuşkuyla bakılıyordu. Arada bir koordinasyon ve haberleşme olmaması kadar yurtdışında dayanışma çalışmasını yürüten sendikacılar ile hapisteki sendikacılar arasındaki siyasi görüş ayrılıklarının da bu tutumda etkili olduğunu söylemek mümkündür. Yurtdışında dayanışma çalışması sürdüren DİSK yöneticileri aralarında diğer siyasi görüşler de olmak üzere daha çok TKP çevresindeki sendikacılardan oluşuyordu ve DSF ile bağlantıları vardı. DİSK İddianamesi de esas olarak DİSK'in Marksist-Leninist bir ihtilal örgütü ve TKP ile bağlantılı olduğu gibi asılsız iddialara dayalıydı. Dönemin soğuk savaş koşullarında bu suçlamalar oldukça ağır ve tedirgin ediciydi. Bu suçlamalarla idam cezası istenen DİSK yöneticileri, geçmişte aralarında ciddi çekişmelerin olduğu yurtdışındaki DİSK yöneticilerine DİSK'i temsil etme yetkisi vermek istememişti.

Bu tutum mektuba da yansımıştı. Mektup daha çok yurtdışındaki DİSK yöneticileri tarafından yapılan dayanışma çalışmalarından duyulan rahatsızlığa dayalıydı. Mektup şöyle başlıyordu:

> Yurt dışında bazı kişilerin DİSK adına yetkili oldukları iddiası ile DİSK adına çalıştıklarını, DİSK'i temsilen bazı uluslararası ya da Avrupa düzeyindeki örgütlerin çalışmalarına katıldıklarını öğrenmiş bulunuyoruz. Bazı yanlış anlaşılmaların önlenmesi için 16 aya yaklaşan tutukluluğumuz süresi içinde

Confédération Européenne des Syndicats

European Trade Union Confederation

Den Europeiske Faglige Samorganisasjon

Europäischer Gewerkschaftsbund

December 21, 1981
JIN/HL

TO THE ETUC MEMBER ORGANISATIONS
TO THE INDUSTRY COMMITTEES
TO ICFTU, WCL, TUAC and NFS

Dear Colleagues,

DISK REPRESENTATIVES

The ETUC has received a communication from the Executive Committee of DISK to the effect that only two persons outside the Davutpasa prison have been officially authorised to represent the Executive Committee of DISK. These persons are the two lawyers, Mr. Ercument Tahiroglu and Mr. Yucel Top. No one else is permitted, no matter their previous title or position, to represent DISK, to give press conferences in its name, etc.

Mr. Ercument Tahiroglu is lawyer-in-charge of coordination of the defence of DISK in the trial which is now going on in Istanbul.

Mr. Yucel Top was the head of the legal department of DISK and is now in exile in Bruxelles.

The circumstances under which we have received the communication from the DISK Executive Committee are such, that it must be considered as reliable.

Yours fraternally,

Jon Ivar Nalsund
Deputy General Secretary

rue montagne aux herbes potagères, 37 - 1000 bruxelles
(02) 219 10 90 - eurosyndic

ETUC'un 21 Aralık 1981 tarihli DİSK'in temsiline ilişkin yazısı, USTE, ETUC Koleksiyonu. (Ceyhun Güler tarafından sağlanmıştır.)

DEMOKRAT TÜRKİYE

YURTDIŞINDAKİ DİSK'LİLERİN ÇAĞRISI

- Aralarında Yücel Top ve Kemal Daysal'ın da bulunduğu yurtdışındaki DİSK'li sendikacılar 16-17 Aralık tarihlerinde Amsterdam'da yaptıkları toplantıda Türk-İş kongresine yönelik bir çağrıyı yayınlamışlardır.

- Aynı toplantıda yurtdışındaki sendikal dayanışma faaliyetine ilişkin DİSK'li sendikacılar geniş bir yönetim komitesi oluşturmuşlardır.

Yönetim komitesine ilke olarak DİSK'in seçimli organlarında bulunup da şu anda yurtdışında olan sendikacılar (yürütme, yönetim, denetim, onur kurulu üyeleri ve DİSK bölge temsilcileri) ile her sendikanın yürütme kurulu düzeyinde birer kişi ile katılacağı bir komite oluşmuştur.

- Yine aynı toplantıda DİSK'in önümüzdeki kuruluş yıldönümü merkezi olarak Federal Almanya'da tüm sendikacıların ortak örgütlenmesi ve ortak katılımı ile gerçekleştirilmesi kararlaştırılmıştır.

Yurtdışında bulunan DİSK'li sendikacıların Türk-İş Kongresine yönelik çağrısında şunlar söylenmektedir:

12 Eylül askeri darbesiyle birlikte, işçi sınıfımız, emekçi halkımız ve demokrasiden yana tüm güçler üzerinde kanlı ve acımasız bir terör uygulandı. Kuşkusuz bu kanlı faşist terörün sivri ucu bizlere, işçi sınıfımıza yöneltildi. İşçi sınıfımızın kısıtlı da olsa var olan sendikal, demokratik hakları ellerinden alındı. DİSK ve bağlı sendikaların çalışmaları durduruldu, yöneticileri tutuklandı. DİSK yöneticileri için idam ve üye 29 sendikanın binleri bulan yöneticileri için ağır hapis cezası istemli davalar açıldı. Türk-İş'in çalışmaları askıya alındı. İşçi sınıfımız, ekonomik demokratik haklar mücadelesinde biricik silahı olan sendikal örgütlerden, onun geçmişteki ünlü mücadelelerinden yoksun kaldı. En kabuslu dönemde sınıfına bağlı ve saygılı hiç bir sendika yöneticisi, hangi sendikal örgüte bağlı olursa olsun hiç bir sendikalı işçi ülkede sendikal yaşamın var olduğunu ileri süremez.

Bu dönemde sadece sendikal demokratik haklarımızı kaybetmekle kalmadık. Tekellerden yana izlenen ekonomik politikalarla milyonlarca işçi ve emekçi olarak büyük zorluklar-

yönetimi bu uygulamalara karşı çıkacağına sessiz kaldı. Hatta, Genel Sekreteri Sadık Şide'yi cunta hükümetine bakan vererek bu işçi düşmanı politikanın sorumluluğuna ortak oldu.

Kongre delegeleri,

Değerli Türk-İş üyeleri,

Tüm bu olumsuz koşullara karşın, olanakları el verdiği sınırlar içinde kalsa bile işçi sınıfımızın mücadelesi durmamıştır. Ve durmayacaktır. Ancak ne var ki, bu mücadelenin başarıya ulaşması, gaspedilen sendikal demokratik haklarımızın yeniden elde edilmesi, sendikal yaşamın özgürce süreceği demokratik bir ortamın yerleşmesi her şeyden önce bizlerin, işçi sınıfımızın kararlılığını gerektiriyor. Türk-İş'li, DİSK'li, sendikalı-sendikasız milyonlarca işçinin kararlı çabası ve aktif eylemler yükseltmeleri ancak faşizmi alt edebilir, kaybettiğimiz haklarımızı geri getirebilir. Geleceğimiz kendi ellerimizdedir.

Bunun için, bugün çalışmalarını yurt dışında sürdürmek zorunda bırakılmış, DİSK ve bağlı sendikaların bir bölüm yöneticileri olarak sizlere sesleniyoruz.

Demokrat Türkiye, 17 Ocak 1984.

elimize ilk kez geçen bir fırsatı değerlendirerek size DİSK Yürütme Kurulu olarak bu mektubu gönderiyoruz.

Mektupta DİSK içindeki tartışma ve ayrılıklardan sert ifadelerle söz ediliyordu:

> Geçtiğimiz dönemde bazı siyasal hareketler kendi siyasi başarıları için, DİSK ve üyesi sendikalar ile demokratik kitle örgütlerinin birlik ve bütünlüğüne zarar verdiler. Sendikal örgütlerin kitle yanını gözardı ederek siyasi grupçuluğu ön planda tutan ve sekter, tasfiyeci, dayatmacı, kullanmacı tavır içine giren bir kısım DİSK mensubu sendikacı bu tutum ve davranışları yüzünden DİSK Anatüzüğü çerçevesinde karar organları tarafından mahkum edildiler.
>
> İçinde bulunduğumuz koşullar nedeni ile böylesi tutum içine girebilecek, DİSK'in resmi görüşüne, ilkelerine aykırı davranacak kişileri izleme ve denetleme olanağına sahip değiliz. Kısaca bugün DİSK'i temsil edenler Davutpaşa Tutukevinde özgürlüklerinden yoksun tutuklu bulunmaktadırlar. Durum böyle iken bazı kişilerin yurtdışında DİSK adına hareket ettiğini duymaktayız. Hangi kademeden olursa olsun hiç bir kişinin yurt içinde ve dışında DİSK'i temsil etme yetkileri, hakları yoktur. Davranışları, açıklamaları DİSK'i kesinlikle bağlamaz. Faaliyetlerinin Türkiye'deki sendikal mücadeleye, DİSK hakkında açılan davaya ve uluslararası dayanışmaya katkısı olmadığı gibi, zararlı da olabilecektir.

Oysa bu tartışmalar ve ihraca varan gerilimler 7. Genel Kurulda uzlaşmayla çözülmüştü. Yurtdışındaki DİSK'lilerin dayanışma çalışmalarının "zararlı da olabileceği" vurgusu diğer DİSK'lilerle ve diğer sendikal dayanışma çalışmalarıyla araya mesafe koyma çabası olarak da okunabilir. Bu durumun iddianamede yer alan suçlamalar ve soğuk savaş etkisiyle yazılmış ifadeler olduğunu söylemek mümkündür. Mektup 7. Genel Kurulda yaşanan uzlaşmadan oldukça uzak ve sert bir üslupla kaleme alınmıştı.

DİSK'in yurtdışında temsili resmi olarak sonuçlandıktan sonra yapılan çalışmalar aşağıda Yücel Top tarafından ayrıntılı olarak anlatılmaktadır. Her ne kadar DİSK

yöneticilerinin mektubuyla yurtdışındaki diğer DİSK yöneticilerinin DİSK adına çalışma yapamayacakları bildirilmiş olsa da bu durumun hayatın olağan akışına aykırı olduğu ve DİSK'in diğer yöneticilerinin de çeşitli dayanışma çalışmaları yaptıkları bilinmektedir. Bu kapsamda özellikle DSF tarafından yapılan dayanışma çalışmaları Nejat Firuz ve Halit Erdem'in bu bölümdeki yazılarında ele alınmaktadır.

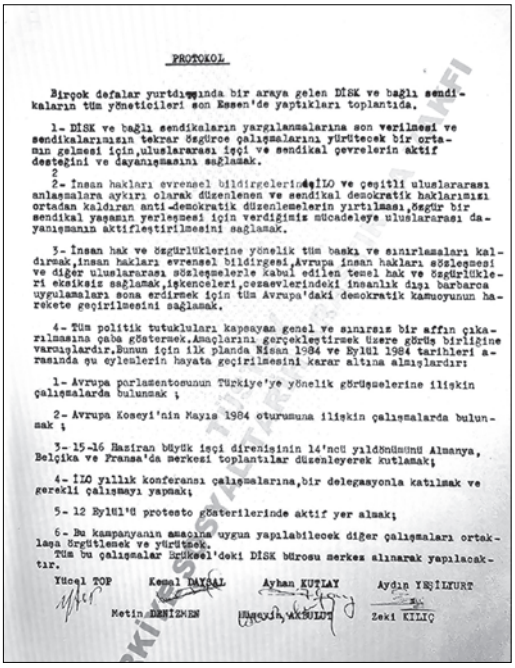
KOORDİNASYON VE ORTAK ÇALIŞMALAR

Hapisteki DİSK Yürütme Kurulu üyeleri tarafından yetkilendirilen Yücel Top ile yurtdışındaki diğer DİSK'liler arasında, bir süre koordinasyon eksikliği ve gerilim yaşanmıştır. Ancak Aralık 1983'te gerçekleştirilen bir toplantıyla bu sorun kısmen aşılmış, yurtdışındaki faaliyetleri koordine etmek üzere bir yönetim komitesi oluşturulmuş ve bir protokol imzalanmıştır.[11]

Böylece dayanışma faaliyetleri arasında bir koordinasyon sağlandığı görülmektedir. Aralarında Yücel Top ve Kemal Daysal'ın da bulunduğu yurtdışındaki DİSK'li sendikacıların 16-17 Aralık 1983 tarihlerinde Amsterdam'da yaptıkları toplantıda şu kararlar alındı:[12]

> DİSK'in seçimli organlarında görev yapmış ve hâlen yurtdışında bulunan sendikacılar (yürütme, yönetim, denetim ve onur kurulu üyeleri ile DİSK bölge temsilcileri), yönetim komitesinde yer alacaktır.
>
> Ayrıca her sendikanın yürütme kurulu düzeyinde bir temsilcisi de bu komiteye katılacaktır.
>
> DİSK'in kuruluş yıldönümü etkinliğinin Federal Almanya'da, tüm sendikacıların ortak örgütlenmesi ve katılımıyla düzenlenmesine karar verilmiştir.

Bu toplantıdan sonra 3 Mart 1984'te F. Almanya'nın Essen kentinde DİSK'in kuruluşunun 17. yıldönümü etkinliğinin ardından 4 Mart 1984'te Mülheim kentinde yapılan bir toplantıda DİSK Davası ile ilgili dayanışma faaliyetleri için bir protokol imzalanmıştır.[13] Bu protokol, DİSK Avrupa Temsilcisi Yücel Top, DİSK Yürütme Kurulu üyesi Kemal Daysal, TÖB-DER Genel Başkan Vekili Ayhan Kutlay, DİSK 7. Bölge Temsilcisi Aydın Yeşilyurt, Bank-Sen Genel Başkanı Metin Denizmen, Yeraltı Maden-İş Yürütme Kurulu üyesi Hüseyin Akbulut ve Sosyal-İş Genel Başkan Yardımcısı Zeki Kılıç tarafından imzalandı. Protokol ile ortak dayanışma faaliyetleri yürütülmesi ve bu faaliyetlerin Brüksel'deki DİSK bürosu esas alınarak organize edilmesi kararlaştırıldı.

PROTOKOL

Birçok defalar yurtdışında bir araya gelen DİSK ve bağlı sendikaların tüm yöneticileri son Essen'de yaptıkları toplantıda,

1- DİSK ve bağlı sendikaların yargılanmalarına son verilmesi ve sendikalarımızın tekrar özgüroe çalışmalarını yürütecek bir ortamın gelmesi için,uluslararası işçi ve sendikal çevrelerin aktif desteğini ve dayanışmasını sağlamak.

2- İnsan hakları evrensel bildirgelerine,İLO ve çeşitli uluslararası anlaşmalara aykırı olarak düzenlenen ve sendikal demokratik haklarımızı ortadan kaldıran anti-demokratik düzenlemelerin yürtilmesi,özgür bir sendikal yaşamın yerleşmesi için verdiğimiz mücadeleye uluslararası dayanışmanın aktifleştirilmesini sağlamak.

3- İnsan hak ve özgürlüklerine yönelik tüm baskı ve sınırlamaları kaldırmak,insan hakları evrensel bildirgesi,Avrupa insan hakları sözleşmesi ve diğer uluslararası sözleşmelerle kabul edilen temel hak ve özgürlükleri eksiksiz sağlamak,işkenceleri,cezaevlerindeki insanlık dışı barbarca uygulamaları sona erdirmek için tüm Avrupa'daki demokratik kamuoyunun harekete geçirilmesini sağlamak.

4- Tüm politik tutukluları kapsayan genel ve sınırsız bir affın çıkarılmasına çaba göstermek.Amaçlarını gerçekleştirmek üzere görüş birliğine varıaçlardır.Bunun için ilk planda Nisan 1984 ve Eylül 1984 tarihleri arasında şu eylelerin hayata geçirilmesini karar altına almışlardır:

1- Avrupa parlamentosunun Türkiye'ye yönelik görüşmelerine ilişkin çalışmalarda bulunmak ;

2- Avrupa Koseyi'nin Mayıs 1984 oturumuna ilişkin çalışmalarda bulunmak ;

3- 15-16 Haziran büyük işçi direnişinin 14'ncü yıldönümünü Almanya, Belçika ve Fransa'da merkezi toplantılar düzenleyerek kutlamak;

4- İLO yıllık konferansı çalışmalarına,bir delegasyonla katılmak ve gerekli çalışmayı yapmak;

5- 12 Eylül'ü protesto gösterilerinde aktif yer almak;

6- Bu kampanyanın amacına uygun yapılabilecek diğer çalışmaları ortaklaşa örgütlemek ve yürütmek.

Tüm bu çalışmalar Brüksel'deki DİSK bürosu merkez alınarak yapılacaktır.

Yücel TOP Kemal DAYSAL Ayhan KUTLAY Aydın YEŞİLYURT

Metin DENİZMEN Hüseyin AKBULUT Zeki KILIÇ

Yurtdışındaki DİSK'lilerin 1984 Protokolü, TÜSTAV Arşivi.

[11] *Demokrat Türkiye*, 17 Ocak 1984, Sayı 25, s. 23.

[12] *Demokrat Türkiye*, 17 Ocak 1984, Sayı 25, s. 23.

[13] *Demokrat Türkiye*, 16 Mart 1984, Sayı 27, s. 16.

DİSK'İN TEMSİLİ VE GÖREVLENDİRME YAZISI

Wim Kok, Başkan

Avrupa Sendikalar Konfederasyonu

11 Aralık 1981

Yurt dışında bazı kişilerin DİSK adına yetkili oldukları iddiası ile DİSK adına çalıştıklarını, DİSK'i temsilen bazı uluslararası ya da Avrupa düzeyindeki örgütlerin çalışmalarına katıldıklarını öğrenmiş bulunuyoruz. Bazı yanlış anlaşılmaların önlenmesi için 16 aya yaklaşan tutukluluğumuz süresi içinde elimize ilk kez geçen bir fırsatı değerlendirerek size DİSK Yürütme Kurulu olarak bu mektubu gönderiyoruz. (Mektubun size ulaşabileceğini kuvvetle umuyoruz.)

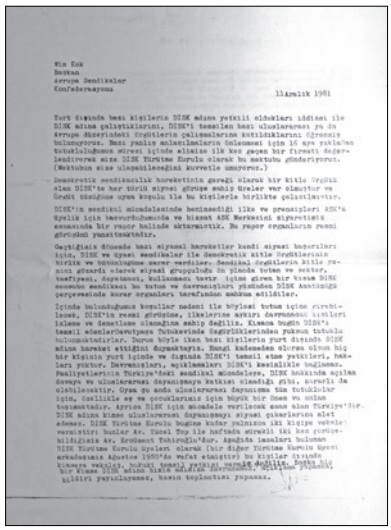
Demokratik sendikacılık hareketinin gereği olarak bir kitle örgütü olan DİSK'te her türlü siyasi görüşe sahip üyeler var olmuştur ve Örgüt tüzüğüne uyma koşulu ile bu kişilerle birlikte çalışılmıştır.

DİSK'in sendikal mücadelesinde benimsediği ilke ve prensipleri ASK'a üyelik için başvurduğumuzda ve bizzat ASK Merkezini ziyaretimiz esnasında bir rapor halinde aktarmıştık. Bu rapor organların resmi görüşünü yansıtmaktadır.

Geçtiğimiz dönemde bazı siyasal hareketler kendi siyasi başarıları için, DİSK ve üyesi sendikalar ile demokratik kitle örgütlerinin birlik ve bütünlüğüne zarar verdiler. Sendikal örgütlerin kitle yanını gözardı ederek siyasi grupçuluğu ön planda tutan ve sekter, tasfiyeci, dayatmacı, kullanmacı tavır içine giren bir kısım DİSK mensubu sendikacı bu tutum ve davranışları yüzünden DİSK Anatüzüğü çerçevesinde karar organları tarafından mahkum edildiler.

İçinde bulunduğumuz koşullar nedeni ile böylesi tutum içine girebilecek, DİSK'in resmi görüşüne, ilkelerine aykırı davranacak kişileri izleme ve denetleme olanağına sahip değiliz. Kısaca bugün DİSK'i temsil edenler Davutpaşa Tutukevinde özgürlüklerinden yoksun tutuklu bulunmaktadırlar. Durum böyle iken bazı kişilerin yurtdışında DİSK adına hareket ettiğini duymaktayız. Hangi kademeden olursa olsun hiç bir kişinin yurt içinde ve dışında DİSK'i temsil etme yetkileri, hakları yoktur. Davranışları, açıklamaları DİSK'i kesinlikle bağlamaz. Faaliyetlerinin Türkiye'deki sendikal mücadeleye, DİSK hakkında açılan davaya ve uluslararası dayanışmaya katkısı olmadığı gibi, zararlı da olabilecektir. Oysa şu anda uluslararası dayanışma tüm tutuklular için, özellikle eş ve çocuklarımız için büyük bir önem ve anlam taşımaktadır. Ayrıca DİSK için mücadele verilecek esas alan Türkiye'dir. DİSK adına kimse uluslararası dayanışmayı siyasi çıkarlarına alet edemez. DİSK Yürütme Kurulu bugüne kadar yalnızca iki kişiye vekalet vermiştir: bunlar Av. Yücel Top ile haftada sürekli iki kez görüşebildiğimiz Av. Ercüment Tahiroğlu'dur. Aşağıda imzaları bulunan DİSK Yürütme Kurulu üyeleri olarak (bir diğer Yürütme Kurulu üyesi arkadaşımız Ağustos 1980'de vefat etmiştir) bu kişiler dışında kimseye vekalet, hukuki temsi yetkisi vermiş değiliz. Başka hiç bir kimse DİSK adına bizim adımıza davranamaz, açıklama yapamaz, bildiri yayınlayamaz, basın toplantısı yapamaz.

12 Eylül 1980 öncesinde demokratik sendikal mücadelemizi Avrupa düzeyinde sizlerle birlikte

Wim Kok
Başkan
Avrupa Sendikalar
Konfederasyonu

11Aralık 1981

Yurt dışında bazı kişilerin DİSK adına yetkili oldukları iddiası ile DİSK adına çalıştıklarını, DİSK'i temsilen bazı uluslararası ya da Avrupa düzeyindeki örgütlerin çalışmalarına katıldıklarını öğrenmiş bulunuyoruz. Bazı yanlış anlaşılmaların önlenmesi için 16 aya yaklaşan tutukluluğumuz süresi içinde elimize ilk kez geçen bir fırsatı değerlendirerek size DİSK Yürütme Kurulu olarak bu mektubu gönderiyoruz. (Mektubun size ulaşabileceğini kuvvetle umuyoruz.)

Demokratik sendikacılık hareketinin gereği olarak bir kitle örgütü olan DİSK'te her türlü siyasi görüşe sahip üyeler var olmuştur ve Örgüt tüzüğüne uyma koşulu ile bu kişilerle birlikte çalışılmıştır.

DİSK'in sendikal mücadelesinde benimsediği ilke ve prensipleri ASK'a üyelik için başvurduğumuzda ve bizzat ASK Merkezini ziyaretimiz esnasında bir rapor halinde aktarmıştık. Bu rapor organların resmi görüşünü yansıtmaktadır.

Geçtiğimiz dönemde bazı siyasal hareketler kendi siyasi başarıları için, DİSK ve üyesi sendikalar ile demokratik kitle örgütlerinin birlik ve bütünlüğüne zarar verdiler. Sendikal örgütlerin kitle yanını gözardı ederek siyasi grupçuluğu ön planda tutan ve sekter, tasfiyeci, dayatmacı, kullanmacı tavır içine giren bir kısım DİSK mensubu sendikacı bu tutum ve davranışları yüzünden DİSK Anatüzüğü çerçevesinde karar organları tarafından mahkum edildiler.

İçinde bulunduğumuz koşullar nedeni ile böylesi tutum içine girebilecek, DİSK'in resmi görüşüne, ilkelerine aykırı davranacak kişileri izleme ve denetleme olanağına sahip değiliz. Kısaca bugün DİSK'i temsil edenler Davutpaşa Tutukevinde özgürlüklerinden yoksun tutuklu bulunmaktadırlar. Durum böyle iken bazı kişilerin yurtdışında DİSK adına hareket ettiğini duymaktayız. Hangi kademeden olursa olsun hiç bir kişinin yurt içinde ve dışında DİSK'i temsil etme yetkileri, hakları yoktur. Davranışları, açıklamaları DİSK'i kesinlikle bağlamaz. Faaliyetlerinin Türkiye'deki sendikal mücadeleye, DİSK hakkında açılan davaya ve uluslararası dayanışmaya katkısı olmadığı gibi, zararlı da olabilecektir. Oysa şu anda uluslararası dayanışma tüm tutuklular için, özellikle eş ve çocuklarımız için büyük bir önem ve anlam taşımaktadır. Ayrıca DİSK için mücadele verilecek esas alan Türkiye'dir. DİSK adına kimse uluslararası dayanışmayı siyasi çıkarlarına alet edemez. DİSK Yürütme Kurulu bugüne kadar yalnızca iki kişiye vekalet vermiştir: bunlar Av. Yücel Top ile haftada sürekli iki kez görüşebildiğimiz Av. Ercüment Tahiroğlu'dur. Aşağıda imzaları bulunan DİSK Yürütme Kurulu üyeleri olarak (bir diğer Yürütme Kurulu üyesi arkadaşımız Ağustos 1980'de vefat etmiştir) bu kişiler dışında kimseye vekalet, hukuki temsi yetkisi vermiş değiliz. Başka hiç bir kimse DİSK adına bizim adımıza davranamaz, açıklama yapamaz, bildiri yayınlayamaz, basın toplantısı yapamaz.

12 Eylül 1980 öncesinde demokratik sendikal mücadelemizi Avrupa düzeyinde sizlerle birlikte sürdürmek amacıyla üyelik başvurusunda bulunduğumuz ASK'nun bu durumu âcilen bilmesini ve buna göre davranmasını istiyoruz. Sizden ayrıca ricamız bu durumun tüm örgüt üyesi kuruluşlar ile uygun bulduğunuz diğer kuruluşlara sizin kanalınızla âcilen ve önemle bildirilmesidir.

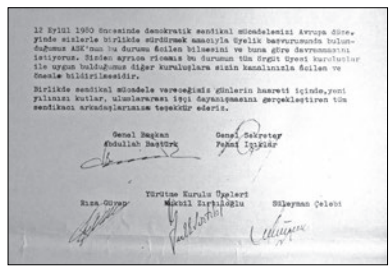
12 Eylül 1980 öncesinde demokratik sendikal mücadelemizi Avrupa düzeyinde sizlerle birlikte sürdürmek amacıyla üyelik başvurusunda bulunduğumuz ASK'nun bu durumu âcilen bilmesini ve buna göre davranmasını istiyoruz. Sizden ayrıca ricamız bu durumun tüm örgüt üyesi kuruluşlar ile uygun bulduğunuz diğer kuruluşlara sizin kanalınızla âcilen ve önemle bildirilmesidir.

Birlikte sendikal mücadele vereceğimiz günlerin hasreti içinde, yılınızı kutlar, uluslararası işçi dayanışmasını gerçekleştiren tüm sendikacı arkadaşlarımıza teşekkür ederiz.

Genel Başkan Abdullah Baştürk

Genel Sekreter Fehmi Işıklar

Yürütme Kurulu Üyeleri Rıza Güven, Mukbil Zırtıloğlu, Süleyman Çelebi.

12 Eylül 1980 öncesinde demokratik sendikal mücadelemizi Avrupa düzeyinde sizlerle birlikte sürdürmek amacıyla üyelik başvurumuzda bulunduğumuz ASK'nun bu durumu âcilen bilmesini ve buna göre davranmasını istiyoruz. Sizden ayrıca ricamız bu durumun tüm örgüt üyesi kuruluşlar ile uygun bulduğunuz diğer kuruluşlara sizin kanalınızla âcilen ve önemle bildirilmesidir.

Birlikte sendikal mücadele vereceğimiz günlerin hasreti içinde, yılınızı kutlar, uluslararası işçi dayanışmasını gerçekleştiren tüm sendikacı arkadaşlarımıza teşekkür ederiz.

Genel Başkan
Abdullah Baştürk

Genel Sekreter
Fehmi Işıklar

Yürütme Kurulu Üyeleri

Rıza Güven

Mukbil Zırtıloğlu

Süleyman Çelebi

Hapisteki DİSK yöneticilerinin görevlendirme yazısı, USTE, ETUC Koleksiyonu. (Ceyhun Güler tarafından sağlanmıştır.)

Darbe, Dayanışma ve Direniş:

1980 Dönemi Avrupa Sendikal Hareketi ve DİSK İlişkileri[14]

Ceyhun Güler[15]

Giriş

12 Eylül 1980 askeri darbesi her alanda olduğu gibi Türkiye sendikal hareketi için de geri dönüşü olmayan travmalara sebep olmuş, bu hareket içinde iyileşmesi mümkün olmayan yaralar açmıştır. 12 Eylül darbesinin ardından Türkiye'de demokratik ve sosyal haklar askıya alınmıştır. Sendikaların büyük çoğunluğu kapatılırken, binlerce sendika temsilcisi tutuklanmış, yüzlercesi idamla yargılanmıştır. Tutuklanan sendikacılar kışlalarda ve hapishanelerde işkence ve baskılarla mücadele ederken, tutuklu sendika temsilcilerinin aileleri de yalnızlaştırılmış, maddi güçlük ve yoksullukla karşı karşıya kalmışlardır. Bu dönemde çok sayıda sendikacı yurtdışına kaçarak iltica talebinde bulunmuş, birçok sendikacı ve yakınlarının ise pasaportlarına el konularak yurtdışına çıkışları engellenmiştir. Belirtmek gerekir ki bu dönemde gerçekleştirilen uygulamalardan süreç içinde en çok etkilenen taraf DİSK ve DİSK'li sendikacılar olmuştur.[16] Kısacası özelde DİSK ve DİSK'li sendikacılar, genelde ise Türkiye sendikal

[14] Bu yazı yazarın *Çalışma ve Toplum* dergisinde yayımlanan yazısının biçimsel düzenlemeler ve kısaltmalar yapılmış halidir: Ceyhun Güler (2019). Darbe, Dayanışma ve Direniş: 1980 Dönemi Avrupa Sendikal Hareketi ve DİSK İlişkileri. *Çalışma ve Toplum*, 1(60), ss. 79-104. Yazarın izniyle, kitabın yazım kurallarına uygunluk sağlamak amacıyla metin üzerinde biçimsel düzenlemeler ve tashih yapılmıştır. Ayrıca yazının özgün halinin girişinde yer alan DİSK Davası ile ilgili genel bilgiler kitabın diğer bölümlerinde yer aldığı için kısaltılmıştır. Bu çerçevede yazının "Darbe Dönemi Genel Değerlendirme" başlıklı bölümü kitabın diğer bölümlerinde detaylı olarak ele alındığı için çıkarılmıştır. Yazının özgün referans sistemi metin içi atıftır. Yazının referans sistemi DİSK Tarihi editoryal ekibi tarafından yazarın izniyle dipnot sistemi olarak değiştirilmiştir. Doç. Dr. Ceyhun Güler'e gerek bu yazısını yeniden yayımlamamıza izin verdiği ve gerekse DİSK Davası'yla ilgili sağlamış olduğu diğer belgeler için çok teşekkür ediyoruz.

[15] Doç. Dr. Ceyhun Güler Dokuz Eylül Üniversitesi Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri Bölümü öğretim üyesidir.

[16] Mehmet Şehmus Güzel (1987). "1980 Sonrasında İşçi Haklarında Gerilemeler". *11. Tez*. Kitap:5. İstanbul: Uluslararası Yayıncılık, s. 79.

hareketi 12 Eylül askeri darbesi sonrasında yok olmama ya da varlığını sürdürme çabası içine girmiştir.

12 Eylül 1980 sonrasında Türkiye'de yaşanan gelişmeler uluslararası kamuoyunun yoğun ilgisini çekerken, ülke içerisindeki baskı ve korku iklimi iç dayanışma yollarını tüketmiştir. Böyle bir atmosferde uluslararası kurumlar, örgütler ve sendikalarla bir dayanışma ağının oluşturulması kaçınılmaz hale gelmiştir. ICFTU ve ETUC bu dayanışma ağının oluşturulmasında en önemli aktörler arasında yer almışlardır. Bu bağlamda DİSK ve DİSK'li temsilciler için hukuki, finansal ve politik anlamda ciddi desteklerin organize edildiği, çok sayıda sendika ve örgütün katılım sağladığı uzun bir dayanışma sürecine girilmiştir.

12 Eylül dönemine ilişkin gerek uluslararası literatürde gerekse ulusal literatürde çok sayıda çalışma yapılmış, darbenin etkileri ve sonuçları farklı alanlarda detaylı bir şekilde tartışılmıştır. Darbenin sendikal hareket ve sendikal haklar üzerine etkisi de literatürde sıklıkla değinilen konular arasında yer almıştır. Belirtmek gerekir ki uluslararası sendikaların ve Avrupa sendikal hareketinin 12 Eylül döneminde DİSK ve DİSK'li temsilcilere yönelik yaptığı yardımlara farklı çalışmalarda belirli ölçüde yer verilse de yapılan literatür taraması sonrasında bu konu üzerine yazılmış doğrudan ve bütünlüklü bir çalışmaya rastlanmamıştır.

Bu çalışmada, 12 Eylül darbesi sonrasında uluslararası sendikalar ve Avrupa sendikal hareketi tarafından DİSK'e sağlanan yardımlar doğrudan bu konuya odaklanmış bir metin içinde bütünlüklü olarak ele alınmıştır. İlgili yardımların tespiti ve değerlendirilmesi aşamasında yoğun bir şekilde Amsterdam'daki Uluslararası Sosyal Tarih Enstitüsü'nde (International Institute of Social History, IISH) bulunan ICFTU ve ETUC arşivlerinden[17] faydalanılmıştır. Metin içerisinde kullanılan kaynaklar birinci el örgüt belgelerine dayandırılmış ve bu belgelerin bazıları literatürde ilk defa kullanılmıştır. Dolayısıyla bu çalışmada belirtilen yardımlarla ilgili literatürde daha önce yer verilen bazı bilgiler netleştirilirken, bazı bilgilere de ilk defa yer vermek koşuluyla metin özgünleştirilmeye çalışılmıştır.

(***)

Darbe Sonrası Uluslararası Sendikalarla Türkiye Arasındaki İlk Temaslar, İlk Tepkiler

12 Eylül 1980 darbesi sonrasında Türkiye sendikal hareketi üzerine tartışılan en önemli konulardan biri Türk-İş'in darbeyi destekleyen tutumu ve DİSK'e karşı duruşu olmuştur. Bu süreç içerisinde Türk-İş yönetimi özellikle ICFTU ile gerçekleştirdiği yazışmalarda DİSK'e karşı açıkça olumsuz bir tutum sergilemiş, DİSK aleyhine bilgiler paylaşmıştır. ICFTU ile belirtilen minvalde gerçekleştirilen yazışmalarda sadece DİSK hakkında paylaşılan olumsuz bilgiler değil Avrupa sendikalarının DİSK'e

[17] İlgili arşiv belgelerine TÜBİTAK Doktora Sırası Araştırma Bursu kapsamında misafir araştırmacı olarak 2017 yılında gidilen Amsterdam Üniversitesi, İleri Emek Araştırmaları Enstitüsü'nde (Institute for Advanced Labour Studies-AIAS) yapılan çalışmalar sırasında erişilmiştir.

yönelik olumlu tutumunu tersine çevirme çabası da dikkat çekmiştir. Bu bağlamda 12 Eylül darbesi sonrasında uluslararası sendikal hareket ve Avrupa sendikal hareketinin DİSK ile dayanışma sürecinin nasıl bir atmosferde şekillendiğinin anlaşılması açısından bu yazışmalara kısaca değinmek, darbenin hemen ardından uluslararası sendikal yapılar tarafından verilen ilk tepkilere ve kurulan ilk temaslara dikkat çekmek yerinde olacaktır.

Darbe arifesinde, 1980 yılındaki 1 Mayıs kutlamaları öncesinde yaşanan olaylara dair gerçekleştirilen yazışmalar sürece ilişkin önemli ipuçları içermektedir. Dönemin DİSK Genel Sekreteri Fehmi Işıklar'ın 10 Nisan 1980 tarihinde ETUC'a gönderdiği telgrafta Türkiye'de demokratik haklar üzerindeki baskı ve kısıtlamalar üzerinde durulmuştur. Bu belgede Işıklar, ETUC yönetimine 1980 1 Mayıs kutlamalarının Türkiye hükümeti tarafından yasaklandığını (İstanbul, Ankara ve İzmir'de), demokratik hak ve özgürlükler adına kendilerinin bu yasaklama ve baskılara rağmen kutlamaları gerçekleştireceklerini belirtmiştir. Ancak içinde bulunulan olağandışı durumdan kaynaklı kutlamalara farklı ülkelerin sendikalarının davet edilemeyeceği vurgulamıştır.[18] Söz konusu kutlamalar öncesinde ve sonrasında çeşitli olaylar çıkmıştır. DİSK Genel Başkanı Abdullah Baştürk ve 16 DİSK yöneticisi DİSK genel merkezinde gerçekleştirilen aramaların ardından 30 Nisan'da tutuklanmıştır. Delil eksikliği nedeniyle salıverilen yöneticiler, DİSK'in 1 Mayıs'la ilgili bildirileri ve eylemleri nedeniyle yeniden tutuklanmıştır.[19] 1980 yılı 1 Mayıs kutlamaları sonrasında Türk-İş Genel Sekreteri Sadık Şide, ICFTU Genel Sekreteri Otto Kersten'e yazdığı mektupta DİSK'in bu süreçte tutumuna ilişkin sert eleştirilerde bulunmuştur. Sıkıyönetim dönemi içerisinde olan ülkede DİSK'in izinsiz kutlamaları gerçekleştirme yönündeki ısrarı nedeniyle oluşan durumdan işçilerin ve toplumun olumsuz etkilendiğini, gerçekleştirilen faaliyetlerin sendikacılıkla bir ilgisinin olmadığını, daha ziyade kışkırtma amacı güderek terörizmi beslediğini dile getirmiştir. Dolayısıyla yaşanan olaylar sonrasında bazı sendikacıların sendikal eylemlerinden kaynaklı değil, bu tarz provokatif eylemleri nedeniyle tutuklandıklarının altını çizmiştir. Şide, söz konusu dönem içerisinde sendikal hak ve özgürlükler üzerinde engelleme olmadığını belirtirken, DİSK tarafından gerçekleştirilen kanun dışı eylemlerin sıkıyönetim komutanlığını çeşitli kararlar almaya zorladığına ve asıl bunun sendikal haklara zarar verdiğine dikkat çekmiştir. Şide, ICFTU'yu da uyaran bir üslupla bu tarz yazışmaların DİSK'in lider kadrosunun ve aktivitelerinin neye hizmet ettiğini açıklamak adına son olacağını söylerken, bazı Batı Avrupalı ICFTU üyelerinin aktarılan bu bilgilere rağmen ısrarcı bir şekilde DİSK'e verdikleri destek ve anlayışa anlam veremediklerini dile getirmiştir.[20] Sadık Şide tarafından ICFTU'ya gönderilen bu mektup, Şide'nin darbe sonrasında sıkıyönetim komutanlığı tarafından Sosyal Güvenlik Bakanlığına atandığı da düşünülünce, darbe sonrasında DİSK ve DİSK'li sendikacıların karşı karşıya kaldıkları

[18] DİSK (1980a). 10 April 1980 dated Telgraf of Fehmi Işıklar to ETUC. Amsterdam: IISH.

[19] ICFTU (1980e). Telex to John Harker by P.H. de Jonge dated 08.05.1980, Amsterdam: IISH.

[20] Turk-İş (1980a). Letter of Turk-Is General Secretary M. Sadık Şide to ICFTU General Secretary Otto Kersten Dated 21 May 1980. Amsterdam: IISH.

baskıların sinyallerini aslında darbe arifesinde vermiştir.

ICFTU yukarıdaki minvalde gerçekleştirilen yazışmaları üyeleri ve paydaşlarıyla doğrudan paylaşmasına rağmen yazışmalarda aktarılan bilgilerin etkisinde çok fazla kalmamış, darbe sonrasında dayanışma adına verdiği hızlı refleksle bunu açıkça ortaya koymuştur. Darbenin hemen ardından ICFTU, iktidarı alan Milli Güvenlik Konseyi'ne ve Kenan Evren'e 12 Eylül 1980 tarihinde bir telgraf çekmiştir. Bu telgrafta ILO sözleşmelerine atıf yapılarak örgütlenme özgürlüğünün önemli bir hak olduğuna dikkat çekilmiş, bu doğrultuda sendikacıların tutuklanmasını kınadıkları belirtilmiş, demokratik işleyişin Türkiye'de hızla yenilenmesi talebi dile getirilmiştir. İlgili telgrafa Milli Güvenlik Kurulu Genel Sekreteri General Haydar Saltık tarafından verilen cevapta ise sendikal haklara ve demokrasinin işleyişine hiçbir kastın olmadığına dikkat çekilmiştir. Grev ve lokavt özgürlüğünün ekonomik zorlukların aşılması adına ertelendiği vurgulanırken, bu hakların kötüye kullanılması suretiyle Türkiye ekonomisinin yıpratılmaya çalışıldığı belirtilmiştir. Ayrıca sadece suçlu sendikacıların tutuklandığı, suçla ilişkisi olmayan işçilerin ve sendikacıların ekonomik ve sosyal haklarının garanti altına alındığı savunulmuştur. Amacın, sendikal faaliyetlerin hem işçiler hem de işverenler için daha sağlıklı bir şekilde restore edilmesi olduğu belirtilmiş, onaylanan ILO sözleşmelerine sadık kalındığının altı çizilmiştir. Haydar Saltık tarafından kaleme alınan bu cevabın ardından ICFTU tarafından daha geniş kapsamlı bir bildiri kaleme alınmıştır. Bu bildiri içinde Türkiye'de yaşananlara ve ortaya çıkan olaylara detaylı bir şekilde yer verilirken, demokrasinin zedelendiği ve ciddi sayıda sendikacının bu durumdan mağdur olduğu belirtilmiştir. Acil bir şekilde demokrasinin ve sendikal hakların yeniden restore edilmesi gerektiğine dikkat çekilmiş, dünyadaki tüm demokrasi güçleri bu mücadeleye desteğe çağrılmıştır. Türk-İş'e çekilen telgraflarda ise ICFTU heyetinin durumu değerlendirmek ve Türkiye'de ortaya çıkan sorunlarla mücadele stratejilerini oluşturmak adına bir ziyaret ekibini Türkiye'ye göndermek istedikleri iletilmiştir. Bunun üzerine 26-28 Ekim 1980 tarihleri arasında ICFTU sekreteryasından P. H. de Jonge darbe sonrasında ilk gözlemler ve değerlendirmeler için Türkiye'ye bir ziyaret gerçekleştirmiştir. Dolayısıyla ilk temaslarla birlikte ICFTU ziyaretleri sırasındaki ilk bilgilerin büyük çoğunluğu da Türk-İş tarafından aktarılmıştır. Ayrıca Sadık Şide'nin bakanlık görevini ve aynı zamanda Türk-İş Genel Sekreterliğini birlikte yürütmesi, bu ziyaretlerde ICFTU tarafından sorgulanan konular arasında yer almıştır. ICFTU temsilcisinin ziyareti sırasında tutuklu Abdullah Baştürk ile bir görüşme ayarlanması hususunda da Türk-İş ile mutabık kalınmıştır. Ancak bu ziyaretin Sıkıyönetim Komutanı'nın inisiyatifinde ve iznine bağlı olduğu anlaşılınca zaman kısıtı nedeniyle mevcut şartlarda görüşme gerçekleştirilememiştir.[21]

[21] ICFTU (1980a). 27-28 November 1980 ICFTU Executive Board. ETUC. Amsterdam: IISH; ICFTU (1980c). Reply to ICFTU Cable of 12 September to General Kenan Evren. Turkey, Amsterdam: IISH.

Süreç içinde Türkiye'de yaşanan gelişmelerle ilgili olarak Türk-İş'le kurulan temaslar devam etmiştir. İbrahim Denizcier'in 18 Eylül 1980 tarihinde ICFTU Genel Sekreteri Otto Kersten'e yazdığı mektup da ETUC Yönetim Kurulu toplantı tutanakları arasında yer almıştır. Bu mektupta Denizcier'in Türkiye'deki darbenin Latin Amerika, Afrika ve Orta Doğu'daki darbeler gibi olmadığı, tam tersine amacın Türk demokrasisini kurtarmak ve daha sağlam temellere oturtmak olduğuna yönelik vurgusu dikkat çekmiştir. Türk Silahlı Kuvvetlerinin felç edilen idareyi devralmak ve demokrasiyi yıkımdan kurtarmak zorunda kaldığı ve bu nedenle darbeye başvurduğu vurgulanmıştır. Bağımsız yargının bu süreçte devam ettiği mektupta belirtilen hususlar arasında yer alırken, bazı kısıtlamaların olduğu ancak bunların uygun şartlar sağlanana kadar başvurulan geçici yöntemler olduğu vurgulanmıştır. Faaliyetleri durdurulan üç konfederasyonun aslında sendikal faaliyetlerde bulunmadığını belirten Denizcier, DİSK'in özellikle son dönemlerde politika ve eylemlerinde terörist örgütlerin finansal ve ideolojik kaynağı haline geldiğini belirtmiştir. Denizcier, DİSK'in politik ve ideolojik emellerine sendikal hak ve özgürlükleri alet ettiğini vurgulamıştır. Bu durumun kanıtı olarak da WFTU (Dünya Sendikalar Federasyonu) ile DİSK arasındaki ilişkilere dikkat çekmiştir. MİSK ve Hak-İş'in, her ne kadar DİSK'in zıttı ideolojiye sahip olsalar da benzer ilişkileri ve politikaları kendi ideolojilerine yakın olarak kullandıklarını belirtmiştir. Dolayısıyla politik taraflardan Avrupa'ya yayılan bilgi ve haberlere ehemmiyet edilmemesi gerektiği üzerinde durulmuştur. Bu bilginin ETUC, ITS'ler[22] ve ICFTU üyelerine bu şekilde dağıtılması Türk-İş tarafından talep edilmiştir. Talebe uygun şekilde ICFTU ilgili mektubu 8 Kasım 1980 tarihinde herhangi bir yorum eklemeksizin Avrupa'daki tüm üyelerine, tüm ITS'lere ve ICFTU Yönetim Kurulu üyelerine bilgi notu olarak iletmiştir.[23] Ayrıca 7 Kasım 1980 tarihinde Londra'da ICFTU Genel Sekreteri ve Türk-İş Başkanı İbrahim Denizcier arasında gerçekleştirilen buluşmada Türkiye meselesine ilişkin birçok farklı konu üzerine görüşülmüştür.[24]

Darbe sonrasında uluslararası sendikal harekete Türkiye'deki duruma ilişkin ilk bilgiler Türk-İş tarafından aktarılmıştır. Özellikle DİSK'e dair aktarılan bu olumsuz bilgilere rağmen ICFTU ve ETUC aktarılan bu bilgiler ışığında hareket etmemiş, aksine ilk andan itibaren darbenin karşısında ve tutuklanan DİSK'li sendikacıların yanında yer almışlardır. Kısacası Türk-İş darbe sonrasındaki tutumu paralelinde ICFTU ve ETUC'tan istediği geri dönüşü alamamış, darbeyi destekleyen tutumu nedeniyle bu iki örgütle olan ilişkileri sekteye uğramıştır.[25]

[22] Uluslararası Meslek Sekreterlikleri (International Trade Secreteriats- ITS), 2002 yılından itibaren Küresel Sendika Federasyonları (Global Union Federations- GUF) olarak isim değiştirmiştir.

[23] ICFTU (1980d). Turkey, President İbrahim Denizciler. Confederation of Turkish Trade Unions, Türk-İş. Dated 18 September 1980 to ICFTU General Secretary Otto Kersten. Circular No. 51(180). Brussels. Amsterdam: IISH.

[24] ICFTU (1980a); ICFTU (1980c).

[25] 1980 yılında ETUC, Türk-İş ve DİSK'in üyeliklerini her iki örgütü de aynı anda üyeliğe almak için bekletmekteydi. Türk-İş ise DİSK'le birlikte üyeliğe sıcak bakmadığı için bu dönemde ETUC'a üyelik için başvuruda bulunmamıştır. Ancak 12 Eylül sonrasında yaşanan gelişmelerden ve Türk-İş tutumundan sonra ETUC, 2-3 Nisan 1981 tarihli yönetim kurulu toplantısında Türk-İş'in ETUC üyeliğinin uygun olmayacağını deklare etmiştir. ICFTU ise benzer bir nedenle Türk-İş'in üyeliğini 2 Temmuz 1981 tarihli yönetim kurulu kararıyla askıya almıştır. Bu dönem için dikkate alınması gereken gelişmelerden biri de ICFTU'nun Türk-İş'in üyeliğini askıya alırken, üyesi olmayan ve 12 Eylül dönemi öncesinde

Temsil Sorunu

Darbe sonrasında DİSK'in kapatılması ve DİSK'li yöneticilerin tutuklanmasıyla, özellikle dış ilişkilerde ciddi bir temsil sorunu ortaya çıkmıştır. Bu süreç içinde DİSK ile yakından ya da uzaktan ilişkisi olan, DİSK'in önceki yönetiminde yer alan ancak kurumsal anlamda herhangi bir şekilde yetkilendirilmemiş bazı kişiler özellikle politik kaygılarla DİSK adına hareket etme eğiliminde olmuşlardır. Bu durum uluslararası örgütlerle dayanışma adına ilişkilerin yürütülmesi ve DİSK'in çeşitli platformlarda temsil edilmesi noktasında önemli bir sorun oluşturmuştur. Siyasi kaygılarla DİSK adına hareket eden, açıklama yapan, bildiri yayımlayan ve basın toplantısı düzenleyen kesimler, tutuklu DİSK yöneticilerinde büyük kaygı uyandırmıştır. 1981 Aralık ayında dönemin ETUC Başkanı Wim Kok'a gönderilen bir mektupla yetkileri olmamasına rağmen bu şekilde hareket eden kişiler tarafından gerçekleştirilen herhangi bir faaliyetin DİSK yönetimi tarafından kabul edilmeyeceği deklare edilmiştir. DİSK Yönetim Kurulu adına Abdullah Baştürk, Fehmi Işıklar, Rıza Güven, Mukbil Zırtıloğlu ve Süleyman Çelebi imzasıyla Davutpaşa Kışlası'ndan yazılan bu mektupta, DİSK'i temsil yetkisinin sadece Av. Yücel Top ve Av. Ercüment Tahiroğlu'na verildiği belirtilmiş; bu bilginin ETUC üyesi örgütlere ve uygun bulunan tüm kuruluşlara iletilmesi talep edilmiştir.[26] ETUC, 21 Aralık 1981 tarihli bir yazı ile bu bilgiyi ETUC üyesi ulusal sendikal merkezler, Endüstri Komiteleri, ICFTU, WCL ve TUAC[27] ile paylaşmıştır. Ayrıca ilgili mektubun tamamının İngilizce tercümesi 8 Ocak 1982 tarihinde ETUC Genel Sekreteri Mathias Hinterscheid tarafından üye konfederasyonların başkan ve genel sekreterlerine gizli ve kişisel bir mektup aracılığıyla iletilmiştir.[28] ETUC yönetimi tarafından yapılan bu bilgilendirmenin üzerine Av. Yücel Top, 11 Ocak 1982 tarihinde oluşturduğu bir bilgilendirme metni ile kendisinin DİSK Yönetim Kurulu adına hareket etmeye resmi olarak yetkili olduğunu ve önceki unvanlarından bağımsız olarak başka kişilerin DİSK'i temsil etme, DİSK adına basın toplantıları düzenleme hakkına sahip olmadığını duyurmuştur. Bu deklarasyona rağmen, önceki unvanlarını DİSK adına kullanan bazı kişilerin uluslararası ve ulusal sendika merkezleriyle ilişkilerini sürdürdüğünü belirten Top, bu durumun, DİSK Yürütme Kurulunun yetkisi olmadan gerçekleştirildiğine ve bu tarz girişimlerin halen askeri bir cezaevinde bulunan DİSK liderlerinin aleyhine olacağına dikkat çekmiştir. Yanlış

daha zayıf ilişki içerisinde olduğu DİSK ile ciddi bir dayanışma ağı oluşturmasıdır [Nejat Firuz (1987). ''Alpaslan Işıklı'nın Bazı Yanılgıları''. *11. Tez*. Kitap:7. Kasım 1987. İstanbul: Uluslararası Yayıncılık, s. 211]. Sadık Şide'nin Türk-İş'teki görevine 1983 yılında son verilmesinin ardından ICFTU üyeliğinin askıya alınması kararı da kaldırılmıştır. Bu dönemde Türk-İş'e bağlı Hava-İş, Deniz Ulaş-İş ve DYF-İş'in uluslararası sendika üyelikleri de askıya alınmıştır. Türk Metal ve Dok Gemi-İş'in uluslararası işkolu federasyonlarına üyelikleri ise iptal edilmiştir. DİSK'in ETUC üyeliği 1985 yılında onaylanırken Türk-İş, ETUC'a 1988 yılında üye olmuştur [Önder Aker. (1998). ''Uluslararası Kuruluşlara Üyelik'', *Türkiye Sendikacılık Ansiklopedisi*. Cilt: 3. İstanbul: Türkiye Ekonomik ve Toplumsal Tarih Vakfı, 445; Soner (1998), s. 461; ETUC (1985). Turkish Trade Union Organisation DİSK Becomes Member of ETUC. Brussels. Amsterdam: IISH; ICFTU (1981d)].

[26] Abdullah Baştürk, Işıklar Fehmi, Güven Rıza, Zırtıloğlu Mukbil, Çelebi Süleyman (1981). DİSK Yönetim Kurulu Üyelerinin Wim KOK'a 11 Aralık 1981 tarihli Mektubu, İstanbul. Amsterdam: IISH.

[27] Sendika Danışma Komitesi (Trade Union Advisory Committee-TUAC)

[28] Mathias Hinterscheid (1982b). Personal and Confidential Letter to the President or General Secreteries of Affiliated Confederations. dated 8th January 1982, Brussels. Amsterdam: IISH.

anlaşılmalara yer vermemek ve dayanışmanın amacından sapmaması adına Brüksel'de bir irtibat ofisi kurulduğu bilgisini paylaşmıştır.[29] Paylaşılan bilgiler ışığında arşiv belgeleri arasında WFTU tarafından yayımlanan 11 Eylül 1981 tarihli bir basın bülteni dikkat çekmiştir. İlgili basın bülteninde Kemal Daysal'ın WFTU ziyareti üzerinde yoğun bir şekilde durulduğu görülmüştür. Bu ziyarette Daysal'ın WFTU ile bilgi paylaşımında bulunduğu belirtilmiş ve iki örgütün birbirleri ile dayanışma içerisinde olduğuna dikkat çekilmiştir. Benzer şekilde Mehmet Karaca'nın da WFTU ile iletişim halinde olduğu elde edilen belgelerden anlaşılmıştır.[30] Her ne kadar Abdullah Baştürk ve arkadaşlarının cezaevinden yazdıkları yetkilendirme mektubu doğrudan bu ziyaretlere işaret etmiyor olsa ve bununla ilgili birincil kaynaklara ulaşılamasa da gerek mektupta işaret edilen noktalardan gerekse Yücel Top'un anılarında[31] dikkat çektiği üzere belirtilen rahatsızlıkların buna benzer ziyaretlerle ilgisi olduğu anlaşılmaktadır. Özellikle Daysal ve Karaca'nın TKP'li bir geçmişe sahip olmaları, bu doğrultudaki izlenimi ve ihtimali kuvvetlendirmektedir.[32]

DİSK İLE DAYANIŞMA AĞININ ÖRÜLMESİ

Darbenin hemen ardından uluslararası sendikal hareket ve Avrupa sendikaları DİSK ile yoğun bir dayanışma çabası içine girmişlerdir. İlk andan itibaren Türkiye'de yaşanan gelişmelere duyarlı bir şekilde hareket edilmiş, demokratik hakların ülkede yeniden inşa edilmesi çağrısıyla birçok farklı faaliyet ortaya konmuştur. Özellikle tutuklu DİSK temsilcileri ve ailelerine yönelik yardımlar, bu dayanışma faaliyetlerinin en önemli adımını meydana getirmiştir. Bu doğrultuda finansal ve hukuki yardımların yanı sıra uluslararası kurumlar ve diğer ülkeler üzerinde algı ve hassasiyet oluşturulması ve Türkiye hükümetine yönelik çeşitli kanallar aracılığıyla baskı yapılması adına farklı stratejilerle politik bir dayanışma mekanizması da geliştirilmiştir. İlgili dayanışma faaliyetlerinin büyük çoğunluğu ICFTU ve ETUC[33] öncülüğünde koordine edilmekle birlikte, ITS'ler, WCL, Avrupa'dan ulusal sendikalar ve WFTU da bu faaliyetlere belirli ölçülerde katkı sağlamış, Türkiye'deki gelişmelere duyarlı bir şekilde hareket etmişlerdir.

[29] Yücel Top (1982). Information Latter Written by Yucal TOP dated 11 January 1982. Amsterdam: IISH.

[30] WFTU (1981). Visit to WFTU By Kemal Daysal, Confederal Secretary of DISK. Press Communique. 11 September 1981, Prague. Amsterdam: IISH; WFTU (1982). Flashes from the Trade Unions: Turkey Under the Justice of the Generals, The WFTU Calls on All Trade Organisations to Step Up Their Activity to Save DISK, Basturk and His Brothers. Special Isue. 25 January 1982, Prague. Amsterdam: IISH.

[31] Hasan Tahsin Benli (2016). *Günlerin Bugün Getirdiği: Yücel Top Anlatıyor*. Ankara: İmge Kitabevi.

[32] Ayrıntılı bilgi için bkz. Benli (2016). ss. 10-15.

[33] ETUC'un bu yardımları, DİSK'in kendi üyesi olmadığı bir dönemde gerçekleştirmesi dikkat çekilmesi gereken unsurlar arasındadır. Bu durum aslında yardımların temel belirli dinamiklerle bağlantılı olduğunu da göstermektedir. İlk senaryo bu dönemde ETUC'un sosyal ve demokratik hakların kullanımına hassas bir şekilde yaklaştığını ve bu doğrultuda örnek bir dayanışma ağının oluşturulmasına öncülük ettiğini gösterebilir. Farklı bir senaryo ise Sovyet güdümündeki sendikalarla yoğun mücadele içinde olunan bir dönemde Batı Avrupa merkezli sendikal anlayışın yayılması ve bu doğrultuda bir dönüşümün hızlandırılması adına açık ya da örtülü bir niyeti karşımıza çıkarabilir. Belki de konuya tek bir senaryo üzerinden yaklaşmak yerine birçok farklı dinamiğin etkili olduğu gerçeğinden hareket etmek daha rasyonel olacaktır.

Finansal Destekler

ICFTU ve ETUC tarafından koordine edilen finansal yardımlar DİSK'li sendika temsilcileriyle dayanışma mekanizmasının önemli bir boyutunu oluşturmuştur. Aynı zamanda darbe sonrası dönemde bu yardımlar nedeniyle literatürde farklı tartışmalar da gerçekleştirilmiştir.[34] Ancak bu başlık altında bu tartışmalara değinilmeksizin elde edilen belgeler aracılığıyla finansal yardımlara ilişkin bilinen bazı gerçekler belirginleştirilmekle birlikte kimi yeni bilgilere de yer verilecektir. Belirtmek gerekir ki ICFTU ve ETUC arşivlerinin taranması sonucu bu dönemde tutuklu DİSK temsilcileri ve ailelerine yapılan finansal yardımlarla ilgili çok sayıda belgeye ulaşılmış, bu belgeler aracılığıyla yardımın büyüklüğü, kaynağı ve ilgili kişilere ulaştırılma yöntemleri hakkında önemli bilgiler edinilmiştir.

1982 Mayıs ayında dönemin ETUC Genel Sekreter Yardımcısı Jon Ivar Nalsund'un dönemin Genel Sekreteri Mathias Hinterscheid ve Genel Sekreter Yardımcısı Bjorn Petterson'a göndermiş olduğu örgüt içi gizli yazışma, gerçekleştirilen parasal yardımların tutarı, kaynağı ve ne şekilde dağıtıldığına dair önemli detaylar içermektedir. Bu belgede parasal yardımların yükünün ICFTU ve ETUC arasında 2'ye 1 oranında paylaşıldığı, bu doğrultuda ICFTU'nun yaklaşık 100 ve ETUC'un yaklaşık 50 aileye yardım sağladığı belirtilmiştir. Sağlanan yardımların aile başına aylık 100 Amerikan Doları[35] olduğunun ve her iki ayda bir gönderildiğinin altı çizilmiştir. Bu bilgi ICFTU arşivinden elde edilen belgelerden de teyit edilmiş; ICFTU, ilgili dönemde toplam 158 tutuklu DİSK temsilcisinin ailesine yardım sağlandığını ve paraların 100 aileye ICFTU ve 58 aileye ETUC tarafından gönderildiğini vurgulamıştır. Aynı dönemlerdeki ETUC'un iç yazışmalarında ise ETUC'un toplamda 55 aileye parasal yardım gönderdiği belirtilmiştir. Ayrıca ETUC tarafından FNV[36]'ye gönderilen bir belgede yardım gönderilen 55 aileden 4'ünün bu yardımları kabul etmediğinin altı çizilirken, yardımları kabul etmeyen ailelerin bilgilerine yer verilmemiştir.[37] Belirtmek gerekir ki bazı dönemlerde ailelere sağlanan yardımlar teknik ve diğer zaruri nedenlerle aksama göstermiştir. Ancak böyle dönemlerin ardından ve kışın ısınma gibi ek ihtiyaçların ortaya çıktığı dönemlerde ailelere gönderilen yardımların tutarlarında artış yapılmıştır.[38] Bununla birlikte ailelerin yanında, tutuklu DİSK'lilerin savunma giderleri için düzenli olarak finansal bir desteğin sağlandığı görülmüştür. Savunma giderleri için oluşturulan bu yardımların bir kısmının avukat giderleri, bir kısmının da dokümantasyon giderlerine ayrıldığı belirtilmiştir.[39] Savunma giderleri için gönderilen yardımlar

[34] Yıldırım Koç, bu dönemde Avrupa sendikal hareketi tarafından sağlanan yardımların aslında yansıtıldığı kadar büyük olmadığını ancak bu yardımların Türkiye'deki yenilgi ortamında önemli görüldüğünü vurgulamıştır. Bununla birlikte bu dönemde yapılan yardımların sendikaların Avrupa emperyalizmine karşı olumlu bir tavrı içine girmesine neden olduğunu belirtmiştir [Koç (2009). s. 45].

[35] 1981 yılında 1 Amerikan Doları, 10,238 Türk Lirası'dır.

[36] Hollanda Sendikalar Konfederasyonu (Netherland Trade Union Confederation- FNV)

[37] ETUC (1982a). Confidential Note to Mathias and Björn From Jon Ivar. ETUC Archives from IISH, Amsterdam. Amsterdam: IISH; ICFTU (1981c). ICFTU Inter Office Memorandum. dated 23.10.1981, Brussels. Amsterdam: IISH; ETUC (1982e). Jon Ivar Nalsund Confidential Letter to Heinz Mathiesen, DGB. Dated 6 January 1982, Brussles. Amsterdam: IISH; Mathias Hinterscheid (1982a). Letter to FNV. Related Humanitarian Aids to Turkey. dated 15 May 1980. ETUC, Brussels. Amsterdam: IISH.

[38] ETUC (1982e).

[39] ICFTU (1988). Budgets and Programmes 1989: Turkey, Relief and Legal Aid, Part II (B)- AS/3, Brussels, Amsterdam: IISH; Hinterscheid (1982a).

DİSK'li avukatlara genel itibarıyla senelik olarak aktarılmış, bu yardımların senelik 300 bin Belçika Frankı (7.500 Amerikan Doları) olduğu, elde edilen kimi belgelerden anlaşılmıştır.[40]

Ailelere gönderilen yardımların düzenli, savunma giderleri için gönderilen yardımların daha düzensiz olmasının bir nedeni, ailelere gönderilen yardımların Türkiye hükümeti tarafından bilinmesinde bir sakınca görülmezken ve Türkiye hükümeti bu yardımlara engel olmazken, savunma giderlerine ilişkin yardımların hükümet bilgisi dışında gizli gerçekleştirilmesidir. Bu durumla uyumlu bir şekilde ailelere gönderilen yardımlar posta çekleri aracılığıyla ulaştırılmıştır. Savunma giderleri için gönderilen yardımların ise ETUC temsilcileri aracılığıyla elden ulaştırıldığına dikkat çekilmiştir. Her ne kadar savunmaya ilişkin parasal yardımlar, belirtilen gizlilik temelinde gönderilmiş olsa da Türkiye hükümetinin ilgili yardımların yapıldığına ilişkin şüphelerinin olduğu; hatta belirli dönemlerde Türkiye'ye ziyaret gerçekleştiren ETUC temsilcilerini bu doğrultuda sorguya çekildikleri ancak herhangi bir kanıta ulaşılamadığı için avukatların bu temelde yargılanamadıklarına değinilmiştir.[41]

ICFTU ve ETUC bünyesinde oluşturulan genel bir fon, gönderilen finansal yardımların kaynağını meydana getirmiştir. Bu fon ICFTU ve ETUC'un kurumsal katkılarının yanında bu iki örgüte üye ulusal sendikal merkezlerin de desteğiyle finanse edilmiştir. Söz konusu fona İsveç TCO, İsveç LO, Avusturya ÖGB, Malta GWU, Yunanistan GGCL, Lüksemburg CGT, Danimarka FTF, Norveç LO, Danimarka LO, Kıbrıs SEK, Alman DGB ve İngiliz TUC[42] gibi çok sayıda ulusal sendikal merkez destek vermiştir. Ancak fonun en önemli finansörlerinden birini Hollanda'dan FNV ve CVN[43] oluşturmuştur. ETUC tarafından gerçekleştirilen iç yazışmalarda FNV ve CVN tarafından gönderilen bu paraların Hollanda hükümeti katkısıyla bu ölçüde önemli meblağlara ulaştığına dikkat çekilmiştir. Ancak Hollanda hükümetinin bu durumun gizli tutulması yönündeki telkinine son derece hassas yaklaşılmıştır.[44] FNV bu bilgiyi teyit eder şekilde 14 Aralık 1981 tarihinde ETUC'a bir yazı göndermiştir. İlgili yazıda Hollanda Dışişleri Bakanlığı'nın Türk sendikacılara ve zorda olan ailelerine 100.000 Hollanda Florini gönderdiği ve bunun ETUC hesabına aktarıldığı belirtilmiştir. Bu yardımların kaynağı hakkında kamuoyuna bilgi verilmemesi hususunda hassas

[40] ICFTU (1988).

[41] ETUC (1982a); ETUC (1982e); Hinterscheid (1982a).

[42] İsveç Profesyonel Çalışanlar Sendikası (Swedish Confederation of Professional Employees- TCO), İsveç İşçi Sendikaları Konfederasyonu (Swedish Trade Union Confederation- LO), Avusturya Sendikalar Birliği (Austrian Trade Union Federation- ÖGB), Malta Genel İşçi Sendikası (Malta General Workers Union- GWU), Yunanistan Genel İşçi Sendikaları Konfederasyonu (General Confederation of Greek Workers- GGCL), Lüksemburg Genel Emek Konfederasyonu (General Confederation of Labor- CGT), Danimarka Uzmanlar Federasyonu (Confederation of Professionals in Denmark- FTF), Norveç İşçi Sendikaları Konfederasyonu (Norwegian Confederation of Trade Unions- LO), Danimarka İşçi Sendikaları Konfederasyonu (Denmark Confederation of Trade Unions- LO), Kıbrıs Sendikalar Konfederasyonu (SEK), Alman Sendikalar Konfederasyonu (German Trade Union Confederation), İngiltere Sendikalar Kongresi (Trade Union Congress- TUC).

[43] Hollanda Ulusal Hristiyan Sendikalar Federasyonu (Holland National Federation of Christian Trade Unions- CNV).

[44] ETUC (1982a); ETUC (1982e); Hinterscheid (1982a); SEK (1982). Michael Ioannou, General Secretary of SEK Letter to Jon Ivar Nalsund. Deputy General Secretary of ETUC dated 12 April 1982, Amsterdam: IISH.

Dan LO (1982). Legal and Humanitarian Aid to the Victims of the Suppression in Turkey. 27 April 1982, Kobenhavn. Amsterdam: IISH; TCO (1982). Regarding TCO allocation of Sw.Cr. 50.000:- in favour of DISK families. Turkey, 15 April 1982. Amsterdam: IISH; LO (1982). Telegram to ETUC dated 12 May 1982, Oslo. Amsterdam: IISH; ETUC (1987). For the Attention of Bjorn Petterson: Statement of Expenditures and Receipts "Humanitarian Aid to Turkey", Brussles. Amsterdam: IISH.

davranılması talep edilmiş, yardım yapan kuruluşların ETUC aracılığıyla FNV ve CNV olarak bilinmesi gerektiği vurgulanmıştır. Ayrıca Hollanda hükümetinin paranın DİSK'li temsilcilerin ailelerine iletildiğine dair bir rapor istedikleri de belgeler aracılığıyla ulaşılan bilgiler arasında yer almıştır. Buna istinaden ETUC, FNV'yi verilen yardımların yerine ulaştırıldığı ve ne şekilde dağıtımının sağlandığı hususunda bilgilendirmiştir. Ayrıca fonun giderek tükendiğine ve yeni yardımlara duyulan ihtiyaca yapılan vurgu, bu yazışmalarda dikkat çeken unsurlar arasındadır.[45] Kimi zaman yurtdışında bulunan DİSK temsilcilerine ufak tutarlarda ödemeler yapıldığı da Nalsund'un gizli belgede altını çizdiği noktalar arasında yer almıştır. Ayrıca DİSK'in Brüksel'de açtığı irtibat bürosunun giderleri de bu dönemde ICFTU ve ETUC; kimi zaman da WCL tarafından desteklenmiştir. ICFTU arşivinden elde edilen 1988 tarihli bir belgede Abdullah Baştürk'ün bu harcamaları DİSK'in fon ve varlıklarının DİSK'e iade edilmesi durumunda ICFTU, ETUC ve WCL'ye geri ödeneceğini teyit ettiği belirtilmiştir. Gerçekleştirilen bu yardımların yanında tutuklu DİSK temsilcilerinin duruşmalarını takip eden yabancı avukatların çoğunlukla kendi örgütleri tarafından finanse edildikleri belirtilirken sınırlı sayıda avukatın ETUC tarafından finanse edildiğinin altı çizilmiştir.[46] Ek olarak ülkeyi terk eden DİSK temsilcilerine de belirli miktarda parasal yardım yapıldığı belgelerden anlaşılmıştır. ETUC yönetimi tarafından 6 Ocak 1982 tarihinde DGB'ye gönderilen mektupta ETUC'un 31 Aralık 1981 tarihine kadar DİSK adına gönderdiği finansal yardımın toplamda 2.083.874 Belçika Frankı olduğu belirtilmiştir. Bu tutar yardımların büyüklüğünün anlaşılması açısından son derece önemlidir.[47]

Finansal yardımlar uzun süre devam etmiştir ancak belirli dönemlerde finansal kısıtlılıklardan yakınılmıştır. Ayrıca finansal yardımların ETUC, ICFTU ve WCL gibi örgütler aracılığıyla koordine ediliyor olması nedeniyle çakışmaların önlenmesi adına koordineli bir şekilde hareket edilmesi gerektiği de üzerinde önemle durulan konular arasında yer almıştır.[48]

Seksenlerin ortalarına kadar yardım gönderilen DİSK'li temsilcilerin ailelerinin sayısı 160 civarında seyrederken, tutuklu kişiler aşamalı olarak serbest bırakıldıkça, yardım alan ailelerin sayısı buna göre azaltılmıştır. 1987 yılında ICFTU ve ETUC, sıkıntılı koşullarda yaşayan eski tutuklulardan yaklaşık 25 aileye iki ayda bir 10.000 Belçika Frankı (250 USD) yardım sağlamıştır. İnsani yardım adı altında gerçekleştirilen bu finansal destek programı, 1988'in başlarında sona ermiştir.[49]

Hukuki Destekler

Darbe sonrasında DİSK ile önemli dayanışma kanallarından birini de hukuki destekler oluşturmuştur. ICFTU ve ETUC, tutuklu DİSK temsilcilerinin yargılanma süreçlerini başından sonuna kadar yakından takip etmiş, gönderilen gözlemcilerle duruşmalara katılım sağlamış ve süreçle ilgili farklı

[45] Hinterscheid (1982a); FNV (1981). Confidential Document: Humanitarian Aid. 14th December 1981, Amsterdam. Amsterdam: IISH.

[46] ETUC (1982a).

[47] ETUC (1982e).

[48] ETUC (1981g). Increase Trade Union Pressure on the Turkish Government. Dated 25th June 1981, Brussels. Amsterdam: IISH.

[49] ICFTU (1988).

avukatlar aracılığıyla çeşitli raporlar hazırlanmasına öncülük etmiştir. Ayrıca bu süreç içinde DİSK temsilcilerinin avukatları ile her daim iletişim ve koordinasyon içinde hareket edilmiştir. Her iki örgüt de duruşmalar öncesinde ve sırasında üyeleri olan ulusal sendikal merkezlerle iletişim içinde olmuş, bu sendikal merkezlerin sendika avukatlarının da katılımıyla sürece müdahil olmaya çalışmışlardır.

ICFTU ve ETUC üyesi ulusal sendikal merkezlerle kurulan iletişimler sonucunda tutuklu DİSK temsilcilerinin duruşmalarını takip etmek üzere farklı ülkelerden sendika avukatlarından oluşan bir avukat heyeti oluşturulmuştur. Avukatlar duruşmalar öncesinde Brüksel'de buluşarak Türkiye'deki duruma dair bilgi alışverişinde bulunmuş ve izlenebilecek stratejileri paylaşmışlardır.[50] ICFTU ve ETUC, 24 Aralık 1981 tarihinde DİSK'li 52 yöneticinin idamla yargılandığı duruşmada bu heyet aracılığıyla temsil edilmiştir.[51] Danimarka LO'dan Felix Poulsen, İtalya'dan CSIL, UIL ve CGIL'ı[52] temsilen Augusta Lagostena Bassi, Norveç LO'dan Karl Nandrup Dahl, ICFTU ve ETUC'u temsilen duruşmalarda hazır bulunmuştur. Ayrıca WCL'yi temsilen Hollanda'dan Francois van Drooghenbroeck, Uluslararası Demokratik Avukatlar Birliği'ni temsilen Fransa'dan Fredric Weyl[53] ve WFTU'yu temsilen Berlin'den Christian Michel de duruşmaya katılan yabancı gözlemciler arasında yer almıştır.[54] Hukuki temsilcilerin gözlemci olarak Türkiye'ye ziyaretleri duruşmalar öncesinde başlamıştır. Norveçli sendika avukatı Karl Nandrup Dahl duruşmalar başlamadan önce 2-6 Kasım 1981 tarihleri arasında Türkiye'yi ziyaret etmiş, bu ziyaret sürecindeki gözlemlerini raporlaştırarak ICFTU ve ETUC'a sunmuştur. Ayrıca sonrasında da DİSK'li 52 sendikacının idamla yargılandıkları davanın duruşmasına ICFTU ve ETUC adına gözlemci olarak katılan heyet içinde yer almıştır. Dahl, sonrasında duruşmalardaki gözlemlerine yer verdiği detaylı bir rapor daha oluşturmuştur. Bu raporlar ICFTU ve özellikle ETUC'un Türkiye'deki yargılama sürecine ilişkin üyelerini ve Avrupa kurumlarını bilgilendirmesi aşamasında etkin bir şekilde kullanılmıştır. Dahl tarafından hazırlanan raporlar aracılığıyla Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin ihlal edildiği tespit edilirken, ETUC tarafından oluşturulan bir çağrıyla ETUC üyesi ulusal sendikal merkezler Avrupa İnsan Hakları Komisyonu'na Türkiye aleyhine bir dava başlatılması için hükümetleri üzerinde baskı oluşturmaya çağrılmıştır. Hollanda'da FNV, Fransa'da CFDT, Norveç'te LO, Danimarka'da LO ve İrlanda'da ICTU[55] gibi sendikal merkezler bu çağrıya icabet etmiş, Türkiye aleyhine

[50] ICFTU (1981a). ICFTU Telexes to FNV and LO-Dk dated 09.12.1981, Brussels. Amsterdam: IISH.

[51] ETUC (1982a).

[52] İtalyan Sendikalar Konfederasyonu (Italian Confederation of Trade Unions- CSIL), İtalyan Emek Konfederasyonu (General Italian Confederation of Labour- CGIL), İtalyan İşçi Sendikası (Italian Labour Union- UIL).

[53] İncelenen evraklarda Fredric Weyl'e dair ilginç bir bilgi tespit edilmiştir. Karl Nandrup Dahl tarafından hazırlanan raporda Fredric Weyl'in duruşmalara ICFTU ve ETUC tarafından gönderildiği belirtilirken, WFTU'nun aynı döneme ait süreli kurumsal yayınında Weyl'in 24 Aralık 1981 tarihindeki duruşmaya WFTU'yu temsilen katıldığı belirtilmektedir. Ayrıca Weyl'in ilgili duruşma sonrasında Paris'te duruşmalarla ilgili bir basın açıklaması düzenlediği ve bu basın açıklamasına DİSK Yönetim Kurulu üyesi Kemal Daysal ve Maden-İş Başkanı Mehmet Karaca'nın katılım sağladığı WFTU yayınında dikkat çekilen noktalar arasında yer almıştır [Dahl (1982). Report No.2 to ICFTU and ETUC After Completion of the Commission as Observer During the Military Court Proceedings Against 52 Officials in DİSK in Istanbul Military Court No. 2 Turkey in the Period 23-27 December 1981. 5 January 1982, Oslo. Amsterdam: IISH; WFTU (1982).]

[54] Dahl (1982); WFTU (1982).

[55] Fransız Demokratik İşçi Konfederasyonu (French Democratic Confederation of Labour- CFTD), İrlanda Sendika Kongresi (Irish Congress of Trade Unions).

bir davanın başlatılması için hükümetleriyle iletişime geçmişlerdir. Bu süreçte Danimarka hükümeti, konunun ele alınması için Avrupa İnsan Hakları Komisyonu'na başvuracağına dair sözlü bir vaat vermiştir. Benzer bir hamleyle Norveç hükümeti de bu doğrultuda bir eğilime sahip olduğunu kamuoyu ile paylaşmıştır.[56]

Aralık 1981'de gerçekleştirilen ilk duruşmaların ardından sonraki duruşmalarda farklı ülkelerden sendika avukatları da gözlemci olarak görev almıştır. Bu dönemde duruşmalara katılan diğer yabancı gözlemciler de gözlemlerine ilişkin detaylı raporlar hazırlamışlardır. Bu dönemde İsveç LO avukatı Tomas Rothpfeffer, 3-8 Ocak 1982 tarihleri arasında gerçekleştirilen duruşmaları takip ederek konuyla ilgili detaylı bir rapor hazırlamış, bu rapor da Dahl'ın raporunu tamamlaması açısından ETUC yönetimi tarafından dikkate alınmıştır. Bunlar haricinde diğer örgütler tarafından gönderilen gözlemciler duruşmalar sonrasında ülkelerine dönerek süreçle ve koşullarla ilgili olarak basın açıklamaları düzenlemiş, kamuoyunu bilgilendirmiş, konuyla ilgili çeşitli raporlar hazırlamışlardır.[57]

Yargılama süreçleri doğrultusunda yurtdışından duruşmalara katılan gözlemcilerin katılımları ve Türkiye'ye gelme prosedürleri her zaman çok kolay olmamıştır. Özellikle ilk iki duruşmanın ardından Türkiye hükümeti duruşmaları takip etmek isteyen yabancı örgütlerin katılım koşullarını sıkı kurallara bağlamıştır. Bu doğrultuda 6 Şubat 1982 tarihinde Türkiye Genelkurmay Başkanlığı; davet alan ve ülkeyi ziyaret etmek isteyen heyetlerin, askeri makamlardan izin almaları gerektiğini açıklamıştır. Herhangi bir davet almaksızın ülkeye gelen yabancı sendikaların ise Türk dernekleri ve örgütleriyle toplantı yapabilmek için yetkililerden yazılı izin almaları gerektiği deklare edilmiştir. Genelkurmay Başkanlığından yapılan açıklamada, bu yeni kısıtlamaların getirilmesinin nedenlerinden birinin, İstanbul Barosu'nun, Türkiye aleyhine olumsuz propaganda yapması ve baronun anayasal savunma hakkını suiistimal etmesi ve bu hakkı siyasi amaçlarla kullanması olduğu belirtilmiştir.[58] Bunun üzerine ETUC, Türkiye yetkilileri ile iletişime geçmiş, 9 Şubat 1982 tarihinde ilgili prosedüre uymak adına bir mektup göndermiştir. Bu mektuba Türkiye hükümeti 4 Mart 1982 tarihinde cevap vermiş, bu doğrultuda ETUC'un duruşmaları takip etmek adına gözlemci göndermesinde sıkıntı olmadığını belirtmiş, böylece ETUC devam eden duruşmalara gözlemci gönderilebilmiştir.[59] Ancak belirtmek gerekir ki duruşmaların çok uzun soluklu olacağına dair haklı beklenti, özellikle finansal zorluklar nedeniyle tüm oturumlara gözlemci gönderilmesini zorlaştırmıştır.[60] Buna rağmen kimi zaman gözlemci avukat bulmakta zorlanılsa da ICFTU, ETUC ve WCL başından sonuna kadar DİSK'li temsilcilerin duruşmalarını takip etmişlerdir. Bu süreçte duruşmalara yurtdışından gözlemci olarak katılan

[56] ETUC (1982b). Case against Turkey in the European Human Rights Commission, written by Jon Ivar Nalsund, Brussels. Amsterdam: IISH; ETUC (1982c). The Trial Against DISK and 52 DISK Leaders in Istanbul. 4 March 1982, Brussels. Amsterdam: IISH; ETUC (1982d). Letter related with Tomas Tohpfeffer. dated 22 February 1982, Brussles. Amsterdam: IISH; Dahl (1982).

[57] ETUC (1982d); WFTU (1982).

[58] ETUC (1982g). Turkish Restrictions Against Foreign Visits. dated 26 February 1982, Brussels. Amsterdam: IISH.

[59] ETUC (1982c).

[60] ETUC (1982a).

avukatların hazırladığı raporlar, konunun Avrupa ve uluslararası hukuk kanallarında değerlendirilmesi açısından da önem teşkil etmiştir.

Diğer Destekler

Uluslararası sendikalar ve Avrupa sendikal hareketi tarafından DİSK ile dayanışma adına gerçekleştirilen faaliyetler sadece finansal ve hukuki boyutlarla sınırlı kalmamıştır. Bunlar haricinde birçok farklı kanaldan darbenin mağdur ettiği sendikacılara destek olunmaya, Türkiye hükümeti üzerinde baskı yaratılmaya ve uluslararası kamuoyunda konuya ilişkin bir hassasiyet oluşturulmaya çalışılmıştır. Bu amaçlara ulaşabilmek için birçok farklı yol izlenmiştir. Türkiye hükümetine gönderilen protesto mektupları, Türkiye'ye gönderilen görevliler aracılığıyla gerçekleştirilen görüşmeler, bu görüşmeler sonucunda oluşturulan raporlar ve Türkiye hükümet temsilcileriyle kurulmaya çalışılan iletişim, yabancı hükümetlerin Türkiye'deki durumu protesto etmelerini sağlamak adına gerçekleştirilen çalışmalar, belirtilen faaliyetlerden bazıları arasında yer almıştır.

ETUC, darbenin gerçekleşmesinin hemen ardından Türkiye'deki durumu anlamak ve takip etmek, tutuklu sendikacılarla iletişime geçmek adına belirli aralıklarla Türkiye'ye görevli temsilciler göndermiştir. Bu görevlendirmeler ve ziyaretler kimi zaman sıkıntısız bir şekilde gerçekleşirken kimi zaman Türkiye hükümeti tarafından çeşitli engellemelere uğramıştır. ETUC belirtilen anlamda görevler gerçekleştirebilmek adına ilk etapta Türkiye hükümeti ile resmi temaslar kurma çabası içinde olmuştur. Bu doğrultuda 1980 Aralık ayında Türkiye yetkilileri ile resmi kanallardan irtibata geçilmiş, özellikle tutuklu DİSK temsilcileri ile görüşebilmek için izin istenmiştir. Bununla birlikte gönderilen mektuplarda çeşitli yetkili makamlardan ve kişilerden randevular da talep edilmiştir. İlgili mektuplar 16 Aralık 1980 tarihinde dönemin başbakanı Bülent Ulusu, eski başbakanlardan Süleyman Demirel ve Bülent Ecevit, DİSK adına Abdullah Baştürk ve Türk-İş yönetimine gönderilmiştir. Bu doğrultuda ETUC tarafından görevlendirilecek bir heyetin 5-6 Şubat 1981 tarihlerinde Türkiye'ye bir ziyaret gerçekleştirmek istediğinden bahsedilmiştir. Gönderilen bu randevu taleplerine sadece Bülent Ecevit ve Abdullah Baştürk'ün (avukatı Ercüment Tahiroğlu aracılığıyla) cevap verdiği incelenen belgelerden anlaşılmıştır. Ayrıca Bülent Ecevit'in randevu talebine olumlu yaklaştığına özellikle dikkat çekilmiştir.[61] Sonrasında Türkiye hükümetinin tutuklu DİSK temsilcileriyle ETUC heyetinin görüştürülmesinin mümkün olmayacağını belirtmesi üzerine ETUC, bahsedilen minvalde bir Türkiye görevinin iptal edildiğini duyurmuş, Türkiye'de demokrasi ve özgürlüklerin inşası adına çeşitli faaliyetler gerçekleştirmek için farklı yöntemlerin uygulanacağını belirtmiştir.[62] Bunun üzerine Türkiye hükümetine önceden bilgi vermeksizin ve resmi randevular alınmaksızın 18-22 Nisan 1981 tarihleri arasında dönemin ETUC Genel Sekreter Yardımcısı Jon Ivar Nalsund, Türkiye'ye resmi olmayan bir ziyaret gerçekleştirmiştir. ETUC

[61] ETUC (1981l). For the Finance and General Purpose Committee: Note on the Situation in Turkey. 16 January 1981, Brussels. Amsterdam: IISH.

[62] ETUC (1981k). Summary of Press Conference Given By M. Hinterscheid- ETUC Cancels Mission to Turkey. dated 4.02.1981. Brussels. Amsterdam: IISH.

sekreteryası tarafından karar verilen resmi olmayan bu görev doğrultusunda, Türkiye'deki gelişmelerle ilgili olarak ETUC'un bilgilendirilmesi, Türkiye'deki sendikacılar hakkında bilgi toplanması, DİSK temsilcilerinin yargılama süreçlerinin takip edilmesi hedeflenmiştir. Bahsedilen bilgilere ulaşabilmek adına sendikacılarla, politikacılarla, DİSK'li mahkumların akrabalarıyla ve hukukçularla iletişime geçilmiştir. Bu gözlemler sonucunda oluşturulan raporlar üyelerle ve ilgili örgütlerle paylaşılmış, sorunlara ilişkin çözüm önerileri sunulmuştur.[63] Ayrıca Nalsund, ziyaretleri sırasında edindiği bilgilerin detaylarını gizli bir belge aracılığıyla ETUC üyesi ulusal sendikal merkezlerin yöneticileriyle paylaşmıştır. Nalsund hazırladığı raporlarda görüşülen kişilerin güvenliklerini riske atmamak adına isimlerini paylaşmamaya dikkat etmiş, ancak bahsedilen bu gizli belgede ilgili isimlerden bazılarına yer verilmiştir. Nalsund'un paylaştığı bu gizli bilgiden dönemin İstanbul Baro Başkanı Orhan Apaydın, İçişleri eski Bakanı Hasan Fehmi Güneş ve Av. Ercüment Tahiroğlu'nun görüşülen kişiler arasında yer aldığı anlaşılmıştır. Ayrıca o dönem hakkında herhangi bir arama emri bulunmayan ve DİSK'in dışarıda olan tek yönetim kurulu üyesi Tarım İşçileri Sendikası Genel Sekreteri, yine o dönem aranan ama gizlenen DİSK'e bağlı Deri İşçileri Sendikası Genel Sekreteri, bir dönem tutuklanan ama sonrasında serbest kalan dönemin Türk-İş'e bağlı Petrol-İş Başkanı ve Petrol-İş Genel Sekreter Yardımcısı ile Türk-İş'e bağlı Gazeteciler Sendikası Yönetim Kurulu üyesi bir kişinin de ilgili ziyaretler sırasında görüşülen ve bilgi paylaşımında bulunulanlar arasında yer aldığı belirtilmiştir. Aynı belgede Türkiye'deki politik gelişmelerle ilgili genel bilgi edinmek amacıyla akademiden bir profesörle görüşüldüğünün de altı çizilmiş ancak bu kişinin kim olduğu bilgisine yer verilmemiştir.[64, 65] Benzeri ziyaretler ve faaliyetler neticesinde ETUC tarafından hazırlanan raporlar ve bilgi mektupları birçok farklı dile çevrilerek olabildiğince geniş bir kesime ulaştırılmaya çalışılmıştır. Hazırlanan ve üyelere ulaştırılan bu yayınlar ulusal sendika merkezleri tarafından kendi yayın organları aracılığıyla da basılarak paylaşılmıştır. Ayrıca ETUC'un tercüme ettiği diller haricinde farklı ulusal sendikal merkezler, oluşturulan raporların kendi dillerine çevrilmesini de sağlamıştır.[66]

Türkiye'deki gelişmelerle ve alınması gereken önlemlerle ilgili konular birçok ETUC Yönetim Kurulu toplantısının gündemini teşkil etmiş, bu konularla ilgili çeşitli yönetim kurulu kararları alınmış, bu yönetim kurulu kararları aracılığıyla üye örgütlerin Türkiye'deki durumun normale

[63] ETUC (1981i). Report on Mission to Turkey on 18-22 April 1981. By Jon Ivar Nalsund. 21 April 1981, Brussels. Amsterdam: IISH.

[64] Her ne kadar Nalsund ile görüşme gerçekleştiren akademisyenin adına incelenen belgelerde ulaşılamamışsa da Server Tanilli'nin 15 Ekim 1982 tarihinde dönemin ETUC Genel Sekreter Yardımcısı Bjorn Pettersson'a gönderdiği mektuptan ETUC'un 22-23 Ekim 1982 tarihleri arasında Brüksel'de düzenleyeceği seminere Tanilli'yi davet ettiği ancak Tanilli'nin sağlık problemleri nedeniyle bu seminere katılamadığı anlaşılmıştır [Server Tanilli (1982). Letter to Bjorn Pettersson dated 15.10.1982, İstanbul, Amsterdam: IISH.] Ayrıca ETUC'un Türkiye'deki darbeyle ilgili soruları, Tanilli tarafından ilgili mektup aracılığıyla cevaplanmaya çalışılmıştır. Bu durum kuşkusuz Nalsund'un ziyareti sırasında görüştüğü kişinin Tanilli olduğunun bir kanıtı ya da göstergesi değildir ancak Tanilli ve ETUC arasındaki bu diyalog ve iletişimin aynı dönemlere denk gelmesi böyle bir ihtimali akıllara getirmekte ve söz konusu dönemde ETUC'un Tanilli'den bilgi aldığını göstermektedir.

[65] ETUC (1981n). Confidential letter by Jon Ivar Nalsund; Internal Report on Mission to Turkey 18th-22nd April 1981. Brussels. Amsterdam: IISH.

[66] ETUC (1981c). Executive Committee Meeting. December 17-18, 1981. Agenda Point No. 2. Report on ETUC Activities Concerning Turkey Since June 1981, Brussels. Amsterdam: IISH.

dönmesi adına Türkiye hükümetine baskı oluşturmaları hususunda kendi hükümetleri ile iletişime geçmeleri gerektiği bildirilmiştir. Birçok ETUC üyesi sendika da bu talebe icabet etmiş, kendi hükümetleri üzerinde konuyla ilgili hassasiyet oluşturmuşlardır.[67]

ETUC, Türkiye hükümeti üzerinde baskı oluşturmaya yönelik bazı faaliyetleri doğrudan kendi çabaları aracılığıyla da gerçekleştirmiştir. ETUC ile Türkiye askeri hükümeti arasında çok sayıda yazışma gerçekleştirilmiş, bu yazışmalar doğrultusunda Türkiye askeri hükümetinin ETUC'u taraf olarak kabul edip cevaplar gönderdiği de görülmüştür. Belirli olaylar karşısında Türkiye hükümetine yoğun şekilde protesto ve uyarılar içeren telgraflar çekilmiş, yapılan hatalardan vazgeçilmesi ve demokratik hakların ülkede yeniden inşa edilmesi talep edilmiştir. Yeraltı Maden-İş Başkanı Çetin Uygur'a işkence yapılmasına ilişkin telgraflar bu doğrultuda gerçekleştirilen dikkat çeken protestolar arasında yer almıştır. Hatta bu protestolar sonucunda Brüksel'deki Türkiye Büyükelçisi daha sonra bu davada işkencenin ortaya çıkmış olabileceğini ve konunun soruşturma altında tutulduğunu yazılı olarak belirtmiştir.[68] Tutuklu DİSK temsilcilerinin savunma avukatlarının tutuklanmaları üzerine de ETUC ve ICFTU tarafından çeşitli protesto kampanyaları yürütülmüş, konuya ilişkin bildiriler yayımlanmıştır. ETUC üyesi ulusal sendikal merkezleri, yürütülen protesto kampanyaları beraberinde kendi ülkelerinde hükümetleri konuyla ilgili bilgilendirmiş, Türkiye'yi protesto etmeleri için baskı oluşturmuşlardır.[69] Bütün bunlarla beraber tutuklu DİSK temsilcilerinin duruşmalarda sundukları savunmaların tam metinleri İngilizceye çevrilmiş ve farklı ülkelerdeki sendikalarla paylaşılmıştır.[70] Ayrıca uluslararası sendikalar bu dönemde Türkiye ile ilgili gelişmelere kendi kurumsal yayınlarında, bildirilerinde ve bültenlerinde yoğun bir şekilde yer vermişlerdir. Türkiye'de gerçekleştirilen askeri darbeyi kınayan mesajlar ve Türkiye'deki DİSK'li sendikacılara yönelik destek açıklamaları bu yayınlar aracılığıyla dile getirilirken, dünyada faaliyet gösteren tüm demokratik sendikalar yine bu yayınlar aracılığıyla dayanışmaya davet edilmiştir.[71]

ICFTU ve ETUC tarafından gerçekleştirilen faaliyetler adına kurulan işbirliği sendikal hareketle sınırlı bir hassasiyetin ve dayanışma çabasının ötesine geçmiştir. İki konfederasyon çeşitli sivil toplum kuruluşları ve uluslararası örgütlerle de konuyla ilgili yoğun temas içinde hareket etmiş, farklı uluslararası örgütlerle ortak faaliyetler organize etme çabası içinde olmuştur.

Öncelikle Türkiye'de yaşanan gelişmelerle ilgili olarak, hazırlanan raporlardan da faydalanarak ILO şikayet mekanizmasının etkin şekilde kullanılması hedeflenmiştir.[72]

[67] ETUC (1981c).

[68] ETUC (1981c).

[69] ETUC (1982c).

[70] ETUC (1981j). The Speech made, in Full, by Abdullah Bastürk, The National President, Confederation of the Progressive Trade Unions of Turkey-DISK, 2 April 1981. Amsterdam: IISH.

[71] ICFTU (1982a). Repression in Turkey, Free Labour World. 1/1982. Vol. 379-380. ETUC. Amsterdam: IISH; ICFTU (1981b). International Trade Union News. 17 December 1981, Brussels. Amsterdam: IISH; WCL (1981a). Bulletin related with Turkey dated 15th December 1981, Brussels. Amsterdam: IISH; WCL (1981b). Trade Union Report on Turkey; Before and After the 1980 Coup d'etat. January 1981, Brussels. Amsterdam: IISH; WFTU (1982).

[72] ICFTU (1982b). No Justice in Turkish Trade Unionists' Trial:

Buna ek olarak ETUC, ilgili süreçte Uluslararası Af Örgütü ile de yakın temas içinde hareket etmiştir. Özellikle hukuki anlamda verilen mücadeleyi ve izlenen stratejiyi örgütle paylaşmış, oluşturulan raporları doğrudan Uluslararası Af Örgütü'ne iletmiştir. Ayrıca bu konularda ortak bir çalışma grubu oluşturulmasını teklif etmiştir.[73] Bu dönemde oluşturulan içlerinde sürgün Türkiyeli sendikacıların da bulunduğu Türkiye Sendikal Hareketini Destekleme Uluslararası Komitesi (International Committee to Support the Trade Union Movement in Turkey) ETUC'un yakın ilişki içinde hareket ettiği gruplardan olmuştur. ETUC, üye ulusal sendikal merkezleri bulundukları ülkelerde bu Komite ile iletişim halinde hareket etmeye ve Türkiyeli göçmen işçilerin ve sürgünlerin de katılacağı toplantılar düzenlemeye çağırmıştır. Bu doğrultuda Sina Pamukçu ve Yücel Top'un da katılım sağladığı birçok toplantı gerçekleştirilmiştir.[74]

ETUC bu dönemde sadece organizasyonel kapasitesini kullanarak Türkiye'deki durumla ilgili bilgilendirme, algı ve hassasiyet oluşturma faaliyetlerinde bulunmamış, aynı zamanda oluşan yanlış algının ve asılsız bilgi paylaşımının önüne geçmeye de çalışmıştır. Bu doğrultuda gerek DİSK ve ETUC ilişkisi gerekse de Türkiye'de yaşanan gelişmelerle ilgili yanlış bilgileri düzelten yazışmalar da yapmıştır.[75] Bütün bunların yanında ETUC, Türkiye'deki gelişmelerden kaynaklı ülkeden kaçan ve iltica talebinde bulunan sendikacılar ve aileleri ile de yakından ilgilenmiştir.[76] Bu kişilerin iltica taleplerini yakından takip etmiş, süreçlerinin hızlanması adına ilgili ülkelerin yetkili birimlerine bilgi mektupları ve talepler iletmiştir. Bu talepler sürecin ilerlemesi adına olumlu etkiler de yaratmıştır.

Arşiv belgeleri içinde özellikle Yücel Top ve Asuman Top'un durumuna ilişkin yazışmalar dikkat çekmiştir.[77] Ayrıca ETUC yönetimi yurtdışında olan ve politik iltica başvurusu yapan DİSK üyelerinin Yücel Top tarafından hazırlanmış listesini ulusal sendikal merkezlerle de paylaşmıştır.[78] ETUC ve ICFTU heyetinin gerçekleştirdiği faaliyetlerden biri de suçlanan kişilerin eş ve çocuklarının pasaport haklarına konan engellerin kaldırılması için çabalama yönünde olmuştur. Bu doğrultuda ETUC ve ICFTU temsilcileri belirli durumlarda Türk yetkililerle iletişime geçmiş, hatta acil müdahale edilmesi gereken durumları dönemin Başbakanı Bülent Ulusu ile istişare etmiştir.[79] Kısacası finansal ve hukuki desteklerin ötesinde uluslararası örgütler arasında oluşturulan işbirliği ve gerçekleştirilen farklı faaliyetler ile kampanyalarla, Türkiye'deki gelişmelere ve DİSK'e yönelik uluslararası kamuoyunda ciddi bir

Free Labour World İnterwievs Karl Nandrup Dahl, Free Labour World, 1/1982. Vol. 379-380. Amsterdam: IISH.

[73] Jon Ivar Nalsund (1981). For the Attention of Mr. Shahim Nadin; Trial Against DISK Trade Unionists. Brussles. Amsterdam: IISH.

[74] ETUC (1981g).

[75] ETUC (1982f). Letter of Mathias Hinterscheid to Alexander Haig, U.S. Secretary of State Department of State. dated 12 February 1982, Brussels. Amsterdam: IISH.

[76] Ayrıntılı bilgi için bkz. Aziz Çelik (2010). *Sina Pamukçu ile Sendikalı Yıllar: Maden-İş, TİP, Türk-İş ve DİSK'ten Anılar*. İstanbul: TÜSTAV, ss. 150-152.

[77] Jon Ivar Nalsund (1982a). Jon Ivar Nalsund letter to Asuman Top. dated 2 April 1982, Brussels. Amsterdam: IISH; Jon Ivar Nalsund (1982b). Jon Ivar Nalsund letter to P. Thuysbaert. Ministry of External Relations. dated 2 April 1982, Brussels. Amsterdam: IISH; ETUC (1982j). Letter to Minister of Justice. dated 31 March 1982, Brussels. Amsterdam: IISH.

[78] Jon Ivar Nalsun (1982c). Letter to Martin Daalmayer. FNV. dated 22 February 1982. Brussels. Amsterdam: IISH.

[79] ETUC (1983). Mathias Hinterscheid and Björn Peterson letter to Bülent Uslu. dated 23 February 1983. Brussels. Amsterdam: IISH.

hassasiyet oluşturulmuştur. Her ne kadar ilk etapta doğrudan sonuçları görülmese de bu faaliyetler Türkiye hükümetinin dikkatinden kaçmamıştır.

Avrupa Kurumlarına Durumun İletilmesi

12 Eylül 1980 darbesinden sonra özellikle ETUC'un gerçekleştirdiği en önemli faaliyetlerden biri Avrupa kurumları üzerinde baskı ve hassasiyet oluşturma çabası olmuştur. ETUC yöneticileri farklı kanallar aracılığıyla bu dönemde Avrupa kurumlarıyla iletişim kurmuş, Türkiye'deki gelişmeler hakkında bilgi paylaşımında bulunurken, bu gelişmeler sonucunda oluşan sorunların çözümüne yönelik Avrupa kurumlarını sorumluluk almaya çağırmıştır.

12 Eylül darbesinden üç gün sonra, 15 Eylül 1980 tarihinde dönemin ETUC Genel Sekreteri Mathias Hinterscheid, dönemin Avrupa Topluluğu Bakanlar Konseyi Başkanı Gaston Thorn ve Avrupa Konseyi Genel Sekreteri Franz Karasek'e Türkiye'deki durumla ilgili acil bir mektup göndermiştir. Hinterscheid, mektubunda gerçekleştirilen darbenin Türkiye hükümetinin demeçlerinin aksine salt terörizmle mücadele üzerine olup olmadığı hususundaki çekincelerini dile getirmiştir. Ülkenin yakın tarihinde ilk kez, sendikaların resmen bastırıldığını ve çok sayıda sendikacının tutuklandığını dile getiren Hiterscheid, diğer insan hakları ihlalleri ile birleştiğinde, Türkiye'deki bu durumun Avrupa'daki tüm demokratik güçler için bir engel oluşturacağını vurgulamıştır. Mektupta, yukarıda sözü edilen sendikal özgürlük ve hakları garanti etmeyen bir ülkenin Avrupa Ekonomik Topluluğu'na üyeliğinin uygun olmayacağı dile getirilmiştir. Sonuç olarak, topluluğun tüm nüfuzunu ve Avrupa toplulukları için mevcut olan tüm araçları kullanarak Türkiye'de hem düzeni hem de demokrasiyi yeniden tesis edecek güçleri harekete geçirmek için sorumluluk alması gerektiği belirtilmiştir. En kısa zamanda Türkiye'de demokratik bir rejimin kurulmaması halinde Türkiye'nin Avrupa Konseyi üyeliğinin de askıya alınmasının düşünülmesi gerektiği mektupta yer alan konulardan olmuştur. Avrupa kurumları, temel özgürlük ve demokratik kuralların derhal yeniden kurulması ve tutuklanan siyasilerin ve sendika liderlerinin derhal serbest bırakılması için mevcut tüm araçları kullanmaya çağrılmıştır.[80] Süreç içinde buna benzer mektup ve telgraflar belirli aralıklarla yinelenmiştir. Konunun gündeme taşınması açısından ilgili telgraflar Avrupa Parlamentosu üyelerine de gönderilmiştir.[81] Kısacası belirli aralıklarla tüm Avrupa kurumlarıyla hem bilgi paylaşımı anlamında hem de çeşitli taleplerle yazışmalar gerçekleştirilmiştir.

Özellikle 52 DİSK'li yöneticinin idam talebiyle yargılanmaları bu protesto ve talep mektuplarında öne çıkan hususlar arasında yer almıştır. Bu yazışmalar yukarıda da belirtildiği gibi Türkiye hükümeti üzerinde baskı ve yaptırım uygulanması, finansal desteklerin kısılması ya da kaldırılması, Türkiye'nin ilgili kurumlara

[80] Mathias Hinterscheid (1980a). Letter to G. Thorn, President of the Council of Ministers of European Community. dated 15 May 1980. ETUC. Brussels. Amsterdam: IISH; Mathias Hinterscheid (1980b). Letter to F. Karasek. General Secretary Council of Europe. dated 15 May 1980. ETUC. Brussels. Amsterdam: IISH.

[81] ETUC (1981a). ETUC Letter to European Paliament Socialist Group. Blackman dated 29th June 1981. Brussels. Amsterdam: IISH.

başvurularının ve Avrupa Konseyi üyeliğinin askıya alınması ve DİSK'li sendikacıların hukuki süreçlerinin takip edilmesi yönünde olmuştur.[82] Gerçekleştirilen bu temaslar neticesinde Avrupa kurumlarından kimi zaman olumlu geri dönüşler de alınmıştır. Ancak bu süreçte hiçbir zaman net ve sert bir yaptırım söz konusu olmamıştır.[83] Bu tür yaptırımların gerekliliği ve sonuç getireceğine dair beklentiler Almanya ve Norveç gibi ülkeler tarafından desteklenirken İngiltere, Avrupa Topluluğu ile Türkiye ilişkilerinin ertelenmesi yönündeki teklif ve beklentilere sıcak bakmamıştır.[84] ETUC ve Londra Yabancılar Bürosu arasındaki yazışmalardan İngiliz hükümetinin Türkiye hükümetinin demokrasiyi yeniden inşa edeceğine dair inancına dikkat çekilmiştir. Bu doğrultuda Türkiye'ye sağlanan ekonomik yardımların kesilmemesi ve Avrupa kurumlarıyla olan ilişkilerin askıya alınmaması gerektiği vurgulanmıştır.[85] Bu süreçte İngiltere'nin mevcut tutumu, ilgili dönemde Avrupa Topluluğu Bakanlar Konseyi Başkanlığını İngiliz Peter Carington'un yürüttüğü düşünüldüğünde, daha anlamlı hale gelmekte, bahsedilen dönemde Avrupa Topluluğu Bakanlar Konseyi'nin tutumu hakkında da ipucu vermektedir.

ETUC, Avrupa kurumlarıyla Türkiye arasındaki anlaşmaların ve ilişkilerin askıya alınması yönünde 11 Eylül 1981 tarihli bir bildiri yayımlamış, Konsey, komisyon ve parlamento başkanlarını konuyla ilgili hassasiyete davet etmiştir.[86] Av. Ercüment Tahiroğlu'nun tutuklanması üzerine ETUC bu yöndeki taleplerini yine dile getirmiştir.[87] Ayrıca Avrupa Konseyi'ne gönderilen 1982 Ocak ayındaki telgrafla Türkiye'deki duruşmaları takip eden avukatların ve Türkiye'deki durumu yakından takip eden ETUC yöneticilerinin konsey tarafından dinlenmesi ve konseyin Türkiye ile ilgili hazırlayacağı raporu bunun sonrasında hazırlaması talep edilmiştir.[88]

Duruşmaları takip eden sendika avukatları tarafından hazırlanan raporlar tüm Avrupa kurumlarına iletilmiş, gerçekleştirilmeye çalışılan iletişim çabası tek taraflı olmamış, raporların değerlendirileceğine ve dikkate alınacağına dair Avrupa kurumları da ETUC ile bilgi alışverişinde bulunmuştur.[89] Bu süreçte ETUC'un Avrupa kurumlarıyla kurduğu ilişkinin etki ve sonuçları çok net yaptırımları getirmemiş olsa da ETUC tarafından Türkiye'deki gelişmelerle ilgili Avrupa kurumlarına önemli bir bilgi akışı gerçekleştirilmiş, Avrupa kurumlarının tutum ve kararlarında da bu bilgilerin önemli etkileri olmuştur. Kısacası ETUC bu dönemde Avrupa kurumlarıyla girdiği ilişkilerde Türkiye'deki

82 ETUC (1981c); ETUC (1981f). ETUC Protests Vehemently Against Death Sentence Demanded for DISK Officials. Brussles. Amsterdam: IISH.

83 ETUC (1981c); ETUC (1982h). Executive Committee Meeting; Declaration on Turkey. dated 9-10 December 1982. Brussels. Amsterdam: IISH.

84 ETUC (1981c); Foreign and Commonwealth Office (1981). Letter of Foreign and Commonwealth Office London to Mathias Hinterscheid. dated 2 November 1981. London. Amsterdam: IISH;

85 Foreign and Commonwealth Office (1982). Letter of Foreign and Commonwealth Office. dated 10 February 1982. London. Amsterdam: IISH; ETUC (1981m). Mathias Hinterscheid and Jon Ivar Nalsun letter to Lord Carrington, President of the EC Council of Ministers. dated 22 October 1981. Brussels. Amsterdam: IISH.

86 ETUC (1981e). ETUC Calls for Suspension of EEC/Turkey Agreements. Brussels. Amsterdam: IISH.

87 ETUC (1981h). ETUC Denounces Arrest of Leader of Trade Union Defence in Turkey. Brussels. Amsterdam: IISH.

88 ETUC (1982i). Telex to Mr. Karasek. General Secretary Council of Europe. dated 05.01.1982. Brussels. Amsterdam: IISH.

89 Henry Plumb (1982). Henry Plumb. European Paliament European Democratic Group letter to Jon Ivar Nalsun. dated 11 March 1982. London. Amsterdam: IISH.

darbe sonrası gelişmelerle ve DİSK'le ilgili ciddi bir lobi faaliyeti gerçekleştirmiştir.

SONUÇ

Bu çalışmanın sonucuna dair tartışmalar, pek tabii yukarıda verilen literatür kimi önemli noktalarının uyandırdığı düşünceler paralelinde rahatlıkla gerçekleştirilebilirdi. 12 Eylül askeri darbesi sonrasında Avrupa sendikal hareketi tarafından gerçekleştirilen yardımların büyüklüğüne, bu yardımların Türkiye sendikal hareketi üzerindeki doğrudan etkisine, ilgili yardımlar vesilesiyle DİSK'e yöneltilen eleştirilere de dikkat çekilebilirdi. Ancak bütün bunların aksine, tartışmanın havada kalma ve teorik zeminle konunun örtüşmeme riski de göze alınarak son söz yerine "arı kovanına çomak sokulmaya" çalışılacaktır. Bu bakımdan yukarıda verilen bilgiler başka bir pencereden tartışmaya açılacaktır.

Spinoza,[90] bir başka ufuk altında "tek tek her şey varolduğu sürece kendi varlığını sürdürmeye çabalar" önermesiyle; şeylerin varlıkta kalma ısrarını ve buna karşı gelen tehditlere varlığını sürdürebilmek adına direncini, ayrıca bu direncin onun var olma gücünü ortaya koyduğunu izah eder.[91] 12 Eylül askeri darbesi sonrasında DİSK ve DİSK'li sendikacılar üzerindeki baskı düşünüldüğünde, bu dönemde ortaya konan reflekslerin DİSK'in bütün dinamikleriyle varlığını sürdürme çabası dahilinde ele alınması, alanda yürütülen rutin tartışmaların ötesine geçebilmek adına bir şans oluşturacaktır.

12 Eylül sürecinde Avrupa sendikal hareketi tarafından DİSK'e yapılan yardımlar ve sonrasında ilgili yardımların DİSK ve Türkiye sendikal hareketi üzerinde oluşturduğu dönüştürücü etki ile yapılan yardımlara yöneltilen eleştiriler, varlığını sürdürme çabası içinde olan bir örgüt dikkate alınarak değerlendirilebilir mi? Belirtmek gerekir ki DİSK ve DİSK'li sendikacılar kendilerini yok etme çabasında olan ve varlıklarını tehdit eden güçlere karşı bir savunma çabası içinde olmuşlardır. Kısacası varlıklarını korumak ve sürdürmek istemiyle hareket etmişlerdir.

Avrupa sendikal hareketi tarafından 12 Eylül sonrasında DİSK'e sunulan destek yine Spinozacı bir yaklaşımla DİSK adına mutluluk veren bir karşılaşma olarak değerlendirilebilir. Çünkü şeyler, güçlerini artıran ve varlıklarını sürdürmelerine yardımcı olabilecek diğer şeylerle karşılaştıklarında ortaklık oluşturma eğilimine girerler.[92] DİSK ve Avrupa sendikal hareketi arasında oluşturulan bu ortaklık da o dönem DİSK'in varlığını korumak için ihtiyaç duyduğu direnme gücünü DİSK'e sunmuştur. Ancak burada yine Spinoza'ya atıfla var kalmak ve güç ilişkisini dikkate almak yerinde olacaktır.

Spinoza'da var olmak, güç (potentia) sahibi olmakla ilişkilidir.[93] Bununla birlikte, bir

[90] Bu doğrultuda bir tartışma fikri kıymetli dostum, değerli akademisyen Dr. Mehmet Fatih Elmas ile yaptığımız sohbetler sırasında oluşmuştur. Önerileri ve yönlendirmeleri için kendisine teşekkürü borç bilirim.

[91] Benedictus Spinoza (2011). *Etika* (Çev. Hilmi Ziya Ülgen). Ankara: Dost Kitabevi, s. 137; Mehmet Fatih Elmas (2015). *Spinoza ve İnsan*. İstanbul: Sentez Yayıncılık, s. 138; Feyza Şule Güngör (2015). "Spinoza'da İyi ve Kötünün Conatus (En İyi Şekilde Varlıkta Kalmakta Israr) Bağlamında Değerlendirilmesi". *Felsefe ve Sosyal Bilimler Dergisi*. 2015 Güz. Sayı: 20, s. 133.

[92] Mehmet Fatih Elmas (2018). Spinoza ve Levinas'ta "Etik Olan" Üzerine Eleştirel Bir İnceleme. Yayımlanmamış Doktora Tezi. Bursa: Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, s. 83.

[93] Elmas (2018). s. 83.

şeyin gücü, doğada kendisinden daha güçlüsü olmayan hiçbir şey olmadığı için, hep dış nedenlerin gücüyle sınırlanmaktadır. Bu durum göstermektedir ki varolanlar arasında bir güç mücadelesi söz konusudur.[94] Güç, herhangi bir şeyin indirgenemez tekilliğini ortaya koymak bakımından esastır. Sürekli bir biçimde dışsal uyaranlara maruz kalan şeylerin varlığını sürdürme çabasında edilgenlikten etkinliğe ya da tutkudan eyleme geçmesi, yani potansiyelini aktüelleştirebilmesi ancak maruz kaldığı şeylerle olan karşılaşmasını örgütlemesiyle ya da ortaklaşmasıyla mümkündür. Ayrıca varlıkta kalmak amacıyla kurulan ortaklığın, farklılıkları yok etmemesi esastır/beklenendir. Karşılaşma sonucu kurulan ortaklık, farklılıkları yok etmeksizin, kısacası varlıkta kalanın özüne zarar vermeksizin oluşturulmuşsa anlamlıdır. Bu durum karşılaşma sonrasındaki süreçte etkin veya edilgen olmakla/kalmakla yakından ilişkilidir. Karşılaşma sonrası etkin olma durumu ancak eylemde kalmayı, eylemde kalmak ise varlığı iyi bir şekilde sürdürme halini beraberinde getirir.[95] Dolayısıyla belki de tartışılması ve sonraki çalışmalarla sorgulanması gereken, DİSK özelinde ve Türkiye sendikal hareketi genelinde varlığın yukarıda değinilen minvalde sürdürülüp sürdürülmediğidir. Avrupa sendikal hareketi ile DİSK arasında 12 Eylül döneminde gerçekleşen karşılaşma sonrasında DİSK'e içkin farklılıkların ve özelliklerin ne ölçüde muhafaza edilebildiği ve gerçekleştirilen yardımlar sonrasında DİSK'in edilgen veya etkin durumu tartışmaya açılmalıdır. Kısacası bu karşılaşmanın DİSK ve Türkiye sendikal hareketi açısından iyi ve faydalı (sevinç veren) bir karşılaşma olup olmadığı üzerine düşünülmelidir.

Not: Ceyhun Güler'in makalesinin referansları kitabın sonunda bulunan genel kaynaklar listesinde yer almaktadır.

[94] Elmas (2015). s. 145.

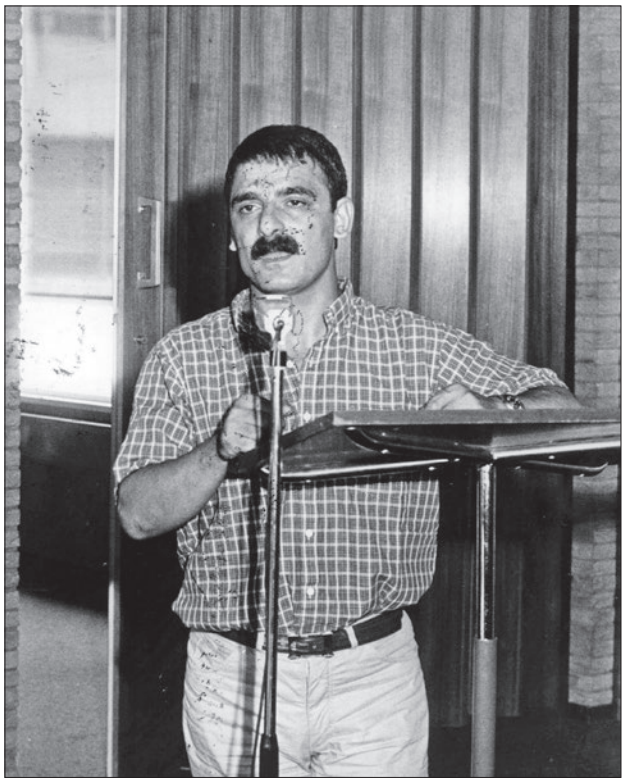
[95] Elmas (2018). s. 95; Güngör (2015). s. 133.

YÜCEL TOP ANLATIYOR: ULUSLARARASI DAYANIŞMA NASIL ÖRÜLDÜ?

YÜCEL TOP

Maden-İş avukatlığı, DİSK Hukuk İşleri Daire Müdürlüğü, DİSK yurtdışı temsilciliği ve DİSK Genel Sekreter Yardımcılığı görevlerinde bulunan Yücel Top, 12 Eylül darbesinden bir süre sonra yurtdışına çıkmak zorunda kaldı. Top, yurtdışına çıktıktan bir süre sonra, Aralık 1981'de cezaevindeki DİSK yönetimi tarafından DİSK Avrupa Temsilcisi olarak atandı. Yücel Top'un DİSK Avrupa Temsilcisi olarak atanmasının ardından özellikle Avrupa sendikaları ve kurumları nezdinde DİSK Davası ile dayanışmanın örgütlenmesinde ciddi bir rol oynadı.

Aşağıda Hasan Tahsin Benli tarafından Yücel Top ile yapılmış bir nehir söyleşiden [96] DİSK Davası'na karşı uluslararası dayanışma konusunda bir bölüm ve Yücel Top tarafından DİSK Yönetim Kuruluna yazılan bir mektuptan[97] derlenen değerlendirmeler yer almaktadır. Aşağıda yer alan değerlendirmeler asıl metne sadık kalınarak kısaltılarak aktarılmıştır.

DİSK Avrupa Temsilcisi Yücel Top, Hollanda'da bir toplantıda. Yücel Top kişisel arşivi.

YURTDIŞINA ÇIKTIKTAN SONRA DİSK DAVASI İLE İLGİLİ NELER YAPTINIZ?

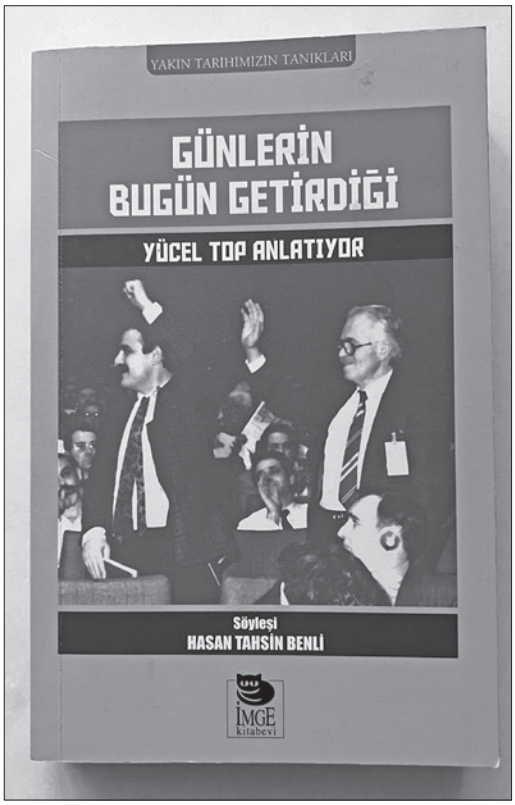
Gece gündüz DİSK'le ilgili çalışmalar yapıyordum. Türkiye'den aldığımız haberleri dil bilen arkadaşların aracılığıyla çevirtip Avrupa Sendikalar Konfederasyonu'na ulaştırıyorduk. DİSK'e destek için Avrupa Sendikalar Konfederasyonu'ndan Türkiye'ye heyet göndermeye çalışıyorduk. ETUC'un o zamanki genel sekreter yardımcısının Türkiye'ye gönderilmesini

[96] Yücel Top'un anıları Hasan Tahsin Benli'nin Yücel Top ile yaptığı nehir söyleşi kitabından Benli'nin izniyle kısaltılarak ve yeniden düzenlenerek alınmıştır. Hasan Tahsin Benli (Hazırlayan)(2016). *Günlerin Bugün Getirdiği-Yücel Top Anlatıyor*. Ankara: İmge Kitabevi.

[97] Yücel Top'un DİSK Genel Başkanı Erol Ekici, DİSK Genel Sekreteri Adnan Serdaroğlu ve DİSK Yönetim Kuruluna yazdığı 7 Ocak 2013 tarihli mektup. DİSK Arşivi.

sağladık. Türkiye'de Faruk Pekin ve Ercüment Tahiroğlu yardımcı oldu. Genel Sekreter Yardımcısı, Türkiye'de birtakım kişilerle, örneğin Murat Belge gibi aydınlarla, DİSK Davası'nın dışarıda kalanlarıyla, sanıklarının aileleriyle görüştü.

Bu arada iki kez, tutuklu arkadaşların avukatlarına vekalet ücreti ve yapacakları çalışmaların masrafları karşılansın diye ETUC ve ICFTU para yolladı. Bu paraların birini o zamanki ETUC sözcüsü olan Wim Bergans, diğerini ETUC'un yürütme kurulu üyesi bir arkadaş yanlarında götürdüler. Tabii o zamanlar herkes gözetleniyordu. Bankacılık sistemi bugünkü kadar modern değildi, her şubede istediğin gibi döviz bozdurulamıyordu. DİSK'in avukatı ve bu Avrupalı arkadaşlar, bankanın merkez şubesine gitmişler, parayı bozdurunca da karşılığında bir para demeti verilmiş. Gazete kağıtlarına sarıp çıkmışlar, sokaklarda yürüyüp Ercüment'in bürosuna gelmişler.

Hasan Tahsin Benli (Hazırlayan) (2016). *Günlerin Bugün Getirdiği: Yücel Top Anlatıyor*. Ankara: İmge Kitabevi.

DİSK Davası başlamak üzereydi. İddianame hazırlanıp sanıklara verilmişti. İddianame diyorum ama neredeyse bir ansiklopedi gibiydi, yüzlerce sahifelik bir metindi. Biz de ETUC ve ICFTU'dan iki kişi yolladık. Biri yukarıda söz ettiğim arkadaşımız, ETUC'un genel sekreter yardımcısı, Norveçli Jon Ivar Nalsund, diğeri yine Norveçli bir avukat olan Karl Nandurup Dahl. Bunlar Türkiye'de DİSK avukatları, bazı aydınlar ve tutuklu aileleriyle görüştüler.

DİSK'in ETUC'a üyeliği 1985'te oldu. Ben DİSK'in bürosunu 1981 sonunda açmıştım. Tutuklu arkadaşların görüşünü de almak gerekiyordu. Ben bunu yavaş yavaş dillendirmeye başlamıştım ama bu konuyu biraz da tabana yaymak gerekiyordu. DİSK'in 1980 öncesinde bir başvurusu vardı ama önceki başvuruya rağmen, ben, Ercüment aracılığıyla cezaevindeki Baştürk ile temas kurarak, bir daha yeniledim. Onlar 1984'ün sonunda cezaevinden çıkmışlardı. Onlar çıktıktan sonra 1985'te üyelik kabul edildi.

Şunu da söylemeliyim: Bizim Avrupa Sendikalar Konfederasyonu'na üye oluşumuz, DİSK'i kurtardı. Bunu kabul edelim. Türkiye artık, Avrupa'nın önemli kurumlarından biri olan Avrupa Sendikalar Konfederasyonu'nun üyesi olan bir konfederasyonun yöneticilerini mahkum edip, malvarlığına el koyma durumunda olamazdı.

DİSK Avrupa Temsilcisi Olarak Atanmanız Nasıl Gerçekleşti?

İşte tam o günlerde, DİSK yönetimi cezaevinden bir mektup gönderdi, beni DİSK'in Avrupa temsilcisi olarak atadılar. Süleyman Çelebi anılarında birtakım kişilerin Avrupa'da yetkisiz olarak DİSK'i temsil ettiklerini, Avrupalılarla temas kurduklarını, bunun da onları rahatsız ettiğini söylüyor. Bu nedenle DİSK Yürütme Kurulunun cezaevinde toplanıp karar aldığını, beni DİSK'i temsil etmek üzere görevlendirdiklerini anlatıyor. Bir de tabii, ben hem DİSK tüzel kişiliğinin hem de tek tek yürütme kurulu üyelerinin avukatıydım. Bu durum onlara böyle bir rahatlık sağladı diye düşünüyorum. Bu açıdan bakıldığında mantıklı bir karardı. Sorulsa gayet doğal olarak, ''Biz avukatımızın dışında kimsenin bizim adımıza konuşamayacağını vurguladık'' diyeceklerdi.

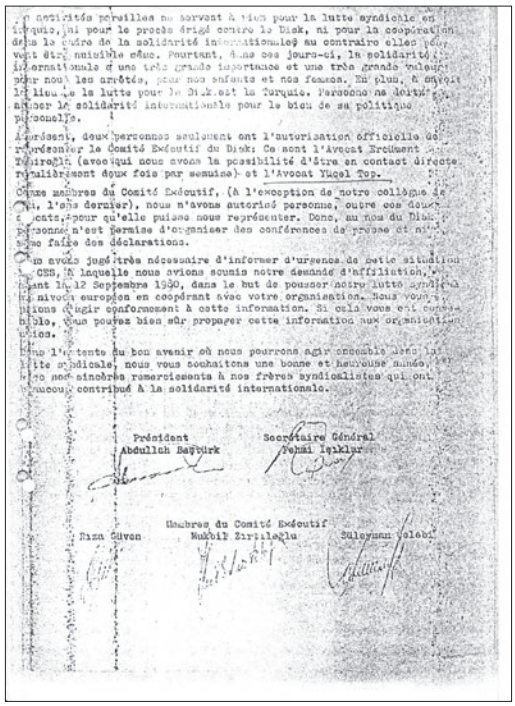
DİSK Yürütme Kurulu cezaevinde fakat bir üyesi, Kemal Daysal dışarıda. Neden onu düşünmemişler? Kemal Daysal TKP'li bir arkadaşımızdı. DİSK'e karşı suçlamalardan biri, TKP Genel Sekreteri İsmail Bilen'den emir aldıkları yönündeydi. 24 Aralık 1980 tarihli *Tercüman*'ın başlığı, ''TKP'nin DİSK'e talimatları ele geçirildi'' diyor. 12 Eylül yönetimi, DİSK'i bağımsız bir işçi örgütü değil, TKP'den emir alan, onun yan kuruluşuymuş gibi göstermeye çalışıyordu. Daysal ve arkadaşları da fiilen aslında buna yönelik bir çaba içindeydiler. Prag'daki Dünya Sendikalar Federasyonu'na, Sovyetler Birliği'ne gitmişler, orada kalmışlar bir süre. Kaçtıktan sonra bir süreliğine Moskova'ya gitmişler. Sonuçta Sovyetler Birliği ile bağlantılı bir sendikacı grubu var ve DİSK öyle bir kanala girmek istemiyor. Cezaevindeki DİSK yönetimi, tam tersi bir şey ispat etmeye çalışıyor, ''Biz işçi örgütüyüz'' demeye getiriyor. Kemal'i de o nedenle düşünmüyor. Ben de DİSK'in avukatıyım zaten, temsil yetkisi var üzerimde.

Mektup Fransızcaydı.[98] O zaman DİSK Yürütme Kurulu üyesi ve OLEYİS'in başkanı rahmetli Mukbil Zırtıloğlu çevirmiş mektubu Fransızcaya. Kendisi çok iyi Fransızca bilirdi.

Temsilci Olduktan Sonra Neler Yaptınız?

Cezaevinden bu mektup geldikten sonra hemen Avrupa Sendikalar Konfederasyonu ile konuştum. Avrupa Sendikalar

[98] Editörün notu: Söz konusu mektup Türkçe yazılmış ve DİSK Yürütme Kurulu üyesi Mukbil Zırtıloğlu tarafından Fransızcaya çevrilmiştir. ETUC'a hem Türkçe hem Fransızca kopyaları yollanmıştır.

Président
Abdullah Bastürk

Secrétaire Général
Şevki Işıklar

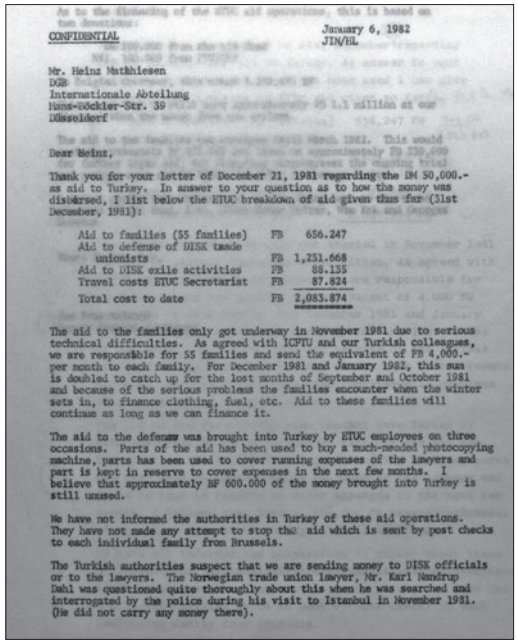
Membres du Comité Exécutif
Rıza Güven
Mukbil Zırtıloğlu
Süleyman Çelebi

Görevlendirme mektubu (Fransızca). USTE ETUC Arşivi.

Enstitüsü'nde 5-6 metrekarelik küçük bir büro verdiler. Orada DİSK'in irtibat bürosunu kurduk. Sait Kozacıoğlu diye bir arkadaşımız vardı. Onunla konuştum, hemen geldi. Beraberce bir logo yaptık. DİSK'in logosu üzerine parmaklıklar koyduk. Aşağı yukarı her hafta bir sendikal bülten çıkarmaya başladık, *Sendika Sesi* diye. Biraz da *DİSK'in Sesi*'nden esinlenerek böyle bir isim düşünmüştüm. DİSK Ana Davası'nın iddianamesini çevirdik.

Avrupa Sendikalar Konfederasyonu genel olarak koordinasyonu yapıyor, ICFTU da katılıyordu. Daha sonra küçük bir bütçe oluşturduk bu faaliyetler için, o örgütler de katılıyorlardı. İltica edenlere, iltica ettikleri ülke bir yardım yapıyordu. Ben de o yardımı alıyordum, yaşamımı onunla sürdürüyordum. Başka bir faaliyetim ve gelirim yoktu.

Türk-İş'in oynadığı rol genellikle negatifti bu konuda. ICFTU'dan bir heyet Türkiye'ye gidip Türk-İş'ten birkaç kişiyle görüştüğünde, "Bunlar sendikacı falan değil, iyi ki içeri atıldılar. DİSK kapatılmalı ve mal varlığı TÜRK-İŞ'e devredilmeli" gibi şeyler söylenmişti. Bunlar ICFTU'nun raporlarında var, ben gördüm ve okuma fırsatım oldu. Söyleyen sendikacıların adlarını bile söylediler bana ama şimdi unuttum. Ancak Yol-İş, Petrol-İş gibi bazı sendikalar bu havada değildi. Onlar sendikal faaliyetinden dolayı tutuklanmış insanlara karşı bir dayanışma içerisindeydiler. Ama onlar dışında "DİSK kapatılsın" diyen sendikacılar da vardı.

CONFIDENTIAL

January 6, 1982
JIN/HL

Mr. Heinz Matthiesen
DGB
Internationale Abteilung
Hans-Böckler-Str. 39
Düsseldorf

Dear Heinz,

Thank you for your letter of December 21, 1981 regarding the DM 50,000.- as aid to Turkey. In answer to your question as to how the money was disbursed, I list below the ETUC breakdown of aid given thus far (31st December, 1981):

Aid to families (55 families)	FB	656.247
Aid to defense of DISK trade unionists	FB	1,251.668
Aid to DISK exile activities	FB	88.135
Travel costs ETUC Secretariat	FB	87.824
Total cost to date	FB	2,083.874

The aid to the families only got underway in November 1981 due to serious technical difficulties. As agreed with ICFTU and our Turkish colleagues, we are responsible for 55 families and send the equivalent of FB 4,000.- per month to each family. For December 1981 and January 1982, this sum is doubled to catch up for the lost months of September and October 1981 and because of the serious problems the families encounter when the winter sets in, to finance clothing, fuel, etc. Aid to these families will continue as long as we can finance it.

The aid to the defense was brought into Turkey by ETUC employees on three occasions. Parts of the aid has been used to buy a much-needed photocopying machine, parts has been used to cover running expenses of the lawyers and part is kept in reserve to cover expenses in the next few months. I believe that approximately BF 600.000 of the money brought into Turkey is still unused.

We have not informed the authorities in Turkey of these aid operations. They have not made any attempt to stop the aid which is sent by post checks to each individual family from Brussels.

The Turkish authorities suspect that we are sending money to DISK officials or to the lawyers. The Norwegian trade union lawyer, Mr. Karl Nandrup Dahl was questioned quite thoroughly about this when he was searched and interrogated by the police during his visit to Istanbul in November 1981. (He did not carry any money there).

ETUC'un maddi yardımlarla ilgili yazısı, 6 Ocak 1982.

Bizim faaliyetlerimiz genel olarak iki yönlüydü. Birincisi, tutuklu sendikacıların serbest bırakılması, ikincisi de demokratik talepleri içeren bir demokrasi mücadelesiydi. Avrupa Sendikalar Konfederasyonu'nun ve diğer iki işçi konfederasyonunun, yani ICFTU ve Dünya İş Konfederasyonu'nun da destek oldukları bir dayanışma hareketiydi.

Yani DİSK'in faaliyetlerinin ve yöneticilerinin serbest bırakılması merkezli bir çalışma yürüttük. Avrupalılar Solidarnos'a çok büyük para yardımı yapıyorlardı ama bize çok cüzi bir yardımda bulunuyorlardı. Bize daha çok yayınlarımız için yardım yapılıyordu. Biraz da gidiş geliş masraflarımız karşılanıyordu. DİSK'in kapalı bulunduğu süre içerisindeki yapılan yardımların toplamı Solidarnos'a bir ayda yapılanın dörtte biri kadardır. Buna ailelere, avukatlara yapılan yardımlar ve kendilerinin gidiş geliş masrafları da dahildir.

YARDIMLAR NASIL YAPILIYORDU?

Cezaevinden, Ercüment Tahiroğlu aracılığıyla bize liste gönderirlerdi. Bu konuda

Ercüment tek haberleşme kaynağımızdı. Onunla sık sık telefonlaşıyorduk. Listeyi DİSK yönetimi gönderirdi. Bu listeyi ICFTU'dan Türkiye'ye giden arkadaşlar, yöneticilere defalarca doğrulattılar. Listeler şu anda bende, özel arşivimde duruyor. Tutuklu bulunan herkese eşit para veriliyordu. Cezaevlerinde kimler varsa onların isimlerini yazdılar, kimseyi ayırmamışlardı. Doğrudan bunların ailelerine posta aracılığıyla yollanıyordu paralar.

Para Nereden Çıkıyordu, Aracı Var mıydı, Yardım Alan Kaç Aile Vardı?

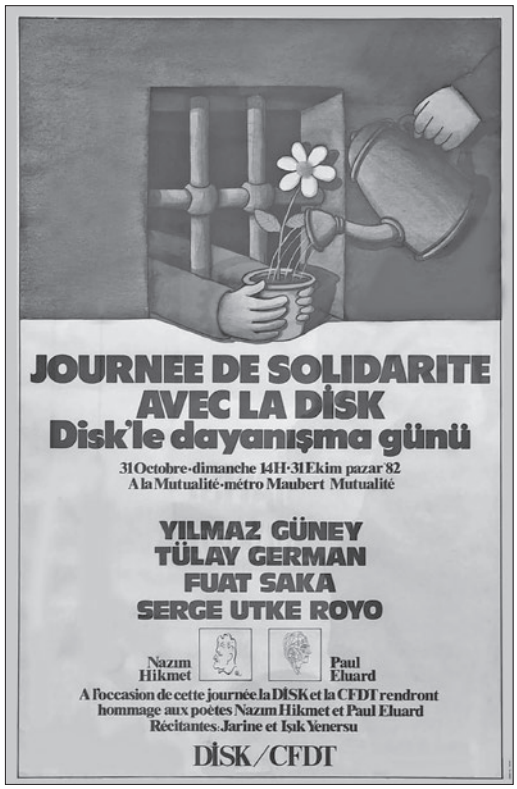
Gönderen, koordinasyonu yapan Uluslararası Hür İşçi Sendikaları Konfederasyonu'ydu (ICFTU). Onların muhasebesinden çıkıyordu. Bunların posta fişlerini, oradaki DİSK İrtibat Bürosu'nda dolduruyordum. Nakliyat-İş Başkanı Şemsettin Ercan da bana yardım ediyordu. Listeleri biz veriyorduk ama paraya dokunmuyorduk. Bu hazırladığımız fişleri ICFTU'ya teslim ediyorduk, onlar da gönderiyordu. Yollanan para da çok büyük bir şey değildi aslında. O zamanki koşullarda yanlış hatırlamıyorsam, bir ailenin asgari geçimini sağlayabilecek bir miktardı. Tabii bu parayı almaktan korkanlar da oldu. Korkup istemediler. Daha sonra pişman olup almak istediler ama DİSK yönetimi isimlerini yeniden vermedi.

Yanlış hatırlamıyorsam 250 ile başladık 50'ye indik. Tahliye olan insanlara yardım kesiliyordu. Ama bazıları çıktıktan sonra da almaya devam ettiler. Çok uzun süre iş bulamayanlara, zor durumda olanlara, DİSK yönetimi de onay verirse ödemeye devam ediyorduk.

Çalışmalar Yardım Paraları İle Sınırlı Mıydı?

Avrupa'nın gitmediğim ülkesi, neredeyse gitmediğim şehri kalmadı. Her tarafta toplantılar düzenledik, DİSK'in meselesini anlattık. O ülkelerdeki yerel konfederasyonlar ve sendikalar aracılığıyla dayanışma toplantıları düzenleniyorduk. İtalya'daki işçi sendikaları konfederasyonları ile birlikte 50 bin kartpostal bastırıp Türkiye'ye yollamıştık. Kartpostallarda ''Avrupa'da diktatörlere yer yok'' ve ''Tutuklu sendikacılar serbest bırakılsın'' yazıyordu. Bunları Kenan Evren'e ve diğerlerine de göndermiştik.

İlk büyük dayanışma gecesini, CFDT ile birlikte Fransa'da yapmıştık. Daha önce söylemiştim, bu geceye Yılmaz Güney de katılmıştı. Çok büyük bir katılım olmuştu, çok ses getirmişti.

Selçuk Demirel'in CFDT gecesi afişi, Selçuk Demirel. Kaynak: Yılmaz Aysan, *Afişe Çıkmak*, İletişim Yayınları.

Ben CFDT'nin düzenlediği 1 Mayıs mitinginde konuşmuştum Fransa'da, Republique Meydanı'nda. Hollanda'dan Tom Etty diye bir arkadaşımız vardı, FNV'nin uluslararası ilişkilerindeki arkadaşlardan biriydi, son derece ilgiliydi, sürekli oralarda toplantılar yapıyordu. Bu gecelerin asıl amacı Avrupa'da bir kamuoyu oluşturmak, Türkiye'ye ve DİSK Davası'na dikkati çekmekti. Hiçbir zaman gelir sağlayan bir gecemiz olmadı. Bilet sattığımız bir gecemiz Almanya'da olmuştu. Sol siyasi gruplardan birine de beş bin bilet vermiştik satmaları için. Bir süre sonra geri verip satamadıklarını söylediler. Ama o gece bir de baktık, on bin kişilik salon tamamen doluydu. Bize beş bin bileti geri vermişlerdi oysa. Salonun parasını bile ödeyememiştik. Daha sonra duyduk ki, bu arkadaşlar giriş biletlerinin aynısını kendileri bastırıp satmışlardı. Yani bir bakıma dolandırılmıştık. Rahmetli Baştürk bu olaya çok üzülmüştü.

Sanıyorum 1982 yılıydı. İsveç'te Olof Palme'nin önderliğinde "Dünyada Barış, Halklara Özgürlük" konulu uluslararası bir toplantı yapılıyordu, beni de oraya tanık konuşmacı olarak davet etmişlerdi. Bu uluslararası toplantıda dünyadaki tüm diktatörlükleri yargılamak gibi bir amaç vardı. Şili darbesini uluslararası planda yargılayan, o zamanki Yugoslavya kökenli hukuk profesörü Vladimir Dedijer de katılanlar arasındaydı. Olof Palme de konuşmacıydı. O toplantının da büyük yankıları olmuştu.

Bu toplantıya DİSK Basın-İş Başkanı Burhan Şahin de benimle birlikte gelecekti. Birlikte İsveç'e gitmek üzere Brüksel'de sözleşip ayrıldık. Fakat Burhan Şahin'i bir daha gören olmadı. Kimileri kaybolduğunu, kimileri de öldüğünü söyledi ama zaman zaman görenler olduğunu da duydum.

CFDT tarafından düzenlenen DİSK ile Dayanışma Gecesi. Yılmaz Güney, CFDT Genel Sekreter Yardımcısı Jacque Chereque, Yücel Top (sağdan ikinci). 1983, Paris Sall de Mutualite. Yücel Top kişisel arşivi.

YÜCEL TOP: DİSK YURTDIŞI TEMSİLCİSİ OLARAK YAPTIĞIM ÇALIŞMALAR

Bu yazı Yücel Top'un dönemin DİSK Genel Başkanı Erol Ekici ile DİSK Genel Sekreteri Adnan Serdaroğlu ve DİSK Yönetim Kurulu üyelerine yazdığı 7 Ocak 2013 tarihli mektuptan özetlenmiştir. Mektuptaki ifadeler korunmuş olup mektubun doğrudan konuyla ilgili kısımlarına yer verilmiştir:

''Darbe olacağını DİSK'e haber verdiğim o zamanki genel sekreter tarafından sorgusunda iddia edildiği için kısa bir süre sonra aranmaya başlandım.

Eşim ve kardeşim rehin olarak gözaltına alınınca ben de yurtdışına çıkmak zorunda kaldım ve Belçika'ya gidip siyasi iltica talebinde bulundum. Bu, Kasım 1980 sonuna rastladı.

1981 başında Avrupa Sendikalar Konfederasyonu ve ICFTU'dan bir heyet oluşturup DİSK tutukluları ile görüşmek üzere Türkiye'ye yolladık. Bu heyete bazı sendikacılar ''DİSK'in şiddet eylemlerine bulaştığını ve kapatılıp mal varlığının TÜRK-İŞ'e devredilmesi gerektiğini'' söylemişler!

1981 yılı ortalarında tutuklu bulunan DİSK yöneticileri ortak imzalı bir yazıyı ETUC ve ICFTU'ya yollayarak yurtdışında DİSK'i sadece DİSK avukatı olan Yücel Top'un temsil edeceğini bildirdiler.

Bu yazı üzerine Yücel Top Avrupa Sendikalar Konfederasyonu'nun onayı ile Avrupa Sendikalar Enstitüsü'nün bir odasını DİSK bürosu olarak düzenleyip kapalı olan DİSK'in faaliyetlerini bu büro aracılığıyla yürütmeye başladı. Bu büro tüm dünya sendikal hareketi tarafından DİSK'in faaliyetlerinin sürdürüldüğü merkez olarak muhatap alındı.

Yücel Top UGT Kongresinde Madrid, 1985 (İkinci sırada, kulaklıkla).

DİSK, 13 Şubat 1967 yılında kuruldu ve 12 Eylül 1980 faaliyetlerinden menedildi. Yani faaliyette bulunduğu süreyle yeniden açıldığı 1992 Şubat ayına kadar DİSK, yurtdışında ve Yücel Top'un temsil sorumluluğunda faaliyette bulundu.

Detaylarına girmeden sadece önemli bazı başlıkları aşağıya alıyorum:

-DİSK ve DİSK'e bağlı tüm sendikalara açılan davaların iddianameleri Fransızca ve İngilizce broşürler haline getirilip tüm dünyaya yayıldı.

-Aylık sürekli ''Sendika sesi'' isminde ve parmaklıklar ardında DİSK logosu taşıyan bir broşür çıkarıp Avrupa ve dünya kamuoyunu DİSK davası ve Türkiye'deki gelişmeler konusunda bilgilendirdik.

-ICFTU, ETUC ile birlikte Brüksel'de yeni 1982 Anayasası'nın tartışıldığı bir konferans düzenleyerek bu taslağın anti-demokratik karakterini kamuoyuna duyurduk.

-Avrupa Parlamentosu, AB Komisyonu, AB Ekonomik ve Sosyal Komitesi, Avrupa Konseyi, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (o tarihte adı Avrupa İnsan Hakları Komisyonu idi), Uluslararası Af Örgütü, ICFTU, ETUC, Dünya İş Konfederasyonu, ILO ve başta Avrupalı ulusal sendikalar olmak üzere tüm kuruluşlar DİSK bürosunu muhatap kabul edip bizimle sürekli ilişkide bulundular.

-Köln'de Türk ve Kürt örgütlerinin düzenlediği 12 Eylül'ü tel'in mitinginde on binlerce kişiye konuşup DİSK Davası'nı anlattım.

-Yurtdışında bulunan DİSK'lilerin birliğinin sağlanması için Yücel Top'un başkanlığında, Kemal Daysal, Zeki Atsız, Kemal Uzun (TÖB-DER Genel Sekreteri) ve Şemseddin Ercan'dan oluşan merkezi bir komite kurduk.

-İsveç, Norveç, Danimarka, İtalya, Fransa, Finlandiya, Hollanda, Almanya, İspanya, Portekiz, Belçika, İngiltere, Yunanistan, Avusturya, Lüksemburg, Venezuela, Avustralya, Tunus ve daha bir çok ülke televizyonlarında konuşup gazetelerine demeçler verdim.

-Fransa'da 1 Mayıs mitinginde CFDT Genel Sekreteri ile birlikte konuşup DİSK'le dayanışma çağrısı yaptım.

-Paris'te CFDT ile birlikte DİSK'le dayanışma gecesi düzenledim. Bu

gecede Yılmaz Güney, CFDT Genel Sekreteri ve ben birer konuşma yaptık. Gecenin iki afişi bugün DİSK'in duvarlarını süslemektedir. Fransızlar geceyi CFDT'nin son on yılda yaptığı en büyük salon toplantısı ve afişleri en iyi afiş olarak nitelediler.

-İspanya, İtalya, Hollanda, İsveç, Norveç Danimarka ve Portekiz'e gidip çeşitli kentlerde toplantılar düzenledim.

-Tutukluluğu sona eren DİSK Genel Başkanı Baştürk'ü Brüksel'e davet edip ICFTU, ETUC, CFDT, AB Komisyonu ve AB Parlamentosu başkanlarıyla görüştürdük. Sonra diplomatik bir vize alıp İtalya'ya gittik, oradaki CGIL, CSIL ve UIL konfederasyon genel sekreterleriyle görüşüp ertesi gün Cenevre'ye giderek ILO Genel Direktörü ile toplantı yaptık.

-Daha sonra İsveç'e geçip LO ve TCO ile görüştükten sonra İsveç Dışişleri Bakanı'yla bir toplantı yaptık.

-Almanya'nın Köln kentinde 12 bin kişinin katılımıyla bir dayanışma gecesi düzenledim. O tarihe kadar DİSK'i muhatap almayan ve Türk-İş'e bir büro tesis etmiş olan DGB ilk kez bizimle işbirliği yapıp Abdullah Baştürk'ü resmen davet etti.

-Portekiz Devlet Başkanı Mario Suarez, Hollanda Başbakanı Wim Kok ve İsviçre Devlet Başkanı Bayan Ruth Dreyfusla baş başa görüşüp DİSK'i anlattım.

-İtalya'dan iki ayrı 100 bin kartpostal bastırıp (Avrupa'da Diktatörlere yer yok! ve Tutuklu Sendikacılara Özgürlük) Kenan Evren adına Türkiye'ye gönderdik.

-Norveç'i ziyaretim esnasında liman işçileri Türkiye'ye NATO çerçevesinde gönderilen roketleri gemilere yüklemeyi reddetme eylemi yaptılar.

-DİSK faaliyetlerinden yasaklıyken 1985 yılı Milano kongresinde ETUC'a üye olmasını sağladım ve yıllarca yönetim kurulu toplantılarına DİSK adına katıldım.

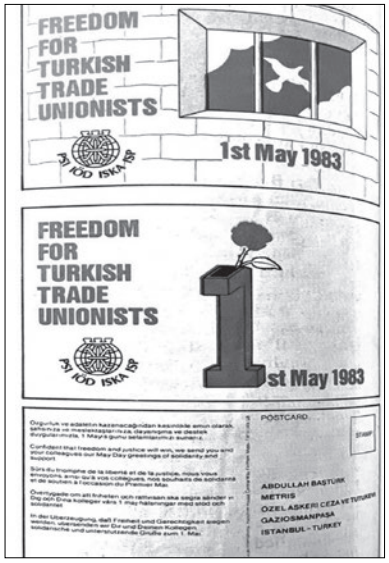
-Arkasından DİSK'in ICFTU'ya üye olmasını sağladım.

-TÜRK-İŞ 1988 yılında ETUC üyesi oldu ve bu ancak Baştürk'ün bana sözlü talimatı üzerine karşı çalışma yapmamam üzerine gerçekleşti.

-Tutuklu bulunan DİSK'li sendikacı arkadaşların ailelerine 4 yıl boyunca maddi yardım yapıldı. Belgeler bende. Çünkü posta fişlerini ben doldurup ETUC ve ICFTU'ya veriyordum. Kime para gönderileceğinin listesini DİSK'in tutukevindeki yönetimi belirleyip bize iletmişti.

Yücel Top, DİSK'i temsilen uluslararası toplantıda, Atina, 1986.

PSI tarafından düzenlenen dayanışma kampanyası.

-Uluslararası Af Örgütü yüzlerce sendikacı tutukluyu evlat edinip (tabirleri öyle) kendilerine mektuplar ve arada bir de 50-100 dolar yardım yaptı. Takdir edersiniz ki bu eylemin arkasında ben vardım. Belgeleri bende bulunmaktadır.

-20 yıl ILO'da Türkiye'yi gündeme aldırdım ama bir kez bile bunun sözünü etmedim.

-DİSK Türkiye'deki rejimin dışarıda aynası oldu. Artık demokrasi geldi diyen bakan ve büyükelçilere "ya DİSK neden kapalı?" sorusu yıllarca soruldu. Acaba nasıl oldu sizce?

-Türkiye'yi kuran CHP kapatıldı ama DİSK kapatılamadı. Neden acaba? Bunda Norveçli Avukat Karl Nandrup Dahl ile birlikte Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'ne açtığımız ve sonra Baştürk'ün milletvekili seçilmesi üzerine kendi isteğiyle dostane çözüme razı olduğumuz davanın ve yine aynı avukatla birlikte dosyasını hazırladığımız Fransa, Hollanda, İsveç, Norveç ve Danimarka'nın Türkiye'nin Avrupa Konseyi'nden ihracı talebiyle açılan davaya Türkiye'nin dostane çözüm önerisinin rolleri olmuş mudur sizce?"

12 Eylül Sonrası Avrupa'daki Çalışmalarımız ve Sendikal Politikamız Üstüne

Halit Erdem[99]

Yurtdışına Çıkış

12 Eylül darbesinden sonra örgütün[100] talimatı ve teknik desteği ile yurtdışına çıkarılan sendikacıların toplam sayısını bilmiyorum. Darbe sonrası ilk aylarda bu sayının 20 civarında olduğunu tahmin ediyorum. Bu sayıyı da bir dayanışma toplantısında çekilmiş bir resimden çıkardım. Ancak daha sonra sendikacı olan veya olmayan pek çok kişi ya kendi imkanlarıyla ya da bağlı oldukları örgütlerin desteği ile yurtdışına çıktılar. Bunlarla çeşitli toplantılarda ve buluşmalarda karşılaştık. Örneğin benim politik mülteci olarak yaşadığım Avusturya'da Genel-İş'ten bir ve Dev Maden Sen'den bir arkadaşla birlikte dayanışma çalışmalarını örgütledik. Maden-İş ve Bank-Sen'den yurtdışına çıkanlar o zamanki kullanılan sıfatla sendikaların yürütme kurulu üyeleri idi.

Halit Erdem Kemal Türkler ile. DİSK Arşivi.

Yurtdışına ne zaman çıkıldığı üzerine kendimden yola çıkarak bir bilgi verebilirim. Darbenin ilk üç günü Maden-İş'li yöneticiler olarak Murat Tokmak'ın evinde birlikte kaldık. Bu sürede durumu anlamaya çalıştık. Sonra farklı yerlere dağıldık. Ben Ekrem Aydın ve Bahtiyar Erkul'la birlikte kara yoluyla Sofya'ya sonra

[99] Türkiye Maden-İş eski Genel Sekreteri.

[100] Editörün notu: Dönemin Türkiye Komünist Partisi (TKP).

Yurtdışındaki DİSK'liler Stuttgart 1986: ön sıra soldan sağa Süleyman Üstün, Cemal Kıral, Mehmet Karaca, Kemal Daysal, Yaşar Arıkan, Halit Erdem, Fevzi Karadeniz, Halit Erdem Arşivi.

da Berlin'e geldik. Sınırı geçerken bir problem olmadı, tam tarihi hatırlamıyorum ama Ekim 1980 sonları olabilir.

GÖREV BÖLÜMÜ

Gelir gelmez önce bir görev bölümü yaparak Avrupa ülkelerinde daha önce ilişkimiz olan sendikaları ziyaret ederek cuntaya karşı tavır almalarını sağlamak amacıyla bir çalışma yaptık. Mehmet Karaca, Kemal Daysal ve Halit Erdem Paris'e gittik. Mehmet Karaca CGT ile ve diğer Fransa sendika merkezleriyle, Kemal Daysal Strazburg'da Avrupa Konseyi kurumları ile ben de İspanya'da İşçi Komisyonları ve Portekiz'de Intersendikal ile görüşmeler yaptım. Diğer arkadaşlardan Ekrem Aydın İsveç ve İskandinav ülkeleri sendikaları ile bir başka grup ise Murat Tokmak ile İtalya, Yunanistan ve Kıbrıs'a gittiler. Bu gezilerimiz Türkiye'de yankı buldu: *Tercüman* gazetesinde resimlerimiz çıktı "vatan hainleri Türkiye aleyhine çalışıyor" başlıklarıyla. Bu faaliyetler daha sonra bizim TC vatandaşlığından çıkarılmamızda gerekçe olarak kullanıldı.

Tekrar Berlin'de buluştuk ve daha sonra iltica başvurusu yapacağımız ülkelere göre çeşitli tarihlerde Avrupa'nın çeşitli şehirlerine dağıldık. Politik mülteci yaşamımız böyle başladı. Ben Avusturya Sendikalar Birliği (ÖGB) ile temaslar kurdum. Daha önce Avusturya'ya gelmiş olan Genel-İş ve Dev Maden-Sen'li arkadaşlarla oluşturduğumuz DİSK'le Dayanışma Komitesi olarak DİSK'le dayanışma geceleri düzenledik. Siyasi partiler ve çeşitli kuruluşlarla görüşmeler, toplantılar yaptık. Avusturya Sosyalist Partisi'nin (ÖSP) gazetesinde yazılarımız

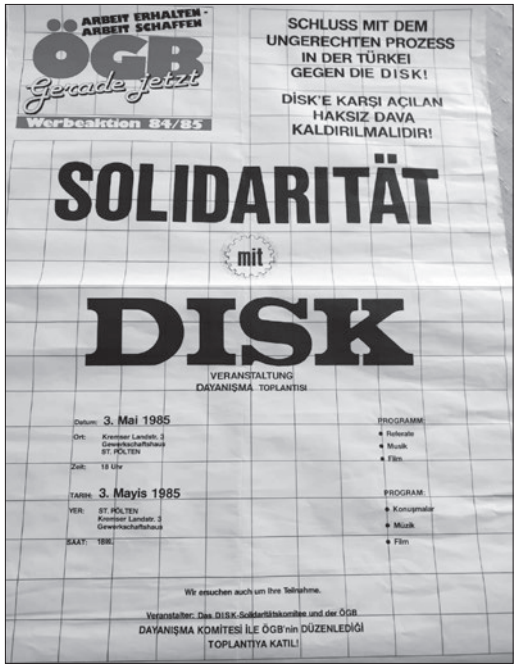
çıktı. ÖGB Dış İlişkiler Sekreteri Karl Heinz Nachtnebel 1986 Netaş grevini ziyaret etti. Avusturya'da yaşayan işçilerden toplanan 5 bin Avusturya Şilini'ni (ÖS) Netaş grev Dayanışma Komitesi'ne teslim etti.

Paris'teki DİSK Dayanışma Komitesi

Paris'te kurulan DİSK Dayanışma Komitesi bir anlamda Kemal Daysal'ın DİSK Yürütme Kurulu üyesi, Mehmet Karaca'nın Maden-İş Genel Başkanı olması dolayısıyla Avrupa sendikal ve politik merkezleri ve bizim için de merkezi bir konum kazandı. Bütün dayanışma çalışmaları bu şekilde koordineli olarak sürdürüldü. Nerede bir dayanışma etkinliği yapılacaksa oraya ihtiyaca göre konuşmacı veya sanatçı gönderiliyor diğer hazırlıklar ise yerel örgütler tarafından yapılıyordu. Paris'te kurulan komitede Mehmet Karaca ve Kemal Daysal'ın dışında bir isim hatırlamıyorum. Burada planlanan ve Avrupa çapında etkisi olan çalışmalardan biri İsveç Parlamentosu'nda 13 Mart 1982'de yapılan DİSK'le Dayanışma Konferansı'na İsveç Başbakanı Olof Palme de katılmış ve bir konuşma yapmıştı. 24 Nisan 1982'de Stuttgart'ta Alman Sendikalar Birliği (DGB) salonunda dayanışma gecesi yapıldı. Bank-Sen Yürütme Kurulu üyesi Turhan Ata, Murat Tokmak'la birlikte Almanya çalışmalarını aktif olarak yürüttü. Süleyman Üstün Batı Berlin merkezli çalışmalara, toplantılara katılmıştı. Bu toplantılara katıldığım için ve fotoğraflardan hatırlıyorum. Daha yüzlerce denebilecek toplantı ve buluşmalar gerçekleştirildi. Not olarak şunu ekleyebilirim: Mehmet Karaca tüm çalışmaları ve Paris Dayanışma Komitesi'nin faaliyetleri ile ilgili belge ve dokümanları TÜSTAV'a verdi.

DİSK'in Yurtdışında Temsili Sorunu

Sürgünde bizim tarafımızdan bir DİSK yönetimi oluşturulmadı. Yönetim meselesi DİSK tarafından Yücel Top'un DİSK temsilcisi olarak atanması ve Brüksel'e gelerek yerleşmesinden sonra başladı. Merkezi Brüksel'de olan Uluslararası Hür İşçi Sendikaları Konfederasyonu (ICFTU) DİSK'in yetki belgesini taşıyan Yücel Top'u resmi yetkili olarak tanıdı. Parasal yardımların Yücel Top üzerinden Türkiye'ye ulaştırıldığı söylendi. Bunun ne kadar olduğunu, nasıl gönderildiğini bilmiyorum. Biz bu konuda bir şey yazıp söylemedik ancak Yücel Top daha sonra yazdığı kitabında Maden-İş ve TKP'lilerle ilgili birçok yalan yanlış itham ve iddiada bulundu, bunların hiç birine cevap verilmedi, gerek görülmedi.

ÖGB'nin DİSK ile dayanışma afişi.

DGB salonu önünde Soldan sağa ön sıradakiler: Cemal Kıral Maden-İş İzmir Ege Bölge Temsilcisi, Kemal Daysal DİSK Yürütme Kurulu üyesi, Akat Sağıner Bank-Sen Yürütme Kurulu üyesi, Mehmet Karaca Maden-İş Genel Başkanı, Yaşar Arıkan Hürcam-İş Yürütme Kurulu üyesi. İkinci sıra soldan sağa: Halit Erdem Maden-İş Genel Sekreteri, Hasan Özcan FİDEF-Federal Almanya İşçi Dernekleri Federasyonu Genel Başkanı, Fevzi Karadeniz Banksen Diyarbakır Bölge Temsilcisi, Süleyman Üstün Maden-İş Eğitim Dairesi Müdürü, çocuk ve Turhan Ata Bank-Sen Yürütme Kurulu üyesi, Halit Erdem Arşivi.

Yücel Top'un DİSK temsilcisi olarak Brüksel'e gönderilmesini DİSK yönetimi ile Maden-İş dolayısıyla TKP arasındaki husumetin bir yansıması olarak değerlendiriyorum. Nitekim eğer objektif bir değerlendirme yapılsaydı yurtdışına çıkan DİSK yöneticilerinin sendikal çerçevede bir çalışma yaptıkları görülebilirdi. Buna rağmen önceleri Yücel Top bizim düzenlediğimiz toplantılara çağrılıyordu. Ancak Abdullah Baştürk'ün hapisten çıktıktan sonra 1984 yılında Köln'de yapılan toplantıdaki tabloyu görünce gerilimin biraz daha arttığını düşünüyorum.

Toplantı Köln'ün en büyük salonlarından birinde yapıldı. Yücel Top'un böyle bir toplantıyı örgütleme imkanı yoktu, çünkü salonu, DİSK'i çeşitli etkinliklerden tanıyan ve DİSK'le dayanışmada bulunmuş olan Türkiyeli işçiler doldurmuştu. Yani DGB'nin katkısıyla Baştürk'ün 'tanımadığı' DİSK Dayanışma Komitesi örgütlemişti. Baştürk bunu gördü. Kendi kararlarının yani Yücel Top'u atamalarının gereksizliğini belki anladı ama bu Türkiye'de alınmış bir karar olduğu için bunu değiştiremedi. Nitekim biz daha önceleri Kemal Daysal'ın DİSK'in 7. Genel Kurulunda Yürütme Kuruluna bir uzlaşma, anlaşmayla seçilmiş bir üyesi olduğunu ve DİSK'i Kemal Daysal'ın temsil etmesi gerektiğini Baştürk'e ve DİSK yönetimine bildirmiştik. Bu talebimizi kabul etmemişlerdi. Toplantıdan sonra biz çalışmalarımıza devam ettik ama Yücel Top belki de aldığı talimatla bizim etkinliklerimize katılmadı. Bu düşüncemin kaynağı bu ilişki ve tavırlardı.

Yücel Top daha çok yoğun bir görüşme trafiği yürütüyordu. Ancak Almanya'da, Avrupa'nın çeşitli ülkelerinde yaşayan çalışan Türkiye'den gelmiş işçiler arasında bir faaliyet yürütecek imkana da sahip değildi. Oysa TKP'lilerin on yıllara dayanan ve birçok kampanya örgütlemiş, Türkiyeli işçilerin haklarını korumuş ve kazanımlar elde etmiş güçlü yığınsal örgütleri vardı. Örneğin Federal Almanya İşçi Dernekleri Federasyonu FİDEF'in, Fransa Türkiyeli İşçiler Birliği'nin, öteki ülkelerde yaşayan Türkiyeli işçilerin kurduğu dernekler vasıtasıyla açılan "DİSK'e, 52'lere özgürlük" kampanyalarında on binlerce imza toplandı. Darbeden önceki son DİSK Genel Kurulunda DİSK Yürütme Kuruluna seçilen Kemal Daysal'ı kongre hukukuna göre bile tanımadılar ve DİSK'in avukatının kendilerini ve de DİSK'i temsil etmesine razı oldular. Zaten kamuoyu karşısına çıktığınızda DİSK Davası'nda önceleri idamla yargılanan yöneticileri anmadan bir dayanışma yapılamazdı. Bunun en büyük örneği Abdullah Baştürk'ün de katıldığı Köln toplantısıdır. Etkinlik sonrası Avrupa'da

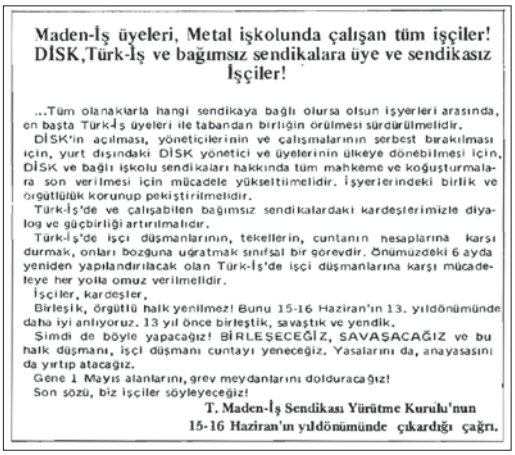
sürgünde olan tüm sendikacıların katıldığı bir toplantı da yapıldı. Hiçbir sorun çözülmedi. Gerilim sürdü.

Türkiye'ye geliş-gidiş başladıktan sonra haberleşme de başladı. Biz de gelişmeleri takip ediyor ve Türkiye'den haber almaya çalışıyorduk. Bu 1983'te tekrar sendikal yaşam başladığında karar almamızda da önemliydi kuşkusuz. Benim tutuklu DİSK'li arkadaşlarla doğrudan bir haberleşmem olmadı. Genel haberleri izliyordum.

Sendikal Politikamız

Maden-İş Yürütme Kurulu olarak sadece bir defa, 1991'de yurda dönüş imkanı doğduğunda Frankfurt'ta Bahtiyar Erkul'un evinde toplandık. O zamanda ülkeye dönüş niyetlerimizi ortaya koyduk. Buluşmadan sonra herkes hazırlıklarını yaptı ve farklı zamanlarda ülkeye döndük. Böylece Türkiye'de yeni başlayan süreçle ilgili zaman zaman bir araya gelişlerde ve buluşmalarda bilgi alışverişinde bulunuyor ve sorunları görüşüyorduk. Bunun dışında üyelerimizin ne yapması gerektiği konulu bir toplantı ve karar yoktur. Otomobil-İş'e yönelim konusunda bir Yürütme Kurulu kararı yoktur. Esasında böyle karar alacak bir yapıyı da hiç kurmadık veya kurulmadı. Herkes Avrupa'nın bir köşesine dağılmıştı. Bir gerekçe olmadan bir araya gelemiyorduk.

("TKP'nin yayın organı Atılım'da Temmuz 1983'te çıkan bir Maden-İş Yürütme Kurulu çağrısı var. Burada aslında bir karar verilmiş gibi görünüyor. Açıklamada 'Türk-İş veya bağımsız sendikalarda örgütlenin' deniyor. Bu açıklama kararı nasıl alındı" sorusu üzerine:) Atılım'da böyle bir çağrının yapılacağına dair bir karar alınmadı; ancak *Atılım* editörünün formülasyonunu bu gün hayatta olmayan arkadaşlarımız biliyor ya da onaylamış olabilirler. Onlar adına bir şey söyleyemem. TKP'nin de genel olarak "işçi sınıfının birliği" kavramı üzerinden hareketle böyle bir görüşü vardı ve buna dayanak olsun diye böyle bir çağrı yapılmış gibi görülüyor.

Maden-İş üyeleri, Metal işkolunda çalışan tüm işçiler! DİSK,Türk-İş ve bağımsız sendikalara üye ve sendikasız İşçiler!

...Tüm olanaklarla hangi sendikaya bağlı olursa olsun işyerleri arasında, en başta Türk-İş üyeleri ile tabandan birliğin örülmesi sürdürülmelidir.
DİSK'in açılması, yöneticilerinin ve çalışmalarının serbest bırakılması için, yurt dışındaki DİSK yönetici ve üyelerinin ülkeye dönebilmesi için, DİSK ve bağlı işkolu sendikaları hakkında tüm mahkeme ve koğuşturmalara son verilmesi için mücadele yükseltilmelidir. İşyerlerindeki birlik ve örgütlülük korunup pekiştirilmelidir.
Türk-İş'de ve çalışabilen bağımsız sendikalardaki kardeşlerimizle diyalog ve güçbirliği artırılmalıdır.
Türk-İş'de işçi düşmanlarının, tekellerin, cuntanın hesaplarına karşı durmak, onları bozguna uğratmak sınıfsal bir görevdir. Önümüzdeki 6 ayda yeniden yapılandırılacak olan Türk-İş'de işçi düşmanlarına karşı mücadeleye her yolla omuz verilmelidir.
İşçiler, kardeşler,
Birleşik, örgütlü halk yenilmez! Bunu 15-16 Haziran'ın 13. yıldönümünde daha iyi anlıyoruz. 13 yıl önce birleştik, savaştık ve yendik.
Şimdi de böyle yapacağız! BİRLEŞECEĞİZ, SAVAŞACAĞIZ ve bu halk düşmanı, işçi düşmanı cuntayı yeneceğiz. Yasalarını da, anayasasını da yırtıp atacağız.
Gene 1 Mayıs alanlarını, grev meydanlarını dolduracağız!
Son sözü, biz işçiler söyleyeceğiz!

T. Maden-İş Sendikası Yürütme Kurulu'nun 15-16 Haziran'ın yıldönümünde çıkardığı çağrı.

Atılım gazetesindeki çağrı, Temmuz 1983.

1983 yılı gibi bir zaman diliminde DİSK'in açılacağı ve sendikal mücadeleye katılacağına dair en küçük bir belirti yoktu. DİSK ve Maden-İş davaları devam ediyordu. Bu durumda DİSK'e bağlı sendikalara üye işçiler sendikasız, örgütsüz kalacaktı. Maden-İş sendikası üyeleri olarak bütün dikkatimizi Türkiye'den gelen haberlere veriyorduk. Durumumuza geleceğe dönük olarak baktığımızda DİSK'e bağlı diğer sendikalardan biraz farklıydı: Yanımızda, darbeden önce güç ve eylem birliği yaptığımız, mücadele kapasitesi olan Otomobil-İş sendikası, karşımızda da Türk Metal sendikası vardı. Zaten durum bize bağlı olmadan gelişiyordu. Örneğin eskiden Maden-İş'li olan pek çok kadro düzeyinde temsilci ve çalışanımız Otomobil-İş'te çalışmaya başlamıştı ve Türk Metal, MESS

ve işveren ortaklığı ile eskiden Maden-İş'e bağlı fabrikaları baskı, işten çıkarma tehdidi ile Türk Metal'e üye olmaya zorluyordu. Bu durumda bizim farklı bir seçenek ortaya koyma nedenimiz ve gerekçemiz yoktu. Bir aralar DİSK çevrelerinden kaynaklı ''sendikalarımızın açılmasını bekleme'' gibi düşünceler ortaya atıldı ve tartışıldı. Ancak birçok sendikanın Otomobil-İş benzeri seçeneği yoktu. Lastik-İş bu seçeneği kendisi hazırladı ve değerlendirdi. Bazı sendikalar önlerinde böyle bir olanak varken farklı seçenekleri tercih ettiler.

Bildiğimiz gibi bu tartışmalar 1991'de DİSK açıldıktan sonra da devam etti. Yine TKP'den kaynaklanan ''işçi sınıfının birliğini sağlamak için Türk-İş'te birlik'' düşüncesi ortaya atıldı ve tartışıldı. Türkiye'deki sendikal gelişmeleri yakından takip eden TKP'li sendikacıların -ben de dahil- bu düşüncelere katılmadığı ortaya çıktı ve tartışma sönümlendi. Sonuç olarak metal işkolunda çalışan işçilerin eylem ve güç birliği yaptığımız Otomobil-İş sendikasında örgütlenmesi gerektiği düşüncemizi çeşitli kanallarla Türkiye'ye ilettik. Bu konuda bir karar veya ''resmi'' bir çağrının yapıldığını bilmiyorum, duymadım. Böyle bir karar alma süreci yaşansaydı sürecin içinde olurdum. Böylece yaşanan sonuç adeta hayatın içinde kendi şartlarına uygun olarak gelişti. Nitekim ülkeye dönüp sendikaların yönetimlerine tekrar seçildiğimizde DİSK'te çeşitli arayışlar ortaya çıktı, ancak biz o günkü Maden-İş yönetimi olarak Otomobil-İş'le birlik sürecini devam ettirdik ve sonuç aldık. Bugünkü Birleşik Metal-İş'in doğuşu bu düşüncelerle mayalandı, gelişti.

DİSK Davası ve Dünya Sendikalar Federasyonu'nun Dayanışması

Nejat Firuz(kuhi)

Nejat Firuz 1975–1977 arasında DİSK Eğitim Dairesi Müdürü olarak çalıştı. Nejat Firuz 1977'den 12 Eylül 1980'e kadar Maden-İş Dış İlişkiler Dairesi Müdürü, ardından genel sekreter yardımcısı olarak görev yaptı. DİSK, TKP ve Barış Derneği Davaları kapsamında arandığı için 1 Nisan 1981'de yurtdışına çıktı ve 7 yıl merkezi Prag'da bulunan Dünya Sendikalar Federasyonu'nun Eğitim ve Dayanışma Dairesi'nde görev üstlendi. Fransa'da CGT Uluslararası İlişkiler Dairesi'nde uzman olarak görev yaptı. Nejat Firuz DİSK Davası sırasında uluslararası dayanışmanın DSF ayağında çalıştı. DSF'nin DİSK Davası ile dayanışma çalışmalarını anlatan bu yazı Nejat Firuz(kuhi) tarafından *DİSK Tarihi* kitabı için kaleme alınmıştır.

Nejat Firuz, Britanya maden grevcilerine bir gemi ile dayanışma ulaştırırken, Nejat Firuz(kuhi) kişisel arşivi.

DİSK Davası ve DİSK ile uluslararası dayanışmada Dünya Sendikalar Federasyonu (DSF, WFTU) önemli bir rol oynamıştır.

O yıllarda DSF'nin haftalık yayın organı *Flashes sur le monde syndical*[101] adlı yayındır. İngilizce, Fransızca, İspanyolca, Arapça ve Rusça olarak yılda genellikle 50 sayı yayımlanıp tüm dünya sendikalarına dağıtılmaktadır. 1980 yılında yaklaşık her iki sayıdan birinde, yani 15 günde bir, Türkiye'de sendikalar ve sendikal konular üzerine bir yazı yayımlanmıştır. 1981'de 17, 1982'de 16, 1983'te 14, 1984'te 10, 1985'te 12, 1986'da 13 sayısında Flashes, başta DİSK Davası olmak üzere Türkiye sendikalarıyla ilgili konularda haber ve yazı yayımlamıştır. DİSK Davası'ndaki gelişmeler ayrıntılı ve düzenli olarak dünya sendikal kamuoyuna iletilmiştir. DİSK Davası'nın başlaması üzerine 25 Ocak 1982'de *Flashes* altı sayfalık özel

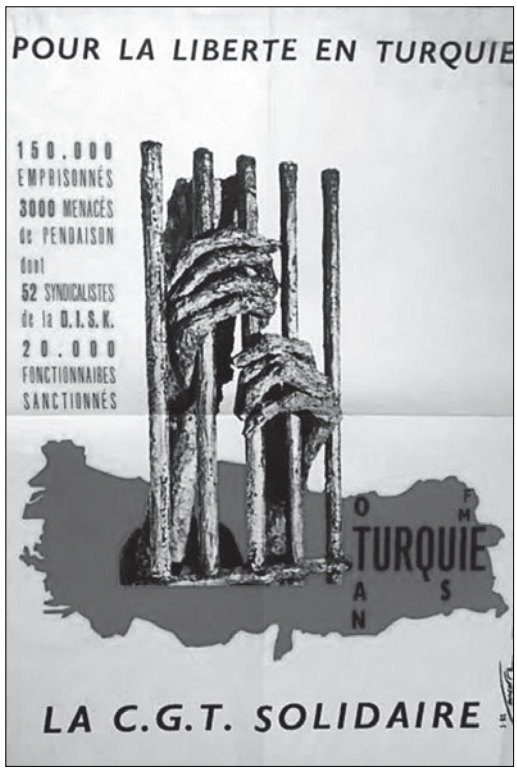
[101] Editörün notu: Sendikal dünyadan haberler.

bir sayı yapmış, bu *Flashes* ayrıca Türkçe basılmış ve Türkiye'deki sendikalara, odalara, basına, üniversitelere, sivil toplum örgütlerine, Avrupa'daki Türkiyeli göçmen örgütlerine gönderilmiştir.

DSF'nin aylık yayın organı *Le Mouvement syndical mondial*[102] beş dilin dışında, DSF üyesi olmayan Portekiz sendikal örgütü CGTP Intersendikal tarafından ayrıca Portekizce basılmakta, başta Brezilya olmak üzere Portekizce konuşan ülkelerde dağıtılmaktadır. Almanca ve Japonca baskıları da yapılmaktadır. Bu dergide 1980'den itibaren Türkiye ve DİSK üzerine şu başlıklı yazılar yayımlanmıştır :

- Liberté dévorée par le fascisme (Faşizm özgürlükleri yutuyor), Haziran 1980.
- Aux côtés des travailleurs turcs (Türk işçilerinin yanında), Eylül 1980.
- Des syndicalistes en danger de mort (Sendikacılar ölüm tehlikesiyle karşı karşıya), Nicholas Blake ile söyleşi, Mart 1981.
- Défendre fidèlement les intérêts des travailleurs (İşçi çıkarlarını gerçekten savunmak), A. Isquenderod, Mayıs 1981.
- Avant et au moment du coup d'État (Darbe öncesi ve sırasında), Claude Martin, Haziran 1981.
- Les syndicats face aux persécutions (Baskılar karşısında sendikalar), Claude Martin, Temmuz 1981.
- L'expérience de la DISK en Turquie (Sendikal eğitim alanında DİSK deneyimi), Claude Martin, Eylül 1981.
- Une parodie de procès contre la DISK (DİSK'e karşı uydurmaca bir dava), Claude Martin, Mart 1982.
- Un témoignage accablant pour la junte militaire turque (Askeri cuntaya karşı ezici bir tanıklık), Antoine Herrero, Nisan 1982.
- Renforçons la solidarité et l'unité d'action pour sauver la DISK et ses militants (DİSK ve militanlarını kurtarmak için dayanışma ve eylem birliğini güçlendirelim), Claude Martin, Mayıs 1982.
- Les libertés syndicales remises en question par la nouvelle Constitution (Yeni anayasa sendikal özgürlükleri tanımıyor), Claude Martin, Kasım 1982.
- La répression continue et s'institutionnalise sous le nom de la "démocratie"

[102] Dünya sendikal hareketi (Editörün notu).

CGT'nin DİSK ile dayanışma afişi, Nejat Firuz kişisel arşivi.

(Baskılar devam ediyor ve ''demokrasi'' kisvesi altında kurumsallaşıyor), Claude Martin, Temmuz 1983.

- Les femmes face à la junte (Kadınlar cuntaya karşı), Temmuz 1983.
- A propos du 20ème anniversaire de la DISK (DİSK'in 20. Yıldönümü), Şeref Kanra, Mart 1987.
- Les travailleurs relèvent la tête (İşçiler hareketleniyor), Pierre Tartakowsky, Ekim 1987.
- Par la solidarité internationale, il est possible d'imposer le respect des droits humains et libertés syndicales (İnsan hakları ve sendikal haklara saygı uluslararası dayanışma ile sağlanabilir), Christian Lachenal, Ocak 1989.
- Après 11 ans d'interdiction, un nouveau départ pour la DISK (11 yıllık yasaklamadan sonra DİSK için yeni bir başlangıç), Mart 1991.
- DSF'nin üç ayda bir çıkan Ekonomi Bülteni'nde şu iki yazı yayımlanmıştır:
- Le chômage en Turquie (Türkiye'de işsizlik), Claude martin, Ocak 1983.
- Une nouvelle législation syndicale en Turquie (Türkiye'de yeni bir sendikal mevzuat), Nejat Firuz, Ocak 1987. (Türkiye'de yeni sendikal yasaların uluslararası normlarla, Uluslararası Çalışma Örgütü sözleşmeleriyle nasıl çeliştiğini ayrıntılarıyla anlatan bu yazının Türkçesi Mülkiyeliler Birliği dergisinde yayımlanmıştır.)

Claude Martin, Şeref Kanra imzalı yazıların yazarı Nejat Firuz'dur. Bu yazıların orijinal dili Fransızcadır.

1982 Eylül ayı sonuna kadar, yani ilk dönemde, DSF'nin Türkiye ve DİSK'e, DİSK üyesi sendikalara yönelik yaptığı dayanışma girişim ve çalışmaları şöyle özetlenebilir:

- Yönetim organı kararları: 2 (Kongre, Genel Konsey)
- Haftalık yayında çıkan yazı: 22 (22 / 66 sayı)
- Aylık yayında çıkan yazı: 8 (8 / 17 sayı)
- 6 sayfalık *Flashes* özel sayısı. Aynı zamanda Türkçe.
- Basın açıklamaları: 4
- Üye ve dost örgütlere genelge: 4
- İşkolu birliklerine bilgilendirme notu: 4
- Protesto mesajları: 10
- Eylem birliği çağrıları: 3
- Türkiye'de basına ve avukatlara iletilen belgeler: 12

ÖZEL SAYI

flashes FROM THE TRADE UNIONS

DÜNYA SENDİKALAR FEDERASYONU HABER BÜLTENİ

25 Ocak 1982

TÜRKİYE'DE GENERALLERİN "ADALET"İ

DİSK, Baştürk ve arkadaşlarını kurtarmak için DSF tüm sendikal örgütleri eylemlerini yükseltmeye çağırıyor

PUBLISHED BY THE WORLD FEDERATION OF TRADE UNIONS

DSF yayın organı *Flashes* DİSK ile dayanışma özel sayısı, 25 Ocak 1982.

- ILO'ya başvurular: 11
- Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Komisyonu'na başvurular: 3
- Türkiye'ye gönderilen gözlemci: 11
- Basın toplantıları: 10
- DİSK Davası'na katılan gözlemcilerin Paris'te ortak toplantısı (9.07.1982).
- T.C. Prag elçiliğine heyet.
- Türkiye'deki ve yurtdışındaki sendikacı ve ailelerine yönelik maddi dayanışma.

DSF'nin 1983 yılı sonuna doğru yayımladığı *Halte au fascisme en Turquie* (Türkiye'de faşizmi durdurun) adlı broşür 52 sayfadır. DİSK Davası'nın enine boyuna anlatıldığı bölümden sonra, darbe öncesi ve sonrası Türkiye'ye, özel olarak da DİSK Davası'nı izlemeye, DSF'nin gönderdiği gözlemcilerin tanıklıkları yer almaktadır. Türkiye'ye gönderilen gözlemciler şöyle sıralanabilir:

- 01–04 Nisan 1980: CGT hukukçularından Jean-Claude Wartel ile Brüksel Baro üyesi Pierre Vandernoot.
- 17–20 Ocak 1981: İngiltere Barosu üyeleri Nicholas Blake ile Helena Kennedy.
- 12–17 Mayıs 1981: Britanya parlamento üyesi ve Kraliçe danışmanlarından Arthur Davidson ile Pierre Vandernoot.
- 19–26 Aralık 1981: DSF hukukçusu ve Paris Baro üyesi Frédéric Weyl.
- 24–29 Aralık 1981: Kamu İşçi Sendikaları Uluslararası Birliği YK üyesi Christian Michel.
- 17–13 Ocak 1982: Paris Barosu avukatlarından Monique Brioudes ile Gıda İşçileri Sendikaları Uluslararası Birliği YK üyesi Philippe Florand.
- 26 Ocak– 4 Şubat 1982: Tekstil İşçi Sendikaları Uluslararası Birliği YK üyesi Antoine Herrero.
- 20–27 Mart 1982: Paris Salpétrière hastanesi doktorlarından Jean-Yves Fellezou ile *Secours populair français* adına Doktor Gilbert Bereziat.
- 16–22 Nisan 1982: Kimya İşçi Sendikaları Uluslararası Birliği Genel Sekreteri Alain Covet ile Eğitim Uluslararası Sendikal Federasyonu FISE Genel Sekreteri Daniel Retureau.
- 24 Nisan–1 Mayıs 1982: Paris Barosu avukatlarından Marc Portehaut.
- 26 Kasim–3 Aralık 1983: Strasburg Barosu avukatlarından Richard Techel.

1987 yılı sonuna kadar yukarıdakilere ek olarak sekiz gözlemci heyet daha (18 kişi) gönderilmiştir. Gözlemciler döndükten sonra değişik kentlerde basın toplantıları düzenlemişlerdir. İlk gidenlerden örnekler:

- Jan Nemoudry ve Nicholas Blake, Cenevre, 5.2.1981
- Frédéric Weyl, Paris, 29.12.1981
- Christian Michel, Berlin (DDR), 30.12.1981
- Frédéric Weyl, Brüksel, 30.12.1981
- Ibrahim Zakaria, Christian Michel, Prag, 13.1.1982
- Frédéric Weyl ve Kemal Daysal, Havana, 11.2.1982
- Jean-Yves Follezou, Paris, 2.4.1982

Hapiste olmayan tek DİSK Yürütme Kurulu üyesi Kemal Daysal ve Uluslararası Demokrat Hukukçular Derneği (AIJD)

Başkanı Joë Nordmann'in girişimiyle 9 Temmuz 1982'de Paris Senato binasında düzenlenen toplantıya değişik ülke ve örgütlerden Türkiye'ye gitmiş olan sendikacı ve hukukçu gözlemciler katılmış, toplantı sonucu bir açıklama yayımlanmıştır.

4 Ocak 1981'de DSF YK üyesi Jan Nemoudry ve hukukçu Nicholas Blake ILO merkezinde Uluslararası normlar ve sendikal özgürlük bölümlerinin müdürleri ile görüşüp Türkiye'ye ILO'nun bir inceleme heyeti göndermesini istemişlerdir. ILO bu öneriyi kabul etmiş ancak Türk hükümeti gerekli kabulü vermemiştir.

12 Eylül'den itibaren sendikal etkinliklerin askıya alınması, tutuklamalar, DİSK Davası nedeniyle Türk hükümetinin sendikal hak ve özgürlükleri çiğnediğini vurgulayan uluslararası sendikal örgütler ILO nezdinde dava açmışlardır. Dünya Emek Konfederasyonu DEK (WCL) 17 Eylül 1980'de yaptığı şikayet başvurusunu 14 Nisan 1983'e kadar 17 ek bilgi ile beslemiştir. Uluslararası Hür İşçi Sendikaları Konfederasyonu UHSK (ICFTU) 16 Şubat 1981'de yaptığı şikayeti 18 Nisan 1983 tarihine kadar 9 ek bilgi ile devam ettirmiştir. DSF (WFTU) 1 Ekim 1980'de yaptığı şikayeti 28 Şubat 1986'ya kadar 32 ek bilgi ile sürekli kılmıştır.

Başvuru yapanlar arasında DSF'nin yapı, kamu, kimya, metal, ticaret, tekstil, gıda, eğitim uluslararası sendika birliklerini de saymak gerekir. DİSK üyesi 31 sendikanın 18'i o sırada DSF işkolu birliklerinin de üyesidir. İşkolu birlikleri yukarda anılan kampanya ve dayanışma eylemlerinde yer almışlardır.

Türkiye'deki ve yurtdışındaki sendikacı ve ailelerine yönelik maddi dayanışma, bir bölümü İstanbul'a giden heyetler aracılığıyla iletilme yoluyla, 1988 yılına kadar sürmüştür.

15 Temmuz 1981'de DSF, UHSK ve DİK'e birer mektup göndererek DİSK'le dayanışma ve eylem birliği çağrısı yapmış ve Türkiye'ye bir ortak heyet göndermeyi önermiştir. UHSK bu mektubu yanıtsız bırakmış, DİK ise ortak bir heyet için koşulların henüz oluşmadığını belirtmiştir.

Hapisteki DİSK Yürütme Kurulu üyelerinin yurtdışında DİSK'i temsil etmekle görevlendirdiği Yücel Top, DSF ve DİSK üyesi sendikaların üye oldukları DSF işkolu birlikleri ile hiçbir ilişki kurmamıştır. DSF kendisini merkezinin bulunduğu Prag'a davet etmiş, 23 Aralık 1983'te bir görüşme yapılmıştır. Yücel Top bir ortak açıklama yapılmasını istememiştir.

DSF'nin DİSK ile dayanışma afişi.

DCK

Uluslararası Dayanışma Hakkında Tartışmalar

DİSK Davası sırasındaki uluslararası dayanışma çalışmaları üstüne *11. Tez* kitap dizisinde Nejat Firuz ve Alpaslan Işıklı tarafından kaleme alınan "DİSK Tartışması" yazılarına olduğu gibi yer veriyoruz. Yazıların özgün hali korunmuştur. Nejat Firuz bu yazılara ilişkin aşağıdaki açıklamayı eklemiştir.[103] Yazılardaki görseller editör tarafından eklenmiştir. Yazıların orijinallerinde yoktur.

Alpaslan Işıklı'nın Bazı Yanılgıları[104]

Nejat Firuz

Bu yazı Alpaslan Işıklı'nın yayımlanmış iki yazısında yeralan üç paragraftan kaynaklandı:

Biri *11. Tez* Kitap 5'de. "Türkiye'de İşçi Hareketinin Batı İşçi Hareketi Karşısında Özgünlüğü" başlığını taşıyor. Kitap 5 1987 Şubat'ında çıkmış. Öteki altı yıl öncesinin ürünü. Başlığı: "Planlı Dönemde Sendikal Örgütlenme." ODTÜ Gelişme Dergisi'nin 1981 özel sayısında yayımlanmış.

Sendikal hareketin tanınmasına ve kendi kendini tanımasına katkı taşıyan bir araştırmacı Işıklı. Katkısının yetkinleşmesine katkıda bulunmayı amaçlıyor bu yazı.

11. Tez Kitap 5'deki yazısında, Asya-Amerika Hür Çalışma Enstitüsü AAFLI'nın faaliyetlerine 12 Eylül'den sonra güçlü bir ivme kazandırılmış olduğunu belirttikten sonra şu satırları yazmış Işıklı:

11. Tez kapağı.

[103] Yazıyı yayımlamak istediğimizi bildirince Nejat Firuz'un şu notu iletmiştir: "*11. TEZ*'in, 7. sayısında 'DİSK TARTIŞMASI' başlığı altında yayınlanan iki yazıdan ilki benim tarafından yazılıp dergiye gönderilmiştir. Anlaşıldığı kadarıyla dergi yöneticileri benim yazımı Alparslan Işıklı'ya iletip bir karşı yazıya yol açmışlar ya da bir 'yanıt' yazısı istemişler ve Işıklı'nın yazısını benim yazım ile birlikte DİSK TARTIŞMASI başlığı altında yayınlamışlardır. Yayınlamadan önce böyle bir şey yapacaklarını bana bildirmemişlerdir. Tabii Işıklı'nın yazısını yayınlamadan önce benim bilgime sunmamışlardır."

[104] Nejat Firuz (1987). "Alpaslan Işıklı'nın Bazı Yanılgıları". *11. Tez* Kitap Dizisi. Sayı 7. Kasım 1987. İstanbul: Uluslararası Yayıncılık Ltd. Şti., ss. 210-218. Bu yazı özgün kaynaktan olduğu gibi aktarıldı.

> ''Kuşkusuz, 12 Eylül'den sonra işçi hareketiyle ilgili olarak Batı'dan gelen etkiler, yalnızca AAFLI kanalıyla taşınmamıştır. Bu dönemde, Uluslararası Hür İşçi Sendikaları Konfederasyonu (ICFTU), Avrupa Sendikalar Konfederasyonu (ETUC) ve DİSK'e bağlı Genel-İş'in de üyesi bulunduğu Uluslararası Kamu Hizmetleri Federasyonu (PSI)'nun da bir başka açıdan, ülkemizdeki gelişmelerle yakından ilgilendikleri görülmüştür. 1982 Anayasasının ve bu çerçevede yürürlüğe konulan bir dizi yeni kanunun veya kanun değişikliğinin ve genel olarak işçi hareketi karşısında uygulanan politikanın, Uluslararası Çalışma Örgütü (ILO) gündeminden eksik olmaması, geniş ölçüde bu örgütlerin faaliyetlerinin sonucudur.''[105]

Şunda kuşku yok: Hem UHSK[106] hem de ASK ülkemizdeki gelişmelerle ve Türkiye sendikal hareketiyle gerçekten de 12 Eylül'den sonra daha yakından ilgilenmeye başlamışlardır. Bu ilgi, sıradan sayılamayacak olaylarla gelişerek Türkiye sendikal kamuoyunda büyük yankı da bulmuştur. UHSK kendi üyesi Türk-İş'in üyeliğini askıya alırken, 12 Eylül öncesinde desteklemediği DİSK'le dayanışma içine girmiştir. ASK ise Türk-İş'i değil, hala askıda tutulan DİSK'i üyeliğe kabul etmiştir. Bu ilginin ve gelişmelerin olası nedenlerini ve ''Batıdan gelen etkile'' çerçevesi içine nasıl yerleşebileceklerini araştırmak bu yazının konusu değil. Ancak yukarıda aktardığım paragrafın son cümlesini sorgulamak gerekti. Gerekiyor. Cümlede -hem de kesinlik taşıyan bir vurguyla- dile getirilen görüş gerçeği yeterince yansıtmıyor.

''1982 Anayasasının ve bu çerçevede yürürlüğe konulan bir dizi yeni kanunun veya kanun değişikliğinin ve genel olarak işçi hareketi karşısında uygulanan politikanın UÇÖ gündeminden eksik olmaması, geniş ölçüde bu örgütlerin (ICFTU, ETUC, PSI) faaliyetlerinin sonucu'' değil.

Önce, sayılan konularda Türkiye'nin UÇÖ gündeminden eksik olmamasının ne anlama geldiğine bakalım.

12 Eylül 1980'den bu yana Türkiye UÇÖ'nün sürekli gündeminde. Bu durum daha da sürecek gibi görünüyor. Özellikle DİSK ve üye sendikalarının faaliyetlerinin idari kararla askıya alınması, para ve mal varlıklarına bir anlamda el konması, yöneticilerinin tutuklanması ve haklarında dava açılması, sendikal faaliyetlerin genel olarak dondurulması karşısında birçok uluslararası sendikal örgüt, bu uygulamalarla sendikal haklar ve sendika özgürlüğüne ilişkin uluslararası ilkeleri çiğnediği gerekçesiyle TC hükümetini UÇÖ'ye şikayet etmiş, bir başka deyişle hükümete karşı dava açmıştır. Dava, yeni anayasa, 2821 ve 2822 sayılı yasalarla oluşturulan sendika-karşıtı düzen nedeniyle giderek genişlemiştir.

Dava UÇÖ'nün Yönetim Kurulu (Conseil d'administration)'na bağlı Sendikal Özgürlük Komitesi (SÖK) tarafından izleniyor. Davacıların başvurularını SÖK hükümete iletiyor; onun yanıtlarını alıyor; konuları bir bir irdeleyerek sonuçlar çıkarıyor ve Yönetim Kurulu'na davranış önerilerinde bulunuyor. (Bu arada söz konusu dava prosedürünü abartmamak gerektiğini belirtelim. Çünkü UÇÖ'nün denetim ve yaptırım olanakları sınırlı. UÇÖ üzerine güncel tartışmalarda en öne çıkan sorunlardan biri de bu zaten.) Davayı gündemden

[105] *11. Tez*, Kitap 5, sayfa 31.

[106] Şu beş örgütün ismini kısaltılmış olarak şöyle kullanıyorum: Uluslararası Çalışma Örgütü ILO: UÇÖ; Dünya Sendikalar Federasyonu WFTU: DSF; Uluslararası Hür Sendikalar Konfederasyonu ICFTU: UHSK; Avrupa Sendikalar Konfederasyonu ETUC: ASK.

indirmemek için davacılar SÖK'ü gelişmeler üzerine yeni başvurularla sürekli beslemek ya da bilgilendirmek zorundalar. UÇÖ dilinde buna "davaya ilişkin ek bilgi" iletmek adı verilir. Konunun gündemden eksik olmaması ancak böyle sağlanıyor.

Şimdi Türkiye'nin UÇÖ gündemine hangi örgütler tarafından getirildiğini ve hangi örgütler tarafından ne ölçüde gündemde tutulduğunu araştıralım.

Bu örgütler arasında Işıklı'nın ASK'ı anmasını anlamak olanaksız. UÇÖ'nün Türkiye'ye ilişkin tek bir belgesinde bile bölgesel bir örgüt olan ASK'ın adına rastlayamazsınız. Rastlasanız şaşırmanız gerekecekti. Çünkü örgüt olarak ASK, Türkiye'deki gelişmeler üzerine dava açma koşullarına sahip değildir. ASK, Türkiye'deki sendika-karşıtı uygulamaları, insan hakları ve demokrasi sorunlarına bağlayarak -12 Eylül'den sonra- ağırlıklı biçimde Avrupa Ekonomik Topluluğu ile ilgili kuramlarda gündeme getirmiştir. Etkili de olmuştur.

Türkiye'yi UÇÖ gündemine getiren başlıca örgütler DSF, DİK ve UHSK'dır. Yani UÇÖ nezdinde A statüsüne sahip olan ve sendikal haklar ile sendika özgürlüğü ilkelerinin çiğnenmesi koşullarında UÇÖ'ye üye tüm ülkeler düzeyinde şikayet hakkı olan örgütler. (Aralarındaki görüş ayrılıklarına karşın Türkiye konusunda aynı yönde hareket etmiş olmaları herhalde en azından anlamlı sayılmalıdır.)[107]

[107] Ne DİSK ne de Türk-İş UÇÖ'ye şikayette bulunmuştur. Hakları olduğu halde yapmamışlardır. Son 17 yıl içinde Türkiye'den sadece iki sendikal örgüt TC hükümetini UÇÖ'ye şikayet etmiştir. Biri DİSK. 15 Haziran 1970 tarihli başvurusuyla. Konuyu belirtmeye gerek yok. Başvuru tarihi konuyu belirtiyor. Öteki Otomobil-İş. Başvuru tarihi, 29 Temmuz 1985. Erdemir'de yetki ve toplu sözleşme sorunlarıyla ilgili. Türk-İş'in 1974 Ağustos'unda şikayet ettiği hükümet ise Kıbrıs hükümeti. Türkiye'nin Kıbrıs'a müdahalesinin hemen ardından geliyor.

DSF'nin Türkiye ile dayanışma broşürü, DİSK Arşivi.

Türkiye'de sendika özgürlüğü ilkelerinin çiğnenmesini konu alarak UÇÖ'ye yapılan şikayetler 12 Eylül'le başlamıyor aslında. 12 Eylül'den sonra şikayetlerin yoğunlaştığına ve şikayet edenlerin çoğaldığına tanık oluyoruz. Türkiye'nin UÇÖ gündemine 1976 yılından itibaren girdiği söylenebilir. 1979 ve 1980 yıllarında şikayetler sıklaşıyor. Şikâyetler, DİSK'in ve üye sendikalarının eylemlerine yönelik baskıları, 1 Mayıs yasaklamalarını, sendikacıların tutuklanmasını konu alıyor. Şikâyetçi ya da davacı örgütler arasında UHSK yok. 12 Eylül öncesinin davacıları DİK ile DSF ve onunla ilişkili olan Eğitim Emekçileri Uluslararası Sendikal Federasyonu (FISE), Uluslararası Metal Sendikaları Birliği (UMSB), Ticaret Kesimi Sendikaları Uluslararası Birliği. 12 Eylül'ün ardından DSF ve onunla ilişkili işkolu uluslararası sendika birlikleri ile DİK yeni durumdan kaynaklanan şikayetlerde bulunmuşlar. UHSK'nın ilk başvurusu 17 Temmuz 1981 tarihli. 12 Eylül 1980'den UÇÖ Yönetim Kurulu'nun 1986 Kasımında toplanan 234'üncü oturumuna dek -iletilen bilgilerden soyutlayarak- zamandizinsel olarak sıralayalım başvuruları:

DİK	DSF	UHSK
17.9.1980		
	1.10.1980 (Yapı Birliği)	
	15.10.1980 (Kamu Birliği)	
24.10.1980	17.10.1980	
25.11.1980	9.1.1981	16.2.1981 (Kamu-PSI)
	9.3.1981 (Kimya Birliği)	
1.4.1981		
6.5.1981		
	15.5.1981	
22.5.1981		
30.6.1981		
	22.7.1981	17.7.1981
	22.7.1981 (Metal Birliği)	
	23.7.1981 (Ticaret Birliği)	
26.7.1981		
	31.7.1981 (Tekstil Birliği)	
		12.8.1981 (Metal-IMF)
28.8.1981		
		31.8.1981
	1.9.1981	
3.10.1981		
7.10.1981		
	2.11.1981	
		16.11.1981
27.11.1981		
17.12.1981		

DİK	DSF	UHSK
	22.12.1981	
	18.1.1982	
	18.1.1982	
	27.1.1982	
		24.2.1982
25.2.1982		
9.3.1982		
	22.3.1982	
	1.7.1982	
	12.7.1982	
	13.9.1982	
	8.10.1982	
	23.11.1982 (Tekstil Birliği)	
5.1.1983		
	25.1.1983	3.2.1983 (Gıda-UITA)
	3.2.1983 (Gıda Birliği)	9.2.1983 (Gıda-UITA)
	28.2.1983	
9.3.1983		7.3.1983
	29.3.1983	
14.4.1983		
	2.5.1983	18.4.1983
	7.7.1983 (FISE)	
	25.7.1983	
	12.2.1985	
	26.6.1985	
	14.1.1986	
	6.2.1986	
	28.2.1986 (Yapı Birliği)	

Toplam:

DSF: 33 başvuru; yüzde 54.

DİK: 18 başvuru; yüzde 29,5.

UHSK: 10 başvuru; yüzde 16,4.

Son on içinde sayılan PSI'nin bir tek başvurusu var. Üç uluslararası örgüt arasında en az çalışkan UHSK. DİK ondan daha etkin davranmış. DSF ise başta geliyor. Öte yandan, son üç buçuk yıl süresinde UHSK ve DİK UÇÖ'ye ''ek bilgi'' iletmemişler.

Yukarıda aktardığım bilgiler ışığında Işıklı'nın yargısını yeniden düzenlemek gerekmiyor mu?

''1982 Anayasasının ve bu çerçevede yürürlüğe konulan bir dizi yeni kanunun veya kanun değişikliğinin ve genel olarak işçi hareketi karşısında uygulanan politikanın UÇÖ gündeminden eksik olmamasında'' ASK'ın hiçbir rolü yoktur; DİSK Genel Başkanı Abdullah Baştürk'ün sendikası Genel-İş'in üyesi bulunduğu UHSK ile ilgili PSI'nin rolü ise son derece azdır. UHSK'nın oynadığı rol gerçekten kayda değer. Ancak ''gündemden eksik olmama'' ''geniş ölçüde'' bu örgütün faaliyetlerinin sonucu değildir. Hele tek bu örgütün faaliyetlerinin sonucu olduğuna indirgenemez.

TC hükümetini, onaylamış olduğu UÇÖ sözleşmelerinden ikisini -11 ve 98 sayılı olanları- çiğnediği gerekçesiyle UÇÖ'ye şikayet etmiş olan tek ulusal sendikal örgüt ise Norveç LO'dur.

Gelelim Işıklı'nın öteki iki paragrafına. Bunların UÇÖ'yle ilgileri yok. DİSK ve üye sendikalarının uluslararası sendikal ilişkileriyle ilgili. Ama üç paragraf arasında bir bağıntı var. Yine UHSK öne çıkarılmış. Altı yıl önce, 1981'de, şöyle yazmış Işıklı:

''DİSK'e bağlı sendikalar da genel olarak ICFTU ile ilişkili uluslararası işkolu sendika federasyonlarına üye olmuşlardır. Ancak, son yılarda DİSK'e bağlı birkaç sendika. WFTU (Dünya Sendikalar Federasyonu) ile ilişkili uluslararası işkolu federasyonlarının üyeliğine girmişlerdir.''

''DİSK'in konfederasyon olarak uluslararası düzeyde organik ilişkisi olmamıştır. Ancak, Genel-İş genel başkanının aynı zamanda DİSK genel başkanı olması nedeniyle Genel-İş'in ICFTU ile ilişkili PSI (Uluslararası Kamu Hizmetleri İşçileri Federasyonu)'nin üyesi olması, DİSK'in uluslararası ilişkileri açısından da önem taşıyan bir durum oluşturmuştur.''[108]

Önce birinci paragraf.

İlk cümle doğru. Göreceli olarak doğru. Doğruluğu zaman içinde sınırlı. 1975 yılında toplanan DİSK 5'inci Genel Kurulu sırasında DİSK'e üye sendika sayısı 22'dir. Bunların yarısı, 11'i, UHSK ile ilişkili uluslararası işkolu federasyonlarına üyedir. Maden-İş, IMF; Basın-İş, IGF; Lastik-İş, Gıda-İş, Petkim-İş, Keramik-İş, Hürcam-İş, P. Kimya-İş, Tekstil[109], Turizm-İş, Tümka-İş, ICEF üyesidirler. Kısa bir süre sonra Devrimci Toprak-İş de ICEF üyeliğine katılacaktır. DİSK ve Maden-İş Genel Başkanı Kemal Türkler IMF'nin Merkez Komitesi üyesidir.[110]

[108] *ODTÜ Gelişme Dergisi*, 1981 özel sayısı, sayfa 366.

[109] Editörün notu: Tekstil İşçileri Sendikası 7 Şubat 1979 tarihinde toplanan 5. Genel Kurulunda ICF üyeliğinden ayrılma ve DSF'ye bağlı Uluslararası Tekstil Birliği'ne katılma kararı aldı.

[110] DİSK Ajansı No 975/79 (9.9.1975).

5'inci Genel Kurulu ile 1977 yılı sonunda toplanan 6'ıncı Genel Kurulu arasında DİSK'e 15 sendika katılmış.[111] Bunlar arasında Genel-İŞ PSI'ye, Oleyis UITA'ya üyedir. Aynı 6'ncı Genel Kurul öncesinde toplanan Maden-İş Genel Kurulu (6-9.9.1977) IMF'den ayrılmaksızın DSF ile ilişkili uluslararası işkolu sendikal birliğine (UMSB); Keramik-İş 4'üncü Genel Kurulu ICEF'ten ayrılarak DSF ile ilişkili uluslararası yapı işkolu sendikal birliğine katılma kararları almışlardır. Turizm-İş Temsilciler Meclisi de aynı doğrultuda bir karar almıştır.[112] Demek ki daha 1977'de DİSK'e bağlı "birkaç sendika" DSF üyeliğine yönelmişlerdir.

Aynı dönemde ICEF, DİSK dergisinde yayımlanan ve UHSK'yı -ICEF'i değil- eleştirel bir yaklaşımla tanıtan bir yazıyı gerekçe göstererek, kendine bağlı DİSK üyesi sendikaların üyeliğini askıya almıştır. 6'ncı Genel Kurul'dan sonra açılan dönemde DİSK'e üye sendikaların sayısı -yeni katılmalar ve sendikalararası birleşmeler sonucu- 30'dur.[113] TÖB-DER'in onur üyeliğine kabul edilmesi ile 31. O dönemde, DİSK'e bağlı birkaç sendika değil birçok sendika DSF ile ilişkili uluslararası işkolu sendikal birliklerine girmişlerdir. 1980 Haziranında toplanan DİSK 7'nci Genel Kurulu öncesinde durum şöyledir:

- 17 sendika DSF ile ilişkili uluslararası işkolu sendika birlikleri üyesi.[114] TÖB-DER ile 18[115];

- 5 sendika UHSK ile ilgili uluslararası işkolu federasyonları üyesi;[116]

- 8 sendika uluslararası alanda bağımsız.

Maden-İş UMSB'nin Yürütme Kurulu (Bureau); Banksen, Petkim-İş ve Devrimci Toprak-İş üyesi bulundukları uluslararası birliklerin Yönetim Kurulu (Comité administrative) üyesidirler.

İkinci paragrafa gelince.

Birinci cümleye itirazım yok. Sorunlu olan ikinci cümle. İkinci cümlenin anlam yükü belirsiz. Ne demek "önem taşıyan bir durum oluşturmak?" Önem Genel-İş Genel başkanının aynı zamanda DİSK Genel başkanı olmasıyla başlıyor. Önem'e yüklenen nitel vurgu ise Genel-İş'in PSI üyeliği ile UHSK üzerinde. Işıklı, Abdullah Baştürk'ün DİSK Genel başkanlığına seçildiği Aralık 1977 (6'ncı Genel Kurul)'dan sonra gelen dönemde UHSK'nın ve/veya onunla ilişkili uluslararası işkolu federasyonlarının ve/veya ona üye sendikaların DİSK'in uluslararası ilişkilerinde önemli bir yer aldığını mı ileri sürüyor?

DİSK belge ve yayınlarını inceleyenler konfederasyonun uluslararası ilişkilerinin özellikle 5'inci Genel Kurulundan (1975) sonra hızla gelişmiş olduğunu görürler. DİSK'in askıya alındığı 12 Eylül 1980 tarihine dek bu ilişkilerde ağırlık taşıyan örgütler, uluslararası düzeyde DSF, onunla ilişkili uluslararası işkolu sendikal birlikleri ve ona üye ulusal sendikal merkezlerdir. Bu durum, Kemal Türkler dönemi için olduğu gibi Abdullah Baştürk dönemi için de geçerlidir. DİSK, 1978'de toplanan 9'uncu

[111] DİSK 6'ncı Genel Kurul Çalışma Raporu, sayfa 247.

[112] A.g.y., sayfa 193.

[113] 7'nci Genel Kurul öncesinde Devrimci Toprak-İş'in üyelikten düşürülmesiyle bu sayı 29'a iner.

[114] Devrimci Yapı-İş, Maden-İş, Banksen, Tekstil, Sosyal-İş, Baysen, Dev Maden-Sen, Keramik-İş, Hürcam-İş, Petkim-İş, Aster-İş, Tekges-İş, Yeni Haber-İş, Limter-İş, TİS, Devrimci Toprak-iş, Tümka-İş.

[115] Editörün notu: TÖB-DER DİSK'in onursal üyesidir.

[116] Genel-İş, Oleyis, Lastik-İş, Basın-İş. Son üçünün DSF uluslararası işkolu birlikleriyle yoğun ilişkileri vardır.

Dünya Sendikalar Kongresi'nin hazırlık komisyonuna, DSF'nin çalışma gruplarına, hatta bazı organ toplantılarına katılmıştır. DİSK'in 6'ncı ve 7'nci Genel Kurullarında, 1 Mayıs 1977 gösterisinde, 1976. 77 ve 79 kuruluş yıldönümü toplantılarında, Türkler'in cenaze töreninde DSF temsilcileri vardır. UHSK temsilcileri yoktur. 7'nci Genel kurula Baştürk yönetiminin sunduğu Çalışma Raporu'nda şu görüşlere yer verilmiştir: ''...bölünmeye rağmen DSF gerilememiş, aksine gelişmesini sürdürmüştür... DSF işçi sınıfı bilimi doğrultusunda faaliyet gösterir... UHSK üyesi kuruluşlar DİSK ile ilişkilerinde genellikle çekimserdirler. UHSK sosyal demokrat nitelikteki Avrupa sendikalarının egemen olduğu bir örgüttür. Gelişmekte olan ülkeler işçi sınıflarının istemlerine cevap verecek, sorunlarına çözüm getirecek bir çalışma düzeyine erişememiş, kendisini yenileyememiştir.''[117]

Mart 1977'de toplanan 2'nci Avrupa Sendikalar Konferansı sırasında DİK ile kurulan ilişkiler Baştürk döneminde daha da gelişmiştir. Bu örgüt DİSK'le giderek artan bir dayanışma içine girmiştir.

12 Eylül öncesinde ne UHSK ne de ASK DİSK'e dayanışma göstermiştir. Baştürk yönetimi DİSK'in ASK'a üyelik başvurusunu 1979 ve 80 yıllarında yeniden gündeme almış, bu örgüte üye Batı Avrupa sendikalarıyla görüşmeler gerçekleştirmiştir. ASK da kendi merkezinde iki kez DİSK heyetlerini kabul etmiştir. Bu yönde atılan adımlarda ve görüşme isteklerinin kabul edilmesinde, Baştürk'ün PSI ve dolayısıyla UHSK üyesi olmasının bir rol oynadığı söylenebilir belki. Gerçekleştirilenler DİSK'in uluslararası çok yönlü ilişkilerini geliştirme çabasını daha da ileri götürmüştür. Bu gelişmeyi ''önem taşıyan bir durum'' olarak nitelememek için hiç bir neden yok. Ancak, 1975-1980 döneminde DİSK'in uluslararası sendikal ilişkilerine damgasını vuran bir gelişme değil bu.

''Planlı Dönemde Sendikal Örgütlenme'' yazısı 18 sayfa. ''Sendikaların Uluslararası Organik ilişkileri'' altbaşlığını taşıyan bölüm tek sayfa. Son sayfa. Üzerinde durduğum iki paragraf işte bu sayfada, DİSK'in uluslararası ilişkilerini ya da bu ilişkilerdeki belirleyici yanları iki paragrafta özetlemek istemiş Işıklı. Gerçekten güç. Anlıyorum bunu.

1975'ten 1980'e DİSK belgelerinde dile gelen uluslararası sendikal ilişkiler politikası şöyle özetlenebilir:

1. Uluslararası, bölgesel ve ulusal sendikal örgütlerle, DİSK'in ilkelerini gözeterek, ama aynı zamanda farklılıkları gözardı etmeksizin, karşılıklı saygı, eşitlik ve içişlerine karışmama temelinde çok yönlü, ilişki. En genişine sendika ve işçi dayanışması.

2. DİSK üyesi işkolu sendikalarının uluslararası ilişkilerine konfederasyonun karışmaması. Bu düzeyde çeşitliliğin kabulü.

3. ASK'a üyelik istemi. İlk başvuru tarihi: 24 Ekim 1974.

4. Uluslararası sendikal harekette birlikçi tavır. ''Nesnel durum bugün tüm uluslararası sendikal örgütleri ortak eyleme, güç ve eylem birliğine itmektedir. Önemli olan durumun daha da gelişmesi için çabalamak, işçi sınıfının uluslararası hareketi önüne konan yapay engellerin ilkeli bir biçimde ortadan kaldırılmasına katkıda bulunmak, çokuluslu tekellerin karşısına

[117] DİSK 7. Genel Kurul Çalışma Raporu (1980). s. 415.

ortak stratejiyle çıkmaktır.''[118] ''Uluslararası sendikal harekette belirgin olan yan sınıf uzlaşmacılığının gerilemesi, sınıf ve kitle sendikacılığı ilkelerinin tüm dünyada egemen olmaya başlamasıdır. Uluslararası alanda sınıf ve kitle sendikacılığı ilkelerini savunan DSF'nin bu yöndeki çabaları uluslararası sendikal hareketin birliği sürecini hızlandırmaktadır.''[119]

Işıklı'nın altı yıl önce yayımladığı iki paragrafı hemen not etmiştim. Altı yıl sonra, 11. Tez'de yayımlanan paragrafı yazmamış olsaydı, notlar herhalde daha bir süre dosyada kalırdı. Son yayımlanan paragrafın, öncekilerdeki yaklaşımın ya da bilgi eksikliğinin uzantısı olarak belirmesi üzerine, tümünü birarada irdelemek şart oldu.

12 Eylül öncesi dönemde DİSK'in uluslararası sendikal ilişkilerinde UHSK'nın yeri iyice sınırlıdır. Işıklı aksini söyler gibi. 12 Eylül sonrasında UHSK ve onunla bağlantılı örgütler Türkiye'ye ve özellikle DİSK'in durumuna ilgi duyuyor ve dayanışma gösteriyorlar. Işıklı bu dayanışmayı UÇÖ düzeyinde UHSK ve onunla bağlantılı örgütlere hasreder gibi. Neden? Bilemiyorum. Yanılgılarının bilgi eksikliğinden kaynaklanmış olduğunu kabul etmek istiyorum. Bilgileri yukarıda aktardım.

Yanlış anlaşılmamak için eklemem gerekiyor: UHSK ve diğer örgütlerin dayanışmasını küçümsemiyorum. Bu dayanışmaya değer biçmemek için hiçbir neden yok. Tersine. Uluslararası sendikal hareketin tüm bileşenleri böylece Türkiye işçi sınıfıyla, sendikalarıyla dayanışmada buluşmuş oldu. Aralarındaki ayrılıklara karşın. Bundan daha güzel ne olabilir? Ve bence vurgulanması gereken yanlardan biri budur.

Türkiye sendikal hareketi karmaşık ve ilginç bir yeniden-yapılanma sürecinden geçiyor. Sürecin başlangıç tarihini 12 Eylül'e dek uzatmak yanlış olmayacak. 12 Eylül'ü sendikal hareket için olumlu bir dönemin başlangıç tarihi olarak almadığım açık. O günden itibaren sendikal harekete dayatılan koşullar biliniyor. Süreçte genç bir işçi kuşağı ön safa çıkıyor. 1975-1980 yıllarında sendikal eylemlere etkin olarak katılmamış ve bugün işini sürdürmekte olan işçi ise, son dönemde kendisine yaşatılan işçi ve sendika-karşıtı olaylardan etki payını almamış olamaz. Sendikalar yeni anayasa ve yasalarla, evet, kuşatılmıştır. Yine de sendikadan-soğutma operasyonunun kesin başarı elde ettiği söylenemez. Sendikalara ilgi ve sendikal eylem isteği büyüktür. Süreçte, sendikal gelenek ve deneyimlerin öğrenilmesi, aktarılması büyük bir gereksinim. Sendikal yaşam, bilgi ve eğitim alanlarında 12 Eylül'ün işçiyi içine sürüklediği yoksunluk büyük. Yoksunluğu gidermeyi amaçlayan çabalar artıyor bugün. Böylesi çabalar içinde yeralanlar şunu da görmelidir ama: Gerçeklerle bağdaşmayan ya da gerçekleri yeterince yansıtmayan bilgi aktarımının ya da görüş üretmenin, sendikal hareketin kendi gelenek ve deneyimleri temelinde kişilikli bir gelişme göstermesine vereceği zarar bugün -her daim olduğu gibi, ama özellikle bugünkü süreçte- eskisinden daha büyüktür.

[118] DİSK (1980), s. 48.

[119] DİSK 7'nci Genel Kurulu'na Baştürk yönetimi tarafından sunulan ''Yönlendirici Belge ve Temel Kararlar Taslağı'', sayfa 3-4.

"DİSK SENDİKAL TERCİHİNİ BATI AVRUPA SENDİKACILIĞI OLARAK YAPMIŞTIR"[120]

ALPASLAN IŞIKLI

Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi'nde sosyal politika alanında öğretim üyesi olan Alpaslan Işıklı, 1940 yılında Amasya'da doğdu. 1980 askeri darbesi öncesi DİSK dergilerine ve DİSK gazetelerine sosyal politika ve hukuk alanında yazdığı yazılarla DİSK'in çalışmalarına destek oldu. Nisan 1981'de DİSK soruşturması kapsamında gözaltına alındı. Bir süre Davutpaşa tutukevinde kaldı. 12 Eylül döneminde Abdullah Baştürk'ün savunmasına katkı verdi, ayrıca bu dönemde uluslararası dayanışmayı örgütleyenler arasında yer aldı, 1990–1994 yılları arasında Mülkiyeliler Birliği Başkanlığı yaptı. 2001–2005 yılları arasında ise YÖK üyeliği görevine getirildi. Yaşamı boyunca hem bilimsel çalışmalarıyla hem politik kimliğiyle sınıf mücadelesine katkıda bulundu. 13 Temmuz 2013 tarihinde hayatını kaybetti.

Nejat Firuz'un yazısı, kendisinin belirttiğine göre, iki yazımda yeralan üç paragraftan kaynaklanmış. Benim bugüne değin, bu konularda yazdıklarımın iki paragraftan veya iki yazıdan ibaret olmadığını Nejat Firuz'un da bilmesi gerekir. Talleyrand, "bana bir kimsenin tek cümlesini gösterin, onu idama göndereyim" demiş. Gerçekten de bir ifadeyi, içinde yeraldığı bütünden, kendisini çerçeveleyen koşullardan soyutlayarak ve amacından saptırmaya çalışarak yapılan bir yorumlama ile benzer sonuçlara varmak mümkündür.

Firuz, benim tek bir cümlemi ele almaktan daha fazla bir zahmete girmiş, üç paragrafımı ele almış. Böylece. "bazı yanılgıları"mı açıklamak ve "katkımı yetkinleştirmek" imkanına kavuşmuş. Bazı insanların kendi kendilerine bu türden "yetkinleştirme" yetkisi tanıyabilmeleri için, gerçekte, iki paragrafa bile ihtiyaçları yoktur.

Bu arada, Firuz, kendisi tarafından tanıtılmamın bir önemi olduğunu sanacak kadar tanınmış ve saygın bir kişi olduğundan emin bulunmalı ki beni yurtdışında bulunduğu yerden 11. Tez okurlarına takdim etmek lütfunu esirgememiş. "Sendikal hareketin tanınmasına ve kendi kendini tanımasına katkı taşıyan bir araştırmacı" olduğumu belirtmeyi ihmal etmemiş.

Kuşkusuz, ne denli önemli olursa olsun, şahsımla ilgili bazı noktaları konu alan bir yazının üzerinde durmaya gerek olmayabilirdi. Ancak, Firuz'un yazısı tümüyle yararsız olmamıştır. Bu vesileyle, ülkemizde öteden beri örnekleri görülen bir tutumu sergilemek imkanı doğmuştur. Bu yazı, kişilerle ilgili geleneksel likidatörlük çabasının ötesinde, tehlikeli bazı provokasyonlara hizmet etmenin sonuçlarının tahliline

Abdullah Baştürk, ETUC Stokholm Kongresinde (Yücel Top ile), 1988. Yücel Top kişisel arşivi.

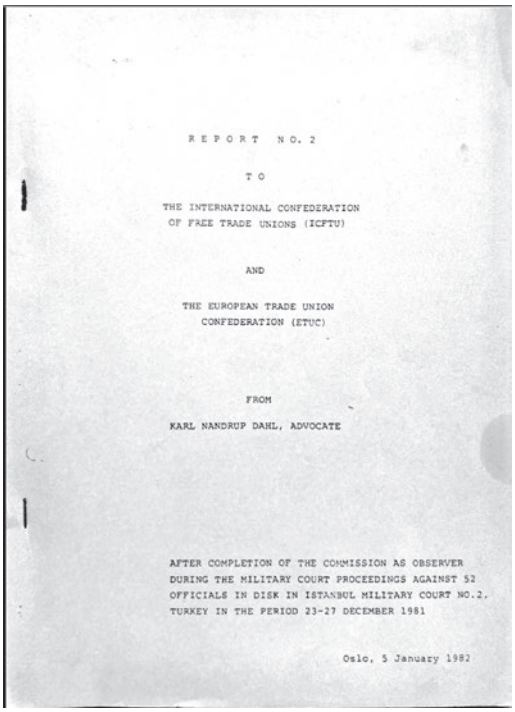
[120] Alpaslan Işıklı (1987). "DİSK Sendikal Tercihini Batı Avrupa Sendikacılığı Olarak Yapmıştır". *11. Tez Kitap Dizisi*. Sayı 7. Kasım 1987. İstanbul: Uluslararası Yayıncılık Ltd. Şti., ss. 219-229. Yazı özgün metinden olduğu gibi aktarılmıştır.

zemin hazırlamıştır. Bu vesileyle, bazı noktaların açıklığa kavuşması mümkün olursa, yararlı olabilir:

1. Firuz'un, ele aldığı paragraflarımdan birincisinde, 12 Eylül sonrasında ülkemiz sendikacılık hareketine, Uluslararası Hür İşçi Sendikaları Konfederasyonu ve Avrupa Sendikalar Konfederasyonu tarafından gösterilen ilgiyi "Batı'dan gelen etkiler" çerçevesinde değerlendirmemi içine sindiremediği anlaşılıyor. Bu nedenledir ki "bu ilginin ve gelişmelerin olası nedenlerini ve 'Batı'dan gelen etkiler' çerçevesi içine nasıl yerleşebileceklerini araştırmak" gereğini ortaya koymuş, Ancak, bunu "araştırmak bu yazının konusu değil" diyor Firuz. Bu durumda, ortaya attığımız ve Firuz'un benimsemediği anlaşılan bir gözlemimizin gerçekliğini araştırmak, bize düşüyor olabilir. Öyleyse, birlikte araştıralım:

Bilindiği gibi, Uluslararası Hür İşçi Sendikaları Konfederasyonu, Batı ve Kuzey Avrupa ülkelerinin en fazla temsil yeteneğine sahip sendika merkezlerinin -bir kaç istisna hariç- tümünü ve ayrıca, ABD'den AFL-CIO ile üçüncü dünya ülkelerinin ulusal sendika örgütlerinin bir bölümünü bünyesinde toplayan bir uluslararası sendikal kuruluştur. Bu kuruluş, Firuz'un yazısında DİSK'in 7'nci Genel Kurul Çalışma Raporu'na gönderme yapılarak belirtildiği gibi, "sosyal demokrat nitelikteki Avrupa sendikalarının egemen olduğu bir örgüttür." Avrupa Sendikalar Konfederasyonu ise yalnızca Batı ve Kuzey Avrupa sendikalarım bünyesinde toplamıştır. Görülüyor ki her iki örgütten birincisi, bünyesinde egemen olan yanı dolayısıyla, ikincisi ise, tümüyle, Batı ve Kuzey Avrupa ülkelerinin sendika hareketinin temsilcisi durumundadır. Bu durumda sözkonusu örgütlerden, ülkemiz sendikacılığına yönelik ilginin "Batı'dan gelen etkiler" çerçevesine sokulmasından daha doğal ne olabilir!

ICFTU ve ETUC'un DİSK Davası Raporu, 1982.

REPORT NO. 2

TO

THE INTERNATIONAL CONFEDERATION
OF FREE TRADE UNIONS (ICFTU)

AND

THE EUROPEAN TRADE UNION
CONFEDERATION (ETUC)

FROM

KARL NANDRUP DAHL, ADVOCATE

AFTER COMPLETION OF THE COMMISSION AS OBSERVER
DURING THE MILITARY COURT PROCEEDINGS AGAINST 52
OFFICIALS IN DISK IN ISTANBUL MILITARY COURT NO.2,
TURKEY IN THE PERIOD 23-27 DECEMBER 1981

Oslo, 5 January 1982

Konunun bu kadar açık olmasına rağmen, Firuz, benimle aynı görüşü paylaşmayabilir. Bu konuda, ülkemizde insan haklarının ve sendikal hakların savunulmasına yönelik Batı'dan gelen etkilerin asıl kaynağının, "Türkiye'nin düşmanı bazı çevreler" olduğuna dair resmi görüşe karşıt doğrultudaki bu gözlemlerimin açıklanmasından rahatsızlık duyabilir. Başbakan Özal gibi "komünistlerin kendilerini sosyal demokrat gibi sundukları" görüşünde olabilir veya AAFLI Türkiye temsilcisi Ballinger gibi "komünistlerin sosyal demokratları kullandıkları" iddiasını taşıyor olabilir.[121] Ancak, ne olursa olsun, Firuz, kendi görüşünü veya iddiasını kendisi savunmak zorundadır. Benim, provokasyona

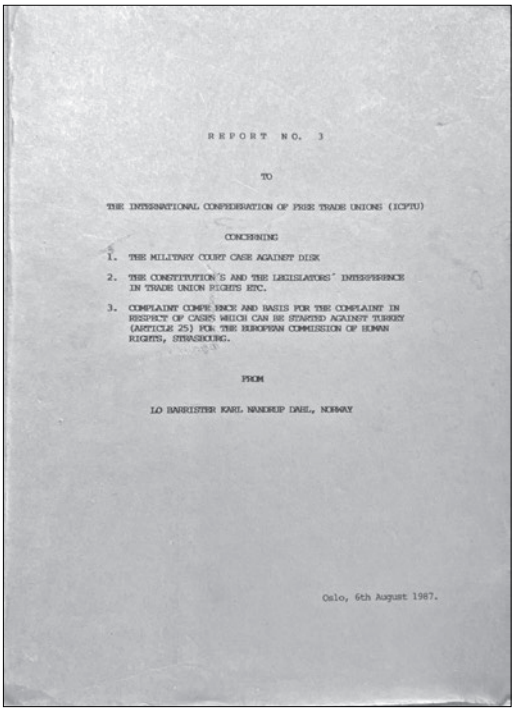
[121] Bkz. "AFL-CIO Man Comments on Turkey's Unions", Anka Review, Cilt 6, No. 283, 16 Temmuz 1985, s. 14.

gelerek, ülkemizdeki sendikal hak ve özgürlükler konusunda Uluslararası Hür İşçi Sendikaları Konfederasyonu'ndan ve Avrupa Sendikalar Konfederasyonu'ndan kaynaklanan ilgiyi "Batı'dan gelen etkiler" dışında başka bir kaynağa bağlamamı boşuna beklememelidir.

2. Firuz, "1982 Anayasası ve bu çerçevede yürürlüğe konulan bir dizi yeni kanunun veya kanun değişikliğinin ve genel olarak işçi hareketi karşısında uygulanan politikanın UÇÖ gündeminden eksik olmaması, geniş ölçüde bu örgütlerin (ICFTU, ETUC PSI) faaliyetlerinin sonucudur" dememi -anlaşılan- çok yanlış bulmuş. Bu "yanılgımı" göstermek için uzun uzun bazı açıklamalarda bulunuyor. Bu açıklamalardan bir kısmı, Uluslararası Çalışma Örgütü bünyesinde şikayetlerin incelenmesi prosedürüne ilişkin herhangi bir sosyal politika öğrencisinin bilmesi gereken bilgilerden ibaret. Ancak, bunların, kanıtlamak istediği nokta ile ilgisini kestirmek mümkün değil.

Bu arada, 12 Eylül sonrası dönemde, Türkiye ile ilgili konularda çeşitli uluslararası sendikal kuruluşların UÇÖ nezdinde yaptıkları şikayet başvurularının bir dökümünü yapmış, Böylece, Batı Dünyasının anılan üç büyük işçi kuruluşunun (Uluslararası Hür işçi Sendikaları Konfederasyonu, Avrupa Sendikalar Konfederasyonu ve Uluslararası Kamu Görevlileri Federasyonu) UÇÖ bünyesinde Türkiye ile ilgili olarak gösterdikleri etkinliğin öneminin, DSF'ye (Dünya Sendikalar Federasyonu) kıyasla daha az olduğunu kanıtladığını sanıyor.

Firuz'un böylelikle varmış olduğu sonuç ne olursa olsun, bu sonuca varmak için başvurduğu yöntemin benimsenmesine

REPORT NO. 3

TO

THE INTERNATIONAL CONFEDERATION OF FREE TRADE UNIONS (ICFTU)

CONCERNING

1. THE MILITARY COURT CASE AGAINST DISK
2. THE CONSTITUTION'S AND THE LEGISLATORS' INTERFERENCE IN TRADE UNION RIGHTS ETC.
3. COMPLAINT COMPETENCE AND BASIS FOR THE COMPLAINT IN RESPECT OF CASES WHICH CAN BE STARTED AGAINST TURKEY (ARTICLE 25) FOR THE EUROPEAN COMMISSION OF HUMAN RIGHTS, STRASBOURG.

FROM

LO BARRISTER KARL WADRUP DAHL, NORWAY

Oslo, 6th August 1987.

ICFTU, DİSK Davası Raporu, 1987.

imkan yoktur. Türkiye'nin UÇÖ gündeminden eksik olmamasında, çeşitli uluslararası sendikal kuruluşların oynadıkları rolün karşılaştırması ve derecelendirmesi yapılacaksa, yalnızca bu örgütlerden herbirinin UÇÖ nezdinde yaptıkları şikayet başvurularının sayısına bakmak, herhalde yeterli değildir. Bu nicel unsurun yanı sıra ve kesinlikle bundan daha önemli olarak, her bir örgütün, niteliksel özellikleri ve UÇÖ'ye üye -ve özellikle Türkiye ile ilgili konularda "kanaat önderliği" rolü oynamak durumunda olan- ülkeler üzerinde sahip oldukları etkinlik ve belirleyicilik derecesi nazara alınmalıdır. (Eğer Firuz'un mantığı geçerli olsaydı bir ülkenin gündeminde en çok dilekçe veren yurttaşların sorunlarının ağır basması gerekirdi. Oysa, önemli olan çok dilekçe vermek değil, sözünü dinletecek ağırlığa sahip olmaktır. Bu ağırlığı hiç dilekçe vermeden de duyurmak mümkün olabilir.)

Kaldı ki benim yazımda amaçlanan, çeşitli uluslararası kuruluşların Türkiye'ye yönelik ilgilerinin karşılaştırılması değildir. Benim yazımda anlatmak istediklerim, Türkiye ile ilgili konularda Uluslararası Hür İşçi Sendikaları Konfederasyonu'nun veya bir başka batılı örgütün, DSF'den daha etkili olduğunu ispatla da ilgili değildir. Benim yapmak istediğim çok açıktır ve bir kısım batılı sendikaların Türkiye'de sendikacılık hareketine olan etkilerini belirlemekten ibarettir. Firuz, konuyu saptırarak, batılı sendikal kuruluşlarla DSF arasında bir ''takım tutma yarışı'' haline dönüştürme çabası içine girmiştir.

Bu arada, sözkonusu batılı örgütlerden biri olan ICFTU'nun oynadığı rolün ''kayda değer'' olduğunu Firuz da itiraf ediyor. Benim söylediğim ise bu ''kayda değer'' ilginin, diğer bazı batılı uluslararası sendikal örgütlerden kaynaklanan ilgilerle birlikte, Türkiye'ye ilişkin konuların UÇÖ gündeminden eksik olmamasının ''geniş ölçüde»'' nedeni olduğudur.

Öyleyse, Firuz, bu noktada neye niçin itiraz ediyor?

Firuz, besbelli ki ''Alpaslan Işıklı'nın bazı yanılgıları''nı bulup teşhir etme arzusu içinde, kendince gerekli gördüğü her şeye itiraz etmiştir. O kadar ki benim söylemediğim bazı şeylere sanki ben söylemişim havası vererek itiraz etmekten de geri kalmamıştır. Örneğin: Türkiye'nin ''gündemden eksik olmaması (...) tek bu örgütün (ICFTU) faaliyetlerinin sonucu olduğuna indirgenemez'' diye vurgulamaktadır; sanki ''tek bu örgütün faaliyetlerinin sonucu olduğuna indirgenebilir'' diyen varmış gibi.

3. Sözkonusu paragrafda, Avrupa Sendikalar Konfederasyonu'ndan, son yıllarda ülkemiz işçi hareketine en çok ilgi göstermiş batılı örgütlerden biri olarak sözetmekteyim. Türkiye'de yaşayan herkes, bu gözlemin kanıtlarına kolaylıkla tanık olabilir. ASK'ın DİSK'i üyeliğe kabulü, bu ilgiye olağanüstü bir boyut kazandırmıştır. Bu arada, Avrupa Sendikalar Konfederasyonu'nu faaliyetleriyle, Türkiye'nin UÇÖ gündeminden eksik olmaması sonucunu sağlamış örgütlerden biri olarak belirlemiş bulunuyorum. ''Bu örgütler arasında Işıklı'nın ASK'ı anmasını anlamak olanaksız''- diyor Firuz.

Gerçekte, olanaksız olan, toplumsal ve siyasal ilişkileri bir takım bürokratik resmi kalıplar içinde anlama alışkanlığı içinde olanların, olup bitenlerin gerçek yüzünü kavramalarıdır. Eğer dünya, bir takım bürokratik resmi ilişkiler ağından ibaret olsaydı, her şey çok basit ve aynı zamanda çok tatsız olurdu. O takdirde bir takım örgütlerin UÇÖ bünyesinde oynadıkları rolün önemini, verdikleri dilekçe sayısına göre değerlendirmek mümkün olabileceği gibi; şikayet dilekçesi verme hakkını sağlayan resmi statüyü haiz olmadığı için de Avrupa Sendikalar Konfederasyonu'nun UÇÖ bünyesinde hiç bir etkinlik taşımadığını söylemek yanlış olmazdı. Firuz, bu yöndeki yargısını pekiştirmek için ''UÇÖ'nün Türkiye'ye ilişkin tek bir belgesinde bile bölgesel bir örgüt olan ASK'ın adına rastlayamazsınız'' diyor. Doğru, ama ne var ki gerçekler, resmi belgelerde yazılanlardan ibaret olmuyor genellikle.

Bu konuda gerçeğin ne olduğunu belirleyebilmek için, Firuz'un yazısında yer alan bazı gözlemleri asgari mantık süzgecinden

geçirerek tutarlı bir senteze varmak bile yeterli olabilir. Bir yerde, Uluslararası Hür işçi Sendikaları Konfederasyonu'nun "sosyal demokrat nitelikteki Avrupa sendikalarının egemen olduğu bir örgüt" olduğunu Firuz da belirlemiş. Öbür tarafda, UÇÖ bünyesinde "Uluslararası Hür işçi Sendikaları Konfederasyonu'nun oynadığı rol gerçekten kayda değer" diye yazmış. Öyleyse çoğu sosyal demokrat nitelikteki Avrupa sendikalarını biraraya getiren Avrupa Sendikalar Konfederasyonu'nun bu "kayda değer" rolün gerçek kaynağı olduğunu görebilmek, niçin bu kadar zor oluyor?

Gerçekten de Uluslararası Hür İşçi Sendikaları içinde giderek belirginleşen bir Avrupalı sosyal demokrat egemenliğine tanık olunmakta ve bu egemenliğin ASK çatısı altında gerçekleşmiş olan Avrupalı sendikaların birliğinden güç aldığı görülmektedir. Eğer ICFTU'nun "kayda değer" bulunan ilgisinin asıl sahibi, bu örgüt bünyesinde egemenlik kurmuş olan ve hemen hepsi ASK'da temsil olunan Avrupalı sosyal demokrat sendikalar değilse, ICFTU'nun diğer önemli kanadını, yani Amerikan kanadını meydana getiren AFL-CIO mudur? Türkiye'ye sendikal özgürlükler konusunda ABD'den gelen ilgi, yön ve nitelik mi değiştirmiştir?

Avrupa Sendikalar Konfederasyonu'nun UÇÖ üzerindeki etkinliği, yalnızca ICFTU kanalıyla ortaya koyduklarından da ibaret değildir. Unutulmaması gerekir ki UÇÖ'ye yalnızca sendikalar değil, hükümetler ve işverenleri temsil eden örgütler de üyedir. ASK'ı meydana getiren sendikalar, kendi ülkelerindeki hükümetlerin politikalarını belirlemedeki etkinlikleri ölçüsünde, bu hükümetlerin, Uluslararası Çalışma Örgütü bünyesinde Türkiye konusunda benimseyecekleri tavrı da belirleme gücüne sahiptirler. Kuşkusuz, ASK, üyesi olan örgütler aracılığıyla, yalnızca sosyal demokratların iktidar oldukları ülkelerde değil, tüm Batı ve Kuzey Avrupa ülkelerinde, bu konuda oldukça etkin konumlara sahiptir.

ASK'ın etkinliği, yalnızca UÇÖ'nün tavrının belirlenmesine ilişkin katkılarıyla sınırlı değildir. Öte yandan, UÇÖ bünyesinde alınan kararların belli bir yaptırım gücü kazanmasında da ASK'ın önemi büyüktür. Özellikle, Türkiye ile ilgili konularda Avrupalı ülkelerin takınacakları tavrın ayrı ve somut anlamlar taşıyor olması; ASK'a bağlı ulusal sendika merkezlerinin, bu ülkelerin her birinde, ASK'ın çatısı altında belirlenen politikalara uygun olarak ve UÇÖ kararlarının hayata geçmesi doğrultusunda gösterecekleri demokratik baskı grubu işlevlerine özel bir boyut getirmektedir. ASK, ulusal düzeydeki bu işlevlerine paralel olarak Avrupa düzeyinde kurulmuş bölgesel örgütler düzeyinde de etkili olabilme olanaklarına sahiptir.

4. 12 Eylül sonrasında Türkiye'de sendikal haklara ilişkin konuların UÇÖ gündeminden eksik olmamasını, geniş ölçüde, Batı Dünyası'nın önde gelen sendikal kuruluşlarının faaliyetlerinin sonucuna bağlamamı itirazla karşılayan Firuz'un bu konudaki asıl sorunu -öyle anlaşılıyor ki- DSF'nin (Dünya Sendikalar Federasyonu) ihmal edilmiş olması kaygusundan kaynaklanmaktadır. Nitekim, bu konuda, başlıca batılı sendikal örgütlerin etkinliklerinin, benim tarafımdan ifade edildiği gibi önemli olmadığı iddiasını ortaya koyan Firuz "DSF ise başta geliyor" sonucuna varmaktadır. Böylece, asıl amacına varmanın rahatlığı

içinde ''Işıklı'nın yargısını yeniden düzenlemek'' gereğini hemen ekleyiveriyor.

Bu noktada, öncelikle belirtmem gerekiyor ki eğer Firuz'un asıl sorunu, DSF'nin, 12 Eylül sonrasında, Türkiye'de sendikal haklar konusunda yaptıklarını anlatmak ise, bunu, ona buna akıl hocalığı yapmaya kalkışmadan yapması daha uygun olurdu.

Oysa, Firuz'un ele aldığı paragrafda, onun beklentisine uygun doğrultuda benim görüş ortaya koymam, her şeyden önce, asıl işlemek istediğim konunun dışına çıkmak olacağı için yersiz bir davranış olurdu. Zira, sözkonusu paragrafda benim anlatmak istediklerim, ''Türkiye'de İşçi Hareketinin Batı İşçi Hareketi Karşısındaki Özgünlüğü'' açısından ''Batı'dan gelen etkiler'' ile sınırlıdır.

Uluslararası Hür İşçi Sendikaları Konfederasyonu ile Avrupa Sendikalar Konfederasyonu'ndan gelen etkileri bu çerçeveye sokmamı yadırgamış olan Firuz, aynı çerçevede sözü dönüp dolaştırdıktan sonra DSF'ye getirmiştir. Gerçekte ise bu çerçevede asıl DSF'nin yeri yoktur. Eğer, DSF'nin 12 Eylül sonrasında ülkemiz işçi hareketine yönelik ilgisini ''Batı'dan gelen etkiler'' çerçevesine sokmak mümkün olsaydı, söz konusu paragrafda, Firuz'un ''başta'' olduğunu belirttiği DSF'ye hiç değinmemiş olmam, önemli bir ''yanılgı'' teşkil edebilirdi.

Demek oluyor ki sorun, DSF'nin batılı bir örgüt olup olmadığı noktasına dayanmakta ve böylece DSF üzerinde durmanın yeri gelmiş olmaktadır.

DSF, II. Dünya Savaşı'nın bitiminde, müttefik ülkeler sendikalarının öncülüğünde başlıca, doğu ve batı sendikalarını biraraya getiren bir uluslararası sendikal kuruluş olarak doğmuştur. 1948'de, esas olarak, Marshall yardımı konusundaki tartışmaların sonucunda İngiliz ve Amerikan sendikaları örgütten ayrılmışlar; 1949'da DSF'den ayrılan bu örgütlerin öncülüğünde Uluslararası Hür İşçi Sendikaları Konfederasyonu kurulmuştur.

Bu ayrılmaların sonucunda DSF, esas olarak doğu bloku ülkeleri ile Batı'dan komünistlerin denetimindeki bazı sendika merkezlerinin ve bazı Üçüncü Dünya ülkelerinin sendika merkezlerinin biraraya geldikleri bir örgüt haline gelmiştir. Ancak, 1968'de Sovyetlerin Çekoslovakya'ya müdahalesi DSF bünyesinde de bazı yeni gelişmelere yolaçmıştır.

İtalya'dan DSF'ye üye olan ve komünistlerin denetiminde bulunan CGIL, DSF'nin 1978'de Prag'da toplanan genel kurulundan önce bu örgütten ayrılmıştır. CGIL'in genel sekreteri, ayrılış gerekçesini şu cümlelerle açıklamıştır: ''1968 olaylarından 10 yıl sonra, Çekoslovakya'nın başkenti Prag'da bir DSF kongresinin düzenlenmesi bizim tasavvur bile edemeyeceğimiz bir şey!''

CGIL'in bu tavrıma paralel olarak ve benzer nedenlerle, Fransa'dan DSF'ye üye olan ve gene komünist eğilimli sendikacıların denetiminde bir örgüt olarak bilinen CGT'nin de DSF ile ilişkilerinde bir ihtiyatlılık başgöstermiştir. Ötedenberi DSF bünyesinde aktif görevleri işgal eden CGT kökenli sendikacılar geri planda kalmayı yeğlemişler; bu arada, örgütün kuruluşundan bu yana işgal ettikleri genel sekreterlik görevini terketmişlerdir. Bu tutum, Fransız Komünist Partisi'nin Çekoslovakya olayları konusundaki eleştirici tutumuyla paralel ve eşzamanlı olarak ortaya çıkmıştır.

DSF'den ayrılan CGIL ve DSF ile ilişkilerini gevşeten CGT Avrupa Sendikalar Konfederasyonu'na yakınlaşmışlardır. Bu yakınlaşmanın sonucunda, CGIL, ASK'a üye olabilmiştir.

CGT ve CGIL'den DSF'ye yönelik eleştiriler, özellikle "temel olarak sosyalist ülkelere dayalı bir örgüt" olmasından kaynaklanmıştır. Esasen CGIL, DSF'yi Sovyetlerin güdümünde bir örgüt olarak ötedenberi eleştirmektedir.[122]

DSF bünyesinde, ilişkilerini gevşetmiş bulunan CGT'nin dışında, Avrupalı bir örgüt kalmamıştır denilebilir. Yalnızca, Avusturya'dan ufak bir örgüt üyedir. Kuzey Amerika'dan zaten üyesi yoktur. Bu yapısı dolayısıyla DSF'yi batılı bir örgüt saymak olanağı elbette ki bulunmamaktadır. Çin ve Arnavutluk'un üyelikleri askıda saklıdır. DSF, doğu bloku ülkeleriyle bir kısım Üçüncü Dünya ülkelerinin sendikalarının örgütlerinden oluşmaktadır. Kuşkusuz, egemen olan kanat, doğu Avrupa ve Sovyet sendikalarıdır.

Bu durumda, DSF'yi "Batı'dan gelen etkiler" çerçevesine sokmak çok açık bir yanlış olurdu. Doğru ve gerçekçi olan, DSF'yi doğu blokundan veya Sovyet blokundan gelen etkiler çerçevesinde ele almaktır.

Bu durumda, benim 12 Eylül sonrasına ilişkin olarak yazdıklarım konusunda geçerli sayılabilecek bir eleştiri. Türkiye'de işçi hareketi üzerinde doğu blokundan gelen etkileri ihmal etmemdir, denilebilir. Ancak, hemen belirtmem gerekir ki bu etkileri, yalnızca DSF'yi ele alarak açıklamak mümkün değildir. Başka bir takım unsurları da ele alarak konuyu geniş kapsamlı bir çerçeveye oturtmadan açıklamaya çalışmak yanlış olabilir. Böyle bir çalışmayı, çok başka koşullarda yapılması gereken bir tartışmanın parçası saydığım için ihmal etmiş olabilirim. Ancak mademki Firuz bu tartışmayı açmıştır, ülkemiz sendikacılığına doğu blokundan gösterilen ilgiye dair bir kaç örneği hatırlatmam kaçınılmaz olmaktadır:

12 Eylül'ün ertesinde Uluslararası Hür İşçi Sendikaları Konfederasyonu'nun Türk-İş'in üyeliğini askıya aldığı bir sırada, Mayıs 1982'de Türk-İş'in 12. Genel Kurulu toplanmıştır. Bu genel kurula, ICFTU temsilci göndermediği gibi mesaj da göndermemiştir. Buna karşılık Sovyet Sendikalar Merkezi, genel kurulu bir mesajla selamlamış ve bağların sıkılaştırılması arzusunu dile getirmiştir. Ayrıca, aynı genel kurula bizzat katılan Bulgar Sendikalar Konfederasyonundan Peter Patrov, CIA güdümünde olduğu çeşitli çevrelerce iddia edilen AAFLI temsilcileriyle birlikte genel kurulda hazır bulunan az sayıda yabancı konuk arasında yer almıştır.

Gene 12 Eylül'ün ertesinde, DİSK yöneticileri idam talebiyle yargılandığı bir sırada ve DİSK'in baş avukatı Orhan Apaydın'ın Barış Derneği davası çerçevesinde ilk defa tutuklanması ile aynı tarihde, sayın Devlet Başkanı'nın Bulgaristan'a bir ziyareti vaki olmuştur. Bu ziyaretler, 12 Eylül yönetiminin uluslararası ilişkiler kurma yolundaki adımları içinde, Pakistan ile teati edilen ziyaretlerden sonra önemli bir yer tutmuştur.

[122] DSF bünyesinde CGIL ve CGT'nin tavırlarında meydana gelen değişiklikler konusunda bkz. *Labour Monthly*, Haziran 1978.

Bütün bunlara rağmen. DSF'nin Türkiye'de sendikal haklar konusuna gösterdiği ilgiyi, uluslararası sendikal dayanışmanın tezahürlerinden biri olarak görmek, elbette ki yanlış olmaz. Ancak, unutmamak gerekir ki sendikal haklar bir bütündür. DSF'nin aynı ilgiyi Sovyet blokundaki sendikal haklar konusunda da göstermesi gerekir. Bu arada, Gorbaçov'un başlattığı ''glasnost'' çerçevesinde, sendikaların demokratikleşmesi sürecine katkıda bulunmak, DSF'nin öncelik taşıyan sorumluluğunu teşkil etmelidir. Tıpkı, Uluslararası Hür İşçi Sendikaları Konfederasyonu'nun Polonya'daki sendikal haklardan önce, Türkiye'deki sendikal haklarla uğraşması gerektiği gibi.

5. Bu noktada öncelikle belirlenmesi gereken bir husus var. Dünya'nın herhangi bir demokratik ülkesinde, bir sendikanın DSF'ye üye olmasının veya bu örgüt ile ilişki kurmasının suç sayılması, akla gelebilecek bir ihtimal değildir. Herşeyden önce DSF adı üstünde bir federasyondur. Federasyon, değişik nitelikteki unsurların birliğidir. Dolayısıyla, DSF'nin genel merkezi hangi eğilimin egemenliği altında olursa olsun, bu noktadan hareket ederek DSF'ye üye bir ulusal örgütün komünistlikle suçlanması hukuk mantığı ile bağdaşmaz. Üstelik, DSF ile ilişkili bazı uluslararası düzeyde kurulmuş işkolu sendika merkezleri açısından böyle bir iddianın ileri sürülmesi büsbütün geçersiz bir durum teşkil etmektedir.

Kaldı ki komünist partilerinin özgürce kurulup faaliyet gösterdiği ülkelerde, sendikaların DSF ile bağlantılarından dolayı suçlanmaları oldukça anlamsız bir tablo ortaya çıkarırdı. Ancak, ülkemizde durum böyle midir?

DİSK yargılaması sırasında, bu kuruluşun yöneticileri, yurtdışından bazı sol eğilimli örgütlerin konfederasyona hitaben yazdıkları mektuplardan bile sorumlu tutulmuşlardır. Bu arada, sosyal demokrat nitelikli sıradan bir kuruluş tarafından DİSK'e gönderilmiş bir mektubun suç delilleri dosyasında yer aldığı görülmektedir.

Benim ODTÜ Gelişme Dergisi'nde çıkan ve içinde yer alan bir paragrafdan dolayı Firuz'un itirazlarına hedef olan yazım, 12 Eylül'ün hemen ertesinde henüz DİSK iddianamesi hazırlanıp açıklanmadan önce kaleme alınmıştı. ODTÜ'deki bir tartışmalı toplantı için hazırladığım bu yazıyı, 29 Nisan 1981'de bir grup DİSK'li yönetici ile birlikte gözaltına alınmış olduğumdan bizzat sunma olanağı bulamamıştım. Yazıyı benim yerime başka bir arkadaş okumuş. Şimdi, yazdığından anlıyoruz ki Firuz da o sıralarda yurtdışında, benim bu yazımda yer alan ''iki paragrafı hemen not etmiş''. Doğrusu çok zahmet çekmiş!

Bu paragraflardan birincisinde, Firuz'un üzerinde durduğu nokta, DİSK'e üye olup da WFTU (DSF) ile ilişkili uluslararası işkolu federasyonlarına üye olan sendikaların bir kaç tane olduğunu söylememdir, Firuz yazısında bunların sayısının 17 tane olduğunu belirtiyor ve isimlerini tek tek sayıyor. DİSK'in son genel kuruluna sunulan faaliyet raporunda ise bu sayı, 12 olarak belirlenmiş.[123] Toplam 30 üzerinden 12 tane; yani yarıdan az.

Şimdi Firuz, benim 18 sahifeyi bulan ''Planlı Dönemde Sendikal Örgütlenme'' başlıklı yazımda DİSK'in dış ilişkilerini yalnızca bir sahife ile özetlememi ''Gerçekten güç.

[123] ''DİSK'in 7. Genel Kurul Çalışma Raporu'', İstanbul, 25-30 Haziran 1980, s.417.

Anlıyorum bunu'' diyerek tepkiyle karşılıyor. Ayrıca, ''yanılgılarımın bilgi eksikliğinden kaynaklandığını'' kabul etmek istediğini söyleyerek üst perdeden atışlarını sürdürüyor.

Benim, DİSK'in dış ilişkilerini bir sahifede özetlememin ve DSF ile ilişkili uluslararası işkolu sendikalarına üye DİSK'li sendikaların sayısının bir kaç tane olduğunu söyleyerek geçiştirmiş olmamın nedenlerini Firuz'un anlaması gerçekten güçtür. Bunu anlayabilmek için işkence altında ve idam tehdidi karşısında yargılanacakları günü bekleyen DİSK'li yöneticilerin ve DİSK'in geleceğini yüreğinde duymak gerekir.

Öyle anlaşılıyor ki Firuz, benim ''bülbül gibi ötmemi'' ve iddianamelerini hazırlamakta olan sıkıyönetim savcılarına bu konuda gönüllü ''bilirkişilik'' yapmamı beklemiştir.

Ancak Firuz'un da bilmesi gerekir ki ben, bazı lüzumsuz konuşmaları, işkence tehdidi altında sorgulandığım sırada, sıkıyönetim savcısının karşısında da yapmadım. Böyle bir şeyi, yetkinliği kendinden menkul bazı kişilerin beğenisini kazanmak için yapmam beklenmişse, boşuna beklenmiş.

Sözkonusu yazımda DİSK'in dış ilişkilerine tek bir sahife ayırmamı eleştiren ve bu konudaki ''bilgi eksikliğimi'' gidermek için kendince değerli bulduğu bazı bilgileri aktaran Firuz'un bilmesi gereken bir husus var: DİSK Davası ile ilgili iddianamenin, münhasıran, DİSK'in dış ilişkilerine ayrılan bölümü 50 sahifenin üstünde bir hacim teşkil ediyor. Firuz'un aktardığı kendince değerli olduğu anlaşılan bilgiler zaten orada da var, artık. Yani, biraz boşuna zahmet etmiş.

6. Firuz, ODTÜ Gelişme Dergisi'nde yayınlanan yazımdan aldığı ikinci paragrafın ikinci cümlesini ''sorunlu'' bulmuş. ''Genel-İş genel başkanının aynı zamanda DİSK genel başkanı olması nedeniyle Genel-İş'in ICFTU ile ilişkili PSI'nin (Uluslararası Kamu Hizmetleri İşçileri Federasyonu) üyesi olması, DİSK'in uluslararası ilişkileri açısından da önem taşıyan bir durum teşkil etmiştir'' demişim. Firuz, ''ne demek 'önem taşıyan durum' oluşturmak'' diyor.

Ancak, hemen iki paragraf sonra da DİSK'in çok yönlü ilişkilerinin geliştirilmesinde PSI'nin oynadığı role değindikten sonra, ''bu gelişmeyi 'önem taşıyan bir durum' olarak nitelememek için hiç bir neden yok'' diyor. Gerçekten önem taşıyan bu durumun, niçin önem taşıdığını açıklamaya gerek var anlaşılan. Bu nedenler şöyle sıralanabilir:

- 1970 sonrasından bu yana hız kazanan monetarist saldırıların ve bu saldırıların ürünü olarak gerçekleştirilen ekonomik modellerin tahribine yöneldiği unsurların başında, ekonomik ve sosyal hayatta devletin oynadığı rol gelmektedir. Devletin öncü ve düzenleyici olarak üstlendiği işlevlerin sınırlandırılması veya tamamen ortadan kaldırılması, bir çözüm yolu olarak savunulmaktadır. PSI, kamu kesiminde örgütlenmiş çalışan kesimlerin temsilcisi olarak, bu saldırıların sonucunda meydana gelen tahribatın doğurduğu sorunları çok yakından gören kuruluşların başında gelmektedir. Bu nedenledir ki ülkemizde de uluslararası mali güç merkezlerinin reçetelerine uygun olarak gerçekleştirilen ekonomik ve siyasal tahribat karşısında, demokrasi yanlısı çalışan kesimler, PSI'nin ilgi ve dayanışmasını yakından görmüşlerdir.

– Türkiye'den yalnızca Genel-İş değil, T. Yol-İş, Harb-İş, Sağlık-İş ve Enerji-İş, PSI'nin üyesidir. Bu çok yönlü bağlantı, PSI'nin Türkiye ile ilgili sorunlara özel bir yakınlık göstermesine neden olmaktadır. 12 Eylül'den sonra Türkiye'yi ilk ziyaret eden yabancı uluslararası sendikal heyet, PSI'yi temsilen gelmiştir. Ülkemize 10 Ocak 1981'de gelen üst düzey PSI yöneticilerinden oluşan bir heyet, tutuklu DİSK'liler ve aileleriyle görüşmek için yoğun çaba sarfetmiş; bu arada hükümet yetkilileri ile görüşerek tutuklama karşısındaki tepkilerini ortaya koymuşlardır.

– Uluslararası düzeyde işkolu esasına göre kurulmuş sendikal örgütlerden yalnızca PSI, Türkiye'de tutuklu bulunan sendikacı üyelerine ve ailelerine mali yardımda bulunmaktadır. PSI, ayrıca, Genel-İş'in hukuksal savunması için gerekli bazı katkıları da sağlamaktadır.

– PSI'nin asıl önemli işlevi, DİSK'in batılı sendikal çevrelerde ve batı kamuoyunda tanınması yolunda sağladığı katkıda görülmüştür. İçerde olduğu gibi, dışarıda da, DİSK'i bir kukla örgütmüş gibi göstererek itibarsızlaştırma yolunda sarfedilen çabalar, bu sayede geniş ölçüde boşa çıkmıştır. Özellikle DİSK'in ASK (Avrupa Sendikalar Konfederasyonu) üyeliğine kabul edilmesinde ve ayrıca Baştürk'ün ASK yönetim kurulu üyeliğine seçilmesinde PSI'nin geniş ölçüde belirleyici bir rol oynadığı kesindir. ASK'ın Mayıs 1985'de toplanan genel kurulunda alınan bu kararlar, çok eskilere dayanan sabırlı çalışanların ürünüdür.

Firuz, ''bu yönde atılan adımlarda ve görüşme isteklerinin kabul edilmesinde, Baştürk'ün PSI (...) üyesi olmasının bir rol oynadığı söylenebilir belki'' diyor. 1978-79 Ders yılında İngiltere'de bulunduğum sırada, DİSK'in ASK üyeliğine kabulü yolunda PSI yetkilileriyle yapılan görüşmelerin bir bölümüne katılmaktan doğan doğrudan gözlemlerime de dayanarak, bu konuda hiçbir tereddüte yer olmadığını rahatlıkla söyleyebilirim. Görüşmelerin benim tanık olduğum bölümlerinde DİSK'i temsilen bulunmuş sayın Fehmi Işıklar'ın ve sayın Mukbil Zırtıloğlu'nun da PSI'nin bu konuda oynadığı rolün önemini teyid edeceklerinden eminim.

– DİSK'in ASK üyeliğine kabul edilmesi konusunda PSI'nin sağladığı katkılar, çok daha değişik boyutları olan başka bazı sonuçları da beraberinde getirmiştir. ASK'ın ICFTU içinde sahip olduğu etkin konum dolayısıyla bu gelişmelere paralel olarak ICFTU'nun DİSK'e bakışımda da değişmeler olmuştur. Gerçekte, bu yöndeki değişmelerin, PSI'nin doğrudan etkileri dolayısıyla daha önceki yıllara kadar uzandığı söylenebilir. Nitekim, ICFTU'nun, kendisine üye olmadığı halde, DİSK'e sağladığı desteğin gerisinde de PSI yöneticilerinin (özellikle deneyimli sendikacı müteveffa Cari Franken'in) ASK aracılığıyla veya doğrudan doğruya gerçekleştirdikleri girişimlerin çok büyük rol oynadığını söylemek asla yanlış olmayacaktır.

***

DİSK'in ASK üyeliğine kabulünü ''önem taşıyan bir durum'' olarak kabul eden Firuz, ''Ancak, 1975-1980 döneminde DİSK'in uluslararası sendikal ilişkilerine damgasını vuran bir gelişme değil bu'' diye ekliyor. Neymiş acaba ''DİSK'in uluslararası sendikal ilişkilerine damgasını vuran'' gelişme?

Baştürk'ün katıldığı ETUC Yönetim Kurulu toplantısı, Cenevre, 1987. DİSK Arşivi.

Firuz, DİSK'in "uluslararası sendikal ilişkiler politikası"nı belirlemek üzere bir belge bulmuş çıkarmış. Gerçekte, bu belgede de farklı olarak beliren, DSF'nin çabalarının "uluslararası sendikal hareketin birliği sürecini hızlandırmakta" olduğu yolundaki tespitten ibarettir.

Buna karşılık, DİSK'in uluslararası sendikal ilişkilerinin niteliğini belirlemeye yardımcı olan yığınla ve çok temel nitelikte başka bazı belgeler bulmak da mümkündür. DİSK'in uluslararası sendikal ilişkilerde izlediği politika, öteden beri bilinen açık bir gerçektir. Bu politikanın özü. Baştürk tarafından şu cümlelerle ifade edilmiştir:

> "DİSK sendikal tercihini Batı Avrupa sendikacılığı olarak yaptığından ASK üyeliğine başvurmuş ve Batı Avrupa'nın en seçkin kuruluşunun oylarıyla ASK üyeliğine kabul edilmiştir. İddianamedeki suçlamalar ne olursa olsun, tarih ve günümüz gerçekleri DİSK'i ve DİSK'li yöneticileri aklamaya devam edecektir."[124]

[124] Abdullah Baştürk (1986). *Yargı Önünde Savunma*. İstanbul: Çağdaş Yayınları. s. 302.

DARBE DÖNEMİNDE TÜRKİYE–ILO İLİŞKİLERİ VE DİSK

KIVANÇ ELİAÇIK[125]

Bu bölümde, 1980 ile 1994 yılları arasında Uluslararası Çalışma Konferanslarında Türkiye hakkında yapılan tartışmaların izi sürülmüştür. Türkiye özellikle DİSK'in faaliyetlerinin durdurulması, yöneticilerinin tutuklanması ve genel anlamda sendikal hak ihlalleri söz konusu dönemde sürekli olarak ILO gündemine gelmiştir. Süreç, delege konuşmaları ve komite raporları üzerinden takip edilmiştir. Tutanaklardan yapılan tartışmalar aşağıdaki kaynaktan yapılmıştır.[126] Bu nedenle her alıntıda tekrarlanmayacaktır.

12 EYLÜL'DEN ÖNCE TÜRKİYE–ILO İLİŞKİLERİ

Türkiye ile ILO arasındaki ilişkiler, Osmanlı İmparatorluğu döneminde başlamıştır. 1932'de ILO'ya üye olan Türkiye'nin ILO ile ilişkileri yüzyılı aşkın süredir devam etmektedir. Ancak bu ilişki hiçbir zaman gerçek bir ortaklığa dönüşmemiştir. 12 Eylül 1980 itibarıyla Türkiye, ILO'nun 1919–1980 yılları arasında kabul ettiği 153 sözleşmeden yalnızca 27'sini onaylamıştı.[127]

ILO genel merkez binası, Cenevre.

Türkiye'deki sendikal haklar ILO gündemine ilk kez 1951 yılında geldi. Dünya Sendikalar Federasyonu (DSF), Türkiye'nin 98 sayılı ILO Sözleşmesi'ni onaylamasından sadece dört ay sonra, mevcut yasaların sendikal özgürlükleri ihlal ettiğini ileri sürerek Birleşmiş Milletler

[125] DİSK Uluslararası İlişkiler Dairesi Müdürü.

[126] Bu yazıda kaynak olarak kullanılan konferans (ILC) tutanaklarına libguides.ilo.org/conference/dates adresinden ulaşılabilir.

[127] ILO–Türkiye ilişkilerinin kapsamlı değerlendirmesi için bkz: Mesut Gülmez (2019). *1919–2019 ILO–Türkiye İlişkilerinin Yüzyılı*. ILO: Ankara.

Ekonomik ve Sosyal Konseyi'ne (ESK) şikayette bulundu. ESK, bu başvuruyu ILO'ya iletti ve Sendikal Özgürlükler Komitesi (SÖK) konuyu incelemeye aldı.[128]

Buna benzer bir diğer önemli adım, 10 Aralık 1967'de, DİSK üyesi Sosyal-İş'in hükümete karşı ILO'ya doğrudan şikayette bulunmasıyla atıldı. Bu, Türkiye'den ILO'ya yapılan ilk ulusal şikayet olarak kayıtlara geçti.[129]

1977 yılına gelindiğinde Türkiye, ILO Konferansı'nda "özel listeye" alındı.[130] 1979'da ise art arda yapılan üçlü görüşmelerin sonunda, Türkiye hakkında "özel paragraf" açılması kararlaştırıldı.[131] Bu süreçte ILO komiteleri, Türkiye'de sendikal haklar konusunda ciddi bir ilerleme olmadığını ve gerekli yasal düzenlemelerin yapılmadığını belirten raporlar yayımladı. Ancak Türkiye hükümeti, bu eleştirilere yetersiz ve tatmin edici olmayan cevaplar verdi.

1979'da yıllar boyunca sürecek olan "işçi kesimini kim temsil edecek?" tartışmaları başladı.[132] İşçi grubunun itirazı üzerine hükümet ilk olarak, Türk-İş'in 2 milyon, DİSK'in ise 500 bin üyesi bulunduğunu, dolayısıyla Türk-İş'in daha fazla temsil gücüne sahip olduğunu ileri sürdü. Hükümet buna rağmen istişare toplantıları düzenlemek istediğini ama tarafları bir araya getirmediğini belirtti.[133]

[128] Gülmez (2019). s.526.

[129] Gülmez (2019). s. 527.

[130] Özel Liste: ILO'nun, sözleşmelere ciddi uyumsuzluk gösteren ülkeleri izlemek için oluşturduğu yıllık denetim listesidir.

[131] Özel Paragraf: ILO Konferansı'nda, bir ülkenin ciddi hak ihlalleri nedeniyle resmi raporda açıkça eleştirilmesidir.

[132] Detaylar için bkz: Mesut Gülmez (2017). *M. ILO'da Çalışan/İşçi Delegesi Memur-Sen'den Olamaz(dı).* https://disk.org.tr/2017/06/iloda-calisanisci-delegesi-memur-senden-olamazdi

[133] https://webapps.ilo.org/public/libdoc/ilo/P/09616/09616(1981-67).pdf s.2628

1980 yılında, askeri darbeye haftalar kala, Türkiye 94 sayılı ILO Sözleşmesi nedeniyle ILO Konferansı'nda gündeme geldi. Hükümet temsilcisi açıklamalarda bulundu, işçi grubu ise Türkiye için yeniden "özel paragraf" açılmasını talep etti. İşveren grubu da bu talebe destek verdi. Komisyon, Türkiye'deki durumun ciddi olduğunu vurgulayarak, "Eğer bir yıl içinde somut bir ilerleme sağlanmazsa, daha sert önlemler alınabilecektir" uyarısında bulundu.

1980–1985 Döneminde Türkiye Krizi ve Reform Söylemleri

1981 Uluslararası Çalışma Konferansı (ILC)

1981 Haziran ayında Cenevre'de toplanan Uluslararası Çalışma Konferansı (ILC),[134] Türkiye ile ilgili oldukça canlı ve sert tartışmalara sahne oldu. Üç büyük İtalyan işçi konfederasyonu (CGIL-CISL-UIL) adına konuşan işçi delegesi Giacinto Militello, Türkiye'deki askeri rejimin örgütlenme özgürlüğünü ihlal ettiğini ve sendikacıların cezaevlerinde heba olduğunu söyledi.

Dönemin Türkiye Çalışma Bakanı Turhan Esener ise genel kurula hitabında dünya genelinde sosyal, ekonomik ve siyasi koşulların kötüleştiğini, işsizliğin ve enflasyonun arttığını anlattı. Kalıcı barışın ancak sosyal adaletle mümkün olacağını vurguladı ve özellikle göçmen işçilerin yaşadığı ayrımcılığa dikkat çekti. Türkiye özelinde ise terör olaylarının ülkenin geleceğini

[134] ILC: ILO'nun her yıl düzenlediği, üye devletlerin çalışma hayatıyla ilgili kararlar aldığı en yüksek düzeydeki toplantıdır.

tehdit ettiğini ve bu nedenle olağanüstü önlemlerin kaçınılmaz hale geldiğini ifade etti. Esener, yeni iş yasalarının hazırlanmasında ILO standartlarının esas alınacağını da ekledi.

Öte yandan, Dünya Emek Konfederasyonu (WCL), Türkiye işçi heyetinin belirlenme şekline itiraz ederek Yetki Belgeleri Komitesi'ne[135] (Credentials Committee) başvurdu. Başvuruda, askeri yönetimin sendikal hakları kısıtladığı, DİSK'i kapattığı ve birçok sendika yöneticisini hapse attığı vurgulandı. Türk-İş'in ise özgür ve bağımsız hareket edemediği belirtildi. Bu koşullar altında, Türk işçilerinin seçilmiş temsilcilerden mahrum bırakıldığı ve bunun ILO Anayasası'nın 3. maddesine aykırı olduğu savunuldu.

Hükümet, bu itiraza hem yazılı hem de sözlü olarak cevap verdi. Hükümet danışmanı Prof. Dr. Kemal Oğuzman, DİSK'in hukuken feshedilmediğini, yalnızca faaliyetlerinin geçici olarak askıya alındığını açıkladı. Ayrıca, işçi delegasyonu belirlerken sadece en fazla üyeye sahip örgüt olan Türk-İş ile görüşmenin yeterli görüldüğünü ifade etti.

Ancak Komite, Türkiye hükümetinin gereken istişareleri yapmadığını ve benzer tartışmaların geçmiş yıllarda da yaşandığını hatırlattı.

1981 yılı ILO Aplikasyon Komitesi raporunda: "Türkiye hükümetinin sendikal faaliyetleri askıya aldığı ve toplu pazarlığı engellediği" belirtildi. Komite, "gerçek bir toplu pazarlığın, sendikaların serbestçe

ILO üye ülkelerin bayrakları.

faaliyet gösterebildiği koşullarda mümkün olabileceğini" bir kez daha vurguladı. Ayrıca, "hükümetin kurduğu üst düzey tahkim kurulunun, toplu sözleşme süreçlerini gönüllü müzakereye dayandırmadığı" eleştirildi.

Öte yandan, Bülent Ulusu hükümeti, Anayasa ve yasa reformlarında ILO ile işbirliği yapmaktan kaçındı. Örneğin Dünya Emek Konfederasyonu'nun önerdiği heyet ziyaretini 30 Eylül 1981'de resmi yazıyla reddetti. Cenevre'de Çalışma Bakanı Turhan Esener ve Türkiye Misyonu temsilcisi Kâmran İnan ile yapılan görüşmelerden bir sonuç çıkmadı.

Uluslararası Normlar Dairesi Başkanı Ian Lagergren'in tutuklu DİSK yöneticileriyle görüşme talebi reddedildi. Hükümet yetkilileri Lagergren'e, "Türkiye'de iş hukukçularının ILO ilkelerini iyi bildiği" ve "olanaklar ölçüsünde uygunluk sağlanacağı" yönünde yanıt verdi.

[135] Yetki Belgeleri Komitesi, üye ülkelerin delegasyonlarının temsil yetkilerini inceleyen ve onaylayan komitedir.

1982 Uluslararası Çalışma Konferansı (ILC)

1982 yılında Cenevre'de düzenlenen Uluslararası Çalışma Konferansı (ILC), Türkiye hakkında yapılan yoğun tartışmalara sahne oldu.

Çalışma Bakanı Turhan Esener, önceki yıl olduğu gibi konuşmasında dünya genelinde yaşanan sosyal ve ekonomik sorunlara dikkat çekti. Göçmen işçilerin sosyal güvenlik ve dil eğitimi alanında yaşadığı zorluklara değindi. Ayrıca dünyada artan şiddet ve terör olaylarının endişe verici olduğunu vurguladı.

Buna karşılık, işçi temsilcileri Türkiye'yi çok sert eleştirdi. Dünya Emek Konfederasyonu (WCL) Genel Sekreteri Flor Bleux, genel kurul konuşmasında şu ifadeleri kullandı: ''1981 yılı boyunca kaybolan, tutuklanan, işkence gören veya öldürülen sendika liderlerinin isimlerini hepimiz hatırlıyoruz. Bazıları geçmiş yıllarda konferansa katılmıştı. Örneğin, Lech Walesa ve Miroslaw Krupinski; Türkiye'den DİSK Başkanı Abdullah Baştürk, Güney Afrikalı gazeteci Phil Mthimkulu, Arjantinli metal işçisi Norma Vera, Koreli işçi Lee Tae Bok, Guatemala'dan sendikacı Florencia Chavez, Gine'den Kuryer Cámara Senni ve Faslı sendikacı Abdellah Zaaza'yı anıyor ve onlara dayanışmamızı ifade ediyoruz.''

Uluslararası Arap Sendikaları Konfederasyonu (ICATU) Genel Sekreteri Ahmed Abou Baker Jalloud, Türkiye, Şili, El Salvador ve Arjantin'de tutuklu sendikacıların serbest bırakılmasını talep etti. Jallaud Latin Amerika, Asya ve Afrika'nın kurtuluş hareketlerinin diktatörlüğe, emperyalizme ve Siyonizme karşı mücadelesine tam destek verdiğimizi belirtmek isteriz. Türkiye, Şili, El Salvador, Arjantin'deki sendikacıların mücadelesini destekliyor ve tutuklu sendika üyelerinin serbest bırakılmasını talep ediyoruz'' dedi.

Tunus UGTT Genel Sekreteri Habib Achour ve İtalyan sendikacı Emilio Gabaglio da Polonya ve Türkiye'deki sendikal baskılara dikkat çekti.

Daha sonraki yıllarda Avrupa Sendikalar Konfederasyonu (ETUC) Genel Sekreteri seçilecek olan Gabaglio, İtalyan sendikaları adına yaptığı konuşmasında şunları söyledi: ''Türkiye'deki sendikal özgürlüklerin bastırılmasını da şiddetle kınıyoruz, bu baskı, askeri bir darbenin ürünü olan bir rejim tarafından yapılmaktadır. İstanbul'da haksız bir şekilde yargılanan DİSK ve yöneticileriyle dayanışmamızı yinelemek istiyoruz.''

Uluslararası Özgür Öğretmen Sendikaları Federasyonu (IFFTU) Genel Sekreteri Fred van Leeuwen de Polonya, Türkiye, Fas, Nikaragua ve Güney Kore gibi ülkelerde sendikal faaliyetleri nedeniyle tutuklanan öğretmenler için dayanışma çağrısında bulundu.

Hükümet temsilcileri ise cevaben Türkiye'de her gün çok sayıda insanın ölümüne yol açan terör saldırıları olduğunu, bu nedenle bazı sendikaların faaliyetlerinin geçici olarak durdurulduğunu söyledi. Örgütlenme özgürlüğünün ve toplu sözleşme hakkının, geçiş dönemi sona erince tekrar işler hale geleceğini belirtti. hükümetin işçilerin alım gücünü korumak için bir Yüksek Hakem Kurulu (YHK) oluşturduğunu, bu kurulun toplu sözleşmeleri uzatmakla yetkili olduğunu ifade etti.

Konferans sonrasında hükümet, toplu pazarlık kısıtlamalarının, olağanüstü koşullarda geçici tedbirler olduğunu ve 98 sayılı ILO Sözleşmesi'ne aykırı düşmediğini savundu. 26 Ocak 1983 tarihli yazısında, Türk-İş Genel Başkanı'nın da bu değişiklikleri onayladığı belirtildi. 1982 ILC sonrası gelişmelerle birlikte 1983 yılında ILO ile Türkiye arasındaki teknik temaslar yoğunlaştı.

İlk danışsal teknik misyon, 2-5 Mayıs 1983 tarihlerinde Ankara'da gerçekleştirildi. Sendikal Özgürlükler Komitesi (SÖK), Mart 1983'te Türkiye'ye gönderdiği bir raporda, yeni hazırlanan 2821 ve 2822 sayılı yasa tasarılarında sendikal özgürlük ilkelerine aykırılıklar tespit etmişti. Ancak hükümet, SÖK ile görüşmeler sürerken 24 Mayıs 1983'te bu yasaları kabul etti. Başka bir ifadeyle, eleştiriler tam olarak dikkate alınmadan süreç tamamlandı.

Bunun ardından ikinci doğrudan temas misyonu, Eylül 1983'te gerçekleştirildi. Lagergren ve Simpson tarafından yürütülen bu misyonda hazırlanan raporda Türkiye'deki yeni yasaların, sendikaların toplum içindeki rolünü aşırı ölçüde kısıtladığını, sendikaların yapısına, üyelik kriterlerine ve faaliyetlerine getirilen düzenlemelerin ILO'nun sendika özgürlüğü normlarına aykırı olduğu açıkça ifade edildi.

1983 Uluslararası Çalışma Konferansı (ILC)

1983 yılı Uluslararası Çalışma Konferansı'nda Türkiye'ye yönelik tartışmalar devam etti.

Uluslararası Çalışma Konferansı'nın bir toplantısı.

Kamu Hizmetleri Enternasyonali (PSI) Genel Sekreteri Hans Engelberts, genel kurulda yaptığı konuşmada, PSI'nin Türkiye, Kenya, Birleşik Krallık, Japonya, Hong Kong, Kanada, Avustralya ve Yunanistan'a ilişkin Sendikal Özgürlük Komitesi'ne şikayette bulunduğunu hatırlattı. Engelberts, "Kamu hizmeti çalışanlarının haklarına zarar veren yasalar, genellikle ILO sözleşmelerine aykırı olarak 'ulusal çıkarlar' adı altında sunulmaktadır" dedi.

İspanya işçi delegesi ve UGT Genel Sekreteri Nicolás Redondo Urbieta ise, "Afganistan'ın özgürlüğünü savunmaktan kaçınamayız; Türkiye'nin dayanılmaz bir diktatörlük altında çektiği acılara dikkat çekmek zorundayız. Arjantin, Şili, Paraguay, Uruguay, El Salvador ve Guatemala'da, milli güvenlik iddiasıyla askeri rejimler tarafından insan hakları ihlalleri büyük boyutlara ulaşmış, kaybolmalar baskı aracı olarak kullanılmıştır" ifadelerini kullandı.

İsveç işçi delegesi Hans Karlsson, Türkiye'deki temel sendikal hakların yoğun baskı altında olduğunu belirterek, DİSK yöneticilerine yönelik idam tehditlerini ve sendikal faaliyetlerin suç sayılmasını

kınadı. ''Bu dava, adaletin bir parodisi niteliğindedir'' diyen Karlsson, Türkiye'deki insan ve sendikal haklar ihlallerini şiddetle protesto etti.

Norveç Sağlık ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı müsteşarı Mrs. Heiberg, Strasbourg'daki Avrupa İnsan Hakları Komisyonu'na Türkiye hakkında bir başvuru yaptıklarını duyurdu. Heiberg, ''6 Kasım'da yapılacak genel seçimlerin ardından demokratik yönetime geçilmesiyle sivil ve siyasi hakların geri geleceğini umuyoruz. Ancak sendikal mevzuat ve örgütlenme hakkı konusundaki endişelerimiz sürmektedir'' dedi ve Türk hükümetine, ilgili mevzuatın uluslararası sözleşmelerle uyumlu hale getirilmesi çağrısında bulundu. Norveç tutuklu sendikacıların durumuna da dikkat çekti.

Çalışma Bakanı Danışmanı Bilge Cankorel, Norveçli bakana verdiği yanıtta, Türkiye'de insan hakları ve sendikal haklar ihlali olduğu yönündeki iddiaları kesin bir dille reddetti. Cankorel, Türkiye'de tüm hakların Anayasa ve yasalarla güvence altına alındığını, reform sürecinin devam ettiğini ve Türkiye'nin ILO ile işbirliği içinde çalıştığını vurguladı. Norveç Bakanı'nın açıklamalarını ise yanlış bilgilendirmeye dayalı ve temelsiz olarak niteledi.

Dünya Sendikalar Federasyonu (WFTU) da konferans boyunca yaptığı açıklamalarda kamu çalışanlarının ve özellikle öğretmenlerin yaşadığı sorunları gündeme taşıdı. WFTU, sendikalı işçilerin işten atıldığını ve yeni iş bulmakta ciddi zorluklar yaşadıklarını vurguladı.

Hükümet temsilcileri de eleştirilere cevaben konferans boyunca verilen rakamların doğru olmadığını savundu. Türkiye'de ciddi bir terörizm sorunu bulunduğunu, kişisel özgürlüklerin parlamenter sistem yoluyla güvence altına alınmaya çalışıldığı belirtildi. İşten çıkarmaların siyasi olmadığı, genel işsizlik ve enflasyon ortamının bir sonucu olduğu ifade edildi.

1984 Uluslararası Çalışma Konferansı (ILC)

Uluslararası Çalışma Konferansı'nda Türkiye hakkındaki tartışmalar 1984 yılında da devam etti. Aplikasyon Komitesi[136] toplantılarında Norveç işçi delegesi Türkiye'de 98 ve 111 sayılı ILO sözleşmelerinin ihlallerinin devam ettiğini ve özellikle sendikacılara karşı açılan dava sayısının arttığını belirtti. Norveçli delege yaklaşık 1200 sendika üyesinin yargılandığını ve DİSK yöneticilerinin üç buçuk yıldır hala tutuklu olduklarına dikkat çekti.

İngiltere işçi temsilcisi ise Türkiye'nin ILO sözleşmelerine aykırı yasa maddelerini sürdürmesini eleştirerek, ''Hükümet sözleşmelerle uyumu sağlamak için ciddi değişiklikler yapmayı taahhüt etmeli; aksi takdirde bu diyalog bir sağırlar diyaloğuna döner'' dedi. Hollanda işçi temsilcisi de hükümeti, DİSK Başkanı'nın neden hala tutuklu olduğu konusunda açıklama yapmaya çağırdı. Kuveyt işçi delegesi ise Türkiye'de yalnızca örgütlenme özgürlüğünün değil, aynı zamanda temel insan haklarının da ihlal edildiğini belirtti.

Tartışmalara yalnızca sendikacılar değil, hükümet temsilcileri de katıldı. ABD

[136] Aplikasyon Komitesi: Uluslararası Standartların Uygulanması Komitesi (CAS: Committee on the Application of Standards) ILO Konferansı'nda, üye ülkelerin sözleşmelere uyumunu denetleyen ve ihlalleri tartışan komitedir. Türkiye'deki sendikal yazında (veya literatürde) çoğunlukla Aplikasyon Komitesi olarak anılmaktadır.

hükümet sözcüsü, Türkiye'de bazı ilerlemeler kaydedildiğini ancak bu ilerlemenin beklenenden yavaş olduğunu ifade etti. ABD'nin Türkiye lehine olumlu ifadeler kullanması dikkat çekti.

Türkiye hükümeti temsilcisi, komite üyelerinden gelen sorulara yanıt verdi. İşkence iddialarının bazı vakalarda doğru olduğunu, ancak sorumluların soruşturulup cezalandırıldığını, DİSK üyelerinin halen yargılama sürecinde olduğunu, uzun tutukluluk iddialarının doğru olmadığını, sıkıyönetimin amacının örgütlenme özgürlüğünü kısıtlamak değil, ulusal güvenlik ve terörle mücadele olduğunu, Türkiye'de örgütlenme özgürlüğü ve toplu pazarlık haklarının anayasal güvence altında olduğunu, grev hakkının mevcut olduğunu ve hakemliğe başvuru sürecinin serbest olduğunu açıkladı.

Öte yandan hükümet temsilcisi, kapatılan sendikaların yeniden faaliyete geçmesinin mahkeme kararlarına bağlı olduğunu, MİSK'in faaliyetlerine yeniden başladığını belirtti. Sendika Özgürlüğü Komitesi'nin DİSK üyelerine yönelik ayrımcılık iddialarını reddetti ve Türkiye'deki işsizliğin genel bir ekonomik sorun olduğunu vurguladı.

İşçi grubu temsilcileri, Türkiye'de sendikacıların kötü koşullarda tutuklu kalmaya devam ettiğini, insan hakları çağrılarına rağmen değişim yaşanmadığını ifade etti. Türkiye'nin ILO'ya iletilen hak ihlali şikayetlerine yanıt vermekte geciktiği, baskı olmadıkça ilerleme kaydetmediği yönünde eleştiriler yapıldı.

1984 yılı Aplikasyon Komitesi raporunda, Dünya Sendikalar Federasyonu'nun 1981'in ilk altı ayında 20.000 işçinin ve 1981–1982 yıllarında 5.040 öğretmenin işten çıkarıldığına dair iddialarına yer verildi.

Hükümet yetkilileri ise, bildirilen rakamların abartıldığını, işten çıkarmaların çoğunlukla iş disiplini ihlalleri ve devamsızlık gerekçeleriyle yapıldığını savundu. Ayrıca, işten çıkarılan öğretmenlerin toplam öğretmen sayısının %0,5'inden azını oluşturduğunu özellikle vurguladı. Ancak Komite, 1402 sayılı Sıkıyönetim Kanunu çerçevesinde alınan bu önlemlerin sözleşmelerle uyumlu hale getirilmesine yönelik somut bir adım atılmadığını kaydetti.

Sendika Özgürlüğü Komitesi Başkanı William R. Simpson, Türkiye'de tutuklu sendikacıların büyük çoğunluğunun serbest bırakılmasından sonra, 24 Eylül–5 Ekim 1984 tarihleri arasında üçüncü doğrudan ilişki misyonunu gerçekleştirdi. Çalışma Bakanı ile yapılan görüşmelerde kararlaştırılan bu ziyaret, Türkiye'nin ''özel paragraf'' kapsamına alınmasını önleyen bir çözüm oluşturdu.

Misyonun ardından Sendikal Özgürlükler Komitesi (SÖK), 2 Kasım 1984 tarihli raporunda, 2821 ve 2822 sayılı Yasaların sendika özgürlüğü ve toplu pazarlık ilkelerine aykırılığını bir kez daha vurguladı. SÖK, sendikal yapı, üyelik ve faaliyetlere ilişkin kuralların değiştirilmesinin zorunlu olduğunu yineleyerek ısrarını sürdürdü.

1985 Uluslararasi Çalişma Konferansi (ILC)

1985 yılı Uluslararası Çalışma Konferansı öncesinde ILO Yönetim Kurulu, Norveç Sendikalar Konfederasyonu (LO) tarafından Türkiye aleyhine yapılan başvuruya

ilişkin Sendikal Özgürlükler Komitesi'nin geçici sonuçlarını onayladı. Başvuruda, Türkiye'nin 11 ve 98 sayılı sözleşmeleri ihlal ettiği ileri sürülmüştü. Bu başvuru, çeşitli uluslararası sendika örgütleri tarafından Türkiye'ye karşı yapılan diğer şikayetlerle birlikte ILO gündeminde yer almaya devam etti.

Çalışma Bakanı Mustafa Kalemli, genel kurulda yaptığı konuşmada dünya ekonomisinde yaşanan yapısal değişimlere değindi. Türkiye'de üçlü mekanizmanın (hükümet, işçi ve işveren temsilcileri) önemli bir rol oynadığını söyledi ve çalışma hayatında yeni sendikaların kurulması, toplu pazarlık, grev ve lokavt yasalarının kabulüyle sendikal hareketin canlandığını ve sosyal diyaloğun geliştiğini ifade etti.

Türk-İş Başkanı Şevket Yılmaz ise işçi delegesi olarak genel kurula hitap ederek, dünya genelinde işçi hakları ve sendikal özgürlüklerin karşı karşıya olduğu ciddi tehditlere dikkat çekti. Borç krizi, teknolojik değişimler, enerji darboğazı ve yüksek enflasyon gibi faktörlerin işsizliği artırdığını, gelirlerin düştüğünü ve yaşam standartlarının gerilediğini vurguladı. Yılmaz, bazı hükümetlerin serbest piyasa güçlerine fazlaca güvenerek işsizliği artıran ve sendikal hakları zayıflatan politikalar izlediğini eleştirdi.

Dünya Emek Konfederasyonu (WCL) Genel Sekreteri Flor Bleux, Polonya'daki işçilerin ve Solidarność hareketinin durumuna değinerek dayanışma mesajı iletti. Türkiye'de ise DİSK liderlerinin adil bir yargılamayla en kısa sürede serbest bırakılmasını temenni etti.

Özgür Öğretmen Sendikaları Federasyonu (IFFTU) Genel Sekreteri Van Leeuwen, Türkiye, Polonya, Guatemala, Burkina Faso ve Şili gibi ülkelerde öğretmenlere yönelik baskılara dikkat çekti. On binlerce öğretmenin yalnızca sendikal faaliyetleri nedeniyle yargılandığını ve cezalandırıldığını belirtti.

İspanya işçi delegesi Nicolás Redondo Urbieta, Türkiye, Polonya, Şili, Paraguay ve Haiti gibi farklı siyasi rejimlere sahip ülkelerde ortak bir insan hakları sorununun yaşandığını vurguladı.

Hollanda işçi temsilcisi, Türkiye hükümetinin 1984 ve 1985 yıllarında gündeme getirilen birçok soruya yanıt vermediğini hatırlattı. Türkiye'de sendikal hakların hala ciddi şekilde ihlal edildiğini ve "sendikal hareketin boğulduğunu" belirtti. Özellikle DİSK'in yaşadığı baskının bu durumun en somut örneklerinden biri olduğunu vurguladı. Hükümet temsilcisine DİSK'in faaliyetleriyle ilgili sorular yönelten Hollanda delegesi, sendika liderlerinin, başka ülkelerde suç sayılmayacak nitelikteki eylemler nedeniyle cezalandırıldığını ifade etti. DİSK'e yönelik dava dosyalarında delil olarak sunulan unsurlar arasında, Hollanda Sendikalar Federasyonu'na (FNV) gönderilen ve olumsuz yanıt alınan 1 Mayıs davetiyesi gibi belgelerin dahi bulunduğunu örnek gösterdi.

87 sayılı Sözleşme bağlamında yapılan tartışmalarda, işçi grubu temsilcileri sendikal çoğulculuğun gerçek bir örgütlenme özgürlüğü için şart olduğunu vurguladı. DİSK'in serbestçe faaliyet göstermesine izin verilmemesi ve 2822 sayılı yasadaki %50+1 toplu sözleşme yetki şartı sert

şekilde eleştirildi. Ayrıca birçok sendikacının hala siyasi gerekçelerle tutuklu olduğu, çıkarılması planlanan genel af yasasının bu kişileri kapsaması gerektiği belirtildi.

Türkiye hükümeti temsilcileri, ülkenin iki yıl önce parlamenter demokrasiye döndüğünü ve 67 ilin 50'sinde sıkıyönetimin kaldırıldığını açıkladı. Sıkıyönetimin yakında tamamen sona ereceğini, kamu görevlilerinin yalnızca "genel güvenlik" gerekçesiyle görevden alındığını ve siyasi saiklerle hareket edilmediğini savundular. Her bakanlıkta oluşturulan komisyonlar aracılığıyla 2.079 kamu görevlisinin iade edildiğini, görevine dönemeyenler için de bir genel af yasa tasarısının Meclis'e sunulduğunu belirttiler.

Ancak ILO Uzmanlar Komitesi ve çeşitli işçi temsilcileri, sıkıyönetim fiilen sürerken hukukun üstünlüğü ilkelerine tam anlamıyla riayet edilmediği eleştirisinde bulundu. Memurların keyfi biçimde görevden alınmasının ve kamu sektöründe siyasi ayrımcılığın halen ciddi bir sorun olduğu vurgulandı.

Komite, Türkiye hükümetinden kamu sektöründe ayrımcılığın tamamen ortadan kaldırılmasını sağlayacak daha somut adımlar beklediklerini bildirdi. Hukukun üstünlüğüne ve uluslararası sözleşmelere tam uyum sağlanması için Türkiye'den daha fazla ilerleme beklediklerini vurguladı.

Uluslararası Dayanışma ve DİSK Davası

1986 Uluslararası Çalışma Konferansı (ILC)

1986 yılı ILO Konferansı'nda da Türkiye hakkındaki tartışmalar yoğun şekilde devam etti. Norveç Sendikalar Konfederasyonu'nun (LO), Türkiye hakkındaki başvurusu Sendikal Özgürlükler Komitesi'nde incelenmeye devam etti. Türkiye hakkında çeşitli uluslararası sendikal örgütler tarafından sunulan diğer sendikal özgürlük ihlali şikayetleri de bu başvuru dosyasına eklendi.

Posta Telgraf ve Telefon İşçileri Enternasyonali (PTTI) Genel Sekreter Vekili Stefan Nędzyński, Genel Direktör'ün raporu üzerine konuşmasını "Ortak Cephe" adına yaptığını belirtti. Bu ortak cephe, WCL ve ICFTU arasındaki yakınlaşma sürecinin bir parçası olarak farklı işkolu federasyonlarının ortak tutumunu temsil etmekteydi.[137] Nędzyński konuşmasında, "Şili ve Türkiye gibi ülkelerde, işçiler meşru sendikal faaliyetleri nedeniyle haklarından mahrum bırakılmakta ve mağdur edilmektedir. ILO'yu, sendikal haklara saygı gösterilmesi için bu ülkeler üzerinde mümkün olan tüm baskıyı sürdürmeye çağırıyoruz" ifadelerine yer verdi.

Türkiye Çalışma Bakanı, genel kurulda yaptığı konuşmada, dünya ekonomisinde yaşanan toparlanmaya rağmen, gelişmekte olan ülkelerin hala yüksek enflasyon,

[137] Kıvanç Eliaçık (2020). *Küresel Sendikalar Kılavuzu*. İstanbul: Notabene Yayınları, s. 14.

işsizlik ve eksik istihdam gibi sorunlarla mücadele ettiğini belirtti. Çalışma hayatında ise işçi ve işveren örgütleriyle düzenli toplantılar yapıldığını ve çıkan sonuçlar doğrultusunda yasal düzenlemelere gidildiğini vurguladı.

Türk-İş Başkanı Şevket Yılmaz, genel kurulda yaptığı konuşmada, işsizlik, yoksulluk ve ekonomi politikaları üzerine değerlendirmelerde bulundu. Yılmaz, yalnızca serbest piyasa mekanizmalarına güvenmenin yeterli olmadığını, üretimin teşvik edilmesinin şart olduğunu belirtti. Sendikal haklar konusunda ise, Türkiye'deki mevcut yasaların ILO'nun 87 ve 98 sayılı sözleşmelerine aykırı olduğunu söyledi. Özellikle sendika üyeliği ve yöneticiliği üzerindeki ağır kısıtlamalara, grev hakkına getirilen sınırlamalara ve hükümetin grevleri erteleme yetkisine dikkat çekti. Bununla birlikte, hükümetin ILO'ya sunduğu, sendikal haklara ilişkin uyumsuzlukların giderileceğine dair taahhüdü memnuniyetle karşıladıklarını, ancak bu sözlerin somut adımlarla desteklenmesi gerektiğini vurguladı.

Konferansa Türkiye işveren delegesi olarak katılan TİSK Genel Sekreteri Kubilay Atasayar ise, Türkiye'nin ekonomik alanda önemli ilerlemeler kaydettiğini belirtti. Atasayar, enflasyonun düşürüldüğünü, dış borçların düzenli ödendiğini ve ihracatın büyük ölçüde sanayi ürünlerine kaydığını ifade etti. Ayrıca, örgütlenme özgürlüğü, toplu pazarlık, grev ve lokavt haklarının yeniden düzenlendiğini ve sendikaların bu hakları etkin şekilde kullanabildiğini belirtti.

87 sayılı Sözleşme tartışmaları sırasında Türkiye hükümeti, sendikal yasalar üzerinde değişiklik yapma taahhüdünde bulundu. Hükümet ayrıca, Türk-İş'in yapılan değişiklikleri onayladığını ifade etti.

Fransız işçi delegesi Briesch, konuşmasında Güney Afrika'daki ırkçı rejime karşı mücadele çağrısında bulunurken, Şili, Afganistan, Türkiye ve Polonya'daki sendikal baskılara da dikkat çekti. Bu ülkelerde sendikacıların baskı altında olduğunu, hapsedildiğini ve ifade özgürlüklerinin engellendiğini belirtti.

1987 Uluslararası Çalışma Konferansı (ILC)

ILO Yönetim Kurulu, Norveç Sendikalar Konfederasyonu'nun Türkiye aleyhine yaptığı başvurusuna ilişkin Sendikal Özgürlükler Komitesi'nin tavsiyelerini onayladı. Kararda Türkiye'nin 11 sayılı Tarımda Örgütlenme Hakkı Sözleşmesi ve 1949 tarihli 98 sayılı Örgütlenme ve Toplu Pazarlık Hakkı Sözleşmesi'ni ihlal ettiği iddiaları yer aldı. Raporda ayrıca, Türkiye hükümetine karşı çeşitli uluslararası sendikal örgütler tarafından yapılan diğer şikayetler de değerlendirildi.

Türk-İş Genel Başkanı Şevket Yılmaz, genel kurulda yaptığı konuşmada ILO'nun temelinin insan haklarına, özellikle de örgütlenme özgürlüğü ilkesine bağlı olduğunu vurguladı. Türkiye'de yürürlükte olan 2821 ve 2822 sayılı yasaların sendikalar üzerinde ağır kısıtlamalar getirdiğini belirten Yılmaz, kamu çalışanlarının sendika kurmasının yasaklandığını, sendika yöneticiliği için ağır koşullar öngörüldüğünü ve grev hakkının ciddi şekilde sınırlandığını

ifade etti. Ayrıca, hükümetin sendikal faaliyetlere müdahalede bulunduğunu ve bağımsız toplu pazarlık süreçlerini zayıflattığını belirtti.

Çalışma Bakanı Sadık Taşçıoğlu, yaptığı konuşmada, ILO'nun standart belirleme ve teknik işbirliği çalışmalarını takdir ettiklerini ve Türkiye'nin ILO ile işbirliğini artırdığını belirtti. Türkiye'de geçmişte yaşanan olağanüstü koşullar nedeniyle sendikal haklarda bazı sınırlamaların bulunduğunu kabul eden Taşçıoğlu, ''12 Eylül 1980 öncesinde yaşanan trajik olaylar nedeniyle mevcut kısıtlama ve sınırlamaları tartışmak istemiyorum'' diyerek bu durumun tarihsel koşullarla açıklanması gerektiğini ifade etti. hükümetin, uluslararası taahhütlere bağlı kalarak sendikal hakları geliştirmek için gerekli adımları atacağını belirtti.

Aplikasyon Komitesi toplantılarında söz alan Türkiye işçi temsilcisi de sendikal haklar konusunda 1986'da verilen sözlerin tutulmadığını ve ciddi bir ilerleme sağlanamadığını ifade etti. ILO'nun 1987 yılında Türkiye'ye gönderdiği teknik misyonun da bu durumu açıkça ortaya koyduğunu hatırlattı. 2821 ve 2822 sayılı yasaların sendikal örgütlenme, toplu pazarlık ve grev haklarını ciddi şekilde kısıtladığını, kamu çalışanlarının, özel okul öğretmenlerinin ve dini kurum çalışanlarının sendikalara üye olmasının yasaklandığını belirtti.

İşçi grubu temsilcileri ayrıca, DİSK'in kapatıldığını, sendika liderlerinin cezalandırıldığını ve mevcut yasal düzenlemelerin yalnızca belirli sendikaları destekler nitelikte olduğunu ifade etti. 1986'da verilen reform vaatlerinin yerine getirilmediğini ve hükümetin hala sendikal haklara keyfi müdahalede bulunabildiğini vurguladılar.

İsveç ve Yunanistan işçi delegeleri de Türkiye'de sendikal hakların ağır şekilde ihlal edildiğini belirtti. DİSK'in faaliyetlerinin durdurulması, sendikacıların tutuklanması ve sendikal çoğulculuğun engellenmesi eleştirildi. Fransız işçi delegesi ise bir eylem sırasında Türk-İş merkezinin polis tarafından kuşatılması ve kapatılan DİSK liderlerinin konferansa katılımına ilişkin vize engelini eleştirerek, bu durumu sendikal özgürlüğe aykırı buldu.

Kamu Hizmetleri Enternasyonali (PSI) Genel Sekreteri Hans Engelberts, Türkiye'de sendikal haklar ve insan hakları alanında gerçek bir ilerleme sağlanamadığını söyledi. Engelberts, Türkiye'deki gelişmelerin hükümetin tutumundan değil, demokratik güçlerin mücadelesinden kaynaklandığını vurguladı. hükümetin ILO'ya verdiği taahhütlerin tutulmadığını belirtti.

Sonraki yıllarda UNI Global Union Genel Sekreteri olacak olan Philip Jennings ise, FIET adına yaptığı konuşmada Türkiye ve Polonya'daki sendikal hak ihlallerine dikkat çekti.

ABD işçi delegesi, Türkiye'de sendika ve konfederasyonların siyasi faaliyetlerinin yasaklanmasının, ILO'nun 111 sayılı Sözleşmesi'ne açıkça aykırı olduğunu vurguladı.

İşveren grubu adına yapılan konuşmada, Türkiye'nin 98 sayılı Sözleşme'ye ilişkin sunduğu detaylı raporlar hatırlatıldı. Türkiye'de bazı ilerlemeler kaydedilmiş olsa da, toplu pazarlık hakkı üzerinde hala ciddi sınırlamalar olduğu belirtildi. hükümetin

mevzuatta değişiklik yapma niyetinde olduğu, ancak sürecin somut adımlarla desteklenmesi gerektiği vurgulandı.

Hükümet ayrıca, toplu pazarlık süreçleri, grev hakkı ve sendikal örgütlenme gibi alanlarda reformlar yapılması için çalışmaların sürdüğünü bildirdi.

1988 Uluslararası Çalışma Konferansı (ILC)

Dünya Emek Konfederasyonu (WCL) Genel Sekreteri Flor Bleux, her yıl olduğu gibi genel kurula hitap ederken Polonya, Türkiye ve Şili'deki duruma değindi. Tarım ve Orman İşçileri Enternasyonali Genel Sekreteri Wilfried Hemmerle ise konuşmasında ''İsrail, Filistin'de işçi sendikalarını yasaklıyor; Güney Afrika'da COSATU yasaklandı, Türkiye'de ise DİSK hala kapalı durumda'' ifadelerine yer verdi.

Türk-İş Genel Başkanı Şevket Yılmaz, 1982 Anayasası ve 2821-2822 sayılı yasaların sendikal hakları ağır şekilde kısıtladığını, grev hakkının da ciddi sınırlamalara tabi olduğunu ifade etti. Türkiye hükümetinin geçmiş yıllarda ILO'ya verdiği reform sözlerini yerine getirmediğini hatırlatarak, ''Umuyorum ki İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi'nin 40. yılında Türkiye verdiği taahhütleri yerine getirir'' dedi.

Çalışma Bakanı İmren Aykut, ILO'nun insan haklarının geliştirilmesine yönelik çalışmalarını takdir ettiklerini belirtti. Aykut, Türkiye'nin ILO ile teknik işbirliğini artırdığını ve çalışma hayatı, iş sağlığı ve güvenliği alanlarında reformlar gerçekleştirdiğini vurguladı. Sendikal haklar konusunda da açıklamalarda bulunan Aykut, Türkiye'nin örgütlenme özgürlüğü ve toplu pazarlık sistemini geliştirme yönünde ilerleme kaydettiğini, ancak yapılacak daha çok iş olduğunu belirtti. Aykut, ILO standartlarına uyumun hem Türkiye'nin hedefleri hem de uluslararası işbirliği açısından kritik önemde olduğunu söyledi.

Türkiye işveren delegesi Atasayar ise konuşmasında Türkiye'de grevli toplu sözleşmeli özgür bir sendikal hayat olduğunu iddia etti.

Yoğun tartışmaların yaşandığı Aplikasyon Komitesi toplantısında Uluslararası Kimya, Enerji ve Maden İşçileri Federasyonu (ICEF) Genel Sekreteri Michael Boggs, Türkiye'de sendikal hakların hala ciddi şekilde ihlal edildiğini belirtti. Türkiye'de 1982 Anayasası ve ilgili yasalarda yapılan son değişikliklerin ''sadece kozmetik'' olduğunu vurgulayan temsilci, bu değişikliklerin ILO standartlarıyla uyum sağlamadığını ifade etti. ICEF'e bağlı sendikaların (Petrol-İş, Tes-İş ve Belediye-İş) serbest toplu pazarlık yapamadığını söyledi. Türk hükümetinin uyum taahhüdünde bulunduğunu, ancak bu sözlerin yerine getirilmediğini kaydetti. Boggs ayrıca, ''Türkiye Avrupa Topluluğu'na katılmak istiyorsa, iş yasalarını ILO ve Avrupa normlarına derhal uyumlu hale getirmelidir. Aksi takdirde Avrupa sendikaları kampanya başlatacaktır'' uyarısında bulundu.

Kamu Hizmetleri Enternasyonali (PSI) temsilcisi Batchelor, Türkiye'deki sendikal hak ihlallerine yönelik eleştirilerini dile getirdi. Batchelor, 12 Eylül 1980 sonrası başlayan mücadelelerini hatırlatarak, ''O tarihten bu yana sendikal haklar için mücadeleyi sürdürüyoruz'' dedi. Ayrıca,

Türkiye hükümetinin 1981'den bu yana ILO Sendikal Özgürlükler Komitesi'nde bekleyen dosyada ilerleme kaydetmemesini kınadıklarını ifade etti.

İşçi temsilcileri, Türkiye'deki yeni sendika yasalarının beklentileri karşılamadığını belirtti. Uluslararası Çalışma Konferansı'nda konuşan işçi üyeleri, Türkiye'de son dönemde kabul edilen yasaların sendikal hakları ciddi şekilde kısıtladığını vurguladı. Türkiye'de sendikaların kendi tüzüklerini serbestçe oluşturamadığı, yöneticilerini özgürce seçemediği ve idari kararlarla sendikaların kolayca kapatılabildiği belirtildi. DİSK'in faaliyetlerinin yasaklandığı ve sendika liderlerinin görevlerine dönemediği hatırlatıldı. İşçi temsilcileri, ''yapılan değişikliklerin'' ILO teknik yardımı çerçevesinde önerilen reformların sadece küçük bir bölümünü kapsadığını, genel durumun ise daha da kötüleştiğini ifade etti. Ayrıca, hükümetin söz verdiği şekilde gerçek bir üçlü danışma süreci yürütmediği de eleştirildi. Kamu çalışanlarının sendikal hakları gündeme geldi. Çok sayıda işçi delegesi ve hükümet delegesi Türkiye'deki sorunlara dikkat çekti.

Avusturya işçi delegesi, Türkiye hükümeti temsilcisine DİSK'in kapatılması kararına ilişkin gerekçeli hükmün ne zaman yayımlanacağını sordu. İşçi temsilcileri, sendikal haklara ilişkin şeffaflık ve bilgi paylaşımı konusunda daha fazla adım atılmasını talep etti.

Yunanistan işçi delegesi, Türkiye ve Yunanistan arasındaki ilişkilerin iyileştiğini, Yunanistan işçilerinin bu durumu memnuniyetle karşıladığını belirterek konuşmasında Türkiye'deki sendikal haklar konusundaki ciddi eksikliklere dikkat çekti. Delegasyon, 10 Haziran 1988 tarihinde Türkiye'nin iki büyük işçi konfederasyonu olan Türk-İş ve DİSK'in ortak bir bildiri yayımladığını hatırlattı. Bildiride, ülkedeki sendikal örgütlenmenin hala normal biçimde işleyemediği belirtilmiş ve DİSK'in tüm faaliyetlerinin yeniden başlatılması çağrısında bulunulmuştu.

Buna karşılık, konferansta Türkiye hükümeti temsilcisi, ülkede grev hakkının ve sendikal özgürlüklerin mevcut olduğunu, bu alanlarda ilerlemeler sağlandığını savundu. Ancak işçi delegeleri, hükümetten DİSK'in faaliyetlerine ne zaman özgürce devam edebileceği ve el konulan mallarının ne zaman iade edileceği konusunda açıklama yapmasını talep etti.

1989 Uluslararası Çalışma Konferansı (ILC)

Norveç Sendikalar Konfederasyonu'nun (LO) Türkiye'nin 11 ve 98 sayılı sözleşmelerini ihlal ettiğine ilişkin başvurusuna dair tartışmalar devam etti.

Çalışma Bakanı İmren Aykut, genel kurul konuşmasında 1980'lerden sonra Türkiye'nin serbest piyasa ekonomisine geçiş sürecini ve ekonomik yapısındaki dönüşümü anlattı. Aykut, ihracata dayalı büyüme stratejisiyle Türkiye'nin işsizlik oranını azaltmaya yönelik önemli adımlar attığını ifade etti.

Çalışma hayatı ve sendikal haklar konusunda Aykut, ILO'nun uluslararası standartlarının önemini kabul ettiklerini vurguladı. Ancak, bu standartların uygulanmasında her ülkenin kendi koşullarının ve gerçekçi

değerlendirmelerin göz önünde bulundurulması gerektiğini belirtti. Aykut ayrıca, ILO'nun yalnızca teorik yaklaşımlarla değil, uygulanabilir ve ülke gerçeklikleriyle uyumlu politikalar geliştirerek hareket etmesi gerektiğini savundu. Kalkınmanın ve ekonomik büyümenin, işçi haklarının evrensel biçimde uygulanabilmesi için temel bir önkoşul olduğunu söyledi.

Türk-İş Genel Başkanı Şevket Yılmaz, konuşmasında özellikle örgütlenme özgürlüğü ve toplu pazarlık hakkının önemine dikkat çekti. ''Sendikal hakların yalnızca kâğıt üzerinde değil, fiilen de güvence altına alınması gerektiğini'' belirten Yılmaz, Türkiye'nin bu alanda daha hızlı ilerleme kaydetmesi gerektiğini ifade etti.

Yılmaz ayrıca, son on yılda serbest piyasaya dayalı çözümlerin işçi haklarını korumada yetersiz kaldığını vurguladı. Yılmaz konuşmasının sonunda, Bulgaristan'da Türk azınlığa yönelik zorla göç ettirme ve insan hakları ihlallerini sert bir dille kınadı.

ICEF Genel Sekreteri Boggs, konferans konuşmasında, Türkiye'nin sendikal haklar alanındaki eksikliklerine dikkat çekti. Boggs, Türkiye'nin sendikalar üzerindeki kısıtlamaları sürdürdüğünü ve dokuz yıldır ILO gündeminde olmasına rağmen, hükümetin sendikal hakları iyileştirme yönündeki taahhütlerini yerine getirmediğini vurguladı. Yapılan düzenlemelerin yalnızca yüzeysel değişiklikler olduğunu belirten Boggs, gerçek anlamda bir reforma gidilmediğini söyledi. Bu durumun yalnızca Türkiye'nin ILO'daki itibarını değil, aynı zamanda Avrupa Ekonomik Topluluğu'na katılım sürecini de olumsuz etkilediğini ifade etti.

FIET Genel Sekreteri Jennings, konferans konuşmasında Türkiye'deki sendikal hak ihlallerine dikkat çekti. Jennings, Türkiye'de banka çalışanlarının sendikal örgütlenme ya da yasaklı grev eylemlerine katılmaları halinde tutuklanma riskiyle karşı karşıya kaldıklarını belirtti.

PSI Genel Sekreteri Engelberts, genel kurulda Türkiye ve Şili gibi ülkelerde sendikal hak ihlallerinin ciddi boyutlara ulaştığını belirtti. Totaliter rejimlerde sendikacılara yönelik ayrımcılığın çoğu zaman kayıtlara geçmediğini vurgulayan Engelberts, ICFTU'nun raporuna atıfta bulunarak, sendikacıların öldürülmesi ve işkenceye uğraması vakalarında ürkütücü bir artış yaşandığını söyledi.

111 sayılı İstihdam ve Meslekte Ayrımcılık Sözleşmesi'ne ilişkin yapılan değerlendirmelerde, Türkiye'de hem mevzuatta hem de uygulamada ciddi uyumsuzluklar bulunduğu kaydedildi. Özellikle Sıkıyönetim Kanunu No. 1402'nin bazı hükümlerinin revize edilmesi gerektiği vurgulandı. Devlet güvenliğini sağlama amacıyla alınan önlemlerin siyasi görüşlere dayalı ayrımcılığa yol açmaması için daha açık ve sınırlı biçimde tanımlanması gerektiğinin altı çizildi.

hükümeti temsilcisi, son yıllarda iş yasalarında bazı iyileştirmeler yapıldığını ve sendikal haklara yönelik çabaların sürdüğünü belirtti. Hükümet, sendikaların toplu sözleşme yapabilmesi için uygulanan yüzde 10 işkolu ve yüzde 50 işyeri barajlarının sosyal tarafların talebi olmadan değiştirilmeyeceğini savundu. Ayrıca, grevlerin yalnızca halk sağlığı ve güvenliğini tehdit eden durumlarda ertelendiğini ve Anayasa

Mahkemesi kararlarıyla kamu çalışanlarının bazı haklarının geri verildiğini ifade etti.

Ancak işçi delegeleri, Türkiye'de sendikal haklarda gerçek bir ilerleme kaydedilmediğini vurguladı. Yasanın temel sorunlara çözüm getirmediğini; öğretmenler, kamu çalışanları ve özel sektör çalışanlarının sendika kurma hakkından hala mahrum olduğunu belirttiler. Grev hakkının aşırı şekilde kısıtlandığını, sendikaların faaliyetlerinin devlet müdahalesine açık olduğunu ve özgür toplu pazarlığın fiilen mümkün olmadığını söylediler. Özellikle, grevlerin keyfi olarak ertelenmesi, grev fonu kurulmasının yasaklanması ve grev gözcülerinin cezalandırılması sert şekilde eleştirildi.

Almanya, İngiltere ve Hollanda'dan işçi temsilcileri de Türkiye'nin ILO sözleşmelerine uyum sağlamadığını ve yıllardır verilen sözlerin tutulmadığını vurguladılar. Hollanda temsilcisi, sendikaların kapatıldığını ve sendika liderlerinin uzun hapis cezalarına çarptırıldığını hatırlatarak, Türkiye'nin özel paragrafla rapora alınması gerektiğini savundu.

Tartışmalarda söz alan Yunanistan işçi delegesi, Türkiye'deki önemli işçi konfederasyonlarından biri olan DİSK'in neden hala yasaklı olduğunu ve DİSK temsilcilerinin neden konferansa katılamadığını sordu.

Hükümet temsilcisi, kamu görevlilerinin sendikal haklarına ve ülkedeki genel sendikal düzenlemelere ilişkin eleştiriler hakkında bilgi verdi. Yakın zamanda yeni ILO sözleşmelerinin Parlamento'ya sunulduğunu, Avrupa Sosyal Şartı'nın onaylandığını açıkladı. DİSK'in durumu hakkında ise, ilgili mahkeme kararlarının temyiz sürecinde olduğunu belirtti.

Bir işçi delegesi, Sıkıyönetim Kanunu No. 1402 kapsamında uygulanan işten çıkarma ve sürgün uygulamalarına dikkat çekti. 1980–1983 döneminde binlerce üniversite hocası, öğretmen, memur ve işçinin güvenlik gerekçesiyle görevden alındığını veya başka yerlere sürüldüğünü belirtti.

İşçi temsilcileri, söz konusu işlemlerin çoğunlukla gizli ve doğrulanmamış istihbarat raporlarına ve söylentilere dayandığını, mağdurların kendilerini savunma şansı bulamadıklarını vurguladı. İşçi grubu, hükümetin Avrupa Sosyal Şartı'nı onaylarken sendikal özgürlüklerle ilgili maddelere çekince koyduğunu hatırlattı.

YENİ SÖYLEMLER, YENİ ENGELLER

1990 ULUSLARARASI ÇALIŞMA KONFERANSI (ILC)

1990 yılı Uluslararası Çalışma Konferansı'na Türkiye işveren delegesi olarak katılan TİSK Genel Sekreteri Kubilay Atasayar, çevresel sorunların tüm dünyayı etkileyen transnasyonel boyutlar kazandığını vurgulayan bir konuşma yaptı. Bu bağlamda, Türkiye'nin çevre politikalarına verdiği önemin altını çizerken, işçi hakları ve çevre koruma arasındaki dengeyi kurmanın zorluklarını dile getirdi. Ayrıca, Bulgaristan'daki Türk azınlıkla ilgili hak ihlalleri konusunda Uluslararası Çalışma Örgütü (ILO) tarafından gösterilen hassasiyetin takdir edilmesi gerektiğini belirtti.

Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanı İmren Aykut ise çevre koruma ve sanayileşme arasındaki dengenin önemine değinerek,

bu sorunların yalnızca sanayileşmiş ülkeler için değil, gelişmekte olan ülkeler için de geçerli olduğunu ifade etti. Bakan Aykut, Türkiye'nin çevre politikalarına verdiği önemi vurgularken, sendikalar ve işverenler arasındaki işbirliğiyle iş güvenliği ve sağlık alanındaki gelişmeleri de gündeme taşıdı.

Aykut, Türkiye'de sendikaların iş güvenliği ve sağlık konularına duyarlılığının arttığını, bu alanda önemli adımlar atıldığını söyledi. Ayrıca, işçi sağlığı ve güvenliği komitelerinin toplu sözleşmelere dahil edilmesiyle, işçi haklarının daha etkin bir şekilde korunduğuna dikkat çekti.

Türk-İş Başkanı Şevket Yılmaz, genel kurulda yaptığı konuşmada Türkiye'nin işçi hakları konusunda uluslararası standartlara uymadığına dikkat çekti ve hükümetin bu konuda anlamlı adımlar atmadığını belirtti. Yılmaz, hükümetin yalnızca yüzeysel değişiklikler gerçekleştirdiğini ifade ederek, gerçek reformların hala yapılmadığını vurguladı.

Uluslararası Kimya, Enerji ve Genel İşçi Sendikaları Federasyonu (ICEF) Genel Sekreteri Michael Boggs ise Türkiye'de, 1981 yılından itibaren hükümetin getirdiği baskıcı sendika yasalarının, Türk işçilerinin haklarını ciddi şekilde kısıtladığını belirtti. Boggs, Türkiye'nin ILO'ya verdiği çeşitli sözlere rağmen, ülkenin uluslararası işçi sözleşmeleri ile uyumlu yasalar çıkarmadığını ifade etti. Ayrıca, Türkiye hükümetinin sendikaların işlevlerini engellemek için idari yetkilerini kullandığını ve bu durumun işçi haklarını ciddi şekilde ihlal ettiğini söyledi. Boggs, Türkiye'nin Avrupa Topluluğu'na üyelik hedefi doğrultusunda, kabul edilen işçi haklarını ve sendikal özgürlükleri yerine getirmesi gerektiğini vurguladı.

Kamu Hizmetleri Enternasyonali (PSI) Genel Sekreteri Batchelor da çeşitli ülkelerdeki sendikal hak ihlallerine dikkat çekerken, Türkiye'deki sendikaların haklarının hükümetin verdiği sözlere rağmen gelişme kaydetmediğini ifade etti. Batchelor, bu durumun işçi hakları için endişe verici olduğunu belirtti.

Hollanda işçi temsilcisi, Japonya, Endonezya ve Türkiye gibi ülkelerdeki devam eden sendikal hak ihlallerine değindi. Türkiye hükümet temsilcileri, Bulgaristan'daki Türk azınlığın sorunlarına dikkat çekti ve bu konuda çeşitli çalışmalar yürütüldüğünü belirtti. Türkiye'nin özellikle Bulgaristan'daki Türk azınlığın hak ihlalleri konusundaki çalışmalarını sürdürdüğünü ve ILO'nun bu konuda daha fazla hassasiyet göstermesini talep etti.

Türkiye hükümet temsilcisi, 1402 sayılı Sıkıyönetim Kanunu'nun kaldırılmasının ardından kamu görevlilerinin eski görevlerine iade edilmesi sürecindeki gelişmeleri paylaştı. 1989 yılında Danıştay'ın verdiği kararla, sıkıyönetim döneminde görevden alınan kamu görevlilerinin büyük bir kısmının göreve iade edildiği belirtildi. Ayrıca, güvenlik soruşturmalarına dair yeni düzenlemeler hakkında bilgi verildi ve bunların yakın zamanda ILO'ya sunulacağı duyuruldu. Hükümet temsilcisi, bu konuda ILO'nun rehberliğine büyük önem verdiklerini vurguladı.

Aplikasyon Komitesi'nde daha çok kamu çalışanlarının sorunları üzerine tartışmalar yürütüldü. Uzmanlar Komitesi[138]

[138] Sözleşmelerin ve Tavsiyelerin Uygulanması Uzmanlar Komitesi (CEACR) ILO sözleşmelerinin ve tavsiyelerinin ILO

ise Türkiye hükümetinin işçi grubunun yönelttiği sorulara tatmin edici yanıtlar vermediğini vurguladı. Bu durum, Türkiye'deki sendikal haklar ve işçi hakları konusunda daha fazla ilerleme kaydedilmesi gerektiğini gösteriyor.

Bu bölümde, çevre koruma, sanayileşme ve işçi hakları arasındaki karmaşık ilişki, Türkiye'nin çevre politikalarındaki gelişmeler ve sendikal haklar konusunda uluslararası eleştiriler ele alınmıştır. Hem işçi temsilcilerinin hem de işverenlerin bu konulardaki görüşleri, Türkiye'nin uluslararası işçi hakları standartlarına uyum sağlama konusunda atması gereken adımları açıkça ortaya koymaktadır.

1991 Uluslararasi Çalişma Konferansi (ILC)

1991 yılı Uluslararası Çalışma Konferansı Türkiye'deki sendikal hakları ve özellikle DİSK'in malvarlıklarına el konulması gündemlerini tartıştı.

ICEF Genel Sekreteri Michael Boggs, Türkiye'deki sendikal hakların hala büyük zorluklarla karşı karşıya olduğunu vurgulayarak, Türkiye'nin ILO sözleşmelerini ihlal ettiğini belirtti. Özellikle, grev ve gösteri yasaklarını eleştirerek, hükümetin somut adımlar atması gerektiğini ifade etti.

Aplikasyon Komitesi tartışmalarında hükümet sözcüsü, Türkiye'nin sendikal özgürlükler konusunda ilerleme kaydetmesine rağmen hala önemli sorunlarla karşı karşıya olduğunu dile getirdi. Türkiye hükümetinin, uluslararası işçi sözleşmeleriyle uyumlu yasaları uygulamaması ve sendikaların işlevlerini engellemek için idari yetkilerini kullandığına dikkat çekti. Ayrıca, Türkiye'nin Avrupa Topluluğu'na üyelik sürecinin, işçi hakları ve sendikal özgürlükler konusunda daha somut adımlar atılmasını zorunlu kıldığını belirtti.

Türkiye İşveren Delegesi Atasayar, enformel sektörün küresel ölçekteki artan önemine dikkat çekti. Atasayar, bu durumun işçi hakları ve ekonomik politikalar açısından uluslararası bir zorluk oluşturduğunu ifade etti ve enformel sektörün düzenlenmesinin ancak uluslararası işbirliğiyle mümkün olabileceğini söyledi. Bu süreçte işçi sendikaları ve işveren örgütlerinin aktif katılımının önemine vurgu yaptı.

Türk-İş Genel Başkanı Şevket Yılmaz, Türkiye'deki işçi haklarının ciddi şekilde ihlal edildiğini ve hükümetin bu konuda anlamlı bir adım atmadığını belirtti. Yılmaz, özellikle hükümetin işçilerin sendikal haklarını kısıtladığını ve iş güvencesizliği ile sendikal örgütlenmenin engellendiğini ifade etti. Türkiye'nin ILO'nun sendikal özgürlükler konusundaki sözleşmelerine uymadığını, hükümetin sadece yüzeysel değişiklikler yaptığını vurguladı.

Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanı İmren Aykut, gayri resmi sektörün işgücü arzını karşılamak için önemli bir rol oynadığını ancak aynı zamanda işçi hakları ve sosyal güvenlik açısından büyük zorluklar barındırdığını belirtti. Aykut, Türkiye'deki yüksek nüfus artışı ve kırsal kaynakların yetersizliği nedeniyle gayriresmi sektörde çalışan sayısının arttığını ancak hükümetin bu durumu kontrol altına alacak gerekli adımları atmadığını ifade etti. Ayrıca,

üyesi ülkeler tarafından uygulanmasını incelemekle görevli 20 üst düzey ulusal ve uluslararası hukuk uzmanından oluşan bağımsız bir organdır.

kadın işçilerin haklarına yönelik büyük bir adım attıklarını belirterek, kadın işçilerin durumunu iyileştirecek bir müdürlük kurduklarını açıkladı.

PSI Genel Sekreteri Hans Engelberts, 87 ve 98 sayılı sözleşmelerin işçilere sağladığı haklar üzerine konuştu ve bu hakların Türkiye'de ihlal edildiğine dair birçok ciddi vakayla karşılaştıklarını belirtti. Engelberts, ''son aylarda Türkiye'de yaşananları şiddetle protesto ettiklerini, çünkü devletin Genel-İş ve DİSK sendikalarının varlıklarına el koyduğunu'' ifade etti. PSI, bu durumla ilgili ILO'ya başvurduklarını ve Türkiye'deki kamu hizmeti çalışanlarının 1980 yılından bu yana örgütlenme hakkına sahip olmadığını dile getirdi.

DİSK, uzun yıllardır Türkiye'deki sendikal haklar ve özgürlükler konusunda büyük zorluklarla karşılaşmaktadır. DİSK'in karşılaştığı bu zorluklar, Türkiye'deki kamu çalışanlarının sendikal hakları üzerinde de etkili olmuştur. Öğretmenler, doktorlar ve diğer kamu çalışanları, sendikal haklardan mahrum bırakılmaktadır. Türkiye'nin uluslararası işçi hakları standartlarıyla uyumsuz olan bu durum, DİSK'in uluslararası alanda hükümete karşı hukuki başvurular yapmasına yol açmıştır.

1991 yılı ILO Konferansı'nda, Türkiye'deki sendikal haklar ve DİSK'in karşılaştığı zorluklar bir kez daha geniş yankı uyandırdı.

DİSK Yeniden

1981-1991 yılları arasında ILO konferanslarında adeta bir ''DİSK krizi'' yaşanmıştır. İyileşme adımları ancak 1994 yılı konferansında atılmıştır. Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanı Mehmet Moğultay, genel kurul konuşmasında DİSK'in yeniden faaliyete geçtiğini malvarlıklarının geri verilmesiyle ilgili sorunların çözüldüğünü aktarmıştır.

İşçi grubu Türkiye'deki sendikal barajların ILO sözleşmelerine aykırı olduğunu ve açıkça DİSK'in faaliyetlerini engelleyici bir düzenleme olduğu belirtmiştir. DİSK'in tekrar faaliyete geçmesiyle beraber konferanslardaki işçi heyetiyle ilgili tartışmalar da tekrar başlamıştır. İşçi grubundan çeşitli konuşmacılar DİSK'in Avrupa Sendikalar Konfederasyonu (ETUC) üyesi olduğunu hatırlatarak neden delegasyona dahil edilmediğini sorgulamıştır.

Sonuç olarak; 1980 sonrası dönemde Türkiye, sendikal haklar konusunda uluslararası alanda sürekli eleştirildi. Bu eleştirilerin merkezinde DİSK vardı. DİSK'in kapatılması, yöneticilerinin tutuklanması ve faaliyetlerinin yasaklanması, ILO'da sıkça gündeme geldi. DİSK krizi dünya sendikal hareketi tarafından da sahiplenildi. WCL, ICFTU, WFTU ve PSI gibi uluslararası sendikal örgütlerin yanı sıra özellikle Hollanda FNV, Norveç LO gibi sendikalar DİSK ile ilgili gündemleri takip etmiştir. DİSK Genel Başkanı Abdullah Baştürk cezaevindeydi ama mesajları ILO toplantılarında yankı bulmuştu. Bu dönemde ILO düzeyindeki çalışmalar Sina Pamukçu ve Yücel Top gibi isimler tarafından yürütülmüştür. Türkiye hükümeti ise yıllar boyunca konferanslarda ve yazılı raporlarda verdiği sözleri tam olarak yerine getirmedi. Yapılan düzenlemeler, ILO'nun beklentilerini karşılamadı. Uyumsuzluklar ve sözleşme ihlalleri bir sonraki on yıla devredildi.

ASKERİ REJİME KARŞI ULUSLARARASI MAHKEME

ERGÜN İŞERİ

12 Eylül sonrasında ülke içinde ve dışında çok farklı boyutlarda mücadele, dayanışma çalışmaları yapıldı. Bunların bir kısmı anı kitaplarında ve döneme ilişkin tarih yazımında ele alındı.

Darbecilerin, terörü önleme iddiası üzerinden uluslararası alanda kendilerini meşrulaştırma çabaları, ağırlıklı olarak Avrupa'da verilen mücadelelerle kırılmaya çalışıldı.

Bu anlamda uluslararası sendikal hareketin, Yücel Top üzerinden dayanışması sağlanırken öte yandan bir başka girişim nedense Türkiye'de pek gündem olamadı.

12 Eylül darbesini ve darbecileri ilk kez hukuksal olarak "yargılama" çabası olan "12 Eylül Rejimine Karşı Uluslararası Mahkeme" konusuna Türkiye'de pek değinilmedi.

Gazi Çağlar, uluslararası mahkeme girişiminin nasıl oluşturulduğunu şu şekilde anlatmaktaydı: [1]

> 12 Eylül Rejimi'ne Karşı Uluslararası Mahkeme girişimi, 1987 yılında merkezi bürosu Almanya'nın Hannover şehrinde olan "Türkei Information" (Türkiye Enformasyon) dergisi tarafından başlatılmış. Türkiye Enformasyon Bürosu ile o tarihlerde Avrupa'da örgütlü olan Devrimci İşçi'nin çağrılarıyla geniş kesimlerin desteği sağlanarak somut adımlar atılmıştır.

Çağlar farklı yargılama alanlarıyla ilgili olarak 7 komisyonun oluşturulduğunu ve çok sayıda kişinin görev aldığını anlatmaktadır. Etkin ve uzman bir jüri oluşturulmuş ve "bu jüriye komisyonlar tarafından hazırlanan iddianame ve gerekçeleri sunulmuştur".

[1] Gazi Çağlar (Yayına Hazırlayan) (2002). *12 Eylül Yargılanıyor (Askeri Rejime Karşı Uluslararası Mahkeme)*, İstanbul: Belge Uluslararası Yayıncılık, s. 7.

Gazi Çağlar oluşturulan mahkemenin "12 Eylül Rejimine karşı uluslararası kamuoyu oluşturma faaliyetlerinin belki de en çarpıcı örneklerinden birisi" olduğu görüşündedir:[2]

> Türkiye'de yaygın bir kanı olarak yaşamaya devam eden 'Avrupa'ya kapak atan rahat ve kaçak solcular' anlatımının tam tersine, sürgündeki insanların önemli bir bölümü, Avrupa'nın 'nimetlerinden' yararlanmak yerine, güçlerini Avrupa'daki yeni sol nesillerle de birleştirerek, önemli işlevler yerine getirmişlerdir.

Uluslararası Mahkeme'nin yargılaması 10 Aralık 1988 tarihinde başlatılmıştı. Komisyonlarca hazırlanan iddianameler bölümler halinde okunmuştu. Komisyonlarca hazırlanan 7 iddianamenin okunduğu ve tanıkların dinlendiği ilk günde beşinci iddianamenin konusu "Türkiye'de sendikal hak ve özgürlükler" başlığını taşımaktaydı.

Hazırlanan iddianamede sendikal hak ve özgürlükler alanındaki uygulamaların ve yeni düzenlemelerin, 12 Eylül rejiminin "yargılanmasını ve mahkûm edilmesini gerekli ve zorunlu kılmaktadır" denilmekteydi. Evren-Özal rejiminin sendikaların örgütlenmesini ve sendikal mücadeleyi yasal olarak ve fiilen bastırdığı ve yasakladığı belirtilmişti.[3]

Bu iddianamenin tanıkları olarak Yücel Top (DİSK Avrupa Temsilcisi), Gültekin Gazioğlu (TÖB-DER Genel Başkanı) ve Reinhard Hocker (Alman Öğretmenler Sendikası) dinlenmişti.

Devrimci İşçi ve Türkei İnformation tarafından "demokrasinin temel göstergelerinden olan sendikal hak ve özgürlüklerin Türkiye'deki durumunu" irdelemek üzere bir de broşür yayımlanmıştı. Broşürde işçi hakları ve özgürlükleri yönünden Türkiye'nin durumu şu şekilde özetlenmekteydi: [4]

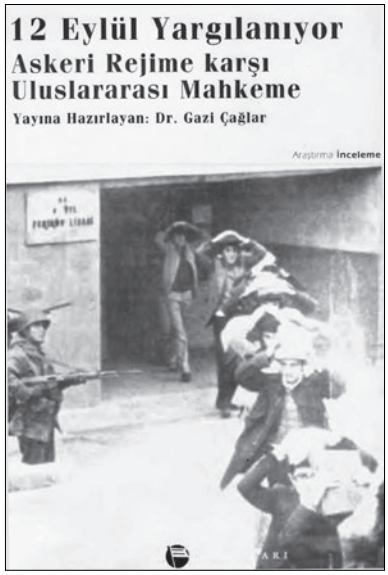
> Askeri Darbenin üzerinden sekiz yıl geçmiş olmasına rağmen bugün Türkiye'de en fazla tartışılan konuların başında sendikal hak ve özgürlükler gelmektedir. Türkiye'de sendikal hak ve özgürlükler alanından öylesine bir baskı ve kısıtlama bulunmaktadır ki darbeyi destekleyen hatta ilk askeri hükümete genel sekreterini bakan olarak veren TÜRK-İŞ bile bugünkü durumdan rahatsızdır.

Dört bölüm halinde yayımlanan broşürün önemli bir bölümü Faruk Pekin'in Türkiye'de yayımlanan Türkiye Sorunları Dizisi içindeki yazısından yararlanılarak hazırlanmıştı.

[2] Çağlar (2002). s. 9.

[3] Çağlar (2002). s. 167.

[4] Devrimci İşçi (1988). Türkiye'de Sendikal Hak ve Özgürlükler, Hannover: Devrimci İşçi (tahmini olarak 1988), s. 7.

Gazi Çağlar, 12 Eylül Yargılanıyor Askeri Rejime Karşı Uluslararası Mahkeme.

1980-1992

DİSK Davası Güncesi

Hazırlayanlar: Azat Fırat Çimen, Deniz Beyazbulut ve Zeynep Kandaz

Bu günce başta *Cumhuriyet* gazetesi arşivi olmak üzere çeşitli basın-yayın organlarından, Resmi Gazete'den ve dava evraklarından derlenmiştir.

Günce ile amaç 12 Eylül 1980'den DİSK'in faaliyetlerine yeniden başladığı 1991 ve malvarlığını teslim aldığı 1992 yılına kadar DİSK ile ilgili gelişmelerin mümkün olduğunca eksiksiz bir dökümünü sunmaktır. DİSK Davası güncesi esas olarak DİSK Davası'na odaklanmış olmakla birlikte dava dışındaki DİSK ile ilgili bazı gelişmelere de yer verilmiştir.

Güncede yer alan bilgiler mümkün olduğunca farklı kaynaklardan da teyit edilmeye çalışılmıştır. Buna rağmen güncede eksik veya hatalı bilgilerin yer alması mümkündür.

Özellikle duruşma veya oturum sayıları ile yargılanan sanık sayısında zaman zaman az da olsa çelişkili bilgiler söz konusudur. Ancak bunların esası etkileyecek boyutlarda olmadığını vurgulamak isteriz.

Güncede yer alan olay tarihleri gazete haberinin yayımlandığı değil, genellikle gazetede yayımlanmasından bir gün öncesine aittir. Bazı durumlarda ise gazete tarihi esas alınmıştır.

Sıkıyönetim döneminde *Cumhuriyet* gazetesinin zaman zaman kapatılması nedeniyle gazetenin bazı nüshalarına ulaşılamamıştır. DİSK Davası'na ilişkin en kapsamlı, düzenli ve nesnel haberlerin *Cumhuriyet* arşivinde yer aldığını vurgulamak isteriz. *Cumhuriyet*'in bu titiz haberciliği ve fikri takibi olmasaydı DİSK Davası ile ilgili pek çok husus unutulup gidecekti.

Başta dönemin işçi-sendika haberlerini ve DİSK Davası'nı düzenli olarak izleyen gazeteciler Şükran Soner [Ketenci] ile Deniz Teztel'e, unutulmaz fotoğrafları ile DİSK Davası'nı ölümsüzleştiren Erdoğan Köseoğlu'na ve DİSK Davası'nı izleyen ve yazan gazetecilere ve foto muhabirlerine şükranlar...

1980

EYLÜL

12 Eylül

Genelkurmay Başkanı Orgeneral Kenan Evren ile Kara Kuvvetleri Komutanı Orgeneral Nurettin Ersin, Hava Kuvvetleri Komutanı Orgeneral Tahsin Şahinkaya, Deniz Kuvvetleri Komutanı Oramiral Nejat Tümer ve Jandarma Genel Komutanı Orgeneral Sedat Celasun'dan oluşan ve kendilerini Milli Güvenlik Konseyi (MGK) olarak adlandıran beş kişilik askeri cunta, darbe ile ülke yönetimine el koydu.

Tüm ülkede sıkıyönetim ilan edildi. (12 Eylül 1980 tarihli ve 17103 sayılı Resmi Gazete'de Milli Güvenlik Konseyi'nin 1 Numaralı bildirisi yayımlandı.)

Genelkurmay ve askeri cuntanın (MGK) Başkanı Orgeneral Kenan Evren tarafından yapılan ve 12 Eylül 1980 günü mükerrer Resmi Gazete'de yayımlanan açıklamada "Çalışkan ve vatanperver Türk işçisinin mevcut ekonomik koşullar çerçevesinde her türlü hakları korunacaktır. Ancak temiz Türk işçisini sömüren, onları kendi ideolojik görüşleri istikametinde kullanmak için her türlü baskı oyunlarına başvuran, işçinin hakkı yerine kendi menfaatlarını ön planda tutan bazı ağaların bu faaliyetlerine asla müsaade edilmiyecektir" denildi.

12 Eylül 1980 tarihli ve 17103 sayılı Resmi Gazete'de yayınlanan Milli Güvenlik Konseyi'nin 7 Numaralı Bildirisi'yle DİSK, MİSK ve bunlara bağlı sendikaların faaliyetlerinin durdurulduğu, bu kuruluşların yöneticilerinin "Türk Silahlı Kuvvetlerinin güvencesi altına alındığı" açıklandı.

Milliyet
Halk Gazetesi
Parlamento ve hükümet feshedildi, bütün yurtta sıkıyönetim ilan edildi...
SİLAHLI KUVVETLER YÖNETİME EL KOYDU
Milliyet,12 Eylül 1980.

DİSK Genel Başkanı Abdullah Baştürk Ören'de gözaltına alındı. Baştürk dışında çok sayıda DİSK yöneticisi daha gözaltına alındı.

14 Eylül

14 Eylül 1980 tarihli ve 17105 sayılı Resmi Gazete'de yayınlanan Milli Güvenlik Kurulu'nun 3 Numaralı Kararı'yla tüm grev ve lokavtlar ikinci bir karara kadar ertelendi. Bu kararla ayrıca kendi isteği, ahlak ve iyi niyet kurallarına uymayan haller ile sağlık sebepleri dışındaki sebeplerle işçi çıkarmak yasaklandı. Toplu iş sözleşmeleri müzakere aşamasında olan işyerleri için yüzde 70 oranında ve avans mahiyetinde zam verilmesi de karara bağlandı:

> MİLLÎ GÜVENLİK KONSEYİ KARARI NO: 3
>
> 1. Tüm grev ve lokavtlar ikinci bir karara kadar ertelenmiştir.
>
> Grev ve lokavt'ı ertelenen işyerlerinde; erteleme süresince işçinin kendi isteği, ahlak ve iyi niyet kurallarına uymayan haller ile sağlık sebepleri dışındaki herhangi bir nedenle işçi işten çıkarılmıyacaktır.
>
> 2. Grev ve lokavt ertelenmesi yapılan işyerleri ile faaliyeti durdurulan sendika ve federasyonların taraf olduğu toplu iş sözleşmeleri müzakere safhasında olan
>
> İşyerlerinde; işverenlerce işçilerin halihazır mevcut ücret ve yan ödemelerine % 70 oranında ve avans mahiyetinde ek ödeme yapılacaktır.
>
> 3. Kamu ve özel kesimdeki bütün işyerlerinde işverenler, işyerlerini faaliyete geçirmek için gerekli her türlü tedbiri derhal alacaklar ve bütün işyerlerinde 15 Eylül 1980 Pazartesi günü üretime başlanacaktır. 14/9/1980

Tüm DİSK yöneticileri güvence için teslim olmaya çağrıldı. 1. Ordu ve İstanbul Sıkıyönetim Komutanlığının 49 Numaralı Bildirisi'ne göre, 13 Eylül 1980'de Türk Silahlı Kuvvetlerince "güvence altına alma" adı altında gözaltına alınmaya başlanan DİSK ve DİSK'e bağlı sendikaların yöneticilerine 16 Eylül 1980 saat 18.00'e dek süre tanındı. 1. Ordu ve İstanbul Sıkıyönetim Komutanı Orgeneral Necdet Üruğ sendika yöneticilerinin 1. Ordu ve İstanbul Sıkıyönetim Komutanlığının bildirisine uymamaları halinde kaçak muamelesi göreceğini açıkladı.

1980

15 Eylül

15 Eylül 1980 tarihli ve 17106 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan Milli Güvenlik Kurulu'nun 8 Numaralı Kararı'yla DİSK, MİSK ve Hak-İş'e bağlı sendikaların bankalardaki paralarının bloke edilmesine karar verildi. 8 numaralı Karar şöyleydi:

> MÎLLÎ GÜVENLİK KONSEYİ KARARI NO: 8
>
> 1. DİSK, MİSK ve HAK-İŞ ile bunlara bağlı sendikaların mevduatı ilgili bankalar tarafından bloke edilecek ve ikinci bir emre kadar bunlardan ödeme yapılmayacaktır. Bankalar kendilerinde bulunan bu tür hesapla ilgili bilgileri ve bunlarda meydana gelecek artışları bir hafta içinde Maliye Bakanlığına bildireceklerdir.
>
> 2. DİSK, MİSK ve HAK-İŞ ile bunlara bağlı sendikalara üyelik aidatlarını şimdiye kadar, bankadaki hesaplarına değil de bizzat temsilcilerine ödeyen işverenler bundan sonra bu aidatı ilgili sendika adına milli bir bankada açtıracakları hesaba tevdi edeceklerdir. Bu paralara da aynı şekilde işlem yapılacaktır.
>
> 3. DİSK, MİSK ve HAK-İŞ ile bunlara bağlı sendikaların genel merkez ve şubelerindeki para, kıymetli evrak ve her türlü malzeme Sıkıyönetim Komutanlıkları tarafından bir heyetle ve tutanakla tesbit edilecektir. Bunlardan:
>
> a. Para ile kıymetli evrak ve kıymetli malzeme milli bir bankada muhafaza edilecek; buna ait bilgi bankalar tarafından bir hafta içinde Maliye Bakanlığına bildirilecektir.
>
> b. Suç delili olan evrak, doküman ve malzeme Sıkıyönetim Askeri Savcılıklarına intikal ettirilecektir.
>
> c. Diğer evrak ve malzeme bulundukları yerde muhafaza altına alınacaktır. 14/9/1960

16 Eylül

1. Ordu ve İstanbul Sıkıyönetim Komutanlığının 49 Numaralı Bildirisi'nde 15 Eylül'e kadar teslim olmaları istenen DİSK'li yönetici ve işyeri temsilcilerinin birçoğu bugün kalabalık gruplar halinde teslim olmak üzere Selimiye Kışlası'na geldi. Teslim olanların işlemlerinin tamamlanmasının ardından Davutpaşa Kışlası'na götürüldü. Bu arada kadın sendikacılar için Selimiye'deki koğuşların dolması sebebiyle kadın sendikacıların bir kısmı ev adreslerini alınarak sonradan çağrılmak üzere evlerine gönderildi.

DİSK'li yöneticiler ve işyeri temsilcileri teslim oldu ar

Birinci Ordu ve İstanbul Sıkıyönetim Komutanlığının 49 numaralı bildirisine göre dün saat 18'e kadar teslim olmaları istenen DİSK, DİSK'e bağlı sendikalar yöneticileri ile işyeri temsilcileri dün kalabalık gruplar halinde teslim olmuşlardır. Teslim olmak üzere Selimiye'ye gelen sendikacılar dün öğle saatlerinden itibaren büyük kalabalıklar oluşturmuşlardır. İşlemlerin tamamlanabilmesi

(Arkası Sa. 7, Sü. 7 de)

Teslim olmak üzere Selimiye kapısında sıraları bekleyen bir grup DİSK'e bağlı sendikacı. (Fotoğraf: Erdoğan KÖSEOĞLU)

Cumhuriyet, 17 Eylül 1980.

17 Eylül

17 Eylül 1980 tarihli ve 17108 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan Milli Güvenlik Kurulu 8/12-1633 numaralı Kararı'yla gözetim altında tutulma süresi 30 güne çıkarıldı. Karar şöyleydi:

> Sıkıyönetim Komutanları 1402 sayılı Sıkıyönetim Kanununda yazılı suçlardan sanık olanlar ile Milli Güvenlik Konseyi'nin bildiri, emir veya kararlarına veya varlığına karşı gelenleri nezdindeki askeri mahkemeye sevk ve tutuklanmaları gerekip gerekmediği hakkındaki bir karar alınıncaya kadar gözetim altında tutabilirler. Bu süre otuz günden fazla olamaz ve aynı kişi için, aynı suç isnadı sebebiyle ve yeni deliller çıkması gibi haklı bir sebep yok iken bir defadan fazla kullanılamaz.

Gözaltı süresinin uzatılması gözaltındaki DİSK'lilerin durumunu da olumsuz etkiledi.

Çalışma Bakanlığı Milli Güvenlik Konseyi'nin 8 Numaralı Kararı'na dayalı olarak yapılacak işlemlerde gözönünde bulundurulması üzere DİSK, MİSK, HAK-İŞ konfederasyonlarına bağlı sendikalar ile diğer konfederasyonlara bağlı ve bağımsız sendikaların listesini 17 Eylül 1980 tarih ve 17108 sayılı Resmi Gazete'de yayımladı. Liste 16 Eylül 1980 tarihi itibarıyla Çalışma Bakanlığı kayıtlarına göre sendikaların adını, adresini ve genel başkanlarının adını içerdi.

1980

18 Eylül

Çalışma Bakanlığı, 17 Eylül 1980 tarihli ve 17108 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan Milli Güvenlik Konseyi'nin 8 Numaralı Kararı ile ilgili Tebliğinin devamını 18 Eylül 1980 tarih ve 17109 sayılı Resmi Gazete'de yayımladı. 16 Eylül 1980 tarihli Bakanlık kayıtlarına dayalı bu liste Türk-İş'e bağlı sendikaların ve bağımsız sendikaların listesini kapsadı.

Bu tebliğin yayınlanmasının ardından çok sayıda Türk-İş üyesi ve bağımsız sendikaların da para ve evraklarına el konuldu ve sendikalar mühürlendi.

19 Eylül

DİSK Genel Sekreteri Fehmi Işıklar, 1. Ordu ve İstanbul Sıkıyönetim Komutanlığının 15 Eylül'de yayımlamış olduğu ve "sendika yöneticilerinin teslim olmamaları halinde kaçak sayılacağı" yönündeki 49 numaralı bildiriye uymadığı gerekçesiyle İstanbul Taksim'deki Sheraton Oteli'nde gözaltına alındı.

21 Eylül

Bülent Ulusu hükümeti açıklandı. Prof. Dr. Turhan Esener Çalışma Bakanı, Türk-İş Genel Sekreteri Sadık Şide Sosyal Güvenlik Bakanı olarak atandı.

22 Eylül

Türk-İş'e bağlı mühürlenen sendikalar Türk-İş'in girişimleri üzerine kademeli olarak açılmaya başlandı. Türk-İş, Çalışma Bakanlığı listesinin herhangi bir karışıklığa meydan vermemek için yayımlandığını, Türk-İş ve üye sendikaların 8 numaralı MGK bildirisi kapsamında olmadığını açıkladı.

Tercüman

44. Cumhuriyet Hükümeti Başbakan ULUSU dahil 27 üyeden kurulu

Hükümet açıklandı

Akaryakıt şeker ve gübreye zam yapıldı

Tercüman, 22 Eylül 1980.

1. Ordu ve İstanbul Sıkıyönetim Komutanı Orgeneral Necdet Üruğ yayımladığı 50 numaralı bildiriyle henüz teslim olmayan sendikacılara teslim olmaları için yeniden çağrı yaptı. Bildiride henüz teslim olmayan ve 7. Genel Kurulda DİSK Yürütme, Yönetim, Denetim ve Onur Kurulu üyeliklerine seçilen Durmuş Ali Yalnız, Mehmet Karaca, Murat Tokmak, Ali Özarkaloğlu, Turan Ata, Mustafa Karadayı, Akçin Koç, Yaşar Arıkan, Müslüm Şahin, Özcan Kesgeç, Çetin Uygur, Burhan Şahin, Cemal Aslan, İsmail Çalışkan ve Osman Özkan'ın teslim olması istendi.

EKİM

2 Ekim

DİSK ve Maden-İş Bursa bölge avukatlarından Ahmet Hilmi Feyzioğlu 2 Ekim 1980 sabahı Bursa Emniyet Müdürlüğü'nün 5. katından atılarak katledildi. Gazetelerde yer alan habere göre Ahmet Hilmi Feyzioğlu'nun gözaltında tutulduğu Emniyet Müdürlüğünün 5. katından "atlayarak intihar ettiği" iddia edildi. 32 yaşındaki Feyzioğlu aynı zamanda Maden-İş bölge avukatı ve Bursa Barış Derneği yöneticisiydi. Feyzioğlu bir süre önce gözaltına alınmıştı.

Kasım 1980 tarihli *Atılım* dergisinde yer alan habere göre Feyzioğlu işkence ile öldürüldü ve Emniyet Müdürlüğü penceresinden atıldı.

11 Ekim

Milli Güvenlik Kurulu'nca 10 Ekim'de kabul edilen 2316 sayılı Faaliyetleri Durdurulan Sendika Federasyon ve Konfederasyonlara Kayyım Tayini Hakkında Kanun, 11 Ekim 1980 tarihli ve 17132 sayılı Resmi Gazete'de yayımlandı.

DİSK Bursa Bölgesi avukatı gözaltında olduğu Emniyet binasının 5'inci katından atlayarak intihar etti

BURSA, (a.a.) — Faaliyeti durdurulan DİSK'in Bursa bölgesi avukatlarından Ahmet Veziroğlu, gözaltında tutulduğu Emniyet Müdürlüğünün 5. katından dün sabah atlayarak intihar etmiştir.

Emniyet Müdürlüğünde gözaltında tutulan 32 yaşındaki avukat Ahmet Veziroğlu, dün sabah saat 07.00 sıralarında ruhi bunalım geçirmiş ve kendini 5. kattan aşağıya atmıştır. Koma halinde Bursa Devlet Hastanesine kaldırılan avukat Veziroğlu, kurtarılamayarak ölmüştür.

Avukat Veziroğlu bir süre önce güvenlik kuvvetlerince soruşturma yapılmak ve ifadesi alınmak üzere gözaltına alınmıştı.

Cumhuriyet, 3 Ekim 1983. Feyzioğlu'nun soyadı yanlışlıkla Veziroğlu olarak yazılmıştır.

1980

Kanunda şöyle deniyordu:

> Faaliyetlerinin durdurulması bir aydan fazla sürmüş bulunan sendika, federasyon ve konfederasyonların, sendikal faaliyetleri hariç olmak üzere, kanun ve tüzükleri hükümlerine uygun olarak mallarının idaresi, menfaatlerinin korunması, akdi ve kanuni ödemelerinin bloke edilmiş parasından yapılması tüze kişilerin merkezlerinin bulunduğu iş davalarına bakmakla görevli mahalli mahkemelerce tayin olunacak bir veya üç kayyım tarafından sağlanır.
>
> Faaliyeti durdurulan mesleki teşekküller, sıkıyönetim komutanlığınca, kayyım tayini için görevli mahkemeye bildirilir. Kayyım, görevini sıkıyönetim komutanlığının gözetim ve talimatı altında yerine getirir.

11 Ekim

Kemal Türkler'in yakalanan katil zanlıları Aydın Eryılmaz ve Abdülsamet Karakuş basına gösterildi. Türkler'in katil zanlılarından Celal Adan ise Erzurum'da yakalandı.

Ankara'da gözetim altına alınan DİSK'li sendikacıların bir bölümü serbest bırakıldı. Serbest bırakılanlar arasında 12 Eylül günü evinden gözaltına alınan DİSK Sosyal-İş Genel Başkanı Özcan Kesgeç, TÖB-DER Genel Başkanı Gültekin Gazioğlu, Petkim-İş Genel Başkanı Mustafa Karadayı, Baysen Genel Başkanı Cevat Özhasırcı, Dev Maden-Sen eski genel başkanlarından Cevat Dölek ile Türk-İş'e bağlı Haber-İş Genel Başkanı ve Türk-İş Yönetim Kurulu üyesi Sabri Işık da yer aldı. Ancak serbest bırakılan DİSK'li sendikacıların bir bölümü daha sonra tekrar gözaltına alındı ve tutuklandı.

17 Ekim

İstanbul Sıkıyönetim Komutanlığının çağrısı üzerine 16 Eylül akşamına kadar teslim olan DİSK'e bağlı sendikaların yöneticileri ile işyeri temsilcilerinden 100 kadarı İstanbul Sıkıyönetim Komutanlığı tarafından serbest bırakıldı.

22 Ekim

Gözaltında bulunan DİSK üyesi işyeri temsilcilerinden 500 kadarı serbest bırakılırken gözaltında bulunan DİSK'lilerin sorgularının devam ettiği bildirildi. Sıkıyönetim Komutanlığının çağrısı üzerine teslim olan ve gözaltında olan sendikacı sayısının 1500 civarında olduğu öğrenildi.

23 Ekim

Faaliyeti durdurulan sendikalara kayyım atanması ile ilgili işlemler açıklandı. 1. Ordu ve İstanbul Sıkıyönetim Komutanlığı konuyla ilgili bir bildiri yayımladı. Bildiride kayyım tayin talebinin sendika yetkilileri veya yetkililer tarafından doğrudan komutanlığa yapılması istendi.

27 Ekim

Türk-İş'e bağlı Petrol-İş genel merkezi ile bazı şubeleri mühürlendi. Mühürlenme gerekçesi henüz açıklanmadı. Daha önce başka şubeleri de kapatılmış olan Petrol-İş Genel Başkanı Cevdet Selvi bir süre gözaltına tutuldu ancak daha sonra serbest bırakıldı.

Gözaltında bulunan 1500 civarındaki sendikacıdan 500 civarında bir grubun bayram öncesi ve sonrasında serbest bırakıldığı bildirildi. Petrol-İş Genel Başkanı Cevdet Selvi'nin TİSK Başkanı Halit Narin'in kıdem tazminatı ile ilgili görüşlerine cevaben demeç verdiği için sendikal faaliyet yasağına aykırılıktan sendikanın kapatıldığı öğrenildi.

28 Ekim

Petrol-İş genel merkezi sendikal faaliyet yasağına uymadığı için kapatıldı.

KASIM

1 Kasım

Genel Merkezi Karadeniz Ereğli'sinde bulunan ve faaliyeti durdurulan Devrimci Maden-İş'in açılmasına

1980

izin verildi. Karadeniz Bölge ve Ereğli Sıkıyönetim Komutanlığı bağımsız olduğu ve açılmasında sakınca olmadığı gerekçesiyle Devrimci Maden-İş'in açılması isteğinin uygun bulunduğunu açıkladı.

8 Kasım

8 Kasım 1980 tarihli ve 17154 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan 2337 sayılı Yasa ile 1402 sayılı Sıkıyönetim Kanunu'nda değişiklik yapılarak gözaltı süresi 90 güne uzatıldı:

> Sıkıyönetim komutanı bu Kanunda yazılı suçlardan sanık kişileri Sıkıyönetim Komutanlığı nezdindeki askeri mahkemeye sevk ve tutuklanmaları gerekip gerekmediği hakkında bir karar alınıncaya kadar gözetim altında tutabilir. Bu süre 30 günden fazla olamaz. Ancak delillerin araştırılıp saptanmasının uzun süre alması nedenleriyle sanıkların 30 gün içinde hâkim önüne çıkarılmalarına olanak bulunmaması halinde sanıklar soruşturmanın bitiminde ve her halde 90 gün içinde yetkili hakim önüne çıkarılır.

26 Kasım

Aralarında DİSK Genel Başkanı Abdullah Baştürk'ün de bulunduğu DİSK yöneticileri, Sıkıyönetim'de gözaltında oldukları gerekçesiyle, Bakırköy 4. Asliye Ceza Mahkemesi'nde görülen "30 Nisan Direnişi" davası duruşmasına getirilemedi. Dava, 19 Aralık 1980'e ertelendi.

28 Kasım

DİSK üyesi Genel-İş'e iki avukat ve bir bankacıdan oluşan üç kişilik bir kayyım heyeti atandı.

ARALIK

8 Aralık

DİSK üyesi Genel-İş, OLEYİS, Sosyal-İş, TİS ve Tek Ges-İş'e atanan kayyımlar görevlerine başladı.

12 Aralık

Milli Güvenlik Konseyi Genel Sekreteri Orgeneral Haydar Saltık Uluslararası Hür İşçi Sendikaları Konfederasyonu (ICFTU) Başkanı Otto Kersten tarafından MGK'ye yazılan mektupta yer alan eleştirilere cevap verdi. Saltık, Kersten'e gönderdiği mesajda Türkiye'nin Uluslararası Çalışma Örgütü bildirgelerinde ve taraf olduğu antlaşmalardaki taahhütlerine uyduğunu iddia etti.

İstanbul Sıkıyönetim Savcılığı yetkilileri DİSK yöneticileriyle ilgili soruşturmanın henüz "kolluk soruşturması aşamasında olduğunu" gerekçe göstererek "herhangi bir suçlama konusu ve mahkemeye çıkarılmaları tarihine dair bir bilgi veremeyeceklerini" beyan etti. Savcılık DİSK genel merkezinin yanı sıra DİSK'e bağlı sendikalara kayyım atanmasına ilişkin bir girişimlerinin olmadığını açıkladı.

13 Aralık

Uluslararası Kamu Görevlileri Federasyonu (PSI) Türkiye'ye bir heyet gönderme kararı aldı. PSI heyetinin 1981 Ocak veya Şubat ayında Türkiye'ye geleceği ve faaliyetleri durdurulan üyeleri ile ilgili incelemelerde bulunacağı öğrenildi.

16 Aralık

İstanbul Sıkıyönetim Savcılığı bünyesinde yürütülen ve 600'ü aşkın DİSK ve bağlı sendikaların yöneticileri ile bir kısım işyeri temsilciliklerini kapsayan soruşturmanın kolluk aşamasının bittiği ve savcılık soruşturmasının başladığı açıklandı.

17 Aralık

Askeri Savcılık 577 DİSK'li hakkındaki fezlekesini hazırladı. Sanıkların sorguları başladı.

18 Aralık

DİSK soruşturması kapsamında sorgular başladı. Soruşturma dosyası gözaltındaki 577 kişiden başka 2 bin kişiyi de kapsadı. DİSK Davası ile ilgili görevlendirilen İstanbul Sıkıyönetim Komutanlığı Askeri Mahkemesi dün tutuklu DİSK yöneticilerinin bulunduğu Davutpaşa Kışlası'na taşınarak çalışmalarına başladı. Mahkeme 12 Eylül'den bu yana gözaltında bulunan 577 kişinin sorgulamasının

1980

tamamlanmasından sonra savcılığın tutuklama istemi konusunda karar vereceği öğrenildi.

19 Aralık

DİSK Yürütme Kurulu üyeleri 1 Mayıs faaliyetleri nedeniyle Bakırköy Asliye Ceza Mahkemesi'nde yargılandı. DİSK'li sendikacılar Cezaevi Komutanlığının verdiği emir nedeniyle avukatlarıyla görüştürülmedi. DİSK avukatları adına söz alan Avukat Ercüment Tahiroğlu 90 günden uzun süredir gözaltında olan DİSK yöneticileri ile görüşemediklerini ve savunma görevlerini yapamadıklarını söyledi.

27 Aralık

1. Ordu ve Sıkıyönetim Komutanlığı Askeri Mahkemesi, DİSK Davası'nda gözaltında bulunan 500'ü aşkın DİSK yönetici ve temsilcisinden aralarında DİSK Genel Başkanı Abdullah Baştürk, DİSK Genel Sekreteri Fehmi Işıklar ile Rıdvan Budak, Rıza Güven, Mukbil Zırtıloğlu ve İstanbul Belediyesi eski Başkanı Ahmet İsvan'ın da bulunduğu 68 DİSK'linin tutuklanmasına karar verdi. Askeri mahkeme 438 kişiyi serbest bıraktı.

30 Aralık

1981 Şubat ayının ilk haftasında Türkiye'yi ziyaret edecek Avrupa Sendikalar Konfederasyonu (ETUC) Başkanı Wim Kok, cezaevinde olan DİSK Genel Başkanı Abdullah Baştürk'e bir mektup göndererek kendisinin ve beraberinde gelecek heyetin onunla da görüşmek istediğini beyan etti.

31 Aralık

Sıkıyönetim Savcılığı 27 Aralık'ta askeri mahkemece salıverilen ve aralarında DİSK Genel Başkan Vekili Kemal Nebioğlu'nun da bulunduğu 39 kişinin salıverilmesine itiraz ederek tutuklanmalarını istedi.

BAŞTÜRK VE DİĞER DİSK'Lİ SENDİKACILARIN SORGULARI SÜRÜYOR

İSTANBUL HABER SERVİSİ

15 eylülden beri gözaltında bulundurulan DİSK Genel Başkanı Abdullah Baştürk ve 574 sendikacının sorguları sürmektedir.

DİSK davası ile görevlendirildikten sonra Davutpaşa kışlasına taşınarak dosya üzerinde çalışmalarını sürdüren 2 nu maralı Askeri Mahkemesi 574 sanığın sorgulamasını tamamlamasından sonra savcılığın tutuklama istemi hakkında bir karar verecektir. Davutpaşa kışlasında yapılan sorgulamaya gruplar halinde devam edildiği bildirilmiştir. Sorguları yapılanlar arasında İstanbul Belediye eski Başkanı Ahmet İs-

(Arkası Sa. 7. Sü. 3 de)

Cumhuriyet, 23 Aralık 1980.

1981

OCAK

6 Ocak

DİSK Davası'nda 27 Aralık 1980 tarihinde salıverilmelerine karar verilen ancak Savcılığın yeniden tutuklanmasını istediği, gözaltında tutulan ve aralarında Genel Başkan Vekili Kemal Nebioğlu'nun da bulunduğu 39 kişiden 15'i 3 Numaralı Askeri Mahkeme tarafından "sosyal bir sınıfın diğer sosyal sınıflar üzerinde tahakkümünü tesis etmeyi amaçlayan eylemlerde bulundukları" gerekçesiyle tutuklandı. 24 sanık ise serbest bırakıldı. Böylece DİSK Davası'nda tutuklu sayısı 83'e yükseldi.

Sıkıyönetim Mahkemesi yasadışı bir cemiyete üye oldukları iddiasıyla TCK 141/1'e muhalefet ettikleri gerekçesiyle Bağımsız Dev Metal-İş, Tümaş-İş ve Bank-İş yöneticisi 6 sendikacıyı tutukladı.

7 Ocak

"20 Mart Faşizme İhtar Direnişi" davasında aralarında DİSK Genel Başkanı Abdullah Baştürk, Fehmi Işıklar ve Rıza Güven'in de bulunduğu DİSK yöneticileri, Bakırköy 2. Asliye Ceza Mahkemesi'nde yargılandı. Savcılık, DİSK yöneticilerinin "işçileri kanun dışı greve sürükledikleri" gerekçesiyle cezalandırılmasını talep etti.

1981

Baştürk, Güven ve Işıklar duruşmada...

DİSK yöneticileri yargılandı

İSTANBUL HABER SERVİSİ

Sıkıyönetim Mahkemesi tarafından tutuklanan DİSK eski Yürütme Kurulu üyeleri dün 20 mart «Faşizme ihtar direnişi» ile ilgili olarak sivil mahkemede yargılanmışlardır.

Aynı davadan daha önce beraat eden DİSK Yürütme Kurulu üyeleri ile ilgili Bakırköy 2. Asliye Ceza Mahkemesinin kararına, Bakırköy Cumhuriyet Savcılığı itiraz etmiş, Yargıtay 9. Ceza Dairesi de beraat kararını bozduğundan yargılama yeniden başlamıştır.

Bakırköy 2. Asliye Ceza Mahkemesindeki dünkü yargılamada, hakim, önce

(Arkası Sa. 7, Sü. 5 de)

Cumhuriyet, 8 Ocak 1981.

18 Ocak

30 Temmuz 1980 tarihinde Bakırköy Cumhuriyet Savcılığı tarafından açılan DİSK'in kapatılması davasına, 19 Ocak 1981 tarihinde Bakırköy İş Mahkemesi'nde devam edilmesine karar verildi. Ayrıca, 29-30 Nisan 1980 günlerinde bazı fabrikalarda gerçekleşen direniş eylemlerine açılan davaya Bakırköy 4. Asliye Ceza Mahkemesi'nde, 9 Şubat 1981 tarihinde devam edilmesine karar verildi.

19 Ocak

Bakırköy İş Mahkemesi'nde devam eden DİSK'in kapatılması davasında mahkeme, Savcılığın "tedbir isteğine" uyarak dava sonuçlanana kadar DİSK'e kayyım atanmasına karar verdi. DİSK avukatları duruşmada DİSK genel merkezinin Ankara'ya taşınması sebebiyle davanın Ankara İş Mahkemesi'ne sevk edilmesini sundu ve istek mahkeme tarafından kabul edilerek dava Ankara İş Mahkemesi'ne taşındı.

20 Ocak

DİSK ve bağlı sendikaların yöneticilerine yönelik itirazları görüşen İstanbul Sıkıyönetim Komutanlığı 2 Numaralı Askeri Mahkemesi, DİSK hazırlık soruşturma dosyasında yapılan inceleme sonucu 223 sendika yöneticisi hakkında tutuklama kararı verdi. Böylece tutuklu sayısı 306'ya yükseldi.

21 Ocak

Aralarında DİSK Yönetim Kurulu üyesi ve Kocaeli eski Milletvekili Kenan Akman'ın da bulunduğu 84 DİSK'li, İstanbul 2 numaralı Askeri Mahkemesi'nce haklarında tutuklama kararı verilmesi sebebiyle teslim oldu.

22 Ocak

İstanbul Sıkıyönetim Komutanlığı, Bakırköy İş Mahkemesi'nin DİSK'e atamış olduğu kayyımlara karşı çıktı ve yeni kayyımların atanması için tashihi karar isteminde bulundu. İş Mahkemesi tashihi karar istemine uyarak yeni kayyımlar atadı. Yargıtay eski üyesi Abdullah Polat Gözübüyük, emekli Vali Emin Dündar ve emekli hâkim Albay Lütfü Kalpakçıoğlu kayyım olarak atandı. DİSK avukatları tashihi kararla atanan kayyımlara mahkemede itiraz etti.

23 Ocak

DİSK Davası'nda 31 sendikacının daha gıyabı tutuklama kararı vicahiye çevrildi. Ayrıca, Sıkıyönetim Komutanlığı DİSK'e bağlı Sosyal-İş kayyımına gönderdiği yazılı talimat ile sendika çalışanı 24 kişinin "hizmet ve vekalet sözleşmelerinin derhal sona erdirilmesi" istedi.

26 Ocak

İstanbul Sıkıyönetim Komutanlığı 2 Numaralı Askeri Mahkemesi haklarında gıyabi tutuklama kararı verdiği DİSK üyesi 20 kişiyi daha tutukladı.

28 Ocak

İstanbul Sıkıyönetim Komutanlığı 2 Numaralı Askeri Mahkemesi tarafından haklarında gıyabi tutuklama kararı verilen 8 DİSK üyesi daha tutuklandı.

29 Ocak

İstanbul Sıkıyönetim Komutanlığı 2 Numaralı Askeri Mahkemesi tarafından haklarında

1981

gıyabi tutuklama kararı verilen DİSK üyesi 4 sendikacı daha tutuklandı.

30 Ocak

DİSK'li üç sendikacı daha tutuklanırken gıyabi tutuklama kararı bulunan 24 sendikacı için "teslim ol" çağrısı tekrarlandı.

ŞUBAT

2 Şubat

Ankara Sıkıyönetim Komutanı Orgeneral Recep Ergün bir bildiri yayımladı. Bildiride "sendika ağaları adalete hesap vermekten kurtulmayacaktır" diye tehditte bulundu.

3 Şubat

Genelkurmay Sıkıyönetim Askeri Hizmetler Koordinasyon Başkanlığı haklarında kovuşturma açılan ve yurtdışında oldukları saptanan 34 DİSK yöneticisinin 5 Mart 1981 tarihine kadar Türkiye'ye dönmeleri ve teslim olmaları aksi halde vatandaşlıktan çıkarılacaklarını duyurdu. 34 kişi şu isimlerden oluşuyor:

Kemal Daysal, Mehmet Karaca, Murat Tokmak Turhan Ata, Mustafa Karadayı Yaşar Arıkan, Müslüm Şahin, Özgen Kesgeç, Çetin Uygur, İsmail Çalışkan, Osman Özkan, Ali Kaya, Yusuf Yürekli, Sefer Güvenç, Recep Koç, Tayyar Elmas, Rafet Demirtel, Aydın Yeşilyurt, Zeki Atsız, Süleyman Turan, Celal Alçınkaya, Salih Taner Serim, Hasan Kahraman, Ayhan Dümen, Kenan Budak, Metin Denizmen, Ali Nejat Sözen, Halil Hayta, Emir Babakuş, Şemsi Ercan, Halit Erdem, Bahtiyar Erkul, Mehmet Baş ve Emir Fındıkoğlu.

DİSK'e bağlı Maden-İş, Basın-İş, Bank-Sen ve Tekstil sendikalarına kayyım atandı.

5 Şubat

DİSK Genel Başkanı Abdullah Baştürk, *Yankı* dergisine Türk-İş Genel Başkanı İbrahim Denizcier'in, DİSK'le ilgili "DİSK yöneticilerinin yasadışı sol örgütlerle işbirliği yaptıkları için yargılandıklarını" öne sürmesine istinaden açıklama göndermesi ve bu açıklamanın dergide yayımlanması sebebiyle "mevzuatı ihlal ettiği" gerekçesiyle sorgulandı. Türk-İş Genel Başkanı Denizcier ICFTU'ya yolladığı mektupta DİSK yöneticilerini yasadışı sol örgütlerle işbirliği yapmakla suçlamıştı.

9 Şubat

30 Nisan direnişi sebebiyle 4. Asliye Ceza Mahkemesi'nde yargılanan Genel Başkan Abdullah Baştürk'ün de aralarında bulunduğu DİSK yöneticilerinin savunmasını, İstanbul Barosu Başkanı Avukat

34 DİSK'li ülkeye dönmezse yurttaşlıktan atılacak

ANKARA — Genelkurmay Sıkıyönetim Askeri Hizmetler Koordinasyon Başkanlığı, haklarında yasal kovuşturma açılan ve yurt dışında oldukları bilinen DİSK Yönetim Kurulu üyelerinden 34 kişinin Türkiye'ye dönmelerini ve güvenlik kuvvetlerine teslim olmalarını istemiştir.

Genelkurmay Sıkıyönetim Askeri Hizmetler Koordinasyon Başkanlığı'nın bu konudaki (2) numaralı bildirisi şöyledir:

«1 - 12 Eylül 1980 Harekâtından sonra 1. Ordu ve Sıkıyönetim Komutanlığı'nca hakların da, Türkiye'deki anayasal düzeni yıkmak, ve sendika diktatörlüğü kurmak iddiasıyla yasal kovuşturma açılan ve kendilerinin halen yurt dışında olduğu bilinen DİSK Yönetim Kurulu üyelerinden: Kemal Baysal, Mehmet Karaca, Murat Tokmak, Turan Ata, Mustafa Karadayı, Yaşar Arıkan, Müslüm Şahin, Özgen Keskeç, Çetin Uygur, İsmail Çalışkan, Osman Özkan, Ali Kaya, Yusuf Yürekli, Sefer Güvenç, Recep Koç, Tayyar Elmas, Rafet Demirtel, Aydın Yeşilyurt, Zeki Atsız, Süleyman Turan, Celal Alçınkaya, Salih Taner Serim, Hasan Kahraman, Ayhan Dümen, Kenan Budak, Metin Denizmen, Ali Nejat Sözen, Halil Hayta, Emir Babakuş, Şemsi Ercan, Halit Erdem, Bahtiyar Erkul, Mehmet Baş, Emir Fındıkoğlu isimli şahısların Türkiye'ye dönmeleri ve güvenlik kuvvetlerine teslim olmaları gerekmektedir.

2 — Adı geçen şahıslar 5 mart 1981 tarihine kadar yurda dönmedikleri takdirde, Türk

(Arkası Sa. 7, Sü. 5 de)

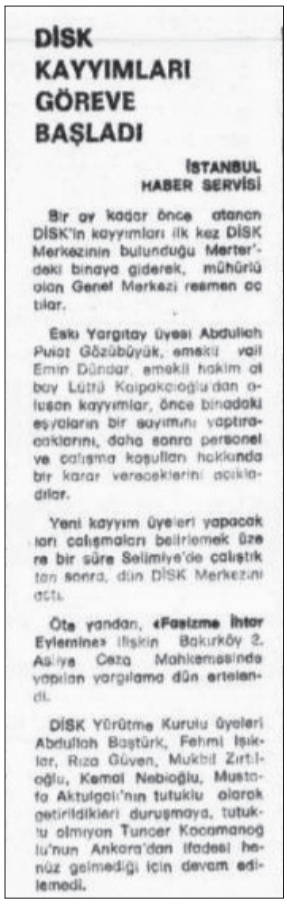
Cumhuriyet ,4 Şubat 1981.

1981

Orhan Apaydın üstlendi. Davutpaşa Askeri Cezaevi'nde tutuklu bulunan DİSK Yürütme Kurulu diğer üyeleri duruşmaya getirilmediklerinden duruşma ileri bir tarihe ertelendi.

19 Şubat

19 Şubat 1981 tarihli Resmi Gazete'de yayımlanan Milli Güvenlik Konseyi'nin 45 numaralı Kararı'yla, Hak-İş'in bloke edilen evrak ve paralarının serbest bırakılması kararlaştırıldı.

DİSK KAYYIMLARI GÖREVE BAŞLADI

İSTANBUL HABER SERVİSİ

Bir ay kadar önce atanan DİSK'in kayyımları ilk kez DİSK Merkezinin bulunduğu Merter'deki binaya giderek, mühürlü olan Genel Merkezi resmen açtılar.

Eski Yargıtay üyesi Abdullah Polat Gözübüyük, emekli vali Emin Dündar, emekli hakim ayan Lütfü Kalpakçıoğlu'dan oluşan kayyımlar, önce binadaki eşyaların bir sayımını yaptıracaklarını, daha sonra personel ve çalışma koşulları hakkında bir karar vereceklerini açıkladılar.

Yeni kayyım üyeleri yapacakları çalışmaları belirlemek üzere bir süre Selimiye'de çalıştıktan sonra, dün DİSK Merkezini açtı.

Öte yandan, «Faşizme İhtar Eylemine» ilişkin Bakırköy 2. Askeri Ceza Mahkemesinde yapılan yargılama dün ertelendi.

DİSK Yürütme Kurulu üyeleri Abdullah Baştürk, Fehmi Işıklar, Rıza Güven, Mukbil Zirtiloğlu, Kemal Nebioğlu, Mustafa Aktulgalı'nın tutuklu olarak getirildikleri duruşmaya, tutuklu olmıyan Tuncer Kocamanoğlu'nun Ankara'dan ifadesi henüz gelmediği için devam edilemedi.

Cumhuriyet, 20 Şubat 1981.

22 Ocak 1981'de DİSK'e atanan kayyım heyeti mühürlü bulunan DİSK genel merkezine gelerek görevine başladı. Kayyımlar önce binadaki eşyaların sayımını yaptıracaklarını daha sonra personel ve çalışma koşulları konusunda bir karar vereceklerini açıkladılar.

20 Şubat

DİSK Davası kapsamında tutuklu bulunan İstanbul eski Belediye Başkanı Ahmet İsvan işkence iddiaları üzerine İstanbul Sıkıyönetim Komutanlığında muayene edildi.

MART

3 Mart

İşkence iddiaları üzerine DİSK Genel Başkanı Abdullah Baştürk Askeri Savcı Süleyman Takkeci'nin makamında tıbbı kontrolden geçirildi.

3 Mart

Danimarka Sendikalar Federasyonu demokratik rejim tekrar kurulana dek Türkiye'nin AET ve Avrupa Konseyi ile ilişkilerinin askıya alınması için Danimarka hükümetine başvurdu.

4 Mart

DİSK ve TÖB-DER yöneticilerinin vatandaşlıktan çıkarılma işlemlerine başlandı. Aralarında DİSK Yürütme Kurulu üyesi Kemal Daysal, Maden-İş Genel Başkanı Mehmet Karaca, Yeraltı Maden-İş Genel Başkanı Çetin Uygur ve İlerici Deri-İş Genel Başkanı Kenan Budak'ın da bulunduğu 32 DİSK yöneticisinin, yurda dönmeleri için verilen sürenin dolması sebebiyle vatandaşlıktan çıkarılma işlemine başlandı. Yurtdışında oldukları ilan edilen ve teslim olmaları istenen Sosyal-İş Genel Başkanı Özcan Kesgeç ile Petkim-İş Genel Başkanı Mustafa Karadayı İstanbul Sıkıyönetim Komutanlığına teslim oldu.

7 Mart

Genel-İş kayyım heyeti ile Turizm Bankası arasında Genel-İş Ören Tesisleri'nin Turizm Bankası'na kiralanması konusunda anlaşmaya varıldı.

ETUC Türkiye'nin Avrupa Konseyi ve AET ile ilişkilerinin gözden geçirilmesi için girişimlerde bulunmaya karar verdi.

26 Mart

DİSK genel merkezine atanan kayyımlar Abdullah Polat Gözübüyük, Emin Dündar ve Lütfü Kalpakçıoğlu, DİSK'in tüm çalışanlarının iş sözleşmelerini feshetme kararı aldı. Alınan kararda, İş Yasası'nın 14. maddesi ve Genelkurmay Başkanlığı'nın genelgeleri gereği iş sözleşmelerinin feshedildiği

GENEL-İŞ'İN ÖREN TESİSLERİ TURİZM BANKASI'NA KİRALANIYOR

ANKARA, (ANKA) — Genel-İş Sendikasının Ören'deki dinlenme tesisleri Turizm Bankasına kiralanacak.

Yetkililerden alınan bilgiye göre, Genel-İş Sendikası kayyım heyeti ile banka yöneticileri arasında yapılan görüşmeler sonucu, tesislerin işletme hakkının Turizm Bankasına devredilmesi konusunda karar alındı. Bu arada, Turizm Bankasından (Arkası Sa. 7, Sü. 1 de)

Cumhuriyet, 8 Mart 1981.

1981

bildirildi. Karar, 3 kişi hariç 65 DİSK çalışanını kapsadı. 12 Eylül'den sonra ücret alamayan çalışanların bu ücretlerinin ve ihbar tazminatlarının ödenmeyeceği belirtildi. DİSK genel merkez kayyımları aynı uygulamanın sendika kayyımları tarafından da yapılmasını istediler.

30 Mart

30 Nisan direnişi nedeniyle Bakırköy 4. Asliye Ceza Mahkemesi'nde yargılanan DİSK Yürütme Kurulu üyelerinin duruşmasında yargılanma için sıkıyönetim soruşturmasının sonucunun beklenmesi kararlaştırıldı.

31 Mart

Aralarında DİSK Genel Başkanı Abdullah Baştürk'ün de bulunduğu DİSK yöneticilerinden oluşan 85 kişilik grubun tahliye istemleri, ''TCK'nin 141, 146, 296, 274, 275 ve 171. maddelerini ihlal ve 1402 sayılı Sıkıyönetim Kanununa muhalefet ettikleri'' gerekçesiyle Sıkıyönetim 3 Numaralı Askeri Mahkemesi tarafından reddedildi. 201 kişilik tutuklu ikinci grubun tahliye taleplerinin nisan ayı ortalarında karara bağlanmasının beklendiği bildirildi.

12 Eylül öncesinde Bakırköy İş Mahkemesi'nde açılan DİSK'in kapatılma davasına ilişkin mahkemece verilen DİSK genel merkezinin genel kurul kararıyla Ankara'ya taşınması nedeniyle kapatma davası konusunda Ankara Mahkemelerinin yetkili olduğu yönündeki karar Yargıtay'da bozuldu. Davaya Bakırköy İş Mahkemesinde bakılacağı belirtildi.

NİSAN

1 Nisan

Davutpaşa Kışlası'nda tutuklu bulunan 295 DİSK yöneticisinin ziyaret süreleri kısıtlanarak haftada bir günden 15 günde bire çıkarıldı.

3 Nisan

İstanbul Sıkıyönetim Komutanlığı, aralarında DİSK Genel Başkanı Abdullah Baştürk'ün de bulunduğu 149 DİSK'li hakkında, 30 Nisan 1980 direnişine katıldıkları, ''işçileri siyasi mahiyette yasadışı greve teşvik ile tahrik ettikleri'' ve ''Sıkıyönetim Komutanlığı emirlerine uymadıkları'' gerekçesiyle 2 Numaralı Askeri Mahkemede dava açtı.

3 Nisan

Abdullah Baştürk'ün Genel-İş'e bağlı EMAŞ matbaacılık davası ile ilgili ifadesi alındı.

6 Nisan

3 Numaralı Sıkıyönetim Askeri Mahkemesince tutukluluk hallerinin devamına karar verilen DİSK Genel Başkanı Abdullah Baştürk ve 84 DİSK üyesinin tahliyesi istemiyle İstanbul Barosu Başkanı Orhan Apaydın ve Halit Çelenk'in arasında bulunduğu 51 avukat, İstanbul Sıkıyönetim Komutanlığı Askeri Savcılığına başvuruda bulundu.

7 Nisan

İncelemelerde bulunmak üzere Türkiye'ye gelen ICFTU heyeti tutuklu sendikacılarla görüşmek istediğini belirtti. Türk-İş Başkanı İbrahim Denizcier ile görüşen ICFTU heyeti Başkanı Otto Kersten DİSK, ICFTU üyesi olmasa da tutuklu olan bütün sendikacıların durumu ile ilgilendiklerini ve Baştürk ile de görüşmek istediklerini açıkladı.

9 Nisan

ETUC, Türk-İş'in üyelik başvurusunu reddederken daha önce başvurmuş olan DİSK'in yapmış olduğu üyelik başvurusu kararını açıklamayı başka bir tarihe erteledi. Erteleme kararının gerekçesi olarak DİSK yöneticilerinin tutukluluğu gösterildi.

10 Nisan

ICFTU Genel Sekreteri Otto Kersten İstanbul'a gelerek DİSK avukatlarıyla görüştü. Görüşme Türk-İş 1. Bölge Temsilciliğinde yapıldı. Ayrıca tutuklu DİSK yöneticileriyle de görüşmek isteyen Kersten'e ''Türk yasalarının buna uygun olmadığı'' gerekçesiyle

1981

Başbakan tarafından DİSK avukatlarıyla görüşmesi önerildi.

13 Nisan

Baştürk ve 84 DİSK yöneticisinin tahliye istemi reddedildi.

13 Nisan

DİSK üyesi Türkiye Maden-İş'in 23. Genel Kurulunda enternasyonal marşı okudukları gerekçesiyle tutuklu 18 ve toplam 26 sanığın yargılanmalarına İstanbul Sıkıyönetim Komutanlığı 3. Askeri Mahkemesi'nde devam edildi. Sanıklar hakkında 6 yıl 8 ay ile 13 yıl 4 ay arasında hapis cezası istendi. Mahkeme tutuklu sanıkların tahliye talebini reddederek duruşmayı erteledi.

22 Nisan

Yargıtay'ın bozma kararından sonra Bakırköy İş Mahkemesi'nde görülmeye devam eden DİSK'i kapatma davasında Genel Başkan Abdullah Baştürk savunmasını yaptı. Baştürk savunmasında yargılandığı davanın "hukuki yanı değil, politik yanı ağır basan bir dava" olduğunu söyledi. Duruşmayı ICFTU Genel Sekreteri Jon Ivar Nalsund da izledi. Duruşma 18 Mayıs 1981'e ertelendi.

23 Nisan

İstanbul Sıkıyönetim Komutanlığı 2 Numaralı Askeri Mahkemesi, 207 kişilik tutuklu listesinin incelenmesi sonucunda yönetim kadrolarında görev almamış çoğu işyeri temsilcisi olan 113 DİSK'li sendikacının tahliyesine karar verdi. Böylece toplam tutuklu sanık sayısı 196'ya indi. Mahkeme tutuklu olan toplam 303 DİSK yöneticisinin tutukluluk incelemesini iki ayrı grup halinde yaptı. 85 kişilik birinci listenin incelemesi daha önce yapılmış ve bu listeden kimse tahliye edilmemişti.

24 Nisan

DİSK savunma avukatı Ercüment Tahiroğlu gözaltına alındı.

25 Nisan

DİSK Araştırma Enstitüsü kurucusu ve müdürü Profesör Sadun Aren DİSK Davası'yla bağlantılı olarak Ankara'daki evinden gece gözaltına alındı.

26 Nisan

Devlet Planlama Teşkilatı (DPT) DİSK Genel-İş tarafından Çankaya'da yaptırılmakta olan genel merkez binasının kamulaştırılmasını istedi. DPT tarafından başvuru İl İdare Kurulunda alınan kamulaştırma kararının ardından Çankaya Kaymakamlığı tarafından oluşturulan bedel takdir komisyonu kamulaştırma bedelini saptadı. Genel-İş kayyımları yazının kendilerine geç iletilmesi nedeniyle komisyon toplantısına katılamadıklarını belirttiler.

27 Nisan

DİSK Davası kapsamında DİSK'e bağlı bazı sendika yöneticileri gözaltına alındı. Gözaltına alınanlar arasında OLEYİS Genel Başkanı Nusret Aydın, Sosyal-İş Genel Sekreteri Bedri Doğanay, Ankara Şube Başkanı Ekrem Etiş, İstanbul'a götürülmek üzere gözaltına alındı.

Sendikal görevleri belirtilmeyen Hasan Çağlar, İbrahim Gül, Altan Ökeli, Muammer Ünal, Ertan Erdoğan, Muhlis Özkan, Timur Günastı ve Sait Karayel gözaltına alınanlar arasında yer aldı.

27 Nisan

Maden-İş 23. Genel Kurulunda "İstiklal Marşı" yerine "Enternasyonal Marşı" söyledikleri gerekçesiyle tutuklu bulunan 26 sanıktan dördü, İsmet Bayraktar, Afet Cömert, Mehmet Ali Bal ve Recep Ocak tahliye edildi.

28 Nisan

Bakırköy 2. Asliye Ceza Mahkemesi'nde görülen davada, DİSK Genel Başkanı Abdullah Baştürk ve Genel Sekreter Fehmi Işıklar ile dönemin Yürütme Kurulu üyeleri Kemal Nebioğlu, Rıza Güven, Mukbil Zırtıloğlu ve Mustafa Aktulgalı "20 Mart Faşizme

1981

İhtar Eylemi'' gerekçesiyle yargılandı. Duruşma, savunma için 14 Mayıs 1981 tarihine ertelendi.

30 Nisan

1981 Mart ayının ilk günlerinde gözaltına alınan, aralarında Sosyal-İş Genel Başkanı Özcan Kesgeç ve Petkim-İş Başkanı Mustafa Karadayı'nın da bulunduğu 19 DİSK yöneticisi, İstanbul Sıkıyönetim Komutanlığı 2 Numaralı Askeri Mahkemesince tutuklandı. Böylece tutuklu sanık sayısı 216'ya yükseldi.

Doç. Dr. Alpaslan Işıklı DİSK Davası kapsamında Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi'nden gözaltına alındı.

Baytürk ve DİSK Yürütme Kurulu üyeleri dünkü duruşmada (Fotoğraf: Erdoğan KÖSEOĞLU)

DİSK yöneticileri yargılandı

İstanbul Haber Servisi — DİSK yürütme kurulu üyeleri «30 mart faşizme öfkesi» diye nitelediği ile ilgili olarak dün yargılandılar.

DİSK Genel Başkanı Abdullah Baştürk, Genel Sekreter Fehmi Işıklar, o esnadaki yürütme kurulu üyeleri Kemal Nebioğlu, Rıza Güven, Mukiset Zirtiloğlu, Mustafa Aktulgalı'nın hazır bulundukları duruşmada Sayın suçlarının sabit olduğunu ve 215 sayılı yasanın 56. maddesine göre cezalandırılmaları gerektiğini öne sürdü.

Duruşmada hazır bulunan DİSK avukatları Erefimend Taşkıroğlu ve Turgut Kazan esas hakkında savunma için mehil istediler. Duruşma savunma için 14 mayıs gününe ertelendi.

Üniversite önünde patlatılan bomba, 7 kişinin ölümü ve çok sayıda yaralama olayı ile ...

(Arkası Sy. 7., Sü. 5 de)

Cumhuriyet, 9 Nisan 1981.

MAYIS

6 Mayıs

1 Numaralı Sıkıyönetim Mahkemesi'nde tutuklu bulunan DİSK'li sendikacılardan Cemil Demirci, Ahmet Öztürk, Hüseyin Özşahin, Durmuş Çavdar, Musa Özer ve Emin Ali Uzun tahliye edildi.

9 Mayıs

9 Mayıs 1981 tarihli *Cumhuriyet* gazetesi manşetinde, MHP Davası İddianamesi'nde DİSK eski Genel Başkanı ve Maden-İş Başkanı Kemal Türkler ile Adana Emniyet Müdürü Cevat Yurdakul'un öldürülmesi emrinin bizzat MHP Genel Başkanı Alpaslan Türkeş tarafından verildiği haberi yer aldı. İddianamede, Türkeş'in, Yılma Durak ve Celal Adan'a ''DİSK yöneticilerinin yok edilmesi'' yolunda emir verdiği bilgisi yer aldı. Haberde yer verilen iddianameye göre 1980 Temmuz ayı içinde İstanbul Yakacık'taki köşkünde bulunduğu sırada Yılma Durak ve Celal Adan Türkeş'i ziyarete geldi ve bu ziyarette Türkeş, DİSK'in komünist hareketin kaynağı olduğunu söyledi ve konuşma biterken elini ot biçer gibi yaparak DİSK yöneticilerinin öldürülmesi emrini verdi.

Cumhuriyet

MHP iddianamesini açıklıyoruz:

Türkler ve Cevat Yurdakul'u öldürme emrini Türkeş verdi

Ot biçer gibi

İddianamede kim neyle suçlanıyor?

GÖZLEM

TEKZİP

Cumhuriyet, 9 Mayıs 1981.

1981

13 Mayıs

Özellikle metal ve tekstil işkollarında faaliyet gösteren DİSK'e bağlı sendikalardan "faaliyetlerinin askıya alınmaları" sebebiyle istifa işlemleri yoğunlaşınca, İstanbul Sıkıyönetim Komutanlığı Maden-İş kayyımlığının başvurusu üzerine "sendikal faaliyetlerinin askıda olması" gerekçesiyle MGK'nin 15 numaralı Bildirisi'ne atıfta bulunarak "istifanın mümkün olmadığı" yolunda karar aldı.

14 Mayıs

DİSK yöneticileri "30 Nisan" ve "20 Mart" eylemleri ile ilgili olarak iki ayrı sivil mahkemede yargılandılar. Bakırköy 4. Asliye Ceza Mahkemesi'nde Genel Başkan Abdullah Baştürk, Genel Sekreter Fehmi Işıklar ve Yürütme Kurulu üyeleri Kemal Nebioğlu, Rıza Güven, Mukbil Zırtıloğlu, Mustafa Aktulgalı ile Tuncer Kocamanoğlu "30 Nisan" davası nedeniyle yargılandı. Duruşma "30 Nisan direnişine katılan işyerlerinin saptanması" için 3 Temmuz 1981 tarihine ertelendi.

2. Asliye Ceza Mahkemesi'nde ise 20 Mart Direnişi ile ilgili dava görüldü. Duruşma "tevsii tahkikat [kovuşturmanın genişletilmesi] talebinin gerekçeli olarak yazılı hazırlanması" istemiyle 11 Haziran tarihine ertelendi. Duruşmaları Uluslararası Demokratik Hukukçular Birliği gözlemcisi Pierre Vandernood takip etti.

DİSK'in kapatılma davası
Sıkıyönetime gönderildi

İstanbul Haber Servisi — 12 eylül öncesi DİSK'e ilgili olarak sivil mahkemede açılmış olan «kapatılma» davası İstanbul Sıkıyönetim Komutanlığının isteği üzerine sıkıyönetim mahkemesine devredildi.

Bakırköy İş Mahkemesi'nde dün yapılan duruşmada, İstanbul 1. Ordu ve Sıkıyönetim Komutanlığından gelen, «DİSK'in kapatılmasına ilişkin» davanın Komutanlık Mahkemesinde bu kılavuzda yolundaki izin okundu. DİSK avukatları sıkıyönetimden gelen yazının davaya bulunmadığını ve duruşmaya yeni öğrendiklerini bu nedenle de görüş belirtmek üzere mahkemeden ek süre istediler. Ancak mahkeme avukatlarının istemine uymayarak «DİSK'in kapatılması» ilişkin dava dosyasının İstanbul Sıkıyönetim Komutanlığına gönderilmek üzere Bakırköy Savcılığına teslim edilmesine karar verdi. Avukatların kararı temyiz edecekleri bu nedenle duruşmanın bekletilmesi istemine de reddetmedi. Kararının kesinleşmesi durumunda dosyanın Askeri Yargıtay'a gönderileceğini belirten mahkeme başkanı, davanın 13 Ağustos 1981 tarihine ertelenmesine karar verdi.

Avukatlar, kararın temyiz edileceğini, bu nedenle duruşmanın bekletilmesi istemine de reddedilmesi durumunda ise, Askeri Yargıtay'ın bozma kararının uyulması gerekeceğini belirttiler.

Bu arada, bir önceki duruşmada hâkimin olmak istemediği, DİSK avukatlarının hazır bulundurduğu 125 avukatın savunma için İstanbul Nöbetçi İş Mahkemesi'ne gönderildiği, DİSK avukatlarının hazır bulunmadığı ve duruşmaya yeni öğrendiklerini bu nedenle görüş belirtmek üzere mahkemeden ek süre istediler. Ancak mahkeme avukatlarının istemine uymayarak «DİSK'in kapatılması» ilişkin dava dosyasının İstanbul Sıkıyönetim Komutanlığına gönderilmek üzere Bakırköy Savcılığına teslim edilmesine karar verdi. Avukatların kararı temyiz edecekleri bu nedenle duruşmanın bekletilmesi istemine de reddedilmesi durumunda ise, Askeri Yargıtay'ın bozma kararının uyulması gerekeceğini belirten mahkeme başkanı, davanın 13 Ağustos 1981 tarihine ertelenmesine karar verdi. Avukatların kararı temyiz edileceğini, bu nedenle duruşmanın bekletilmesi istemine de reddedilmesi durumunda ise, Askeri Yargıtay'ın bozma kararının uyulması gerekeceğini belirten mahkeme başkanı, davanın 13 Ağustos 1981 tarihine ertelenmesine karar verdi. Avukatların kararı temyiz edileceğini, bu nedenle duruşmanın bekletilmesi istemine de reddedilmesi durumunda ise, Askeri Yargıtay'ın bozma kararının uyulması gerekeceğini belirten mahkeme başkanı, davanın 13 Ağustos 1981 tarihine ertelenmesine karar verdi.

(Arkası Sa. 7, Sü. 3 de)

ABDULLAH BAŞTÜRK — Bakırköy İş Mahkemesinde dün yapılan duruşmada DİSK adına Genel Başkan Baştürk bulunduğu,

Cumhuriyet, 19 Mayıs 1981.

15 Mayıs

15 Mayıs tarihli *Cumhuriyet* gazetesinde yer alan habere göre DİSK Genel Başkanı Kemal Türkler'in 22 Temmuz 1980'de suikaste uğramasına dair MHP İddianamesi'nde yeni bir gelişme yaşandı. MHP Genel Başkanı Alpaslan Türkeş'in kendi el yazılarından edinilen bilgilerde "Türkler'e ait yapıştırılan bir resmin altına kırmızı kalemle (sıfır) yazıldığı" ortaya çıktı. Haberde cinayetin planlanmasına ilişkin iddianamedeki ayrıntılara da yer verildi.

18 Mayıs

Bakırköy İş Mahkemesi'nde görülen ve 12 Eylül öncesinde sivil mahkemede açılan DİSK'in kapatılması davası, 1. Ordu ve Sıkıyönetim Komutanlığının isteği üzerine Sıkıyönetim Mahkemesi'ne devredildi. DİSK avukatlarının davanın devredilmesi itirazları kabul edilmedi.

20 Mayıs

Ankara Yol-İş, Ankara Sıkıyönetim Komutanlığı 3 Numaralı Askeri Mahkemesi tarafından kapatıldı. Kapatılma gerekçesi olarak sendikanın tüzüğünde yer alan işçi sınıfı bilimine uygun eğitim yaygınlaştırmak, sömürü ve soygunun ortadan kalkması için çalışmak ve halkın ülke yönetiminde yer almasını sağlamak gibi amaçlar gösterildi. Ancak Askeri Yargıtay bu kararı 20 Ekim 1981'de bozdu ve görevsizlik kararı verdi. Dava beraatla sonuçlandı.

22 Mayıs

DİSK Davası kapsamında gözaltına alınan Profesör Sadun Aren, Doç. Dr. Alpaslan Işıklı, Doç. Dr. Osman Nuri Koçtürk, Dr. Ercan Eyüpoğlu, Halkevleri Genel Başkanı ve eski tabii senatör Ahmet Yıldız, Demokratik Sol Dernekler Federasyonu Başkanı Erhan Taneri, TMMOB eski Başkanı ve DİSK Araştırma Enstitüsü uzmanı Teoman Öztürk, iki gün süren sorgularından sonra serbest bırakıldılar. Ayrıca gözaltına alınan DİSK'e bağlı çeşitli sendikaların yöneticilerinden 7'si daha serbest bırakıldı.

27 Mayıs

İstanbul Sıkıyönetim Komutanlığı 2 Numaralı Askeri Mahkemesi aralarında Mehmet Mıhlacı ile Celal Küçük'ün de bulunduğu DİSK'e bağlı 59 sendikanın

1981

yöneticisini tahliye etti. Mahkeme DİSK Genel Başkanı Abdullah Baştürk, DİSK yöneticileri Fehmi Işıklar, Rıza Güven, Mukbil Zırtıloğlu, Süleyman Çelebi ve İstanbul eski Belediye Başkanı Ahmet İsvan ile diğer DİSK yöneticilerinin ise tutukluluk halinin devam etmesine karar verdi.

28 Mayıs

TARİŞ'te işten çıkarılmalar sebebiyle, 1980 yılında Çiğli İplik Fabrikası'nda direniş yapan DİSK'e bağlı Tekstil'e üye 185 işçi, Ege Ordu ve Sıkıyönetim 2 Numaralı Askeri Mahkemesi tarafından 2 yıl ile 24 yıl arasında hapse mahkûm edildi.

30 Nisan direnişi ile ilgili 150 sanıklı DİSK Davası Sıkıyönetim 2 Numaralı Askeri Mahkemesi'nde başladı. DİSK avukatları davanın reddini istedi. Davada savunma yapan DİSK Genel Başkanı Baştürk 1 Mayıs'ın bütün dünyada işçi bayramı olduğunu belirtti.

29 Mayıs

30 Nisan direnişi ile ilgili 150 sanıklı DİSK Davası'na Sıkıyönetim 2 Numaralı Askeri Mahkemesinde devam edildi.

HAZİRAN

19 Haziran

DİSK'e bağlı Türkiye Maden-İş'in Aralık 1979'da yapılan 23. Genel Kurulunda Enternasyonel Marşı'nı okudukları gerekçesiyle Sıkıyönetim 3 Numaralı Askeri Mahkemesi'nde tutuklu olarak yargılanan 13 Maden-İş'li 5 yıl 6 ay 20'şer gün hapis cezasına çarptırıldı. Mahkeme sanıklardan Kemal Daysal, Bahtiyar Erkul, Mehmet Karaca, Metin Denizmen ve Birsen Figen hakkındaki davanın ayrılmasına karar verdi.

23 Haziran

DİSK Genel Başkanı Abdullah Baştürk ve 153 DİSK'linin tahliyesi için, 18 Haziran 1981 tarihli İstanbul Sıkıyönetim Komutanlığı Askeri Savcılığına yapılan başvuru reddedildi. Tahliye talebi, İstanbul Barosu Başkanı Orhan Apaydın ve 59 avukat tarafından yapılmıştı.

25 Haziran

İstanbul Sıkıyönetim Komutanlığı Askeri Savcılığı aralarında DİSK Genel Başkanı Abdullah Baştürk'ün de bulunduğu 51 DİSK yöneticisi için ölüm cezası istemiyle dava açıldığını duyurdu. Askeri Savcı, Albay Süleyman Takkeci "DİSK'in yasal bir kuruluşken yasadışı bir örgüte dönüştüğünü" söyledi.

Davanın iddianamesi, yasalara aykırı biçimde gazetelerde yer alan bu haberden aylar sonra (30 Kasım 1981) sanıklara bildirildi.

BUGÜN
Milliyet Turizm
ekimizi isteyiniz
Milliyet
Halk Gazetesi
Kayıtlar başladı
26 HAZİRAN
Sıkıyönetim Savcısı, DİSK yöneticileri hakkında TCK'nin 141 ve 146. maddelerini ihlâlden dava açtı
Baştürk ve 51 DİSK'li için idam istendi
Beni Sadr'ın yerini söyleyene «Cennette mekân» vaadedildi
Evren: Çıkarları için Türkiye'yi eleştirenler var
ABD, Fransa'da komünistlerin iktidar paylaşmasından kaygı duyuyor
Çağlayan tahliye şıkını reddedildi
SÖZ DÜELLOSU KESİŞTİ
KTFD Başkanı Çağatay «Tek başımıza iktidar olacağız»
NEDİR MÜMİLERİ ZOR KALDI
Milliyet, 26 Haziran 1981.

TEMMUZ

2 Temmuz

Türk-İş'in ICFTU üyeliği askıya alındı. ICFTU İcra Kurulunun Kopenhag'da yapılan toplantısında Türk-İş'in üyeliğinin 15 Ağustos 1981'den itibaren askıya alınması kararlaştırıldı. Karar üzerine Türk-İş Genel Başkanı İbrahim Denizcier toplantıyı terk etti. ICFTU Genel Sekreteri Otto Kersten, Türk-İş Genel Sekreteri Sadık Şide'nin hükümette bakan olarak görev alması nedeniyle bu kararı aldıklarını açıkladı.

1981

3 Temmuz

Bakırköy 2. Asliye Ceza Mahkemesi'nde "20 Mart 1978 direnişi" ile ilgili yeniden görülen davada, DİSK Yürütme Kurulu üyelerine "grev yasağı olan eğitim kurumlarında çalışanları yasadışı greve teşvik ettikleri" gerekçesiyle 6'şar ay hapis cezası verildi. DİSK Genel Başkanı Abdullah Baştürk son söz olarak "Anayasa'nın tanıdığı haklara dayanarak insanlık suçuna karşı çıktıklarını" söyledi. Ayrıca Bakırköy 4. Asliye Ceza Mahkemesi'nde görülen "30 Nisan direnişi" davası, Savcı'nın "aynı eyleme ilişkin davanın İstanbul Sıkıyönetim Komutanlığı 2 Numaralı Mahkemesi'nde açılmış olduğu" gerekçesiyle İstanbul Sıkıyönetim Komutanlığına sevk istemi kabul edildi.

8 Temmuz

Yargıtay, DİSK'le ilgili kapatma davasının Sıkıyönetim Mahkemesi'ne verilmesine ilişkin Bakırköy İş Mahkemesi kararını bozdu. 17 Temmuz 1981 tarihinde davanın yeniden Bakırköy İş Mahkemesi'nde devam edilmesine karar verdi.

ICFTU logo

15 Temmuz

ICFTU Türkiye'de sendikal faaliyetlerin yasaklanmasını ve haklarında ölüm cezası istenen 52 DİSK yöneticisinin kurtarılabilmesini sağlamak için konuyu ILO'ya taşıma kararı aldı.

17 Temmuz

DİSK avukatları Sıkıyönetim Savcısı Süleyman Takkeci için suç duyurusunda bulundular. Avukatlar Takkeci'nin iddianame hazır olmadan açıklama yapmakla suç işlediğini belirttiler.

25 Temmuz

DİSK'e bağlı İlerici Deri-İş Genel Başkanı Kenan Budak, İstanbul Zeytinburnu'nda polisler tarafından "dur ihtarına" uymadığı gerekçesiyle vurularak öldürüldü. Budak hakkında İstanbul Sıkıyönetim Komutanlığının "teslim ol" çağrısı vardı. Kenan Budak öldürüldüğünde 26 yaşındaydı.

AĞUSTOS

5 Ağustos

DİSK yöneticileri hükümete hakaretten yargılandı. 19 Şubat 1980'de yaptıkları açıklamada hükümete hakaret ettikleri iddiasıyla haklarında Ankara Sıkıyönetim Komutanlığı Askeri Mahkemesi tarafından dava açılan DİSK yöneticilerinin yargılanmasına başlandı. İstanbul'da tutuklu olan DİSK yöneticileri davaya getirilmedi.

7 Ağustos

58 avukatın verdiği ortak dilekçede, DİSK Genel Başkanı Abdullah Baştürk ve DİSK yöneticilerinin, bir yıla yaklaşan bir süredir ortada somut bir suçlama ve dava olmamasına rağmen "özgürlüklerinden yoksun bırakıldıkları" öne sürülerek sivil mahkemede tutukluluklarının yeniden incelenmesi istendi.

7 Ağustos

DİSK'e atanan kayyım heyeti tutuklu olan tüm DİSK yöneticilerinin iş akitlerini feshetti. Fesih kararları, DİSK yöneticilerinin tutuklu bulunduğu Davutpaşa Cezaevi'ne tebliğ edildi. DİSK yöneticileri, İstanbul Sıkıyönetim Komutanlığı ve Bakırköy İş Mahkemesi'ne başvuruda bulunarak "kararın yasal olmadığını" belirtti.

12 Ağustos

DİSK tutuklularının tahliye talepleri reddedildi.

21 Ağustos

Bakırköy İş Mahkemesi'nde görülmekte olan DİSK'e açılan kapatma davası dosyası "reddi hâkim" isteminin incelenmesi gerekçesiyle Asliye Hukuk Mahkemesi'ne sevk edildi. DİSK avukatları davanın

1981

görüldüğü Bakırköy İş Mahkemesi'nin yargıcı olan Nurhan Aksü için "savunma haklarını kısıtladığını" beyan ettiler.

23 Ağustos

Ankara Sıkıyönetim Komutanlığı DİSK'e üye olmadığı anlaşılan üç sendikanın (Ulaş-İş, Ges-İş ve Yeni Ges-İş) faaliyetlerine izin verdi.

25 Ağustos

Cumhuriyet gazetesi, MHP İddianamesi kapsamında Alparslan Türkeş'in "DİSK yöneticilerinin yok edilmesi" emrini verdiğini detaylarıyla yayımladı. Türkeş'in DİSK yöneticileri için verdiği ölüm emrini Berker İnanoğlu, Yılma Durak ve Celal Adan ile planladığı açıklandı.

EYLÜL

25 Eylül

DİSK Genel Başkanı Abdullah Baştürk ile Yürütme Kurulu üyeleri Fehmi Işıklar, Rıza Güven, Kemal Nebioğlu, Mukbil Zırtıloğlu, Mustafa Aktulgalı ve Tuncer Kocamanoğlu, iki ayrı mahkemede "DGM direnişi" ve "30 Nisan direnişi" davasından yargılandılar. Bakırköy 2. Asliye Ceza Mahkemesinde "DGM direnişi", Bakırköy 4. Asliye Ceza Mahkemesinde ise "30 Nisan direnişi" davası görüldü. DİSK avukatları, Sıkıyönetim Savcısı hakkında "mahkemeye yanıltıcı bilgi veren Savcı hakkında işlem yapılmasını istiyoruz" dedi ve dava 18 Kasım 1981'e ertelendi.

EKİM

5 Ekim

İstanbul 2 Numaralı Sıkıyönetim Mahkemesi, 42'si tutuklu 52 DİSK ve DİSK'e bağlı sendika yöneticisi ile temsilcisine yönelik 5. kez yapılan tahliye istemlerinin tamamını reddetti. DİSK avukatları ise ortada açılmış bir dava bulunmamasına rağmen tutukluluk halleri devam eden DİSK'liler için tahliye talebinin reddedilmesi kararına itiraz ettiler.

12 Ekim

Aralarında DİSK Genel Başkanı Abdullah Baştürk'ün ve 149 kişinin daha bulunduğu DİSK Davası'na, "Sıkıyönetim emirlerini dinlememek ve greve katılmak" gerekçesiyle İstanbul 2 Numaralı Askeri Mahkeme'de devam edildi. Sanık avukatlarının yapmış olduğu "Bakırköy 4. Asliye Ceza Mahkemesi'nde açılmış aynı nitelikte dava olduğu" gerekçesiyle "reddi dava" istemi kabul edilmedi. Mahkeme duruşmayı 9 Kasım 1981'e erteledi.

13 Ekim

Henüz yargılanmaları başlamayan tutuklu 157 DİSK'li için, tutukluluk hallerinin kaldırılması talebini reddeden İstanbul Sıkıyönetim 2 Numaralı Askeri Mahkemesi'nin kararına DİSK avukatlarınca itiraz edildi.

29 Ekim

DİSK kurucusu ve Lastik-İş eski Genel Başkanı ve Türkiye İşçi Partisi eski İstanbul Milletvekili Rıza Kuas (55) yaşamını yitirdi.

KASIM

4 Kasım

EMAŞ matbaacılık davası başladı. Aralarında gazeteci İlhami Sosyal ve Kurtul Altuğ ile Abdullah Baştürk'ün de olduğu EMAŞ matbaası yöneticilerinin yargılanmasına Ankara Sıkıyönetim 2 Numaralı Mahkemesi'nde başlandı.

Avrupalı Dostlara Mesaj

Yankı dergisi, 23–29 Kasım 1981.

1981

18 Kasım

30 Nisan Direnişi Davası Sıkıyönetim Mahkemesi'ne gönderildi. Aralarında DİSK Genel Başkanı Abdullah Baştürk, Genel Sekreter Fehmi Işıklar ve Yürütme Kurulu üyeleri Rıza Güven, Kemal Nebioğlu, Mukbil Zırtıloğlu, Tuncer Kocamanoğlu ile Mustafa Aktulgalı'nın olduğu dava Bakırköy 4. Asliye Ceza Mahkemesi'nde görüldü. Davaya "aynı konuda Sıkıyönetim mahkemesinde açılan kamu davası bulunduğu" gerekçesiyle görevsizlik kararı verildi. Dava dosyası 2 Numaralı Sıkıyönetim Mahkemesi'ne gönderildi. Ayrıca, Bakırköy 1. Asliye Mahkemesi'nde görülen DGM ile ilgili davada ise davanın Sıkıyönetim Mahkemesi'ne devredilmesine gerek olmadığı kararına varıldı. Duruşma 24 Aralık 1981 tarihine ertelendi.

26 Kasım

Bakırköy İş Mahkemesi DİSK'in kapatılması davasında 3. kez görevsizlik kararı verdi.

DİSK soruşturması kapsamında 15 sendikacı daha tutuklandı.

30 Kasım

Davanın iddianamesi, yasalara aykırı biçimde gazetelerde yer alan bir haberden (25 Haziran 1981) aylar sonra sanıklara bildirildi.

ARALIK

8 Aralık

DİSK Davası'nın 24 Aralık 1981 tarihinde başlayacağı bildirildi.

İstanbul 2 Numaralı Askeri Mahkemesi'nde görülen ve DİSK Genel Başkanı Abdullah Baştürk ile 51 DİSK yöneticisinin yargılandığı 30 Nisan Davası, "gelmeyen yanıtların beklenmesi" ve "mahkemenin yargılanma konusuyla ilgili başka bir dava açıldığına yönelik tespitinde görevsiz olduğuna ilişkin istemlerin" kararlaştırılması için 21 Aralık 1981'e ertelendi.

14 Aralık

24 Aralık günü başlayacağı duyurulan DİSK Davası'nı izlemek isteyenlerin başvuracağı Sıkıyönetim İrtibat Bürosu açıldı. Duruşmada izleyiciler için 300 kişilik yer ayrıldı.

19 Aralık

1. Ordu ve İstanbul, Çanakkale, Edirne, Kırklareli ve Tekirdağ İlleri Sıkıyönetim Komutanlığı Basın ve Halkla İlişkiler Şubesi, DİSK Davası'nı izlemek isteyen kişiler için başvuru süresinin 21 Aralık 1981'de sona ereceğini açıkladı.

24 Aralık

DİSK yöneticileri hakkında açılan dava İstanbul Sıkıyönetim Askeri Mahkemesi'nde başladı. DİSK Davası 1. oturumu İstanbul Sıkıyönetim Askeri Mahkemesi'nde görüldü. Askeri Savcı Süleyman Takkeci Genel Başkan Abdullah Baştürk, Genel Sekreter Fehmi Işıklar, DİSK Yürütme Kurulu üyeleri Rıza Güven, Kemal Nebioğlu, Celal Küçük ve Mukbil Zırtıloğlu ve DİSK Yönetim Kurulu üyeleri dahil 52 sendikacı hakkında TCK'nin 146. maddesinin uygulanmasını (idam) istedi. Ayrıca Askeri Savcı iddianamede "1402 sayılı Yasa ve 274 sayılı Yasa gereğince DİSK'in kapatılmasını" istedi.

Mahkeme heyeti Başkan Pilot Kıdemli Albay Orhan Gürhan ile Yargıç Hâkim Binbaşı Çetin Güvener ve Saygı Nalbantoğlu'ndan oluştu. Savcılık makamında Albay Süleyman Takkeci yer aldı. Askeri Savcılık tarafından hazırlanan iddianamede, DİSK Genel Başkanı Abdullah Baştürk dahil, yürütme, yönetim, onur ve denetim kurulları ile DİSK bölge temsilcilerinden oluşan 52 kişinin TCK'nin 146-1 maddesine göre idamı istendi.

İstanbul Sıkıyönetim Komutanlığı 2 Numaralı Askeri Mahkemesi'nde görülen ve 52 sanığının idamı istenen DİSK Davası duruşmalarında, mahkeme heyeti "savaş hali hükümlerinin uygulanması" kararını aldı. Duruşmalardaki avukat sayısına dair sınırlandırma tartışmasında duruşmaya giren 75

1981

avukatın sadece 52'sinin katılabileceğine karar verildi. Ayrıca, İstanbul Barosu Başkanı Orhan Apaydın hakkında ''duruşmadan çıkarma'' kararı verilince bütün avukatlar duruşma salonunu terk etti. Duruşma 25 Aralık 1981'e ertelendi.

25 Aralık

DİSK Davası'nda, ''her sanık için bir avukat'' kararı sonrası çıkan tartışmalardan dolayı, DİSK Yürütme Kurulu üyesi Rıza Güven duruşma salonundan çıkarıldı. Ayrıca, Askeri Savcılığın iddianamesinde Marksist-Leninist tutumlara göre hareket ettiği iddia edilen DİSK, yine Askeri Savcılık tarafından ''illegal bir kuruluş'' olma ve ''sosyalist bir düzenin gerçekleşmesini istemekle'' suçlandı. Duruşmada her sanık için bir avukat kararı sonrası söz alan Genel Sekreter Fehmi Işıklar ''ceplerinde beş kuruş ve avukat tutacak paralarının olmadığını'' belirterek ''bir avukatın birden fazla sanığın savunmasını üstlenebileceğini'' söyledi. Duruşmaya 4 gün ara verildi.

DİSK davası

RIZA GÜVEN SALONDAN ÇIKARILDI

AVUKATLAR BELİRLENDİ

Şükran KETENCİ — Reha ÖZ — Necdet DOĞAN

DİSK iddianamesini yayınlıyoruz 8-9. sayfalarda

Cumhuriyet, 25 Aralık 1981.

30 Aralık

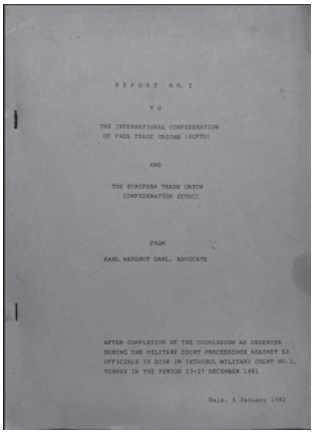
DİSK Davası'nda DİSK Genel Başkanı Abdullah Baştürk'ten davaya katılacak olan 46 avukatın adı istendi. Baştürk ise 30 Aralık'ta gerçekleşen duruşmaya katılan avukatları vekil olarak kabul ettiklerini belirtti. Savunma konusunda çıkan tartışmalar sebebiyle avukatlar Hasan Fehmi Güneş ve Turgut Kazan salondan çıkarıldı. Ardından 23 savunma avukatı da salonu terk etti.

1982

OCAK

5 Ocak

ICFTU ve ETUC DİSK Davası ile ilgili kapsamlı bir rapor hazırladı. Rapor Avukat Karl Nandrup Dahl tarafından kaleme alındı

REPORT NO. 2

TO

THE INTERNATIONAL CONFEDERATION OF FREE TRADE UNIONS (ICFTU)

AND

THE EUROPEAN TRADE UNION CONFEDERATION (ETUC)

FROM

KARL NANDRUP DAHL, ADVOCATE

AFTER COMPLETION OF THE COMMISSION AS OBSERVER DURING THE MILITARY COURT PROCEEDINGS AGAINST 52 OFFICIALS IN DISK IN ISTANBUL MILITARY COURT NO. 2, TURKEY IN THE PERIOD 23-27 DECEMBER 1981

Oslo, 5 January 1982

ICFTU ve ETUC raporu kapağı.

6 Ocak

DİSK Davası'nda avukatlar, duruşma yargıcı Çetin Güvener hakkında reddi hâkim talebinde bulunurken Savcı Süleyman Takkeci'nin çekilmesi için 4 ayrı dilekçe verdi. Dilekçelerin tümü Savcı Süleyman Takkeci'nin ''görüşleri doğrultusunda'' mahkeme tarafından reddedildi.

8 Ocak

Ankara'ya gelen Avrupa Konseyi heyeti, Dışişleri Bakanı İlter Türkmen'den DİSK Davası'yla ilgili bilgi aldı.

11 Ocak

Ankara'daki görüşmelerinden sonra İstanbul'a gelen Avrupa Konseyi heyeti, DİSK Davası hakkında İstanbul Barosu ve öğretim üyeleriyle biraraya geldi.

1982

İzlenimler:

Avrupa Konseyi uyelerine 12 Eylül anlatılıyor

Sedat ERGİN

TÜRKMEN AVRUPA KONSEYİ HEYETİ İLE — Ankara'da bulunan Avrupa Konseyi heyeti temsilcisine Dışişleri Bakanı İlter Türkmen'i ziyaretle başlıca. Heyetin kalabalıklığı nedeniyle Türkmen'in makam odasına sığdırmak.

Avrupa Konseyi heyeti temaslarına başladı

Evren, heyeti kabul etti

Cumhuriyet, 9 Ocak 1982.

13 Ocak

Avrupa Konseyi heyeti tarafından takip edilen DİSK Davası'nda toplu savunmayı yapacak olan avukatlar Savcı Süleyman Takkeci hakkında suç duyurusunda bulunulması isteklerinin reddedilmesinden dolayı duruşmaya girmediler.

14 Ocak

Dışişleri Bakanı İlter Türkmen, Brüksel'de Avrupa Ekonomik Topluluğu Komisyonu Başkanı Gaston Thorn'a DİSK Davası hakkında bilgi verdi. Thorn, DİSK Davası'yla ilgili topluluğun görüşlerini Türkmen ile paylaştı.

15 Ocak

DİSK Davası'nda avukatların hiçbiri duruşmaya katılmadı. DİSK Genel Başkanı Abdullah Baştürk "Türkiye'de sendikaların ve sendikacıların yargılandığı, huzurunuzda görülmekte olan dava tarihi bir davadır" dedi.

18 Ocak

Gazeteci İlhami Soysal'ın yargılandığı EMAŞ davası dosyası ve DİSK Davası dosyasının birleştirilmesi konusunda İstanbul Sıkıyönetim 2 Numaralı Askeri Mahkemesi'ne görüşü soruldu. İlhami Soysal için avukatların tahliye talebi reddedildi.

19 Ocak

30 Nisan Direnişi Davası 2 Numaralı Sıkıyönetim Askeri Mahkemesi'nde görüldü. Duruşmada tanıkların dinlenmesine devam edildi.

20 Ocak

DİSK Davası'nda iddianamenin 281. sayfasından, 368. sayfasının sonuna kadar okundu. Duruşmaya hiçbir avukat katılmadı. Dünya Sendikalar Federasyonu (DSF, WFTU) ve Fransa Genel Emek Konfederasyonu (CGT) temsilcileri ile Uluslararası Af Örgütü temsilcileri de duruşmayı takip etti.

TL. 16 Ocak 1982 Cumartesi

GENEL BAŞKAN VE GENEL SEKRETER — DİSK Genel Başkanı Abdullah Baştürk ve DİSK Genel Sekreteri Rıfkı Salonun bütün duruşmalarını izleyen ve sonuna değin yardımcı olan avukatlar da ...

DİSK davası

Dünkü duruşmaya avukatların hiç biri girmedi

Baştürk, 3 kişi için suç duyurusu istedi

Cumhuriyet, 16 Ocak 1982.

22 Ocak

DİSK Davası'nda önceki duruşmalarda olduğu gibi hiçbir DİSK avukatı katılmadı. İddianame'nin okunmasına 368. sayfadan devam edilerek 451. sayfaya gelindi.

26 Ocak

DİSK soruşturması kapsamında Devrimci Sağlık-İş Genel Sekreteri [Doğan] Halis Düzgün Askeri Mahkeme tarafından tutuklandı.

27 Ocak

DİSK Davası'nda DİSK avukatları, Askeri Savcı Süleyman Takkeci'yi ve duruşma yargıcı Çetin Güvener'i protesto etmek için duruşmaya katılmadı. İddianame 451. sayfadan, 525. sayfaya kadar okundu.

1982

29 Ocak

DİSK Davası'nda DİSK avukatları davadan çekilerek ''sanıklar ve yargı makamına yardımcı olmak istiyoruz'' dediler. İddianame 525. sayfadan, 595. sayfaya kadar okundu.

ŞUBAT

5 Şubat

DİSK Davası'nda, iddianame 595. sayfadan, 620. sayfaya kadar okundu.

Bakırköy İş Mahkemesi'nde görülen ''DİSK'i kapatma'' davası ile Ankara 2 Numaralı Sıkıyönetim Mahkemesi'nde görülen EMAŞ Davası'nın birleştirilmemesi kararı alındı. Ayrıca, ''DİSK Davası'' ve ''DİSK'i kapatma'' davasının birleştirilmesine karar verildi. DİSK Genel Başkanı Abdullah Baştürk ve Genel Sekreter Fehmi Işıklar ''iki iddianamenin içeriğinin aynı olduğunu beyan ederek davaların birleştirilmesinde sakınca olmadığını'' söylediler.

10 Şubat

DİSK Davası'nda iddianame 620. sayfadan, 660. sayfaya kadar okundu.

17 Şubat

DİSK Davası'nda iddianamenin okunmasında 730. sayfaya gelindi. Ayrıca, 8. oturumda savunma haklarını kullanılmadıkları için davadan çekilen savunma avukatları yine duruşmaya katılmadılar.

22 Şubat

Ankara Sıkıyönetim Komutanlığı 2 Numaralı Askeri Mahkemesi'nde görülen EMAŞ Davası'nda savunma avukatlarının, İlhami Soysal'ın ''tutuklama tarihi itibarıyla verilecek cezadan fazla bir süreden beri tutuklu kaldığı'' gerekçesiyle yaptığı tahliye başvurusu mahkeme tarafından kabul edildi. Gazeteci İlhami Soysal, 1,5 yıllık tutukluluğunun ardından serbest bırakıldı.

24 Şubat

DİSK Davası'nda, iddianame 730. sayfadan, 762. sayfaya kadar okundu. Dava avukatları ve DİSK Yürütme Kurulu üyeleri rahatsız oldukları gerekçesiyle duruşmaya katılmadı. Ayrıca, Bakırköy 1. Asliye Mahkemesi'nde görülen DGM Direnişi Davası'nın DİSK Ana Davası ile birleştirilmemesine karar verildi. DGM Direnişi Davası dosyası Bakırköy 1. Asliye Ceza Mahkemesi'ne iade edildi.

27 Şubat

DİSK Davası'nda Genel Başkan Abdullah Baştürk'ün de savunmasını yapan Orhan Apaydın, İstanbul 2 Numaralı Sıkıyönetim Askeri Mahkemesi tarafından, yöneticisi olduğu Barış Derneği'nin 44 yöneticisiyle birlikte haklarında gıyabi tutuklama kararı verildi. Tutuklama gerekçesi olarak Barış Derneği'nin 3, 4 ve 5 Nisan 1980 tarihlerinde yapılan Genel Kurul toplantıları gösterildi.

Barış Derneği: 44 tutuklama

Orhan Apaydın, Ali Sirmen ve Erdal Atabek de tutuklandılar

İstanbul Haber Servisi — Barış Derneğinin 44 yöneticisi hakkında İstanbul (3) Numaralı Sıkıyönetim Askeri Mahkemesi tarafından gıyabi tutuklama kararı verildi. Hakkında gıyabi tutuklama kararı verilip daha sonra vicahiye çevrilerek cenevize konuklanlar arasında gazetemizin de mensubu, gazetemiz avukatı ve İstanbul Barosu Başkanı Orhan Apaydın, gazetemiz gazetemiz Ali Sirmen, ve gazetemiz hekimi ve yazarı Dr. Erdal Atabek de bulunuyor.

Hakkında gıyabi tutuklama kararı verilenlerle ilgili operasyon perşembe gecesi başladı. Ve Barış Derneği Genel Başkanı eski büyükelçilerden Mahmut Dikerdem, Türk Tabipleri Birliği Merkez Konseyi başkanı Erdal Atabek, Gazeteci Hüseyin Baş, Prof. Dr. Metin Özek, İTÜA fizyal Bilimler Fakültesi Dekanı Prof. Melih Tümer ve Türk Haberler Ajansı Genel Müdürü Niyazi Dalyancı ödevli gün (cuma) saat 14.10'da Selimiye'de mahkemeye çıkarılıp gıyabi tutuklama kararları vicahiye çevrildi. İstanbul Barosu Başkanı ve gazetemiz yazarı, Orhan Apaydın, Gazetemiz yazarlarından, Ali Sirmen ve eski İstanbul Belediye Başkanı Ahmet İzmen'in eşi öğretmen Reha İsvan üç saat 18.30 civarında mahkemeye çıkarıldılar ve haklarındaki gıyabi tutuklama kararları vicahiye çevrildi. Ankara'da bulunan Derneğ yöneticilerinden mühendis Uğur Kömden, ÖD TÜ Ataum İdarei Enstitüsü öğretim üyesi Gencay Şaylan, feshedilen CHP'nin eski Adana milletvekili ve KÖY-KOOP eski başkanı Nedim Tarhan, mühendis Ayhan Ungan, Doktor Tayfunun yönetmeni ve sanatçı Ali Tayyun, TÜRİD Genel Başkanı mühendis Harun Aykut Göker ve emekli Tahsin Uşaoğlu da dün eski gün yakalanarak tutuklandılar.

İzmir Yönetim Kurulu Başkanı Ergun Ekgin'in gözaltına alındığı bildirildi.

Tutuklama kararlarının, Barış Derneği'nin 3, 4, 5 nisan 1980 tarihinde yapılan Genel Kurul toplantısında Yönetim Kuruluna seçilen sanıkların, gizli örgüt kurmak, yasa dışı, suç sayılan ilüi örnek, komünizm ve bölücülük propagandası yapmak savlarıyla tutuklarında sürdürülen soruşturma sonucunda alındığı öğrenildi.

Hakkında gıyabi tutuklama kararı verilen Barış Derneği yöneticileri şöyle:

Mahmut Dikerdem (Emekli Başkan, eski büyükelçi- lerden), **Enis Coşkun** (Emekli Sekreter, avukat)

Genel Yönetim Kurulu Üyeleri: **Tekin Aşaoğlu** (Tüzer), **Kemal Anadol** (feshedilen CHP'nin eski Zonguldak Milletvekili, 12 Eylülden sonra bazı arkadaşları ile ticaret yapmaktaydı), **Orhan Apaydın** (Avukat, İstanbul Barosu Başkanı ve gazetemizin avukatı), **Erdal Atabek** (Türk Tabipleri Birliği Merkez Konseyi Başkanı ve gazetemiz hekimi), **Oya Baydar** (Gazeteci, yazar), **Yavuz Ölmezel** (Mühendis), **Gültekin Gazioğlu** (Öğretmen, kapatılan TÖB-DER'in Genel Başkanı), **Ayhan Göker** (Mühendis TÜRİD Genel Başkanı), **Reha İsvan** (Öğretmen, İzmir Devrimçiler Cemevinde tutuklu bulunan eski İstanbul Belediye Başkanı Ahmet İsvan'ın eşi), **Mehmet Karaca** (DİSK'e bağlı Maden-İş Sendikası Genel Sekreteri), **Mediet Serhat** (Avukat, feshedilen CHP'nin Kars İl Yönetim Kurulu üyesi), **Nedim Tarhan** (feshedilen CHP'nin eski Adana milletvekili ve KÖY-KOOP eski Başkanı), **Nefise Akşehir** (Mühendis), **Şefik Asan** (Öğretmen, İstanbul'da Halkevlerinde çalıştı), **Yaşar Arıkan** (Şen (Arkası Sa. 11., Sü. 3 de)

Tutuklananlardan bazıları

- **Mahmut Dikerdem** — *Barış Derneği Genel Başkanı eski büyükelçilerden*
- **Nedim Tarhan** — *Feshedilen CHP'nin eski Adana milletvekili ve KÖY-KOOP eski başkanı*
- **Prof. Melih Tümer** — *İTÜA Siyasal Bilimler Fakültesi Dekanı*
- **Niyazi Dalyancı** — *Türk Haberler Ajansı Genel Müdürü*
- **Harun Aykut Göker** — *TÜRİD Genel Başkanı, mühendis*
- **Reha İsvan** — *Öğretmen, eski İstanbul Belediye Başkanı Ahmet İsvan'ın eşi*
- **Prof. Dr. Metin Özek** — *İstanbul Üniversitesi Tıp Fakültesi öğretim üyesi*
- **Gencay Şaylan** — *ODTÜ Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi Enstitüsü öğretim üyesi*
- **Ali Tayyun** — *Dostlar Tiyatrosu yönetmeni, sanatçı*
- **Hüseyin Baş** — *Gazeteci*

Reagan Türkiye'ye 819 milyon dolar yardımı öngören tasarıyı Kongre'ye sundu

Cumhuriyet, 28 Şubat 1982.

MART

3 Mart

DİSK Davası'nda toplam 817 sayfalık iddianamenin okunması sona erdi. Savunma haklarının kullandırılmadığı gerekçesiyle duruşmadan çekilen

1982

savunma avukatları bu duruşmada yer aldı. 52 sanığın idamı istenen DİSK Davası'nın bir sonraki duruşması için 40 günlük ara verildi ve verilen tahliye dilekçeleri reddedildi. Duruşma 14 Nisan 1982'ye ertelendi.

17 AYDIR TUTUKLU — Eski İstanbul Belediye Başkanı Ahmet İsvan hakkında DİSK'le ilgili olarak dava açıldı. Eşi Reha İsvan da Barış Derneği soruşturması ile ilgili olarak tutuklu bulunuyor

Ahmet İsvan için 6-16 yıl hapis isteniyor

İstanbul Haber Servisi — 12 Eylül'den sonra tutuklanan ve 17 aydır Davutpaşa Askeri Cezaevi'nde olan eski İstanbul Belediye Başkanı Ahmet İsvan hakkında, İstanbul Sıkıyönetim Komutanlığı (2) Numaralı Askeri Mahkemesinde dava açıldığı öğrenildi.

DİSK'te ideolojik amaç birliği içinde olmak ve silah bulundurmak suçlamasıyla... (Arkası Sa. 11, Sü. 4 de)

Cumhuriyet, 14 Mart 1982.

13 Mart

17 aydır tutuklu olan İstanbul Belediye eski Başkanı Ahmet İsvan'a, İstanbul 2 Numaralı Askeri Mahkemesi tarafından "DİSK'le ideolojik amaç içinde olmak" suçlamasıyla dava açıldı. Ahmet İsvan'ın 6 yıldan 16 yıla kadar hapsi istendi.

17 Mart

İstanbul Sıkıyönetim Komutanlığı 2 Numaralı Askeri Mahkemesi'nce incelenen "tutukluluğa itiraz" talepleri sebebiyle, DİSK'e bağlı sendikalarda görev yapan Mehmet Zeki Murçak, İmam Kenan Aktaş, Şükrü Ercan, Hüseyin Ayık ve Beyhan Tımbıl tahliye edildi.

23 Mart

DİSK Yürütme Kurulu üyesi Tuncer Kocamanoğlu ile DİSK Ajansı Yayın İşleri Müdürü Tevfik Bilgin'e, Prof. Cavit Orhan Tütengil'in 9 Aralık 1979 günkü cenazesinden sonra DİSK ve çeşitli demokratik kuruluşların yayımladıkları bildiriler nedeniyle "TCK'nin 159. maddesine aykırı davrandıkları" gerekçesiyle açılan davada İstanbul Sıkıyönetim Komutanlığı 3 Numaralı Askeri Mahkeme heyetisanıkların unsurları itibari ile oluşmayan müsnet suçtan beraatlarına karar verdi.

24 Mart

DİSK Ana Davası dışında kalan 112 DİSK yöneticisinin tahliyelerinin reddine itiraz edildi. Ayrıca, DİSK'in 1 Mayıs 1976 toplantı ve yürüyüşü gerekçe göstererek haklarında dava açılan tertip komitesi üyeleri Mehmet Ertürk, Müşir Kaya Canpolat, Kemal Nebioğlu, Mehmet Karaca İstanbul 6. Ağır Ceza Mahkemesi'nin kararıyla beraat etti.

112 DİSK yöneticisinin tahliyelerinin reddi kararına itiraz edildi

● *DİSK'İN 1 MAYIS 1976 TOPLANTI VE GÖSTERİ YÜRÜYÜŞÜNÜN TERTİP KOMİTESİ'NİN 4 ÜYESİ, KOMÜNİZM PROPAGANDASI YAPTIRMAK İDDİASINDAN BERAAT ETTİLER.*

İstanbul Haber Servisi — DİSK davası dışında kalan tutuklu 112 DİSK yöneticisinin tahliye'lerinin reddi kararına itiraz edildi.

Bir bölümü 19 aya yakın tutuklu bulunan ve hakkarında hazırlanmış bir iddianame henüz bulunmayan, DİSK'e bağlı sendikalar yöneticileri ile basın işçi temsilcilerinden ve eğitim uzmanlarından oluşan 112 kişinin, yasa gereği yapılan incelemede tutukluluk hallerinin devamına karar verilmesi üzerine, DİSK avukatlarının yaptıkları itirazda özetle şöyle denildi:

«Tutukluluk hallerin devamına karar verilen yukarıda isimleri yazılı müvekkili sanıklar 19 aya yaklaşan bir süreden beri tutuklu bulunmaktadırlar. Bugüne kadar tutuklamalarına gerekçe olarak gösterilen nedenlerden biri de haklarında bir dava açılmamasıdır. Açılamamıştır.

Müvekkil sanıkların; tutukluluk durumlarının devamını gerektirecek bir neden, suçlamalarına konu olabilecek bir delil bulunmadığı kanısındayız.

Müvekkil sanıklar tek tek ne ile suçlandıklarını bilmemektedirler. Yönetilen suçlama somut ve hukuki bilgiler kanıta dayanmamaktadır. Bu kadar uzun süredir tutuklu kalmalarını gerektirecek, bir soruşturma konusu olabilecek nedenleri de bilmemekte ve anlıyamamaktadırlar. Hazırlık dosyasında sadece As. Savcı tarafından keyfi olarak seçilmiş TCK.'nun maddeleri iddia olarak vardır. Ortada ne bir suç, ne de suçlayıcı delil ve belge vardır.

Bütün bu durumlara rağmen, tutukluluk halinin devamına karar veren hakimin delil tartışmasına girmeden, sadece tutuklama tarihine ve soruşturmanın sürmesi olgusuna dayanması yasaya uygun bir görünüm yaratmamaktadır.»

Müvekkil sanıklar için tutukluluk durumunun tedbir olmaktan çıkıp, ceza verme niteliğine dönüştüğü öne sürülen avukatların itirazında devamla şu noktalar üzerinde duruluyor:

«Askeri Savcılığın bitmeyen soruşturmasıyla, suçlanmaya çalışılan müvekkil sanıklar, DİSK ve bağlı sendikalarda sendikacı ve personel olarak çalışan kişilerdir. DİSK ve ü- (Arkası 9. Sayfada)

Cumhuriyet, 25 Mart 1982.

26 Mart

DİSK genel merkez kayyımları tüm çalışanların iş sözleşmelerini feshetti. 3 kişi hariç yaklaşık 65 kişi işten çıkarıldı.

27 Mart

DİSK İddianamesi'nde adları geçen toplam 185 CHP eski milletvekili ve senatörün ifadeleri alınmaya başlandı. İstanbul Sıkıyönetim Savcılığının isteği üzerine, Emniyet Müdürlüğünde ifadesi alınan ilk kişiler Haluk Ülman, Fevzi Hakkı Esatoğlu ve Aysel Baykal oldu. İfadeye çağrılanlar arasında Besim Üstünel ve Ali Topuz da yer aldı.

NİSAN

1 Nisan

1. Ordu ve İstanbul Sıkıyönetim Komutanlığı Askeri Savcılığı 3 Numaralı Askeri Mahkeme'de, DİSK Genel Sekreteri Fehmi Işıklar'ı "saklamak" suçlamasıyla 8 kişi hakkında dava açıldı ve 1,5 yıl hapis cezası istendi. Sanıklar arasında Erol Özkök, Ali Yaşar,

1982

Günaydın Erdoğmuş, Tülin Ababay, Jennifer Janet Meçik, Ali Özcan, Necdet Semizoğlu ve Ercüment Tahiroğlu da yer aldı.

2 Nisan

İstanbul Sıkıyönetim Mahkemesi, DİSK soruşturması nedeniyle tutuklu bulunan 122 sanıktan 9'unun ''tutukluluğa itiraz'' incelemesinde sanıkların tahliye edilmelerine karar verdi. Tahliye edilenler Sedat Bektimur, Ali Habip Özgentürk, Ercüment Tahir İçli, Cemalettin Bakar, İsa Kara, Alaettin Aydın, Özgül Mutaf, Ali Kanatçı ve Mehmet Altınbaş oldu. Ayrıca 107 kişiden oluşan DİSK yönetim, yürütme ve denetim kurulu üyeleri ile DİSK uzman kadrosunun yöneticilerinin banka hesaplarının incelenmesine karar verildi.

14 Nisan

DİSK Davası'nda 42 gün aradan sonra sorgular Abdullah Baştürk ile başladı. başladı. Davada İstanbul eski Belediye Başkanı Ahmet İsvan'ın da katılmasıyla birlikte sanık sayısı 53'e yükseldi. DİSK Genel Başkanı Abdullah Baştürk sorgulamada ''DİSK'in görüşü Anayasa çerçevesinde demokrasinin bütünüyle uygulanmasıdır'' dedi.

16 Nisan

DİSK Davası'nda, Genel Başkan Abdullah Baştürk'ün sorgulamasına devam edildi. Baştürk, DİSK için ''demokratik ve bağımsız kitle örgütüyüz'' ve ''1 Mayısları kutlamak yasal haktır'' dedi. Duruşma, Abdullah Baştürk'ün sorgulamasına devam edilmek üzere ertelendi.

DİSK davası

42 GÜN SONRA

SORGULAR BAŞLADI

Baştürk: DİSK'in görüşü Anayasa çerçevesinde demokrasinin bütünüyle uygulanmasıdır

● Sanık sayısı, Ahmet İsvan'ın da katılmasıyla 53'e yükseldi

Ek iddianame okundu:

"Ahmet İsvan, DİSK'in amacladığı ihtilale yardımcı olmustur.,

Cumhuriyet, 15 Nisan 1982.

21 Nisan

DİSK Davası'nda sorgusuna devam edilen Genel Başkan Abdullah Baştürk ''Sosyalizmden yanayız fakat siyasi temsilcisi değiliz'' diyerek DİSK'e yöneltilen ''Marksist-Leninist'' suçlamalarını reddetti ve ''DİSK, işçi sınıfının ekonomik mücadele örgütü olan sendikal bir örgüttür'' dedi.

22 Nisan

DİSK Davası'nda DİSK Genel Başkanı Abdullah Baştürk'ün sorgusuna devam edildi. Baştürk, dava yargıcının kendisine yönelttiği sorulara ''DİSK'in tek dayanağının Anayasa'' olduğunu ve ''DİSK'in DİSK üyesi işçilerin çıkarları için çalıştığını'' söyledi. Duruşma, Baştürk'ün sorgulamasına devam edilmek üzere ertelendi.

23 Nisan

DİSK Davası'nda sorgulamasına devam edilen Genel Başkan Abdullah Baştürk, yargıcın işçi sınıfıyla ilgili kendisine yönelttiği soruya ''işçi sınıfının tarihsel görevinin faşizme ve emperyalizme karşı mücadele etmek'' olduğunu söyledi.

24 Nisan

DİSK Davası'nda Genel Başkan Abdullah Baştürk'ün sorgusuna devam edildi. Baştürk, ''sınıf ve kitle sendikacılığı, DİSK'in, Anayasa'nın devrimci özüne ve niteliğine sahipliğinin kararlılığının ifadesidir'' dedi ve Sendikalar Yasası'na atıfta bulunarak ''sendikal faaliyetlerin yasaklanmasının yolunu açan maddelerin kaldırılmasını istemek sendikal haktır'' dedi.

29 Nisan

DİSK Davası'nda sorgusuna devam edilen Genel Başkan Abdullah Baştürk işçilerin mücadeleyi siyasi alanda da yürütmesi gerektiğini söyledi.

30 Nisan

DİSK Davası'nda, Genel Başkan Abdullah Baştürk'ün sorgusuna devam edildi. Baştürk, DİSK'e

1982

yöneltilen suçlamalara ithafen ''sınıf sendikaları işçi sınıfının ekonomik mücadele araçlarıdır'' diyerek ''politik ve ideolojik mücadelenin de işçiler tarafından verileceğini'' söyledi. Buna ek olarak, Baştürk ''sendikalar işçilerin sömürülmesini sınırlandırır'' diyerek ''DİSK'in bir siyasi parti olmadığını ve iddia makamlarının DİSK'i ısrarla parti olarak itham ettiklerini'', ''DİSK, Anayasa içerisinde sosyalist iktidarın faydasına inandığını'', ''DİSK'in, çoğulcu, katılımcı ve demokratik bir Anayasal düzeni savunduğunu'' ve ''gerçek demokrasilerde her türlü düşüncenin söylenebileceğini'' bildirdi.

MAYIS

5 Mayıs

DİSK Davası'nda, Genel Başkan Abdullah Baştürk ''Faşizmle mücadelenin demokrasi için olduğunu'', ''demokrasi için protesto ve miting yapmanın herhangi bir suç teşkil etmediğini ve yasaların bu haklarını güvence altına aldığını'' söyledi. Ayrıca, Baştürk ''işçi sömürüsünün temelini teşkil eden şey artı değerdir'' dedi.

7 Mayıs

DİSK Davası'nda, sorgulaması devam eden Abdullah Baştürk ''Kapitalist sınıf ne kadar kendinden yana partileri iktidara getirmek istiyorsa, biz de sosyalist bir iktidarın işbaşına gelmesini istiyoruz'' dedi. Ayrıca, Baştürk ''DİSK'in silahlanmaya ve savaşa karşı olduğunu'' söyledi ve ''milletler ve sınıflar arasında barış istemek herkesin hakkı olduğunu'' belirtti.

12 Mayıs

DİSK Davası'nda DİSK Genel Başkanı Abdullah Baştürk'ün ''görünüşte önemsiz ancak somut delil ve eylemlere dayanmaktan çok politik nitelikte olan bu davayı etkileyebilecek hataların düzeltilmesi'' talebiyle tutanak yanlışlıkları konusundaki dilekçe itirazı kabul edilmedi. Ayrıca, DİSK'e bağlı sendikaların yönetici, üye ve çalışanlarından oluşan 120 kişinin tutukluluğuna ''müvekkillerin tutukluluk durumunu devam ettirecek somut delillerin bulunmadığı'' öne sürülerek avukatlar tarafından itiraz edildi.

14 Mayıs

DİSK Davası'nda sorgulaması yapılan DİSK Genel Başkanı Abdullah Baştürk, işverenlerin işçilere karşı yapmış olduğu dayatmalardan dolayı ''sendikaların işçilerle birlikte ortak hareket etmesinin ve bunun için merkez eylem komitesi kurulmasının yasal bir hak olduğunu'' belirterek genel grev isteminde bulunmanın suç olmadığını söyledi. Buna ek olarak, Baştürk ''anti-faşist, anti-emperyalist mücadelenin verileceği yer, bütün Türkiye'dir'' dedi.

21 Mayıs

DİSK Davası'nda DİSK Genel Başkanı Abdullah Baştürk'e, duruşma yargıcı Çetin Güvener tarafından DİSK'e yöneltilen ''Kıbrıs'' ile ilgili iddiaların asılsız olduğunu belirtti. Baştürk, ''DİSK'in Kıbrıs'ta ancak bağımsız bir devletin kurulabilmesi halinde İngiliz ve Yunan askerlerinin olduğu gibi Türk askerlerinin de çekilmesini doğru bulduğunu'' ve ''DİSK'in Kıbrıs Barış Harekâtı'nı başından sonuna kadar maddi ve manevi olarak desteklediğini'' söyledi.

26 Mayıs

DİSK Davası'nda Genel Başkan Abdullah Baştürk ''DİSK'in devrimciliğinin Marksizm'le ilgisi olmadığını'', ''DİSK'in devrimciliğinin Anayasa'nın tastamam uygulanmasını içeren bir anlayış biçimi olduğunu'' ve ''eğer Anayasa uygulanabilseydi birçok sorunun çözülebileceğini'' söyledi.

27 Mayıs

İstanbul 1 Numaralı Sıkıyönetim Mahkemesi, DİSK'e bağlı sendikaların soruşturması kapsamında tutuklu bulunan sanıklardan Faruk Uğurlu, Mahmut Doğan, Cafer Çamlıbel, Mehmet Genç, Ali Yılmaz, Ayata Beğensel, Asım Özdemir, Cumhur Yenigeldi, İlhami Tükenmez ve Tahsin Özer'i tahliye etti.

1982

28 Mayıs

DİSK Davası'nda, sorgusuna devam edilen DİSK Genel Başkanı Abdullah Baştürk "burjuva sınıfının ortadan kaldırılması suçlamasını kabul etmediklerini ve sosyalist düşüncenin halkoyuyla iktidar olmasını istediklerini" söyledi. Buna ek olarak, Baştürk "TCK'nin 141 ve 142. maddelerin işçi ve emekçi sınıflarını baskı altında tuttuğunu ve toplumsal gelişmenin önüne set çektiğini" söyledi.

HAZİRAN

2 Haziran

DİSK Davası'nda, DİSK Genel Başkanı Abdullah Baştürk "DİSK'in yasal ve politik bir mücadele yaptığını ve bütün suçlamaları reddettiğini" söyledi. Baştürk "DİSK'in ihtilal için çalıştığı" suçlamalarını da reddetti.

4 Haziran

DİSK Davası'nda, sorgulaması devam edilen DİSK Genel Başkanı Abdullah Baştürk "siyasi iktidara karşı çıkmak, devlete karşı çıkmak değildir" diyerek iktidarın uygulamalarını eleştirdi. Ayrıca, Baştürk "ekonomik nitelikteki grev kararlarının DİSK'e değil, yasalar gereği üyesi sendikalara ait olduğunu" belirterek "siyasi nitelikte grev kararı almadıklarını" söyledi.

9 Haziran

DİSK Davası'nda, sorgusu yapılan DİSK Genel Başkanı Abdullah Baştürk yöneltilen suçlamalara karşılık "DİSK'in anarşiye bulaştığı iddialarının yersiz olduğunu" söyledi ve DİSK'in ihtilale yönelik çalışmalar yaptığı iddialarını reddetti.

10 Haziran

DİSK Davası'nda, sorgusuna devam edilen DİSK Genel Başkanı Abdullah Baştürk "DİSK iktidarları teröre ve anarşiye karşı sürekli uyardığını" söyledi. Buna ek olarak, Baştürk "faşizme karşı mücadele kişi ve örgütlerin demokrasiye olan inançlarının gereği olduğunu" belirtti.

11 Haziran

DİSK Davası'nda, DİSK Genel Başkanı Abdullah Baştürk "DİSK'in hiçbir zaman sınıf iktidarını amaçlamadığını" söyleyerek "Faşizme İhtar Eylemi'nin siyasi cinayetlere karşı yapıldığını" söyledi. Buna ek olarak, Baştürk "1 Mayıs işçi bayramının evrensel bir gün olduğunu" vurgulayarak "1 Mayıs'ın kutlanmasını yasalaştırmayı istemenin yasal bir hak olduğunu" bildirdi.

18 Haziran

DİSK Davası'nda, Genel Başkan Abdullah Baştürk ve Genel Sekreter Fehmi Işıklar "TRT'nin 15-16 Haziran günleri yayınlanan işçilerin dünü, bugünü ve yarını" konulu program hakkında suç duyurusunda bulundu. Mahkeme ise konunun DİSK Davası'yla ilgisinin bulunmadığına karar verdi. Buna ek olarak, Baştürk "Dünya komünist hareketinin ne zaman, nerede, ne söylediği bizi bağlamaz" diyerek "DİSK'i dünya komünist hareketine kimsenin bulaştıramayacağını" ve "DİSK'in bir elinde Anayasa diğerinde Atatürk ilkelerinin olduğunu" söyledi.

23 Haziran

DİSK Davası'nda, sorgusu devam eden Genel Başkan Abdullah Baştürk "Polis sorgulamasında gözleri bağlı olarak sorgulandığını ve imza attırıldığını" söyleyerek, polis ifadelerini reddetti. Baştürk sadece sorgu mahkemesi ve savcılık ifadelerini kabul etti. Baştürk'ün daha önce verdiği işkence ile ilgili suç duyurusu dilekçesi dosyada bulunamadı.

DİSK davası:

Baştürk'ün işkence dilekçesi dosyada bulunamadı

İstanbul Haber Servisi — DİSK Genel Başkanı Abdullah Baştürk, polisteki ifadesinin gözleri bağlı olarak işkence altında tarafına okunmadan imza ettirilmek suretiyle alındığını bildirdi. «Bu nedenle tutuklama mahkemesinde belirttiğim gibi içeriği ne olursa olsun, bu ifadelerimin tümünü reddediyorum» dedi.

Baştürk'ün gördüğü işkenceyi anlatan ve sorgu mahkemesine verdiği mektuplardan anlaşılan dilekçesinin dosyada bulunmadığı belirtildi. Dilekçenin bir başka sanığın dosyasına karışmış olabileceği düşünüsü ile, gerek

(Arkası 9. Sayfada)

Cumhuriyet, 24 Haziran 1982.

1982

30 Haziran

DİSK Davası'nda Baştürk kaybolan işkenceyle ilgili suç duyurusu dilekçesinin bulunmasını istedi. Baştürk, Davutpaşa Kışlası'nda bulunan ve Otağ-ı Hümayun adı verilen yerde 6 gün 6 gece boyunca demir bir sandalye üzerinde gözleri bağlı olarak oturtulduğunu fiziki işkence gördüğünü ve hakarete uğradığını anlattı.

TEMMUZ

5 Temmuz

DİSK Yürütme Kurulu üyeleri hakkında açılan ve İstanbul Sıkıyönetim Komutanlığı 2 Numaralı Askeri Mahkemesi'nde "hükümetin manevi şahsiyetini tahkir" suçlamasıyla görülen davada duruşma, Genel Başkan Abdullah Baştürk'ün sağlık sorunları nedeniyle katılamaması sonucu 12 Temmuz 1982'ye ertelendi.

DİSK davası

Genel Sekreter Fehmi Işıklar'ın sorgusu başladı

İstanbul Haber Servisi — 24 aralıkta başlayan DİSK davasında dün Genel Sekreter Fehmi Işıklar'ın sorgusuna geçildi. Işıklar, sosyalist dünya görüşüne sahip olduğunu, işçi ve emekçilerin anonk sosyalist bir düzende daha mutlu olacaklarına inandığını söyledi ve «Benim sosyalist dünya görüşüm aynı zamanda yurtseverliğimden kaynaklanmaktadır. Bu inancımı hiçbir gücü kimse gidümlünde olmadan kendi ülkemizin koşullarında, dünyanın somut koşullarını gözardı etmeden toplumumuzun değer yargılarına saygı göstererek savunurum» dedi.

Fehmi Işıklar, Türk-İş'ten ayrılma nedenlerine ilişkin soru üzerine, MC döneminin söz konusu olduğu bir dönemde kendilerine göre (Arkası Sa. 11. Sü. 1 de)

Toplu Konut Fonu'nda yeni uygulama bugün başlıyor

ANKARA, (Cumhuriyet Bürosu) — Toplu Konut Yasası gereğince, yarından itibaren toplu konut edinmek isteyenler bankalarda «Yaşa

Cumhuriyet, 10 Temmuz 1982.

9 Temmuz

DİSK Davası'nda, sorgusuna başlanan DİSK Genel Sekreteri Fehmi Işıklar "Türk-İş'in izlemiş olduğu politikayı izlemediklerini" ve "Türk-İş'in gelene ağam, gidene paşam dediğini" söyledi. Işıklar, DİSK'in demokratik bir rejimi amaçladığını ifade etti. Son olarak Işıklar "DİSK'in de TÜSİAD ve TİSK kadar KİT ve kamulaştırma konularında söz söyleme hakkı olduğunu" belirtti.

12 Temmuz

İstanbul Sıkıyönetim Komutanlığı 2 Numaralı Askeri Mahkemesi'nde görülen, DİSK Yürütme Kurulu üyeleri Abdullah Baştürk, Rıza Güven, Mustafa Aktulgalı, Mukbil Zırtıloğlu, Kemal Nebioğlu, Tuncer Kocamanoğlu ve Fehmi Işıklar hakkında "hükümetin manevi şahsiyetini tahkir" suçlamasıyla açılan davanın bugünkü duruşmasında yetkisizlik kararı verildi. Dava dosyası Askeri Yargıtay Başsavcılığı'na gönderildi.

16 Temmuz

DİSK Davası'nda sorgusu devam eden Genel Sekreter Fehmi Işıklar DİSK devrimciliğinin Marksist-Leninist bir ihtilalci anlayışa sahip olmadığını ve DİSK'in bağımsızlık, demokrasi ve sosyalizmi savunduğunu söyledi.

16 Temmuz

DİSK Ana Davası dışında kalan DİSK soruşturmasında, 107 kişinin tahliye talebinin incelenmesiyle 10 sanık tahliye edildi. Tahliye edilenler, Fikret Akgün, Hamdi Özsöz, Metin Eraslan, Dursun Kahraman, Sanver Özçelik, Hüseyin Doğan, Kemal Ceylan, Hüseyin Akduman, Yakup Yılmaz ve Süleyman Şahin oldu.

28 Temmuz

DİSK Davası'nda sorgusu devam eden Genel Sekreter Fehmi Işıklar "DİSK'in demokrasiye bağlı olarak sendikal çerçevede faşizme karşı mücadele verdiğini" ve "devletin egemen sınıfların malı olmadığını" söyledi. Işıklar sorgulamalardaki ifadelerinin ağır işkence altında alındığını vurguladı ve gözleri bağlı bir şekilde imzalatılmış ifadelerin tümünü reddetti. Fehmi Işıklar için istenen tahliye talebi reddedildi. Ayrıca, Işıklar'ın sorgusu sırasında Avukat Rasim Öz, Yargıç Çetin Güvener ile tartıştığı için duruşmadan çıkarıldı.

29 Temmuz

DİSK avukatları, DİSK soruşturmasında yargılanan 93 DİSK'linin tahliye talebini reddeden 2 Numaralı Askeri Mahkeme'nin kararına, 1 Numaralı Askeri Mahkeme'ye başvurarak itiraz etti. İtiraz talebi kabul edilmedi.

1982

30 Temmuz

DİSK Davası'nda sorgusu devam eden Genel Sekreter Fehmi Işıklar "DGM'lere olan tavırlarının devlete karşı olmadığını" söyledi ve bunun üzerine "1 Mayıs'ın işçi bayramı olarak kutlanmasının Atatürk'ün de katıldığı bir iktisat kongresinde kararlaştırıldığını" hatırlattı. Bunlara ek olarak, Işıklar "sermayenin kendisini egemen güç saydığını" belirterek "kişi olarak ben ve DİSK'in hiçbir zaman yabancı bir ülkenin bayrağını kendi alanlarımızda taşımaya rıza göstermeyiz" dedi.

AĞUSTOS

16 Ağustos

"30 Nisan Direnişi" hakkında açılan iki ayrı dava İstanbul Sıkıyönetim Komutanlığı 2 Numaralı Askeri Mahkemesi'nde görüldü. DİSK Yürütme Kurulu üyeleri ve 143 kişi hakkında açılan davanın duruşmasına Genel Başkan Abdullah Baştürk, Genel Sekreter Fehmi Işıklar, Ali Rıza Güven, Mukbil Zırtıloğlu, Mustafa Aktulgalı, Tuncer Kocamanoğlu ve Kemal Nebioğlu katıldı. Sanıklar "görevsizlik" kararı talep etti.

DİSK davası

Rıza Güven: Kişiler siyasi görüşlerinden dolayı yargılanamaz

■ Hasta olmasına rağmen dün sabah duruşma salonuna getirilen sanıklardan Fikri Tunç, daha sonra doktor muayenesi sonunda tutukevine geri gönderildi.

İstanbul Haber Servisi — DİSK davasında dün 3. sanık Genel Başkan Vekili Rıza Güven'in sorgusuna başlandı. Yargıcın kimliği ve siyasi görüşlerine ilişkin soruları üzerine, kişilerin siyasi görüşlerinden yargılanamayacakları bilinciyle olarak istenen bilgiyi vereceğini söyledi. Sendikal anlayışına ilişkin soruyu yanıtlarken ise, «DİSK'in tüzüğünde, yönetmeliklerinde, genel kurul kararlarında ve karar organlarında benimsediği, onayladığı, bel gelerinde açıkça yazılıdır» dedi.

Rıza Güven, sınıf uzlaşmazlığına ilişkin soruyu yanıtlarken ise, 275 sayılı yasanın 8. maddesi 1. fıkrasında işçi ve işveren taraflara toplu sözleşme yapma çağrısı hakkının tanındığını vurgulayarak, yasanın yürürlüğe girdiği tarihten bu yana, iş barışı olan sözleşme çağrısını isvereniler bile yapmadıklarını, bu (Arkası 8a, 11. Sü. 7'de)

Cumhuriyet, 19 Ağustos 1982.

18 Ağustos

DİSK Davası'nda sorgusu yapılan Genel Başkan Vekili Rıza Güven "sınıf mücadelesinin karşılıklı çıkarları koruduğunu" savundu ve "DİSK'in açık ve Anayasa'yı savunan bir örgüt olduğunu" söyledi. Güven DİSK'in ve kendisinin Türkiye'deki sınıf mücadelesinden anladığımız, işçilerin ekonomik, demokratik ve sosyal haklarını korumak ve geliştirmek olduğunu söyledi ve "Faşizmle mücadelenin demokrasi ve barışın ayrılmaz bir parçası olduğunu" belirtti. Güven "TCK'nin 141. ve 142. maddelerinin tek taraflı uygulandığını" ekledi.

20 Ağustos

DİSK Davası'nda sorgusu devam eden Genel Başkan Vekili Rıza Güven iddianamede yer alan suçlamalara karşın DİSK'in bir siyasi parti olmadığını ve DİSK'in siyasi partilerin yerine geçmek istediği yönündeki suçlamaları reddettiğini söyledi.

26 Ağustos

DİSK Davası'nda sorgusu devam eden Genel Başkan Vekili Rıza Güven "TARİŞ olaylarının sorumlusunun DİSK ve DİSK'e bağlı sendikaların olmadığını ve iddianamedeki açıklamaları reddettiğini" söyledi.

EYLÜL

3 Eylül

DİSK Davası'nda, sorgusuna başlanan Yürütme Kurulu eski üyesi Celal Küçük "TCK'nin 141. ve 142. maddelerinin özüne karşı olmadıklarını ama bu maddelerin işçi sınıfına karşı kolayca kullanılabilmeye açık olduğunu" söyledi. Celal Küçük "Ulusal Demokratik Cephe'nin (UDC) hayata geçirilmediğini ve DİSK organlarının bu konuda bir karar vermediğini" söyledi. Ayrıca, Küçük "sınıfları DİSK'in yaratmadığını sınıfların toplumun içindeki koşullardan meydana geldiğini belirtti.

Ayrıca, 30 Nisan Direnişi Davası'nda görevsizlik

DİSK davası

Küçük: DİSK'in tüzüğü yasaldır

İstanbul Haber Servisi — 24 aralık 1981'de başlayan DİSK davasında dün dördüncü sıradaki sanık Celal Küçük'ün sorgusuna geçildi. DİSK'in kuruluş tüzüğünün yasa dışı olduğu iddiasına karşı diyeceği soruları Celal Küçük, kuruluş tüzüğü ve bildirgesinin yasal denetimden geçtiğini vurguladı. «Bir kamu kuruluşunun DİSK'in yasallığını kabul etmesi, diğer kamu kuruluşu tarafından yasal olmadığının söylenmesini anlamak mümkün değildir. Bir kamu kuruluşu tarafından yasal kabul edilen tüzük ve bildirgenin, diğer kamu kuruluşu tarafından daha sonra yasa dışı kabul edilmesi sözkonusu olursa, yargı birliği zedelenir. Yasallığı kabul edilmiş tüzüğün sonradan yasa dışı kabul edilmesi ancak iddianamedeki kıyas mantığı ile geçerli olabilir» dedi.

Cumhuriyet, 4 Eylül 1982.

1982

kararı verildi ve dava Uyuşmazlık Mahkemesi'ne gönderildi.

8 Eylül

DİSK Davası'nda sorgusu tamamlanan Genel Başkan Vekili Celal Küçük "gözlerinin ve ellerinin bağlı olarak ifadesinin alındığını" ve "hiçbir şey söylemediğini ama kendisine zorla imza attırıldığını" söyledi. Küçük DİSK'in demokrasiyi ve Anayasa'yı savunduğunu söyleyerek bütün suçlamaları reddetti. Duruşma, Yürütme Kurulu üyesi Kemal Nebioğlu'nun sorgulamasına başlamak üzere ertelendi.

9 Eylül

Bakırköy 1. Asliye Ceza Mahkemesi'nde görülen ve DİSK Yürütme Kurulu üyelerinin yargılandığı "DGM Davası" düştü. Zamanaşımı nedeni ile düşen davanın sanıkları Fehmi Işıklar, Kemal Nebioğlu, Celal Küçük, Mehmet Kılıç, Ali Rıza Güven ve Mehmet Karaca beraat ettiler. Ayrıca, 22 Temmuz 1980 tarihinde öldürülen DİSK Genel Başkanı Kemal Türkler de bu davadan yargılanıyordu.

15 Eylül

DİSK Davası'nda sorgusuna başlanan Yürütme Kurulu eski üyesi Kemal Nebioğlu DİSK'in devrimcilik anlayışının, Anayasa'nın eksiksiz ve bir bütün olarak eşit bir şekilde uygulanması olduğunu söyledi. Nebioğlu iddianamede yer alan DİSK'in, Türkiye İşçi Partisi (TİP) ile olan ilişkisini reddederek, işçilerin kendi partilerinin iktidara gelmesinin doğal olduğunu ve DİSK'in demokrasiye yürekten bağlı olduğunu söyledi.

DİSK davası

Kemal Nebioğlu'nun sorgusu başladı

"Baskı grubu oluşturmak sendikaların görevidir,,

İstanbul Haber Servisi — 24 Aralık 1981'de başlayan DİSK davasının dünkü oturumunda 3. sanık sırasında olan eski Yürütme Kurulu üyesi Kemal Nebioğlu'nun sorgusuna başlandı. Nebioğlu, Anayasa'nın öngördüğü kökü dönük ilkelerin yaşama geçirilmesi görevinin siyasi partilere ait olduğunu söyledi. «Ancak, demokratik bir düzen içinde bir işçi konfederasyonuna bu konuda düşen görevler vardır.» dedi. Sendikaların yasal yoldan hareket ederek baskı grubu oluşturmak görevi olduğunu bildirdi. İşçilerin, siyasal güç olarak örgütlenmesi, iktidara aday olması gerektiğini de vurgulayarak bu ... imancla TİP'in, SDP'nin kurulması olduğunu belirtti.

Duruşma yargıcı Çetin Güvener eski Yürütme Kurulu üyesi Kemal Nebioğlu'nun sorgusuna başlarken önce sendikal ve siyasal geçmişine ilişkin olgu tespiti. Kemal Nebioğlu, 1947 yılında Divriği'nde işçi olarak çalışmaya başladığını, çeşitli sendikal çalışmalarının sonra 1967 yılında DİSK'in kurucuları arasında yer aldığını, yönetim ve yürütme kurulu üyeliğine seçildiğini anlattı. Siyasal planda çalışmalarından

(Arkası 9. Sayfada)

Cumhuriyet, 16 Eylül 1982.

16 Eylül

2 Numaralı Sıkıyönetim Mahkemesi tarafından DİSK'e bağlı sendikaların üye ve temsilcilerinden oluşan 87 DİSK'linin tutukluluk halinin devamına karar verildi.

17 Eylül

DİSK Davası'nda sorgusu sürdürülen Yürütme Kurulu eski üyesi Kemal Nebioğlu DİSK'in çağdaş sendikal kavramların dışına çıkmadığını, "1 Mayıs İşçi Gününün kutlanmasının" doğal olduğunu ve yabancı bir devletin bayrağını taşımaya ne kendisinin ne de hiçbir Türk'ün tahammülü olmadığını söyledi. Ayrıca, Nebioğlu ifadesinin işkence yoluyla alındığını ve polisteki ifadelerini reddettiğini söyledi.

22 Eylül

DİSK Davası'nda, sorgusuna devam eden DİSK Yürütme Kurulu eski üyesi Kemal Nebioğlu DİSK'in kuruluş tarihinden 12 Eylül 1980 darbesine kadar hiçbir siyasal partinin etkisinde olmadığını ve iddianamede yer alan DİSK'in, TİP ve TKP ile ilişkisi olduğu iddialarını reddettiğini söyledi.

30 Eylül

MHP'nin suç duyurusu ile Ankara Sıkıyönetim Komutanlığınca yürütülen DİSK'in CHP ile ilişki içinde olduğunu iddia ettiği soruşturma takipsizlikle sonuçlandı.

EKİM

6 Ekim

DİSK Ana Davası'na ek olarak açılan ve 19 sanıktan 10'unun idamının istendiği dava, İstanbul Sıkıyönetim Komutanlığı 2 Numaralı Askeri Mahkemesi'nde görüldü. İdamı istenen sanıklar, Ahmet Yıldız, Teoman Öztürk, Ethem Erhan Taner, Ercan Eyüboğlu, Şükrü Özbayrak, Erol Yalçın, Mustafa Cengiz Acar, Ali Çetin Uygur ve Sabahattin Topuz oldu. DİSK Ana

1982

Ek DİSK iddianamesi:

"Sanıklar, DİSK'in eylemsel faaliyetlerine katılmışlardır,,

İstanbul Haber Servisi — DİSK davasına ek olarak açılan 19 sanıklı ilgili davada Askeri Savcılıkça hazırlanan ek iddianamede, «Bu sanıkların aynı amaç doğrultusunda ve müşterek kasıt altında DİSK'in fikirsel ve eylemsel faaliyetlerine katıldıkları anlaşılmaktadır» denildi.

İddianamede DİSK ve yöneticileri hakkında 15.12.1980 tarihli ile İstanbul Sıkıyönetim Komutanlığının istemine bağlı olarak yürütülen soruşturma sonucunda 25 haziran 1981 tarihli ile hazırlanan iddianame ile açılan davanın devam ettiği belirtildi.

Ek iddianamede DİSK davası iddianamesi ile bağlantı kurularak şu görüşlere yer verildi:

«Aynı iddianamede konu edilen suçlamalar ve bu suçlamalara mesnetteki tespit eden deliller, yukarıda kimlikleri yazılı sanıklara da şamil bulunmasına rağmen, bu sanıklardan bir kısmının iddianamenin tanzimi sırasında firarda oldukları, diğer bir kısmının savunmaları alınmış olmakla beraber haklarındaki soruşturmanın (kısmi) selâhiyetli bulunduğu cihetle iddianameye dahil edilmeleri mümkün olamamıştır.

Bu nedenle yukarıda kimlikleri yazılı Şükrü Özbayrak, Erol Yalçın, Mustafa Cengiz Acar, Ali Osmanlıoğlu, Çetin Uygur, Sabahattin Topuz, Yücel Yaman, Günaydın Erdoğmuş, Argün Müceldili, M. Fahri Aral, Mete Sömmez, Faruk Pekin, İbrahim Sadun Aren, Zafer Kutlu, Mehmet Erhan Gümüş, Teoman Öztürk, Ahmet Yıldız, Ekbem Erhan Toneri ve Ercan Eyüpoğlu hakkında işbu ek iddianame düzenlenmiştir.»

İddianamede sanıklardan bir bölümünün DİSK yönetim organlarında, diğer bir bölümünün de ücretli uzman olarak DİSK'in cephelerine faaliyetlerine sürüldü. Daha sonra şöyle denildi:

«Kendilerine yüklenilen suçlamaların vasıf ve mahiyeti itibariyle ayniyet arzetmesi yönünden aralarında cezai sorum bulak bakımından hiçbir fark görülmemiştir.

Ek iddianamede, sanıkların DİSK'in fikirsel ve eylemsel faaliyetlerine katıldıkları da belirtilerek bu konuda şu iddialara yer verildi:

SENDİKAL GÖRÜNÜM ALTINDA

«Sendikal bir Konfederasyon görünümü altında, Marksizm-Leninizmden kaynaklanan demokratik sınıf ve kitle sendikacılığının yönlendirici ve örgütleyici olarak tanımlanan temel ilkeleri ve işçi sınıfı bilimi ve sosyalist biliminği doğrultusunda, (Sınıf sınıfsızmazığı) ve (İşçi sınıfının kendisi için sınıf olma) prensiplerinden hareketle, işçi sınıfının öncülüğünde güçlü ve ortak katmanlar ile birlikte (üretim araçlarının özel mülkiyetinin kaldırılıp ortak mülkiyet haline dönüştürülmesini) ve ihtilalci yöntemlerle kapitalizmin yıkılıp işçi sınıfının kurtuluşu olarak niteledirdikleri sosyalist bir düzenin kurulması için, işçileri devrimci bir öz kavrayışlarıyla devrime yönelik sosyalist birliğin DİSK mihveri et rafında sağlanması ve proleter enternasyonalizmi dayanışması ile gerek ulusal gerekse ulusla rarası düzeyde kitlesel eylemler ile ihtilal ortamının hazırlanması ve böylece sosyalist devrimi gerçekleştirme hususundaki fikrsel ve eylemsel faaliyetleri devrimci işçi sendikaları konfederasyonu dolayısı ile bu konfederasyon bünyesinde görev almış bulunan yukarıda kimlikleri yazılı sanıkların dünüce yapısının esasını teşkil etmektedir.

Bu sanıkların değişik tarih ve dönemlerde, aynı amaç doğrultusunda ve müşterek kasıt altında bir kül teşkil eden şıda tarih ve karar numaraları belirtilen Genel Kurul toplantı ve kararlarına, Yönetim Kurulu Toplantı ve kararlarına, yürütme kurulu toplantı ve kararlarına, Örem toplantı ve kararlarına, DİSK ve ulusal demokratik güçlerin güç ve eylem birliği ve cepheleşme çalışmaları ile kitlesel eylemlere iştirak etikleri, aşağıda ayrıca değinileceği üzere bir kısım sanıkların da aynı amaç doğrultusunda DİSK bünyesinde ve ücretli kadrolarında görev alarak basın-yayın-eğitim ve örgütlenme çalışmalarını organize etikleri yapılan tetiklerden anlaşılmaktadır.»

İSTENEN CEZALAR

İddianamede daha sonra tek tek 19 sanığın durumu ele alınarak katılmış oldukları resmi organ toplantıları, ya da özel toplantılar sayıldı. Üetice ve talep bölümünde ise şöyle denildi:

«A— Yukarıda kimlikleri yazılı sanıklardan: Şükrü Özbayrak, Erol Yalçın, Mustafa Cengiz Acar, Ali Osmanlıoğlu, Çetin Uygur, Sabahattin Topuzun,

DİSK'i iddianamesiyle haklarında dava açılmış bulunan hukuki durumları ayrıyet arzedem, firarda olmaları nedeniyle soruşturmaları sürdürülen sanıklarla birlikte Anayasal Devlet Düzenini cebren yıkıp yerine proleterya diktatörlüğünün kurulmasını temin için Konfederasyon görünümü altında TCK'nun 141. maddesinin tarifini bulan Marksist - Leninist nitelikteki illegal DİSK örgütünü oluşturdukları ve gündemlerinde bulunan ihtilalci bir ruha kavuşturulan bu örgütün devlete yönelik olarak değişik tür ve biçimde gerçekleştirdiği eylemleri ile anayasal devlet düzenini yıkmaya teşebbüs etikleri anlaşıldığından fiil ve hareketleri ve TCK'nun 146/1. mad de ve fıkrası uyarınca ayrı ayrı,

Sanıklardan: Teoman Öztürk, DİSK'in anayasal devlet düzenini yıkmaya yönelik teşebbüs hareketinin icrai faaliyetlerinden olan demokratik platform çalışmalarına katılarak cephenin oluşmasını sağlamaya çalıştıkları, bu sanıkların eylemlerinin vasıf ve mahiyeti itibariyle yönetim kadrolarında bulunan diğer sanıklarla aynı müşterek kasıt içinde hareket etikleri anlaşıldığından, fiil ve hareketlerine uyan TCK'nun 146/1 madde ve fıkrası uyarınca ayrı ayrı,

Sanıklardan: Yücel Yaman, Günaydın Erdoğmuş, Argün Müceldili, M. Fahri Aral, Mete Sömmez, Faruk Pekin, İbrahim Sadun Aren, Zafer Kutlu, Mehmet Erhan Gümüş'ün,

İddianamenin yukarıda mahsus bölümünde cirafh bir şekilde izah edilen fiil ve hareketlerinden ötürü TCK.'nun 146/3, 173/2, 31, 33 ve 40. maddeleri uyarınca ayrı ayrı tecessüleri,»

İddianamenin okunmasından sonra mahkeme, ek iddianame ile açılan davayı DİSK davası ile birleştirme talebini kamu bağlamak üzere asıl DİSK davasında karar verileceğini açıkladı. DİSK davası ise aynı salonda dün öğleden sonra başladı.

Barış Dernegi

(Baştarafı 12. Sayfada)

yat pahalılığının ,kirli sularım, sıkışık trafiğin, kirli havanın insanlar üzerindeki sağlık bozucu bunalım yaratan etkileri eleştirilmektedir. Bu faktörler yaşama barışını bozan unsurlar olarak ele alınmaktadır.

Koruyucu sağlık, Helsinki Nihai Senedi'nde bütün ülkeleriyle üzerinde durmayı taahhüt ettikleri çevre sağlığı üzerinde durulmakta, sağlık la barış arasındaki ilişki belirtilmektedir.

Cumhuriyet, 7 Ekim 1982.

Davası'yla aynı gün görülen ek dava "sanıkların, DİSK'in eylemsel faaliyetlerine katıldığı" iddia edilerek DİSK Ana Davası'na eklendi. Böylece DİSK Davası'ndaki sanık sayısı 72'ye yükseldi.

6 Ekim

DİSK Davası'nda sorgusu yapılan DİSK Yürütme Kurulu üyesi ve OLEYİS eski Başkanı Mukbil Zırtıloğlu DİSK üyesi işçilere asgari politik bilgileri vermeye çalıştığını ve bunun Anayasal görevi olduğunu ve DİSK'in demokrasiyi savunduğunu söyledi. Zırtıloğlu DİSK'in kurulma aşamasında, Türkiye İşçi Partisi ile herhangi bir ilişkisinin bulunmadığını, ifadesinin polis tarafından ağır işkence altında alındığını ve Savcılık ifadesinin ise işkencenin etkisinde olduğunu söyleyerek reddetti.

8 Ekim

DİSK Davası'nda, sorgusuna devam edilen DİSK Yürütme Kurulu üyesi ve OLEYİS eski Başkanı Mukbil Zırtıloğlu işçi sınıfının çıkarlarını savunan siyasal parti yoksa, sendikaların bu nitelikte bir oluşuma öncülük edebileceğini ve parti kurmaktan DİSK'in değil, TÜRK-İŞ başkanı İbrahim Denizcier'in söz ettiğini söyledi. Zırtıloğlu işçi sınıfının bilime dayalı eğitim yapmasının doğal olduğunu ve DİSK'in tek genel grev isteğinin faşizme ihtar için olduğunu söyledi.

13 Ekim

DİSK Davası'nda sorgusuna başlanan DİSK Yürütme Kurulu eski üyesi Tuncer Kocamanoğlu tüm demokratik örgütlerin olduğu gibi DİSK'in de parlamentodan birtakım taleplerde bulunmasının yasal ve doğal olduğunu söyleyerek DİSK'in genel grev hakkını sınırlayan yasa düzenlemesinin değiştirilmesini parlamentodan istediğini ve bu istemin Anayasal hakkı olduğunu, sendikaların siyasi partileri destekleyebileceğini ve bunun yasal olduğunu söyledi.

15 Ekim

DİSK Davası'nda, sorgulamasına devam edilen Yürütme Kurulu eski üyesi Tuncer Kocamanoğlu DİSK'in hiçbir zaman halk isyanı düşüncesini taşımadığını ve bu amacı güden herhangi bir eyleme girilmediğini söyledi. Kocamanoğlu ifadesinin ağır polis işkencesi altında alındığını söyleyerek ifadesini reddetti.

19 Ekim

3 Numaralı Askeri Mahkeme, DİSK Genel Sekreteri Fehmi Işıklar'ı 12 Eylül 1980 darbesinden sonra sakladıkları iddia edilen ve haklarında 1,5 yıla kadar hapis istenen 8 kişi hakkında beraat kararı verdi. Beraat edenler, Erol Özkök, Ali Yaşar, Günaydın Erdoğmuş, Tülin Ababay, Jennifer Janet Meçik, Ali Özcan, Necdet Semizoğlu ve Ercüment Tahiroğlu oldu.

20 Ekim

DİSK Davası'nda sorgulanmasına başlanan DİSK Yürütme Kurulu üyesi ve Keramik-İş Genel Başkanı

1982

Mustafa Aktulgalı DİSK'in amacının sosyalizm olduğunu ama bunu bir siyasi parti gibi amaçlamadığını ve bu istemin Anayasal olduğunu belirterek demokrasiden yana ve sosyalist olduğunu söyledi. Aktulgalı özgür sınıf ve kitle sendikacılığını savunduğunu ekleyerek polis ifadesinin ağır işkence altında alındığını belirtti ve polis ifadelerini reddetti.

27 Ekim

DİSK Davası'nda sorgulamasına başlanan DİSK Yürütme Kurulu üyesi Süleyman Çelebi DİSK'in grevlerden sorumlu tutulamayacağını belirtti. DİSK ve üyesi sendikalar ekonomiyi yıkan grevler ve uzlaşmazlıkla suçlanırlarken asıl uzlaşmaz tavrın işveren sendikalarından geldiğini söyledi.

KASIM

3 Kasım

DİSK Davası'nda, Yönetim Kurulu üyeleri olan Selahattin Selçuk Sayın ve Halil Hayta'nın sorgulamalarına başlandı. Tek Ges-İş Başkanı Sayın, DİSK'in kuruluşundan bu yana her şeyi açıkça söyleyen bir sendika olduğunu belirtti. DİSK'in, Türk-İş'in politikasını izlemediğini, DİSK'in ülke yararına olmayan hiçbir eylemi olmadığını belirtti. Has-İş Başkanı Hayta, iddianamede yöneltilen suçlara karşın DİSK'in tüzüğünde amaçlarının açıkça belirtildiğini ve Türk-İş'in, Amerikan tipi sendikacılık yaptığını söyledi.

5 Kasım

DİSK Davası'nda, Yönetim Kurulu üyeleri Kemal Yılmaz ve Ali Şahin'in sorgulamalarına başlandı. DİSK ve Lastik-İş Yönetim Kurulu üyesi Yılmaz, DİSK'in uzlaşmacı sarı sendikacılığa karşı çıktığını, DİSK'in Anayasa ve yasalara göre kurulduğunu, bugüne kadar genel kurullarının devlet gözetiminde yapıldığını ve yasalara göre çalıştığını söyleyerek DİSK'in yasal bir örgüt olduğunu ekledi.

10 Kasım

DİSK Davası'nda DİSK Yönetim Kurulu üyesi ve Gıda-İş Yürütme Kurulu üyesi Mehmet Mıhlacı'nın sorgulaması yapıldı. Hâkimin kendisine yönelttiği "sınıf bilinci" sorusunu yanıtlayan Mıhlacı 12 Eylül öncesi ortamda işçilerin, memurların, gençlerin eksik bilinçlenmesinin payının büyük olduğunu söyledi. Mıhlacı, "Düşünce ve örgütlenme özgürlüğü demokrasinin bir temelidir" dedi.

12 Kasım

DİSK Davası'nda DİSK Yönetim Kurulu üyesi ve Gıda-İş Yürütme Kurulu Üyesi Mehmet Mıhlacı kimsenin DİSK'e devrimci örgüt diye gelmediğini, daha iyi hak almak için geldiklerini söyledi. Duruşmada sorgusu yapılan Lastik-İş Genel Başkan Vekili ve CHP eski Milletvekili Kenan Akman DİSK'in hiçbir zaman Marksizm ve Leninizm'i savunmadığını, ayrıca yurtdışına kaçanların kendi adlarına para topladığını ve bu kişilerin DİSK'i temsil etmediklerini iddia etti.

17 Kasım

DİSK Davası'nda sorgulaması yapılan DİSK Yönetim Kurulu eski üyesi Niyazi Kuas DİSK'in işçinin demokratik ve yasal yollardan iktidarını savunduğunu, DİSK'in hiçbir zaman sınıf hakimiyetini hedeflemediğini, demokratik sınıf ve kitle sendikacılığı anlayışını benimsediklerini ve DİSK'in seçimlerde CHP'nin desteklenmesi kararının alındığını söyledi.

19 Kasım

DİSK Davası'nda DİSK Yönetim Kurulu üyesi ve Petkim-İş Genel Başkanı Mustafa Karadayı ile Dev Maden-Sen yöneticisi İsmet Cantekin'in sorgusuna başlandı. Karadayı DİSK Genel Kurulu kararlarının devlete karşı olduğu iddiasının doğru olmadığını ve ihtilal değil, Anayasa ve yasalara uymaktan başka bir yöntem düşünmediklerini söyledi. Cantekin DİSK'in sınıf mücadelesini Anayasa ve yasalar çerçevesinde öngördüğünü ve DİSK'in sosyalist görüşü Anayasalar çerçevesinde savunduğunu söyledi.

1982

24 Kasım

DİSK Davası'nda sorgulaması yapılan DİSK Yönetim Kurulu ve Genel-İş Yürütme Kurulu üyesi İsmail Hakkı Önal DİSK'in Anayasal düzene ve devlete değil, Anayasa emirlerine rağmen yanlış uygulanan bozuk düzene karşı çıktığını söyledi. Duruşmada sorgulaması yapılan DİSK Yönetim Kurulu ve Genel-İş Yürütme Kurulu üyesi Bergüzar Can DİSK'in kurulduğu tarihten itibaren yasalara uygun sendikacılık hareketi içinde olduğunu söyledi.

26 Kasım

DİSK Davası'nın 65. oturumunda, sorgusu yapılan DİSK Yönetim Kurulu üyesi ve OLEYİS Genel Başkanı Nusret Aydın DİSK'in açık ve legal bir örgüt olduğunu belirterek "Genel grevlerin kamu yararına olması gerektiğini savunuruz" dedi. Ayrıca, sorgusu yapılan DİSK Yönetim Kurulu üyesi ve Gıda-İş Başkanı Demirhan Tuncay "DİSK'ten tedirgin olanlar menfaatleri bozulanlardır" dedi ve DİSK'in sosyalizm anlayışının halktan yana ekonomik düzenin uygulanması olduğunu söyledi. Duruşma 3 Aralık 1982'ye ertelendi.

ARALIK

3 Aralık

DİSK Davası'nda Yönetim Kurulu üyeleri, Tekstil Genel Başkanı Rıdvan Budak ve Genel-İş Yürütme Kurulu üyesi Ekrem Akkuş'un sorgulaması yapıldı. Budak DİSK'in kuruluş bildirgesi ve çalışmalarını benimsediğini söyledi ve 15-16 Haziran olaylarının işçinin Anayasal hakkının alınmak istemesinden çıktığını belirtti. Akkuş ise DİSK'in eylemlerini suç olarak görmediğini ve DİSK'in, üyelerinin mutluluğu için çalıştığını söyledi.

8 Aralık

DİSK Davası'nda Yönetim Kurulu üyeleri ve Lastik-İş Genel Başkanı Durmuş Ali Yalnız, OLEYİS Genel Sekreteri Tahir Güner ve Fındık-İş Genel Başkanı Akçin Koç'un sorgulamasına başlandı. Yalnız, DİSK'in illegal bir örgüt olmadığını ve 274 sayılı Yasa'ya göre kurulmuş yasal sendikal bir örgüt olduğunu söyledi. Güner DİSK'in bir ihtilal örgütü olmadığını ve eğer DİSK bir siyasi parti gibi hareket etseydi üye sayısının 30 binden 400 bine çıkamayacağını söyledi. Koç ise DİSK'in bütün karar ve eylemlerinin yasal ve devletin denetiminden geçtiğini söyledi.

10 Aralık

DİSK Davası'nda T.İ.S. Başkanı Yalçın Talaka ve Sosyal-İş Başkanı Özcan Kesgeç'in sorgusu yapıldı. Talaka işçilerin ekonomik çıkarlarını savunmak için bir araya gelmeleriyle kendiliğinden sınıf oluşturduklarını ve işçilerin ekonomik haklarını savunmak için siyasal mücadele vermek zorunda olduklarını söyledi. Kesgeç ise DİSK'in, Anayasal düzene değil, iktidarların uyguladığı kapitalist düzene karşı çıktığını belirtti.

13 Aralık

İstanbul Sıkıyönetim Komutanlığı Askeri Savcılığı, DİSK'e bağlı Genel-İş'in 22 yöneticisi hakkında dava açtı. TCK'nin 141/1-6 maddesi uyarınca, haklarında 10 yıl 8 aydan 20 yıla kadar hapis cezası istenen kişiler arasında Fikret Bulut, Zahir Kayhan, Durmuş Çavdar, Mehmet Dinç ve Hasan Tahsin Güven gibi isimler de yer aldı.

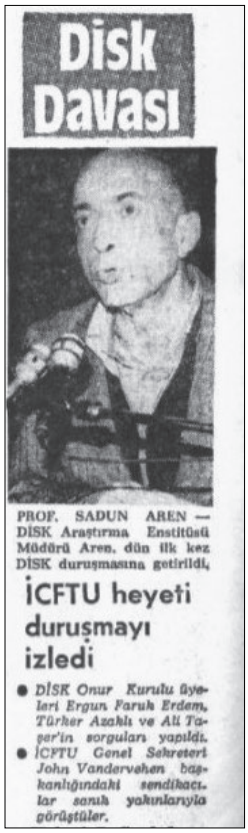
13 Aralık

İstanbul Sıkıyönetim Komutanlığı 2 Numaralı Askeri Mahkemesi'nde DİSK'e bağlı Bank-Sen'in 68 yöneticisi yargılandı. Duruşma öteki sanıkların kimlik saptamasının tamamlanabilmesi için ertelendi.

14 Aralık

ICFTU Genel Sekreteri John Vanderveken DİSK Davası kapsamında Türkiye'ye yaptığı ziyarette Türk-İş ile görüştü. Görüşmede Türk-İş yetkililerin ICFTU'ya DİSK yöneticilerinin sendikal nedenlerle değil başka nedenlerle yargılandıklarını söyledikleri bildirildi.

1982

Disk Davası

PROF. SADUN AREN — DİSK Araştırma Enstitüsü Müdürü Aren, dün ilk kez DİSK duruşmasına getirildi.

İCFTU heyeti duruşmayı izledi

- DİSK Onur Kurulu üyeleri Ergun Faruk Erdem, Türker Azaklı ve Ali Taşer'in sorguları yapıldı.
- İCFTU Genel Sekreteri John Vandervehen başkanlığındaki sendikacılar sanık yakınlarıyla görüştüler.

Cumhuriyet 16 Aralık 1982.

15 Aralık

DİSK Davası'nda ICFTU heyeti hazır bulundu. Heyet sanık yakınlarıyla görüştü. Onur Kurulu üyeleri Ergün Faruk Erdem (Maden-İş), Türker Azaklı (Lastik-İş) ve Ali Taşer'in (Lastik-İş) sorgulamaları başladı. Erdem sendikaların bir sınıf örgütü olduğunu ve iddianamede suç olduğu ileri sürülen fiillerin söz konusu olmadığını söyledi. Azaklı DİSK'in ideolojik amaçlı kurulmuş bir örgüt olduğu iddiasını reddetti. Taşer ise DİSK'in kuruluşundan itibaren yasal bir örgüt olmasına inanarak görev aldığını söyledi.

DİSK Davası duruşmaları Atatürk Öğrenci Sitesi'nden, Metris'e taşındı.

16 Aralık

ICFTU heyeti İstanbul'da Türk-İş üyesi sendikalarla görüştü. ICFTU Genel Sekreteri John Vanderveken, DİSK Davası avukatlarından Ercüment Tahiroğlu ile yaptığı görüşmede davanın gelişimi hakkında bilgi aldı. Ayrıca Vanderveken, tutuklu DİSK yöneticilerinin yakınlarıyla da görüştü ve yapmış olduğu basın toplantısında şiddet eylemlerine katılmamış olanların serbest bırakılması gerektiğini söyledi.

20 Aralık

İstanbul Sıkıyönetim Komutanlığı 2 Numaralı Askeri Mahkemesi'nde süren 30 Nisan Direnişi Davasında, aralarında Genel Başkan Abdullah Baştürk, Genel Sekreter Fehmi Işıklar ve Ali Rıza Güven, Kemal Nebioğlu, Mustafa Aktulgalı, Tuncer Kocamanoğlu ile Mukbil Zırtıloğlu'nun beraatı istendi.

23 Aralık

DİSK Davası 1. yılını doldurdu. Bugüne kadar 817 sayfalık iddianame okundu ve 32 sanığın sorgulaması yapıldı.

1983

OCAK

4 Ocak

İstanbul Sıkıyönetim Komutanlığı 2 Numaralı Askeri Mahkemesi "30 Nisan Direnişi" Davası'nda, aralarında Genel Başkan Abdullah Baştürk, Genel Sekreter Fehmi Işıklar ve Ali Rıza Güven, Kemal Nebioğlu, Mustafa Aktulgalı, Tuncer Kocamanoğlu ile Mukbil Zırtıloğlu'nun da bulunduğu 143 DİSK yönetici ve üyesi hakkında 30 Nisan Direnişi'nin 275 sayılı Grev ve Lokavt Yasası kapsamına girdiğini belirterek görevsizlik kararı verdi.

5 Ocak

Duruşmaların Topkapı'dan Metris'e alınması sebebiyle 21 günlük ara verilen DİSK Davası'na Uluslararası Hür İşçi Sendikaları Konfederasyonu Genel Sekreter Yardımcısı ve bir gözlemci katıldı. Duruşmada, Onur Kurulu üyeleri İsmail Çalışkan, Cemal Aslan ve Osman Özkan'ın sorguları yapıldı.

Ayrıca, sorgusu yapılan DİSK Onur Kurulu üyesi İsmail Çalışkan, DİSK'in hiçbir zaman kendisini siyasi parti yerine koymadığını belirtti. DİSK Onur Kurulu üyesi ve Genel-İş yöneticisi Cemal Aslan DİSK'in Anayasa'yı savunduğunu belirterek devleti

1983

Disk Davası

DİSK Onur Kurulu üyesi ve Lastik - İş yöneticisi Osman Özkan «sendikamda siyaset yapmadım. Siyaseti partimde yaptım. Sendikamda sendikacılık yaptım» dedi.

Genel-İş yöneticisi Aslan: Anayasa savunularak devlet yıkıcılığı yapılmaz

İstanbul Haber Servisi — DİSK davasında 5 Ocak günü duruşmada sorgusu yapılan DİSK Onur Kurulu üyesi ve Genel-İş Sendikası yöneticisi Cemal Aslan, işçilerin de diğer insanlar gibi iktidar olma hakları olduğunu savunarak, DİSK'in bunu önerdiğini söyledi. Aslan, «Yoksa DİSK, iddianamedeki gibi silahla çıkar demeyiniz. Anayasa ve yasalar savunularak devlet yıkıcılığı yapılmaz» dedi.

DİSK Onur Kurulu üyesi ve Lastik-İş Sendikası yöneticisi Osman Özkan ise, ekonomik haklarını korumak için sendikalarda görev aldıklarını belirterek iddianamede ileri sürülen anlamda çalışmaları siyasi partilerin yapılarını açıkladı. Özkan «Sendikamda siyaset yapmadım. Siyaseti partimde yaptım. Sendikamda sendikacılık yaptım» dedi.

5 Ocak günkü duruşmanın 2. oturumunda sorgusu yapılan Cemal Aslan Genel-İş Sendikası'nın çeşitli kademelerinde görev yaptıktan sonra Ankara eski başkanlığı yaptığını, DİSK 7. Genel Kurulu'nda Onur Kurulu üyesi seçildiğini, 1980 yılından itibaren de CHP'de aktif olarak çalıştığını anlattı. Aslan demokratik sol görüşü benimsediğini, özgürlüklü demokrasiyi savunduğunu söyledi. DİSK'e bir konferansçının olarak işçilerin doğrudan ilgili olmayacaklarını, kendilerinin de DİSK'e üye olmasının bağlı olduğu sendikanın genel kurul kararı olduğunu, kaldı ki DİSK tüzük ve kararları bütün ya da söylüşüne görüş açıklamasının sonucu değiştiremeyeceğini vurgulayarak özetle şöyle dedi:

«Savcılarımız, hakimlerimiz, 45 milyonun güvenini özellikle yıllarca faaliyetini sürdüren DİSK'e, güvenini sonuna kadar sürdürmeyi bir örgüt suçlamasına getirmek mümkün değildir.»

Cemal Aslan 2,5 yıldır tutuklu olduğunu, bunun 4 yıldır hapis cezası anlamına geldiğine işaret ederek sorgusunu şöyle tamamladı:

«İddianamede DİSK ve benim devlet yıkıcılığı yaptığımız, Marksist ve Leninist olduğumuz ileri sürülüyor. 850 sayfalık iddianamede bakmadık hiçbir kanıt gösterilmedi» sözü üzerine 3 yerinde adam geçiliyor. Yüzler kanıt gösterilmeden yapılan suçlamaların tümüne ret dedirtiyordu.

Üçüncü oturumda sorgusu yapılan Lastik-İş Sendikası yöneticisi Osman Özkan ise sendikacılık yaşamını Adapazarı'nda sürdürdüğünü, DİSK 5. Genel Kurulu'nda denetim kurulunun seçildiğini, 7. Genel Kurulda seçildiği onur kurulu üyeliğinde ise görev yapmasından 12 Eylül'e gelindiğini anlattı. CHP'de aktif olarak çalıştığını, çoğunlu parlamenter düzeni ve bu partinin programını benimsediğini açıkladı. Sendikal yaşamı boyunca, işçilerin ekonomik çıkarlarını koruma amacı dışında bir çalışma yapmadığını savunda. Her yerde ve her zaman Anayasa'yı savunduğunu belirtti.

Cumhuriyet, 6 Ocak 1983.

yıkacağı yönündeki suçlamaları reddetti, işçilerin de diğer insanlar gibi siyasi partilere girme ve iktidara aday olma haklarının olduğunu söyledi. Duruşmada sorgusu yapılan DİSK Onur Kurulu üyesi ve Lastik-İş yöneticisi Osman Özkan da sendikal yaşamı boyunca, işçilerin çıkarlarını korumaktan başka bir amacı olmadığını söyledi ve "Sendikada siyaset yapmadım. Siyaseti partide yaptım. Sendikada sendikacılık yaptım" dedi.

Ahmet İsvan'a yönelik avukatların yaptığı tahliye isteminin savcılıkça uygun görülmesine rağmen mahkeme tahliyelerin tümünü duruşma aşaması ve suçun niteliği gerekçesiyle reddetti.

7 Ocak

DİSK Davası'nda ilk tahliye edilen kişi "tutuklanmasından beklenen gaye hasıl olduğu" gerekçesiyle 7. Genel Kurulda Onur Kurulu üyeliğine seçilen Şaban Aydın oldu.

Duruşmada Onur Kurulu üyesi ve OLEYİS Bursa Şube Başkanı Şaban Aydın ile DİSK Denetim Kurulu üyeleri Talat Öz, Fikri Tanta, Mehmet Bekiroğulları'nın sorguları yapıldı. Sorgusu yapılan Talat Öz, DİSK'in yasal bir kuruluş olduğunu söyledi. Talat Öz, emniyet ifadesinin gözleri bağlı elektrik akımı verilerek işkence altında okutulmadan imza attırıldığını belirterek emniyet ifadesini reddetti.

Sanıklardan Şaban Aydın ve Ahmet İsvan'ın tahliye istemleri savcılıkça benimsendi ancak diğer üç sanığın taleplerinin reddi istendi. Mahkeme, İstanbul Belediye eski Başkanı Ahmet İsvan ve Denetim Kurulu üyeleri Talat Öz, Fikri Tanta, Mehmet Bekiroğulları'nın tahliye taleplerini reddetti.

12 Ocak

DİSK Davası Denetim Kurulu üyeleri İsmail Özbiçer, Kemal Akar ve Dursun Ali Kocaman'ın sorguları ile devam etti. Özbiçer, DİSK ile CHP arasında maddi bir ilişkinin bulunmadığını ve DİSK'in programlarından dolayı işçilerin yararına görülen CHP'ye oy vermeye yönelik çağrısından başka bir ilişkisi olmadığını söyledi. Akar, DİSK'in hiçbir toplantısında Atatürk'e saygı duruşu yapılmadan başlanmadığını belirterek 1 Mayıs'a ilişkin suçlamaları tümüyle reddettiğini söyledi. Kocaman ise kendisinin OLEYİS'te sendikacılık yaptığını, bu yüzden DİSK ile ilgili soruları cevaplamayacağını söyledi.

Cemal Aslan, Ali Taşer, İsmail Özbiçer, Kemal Akar ve Dursun Ali Kocaman adına yapılan tahliye istemleri reddedildi.

14 Ocak

DİSK Davası'nda sorgusu yapılan DİSK 1. Bölge Temsilcisi Ali Kaya CHP'ye üye olduğunu söyleyerek özgürlükçü demokratik parlamenter sistemde, grevli toplu sözleşmeli sınıf ve kitle sendikacılığı ilkelerini savunduğunu belirtti. DİSK 3. Bölge Temsilcisi Saim Akbulut ise "DİSK'in söylediği bilimsel sosyalizmin Anayasa'ya aykırılığı söz konusu olamaz" dedi.

Duruşmada sorguları yapılan Antalya Bölge Temsilcisi Recep Koç ile İzmir Bölge

DİSK davası

İlk tahliye: Şaban Aydın

■ Ahmet İsvan ve diğer 3 sanık hakkındaki tahliye isteği reddedildi.

İstanbul Haber Servisi — 72 sanıklı DİSK davasında ilk tahliye kararı verildi. 7. Genel Kurul'da Onur Kurulu üyeliğine seçilen ancak 9 eylül 1980 tarihinde can güvenliği gerekçesiyle bu görevden istifa dilekçesi verdiğini bildiren Şaban Aydın, «tutuklanmasından beklenen gaye hasıl olduğu» gerekçesiyle tahliye edildi. Dün sorgusu yapılan Denetim Kurulu üyeleri Talat Öz, Fikri Tanta, Mehmet Bekiroğulları ile eski İstanbul Belediye Başkanı Ahmet İsvan hakkında yapılan tahliye istemleri ise duruşma aşa

(Arkası Sa. 9, Sü. 7'de)

Cumhuriyet, 8 Ocak 1983.

1983

Temsilciliği Vekili ve Örgütlenme Dairesi uzmanı Sefer Güvenç'in tahliye istemine savcılık ileride hukuki durumlarının değişmesi ihtimali olduğundan mağduriyetlerine meydan verilmemesi için katıldığı mahkemede tutukluluktan beklenen gayeye hasıl olduğu gerekçesiyle iki sanığı tahliye etti.

19 Ocak

DİSK Davası'nda DİSK Bölge Temsilcileri Tayyar Elmas, Rafet Demirci, Süleyman Turan, Celal Alçınkaya ve Yusuf Yürekli'nin sorgulamaları yapıldı. Duruşmada Rafet Demirci, Süleyman Turan, Celal Alçınkaya, Yusuf Yürekli ile Ali Taşer tahliye edildi.

21 Ocak

DİSK Davası'nda iki yıldan fazladır tutuklu bulunan İstanbul Belediye eski Başkanı Ahmet İsvan ile DİSK Bölge Temsilcileri Hasan Kahraman ve Saim Akbulut tahliye edildi.

Ahmet İsvan hakkında tahliye kararı verildi

■ İsvan'la birlikte DİSK böl ge temsilcileri Hasan Kahraman ve Saim Akbulut da tahliye edilecekler.

İstanbul Haber servisi — DİSK davasında, İstanbul eski Belediye Başkanı Ahmet İsvan ile bölge temsilcileri Hasan Kahraman ve Saim Akbulut tahliye edildiler. Dün bu davada bölge temsilcisi Hasan Kahraman ve Ahmet İsvan'ın sorgularını yapıldı. Böylece DİSK-i 61 dilekçesinin 52 sanığı ve da iddianame ile davaya katılan Ahmet İsvan'ın sorgusu tamamlandı. Ek 2. iddianameyle davaya katılan DİSK çalışanları ve demokratik kuruluşlara mensuplarından oluşan 15 sanığın sorgusuna devam edilmek üzere duruşma 2 şubat 1430'a ertelendi.

İsvan, önceki sorgusunda 1 mayıs 1977'de belediye araçlarını mitinge güvenliğinin sağlanmasında kullanılmasının açımını ve nedenlerini ayrıntılı bir şekilde açıkladıktan sonra, özetle şöyle devam etti:

«2 mayıs 1977'den beri neden sorarsanız herkese aynı şeyi söylüyorum. Olaylarla ilgili, 1 No'lu Sıkıyönetim Mahkemesi'nde tanık olarak ifade verdim. İddianame hiçbir şey ilave etmediği gibi, sanıklı suçlamaktadır. 1977 yılında suç olmayan şey, bu iddianamede suç olmaktadır. 1977 yılındaki hizmetlerimden dolayı 1 No'lu mahkemede teşekkür ediliyor. 2 No'lu mahkemede yargılanıyorum. Ben 1 mayıs 1977'de toplumu

(Arkası Sa. 11. Sü. 2 de)

DİSK Davası

İKİ YILI AŞKIN TUTUKLULUK — İstanbul'un eski Belediye Başkanı Ahmet İsvan iki yılı aşkın süren tutuklulugunun sona erişini dinledikten sonra Abdullah Basturk'le

Cumhuriyet, 22 Ocak 1983.

İsvan, duruşmada yapılan sorgusunda "1977 yılında suç olmayan şey, bu iddianamede suç olmaktadır. 1977 yılındaki hizmetlerimden dolayı 1 No'lu mahkemede teşekkür ediliyor. 2 No'lu mahkemede yargılanıyorum. Ben 1 Mayıs 77'de millete hizmet ettiği için yargılanan dünyanın tek belediye başkanıyım" dedi.

İsvan, suçlu olması için öncelikle DİSK'in bir suçunun olması gerektiğini söyleyerek "DİSK'e yardımcı olduğum iddia edilen tarihte başbakanlar, bakanlar ve sıkıyönetim komutanları DİSK'in yöneticilerine itibar ediyor, onlarla resmen görüşüp mutabakat sağlıyorlardı" dedi.

ŞUBAT

9 Şubat

DİSK Davası'nda sorgusu yapılan Yeraltı Maden-İş Genel Başkanı Çetin Uygur DİSK'in kurulduğundan beri demokrasiyi ve 1961 Anayasası'nın ilkelerinin gerçekleşmesini savunduğunu söyledi. Hâkimin "Kapitalist sömürünün temeline nasıl indiniz" sorusuna "Sendikalar işçilerin ekonomik ve demokratik haklarını alma uğraşı verirler, siyasal örgütler değillerdir. Benim bildiğim, DİSK bu doğrultuda mücadele vermiştir. Sömürünün ortadan kaldırılması mücadelesinin partilerin mücadelesi ve görevi olduğunu vurgulamıştır" dedi. Aynı duruşmada sorgusu yapılan DİSK Bölge Temsilcisi Sabahattin Topuz "Ben işçiyim ve DİSK'in de işçiden yana bir çalışma yaptığına inanıyorum ve bütün suçlamaları reddediyorum" dedi.

DİSK dergisi Sorumlu Yazı İşleri Müdürü Yücel Yaman sorgusunda "DİSK'e üye olmanın ve görev almanın suç olduğunu düşünmüyorum" diyerek DİSK'te bulunduğu sürede bu suçlamaları haklı kılacak davranış ve olayla karşılaşmadığını, eğitim yapmadığını, eğitim yapılmasının da suç olduğuna inanmadığını belirtti.

1983

DAVALAR... SORUŞTURMALAR...

DİSK davası

Avukatlar: Sanıkların tek suçu yasal örgüte yönetici seçilmek

Halit Çelenk'in 7 avukat adına okuduğu tahliye dilekçesinde, iddianamedeki delillerin yasadışı bir örgütün "emaresini bile" ortaya koyamadığı ileri sürüldü.

İstanbul Haber Servisi — DİSK davası yargılamasına 7. Genel Kurul ses bantlarının delil olarak dinlenmesiyle devam edildi.

Abdullah Baştürk ve arkadaşları adına tahliye isteminde bulunan avukatlar bu davada müvekkillerinin yasal bir konfederasyonun yasal organlarına seçilmiş olmakla suçlandıklarını, kendilerine "**Anayasayı tebdil, tağyir ve ilgaya teşebbüs sayılabilecek başka herhangi bir eylem yüklenmediğini**" söylediler. Avukatlar, **Mehmet Ali Aybar, Ahmet G.Ketenci, Ercüment Tahiroğlu, Rasim Öz, Ergin Türköy, Fikret İlkiz** adlarına avukat **Halit Çelenk**'in okuduğu ortak tahliye dilekçesinde sanıklara herhangi bi somut suçun hesabının sorulamadığı vurgulanarak, DİSK'in kuruluşundan bu yana dava konusu olmuş ya da olmamış tüm eylemlerinin suç unsuru olarak sayıldığı belirtiliyor. Baştan sona devletin onayı ile yasal eylemlerini sürdürmüş bir örgütün bu faaliyetlerinin suçlama konusu olduğu belirtilerek özetle şöyle deniyor:

"**Bu nasıl bir suça teşebbüsse 1967'lerden, 1970'lerden başlıyor, 1980'lere kadar geliyor. Hem de yasal görünümünü hiç yitirmeksizin, yasal bir örgütle beraber geliyor. Ve o yasal örgüt baştan sona devletin onayı ile yürüyor. Üstelik başka suç-yönetimler örneğin 12 mart, bu teşebbüsü görmüyor. 15-16 haziran 1970'deki hareket 12 mart 1971'de teşebbüs olmuyor ama 10 yıl sonra teşebbüs ilan ediliyor. Ve bugün yargılanan müvekkillerimizden kaçının o zaman nerede olduğu, hatta kaç yaşında bile olduğu aranmadan hepsi 15-16 hazirandaki teşebbüsün sorumlusu kabul ediliyor.**

Bitmiş bazı başka davalar da buna eklenerek tebdil tağyir ve ilgaya teşebbüs suçunun işlendiği söyleniyor. İşte DİSK davası budur. İddianamede okunan deliller, bırakınız Anayasayı tebdil, tağyir ve ilgaya teşebbüs suçunu, illegal bir örgütün emaresini bile ortaya koyamamıştır. Çünkü DİSK'in yaptığı her şey yasal ve sendikal çerçevede kalmıştır."

Tahliye dilekçesinde sanıkların sonuçta suçsuz çıkacakları savunularak, aklanırsa, 5 yıl, 7 yıl sürmüş tutukluluğunun omalabilmesinin mümkün olamayacağı belirtildi. Dilekçede daha sonra Askeri Yargıtay'ın silahsız bir örgütle Anayasayı tebdil, tağyir ve ilgaya teşebbüs suçunun işlenemeyeceği yolundaki kararına işaret edildi.

Tahliye dilekçesinde daha sonra tedbir niteliğindeki tutukluluğun yasal niteliğini yitirdiği belirtildi. Delillerin kaçırılması ya da değiştirilmesi gibi bir durum ortada olmadığına göre, tutukluluğun ceza niteliğini kazanmaması için tahliyenin zorunlu olduğu savunuldu.

Tahliye istemlerine karşı görüşünü bildiren duruşma savcısı, sanıkların yasal konfederasyonun organlarına seçildikleri için değil, bu örgütü, bir an için yasallığı kabul edilse dahi, Marksist-Leninist örgüt haline getirmekten yargılandıklarını bildirdi. Tahliye istemlerinin reddini istedi. Yargılama yarın devam edecek.

Döviz kaçakçılığı davası

Sanıklardan Tanrıverdi tahliye edildi

ANKARA (Cumhuriyet Bürosu) — Aralarında 3 banka genel müdürünün de bulunduğu 27 de daha önce verdiği ifadesini kabul ettiğini söylediği görüldü. Bunun üzerine duruşma yargıcı

Cumhuriyet, 9 Şubat 1983.

16 Şubat

DİSK Davası'nda sorgusu yapılan DİSK Araştırma Enstitüsü Müdürü Prof. Sadun Aren DİSK'in bir suç örgütü olmadığını ve iddianamedeki suçları işlemediğini söyledi. Ayrıca "Siyasete karışmak isteseydim DİSK'e değil bunun açıkça yapıldığı bir siyasal partiye girerdim. Ya da hem DİSK'e hem de böyle bir partiye girerdim" dedi. Aren, "12 Eylül'den sonra yapılmış olan bütün araştırma ve soruşturmalara rağmen, savcılık makamının DİSK'in kamuoyunca bilinmeyen herhangi bir eylem ya da çalışmasını bulmuş değildir" diyerek iddianamede bulunan, kendisine ve DİSK'e dair tüm suçlamaları reddettiğini söyledi. Hâkimin "işçi sınıfı bilimi" ile neyin kastedildiğini sorması üzerine işçi sınıfı diye bilimsel bir terim olmadığını belirterek "Ne amaçla kullandıklarını DİSK yöneticileri açıkladılar. Son 200 yıllık bazı sendika hareketinin deneyimlerini anlatma açısından kullanılmıştır" dedi. Aren'in avukatının yapmış olduğu tahliye talebi kabul edilmedi.

Duruşmada sorgusu yapılan DİSK Eğitim Dairesi Müdürü Faruk Pekin "Daha önceden Türk-İş'e bağlı sendikalarda verdiğim aynı içerikli eğitimlerden suçlanmazken DİSK'te verdiğim eğitimlerden suçlanıyorum" diyerek "işçi sınıfı bilimi teriminin Marksizm ile ilgisi yoktur. İşçi sınıfı bilimi terimi Batı sendika hareketinin 150-200 yıllık deneyimlerini anlatmak için kullanılmıştır" ifadelerini ekledi.

Ayrıca, sorgusu yapılan DİSK Örgütlenme Dairesi Müdürü Mete Sönmez DİSK'te çalıştığı sürece yasadışı eylemi olmadığını, bu tarz bir eyleme tanık olmadığını ve kendisinden böyle bir eylemin istenmediğini söyledi.

18 Şubat

DİSK Davası'nda DİSK Örgütlenme Daire uzmanı Zafer Kutlu ve DİSK Basın Dairesi uzmanı Mehmet Erhan Gömüç'ün sorgulaması başladı. Kutlu "Sendikal bir örgüt ve demokratik mücadele vermiş olan DİSK'te görev almaktan kıvanç duyuyorum" dedi. Gömüç ise hayatı boyunca herhangi bir yasadışı örgütte bulunmadığını söyledi.

23 Şubat

DİSK Davası'nda sorgulaması yapılan TMMOB eski Başkanı Teoman Öztürk "Çalışanların yararına faaliyette bulunduğuma inandığım için özgür irademle DİSK'e girdim, sırf çalışmış olmak için DİSK'te görev almış değilim" dedi ve DİSK'in bütün icraatlarının devlet gözetiminde yapıldığını ekledi. Demokratik Platform hakkında konuşan Teoman Öztürk, bunun ilk kez DİSK tarafından kullanılmadığını ve UDC ile bir ilişkisi olmadığını söyledi.

Teoman Öztürk'ün sorgusu sonrası hâkimin sanıkların sorguya karşı bir diyeceği olmadığını tutanaklara geçirmesi üzerine Rıza Güven söz alarak

1983

"Sanık Teoman Öztürk'ün söylediklerine değil, zapta geçiriliş şekline katılmıyorum" dedi. Bunun üzerine Rıza Güven, "duruşma inzibatını bozduğu" gerekçesiyle duruşma salonundan çıkarıldı.

Duruşmada ek iddianamenin okunmasıyla Maden-İş Yönetim Kurulu üyesi Hakkı Öztürk ve Demokratik Öğrenci Gençler Dernekleri (DEV-GÖR) Yönetim Kurulu üyesi Ayhan Ak idam talebiyle DİSK Davası'na dahil edildiler. Hakkı Öztürk, duruşma sonrasında tutuklandı.

25 Şubat

DİSK Davası'nda Demokratik Sol Dernekler Federasyonu Başkanı Ethem Erhan Taneri, DİSK Örgütlenme Dairesi çalışanı Günaydın Erdoğmuş ve DİSK Basın Yayın Dairesi Müdürü Yücel Yaman tahliye edildi.

Duruşmada sorgusu yapılan Ethem Erhan Taneri, idamla yargılanmalarına neden olan Demokratik Platformun bir cepheleşme hareketi olmadığını belirtti. Halkevleri Başkanı ve eski Tabii Senatör Ahmet Yıldız sorgusunda "Atatürk ilkelerine bağlı ülkenin çağdaş uygar düzeye çıkarılması için mücadele veren bir politikacı" olduğunu söyledi.

Ahmet Yıldız, İsmail Çalışkan ile Mehmet Bekiroğulları'nın ve Askeri Savcı'nın Teoman Öztürk için istediği tahliye talebi mahkeme tarafından reddedildi.

28 Şubat

İstanbul 2 Numaralı Askeri Mahkemesi'nde ek iddianame ile DİSK Genel Başkanı Abdullah Baştürk dahil DİSK'e bağlı 3 sendikanın başkanı ve Genel-İş'in 39 yöneticisi hakkında yeni bir dava açıldı. DİSK Davası sanıkları İsmail Özbiçer, Ekrem Akkuş, Bergüzar Can, İsmail Hakkı Önal, İsmail Çalışkan ve Cemal Aslan'ın da yer aldığı iddianamede 39 sanık için 6 yıl 8 aydan 20 yıla kadar hapis istendi.

Sosyal-İş ve Keramik-İş genel başkanları için de ek iddianame ile dava açıldı. Sosyal-İş Genel Başkanı Özcan Kesgeç'in yargılanması 21 Mart 1983, Keramik-İş Genel Başkanı Mustafa Aktulgalı'nın ve sendika yöneticisi Recep Koç'un yargılanmasına ise 14 Mart 1983 günü başlanacağı bildirildi.

MART

2 Mart

DİSK Davası'nda Yönetim Kurulu üyesi ve Maden-İş Yönetim Kurulu üyesi Hakkı Öztürk demokratik cumhuriyet yönetimine karşı olmadığını ve TKP siyasetini Türkiye'de yerleştirmek isteyen İGD'lilerin, DİSK yöneticilerine baskı yaptığını belirtti. Buna karşın söz alan DİSK Genel Başkanı Abdullah Baştürk, Hakkı Öztürk ile sendikal hayatının hiçbir safhasında beraber çalışmadığını ve Öztürk'ün ifadelerini kabul etmediğini söyledi.

Duruşmada söz alan sanıklar Tahir Güner, Ergun Faruk Erdem, Dursun Ali Kocaman, Durmuş Ali Yalnız, Kemal Akar, Ali Özarkalıoğlu ve Nusret Aydın'ın tahliye istemleri mahkemece reddedildi.

2 Mart

DİSK üyesi OLEYİS'in 41 yönetici ve üyesinin yargılanması 1. Ordu ve İstanbul Sıkıyönetim Komutanlığı 2 Numaralı Askeri Mahkemesi'nde başlandı. Tutuksuz yargılanan sanıkların 6 yıl 8 aydan 20 yıla kadar hapsi istendi.

OLEYİS Genel Başkanı Nusret Aydın, Şaban Aydın ve Ali Özarkalıoğlu DİSK Davası'nda yargılandıkları için OLEYİS davası kapsamının dışında bırakıldılar. Gerçekleşen duruşmada dört sanık tahliye edildi.

1983

DİSK Davası

Baştürk: İddianameyle suçlanan gerçekte DİSK değil

İstanbul Haber Servisi — 24 aralık 1981 tarihinde başlayan DİSK davasında sorguların tamamlanması üzerine tahliye istemiyle bulunan DİSK Genel Başkanı Abdullah Baştürk yargılanmalarının iddianamenin niteliği nedeniyle evrensel boyutlar kazandığını, geçmişe değil, geleceğe yönelik olduğunu ileri sürdü. Baştürk, «İddianamenin temel amacı, Türkiye'de DİSK'in öncülüğünde geliştirilen ve 274-275 sayılı yasaları gerçek anlamda hayata geçiren, demokratik işçi haklarını gerçek anlamda savunan bir sendikacılık anlayışının tasfiyesidir. Bu nedenle de bu dava demokrasinin, sendikal hak ve özgürlüklerin geleceğinin davasıdır» dedi.

(Arkası Sa. 11, Sü. 1'de)

Cumhuriyet, 6 Mart 1983.

4 Mart

24 Aralık 1981 tarihinde başlayan ve yargılanan 75 sanıktan 65'inin idamı istendiği DİSK Davası'nda sorgular tamamlandı.

Duruşmada Genel Başkan Abdullah Baştürk, davanın uluslararası bir nitelik kazandığını ve demokrasinin, işçi haklarını yargılandığı siyasal bir dava olduğunu, 30 aydan bu yana tutuklu bulunduklarını belirtti. Baştürk "İddianamenin temel amacı, Türkiye'de DİSK'in öncülüğünde geliştirilen ve 274-275 sayılı yasaları gerçek anlamda hayata geçiren, demokratik gerçek işçi haklarını gerçek anlamda savunan bir sendikacılık anlayışının tasfiyesidir. Temel insan hak ve özgürlüklerinden, demokratik işçi haklarından yapılacak geri dönüşlerin gerekçesi olarak hazırlandığı kanısını doğurmaktadır. Demokrasi mücadelesi vermek isteyenleri yıldırma amacını taşıdığı izlenimini vermektedir" diyerek DİSK'in her zaman her yerde Anayasa'nın tastamam yürütülmesini savunduğunu ekledi.

Duruşmadan önce ek iddianame ile idam talebiyle DİSK Ana Davası'na eklenen DİSK ve T.İ.S. Yönetim Kurulu üyesi Ahmet Ağır dava kapsamına alındı. Duruşmada Ayhan Ak ve Ahmet Ağır'ın sorgusu yapıldı.

Duruşma sonunda tahliye talebinde bulunan 56 sanıktan Mehmet Bekiroğulları, Cemal Aslan ve İsmail Çalışkan tahliye edildi.

10 Mart

DİSK üyesi Tekstil Genel Başkanı Rıdvan Budak'ın da aralarında bulunduğu 25 Tekstil yöneticisi hakkındaki ek iddianame ile İstanbul Sıkıyönetim Komutanlığı 2 Numaralı Askeri Mahkemesi'nde bir dava açıldı. Ek iddianame ile dava açılan sanıklar için 6 yıl 8 aydan 20 yıla kadar hapis cezası istendi. Sanıklardan Rıdvan Budak, Süleyman Çelebi ve Erol Yalçın DİSK Davası'nda ölüm cezası ile yargılanmaya devam etti.

11 Mart

DİSK Davası'nda 6 yıl ile 16 yıl arasında hapsi istenen İstanbul eski Belediye Başkanı Ahmet İsvan ile ilgili suçlamalar için tanıklar dinlenmeye başlandı. Ahmet İsvan hakkındaki ek iddianamede İsvan'ın belediye başkanı olduğu dönemde işçilerin DİSK üyesi Genel-İş'e üye olmaları için çabaladığı, başka sendikaların üyeliğinden ayrılarak DİSK'e üye olan işçilere 20'şer bin TL "özendirme ikramiyesi" adı altında ödeme yaptığı, DİSK'e ve DİSK üyesi sendikalara maddi ve manevi destek sağladığı, 1 Mayıs gösterileri sırasında belediyeye ait çeşitli cihaz ve araçların DİSK emrine verildiği ileri sürüldü.

Ahmet İsvan aleyhine tanıklık yapan Türk-İş/Enerji-İş üyesi Mehmet Manav, iddianamede bulunan 20'şer bin TL'nin işçilere verildiğini, kendisinin Genel-İş'in doğru yolda olmaması ve 250 TL'lik kesintiyi vermek istemediği için Genel-İş'e üye olmadığını söyledi. İsvan, Genel-İş'e üye olan işçilere 20 bin TL değil, 2 maaş ikramiye verildiğini, bunun Enerji-İş'ten Genel-İş'e geçmeleri sebebiyle değil, halihazırda Genel-İş üyesi olan işçilerin toplu iş sözleşmesi mağduriyetini gidermek için verildiğini söyledi. Başka bir tanık olan Güner Acır ise Genel-İş'e geçmesi için kendisine herhangi bir şey söylenmediğini ifade etti.

İsvan, 1 Mayıs için belediyenin olanaklarını sağlamak konusunda "Bana göre demokrasi vasıtası ile devlet olanaklarını kullanma yetkisinde olan kişi bu olanakları hak yararına kullanmalıdır" diyerek belediyenin hiçbir aracını ve olanağını hiç kimsenin emrine vermediğini söyledi.

1983

DISK Davası

İsvan: Devletin izin verdiği mitinge katılmam suç değildir

İstanbul Haber Servisi — DİSK davası sanığı olarak 27 ay hüküm alan eski İstanbul Sendikalar İşçileri Alınları İsvan, «DİSK'in Merkezi - Lokmacı çalışmalarına destek olmaktan suçlanmasını yanlış, cevkat ve sorumluluk sahibi için de çok ağır bulduğunu söyledi. Başlamanın Beşiktaş ofisinden 1 Mayıs mitinginde konuşmaya davet edildiğini belirten İsvan, «Bana göre demokrasi yasaları ile devlet sistemlerini kullanma yetkisine sahip kişi ve olanakları halk yararına kullanmalıdır. Bu toplantının temsil inanılmaz, benim kişiliğimle ilgi olduğunu söylemesi isterim. Ben belediyenin bilgisi aracısı ve olanağını, bilgi kimseyle evrim vermedim. Söz konusu belediyenin aracılığı benim emrimde belediye personeli tarafından, belediye hizmeti için kullanıldı.» dedi.

Ahmet İsvan, gazetemizin 25 şubat tarihli haberine dayanarak, daha önce yapılmış ve tahliyeyle sonuçlanan 21 ocak tarihli sorgusunda, Sağlık Bakanı için önemlidir. DİSK'in suçu olması gerektiğini ve kimlerin de bilerek bu suça katılmış olması gerektiğini vurguladı. Üstle şöyle dedi:

«DİSK suç işlemiş bile olsa (ki iddianameyi gördükten ve sorgulamaları bitirdikten sonra bana bir inanmıyorum) ve ben bu suça bilmeden yardımcı olsam, bana gore de suç yüklenemez. Kaldı ki, benim DİSK'in suçlarına bilerek katılmış olmam mümkün değildir. Çünkü, DİSK'e yardımcı olduğum iddia edilen tarihte, Başbakanlar, Bakanlar ve Belediye Meclisi üyeleri Alınları İsvan, «DİSK'in Merkezi - Lokmacı çalışmalarına destek olmaktan suçlanmasını yanlış, cevkat ve sorumluluk sahibi için de çok ağır bulduğunu söyledi. Başlamanın Beşiktaş ofisinden 1 Mayıs mitinginde konuşmaya davet edildiğini belirten İsvan, «Bana göre demokrasi yasaları ile devlet sistemlerini kullanma yetkisine sahip kişi ve olanakları halk yararına kullanmalıdır. Bu toplantının temsil inanılmaz, benim kişiliğimle ilgi olduğunu söylemesi isterim. Ben belediyenin bilgisi aracısı ve olanağını, bilgi kimseyle evrim vermedim. Söz konusu belediyenin aracılığı benim emrimde belediye personeli tarafından, belediye hizmeti için kullanıldı.» dedi.

İsvan: «Yasal yoldan Belediye Başkanlığına seçildikten sonra rejimi yıkmaya çalışacağını mantık kabul etmez. Çünkü rejimi yıkmaya çalışanlar iktidara gelemeyecek olanlardan çıkar.»

DİSK suç işlemiş bile olsa (ki iddianameyi gördükten ve sorgulamaları bitirdikten sonra bana bir inanmıyorum) ve ben bu suça bilmeden yardımcı olsam, bana gore de suç yüklenemez. Kaldı ki, benim DİSK'in suçlarına bilerek katılmış olmam mümkün değildir. Çünkü, DİSK'e yardımcı olduğum iddia edilen tarihte, Başbakanlar, Bakanlar ve Belediye Meclisi üyeleri Alınları İsvan, «DİSK'in Merkezi - Lokmacı çalışmalarına destek olmaktan suçlanmasını yanlış, cevkat ve sorumluluk sahibi için de çok ağır bulduğunu söyledi. Başlamanın Beşiktaş ofisinden 1 Mayıs mitinginde konuşmaya davet edildiğini belirten İsvan, «Bana göre demokrasi yasaları ile devlet sistemlerini kullanma yetkisine sahip kişi ve olanakları halk yararına kullanmalıdır. Bu toplantının temsil inanılmaz, benim kişiliğimle ilgi olduğunu söylemesi isterim. Ben belediyenin bilgisi aracısı ve olanağını, bilgi kimseyle evrim vermedim. Söz konusu belediyenin aracılığı benim emrimde belediye personeli tarafından, belediye hizmeti için kullanıldı.» dedi.

Ahmet İsvan, gazetemizin 25 şubat tarihli haberine dayanarak, daha önce yapılmış ve tahliyeyle sonuçlanan 21 ocak tarihli sorgusunda, Sağlık Bakanı için önemlidir. DİSK'in suçu olması gerektiğini ve kimlerin de bilerek bu suça katılmış olması gerektiğini vurguladı. Üstle şöyle dedi:

«DİSK suç işlemiş bile olsa (ki iddianameyi gördükten ve sorgulamaları bitirdikten sonra bana bir inanmıyorum) ve ben bu suça bilmeden yardımcı olsam, bana gore de suç yüklenemez. Kaldı ki, benim DİSK'in suçlarına bilerek katılmış olmam mümkün değildir. Çünkü, DİSK'e yardımcı olduğum iddia edilen tarihte, Başbakanlar, Bakanlar ve Belediye Meclisi üyeleri Alınları İsvan, «DİSK'in Merkezi - Lokmacı çalışmalarına destek olmaktan suçlanmasını yanlış, cevkat ve sorumluluk sahibi için de çok ağır bulduğunu söyledi. Başlamanın Beşiktaş ofisinden 1 Mayıs mitinginde konuşmaya davet edildiğini belirten İsvan, «Bana göre demokrasi yasaları ile devlet sistemlerini kullanma yetkisine sahip kişi ve olanakları halk yararına kullanmalıdır. Bu toplantının temsil inanılmaz, benim kişiliğimle ilgi olduğunu söylemesi isterim. Ben belediyenin bilgisi aracısı ve olanağını, bilgi kimseyle evrim vermedim. Söz konusu belediyenin aracılığı benim emrimde belediye personeli tarafından, belediye hizmeti için kullanıldı.» dedi.

Cumhuriyet, 13 Mart 1983.

Duruşma sırasında söz alan Genel Sekreter Fehmi Işıklar cezaevi koşullarının yaşamı tehlikeye sokacak şekilde olduğunu belirterek bu şartların değiştirilmesi için karar alınmasını talep etti. Mahkeme, Işıklar'ın idari makamlara başvurabileceğini bildirdi.

16 Mart

DİSK üyesi Aster-İş'in 12 yöneticisinin 6 yıl 8 ay ile 20 yıl arası hapis cezası istemiyle yargılanmasına İstanbul Sıkıyönetim Komutanlığı 2 Numaralı Askeri Mahkemesi'nde başlandı. İddianamede Aster-İş'in başlangıçta işçilerin hayat şartlarını geliştirmek için kurulduğu ancak daha sonra devletin Anayasal düzenini yıkmak için değişim gösterdiği ileri sürüldü. Askeri savcı, sendikanın kapatılmasını talep etti.

Duruşmada, sorguların ardından Birol Naz ve Mehmet Yaşar Silmen isimli iki sanık tahliye edildi.

18 Mart

DİSK Davası'nda Dursun Ali Kocaman ile İsmail Özbiçer tahliye edildi. Ahmet İsvan için tanıklık yapan Enerji-İş eski işyeri temsilcisi Mehmet Ali Karakale, İstanbul Belediyesi idarecilerinin Genel-İş'ten yana tutum aldığını, bunun Genel-İş'e geçmelerinde etkili olduğunu ancak bir baskı olmadığını söyledi.

25 Mart

DİSK Davası'nda Genel Sekreter Fehmi Işıklar cezaevi koşullarının oldukça kötü olduğuna ilişkin dilekçesinin cezaevi yöneticileri tarafından Sıkıyönetim Komutanlığına iletilmediğini, şartların iyileşmesini beklerken daha da kötüleştiğini, kurşun ve tükenmez kalemleri ile defterlerinin ellerinden alındığını söyledi. Yürütme Kurulu üyesi Kemal Nebioğlu ise cezaevi koşullarının kötü olduğunu vurguladı.

Duruşmada Ahmet İsvan aleyhine tanık olarak dinlenen Bekir Topçu, Enerji-İş'ten Genel-İş'e geçen işçilere iki maaş ikramiye verildiğini ve bunun amacının Genel-İş'e taban oluşturmak olduğunu söyledi. Söz alan İsvan, 1976 yılında belediye ve sendika arasındaki bir protokolden Genel-İş'e üye 80 kadar işçinin yararlanamadığını, bu nedenle bu işçilere daha sonra iki maaş ikramiye verildiğini belirtti.

DISK Davası

DİSK Genel Sekreteri Fehmi Işıklar, cezaevi koşullarının kötü olduğunu içeren dilekçesinin cezaevi yöneticileri tarafından Sıkıyönetim Komutanlığına iletilmediğini söy'edi.

Fehmi Işıklar ve Kemal Nebioğlu cezaevi koşullarından yakındılar

İstanbul Haber Servisi — DİSK davasında İstanbul eski İl Belediye Başkanı Ahmet İsvan'la ilgili 12. ve son celse dün görüldü. Daha sonra bu celse sanıklar cezaevi koşulları ve tahliye istemleriyle ilgili ifadelerini bildirdiler.

Dünkü duruşmada, tanık olarak dinlenen Bekir Topçu'ya duruşma yargıcı İstanbul eski Belediye Başkanı İsvan'ın başkanlık döneminde Genel-İş Sendikası'na üyelerin geçmelerini sağladığını ve geçmelere de bir'şey bin lira ikramiye verildiğini ifade edip edemediği belirtildi.

Tanık Bekir Topçu, İsvan'ın başkanlık döneminde Beyoğlu Şehir Havagazı İşletmesinde Türk-İş'e bağlı Enerji-İş Sendikası ile DİSK'e bağlı Genel-İş Sendikası'nın faaliyet gösterdiğini, toplu sözleşme düzeyinde yetkili sendikanın ise Enerji-İş Sendikası olduğunu belirtti. Topçu, Enerji-İş'ten Genel-İş'e geçen işçilere iki maaş ikramiye verildiğini bildirerek, «Bu paraların ödenmesinde tek gayesi Genel-İş Sendikasını büyük oluşturmaktır. DİSK'e bağlı bu sendikanın toplu sözleşmelerde yetkili duruma gelmesinin sağlanması amacıyla bu paralar ödenmiştir» dedi.

Söz alan İsvan, 1976 yılında Belediye ile Sendika arasında bir protokol ile işçilere yüzde 50'şer lira ücret zammı verildiğini, bu zammın da 11 bin işçinin yararlandığını, ancak havagazı işletmesinde çalışan ve Genel-İş'e üye olan 80 kadar işçinin bu zamdan yararlanamadığını, bu nedenle de bu işçilere daha sonra 2'şer maaş ikramiye verildiğini belirtti.

Söz alan DİSK Genel Sekreteri Fehmi Işıklar, mahkeme heyetine üç sayfalık bir dilekçe vererek tahliye istemlerinden bahsetti. Işıklar dilekçesinde koşullarının barınılmaz olduğunu, havalandırma imkanı bulunmadığını, yazı defterinin ve kalemlerinin kendisinden alındığını belirtti.

Işıklar, bu konuyla ilgili olarak daha önceki oturumda mahkemenin yetkili makamlara başvurmasında istediği yolunda karar verdiğini Komutanlığa yazdığını ancak bugüne kadar cevap alınamadığını belirterek, konuyla ilgili olarak mahkemenin yetkili makamlara başvurmasında ısrarcı olduğunu belirtti.

Kemal Nebioğlu cezaevi koşullarının kötü olduğunu hükümetli şöyle dedi: «Cezaevi idaresine müdahale yetkisi sınırlı bulunmayan mahkeme heyetinden, sorbet bir rahatlıkla yetkisini kullanmasını» dileyeceğim.

Daha sonra 20 sanık daha tahliye isteğinde bulundu. Mahkeme tahliye istemlerinde duruşma günü bulunmadığı için Işıklar'ın Sıkıyönetim Komutanlığına dilekçesiyle ilgilenmesine gerek olmadığına ilişkin kararını reddetti. Duruşma 21 Nisan saat 10.30'a ertelendi.

DİSK davasının dünkü duruşmasında söz alan Fehmi Işıklar, cezaevi koşullarının kötüleştiğini belirterek, kurşun kalem, tükenmez ve kareli defterlerinin de ellerinden alındığını kaydetti.

Cumhuriyet, 26 Mart 1983.

28 Mart

DİSK Genel Başkanı Abdullah Baştürk ve altı yürütme kurulu üyesine İstanbul Sıkıyönetim Komutanlığı Askeri Savcılığınca gümrük kaçakçılığı suçlaması ile soruşturma başlatıldı. İddiaya göre DİSK ve sendikalarının bazı otomobilleri yurtdışında kurulu

1983

bazı sendika ve federasyonlarca DİSK'e bağışlanmıştı ve Türkiye'ye gümrüksüz sokulmuştu. Soruşturma dosyasına, kaçakçılık davalarına Ankara Sıkıyönetim Komutanlığı 4 Numaralı Askeri Mahkemesi baktığından, takipsizlik kararı verilerek dosya Ankara Sıkıyönetim Komutanlığı Askeri Savcılığına gönderildi.

30 Mart

Ek bir iddianameyle "DİSK'in düzenlediği demokratik platform çalışmalarına katılmaktan" DİSK Davası'na bağlanan 3 demokratik kuruluş genel başkanı hakkında ölüm cezası istemiyle dava açıldı. Davaya yeni eklenen sanıklar, TÜTED (Tüm Teknik Elemanlar Derneği) Genel Başkanı Harun Aykut Göker, TÜMAS (Tüm Üniversite Asistanları Derneği) Genel Başkanı Ahmet Balamir ve TYTD (Tüm Yüksek Teknisyenler Derneği) Genel Başkanı Fikri Şen oldu. Üç sanık DİSK'in düzenlediği demokratik platform çalışmalarına katılmaları ile suçlandı.

31 Mart

Ek iddianame ile DİSK Davası'nda idam cezası istemiyle yargılanan Lastik-İş Genel Başkanı Durmuş Ali Yalnız, Celal Küçük, Niyazi Kuas, Kemal Yılmaz, Osman Özkan, Türker Azaklı, Mehmet Bekiroğulları, Kenan Akman, Fikri Tanta ve Talat Öz hakkında Lastik-İş'te yönetici olmaları sebebiyle 6 yıl 8 ay ile 20 yıl arasında değişen hapis cezası istemiyle açılan davanın ilk duruşması görüldü.

Sanıklar halihazırda DİSK Davası'ndan yargılanmaları gerekçesiyle bu davanın mahkemece reddedilmesini istediler. Duruşma, konuyla ilgili askeri savcının görüşünü bildirmesi için 5 Mayıs'a ertelendi.

Bu davadan ayrı olarak devam eden 34 sanıklı Lastik-İş Davası'nda ise Ali Gümüş tahliye edildi, böylece tutuklu sanık kalmadı. Öte yandan İsmail Cura isimli sanığın aranmasına karar verildi.

NİSAN

5 Nisan

Ek iddianameyle DİSK üyesi Tekstil Genel Başkanı ve 24 yönetici hakkında açılan ve 25 sanığın 6 yıl 8 aydan 20 yıla kadar hapis cezası istemiyle yargılandığı davanın ilk duruşması 2 Numaralı Askeri Mahkeme'de görüldü. Askeri Savcı, davanın DİSK Davası'nda yargılanan Rıdvan Budak, Süleyman Çelebi ve Erol Yalçın'ın Tekstil yönetici sıfatıyla katıldıkları eylemlerden yargılanmadıkları gerekçesiyle açıldığını bildirdi. Askeri Savcı'nın ek iddianame ile açılan bu davanın, ana Tekstil davasıyla birleştirilmesi istemine sanık avukatları karşı çıktılar ancak mahkeme birleştirme kararı aldı. Sanık sayısı 53'e yükseldi.

6 Nisan

Gümrük kaçaklığı suçlamasıyla DİSK yöneticilerine açılan davada, DİSK Genel Başkanı Abdullah Baştürk, Genel Sekreter Fehmi Işıklar ve Yürütme Kurulu üyesi Ali Rıza Güven, İstanbul Sıkıyönetim Komutanlığı Askeri Savcılığı'na ifade verdi.

7 Nisan

Ek iddianame ile DİSK ve Genel-İş Genel Başkanı Abdullah Baştürk ile Genel-İş'in 38 yöneticisi hakkında 6 yıl 8 ay ile 20 yıl arasında değişen hapis cezası istemiyle açılan davanın ilk duruşması İstanbul Sıkıyönetim Komutanlığı 2 Numaralı Askeri Mahkemesi'nde görüldü. Dava'nın sanıklarından Abdullah Baştürk, İsmail Özbiçer, Ekrem Akkuş, Bergüzar Can, İsmail Hakkı Önal, İsmail Çalışkan ve Cemal Arslan DİSK Davası'nda idam talebiyle yargılanmaya devam etti.

Askeri Savcı sendikanın yasal olarak kurulduğu halde yasadışı faaliyetlerde bulunduğunu iddia etti ve ek iddianame ile açılan davanın Genel-İş Davası'yla birleştirilmesi talebinde bulundu.

Sanıkların avukatı Ercüment Tahiroğlu, DİSK Davası'ndan da yargılanmakta olan 7 sanık için aynı

1983

fiillerden dolayı sanıklar hakkında ikinci bir dava açılamayacağını belirterek davanın reddedilmesini istedi. Askeri Savcı ise sanıkların DİSK Davası'nda DİSK yöneticisi olmaları sebebiyle, bu davada ise Genel-İş yöneticileri olmaları sebebiyle yargılandıklarını ileri sürerek sanık avukatı Tahiroğlu'nun isteminin mahkemece reddedilmesini talep etti.

7 Nisan

2 Numaralı Askeri Mahkeme'de görülen DİSK üyesi Devrimci Sağlık-İş Davası'nda tek tutuklu Düzgün Halis tahliye edildi. Aynı duruşmada sanıklar Derviş Kartal ve Mehmet Çelikel'in sorguları yapıldı.

15 Nisan

DİSK'e bağlı OLEYİS Davası'nda ek iddianame ile davaya 19 kişi daha eklendi. Sanıkların 6 yıl 8 ay ile 20 yıl arası hapis istemiyle yargılandığı 2 Numaralı Askeri Mahkeme'de açılan davada, sanıkların yasal olarak kurulan sendikayı yasadışı haline getirdikleri öne sürüldü. Haklarında dava açılan 19 OLEYİS yöneticisinden Dursun Ali Kocaman, Şaban Aydın, Nusret Aydın ve Ali Özarkalıoğlu DİSK Davası'nda da yargılanması sürdü.

15 Nisan

19 Şubat 1980'de Ankara'da DİSK Yürütme Kurulu üyelerinin yaptığı "durum değerlendirmesi" isimli toplantı sonuçlarının yayımlandığı DİSK Ajansı'nda dönemin hükümetine tahkir ve tezyif ettikleri iddiasıyla, DİSK Yürütme Kurulu üyelerine 1,5 yıldan başlamak üzere hapis talebiyle dava açıldı. 2 Numaralı Mahkeme'de görülen davaya Fehmi Işıklar ve Rıza Güven dışındaki sanıklar katıldılar. İfadesi alınan sanıklar dönemin siyasi iktidarına eleştiride bulunduklarını ama hakaret etmediklerini söylediler.

22 Nisan

DİSK Davası'nda 3 sanık için daha ek iddianame ile idam cezası istendi. TÜTED Genel Başkanı Harun Aykut Göker, TÜMAS Genel Başkanı Ahmet Balamir ve TYTD Başkan Vekili Fikri Şen'in düzenlenen ek iddianame ile DİSK ile ortak eylem içinde olmak suçlamasıyla yargılanmaları istendi. DİSK Davası bir aylık aranın ardından Metris Baştabya'daki Spor Salonu'nda yeniden başladı. Duruşma, ABD Çalışma Ateşesi tarafından da takip edildi. İstanbul Sıkıyönetim Komutanlığı 2 Numaralı Askeri Mahkemesi'nde devam eden DİSK Davası'nın 85. oturumunda, delillerin okunma aşamasına geçildi. Mahkeme ek iddianame ile davanın birleştirilmesine karar verdi.

Ek iddianame ile davaya dahil edilen üç sanığın sorguları yapıldı. TÜTED Genel Başkanı Göker kendisine somut deliller yerine soyut suçlamaların yöneltildiğini, suçlamaları reddettiğini ve DİSK ile TÜTED'in arasındaki ilişkini siyasal olmadığını söyledi. Balamir, iddialar reddederek demokratik platform toplantısının cepheleşme ya da UDC ile bir ilgisinin olmadığını belirtti. Fikri Şen ise toplantıya katıldığı tarihte TYTD Başkan Vekili olmadığını ve gözlemci olarak katıldığını söyledi. Üç sanık da yazılı ve sözlü olarak tahliyelerini talep ettiler. Mahkeme askeri savcının tahliye istemleri ile ilgili görüşünü açıklaması ertelendi.

27 Nisan

DİSK Davası'nda delillerin okunmasına başlandı. 1 numaralı klasörde yer alan fezlekenin "polisin hazırlık soruşması belgeleri" kısmı okundu. DİSK'in tüm toplantılarından bahsedilen fezlekede DİSK'in kuruluşundan itibaren "proletarya enternasyonalizm doğrultusunda aynı görüşü paylaşanların güç ve eylem birliği örgütü olduğu" iddia edildi. Gerçekleşen duruşmada Ankara Bölge Temsilcisi Ali Kaya ve DİSK uzmanları M. Fahri Aral ile Mete Sönmez tahliye edildi.

29 Nisan

DİSK Davası'nda delillerin okunmasına devam edildi. Sanıklar, 1 numaralı deliller dosyasında yer alan polis soruşturma belgesini [fezleke] reddettiler. DİSK Genel Başkanı Abdullah Baştürk, DİSK ve

1983

yöneticilerinin sendikal ve siyasal anlayışları ile ilgisi olmayan hukuk dışı ve gerçek dışı fezlekeyi reddettiklerini söyledi. Ayrıca fezlekede yer alan belgelerin çoğunun DİSK ile ilgisi olmadığını belirtti.

Işıklar ise sorgusunda, 66. Tümen Komutanlığının yakalanışıyla ilgili verdiği bilginin yanlış olduğunu belirtti. Bulgaristan'a kaçmak istediği iddialarına ise Urfalı olduğunu ve kaçmak isteseydi kendi bölgesinden kolayca kaçabileceğini söyledi.

Mahkemede fezleke 274. sayfasına kadar okundu. Fezlekede DİSK'in Marksist-Leninist bir düzeni kurmak için kurulan bir illegal örgüt olduğu ileri sürüldü. Mahkeme heyeti tahliye istemlerini reddetti.

MAYIS

5 Mayıs

DİSK Davası'nda 6 numaralı deliller klasörü kapsamında 1 numaralı deliller dosyasının "DİSK'in Ören toplantısı" başlıklı belgesiyle Ören toplantısını anlatan imzasız bir metin ile Baştürk'ün konuşması ve toplantıya katılanların listesi sunuldu. Genel Başkan Abdullah Baştürk 2. Ören toplantısında yapmış olduğu konuşma gerekçesiyle yöneltilen suçlamalara yönelik iddianamede yer alan metinde konuşmasının değiştirildiğini belirterek imzasız olan bu belgenin kendisine ait olmadığını söyledi. Baştürk, "Konuşma metninin 3. paragrafındaki ilk üç kelime alındıktan sonra 4. paragrafa geçilmiş. Bunun ilk cümlesinden sonra benim konuşmamda bulunmayan (egemen sömürücü sınıflar) kelimeleri ilave edilerek, yeni bir metin olarak, anlam değişikliği getirilmiş. Benim konuşmamı saptıran, tahrif eden bir belge niteliği vardır. Daha sonra da deliller okundukça görülecektir. Bir çok konuşmam ve konuşmalarımız değiştirilerek bize suç işletme mantığı aittir. İddianamedeki konuşma bana ait değildir. Tahrif edilmiştir" dedi.

DİSK Genel Sekreteri Fehmi Işıklar, kimin tarafından yazıldığı belli olmayan belgenin gerçekleri yansıtmayacağını, Ören toplantısının 7. Genel Kurul raporunda da yayımlandığını, aslı değerlendirildiğinde suç niteliğinin olmadığının ortaya çıkacağını söyledi. İki farklı belge olduğunu, kendi belgelerinde hangisi doğruysa ve imzalarını içeriyorsa onu kabul ettiğini belirtti.

Rıza Güven, Ören toplantısı açıklamasına ilişkin Burhaniye Savcılığının soruşturma açtığı ve kovuşturmaya yer olmadığına karar verdiğini belirterek yeni bir davaya konu olamayacağını söyledi.

6 Mayıs

DİSK Davası'nda Abdullah Baştürk, Fehmi Işıklar ve Rıza Güven'in "1 Mayıs" ile ilgili konuşmaları delil olarak okundu. Abdullah Baştürk, Rıza Güven ve Fehmi Işıklar konuşmaların kendilerine ait ve doğru değerlendirmeler olduğunu, bu değerlendirmelerin 1 Mayıs'ı kutlayan bütün dünya sendikaları tarafından yapıldığını söylediler.

Rıza Güven 1 Mayıs 1980 İçel toplantısında yaptığı konuşma hakkında "İçel'de bir konuşma yaptım. Çok iyi de yaptım. O günün koşullarında böyle konuşmak gerekiyordu" dedi. Abdullah Baştürk, iddianamede yer alan konuşmanın kendisine ait olduğunu ancak konuşmaya ilişkin suçlamayı reddettiğini söyledi. Hâkimin Baştürk'e "Düzene karşı işçileri, emekçileri mücadeleye çağırmışsınız. Bütün işçiler birleşin sloganını nereden aldınız?" sorusuna Baştürk, işçilere ve sendikalara yöneltilen saldırıların amacının soygun ve sömürüyü sürdürmek olduğunu ve bu düzeni savunanlara karşı mücadeleyi kastettiklerini, Anayasa'nın uluslararası işçi örgütleri ile işbirliği ve dayanışmaya olanak verdiğini söyledi.

Fehmi Işıklar, 29 Nisan 1980 tarihli konuşmanın kendisine ait olduğunu söyledi. Hâkimin "Egemen sınıftan neyi kastettiğini" sorması üzerine Işıklar, sermaye çevrelerinin siyasal iktidarları çıkarları doğrultusunda yasalar için etkilediklerini, bunun değerlendirilmesi açısından bir konuşma olduğunu söyledi. Ayrıca Işıklar, "1 Mayıs'ların egemen güçlere

1983

karşı ve onların güdümünde bulunan iktidara karşı mücadelede bir mihenk taşı olduğu değerlendirmesi doğrudur'' dedi.

Savunma avukatı Ercüment Tahiroğlu, delillerin nereden alındığının belli olmadığını, imzasız yazıların delil olarak incelenmesinin ciddiyetle bağdaşmadığını söyledi. Av. Tahiroğlu bu sözleri ardından 1 günlük tutuklama cezası aldı.

13 Mayıs

DİSK Davası'nda ''1 Mayıs 1978'' mitingine ait raporlar delil olarak okundu. Duruşmada söz alan Genel Sekreter Fehmi Işıklar imzasız olarak düzenlenmiş raporun kimin tarafından hazırlandığının bilinmediğini ve kendilerini bağlamayacağını söyledi. Raporun kendileriyle ilgili kısımların doğru olduğunu ancak DİSK'in belirtilen pankart ve sloganları dışındaki pankart ve sloganların DİSK'le ilgili olmadığını söyledi.

Öğleden sonraki ikinci duruşmada ise 1 Mayıs 1977 mitingiyle ilgili raporlar okundu. Bunun üzerine duruşmada bulunan sanıklar kendilerinden değil, 1 Mayıs 1977'de 36 kişinin ölümüne yol açanlardan hesap sorulması gerektiğini, onların 1 Mayıs 1977'nin sanığı değil mağduru olduklarını söylediler.

DİSK Davası

"Mahkemede okunmayan belge, belge niteliği taşımaz,,

Cumhuriyet, 13 Mayıs 1983.

Hâkimin Işıklar'a Kemal Türkler'in konuşmasını tasvip edip etmediğini sorması üzerine Kenan Akman, bu türlü soruların sanıklar arasında çelişkiye yol açacağını söyledi. Mahkeme Akman'ın itirazını ''delillerin değerlendirilmesindeki uygulamayı eleştirme'' olarak değerlendirerek disiplini bozduğu gerekçesiyle salondan çıkarılmasına karar verdi.

Av. Halit Çelenk, bir önceki duruşmada kendisine verilen duruşmadan çıkarma disiplin cezasının yasaya aykırı olduğunu belirterek yeniden gözden geçirilmesini istedi, mahkeme talebi reddetti.

18 Mayıs

DİSK Davası'nda Genel Başkan Abdullah Baştürk 6 numaralı klasöre ait 2 numaralı delillerin okunması üzerine 274 sayılı Sendikalar Yasası'nı savunarak demokrasi mitinglerinde yaptığı konuşmaların, özellikle TARİŞ, Tekel, Ant-Birlik gibi siyasal iktidarın işçi kıyımının ve anti demokratik yasaların protestosu niteliğinde olduğunu söyledi.

Daha sonra 1 Mayıs 1976 mitingine ilişkin görüş bildiren sanıklar emniyet raporunun da DİSK'i aklayan bir sonraki duruşmasını ise 20 Mayıs 1983'e erteledi.

20 Mayıs

DİSK Davası'nda Abdullah Baştürk delil olarak sunulan ''Marksist ve Leninist Felsefe Sözlüğü'' kitabının içindeki terimlerin DİSK'le ilgisi olmadığını söyledi ve DİSK'in benimsediği devrimcilik anlayışının ilericilik olduğunu belirtti. Baştürk ve Işıklar, DİSK'in bu terimleri kullanmasından sonra yayımlanmış kitaptaki terimler ve anlamların birbiriyle ilişkisinin söz konusu olmadığını, kıyas yönteminin hukukta yasak olduğunu söylediler.

Hâkimin ''Sözlükte devrim açıklamasını ret mi ediyorsunuz'' sorusunu Baştürk, ''Evet, sözlükteki devrimcilik açıklaması ile DİSK'teki ve buradaki arkadaşların dünya görüşü ve devrimcilik anlayışının ilişkisi yoktur'' şeklinde yanıtladı.

1983

24 Mayıs

İstanbul Sıkıyönetim Komutanlığı 2 Numaralı Askeri Mahkemesi'nde DİSK'e bağlı Türkiye Toprak Su Tarım İşçileri Sendikası'nın (T.İ.S.) 21 yöneticisi hakkında 6 yıl 8 ay ve 20 yıl arasında ceza istemiyle dava açıldı. Davada T.İ.S.in kapatılması da istendi.

25 Mayıs

DİSK Davası'nda 8 numaralı deliller dosyasında olan Türk-İş tarafından DİSK'e yönelik hazırlanan ve Halil Tunç ile Sadık Şide'nin imzalarıyla yorumlarını içeren "DİSK, Dünya Komünist İşçiler Federasyonu ile iş birliği nasıl yaptı?" adlı broşür okundu. Türk-İş'in broşüründe Dünya Sendikalar Federasyonu (DSF), Komünist İhtilal Konfederasyonu olarak değerlendirildi. Duruşmada ayrıca Fransa Genel İş Konfederasyonu (CGT) ile DİSK'in ortak bildirisi, DSF, CGT. ICFTU ve ETUC ile DİSK'in arasındaki telgraf fotokopisi ve Bulgar sendikacıların Türkiye'ye yaptıkları ziyaretle ilgili ortak bildiri, aleyhte delil olarak gösterildi.

27 Mayıs

DİSK Davası'nda okunması tamamlanan 8 numaralı deliller üzerine görüşleri alınan Genel Başkan Abdullah Baştürk DİSK'in demokratik sınıf ve kitle sendikacılığı temel ilkelerini benimsediğini savundu ve DİSK'in, TKP ile hiçbir ilişkisi olmadığını ve TKP'yi muhatap saymadıklarını söyledi.

Cumhuriyet 8

DİSK Davası

«Dünyada hemen tüm sendikalar işçilerin çıkarlarını ve kazılaştıkları güçlükleri dile getiren konuşmalar yaparlar. Meseleyi birçok değerlendirmemiz doğru çıkmıştır»

Sanıklar: Konuşmalarımızda suç işleme kastı yoktur

FEHMİ IŞIKLAR — «Bizden bağlı sendikalarımızda kullanılması gereken, anlaşılır ve herkes tarafından kavranılan, sade bir dil olarak, bu tür bildirilerin hazırlanmasında değil, sayın mahkemenin de bildiği gibi, sendikalarımızda her gün yapılan toplantılarda, sendikalarımızın yayın organlarında, sendikalarımızın eğitim kurslarında, sendikalarımızın kongrelerinde bir çok defalar değerlendirilmiştir. Bu konuşmaların ve değerlendirmelerin sonucunda, bu bildirinin hazırlanmasında, bu bildirinin ortaya çıkmasında, bu bildirinin yayınlanmasında, bu bildirinin dağıtılmasında, bu bildirinin kullanılmasında, bu bildirinin sonuçlarında, bu bildirinin sonuçlarından, bu bildirinin sonuçlarına kadar, bu bildirinin sonuçlarının, bu bildirinin sonuçlarının, bu bildirinin sonuçlarının

1983

DİSK Davası

Işıklar: İmzasız, tarihsiz metinler delil sayılamaz

İstanbul Haber Servisi — DİSK davasında 4 haziran günkü duruşmada delil olarak okunan ek 103 No'lu dosyadaki belgeler üzerinde açıklama yapan Genel Sekreter Fehmi Işıklar bu belgelerin alâyihlerinde, kanıt olabilecek nitelik taşımadıklarını söyledi. Kelime benzerliklerinin, amaç birliktelliğini ortaya koyamayacağını, demokratik cephenin na anlam da koşulları açısından Bulgaristan, Fransa, Almanya'daki cephe hareketlerine benzetilemiyeceğini belirtti.

103 No'lu dosya kapsamında Bulgaristan, Fransa ve Almanya'daki cephe hareketlerini anlatan, metinler dahil olarak okundu. Bu deliller üzerinde söz alan Fehmi Işıklar, imzasız, tarih siz. kime ait olduğu belli olmayan dokülo metinler için iddianamede bunların kendi odasında bulunduğuna ilişkin kayıt olduğunu, okunan deliller dosyasında, ise sahte tarihe odasından söz edildiğini, ancak orada da bulunduklarından kuşku duyduğunu bildirdi. DİSK'e gelen yazıların gerçek sekreterliğin geçtiğini, kayıt numaralı verilerin, ilgili dairelere havale edildiğini, bu yazıların ilk kez görüldüğünü, imzasız -tarihsiz-anlamsız bu yazıların DİSK davasında, delil olarak değerlendirilmemesi gerektiğini savundu. DİSK'e ait olmayan bu belgelere dayanılarak demokratik cephe çalışmalarında, Marksist - Leninist literatürden, yararlanıldığı iddiasının doğru ve gerçeği olamıyacağını anlattı.

Söz alan Kemal Nebioğlu, 6 Genel Kurulun cephe kararının, fiilen uygulanmalara karşı; yasalara, Anayasaya dayalı, savunmaya yönelik bir karar olduğunu, kararın içinde, amacının açıkça belirtildiğini ve «Aşlemo, tekelleşmeye karşı» diye açıkça vurgulandığını, siyasi iktidara yönelik bir amacı bulunmadığını anlattı. Nebioğlu, cephe oluşma, ülke koşullarından doğmuş, işçi sendikalarının görevleri içinde kalan bir çalışma olduğunu, Bulgaristan, Almanya, Fransa'daki cephe hareketleri ile benzerlik kurarak suçlama getirmenin, çıkarsamanın olduğunu söyledi.

Hakkı Öztürk UDC'ye karşı çıktığını ve cephelerine hareketlerinin bilgisine kalmadığını söyledi. Söz alan Rıfkı Budak, 6 Genel Kurul'da diğer kabil olduğunu, o tarihte cephe kararına karşı çıkanların izlemlerini bir gazetede yayınlandığını, Hakkı Öztürk'ün bazı diğerleri arasında olmadığını, yalan söylediğini öne sürdü.

DİSK avukatı Ercüment Tahiroğlu, DİSK'te yapılan ilk arama sırasında orada bulunduğunu, Rıza Güven ve Abdullah Basttürk'ün de gözaltıkları, ancak aramadışında tutuldukları bu arama ilişkin olarak görevlilerin tutukları tutanakta da bi. delil olarak okunan bu belgelere rastlamadığını, bunların DİSK'te bulunduğuna dair herhangi bir kanıt olmadığını açıkladı.

Cumhuriyet 13, Haziran 1983.

yoluyla amaçlayan bir örgüt değildir. DİSK, işçilerin ekonomik, kültürel, çıkarlarını savunan sendikal bir örgüttür'' dedi.

10 Haziran

DİSK Davası'nda 104 numaralı deliller dosyası kapsamında DİSK ve Barış Derneği ilişkileriyle ilgili belgeler okundu. Genel Başkan Abdullah Baştürk, Barış Derneği'nin Dernekler Yasası'na göre faaliyet gösteren ve devletçe denetlenen bir dernek olduğunu ve DİSK ile Barış Derneği'nin Marksist-Leninist ilkeler çerçevesinde ve Sovyet ideolojisi doğrultusunda ilişki içinde oldukları iddiasının ortada kaldığını söyledi.

Konu hakkında söz alan Fehmi Işıklar, barışçı olmak için Sovyet ideolojisini benimsemeye ya da Marksist-Leninist olmaya gerek olmadığını belirtti.

Baştürk, DİSK'in başından sonuna kadar Kıbrıs Barış harekâtını desteklediğini ve DİSK'in Kıbrıs konusundaki görüşlerinin hiçbir zaman devletin bu konudaki görüşleriyle çelişmediğini belirtti.

15 Haziran

DİSK Davası'nda daha önce okunmuş olan 101, 103, 104 ve 105 numaralı deliller klasörleri üzerine Av. Ercüment Tahiroğlu görüş bildirdi. Tahiroğlu, delil olarak okunan belgelerin sanıklar aleyhine kanıt niteliği taşımadığını; bugüne kadar okunan 101 numaralı delillerde Avrupa'dan DİSK'e PTT kanalıyla gönderilen Türk işçi derneklerinin davetleri ve bunlara ait yanıtlar olduğunu, 103 numaralı delillerde Bulgaristan, Fransa ve Almanya'daki işçi hareketlerini anlatan yazıların imzasız ve tasdiksiz olduğunu, 104 numaralı delillerde Barış Derneği tarafından DİSK'e yazılmış yazıların toplantılar hakkında teknik bilgi vermekten ibaren kaldığını, 105 numaralı delillerin ise yurtdışından gönderildiği anlaşılan belgelerin de Fehmi Işıklar'ın belirttiği gibi DİSK'e ait olmadığını söyledi.

Mahkeme 106 numaralı deliller klasörünün okunmasıyla devam etti. Delillerin okunmasına devam edilmek üzere duruşma ertelendi.

16 Haziran

DİSK üyesi Genel-İş Davası'na ilişkin ek iddianame dava ile birleştirildi. Ek iddianame ile 54 sanığın davaya eklenmesiyle, İstanbul Sıkıyönetim Komutanlığı 2 Numaralı Askeri Mahkemesi'nde devam eden Genel-İş Davası'nda sanık sayısı 76'ya yükseldi. 54 sanık arasında DİSK Davası'nda idam ile yargılanan Abdullah Baştürk, İsmail Özbiçer, Ekrem Akkuş, Bergüzar Can, İsmail Hakkı Önal, İsmail Çalışkan ve Cemal Aslan bulundu.

17 Haziran

DİSK Davası'nda DİSK Genel Sekreteri Fehmi Işıklar, 109 numaralı deliller dosyası üzerine görüşlerini açıkladı. Işıklar, delil olarak okunan yazışmaların bir bölümünün yurtdışında çalışan işçi kuruluşlarından gelmiş yazılar ve 1 Mayıs kutlama mesajlarından oluştuğunu söyledi. Işıklar, iddianamede yer alan DİSK'in 1 Mayıs mesajları kutlamaları nedeniyle Marksist-Leninist kuruluşlarla ilişki içinde olması suçlamasını ''Dünyada hiçbir örgüt 1 Mayıs kutlama mesajları ile ilişki kurdu diye böyle bir suçlamaya konu olamaz. Sendikal örgüt, böyle bir mesaj geldi diye suçlanamaz. Bunun ceza hukukumuzda da yeri yoktur'' diyerek reddetti.

Işıklar'ın 1 Mayıs gösterilerinin yasaklanmasının ILO ilkelerine aykırı olduğunu söylemesine hâkimin yaptığı ''Devlet yasaklıyor'' uyarısı üzerine Işıklar, ''Devletin kabul ettiği ILO kararlarına aykırıdır'' dedi.

Duruşma Parlamento üyesi ve Alman SDP Milletvekili Ludwig Fellermaier ile Alman Konsolosluğu'ndan bir yetkili tarafından izlendi.

1983

21 Haziran

İstanbul Sıkıyönetim Komutanlığı 2 Numaralı Askeri Mahkemesi'nde devam eden ve DİSK Davası ile Ankara Sıkıyönetim Komutanlığı 2 Numaralı Askeri Mahkemesi'nde görülen ve Askeri Yargıtay'ca "yasadışı örgütlerin yayınlarını bastığı" gerekçesiyle açılan EMAŞ Davası'nın birleştirilmesine karar verildi. Aralarında DİSK Genel Başkanı Abdullah Baştürk ve gazeteci yazar İlhami Soysal'ın da bulunduğu 7 sanıklı EMAŞ Davası, Askeri Yargıtay 4. Dairesi'nin incelemesiyle birlikte DİSK Ana Davası'yla birleştirildi.

24 Haziran

DİSK Davası'nda DİSK'in sendikal kuruluşlarla yaptığı yazışmaları 112 numaralı deliller klasörü kapsamında aleyhte delil olarak okuması üzerine Av. Ercüment Tahiroğlu, yazıların DİSK'in Anayasa, Sendikalar Yasası, Toplu Sözleşme Yasası ile ILO kararları ve ilkeleri doğrultusunda yaptığı sendikal faaliyetlerin kanıtı olduğunu söyledi. Daha sonra mahkemede 112, 113 ve 144. klasörler aleyhte delil olarak okundu.

DİSK Davası'nın 100. oturumunda, okunmaya başlanan 113 numaralı delillerde geçen "Sovyetler Birliği Anayasası taslağı" ile ilgili Genel Sekreter Fehmi Işıklar Sovyet Anayasa taslağı ile DİSK'in ilişkisinin olmadığını belirterek "DİSK demokratik merkeziyetçiliği Sovyetler Birliği Anayasa taslağında olduğu için değil, sendikal iç işleyiş açısından gerekli olduğu için benimsemiştir" dedi.

29 Haziran

DİSK Davası'nda Genel Başkan Abdullah Baştürk, ek 113 ve 114 numaralı delil dosyalarına ithafen söz aldı. Baştürk, 113 numaralı delil dosyası için DİSK'in uluslararası sendikal ilişkiler içinde bir bölümünü oluşturan Sovyet sendikaları ile sendikal ilişkilerin suçlama konusu edilmesinin kabul edilemez olduğunu söyledi. Baştürk, Türk-İş'e bağlı sendikaların da ayrı türden ilişkileri olduğuna, çok sayıda sanayicinin Sovyet şirketleriyle yakın ilişki içinde bulunduğuna değinerek "Bütün bu ilişkiler suç oluşturmazken DİSK'in çok yönlü uluslararası sendikal ilişkileri içinde bir bölümü oluşturan Sovyet sendikaları ile olan sendikal ilişkilerinin suçlanmasını hukuken ve mantıken anlamak mümkün değildir" dedi.

Baştürk, 114 numaralı delil dosyasına ilişkin Bulgar bir sendikacı tarafından armağan edilen Dimitrov'un Naziler tarafından yargılanmasına ilişkin Bulgarca kitabı okumadığını ve bu tür armağan alma ve vermenin olağan olduğunu söyledi. Ayrıca Baştürk, "Dimitrov'un Naziler tarafından yargılanırken söylediği sözler nedeniyle bugün ben suçlanacaksam bu tarihsel gerçeklere de hukuka da aykırı olacaktır" dedi.

30 Haziran

DİSK üyesi T.İ.S.'in 21 yöneticisinin 6 yıl 8 aydan 20 yıla kadar hapis istemiyle yargılandığı T.İ.S. Davası, İstanbul Sıkıyönetim Komutanlığı 2 Numaralı Askeri Mahkemesi'nde başladı. Sendika Genel Sekreteri Ahmet Ağır'ın DİSK Davası'ndan idamı istenirken Askeri Savcı sendikanın kapatılmasını da talep etti.

TEMMUZ

5 Temmuz

DİSK Genel Başkanı Kemal Türkler'i 22 Temmuz 1980'de MHP Genel Başkanı Alpaslan Türkeş'in emriyle öldürmekten yargılanan Celal Adan, Ankara Sıkıyönetim Komutanlığı 1 Numaralı Askeri Mahkemesi'nce tahliye edildi.

6 Temmuz

DİSK Davası'nda delillerin okunmasına devam edildi. DİSK Basın-Yayın, Örgütlenme, Dış İlişkiler gibi uzmanlık daireleri ile konferans salonu kullanımı, evrak kaydı, yazışmaların işleyiş biçimi ve sendikalararası dayanışma ilkeleri delil olarak okundu. Delil dosyası hakkında Rıza Güven, "DİSK sonuna dek yaşama amacındadır. DİSK'in tüzükleri yasaya

1983

uygun yapıldığı gibi, ona uygun yapılan yönetmelikler de yasaldır'' diyerek Toplu Sözleşme Dairesi yönetmeliğinin Marksist-Leninist örgüt olma suçlamasını çürüttüğünü, Marksist-Leninist örgütlerin işveren sendikasıyla masaya oturup müzakere etmesinin imkansız olduğunu söyledi.

Genel Sekreter Fehmi Işıklar, söz konusu delillerin DİSK'in sendikal faaliyetlerini sürdürme amacının ve kararlılığının kanıtı olduğunu belirterek ''suç nitelikleri yoktur, lehte delil olabilirler'' dedi.

Delil olarak okunan DİSK Tüzükleri konusunda açıklama yapan Genel Sekreter Fehmi Işıklar, DİSK'e üye olmanın tek koşulunun işçi olmak, yönetici olmanın tek koşulunun ise üye olmak olduğunu, DİSK'te üye ve yönetici olmak için başka hiçbir koşulun aranmadığını, Marksist-Leninist olma, ideolojik birlik gibi koşulların bulunmadığını belirterek ''Böyle bir tüzükle dünyanın hiçbir ülkesinde gizli örgüt suçlaması getirilemez'' dedi. İddianamede tek tip tüzük ile DİSK Tüzüğünün karıştırılarak haksız suçlama getirildiğini, tek tip demokratik tüzüğün 6. Genel Kurul kararı ile sendikalar için hazırlanmış bir taslak olduğunu söyledi. Ayrıca tüzük işlemlerinin yasa ile düzenlendiğini, DİSK'in zamanında herhangi bir uyarı almadığını belirtti.

DİSK Örgütlenme Dairesi eski Başkanı Tuncer Kocamanoğlu söylemedikleri sözlerin kendilerine mâl edilerek iddianamede DİSK Tüzükleri üzerinden suçlama getirildiğini söyledi.

DİSK Bölge Temsilcilerinden Sebahattin Topuz ve Tayyar Elmas tahliye edildi.

20 Temmuz

DİSK Davası'nda, 15-16 Haziran olayları öncesi DİSK'te yapılan toplantılar, direniş komitesi ve bu olaylara ilişkin yapılmış yargılama zabıtları delil olarak okundu. 118 numaralı dosya kapsamında yazılı görüş bildiren Av. Ercüment Tahiroğlu, delil olarak sunulan DİSK Tüzüğü, Tek Tip Demokratik Tüzük ve daire yönetmeliklerinin bir delil olamayacağını, lehte belgeler olarak kabul edilmesini gerektiğini söyledi. Tahiroğlu, söz konusu delillerin DİSK'in yasal niteliğinin dayanağı olduğunu vurgulayarak yasal niteliklerine rağmen suçlanmalarının nedenini DİSK'le birlikte 16 yıllık bir oluşum tarihini yaşamış olan bağımsız sınıf ve kitle sendikacılık anlayışının ortadan kaldırılmak istenmesi olduğunu söyledi.

119, 120, 121 ve 122 dosyalarındaki delillerin okunması ile devam edildi.

22 Temmuz

DİSK Davası'nda 122 numaralı deliller dosyasının okunmasına devam edildi. Duruşmada çeşitli dernek ve kuruluşlardan demokratik platformla ilgili DİSK'e gönderilen yazılar okundu.

27 Temmuz

DİSK Davası'nda okunan 119 numaralı delillerde yer alan ''15-16 Haziran 1970 olayları'' ile ilgili dosyaya ilişkin söz alan Kemal Nebioğlu bu olayların yasal bir değişikliği protesto amacı güttüğünü söyleyerek ''15-16 Haziran olayları 13 yıl önce meydana gelmiş, zamanında yargı görmüş, soruşturmaya uğramış, 1974 yılında genel afla davası düşmüş olan bir eylemdir. Bu olayları yeniden dava konusunu yapılmasının mümkün olmadığını yüce mahkememizin takdirine arz ederim'' dedi. AYM kararından bir bölümü ve 15-16 Haziran olayları üzerinde Hukuk Fakültesi'nde 20 hukukçunun imzasını taşıyan rapordan bölümleri okuyarak yasa değişikliğinin Anayasa'ya aykırı olduğunu, olayların isyan niteliğinde olmadığını ve haklılıklarının AYM kararı tarafından da kanıtlandığını söyledi.

Ayrıca açıklama yapan Tuncer Kocamanoğlu DİSK ve diğer sendikaların yaptıkları gösterilerin Anayasa'ya sahip çıkma gerçeğine dayandığını söyledi.

TMMOB eski Genel Başkanı Teoman Öztürk duruşmada okunan belgelerin iddiaları kanıtlamak değil, çürütmek yönünden elverişli ve lehte deliller olarak değerlendirilmesi gerektiğini söyledi.

1983

29 Temmuz

DİSK Davası'nda 123 numaralı dosyadan okunan belgelere ilişkin söz alan Abdullah Baştürk söz konusu dosyada iddianameyi çürütecek nitelikte DİSK'in görüşlerini ortaya koyan belgelerin bulunduğunu söyledi. Özellikle dönemin Cumhurbaşkanı, Başbakanı ve Sıkıyönetim Komutanına gönderdikleri ve DİSK'in Türkiye'nin genel durumu ile teröre ilişkin düşüncelerini yansıtan belgelerin lehte delil olduklarını belirtti. Söz konusu delilerin okunmasının istenmesini mahkemeye müdahale olarak değerlendiren hâkim kararı üzerine Baştürk, lehlerinde delillerin okunmazken aleyhlerinde gibi görülen delillerin okunmasının adalet duygularını zedelediğini söylemesi üzerine mahkeme, Baştürk'ün bir celse için salondan çıkarılmasına karar verdi.

Genel Sekreter Işıklar, aradan seçilerek sadece aleyhte olabilecek birkaçının okunmasını doğru bulmadığını, bu nedenle okunan deliller üzerinde bir şey söylemesinin bir anlam taşımadığını belirterek lehte olan delillerin okunmasını talep etti.

Öte yandan mahkemede üzerinde durulan bir diğer iddia Merkez Eylem Komitesi'nin grevleri yaygınlaştırdığıydı. Tekstil Başkan Vekili Süleyman Çelebi, bu iddianın gerçek dışı olduğunu, tekstil grevleri ile ilgili uyuşmazlığın bu komitenin kurulmasından 6 ay önce çıktığını, DİSK'in iddiaların üstüne grevlerin sona ermesi için kendilerine yardımcı olduğunu söyledi.

Kahramanmaraş Olaylarına ilişkin basın açıklamasının yer aldığı 122 numaralı deliller dosyası kapsamında söz alan Tuncer Kocamanoğlu, okunan belgelerin imzasız olması nedeniyle kendi yaptığı basın toplantısına aynen uyup uymadığını bilmediğini söylemesi üzerine hâkim, bu açıklamanın deliller aşamasında yanıtlama sınırını aştığını ve savunmaya girdiğini, bir daha sanıkların savunma niteliğinde açıklama yapamayacaklarını söyledi. Bunun üzerine söz alan Av. Ercüment Tahiroğlu, sanıkların açıklamasına kısıtlama getirilmesinin savunma hakkını kısıtlama anlamına gelebileceğini söyledi.

Sanık ve avukatların delillerin okunması ile ilgili istemlerini reddetti ve DİSK dergilerinden bölümlerin bulunduğu 223 numaralı deliller dosyasının okunmasına geçildi.

29 Temmuz

İstanbul Sıkıyönetim Komutanlığı 2 Numaralı Askeri Mahkemesi'nde DİSK'e bağlı Maden-İş'li sendikacılar ile Politika Gazetesi ve MİPAŞ (Maden-İş İşçi Pazarı) yöneticilerinin de bulunduğu 64 kişi hakkında 6 yıl 8 ay ile 20 yıl hapis cezası istemiyle dava açıldı. İddianamede Maden-İş'in kapatılması istemi de yer aldı.

AĞUSTOS

1 Ağustos

30 Nisan Direnişi Davası'nda İstanbul Sıkıyönetim Komutanlığı 2 Numaralı Askeri Mahkemesi tarafından verilen DİSK Yürütme Kurulu hakkındaki görevsizlik kararı Askeri Yargıtay 5. Dairesi'nce bozuldu. Aynı davadaki 143 kişi hakkındaki görevsizlik kararı onandı.

DİSK Yürütme Kurulu üyeleri 30 Nisan Direnişi Davası'nda Sıkıyönetim Askeri Mahkemesi'nce yargılanacağı bildirildi.

3 Ağustos

DİSK Davası'nda duruşma hâkimi Çetin Güvener'in taraflı davrandığı gerekçesiyle "reddi hâkim" isteğinde bulunan Genel Başkan Abdullah Baştürk mahkemeye hakaretten tutuklandı. Baştürk bu karar sonrası yasal hakkını kullandığını söyledi ve DİSK'in ilişkilerinin tek yanlı gösterildiğini ekledi. Av. Rasim Öz'ün 160. maddeye göre söz verilmesi gerektiği hakkındaki ısrarlarına rağmen konu hakkında söz isteyen avukatlara söz verilmedi.

Duruşmanın öğleden sonraki celsesinde okunan 124 numaralı "DİSK dergileri" içerikli dosya dellerine karşın Genel Sekreter Fehmi Işıklar dergiler

1983

incelendiğinde iddianameyi çürüten yazıların yer aldığının görüleceğini söyledi. Kemal Nebioğlu iddia makamının DİSK dergilerinden birkaç yazıyı suç teşkil etsin diye iddianameye aldığını söyledi. Sorumlu Yazı İşleri Müdürü Erhan Gömüç ise hâkimin sorularını yanıtlarken DİSK dergilerindeki yazıların sendikal konuları içerdiğini ancak bütünüyle DİSK'in görüşlerini yansıttığının söylenemeyeceğini ifade etti.

4 Ağustos

DİSK Davası'nın 3 Ağustos 1983 tarihli oturumunda duruşma hâkiminin taraflı davrandığı gerekçesiyle reddi hâkim talebinde bulunan ve bu nedenle tutuklanan Abdullah Baştürk'ün sorgusu yapıldı. Baştürk, sorgusunda reddi hâkim istemi sırasındaki sözlerinin yalnızca hâkimi reddetmek için olduğunu, mahkemeye ya da duruşma yargıcına karşı bir hakaret kastı bulunmadığını söyledi. Mahkeme heyeti, Abdullah Baştürk'ün 7 gün hafif hapis cezasına çarptırılmasına karar verildi. Baştürk'ün halihazırda tutuklu bulunması sebebiyle bu süreyi hücrede geçireceği bildirildi.

5 Ağustos

DİSK Davası'nda önceki oturumlarda okunan 119, 120, 121 ve 122 numaralı delil dosyalarına ilişkin konuşan Avukat Ercüment Tahiroğlu "DİSK'in tüm karar ve eylemlerinde olduğu gibi demokratik platform çalışmalarında da Anayasa'nın tanıdığı demokratik hak ve özgürlüklerin yaşama geçirilmesine çalışılmıştır" dedi ve 15-16 Haziran Olaylarının ceza hukuku açısından kapanmış bir konu olduğunu söyledi. Tahiroğlu, 15-16 Haziran Olayları ile ilgili 209 sayfalık bir taslak bulunduğunu, Askeri Savcılıkça bu taslağın bir bölümünün ayrılarak mahkemeye delil olarak sunulduğunu belirtti.

Duruşmada DİSK Örgütlenme Dairesi eski uzmanı Argun Müceldili tahliye edildi.

10 Ağustos

İstanbul Sıkıyönetim Komutanlığı 2 Numaralı Askeri Mahkemesi'nde devam eden DİSK üyesi Basın-İş hakkındaki davada Askeri Savcı DİSK ve Basın-İş davalarının ayrı yürütülmesini talep etti. Mahkeme, her iki davada yargılanan sanıkların sorumluluklarını esas alındığında durumların aynı olduğu ve her iki davada aynı delillerin bulunduğu gerekçesi ile Basın-İş ve DİSK Davası'nı birleştirmeye karar verdi. Böylece DİSK Davası ile DİSK üyesi Basın-İş hakkında açılan, haklarında 6 yıl 8 ay ve 20 yıl arasında hapis cezası istemi olan 50 sanıklı Basın-İş Davası birleştirildi.

10 Ağustos

DİSK üyesi Tümka-İş'in 10 yöneticisi hakkında İstanbul Sıkıyönetim Komutanlığı 2 Numaralı Askeri Mahkemesi'nde dava açıldı. Sanıkların 6 yıl 8 ay ile 20 yıl arasında hapis cezası istemiyle yargılanacağı belirtildi. Tümka-İş soruşturmasında yöneticilerin 9'u hakkında kovuşturmaya yer olmadığı, 28'inin dosyalarının ayrıldığı bildirildi.

10 Ağustos

DİSK üyesi Limter-İş'in 49 yöneticisi hakkında 6 yıl 8 ay ile 20 yıl arasında hapis cezası istemiyle İstanbul Sıkıyönetim Komutanlığı 2 Numaralı Askeri Mahkemesi'nde dava açıldı. Soruşturmada Limter-İş'in 14 yöneticisinin dosyaları ise ayrıldı.

24 Ağustos

DİSK Davası'nda Keramik-İş Genel Başkanı Mustafa Aktulgalı'nın Genel Kurul konuşması, DİSK'e bağlı sendikalara bomba atılması üzerine Genel

DİSK davası

Baştürk: DİSK'in ilişkileri tek yanlı gösteriliyor

DİSK Genel Başkanı Abdullah Baştürk, yargıcı tek yanlı olmakla suçlayınca, mahkeme heyeti Baştürk'ü 7 gün hücre hapsi cezasına çarptırdı.

İstanbul Haber Servisi — DİSK davasının 3 ağustos günlü duruşmasında, DİSK Genel Başkanı **Abdullah Baştürk, "Dava başlangıcından bu yana sanıklara karşı tek yanlı, taraflı tutuğa gölge düşürecek bir tavır içinde olduğu"** iddiası ile hâkimin reddi isteminde bulundu. Bu konuya ilişkin aynı mahkemede 1 gün sonra yapılan yargılamada bu Baştürk'ü 7 gün hücre hapsi, disiplin cezasına çarptırdı.

Abdullah Baştürk yazılı olarak mahkemeye sunduğu ve duruşmada okuduğu reddi hakim istemında, duruşma yargıcının davayı yerleşmiş hukuk ilkeleri ve usule aykırı bir biçimde sürdürdüğünü söyledi. Kendisine göre taraflıcı olmadığını bildirdiği yargıcın bu tavrının özellikle delillerin okunması ve 123 nolu deliller klasörünün okunması sırasında ağırlık kazandığını öne sürerek özetle şöyle dedi:

"Böylesine önemli, iddia makamınca belirtildiği üzere siyasi içerikli olan ve 70 insanın idamı istenen bir davada duruşma yargıcı tek yanlı, taraflı davranarak inmuza, tarihsiz, kime ait olduğu belli olmayan, hukuken delil niteliği taşımayacak belgeleri delil diye takdir edip okurken, DİSK'e ait olmayan ve suçlamaları temelden yok edecek belgeleri delil olarak takdir etmenin, tutanağın gerekçe yazdırmadan onlara silinmesine.

Örneğin DİSK'in dış ilişkilerine ilişkin belgeleri içeren dosyanın değerlendirilmesi sırasında duruşma yargıcı aynen iddia makamı gibi DİSK'in dış ilişkileri tek yanlı gösterircesine yalnızca Sovyet Sendikaları Merkezi ile olan sendikal ilişkilere ait belgeleri değerlendirmiş, DİSK'in Avrupa Sendikaları Konfederasyonu, Dünya İş Konfederasyonu gibi Batı Avrupa ülkeleri sendikal merkezleri ile olan yazışma ve ilişkilerine ilişkin belgeleri değerlendirmemiştir. Bu tür belgeleri içeren ek 110 ve 111 sayılı deliller klasörleri tümden okunmadan geçilmiştir. Duruşma Yargıcı ek 123 deliller klasörünü değerlendirirken DİSK'in ikiliadi, sosyal ve kültürel komitelerdeki görüşlerini, amaçlı ve tüzük konularındaki şikayet ve beklentilerini, Cumhurbaşkanı, Başbakan, Genelkurmay Başkanı, Meclis ve Senato Başkanları, Bakanlıklar, Sıkıyönetim Komutanlıkları gibi devletin en üst kademelerine ulaşturan ve DİSK iddianamesini temelden çürütecek, bu davada sanık sandalyesine oturtulan, ülkenin istenen kişilerin suçsuzluğunu kanıtlayacak belgeleri ıtırazlarımıza ve talebimize rağmen, 353 sayılı Yasanın 148. maddesine aykırı olarak delil sayılmamış ve değerlendirmeye alınmamıştır."

Baştürk, okunmasını istediği belgelerin niteliklerı hakkında bilgi verdikten sonra **"Duruşma yargıcı bana göre taraflığır bir yaklaşımla bu belgeleri değerlendirmeye almamış, bu konudaki yasal talebimi yapta geçirmeden reddetmiştir. Talebimi yinelemem üzerine de zaptı imzalatmadan atıldığın yanılmıştır"** şeklinde konuştu.

Cumhuriyet, 19 Ağustos 1983.

1983

Sekreter'in yaptığı açıklama, DİSK Genel Başkanı Abdullah Baştürk'ün Halil Tunç'a cevabı, yurtdışında çalışan işçilere mesajı, yeni yıl mesajı ve 12 Ocak 1978 tarihli basın toplantısının yayımlandığı ajansların bulunduğu 181 numaralı delil dosyası okundu. Duruşmada söz alan Genel Sekreter Fehmi Işıklar okunan ajansların paragraflarında atlamalar yapılması ve bunların hatırlanmalarına imkân bulunmaması sebebiyle bu pasajların delil niteliğinde kabul edilemeyeceğini söyledi ancak mahkeme bu isteği işleme koymadı.

Duruşmayı İngiltere parlamentosundan üç milletvekili ile İngiltere Konsolosu izledi.

26 Ağustos

DİSK Davası'nda DİSK yöneticilerinin değişik tarihlerde ve değişik konularda yaptıkları açıklamaların DİSK Ajansı'nda yayımlanmış metinlerini içeren 125 numaralı deliller dosyası okundu. Genel Başkan Abdullah Baştürk DİSK'in yayımladığı ajansın yasal denetimden geçtiğini söyledi.

29 Ağustos

İstanbul Sıkıyönetim Komutanlığı 2 Numaralı Askeri Mahkemesi'nde, DİSK'e bağlı Fındık-İş'in 27 yöneticisinin yargılandığı dava başladı. Dava "Marksist ve Leninist doğrultuda eylemde bulunmak", "1979 Kahramanmaraş Olaylarını protesto etmek" ve "1980 Ordu Faşizme İhtar mitingi" suçlamalarıyla açıldı. Sanıklar hakkında 6 yıl 8 ay ile 20 yıl hapis istendi.

DİSK davasında deliller okundu

69'unun idamı istenen 78 sanıklı DİSK davasına dün delillerin okunmasıyla devam edildi. Bir önceki duruşmada okunmasına başlanan 125 'No'lu deliller dosyasındaki belgeler okundu. Delil olarak okunan belgeler DİSK yöneticilerinin değişik tarihlerde ve değişik konularda yaptıkları açıklamaları "DİSK Ajansında" yayımlanmış metinlerinden oluşuyordu. 24 aralık 1981 tarihinde başlayan DİSK davasında halen 41 tutuklu sanık var.

Fotoğrafta dünkü duruşmada okunan DİSK Ajanslarından oluşan belgeleri izleyen DİSK yöneticisi sanıklar. (Foto: Erdoğan Küçoğlu)

Cumhuriyet, 27 Ağustos 1983.

Akçin Koç suçlamaları reddederken avukatı Ahmet Güleryüz müvekkilinin DİSK Davası'nda da yargılanıyor olması sebebiyle davanın reddini istedi. Mahkeme isteği bu aşamada değerlendirilemeyeceğini söyleyerek reddetti.

EYLÜL

2 Eylül

DİSK Davası'nda delil olarak okunan DİSK Ajansları üzerine söz alan Genel Başkan Abdullah Baştürk Anayasa'ya göre DİSK'in düşündüğünü açıklama özgürlüğünün olduğunu bu yüzden DİSK'in yapmış olduğu açıklamaların doğal ve yasal karşılanması ve yargılama konusu yapılmaması gerektiğini söyledi. Baştürk, "Anayasanın 20. maddesine göre, DİSK yöneticilerinin birer yurttaş olarak sahip oldukları düşünme ve düşündüğünü açıklama özgürlüğüne ek olarak, DİSK'in de düşünme ve düşündüğünü açıklama özgürlüğü vardır. DİSK adına açıklama yapan yöneticiler tüzel kişiliklerin bu hakkını da kullanmışlardır" dedi. Baştürk, DİSK'in devletin çeşitli organları ile ilişkiler içinde, kendisinden istenen görevleri yapan, üyelerinin iktisadi, sosyal ve kültürel çıkarlarını koruyan sendikal bir kuruluş olduğunu belirtti.

6 Eylül

DİSK Davası'nda idamı istenen sanık sayısı 74'e yükseldi. İstanbul Sıkıyönetim Komutanlığı 2 Numaralı Askeri Mahkemesi'nde devam eden DİSK Davası'na ek iddianameyle DİSK yöneticisi ve demokratik kitle örgütü temsilcisi olmak üzere yedi kişi eklendi. DİSK Ana Davası'na eklenen yeni sanıklardan DİSK Onur Kurulu eski üyesi Erdoğan Özen, Ahmet Ertan, Tüm Sağlık Personeli Derneği Genel Sekreteri Ali Kanıkara, Devrimci Gençlik Federasyonu Genel Sekreteri Halil Yasin Ketenoğlu, Tüm ORDER Genel Başkanı Abdullah Soner ve Abdurrahman Gökcan hakkında 146/1'den idam cezası istenirken ve Enver Çelikkol hakkında TCK'nin 142/3. maddesinden 1-13 yıl arası ceza istendi.

1983

DİSK davasında idamı istenen sanık sayısı 74'e yükseldi

İstanbul Haber Servisi — DİSK davasına ek iddianameyle DİSK yöneticisi ve demokratik kitle örgütlerinin temsilcileri hakkında 6'u için idam cezası istenen 7 kişi hakkında dava açıldı.

Ek iddianameyle açılan bu davayla birlikte DİSK davasında idam cezası isteğiyle yargılanan sanık sayısı 74'e, toplam sanık sayısı da 85'e yükseldi.

TCK'nın 146/1. maddesi uyarınca haklarında idam cezası istenenler şunlar:

DİSK eski Onur Kurulu üyeleri **Erdoğan Özen, Ahmet Ertan,** Tüm Sağlık Personeli Derneği Genel Sekreteri **Ali Kınıkara,** Devrimci Gençlik Federasyonu Genel Başkanı **Halil Yasin Ketenoğlu,** Tüm ORDER Genel Başkanı **Abdullah Soner** ve **Abdurrahman Gökcan.**

Sanıklardan **Enver Çelikkol** için TCK'nın 142/3. maddesine aykırı davrandığı gerekçesiyle 1-13 yıl hapis isteniyor.

DİSK davasının 23 eylül cuma günkü duruşmasında firardaki **Erdoğan Özen, Ahmet Ertan** ve **Abdurrahman Gökcan** dışındaki 4 sanığın kimlikleri saptanıp, sorguları yapılacak.

Cumhuriyet, 7 Eylül 1983.

7 Eylül

DİSK Davası'nda DİSK Ajansları ile ilgili açıklama yapan Genel Sekreter Fehmi Işıklar DİSK Ajanslarında ülke ve dünya sorunları, işçi hakları dile getirildiğini, haksızlık ve sömürüye karşı çıkıldığını, siyasi iktidarların zengini daha zengin, yoksulu daha yoksul yapan ekonomik politikalarının eleştirildiğini söyledi.

9 Eylül

DİSK Davası'nda 124 ve 125 numaralı dosyalar kapsamında DİSK dergileri ve DİSK Ajanslarının delil olarak okunması ardından söz alan Av. Ercüment Tahiroğlu, DİSK dergisinin davaya konu edilmesinin yasaya aykırı olduğunu söyledi. Tahiroğlu, 123 numaralı kapsamında 118 diziden 7'sinin okunduğunu, diğerlerinin değerlendirmeye alınmadığını belirtti.

14 Eylül

DİSK Davası'nda TMMOB eski Başkanı ve DİSK Araştırma Enstitüsü uzmanı Teoman Öztürk "tutukluluktan beklenen amaca ulaşıldığı" gerekçesiyle tahliye edildi. Duruşmada yazılı delillerin okunmasına devam edildi.

14 Eylül

DİSK'e bağlı 49 Limter-İş yöneticisinin yargılandığı dava, İstanbul Sıkıyönetim Komutanlığı 2 Numaralı Askeri Mahkemesi'nde başladı. Sanıklar hakkında yasal olarak kurulan sendikayı yasadışı bir örgüte dönüştürdükleri gerekçesiyle 6 yıl 8 ay ile 20 yıl arasında hapis cezası istendi.

15 Eylül

İstanbul Sıkıyönetim Komutanlığı 2 Numaralı Askeri Mahkemesi'nde, DİSK'e bağlı Tümka-İş yöneticilerine 6 ila 20 yıl arasında hapis cezası istemiyle dava açıldı. Dava açılan kişiler, Alpaslan Dağdelen, Sabri Kaptan, Ali Altındağ, Mehmet Kurutaş, Muzaffer Özen, Melih Etyemez, Necmi Evirgen, Mehmet Yıldız ve Hakkı Engin oldu.

16 Eylül

Uluslararası Çalışma Örgütü (ILO) Genel Müdür temsilcisi ve Uluslararası Çalışma Standartları Dairesi Direktörü Ian Lagergren, John Murray ve Prof. Dr. Rüçhan Işık'ta oluşan ILO heyeti, Sendika Özgürlüğü Komitesi'ne sunulmak üzere hazırlanan raporla ilgili olarak Türkiye'yi ziyaret etti ve iki kez tutuklu DİSK yöneticileriyle görüştü. Heyet Başkanı ve ILO Genel Müdürü'nün temsilcisi Ian Lagergren, Türkiye'de bulunmalarının nedenlerinden birinin DİSK yöneticilerinin yargılanması olduğunu söyleyerek "Özellikle tutuklu DİSK yöneticileri ile ilk görüşen bir yabancı heyet temsilcileri olarak, bu görüşme bizim için çok büyük anlam taşıyordu" dedi.

23 Eylül

DİSK Davası'nda okunan ek iddianame ile yedi sanık dava kapsamına alındı. Davada DİSK Onur Kurulu eski üyeleri Erdoğan Özen ve Ahmet Ertan'ın kimlik tespiti ve sorgulamaları yapıldı.

CUMHURİYET/6

DİSK davasında Teoman Öztürk tahliye oldu

İstanbul Haber Servisi — DİSK davasının dünkü duruşmasında, TMMOB eski Başkanı ve DİSK Araştırma Enstitüsü uzmanı **Teoman Öztürk**'ün tahliye edilmesi kararlaştırıldı.

İstanbul Sıkıyönetim Komutanlığı 2 Numaralı Askeri Mahkemesi'nde görülen davanın dünkü duruşmasında yazılı delillerin okunmasına devam edildi. Daha sonra 11 sanık tahliye isteğinde bulundu.

Mahkeme, **Teoman Öztürk**'ü **"Tutukluluktan beklenen amaca ulaşıldığı"** gerekçesiyle tahliye kararı verdi. Böylece, tutuklu olarak yargılanan sanık sayısı 40'a düştü. Duruşma, 23 eylül çarşamba saat 13.30'a bırakıldı.

TAHLİYE EDİLDİ — TMMOB eski Başkanı, DİSK Araştırma Enstitüsü uzmanı Teoman Öztürk'ün (ortada) tahliye edilmesiyle, tutuklu sanık sayısı 40'a düştü. (Fotoğraf: Deniz TEZTEL)

Cumhuriyet, 15 Eylül 1983.

1983

27 Eylül

İstanbul Sıkıyönetim Komutanlığı 2 Numaralı Askeri Mahkemesi'nde DİSK üyesi Tümka-İş'in 9 yöneticisi hakkında ek iddianame ile dava açıldı. Sanıkların 6 yıl 8 ay ile 10 yıl arasında hapsi istendi. Orhan Çelikkaya, Ömer Özcan, Hüseyin Yazıcı, Kadir Fikret Yunt, Selahattin Atak, Şerafettin Kaya, Kadri Güler, Halit Yılmaz ve Hasan Sarıbaş ek iddianame ile dava açılan sanıklar arasında yer aldı.

28 Eylül

DİSK Davası'nda ek iddianameyle sanık olarak katılan DİSK Onur Kurulu eski üyeleri Erdoğan Özen ile Ahmet Ertan yapılan sorgu sonunda tutuklandı. Sorgu sırasında Özen ve Ertan iddianamede yer alan suçlamaları reddettiler. Ek iddianame ile davaya dahil edilen ve başka davalardan tutuklu olan Abdullah Soner ile Ali Kanıkara'nın ve askerde olan Ender Çelikkol'un talimatla alınmış sorguları okundu.

Duruşmada aynı numaralı mahkemede görülmekte olan DİSK Davası ile birleştirme kararı verilen Basın-İş Davası'nın DİSK Davası kapsamına alınması mahkemece reddedildi.

EKİM

3 Ekim

Ek iddianame ile DİSK üyesi Fındık-İş'in 10 yöneticisi hakkında 6 yıl 8 aydan 20 yılda kadar hapis istemiyle Sıkıyönetim Komutanlığı 2 Numaralı Askeri Mahkemesi'nde dava açıldı. Aydın Aygün, Ömer Lütfü Saral, Raşit Tepe, Cevdet Özkul, İkbal Şahin, Yusuf Çelik, Ahmet Necati Erzik, Ayşe Öndaş, Zekai Tahmazoğlu ve Seyit Sunguroğlu ek iddianame ile hakkında dava açılan sanıklar oldu.

5 Ekim

DİSK Davası'nda söz alan DİSK Yürütme Kurulu üyesi Rıza Güven DİSK'in Yürütme Kurulu karar defterlerinin gizli kalmış, yasadışı bir örgütün saklamış olduğu ve 12 Eylül sonrası ortaya konmuş belgeler niteliğinde olmadığını söyledi. Güven, "DİSK her konuda kamuoyuna açık olarak hesap vermiş bir kuruluştur. Tüm kararları sendikal niteliktedir. DİSK karar defterleri olsa olsa DİSK'in legal, her şeyi yasal yaptığının kanıtı olabilir" dedi.

DİSK Basın-Yayın Daire uzmanı Mehmet Erhan Gömüç duruşmada tahliye edilmesine rağmen TKP davasından da tutuklu bulunduğu için tahliye kararı uygulanamadı.

Duruşmayı ABD Çalışma Ateşesi ve beraberindeki heyet, öğleden sonraki duruşmayı ise Avrupa parlamento grubundan Hellmunt Siegler Schmidt izledi.

7 Ekim

DİSK Davası'nda önceki duruşmada delil olarak okunan "DİSK karar defterleri" üzerine söz alan DİSK Yürütme Kurulu üyesi Tuncer Kocamanoğlu "İllegal olan örgüt, noter tasdikli deftere karar yazmaz" dedi ve 1 Mayısları kutlamanın Marksizm ve Leninizm ile bir ilgisi olmadığını söyledi.

11 Ekim

DİSK üyesi Genel-İş'in sahibi olduğu EMAŞ Matbaası Davası sanıklarının yargılanması İstanbul Sıkıyönetim Komutanlığı 2 Numaralı Askeri Mahkemesi'nde yeniden başlandı. Aralarında Genel Başkan Abdullah Baştürk ve matbaa müdürü yazar İlhami Soysal'ın da bulunduğu 11 kişinin yargılandığı davanın Yargıtay 4. Dairesi, DİSK Davası ile birleştirilmesine karar vermişti. Davanın birleştirilmesi ile ilgili karar verilmek üzere duruşma ertelendi.

12 Ekim

DİSK Davası'na delillerin okunması ile devam edildi.

21 Ekim

İstanbul Sıkıyönetim Komutanlığı 2 Numaralı Askeri Mahkemesi'nde, DİSK üyesi İlerici Deri-İş'in 11 yöneticisi hakkında 6 yıl 8 ay ile 20 yıl arasında hapis

1983

ve sendikanın kapatılması istemiyle dava açıldı. Hakkında dava açılanlar Hikmet Ölmez, Mehmet Gençer, Ali Yılmaz, Tuncer Torun, Abdullah Bilgen, Haydar Kırkoç, Kasım Gündüz, İbrahim Yılmaz, Hasan Kum, Kenan Yonucu ve Mustafa Dursun oldu.

26 Ekim

DİSK Davası'nda DİSK Genel Kurul kararları ile zabıtları üzerine görüş açıklayan DİSK Yürütme Kurulu üyeleri Rıza Güven ve Tuncer Kocamanoğlu Genel Kurul kararlarının çağdaş sendikacılık ilkelerine uygun olduğunu ve yasal kovuşturma konusu yapılamayacağını söyledi. Kemal Nebioğlu ise yasal denetimden geçmiş ve kamuoyunun gözü önünde yapılmış DİSK Genel Kurullarında alınmış kararların açık olduğunu belirtti.

KASIM

2 Kasım

DİSK Davası'nda sanıklardan Hakkı Öztürk, başta Genel Sekreter Fehmi Işıklar olmak üzere diğer sanıklara suçlamalar getirdi. Hakkı Öztürk'ün Yönetim Kurulu kararlarına katılmadığını, imza sahteciliği yapılmış olabileceğini söylemesine diğer sanıklar itiraz etti. Kararlardaki imzalarının gösterilmesi üzerine Öztürk, toplantılara katılmadığını, kararların genel kurul öncesinde imzalatıldığını söyledi. Başta Işıklar olmak üzere diğer sanıklar Öztürk'ün yalan söylediğini belirttiler.

Kararlar üzerine söz alan Yönetim Kurulu üyesi Nusret Aydın ise katıldığı pek çok Yönetim Kurulu toplantısında muhalefet şerhi koyduğunu belirterek "Bu muhalefet şerhleri bilindiği halde iddia makamının ideolojik birlik suçlaması haksızdır. Değil ideolojik birlik, sendikal birlik içinde dahil olamadığımızın açık kanıtlarıdır" dedi.

Yönetim Kurulu eski üyesi Mustafa Cengiz Acar tahliye edildi.

4 Kasım

DİSK Davası'nda okunan DİSK hesap raporları ile ilgili söz alan Genel Sekreter Fehmi Işıklar "DİSK harcamalarının Denetim Kurulu tarafından denetlenmesi, DİSK'in gizli bir örgüt olmadığının kanıtıdır" dedi ve grevdeki işçilere yardım yapmanın suç olmadığını söyledi. Sanıkların hepsi Işıklar'ın söylediklerine katılırken Kenan Akman, UDC için yapılmış harcama varsa UDC'ye karşı olduğu için bunu onaylamayacağını ve DİSK Kent ile Politika gazetesi harcamalarına karşı olduğunu söyledi.

10 Kasım

DİSK Davası'nda DİSK ile CHP ilişkilerinin maddi kanıtları olduğu öne sürülen yardım makbuzlarının Türk-İş'e bağlı Metal-İş Federasyonu Genel Sekreteri ve CHP İşçi Bürosu Başkanı iken aldığını, o tarihlerde DİSK ile hiçbir ilişkisi olmadığını söyleyen Fehmi Işıklar, iddia makamının DİSK ile ilgili önyargılı olduğunu söyledi.

11 Kasım

DİSK Davası'nda DİSK'e gönderilmiş mektuplar hakkında söz alan Genel Başkan Abdullah Baştürk "DİSK'e gönderilen yazılar DİSK hakkında hiçbir şeyin ölçüsü veya kanıtı olamaz" dedi.

12 Kasım

DİSK Davası'nda 1 Mayıs hakkındaki sorulara yanıt veren Genel Sekreter Fehmi Işıklar "Dünyadaki bütün sendikalar 1 Mayıs'ları ne anlamda kutluyorsa, DİSK tarafından da o anlamda kutlanmıştır" dedi ve DİSK'in yasalara uyarak, 1 Mayısların disiplin içinde geçmesi için büyük çaba sarf ettiğini söyledi.

30 Kasım

DİSK Davası'nda delil olarak okunan Ulusal Demokratik Cephe (UDC) ve TKP ile ilgili soruları yanıtlayan Genel Sekreter Fehmi Işıklar, Kemal Türkler'in TKP'li olmadığını söyleyerek "Ancak Kemal Türkler inatçı kişiliğinin bir sonucu olarak Yönetim Kurulu'nun eleştirilerine ve karşı çıkmasına rağmen

1983

UDC adının kullanılmasında ısrar etmiştir. Bu tartışma da bilindiği gibi DİSK'te yönetim değişikliği ile sonuçlanmıştır'' dedi.

ARALIK

7 Aralık

DİSK Davası'nda söz alan DİSK Genel Başkanı Abdullah Baştürk, ''142. deliller'' klasöründe yer alan DİSK'in daveti sonucu bir araya gelen 5 bağımsız sendika ile DİSK yetkilileri arasında imzalanmış bulunan deklarasyon hakkında konuştu. Baştürk demokratik hak ve özgürlüklerin kısıtlanmasının önlenmesiyle, işçi sınıfının birlik ve bütünlüğünün sağlanmasının amaçlandığını söyledi ve ''1 Mayıs işçi bayramını kutlamak, Marksist-Leninist olmanın proleterya diktatörlüğünü savunmanın ya da kapitalizmi devirmenin ölçüsü ya da işareti değildir. Atatürk'ün önderliğinde toplanan İzmir İktisat Kongresi'nde 1 Mayıs günü dünyada olduğu gibi ülkemizde de işçi sınıfının bayramı, emeğin bayramı olarak kabul edilmiştir'' diyerek 1 Mayıs mesajında hukuki delil niteliği olmadığını ve suç unsuru bulunmadığını belirtti.

9 Aralık

DİSK Davası'nda ''bildiri ve karar haline gelmemiş önergeler'' hakkında söz alan Genel Sekreter Fehmi Işıklar bu belgelerin DİSK'in hukuksal sorumluluğu açısından hiçbir anlam taşımadıklarını ve ne lehte ne de aleyhte delil niteliklerinin bulunmadığını belirtti. Ayrıca, Işıklar DİSK'in bir kitle örgütü olduğunu, değişik inanç ve görüşlere sahip üyelerinin olduğunu ve ideolojik bir birliğin söz konusu olmadığını söyledi.

12 Aralık

DİSK üyesi İlerici Deri-İş'in 12 yöneticisinin yargılandığı dava 2 Numaralı Askeri Mahkeme'de başladı. Askeri Savcının 1974 yılında kurulan sendikayı yasadışı cemiyet şekline dönüştürdüğünü iddia ettiği ve sanıklar hakkında 6 yıl 8 ay ile 20 yıl arasında hapis cezası talep ettiği davada yargılanan Yürütme, Denetim ve Onur Kurulu üyeleri Hikmet Ölmez, Mehmet Gençer, Tuncer Torun, Abdullah Bilgen, Haydar Kırkıç, Kasım Gündüz, Kenan Yonucu, İbrahim Yılmaz, Ali Yılmaz, Hasan Kum, Hüseyin Bal ve Mustafa Dursun oldu.

14 Aralık

DİSK Davası'nda okunan 1 Mayıs hazırlıklarına ilişkin deliller üzerine, DİSK Genel Sekreteri Fehmi Işıklar ''Dünyadaki bütün sendikalar 1 Mayıs'ları ne anlamda kutluyorsa, DİSK tarafından da o anlamda kutlanmıştır'' dedi. 150. delil dosyası kapsamında okunan DİSK üyesi Tekstil'in grevinde yaptığı konuşma için ise, söz konusu konuşmaya şimdi de imza koyabileceğini, konuşmanın işçilerin haklarını korumak amacıyla yapıldığını, yasalara aykırı olmadığını ve lehte delil olabilecek nitelikte olduğunu söyledi.

15 Aralık

DİSK Davası'nda 150 numaralı delil kapsamında okunan ''DİSK'e ait olmayan eylem ve belgeler'' hakkında söz alan Genel Başkan Vekili Rıza Güven DİSK'in korsan miting yapan örgütlerden olmadığını ve DİSK'te alınan her karar ve yapılan her kurulun devlet tarafından denetlendiğini söyleyerek DİSK aleyhine kamuoyu oluşturulduğunu belirtti.

DİSK Genel Başkan Vekili Rıza Güven ise DİSK'e ait olmayan eylem ve belgelerin DİSK'e aitmiş gibi değerlendirilmesinin iddianamenin önyargılı olduğuna kanıt olabileceğini söyledi.

16 Aralık

DİSK Davası'nda delillerin okunmasına devam edildi. Delil olarak okunan ''Yürütme Kurulu kararları'' hakkında söz alan Tuncer Kocamanoğlu, DİSK'in yasal, açık ve özenli kararlar aldığını, bunlarında DİSK'in yasal olduğunun kanıtı olduğunu söyledi. Örgütlenme Dairesi Çalışma Raporu için ise DİSK'in örgütlenme konusunda sınıf ve kitle sendikacılığı doğrultusunda sadece sendikal örgütlenme

1983

çalışmalarında bulunduğunu, iddianamedeki suçların gerçek olmadığını belirtti.

21 Aralık

DİSK Davası'nda 150. ve 153. delil klasörleri okundu. Daha sonra tutuklu sanıklar tahliye isteminde bulundular. 4 sayfalık bir tahliye dilekçesi veren DİSK Genel Sekreteri Fehmi Işıklar, yasalara göre sendikacılık yaptıklarını, demokrasiyi geliştirip güçlendirmek istediklerini, anayasal hak ve özgürlüklerini kullandıkları için 39 aydır tutuklu kaldıklarını söyleyerek "Adaleti derinden yaralayan ve gerçeklere dayanmayan bir iddianamenin yanı sıra, süren bir davaya rağmen TRT'de ve basında aleyhimize kamuoyu oluşturulmağa çalışıldı. Bütün bu olumsuzluklar karşısında işçilik onurumuza yaraşır bir sabırla adaletin gerçekleşeceği anı bekledik" dedi. Işıklar, bu davanın geçmişin değil geleceğin belirlenmesi için açıldığını söyledi.

Sanıkların tahliye istemleri reddedildi.

DAVALAR... SORUŞTURMALAR

Işıklar: Sabırla adaletin gerçekleşeceği anı bekledik

Haber Merkezi — İstanbul Sıkıyönetim Komutanlığı 2 Numaralı Askeri Mahkemesi'nde görülmekte olan, 74'ü için ölüm cezası istenen 85 sanıklı DİSK davasında yazılı delillerin okunmasına devam edildi.

Metris Baştabya duruşma salonunda dün yapılan oturumda 152 ve 153. delil klasörleri okundu. Daha sonra söz alan tutuklu sanıklar tahliyelerini istediler. Dört sayfalık tahliye dilekçesi veren DİSK Genel Sekreteri **Fehmi Işıklar** yasalara göre sendikacılık yaptıkları, ülkenin, işçinin, emekçilerin çıkarlarını savundukları, demokrasiyi geliştirip güçlendirmek istedikleri, anayasal hak ve özgürlükleri kullandıkları için 39 aydan beri tutuklu olduklarını belirtti. Bugüne kadar birçok haksızlığa uğradıklarını vurgulayan Işıklar şunları söyledi:

"Adaleti derinden yaralayan ve gerçeklere dayanmayan bir iddianamenin yanı sıra, süren bir davaya rağmen TRT'de ve basında aleyhimize kamuoyu oluşturulmağa çalışıldı. Bütün bu olumsuzluklar karşısında işçilik onurumuza yaraşır bir sabırla adaletin gerçekleşeceği anı bekledik. Zamanında suç sayılmayan, anayasa ve yasalara uygun olan sendikal anlayışımız ve çalışmalarımız devletin sürekliliği ilkesi çiğnenerek ileride yapılması düşünülen anayasaya ve çıkarılması düşünülen yasalara göre değerlendirildi ve suçlandı."

Ülkenin içine düşürüldüğü bunalımın tek sorumlusu DİSK'in gösterildiğini, ancak bunun yasal olmadığını, hukuk dışı yollarla bu suçun ispatlanmaya çalışıldığını bildiren Işıklar **"Hukukun en temel ilkelerine ve yürürlükteki yasalara göre hareket edildiğinde DİSK'i ve yöneticilerini suçlamak mümkün değildir"** dedi.

Işıklar bu davanın geçmişin değil geleceğin belirlenmesi için açıldığını savunarak şimdiye kadar okunan delillerle suçun ispatlanamadığını belirtti ve tahliyesini istedi.

Tahliye istemlerini reddeden mahkeme duruşmayı yarın saat 10.30'a erteledi.

Cumhuriyet, 22 Aralık 1983.

23 Aralık

Türk-İş Genel Kurulunda söz alan ILO Yönetim Kurulu üyesi ve DGB Başkanvekili Gerd Muhr, yaptığı konuşmada DİSK Davası'na değindi. Muhr, 3 yılı aşan süredir 50 DİSK yöneticisinin tutuklu bulunmasının uluslararası özgür sendikacılık hareketinin onaylayabileceği bir uygulama olmadığını söyleyerek "DGB, Türkiye'de, işler bir demokrasinin yeniden kurulmasını, sendikal hak ve özgürlükler ile insan haklarına saygı gösterilmesini beklemektedir. Sendikal özgürlüklerden yoksun bir sistemin adı demokrasi olamaz" dedi.

23 Aralık

DİSK Davası'na daha önceki oturumlarda okunan delil klasörlerine sanıkların verdiği yanıtlarla başlandı. Genel Sekreter Fehmi Işıklar, DİSK'le ilgili olmayan belgelerin dosyaya konulduğunu belirterek "Böylesi bir yaklaşımı, hukukun genel ilkeleri ile açıklamak mümkün değildir" dedi. Rıza Güven, DİSK'in kurumsallaşmış sendikal bir örgüt olduğunu, bir konfederasyonda her türlü araştırmanın yapılmasının doğal olduğunu belirterek "Hiçbir suçun kanıtı niteliği bulunmayan bu belgeler, iddianamenin zorla suç yaratma, kıyas ve telkin yöntemlerine dayandırıldığının kanıtları olarak değerlendirebilir" dedi.

Sanık yanıtlarının ardından hâkim Çetin Güvener, Basın-İş Davası'nın DİSK Davası'yla birleştirilmesini içeren Askeri Yargıtay 5. Dairesi'nin kararını okudu. Böylece İstanbul Sıkıyönetim Komutanlığı 2 Numaralı Askeri Mahkemesi'nde devam eden DİSK Davası ile 54 sanık hakkında 6 ay 8 yıl ile 20 yıl arasında hapis istemi olan Basın-İş Davası birleştirildi.

24 Aralık

İstanbul Sıkıyönetim Komutanlığı 2 Numaralı Askeri Mahkemesi'nde devam eden ve 139 sanığından 74'ünün idamı istenen DİSK Davası'nda 2. yıl tamamlandı. 24 Aralık 1981 yılında başlayan DİSK Davası'nın 2.yılında yazılı delillerin okunmasına devam edildi.

26 Aralık

DİSK üyesi Maden-İş'in yöneticilerinin, Politika gazetesi ile MİPAŞ yöneticilerinden bazılarının içinde bulunduğu 12'si tutuklu 64 sanığın yargılandığı Maden-İş Davası, İstanbul Sıkıyönetim Komutanlığı 2

1983

Davalar... Soruşturmalar

DİSK davasına 2 yılda 6 ek iddianame geldi

74'ü ölüm cezası istemiyle yargılanan davada sanık sayısı Boran-İş davasının da birleştirilmesiyle 139'u yükseldi.

Tutanaklardan DİSK davası

Işıklar: DİSK'le ilgili olmayan birçok belge dosyaya konuldu

DİSK Yönetim Kurulu üyesi Reşa Güven DİSK'in Kuruluşuyla sendikal her örgüt oluşumu, bir konfederasyonda her türlü araştırmanın yapılmasının doğal olduğunu belirtti.

Cumhuriyet, 26 Aralık 1983.

Numaralı Askeri Mahkemesi'nde başladı. 6 yıl 8 ay ve 2 yıl arasında hapis istemiyle yargılanan sendikacılar, Maden-İş Tüzüğü, Marksist-Leninist eğitim çalışması yaptıkları, eylem birliği kararı aldıkları, TKP görüşü doğrultusunda toplantılar yaptıkları iddiası ile yargılandığı belirtildi. Ayrıca iddianamede sendikanın kapatılması istemi de yer aldı.

Maden-İş'in 188 yöneticisi hakkında soruşturma açılmış, 110 kişi hakkında kovuşturmaya yer olmadığına karar verilmiş ve 14 kişinin dosyası ayrılmıştı.

28 Aralık

DİSK Davası'nda 156. delil dosyası kapsamında "DİSK'e ait olmayan belgeler" hakkında söz alan Genel Sekreter Fehmi Işıklar, 15-16 Haziran olaylarına ilişkin belgelerin DİSK'le ilgili olmadığını söyleyerek bu tür belgelerin delil olarak alınmasının dosyayı kabartmaktan başka bir işe yaramayacağını belirtti.

30 Aralık

DİSK Davası'nda "Ören toplantılarına ait ses kayıtları" ile ilgili söz alan Genel Başkan Abdullah Baştürk ve Genel Sekreter Fehmi Işıklar, Ören toplantısında yapılan konuşmaların yazılı olarak DİSK Ajansı aracılığıyla basına ve kamuoyuna açıklandığını söyleyerek Yargıtay kararları ile delil niteliği olmadığı saptanan ses kayıtlarının okunmasına neden gerek duyulduğunu anlayamadıklarını belirttiler.

1984

OCAK

3 Ocak

DİSK üyesi Dev Maden-Sen'in 2'si tutuklu 16 yöneticisinin 6 yıl 8 ay ile 20 yıl arasında hapis cezası istenen dava, İstanbul Sıkıyönetim Komutanlığı 2 Numaralı Askeri Mahkemesi'nde başladı. İddianamede sendika yöneticilerinin Marksist-Leninist ilkelerden kaynaklanan politik ve ideolojik mücadele yöntemi ile egemenliğin işçi sınıfının eline geçmesini sağlayacak bir düzen kurmayı amaçladıkları yer aldı. Yargılanmasına başlanan Dev Maden-Sen yöneticilerinin isimleri Hüsnü Koçyıldız, Yalçın Sendöl, İbrahim Beyhan, Dursun Şahin, Zeyni Sunal, Cemal Samutoğlu, Ali Kuleci, Baran Güzel, Hasan Altınel, Necmettin Gönülgül, Tayfun Görgün, Tümer Üngüt, İsmail Zehir, Elvan Özcan, Hüseyin Ekinci ve Cemal Erdem.

4 Ocak

DİSK Davası'nda "1. Ören Temsilciler Meclisi ses kayıtları" delil olarak dinlenmeye başlandı. Delil hakkında görüş bildiren sanıklar, Ören toplantısında konuşma yaptıklarını, ancak banttan dinlenen seslerin kendilerine ait olduğunu söyleyemeyeceklerini ve Ören toplantısında yaptıkları konuşmaların yazılı açıklamalarını kamuoyuna yaptıklarından ses bantlarının yargısal bir değeri olmadığını

1984

söylediler. Sanıklar DİSK'in illegal bir örgüt olmadığını belirttiler.

Duruşmada DİSK Yönetim Kurulu üyesi ve Fındık-İş Genel Başkanı Akçin Koç, OLEYİS Marmara Şube Başkanı ve DİSK Onur Kurulu üyesi Kemal Akar ve Yönetim Kurulu eski üyesi Hakkı Öztürk tahliye edildi.

5 Ocak

DİSK üyesi Sine-Sen'in 13 yöneticisi hakkında 6 yıl 8 ay ile 20 yıl arasında hapis istenen dava, İstanbul Sıkıyönetim Komutanlığı 2 Numaralı Askeri Mahkemesi'nde başladı. İddianamede sendikanın kapatılması da istendi. Yargılanmasına başlanan Sine-Sen yöneticilerinin isimleri: Erol Batıbek, Şeref Yılmaz, Gani Turanlı, Şerif Gören, Sayıt Ahmet Keskin, Abdülkadir Çil, Azmi Yıldız, Hüseyin Özşahin, Cemal Demirci, Halil İbrahim Ergün, Mustafa Necip Koçak, Cumali Cingül ve Erol Demirbağ.

6 Ocak

DİSK Davası'nda, ''eğitim ve eğitim notları'' ile ilgili söz alan DİSK Eğitim Dairesi Müdürü Faruk Pekin imzasız, tarihsiz ve nerede bulunduklarına dair herhangi bir bilginin bulunmadığı metinlerin DİSK ile ilişkisi olmadığını ve DİSK ile ilişkili belgelerin muntazam ve kayıtlı olduğunu söyledi. Faruk Pekin, DİSK eğitimlerinin yasal olduğunu vurgulayarak ''DİSK'in Eğitim Kültür Merkezi, bankaların, şirketlerin ve holdinglerin vakıfları kadar yasaldır'' dedi.

DAVALAR... SORUŞTURMALAR

Pekin: Eğitim notlarının DİSK'le ilgisi yoktur

***DİSK** Eğitim Dairesi Müdürü Faruk Pekin, "DİSK'in Eğitim Kültür Merkezi, bankaların, şirketlerin,holdinglerin vakıfları kadar yasaldır" dedi.*

İstanbul Haber Servisi — DİSK davası yargılamasında, DİSK Eğitim Dairesi Müdürü **Faruk Pekin** iddianamede DİSK eğitimlerinde kullanıldığı öne sürülen eğitim notları ile dağıtıldığı öne sürülen kitapların konfederasyonla bir ilişkisi bulunmadığını söyledi. Faruk Pekin imzasız, tarihsiz ve nerede bulunduklarına ilişkin herhangi bir bilginin bulunmadığı, delil olarak okunan metinlerin DİSK ile ilişkisinin olmadığını belirtirken, DİSK'e ait olan belgelerin muntazam ve kayıtlı olduklarına işaret etti. Bunlarda hiçbir suç unsuru bulunmadığını belirtti.

Faruk Pekin, DİSK eğitimlerinin yasalara uygun olduğunu söylerken, özetle şöyle dedi:

"274 sayılı yasanın 1. ve 14. maddeleri gereği eğitim, sendikalar için görev ve yükümlülüktür. Sendikalar yasası, sınıf çıkarları gereği işçi ve işveren sendikalarının kesinlikle ayrı ayrı kuruluşlar halinde örgütlenmelerini zorunlu kılmış, ve işveren, sendikalara eğitim yapma görevi vermezken, işçi sendikalarını eğitim yapma zorunluluğu getirmiştir.

Bu nedenle ücret-emek-sermaye ilişkilerini, gelir dağılımını, sömürüyü yani artıdeğeri öğretmek sendikalar için bir suç değil, yasal bir görevdir. Yasanın 1. maddesindeki (iktisadi, sosyal ve kültürel çıkar) kavramı sendikaların üyelerine bugün üniversitelerimizde öğretilen ücret-emek-sermaye ilişkilerini değer ve artıdeğer kavramlarını aktarmalarını, iktisadi, sosyal ve kültürel tüm alanlarda üyelerini bilgi sahibi kılmalarını gerektirmektedir.

Faruk Pekin, DİSK'in kuruluş aşamasında olan **"Eğitim Kültür Merkezi"** çalışmaları hakkında bilgi verirken, bunun da yasanın zorunlu kıldığı kültürel çalışmalardan yalnızca birisi olduğunu, Koç Eğitim Vakfı, Sabancı Vakfı, bankalar, şirketlerin Kültür Vakıfların, holdinglerin, işveren sendikalarının çeşitli örgütlerinin kültür ve sanat çalışmaları kadar yasal olduğunu vurguladı.

SES BANTLARI

Dünkü yargılamada delil olarak dinlenmesi sürdürülen 1. Ören toplantısına ait ses bantlarının yasallığı tartışıldı. Söz alan **Kemal Nebioğlu**, delil açısından Anayasa Mahkemesi kararları ile de yasallığı söz konusu olamayacak olan ses bantlarının dinlenmesinde bir yarar olmadığı görüşünü taşıdığını bildirdi.

Ancak, duruşma yargıcının yasal değerlendirmenin sonradan yapılacağını, bantların delil olarak sunulduğunu ve iddianamede Ören toplantısının sosyalist devrim aşamasına bir adım olarak nitelendirildiğini işaret etmesi üzerine, **Fehmi Işıklar** söz aldı.

Işıklar, zabıtları (dinlendi) veya (okundu) şeklinde geçen belgelerin tümüyle dinlenmesi ve okunmasından yana olduğunu belirterek, dinlenmemelerinde ya da okunmamalarında yarar bulunduğunu belirtti. Bantların dinlenmesine devam edildi.

Duruşma 11 ocak çarşamba gününe ertelendi.

Cumhuriyet, 7 Ocak 1984.

Duruşmada delil olarak dinlenen 1. Ören toplantısına ait ses kayıtlarının dinlenmesine karşın söz alan Kemal Nebioğlu ve Fehmi Işıklar, delil açısından Anayasa Mahkemesi kararları gereği yasallığı söz konusu olamayan ses bantlarının dinlenmesinde bir yarar olmadığın söylediler. Hâkimin Ören toplantısının iddianamede sosyalist devrim aşamasına bir adım olarak nitelendirildiğini belirtmesi üzerine Işıklar söz aldı ve zabıtları ''okundu'' veya ''dinlendi'' şeklinde geçen belgelerin tümünün dinlenmesi gerektiğini, delil olarak kabul edilmeyeceklerse dinlenmemelerinde ya da okunmamalarında yarar bulunduğunu söyledi. Bantlar dinlenmeye devam edildi.

11 Ocak

DİSK Davası'nda 1. Ören toplantısına ait ses bantlarının dinlenmesiyle devam edildi. 37 tutuklunun bulunduğu davada yapılan tahliye istemleri reddedildi.

13 Ocak

DİSK Davası'nda 1. Ören toplantısına ait ses kayıtlarının dinlenmesiyle devam edildi. Bugüne kadar DİSK Davası'nda bulunan 200 delil dosyasının yaklaşık dörtte üçünün okunması tamamlandı.

18 Ocak

DİSK Davası'nda Ören toplantısına ait ses kayıtlarının dinlenmesine devam edildi. Metris Baştabya duruşma salonunda gerçekleştirilen duruşmada 37 tutuklu sanık Metris Askeri Ceza ve Tutukevi'nde başlatılan yeni uygulama sebebiyle lacivert renkli tek tip elbise giydirildi. Duruşmada Genel Sekreter Fehmi Işıklar'ın yaptığı öne sürülen konuşmanın

1984

bantları dinlendi. Işıklar, ses kayıtlarına ilişkin Ören'de bir konuşma yaptığını ancak banttaki sesin kendisine ait olup olmadığını bilmediğini söyledi. 13 sanığa yönelik tahliye istemleri ise reddedildi.

18 Ocak

12 Eylül'de faaliyetleri durdurulan DİSK üyesi sendikalara ait 70 araç, Tepebaşı Gazinosu'nda yapılan açık artırma ile satıldı.

20 Ocak

DİSK Davası'nda, 1. Ören toplantısıyla ilgili ses bantlarının dinlenmesi tamamlandı. Duruşmada DİSK Yönetim Kurulu üyeleri Tahir Güner, Ali Özarkalıoğlu ve Durmuş Ali Yalnız tahliye edildi.

24 Ocak

DİSK üyesi ASİS'in 6'sı tutuklu 18 sanıklı davası, Birinci Ordu Komutanlığı İstanbul 2 Numaralı Askeri Mahkemesi'nde başlandı. Duruşmada sanıklar kendilerine yöneltilen suçlamaları reddettiler. Sanıklar yasal olarak kurulan sendikayı yasadışı duruma dönüştürdükleri iddiasıyla 6 yıl 8 aydan 20 yıla kadar hapis istemiyle yargılanıyor. İddianamede sendikanın kapatılması da istendi.

25 Ocak

DİSK Davası'nda daha önce okunan Ören toplantıları üzerine açıklama yapan DİSK Genel Başkanı Abdullah Baştürk iddianamede "ihtilal meclisi" olarak adlandırılan bu toplantıların sendikal toplantılar olduğunu söyledi. Baştürk, toplantının yapıldığı Genel-İş Artemis Tesisleri ile Kara Kuvvetleri Dinlenme Tesislerinin arasında yalnızca 5 metrelik bir yol olduğunu, bütün toplantıların açık alanda mikrofonla yapıldığını, ayrıca yasal bir zorunluluk olmamasına rağmen toplantıyı kaymakamlığa bildirdiklerini belirterek "Böylesi açık bir ihtilal meclisi toplantısı düşünülebilir mi" dedi. Ayrıca Baştürk, o tarihte henüz DİSK'e üye olmamış Nakliyat-İş, Sine-Sen ile Devrimci Yapı-İş, o dönemde ihraç edilmiş olan Sosyal-İş yöneticileri ile henüz kurulmamış bölge temsilcilerinin iddianamede toplantıda bulunduğunun iddia edildiğine işaret ederek suçlamaların iyi bir incelemeye dayanmadığını ve suçlanmış oldukları için suçlandıklarını söyledi.

Duruşmada 8 sanıklı EMAŞ Matbaası Davası ile DİSK Davası Yargıtay ilanı gereğince bileştirildi. Duruşmada ayrıca DİSK Eğitim Dairesi Müdürü Faruk Pekin tahliye edildi.

27 Ocak

DİSK Davası'nda 1. Ören toplantısına ilişkin ses kayıtlarına karşı söz alan Abdullah Baştürk, teyp bantlarının hiçbir hukuki delil niteliği, gerçekliği ve güvenilirliği olamayacağını söyleyerek "Mahkeme tutanaklarına geçen ve işkence yapıldığına ilişkin dilekçelerin dahi yok edilebilindiği bir davada dinletilen ses kayıtlarına güvenmemiz bizden istenilemez" dedi.

Duruşmada DİSK Onur Kurulu üyeleri ve Gıda-İş yöneticileri Erdoğan Özen ile Ahmet Ertan tahliye edildi.

ŞUBAT

1 Şubat

DİSK üyesi Sine-Sen'in 5, Devrimci Toprak İş'in 43 ve Maden-İş'in 20 yöneticisi hakkında 2 Numaralı Askeri Mahkeme'de 6 yıl 8 ay ile 20 yıl arasında hapis cezası istemiyle dava açıldı.

3 Şubat

DİSK Davası'nda Avrupa Sosyalist Grubu Parlamenterleri Federal Almanya Sosyal Demokrat Ludwig Fellermaier ve yardımcısı ile İngiliz Konsolos tarafından takip edilen duruşmada, 7. Genel Kurula ait ses kayıtlarının delil olarak dinlenmesi sürdürüldü. Sanıklar 7. Genel Kurulda konuşma yaptıklarını ancak bantlardaki seslerin kendilerine ait olduklarını kesin olarak söyleyemeyeceklerini belirttiler.

1984

Daha önceki duruşmalarda delil olarak okunan Genel Temsilciler Meclisine ilişkin kararlara yönelik söz alan Genel Sekreter Fehmi Işıklar, sadece bu karar metinlerinin incelenmesinin bile iddianamedeki suçlamaları çürüteceğini ve Genel Temsilciler Meclisinde alınan kararların Ankara Valiliği ile basına duyurulduğunu, DİSK Ajansı ile de kamuoyuna açıklandığını belirtti. Ayrıca, Işıklar demokratik platformun yasadışı veya gizli bir örgütlenme ile ilgisinin bulunmadığını ve ihtilal yapma gibi bir amaç taşımadığını söyledi.

8 Şubat

DİSK Davası'na 7. Genel Kurula ait ses kayıtlarının dinlenmesiyle devam edildi. Savunma avukatları müvekkillerinin yasal bir konfederasyonun yasal organlarına seçilmiş olmakla suçlandıklarını söyledi ve sanıklara herhangi bir somut suçlamanın yapılamadığını, DİSK'in baştan sona devletin onayıyla kurulmuş yasal bir örgüt olduğunu belirttiler. Avukatlar Mehmet Ali Aybar, Ahmet Güryüz Ketenci,

DAVALAR... SORUŞTURMALAR...

DİSK davası

Avukatlar: Sanıkların tek suçu yasal örgüte yönetici seçilmek

Halit Çelenk'in 7 avukat adına okuduğu tahliye dilekçesinde, iddianamedeki delillerin yasadışı bir örgütün "emaresini bile" ortaya koyamadığı ileri sürüldü.

İstanbul Haber Servisi — DİSK davası yargılamasına 7. Genel Kurul ses bantlarının delil olarak dinlenmesiyle devam edildi.

Abdullah Baştürk ve arkadaşları adına tahliye isteminde bulunan avukatlar bu davada müvekkillerinin yasal bir konfederasyonun yasal organlarına seçilmiş olmakla suçlandıklarını, kendilerine "**Anayasayı tebdil, tagyir ve ilgaya teşebbüs sayılabilecek başka herhangi bir eylem yüklenmediğini**" söylediler. Avukatlar, **Mehmet Ali Aybar, Ahmet G.Ketenci, Ercüment Tahiroğlu, Rasim Öz, Ergin Türsoy, Fikret İlkiz** adlarına avukat **Halit Çelenk**'in okuduğu ortak tahliye dilekçesinde sanıklara herhangi bi somut suçun hesabının sorulamadığı vurgulanarak, DİSK'in kuruluşundan bu yana dava konusu olmuş ya da olmamış tüm eylemlerinin suç unsuru olarak sayıldığı belirtiliyor. Baştan sona devletin onayı ile yasal eylemlerini sürdürmüş bir örgütün bu faaliyetlerinin suçlama konusu olduğu belirtilerek özetle şöyle deniyor:

"**Bu nasıl bir suça teşebbüsse 1967'lerden, 1970'lerden başlıyor, 1980'lere kadar geliyor. Hem de yasal görünümünü hiç yitirmeksizin, yasal bir örgütle beraber geliyor. Ve o yasal örgüt baştan sona devletin onayı ile yürüyor. Üstelik başka sıkıyönetimler örneğin 12 mart, bu teşebbüsü görmüyor. 15-16 haziran 1970'deki hareket 12 mart 1971'de teşebbüs olmuyor ama 10 yıl sonra teşebbüs ilan ediliyor. Ve bugün yargılanan müvekkillerimizden kaçının o zaman nerede olduğu, hatta kaç yaşında bile olduğu aranmadan hepsi 15-16 haziranındaki teşebbüsün sorumlusu kabul ediliyor. Bitmiş bazı başka davalar da buna eklenerek tebdil tagyir ve ilgaya teşebbüs suçunun işlendiği söyleniyor. İşte DİSK davası budur. İddianamede okunan deliller, bırakınız Anayasayı tebdil, tagyir ve ilgaya teşebbüs suçunu, illegal bir örgütün emaresini bile ortaya koyamamıştır. Çünkü DİSK'in yaptığı her şey yasal ve sendikal çerçevede kalmıştır.**"

Tahliye dilekçesinde sanıkların sonuçta suçsuz çıkacakları savunularak, aklanırsa, 5 yıl, 7 yıl sürmüş tutukluluğunun onarılabilmesinin mümkün olamayacağı belirtildi. Dilekçede daha sonra Askeri Yargıtay'ın silahsız bir örgütle Anayasayı tebdil, tağyir ve ilgaya teşebbüs suçunun işlenemeyeceği yolundaki kararına işaret edildi.

Tahliye dilekçesinde daha sonra tedbir niteliğindeki tutukluluğun yasal niteliğini yitirdiği belirtildi. Delillerin kaçırılması ya da değiştirilmesi gibi bir durum ortada olmadığına göre, tutukluluğun ceza niteliğini kazanmaması için tahliyenin zorunlu olduğu savunuldu.

Cumhuriyet, 9 Şubat 1984.

Ercüment Tahiroğlu, Rasim Öz, Ergin Türsoy ve Fikret İlkiz adına Av. Halit Çelenk, ortak tahliye dilekçesini okudu. Dilekçede "Bu nasıl bir suça teşebbüsse 1967'lerden, 1970'lerden başlıyor, 1980'lere kadar geliyor. Hem de yasal görünümünü hiç yitirmeksizin, yasal bir örgütle beraber geliyor. Ve o yasal örgüt baştan sona devlet onayıyla yürüyor. Üstelik başka sıkıyönetimler örneğin 12 Mart, bu teşebbüsü görmüyor. (...) DİSK'in yaptığı her şey yasaldır" sözleri yer aldı. Tahliye dilekçesinde ayrıca, sanıkların sonuçta suçsuz çıkacağı ve 5 yıl-7 yıl sürmüş tutukluluklarının onarılabilmesinin mümkün olmadığı bildirildi.

Tahliye istemlerine karşı görüşte bulunan savcı, "sanıkların yasal konfederasyon organlarına seçildikleri için değil, bu örgütü, bir an için yasal kabul edilse dahi, Marksist-Leninist bir örgüt haline getirdikleri için yargılandıklarını" söyledi.

9 Şubat

DİSK üyesi Taper-İş'in 14 yöneticisinin 6 yıl 8 ay ile 20 yıl arasında hapis istemiyle yargılandığı dava, 1. Ordu ve Sıkıyönetim Komutanlığı 2 Numaralı Askeri Mahkemesi'nde başladı. İddianamede sanıkların yasal olarak kurulmuş sendikayı yasadışı hale getirdikleri öne sürüldü. Ayrıca sendikanın kapatılma istemi de iddianamede yer aldı.

10 Şubat

DİSK Davası'nda 7. Genel Kurula ait ses bantlarının dinlenmesine devam edildi. Genel Başkan Abdullah Baştürk bant çözümlerini delil olarak kabul etmediklerini belirtti. Ayrıca, Genel Sekreter Fehmi Işıklar'ın ve 7 sanığın tahliye talebi reddedildi.

15 Şubat

DİSK Davası'nda delil olarak okunan 7. Genel Kurula ait ses kayıtlarına yönelik açıklama yapan Genel Sekreter Fehmi Işıklar, 7. Genel Kurulda bir ihtilalin hedeflenmediğini belirterek konuşmaların sendikal içerikli olduğunu söyledi.

1984

22 Şubat

DİSK Davası'nda TRT'den bir film uzmanının dava dosyasında delil olarak yer alan filmleri incelemek üzere bilirkişi olarak görevlendirilmesine ortada bilirkişi atanmasını gerektiren bir durum olmadığını söyleyerek karşı çıkan Avukat Mehmet Ali Aybar, Yargıç Çetin Güvener tarafından "delil telakkisine müdahale" gerekçesiyle salondan çıkarıldı. Daha sonra Av. Ercüment Tahiroğlu söz alarak kendisinin de önceden salondan atıldığını ve tutuklandığını belirterek bu tehdit altında savunma görevlerini yerine getirememe endişesi taşıdıklarını söyledi. Mahkeme, TRT'nin gönderdiği uzmanın bilirkişi olarak atanmasına ve dosyada yer alan filmlerin tamamının raporunda değerlendirmesi için bilirkişiye verilmesine karar verildi.

22 Şubat

DİSK üyesi Baysen'in 13 yöneticisi hakkında İstanbul Sıkıyönetim Komutanlığı 2 Numaralı Askeri Mahkemesi'nde 8 yıl ile 20 yıl arası hapis istemiyle dava açıldı. Haklarında dava açılan yöneticilerin isimleri Ekrem Turgut, Fahri Günay, Naki Tolunay, Mehmet Akif Onursa, Ahmet Bilal, Niyazi Kırkdeveli, İsmet Gül, Hüseyin Kaşıkçıoğlu, Ziya Ömer, Mustafa Kahraman, Necip Demirkıran, Mehmet Bilgin ve Aygün Aksu.

24 Şubat

DİSK Davası'nda DİSK'in tüzel kişiliği ve çoğu sanıklar adına avukatlar Ercüment Tahiroğlu, Rasim Öz, Ergin Türsoy, Fikret İlkiz ve Dursun Ali Aydın adına Av. Ahmet Güleryüz Ketenci tarafından okunan dilekçede savunma haklarını kullanılamadıkları gerekçesiyle "reddi hâkim" talebinde bulundular. Mahkeme istemi reddetti. Duruşmaya daha önce okunan 7. Genel Kurul ses bantlarına ilişkin sanık sözleri ile devam edildi.

24 Şubat

Sıkıyönetim Komutanlığı 2 Numaralı Askeri Mahkemesi'nde, DİSK'e bağlı Maden-İş üyesi 20 kişi hakkında ek iddianame ile 10 ila 20 yıl arasında hapis cezası istemiyle dava açıldı.

29 Şubat

DİSK Davası'nda 6. Genel Kurul ses bantları ve yazılı metinleri delil olarak gösterildi. Genel Başkan Vekili Rıza Güven, eksik ve yanlışlarla dolu bantlardan çözülmüş metinlerin iddianamede değişik biçimde aktarıldığını söyledi. Duruşmada Yönetim Kurulu üyelerinden Ekrem Akkuş (Genel-İş), Yalçın Talaka (T.İ.S.), Ali Şahin (Hürcam-İş), Kemal Yılmaz (Lastik-İş) ve Halil Hayta (Yeni Haber-İş) tahliye edildi.

MART

2 Mart

DİSK Davası'nda 7. Genel Kurula ait ses kayıtları ve belgelere ilişkin söz alan Genel Sekreter Fehmi Işıklar, bu belgelerin hukuken geçersiz ve doğruluk derecesinin kuşkulu olduğunu belirterek "7. Genel Kurul çalışmaları DİSK'in yasal, toplumda saygınlığı olan sendikal bir konfederasyon olduğunun kanıtıdır" dedi. Ayrıca Işıklar, dinlenen bantlardan da görüldüğü gibi 7. Genel Kurulda alınmış kararlar bulunmadığını, bütün bu delilleri elinde bulunduran savcılığın iddianamede kararlar varmış gibi bunlara ilişkin suçlamalar getirdiğini vurguladı.

DİSK sendikalarının hakkındaki davaların açılması tamamlandı. Bugüne kadar DİSK'e bağlı 30 sendika hakkında dava, 3694 sendika yöneticisi hakkında soruşturma, 1177 sanık hakkında ise dava açıldı. DİSK ve DİSK'e bağlı sendikalara ilişkin davalarda toplam yargılanan kişi sayısı 1233 oldu.

Ölüm cezası istemiyle yargılanan 50 sanıktan 12'si çeşitli sendikaların genel başkanlıklarını yürütenlerden oluştu. Sanıkların 37'si hem DİSK Davası'nda hem yönetici oldukları sendikaların davalarında yargılandı, 13 sanık ise kendi sendikalarının davalarında yargılandıkları için DİSK Davası kapsamında yer almadı..

1984

2 Mart

İstanbul Sıkıyönetim Komutanlığı 2 Numaralı Askeri Mahkemesi'nde, DİSK'e bağlı Yeraltı Maden-İş'in 25 yöneticisi hakkında 6 yıl 8 ay ile 20 yıl arasında hapis cezası istemiyle dava açıldı. Açılan bu dava ile DİSK'e üye 30 sendikanın yaklaşık 1300 yöneticisi hakkında soruşturma tamamlandı.

7 Mart

DİSK Davası'nda "1 Mayıs kutlamaları" ile ilişkin delile açıklama yapan Genel Sekreter Fehmi Işıklar, 1 Mayıs kutlamalarına ideolojik açıdan suçlama yapılmasının polemikten öteye gidemeyeceğini ve hukuksal değeri olmayacağını söyledi. Işıklar, 23 Aralık 1979'da gerçekleştirilen ve delil olarak gösterilen Bölge Temsilciler Meclisi ses kaydı ile ilgili olarak ise suç unsuru bulunmadığını ve bantların toplantıdaki konuşmaları doğru yansıtmadığını düşündüğünü söyledi. Duruşmada DİSK Yönetim Kurulu üyeleri Nusret Aydın ve İsmet Cantekin tahliye edildi.

9 Mart

DİSK Davası'nda Ören tesislerine ilişkin delil olarak gösterilen fotoğraflara karşın söz alan Genel Başkan Abdullah Baştürk, Ören tesislerindeki toplantıların gizli yapılmadığını ve tesislerin DİSK'e değil Genel-İş'e ait olduğunu ve Ören tesisiyle iftihar duyduklarını söyledi. Baştürk, işçilerin yararlanmaları için yapılan Ören tesislerine ilişkin fotoğrafların dosyada neden yer aldığını anlayamadığını belirtti. Konu üzerine söz alan Genel Sekreter Fehmi Işıklar ise Ören tesislerinde yapılan toplantının ağustos ayında gerçekleşmesi sebebiyle her yerden izlenebilir olduğunu, sendikaları bu tesisin benzeri tesisler oluşturmak için teşvik ettiklerini ancak yeterli maddi koşullar sağlanamadığından yapılamadığını söyleyerek TRT'de bu konuda haksız polemik yapıldığını belirtti.

16 Mart

DİSK Davası'nda yazar Georgi Dimitrov'un "Faşizme Karşı Birleşik Cephe" isimli birkaç baskılı kitabın davada delil olarak okunması üzerine söz alan Genel Sekreter Fehmi Işıklar, kitabın DİSK'le hiçbir ilişkisi olmadığını, bu yayının DİSK'te bulunduğuna dair bir kaydın da olmadığını belirterek iddianamede kitaptaki bazı bölümleri ile DİSK 6. Genel Kurulda alınan cephe kararı ile bağlantı kurulmaya çalışıldığını ancak DİSK karar organlarından geçmemiş UDC kararı ile kitaptaki görüşlerin ve DİSK'in cephe kararı ile bir bağlantısı olmadığını söyledi. Işıklar, "DİSK'e yöneltilen Marksist suçlamalarının DİSK'in yapmış olduğu yayınlarda, DİSK'in Marksizm ile bir ilgisi olmadığını kanıtlamıştır" dedi. DİSK Yönetim Kurulu üyeleri Rıdvan Budak, Niyazi Kuas ve Şükrü Özbayrak tahliye edildi.

23 Mart

DİSK Davası'nda 1 Mayıs 1979 kutlamalarına ve 5. Genel Kurula ilişkin deliller okundu. 1 Mayıs 1979 delilleri üzerine söz alan Genel Sekreter Fehmi Işıklar, demokratik bir ülkede, demokratik bir örgütün, demokratik ve yasal haklarını kullanmasını istemesinin, bu konuda kararlılık göstermesinin suçlanamayacağını söyledi.

5. Genel Kurula ilişkin delillerin okunmasına karşın söz alan Genel Başkan Vekili Rıza Güven, 5. Genel Kurulda hiçbir şeyin gizli olmadığını ve 12 Eylül sonrasında ortaya çıkarılmış hiçbir hususun bulunmadığını söyleyerek DİSK ve yöneticilerine yöneltilen suçlamaların hukuki dayanaktan ne kadar yoksun olduklarının ortaya çıktığını belirtti.

DİSK davası

Fehmi Işıklar: Yasal hakkımızı kullanmakla suçlanamayız

İstanbul Haber Servisi — DİSK davasının dünkü oturumunda 1 Mayıs 1979 kutlamalarına ilişkin okunan deliller üzerinde açıklama yapan Genel Sekreter **Fehmi Işıklar**, demokratik bir ülkede, demokratik bir örgütün, demokratik ve yasal haklarını kullanmak istemesinin, bu konuda kararlılık göstermesinin suçlanamayacağını söyledi.

Fehmi Işıklar, 1 mayıs 1979 kutlamalarının 1. Ordu ve İstanbul Sıkıyönetim Komutanlığı Askeri Mahkemesi'nde dava konusu olduğunu ve bu davanın sonuçlandığını, ancak bu davada ne anayasal devlet düzenini hedeflemek, ne de ihtilali amaçlamakla suçlanmadıklarını vurguladı. 1 Mayıs kutlamalarının herhangi bir ülkemizde, özellikle sermaye ve sermaye yanlısı çevreler tarafından sorun olarak görüldüğünü, 1 Mayıs ile DİSK aleyhine kamuoyu oluşturulmak istendiğini savundu. Işıklar 1 Mayısla ilgili okunan belgeler hakkında ayrıntılı bilgi verirken DİSK'in askerlerle işçilerin karşı karşıya getirilmesi gibi bir amacının asla bulunmadığını, bu tür yakıştırmaların gerçek dışı olduğunu söyledi.

Tahliye isteklerini reddeden mahkeme, duruşmayı 30 mart cuma gününe erteledi.

KİMSAN-İŞ DAVASI

Bağımsız Kimsan-İş Sendikası yöneticileri **Emrullah Yüce, İsa Albayrak, Selami Evyapan, Cevdet Tuna, Yeter İşler** için İstanbul Sıkıyönetim Komutanlığı 3 Numaralı Askeri Mahkemesi'ne TCK'nın 141/1 maddesi uyarınca 8-15 yıl hapis isteğiyle dava açıldı. Sendika yöneticilerinin DİSK'in tektip tüzüğünü kabul ettikleri ve komünist bir düzen gelmesi için sendikayı çravan yaptıkları öne sürülüyor.

Cumhuriyet, 24 Mart 1984.

1984

Duruşmayı bir İngiliz parlamenter ve İngiltere Konsolosu izledi.

29 Mart

İstanbul Sıkıyönetim Komutanlığı 2 Numaralı Askeri Mahkemesi'nde görülen DİSK üyesi Maden-İş Davası'nda Mehmet Agah Uyanık, Fehmi Altan ve Memiş Gümüş tahliye oldu.

29 Mart

Ankara Sıkıyönetim Komutanlığı 4 Numaralı Askeri Mahkemesi'nde gümrük kaçakçılığı iddiasıyla DİSK yöneticilerine açılmış davada DİSK Genel Başkanı ve 8 yöneticinin İstanbul'da ifadeleri alındı. Suçlamaları reddeden sanıkların sorgusu 1. Ordu ve Sıkıyönetim Komutanlığı 1 Numaralı Askeri Mahkemesi'nde yapıldı.

30 Mart

DİSK Davası'nda DİSK Yönetim Kurulu üyesi Ahmet Ağır tahliye edildi.

NİSAN

4 Nisan

2 Numaralı Askeri Mahkemesi'nde görülen 104 sanıklı Maden-İş Davası'nda Hamza Polat, Yakup Erdem ve Şeref Kahraman tahliye edildi.

6 Nisan

DİSK Davası'nda okunan delillere ilişkin açıklama yapan Av. Ercüment Tahiroğlu bantlara adli delil olarak itibar edilemeyeceğini belirterek "Tape metinlere hukuki değerlendirmelerde, bilimsel araştırma ve bulgular karşısında adli delil olarak itibar olunamayacağını" söyledi. Tahiroğlu, DİSK'in 1 Mayıs konusundaki görüşlerinin en iyi şekilde anlaşılabilmesinin, DİSK tarafından çıkarılmış olan dergiler ve yayınları incelemekten geçtiğini, ayrıca 1 Mayıs'ı kutlamanın suç olamayacağını belirtti.

13 Nisan

DİSK Davası'nda Av. Ercüment Tahiroğlu okunan delillere yanıt verdi. Tahiroğlu, sendikal bir örgütün toplamsal ve siyasal yaşamın tüm alanlarında araştırma yapmanın ve görüş bildirmenin görevi, aksinin ise yasalara aykırı olduğunu söyledi. Duruşmada, Sosyal-İş Genel Başkanı ve DİSK Yönetim Kurulu üyesi Özcan Kesgeç tahliye edildi. Ancak TİP davasından yargılanan Kesgeç'in 8 yıl mahkumiyeti olduğu belirtildi.

DİSK DAVASI

Tahiroğlu: Bantlara adli delil olarak itibar edilemez

Avukat Ercüment Tahiroğlu savunmasında 1 mayısa ilişkin delil olarak okunan bantların piyasada satılan müzikli marşları içerdiğini ve doğrudan DİSK'le ilişkileri bulunmadığını söyledi.

İstanbul Haber Servisi— DİSK davası yargılamasında delil olarak okunan bantlara ilişkin açıklama yapan Avukat **Ercüment Tahiroğlu, "tape metinlere hukuki değerlendirmelerde, bilimsel araştırma ve bulgular karşısında adli delil olarak itibar olunamayacağını"** belirtti.

Tahiroğlu, 1 Mayıs'a ilişkin delil olarak okunan bantların piyasada satılan müzikli marşları içerdiğini ve doğrudan DİSK'le ilişkileri bulunmadığına işaret ettikten sonra, DİSK'in 1 Mayıs konusundaki görüşleri sergilenmek isteniyorsa, DİSK tarafından çıkarılmış dergiler ve yayınlarda, bunların açıkça anlatıldığını, bunların esas alınması gerektiğini belirtti.

1 Mayıs'ı kutlamanın suç olmadığına değindikten sonra Uluslararası Çalışma Örgütünün 1 Mayıs kutlamalarını sendikal hakların önemli bir yönü olarak değerlendirdiğine ve bütün dünyada 1 Mayıs'ın kutlandığına işaretle 1 Mayıs'ın iddianamede örnek gösterilen övülen uluslararası sendikalarca da işçi bayramı olarak kutlandığını anlattı. Marksist- Leninistliğin ölçüsü olabilecek bir bayram olmadığını belirtti. Ayrıca DİSK tarafından 1976-77-78-79 ve 1980'de kutlanan 1 Mayısların adli denetimden geçtiğini, bunların hiçbirinde de 1 Mayıs'ın DİSK iddianamesinde olduğu gibi Marksist- Leninist proletarya diktatörlüğüne yönelik eylem olarak kabul edilmediğini söyledi.

Tahiroğlu, iddianamede, Atatürk konu edilerek DİSK'e suçlama getirilmek istenmesinin gerçekte Atatürk'ün manevi şahsına yönelik bir davranış olduğunu öne sürdü. DİSK yöneticilerinin Atatürk'e, ilkelerini istismar etmeden sahip çıktıklarını, her büyük toplantının Atatürk'e saygı duruşu ile başladığını, DİSK toplantı salonunun kürsüsünün arkasında Atatürk'ün büstü bulunduğunu anlattı ve şöyle dedi: **"Türk Ceza Kanununun 146, 141-142. maddelerinin ihlal edildiğine tek bir hukuki kanıt getiremeyen iddianamede, sık sık bayrak ve Atatürk konularının tekrarlanması, DİSK'e bu açılardan gerçek dışı suçlamalar getirilmek istenmesi, iddianamenin telkini niteliğini bir kez daha gözler önüne sermektedir."**

Dünkü yargılamada, ek iddianame ile katılan Basın-İş Sendikası sanıklarından **Rahmi Takar**'ın sorgusu yapıldı. DİSK'de bulunduğu bildirilen film ve slaytlarla ilgili olarak bilirkişi olarak inceleme yapan TRT mensubu **Yusuf Ziya Alçakakan**'a ait bilirkişi raporu okundu.

Duruşmada daha sonra 6 sa-

Cumhuriyet, 7 Nisan 1984.

28 Nisan

Avrupa Parlamentosu Siyasi Komisyonu tarafından Türkiye Raporu için düzenlenen Türkiye'de İnsan Hakları Oturumu isimli özel oturumu, yedi uluslararası kuruluşun temsilcisiyle Brüksel'de yapıldı. Toplantıda söz alan Uluslararası Çalışma Konfederasyonu ve Uluslararası Hür işçi Sendikaları Konfederasyonu adına söz alan yöneticiler, toplantıda Türkiye'deki sendikaların durumu, yeni sendikalar yasası ve DİSK Davası üzerine konuşmalar yaptılar.

Toplantı sonrası Avrupa Konseyi Danışma Meclisi toplantısına hazırlanacak rapor için Türkiye'yi ziyaret eden Avrupalı milletvekilleri, Türkiye'deki gelişmeleri olumlu karşıladıklarını belirttiler. İstanbul'a gelen ve görüşmeler yapan Avrupa Konseyi Siyasi Komisyon üyeleri, 28 Nisan'da DİSK avukatları ile de görüştü.

1984

MAYIS

2 Mayıs

DİSK Davası'nda Genel Sekreter Fehmi Işıklar delilleri yanıtladı. Işıklar, 11 numaralı deliller kapsamında okunan "DİSK hakkında düzenlenmiş raporlar" hakkında, DİSK İddianamesi'nin gerçek, hukuk ve çağdışı olduğunu ve DİSK'in, demokrasi ve Anayasa'yı savunan yasal bir örgüt olduğunu söyledi. Işıklar, duruşmada okunan tüm delillerin mahkeme ve tarih önünde değerlendirdiklerini, yasal bir örgüt olan DİSK'i başka türlü göstermenin mümkün olmadığını belirtti. DİSK Araştırma Enstitüsü Müdürü Prof. Sadun Aren ve DİSK Yönetim Kurulu üyeleri Demirhan Tuncay ile Mehmet Mıhlacı tahliye edildi.

DİSK davasında yargılanan Prof. Sadun Aren (ortada) ve Demirkan Tuncay serbest bırakıldıktan sonra

Cumhuriyet, 5 Mayıs 1984.

4 Mayıs

İstanbul Sıkıyönetim Komutanlığı 2 Numaralı Askeri Mahkemesi'nde, DİSK'e bağlı Sine-Sen ve Baysen'in toplam 30 yöneticisi hakkında ek iddianame ile 10 yıl 8 ay ile 20 yıla kadar hapis cezası istemiyle dava açıldı.

8 Mayıs

İstanbul Sıkıyönetim Komutanlığı 2 Numaralı Askeri Mahkemesi'nde devam eden, DİSK'e bağlı Maden-İş Davası'nda, 8 sanık daha tahliye edildi. Tahliye edilenler, Halil Yeşil, Şaban Yapıcı, Ferit Ünalır, Nihat Gökkuş, Semih Dinçer, Adem Alkaya, Hasan Yalçın ve Özcan Pekşen oldu.

9 Mayıs

DİSK Davası'nda İstanbul eski Belediye Başkanı Ahmet İsvan kendisi ile ilgili delilleri yanıtladı. Belgelerin hangi suçun delili olduğunu anlayamadığını söyledi. Ahmet İsvan'ın avukatı Turgut Kazan, İsvan'ın evlerinde bulunan kitap, afiş ve broşürlerden seçilerek getirilen delillerin hiçbirinin yasaklanmış olmadığını söyledi. Yönetim Kurulu üyesi İsmail Hakkı Önal ile Yürütme Kurulu üyesi Süleyman Çelebi tahliye edildi.

18 Mayıs

DİSK Davası'nda DİSK Genel Yönetim Kurulu üyeleri Selahattin Selçuk Sayın, Mustafa Karadayı, Çetin Uygur ve Kenan Akman tahliye edildi. Duruşma, EMAŞ Davası'nda delillerin okunması ile sona erdi. DİSK Davası'nda 200'e yakın delilden hâkimin mahkemeye sunduğu delillerin okunması 27 Nisan 1983 yılından beri devam ediyordu. Mahkeme sanıklara "ek delil okunması" istemlerinin olup olmadığını öğrenmek üzere duruşmayı erteledi.

HAZİRAN

13 Haziran

İstanbul Sıkıyönetim Komutanlığı 2 Numaralı Askeri Mahkemesi'nde devam eden ve 147 sanığının 74'ünün idamı istenen DİSK Davası'nda, ek iddianame ile 2 kişi hakkında idam cezası istemiyle olmak

1984

üzere 3 kişi hakkında dava açıldı. Davaya yeni eklenen sanıklar Görsel Sanatçılar Derneği Başkanı Orhan Taylan, DİSK eski Yönetim Kurulu üyesi ve BAY-SEN Genel Başkanı Cevat Özhasırcı ile DİSK Toplu Sözleşme ve Araştırma Dairesi uzmanı Mustafa Hulusi Güngör oldu.

DİSK DAVASI

Orhan Taylan'ın sorgusu yapıldı

İstanbul Haber Servisi — DİSK davasında ek iddianame ile davaya katılan Görsel Sanatçılar Derneği Genel Başkanı **Orhan Taylan**'ın sorgusu yapıldı.

İstanbul Sıkıyönetim Komutanlığı 2 Numaralı Askeri Mahkemesi tarafından Metris Başkatabya'da yapılan DİSK davasına ek iddianame ile Orhan Taylan, Baysen Genel Başkanı **Abdurrahman Cevat Özhasırcı** ile **Mustafa Hulusi Güngör** katılmıştı. Geçen oturum iddianameyi okuyan askeri savcı, **Özhasırcı** ile Taylan'ın idam cezası, Güngör'ün ise 10 yıldan 20 yıla kadar hapisle cezalandırılmasını istemişti.

Dünkü oturumda, DİSK'te herhangi bir görevi olmayan Görsel Sanatçılar Derneği Genel Başkanı Orhan Taylan'ın sorgusu yapıldı. Taylan sorgusunda iddianamede firarda olduğunun belirtildiğini, ancak kendisinin firarda bulunmadığını bildirdi. DİSK tarafından düzenlenen demokratik platform toplantısına, derneği adına katıldığını bildiren Taylan, bu toplantıda herhangi bir örgütün otorite olmadığını ideolojik ve politik görüş bildirilmediğini söyledi. Taylan, demokratik hak ve özgürlüklerin kısıtlanmasına yönelik girişimleri engellemek amacıyla düzenlendiğini, iddiaları kabul etmediğini açıkladı.

Orhan Taylan'ın sorgusundan sonra sanıkların, soruşturmanın genişletilmesiyle ilgili istemlerinin alınmasına başlandı. DİSK Genel Sekreteri **Fehmi Işıklar**, 24 sayfalık dilekçesinde soruşturmanın genişletilmesi istemleri ile ilgili açıklamaları yapmadan önce, yargılama ortamının sağlanması yolundaki görüşlerini açıklayacağını bildirdi.

Işıklar, şunları söyledi:

"İddia makamı, DİSK'in kullandığı terimleri ve kelimeleri, kullanıldıkları metin bütünlüğünden koparak montaj tekniği ile, olmayanı var etme çabasına girmiş ve DİSK'in söylemediklerini, DİSK'e söyletmek istemiştir. İddianamedeki tüm iddialar ceza hukukunda yasak olan kıyas mantığı üzerine kurulu soyut ve subjektiftir. Maddi hata ve bilgi noksanlıklarına dayalıdır. Tahrifata, varsayıma, şüpheye yer vermiş tutarsız, çelişkili ve önyargılıdır. DİSK'e ait olmayan belgelerle şişirilmiştir."

İddianamenin yalnızca DİSK'i ve yöneticilerini suçlamakla kalmadığını belirten Işıklar, **"İddianame insan haklarını, demokratik hak ve özgürlükleri, sendikal hak ve özgürlükleri, çağımızda geçerliliği olan işçiden yana sendikal anlayışları da suçlamıştır. Yanlış yorum, benzetme ve demagoji ile suç yaratılmaya çalışılmıştır"** dedi.

Duruşma, soruşturmanın genişletilmesi istemlerinin alınmasına devam edilmek üzere 27 haziraya ertelendi.

Cumhuriyet, 21 Haziran 1984.

20 Haziran

DİSK Davası'nda hakkında idam cezası istenen Görsel Sanatçılar Derneği Başkanı Orhan Taylan'ın sorgusu yapıldı. Taylan, iddianamede firari olarak belirtilmesine rağmen bunun doğru olmadığını söyledi. Taylan, DİSK tarafından düzenlenen demokratik platform toplantısında herhangi bir örgütün otorite olmadığını, ideolojik ve politik görüş bildirmediğini belirtti. Ayrıca, söz alan Fehmi Işıklar iddia makamının, DİSK'in kullandığı terimleri ve kelimeleri var olan metinlerin bütünlüğünden koparak montaj tekniği ile olmayanı var etme çabasına girdiğini söyledi.

TEMMUZ

4 Temmuz

İstanbul Sıkıyönetim Komutanlığı 2 Numaralı Mahkemesi'nde görülen, 20 sanıklı DİSK üyesi Tümka-İş Davası, "DİSK Davasıyla fiili irtibat bulunduğu" gerekçesiyle DİSK Ana Davası ile birleştirildi.

6 Temmuz

İstanbul Sıkıyönetim Komutanlığı 2 Numaralı Askeri Mahkemesi'nde görülen 107 sanıklı DİSK üyesi Bank-Sen Davası "fiili irtibat bulunduğu" gerekçesi ile DİSK Ana Davası'yla birleştirildi. Bank-Sen yöneticileri 6 yıl 8 ay ile 20 yıl arasında hapis cezası istemiyle yargılanmaktaydı.

11 Temmuz

Uluslararası Hür İşçi Sendikaları Konfederasyonu (ICFTU) Asya Bölgesi Başkanı Peteir Dejonge, Avrupa İşçi Sendikaları Konfederasyonu (ETUC) Genel Sekreter Yardımcısı Bjorn Petterson ile Türk-İş Başkanlık Danışmanı Önder Aker tarafından izlenen duruşmada, 24 Aralık 1981'de 52 sanığa açılmış DİSK Davası'nda sanık sayısı 474'e ulaştı. DİSK üyesi bazı sendikaların davaları DİSK Davası ile birleştirilmişti. İstanbul Sıkıyönetim Komutanlığı 2 Numaralı Askeri Mahkemesi'nde görülen 138 sanıklı Maden-İş ve 58 sanıklı Tekstil davaları da "fiili irtibat bulunduğu" gerekçesiyle DİSK Ana Davası'yla birleştirildi. Sanık sayısının yükselmesi sebebiyle mahkemenin 3 değil 5 kişilik bir heyet tarafından yürütüleceği belirtildi.

DİSK Davası'na başladığı günden bu yana bakan heyet, Alb. Ahmet Şen (Başkan), Hâkim Binbaşı. Çetin Güvener (yargıç) ve hâkim Yarbay Saygı Nalbantoğlu'ndan (üye hâkim) oluştu. Dava heyetine Hâkim Üsteğmen Turgut Efe ve Hâkim Yüzbaşı Osman Baykal da katıldı.

12 Temmuz

İstanbul Sıkıyönetim Komutanlığı 2 Numaralı Askeri Mahkemesi'nde, DİSK'e bağlı 37 yöneticisinin yargılandığı ve sanıklarının 6 yıl 8 aydan 20 yıla kadar hapis cezası istendiği Sine-Sen Davası'nda, Semra Özdamar'ın sorgusu yapıldı. Özdamar, sendikanın yasal olarak faaliyet gösterdiğini ve iddianamedeki suçlamaları reddettiğini söyledi.

1984

DİSK davasında sanık sayısı 474'e yükseldi

İstanbul Haber Servisi — DİSK davasında Maden İş ve Tekstil Sendikaları davalarının da birleştirilmesiyle sanık sayısı 474'e yükseldi. İstanbul Sıkıyönetim Komutanlığı (2) Numaralı Askeri Mahkemesi'nde görülen davaya bundan sonra 5 kişilik mahkeme heyeti bakacak.

Metris Baştabya Duruşma Salonu'nda yapılan dünkü oturumda mahkeme Tümka-İş, Banksen, Tekstil ve Maden-İş Sendikaları davalarının DİSK davasıyla birleştirildiğini ve 353 sayılı yasanın 2. maddesine göre sanık sayısı 200'ü aştığı için duruşmaya 5 kişilik heyetin bakacağını açıkladı.

DİSK davası 24 Aralık 1981 tarihinde ilk olarak 52 sanık hakkında açılmış ve bu sanıklar için idam cezası istenmişti. Daha sonra davaya 7 ek iddianame ile 36 sanık daha katılmıştı. Ayrı süren sendika davalarından 54 sanıklı Basın-İş ile 20 sanıklı Tümka-İş, delillerin okunmasından sonra, 58 sanıklı Tekstil davası delillerinin okunması aşamasında, 138 sanıklı Maden-İş Sendikası davası ise sorgu aşamasında DİSK davası ile birleştirildi. Ayrıca 8 sanıklı Emaş davası da fiili irtibat bulunduğu gerekçesiyle bu dava ile birleştirildi. Böylece sanık sayısı 474'e yükselirken, haklarında idam cezası istenen sanık sayısı ise 76'ya çıktı.

DİSK davasına baştan beri, Duruşma Başkanı Alb. **Ahmet Şen**, Duruşma Yargıcı Hâkim Bnb. **Çetin Güvener**, üye yargıç Hâkim Yb. **Saygı Nalbantoğlu**'ndan oluşan heyet bakıyordu. Davaya bundan sonra Hâkim Ütgm. **Turgut Efe**, Hâkim Yzb. **Osman Baykal**'ın da katılacağı 5 kişilik heyet bakacak.

Dünkü oturumu Uluslararası Hür İşçi Sendikaları Konfederasyonu (ICFTU) Asya Bölgesi Başkanı **Peteir Dejonge**, Avrupa İşçi Sendikaları Konfederasyonu (ETUC) Genel Sekreter Yardımcısı **Bjorn Petterson** ile Türk-İş Başkanlık Danışmanı **Önder Aker** izlediler.

Cumhuriyet, 12 Temmuz 1984.

26 Temmuz

Çankaya'da muhafız alayı yanındaki alanda DİSK Genel Merkezi için inşa edilen bina, Anayasa Mahkemesi'ne verildi. 15 katlı binanın iki katının kaçak olduğu ve yeteri kadar çimento ve demir kullanılmadığı iddiasıyla yıkımı kararlaştırıldı. AYM'ye ait olacak yeni binanın projesi için ihale yapılacağı belirtildi.

AĞUSTOS

8 Ağustos

Bir aylık aranın ardından DİSK Davası'na devam edildi. Sorgulaması yapılan Maden-İş üyesi 11 sanık suçlamaları reddetti.

15 Ağustos

DİSK Davası'nda, ana dava T.İ.S. ve Hürcam-İş davalarıyla birleştirildi. Hürcam-İş Davası'nın 12 ve T.İ.S. Davası'nın ise 22 sanığı vardı. Duruşma, sorgulamaları yapılamayan Maden-İş yöneticilerinin sorguları ile devam etti.

22 Ağustos

DİSK Davası'nda Maden-İş'in 27 yöneticisiyle ilgili sanıkların yasadışı sendika içinde faaliyette bulundukları, komünist kararlarla örgütlenmeyi sağladıklarını öne süren iddianame okundu. Uzman sanıkların ise sendikada uygulanan A ve B tipi eğitim notlarını hazırlayarak komünist örgütlenmeye yol gösterdikleri ileri sürüldü. Okunan ek iddianame ile Maden-İş yöneticisi ve uzmanı 27 sanık daha DİSK Davası'na katıldı.

Duruşmada söz alan Genel Sekreter Fehmi Işıklar, hukuk dışı bir iddianame ile 4 yıldır tutuklu olduklarını, bu sürenin yaklaşık 8 yıllık cezaya karşılık olduğunu söyleyerek beraatını talep etti. Işıklar'dan sonra söz alan Kemal Nebioğlu, Rıza Güven ve Cevat Özhasırcı da tahliye edilmelerini istediler. Av. Mehmet Ali Aybar dilekçe vererek Nebioğlu'nun tahliyesini talep etti. Mahkeme "savunmanın kanun dışına çıktığını" belirterek "mahkemeye hakarette bulunulduğunu" söyledi ve Mehmet Ali Aybar'ın İstanbul Barosu'na şikâyet edilmesine karar verdi. Tahliye istemleri hakkında görüşü sorulan Askeri Savcı Hâkim Yüzbaşı İsmail Yörük tahliye istemlerinin reddini talep etti.

Ölüm cezasıyla yargılanan ve tutuklu son 9 sanığın "tutukluluktan beklenen gaye hasıl olduğu" için tahliyesine karar verdi. Tahliye edilenler DİSK Genel Başkanı Abdullah Baştürk, Genel Sekreter Fehmi Işıklar, DİSK Yürütme Kurulu üyeleri Ali Rıza Güven, Mukbil Zırtıloğlu, Celal Küçük, Mustafa Aktulgalı, Tuncer Kocamanoğlu, Kemal Nebioğlu ve Yönetim Kurulu eski üyesi Abdurrahman Cevat Özhasırcı oldu. Baştürk, Işıklar, Güven, Zırtıloğlu, Aktulgalı, Kocamanoğlu ve Nebioğlu 3 yıl 7 ay 28 gün, Cevat Özhasırcı ise 3 aydır tutukluydu. Böylece DİSK Davası'nda tutuklu sanık kalmadı.

1984

DİSK'te tutuklu kalmadı

Baştürk ve Yürütme Kurulu üyeleri yaklaşık 4 yıldır tutuklu bulunuyordu

Karardan sonra

DİSK davasına 24 aralık 1981 günü başlanmıştı

Cumhuriyet, 23 Ağustos 1984.

24 Ağustos

DİSK Davası'nın başlamasından 2 yıl 7 ay 28 gün sonra DİSK Davası'ndan tutuklu sanık kalmadı. 22 Ağustos günü gerçekleştirilen DİSK Davası duruşmasında tahliyelerine karar verilen DİSK Yürütme Kurulu üyesi 9 sanığa ilişkin karar Hâkim Binbaşı Çetin Güvener tarafından imzalanarak Askeri Savcılığa gönderildi. Tahliye emri 23 Ağustos günü İstanbul Sıkıyönetim Komutanlığı Askeri Savcısı Hâkim Yarbay Muhteşem Savaşan tarafından imzalanarak Sıkıyönetim Adli müşavirliğine iletildi. Bugün 9 sanıktan 7'si işlemlerin tamamlanmasının ardından tahliye edildi. Mustafa Aktulgalı TİP Davası'nda 8 yıl ağır hapis cezasına çarptırıldığı için ve Abdullah Baştürk ise kesinleşmiş 6 aylık cezasının Yargıtay onayının Metris Cezaevi'ne ulaşmaması nedeniyle tahliye edilmedi. Salıverilen sanıklardan 6'sı 27 Aralık 1980 gününden bugüne kadar, 3 yıl 11 ay 10 gün cezaevinde tutuklu bulundular. Cevat Özhasırcı ise 3 ay 8 gün tutuklu kaldı.

Genel Sekreter Fehmi Işıklar, DİSK Davası'ndan tahliye edilen Mustafa Aktulgalı ve Özcan Kesgeç'in çıkamadıklarını belirterek "Bugün burada özgürlüğümüze kavuştuk. Özgürlük ortamının ülke çapında yaygınlaştırılmasının toplumumuz açısından sayısız yararları olacaktır. İlgili ve yetkili tüm kişi, kurum ve kuruluşların bu doğrultuda çalışmalar yaptığını biliyoruz. Yeniden kurulmak istenen demokrasiye bunun büyük katkısı olacak. Özgürlük ortamının yaygınlaştırılması ivedi bir sorun. Cezaevlerinde bulunan birçok insan böyle bir ortamı, böyle bir iklimi sabırsızlıkla bekliyor. İnsan, özgürlüğünden yoksun olmadıkça, özgürlüğün ödemini anlayamıyor. Özgürlük su, ekmek, hava kadar gerekli" dedi.

Öte yandan Baştürk'ün avukatları, kesinleşmiş 6 aylık cezasının tutuklu olduğu süreden düşmesi için Bakırköy 2. Asliye Ceza Mahkemesi'ne başvurdu.

27 Ağustos

22 Ağustos günü DİSK Davası'ndan tahliye kararı verilen Genel Başkan Abdullah Baştürk, Kahramanmaraş Olayları ile ilgili basın açıklaması yaptığı gerekçesiyle 6 aylık hapis cezasına çarptırılmış, avukatları tarafından cezanın tutuklu olduğu süreden düşmesi için başvuruda bulunulmuştu. İstem, "Tutuklu olduğu davanın sonucu kesinleşmediği" için Bakırköy 2. Asliye Ceza Mahkemesi tarafından reddedildi. Baştürk'ün avukatları Bakırköy 3. Asliye Ceza Mahkemesi'nin kararına Bakırköy 1. Ağır Ceza Mahkemesi nezdinde itiraz ettiler. İtiraza görüş bildiren savcı Nurettin Çakmut, indirim yapılmasının gerektiğini söyledi. Mahkeme indirim talebini "tutuklu olduğu davanın sonucu kesinleşmediği" için reddetti. Bunun üzerine Baştürk'ün avukatları, 6 aylık hapis cezasının ertelenmesi için Bakırköy İnfaz Savcılığına başvurdu.

28 Ağustos

DİSK Genel Başkanı Abdullah Baştürk'ün Kahramanmaraş Olayları ile ilgili basın açıklaması yaptığı gerekçesiyle çarptırıldığı 6 aylık hapis cezasına yönelik avukatlarınca yapılan başvuru Bakırköy 1. Ağır Ceza Mahkemesi'nce reddedilmişti. Metris Askeri Cezaevi'nde bulunan Baştürk, DİSK Davası'ndan tahliye edildiği için Bayrampaşa Cezaevi'ne nakledildi.

1984

29 Ağustos

Tutuklu sanığı kalmayan DİSK Davası'nda Maden-İş üyesi sanıkların sorgularına devam edildi. Duruşmada başka davalardan tutuklu bulunan 5 DİSK yöneticisi ve 24 Ağustos günü salıverilen tutuklu son 7 sanık mahkemede aileleri ile hazır bulunurken Kahramanmaraş Olayları sırasında yaptığı açıklama sebebiyle açılan davadan tutuklu bulunan Genel Başkan Abdullah Baştürk duruşmaya getirilmedi.

31 Ağustos

İstanbul Sıkıyönetim Komutanlığı 2 Numaralı Askeri Mahkemesi'nde görülen DİSK Davası'ndan tahliye edilen ancak başka bir dava nedeniyle 6 ay hapis cezası sebebiyle cezaevinde olan Genel Başkan Abdullah Baştürk'ün salıverilmesi için Baştürk'ün avukatları Ercüment Tahiroğlu ve Lütfi Gülergün "yazılı emirle bozma" için Adalet Bakanlığına başvurdu. Avukatlar, AYM ve Askeri Yargıtay'ın tutuklu kalınan sürelerin ceza verilen süreden düşürülmesine dair kararlarını göstererek Baştürk'ün tutuklu bulunmasının hukuka aykırı olduğunu belirttiler.

EYLÜL

16 Eylül

Adalet Bakanı Necat Eldem, Ceza Muhakemeleri Usul Kanunu'nda kendisine tanınan yetkiyle başka bir suçtan verilen 6 aylık hapis cezasının tutukluluk süresine sayılmasını ve DİSK Genel Başkanı Abdullar Baştürk'ün tahliyesini istedi ve Yargıtay Başkanlığı'na başvurdu.

17 Eylül 1984 günü Yargıtay 8. Ceza Dairesi DİSK Genel Başkanı Abdullah Baştürk'ün tahliyesini uygun gördü ve Abdullah Baştürk'ün tahliyesine karar verildi.

18 Eylül

4 yıl 7 gün boyunca tutuklu bulunan DİSK Genel Başkanı Abdullah Baştürk Sağmalcılar Cezaevi'nden tahliye edildi. Baştürk'ü eşi Ayten Baştürk, oğlu Serdar Baştürk, kardeşi, yeğeni, arkadaşları, DİSK yöneticileri ve avukatları karşıladı.

Baştürk'e tahliye

DİSK *davasından tahliye edildikten sonra, kesinleşen başka bir mahkûmiyeti nedeniyle salıverilmeyen Abdullah Baştürk'ün tahliyesini Yargıtay 8. Ceza Dairesi uygun gördü.*

ANKARA (Cumhuriyet Büro-su) — Yargıtay 8. Ceza Dairesi, DİSK Genel Başkanı **Abdullah Baştürk**'ün serbest bırakılmasına karar verdi. Baştürk'ün bırakılmasına ilişkin Yargıtay kararının bugün Sağmalcılar Cezaevi Müdürlüğü'ne ulaşması bekleniyor.

İstanbul Sıkıyönetim Komutanlığı 2 Numaralı Askeri Mahkemesi, Baştürk ve arkadaşlarının serbest bırakılmalarına karar ver-

(Arkası Sa. 8., Sü. 6'da)

DİSK Genel Başkanı Abdullah Baştürk

Cumhuriyet, 18 Eylül 1984.

Baştürk evinde *Önceki gün geç saatlerde tutuklu bulunduğu Sağmalcılar Cezaevi'nden serbest bırakılan DİSK Genel Başkanı Abdullah Baştürk, dün gününü evinde dinlenerek geçirdi. Dost ve akrabaları tarafından ziyaret edilen Baştürk, bugün ilk kez bir hasta ziyareti için dışarı çıkacak. Yarın ise DİSK davası duruşmasına katılmak üzere İstanbul Sıkıyönetim Komutanlığı (2) Numaralı Askeri Mahkemesi'nde hazır bulunacak.*

(Fotoğraf: ERDOĞAN KÖSEOĞLU)

Cumhuriyet, 20 Eylül 1984.

21 Eylül

DİSK Davası'nda ek iddianameyle ve idam cezası talebiyle dava kapsamına alınan eski Yönetim Kurulu üyeleri Hüseyin Fırat Pınarbaşı ve Mülayim

1984

Güdücü'nün sorguları yapıldı. Sorgusu yapılan sanıklar DİSK'in toplantılarının ve eylemlerinin yasal sendikal faaliyetler olduğunu söyledi. Duruşmaya Abdullah Baştürk, Fehmi Işıklar, Tuncay Kocamanoğlu, Celal Küçük, Rıza Güven ve Kemal Nebioğlu ile DİSK yöneticileri Özcan Kesgeç, Çetin Uygur, Erhan Gömüç, Mustafa Karadayı ve Mustafa Aktulgalı da katıldı.

25 Eylül

İstanbul Sıkıyönetim Komutanlığı 2 Numaralı Askeri Mahkemesi'nde görülen DİSK Davası'nda, DİSK'e bağlı 56 sanıklı Limter-İş Davası "fiili irtibat" gerekçesiyle birleştirildi.

26 Eylül

DİSK Davası'na katılan davalardaki belgeler "okunmadan okunmuş" sayıldı. DİSK avukatlarının söz konusu belgelerin okunması gerektiğine ilişkin yaptıkları itirazlarını mahkeme reddetti. Duruşmada Maden-İş sanıklarının sorgulamaları yapıldı. Duruşma, Uluslararası Çalışma Örgütü (ILO) Serbest Sendikacılık Bölüm Başkanı William R. Simpson, aynı daireden M. Rubin, Türkiye temsilcisi Mr. Murray ve ILO Türkiye temsilcisi Prof. Rüçhan Işık tarafından takip edildi. ILO Heyeti, DİSK Genel Başkanı Abdullah Baştürk ve yöneticileri ile görüştü.

ILO heyeti Uluslararası Çalışma Örgütü (ILO) heyeti dün DİSK Yürütme Kurulu üyeleri ile bir toplantı yaptı. DİSK davasında yargılanan ve 4 yıllık bir tutukluluktan sonra serbest bırakılan DİSK Yürütme Kurulu üyeleri ile birkaç saat süren toplantıda, DİSK davası yargılaması ve gelişmeler hakkında bilgi alındığı bildirildi. Toplantıya DİSK Genel Başkanı Abdulah Baştürk, Genel Sekreter Fehmi Işıklar, Yürütme Kurulu üyeleri Rıza Güven, Kemal Nebioğlu, Celal Küçük, Tuncer Kocamanoğlu, Süleyman Çelebi katıldılar. ILO heyetinde ise Serbest Sendikacılık Bölüm Başkanı William R.Simpson, M.Rubin, Türkiye Temsilcisi Mr. Murray ile ILO Türkiye temsilcisi Prof. Rüçhan Işık vardı.

Cumhuriyet, 28 Eylül 1984.

EKİM

1 Ekim

Uluslararası Hür İşçi Sendikaları Konfederasyonu (ICFTU), Avrupa Sendikalar Birliği ve çeşitli uluslararası sendikaların şikayetleri üzerine üçüncü kez Türkiye raporu hazırlamakla görevlendirilen Uluslararası Çalışma Örgütü (ILO) Heyeti, Türkiye'deki incelemelerine devam etti. Tahliye edilen DİSK yöneticileri, Türk-İş, hükümet ve işveren temsilcileri ile görüşen heyetin Başkanı William Simpson, Türkiye hakkında hazırlanacak raporda DİSK Davası sonuçlanmadan ILO'nun Türkiye için kesin bir karara gitme ihtimalinin zayıf olduğunu söyledi.

2 Ekim

İstanbul Sıkıyönetim Komutanlığı 2 Numaralı Askeri Mahkemesi'nde görülen DİSK Davası, DİSK'e bağlı 14 sanıklı Taper-İş ile 23 sanıklı Yeni Haber-İş davaları ile "fiili irtibat" bulunduğu gerekçesiyle birleştirildi.

3 Ekim

İstanbul 4. Ağır Ceza Mahkemesi'nde görülen ve yaklaşık 14 yıldır süren 15-16 Haziran Olayları Davası'nda, duruşmaya katılan sanık avukatları Müşir Kaya Canpolat ve Rasim Öz ile sanıklardan Şemsettin Akbaş ve Yaşar Önsen katıldı. Sanık avukatları davanın 14 yıldır sürdüğünü, af yasası kapsamına girdiğini ve düşmesi gerektiğini söylediler. Mahkeme tarafından 2 Numaralı Askeri Mahkeme'de görülen "DİSK Davası'yla" ilgisinin araştırılması için Sıkıyönetim Komutanlığına gönderildi. Davada sanıklar hakkında "ahaliyi meydanlarda ve toplantı mahallinde alenen suç işlemeye teşvik" suçundan 2-4 yıl arasında ağır hapis istendi.

1984

3 Ekim

DİSK Davası'nda Av. Rasim Öz "söz almadan duruşmaların bidayetinden beri takındığı tavrı takınarak talepte bulunduğu" gerekçesiyle duruşmadan çıkarıldı. Hâkim Çetin Güvener, Av. Öz'ün ikinci kez salondan çıkarıldığını ve duruşmaları izleme hakkını kaybettiğini söyledi. Yasa gereği Av. Rasim Öz, savunma hakkını kaybetti. Duruşma, Bank-Sen'e ait delillerin okunmasıyla devam etti.

4 Ekim

İstanbul Sıkıyönetim Komutanlığı 2 Numaralı Askeri Mahkemesi'nde görülen DİSK Davası ile DİSK üyesi 21 sanıklı Dev Maden-Sen, 33 sanıklı Sosyal-İş, 33 sanıklı Devrimci Yapı-İş ve 62 sanıklı Genel-İş davaları "fiilen irtibat" gerekçesiyle birleştirildi.

24 Ekim

DİSK Davası, Bank-Sen'e ait "yazılı delillerin" okunmasıyla devam etti. Suçlamalara karşı söz alan Avukat Ergin Cinmen Bank-Sen'in yasalara ve sendika tüzüğüne uygun olarak çalıştığını ve belgelerin kime ait olduklarının belli olmadığını söyledi.

İstanbul 4. Ağır Ceza Mahkemesi'nden gelen 15-16 Haziran Olayları Davası'nın DİSK Davası ile birleştirilmesi kabul edilmedi ve dosyanın geri gönderilmesine karar verildi. Öte yandan Maden-İş kayyımlarının davaya müdahil olarak katılmaları kabul edildi.

31 Ekim

İstanbul Sıkıyönetim Komutanlığı Askeri Mahkemesi'nde oto kaçakçılığı yaptıkları iddiasıyla yargılanan DİSK Genel Başkanı Abdullar Baştürk, Genel Sekreter Fehmi Işıklar ve Yönetim Kurulu üyeleri ile Alanya'da otel işleten biri hakkında görevsizlik kararı verildi. Dava dosyası "DİSK davası ile gerek maddi deliller gerekse suç kastı ve içeriği açısından irtibat bulunmadığı" sebebiyle İstanbul Ağır Ceza Mahkemesi'ne gönderildi.

DAVALAR... SORUŞTURMALAR...

Salondan çıkarılan Avukat Öz, savunma hakkını kaybetti

İstanbul Haber Servisi — DİSK davası yargılamasında avukat **Rasim Öz** duruşma salonundan çıkarıldı. Öz, daha önce de duruşma salonundan çıkarıldığı için DİSK davasında savunma yapma hakkını kaybetti.

Avukat Rasim Öz'ün duruşmadan çıkarılmasına neden olan olay zapta geçirilirken, **"Öz'ün söz almadan duruşmaların bidayetinden beri takındığı tavrı takınarak"** talepte bulunduğu belirtildi.

Rasim Öz'ün özeti okunan belgenin gerek kendileri, gerekse mahkeme heyeti tarafından tekrar ayrıntıyla incelenmesi olanağının bulunmayabileceğini söylemesi ise, **"mahkemeyi zan altında bulunduracak nitelikte"** kabul edildi. Sonuçta, avukat duruşma inzibatını bozduğu gerekçesiyle 353 sayılı yasanın ilgili hükümleri gereğince disiplin cezası ile salondan çıkarıldı.

Yargıç **Çetin Güvener, Rasim Öz**'ün ikinci kez salondan çıkarıldığını, yasa gereği duruşmaları izleme hakkını yitirdiğini hatırlatarak, görevlilerden bina dışına çıkarılmasını ve bundan böyle alınmamasını istedi.

DİSK davası yargılaması Bank-Sen Sendikası'na ait delillerin okunması ile sürdürüldü. Duruşma yarına ertelendi. Öte yandan DİSK ile birleştirilmesi istenen otolara ilişkin dava, tanıkların dinlenmesi için 26 eki-me ertelendi.

Cumhuriyet, 4 Ekim 1984.

KASIM

2 Kasım

DİSK Davası'nda DİSK üyesi Gıda-İş, Petkim-İş, Baysen ve Sine-Sen davaları birleştirildi. Duruşma, Dev Maden-Sen'e ait delillerin okunması ve ardından Genel-İş'e ait delillerin okunmaya başlanmasıyla tamamlandı.

5 Kasım

DİSK üyesi ASİS Davası ile DİSK Davası birleştirildi. Böylece DİSK üyesi 30 sendika davasının "fiili irtibat bulunduğu" gerekçesi öne sürülerek birleştirildi ve davadaki sanık sayısı 1400'ü aştı.

9 Kasım

DİSK Davası'nda DİSK üyesi Sosyal-İş ile DİSK Davası birleştirildi.

1984

12 Kasım

DİSK Davası ile birleştirilen Sosyal-İş Davası belgeleri arasından karar defterlerinin bulunmamasına ilişkin Özcan Kesgeç'in "binada olması gerektiğini belki de özellikle getirilmediğini" söylemesi üzerine Savcı istemi ile mahkeme Kesgeç hakkında suç duyurusunda bulundu.

14 Kasım

Daha önce 2 Numaralı Mahkeme'de "30 Nisan Direnişi" ile ilgili yargılanan 172 kişinin davası için mahkeme, görevsizlik kararı vermiş, Yargıtay 5. Dairesi bu kararın 165 sanık için olan bölümünü onaylamış, 7 kişi için ise kararı bozmuş ve mahkemeye geri göndermişti. 2 Numaralı Askeri Mahkeme'nin karara itirazı üzerine Askeri Yargıtay Daireler Kurulu'na gelen dosya ile ilgili Daireler Kurulu, "göreve ilişkin konularda Askeri Mahkeme'nin direnme hakkı yoktur" demişti. DİSK Genel Başkanı Abdullah Baştürk ve 6 DİSK Yürütme Kurulu üyesi bu davadan yargılanmaya başladı.

ARALIK

3 Aralık

DİSK Davası'nda Askeri Savcı'ya hakaret ettiği iddiasıyla soruşturma açılan DİSK Yönetim Kurulu üyesi ve Sosyal-İş Genel Başkanı Özcan Kesgeç'in ifadesi alındı.

5 Aralık

DİSK Davası'nda DİSK üyesi Genel-İş'e ait delillerin okunmasına devam edildi.

11 Aralık

DİSK Yürütme Kurulu üyelerinin 1 ile 3 yıl arasında hapis istemiyle yargılandığı 30 Nisan Direnişi Davası başladı. Mukbil Zırtıloğlu ve Tuncer Kocamanoğlu duruşmaya katılmadı. Diğer sanıklar ve avukatlar, bu davanın DİSK Davası ile birleştirilmesini istedi. Dava, şahsi ve fiili irtibat bulunduğu gerekçesiyle DİSK Davası ile birleştirildi.

1985

OCAK

31 Ocak

DİSK'in 12 Eylül 1980 öncesinde yaptığı Avrupa Sendikalar Konfederasyonu'na (ASK, ETUC) üyelik başvurusu Brüksel'de yapılan ETUC Yönetim Kurulu toplantısında kabul edildi. Türk-İş'in üyelik başvurusu ise çeşitli nedenlerle benimsenmedi.

ŞUBAT

25 Şubat

DİSK üyesi Maden-İş'in yöneticisi ve çalışanı olan 1'i hakkında ölüm cezası istenen 12 sanığın yargılanmasına başlandı. İstanbul Sıkıyönetim Komutanlığı 2 Numaralı Askeri Mahkemesi'nde görülen davanın "DİSK ve bağlı sendikalar" davası ile birleştirilmesine karar verildi.

MART

6 Mart

DİSK Davası duruşmasına sanıklar katılmadı. Duruşmada daha önce iki kez oturumdan çıkarılan Ali Rıza Güven'in sonraki oturumlara

DİSK, Avrupa Sendikalar Konfederasyonu üyesi oldu

BRÜKSEL (Cumhuriyet) — Avrupa Sendikalar Konfederasyonu'nun dün Brüksel'de yapılan Yönetim Kurulu toplantısında, DİSK'in kuruluşa üye olarak alınması kabul edildi. Bilindiği gibi DİSK bu başvurusunu 12 Eylül'den önce yapmıştı.

Dünkü toplantıda Türk-İş'in üyelik isteği ise çeşitli nedenlerden dolayı benimsenmedi. Bu nedenler arasında Yeni Sendika Yasası'nın böyle bir uluslararası kuruluşa üye olmak için hükümetin onayını gerektirmesi gösterildi.

Avrupa Sendikalar Konfederasyonu, Batı Avrupa ülkelerindeki en büyük uluslararası sendika kuruluşu. Konfederasyon sosyal demokrat eğilimli.

Cumhuriyet, 1 Şubat 1985.

1985

alınmamasına ve savunmasını yazılı olarak yapmasına karar verildi. Söz alan Avukat Ercüment Tahiroğlu, Rıza Güven'in 25 Aralık 1981 ve 23 Şubat 1983 günlü oturumlarda salondan çıkarıldığını ancak daha sonra duruşmalara girdiğini, bundan sonraki oturumlara girmemesinin yasaya aykırı olduğunu belirtti.

30 Mart

Dünya Emek Konfederasyonu (WCL) Genel Sekreter Yardımcısı Flor Bleux Türkiye'ye gelerek DİSK Genel Sekreteri Fehmi Işıklar ile DİSK Yürütme Kurulu üyeleri Rıza Güven ve Mukbil Zırtıloğlu'nu ziyaret etti. Bleux, DİSK ve yöneticileri ile ilgili devam eden davanın adil bir şekilde sonuçlanmasını arzu ettiklerini söyledi.

DİSK yöneticileriyle Dünya İş Konfederasyonu (WCL) Genel Sekreter Yardımcısı Flor Bleux Türkiye'ye gelerek DİSK yöneticilerini ziyaret etti. DİSK Yürütme Kurulu üyeleri ile görüşen Bleux, DİSK ve yöneticileri ile ilgili devam eden davanın adil bir şekilde sonuçlanmasını beklediklerini söyledi. Sendikal hakların iade edilmesi ve DİSK'in faaliyetine izin verilmesi arzularını dile getirdi. Fotoğrafta Dünya İş Konfederasyonu temsilcisi, DİSK Yürütme Kurulu üyeleri Genel Sekreter Fehmi Işıklar, Rıza Güven ve Mukbil Zırtıloğlu ile birlikte görülüyor. (Fotoğraf: ERDOĞAN KÖSEOĞLU)

Cumhuriyet, 31 Mart 1985.

NİSAN

4 Nisan

DİSK Davası'nda DİSK Davası ile Ankara 1 Numaralı Sıkıyönetim Mahkemesi'nde görülen Halkevleri Davası'nın sendikal nitelik taşımayan ek davalardan kurtarılması gerekçesiyle birleştirilmesi isteği reddedildi. Ankara 1 Numaralı Sıkıyönetim Mahkemesi'nde görülmekte olan Halkevleri Davası'nda mahkeme dava ile DİSK Davası'nın birleştirilmesi isteminde bulunmuştu.

8 Nisan

DİSK Davası'nda Maden-İş'in hissedar olduğu Politika gazetesinin 500 bin liraya yakın borcu nedeniyle PTT İşletme Genel Müdürlüğünün davaya müdahil olarak katılma istemi reddedildi.

24 Nisan

DİSK Genel Başkanı Abdullah Baştürk, Genel Sekreter Fehmi Işıklar, Yürütme Kurulu üyeleri Rıza Güven, Kemal Nebioğlu, Mukbil Zırtıloğlu, Mustafa Aktulgalı, Celal Küçük, Selahattin Selçuk Sayın, Tuncer Kocamanoğlu ve Almanya'da çalışan Ruhi Balcı'ya 1978 ve 1979 yıllarında Avrupa'daki sendikaların DİSK'e hibe edilen araçları Türkiye'ye kaçak soktukları iddiasıyla açılan dava, İstanbul 1. Ağır Ceza Mahkemesi'nde görülmüş ve görevsizlik kararı verilmişti. Ardından dava dosyası Asliye Ceza Mahkemesi'ne gönderilmiş ve burada da görevsizlik verilmesi üzerine Yargıtay 3. Ceza Dairesi'nin incelemesine sunulmuştu. Yargıtay Dairesi ise dosyaya 1. Ağır Ceza Mahkemesi'nin dosyaya bakmakla görevli olduğuna karar vermişti.

1. Ağır Ceza Mahkemesi'nde bugün gerçekleşen davada sanıkların dosyayı incelemek istemesi sebebiyle duruşma ertelendi.

MAYIS

15 Mayıs

3. Ordu ve Sıkıyönetim Komutanlığı 2 Numaralı Askeri Mahkemesi'nde görülen Yeni Çeltek Davası sonuçlandı. Mahkeme, DİSK üyesi Yeraltı Maden-İş Genel Başkanı Çetin Uygur hakkında dosyanın tefrikine ve DİSK Davası ile birleştirilmesine karar verdi.

1985

HAZİRAN

10 Haziran

Başbakan Turgut Özal, International Herald Tribune gazetesinin Türkiye eki için verdiği röportajda Türkiye'de siyasi suçlu olmadığını, DİSK'in "komünistlerden mali destek aldığını" söyledi. Özal, "ABD'de yaptığınız son ziyaret sırasında Türkiye'de siyasi suçlu olmadığını, sadece terörist bulunduğunu söylediniz. Barış Derneği ve DİSK üyelerini neden terörist olarak gördüğünüzü anlamak zor oluyor" sorusuna "ABD'de komünist parti yasaklanmamıştı. (...) Türkiye'de ise komünizm yasalarla yasaklanmıştır. Eğer komünizm propagandası yaparsanız hapse mahkûm olursunuz. DİSK üyeleri de bu kıstasa doğru yargılandılar" dedi. Muhabirin "Ama bir insanın komünizme ne kadar inandığını ve bu ideolojiden ne kadar etkilendiğini saptamak zordur" sözleri üzerine "Bazı vakalar vardır. Sosyal demokrat olduğunuzu iddia edersiniz, fakat aslında komünistsinizdir. Sosyal demokrat pozunda komünist. Örneğin DİSK'i alalım. DİSK'e komünistler mali yardım yaptı. Ama buna mahkemeler karar verecek" şeklinde yanıt verdi.

Özal'ın insan haklarına bakışı

'İnsan hakları deyince, sessiz çoğunluğun insan haklarını düşünmeliyiz, her şeyi kendi yapmak isteyen ufak bir grubu değil'

Dış Haberler Servisi — Başbakan Turgut Özal, International Herald Tribune gazetesinin çıkardığı Türkiye ekine verdiği demeçte, "İnsan hakları deyince, sessiz çoğunluğun insan haklarını düşünmeliyiz. Her şeyi kendi yapmak isteyen ufak bir grubu değil" dedi.

Gazetenin Ankara muhabirinin Özal'la yaptığı görüşmede, Başbakan çeşitli konulara değinerek, Türkiye'de "siyasi suçlu" olmadığını, Barış Derneği'nin "komünizm propagandası" yaptığını ve DİSK'in "komünistlerden mali destek" aldığını öne sürdü.

Başbakan Özal'la yapılan görüşmeyi sunuyoruz.

HERALD TRİBUNE — Türkiye'nin "yüzünü demokrasi" ile yeniden değiştirdiğini ve ordunun etkisinin hâlâ büyük olduğu iddia ediliyor. Ülkenizde demokrasinin geleceğini nasıl görüyorsunuz?

ÖZAL — Bunlar, Avrupa'da sayın sol grupların uydurduğu yalanlar. Önce benim partim halk tarafından seçildi. Bizi ordu seçmedi. Eğer ordunun tercih hakkı olsaydı muhtemel, iktidarı başka bir partiyi getirirlerdi. Geçmişte, anarşi ile sorunlarımız oldu. Bu nedenle çok dikkatli davranıyoruz.

İnsan hakları deyince, sessiz çoğunluğun insan haklarını düşünmeliyiz; her şeyi kendi yapmak isteyen ufak bir grubu değil. Dört beş yıl önce sıradan vatandaş akşam saat 21.00'den sonra sokağa çıkmaya cesaret edemiyordu. Bu, insan hakları için çok daha çetin bir sorundu. Oysa bugün bu insanlar mutlu. Artık günde yirmi kişi öldürülmüyor Türkiye'de. Bu durumu

(Arkası Sa. 11. Sü. 8'de)

An Interview With Prime Minister Ozal

Herald Tribune

Başbakan Özal'ın demecinden:

1- Türkiye'de siyasi suçlu yok.

2- DİSK, komünistlerden mali destek alıyordu.

3- Barış Derneği, komünizm propagandası yapıyordu.

"ÖZAL'IN GELECEĞİ BORÇ ÖDEMELERİNE BAĞLI"

Ekonomi'de

Cumhuriyet, 11 Haziran 1985.

11 Haziran

Başbakan Turgut Özal'ın *International Herald Tribune* gazetesinin Türkiye eki için verdiği röportajda, DİSK ve Barış Derneği ile ilgili sözleri kamuoyunda tepki ile karşılandı. Özal'ın sözleri hakkında Abdullah Baştürk "Bunlar gerçek dışı, çirkin ve kaba uydurmalardır. Başbakan anayasal suç işlemiştir" derken DİSK Genel Sekreteri Fehmi Işıklar ile Özal'a bir telgraf çekerek Başbakanı iddialarını ispatlamaya çağırdı.

Lütfen Biraz Ciddiyet...

Başbakan Turgut Özal'ın, International Herald Tribune'de çıkan demeciyle ilgili açıklaması, hem inandırıcı olmaktan uzaktır; hem de işin özünü değiştirici nitelikte değildir.

Kendi üslubuna uygun olarak *ayaküstü* yaptığı açıklamasında Sayın Başbakan, *"Tercüme hatası olduğunu sanıyorum"* demiş, *"yazıyı bir defa daha okuyacağım"* söylemiş ve *"DİSK'in birtakım anarşik hareketleri finanse ettiğini söylerdim, tam tersini yazmışlar"* diye konuşmuştur...

Önce *"tercüme hatası"*nı ele alalım. Bu hatayı yapan kimdir? Türk basını mı? Örneğin Cumhuriyet, Sayın Özal'ın demecini İngilizceden Türkçeye çevirirken böyle bir hata yapmış olabilir mi? Bu sorunun yanıtı *"Hayır"*dır. Aşağıda, Başbakan'ın demecinin ilgili bölümlerinin İngilizce asılları ve hemen altlarında da Cumhuriyet'te çıkan Türkçe çevirileri bulunmaktadır:

(ÖZAL — ABD'de komünist parti yasaklanmamıştır. Ama bazı kurallarımız var. Bunlara göre komünistler yönetimde ve bazı görevlerde bulunamazlar. Türkiye'de ise komünizm yasalarla yasaklanmıştır. Eğer komünizm propagandası yaparsanız hapse mahkûm olursunuz. DİSK üyeleri bu kıstasa göre yargılandılar. — Ya Barış Derneği?

ÖZAL — Aynı. Komünizm propagandasından.

Cumhuriyet, 11 Haziran 1985, sayfa 11)

(ÖZAL — Bazı vakalar vardır. Sosyal demokrat olduğunuzu iddia edersiniz, fakat aslında komünistsinizdir.

Sosyal demokrat pozunda komünist. Örneğin DİSK'i alalım. DİSK'e komünistler mali yardım yaptı. Ama buna mahkemeler karar verecek. -

Cumhuriyet, 11 Haziran 1985, sayfa 11)

İngilizce bilenler bilmeyenlere anlatabilirler ki, Cumhuriyet, Başbakan Sayın Özal'ın yukarıdaki sözlerini Türkçeye çevirirken *"tercüme hatası"* yapmamıştır.

O zaman Sayın Özal'ın *"yapıldığını sandığı"* *"hatayı"* kim işlemiş olabilir?.. International Herald Tribune mü? Çünkü, diyor ki Sayın Özal: *"DİSK'in birtakım anarşik hareketleri finanse ettiğini söylerdim; tam tersini yazmışlar."*

Özal'a göre bu durumda *"tercüme hatası"* Amerikan gazetesine ait gözüküyor.

Ne var ki, Sayın Başbakan'la mülakat İngilizce olarak yapılmış, ayrıca teyp bandına da kaydedilmiştir. Mülakat yapılırken, Herald Tribune'nün iki muhabiriyle birlikte Dışişleri Bakanı Vahit Halefoğlu ve Başbakanlık Danışmanı Selim Eğeli de hazır bulunmuşlardır.

O zaman ortaya şöyle bir durum çıkıyor: İngilizce yayımlanan bir gazete için İngilizce olarak yapılan bir mülakatta *"tercüme"*, ye gerek olamayacağı için *"tercüme hatası"* da herhalde olamaz.

Öyle değil mi?

(Arkası Sa. 8. Sü. 1'de)

HASAN CEMAL

Cumhuriyet, 13 Haziran 1985.

14 Haziran

DİSK Davası'nda Başbakan Turgut Özal'ın, *International Herald Tribune* gazetesinde DİSK'e yönelik yapmış olduğu demeçlere karşı suç duyurusunda bulunan avukatların talebi mahkeme tarafından "görev ve yetkinin ilgili mercilere ait olduğu" gerekçesiyle reddedildi. Duruşmada avukatlar Rasim Öz, Bahri Belen ve Ercüment Tahiroğlu tarafından mahkemeye iki dilekçe verildi. Av. Tahiroğlu, Başbakan Özal'ın *International Herald Tribune* gazetesindeki demecinin siyasi sorumluluk doğurduğunu ve Anayasa'ya aykırı olduğunu belirtti. Av. Rasim Öz ise suçlamaları yapan Özal'ın elinde belge var ise mahkemeye gönderilmesini talep etti.

1985

DİSK'in, Özal hakkındaki suç duyurusu reddedildi

İstanbul Haber Servisi — DİSK davasında Başbakan Turgut Özal hakkında International Herald Tribune gazetesine verdiği demeç nedeniyle avukatlar tarafından yapılan suç duyurusu istemi mahkemece, "Görev ve yetkinin ilgili mercilere ait olduğu" gerekçesiyle reddedildi.

İstanbul Sıkıyönetim Komutanlığı 2 Numaralı Askeri Mahkemesi'nde görülen ve 78'i hakkında ölüm cezası istenen 1472 sanıklı DİSK davasının dünkü oturumuna tutuksuz yargılanan sanıklar Mehmet Mıhlacı ve Mehmet Atay katıldılar. Avukatlar Rasim Öz, Bahri Belen ve Ercüment Tahiroğlu'nun imzasını taşıyan iki dilekçe mahkemeye verildi.

tazminların dışında tutulmasındaki kamu yararı, başta davanın sübjesi durumunda bulunan sanıklar ve dolayısıyla vekilleri olmak üzere, tüm kişi ve kuruluşlarca gözardı edilmemelidir. Olay basına yansımış ve kamuoyu önünde tartışma konusu yapılmıştır. Bunun doğal sonucu olarak yetkili tüm merciler, iddia konusu olay hakkında bilgi sahibi olmuşlardır. Suç oluşturucu bir eylem söz konusu ise, görev ve yetki, ilgili mercilere aittir. Kaldı ki olay yargılama sırasında ve heyet önünde cereyan etmiş de değildir. Yazılı ve sözlü tüm kanıtlar dosyalarda mevcuttur, bunlar dışında başkaca kanıt bulunmakta ise, yetkili makamlarca bugüne dek olduğu gibi bundan böyle de

Cumhuriyet, 15 Haziran 1985.

25 Haziran

Uluslararası Çalışma Örgütü (ILO) 71. dönem Uluslararası Çalışma Konferansı'nda durumunda bir değişiklik olmadığı için gündeme doğrudan alınmayan Türkiye'nin durumu komisyonlarda görüşüldü. Türkiye'de 1984 içinde çalışmalar yapan ILO Özgürlükler Dairesi raporlar ile Hükümet'e yöneltilen soruların yanıtlarını esas alarak ILO yöneticileri açıklamalar yaptılar. Raporlarda DİSK Davası'nın sendikal özgürlüklerle çelişmeyecek şekilde bir an önce sonuçlanması, DİSK'in yeniden faaliyete geçebilmesi dileği yer aldı.

28 Haziran

DİSK Davası'nda Maden-İş'e ait yazılı delillerin okunmasına devam edildi. Duruşmaya sanıklardan sadece Abdullah Baştürk katıldı.

AĞUSTOS

1 Ağustos

Dünya Emek Konfederasyonu (WLC) 22-26 Ekim arasında Avusturya'da düzenlenecek olan 21. Genel Kurul toplantısına DİSK'i de davet etti. Dünya Emek Konfederasyonu Genel Sekreteri Jan Kulakowski tarafından DİSK Genel Başkanı Abdullah Baştürk'e gönderilen davet mektubunda Baştürk'ün toplantıya katılması ve konuşma yapması istendi. Ancak DİSK Davası'nda yargılanmaları devam eden DİSK'lilerin yurtdışı yasakları olduğu için toplantıya katılamadılar.

2 Ağustos

DİSK Davası'nda mahkeme, dava dosyasındaki eksiklikleri gidermek için 65 maddeden oluşan bir ara karar verdi. Kararla davanın ilk oturumunda 52 sanığın tek avukatla temsil edilmesi kararını "24 Aralık 1981'deki ilk oturumda 52 sanığın bir avukat ile temsil edilmesine karar verildiğini ancak bağlı sendikalara ait davaların birleştirilmesiyle sanık sayısının 1477'ye ulaştığını ve bu kararın pratikte bir yararı olmadığını" belirterek kaldırdı. Kararda "Görülen davanın gerek nicelik ve gerekse niteliksel açılardan taşıdığı önem yadsınamaz. Bu nedenle yargılamanın temel öğelerinden birini oluşturan savunma hakkının yasaların elverdiği ölçüde ve en geniş biçimde sanıklara tanınması nihai aşamada verilecek kararın bu suretle her türlü kurku ve tartışmadan uzak tutulması heyetçe yararlı ve aynı oranda zorunlu görülmüştür" ifadeleri yer aldı.

Duruşmada, DİSK üyesi 15 sendikanın bant çözümlerini yapması için TRT İstanbul Bölge Müdürlüğü görevlisi Yusuf Ziya Alçokakar'ın bilirkişi olarak atanmasına karar verildi.

9 Ağustos

DİSK Davası'nda Maden-İş kayyım heyeti 22 sanıkla ilgili davaya müdahale isteminde bulunulması üzerine 1984 yılında kabul edilen karar geri çekildi. Önceki kararın bazı hususları gözden kaçırılarak yanlışlıkla verildiği ifade edildi.

16 Ağustos

DİSK Davası'nda Avukat Rasim Öz'ün DİSK'e yapılmış asılsız yayınlar nedeniyle TRT Genel Müdürü Tunca Toskay hakkında yaptığı suç duyurusu

1985

DİSK DAVASI

Toskay için suç duyurusu reddedildi

İstanbul Haber Servisi — İstanbul Sıkıyönetim Komutanlığı 2 Numaralı Askeri Mahkemesi'nde görülen DİSK davasında avukat **Rasim Öz**'ün TRT Genel Müdürü **Tunca Toskay** hakkında suç duyurusunda bulunulması istemi reddedildi.

DİSK ve bağlı sendikalar davasının dünkü oturumuna 4 sanık katıldı. Söz alan avukat Rasim Öz 14 ağustos günü televizyonda yayınlanan **"Terör Eylemleri Kurbanları ve Geride Bıraktıkları"** adlı programda DİSK'in flamaları ve yasal bir toplantısından görüntüler verildiğini, böylece DİSK'in terör eylemleri içine girmiş ve bir süper devletin maşası olarak gösterilmek istendiğini belirtti. Avukat Öz, bu davranışın sanıklara ve mahkemeye bir hakaret olduğunu vurgulayarak TRT Genel Müdürü Tunca Toskay hakkında ilgili makamlara suç duyurusunda bulunulmasını istedi.

Mahkeme bu istemi televizyonda yayınlanan programın aleniyet kazandığı, dolayısıyla da ilgili makamların bu olaydan haberdar olduğu ve mahkemede meydana gelmiş bir olay olmadığı gerekçesiyle reddetti. Mahkeme ayrıca avukatların bu konuda ilgili makamlara başvuruda bulunabileceklerini de belirtti.

Cumhuriyet, 17 Ağustos 1985.

reddedildi. Rasim Öz, 14 Ağustos günü televizyonda yayınlanan "Terör Eylemleri Kurbanları ve Geride Bıraktıkları" isimli programda DİSK'in yasal bir toplantısına ve flamalarına görüntülerde yer verilerek DİSK'in terör eylemleri içine girmiş gibi gösterilmek istendiğini ve bu davranışın sanıklara ve mahkemeye hakaret olduğunu belirterek TRT Genel Müdürü hakkında suç duyurusunda bulunulmasını istedi. Mahkeme, istemi "yayınlanan programın aleniyet kazandığı, dolayısıyla da ilgili makamların bu olaydan haberdar olduğu ve mahkemede meydana gelmiş bir olay olmadığını" belirterek reddetti.

23 Ağustos

DİSK Davası'na "Sendikalı İşçinin Ders Notları" ve "(A) Tipi Yetiştirme Eğitim Semineri Notları" isimli kitapların iddianamedeki bölümleri ile eğitimlere katılanlarla ilgili yazılı delillerin okunmasıyla devam edildi.

EYLÜL

3 Eylül

Uluslararası Kamu Görevlileri Federasyonu (PSI), 23. Dünya Kongresi'ne DİSK Genel Başkanı Abdullah Baştürk'ü ve Genel-İş Yürütme Kurulunu davet etti.

13 Eylül

DİSK Davası'nda delillerin okunması tamamlandı. Bugüne kadar 450 klasörde yer alan 22 bin belge okundu. Duruşma, sanıklar, avukatlar ve Askeri Savcı'nın "soruşturmanın genişletilmesi" istemlerini bildirmeleri için ertelendi.

EKİM

11 Ekim

DİSK Davası'nda avukatlar, davaya bilirkişi olarak atanan Yusuf Ziya Alçakakar'ın sunduğu dört sayfalık rapora "Anayasa'ya aykırı olduğu" gerekçesiyle itiraz ettiler. 13 avukat adına Halit Çelenk, resmi kurumlardan getirilmemiş belge ve dosyaların getirilmesini ve dosyada bulunan ancak okunmamış belgelerin okunmamasını talep etti.

25 Ekim

İstanbul Sıkıyönetim Komutanlığı 2 Numaralı Askeri Mahkemesi'nde görülen ve 1477 sanığından 78'inin idamı istenen DİSK Davası'nda "DİSK kuruluş bildirisi" ile "2 ve 4. dönem çalışma raporları" okundu. Ayrıca, sanık ve avukatların soruşturmanın genişletilmesi talebi reddedildi.

KASIM

1 Kasım

DİSK Davası'nda gerçekleşen duruşmada soruşturmanın genişletilmesi istemelerini bildiren Av. Ahmet Ketenci, soruşturma kapsamında Tekel direnişleri konusunda tanık olarak Genelkurmay Başkanı Orgeneral Necdet Üruğ'un dinlenmesini istedi. Av. Ketenci, Tekel direnişine çözüm bulmak için Gıda-İş yöneticilerinin çabaladığını, direnişler sırasında Gıda-İş Genel Başkanı Mehmet Mıhlacı'nın Necdet Üruğ'la görüştürüldüğünü belirtti. Bu konudaki kararın verilmesi için duruşma ertelendi.

1985

Kenan Evren 1. Ordu ve İstanbul Sıkıyönetim Komutanı Necdet Üruğ ile.

8 Kasım

DİSK Davası'nda Avukat Ahmet Güryüz Ketenci'nin "Tekel direnişleri sırasında İstanbul Sıkıyönetim Komutanı olduğu" gerekçesiyle Orgeneral Necdet Üruğ'un tanık olarak dinlenmesi talebi reddedildi. Duruşmada Av. Hasan Girit'in "Marksizm", "işçi sınıfının bilimi", "Leninizm" ve "bilimsel sosyalizm" gibi kavramlara açıklık getirmesi için sosyal bilimler kürsüsünden akademisyenlerden oluşan bir bilirkişi heyeti oluşturulmasını istediği belirtildi. Ancak "Yargıçların da bu konuda yeterli deneyim ve bilgi düzeyine sahip olduklarını kabul etmek gerekmektedir. Bir yerde doktrinler inceleme çerçevesi içinde kalan bu bilgileri arttırıp öğrenmek, her yargıcın asli görevidir" denerek istem kabul edilmedi. Davada son kez "soruşturmanın genişletilmesi istemlerinin bildirilmesi" için süre verildi.

29 Kasım

DİSK Davası'nda dava avukatlarının sıkıyönetimin kalktığı ve askeri mahkemelerin görevlerine devam edemeyeceği gerekçesiyle yaptığı talebi mahkeme tarafından "mahkemelerin kendiliğinden yoruma giderek bir yasa maddesini Anayasaya aykırı olduğu bahisle kaldırılmış saymasının mümkün olamayacağı" gerekçesiyle reddedildi. Ayrıca, duruşma esnasında söz alan Mehmet Ali Aybar, Türkiye'nin 184 yıldır demokrasi mücadelesi verdiğini ve DİSK Davası'nın bu mücadelenin bir parçası olduğunu söyledi. Daha sonra söz alan avukatlar Rasim Öz ve Muammer Demirtaş soruşturmanın genişletilmesini talep etti.

ARALIK

10 Aralık

ETUC sorumlusu Peterson, "Biz politikacı değil sendikacıyız. Strasbourg'da açıklanan anlaşma DİSK ve Barış Derneği gibi bizim önem verdiğimiz konularda bir aydınlatma getirmiyor. Türkiye'de kısıtlı olan sendikal özgürlükler hakkında da bir şey göremedik. Bu yüzden, biz ETUC olarak Türkiye'yi çok yakından izlemeye devam edeceğiz" dedi. İsveç Parlamentosu'nda düzenlenen oturumda İsveç Dışişleri Bakanı Sten Andersson Türkiye hakkında Avrupa Konseyi Hakları Komisyonu'na yapılan şikayetin geri alındığını belirtti. Ayrıca, DİSK, Barış Derneği ve dilekçecilere karşı açılan davaları yakından takip ettiklerini, bu gelişmeleri Türkiye'nin Avrupa Konseyi'ne düzenli olarak söz verdiği raporlar aracılığı ile izleyeceklerini söyledi.

13 Aralık

DİSK Davası'nda dava avukatları sıkıyönetimin kalkması ve MGK'nin 7 numaralı bildirisinin yürürlükten kalkması sebebiyle DİSK ve üye sendikalarının faaliyetlerine tekrar başlamasını ve mahkemenin görevsizlik kararı vermesini talep ettiler. Av. Ercüment Tahiroğlu, Avrupa İnsan Hakları Komisyonu'nda görülen davada Türkiye'yi temsil eden Suat Bilge başkanlığındaki heyetin imzaladığı anlaşmaya değinerek "Anlaşma metninde aynen 'sıkıyönetim komutanlarının yetkileriyle ilgili bu iki yasa anayasanın 122. maddesi uyarınca yalnızca sıkıyönetimin uygulandığı illerde yürürlüktedir' denmek suretiyle, Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti resmi görüşünü açıklamış ve uygulamanın bu yolda olduğuna dair taahhütte bulunmuştur. Öncelikle 11.12.1985 günü basın yayın organlarında yer alan Avrupa İnsan Hakları Komisyonu'nca yayımlanan bu anlaşma metninin getirilerek incelenmesini talep ediyoruz. Çünkü, Türkiye Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'ne taraf ve bu sözleşme çerçevesinde taahhütlere bağlı bir ülkedir" dedi.

1985

Duruşmada soruşturmanın genişletilmesi talebi reddedildi. Duruşma, gelen taleplere karar verilmesi ertelendi.

13 Aralık

Avrupa Sendikalar Konfederasyonu (ETUC) yayımladığı bildiride Fransa, İsveç, Danimarka, Hollanda ve Norveç'in Avrupa Konseyi İnsan Hakları Komisyonu'nda sendikal özgürlüklerin kısıtlandığı gerekçesiyle Türkiye hakkında açtıkları davadan feragat etmelerini kınadı ve DİSK faaliyetlerinin serbest bırakılmasını istedi. Bildiride "Avrupa İnsan Hakları Komisyonu'nun açıklamalı kararında, Türkiye'de sendikal özgürlükleri kısıtlayan Milli Güvenlik Konseyi'nin 7 numaralı bildirisinin yani Anayasayla geçersiz kaldığı belirtilmektedir. Eğer durum böyleyse, konfederasyonumuz üyesi DİSK'in faaliyetlerine de izin verilmelidir. DİSK malları üzerindeki kayyım kararının da kaldırılması gerekmektedir. Fakat bunlar bugün mevcut değildir. Üstelik İstanbul'da sıkıyönetim kaldırılmış olmasına rağmen, DİSK yönetici ve üyelerinin duruşmaları sıkıyönetim mahkemelerinde sürdürülmektedir. Beş yılı aşkın bir süredir DİSK duruşmasında yargılananlar, toplumda küçük düşürücü bir duruma itilmek istenmektedirler. Bu yüzden eğer Avrupa Konseyi İnsan Hakları Komisyonu'ndaki uzlaşma geçerli olacaksa, DİSK'in faaliyetlerine izin verilmeli, kayyım kararları kalkmalı ve sendikacılar beraat ettirilmelidir" denildi.

Meclis'te DİSK tartışması

SHP'li Baykal: *DİSK üzerindeki yasak kaldırılmalıdır. Sendikalar siyaset yapmalı.*
ANAP'lı Özalp: *Taksim ve 1 Mayıs mitinglerini hatırlayalım.*
ANAP'lı Sargın: *Geçmişin acı tecrübelerinden yararlanmak gerek.*
SHP'li Baykal: *ANAP'lı konuşmacılar sanıyorum ki, yargı karar vermeden DİSK hakkındaki hükümlerini vermişler.*

ANKARA, (Cumhuriyet Bürosu) — TBMM Genel Kurulu'nda Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı Bütçesi görüşülürken DİSK tartışıldı.

(Arkası Sa. 13. Sü. 3'te)

MECLİSTEN NOTLAR
13. Sayfada

CÜNEYT ARCAYÜREK yazıyor

İnanmanın Değeri

ANKARA — Dr. İmren Aykut, kürsüden, "Türk işçisi Robenson değildir" dedi. ANAP'lıların bir bölümü, Sayın Özal'ın dışında yeni bir ekonomi dehasının adını söylediği sanısıyla MDP'li Aykut'u dinlemeye başladılar. Oysa Dr. Aykut, Türk işçisinin içinde bulunduğu ekonomik koşulları sıralıyor, "İşçi" diyordu:
"..Bir konutta yaşamak,

(Arkası Sa. 13. Sü. 1'de)

Cumhuriyet, 20 Aralık 1985.

17 Aralık

DİSK Davası'nda avukatların yapmış olduğu DİSK ve bağlı sendikaların faaliyetlerine tekrar başlamaları ve kayyımların görev ve yetkilerinin sona ermesi talebi mahkeme tarafından "yasal ve hukuki açıdan dayanağı olmadığı" gerekçesiyle reddedildi. Askeri Savcı'nın, 1477 sanıklı DİSK Davası ile ilgili esas hakkındaki görüşünü Metris Baştabya Duruşma Salonu'nda bildirmesi için duruşma 15 Ocak 1986'ya ertelendi.

29 Aralık

Resmi Gazete'de duyurulan atama kararnamelerine göre, DİSK Davası'na bakan İstanbul Sıkıyönetim Komutanlığı 2 Numaralı Askeri Mahkemesi üyesi Saygı Nalbantoğlu'nun görev yeri değiştirildi.

1986

OCAK

1 Ocak

ILO'nun sendikaların şikayetlerine bağlı olarak yaptığı incelemelerde, Türkiye'de temel sendikal yasaların ILO sözleşmelerine aykırı olduğu, DİSK'in faaliyetlerinin durdurulması ve uzayan yargılama süreçlerinin antidemokratik olduğu üzerine duruldu. Aralarında Uluslararası Hür İşçi Sendikaları Konfederasyonu'nun (ICFTU) da bulunduğu uluslararası işçi kuruluşları Türkiye'de sendikal hak ve özgürlüklerin kısıtlanmasını eleştirdi.

15 Ocak

DİSK Davası'nda Askeri Savcı esas hakkında mütalaasını okumaya başladı. Savcı DİSK'in sosyalizmi hedefleyen Marksist ve Leninist düzeni getirmek amacıyla kuruluşundan bu yana illegal bir nitelik kazandığını iddia etti.

DİSK'lilerin 20'şer yıl hapsi istendi

Askeri Savcı, eski İstanbul Belediye Başkanı Ahmet İsvan ile Prof. Dr. Sadun Aren'in beraatini isterken, DİSK uzmanları ve demokratik kuruluş temsilcilerinden oluşan 16 kişi için 6 yıl 8 ayla, 16 yıl arasında değişen hapis cezası istedi.

İstanbul Haber Servisi — DİSK davasında esas hakkındaki görüşünü okumaya devam eden Askeri Savcı'nın toplam 1477 sanıktan 291'i hakkında istediği cezalar belli oldu. Askeri Savcı geri kalan sanıklar için istediği cezaları pazartesi günü açıklayacak. Askeri Savcı, DİSK Yönetim, Yürütme, Onur ve Denetim Kurulu üyeleri ile bölge temsilcileri, eski yöneticiler, uzmanlar ve demokratik kuruluş temsilcileri ile bağlı sendikalar yöneticilerinden 62'si hakkında, illegal örgütün sevk ve yöneticisi oldukları savıyla TCY'nin 141/1-6 maddesi uyarınca 10 yıl

(Arkası Sa. 17, Sü. 2'de)

Cumhuriyet, 18 Ocak 1986.

17 Ocak

DİSK Davası'nda esas hakkında görüş okunmaya devam edildi. Askeri Savcı, 1477 sanıktan 291'i hakkında ceza istedi. Sanıkların hepsi için DİSK ve görev aldıkları sendikalarda, katılmış oldukları genel kurul, yönetim kurulu, yürütme kurulu ve diğer toplantılardaki kararlara katılma, suç eyleminin kanıtları olarak sayıldı. Askeri Savcı, İstanbul Belediye Başkanı Ahmet İsvan ile Prof. Dr. Sadun Aren'in beraatını isterken, DİSK uzmanları ve demokratik kuruluş temsilcilerinden oluşan 16 kişi için 6 yıl ile 16 yıl arasında değişen hapis cezası istedi.

20 Ocak

DİSK Davası'nda 809 sayfalık esas hakkındaki görüşün okunması tamamlandı. Savcı DİSK'in ve üye sendikaların kapatılmasını istedi. Ayrıca, DİSK ve DİSK'e bağlı sendika yöneticileri ile üyeleri olan toplam 1477 sanıklı davada 674 sanık için beraat kararı verilirken, 232 sanık hakkında illegal örgütün sevk ve yöneticisi oldukları savıyla 10-20 yıl, 549 sanık hakkında 6-16 yıl arasında ağır hapis cezası istendi. 20 sanık hakkında davanın düşmesi ve davanın reddedilmesine karar verilmesi istenirken, bir sanık hakkında 8-15 yıl arası, bir sanık hakkında ise 1-3 yıl arası ağır hapis cezası istendi.

DİSK'e 9 sendika için istenen cezalar

Genel-İş, Sosyal-İş, Basın, Nakliyat-İş, Oleyiş, Hürcam-İş, Dev-Maden-Sen, Kristemir-İş, Devrimci-Sağlık İş yöneticileri için istenen cezaların listesi belirlendi.

Cumhuriyet, 22 Ocak 1986.

1986

29 Ocak

Uluslararası Af Örgütü 1985 yılında Türkiye'de "insan haklarının sürekli ve yaygın bir şekilde ihlal edildiğini" açıklayan bir rapor yayımladı. Raporda, Türkiye'de önemli sayıda insanın düşüncelerinden dolayı mahkum edilmesi, sistematik ve yaygın işkence, siyasi mahkumlara kötü muamele ve idam cezalarına ilişkin kaygı duyulduğu yazıldı.

ŞUBAT

12 Şubat

Kuruluşunun 19. yılı nedeniyle açıklama yapan DİSK Genel Başkanı Baştürk "DİSK'in işçi kitlelerinin olaylara bakış açısındaki değişimlerden kaynaklanan, bir sendikal hareketin tezahürü olduğunu" ve "DİSK'in toplumsal, ekonomik ve siyasal koşulların sonucunda kurulan bir örgüt olduğunu" söyledi. Ayrıca, Baştürk "sarı ve uydu sendikacılığın geçmişte işçilere hiçbir şey kazandırmadığını ve DİSK'in kuruluşundan beri özgür sendikacılık ilkelerinden ödün vermediğini ve hiçbir zaman vermeyeceğini" ifade etti.

13 Şubat

DİSK ve bağlı sendikaları için görevlendirilen kayyımların görevlerinin sona erdiği, bu sebeple "sendikal tüzel kişiliğin tüm malvarlığı ile sendikaların gerçek yöneticilerine teslim edilmesi" istendi. Avukat Rasim Öz, İstanbul 1. İş Mahkemesi'ne yapmış olduğu başvuruda "DİSK ve bağlı sendikalarının tüzel kişiliklerinin devam ettiği, faaliyetten menedildiği dönemde dahi bir kapatma kararı olmadığını" belirtti.

19 Şubat

Başbakan Turgut Özal, DİSK ve Barış Derneği davalarının uzamasının savunma hakkına verilen önemin göstergesi olduğunu söyledi. Özal'ın değerlendirmesine karşılık Barış Derneği avukatları adına Avukat Turgut Kazan, Çetin Özek ve Gülçin Çaylıgil bir açıklama yaptı. Avukatlar, "Başbakan'ın açıklamasının gerçeklikten uzak olduğunu ve savunma haklarının işlemediğini, Türkiye'de yargının yürütmenin bir görev alanı olduğunu" söyleyerek yargının bağımsız olmadığını, Askeri yargının ise bağımlı bir durumda olduğunu vurguladılar.

19 Şubat

İngiltere İşçi Sendikaları Kongresi (TUC), Londra'da DİSK'in kuruluşunun 19. yılını kutladı.

21 Şubat

12 Eylül'den sonra ilk işçi mitingi İzmir'de Türk-İş tarafından yapıldı. DİSK Genel Sekreteri Fehmi Işıklar Türk-İş'in İzmir mitingine yönelik bir açıklama yaparak, Türkiye'de 12 Eylül öncesi 24 Ocak kararlarına karşı çıkan DİSK'in haklı olduğunun ortada olduğunu söyledi. Işıklar, "Türk-İş'in sendikal sorumluluklarını yerine getirmediğini ve ancak siyasi otoritenin izin verdiği ölçüde sendikacılık yapabileceğini" ifade etti.

25 Şubat

DİSK Davası'nda 4 yıl 2 ay sonra savunmalara başlandı. Savunmaların başladığı 25 Şubat 1986'da DİSK Davası'nın en kalabalık duruşmalarından biri gerçekleşti. Savunmalar DİSK Genel Başkanı Abdullah Baştürk'ün savunmasıyla başladı.

Sanıkların büyük çoğunluğunun katıldığı en kalabalık duruşmalardan biri olan bugünkü duruşmada uluslararası sendikal örgütler de yer aldı. ICFTU, WCL, TUC, UGT, PSI ve IMF'den çok sayıda yönetici ve temsilci de duruşmayı izledi. DİSK Genel Başkanı Abdullah Baştürk "DİSK Davası'nın hukuk dışı ve

4 yıl 2 aydır sürmekte olan DİSK davasında savunmalara geçildi

Baştürk: Demokrasi yargılanıyor

EN KALABALIK DURUŞMA – DİSK davasının dünkü oturumuna rekor sayıda dinleyici katıldı. Sanıkların da büyük çoğunluğunun katıldığı oturumu, uluslararası sendikal örgütler ICFTU, WCL, TRC, UGT, PSI ve IMF'den çok sayıdaki yönetici ve temsilci de izledi. (Fotoğraf: ENDER ERKEK)

Cumhuriyet, 26 Şubat 1986.

1986

siyasi bir dava olduğunu'' belirterek ''hukukun her vesileyle çiğnendiği ve demokrasinin yargılandığı bu davanın konusunun DİSK olmadığı aslında 1961 Anayasası'nın olduğunu'' söyledi.

26 Şubat

DİSK Davası'nda savunması devam eden Genel Başkan Abdullah Baştürk ''DİSK'in siyaset yaptığına ilişkin iddiaların hukuk dışı olduğunu, işçilerin yalnızca ücret ile ilgilenmek isteseler bile siyasi konularla uğraşmak zorunda olduklarını'' belirterek ''işverenlere her türlü siyaset yapma hakkının tanındığı bir ortamda bu tür suçlamaların işçilerin zorla susturulmak istenmesi anlamına gelebileceğini'' söyledi.

27 Şubat

DİSK Davası'nda savunmasını sürdüren Genel Başkan Abdullah Baştürk olağan dönemlerde yasal olan görüşlerin olağanüstü dönemlerde suç unsuru olamayacağını söyledi. Baştürk, davada gerekçeleri oluşturan delillerin tümünün hukuki denetimden geçmiş, soruşturma yapılamayacak, dava açılamayacak hukuken geçersiz konular olduğu belirterek DİSK Davası'nın bir eyleme ya da bir fiile dayanılarak açılmadığını ve işçilerin hak ve özgürlüklerinin bir bütün olarak savunulmasından dolayı açıldığını söyledi.

28 Şubat

DİSK Genel Başkanı Abdullah Baştürk, iddianamede sendikacılık ile siyaset ilişkilerinin karıştırılarak, DİSK'in siyasi iktidar mücadelesi verdiğinin öne sürüldüğünü belirtti. Baştürk, sendikalar ve sendikal çalışmalarının siyaset dışında tutulmayacağını söyledi. Demokratik sendikacılık hareketinin siyasetin içinde olduğunu vurgulayan Baştürk, yanlış olanın siyasi mücadeleyi sendikalarda gerçekleştirmeye kalkışmak olduğunu bildirdi.

28 Şubat

DİSK Davası'nın savunma avukatlarından olan Dünya Barolar Birliği Başkan Vekili ve eski İstanbul Barosu Başkanı Orhan Apaydın hastanede tedavi görürken hayatını kaybetti.

MART

4 Mart

Birinci Ordu Sıkıyönetim Komutanlığı Askeri Mahkemesi'nde Metris Askeri Ceza ve Tutukevi Baştabya salonunda görülen 78'i idam istemli toplam 1477 sanıklı DİSK Davası'nda savunmalara devam edildi. Davada savunmasına devam eden Genel Başkan Abdullah Baştürk ''DİSK'in hiçbir zaman bir siyasi parti gibi davranmadığını ve siyasi parti işlevlerini benimsemediğini'' belirtti. Baştürk, işveren örgütlerinin, TÜSİAD'ın, odalar birliğinin her dönemde siyasi konularda görüşlerini açıklayabilirken DİSK'in siyasi konularda görüşlerini bildirdiğinde cezalandırıldığını söyleyerek ''çifte ölçü kullanıldığını'' ifade etti.

Baştürk: Sendikal mücadele siyaset dışında tutulamaz

İş-Sendika Servisi — DİSK Genel Başkanı Abdullah Baştürk, sitmekte olan savunmasında, DİSK davası iddianamesinde sendikacılık ve siyaset ilişkilerinin karıştırılarak, DİSK'in siyasi iktidar mücadelesi verdiğinin öne sürüldüğünü belirtti. Baştürk, sendikalar ve sendikal çalışmaların siyaset dışında tutulmayacağını belirtti.

Demokratik sendikacılık hareketinin siyasetin içinde olduğunu vurgulayan Abdullah Baştürk, yanlış olanın siyasi mücadeleyi sendikalarda gerçekleştirmeye kalkışmak olduğunu bildirdi.

Baştürk, DİSK'in sendikal bir kuruluş olduğunu unutmadan, genel olarak sosyalizmden yana olduğunu savunarak, özetle şöyle dedi:

"DİSK'in sendikal planda savunduğu bütün dayalı sosyalizm anlayışı, işçilerin, köylülerin, esnaf ve sanatkârların, diğer gelirli serbest meslek sahiplerinin, memurların, emeği ile geçinen herkesin siyasi partileri arasındığında sınıfsızlık yoktur, demokratik bir bünyede meşinde iktidara gelip seçimle iktidardan ayrılmasını sağlayan, temel hak ve özgürlüklerin korunduğu, 1961 Anayasası'nın tanımanın uygulanmasına dayalı bir sosyalizm anlayışıdır.

Yüksek mahkeme kararlarıyla da sabittir ki, sosyalizmi önermek, sosyalizmden yana olmak suç değildir.

DİSK bir yerde sosyalist iktidar için mücadele edecek örgüt olduğunu da söylemiştir. Siyasi iktidar mücadelesi, siyasi partilerin görevidir, sendikaların değil.

Çağdaş toplumlarda sendikalar bir baskı grubudur. Sendikalar Yasası'nın 1. maddesi gereği üyelerin ikisadi, sosyal, kültürel çıkarlarını savunurken, sendikalar istese de, isçiler de siyaset ile ilgilenmekteler. Türkiye'de sendikaların yasak olan faaliyetler yanında belirtilmiştir. DİSK bu yasakları ihlal eden bir davranış içinde olmamıştır."

Baştürk sorgusunda, devamla, DİSK'in "sınıf mücadelesi" terimi nedeni ile Marksist-Leninistlikle suçlandığını, sendikal çalışmalarda sınıf mücadelesinin karşı çıkmasının, yani sınıf sendikacılığa karşı çıkmanın ihtilalcilik olmadığını söyledi. Baştürk şöyle dedi:

"Sınıf mücadelesini sendikacılık anlayışını Sendikalar Yasası yasaklamıştır. Sınıf mücadelesine karşı çıkmak işverenlerle bir mücadele yapmamak anlamına gelmez. Zira her toplusözleşme, özünde bir uzlaşma belgesidir. İddialar doğru olsa idi, DİSK sendikalarının yürütüp kadar bir toplusözleşmeyi imza atmamaları, toplusözleşme düzenini reddetmeleri gerekirdi.

Grev hakkının genişletmesini, genel grev hakkının yasaklanmasını istemek de suç değildir, ihtilalcilik bir değildir.

İdeolojik ya da siyasi içerikli grev kavramı yasal bir suç tanımlaması değildir. Bir grev 275 sayılı yasaya göre ya yasaklıdır ya da yasaldır. DİSK sendikalarının tüm grevleri yasaldır.

İddialarda belirtildiği gibi TCK'nın 141., 142. maddelerinin kaldırılmasını istemek suç değildir. Çeşitli mahkemeler de bu maddelerin 1961 Anayasası'na aykırılığı nedeniyle Anayasa Mahkemesi'ne gitmişlerdir."

Baştürk, demokratik sınıf ve kitle sendikacılığının ihtilalcilik olduğu yolundaki iddianamedeki saptamayı yanıtlarken şu şöyle konuştu:

"DİSK'in demokratik sınıf ve kitle sendikacılığının ilkeleri Türkiye toplumunun ürünüdür. 1961 Anayasası ve Sendikalar Yasası gereği sendikalar, 1. kitle örgütü, 2. sınıf örgütü, 3. demokratik örgüt, 4. bağımsız örgüt olmak zorundadırlar.

1 Mayıs'ı işçi bayramı olarak kutlamak ihtilalcilliğe, devlet yıkıcılığının kanıtı olamaz. ILO'ya ve tüm Batı Avrupa ülkelerine göre 1 Mayıs işçi bayramıdır.

İddia makamının DİSK'in eğitim çalışmalarına ilişkin saptamaları da delilsiz, kanıtsız, ideolojik saptamalardır. İşçi sınıfının kendini için sınıf olma bilinci işçi sınıfının kendi ekonomik, sosyal ve kültürel çıkarlarının bilincine varması demektir. DİSK, üyelerinin içinde yaşadıkları dünyayı ve toplumu anlayan, kendini tanıyan, sömürülmeyen, sömürmeyen ve sömürtmeyen, demokrasiye, emeğe saygılı, ulusun, yurdunun sevgi, 1961 Anayasası'na sahip çıkan yurttaşlar olmalarını istemiştir."

Baştürk, DİSK'in istemlerinin, Türkiye işçi sınıfı ve tüm emekçi halkının, tüm yurtseverlerin istemi olduğunu söyledi. "DİSK, 1961 Anayasası'nın öngördüğü düzene değil, anayasanın öngördüğü düzenle çelişen ekonomik, kültürel ve siyasal uygulamalara karşı olmuştur. DİSK anayasaya değil, anayasaya karşı olanlara karşı çıkmıştır" şeklinde konuştu.

Baştürk, DİSK davası iddianamesine göre, sendikaların ücret dışında herhangi bir çalışma yapmalarının, Marksist-Leninist örgüt olmalarının kanıtı olarak gösterildiğine işaret etti. Bugün dünyanın çeşitli ülkelerinde sendikal kuruluşların, uluslararası düzeydeki sendikal kuruluşların üst düzeyde her türlü sorun ile ilgilendiklerini, görüşlerini açıklayıp eylemde bulunduklarını anlattı. İddianamede sendikal anlayışı onaylanan üyesinin Hür Dünya İşçi Sendikaları Konfederasyonu'nun (ICFTU) ana tüzüğünden, faaliyetlerinden, kararlarından örnekler vererek sonuç olarak şunları söyledi:

"İddianamede sendikacılık anlayışı övülen ICFTU, sendikaların sosyalist partileri, sosyalizmi destekleyebileceğini savunmaktadır. Kuruldugu günden beri siyasi özlü çalışmalar içindedir. Dünyadaki sendikaların çoğunluğu ülkesinde çeşitli yardımlarda bulunmaktadır."

Cumhuriyet, 1 Mart 1986.

5 Mart

DİSK Davası'na Genel Başkan Abdullah Baştürk'ün savunması ile devam edildi. Baştürk ''DİSK'in, 1961 Anayasası'nı eleştirmediğini tam tersi yıllarca 1961

1986

Anayasası'nın uygulanmasını istediği ve Anayasa'yı değiştirmek isteyenlere karşı savunuculuk yaptığını'' belirterek ''Anayasayı savundukları bilindiği halde Anayasal düzene karşı gelindiği suçlamalarının yapıldığını'' söyledi.

6 Mart

DİSK Davası'nda DİSK Genel Başkanı Abdullah Baştürk, savcının DİSK tüzüğünü tahrif ettiğini söyledi. Baştürk, savcının iddianamede, DİSK tüzüğünde yer alan ''Anayasada öngörülen köklü dönüşümlerin gerçekleştirilmesi'' ifadesindeki ''öngörülen'' kelimesini çıkararak, DİSK'in amacını, ''Anayasada köklü dönüşümlerin gerçekleştirilmesi'' biçiminde yazarak, 146 ve 141. maddelerin ihlalini, bu tahrifatla temellendirdiğini belirtti.

7 Mart

DİSK Genel Başkanı Abdullah Baştürk DİSK Davası'nda devam eden savunmasında ''DİSK'in 12 Eylül ortamını yaratmadığını bunun şikayetçisi olduğunu'' söyleyerek ''12 Eylül'e giden yolun faturasının DİSK'e, sendikal hak ve özgürlüklere kesilemeyeceğini'' söyledi. Ayrıca Baştürk ''büyük sermayenin faşist hareketi desteklediğini buna karşın işçilerin ve DİSK'in faşizmi iktidara gelmekten alıkoyduğunu'' belirtti.

9 Mart

DİSK Davası'nda savunma yapan Genel Başkan Abdullah Baştürk ''işverenlerin, sorumlusu oldukları buhranı emekçilere yüklediklerini'' söyledi. Baştürk, işçi sendikası açıklama yaptığında ideolojik olmakta, işverenler açıklama yaptığında halkla ilişkiler olduğunu ifade etti.

11 Mart

Türk-İş Genel Sekreteri Sadık Şide, DİSK'in 12 Eylül öncesi yaptığı eylemlerin sendikal hakların kısıtlanmasına neden olduğunu söyledi. Şide, Türk işçi hareketinin DİSK'in 12 Eylül öncesi yaptığı eylemler sebebiyle hakların kısıtlandığını ve 1982

Şide'den DİSK'e suçlama

Türk-İş Genel Sekreteri: DİSK yüzünden 12 Eylül'le haklar kısıtlandı

Sadık Şide'den F.Almanyalı gazetecilere: *1982 Anayasası'nın tepki yasası gibi hazırlanması yüzünden çalışanlar aleyhine hakimler tarafından muhakkak. DİSK'in 12 Eylül öncesi yaptığı eylemler, bu maddelerin anayasaya konulmasına neden oldu. Özellikle grev konusunda önceden yapılan hatalar nedeniyle kısıtlamalar getirildi. Şimdi normal grev yapamıyoruz. O olaylardan kaynaklanan tepki maddeleri yüzünden Türk işçi hareketi çıkmaza girdi.*

ANKARA, (a.a.) — Türk-İş Genel Sekreteri Sadık Şide halen yargılanmakta olan Devrimci İşçi Sendikaları Konfederasyonu DİSK'i ağır bir dille suçladı. Şide, "Türk işçi hareketinin DİSK'in 12 Eylül öncesi yaptığı eylemler yüzünden kısıtlandığını" öne sürerek, "DİSK'in eylemleri sonucu" 1982 Anayasası'na "reaksiyon maddeleri" konulduğunu savundu. Şide, "DİSK'in çevreye zarar vererek, hürriyetleri kötüye kullanarak yaptığı eylemler birtakım tedbirlerin getirilmesine vesile olmuştur. Böylece hiç günahımız yoktur, Türk-İş topluluğu sıkıntıya sokulmuştur" şeklinde konuştu.

Bir Alman kimya kurumu tarafından düzenlenen "Sosyopo-

(Arkası Sa. 13. Sü. 6'da)

ÖZDEMİR: ŞİDE BAŞKAN OLURSA İSTİFA EDERİM

7. Sayfada

DİSK davası

Baştürk: Ekonomiyi çökertmeyi amaçlamadık

İş-Sendika Servisi — DİSK davası yargılamasının dünkü oturumunda savunmasını sürdüren DİSK Genel Başkanı Abdullah Baştürk, Türkiye'de üretim kayıplarının sorumlusunun DİSK olmadığını söyledi.

DİSK'in 1980 öncesi yaygın grevleri ile ekonomiyi felce uğrattığı yolundaki suçlamaların

(Arkası Sa. 8. Sü. 5'te)

Cumhuriyet, 12 Mart 1986.

Anayasası'nın DİSK'in eylemleri sonucu olduğu belirtti.

11 Mart

DİSK Davası'nda Genel Başkan Abdullah Baştürk 1980 öncesi yaygın grevlerle ilgili suçlamalara karşın ''ekonomideki kayıpların sorumlusunun DİSK olmadığını'' ve ''DİSK'in ekonomiyi güçlendirmek ve işçi ile diğer emekçi halk yararına işlemesi için elinden gelen çabayı gösterdiğini'' söyledi.

12 Mart

DİSK Davası'nda savunmasını sürdüren DİSK Genel Başkanı Abdullah Baştürk, DİSK'in TCK'nin 141. ve 142. maddelerine karşı olmasının, DİSK'in komünist olduğu iddiasını doğurmasının hukuk dışı bir suçlama olduğunu söyledi. Bu maddelerin Anayasa'ya uygunluğunu tartışma konusu yapan herkesi, özellikle bu maddelerin iptali için başvurularda iptal lehinde karşı oy yazısı açıklayan Anayasa Mahkemesi üyelerinin de komünizmden yana olmakla suçlamak gerekeceğini belirtti.

12 Mart

DİSK Genel Sekreteri Fehmi Işıklar, Türk-İş Genel Sekreteri Sadık Şide'nin DİSK'in 12 Eylül öncesi yaptığı eylemlerin sendikal hakların kısıtlanmasına neden olduğuna yönelik açıklamasını ve DİSK'e yönelik suçlamalarını eleştirdi. Işıklar, Türk-İş'in siyasi iktidara bağımlı ve kolay sendikacılığı seçen bir örgüt olduğunu, 12 Eylül öncesi işçileri mücadele

1986

DİSK Genel Başkanı Baştürk, savunmasını sürdürüyor:

141 ve 142. maddelere karşı çıkmak, DİSK'in görevidir

ABDULLAH BAŞTÜRK'ÜN SAVUNMASINDAN

İş-Sendika Servisi — DİSK davası yargılamasında, dünkü oturumda savunmasını sürdüren DİSK Genel Başkanı Abdullah Baştürk, TCK'nın 141. ve 142. maddelerine karşı çıkmanın suç sayılmayacağını, karşı çıkışının bu maddeleri ihlal etmenin kanunen kabul edilemeyeceğini söyledi. Baştürk, "TCK'nın 141. ve 142. maddelerinin kaldırılmasının, bu maddeler kapsamında gösterilerek bizler eylemimiz olmadığı halde, bugün bu maddelerle yargılanan bizleri hakkı çıkarmıştır" dedi.

Baştürk, iddianameler ve esas hakkındaki müdafaada kıyas yöntemine başvurularak şu mantık oyununu gerçekleştirildiğini savundu:

• "DİSK, TCK'nın 141. ve 142. maddelerine karşıdır.

• Bu maddeler komünizmi engellemektedir.

• O halde DİSK komünist bir örgüttür.

Bizlere "engelleyen" dönemlerdeki suçlamaları hatırlatan bu hukuk dışı iddiaların suçlamasının, sanırım çoğunun en önemli uygulayıcılarından birisi olabilecek-

TBMM'den. Bir örnekini koruyan, bazı grubu olarak parlamentodan bir zamda değişiklik yapılmasını istiyor mu değilde. Doğal bir görevde".

Baştürk devamla, çok sayıda ağır ceza mahkemesi ve sıkıyönetim mahkemesinde "basınçlara uyarak" iddiası ile bu maddelerin iptali için Anayasa Mahkemesi'ne yapılan başvurulardan örnekler verdi. İddianame makamlığına göre tüm bu mahkeme üyelerinin de DİSK gibi suç yürütücülerini söyledi ve önemle şöyle devam etti:

"Aynı yaklaşıma göre, bu maddelerin anayasaya uygunluğunu tartışma konusu yapan herkesi, özellikle Anayasa Mahkemesi'nin 141 ve 142. maddelerin iptaline ilişkin kararlarında karşı oy yazısı açıklayan Anayasa Mahkemesi üyelerini komünizmden yana olmakla suçlamak gerekecektir.

Kaldı ki, komünistlerin düşüncelerini serbestçe açıklamasının veya örgütlenmeleri için yasal engellerin kaldırılmasının savunmak da komünist olmayı gerektirmez. Komünist partisinin Türkiye'de kurulması gerektiğini, bu yönde eden eski Devlet Başkanlarından Cemal Gürsel ve eski Başbakanlarımızdan Suat Hayri Ürgüplü'nün de komünist olduğunu herhalde hiç kimse iddia edemez.

Ceza Yasası'ndaki bir maddede iptalini istemek o maddedeki suçları işlemek anlamına gelmez.

TCK'nın 141. ve 142. maddelerinin kaldırılmasını istemek 274 sayılı Sendikalar Yasası'nın 5. ve 14. maddeleri gereği bir yasal yükümlülüktür. Bizler grubu olmanın getirdiği saygınlığı sürdürdü. Demokratlığın saygısı bir kuşaktır. Demokrasi, hak ve özgürlükler mücadelesinden bir gerçeğidir".

Baştürk, sendikalarda tüm üyelerin eşit olarak, demokratik bir biçimde mücadele etmelerini sağlamak için sık sık demokratik tüzük taslağı hazırladıklarını, iddianamelerde bunun da bir Marksist-Leninist uygulamasını sağlama aracı olarak değerlendirildiğini belirtti. DİSK'in tabanının söz ve karar sahibi olması ilkesini gerçekleştirmeye çalıştıklarını anlattı.

Baştürk, iddianamelerde suçlanan "Ulusal Demokratik Cephe" ve demokratik platform konularını açıklarken, UDC'nin DİSK yetkili kurullarınca alınan ya da onaylanan bir karar olmadığını söyledi. DİSK'in eski Genel Başkanı **Kemal Türkler**'in ortaya attığı bu slogan üzerine DİSK'te çıkan tartışmaların bütün kamuoyunca izlendiğini ve bu tartışmaların bağlı olarak UDC'ye karşı çıkanlar arasında olduğu için DİSK Genel Başkanı seçildiğini belirtti. "Birçok arkadaşım gibi ben UDC sloganına karşı çıktım. Ancak ben UDC'ye karşı çıkarken bunun yıllarca sonra suç sayılacağını düşündüğümden değil, sendikal ve siyasal anlayışıma ters düştüğü için karşı çıktım. Bu düşüncem 6. Genel Kurul'ca benimsendiği için UDC görüşü genel kurulda kabul edilmemiştir" şeklinde konuştu.

Baştürk 6. Genel Kurul'un "Tüm ulusal, ilerici, demokrat, yurtsever örgüt ve güçlerin antifaşist, sol-emperyalist ve anti-tekel cephede savaşım birliği kurulması"nı karar altına aldığını vurguladı. Yürütme Kurulu'nun gücerk artıran saldırılar ortamında, bu kararı, tüm demokrasi güçleri arasında, Batı Avrupa ülkelerinde olduğu gibi demokratik güç ve eylem birliği sağlanmasına yönelik "demokratik platform" oluşturulması biçiminde uygulamaya sokduğunu belirtti. "Bu davada DİSK'in 'cephe' sözcüğü ile TCK'nın 146, 141 ve 142. maddelerini ihlal ettiği iddia edilmektedir. Oysa Türkiye'de işverenlerce birkaç kez 'cephe' oluşturulmuştur" dedi.

Cumhuriyet, 13 Mart 1986.

dışında tutarak meydanı sermaye sınıfına bıraktığını söyledi.

12 Mart

DİSK Davası'nı takip etmek üzere Türkiye'de bulunan Fransız ve Belçikalı Genel İşçi Sendikaları yöneticileri, ortak basın açıklaması yaparak, tüm uluslararası kuruluşların, DİSK'in desteklenmesi konusunda görüş birliğinde olduğunu söylediler. Fransa Genel-İş'ten (CGT) C. Billault ile D. Bonvalot ve Belçika CGTP'den F. Carvallio Türkiye'deki demokratik ve sendikal hakları savunmak zorunda olduklarını belirttiler. Ayrıca, DİSK Genel Başkanı Abdullah Baştürk ile görüşen Avrupa Konseyi Türkiye Alt Komitesi raporlörleri Ludwig Steiner ile Peter Stoffelen "insan haklarının sağcısı solcusu olamayacağının ve bu konuda çifte standart uygulanamayacağını" ifade ettiler.

13 Mart

DİSK Davası'nda DİSK Genel Başkanı Abdullah Baştürk'ün savunmasında Türkiye'de DİSK'in dışında ve DİSK'ten bağımsız olarak sürmekte olan bir sınıf mücadelesinin olduğunu, sınıf mücadelesini körükleyenin DİSK değil, kapitalist sınıf olduğunu söyledi. Baştürk, DİSK'in kullandığı çeşitli terimlere dayandırılarak yapılan suçlamaların üzerinde durdu. DİSK'in "işçi sınıfı" terimi kullanmasının sebebi ile sınıf çatışmasının yaratıcısı olmakla suçlanmasını reddetti. "İşçi sınıfı bilimi" terimini ilk olarak DİSK'in toplumsal olaylara işçi sınıfı açısından ve bilimsel yoldan bakma sonucu elde edilen bilgileri anlatma anlamında kullanıldığını ifade etti.

14 Mart

Avrupa Parlamentosu'nun Türkiye raportörleri Peter Stoffelen ve Ludwig Steiner, Milliyetçi Demokrasi Partisi (MDP) Genel Başkanı Ülkü Söylemezoğlu ve Sosyaldemokrat Halkçı Parti (SHP) Genel Başkanı Aydın Güven Gürkan'la görüştü. Toplantıda, Türkiye'de demokrasi ve insan hakları konuları ele alındı. Stoffelen ve Steiner, DİSK ve Barış Derneği davaları hakkında insanların sendikalara üye olmaları ve fikirleri sebebiyle soruşturulmalarına anlam veremediklerini söyledi.

17 Mart

DİSK Davası'nda savunması devam eden Genel Başkan Abdullah Baştürk, DİSK'in işçi eğitimlerine yönelik suçlamalara cevap verdi. Baştürk, eğitim yapmanın değil yapmamanın suç olduğunu söyledi. Sendikaların işçilere sınıf bilinci vermelerine karşı

DİSK Genel Başkanı Baştürk'ün savunmasından:

Sınıf mücadelesini DİSK icat etmedi

İş-Sendika Servisi — DİSK Genel Başkanı **Abdullah Baştürk** DİSK davasındaki savunmasında DİSK'in demokratik sosyalizmi savunduğunu, buna 1961 Anayasası ve yasaların engel olmadığını söyledi. **"Amacı DİSK sosyalizmin temsilcisi, sözcüsü olduğunu iddia etmemiştir"** dedi Baştürk, DİSK'in demokrasi ve sosyalizm anlayışını anlatırken, DİSK'in bir kitle örgütü olduğunu, her türlü ideolojik, siyasi görüşten ilişkiler gözetmeksizin genel olarak sosyalizmin gerçekleşmesini istediklerini belirterek şöyle devam etti:

"DİSK'in, işçilerin ulusal, demokratik, bağımsız 'sendikal merkezi olarak, sendikal planda sosyalizmden yana olduğunu söylemesi hem 274 sayılı sendikalar yasasının 1. maddesine uygun bir tavırdır, hem de bir baskı grubu olarak görevini yerine getirmesidir.

TİSK de aynı şekilde, kendi çıkarları gereği, devletin ekonomiye hiç karışmadığı, her türlü erkin, ekonomik gücün, yani sermayenin elinde olduğu, çoksayılı tekellerle ortak çoğulcun, devletçiliğe karşı çıkılan, sosyal hakların ikinci planda tutulduğu, (bir teşebbüsün) her koşulda ve her düzeyde etkin olduğu bir düzeni savunmaktadır."

Baştürk devamla, Türkiye'nin somut koşullarına uygun gerçekleşe dayalı sosyalizmi savunurken, gerçekleştirme aracı olarak siyasi partileri gördüklerini, görüş ve çalışmalarının biçiminde mahkememlerin kombinezonu ara unsuru olarak gördüklerı çeşitli ve yok etme öğelerine rastlanılamayacağını anlattı. DİSK'i, kuldıklarını anımsattı ve şöyle dedi

"DİSK'in dışında, DİSK'ten bağımsız olarak Türkiye'de sürmekte olan bir sınıf mücadelesi vardır. Daha önceki bölümlerde açıklandığınız gibi, Türkiye'de işverenler işçilere en açık biçimde saldırmaktadırlar. Bu konumda işçiler ve sendikalar savunma pozisyonundadırlar.

DİSK'in mücadelesi hiçbir zaman var olan sınıf mücadelesini körükleme olarak yorumlanamaz. Türkiye'de sınıf mücadelesini körükleyenler DİSK değil, kapitalist sınıftır.

DİSK, özünde sınıfların demokratik mücadelesine dayalı bir demokrasi anlayışını savunmuştur. Ve anayasal rejimi zor kullanarak yıkmak yöntemini değil, siyasi partilerin seçimle iktidara gelmesini, buruçsz ve demokratik yöntemi benimsediğini her fırsatta ilan etmiştir."

Baştürk, **"işçi sınıfı bilimi"** terimini ilk olarak, DİSK'in toplumsal olaylara işçi sınıfı açısından ve bilimsel yoldan bakma sonucunda elde edilen bilgileri anlatma anlamında kullanıldığını belirtti. DİSK'in kullandığı terimlerin kullanılış anlam ve amaçlarına bakılmadan, kıyas yöntemi ile Marksist-Leninist terminolojiden benzetmeler yapılarak suçlama getirilemeyeceğini bildirdi. Aynı yöntemle, Uluslararası Çalışma Örgütü de dahil, iddianamenin sendikal anlayışına benimsediği Uluslararası Hür Dünya İşçi Sendikaları Konfederasyonu ve çeşitli işveren kuruluşlarına aynı suçlamaların getirilebileceğini uzun uzun örneklerle anlattı.

DİSK Genel Başkanı Baştürk, "Türkiye'de, DİSK'in dışında ve DİSK'ten bağımsız olarak sürmekte olan bir sınıf mücadelesi vardır. Bu sınıf mücadelesini körükleyen DİSK değil, kapitalist sınıftır" dedi.

Abdullah Baştürk savunmasında, DİSK'in demokratik sosyalizmi savunduğunu ve 1961 Anayasası ile yasaların bunu suç saymadığını söyledi.

İddianamede "Ulusal Demokratik Cephe" kurmakla suçlandıklarını belirten Baştürk, DİSK Başkanlığının bu cepheye karşı çıktığı için seçildiğini belirtti.

Cumhuriyet, 14 Mart 1986.

1986

olduklarını DİSK'in işçi eğitimlerinde ücret, emek ve sermaye ilişkilerini, gelir dağılımını, sömürüyü, artı değeri işçilere öğretmenin "suç değil, yükümlülüktür" olarak ifade etti.

18 Mart

DİSK Davası'nda, Genel Başkan Abdullah Baştürk 470 sayfalık savunmasını tamamladı. Baştürk savunmasını tamamlarken "Zaman DİSK'i ve bizleri haklı çıkaracaktır" diyerek aklanma beklediklerini belirtti. Abdullah Baştürk, 470 sayfalık savunmasının "son söz" bölümünde suçlamaların DİSK'in ve üyesi sendikaların illegal örgütler oldukları varsayımına dayandırıldığını, olayların ve belgelerin bu varsayıma göre değerlendirildiğini, önyargı ile DİSK'in illegal olduğunun kabul edildiğini söyledi. Baştürk bu bölümde şu sözlere yer verdi:

> (...)Taştan ve demirden zindanlar, gördüğümüz haksızlıklar ve işkenceler... Tüm çektiklerimiz ne ilktir ne de son. İyiyi, güzeli mutluluğu arayanlar ile sömürü ve baskının yandaşları arasındaki kavga sürecektir. Ancak inanıyorum ki, bir gün mutlaka, ama mutlaka çocuklarımız geleceklerine umutla bakabileceklerdir. Görülecektir tüm çalışanların yüzleri, bağıra bağıra özgürlük, kardeşlik ve barış türküleri söyleyecektir. Türkiye'mde ve dört bir yanında dünyanın. İşte o zaman DİSK'in mücadelesinin ve bizim çektiklerimizin anlamı bir kez daha anlaşılacak ve bu nedenle ışık tutulacaktır geleceğe...

19 Mart

DİSK Davası'nda DİSK Genel Sekreteri Fehmi Işıklar'ın 369 sayfalık savunması başladı. Işıklar, yargılamaların uzaması sebebiyle hem kendilerinin hem de 500 bin civarında DİSK üyesi işçilerin zarar gördüğünü ifade ederek hukukun en temel ilkelerinin çiğnendiğini bu sebeple adalet beklemediğini söyledi.

20 Mart

DİSK Davası'nda savunmasına devam eden Genel Sekreter Fehmi Işıklar, DİSK Davası'nın geçmişin değil, geleceğin belirlenmesi için açıldığını ifade etti. Işıklar, adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini, bu sebeple ne kendisini ne de DİSK'in savunma amacına yönelik ifade vermeyeceğini, altı yıl önce yurt ekonomisiyle ilgili söylediklerinin arkasında olduğunu söyledi.

21 Mart

DİSK Davası'nda Genel Sekreter Fehmi Işıklar "DİSK'in işçi haklarının kısıtlanmasına ve suskun bir toplum yaratılmasına karşı çıkacağından korkulduğu için yargılandığını böylece saf dışı bırakılmak istendiğini" söyledi. Işıklar "DİSK'e katlanamayan bir rejimin, demokrasi adını taşıyamayacağını" belirtti.

Işıklar: Sendikalar hayır kurumuna döndü

***DİSK**'in, işçi haklarının kısıtlanmasına, suskun bir toplum yaratılmasına karşı çıkacağından korkulduğu için yargılandığını, böylece saf dışı bırakılmak istendiğini ileri süren Fehmi Işıklar, "DİSK'e katlanamayan rejim, demokrasi adını taşıyamaz" dedi.*

İş-Sendika Servisi — DİSK davası yargılamasında dün sorgusu devam eden DİSK Genel Sekreteri **Fehmi Işıklar**, kazanılmış işçi haklarının bir bölümünün geri alınması, sendikal hakların budanması ve suskun bir toplum yaratılmasına karşı çıkabilecek DİSK'in saf dışı bırakılabilmesi için yargılandıklarını söyledi.

Işıklar, DİSK'in uzlaşmacı, bir başka deyişle sarı sendikacılığa karşıt görüşü benimsediği için 13 yılda üye sayısını 13 katına çıkararak işçi sınıfının umudu olduğunu savundu. İddia makamının hukuk dışı yöntemlere başvurarak, metinlerdeki bütünlüğü parçalayarak, tahrifata uğratarak, kıyas ve telkin, çarpıtma ve zorlama ile **"sınıf ve kitle sendikacılığı"** temel ilkelerinden suç yaratmaya çalıştığını ileri sürdü ve özetle şöyle devam etti:

"Böylece uzlaşmacı sendikacılığın karşıtı olarak uzlaşmaz sendikacılık gibi, literatürde olmayan ve hiçbir metinde söz etmediğimiz garip bir sendikacılık türü yaratmıştır. Yarattığı (anarko sendikacılık), (ihtilalci sendikacılık), (proletarya diktatörlüğünü amaçlayan sendikacılık) türlerini bize mal etmiş, sonra da veryansın ederek suçlamaya geçmiştir.

İddianame ortaya çıktığında, nasıl bir düşünce ve mantığın ürünüdür, diye üzüntü ve kızgınlıkla karşıladığımız bu durumu, şimdi gülümseme ile karşılıyor ve anlıyorum. Çünkü yasalara göre ve önyargısız bir değerlendirme ile DİSK'i ve bizleri suçlamanın olanağı yoktur. Yoktur ama DİSK ve yöneticilerinin de suçlanmasına karar verilmiştir. Neden karar verilmiştir? İşçiler artık çok olmuştur ve DİSK de çok ileri gitmiştir, bu kadarı fazladır da ondan.

Bizleri suçlayanlara göre, işçilerin elde ettiği haklar ülke ekonomisini olumsuz etkilemektedir. Bunlardan bir kısmı geri alınmalı, sendikal haklar budanmalı, suskun ve her yapılana katlanan bir toplum yaratılmalıdır. Bütün bunları yapabilmek için de, bütün bunlara karşı çıkabilecek olan DİSK ve dolayısıyla yöneticileri elemine edilmelidir. Peki bunun için ne yapılmalıdır? Yapılacak tek seçenek kalmıştır. O da hukuk dışı yöntemlere başvurmak ve yasalarda bulunmasa da suç yaratmaktır. İşte yapılan budur, bu kadar açık ve nettir.

Oysa DİSK'in suçlanması ya da saf dışı bırakılmasıyla hiçbir yere varılamadığı, hiçbir sorunun çözümlenemediği en çok bu dönem ortaya çıkmış ve acı bir biçimde yaşanmıştır."

Fehmi Işıklar daha sonra DİSK'in demokrasi ve sosyalizmi önerip savunduğunu, DİSK'in temel ilkelerini, DİSK metinlerinden alıntılarla özetledi. Hiç kimsenin Türkiye'de yaşayan insanları diğer ülkelerde yaşayan insanlardan daha geri göremeyeceğini söyledi. DİSK'te bulunmadığı sürelerde de düşünce ve örgütlenme özgürlüğünü kısıtlayan 141 ve 142. maddelere karşı çıktığını, ancak hiçbir zaman Marksist-Leninistlikle suçlanmadığını anlattı. DİSK iddianamesi ortaya çıktıktan sonra bu istemlerinde ne denli haklı olduklarının, bu maddelerin işçiler ve sendikalar için nasıl bir baskı aracı olarak değerlendirilmiş olduğunun ortaya çıktığını belirtti.

Işıklar, demokrasilerde sendikaların baskı gücü işlevleri olduğunu, DİSK'in demokratik işlevini yerine getirdiğini, ancak iddia makamının sendikaların bu çağdaş işlevini tanımadığını vurguladı. **"İddia makamına göre işçiler ve sendikal örgütleri, yalnızca ekonomik mücadele içinde olmalı, politikaya bulaşmamalı, yurt ve dünya sorunları ile ilgilenmemelidir"** dedi. İddia makamının DİSK'i suçlayan anayasa ve demokrasi anlayışının hukuk dışı, anayasaya aykırı ve çağdışı olduğunu savundu. İşçilerin neden siyasetle ilgilenmeleri ve ülke yönetimine katılmaları gerektiği açıklamasını şöyle yaptı:

12 Eylül döneminde, işçilerin daha önce elde ettikleri ekonomik ve sosyal haklar, sendikal hak ve özgürlükler büyük ölçüde ellerinden alınmış, yapılan yasal düzenlemelerle sendikalar birer hayır kurumuna dönüştürülmüştür. Peki bu durum hangi ekonomik mücadele ile düzeltilebilecektir? İşçi sınıfının ekonomik mücadeleden başka bir mücadeleye yönelmemesi gerekir diyen düşünce, kimlere, hangi sınıfa hizmet etmektedir? Bugün Türkiye'de sermaye sınıfının anlayışı da budur.

Bu anlayışa göre işçiler, yalnızca çalışacak ve üretimi artıracaktır. Siyaset ise bir avuç çıkar çevresinin ve onların borazanlığını yapan profesyonel politikacıların işidir. Onların denetiminde ve yönlendirilmesinde olacaktır. İşçiler ise yalnızca oy verme hakkına sahiptirler. Bu anlayış demokratik olamaz. Bu anlayış korporatif bir anlayıştır. Bu anlayışın demokrasi sözcüğünü bile kullanmaya hakkı yoktur. Bu anlayış, 1961 Anayasası'na da ters düşen, işçi sınıfımızı diğer ülke işçi sınıflarından geri ve aşağı gören, işçiler de kim oluyor diyen aşağılık duygusu ile dolu olan bir anlayıştır.

Demokrasiyi toplumumuza çok gören ve çağdaş sendikal anlayışı temsil eden DİSK'i suçlayan anlayış demokratik olamaz. Kısacası, çağdaş sendikal anlayışa benimsemeyen ve DİSK'e katlanamayan rejimin adı demokrasi olamaz. Bu konuda DİSK'e yöneltilen suçlamalar haksızdır, hukuk dışıdır ve mantık dışıdır."

Cumhuriyet ,22 Mart 1986.

1986

22 Mart

DİSK Davası'nda savunması devam eden Genel Sekreter Fehmi Işıklar Türkiye'de çağdaş bir anlamda kapitalizm uygulanmadığını söyledi. Işıklar, DİSK'in durum belirlemesi, eleştirinin ve önerilerinin giderek haklılık kazandığını, DİSK'in savunduğu sosyalizm, toplumun geleneklerine ve değer yargılarına uygun düşen bir sosyalizm olduğunu söyledi.

24 Mart

DİSK Davası'nda Genel Sekreter Fehmi Işıklar, DİSK'in işçilerin sosyal, ekonomik ve kültürel çıkarlarını koruma ve geliştirme yolunda takındığı tavrın sermaye yanlısı çevreler tarafından eleştiri ve suçlama konusu yapıldığı söyledi. Işıklar, DİSK'in demokratik platform çalışmalarına yönelik suçlamalarına karşılık ''ihtilal yapmakla suçlanan DİSK, nasıl olur da Türk-İş'e anarşi ve teröre karşı işbirliği çağrısı yapar?'' dedi.

25 Mart

DİSK Davası'nda Genel Sekreter Fehmi Işıklar savunmasını tamamladı. DİSK Davası iddianamesinin 12 Eylül sonrası yaşanan anti-demokrasinin bir gerekçesi olduğunu ve işverenlerin gerekli gördüğü düzenlemelerle bugün sendikalar, bir derneğe ve hayır kurumuna dönüştüğünü ifade eden Işıklar, gerçekleri yansıtmayan iddianameyle ile işçi sınıfının susturulmak istendiğini söyledi.

Duruşma heyeti Işıklar'ın savunmasında mahkeme heyetine ve iddia makamına hakaret ettiği iddiasıyla 1. Ordu Komutanlığı'na suç duyurunda bulunulmasına karar verdi.

26 Mart

DİSK Genel Sekreteri Fehmi Işıklar kendisi hakkında suç duyurusunda bulunan mahkeme heyeti hakkında reddi hâkim talebinde bulundu.

28 Mart

DİSK Davası DİSK Yürütme Kurulu üyesi Celal Küçük'ün 147 sayfalık savunmasıyla başladı. Küçük, demokrasiye karşı olanların, demokrasiyi savunanları suçlamalarının doğal olduğunu ifade ederek DİSK'in 1961 Anayasası'nın hayata geçirilmesini istediğini söyledi. Küçük, ''ne yaptıysak Anayasa'ya uygun bir şekilde, gözler önünde ve açıkça yaptık'' dedi.

30 Mart

DİSK Davası'nda savunması devam eden Yürütme Kurulu üyesi ve Lastik-İş Genel Sekreteri Celal Küçük, hukuk devletinin bir tuzak olmayacağını söyledi. Küçük, ''iddianamede yöneltilen suçlamaların bir tanesi kanıtlanırsa her cezaya razı olduğunu'' ve ''sendikacı ve işçi olarak bırakacağı mirasın DİSK ve bağlı sendikaların dava dosyaları olacağını'' belirtti. Küçük, suçlamaların anlamsız olduğunu ifade ederek daha fazla savunma yapmak istemediğini söyledi.

NİSAN

1 Nisan

DİSK Davası'nda DİSK Yürütme Kurulu üyesi ve OLE-YİS Başkanı Mukbil Zırtıloğlu savunmasına başladı. Zırtıloğlu, onurlu bir sendikal mücadelenin sürdürüldüğü ve demokrat olunduğu için yargılandıklarını söyleyerek, komünist ve ihtilalci imajının yaratıldığı ve DİSK'in belgelerinin tahrif edildiğini belirtti.

2 Nisan

DİSK Davası'nda DİSK Yürütme Kurulu üyesi ve Tekstil İşçileri Sendikası Başkan Vekili Süleyman Çelebi savunmasına başladı. Eldeki kanıtlarla yapılan suçlamaların bağdaşmadığını, suç bulmada zorluk çeken Askeri Savcılığın soyut suçlamalara başvurduğunu ifade eden Çelebi, DİSK'e katılmanın suç unsuru sayıldığını söyledi. Çelebi, Tekstil'in 4. Genel Kurulunda almış olduğu kararlar DİSK'e

1986

katılmasaydı suçlanmayacağını, aniden illegale dönüşmenin mümkün olmadığını ifade etti.

DİSK DAVASI

Çelebi: Savcının suçlamaları soyut

İş-Sendika Servisi — DİSK davasında dünkü yargılamada savunmasını yapan DİSK Yürütme Kurulu üyesi ve Tekstil Sendikası Başkan Vekili **Süleyman Çelebi**, eldeki kanıtların yapılan suçlama ile bağdaşmadığını, suç bulmada zorluk çeken askeri savcılığın çektiği sıkıntı nedeni ile soyut suçlamalara başvurduğunu söyledi.

DİSK'in tüm faaliyetlerinde izni anayasadan aldığını belirten Çelebi, **"Bu davada özde, bize bu izni veren 1961 Anayasası ve yasalar ile demokrasi ve onun vazgeçilmez bir unsuru olan işçi sınıfının örgütlü mücadelesi yargılanmaktadır. Doğallıkla da suçlu sandalyesine bizler ve bizimle birlikte de sendikal anlayışımız oturtulmaktadır. Bu davanın gerçeği budur. İthamın ve kanıtlar arasında hiçbir irtibat, hiçbir bağlantı yoktur. Bunları tek tek incelediğimizde, durum tüm açıklığı ile ortaya çıkacaktır"** dedi.

Çelebi, Tekstil Sendikası'na yönelik DİSK'e paralel ağır suçlamaların DİSK'e katılma kararının verildiği 1975 genel kuruluna dayandırıldığına işaretle özetle şöyle devam etti:

"Askeri savcılık DİSK'i suçlu saymakta, ona katılmayı da dolaylıkla suç kabul etmektedir. Öyle görülüyor ki, Tekstil Sendikası 4. genel kurulunda DİSK'e katılmayıp da bağımsız kalsaydı, kimse bugün olduğu gibi suçlanmayacaktı. Hiçbir tüzükteki, ülkemiz aşısı değmiş gibi birdenbire illegale dönüşmez. Ama bu, savcılık için mümkün görülüyor. DİSK'e katıldığı anda öyle bir illegale dönüşüyor ki, bunun açıklanmasına bile gerek görülmüyor. Buna hayret etmemek mümkün değil."

Çelebi daha sonra, iddianamelerde suçlama konusu yapılan tüzüklerinin amaç maddelerinde yer alan ilkeleri açıkladı, **"Bu yaklaşımlarıyla Tekstil Sendikası'nın Marksist-Leninist proletarya diktatörlüğünü amaçladığını söyleme, Müslüman mahallesinde salyangoz satmaya benzer. Demokratik esasara aykırı olmayan, sendikal demokrasiyi ve üyelerinin ekonomik, sosyal ve kültürel çıkarlarını amaç edinen tüzüklerimizin yasadışılığını iddia etmek, demokrasiyi yasadışı ilan etmekle eş anlamlıdır"** şeklinde konuştu.

Çelebi, iddianamelerdeki suçlamaların ciddiyetsizlikten uzak oluşuna kanıt olarak, Tekstil Sendikası'nın mahkeme kararı ile kayyım yönetiminde olduğu dönemde ait fiillerden dahi kendilerine suçlama getirilmediğini gösterdi.

Mahkeme, dün bir ara kararla savunmaların aralıksız sürdürülebilmesi konusunda sanıklara ihtarda bulundu.

Çelebi'den sonra Yönetim Kurulu üyesi Selahattin Selçuk Sayın da savunmasını tamamladı. Saat 15.20 sıralarında sona eren ikinci savunmadan sonra, mahkeme savunma yapmaya hazırlıklı bir 3. sanık bulunmadığını saptayınca, konuya ilişkin ihtiat niteliğinde bir ara kararı verdi. Mahkemenin daha önce savunmaların aralıksız sürdürülmesi konusunda kararı bulunduğu hatırlatılarak, boşluk doğması halinde bu karar doğrultusunda işlem yapılacağı, savunmaların da 2. tura atlanacağı bildirildi.

4 ömürboyu hapis için karar bozma istemi

ANKARA, (UBA) — Askeri Yargıtay Başsavcılığı, işkenceci polis **Sedat Caner**'in emniyette 200 gün süreyle işkence yaptıklarını söylediği ömür boyu ağır hapis cezasına çarptırılan, Dev-Savaş Grubu davası sanığı **Hamit Kapan** ile 23 arkadaşı hakkındaki mahkûmiyet kararlarının bozulmasını istedi.

Tebliğnamede işkenceci polis Sedat Caner'in 200 gün işkence yapılarak ifadesinin alındığını söylediği sanık Hamit Kapan hakkındaki kararın bozulması istenirken, sanığın emniyet ifadelerinde belirtilen ve mahkûmiyette esas alınan **Mustafa Yüzbaşıoğlu** ve **Hacı Çolak** adlı öğretmenlerin öldürülmesi olayına katıştığını gösterir yeterli delil bulunamadığı bildirildi.

Cumhuriyet, 3 Nisan 1986.

4 Nisan

DİSK Davası'nda savunma yapan DİSK Yönetim Kurulu üyesi Halil Hayta suçlamaların siyasi olduklarını belirterek "DİSK Davası'nın mahkeme huzuruna çıkarılmadan başlatıldığını ve sanıkların daha yargılanmadan cezaya çarptırıldıklarını" söyledi.

8 Nisan

DİSK Davası'nda mahkeme heyeti "sanıkların esas hakkındaki görüşteki sıralarına göre savunma yapmaları" kararından vazgeçti. Mahkeme heyeti sendika ve sıra gözetmeksizin duruşmada hazır bulunan sanıkların savunmalarının alınmasına karar verdi. Bunun üzerine, Avukat Rasim Öz, sendika davalarında sanıkların savunmalarını kendilerine bir ay sonra sıra gelecek diye hazırlanmadıklarını belirterek tüm sanıklara savunma için bir ay süre verilmesini istedi.

Savunma için DİSK Yürütme Kurulu üyesi Kemal Nebioğlu'na söz verildi. Nebioğlu, mahkemenin savunmalarda ikinci tura geçildiğine karar verdiğini, bu kararın kendisine geç bildirildiğini ifade etti. Nebioğlu, üç gün içinde savunmasını hazırlayamadığını ifade ederek "dünyaya gelişim hariç tüm yaşamım boyunca suçlanıyorum" dedi. Nebioğlu, ayrıntılı savunma hakkını kullanmak istediği söyleyerek savunma için süre talep etti.

18 Nisan

Başbakan Turgut Özal'ın dönem başkanlığını yaptığı OECD'de Türkiye ile ilgili karşı rapor hazırlandı. Kısa adı TUAC olan OECD'ye bağlı Sendikal Danışma Komitesi'nin hazırladığı raporda, Türkiye'de işçi ücret ve haklarındaki gerilemeler, sendikal hak kısıtlamaları ve DİSK Davası üzerinde duruldu. Raporda, Özal'ın Türkiye'ye ilişkin açıklamalarını tekzip eden Türk-İş'in hazırladığı bir mektupta yer aldı.

29 Nisan

DİSK Davası'nda DİSK kurucularından ve Yürütme Kurulu üyesi olan Kemal Nebioğlu savunmasına başladı. Nebioğlu, DİSK'in seçimle gelmiş yöneticilerine teslim edilmesi gerektiğini söyleyerek işkence altında alınan ifadelerin davanın açılmasına gerekçe yapıldığını belirtti.

30 Nisan

Dünya Sendikalar Federasyonu (WFTU) Avrupa Komisyonu şefi Deniz Bonvalot DİSK Davası'nın Türkiye'nin çıkarlarına aykırı olduğunu ifade etti. Bonvalot, DİSK Davası'nın sürdürülmesinin Türkiye'nin uluslararası kamuoyuna karşı başka bir dil, kendi halkına ve işçilerine karşı başka bir dil mi kullandığı sorusunu sordurduğunu belirterek tarafsız gözlemcilerin mahkemenin neden sürdürüldüğünü anlayamadığını söyledi.

30 Nisan

DİSK Davası'nda DİSK kurucularından, Yürütme Kurulu üyesi ve Gıda-İş Başkanı Kemal Nebioğlu savunmasına devam etti. Nebioğlu, DİSK'in, sosyalizmi bağımsızlık ve demokrasi ile birlikte işçilere önerirken Anayasal ve tarihsel görevini yerine getirdiğini söyledi. DİSK'in sosyalist düzende Türkiye'nin kalkınacağına inanmasının ve bunu vurgulamasının iddia makamlarınca suç unsuru sayılmasının anlaşılır bir yanı olmadığını ifade eden

1986

Nebioğlu sürecin işçi sınıfına maksatlı yapılmış bir hamle olduğunu söyledi.

MAYIS

1 Mayıs

SHP İstanbul il örgütü 1 Mayıs ile ilgili sendikacıların da davetli olduğu bir toplantı düzenledi. Katılan toplantıda konuşma yapan DİSK Genel Başkanı Abdullah Baştürk, işçilerin uluslararası birlik ve mücadele gününe sahip çıkılması gerektiğini söyledi. Baştürk, demokrasilerin olduğu yerde 1 Mayıs'a yasak konulamayacağını ifade etti.

2 Mayıs

DİSK Davası yargılamasında DİSK kurucularından, Yürütme Kurulu üyesi ve Gıda-İş Başkanı Kemal Nebioğlu'nun savunması sürdü. Nebioğlu, demokrasilerde düşüncenin cezalandırılamayacağını söyledi. İddia makamının düşünce özgürlüğünü, düşündüklerini söylememe ve yasaklama olarak kabul ettiğine işaret eden Nebioğlu, 12 Eylül 1980'e kadar suç sayılmayan DİSK faaliyetlerinin 12 Eylül 1980'den sonra suç sayılarak DİSK'in kapısına kilit vurulduğunu ifade etti.

Gıda-İş Sendikası Başkanı Nebioğlu savunmasını tamamladı

DİSK tarihsel görevini yapıyordu

İş-Sendika Servisi — DİSK davası yargılamasında dün savunmasını tamamlayan DİSK kurucularından yürütme kurulu üyesi ve Gıda-İş Sedikası başkanlarından **Kemal Nebioğlu** DİSK'in kurulduğu günden beri tarihsel görev yaptığını söyledi.

Nebioğlu iddianamede suçlanan ve kurucuları olmakla onur duyduğunu belirttiği Türkiye İşçi Partisi ve DİSK'in 1961 Anayasası'nın ürünleri olduğunu belirtti. 1961 Anayasası'nın getirdiği haklara ve özgürlüklere dayanarak kuruluş geliştiklerini, 1961 Anayasası'nı bilinçle savunduklarını anlattı. **"İddianamede gerçekte suçlanan bu anayasa olmuştur. Onun getirdiği hak ve özgürlükler olmuştur. Onun hudutlarını belirlediği devlet düzeni olmuştur"** dedi.

Hiçbir yasanın kimseye suçlamak için suçlama özgürlüğü vermediğine değinen Nebioğlu özetle şöyle devam etti:

"12 Eylül öncesinde anayasaya karşı olanların tavırlarını benimseyen iddia makamı suçlamalarında inandırıcı olabilmek için anayasaya kendi niyetine uygun yorumlar getirmiştir. Anayasal devlet düzenine kimi yerde liberal kapitalist ekonomi, kimi yerde liberal kapitalist karma ekonomi sistemi demiştir. Bu ise onun anayasaya olan inancının bir tezahürü olmuştur.

Ve böylece iddianameyi hazırlayanlar, esas hakkındaki mütalaayı hazırlayanlar anayasa ve ilgili yasaların dışına düşmüşlerdir."

Nebioğlu hukuk düzeni ile bağdaşmayan, keyfi bir tasarrufla TCK'nın 146. maddesi ile suçlanarak 4 yıl tutuklanmasının ayrı bir işkence de olduğunu söyledi, devamla şöyle dedi:

"Bizler ne Voltaire ne Rousseau ne Namık Kemal gibi mücadeleler vermek için yollara dizilmedik. İşçi sınıfının anayasal hakları için özgürlükleri için ve de ulusumuzun onurlu birer ferdi olarak bizlere verilen yasal görevlerimizi insan olmanın sorumluluğu içinde yapmaya çalıştık. Büyük işler değildi yaptıklarımız, ancak iddialar büyüktü, görkem kazandırdı onlara. Huzurunuzda onların hesabını vermeye çalıştım. Tarihe karşı da vereceğimi biliyor ve onun da onurunu taşıyorum."

Nebioğlu'nun savunmasını tamamlamasından sonra DİSK yönetim kurulu ve Genel-İş yürütme kurulu üyesi İsmail Hakkı Önal savunmasını yaptı. İsmail Hakkı Önal, Türkiye'ye dağılmış 1470 DİSK sanığının savunma yapma güçlüklerine işaret etti. Sanıkların önemli bir bölümünün esas hakkındaki mütalaada ne ile suçlandıklarının henüz bilgisini edinemediklerini açıkladı. Tutuklu bulundukları sürede iddianameden günde 20 sayfanın okunduğunu şimdi ortalama yaşları 50'nin üzerinde olan DİSK sanıklarına günde 80-100 sayfa savunmanın okutulduğunu hatırlattı. Davanın uzamasını hiçbir DİSK yöneticisinin istemediğini belirterek, ağızlarına kilit vurulan dönemlerde DİSK ve yöneticilerine yöneltilen ağır suçlamalara karşı savunmalarını yapabilmelerinin doğal hakları olduğunu belirtti.

Cumhuriyet, 7 Mayıs 1986.

6 Mayıs

DİSK Davası'nda DİSK kurucularından, Yürütme Kurulu üyesi ve Gıda-İş Başkanı Kemal Nebioğlu'nun savunması tamamlandı. Nebioğlu, DİSK'in kurulduğu günden beri tarihsel görevini yaptığını, işçi sınıfının Anayasal haklarını ve özgürlüklerini savunmayı yasal görev sayesinde sürdürdüğünü söyledi. Nebioğlu'nun savunmasının tamamlanmasının ardından DİSK Yönetim Kurulu ve Genel-İş Yürütme Kurulu üyesi İsmail Hakkı Önal'ın savunmasına geçildi. Önal, 1477 sanığın esas hakkında mütalaada ne ile suçlandıklarının bilgisini edinemediklerini söyledi.

8 Mayıs

DİSK Davası'nda savunmasını sürdüren DİSK Yönetim ve Genel-İş Yürütme Kurulu üyesi İsmail Hakkı Önal, 150 bin üyeye sahip Genel-İş'in gizli örgüt olmakla suçlanması üzerine "ne adaletin ne de tarihin bağışlayacağını söyleyerek uğradığımız haksızlığı tarih mutlaka yazacak" dedi.

13 Mayıs

Türk-İş Genel Sekreteri Sadık Şide düzenlediği basın toplantısında hükümetin umursamaz tavırlarının kötü sonuçlara sebep olacağını belirterek Türk-İş'in mücadelesinin sınıfsal olmadığını ulusal bir çizgide olduklarını söyledi. Şide, Türk-İş ve DİSK arasındaki ayrımın bu anlayıştan kaynaklandığını belirtti.

14 Mayıs

DİSK Davası'nda DİSK Yönetim Kurulu üyesi ve Sosyal-İş Başkanı Özcan Kesgeç'in savunması başladı. Kesgeç, DİSK Davası'nın suçu ve suçluları ortaya çıkarmak için açılmadığını asıl amacının bugünü hazırlamak ve yarına ipotek koymak için olduğunu söyledi.

15 Mayıs

DİSK Davası'nda savunmasını yapan DİSK Yönetim Kurulu üyesi ve Türkiye Toprak-Su Tarım İşçileri

1986

Sendikası (T.İ.S.) Başkanı Yalçın Talaka, işlemedikleri bir suçtan dolayı yargılandıklarını söyleyerek üç yılı aşkın bir süredir özgürlüklerinden yoksun olduklarını, işkenceye uğradıklarını ve savunma haklarının kısıtlandığını belirtti. Yargının bağımsızlığı ilkesinden uzaklaştığını vurgulayan Talaka "benim ve diğer bir kısım arkadaşımı başlangıçta tutuklamayarak serbest bırakan sayın yargıcın görev yeri hemen değiştirildi" dedi.

20 Mayıs

DİSK Davası'nda savunma yapan DİSK Yürütme Kurulu üyesi ve Devrimci Toprak-İş Başkanı Tuncer Kocamanoğlu "iddia makamının hedefinin suçu ortaya çıkarmak değil, suç yaratmak olduğunu ve Savcı'nın belgeleri tahrif ettiğini" söyledi. Kocamanoğlu, DİSK'in Ören toplantısında yaptığı konuşmanın iddianameye aktarılışını ve suçlama konusu yapılmasına reddetti. Konuşmanın metninden cümlelerin seçildiğini, anlamının değiştirildiğini ve suç yaratıldığını söyleyen Kocamanoğlu, DİSK'i suçlamak için tahrifat yapıldığını vurguladı.

22 Mayıs

DİSK Davası'nda savunmalar sürdü. Davada savunmasını yapan Tüm Teknik Elemanlar Derneği (TÜTED) Başkanı Harun Aykut Göker, düşüncelerinden dolayı ve mükerreren yargılandığını söyledi. Aykut, DİSK'in demokratik platform toplantısına bir kere katıldığını ve konuşma yapmış olması sebebiyle önce idam daha sonra 6-16 yıl hapis istemi ile suçlandığını belirtti.

22 Mayıs

Fehmi Işıklar, DİSK Davası'ndaki savunmasında "mahkemeye ve iddia makamına hakaret ettiği" savıyla İstanbul 2 Numaralı Askeri Mahkemesi tarafından yapılan suç duyurusu nedeniyle 3. Kolordu Askeri Savcılığı'na ifade verdi. Işıklar'ın savunmasında "mahkemenizden adalet beklemiyorum, "adil bir yargılama olduğu takdirde DİSK ve yöneticileri suçlanamaz" "bu davanın hukukla uzaktan yakından ilgisi yoktur" ifadeleri suç duyurusu konusu oldu.

23 Mayıs

DİSK Davası'nda DİSK ve Lastik-İş Yönetim Kurulu üyeleri Kemal Yılmaz ve Niyazi Kuas savunma yaptı. Kemal Yılmaz, 12 Eylül öncesi eylemlerin 12 Eylül sonrası mantığı ve yasaları ile yargılanmasının mümkün olmadığını söyledi. Niyazi Kuas'ın da aynen katıldığını bildirdiğini ortak savunmalarında iddianamelerinde yer alan suçlamaları işlemedikleri-ni belirttiler.

27 Mayıs

DİSK Davası'nda savunma yapan İstanbul eski Belediye Başkanı Ahmet İsvan DİSK Davası'nın temelinde, yakın geçmişte yaşanılan acı toplumsal olaylara karşı yapılan sakat yorumun yattığını söyledi. İsvan, suçlanan işçilerin, devlet görevlilerine göre şaşırtıcı bir anlayış gücüne sahip olmaları gerektiğini, DİSK'in gerçek amacının anında anlamalarını ve davada sanık olmalarının başka türlü açıklanamayacağını ifade ederek asıl işkencenin kendisine değil, adalete yapıldığını söyledi.

İstanbul eski Belediye Başkanı, DİSK davasında savunma yaptı

İsvan: Asıl işkence bana değil, adalete yapıldı

Kendisine işkence yapılmadığını kanıtlamak için TV'ye çıkarıldığını anımsatan Ahmet İsvan, söylediklerinin kesildiğini ve arkadaşlarının gözünde işkence karşısında susan biri konumuna düşürüldüğünü söyledi.

İsvan, Türkiye'nin Batıyla anasını açanın, olmayan işkencenin var gibi gösterilmesi değil, var olan işkencenin yok gibi gösterilmesi olduğunu söyledi.

İş-Sendika Servisi — DİSK davasında savunmasını yapan eski İstanbul Belediye Başkanlarından Ahmet İsvan, DİSK davasının temelinde, yakın geçmişe yaşadığımız acı toplumsal olaylara sakat yorumunun yattığını söyledi.

İsvan, aynı mantığa göre suçlanan işçilerin, devlet görevlilerine göre şaşırtıcı bir anlayış gücüne sahip olmaları gerektiğini, DİSK'in gerçek amacının anında anlamalarının ve davada sanık olmalarının başka türlü açıklanamayacağını bildirdi. Şöyle devam etti:

"Bir de ben varım. Bu bünyeye girerdi kamu yöneticisi içinde bir tek ben. Bu konuda görevim bir kamu yöneticisi olarak, DİSK'in gerçek amacını anlamış ve o suçu bilerek işlemiş etmişim. Bu iddianameyi hazırlayanların bana atfettikleri kötün niyeti, ve sonuçta gücü için teşekkür mü etmeliyim, yoksa hakaret yere 27 ay hapisine tutuklanı için şikâyetçi mi olmalıyım? Bana atfedilen bunun yeteneğim, öyle hafife alınacak türden değil. Devletin bütün kurum, örgüt, birim ve istihbaratlarıyla, ancak 1980'den sonra soluşabildiği DİSK'in yıkacı amaçlarını ben, emrinde bir tek haberalma birimi de olmadığı halde, hakimdeki iddianameyi yazanlardan üç yıl önce anlamışım.

İşte bu dava, böyle bir mantıkla bir tek sanık olduğum, Devlet başkanı, hem de askeri rejimin devlet başkanı, devlet televizyonundan bu davanın sanıklarını defalarca en ağır biçimde suçladı. O sırada bizler tutuklaydık. Tutuklular durumunuz yargıçlar tarafından incelenmektedir, Devlet başkanının bu suçlamalarının, tutuklanmanın, tutukluluğunun sürmesi ve yargılanmanın üzerinde etkisi olmadığına nasıl güvenebilirim?"

Eski İstanbul Belediye Başkanı, savunmasına devamla, DİSK davasında devleti devlet yapan tüm hukuk kurallarının çiğnendiğini söyledi. Sanıklık önüne tutuklandıktan 55 gün, gözetim altına alındıktan sonra 99 gün sonra çıkarıldığına işaret etti. Gözleri bağlı, kimler tarafından alındığı belli olmayan sorgutarmasının gayrıtsız sayılması gerektiğini söyledi. Daha sonra sorgusunun yapılışı, tarzı olduğu işkenceleri ayrıntılı biçimde anlattı. "Bu davaya hâkimlik sırasında bana şahsen uygulanan yöntem, en yakın arkadaşlarımın geçmişte sapılmasını

1986

29 Mayıs

DİSK Davası'nda savunma yapan DİSK Yönetim Kurulu üyesi ve Toprak Su Tarım İşçileri Sendikası (T.İ.S.) Genel Sekreteri Ahmet Ağar, 11 Eylül akşamı her şeyiyle yasal olan DİSK'in 12 Eylül sabahı suçlu ilan edildiğini ve devletin sürekliliği ilkesinin ortadan kalktığını belirterek, iddianamenin gerçeklikten uzak olduğunu söyledi. DİSK Davası'nın yasalara aykırı bir faaliyetinin olduğu için değil, işçilerin çıkarlarını savunan, haklarını koruyan DİSK ve bağlı sendikaların varlığından rahatsız olan çevrelerin olması sebebiyle olayların yaşandığını belirtti.

HAZİRAN

4 Haziran

DİSK Davası'nda savunma yapan Bank-Sen Yönetim Kurulu üyesi Dursun Yıldırım yasaların kişi ve kuruluşlara farklı işlediğini söyledi. Yıldırım, Bank-Sen üyelerinin çıkarları ile ilgili olarak ekonomik, demokratik istemlerinin iddianamelerde suç unsuru sayıldığını, 12 Eylül öncesinde işveren örgütlerinin ABD Dışişleri Bakanıyla ekonomik ve siyasal isteklerde bulunmalarına karşılık suçlama konusu edilmediğini belirtti.

6 Haziran

DİSK Davası'nda savunma yapan Maden-İş Yönetim Kurulu üyesi Hasan Yalçın, Maden-İş'in işkolunun en güçlü sınıf ve kitle sendikacılığının öncüsü olduğunu söyleyerek, sendikanın açılması talebinde bulundu. Yalçın, DİSK Davası'nın uluslararası ve ulusal hukuka aykırı olarak açılmış bir dava olduğunu belirtti.

8 Haziran

ILO'nun 72. Dönem Uluslararası Çalışma Konferansı'na Türkiye'den kalabalık bir heyet katıldı. 29 kişilik Türk-İş, TİSK ve hükümet temsilcileriyle katılan heyet, 12 Eylül sonrası sendikal haklardaki kısıtlamalar ve DİSK Davası ile ilgili uluslararası sendikal kuruluşların şikayetleri üzerine yapılacak değerlendirmelerde Türkiye aleyhine karar alınmasını engellemek için girişimlerde bulundu.

15 Haziran

DİSK Davası'nda savunmasını yapan DİSK Onur Kurulu ve Lastik-İş Yürütme Kurulu üyesi Osman Özkan, 12 Eylül'den sonra tüm yaşamının değiştiğini, sadece kendisinin değil ailesinin de yaşamının etkilendiğini belirterek "iddia makamından ben ve aile üyelerim tarih önünde davacıyız" dedi. Özkan, idam istemi ile yargılandığını ifade ederek yaşanılan felaketin sorumlusunun iddia makamı olduğunu belirtti.

İstanbul 2 Numaralı Askeri Mahkemesi'nde görülen DİSK ve Bağlı Sendikalar Davası'nda savunmasını yapan DİSK Onur Kurulu, Lastik-İş Yönetim Kurulu üyesi Türker Azaklı yasaların vatandaşlara eşit olarak uygulanmadığını öne sürerek "demokrasiyi gerçekten savunanlar sendikacılardır. Çünkü demokrasi varsa sendikacılık vardır" dedi. Azaklı, Lastik-İş'in Bakanlar Kurulu kararı ile ICEF'e üye olmasının suçlama konusu yapıldığını, 1986'da

Tekstil-İş Sendikası Genel Başkanı Rıdvan Budak:

DİSK savcısıyla demokrasi olgusunda anlaşamıyoruz

İstanbul Haber Servisi — DİSK ve bağlı sendikalar davasında savunma yapan Tekstil İş Sendikası Genel Başkanı **Rıdvan Budak**, sendika yöneticilerinin davada ilkelerini eksiksiz olarak savunduklarını belirterek, "**Bu dava bir ibret davasıdır. Türk sendikacılığının geleceğinin baskı altına alınmasını hedefleyen bir ibret davasıdır**" dedi.

İstanbul 2 Numaralı Askeri Mahkemede görülen DİSK ve bağlı sendikalar davasında 41 sayfalık savunmasını okuyan Tekstil-İş Sendikası Genel Başkanı Rıdvan Budak yapısının, yeteneğinin, çağdaş düşünceye ve demokrasiye bağlılığının kendisini sendikal uğraşa zorunlu kıldığını söyledi. Budak, Tekstil İşverenleri Sendikası'nın dalma acımasız davrandığını belirterek şöyle konuştu:

"Örgütsel yapısı itibariyle son derece otoriter ve disiplinli bir örgüttür. Bu haliyle nerdeyse iddianamede yer alan kimi suçlamalara denk düşebilecek bir yapısal özelliğe sahiptir. Nitekim, bu işveren sendikası ile düştüğümüz toplusözleşme anlaşmazlığından sonra konulan katı kurallara rağmen, bazı işverenler, gelip bizimle anlaşarak toplusözleşme imzalamışlar, fakat bu işyerleri işveren sendikasından anında ihraç edilmişlerdir. Ne var ki, baskı hep işçi sendikalarına uygulanmış, kamuoyu hep işçi sendikaları aleyhine yönlendirilip oluşturulmuştur. Suçlu, hep emeğinin karşılığını almak isteyen, bunda direnen işçiler ve oluşturdukları sendikalar olmuştur."

GALERİLER 528 66 29 - 512 05 05 / 412

AKADEMİLİLER
TÜM ÇAĞDAŞ SANAT GEREÇLERİYLE HİZMETİNİZDE
Mebusan Yokuşu S.S.K. Pasajı No. 219 Fındıklı - İST. 151 33 41

TEM SANAT GALERİSİ
İNSANLAR
24 Mayıs - 21 Haziran 1986
AYDIN AYAN
SEYYİT BOZDOĞAN

GÜZEL SANATLAR FAKÜLTELERİ YETENEK SINAVI HAZIRLIK
DESEN
YAĞLI BOYA
VİTRAY BATİK
ÇOCUKLARIA RESİM
SANAT ATÖLYESİ

Cumhuriyet, 19 Haziran 1986.

1986

Çimse-İş'in ICEF'e üye olduğu ancak suçlama konusu yapılmadığını ifade ederek yasaların eşit uygulanmadığını vurguladı.

18 Haziran

DİSK Davası'nda savunmasını yapan Tekstil Genel Başkanı Rıdvan Budak sendika yöneticilerinin davada ilkelerini eksiksiz olarak savunduklarını belirterek "bu dava ibret davasıdır. Türk sendikacılığının geleceğinin baskı altına alınmasını hedefleyen bir ibret davasıdır" dedi. DİSK Davası'nda 41 sayfalık savunmasını okuyan Budak, yapısının, yeteneğinin, çağdaş düşünceye ve demokrasiye bağlılığının kendisini sendikal uğraşa zorunlu kıldığını belirterek suçlunun emeğini karşılığın almak isteyen, bunda direnen işçilerin ve sendikalarının olduğunu bildirdi.

24 Haziran

DİSK Davası'nda savunmasını yapan DİSK ve OLEYİS yöneticisi Kemal Akar, DİSK Davası ve iddianameleri ile "tek ayaklı ve topal demokrasi" anlayışının savunulduğunu söyledi. İddianameye göre sağ düşüncenin meşru, sol düşüncesinin ise suç olduğunu belirten Akar, kapitalizmi benimsemenin ve sistemi savunmanın dışında her türlü düşünce ve görüşün suç olduğunu, sosyalist olmanın, sosyal demokrat olmanın suç sayıldığını ifade etti. Akar, savunmasında sınıf mücadelesinin sınıf diktatörlüğü amaçlamadıklarını, DİSK'in parti görevini üstlenmediğini ve demokratik eyleme gösteriler yaptığını bildirdi.

30 Haziran

Avrupa Konseyi Parlamenterler Meclisi'nin toplantısı İstanbul'da yapıldı. Toplantıda çeşitli uluslararası ve Avrupa sendikaları da ortak bir açıklama yaptı. Açıklamada Türkiye'de demokrasi, insan hakları ve sendikal hakların tam olarak yeniden tanımlanması için çağrıda bulundular. Türkiye-Avrupa ilişkilerinin geliştirilmesi amaçlanan toplantıya sosyalist partilerin temsilcileri de katıldı. Demokrasi ve insan haklarının durumunun tartışıldığı toplantıya Abdullah Baştürk başta olmak üzere DİSK yöneticileri de yer aldı. Baştürk yaptığı konuşmada "elbirliği ile demokrasiye doğru yürüyeceğiz. Bir başka seçeneğimiz yoktur" dedi.

TEMMUZ

3 Temmuz

DİSK Davası'nda DİSK Yönetim Kurulu üyesi ve Gıda-İş Genel Başkanı Demirhan Tuncay savunmasını yaptı. Tunçay, DİSK Davası'nın siyasal iktidarın ihtiyacından doğduğunu söyledi. Tunçay, DİSK mahkemece aklansa dahi fiilen kapatıldığını, DİSK'e bağlı sendikaların üye kalmadığını belirtti.

4 Temmuz

DİSK Davası'nda savunma yapan DİSK Yürütme Kurulu üyesi ve Keramik-İş Başkanı Mustafa Aktulgalı özel ortamlarda, özel mekanlarda, özel mahkemelerde alınan kararların özel kararlar olduğunu, sonuçlarının ise özel olmadığını, gerçek hak sahiplerince, kamu vicdanında tartışılması gerektiğini söyledi. Aktulgalı, "mücadelemiz ekmek ve onur mücadelesidir" ve "DİSK'e, bana ve arkadaşlarıma yapılanlar gelecekte bütün ayrıntıları ile kamu vicdanında mutlaka tartışılacak" dedi.

4 Temmuz

Avrupa Konseyi Parlamenter Meclisi'nin İstanbul'da gerçekleştirdiği toplantıda Türk delegasyon üyesi ANAP Milletvekili Ali Rıfkı Atasever, SHP eski Genel Başkanı Aydın Güven Gürkan'ı bazı çevrelerle işbirliği içinde olmakla suçladı. Atasever, Baştürk'ün toplantıda konuşturulmasını "Türkiye'nin Avrupalılara rezil edilmesi" anlamına geldiğini ifade ederek Aydın Güven Gürkan ile Abdullah Baştürk'ü protesto ettiğini söyledi.

5 Temmuz

DİSK Genel Başkanı Abdullah Baştürk, ANAP Milletvekili Alı Rıfkı Atasever'in tartışmalara yol açan

1986

sözlerini yanıtladı. Baştürk, Atasever'in sözlerine karşılık Türkiye'de gizlemek istedikleri gerçeklere dikkat çektiğini, Türkiye'de sendikal hakların ve temel hak ve özgürlüklerin, Avrupa standartlarına uygun bir değerlendirme yapılırsa daha iyi anlaşılacağını söyledi.

AĞUSTOS

12 Ağustos

International Herald Tribune gazetesi, aralarında DİSK ve Barış Derneği davalarının da bulunduğu 1500 kişinin ''siyasal haklarını, çalışma, seyahat etme ve görüşlerini açıklama özgürlüklerinin kısıtlandığını'' söyledi.

EYLÜL

12 Eylül

DİSK Davası'nda DİSK Eğitim Dairesi Müdürü Faruk Pekin savunma yaptı. Pekin, Koç Eğitim ve Geliştirme Vakfı, Sabancı Vakfı, bankaların, şirketlerin kültürel vakıfları, holdinglerin, işverenlerin ve örgütlerinin çalışmalarının doğal, kültür sanat çalışmaları doğal ve yasal olmasına rağmen DİSK Eğitim Kültür Merkezi'nin de doğal ve yasal bir çalışma olduğunu söyledi. Pekin, ''işçilere yalnızca dünyanın değil, dünyada dönen dolapları da anlattığım için yargılanıyorum'' dedi.

EKİM

3 Ekim

DİSK Davası'nda İlerici Deri-İş Genel Sekreteri Hikmet Ölmez savunma yaptı. Ölmez, kendilerine maddi ve manevi işkence yapıldığını söyledi. Askeri hastanede ağır işkence sebebiyle tedavi altına alındığı belirten Ölmez, DİSK'in hiçbir suç işlemediğini, sendikayı illegal hale getirmekle suçlanarak savunmak zorunda bırakıldıklarını ifade etti.

5 Ekim

Türk-İş üyesi Türkiye Gazeteciler Sendikası'nın (TGS) 11. Dönem Olağan Genel Kurulunda Divan Başkanı Nail Güreli imzalı açıklamada ''DİSK Davası'nın sonuçlandırılarak faaliyetine izin verilmesi ve 1 Mayıs'ın tüm dünyada olduğu gibi, ülkemizde de işçi bayramı olarak kutlanması, çalışma yaşamına ilişkin yasaların ILO normlarına göre yeniden düzenlenmesi gerektiği'' yazıldı.

7 Ekim

DİSK Davası'nda savunma yapan 34 avukat ortak metin hazırladı. Sıra ile avukatlar Ercüment Tahiroğlu, Halit Çelenk, Rasim Öz ve Ergin Cinmen'in okudukları esasa ilişkin savunmada, DİSK ve üye sendikaların iddianameleri ile esas hakkındaki mütalaanın ceza hukukuna aykırı olduğu belirtildi. Metinde, demokratik düzenin doğal olan birçok faaliyetinin açıkça suçlandığı ve davanın siyasi amaçla açıldığı söylendi.

8 Ekim

DİSK Davası'nda avukatların ortak savunmasının okunmasına devam edildi. Sırasıyla avukatlar Fikret İlkiz ve Ergin Türksoy, DİSK yöneticilerinin gözaltına alınması ile yargılama öncesi ve yargılama boyunca yaşanan bir dizi usulsüzlük ve hukuk dışı

Avukatlar ortak savunma yapıyor

"DİSK davası siyasi amaçla açıldı"

DİSK *davasında savunma yapan 34 avukatın ortaklaşa hazırladıkları esasa ilişkin savunma metninde, iddianamenin askeri savcılar tarafından ceza usul hukukuna aykırı olarak hazırlandığı belirtilerek, ''Demokratik düzenin doğal olan birçok faaliyeti açıkça suçlanmıştır'' denildi.*

Avukatlar, peşin hükme dayalı olduğunu ileri sürdükleri iddianamenin hiçbir delile, bulguya dayandırılmadan, akıl almaz suçlamalar getirdiğini savunarak, ''Esas hakkındaki mütalaada yer alan iddia ve suçlamalar evrensel ve ulusal ceza yargılama hukuku ilkelerine aykırıdır'' görüşüne yer verdiler.

İş-Sendika Servisi — 1477 sanıklı DİSK davasında dün avukat savunmalarına geçildi. DİSK davası savunma avukatlarının ortaklaşa hazırladıkları genel savunmada DİSK davasının hukuksal nitelikte ve hukuk ölçülerine göre açılmış bir dava olmadığı belirtildi. Tümü ile siyasal amaçla hazırlanmış, yapay bir dava olduğu vurgulandı.

34 avukatın katıldığı dünkü duruşmada bölümlerini sırayla avukatlar Ercüment Tahiroğlu, Halit Çelenk, Rasim Öz ve Ergin Cinmen'in okudukları esasa ilişkin savunmada, DİSK ve üye sendikaların iddianameleri ile esas hakkındaki mütalaanın ceza usul hukukuna aykırı olduğu belirtildi. İddianameler ve esas hakkındaki mütalaada yer alan iddiaların, bu belgelerin hukuksal belge olma görünümünü sildiğini, onları siyasal suçlama belgesi niteliğine dönüştürdüğü bildirildi. Özetle şöyle denildi:

"Dava açan, iddianameleri düzenleyen Askeri Savcılar eylemle bir anlayışı temsil etmektedirler ki: Onların gözünde çağdaş demokratik hak ve özgürlükleri savunan, Batı demokrasilerinin tüm kurum ve kavramlarıyla uygunluğunu isteyen, 1961 Anayasası'nda yer alan köklü dönüşümlerin gerçekleştirilmesini, anayasanın rastlanan uygulanmasını isteyen, çağdaş sendikal hak ve özgürlükleri savunan ve kollanan, tabanın söz ve karar sahibi olma ilkesini savunan ve uygulayan tüm kurumlar peşinen siyasal suçludur. Demokratik düzenin kurumsal yapısı ve işleyişi içinde son derece doğal olan birçok faaliyet açıkça suçlanabilmiştir.

Resmi bir yetkiyle donanmayan, bir devlet kuruluşu olmayan, tersine işçi sınıfının öz girişimleriyle oluşan, toplumun en alt tabakasını oluşturan işçi kitlesinin talep ve iradesini demokratik yöntemlerle temsil eden, temsil ettiği kitlenin demokratik iradesini tabanın söz ve karar sahibi olma ilkesi çeregi yaşama geçiren, demokrasiyi, sendika özgürlüğünü, sosyal hakları çağdaş demokrasilerdeki anlamıyla savunan ve uygulayan, güvünü bunlardan alan DİSK'e verilen önem ve itibar, askeri savcının siyasal anlayışı hakimdir (devlet, cumhuriyet ve rejimi tahrip edici, anayasada teminat altına alınmış liberal kapitalist karma ekonomik devlet sisteminiti yıkıcı bir anlam taşımaktadır. Devlet ve rejime yönelen bu yıkıcılığı meşrulaştıran ise, demokrasidir. Onun kurum ve kuruluşudur. Askeri savcıya göre demokrasi, kitlelerin siyasete katılmaları, etkin olmaları esas alan özüyle, sendikalar gibi işçilerin kendi karar ve iradelerini yansıtan, demokratik işleyişleri olan kuruluşları siyasi düzende belirli bir etkinlik gücü tanımasıyla, bütün bu yıkıcılıklara kapı açmıştır. Bundan dolayıdır ki DİSK iddianamesi, demokrasiye asgari uygun olanların bile son derece doğal karşılayabileceği ilişkilerde, örneğin, CHP parlamenterlerinin, DİSK'e gönderdikleri kutlama mesajlarında — mesaj metinlerindeki açık anlam ve anlatıma rağmen— (ihtilali desteklemek), (devleti, cumhuriyeti, rejimi) yıkmağa teşvik etmek gibi anlamlar keşfedebilmiştir."

Savunmada konuya ilişkin çeşitli örnekler verilerek şöyle devam edildi:

"Peşin hükümle bir siyasi polemik belgesi olarak hazırlanmış izlenimi veren DİSK iddianamesinde hiçbir delile, bulguya dayandırılmadan akıl almaz suçlamalar getirilirken, iddianameler ve ekleri, gerçekte DİSK'e ve üye sendika yöneticilerine ait olmayan belge, konuşma ve olaylarla doldurulmuştur. Yukarıda açıklanan düşünce ve saptamalar, iddianameler ve esas hakkındaki mütalaada yer alan iddia ve suçlamaların, evrensel ve ulusal ceza hukuku ve ceza yargılama hukuku ilkelerine aykırı olduğunu açıkça göstermektedir."

Cumhuriyet, 6 Ekim 1986.

1986

uygulamaların başladığı belirtildi. Avukatlar, DİSK'li sanıkların gördükleri işkenceleri İstanbul 3 Numaralı Sıkıyönetim Mahkemesi'nde anlatarak, dilekçe verip zapta geçirdiklerini, ancak bu dilekçelerin 2 Numaralı Askeri Mahkeme'ye verilen dosyada bulunmadığını belirterek "kamu aleyhine suç işlendiğini" bildirdi.

9 Ekim

DİSK Davası'nda okunması sürdürülen avukatların ortak savunması devam etti. Sırasıyla Ergin Türksoy ve Ercüment Tahiroğlu savunmalarını okudu. Avukatlar yargılanan DİSK ve üye sendikaların yöneticileri açısından dava aşamalarının hiçbirinde, yasalarda ve uluslararası sözleşmelerde yer alan "makul süre" ilkesine uyulmadığını, yargılamanın cezalandırma niteliğine dönüştürüldüğünü söylediler.

10 Ekim

DİSK Davası'nda okunması sürdürülen avukatların esas hakkındaki savunmasında dava süresinde yapılan usul ve yasadışı yöntemlere örnekler verildi. Bir savunma aracı olan sorgunun yasa ve usule uygun yapılmadığı, sorgulama taktiğinin uygulandığı öne sürüldü. Duruşmaların başladığı günden itibaren duruşma yargıcının iddianın ve iddia makamının olumsuz etkisi altından kaldığı belirtildi. Ortak savunmada yargılamanın başladığı ilk günden "savaşta" bulunulmamasına rağmen "savaş hali hükümlerinin" uygulanılması ile usulsüzlüklerin başladığı bildirildi.

14 Ekim

DİSK Davası'nda avukatların ortak savunmasının okunmasına devam edildi. Davada usulü işlemlerin tamamlanmadığını ve hukuk kurallarına uygun şekilde savunma aşamasına gelinmediği belirtildi. DİSK ve bağlı sendikaların davaları birleştirilirken gerekli yargı kararlarının bulunulmadığı anımsatıldı. İstanbul ilinde sıkıyönetimin kaldırılması ile mahkemenin davaya bakmaya yetkisi kalmadığını savunuldu.

21 Ekim

İstanbul 2 Numaralı Askeri Mahkemesi'nde görülen DİSK ve Bağlı Sendikalar Davası'nda ortak savunmayı okuyan avukatlar Fikret İlkiz ve Halit Çelenk, iddianamede suç konusu yapılan eylemlerin olağan dönemde hukuk devleti ilkesine belli oranda saygı duyulan bir ortamda meydana geldiğini belirttiler.

22 Ekim

DİSK Davası'nda 85 avukatın imzaladığı 19 adet eki ile 857 sayfalık avukat ortak savunmanın okunması tamamlandı. Dava'nın bundan sonraki oturumlarında avukatlar ve sanıklar kişisel savunmalarının yapılması kararlaştırıldı. 40 bölümden oluşan avukatların ortak savunması 5 oturumda okundu. Avukatlar, Fikret İlkiz, Rasim Öz, Ergin Türsoy ve Ercüment Tahiroğlu "bu dava ve esas olarak da usul açısından da hukuka aykırı bir davadır" ve "DİSK ve üye sendikalarda görev yapan sanıkların görüşleri ceza hukuku açısından suçlanamaz" dediler. Duruşma, sanık ve avukatların kişisel savunmalarını yapabilmeleri için ertelendi.

26 Ekim

Petrol-İş Genel Kurulunda delegelerin oy birliği ile benimsenen açıklamada DİSK Davası'nın sonuçlandırılması ve faaliyetlerinin serbest bırakılması, işkencecilerden hesap sorulması, genel af çıkartılması ile 1 Mayıs'ın işçi bayramı olarak kutlanması istendi.

KASIM

10 Kasım

DİSK Davası'nda 10 sendika 800'ü aşkın üye ve yönetici hakkında 34 avukatın yaptıkları ortak savunmada mahkemenin DİSK ve bağlı sendikalar hakkında özgür ve bağımsız karar veremeyecekleri öne sürüldü. Türkiye Maden-İş, Bank-Sen, Petkim-İş, Aster-İş, Dev Maden-Sen, Hür Cam-İş, Yeni Haber-İş, Baysen, Devrimci Toprak-İş ve Tümka-İş

1986

ile sanıkları hakkında ortak yapıldığı bildirilen ve son bölümü Rasim Öz ve Atilla Coşkun tarafından okunan ortak savunmada, yargılamanın ve sanıkların objektif hukuk ölçülerine göre teminat aramalarının en doğal hakları olduğu belirtildi.

26 Kasım

DİSK Davası'nda Gıda-İş'in ve 40 yöneticisinin ortak savunmasını yapan Avukat Ahmet Güryüz Ketenci DİSK Davası'nın hukuki dayanaklarından yoksun, siyasi nitelikte ve zoraki yaratılmış bir dava olduğunu söyledi. DİSK ve Gıda-İş'in suçlanabilmesi için siyasi ve ideolojik olarak ne söylenmesi gerekiyorsa söylendiğini, ancak hukukun savunulamadığını belirtti.

ARALIK

23 Aralık

İstanbul Sıkıyönetim Komutanlığı 2 Numaralı Askeri Mahkemesi'nde devam eden DİSK Davası'nda "DİSK'e mahkûmiyet" kararı verildi. DİSK ve Bağlı Sendikalar Davası'nda karar 5 yıllık yargılamadan sonra verildi. 1477 sanıktan 200 kadarı karar sırasında hazır bulunan DİSK Davası'nda Abdullah Baştürk ile Fehmi Işıklar ve Yürütme Kurulu üyelerinden 5 kişi TCK'nin 141/1 maddesi uyarınca 10'ar yıl hapis ve 3 yıl 4'er ayda genel güvenlik gözetiminde bulundurulma cezası aldı. Buna göre Baştürk ve Işıklar ile birlikte Rıza Güven, Kemal Nebioğlu, Mukbil Zırtıloğlu ve Tuncer Kocamanoğlu için 10'ar yıl mahkumiyet kararı verilirken, Çetin Uygur'a 15 yıl 8 ay ceza verildi. Mahkeme sanıklar için tutuklama kararı vermedi. Kararı Brüksel'de öğrenen Abdullah Baştürk, kararı "siyasi nitelikli" olarak değerlendirdi ve temyiz edeceklerini açıkladı.

DİSK Davası'nda karar oturumuna SHP'nin Genel Başkan Yardımcısı, il ve ilçe yöneticilerinin yanında Bağımsız Otomobil-İş, Bağımsız Hizmet-İş ile Fransız Konsolosluğu Basın Ataşesi Laurence Rist, Almanya Konsolosluğu Muavini Peter W. Smolkn, İtalya Konsolosluğu Hukuk Müşaviri Piero Bondert-hi, Le Monde'dan Jean Pierre Thilde ve uluslararası haber ajanslarının temsilcileri katıldı.

23 Aralık

DİSK Davası'nda mahkeme kararına tepki gösterildi. SHP Genel Başkan Yardımcısı Aydın Güven Gürkan kararın çok ağır olduğunu söyledi. DYP Genel Başkan Yardımcısı Mehmet Gölhan kararı üzücü bulduğunu belirtti. DİSK Davası kararına ANAP Genel Başkan Yardımcısı Mehmet Keçeciler ise kararın siyasi bir karar olmadığını, hukuki ve yargının kararı olduğunu ifade etti. Keçeciler, "Türkiye'de yargı bağımsızdır. DİSK'in kapatılması ve bazı yöneticilerinin mahkum edilmesi kararını siyasi platformda tartışmayı uygun bulmuyorum. Hiçbir siyasi iktidar, kendi görüşleri doğrultusunda bir kararın alınmasını sağlayamaz." dedi. Başbakan Turgut Özal, karar üzerinde konuşmayacağını belirterek gazetecilerin sorularını yanıtsız bıraktı. Bir gazetecinin "bazı bakanların son konuşmalarının dava üzerinde etkili olduğu iddiaları var. Ne dersiniz?" sorusunda karşılık Özal, "hayal görüyorlar" karşılığını verdi.

DİSK Davası kararına uluslararası sendikalardan da tepki geldi. TUC Genel Sekreteri Norman Willis, DİSK kararının Türkiye'nin Avrupa Topluluğu'nun ya da diğer örgütlerin üyesi olmaya hazır olmadığını gösterdiğini söylerken İngiltere İşçi Sendikaları

Tercüman
5 yıldır süren dâvâ sona erdi
DİSK mahkûm oldu
Türk-İş'te adaylar tartışıldı
Fundalıkta bulunan parmak izi
"Görülen lüzum üzerine" dün de iki SHP'li milletvekili istifa etti
Hülleciler 17 oldu

Tercüman, 24 Aralık 1986.

1986

Konfederasyonu DİSK'i desteklemeye devam edeceklerini ve DİSK'in özgürce faaliyet gösterebilme olanağına yönelik çeşitli girişimlerde bulunacaklarını belirtti.

25 Aralık

Türk-İş Genel Kurulunda konuşma yapan Harb-İş Genel Başkanı Kenan Durukan, Başkanlar Kurulunun derhal toplanarak Türk-İş'in DİSK'le ilgili mahkeme kararı için görüşünü dünya kamuoyuna açıklamasını istedi. Durukan'ın önerisi alkışlarla karşılandı. Durukan, DİSK hakkındaki mahkumiyet kararının büyük sermayenin istemleri doğrultusunda verildiğini söyledi.

DİSK cezalandırıldı

Yılmaz: Üzüntü ve kaygı duydum

Yürütme Kurulu üyeleri ne kadar hapis yatacak?

Cumhuriyet, 24 Aralık 1986.

28 Aralık

DİSK Davası'nda karar duruşması esnasında Brüksel'de olan DİSK Genel Başkanı Abdullah Baştürk, Türkiye'ye döndü. İstanbul Atatürk Havaalanında gazetecilerin sorularını yanıtlayan Baştürk, "DİSK'in şeklen kapatılması hiçbir şey ifade etmez, işçi sınıfı onun yenilerini kurabilir, sanıyorum bu zahmete katlanmayacağız." dedi. Baştürk, DİSK'in kapatılmadığını, kararın Yargıtay aşamasında değişeceğini umduğunu belirtti.

31 Aralık

DİSK Davası kararında Askeri Yargıtay'da itiraz edildi. DİSK ve üye sendikaların kapatılması ile yöneticilerinin mahkumiyetine yapılan itirazlar yanında savcılık da bir kısım beraat kararlarına itiraz etti. İstanbul 2 Numaralı Askeri Mahkemesi'nin kararına karşı Askeri Yargıtay Başkanlığına itirazda bulunan DİSK Genel Başkanı Abdullah Baştürk, mahkeme kararına öncelikle usul açısından, görev ve yetki açısından ve de öz açısından bozulması gerektiğini savundu.

DİSK'in kapatılmasına tepkiler çok büyük

Özal, konuşmaktan kaçındı

Milliyet, 25 Aralık 1986.

1987

OCAK

6 Ocak

SHP Genel Başkanı Erdal İnönü'nün davetlisi olarak gelen Avrupa Parlamentosu Sosyalist Grup Sözcüsü Richard Balfe DİSK Genel Başkanı Abdullah Baştürk ile Ankara'da görüştü. Balfe, "DİSK'in yargılanmasını son derece anlamsız bulduğunu" söylerken, Baştürk "sendikal hak ve özgürlüklerin Türkiye'de Avrupa standartlarına göre işlemediğini anlattığını" söyledi.

1987

7 Ocak

İngiliz oyun yazarı ve Uluslararası PEN Kulüp yöneticilerinden Harold Pinter'in, *Guardian* gazetesinde yayımlanan mektubunda "İngiltere parlamentosundaki Türkiye'nin Dostları Grubu gibi ben de sadece temel sendikal hakları yerine getirdiği için ağır bir şekilde mahkûm edilen DİSK yöneticilerinin durumundan kaygılıyım. Türkiye resmi yöneticileri ise demokrasinin tam anlamıyla yeniden tesis etiklerini ileri sürüyorlar. Türkiye'nin halihazırda AET'ye tam üyelik müracaatı kuşkusuz kabul edilemez bir müracaat olacaktır" dedi.

Herald Pinter ve DİSK kararı

Londra, (Cumhuriyet) — Uluslararası PEN Kulüp yöneticilerinden ünlü İngiliz oyun yazarı Herald Pinter, Guardian gazetesinin dünkü sayısında yayımlanan mektubunda "İngiltere parlamentosundaki Türkiye'nin Dostları Grubu gibi ben de sadece temel sendikal hakları yerine getirdiği için ağır bir şekilde mahkûm edilen DİSK yöneticilerinin durumundan kaygılıyım. Türkiye resmi yöneticileri ise demokrasinin tam anlamıyla yeniden tesis etiklerini ileri sürüyorlar. Türkiye'nin halihazırda AET'ye tam üyelik müracaatı kuşkusuz kabul edilemez bir müracaat olacaktır" dedi.

Cumhuriyet, 8 Ocak 1987.

8 Ocak

DSP Grup Başkan Vekili Sururi Baykal, TBMM'de düzenlenen basın toplantısında "DİSK davasının kanunsuz müdahalelerde yönlendirildiğini" ve "yönetimin önde gelenleri DİSK'i mahkeme kararından çok daha önce peşin yargılarla mahkûm etmişlerdir" dedi.

8 Ocak

ETUC, İstanbul Sıkıyönetim Komutanlığı 2 Numaralı Askeri Mahkemesi'nin DİSK Davası'nda verdiği "DİSK'e mahkûmiyet" kararını kınadı. ETUC Genel Sekreteri Mathias Hinterscheid tarafından yapılan açıklamada "İstanbul'da sıkıyönetimin kalkmasına rağmen, DİSK Davası'nın bir sıkıyönetim mahkemesinde devam ederek burada karara bağlanmasının demokrasi ilkeleriyle bağdaşmayacağını" ve "yalnız sendikacılık faaliyeti yürüttükleri için birtakım insanların bu faaliyetlerinden dolayı yargılanması ve hapse mahkûm olmalarının da demokrasiyle bağdaşmayacağını" söyledi.

28 Ocak

Türkiye'nin Avrupa Konseyi İnsan Hakları Komisyonu'na kişisel başvuru hakkının resmen tanınmasıyla ilgili Strasbourg'da gerçekleşen toplantıda Dışişleri Bakanı Vahit Halefoğlu'na uluslararası basın tarafından demokrasi ve insan hakları konusunda sorular yöneltildi. Özellikle DİSK mahkumiyetlerini irdeleyen sorulara karşılık Halefoğlu, Türkiye'de mahkemelerin bağımsız olduğunu, alınmış olunan kararların yürürlükteki kanunlar çerçevesine uygun olduğunu söyledi.

ŞUBAT

5 Şubat

DİSK Genel Başkanı Abdullah Baştürk, *Cumhuriyet* gazetesinden Şükran Ketenci'ye açıklamalarda bulundu. Baştürk, sermaye sınıfının, tarihin en etkin dönemini yaşadığını, işçi sınıfının ise örgütsüz olduğuna işaret ederek, kendilerini demokrat kabul eden ve sorumluluk duyanlarında her planda örgütlenerek, demokrasi ve özgürlükler için her düzeyde mücadele edilmesi gerektiğini vurguladı. Baştürk, DİSK Davası'nın siyasi bir karar olduğunu, DİSK Davası açılmadan önce ve dava sürerken, zamanın MGK Başkanı, Cumhurbaşkanı ve

CUMHURİYET/10 HABERLER

DİSK Genel Başkanı Abdullah Baştürk, Cumhuriyet'e değerlendirdi:

Temel görev yine işçinin

ŞÜKRAN KETENCİ

Demokrasinin ölçüsü: Bir ülkede demokrasi varsa, demokratik hak ve özgürlükler sonuna kadar kullanılabilmelidir. Demokratik hak ve özgürlüklerin başında ise sendikal hak ve özgürlükler gelmektedir. Sendika özgürlüğü ve sosyal hakların en geniş anlamda varlığı, bir demokrasinin varlığının gerçek ölçüsüdür.

DİSK KAÇINILMAZ BİR OLGUDUR

SINIF MÜCADELESİ ZORDUR

Yargıya müdahale: DİSK davası açılmadan önce ve sürerken, zamanın Milli Güvenlik Konseyi Başkanı, Cumhurbaşkanı ve başbakanlar olarak konuşmuş, DİSK ve üye sendikaları suçlamışlardır. Bu açıklamalar hukuksuz müdahalelerdir. Anayasanın 138. maddesinin açıkça ihlalidir.

Demokrasinin İnsanı: Eski MESS Başkanı Özel'in, Türkiye işçilerine daha az ekmek ve daha az özgürlüklerle başa verebileceği bir şey yoktur. Ülkemizde demokrasinin yeniden inşasında temel yük, yine naturli elleri ve yürekleriyle emek yoğunluğu içindeki, emekçilerdedir.

Cumhuriyet, 5 Şubat 1987.

1987

başbakanların sık sık DİSK ve üye sendikaları suçladıklarını, bunun bağımsız yargıya müdahale olduğunu ve Anayasanın 138. maddesinin ihlali olduğunu söyledi. Ayrıca, Baştürk işçiler ve sendikacılar için sendikal birliğin esas olduğunu, tüm işçilerin çıkarlarının ortak olduğunu ve DİSK kapansa dahi yeni bir DİSK kurulacağını bildirdi. Baştürk, Ketenci'yle yaptığı söyleşide Türk-İş'i eleştirerek sendikal birliğin Türk-İş içinde sağlanamadığını, Türk-İş'in "sağcı siyasi iktidarların uydusu durumundaki teslimiyetçi bir anlayışı" olduğunu söyledi.

6 Şubat

Türk-İş Yönetim Kurulu, DİSK Genel Başkanı Abdullah Baştürk'ün Şükran Ketenci'yle yaptığı söyleşide Türk-İş'i eleştiren açıklamalarına cevap verdi. Açıklamada, Türk-İş Konfederasyonu hakkında "tutarsız" ve "yakışıksız" açıklamalarda bulunduğu ifade edilerek DİSK Davası'nın sürmesi sebebiyle Baştürk'ün "suçlamalarına" detaylı bir şekilde cevap verilmeyeceği bildirildi.

13 Şubat

DİSK'in 20. kuruluş yıldönümü DİSK Genel Başkanı Abdullah Baştürk'ün ve uluslararası sendikal kuruluşların temsilcilerinin de katıldığı bir resepsiyonda kutlandı. Kuruluş etkinleri kapsamında SHP'nin İstanbul'da düzenlediği "Demokrasilerde İşçi Sendikalarının İşlevleri ve Hakları" konulu seminer de yapıldı. DİSK'in etkinliğine katılan uluslararası konuklar düzenlenen seminerde görüşlerini açıkladı. DİSK'in yıldönümü etkinliğine katılan uluslararası konuklara altı yıldır süren DİSK Davası'na gösterdikleri özen ve dayanışma sebebiyle teşekkür eden Baştürk, DİSK'i kuran ve yirmi yıl boyunca DİSK ilkeleri için mücadele edenleri saygıyla andı.

13 Şubat

DİSK'in 20. kuruluş yıldönümü sebebiyle SHP'nin düzenlediği "Demokraside İşçi Sendikalarının İşlevleri ve Hakları" adlı seminerde konuşan Genel Başkan Abdullah Baştürk bazı sendikacıların depolitizasyon olgusunu üstlendiklerini ve Türkiye İşveren Sendikaları Konfederasyonu (TİSK) ile bütünleşen bir anlayış içinde olduklarını söyledi.

19 Şubat

Hollanda Dışişleri Bakanı Hans Van den Broek, Hollanda Sendikalar Federasyonu'na (FNV) gönderdiği mektupta "Türkiye'de sendikal haklar üzerindeki baskılardan duyduğu kaygıları" dile getirerek "DİSK Davası'nda verilen mahkûmiyet kararlarından kaygı duyduklarını" söyledi.

AÇIŞ KONUŞMASINI BAŞTÜRK YAPTI — DİSK Genel Bakanı resepsiyonun açılış konuşmasını yaptıktan sonra, katılan tüm yerli ve yabancı konukları hoşgeldiniz derken, "Kadehimi uluslararası sendikal dayanışmaya ve DİSK'e kaldırıyorum" şeklinde konuştu.

DİSK'in 20. yılı kutlandı

Haber Merkezi — Devrimci İşçi Sendikaları Konfederasyonu DİSK'in 20. kuruluş yıldönümü, dün akşam DİSK Genel Başkanı **Abdullah Baştürk**'ün verdiği ve Batı dünyasının tüm uluslararası sendikal kuruluşlarının temsilcilerinin de katıldığı bir resepsiyonda kutlandı. Sosyaldemokrat Halkçı Parti'nin (SHP) İstanbul'da düzenlediği **"Demokrasilerde İşçi Sendikalarının İşlevleri ve Hakları"** konulu seminer de bugün yapılacak ve DİSK'in resepsiyonuna katılan uluslararası sendikal kuruluşların temsilcileri, seminerde görüşlerini açıklayacaklar.

DİSK Genel Başkanı Abdullah Baştürk'ün dün akşam Pera Palas Oteli'nde verdiği resepsiyona izdiham ölçüsünde büyük bir katılım oldu. Baştürk, burada yaptığı konuşmada, 20'nci kuruluş yıldönümünü kutlamaya gelen yabancı konuklara şunları söyledi:

"Dünya ve Avrupa sendikacılık hareketinin siz önemli temsilcileri 6 yıl boyunca göstermiş olduğunuz örnek uluslararası dayanışmayı bu akşam bir kez daha somutladınız. Bu akşam buradayız. Yarınlarda demokrasi, sendikal hak ve özgürlükler nerede yok edilmek istenirse orada neticileri katılacak, seminerde Türkiye'den de DİSK Genel Başkanı Abdullah Baştürk, Türk-İş Genel Başkanı Şevket Yılmaz ile her iki konfederasyonun yöneticileri, Hak-İş yetkilileri, sendika başkanları ve bilim adamları hazır bulunacak.

SHP Genel Başkanı Erdal İnönü'nün konuşmasıyla başlayacak seminerde yerli ve yabancı sendikacıların sunacakları tebliğler tartışılacak. Seminerde **"sendikacılığın tarihsel gelişimi ve işlevler", "işçi hakları", "sosyal demokrat sendikacılık anlayışı"** gibi konular üzerinde durulacak.

DİSK'in 20. kuruluş yıldönümü için İstanbul'a gelen Avrupa Parlamentosu milletvekillerinden **Wolfgang von Nostitz**, Avrupa Parlamentosu Yeşil - Alternatif Grubu adına bir açıklama yaparak DİSK'in yasaklanması, yöneticilerinin ve aktif üyelerinin çeşitli cezalarla yargılanması ve cezalandırılmasının kendilerini Türkiye'nin demokratik geleneği için kaygıya düşürdüğünü söyledi.

Avrupa Parlamentosu milletvekili, Yeşil Alternatif Grubu adına şu açıklamayı yaptı:

"Avrupa Parlamentosu Yeşil-Alternatif Grubu, Türkiye'deki gelişmeleri yıllardır ümit ve üzüntü ile izlemektedir. Son yirmi yılın ümit verici en önemli faktörlerinden biri, Türkiye'deki işçilerin demokratik ve bir sendikalaşmaları olmuştur. DİSK, bu demokratik sürecin en önemli parçalarından biridir.

Türkiye'nin sosyal ve politik gelişmesinde, sosyal adaletin gerçekleştirilmesi için çalışan kitlelerin güvenilir savunucusu ve sözcüsü olarak övünülecek bir geçmişe sahiptir.

DİSK, işte bu demokratik sürecin bir ürünü olduğu gibi, garantisi de olmuştur.

DİSK'in yasaklanması, yöneticileri ve aktif üyelerinin son yıllarda çeşitli cezalarla yargılanması, izlediğimiz yargı sürecinde en temel demokratik ve hukuki haklarından yoksun bırakılarak çeşitli hapis cezalarına çarptırılmaları, sadece siyasi cezalandırılmaların hedef alınması, bizi, Türkiye'nin demokratik geleceği için kaygıya düşürmektedir.

Politik tüm özgürlüklerin gerçekleştiği, bir sendikalaşmanın var olduğu, işkence ve idam cezasının uygulanmadığı, sosyal adalet ve çevre sağlığının politikada temel alındığı bir Türkiye'yi özlemle bekliyoruz..."

Cumhuriyet, 14 Şubat 1987.

1987

MART

17 Mart

İstanbul Sıkıyönetim Komutanlığı 2 Numaralı Askeri Mahkemesi'nde görülen DİSK Davası'nda haklarında dosyalarının ayrılmasına karar verilen 29 sanığın 7 ayrı davada yargılanmasına başlandı. Askeri Savcı Yüzbaşı İsmail Yörük sanıkların diğer davalardaki eylemleri ile DİSK Davası'ndaki eylemlerinin aynı nitelikte olduğunu vurgulayarak bu davanın reddedilmesini talep etti.

24 Mart

İsveç Dışişleri Bakanı Sten Andersson, DİSK Davası ile ilgili olarak Türkiye'deki sendikal hak ve özgürlükler konusundaki uygulamaları Avrupa Konseyi toplantısına getireceğini ve 264 DİSK üyesinin mahkum edilerek sendikanın feshedilmesini, demokrasiye geçişi engelleyici unsurlar olarak gördüğünü İsveç Parlamentosu'nda söyledi.

25 Mart

ICFTU'nun aylık yayın organı *Free Labour World* dergisinin son sayısında Türkiye'deki sendikal gelişmeler manşetten duyuruldu. Derginin mart sayısında DİSK Genel Başkanı Abdullah Baştürk ile Türk-İş Başkanı Şevket Yılmaz'ın, SHP lideri Erdal İnönü'nün önünde el sıkışırken çekilmiş fotoğrafı "tarihi el sıkışma" başlığı ile yayımladı. Türkiye'deki sendikal gelişmeler hakkında "Türk sendikalarının hak seferberliği için uluslararası kampanya" başlıklı haberde DİSK ve Türk-İş'in demokratik işçi haklarının sağlanması için ortak platformda buluştukları yazıldı.

FREE LABOUR WORLD

INTERNATIONAL CONFEDERATION OF FREE TRADE UNIONS ICFTU

BIMENSUEL N° 1/87 20.1.1987

BACK TO JAIL FOR TURKISH TRADE UNIONISTS ?

Military court sentences hundreds, but appeal is lodged

ICFTU CONDEMNATION

Free Labour World, Ocak 1987.

NİSAN

9 Nisan

İstanbul Sıkıyönetim Komutanlığı 1 Numaralı Askeri Mahkemesi'nin 7 Nisan 1987'de MHP ve ülkücü gruplar davasında verdiği karara, 22 Temmuz 1980'de öldürülen DİSK eski Genel Başkanı Kemal Türkler'in avukatları "Türkler'in, MHP Genel Başkanı Alpaslan Türkeş'in emriyle öldürüldüğünü" ve "faşizmin mahkûm edilmediği, tersine karar alındığı" gerekçesiyle temyiz etti.

13 Nisan

Bakırköy 2. Asliye Ceza Mahkemesi'nde 4 Şubat 1986'da açılan 1975-1980 yönetim döneminde görev yapan tüm yürütme, yönetim ve denetim kurulu üyelerinden oluşan 24 kişilik yöneticiler grubu, DİSK'e ait paraları hususi suretle sarf etmek ve hizmet sebebi ile görevi kötüye suçlandıkları davada beraat ettiler.

13 Nisan

Öldürülen DİSK eski Genel Başkanı Kemal Türkler'in avukatı Rasim Öz, MHP ve ülkücü kuruluşlar kararını temyiz ettiği için tehdit edildiğini söyledi. Öz, basın açıklaması yaparak "Ankara'daki temyiz talebinden vazgeçmesi ve davadan çekilmesini, aksi halde öldürüleceğine" yönelik tehdit telefonları aldığını belirtti.

1987

MAYIS

1 Mayıs

DİSK Genel Başkanı Abdullah Baştürk, *Cumhuriyet* gazetesine verdiği röportajda 1 Mayıs'ın dünyanın çeşitli ülkelerindeki milyonlarca işçi tarafından geçmişi anımsayarak kutlandığını ifade etti. Baştürk, 1 Mayıs, işçilerin ve onların özgün kuruluşları olan sendikaların mücadele azmini bir kez daha dile getirdikleri özel bir gün olduğunu; DİSK'in geçmişini ve geleceğini reddeden her türlü anlayış, Türkiye işçi sınıfı tarafından, isteklerine sırt çeviren bir anlayış olarak değerlendirileceğini bildirdi.

12 Eylül sonrasında ilk kez düzenlenen 1 Mayıs kutlamalarına İzmir'de katılan DİSK Genel Başkanı Abdullah Baştürk "1980 sonrasında işçilerin yasal haklarının bir kalemle silindiğini ve bunun nedeninin demokrasinin olmayışını" söyledi. Baştürk

HABERLER — 1 MAYIS 1987

DİSK Genel Başkanı Abdullah Baştürk, 1 Mayısı anlattı

1 Mayıslar kutlanabilmeli

İŞÇİLER PARTİYE DESTEK OLMALI

1 MAYIS DEMOKRASİ ÖLÇÜTÜ

Cumhuriyet, 1 Mayıs 1987.

"demokrasiye en çok bizim ihtiyacımız var ve bu nedenle demokrasiyi yeniden inşa etmek gibi bir görevi üslenen SHP'yi destekleyeceğiz" dedi. Ayrıca, Baştürk "artık bizden yana parti değil, bizzat görev ve sorumluluk alacağımız parti istiyoruz" diyerek "gelin sosyal demokrat harekete güç verelim" diye ekledi.

1 Mayıs

1 Mayıs 6 yıl aradan sonra çeşitli illerde düzenlenen etkinliklerle kutlandı. 1 Mayıs nedeniyle tüm yurtta sıkı güvenlik önlemleri alındı. İstanbul'da duvarlara slogan yazdığı gerekçesiyle üç öğrenci, İzmir'de afiş yapıştırdığı öne sürülen iki kişi gözaltına alındı.

İstanbul'da Emek Sineması'nda Dönem Yayıncılık tarafından "Merhaba 1 Mayıs 1987" gecesi düzenlendi. Geceye bilim dünyası ve sanatçılar katılırken, İzmir'de de DİSK Genel Başkanı Abdullah Baştürk, SHP Karşıyaka İlçe Merkezi'nin düzenlendiği toplantıya katıldı. Baştürk, konuşmasında "demokrasiye en çok bizim ihtiyacımız var. Bu nedenle demokrasiyi yeniden inşa etmek gibi bir görevi üstlenen SHP'yi güçlendireceğiz. İktidar yapacağız" dedi.

3 Mayıs

DİSK Genel Başkanı Abdullah Baştürk, SHP'nin Bornova İlçe Örgütü tarafından düzenlenen "Mayıs Şenliği'ne" katıldı. Şenlikte konuşma yapan Baştürk, sosyal demokrat harekete güç vermek amacıyla katılımcılara partide görev alma çağrısı yaptı.

6 Mayıs

Avrupa Konseyi Dönem Başkanı sıfatıyla Strasbourg'da Avrupalı Parlamenterlerin sorularını yanıtlayan Dışişleri Bakanı Vahit Halefoğlu, Türkiye'nin tercihini Batıdan ve çoğulcu parlamenter düzenden yaptığını ve demokrasi sürecinin işlediğini kaydetti. Halefoğlu, DİSK ve Barış Derneği mahkumiyetlerinin yasalara uygun kararlar olduğunu belirtti.

1987

15 Mayıs

Cumhuriyet gazetesinin "pencere" köşesinde yayımlanan "Hülle Partisi" ve "DİSK Geçmiş Değil Gelecektir" başlıklı yazıları ile "MGK'nin çalışmalarını kötülemek" ve "12 Eylül dönemini küçük düşürücü yayın yapmak" iddialarıyla yargılanan İlhan Selçuk ve Yazı İşleri Müdürü Okay Gönensin beraat etti.

17 Mayıs

Dünya İşçi Sendikaları Konfederasyonu (ICFTU) Yönetim Kurulu, Türkiye'de sendikal hak ve özgürlüklerin çiğnenmeye devam edildiği gerekçesiyle Türk hükümetini kınama kararı aldı. Hükümet, ILO'nun Haziran 1987'de yapılacak konferansında Türkiye'nin yeninden gündeme gelmesini engellemek amacıyla taahhüt mektubu hazırladı. Mektupta, işçi haklarını çiğneyen yasaların değiştirileceği taahhüt edildi.

HAZİRAN

10 Haziran

ILO'nun 73. Konferansı'nda Türkiye'nin sendikal özgürlükleri çiğnediği ve imzaladığı sözleşmelere uymadığı için "işçi haklarını çiğneyen ülkeler listesine" alındı. DİSK Genel Başkanı Abdullah Baştürk'e pasaport verilmemesi sendikaların protestosuyla karşılandı. Türkiye'nin Avrupa Parlamentosu'na girmek istemesiyle böyle bir politika izlemesinin birbiriyle uyuşmadığı ve akılcı olmadığı belirtildi.

Türkiye'nin sendikal özgürlükler için 'listeye' alınması kesinleşti

ILO baştırıyor

ILO'nun 73. konferansında Türkiye'nin sendikal özgürlükleri çiğnediği ve imzaladığı sözleşmelere uymadığı için "listeye" alınıp komitede sorguya çekilmesi kesinleşirken, DİSK Başkanı Abdullah Baştürk'e pasaport verilmeyişi, sendikaların protestosuna yol açtı.

ŞÜKRAN KETENCİ

CENEVRE — Türkiye'nin ILO'nun 73. konferansındaki durumu giderek açmaza giriyor. ILO yönetimi tarafından Türkiye'nin imzaladığı uluslararası sözleşmelerdeki ilkeleri (Arkası Sa. 13, Sü. 6'da)

ILO KANDIRMACASI

ŞÜKRAN KETENCİ'nin yazısı Ekonomi'de

Cumhuriyet, 11 Haziran 1987.

Abdullah Baştürk hasret giderdi

Köln buluşması

Alman Sendikalar Birliği DGB'nin davetlisi olarak F.Almanya'ya gelen ve 12 Eylül'den bu yana ilk defa 6 bin kişilik bir topluluk önünde konuşan DİSK Genel Başkanı Abdullah Baştürk, DİSK ile ilgili olarak F.Almanya'da sık sık yapılan "dayanışma" gecelerine bir cevap verdi ve "Mücadelenin yeri Türkiye'dir" dedi.

6 bin kişilik Köln Kapalı Spor Salonu'nu dolduran ve F.Almanya'nın dört bir yanından otobüslerle gelen Türk işçilerinin ellerine salona girişte verilen bildirilerde, sloganların organizasyon komitesi tarafından tespit edildiği ve "Yaşasın DİSK", "DİSK'e Özgürlük" ve "Kahrolsun Faşizm" dışındaki sloganların kullanılmaması önemle hatırlatılıyordu.

Gecenin açılışı ile ilgili olarak kürsüye çıkan DGB temsilcisi Mete Atsu'nun "Unutulmamalıdır ki Abdullah Baştürk, Çarşamba günü Ankara'ya dönecek ve bizim buradaki organizasyonumuz ve salonda olup bitenlerden dolayı sorguya çekilebilecektir" diyerek gösterdiği hassasiyet ise, bazı gruplarca ıslıklanıyordu. Sunucunun, "Ve yıllar sonra özlediğimiz Abdullah Baştürk'ü aramızda görmekten çok mutluyuz ve kendisini sevgi ile kucaklıyoruz" sözlerinin ardından kopan büyük coşku başta Baştürk olmak üzere tüm salondakilerin gözlerini doldurduyordu.

Garip misafirler

Konuşmasının başında oldukça dikkatli olan Baştürk'ün titizliği hiç de boşuna değildi, salona birdenbire dolışan kravatlı ve türekli not alan ilginç kişiler konuşma biter bitmez konsoloslara özgü resmî plakalı arabaları ile Köln Kapalı Spor Salonu'ndan ayrılıyorlardı. Konuşmasında Türkiye'deki en büyük ve en ivedi tehlikenin yaratılmak istenen depolitizasyon ve sağcı kesimlerin dinci platformda örgütlenmeleri olduğuna dikkatleri çeken Abdullah Baştürk, Türkiye'deki tüm siyasi ve politik yasakların kaldırılmasını talep ederken, insanlık suçu olarak kabul edilen lokavt olgusununsa yasaklanmasını istiyordu. Türkiye'deki eksikliklerin birçoğunun Anayasa'daki revizyonlar ile düzeltilebileceğine inandığını belirten Baştürk, "Bu tip kafa yapısına sahip olan yöneticiler iktidarda oldukça milyonlarca Türk Avrupa kapılarında çalışmaktan kendisini kurtaramaz" diyerek Türk işçilerinin Avrupa'daki problemlerinin çözümünün kısa bir sürede gerçekleşmeyeceğini sergileyen bir tablo çiziyordu.

Baştürk'ün konuşmasını sık sık sloganlar ile kesmeye çalışan bazı grupların sloganlar ile yetinmeyip salonda pankartlar açmalarını bazı çevreler kızgınlıkla, bazı çevreler ise "Bunların faturasını Baştürk'ten çıkarırlar" diyerek olayı kuşku ile karşılıyorlardı.

Köln'deki 6 bin kişi arasında onur konuğu olarak karşılanan ve Türkiye politikasına ve politik yaşamına imzasını atmış TİP Başkanı Behice Boran, TÖB-DER Başkanı Gültekin Gazioğlu, DİSK yöneticilerinden Kemal Daysal, Mehmet Karaca, Murat Tokmak, Halit Erdem ve sanat dünyasından Melike Demiraş, Şanar Yurdatapan gibi birçok isim göze çarpıyordu.

Yurtdışında siyasi mülteci olarak yaşayan DİSK yöneticilerine Abdullah Baştürk, "Sizleri de bir gün Türkiye'ye götüreceğim. İnşallah tekrar birlikte olacağız" diyordu.

Baştürk — 1980'den bu yana ilk kez.

Yeni Gündem, 21–27 Haziran 1987.

12 Haziran

ILO Aplikasyon Komitesi'nde sendikalar grubu, Türkiye'ye karşı tavrını sertleştirdi. İşçi grupları ve uluslararası sendikalar, Türkiye'de sendikal hak ve özgürlükler konusunda olumlu bir adım atılmadığı konusunda ortak görüşe vardılar. DİSK Genel Başkanı Abdullah Baştürk'ün de katılmasıyla toplanan ETUC Yönetim Kurulu, Türkiye ile izleyeceği politikayı gözden geçirdi. Buna göre ETUC, Türkiye'nin AT'ye üye ülkelerin demokratik ve sendikal hak standartlarına doğru olumlu adımlar atmadan AT üyeliğinin savunulamayacağı yolundaki eski görüş ve kararını koruma kararı aldı.

18 Haziran

Baştürk Köln'de yapılan DİSK ile dayanışma gecesine katıldı.

28 Haziran

DİSK Genel Sekreteri Fehmi Işıklar SHP'nin 3. Olağanüstü Kurultayı'nda Parti Meclisi'ne girdi.

1987

TEMMUZ

3 Temmuz

DİSK ve bağlı sendikalarının tüm malvarlıklarının yöneticilerine teslim edilmesi ve yöneticilerinin sendikal faaliyette bulunmalarına bir engel olmadığı Başbakanlık Genelgesi ile ilgili kurum ve kuruluşlara bildirilmesi istendi. DİSK avukatlarından Rasim Öz'ün, Başbakan Turgut Özal'a yaptığı yazılı başvuruda, DİSK ve üyesi sendikalarla, yöneticilerinin yasal hakları olan sendikal faaliyette bulunmalarına engel olunmasının siyasi ve hukuki sorumlusunun başbakan olduğu ifade edildi.

AĞUSTOS

18 Ağustos

Fransa'daki Metal İşçileri Federasyonu'nun toplantısına davet edilen Otomobil-İş Genel Sekreteri Celal Özdoğan'a "DİSK'in 7. Genel Kurulunda delege olduğu ve hakkında soruşturma açıldığı" gerekçesiyle pasaport verilmedi.

EYLÜL

DİSK

Baştürk'ten 'evet'e çağrı

Abdullah Baştürk, "Ülkemizde günümüz koşullarında sendika, toplu pazarlık ve grev hakları açısından getirilen kısıtlama ve yasaklamalarla temel demokratik işçi hakları ihlal edilmiştir"

Cumhuriyet, 4 Eylül 1987.

3 Eylül

DİSK Genel Başkanı Abdullah Baştürk 12 Eylül'ün ardından getirilen siyasi yasakların kaldırılması için 6 Eylül 1987'de yapılacak referandumda DİSK yürütme, yönetim kurulları ve sendika başkanları ile bölge temsilcileri adına yaptığı açıklamada, yasaklama ve kısıtlamaların kaldırılmasına bir başlangıç teşkil edeceği inancı ile emekçiler ve tüm halkı referandumda "evet" oyu vermeye çağırdı.

7 Eylül

DİSK Genel Başkanı Abdullah Baştürk ve Av. Ercüment Tahiroğlu'nun da katıldığı ETUC tarafından düzenlenen Avrupa Konseyi Parlamento Asamblesi Hukuk Komisyonu toplantısında "DİSK yöneticilerinin yargılanmasının durdurulması, sendika, para ve malvarlıklarının gerçek hak sahiplerine geri verilmesi görüşünde olunduğu" dile getirildi.

8 Eylül

6 Eylül 1987 referandumundan "evet" çıkması, Avrupa Konseyi'nde olumlu etki yarattı. Avrupa Konseyi Hukuk Komisyonu'nda düzenlenen toplantıda, DİSK Davası'nın konu olması ANAP'lılar ile hükümet temsilcilerini tartışmalara sebep oldu. ANAP'lı hukuk profesörü Yılmaz Altuğ'un, Türkiye'deki yargılama hukuku konusundaki bilgisizliği ve Çalışma Bakanlığı temsilcisinin DİSK'i terör suçlusu olarak nitelemesi eleştirilere neden oldu.

10 Eylül

ETUC düzenlediği basın toplantısında konuşan DİSK Genel Başkanı Abdullah Baştürk "6 Eylül referandumundan 'evet' çıkması sonucunda Türkiye'deki demokrasi mücadelesinde yeni bir dönem başlattığını" söyledi ve "SHP ve DSP'nin birleşmesi gerektiğini, aksi takdirde 1 Kasım seçimlerinin sosyal demokratların yenilgisiyle biteceğini" belirtti.

16 Eylül

DİSK Genel Başkanı Abdullah Baştürk, 1 Kasım 1987'de yapılacak erken seçime yönelik "geçmişte olduğu gibi bugün de DİSK yöneticileri olarak SHP'nin başarısı için çalışma doğrultusunda görüşlerimiz birleşti" dedi.

17 Eylül

İngiliz İşçi Sendikaları Konfederasyonu (TUC) Genel Kurulunda "DİSK'in başını çektiği Türkiye'deki sendikal özgürlükler mücadelesine elimizden gelen desteği vereceğiz" açıklaması yapıldı.

1987

18 Eylül

DİSK Genel Başkanı Abdullah Baştürk, 1 Kasım'da yapılacak erken seçimlerde SHP Genel Başkanı Erdal İnönü ile parti ve sendikal ilişkiler hususunda görüş ayrılıkları olduğunu bildirerek milletvekili başvurularında SHP'den aday olmayacağını açıkladı.

EKİM

2 Ekim

DİSK Genel Başkanı Abdullah Baştürk, DGM Savcılığı'nda 11 Temmuz 1987 tarihinde *Tercüman* gazetesinde yayımlanan haberdeki sözleri nedeniyle ifade verdi. Baştürk'ün ETUC Genel Sekreter Yardımcısı Peterson ile birlikte düzenlediği basın toplantısında "Avrupa gibi düşünmek zorundayız. Türkiye'deki gerçeği ortaya koymak Türkiye'yi rezil etmek değildir. Esas rezillik, Türkiye'dedir. Biz kimseden korkmayız" ifadelerinin *Tercüman* gazetesinde yayımlanması sebebiyle ifadesi alındı. Baştürk, sözlerinin çarpıtıldığını, haberi yazan muhabirin uydurması olduğunu söyledi.

23 Ekim

DİSK Genel Başkanı Abdullah Baştürk ve Genel Sekreter Fehmi Işıklar SHP'den milletvekili adayı oldular.

KASIM

6 Kasım

İsveç Sendikal Hareketi Uluslararası Merkezi, 1987 Özgürlük Ödülü'nü Türkiye'de sendikal özgürlük ve demokrasi için verdiği mücadele sebebiyle DİSK Genel Başkanı Abdullah Baştürk'e verdiklerini açıkladı.

Baştürk'e İsveç Özgürlük Ödülü

Ödül Baştürk'e Türkiye'de sendikal özgürlük ve demokrasi için verdiği mücadele nedeniyle değer görüldü.

İş-Sendika Servisi — İsveç Sendikal Hareketi Uluslararası Merkezi, "**İsveç Sendikal Hareketi 1987 Özgürlük Ödülü**"nün DİSK Genel Başkanı **Abdullah Baştürk**'e verildiğini açıkladı.

Ödül Baştürk'e Türkiye'de sendikal özgürlük ve demokrasi için verdiği mücadele nedeniyle değer görüldü.

1987 özgürlük ödülü için DİSK Genel Başkanı Baştürk'ü seçen jüri içinde öldürülen eski İsveç Başbakanı **Olof Palme**'nin eşi ile Stockholm eski başrahibi de bulunuyor. Jüriyi seçen İsveç Sendikal Hareketi barış forumunun başkanlığını İsveç Dışişleri Bakanı; İsveç Sendikal Hareketi Uluslararası Merkezi'nin başkanlığını ise İsveç Başbakanı sürdürüyor.

Baştürk'e ödül aldığı, Merkez Genel Sekreteri **Margareta Graperlantz** tarafından yazılan bir mektup ile duyuruldu. Baştürk'e ödülü 5 aralık 1987 günü Stockholm'de 300 sendikacının katılacağı bir törenle verilecek.

Cumhuriyet, 7 Kasım 1987.

10 Kasım

Uluslararası Kamu Çalışanları Sendikası'nın (PSI), ETUC ve Avrupa Konseyi'ne sunduğu karar tasarısında "Türkiye'nin sendikal hakları kısıtladığı" ve "DİSK'in 264 yetkilisinin askeri mahkemece, demokratik sendikal faaliyetlerinden dolayı toplam 537 yıla mahkûm edildikleri" gerekçeleriyle Türkiye'nin Avrupa Konseyi'nden ihracı istendi.

ARALIK

7 Aralık

ICFTU, 29 Kasım'da gerçekleşen seçim sonuçlarında yeni kurulacak Özal hükümetinden sendikal haklar üzerindeki kısıtlamaların kaldırılmasını isteyen bir bildiri kaleme aldı. Bildiride, DİSK Genel Başkanı Abdullah Baştürk ile DİSK Genel Sekreteri Fehmi Işıklar'ın milletvekili seçilmelerinden memnuniyet duyulduğu belirtildi.

1988

OCAK

13 Ocak

İstanbul Sıkıyönetim Komutanlığı 2 Numaralı Askeri Mahkemesi'nde görülen DİSK Davası'nda gerekçeli kararın yazımının tamamlanması için bir yıl daha gerektiği bildirildi.

DİSK'e Türk-İş'li sendikacılardan destek

ANKARA (ANKA) — DİSK Genel Başkanı ve SHP İstanbul Milletvekili **Abdullah Baştürk**'ün, DİSK'in 12 Eylül 1980 harekâtından sonra el konulan mal varlığının geri verilmesi yönündeki girişimi Türk-İş'e bağlı sendikacılar tarafından da desteklenyor. Türk-İş'e bağlı sendikaların başkanları, 12 Eylül harekâtı sonrasında yapılan **"DİSK'in mal ve para varlığına el koyma"** işleminin **"hukuk dışı"** olduğunu savundular ve bu hukuk dışılığın artık sona erdirilmesini istediler.

Türkiye Maden-İş, Petrol-İş ve Harb-İş genel başkanları konuyla ilgili görüşlerini ANKA'ya şöyle açıkladılar:

Mustafa Orhan (Türkiye Maden-İş Genel Başkanı): **"DİSK'in para ve mal varlığına el koyma olayı bir gasp manasını taşımaktadır. O para ve mal işçinindir ve bunları devletin bir kuruşluk bir katkısı yoktur. Ama devlet bunlara el koymuştur. Hatta aynı devlet DİSK'in faaliyetini durdurduktan sonra kayyımlar aracılığıyla DİSK üyelerinden aidat kesmeye de devam etmiştir. DİSK'in para ve mal varlığı bence DİSK yöneticilerine iade edilmelidir. Bu varlıkların Hazine'ye geçirilmesi söz konusu olamaz."**

Münir Ceylan (Petrol-İş Genel Başkanı): **"İnsanlar ve kuruluşlar normal dönemlerde birtakım tasarruflar yapabilmişlerse, bunlara hiçbir gerekçe ile el konulmamalıdır. Sayın Abdullah Baştürk'ün talebi son derece yerinde ve haklıdır. Haksız bir tasarrufun artık geciktirilmeden düzeltilmesi lazımdır."**

Kenan Durukan (Türk Harb-İş Genel Başkanı): **"Önce DİSK'in açılması, faaliyetine yeniden başlaması gerekir. Para ve mal varlığının iadesi ise bundan sonra gündeme gelmelidir."**

Cumhuriyet, 19 Ocak 1988.

18 Ocak

DİSK Genel Başkanı ve SHP İstanbul Milletvekili Abdullah Baştürk'ün, DİSK'in 12 Eylül 1980 darbesinden sonra el konulan malvarlığının geri verilmesi yönündeki girişimi Türk-İş'e bağlı sendikacılar tarafından da desteklendi. Türkiye Maden-İş, Petrol-İş ve Harb-İş Genel Başkanları konuya ilişkin açıklamaya yaparak DİSK'in mal ve para varlığına el konulmasının hukuk dışı olduğunu açıkladılar.

21 Ocak

DİSK Genel Sekreteri ve SHP Bursa Milletvekili Fehmi Işıklar TBMM Genel Kurulu'nda konuşma yaptı. Işıklar, 12 Eylül sonrası temel hak ve özgürlüklerin yok edildiğini, grevlerin yasaklandığını, toplu sözleşme düzeninin askıya alındığını ve sendikal hakların kısıtlandığını belirtti. Işıklar, iktidarın ekonomi politikalarının emeğiyle geçinenlere karşı "vurdumduymaz" bir tavır içinde olduğunu söyledi.

28 Ocak

DİSK Genel Başkanı ve SHP Milletvekili Abdullah Baştürk, TBMM'de bir konuşma yaptı. Baştürk, ILO'nun 87 sayılı ve 1948 tarihli Sendika Özgürlüğü ve Sendikal Hakların Korunması Sözleşmesi'nin TBMM tarafından onaylanmamasını eleştirdi.

28 Ocak

DİSK üyesi çok sayıda sendikacı SHP'ye katıldı. SHP'ye katılanlar; Selahattin Selçuk Sayın (DİSK Genel Yönetim Kurulu üyesi, Tek Ges-İş Genel Başkanı), Akçin Koç (DİSK Genel Yönetim Kurulu üyesi, Fındık-İş Genel Başkanı), İsmail Özbiçer (DİSK Denetim Kurulu üyesi), İsmail Çalışkan (DİSK Onur Kurulu üyesi), Ersait Şen (Fındık-İş Genel Sekreteri) Ali Kaya (DİSK Ankara Bölge Temsilcisi), Cemal Aslan (DİSK Onur Kurulu üyesi), Ahmet Ağar (T.İ.S. Genel Sekreteri), Kemal Uğurlu (Genel-İş Kayseri Şube Başkanı, Merkez Yönetim Kurulu Üyesi), Ekrem Akkuş (DİSK Yönetim Kurulu Üyesi, Genel-İş Yürütme Kurulu Üyesi), Hüseyin Ertekin (TİS Genel Yönetim Kurulu Üyesi) ve Ayhan Buca (Ankara Genel-İş Şube Başkanı) oldu.

ŞUBAT

11 Şubat

Avukat Rasim Öz'ün 3 Temmuz 1987'de DİSK'in ve bağlı sendikalarının 500 milyarı aşan malvarlığının geri verilmesi için Başbakan Özal'a yaptığı yazılı başvuruya yanıt verilmemesi üzerine tekrar yazılı başvuru yapıldı. Öz'ün Özal'a yaptığı yazılı başvuruda "Türkiye kamuoyunu doğrudan ilgilendiren başvurumuza 7 aydan beri cevap verme gereğinin duyulmaması, verilecek bir cevabınızın bulunmayacağının göstergesidir" dedi.

13 Şubat

DİSK'in 21. kuruluş yıldönümü Balin Otel'de düzenlenen bir resepsiyon ile kutlandı. DİSK Genel Başkanı ve SHP İstanbul Milletvekili Abdullah Baştürk

1988

DİSK için Özal'a ikinci başvuru

Avukat Rasim Öz, Başbakan Özal'a dün yaptığı yazılı başvuruda, "DİSK'in 500 bin üyesini ve yaklaşık 2,5 milyonluk aile çevresini ve tüm Türkiye kamuoyunu doğrudan ilgilendiren bu başvurumuza 7 aydan beri cevap verme gereğinin duyulmaması, verilecek bir cevabınızın bulunamayacağının göstergesidir" dedi.

İş-Sendika Servisi — DİSK ve bağlı sendikaların 500 milyar lirayı aşkın mal varlığının geri verilmesi için Başbakan Turgut Özal'a yapılan başvuru yinelendi. Av. Rasim Öz, Başbakan Özal'a dün yaptığı yazılı başvuruda konuya ilişkin 3 Temmuz 1987 tarihli dilekçelerine yanıt verilmediğini belirterek, "DİSK'in 500 bin üyesi ve yaklaşık 2,5 milyonluk aile çevresini ve tüm Türkiye kamuoyunu doğrudan ilgilendiren bu başvurumuza 7 aydan beri cevap verme gereğinin duyulmaması verilecek bir cevabınızın bulunamayacağının göstergesidir. Ayrıca işçi haklarına bakışınızın bir başka göstergesini ve aynı zamanda anayasa hükmünün (madde 74) ihlali suçunu oluşturmaktadır" dedi.

Av. Öz'ün dilekçesinde DİSK ve bağlı sendikaların mal varlığının "Kayyumların keyfi tasarruflarına terk edildiği" vurgulanarak, DİSK ve sendikaların faaliyetini durduran MGK'nın 7 No'lu kararı ve Sıkıyönetim Komutanlığı bildirilerinin "bu kurumlar ortadan kalktığından" bir hüküm taşımadığı belirtildi. Yargılama süresi içinde DİSK ve sendikalarının faaliyetlerinin durdurulmasına ilişkin herhangi bir tedbir kararı verilmediği hatırlatıldı. Konfederasyon ve sendikaların faaliyetlerinin durdurulmasını düzenleyen 2821 Sayılı Sendikalar Yasası'nın geçici 5. maddesinin 7.5.1983 tarihinde yürürlüğe girdiğine işaret edildi.

DİSK hakkındaki suçlamaların tümünün bu yasanın bulunmadığı 12 Eylül 1980 tarihinden önceki dönemlere ilişkin olduğu hatırlatıldı ve şöyle denildi: "Kanunların geriye doğru hüküm ifade etmeyeceği genel bir hukuk kuralı ve anayasanın 38. maddesinin buyurucu hükmü gereğidir. Kaldı ki 2821 sayılı yasanın geçici 5. maddesi hükmü, bir cezai yaptırım niteliğinde olduğundan bir yargı kararı olmadan böyle bir hükmün uygulanmasına olanak yoktur."

Av. Rasim Öz'ün dilekçesinde "2821 ve 2822 sayılı yasaların tümü ile uluslararası antlaşmalara, ILO ilkelerine ve anayasaya açıkça aykırı" olduğu belirtilerek, 2821 sayılı yasanın geçici 5. maddesinin yürürlük tarihi itibariyle DİSK ve mensuplarına uygulanamayacağı görüşü savunuldu. DİSK'in kuruluşunun 21. yıldönümünün yarın kutlanacağını hatırlatan Av. Rasim Öz, dilekçesinde "DİSK ve sendikaların tüm mal varlığının asıl hak sahiplerine teslim edilmesinin sağlanması" isteğini yineledi.

Cumhuriyet, 12 Şubat 1988.

DİSK'in ve ilkelerinin susturulamayacağını, DİSK'in ilkelerinin yaşayacağını söyledi. Baştürk, "DİSK'in kapatılmadığını ve halen var olduğunu, ilkelerinin de yaşadığını" belirterek "yenisine ihtiyacımız yok" dedi.

20 Şubat

İnsan Hakları Derneği İstanbul Şubesi'nce düzenlenen "Sendikal Örgütlenme" konulu panelde Türkiye'nin insan hakları karnesinde 100 üzerinden 41 puanla sonuncu olduğu bildirildi. DİSK Eğitim Dairesi Müdürü Faruk Pekin, DİSK Genel Yönetim Kurulu üyesi ve SHP İstanbul Milletvekili İsmail Hakkı Önal ile DİSK yöneticilerinin de katıldığı panelde konuşma yapan Önal, DİSK Davası'nda 4 yıl tutuklu kaldığı süreçte baskı ve işkencelere uğradığını söyledi.

MART

17 Mart

SHP Edirne Milletvekili Erdal Kalkan, DİSK'in faaliyetlerinin serbest bırakılması için yasa önerisi hazırladı. Kalkan, DİSK'in faaliyetlerinin durdurulmasının Anayasaya aykırı olduğunu belirtti. Erdal Kalkan ve 33 SHP milletvekilinin imzasını taşıyan yasa önerisi DİSK'in faaliyetlerinin durdurulmasına dayanak oluşturan 2821 sayılı Sendikalar Kanunu'nun 5. maddesinin yürürlükten kaldırılması istendi.

26 Mart

DİSK Genel Başkanı ve SHP İstanbul Milletvekili olan Abdullah Baştürk "2821 sayılı Sendikalar Yasası ile 2822 sayılı Toplu İş Sözleşmesi ve Grev Yasası'nın sendikal hakları kısıtladığını" ve "eğer yasalarda değişiklik yapılmazsa ILO'nun, Türkiye'yi 'kara listeye' alabileceğini" söyledi.

27 Mart

Bakırköy Cumhuriyet Savcılığı, DİSK üyesi 95 sendikalı hakkında 12 Eylül 1980 öncesi eylemleri kapsayan soruşturma başlattı. Soruşturma başlatılanlar arasında Kemal Daysal, Burhan Şahin, Murat Tokmak, Turan Ata ve Mehmet Karaca yer aldı.

31 Mart

İşçi liderleri 24 Ocak 1980 kararlarını değerlendirdi. DİSK Genel Başkanı Abdullah Baştürk, Türkiye'de uygulanan düzeni soygun ve sömürü düzeni olarak nitelendirdi. Baştürk, 24 Ocak kararlarını ve ideolojisini yıkıp, yerine demokrasiyi inşa etmenin en iyi yol olacağını söyledi.

NİSAN

12 Nisan

Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı'nın bütçesi TBMM'de görüşülerek kabul edildi. DİSK Genel Sekreteri ve SHP Bursa Milletvekili Fehmi Işıklar, 1982 Anayasası ve çalışma yaşamını ilgilendiren yasaların kimlerden yana biçimlendiğinin ortada olduğunu söyledi. Işıklar, işverenlerin gerekli gördüğü düzenlemelerle sendikaların sıradan bir derneğe ve hayır kurumuna dönüştürüldüğünü belirtti.

16 Nisan

İstanbul'da yapılan "Türkiye'de Kamu Çalışanlarının Sendikal Hakları ve İsveç Örneği" sempozyumunda açıklama yapan DİSK Genel Başkanı Abdullah Baştürk tüm çalışanlara örgütlenme hakkı tanıyan ILO'nun 87 numaralı sözleşmesinin 40. yılını

1988

doldurmasına karşın Türkiye tarafından hala onaylanmadığını söyledi.

30 Nisan

Cumhurbaşkanı Kenan Evren, kendisine ve 12 Eylül'e yönelik eleştirileri yanıtladı. Evren, 12 Eylül müdahalesinin demokrasiyi kaldırmak için yapılmadığını söyleyerek 1 Mayıs öncesi uyarı niteliğinde bir konuşma yaptı. Evren, "12 Eylül öncesine dönersek Türkiye'yi kurtaracak olan kuvvet silahlı kuvvetlerdir" dedi.

30 Nisan

1 Mayıs'ın Taksim'de kutlanması için Türk-İş üyesi sendikalarla bağımsız sendikaların sendikalar tarafından yapılan başvuruya Valilik tarafından izin verilmedi. DİSK Genel Başkanı ve SHP İstanbul Milletvekili Abdullah Baştürk ve DİSK yöneticilerinin Taksim Atatürk Anıtı'na çelenk bırakmasına izin verildi. Taksim'e yürümek isteyenlere karşı şiddet kullanıldı ve 81 kişi gözaltına alındı.

MAYIS

1 Mayıs

1 Mayıs kutlama girişimleri güvenlik kuvvetlerince engellendi. İstanbul'da Taksim Alanı'na yürümek isteyen iki grubu polis dağıtarak 80 kişiyi gözaltına aldı. 1 Mayıs 1988'de İstanbul'da 1 Mayıs kutlaması yapmak üzere oluşturulan tertip komitesi üyeleri ile aralarında DİSK Genel Başkanı ve SHP milletvekillerinin de bulunduğu kitlenin Taksim Sıraselviler'deki İl Merkezinden Taksim Meydanı'na yürümeleri engellendi ve kitle zorla dağıtıldı. Sadece Baştürk ve bir grup milletvekilinin Taksim Anıtına çiçek bırakmasına izin verildi 1 Mayıs kutlamalarına dönük alınan önlemler ve gözaltılar eleştirildi. SHP milletvekilleri ve sendikacılar alınan önlemlerin keyfilik içerdiğini, kamu güvenini asıl tehdit edenin iktidarın zorba ve hukuk dışı davranışları olduğunu belirttiler.

iyi. PAMUKBANK iyi bankadır

Cumhuriyet

kararlı. PAMUKBANK iyi bankadır

Muhalefetten sert tepki

'Askeri müdahaleye hayır'

İNÖNÜ AÇIKLAMA İSTİYOR

'Bu sözün altından kalkamaz'

DEMİREL ANAYASAYI İHLALLE SUÇLADI

'Kendini gereksiz kılıyor'

EVREN İSRARLI

Haksız mıyım?

DSP'DEN TEPKİ

'Evren askeri kışkırtıyor'

ANAP'TAN MUHALEFETE

'Teröre prim veriyorlar'

'Yine Metin Dışına Çıkıyor'

1 Mayıs kavgası, 81 kişi gözaltında

Cumhuriyet, 2 Mayıs 1988.

3 Mayıs

TBMM Genel Kurulunda 1 Mayıs kutlamaları tartışıldı. ANAP İstanbul Milletvekili Ali Tanrıyar, gündem dışı söz alarak DİSK'in 1 Mayıs'ı "devrimci ihtilal provalarının yapıldığı güne" dönüştürdüğünü söyledi. DİSK Genel Başkanı ve SHP İstanbul Milletvekili Abdullah Baştürk sataşma olduğu gerekçesiyle söz istedi. Oturumu yöneten ANAP'lı başkanvekili Baştürk'e söz vermedi.

10 Mayıs

Uluslararası Af Örgütü'nün aylık yayın organı Türkiye'deki askeri mahkemelere ve DİSK yargılanmalarına yer verdi. DİSK'in yasal bir sendika olduğunu belirten haberde Türkiye'deki askeri mahkemelere ve DİSK yargılamalarına atıfta bulunarak üyelerinin temel haklarını kullanmaktan başka bir şey yapmadıklarını ve sendikalıların haksız bir bedel ödedikleri yazıldı.

1988

Uluslararası Af Örgütü:

DİSK, haksız bir bedel ödedi

İstanbul Haber Servisi — Uluslararası Af Örgütü'nün (Amnesty International) aylık yayın organı, mayıs sayısında Türkiye'deki askeri mahkemelere ve DİSK yargılamalarına yer verdi. DİSK'in yasal bir sendika olduğu bildirilen haberde, **"Üyeler temel haklarını kullanmaktan başka bir şey yapmadıkları halde haksız bir bedel ödemişlerdir"** denildi.

Uluslararası Af Örgütü'nün tüm üyelerine yolladığı aylık olarak yayımlanan **"Amnesty International Newsletter"** Dergisi'nde yayımlanan **"Türk sendikacıları askeri mahkemede yargılandı"** başlıklı haber yazıda, Türkiye'de, 1978 yılında, sıkıyönetim ilan edilmesinden bu yana 60 binden fazla insanın hapis ya da ölüm cezalarına çarptırıldığı bildirildi.

Son zamanların en büyük davası olarak değerlendirilen 1477 sanıklı DİSK davasında 52 sendikacı hakkında **"düzeni zorla değiştirmek ve yasal bir sendika federasyonunu yasadışı bir örgüte dönüştürmek"** savıyla idam istemiyle dava açıldığı kaydedilerek aralarında DİSK Genel Başkanı **Abdullah Baştürk** ve Genel Sekreter **Fehmi Işıklar**'ın da bulunduğu DİSK yöneticilerinin çoğunun yargılama öncesinde işkence gördükleri belirtildi.

Cumhuriyet, 1 Mayıs 1988.

10 Mayıs

Türk-İş'in ilk kez katıldığı, DİSK'in üyesi olduğu ETUC'un 6. Kongresine DİSK adına Abdullah Baştürk, Fehmi Işıklar ve Yücel Top katılırken, DİSK grubu adına dördüncü isim olan Rıza Güven'in pasaportu verilmediği için kongreye katılamadı. Türk-İş adına teşkilatlanma sekreteri olarak katılan Orhan Balaban, DİSK'in kapatılmasının antidemokratik bir uygulama olduğunu söyledi.

12 Mayıs

Türkiye'de demokratik ve sendikal hak ve özgürlüklerle ilgili olarak DİSK ve Türk-İş tarafından hazırlanan ortak karar tasarısı ETUC Genel Kurulu tarafından oybirliği ile kabul edildi. DİSK Genel Başkanı Abdullah Baştürk tasarının onaylanmasının ardından genel kurula hitaben bir konuşma gerçekleştirdi. Baştürk, 12 Eylül'den sonra Türkiye'nin ekonomik sorunlarının neden olarak DİSK'in gösterildiğini, DİSK üyelerinin 4 yıla yakın bir süre hapiste kaldığı ve işkence gördüklerini belirtti. ETUC, Türkiye'de sendikal ve demokratik hak ve özgürlükler kurulmadığı sürece AT'ye üyelik girişimine karşı çıkılacağı bildirildi.

14 Mayıs

ETUC Genel Sekreteri Mathias Hinterscheid, ETUC Genel Kurulunda Türk-İş'in DİSK'e verdiği desteğin önemli olduğunu söyledi. Hinterscheid, DİSK'in ve Türk-İş'in hazırladığı ortak karar tasarısının demokrasi mücadelesinde önemli bir adım olduğunu ifade etti.

25 Mayıs

Sendikalar Yasası'nda yapılan değişiklikleri öngören tasarı TBMM Genel Kurulu'nda kabul edildi. Sendikal hak ve özgürlüklerin üzerindeki yasaklama ve kısıtlamaların özüne dokunmayan tasarı ANAP'lıların önergesi ile yapıldı. DİSK Genel Başkanı ve SHP İstanbul Milletvekili olan Abdullah Baştürk "makyaj niteliğinde bile sayılmayacak değişiklikler, ANAP hükümetinin demokrasiye yaklaşımındaki ikiyüzlülüğünü gösteriyor" diyerek "sendika, toplu sözleşme ile grev haklarının yaşama geçirilmediği yerlerde demokrasinin varlığından söz edilemeyeceğini ve bu rötuşların Avrupa ve ILO'ya değişiklik diye yutturulamayacağını" söyledi.

30 Mayıs

Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanı İmren Aykut, Türk-İş, DİSK ve TİSK 75. ILO Konferansı'na katıldı. DİSK grubunu temsil eden SHP İstanbul Milletvekili İsmail Hakkı Önal çalışma yasalarında gündeme gelen değişikliklerin yasaların kısıtlayıcı özünü değiştirmediğini söyledi.

HAZİRAN

10 Haziran

ETUC'un Yönetim Kurulu, AT hükümetlerine ve kamuoyuna açıklanmak üzere Türkiye'ye ilişkin bir karar aldı. Türkiye'de sendikal özgürlüklerin durumunun kaygı sebebi olduğunu ve Türk hükümetinin 12 Eylül askeri rejiminin yarattığı değerleri korumaya devam ettiği belirtildi. DİSK adına gözlemci olarak ILO çalışmalarına katılan İsmail Hakkı Önal adına söz alan DİSK Avrupa Temsilcisi Yücel Top, sendikal hak ve özgürlüklerin kısıtlanmaya devam ettiğini söyledi.

1988

İşçi hakları için dış destek

CENEVRE

'AT'ye engel'

Türk-İş ve DİSK'in ortak önerisi üzerine, Avrupa İşçi Sendikaları Konfederasyonu Yönetim Kurulu, Türkiye'de sendikal özgürlüklerin kaygı verici olduğunu belirten bir karar aldı. Konuşmacılar, Türkiye'nin AT'ye girişinin engellenmesini savundu.

ŞÜKRAN KETENCİ

CENEVRE — Avrupa İşçi Sendikaları Konfederasyonu "ETUC"un Yönetim Kurulu, AT bakimlerine ve kamuoyuna açıklanmak üzere Türkiye'ye ilişkin sert bir karar aldı. Türkiye'de sendikal özgürlüklerin durumunun hâlâ ciddi kaygı sebebi olduğu, Türk hükümetinin hâlâ 12 Eylül askeri ara rejiminin yarattığı değerleri korumaya devam ettiği belirtilen karar, 12 Şubat'ta yapılacak Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi toplantısında gündeme getirilecek.

(Arkası Sa. 12, Sü. 3'te)

WASHINGTON

Ticari yaptırım

Amerikan İşçi Sendikaları Konfederasyonu AFL-CIO, Türk hükümetinin işçi haklarına saygı göstermediği gerekçesiyle Türkiye'nin ABD'ye yaptığı ihracatta yararlandığı gümrük bağışıklıklarının kaldırılması için Reagan yönetimine başvurdu.

UFUK GÜLDEMİR

WASHINGTON — Amerikan İşçi Sendikaları Konfederasyonu AFL-CIO, Türkiye'nin ABD'ye yaptığı ihracatta yararlandığı gümrük bağışıklıklarının kaldırılması için yönetime başvurdu.

AFL-CIO'nun geçen yıl yine bu doğrultuda yaptığı şikâyet, Özal hükümetinin işçi haklarının iyileştirileceği yolunda Washington Büyükelçiliği kanalıyla bazı taahhütlerde bulunmasından sonra geri çekilmişti.

(Arkası Sa. 10, Sü. 3'te)

Cumhuriyet, 11 Haziran 1988.

14 Haziran

ILO'nun Aplikasyon Komitesi'nde Türkiye en çok tartışılan ülke oldu. İşçi grubu Türkiye'nin "kara listeye" alınmasını istedi. ILO Aplikasyon Komitesi'nde yapılan tartışmaların sonucunda, Türkiye'nin ILO'nun daha önceki bütün karar ve Uzmanlar Komitesi saptamalarında belirtilmiş ilkelere gerek uygulama gerekse yasalar bakımından tam uyum sağlanması istendi.

Türkiye'nin yasa değişiklikleri yetersiz bulundu

ILO'dan sert karar

ILO'nun Aplikasyon Komitesi'nde dün ele alınan Türkiye için sendikacılar 'kara liste' önerisinde bulundular. İşveren grubunun itirazı üzerine Türkiye, komite toplantısında 'kara listeye' girmekten kurtuldu. ILO ilkelerine tam uyum sağlama yönünde bağlayıcı bir karar kabul edildi.

ŞÜKRAN KETENCİ

CENEVRE — Uluslararası Çalışma Örgütü'nde (ILO) de Türkiye, durumu en çok tartışılan ülkelerden biri oldu. İşçi Grubu, Türkiye'nin özel "kara listeye" alınmasında ısrar etti. Ancak işveren grubunun kabul etmemesi üzerine Türkiye ile ilgili karar özel paragraf niteliğinde bağlayıcı içerikte oldu.

ILO'nun uzmanlık organı Aplikasyon Komitesi'nde yapılan sert tartışmaların sonucunda çıkan kararda, Türkiye'nin ILO'nun daha önceki bütün karar ve uzmanlık komiteleri saptamalarında belirtilmiş ilkelere gerek uygulama, gerekse yasalar bakımından tam uyum sağlaması istendi. Yapılan yasa değişikliklerini uzmanlık komitelerinin incelediği bu değişikliklerin ILO ilkeleri ile uyumlu sonuç vermesi dileğinde olunduğu belirtildi.

Aplikasyon Komitesi'nde Türkiye'nin görüşülmesi iki saatten fazla sürdü. Söz alan çok sayıda uluslararası sendikal kuruluşun temsilcileri yapılan yasa değişikliklerinin tartışma konusu ILO sözleşme ve ana tüzüğündeki ilkelerle bir bağlantısı olmadığını savundular. Türkiye'de olumlu hiçbir değişiklik olmadığını belirttiler.

Aplikasyon Komitesi'nde Türkiye tartışılırken, önce hükümet ta-

(Arkası Sa. 15, Sü. 4'te)

Cumhuriyet, 15 Haziran 1988.

TEMMUZ

7 Temmuz

Türk hükümeti 12 Eylül 1980 sonrası faaliyetleri durdurulan DİSK ve DİSK'e bağlı sendikaların 31 Aralık 1987 itibarıyla malvarlıklarının dökümünü ILO'ya gönderdi. Rapora göre DİSK ve bağlı sendika yöneticileri hakkında açılan davanın sonuçlanmaması sebebiyle DİSK ve bağlı sendikaların malvarlıklarının idaresinin kayyumda olduğu, DİSK'in ve bağlı sendikaların parasal malvarlıkları 34 milyar 726 milyona, demirbaşlarının 1 milyar 666 milyon lira değerine ulaştığı ifade edildi.

AĞUSTOS

2 Ağustos

Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanı İmren Aykut "Barış ve Özgürlük için Uluslararası Kadınlar Birliği" temsilcilerinden oluşan 5 kişilik heyeti kabul ederek yaptığı görüşmede, heyetten bir üye Türkiye'deki sendikal hak ve özgürlüklerin kısıtlı olduğunu savunarak DİSK'in kapatıldığını söyledi. Aykut, DİSK'in kapatılmadığını, faaliyetlerinin sendikal bir sebepten değil terörle olan bağlantısından durdurulduğunu ifade ederek yargının bağımsız olduğunu ve davanın devam ettiğini belirtti.

3 Ağustos

DİSK Genel Başkanı ve SHP İstanbul Milletvekili Abdullah Baştürk, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanı İmren Aykut'un DİSK'in terör örgütü olduğu yolundaki suçlamasına tepki gösterdi. Baştürk, Sıkıyönetim Komutanlığı Askeri Mahkemesi'nde yargılanırken dahi DİSK ve DİSK'in yöneticilerinin terörle suçlanmadığını belirterek, "ANAP'ın Çalışma Bakanı Aykut'un ipe sapa gelmez, iddianamede dahi yer almayan bu çirkin iftirasının bakanlık sorumluluğuyla bağdaştırmak mümkün değildir. Aykut, sorumluluk sınırlarını aşan düşünce tarzı ve beyanıyla suç işlemiştir" dedi.

1988

EYLÜL

15 Eylül

Türkiye'nin AT üyeliğine sendikal kesim olumlu bakmadı. ETUC Genel Sekreter Yardımcısı Markku Jaaskelainen Türkiye'nin AT üyeliğine yönelik olumlu ve iyimser bir hava olmadığını ifade ederek Türkiye'de sendikal hak ve özgürlüklerin hala Avrupa Topluluğu standartlarının çok uzağında olduğunu ve DİSK için sendikal hak ve özgürlükler istediğini söyledi. Jaaskelainen, ETUC'un bu konuda birçok kararı ve Türk hükümetine uyarısı olduğunu vurguladı.

EKİM

2 Ekim

DİSK Davası ile ilgili gerekçeli kararın sanıklara sadece ilgili bölümlerinin gönderilmesinin usullere aykırı olduğunu söyleyen Avukat Rasim Öz, karar gerekçesinin sanıklara bir bütün olarak tebliğ edilmesi gerektiğini belirtti. Gerekçeli kararın yazılması için 2 yıllık bir sürenin geçtiğini ifade eden Öz, kendilerine de bu kararın okunup incelenmesi için en az 1 yıllık bir süre tanınmasını Askeri Yargıtay'dan isteyeceklerini söyledi.

14 Ekim

Almanya'nın Bonn kentinde düzenlenen "Türkiye'de İnsan Hakları" başlıklı toplantıda konuşma yapan DİSK eski Genel Sekreteri ve Bursa Milletvekili Fehmi Işıklar 12 Eylül Askeri Darbesi sonrasında 99 gün gözaltında kaldığını, DİSK Davası'nda 4 yıl tutuklu kaldığını ve bu süreç içerisinde işkence gördüğünü ama işkencecilerin bulunamadığını söyledi.

KASIM

5 Kasım

DİSK Davası'nın yönetici sanıkları ve avukatları davanın gelinen aşamasını değerlendiren toplantı yaptılar. Toplantıdan sonra yaptığı yazılı açıklamada Genel Başkan Abdullah Baştürk 12 Eylül'ün asıl nedeninin belli bir ekonomik modele bütünlük kazandırmak olduğunu söyledi. Baştürk, DİSK Davası'yla ilgili kararın sanıklara iletilmeye başlandığını, buna karşılık olarak kendilerinin Askeri Yargıtay'a temyiz için başvuracaklarını açıkladı.

1989

ŞUBAT

13 Şubat

DİSK'in 22. kuruluş yıldönümü İstanbul'da Zafer Sineması'nda kutlandı. DİSK Genel Başkanı Abdullah Baştürk ve DİSK Genel Sekreteri'nin konuşma yaptığı geceye Bilgesu Erenus, Rahmi Saltuk ve Arif Sağ sahnede yer aldı. Kuruluş yıldönümünde DİSK Genel Başkanı Abdullah Baştürk DİSK'in günün koşullarına göre yeniden yapılanacağını ve sendikal mücadelenin DİSK'in yokluğunda bir çıkmaza girdiğini söyledi. Baştürk darbeci generallerin, Türk-İş'i 12 Eylül'ü savunmakla görevlendirdiğini belirterek "kayyımların elindeki mallarımız haramzadelerin değil nasırlı ellerindir" dedi. DİSK Genel Sekreteri Fehmi Işıklar, Türkiye işçi sınıfı tarihinde yeni bir sayfa açılacağını, DİSK'in Türkiye işçi sınıfının yüreğinde ve bilincinde yaşadığını bildirdi.

25 Şubat

DİSK'e bağlı sendikalar kayyımlara devredildikten sonra Genel-İş'in Çankaya'daki genel merkez binası

1989

DİSK'İN 22. YILDÖNÜMÜ KUTLANDI

Salonda yer kalmadı - DİSK in kuruluş yıldönümü kuttamalarına ilgi büyüktü. (Fotoğraf: Cumhuriyet)

Baştürk: DİSK geliyor

Cumhuriyet, 14 Şubat 1987.

Devlet Planlama Teşkilatı tarafından kamulaştırıldı. Ancak DPT'nin ihtiyaçlarını karşılayamadığı gerekçesiyle bina daha sonra Kamulaştırma Yasası'yla yapılan değişiklikle Anayasa Mahkemesi'ne devredildi. Anayasa Mahkemesi, kayyım atandıktan sonra Devlet Planlama Teşkilatı tarafından kamulaştırılan DİSK'e bağlı Genel-İş'in Çankaya'daki genel merkez binasına taşındı.

MART

3 Mart

DİSK Davası'nda "haksız ve insafsız bir suçlamayla çok ağır mağduriyete uğratıldıkları" sebebiyle, İstanbul eski Belediye Başkanı Ahmet İsvan ile Gazeteci İlhami Soysal, İstanbul Ağır Ceza Mahkemesi'ne başvurarak manevi tazminat davası açtı.

23 Mart

İstanbul Sıkıyönetim Askeri Mahkemesi'nde 1986'da sonuçlanan DİSK Davası'nın gerekçeli kararında aynı nedenlerle başka davalardan yargılanıp mahkûm oldukları için dosyaları ayrılan 11 sanıktan 10'u DİSK'teki eylemlerinden dolayı 5 ila 10 yıl arasında hapis cezasına çarptırıldılar. Cezaya çarptırılanlar arasında, Mustafa Aktulgalı, Özcan Kesgeç, Hamdullah Güzel, Ahmet Mahir Nalbantoğlu, Ahmet Muhittin Tarkın, Mehmet Yıldırım, Yakup Erdem, Özcan Pekşen, Ali Baykal Gürsoy ve Günay Onayman da yer aldı.

NİSAN

1 Nisan

ILO Sendika Özgürlükleri Komitesi tarafından hazırlanan ILO Yönetim Kurulu'nda da kabul edilen 263 numaralı raporda tümüyle DİSK ve DİSK'e bağlı sendikaların durumlarıyla ilgili gözlemlere yer verildi. Raporda Türk hükümetinden, DİSK yöneticileri için af çıkarılması istendi. Raporda ayrıca, DİSK yöneticilerinin yeniden sendika yönetimlerinde seçilebilmelerine olanak sağlanması da ortaya konuldu.

ILO raporu

DİSK yöneticileri için af istendi

IŞIK KANSU

ANKARA — Uluslararası Çalışma Örgütü (ILO), Sendika Özgürlükleri Komitesi tarafından hazırlanan bir raporda, Türk hükümetinden, DİSK yöneticileri için af çıkarılması istendi. Raporda ayrıca, DİSK yöneticilerinin, yeniden sendika yönetimlerine seçilebilmelerine olanak sağlanması da bir dilek olarak ortaya kondu.

Uluslararası Çalışma Örgütü (ILO) Sendika Özgürlükleri Komitesi tarafından hazırlanan ve mart ayında yapılan ILO Yönetim Kurulu'nda da kabul edilen 263 numaralı raporda, tümüyle DİSK ve DİSK'e bağlı sendikaların durumuyla ilgili gözlemlere yer verildi. Sendikaların siyasi faaliyetlerinin, genel faaliyetlerin sınırları açısından duyarlı bir konu olduğuna değinilen raporda, sendikacılık hareketinin temel ve kalıcı amacının, işçilerin ekonomik ve sosyal ilerlemelerini sağlamak olduğu dile getirildi. Raporda, ilgili ülkenin yasaları çerçevesinde ve üyelerinin kararıyla sendikaların bir parti ile ilişki kurma kararını almaları ya da ekonomik ve sosyal amaçlarına yakın uygulamaları seçenek olarak kabul etmeleri halinde, bu tür siyasal ilişkilerin, sendikanın sürekliliğini ya da sosyal ve ekonomik işlevlerini düşürecek türden olmaması gerektiği kaydedildi.

ILO Sendika Özgürlükleri Komitesi, DİSK'e ilişkin değerlendirme yaparken sendikaların barışçıl hareketlerle, hükümetin ekonomik ve sosyal politikalarına karşı çıkarken, hapis tehlikesi ile baş başa kalmamaları gerektiğine inandığını vurguladı.

ILO raporunda, Türk hükümeti tarafından gönderilen DİSK davasına ilişkin bütün özetlerinin hiçbir yerinde, DİSK ve buna bağlı sendikaların şiddete başvurdukları ya da ülkedeki düzeni yıkmaya çalıştıklarına ilişkin bir iddiaya yer verilmediği not edildi. İstanbul Sıkıyönetim Mahkemesi'nin 264 DİSK sendika lideri ve üyesini 23 Kasım 1986'da 10 yıl hapis cezası ile cezalandırmasına karşın, Türk hükümetinin açıklamalarına göre bunlardan hiçbirinin tutuklu bulunmadığı kaydedilen raporda, yargılanan 1469 DİSK lideri ve üyesinden, 884'ünün beraat ettiği, 585'inin de temyize başvurduğuna dikkat çekildi.

ILO Sendika Özgürlükleri Komitesi, sendikaların, barışçı yollardan, hükümetin sosyal ve ekonomik politikalarını eleştirmesini, üyelerinin çıkarlarını korumak için grev çağrısında bulunabilmesini desteklediğini bildirdi. Komite, bu faaliyetleri yaparken de sendikacıların görevden alınma ya da hapsedilme riski ile karşı karşıya bulunmamaları gerektiğini yineledi.

Raporda, komitenin DİSK yöneticilerinin dava ile ilgili başvurdukları yüksek mahkemenin, ILO'nun örgütlenme özgürlüğü ilkelerini de göz önüne alarak yakın bir tarihte karara varacağını ümit ettiği belirtildi.

ILO Sendika Özgürlükleri Komitesi raporunun **"öneriler"** bölümünde son olarak, DİSK yöneticileri için Türk hükümetinden şu dilekte bulunuldu:

"Söz konusu liderlerin (DİSK yöneticilerinin) 3.5 yılı kadar tutuklu bulundukları göz önünde tutulduğunda komite, hükümetin, bir uzlaşma ruhu içinde af çıkarmasını ve söz konusu kişilerin sendika liderliğine yeniden seçilebilmelerine olanak sağlaması görüşünü benimsemektedir. Komite ayrıca bu konudaki gelişmelerin, Türk hükümeti tarafından kendisine bildirilmesini dilemektedir."

Cumhuriyet, 2 Nisan 1989.

9 Nisan

Yurtdışında "siyasi mülteci" olarak bulunan, DİSK'e bağlı Maden-İş üyesi Kemal Bulut ile Maden-İş başkan temsilcisi Ufuk Erdoğan ve Tekstil Beyoğlu Şube yöneticisi Celal Güney Türkiye'ye döndükten sonra Bakırköy Cumhuriyet Savcılığı'nda ifade vermelerinin ardından serbest bırakıldılar.

1988

29 Nisan

Aziz Nesin'in başkanı olduğu bir kurul Ankara'da Demokrasi Kurultayı düzenledi. Oturum başkanlığını Sadun Aren'in yaptığı açılış oturumuna DİSK Genel Başkanı Abdullah Baştürk de katıldı. Demokrasi Kurultayı'nda konuşma yapan DİSK Genel Başkanı Abdullah Baştürk "demokrasilerde örgütlenmenin çok önemli olduğunu, sendikal hakların olmadığı veya kısıtlandığı yerlerde demokrasinin rafa kaldırıldığını" söyledi. Ayrıca, Baştürk "Türkiye'de tutarlı demokrat olmanın ölçüsünün, işçi hakları ve genel grev konusundaki yaklaşım olduğunu" belirtti.

31 Nisan

Türk-İş'e bağlı Petrol-İş, Kristal-İş, Basın-İş, TÜMTİS ile Bağımsız Otomobil-İş, Laspetkim-İş ve Yeni Haber-İş'in genel başkanlarından oluşan 1 Mayıs komitesi İstanbul'da Şişli Abide-i Hürriyet Meydanı'nda 1 Mayıs işçi bayramını kutlamaya kararlı olduklarını açıkladı. 1 Mayıs'a çağrı yapılan açıklamayla birlikte İstanbul ve çevre illerde toplu vizite eylemleri yapıldı. DİSK Genel Başkanı Abdullah Baştürk, siyasi iktidarın antidemokratik uygulamalarına karşılık 1 Mayıs 1989'un özüne uygun olarak kutlanacağını açıkladı. 1 Mayıs komitesi adına konuşan Petrol-İş Genel Başkanı Münir Ceylan, 1 Mayıs'ı Şişli Abide-i Hürriyet Meydanı'nda kutlayacaklarını bildirdi. Sendikaların Şişli'de 1 Mayıs kutlamalarına DİSK Genel Başkanı Abdullah Baştürk, Petrol-İş eski Genel Başkanı Cevdet Selvi ile DİSK Genel Sekreteri Fehmi Işıklar ve SHP milletvekillerinin de katılacağı belirtildi.

MAYIS

1 Mayıs

İstanbul'da başta Taksim olmak üzere 1 Mayıs kutlamaları sırasında polis ateş açıp, cop ve sopa kullandı. Olaylar sırasında 8'i tabanca kurşunuyla, yaklaşık 50 kişi çeşitli yerlerinden yaralandı. Polisin açtığı ateş sonucunda alnından vurulan tersane işçisi Mehmet Ali Dalcı bitkisel hayata girdi. Aralarında SHP milletvekilleri Mehmet Ali Eren ve Kenan Sönmez'in de olduğu grup polis tarafından coplandı. 400'ü aşkın gazeteci gözaltına alındı. Şişli Abide-i Hürriyet Meydanı'nda miting yapacaklarını duyuran 1 Mayıs komitesi provokasyona yol açmamak gerekçesiyle mitingden vazgeçtiklerini duyurdu.

2 MAYIS 1989 CUMHURİYET'TE

Dayak...Kurşun...Kan...

HABER VE FOTOĞRAFLAR

HALİL NEBİLER-SAVUT DİNÇER-ERDOĞAN KÖMÜRCÜ-CÜCİ SANER ŞENAY KALKAN-SÜLEYMAN SARILAR-ERAT PALA-NİHAT HALİCI-UĞUR GÜRKAN-MEHMET DEMİRBAŞ-A.İLİ TEVİK BİRDER-GÜNDÜZ İNCİR-CÜCİ M.GÜNYÜZ-BEHZAT ŞAHİN

Cumhuriyet, 2 Mayıs 1989.

TEMMUZ

22 Temmuz

DİSK ve Maden-İş Genel Başkanı Kemal Türkler katledilişinin dokuzuncu yılında anıldı. Anma törenine Türkler'in ailesi, DİSK Davası savunma

1989

avukatları, DİSK'e bağlı sendikaların başkanları ve işyeri temsilcileri katıldı. Törende konuşma yapan DİSK Genel Sekreteri ve SHP Bursa Milletvekili Fehmi Işıklar Kemal Türkler'in Genel Başkanlık sürecinde DİSK üyesi işçilerin, diğer sendikal örgütlerin üyelerinden daha ileri haklara kavuştuğunu söyledi. Işıklar, Kemal Türkler'in kararlı mücadelesinde örnek bir sendikacılık sergilediğini vurguladı.

Mahkeme kararı: 'DİSK'in böyle bir acı olayı tertiplemesi mümkün değildir'

1 Mayıs sanıklarına beraat

Cumhuriyet, 22 Ekim 1989.

EKİM

21 Ekim

İstanbul 2. Ağır Ceza Mahkemesi'nde görülen 1 Mayıs 1977 Taksim Katliamı Davası'nda, yargılanan 37 DİSK'li sanık ''zamanaşımı nedeniyle davanın ortadan kalktığı'' gerekçesiyle beraat etti. Avukat Rasim Öz, müvekkillerinin davanın mağdurları olduğunu belirterek ''zamanaşımı'' sebebiyle sonuçlanmasını eleştirdi.

1990

OCAK

6 Ocak

DİSK, Ankara'da genişletilmiş yöneticiler toplantısı düzenledi. Toplantıda konuşan DİSK Genel Başkanı Abdullah Baştürk, DİSK'in faaliyetten menedilmesinden bu yana 9 yıl 4 ay geçtiğine dikkat çekerek, DİSK davasının dünyanın ''en garip, en yapay, en uzatılmış, en hukuk ve usul tanımaz'' davası olarak hala sürdüğünü ifade etti. Baştürk ''solda ciddi kitlesel bir siyasi yapılanma boşluğu yaşanmaktadır'' diyerek ''emekçi kitlelerin artık kendi güçleriyle fiilen siyaset sahnesine girmesi ve mücadeleye katılmaları gerektiğini'' söyledi.

DİSK'in genişletilmiş yöneticiler toplantısı

'Emekçi kitleler mücadeleye katılmalıdır'

ANKARA (Cumhuriyet Bürosu) — DİSK Genel Başkanı Abdullah Baştürk, geçen yılki bahar eylemlerinin işçiler üzerine örtülen ölü toprağını bir ölçüde salladığını, fakat buna sürekllilik kazandırılamadığını belirterek, "Emekçi kitleler artık kendi güçleriyle fiilen siyaset sahnesine de girmeli ve mücadeleye katılmalıdır" dedi. Türkiye'de, sosyal demokrat sayılabilecek bir parti olmadığını söyleyen Baştürk, "Solda ciddi kitlesel bir siyasi yapılanma boşluğu yaşanmaktadır" diye konuştu.

DİSK'in genişletilmiş yöneticiler toplantısı dün Ankara'da yapıldı. Toplantıda konuşan Baştürk, DİSK'in faaliyetten menedilmesinden bu yana 9 yıl 4 ay geçtiğine dikkat çekerek, DİSK davasının dünyanın "en garip, en yapay, en uzatılmış, en hukuk ve usul tanımaz" davası olarak hâlâ sürdürüldüğünü ifade etti. Doğu Bloku'ndaki ve dünyadaki değişimlere değinen Baştürk,

DİSK'ten sorulmaya çalışılan TBKP 'legale çıktım' demekte, ancak DİSK'e konan yasak, yasadışı biçimde hâlâ sürmektedir" diye konuştu.

Cumhuriyet 7 Ocak 1990.

ŞUBAT

12 Şubat

DİSK'in 23. kuruluş yıldönümü kutlamalarına izin verilmemesi sebebiyle açıklama yapan Genel Başkan Abdullah Baştürk olayın Türkiye'de demokrasi olduğunu savunanlara cevap olduğunu ve Türkiye işçi sınıfıyla, demokrat ve ilerici güçleri, siyasi iktidarın 12 Eylül uygulamalarının devamı olan baskı, zulüm, gericiliğe ve her türlü sömürüye dur demeye çağırdığını söyledi. DİSK'in 23. kuruluş yıldönümü panel ile kutlama kararı alındı.

13 Şubat

DİSK'in 23. kuruluş yıldönümü Ankara'da panelle kutlandı. Ankara Sanat Tiyatrosu'nda ''Sendikal Hareketin Türkiye'de Geleceği'' konulu panele

1990

DİSK Genel Sekreteri Fehmi Işıklar, SHP Milletvekili Ethem Cankurtaran, DİSK kurucularından Kemal Nebioğlu, Prof. Dr. Alpaslan Işıklı ve Profesör Sadun Aren panele konuşmacı olarak katıldılar. Panelde sunuş konuşması yapan DİSK Genel Başkanı Abdullah Baştürk, DİSK'in sermaye sınıfı ve siyasal iktidarın korkulu rüyası haline geldiğini söyledi. Baştürk, DİSK'e yönelik hareketlerin mahkûm olacağını ve DİSK'in aklanacağını ifade etti. Panelde açıklama yapan SHP Genel Başkanı Erdal İnönü, DİSK yöneticilerinin 10 yıldır yargılanmalarının ve hala aklanmamalarının kabul edilemez olduğunu söyledi.

MART

18 Mart

Bağımsız Otomobil-İş tarafından İstanbul'da "İnsanca Yaşama ve Çalışma Hakkına Saygı" yürüyüş ve mitingi düzenlendi. Miting esnasında "DİSK yaşıyor" sloganları atıldı.

NİSAN

25 Nisan

ILO Sendika Özgürlükleri Komitesi'nin Türkiye'ye ilişkin belirlemelerini değerlendiren ILO Yönetim Kurulu, Türkiye'nin durumunda ve yasal çıkmazlarda hiçbir gelişme olmadığı sonucuna vardı. Türkiye'nin 1981'den bu yana 16 kez incelemeye alındığına dikkat çeken ILO Yönetim Kurulu, Türk hükümetinin taahhütlerine uymakta direndiğini vurguladı. ILO Sendika Özgürlükleri Komitesi'nin açıkladığı Türkiye'ye yönelik raporda Türkiye'nin durumunda ve yasal çıkmazlarda hiçbir gelişme olmadığını belirterek DİSK'in ve DİSK üyesi 30 örgütün kapatılmaları kararının temyiz incelemesinde, sendika özgürlüklerini çerçeveleyen ilkelerin göz önüne alınacağını düşündüklerini ekledi.

30 Nisan

Başbakan Yıldırım Akbulut 1 Mayıs sebebiyle düzenlenecek yasal olmayan hiçbir gösteriye izin verilmeyeceğini söyleyerek kanunsuz hareketlerin istikrarı bozduğunu ifade etti. İktidarın 1 Mayıs kutlamalarını reddetmesiyle birlikte DİSK Genel Başkanı Abdullah Baştürk Türkiye'de 1 Mayıs'lara hala tehdit ve baskıyla yaklaşılmasının üzücü olduğunu söyledi. Sendikalar, başkanlar kurulu kararları çerçevesinde işyerlerinde 1 Mayıs bildirisi okunmasına karar verdi.

30 Nisan

İstanbul'da 1 Mayıs 1977 katliamıyla ilgili gerçek suçluların bulunması ve görevini suiistimal eden kamu görevlileri hakkında kamu davası açılması istemiyle suç duyurusunda bulunuldu. DİSK ve olayların ikinci derece sanığı olarak yargılanıp aklanan kişiler adına Avukat Rasim Öz tarafından yapılan suç duyurusunda "barışçı mücadele günü olan 1 Mayıs'ın özgürlük düşmanlarınca bir kabuk haline dönüştürülmek istendiği" vurgulandı.

MAYIS

28 Mayıs

DİSK eski Genel Sekreteri ve T. Maden-İş sendikası Genel Başkanı vatandaşlıktan çıkarıldığı ve dönüş belgesi olmadığı için yurda sokulmadı. Karaca 12 Eylül 1980 askeri darbesinden sonra yurtdışına çıkmış ve teslim ol çağrılarına uymadığı için 1983'te vatandaşlıktan çıkarılmıştı.

HAZİRAN

15 Haziran

ETUC Genel Sekreteri Mathias Hinterscheid Türkiye'de insan hakları, demokrasi ve sendikal haklar ile ilgili olumlu izlenimler almadıklarını söyleyerek Türkiye'nin kendilerine, DİSK sorununu unutturmaya çalıştığını ve hala 1 Mayıs'ı yasakladığını belirtti.

1990

TEMMUZ

11 Temmuz

İstanbul'da çeşitli hastane ve belediyelerde yüzlerce memur, hükümetin maaşlara yaptığı yetersiz zamları protesto etmek için eylemler düzenledi. Protestolara katılan DİSK Genel Başkanı Abdullah Baştürk memurun emeğinin karşılığını alabilmesi için sendikalaşmaktan başka çaresi olmadığını söyledi.

22 Temmuz

DİSK ve Maden-İş Genel Başkanı Kemal Türkler katledilişinin 10. yıldönümünde Topkapı'daki mezarlığında anıldı. Anmada konuşan DİSK Yürütme Kurulu üyesi Süleyman Çelebi "Kemal Türkler'e sıkılan kurşunun, işçi sınıfına sıkıldığını" söyledi.

Kemal Türkler anıldı

Cumhuriyet, 23 Temmuz 1990.

EKİM

24 Ekim

12 Eylül askeri darbesinin ardından faaliyetleri durdurulan DİSK'in faaliyetlerinin devam etmesi için yasa önerisi verildi. Öneriyi SHP ve HEP milletvekilleri imzaladılar. TBMM Başkanlığına sunulan yasa önerisinde, DİSK'in faaliyetlerinin durdurulması için dayanak olarak kullanılan 2821 sayılı Sendikalar Yasası'nın geçici 5. maddesinin yürürlükten kaldırılması istendi. SHP ve HEP milletvekillerinin yasa önerisinin gerekçesinde, ortada bir mahkeme kararı olmaksızın DİSK'in faaliyetten alıkonmasına Anayasaya aykırı olduğu belirtilirken bu konudaki yasa 12 Eylül döneminde çıktığı için Anayasaya aykırılığının ortaya konamadığı bildirildi.

KASIM

23 Kasım

DİSK Genel Başkanı Abdullah Baştürk, DİSK Davası hakkında dünyanın hiçbir yerinde bir davanın 10 yıl süremeyeceğini ve iddia makamlarının kanıtları olmadığı gerekçesiyle karar veremediklerini söyleyerek konuyu Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'ne götüreceklerini açıkladı.

ARALIK

27 Aralık

DİSK Genel Başkanı Abdullah Baştürk, Zonguldak'taki maden işçilerinin yaptığı protesto eylemlerine katılarak DİSK olarak işçilere desteklerini açıkladı.

Cumhuriyet

Grevler dalga dalga

Madencilerden sonra MESS'e bağlı 216 işyerinde 100 bin işçi daha greve başladı

3 OCAK EYLEMİ

Hükümet Türk-İş'i uyardı

Bakanlar Kurulu 3 ocakta işe gitmemeyi yasa dışı

Cumhuriyet, 23 Temmuz 1990.

1991

ŞUBAT

DİSK için büyük toplantı

İş-Sendika Servisi— DİSK'in kuruluşunun 24. yıldönümü ile bağlantılı olarak düzenlenen **'Türkiye'de 10 yılda demokrasi, insan hakları, sendikal hak ve özgürlükler'** konulu tartışmalı toplantıya çok sayıda uluslararası sendikal kuruluşun temsilcisi de katılıyor.

Bugün Cemal Reşit Rey Konser Salonu'nda yapılacak toplantının sabahki oturumunda açılışı DİSK Genel Başkanı **Abdullah Baştürk** yapacak. SHP Genel Başkanı **Erdal İnönü**, DYP Genel Başkanı **Süleyman Demirel**, HEP Genel Başkanı **Fehmi Işıklar**, SBP Genel Başkanı **Sadun Aren**, İstanbul Belediye Başkanı **Nurettin Sözen**, Türk-İş Genel Başkanı **Şevket Yılmaz**, Hak-İş Genel Başkanı **Necati Çelik** ve uluslararası sendikaların sözcüleri konuk olarak konuşacaklar.

Öğleden sonra aynı konuda düzenlenecek panelin yöneticiliğini İnsan Hakları Derneği Başkanı **Nevzat Helvacı** yapacak. Prof. **Bülent Tanör**, Av. **Halit Çelenk**, Yazar **İlhan Selçuk**, Genel Maden-İş Başkanı **Şemsi Denizer**, ILO Türkiye Temsilcisi Prof. **Rüçhan Işık**, Av. **Eyşan Şansal**, Av. **Ergin Türsoy** ve gazeteci **Yavuz Şimşek** tartışmacı olarak katılacaklar.

Akşam aynı yerde verilecek kokteyl ile noktalanacak toplantının yurtdışından önemli konuklarının isimleri ve kuruluşları şöyle:

— **Markku Jaeskalainen**, Avrupa Sendikaları Konfederasyonu (ETUC-ASK) Genel Sekreter Yardımcısı

— **Hans Engelberts**, Uluslararası Kamu Çalışanları Federasyonu (PSI) Genel Sekreteri

Cumhuriyet, 16 Şubat 1991.

15 Şubat

DİSK'in 24. kuruluş yıldönümü ile ilgili "Türkiye'de 10 yılda demokrasi, insan hakları, sendikal hak ve özgürlükler" konulu tartışmalı toplantı yapıldı. ETUC Genel Sekreter Yardımcısı Markku Jaeskalainen, Uluslararası Kamu Çalışanları Federasyonu (PSI) Genel Sekreteri Hans Engelberts, ICFTU Sekreteri Boudin Jonckheere, Fransız Demokratik İş Konfederasyonu Dış İlişkiler Sekreteri Alain Benlezar başta olmak üzere toplantıya çok sayıda uluslararası sendikal kuruluşun temsilcileri de katıldı. Cemal Reşit Rey Konser Salonu'nda yapılan DİSK kuruluş yıldönümü etkinliğinin açılışını DİSK Genel Başkanı ve HEP İstanbul Milletvekili Baştürk yaptı. Baştürk, 12 Eylül 1980 Askeri Darbesi'nin temel hedefinin, işçi sınıfı ve DİSK olduğunu söyledi. Ayrıca, kutlamaya katılan SHP Genel Başkanı Erdal İnönü "güçlü bir sendikacılığın Türkiye'de gelişmesi için baskıların ortadan kaldırılmasını ve bunun ilk şartının DİSK'in yeniden açılması olduğunu" ekledi.

16 Şubat

DİSK'in 24. kuruluş yıldönümünde düzenlenen panelde SHP Başkanı Erdal İnönü, HEP Genel Başkanı Fehmi Işıklar, SP Genel Başkanı Ferit İlsever, SBP Genel Başkanı Sadun Aren, Türk-İş Genel Başkanı Şevket Yılmaz birer konuşma yaptı. Panelde konuşma yapanlar DİSK'in hukuk dışı bir biçimde çalışmaktan alıkonulmasını eleştirerek DİSK'in yeniden açılmasını savundular.

MART

8 Mart

SHP, DİSK'in etkinliğine olanak sağlanması için yasa önerisi verdi. Ankara Milletvekili Ömer Çiftçi tarafından hazırlanan yasa önerisi hakkında bilgi veren Grup Başkanvekili Hasan Fehmi Güneş, önerinin yasalaşması için diğer partilerden destek beklediklerini söyledi.

NİSAN

11 Nisan

Askeri Yargıtay Başsavcılığı, İstanbul Sıkıyönetim Askeri Mahkemesi'nin DİSK ve bağlı sendikalara ilişkin kapatılmalarına dönük kararın onanmasını istedi. Askeri Yargıtay Başsavcısı imzasıyla Askeri Yargıtay 3. Dairesi'nin Mart 1991'de gönderdiği 342 sayfalık tebliğnamede askeri mahkeme tarafından verilen beraat kararları yerinde görüldü. Başsavcılığın tebliğnamesinde aralarında Genel Başkan Abdullah Baştürk ve Genel Sekreter Fehmi Işıklar'ın da bulunduğu 214 sanık hakkındaki mahkûmiyet

1991

kararının ''fazla verildiği'' gerekçesiyle bozulması istendi. 39 DİSK yöneticisi hakkındaki kararlar için ise onanma istenen tebliğnamede DİSK'e bağlı sendika yöneticileri için TCK'nin 141/1 maddesinin karar verilmesi yanlış bulundu.

Askeri Yargıtay Başsavcılığı DİSK ve bağlı sendikaların kapatılma kararının onanmasını istedi

DİSK davasında yeni aşama

TURAN YILMAZ

ANKARA — Askeri Yargıtay Başsavcılığı, İstanbul Sıkıyönetim Askeri Mahkemesi'nin DİSK ve bağlı sendikaların kapatılan verdiği kapatılmaları yönündeki kararını onanmasını istedi. Başsavcılığın tebliğnamesinde, anılarında Genel Başkan Abdullah Baştürk ve Genel Sekreter Fehmi Işıklar'ın da bulunduğu 214 sanık hakkındaki mahkûmiyet kararlarının "fazla verildiği" gerekçesiyle bozulmasını istediği 39 DİSK yöneticisi hakkındaki kararlar için ise onanma istenen tebliğnamede DİSK'e bağlı sendika yöneticileri için TCK'nin 141/1. maddesinden karar verilmesi yanlış bulundu. Tebliğnamede, Sıkıyönetim Askeri Savcılığı'nın temyiz başvurusunun da "iptale gerekmediği" ve "ret kararı" gerekçeleriyle reddedilmesi istendi.

Askeri Yargıtay Başsavcısı Hikmi Tolgonsavaş Yaşar Çiftçioğlu imzasıyla dünkü gün yerek olan Askeri Yargıtay 3. Dairesi'ne gönderdiği tebliğnamede, askeri mahkeme tarafından verilen beraat kararları yerinde görüldü. Tebliğnamede, Sıkıyönetim Askeri Savcılığı'nın bu kararlara ilişkin temyiz istemlerinin de reddedilmesi istendi.

Kapatma kararına onama istemi

DİSK ve bağlı sendikaların eşgenel olan "ideolojik politik görüşleri"ni Marksist-Leninist doktrinden kaynaklandığı öne sürülen tebliğnamede, "DİSK ve üye sendikalarca benimsenen 'sınıf mücadelesi yoluyla ile işçi sınıfının iktidarı ve sınıflar bir toplum yaratmak' şeklindeki amaç ve bu amacın tahakkuku yolundaki faaliyetler devlet ilkelerinin zıddıdır ve kapatılmasına karar verilmesi gerekir" denildi.

"Evvela, askeri suçu temsile süresi içinde mahkemeye gönderdiği bu yazıda bini aşkın sanığın hangisi hakkında hangi hükmü veya kararı temyiz etti-ğini bildirmediği gibi, temyiz iradesini de 'kararı temyiz edeceğinden' bahsetmesi suretiyle kesin şekilde açıklamamıştır. Nitekim askeri suçu, 'Abdullah Baştürk ve arkadaşları hakkındaki ... kararı' temyiz edeceğinden bahsettiği halde daha sonra verdiği gerekçeli temyiz dilekçesinde Abdullah Baştürk hakkındaki hükümler için temyiz isteminde bulunmamıştır için bu da askeri savcının kanuni sınırı içerisinde verdiği dilekçesinde temyiz isteminden vazgeçtiğini gösterdiğini" belirtmesi tebliğnamede, "Bu durumda işçi sınıfı iktidarının demokratik yollarla sonuçlandığı-nın savunulmasına da durumu değiştirmeyecektir" denildi. DİSK'in seçimler yoluyla bile olsa, işçi sınıfı iktidarını amaçladığı da öne sürülen tebliğnamede, bu nedenle DİSK ile bağlı sendikaların kapatılmaları yolundaki kararın onanması istendi.

DİSK ve bağlı sendikaların oluşturdukları çatı altında TCK'nin 141/1. maddesinde belirtilen amaçlar doğrultusunda birleştiği de öne sürülen tebliğnamede, DİSK yöneticileri için 141/1'den verilen mahkûmiyetin bu nedenle yerinde olduğu da belirtilerek şöyle denildi: "DİSK ve DİSK'e üye sendikalarca benimsenen 'işçi sınıfının ekonomik, ideolojik ve politik ortadaşlığını içeren sınıf mücadelesi yolu ile işçi sınıfının iktidarı ve sınıflar bir toplum yaratmak' şeklindeki amaç, menfaatleri içinde milletçe temsil ilkesini ve sosyal uzlaşmayı esas alan bir toplumda gibi işçi sınıfının sınıf mücadelesini yolu ile iktidara el koyması ve sınıflar bir toplum kurması da işçi sınıfının diğer sosyal sınıflar ile tahakkümü tesisine, emekçi sınıfların dışındaki diğer sosyal sınıflara karşı tahakkümünü sağlamaya yöneliktir. Ve zaten işçi sınıfı hâkimiyet, hâkimiyet sınıflarını daha açık bir deyişle Marksizmi kendilerine rehber edindikleri ülkelerinde yasak kuruluşların içi sınıfı ikiliğini tekeline davalı hâkimiyet toplumsal değişikliğini yolu ile amaçlar bir toplum yaratmak şeklindeki amaçları rehber edindikleri ideolojiden geçmiştir."

Tebliğnamede, DİSK çatısı altındaki kararın onanması istendi.

DİSK açılacak

Öte yandan temyiz mahkemesi incelemesi yasalaşırsa TCK'nin 141, 142. maddelerinin yürürlükten kalkması sonucu bu maddelerden dolayı hakkında açılan DİSK yeniden faaliyete başlayabilecek.

Tasarıda DİSK'in mal varlığının Hazine'ye devredilmesini öngörmesi bilkim nedeniyle TBMM'de yoğun bir kulis yapıldı. DİSK'in son genel başkanı Abdullah Baştürk, Devlet Bakanı İşın Çelebi ile ikî kez görüştü. Kulislerde, Baştürk'ün bu konudaki düşüncelerinin Çelebi tarafından Cumhurbaşkanı Turgut Özal'a iletildiği söylentileri yayıldı. AA'nın haberine göre Baştürk parları söyledi:

"Tüm arkadaşlar yoğun bir çalışma içinde. Tasarı bu haliyle yasalaşırsa DİSK açılacak. Ancak çoğulcu açılacak. Şu ya Çelebi'ye düşüncelerini aktardım. Konferanslarında bulunduğum bir sırada Özal'la görüşmüş olmak suretiyle bütün kurumları düşünmüşlerdir" denildi. Tebliğnamede, böylece, 141/1'in yalnız DİSK yöneticileri için değil, bütün sendikalar ile üyeler açısından üye oluşturulan bu yasadışı örgütler üye olduklarından gerekçesiyle TCK'nin 141/3. maddesine göre hükmün kurulması gerektiği savunuldu.

Tebliğnamede, hakkındaki kararlar için onama istemi bulunan sanıkların verilen "genel güvenlik gözetimi altında bulundurulmaları" yönündeki cezanın da kaldırılması istendi. Tebliğnamede, bunna istemine ilişkin de "Cezanın asgari hadlerden azaltılmasını kanun asker bulunmuştur" gerekçesi getirildi.

DİSK yöneticileri TBMM'de kabul edilen yasadan yararlandıklarını açıkladılar

Yasa DİSK'i de açtı

DİSK Genel Sekreteri Fehmi Işıklar, Terörle Mücadele Yasası'nın kabulüyle Devrimci İşçi Sendikaları Konfederasyonu'nun 11 yıl aradan sonra faaliyete başlayacağını açıkladı. Işıklar, mevcut yasalara göre DİSK ve bağlı sendikaların mal varlıklarının geri verilmesi gerektiğini belirterek başka bir yere devrinin söz konusu olamayacağını söyledi.

ANKARA (Cumhuriyet Bürosu) — TBMM'de dün sabaha karşı kabul edilen yasa ile Devrimci İşçi Sendikaları Konfederasyonu (DİSK) 11 yıl aradan sonra yeniden faaliyete başlıyor. DİSK'in Sendikalar Yasası'na göre tasarruf edilmek üzere Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı'na devredilen yaklaşık 2 trilyonluk mal varlığı tartışma konusu oldu. DİSK Genel Sekreteri Fehmi Işıklar, yasanın göre DİSK ve sendikalarının ait mal varlığının geri verilmesi gerektiğini belirterek "Bu konuda bir sorun çıkacağını zannetmiyorum" dedi. DİSK Başkanlar Kurulu da dün toplanarak durum değerlendirmesi yaptı.

TBMM'de kabul edildiği gün yürürlüğe giren yasalı tahliyeyi de içeren Terörle Mücadele Yasası, TCK'nin 141, 142. maddelerini kaldırırsa, DİSK yöneticileri hakkındaki dava da düştü. Yargıtay'da bulunan ve önümüzdeki günlerde sonuçlanması beklenen yasanın düşmesi ile DİSK, faaliyetine başlama olanağına kavuşuyor. Ancak yasa da yer alan DİSK'in mal varlığının Hazine'ye devredilmesine ilişkin düzenleme TBMM'de tartışmalara neden oldu.

DİSK Genel Başkanı HEP İstanbul Milletvekili Abdullah Baştürk, görüşmeler sırasında yaptığı konuşmada DİSK'in mal varlığına el konulmasını "gasp" olarak niteledi ve "Bu, hukuk tanımaz dehşet verici pervasızlığı 12 Eylül askeri yönetimi dahi düşünemezdi" dedi. Baştürk, DİSK'in kapatılmasında dikkat çekerek mal varlığının elinden alınmasının sözleşmelerin de ortadan olduğunu vurguladı. DİSK Genel Sekreteri ve HEP Genel Başkanı Fehmi Işıklar da 12 Eylül yönetiminin CHP ve AP'nin de milletvekillerine el koyarken DİSK'in mal varlığını kayıtsız devrettiğini hatırlattı. Işıklar, "Bu, hukuk tanımaz değil, tanımaz bir dönemdir. Ancak Özal'dan görüşme için bir işaret gelmedi. Genel Kurul'da Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanı İmren Aykut'un girişimleri ile DİSK'in mal varlığına ilişkin maddede değişiklik yapıldı. Yeni düzenleme ile mal varlığının Hazine'ye devredilmesine ilişkin hükümleri kaldırıldı. DİSK ve üyesi sendikalarız Şubat 1991 başında bankalardaki parası yaklaşık 180 milyar lira, taşınır ve taşınmaz malları (sendika binaları, arsalar, tatil köyleri, eğitim ve dinlenme birimleri, otomobiller, matbaalar, bilgisayarlar, büro malzemeleri vb) değeri ise yaklaşık 1 trilyon 440 milyar liradır.

	Bankalardaki nakit parası (S)	Mülkiyeti (S)
DİSK	420.319	350.877
Ada-İş	421.053	
Banka-Gen	21.053	93.929
Basın-İş	3.543.859	35.088
Bayın-İş	70.789	1.404
Bes-İş	29.529	
Dokuma-İş	8.772	17.544
Gıda-İş	597.404	20.268
Hava-İş	702	
Dev Maden-Sen	39.087	87.719
Petrol-İş	87.783	6.383
Genel-İş	17.543.860	175.438.596
Sağlık-İş	875.395	157.895
Kip-Çarşı-İş	414.035	315.789
Deri-İş	421.053	98.245

	Bankalardaki nakit parası (S)	Mülkiyeti (S)
Kimya-İş		985.965
Lastik-İş	877.193	4.210.526
Limter-İş	2.877	
Sağlık-İş	298.246	210.526
Orman	4.912.281	210.526
Petrol-İş	1.929.825	2.631.578
Tek Sen	256.246	236.842
Tez-İş	350.877	
Tez-İş	526.316	456.140
T.Maden-İş	5.864.912	280.701.754
T.Sağlık-İş	210.526	526.316
Tekstil	3.157.895	350.877
Tümtis-İş	8.772	70.175
Y.Maden-İş	175.438	
Yol-İş	180.772	17.544
TOPLAM	50.179.636	466.170.842

Sendikaların mal varlıkları

İç Politika Servisi — DİSK ve üyesi sendikaların nakit paraları ya anda çeşitli bankalarda vadeli mevduatta tutulmakta ve giderek büyümektedir. Rakamlar, dolar dolarları verilmektedir. Banka rakamları gerçek, resmi rakamlardır. Bina, araç ve diğer mal varlıkları ise sendika yetkililerince saptanmış tayin bedelleridir. DİSK ve üyesi sendikalarız Şubat 1991 başında bankalardaki parası yaklaşık 180 milyar lira, taşınır ve taşınmaz malları (sendika binaları, arsalar, tatil köyleri, eğitim ve dinlenme birimleri, otomobiller, matbaalar, bilgisayarlar, büro malzemeleri vb) değeri ise yaklaşık 1 trilyon 440 milyar liradır.

Genel Sekreteri Fehmi Işıklar, Terörle Mücadele Yasası'nın kabulüyle Devrimci İşçi Sendikaları Konfederasyonu'nun 11 yıl aradan sonra faaliyete başlayacağını açıkladı. Işıklar, mevcut yasalara göre DİSK ve bağlı sendikaların mal varlıklarının geri verilmesi gerektiğini belirterek başka bir yere devrinin söz konusu olamayacağını söyledi.

ANKARA (Cumhuriyet Bürosu) — TBMM'de dün sabaha karşı kabul edilen yasa ile Devrimci İşçi Sendikaları Konfederasyonu (DİSK) 11 yıl aradan sonra yeniden faaliyete başlıyor. DİSK'in Sendikalar Yasası'na göre tasarruf edilmek üzere Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı'na devredilen yaklaşık 2 trilyonluk mal varlığı tartışma konusu oldu. DİSK Genel Sekreteri Fehmi Işıklar, yasanın göre DİSK ve sendikalarının ait mal varlığının geri verilmesi gerektiğini belirterek "Bu konuda bir sorun çıkacağını zannetmiyorum" dedi. DİSK Başkanlar Kurulu da dün toplanarak durum değerlendirmesi yaptı.

TBMM'de kabul edildiği gün yürürlüğe giren yasalı tahliyeyi de içeren Terörle Mücadele Yasası, TCK'nin 141, 142. maddelerini kaldırırsa, DİSK yöneticileri hakkındaki dava da düştü. Yargıtay'da bulunan ve önümüzdeki günlerde sonuçlanması beklenen yasanın düşmesi ile DİSK, faaliyetine başlama olanağına kavuşuyor. Ancak yasa da yer alan DİSK'in mal varlığının Hazine'ye devredilmesine ilişkin düzenleme TBMM'de tartışmalara neden oldu.

DİSK Genel Başkanı HEP İstanbul Milletvekili Abdullah Baştürk, görüşmeler sırasında yaptığı konuşmada DİSK'in mal varlığına el konulmasını "gasp" olarak nitelediğini ve "Bu, hukuk tanımaz dehşet verici pervasızlığı 12 Eylül askeri yönetimi dahi düşünemezdi" dedi. Baştürk, DİSK'in kapatılmasında dikkat çekerek mal varlığının elinden alınmasının sözleşmelerin de ortadan olduğunu vurguladı. DİSK Genel Sekreteri ve HEP Genel Başkanı Fehmi Işıklar da 12 Eylül yönetiminin CHP ve AP'nin de milletvekillerine el koyarken DİSK'in mal varlığını kayıtsız devrettiğini hatırlattı. Işıklar, "Bu, hukuk tanımaz değil, tanımaz bir dönemdir. Ancak Özal'dan görüşme için bir işaret gelmedi. Genel Kurul'da Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanı İmren Aykut'un girişimleri ile DİSK'in mal varlığına ilişkin maddede değişiklik yapıldı. Yeni düzenleme ile mal varlığının Hazine'ye devredilmesine ilişkin hükümler kaldırıldı. DİSK ve üyesi sendikalarız Şubat 1991 başında bankalardaki parası yaklaşık 180 milyar lira, taşınır ve taşınmaz malları (sendika binaları, arsalar, tatil köyleri, eğitim ve dinlenme birimleri, otomobiller, matbaalar, bilgisayarlar, büro malzemeleri vb) değeri ise yaklaşık 1 trilyon 440 milyar liradır.

"2821 sayılı Sendikalar Yasası'nın 46. maddesine göre tasarrufta bulunmak üzere ilgili kurumca" devredildi. 46. maddeye göre sendikaların fesih ve kapanma durumlarında mal varlıklarının Hazine'ye devredilmesine ilişkin hükümleri içeriyor.

Bu arada 568 bin 298 üyeye sahip DİSK'in başkanlar kurulu dün saatli toplararak bir durum değerlendirmesi yaptı. Abdullah Baştürk, Fehmi Işıklar, İsmail Hakkı Önal, Tuncer Kocamanoğlu, Mustafa Karadayı, Mustafa Aktolgalı, Demirhan Tuncay ve Hacı Demir'in katıldığı toplantıda, DİSK'e bağlı sendikaların yetkili organlarının toplanmaları kararlaştırıldı. Başkanlar kurulunun bayram sonrasında yeniden toplanarak izlenecek politikayla ilgili açıklamalar görüşmesi bekleniyor.

DİSK Genel Sekreteri ve HEP Genel Başkanı Işıklar, başkanlar kurulundan sonra yapılacak açıklamada Cumhuriyet'e şu değerlendirmeyi yaptı:

"Terörle Mücadele Yasası'nın ön önemli maddesi 141, 142 ve 163. maddelerin Ceza Yasası'ndan çıkarılmasıydı. Böylece Türkiye'de demokrasi bir ayıbından daha kurtulmuş oldu. Bilindiği gibi DİSK, 141 ve 142. maddeleri ihlal ettiği gerekçesiyle yargılanıyordu. Oysa gerçek bu değildi. Gerçek bu olmadığı için DİSK davası 11 yıldan beri sonuçlandırılamıyordu. Çünkü, hukuka uygun bir yargılama DİSK'i ve yöneticilerini aklayacaktı. 141 ve 142. maddeler Ceza Yasası'ndan kaldırıca 'insanının inç olmaz' gerçeğinden hareketle DİSK davası herhangi bir sonuçlanmış olur. Şimdi Yargıtay'ın bu doğrultuda karar vereceğini sanıyoruz."

Genel Maden-İş Sendikası Başkanı Şemsi Denizer, DİSK'in mal varlığına el konulmasının hukuk verilemeyeceği bir tasarruf olduğunu söyledi.

Denizer, terörle mücadele yasası kapsamında DİSK ve üyesi kuruluşların mal varlığına el konulmasının şiddetle protesto ettiğini açıklamasında özetle şöyle dedi:

"Bu düzenleme bütünüyle işçi düşmanlığının hangi boyutlara kadar gidebileceğinin açık örneğidir. Hükümet, başta Uluslararası Çalışma Örgütü ILO olmak üzere bir sürü kadar Türkiye'nin demokratikleşme çıkmazları ile yakından ilgili tüm uluslararası kurum ve kuruluşları Avrupa kuruluşunu sıklıkla olmaktadır."

Cumhuriyet, 13 Nisan 1991.

12 Nisan

kaldırılmasıyla DİSK yöneticileri hakkındaki dava da düştü. DİSK Genel Sekreteri ve HEP İstanbul Milletvekili Fehmi Işıklar, DİSK'in 11 yıl sonra faaliyetlerine devam edeceğini duyurdu.

12 Nisan

DİSK Başkanlar Kurulu toplandı. Abdullah Baştürk, Fehmi Işıklar, İsmail Hakkı Önal, Tuncer Kocamanoğlu, Mustafa Karadayı, Mustafa Aktolgalı, Demirhan Tuncay ve Hacı Demir'in katıldığı toplantıda, DİSK'e bağlı sendikaların yetkili organlarının toplanmaları kararlaştırıldı. DİSK Başkanlar Kurulu'nun sonlanmasının ardından açıklama yapıldı. Açıklamada, ''(...) TCK'nin 141. ve 142. maddelerinin kaldırılmasıyla demokrasi bir ayıbından daha kurtuldu. Bu maddeler sebebiyle DİSK davası 11 yıldan beri sonuçlandırılmıyordu. Şimdi Yargıtay'ın bu doğrultuda karar vermesini bekliyoruz (...)'' dendi.

12 Nisan

DİSK'in malvarlığının Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanı İmren Aykut'un Sendikalar Yasası'nın 46. maddesine göre tasarruf edilmek üzere İş ve İşçi Bulma Kurumu'na devrinin talebi üzerine yapılan tartışmalar devam etti. DİSK Genel Sekreteri

12 Nisan

Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanı İmren Aykut'un verdiği önerge ile DİSK'in malvarlığının İş ve İşçi Bulma Kurumu'na verilmesi istendi. DİSK'in malvarlığı 2821 sayılı Sendikalar Yasası'nın 46. maddesine göre ''tasarrufta bulunmak üzere ilgili kuruma devredilmesi'' maddesine dayanarak İş ve İşçi Kurumu'na devrinin talep edildi. Fehmi Işıklar ve Abdullah Baştürk kanunsuz olduğu gerekçesiyle karşı çıktı.

12 Nisan

TBMM'de 11 Nisan 1991'de kabul edilen ve 12 Nisan 1991'de Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren 3713 sayılı Terörle Mücadele Yasası'yla, TCK'nin 141., 142. ve 163. maddeleri kaldırıldı. Böylece İstanbul Sıkıyönetim Askeri Mahkemesi tarafından bu maddelerden kapatılmasına karar verilen DİSK, 11 yıl aradan sonra faaliyetlerine devam edebilme imkanına kavuştu. TCK'nin 141. ve 141. maddelerinin

1991

Fehmi Işıklar yasaya göre DİSK ve bağlı sendikaların malvarlıklarının geri verilmesi gerektiğini söyledi. DİSK Genel Başkanı Abdullah Baştürk DİSK'in malvarlıklarına el konulması girişimlerini gasp olarak değerlendirdi.

TBMM'de kabul edilen 3713 sayılı Terörle Mücadele Kanunu ile 141, 142 ve 163. maddeleri yürürlükten kaldırıldı. Böylece İstanbul Sıkıyönetim Komutanlığı 2 Numaralı Mahkemesi tarafından bu maddelerden kapatılmasına karar verilen DİSK, 11 yıl aradan sonra yeniden faaliyet imkanına kavuşmuş oldu. Ancak yasaya eklenen bir madde ile DİSK'in malvarlığına el konulmak istendi.

DİSK Genel Sekreteri Fehmi Işıklar "yasaya göre DİSK ve sendikalara ait malvarlıklarının geri verilmesi gerektiğini" söyledi. Ayrıca ve "bu hukuk tanımaz dehşet verici pervasızlığı 12 Eylül Askeri yönetimi dahi düşünmemişti" dedi.

13 Nisan

11 yıl aradan sonra yeniden faaliyete geçmek için Askeri Yargıtay'ın kararını bekleyen DİSK, malvarlığına el konulmasını uluslararası sendikalara taşımak için çalışmalar yapmaya başladı. DİSK, sorunu ilk olarak Mayıs 1991'de toplanacak ETUC Genel Kurulu ile Haziran 1991'de gerçekleşecek ILO toplantısına taşıma kararı aldı.

15 Nisan

DYP Genel Başkanı Süleyman Demirel, DİSK'in malvarlığına el konmasının "hakşinas" olmadığını belirtti. Demirel, 12 Eylül döneminde siyasi partilerin mallarının da aynı akıbete uğradığını vurgulayarak malların sahibine geri verilmesinin uygun olacağını ifade ederek malların sahibinin iyi tayin edilmesi gerektiğini bildirdi.

19 Nisan

DİSK Genel Başkanı ve HEP Milletvekili Abdullah Baştürk, *Cumhuriyet* gazetesine yaptığı açıklamalarda ülkenin, insanlık tarihinin bugün eriştiği özgürlük düzeyine henüz çok uzak olduğunu ve örgütlenme, hak arama özgürlüğü, sendikal özgürlük ve sosyal hakların kullanılamaz hale geldiğini söyledi. Ayrıca, Baştürk Türkiye solunu iktidar yapmak için birlikte olabileceğimiz yeni bir siyasal zeminde ortaklaşa belirlenecek ilkeler etrafında ortak eylem ve güç birliği yapılarak bir defaya mahsus da olsa birlikte seçime girmeleri gerektiğini belirtti.

23 Nisan

DİSK Davası'na bakan Askeri Yargıtay 3. Dairesi TCK'nin 141 ve 142. maddelerinden açılan davaların durumuyla ilgili biraraya geldi. DİSK Genel Sekreteri Fehmi Işıklar, Askeri Yargıtay'ın açıklayacağı kararın özde DİSK'in açılarak yeniden faaliyete geçmesi anlamına geleceğini açıkladı. Işıklar, DİSK'in önündeki en önemli sorunun malvarlığının yeniden işçilerin hizmetine verilmesine yönelik engel olduğunu söyledi.

27 Nisan

SHP Ankara Milletvekili, Genel-İş Genel Yönetim Kurulu üyesi ve TBMM İnsan Hakları İnceleme Komisyonu üyesi Ömer Çiftçi, "DİSK'in malvarlığına el konulmasının ciddi bir temel insan hak ve özgürlükleri ihlali olduğunu" söyleyerek TBMM İnsan Hakları İnceleme Komisyonu'na başvurdu.

29 Nisan

DİSK ve sendikalarının taşınır-taşınmaz tüm malları ile nakit ve gelirlerinin, tüm belge ve kayıtlarının DİSK ve sendikalarının yetkililerinden başka hiçbir kurum ve kişiye devredilmemesi için DİSK, Bakırköy İş Mahkemesi'nde dava açtı. Kayyımlara yapılan noter tebligatında ise DİSK yöneticilerinin devir-teslim için 6 Mayıs 1991 gününde DİSK Genel Merkezi'ne gidecekleri bildirerek kayyımların hazır bulunmaları istendi. DİSK, Bakırköy İş Mahkemesi'nde açtığı davada, DİSK ve sendikalarının malvarlıklarının sendika yetkililerinden başka hiçbir kurum ve kişiye devredilmemesini istedi. Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı kayyımlara gönderdiği yazıda DİSK'in malvarlığını İş ve İşçi Bulma Kurumu'na

1991

devretmelerini istedi. Buna karşın Avukat Rasim Öz kayyımların hukuki meşrutiyetten yoksun sürdürdükleri görevlerinin bittiğini söyledi. Öz, Sendikalar Yasası'nın 46. maddesi ile dayanak oluşturulan DİSK ve bağlı sendikalarının malvarlıklarının İş ve İşçi Bulma Kurumu'na devrini öngören söz konusu yasa hükmünün Anayasanın birçok maddesine göre aykırı olduğunu vurguladı.

MAYIS

6 Mayıs

DİSK yöneticilerinin sendika mührü, yönetim binası ve malvarlıklarını kayyımdan geri alma girişimi sonuçsuz kaldı. DİSK kayyımı Hamdi Ünal, aynı konuda Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanı İmren Aykut tarafından yapılan başvurunun da reddedildiğini belirterek mahkeme sonucunun beklenildiğini söyledi. DİSK avukatı Rasim Öz, Terörle Mücadele Yasası'nın yürürlüğe girmesiyle birlikte DİSK Davası'nın düşmek zorunda olduğunu ve kayyımların görevinin sona erdiğini bildirdi.

7 Mayıs

Askeri Yargıtay'ın DİSK Davası'na yönelik kararı, Yeraltı Maden-İş Genel Başkanı Çetin Uygur'un durumu sebebiyle geciktiği bildirildi. Uygur'un duruşmalı oturum isteminin sonuçlandırılmaması sebebiyle karar günü açıklanamadı. Askeri Yargıtay 3. Dairesi'nin DİSK hakkında suçlamaların temelini oluşturan "yasadışı örgüt" suçlamasının tanımlandığı TCK'nin 141. maddesinin yürürlükten kaldırılmasının üzerine davanın durumunun ne olacağına ilişkin incelemelerin sürdüğü bildirildi.

14 Mayıs

DİSK Genel Başkanı Abdullah Baştürk, Askeri Yargıtay 3. Daire Başkanlığı'na yaptığı başvuruda TCK'nin 141. maddesinin ortadan kalktığı gerekçesiyle DİSK'in beraat ettirilmesini, kapatma kararının yok sayılmasını ve sendikal faaliyetlerine izin verilmesini istedi.

Avrupa'dan DİSK'e destek

ANKARA (Cumhuriyet Bürosu) — Avrupa Sendikalar Konfederasyonu (ASK), DİSK'in para ve mal varlıklarına el konulmasının asla kabul edilemeyeceğine karar verdi. Avrupa Sendikalar Konfederasyonu, temel sendikal özgürlük ihlalleri sürdüğü takdirde, Avrupa Topluluğu'nun Türkiye ile ekonomik işbirliğini durdurması için harekete geçeceğini de bildirdi. 22 ülkeden 39 konfederasyonun bağlı olduğu ASK'ın 45 milyon üyesi bulunuyor.

Lüksemburg'da toplanan Avrupa Sendikalar Konfederasyonu 7. Olağan Kongresi'nde Türkiye ile ilgili olarak aldığı kararda, Türk hükümetinin konfederasyon üyesi DİSK'e karşı baskıcı tavrında hiçbir değişiklik olmadığının görüldüğü kaydedilerek "Önümüzdeki günlerde Askeri Yargıtay'ın DİSK yöneticilerine karşı açılmış bulunan davayı bitirip, bu yöneticiler hakkında beraat kararı vermesi beklenmektedir. Aynı zamanda, Askeri Yargıtay'ın, DİSK'in kapatılması eğiliminde olduğu da söz konusu edilmektedir" denildi. ASK'ın kararında, özetle şu görüşlere yer verildi:

"ASK Genel Kurulu, Türk yetkililerine resmen çağrıda bulunarak ASK üyesi bir örgütün askeri veya sivil hiçbir makam tarafından kapatılmasını ve DİSK'in ve üyelerinin para ve mal varlıklarına el konulmasını asla kabul etmeyeceğini bildirir.

ASK, Avrupa, kurum ve hükümetleri, uluslararası kurum ve örgütler nezdinde, Türkiye'deki sendikal açıdan olağanüstü anormal ve uluslararası sözleşmeler, özellikle Avrupa Sosyal Haklar Sözleşmesi, Avrupa Konseyi İnsan Hakları Sözleşmesi ve Uluslararası Çalışma Örgütü sözleşmeleriyle derin çelişki içinde olan bu durumun bir an önce düzeltilmesi için girişimlerde bulunmaya angaje olur. DİSK'in yeniden özgürlük ve yasallığına kavuşması ve para ve mal varlığının kendisine geri verilmesi gereklidir."

SHP'yi ziyaret

Bu arada DİSK Yürütme Kurulu üyesi Mukbil Zırtıloğlu, Rıdvan Budak, Tahir Güler ve Ali Kaya'dan oluşan heyet, dün sabah SHP Genel Sekreteri Hikmet Çetin'i ziyaret ettiler. Zırtıloğlu, DİSK'in açılmasının "yalan hikâyesine" döndüğünü, 11 yıldır bekleyen davanın önümüzdeki günlerde Askeri Yargıtay'da görüşülerek olumlu bir sonuca ulaşmasını beklediklerini ifade etti. Hikmet Çetin de DİSK davasının ulusal ve uluslararası normlara uymadığını, geciken adaletin "adaletsizlik" olduğunu söyleyerek "Bu demokrasi ayıbı ortadan kaldırılmalıdır" dedi.

Cumhuriyet, 16 Mayıs 1991.

15 Mayıs

ETUC, DİSK ve bağlı sendikaların malvarlıklarına el konmasının kabul edilemeyeceğini açıklayarak desteklerini iletti. Aynı gün, DİSK Yürütme Kurulu üyesi Mukbil Zırtıloğlu, Rıdvan Budak, Tahir Güler ve Ali Kaya, SHP Genel Sekreteri Hikmet Çetin'le yaptıkları görüşmeden sonra "DİSK Davası'nın ulusal ve uluslararası normlara uymadığını, geciken adaletin ise adaletsizlik olduğunu" açıkladılar.

21 Mayıs

ETUC, 7. Olağan Gelen Kurulunda DİSK'in açılmasının ve malvarlığının geri verilmesini aksi takdirde Avrupa Topluluğu ile Türkiye'nin ekonomik iş birliğinin durdurulacağı kararını Türk yetkililerine bildirdi.

HAZİRAN

6 Haziran

DİSK'in malvarlığının İş ve İşçi Bulma Kurumu'na devrine dayanak sağlayan Sendikalar Yasası'nın 46. maddesine göre devredilen bu mal ve nakit paralar, TİSK ve Türk-İş temsilcilerinin de yer alacağı bir kurul tarafından kullanılabilmesi mümkün hale geldi. DİSK'in malvarlığını geri alabilmesi için yaklaşık 150 milyar lira harç yatırmak zorunda kalması

1991

durumunda DİSK avukatlarından Lütfü Gülergün, ilgili mahkemeye adli yardım talebinde bulunacaklarını söyledi.

15 Haziran

ETUC, Cenevre'de yaptığı toplantıda DİSK Davası'nın sonuçlandırılmasını ve el konan mallarının iadesini talep etti. ETUC yetkilileri, bu talepleri içeren bir mektubu Türk makamlarına gönderildiğini bildirdiler.

21 Haziran

Uluslararası Çalışma Konferansı'nda Türkiye'de sendikal haklar başlığında, 98 sayılı Sözleşme ihlalleri nedeniyle Türkiye'nin kamuoyunda "kara liste" olarak bilinen özel paragrafa alınmasını istedi. Norveç delegesi Rusanen "Türk hükümetinin tutumunun sadece 98 sayılı sözleşmeye değil, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'ne de aykırı olduğunu" söyleyerek "DİSK'in yasal olarak tanınmasını ve malvarlığının iadesi için şikâyet hazırladıklarını" belirtti.

TEMMUZ

16 Temmuz

DİSK, bağlı sendikalar ve yöneticileri hakkında açılan DİSK Davası'nda Askeri Yargıtay 3. Dairesi TCK'nin 141. ve 142. maddelerinin kaldırılmış olmasını gerekçe göstererek beraat kararı verdi. DİSK, 11 yıllık aradan sonra özgürlüğüne kavuştu. Askeri Yargıtay 3. Dairesi'nin açıkladığı kararıyla DİSK yöneticileri beraat ettiler. DİSK ve bağlı 28 sendikanın kapatılma kararının 3713 sayılı Terörle Mücadele Kanunu çerçevesinde geçersiz olduğu aynı kararda yer aldı. Böylece DİSK ve üye sendikaların kapatılma kararı ve DİSK yöneticileri hakkında verilmiş olan kişisel mahkûmiyet kararları ortadan kalkmış oldu. DİSK'in ve bağlı sendikalarının Askeri Yargıtay'ın kararı çerçevesinde faaliyetlerini sürdürmek kararının bir sonucu olarak malvarlığının da sahiplerine teslim edilmesi beklendi.

DİSK'e 11 yıl sonra beraat

KAPATMA KARARI KALDIRILDI

Askeri Yargıtay 3. Dairesi 12 Eylül ile faaliyetleri durdurulan, İstanbul 2 Nolu Sıkıyönetim Mahkemesi kararı ile kapatılmasına karar verilen DİSK ve üyesi 28 sendikanın kapatılma kararının kaldırılmasına, tüm yöneticilerinin beraatine karar verdi.

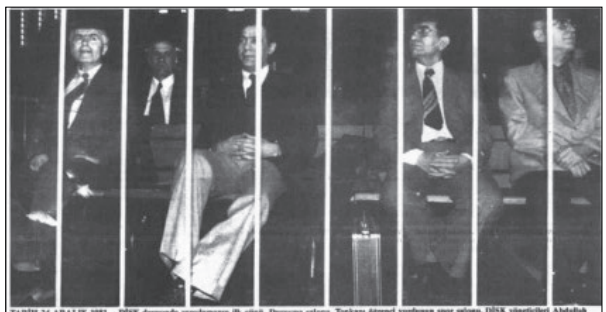
KARARIN GEREKÇESİ

Askeri Yargıtay DİSK yöneticilerinin beraati için TCK'nın 141 ve 142. yasa hükümlerinin yürürlükten kaldırılmasını gerekçe göstərirken, DİSK'in kapatma kararının Terörle Mücadele Yasası'na göre hukuki dayanağının kalmadığını belirtti.

YÖNETİCİLERİ 4 YIL HAPİS YATTI

12 Eylül harekâtı ile birlikte gözaltına alınan daha sonra tutuklanarak yargılanan 1477 DİSK yöneticisi ortalama 4 yıl hapis yatmıştı. İddianamede, DİSK'in yöneticileri Marksist-Leninist illegal Örgüt üyesi olarak gösterilmişti. 3. Sayfada

Cumhuriyet, 17 Temmuz 1991.

TARİH 24 ARALIK 1981— DİSK davasında yargılamanın ilk günü. Duruşma salonu, Toplkapı öğrenci yurdunun spor salonu. DİSK yöneticileri Abdullah Baştürk, sonradan ölen Kenan Akman, Fehmi Işıklar, Rıza Güven, Celal Küçük ilk sırada, parmaklıkların arkasında.

Baştürk: Mücadele sürecek

ANKARA (Cumhuriyet Bürosu) — Askeri Yargıtay 3. Dairesi'nin DİSK'in kapatılmasına ilişkin askeri mahkeme kararını iptal etmesi, sendikalar ve siyasi partiler tarafından olumlu karşılandı.

DİSK Başkanı ve bağımsız İstanbul Milletvekili **Abdullah Baştürk**, "**Kaldığımız yerden ekonomik ve demokratik mücadelemizi sürdürmeye kararlı olan DİSK yöneticilerini, DİSK'in sendikacılık anlayışına güvenip insan haklarımızı elde ettiğimiz günler bekliyorlardır**" dedi. Baştürk, Askeri Yargıtay'ın kararından sonra kayyımların ve ordan atayan mahkemelerin görevlerinin sona erdiğini belirterek "**bu andan itibaren yöneticiler konfederasyon ve sendikaları devralmaya başlayacaklardır**" diye konuştu. Başürk şunları söyledi:

"**DİSK davası 12 Eylül askeri darbesinin yönetimi bir tarafa, o dönemde DİSK yöneticilerine yapılan baskı ve işkenceyle üyelerinin ekonomik, demokratik mücadeleden soyutlandığı, 12 Eylülcilerin toplumun bütün demokratik kesimlerini susturarak kurdukları faşist yönetimin bir tarafı olan DİSK davasının sona ermesi hukuk bir tasarrufun sona erdirilmesi demektir.**"

DİSK Genel Sekreteri, HEP Genel Başkanı Bursa Milletvekili **Fehmi Işıklar**, kararı "**adil, fakat geciktiği bir karar**" olarak nitelendi. Işıklar, halkın başkanlığını yaptığı HEP'e ilgi ve tarafı tarafından verilecek her görevi seve seve yerine getirmeye hazır olduklarını kaydetti.

HEP İstanbul Milletvekili ve DİSK yöneticisi **İsmail Hakkı Önal**, kararla konfederasyonun fiilen açılmış olacağını söyledi. Anayasa Mahkemesi'nin DİSK'in mal varlığına ilişkin vereceği karara kadar da faaliyetlerini sürdüreceklerini açıklayan Önal, "**Sendikalar Kanunu'nun geçici 5. maddesine göre kayyımların görevi kalkmış olmuyor. Simdi toplanacak önümüzdeki günlerde yapacağımız işlerin ilkin kararlar vereceğiz. Çalışmalarımızda DİSK yöneticilerinin payı olduğunu belirten Çetin, "Askeri Yargıtay'ın bu kararından sonra işçilerin alın terinin ve emeklerinin ürünü olan mal varlıklarının gaspedilmesi anlamına gelen bugünkü uygulamaya son verilecek. DİSK ve bağlı sendikaların mal varlıklarının tasfiyelerine derhal verilmesini bekliyoruz**" diye konuştu. Bu konudaki gecikmenin "**hukuksuzluğu bilinerek devam**" anlamına geleceğini savunan Çetin, şu görüşlere yer verdi:

"**Bu, hukuka ve kurallara duyulan büyük bir duygunun olacaktır. Bunu yol açmamak için SHP'nin Anayasa Mahkemesi'ne bu konuda açmış olduğu davanın sonuca beklenmeden DİSK ve bağlı sendikaların mal varlıklarının geri verilmesi başta olmak üzere bu alandaki tüm hukuk dışı uygulamalara son verilmelidir.**"

SP Genel Başkanı **Doğu Perinçek**, "**DİSK'in kapatılması kanunsuzdu. Açılması hukuksuzdu**" dedi. DİSK'in "**12 Eylül'ün sorbalığına sığınığını**" söyleyen Perinçek, Yargıtay'ın kararı ile hakkın yerini bulduğunu kaydetti.

Türk-İş'e bağlı bazı sendikaların temsilcileri de kararı UBA'ya yönelik değerlendirdiler.

Hüseyin Doğdu (Petrol-İş Genel Sekreteri) Gönel ve sağlıklı bir karar. Geç de olsa adaletin yerini bulmuştur. Hak sahiplerine bütün haklarının verilmesini istiyoruz. Bir her zaman için birliğinden yanayız. Bu nedenle DİSK'in kapatılmasından sonra kurulan sendikaların da kapatılmasını istiyoruz" dedi.

Türk-İş Genel Başkanı **Şevket Yılmaz**, kararı "geciken bir adalet tatbikatı" olarak nitelendirdi. Adaletin yerini bulduğunu kaydeden Yılmaz, "**1980'den bu yana Türk-İş, sendikalarını kapatılmasına, yöneticilerin cezaya çarptırılmasının karşı çıkmıştır. Çok geç kalmış bir karardır**" diye konuştu.

SHP Genel Sekreteri Hikmet Çetin, "**Askeri Yargıtay'ın DİSK konusundaki kararı ile demokrasinin yıllardır süregelen bir ayıbı gecikme ile de olsa ortadan kalkmış oldu**" dedi. Bu kararın alınmasında yıllardır hakkı davaları için inançlarından ödün vermeyerek mücadele eden DİSK yöneticilerinin payı olduğunu belirten Çetin, "**

1991

18 Temmuz

DİSK Genel Başkanı Abdullah Baştürk, Askeri Yargıtay 3. Dairesi'nin DİSK yöneticilerinin beraatları ve DİSK'in açılması ile ilgili kararının gerekçesinin de yayımlanmasının ardından gündemlerindeki ilk sorununun DİSK ve üyesi kuruluşların devir ve teslim alınması olduğunu söyledi. Baştürk, sorunların konuşulması ve çözülmesi için 20 Temmuz'da Başkanlar Kurulunun toplanacağını bildirdi.

19 Temmuz

DİSK ve bağlı sendikaların kayyımları, aklanan DİSK yöneticilerine görev devri yapmak için iş mahkemelerinin kararlarını beklediklerini bildirdiler. Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanı Metin Emiroğlu, *Cumhuriyet*'in sorusu üzerine, DİSK'in yeniden faaliyete geçmesi ve malvarlığının devrine ilişkin ayrıntılı açıklamayı daha sonra yapacağını söyledi.

20 Temmuz

DİSK Yönetim Kurulu ve Başkanlar Kurulu 11 yıllık aradan sonra ilk toplantısını İstanbul'da yaptı. DİSK Genel Başkanı Abdullah Baştürk, Askeri Yargıtay 3. Dairesi'nin kararı ile DİSK'in 11 Eylül 1980'deki konumuna geldiğini ifade ederek DİSK'in çalışmalarının devam edeceğini söyledi. Askeri Yargıtay'ın kararı ile kayyumların varlığının fiilen sona erdiğini belirten Baştürk, malvarlıklarının sahiplerine teslim edilmesi gerektiğini belirtti. Baştürk, tüm kayyımlara ve ilgili iş mahkemelerine Askeri Yargıtay'ın kararının tebliğ edileceğini söyledi.

22 Temmuz

DİSK eski Genel Başkanı Kemal Türkler ölümünün 11. yılında anıldı. Topkapı Mezarlığı'ndaki anmanın ardından Mülkiyeliler Birliği'nin Kuruçeşme'deki lokalinde "Kemal Türkler'in ölümünün 11. yılında Türkiye Sendikal Hareketinin Sorunları" konulu bir panel düzenlendi. Panelde DİSK Yönetim Kurulu üyesi Kemal Daysal ve Mülkiyeliler Birliği Başkanı Prof. Dr. Alpaslan Işıklı konuşma yaptı.

22 Temmuz

DİSK adına avukatlar Ercüment Tahiroğlu ve Rasim Öz tarafından DİSK kayyımlığına yazılı tebligat yapıldı. DİSK ve sendikalarının devir-teslimi için ilk girişim kayyımların atandığı iş mahkemelerine yapılan başvuruyu içerdi. Yazıda, DİSK'i gerçek sahiplerinin teslim alması gerektiği ve kayyımların yetkilerinin ve görevlerinin kalmadığı anımsatılarak kayyımlık dosyalarının kapatılmaları istendi. Kayyımlara gönderilen tebligatlarla kayyımların tüm görevlerinin ve yetkilerinin yasa gereğince kendiliğinden sona ermiş olduğu ve herhangi bir işlem veya tasarrufta bulunma hak ve yetkilerinin kalmadığı iletildi.

AĞUSTOS

5 Ağustos

Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanı Metin Emiroğlu, *Cumhuriyet*'in DİSK'e ilişkin sorularını yanıtladı. Emiroğlu, DİSK'in malvarlığı ile ilgili olarak Anayasa Mahkemesi'nin Terörle Mücadele Yasası'nın iptal istemi konusunda vereceği karar doğrultusunda değerlendirme yapılacağını söyledi.

8 Ağustos

SHP Genel Başkanı Erdal İnönü'nün düzenlediği yemeğe katılan DİSK yöneticisi Rıza Güven Türk-İş'in 12 Eylül sürecinde, DİSK'e yönelik hukuk dışı ve anti-demokratik uygulamalara karşı seyirci kalan, hatta destekler nitelikte politikalar uyguladıklarını söyledi.

14 Ağustos

DİSK Genel Yönetim Kurulu ve Başkanlar Konseyi toplandı. DİSK Genel Başkanı Abdullah Baştürk tüm örgütlerde kongre hazırlıklarının başlanmasına karar verdiklerini açıkladı. Bu toplantıda HEP Genel Başkanı Fehmi Işıklar, DİSK Genel Sekreterliği görevinden istifa etti. Işıklar "DİSK'te yetişkin çok sayıda kadronun bulunduğunu" ve "Halkın

1991

Emek Partisi'nde kendisine daha çok ihtiyaç olduğunu'' söyledi. Işıklar'ın istifasının ardından DİSK Genel Sekreterliğine, DİSK Yürütme Kurulu üyesi ve aynı zamanda Tekstil Genel Başkan Yardımcısı olan Süleyman Çelebi seçildi. Toplantıda, DİSK'e bağlı Yeraltı Maden-İş, Yeni Haber-İş ile Türkiye Toprak Tarım İşçileri sendikaları başta olmak üzere bazı sendikalara ait malvarlıklarının görevli kayyımlar tarafından İş ve İşçi Bulma Kurumu'na devrildiği söylendi. Diğer kayyımların bu doğrultuda karar vermemesi için Yargıtay'a başvurarak itiraz edileceği belirtildi.

23 Ağustos

Askeri Yargıtay kararı ile yöneticileri beraat eden ve faaliyetlerinin devam edilmesine yönelik karar verilen DİSK ile bağlı sendikalarının fiilen açılmasına yönelik ilk yasal adımlar atıldı. İstanbul Sıkıyönetim Komutanlığı 2 Numaralı Askeri Mahkemesi, DİSK tüzel kişiliğine ait genel yürütme, yönetim, denetim ve onur kurulu defterlerinin DİSK yöneticilerine teslim edilmesine karar verdi. Mahkeme, DİSK'e ait yayınları kitap, resim ve belgelerin teslimi konusunda kararını sonraya bıraktı.

23 Ağustos

İstanbul 4. İş Mahkemesi, DİSK'e bağlı Tekstil'in yaptığı ''açılışa yönelik çalışmaları yürütebilmek için Tekstil genel merkezini kullanma izni'' başvurusunu uygun görerek gerekli izinlerin verildiğini bildirdi.

27 Ağustos

DİSK'e bağlı Tekstil, sendika mühürleri ve evraklarını kayyımdan devralarak çalışmalarına başladı. Tekstil genel merkezine giden Tekstil yöneticileri, kayyım Sebahattin Topçuoğlu'ndan, sendika mührü ve evraklarıyla birlikte genel merkezi devraldı. Tekstil Genel Başkanı Rıdvan Budak, Türkiye'de sınıf sendikacılığının geçerli olduğunu ve bir sendikal örgütlenmenin olmadığını, bu nedenle de işçi kıyımı olduğuna inandıklarını söyledi. DİSK'e bağlı diğer sendikalarda iş mahkemelerine yaptıkları başvurularda sendika merkezleri mühürleri ve evrakının teslim edilerek çalışmalarına başlama taleplerinde bulundular.

EYLÜL

4 Eylül

Bakırköy İş Mahkemesi, Askeri Yargıtay 3. Dairesi'nin DİSK Davası'nda verdiği ''beraat ve kapatma kararını kaldırdığı'' gerekçesiyle, DİSK'in, 16 Temmuz 1991'den itibaren sendikal haklarını kullanabilir ve sendikal faaliyetlerine başlamış saydıklarını açıkladı. DİSK Genel Başkanı Abdullah Baştürk ''Bakırköy İş Mahkemesi'nin kararıyla DİSK'in yeniden faaliyette olduğunun saptandığını'' belirterek ''Anayasa Mahkemesi'nin, DİSK'in malvarlıkları hakkında olumlu karar vermesini beklediklerini'' söyledi.

9 Eylül

DİSK Yürütme, Yönetim ve Başkanlar Kurulu 11 yıl aradan sonra İstanbul'daki DİSK'in genel merkezinde toplandı. Toplantıda açıklama yapan Genel Başkan Abdullah Baştürk ülke yaşamına bir kez daha sınıfsal ve toplumsal ağırlıklarını koyacaklarına inandığını söyledi. DİSK'in, önümüzdeki günlerde sendikal birlik konusunu geçmişe oranla daha ciddi gündeme getireceğini belirten Baştürk, öncelikle malvarlıklarının örgüt yöneticilerine devrini beklediklerini vurguladı.

11 Eylül

SHP Genel Başkanı Erdal İnönü, DİSK'in Merter'deki binasını ziyaret etti. DİSK Genel Başkanı Abdullah Baştürk ile görüşen İnönü, DİSK yöneticilerinin DİSK'in aklanarak yeniden açılması için gösterdikleri çaba ve başarısının CHP için de yol gösterici olacağını söyledi.

1991

EKİM

DİSK, engel tanımıyor

Hükümetin DİSK ve üyesi sendikaların mal varlığına el koyma girişimi şimdilik sonuçsuz kaldı. Yargıtay, Ankara 6. İş Mahkemesi kararını bozdu.

İş-Sendika Servisi — Yargıtay, DİSK'e bağlı Genel-İş Sendikası'nın mal varlığının İş ve İşçi Bulma Kurumu'na devrini öngören Ankara 6. İş Mahkemesi kararını bozdu. Hükümetin DİSK ve üyesi sendikaların mal varlığına el koyma girişimi şimdilik sonuçsuz kaldı.

DİSK ve üyesi sendikaların mal varlıklarına el konulması girişimine ilişkin çoğunluk yargı kararları hükümet aleyhine çıkmış, bu konuda Anayasa Mahkemesi'nin kararının beklenmesi benimsenmişti. Yargıtay'ın söz konusu bozma kararıyla bu konuda DİSK aleyhine verilmiş bir karar da bozulmuş oldu.

Yargıtay 9. Hukuk Dairesi, Ankara 6. İş Mahkemesi'nin kararını bozarken işin esasına girilmesine şimdilik gerek görmedi. Duruşma yapılmadan, delillere bakılmaksızın verilmiş kararı usulden bozarken özetle şu görüşe yer verdi:

"İşin niteliği itibarıyla usulen taraf teşkil edip duruşma yapılarak toplanacak delillerin sonucuna göre bir karar verilmesi gerekirken, evrak üzerinde bu şekilde karar verilmiş olması doğru değildir."

Hükümetin çıkardığı 3713 sayılı Terörle Mücadele Yasası'na konulan geçici 9. madde ile hükümet, DİSK'in mal varlığını İş ve İşçi Bulma Kurumu'na devretmeyi programlamıştı. SHP, bu maddenin anayasaya aykırı gerekçesiyle iptali için Anayasa Mahkemesi'nde dava açmıştı. Bu kararın sonucunun beklendiği aşamada Askeri Yargıtay, 141-142. Ceza Yasası maddelerinin kaldırılmış olması gerekçesiyle DİSK'in açılması ve yöneticilerinin beraat etmelerine ilişkin kararı verdi. DİSK'in mal varlığının sahiplerine iadesi ve nasıl açılacağı tartışması da böylece gündeme geldi.

Çalışma Bakanlığı, DİSK'in açılması ve mal varlığının iadesi konusunda bir karar vermeyi, Anayasa Mahkemesi'nde açılmış olan davanın beklenmesi sonucuna bağlarken İş ve İşçi Bulma Kurumu aracılığıyla mal varlığını teslim alma girişiminde bulunmuştu. Ancak çoğunluk yargı kararları bu konuda hükümet girişimi aleyhine olumsuz çıkmıştı. Hükümet girişimi lehine yargı kararının da Yargıtay'da bozulması ile hükümet girişimi şimdilik tamamen suya düşmüş oldu.

Cumhuriyet, 3 Ekim 1991.

2 Ekim

Çalışma Bakanlığı, DİSK'in açılması ve malvarlığının iadesi konusunda karar vermeyi Anayasa Mahkemesi'nde açılmış olan davanın beklenmesi sonucuna bağlarken, İş ve İşçi Bulma Kurumu aracılığıyla bazı sendikaların malvarlıklarını teslim alma girişiminde bulunmuştu. Genel-İş'in malvarlıkları İş ve İşçi Bulma Kurumu'na devredilmişti. Yargıtay 9. Hukuk Dairesi, Ankara 6. İş Mahkemesi'nin, DİSK'e bağlı Genel-İş'in malvarlıklarını İş ve İşçi Bulma Kurumu'na devredilmesi kararını bozdu.

17 Ekim

DİSK, *Cumhuriyet* gazetesinde "11 Yıl Yeter" başlıklı kamuoyu duyurusu yayımladı.

30 Ekim

31 Ekim 1991 tarihli *Cumhuriyet* gazetesinde yer alan ve Avukat Rasim Öz'ün açıklamalarına dayanan habere göre DİSK Davası sanıklarının tutuklu kaldıkları süreler için devlete açtıkları tazminat davalarının bazıları sonuçlandı. Ekim 1991'e kadar devlet aleyhinde açılan 57 tazminat davasının 35'inde devlet, tutuklu kaldıktan sonra beraat eden DİSK Davası sanıklarına 500 bin ila 5 milyon lira arasında değişen tazminat ödenmesine karar verildi. Devlet toplam 90 milyon liranın üzerinde maddi ve manevi tazminatı ödemeye mahkûm edildi. DİSK Davası'nda yargılanan 57 sanığın "haksız ve keyfi olarak tutuklu kaldıkları" gerekçesiyle açtıkları maddi ve manevi tazminat davası karara bağlandı.

KASIM

1 Kasım

DİSK Yürütme Kurulunun yaptığı yazılı açıklamada DYP ve ANAP koalisyonunun halkın beklentilerine ters düştüğünün ve ILO ilkelerine ve 12 Eylül döneminden hesap sorularak devletin şeffaflaştırılmasına ancak DYP ve SHP koalisyonuyla mümkün olabileceği vurgulandı.

9 Kasım

DİSK Yönetim ve Başkanlar Kurulu tüzük değişiklikleri gündemi ile olağanüstü toplandı. DİSK ve bağlı 30 sendikanın 5,5 aylık bir süre içinde olağanüstü tüzük kongrelerini yaparak yeni tüzük hükümlerine göre olağan kongrelerini ve olağan seçimlerini tamamlamaları kararı alındı. DİSK Genel Başkanı Abdullah Baştürk, DİSK ve DİSK'in sendikal yaklaşımının damgasını yeniden basacağını belirterek 1967'nin kuruluş geleneğinin yaşatılacağını ve DİSK'in yeniden milyonların umudu olacağını söyledi.

ARALIK

7 Aralık

DİSK Genel Kurulu 11 yıl aradan sonra Merter'deki genel merkez binasında toplandı. DİSK Anatüzüğünün 12 Eylül sonrasında çıkartılan Sendikalar Yasası'na uyarlanması amacıyla toplanan olağanüstü genel kurula DİSK'in son genel kurul delegeleri katıldı. DİSK Yürütme Kurulundan yapılan açıklamada yasal koşulların dayatılması sonucu hazırlanan

1991

tüzüğün yerini en kısa zamanda üyelerinin özgür iradesini yansıtan bir tüzüğe bırakılması yer aldı. Genel Kurulda konuşan DİSK Genel Başkanı Abdullah Baştürk 11 yıl sonra yaptıkları genel kurul toplantısının, 12 Eylül darbecilerine karşı demokratik bir darbe olduğunu belirterek 1990'lı yıllara DİSK ile ilkelerinin damgasını vuracağını ve Türkiye işçi sınıfını 2000'li yıllara DİSK'in taşıyacağını söyledi.

ARALIK 1991 HABERLER

DİSK yeniden doğuyor

DİSK Genel Kurulu 11 yıl aradan sonra dün Merter'deki genel merkez binasında toplandı. Genel Başkan Abdullah Baştürk, genel kurullarını toplamalarının "12 Eylül darbelerine karşı demokratik bir darbe" olduğunu söyledi. Baştürk, "İşçi sınıfını 2000'li yıllara DİSK taşıyacaktır" dedi. DİSK Yürütme Kurulu'ndan yapılan açıklamada yasal koşulların dayatması sonucu hazırlanan tüzüğün yerini en kısa zamanda üyelerinin özgür iradesini yansıtan bir tüzüğe bırakması istendi. Açıklamada "ilk hedeflerimizden biri, bu deli gömleğinden kurtulmaktır" denildi.

TÜM ÇALIŞANLARA TOPLU SÖZLEŞMELİ, GREVLİ SENDİKA HAKKI

Cumhuriyet, 8 Aralık 1991.

19 Aralık

DİSK Genel Başkanı Abdullah Baştürk, geçirdiği beyin kanaması sonucunda hastaneye kaldırıldı.

20 Aralık

Geçirdiği beyin kanaması sonucu hastaneye kaldırılan DİSK Genel Başkanı Abdullah Baştürk'ün doktorları Baştürk'ün, beyin kanaması sonucu komaya girdiğini ve hayati fonksiyonlarını yitirdiğini açıkladı.

21 Aralık

Geçirdiği beyin kanaması sonucunda iki gündür bitkisel hayatta olan 62 yaşındaki DİSK Genel Başkanı Abdullah Baştürk hayatını kaybetti.

23 Aralık

Geçirdiği beyin kanaması sonucu 21 Aralık 1991'de hayatını kaybeden DİSK Genel Başkanı Abdullah Baştürk'ün naaşı Merter'deki DİSK Genel Merkezi'ne getirildi. Baştürk'ün cenazesi 24 Aralık 1991'de saat 12'de Teşvikiye Camii'nden kaldırıldı.

22 ARALIK 1991 HABERLER

YIL 1979 YIL 1982 YIL 1984 YIL 1991

Bütün yaşamı sendika, mahkeme ve cezaevleriyle dolu Abdullah Baştürk, dün sabah öldü

BAŞTÜRK ARTIK YOK

Bir ömür böyle bitti

PORTRE/ ABDULLAH BAŞTÜRK

Sosyal demokrat bir emek savaşçısı

Cumhuriyet, 22 Aralık 1991.

1992

OCAK

7 Ocak

Türk-İş Başkanlar Kurulu, Genel Başkan Şevket Yılmaz başkanlığında toplandı. Başkanlar Kurulu'nun açılışında yaşamını yitiren DİSK Genel Başkanı Abdullah Baştürk ve diğer sendikacılar için saygı duruşunda bulunuldu. Açılış konuşmasını yapan Yılmaz, kuruluş çalışmalarını yürüten DİSK ile güç birliği için her türlü diyaloga açık olduğunu söyledi.

1992

13 Ocak

ILO Sendika Özgürlükleri Komitesi'nin Türkiye raporunda örgütlenme özgürlüğü ilkelerine ters düşen anayasal ve yasal hükümlerin değiştirilmesi için görüşmelerin hızlıca yapılması istendi. Raporda, DİSK'in malvarlığına el koyma girişimlerinden vazgeçilmesi istenerek DİSK'in malvarlığının DİSK'e iade edilmesi gerektiği belirtildi.

19 Ocak

DİSK 11 yıl 7 ay sonra ilk genel kurulunu yaptı. DİSK'in 8. Olağan Genel Kurulunda, Kemal Nebioğlu delegelerin üçte ikisinin oylarını (200 oy) alarak DİSK Genel Başkanlığı'na seçildi. Nebioğlu yaptığı açıklamada delegelerin kendisine çok zor bir görev verdiğini ama en büyük güvencesinin DİSK yöneticileri ve Türkiye işçi sınıfı olduğunu söyledi. DİSK Genel Sekreterliğine Süleyman Çelebi, Yönetim Kuruluna Ömer Çiftçi, İsmail Hakkı Önal, Kemal Daysal, Ali Rıza Güven ve Hulusi Karlı, Denetleme Kuruluna Hüseyin Akduman, Talat Öz ve Tayyar Elmas, Onur Kuruluna Mehmet Karaca, Azmi Güner, Demirhan Tuncay, Zahir Kayhan ve Erdoğan Tuğ seçildi.

Kemal Nebioğlu delegelerin üçte ikisinin oyunu aldı

DİSK'e 12 yıl sonra yeni genel başkan

DİSK Yürütme Kurulu'nun yaşayan tek kurucu üyesi, Gıda-İş eski başkanı Kemal Nebioğlu, dünkü genel kurulda konfederasyonun başkanlığına seçildi. Abdullah Baştürk'ün ölümüyle boşalan genel başkanlığa Mukbil Zertiloğlu ve Mustafa Aktolgalı da aday olmuşlardı. Nebioğlu 200, Zertiloğlu 65, Aktolgalı 22 oy aldılar.

İş Politika Servisi — DİSK, 12 yıl sonra yeni yöneticilerini seçti. İstanbul'da toplanan 8. olağan genel kurulda, Gıda-İş eski başkanı Kemal Nebioğlu, delegelerin üçte ikisinin oylarıyla genel başkanlığa getirildi. Eski Genel Sekreter Süleyman Çelebi de yeniden seçildi.

12 Eylül döneminde son genel kurultaya 1980 temmuzunda gerçekleştirilen DİSK, o genel kurultaki delegeleriyle toplandı. Önceki gün başlayan genel kurulda dün de seçimler yapıldı.

Abdullah Baştürk'ün ölümüyle boşalan genel başkanlığa Kemal Nebioğlu, Mukbil Zertiloğlu ve Mustafa Aktolgalı aday oldular. Seçimlerde Nebioğlu 200, Zertiloğlu 65, Aktolgalı ise 22 oy aldılar.

Sonuçların açıklanmasından sonra delegeler arasında 200 oyun, tüzüğe göre gerekli olan üçte iki çoğunluğu sağlamadığı yolundaki bazı itirazlar oldu ise de görüldü. Ancak genel başkan adaylarından Zertiloğlu'nun, seçimi kazanan Nebioğlu'nun ya-

DİSK'in yeni başkanı Nebioğlu 200 oy aldı.

Nebioğlu DİSK'in geleceğini değerlendirdi:

Türk-İş'le ortak mücadeleden yanayım

DİSK'in yeni genel başkanı Kemal Nebioğlu, 'Konfederasyon şu anda bir iskelet halinde, onun etrafını doldurmemiz sağlamak zorundayız' diyor. Nebioğlu, ilke ayrılıkları giderildiği takdirde, işçi sınıfının sınıflaşmış için Türk-İş'le tabanda ortak mücadeleyi savunuyor. AYŞENUR ARSLAN'IN haberi 17. Sayfada

Cumhuriyet, 20 Ocak 1992.

MART

31 Mart

Terörle Mücadele Yasası'nın geçici 9. maddesiyle DİSK'in malvarlığının İş ve İşçi Bulma Kurumu'na devredilmesine ilişkin düzenlemeye karşı SHP'nin Mayıs 1991'de Anayasa Mahkemesi'ne yaptığı başvuru sonuçlandı. Anayasa Mahkemesi 31 Mart 1992 ve 1992/20 sayılı kararıyla DİSK'in malvarlığının İş ve İşçi Bulma Kurumu'na devreden düzenlemeyi Anayasa'ya aykırı bularak iptal etti.

DİSK'in malvarlığı iade ediliyor

Anayasa Mahkemesi'nin kararı üzerine trilyonlara varan para ve gayrimenkul konfederasyona geri verilecek

CUMHURİYET (Ankara) - Anayasa Mahkemesi, Terörle Mücadele Yasası'na ilişkin yasa hükmünün tamamıyla Anayasa Mahkemesi, DİSK, ...

Cumhuriyet, 1 Nisan 1992.

NİSAN

9 Nisan

Anayasa Mahkemesi'nin, DİSK'in malvarlıklarının İş ve İşçi Bulma Kurumu'na devredilmesini öngören Terörle Mücadele Yasası'nın geçici 9 maddesini iptal etmesi üzerine malvarlığını geri almaya başladı. DİSK'e bağlı Tekstil sendikası mahkeme kararıyla görevli kayyımlardan para ve malvarlıklarını teslim aldı.

10 Nisan

DİSK'e bağlı sendikalar malvarlıklarını geri almaya sürdürürken bir kısmının malvarlıklarının geri alabilmeleri hükümetin yasa çıkarmasına bağlı kaldı. AYM'nin iptal

DİSK'e ilk mal iadesi

► Mahkeme kararından sonra DİSK'e bağlı Tekstil Sendikası, bankada bulunan 20 milyarını devraldı.

DENİZ TOPALOĞLU - DİSK, Anayasa Mahkemesi'nin malvarlıklarının İş ve İşçi Bulma Kurumu'na devredilmesini öngören Anti-Terör Yasası'nın geçici 9. maddesini iptal etmesi üzerine malvarlıklarını geri almaya başladı. DİSK'e bağlı Tekstil Sendikası önceki gün mahkeme kararıyla görevli kayyımlardan para ve malvarlıklarını teslim aldı.

Tekstil Sendikası avukatlarının başvurusu üzerine İstanbul 4. İş Mahkemesi'nce verilen kararda sendikaya malvarlıklarının iade edilmesi için Anayasa Mahkemesi'nin gerekçeli kararının Resmi Gazete'de yayımlanmasını beklemeye gerek olmadığı belirtilerek şöyle denildi: "DİSK ve üyesi sendikaların malvarlığının İş ve İşçi Bulma Kurumu'na devrini öngören 3713 sayılı Terörle Mücadele Yasası'nın geçici 9. maddesi Anayasa Mahkemesi'nce 31.3.1992 tarihinde iptal edildiği cihetle bugüne kadar malvarlığını yöneten kayyımlar heyetinin görevi de sona ermiş bulunmakta ve söz konusu malvarlığının hukuki ve gerçek sahibi olan sendikaya devri ve teslimi gerektiği ortadadır.

Cumhuriyet, 10 Nisan 1992.

1992

kararından önce malvarlıkları İş ve İşçi Bulma Kurumu'na devredilen DİSK üyesi Yeraltı Maden-İş, Yeni Haber-İş ve Türkiye Toprak Tarım İşçileri sendikalarının malvarlıklarının iadesi için yasanın çıkarılması beklendi. Malvarlıkları İş ve İşçi Bulma Kurumu'na devredilen Genel-İş ise Yargıtay'daki davalarının AYM kararı doğrultusunda düşmesini bekledi.

Dosya

DİSK Davası'nda Sorgular

DİSK Davası'nda sorgular, Cumhuriyet Arşivi.

Hazırlayan: Deniz Beyazbulut

DİSK Davası'nda Sorgular

Deniz Beyazbulut

DİSK Davası'nda sorgular davanın çok önemli bir aşamasıdır. Bu aşamada yargılanan DİSK'liler duruşma heyeti tarafından yöneltilen çeşitli soruları yanıtladılar. Aşağıda DİSK Davası sorgularından geniş bir özet ve çeşitli notlar yer almaktadır. Sorgular esas olarak DİSK Davası duruşmalarını düzenli olarak izleyen ve yayımlayan *Cumhuriyet* gazetesinden derlenmiş ve özetlenmiştir. Bu kuşkusuz önemli bir avantaj ve aynı zamanda kısıttır. Sorguların derli toplu dökümü için tek kaynak neredeyse *Cumhuriyet* arşividir. Başka bir kaynak olmadığı için karşılaştırma imkanı olmamıştır. Sorgular *Cumhuriyet*'te yer aldığı şekliyle özetlenmiştir.

Dava sırasında en uzun ve ayrıntılı sorgular doğal olarak Genel Başkan Abdullah Baştürk ve Genel Sekreter Fehmi Işıklar'ın sorguları olmuştur. Bu sorgular adeta iddianamedeki suçlamalara da bir yanıt niteliğindedir. Bölümde ayrıca dönemin DİSK Yürütme Kurulu üyelerinin sorguları ile DİSK Araştırma Enstitüsü Müdürü Profesör Sadun Aren'in sorgularına da yer verilmiştir. Bu bölümde sorgu sırasındaki kimi notlar da yer almaktadır.

Baştürk sorgu sırasında, Cumhuriyet Arşivi.

DİSK Genel Başkanı Abdullah Baştürk'ün Sorgusu

Davaya verilen 42 gün aranın ardından sorgular 15 Nisan 1982'de DİSK Genel Başkanı Abdullah Baştürk ile başladı.[1]

Abdullah Baştürk'ü kürsüye davet eden duruşma yargıcı Çetin Güvener, Baştürk'e ilk olarak sendikacılık ve siyasal

[1] *Cumhuriyet*, 15 Nisan 1982.

geçmişine ilişkin soruyu yöneltti. Baştürk "20 aydır tutuklu bulunan bir kişi olarak önce iddianamedeki suçlamaların bütünlüğüne ilişkin kısa bir açıklama yapmak istiyorum" dedi. Yargıç savunma ile sorgunun karıştırılmaması gerektiğini sadece sorulan soruların cevaplayabileceğini bildirdi. Baştürk "817 sayfalık iddianamede 8500 suçlama var 53 bölüm yer alıyor.

Böylesine ağır suçlanan kişiler olarak soru cevap aşamasının içinde suçlamanın bütünlüğüne cevap göremeyebiliriz."diyerek itirazda bulundu. Ancak duruşma yargıcı Güvener sadece sorulara yanıt verme hakkına sahip bulunduğunu toplu cevabı ancak savunmada verebileceğini söyledi.[2]

DEMOKRATİK SOSYALİST DÜNYA GÖRÜŞÜNE SAHİBİM

Abdullah Baştürk kuruluşundan bu yana Genel-İş Genel Başkanlığını yaptığını belirtti. Genel-İş'in başkanı olarak Türk-İş Yönetim Kurulu üyeliği yaptığını, 1976'da genel kurul kararıyla Genel-İş'in DİSK'e geçtiğini, 1977'de DİSK Genel Başkanlığına seçildiğini açıkladı.

Kuruluş yıllarında Türkiye İşçi Partisi (TİP) üyesi olduğunu, daha sonra ayrıldığını, halen Cumhuriyet Halk Partisi (CHP) üyesi olduğunu ve 1968-1977 yılları arasında CHP'den iki dönem milletvekili seçildiğini bildirdi.[3]

Abdullah Baştürk, siyasal görüşüne ilişkin sorulara ise özetle şu yanıtı verdi:

> CHP'nin milletvekili ve üyesiyim. CHP'nin siyasal görüşü dünyaca bilinir. Ancak CHP'nin kitle partisi olması nedeniyle içinde demokratlar, ilericiler, sosyal demokratlar, demokratik sosyalist görüşte olanlar vardır. Ben demokratik sosyalist dünya görüşüne sahibim. Fransa'da Mitterrand'ın sosyalist partisi ve diğer Avrupa ülkelerindeki sosyalist işçi partilerinde olduğu gibi. [4]

DİSK'İN GÖRÜŞÜ ANAYASA ÇERÇEVESİNDE DEMOKRASİNİN UYGULANMASIDIR

Duruşma yargıcı Çetin Güvener, Abdullah Baştürk'e, sendikacılıktan ne anladığını sordu. Baştürk, soruyu "Sendikalar sanayi ve giderek hizmet kesiminde işçilerin ekonomik ve demokratik mücadele örgütleridir.

Emeğin ücretini çalışma ve yaşam koşullarını iyileştirmek ve işçileri geliştirip hem ekonomik hem de demokratik mücadelede etkin kılmak için çalışırlar. İşlerin ekonomik ve demokratik haklarını sağlamak için mücadele ederler tüzük Yasa ve Anayasa'ya dayalı olarak çalışırlar" şeklinde yanıtladı.[5]

Abdullah Baştürk, DİSK'in kuruluşundan itibaren doktriner kuruluş olduğu yolundaki iddiayı yanıtlarken ise görüşlerini özetle şöyle bildirdi:

> DİSK 1967'de konfederasyon olarak kuruldu. Kuruluş bildirgesi ve tüzüğü hangi amaçla kurulduğunu net olarak açıklıyor. Ben kendiliğimden bir şey ekleyemem. Ben kurucular arasında değilim ama kuruluş amacını bildiğim ve kabul ettiğim içindir ki sendikamla birlikte üyesi oldum ve DİSK'in genel başkanlığını kabul ettim. Kuruluş bildirgesinde 'bizler Türk işçi sınıfının tüm çıkarları hakları özgürlükleri ve onuru için bir araya geldik.
>
> Atatürk'ün ilan ettiği gibi bizi mahvetmek isteyen emperyalizme bizi yutmak isteyen kapitalizme karşı savaş

[2] *Cumhuriyet*, 15 Nisan 1982.

[3] *Cumhuriyet*, 15 Nisan 1982.

[4] *Cumhuriyet*, 15 Nisan 1982.

[5] *Cumhuriyet*, 15 Nisan 1982.

> açmış kişileriz' deniliyor. Anayasada tanınan hak ve özgürlüklere sahip çıkılacağı uzun uzun anlatılıyor. DİSK'in kuruluşunda bir doktriner görüş var ise bu anayasanın çizdiği temel hak ve özgürlükler etrafında demokrasinin bütünüyle uygulanması yani temel hak ve özgürlüklerin ekonomik ve sosyal reformların yapılmasını vergide adalet herkese çalışma hakkı herkese sağlık hakkı herkese okuma hakkı ve korkusuz yaşama hakkı sağlanmasının istemesiyle açıklanabilir.[6]

Abdullah Baştürk DİSK'in devrimci bir sendikal örgüt olarak işçi sınıfının politik bilince kavuşturduğu şeklindeki iddia etrafında devrimcilikten ve sınıf savaşından ne anladığı sorusuna yanıt verirken şöyle dedi:

> DİSK'in anlayışı genel kurul kararlarında ve tüzüğünde belirtilmiştir. Biz devrimciliği, bugünkü tutucu gerici ekonomik sosyal politikanın anayasa uyarınca değiştirilmesi anayasa ilkelerinin uygulanması olarak açıklıyoruz. 'Savaşım' kelimesi bilim adamları, aydınlar ve basın mensupları arasında olduğu gibi mücadelenin karşılığı olarak kullanılmıştır. İşçi sınıfı mücadeleyi ekonomik sosyal ve demokratik planda yapar.
>
> Ekonomik mücadele ücretlerin artırılması yolundadır. Sosyal alanda mücadele sosyal şartların geliştirilmesine yöneliktir. Demokratik mücadele ise yasaların ekonomik yasaların Anayasa'nın tanınmış olduğu temel hak ve özgürlüklerin örgütlenme toplu sözleşme miting gibi hakların kısıtlanmasına karşı verilen mücadeledir.[7]

DİSK Demokratik Sınıf ve Kitle Örgütüdür

DİSK Genel Başkanı Abdullah Baştürk'ün 16 Nisan 1982 tarihli sorgusunda suçlamanın bütünlüğüne genel cevap hakkı verilmesine ilişkin avukatı Ercüment Tahiroğlu tarafından sunulan yazılı istem reddedildi. Sorgusunun soru-yanıt şeklinde devam etmesine ve sorgu sonuna kadar sanığın vekil marifetiyle temsiline dahi fiilen gerek bulunmadığına, sorgular sonuna kadar avukatların herhangi bir talepte bulunamayacaklarına karar verildi.[8]

Abdullah Baştürk, sorulara geçilmeden önce zabıtta bir düzeltme isteminde bulundu ve bir önceki duruşmada savcılık görüşünün yansıdığı soru ile kendi cevabının karıştığını belirterek "Benim görüşüm DİSK'in doktriner bir kuruluş olarak doğduğunu kabul etmediğim şeklindedir" dedi.[9]

Duruşma yargıcı Çetin Güvener, Abdullah Baştürk'e DİSK'in temel hareket noktasına ilişkin soru sordu. Baştürk özetle şöyle yanıt verdi:

> DİSK sendikal örgüttür, sınıf örgütüdür, kitle örgütüdür, bağımsız örgüttür. Sınıf ve kitle örgütü olmak nedeniyle ekonomik ve demokratik mücadele örgütüdür. DİSK'in temel ilkeleri broşüründe temel hareket noktası şöyle açıklanır: Dini, ırkı, cinsiyeti, dünya görüşü ne olursa olsun sendikalarda bir araya gelen bütün işçilerin kuruluşudur. Sendikalarda ortak çıkarlarda birleşen işçiler üretimdeki yerlerine, üretim araçları karşısındaki durumlarına göre üretimden aldıkları paya göre bir sınıf oluştururlar.

Abdullah Baştürk'ün bu cevabına karşılık araya girerek yargıcın sorduğu "İşçi sınıfı karşısında sınıf var mıdır?" sorusuna Baştürk, "İşverenler sınıfı vardır" şeklinde karşılık verdi.[10]

---

[6] *Cumhuriyet*, 15 Nisan 1982.

[7] *Cumhuriyet*, 15 Nisan 1982.

[8] *Cumhuriyet*, 17 Nisan 1982.

[9] *Cumhuriyet*, 17 Nisan 1982.

[10] *Cumhuriyet*, 17 Nisan 1982.

Duruşma yargıcı Çetin Güvener'in sosyalizm mücadelesinden ne amaçlandığı sorusunu Abdullah Baştürk şöyle yanıtladı:

> DİSK sendikal örgüt olarak, ekonomik mücadele örgütüdür. DİSK değil, siyasi partiler, sosyalist anlayışı kabul edenler, Anayasa çerçevesinde sosyalist mücadele yapacaklardır. DİSK bunu kabul ediyor. Anayasa Mahkemesi de sosyalizmin Anayasa çerçevesinde siyasal partiler aracılığı ile tesisine cevap veriyor. Yani sosyalist partilerin Türkiye'de iktidar olmasını kabul etmiştir.[11]

Abdullah Baştürk, duruşma yargıcı Güvener'in Anayasa'da köklü değişimlerin gerçekleştirilmesi görüşüne yönelik sorusuna şöyle cevap verdi:

> Anayasa'da öngörülen köklü değişimlerin', 'Anayasa'da köklü değişimlerden' anlamı çok farklıdır. Anayasa'da öngörülen köklü değişimlerin gerçekleştirilmesi görüşüne katılıyorum. DİSK işçi haklarının korunması yönünden anayasal ekonomik ve sosyal reformların hayata geçirilmesi için mücadele eder.[12]

Abdullah Baştürk'ün sorgusunun devam edeceği öğleden sonraki oturuma geçilmeden önce Baştürk, savcı tarafından yapılan bir tahrifatın zapta geçmediğini bildirdi. Baştürk, Anayasa'da köklü değişikliklerin yapılmasından söz edilirken kasıtlı olarak ''öngörülen'' sözcüğünün savcı tarafından iddianameye geçirilmediğinin zapta alınmasını istedi. Baştürk, ''İddianamede bu türden en az 250 kadar tahrifat vardır. Zapta geçmesini istiyorum'' dedi. Buna karşılık söz alan Askeri Savcı sanığın kendisine hakarette bulunduğunu söyledi. Söz isteyen Baştürk'ün avukatı Ercüment Tahiroğlu'na yargıç söz vermeyerek ''Tahrifat yok. İddia makamının değerlendirmesi var'' dedi. Abdullah Baştürk zapta geçirilmesi konusunda ısrar etti ve ''öngörülen'' kelimesinin iddia makamı tarafından kaldırılmış olduğu zapta geçti.[13]

DİSK'E HAYAT VEREN İŞÇİ TABANIDIR

Duruşma yargıcı Güvener'in ''işçi sınıfının kendisi için sınıf olma bilinci'' kavramının açıklamasının istemesine Baştürk, ''işçi sınıfının kendi ekonomik, sosyal, kültürel çıkarlarının bilincine varması'' yanıtını verdi. Baştürk, ''Kaynağı nedir?'' sorusuna ise ''Yaşanan hayattadır'' dedi.[14]

Baştürk, duruşma yargıcının DİSK'in ''ideolojik amaçlı bir kuruluş olduğu'' iddiasına şu yanıtı verdi:

> DİSK sınıf ve kitle örgütü, sendikal bir kuruluştur. DİSK'e hayat veren onun işçi tabanı ve yöneticileridir. Elbette insan olarak onların görüşleri vardır. Ama DİSK'in tüzel kişi olarak herhangi bir ideolojik amaçlı kuruluş olduğu iddiasını kabul etmiyorum. Çünkü DİSK bir parti değildir. [15]

Duruşma yargıcının ''işçilerin ekonomik ve sosyal sorunlarının çözümleneceği nizamının ne olduğu''na dair sorusuna Baştürk şöyle yanıt verdi:

> 1961 Anayasası'nın çizdiği nizamdır. Bunu DİSK, tüzüğü, kuruluş bildirgeleri ile kabul etmiş, ulusumuza açıklamıştır. Anayasayı hayata geçirmek, ekonomik ve sosyal haklarla ilgili hükümlerine geçerlilik kazandırmak için mücadele etmiştir. Bu hedeflere karşı olan güçlere karşı da mücadele vermiştir.[16]

Abdullah Baştürk, ''DİSK'in devrimci sendika olarak, parti politikaları alanına

[11] *Cumhuriyet*, 17 Nisan 1982.
[12] *Cumhuriyet*, 17 Nisan 1982.
[13] *Cumhuriyet*, 17 Nisan 1982.
[14] *Cumhuriyet*, 17 Nisan 1982.
[15] *Cumhuriyet*, 17 Nisan 1982.
[16] *Cumhuriyet*, 17 Nisan 1982.

girerek bu yönde temel ilkeler koyduğu'' suçlamasına karşı ''DİSK bir parti değildir. Bir sendika için parti gibi politikaya girdiği söylenemez. Yasalar sendikaların faaliyet alanını belirlemiştir. Aynı yasalar parti politika alanında müeyyideler getirmiştir. 1967'de kurulan DİSK'e bu şekilde bir iddia ileri sürülmemiştir. Açılmış bir dava da yoktur. O halde DİSK parti, politika alanına girmemiştir. Bu iddiayı reddediyorum'' dedi. Ardından Baştürk, ''DİSK'in kuruluşundan beri sınıf mücadelesi ve hakimiyetine göre cemiyet nizamı teessüsüne ilişkin illegal bir örgüt olduğu'' suçlamasını reddetti. Baştürk, ''DİSK'in hiçbir açıklamasında yazılı sözlü beyanlarda bu anlama gelen bir görüş açıklanmamıştır. Aksine T.C. Anayasası'na sahip çıkmıştır'' dedi.

DİSK'İN DEVRİMCİLİK ANLAYIŞI ANAYASA'NIN EKSİKSİZ UYGULANMASIDIR

Duruşma yargıcı Çetin Güvener, ''Anayasa ve 274 ve 275 sayılı yasalar karşısında DİSK'in tüzüklerinde yer alan ilkelerle, işçi sınıfı iktidarına dayalı bir düzenin amaçladığı'' iddiasına ilişkin terimlerin de açıklanmasıyla birlikte Abdullah Baştürk'ün görüşünü talep etti. Baştürk, özetle soruyu şöyle yanıtladı:

> DİSK ana tüzüğü Anayasamızın eksiksiz tastamam uygulanması esası üzerinde oluşturulmuştur. Devrimcilik anlayışı da Anayasa'nın tastamam uygulanmasıyla açıklanmıştır. DİSK ana tüzüğündeki görüşmeler Batı Avrupa ülkeleri sendikal merkezlerinin uygulamaları çerçevesindedir. DİSK kurulduğundan beri Anayasamızı ve demokrasiyi savunmuştur. Tüm DİSK metinlerinde Anayasa ve demokrasi doğrultusunda gidildiği açıkça belirtilmiştir. Bu söz konusu her üç tüzükte de böyledir. İddia makamı tahrifat, saptırma ve zorlamalarla suçlamalarını yoğunlaştırdığı kelimeler içinde en fazla işçi sınıfı bilimi ve sosyalist ideoloji vardır.

Baştürk'ün cevaplarına karşı araya giren Çetiner, ''Tahrifat kelimesini kullanmayınız. Tahrifat yok, iddia var. Tüzüklerinizde işçi sınıfı bilimi ve sosyalist ideoloji terimleri yok mu?'' diye sordu. Baştürk, terimlerin bulunduğunu ancak anlamlarının iddia makamı tarafından saptırıldığını söyledi. Bunun üzerine duruşma yargıcı Baştürk'ten kendi değerlendirmesini yapmasını istedi. Baştürk açıklamalarını özetle şöyle sürdürdü: [17]

> Batı Avrupa sendikalarının 150-200 yıllık deneyimleriyle kazandığı teori ve pratik bilgilerle, birikimin bütününe işçi sınıfı bilimi diyoruz. Bilim insanlığın gelişmesine giden en önemli aracı olduğuna göre, sendikal amaçlı bilimsel çalışmalar da işçi sınıfının bilimini oluşturmaktadır. Yine biz sendikal bir kuruluş olmanın gerçeğini unutmadan sosyalizmden yana olduğumuzu söylüyoruz. Elbette sosyalizmin siyasi temsilcileri değiliz. Bu siyasi partilere ait olan bir görevdir. Biz DİSK olarak hiçbir tüzük veya dokümanımızda kapitalizmi yok ederek sınıf iktidarı esasına dayalı sosyalist bir düzenin kurulması şeklindeki iddiaya muhatap değiliz. İddia makamının bu iddiasını reddediyoruz. DİSK sendikal bir örgüt olarak illegal gizli bir örgüt değildir. DİSK bütün faaliyetlerinde kendi içinde ve kamuoyu önünde açık bir örgüt olmuştur.

Yargıç, Baştürk'e yasalarda sendikaların çalışmalarının ekonomik mücadele ile sınırlandırıldığını belirterek DİSK Tüzüklerinde sözü edilen üç türlü mücadeleden sendikal mücadelenin mi anlaşılması gerektiğini sordu.

Baştürk soruyu şöyle yanıtladı:

[17] *Cumhuriyet*, 22 Nisan 1982.

> İşçi sınıfının ekonomik mücadele örgütü olan sendikalardır. DİSK böyle bir örgüttür. DİSK üçlü mücadele yapacağını söylemiştir. Politik ve ideolojik mücadele dokümanımızda yoktur. Daha doğrusu, DİSK'in üçlü mücadele vereceğini hiçbir doküman gösteremez. DİSK'in sözkonusu iddiasında işçilerin yalnız ekonomik alanda değil siyasi ve ideolojik alanda mücadele gereğinden söz edilir. İşçilerin politik ve ideolojik mücadelelerini yürütecekleri yer siyasi partilerdir.[18]

Duruşma yargıcı Çetin Güvener, Baştürk'e ''toplumcu düzenden'' ne kastedildiğini sordu. Baştürk, ''Seçimle iktidara gelecek siyasi iktidarın uygulayacağı sosyalist ekonomik model'' olarak açıkladı. Yargıç bunun üzerine ''işçilerin siyasi mücadele yapmaları gerektiğini'', ''insanın insanı sömürmesi esasına karşı'' mücadele şeklindeki DİSK görüşlerine açıklık istedi.

Baştürk, ''Bu görüşlerin anlamı kendi içinde mevcut, işçilerin tüm hakları için yalnız ekonomik, meslek mücadele ile yetinmeyip bunun yanında Anayasa'dan gelen demokratik haklarını kullanarak demokratik mücadele yapmalarının gereğini anlatır'' yanıtını verdi.[19]

DİSK'İN BAĞIMSIZLIK ANLAYIŞI

Yargıç, DİSK'in Türkiye'nin tam bağımsızlığı ve özgürlüğü için yola çıktığı görüşü üzerinde durarak Baştürk'ten ''bağımlılık'' ve ''bağımsızlığı'' anlatmasını ve kime karşı mücadele verildiğinin yanıtını istedi. Baştürk soruyu şöyle yanıtladı:

> Türkiye Cumhuriyet Devleti verdiğimiz bağımsızlık savaşı sonunda kurulmuş bir devlettir. DİSK bağımsızlık konusunda o nedenle çok duyarlıdır. DİSK'in bağımsızlık anlayışı ülkemizin hem ekonomik hem siyasal hem askeri alanlarda bağımsız olması anlamındadır. Veya bir alandaki bağımlılık diğer alanlarda da bağımlılığı getirir. İkili anlaşmalar bağımlılık getiren anlaşmalar siyasal iktidarlarca oluşturulmuştur. Bunun bir örneği 1974 Kıbrıs olayında yaşanmıştır. Kıbrıs'a anlaşmalar gereği yapılan müdahalede bir başka ülke ambargo koyarak hem ekonomik hem askeri dar boğaz yaratmak istemiştir.[20]

Abdullah Baştürk, Türkiye'nin ekonomik bakımdan emperyalizme bağımlı, kapitalist ekonominin uygulandığı bir ülke olduğunu söyledi. ''Türkiye'de bağımlılığı siyasi iktidarlar getirmiştir'' dedi. Baştürk, ''Çıkar çevrelerinin ve onların siyasi iktidarlarının, ekonomik, sosyal, siyasal bunalımlarının yarattığı tepkileri bastırmak için askeri yönetimler istediğini'' vurguladı.[21]

Duruşma yargıcı Güvener, ''Emperyalist, sömürücü, ırkçı, şovenist ve savaş kışkırtıcısı olan ülkelerin belirlenmesi için ekonomik ve siyasal kriter nedir? Bu değerlendirmede Türkiye'nin yeri nedir?'' sorusunun yanıtını istedi. Baştürk, yargıca soruların iddianamedeki yerinin ne olduğunu sordu. Yargıç, ''İddianamenin genelinden soruyorum'' şeklinde cevap verdi. Baştürk özetle şöyle yanıt verdi:

> Bu bir genel değerlendirmedir. Elbette ki dünyamızda kendi ülkesinin ve toplumun çıkarını ön planda tutan sömürücü ve emperyalist ülkeler vardır. Sömürü ve emperyalizmden anladığım, bir ülkenin başka bir ülkeyi sömürmesidir. Sömürüsüz topluma geçişi amaçlamak uygarlığın gereğidir. Her bağımsız milli düşünce bunu amaçlar. DİSK olarak biz de genel değerlendirmede böyle anlıyoruz.

Yargıç, demokratik sosyalizm ile DİSK'in benimsediği sınıf uzlaşmazlığı mücadelesi

[18] *Cumhuriyet*, 22 Nisan 1982.

[19] *Cumhuriyet*, 22 Nisan 1982.

[20] *Cumhuriyet*, 22 Nisan 1982.

[21] *Cumhuriyet*, 29 Nisan 1982.

ilkesinin nasıl bağdaştırıldığını sordu. Baştürk şöyle yanıtladı:

> DİSK'te demokratik sosyalist de vardır sosyal demokrat da CHP'li de AP'li de. Abdullah Baştürk'ün siyasal görüşü demek değildir. Kitle örgütü olmanın gereği budur. Demokratik sosyalizmin temsilcisi DİSK değildir. Sermaye sınıf ile işçi sınıfı arasında uzlaşmazlık vardır. Böyle olması da doğaldır. Sınıf uyuşmazlığı, çıkar uyuşmazlığı olmasa idi, bunların ayrı ayrı sınıf olmalarına gerek yoktu. Sendikalar Yasası her iki sınıfın varlığını ve uzlaşmazlığını kabul etmiş, sendikaları araç olarak görevlendirmiştir.[22]

Duruşma yargıcı, DİSK'in ''ulusal bağımsızlık konusu ile ilgisinin ne olduğunu'' ve ''nasıl olup da bir devlet gibi çalışma yaptığını'' sordu. Baştürk'ün yanıtı şöyle oldu:

> Ekonomik bağımsızlıkların siyasi ve askeri bağımlılıkları da beraberinde getirdiğini ifade etmiştim. Örneğin, NATO askeri ittifak olmasına rağmen ülkemizi askeri alanda olduğu kadar ekonomik ve siyasi alanda da bağımlı kılmaktadır. Her türlü askeri paktlar beraberinde bağımlılığı getirirler. DİSK kurulduğu günden beri ülkemizin bağımsız olmasını istemektedir. Bu DİSK'in olduğu kadar her vatanseverin her yurttaşın görevidir.[23]

Bunun üzerine yargıç Baştürk'e ''Devlet politikası değil mi?'' sorusunu yöneltti. Baştürk şöyle cevap verdi:

> Askeri paktlar devletin kontrolünde yürütülür. Ancak her yurttaşın DİSK gibi bağımsızlığı savunan kuruluşların da siyasi iktidarlarca siyasi iktidarlarca da onaylanmış pakt ve anlaşmaları eleştirme hakları vardı. Yaptığımız da budur. Zira DİSK Genel Kurul kararları ile her türlü paktlara karşı olduğunu belirlemiştir.

Yargıç, Baştürk'e ''Türk devleti aciz mi?'' sorusunu sordu. Baştürk özetle şöyle yanıt verdi:

> Anayasamızın ilkesidir. Devlet egemenliği kayıtsız şartsız milletindir. Buradan hareketle ülkemizde her düşünen aydının ilerici demokrat yazar ve bilim adamlarının bu konularda binlerce makale ve görüşleri ortaya konmuştur. Arşivler karıştırıldığında bu anlamda pek çok görüş olduğu görülecektir. DİSK ve yöneticileri de bunu yapmıştır. Kendisini hiçbir zaman devlet yerine koymamış, iktidar yerine koymamış, parlamento yerine koymamış, bu tür düşüncelere Anayasamız içinde yer vererek bağımsızlık, demokrasi mücadelesini sürdürmüştür.[24]

DİSK'İN SOSYALİST DÜZEN ANLAYIŞI

Yargıç, Baştürk'ten ''işçi sınıfı ideolojisi''ni açıklamasını talep etti. Baştürk, ''Çıkar çevrelerinin emperyalistlerin, kapitalistlerin ideolojilerine karşı kendi ideolojilerini oluşturmalarıdır'' dedi. Ardından sosyalist düzenden ne anladığını soran yargıç, Baştürk'ten cevap vermesini istedi. Baştürk şöyle yanıtladı:

> DİSK'in kuruluş bildirgesinde ve tüzüklerinin ana maddelerinde belirtildiği üzere Anayasayı kendine zemin kabul etmiştir. Buna göre ülkemizde sosyalist siyasi bir parti iktidar olabilmektedir. İşçi sınıfının kurtuluşunun yani ekonomik, sosyal plandaki istemlerinin böylesi bir siyasi iktidarda elde edileceğini söylemektedir. Ben böyle anlıyorum.

Ardından yargıç, Baştürk'e ''sosyalist düzen''den ne anladığını sordu. Baştürk özetle şu ifadelere yer verdi:

> Ekonomik alanda temel üretim araçlarının çelik makine sanayii, enerji kaynaklarını, sanayii kilit noktalarının, ağır sanayi ve madenciliğin, ulaştırma, ihracat, ithalat işleriyle, bankacılık ve sigortacılığın devlet eliyle yapılmasına, sosyal alanda eğitimde, sağlıkta, devletin etkin bir rol oynaması, toprakta adaletin

[22] *Cumhuriyet*, 29 Nisan 1982.

[23] *Cumhuriyet*, 6 Mayıs 1982.

[24] *Cumhuriyet*, 6 Mayıs 1982.

> sağlanması gibi önlemler bütününe sosyalist uygulamanın yapıldığı bir düzen olarak açıklanabilir.[25]

DİSK Genel Başkanı Abdullah Baştürk, ''neden sosyalizmi istedikleri''ne ilişkin soruyu yanıtlarken, ''Kapitalist sınıf ne kadar kapitalist partileri ve kapitalizmden yana iktidarları işbaşına getirmek istiyorsa, biz de işçiler olarak sosyalist bir siyasal iktidarın işbaşına gelmesini istiyoruz. Bu da yasal ve Anayasal bir hakkımızdır'' dedi.[26]

1 Mayısları Kutlamak Yasal Haktır

Baştürk, 1 Mayıs ile ilgili soruları yanıtlarken ''DİSK 1 Mayısları kutlamıştır. Demokrasi mitingleri yapmıştır. 1 Mayısların kutlanmasını Anayasal ve yasal bir hak olarak kendinde görmüştür'' dedi.[27] DİSK Genel Başkanı Abdullah Baştürk, sorgusunda yasal olarak yapılan miting ve yürüyüşler ile 1 Mayıs kutlamalarına kitlesel eylem dediklerini söyledi. Baştürk şu ifadeleri ekledi:

> Bunların yapılması, yasaların sendikalarımıza tanıdığı bir haktır. Hem BM'nin hem de ILO'nun kararları da yürüyüş ve miting düzenlemenin ve 1 Mayıs tertip etmenin temel haklar olduğunu belirtmiştir. Böylece bizim kitlesel eylemlerimiz hem yasalarımıza hem de uluslararası anlaşmalara uygun olarak yapılır. Merkez Eylem Komitesi de böylesi yasal işlevleri organize etmek için görevli kılınmıştır.[28]

DİSK Genel Başkanı Abdullah Baştürk, 1 Mayıs kutlamaları ile sınıfsal bayram ayrılığı yapıldığı, yasalara göre sınıfsal bayram amacı güdülemeyeceği iddialarına ilişkin soruyu yanıtlarken, 1 Mayıs'ın bütün dünyada işçi sınıfının birlik ve dayanışma günü olarak kabul edilip kutlandığını söyledi.

Baştürk, ''Yalnız ülkemizde değil, Batı demokrasilerinde de 1 Mayıs mitinglerinde işçi sınıfı ve diğer emekçi katmanların ortak istemleri dile getirilir. DİSK'in kutladığı 1 Mayısların içeriği budur. Amacından saptırıldığı iddialarını red ediyorum'' şeklinde konuştu.[29]

Duruşma yargıcı Güvener, Baştürk'ün 17 Şubat 1978 tarihli DİSK Ajansı'nda yayımlanan konuşmasından bir pasaj okuyarak, ''düzenin değiştirilmesini tarihsel bir görev'' olarak tanımlamasını ve bu ifadenin ''Anayasa'nın uygulanması görüşüyle'' birlikte açıklamasını istedi. Baştürk, Anayasa'nın uygulanması ile sorunların çözüleceğine inandıklarını söyledikten sonra yargıç, önceki sorusunu tekrarladı ve neden söylediğini sordu. Baştürk, ''Konuşmamda soruda kastedilen anlama gelecek taraf yoktur. Ekleyecek bir şeyim yok. Konuşmamda suç olmadığı içindir ki herhangi bir takibata uğramamıştır'' yanıtını verdi. Yargıç, işçi sınıfının yeni bir dünya yaratmadaki tarihsel görevinin ne olduğunu ve hangi kuruluşa ait olduğunu sordu. Baştürk, tarihsel görevin sömürüsüz, baskısız ve uygarlığın bütün nimetlerinden herkesin yararlanabildiği bir dünya özlemi olduğunu söyledi.[30]

Yargıç, ''1 Mayıs kutlamalarına bazı teröristlerin portrelerinin getirilmesi'' üzerine bir soru sordu. Baştürk, DİSK'in yetkili

[25] *Cumhuriyet*, 22 Nisan 1982.
[26] *Cumhuriyet*, 8 Mayıs 1982.
[27] *Cumhuriyet*, 17 Nisan 1982.
[28] *Cumhuriyet*, 16 Mayıs 1982.
[29] *Cumhuriyet*, 14 Haziran 1982.
[30] *Cumhuriyet*, 7 Haziran 1982.

organlarının, DİSK'in düzenlediği 1 Mayıs kutlamalarında yer alacak pankart ve sloganları belirleyerek, emniyet görevlilerine ve katılacak kuruluşlara bildirdiğini hatırlattı. DİSK'e ait olmayan pankartlar ve sloganlar getirilmişse, suçsa, emniyet görevlilerinin işlem yapmaları ve tedbir almaları gerektiğini bildirdi.

Baştürk, ''Bütün ülkelerin işçileri birleşin'' sloganının anlamını özetle şöyle açıkladı:

> İşçi sınıfı, işkolu düzeyindeki kuruluşlarda, uluslararası düzeyde, sendikal dayanışmanın gereği olarak mesleki federasyonlarda biraraya gelirler. Yasalar bu hakkı Türkiye'de sendikalar için de tanımıştır. Kaynağı 274 sayılı yasadır. Mahiyeti de dünya işçilerinin uluslararası düzeyde yasal yollardan üst kuruluşlarda bir araya gelmeleri isteminden ibarettir.

Yargıç, bu sloganın 274 sayılı Yasa'da olup olmadığını sordu. Baştürk, 274 sayılı Yasa'nın işçilerin uluslararası düzeyde işçi kuruluşlarında bir araya gelmelerine olanak tanıdığını bildirdi. Yargıç, sloganının Marksizmden kaynaklandığını ve dünya komünist hareketinin stratejisini teşkil ettiğini belirterek Baştürk'ün görüşlerini sordu. Baştürk, ''Dünya komünist hareketinin ne zaman, nereden ne söylediği bizi bağlamaz'' dedi. Yargıç, 1 Mayıs 1977'de DİSK'in düzenlediği Marks, Engels ve Lenin ile Stalin'in bulunduğu bezin alana getiriliş amacını sordu. Baştürk, o tarihlerde yönetici olmadığını, sorunun o günkü yöneticilere sorulması gerektiğini belirtti.[31]

Demokratik Platform

Yargıç Baştürk'ten ''demokratik platform''a ilişkin kararın açıklanmasını istedi. Baştürk, ''Demokratik platforma yönelik çalışmaları koordine etmek üzere bir komitenin teşkil edildiğini, faşizme, emperyalizme karşı olan tüm örgütlerle ilişkilerin güçlendirilmesi yönünde teşkil edilen bu komitenin başkanı olan Fehmi Işıklar'ın daha ayrıntılı açıklama yapacağını'' belirtti. Ardından Yargıç, ''Türk-İş'in ne olduğu'' sorusunu Baştürk'e yöneltti. Baştürk ''Konfederasyondur'' dedi.

Yargıç ''renginin ne olduğunu'' sordu. Baştürk, ''Türk-İş'in ekonomik ve politik mücadeledeki ilkesizliği, işçi sınıfının ekonomik, demokratik kazanımlarına yaklaşım biçimi, Anayasa ve yasaların uygulanış ve sonuçlarının değerlendirilmesindeki farklılığımız, siyasi iktidarın ekonomik, demokratik uygulamalarına yaklaşım biçimi nedeni ile bize göre sarı sendika olarak nitelendirilmesi gereklidir. Biz böyle nitelendiriyoruz'' dedi.[32]

Yargıç, DİSK 6. Genel Kurulundan sonra demokratik platformun oluşturulmasına neden gerek duyulduğunu, demokratik platformun niteliğini, toplantılarını kronolojik olarak Baştürk'ten anlatmasını istedi. Baştürk özetle şöyle dedi:

> İlerici yurtsever kuruluşların, üyelerinin antifaşist, anti emperyalist, anti-tekel cephede birleşmeleri ve aralarında birliğin kurulması karar altına alınmıştır. DİSK yürütme kurulu giderek artan saldırılar karşısında, tüm demokratik güçler arasında batı Avrupa ülkelerinde olduğu gibi demokratik güçlerin güç ve eylem birliğinde olmasını öngörmüştür. 1978 yılı sonlarına kadar böyle bir platform oluşturulamamıştı. Kamu kesiminde örgütlü 10 demokratik kitle örgütü arasında güncel ekonomik ve demokratik sorunlarımızın çözümüne ilişkin Haziran 1979'da Eskişehir'de

[31] *Cumhuriyet*, 20 Haziran 1982.

[32] *Cumhuriyet*, 30 Nisan 1982.

> toplantı yapıldı. Ancak iç çekişmeler nedeniyle sonuç alınamadı. Demokratik platform çalışmalarına ilişkin sonucu 7. Genel Kurula götürdük ve böyle bir platformun oluşmasının mümkün olmayacağını orada söyledim.[33]

Baştürk'ün ifadelerinden sonra yargıç, sendikal faaliyetlerle ilişkisi olmayan dernek ve kuruluşlarla bir çatı altında toplanması ile demokratik platformun ve sendikal örgütlenme ilişkisini sordu. Baştürk, demokratik platformun oluşturulmasının bir çatı altında siyasal faaliyet için biraraya gelmek olmadığını; DİSK'in demokratik kitle örgütlerine yaptığı çağrıda antifaşist mücadelede birlik tesisini oluşturma amacı taşıdığını ancak bunda başarı sağlayamadığını söyledi.[34]

141 ve 142. Maddelerin Kaldırılmasını İstemek Sendikal Haktır

Abdullah Baştürk, 141. ve 142. maddelerle ilgili soruları cevapladı. Baştürk, Sendikalar Yasası'nın siyasi planda yasak faaliyetleri açıkça belirttiğini vurgulayarak, 141 ve 142. maddelerinin kalkmasının istenmesini sendikal hak olarak gördüklerini söyledi.[35]

DİSK Genel Başkanı Abdullah Baştürk şu ifadelere yer verdi:

> 141 ve 142'nin kaldırılmasını istememiz, suç olarak ortaya konuyor. Sendikalar Yasası siyasi planda nelerin yapılamayacağını 16. maddede açıkça belirlemiştir. Yasaklananların dışında ekonomik sosyal ve siyasal planda faaliyette bulunma hakkı vardır. Yasanın ışığında 141 ve 142'nin kalmasını istemek suç olamaz. Biz 141 ve 142'ye Marksist-Leninist olduğumuz için karşı çıkmıyoruz. Anayasal sınırlar içinde kurulun bu sınırlar içindeki faaliyetlerimiz üzerinde bu maddeler baskı unsuru olarak tutulmakta ve sendikal faaliyetlerimiz nedeniyle bu gibi davalarla karşı karşıya bulunmaktayız.

Bu ifadelerin ardından Yargıç, Baştürk'e 141 ve 142. maddelerin içeriğini ve neden kalkmasını istediklerini sordu ve yanıtı tutanağa geçirdi. Baştürk, parlamentodan bu yasaların kaldırılmasını istediklerini ve sendikal kuruluşlar olarak bu hakkın bir sendikal hak olduğunu düşündüklerini söyledi.[36]

Duruşma yargıcı, Baştürk'ten ''işçi sınıfı hareketinin devrimci öze kavuşturulmasından'' ne kastedildiğinin açıklanmasını istedi. Baştürk, ''Buradaki devrimci özden kastedilen işçi sınıfının Anayasa'nın öngördüğü köklü değişikliklerin bilincine kavuşturulmasıdır. Zira DİSK devrimciliği tutucu, gerici, ekonomik, sosyal ve politik ilişkilerin Anayasa uyarınca değiştirilmesi Anayasa ilkelerinin yaşama geçirilmesi anlamında alıyor'' dedi.[37]

"UDC" ve "Cephe Kararları"

Yargıç, Baştürk'e Ulusal Demokratik Cephe (UDC) ve Cephe kararları üzerine sorular sordu. Baştürk iddianamede 7. Genel Kurul kararı olarak yer alan kararlara ilişkin sorular üzerine ise bu kararların iddianameye ''sehven'' geçmiş olabileceğini, 7. Genel Kurulda hiçbir karar alınmadığını, karar önerilerinin tamamının, değerlendirilmek üzere, seçilecek yönetim kurulu ve yürütme kurullarına bırakıldığını bildirdi.[38]

[33] *Cumhuriyet*, 17 Mayıs 1982.
[34] *Cumhuriyet*, 17 Mayıs 1982.
[35] *Cumhuriyet*, 25 Nisan 1982.
[36] *Cumhuriyet*, 25 Nisan 1982.
[37] *Cumhuriyet*, 22 Nisan 1982.
[38] *Cumhuriyet*, 25 Nisan 1982

Duruşma yargıcı, 5 ve 6. Genel Kurullardan alınmış ''güç ve eylem birliği'', ''UDC'', ''cephe'' kararları ile 7. Genel Kurulun ''Savaşım Cephesi'' kararlarının Marksist-Leninist sınıf partisi gibi hareket etme şeklindeki savcılık iddiası karşısında sosyalist hareket birliğinden ne amaçlandığını sordu. Baştürk özetle şunları iletti:

> UDC kararı DİSK yetkili karar organlarında alınmış bir karar değildir. DİSK 6. Olağanüstü Genel Kurulunun erkene alınması nedeni de UDC konusudur. Bu hem Türk kamuoyunca hem iddia makamınca bilinmektedir. UDC'nin tartışma konusu olduğu dönemde bu görüşü savunanlar 6.Genel Kurulda çoğunlukla yönetim dışında kaldılar. Bu karara ben de karşı çıktım. Ancak bu karşı çıkışım yıllar sonra suç sayılacağını düşündüğümden değil, sendika ve siyasal düşünce anlayışıma ters düştüğü içindi. 3. ve 6. Genel Kurullarda alınmış kararlar, UDC, Cephe konuları ayrı ayrı genel kurullarda ayrı nitelikte kararlardır. 7. Genel Kurulda alınmış bir karar ise yoktur. İddianameye sehven geçmiş bir karardır. 7. Genel Kurula karar örnekleri sunulmuştu. Bunlardan hiçbiri kongre gündeminde görüşülmüş kabul edilmiş değildir. Karar taslakları değerlendirilmesi yeni görev alacak Yönetim ve Yürütme kurullarına devredilmiştir. Bu nedenle (Sosyalist Hareketin Birliği) adlı bir karar yoktur.[39]

Yargıç, 6. Genel Kurul çalışmalarına ilişkin polis tutanaklarını delil olarak okudu. Tutanaklarda 6. Genel Kurula sunulan çalışma raporunun eleştirildiği, yürütme ve yönetim kurulu üyeleri tarafından sahiplenilmediği, Kemal Türkler'in raporu kendisine ait olarak kabul ettiği ve oylanmadığı görüldü. Yargıç, 6. Genel Kurulun divan başkanlığını yapan Mukbil Zırtıloğlu ile dönemin Yürütme Kurulu üyeleri Rıza Güven, Celal Küçük ve Fehmi Işıklar'ı da aynı konuda dinledi. İfadelerine göre, 6. Genel Kurul Çalışma Raporu'nun Kemal Türkler'in kişisel raporu olarak kabul edildiği, bu nedenle oylanmadığı belirlendi.[40]

DİSK Genel Başkanı Abdullah Baştürk, DİSK'in aşama aşama ihtilale yönelik çalışmalar yaptığı iddiasını içeren soruyu yanıtlarken zamanın siyasi iktidarının ekonomik, siyasi, sosyal alandaki bunalımlarına çözüm arayan işveren kuruluşları ile birlikte düzenlediği toplantılara katıldıklarını anlattı. Baştürk, şu ifadeleri ekledi:

> Ülkenin bunalımlarına çözümde katkıda bulunmaya çalışan bir kuruluşun yöneticilerinin devleti yıkmaya yönelik faaliyetlerinin bulunduğu iddia ediliyor. İddia makamının kıyas, telkin ve zorlamalara da dayalı olarak bir tek delile sahip olmayan yersiz iddialarını reddediyorum.

Baştürk, DİSK'in iktidarları sürekli anarşi ve teröre karşı uyardığını hatırlattı. DİSK yöneticilerinin anarşi ve teröre bulaştıkları iddiasıyla yargılanmalarının hazin olduğunu söyledi.[41]

Sıkıyönetim Uygulaması İşverenlerin Yararınadır

Baştürk, sorgusunda DİSK'in sıkıyönetim uygulamalarına karşı çıkmasının nedenlerini açıklarken özetle şunları söyledi:

> Sıkıyönetim uygulamalarında kısıtlanan sendikal haklar dikkate alındığında, işverenler yararınadır. Egemen sınıfların, varolan sömürü ve baskılarını daha da artırıcı bir ortam yarattığı kararda belirtilmiştir. Sıkıyönetimi ilân eden siyasi iktidarlar eleştirilmiştir.[42]

Abdullah Baştürk, ''Siyasi iktidarlar aldıkları kararlarıyla, işçilerin toplu sözleşmeler

[39] *Cumhuriyet*, 25 Nisan 1982.

[40] *Cumhuriyet*, 9 Haziran 1982.

[41] *Cumhuriyet*, 10 Haziran 1982.

[42] *Cumhuriyet*, 29 Nisan 1982.

yoluyla elde ettiği ekonomik ve sendikal kazanımları bir çırpıda yok ediliyor. Bu nedenle işçilerin mücadeleyi siyasal alanda da yürütmesi gerekir'' dedi. Baştürk, sıkıyönetim uygulamalarına yönelik sözlerini tekrarladı. Yargıç söze girerek siyasi iktidarın değil, sıkıyönetimin eleştirildiğini, siyasal iktidarın sıkıyönetim kararı almadığını, parlamentonun onayladığını söyledi. Baştürk, ''Parlamento onaylıyor ama siyasi iktidarın sorumluluğundadır. Sıkıyönetim uygulamalarında kısıtlanan sendikal haklar dikkate alındığında işverenler yararınadır. Egemen sınıfların varolan sömürü ve baskılarının daha da artırıcı bir ortamı yarattığı kararda belirtilmiştir'' dedi.[43]

Yazdığımız Tarihlerde Suç Olmamış Deyimler Üzerinde Duruluyor

Yargıç, Ören toplantılarıyla ilgili açıklama istedi. Baştürk, ''DİSK yetkili organları ile bağlı sendikalar yürütme kurulları üyelerinin katılımıyla istişare nitelikte bir toplantı'' olduğunu söyledi. Güncel sendikal sorunları ile Maden-İş sendikasının ve Türkiye'nin güncel sorunlarının görüşüldüğünü, daha sonra yönetim kurulu ve yürütme kurulunda görüşülerek bir kitapçık halinde yayımlanan ''Temel ilkeler''in tartışıldığını anlattı.[44]

Ardından yargıç, yayımlanan kitapçıkla ilgili sorular sordu. Yargıç, *Demokratik Sınıf ve Kitle Sendikacılığı* broşürünün hangi amaçla hazırlandığını sordu. Baştürk, ''DİSK kendi ilkelerinin sendikal alanda üyesi işçilere indirgenebilmesi için böylesi bir broşüre gerek duymuştur'' dedi. Yargıç, bu ilkelerin nereden alındığının açıklanmasını isteyince Baştürk, DİSK ve bağlı sendikaların sendikal anlayışından kaynaklandığını söyledi. Sendikal çalışmaları yönlendirme ve geliştirmenin DİSK Tüzüğüne göre, yöneticilere verilmiş görev olduğunu bildirdi. Yargıç bu kez, ''Nasıl edinildi bu ilkeler? Dişe diş mücadelede ne demek?'' sorularını sordu. Baştürk şöyle cevap verdi: ''Dişe diş mücadele, işçi sınıfının yıllarca süren örgütlenme, sendikalaşma, ekonomik mücadelede karşılaştıkları güçlüklerin anlatımıdır.'' Yargıç ''Kimle?'' sorusunu ekledi. Baştürk, ''Sendika kurma hakkını tanımak istemeyen, toplu sözleşme hakkına karşı çıkanlarla, işçilerin güçlenmesini hazmedemeyenlerin sınıf ve düşünce sistemine karşı verilen mücadeledir'' yanıtını verdi.[45]

Yargıç, ''DİSK militanları'' tanımını ve militan işçilerin ne yaptığını sordu. Baştürk, ''Militan bilinçli işçi sınıfı öncüsüdür'' dedi ve militan işçilerin, işçi örgütlenmesinde ve demokratik mücadelede çalıştıklarını söyledi. Baştürk, ''Grevlerde, demokratik hakların elde edilmesinde rehberlik eden kişilere militan diyoruz. Bu bir yönetici, ya da işyeri temsilcisi, işçi olabilir'' dedi.[46]

Yargıç, Baştürk'ten ''ekonomik-politik mücadele bütünlüğü''nün açıklamasını istedi. Baştürk, ''İşçi sınıfının ideolojik, ekonomik, politik mücadelesi bütündür. Ekonomik mücadele sendikalar aracılığıyla yürütülür. Siyasi, ideolojik mücadele siyasi partilerle. DİSK olarak işçinin üçlü mücadelesini bir bütün olarak görüyoruz.'' dedi.

[43] *Cumhuriyet*, 30 Nisan 1982.

[44] *Cumhuriyet*, 30 Nisan 1982.

[45] *Cumhuriyet*, 30 Nisan 1982.

[46] *Cumhuriyet*, 30 Nisan 1982.

Yargıç, ''DİSK niye bilgi veriyor, ideolojik, politik mücadeleyi partiler yapacağına göre, Türkiye'nin o kargaşa, anarşi ortamında?'' sorusunu yöneltti. Baştürk özetle şöyle yanıt verdi:

> Ekonomik mücadele, politik mücadele birbirinden ayrı şeyler değildir. Politik örgütlenmenin, politikanın amacı insanların ekonomik, sosyal gereksinimlerine yeterli cevap bulmak içindir. İşçilerin ekonomik çıkarları, politikadan, politik kararlardan soyutlanamaz. Sömürü ve baskının ortadan kalkmasının ekonomik mücadelesini DİSK yapar. Politik alandaki mücadelenin yapılacağı yer işçi sınıfı partisi ve siyasal partilerdir.[47]

Yargıcın ''işçi sınıfının ideolojisi''nin ne olduğu sorusuna Baştürk, ''sosyalist ideoloji'' yanıtını verdi. Yargıcın ''Çıkar nedir?'' sorusunu ise Baştürk, işçi sınıfının da kapitalist sınıfın da farklı, kendi içinde tutarlı ve bilimsel verilere dayanan çıkarlarının olduğunu, örneğin işçilerin sosyal, ekonomik haklarının geliştirilmesi mücadelesinin bir çıkar mücadelesi olduğu şeklinde açıkladı.[48]

Duruşma yargıcı Çetin Güvener, demokratik sınıf ve kitle sendikacılığına dayalı sınıf sendikacılığının temel ilkelerinin neler olduğunu sordu. Baştürk, bu soruyu daha önce yanıtladığını ifade ederek eklenecek bir şeyin olmadığını söyledi ve ''Sınıf sendikaları işçi sınıfının ekonomik mücadele araçlarıdır. Politik, ideolojik mücadelenin de işçiler tarafından verileceği belirtilmiştir'' dedi. Yargıç Güvener paragrafın tekrar açıklanması üzerinde durdu. Baştürk'ün yeniden yapmaya başladığı açıklama zapta geçirildi. Baştürk, zapta itiraz etti ve ''Yazdığımız tarihlerde suç olmamış deyimler üzerinde duruyoruz'' dedi. Bu sırada avukatı Ercüment Tahiroğlu söz almak istedi. Yargıç, sorgu sırasında söz verilmeyeceğini bildirdi. Tahiroğlu, açıklamanın zapta yanlış geçirildiğini bildirdi ve itirazını sürdürdü. Bunun üzerine mahkeme başkanı Orhan Gülhan'ın talimatı ile ''disiplinsizliği sebebiyle'' Tahiroğlu duruşmadan çıkarıldı. Baştürk yeniden söz aldı ve ''Baştürk bundan önceki beyanının yanlış anlaşıldığını bildirerek cevabını sürdürdü'' şeklinde zapta geçti. [49]

DİSK'İN KİTLESEL EYLEMLERİ

Duruşma yargıcı DİSK'in kitlesel eylemleriyle ilgili sorular sordu. Yargıç, kitlesel eylemlerin günlük ekonomik koşulların iyileştirilmesi ile ilişkisinin açıklanmasını istedi. Baştürk özetle şöyle yanıt verdi:

> Ekonomik mücadele demokrasi mücadelesinden soyutlanamaz. Demokratik hak ve istemlerimizi kamuoyuna ve ilgililere duyurmak için demokrasi mitingleri adı altında kitlesel mitingler yapmıştık. Böyle mitingler demokrat ve demokrasi ile yöneltilen ülkelerde yapılagelmektedir. Bunları yapmak suç değildir. Hele hele Marksistlik, Leninistlik ve ihtilalcilik hiç değildir. Yasalara ve tanıdığı haklara dayanılarak böylesi mitingler yapılmıştır.[50]

DİSK Genel Başkanı Abdullah Baştürk emperyalizm ve faşizme karşı mücadelenin, ekonomik mücadele ile ilişkisinin ne olduğu sorusunu yanıtlarken, ''Demokrasi mücadelesi ile ilişkisi var. Faşizm ve faşizan bir yönetimin, işçinin ekonomik, demokratik, siyasi haklarını, hatta yaşama hakkını da ortadan kaldıracağına inanan bizler, bu kararın ve davranışın sahibiyiz'' dedi. Yargıcın ''Türk devleti aciz mi ki, egemenlik

[47] *Cumhuriyet*, 30 Nisan 1982.

[48] *Cumhuriyet*, 30 Nisan 1982.

[49] *Cumhuriyet*, 1 Mayıs 1982.

[50] *Cumhuriyet*, 6 Mayıs 1982.

konusunda DİSK söz söylüyor?'' sorusunu Baştürk şöyle yanıtladı:

> Anayasa'nın ilkesidir. Devlet egemenliği kayıtsız şartsız milletindir. Bundan hareketle ülkemizde her düşünen aydın, ilerici demokrat, yazar ve bilim adamı bu konularda binlerce makale ve görüş ortaya koymuşlardır. Tespit yapmışlardır. DİSK ve yöneticileri de bunu yapmıştır.[51]

Yargıç, kitlesel eylemlerde faşizmin kaynağının DİSK tarafından neden kapitalizm olarak gösterildiğinin açıklanmasını istedi. Baştürk, kapitalizmin dünyanın pek çok ülkesinde bunalıma girmesiyle emperyalizmin ve kapitalizmin birleşerek o ülkelerde faşist diktatörlüklere gittiklerini anlattı ve ekledi:

> Bunun örnekleri vardır. Türkiye'mizde 12 Eylül öncesinde böylesi bir tehlikenin varlığı parlamentoda, parlamentonun dışındaki düşünen ve yazanların açıklamalarında vardır. DİSK'in de faşizme karşı doğal olan karşıtlığı nedeni ile bu tehlikeyi kamuoyu önünde defaatle anlatmaya çalışmıştır. 16 Mart 78 günü üniversite önünde bombalı silahlı ile 7 gencin öldürülmesinin toplu imhaya yönelik faşizan bir katliam olduğunu açıklayarak 20 Mart günü DİSK yürütme kurulu bunu protesto için 2 saat işi bırakmaya işçileri davet etmiştir.

Yargıç araya girerek ''Ekonomik mücadele ile ne ilişkisi var?'' sorusunu sordu. Baştürk, ''Demokrasi mücadelesi ile ilgisi var. Faşizm ve faşizan bir yönetimin işçinin ekonomik demokratik siyasi haklarını hatta yaşama hakkını da ortadan kaldıracağına inanan bizler bu kararın ve davranışın sahibiyiz'' dedi.[52]

Yargıç, üretim ve mübadele araçlarının özel mülkiyetin elinde olması ile Türkiye'nin ekonomik, siyasal ve Anayasal koşullarında işçi sınıfının artı değere sahip olup olamayacağını sorarak kapitalist devletin artı değer mücadelesi içinde sınıf mücadelesinin rolünün ve yerinin açıklanmasını istedi. Baştürk özetle şu yanıtı verdi:

> Üretim ve mübadele araçlarının özel mülkiyet esasına dayandığı bir anayasal düzen Türkiye'de mevcut değildir. Anayasamız, özel mülkiyete dayalı bir düzenden söz etmiyor. Anayasamızın ekonomik düzeni karma ekonomiye dayalı yani hem devletçilik hem de özel teşebbüsün var olacağı bir düzeni öngörüyor. İddia makamı ise, Devletin düzeninin Anayasal yorumu ile özel mülkiyetin ve üretim araçlarının özel mülkiyet esaslarına göre düzenlenmiş kapitalist bir düzen olarak anlatmaktadır.[53]

Bunun üzerine yargıç, artı değerin açıklanmasını istedi. Baştürk, ekonomik bir deyim olduğunu vurguladıktan sonra şöyle devam etti: ''Türkiye'nin ekonomik ve siyasal şartlarında sendikal alanda sürdürdüğümüz mücadelenin amacı artı değerden daha fazla pay almaktır. Bu da anayasa ve yasalar çerçevesinde mümkündür.'' Yargıç yeniden açıklamasını istedi. Baştürk şu ifadelere yer verdi:

> Emek, sermaye, makine, hammadde birleşiminden meydana gelen üretilen maldan işçinin ücreti, makinanın amortismanı, kullanılan hammaddenin fiyat değeri, sermaye sahibinin kâr payı düşüldükten sonra kalan kısmına artı değer denir. Bu artı değerden daha çok pay almak için sendikalar ekonomik mücadele veriyor. Çünkü artı değer sermaye sınıfının cebine giriyor.

Yargıç ''Cebe gitmemesi için nasıl alınacak?'' diye sordu. Baştürk ise ''Sendikal alanda ekonomik mücadele verilecek'' şeklinde cevapladı.''[54]

[51] *Cumhuriyet*, 6 Mayıs 1982.

[52] *Cumhuriyet*, 6 Mayıs 1982.

[53] *Cumhuriyet*, 6 Mayıs 1982.

[54] *Cumhuriyet*, 6 Mayıs 1982.

DİSK Genel Başkanı Abdullah Baştürk'ün sorgusunda ''Genel grev, bölgesel grev, mitingler, Demokratik Merkez Eylem Komitesi kararları ile devleti yıpratmaya yönelik yasadışı çalışmalar yapıldığı'' iddiaları karşısında ne diyeceği sorulduğunda Batı demokrasilerinde var olan genel grevi istemenin sendikacılar için suç olmadığını söyledi. Ören'de genel grev istemi olduğunu ancak DİSK organlarının yasalarımıza göre suç sayılan genel grev kararı almadığını belirtti. Binlerce işçi çıkarmasına karşı yasal demokrasi mitinglerinin yapıldığını ve işverenlerin grup sözleşmesi dayatmalarına karşı da fiilen 30 bin işçi grevdeyken sendikalar arası dayanışmayı sağlayacak Merkez Eylem Komitesi'nin kurulduğunu bunun da yasal ve sendikal bir hak olduğunu anlattı. Bunun üzerine Yargıç Güvener, DİSK'in yasadışı yollardan cebir ve şiddete başvurarak devleti çökertmeye yönelik eylemleri olduğu yolundaki iddiaya karşı ne diyeceğini sordu. Baştürk'ün yanıtı özetle şöyle oldu:

> İddianın kanun dışı cebir ve şiddet yollarına başvurarak ülkeyi çökertmeye yönelik uygulamalara ilişkin iddiasını doğrulayacak bir belge istiyorum. DİSK'in böylesi bir yasa dışı eylemi olmamıştır. Bu iddiayı reddediyorum. Genel grevi içeren yetkili organlarımızın bir kararı da yoktur. 2.Ören toplantısında ülkemizin içinde bulunduğu ekonomik ve sosyal sorunlar ve DİSK'in iç sorunları da tartışılmıştır.[55]

Baştürk, siyasi iktidarın uygulamalarına karşı çıkmanın devlete karşı çıkmak demek olmadığını ekledi. Baştürk, ''MC dönemlerinde böyle olmuştur. Siyasi iktidarın uygulamasına karşı çıkmak devlete karşı çıkmakla aynı şey değildir'' dedi.[56]

DİSK Genel Başkanı Abdullah Baştürk, DİSK'in ihtilale yönelik çalışmalar yaptığı iddiasını içeren bir soru üzerine verdiği yanıtta ''İhtilal için çalışan bir örgütün bütün kararlarını ve eylemlerini kamuoyu önünde ve açıklıkla yaptığı nerede görülmüştür'' dedi. DİSK'in ve bağlı örgütlerinin şubelerine varıncaya kadar, 12 Eylül sonrası birçok kez arandığını ve bir tek çakı dahi bulunmadığını hatırlatarak ''İddia makamı böylesi bir iddiayı ortaya koyarken, bunun delilini göstermeye mecburdur. DİSK'in ihtilale yönelik hangi eylemi olmuştur ki, bu iddia getiriliyor'' şeklinde konuştu.[57]

Yargıç, Baştürk'e odasında bulunduğu ileri sürülen ''DİSK Demokratik Merkez Eylem Komitesi Taslağı'' hakkında ne diyeceğini sordu. Baştürk, ''Daha önce açıkladığım gibi böylesi bir taslak DİSK organlarınca hazırlanmamıştır. İddianamenin 427. sayfasından başlayan 436. sayfasında biten bu taslak DİSK'e ait değildir. Herhangi bir organda tartışılmış, görüşülmüş değildir, nereden geldiği, nasıl geldiğini bilmiyorum. Böyle bir taslak yoktur'' dedi. Yargıcın, ''Demokratik Merkez Eylem Komitesi yok mu?'' sorusunu Baştürk, ''Komitenin kurulması yürütme kurulu kararıyla olmuştur'' şeklinde yanıtladı.[58]

Yargıç, Baştürk'e 16 Eylül 1976'da Genel Yas adı altında genel grev denemesi ile DİSK'in tamamen siyasi ve ideolojik davranış içine girdiğini, güdülen amacın sınıf iktidarı mücadelesinde başarıya ulaşmak için parlamento dahil toplumun bütün kesimlerine karşı dayatmacı bir güç olarak işçi sınıfının ortaya koyduğu tekelci iddiaya karşı ne diyeceğini sordu.

[55] *Cumhuriyet*, 15 Mayıs 1982.

[56] *Cumhuriyet*, 5 Haziran 1982.

[57] *Cumhuriyet*, 6 Haziran 1982.

[58] *Cumhuriyet*, 15 Mayıs 1982.

Baştürk, Genel Yas kararının o günün yönetimine ait bir karar olduğunu, o tarihlerde yönetici olmadığı için neyin ihtiyaç olarak alındığını, söz konusu tarihlerde yöneticilik yapmış arkadaşlarının daha sağlıklı açıklayabileceklerini söyledi ve şu ifadeleri ekledi:

> DİSK'in kuruluşundan yönetimde bulunduğum dönem dahil DİSK hiçbir zaman sınıf iktidarı mücadelesine yönelik işçi sınıfını dayatmacı bir güç olarak yönlendirmeyi amaçlamamıştır. Tam tersine, temel hak ve özgürlükleri ve ekonomik hedefleri hayata geçirmede kararlı bir tutum almıştır. Bu iddialar hukuk dışıdır. Reddediyorum.[59]

Baştürk, çoğulcu katılımcı demokrasinin Meclis içine hapsedilmeyeceğini söyledi. Yargıç, Baştürk'e bir yıldönümü konuşmasında ihtisas mahkemelerine karşı çıktığını hatırlattı. Baştürk, ''Çoğulcu, katılımcı demokrasilerde siyasi iktidarlarca öngörülen ekonomik ve demokratik kısıtlamaları getiren önlemlerin alınmasında gaye anayasa ve yasaların kendilerine tanıdığı haklara dayanarak sendikal ve meslek örgütleri organlarında ve çeşitli toplantı ve eylemlerinde kamuoyu oluşturmaya ve baskı grupları olarak seslerini duyurmaya hakları vardır'' dedi. Baştürk, parlamento dışında kalan diğer demokratik kuruluşların ekonomik ve demokratik alanda düşündüklerini söylemeye, açıklamaya yetki ve hakları olduğunu belirtti. Baştürk, ''DİSK tarafından da yapılan budur. Zira demokrasi söz ve düşünce hürriyeti ile toplantı ve gösteri hakları ile bir bütündür. İddia makamının anladığı çarpık demokrasi anlayışı böylesi iddia ve suçlamalar ile yalnız bizi değil, demokrasiyi de hedef almıştır'' dedi.[60]

Baştürk'ün sorgulaması DİSK eylemlerine ilişkin olarak sürdürüldü. 20 Mart Faşizme İhtar Eylemi'nin savcılığın ''sosyalizmi kurmak, yandaşları yasadışı eylemlere sevketmek'' amacı ile düzenlendiği iddiasını reddeden Baştürk, eylemin amacının vahşice işlenen siyasi cinayetleri ve zorla faşist düzeni getirmeyi amaçlayan düşünceyi ve eylemleri kınamak olduğunu, bu sebeple protesto ettiklerini ifade etti.

Baştürk, ''Yurttaşlarımızın can güvenliğini sağlayıcı tüm yasalar üstünde kabul ederek çocuklarımızın öldürülmemesini istedik. Bunun dışında yorumlar getirmek ne insanlıkla ne de adaletle bağdaşmaz'' dedi. Bunun üzerine yargıç, Baştürk'e ''Size ne? Devlet yok mu?'' şeklinde itiraz ettikten sonra ülkede bir suç işlenildiği zaman devlet kuvvetlerinin buna önlem alacaklarını, DİSK'in sendikal yükümlülüğünü unutup devleti acze düşürücü bir tutum içine girmesinin ülkeyi felce uğratacak boyutlarda bir eylemin ortaya konulmasının insanlık ve adaletle açıklanmasını istedi. Baştürk, ''Faşizm çağdışı, kurulagelen ve kendi ideolojisi doğrultusunda insanların öldürülmesini mübah sayan bir rejim anlayışıdır'' dedi.[61]

Baştürk, ''Demokratik Merkez Eylem Komitesi'' ve ''Birleşik Cephe üzerine Genel Çerçeve'' başlıklarını taşıyan yazısının DİSK'e ait olmadığını bildirdi. 21 Mart Faşizme İhtar Eylemi'ne ilişkin belgeler sorulduğunda ise bu eyleme ilişkin yürütme kurulu kararı ile basılan bildiriden ötürü Bakırköy Asliye Ceza Mahkemelerinde yargılandıklarını hatırlattı ve bu yargılamanın karara bağlandığını bildirdi.[62]

[59] *Cumhuriyet*, 12 Haziran 1982.

[60] *Cumhuriyet*, 13 Haziran 1982.

[61] *Cumhuriyet*, 14 Haziran 1982.

[62] *Cumhuriyet*, 24 Haziran 1982.

DİSK'İN EYLEMLERİ ANAYASA VE DEVRİMCİLİK ANLAYIŞIMIZA UYGUNDUR

Abdullah Baştürk, DİSK eylemlerinin ne amaçla yapıldığına yönelik soruya cevap verdi. Baştürk, eylemlerin devlete karşı değil, dönemin siyasi iktidarlarının işçiler için, işçiler ve DİSK'e göre antidemokratik olan uygulamaların ve cinayetlerin önüne geçilmesi için yapılmış protesto eylemleri olduğunu söyledi. Baştürk, ''Davası biten ve devam eden konularda ikinci bir kez mahkemenizde sorulara muhatap olmak yasalara ne kadar uygundur. Takdirinize bırakıyorum'' dedi. 16 gündür sorulara muhatap olduğunu vurgulayan Baştürk, anarşi ve teröre nasıl bulaştıklarına ilişkin yargıçtan soru beklediğini bildirdi.

Bunun üzerine duruşma yargıcı Güvener, Baştürk'e yıkıcı fikirlerle kurulmuş olan DİSK'in ihtilal gerçekleştirmeye yönelik hazırlık niteliğinde olduğu ve devletin karşısına kitleleri çıkararak, güç mücadelesine girdiği şeklindeki iddiaya ne diyeceğini sordu.[63]

Baştürk, soru üzerine de DİSK'in eylemlerinin bir değerlendirmesi olduğunu bildirdi. Baştürk, DİSK'in yasal grevler, 1 Mayıs kutlamaları, yasal mitingler gibi eylemleri olduğunu, bunlarla suçlama arasında bağ kuramadığını vurguladıktan sonra ekledi:

> DİSK'in kuruluş bildirgesi, kuruluş amacını içeren tüzüğü ortada iken böylesi bir iddianın yapılabilmesi ne hukukun mantığı ile ne de hukukun üstünlüğü prensibi ile bağdaştırılamaz. Devlete karşı olmak ya da devleti yıkmak bir yana, devletin geçirmekte olduğu bunalımı çözebilmek için dönemin Başbakanı ile işveren kuruluşları ile birlikte toplantılar düzenledik. Dönemin Başbakanı ile ortak açıklamalar yaptık.

Yargıcın cevapların soruya ilişkin olmadığı itirazı üzerine Baştürk, ortak açıklamanın DİSK'i de içerdiği ve iddianın tam tersi doğrultuda olduğunu vurguladı. Yargıç, DİSK'in kitlesel eylemlerinde vurgulanan ''devrimci sorumluluğu yerine getirme'' ile bu eylemlerle siyasi iktidarlara nasıl yol gösterileceğinin açıklanmasını istedi. Baştürk özetle DİSK'in Anayasa ve devrimcilik anlayışı ile bağdaşmayan bir yönünün olmadığını söyledi.[64]

DİSK'İN BARIŞ ANLAYIŞI "YURTTA SULH CİHANDA SULH" ANLAYIŞINA DAYANIR

Duruşma yargıcı Güvener, DİSK'in barış anlayışının ne olduğunu ve barış anlayışının uygulanacağı rejim ve sistemin hangisi olduğunu sordu. Baştürk şöyle yanıtladı:

> DİSK'in barış anlayışı yurtta sulh cihanda sulh ilkesine dayanır. Ulusal düzeyde sosyal adaletin sağlandığı, Anayasa'nın öngördüğü demokrasi ve onun ilkelerinin hayata geçirilmesi ile birlikte düşünülür. Barışın hüküm sürdüğü düzen çoğulcu ve katılımcı demokrasilerin var olduğu düzendir. DİSK demokrasi ve insan haklarından yana olduğu kadar, silahlanma ve savaşa karşıdır.[65]

Yargıç, barış isteminin sınıfsal temelinin oturtulmasından ne kastedildiğinin anlatılmasını istedi. Baştürk, ''İşçi sınıfının savaştan kazanacağı hiçbir şey yoktur. Kalıcı bir barış için de işçi sınıfının dolayısıyla DİSK'in kalıcı bir barış için demokratik mücadelesini vurguluyoruz. Bu konuda ILO'nun uluslararası sendikal hareketin istemleri ve kararları olmuştur'' dedi. Yargıç,

[63] *Cumhuriyet*, 11 Haziran 1982.

[64] *Cumhuriyet*, 11 Haziran 1982.

[65] *Cumhuriyet*, 8 Mayıs 1982.

''Bu mücadele ortamında barış olacak mı? Nasıl olacak?'' sorusunu sordu. Baştürk, ''Olacak. Anayasamız her iki sınıfın varlığını kabul etmiştir. Her iki sınıf arasındaki mücadele sürecektir. Ancak Anayasa'nın tastamam uygulanabilmesi bize göre barışı sağlayacaktır'' dedi. Ardından yargıç, ''Sosyalizmi neden istiyorsunuz?'' sorusunu yöneltti.

Baştürk şöyle yanıt verdi: ''Kapitalist sınıf ne kadar kapitalist partilerin ve kapitalizmden yana iktidarları işbaşına getirmek istiyorsa, biz de işçiler olarak sosyalist bir siyasal iktidarın işbaşına gelmesini istiyoruz. Bu da yasal, anayasal bir hakkımızdır.'' Yargıç, araya girerek ''Seçimler kapitalistlerin hegemonyasında değil milletçe oy verilip iktidar seçiliyor. Kapitalistlerin düzeni değiştirmek gibi bir istekleri mi var?'' diye sordu. Baştürk, ''Türkiye'de seçim yolu ile sosyalist iktidar hiç işbaşına gelmedi. O nedenle biz seçim yolu ile, sosyalist siyasal iktidarın işbaşına gelmesinden yanayız.[66]

Mahkeme Steno ve Bant Kullanılma Talebini Reddetti

Baştürk, sorguya başlamadan önce bir dilekçeyle başvuruda bulunarak daha önceki sorgulamalara ilişkin tutanaklarda yanlış anlama gelebilecek bölümler bulunduğunu belirtti. Görünüşte önemsiz ancak somut delil ve eylemlere dayanmaktan çok politik nitelikte olan bu davayı etkileyebilecek hataların düzeltilmesini istedi. Baştürk, bundan böyle duruşmalarda steno ve bant kullanılmasını isteyerek bu konudaki kararın yeniden gözden geçirilmesini istedi. Dilekçeye ilişkin görüşü sorulan Askeri Savcı Süleyman Takkeci, dilekçe ile sorgu zaptı düzeltilmesinin mümkün olamayacağını bildirdi ve dilekçenin verilmemiş sayılmasını istedi. Mahkeme, savcılık mütaalasına uyarak dilekçeyi işleme koymadan Baştürk'e iade etti ve daha önce alınmış olan duruşmada steno, bant kullanılmaması kararı da dahil zabıtlara ilişkin itirazda bulunulamayacağını karara bağladı.[67]

Abdullah Baştürk sosyalist bir düzenin hayata geçirilmesine ilişkin soruyu yanıtladı. Baştürk, ''Bir ülkede çoğulcu ve katılımcı demokrasi var ise o ülkede sosyalist düşünce ve sosyalist iktidarı amaçlayan partiler de olacaktır'' dedi. Baştürk, DİSK'in sosyalist bir düzenin siyasi partiler aracılığıyla hayata geçirilmesinden yana olduğunu vurguladıktan sonra bu konuda nasıl bir çalışma yapılacağına ilişkin soruyu yanıtlarken ''Sosyalist bir partinin iktidara gelmesi için DİSK oy verme çalışmalarında bulunacak. Böylece destek olacak'' şeklinde konuştu.[68]

Duruşma yargıcı Güvener, sorgulamada ''tek tip demokratik tüzük'' üzerine durdu. Yargıç, Tüzük'te değiştirilemeyecek maddelerin bulunduğuna işaret ederek bunun DİSK'in sendikalara diktası anlamına gelip gelmeyeceğini sordu. Baştürk, tek tip demokratik tüzük taslağının sendikaların temsilcilerinin katıldığı bir komisyonda hazırlandığını daha sonra yönetim kurulundan geçirilerek örnek bir tüzük taslağı haline getirildiğini ve sendikaların genel kurullarında serbest iradeleriyle görüşülerek bütün olarak veya

[66] *Cumhuriyet*, 8 Mayıs 1982.

[67] *Cumhuriyet*, 13 Mayıs 1982.

[68] *Cumhuriyet*, 13 Mayıs 1982.

kısmen kabul ettiklerini anlattı. DİSK ile üyesi sendikalar arasındaki ilişkilerde bazı sendikaların tüzüklerinde sendika içi demokrasiyi engelleyen maddeler bulunması nedeniyle sorunlar çıktığını ve sendika içinde demokrasiyi, seçme-seçilme hakkını işletme amacıyla bu tüzüğün hazırlandığını açıkladı.[69]

Sömürüsüz ve Baskısız Düzeni İstemek Anayasa'yı Savunmaktır

Abdullah Baştürk'e ''sömürüsüz ve baskısız düzen''den ne kastedildiği soruldu. Baştürk, sömürüsüz baskısız düzenden kastettiğinin Anayasa'nın tastamam uygulanması olduğunu vurguladı ve açıklamasını şöyle sürdürdü: ''Anayasamız her türlü diktaya kapalıdır. Faşizme, emperyalizme karşı mücadele işçi sınıfının ekonomik mücadelesidir. Yaşama, sosyal mücadelesidir. Biz Türkiye'de de böyledir. Bütün demokrasilerde de böyledir.''[70]

Yargıcın ''Sendikal örgütlerle ilgisi?'' sorusuna ise Baştürk şöyle yanıt verdi:

> Antifaşist, anti-tekel, anti-emperyalist mücadele, tarihi süreç içinde, sendikaların görevi olmuştur. Zira faşizm, işçi sınıfının en büyük düşmanlarından biridir. Sanayide, ticarette tekelleşme yine işçi sınıfını çok yakından ilgilendiren bir oluşumdur. Doğal olarak da işçiler emperyalizme karşıdır. Bu nedenle DİSK 3 olguya karşı mücadele etmeyi kendisine görev bilmiştir.

Yargıcın, ''Sömürü düzeninde faşizm, emperyalizm var mıdır?'' sorusunu Baştürk şöyle yanıtladı:

> Evet, vardır. Sömürüsüz, baskısız düzenden kastettiğim Anayasanın tastamam uygulanmasıdır. Anayasamız her türlü diktaya, faşizme de proleterya diktatörlüğüne de kapalıdır. Anayasa bu konuda bizim rehberimizdir. Anayasa zemini dışındaki hiçbir suçlamayı kabul etmiyorum. Faşizme, emperyalizme karşı mücadele işçi sınıfının ekonomik mücadelesidir, yaşama mücadelesidir, sosyal mücadelesidir. Bütün demokrasiler de böyledir. Emperyalizme, faşizme karşı mücadele parlamentoda siyasi partilerle, iktidarlarla verilir. Dışarda da her yurttaş, her demokratik örgüt, sınıf örgütü bu Anayasal mücadeleyi verir. Bu Anayasal bir görevdir.[71]

Baştürk'ün sorgusunda, yargıç siyasi grupların DİSK'in öncülüğünde kurulacak savaşım cephesinde birleştirilmek istenmesinin, sendikal örgüt işlevi ile nasıl bağdaştırıldığını sordu. Baştürk özetle şöyle yanıt verdi:

> İddianamede böylesi bir soruyu içine alacak, böylesi bir anlatım biçimi yok. Ancak daha önceki celselerde Türkiye'deki sol siyasi hareketlerdeki bölünmüşlüğün, DİSK'in ekonomik, demokratik mücadelesine de büyük ölçüde zarar vermekte olduğunu, bu bölünmüşlüğün giderilmesinin işçi sınıfının siyasi mücadelesi için gerekli olduğuna ilişkin DİSK'in görüşünü açıklamıştım. Bu görüşler dışında DİSK kendisini siyasal parti yerine koymamıştır. Ne de DİSK'in bu görüşlerin dışında kendini siyasi parti yerine koymamıştır. İddiayı red ediyorum.[72]

Yargıç, partilerin birlikteliğini istemenin siyaset olup olmadığını sordu. Baştürk şöyle yanıtladı:

> Sorularınızın içinde ve temelinde DİSK'in yasadışı siyasi faaliyette bulunduğu iddiası yer almaktadır. DİSK'in işçilerin ekonomik talepleri yanında sömürüye, faşizme, emperyalizme karşı temel hak ve özgürlükler, demokrasi

[69] *Cumhuriyet*, 13 Mayıs 1982.

[70] *Cumhuriyet*, 17 Mayıs 1982.

[71] *Cumhuriyet*, 17 Mayıs 1982.

[72] *Cumhuriyet*, 23 Mayıs 1982.

> ve barış için mücadele ettiğini açıklamış olması, TCK'nin 1.maddesindeki açıklık ilkesine aykırı olarak DİSK'in yasadışı faaliyette bulunduğunun kanıtı sayılmaktadır.

Yargıç araya girerek, Baştürk'e soruya eleştiri yapamayacağını söyledi. Baştürk açıklamasını şöyle sürdürdü: ''Belirtmek isterim ki DİSK 274 sayılı Sendikalar Yasası'na göre faaliyette bulunan bir kuruluştur. Yasa'da sendikaların uğraştığı alanlar açıktır. Yasaya göre sendikalar DPT'nin uğraştığı bütün kurumlarla ilgilenir. Toplumumuzda hiçbir sorun yoktur ki sendikalar o sorununun dışında kalsın, o sorunla uğraşmak zorunda ve görevinde olmasın. Üniversitelerimizde okutulan sosyal-ekonomi, sosyal siyaset ders kitaplarında sendikaların görev alanları genişliği ile açıklamıştır.''

Yargıç, Baştürk'ün sözünü keserek, sol partilerin birlikteliğini istemenin yasal olup olmadığını açıklamasını istedi. Baştürk, sendikaların ekonomik ve sosyal sorunların çözümünde sorunların üstlenmesi sebebiyle doğrudan ya da dolaylı siyasi yapı ve iktidarlardan soyutlanarak değerlendirilemeyeceğini ifade etti. Baştürk, ''Sendikalar yalnızca ücret sorunuyla uğraşsalar bile, bu onların siyasetle uğraşmaları demektir'' dedi.[73]

DİSK'İN EĞİTİM ÇALIŞMALARI

Baştürk sorgusunda DİSK'in eğitim çalışmalarına ilişkin soruları yanıtladı. Baştürk, iddianamede eğitimlere verdikleri önemin ve çalışmaların ağır bir biçimde suçlandığını söyleyerek ''Devrimci kelimesi devrimcilik ve ihtilalciliğin kanıtı olarak gösterilmektedir. Oysa DİSK'in devrimcilik anlayışı ne ihtilalcilik ne de Marksizm-Leninizmle ilgisi olmayan, Anayasa'nın tastamam uygulanmasını içeren bir anlayış biçimidir'' dedi.

Baştürk konuya ilişkin yanıtında DİSK eğitimlerinde Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi'nin 22, 26 ve 27 maddelerinin temel alındığını bildirdi. Baştürk özetle şu ifadeleri ekledi: ''İşverenlerin işçilere karşı sürekli olarak sürdürdükleri mücadeleler karşısında eğitimin amacı, sendikalarda işçi sınıfının birliğinin tesisi, ekonomik, demokratik mücadelede bilinçli kılınmalarına dönük çalışmalar yapmışlardır.''[74]

Yargıç, işçi sınıfının kendi sınıf bilincine erişmesinden ve eğitimlerin biçim ve programından söz etmesini istedi. Baştürk bu soruyu şöyle yanıtladı: ''İşçi sınıfının kendi sınıf bilincine erişmesi ekonomik ve sosyal çıkarlarının farkına varması demektir. Sınıf olma bilinci ekonomik ve sosyal mücadelede yerini alması anlamındadır.'' Yargıç, Baştürk'ün bu ifadelerine karşılık ''Nerede? ve nasıl olacak?'' diye sordu. Baştürk, ''Sendikalarda'' dedi ve ekledi:

> Sendikalar işçileri eğitmek zorundadırlar. Yasa bu zorunluluğu getirmiştir. Kendi ekonomik ve sosyal çıkarlarını sahip olmayı toplu sözleşmelerden başlayarak yol ve yordamı ile anlatmaktan ibarettir.[75]

Duruşma yargıcı Güvener'in ''DİSK'in ilkeleri doğrultusunda işçileri eğitmekteki gayesi nedir?'' sorusunu Baştürk şöyle yanıtladı:

[73] *Cumhuriyet*, 23 Mayıs 1982.

[74] *Cumhuriyet*, 27 Mayıs 1982.

[75] *Cumhuriyet*, 22 Nisan 1982.

> Sendika demek dayanışma demektir. İşçilere toplumsal ve siyasal görevlerini yerine getirmelerine yönelik Anayasal temel hak ve özgürlükler öğretilmeye, demokratik bilinç verilmeye çalışılmıştır. Ülke düzeyinde de sendikal düzeyde de çoğulcu ve katılımcı bir demokrasi, ancak işçilerin eğitilmesi ve bilinçlenmesi ile mümkün olabilir.

Eğitimlerin iddia makamının iddia ettiği gibi gizli olmasının mümkün olmadığını, 10-15 gün öncesinden gerek işveren kuruluşlarına gerek işverenlere yazılar yazılarak izin istendiğini ve herkesin gözü önünde bu eğitim seminerlerinin yapıldığını belirten Baştürk, özetle şunları ekledi:

> Bu derslerde Marksizm-Leninizm anlatılmamıştır. Ortalama ilkokul mezunu olan işçilere bu bilgilerin aktarılması, DİSK'in böyle bir eğitim yapabilmesi söz konusu olamaz. Eğitimlerde toplumların gelişimi, dünyada ve Türkiye'de sendikacılığın tarihi, ücret, kâr ilişkileri ile iş mevzuatının ele alınmıştır.[76]

Duruşma yargıcı Güvener, Baştürk'e sosyalist ve kapitalist toplumlardaki üretim biçimlerinde üretim araçları, sınıf mücadelesi ve sömürü üçlüsünün değerlendirilmesini yaparak üretim araçlarının toplumsallaştırılmasının işçiler ve emekçiler arasında nasıl gerçekleştirileceğini sordu. Baştürk şu ifadelere yer verdi:

> Türkiye Cumhuriyeti Anayasası ne sosyalist ne de kapitalist bir Anayasadır. Devlet düzenimiz çoğulcu ve demokrasiyi öngörmüştür. DİSK hiçbir açıklamasında üretim araçlarının bütünüyle toplumsallaştırılması iddiasını ortaya atmamış, temel üretim araçlarının Anayasa ve yasalar doğrultusunda, Devlet eliyle işletilmesini kabul etmiştir. Burjuva sınıfının ortadan kaldırılması gibi bir iddiamız yoktur. Zira çoğulcu demokrasilerde burjuvazi de işçi sınıfı da olacaktır. Bu sebeplerle iddiayı tümüyle reddederim. Biz, çoğulcu, katılımcı demokratik sistem içinde halk oyuyla sosyalist düşüncenin siyasal iktidar olmasını istiyoruz.[77]

Yargıç, DİSK'in eğitim çalışmaları kapsamında Baştürk'ten "Grevler işçi sınıfının okullarıdır" sözünün açıklanmasını istedi. Yargıç, "Bunun bilimdeki yeri nedir? DİSK mi dünyaya lanse etmiştir" sorusunu yöneltti. Baştürk, "Yaşadığımız hayat sendikal anlamındaki anlayışımızın ötesinde bir anlam taşımaktadır. Dünyaya ihraç etmedik" şeklinde yanıtladı. "Kitle ve grev eğitimi ne demektir? Nasıl yapılmaktadır? şeklindeki soruya ise Baştürk, "Kitle eğitiminin gayesi, işçilere ekonomik, sosyal ve kültürel alanda topluca bilgi vermektir. Sendikal birliği sağlamaya yöneliktir" dedi.[78]

DİSK Genel Başkanı Abdullah Baştürk DİSK'in eğitim çalışmalarına yönelik soruları yanıtlamaya devam etti. İşçi sınıfı içinde ve tüm emekçiler arasında yayılmasına çalışılan burjuva ideolojisini etkisiz hale getirmek ve işçi sınıfı içinde sosyalist bilincin egemenliğini sağlamak gibi ideolojik mücadele amaçlanarak uygulanmaktan ibaret olan eğitim faaliyetlerini DİSK'in büyük bir titizlikle yürüttüğünü söyleyen yargıç Güvener, Baştürk'e "DİSK'in ideolojik mücadelenin yapılacağı teşekkül olan işçi sınıfı partisi görevini üstlenmesi değil midir?" sorusunu yöneltti. Baştürk, Güvener'in sorusunun iddianamedeki yerini görmek istediğini belirtmesine karşılık Güvener, 7. Genel Kurul Çalışma Raporu'nun ilgili sayfasını gösterdi. Baştürk, "Doğrudur. Sermaye sınıfı işçi sınıfının ekonomik ve demokratik mücadelesine karşı ellerindeki her türlü basın-yayın

[76] *Cumhuriyet*, 27 Mayıs 1982.

[77] *Cumhuriyet*, 29 Mayıs 1982.

[78] *Cumhuriyet*, 29 Mayıs 1982.

ve tüm iletişim araçlarıyla mücadele vermektedir'' yanıtını verdi. Güvener, Baştürk'ün sözünü keserek bu mücadelenin ne olduğunun açıklanmasını istedi ve iletişim araçlarının neler olduğunu sordu. Baştürk şöyle yanıtladı: ''Sermaye sınıfı basın-yayın, TRT gibi araçlarla işçi sınıfının yararına aykırı olarak düşüncelerini yaymaya çalışmaktadır. İşçi sınıfının birliğini bozmak, sarı sendikacılığı teşvik etmek, grevlerin ekonomiyi çökertmeye yönelik kullanıldığını, sendikal hakların kısıtlanması, grev hakkının kaldırılması gerektiği gibi açıklamalarla kamuoyu oluşturulmaya çalışmaktadır.''[79]

DİSK Genel Başkanı Abdullah Baştürk'ün sorgusunda DİSK 6. Genel Kuruluna sunulan ''Çalışma Raporu'' ve A, B, C tipi eğitimi içeren ''DİSK Eğitim Notları'' adlı kitap tartışıldı. Bu sorguda 6. Genel Kurulda yapılan tartışmalar açıklandı. Baştürk, duruşma yargıcı Güvener'in bu seminer notlarını içeren bir soru yöneltmesi üzerine söz konusu çalışma raporu ve ders notlarının DİSK'i bağlamadığını ve söz konusu soruları daha önce açıkladığını bildirdi. Bu anlamdaki soruları yanıtlamayacağını söyledi.[80]

Duruşma yargıcı Güvener, Baştürk'e ''devlet tarafından verilen eğitimin sermaye sınıfına verilen eğitim olduğu gerekçesi ile DİSK'in işçi sınıfı bilimi doğrultusunda sınıf çatışmasına dayalı devletin birliğini, hakimiyetini zedeleyici bir eğitim politikası'' değerlendirmesine ne diyeceğini sordu. Baştürk soruyu özetle şöyle yanıtladı:

> İşçi sınıfı ekonomik, sosyal ve kültürel çıkarlarını korumak ve geliştirilmek için Anayasaya ve yasalara dayanarak sendikalarda örgütlenmiştir. Sendikalar Yasası da işçilerin sendikalarda eğitilmesini yasal olarak zorunlu görmüştür. Yapılan eğitim çalışmalarında Anayasa'nın benimsediği ilkelerden ayrılınmamıştır. İşçi sınıfının çıkarlarının geliştirilmesi amacıyla yapılan eğitimler, Batı Avrupa sendika hareketinin 150-200 yıllık kazanımları, deneyimleri ve birikimlerini de içermiştir. Bu deneyimlerden yararlanmak yabancı ideolojilere yer vermek anlamına gelmez. Ancak siyasi iktidarın kendi siyasi doğrultularında yaptığı uygulamalara karşı çıkarız. Siyasi iktidar uygulamalarına karşı çıkmak devlete karşı çıkmak demek değildir. İkisi ayrı şeylerdir. Ahlâk kitabında açıkça işçinin şerefi ile bir doktorun şerefi aynı olamaz deniliyordu. Bunun karşısında susacak mıydık?

Yargıç, ''Burada devlet diyorsunuz'' dedi. Baştürk, ''Devlet, işçi ayrı, doktor ayrı demez. Diyen siyasi iktidardır'' yanıtını verdi. Yargıcın, ''eğitim faaliyeti devlet programıdır'' şeklinde ısrar etmesine karşılık Baştürk, ''devletin eğitimin programını yürüten siyasi iktidardır. Biz bunu eleştirdik. Biz işçi sınıfına yasaların görev verdiği eğitimi yaptık. Bunun dışında bir iddia varsa reddediyorum'' dedi.[81]

Duruşma yargıcı, Baştürk'e ''DİSK Eğitim Notları'' kitabından pasaj okudu. Baştürk, DİSK'e ait olmayan bir yayından alıntı yaparak yöneltilen soruyu yanıtlamayacağını, kitabın DİSK'le ilişkisi bulunmadığını ve DİSK eğitimlerinde kullanılmadığını söyledi. Bunun üzerine duruşma yargıcı Güvener, ''Ek 180'' adlı kayıtlara geçen dosyayı getirerek 6. Genel Kurula ait polis tutanaklarını okudu. 6. Genel Kurulda okunan çalışma raporu içindeki eğitimle ilgili bölümün, DİSK'e ait olmadığı belirtilen ''eğitim notları'' ile aynı olduğu belirtildi. Zabıtlarda 6. Genel Kurula sunulan ve bir bölümü

[79] *Cumhuriyet*, 31 Mayıs 1982.

[80] *Cumhuriyet*, 9 Haziran 1982.

[81] *Cumhuriyet*, 5 Haziran 1982.

okunan çalışma raporunun reddine ilişkin bir kayıt bulunmadığı zapta geçirildi. Baştürk, itiraz ederek kabul edildiğine dair bir kayıt bulunmadığını söyledi. Baştürk, denetim ve onur kurulu raporlarının müzakere edilerek kabul edildiğini ve bunların zabıtlarda yer aldığını ancak çalışma raporunun müzakere edilip, genel kurul onayına sunulmadığını, genel kurul tarafından kabul edilmiş çalışma raporunun olmadığını, bu nedenle DİSK yayınları içinde basılmadığını söyledi. Yargıcın, hangi sebeple genel kurul tarafından kabul edilmediği sorusu ve bunun delillendirilmesi isteği üzerine Baştürk, 6. Genel Kurul öncesi yönetimin ikiye ayrılmış olduğunu söyledi. Bu sebeple ortaklaşa bir genel kurul raporu çıkmadığını belirtti. Baştürk, söz konusu raporun kimler tarafından hazırladığını bilmediğini, ancak genel kurulda eleştiriler üzerine, Kemal Türkler'in raporu kişisel olarak sahiplendiğini açıkladı.[82]

Yargıç, ''komünizmi amaçlayan ve sosyalist devrimin tahakkuku için işçi sınıfının devrimci bir vasfa erişmesi ve bilinçlenmesi lüzumunu kabul eden DİSK'in, Lenin'in prensibinden hareketle işçilere bilimsel sosyalizm diye adlandırılan dünya görüşünü bütün yönleriyle öğretmek, savaşkan birer DİSK militanı olarak yetişmeleri için yoğun eğitim faaliyetlerine giriştiği iddiaları'' karşısında Baştürk'ün ne diyeceğini sordu. Baştürk özetle şunları söyledi: ''DİSK kurulduğu günden beri Anayasanın özü dışında hiçbir amaç gütmediğini vurgulayarak, faaliyetlerimiz Anayasanın uygulanması üzerine sürmüştür. İhtilal için çalışan bir örgütün bütün kararlarını ve eylemlerini kamuoyu önünde ve açıklıkla yaptığı görülmüş müdür? DİSK'in ve bağlı örgütlerinin şubelerine varıncaya kadar, 12 Eylül sonrası birçok kez arandığını ve bir tek çakı dahi bulunmadığını hatırlatarak ''iddia makamı böylesi bir iddiayı ortaya koyarken, bunun delilini göstermeye mecburdur. DİSK'in ihtilale yönelik hangi eylemi olmuştur ki, bu iddia getiriliyor.''[83]

Duruşma yargıcı Güvener, Baştürk'ün 14 Şubat 1978 tarihli Yönetim Kurulu toplantısı açış konuşmasından bir paragrafı okudu. İşçi sınıfı bilimini Marksizm olarak değerlendirdiğini vurgulayan Güvener, söz konusu konuşmasını Baştürk'ten değerlendirmesini istedi. Baştürk özetle şu açıklamayı yaptı:

> İşçi sınıfı bilimi her bilim adamının da kabul ettiği gibi Marks'tan da esinlenmiştir. İşçi sınıfı biliminin Marksizm olduğuna yönelik ifade, ekonomik planda bundan esinlendiğinin vurgulanmasıdır. Yapılan eğitsel çalışmalarda siyasal bilincin sınıf bilinci ile birlikte gelişmesi kadar doğal bir şey yoktur. Zira sınıf bilinci gelişip kendi ekonomik, siyasal, kültürel çıkarlarının hangi siyasal tercihlerle olacağının bilincine varmasını beraberinde getirir. Türk-İş ile aramızdaki ayrıcalıkların başta gelen nedeni, Türk-İş'in yıllardan beri etliye, sütlüye karışmayan Partilerüstü politika adı alında yürüttüğü sınıfın çıkarlarıyla ilgisi olmayan politikasıdır. Sınıf sendikacılığımızın bir amacı da ekonomik, sosyal ve kültürel alanda olduğu kadar ülke yararına ve zararına olan siyasal iktidarların kararlarının eleştirilmesi veya desteklenmesidir.

Ardından duruşma yargıcı, Baştürk'e Türkiye Anayasası'nın Marksizm'e açık olup olmadığını sordu. Baştürk, Anayasa'nın çeşitli dünya görüşlerine ne kapalı ne de açık olduğunu söyledi.[84]

[82] *Cumhuriyet*, 9 Haziran 1982.

[83] *Cumhuriyet*, 6 Haziran 1982.

[84] *Cumhuriyet*, 6 Haziran 1982.

Yargıç, Baştürk'e "İşçi sınıfı bilimi Marksizm mi?" sorusunu sordu. Baştürk, "İşçi sınıfı bilimi bütün bilimlerden olduğu gibi Marks'tan da Ricardo'dan da Adam Smith'den de esinlenmiştir. İşçi sınıfı bilimi doğrudan Marksizm denemez. İşçi sınıfı bilimi Marksizm'den etkilenmiştir" şeklinde yanıtladı.[85]

Baştürk, "Devrimci teori olmadan, devrimci eylem olmaz"ın açıklamasını ise özetle şöyle yaptı:

> İşçi sınıfına devrimciden ve devrimcilikten ne anladığını eğitimlerde anlatmak, DİSK'in devrimcilik anlayışını anlatmaktan doğal bir şey olamaz. İşçinin böylesine teorik bilgiyi almadan Anayasa'nın ekonomik, sosyal ve kültürel hedeflerini bilmesi mümkün müdür? İddia makamının kıyas, telkin ve zorlamalarla DİSK'e yüklemek istediği bu suçlamayı red ediyorum. İhtilalciliği de komünizmi de DİSK'te aramaya kimsenin hakkı yoktur.[86]

DİSK Genel Başkanı Abdullah Baştürk'e DİSK genel merkezinde yapılan aramalar sırasında bulunduğu belirtilen "Lenin büstü" ve DİSK Kütüphanesi'nde yer alan kitaplara ilişkin sorular yöneltildi. Arama sırasında Marksist-Leninist pek çok kitap bulunduğu, ilgili literatürün tamamlanmasının amaç edinildiği ve DİSK'in ideolojik gelişmesinde araç olarak kullanıldığı, eğitimlerde çoğaltılarak işçilere dağıtıldığı iddiasına karşı Baştürk'ün ne diyeceği soruldu. Baştürk, DİSK Kütüphanesi'nde Marksist-Leninist kitaplar bulunduğu iddiasını reddederek piyasada bulunan her türlü kitabın kütüphanede olduğunu söyledi. DİSK'te bulunduğu iddia edilen "Lenin büstü"ne ilişkin olarak iddia makamının konuyu abartarak sunduğunu belirtti. 500 bin kişilik örgütün başkanı olarak bütün odalarda neler bulunacağını bilemeyeceğini, büstün DİSK'e nasıl getirildiğini bilmediğini bildirdi.[87]

Baştürk, DİSK eğitimlerinde sosyalist ülke propagandası yapan film ve slaytların gösterildiğine ilişkin soruya yanıt verdi. Baştürk, TKP yayınlarının ve TKP'nin Sesi'ne ilişkin bantların kullanılmadığını söyledi ve ekledi: "DİSK yöneticilerinin zira TKP konusundaki görüşleri nettir. Bu bantların DİSK'e nasıl getirildiğini bilmiyorum. Ancak DİSK eğitimlerinde işçilere DİSK yayınlarından başka bir şey verilmemiştir. Bu husus, DİSK 7. Genel Kurul raporunda da açıklanmıştır." Baştürk, ayrıca üç günlük seminerlerde işçilere Marksist-Leninist eğitim verildiği iddiasının ciddi bir iddia olmadığını ve işçilerin böylesi bir eğitimi kabul etmeyeceklerini söyledi.[88]

Baştürk: Sermaye Sınıfı İşçi Sınıfını Etkisizleştirmeye Çalışmaktadır

Yargıç Güvener, Baştürk'e sermaye sınıfının ne olduğunu sordu. Baştürk özetle şu yanıtı verdi:

> Sermaye sınıfı sendikal örgütleri olan TİSK, TÜSİAD, Odalar Birliği, Ticaret ve Sanayi Odaları gibi kuruluşlardır. Bu kuruluşlar hem açıklamalarıyla hem de organlarında aldıkları kararlarıyla işçi sınıfının kazanılmış hak ve özgürlerini kısıtlamaya ve siyasi iktidarları etkilemeye ve böylece işçi sınıfını etkisizleştirmeye çalışmaktadırlar. DİSK'te buna karşı olarak eğitim faaliyetleriyle sermaye sınıfının çabalarını ve burjuva ideolojisini etkisiz hale getirmeyi amaçlamıştır. DİSK'in bu amaçla hem çalışmalarında hem de eğitim alanındaki

[85] *Cumhuriyet*, 6 Haziran 1982.

[86] *Cumhuriyet*, 6 Haziran 1982.

[87] *Cumhuriyet*, 10 Haziran 1982.

[88] *Cumhuriyet*, 10 Haziran 1982.

> faaliyetlerini sürdürmesi doğaldır ve yasal hakkıdır.

Ardından yargıç Güvener'in ''İşçi sınıfı işverenlerin yararlandığı bu imkanları bulamıyor mu?'' sorusuna yönelik Baştürk, sermaye sınıfının faydalandığı iletişim araçları karşısında DİSK'in kendi imkanlarına göre mecmuası ve DİSK Ajansı gibi yayın organları olduğunu söyledi.[89]

Baştürk, Güvener'in ''Türkiye'de her şeyin sınırını devlet çizer. Devlet bu sınırları çizerken, sınıfsal mı davranmaktadır, yoksa sınıflar üstü müdür?'' sorusuna ise özetle şu yanıtı verdi: ''T.C. Devleti Türk milletinin devletidir. Anayasanın sosyal devlet ilkesi toplumun güçsüz kesimlerinin lehine ve uygar bir toplum yaratmayı amaçlamayan görüşleri içermektedir. T.C. Devleti ekonomik alanda güçsüz olanların yanında yer alan devlet olma anlayışına sahiptir.'' Baştürk'ün ifadelerinin ardından yargıç Güvener, Baştürk'ün bir paneldeki konuşmasından bölümü hatırlatarak ve 7. Genel Kurul Çalışma Raporu'ndan örnekler vererek ''Devletin yasaklamalarının sınıfsal olduğunu sen söylüyorsun'' dedi. Baştürk, ''Devlet, sınıf temelinde dayandığı için tüm yasaklamalar sınıfsaldır'' şeklinde yanıtladı.[90]

15–16 Haziran Direnişi İşçi Sınıfının Anayasal Düzeni Koruduğunun Göstergesidir

Duruşma yargıcı, Baştürk'e hem 20 Mart Faşizme İhtar hem de 15–16 Haziran Direnişi'ne yönelik sorular yöneltti. DİSK Genel Başkanı Abdullah Baştürk, ''20 Mart Faşizme İhtar'' eylemini ülkede sosyalizmi kurmak ve yandaşlarını yasadışı eylemlere sevketmek için yapmadıklarını söyledi. Baştürk, kararın hukuki sonuçlarına katlanmak üzere Yürütme Kurulu tarafından alınıp açıklandığını ve bu eyleme ilişkin olarak yargılanıp hükme varıldığını hatırlattı. Baştürk, ''Hükümle sona eren bir eylemin bugün burada bir kez daha yargılanması hukukla bağdaşmaz'' dedi.[91]

Duruşma yargıcı Güvener, 15–16 Haziran olaylarına ilişkin Baştürk'e Türkiye işçi sınıfı mücadelesinde köşe taşı yapan nitelikleri ve bunları belirleyen devrimci özü soru olarak yöneltti. Baştürk, Anayasa'da öngörülen sendikal haklar ve bunlara sahip çıkmada işçi sınıfının gösterdiği kararlılık olduğunu söyledi. Baştürk, ''Sendikal hakların sınırlanmak istenmesi halinde işçi sınıfının bu haklarını koruma kararlılığını biz işçi sınıfının devrimci özü olarak nitelendirmekteyiz'' dedi. Ardından yargıç, 15–16 Haziran olaylarına ilişkin DİSK'in ortak açıklamasını okudu, kabul edip etmediğini sordu. Baştürk, doğru olduğunu belirttikten sonra ''Bu işçi sınıfının Anayasa ve Anayasal düzeni korumaktaki kararlılığının bir ifadesidir'' dedi.[92]

Yargıç, Baştürk'ten sıkıyönetim ilanına neden olan 15–16 Haziran olaylarının her yıldönümünün kutlanması ve işçi sınıfının ilk başkaldırısı olarak sahip çıkılmasındaki stratejiyi açıklamasını istedi. Baştürk özetle şu ifadelerde bulundu:

> 15–16 Haziran olayları, işçilerin başkaldırısı değil, kazanılmış sendikal haklar üzerindeki hassasiyetleri ve buna sahip olmakta kararlılıklarının yıldönümlerinde, o günün önemini vurgulayan toplantılar yapılmıştır. Çünkü Anayasa

[89] *Cumhuriyet*, 31 Mayıs 1982.

[90] *Cumhuriyet*, 31 Mayıs 1982.

[91] *Cumhuriyet*, 12 Haziran 1982.

[92] *Cumhuriyet*, 12 Haziran 1982.

> Mahkemesi işçilerin kazanılmış haklarının, sendikal özgürlüklerinin kısıtlanmasına yönelik değişiklikleri iptal etmiştir. Biz bu toplantılarda Anayasa Mahkemesi'ne verdiğimiz değeri coşku ile kutlanacak bir konu olarak kabul ediyoruz.[93]

Yargıç, işçi sınıfının toplumu değiştirecek öncü sınıf olduğunun açıkça vurgulandığını belirterek, 15-16 Haziran 1970 işçi mücadelesinin, işçi sınıfının politik mücadelesinin siyasi partiler tarafından yapılacağı beyanı ile çelişkisinin açıklanmasını istedi.

Baştürk, işçilerin sendikal haklarına yönelen saldırılar karşısında kazanılmış haklarını koruma kararlılığının, öncü hareket olarak değerlendirdiğini söyledi. Bunun üzerine yargıç, 15-16 Haziran olaylarının boyutlarını vurgulayarak, Baştürk'ten sıkıyönetim ilanının Anayasa'ya göre değerlendirmesini istedi. Baştürk şöyle açıkladı:

> Ben ve arkadaşlarımın sendikal anlayışı, işçi sınıfının kazanılmış demokratik haklarına ilişkin sürdürdükleri mücadele, örgütlü, bilinçli mücadeledir. Bu mücadelede anarşi ve teröre yer yoktur. Hele hele silahlı darbeye hiç yer yoktur. Bana göre meydana gelen olaylar zamanın siyasi iktidarının sendikal haklar üzerinde yanlış tasarruflara yönelmesindedir.[94]

Baştürk'ün 15-16 Haziran Direnişi'ne ilişkin sorgulaması sırasında DİSK Genel Sekreteri Fehmi Işıklar söz istedi. TRT'de yapılan yayınlara ilişkin dilekçesinin olduğunu bildirdi. Yargıç, dilekçesinin "makamı" olmadıklarını söyledi. Baştürk'ü kürsüye çağırdı. Baştürk, sorguya geçmeden önce dilekçesinin olduğunu bildirdi. Yargıç, dilekçenin alınmayacağını söyledikten sonra Baştürk, dilekçelerin incelenmesi için ısrar etti. Işıklar, tekrar söz alarak Anayasa'nın 31. maddesine göre mahkemeye başvurma haklarının olduğunu söyledi. Bunun üzerine yargıç her iki dilekçeyi alarak okudu ve zapta geçirdi.[95]

DİSK Davası'nda Genel Başkan Abdullah Baştürk ve Genel Sekreter Fehmi Işıklar, ayrı ayrı verdikleri dilekçelerde televizyonda 15-16 Haziran akşamları yayınlanan "işçinin dünü, bugünü ve yarını" konulu program hakkında suç duyurusunda bulunulmasını istediler. Duruşmaya ilk kez katılmayan Askeri Savcı Süleyman Takkeci'nin yerine yardımcılarından Aytekin Gani Ataman'dan görüş istendi.

Savcı söz konusu yayından mahkemenin etkilenmeyeceğini bildirdi. Yayında DİSK'i ilgilendiren konu olmadığını belirterek, sanıkların suç olduğuna ilişkin iddiaları var ise, başvurularını ilgili mercilere yapmalarını, mahkemede taleplerinin yeri olmadığını söyledi. İlgili yerlere dilekçe vermek hakları saklı olmak üzere, suç duyurusunu içeren dilekçeleri geri verildi.[96]

Duruşma yargıcı 7. Genel Kurul Çalışma Raporu'nun ön sayfasındaki "ithaf" yazısının açıklanmasını istedi. Abdullah Baştürk, "15-16 Haziran direnişi Sendikalar Yasası'nda yapılacak değişiklikler ve sendikal hakların kısıtlanmak istenmesine karşı işçi sınıfının ortaya koyduğu direnişin 10. yılı o tarihteydi. Bu nedenle konmuştur" diye cevapladı. Baştürk, yargıcın sorularına bağlı olarak 7. Genel Kurul Raporu'nun önsözündeki kavramlardan ne anladığını tek tek açıkladı.

[93] *Cumhuriyet*, 13 Haziran 1982.

[94] *Cumhuriyet*, 13 Haziran 1982.

[95] *Cumhuriyet*, 19 Haziran 1982.

[96] *Cumhuriyet*, 19 Haziran 1982.

Sonuç olarak ''İddianamede ileri sürülen DİSK'in Devlete ve Anayasal devlet düzenine karşı bir ithaf şeklindeki iddiayı reddediyorum'' dedi. Ardından yargıç ''işçi sınıfı partisi'' ile ne kastedildiğinin açıklanmasını istedi. Baştürk, ''İşçi sınıfının ve emekçi kesimin içinde olup söz ve karar sahibi oldukları siyasi partilere verdiğimiz addır. Mesela İngiliz İşçi Partisi, Fransız, Hollanda Sosyalist Partileri gibi'' şeklinde tanımladı.[97]

ULUSLARARASI İLİŞKİLER

Yargıç, iddianamede yer alan DİSK'in yurtdışında faaliyet gösteren hangi dernekler-le ve kuruluşlarla ilişkisi olduğunu sordu. Baştürk, DİSK'in yurtdışında -henüz tam olarak gerçeklememiş olarak- sadece Avrupa İşçi Sendikaları Konfederasyonu ile ilişkisi olduğunu söyledi. İddianamede yer alan kuruluşlarla DİSK'in bir ilişkisi olmadığını belirtti. Derneklerin ve kuruluşların yapıları hakkında bilgisinin olmadığını söyleyen Baştürk, iddia makamının bu dernekleri vesile ederek DİSK'e yakıştırdığı iddiaları reddettiğini belirtti.[98]

DİSK Genel Başkanı Abdullah Baştürk, Şilili işçilerle dayanışma gecesi düzenlenmesine ilişkin soruyu yanıtlarken ''Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Komisyonu Şili'deki generallerin faşist yönetimini mahkûm etti. ILO Şili halkı ile dayanışma günü ilan etti. Bu kararlar doğrultusunda biz de o günü kutladık. Başkaca bir amacı yoktur'' dedi.[99]

DİSK Genel Başkanı Abdullah Baştürk, Duruşma Yargıcı Çetin Güvener'den konuşmalarının satırlarına dayalı soru sormamasını istedi. Yargıç, iddianamede ayrı ayrı yöneltilen iddialar çerçevesinde soru sorduğunu belirtti. Baştürk, ''DİSK'in bir elinde Anayasa, bir elinde Atatürk ilkeleri vardır. Bize yönelik suçlamaları reddediyorum'' dedi.[100]

Duruşma yargıcı Güvener, ''Gün örgütlenme ve örgütlü siyasi mücadele günüdür'' cümlesini açıklamasını istedi. Baştürk, konuşmasında sol hareketin bölünmüşlüğünün tespit edildiğini, işçi sınıfının siyasal örgütlenmesinin gereğine işaret edildiğini, DİSK siyasi parti olmadığı için bu cümleyle işçi sınıfına siyasi örgütlenmenin önemi ve gereğinin anlatıldığını belirtti.

Baştürk, ''Paragrafın bütünü okunduğunda çok iyi anlaşılıyor. Paragraf net bir şekilde ortaya koyuyor'' dedi. Yargıç, Baştürk'e kime karşı örgütlenme çağrısı yaptığını ve kimlerin yurtsever olmadığını sordu. Baştürk, ''İşçi sınıfına karşı işveren konfederasyonunun yaptığı kavgayı anlatabilmek için (burjuvazi kavgaya davet etmiş bizi, bu kavgayı kabul etmişiz) şeklinde beyanda bulunmuşum'' dedi. Baştürk, işverenlerin çalışmalarına ilişkin açıklamasının da zapta geçmesini istedi. Yargıç bunu savunmada kullanabileceğini belirtti. Yargıç, iddianamenin bir bölümü üzerinde durarak ''Sınıf işbirliğini kabul etmiyorsunuz'' dedi.

Baştürk, konuşmalarının bir bütün olarak değerlendirilmesinin üzerinde durdu. Özetle şöyle devam etti: ''Konuşmamda birlik anlayışımızı vurguladıktan sonra, faşizme, emperyalizme, sömürüye karşı eylem birliğinden söz ediyorum. Burjuvazi

[97] *Cumhuriyet*, 25 Nisan 1982.

[98] *Cumhuriyet*, 20 Haziran 1982.

[99] *Cumhuriyet*, 20 Haziran 1982.

[100] *Cumhuriyet*, 23 Haziran 1982.

bizi kavgaya davet etmiş. Sendikal çalışmalarımızın her alanda yeni yöntemlerinden söz ediyorum. Sendikal demokrasi ve sendikal anlayışımızı dile getiriyorum.''[101]

Yargıç, Baştürk'ten sosyalist ülkeler sendikaları ile proletarya enternasyonalizmi doğrultusundaki ilişkiler kurduğu yolundaki iddianame görüşüne yanıt istedi. Baştürk, ''DİSK, Avrupa ülkeleri ve diğer dünya ülkeleri sendikaları ile kurduğu ilişkiler düzeyinde, sosyalist ülkeler sendikaları ile de dış ilişkiler içinde olmuştur'' dedi.[102]

Yargıcın ''DİSK'in amaç ve ilkelerine uymayanların uluslararası kuruluşlara teşhirinden ne kastedildiği'' kapsamında ''Türkiye mi teşhir ediliyor?'' sorusuna karşılık Baştürk, ''Türkiye değil, DİSK'in amaç ve ilkelerine uymayan sendikalar teşhir ediliyor'' dedi ve daha sonra sosyalizmin tanımının yapılması istenince Baştürk şöyle cevapladı:[103]

> DİSK'in savunduğu sosyalizm, bilime dayalı, bilimsel gerçeklere, Türkiye gerçeklerine dayalı bir sosyalizm olduğu için, ''bilimsel sosyalizm'' terimi kullanılmıştır. Elbette ki bu, Anayasa çerçevesinde faaliyette bulunacak siyasi partilerin üstüne düşen bir görevdir. İşçilerin, köylülerin, esnaf ve sanatkarların, dar gelirlilerin, serbest meslek sahiplerinin, emeği ile geçinenlerin anayasal yoldan seçimle iktidara gelip, seçimle iktidardan ayrılmasını amaçlayan, temel hak ve özgürlüklerin korunduğu, anayasamızın tastamam uygulanmasına dayalı bir sosyalizm anlayışıdır.

Baştürk sözlerini şöyle sürdürdü: ''Kapitalizm de bilime dayalıdır. Bu tanımın içinde sosyalizm anlayışının bilimsel olarak ele alınması gerektiğini vurgulamıştır. Dünyada çok çeşitli sosyalist uygulamalar vardır. İşçi sınıfı bilimine dayalı olan, bilime dayalı sosyalizme, bilimsel sosyalizm diyoruz.''[104]

Barış Derneği

Yargıç, Barış Derneği'nin sendikal bir kuruluş olmadığını belirterek, Barış Derneği ile hangi amaçla ilişki kurduklarını sordu. Baştürk, Barış Derneği'nin demokratik bir kuruluş olduğunu, DİSK ile insani ilişkileri olduğunu, fikir ve eylem düzeyinde organik bir ilişki kurulmadığını söyledi. Baştürk, ''Benim başkan olduğum dönemde Derneğin çalışmalarına yürütme organı ile yardımcı organları başta olmak üzere DİSK adına herhangi bir arkadaşımı katılmamıştır ve görev almamıştır'' dedi.[105]

''İşkence Altında Alınan Polis İfademi Reddediyorum''

DİSK Genel Başkanı Abdullah Baştürk'ün 14 Nisan 1982'de başlayan sorgusu, 25 Haziran 1982'de tamamlandı.[106]

DİSK Genel Başkanı Abdullah Baştürk'e iddianamede yer alan ve kişisel ilişkisinin ve sorumluluğunun saptanması açısından gerekli görülen yürütme, yönetim, çeşitli organ toplantıları ve konuşmaları tek tek soruldu. Kabul edip etmediğinin yanıtı istendi. Baştürk, tek tek sayılan bütün belgeleri genel olarak kabul ettiğini ancak elinde karşılaştırma yapabilecek metinler olmadığı için içeriklerine ilişkin çok net bir şey söyleyemeyeceğini belirtti.[107]

[101] *Cumhuriyet*, 23 Haziran 1982.
[102] *Cumhuriyet*, 30 Nisan 1982.
[103] *Cumhuriyet*, 30 Nisan 1982.
[104] *Cumhuriyet*, 30 Nisan 1982.
[105] *Cumhuriyet*, 22 Haziran 1982.
[106] *Cumhuriyet*, 25 Haziran 1982.
[107] *Cumhuriyet*, 24 Haziran 1982.

Baştürk'ün son sorgulama duruşmasında duruşma yargıcı Güvener, Baştürk'e bazı açıklamaları sordu. ''Görülen Lüzum'' başlığını taşıyan, DİSK'e bağlı birtakım sendikaların TKP yanlısı olduğu ve Baştürk yönetiminde tasfiye edildikleri şeklinde açıklamanın sorulması üzerine Baştürk'e ne diyeceğini sordu. Baştürk, ''Aynı yöntemlerle alınmış bir ifadedir. Gözlerim kapalı ve ne olduğunu ne yazıldığını bilmediğim bir yazıdır'' dedi. Daha sonra Baştürk, yargıç Güvener'in sorduğu sorulara aynı yanıtı verdi. İçeriğini bilmediği şeyi neden kabul etmediği sorusuna ise Baştürk, ''Kabul etmiyorum. Çünkü işkence altında alınmıştır'' dedi.[108]

DİSK Genel Başkanı Abdullah Baştürk'e savcının soracağı sorular için istemi üzerine süre verildi. İşkence gördüğü ve gözleri bağlı olarak görmediği kağıtlara imza attırıldığı için içeriği ne olursa olsun polisteki üç sorgusunu da reddeden Baştürk, ''özgür iradesi ile'' alındığını bildirdiği sorgu mahkemesi ve savcılık ifadelerini kabul etti.[109]

Yargıç, Baştürk'ün 2 Kasım 1980 tarihli polis ifadesini okudu. Bu ifadenin ilk bölümünde Baştürk'ün çocukluğundan, sendikal ve politik yaşamına ilişkin bilgiler yer aldı. Yargıç, bu ifadelerin doğru olup olmadığını sordu. Baştürk yanıtına şöyle cevap verdi:

> İfade denilen yazılı kağıtları bizi tutuklayan mahkemede reddetmiştim. Çünkü ifademin alınış biçimi ve gördüğüm işkenceyi bildiren dilekçede vermiştim. O ifadelerle ilgim yoktur. Gözlerim bağlı imza ettirilen birtakım kağıtlardır. İfadelerim doğru da olsa kabul etmiyorum, kabul etmem de mümkün değildir. Daha sonra avukatlarımdan öğrendiğime göre işkenceye ilişkin verdiğim dilekçe de dosyada yokmuş.

Baştürk'ün polis ifadesini reddetmesi, zabıtlara ifadesini kabul etmediği şeklinde geçti.[110] Bu sırada daha önce işkence dilekçesine ilişkin olarak söz almak isteyen ancak sorgu bitmediği gerekçesiyle söz verilmeyen Baştürk'ün avukatı Ercüment Tahiroğlu yeniden söz istedi. Savcının ''Sorgu bitmiştir'' sözüne dayanarak yeniden söz istediğini, savcılık makamı ile savunma makamı arasında yasalara göre bir ayrıcalık olamayacağını söyledi. Yargıç sorgunun bitmediğini, ancak savcının sorularından sonra söz verebileceğini söyledi. Tahiroğlu'nun ısrarı üzerine de söz istenip verilmediği zapta geçirildi.

Karar için verilen aradan sonra, mahkemenin kararı zapta şöyle geçirildi: ''Baştürk'ün işkence iddiasına ilişkin dilekçenin dosyasında bulunmaması, diğer sanık dosyalarına karışmış olabileceği ihtimalinden hareketle gerek heyet, gerekse askeri savcılık itibarı ile araştırılmasına, -Kenan Akman'ın tahliyesinin reddine- Baştürk'ün sorgusuna karşı diyeceklerine ilişkin imkan yaratmaya matuf iddia makamına süre tanınmasına, duruşmasının 30 Haziran'a ertelenmesine karar verildi.''[111]

Daha sonra Baştürk'ün gördüğü işkenceye ilişkin olarak sorgu mahkemesine vermiş olduğu dilekçenin mahkeme heyeti ve savcılık araştırması sonucunda bulunamadığı belirlendi. Bunun üzerine dilekçenin bir özeti Baştürk tarafından sunularak zapta geçirildi.[112]

[108] *Cumhuriyet*, 25 Haziran 1982.

[109] *Cumhuriyet*, 25 Haziran 1982.

[110] *Cumhuriyet*, 24 Haziran 1982.

[111] *Cumhuriyet*, 25 Haziran 1982.

[112] *Cumhuriyet*, 1 Temmuz 1982.

Fehmi Işıklar'ın Sorgusu

DİSK Genel Sekreteri Fehmi Işıklar'ın sorgusuna 10 Temmuz 1982'de başlandı.[113] Duruşma yargıcı sorguya başlarken ilk olarak Işıklar'a dünya görüşünü sordu. Işıklar, sosyalist dünya görüşüne sahip olduğunu, işçilerin ancak sosyal bir düzende daha mutlu olacaklarına inandığını söyledi ve ekledi:

> Benim sosyalist dünya görüşüm aynı zamanda yurtseverliğimden kaynaklanmaktadır. Bu inancımı hiçbir ülkenin güdümünde olmadan kendi ülkemizin koşullarında, dünyanın somut koşullarını da gözardı etmeden toplumumuzun değer yargılarına saygı göstererek savunuyorum.[114]

Yargıç, Işıklar'a siyasi ve ekonomik görüşünü söylemesini talep etti. Işıklar, sendikal örgütlenmeyi savunduğunu, gerek Şili gerek Polonya gerekse dünyanın başka yerinde tutuklu olan sendikacıların özgürlüklerine kavuşmasını istediğini söyledi.[115]

DİSK İle Demokrasi Etle Tırnak Gibidir

Duruşma Yargıcı Çetin Güvener'in, Işıklar'dan sendikal kimliğine yönelik bilgi istemesinin ardından sorulara geçildi. Fehmi Işıklar, Türk-İş'ten ayrılma nedenlerine ilişkin soru üzerine, kafatasçı ve şeriatçıların biraraya geldiği dönemde partilerüstü politika oluşturduklarını ve işçilerin demokrasiye ve siyasi yaşama ağırlığını koymalarını engelliediklerini söyledi. Işıklar, Türk-İş'in Amerikancı bir politika izlediğini ekledi. [116]

Yargıç, Işıklar'a DİSK'in gayesinin ne olduğunu sordu. Işıklar, DİSK ile demokrasinin birbirinden ayrılamayacağını, DİSK'in toplumun demokratikleşmesini ve demokrasinin kitlelere ulaşmasını amaç edindiğini, bunun için Anayasa'yı temel araç olarak kullandığını, ulusal bağımsızlığı, devletçiliği, halkçılığı, bilimselliği ve devrimciliği ilkelerinde esas aldığını söyledi. Işıklar, DİSK ile demokrasinin etle tırnak gibi kabul edilmesi gerektiğini belirtti.[117]

Yargıç, DİSK'in ne yaptığını ve işçi sınıfı yönünden tavrının ne olduğunu sordu. Işıklar, DİSK'in mutlu azınlık düzenine, soygunculuğa, kaçakçılığa, sömürüye, baskıya karşı çıktığı için suçlandığını söyledi. İşçilerin daha yüksek ücret talep ettiği, emperyalizme ve faşizme karşı çıktığı ve sosyal hukuk ilkelerini savunduğu için suçlandığını belirtti. DİSK'in kurulduğu günden 12 Eylül 1980 tarihine kadar üniversitelerde ders konusu olduğunu, kitaplarda yer aldığını, sosyal siyasetçilerin konferanslarda DİSK'i konu ettiğini söyledi. Ardından yargıç, Işıklar'a DİSK'in sınıf mücadelesine dayalı düzenin kurulması amacına yönelik faaliyetlerini sordu. Işıklar, "sınıf" sözcüğünün icadının DİSK'e ait olmadığını bildirdi ve ekledi: "DİSK ve bana göre sınıf, toplum içinde benzeri yaşama ve çalışma koşullarına sahip üretimdeki yerleri ve payları aynı olan, aynı toplumsal özellikleri gösteren insanlar topluluğudur."[118]

Yargıç Güvener, Işıklar'a işçi sınıfının tarihsel gelişimindeki adının proleterya olup olmadığını sordu. Işıklar, DİSK'in işçi sınıfı kapsamının proleteryadan daha geniş olduğu, çeşitli kesimlerdeki çalışanları

[113] *Cumhuriyet*, 10 Temmuz 1982.
[114] *Cumhuriyet*, 10 Temmuz 1982.
[115] *Cumhuriyet*, 12 Temmuz 1982.
[116] *Cumhuriyet*, 10 Temmuz 1982.
[117] *Cumhuriyet*, 13 Temmuz 1982.
[118] *Cumhuriyet*, 13 Temmuz 1982.

kapsadığını belirtti. Yargıç, toplumda kaç sınıf olduğunu sordu. Işıklar, sermaye ve işçi sınıfından başka ara sınıflar olduğunu söyledi. Ardından yargıç Güvener, Işıklar'a DİSK'in sınıf mücadelesini açıklamasını istedi. Işıklar, özetle şöyle yanıt verdi:

> Toplumda üretim araçlarına sahip olmayan işçiler ücret alır. Tek gelirleri ücrettir. İşsiz kalınca aç kalırlar. Üretim araçlarına sahip olan işverenler, yani kapitalistler üretim araçlarına sahip oldukları için kâr ederler. İşverenler işyerleri çalışmazsa, aç kalmazlar. İşçiler ücretlerini, patronlar ise kârlarını yükseltmek isterler. Üretimde bir değişiklik olmadığı takdirde de işçilerin ücreti artarsa, patronların kârı azalır. Kârlar artınca, ücretler azalır. Bu durum işçiler ile işverenler arasında doğal olarak çıkar çelişkisine yol açarlar. Çelişki toplumsal sınıflar arasında doğal olarak sınıflararası mücadeleyi doğurur. Sınıflararası çıkar çatışması bilimsel ve evrensel bir gerçektir.[119]

[119] *Cumhuriyet*, 14 Temmuz 1982.

DİSK Ekonomik, Siyasal ve Toplumsal Düzeyde Demokrasiyi Savundu

Yargıç Güvener, Işıklar'a "DİSK ideolojik midir?" diye sordu. Işıklar, DİSK'in belirli bir dünya görüşü olduğunu, bunun kuruluş bildirgesinde, tüzüklerine, genel kurul kararlarında, ilke kararlarında ve bildirilerinde ortaya konup açıklandığını söyledi. Yargıç, DİSK'in ideolojisinin açıklanmasını istedi. Işıklar özetle şöyle yanıt verdi:

> DİSK işçi sınıfının daha iyi yaşama ve çalışma koşullarına kavuşmasını savunmuş, bu doğrultuda çalışmalar yapmıştır. İşçileri, emekçiler, geçim sıkıntısını gidermek için ileri haklar elde etmek için mücadele verirken, sermaye sınıfının öğütleri (ayağını yorganına göre uzat) ile karşılaşırlar. Biz işçiler yorgan ayağımıza göre olsun dedik mi, işte o zaman ideolojik saldırıya uğruyoruz. DİSK, Anayasa ve yasalar çerçevesinde, taleplerinin karşılanması için mücadele verir. Mücadeleye işçilerin bilinçli

Fehmi Işıklar duruşma sırasında, Cumhuriyet Arşivi.

> katılmasını ister. Baz olarak da demokratik yolu benimser.[120]

Yargıç Güvener, Işıklar'a DİSK'in sınıf uzlaşmacılığını eleştirdiğini, demokratik uzlaşmacılığı eleştirmediğini hatırlatarak bunun ne anlama geldiğini sordu. Işıklar özetle şöyle yanıt verdi:

> Her sınıf kendi çıkarını korumaya yönelik çalışma ve mücadelede bulunur. DİSK, demokrasinin yalnızca siyasal değil, ekonomik ve toplumsal düzeyde de gerçekleşmesini savunmuştur. DİSK'e göre işçiler, kendilerini ilgilendiren konuların oluşturulmasına her düzeyde en etkin bir biçimde katılmalıdırlar. DİSK'e göre demokrasinin bir niteliği çoğulculuk ise, diğer niteliği katılımcılıktır. DİSK görünüşte değil özde katılımcı çoğulcu bir demokrasiyi savunur. DİSK işçi sınıfının kendi çıkarlarını savunma ve korumada demokratik ölçüler içinde ve kendi gücü oranında sermaye sınıf ile belirli konularda uzlaşmaya varabileceğini kabul eder. Demokratik uzlaşmayı bu kapsamda kabul etmek gerekir.

Bunun üzerine yargıç, Işıklar'a uzlaşmanın hangi konularda olmadığını sordu. Işıklar, siyasal alanda genel seçim sonuçlarına saygılı olma, ekonomik alanda ve sendikal faaliyet kapsamında toplu sözleşmelerde anlaşmaya varma, işçilerin örgütlenme hakkına, grev hakkına ve özgür iradesine saygı duyma örneklerini verdi.[121]

Yargıç, ''DİSK'in devrimci bir sendikal örgüt olarak sosyalist rejimin kurulması için işçi sınıfına gerekli olan politik bilinci aşıladığı'' iddiasına ne diyeceğini sordu. Işıklar, iddianamenin somut kanıtlara dayanmadığını, maddi hata ve bilgi hataları ile dolu olduğunu, DİSK'in sosyalist bir rejimi amaçlamadığını, demokratik bir rejimi hedeflediğini söyledi. Işıklar, ''Demokratik rejim içinde sosyalizmin uygulanabileceğini tüm ekonomik, sosyal önlemlerin toplumdan yana alınabileceğini, ülke yararına uygulamalar yapılabileceğini savunmuştur. İşçi sınıfına gerekli olan politik bilincin aşılandığı iddiası doğru değildir. DİSK üyesi işçilere de Türkiye işçi sınıfına da bilinç vermeye çalışmıştır. Aşılama sözcüğü yanlıştır'' diye ekledi.[122] Yargıç, DİSK'in burjuvaziden, siyasi iktidardan burjuvazinin devlet aygıtından, burjuvazinin tüm örgüt ve demokratik katmanlarından, siyasi partilerden ve burjuva ideolojisinden ayrı bağımsız bir örgüt olup olmadığını sordu. Işıklar, soruya temel olan iddianın burjuva devleti olduğunu söyledi ve ekledi: ''Türkiye'ye devlet, bize göre de Anayasamızda herhangi bir sınıfın veya burjuvazinin devleti olmadığı için böyle bir devlet tanımlamasını yapmadık.''[123]

DİSK Genel Sekreteri Fehmi Işıklar, dünyadaki bütün sendikaların mücadele hedefi olan konuların, iddianamede değişik gösterildiğini söyledi ve ekledi:

> Kararlarımızda neyi hedeflediğiniz, kime karşı olduğumuz çok açıktır. Zaman zaman emperyalizmi, faşizmi, Anayasal devlet düzenini birbirine karıştıran iddianame bu kararların devlete yönelik olduğu, Marksist-Leninist ideolojinin bir unsuru olarak hükümeti yıpratmayı, devleti çökertmeyi amaçladığını ileri sürmekte, DİSK ve yöneticilerini haksız yere suçlamaktadır.

Duruşma yargıcı Işıklar'a ''DİSK nedir?'' kitabında DİSK'in burjuvaziden, siyasal iktidardan bağımsız olacağından söz edilirken ''burjuvazinin devlet aygıtı'' tanımının da geçmesi sebebiyle bunun açıklanmasını istedi. Işıklar, söz konusu tanımın genelde

[120] *Cumhuriyet*, 14 Temmuz 1982.

[121] *Cumhuriyet*, 15 Temmuz 1982.

[122] *Cumhuriyet*, 15 Temmuz 1982.

[123] *Cumhuriyet*, 15 Temmuz 1982.

sendikaların bağımsız olmasına ilişkin olduğunu belirtti. DİSK tarafından "burjuva devleti" diye bir tanım getirilmediğini, DİSK'in devletin bir sınıfın aygıtı haline getirilmesine karşı çıktığını, Anayasa'nın da aynı ölçüler içinde yaklaşım getirdiğini, egemenliğin herhangi bir sınıfın değil ulusun olduğunu vurguladı.[124]

Yargıç, Işıklar'a 5. Genel Kurulda alınan "güç ve eylem birliği", 6. Genel Kurulda "cephe" ve "sosyalist hareketin birliği" kararlarının amaçlarının kime karşı ve niçin alındığını sordu. Işıklar, iddia makamının DİSK'i suçlayabilmek için Marksist-Leninist sendikaları tanımlarken, DİSK'in çeşitli birlik girişimlerinde kullandığı tanımları bu kuruluşlar için kullandığını vurguladı.

Işıklar, "cephe" kararı üzerinde durdu. Işıklar özetle şöyle yanıtladı: "Ülkenin bunalımdan kurtulması, ulusal bağımsızlığın sağlanması, tekellerin egemenliğinin kırılması, halktan yana temel ekonomik dönüşümlerin gerçekleştirilmesi her türlü faşist görüşün saf dışı edilmesi, demokratik hak ve özgürlüklerin geliştirilmesi için bu karar alınmıştır."[125]

DİSK'İN TÜSİAD VE TİSK KADAR SÖZ HAKKI VARDIR

Duruşma Yargıcı Güvener, Işıklar'dan "Demokratik Sınıf ve Kitle Sendikacılığının Temel İlkeleri" kitabında yer alan "üretim araçlarının toplumsallaştırılması"na ilişkin bir paragrafın açıklanmasını istedi. Işıklar özetle şöyle cevap verdi:

> Üretimin toplumsal niteliğine rağmen üretim araçlarının bir avuç kapitalistin elinde olması, çalıştırdığı işçilere düşük ücret ve sosyal haklar vermesi, işçilerin emek güçlerinin karşılığını alamamaları, işçi sınıfı ile kapitalist sınıf arasında sınıf karşıtlığına yol açar. Üretim araçlarının toplumsallaştırılması, üretimin toplum yararına düzenlenmesi amacıyla üretim araçlarının toplumsal mülkiyetini kamu yararına düzenleme amacına işaret eder. Anayasa'nın 41. maddesi sosyal adalet ilkesini öngörmüştür. DİSK'in bütün çalışmalarında, programlarında ve ilkelerinde Anayasa'yı, Sendikalar Yasası'nı, İş Yasası'nı ve ILO kararlarını temel hedef almıştır.[126]

DİSK Genel Sekreteri Fehmi Işıklar, işveren sendikaları konfederasyonları ile TÜSİAD'ın, KİT'lerin özel sektöre devredilmesini istemesi kadar, bazı önemli temel üretim alanlarının toplum yararına kamulaştırılmasını istemenin de bir işçi kuruluşu olarak DİSK'in Anayasal hakkı olduğunu söyledi. Işıklar, DİSK'in bütün çalışmalarında çalışma programı, ilkeler, Anayasa, sendikalar yasası ve bu değerde olan ILO kararlarını ön planda tuttuğunu belirtti.[127]

Yargıç Güvener, Işıklar'a kapitalist düzende işçi sınıfının, sermaye sınıfı ile toplu sözleşmeler dışında uzlaşıp uzlaşamayacağını sordu. Işıklar, iddia makamının kıyas yöntemini savunduğunu söyledi. Işıklar, DİSK'in sendikacılık anlayışında, sınıf temeline dayanmış olmasının olaylara bilimsel yaklaşmasından, yasalara saygılı olmasından kaynaklandığını söyledi. Yasaların kabul ettiği uzlaşmayı reddeden sendikacılığı suç sayan iddia makamının sarı sendikacılığın yasalardaki yerini göstermesi gerektiğini belirtti.[128]

[124] *Cumhuriyet*, 16 Temmuz 1982.

[125] *Cumhuriyet*, 16 Temmuz 1982.

[126] *Cumhuriyet*, 17 Temmuz 1982.

[127] *Cumhuriyet*, 17 Temmuz 1982.

[128] *Cumhuriyet*, 18 Temmuz 1982.

DİSK İÇİN İLERİ SÜRÜLEN SUÇLAMALAR HAKSIZDIR VE BİZİMLE İLGİLİ DEĞİLDİR

Yargıç, bilimsel sosyalizmi rehber kabul ederek, eylemlere girişmenin Anayasa ve yasalara aykırı olduğu değerlendirmesine karşı ne diyeceğini sordu. Işıklar şöyle yanıt verdi:

> DİSK tüm olaylara işçi sınıfı açısından bilimsel yöntemlerle yaklaşmış ve ulaşılan bilgileri işçi sınıfı bilimi ile ifade etmiştir. DİSK'in sendikal planda savunduğu sosyalizm, işçi sınıfı bilimine dayalı sosyalizmdir. Bu nedenle DİSK bilimsel sosyalizm terimini kullanmıştır. Anayasal yoldan, demokratik bir biçimde, seçimle iktidara gelmesi, Anayasanın eksiksiz uygulanması, temel insan hak ve özgürlüklerine dayalı, demokrasinin tüm kuralları ile uygulandığı sosyalizm anlayışıdır. Bu anlamda bilimsel sosyalizmi rehber kabul etmek, Anayasa ve yürürlükteki yasalara aykırı düşmez. Aksine toplumu ön planda tutan Anayasamız, toplumun refahı, esenliği için böyle bir düzeni açıkça ifade etmese bile öngörmektedir. Bu nedenle DİSK için ileri sürülen suçlamalar haksızlıktır ve bizimle ilgili değildir.

Işıklar konuşmasına, ''Türkiye'nin içinde bulunduğu bunalımın temel sebebinin siyasi iktidarların Anayasa'nın öngördüğü köklü dönüşümleri gözardı etmesidir'' ve ''Eğer Anayasa'nın öngördüğü köklü değişimler hayata geçirilmemiş olsa idi, içinde bulunduğumuz bunalım en azından bu ölçüde olmayacak idi'' diye ekledi.[129]

DEMOKRATİK PLATFORM, GÜÇ VE EYLEM BİRLİĞİNİ SAĞLAMAYI AMAÇLADI

Yargıç, Işıklar'a Türkiye'de hangi düzenin kurulmasını istediğini sordu. Işıklar, ''DİSK, Anayasamızın çerçevelediği demokratik düzeni öngörmektedir. Ancak böyle bir demokratik düzende işçi sınıfının üçlü mücadelesinin verilebileceğini kabul etmiştir'' dedi. Yargıcın, ''DİSK sosyalist bir düzenin mi kurulmasını istiyor?'' sorusuna Işıklar, ''Sosyalist iktidarın Anayasa çerçevesinde işbaşına gelmesi anlamındadır'' yanıtını verdi.[130]

Yargıcın sosyalist hareketin birliğine ilişkin çalışmaların açıklanmasını istemesi üzerine Işıklar, sosyalist hareketin bölünmüşlüğünün DİSK'e ve demokratik örgütlere verdiği zararın öneminin vurgulandığını söyledi.

Bu anlamda DİSK'e görev düştüğünü ve siyasi hareketlerin dikkatlerinin çekildiğini vurgulayarak ''Sendikal birliğimize zarar verilmemesi, demokrasi gereği olarak, solda da siyasi partilerin varlığı, gereği noktasından hareket edilmiştir. Kararımız kamuoyunda yanlış değerlendirilmiştir (DİSK parti kurma kararı mı aldı?). DİSK Yürütme Kurulu bu değerlendirmeleri reddeden açıklamaları yapmıştır. İddia makamının bu anlamdaki iddialarını reddediyorum'' şeklinde açıklama yaptı.[131]

Yargıç, Işıklar'a UDC'nin gaye ve hedefini ve hangi siyasetin taktiği olduğunu sordu. Işıklar özetle şöyle yanıt verdi:

> UDC ile ilgili Yürütme Kurulu kararını açıklarken döneminde Genel Başkanı Kemal Türkler bu sözcüğü kullanmıştır. Yürütme Kurulu kararında UDC sözcüğü olmadığı halde açıklamada kullanılması DİSK organlarında tartışma konusu olmuştur. Cephe kararı basında da başka bir yöne saptırıldı. Kimi basın bu sözcüğün yurt dışına yayın yapan TKP tarafından savunulduğunu söylemiştir.

[129] *Cumhuriyet*, 18 Temmuz 1982.

[130] *Cumhuriyet*, 19 Temmuz 1982.

[131] *Cumhuriyet*, 21 Temmuz 1982.

> Ancak benim TKP'li olmadığımı dünya bilir.[132]

Ardından yargıç, Işıklar'dan demokrasi platformunu açıklamasını istedi. Işıklar özetle, demokratik platformun emekçilerin güç ve eylem birliğini sağlamaya dönük bir platform olduğunu söyledi.[133]

Işıklar, yargıcın antifaşist, antiemperyalist cephe oluşturmanın siyasi faaliyet olduğu iddiasını yanıtladı. Işıklar, ''Sık sık iddia makamı, emperyalizm ve faşizm ile mücadelenin sendikaların görevi olmadığını söylemektedir. Oysa faşizm iktidara geldiğinde ilk yöneleceği sınıflar işçiler ve emekçiler ve onların örgütü sendikalardır'' dedi. Işıklar, UDC broşürünün DİSK ile bir ilgisi olmadığını, DİSK'in UDC sözü ile birlikte ileri sürülen iddialara karşı çıktığını ve tüm suçlamaları reddettiğini bildirdi.[134]

DİSK'İN HİÇBİR YAZIŞMASI GİZLENMEDİ

Yargıç, Işıklar'a işçi sınıfının partisinin siyasal fonksiyonunun DİSK'in eylemleri ve faaliyetleri olup olmadığını sordu. Işıklar, ''DİSK emperyalizme ve faşizme karşı mücadeleyi sendikal kapsam içine almıştır. Emperyalizm ve faşizmle ilgili kullandığımız sloganlar cazip hale getirilerek iddia makamı tarafından kullanılmaktadır'' dedi ve DİSK'in tüm yazışmalarının arşivlendiğini ve gizli tutulmadığını belirtti.[135]

Işıklar, iddia makamının DİSK'in işçi sınıfı partisi olduğuna ilişkin iddiası içinde çelişkiler olduğunu söyledi ve iddianamenin çeşitli sayfalarında yer alan iddialardan örnekler sundu ve konuşmasını sürdürdü:

> Kısacası, bütün açıklamalarımıza, sendikalara parti görevi yüklenemeyeceğine ilişkin kararımıza rağmen, DİSK'in işçi sınıfı partisi olduğunu söyleyebilmek için, faşizm ve emperyalizmle sadece partilerin mücadele edeceğini, sendikalara ise bu anlamda görev düşmeyeceğini ileri sürmektedir. DİSK kurulduğu günden bugüne kadar tüzüklerini ilgili makamlara vermiş, bu makamlarca onaylanmış, tüm kararları noterden onaylanmış defterlere işlenmiş, tüm yazışmalar işlenmiş ve arşivlenmiş, gizli tutulmamış, yasal bir konfederal örgüttür. Konfederasyonların sözleşme yapamayacağı, sözleşme yapmanın sendikaların görevi olduğunu dikkate tutarsak, işçi konfederasyonunun emperyalizm ve faşizme karşı da görevleri olduğunu yüksek mahkemenin de takdir edeceğini umuyorum. Bu anlamda yapılmış tüm suçlamaları reddediyorum.[136]

Duruşma yargıcı Güvener, Işıklar'a DİSK'in cephe çalışmalarına ilişkin soru yöneltti. Işıklar, DİSK'in cephe yaklaşımlarının sendika düzeyinde olduğunu söyledi. Sendikaların emperyalizm, faşizm, her türlü baskı ve toplumsal adaletsizliklere karşı ortak cephede mücadele vermesinin sendikal görev olduğunu belirtti. Işıklar, iddianamede ''ihtilal meclisi'' olarak değerlendirilen Ören toplantılarının tüzüksel, istişari nitelikte ve içeriği kamuoyuna açıklanmış toplantılar olduğunu bildirdi.[137]

SAVCININ IŞIKLAR'A MÜDAHALESİ

Yargıç Güvener'in sorularına karşı Işıklar'ın verdiği cevaplar Askeri Savcı Hanefi Öncü tarafından kesildi. Öncü, Işıklar'ın sorgu sınırlarını aştığını, iddianamelerden,

[132] *Cumhuriyet*, 21 Temmuz 1982.
[133] *Cumhuriyet*, 21 Temmuz 1982.
[134] *Cumhuriyet*, 22 Temmuz 1982.
[135] *Cumhuriyet*, 25 Temmuz 1982.
[136] *Cumhuriyet*, 25 Temmuz 1982.
[137] *Cumhuriyet*, 26 Temmuz 1982.

başka belgelerden alıntı yaptığını, elindeki notlardan yararlandığını, sorguda sanığın sadece kendisine sorulan sorunun sınırları içinde, belgelere dayanmadan sözlü açıklama yapması gerektiğini, aksi uygulamanın usul yasaları hükümlerine aykırı olduğunu söyledi.[138]

Bunun üzerine Işıklar'ın avukatı Ercüment Tahiroğlu söz istedi. Tahiroğlu, 800 küsur sayfalık iddianame karşısında, söz konusu edinilen bildiri, ya da bir tüzük hükmünü hatırlayabilmek için, notlara bakmanın zorunlu olduğunu, sorgu aşamasında da sanığın lehine sunacağı delillerin engellenemeyeceğini bildirdi. Daha önce sorgusu yapılan Abdullah Baştürk'ün sorgusunda eksik kalan bölümler için vermek istediği dilekçenin de alınmadığını hatırlattı.[139]

Mahkeme savcının talebinin uygun olduğunu açıkladı. Yapılan uyarılara rağmen Işıklar'ın sorgu dışına taştığı belirtilerek, sanıkların kendilerine yöneltilen sorulara, sözlü olarak sorgu sınırları içinde cevap verecekleri karara bağlandı.[140]

Yargıç daha sonra gerek 1. gerekse 2. Ören toplantılarının oluşma biçimlerini, tüzüksel olup olmadığını ve gayesini sordu. Işıklar, DİSK'in 13 yıllık geçmişi ile ilgili sorgulama yapıldığını, 4 yıl önce yapılmış bir toplantıyı anımsayabilmek için en azından iddianameye bakmak zorunda olduğunu söyledi. İddia ile ilgili birtakım delilleri sunabilmesi gerektiğini, tutukluluk haline itiraz ettiğinde mahkemenin ancak bu koşullarda sağlıklı karar verebileceğini belirtti. Yargıç iddianameye bakabileceğini söyledi. Yargıç, Ören kararları için ''Tüzüksel mi'' sorusunu yöneltti.[141] Işıklar soruyu şöyle yanıtladı: ''Tüzükseldir. Tüzüğümüze göre Danışma Meclisi dediğimiz genel temsilciler meclisinin küçük ölçeklisidir.''[142]

DİSK Bağımsızlığı, Demokrasiyi ve Sosyalizmi Savundu

Işıklar, İtalya Ceza Yasası'ndan alınan 141 ve 142. maddelerin İtalya'da faşist devleti kurma amacı ile çıkarıldığını söyledi. İşçi sınıfının çıkarları doğrultusunda görüş ve düşüncelerini açıklayanların çok kez bu maddelerden yargılandıklarını, iddianamede de bu tür yorumlara sık sık rastlandığını bildirdi.[143] Yargıç Güvener, eylemler ortaya koyarak devrimci mücadeledeki engellerin kaldırılmasının istenmesinin ne anlama geldiğini sordu. Işıklar, eylemlerinin antidemokratik yasa tasarılarının meclislere verilmesi, Sendikalar Yasası'nda antidemokratik hükümleri içeren değişikliklerin yapılması, can güvenliği, cinayetlere karşı çıkmak gibi temel nedenleri olduğunu, DİSK üyesi işçilerin, Türk-İş'e bağlı işçilerle birlikte bu eylemleri yaptıklarını söyledi.[144]

Işıklar, DİSK'in kendisini siyasal parti yerine koyduğu şeklindeki suçlamalarına karşı ise özetle şu yanıtı verdi:

> İşçi sınıfının ekonomik, demokratik mücadelesini sürdüren DİSK sendikal planda bağımsızlık, demokrasi ve sosyalizmi savunmuştur. İşçilerin de siyasi yaşama katılmasını, oyları ile kendi çıkarları doğrultusundaki partiyi iktidara

138 *Cumhuriyet*, 26 Temmuz 1982.
139 *Cumhuriyet*, 26 Temmuz 1982.
140 *Cumhuriyet*, 26 Temmuz 1982.
141 *Cumhuriyet*, 26 Temmuz 1982.
142 *Cumhuriyet*, 26 Temmuz 1982.
143 *Cumhuriyet*, 28 Temmuz 1982.
144 *Cumhuriyet*, 28 Temmuz 1982.

getirmelerini savunmuştur. Bu doğrultuda çalışmalar yapmıştır. Seçimlerde, CHP'ye oy vermesi için çağrı yapmıştır. Bu anlamdaki çalışmalar Anayasa'nın 16. maddesine uygundur. Anayasaya uygundur. DİSK'in bir partinin uyumunda olarak faaliyet göstermeyeceği açıktır.[145]

Avukat Rasim Öz Duruşmadan Çıkarıldı

Fehmi Işıklar'ın sorgusu zapta geçerken tartışma sonucu Avukat Rasim Öz duruşmadan çıkarıldı. Yargıç, Işıklar'ın sorulara yanıtını zapta geçerken ''abartma'' sözcüğünü ''detaylı'' biçiminde yazdırması üzerine tartışma çıktı. Işıklar'ın itirazına karşı yargıç ''anlamın değişmediği'' yanıtını verirken Avukat Rasim Öz söz istedi. Ancak yargıç söz vermedi. Öz'ün ''Söz vermeyecekseniz burada işimiz ne'' şeklinde konuşması üzerine yargıç, bağırmaması uyarısında bulundu. Öz, ''Siz bağırıyorsunuz hâkim bey'' yanıtını verince duruşmadan çıkarıldı.[146]

Yargıç, ''faşizmi yaratan maddi temel''i sordu. Işıklar, DİSK'in demokrasiye bağlı olarak sendikal çerçevede faşizme karşı mücadele verdiğini, faşizme karşı mücadelenin BM kararında da yer aldığını söyledi. Yargıç sorusunu tekrarladı. Işıklar, faşizmin maddi temelinin tekelci sermaye olduğunu, tekelci sermayenin bunalıma düştüğü dönemlerde başvurduğu emekçilere yönelmiş silahlı, zorba, gerici diktası olduğunu söyledi. Faşizmin tekelci sermaye tarafından ekonomik, politik ve ideolojik alanlarda yürütüldüğünü anlatan Işıklar, ekonomik alanda işçilerin, emekçilerin ekonomik haklarının gasp edildiğini, özellikle sendikal hak ve özgürlüklerin yok edilerek işçilerin köleleştirildiğini anlattı. Duruşmanın ikinci oturumunda çıkan tartışma sebebiyle sonraki oturumda duruşma salonunda savunma avukatı yoktu.[147]

15–16 Haziran Direnişi'nin Sebebi DİSK Değildir

Avukat Rasim Öz, önceki duruşmada salondan çıkarıldığını belirtti ve kendisine yazılı savunma hakkının verilmesini istedi. Konuyla ilgili görüşü sorulan Sıkıyönetim Askeri Savcı Yardımcısı Aytekin Gani Ataman, Avukat Rasim Öz'ün isteğinin yasal olmadığını, reddedilmesi gerektiğini bildirdi. Mahkeme, Rasim Öz'ün duruşmadan çıkarılmasıyla ilgili savunmasını, davasının savunma safhasında yapmasına, bu aşamada isteğinin reddine karar verdi.[148]

Duruşma yargıcı, Işıklar'a ''işçi sınıfı bilimi'' ve ''kitle eylemleri'' konularını içeren sorular sordu. Işıklar, işçi sınıfı bilimine göre dünyadaki tüm değerlerin toplum yararına olması gerektiğini söyledi. Türkiye'deki toplumun sağlık, eğitim, işsizlik, konut sorunları gibi temel sorunlarına çözüm getirilmesi gerektiğini belirtti. Işıklar, ''Bu çözümler getirildiği müddetçe işçi sınıfı bilimine uygun değişiklikler yapılmış olur'' diye ekledi. Kitle eylemleri ile ilgili soruları yanıtlayan Işıklar, 15–16 Haziran olaylarının nedeninin DİSK olmadığını, asıl nedeninin dönemin siyasal iktidarlarınca sendikal hak ve özgürlüklerin ortadan kaldırılmasına yönelik yasal önlemlerin alınması girişimi olduğunu belirtti.[149]

[145] *Cumhuriyet*, 28 Temmuz 1982.

[146] *Cumhuriyet*, 29 Temmuz 1982.

[147] *Cumhuriyet*, 29 Temmuz 1982.

[148] *Cumhuriyet*, 31 Temmuz 1982.

[149] *Cumhuriyet*, 31 Temmuz 1982.

İŞÇİYE SÖMÜRÜYÜ ANLATIRIZ

DİSK Genel Sekreteri Fehmi Işıklar, Anayasa'da kabul edilen ve devlet tarafından düzenlenmesi öngörülen eğitimin kapitalist sınıfın ideolojisi doğrultusunda bir eğitim olmadığını söyledi. Işıklar, ''Eğitimin ticaret haline dönüştürülmesi siyasal iktidarların dünya görüşünden kaynaklanmıştır'' diye ekledi.[150]

Yargıç, DİSK'in barış için, sınıfsal temelini gözardı etmeden mücadele etmesinin açıklanmasını istedi. Işıklar, iddianamenin barış konusuna yanlış yaklaştığını, Türkeş'in DİSK'i suçlaması üzerine gönderdiği mektupta soyut barış çağrılarının topluma barış getirmeyeceğini, gerçekten barış isteniyorsa somut girişimlerin olması gerektiğini söyledi. Yargıç, DİSK'in barış anlayışını sordu. Işıklar, ''Genel anlamda ve gerçek bir barıştır. Savaşın olmadığı bir barış. Örneğin, İsrail'in Filistin halkını yok etmek için savaştığı sırada yaptığı barış çağrısı, işçi sınıfının, DİSK'in anladığı barış çağrısı değildir'' dedi.[151]

ÇAĞIMIZIN AYIPLARINA "BANA NE" DEMEDİĞİMİZ İÇİN YARGILANIYORUZ

Fehmi Işıklar'ın sorgusunun sonunda verdiği tahliye istemini içeren dilekçesinde, 12 Eylül'ü yaratan ortamın sorumlusu olarak DİSK'in gösterilemeyeceğini söyledi. DİSK Davası'nın hukuki değil, siyasi bir dava olduğunu belirterek ekledi: ''Bu dava DİSK'in ya da yöneticilerinin yasa dışı gizli bir eylemi, bir kararı, bir planı sonradan bulunup ortaya çıkarıldığı için açılmamıştır. Yıllardır tüm ilgili ve yetkililerce bilinen görüşlerinden, sendikal anlayışından dolayı açılmıştır.''[152]

Işıklar, özetle şu ifadelere yer verdi: ''DİSK toplumumuzun bir ürünüdür. Burada sendikal anlayışımızdan ötürü yargılanıyoruz. DİSK'in belirlediği istemlerinde haklı olması, işçilerin çıkarları için mücadele etmesi ve giderek toplumun sorunları ile de ilgilenmesi ve doğru çözümler üretmesi sonucunda üye sayısı artarak yarım milyona ulaşmıştır.''[153]

Sorgusu 8 Ağustos 1982'de tamamlanan Işıklar, tahliyesini istediği dilekçede Türkiye'de genelde insan haklarından söz edilecekse, işçiden yana sendikacılık yaptıkları için haklarında ceza istenemeyeceğini, bir tek gün bile ceza verilemeyeceğini söyledi. Işıklar, ''Yapmış olduğumuz sendikacılık 1961 Anayasası'na ve ona bağlı yasalara göre suç değildi. İşçi sınıfından yana sendikacılık bugün tartışmaya sunulan Anayasa taslağına göre suç sayılabilir'' dedi.[154]

Fehmi Işıklar'ın tahliye istemini içeren dilekçesi okunduktan sonra görüşü alınan duruşma savcısı, suçun niteliğine göre tahliye isteminin reddini talep etti. Mahkeme suçun niteliği, duruşma safhası ve diğer sanıkların sorgularının yapılmamış olmasını göz önünde tutarak tahliyeye ilişkin talebin reddine karar verdi.[155]

[150] *Cumhuriyet*, 3 Ağustos 1982.
[151] *Cumhuriyet*, 3 Ağustos 1982.
[152] *Cumhuriyet*, 7 Ağustos 1982.
[153] *Cumhuriyet*, 7 Ağustos 1982.
[154] *Cumhuriyet*, 8 Ağustos 1982.
[155] *Cumhuriyet*, 8 Ağustos 1982.

Diğer Sanıkların Sorgularından Bölümler

DİSK Genel Başkan Vekili: Ali Rıza Güven

DİSK Davası'nda 3. sanık olan DİSK Genel Başkan Vekili Rıza Güven yargıcın kimliği ve siyasi görüşlerine ilişkin soruları üzerine Güven, kişilerin siyasi görüşlerinden yargılanamayacakları bilincinde olarak istenen bilgiyi verebileceğini söyledi. Güven, sendikal anlayışına ilişkin soruyu yanıtlarken, ''DİSK'in tüzüğünde, yönetmeliklerinde, genel kurul kararlarında ve karar organlarında benimsediği, onayladığı, belgelerinde açıkça yazılıdır'' dedi.[156]

Rıza Güven, sınıf uzlaşmazlığına ilişkin soruyu yanıtlarken, 275 sayılı Yasa'nın 9. maddesi 1. fıkrasında işçi ve işveren taraflara toplu sözleşme yapma çağrısı hakkını tanıdığını vurgulayarak, yasanın yürürlüğe girdiği tarihten 12 Eylül tarihine kadar iş barışı olan sözleşme çağrısını işverenlerin yapmadıklarını, çağrıyı işçi sendikalarının yaptığını hatırlattı ve ''İşverenler bu çağrıya uymaz, sendikalar greve gitmek zorunda kalırlarsa boyalı basın elbet iş barışını bozan taraf olarak işçi sendikalarını gösterecektir. Sendikaları aracılığı ile sürekli barış çağrısı yapan DİSK mi sınıf uzlaşmazlığı çıkardı? Hiç barış çağrısı yapmayan işverenler mi? Buna karar vermek gerekir'' dedi.[157]

Rıza Güven, sınıf sendikacılığının tanımı üzerine sorulan soruya karşılık 274 sayılı Yasa'nın tanımladığı sendikacılık olduğunu söyledi. Sınıf mücadelesi ile sınıf egemenliğinden farklı şeyler olduğunu, DİSK'in sınıf mücadelesini öngördüğünü vurgulayan Güven, sınıf mücadelesinin karşılıklı çıkarlarının korunması için yapılan mücadele olduğunu söyledi.[158]

Duruşma yargıcı Çetin Güvener, DİSK'in topluma hakimiyet esasına dayalı sınıf bilincinin yaratılmasını amaçladığı iddiasına karşı ne diyeceğini sordu. Rıza Güven, iddianamede bu türden çeşitli suçlamalar yer aldığına işaret ettikten sonra DİSK'in kaynağının 1961 Anayasası'ndan alan 274 sayılı Sendikalar Yasası'na göre kurulmuş, tüzüğünü ilgili devlet makamlarına vermiş, 1980 yılına kadar 7 kez genel kurul yapmış, bütün toplantılarının hükümet komiserlerinin güvenlik kuvvetlerinin, gizli polislerin gözetim ve denetiminden geçmiş bir kuruluş olduğunu belirtti. Güven, ''Açık ve Anayasa'yı savunan bir örgüttür. Böylesi açık ve yasal bir örgüte böylesine bir suçlama getirmek için 1961 Anayasası'nı ve ona bağlı yürürlükteki yasaları yok saymak gerekir'' dedi.[159] Güven, Anayasa'nın çalışanlar ve işverenler için önceden izin almaksızın sendika kurabilmeleri hakkını tanımakla sınıfların var olduğunu kabul ettiğini söyledi. Çağdaş demokratik toplumlarda sınıfların varlığı ile birlikte sınıf mücadelesinin de doğal olduğunu sınıf mücadelesinin büyük boyutlara varmaması için de sendikal özgürlüklerin ve işçilere grev hakkının tanındığını anlattı.[160]

Yargıç Güvener, TKP tarafından planlanıp uygulamaya konmak istenen UDC'nin

[156] *Cumhuriyet*, 19 Ağustos 1982.
[157] *Cumhuriyet*, 19 Ağustos 1982.
[158] *Cumhuriyet*, 20 Ağustos 1982.
[159] *Cumhuriyet*, 20 Ağustos 1982.
[160] *Cumhuriyet*, 20 Ağustos 1982.

klasik bir cephe taktiği olduğu, kitleleri devlet aleyhine yönlendirmeyi amaçladığı iddiası karşısında ne diyeceğini sordu. Güven, DİSK'in TKP ile uzaktan yakından bir ilgisi olmadığını söyledi. Güven, iddianamede DİSK ve yöneticilerine suçlama için kullanılan UDC'nin, DİSK tarafından benimsenmiş, kullanılmış bir slogan olmadığını söyledi. UDC'nin organ kararları olmadan, Kemal Türkler tarafından ortaya atıldığını, benimsenmemesi sebebiyle de DİSK içinde görüş ayrılıkları olduğunu belirtti.[161]

Yargıç, değişik isimler altında sosyalist partiler olmasına rağmen, DİSK'in işçi sınıfı partisi yaratmak veya bu görevi üstlenmek tavrı içine girmesindeki gayeyi sordu. Güven, DİSK'in siyasi parti oluşturmak, siyasi parti işlevini yürütmek gibi bir amacı olmadığını belirtti.[162]

DİSK Genel Başkan Vekili Rıza Güven, DİSK'in ''ekonomiyi sarsıcı yaygın grevler yaptığı'' iddiasını reddetti. Güven, özellikle MESS'in farklı tarihlerdeki sözleşmeleri birleştirerek grup toplu sözleşmesi adı altında işçi sendikalarına dayattıkları maddelerin ekonomiyi sarstığını ve yaygın grevlerden işveren sendikalarının sorumlu olduğunu anlattı.[163]

Yargıç, Güven'e demokratik platforma ilişkin soru sordu. Güven, platformun işçilerin ve demokratik dernek ve meslek örgütü çalışanlarının, ekonomik, demokratik ve sosyal ortak istemlerini dile getirme, güçbirliği sağlama amacı olduğunu söyledi. DİSK'in birleşik cepheye yönelik kararı olmadığını vurguladı.[164] Güven, Barış Derneği ile ilişkiler sorusuna ise özetle şöyle yanıt verdi: ''Barış Derneği, Türkiye'de yasalara göre kurulmuş, barış yanlısıdır. DİSK'in de barış yanlısı olduğu göz önüne alındığında dernekle ilişki kurması kadar doğal bir şey olamaz.''[165]

Yargıç, Güven'e iddianamede yer alan suçlamalara ilişkin, başka söylemek istediği bir şey olup olmadığını sordu. Güven, iddianamede DİSK'in Anayasa'yı değiştirmek istediğine ilişkin suçlamaların yer aldığını, yeni Anayasa taslağının 1961 Anayasası'nda yer alan temel ilkeleri değiştirmeyi öngördüğünü anlatmak istedi. Ancak Yargıç, iddianame dışına çıktığı gerekçesiyle izin vermedi.[166]

Rıza Güven, grevin uzlaşmayı sağlamada etkin bir araç olduğunu söyledi. İddianamede öngörüldüğü şekilde uzlaşmanın, yani sarı sendikacılığın Türkiye'de yasak olduğunu belirtti.[167]

Yargıcın işçi sınıfı biliminin açıklanmasına yönelik sorusuna Güven, işçi sınıfı bilimine yönelik suçlamaların telkin ve kıyas metoduna dayandığını söyledi. Güven, işçi sınıfı biliminden ne anlaşıldığının açık olduğunu, başka türlü yorumların DİSK'i bağlamadığını, DİSK'in sınıf egemenliğine dayalı bir iktidarı düşünmediğini, sendikaların bir görevinin işçilere ve emekçilere neler yapmalarını gerektiğini öğretmek olduğunu ifade ederek ''DİSK parti değildir. Politika yapmak isteyenler, bunu partilerde yapmalıdırlar'' dedi.[168]

[161] *Cumhuriyet*, 23 Ağustos 1982.
[162] *Cumhuriyet*, 23 Ağustos 1982.
[163] *Cumhuriyet*, 24 Ağustos 1982.
[164] *Cumhuriyet*, 24 Ağustos 1982.
[165] *Cumhuriyet*, 24 Ağustos 1982.
[166] *Cumhuriyet*, 24 Ağustos 1982.
[167] *Cumhuriyet*, 25 Ağustos 1982.
[168] *Cumhuriyet*, 25 Ağustos 1982.

Güven, 141. ve 142. maddeler yürürlüğe girdiğinden bu yana tek yanlı ve isteyenin istediği gibi uygulamaları hayata geçirdiğini söyledi ve ekledi:

> Bu yasalar yürürlüğe girdiğinden bugüne değin, hiçbir sermaye sahibi, hiçbir kapitalist, kendi görüşlerini açıkladı diye yanlışlıkla da olsa bu maddelerden yargılanmadı. Çağdaş demokratik bir insan olarak bu maddelerin uygulanış biçimine karşıyım. Türkiye'de haksız yere zaman zaman günahsız insanların eziyet çekmelerine neden olacak yorumlara elverişli olması bakımından bu maddelerin değiştirilmesini dün istiyordum, bugün istiyorum. Yarın da isteyeceğim.[169]

DİSK Genel Başkan Vekili Rıza Güven sorgusunun son gününde ağır işkence altında alındığını belirttiği polis ifadelerini reddetti. Güven, "11 gün 11 gece aç, susuz, uykusuz, bir çelik iskemlede oturtturularak insanlık dışı işkenceler sonunda bana gözlerim bağlı olarak imzalatılan, ne olduğunu bilmediğim belgeleri reddediyorum" dedi.[170]

Güven, gördüğü işkenceleri mahkeme hakimine dilekçe olarak verdiğini ancak avukatlarının dosyada dilekçenin mevcut olmadığını söylediğini, bu sebeplerle belgelere dayanan suçlamaları ve sorguları kabul etmediğini bildirdi. Duruşma yargıcı Güvener, dilekçeyi yeniden verebileceğini söyledi. Güven, savcılık soruşturmasının tutuklama kararından sonra olduğunu ve işkence altında alındığını, tutuklama kararında belirtilen ifadelerin delil alınarak iddianame düzenlenmesinin yasadışı olduğunu belirtti.[171]

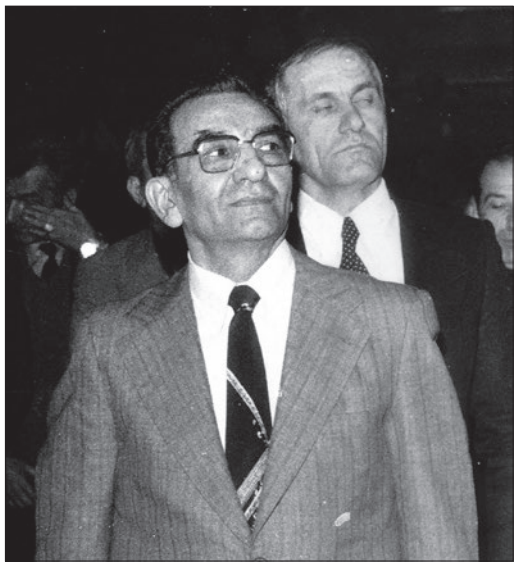
[169] *Cumhuriyet*, 25 Ağustos 1982.
[170] *Cumhuriyet*, 26 Ağustos 1982.
[171] *Cumhuriyet*, 26 Ağustos 1982.

Rıza Güven'in gördüğü işkenceyi anlatan tutuklama mahkemesine verdiği 7 sayfalık dilekçenin dosyada bulunmamasının belirlenmesi üzerine bu dilekçenin kısa bir özeti zapta geçirildi.[172]

Yargıç, işkence konusunun sadece ifadesinin geçerliliği açısından duruşmada söz konusu olabileceğini bildirdi. Güven, 90 günlük gözetim süresi aşıldıktan sonra 15 gün tutuklama kararının verildiğini vurguladı. Bu esnada Güven'in avukatı Hasan Fehmi Güneş gerek polis ifadeleri gerekse savcılık soruşturmasının sanıklara iletilmesine izin verilmediğini, duruşmada ise bu ifadelerin özetinin okunduğunu vurguladı. İfadelerinin sanıklara ulaştırılması ya da avukatlarıyla görüşmeleri sırasında hiç değilse özetlerinin yansıtılması için gerekli iznin verilmesini istedi.[173]

Rıza Güven'in avukatı Hasan Fehmi Güneş'in sanıkların ifadelerinin ulaştırılmasına ilişkin istemi karara bağlandı. İlgili yasa maddesinin sanığa değil, avukatına

[172] *Cumhuriyet*, 28 Ağustos 1982.
[173] *Cumhuriyet*, 26 Ağustos 1982.

Ali Rıza Güven duruşmada, Cumhuriyet Arşivi.

sorgu zabıtlarının verilmesi yükümlülüğünün getirdiği belirtilerek, avukatların bu zabıtları sanığa ulaştıramamasının cezaevi idaresini ilgilendiren bir konu olduğu bildirildi ve Güneş'in istemi reddedildi.[174]

DİSK YÜRÜTME KURULU ÜYESİ: KEMAL NEBİOĞLU

Kemal Nebioğlu'nun sorgusu 16 Eylül 1982'de başladı.[175] Kemal Nebioğlu, Anayasa'nın öngördüğü köklü dönüşümlerin yaşama geçirilmesi görevinin siyasi partilere ait olduğunu söyledi. Nebioğlu, ''Ancak demokratik bir düzen içinde bir işçi konfederasyonuna bu konuda düşen görevler vardır'' dedi. Nebioğlu, sendikaların yasal yoldan hareket ederek baskı grubu oluşturma görevi olduğunu bildirdi. İşçilerin siyasal güç olarak örgütlenmesi ve iktidara aday olması gerektiğini de vurgulayarak bu inançla TİP'in, SDP'nin kurucusu olduğunu belirtti.[176]

Duruşma Yargıcı Çetin Güvener, Yürütme Kurulu eski üyesi Kemal Nebioğlu'nun sorgusuna başlarken önce sendikal ve siyasal geçmişiyle ilgili bilgi istedi. Nebioğlu, siyasal görüşüne yönelik özetle şu bilgileri verdi: ''Siyasal görüşüm sosyalisttir. İnsan hak ve özgürlükleri tanıyan Hukuk Devleti ilkeleri içinde Anayasamızın çizdiği çerçevede sosyalizm demokrasisiz olamaz. Demokrasi de sosyalizmsiz olmaz inancındayım.''[177]

Yargıç Güvener, Nebioğlu'na DİSK'in Kuruluş Bildirgesi'nde ve Tüzük'te yer alan ''Anayasa'da öngörülen köklü dönüşümler''den ne kastedildiğini, Türk işçi hareketinin bunu nasıl gerçekleştireceğini sordu. Nebioğlu, DİSK'in devrimcilikten ne anladığını açıkça belirttiğini, Anayasa uyarınca, Anayasa ilkelerinin yaşama geçirilmesi, ekonomik, sosyal ve politik ilişkilerin Anayasa uyarınca değiştirilmesi, Anayasa'nın etkili bir biçimde uygulanması anlamında olduğunu söyledi.[178] Nebioğlu, işçilerin ulusun parçası olduğunu, Anayasa'nın belirttiği çağdaş demokrasi uygulandığında işçilerin daha mutlu olacağını, insanca yaşama olanaklarına kavuşacaklarını, çağdaş demokrasinin bu sebeplerle hayata geçirilmesinin gerekli olduğunu belirtti. Yargıç Güvener, Anayasa'nın yaşama nasıl geçirileceğini anlatması gerektiğini işaret etti. Nebioğlu, bunun siyasal partiler aracılığıyla parlamenter yoldan olacağını vurguladı.[179]

Yargıç Güvener, Nebioğlu'na ''Türkiye işçi hareketinin devrimci öze kavuşturulması''nın ne olduğunu sordu. Nebioğlu, işçilere Anayasa'nın kendilerine tanıdığı hakları, özgürlükleri, Anayasa'ya sahip çıkmaları gerektiğini ve Anayasa uygulandığında çağdaş yaşam düzeyine çıkabilecekleri anlatmalarının görevleri olduğunu belirtti.[180]

DİSK Yürütme Kurulu eski üyesi Nebioğlu, greve ilişkin sorulara karşılık grevin sadece sendikaların istediği ve kullandığı bir eylem olmadığını, zaman zaman işverenlerin birikmiş stoklarını veya başka problemlerini çözmek için işçileri, sendikaları greve zorladıklarını bildirdi. DİSK'e ağır

[174] *Cumhuriyet*, 28 Ağustos 1982.
[175] *Cumhuriyet*, 16 Eylül 1982.
[176] *Cumhuriyet*, 16 Eylül 1982.
[177] *Cumhuriyet*, 16 Eylül 1982.
[178] *Cumhuriyet*, 16 Eylül 1982.
[179] *Cumhuriyet*, 16 Eylül 1982.
[180] *Cumhuriyet*, 16 Eylül 1982.

suçlama nedeni olarak gösterilen maden ve tekstil grevlerinde işveren sendikalarının stoklarını tüketmek için işçileri greve sürüklemiş olabileceklerini söyledi.[181]

Nebioğlu, duruşma yargıcı Güvener'in DİSK'in eylemlerine ilişkin sorularını yanıtlarken yasal grevler üzerinde durdu. Grevlerin DİSK'e bağlı sendikaların eylemlerinin olduğunu yanıtlarken şu ifadeleri ekledi: ''İddianamede suçlanan, kitle grevi halinde dönüştüğü iddiası ileri sürülen grevler genellikle tekstil ve maden işçilerinin grevidir. DİSK grevler yolu ile devleti zayıflatmakla suçlamıştır. Oysa greve çıkılan işyerlerinin tümü iki işveren sendikasına bağlıydı.''[182]Nebioğlu, grevlerin ekonomiye verdiği zarara ilişkin hükümetlerin de arabuluculuk yapmakla yükümlü olduğunu anımsattı. Grevdeki sendikaların yetkililerin kapılarını aşındırmalarına karşın, hükümetin bu konuda hiçbir girişimde bulunmadığını söyledi.[183]

Duruşma Yargıcı Güvener, ''1 Mayıslarda egemen güçlere gereken cevabın verildiğine, engellerin aşıldığı''na ilişkin DİSK görüşlerinin açıklanmasını istedi. Nebioğlu, bütün dünyada 1 Mayıslarda işçilerin istemlerinin dile getirdiklerini söyledi. Batı demokrasilerinde başbakanların toplantılara katılarak istemler üzerine konuşma yaptıklarını vurgulayan Nebioğlu, işçilerin istemlerinin daha iyi yaşam koşulları olduğunu, bunun da işverenlerin daha yüksek ücret ve sosyal haklar vermeleri anlamına geldiğini, sonuç olarak işçilerin istemlerinden işverenlerin korku ve rahatsızlık duyduklarını anlattı. Nebioğlu, sermaye sınıflarının çıkarlarını koruyan partilerin iktidarda olduğu ülkelerde, sermaye sınıfının egemenliğinin güç duruma geldiğini, bu sebeple bazı çevrelerin basının da desteğiyle 1 Mayısların kutlanması aleyhine kamuoyu yarattığını ekledi.[184]

Kemal Nebioğlu, iddianamede daha önce açılmış davalarında yer almasının çelişkili olduğunu söyledi. 20 Mart Faşizme İhtar Eylemi'nin yürütme kurulu tarafından kararlaştırıldığını belirterek ''DİSK bu eylemi yaparken ne ücret zammı ne de sosyal hak istemiştir. Çağdaş demokrasilerde, bu anlamda demokratik kuruluşların Anayasal tepkileri olur. En son İtalya'da, Fransa'da sendikalar benzer nedenlerle, benzeri eylemleri gerçekleştirmiştir'' dedi.[185]

Kemal Nebioğlu, Ören toplantısına ilişkin iddianamedeki suçlama üzerinde durdu. İddianamede öne sürülenin aksine, grevlere Ören'de karar verilmediğini, daha önceden olduğunu, Ören'de devleti yıpratmaya yönelik grev kararı almalarının söz konusu olmadığını söyledi.[186]

Yargıç Güvener'in işçi sınıfı biliminin faşizmi nasıl anladığını sordu. Nebioğlu, ''Sermaye sınıfının kanlı diktatörlüğü'' dedi. DİSK'in neye mücadele verdiği sorusu üzerine, faşizmin öncelikle işçi sınıfının çıkarlarına karşı olduğunu söyledi.[187]

Duruşma yargıcı, DİSK'in barış için mücadelesinin, Marksist-Leninist bir mücadele biçimi olduğunu, sosyalizm-komünizm kurulmasına kadar sürdürülecek bir savaş anlamına geldiği iddiasının açıklamasını

[181] *Cumhuriyet*, 19 Eylül 1982.
[182] *Cumhuriyet*, 20 Eylül 1982.
[183] *Cumhuriyet*, 20 Eylül 1982.
[184] *Cumhuriyet*, 19 Eylül 1982.
[185] *Cumhuriyet*, 19 Eylül 1982.
[186] *Cumhuriyet*, 20 Eylül 1982.
[187] *Cumhuriyet*, 1 Ekim 1982.

istedi. Nebioğlu, DİSK'in barış içi mücadelesinin dünyada kalıcı bir barışın kurulması amacına yönelik olduğunu söyledi ve ekledi:

> DİSK'in barış mücadelesi Marksist-Leninist bir mücadele biçimi, sosyalizmi-komünizmi hedefleyen bir barış değildir. İddianamedeki tüm iddiaları reddediyorum. DİSK'in yazılı belgelerinde belirttiği gibi barış Mustafa Kemal'in (yurtta sulh cihanda sulh) ilkesi ile uyumludur. İşçilerin, emekçilerin savaşa karşı olmaları doğaldır. DİSK, işçilerin kurtuluş savaşları dışında çıkacak savaşlarda, ekonomik, sosyal zararlarının çok büyük olacağının bilincindedir. Barış istemini sınıfsal temele oturtturmanın anlamı budur. DİSK'in barış için mücadelesi dünyada kalıcı bir barışın bir barışın kurulması amacına yöneliktir. DİSK, barış için mücadelesinde, yasal çerçeve içinde, çağdışı sendikacılık gereklerini dikkate alan bildiriler, yayınlar, toplantılar yapmıştır. Benzeri demokratik kuruluşlarla, demokratik çabası olmuştur.[188]

Yargıç, DİSK'in amacının ideolojik olduğunu, sosyalizme ulaşmak için Marx'ın tarihi materyalizmi gereği iktidarı ele geçirme iddiasına karşı ne diyeceğini sordu. Nebioğlu özetle şöyle yanıt verdi:

> DİSK'in iddianamedeki ileri sürüldüğü gibi bir ideolojisi yoktur. DİSK'in bir ideolojisi, eski deyimi ile fikriyatı vardır. Bu ideoloji kuruluş bildirgesinde, kuruluş tüzüğünde açıktır. Tüm bunlar ise yasal çerçeve içindedir. Sendikalar yasasının belirli maddesinde yazılı olan, işçilerin ekonomik, sosyal ve kültürel çıkarlarının korunmasına yöneliktir. DİSK'in iktidar olmayı istemesi de söz konusu değildir. DİSK'in iktidarı ele geçirmeye yönelik hiçbir amacı, düşüncesi olmamıştır. DİSK sendikal bir kuruluştur.[189]

DİSK Davası sorgusunda Nebioğlu'nun 6 Ocak 1981 tarihli tutuklama mahkemesi ifadesi okundu. Nebioğlu, bu konuda bir diyeceği olmadığını belirtti ve ifadesini kabul etti. Nebioğlu, savcılık ifadesine ilişkin bazı yanlış anlaşılmalara neden olabilecek bölümlerle ilgili açıklamada bulunduktan sonra Askeri Savcı'nın sanığa soru sormak istemediği belirtildi.[190]

Daha sonra Nebioğlu'nun avukatı Mehmet Ali Aybar'ın sorularına geçildi. Aybar,

[188] *Cumhuriyet*, 1 Ekim 1982.

[189] *Cumhuriyet*, 2 Ekim 1982.

[190] *Cumhuriyet*, 23 Eylül 1982.

Kemal Nebioğlu sorguda, Cumhuriyet Arşivi.

DİSK'in siyasi parti oluşumuna girdiği iddiasına karşı diyeceğini sordu. Duruşma Yargıcı Çetin Güvener, Aybar'ın yazılı olarak verdiği soruyu zapta geçirirken Nebioğlu'ndan DİSK'in siyasi parti görevini üstlenip üstlenmediğini ya da siyasi parti kurma eğiliminin olup olmadığını kısaca anlatmasını istedi. Nebioğlu, DİSK'in gerek Batı demokrasisi sendikaları gerekse yurt içindeki sendikaların çalıştıkları gibi yurt sorunlarıyla ilgilenme görevini üstlenmesinin iddianamede siyasi parti alanına girmek gibi suçlama yapıldığını belirtti.[191]

DİSK Davası'nda sorgusu tamamlanan DİSK Yürütme Kurulu eski üyesi Kemal Nebioğlu, "Hiçbir somut kanıta dayanmayan bu dava hukuki değil, Askeri Savcı'nın bir mütalaasında söylediği gibi siyasi bir davadır" dedi.[192]

Kemal Nebioğlu ve avukatı Mehmet Ali Aybar sorgunun tamamlanmasının ardından birer yazılı dilekçe verdiler. Nebioğlu, tutuklama hakimliğine sunulmak üzere 22 Aralık 1980 tarihli hazırladığı, ancak Tutukevi Komutanlığına yaptığı başvurulara rağmen dosyasına konulmamış olan ifadesinin işkence altında alındığında ilişkin dilekçenin de bir örneğini mahkemeye verdi.[193]

Nebioğlu, tahliyeye ilişkin dilekçesini okudu. Ardından avukatı Aybar, yasalardaki sözcüklerin, yılların verdiği alışkanlıkla dudaklarının ucunda kalmamasını, akla ve yüreğe seslenmesini istedi. Nebioğlu'nun yıllardır cezaevi koşullarında yaşadığını, sağlığının yerinde olmadığını ve yaşını anımsattı. Ruh ve beden dengesi üzerinde olumsuz etkiler yarattığını söyledi. Kemal

Mukbil Zırtıloğlu sorguda, Cumhuriyet Arşivi.

Nebioğlu ve Aybar'ın tahliye istemleri, "tutukluluktan beklenen gaye hasıl olmadığı" gerekçesiyle reddedildi.[194]

DİSK Yürütme Kurulu Üyesi: Mukbil Zırtıloğlu

DİSK Yürütme Kurulu üyesi ve OLEYİS eski Başkanı olan Zırtıloğlu, sorgusunda DİSK üyesi işçilere asgari politik bilgileri vermeye çalıştığını, bunun Anayasal görevi olduğunu söyledi.[195]

Yargıç Çetin Güvener, Zırtıloğlu'na DİSK'in proletarya enternasyonalizmini tesis etme amacıyla çalışmalar yaptığı iddiasına karşı ne diyeceğini sordu. Zırtıloğlu, proletarya enternasyonalizmi deyiminin DİSK'in hiçbir yayın organında yer almadığını, günümüzde sendikal literatürde bu deyimin uluslararası sendikal dayanışmayı ifade

[191] *Cumhuriyet*, 23 Eylül 1982.
[192] *Cumhuriyet*, 8 Ekim 1982.
[193] *Cumhuriyet*, 8 Ekim 1982.
[194] *Cumhuriyet*, 8 Ekim 1982.
[195] *Cumhuriyet*, 9 Ekim 1982.

ettiğini, komünist devlet anlamına gelmediğini söyledi.[196]

Duruşma yargıcı, faşizmle mücadele çalışmalarının amacını sordu. Zırtıloğlu, faşizme karşı mücadelenin mutlaka faşizm olduğu ülkelerde değil, faşizm tehlikesi olan ülkelerde de yapılmasının doğal olduğunu söyledi ve ekledi:

> İşçi sınıfının sermaye sınıfına tahakkümünü DİSK hiçbir zaman istememiştir. Böyle bir şey düşünmemiştir. Bu yolda tek açıklaması ve iması yoktur. DİSK demokrasiyi savunmuştur. Demokrasi de sosyal sınıfların çatışan çıkarlarının dengelenmesi rejimidir. Bunun ötesindeki rejimlerle mücadele eder.[197]

Duruşma yargıcı, DİSK'in TİP'in yan örgütü olarak kurulduğu iddiasına karşı ne diyeceğini sordu. Zırtıloğlu, DİSK'in kuruluşu sırasında yönetimde bulunmadığını, kurucu arkadaşlarının bu yönde açıklamaları olmadığını, kendisinin de DİSK'in TİP'in yan örgütü olarak kurulmadığı inancını paylaştığını belirtti.[198]

Yargıç, DİSK'in neden politik eğitim verdiğini sordu. Zırtıloğlu, "Devrimci bir sendikal örgüt olarak DİSK işçi sınıfına değil üyesi işçilere asgari politik bilinci vermeye çalışmıştır. Bu onun yasal görevidir. Politik bilgilerden kastımız demokrasinin ne olduğunu üye işçilerimize asgari ölçülerde anlatmaya çalışmaktadır" dedi.[199]

Zırtıloğlu, ağır işkence altında gözleri bağlı alındığını söyledi ve ilk kez okuduğu polis ifadelerini reddetti. Savcılık ifadesinin ise rahatsızlığı, bilincini toplayamaması ve işkencenin etkisinde olması nedeni ile kendi içinde çelişkiler içerdiğini söyledi.

Zırtıloğlu'na tahliyesine ilişkin talebi olup olmadığı sorulduğunda sendikacılık yaşamı boyunca ne kendisinin ne de birlikte çalıştığı arkadaşlarının yasadışı bir tavırları olduğunu söyledi. Tedbir olarak alınan tutuklama kararının cezaya dönüştüğünü belirtti. Zırtıloğlu ve avukatı Faruk Erginsoy'un tahliye istemleri reddedildi. [200]

196 *Cumhuriyet*, 9 Ekim 1982.
197 *Cumhuriyet*, 9 Ekim 1982.
198 *Cumhuriyet*, 9 Ekim 1982.
199 *Cumhuriyet*, 9 Ekim 1982.
200 *Cumhuriyet*, 9 Ekim 1982.

Süleyman Çelebi sorguda, Cumhuriyet Arşivi.

DİSK Yürütme Kurulu Üyesi: Süleyman Çelebi

DİSK Davası'nda DİSK Yürütme Kurulu üyesi ve Tekstil Başkan Vekili Süleyman Çelebi sorgusunda sendikal ve siyasi yaşamına yönelik soruları cevapladıktan sonra ''Çoğulcu, katılımcı demokrasiyi temel alan onu yaşatmayı, hayata geçirmeyi hedefleyen tüm evrensel insan hakları sözleşmelerine, kazanılmış demokratik haklara, hukukun üstünlüğü ve sosyal devlet ilkesine dayanan bir siyasi görüşe sahibim. Yani çağdaş batı demokrasisinden yanayım'' dedi.[201] Yargıç araya girerek ''Türkiye'de demokrasi yok mu?'' diye sordu. Çelebi, Türkiye'de demokrasinin olduğunu söylemesi üzerine yargıç, neyin mücadelesini verdiklerini sordu. Çelebi, ''Daha çağdaş olması için mücadele veriyoruz'' dedi. Yargıç ''Nasıl daha çağdaş olunur?'' diye sorduktan sonra Çelebi, ''Batıdaki tüm özgürlüklerin Türkiye'de de geçerli olması halinde'' diye cevapladı.[202]

DİSK Yürütme Kurulu üyesi ve Tekstil Başkan Vekili Süleyman Çelebi, grevlerle ilgili soruları yanıtladı. Tekstil işkolundan örnek vererek tekstil işveren sendikasının sürekli uzlaşmaz bir tavır içinde olduğunu, iki işçi sendikası ile birlikte sözleşme yapacakken önceden Teksif'le sözleşme imzaladığını, daha sonra Teksif'e verdiği hakları dahil Tekstil'e vermek istemediğini, devletin arabuluculuğunda yapılan Uzlaştırma Kurulu toplantılarına katılmadığını anlattı. DİSK'e bağlı sendikaların uzlaşmaz bir tavır içinde olduğu iddialarının gerçeği yansıtmadığını söyledi.[203]

Çelebi, bu gerçekler karşısında Tekstil ve DİSK'in suçlanmasının grevlerden sorumlu tutulmasının haksızlık olduğunu belirtti. Çelebi'nin sorgusu sonunda yapılan tahliye istemi reddedildi.[204]

DİSK Araştırma Enstitüsü Müdürü Prof. Sadun Aren: DİSK Bir Suç Örgütü Değildir

DİSK Davası'nda, ''DİSK'in mevcut Anayasal düzeni cebir yoluyla yıkıp yerine Marksist-Leninist bir proletarya diktatoryası kurma suçuna fer'an iştirak ettiği'' savıyla hakkında 3-15 yıl hapis cezası istenen Prof. Sadun Aren'in talimatla ifadesi alındı. Prof. Aren, DİSK'in bir suç örgütü olmadığını belirterek, ''DİSK'in bütün faaliyetleri yasaldır'' dedi.

Prof. Aren ''Eğer ben siyasi faaliyette bulunmak, siyasete karışmak isteseydim, DİSK'e değil bunun açıkça yapıldığı bir siyasal partiye girerdim. Ya da hem DİSK'e hem de böyle bir partiye girerdim'' dedi ve devam etti:

> DİSK'e girdikten sonra burada faaliyetlerinin askıya alındığı 12 Eylül 1980 tarihine kadar çalıştım. Bu süreç içinde ne kamuoyuna ne de devletin resmi kuruluşlarının tutumunda DİSK'in yasal bir sendikal kuruluş olma kimliğinden şüphe edilmesini gerektirecek en ufak bir değişiklik olmadı. DİSK faaliyetlerinin eskisi gibi hiçbir yadırganma uyandırmadan sürdürdü. Kurulu düzeni yıkıp parçalamak şöyle dursun, bu düzen içinde daha etkin olmanın yollarını aradı.
>
> Araştırma müdürü olarak çalıştığım süre içerisinde DİSK'in kamuoyunda ve resmi kuruluşlarda yasallığını kaybedecek, hiç bir eylemini ya da çalışmasını görmedim. Başkalarından da duymadım.

[201] *Cumhuriyet*, 28 Ekim 1982.

[202] *Cumhuriyet*, 28 Ekim 1982.

[203] *Cumhuriyet*, 28 Ekim 1982.

[204] *Cumhuriyet*, 28 Ekim 1982.

> Bu yönde benden de hiç bir istemde bulunulmadı. Bu sözlerimin doğruluğunun kanıtı bizzat DİSK iddianamesidir.

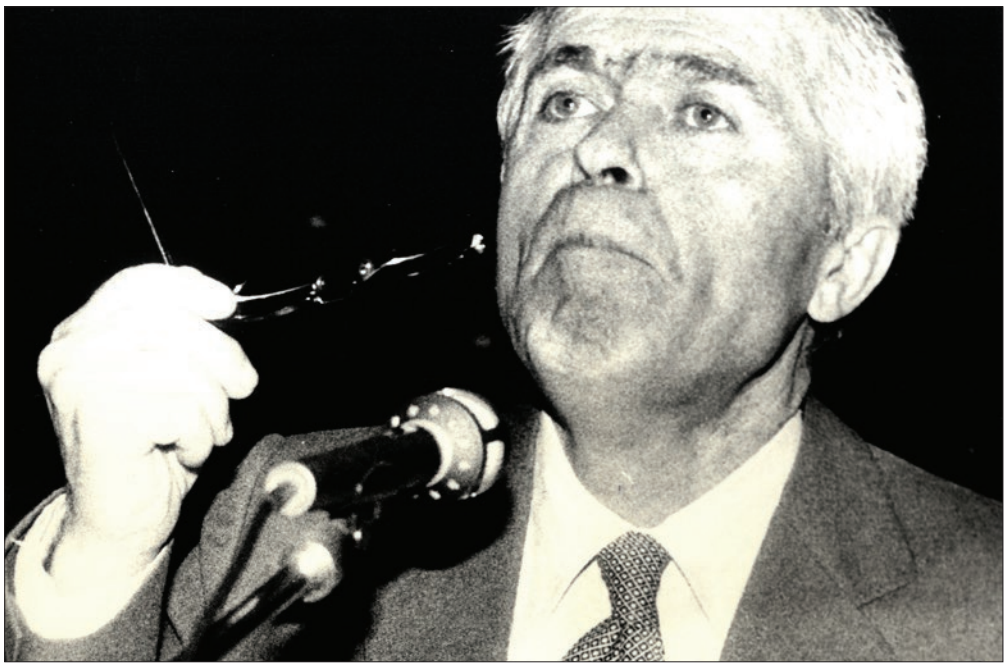
12 Eylül'den sonra yapılan araştırma ve soruşturmalara rağmen savcılık makamının DİSK'in kamuoyunca bilinmeyen gizli eylem ya da çalışmasını ortaya çıkaramadığını bildiren Prof. Sadun Aren yazılı olarak sunduğu savunmasında ''İddianame ile yapılan bütün suçlama DİSK'in bilinen eylem ve görüşmelerinin bir suç varsayımına göre yeniden değerlendirmek ve yorumlamak içinde olmamıştır'' dedi. DİSK'in bir suç örgütü olmadığını dile getiren Aren ''İddianamedeki asıl suçu işlememiştir ki, ben de onunla amaç birliği içinde bu suça fer'an iştirak etmiş olayım'' dedi. Aren, ek iddianamede kendisine yöneltilen suçlamaları temelinden reddettiğini ifade etti. DİSK Araştırma Enstitüsü çalışmalarının sendikal alanda tamamen açık ve yasal olarak yapıldığını söyledi. Aren, bir suç işlemesinin söz konusu olmadığını belirterek tahliye ve beraatına karar verilmesini istedi.[205]

[205] *Cumhuriyet*, 4 Aralık 1982.

Dosya

Davaya Genel Bakış

Baştürk'ün Savunması ve Sıkıyönetim Mahkemesi Kararı (Geniş Özet)

Baştürk DİSK Davası Duruşmalarında Kürsüde

Hazırlayan: Necdet Okcan

Davaya Genel Bakış, Baştürk'ün Savunması ve Sıkıyönetim Mahkemesi Kararı (Geniş Özet)

Av. Necdet Okcan[206]

12 Eylül 1980 askeri darbesinin ardından, DİSK'in faaliyetlerinin durdurulması, tüzel kişiliğinin sona erdirilmesi ve yöneticilerinin yargılanarak cezalandırılması amacıyla başlatılan sürecin ilk adımı, Milli Güvenlik Konseyi (MGK) tarafından atılmıştır. Darbenin hemen ardından yasama ve yürütme yetkilerini devralan Genelkurmay Başkanı Kenan Evren'in başkanlığında kara, deniz, hava kuvvetleri komutanları ile Jandarma Genel Komutanı'ndan oluşan MGK, 12 Eylül 1980 tarihli ve 17103 sayılı mükerrer Resmi Gazete'de yayımlanan 7 No'lu Bildiri ile, "kamu düzeni ve genel asayişin sağlanması" gerekçesiyle DİSK'in faaliyetlerini durdurmuştur. Bu karar, DİSK'e yönelik davanın ve sendikal hareket üzerindeki baskıların başlangıcını oluşturmuştur.

Baştürk'ün savunması (kitap kapağı).

12 Eylül 1980 askeri darbesinin hemen ardından, başta Genel Başkan Abdullah Baştürk olmak üzere DİSK yöneticileri ve üyeleri gözaltına alınmaya başlamıştır. İstanbul Sıkıyönetim Komutanlığı tarafından 14 Eylül 1980 tarihinde yayımlanan 49 No'lu Sıkıyönetim Bildirisi ile, DİSK ve bağlı sendikaların yöneticilerinin "güvence altına" alındıkları belirtilerek, teslim olmaları çağrısında bulunulmuştur. Ancak kısa süre içinde "güvence" kavramı, yerini "gözaltı" uygulamasına bırakmış; gözaltı süreleri önce 30 güne, ardından 90 güne kadar uzatılmıştır. 12 Eylül 1980 tarihinde gözaltına alınan DİSK yöneticilerinden bazıları, ilk kez hâkim karşısına çıkarılarak 27 Aralık 1980 tarihinde tutuklanmış, bu süreçte 107 gün boyunca gözaltında tutulmuşlardır. Bu süre zarfında ağır işkence ve kötü muameleye maruz kalan DİSK yöneticilerinin yaptıkları şikayet ve başvurular ise sonuçsuz kalmıştır.

[206] DİSK Hukuk Dairesi eski Müdürü.

DİSK İDDİANAMESİ

Sıkıyönetim Askeri Savcısı, Hâkim Kıdemli Albay Süleyman Takkeci tarafından hazırlanan, 25 Haziran 1981 tarihli, 1980/3971 Esas, 1981/1291 Karar sayılı DİSK ana iddianamesi DİSK Genel Başkanı Abdullah Baştürk, DİSK Yürütme Kurulu üyeleri Ahmet Fehmi Işıklar, Ali Rıza Güven, Celal Küçük, Kemal Nebioğlu, Mukbil Zırtıloğlu, Tuncer Kocamanoğlu, Mustafa Aktulgalı, Süleyman Çelebi; DİSK Yönetim Kurulu üyeleri Selahattin Selçuk Sayın, Halil Hayta, Kemal Yılmaz, Ali Şahin, Mehmet Mıhlacı, Kenan Akman, Niyazi Kuas, Mustafa Karadayı, İsmet Cantekin, İsmail Hakkı Önal, Belgüzar Can, Demirhan Tuncay, Nusret Aydın, Rıdvan Budak, Ekrem Akkuş, Durmuş Ali Yalnız, Tahir Güner, Akçin Koç, Yalçın Talaka, Özcan Kesgeç; DİSK Onur Kurulu üyeleri Ergün Faruk Erdem, Türker Azaklı, Ali Taşer, İsmail Çalışkan, Cemal Arslan, Osman Özkan, Şaban Aydın; DİSK Denetim Kurulu Üyeleri Talat Öz, Fikri Tanta, Mehmet Bekiroğulları, İsmail Özbiçer, Kemal Akar, Dursun Ali Kocaman;

DİSK Bölge Temsilcileri: Ali Kaya, Saim Akbulut, Sefer Güvenç, Recep Koç, Tayyar Elmas, Rafet Demirtel, Süleyman Turan, Celâl Alçınkaya, Yusuf Yürekli, Hasan Kahraman olmak üzere 52 kişi için düzenlenmiştir.

864 sayfadan oluşan iddianamede sonuç olarak "Marksist-Leninist illegal bir ihtilal örgütünün üyeleri olarak işçi sınıfının iktidarına dayalı proletarya diktatörlüğünü kurmak, proletarya sosyalizmini gerçekleştirmek amacıyla, işçi sınıfının siyasi örgütü durumuna gelmiş bulunan DİSK öncülüğünde diğer emekçi ve ortak katmanlarla birlikte Devlet Nizamını, Anayasal Düzeni, Devletin Temel Kuruluşlarını ihtilalci yöntemlerle yıkmaya teşebbüs etikleri, yukarıda tafsilatlı olarak belirtilen ve açıklamaları yapılan delillerden anlaşılmış olduğundan, fiil ve hareketlerine uyan Türk Ceza Kanununun 146/1. Maddesi gereğince ayrı ayrı tecziyeleri (idam cezası)... Kısa adı DİSK olan Devrimci İşçi Sendikaları Konfederasyonunun 1402 sayılı Yasanın 15/L maddesi delaleti ile 274 sayılı Sendikalar Yasasının 30/4. Maddesi gereğince kapatılması..." talep edilmiştir.

İddianamede, suçlamalara dayanak yapılmak amacıyla, DİSK'in kuruluş aşamasından itibaren, Tüzük, Tek Tip Demokratik Tüzük ilkeleri, Demokratik Sınıf ve Kitle Sendikacılığının Temel İlkeleri vb. bildiri ve eğitim notları ile başta genel kurul kararları olmak üzere organ kararları, eğitim faaliyetleri, yurtdışı ve yurtiçi kuruluş ve sendikalarla ilişkileri ayrıntılı olarak değerlendirilmiş, yapılan etkinlik ve eylemler delil olarak gösterilmiştir. Bu eylemler başlıca şunlardır:

- 15-16 Haziran 1970 Olayları,
- 16 Eylül 1976 Genel Yas adı altında Genel Grev denemesi (DGM Direnişi)
- 20 Mart 1978 Faşizme İhtar Eylemi,
- 5 Ocak 1979 Genel Grev denemesi (Maraş Katliamı Protestosu)
- 19-22 Aralık 1979 Maden-İş 23. Olağanüstü Genel Kurulu,
- Ören Toplantıları ve Alınan Kararlar,
- TARİŞ Olayları,

- ANT-BİRLİK Eylemi,
- Tekel, Profilo, MESS, Tekfen Ampul Fabrikası Grevleri,
- 1 Mayıs Kutlamaları,
- Demokrasi Mitingleri,
- Ulusal Demokratik Cephe (UDC).

DİSK'e üye sendikaların yöneticileri ve üyeleri ile DİSK uzmanları ve DİSK'e katkıda bulunmuş kişi ve kuruluşlar hakkında ayrı ayrı yürütülen soruşturmalar sonucunda açılmış olan 160 ayrı davanın Ana Dava ile birleştirilmesi sonucunda sanık sayısı 52'den 1.477'ye yükselmiştir. İddianamenin okunması 67 gün, sanıkların sorgusu 16 ay, DİSK'e ilişkin delillerin değerlendirilmesi ise 13,5 ay sürmüştür. Davadaki toplam iddianamelerin sayfa sayısı yaklaşık 3.000 sayfa, gözden geçirilen belge sayısı yaklaşık 25.000, klasör sayısı yaklaşık 500'dür. Davanın savunma öncesi süreci 257 celse, 4 yıl 2 ay sürmüştür. Duruşmalarda, duruşma düzenini bozduğu gerekçesiyle 4 sanık, 7 avukat duruşmalardan çıkarılmış ve 1 avukat tutuklanmıştır.

DİSK Genel Başkanı Abdullah Baştürk'ün Savunması (Geniş Özet)

DİSK Davası'nda bütün sanıklar ayrı ayrı kendi savunmalarını gerçekleştirmişlerdir. Ancak, davanın 1 numaralı sanığı DİSK Genel Başkanı Abdullah Baştürk'ün yaptığı savunma, davanın ana savunması niteliğinde olup, daha sonra "YARGI ÖNÜNDE SAVUNMA" adıyla 495 sayfalık bir kitap olarak yayımlanmıştır.[207] Bu kapsamlı savunmanın önemli bölümleri özet olarak sunulacak, savunmanın diğer başlıkları sadece başlık olarak verilecektir. Savunma özetlenirken özgün metindeki ifadelere bağlı kalınmış ve okunma kolaylığı nedeniyle kısaltılan yerler için (...) işareti konmamıştır. Savunmanın özgün tam metni basılı kitaptan okunabilir. Baştürk'ün savunmasına dijital olarak DİSK-AR web sitesinin yayın bölümünden ulaşılabilir.

Savunmamdır

"1. ORDU VE SIKIYÖNETİM KOMUTANLIĞI 2 NO'LU ASKERİ MAHKEME BAŞKANLIĞINA/İSTANBUL

Dilekçeyi Sunan:
Abdullah Baştürk

Genel-İş Genel Başkanı

Uluslararası Kamu İşçileri Federasyonu (PSI) Yönetim Kurulu Onur Üyesi

Türkiye Devrimci İşçi Sendikaları Konfederasyonu (DİSK) Genel Başkanı

Avrupa Sendikalar Konfederasyonu (ASK) Yönetim Kurulu Üyesi

Özü:
Savunmamdır.

25 Şubat 1986

Sayın Başkan, Sayın Yargıçlar,

[207] Abdullah Baştürk (1986). *Yargı Önünde Savunma*, İstanbul: Çağdaş Yayınları.

Kapsadığı 1473 [1477] kişi[208] ve 4 yıl 2 aylık ve 257 celselik savunma öncesi süreç ile birlikte dünyanın en geniş ve en uzun davası sayılabilecek bu davada nihayet savunma aşamasına gelmiş bulunuyoruz.

Yargılamanın başında davanın hızlı görülmesi gerekçesiyle alınan savaş hali kararına rağmen, savunmalarımıza ancak 4 yıl 2 ay sonra sıra gelmiştir.

Sıkıyönetim Askeri Savcılığınca hazırlanan ve 47 sayfalık fotoğraf ekleriyle birlikte 864 sayfadan oluşan DİSK-I iddianamesi 67 günde okunabilmiş ve okunduktan 42 gün sonra sorgular başlamıştır. Yalnızca DİSK Genel Başkanı olarak benim sorgum 109 gün sürmüş ve 21 celsede tamamlanabilmiştir. Sanırım bu da dünyanın en uzun sorgusudur.

Sayıları 160'ı aşan ek iddianamelerle, Türkiye Devrimci İşçi Sendikaları Konfederasyonu DİSK Davası'nda yargılananların sayısı 1473'e [1477] yükselmiştir. 78'inin idamı istenen DİSK-I davasındaki kişilerin sorgusu 16 ayda tamamlanmış ve yalnızca DİSK'e ilişkin delillerin değerlendirilmesi 13,5 ay sürmüştür. Bu arada DİSK davası yanısıra açılan DİSK'e bağlı sendikaların dava dosyaları da daha sonra DİSK davası ile birleştirilmiş, birleştirildikten sonra bu dava dosyalarına ilişkin sorgu ve delil değerlendirme süreci de 16 ay almıştır.

> İddiaların hukuk dışılığı ve gerçek dışılığı,
>
> Suç tarihinin genişliği,
>
> Suçlanan gerçek kişilerin ve tüzel kişilerin sayısının çokluğu,
>
> Bu davada ayrıca DİSK'in ve üye sendikaların kapanmasının talep edilmiş olması,
>
> Davada çok sayıda olayın, çok sayıda kişi ve kuruluşun, çok sayıda belgenin, çok sayıda terim ve sözcüğün suçlanması,
>
> İddianamelerin ve Esas Hakkında Mütalaanın (EHM) gerçekte yoğun bir siyasi polemik belgesi olması ve bu davanın özünde, demokrasinin, sendika özgürlüğünün ve sosyal hakların suçlanması,
>
> Özellikle DİSK-I Davasında yargılananların sorgularında söylediklerinin aynen zapta geçirilmemesi,
>
> Ve EHM'nin 315-317. sayfaları arasında DİSK Davası'nda ileri sürülen tüm iddialarla suçlanmam nedeniyle savunmam kapsamlı olacaktır. Bu da sanırım en doğal ve en temel, yadsınamaz hakkımdır.

DİSK üyesi sendika yöneticilerinin savunmalarında özelde kendi sendikalarına ait iddianamelere ve EHM'deki kendilerine yönelik suçlamalara cevap vereceklerini, kendilerine ilişkin delilleri değerlendireceklerini sanıyorum. Bu nedenle ben DİSK Genel Başkanı olarak iddialar üzerine genel olarak dururken, savunmamı esas olarak DİSK-I iddianamesi ve bu iddianamenin ekleri ile EHM ve DİSK Delil Dosyaları üzerinde yoğunlaştıracağım.

Savunmamın başında savunmamın özü olarak şunu belirtmek istiyorum: DİSK, 1961 Anayasası'na, yasalara ve Uluslararası Çalışma Örgütü ILO ilkelerine göre sendikal çalışma yapmış, bağımsız, demokratik bir kuruluştur. Bu nedenle bu davada tüzel kişilik olarak DİSK'e ve DİSK üyesi sendikalara ve yargılanmakta olan sendikacılara ilişkin bütün suçlamaları reddediyorum.

[208] DİSK Davası'nda sanık sayısı 1477 olmasına karşın bazı numaraların birden fazla sanığa verilmesi sebebiyle resmi belgelerde sanık numarası 1473 ile sonlanmaktadır.

1–Bu Dava Hukukdışı Bir Davadır

Sorgularımız ve delil değerlendirmelerimiz sırasında bize tanınan olanaklar ölçüsünde sergilemeye çalıştığımız ve savunmalarımızda ayrıntılarıyla sergilemeye devam edeceğimiz gibi bu dava, hukukdışı bir davadır. Bu davaya temel kılınan DİSK-I iddianamesi, ek iddianameler, bağlı sendikaların iddianameleri ve Esas Hakkında Mütalaa, hukukdışı belgelerdir.

Çağdaş hukukun temel ilkeleriyle ve hukuk mantığı ile bağdaşmayan bu belgelerin temel niteliklerini şöyle sıralayabiliriz:

I. DİSK Davası'ndaki iddianameler ve Esas Hakkında Mütalaa ile ülkemizdeki yasama, yürütme ve yargı sistemi, ''devletin sürekliliği'' ilkesi, 1961 Anayasası ve bu Anayasa ile getirilen demokratik kurumlar, demokratik sendikacılık hareketi, tüm sosyal haklar ve sendika özgürlüğü suçlanmaktadır. Bu belgeler ile kurum ve hakların tanınmadığı ve tanınmayacağı yazılı olarak ilan edilmiştir.

> Bu belgeler ile ülkemizin yasama sistemi yani parlamentosu suçlanmaktadır. Yasama organının yapmış olduğu yasalar ya tanınmamakta ya eksik bulunmakta veya yasalara yeni yorumlar getirilmektedir.
>
> Bu belgeler ile ülkemizin yürütme sistemi de yargılanmaktadır. Örneğin DİSK ve DİSK üyesi sendikaların tüzüklerini onaylayan, çalışmalarını denetleyen, gerekli kovuşturmaları yapan idari sistem de yargılanmaktadır. ...
>
> Bu belgeler ile ülkemizin yargı sistemi de yargılanmaktadır. Bu belgelerde hiçbir mahkeme, üst yargı organı kararı tanınmamakta, bu kurumların verdikleri kararlar eksik ve yanlış olarak suçlanmaktadır. ...
>
> Bu belgelerde DİSK'in 13,5 yıl süreyle, halkın oyu ile seçilmiş parlamentoların ve meşru hükümetlerin temsil ettiği devlet nizamı içinde ve 1961 Anayasası çerçevesinde sürdürdüğü çalışmaların suçlanmasıyla ''devletin sürekliliği'' kavramı da yok sayılmaktadır.
>
> Bu belgelerle 1961 Anayasasındaki sosyal devlet, sosyal hukuk devleti, ilkeleri, 1961 Anayasasının getirdiği demokratik kurumlar, demokrasi birikimi de yargılanmakta, temel insan hak ve özgürlüklerini, sendika özgürlüğünü ve sosyal hakları yok sayan bir anlayış sergilenmektedir. Böylece Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Evrensel Bildirisi başta olmak üzere tüm uluslararası antlaşmalar ve devlet olarak Türkiye'nin üyesi olduğu Uluslararası Çalışma Örgütü ILO ve ilkeleri de yok sayılmaktadır.

II. DİSK Davası'nda Askeri Savcılık Esas Hakkında Mütalaası ile son sözünü söylemiştir. Esas Hakkındaki Mütalaadaki suçlamaların niteliğini sergilemeden önce yöneltilen suçlamalara ilişkin hukuki tavsif konusunda uzman bir hukukçu olarak değil, Türkiye Büyük Millet Meclisinde 8 yıl görev yapmış bir sendikacı olarak kısaca görüşlerimi sunmak istiyorum.

A. DİSK-I iddianamesinin 784-817. sayfaları arasında yapılan hukuki tavsif ile DİSK'in cebir yolu ile Anayasal düzeni yıkmak istediği iddia edilerek DİSK'li sendikacıların TCK 146. maddesine göre teczi-yesi istenmektedir. Ancak 15 Ocak 1985 tarihli Esas Hakkında Mütalaa ile DİSK'in TCK. 141. maddesini ihlal ettiği iddia edilmektedir. ...

B. TCK 141. maddesini ihlal için cebir, şiddet gerekli değildir. Oysa iddia makamı Esas Hakkında Mütalaada kendine bu yolu tıkamıştır. DİSK Davası'ndaki iddialara ve EHM'nin 106,1233,134, ve 145. sayfalarına göre DİSK İHTİLAL İLE anayasal düzeni yıkmak istemiştir. Esas Hakkındaki Mütalaanın 314. sayfasında ''TCK'nın 146.

maddesinin tatbiki için gerekli cebir unsurunun gerçekleştirildiğine dair hiçbir delil ve emareye rastlanılmamıştır.'' denilmektedir. Bu açıklamalar iddiaların gerek 141. ve gerekse 146. maddeler açısından tüm hukuki dayanaktan yoksun olduğunu göstermektedir.

III. DİSK Davası'ndaki iddianameler ve Esas Hakkında Mütalaa, ceza hukukunun yerleşmiş temel ilkelerine, yargılama ve dava şartları konusundaki hükümlere ve ilgili Anayasa ve yasa maddelerine aykırıdır. Şöyle ki:

> Bu belgelerde, Anayasadaki ve yasalarımızdaki suçların şahsiliği ilkesi ihlal edilmekte, sanıklar bu ilkeye aykırı aykırı olarak kolektif ve zincirleme suçlar ile suçlanmaktadır.
>
> Bu belgelerde suçlanan eylemler hukuki olarak tanımlanmamaktadır.
>
> TCK'nın 1. maddesi ''kanunun sarih olarak suç saymadığı bir fiil için kimseye ceza verilemez'' demesine rağmen bu belgelerde bize yüklenmek istenilen suçlar sarih değildir.
>
> Bu belgelerde suçun kanuni unsurları belirtilmemektedir.
>
> Bu belgelerde hak düşümü ve/veya zamanaşımı süreleri dolmuş, kovuşturmaya yer olmadığı kararı verilmiş ve itiraz olunmamış, yargı görmüş veya yargı görmekte olan, af yasası ile ortadan kalkmış konular yeniden suçlama konusu yapılmak istenmiştir.
>
> TCK'nın 2. maddesi ''işlendiği zaman kanuna göre cürüm veya kabahat sayılmayan fiilden dolayı kimseye ceza verilemez'' der. Bu belgelerde yasanın bu maddesi de çiğnenmektedir.
>
> Bu belgelerde suçlamanın delili yoktur. Maddi temelleri yoktur. Bu davanın temel özelliği bir tek maddi dayanmamasıdır.
>
> Bu belgelerdeki iddialar, ceza hukukunda yasaklanmış olan KIYAS ve İSTİDLAL yöntemine dayalıdır.
>
> Bu belgeler telkini metinlerdir.
>
> Bu belgelerdeki iddialar objektif değil sübjektif yargılara dayandırılmaktadır.
>
> Bu belgelerdeki iddialar şüphe, varsayım, tahmin, ima, zımn, çağrışım ve karalamalara dayandırılmaktadır.
>
> Bu belgeler ilgisiz malzemeler ve seçmecilik, saptırıcılık unsuru taşıyan alıntılarla şişirilmiştir.
>
> Bu belgelerde DİSK'e ait metinlerde tahrifat yapılmış, saptırmalara başvurulmuştur.
>
> Bu belgeler gerçekleri gizleme ve saptırma üzerine kuruludur.
>
> Bu belgeler maddi hatalar, bilgi hataları ve kavram kargaşaları ile doludur.
>
> Bu belgeler ayrıca kendi içinde çelişkilerle maluldür.
>
> Bu belgelerdeki hukuki tanımlar sürekli değişmektedir.
>
> Bu belgelerde DİSK'in ve bağlı sendikaların bugüne kadar resmi mercilerce denetlenmiş, onaylanmış Anatüzükleri, her türlü resmî açıklamaları, görüşleri, tüm faaliyetleri yasa ve usul kurallarına aykırı bir biçimde suçlanmaktadır.
>
> Bizlere işkence ve baskı altında imza ettirilen, ancak Askeri Savcılık ve Mahkeme huzurundaki sorgularda tanık gösterilerek reddedilen kağıtlar ilk hazırlık ifadeleri olarak kabul edilmiş ve suçlamaların bazıları bunlara dayandırılmaktadır. İddia Makamı bu hususu DİSK-I iddianamesinin 781. sayfasında ve verdiği ara mütalaalarda zımnen de olsa kabul ederek onaylar görünmüştür. Dava zabıtlarının 23.6.1982 ve 30.6.1982 günlü celselerine ilişkin sayfalarında açıkça kayıt edildiği gibi işkencelere ilişkin Askeri Mahkemeye verdiğimiz dilekçelerimizin dava dosyalarından alınarak yok edildiği anlaşılmaktadır.

Söz konusu iddia ve açıklamaları içeren bu belgelerin bu nitelikleri, DİSK Davası'nda yargılanan sanıklarca çeşitli nedenlerle Sayın Mahkemenize verdikleri dilekçelerde sık sık dile getirilmiş, özellikle delillerin değerlendirilmesi aşamasında somut

olarak, kanıtlara dayandırılarak örnekleriyle sunulmuştur.

Ayrıca savunma avukatları da bu belgelerin temel hukuk kurallarına aykırılığını ortaya koyan yukarıda sıralanan niteliklerini, çeşitli değerlendirmelerinde, çağdaş demokratik hukuk kuralları karşısındaki yerlerini belirterek ortaya koymuşlardır.

IV. Peşin hükümlü bir siyasi polemik belgesi olarak hazırlanmış izlenimi veren bu belgelerde hiçbir delile, bulguya dayandırılmadan akıl almaz suçlamalar getirilirken, bu belgeler gerçekte DİSK'li sendikacılara ait olmayan görüş, düşünce, yazı, konuşma ve olaylarla doldurulmuştur.

Örneğin DİSK-I iddianamesi aşağıda DİSK'e ve yöneticilerine ait olmayan belge, konuşma, olay, slayt, film ve ses bantları ile doldurulmuş ve şişirilmiştir.

DİSK ve yöneticileriyle hiçbir ilgisi olmayan bu belge, konuşma ya da olayların toplamı DİSK-I iddianamesinin yaklaşık üçte birini oluşturmaktadır. İşte iddia makamı DİSK'i, DİSK'e ait olmayan bu sözler ve kanıtlar ile suçlamaktadır. DİSK-I iddianamesi bu nedenlerle de hukuk kurallarına aykırıdır.

V. Suçlamalarda önyargılılık, peşin hükümlülük egemendir.

Önyargılılık o denli açıktır ki, delil değerlendirmesi sürecinde açıkça belgelere dayalı olarak sergilenen yüzlerce husus dikkate alınarak Esas Hakkında Mütalaada düzeltme gereği bile duyulmamıştır.

VI. DİSK Davası'ndaki iddianameler ve EHM gerçekte anti-demokratik bir yaklaşımla, sendikaları, sendikacıları ILO ilkelerini, Batı Avrupa sendikacılığını, sendika özgürlüğünü ve sosyal hakları suçlu sayan bir anlayışı yansıtmaktadır. İddialara göre bir sendikaya üye olma, sendika yönetimine seçilme tek başlarına birer suç unsurlarıdır. ..... Aynı biçimde Anayasadaki çalışma hakkı gereği DİSK'te ya da bağlı sendikalarda ücretli olarak, uzman olarak çalışan kişilerin bu çalışmasında kasıt ya da cebir aranamaz. Ücretli uzman kadrosundan bazılarının ise sevk ve idareci olarak kabulü ise düşünülemez.

VII. Türkiye'de genel olarak sendikalar ile konfederasyonlar arasındaki ilişki hiçbir zaman sağlam ve disiplinli bir ilişki olmamıştır. Bu ilişkinin Türkiye'deki gelişimi bu nedenle bu davada oldukça önemlidir. DİSK'in çalışmalarından üye bir sendika ya da üye bir sendikanın çalışmalarından DİSK sorumlu değildir.

VIII. Öte yanda tüm resmî açıklamalarda DİSK'in ve DİSK'li sendikacıların anarşi ve teröre bulaştıkları için yargılandıkları bildirilmiştir. Bu anlamda DİSK'e ve sanıklara yönelik tek yanlı bir kamuoyu oluşturmaya girişilmiştir.

Oysa açıklamalarda bulunanlar 12 Eylül sonrasında DİSK'te yapılan aramalarda "DİSK'te bir çakı bulunmuştur" bile diyememişlerdir. DİSK'in anarşi ve teröre bulaştığına ilişkin tek bir ciddi delil ortaya koyamamışlardır.

DİSK'li sendikacılar hiçbir biçimde anarşi ve teröre bulaşmamışlar, tam tersine hayatları pahasına anarşi ve teröre karşı çıkarak sendikacılık görevlerini yasalar çerçevesinde yerine getirmeye çalışmışlar ve demokrasiyi, sendika özgürlüğünü ve sosyal hakları tüm kurum ve kurallarıyla savunmuşlardır.

Bu davada DİSK ve üye sendikaları yasadışı ihtilalci örgütler kabul edilmekte, ancak bu peşin yargılı iddiayı kanıtlayacak tek ciddi hukuki delil ortaya konamamaktadır.

2-Bu Dava Siyasi Bir Davadır

DİSK-I iddianamesinin altında imzası bulunan Askeri Savcının davanın ilk günlerindeki bir mütalaada belirttiği gibi DİSK Davası hukuki değil, siyasi bir davadır.

Hukukun her vesile ile çiğnendiği bu davanın konusu DİSK değildir. Bu davanın konusu 1961 Anayasası'dır. Demokrasi ve özgürlüklerdir.

Bu davada yalnızca DİSK Genel Başkanı olarak değil, aynı zamanda Avrupa Sendikalar Konfederasyonu ASK Yönetim Kurulu üyesi olarak da suçlanmaktayım. Bu nedenle bu davada yalnızca DİSK değil, Batı Avrupa ülkelerinin 35 sendikal merkezini temsil eden 44 milyon üyeli ASK, ASK'ın ilkeleri ve ASK üyesi Batı Avrupa sendikal Merkezleri de suçlanmaktadır.

Aşağıdaki şu 7 niteliği ile bu dava siyasi bir davadır.

1. 12 Eylül öncesinin tüm ekonomik, toplumsal ve siyasal olumsuzluklarının faturasının işçi sınıfına ve onun gerçek sendikal kuruluşu olan DİSK'e çıkarıldığı bu dava gerçekte geleceğe yönelik olarak hazırlanmıştır. Bu dava geçmişin değil, geleceğin davasıdır.

2. Bu dava ile DİSK üyesi işçilerin yıllarca sendikasız kalması amaçlanmıştır. Beş yılı aşkın bir süre sonunda bu amaca ulaşıldığı ortadadır.

3. Bu dava aynı zamanda temel insan hak ve özgürlüklerinden, demokratik işçi haklarından, sendika özgürlüğü ve sosyal haklardan yapılan ve yapılacak olan geriye dönüşlerin gerekçesi olarak hazırlanmıştır. Sendika özgürlüğü ve sosyal haklara getirilen sınırlamalarda, yargılanan sendikacılara yöneltilen suçlamalardan, grevlere, toplu iş sözleşmelerine, sendikal eğitimlere getirilen suçlamalardan fazlasıyla yararlanılmıştır. Bu nedenle bu dava siyasi bir davadır.

4. Bu davadaki DİSK'li sendikacılara yönelik suçlamalar, bundan sonra temel hak ve özgürlükleri için mücadele edecek demokratlara, sendika özgürlüğü ve sosyal haklar için mücadele verecek işçilere ve sendikacılara göz dağı vermek için kullanılmıştır ve hala kullanılmaktadır.

5. Bu davadaki temel amaç, Türkiye'de DİSK öncülüğünde sarı sendikacılığa karşı geliştirilen demokratik sınıf ve kitle sendikacılığının tasfiyesidir.

6. Bu davada yalnızca özgür sendikacılık ve sosyal haklar suçlanmamaktadır. Bu davada aynı zamanda tüm kurum ve kurallarıyla demokrasi de suçlanmaktadır. Demokrasinin özgürlükçülük, eşitlikçilik, çoğulculuk ve katılımcılık ilkeleri de suçlanmaktadır. Bu nedenle bu dava siyasi içerikli bir davadır.

7. Bu dava nedeniyle DİSK'e karşı çifte ölçü uygulanmıştır. Örneğin doğaları gereği siyasi içerikli açıklamalar yapan Türkiye İşveren Sendikaları Konfederasyonu TİSK hakkında ya da yasal işlevleri sendikalara oranla daha sınırlı olan Türk İşadamları ve Sanayiciler Derneği TÜSİAD ya da Aydınlar Ocağı gibi dernekler hakkında suçlama getirilmediği halde, DİSK hukukdışı, yasadışı iddialar ile suçlanmıştır. DİSK'e karşı çifte ölçü kullanılması bu davanın siyasi bir dava olduğunun ana göstergesidir.

İşte yukarıda saydığım nedenlerle bu dava siyasi bir davadır. Bu nedenle de biz burada geçmişimizi savunurken, aynı zamanda geleceğimizi, Türkiye'deki demokrasinin geleceğini savunacağız.

3-Sendika Özgürlüğü Demokrasinin Temel Koşullarından Biridir

Demokrasi tüm kurum ve ilkeleriyle bir

bütündür. Demokrasinin olmazsa olmaz koşulları vardır. Sendika özgürlüğü de demokrasinin temel bir koşuludur.

Demokrasinin koşullarından bazılarını kabullenmek, bazı kurumlarını ve ilkelerini, örneğin sendikaları ve özgür sendikacılığı fiilde değil, sözde kabul etmek, Batı demokrasisinin inkarıdır.

Batı demokrasisinin temel nitelikleri özgürlükçülük, çoğulculuk, eşitçilik, katılımcılık, diyalog ve uzlaşmadır.

Batı demokrasisi farklı sosyal sınıf ve tabakalar arasında uzun yıllar süren ekonomik, sosyal, siyasi ve ideolojik mücadele sonucunda oluşmuştur. Bu oluşumda işçilerin mücadelesinin son derece önemli bir payı vardır.

Batı demokrasisi kendini oluşturan farklı ya da karşıt toplumsal sınıfların varlığını, hukuki eşitliğini ve birbirleri arasında özgürce mücadeleyi kabul eder. Toplumsal sorunlar için farklı çözüm yolları öneren farklı ya da karşıt toplumsal sınıfların ve tabakaların varlığını; bunların iktidara gelmelerine, siyasi iktidarı etkilemelerine olanak sağlayan düşünce ve örgütlere yaşam hakkı tanımak, Batı demokrasisinin çoğulculuk yanını oluşturur.

Çoğulcu demokrasilerde tüm yurttaşlar kendilerini ilgilendiren kararların alınmasına ve uygulanmasına her düzeyde ve gerçek anlamda katılırlar. Bu da Batı demokrasisinin katılımcılık ilkesidir.

Bir ülkenin demokratik olabilmesi o ülke yurttaşlarının siyasal katılma yoluyla yönetimi etkileyebilmesi ile mümkündür.

İşçi sendikaları gibi baskı grupları çoğulcu ve katılımcı demokrasinin kaleleridir. Özgürlüklerin bekçileridir. Baskı gruplarının işlevini yerine getiremediği ülkelerde totaliter rejimler var demektir.

Temel hak ve özgürlüklerin bir parçası olan ve 1961 Anayasası'nca teminat altına alınan sosyal haklar ise ekonomik ve toplumsal dengesizlikleri azaltmaya yönelmiş haklardır.

Sendika hakkı, toplu pazarlık hakkı ve grev hakkının oluşturduğu sendikal haklar da sosyal hakların bir parçasıdır. Bu üç temel hak sosyal hakların gerçekleştiricisi, güvencesi durumundadır. Bu haklar olmaksızın sosyal hakların yaşama geçirilmesi söz konusu olamaz.

Sendika özgürlüğü ve sosyal haklar, temel hak ve özgürlüklerin sınıfsal içeriğe sahip en önemli alanıdır.

Bir ülkedeki demokrasinin ölçüsü sendikal hak ve özgürlüklerdir. Bir ülkede sendikal hak ve özgürlükler ne denli geniş ise, demokrasi de o denli güçlüdür.

Sendika özgürlüğünün, demokrasinin vazgeçilmez temel koşumlu olduğu gerçeğini savunmamın özü olarak sayın Mahkemenin takdirlerine sunuyorum.

4-1961 Anayasasındaki ve Yasalardaki Haklarımızı Kullanmış Olmaktan Ötürü Suçlanıyoruz

Eğer bugün sanık sandalyesinde oturmuş isek, bu; temel insan hak ve özgürlüklerini, özellikle de düşünce özgürlüğünü, en son kerteye kadar savunmuş olmamızdandır.

1961 Anayasasındaki ve yasalardaki haklarımızı son noktasına kadar yaşama geçirtmemizdendir.

Yaşama hakkı, çalışma hakkı, düşünce ve vicdan özgürlüğü, toplantı ve gösteri yürüyüşü yapma hakkı, toplu sözleşme ve grev yapma hakları. İşte biz sendikacılar bunların yaşama geçirilmesi için mücadele ettik. Sendikalar, demokratik kurumlaşmanın ürünüdürler. Ve bugün sendikalar toplumsal yaşamın vazgeçilmez unsurlarından biri haline gelmiştir.

Ancak, düşünce ve örgütlenme özgürlüğüne kolay ulaşılmamıştır. Bu yolda baskılara rağmen "dünya yine de dönüyor" diyen Galileo'yu unutmadık. 200 yıldan beri örgütlenme özgürlüğü için, sendikal hak ve özgürlükler için tüm dünyada aşını, işini, yaşamını yitiren, zindanlarda çürüyen işçi kardeşlerimizi, sendikacı meslektaşlarımızı unutmadık.

Ben Abdullah Baştürk olarak tüm hayatım boyunca, Genel-İş'in ve DİSK'in Genel Başkanı olarak bu görevlerim süresince 1961 Anayasasının savundum, demokrasiyi savundum, sendikal özgürlükleri savundum. Bunların suç olduğunu kabul etmiyorum. Yaşamımın sonuna kadar da sendika özgürlüğünü ve sosyal hakları savunacağım.

Ülkemizin ve işçilerin ekonomik, toplumsal ve kültürel sorunları hakkında görüş açıklamak suç değildir.

Ülkemizde onca önemli sorun varken işçiler olarak susacak mıydık? 500 bini aşkın işçinin temsilcisi olarak susacak mıydık? Susamazdık, susmadık. Sendikalar Kanununun 1. maddesindeki görevimizi yaptık. Yani işçi sınıfının iktisadi, sosyal ve kültürel çıkarlarını korumaya yönelik olarak görüşlerimizi ortaya koyduk. Düşüncelerimizi savunduk. 1961 Anayasasının ve kanunların bize tanıdığı araçlarla, sandık başlarında oylarımızla mücadele ettik.

Gerçek yurtseverler olarak, sonra da işçilerin uluslararası dayanışmasına inanan işçiler olarak ulusal kültür mirasımıza sahip çıkarak, ulusal gururumuzu savunarak 1961 Anayasasındaki hakları yaşama geçirme mücadelesi verdik.

Bu dava demokrasinin, sendikal hak ve özgürlüklerin, sosyal hakların geleceğinin davasıdır.

Bu nedenle, dünyanın tüm demokratları, sendikacı kardeşlerim, meslektaşlarım bu dava ile kaçınılmaz olarak kendi demokrasi anlayışları gereği ilgilenmektedirler. Onların gösterdiği ve göstereceği dayanışmaya bir kez daha teşekkür ediyorum.

Bu dava bir işçi konfederasyonu olarak DİSK'in, üyelerinin, DİSK'li sendikacıların yasadışı, gizli bir eylemi, bir kararı, bir planı sonradan bulunup ortaya çıkarıldığı için açılmamıştır.

Bu dava bir fiile, bir eyleme dayanılarak da açılmamıştır.

Bu dava, DİSK yöneticilerinin, üyelerinin yıllardır, Savcılıklarca, Valiliklerce, Bakanlıklarca velhasıl tüm ilgililerce bilinen ve basında, radyoda, televizyonda, toplu sözleşmeleri sırasında, toplantı ve mitinglerde, yani kamuoyunda herkesin gözü önünde açıkça ortaya konan görüşlerinden ötürü, resmi onaylı karar defterlerine yazdıkları kararlardan ötürü, ülkemizin çıkarlarının eksiksiz savunulmasından ötürü, işçilerin hak ve özgürlüklerinin bir bütün olarak

savunulmasından ötürü, görüş ve eylemleri sonradan suçlanarak açılmıştır.

Biz ne yaptıksa, yasalara uygun olduğu için, bu kanaatte olduğumuz için yaptık. Şimdi de aynı görüşteyiz. Görüş ve eylemlerimizin suç olmadığını açıkça söylüyoruz.

Eğer suçumuz soygunculuğa, sömürü ve baskıya, kaçakçılığa karşı çıkmak ise,

Eğer suçumuz daha yüksek ücret istemek ise,

Eğer suçumuz daha fazla ikramiye, kıdem tazminatı elde etmekse,

Eğer suçumuz emperyalizme ve faşizme karşı çıkmak ise,

Eğer suçumuz, kimsenin kimseyi sömürmediği, kimsenin kimseye kul olmadığı güzel günler için mücadele etmek ise,

Eğer suçumuz gerçek demokratlar ve yurtseverler olmak ise,

Eğer suçumuz 1961 Anayasasını savunmak ise,

Biz bu ''suç''ları kabul ediyoruz.

Biz zaten 12 Eylül öncesinde her gün ölüm tehdidi altında, ama ölümün üzerine gide gide demokratik hak ve özgürlükleri savunduk.

İnsanoğlu daha iyiye, daha güzele doğru yürüme mücadelesini vermektedir. Bu mücadele içinde kalıcı olan, vazgeçilmeyecek olan temel insan hak ve özgürlükleri olacaktır. Hiçbir örgüt, hiçbir kimse, özellikle bir sendikacı bu haklar için mücadele vermekten kaçamayacaktır.

Tarihin mahkemesinde yargılandıklarında aklanmak isteyenler, temel insan haklarına, İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi'nin ana ilkelerine, özellikle de düşünce örgütlenme özgürlüğüne saygılı olmak zorundadırlar.

Sayın Mahkeme üyelerinin de bu anlayışla davranmaları gerektiğine inanıyorum.

İleride Türkiye'de nasıl bir demokrasi olacağı bu dava ile birlikte ortaya çıkacaktır. Bu nedenlerle bu dava Türkiye'deki ''demokratikleşme süreci''nin bir ölçütü olacaktır.

5-Savunmamın Özeti Olarak: DİSK, Anayasa ve Yasalara Göre Faaliyet Göstermiş Bağımsız ve Demokratik Bir Sendikal Kuruluştur

- DİSK, sarı sendikacılığa karşı demokratik sınıf ve kitle sendikacılığı anlayışıyla Sendikalar Yasasının 1. maddesindeki yükümlülüğü gereği işçilerin iktisadi, sosyal ve kültürel çıkarlarını savunmuştur.
- DİSK çoğulcu ve katılımcı çağdaş demokrasiyi, Batı Avrupa demokrasisini savunmuştur.
- DİSK'in demokrasi anlayışında, siyasi partilerin iktidara gelmesinde ve iktidardan ayrılmasında genel seçim tek yoldur. DİSK'in demokrasi anlayışı sendikal demokrasiyi uygulayışında, referandum talebinde ve her seçimle üyelerini sandık başına çağırmasında somutlanmıştır.

- DİSK, kurulduğundan bu yana anarşiye, teröre ve bölücülüğe karşı çıkmıştır.
- DİSK ne TKP'nin ne de bir başka illegal veya legal örgütün emrinde olmamıştır. DİSK ''TKP'nin sendikal kimliğe bürünmüş biçimi'' (EHM, s149) de değildir.
- DİSK, kurulduğundan bu yana hiçbir zaman siyasi parti işlevi üstlenmemiştir. Kendini bir siyasi partinin yerine koymamıştır. DİSK, siyasi bir örgüt değildir.
- DİSK, partilerüstü politikaya da karşı olmuş, her seçimde kendi inancına göre ulusal çıkarlarımız doğrultusunda tercihler yapmıştır.
- DİSK, Marksist-Leninist bir örgüt değildir. DİSK, devrimci bir sendikal kuruluştur. Ancak ihtilalci bir kuruluş değildir. Gizli bir örgüt ya da sonradan illegali dönmüş bir kuruluş da değildir.
- DİSK Kuruluş Bildirgesinde devrimcilik şöyle tanımlanmıştır: ''Biz devrimciliği; bugünün tutucu, gerici, ekonomik, sosyal ve politik ilişkilerin Anayasa uyarınca değiştirilmesi ve Anayasa ilkelerinin hayata uygulanması anlamına alıyoruz:''
- Kaldı ki, DİSK bir kitle kuruluşudur. Kitle kuruluşlarında esas olan siyasi görüş birliği değil, ekonomik ve demokratik taleplerin birliğidir. Bu nedenle DİSK Marksist-Leninist, illegal ve ihtilalci bir örgüt olamaz.
- DİSK, üyelerinin ideolojik birliği, siyasi birliği üzerine kurulmuş bir örgüt değildir.
- DİSK, kapitalist sömürü ve faşist diktatörlüğe karşı olduğu kadar, ''proleterya diktatörlüğü''ne de karşıdır.
- DİSK, 1973 seçimleri bildirisinde açıkladığı gibi ''Her türlü diktaya ve dikta eğilimlerine karşıdır. İnsanların tüm kural ve kurumlarıyla işleyen bir demokraside, özgürlüklerine ve insanca yaşam haklarına kavuşabileceği zaman mutlu olabileceklerine inanır.''
- DİSK, fikir ve düşüncelerin zorla kabul ettirilmesine karşı çıkmıştır.
- Anarşi ve terörle suçlanan DİSK'te yapılan aramalarda bir tek çakı bile bulunmamıştır.
- DİSK, ulusal bağımsızlığın, ulusal egemenliğin ve özgürlüğün yaşam hakkı kadar kutsal olduğuna inanmıştır.
- Bilim insanlığın uygarlığa giden yolda en önemli aracıdır. Batı Avrupa'da işçilerin, sendikacıların 150-200 yıllık deneyimiyle kazandıkları teorik ve pratik bilgilerin birikimine, bütününe biz İŞÇİ SINIFI BİLİMİ diyoruz.
- DİSK, sendikal bir kuruluş olduğu gerçeğini unutmadan genel olarak sosyalizm'den yana olduğunu söylemiştir. Ancak sosyalizmin siyasi temsilcisi olmadığını her zaman belirtmiştir.
- DİSK'in sendikal planda savunduğu bilime dayalı sosyalizm anlayışı, işçilerin, köylülerin, esnaf ve sanatkarların, dar gelirli serbest meslek sahiplerinin, memurların, emeği ile geçinen herkesin siyasal partileri aracılığıyla Anayasal yoldan, demokratik bir biçimde seçimle iktidara gelip seçimle iktidardan

ayrılmasını amaçlayan, temel hak ve özgürlüklerin korunduğu, 1961 Anayasasının tastamam uygulanmasına dayalı bir sosyalizm anlayışıdır.

- DİSK, tüm askeri bloklaşmalara karşı olmuştur.
- DİSK, ulusların kendi kaderlerini kendi tayin etme hakkı ve ilkesini savunmuştur.
- Demokratik merkeziyetçilik DİSK'in sendikal demokrasi anlayışının somut ifadesidir. Demokratik merkeziyetçilik terimi ile bir kuruluşun siyasi tercihi saptanamaz.
- Tabanın söz ve karar sahibi olması ilkesi, demokrasi anlayışımızın gereğidir.
- Sürekli ve kalıcı dünya barışı, ulusal kurtuluş savaşı, ulusların kendi kaderlerini tayin hakkı terimlerini kullanmak, barışı savunmak suç değildir. Bu terimler, BM, ILO, tüm Batı Avrupa sendikaları tarafından kullanılmaktadır. DİSK savaşa karşıdır, barıştan yanadır.
- DİSK'in demokratik sınıf ve kitle sendikacılığının ilkeleri Türkiye toplumunun ürünüdür. 1961 Anayasası ve Sendikalar Yasası gereği sendikalar 1.Kitle örgütü, 2. Sınıf örgütü, 3. Demokratik örgüt, 4. Bağımsız örgüt olmak zorundadırlar.
- 1 Mayıs'ı işçi bayramı olarak kutlamak ihtilalciliğin, devlet yıkıcılığının kanıtı olamaz. ILO'ya ve tüm Batı Avrupa ülkelerine göre 1 Mayıs İşçi Bayramıdır.
- Eğitim hakkı temel bir sosyal haktır. Sendikal kuruluşlarda eğitim yapmak değil, eğitim yapmamak suçtur.
- İşçi sınıfının kendisi için sınıf olma bilinci, işçi sınıfının kendi ekonomik, sosyal ve kültürel çıkarlarının bilincine varması demektir.

6-DİSK Davasının Hazırlığında Hukuki Olan Hiçbir Şey Yoktur. Sendikacılara İşkence Yapılmıştır

12 Eylül 1980 günü MGK'nın 7 sayılı bildirisi ile DİSK, MİSK ve üye sendikalarının faaliyetlerinin durdurulduğu açıklandı. Ancak bu bildirinin yayınlanmasından çok önce Ören'deki evimden alındım. Sonradan öğrendiğime göre aynı saatlerde daha birçok DİSK'li sendikacı da gözaltına alınmıştır. 12 Eylül 1980 günü 1. Ordu ve İstanbul Sıkıyönetim Komutanlığı 49 sayılı bildiriyi yayınlayarak DİSK yöneticileri ile Merkezi İstanbul'da bulunan DİSK'e bağlı sendika yöneticilerinin ve İstanbul ilindeki işyeri baştemsilcilerinin ''güvence'' altına alınmak üzere sıkıyönetim yetkililerine teslim olmasını istemiştir.

Yüzlerce sendikacı, derhal Sıkıyönetim makamlarına başvurmuştur. Görevliler başvuran DİSK'lilerin işlemlerini tamamlayamamışlar, DİSK üye ve yöneticileri kuyruğa girerek günlerce beklemişlerdir.

12 Eylül'ü izleyen 2-3 hafta içinde teslim olan yaklaşık 1500 dolayında DİSK yöneticisi, baştemsilci ve işçi gözaltına alındı.

Ancak bekleme süresi uzadıkça uzadı. Gözaltına alındığımızda yasal gözaltı süresi 30 gündü. Daha sonra bu süre 90 güne

çıkarıldı ve makable şamil uygulandı. 27 Aralık 1980 tarihinde tutuklama istemiyle Askeri Mahkemeye çıkarıldığım zaman 107 gündür gözaltındaydım. Oysa bağımsız yargıç kararı olmadıkça kişinin özgürlüğünden yoksun bırakılamayacağı hukukun vazgeçilmez bir ilkesidir. İnsan Hakları Evrensel Bildirgesinin 9. maddesi ''hiç kimse keyfi olarak tutulamaz'' der.

25-27 Ekim 1980 günü gözaltında tutulduğumuz Metris'teki 26.Alaydan 66.Tümene getirildik. Davutpaşa Tutukevine eşyalarımızı bıraktıktan sonra, yanımda Rıza GÜVEN, Kemal NEBİOĞLU, Mukbil ZIRTILOĞLU ve Burhan ŞAHİN olmak üzere gözlerimiz bağlanarak bir araca bindirildik. Sonradan adının Otağ-ı Hümayun olduğunu öğrendiğim bir binaya götürüldük.

Burada saatler boyunca yine gözlerimiz bağlı olarak bir set üzerindeki demir sandalyelere oturtulduk. Oturup kalkmamız çok sert komutlar ve küfürlerle gerçekleştiriliyordu. Bulunduğumuz yerde devamlı canhıraş çığlıklar, inlemeler, dayak ve küfür sesleri duyuluyordu. Sonradan bu seslerin o sırada aynı binada işkence gören sendikacı arkadaşlarıma ve işçilere ait olduğunu öğrendim.

Bu binada 6 gün 6 gece demir sandalye üzerinde oturtuldum. Aynı süre içinde görevliler akla hayale gelmeyen ve tekrarından hicap duyduğum hakaret ve küfürlerde bulundular. Bir kaç kez, hem de çok şiddetli bir biçimde böğrüme ve mide boşluğuma yumrukla vurdular. Özellikle beyin nahiyeme sistemli olarak yaklaşık 10 dakika vurmaları, yaptıkları maddi işkencenin en çok tahrip yaratanı oldu. Bunu sistemli olarak gerçekleştirdiler.

Bu süre içinde gözlerim hiç açılmadı. Sorguya götürüldüğümde bile bağlı idi. Küfür ve hakaret de durmuyordu. Bu binada kaldığım 6 gün, 6 gece boyunca hiçbir şekilde uzanmama ve uyumama izin verilmedi. Devamlı sandalye üzerinde oturtuldum.

Ancak özetini verdiğim bu maddi ve manevi işkencenin sonunda içeriğinden habersiz olduğum bir yığın kâğıt, gözlerim bağlı olarak bana zorla imzalattırıldı. İşte ilk hazırlık ifadeleri, bu insanlık dışı muamele sonunda ''tim mensupları'' diye adlandırılan kişilerin ürettikleri ürünlerdir.

Daha sonraki günlerde de iki kez tutukevinden alınarak yine aynı yere götürüldüm. Yine aynı koşullarda, maddi ve manevi baskı altında benzeri kağıtlara imza atmaya zorlandım.

DİSK'liler yasadışı bir yerde, yasadışı biçimde, yasadışı kişilerce sorguya çekilmişlerdir. Sorguyu yapanların kendini gizlemesi bunun açık kanıtıdır.

1980 Aralık ayı sonunda bizlere yapılan işkenceleri tutuklanmak için çıkarıldığımız mahkeme hakimlerine anlattık, sayfalarca dilekçeler verdik. Bunlar, mahkeme zabıtlarına geçti. 1981 Ocak ayı ortalarında ifadelerimizi alan ve DİSK-I iddianamesi altında imzası bulunan savcılara bize yapılan işkenceleri anlattık. Anlattıklarımızın bazıları ifade zabıtlarına geçti. Mahkemeye savcılıkça sunulan DİSK Davası dosyalarından, mahkeme zabıtlarında kayıtlı işkence dilekçelerinin yok edildiği anlaşılmaktadır. Sayın Mahkeme heyeti 23 ve 30 Haziran 1982 tarihli oturumlara ilişkin mahkeme zabıtlarında görüleceği gibi bu durumu saptamıştır.

İlk sorgulamada sözde ifade alan, ama özde işkence yapanların kimliği belirsizdir. İfadeyi alanların kimliği yerine ''özel tim görevlisi'' ibaresi ile imza koyan işkencecilerin kimler olduğu, Otağ-ıHümayun'da sözde ifademizi alanların, ''özel tim görevlisi'' ibaresi ile imza koyan işkencecilerin kimler olduğunun bilinmesi gerekir. Bütün bunlara rağmen, Askeri Savcı Süleyman Takkeci 6.1.1982 tarihli duruşmada, savunma avukatlarımızın işkence soruşturması ile ilgili verdikleri dilekçeye cevaben ''biz işkence iddialarına yerli ve yabancı basından muttali olduk'' diyebilmiştir.

Bu arada devlet büyüklerinin zaman zaman ''işkence iddiaları soruşturuluyor'' biçimindeki sözlerine rağmen, DİSK'li sendikacıların işkence konusundaki tüm suç duyuruları bilinçli olarak örtbas edilmiştir.

DİSK'li sendikacıların çoğunun ilk ifadeleri baskıyla, işkence ile ve gözü bağlı olarak zorla alınmıştır. Bu işkence sistematiktir.

Ancak maddi ve manevi baskı ve işkence gerçekte kanıt elde etmeye yönelik olmamıştır. Ve olamazdı, çünkü işkencecilerin DİSK'li sendikacılardan öğreneceği bir şey yoktu. Çünkü DİSK ve üye sendikaların tüm çalışmaları kamuoyu önünde gerçekleşmişti. Sendika genel kurul toplantıları Emniyet Müdürlüğü Sendikalar Masası ekiplerince zabıt, gerektiğinde bant aracılığıyla izlenmişti. İstedikleri tüm bilgiler zamanında emniyet görevlilerine verilmişti.

DİSK'li sendikacılara yönelik baskı ve işkence temelde onlara gözdağı vermeye ve onları kişiliksizleştirmeye yönelik bir operasyondu. Kendimize olan saygımızı, onurumuzu yitirtme işlemiydi. ''çıkınca bir daha sendikacılık yapacak mısın?'' sorusunun tehditkar bir eda ile en sık biçimde sorulması bunun en açık kanıtıdır.

İşkence yapanlar hakkında soruşturma açılmadı.

Öte yandan hukuku en büyük ölçüde çiğneyen bizzat o dönemin Askeri Savcısı oldu. Askeri Savcı henüz bizler hakkında bir dava açılmadığı, yani iddianamenin mahkemeye verilmediği ve sanıklara tebliğ edilmediği bir dönemde, 25 Haziran 1981 tarihinde basın ve TRT mensuplarına bir açıklama yaparak 52 DİSK'li yöneticinin idamının istendiğini duyurdu. Bu haber basında ''DİSK İddianamesi Hazır'' başlığı altında geniş yankı uyandırdı.

Oysa iddianame bize 30.11.1981 tarihinde tebliğ edildi. Askeri Savcı iddianame olmadan aleyhimize kamuoyu yaratmaya girişerek yasayı açıkça ihlal etti ve görevini kötüye kullandı.

Türkiye Barolar Birliği'nin MGK ve Başbakanlığa sunduğu raporda belirtildiği gibi savunma avukatları dosyalarımızı inceleyemedi. Sanık-Avukat görüşmelerinde alınan güvenlik önlemleri savunma hakkını kısıtlayacak ölçüde gerçekleşti. Belli basın organları her gün çeşitli biçimlerde bize saldırırken onlara göndermek istediğimiz ''tekzip'' yazılarına el kondu.

Yaklaşık 4 yıl süren tutukluluğumuz da hukuk dışı uygulamalarla dolu geçti. Askeri tutukevlerindeki tutukluluk koşullarımız yasalara, uluslararası antlaşmalara aykırı olarak son derece ağırdı. Tutukluların bedeni, zihni ve ruhsal yönden sağlıklarını bozan tutukevi koşullarına ek olarak, zaman zaman yalnız donla bırakılarak

yapılan üst aramaları, eşyalarımıza zarar vermekten başka anlamı olmayan koğuş aramaları, DİSK Davası dışındaki mahkemelere götürülürken arkadan zincire vurulma, onur kırıcı davranış ve sözler, gayri insani, zalimane davranış ve uygulamalardı.

Yemek, yıkanma, ziyaret, ışık, havalandırma sorunlarının yanısıra aylarca yalnızca belli gazeteleri okumak zorunda bırakıldık. Tüm dergi ve kitaplarımız elimizden alındı. Savunmalarımızda kullanacağımız yasalar, tüm sendikal yayınlar da elimizden alındı.

Tutukevinde uygulanan biçimiyle avukat görüşmeleri savunma hakkının kısıtlanması biçiminde gerçekleştirildi. Bir avukat aynı kattaki 8-10 müvekkiliyle hep birlikte toplam, ancak 20 dakika görüşebilmekteydi. Bu görüşme de eş ve çocukların ziyaretlerinde olduğu gibi camların ardından, telefon ahizeleri aracılığıyla yapılmaktaydı ve tüm görüşmeler yasalara aykırı bir biçimde dinlenmekte ve banda alınmaktaydı.

(***)

11-Sendikacılık ve Siyaset İlişkisi

İşçiler yalnızca ücret ile ilgilenmek isteseler bile bu onların siyasi konularla uğraşmalarını getirir. Ücreti ve çalışma koşullarını yalnızca toplu iş sözleşmeleri belirlemez. Toplu iş sözleşmeler ile elde edilen ücret zammının korunması için, fiyatların ve vergilerin artmaması gerekir. Bir ülkede fiyat politikası ile ya da vergi politikası ile ilgilenmek bile siyasi iktidarların politikası ile ilgilenmek demektir. Bu anlamda sendikalar isteseler de, istemeseler de gerçek siyasetin içindedirler.

Yani daha yalın söylersek, ''ekmeğin fiyatı kaça?'' sorusunu sormak bile siyaset yapmaktır. Siyasetin alanı böylesine geniştir. ''İnsan siyasi bir hayvandır'' sözünün söylenmesinin üzerinden 2300 yıl geçmiştir.

Siyasal eylem, siyasal iktidarın karar ve uygulamalarını etkileyen ya da etkilemeyi amaç edinen eylemdir. Bir şeyler yapmanın dışında, hiçbir şey yapmamak, tavır almamak, görüş belirtmemek de siyasi bir eylemdir. Sessiz kalınarak da siyasi bir tavır alınabilir.

Sendikalaşma, siyaset gerçeğinin dışında değildir. Çünkü sendikaların çözmekle yükümlü oldukları sorunlar dolaylı ya da dolaysız siyasi sorunlardır.

Batıda iktisaden güçsüz emekçi kitlelerin siyasi, ekonomik ve sosyal eşitsizliklere karşı yüzyıllar süren sosyal mücadeleleri sonunda çeşitli haklar elde edilmiştir. Seçme, seçilme, siyasi örgütlenme hakları ile sendikal haklar, toplu sözleşme ve grev hakkı ve çok sayıda sosyal haklara anayasalarda yer verilmiştir.

1967 yılında kurulan DİSK'in kurucularının bir kısmı daha 1961 yılında TİP'i kurmuşlardır. Bu sendikacılar henüz Türk-İş üyesi oldukları dönemde 1965 seçimlerinde ve DİSK'i kurduktan sonra 1969 seçimlerinde TİP'i desteklemişlerdir.

DİSK, 1973, 1977 genel seçimlerinde, belediye seçimlerinde 1975 ve 1979 ara seçimlerinde CHP'yi desteklemiştir.

DİSK, kurulduğu ilk günden beri işçileri siyaset dışında tutmanın gerçekte işverenlerin çıkarına yönelik politika yapmak olduğunu vurgulamıştır. İşçileri eşyanın tabiatına aykırı olarak politika dışına

çıkarıp tüm siyasi faaliyeti ufak bir sermaye azınlığına bırakmak isteyen akımın SARI SENDİKACILIK olduğunu belirtmiş ve bu tür tavırların hepsini mahkum etmiştir.

(Not: Baştürk buradan itibaren detaylı bir biçimde iddianame ve EHM'de yer alan aşağıda konularda savunmasını yapmıştır. Bu bölümlerin içeriğine (12-69) hacim nedeniyle burada yer veremiyoruz. Sadece başlıklarla yetiniyoruz. Savunma kitabının basılı veya dijital halinden okunabilir)

12-İddialardaki Maddi Hatalar ve Bilgi Hataları

13-İddialar Subjektif Bir Yaklaşımın Ürünüdür

14-İddialarda Kullanılan Suçlama Yöntemi Kıyastır

15-İddialarda Gerçeğe Kanıtlarla Değil, Telkin ile Ulaşma Yöntemi Kullanılmaktadır

16-İddialar Tahrifat, Saptırma, Zorlama Üzerine Kuruludur

17-İddialar Çelişkilerle Doludur

18-İddianamelerde ve EHM'de Lehteki Belgeleri Gizleme, Gerçekleri Örtme Çabasına Girişilmiştir

19-İddianameler ve EHM Delillerden, Kanıtlardan Yoksundur

20-Bu Davadaki Bazı Belgeler, Yayınlar ve Deliller Üzerine

21-İddialarda Yansıyan Anayasa Anlayışı

22 İddiaların Dayandığı Demokrasi ve Faşizm Anlayışı

23-İddialarda Yansıyan Bağımsızlık Anlayışı

24-DİSK'in Anayasa ve Demokrasi Anlayışı

25-DİSK'in Ulusal Bağımsızlık Anlayışı

26-12 Eylül'ü Yaratan Ortamın Sorumlusu DİSK Değildir. Demokratik Hak ve Özgürlükler de Değildir

27-DİSK'in Anarşizme Ve Terörizme Karşı Mücadelesi

28-DİSK Davası'ndaki İddialar İle İşverenlerin Suçlamaları Benzeşmektedir

29- 12 Eylül 1980 Öncesinde Türkiye'de Üretim Düşüklüğünün, Hayat Pahallığının Nedeni DİSK Değildir, Grevler Değildir

30-DİSK'in Sendikal Çalışmalarına İlişkin Suçlamalar

31-DİSK Genel Kurulları ve Genel Kurul Kararları

32DİSK Yönetim, Yürütme, Denetim ve Onur Kurulu Toplantı Ve Kararları

33DİSK Dergisi, DİSK Ajansı ve DİSK Yayınları

34-DİSK'in Dış İlişkileri

35-DİSK'in Eğitim Çalışmaları

36-15-16 Haziran Direnişi

37- DGM Genel Yas Eylemi

38- 1 Mayıslar

39-20 Mart Faşizme İhtar Eylemi

40-5 Ocak Saygı Duruşu

41-Ören Toplantıları

42-Tek Tip Demokratik Tüzük Taslağı,

43-UDC ve Demokratik Platform

44-Tariş Olayları

45-Ant-Birlik Olayları

46-Tekel Olayları

47-Demokrasi Mitingleri

48-Kemal Türkler'in Cenaze Töreni

49-Afganistan Konusu

50-Kıbrıs Konusu

51-TCK'nin 141- Ve 142- Maddelerine Karşı Olmak Suç Değildir,

52-Bazı Terimlerin, Deyimlerin, Kavramların Kullanılması Suç Delili Olamaz-

53-ILO Metinlerinden Kıyas Örnekleri

54- ICFTU ve Bazı Batı Avrupa Sendikal Merkezlerinrden Kıyas Örnekleri

55-Devrim Ve Devrimcilik Kavramları

56-İşçi Sınıfı Terimi

57-Sınıf Mücadelesi Terimi

58-İşçi Sınıfı Bilimi Terimi,

59-DİSK'in Demokrasi Ve Sosyalizm Anlayışı

60Uzlaşmacı Sendikacılık-Devrimci Sendikacılık Anlayışı

61-Grev ve Genel Grev Hakkı

62-Devlet ve Egemen Sınıflar

63-Emek En Yüce Değerdir

64-Artı-Değer

65-Demokratik Merkeziyetçilik

66- Barış İçin Mücadele Sendikal Bir Görevdir

67-Demokratik Sınıf ve Kitle Sendikacılığı

68- DİSK Ana Tüzüğü,

69-DİSK Sendikalar Yasasının 30. Maddesine Aykırı Davranmamıştır

70. Son Söz

Bu davadaki suçlama, DİSK'in ve üyesi sendikaların illegal örgütler oldukları varsayımına dayandırılmaktadır. İddianamelerdeki diğer olaylar ve belgeler bu varsayıma göre değerlendirilmiş ve bu varsayımın kanıtları gibi gösterilmek istenmişlerdir. Yani DİSK'in yaptıklarından hareketle, DİSK'in TCK'nın 141. maddesini ihlal eden bir örgüt olduğu sonucuna varılmamış, tersine önyargı ile DİSK'in illegal olduğu kabullenilerek DİSK'in çalışmalarına sonradan suçluluk atfedilmiştir. Bu nedenlerle, hiçbir delile dayandırılmadan iddialarda bulunulmuş, iddialar kanıtlanmamış, tersine biz sendikacılara bu iddiaların aksini ispat etme görevi düşmüştür.

Sorgumda, yazılı delillerin değerlendirilmesi sırasında ve bu savunmamda DİSK'e ait belgelerle, resmi delillerle kanıtladığım gibi, DİSK ve DİSK'e üye sendikalarda TCK'nın 141. maddesinin ya da 146. ve 142. maddelerin gerektirdiği kasıt maddi ve manevi cebir, gizlilik, gizli cemiyet unsurları yoktur. Sınıf tahakkümü ya da bir sınıfın ortadan kaldırılması amacı yoktur. DİSK, DİSK üyesi sendikalar ve bu davada yargılanan herkes suçsuzdur.

Geride bıraktığım 41 yıla yakın işçilik, sendikacılık ve parlamenterlik hayatımda topluma karşı, işçi ve emekçilere karşı duyduğum sorumluluğun bilinci içinde, yalnızca demokrasi ve özgürlükler için uğraş verdim. Bu inançla bağımsızlık, demokrasi ve sosyalizm mücadelesinde yer aldım.

İşçi sınıfının bir bireyi olmakla övünüyorum. Yarını dokuyan ellerin akıl ve yüreğine, kardeşlerime güvenim sonsuzdur. Geriye bıraktığım yıllar içinde ister parlamentoda ister demokratik işçi mitinglerinde, demokrasi ve özgürlük mücadelesine, bütünüyle Türkiye'deki sendikal mücadelenin son 25 yılına, karınca kararınca katkıda bulunmuş olmaktan son derece mutluyum. Genel-İş Sendikasının ve DİSK'in Genel Başkanı olmaktan dolayı onur duyuyorum.

Ayrıca en haksız biçimde suçlandığımız günlerde bile bizleri yalnız bırakmayan ve uluslararası dayanışmanın en güzel örneklerini veren Batılı sendikacı arkadaşlarım ile birlikte Uluslararası Kamu Emekçileri Federasyonu PSI'nin ve Avrupa Sendikalar Konfederasyonu ASK'ın Yönetim Kurullarında yer almaktan da büyük bir onur duymaktayım.

Taştan ve demirden zindanlar, gördüğümüz haksızlıklar ve işkenceler, tüm

çektiklerimiz ne ilktir ne de son. İyiyi, güzeli, mutluluğu arayanlar ile sömürü ve baskının yandaşları arasındaki kavga sürecektir. Ancak inanıyorum ki, bir gün mutlaka, ama mutlaka çocuklarımız geleceklerine umutla bakabileceklerdir; gülecektir tüm çocukların yüzleri, bağıra, bağıra özgürlük, kardeşlik ve barış türküleri söylenecektir Türkiye'mde ve dört bir yanında dünyanın. İşte o zaman DİSK'in mücadelesinin ve bizim çektiklerimizin anlamı bir kez daha anlaşılacak ve bu nedenle de ışık tutacaktır geleceğe.

DİSK 1961 Anayasa'sının sağladığı hak ve özgürlükler, ILO ilkeleri, 275 ve 275 sayılı Yasalar çerçevesinde çalışma yapan, bağımsız ve demokratik bir sendikal kuruluştur ve öyle kalacaktır.

DİSK, her koşulda emeği savunmuş, işçilerin emekçilerin aşı ve işi için uğraş vermiş, demokrasi ve özgürlüklerin serpilip gelişmesi için, temel insan hak ve özgürlüklerinin, sendika özgürlüğünün, sosyal hakların yaşama geçirilmesi için çabalamış, dostluk ve kardeşlik için, özgürlük ve barış için, sömürüsüz ve baskısız güzel günler için, tüm çalışanların mutluluğu için mücadele vermiş sendikal bir kuruluştur.

DİSK, 1961 Anayasası'nın tastamam ve eksiksiz uygulanması demektir. DİSK temel insan hak ve özgürlüklerinin yaşama geçirilmesi demektir. DİSK, sendika hakkı, grev hakkı, toplu pazarlık hakkı demektir. DİSK, düşünce ve yaşama özgürlüğü demektir. DİSK, demokrasi ve özgürlük demektir.

DİSK, yasalar karşısında açıklık ve yasalara uygunluk demektir.

Biz ne yaptıysak, Türkiye'de demokrasinin varlığına inanarak ve onu daha da güçlendirmek için yaptık.

Burada bulunuşumuzun nedeni de yasal haklarımızı sonuna dek kullanmış olmamızdır.

Tarihin değişmez yasası, gerçekten, doğrudan yana olmaktır.

DİSK de her zaman doğruyu, gerçeği savunmuştur.

En büyük tanığımız tarih ve toplumsal gerçeklerdir.

DİSK'in kurulmasından sonra Türkiye'de iki sendikal anlayış var olmuştur.

Bu iki anlayıştan biri, yani DİSK'in sendikal anlayışı, sendikal işlerlikte açıklığı ve sendikal demokrasiyi savunan, sendikal hak ve özgürlükleri sonuna kadar kullanmaktan çekinmeyen, sendikal uygulamaları ile mahkemelerden işçiler lehine içtihat kararları çıkaran, grev hakkını yerinde ve zamanında kullanan bir sendikal anlayıştır.

Ve gelecekte de demokratik işçi haklarını savunan, sendika özgürlüğü ve sosyal hakları son noktasına kadar yaşama geçiren ve Uluslararası Çalışma Örgütü ILO ilkelerinden, özgür ve bağımsız, demokratik sınıf ve kitle sendikacılığı ilkelerinden ödün vermeyen sendikal anlayış yaşayacaktır.

Zaman DİSK'i ve bizleri haklı çıkaracaktır.

Bu davayla sanık sandalyesine oturtulan bizlerin demokrasi ve özgürlükler mücadelesinde verdiği uğraş ve bu davadaki savunmalarımız, geleceğin,

gerçek demokrasinin ve özgür sendikacılığın oluşumunda silinmeyecek kalıcı izler bırakacaktır.

Bu inançla sayın Mahkemenizden bu davada suçlanan kişilerin beraat ettirilmesini, DİSK'in ve üyesi sendikaların çalışmalarının aklanmasını diliyorum.

Saygılarımla.

Abdullah Baştürk

DİSK Genel Başkanı

SIKIYÖNETİM MAHKEMESİ KARARI (GENİŞ ÖZET)

35 CİLTLİK GEREKÇELİ KARAR

DİSK Davası'nda, karar 23 Aralık 1986 tarihinde açıklanmıştır. Gerekçeli karar 35 kitaptan oluşmaktadır. Kitap 1 sanıkları, Kitap 2 davaya genel bakışı, Kitap 3/A, 3/B, 3/C DİSK tüzel kişiliğine ilişkin gerekçelerin delillerini, dönemlere ilişkin ve genel açıdan yasal değerlendirmeleri, Kitap 3/D 90 kişiden oluşan DİSK Ana davası sanıklarının sendikal konumunu, iddia ve mütalaayı, sorgu ve savunmayı, kanıtları, yasal değerlendirme ve sonuçları; Kitap 4 ile 34 arasında yer alan kitaplar ayrı ayrı üye sendikalara ve sendika yöneticilerine ilişkin gerekçeleri ve Kitap 35 de hüküm bölümünü içermektedir.

Gerekçeli karar özetlenirken, davaya genel bakış ve DİSK Tüzel kişiliği hakkındaki gerekçeler özet olarak aktarılacak, DİSK tüzel kişiliğine ilişkin gerekçelerin delillerini ortaya koyan, değerlendiren, toplam 2095 sayfadan oluşan Kitap 3/A, 3/B, 3/C, 3/D'nin ise, içerik başlıkları verilmekle yetinilecektir, dava bakımından önemli görülen bölümler özetlenecektir. Özette yer evrilmeyen yerlere (***) işareti konmuştur.

DAVAYA GENEL BAKIŞ

10 Bölümden oluşan Kitap No: 2'de şu başlıklar yer almaktadır:

1.Bölüm: Dava Hakkında Genel Bilgi,

2.Bölüm: Sendikaların Yasal Tanımı,

3.Bölüm: Askeri Savcılığın Davaya İlişkin Temel İddiası ve Mütalaa,

4.Bölüm: Bilimsel Sosyalizmin Doktriner ve Yasal Tanımı,

5.Bölüm: DİSK ve DİSK'e Bağlı (28) Sendikanın İdeolojik Yapıları ve Yasal Konumları,

6.Bölüm: Sendikal Görevler ve Yasal Sorumluluk,

7.Bölüm: Davanın Bütününe Yönelik İstem ve İddiaların Hukuki Tahlili,

8.Bölüm: Ceza Tayininde İzlenen Yönteme İlişkin Açıklamalar,

9.Bölüm: DİSK ve DİSK'e Bağlı (28) Sendikanın Kapatılmalarına İlişkin Açıklama,

10.Bölüm: Genel Değerlendirme ve Sonuç bölümleri yer almaktadır.

Bu bölümler içinden, davanın esasına ilişkin önemli bölümler aktarılmıştır.

BÖLÜM–1: DAVA HAKKINDA GENEL BİLGİ

''DİSK ve Bağlısı Sendikalar Davası'' adı ile kamuoyuna yansıyan bu dava, yürütülen bu soruşturmalar sonucunda açılan davaların birleştirilmesiyle ortaya çıkmış ve sanık sayısı 1477 rakamına ulaşan çok boyutlu ve sendikal nitelikli bir davadır...

İlk iddianame 25 Haziran 1981 tarihini taşımakta olup 52 DİSK sanığını kapsamaktadır. Daha sonra düzenlenen ek iddianamelerle sanık sayısı 90 olan DİSK davası görülmekte iken, bu arada DİSK'e bağlı sendikalarla ilgili soruşturmalar sonuçlandırılmış ve açılan kamu davaları, değişik heyetlerce bir süre yürütüldükten sonra mahkememizin 981/698 esas sırasına kayıtlı bulunan DİSK davası ile şahsi ve fiili bağlılık durumu gözönünde bulundurularak birleştirilmiştir.

Bu suretle büyük boyutlara ulaşan davada tasnif kolaylığı sağlamak açısından, DİSK davasından başlayarak sendikalar sıra numaraları verilmiş, bu arada sendika sırasına uyularak yine DİSK iddianamesinin ilk sanığından itibaren dava sanıkları da birbirini izleyecek şekilde numaralandırılmıştır.

(***)

Ek Davalar

EK DAVA-1: 23 kod numaralı sanık Rıdvan Budak ile ilgilidir. İzmir 2 Numaralı SYNT. As. Mahkemesince görülüp sonuçlandırılan TARİŞ OLAYLARI davasından tefrik edilerek gönderilmiş...

EK DAVA-2: 30 Nisan 1980 eylemleri ile ilgili olarak Bakırköy C. Savcılığınca 275 sayılı 55. maddesine muhalefetten sanıklar Abdullah Baştürk, Ahmet Fehmi Işıklar, Ali Rıza Güven, Kemal Nebioğlu, Tuncer Kocamanoğlu, Mustafa Aktulgalı ve Mukbil Zırtıloğlu haklarında açılmış bulunan davaya Bakırköy 4. Asliye Ceza Mahkemesince bakılmakta iken görevsizlik kararına bağlanarak mahkememize gönderilmiştir.

EK DAVA-3: DİSK Tüzel kişiliğini temsilen sanık Abdullah Baştürk hakkında, Bakırköy C. Savcılığınca 30.07.1980 tarih ve 1980/2805-9 esas ve karar sayılı talepnamesiyle, Bakırköy 4. İş Mahkemesine açılmış bulunan bu dava, 274 sayılı yasanın 30/5 maddesi gereğince DİSK'in kapatılması istemini içermektedir. Dava dosyası bilahare görevsizlik kararına bağlanarak mahkememize gönderilmiştir.

EK DAVA- 4: EMAŞ (Emek Matbaacılık Anonim Şirketi) yöneticisi olan 11 sanık hakkında Ankara SYNT. As. Savcılığınca T.C.Y.nın 141/1-5 maddesini ihlal ettikleri savıyla açılan bu dava bir süre Ankara 2 Numaralı SYNT. As. Mahkemesince yürütüldükten sonra, birleştirilmek üzere mahkememize gönderilmiştir.

EK DAVA- 5: 72 sıra numaralı sanık Ahmet Yıldız hakkında Ankara SYNT. As. Savcılığınca açılmış bulunan ve kamuoyuna Halkevleri Derneği Davası adı ile yansıyan bu dava, değişik ve uzun aşamalardan geçtikten sonra görevsizlik kararı ekinde mahkememize gönderilmiş ve 1981/698 esas sayılı DİSK davası ile birleştirilmiştir.

Bölüm-5: DİSK ve DİSK'e Bağlı (28) Sendikanın İdeolojik Yapıları ve Yasal Konumları

Yapılan yargılama sonucunda heyetçe ulaşılan vicdani ve hukuki kanıya göre; başta DİSK olmak üzere, bağlısı (28) sendika, özellikle 1970'li yılların ortalarında başlayarak, yönetici kadrolarca bilinçli ve sistemli bir biçimde, Anayasa ve yasalarda öngörülen demokratik çerçevenin dışına çekilmiş ve niteliği önceki bölümlerde

açıklanan Marksist-Leninist ideoloji doğrultusunda yönetilip yönlendirilmiştir.

Bu suretle, işçi sınıfının ekonomik, sosyal kültürel yararlarını gözetmek ve geliştirmek amacıyla faaliyete geçmiş bulunan işbu yasal kuruluşlar, 12 Eylül 1980 öncesi süreçte, T.C.Y.'nın 141/1 maddesi anlamında, yasa dışı birer örgüt konumuna getirilmiştir. ...

Suç vasfına ilişkin olmakla birlikte, sendikaları ve sanıkları bütünüyle etkileyen bazı genel konulara burada kısaca değinmekte yarar vardır.

A- Önceki bölümlerde ayrıntılı olarak açıklandığı üzere gerek DİSK'in ve gerekse bu konfederasyona bağlı (28) sendikanın yasal görünüm altında yürüttükleri yasadışı eylem ve faaliyetler T.C.Y.'nin 141/1 maddesinde mütalaa edilmiş, olaya aynı yasanın 146. maddenin uygulanması düşünülmemiştir. ...

Özetlemek gerekirse: DİSK'in;

1) Mevcut Anayasal düzenin kötüleşmesi,

2) Sosyalist düzenin övülmesi,

3) Sosyalist düzen bilincinin uyandırılması,

4) İşçi sınıfının siyasal birliğinin temini,

5) Siyasi birliğin ''ihtilal Örgütü'' mahiyetine dönüştürülerek devleti yıkmaya yönelik HAREKETLERİN BAŞLAMASI, tarzında (5) ana stratejiyi teşkil edip yaşama geçirdiği öne sürülmüş ve bu stratejilerin nasıl gerçekleştirildiği ayrıntılı biçimde iddianamede açıklanmıştır. (DİSK iddianamesi sayfa 796 ve müteakip sayfaları)

Başta DİSK olmak üzere, bağlısı tüm sendikalara ait belgeler incelendiğinde, gerçekten, mevcut anayasal düzenin kötüleşmesi ile başlayan ve işçi sınıfının siyasi birliğinin teminine kadar uzanan ilk dört iddianın gerek DİSK ve gerekse bağlısı (28) sendika yönünden geçerli olduğunu ortaya koyan çok sayıda kanıtın dosyalarda mevcut olduğu gözlemlenmiştir.

Ancak, devleti yıkmaya yönelik hareketlere başlandığı ve bu hareketlerin T. C.Y.'nin 146.maddesinin temelini oluşturan elverişli vasıta ve cebir öğelerini de içerdiği tarzındaki görüş ve açıklamalara katılmak mümkün görülmemiştir.

DİSK ve bağlısı (28) sendikanın, 12 Eylül 1980 öncesi dönemde, yasanın öngördüğü anlamda silahlandıklarına ve bu silahlarla anayasal düzene karşı silahlı eylemler başlattıklarına dair, dosyada hiçbir bilgi ve belge mevcut değildir. Tam aksine, dava sanıklarının hemen tümünün, en azından bu aşamada ''bireysel terör'' olarak niteledikleri silahlı eylemlere ve eylemcilere karşı olduklarına dair, çok sayıda sendikal belge bulunmaktadır.

B- Sendikalar illegal alanda, homojen bir yapıya sahip değillerdir. Bu nedenle, yasa dışı görünümleri (sui-jeneris) nevi şahsına münhasır bir nitelik taşımaktadır. Nitekim gerek DİSK ve gerekse bağlısı (28) sendikaya ait belge ve dokümanlar incelendiğinde, yönetici kadroların genellikle, amaçta aynı, ancak yöntemde farklı düşünen değişik Marksist-Leninist fraksiyon mensuplarından oluştuğu gözlenmektedir.

Bunun doğal bir sonucu olarak, asgari müştereklerde birleşmek suretiyle yönetimi

oluşturan bu kişi ya da grupların, yönetimde kaldıkları süre içinde, kendi dünya görüşlerini kurula hakim kılmak için mücadele vermekten geri durmadıkları da bir gerçektir. Aralarında çıkan ve zaman zaman sendika dışına da taşan bu tartışmaların ardında yatan ana nedenin, çoğu kez fraksiyon ayrılığı olduğunu söylemek bu nedenle yanlış olmayacaktır. Sendikalara ayrılan kitaplarda bu tür çatışmalar anlatılmış olmakla birlikte burada örnek olarak DİSK 6.Genel Kurul öncesinde çıkan tartışmaların ve sonuçta erken genel kurula gidilmesinin ana nedeninin, TKP'nin bir stratejisi olan UDC (Ulusal Demokratik Cephe)'ye taraftar olanlarla, buna karşı çıkanların anlaşmazlığından ibaret olduğunu vurgulamak yeterlidir. ...

Ancak, yönetici kadronun bir bölümü, bazı fraksiyonların mensupları durumunda bulunsalar dahi, tüzel kişilik olarak sendikaların, sol kanatta yer alan tüm yasa dışı örgütlere karşı bağımsız olduklarını, diğer bir deyişle bu nevi örgütlerin yoğun etkileri zaman zaman söz konusu olmasına rağmen yan kuruluşu durumunda bulunmadıklarını kabulde zorunluluk vardır. TKP-İGD ilişkisi, sendikalar için söz konusu değildir.

C- Oluşa ve kabule göre gerek yasal ve gerekse illegal açılardan sendikalar ile üst kuruluş olan DİSK (konfederasyon) arasında tam bir organik bağ mevcuttur. T. C.Y.'nin 141/1 maddesi anlamında varlığı kabul edilen illegal nitelikteki örgütsel çalışmalar, bu organik bütünlük içinde oluşup gelişmiştir. Dolayısıyla DİSK ve bağlısı sendikaların tek bir yasa dışı örgüt şeklinde değerlendirilmeleri gerekmektedir.

BÖLÜM: 7 DAVANIN BÜTÜNÜNE YÖNELİK İSTEM VE İDDİALARIN HUKUKİ TAHLİLİ

(***)

Bu bölümlerden davaya ilişkin önemli değerlendirilen ''...F- İşkence yapıldığına ve bu konudaki dilekçelerin yok edildiğine dair iddialar ve J- Savunma hakkının kısıtlandığına ilişkin iddialar'' bölümleri özetlenerek sunulmuştur

F-İŞKENCE YAPILDIĞINA VE BU KONUDAKİ DİLEKÇELERİN YOKEDİLDİĞİNE DAİR İDDİALAR

Bu konudaki iddialar sanık Abdullah Baştürk'ün savunma aşamasında sunduğu yazılı dilekçede tüm ayrıntılarıyla yer almıştır. İsmi geçen sanık, kendisine yapıldığını öne sürdüğü işkenceyi anlattıktan sonra şöyle devam etmektedir:

''...1980 aralık ayı sonunda bizlere yapılan işkenceleri, tutuklanmak için çıkarıldığımız mahkeme hakimlerine anlattık, sayfalarca dilekçe verdik. Bunlar mahkeme zabıtlarına geçti. 1981 Ocak ayı ortalarında ifadelerimizi alan ve DİSK iddianamesini altında imzası bulunan savcılara, bize yapılan işkenceleri anlattık. Anlattıklarımızın bazıları ifade zabıtlarına geçti. Mahkemeye, savcılıkça sunulan DİSK davası dosyalarından, mahkeme zabıtlarında kayıtlı işkence dilekçelerinin yok edildiği anlaşılmıştır. Sayın Mahkeme heyeti, 23 ve 30 Haziran 1982 tarihli oturumlara ilişkin mahkeme zabıtlarında görüleceği gibi, bu durumu saptamıştır. Birileri DİSK davası dosyalarından, diledikleri belgeleri alabilmekte ya da koyabilmektedir. Ancak

işkenceye ilişkin dilekçelerimiz bulunup yerlerine konmasını talep ediyorum...''

Diğer dava sanıklarının iddiaları da genelde aynı içeriği taşımaktadır.

İşkence yapıldığı yolundaki iddiaların ne denli gerçeği yansıttığı, bu konuda yapılmış bir soruşturmaya ilişkin bilgi ya da dosyada mevcut olmadığından anlaşılamamıştır. Esasen bu konu, insanlık suçu olan bu eylemi varsa gerçekleştirenler yönünden hukuki önem taşımaktadır. Davamız açısından ise, sadece ve sadece bu yolla alındığı öne sürülen ifadelere ait tutanakların geçerliliği konusunda heyete ışık tutmasından ibarettir.

Gerçekten, işkence iddialarına ilişkin dilekçelerin dava dosyalarında bulunmadığı maddi bir vakıa ise de bu olgunun sanıklar aleyhine bir sonuç doğurması kesinlikle söz konusu değildir.

Mevcut yasalara ve kökleşmiş yargı kararlarına göre, ne suretle alınmış olursa olsun, yan delillerle desteklenmediği sürece, emniyet anlatımlarında yer alan ikrarların, başlı başına geçerli sayılmasına olanak yoktur.

Bu nedenlerle gerek sanıklar ve gerekse sendika tüzel kişiliklerine ilişkin olarak yapılan hukuki değerlendirmeler sırasında yan delillerle desteklenmeyen hiçbir emniyet anlatımına itibar edilmemiştir. Kaldı ki bu dava, niteliği gereği, yazılı belgelerin temel oluşturduğu ve ikrar yada tanık anlatımı gibi sözlü kanıtların ikinci planda yer aldığı bir davadır.

Esasen sanıklar yargılama sırasında da bu işkence iddialarını sözlü veya yazılı olarak defaatle ifade etmişler ve dava dosyalarından alındığını beyan ettikleri dilekçelerinde yer alan hususları tekrar dile getirmişlerdir. Dolayısıyla bu dilekçeler bulunabilip dava dosyasına konulsalar dahi değişen bir şey olmayacaktı. İşte bu nedenlerle sanıkların bu yoldaki iddia ve talepleri yerinde görülmemiştir.

J- Savunma Hakkının Kısıtlandığına İlişkin İddialar

DİSK ve bağlısı sendikalar davası, sanık sayısı 1477 rakamına ulaşan ve önceki bölümlerde açıklandığı üzere çok sayıda belgesi bulunan geniş boyutlu bir davadır.

Gerek 1402 sayılı Sıkıyönetim Yasasında gerekse 353 sayılı yasada bu tür davaların süratle sonuçlandırılabilmeleri açısından gerek mahkemeyi gerekse tarafları bağlayıcı nitelikte bazı hükümler mevcut bulunmaktadır.

Bir bölümü takdire dayalı olan bu hükümler yargılama hukukunun öngördüğü temel hak ve yetkilere özde dokunmamakta, daha çok davanın sürat kazanmasını, bu suretle ''gecikerek gelen adaletin gerçek adalet olamayacağı'' özdeyişinde vurgulanan bir yargı düzenini amaçlamaktadır.

Bununla birlikte, olağanüstü nitelik taşıyan bu tür hükümlerden özellikle takdire dayalı olanların en son çare olarak ele alınması gerektiğine heyetçe inanılmaktadır. İşte bu düşünceyle, henüz yazılı belgelerin okunduğu ve soruşturmanın genişletilmesine ilişkin çalışmaların yapıldığı evrede, DİSK davasının başladığı 24.12.1981 tarihli ilk oturumda alınmış müdafii sınırlamasına ilişkin karar kaldırılmıştır.

Alınan bu karar, yargılamanın sonuçlandığı 23.12.1986 tarihine kadar geçerliliğini korumuş, bunun yan sıra savunma hakkına yönelik diğer tüm hukuki olanaklar da hiçbir kısıtlama getirilmeksizin sanıklara ve vekillerine geniş bir biçimde tanınmıştır.

Ne var ki, savunmalar henüz başlandığı bir dönemde, sanık Abdullah Baştürk'ten sonra söz alan diğer sanık Ahmet Fehmi Işıklar 369 sahifeden oluşan savunmasına şu sözler ile başlamıştır: ''...12 Eylül 1980'le başlayan DİSK davasında hukukun en temel ilkeleri çiğnenmiştir. Bu davada adaletin gerçekleşeceğine inanmıyorum. Bu nedenle mahkemenizden adalet beklemiyorum...''

Bu sözlerle başlayan ve ağır ithamlarla sürdürülen savunma, son sahifesine kadar heyetçe dinlenmiş, ancak sonuçta yasalar gereği aşağıdaki ara karar alınmıştır:

''...tarzında ifadeler kullanıldığı dava dosyasına konulan dilekçenin incelenmesi sonucu anlaşılmıştır. Adı geçenin bu tutum ve davranışı ile Türk Ulusu adına yargılama yapan ve 353 sayılı yasanın savaş hükümlerine, sanık ve belge sayısı itibariyle bu denli yoğun olan davada, tümüyle uygulama dışı bırakarak savunmaya sınırsız haklar getiren mahkeme heyetine ve As. Savcılık makamına, savunma hudutlarını aşan, gerçek dışı iddialarla hakaret ettiğine kanaat getirilmiştir. Bu nedenle hakkında yasal işlem yapılması için 353 sayılı yasanın 143/5. maddesi gereğince 1. Ordu Komutanlığına suç duyurusunda bulunulmasına.''

25.3.1986 tarihli ara kararını izleyen oturumda sanık vekillerince düzenlenmiş bir dilekçe sunulmuştur... Dilekçe şöyledir; ''Biz savunucular davanın usulsüzlüklerle dolu olarak vardığı bu aşamada, bu savunma hakkını iddiaya ve mahkemeye karşı kullanarak TAMAMEN SAVUNMA SINIRLARI İÇİNDE ELEŞTİRİLER getirmiş olmasından dolayı, 23.3.1986 tarihli ara kararı ile davanın 2 no.lu sanığı sayın Fehmi Işıklar hakkında, Sıkıyönetimin kalkması ile artık hiçbir kovuşturma yetkisi kalmamış olan, ''1. Ordu Komutanlığına Suç Duyurusunda Bulunulmasını'' bu davanın geleceği açısından çok ciddi kaygı ile karşılıyoruz. Bu güne dek geçen 5 yıllık yargı süreci içinde hep iddianın kolektif olarak ve ağır bir dille getirdiği suçlama ve onun delilleri ile geçiştirilmiştir. Sanıklar ve bizler için henüz doğmuş olan ve yargı dilinde savunma DOKUNULMAZLIĞI olarak adlandırılan GÜVENCE ALTINDA yapılacağını düşündüğümüz SAVUNMALARIN bu güvenceden yoksun bırakıldığını endişe ile yaşadık gördük. Sayın Fehmi Işıklar'ın yazılı olarak sunduğu savunmasında eleştiriden öteye hiçbir hakaret sayılabilecek ifade kesinlikle mevcut değildir. ...Buna rağmen, sayın heyetinizce alınan suç duyurusu kararı SAVUNMA HAKKINI ÖZÜNDE KISITLAYAN VE SANIKLARLA MÜDAFİİLERE GÖZDAĞI niteliğinde bir karar olmuştur. ....Bu nedenlerle....Fehmi Işıklar hakkında ....suç duyurusunda bulunulmasına ilişkin kararından geri dönülmesine ve böylece SAVUNMA DOKUNULMAZLIĞIMIZIN kabulüne karar verilmesini dileriz.''...

Bu ilginç çelişki, sanık A. Fehmi Işıklar hakkında heyetçe alınan suç duyurusu kararının, savunma haklarını kısıtladığına ve kendilerinde tedirginlik yarattığına dair iddiaların ne denli yapay öve hukuki

dayanaktan yoksun olduğunu ortaya koymaktadır.

Nitekim, sonraki tarihlerde savunmalara devam edilmiş, savunma yapmak isteyen tüm sanıklara ve vekillere yasalarda öngörülen kısıtlayıcı önlemlerden hiçbirine başvurulmaksızın süresiz konuşma hakkı tanınmıştır. Öyle ki, duruşmalarda zaman zaman savunma yapacak kimse kalmadığı gözlenmiş, mesai bitmediği halde, sadece bu yüzden defaatle duruşma ertelemesi yapılmıştır. Ve nihayet, savunma yapmak isteyenlerin tümüyle bu haklarını kullandıklarına tartışmasız bir biçimde kanaat getirdikten sonra, dosya tetkike alınarak karar açıklanmıştır...''

BÖLÜM: 9 DİSK VE DİSK'E BAĞLI (28) SENDİKANIN KAPATILMALARINA İLİŞKİN AÇIKLAMA

''...Sendikalar Kanunu, Anayasanın bu temel ilkelerine aykırı faaliyette bulunan mesleki teşekkülün, iş davalarına bakmakla görevli mahkeme kararı ile kapatılacağına amirdir. Hemen belirtelim ki, sadece bu ilkelere aykırı faaliyette bulunan mesleki teşekküllerin kapatılması ile bu faaliyetleri işleyenlerin sorumluluğu bitmez. Kapatılma, yasak faaliyette bulunan tüzel kişiye hukuken son vermektir. Bu nedenledir ki, Sendikalar Kanunu kapatma halinde, fesih hükümlerinin uygulanacağını belirtmiştir. ...Bu tür yasa faaliyette bulunanlar ise suçun sübutu halinde cezalandırılırlar. Nitekim Anayasa'nın yukarıda belirtilen bazı temel ilkelerine aykırı faaliyette bulunma halinde, işlenen suça göre T.C.K.'nun ilgili maddeleri uygulanacaktır... Bu davada yapılan da budur. Şu farklı ki, kapatma kararını yerel iş mahkemesi yerine, 1402 sayılı Yasanın 15/L maddesinde yer alan amir hüküm karşısında mahkememiz vermiştir...

Bu arada bir konuya daha kısaca değinmekte yarar vardır. Bilindiği üzere kapatılması yolunda karar alınan bazı sendikalarda cezalandırılan yönetici sayısı3 ya da dört civarında kalmıştır. İşte bu olgudan hareketle yurt düzeyinde teşkilatlanmış ve faaliyet göstermiş bir sendikanın nasıl olup da 3-4 yönetici tarafından yasa dışına çekildiği öne sürülebilir. Oysa ilk nazarda gerçekten tereddüt uyandıran bu durum ardında yatan gerçekler başkadır.

Her şeyden önce örneğin Maden-İş sendikasında görüldüğü üzere yürütme kurulu üyelerinin büyük bir çoğunluğu bazı sendikalarda bulunamamış, yurt dışına firar ettikleri saptanan bu kişiler hakkında dava açılamadığından, yasal konumları değerlendirilen sanık sayısı ister istemez asgari düzeyde kalmıştır.

Saniyen sendikaların yöneticileri, özellikle genel başkan ya da genel sekreteri durumunda olan kişiler, genellikle DİSK yönetiminde de görevli bulunduklarından, yapılan sistematiğe göre DİSK davası sanıkları arasında yer almışlardır. Bu yüzden, sendika sanıkları içinde isimleri geçmemektedir. Oysa sendikalardaki faaliyetlerinden ötürü bu kişiler hakkında da mahkûmiyet kararları verilmiştir.

Bu cümleden olarak, Yeraltı Maden-İş sendikası davasında açıkça görüldüğü üzere, bazı sendika yöneticileri hakkında sendikal faaliyetlerini de kapsayacak tarzda açılmış çeşitli davalar mevcut olup bu

davalar başka mahkemelerce görülüp sonuçlandırılmış ya da halen sürdürülmektedir. Bu davaların davamızla birleştirilmesi olanağı bulunamadığından, bir kısım sendika yöneticisi, illegal sendika faaliyetlerinden ötürü, diğer yasadışı eylemleri ile birlikte başka davaların süjeleri olmuşlardır.

Ve nihayet dava sanığı durumunda bulunan bazı yönetici kişilerin, sendika genel kurullarında birkaç dönem üst üste seçilmiş olmaları, sayısal sonucu etkileyen diğer bir faktördür.

Bu nedenle vaki kapatma kararları ile cezalandırılan yöneticilerin sayısal durumları arasında doğrudan bir ilişki kurmak ve bu yolla değişik yorumlara gitmek gerçekçi bir tutum değildir.

Diğer taraftan legal görünümlü bir örgütün T.C.Y.'nin 141/1 maddesinde tanımını bulan yasadışı bir örgüt durumuna dönüştüğünün ve dolayısıyla da kapatılması gerektiğinin kabul edilebilmesi için, ana tüzüğün ve ilgili yasaların hükümlerine göre tasarrufları örgütü ilzam eden yetkili organlarından en az birinde T.C.Y.nın 141/1 maddesinde belirtilen amaçlar etrafında birleşme halinin gerçekleşmiş olması ve bu organın bu amacını şüpheye yer vermeyecek derecede ortaya koyar nitelikte faaliyetlerinin mevcut bulunması ve örgüt bünyesinde bu faaliyetlere karşı çıkılıp ana tüzük ile ilgili mevzuat hükümlerine göre gerekli girişimlerde bulunularak ve gerektiğinde de olağanüstü kongreye gidilerek bu organı oluşturan ve bu yolda faaliyetlerde bulunan kişilerin tasfiyesinin ve tasarruflarının iptalinin sağlanmamış ve yasal platforma dönülmemiş olması yeterlidir. Örgütün tüm üyelerinin veya organlarının aynı amaç etrafında birleşmelerine gerek yoktur. ...yukarıda sendikal görevler ve yasal sorumluluk başlıklı 6 nolu bölümde açıklanmış olan nedenlerle DİSK'e bağlı ve kapatılmalarına karar verilen 28 adet sendikada T.C.Y.'nın 141/1 maddesinde ifade edilen amaçlar etrafında birleşme halinin bazı istisnai durumlar haricinde kural olarak sadece, sendikaların yasa dışı örgüt durumuna dönüştükleri ve bu konumlarını sürdürdükleri dönemlerde görev yapan genel yürütme (Merkez Yürütme) kurulları yönünden gerçekleştiği heyetimizce kabul edilmiş bulunmaktadır..."

BÖLÜM 10: GENEL DEĞERLENDİRME VE SONUÇ

"Davaya Genel Bakış" başlıklı bu kitapta, davayı bütünüyle kucaklayan konular, birbirini tamamlayan halkalar halinde ele alınarak değerlendirilmiştir. Böylece, dava sanıklarının ve sendika tüzel kişiliklerinin yasal konumlarının belirlenmesinde, heyetin hangi hukuki ölçülerden hareket ettiği ortaya konulmaya çalışılmıştır. Tabi ki, bu ölçülerin yasal kaynağını, 12 Eylül 1980 öncesi dönemde yürürlükte bulunan anayasa ve yasalar oluşturmaktadır.

Burada önemle vurgulanması gereken konu şudur. Dava konusu yapılan sendikal eylem ve faaliyetlerin, çağdaş Hukuk Devleti ilkelerinin evrensel boyutları içinde mütalaa edilmelerinin gerektiği, bu takdirde bir suçun varlığından bahsedilemeyeceği öne sürülmektedir. Nitekim sorgu ve savunmalarda bu husus ısrarla dile getirilmiş ve yürütülen tüm faaliyetlerin çağdaş Hukuk devleti ilkelerine uygun olduğu ifade edilmiştir.

Oysa bu tür iddiaların gerçekle bir ilgisi yoktur. Çünkü yasalarımıza göre bu ilkeleri savunmak ve bu ilkeler doğrultusunda eylem ve faaliyette bulunmak suç değildir...

Görüldüğü gibi çağdaş hukuk devleti ile Bilimsel sosyalizm bir arada düşünülmelerine olanak bulunmayan iki ayrı kavramdır. Diğer bir deyişle, aralarında Marksizm'in de bulunduğu her türlü diktacı görüş, Çağdaş Hukuk Devleti ilkesine ters düşmektedir.

O halde, önceki bölümlerde de çeşitli vesilelerle vurgulandığı üzere, Bilimsel Sosyalizm'i savunarak çağdaş hukuk devletine, sosyal demokrasiye ulaşmak mümkün değildir. Ama, Çağdaş Hukuk Devleti ilkelerini savunarak, bu ilkelerin öngördüğü çok yönlü hak ve özgürlüklerden istifade etmek suretiyle, proletarya diktatörlüğünü ülkeye yerleştirmek mümkün görülmektedir. Nitekim, Marksist-Leninist öğretide bu stratejiye ilişkin yöntemler, ayrıntılı biçimde açıklanmış bulunmaktadır.

Yasalarımıza göre, bu iki mücadele biçiminin ayrımını yapmak, yani gerçek boyutlarıyla çağdaş demokrasi savaşımı verenlerle, proleterya diktatörlüğüne ulaşmak için bu demokratik ilkeleri sıçrama tahtası yapmak isteyenleri, kesin çizgilerle belirlemek sorunludur.

Nitekim Mayıs-1975 tarihli DİSK 5. Genel Kurul çalışma raporundan alınan şu satırlar, DİSK'in "Sosyal Hukuk Devleti" kavramına bakış açısını, çok açık bir biçimde gözler önüne sermektedir.

> "...Kapitalizmin gelişim süreci içinde işçi sınıfının ve diğer emekçi sınıfların, kapitalizmin sömürü ve adaletsizliklerine karşı verdiği mücadele, burjuvaziyi emekçi halk yığınlarına belirli ödünler vermek zorunda bırakmıştır. Bu ödünleri vermek zorunda kalan burjuvazi, kendi sınıf egemenliğini gizlemek amacıyla "SOSYAL HUKUK DEVLETİ" kavramını ortaya attı. Bu kavrama sarılan burjuvazi, kapitalizmin değişen koşullarda bütün emekçi yığınlar yararına olabileceğini, onların ihtiyaçlarını karşılayabileceğini ispat etmek istiyordu. Gerçekte ise amaçlanan emekçi kitlelerin sömürülmesinin sürüp gitmesi ve emekçi kitlelerin iktidarının engellenmesiydi.
>
> Sosyal Hukuk Devleti anlayışı içinde yer alan, sendika, toplu sözleşme ve grev hakkı, çalışma koşullarının işçiler yararına düzenlenmesi, yaygınlaştırılmış sigorta hizmeti, parasız eğitim ve sağlık hizmetleri gibi haklar, işçi sınıfının uzun mücadele yıllarından sonra elde edilmiştir. Ne var ki, elde edilen bu haklar, işçi sınıfının ve sömürülen emekçi kitlelerin kapitalist sistem içindeki yerini köklü biçimde değiştiremeyeceği için, kapitalizmin sömürü ve baskısını ortadan kaldıramaz.
>
> İŞÇİ SINIFINI ve EMEKÇİ KİTLELERİ KESİN KURTULUŞA GÖTÜREMEZ, SOSYAL HUKUK DEVLETİNİ BU ÇERÇEVE İÇİNDE DÜŞÜNMEK VE DEĞERLENDİRMEK GEREKİR.
>
> Ülkemizde de 1961 Anayasası ile "Sosyal Hukuk Devleti" anlayışı benimsenmiş ve sosyal hukuk devletinin gereği olan pek çok madde, Anaya metninde yer almıştır. Fakat, emperyalist kapitalist sistem içinde yer alan azgelişmiş bir ülke olarak Türkiye'de Anayasa ile belirlenen BU İLKELER BİLE yerine getirilmemekte, kapitalist düzen bütün araçlarını emekçi sınıf ve tabakaların aleyhine kullanmaktadır. Egemen sınıfların ağır sömürüsü, geçerli olduğu iddia edilen bu ilkelere rağmen bütün yoğunluğu ile sürmektedir..." (DİSK:152/98, Shf:54-55)

Demek oluyor ki, bu dava çağdaş demokrasiyi, çağdaş hukuk devleti ilkelerini savunanların davası değildir. Bu dava, bu ilkeleri kullanarak Bilimsel Sosyalizmi hayata geçirmek isteyenlerin bu amaçla

ortaya koydukları eylem ve faaliyetlerin davasıdır.

Çağdaş Hukuk Devleti ilkelerini bütünüyle yaşama geçirmiş olan ülkelerde, bu tür yasal ayrımın yapılmadığı, demokratik kurallar içinde her türlü düşüncenin, Marksizm-Leninizm dahil özgürce yayılıp örgütlenebildiği, bu yüzden ülkemizde yürürlükte bulunan, başta 141. madde olmak üzere, bazı T.C.Y. hükümlerinin çağdaş hukuk devleti ilkelerine ters düştüğü tarzında ortaya konan eleştirilere gelince;

Her şeyden önce bu tür eleştirilerin muhatabı mahkemeler değildir. Çünkü mahkemeler yasaları uygulamakla yükümlüdürler. Ama yine de arz ettiği önem nedeniyle konuya bir yönüyle değinmekte fayda vardır. Eleştiride bulunanları iki ayrı grupta ele almak mümkün olup tamamen çağdaş demokrasiden, özgür düşünceden yanan olanlar, ilk grubu oluşturmaktadırlar. Temelde her türlü dikta rejimine karşı olan bu grup özde düşünceyi değil, düşüncenin özgürce yayılmasını ve örgütlenebilmesini savunmakta, bu suretle toplumun demokratikleşme sürecinde en önemli adımlardan birini atmış olacağını düşünmektedirler.

İkinci grup ise, yasaların, anayasanın ve giderek çağdaş demokrasi ilkelerinin temelde reddettiği totaliter kökenli bir takım toplumsal görüşleri benimseyen kişilerdir. Bu amaçlarını gerçekleştirecek elverişli yasal ortam yaratmak için özgürlük mücadelesi veren bu kişilerin, diğerleri ile birlikte aynı potada değerlendirilmesi olanaksızdır. Mevcut belgeler, dava sanıklarının bu ikinci grup içinde yer aldıklarını göstermektedir.

Her iki halde de göz ardı edilmemesi gereken husus şudur. Yasalar ve hatta anayasalar eleştirilebilir. Değiştirilmeleri ya da bütünüyle ortadan kaldırılmaları için demokratik ve yasal sınırlar içinde mücadele de verilebilir. Ne var ki, bu tür tartışma ve mücadelelerin yeri mahkemeler değildir. Bunu mahkemelerden beklemeye kimsenin hakkı yoktur.

Saniyen bir yasa yürürlükte bulunduğu sürece, tüm kişi ve kuruluşlar, özellikle hukukun üstünlüğünü savunduklarını öne sürenler, bu yasaya uymak zorundadırlar. Hiç kimse bir yasayı kendince yok sayarak, yasanın izin vermediği alanlarda eylem ve faaliyette bulunamaz. Bulunanlar ise, sonucuna katlanmak durumundadırlar.

KİTAP NO: 3-A

BÖLÜM :1	
İDDİA ve MÜTALAA (Kitap 2'ye atıf yapmaktadır)	Sayfa 1-2
BÖLÜM :2 DİSK'in KURULUŞ VE YAPISI	
A- DİSK'İN KURULUŞU	Sayfa 2-33
B- DİSK'İN YAPISI	Sayfa 33-44
BÖLÜM:3 DÖNEM ÇALIŞMALARI	
A- KURULUŞTAN, 21-24 MAYIS 1975 TARİHLİ 5. GENEL KURULA KADAR GEÇEN DÖNEM	Sayfa 44-58
B- 21-24 MAYIS 1975 TARİHLİ 5. GENEL KURUL İLE BAŞLAYAN DÖNEM	
a) 5. Genel Kurul Çalışmaları ile alınan kararlar	Sayfa 58-78
b) Döneme ilişkin eğitim faaliyetleri	Sayfa 78-142
c) Dönem içindeki Basın-Yayın Çalışmaları	Sayfa 142-165
d) Döneme ilişkin cephe faaliyetleri	Sayfa 165-364
e) Dönem içindeki yurt-içi ve yurt-dışı kuruluşlarla olan ideolojik ilişkiler	Sayfa.364-416
f) Dönem içinde yürütülen ideolojik içerikli diğer eylem ve faaliyetler	Sayfa 416-576
aa) 24.10.1976 tarihli olağanüstü genel kurul	Sayfa 416-417

bb) 1 Mayıs kutlamalarına ilişkin faaliyetler	
A) Konuya İlişkin Genel Bakış	Sayfa.417-442
B) 1 Mayıs 1976 Mitingi	Sayfa 442-458
C) 1 Mayıs 1977 Mitingi	Sayfa 458-477
cc) 15-16 Haziran 1970 olaylarının yıldönümüne ilişkin faaliyetler	Sayfa 477-492
dd) 16 Eylül 1976 tarihli DGM Direnişi	Sayfa 492-529
ee) Diğer eylem ve faaliyetler	Sayfa 529-554
ff) 22-28 Aralık 1977 Tarihli 6. Olağanüstü Genel Kurul çalışmaları	Sayfa 554-576
g) Döneme ilişkin Yasal Değerlendirme	Sayfa 576-580

Döneme ilişkin yasal değerlendirme bölümü, davada önemli bir yer tutması bakımından özetlenerek sunulacaktır.

''...21-24 Mayıs 1975 tarihli Genel Kurul ile başlayan bu dönem, oluş ve kabule göre DİSK'in yasal görünüm altında yasa dışı bir örgüt konumuna dönüştürüldüğü bir dönemdir.

Bu bölüm içinde, belli başlıklar halinde ele alınıp incelenen ve hemen tümüyle sendikaya ait olan Belgeler, Konfederasyonunun faaliyet alanına giren temel konuları Marksist-Leninist bir dünya görüşü ile ele alıp yorumladığını, eğitiminden basın-yayın çalışmalarına, cephe kurulması yolundaki faaliyetlerin, kitlesel eylemlere uzanan geniş bir alanda bu tür illegal çalışmaları hayata geçirmek için yoğun bir mücadele içine girdiğini ortaya koymaktadır.

Bu mücadelenin, 5. Genel Kurul çalışmaları ile birlikte başlatıldığı, dosya içeriğinden anlaşılmaktadır. Nitekim bu genel kurulda okunarak kabul edilen 5. Genel Kurul Çalışma Raporunda ''SOSYAL HUKUK DEVLETİ'' kavramı, tamamen Marksist bir açıdan yorumlanarak, burjuvazinin egemenliğini gizleyen bir kavram tarzında ele alınmış ve bu anayasal kavramın, işçi sınıfını ve emekçi kitleleri kesin kurtuluşa götürmeyeceği savunularak, gerçek kurtuluşun Bilimsel Sosyalizm dışında aranmaması gerektiği vurgulanmak istenmiştir.

Daha sonra, kongreden (33) No.lu CEPHE KARARI çıkartılarak, sonraki tarihlerde Ulusal Demokratik Cephe ve Demokratik Platform tarzında isimlendirilen CEPHE çalışmalarının temeli atılmıştır.

Ulusal Demokratik Cephe (UDC) kavramının, yasa dışı TKP'nin bir sloganı olduğu dosya içeriği ve bu dönem yöneticilik yapan çok sayıdaki dava sanığının beyanlarıyla sabittir. Keza bu sloganın, Marksist-Leninist dünya görüşünün en önemli taktik uygulama biçimlerinden biri olduğu konusunda da kuşku bulunmamaktadır.

Hal böyle iken, 5. Genel Kurulda seçilerek göreve gelen yönetici kadroca, bu yasa dışı kavramın hayata geçirilmesi için yoğun mücadele verilmiş, mevcut yasalara rağmen bu mücadelenin kamuoyu önünde yürütülmesinde dahi bir sakınca görülmemiştir.

Gerçi, bazı yöneticilerin bu kavrama karşı çıktıkları ve bu yolda yoğun çalışmalar yaptıkları, dahası bu yüzden olağanüstü erken genel kurula gidildiği maddi bir vakıadır. Ne var ki, ''CEPHE FAALİYETLERİ'' başlıklı bölümde de ayrıntılı olarak açıklandığı üzere, bu karşı çıkışın temel nedeni, Bilimsel Sosyalizm'in kabulü ya da reddi olgusuna dayalı olmayıp, DİSK'in yasa dışı Türkiye Komünist Partisi'nin (TKP'nin) vesayetinde bu tür çalışmaları yürütüp yürütmemesi noktasında toplanmaktadır.

Diğer bir ifadeyle, emekçi kitlesinin ekonomik, sosyal ve kültürel faaliyetlerini gözetip geliştirmek üzere kurulmuş bulunan Konfederasyon, yaklaşık beş ayı aşan bir süreçte ve ağır müeyyide içeren yasaların varlığına rağmen, kamuoyu önünde fütursuzca bu konuyu tartışmış, konfederasyon bünyesindeki değişik karar organları bu nedenle defaatle toplanarak bu yolda kararlar almıştır.

Öte yandan eğitim çalışmaları tamamen Marksist-Leninist bir tabana oturtulmuş, baştan sona Marksist dünya görüşüyle kaleme alınıp çoğaltılan DİSK EĞİTİM NOTLARI adlı bir kitap, bu çalışmalarda temel malzeme olarak kullanılmıştır.

Yapılan eğitim seminerlerinde, üye işçilere ve yönetici alt kademeye sendikal mevzuat ve genel bilgi yerine, sınıf mücadelesi, sınıf uzlaşmazlığı, artı değer ve sömürü dersleri verilmiş, ulaşılması hedeflenen Proleterya Diktatörlüğüne uzanan yolda potansiyel bir güç oluşturmaya çalışılmıştır.

Dahası, başta 1 Mayıs'lar olmak üzere, her fırsat değerlendirilerek kitlesel eylemler hayata geçirilmiş, bu eylemlerde devrimci teorinin, devrimci pratiğe dönüştürülmesinin provaları yapılmıştır. Diğer bir ifadeyle, emekçi kitlesinin potansiyel gücünün sendikal haklara demokratik ve yasal yollardan ulaşılması için değil, işçi sınıfı iktidarının kurulması amacı doğrultusunda yönetilip yönlendirilmesi hedeflenmiştir.

Basın-Yayın çalışmalarında da aynı yöntem izlenmiştir. DİSK yayını bir gazetede yer alan şu tümceler, güdülen amacı açıkça ortaya koymaktadır;

> ''...DİSK, daha kuruluşunda sömürüyü sınırlandırma ve SÖMÜRÜYÜ ORTADAN KALDIRMA hedeflerini bütünlük içinde mücadelesine temel taşı yapmıştır... DİSK, sınıf uzlaşmacılığını KESİN OLARAK REDDEDİYOR...İşçi sınıfı ile kapitalist sınıfın UZLAŞMASI MÜMKÜN DEĞİLDİR. DİSK'in yürüdüğü yolu, tabanın çıkarları ve İŞÇİ SINIFININ BİLİMİ belirliyor. Bundan böyle de tabanı ve onun bilimi belirleyecektir...''

Bu amaç, DİSK'in yurt-içi ve yurt-dışı kuruluşlarla olan ilişkilerine de yansımış, organik bağ kurulmamakla birlikte, aynı dünya görüşünü paylaşan, ya da en azından bu görüşe sempati ile yaklaşan kuruluşlarla, inandıkları dünya görüşünün de doğal bir gereği olarak, güç ve eylem birliği içine girmek için yoğun çaba sarf edilmiştir.

Ve nihayet tüm bu çalışmalar, 6. Olağanüstü genel kurula sunulan ÇALIŞMA RAPORU'na aksettirilerek, dönem içindeki faaliyetler ve bu faaliyetlerin ardında yatan illegal amaç bir kez daha belgelenmiştir.

Bu belgeler, ''Davaya Genel Bakış'' başlıklı (2) no.lu kitapta açıklanan ve T.C.Y.'nın 141/1 maddesi kapsamında mütalaa edilen BİLİMSEL SOSYALİZM'e ilişkin açıklamalarla tam bir uyum göstermektedir. Bu nedenle, DİSK'in 21-24 Mayıs 1975 tarihli 5. Genel Kurulla başlayan ve 6. Genel Kurulun yapıldığı 22 Aralık 1977 tarihine kadar devam eden bu dönemde yasa dışına kaydığına, mevcut belge ve beyanların bu olguyu hiçbir tereddüde yer vermeyecek bir biçimde ortaya koyduğuna heyetçe kanaat getirilmiştir...''

KİTAP NO: 3-B

BÖLÜM: 3 (KİTAP NO: 3-A'nın devamıdır.)	
C) 22-28 ARALIK 1977 TARİHLİ OLAĞANÜSTÜ GENEL KURUL İLE BAŞLAYAN DÖNEM	
a) 6.Genel Kurul çalışmaları ve alınan kararlar	Sayfa 581-605
b) Döneme ilişkin eğitim faaliyetleri	Sayfa 605-671
c) Döneme ilişkin Basın-Yayın faaliyetleri	Sayfa 671-686
d) Dönem içinde yürütülen cepheleşme faaliyetleri	Sayfa 686-870
e) Yurt-içi ve yurt-dışı kuruluşlarla olan ideolojik ilişkiler	Sayfa 870-1001
f) Yurt içinde yürütülen ideolojik içerikli diğer eylem ve faaliyetler	
aa) 1. Ören Toplantısı	Sayfa 1002-1139
bb) 2.Ören Toplantısı	Sayfa 1139-1198

KİTAP NO: 3-C

BÖLÜM: 3 (KİTAP NO: 3-B'nin devamıdır.)	
cc) 1 Mayıs Kutlamalarına İlişkin Faaliyetler	
aaa) 1 Mayıs 1978 Mitingi	Sayfa 1199-1248
bbb) 1 Mayıs 1979 Mitingi	Sayfa 1248-1279
ccc) 1 Mayıs 1980 Kutlama Çalışmaları ve 30 Nisan 1980 Direnişi	Sayfa 1279-1300
dd) 15 Haziran 1970 Olaylarının Yıldönümlerine ilişkin faaliyetler	Sayfa 1300-1317
ee) 20 Mart 1978 Tarihli Faşizme İhtar Eylemi	Sayfa 1317-1339
ff) 5 Ocak 1979 Tarihli Faşizmi Lanetleme Eylemi	Sayfa 1340-1347
gg) Diğer Eylem ve Faaliyetler	
1) İhraç Olayı	Sayfa 1347-1385
2) Mitingler	
A) Konuya Genel Bakış	Sayfa 1385-1390
B)26 Ocak 1980 Tarihli İzmir Demokrasi Mitingi	Sayfa 1390-1395
C) 9 Şubat 1980 Tarihli Antalya Mitingi	Sayfa 1395-1399
D) 23 Şubat 1980 Tarihli Ordu Mitingi	Sayfa 1399-1401
E) 22 Mart 1980 Tarihli İzmit Mitingi	Sayfa 1401-1408
3) DİSK'in Kuruluş Yıldönümlerinde Yapılan Kutlamalar	
a) 11.Kuruluş Yıldönümü Kutlaması	Sayfa 1408-1416
b) 12.Kuruluş Yıldönümü Kutlaması	Sayfa 1416-1417
c) 13.Kuruluş Yıldönümü Kutlaması	Sayfa 1418-1422
4) 14 Ekim 1979 Tarihli Ara Seçimlerde CHP'nin Desteklenmesi Yolunda Alınan Karar ve Gerekçesi	Sayfa 1422-1428
5) DİSK ve T.C.K.'nun 141 ve 142. Maddeleri	Sayfa 1428-1433
6) DİSK ve NATO	Sayfa 1433-1440
hh) 7. Genel Kurul'a Sunulan Çalışma Raporu	Sayfa: 1440-1462
g) Döneme İlişkin Yasal Değerlendirme	Sayfa: 1462-1464

Döneme ilişkin yasal değerlendirme bölümü, davada önemli bir yer tutması bakımından özetlenerek sunulacaktır.

''...22-28 Aralık 1977 tarihleri arasında gerçekleştirilen 6.Olağanüstü Genel Kurul ile başlayan ve 25 Haziran 1980 tarihli 7. Genel Kurula kadar devam eden bu bölüme ilişkin kanıt niteliği taşıyan belge ve beyanlar, belli başlıklar altında ve koşulların elverdiği ölçüde konu ve tarih sırası gözetilerek yukarıda açıklanmış, heyetin kabulüne ilişkin değerlendirmeler de yine bu arada bölüm içlerinde yapılmış bulunmaktadır.

...Ve nihayet tüm bu eylem ve faaliyetleri, güdülen yasa dışı amacın ışığında ele alıp değerlendiren 7. Genel Kurul Çalışma Raporu ile bu olgular temel alınmak suretiyle yapılan hukuki açıklamaların ortaya koyduğu gerçek şudur;

Yasa dışı faaliyetler yönünden DİSK'i TKP güdümüne sokmak amacı güden tutum ve davranışlara karşı çıkarak ve bu görüşü savunanları tasfiye ederek yönetime gelmiş olmalarına karşın, bu dönemde görev alan dava sanıkları, yasal bir kuruluş olarak yapmak zorunda oldukları legal çalışmaların dışında, yukarıda başlıklarını verilerek özetlenen tüm eylem ve faaliyetleri, Bilimsel Sosyalizmin temel ilkeleri çerçevesinde yürütmüşler, ülkede Marksist-Leninist bir yönetimin yerleşmesi

için, bir sendikal kuruluş olarak öğretide öngörülen taktik ve stratejik tüm çalışmaları yoğun bir biçimde hayata geçirmenin de ötesinde, zaman zaman bir parti gibi öncülük yapmaktan dahi geri durmamışlardır.

Bu nedenle, DİSK'in tüzel kişilik olarak bu dönemde de yasa dışılığını (illegal konumunu) sürdürdüğü yolunda heyetçe görüş birliğine varılmıştır.''

D) 25 Haziran–2 Temmuz 1980 Tarihli 7. Genel Kurul İle Başlayan Dönem

a) 7.Genel Kurul Çalışmaları	Sayfa:1464-1565
b) Genel Kuruldan sonraki çalışmalar	Sayfa:1565
c) Döneme İlişkin Yasal Değerlendirme	Sayfa:1565-1568

Döneme ilişkin yasal değerlendirme bölümü, davada önemli bir yer tutması bakımından özetlenerek sunulacaktır.

''...12 Eylül 1980 Harekatıyla birlikte tüm sendikal faaliyetlerin durdurulması ve diğer bazı kuruluşlarla birlikte DİSK ve bağlısı sendikalar hakkında da yasal kovuşturmalara başlanılmış bulunulması nedeniyle bu dönem kısa sürmüş, özellikle 7. Genel Kurula sunulan ideolojik içerikli çok sayıda karar önerisinin, kongre kararı doğrultusunda üye sendikaların genel başkanlarının da katılacağı DİSK karar organlarının müşterek toplantısında görüşülüp kongre adına karara bağlanması ve uygulamaya konulması işlemi henüz gerçekleşmeden Bayrak Harekatı gündeme gelmiştir...

Tekrar tekrar vurgulandığı üzere, bu davadaki temel suçlama ve heyetin kabulü, DİSK yöneticilerinin T.C.Y.'nın 141/1 maddesinde tanımını bulan yasa dışı amaç etrafında irade birliği içine girmeleri ve DİSK tüzel kişiliğini bu amaç doğrultusunda yönetip yönlendirmiş olmalarıdır. DİSK yöneticilerince, kongre öncesinde hazırlanıp dağıtılan karar önerileri ve ana tüzük değişiklik taslağı, büyük bölümüyle Bilimsel Sosyalizm'in temel ilkeleri çerçevesinde kaleme alınmış metinlerdir. Aynı şekilde, bağlı sendika temsilcileri tarafından kongreye sunulan öneriler de büyük bölümüyle benzeri görüşler içermektedirler. Keza yapılan konuşmalar ve tartışmalar aynı ideolojik amacın uzantılarından ibarettir.

Sonuçta bir karar alınmamış olmasının temel nedeni, amaçtaki farklılık değildir. Diğer bir deyişle, taraflar arasında Bilimsel Sosyalist ilkeler konusunda herhangi bir görüş ayrılığı yoktur.

Ancak, izlenen yöntemler açısından fraksiyonel bazı anlaşmazlıkların su yüzüne çıkması ve bu yolda yoğun biçimde önerilerde bulunulması ve buna ek olarak, DİSK yöneticilerinin, zaman faktörünü kullanarak karşı grubu zaman içinde etkisiz kılmak istemleri gibi nedenler, karar tasarılarının oylamaya sunulmasını engellemiştir.

Ne var ki, komisyonlarda incelenip son şekli verilen karar tasarıları ile birlikte divan başkanlığına verilen tüm öneriler delegelere okunup açıklanmıştır. Hiçbirisi de reddedilmemiştir. Tam aksine tümünün genel kurul adına DİSK karar organlarınca incelenmesi ve üye sendika örgüt başkanlarının da katılacakları genişletilmiş bir toplantıda bağlayıcı bir organ kararına dönüştürülmesi kararlaştırılmıştır. Statik bir

nitelik taşıyan T.C.Y.'nın 141/1 maddesinin oluşması yönünden önemli olan da budur. Bu nedenle DİSK yöneticileri ve DİSK tüzel kişiliği yönünden illegal konumun, bu dönemde varlığını koruduğuna heyetçe kanaat getirilmiştir...''

BÖLÜM: 4 DİSK ARAŞTIRMA ENSTİTÜSÜ

(Sayfa: 1568-1662)

BÖLÜM: 5 GENEL AÇIDAN YASAL DEĞERLENDİRME

(Sayfa: 1662-1676)

Genel Açıdan yasal değerlendirme bölümü, davada önemli bir yer tutması bakımından özetlenerek sunulacaktır.

''...Kuruluşundan başlayarak, tüm sendikal faaliyetlerin durdurulduğu 12 Eylül 1980 tarihine kadar geçen süreçte DİSK tüzel kişiliğini bağlayan eylem ve faaliyetlere ve özellikle bunların iddiaya ilişkin olanlarına yönelik açıklamalar belli başlıklar altında ve koşulların el verdiği ölçüde konu ve tarih sırası izlenerek önceki sayfalarda yapılmış bulunmaktadır.

DİSK bir üst kuruluştur ve bu özelliği nedeniyle legal ya da illegal tüm çalışmaları derhal yahut bir süre sonra üye sendikalara yansımaktadır. O halde üye sendikalara ayrılan kitaplarda yer alan açıklamalar, bu kitaptaki konuların ve bu konulara ilişkin hukuki değerlendirmelerin birer uzantısıdır demek yanlış olmayacaktır.

Öte yandan, sendikal yapısı gereği, DİSK tüzel kişiliğine yön veren yöneticilerin hemen tümü, aynı zamanda bağlı sendikaların da yöneticileri durumundadırlar. Bu nedenle konuya bu yönüyle de yaklaşmak ve yönetici kadroda yer alan sanıkların DİSK'e yön veren çalışmalarının yanısıra, görevli bulundukları sendikalarda bu doğrultuda yürüttükleri faaliyetleri de en azından birer yan delil olarak ele alıp değerlendirmek zorunludur.

...Diğer sendikalara ayrılan kitaplarla olan hukuki ilişkisi açık olmakla birlikte, DİSK'e ayrılan bu kitapta değerlendirilen belge ve beyanlar başlıbaşına, DİSK tüzel kişiliğinin, T.C.Y.'nın 141/1 maddesi anlamında yasadışı bir örgüt konumuna dönüştürüldüğünü kabul için yeterli açıklığa ve yoğunluğa sahiptir.

...İşte DİSK ve bağlısı sendikalar davası adıyla kamuoyuna yansıyan bu davada mahkememiz, birer yasal kuruluş olan DİSK ve bu konfederasyona bağlı sendikaların faaliyetlerini ortaya koyan belgeleri incelerken, bu bakış açısından hareketle hukuki değerlendirme yapmış, yasal olarak yürütülen zorunlu faaliyetlerin yanında, ya da arkasında, yukarıda niteliği açıklanan yasa dışı faaliyetlerin de bulunup bulunmadığını ve tüzel kişiliği etkileyecek bir nitelik ve etkinliğe ulaşıp ulaşmadığını ortaya çıkarmaya çalışmıştır. Çünkü iddianın temeli budur...

Demek oluyor ki, Sendikalar Yasası, diğer siyasi ve ideolojik içerikli eylem ve faaliyetler yanında, T.C.Y.'nın 141/1 maddesi kapsamına giren komünizan faaliyetleri de sendikalara ve doğal olarak sendikaların oluşturduğu konfederasyonlara yasaklamış bulunmaktadır.

Oysa DİSK iddianamelerinde, kuruluşundan başlayarak DİSK'in tüzel kişilik olarak

bu tür faaliyetlerin içine girdiği ve yasa dışı konumunu 12 Eylül 1980 tarihine kadar sürdürdüğü iddia edilmiştir.

O halde, öncelikle, T.C.Y.'nın 141/1 maddesi anlamında suç oluşturan SOSYALİST ideolojilerin doktriner ve yasal tanımını yapmak, bu suretle yasal sınırlar içinde kaldığı kuşkusuz olan demokratik sol hareketlerle arasındaki temel farklılıkları yasal uygulamalardan da örnekler vermek suretiyle ortaya koymak zorunludur.

Davaya ışık tutan yönleriyle özetlemek gerekirse;

-Bilimsel Sosyalizm, totaliter kökenli, diğer bir ifadeyle işçi sınıfı diktatörlüğünü temel alan dünya görüşüdür.

-Marksizm, Komünizm, Marksizm-Leninizm, İşçi Sınıfının Bilimi gibi kavramlarla eş anlamlıdır.

-Kapitalizmin ve Demokratik Sosyalizmin her türüne temelde karşıdır.

-Bilimsel Sosyalizme göre kapitalist toplumlar, burjuvazi (sömüren sınıf) ve proleterya (sömürülen sınıf) olmak üzere iki sınıftan oluşmaktadır. Bu sınıflar arasında uzlaşmaz çelişkiler vardır ve bu çelişkiler sınıflar ortadan kalkmadığı sürece devam etmektedir. Diğer bir ifadeyle kapitalist düzen içinde bu sınıfların uzlaşması mümkün değildir.

-Bu temel ilke, Marksist-Leninist dünya görüşünün demokrasi kavramına bakış açısına da bir yerde ışık tutmaktadır. Klasik anlamıyla halkın halk tarafından, halk yararına yönetimi demek olan bu kavram, Marksist terminolojiye göre sermaye kökenlidir ve burjuva sınıfına hizmet için kapitalizmin yarattığı bir olgu, bir üründür. Marksçı düşünceye göre yalnız komünist toplumda demokrasi vardır. Diğer bir ifadeyle, Marksizm'in demokrasi anlayışı, klasik ya da çağdaş demokrasi kavramlarının çok dışındadır.

Ancak bu olgu, Marksist-Leninistlerin bu tür bir demokrasiyi daha ilk planda reddettikleri tarzında yorumlanmamalıdır.

Özellikle, anayasal hak ve özgürlükler ve çağdaş demokrasinin temel ilkeleriyle birlikte Marksist-Leninist ideolojiyi de savunanlar yönünden, bu konunun titizlikle incelenmesi, diğer bir deyişle demokrasiyi amaç edinenlerle, araç olarak kullanmak isteyenlerin ayrımının çok iyi yapılması yasal açıdan zorunludur. Çünkü bir kişinin ya da kuruluşun, aynı anda hem çağdaş demokrasiden ve hem de Bilimsel Sosyalizmin temel ilkelerinden yana olması mümkün değildir...

Bu kabulden hareketle yapılan incelemede:

DİSK'in 12 Eylül 1980 tarihine kadar olan çalışmalarını ve eylemlerini yansıtan tüm belgeler ve beyanlar, dönemler halinde ele alınarak değerlendirilmiş, sonuçta, DİSK'in 5. Genel Kurula sunulan çalışma raporunun hazırlandığı tarihten itibaren tüm çalışmalarını, temel ilkeleri yukarıda özetlenen Marksist-Leninist ideolojinin ışığı altında yürüttüğü ve bu haliyle yas dışı örgüt konumuna dönüştüğü yolunda heyetçe görüş birliğine varılmıştır.

Bu kabulün gerekçesini oluşturan ve ilgili bölümlerde ayrıntılı olarak açıklanmış bulunan konulara genel hatlarıyla değinmek gerekirse;

a) İşçi sınıfı diktatörlüğünü temel alan Bilimsel Sosyalizm, ülkemizde işçi sınıfının bilimi olarak da tanımlanmaktadır.

Bu yüzden DİSK yöneticileri bilimsel sosyalizm ile birlikte işçi sınıfının bilimi kavramını da beyanlarında ve kararlarında sık sık kullanmışlardır. Dahası bu kavramı anatüzüğün amaç maddesine dahi almakta bir sakınca görmemişlerdir.... Demek oluyor ki, yukarıda ilkeleri konusunda kısa açıklamalar yapılan bilimsel sosyalizmin, DİSK yöneticilerince bilinçli olarak benimsendiği konusunda kuşku bulunmamaktadır.

b) Bilimsel Sosyalizmin kapitalist toplumu sömüren ve sömürülen olmak üzere iki sınıfa ayırdığı önceki sayfalarda açıklanmıştır. DİSK 5. genel kurulundan sonra, başta çalışma raporları ve eğitim çalışmalarına ilişkin belgeler olmak üzere, hemen tüm belge ve beyanlar, bu temel öğenin yöneticilerce benimsendiğini ve benimsetilmek istendiğini ortaya koymaktadır.

c) Saniyen, uzlaşma çok partili parlamenter sistemin diğer bir ifadeyle çağdaş demokrasinin temel ilkesi iken, devamlı surette bu kavrama karşı çıkılmış, işçi sınıfı ve diğer emekçi katmanlar sermaye sınıfı arasında uzlaşmaz çelişkilerin mevcut olduğu ve sosyalizme ulaşılmadığı sürece bu çelişkinin ortadan kalkmayacağı açıkça vurgulanmış ve uzlaşma yanlığı sendikal kuruluşlar, öğretide öngörülen biçimiyle sarı sendika olarak tanımlanmış ve eleştirilmiştir.

d) DİSK yöneticileri demokrasi ve sosyal hukuk devleti gibi anayasal kavramlara da Marksist-Leninist açıdan yaklaşmışlar, ...bu kavramları amaç değil, sosyalizme ulaşmak için bir araç olarak kullanmak istemişlerdir.

e) Yine mevcut belgeler, DİSK'in 5. genel kurulundan itibaren, Marksist-Leninist öğretide öngörülen CEPHE ve cepheye uzanan GÜÇ ve EYLM BİRLİĞİ çalışmalarını yoğun biçimde başlattığını ve 12 Eylül 1980 tarihine kadar sürdürdüğünü ortaya koymaktadır.

f) DEVLET kavramına gelince; bu kavram da Marksist-Leninist öğretinin ışığında, egemen sınıfın siyasal gücünü, işçi sınıfı ve emekçi katmanlar üzerinde kurduğu diktatörlüğü simgeleyen bir anlamda yorumlanmış ve bu yüzden devlete karşı verilen mücadele, faşizme karşı verilen mücadeleyle eş tutularak tüm çalışmalar bu ideolojik çizgi temelinde yürütülmüştür. DİSK delil klasörleri, bunun sayısız örnekleriyle doludur.

g) Ve nihayet, toplumların tarihi gelişmeleri ile ulusal ve uluslararası sorunlar, başta çalışma raporları ve eğitime ilişkin dokümanlar olmak üzere tüm belgelerde Marksist bir bakış açısıyla değerlendirilmiş, düzenlenen eğitimlerde, keza basın yayın çalışmalarında, bu öğretinin tabana benimsetilmesi için tüm olanaklar seferber edilmiştir.

Tamamen dava dosyalarına bağlı kalınarak yapılan inceleme sonunda heyetçe ulaşılan hukuki ve vicdani kanı bu yöndedir. Bu kabulü geçersiz kılacak ya da en azından şüphe uyandıracak, örneğin; ''amaç olarak benimsendiği her vesileyle açıklanan Sosyalizm'in suç oluşturduğu açık olan Bilimsel Sosyalizm ile ilgisi bulunmadığını, temelde özgürlükçü, çoğulcu ve katılımcı çok partili parlamenter sistemin hedef

alındığını, sosyal hukuk devleti, çağdaş demokrasi, demokratik hukuk devleti gibi kavramların ARAÇ olarak değil, AMAÇ olarak benimsendiğini, ülkemizde sınıfların varlığının maddi bir olgu olduğunu, ancak bu sınıflar arasında sosyal adalete dayalı, dengeli ve temelde uzlaşma yaratacak bir sistemin geçerli olması için mücadele verileceğini, Marksist-Leninist dünya görüşünün de içinde bulunduğu totaliter kökenli tüm dünya görüşlerinin reddedildiğini, kısaca yasaların ve anayasanın cevaz verdiği bir Sosyalizm türünün amaçlandığını'' ortaya koyan bir tek belge ya da beyana, sorgu ve savunma aşamasında dile getirilen bu yoldaki soyut iddialar dışında, dava dosyalarında rastlanmamıştır.

Bu açıklamaların ışığında, DİSK'in (Türkiye Devrimci İşçi Sendikaları Konfederasyonu) tüzel kişilik olarak, 5. Genel Kurul çalışma raporunun hazırlandığı 15 Mayıs 1975 tarihinden başlayarak, tüm sendikal faaliyetlerin askıya alındığı 12 Eylül 1980 tarihine kadar geçen süreçte, T.C.Y.'nın 141/1 maddesi anlamında yasa dışı örgüt konumuna dönüştüğü heyetçe kabul edilmiş ve (2) No.lu Kitapta açıklanan gerekçelerle, 1402 sayılı Yasanın 15/L maddesi aracılığı ile 275 sayılı Yasanın 30/4 maddesi uyarınca KAPATILMASI karar altına alınmıştır.

KİTAP NO: 3-D

Kitap 3/D, 90 kişiden oluşan DİSK Ana Davası sanıklarının sendikal konumunu, iddia ve mütalaayı, sorgu ve savunmayı, kanıtları, yasal değerlendirme ve sonuçları içermektedir.

Dosya

Kenan Evren'in Anılarında DİSK Davası

Kenan Evren

Hazırlayan: Aziz Çelik

KENAN EVREN'İN ANILARINDA DİSK DAVASI

12 Eylül darbesinin başı Kenan Evren'in 5 ciltlik anılarında 12 Eylül darbesi öncesinden başlayarak DİSK hakkında pek çok değerlendirmeye rastlanmaktadır. Evren, darbe sonrasında da ilgili gerek çeşitli konuşmalarında ve gerekse yabancı diplomatik heyetlerle yaptığı görüşmelerde DİSK Davası ile ilgili çeşitli değerlendirmelerde bulunmaktadır.

Evren'in DİSK Davası ile ilgili değerlendirmeleri esas olarak DİSK'lilerin sendikacılık nedeniyle yargılanmadıkları savına dayalıdır. Evren'in DİSK Davası'nın Avrupa'da gündem olmasından çok rahatsız olduğu anlaşılmaktadır. Evren'in anıları 1990 ve 1991 yıllarında yayımlandı.[209]

Kenan Evren anılarında DİSK Davası'ndan şöyle bahsetmektedir: *"DİSK Mahkemesine takıldılar. İdam talebi var diyorlar. Çok söyledik, fakat anlamıyorlar. Bunlar mahkemeye sendikal faaliyetlerinden dolayı verilmedi. 52 yöneticisi Marksist-Leninist gruplarla işbirliği yaptı. Bu faaliyetleri hakkında oda dolusu belge var. İdamlarını talep eden savcıdır, biz değiliz. Mahkeme sonuçlanır belki de beraat ederler. Batı Avrupa basını idama kesin gözüyle bakıyor".* [210]

Kenan Evren'in anıları

KENAN EVREN'İN DARBE ÖNCESİNDE DİSK HAKKINDAKİ GÖRÜŞLERİ

MUSTAFA ÜSTÜNDAĞ İLE DİSK'İN GENEL GREV KARARI NEDENİYLE GÖRÜŞME (5 ŞUBAT 1980)

Bu arada Devrimci İşçi Sendikaları Konfederasyonu (DİSK), kanunlarımıza göre yasak olmasına rağmen genel greve gideceğini beyan etmişti.

[209] Kenan Evren (1990). Kenan Evren'in Anıları, Cilt 1, Dördüncü Baskı, İstanbul: Milliyet Yayınları.
Kenan Evren (1991). Kenan Evren'in Anıları, Cilt 2, İkinci Baskı, İstanbul: Milliyet Yayınları.
Kenan Evren (1991). Kenan Evren'in Anıları, Cilt 3, Birinci Baskı, İstanbul: Milliyet Yayınları.
Kenan Evren (1991). Kenan Evren'in Anıları, Cilt 4, Birinci Baskı, İstanbul: Milliyet Yayınları.
Kenan Evren (1991). Kenan Evren'in Anıları, Cilt 5, Birinci Baskı, İstanbul: Milliyet Yayınları

[210] Evren (1991). Cilt 3. s.167.

Sözde hükümetin aldığı kararları protesto edecek ve böylece bu kararlardan dönüşü sağlayacak. Eğer böyle bir karar alınacak olursa memleket için felaket olurdu. İç huzur ve güveni sağlamak için canla başla uğraş veren emniyet kuvvetlerimizle Silahlı Kuvvetlerimiz, bir de genel greve katılacak işçilerle ve sendikalarla uğraşmak zorunda kalacak ve bunun neticesinde Ordu ile işçiler karşı karşıya gelebilecekti. Bunu düşünerek DİSK üzerinde etkili olabilecek Cumhuriyet Halk Partisinin Genel Sekreteri ile görüşmeyi uygun buldum ve bu maksatla Cumhuriyet Halk Partisi Genel Sekreteri Mustafa Üstündağ'ı 5 Şubat günü Genelkurmaya çağırarak kendisiyle 45 dakika görüştüm.

Görüşmemizin ağırlık merkezini DİSK'in aldığı genel grev konusu teşkil etti. Üstündağ'a Marksist ve Leninist örgütlerin işçiler arasında dağıttıkları ve bir nüshası elimde olan bildiriyi okudum.

Bu bildiri işçilerimize açıkça mevcut rejime karşı ayaklanmayı öneriyordu. İçinde bulunduğumuz şu durumda böyle bir grev gerçekleştirilecek olursa işte o zaman bütün işçi haklarının ellerinden alınabileceğini, buna seyirci kalmamızın mümkün olamayacağını, memleketimizin bugün için böyle bir buhrana tahammülü olmadığını, bu konuda çok hassas olduğumuzu, binaenaleyh ilgilileri uyarmalarında büyük yarar bulunduğunu açık bir şekilde belirttim.

Üstündağ da DİSK'in bu çeşit bir girişimini kat'iyen tasvip etmediklerini, bunu önlemek için ellerinden gelen çabayı göstereceklerini, halen Viyana'da bulunan Ecevit ile de telefonla görüşeceğini söyleyerek, Demirel hükümetinin aldığı son ekonomik kararlan çok tehlikeli bulduğunu sözlerine ilave etti ve Demirel'in kendileriyle bir koalisyona gitmemesini, bir azınlık hükümeti ile bu işleri yürütmeye çalışmasını da tenkit etti.[211]

3'ÜNCÜ SIKIYÖNETİM KOORDİNASYON TOPLANTISI (17 ŞUBAT 1980)

17 Şubat 1980 günü genişletilmiş Sıkıyönetim Koordinasyon toplantısı vardı. Genelkurmayda yapılan bu toplantıya Başbakan Demirel 17 Bakanı da getirdi. Saat 11.00'de başlayan toplantı saat 22.00'ye kadar 11 saat devam etti.

Sıkıyönetim Koordinasyon Başkanı Tümgeneral Selahattin Canbazoğlu bir aylık olayların değerlendirilmesini yapıyor ve bir yerinde şunları söylüyordu:

''Yasa dışı bir örgütün İstanbul'da birçok fabrika ve işyerinde dağıttığı Devrimci Marksist Yayın adlı bir broşürde işçilerin DİSK önderliğinde fabrika komiteleri, eylem komiteleri kurmaları, bütün yurt sathında genel greve gitmeleri istenmekte, bu genel grev yolu devrime giden yol olarak gösterilmektedir. Bazı sendikalar vasıtasıyla başlatılan grevlerin yaygınlaştırılarak öğrenci, memur, teknik eleman kitlesinin de katılmasıyla önümüzdeki dönemde genel greve gidilmesine çalışılacağı tahmin edilmektedir (Benim bu konuda Cumhuriyet Halk Partisi Genel Sekreteri Mustafa Üstündağ'a böyle bir genel greve giderlerse işte o zaman şimdiki işçi haklarını da ellerinden kaçırırlar dediğimi tabii takdimci general bilmiyordu.''[212]

[211] Evren (1990). s. 357.

[212] Evren (1990). s. 363.

Emniyet Genel Müdürünün Söyledikleri

Aynı toplantıda Emniyet Genel Müdürü Turan Şener söz alarak sıkıyönetim dışındaki illerde cereyan eden anarşik olayları anlatmış ve sözü İzmir'deki TARİŞ olaylarına getirdikten sonra DİSK'in aldığı kararlar hakkında şunları söylemiştir.

Sayın Başbakanım:

DİSK'in 31 Ocak–2 Şubat 1980 tarihleri arasında Ören'de yapmış olduğu toplantı sonunda alınan kararlara bir göz attığımızda ne yapmak istedikleri açıkça ortaya çıkmaktadır. Bu kararlar viografta görüldüğü gibi sendika demek ve demokratik kuruluşlarla dayanışma ve eylem birliği içinde bulunmak, sendikalara bağlı iş yerlerinde çalışan bilinçli ve yetiştirilmiş yetenek sahibi elemanlardan oluşan eylem komiteleri kurmak, sıkıyönetim dışında kalan bazı illerde anti demokratik baskı yasaları, işçi kıyımına, hayat pahalılığına karşı mitingler tertiplemek, DİSK'in öncülüğünde sosyalistlerin birlik ve dayanmamalarını tesis, tarihsel bir görev olarak kabul etmek için bölgesel çapta grev yapılacaktır. Zaman ve süresi daha sonra DİSK yönetim kurulunca saptanacak genel grev yapılacaktır. Grev karan alınmış ve alınacak fabrikalarda grev komiteleri oluşturmak yasal olmayan genel grevin yasallaştırılması için mücadele etmek, grevde bulunan işçileri desteklemek ve maddi yardım sağlamak. İşçilerin DİSK'te toplanmasını engelleyen kapitalistlere karşı her kademede birlik sağlanması için her türlü çabayı sarfetmek. 1 Mayıs 1980 yılı için 1 Mayıs komitelerinin vakit geçirilmeden kurulması. Lokavt uygulanan fabrika mamullerini boykot etmek, DİSK üyelerine yönelik saldırıların püskürtülmesi için bölgesel komitelerin oluşturulması.

Bu kararlar ışığında DİSK bütün gücü ile İzmir'e yönelmiş. 26 Ocak 1980 tarihinde İzmir'de tertiplediği yürüyüşe muhtelif illerden getirdiği öğrenci, memur ve işçilerle birlikte bir gövde gösterisi yapmak istemiştir. 1 Şubat 1980 günü Antalya'da ANT Birlik'te iki saatlik bir işi bırakma eylemi gerçekleştirilmiş, 9 Şubat 1980 günü de bir miting ve gösteri yürüyüşü düzenlenmiştir. TARİŞ'teki militanların sürekli olarak işçi ve işvereni huzursuz etmesi üzerine 22 Ocak 1980 tarihinde bir arama yapılmış ve bu aramayı bahane ederek DİSK başta olmak üzere Ege Üniversitesi öğrencileri dahil bütün sol kuruluşlar bu ilimizde işçi kıyımına karşı bir eylem birliği kampanyası başlatmışlardır. İzmir'in cadde ve sokaklarına bir göz attığımızda bu kuruluşların ne yapmak istedikleri viografta görülen sloganlardan açıkça anlaşılmaktadır.[213]

Üruğ: DİSK Başkalarının Kontrolündedir

Aynı Toplantıda 1. Ordu ve İstanbul Sıkıyönetim Komutanı Üruğ, DİSK konusuna da değinmeden edemedi. Şöyle dedi:

"DİSK önderliği, DİSK önderliği deniyor. Benim müşahedeme göre bu adamları çeşitli zamanlarda çağırdım. Kendileriyle konuştum. Bunlar sosyalizmin ne olduğunu bilmeyen insanlardır. DİSK bunların önderliğinde değil, DİSK başkalarının kontrolündedir. Efendim bakın 12 Şubat günü yaptıkları konsey toplantısına kimler iştirak etmiş:

[213] Evren (1990), ss. 366–367.

Halkevleri Genel Başkanı, KÖY-KOOP, Türkiye Yazarlar Sendikası, TÜM-DER, TÜMÖD, TÜMAS, Türk Tabipler Birliği.

Bu akıllılar, bu okumuşlar DİSK'i kullanmaktadırlar. DİSK'i bunlardan tecrit etmek lazım, DİSK'i karşıya almak değil. ''[214].

Nevzat Bölügiray'ın Değerlendirmeleri

Adana'daki Sıkıyönetim Komutanı Korgeneral Nevzat Bölülgiray önümüzdeki dönemde neler olabileceği hususunda şu bilgileri veriyordu:

''Memur, işçi ve dar gelirlilerin ekonomik buhran devam ettiği müddetçe, sol örgütlerce istismara devam edileceği, özellikle öğrencilerle öğretmenlerin katılmasıyla toplum hareketlerinin olabileceği, nitekim buraya gelmeden bir gün önce gerek Başbakanlık müsteşarının telefonu ile gerekse oradaki istihbarat teşkilatı ile 4000 DEV-YOL militanının korsan miting yapacağını bunların kaleşnikoflu emniyet timlerinin olduğunu, müdahale karşısında ateşle mukabele edeceklerini öğrendik. İyi ki öğrendik. Biz de şehri işgal ettik. Her tarafını kestik. Dolayısıyla hiçbir hareket olmadı. Ama bu ileride de olmayacak demek değildir. İleride sol örgütlerden bildiri dağıtma, patlayıcı madde atma, pankart asma ve korsan miting yapma faaliyetlerine devam edecekleri ve güvenlik kuvvetlerine silahlı tecavüzlerde bulunabilecekleri, fabrikalarda işçi ve işveren anlaşmazlıklarının devam edeceği ve DİSK'in kışkırtması ve gayretleri ile bazı olayların meydana gelebileceği, önlemler alınmadığı takdirde öğretmenlerin okullarda yarattığı huzursuzluk ve tahriklerin bazı olaylara sebep olabileceği, ev ve iş yer/erindeki soygunların devam edeceği değerlendirilmektedir.''[215]

Cumhuriyet Halk Partisi Milletvekili Emekli Oramiral Kemal Kayacan İle Görüşme (18 Şubat 1980)

Görüşmede Evren şunları söylüyor: ''Anarşiyi çıkaran solun bazı CHP'lilerce ve hatta CHP parlamenterlerince himaye edilmesi CHP'yi de zan altında bırakmakta. DİSK aslında başında gözüken liderleri tarafından değil, çok aşırı ve adı az duyulan kişilerce idare edilmektedir. Bu işçi teşekkülü ile ilgilenen bir CHP'li, CHP'yi zan altına sokmaktadır. Atatürk'ün kurduğu Halk Evleri bugün komünist yuvası haline gelmiştir. Başında Yıldız var.''[216]

4'üncü Sıkıyönetim Koordinasyon Toplantısı (17 Mart 1980)

Sıkıyönetim Koordinasyon Başkanı Tümgeneral Selâhattin Cambazoğlu'nun takdimi:

Görünüşte DİSK'in önderliğinde yapılacağı imajı yaratılan genel grev eylemine bilhassa yasa dışı örgütlerin el attığı, hazırlıkların geliştirilmesine TKP'nin yan kuruluşları olan DEV-YOL, DEV-SOL, Halkın Kurtuluşu, Devrimci Sendika Muhalefeti ve Kurtuluş gibi örgütlerin eylem birliği yaparak aktif şekilde katıldıklarına dair haberler çeşitli kaynaklardan teyit edilmiş

[214] Evren (1990). s. 373.

[215] Evren (1990), ss. 379-380.

[216] Evren (1990), s. 385.

bulunmaktadır. Sol kanattaki bazı legal partilerden de bu eylemlere destek sağlandığına dair haberler alınmaktadır. Ayrıca yasal grevlerin fabrika işgali, çalışma özgürlüğünü engelleme, tahrip, yaralama, sabotaj ve kitlesel sokak hareketleri gibi kamu düzenini bozucu hareketlere dönüştürüleceği ve direnişin sona erdiği fabrikalarda da sempati, dayanışma maskesi altında tekrar direnişe geçileceği yolunda haberler artmış bulunmaktadır. Yasa dışı örgütlerin önümüzdeki dönemde de, henüz varlıklarını koruduklarım, halen güçlü ve etkin olduklarını ispat etmek düşüncesi ile bilhassa operasyonların icra edildiği mahallerde bilinen türdeki eylemlerine devam edebilecekleri, havaların ısınması ve yaylalara gidiş faaliyetlerinin de başlaması ile bilhassa Güneydoğu Anadolu'da olayların kırsal bölgelere kayabileceği, işçi olaylarının da genel grev kararının safha safha uygulama biçiminde gelişebileceği değerlendirilmektedir.[217]

Emekli Oramiral ve CHP Milletvekili Kemal Kayacan ile Yeniden Görüşme (24 Nisan 1980)

Evren: "DİSK bugün aşırı uçların bir nevi eğitim merkezidir. Bu teşekkülün toplantılarına giden CHP milletvekilleri var, böyle olunca mücadele verimi ne duruma düşer?"[218]

Evren'in Darbe Sonrasında DİSK Hakkında Görüşleri

DİSK'in Faaliyetlerini Neden Durdurduk? (12 Eylül 1980)

"12 Eylül günü yayınladığımız Milli Güvenlik Konseyi'nin 7 nolu bildirisi ile DİSK, MİSK ve bunlara bağlı sendikaların faaliyetlerini durdurduk. Bunların yöneticileri de gözaltına alındı. Buna mecburduk. Zira 12 Eylül'e gelinceye kadar kanunsuz grevler, kanunsuz işyeri işgalleri, illegal örgütlerle işbirliğini yapanlar bu sendikalardı. Özellikle büyük bir konfederasyon olan Devrimci İşçi Sendikaları Konfederasyonu (DİSK) kanunsuz eylemler bakımından ön sırada bulunuyordu. Sıkıyönetim döneminde İstanbul'da 1 Mayıs'ta Sıkıyönetim Komutanlığının koyduğu sokağa çıkma yasağına uymayacağını açıkça ilan etmekten çekinmeyen DİSK idi. Eğer bu iki işçi konfederasyonu hakkında bu karan almamış olsaydık öyle zannediyorum ki özellikle DİSK, işçileri yine sokağa dökmeye kalkabilirdi."[219]

İşten Çıkarma Yasağı

Bugün yayınladığımız diğer bir bildiri ile de bütün devlet dairelerindeki memurlarla, işçi statüsünde çalışanların işten çıkarılmalarını da durdurduk. Zira bugüne kadar yapılan eylemlerden zarara uğramış veya fena muameleye maruz kalmış amir ve işverenlerin yeni durumdan faydalanarak suçlu suçsuz ayırımı gözetmeden işçilerin işine son vereceklerine inanıyorduk. Onun

[217] Evren (1990). ss. 394-395.

[218] Evren (1990).s.425.

[219] Evren (1991), Cilt 2. s. 13.

için bu bildiriyi yayınlamak zorunluluğunu duyduk. Böyle hareket etmekle ne derece isabetli karar verdiğimizi ileriki olaylar bize ispat etti. Ancak muhakkak işten çıkarılması gereken işçiler de olabilirdi. Bunun için de ileride aldığımız bir kararla bu yetkiyi sıkıyönetim komutanlarına verdik. Sıkıyönetim komutanının müsaadesi olmadan hiçbir işveren işçinin işine son veremedi. Bu karardan dönmemiz için işverenlerden çok müracaat ve hatta baskılar geldi, fakat seçimler yapılıp normal düzene geçtikten bir hayli sonraya kadar bu kararımızı ısrarla uyguladık.[220]

DİSK Davası İçin Mahkemelere Sitem

İşte Bakırköy savcısı ... Ve savcıları! ... DİSK dosyasını hazırlamışlar ve ''kapatılması'' teklifiyle çoktan Adliyeye vermişlerdir.

Ama, mahkeme, davayı tam 4 ay sonraya tâlik etmiştir.

Niçin?

Bu kadar mühim, böylesine âcil bir mesele, niçin 4 ay sonraya tâlik? ....

Rauf TAMER, Tercüman, 17 Eylül 1980[221]

DİSK Tutuklamaları (26 Aralık 1980)

Eski İstanbul Belediye Başkanı Ahmet İsvan ile DİSK Genel Başkanı Abdullah Baştürk ve DİSK yöneticilerinden 68 kişiyi İstanbul Sıkıyönetim Mahkemesi tutukladı.[222]

DİSK Davası Hakkında Avrupa'dan Gelen Sorular (13 Şubat 1981)

Türkiye Devrimci İşçi Sendikaları Konfederasyonu'nu (DİSK) kapatmamız ve suçlu bulunan sendika liderleri ve bir kısım görevlilerin İstanbul Sıkıyönetim Komutanlığı Askeri Mahkemesi savcılığınca tutuklanması ve terör örgütleriyle ilişkisi olması onları muhtelif yollarla desteklemesi, komünizm propagandası yapması, devletin düzeninin Marksist ve Leninist bir idare şekline dönüştürülmesi için kurulan örgütlerle işbirliği yapması ve benzer suçlardan dolayı mahkemeye verilmeleri, Avrupa'nın aynı paraleldeki sendikaları ve basın organları tarafından sık sık eleştirilmektedir. Bu arada, Uluslararası Af Örgütü de Türkiye'de DİSK'in neden kapatıldığını sormuş. Dışişleri Bakanlığı gerekli cevabı verecek. Ancak bu DİSK konusu hiçbir zaman Avrupa'nın gündeminden silinmeyecek. Mütemadiyen yazacaklar, mütemadiyen soracaklar. Ama biz bu baskılara boyun eğmeyeceğiz. Mesele bağımsız yargı organlarımıza intikal etmiştir. Tutuklananlar sendikal haklarını kullandıklarından dolayı değil, bu sendikal haklarını kötüye kullandıklarından, mevcut kanunlarımızda suç sayılan eylemleri gerçekleştirdiklerinden dolayı tutuklanmışlardır, neticeyi mahkemelerin vereceği karar belirleyecektir dedik ve demeye devam ettik.[223]

DİSK Yöneticilerine İşkence Üstüne (4 Mart 1981)

Avrupa basınında Türkiye'de işkence yapıldığına dair yayınlar yine devam ediyor.

[220] Evren (1991). Cilt 2. s. 13.

[221] Evren (1991). Cilt 2. ss. 54-55.

[222] Evren (1991). Cilt 2. s. 172.

[223] Evren (1991). Cilt 2. ss. 234-235.

Bu arada DİSK'in Genel Başkanı Abdullah Baştürk'e tutuklu bulunduğu hapishanede işkence yapıldığı iddia edilince, daha evvel Ahmet İsvan'a yapıldığı gibi, Sıkıyönetim Savcısı, Baştürk'ü hastaneye sevk etmiş ve neticede böyle bir durumun olmadığı ortaya çıktı. Avrupa'da bu gibi haberleri yayanların Türkiye'den kaçanlarla, TKP'nin olduğunu çok iyi biliyoruz.[224]

Evren'in İzmir'deki Ege Ordu Komutanlığı'nın Plan Tatbikatı Sırasındaki Konuşması (29 Mart 1981)

Daha sonra bir direktifleri şöyle devam ediyor: ''Özellikle işçi sendikalarının her şart altında mücadeleyi sürdürebilecek şekilde örgütlenmesi çok önemlidir. DİSK'e bağlı sendikaları yeniden bu biçimde örgütlemek ve kitleleri bunun için seferber etmek devrimin gelişmesine önemli katkılarda bulunacaktır. DİSK'e sahip çıkmak ve DİSK'i yeni biçimde örgütlemek devrimcilerin önemli bir görevidir. Birçok revizyonist, reformist sendika ağası (Hele şükür bunlar da bir ağa tabiri kullandı) ya teslim oldu ya da her şeyi bırakıp kaçtı. İşçiler bu durumda kimin gerçek dost, kimin ise sahte dost olduğunu görüp kavramaya başladı. ''Şu cümleye dikkat edin. ''Her alanda işçi sınıfının gerçek dostu komünistler ve devrimcilerdir.'' İçinizde bu vatanın çok temiz işçi evlatları da var. Bilesiniz böyle haince çalışıyorlar ve zehirlerini saçıyorlar.[225]

DİSK'e İdam İstemli Dava Açılması Üstüne (25 Haziran 1981)

Türkiye Devrimci İşçi Sendikaları Konfederasyonu (DİSK) için İstanbul Sıkıyönetim Askeri Mahkemesince açılan davaya bugün başlandı.[226]

Savcı iddianamesinde; ''DİSK, masum halk kitlelerini ve işçileri eylemleriyle bir silah olarak kullanıp Türkiye'yi 12 Eylül ortamına getirdiği, komünist bir düzen kurulması için eylemlerde bulunduğu, 15-16 Haziran 1970 İstanbul olayları başta olmak üzere devlete karşı eylemlerin DİSK tarafından düzenlendiği, DİSK yöneticilerinin anayasayı zorlayarak değiştirmeye kalkışmak, devleti yıkarak yerine Marksist-Leninist bir nizam getirmek amacı ile toplu eylemler tertip ettikleri'' gibi iddialarla DİSK Genel Başkanı Abdullah Baştürk ve 51 DİSK'li arkadaşının idamını istemiştir.

Savcılar hep böyle en ağır cezayı ister fakat sonunda bakarsınız 3-5 sene hapis hatta beraatle neticelenir. Dava sonunda, bu kadar kişinin idama mahkûm edileceğini hiç tahmin etmiyorum. Böyle ağır bir ceza talebi yurt içinde ve özellikle yurt dışında çok menfi etki yapıyor. Avrupa'da, Türkiye'de sendikacılardan 51 kişi idam edilecek diye yaygara koparılmaya başlanıyor.[227]

12 Eylül 1981 (1. Yıldönümü)

Kurulmuş olan yıkıcı örgütlerin üyeleri politik ve sosyal teşkillere sızmayı ve bu

[224] Evren (1991). Cilt 2. s. 245.

[225] Evren (1991). Cilt 2. s. 266.

[226] 25 Haziran 1981'de DİSK savcısı Süleyman Takkeci iddianameyi açıkladı. Dava aylar sonra 24 Aralık 1981 günü başladı. Evren, muhtemelen 25 Haziran'da dava başladı sanmaktadır.

[227] Evren (1991). Cilt 2. ss. 357-358.

teşkilleri geçirmeyi amaçlayan hareket tarzlarını kapsar.

Bu stratejide partilerin kontrolü, derneklerin kontrolü, kendi amaçlarına uyar biçimde koalisyonların kurulması, sendikaların belli amaçlı, düzeni zorlayıcı faaliyetlerde bulunması, devlet yönetiminin ele geçirilmesi önem kazanır. Buna; TÖB-DER ve ÜLKÜ-BİR vasıtası ile Milli Eğitime, POL-DER ve POL-BİR vasıtası ile polise, DİSK-MİSK vasıtası ile iş yerlerine, belediyelere sızmayı örnekler olarak gösterebiliriz.

Türkiye'de aşırı sol da aşırı sağ da ülke yönetimini ele geçirmek için değişik çaplarda olmak üzere bu stratejileri benimsemiş ve uygulamışlardır.[228]

Avrupa Konseyi Heyeti ile Görüşme (12 Ocak 1982)

Aşırı bir ilgiyle izlenen bir başka husus DİSK davasıdır. Oysa, DİSK yanında, MİSK ve Hak- İş'in de faaliyetleri askıya alınmıştır. Ancak, DİSK dışındaki sendikalar merak konusu olmamaktadır. Öte yandan ülkenin en büyük sendikası olan Türk-iş faaliyetlerini sürdürmeye devam etmektedir. DİSK yöneticileri yasal sendikal faaliyetleri nedeniyle değil, ülkede ihtilal yoluyla demokratik rejimi yıkıp Marksist bir düzen kurmaya teşebbüs etme suçundan yargılanmaktadırlar. Dava, sadece DİSK yöneticilerine karşıdır. DİSK mensubu işçilere karşı hiç bir işleme başvurulmamıştır. Aksine, DİSK'e mensup olanlar dahil tüm işçilerin haklarının korunması, işten atılmaların önlenmesi için tedbirler alınmıştır. Bütün bunlar-bizim iyi niyetinizin kanıtlarıdır.[229]

[228] Evren (1991). Cilt 2. s. 389.

[229] Evren (1991). Cilt 3. s. 17.

Avrupa Konseyi Hukuk ve Siyasi Komisyonu Üyelerinin Temasları Üzerine (13 Ocak 1982)

Barolar Birliğindeki bu toplantıda heyet adına konuşan Tom Urwin ise şunları söylemiş:

''12 Eylül 1980'den bu yana Türkiye'deki yasal durum hakkında bilgi alacağız. Özellikle DİSK davası ile ilgili geniş bilgi alacağız, Bu toplantı bizim Türkiye'de katıldığımız en önemli toplantıdır.''

Adamın söylediğine bakın. Sanki Türkiye'nin en mühim meselesi DİSK meselesiymiş gibi, ''Bizim için en mühim toplantı bu toplantıdır'' diyor. DİSK'le aynı durumda olup faaliyetten menedilen TÜRK-İŞ dışında diğer işçi konfederasyonları da var. Onları ağzına bile alınıyor. Neden? Nedeni belli, kendisi İngiliz İşçi Partisi üyesi de ondan. Maksadı bizdeki DİSK mensuplarına sempatik görünmek değil. İngiltere'deki işçi kuruluşlarına buradan mesaj vermek. Bakınız ben bütün dünyadaki işçilerin haklan ile en fazla ilgileniyorum mesajı vermektir.[230]

Avrupa Parlamentosu Üyelerinden Von Hassel ile Görüşme (26 Ocak 1982)

DİSK davası eleştiri konusu olmakta devam etmektedir. 52 DİSK yöneticisinin yargılanması kınanmak istenmektedir. Davanın insan haklarına aykırı olduğu iddia edilmektedir. Önce şu hususu açıkça belirteyim ki, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin ikinci maddesi idam cezası yasaklanmaktadır.

[230] Evren (1991). Cilt 3. s. 29.

Kaldı ki, bu 52 kişi hakkında bu aşamada sözkonusu olan savcı tarafından yapılmış olan taleptir. Esas olan mahkemenin kararıdır.

Mahkemenin nasıl bir karar vereceğini de şimdiden bilmeye imkan olmadığına göre koparılan gürültüyü anlamak olanaksızdır: Nitekim Ermeni terörist Kilimciyan ile ilgili olarak Fransa'da görülen davada savcının 8-10 yıl mahkûmiyet istemiş olmasına rağmen, mahkeme sadece 2 yıla karar vermiştir. Bugüne kadar Türkiye'de verilen idam cezalarının hepsinin failleri silah kullanmış ve bu silahları kullanırken kahvehane, fabrika, işyerlerini tarayarak insan öldürmüş kişilerdir. Fikir suçu işleyen hiçbir kimseye idam cezası verilmemiş olduğu unutulmaktadır. Üstelik DİSK davası sadece bu sendikanın yöneticilerine karşı açılmıştır, üyelerine karşı değil. Yöneticilerin yasal sendikal faaliyetleri nedeniyle değil, aşırı soldaki teröristlere yardımcı olan tertipleri nedeniyle açılmıştır. Bu yöneticiler 1 Mayıs tarihini savaş günü olarak ilan etmişlerdir. ''Barış değil savaş istiyoruz'' pankartları taşmışlardır. Buna rağmen DİSK yöneticileri herkes gibi eski kanunlara göre ve eskiden mevcut olan normal mahkemelerde yargılanmaktadırlar: Biz 12 Eylül'den sonra özel mahkeme ihdas etmiş değiliz.[231]

Avrupa Ekonomik Topluluğu (AET) Bakanlar Konseyi Dönem Başkanı ve Belçika Dışişleri Bakanı Leo Tindemans ile Görüşme (19 Mart 1982)

DİSK konusuna gelince, biz DİSK'i mahkemeye vermedik. Bu itibarla görülen davaya DİSK davası denmesi yanlıştır. Ne var ki, bu Türkiye'de de karıştırılıyor ve yanlış olarak kullanılıyor. Mahkemeye verilenler ise komünizm propagandası yapan ve anarşiye katılan DİSK yöneticilerinden 53 kişidir. Bu davanın avukatları, mahkemeyi geciktirme taktiği uyguluyorlar.[232]

Sendikal haklar konusunda belirtmek istediğim husus, bizim sendikal hakları kısıtlamadığımızdır. Grev ve lokavt uygulamaları, sıkıyönetim dolayısıyla kaldırılmıştır. Ama TÜRK-İŞ kapatılmadığı gibi faaliyetleri de kısıtlanmamıştır. DİSK'in faaliyetlerinin kısıtlanmış olması ise, yöneticilerinin durumunun mahkemeye intikal ermiş olmasından dolayıdır. DİSK'e mensup başka sendikalar kapatılmamıştır ve bunlara mensup yarım milyon işçi bugün çalışmaktadırlar. Eğer DİSK'e mensup diğer sendikaların yöneticileri de teröre iştirak etmişlerse, bunlar hakkında yargı organının karar vermesine değin başlarına bir kayyum tayin edilmiştir ki bu durumu da ayrı mütalaa etmek gerekir. Mahkeme, neticede, bunların kapatılmalarına karar verirse, yarın başka bir isim altında tekrar açılabilirler. Şunu açıklıkla belirteyim ki, hiçbir sendikacı. Sendikal faaliyetlerinden dolayı tutuklanmamıştır.

[231] Evren (1991). Cilt 3. s. 42.

[232] Evren (1991). Cilt 3. s. 110.

Sendikalı işçilerin Sosyal Sigortalar Kurumu'na normal olarak ödedikleri aidatlar aynı şekilde ödenmeye ve kabul edilmeye devam olunmaktadır. Sayın Bakan, DİSK ve DİSK'e bağlı sendikalarda ortaya çıkan durumları, yapılan suistimalleri ve iğrenç uygulamaları bizim kadar yakından bilseniz, bu konu üzerinde fazla durmayacağınızdan eminim.[233]

Bursa Konuşmasından (3 Nisan 1982)

Bakınız ne istiyorlar. Birkaç tanesini söyleyeyim size onların istediklerinden. İstanbul'da başlayan bir DİSK davası var biliyorsunuz. Bu DİSK davası ile ilgili tutuklu bulunan 52 yöneticiyi serbest bırakmalıymışız. 52 tane DİSK yöneticisini biz tutuklamadık: Bağımsız hakimlerimiz, mahkemelerimiz tutukladı. Ve sendikal haklarından dolayı da tutuklanmadılar. Başka suçları vardı. Onlar hepsinin hesabını verecekler.[234]

ABD Dışişleri Bakanı Haig İle Görüşme (14 Mayıs 1982)

DİSK Mahkemesine takıldılar. İdam talebi var diyorlar. Çok söyledik fakat anlamıyorlar. Bunlar mahkemeye sendikal faaliyetlerinden dolayı verilmedi. 52 yöneticisi Marksist-Leninist gruplarla işbirliği yaptı. Bu faaliyetleri hakkında oda dolusu belge var. idamlarını talep eden savcıdır, biz değiliz. Mahkeme sonuçlanır belki de beraat ederler. Batı Avrupa basım idama kesin gözüyle bakıyor.[235]

Bakanlar Kuruluna Direktiflerim (6 Aralık 1982)

DİSK'in durumu var. Buna bir çare bulamadık. DİSK'e mensup işçilerden toplanan paralar mütemadiyen çoğalıyor. Bunları ne yapacağız? Yarın bir gün DİSK kapatılırsa toplanan paraları sahiplerine vermemiz mümkün olmaz. Altından kalkamayız. O takdirde ya hazineye vereceğiz veya mesela konut yapımına tahsis edeceğiz. Bu takdirde parayı verenler yararlanamayacaklar demektir. Böyle olunca bir sürü dedikodu çıkacaktır. MEYAK'ta olduğu gibi. Mahkemeler neticeleninceye kadar para kesmeyi durdurmak mı lazım, yoksa başka bir çare mi bulunacak bunun halledilmesi gerekir.[236]

F. Almanya Dışişleri Bakanı Genscher'le Görüşme (7 Mart 1984)

Mahkemelerde hukuk kaidelerine riayetten bahsettiniz. 12 Eylül'den sonra mahkemelere en ufak bir müdahale olmamıştır. Gidip istediğiniz hakimle konuşun, size aynı şeyi söyleyecekler. Eğer müdahale sözkonusu olsaydı ''DİSK davasını biran evvel bitirin'' diye baskı yapardık. Dava hala sürüyor.

Bize karşı bu saldırıların DİSK ve Barış Derneği davalarından kaynaklandığını biliyoruz. Barış Derneği mensuplarına verilen ceza ağır diye bize ithamda bulunuluyor. Mahkeme mensuplarına verilen ceza ağır diye bize ithamda bulunuluyor. Mahkeme elindeki normal kanunu tatbik edip bir cezayı veriyor, taraflar temyize gidiyor.

[233] Evren (1991). Cilt 3. ss. 111-112.

[234] Evren (1991). Cilt 3. s. 129.

[235] Evren (1991). Cilt 3. s. 167.

[236] Evren (1991). Cilt 4. s. 40.

Yani hukukun öngördüğü normal sistem işliyor. İnsan haklar'' çiğneniyor diyenlere bir de şunu sorsunlar: 12 Eylül'den önce bir avuç teröristin öldürüp korkuya düşürdüğü 45 milyon insanın hakları nerede? O zaman bu insanların durumuyla kimse ilgilenmedi, şimdi bir avuç katil için yer yerinden oynatılıyor.[237]

DİSK'İN KAPATILMASI ÜSTÜNE (24 ARALIK 1986)

12 Eylül 1980'den sonra açılan Devrimci İşçi Sendikaları Konfederasyonu (DİSK) davası nihayet İstanbul Sıkıyönetim Mahkemesinde sonuçlandı. Başta DİSK'in o tarihteki Başkanı Abdullah Baştürk olmak üzere Yürütme Kurulu üyelerine 10'ar yıl, diğerlerine çeşitli cezalar verilmiş. Altı yıl süren dava muhakkak temyiz edileceğine göre bir altı yıl da Yargıtay'da beklerse hiç şaşmam.[238]

[237] Evren (1991). Cilt 5, s.59.

[238] Evren (1991). Cilt 5, s.520.

EK – 1

ASKERİ YARGITAY KARARI[1]

DİSK-AR Notu: Askeri Yargıtay Kararı 2 Nolu Ek, Fihrist 1 Nolu Ek

T C

Askeri Yargıtay

Esas No: 1991/122

Karar No:1991/437

İLÂM

Türk Milleti adına adalet dağıtan Askeri Yargıtay 3 üncü Dairesi; Askeri Yargıtayın kuruluşuna dair 1600 sayılı Kanunun 5 inci maddesi gereğince:

Başkan: Hâk. Alb. H. ÖZBAKAN

Üye: Hâk. Alb. E. ARGON

Üye: Hâk. Alb. A. V. ÖZASLAN

Üye: Hâk. Alb. E. ESEROL

Üye: Hv. Hâk. Yb. A. N. ÖZLER'lerden müteşekkil olarak Ankara'da Askeri Yargıtay Mahkeme salonunda toplandı.

Tet. Hâk. Güven ÖZKAN dinlendi.

T.C.K.nun 141 inci maddesinde muhalefet suçundan sanıklar Abdullah BAŞTÜRK ve arkadaşları ile üyesi bulundukları Türkiye Devrimci İşçi Sendikaları Konfederasyonu ve bu Konfederasyonu bu Konfederasyon'a bağlı sendikalar hakkında İstanbul Sıkıyönetim Komutanlığı 2 Numaralı Askerî Mahkemesi'nce verilen 23/12/1986 gün ve 1981/1968-1986/251 sayılı hüküm, sanıklar ve vekilleri ile Sıkıyönetim Askerî Savcılığı, Konfederasyon ve sendikaların kayyumları ve vekilleri tarafından temyiz edilip, bu nedenle dava dosyasının Askeri Yargıtay Başsavcılığı'nın 6/2/1991 gün ve 1991/333 sayılı tebliğnamesine bağlı olarak 3 üncü Daireye gönderilmiş olduğu anlaşılmakla, bir kısım sanıklar hakkında talebe binaen verilmiş olan duruşmalı inceleme kararından, sonradan çıkan 3713 sayılı Yasa muvacehesinden vazgeçilerek, dosya üzerinden yapılan inceleme sonucunda;

[1] Askeri Yargıtay kararı özgün metninden olduğu gibi aktarılmış olup metinde herhangi bir değişiklik yapılmamıştır. Orijinal metindeki içerik aynen korunmuş, olmakla birlikte başlık ve ara başlıkların stilinde dokunmayı kolaylaştırmak için biçimsel değişiklikler yapılmıştır. Askeri Yargıtay kararında sanık isimlerinde yazım hataları olabilir. DİSK Davası'nda yargılananların ve adı geçenlerin mümkün olduğunca eksiksiz bir listesi fihrist bölümünde yer almaktadır. İsimlerin doğru hali için fihrist bölümüne bakılabilir.

GEREĞİ GÖRÜŞÜLÜP DÜŞÜNÜLDÜ:

İstanbul Sıkıyönetim Komutanlığı Askerî Savcılığı'nca, DİSK (Türkiye Devrimci İşçi Sendikaları Konfederasyonu) ile bu Konfederasyon'a üye sendikalara mensup sanıkların cezalandırılmaları ile Konfederasyon ve üye sendikaların kapatılmaları talebiyle açılmış olan kamu davalarının, mahkemece birleştirilerek yapılan yargılaması sonunda, sanıkların sabit görülen eylemleri itibariyle,

1)

Sanıklar Abdullah BAŞTÜRK, Ahmet Fehmi IŞIKLAR, Ali Rıza GÜVEN, Kemal NEBİOĞLU, Mukbil ZIRTILOĞLU, Tuncer KOCAMANOĞLU, Celâl KÜÇÜK, Süleyman ÇELEBİ, Selahattin Selçuk SAYIN, Kemal YILMAZ, Ali ŞAHİN, Mehmet MIHLACI, Kenan AKMAN, Niyazi KUAS, Mustafa KARADAYI, İsmail Hakkı ÖNAL, Belgüzar CAN, Demirhan TUNCAY, Rıdvan BUDAK, Ekrem AKKUŞ, Durmuş Ali YALNIZ, Tahir GÜNER, Akçın KOÇ, Yalçın TALAKA, Türker AZAKLI, Osman ÖZKAN, İsmail ÖZBİÇER, Dursun Ali KOCAMAN, Erol YALÇIN, Mustafa Cengiz ACAR, Hakkı ÖZTÜRK, Ahmet AĞAR, Ahmet ERTAN, Abdurrahman Cevat ÖZHASIRCI, Şinasi KAYA, Gürsel ERKMEN, Erol SERDAR, Erdoğan ARI, Bekir Gilman ARDA, Besim USTA, Ali AYKUT, Özer KÖMEK, Hüseyin AKDUMAN, Yılmaz ÖZDEMİR, Hilmi CELHUZ [CENHUNZ], Mehmet RAHAT, Ahmet Tuncer ÖZCAN, Saim ETEM, Vehbi KOMAÇ, Mehmet DİK, Yurdakul GÖZDE, Mehmet YÜKSEL ERGEN, Ali ERDOĞAN, TUT, Mustafa Kemal SIĞAN, Hasan OKYAR, Hasan Bedri DOĞANAY, Süleyman ATASAYAN, Seyfettin BİÇER, Mehmet Hulûsi YAVUZ, Ömer ÜLKÜ, Ahmet DAŞ, Erdoğan YILMAZ, Mehmet Yüksel KESKİN, Mustafa TARI, Mehmet Faik KAYAGİL, Macit GÜNÜNOĞLU, Mustafa TAY, İsmail HAMAMCI, Mehmet BÜLBÜN, Hüsnü KOÇYILDIZ, Zeyni SUNAL, Yılmaz DÖNER, Hacı KABAKULAK, Mahmut PUR, Hacı DEMİR, Hüseyin KOPARAN, İbrahim AYVAZ, Nazmı ERGİN, Mehmet YEMEN, Fazlı BAŞ, Sadık DOĞRULAR, Salim USLU, Mustafa GÜMÜŞ, Tahsin ERDOĞAN, Mehmet ÇELİKEL, İsmet BULAK, Rıza GERÇEK, Düzgün Doğan HALİS, İsmail ÖZGÜL, Nazım YILMAZ, Ferudun ERTUŞ, Halil KOÇ, Burhan ÇİFTÇİ, Şaban ÖZTÜRK, Mustafa DİLMEN, Süleyman ÇIRIK, Derviş SERİN, Abdulkadir GÜLER, Niyazi KIZILAY, Kamil DERİNER, Mehmet AKINCI, Hilmi ÜLKER, Bayram ÇAM, Alev ATEŞ, Rıfat KENDİRLİGİL, Ahmet BAHTİYAROĞLU, Aydın TÜRKMEN, Birol NAZ, Metin ERASLAN, Mehmet Yaşar SİRMEN, Faik Bayram ÇAVUŞ, Necati BEREKET, Mustafa YALÇIN, Cumhur YENİGELDİ, Yakup SÖNMEZ, Özcan ERDEM, Ali YÜRÜK, Tümer TUNA, Şaban SARITEPE, Mehmet YILDIZ, Ömer KESKİNLİ, Doğan ÇELİK, Orhan ANLAŞ, Kenan YURDAKUL, Ali ÖZDEMİR, Rami EROL, Ali KUMBASAR, Emir Babakuş, Hıdır ŞAHİN, Muharrem ERGÜVEN, Kemal BOZKURT, Ekrem ERDEMİR, Mehmet YILMAZ, Kemal Okan SÜLEYMANOĞLU, Hüseyin TURSUN, Asım Yılmaz ÇÖTE, Yılmaz ERDOĞAN, Mehmet Gazi DAŞ, Azmi GÜLER, Adnan AKTUNA, Rüstem YAŞAR, Bekir Tuncay ÇELEN, Bülent KURAL, Cemal URUN, Ertan YAĞIZ, Bektaş AVŞAR, Erol BATIBEKİ, Şeref YILMAZ, Seyit Ahmet KESKİN, Cuma Ali CINGÜ, Mevlüt EKİNCİ, Erdoğan KAR, Rauf YOLOZANGİL, Fazlı DOĞANAY, Necmettin ÇOBANOĞLU, Hikmet ÖLMEZ, Mehmet GENCER, Abdullah BİLGİN, Alpaslan DAĞDELEN, Sabri KAPLAN, Orhan ÇELİKKAYA, Ömer ÖZCAN, Tuncer AKGÜN, Ersait ŞEN, Abdüllatif EMANET, Aydın AYGÜN, Naci KAYA, Nusret AYDIN, Aşir ERGÜN'ün T.C.K.'nın 141/1-6, 59 uncu maddeleri gereğince sekizer yıl, onar ay, yirmişer gün ağır hapis cezasıyla cezalandırılmaları ayrıca T.C.K.'nın 173 son 31 ve 33 üncü maddelerinin tatbikine, 2) Sanık Çetin Uygur'un T.C.K.'nın 141/1-6 ıncı maddeleri uyarınca on yıl, T.C.K.'nın 168/2 inci maddesi uyarınca beş yıl ağır hapis cezasıyla cezalandırılmasına T.C.K.'nın 173/son 31, 33 üncü maddelerinin tatbikine, 3) sanıkların Halil HAYTA, İsmail CANTEKİN, Ergün Faruk ERDEM, İsmail ÇALIŞKAN, Cemal ARSLAN, Kemal AKAR, Ali KAYA, Mehmet Saim AKBULUT, Tayyar ELMAS, Rafet DEMİRTEL, Yusuf YÜREKLİ, Recep KOÇ, Celâl ALÇINKAYA, Şükrü ÖZBAYRAK, Ali ÖZARKALIOĞLU, Sebahattin TOPUZ, Faruk PEKİN, İbrahim SADUN AREN, Tahsin ÇALIŞKAN, Şeref KAHRAMAN, Esat ŞEN, Ali Eşref TURAN, Mümin DUMAN, Hasan ALGÜL, Seyda BAKIR, Osman Nurettin ÇAVDARGÜL, Dursun SABUR, Cevdet YILMAZ, Ramazan KULAKÇI, Dursun YILDIRIM, Necdet ÇARK, Hasan KATIRCIOĞLU, Süleyman BAŞORAL, Mehmet TANDOĞAN, Kemal HAMZAOĞLU, İsmail Hakkı ÇAVUŞOĞLU, Ali GÖZÜSARI, Sadık KIZANLI, Yüksel ÇİLİNGİR, İsmail ŞENTÜRK, Muharrem KILIÇ, Bekir Zeyyat EKEN, Şükrü Nail KARATAŞ, Halil İbrahim KADER, Fikret BULUT, Musa KILINÇ, Zahir KAYHAN, Mehmet Durmuş ÇAVDAR, Ahmet Cemil ALTAN, Mahmut BOYRAZ, Hasan Tahsin GÜVEN, Aslan TAŞPULAT, Recep Azmi DÖNMEZ, Ömer ÇİFTÇİ, Naci BAŞSORGUN, Mehmet DİNÇ, Atilla ÖNGEL, Hasan CEVHER, Hasan GÜRSOY, İsmail GÜLBAŞ, Nusret KENDİRCİ, Zeki Yaşar TİRYAKİ, Mehmet GÜNEŞ, Nihat EMEKSİZ, Kemal KALENDER, Necati ÜNER, Ali DEMİR, İmam AKTAŞ, Nihat TURAN, Nizamettin DEMİRTAŞ, Mustafa VARHAN, Aygün AKSU, Yalçın ŞENDÖL, Ali KALECİ, Tümer ÜNGÜT, Kemal ÇELİK, Mustafa ORHAN, Abdullah ERDOĞAN, Şah Hüseyin GÖKÇE, Murat BOZUKLU, Tahir GÜZEL, Beyhan TIMBIL, Mehmet BAŞ, Mehmet TAŞ, Sezai YÖRÜK, Demirali AYKIRAN'ın T.C.K.'nın 141/5-6, 59 uncu maddeleri gereğince beşer yıl, altışar ay, yirmişer gün hapis cezasıyla cezalandırılmalarına, T.C.K.'nın 173/3, 31-33 cu maddelerinin tatbikine,

4)

Sanık Turan ELDENİZ'in T.C.K.'nun 311/2 inci maddesi uyarınca bir yıl hapis cezasıyla cezalandırılmasına, bir kısım sanıkların beraatlerine bir kısmı hakkında da davanın tefrikine ya da mahkemenin görevsizliğine ayrıca DİSK (Türkiye Devrimci İşçi Sendikaları Konfederasyonu) ile buna bağlı yirmisekiz sendikanın kapatılmalarına, iki sendika hakkında da kapatılma talebinin reddine karar verilmiştir.

İşbu kararlar, sanıklar ve vekilleri ile Askerî Savcı, sendika kayyumları ve vekilleri tarafından temyiz edilmiştir.

Askerî Savcı temyiz itirazlarında özetle; beraatlerine karar verilen sanıklar Ali TAŞER, Şaban AYDIN, Talat ÖZ, Fikri TANTA, Mehmet BEKİROĞULLARI, Sefer GÜVENÇ, Süleyman TURAN, Hasan KAHRAMAN, Yücel YAMAN, Erdoğan ÖZEN, Hüseyin Fuat PINARBAŞI, Mülayim GÜDÜLLÜ, Hasan BABÜR, Hamza POLAT, Şeref YAKIN, Yılmaz AÇIKGÖZ, Hakkı DOĞAN, Hüseyin KAYA, Haydar ONAY, İbrahim ÖZCAN, Satılmış POLAT, Hamit ŞİMDİ, Türkay YÜKSEL, Yaşar AKIN, Osman ÇETİN, Muharrem PARMAKSIZ, Metin KABANLI, Fuat ÇAKAR, Mehmet GÜNAY, Yaşar ŞAYLAK, Nurettin KIZILAĞAÇ, Faik KALKAVAN, Mehmet MUTLU, Ahmet Reşit AKALIN, Cemal Altan AÇIKEL, Atilla EKREL, Ruhi İLKAN, Mehmet Metin PAZARBAŞI, İsmail ŞALUM, Fahrettin ATEŞLİ, Hüseyin Hulusi KARLI, Necdet BOZDOĞAN, Cabbar KILIÇOĞLU, Aziz KAYMAK, Bilal YAVER, Naci GÜRCAN, Nevzat DEMİRBAŞ, Sait KARAYEL, Mehmet SALUR, Muharrem FÖDER, Fazıl Nuzhan ERDEM, Ali AŞICI, Cihangir ÜNAL, Tarık SÜTÇÜOĞLU, Yıldırım AKSOY, Talat GÜVEN, Mehmet Coşkun BİLGE, Aydoğan DOĞAN, Ersin BİLBAŞAR, Mehmet Fevzi OLUK, Metin YAMAN, Metin SONALP, Hüdaverdi TALAY, Mehmet Ali TİRYAKİ, Seyfettin ANIL, Asker KÖROĞLU, Mehmet KARABULUT, Yılmaz BİLGE, Naci AKPINAR, Mahmut DEMİREL, İsa KURT, Rüştü AYDOĞAN, Muzaffer SUBAŞI, Ahmet YILMAZ, Selim ONAY, Sebahattin ERUYANIK, Kazım Doğan, İsmail ALP, Alaattin TUNA, Mehmet Fahri KÜÇÜKTEPE, Tahsin MARANCI, Şaban GÜNEŞ, Orhan DUYDURUR, Ahmet Hamdi TAŞÇI, Ersen ERÇEVİK, Ramiz YAPICI, Recep ŞENGÜN, Nafız BEĞENDİ, Süreyya Üstün GÜLSÜN, Nurettin YILDIZ, Mustafa ÜZÜM, Mefhun AYULGAN, Kemal ABAY, Süleyman BİLGİ, Aytekin BALCI, Fikrettin AKDENİZ, Şükrü DADAŞ, Remzi DORUK, Mustafa MELANLIOĞLU, Cavit ANİLER, Halil KESKİN, Mehmet Ali ANİLER, Refik AKINCI, Şükrü ÜNAL, Mehmet Salih KÜLEY, İlhan ÖZGÜVEN, Mehmet ŞENOL, İdris DENİZ, Mehmet KÜÇÜKGENCAY, Ahmet Vefik ERENCAN, Dilaver İŞLER, Şevki BAŞ, Emine AKÇAM, İsmail Cavit KÜRNEK, Yusuf BAŞBUĞ, Mehmet KOMŞU, Arif AYHAN, Hacı Mehmet AYIK, Mehmet YALÇIN, Orhan Vecdi TOPUZ, Adnan Nail SULA, İsmail KARDAŞ, Cemal SAYDIK, İbrahim AKFIRAT, Bekir CEYLAN, İsmail ARIK, Hüseyin KOCABAŞ, Tekin YILDIRIM, Sadullah KAPLAN, Eşref RAMOĞLU, Alaattin MUTLU, Hasan MUTLU, Ercüment ATALAY, Nurettin KARAKAYA, Avni DEMİR, Kemal KAFKASLI, Halit TEMUR, Esat TİMUR, Mehmet KIZILGÖZ, Müzehher ÇALIŞKAN, Mahmut Zeki YILMAZ, Ahmet YURTKAN, Zekeriya ŞARK, Halil AYDIN, Muhittin KESKİN, Alaattin AYDIN, Yusuf ÖZCAN, Musa ÖZEN, Türker ÇINAR, Hüseyin ÇAKMAK, Yahya DENİZ, Halil ÖZER, Duran ÖZDEMİR, Hasan ÇAĞLAR, Osman Nuri BAĞAKAPTAN, Hasan BOZKURT, Yılmaz SATILMAZ, Hikmet SELET, Bekir BÜYÜKCAN, Mehmet Emin ERDEM, Zeki MERDAL, İsmail Hakkı AKDAN, Arif ARDAL, Fikret ÖZCAN, Arif Durali YAĞINLAR, Ali Osman KARCI, Yusuf BİLEN, Süleyman Fehmi EZER, İsmail ALBASAR, Mustafa AZIR, Mustafa KARAHAN, Mehmet Ali DEMİR, Hasan AKKUŞ, Mürsel AKKÖK, Abdülgaffar ESKİKAYA, Bülent ÖZGÖREN, Ünal TOMBAK, Mustafa TÜRK, Remzi UYUĞ, Mehmet ATAY, Saim YÜKSEL, Mehmet ERTENLİ, Yüksel SUCU, Ekrem ELİŞ, Nedim Eken, Yılmaz AYAŞLI, Yılmaz ALTINDAĞ, Metin ÖZBOZ, Şuayip BAŞPINAR, Hasan Ersin UNANER, Şaban Ali YAŞAROĞLU, Yücel ARTANTAŞ, Muhlis ÖZKAN, Mustafa TEKAY, Temur GÜNAÇTI, Fahri GÜNAL, Naki TOLONAY, Ahmet BİLAL, Niyazi KIRKDERELİ, İsmet GÜL, Hüseyin KAŞIKÇIOĞLU, Ziya ÖNER, Mustafa KAHRAMAN, Necip DEMİRKIRAN, Mehmet BİLGİN, Hasan Kemal ŞEN, İsmet CİNBİŞ, Ahmet KULAÇ, Mehmet Kemal ŞAHİN, Şevki KURTULUŞ, Yaşar ER, Ahmet ZAFER, Mehmet ÜTEBAY, Süleyman ÇELİK, Tacin KÖROĞLU, Kamil ÖZÇELİK, Sabahattin DİNLER, Zeki YILDIRIMER, Cevat İYİGÜN, Adem ÜRER, Aydın YILMAZ, İbrahim YILDIZ, Ali SARIHASAN, Ali KADİR YAVUZ, Hüseyin CANER, Kadir ERKILIÇ, Yahya TURHAN, Ferruh Kurtçebe ÖZANAR, Mehmet Rıza USLU, Muzaffer BEDÜK, Tahsin BARDAKÇI, Süreyya KAYA, Sait YILDIRIM, Musa AKBABA, Hasan FİLİZ, Rıza GÜNDÜZ, Yılmaz KARA, Fazlı KARACIĞA, Satılmış YAVAŞ, Ahmet CAN, Nurettin KUDU, Fikri ÖZDEMİR, Mehmet Salih EŞAT, Hacı Ömer KILIÇ, Ali SAZAK, Salih ARTUT, Cafer BİLGİN, Nazım TOPAL, Tahir MEÇ, Hıdır YÜKSEL, Halim DEMİR, Osman AKÖZEL, Bektaş GÖL, Emrullah GÜNGÖR, İsmet GÜLBAYRAK, İsmet ÇOBAN, Ali KARATAŞ, Oğuz SÖZBİR, Yakup ÇAKIR, Aydın HOŞOĞLU, Hakkı AKIN, Zeki ALKAN, Hasap YILDIRIM, Osman YALIN, İbrahim ÇETKİN, Yusuf Yılmaz KİNEZ, Mehmet Nural OKTAY, Seyfullah BAYIR, Temel KAMANOĞLU, Osman OK, Bülent PEŞTELLİ, Acar KONAK, Mehmet Remzi UĞUR, Tahir ŞENEL, Durmuş ÇANKAYA, Cafer AVCI, İsmet BEYİZ, Saffet OKUTANOĞLU, İbrahim ÇAMLICI, Mehmet AKKAYA, Mehmet ASLAN, Uğur İLERİ, İhsan PEHLİVAN, Eyüp ÖZTÜRK, Mustafa TOPÇU, Mehmet ÖZTÜRK, Musa AKGÜLOĞLU, Hüseyin ÖZÇELİK, Ali MERAL, Cemal Zeki EVYAPAN, Rafet SİRMEN, Mehmet DEMİRLER, Veysi Ziya DİŞLİ, Erduhan KARAOĞULLARI, Ramazan DİPÇİ, Rüstem ŞARA, Dede YAKIN, İbrahim ÖZDURMAZ, Aşır ALTINTAŞ, Ersin DOĞANCI, Hüseyin Erdal KANGAL, Salih Zeki YILMAZ, Anka ÖCAL, Neşat KILIÇARSLAN, Ömer Lütfü ÖZALTIN, Yaşar BIYIKOĞLU, İbrahim SABUNCU, Halil DEDE, Selim ACAR, Seyfettin YILMAZ, Şazime Semra ARIN, Haydar KIRKOÇ, Kasım GÜNDÜZ, İbrahim YILMAZ, Hasan KUM, Ali SEL, Ali ALTINDAĞ, Hüseyin YAZICI, Kadir Fikret YURT, Selahattin ATAK, Yurtkan GÖRSEL, Şinasi YENİGÜN, İsmail Şefik AYDIN, Ahmet ÖZKAN, Münir AKÇA, Mehmet Salih CELEP, Sabit SAĞESER, Ömer Lütfi SARAL, Raşif TEPE'nin yasadışı bir örgüt durumuna dönüştüğü mahkemece kabul edilen sendikaların yasadışı duruma dönüştüğü tarihten itibaren faaliyetlerinin durdurulduğu 12 Eylül 1980 tarihine kadar yönetim kurulu üyelikleri yaptıkları, sendikaların genel kurullarına, yönetim kurulu toplantılarına ve kararlarına katıldıklarını, yasadışı konum arz eden kararlara muhalif kalmadıkları gibi bu konuda herhangi bir hassasiyet göstermediklerini,

DİSK Denetim ve Onur Kurulu üyeleri ile DİSK temsilcilerinin de DİSK ve DİSK'e bağlı sendikaların yasadışı bir örgüt durumuna düştüğünü bildikleri halde üyeliklerini devam ettirdiklerini mahkûmiyet kararı verilen sanıklarla irade birliği içinde bulunduklarını bu itibarla bu sanıkların da T.C.K. nun 141 nci maddesi uyarınca cezalandırılmaları gerektiği halde yazılı şekilde beraatlerine karar verilmesi keza 274 sayılı Sendikalar Kanununun 30/4 ncü maddesi gereğince kapatılmaları talep edilen Devrimci Yapı İş ile Taper İş sendikaları hakkındaki kapatılma talebinin reddine karar verilmesinin yasaya aykırı olduğu ileri sürülerek, bozulması talep edilmiştir.

Mahkûmiyetlerine hükmedilen sanıklar ve vekilleri de temyiz itirazlarında özetle; atılı suçu işlemediklerini, haklarında verilen mahkumiyet hükümlerinin bu nedenle yasaya aykırı olduğunu, keza üyesi bulundukları Türkiye Devrimci İşçi Sendikaları Konfederasyonu ile bu konfederasyona üye yirmi sekiz sendikanın da kapatılmalarının usul ve yasaya aykırı bulunduğu ileri sürülerek hükmün bu nedenlerle bozulması talep edilmiştir. Keza, sendika kayyumları da hükmü sendikaların kapatılmaları yönünden yasaya aykırı görerek temyiz etmişlerdir. Bir kısım sanıklar ve vekilleri de haklarında verilen tefrik, beraat ve görevsizlik kararlarını temyiz etmişlerdir.

Her ne kadar hüküm sendika kayyumları tarafından, sendikaların kapatılmaları yönünden temyiz edilmiş ise de, kayyum görevi 10/10/1980 gün ve 2316 sayılı ''Faaliyetleri Durdurulan Sendika, Federasyon ve Konfederasyonlara Kayyum Tayini Hakkındaki Kanun'' 1. Maddesi ile belirlenmiş olup, buna göre bu gibi teşekküllere atanan kayyumlarda sadece mallarının idaresi ve menfaatlerinin korunması yönünde görev vermiş olup, söz konusu teşekküller hakkında verilecek yargı kararlarının temyiz edilebileceklerine dair bir açıklama ihtiva etmediğinden, kayyumları bu davaya ilişkin temyiz istemleri kabule değer görülmemiştir.

Ancak, faaliyetleri durdurulan konfederasyon ve sendikalara mensup olup da, sanık olarak yargılanan fiilleri ile mensup oldukları kuruluşları da ilzam eden sanıkların kuruluşlardaki üyeliklerinin de 2821 sayılı Sendikalar Kanunu Geçici 5 nci maddesi gereğince halen devam ettiği nazara alındığında kuruluşlara mensup sanıkların ve vekillerinin kapatma kararlarını temyize hakları bulunduğu, yönetici olan sanıkları konfederasyon ve sendikaların yönetici olmaları sıfatıyla kapatma kararlarını temyize hakları yok ise de kuruluşlara üye olmaları sebebiyle mensup oldukları kuruluşlar hakkındaki kapatma kararlarını temyize hakları bulunduğundan, sanıklar ve vekilleri ile Askerî Savcı'nın vaki temyizlerine atfen yapılan inceleme sonunda;

A– SANIKLAR YÖNÜNDEN :

1)
Hükümden sonra yürürlüğe giren 12/4/1991 gün ve 3713 sayılı Terörle Mücadele Kanununun 23 nci maddesinin (c) bendi gereğince T.C.K. nun 141 nci maddesi ve bu maddeye göre suç teşkil eden eylemlerin suç olmaktan çıkartılmış bulunması karşısında mahkemece T.C.K. nun 141/1-6 ve T.C.K.nun 141 /5-6 ncı maddeleri uyarınca cezalandırılmalarına karar verilmiş bulunan sanıklar hakkındaki mahkumiyet hükümlerinin bozulması ve T.C.K. nun 2 ve 353 sayılı Yasanın 162 ve 220 / A maddeleri gereğince bu sanıkların re'sen beraatlerine karar vermek gerekmiştir.

2)
Mahkemece beraatlerine karar verilen bir kısım sanıklar hakkında; Askerî Savcılıkça bu sanıkların eylemlerinin T.C.K.nun 141 nci maddesindeki suçu oluşturduğundan bahisle aleyhlerine temyize gelinmiş ise de, sonradan yürürlüğe giren bir yasa ile suç olmaktan çıkartılmış bulunan bir eylem hakkında aleyhe ileri sürülen temyiz itirazlarının incelenmesine olanak bulunmadığından esasen temyiz varid olsa bile adı geçen bu sanıklar hakkında beraat kararından başka bir karar verilemeyeceğinden, Askerî Savcının temyiz itirazlarının bu nedenle reddiyle, bu sanıklar hakkında verilen beraat kararlarının onanmasına karar vermek gerekmiştir.

3)
Sanık Çetin UYGUR'un DİSK ve Yeraltı Maden İş Sendikası'ndaki faaliyetleri sebebiyle T.C.K. nun 141/1-6 ncı maddesi gereğince on yıl ağır hapis cezasıyla ayrıca Dev-Yol örgütü üyesi olması sebebiyle de T.C.K. nun 168/2 nci maddesi gereğince beş yıl ağır hapis cezasıyla cezalandırılmasına karar verilmiş ise de, sanığın Dev-Yol örgütünün üyesi olduğuna dair somut bir kanıt elde edilememiştir. Bazı tanıkların bu hususdaki mücerret ifadeleri mahkûmiyet için yeterli bulunmamaktadır. Sanığın DİSK Temsilciler Meclisi toplantısında ''Tek yol devrim'' şeklinde slogan atması da bu sloganın tüm sol örgütlerce kullanılan bir slogan olması nedeniyle sanığın örgüt üyeliği suçunun sübutu için yeterli görülmemiştir. Her ne kadar sanığın sendika başkanı olarak Dev-Yol örgüt üyeleriyle bazı ilişkileri bulunduğu anlaşılmakta ise de bu ilişkilerin sanığın Dev-Yol üyesi olduğuna dair mahkumiyetine yeterli delil bulunmaması nedeniyle bu suçtan kurulan hükmün, sanık ve vekilinin temyizlerine atfen bozulmasına, sanığın tüm eylemlerinin T.C.K. nun 141 /1 nci maddesi içinde mütalaa edilmesi gerektiği, T.C.K. nun 141 nci maddesinin de 12/ 4/1991 gün ve 3713 sayılı Terörle Mücadele Kanununun 23/3 maddesi gereğince yürürlükten kaldırılarak suç olmaktan çıkartılmış bulunması karşısında, sanığa bu

madde ile verilen hükmün de bozulmasına ve sanığın T.C.K. nun 2 ve 353 sayılı Kanun 162 ve 220/A maddeleri gereğince de re'sen beraatine (Başkan Hâk. Kd. Alb. Hulûsi ÖZBAKAN'ın, sanığın T.C.K. nun 168/2 nci maddesindeki suçunun sübuta erdiğinden bahisle karşı oyu nedeniyle) oyçokluğuyla tebliğnamaye aykırı olarak karar vermek gerekmiştir.

4)
Sanık Turan ELDENİZ'in T.C.K. nun 311 /2 nci maddesi gereğince bir yıl hapis cezasıyla cezalandırılmasına karar verilmiş, hükmü sanık vekili süresinde temyiz etmiştir.

Sanık vekilinin temyizine atfen yapılan incelemede;

Sanığın Keramik-İş Sendikası'nın 5/9/1980 tarihinde tertiplediği gecede saz çalarak türkü söylediği ve atılı suçu işlediği sabit ise de mahkemenin kabulüne ve tatbik edilen maddedeki cezanın azami miktarına göre, suç tarihinden bu yana T.C.K. nun 102 /4, 104 /2 nci maddelerinde belirlenen sürelerin geçmiş olduğu nazara alınarak, sanık hakkındaki davanın 353 sayılı Yasanın 162 nci maddesi gereğince düşmesine karar vermek gerekmiştir.

5)
Sanık Abdullah DEMİR'in Politika Gazetesi'nin mal varlığını satarak bedelini kendisine mal edindiğinden dolayı T.C.K. nun 510, 522 nci maddeleri gereğince cezalandırılması için açılan davada, mahkemenin görevsizliğine karar verilmiş, verilen bu karar sanık vekilince süresinde temyiz edilmiştir.

Sanık vekilinin temyizine atfen yapılan incelemede;

Sanığın işlediği iddia olunan emniyeti su istimal suçu, sıkıyönetim ilânına neden olan olaylara ilişkin olmadığı gibi sıkıyönetim mahkemelerinin el koyduğu DİSK ve üye sendikalar davası ile de bir irtibatının bulunmadığı anlaşıldığından sanık hakkındaki davada verilen görevsizlik kararında herhangi bir isabetsizlik görülmemiş, hükmün onanmasına karar vermek gerekmiştir.

6)
Sanıklar Özcan KESKEÇ [Kesgeç], Mehmet Erhan GÖMÜÇ, Mehmet Naci ALANSATAN, Mehmet NAKİPOĞLU, Mehmet Mahir NALBANTOĞLU haklarında açılan davaların tefrikine dair kararlar, sanıklar ve vekillerine temyiz edilmiş ise de, 353 sayılı Yasanın 205 nci maddesinde temyizi kabil kararlar gösterilmiş olup, bunlar arasında tefrik kararı bulunmadığından, bu kararlara yönelik temyiz taleplerinin reddine karar vermek gerekmiştir.

7)
Sanıklar Abdullah DEMİR, Yakup ERDEM, Mehmet Agah UYANIK, Özcan PEKŞEN, Günay ONAYMAN, Mehmet Ali POLAT, Eyüp SIHHATLİ, Muharrem İKİTİMUR haklarındaki beraat hükümleri, sanıklar vekillerince sebep gösterilmeksizin, sanık Harun Aykut GÖKER hakkındaki beraat hükmü de vekilince gerekçe yönünden süresinde temyiz edilmiş olup, sanıklar ve vekillerin ancak aleyhlerine olan kararları temyiz edebileceklerini bu nedenle lehlerine olan beraat hükümlerini temyizlerinin usul hükümlerine göre mümkün bulunmadığı, diğer yönden T.C.K.nun 141 nci maddesinin yürürlükten kaldırılarak, suç olmaktan çıkartılmış bulunması da nazara alınarak sanık vekillerinin bu hükümlere yönelik temyiz taleplerinin reddine karar vermek gerekmiştir.

8)
Sanık Nusret AYDIN'ın, DİSK Yönetim Kurulu Üyeliği Oleyis Sendikası Genel Sekreterliği yapmasından dolayı T.C.K. nun 141 /1-6, 59 ncu maddeleri gereğince sekiz yıl on ay yirmi gün ağır hapis cezasıyla cezalandırılmasına karar verilmiş ve hüküm sanık tarafından süresinde temyiz edilmiş ise de sanığın celp edilen nüfus kaydına göre 14/6/1987 tarihinde öldüğü anlaşıldığından hakkındaki kamu davasının T.C.K. nun 96, 353 sayılı Yasanın 162/2, 220/C maddeleri gereğince düşmesine karar vermek gerekmiştir.

B- DİSK VE BAĞLI 28 SENDİKANIN KAPATILMASI YÖNÜNDEN:

1)
Mahkemece, 1402 sayılı Yasanın 15/1 maddesi aracılığıyla 274 sayılı Yasanın 30/ 4 ncü maddesi uyarınca kısa adı DİSK olan Türkiye Devrimci İşçi Sendikaları Konfederasyonu ile bağlı 28 sendikanın kapatılmalarına karar verildiği anlaşılmaktadır.

3713 sayılı Terörle Mücadele Kanunu çerçevesinde sanıklar hakkında tesis edilen beraat hükmü nedeniyle, DİSK ve bağlı sendikalar hakkında kapatma kararının öncelikle görev yönünden incelenmesi gereklidir. Zira hakkında ceza davası ile birlikte sıkıyönetim askerî mahkemelerinde görülmüş olan bu davanın ceza davası ile bağının kesildiği ve bu nedenle de kapatma davası ile ilgili olarak askeri yargının görevinin sona erdiği ileri sürülebilir.

274 sayılı Sendikalar Kanununun kapatma ile ilgili 30 ncu maddesinde bir sendikanın kapatılması, yöneticilerinin mahkumiyeti şartına bağlanmamıştır. Sadece tüzel kişiliğin, yetkili organları kanalıyla anılan maddede sayılan Anayasa maddelerine aykırı davranışlar içinde olduğunun saptanması kapatma kararı

verilmesi için yeterlidir. Ve bu davaya bakma görevi iş mahkemelerine aittir. Bu kanun yürürlükte iken 13/5/1971 tarih ve 1402 sayılı Sıkıyönetim Kanunu çıkarılmış ve bunun 15 nci maddesinin (1) bendinde "Derneklerin, sendikaların ve mesleki kuruluşların kanunlarında mevcut kapatılmalarıyla ilgili davalar (648 sayılı Siyasi Partiler Kanununun, siyasi partilerin kapatılmasıyla ilgili hükümleri saklı kalmak kaydıyla" sıkıyönetim askeri mahkemelerinin görev alanına dahil edilmiştir. Bu davaların, sıkıyönetim ilân edilmiş olan yerlerde hangi hallerde sıkıyönetim askeri mahkemelerinde görüleceği, hangi hallerde ise iş mahkemelerinin görevli olacağı hususunda 1402 sayılı Kanunun 15 nci maddesinin birinci fıkrası dışında bir kıstas bulmak da mümkün değildir. Çünkü Sıkıyönetim Kanun Tasarısında söz konusu (1) bendi yer almadığı için hükümet tarafından hazırlanan gerekçe de buna ilişkin bir açıklamaya rastlanmamaktadır. Bu bendin Sıkıyönetim Kanun Tasarısı Geçici Komisyonu tarafından tasarıya eklendiği ve gerekçesinin de "... bundan başka maddeye (1) bendi ilâve edilerek, siyasi partiler dışındaki dernek, sendika ve mesleki kuruluşların kapatılması ile ilgili davaların Sıkıyönetim Askerî Mahkemelerinde görülmesi kabul edilmiştir." şeklinde olduğu anlaşılmaktadır. (Millet Meclisi Sıkıyönetim Kanun Tasarısı Geçici Komisyonu, 4/5/1971 tarih ve Esas No:1/472, Karar No:2 sayılı rapor) Tasarının, T.B.M.M. de görüşülmesi sırasında da bu bende ilişkin bir konuşma (fikir beyanı) yapılmamıştır.

Bu duruma göre görevin belirlenmesinde 1402 sayılı Kanunun 15 nci maddesinin birinci fıkrası esas alınacaktır. Yani, bir sendikanın veya konfederasyonun kapatılmasını gerektiren faaliyeti, sıkıyönetim ilânın ve faaliyetlerine ilişkin ise kapatma davası sıkıyönetim askerî mahkemelerinde görülecek, aksi halde görevli mahkeme iş mahkemesi olacaktır. Tabii ki sendika veya konfederasyonun yöneticileri hakkında sıkıyönetim askeri mahkemelerinde anılan maddede sayılan suçlardan dava açılmış olması görev yönünden bütün tereddütleri kaldırmaktadır. Ama, yöneticiler hakkında, sıkıyönetim askeri mahkemelerinde her zaman dava açılması mümkün olmayabilir. (Örneğin yurt dışına kaçmış olmaları gibi). Bu durumda sendika ve konfederasyon faaliyeti sıkıyönetim ve faaliyeti ilişkin olduğu halde, kapatma davası sıkıyönetim askerî mahkemesinde görülmeyecek midir? Görülmeyecek denirse, 274 sayılı Kanun, bir sendika ve konfederasyonun kapatılmasını, yöneticilerinin mahkûmiyeti şartına bağlamadığına göre, 1402 sayılı Kanunun 15/1 maddesinin açık hükmüne aykırı davranılmış olmayacak mıdır? Bunun içindir ki, görevin belirlenmesinde yöneticiler hakkında ceza davası açılmış olup olmasının bir kriter olarak nazara alınması mümkün değildir.

2821 sayılı Sendikalar Kanunu açısından da bu durum aynıdır. Bu Kanunun 58 inci maddesi gereğince; bir sendika veya konfederasyon, hem tüzel kişiliğin kapatma nedeni olarak gösterilen amaçları gütmesi veya bu yolda faaliyette bulunması, hem de yöneticilerinin sendika veya konfederasyondaki faaliyet ve görevleri sırasında ve bu faaliyet ve görevleri sebebiyle kanunda sayılan suçlardan dolayı mahkûm olmaları halinde kapatılabilmektedir. Yöneticilerinin mahkûmiyeti halinde görevli mahkemenin ceza davasına bakan mahkeme olduğu yasada açık olarak yer almaktadır. Sıkıyönetim halinde ceza davasına bakan mahkeme sıkıyönetim askeri mahkemesi ise kapatma davasına da bu mahkemenin bakacağı tabidir. Diğer haller söz konusu ise sıkıyönetim ilân edilmiş bir bölgede kapatma davasında iş mahkemesi mi, yoksa sıkıyönetim askerî mahkemesinde mi bakılacağı meselesi, yine 1402 sayılı Kanunun 15 inci maddesinin birinci fıkrasına göre hallolacaktır. Örneğin, vatan veya cumhuriyete karşı kuvvetli ve eylemli bir kalkışmanın veya ülkenin ve milletin bölünmezliğini içten veya dıştan tehlikeye düşüren şiddet hareketlerinin yaygınlaşması sebebiyle sıkıyönetim ilan edilmesi halinde (T.C. Anayasası Madde 122), "Devletin ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğünü bozmak, Türk Devletinin ve Cumhuriyetin varlığını tehlikeye düşürmek" amacı güden ve bu yolda faaliyette bulunan sendika ve konfederasyonun kapatılmasına ilişkin davaya, 2821 sayılı Kanunun 58/1 maddesine rağmen sıkıyönetim askeri mahkemesinde bakılacaktır. Zira, 1402 sayılı Kanun, 2821 sayılı Kanuna göre özel kanun niteliğindedir.

Demek oluyor ki, 1402 sayılı Kanunun 15/1 inci maddesi gereğince sıkıyönetim askerî mahkemelerinde görülmekte olan bir sendikanın kapatılmasına ilişkin davaya, tüzel kişiliğin faaliyetleri sıkıyönetim ilan ve faaliyetlerine ilişkin olmak kaydıyla duruma göre yöneticileri hakkında açılan ceza davası ile birlikte veya müstakil olarak bakılabilecektir. Bunda yasaya aykırı bir yön yoktur.

İncelenmekte olan davaya bu açıdan bakıldığında; DİSK ve bağlı sendika faaliyetlerinin 26/12/1978 tarihinde 13 ilde ilân edilen, aşamalı olarak kapsamı genişletilen ve 12 Eylül 1980 tarihinde de bütün yurda teşmil edilen sıkıyönetim ilanına ilişkin olduğunda hiç bir tereddüt bulunmamaktadır. Yerel mahkemece de DİSK ve kapatılmalarına karar verilen 28 sendikanın, TCK'nın 141/1 inci maddesi anlamında yasa dışı örgüt konumuna dönüştüğü kabul edilmiştir. Bu nedenle, DİSK ve bağlı sendikaların kapatılmalarına ilişkin davaya, 1402 sayılı kanunun 15 inci maddesi gereğince sıkıyönetim askeri mahkemelerinde bakılması gerekmektedir. 3713 sayılı Yasanın bu göreve ciddi bir etkisi yoktur. Kaldı ki dava, sendika ve konfederasyonun yöneticileri hakkında sıkıyönetim askeri mahkemesinde açılmış bulunan ceza davası ile birlikte görülmüş ve aynı anda karara bağlanmıştır. Temyiz aşamasında yürürlüğe giren 3713 sayılı Terörle Mücadele Kanunu gereğince sanıklar hakkında yukarıda belirtildiği üzere, 353 sayılı kanunun 220 inci maddesi gereğince beraat kararı verilmiştir. Yani, Dairemizce, ceza davasında esasa hükmedilmiştir. Başlangıçta sıkıyönetim askerî mahkemesinin görevli olduğu hususunda kuşku bulunmayan anılan iki davadan birinin esasına hükmedildikten sonra

sadece hükmolunan kararın beraat kararı olmasına dayanılarak diğer davada askeri yargının görevli olmadığına karar verilemez.

Zira T.C.K.nun 3713 sayılı Kanunla yürürlükten kaldırılan 141 inci maddesinde tanımlanan, sanıklar yönünden sıkıyönetim ilan ve faaliyeti ile ilgili görülmesi, buna mukabil aynı nedene dayalı kapatma kararının askerî yargının görevi dışında kabul edilmesi, hukuken savunulabilir bir hal tarzı değildir.

Açıklanan nedenlerle, kapatma davasında askerî yargının görevinin sona ermediği, DİSK ve buna bağlı sendikaların kapatılmasına ilişkin İstanbul (2) numaralı sıkıyönetim askeri mahkemenin kararının esas yönünden incelenmesi gerektiği sonucuna varılmıştır.

Bu davada esas yönünden yapılacak incelenmeyi hukuki bir baza oturtabilmek için de 3713 sayılı Terörle Mücadele Kanunun, sendikalar yönünden getirdiği düzenlemeler ile mevzuatta mevcut olan ve anılan kanun açık olarak yürürlükten kaldırılmayan bazı hükümlerin irdelenmesine ihtiyaç vardır.

Terörle Mücadele Kanunu tasarısının genel gerekçesinde; terörizmle mücadelenin gerekleri ortaya konulduktan sonra "... bir yandan Anayasanın tanıdığı temel hak ve hürriyetlere saygısı olmayan, şiddeti vasıta edinmiş terörizmle mücadele ederken, diğer taraftan çağdaş demokratik toplum düzenine ulaşmak için şiddeti vasıta kılmayan düşünceleri ifade etme hürriyeti ile şiddeti benimseyen düşüncelerin örgütlenebilmesi hürriyetini kısıtlayıcı hükümlerde de iyileştirici düzenlemeler yapmak gerekmektedir." denildiği ve T.C.K.nun 141, 142, 163 ncü maddeleri ile 6187 sayılı Kanunun başlangıçtaki liberal ve hürriyetçi karakterini kaybettiğinin vurgulandığı ve yürürlükten kaldırılan hükümlerin gerekçesinin"... milli bünyeyi sarsacak yıkıcı cemiyetlerin ve bu cemiyetlerin şiddet kullanmak suretiyle vaki olacak fiili hareketlerin men edilmesi şüphe yok ki bir zarurettir. Ancak bu yapılırken düşünceyi ifade hürriyeti ile bu düşünce etrafında örgütlenme hürriyetinin de zedelenmemesi gerekir. Nitekim ceza kanununun 141, 142 ve 163 ncü maddeleri mevcut şekilleriyle düşünceyi ifade hürriyeti ile bu düşüncelerin örgütlenebilmesi hürriyetinin kısıtlayıcı mahiyet iktisap etmişlerdir. Bu sebeplerle hem devletin maddi düzenini korumak ve hem de düşünceyi ifade ve örgütlenme hürriyetini sağlamak ve böylece bu iki hukuki menfaati dengeli ve çağdaş demokratik hukuk düzenine uygun hale getirmek için bu maddeleri kaldırarak, bunların yerine yeni bir hüküm getirme zorunluluğu ortaya çıkmıştır. Bu şekilde bir düzenleme yapılsa dahi bu kez ağır cezai müeyyideleri muhtevi 2 sayılı Hiyaneti Vataniye Kanunu 6187 sayılı Vicdan ve Toplanma Hürriyetlerinin Korunması Hakkında Kanun ile 2908 sayılı Dernekler Kanunu'nda düşünceyi ifade ve örgütlenme hürriyetlerini kısıtlayıcı hükümler devreye gireceğinden, zikredilen kanunlardan ilk ikisinin ve 2908 sayılı kanundaki bazı hükümlerin yürürlükten kaldırılması gerekmektedir." şeklinde ifade edildiği, bu gerekçe muvacehesinde tasarıda, sendikalarla ilgili olarak sadece 7 nci madde üç ve dördüncü fıkralarının yer aldığı anlaşılmaktadır. Bu fıkralarda terör örgütü mensuplarına yardımın işçi kuruluşlarına ait bina, lokal, büro veya eklentilerinde yapılması ağırlaştırıcı neden sayılmakta ve sendikaların teröre destek olduklarının tespit edilmesi halinde faaliyetlerinin durdurulacağı ve mahkemece kapatılacakları, kapatılan bu kuruluşların mal varlıklarının müsaderesine karar verileceği öngörülmektedir. Ayrıca hükümetin teklif ettiği metinde bulunmamasına rağmen Adalet Komisyonu tarafından tasarıya, bu kanunun yürürlüğe girdiği tarihten önce mahkeme kararı ile idareleri kayyuma verilmiş olan sendikaların taşınır ve taşınmaz mallarının Hazineye devrine dair geçici 9. madde eklenmiş ve bunun yürürlükten kaldırılan hükümler çerçevesinde yapıldığı gerekçe olarak gösterilmiştir. (T.B.M.M. S. Sayısı:554). Ancak bu hüküm, malların Hazineye devri yerine 2821 Sayılı Kanun'un 46 ncı maddesine atıf yapılmak suretiyle yasalaştırılmıştır.

Görüldüğü gibi bu tasarı ile T.C.K.nun 141, 142 ve 163 ncü maddelerinin kaldırılması hususunda yıllardır süre gelen tartışmaların sona erdirilmesi ve Türkiye Cumhuriyeti'nin çağdaş demokratik toplum düzeyine ulaştırılması amaçlanmıştır. Ancak şiddeti vasıta kılmayan düşünceyi ifade hürriyeti ile bu düşünceler etrafında örgütlenme hürriyeti siyasi parti ve sendika kurma hakları ile de ilgili olduğu halde neden tasarıda ve de özellikle gerekçesinde bunlara değinilmemiştir? Bu konuda ilk hatıra gelen T.C. Anayasası olmaktadır. Acaba T.C.K.nun 141, 142 ve 163 ncü maddeleri ile bu maddelere paralel hükümler içeren 2908 sayılı Dernekler Kanunu'nun 5 nci maddesinin 7 ve 8 nolu bendleri, 6 ncı maddesinin 2 numaralı bendi ve 6187 sayılı Kanunun yürürlükten kaldırılması için engel teşkil etmeyen Anayasa, siyasi partiler ve sendikalar kanunları yönünden engel mi teşkil etmektedir?

T.C. Anayasasının 68 nci maddesinde "Sınıf ve zümre egemenliğini veya herhangi bir diktatörlüğü savunmayı ve yerleştirmeyi amaçlayan siyasi partiler kurulamaz" hükmü mevcuttur. Bu maddenin gerekçesinde de 1961 Anayasasında, anayasanın sağa ve sola ve ne oranda açık olduğu ilk yıllardan beri tartışma konusu olmuştur. Bu nedenle bu gibi tartışmalara son vermek için Türkiye'de bundan böyle sınıf ve zümre esasını, komünizmi, faşizmi, teokrasiyi ve herhangi bir diktatörlüğü savunmayı ve yerleştirmeyi esas alan siyasi partinin kurulamayacağını kabul etmiştir denilmektedir. Bu durumda, siyasi partiler yönünden meselenin anlaşılmayacak bir yönü yoktur.

T.C. Anayasasının sendika kurma hakkı ve sendikalarla ilgili 51nci maddesinde " Sendika ve üst kuruluşlarının tüzükleri, yönetim ve işleyişleri Anayasa'da belirlenen Cumhuriyetin niteliklerine ve demokratik esaslara aykırı olamaz" 52 nci maddesinde

''Sendikalar, 13 ncü maddede sayılan genel sınırlamalara aykırı hareket edemeyecekleri gibi, siyasi amaç güdemezler, siyasi faaliyette bulunamazlar, siyasi partilerden destek göremezler ve onlara destek olamazlar, derneklerle, kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları ve vakıflarla bu amaçlarla ortak hareket etmezler'' şeklinde kısıtlanmalar görülmektedir. Madde gerekçesinde sendikal hürriyetin de 13 ncü maddedeki sınırlamalara tabi olduğu belirtildikten sonra, özellikle sendikaların siyasi amaç gütmelerinin ve siyasal faaliyette bulunmalarının yasaklandığı, sendika üyelerinin siyasi bir hareket içinde birleşip toplum içinde kopukluğa sebep olmaları yolunun kapatılmasının amaçlandığı ifade edilmektedir.

Sendika kurma hakkı ile dernek kurma hakkı birbirine sıkı sıkıya bağlantılı olduğundan, doğru bir sonuca varabilmek için yukarıdaki hükümlerin dernek kurma hakkı ile ilgili hükümlerle mukayesesini de yapmak gerekir. Her ne kadar, T.C. Anayasasında dernek kurma hakkı ile sendika kurma hakkı ayrı bölümler içinde düzenlenmiş iseler de kişi temel hak ve hürriyetlerinden olan bu hakların aralarındaki bağı İnsan Haklarını ve Ana Hürriyetlerini Korumaya Dair Sözleşmenin 11 nci maddesi gayet açık bir şekilde ifade etmektedir. Bu maddeye göre ''Her şahıs asayişi ihlal etmeyen toplantılara katılmak ve başkaları ile birlikte sendika tesis etmek ve kendi menfaatlerini korumak üzere sendikalara girme hakkı dahil olmak üzere dernek kurma hakkını haizdir.'' (Sözleşme 3.9.1953 Tarihinde yürürlüğe girmiş ve 18.5.1954 tarihinde Türkiye tarafından onaylanmıştır. Düstur 3. Cilt, 35 s. 1567). Demek oluyor ki sendika kurma hakkı, dernek kurma hakkının bir parçası gibidir. Nitekim Sendika Kanununda hüküm bulunmayan hallerde Dernekler Kanunu'na atıf yapılması bu bağı ortaya koymaktadır. (2821 S.K. Md. 63). Bu çerçevede Anayasanın dernek kurma hakkı ile ilgili 33 ncü maddesi incelendiğinde, Anayasa'nın 52 nci maddesindeki yasağın dernekler için de aynen mevcut olduğu görülmektedir. Madde gerekçesinde bu fıkra ile ilgili olarak ''ezcümle dernekler siyasi amaç güdemeyecek veya siyasi faaliyete bulunamayacaklar, siyasi partiler, sendikalar, kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları ile bağlantı veya ilişki kuramayacaklardır. Bu yoldan derneklerin son yıllarda Türk siyasi hayatında şahit olunan ve siyasi hayatımızı bir anlamda dejenere eden faaliyetleri önlemek istemiş, meşru amaç etiketi altında bunların amaç dışı faaliyetleri engellenmiştir. Siyasi amaçlı dernekler siyasi parti olarak teşkilatlanacaklar ve siyasi partilere ilişkin düzenleme gereklerine uyacaklardır.'' denilmektedir.

Söz konusu hükümlerden anlaşılacağı üzere, dernekler ve sendikalar ilgili Anayasa hükümleri paralellik arz etmekte, sadece 51/son maddede hükümde farklılık bulunmaktadır. Bu saptamayı yaptıktan sonra Terörle Mücadele Kanunu tasarısının T.B.M.M. Genel Kurulu'ndaki görüşmelerine göz atmakta konunun açıklığa kavuşması bakımından yarar vardır.

T.B.M.M. Genel Kurulu'nda tasarının kurula getiriliş amacını Adalet Bakanı Mahmut Oltan SUNGURLU ''... biz bu tasarıyı tümüyle getirdiğimizde bir tek şeye yasak koyduk; o da devletin ülkesi ile ve Milletiyle bölünmez bütünlüğüyle noktasındaki propagandaya. Bunun dışında, bu tasarıya göre laiklik dahil her türlü propaganda serbesttir. Ancak tabi siyasi partiler kanunu, dernekler kanununda da o istikamette yani dini esasa dayalı siyasi parti ve dernek kurulmasının yasağını devam ettirmek kararımız ve niyetimizle birlikte; onu da söylüyorum. Ama burada Ceza Kanunu şümulünde yasak koyduğumuz bir tek budur. Krallıkta, padişahlıkta, monarşide, hepsi de propagandası yapılabilecek durumdadır. Cezası yoktur. Bunda bir demokratikleşme varken açık ve net söyledik.'' şeklinde açıklanmıştır.

Tasarının, sendikalarla ilgili hükümler içeren 7 nci maddesi üzerine önem arz eden bir görüşme yapılmamış, geçici 9 ncu maddenin görüşülmesi sırasında söz alan Abdullah BAŞTÜRK'ün ''... bugünlerde faaliyetlerinin yeniden açılması gerçekleşecek olan Konfederasyonumuzun örgütlemedeki hızı kesilmek istenmektedir...'', Fehmi Işıklar'ın ''... güya (T.C.K. nun 141, 142. maddeleri kalkıyor) deniliyor. Kalkınca ne olacak biliyor musunuz? Disk ve sendikalar açılacak; ama nereye gidecekler, nerede çadır kuracaklar? Binalarına bile el konuluyor. Kime anlatacaksınız bunu, kime anlatabileceğiz? Disk tam açılmış olacak, gidecekler, Hazine (O kanun çıktı ya, o kanunla birlikte bunlar da benim elime geçti. Şimdi çadırı nereye kurarsan kur) diyecek. Bu yanlış, buna doğru diyemezsiniz...'' şeklindeki ve özellikle, tasarının kanunlaşmasından sonra DİSK ve bağlı sendikaların faaliyete geçeceği konusunda hiç bir duraksama göstermeyen konuşmalarına Adalet Komisyonu ve Hükümet yetkilileri tarafından cevap verilmediği anlaşılmıştır (T. B.M.M. 106. Birleşim 11/4/1991).

Türkiye Büyük Millet Meclisi görüşmelerinde de sendikalarla ilgili düzenlemeye, Anayasa hükümlerinin engel olduğuna dair bir beyana rastlanılmamaktadır. Aksine, DİSK Yöneticilerinin DİSK ve bağlı sendikalar faaliyete geçeceklerine dair ifadelerine karşı çıkılmadığı, bir bakıma bu beyanların kabul gördüğü söylenebilir. Ayrıca tasarının gerekçesinde Türk Ceza Kanununun 141, 142 ve 163 ncü maddeleri ile Dernekler Kanununun 5/7, 8 ve 6/2 nci maddelerinin şiddete başvurmayan düşünceyi ifade ve örgütlenme hürriyetini kısıtladığı, dolayısıyla bu hükümlerin çağdaş demokratik toplum düzeyine ulaşmak için engel teşkil ettiği ve bu nedenle kaldırıldıkları kabul edildikten sonra, aynı hükümlerin sendika ve üst kuruluşlarının yönetim ve işleyişlerini Cumhuriyetin nitelikleri ve demokratik esaslara aykırı kılacağını söylemekte çelişki olacağına Anayasa hükümlerinin bu konuda bir engel teşkil etmediği sonucuna varmaktadır. O halde Sendikalar Kanununda bu yolda bir değişikliğe neden lüzum duyulmamıştır? Yapılan incelemede; 3713 sayılı Kanun hükümleri dahilinde değiştirilmeyen hükmün, sadece 2821 sayılı Kanunun 58. Maddesi olmadığı, Askeri Ceza Kanunu'nun 148/B maddesinin

de yürürlükten kaldırılmadığı anlaşılmaktadır. Bu durumda T.C.K.nun 141 ve 142 nci maddelerinin anılan kanunlar kapsamında hayatiyetlerini muhafaza ettikleri söylenebilir mi? As. C. K nun 148/ B maddesi ile 2821 sayılı Kanunun 58/2 nci maddesindeki T.C.K. nun 141, 142, 163 nci maddelerinin açık bir hükmü olmamasına rağmen yürürlükten kalktıkları şüphesizdir. Aynı Kanunun 58/1 nci maddesindeki bunlara paralel hükümlerin de yürürlükten kalkmış olduğunu kabul etmek, demokratik hukuk devleti olmanın bir gereğidir. Esasen yukarıda özetlenen 3713 sayılı kanunun gerekçesi ve Meclis görüşmeleri dikkate alındığında aksine bir sonuca ulaşmakta mümkün değildir. Ortaya çıkmış olan bu durum, kanun koyucunun 2821 sayılı kanun 58. Maddesindeki yasakların sadece T.C.K.nun yürürlükten kaldırılan maddelerindeki yasaklardan ibaret olmaması nedeniyle bu maddenin ilgili fıkralarını yürürlükten kaldırmamış olduğu görüşü ile açıklanabileceği gibi, 3713 sayılı Kanunun çok acele çıkarılmasının bir sonucu olarak da değerlendirilebilir.

Yerel mahkemece ''DİSK ve bağlısı 28 sendikanın, 12 Eylül 1980 öncesi dönemde yasanın öngördüğü anlamda silahlandıklarına ve bu silahlarla Anayasal düzene karşı silahlı eylemler başlattıklarına dair dosyada hiçbir bilgi ve belge mevcut değildir. Tam aksine, dava sanıklarının hemen tümünün en azından bu aşamada (bireysel terör) olarak niteledikleri silahlı eylemlere ve eylemcilere karşı olduklarına dair çok sayıda sendikal belge bulunmaktadır...'' (Gerekçeli karar, Kitap No:2, S.154) denilerek DİSK ve bağlı 28 sendikanın yöneticilerinin hiçbir zaman cebir ve şiddete başvurmadıkları kabul edilmiştir. Esasen bu konuda iddia makamı ile yerel mahkeme arasında bir ihtilaf da bulunmamaktadır.

Buraya kadar genel mahiyette yapılan açıklamaların ışığında bugün için artık teröre destek olmadığı, şiddeti benimsemediği ve şiddete başvurmadığı sabit olan bir sendika veya üst kuruluşun, ''Devletin bir kişi veya zümre tarafından yönetilmesini veya sosyal bir sınıfın diğer sosyal sınıflar üzerinde egemenliğini sağlamak'' amacını güttüğü veya bu yolda faaliyette bulunduğu gerekçe gösterilerek kapatılması mümkün değildir. Zira 3713 sayılı Kanun, zor ve cebire dayalı olmaksızın sosyal bir sınıfın diğer sosyal sınıflar üzerinde tahakkümünü tesis amacına matuf cemiyet kurulmasını kişiler yönünden suç olmaktan çıkarmıştır. Bu nedenle bir sendika veya üst kuruluşun, bizatihi teşkili suç olmaktan çıkarılmış bir cemiyete dönüştüğü nedeniyle kapatılması hukuka ve mantığa uygun düşmemektedir.

DİSK ve bağlı sendikalara gelince;

Yerel mahkemece, DİSK ve bağlı sendikaların kapatılmasında lehte hüküm olması nedeniyle mülga 274 sayılı Sendikalar Kanununun 30/4 ncü maddesi uygulanmıştır. (Gerekçeli Karar Kitap No:2, S. 260- 262). Bu kabul ve uygulamada bir isabetsizlik görülmemiştir. Ancak 274 sayılı Sendikalar Kanununun 30/4 ncü maddesi uygulanmıştır. (Gerekçeli Karar Kitap No:2, S.260-262). Bu kabul ve uygulamada bir isabetsizlik görülmemiştir. Ancak 274 sayılı kanunun 30/4 ncü maddesinin de 3713 sayılı Kanunun yürürlüğe girmesinden sonra bu yasanın hükümleri ve amacı doğrultusunda yorumlanması zorunludur. Aksine bir kabul ve uygulama 3713 sayılı yasa ile güdülen amacın gerçekleştirilmesini olanaksız kılacağı gibi sanıkların beraat etmeleri nedeniyle yerel mahkemenin 2821 sayılı Yasa'nın 58 nci maddesinin 274 sayılı Yasa'nın 30/ 4 ncü maddesine göre daha ağır sonuçlar içerdiği şeklindeki gerekçesini de anlamsız kılar. Başka bir deyimle 2821 sayılı kanunun 58 nci maddesi bu dava bakımından DİSK ve bağlı sendikalar lehine yeni bir durum ihdas etmiştir. Yöneticileri sendika ve konfederasyondaki görev ve faaliyetleri sebebiyle beraat eden bir sendika veya konfederasyonun bu maddeye göre artık kapatılması yoluna gidilemeyeceğinden adı geçen kuruluşların kapatılmalarının kaldırılması bu noktadan da haklılık kazanmaktadır.

Bu itibarla bu sendikalar haklarındaki kapatma kararlarının kaldırılmasına karar vermek gerekmiştir.

2) Mahkemece kapatılmaları istemi reddedilen Devrimci Yapı-İş ve Taper-İş Sendikaları hakkında da askerî savcılıkça bu sendikaların da 274 sayılı yasanın 30/4 ncü maddesi gereğince kapatılmalarına karar verilmesi gerektiği yönünde temyiz itirazında bulunmuşsa da yukarıdan kapatılma kararlarının kaldırılmasına karar verilen sendikalar hakkındaki gerekçe muvacehesinde Askerî Savcının kabule değer görülmeyen bu temyiz itirazlarının da reddine karar vermek gerekmiştir.

SONUÇ VE KARAR:

Gerekçesinde açıklanan nedenlerle;

1)

Haklarında T.C.K. nun 141/1 nci maddesi uyarınca mahkûmiyetlerine karar verilen sanıklar Abdullah BAŞTÜRK, Ahmet Fehmi IŞIKLAR, Ali Rıza GÜVEN, Kemal NEBİOĞLU, Mukbil ZIRTILOĞLU, Tuncer KOCAMANOĞLU, Celal KÜÇÜK, Süleyman ÇELEBİ, Selahattin Selçuk SAYIN, Kemal YILMAZ, Ali ŞAHİN, Mehmet MIHLACI, Kenan AKMAN, Niyazi KUAS, Mustafa KARADAYI, İsmail Hakkı ÖNAL, Belgüzar CAN, Demirhan TUNCAY, Rıdvan BUDAK, Ekrem AKKUŞ, Durmuş Ali YALNIZ, Tahir GÜNER, Akçin KOÇ, Yalçın TALAKA, Türker AZAK, Osman ÖZKAN, İsmail ÖZBİÇER, Dursun Ali KOCAMAN, Erol YALÇIN, Mustafa Cengiz ACAR, Hakkı ÖZTÜRK, Ahmet AĞAR, Ahmet ERTAN, Abdurrahman Cevat ÖZHASIRCI, Şinasi KAYA, Gürsel ERKMEN, Erol SERDAR, Erdoğan ARI, Bekir GİLMAN ARDA, Besim USTA, Ali AYKUT, Özer KÖMEK, Hüseyin AKDUMAN, Yılmaz ÖZDEMİR, Hilmi CELHUZ, Mehmet RAHAT, Ahmet Tuncer ÖZCAN, Saim

ETEM, Vehbi KOMAÇ, Mehmet DİK, Yurdakul GÖZDE, Mehmet Yüksel ERGEN, Ali Erdoğan TUT, Tuncer AKGÜN, Ersait ŞEN, Abdüllatif EMANET, Aydın AYGÜN, Naci KAYA, Mustafa Kemal SIĞAN, Hasan OKYAR, Hasan Bedri DOĞANAY, Süleyman ATASAYAN, Seyfettin BİÇER, Mehmet Hulûsi YAVUZ, Ömer ÜLKÜ, Ahmet TAŞ, Erdoğan YILMAZ, Mehmet Yüksel KESKİN, Mustafa TARI, Mehmet Faik KAYAGİL, Macit GÜNÜNOĞLU, Mustafa TAY, İsmail HAMAMCI, Mehmet BÜLBÜN, Hüsnü KOÇYILDIZ, Zeyni SUNAL, Yılmaz DÖNER, Hacı KABAKULAK, Mahmut PUR, Hacı DEMİR, Hüseyin KOPARAN, İbrahim AYVAZ, Nazmi ERGİN, Mehmet YEMEN, Fazlı BAŞ, Sadık DOĞRULAR, Salim ÜSLÜ, Cemal URUN, Ertan YAĞIZ, Bektaş AVŞAR, Erol BATIBEKİ, Şeref YILMAZ, Seyit Ahmet KESKİN, Cuma Ali CİNGÜ, Mevlüt EKİNCİ, Erdoğan KAR, Rauf YOLOZANGİL, Fazlı DOĞANAY, Necmettin ÇOBANOĞLU, Hikmet ÖLMEZ, Mehmet GENCER, Abdullah BİLGİN, Alparslan DAĞDELEN, Sabri KAPLAN, Orhan ÇELİKKAYA, Ömer ÖZCAN, Mustafa GÜMÜŞ, Tahsin ERDOĞAN, Mehmet ÇELİKEL, İsmet BULAK, Rıza GERÇEK, Düzgün Doğan HALİS, İsmail ÖZGÜL, Nazım YILMAZ, Feridun ERTUŞ, Halil KOÇ, Burhan ÇİFTÇİ, Şaban ÖZTÜRK, Mustafa DİLMEN, Süleyman CIRIK, Derviş SERİN, Abdulkadir GÜLER, Niyazi KIZILAY, Kâmil DERİNER, Mehmet AKINCI, Hilmi ÜLKER, Bayram ÇAM, Alev ATEŞ, Rıfat KENDİRLİGİL, Ahmet BAHTİYAROĞLU, Aydın TÜRKMEN, Birol NAZ, Metin ERASLAN, Mehmet Yaşar SİRMEN, Faik BAYRAMÇAVUŞ, Necati BEREKET, Mustafa YALÇIN, Cumhur YENİGELDİ, Yakup SÖNMEZ, Özcan ERDEM, Ali YÜRÜK, Tümer TUNA, Şaban SARITEPE, Mehmet YILDIZ, Ömer KESKİNLİ, Doğan ÇELİK, Orhan ANLAŞ, Kenan YURDAKUL, Ali ÖZDEMİR, Rami EROL, Ali KUMBASAR, Emir BABAKUŞ, Hıdır ŞAHİN, Muharrem ERGÜVEN, Kemal BOZKURT, Ekrem ERDEMİR, Mehmet YILMAZ, Kamil Okan SÜLEYMANOĞLU, Hüseyin TURSUN, Asım Yılmaz ÇÖTE, Yılmaz ERDOĞAN, Mehmet Gazi DAŞ, Azmi GÜLER, Adnan AKTUNA, Rüstem YAŞAR, Bekir Tuncay ÇELEN, Bülent KURAL, Aşır ERGÜN ile haklarında T.C.K. nun 141/5 nci maddesi uyarınca hüküm kurulan sanıklar Halil HAYTA, İsmet CANTEKİN, Ergün Faruk ERDEM, İsmail ÇALIŞKAN, Cemal ARSLAN, Kemal AKAR, Ali KAYA, Mehmet Salim AKBULUT, Tayyar ELMAS, Rafet DEMİRTEL, Yusuf YÜREKLİ, Recep KOÇ, Celâl ALÇINKAYA, Şükrü ÖZBAYRAK, Ali ÖZARKALIOĞLU, Sabahattin TOPUZ, Faruk TEKİN, İbrahim Sadun AREN, Tahsin ÇALIŞKAN, Şeref KAHRAMAN, Esat ŞEN, Ali EŞREF TURAN, Mümin DUMAN, Hasan ALGÜL, Seydo BAKIR, Osman Nurettin ÇAVDARGİL, Dursun SABUR, Cevdet YILMAZ, Ramazan KULAKÇI, Dursun YILDIRIM, Nedret ÇARK, Hasan KATIRCIOĞLU, Süleyman BAŞORAL, Mehmet TAMDOĞAN, Kemal HAMZAOĞLU, İsmail Hakkı ÇAVUŞOĞLU, Ali GÖZSARI, Sadık KIZANLI, Yüksel ÇİLİNGİR, İsmail ŞENTÜRK, Muharrem KILIÇ, Bekir Zeyyat EKEN, Şükrü Nail KARAKAŞ, Halil İbrahim KADER, Fikret BULUT, Musa KILIÇ, Zahir KAYAN, Mehmet DURMUŞ ÇAVDAR, Ahmet Cemil ALTAN, Mahmut BOYRAZ, Hasan Tahsin GÜVEN, Aslan TAŞPULAT, Recep Azmi DÖNMEZ, Ömer ÇİFTÇİ, Naci BAŞSORGUN, Mehmet DİNÇ, Atilla ÖNGEL, Hasan CEVHER, Hasan GÜRSOY, İsmail GÜLBAŞ, Nusret KENDİRCİ, Zeki Yaşar TİRYAKİ, Mehmet GÜNEŞ, Nihat EMEKSİZ, Kemal KALENDER, Necati ÜNER, Ali DEMİR, İmam AKTAŞ, Nihat TURAN, Nizamettin DEMİRTAŞ, Mustafa VARHAN, Aygün AKSU, Yalçın ŞENDÖL, Ali KALECİ, Tümer ÜNGÜT, Kemal ÇELİK, Mustafa ORHAN, Abdullah Erdoğan, Şah Hüseyin GÖKÇE, Murat BOZUKLU, Tahir GÜZEL, Beyhan TIMBIL, Mehmet BAŞ, Mehmet TAŞ, Sezai YÖRÜK, Demir Ali AYKIRAN haklarında 3713 sayılı Kanun 23 /C, T.C.K. nun 2 ve As. Y.U.K nun 162, 220 /A maddeleri gereğince adı geçen sanıkların re'sen BERAATLERİNE, oybirliği ile,

2)

T.C.K.nun 141/1 ve 168/ 2 nci maddelerinden mahkûm olan sanık Çetin UYGUR'un 168/2 nci maddeye mümas suçu oluşmadığından, hükmün bu noktadan bozulmasına, sanığa müsnet tüm eylemler T.C.K. nun 141/ 1 nci maddesi içinde değerlendirildiğinden, 3713 sayılı Kanun T.C.K.nun 2 ve As Y. U.K nun 162 ve 220 /A maddeleri gereğince adı geçen bu sanığın da re 'sen BERAATİNE, Başkan Hâk. Alb. Hulûsi ÖZBAKAN'ın karşı oyu nedeniyle oyçokluğu ile

3)

T.C.K. nun 311 nci maddesinden sanık Turan ELDENİZ hakkındaki davanın T.C.K. nun 102/4, 104/2 nci maddeleri gereğince süre aşımı noktasından; T.C.K. nun 141 /1 nci maddesinden sanık Nusret AYDIN hakkındaki davanın ise ölüm sebebiyle T.C.K. nun 96 ve As. Y. U. K nun 162 nci maddesi gereğince DÜŞMELERİNE, oybirliği ile,

4)

T.C.K. nun 510 ncu maddesi gereğince hakkında görevsizlik kararı verilen Abdullah DEMİR vekilinin, bu suça ilişkin temyiz isteminin As. Y.U.K nun 217/2 nci maddesi gereğince reddiyle, görevsizlik kararının ONANMASINA, oybirliği ile,

5)

Askerî yargıda tefrik kararlarının temyizi kabil olmadığından, haklarında tefrik kararı verilip, bu kararı temyiz eden sanıklar Özcan KESGEÇ, Mehmet Erhan GÖMÜÇ, Mehmet Naci ALANSATAN, Mehmet NAKİPOĞLU, Mehmet Mahir NALBANTOĞLU'nun vaki temyiz istemlerinin REDDİNE, oybirliği ile,

6)

Haklarında beraat tesis edilip, bu kararı temyiz eden sanıklar Abdullah DEMİR, Yakup ERDEM, Mehmet Agah UYANIK, Özcan PEKŞEN, Günay ONAYMAN, Mehmet Ali POLAT, Eyüp SIHHATLİ, Muharrem İKİTİMUR, Harun Aykut GÖKER, vekillerinin vaki temyiz istemlerinin, incelenmesine olanak bulunmadığından 353 sayılı As. Y. U.K. nun 217 / 1 nci maddesi gereğince REDDİNE, oybirliği ile,

7)

Haklarında beraat kararı verilip, Askerî Savcı tarafından aleyhte temyiz edilen sanıklar Ali TAŞER, Şaban AYDIN, Talat ÖZ, Fikri TANTA, Mehmet BEKİROĞULLARI, Sefer GÜVENÇ, Süleyman TURAN, Hasan KAHRAMAN, Yücel YAMAN, Erdoğan ÖZEN, Hüseyin Fuat PINARBAŞI, Mülayim GÜDÜCÜ, Hasan BABUR, Hamza POLAT, Şeref YAKIN, Yılmaz AÇIKGÖZ, Hakkı DOĞAN, Hüseyin KARA, Haydar ONAY, İbrahim ÖZCAN, Satılmış POLAT, Hamit ŞİMDİ, Türkay YÜKSEL, Yaşar AKIN, Osman ÇETİN, Muharrem PARMAKSIZ, Metin KABAKLI, Fuat ÇAKAR, Mehmet GÜNTAY, Yaşar SAYKAL, Nurettin KIZILAĞAÇ, Faik KALKAVAN, Mehmet MUTLU, Ahmet Reşit AKALIN, Cemal Altan AÇIKEL, Atilla EKSEL, Ruhi İLKAN, Mehmet Metin PAZARBAŞI, İsmail SALUM, Fahrettin ATEŞLİ, Hüseyin Hulûsi KARLI, Necdet BOZDOĞAN, Cabbar KILIÇOĞLU, Aziz KAYMAK, Bilâl YAVER, Naci GÜRCAN, Nevzat DEMİRBAŞ, Sait KARAYEL, Mehmet SALUR, Muharrem FÖDER, Fazıl Nushan ERDEM, Ali AŞICI, Cihangir ÜNAL, Tarık SÜTÇÜOĞLU, Yıldırım AKSOY, Talat GÜVEN, Mehmet Coşkun BİLGE, Aydın DOĞAN, Ersin BİLBAŞAR, Mehmet Fevzi OLUK, Metin YAMAN, Metin SONALP, Hüdaverdi TALAY, Mehmet Ali TİRYAKİ, Seyfettin ANIL, Asker KÖROĞLU, Mehmet KARABULUT, Yılmaz BİLGE, Naci AKPINAR, Mahmut DEMİREL, İsa KURT, Rüştü AYDOĞAN, Muzaffer SUBAŞI, Ahmet YILMAZ, Selim OMAY, Sebahattin ERUYANIK, Kazım DOĞAN, İsmail ALP, Alaattin TUNA, Mehmet Fahri KÜÇÜKTEPE, Tahsin MARANCI, Şaban GÜNEŞ, Orhan UYDURUR, Ahmet Hamdi TAŞÇI, Ersen ERÇEVİK, Ramis YAPICI, Recep ŞENGÜL, Nafiz BEĞENDİ, Süreyya Üstün GÜLSÜN, Nurettin YILDIZ, Mustafa ÜZÜM, Meftun OKULGAN, Kemal ABAY, Süleyman BİLGİ, Aytekin BALCI, Fikrettin AKDENİZ, Şükrü DADAŞ, Remzi DORUK, Mustafa MELANLIOĞLU, Cavit ANİLER, Halil KESKİN, Mehmet Ali ANİLER, Refik AKINCI, Şükrü ÜNAL, Mehmet Salih KÜLEY, İlhan ÖZGÜVEN, Mehmet ŞENOL, İdris DENİZ, Mehmet KÜÇÜKGENCAY, Ahmet Vefik ERENCAN, Dilaver İŞLER, Şevki BAŞ, Emine AKÇAM, İsmail Cavit KÜRNEK, Yusuf BAŞBUĞ, Mehmet KOMŞU, Arif AYHAN, Hacı Mehmet AYIK, Mehmet YALÇIN, Orhan Vecdi TOPUZ, Adnan Nail SULAR, Cemal SAYDIK, İbrahim AKFIRAT, Bekir CEYLAN, İsmail ARIK, Hüseyin KOCABAŞ, Tekin YILDIRIM, Sadullah KAPLAN, Eşref RAMOĞLU, Alaattin MUTLU, Hasan MUTLU, Ercüment ATALAY, Nurettin KARAKAYA, Avni DEMİR, Kemal KAFKASLI, Halis TEMUR, Esat TİMUR, Mehmet KIZILGÖZ, Müzehher ÇALIŞKAN, Mahmut Zeki YILMAZ, Ahmet YURTKAN, Zekeriya ŞARK, Halil AYDIN, Muhittin KESKİN, Alaattin AYDIN, Yusuf ÖZCAN, Musa ÖZEN, Türker ÇINAR, Hüseyin ÇAKMAK, Yahya DENİZ, Halil ÖZER, Duran ÖZDEMİR, Hasan ÇAĞLAR, Osman Nuri BOĞAKAPLAN, Hasan BOZKURT, Yılmaz SAKINMAZ, Hikmet SELET, Bekir BÜYÜKCAN, Mehmet Emin ERDEM, Zeki MERDOL, İsmail Hakkı AKTAN, Arif ERDAL, Fikret ÖZCAN, Arif Durali YALINLAR, Ali Osman KARCI, Yusuf BİLEN, Süleyman Fehmi EZER, İsmail ALBASAR, Mustafa AZIR, Mustafa KARAHAN, Mehmet Ali DEMİR, Hasan AKKUŞ, Mürsel AKKÖK, Abdülgaffar ESKİKAYA, Bülent ÖZGÖRGEN, Ünal TOMBAK, Mustafa TÜRK, Remzi UYUĞ, Mehmet ATAY, Saim YÜKSEL, Mehmet ERTENLİ, Yüksel SUÇU, Ekrem Ediş, Nedim EKEN, Yılmaz AYAŞLI, Yılmaz ALTINDAĞ, Metin ÖZBOZ, Şuayip BAŞPINAR, Hasan Ersin UNANER, Şaban Ali YAŞAROĞLU, Yücel ARTANTAŞ, Muhlis ÖZKAN, Mustafa TEKAY, Temur GÜNAÇTI, Fahri GÜNAY, Naki TOLONAY, Ahmet BİLAL, Niyazi KIRKDERELİ, İsmet GÜL, Hüseyin KAŞIKÇIOĞLU, Ziya ÖNER, Mustafa KAHRAMAN, Necip DEMİRKIRAN, Mehmet BİLGİN, Hasan Kemal ŞEN, İsmet CİNBİŞ, Ahmet KULAÇ, Mehmet Kemal ŞAHİN, Şevki KURTULUŞ, Yaşar ER, Ahmet ZAFER, Mehmet ÜTEBAY, Süleyman ÇELİK, Tacim KÖROĞLU, Kamil ÖZÇELİK, Sebahattin DİNLER, Zeki YILDIRIMER, Cevat İYİGÜN, Adem ÜRER, Aydın YILMAZ, İbrahim TUĞRUL, Ali SARIHASAN, Ali Kadir YAVUZ, Hüseyin COER, Kadir KILIÇ, Yahya TURAN, Ferruh KURTÇEBE ÖZENAR, Mehmet Rıza USLU, Muzaffer BEDÜK, Tahsin BARDAKÇI, Süreyya KAYA, Sait YILDIRIM, Musa AKBABA, Hasan FİLİZ, Rıza GÜNDÜZ, Yılmaz KARA, Fazlı KARACIĞA, Satılmış YAVAŞ, Ahmet CAN, Nurettin KUDU, Fikri ÖZDEMİR, Mehmet Salih AŞUT, Hacı Ömer KILIÇ, Ali SAZAK, Salih ARTUĞ, Cafer (AZGÜN) BİLGİN, Nazım TOPAL, Tahir MEÇ, Hıdır YÜKSEL, Halim DEMİR, Osman AKÖZEL, Bektaş GÖL, Emrullah GÜNGÖR, İsmet GÜLBAYRAK, İsmet ÇOBAN, Ali KARATAŞ, Oğuz SÖZBİR, Yakup ÇAKIR, Aydın HOŞOĞLU, Hakkı AKIN, Zeki ALKAN, Hasan YILDIRIM, Osman YALIN, İbrahim ÇETKİN, Yusuf Yılmaz KİNES, Mehmet Nural OKTAY, Seyfullah BAYIR, Temel KAMANOĞLU, Osman OK, Bülent PEŞTELLİ, Acar KONAK, Mehmet Remzi UĞUR, Tahir ŞENEL, Durmuş ÇANKAYA, Cafer AVCI, İsmet BEYİZ, Saffet OKUTANOĞLU, İbrahim ÇAMLICA, Mehmet AKKAYA, Mehmet ASLAN, Uğur İLERİ, İhsan PEHLİVAN, Eyüp ÖZTÜRK, Mustafa TOPÇU, Mehmet ÖZTÜRK, Musa AKGÜLOĞLU, Hüseyin ÖZÇELİK, Ali MERAL, Cemal Zeki EVYAPAN, Rafet SİRMEN, Mehmet DEMİRLER, Veysi Ziya DİŞLİ, Erduhan KARAOĞULLARI, Ramazan DİPÇİ, Rüstem ŞARA, Dede YALIN, İbrahim ÖZDURMAZ, Aşir ALTINTAŞ, Ersin DOĞANCI, Hüseyin Erdal KANGAL, Salih Zeki YILMAZ, Anka ÖCAL, Neşet KILIÇASLAN, Ömer Lütfi ÖZALTIN, Yaşar BIYIKOĞLU, İbrahim SABUNCU, Halil DEDE, Selim ACAR, Seyfettin YILMAZ, Şaziment Semra ARIN (Semra ÖZDAMAR), Haydar Kıllkoğlu, Kasım GÜNDÜZ, İbrahim YILMAZ, Hasan KUM, Ali SEL, Ali ALTINDAL, Hüseyin YAZICI, Kadir FİKRET YUNT, Selahattin ATAK, Yurtkan GÖRSEL, Şinasi YENİGÜN, İsmail Şefik AYDIN, Ahmet ÖZKAN, Münir AKÇA, Mehmet

Salih CELEP, Sabit SAĞESEN, Ömer Lütfi SARAL, Raşit TEPE, İsmail KARADAŞ haklarındaki temyiz taleplerinin de, aynı yasanın 217/2 nci maddesi gereğince reddi ile adı geçen sanıklara ait beraat hükümlerinin onanmasına oybirliği ile,

8)

1402 sayılı Sıkıyönetim Kanununun 15/1 nci maddesi aracılığı ile mülga 274 sayılı Sendikalar Kanununun 30 /4 ncü maddesine tevfikan haklarında kapatma kararı verilen DİSK ve buna bağlı T. Maden-İş, Bank-Sen, Tekstil, Basın-İş, Türkiye Gıda-İş, Lastik İş, Genel İş, Sosyal İş, Oleyis, Baysen, Nakliyat-İş, Dev-Maden-Sen, Keramik-İş, Devrimci Sağlık-İş, Hürcam-İş, Petkim-İş, Yeraltı Maden-İş, Asis, Aster-İş, Tekges-İş, Türkiye Yeni Haber-İş, Limter-İş, TİS, Devrimci Toprak-İş, Sine-Sen, Deri-İş, Tümka-İş, Fındık-İş Sendikalarının kapatılmalarına ilişkin kararların, 3713 sayılı Terörle Mücadele Kanunu muvacehesinde hukuki dayanağı kalmadığından, söz konusu kapatılma kararlarının re'sen KALDIRILMALARINA,

9)

Mahkemece kapatılmaları istemi reddedilen Devrimci Yapı-İş ve Taper-İş Sendikaları hakkında Askerî Savcı'nın vaki aleyhe temyiz itirazları yerinde görülmediğinden, 353 sayılı As. Y.U.K. nun 217 /2 nci maddesi gereğince reddiyle, hükmen ONANMASINA, oybirliği ile

16 Temmuz 1991 tarihinde karar verildi.

Başkan
Hâk. Alb. H. Özbakan

Üye	*Üye*	*Üye*	*Üye*
Hâk. Alb. E. Argon	Hâk. Alb. A.V. Özaslan	Hâk. Alb. E. Eserol	Hâk. Yb. A. N. Özler

Karşı oy yazısı:

Sanık Çetin UYGUR'un T.C.K.nun 168 /2 nci maddesinden mahkûmiyeti ile ilgili olarak sanığın suçunun sübuta erdiğini kabul eden tebliğnamedeki görüşe iştirak ettiğimden, yazılı şekildeki çoğunluk görüşüne katılmıyorum.

Başkan
Hâk. Alb. H. ÖZBAKAN

Ek – 2

DİSK Davası Fihristi[2]

Zeynep Kandaz

12 Eylül askeri darbesi ardından kurum ve kuruluşlara açılan onlarca davanın en kapsamlılarından biri olan DİSK ve Bağlı Sendikalar Davası'nda 1477 sanık yargılandı. Hakkında kovuşturmaya yer olmadığına karar verilenler, hakkında dava açılmayan ancak ismi geçen şüpheliler ve firariler ile DİSK ve Bağlı Sendikalar Davası'nda, sendikal mücadeleye emek vermiş saptayabildiğimiz 2485 kişinin ismi dava ve soruşturma belgelerinde yer aldı. Aşağıda bulunan ek tablolarda DİSK ve Bağlı Sendikalar Davası sırasında ek iddianame, fezleke ve esas hakkında mütalaa ile sıkıyönetim mahkemesi gerekçeli kararında ismi geçen kişiler yer almaktadır.

Ayrıca DİSK ve Bağlı Sendikalar Davası'nda yargılanan sanık listesi, sanık olmayan ancak adı geçen firari ve şüpheliler listesi ve hakkında kovuşturmaya yer olmadığına karar verilenler listesi olarak üç ayrı grupta yer verilmiştir. Bu listelerde dava belgelerinde yer alan diğer bilgiler de yer almaktadır.

Aşağıdaki tablolarda DİSK ve Bağlı Sendikalar Davası'nda adı anılanların isimleri, sendikal görevleri veya davaya neden dahil oldukları, birleştirmeler öncesi hangi davaya konu oldukları, cinsiyetleri ve yaşları gösterilmeye çalışılmıştır. Bu bilgiler, resmi belgelere dayalıdır.[3]

[2] İddianame, Ek İddianame ve Esas Hakkında Mütalaa'da ismi geçenler, kitabın "Yargılama Süreci: 1981-1986" bölümünde ayrıca anılmaktadır.

[3] Bazı sanık ve adı geçenlerin cinsiyetleri resmi belgelerde erkek olarak belirtilmiştir ancak araştırmalarımız sonucu kadın oldukları saptanmıştır. Bu bilgiler haricindeki diğer bilgiler resmi belgelerde yer aldığı gibidir. DİSK Davası'nda ismi geçenlerin yaşları 1980 itibarıyladır. Doğum yılları darbenin gerçekleştiği 1980 yılından çıkarılarak bulunmuştur.

Tabloda yer alan kişilerden hakkında dava açılanlar ''sanık'', darbeden sonra yurtdışına çıkmış veya yakalanmamış olanlar ''firari'', sanık olmayan ancak resmi belgelerde ''firari'' olarak adlandırılmayalar ''şüpheli'' olarak ifade edilmektedir. Sanık tablosunun son sütununda kişilerin soruşturma veya davadaki hukuki durumları ''ağır hapis'', ''tefrik'', ''hapis'', ''beraat'' ve ''düşme'' şeklinde görülebilir.

Dava kapsamında resmi belgelere göre adı anılan 2485 kişinin kimi sendikal görevini sürdürürken kimi görevinden ayrılmıştır. Listede adı geçen kişilerin son görevleri yazılmıştır. Listede yer alan kişilerin bazılarının birden fazla sendikal görevi bulunmaktadır. DİSK ya da sendika genel merkezinde görevi olanların, bu sendikal görevleri esas alınmıştır. Sınıflandırma 1) Genel Başkan, 2) Genel Sekreter, 3) Merkez Yönetim ve Yürütme Kurulu üyesi, 4) Merkez Denetim Kurulu üyesi, 5) Merkez Onur Kurulu üyesi, 6) Bölge Temsilcisi (DİSK için), 7) Şube Başkanı (üye sendikalar için), 8) Şube Yöneticisi, 9) İşyeri Baştemsilcisi, 10) İşyeri Temsilcisi, 11) DİSK ile ilişkili toplantı/eylem/etkinlik katılımcısı ve 12) Uzman/Çalışan/İşçi olarak yapılmıştır.

Sendikal görevi ve davaya dahil olma nedeni saptanamayan kişilerin sendikal görevleri ''Belirtilmemiş'' olarak yer almaktadır. [4]

Aşağıda yer alan anahtar liste isme göre alfabetik olarak düzenlenmiştir. Anahtar listenin ardından sanık, şüpheli/firari ve hakkında kovuşturmaya yer olmadığına karar verilenlerin bilgileri ayrı tablolarda yer almaktadır. Anahtar listede yer alan sıra numarası ile kişi ayrıntılarına erişilebilir.

Oldukça uzun bir çalışmayla ve çeşitli belgelerden oluşturduğumuz bu listeyi hazırlarken maddi hataları mümkün olduğunca en aza indirmeye ve tüm ismi geçenler için ulaşabildiğimiz her bilgiyi eklemeye çalıştık. DİSK Davası kapsamının bu geniş dökümünü, araştırmacılara faydalı olması dileğiyle ve 12 Eylül darbesi sonrası DİSK ve Bağlı Sendikalar Davası'nda ismi geçmiş tüm DİSK'lilere ve DİSK dostlarına saygıyla paylaşıyoruz.

[4] Uzman/çalışan/işçi kategorisi hem sendika uzman ve çalışanlarını hem sendikal görevi yazılmayan ancak işçi olduğu belirtilenleri hem EMAŞ'ta çalışan işçileri kapsamaktadır. DİSK ile ilişkili toplam/eylem/etkinlik katılımcısının büyük kısmı DİSK Davası'nda yargılanan demokratik kitle örgütü temsilcilerinden oluşmaktadır. Bunun yanında kimi sanıkların esas hakkında mütalaada DİSK üyesi sendikaların etkinliklerinde yer aldıkları belirtilip sendikal görevlerine yer verilmemiştir. Bu sanıklardan fezlekede görevleri bulunanların sendikal görevleri eklenmiştir. DİSK üyesi Maden-İş ile Bank-Sen'in o dönemde ''bölge temsilciliği'' bulunmakta, sendika şubeleri bulunmamaktadır. Bu organlar pratikte şube olduğundan ''bölge temsilcisi'' olarak ismi yazılan sanıklar ''şube başkanı'', ''bölge yönetim kurulu üyesi'' olarak ismi yazılan sanıklar ''şube yöneticisi'' kategorisine değerlendirilmiştir. Şube sekreteri olan ve/veya şube yönetim kurulunda görev alan sanıklar ''şube yöneticisi'' kategorisine dahil edilmiştir.

Şube yöneticisi kategorisi şubelerde şube başkanlığı dışındaki görevleri kapsamaktadır.

Sözü edilen organlara yedek olarak seçilmiş sendikacılar da asiller ile aynı gruba dahil edilmiştir.

Tablo 1: DİSK ve Bağlı Sendikalar Soruşturması ve Davasında Adı Geçenler (Alfabetik Anahtar Liste)

Sıra No	Adı Soyadı
935	A. Kadri Erkılıç
717	A. Kamber Yaşartürk
1478	A. Kemal Bilginer
1479	A. Remzi Bindal
1480	A. Rıza Gülkaya
1481	A. Rıza Kaya
1482	A. Vahap Kahraman
1483	Abbas Günel
1343	Abdi Durgel
987	Abdulkadir Kömür
1484	Abdullah Akdoğan
1485	Abdullah Başeğmez
1	Abdullah Baştürk
1390	Abdullah Bilgin
1486	Abdullah Budak
95	Abdullah Demir
1089	Abdullah Dökme
1487	Abdullah Eken
1003	Abdullah Erdoğan
335	Abdullah Güney Zarplı
1488	Abdullah Karadeniz
1489	Abdullah Kolay
1490	Abdullah Köse
1491	Abdullah Kuzu
1492	Abdullah Özkan
1493	Abdullah Salar
1494	Abdullah Sayın
83	Abdullah Soner
137	Abdullah Tunç
1495	Abdullah Ulubey
753	Abdullah Yasak
1046	Abdullah Yıldırım
614	Abdullah Yılmaz Düzol
1496	Abdullahman Kocaibrahimoğlu
1497	Abdurrahman Atalay
1498	Abdurrahman Can
86	Abdurrahman Cevat Özhasırcı
814	Abdurrahman Pilatin
84	Abdurrahman Sadık Gökcan
1133	Abdurrahman Üstüner
158	Abdülbaki Öcalan
630	Abdülgaffar Eskikaya
1499	Abdülhalim Can
1349	Abdülkadir Çil
977	Abdülkadir Güler
1500	Abdülkadir Kavak
1501	Abdülkerim Baktimur
1502	Abdülkerim Ertunç
1438	Abdüllatif Emanet
1156	Acar Konak
167	Adem Alkaya
1503	Adem Bıkmaz
1504	Adem Sönmez
910	Adem Ürer
1505	Adıgüzel Şengül
704	Adil Barın
542	Adil Çakır
1506	Adil Gökçe
1507	Adil Gürban (Adil)
344	Adil Sanal
1508	Adil Sevim
1509	Adil Şimşek
1298	Adnan Aktuna
869	Adnan Hüseyin Kutsal
465	Adnan Nail Sula
122	Agâh Gürbüz
1510	Ahmet Acar
75	Ahmet Ağar
1511	Ahmet Akbaş
1512	Ahmet Akdoğan
1513	Ahmet Ayakçı
1341	Ahmet Aydın
1072	Ahmet Bahtiyaroğlu
77	Ahmet Balamir
725	Ahmet Bilal
1514	Ahmet Böbeş
1026	Ahmet Can
1515	Ahmet Ceber
574	Ahmet Cemil Altan
309	Ahmet Çakırsoy
1516	Ahmet Çakmak
1517	Ahmet Çınar
1518	Ahmet Demir
535	Ahmet Doğan
1519	Ahmet Ergün
1520	Ahmet Erol
80	Ahmet Ertan
2	Ahmet Fehmi Işıklar
1521	Ahmet Göral
810	Ahmet Hamdi Gül
193	Ahmet Hamdi Kurubacak
381	Ahmet Hamdi Taşçı
679	Ahmet Karadeniz
1522	Ahmet Kargın
1146	Ahmet Kartal
1523	Ahmet Kaspar
1132	Ahmet Kayıcı
222	Ahmet Kılıç
1524	Ahmet Kılıç
786	Ahmet Korkmaz
766	Ahmet Kulaç
1525	Ahmet Kuru
270	Ahmet Leblebici
850	Ahmet Mahir Nalbantoğlu
64	Ahmet Mete Sönmez
1077	Ahmet Muhittin Kargın
202	Ahmet Nazım Alpman
1466	Ahmet Necati Erzik
1526	Ahmet Oktay
1140	Ahmet Özdoğan
596	Ahmet Özkan
1439	Ahmet Özkan
1527	Ahmet Öztürk
274	Ahmet Raşit Akalan
436	Ahmet Salih Küley
1528	Ahmet Sarıcan
312	Ahmet Şefik Şenyürek
667	Ahmet Taş
294	Ahmet Taşkın
459	Ahmet Tuncer Özcan
1529	Ahmet Turan Karabulut
446	Ahmet Vasfi Arman
443	Ahmet Vefik Erencan
1530	Ahmet Yalıncaklı
1531	Ahmet Yaylı
1532	Ahmet Yeşilyurt
72	Ahmet Yıldız
364	Ahmet Yılmaz
1533	Ahmet Yılmaz

Sıra No	Adı Soyadı
1458	Ahmet Yılmaz Müezzinoğlu
487	Ahmet Yurtkan
851	Ahmet Zafer
1534	Akat Sağıner
27	Akçin Koç
1096	Akgün Çelik
1535	Akın Emre
1331	Akif Boztepe
352	Akif Fikret Erez
504	Alaaddin Aydın
398	Alaattin Büyükdere
1139	Alaattin Çakır
1536	Alaattin Çevik
477	Alaattin Mutlu
1537	Alaattin Öter
1538	Alaattin Taş
1088	Alaattin Taşlık
371	Alaattin Tuna
1539	Alaattin Turna
1540	Alaattin Varol
1541	Alaattin Yılmaz
1070	Alev Ateş
1542	Ali Adalı
1433	Ali Adıgüzel
1402	Ali Altındal
223	Ali Armağan
1543	Ali Aslan
301	Ali Aşıcı
355	Ali Aykut
1544	Ali Baran
922	Ali Barutçu
180	Ali Baykal Gürsoy
1545	Ali Bayraktar
1546	Ali Cangül
1547	Ali Canlı
539	Ali Coşkun Özekmekçi
1548	Ali Çeliker
351	Ali Çetin
1121	Ali Çiçek
676	Ali Demir
1245	Ali Demirtaş
1549	Ali Dolu
1550	Ali Ekber Çiçek
918	Ali Ekber Kınık
532	Ali Erdoğan Tut

Sıra No	Adı Soyadı
1551	Ali Erkan
176	Ali Eşref Turan
1552	Ali Galip Erman
1553	Ali Gelirli
1335	Ali Gençolar
339	Ali Gözüsarı
1554	Ali Gülseven
566	Ali Gümüş
1555	Ali Güner
1556	Ali Güvenli
1557	Ali Haydar Özcan
889	Ali Haydar Özdemir
139	Ali Haydar Uğurlu
1558	Ali Hikmet Özbay
1559	Ali İhsan Efe
204	Ali İhsan Gökçe
933	Ali Kadri Yavuz
827	Ali Kaleci
1560	Ali Kanatçı
81	Ali Kanıkara
879	Ali Kaplan
1561	Ali Karabulak
1045	Ali Karabulut
1562	Ali Karabulut
1563	Ali Karabulut
1564	Ali Karaşıklı
1081	Ali Karataş
43	Ali Kaya
1565	Ali Kınalı
1566	Ali Koç
965	Ali Kumbar
1202	Ali Kumbasar
1230	Ali Meral
1567	Ali Metin
333	Ali Mirzaoğlu
1568	Ali Nejat Sözen
311	Ali Noyan Kayı
1569	Ali Oflaz
706	Ali Osman Gülyaz
608	Ali Osman Karcı
648	Ali Önay
1570	Ali Örs
57	Ali Özarkalıoğlu
1571	Ali Özcan
1190	Ali Özdemir

Sıra No	Adı Soyadı
1572	Ali Özgentürk
1052	Ali Özşenol
691	Ali Rıza Apohan
3	Ali Rıza Güven
1573	Ali Rıza Köroğlu
1092	Ali Rıza Sarı
208	Ali Rıza Sözel
1074	Ali Rıza Yıldız
860	Ali Sağlam
1574	Ali Samet
929	Ali Sarıhasan
1575	Ali Sarıtaş
1576	Ali Saylam
1031	Ali Sazak
1399	Ali Sel
1577	Ali Sezgin
1578	Ali Suiçmez
13	Ali Şahin
1119	Ali Şekip İlez
1579	Ali Talu
399	Ali Taner
32	Ali Taşer
1227	Ali Tekin
1580	Ali Turan Taner
1581	Ali Ulvi Hakoğlu
1582	Ali Usta
1583	Ali Ünal
799	Ali Veysel Gökdeniz
1284	Ali Yabaş
1319	Ali Yalçın
1584	Ali Yaşar
1585	Ali Yaşar
1395	Ali Yılmaz
1586	Ali Yılmaz
1149	Ali Yörük
1475	Ali Yücel
1587	Ali Zebil
1400	Alparslan Dağdelen
1588	Alpaslan Işıklı
1589	Altan Doğanay
1590	Altan Güney
425	Altan Ökeli
1309	Anka Öcal
1591	Arafat Boyat
62	Argün Müceldili

Sıra No	Adı Soyadı
708	Arif Akbaba
602	Arif Ardal
455	Arif Ayhan
1592	Arif Çalım
607	Arif Durali Yalınlar
1593	Arif Dursun
1302	Arif Hikmet Binbir
1594	Arif Memiş
1285	Arif Nihat Üstünbaş
1595	Arif Özdemir
1596	Arif Özserin
588	Arif Tayyar Ergi
1455	Arif Zeki Yücesan
1597	Armağan Aktuğ Çakır
620	Arslan Taşpolat
186	Asım Çümen
914	Asım Özdemir
986	Asım Öztürk
1598	Asil Turgutoğlu
373	Asker Köroğlu
1599	Aslan Akpınar
719	Aslan Celep
1062	Aslan Turan
420	Aslan Ülger
1600	Aslan Yağcı
1283	Aşır Altıntaş
1219	Aşır Ergün
1601	Atagün Duygulu
267	Atılgan Aksu
1016	Atilla Balkan
277	Atilla Ekser
541	Atilla Narman
604	Atilla Öngel
1602	Atilla Rahat
482	Avni Demir
1603	Avni Zengin
510	Ayata Beğensel
1604	Aybars Güner
1460	Aydın Aygün
1605	Aydın Çatar
319	Aydın Doğan
1606	Aydın Ersoy
1086	Aydın Hoşoğlu
1607	Aydın Meriç
153	Aydın Şenesen

Sıra No	Adı Soyadı
1129	Aydın Tekin
1076	Aydın Türkmen
1608	Aydın Yeşilyurt
911	Aydın Yılmaz
733	Aygün Aksu
74	Ayhan Ak
1609	Ayhan Dümen
1610	Ayhan İşçi
1611	Aynur Parlak
1612	Aynur Yılmaz (Sivrikaya)
1613	Ayşe Çokduygulular
1467	Ayşe Öndaş
1614	Ayşe Tebessüm Sarp
322	Aytaç Doğruel
413	Aytekin Balcı
1170	Aytekin Köksal
1615	Ayvaz Ayar
1616	Azamet Erdoğan
201	Azimet Çankaya
1296	Azimi Güner
244	Aziz Cüdi Öktem
798	Aziz Dal
740	Aziz Doruk
1617	Aziz Durak
285	Aziz Kaymak
1618	Aziz Küçükkubaş
521	Aziz Iğnak
1619	Aziz Tezgeldi
1620	Aziz Yerlikaya
1350	Azmi Yıldız
1621	B. Baki Nalbant
1622	Bahadır Berkmen
682	Bahri Arıoğlu
1623	Bahri Başaran
1624	Bahri Demir
1625	Bahriye Turan
1626	Bahtiyar Erkul
1627	Baki Budak
1628	Baki Kaya
828	Baran Orhan Güzel
1629	Barış Tütün
1108	Basri Açıkyüz
1456	Basri Cengiz
989	Basri Döner
1035	Bayram Aslan

Sıra No	Adı Soyadı
1120	Bayram Bahçeli
1067	Bayram Çam
1630	Bayram Salman
1340	Bedir Sezgin
1631	Bedrettin Bugal
1632	Bedrettin Usluer
1633	Bedri Uğur
582	Bekir Belovacıklı
592	Bekir Büyükcan
115	Bekir Can
469	Bekir Ceylan
263	Bekir Çimen Önder
1040	Bekir Doğan
346	Bekir Gilman Arda
1300	Bekir Tunçay Çelen
1634	Bekir Yılmaz
527	Bekir Zeyyat Eken
1342	Bektaş Avşar
1066	Bektaş Göl
1635	Bektemur Bıçakçı
20	Belgüzar Can
1636	Belgüzar Özdemir
354	Besim Usta
1637	Beşir İşlek
1171	Beyhan Tımbıl
1638	Beytül Kırşak
1639	Bilal Ökten
1248	Bilal Sağlam
286	Bilal Yaver
1386	Bilge Olgaç (Özen)
1640	Binali Köygülü
250	Binali Polat
1098	Birol Naz
690	Bora Çeşmeciler
240	Burhan Aktaş
1641	Burhan Belekoğlu
1642	Burhan Candemir
907	Burhan Çiftçi
1327	Burhan Güneş
1643	Burhan Öz
1644	Burhan Öztürk
1645	Burhan Şahin
457	Burhan Yaman
1646	Burhanettin Özel
1155	Bülent Beştelli

Sıra No	Adı Soyadı
1647	Bülent Canki
1304	Bülent Kural
635	Bülent Özgörgen
1648	Bülent Yerdelen
748	Bülent Yurtkaya
284	Cabbar Kılıçoğlu
1053	Cafer (Azgun) Bilgin
1161	Cafer Avcı
1649	Cafer Çamlıbel
1650	Cafer Çamlubel
1651	Cafer Gençoğlu
1652	Cafer Güney
819	Cafer Kaya
1653	Cafer Şahin
251	Cafer Tayyar Dilek
1654	Cafer Tepe
1044	Cafer Tire
1655	Cahit Mumcu
427	Cavit Aniler
1656	Cebbar Kuvvet
1657	Cebbar Pehlivan
50	Celal Alçınkaya
1658	Celal Çezik
661	Celal İpek
1659	Celal Kaya
1660	Celal Kızan
4	Celal Küçük
1038	Celal Özer
919	Celal Toprak
1172	Celal Yılmaz
105	Celalettin Erdem
1661	Celalettin Güney
1662	Celalettin Vardarlı
1663	Celil Aydemir
1383	Cem Sultan Molvan
275	Cemal Altan Açıkel
34	Cemal Arslan
1664	Cemal Azmi Poyraz
1354	Cemal Demirci
1665	Cemal Elaldı
836	Cemal Erdem
1666	Cemal Erdoğmuş
1667	Cemal Güner
1668	Cemal Karataş
1261	Cemal Konca

Sıra No	Adı Soyadı
1669	Cemal Önder
1012	Cemal Polat
826	Cemal Samutoğlu
467	Cemal Saydık
1670	Cemal Şener
1305	Cemal Urun
787	Cemal Yaltalıöz
1671	Cemal Yıldız
1243	Cemal Zeki Evyapan
942	Cemalettin Bakar
1672	Cemil Arıkan
1673	Cemil Daylan
1674	Cemil Sarıtaş
1675	Cemil Topçu
940	Cemil Turan
605	Cemil Yetik
1676	Cenan Bıçakçı
1677	Cengiz Oşingen
692	Cengiz Tığlı
1437	Cengiz Varınca
323	Cengiz Yazıcı
1678	Cevat Göremen
908	Cevat İyigün
252	Cevat Tatlı
1679	Cevdet Bayraktar
775	Cevdet Duruk
1680	Cevdet Karagülle
1463	Cevdet Özkul
550	Cevdet Pehlivan
867	Cevdet Sözütek
1681	Cevdet Turan
179	Cevdet Yılmaz
104	Cevdet Zeydanlı
1682	Ceyhan Akkaya
1683	Cihan Karakurt
302	Cihangir Ünal
594	Cihat Erdem
1201	Cihat Sayan
1357	Cumaali Cingü
1101	Cumhur Yenigeldi
1684	Çetin Kıraçlı
1685	Çetin Polat
649	Çetin Tarıoğlu
58	Çetin Uygur
253	Çimen Turan

Sıra No	Adı Soyadı
1686	D. Ali Şenduran
1280	Dedo Yalın
1334	Demirali Aykıran
21	Demirhan Tuncay
1453	Deniz Cahit Kumaşoğlu
886	Derviş Kartal
932	Derviş Serim
1687	Derviş Tezel
444	Dilaver İşler
961	Dilber Aslan
1011	Dinçer Doğu
1328	Doğan Aktaşlı
1179	Doğan Çelik
1688	Doğan Erinç
1689	Doğan Gökşen
1690	Doğan Soylu
1691	Doğan Şendoğan
1240	Durak Gökberk
573	Duran Özdemir
1692	Durhan Gülhan
25	Durmuş Ali Yalnız
1160	Durmuş Çankaya
540	Durmuş Öztürk
1693	Durmuş Ülker
160	Durmuş Yıldız
951	Durmuş Yücel
1694	Dursun Açıkbaş
42	Dursun Ali Kocaman
1695	Dursun Aydın
1696	Dursun Çetinkaya
1697	Dursun Erkan
500	Dursun Fidan
1698	Dursun Güneş
380	Dursun Güney
1699	Dursun Karaman
1700	Dursun Korkmaz
171	Dursun Köroğlu
1701	Dursun Kuru
1702	Dursun Özkaya
156	Dursun Sabur
824	Dursun Şahin
288	Dursun Yıldırım
896	Düzgün Doğan Halis
1703	Edem Güder
866	Edip Akbaş

Sıra No	Adı Soyadı
1704	Edip Erakın
24	Ekrem Akkuş
1705	Ekrem Aydın
1706	Ekrem Baş
643	Ekrem Ediş
1707	Ekrem Ekinci
1220	Ekrem Erdemir
950	Ekrem Ereskici
1708	Ekrem Güvercinli
272	Ekrem Kandemir
1426	Ekrem Özgenci
721	Ekrem Turgut
1378	Ekrem Ülgey
834	Elvan Özcan
1709	Emel Aksoy
1710	Emin Aksoy
1711	Emin Ali Uzun
1712	Emin Bakioğlu
1713	Emin Becer
318	Emin Fırat Batur
1714	Emin Özdoğru
1715	Emin Yaşar
449	Emine Akçam
1716	Emine Kara (Canıbeyaz)
1212	Emir Babakuş
1073	Emrullah Güngör
236	Emrullah Köker
246	Engin Akpınar
1717	Engin Çağlar
1718	Engin İkibudak
85	Enver Çelikkol
1719	Enver Erpek
131	Enver Özlek
1720	Enver Tuncay
1721	Enver Türkoğlu
71	Ercan Eyüpoğlu
1722	Ercan Soykan
1723	Ercan Tunalı
479	Ercüment Atalay
276	Ercüment Tahir İçil
1724	Erdal Çiller
1725	Erdal Dönmez
1083	Erdal Şahin
544	Erdinç Işıkver
1726	Erdinç Yılmaz

Sıra No	Adı Soyadı
1273	Erdoğan (Erduran) Karaoğulları
332	Erdoğan Arı
113	Erdoğan Bayramoğlu
1727	Erdoğan İnayet
1264	Erdoğan Kalçın
1367	Erdoğan Kar
1728	Erdoğan Karacaoğlan
79	Erdoğan Özen
432	Erdoğan Patır
1729	Erdoğan Ünal
734	Erdoğan Yılmaz
1730	Ergin Yalman
1452	Ergün Çol
30	Ergün Faruk Erdem
756	Ergün Onat
1731	Erhan Aktaş
424	Erkan Erdoğan
1732	Erkan Esen
1174	Erol Aksel
1733	Erol Arısoy
1346	Erol Batıbeki
1358	Erol Demirbağ
1734	Erol Dinz
1735	Erol Ergüren
1736	Erol Ertan
1737	Erol Özkök
313	Erol Serdar
1738	Erol Utku
55	Erol Yalçın
1435	Ersait Şen
1739	Ersan Altın
384	Ersen Erçevik
1740	Ersin Atlı
321	Ersin Bilbaşar
330	Ersin Çamlar
1289	Ersin Doğancı
584	Ersin Öztürk
1741	Ertan Andaş
1742	Ertan Valunya
1323	Ertan Yağız
1109	Ertuğrul Gümüş
196	Esat Şen
471	Esat Timur
1743	Eshap Özbilim
768	Eşref Doğan

Sıra No	Adı Soyadı
1744	Eşref Okumuş
476	Eşref Ramoğlu
1745	Ethem Erol
70	Ethem Ertan Taneri
1746	Ethem Karakoyak
164	Ethem Keş
1747	Eyüp Dönmez
1213	Eyüp Öztürk
1193	Eyüp Sıhatli
1748	F. Süleyman Köse
281	Fahrettin Ateşli
1033	Fahri Altıkulaç
722	Fahri Günal
646	Fahri Kalaycı
1224	Fahri Kızıltan
971	Fahri Özen
716	Fahri Yıldız
1102	Faik Bayramçavuş
1749	Faik Güneş
233	Faik Kalkavan
979	Faik Yılmaz
65	Faruh Pekin
1750	Faruk Aydoğan
1751	Faruk Ergüven
1752	Faruk Erman
254	Faruk Türkoğlu
701	Faruk Uğurlu
1753	Fatma Pehlivan
293	Fazıl Nüshan Erdem
844	Fazlı Baş
1372	Fazlı Doğanay
1024	Fazlı Karacığa
155	Fehmi Altun
1754	Fehmi Özkıran
515	Fehmi Saydık
1755	Feramuz Önel
1090	Ferhat Tozcu
1756	Feridun Girdin
187	Feridun Karapekmez
1757	Feridun Yıldız
1316	Ferit Dirier
1758	Ferit Gülseven
165	Ferit Ünalır
939	Ferruh Kurtcebe Özenar
902	Ferudun Ertuş

Sıra No	Adı Soyadı
711	Fethi Gül
348	Fethi Özsez
890	Feyzullah (Seyfullah) Korkmaz
1759	Feyzullah Gümüş
138	Feyzullah Temur
1760	Fezayir Özdemir
1761	Fikret Akdeniz
1762	Fikret Akgün
1763	Fikret Ay
1764	Fikret Ayduk
567	Fikret Bulut
1765	Fikret Çınar
1766	Fikret Demir
745	Fikret Durmuş
1093	Fikret Güleryüz
883	Fikret Güngör
603	Fikret Özcan
818	Fikret Tükenmez
954	Fikret Yüksel
414	Fikrettiin Akdeniz
1767	Fikri Baştürk
1768	Fikri Çüven
1769	Fikri Eryurt
1028	Fikri Özdemir
78	Fikri Şen
38	Fikri Tanta
232	Fuat Çakar
1297	Fuat Gedik
864	Fuat Yavuz Özbek
1770	Gaffar Akkılıç
1771	Galip Sarı
1351	Gani Turanlı
1772	Garip Aslan
1773	Gül Ayyıldız
696	Gül İlyas Değerli
944	Gül Mustafa Gümüşoğlu
1774	Gülay Türkyılmaz
1775	Gülbahar Tav
1776	Gülcan Günışık
1777	Gülden Sevgili
697	Gülpaşa Günbeyi
983	Gülperi Kılık (Tarakçı)
349	Gülşen Abanozoğlu (Eryüksel)
1778	Gültekin Bekdemir
1779	Gültekin Gazioğlu
1780	Gün Bulut
1781	Günay Kızıltan
1782	Günay Kurtman
377	Günay Onayman
61	Günaydın Erdoğmuş
341	Gündüz Temizdal
1783	Güner Sarıdoğan
1013	Güngör Bedavacı
1784	Güngör Oğuz
655	Güngör Yalçınkaya
1785	Gürbüz Güneş
1786	Gürbüz Köprülü
1787	Gürcan Özgür
735	Gürel Ergev
298	Gürsel Erkmen
1788	H. İbrahim Topuz
1789	H. Macit Erdoğan
1790	H. Yusuf Özdemir
751	Habib Özkan
815	Hacı Ahmet Çeber
795	Hacı Bayram Altınay
840	Hacı Demir
1363	Hacı Fidan
838	Hacı Kabakulak
456	Hacı Mehmet Ayık
964	Hacı Osman Deniz
1030	Hacı Ömer Kılıç
720	Hadi Şengür
1112	Hakkı Akın
1791	Hakkı Aydın
117	Hakkı Doğan
1408	Hakkı Engin
73	Hakkı Öztürk
1792	Hakkı Öztürk
1793	Hakkı Özven
1794	Hakkı Vural
1795	Hakkı Yılmaz
1796	Haldun Eğinç
518	Haldun Hızcan
178	Halil Aslan
1797	Halil Ataç
526	Halil Aydın
1798	Halil Bilir
928	Halil Bolat
1799	Halil Burak
1141	Halil Cesur
1361	Halil Dede
120	Halil Deniz
1800	Halil Ekici
1801	Halil Güney
11	Halil Hayta
1355	Halil İbrahim Ergün
565	Halil İbrahim Kader
1802	Halil Kaya
428	Halil Keskin
903	Halil Koç
561	Halil Özel
1803	Halil Özvardar
1804	Halil Toy
627	Halil Yakar
1265	Halil Yalçın
82	Halil Yasin Ketenoğlu
163	Halil Yeşil
743	Halil Yıldırım
718	Halil Yüksel Kama
1063	Halim Demir
1805	Halis Erguvan
486	Halis Temur
199	Halit Aydın
1806	Halit Erdem
1807	Halit Karaaslan
1183	Halit Sunluoğlu
1417	Halit Yılmaz
1808	Haluk (Enis) Coşkun
1809	Haluk Korkmaz
1473	Haluk Şahin
898	Haluk Ünal
1810	Hamdi Ersöz
1811	Hamdi Gülen
265	Hamdi Kosova
1812	Hamdi Tekin
1041	Hamdi Tüzün
699	Hamdi Yanıkkaya
463	Hamdullah Güzel
808	Hamit Akdiş
752	Hamit Altınışık
949	Hamit Sipahi
134	Hamit Şindi
1097	Hamza Düzgünoğlu
98	Hamza Polat

Sıra No	Adı Soyadı
1813	Hanife Yıldırım
76	Harun Aykut Göker
99	Harun Sarıhan
1814	Hasan Akgöl
625	Hasan Akkuş
789	Hasan Aktaş
107	Hasan Algül
1091	Hasan Alkan
829	Hasan Altınel
1815	Hasan Apohan
194	Hasan Aslanbay
1477	Hasan Aykut
92	Hasan Babur
790	Hasan Basri Akkaya
632	Hasan Basri Doğanay
1256	Hasan Bayrı
872	Hasan Bektaş
863	Hasan Beyoğlu
583	Hasan Bozkurt
1816	Hasan Burgucu/Bergüzar
1043	Hasan Büyükdemirci
1817	Hasan Cengiz
572	Hasan Cevher
958	Hasan Civan
1818	Hasan Cücük
576	Hasan Çağlar
1819	Hasan Çam
1207	Hasan Çay
239	Hasan Çetin
1820	Hasan Doğan
1821	Hasan Doğan
315	Hasan Edip Yüksel
1822	Hasan Erbaş
806	Hasan Erçel
439	Hasan Erdoğan
536	Hasan Erilkan
300	Hasan Erol
664	Hasan Ersin Unaner
1021	Hasan Filiz
1823	Hasan Gazi Işık
1824	Hasan Gülen
1825	Hasan Gürbüz
593	Hasan Gürsoy
1826	Hasan Güven
973	Hasan Hacim

Sıra No	Adı Soyadı
1827	Hasan Hoşser
1828	Hasan Hüseyin Kelle
52	Hasan Kahriman
1829	Hasan Kaptan
314	Hasan Katırcıoğlu
1260	Hasan Kavak
182	Hasan Kekeç
741	Hasan Kemal Şen
1396	Hasan Kum
478	Hasan Mutlu
598	Hasan Okyar
1830	Hasan Saadet
1418	Hasan Sarıbaş
1831	Hasan Sefer
1379	Hasan Semih Selvidal
1832	Hasan Sirkeci
1833	Hasan Sönmez
1834	Hasan Şentürk
1835	Hasan Şimşek
580	Hasan Tahsin Güven
1223	Hasan Tahtadelen
169	Hasan Tezcan
861	Hasan Uysal
368	Hasan Uzun
1836	Hasan Üldeş
1837	Hasan Vurgun
102	Hasan Yalçın
1117	Hasan Yıldırım
1838	Hasan Yıldırım
1189	Hasan Yıldız
1839	Hasan Yılmaz
1295	Hasan Yoldaş
159	Hasan Yücel
1840	Hasibe Önce
1249	Haşim Dilber
1015	Hatice Türkan Baloğlu (Öniş)
1841	Havva Yılmaz
1842	Hayati Özay
1272	Hayati Talan
1843	Haydar Danacı
1391	Haydar Kırkoç
1844	Haydar Koç
127	Haydar Onay
1845	Haydar Sağıroğlu
227	Haydar Şahiner

Sıra No	Adı Soyadı
1846	Haydar Zar
1847	Hayrettin Akkoyunlu
1848	Hayrettin Bilim
170	Hayrettin Kara
1849	Hayrettin Köylüer
1850	Hayrettin Yaşar
325	Hayri Alkan
1851	Hayri Nurdan Köken
1852	Hayri Zenderlioğlu
1431	Hayriye Nurdan Üte
1853	Hayrullah Eski
1048	Hıdır Akbaba
1854	Hıdır Bal
1855	Hıdır Hokka
1856	Hıdır Kayhan
502	Hıdır Özkan
1857	Hıdır Sarıkaya
1858	Hıdır Söğüt
1859	Hıdır Söğüt
1236	Hıdır Şahin
1061	Hıdır Yüksel
1860	Hidayet Akkuş
1861	Hidayet Özgündüz
1006	Hidayet Saruhan
675	Hikmet Dündar
1095	Hikmet Esen
1387	Hikmet Ölmez
1862	Hikmet Seçim
589	Hikmet Selet
1863	Hikmet Yıldız
410	Hilmi Celhunz
1864	Hilmi Koç
992	Hilmi Ülker
1865	Hulusi Kara
1866	Hurşit Doğangiray
357	Hüdaverdi Tolay
1867	Hülya Erat
1868	Hülya Gemici (Postoğlu)
1869	Hüsamettin Karabulut
1428	Hüseyin Ahmet User
1870	Hüseyin Akbulut
356	Hüseyin Akduman
554	Hüseyin Aktürk
1871	Hüseyin Albayrak
1039	Hüseyin Altıkulaç

Sıra No	Adı Soyadı
1872	Hüseyin Arabacı
644	Hüseyin Ardıç
1873	Hüseyin Arslan
1254	Hüseyin Aslan
1874	Hüseyin Aslan
927	Hüseyin Avni Keleş
1875	Hüseyin Aydın
1876	Hüseyin Ayık
1397	Hüseyin Bal
112	Hüseyin Baş
1877	Hüseyin Baysal
672	Hüseyin Bölek
1420	Hüseyin Cahit Eker
1145	Hüseyin Cındık
934	Hüseyin Coer
555	Hüseyin Çakmak
1878	Hüseyin Çelik
1879	Hüseyin Çetin
873	Hüseyin Dere
118	Hüseyin Doğan
1034	Hüseyin Doğan
835	Hüseyin Ekici
1880	Hüseyin Emiroğlu
1301	Hüseyin Erdal Kangal
1881	Hüseyin Erdoğan
1882	Hüseyin Ermiş
1294	Hüseyin Ertekin
677	Hüseyin Fırat
209	Hüseyin Fidan
89	Hüseyin Fuat Pınarbaşı
255	Hüseyin Gelmez
1883	Hüseyin Gülücü
212	Hüseyin Güneş
205	Hüseyin Hıncal Özkan
282	Hüseyin Hulusi Karlı
1457	Hüseyin İzver Yarkın
1884	Hüseyin Kalantor
1885	Hüseyin Kapıkaya
123	Hüseyin Kara
1886	Hüseyin Kara
1887	Hüseyin Karademir
1888	Hüseyin Karahan
820	Hüseyin Kartal
728	Hüseyin Kaşıkçıoğlu
1889	Hüseyin Kavcı

Sıra No	Adı Soyadı
1890	Hüseyin Kenar
1891	Hüseyin Koca
472	Hüseyin Kocabaş
842	Hüseyin Koparan
1244	Hüseyin Körpe
185	Hüseyin Kunduracı
707	Hüseyin Kurtuluş
1892	Hüseyin Metin
1893	Hüseyin Mural
1894	Hüseyin Otun
1225	Hüseyin Özçelik
1352	Hüseyin Özşahin
1895	Hüseyin Öztürk
1896	Hüseyin Polat
1338	Hüseyin Raci Soyyılmaz
514	Hüseyin Saydık
1450	Hüseyin Sermet Tepe
1897	Hüseyin Söyler
1898	Hüseyin Şahin
1899	Hüseyin Tanışma
1900	Hüseyin Tekin
1901	Hüseyin Tepeli
1902	Hüseyin Tevetoğlu
1903	Hüseyin Toşak
136	Hüseyin Turan
1269	Hüseyin Tursun
1904	Hüseyin Ulusoy
781	Hüseyin Yağar
1412	Hüseyin Yazıcı
1905	Hüseyin Yenice
1906	Hüsnü Dilli
1907	Hüsnü Dindar
1094	Hüsnü Kesik
821	Hüsnü Koçyıldız
887	Hüsnü Mertoğlu
1908	Hüsnü Özyalçın
327	Hüsnü Tulga Kanıt
1909	İ. Azer Hoşgel
1910	İbil İbrahim Atilla
1252	İbrahim Açıkgöz
468	İbrahim Akfırat
1911	İbrahim Apaydın
488	İbrahim Ateş
946	İbrahim Ayaz
849	İbrahim Ayvaz

Sıra No	Adı Soyadı
955	İbrahim Başaran
1912	İbrahim Başaran
823	İbrahim Beyhan
1913	İbrahim Cingöz
760	İbrahim Ciniviz (Şimşir)
1051	İbrahim Çalık
1195	İbrahim Çamlıca
1143	İbrahim Çetkin
875	İbrahim Ethem Sel
418	İbrahim Gül
509	İbrahim Gürbüz
1914	İbrahim İlitli
234	İbrahim Kalyoncu
1915	İbrahim Kandemir
261	İbrahim Kaya
1916	İbrahim Kaya
1194	İbrahim Kılıç
1917	İbrahim Kılınç
125	İbrahim Kolçak
1918	İbrahim Kutay
804	İbrahim Murat
549	İbrahim Olgungül
128	İbrahim Özcan
1281	İbrahim Özdurmaz
1359	İbrahim Sabuncu
66	İbrahim Sadun Aren
1919	İbrahim Sarı
1920	İbrahim Şerit
1921	İbrahim Tosun
924	İbrahim Tuğrul
1454	İbrahim Turhan
1364	İbrahim Uğurlu
1394	İbrahim Yılmaz
172	İbrahim Yuvarlakoğlu
441	İdris Deniz
1922	İdris Garibe
763	İhsan Aksay
1443	İhsan Aydın
1923	İhsan Güneş
1924	İhsan Kara
308	İhsan Nuri Aydeğer
1211	İhsan Pehlivanlı
1925	İhsan Uğurlu
1464	İkbal Bilir
972	İlhami Bükrek

Sıra No	Adı Soyadı
1926	İlhami Güzel
1927	İlhami Kar
1177	İlhami Karagözoğlu
1471	İlhami Soysal
1928	İlhan Geçit
266	İlhan Kayıkçı
1929	İlhan Kokulu
437	İlhan Özgüven
1930	İlhan Şahin
1931	İlhan Tunadan
1932	İlhan Tunç
183	İlhan Yapıcı
1933	İlhanmi Tükenmez
1934	İlknur Akça
1935	İlyas Çakmak
262	İlyas Demircan
1936	İlyas İnan
1233	İlyas Özay
689	İlyas Uçar
142	İlyas Ural
1198	İmdat Altınkılıç
776	İnayet Tolunay
645	İrfan Ada
1937	İrfan Aztunç
1938	İrfan Cüre
546	İrfan Gezbul
552	İsa Ekmekçi
489	İsa Kara
360	İsa Kurt
1939	İskan Özdemir
888	İsmail Akçam
621	İsmail Albasar
370	İsmail Alp
470	İsmail Arık
913	İsmail Arslan
1288	İsmail Aslan
450	İsmail Cavit Kürnek
1940	İsmail Cengiz
545	İsmail Cura
1941	İsmail Çakmak
33	İsmail Çalışkan
217	İsmail Eryılmaz
599	İsmail Gülbaş
490	İsmail Gündüz
1942	İsmail Güzel

Sıra No	Adı Soyadı
601	İsmail Hakkı Aktan
297	İsmail Hakkı Çavuşoğlu
154	İsmail Hakkı İnanç
19	İsmail Hakkı Önal
779	İsmail Hamamcı
347	İsmail İlay Çalışkan
1943	İsmail İsmet Silahçı
1944	İsmail İyiler
1945	İsmail Karabulut
466	İsmail Karadaş
1251	İsmail Kaymakçı
1946	İsmail Kökçü
1947	İsmail Onat
40	İsmail Özbiçer
1432	İsmail Özcan
897	İsmail Özgül
1173	İsmail Özparça
279	İsmail Salum
1948	İsmail Sarıtepe
1436	İsmail Şefik Aydın
388	İsmail Şentürk
1949	İsmail Şimşek
1042	İsmail Taşkaya
868	İsmail Tok
1231	İsmail Uzun
865	İsmail Yalçınkaya
1950	İsmail Yavaşoğlu
1951	İsmail Yavuz
1952	İsmail Yıldırım
833	İsmail Zehir
1953	İsmet Aksoy
531	İsmet Aktaş
764	İsmet Altun
1954	İsmet Aslan
1163	İsmet Beyiz
769	İsmet Borazan
882	İsmet Bulak
18	İsmet Cantekin
742	İsmet Cinbiş
1080	İsmet Çoban
200	İsmet Demir
271	İsmet Doğan
1955	İsmet Elgün
1956	İsmet Erdem
727	İsmet Gül

Sıra No	Adı Soyadı
1078	İsmet Gülbayrak
1957	İsmet Güngör
1958	İsmet Savaşır
215	İsmet Torun
269	İsmet Ülker
397	İzzet Akgül
1959	İzzet Çapan
148	İzzet Kurnaz
749	İzzettin Arslan
1960	Jale Aytı
1961	Kadem Can
784	Kadir Altın
1413	Kadir Fikret Yont
974	Kadir Korucu
559	Kadir Pamuk
1962	Kadir Sezen
1448	Kadir Şahin
1963	Kadir Ulaş
1964	Kadir Üstün
1416	Kadri Güler
505	Kadri Kar
1965	Kadri Yılmaz
1966	Kadriye Turgut
1967	Kahraman Altunay
1968	Kaluç Kılıç
1969	Kamber Doğan
1970	Kamil Bilgin
1002	Kamil Deriner
1259	Kamil Erman Ataç
1226	Kamil Ersöz
1971	Kamil Koç
1972	Kamil Mert
1268	Kamil Okan Süleymanoğlu
904	Kamil Özçelik
1973	Kamil Sarısoy
714	Kâmil Yerlikaya
807	Kasım Akbulut
1974	Kasım Elçi
1393	Kasım Gündüz
1975	Kasım Keskinsoy
1449	Kasım Kurt
1057	Kasım Meç
1976	Kasım Özdemir
1977	Kasım Öztürk
1275	Kasım Yılmaz Çöte

Sıra No	Adı Soyadı
1978	Kaşif Karaman
1979	Kaya Teker
1185	Kaya Üner
369	Kâzım Doğan
350	Kâzım Doğan Güler
1980	Kazım Ecevit
1981	Kazım Gümüş
1982	Kazım Kapan
994	Kazım Korkmaz
1983	Kazım Ödemiş
100	Kâzım Şentürk
1984	Kazım Yıldırım
1985	Kazım Yılmaz
385	Kemal Abay
41	Kemal Akar
1986	Kemal Akman
1987	Kemal Alkan
700	Kemal Altay
145	Kemal Ay
1988	Kemal Baştuğ
1218	Kemal Bozkurt
1989	Kemal Ceylan
853	Kemal Çelik
1990	Kemal Daysal
340	Kemal Hamzaoğlu
484	Kemal Kafkaslı
668	Kemal Kalender
1991	Kemal Kanca
579	Kemal Kapşıgay
1992	Kemal Karakuş
871	Kemal Kaya
1124	Kemal Kayhan
1993	Kemal Köye
1994	Kemal Kuru
5	Kemal Nebioğlu
512	Kemal Özbaş
1995	Kemal Pehlivanoğlu
1996	Kemal Şahin
1997	Kemal Türkler
619	Kemal Uğurlu
1998	Kemal Yaşar
1999	Kemal Yaşar
12	Kemal Yılmaz
2000	Kemal Yorulmaz
2001	Kemalettin Çetinkaya

Sıra No	Adı Soyadı
2002	Kemalettin Gül
235	Kemalettin Ünlü
952	Kenan Ağacıklar
15	Kenan Akman
685	Kenan Aktaş
2003	Kenan Budak
984	Kenan Ekşin
2004	Kenan Evcin
2005	Kenan Ökten
419	Kenan Sesürgen
1306	Kenan Turhan
1392	Kenan Yonucu
1181	Kenan Yurdakul
1068	Kerim Baba
141	Kerim Zengin
528	Keziban Türkmen
2006	Köksal Bolkıran
1470	Kurtul Yılmaz Altuğ
2007	Lemi Yaşar Bora
2008	Leyla Eken
2009	Lütfi Bakır
2010	Lütfi Sakır
503	Lütfullah Bülent Deda
1447	Lütfü Bayram
219	Lütfü Molla
2011	M. Ali Çakmak
2012	M. Ali Dinç
2013	M. Ali Gemgün
2014	M. Ali Kösen
2015	M. Ali Özcan
2016	M. Ali Tan
2017	M. Ali Yıldız
2018	M. Bekir Özalp
2019	M. Çetin Kanbay
2020	M. Fethi Gürdaloğlu
2021	M. Salih Celap
2022	M. Zeki Saran
980	Macit Balipaşa
759	Macit Cününoğlu
2023	Macit Gümüşoğlu
2024	Mahir Çakır
184	Mahir Çetin
1228	Mahir Kaya
1476	Mahir Öztürk
2025	Mahir Toksöz

Sıra No	Adı Soyadı
2026	Mahmure Karaoğlu
671	Mahmut Aydın
575	Mahmut Boyraz
2027	Mahmut Çavuş
359	Mahmut Demirel
693	Mahmut Doğan
631	Mahmut Eren
1292	Mahmut Gündüzbey
2028	Mahmut İçten
1036	Mahmut Kılıç
2029	Mahmut Leventoğlu
2030	Mahmut Mısır
421	Mahmut Mulhan
650	Mahmut Naci Yazgan
2031	Mahmut Nedim Öz
755	Mahmut Öndeş
513	Mahmut Övün
839	Mahmut Pur
2032	Mahmut Sağlam
2033	Mahmut Şahin
2034	Mahmut Taş
2035	Mahmut Temizyürek
2036	Mahmut Yıldırım
485	Mahmut Zeki Yılmaz
2037	Maksut Göksu
654	Maksut Süleyman Göksu
2038	Malik Gençay
2039	Mecit Vişne
1274	Mecnun Yağışan
406	Meftun Oyulgan
2040	Mehdi Beşpınar
101	Mehmet Agah Uyanık
2041	Mehmet Akbaba
2042	Mehmet Akbaş
2043	Mehmet Akbulut
1019	Mehmet Akıncı
724	Mehmet Akif Onursal
1205	Mehmet Akkaya
558	Mehmet Akkuş
1142	Mehmet Aktaş
2044	Mehmet Alıcı
146	Mehmet Ali Albay
429	Mehmet Ali Aniler
1263	Mehmet Ali Belen
2045	Mehmet Ali Coşkun

Sıra No	Adı Soyadı
624	Mehmet Ali Demir
2046	Mehmet Ali Kılıç
678	Mehmet Ali Özelmacı
785	Mehmet Ali Özser
761	Mehmet Ali Polat
362	Mehmet Ali Tiryaki
1122	Mehmet Altunbaş
2047	Mehmet Araz
1206	Mehmet Aslan
2048	Mehmet Aslan
2049	Mehmet Aslan
639	Mehmet Atay
2050	Mehmet Aydın
969	Mehmet Baki Şahinbaş
1191	Mehmet Baş
782	Mehmet Battal Kırdar
39	Mehmet Bekiroğulları
732	Mehmet Bilgin
228	Mehmet Bilsay Kuruç
963	Mehmet Bozbek
2051	Mehmet Boztepe
383	Mehmet Bulut
802	Mehmet Bülbül
338	Mehmet Cengiz Göbekli
307	Mehmet Coşkun Bilge
268	Mehmet Çakıcı
1197	Mehmet Çavuş
2052	Mehmet Çelikbaş
881	Mehmet Çelikel
188	Mehmet Çetin
1332	Mehmet Çetin Subutay
1136	Mehmet Çıra
2053	Mehmet Çolak
2054	Mehmet Dal
2055	Mehmet Danış
2056	Mehmet Daniş
930	Mehmet Değirmenci
1270	Mehmet Demirler
481	Mehmet Dik
856	Mehmet Dikmen
571	Mehmet Dinç
1324	Mehmet Dur
570	Mehmet Durmuş Çavdar
2057	Mehmet Dündar
1430	Mehmet Emin Engin Uysal

Sıra No	Adı Soyadı
595	Mehmet Emin Erdem
586	Mehmet Er
68	Mehmet Erhan Gömüç
641	Mehmet Ertenli
2058	Mehmet Ertuğrul
2059	Mehmet Erzene
447	Mehmet Eşref Gürmarmara
63	Mehmet Fahri Aral
375	Mehmet Fahri Küçüktepe
758	Mehmet Faik Kayagil
396	Mehmet Faruk Çağdaş
329	Mehmet Fevzi Oluk
684	Mehmet Fidan
1293	Mehmet Gazi Daş
296	Mehmet Genç
1388	Mehmet Gençer
715	Mehmet Göklü
2060	Mehmet Gölalipaşaoğlu
2061	Mehmet Gül
2062	Mehmet Güler
2063	Mehmet Gündoğdu
610	Mehmet Güneş
258	Mehmet Güntay
2064	Mehmet Gürbulak
811	Mehmet Güzenge
342	Mehmet Haluk Sarıbaş
997	Mehmet Hanefi Akçelik
1184	Mehmet Hanefi Öğül
657	Mehmet Hulusi Yavuz
1104	Mehmet İnan
663	Mehmet İpekçi
2065	Mehmet İsmailoğlu
2066	Mehmet Kaçar
854	Mehmet Kaplan
2067	Mehmet Kaptan
2068	Mehmet Karabulut
2069	Mehmet Karaca
2070	Mehmet Karagöz
967	Mehmet Karaman
1187	Mehmet Karas
2071	Mehmet Kaya
198	Mehmet Kaynak
1235	Mehmet Kaypak
773	Mehmet Kemal Şahin
1135	Mehmet Kığli

Sıra No	Adı Soyadı
2072	Mehmet Kılıç
2073	Mehmet Kılınç
473	Mehmet Kızılgöz
454	Mehmet Komşu
1403	Mehmet Kurutaş
442	Mehmet Küçükgencay
499	Mehmet Maranki
280	Mehmet Metin Pazarbaşı
14	Mehmet Mıhlacı
324	Mehmet Murat Batur
1169	Mehmet Mustafa Yaşar Tezbaşaran
257	Mehmet Mutlu
91	Mehmet Naci Alansatan
772	Mehmet Nakipoğlu
1151	Mehmet Nurol Oktay
1282	Mehmet Ölmezler
2074	Mehmet Özdemir
2075	Mehmet Özen
2076	Mehmet Özkök
2077	Mehmet Öztoprak
1215	Mehmet Öztürk
411	Mehmet Rahat
259	Mehmet Reşat Genç
774	Mehmet Reşit Dede
948	Mehmet Rıza Uslu
2078	Mehmet Sağlam
44	Mehmet Saim Akbulut
1029	Mehmet Salih Aşut
1441	Mehmet Salih Celep
291	Mehmet Salur
2079	Mehmet Sevim
813	Mehmet Sıddık Eroğlu
1001	Mehmet Sıddık Karaali
1005	Mehmet Sinan Gürbüz
2080	Mehmet Soydeğer
247	Mehmet Soylu
438	Mehmet Şenol
1017	Mehmet Taban
328	Mehmet Tandoğan
1314	Mehmet Taş
2081	Mehmet Tilki
1007	Mehmet Tokluk
2082	Mehmet Tosun
2083	Mehmet Tuna

Sıra No	Adı Soyadı
2084	Mehmet Türk
1167	Mehmet Uras
2085	Mehmet Usta
440	Mehmet Uzunkaya
2086	Mehmet Ümit
852	Mehmet Ütebey
458	Mehmet Yalçın
996	Mehmet Yalçın
754	Mehmet Yalçınkaya
998	Mehmet Yaşar Muti
1100	Mehmet Yaşar Sirmen
848	Mehmet Yemen
2087	Mehmet Yeşim
402	Mehmet Yılan
1166	Mehmet Yıldırım
1176	Mehmet Yıldız
1407	Mehmet Yıldız
1221	Mehmet Yılmaz
2088	Mehmet Yücel
524	Mehmet Yüksel Ergen
736	Mehmet Yüksel Keskin
2089	Mehmet Zeren
750	Mehmet Zorba
968	Melek Kemaloğlu
2090	Melek Nurlu
1405	Melih Etyemez
1237	Melikşah Demirtaş
374	Memet Karabulut
2091	Memik Çakır
2092	Memiş Demir
157	Memiş Gümüş
1368	Menderes Samancılar
2093	Menedi Günaydın
2094	Mesut Oranköylü
2095	Mesut Türkyılmaz
936	Mesut Yıldız
2096	Metin Akın
2097	Metin Denizmen
1099	Metin Eraslan
698	Metin Güven Taş
230	Metin Kabaklı
1276	Metin Önal
656	Metin Özboz
326	Metin Sonalp
2098	Metin Tektaş

Sıra No	Adı Soyadı
1217	Metin Yağmur
336	Metin Yaman
2099	Mevlüt Alp
2100	Mevlüt Eken
1366	Mevlüt Ekinci
175	Mevlüt Gül
2101	Mızrap Zengin
2102	Mikail Kartal
2103	Mirza Arabacı
2104	Mithat Dursun
2105	Muammer Ercelez
2106	Muammer Esmen
960	Muammer Işık
2107	Muammer İgdü
658	Muammer Özkan
422	Muammer Ünal
2108	Muammer Yılmaz
2109	Muazaffer Akran
1459	Muhammet Naci Pamuk
492	Muhammet Zafer Kalaycı
2110	Muharrem Akkuş
2111	Muharrem Arslan
2112	Muharrem Çatçat
1242	Muharrem Ergüven
292	Muharrem Föder
2113	Muharrem Güler
1199	Muharrem İkitimur
408	Muharrem Kılıç
1058	Muharrem Korkmaz
197	Muharrem Parmaksız
2114	Muhittin Dik
530	Muhittin Keskin
673	Muhlis Özkan
2115	Muhsin Aktaş
6	Mukbil Zırtıloğlu
1075	Murat Bozoklu
2116	Murat Güngör
2117	Murat Tokmak
2118	Murtaza Bektaş
2119	Murtaza Tuncer
345	Murteza Bülbül
1429	Murteza Uçansoy
1020	Musa Akbaba
1222	Musa Akgüloğlu
2120	Musa Kılıç

Sıra No	Adı Soyadı
568	Musa Kılınç
534	Musa Özen
537	Musa Parlak
2121	Mustafa Akgüloğlu
2122	Mustafa Akkuş
8	Mustafa Aktulgalı
2123	Mustafa Altunay
2124	Mustafa Aslan
256	Mustafa Atik
2125	Mustafa Ay
1138	Mustafa Aydın
203	Mustafa Aytekin
622	Mustafa Azır
2126	Mustafa Bağcı
2127	Mustafa Bağçe
1246	Mustafa Baş
1182	Mustafa Bayır
1474	Mustafa Bektaş
149	Mustafa Birol Özkay
1381	Mustafa Buvan
56	Mustafa Cengiz Acar
2128	Mustafa Coşkun
242	Mustafa Çağdaş
1050	Mustafa Çam
2129	Mustafa Çoban
119	Mustafa Demirci
2130	Mustafa Demirer
917	Mustafa Dilmen
225	Mustafa Doğan
2131	Mustafa Dönmez
2132	Mustafa Duman
1398	Mustafa Dursun
2133	Mustafa Eker
331	Mustafa Erol Polat
2134	Mustafa Ertuğrul
2135	Mustafa Eryaşar
2136	Mustafa Evin
1424	Mustafa Fikri Toy
448	Mustafa Genç
618	Mustafa Göngör Oral
547	Mustafa Güldere
877	Mustafa Gümüş
379	Mustafa Gürün
177	Mustafa Güven
88	Mustafa Hulusi Güngör

Sıra No	Adı Soyadı
2137	Mustafa İlhan
2138	Mustafa İnç
730	Mustafa Kahraman
2139	Mustafa Kalem
189	Mustafa Kani Çelik
17	Mustafa Karadayı
623	Mustafa Karahan
2140	Mustafa Karakaş
616	Mustafa Karaoğlu
591	Mustafa Kemal Sığan
2141	Mustafa Kılıç
2142	Mustafa Köse
2143	Mustafa Kuku
1318	Mustafa Kula
426	Mustafa Melanlı
1131	Mustafa Murat Tokay
1356	Mustafa Necip Koçak
771	Mustafa Noyan
794	Mustafa Okumuş
1321	Mustafa Okunakol
876	Mustafa Orhan
2144	Mustafa Özdemir
522	Mustafa Özen
2145	Mustafa Özgür
508	Mustafa Reçber
953	Mustafa Satır
493	Mustafa Şahin
2146	Mustafa Şakar
2147	Mustafa Tamam
737	Mustafa Tarı
681	Mustafa Tekay
151	Mustafa Tekelli
1214	Mustafa Topçu
778	Mustafa Toy
767	Mustafa Turanoğlu
637	Mustafa Türk
1210	Mustafa Usturubelli
401	Mustafa Üzüm
688	Mustafa Varhan
1113	Mustafa Yalçın
1203	Mustafa Yaşar Ösme
1056	Mustafa Yılmaz
334	Muzaffer Ahmet Yalçın
981	Muzaffer Bedük
2148	Muzaffer Erten

Sıra No	Adı Soyadı
962	Muzaffer Eşk
2149	Muzaffer Kızıltaş
400	Muzaffer Nayır
2150	Muzaffer Özdemir
1404	Muzaffer Özen
363	Muzaffer Subaşı
551	Muzaffer Tarım
150	Muzaffer Turan
2151	Mücahit İskut
2152	Müfik Kebapoğlu
2153	Müfit İptek
2154	Müftü Küçüközdoğan
2155	Müjdan Orak
2156	Mükremin Yıldırım
90	Mülayim Güdücü
94	Mümin Duman
2157	Mümtaz Suat Esinsel
1440	Münir Akça
2158	Münir Gültekin
2159	Münir Kayabaşı
629	Mürsel Akkök
2160	Mürsel Çeliktaş
2161	Müslim İlgün
2162	Müslüm Şahin
2163	Müslüm Yardım
483	Müzehher Çalışkan
358	Naci Akpınaroğlu
590	Naci Başsorgun
2164	Naci Can
287	Naci Gürcan
841	Naci Kaya
1196	Naci Tözer
2165	Naciye Akar
2166	Nacmi Alkan
2167	Nadir Kavak
1065	Nadir Kılıç
392	Nafiz Beğendi
403	Nafiz Köse
1241	Nail Can
2168	Nail Nacıkoğlu/Nihat Açıkalan
1446	Nail Tuncel Eskici
613	Naip Aydın
723	Naki Tolunay
975	Namık Başaran
1421	Namık Demirel

Sıra No	Adı Soyadı
2169	Namık Salış
1009	Naran Özkan
2170	Nazım Alpaslan
1054	Nazım Topal
900	Nazım Yılmaz
2171	Nazmi Alvardar
2172	Nazmi Demirtaş
847	Nazmi Ergin
2173	Nazmiye Aybaş
434	Nebi Aydın
2174	Nebi Yıldız
1014	Necat Öktem
1128	Necati Aksu
2175	Necati Ayvalı
1103	Necati Bereket
1267	Necati Kaplan
680	Necati Üner
283	Necdet Bozdoğan
1333	Necdet Vurşan
731	Necip Demirkıran
2176	Necmettin Çağlar
1373	Necmettin Çobanoğlu
830	Necmettin Gönülgül
2177	Necmettin Gülbar
1232	Necmettin Külah
1238	Necmi Demirci
1406	Necmi Evirgen
757	Necmi Şahbazoğlu
651	Nedim Eken
803	Nedim Fırat
797	Nedim Karadağ
2178	Nedim Mirazlı
295	Nedret Çark
2179	Nejat Çetinel
2180	Nejat Firuz Kuhi
2181	Nejat Şatıroğlu
2182	Nejat Tevge
1322	Neşet Kılıçaslan
855	Nevzat Aktaş
289	Nevzat Demirtaş
1472	Nevzat Gök
248	Nevzat Gündüz
2183	Nevzat Kısacık
2184	Nevzat Malkoç
2185	Nezihi Fırat

Sıra No	Adı Soyadı
2186	Nihal Erdem (Uygur)
1188	Nihat Aksakal
2187	Nihat Altaban
2188	Nihat Canbay
2189	Nihat Çelik
665	Nihat Emeksiz
2190	Nihat Gazcı
168	Nihat Göküş
2191	Nihat Öztürk
686	Nihat Turan
2192	Nihat Yıldız
1369	Nimet Çetin
2193	Nimetullah Aytekin
2194	Niyazi Ağırnaslı
2195	Niyazi Aslan
726	Niyazi Kırkdeveli
978	Niyazi Kızılay
16	Niyazi Kuas
1060	Niyazi Pekşen
161	Niyazi Topuz
985	Niyazi Zenginobuz
2196	Niyerse Kalfa
2197	Nizametin Özkan
687	Nizamettin Demirtaş
1409	Nizamettin Özer
220	Numan Çalışkan
1216	Nurettin Coker
2198	Nurettin Eroğlu
1000	Nurettin Gelen
2199	Nurettin İpek
480	Nurettin Karakaya
966	Nurettin Keklik
231	Nurettin Kızılağaç
1027	Nurettin Kudu
1168	Nurettin Kurtoğlu
394	Nurettin Yıldız
2200	Nurettin Yıldız
1326	Nurettin Yılmaz
2201	Nurhan Kavuzlu
2202	Nuri Ali
1082	Nuri Gürel
2203	Nuri İlgün
1344	Nuri Koçak
1144	Nuri Öztürk
2204	Nurullah Ahmet Özkepçe

Sıra No	Adı Soyadı
2205	Nurzat Yalçın
22	Nusret Aydın
213	Nusret Demir
606	Nusret Kendirci
130	Nusret Özel
2206	Nusret Şansal
2207	Nusret Yılmaz
2208	Oğuz Kantoğlu
2209	Oğuz Karzan
1084	Oğuz Sözbir
738	Oğuz Yalçın
2210	Ohan Güzel
1257	Oktay Yıldırım
218	Okyay Güngör
2211	Orhan Aksoy
1180	Orhan Anlaş
395	Orhan Aslan
746	Orhan Baran
1410	Orhan Çelikkaya
405	Orhan Duydurur
501	Orhan Özel
2212	Orhan Özen
674	Orhan Özgür
2213	Orhan Özhan
87	Orhan Salih Taylan
2214	Orhan Sündür
2215	Orhan Şenyüz
2216	Orhan Türel
2217	Orhan Tüzel
464	Orhan Vecdi Topuz
2218	Orhan Yıldırım
2219	Orhan Yıldırım
1064	Osman Aközel
2220	Osman Aydın
2221	Osman Ayhan
2222	Osman Bayar
1107	Osman Bayer
2223	Osman Celep
195	Osman Çetin
809	Osman Çorbacı
694	Osman Erdem Odabaşı
2224	Osman F. Şanlı
2225	Osman Gürsü
2226	Osman Keleş
214	Osman Kezer

Sıra No	Adı Soyadı
2227	Osman Nadir Çelik
628	Osman Namırtı
114	Osman Nurettin Çavdargil
945	Osman Nuri Biricik
581	Osman Nuri Boğakaptan
2228	Osman Nuri Koçtürk
1154	Osman Ok
995	Osman Özdemir
35	Osman Özkan
507	Osman Tekin
2229	Osman Üçler
805	Osman Üzmez
1118	Osman Yalın
941	Osman Yaşar Çakın
615	Ökkeş İlbaylı
2230	Ömer A. Türker
2231	Ömer Aslan
1106	Ömer Çalışkan
2232	Ömer Çevik
1105	Ömer Çınar
577	Ömer Çiftçi
2233	Ömer Demircioğlu
791	Ömer Faruk Koşmaz
1345	Ömer Faruk Yıldırım
1178	Ömer Keskinli
1329	Ömer Lütfü Özaltın
1461	Ömer Lütfü Saral
353	Ömer Mete Tanrıkurt
2234	Ömer Nihat Şenoğlu
1411	Ömer Özcan
1286	Ömer Tek
2235	Ömer Tepekaya
2236	Ömer Turan
666	Ömer Ülkü
1277	Ömer Üzenler
2237	Ömer Yıldırım
2238	Önder Bilgin
713	Önder Işın Karayel
1148	Özcan Erdem
29	Özcan Kesgeç
106	Özcan Pekşen
2239	Özdemir Demir
1049	Özdemir Ölmez
2240	Özer Atik
181	Özer Er

Sıra No	Adı Soyadı
389	Özer Kömek
885	Özgül Mutaf
453	Özgür Akın
2241	Özkan Çiftlik
451	Özkan Gür
982	Özkan Kahraman
2242	Öznur Durmuş
206	Paşa Elbaş
956	Paşa Karataş
2243	Pildan Elaldı
2244	Pullu Güneş
2245	Rabia Akbaş
229	Rafet Bayraktar
48	Rafet Demirtel
556	Rafet Erol
1247	Rafet Sirmen
2246	Rafet Yılmaz
926	Raif Kirazlı
2247	Ramadan Kaya
2248	Ramadan Türkmen
1055	Ramazan Çil
1278	Ramazan Dipçi
2249	Ramazan Engez
564	Ramazan Keskin
2250	Ramazan Kır
273	Ramazan Kulakçı
2251	Ramazan Öztürk
2252	Ramazan Uzuner
1192	Rami Erol
460	Ramiz Akar
226	Ramiz Düz
387	Ramiz Yapıcı
543	Rasim Aydın
2253	Rasim Canikli
2254	Raşit Çilek
1462	Raşit Tepe
496	Raşit Zerek
1134	Rauf Oğuz
1371	Rauf Yalozangil
221	Recep Ayhan Dağdeviren
626	Recep Azmi Dönmez
858	Recep Çetin
2255	Recep Çokçetin
1336	Recep Erdemir
1313	Recep Güven

Sıra No	Adı Soyadı
1010	Recep Karaçay
2256	Recep Kaymakçı
511	Recep Kekum
46	Recep Koç
1317	Recep Makinacı
2257	Recep Orduseven
1266	Recep Örs
2258	Recep Öz
391	Recep Şengün
2259	Recep Şenyüzlü
553	Recep Şükrü Dilmenli
793	Recep Yılmaz
2260	Recep Yürür
430	Refik Akıncı
2261	Remzi Akbaş
173	Remzi Aydın
416	Remzi Doruk
2262	Remzi Ergün
862	Remzi Ersoylu
2263	Remzi Gökcan
2264	Remzi Müfit Çetin
1157	Remzi Uğur
638	Remzi Uyuğ
765	Remzi Yusufoğlu
516	Resul Parmaksız
2265	Reşat Atacan
2266	Reşat Odabaşı
210	Reşit Kahraman
1262	Reşit Sarpkaya
23	Rıdvan Budak
2267	Rıdvan Kambur
2268	Rıdvan Şimşeek
920	Rıfat Akın
1451	Rıfat Bayav
712	Rıfat Işıldak
1071	Rıfat Kendirligil
895	Rıza Gerçek
1022	Rıza Gündüz
710	Rıza Tırpancı
249	Ruhal (Temelli) Güney
2269	Ruhi Demirkuş
278	Ruhi İlkan
709	Ruhi Orhan
2270	Ruşen Budak
1376	Rüstem Koyuyün

Sıra No	Adı Soyadı
1279	Rüstem Sara
1299	Rüstem Yaşar
361	Rüştü Aydoğan
2271	S. Ergün Kılıç
2272	S. Saffet Bilgi
2273	Sabahattin Altınay
59	Sabahattin Topuz
1442	Sabit Sağesen
702	Sabri Bacaksız
1401	Sabri Kaplan
2274	Sabri Karakuş
2275	Sabri Kayacıoğlu
2276	Sabri Kula
2277	Sadettin Celviş
2278	Sadettin Koygün
2279	Sadettin Savcı
2280	Sadettin Zelkin
845	Sadık Doğrular
366	Sadık Kızanlı
2281	Sadık Mutlu
647	Sadık Özben
237	Sadık Samet
2282	Sadık Silistre
925	Sadık Tarlacı
2283	Sadık Yıldız
2284	Sadık Yılmaz
1234	Sadık Yiğit
1069	Sadi Çelebi
2285	Sadi Kılıç
2286	Sadi Sezen
475	Sadullah Kaplan
2287	Saduman Usta
1164	Saffet Okutanoğlu
1204	Saffet Ulutaşdemir
2288	Saim Aydoğmuş
495	Saim Başoğlu
461	Saim Etem
238	Saim Ünal
640	Saim Yüksel
1348	Sait Ahmet Keskin
290	Sait Karayel
2289	Sait Özdemir
2290	Sait Şahin
1018	Sait Yıldırım
1047	Salih Artut

Sıra No	Adı Soyadı
2291	Salih Cömert
116	Salih Çam
2292	Salih Çelikli
1311	Salih Çotuk
190	Salih Dilmaç
660	Salih Elver
812	Salih Güngör
2293	Salih Kaya
2294	Salih Kepenek
2295	Salih Kılıç
2296	Salih Koçtaş
216	Salih Kösem
976	Salih Kösem
1229	Salih Özdemir
2297	Salih Özgür
2298	Salih Seçim
2299	Salih Süngerli
2300	Salih Taner Serin
870	Salih Temel
241	Salih Topçu
317	Salih Topçu
1308	Salih Zeki Yılmaz
2301	Salim Bostancı
909	Salim Kaya
2302	Salim Kekeç
2303	Salim Pehlivan
846	Salim Uslu
1362	Salim Yaşar
993	Sami Saftekin
999	Sami Sert
2304	Sami Türkmen
2305	Satılmış Hızarcı
132	Satılmış Polat
1025	Satılmış Yavaş
343	Savaş Mehmet Dizdar
1255	Savaş Özartan
585	Sebahaddin Varan
2306	Sebahattin Acar
2307	Sebahattin Bükülmez
367	Sebahattin Eruyanık
2308	Sebahattin Korkmaz
2309	Sebahattin Pınar
2310	Sebahattin Şişman
2311	Sebahattin Tüfekçi
2312	Sebahattin Yıldız

Sıra No	Adı Soyadı
211	Sebile İçsel
1445	Secaattin Türüdü
2313	Sedad Bilgin
2314	Sedat Alay
1079	Sedat Baktimur
2315	Sedat Çöloğlu
2316	Sedat Eyidoğan
2317	Sefa Sert
110	Sefer Altan
45	Sefer Güvenç
2318	Sefer Yıldız
1414	Selahattin Atak
705	Selahattin Aykoç
2319	Selahattin Canbaz
915	Selahattin Çalıştan
905	Selahattin Dinler
892	Selahattin Doğan
2320	Selahattin Güçlü
1427	Selahattin Gürsoy
2321	Selahattin Köse
1250	Selahattin Kurt
921	Selahattin Maden
519	Selahattin Öztürk
10	Selahattin Selçuk Sayın
382	Selahattin Uyar
1370	Selim Acar
2322	Selim Çeçeli
147	Selim Kömürcü
365	Selim Omay
143	Selim Şentürk
2323	Selma Armancı
2324	Selma Esendağ
1037	Selman Doğan
2325	Selman Harmanol
817	Selman Kaya
777	Selman Serttepe
2326	Sema Sahni
1337	Sema Sancak
166	Semih Dinçer
2327	Semiha Tezcan
2328	Semra Ergün
140	Serkan Yavuz
316	Serper Güngör (İncekara)
2329	Server Kaya
1380	Servet Güler Öktem

Sıra No	Adı Soyadı
111	Seydo Bakır
372	Seyfettin Anıl
634	Seyfettin Biçer
2330	Seyfettin Toptaş
1374	Seyfettin Yılmaz
2331	Seyfi Çelik
1152	Seyfullah Bayır
747	Seyhan Kökdemır
703	Seyit Ali Ünverdi
2332	Seyit Karadiş
1469	Seyit Sunguroğlu
563	Seyithan Konak
2333	Seyithan Korkmaz
2334	Sezai Duran
1325	Sezai Yörük
2335	Sezi Üçok
2336	Sina Pamukçu
2337	Sipahi Uygun
2338	Suat Binzet
2339	Suat İğli
633	Süleyman Atasayan
1130	Süleyman Baba
320	Süleyman Başoral
412	Süleyman Bilgi
1365	Süleyman Çekiç
9	Süleyman Çelebi
2340	Süleyman Çelebi
899	Süleyman Çelik
923	Süleyman Çırık
2341	Süleyman Dede
2342	Süleyman Demir
1287	Süleyman Doğan
2343	Süleyman Dolaşık
2344	Süleyman Dursun
612	Süleyman Fehmi Ezer
970	Süleyman Gülkaya
303	Süleyman Gündoğan
2345	Süleyman Güven
2346	Süleyman Kılıç
2347	Süleyman Kırılmaz
2348	Süleyman Kırteke
2349	Süleyman Özkan
2350	Süleyman Öztürk
191	Süleyman Sarmısak
135	Süleyman Sorlu

Sıra No	Adı Soyadı
884	Süleyman Şahin
2351	Süleyman Şahin
1384	Süleyman Temuçin Caymaz
49	Süleyman Turan
600	Süleyman Tülek
2352	Süleyman Üstün
2353	Süleyman Yıldız
2354	Sümmani Çiçek
506	Sündüz Pehlivantürk (Karatürk)
1004	Süreyya Kaya
1123	Süreyya Kızılkeçili
393	Süreyya Üstün
2355	Şaban Aktaş
669	Şaban Ali Yaşaroğlu
36	Şaban Aydın
404	Şaban Güneş
916	Şaban Öztürk
2356	Şaban Rizeli
1165	Şaban Sarıtepe
162	Şaban Yapıcı
2357	Şah Haydar Karabulut
1032	Şah Hüseyin Gökçe
959	Şah İsmail Karataş
2358	Şahin Erdem
857	Şahin Güler
417	Şakir Avcı
2359	Şamil Altan
1377	Şazime Semra Arın (Semra Özdamar)
744	Şefik Akalar
2360	Şefik Karaosmanoğlu
192	Şefik Tekdemir
1312	Şemsettin Eser
957	Şemsettin Özer
2361	Şemsi Ercan
2362	Şenel Saraç
2363	Şenol Dursun
617	Şenol Kılıç Belginer
2364	Şerafettin Aslan
1415	Şerafettin Kaya
2365	Şerafettin Özer
2366	Şerafettin Öztürk
97	Şeref Kahraman
103	Şeref Yakın
1347	Şeref Yılmaz
2367	Şerif Can
1353	Şerif Gören
2368	Şevket Yüksel
445	Şevki Baş
2369	Şevki Kaya
792	Şevki Kurtuluş
144	Şinasi Kaya
1422	Şinasi Yenigün
662	Şuayip Başpınar
2370	Şükrü Aksu
2371	Şükrü Berber
415	Şükrü Dadaş
390	Şükrü Efe
2372	Şükrü Ercan
2373	Şükrü Güler
2374	Şükrü Kartal
2375	Şükrü Kefeli
562	Şükrü Nail Karakaş
2376	Şükrü Örer
54	Şükrü Özbayrak
770	Şükrü Özyurt
2377	Şükrü Sözer
1200	Şükrü Tütüncü
431	Şükrü Ünal
2378	Tacettin Coşkun
901	Tacim Köroğlu
26	Tahir Güner
1159	Tahir Güzel
1059	Tahir Meç
1158	Tahir Şenel
2379	Tahir Yılmaz
2380	Tahsin Aydemir
990	Tahsin Bardakçı
93	Tahsin Çalışkan
2381	Tahsin Çetli
878	Tahsin Erdoğan
1360	Tahsin Ethem Koray
2382	Tahsin Güngör
378	Tahsin Marancı
129	Tahsin Özer
2383	Tahsin Terzi
306	Talat Güven
37	Talat Öz
2384	Talat Yıldırım
2385	Talip Alev
2386	Talip Özer
2387	Talip Yıldız
659	Tamer Atış
2388	Tamer Gülsoy
2389	Tamer Levent
832	Tamer Öngüt
2390	Tarık Günlü
304	Tarık Sütçüoğlu
831	Tayfun Görgün
2391	Tayfun Laçin
207	Taylan Akgün
47	Tayyar Elmas
788	Tekin Çeliksüngü
474	Tekin Yıldırım
1444	Temel Çavuşoğlu
1153	Temel Kamanoğlu
2392	Temel Kaya
2393	Temel Yıldız
891	Teoman Noyan
529	Teoman Özsalkol
69	Teoman Öztürk
2394	Tevfik Bilgin
494	Tevfik Hasan Çebi
801	Tevfik Köksal
2395	Tevfik Özyakar
299	Tevfik Yalçın
2396	Tevfik Yücel
683	Timur Günaçtı
2397	Tolunay Karakartal
2398	Tuğrul Paşaoğlu
2399	Tuncay Dilsiz
124	Tuncay Koyuncu
1425	Tuncay Özçoban
1434	Tuncer Akgün
2400	Tuncer Gezgen
7	Tuncer Kocamanoğlu
1389	Tuncer Torun
2401	Turan Ata
859	Turan Eldeniz
1111	Turan Şentürk
938	Turan Tanyel
2402	Turan Uğurlu
2403	Turgut Akgün
2404	Turgut Bibin
2405	Turgut Kersu

Sıra No	Adı Soyadı
1423	Turgut Özüak
2406	Tülay İnan
310	Tülin Reyyan Sevilir
1162	Tümer Tuna
260	Türkay Yüksel
31	Türker Azaklı
548	Türker Çınar
152	Türker Yıldız
1208	Uğur İleri
1127	Uğur Özcan Sipahi
1385	Ulviye Nur Gençsüer (Nurhan Nur)
2407	Ural Germen
1320	Ünal Tamay
636	Ünal Tombak
2408	Üzeyir Dalagür
491	Üzeyir Özkan
1315	Vahdettin Bora
1303	Vahit Akbay
1307	Vahit Yıldız
53	Vamık Ahmet İsvan
2409	Varol Bacım
2410	Varol Erkaçan
2411	Vasfi Açıkyüz
2412	Vasfi Akduman
2413	Vasfi Cengiz
2414	Vasıf Gürkan Yücel
2415	Vecihi İnançlı
2416	Vedat Dindar
739	Vehbi Akın
174	Vehbi Bayramoğlu
462	Vehbi Komaç
264	Veli İlgün
2417	Veli Semerci
423	Veli Yıldız
2418	Veyis İncesu
2419	Veyiz Turan (Duran)
2420	Veysel Çetintaş
1375	Veysel İnce (Aytaç Arman)
1271	Veysi Ziya Dişli
2421	Vurkan Gürsel
557	Yahya Deniz
937	Yahya Turan
1085	Yakup Çakır
2422	Yakup Çapraz

Sıra No	Adı Soyadı
1310	Yakup Çoban
1125	Yakup Demir
96	Yakup Erdem
880	Yakup Göktaş
498	Yakup Kara
1147	Yakup Sönmez
2423	Yakup Yılmaz
224	Yakup Zeki Gündoğdu
2424	Yalçın Şendil
822	Yalçın Şendöl
28	Yalçın Talaka
2425	Yasin Ekmekçi
108	Yaşar Akın
2426	Yaşar Akıran
2427	Yaşar Aktı
912	Yaşar Alper
2428	Yaşar Altınbaş
2429	Yaşar Arıkan
1330	Yaşar Bıyıkoğlu
894	Yaşar Büyükpınar (Büyüktuna)
1186	Yaşar Çalışkan
245	Yaşar Dağ
843	Yaşar Er
874	Yaşar Ersin
2430	Yaşar Karaali
2431	Yaşar Kışlalı
800	Yaşar Özcan Aksoy
2432	Yaşar Öztürk
133	Yaşar Soykal
2433	Yaşar Yener
2434	Yaşar Yıldız
2435	Yaşar Yorait
2436	Yavuz Kocauslu
433	Yavuz Yamankurt
517	Yerli Ak
305	Yıldırım Aksoy
578	Yıldırım Oğuz Kızıltan
2437	Yıldız Pustoğlu/Postoğlu
109	Yılmaz Açıkgöz
1137	Yılmaz Alpaslan
653	Yılmaz Altındağ
652	Yılmaz Ayaşlı
376	Yılmaz Bilge
2438	Yılmaz Bütün
1110	Yılmaz Demirel

Sıra No	Adı Soyadı
837	Yılmaz Döner
1291	Yılmaz Erdoğan
2439	Yılmaz Ergüney
2440	Yılmaz Gökçe
2441	Yılmaz Kandemir
1023	Yılmaz Kara
525	Yılmaz Küçük
409	Yılmaz Özdemir
587	Yılmaz Sakınmaz
1175	Yılmaz Seçkin
2442	Yılmaz Tanjuay
1114	Yılmaz Topçu
2443	Yılmaz Türk
2444	Yılmaz Yılmaz Karaosmanoğlu
386	Yunus Kara
1290	Yunus Pancur
2445	Yunus Tanrıkulu
523	Yurdakul Gözde
1419	Yurtkan Görsev
452	Yusuf Başbuğ
2446	Yusuf Baştaş
611	Yusuf Bilen
1209	Yusuf Çelebi
1465	Yusuf Çelik
2447	Yusuf Çelik
762	Yusuf Eşmeler
2448	Yusuf Filiz
2449	Yusuf Güldere
497	Yusuf Gürsoy
816	Yusuf Kaya
1239	Yusuf Kayrak
2450	Yusuf Kolüçlü
1253	Yusuf Koyurtkan
931	Yusuf Mutluer
533	Yusuf Özcan
2451	Yusuf Söğütçü
943	Yusuf Tekeli
2452	Yusuf Tepe
1150	Yusuf Yılmaz Kinez
988	Yusuf Yüce
51	Yusuf Yürekli
1115	Yusuf Ziya Çalış
670	Yücel Artandaş
2453	Yücel Çubukçu
893	Yücel Kala

Sıra No	Adı Soyadı
2454	Yücel Özgören
1339	Yücel Telli
2455	Yücel Top
2456	Yücel Vanto
60	Yücel Yaman
695	Yüksel Algül
2457	Yüksel Alıç
2458	Yüksel Candemir
2459	Yüksel Candoğan
407	Yüksel Çilingir
2460	Yüksel Özmert
642	Yüksel Sucu
2461	Zafer Duygun
67	Zafer Kutlu
2462	Zafer Yavuzok
569	Zahir Kayhan
2463	Zebile Kara
1468	Zekai Tahmazoğlu
435	Zekeriya Al
520	Zekeriya Şar
2464	Zeki Acar
2465	Zeki Adsız
2466	Zeki Akgün
1116	Zeki Alkan
2467	Zeki Alptekin
2468	Zeki Genç
2469	Zeki Kaptan
2470	Zeki Kılıç
2471	Zeki Kurt
597	Zeki Mertol
2472	Zeki Murcak
1382	Zeki Öktem
991	Zeki Özyavuz
560	Zeki Şen
609	Zeki Yaşar Tiryakı
2473	Zeki Yeşil
906	Zeki Yıldırımer
2474	Zeki Yıldrım
2475	Zeki Zileli
2476	Zekir Parmaksız
1008	Zeliha Belkıs Kaya
243	Zeynal Azapçı
796	Zeynel Aktı
538	Zeynel Avazer
1087	Zeynel Celep

Sıra No	Adı Soyadı
1258	Zeynel Doğan
121	Zeynel Ekici
783	Zeynel Yer
825	Zeyni Sunal
2477	Zikri Çolak
2478	Ziya Ayaz
2479	Ziya Ceylan
780	Ziya Demirsoy
2480	Ziya Göze
1126	Ziya Kızılelma
337	Ziya Köseoğlu
729	Ziya Öner
2481	Ziyaettin Çalışkan
126	Zühtü Kara
2482	Zülal Kılıç
2483	Zülfi Korkmaz
2484	Zülfi Öztürk
2485	Zülfü Biter
947	Zülküf Şarman

Tablo 2: DİSK Davası Sanık Listesi

Sıra No	Sanık No	Ad ve Soyad	Sendika/Dava	Cinsiyet	Unvan veya sendikal görev	Yaş	Karar	Ceza
1	1	Abdullah Baştürk	DİSK	Erkek	Genel Başkan	51	Ağır hapis	10 yıl
2	2	Ahmet Fehmi Işıklar	DİSK	Erkek	Genel Sekreter	39	Ağır hapis	10 yıl
3	3	Ali Rıza Güven	DİSK	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	58	Ağır hapis	10 yıl
4	4	Celal Küçük	DİSK	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	47	Ağır hapis	8 yıl 10 ay 20 gün
5	5	Kemal Nebioğlu	DİSK	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	54	Ağır hapis	10 yıl
6	6	Mukbil Zırtıloğlu	DİSK	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	48	Ağır hapis	10 yıl
7	7	Tuncer Kocamanoğlu	DİSK	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	42	Ağır hapis	10 yıl
8	8	Mustafa Aktulgalı	DİSK	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	34	Tefrik	
9	9	Süleyman Çelebi	DİSK	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	27	Ağır hapis	8 yıl 10 ay 20 gün
10	10	Selahattin Selçuk Sayın	DİSK	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	46	Ağır hapis	8 yıl 10 ay 20 gün
11	11	Halil Hayta	DİSK	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	42	Ağır hapis	5 yıl 6 ay 20 gün
12	12	Kemal Yılmaz	DİSK	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	43	Ağır hapis	8 yıl 10 ay 20 gün
13	13	Ali Şahin	DİSK	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	43	Ağır hapis	8 yıl 10 ay 20 gün
14	14	Mehmet Mıhlacı	DİSK	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	38	Ağır hapis	8 yıl 10 ay 20 gün
15	15	Kenan Akman	DİSK	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	45	Ağır hapis	8 yıl 10 ay 20 gün
16	16	Niyazi Kuas	DİSK	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	43	Ağır hapis	8 yıl 10 ay 20 gün
17	17	Mustafa Karadayı	DİSK	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	37	Ağır hapis	8 yıl 10 ay 20 gün
18	18	İsmet Cantekin	DİSK	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	38	Ağır hapis	5 yıl 6 ay 20 gün
19	19	İsmail Hakkı Önal	DİSK	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	42	Ağır hapis	8 yıl 10 ay 20 gün
20	20	Belgüzar Can	DİSK	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	47	Ağır hapis	8 yıl 10 ay 20 gün
21	21	Demirhan Tuncay	DİSK	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	53	Ağır hapis	8 yıl 10 ay 20 gün
22	22	Nusret Aydın	DİSK	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	47	Ağır hapis	8 yıl 10 ay 20 gün
23	23	Rıdvan Budak	DİSK	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	30	Ağır hapis	8 yıl 10 ay 20 gün
24	24	Ekrem Akkuş	DİSK	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	34	Ağır hapis	8 yıl 10 ay 20 gün
25	25	Durmuş Ali Yalnız	DİSK	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	38	Ağır hapis	8 yıl 10 ay 20 gün
26	26	Tahir Güner	DİSK	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	48	Ağır hapis	8 yıl 10 ay 20 gün
27	27	Akçin Koç	DİSK	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	45	Ağır hapis	8 yıl 10 ay 20 gün
28	28	Yalçın Talaka	DİSK	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	42	Ağır hapis	8 yıl 10 ay 20 gün
29	29	Özcan Kesgeç	DİSK	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	35	Tefrik	
30	30	Ergün Faruk Erdem	DİSK	Erkek	Merkez Onur Kurulu üyesi	44	Ağır hapis	5 yıl 6 ay 20 gün
31	31	Türker Azaklı	DİSK	Erkek	Merkez Onur Kurulu üyesi	46	Ağır hapis	8 yıl 10 ay 20 gün
32	32	Ali Taşer	DİSK	Erkek	Merkez Onur Kurulu üyesi	44	Beraat	
33	33	İsmail Çalışkan	DİSK	Erkek	Merkez Onur Kurulu üyesi	47	Ağır hapis	5 yıl 6 ay 20 gün
34	34	Cemal Arslan	DİSK	Erkek	Merkez Onur Kurulu üyesi	44	Ağır hapis	5 yıl 6 ay 20 gün

Sıra No	Sanık No	Ad ve Soyad	Sendika/Dava	Cinsiyet	Sendikal Görev	Yaş	Karar	Ceza
35	35	Osman Özkan	DİSK	Erkek	Merkez Onur Kurulu üyesi	44	Ağır hapis	8 yıl 10 ay 20 gün
36	36	Şaban Aydın	DİSK	Erkek	Merkez Onur Kurulu üyesi	37	Beraat	
37	37	Talat Öz	DİSK	Erkek	Merkez Denetim Kurulu üyesi	40	Beraat	
38	38	Fikri Tanta	DİSK	Erkek	Merkez Denetim Kurulu üyesi	41	Beraat	
39	39	Mehmet Bekiroğulları	DİSK	Erkek	Merkez Denetim Kurulu üyesi		Beraat	
40	40	İsmail Özbiçer	DİSK	Erkek	Merkez Denetim Kurulu üyesi	51	Ağır hapis	8 yıl 10 ay 20 gün
41	41	Kemal Akar	DİSK	Erkek	Merkez Denetim Kurulu üyesi	33	Ağır hapis	5 yıl 6 ay 20 gün
42	42	Dursun Ali Kocaman	DİSK	Erkek	Merkez Denetim Kurulu üyesi	48	Ağır hapis	8 yıl 10 ay 20 gün
43	43	Ali Kaya	DİSK	Erkek	Bölge Temsilcisi	42	Ağır hapis	5 yıl 6 ay 20 gün
44	44	Mehmet Saim Akbulut	DİSK	Erkek	Bölge Temsilcisi	44	Ağır hapis	5 yıl 6 ay 20 gün
45	45	Sefer Güvenç	DİSK	Erkek	Bölge Temsilcisi	35	Beraat	
46	46	Recep Koç	DİSK	Erkek	Bölge Temsilcisi	49	Ağır hapis	5 yıl 6 ay 20 gün
47	47	Tayyar Elmas	DİSK	Erkek	Bölge Temsilcisi	29	Ağır hapis	5 yıl 6 ay 20 gün
48	48	Rafet Demirtel	DİSK	Erkek	Bölge Temsilcisi	53	Ağır hapis	5 yıl 6 ay 20 gün
49	49	Süleyman Turan	DİSK	Erkek	Bölge Temsilcisi	35	Beraat	
50	50	Celal Alçınkaya	DİSK	Erkek	Bölge Temsilcisi	47	Ağır hapis	5 yıl 6 ay 20 gün
51	51	Yusuf Yürekli	DİSK	Erkek	Bölge Temsilcisi	34	Ağır hapis	5 yıl 6 ay 20 gün
52	52	Hasan Kahriman	DİSK	Erkek	Bölge Temsilcisi	33	Beraat	
53	53	Vamık Ahmet İsvan	DİSK	Erkek	DİSK ile ilişkili toplantı/eylem/etkinlik katılımcısı	60	Beraat	
54	54	Şükrü Özbayrak	DİSK	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	48	Ağır hapis	5 yıl 6 ay 20 gün
55	55	Erol Yalçın	DİSK	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	39	Ağır hapis	8 yıl 10 ay 20 gün
56	56	Mustafa Cengiz Acar	DİSK	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	35	Ağır hapis	8 yıl 10 ay 20 gün
57	57	Ali Özarkalıoğlu	DİSK	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	44	Ağır hapis	5 yıl 6 ay 20 gün
58	58	Çetin Uygur	DİSK	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	40	Ağır hapis	15 yıl 8 ay
59	59	Sabahattin Topuz	DİSK	Erkek	Bölge Temsilcisi	41	Ağır hapis	5 yıl 6 ay 20 gün
60	60	Yücel Yaman	DİSK	Erkek	Uzman/Çalışan/İşçi	34	Beraat ve düşme	
61	61	Günaydın Erdoğmuş	DİSK	Erkek	Uzman/Çalışan/İşçi	44	Beraat	
62	62	Argün Müceldili	DİSK	Erkek	Uzman/Çalışan/İşçi	46	Beraat	
63	63	Mehmet Fahri Aral	DİSK	Erkek	Uzman/Çalışan/İşçi	33	Beraat	
64	64	Ahmet Mete Sönmez	DİSK	Erkek	Uzman/Çalışan/İşçi	29	Beraat	
65	65	Faruk Pekin	DİSK	Erkek	Uzman/Çalışan/İşçi	33	Ağır hapis	5 yıl 6 ay 20 gün
66	66	İbrahim Sadun Aren	DİSK	Erkek	Uzman/Çalışan/İşçi	61	Ağır hapis	5 yıl 6 ay 20 gün
67	67	Zafer Kutlu	DİSK	Erkek	Uzman/Çalışan/İşçi	31	Beraat	
68	68	Mehmet Erhan Gömüç	DİSK	Erkek	Uzman/Çalışan/İşçi	30	Tefrik	
69	69	Teoman Öztürk	DİSK	Erkek	DİSK ile ilişkili toplantı/eylem/etkinlik katılımcısı	40	Beraat	

Sıra No	Sanık No	Ad ve Soyad	Sendika/Dava	Cinsiyet	Sendikal Görev	Yaş	Karar	Ceza
70	70	Ethem Ertan Taneri	DİSK	Erkek	DİSK ile ilişkili toplantı/eylem/etkinlik katılımcısı	26	Beraat	
71	71	Ercan Eyüpoğlu	DİSK	Erkek	DİSK ile ilişkili toplantı/eylem/etkinlik katılımcısı	38	Beraat	
72	72	Ahmet Yıldız	DİSK	Erkek	DİSK ile ilişkili toplantı/eylem/etkinlik katılımcısı	62	Beraat	
73	73	Hakkı Öztürk	DİSK	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	38	Ağır hapis	8 yıl 10 ay 20 gün
74	74	Ayhan Ak	DİSK	Erkek	DİSK ile ilişkili toplantı/eylem/etkinlik katılımcısı	23	Beraat	
75	75	Ahmet Ağar	DİSK	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	40	Ağır hapis	8 yıl 10 ay 20 gün
76	76	Harun Aykut Göker	DİSK	Erkek	DİSK ile ilişkili toplantı/eylem/etkinlik katılımcısı	42	Beraat	
77	77	Ahmet Balamir	DİSK	Erkek	DİSK ile ilişkili toplantı/eylem/etkinlik katılımcısı	33	Beraat	
78	78	Fikri Şen	DİSK	Erkek	DİSK ile ilişkili toplantı/eylem/etkinlik katılımcısı	38	Beraat	
79	79	Erdoğan Özen	DİSK	Erkek	Merkez Onur Kurulu üyesi	42	Beraat	
80	80	Ahmet Ertan	DİSK	Erkek	Merkez Onur Kurulu üyesi	51	Ağır hapis	8 yıl 10 ay 20 gün
81	81	Ali Kanıkara	DİSK	Erkek	DİSK ile ilişkili toplantı/eylem/etkinlik katılımcısı	28	Beraat	
82	82	Halil Yasin Ketenoğlu	DİSK	Erkek	DİSK ile ilişkili toplantı/eylem/etkinlik katılımcısı	24	Dava reddi	
83	83	Abdullah Soner	DİSK	Erkek	DİSK ile ilişkili toplantı/eylem/etkinlik katılımcısı	35	Beraat	
84	84	Abdurrahman Sadık Gökcan	DİSK	Erkek	DİSK ile ilişkili toplantı/eylem/etkinlik katılımcısı	29	Beraat	
85	85	Enver Çelikkol	DİSK	Erkek	DİSK ile ilişkili toplantı/eylem/etkinlik katılımcısı	26	Beraat	
86	86	Abdurrahman Cevat Özhasırcı	DİSK	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	40	Ağır hapis	8 yıl 10 ay 20 gün
87	87	Orhan Salih Taylan	DİSK	Erkek	DİSK ile ilişkili toplantı/eylem/etkinlik katılımcısı	39	Beraat	
88	88	Mustafa Hulusi Güngör	DİSK	Erkek	Uzman/Çalışan/İşçi	27	Beraat	
89	89	Hüseyin Fuat Pınarbaşı	DİSK	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	51	Beraat	
90	90	Mülayim Güdücü	DİSK	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	54	Beraat	
91	91	Mehmet Naci Alansatan	Maden-İş	Erkek	Şube Başkanı	31	Tefrik	
92	92	Hasan Babur	Maden-İş	Erkek	Şube Başkanı	35	Beraat	
93	93	Tahsin Çalışkan	Maden-İş	Erkek	Şube Başkanı	39	Ağır hapis	5 yıl 6 ay 20 gün
94	94	Mümin Duman	Maden-İş	Erkek	Şube Başkanı	31	Ağır hapis	5 yıl 6 ay 20 gün
95	95	Abdullah Demir	Maden-İş	Erkek	Belirtilmemiş	29	Beraat	
96	96	Yakup Erdem	Maden-İş	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	35	Tefrik	
97	97	Şeref Kahraman	Maden-İş	Erkek	Şube Başkanı	34	Ağır hapis	5 yıl 6 ay 20 gün
98	98	Hamza Polat	Maden-İş	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	29	Beraat	
99	99	Harun Sarıhan	Maden-İş	Erkek	Belirtilmemiş	34	Beraat	
100	100	Kâzım Şentürk	Maden-İş	Erkek	Belirtilmemiş	37	Beraat	
101	101	Mehmet Agah Uyanık	Maden-İş	Erkek	Uzman/Çalışan/İşçi	34	Tefrik	
102	102	Hasan Yalçın	Maden-İş	Erkek	Şube Başkanı	31	Tefrik	
103	103	Şeref Yakın	Maden-İş	Erkek	Şube Başkanı	33	Beraat	
104	104	Cevdet Zeydanlı	Maden-İş	Erkek	Belirtilmemiş	27	Beraat	

Sıra No	Sanık No	Ad ve Soyad	Sendika/Dava	Cinsiyet	Sendikal Görev	Yaş	Karar	Ceza
105	105	Celalettin Erdem	Maden-İş	Erkek	Şube Başkanı	30	Beraat	
106	106	Özcan Pekşen	Maden-İş	Erkek	Şube Başkanı	34	Tefrik	
107	107	Hasan Algül	Maden-İş	Erkek	Şube Başkanı	31	Ağır hapis	5 yıl 6 ay 20 gün
108	108	Yaşar Akın	Maden-İş	Erkek	Şube Başkanı	37	Beraat	
109	109	Yılmaz Açıkgöz	Maden-İş	Erkek	Şube Başkanı	32	Beraat	
110	110	Sefer Altan	Maden-İş	Erkek	Belirtilmemiş	33	Beraat	
111	111	Seydo Bakır	Maden-İş	Erkek	Şube Başkanı	34	Ağır hapis	5 yıl 6 ay 20 gün
112	112	Hüseyin Baş	Maden-İş	Erkek	Şube Başkanı	31	Beraat	
113	113	Erdoğan Bayramoğlu	Maden-İş	Erkek	Belirtilmemiş	26	Beraat	
114	114	Osman Nurettin Çavdargil	Maden-İş	Erkek	Uzman/Çalışan/İşçi	54	Ağır hapis	5 yıl 6 ay 20 gün
115	115	Bekir Can	Maden-İş	Erkek	Belirtilmemiş	30	Beraat	
116	116	Salih Çam	Maden-İş	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	32	Beraat	
117	117	Hakkı Doğan	Maden-İş	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	32	Beraat	
118	118	Hüseyin Doğan	Maden-İş	Erkek	Şube Başkanı	29	Beraat	
119	119	Mustafa Demirci	Maden-İş	Erkek	Belirtilmemiş	29	Beraat	
120	120	Halil Deniz	Maden-İş	Erkek	Şube yöneticisi	37	Beraat	
121	121	Zeynel Ekici	Maden-İş	Erkek	Şube yöneticisi	29	Beraat	
122	122	Agâh Gürbüz	Maden-İş	Erkek	Şube yöneticisi	30	Beraat	
123	123	Hüseyin Kara	Maden-İş	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	27	Beraat	
124	124	Tuncay Koyuncu	Maden-İş	Erkek	Şube yöneticisi	31	Beraat	
125	125	İbrahim Kolçak	Maden-İş	Erkek	Belirtilmemiş	21	Beraat	
126	126	Zühtü Kara	Maden-İş	Erkek	Şube yöneticisi	34	Beraat	
127	127	Haydar Onay	Maden-İş	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	30	Beraat	
128	128	İbrahim Özcan	Maden-İş	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	30	Beraat	
129	129	Tahsin Özer	Maden-İş	Erkek	İşyeri Baştemsilcisi	29	Beraat	
130	130	Nusret Özel	Maden-İş	Erkek	Şube yöneticisi	31	Beraat	
131	131	Enver Özlek	Maden-İş	Erkek	İşyeri Baştemsilcisi	36	Beraat	
132	132	Satılmış Polat	Maden-İş	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	35	Beraat	
133	133	Yaşar Soykal	Maden-İş	Erkek	Merkez Onur Kurulu üyesi	39	Beraat	
134	134	Hamit Şindi	Maden-İş	Erkek	Şube yöneticisi	47	Beraat	
135	135	Süleyman Sorlu	Maden-İş	Erkek	Belirtilmemiş	31	Beraat	
136	136	Hüseyin Turan	Maden-İş	Erkek	Şube yöneticisi	33	Beraat	
137	137	Abdullah Tunç	Maden-İş	Erkek	İşyeri Baştemsilcisi	35	Beraat	
138	138	Feyzullah Temur	Maden-İş	Erkek	İşyeri Baştemsilcisi	31	Beraat	
139	139	Ali Haydar Uğurlu	Maden-İş	Erkek	Şube yöneticisi	29	Beraat	

Sıra No	Sanık No	Ad ve Soyad	Sendika/Dava	Cinsiyet	Sendikal Görev	Yaş	Karar	Ceza
140	140	Serkan Yavuz	Maden-İş	Erkek	Belirtilmemiş	26	Beraat	
141	141	Kerim Zengin	Maden-İş	Erkek	Belirtilmemiş	32	Beraat	
142	142	İlyas Ural	Maden-İş	Erkek	Şube yöneticisi	30	Beraat	
143	143	Selim Şentürk	Maden-İş	Erkek	Belirtilmemiş	25	Beraat	
144	144	Şinasi Kaya	Maden-İş	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	42	Ağır hapis	8 yıl 10 ay 20 gün
145	145	Kemal Ay	Maden-İş	Erkek	İşyeri Baştemsilcisi	42	Beraat	
146	146	Mehmet Ali Albay	Maden-İş	Erkek	İşyeri Baştemsilcisi	46	Beraat	
147	147	Selim Kömürcü	Maden-İş	Erkek	İşyeri Baştemsilcisi	35	Beraat	
148	148	İzzet Kurnaz	Maden-İş	Erkek	İşyeri Baştemsilcisi	24	Beraat	
149	149	Mustafa Birol Özkay	Maden-İş	Erkek	Belirtilmemiş	34	Tefrik	
150	150	Muzaffer Turan	Maden-İş	Erkek	İşyeri Baştemsilcisi	30	Beraat	
151	151	Mustafa Tekelli	Maden-İş	Erkek	Belirtilmemiş	35	Beraat	
152	152	Türker Yıldız	Maden-İş	Erkek	Belirtilmemiş	19	Beraat	
153	153	Aydın Şenesen	Maden-İş	Erkek	Uzman/Çalışan/İşçi	30	Tefrik	
154	154	İsmail Hakkı İnanç	Maden-İş	Erkek	Uzman/Çalışan/İşçi	38	Beraat	
155	155	Fehmi Altun	Maden-İş	Erkek	Şube Başkanı	34	Beraat	
156	156	Dursun Sabur	Maden-İş	Erkek	Şube Başkanı	38	Ağır hapis	5 yıl 6 ay 20 gün
157	157	Memiş Gümüş	Maden-İş	Erkek	Belirtilmemiş	29	Beraat	
158	158	Abdülbaki Öcalan	Maden-İş	Erkek	Belirtilmemiş	31	Beraat	
159	159	Hasan Yücel	Maden-İş	Erkek	Belirtilmemiş	29	Beraat	
160	160	Durmuş Yıldız	Maden-İş	Erkek	Belirtilmemiş	30	Beraat	
161	161	Niyazi Topuz	Maden-İş	Erkek	Belirtilmemiş	32	Beraat	
162	162	Şaban Yapıcı	Maden-İş	Erkek	Belirtilmemiş	31	Beraat	
163	163	Halil Yeşil	Maden-İş	Erkek	Şube Başkanı	21	Beraat	
164	164	Ethem Keş	Maden-İş	Erkek	Belirtilmemiş	31	Beraat	
165	165	Ferit Ünalır	Maden-İş	Erkek	Belirtilmemiş	33	Beraat	
166	166	Semih Dinçer	Maden-İş	Erkek	Belirtilmemiş	30	Beraat	
167	167	Adem Alkaya	Maden-İş	Erkek	Belirtilmemiş	38	Beraat	
168	168	Nihat Göküş	Maden-İş	Erkek	Belirtilmemiş	33	Beraat	
169	169	Hasan Tezcan	Maden-İş	Erkek	Belirtilmemiş	42	Beraat	
170	170	Hayrettin Kara	Maden-İş	Erkek	Belirtilmemiş	33	Beraat	
171	171	Dursun Köroğlu	Maden-İş	Erkek	Belirtilmemiş	30	Beraat	
172	172	İbrahim Yuvarlakoğlu	Maden-İş	Erkek	Belirtilmemiş	31	Beraat	
173	173	Remzi Aydın	Maden-İş	Erkek	Belirtilmemiş	39	Beraat	
174	174	Vehbi Bayramoğlu	Maden-İş	Erkek	Belirtilmemiş	36	Beraat	

Sıra No	Sanık No	Ad ve Soyad	Sendika/Dava	Cinsiyet	Sendikal Görev	Yaş	Karar	Ceza
175	175	Mevlüt Gül	Maden-İş	Erkek	İşyeri Bşt emsilcisi	31	Beraat	
176	176	Ali Eşref Turan	Maden-İş	Erkek	Uzman/Çalışan/İşçi	33	Ağır hapis	5 yıl 6 ay 20 gün
177	177	Mustafa Güven	Maden-İş	Erkek	Belirtilmemiş	26	Beraat	
178	178	Halil Aslan	Maden-İş	Erkek	Belirtilmemiş	40	Beraat	
179	179	Cevdet Yılmaz	Maden-İş	Erkek	Şube Başkanı	35	Ağır hapis	5 yıl 6 ay 20 gün
180	180	Ali Baykal Gürsoy	Maden-İş	Erkek	Şube Başkanı	29	Tefrik	
181	181	Özer Er	Maden-İş	Erkek	Belirtilmemiş	43	Düşme	
182	182	Hasan Kekeç	Maden-İş	Erkek	Belirtilmemiş	32	Beraat	
183	183	İlhan Yapıcı	Maden-İş	Erkek	Belirtilmemiş	31	Beraat	
184	184	Mahir Çetin	Maden-İş	Erkek	Belirtilmemiş	39	Beraat	
185	185	Hüseyin Kunduracı	Maden-İş	Erkek	Belirtilmemiş	36	Beraat	
186	186	Asım Çümen	Maden-İş	Erkek	Belirtilmemiş	34	Beraat	
187	187	Feridun Karapekmez	Maden-İş	Erkek	Belirtilmemiş	33	Beraat	
188	188	Mehmet Çetin	Maden-İş	Erkek	Belirtilmemiş	25	Beraat	
189	189	Mustafa Kani Çelik	Maden-İş	Erkek	Belirtilmemiş	44	Beraat	
190	190	Salih Dilmaç	Maden-İş	Erkek	Belirtilmemiş	47	Beraat	
191	191	Süleyman Sarmısak	Maden-İş	Erkek	Belirtilmemiş	30	Beraat	
192	192	Şefik Tekdemir	Maden-İş	Erkek	Belirtilmemiş	33	Beraat	
193	193	Ahmet Hamdi Kurubacak	Maden-İş	Erkek	Belirtilmemiş	33	Beraat	
194	194	Hasan Aslanbay	Maden-İş	Erkek	Belirtilmemiş	33	Beraat	
195	195	Osman Çetin	Maden-İş	Erkek	Şube Başkanı	29	Beraat	
196	196	Esat Şen	Maden-İş	Erkek	Şube Başkanı	31	Ağır hapis	5 yıl 6 ay 20 gün
197	197	Muharrem Parmaksız	Maden-İş	Erkek	Şube Başkanı	34	Beraat	
198	198	Mehmet Kaynak	Maden-İş	Erkek	Merkez Denetim Kurulu üyesi	34	Beraat	
199	199	Halit Aydın	Maden-İş	Erkek	Belirtilmemiş	34	Beraat	
200	200	İsmet Demir	Maden-İş	Erkek	Belirtilmemiş	31	Beraat	
201	201	Azimet Çankaya	Maden-İş	Erkek	Belirtilmemiş	35	Beraat	
202	202	Ahmet Nazım Alpman	Maden-İş	Erkek	Şube Başkanı	28	Beraat	
203	203	Mustafa Aytekin	Maden-İş	Erkek	Belirtilmemiş	37	Beraat	
204	204	Ali İhsan Gökçe	Maden-İş	Erkek	Belirtilmemiş	29	Beraat	
205	205	Hüseyin Hıncal Özkan	Maden-İş	Erkek	Belirtilmemiş	32	Beraat	
206	206	Paşa Elbaş	Maden-İş	Erkek	Belirtilmemiş	50	Beraat	
207	207	Taylan Akgün	Maden-İş	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	35	Beraat	
208	208	Ali Rıza Sözel	Maden-İş	Erkek	Şube Başkanı	44	Beraat	
209	209	Hüseyin Fidan	Maden-İş	Erkek	Belirtilmemiş	28	Beraat	

Sıra No	Sanık No	Ad ve Soyad	Sendika/Dava	Cinsiyet	Sendikal Görev	Yaş	Karar	Ceza
210	210	Reşit Kahraman	Maden-İş	Erkek	Belirtilmemiş	32	Beraat	
211	211	Sebile İçsel	Maden-İş	Kadın	Belirtilmemiş	24	Beraat	
212	212	Hüseyin Güneş	Maden-İş	Erkek	Belirtilmemiş	30	Beraat	
213	213	Nusret Demir	Maden-İş	Erkek	Belirtilmemiş	29	Beraat	
214	214	Osman Kezer	Maden-İş	Erkek	Belirtilmemiş	29	Beraat	
215	215	İsmet Torun	Maden-İş	Erkek	Belirtilmemiş	39	Beraat	
216	216	Salih Kösem	Maden-İş	Erkek	Belirtilmemiş	36	Beraat	
217	217	İsmail Eryılmaz	Maden-İş	Erkek	Belirtilmemiş	49	Beraat	
218	218	Okyay Güngör	Maden-İş	Erkek	Belirtilmemiş	36	Beraat	
219	219	Lütfü Molla	Maden-İş	Erkek	Belirtilmemiş	36	Beraat	
220	220	Numan Çalışkan	Maden-İş	Erkek	Belirtilmemiş	27	Beraat	
221	221	Recep Ayhan Dağdeviren	Maden-İş	Erkek	Belirtilmemiş	21	Beraat	
222	222	Ahmet Kılıç	Maden-İş	Erkek	Belirtilmemiş	29	Beraat	
223	223	Ali Armağan	Maden-İş	Erkek	Belirtilmemiş	30	Beraat	
224	224	Yakup Zeki Gündoğdu	Maden-İş	Erkek	Belirtilmemiş	28	Beraat	
225	225	Mustafa Doğan	Maden-İş	Erkek	Belirtilmemiş	31	Beraat	
226	226	Ramiz Düz	Maden-İş	Erkek	Belirtilmemiş	30	Beraat	
227	227	Haydar Şahiner	Maden-İş	Erkek	Belirtilmemiş	30	Beraat	
228	228	Mehmet Bilsay Kuruç	Maden-İş	Erkek	Uzman/Çalışan/İşçi	45	Beraat	
229	229	Rafet Bayraktar	Maden-İş	Erkek	Belirtilmemiş	39	Beraat	
230	230	Metin Kabaklı	Maden-İş	Erkek	Şube Başkanı	37	Beraat	
231	231	Nurettin Kızılağaç	Maden-İş	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	50	Beraat	
232	232	Fuat Çakar	Maden-İş	Erkek	Şube Başkanı	36	Beraat	
233	233	Faik Kalkavan	Maden-İş	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	36	Beraat	
234	234	İbrahim Kalyoncu	Maden-İş	Erkek	Şube Başkanı	35	Beraat	
235	235	Kemalettin Ünlü	Maden-İş	Erkek	Belirtilmemiş	38	Beraat	
236	236	Emrullah Köker	Maden-İş	Erkek	Belirtilmemiş	29	Beraat	
237	237	Sadık Samet	Maden-İş	Erkek	Belirtilmemiş	28	Beraat	
238	238	Saim Ünal	Maden-İş	Erkek	Belirtilmemiş	32	Beraat	
239	239	Hasan Çetin	Maden-İş	Erkek	Belirtilmemiş	13	Beraat	
240	240	Burhan Aktaş	Maden-İş	Erkek	Belirtilmemiş	30	Beraat	
241	241	Salih Topçu	Maden-İş	Erkek	Belirtilmemiş	34	Beraat	
242	242	Mustafa Çağdaş	Maden-İş	Erkek	Belirtilmemiş	36	Beraat	
243	243	Zeynal Azapçı	Maden-İş	Erkek	Belirtilmemiş	29	Beraat	
244	244	Aziz Cüdi Öktem	Maden-İş	Erkek	Belirtilmemiş	42	Beraat	

Sıra No	Sanık No	Ad ve Soyad	Sendika/Dava	Cinsiyet	Sendikal Görev	Yaş	Karar	Ceza
245	245	Yaşar Dağ	Maden-İş	Erkek	Belirtilmemiş	35	Beraat	
246	246	Engin Akpınar	Maden-İş	Erkek	Belirtilmemiş	26	Beraat	
247	247	Mehmet Soylu	Maden-İş	Erkek	Belirtilmemiş	31	Beraat	
248	248	Nevzat Gündüz	Maden-İş	Erkek	Belirtilmemiş	36	Beraat	
249	249	Ruhal (Temelli) Güney	Maden-İş	Kadın	Belirtilmemiş	24	Beraat	
250	250	Binali Polat	Maden-İş	Erkek	Belirtilmemiş	31	Beraat	
251	251	Cafer Tayyar Dilek	Maden-İş	Erkek	Belirtilmemiş	31	Beraat	
252	252	Cevat Tatlı	Maden-İş	Erkek	Belirtilmemiş	35	Beraat	
253	253	Çimen Turan	Maden-İş	Kadın	Belirtilmemiş	34	Beraat	
254	254	Faruk Türkoğlu	Maden-İş	Erkek	Uzman/Çalışan/İşçi	38	Beraat	
255	255	Hüseyin Gelmez	Maden-İş	Erkek	Hatalı	22	Beraat	
256	256	Mustafa Atik	Maden-İş	Erkek	Şube Başkanı	61	Beraat	
257	257	Mehmet Mutlu	Maden-İş	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	52	Beraat	
258	258	Mehmet Güntay	Maden-İş	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	39	Beraat	
259	259	Mehmet Reşat Genç	Maden-İş	Erkek	Belirtilmemiş	41	Beraat	
260	260	Türkay Yüksel	Maden-İş	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	29	Beraat	
261	261	İbrahim Kaya	Maden-İş	Erkek	Belirtilmemiş	42	Beraat	
262	262	İlyas Demircan	Maden-İş	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	44	Beraat	
263	263	Bekir Çimen Önder	Maden-İş	Erkek	Belirtilmemiş	30	Beraat	
264	264	Veli İlgün	Maden-İş	Erkek	Belirtilmemiş	51	Beraat	
265	265	Hamdi Kosova	Maden-İş	Erkek	Belirtilmemiş	38	Beraat	
266	266	İlhan Kayıkçı	Maden-İş	Erkek	Belirtilmemiş	31	Beraat	
267	267	Atılgan Aksu	Maden-İş	Erkek	Belirtilmemiş	37	Beraat	
268	268	Mehmet Çakıcı	Maden-İş	Erkek	Uzman/Çalışan/İşçi	30	Beraat	
269	269	İsmet Ülker	Maden-İş	Erkek	Belirtilmemiş	30	Beraat	
270	270	Ahmet Leblebici	Maden-İş	Erkek	Belirtilmemiş	30	Beraat	
271	271	İsmet Doğan	Maden-İş	Erkek	Üye/Delege	39	Beraat	
272	271-2	Ekrem Kandemir	Maden-İş	Erkek	Belirtilmemiş	36	Beraat	
273	271-3	Ramazan Kulakçı	Maden-İş	Erkek	Şube Başkanı	26	Ağır hapis	5 yıl 6 ay 20 gün
274	272	Ahmet Raşit Akalan	Bank-Sen	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	38	Beraat	
275	273	Cemal Altan Açıkel	Bank-Sen	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	42	Beraat	
276	274	Ercüment Tahir İçil	Bank-Sen	Erkek	Merkez Onur Kurulu üyesi	46	Beraat	
277	275	Atilla Ekser	Bank-Sen	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	31	Beraat	
278	276	Ruhi İlkan	Bank-Sen	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	32	Beraat	
279	277	İsmail Salum	Bank-Sen	Erkek	Merkez Onur Kurulu üyesi	31	Beraat	

Sıra No	Sanık No	Ad ve Soyad	Sendika/Dava	Cinsiyet	Sendikal Görev	Yaş	Karar	Ceza
280	278	Mehmet Metin Pazarbaşı	Bank-Sen	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	35	Beraat	
281	279	Fahrettin Ateşli	Bank-Sen	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	35	Beraat	
282	280	Hüseyin Hulusi Karlı	Bank-Sen	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	36	Beraat	
283	281	Necdet Bozdoğan	Bank-Sen	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	38	Beraat	
284	282	Cabbar Kılıçoğlu	Bank-Sen	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	41	Beraat	
285	283	Aziz Kaymak	Bank-Sen	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	36	Beraat	
286	284	Bilal Yaver	Bank-Sen	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	34	Beraat	
287	285	Naci Gürcan	Bank-Sen	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	42	Beraat	
288	286	Dursun Yıldırım	Bank-Sen	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	29	Ağır hapis	5 yıl 6 ay 20 gün
289	287	Nevzat Demirtaş	Bank-Sen	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	40	Beraat	
290	288	Sait Karayel	Bank-Sen	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	34	Beraat	
291	289	Mehmet Salur	Bank-Sen	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	40	Beraat	
292	290	Muharrem Föder	Bank-Sen	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	31	Beraat	
293	291	Fazıl Nüshan Erdem	Bank-Sen	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	27	Beraat	
294	292	Ahmet Taşkın	Bank-Sen	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	34	Beraat	
295	293	Nedret Çark	Bank-Sen	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	27	Ağır hapis	5 yıl 6 ay 20 gün
296	294	Mehmet Genç	Bank-Sen	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	29	Beraat	
297	295	İsmail Hakkı Çavuşoğlu	Bank-Sen	Erkek	Şube Başkanı	32	Ağır hapis	5 yıl 6 ay 20 gün
298	296	Gürsel Erkmen	Bank-Sen	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	36	Ağır hapis	8 yıl 10 ay 20 gün
299	297	Tevfik Yalçın	Bank-Sen	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	34	Beraat	
300	298	Hasan Erol	Bank-Sen	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	32	Beraat	
301	299	Ali Aşıcı	Bank-Sen	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	36	Beraat	
302	300	Cihangir Ünal	Bank-Sen	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	31	Beraat	
303	301	Süleyman Gündoğan	Bank-Sen	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	34	Beraat	
304	302	Tarık Sütçüoğlu	Bank-Sen	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	35	Beraat	
305	303	Yıldırım Aksoy	Bank-Sen	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	39	Beraat	
306	304	Talat Güven	Bank-Sen	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	29	Beraat	
307	305	Mehmet Coşkun Bilge	Bank-Sen	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	39	Beraat	
308	306	İhsan Nuri Aydeğer	Bank-Sen	Erkek	Merkez Denetim Kurulu üyesi	27	Beraat	
309	307	Ahmet Çakırsoy	Bank-Sen	Erkek	Merkez Denetim Kurulu üyesi	31	Beraat	
310	308	Tülin Reyyan Sevilir	Bank-Sen	Kadın	Merkez Onur Kurulu üyesi	40	Beraat	
311	309	Ali Noyan Kayı	Bank-Sen	Erkek	Merkez Onur Kurulu üyesi	40	Beraat	
312	310	Ahmet Şefik Şenyürek	Bank-Sen	Erkek	Merkez Onur Kurulu üyesi	32	Beraat	
313	311	Erol Serdar	Bank-Sen	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	30	Ağır hapis	8 yıl 10 ay 20 gün
314	312	Hasan Katırcıoğlu	Bank-Sen	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	51	Ağır hapis	5 yıl 6 ay 20 gün

Sıra No	Sanık No	Ad ve Soyad	Sendika/Dava	Cinsiyet	Sendikal Görev	Yaş	Karar	Ceza
315	313	Hasan Edip Yüksel	Bank-Sen	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	50	Beraat	
316	314	Serper Güngör (İncekara)	Bank-Sen	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	33	Beraat	
317	315	Salih Topçu	Bank-Sen	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	30	Beraat	
318	316	Emine Fırat Batur	Bank-Sen	Kadın	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	29	Beraat	
319	317	Aydın Doğan	Bank-Sen	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	44	Beraat	
320	318	Süleyman Başoral	Bank-Sen	Erkek	Üye/Delege	32	Ağır hapis	5 yıl 6 ay 20 gün
321	319	Ersin Bilbaşar	Bank-Sen	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	42	Beraat	
322	320	Aytaç Doğruel	Bank-Sen	Kadın	Merkez Denetim Kurulu üyesi	34	Beraat	
323	321	Cengiz Yazıcı	Bank-Sen	Erkek	Merkez Denetim Kurulu üyesi	28	Beraat	
324	322	Mehmet Murat Batur	Bank-Sen	Erkek	Merkez Onur Kurulu üyesi	31	Beraat	
325	323	Hayri Alkan	Bank-Sen	Erkek	Merkez Onur Kurulu üyesi	38	Beraat	
326	324	Metin Sonalp	Bank-Sen	Erkek	Şube Başkanı	29	Beraat	
327	325	Hüsnü Tulga Kanıt	Bank-Sen	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	30	Beraat	
328	326	Mehmet Tandoğan	Bank-Sen	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	33	Ağır hapis	5 yıl 6 ay 20 gün
329	327	Mehmet Fevzi Oluk	Bank-Sen	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	48	Beraat	
330	328	Ersin Çamlar	Bank-Sen	Erkek	Merkez Onur Kurulu üyesi	28	Beraat	
331	329	Mustafa Erol Polat	Bank-Sen	Erkek	Merkez Denetim Kurulu üyesi	29	Beraat	
332	330	Erdoğan Arı	Bank-Sen	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	37	Ağır hapis	8 yıl 10 ay 20 gün
333	331	Ali Mirzaoğlu	Bank-Sen	Erkek	Uzman/Çalışan/İşçi	29	tefrik	
334	332	Muzaffer Ahmet Yalçın	Bank-Sen	Erkek	İşyeri Temsilcisi	26	Beraat	
335	333	Abdullah Güney Zarplı	Bank-Sen	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	36	Beraat	
336	334	Metin Yaman	Bank-Sen	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	34	Beraat	
337	335	Ziya Köseoğlu	Bank-Sen	Erkek	Merkez Denetim Kurulu üyesi	30	Beraat	
338	336	Mehmet Cengiz Göbekli	Bank-Sen	Erkek	İşyeri Temsilcisi	35	Beraat	
339	337	Ali Gözüsarı	Bank-Sen	Erkek	Şube Başkanı	32	Ağır hapis	5 yıl 6 ay 20 gün
340	338	Kemal Hamzaoğlu	Bank-Sen	Erkek	İşyeri Temsilcisi	38	Ağır hapis	5 yıl 6 ay 20 gün
341	339	Gündüz Temizdal	Bank-Sen	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	38	Beraat	
342	340	Mehmet Haluk Sarıbaş	Bank-Sen	Erkek	Uzman/Çalışan/İşçi	32	Beraat	
343	341	Savaş Mehmet Dizdar	Bank-Sen	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	36	Tefrik	
344	342	Adil Sanal	Bank-Sen	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	38	Beraat	
345	343	Murteza Bülbül	Bank-Sen	Erkek	Merkez Onur Kurulu üyesi	32	Beraat	
346	344	Bekir Gilman Arda	Bank-Sen	Erkek	Genel Sekreter	49	Ağır hapis	8 yıl 10 ay 20 gün
347	345	İsmail İlay Çalışkan	Bank-Sen	Erkek	Merkez Denetim Kurulu üyesi	30	Beraat	
348	346	Fethi Özsez	Bank-Sen	Erkek	Merkez Onur Kurulu üyesi	33	Beraat	
349	347	Gülşen Abanozoğlu (Eryüksel)	Bank-Sen	Kadın	Merkez Denetim Kurulu üyesi	25	Beraat	

Sıra No	Sanık No	Ad ve Soyad	Sendika/Dava	Cinsiyet	Sendikal Görev	Yaş	Karar	Ceza
350	348	Kâzım Doğan Güler	Bank-Sen	Erkek	Merkez Denetim Kurulu üyesi	33	Beraat	
351	349	Ali Çetin	Bank-Sen	Erkek	Belirtilmemiş	26	Tefrik	
352	350	Akif Fikret Erez	Bank-Sen	Erkek	Merkez Denetim Kurulu üyesi	30	Beraat	
353	351	Ömer Mete Tanrıkurt	Bank-Sen	Erkek	Merkez Denetim Kurulu üyesi	42	Beraat	
354	352	Besim Usta	Tekstil	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	40	Ağır hapis	8 yıl 10 ay 20 gün
355	353	Ali Aykut	Tekstil	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	40	Ağır hapis	8 yıl 10 ay 20 gün
356	354	Hüseyin Akduman	Tekstil	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	51	Ağır hapis	8 yıl 10 ay 20 gün
357	355	Hüdaverdi Tolay	Tekstil	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	44	Beraat	
358	356	Naci Akpınaroğlu	Tekstil	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	45	Beraat	
359	357	Mahmut Demirel	Tekstil	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	29	Beraat	
360	358	İsa Kurt	Tekstil	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	51	Beraat	
361	359	Rüştü Aydoğan	Tekstil	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	28	Beraat	
362	360	Mehmet Ali Tiryaki	Tekstil	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	41	Beraat	
363	361	Muzaffer Subaşı	Tekstil	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	28	Beraat	
364	362	Ahmet Yılmaz	Tekstil	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	31	Beraat	
365	363	Selim Omay	Tekstil	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	30	Beraat	
366	364	Sadık Kızanlı	Tekstil	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	28	Ağır hapis	5 yıl 6 ay 20 gün
367	365	Sebahattin Eruyanık	Tekstil	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	26	Beraat	
368	366	Hasan Uzun	Tekstil	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	35	Beraat	
369	367	Kâzım Doğan	Tekstil	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	28	Beraat	
370	368	İsmail Alp	Tekstil	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	35	Beraat	
371	369	Alaattin Tuna	Tekstil	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	36	Beraat	
372	370	Seyfettin Anıl	Tekstil	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	43	Beraat	
373	371	Asker Köroğlu	Tekstil	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	41	Beraat	
374	372	Memet Karabulut	Tekstil	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	35	Beraat	
375	373	Mehmet Fahri Küçüktepe	Tekstil	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	36	Beraat	
376	374	Yılmaz Bilge	Tekstil	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	29	Beraat	
377	375	Günay Onayman	Tekstil	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	33	Tefrik	
378	376	Tahsin Marancı	Tekstil	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	36	Beraat	
379	377	Mustafa Gürün	Tekstil	Erkek	Merkez Onur Kurulu üyesi	45	Beraat	
380	378	Dursun Güney	Tekstil	Erkek	Merkez Onur Kurulu üyesi	49	Beraat	
381	379	Ahmet Hamdi Taşçı	Tekstil	Erkek	Merkez Denetim Kurulu üyesi	41	Beraat	
382	380	Selahattin Uyar	Tekstil	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	47	Düşme	
383	381	Mehmet Bulut	Tekstil	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	28	Düşme	
384	382	Ersen Erçevik	Tekstil	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	43	Beraat	

Sıra No	Sanık No	Ad ve Soyad	Sendika/Dava	Cinsiyet	Sendikal Görev	Yaş	Karar	Ceza
385	383	Kemal Abay	Tekstil	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	47	Beraat	
386	384	Yunus Kara	Tekstil	Erkek	Genel Sekreter	54	Düşme	
387	385	Ramiz Yapıcı	Tekstil	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	42	Beraat	
388	386	İsmail Şentürk	Tekstil	Erkek	Şube Başkanı	45	Ağır hapis	5 yıl 6 ay 20 gün
389	387	Özer Kömek	Tekstil	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	44	Ağır hapis	8 yıl 10 ay 20 gün
390	388	Şükrü Efe	Tekstil	Erkek	Şube Başkanı	25	Beraat	
391	389	Recep Şengün	Tekstil	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	41	Beraat	
392	390	Nafiz Beğendi	Tekstil	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	35	Beraat	
393	391	Süreyya Üstün	Tekstil	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	31	Beraat	
394	392	Nurettin Yıldız	Tekstil	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	39	Beraat	
395	393	Orhan Aslan	Tekstil	Erkek	Merkez Denetim Kurulu üyesi	46	Beraat	
396	394	Mehmet Faruk Çağdaş	Tekstil	Erkek	Merkez Onur Kurulu üyesi	56	Beraat	
397	395	İzzet Akgül	Tekstil	Erkek	Merkez Onur Kurulu üyesi	28	Beraat	
398	396	Alaattin Büyükdere	Tekstil	Erkek	Merkez Onur Kurulu üyesi	53	Beraat	
399	397	Ali Taner	Tekstil	Erkek	Merkez Denetim Kurulu üyesi	54	Beraat	
400	398	Muzaffer Nayır	Tekstil	Erkek	Merkez Denetim Kurulu üyesi	49	Beraat	
401	399	Mustafa Üzüm	Tekstil	Erkek	Merkez Denetim Kurulu üyesi	38	Beraat	
402	400	Mehmet Yılan	Tekstil	Erkek	Merkez Denetim Kurulu üyesi	24	Beraat	
403	401	Nafiz Köse	Tekstil	Erkek	Merkez Denetim Kurulu üyesi	33	Beraat	
404	402	Şaban Güneş	Tekstil	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	27	Beraat	
405	403	Orhan Duydurur	Tekstil	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	27	Beraat	
406	404	Meftun Oyulgan	Tekstil	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	43	Beraat	
407	405	Yüksel Çilingir	Tekstil	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	30	Ağır hapis	5 yıl 6 ay 20 gün
408	406	Muharrem Kılıç	Tekstil	Erkek	Şube Başkanı	29	Ağır hapis	5 yıl 6 ay 20 gün
409	407	Yılmaz Özdemir	Basın-İş	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	34	Ağır hapis	8 yıl 10 ay 20 gün
410	408	Hilmi Celhunz	Basın-İş	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	32	Ağır hapis	8 yıl 10 ay 20 gün
411	409	Mehmet Rahat	Basın-İş	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	29	Ağır hapis	8 yıl 10 ay 20 gün
412	410	Süleyman Bilgi	Basın-İş	Erkek	Merkez Onur Kurulu üyesi	47	Beraat	
413	411	Aytekin Balcı	Basın-İş	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	29	Beraat	
414	412	Fikrettiin Akdeniz	Basın-İş	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	29	Beraat	
415	413	Şükrü Dadaş	Basın-İş	Erkek	Üye/Delege	34	Beraat	
416	414	Remzi Doruk	Basın-İş	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	39	Beraat	
417	415	Şakir Avcı	Basın-İş	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	32	Beraat	
418	416	İbrahim Gül	Basın-İş	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	38	Beraat	
419	417	Kenan Sesürgen	Basın-İş	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	30	Beraat	

Sıra No	Sanık No	Ad ve Soyad	Sendika/Dava	Cinsiyet	Sendikal Görev	Yaş	Karar	Ceza
420	418	Aslan Ülger	Basın-İş	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	48	Beraat	
421	419	Mahmut Mulhan	Basın-İş	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	28	Beraat	
422	420	Muammer Ünal	Basın-İş	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	33	Beraat	
423	421	Veli Yıldız	Basın-İş	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	32	Beraat	
424	422	Erkan Erdoğan	Basın-İş	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	30	Beraat	
425	423	Altan Ökeli	Basın-İş	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	32	Beraat	
426	424	Mustafa Melanlı	Basın-İş	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	46	Beraat	
427	425	Cavit Aniler	Basın-İş	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	33	Beraat	
428	426	Halil Keskin	Basın-İş	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	38	Beraat	
429	427	Mehmet Ali Aniler	Basın-İş	Erkek	Merkez Denetim Kurulu üyesi	36	Beraat	
430	428	Refik Akıncı	Basın-İş	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	30	Beraat	
431	429	Şükrü Ünal	Basın-İş	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	44	Beraat	
432	430	Erdoğan Patır	Basın-İş	Erkek	Merkez Onur Kurulu üyesi	31	Beraat	
433	431	Yavuz Yamankurt	Basın-İş	Erkek	Merkez Onur Kurulu üyesi	35	Beraat	
434	432	Nebi Aydın	Basın-İş	Erkek	Merkez Denetim Kurulu üyesi	27	Beraat	
435	433	Zekeriya Al	Basın-İş	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	31	Tefrik	
436	434	Ahmet Salih Küley	Basın-İş	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	44	Beraat	
437	435	İlhan Özgüven	Basın-İş	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	42	Beraat	
438	436	Mehmet Şenol	Basın-İş	Erkek	Merkez Onur Kurulu üyesi	44	Beraat	
439	437	Hasan Erdoğan	Basın-İş	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	44	Beraat	
440	438	Mehmet Uzunkaya	Basın-İş	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	37	Beraat	
441	439	İdris Deniz	Basın-İş	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	44	Beraat	
442	440	Mehmet Küçükgencay	Basın-İş	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	28	Beraat	
443	441	Ahmet Vefik Erencan	Basın-İş	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	28	Beraat	
444	442	Dilaver İşler	Basın-İş	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	35	Beraat	
445	443	Şevki Baş	Basın-İş	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	28	Beraat	
446	444	Ahmet Vasfi Arman	Basın-İş	Erkek	Merkez Onur Kurulu üyesi	48	Beraat	
447	445	Mehmet Eşref Gürmarmara	Basın-İş	Erkek	Merkez Onur Kurulu üyesi	36	Beraat	
448	446	Mustafa Genç	Basın-İş	Erkek	Merkez Denetim Kurulu üyesi	40	Beraat	
449	447	Emine Akçam	Basın-İş	Kadın	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	41	Beraat	
450	448	İsmail Cavit Kürnek	Basın-İş	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	47	Beraat	
451	449	Özkan Gür	Basın-İş	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	46	Beraat	
452	450	Yusuf Başbuğ	Basın-İş	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	31	Beraat	
453	451	Özgür Akın	Basın-İş	Erkek	Merkez Denetim Kurulu üyesi	37	Beraat	
454	452	Mehmet Komşu	Basın-İş	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	34	Beraat	

Sıra No	Sanık No	Ad ve Soyad	Sendika/Dava	Cinsiyet	Sendikal Görev	Yaş	Karar	Ceza
455	453	Arif Ayhan	Basın-İş	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	46	Beraat	
456	454	Hacı Mehmet Ayık	Basın-İş	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	42	Beraat	
457	455	Burhan Yaman	Basın-İş	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	40	Beraat	
458	456	Mehmet Yalçın	Basın-İş	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	49	Beraat	
459	457	Ahmet Tuncer Özcan	Basın-İş	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	28	Ağır hapis	5 yıl 6 ay 20 gün
460	458	Ramiz Akar	Basın-İş	Erkek	Merkez Denetim Kurulu üyesi	38	Beraat	
461	459	Saim Etem	Gıda-İş	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	32	Ağır hapis	8 yıl 10 ay 20 gün
462	460	Vehbi Komaç	Gıda-İş	Erkek	Genel Sekreter	30	Ağır hapis	8 yıl 10 ay 20 gün
463	461	Hamdullah Güzel	Gıda-İş	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	26	Tefrik	
464	462	Orhan Vecdi Topuz	Gıda-İş	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	51	Beraat	
465	463	Adnan Nail Sula	Gıda-İş	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	37	Beraat	
466	464	İsmail Karadaş	Gıda-İş	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	36	Beraat	
467	465	Cemal Saydık	Gıda-İş	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	44	Beraat	
468	466	İbrahim Akfırat	Gıda-İş	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	31	Beraat	
469	467	Bekir Ceylan	Gıda-İş	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	30	Beraat	
470	468	İsmail Arık	Gıda-İş	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	32	Beraat	
471	469	Esat Timur	Gıda-İş	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	37	Beraat	
472	470	Hüseyin Kocabaş	Gıda-İş	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	52	Beraat	
473	471	Mehmet Kızılgöz	Gıda-İş	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	32	Beraat	
474	472	Tekin Yıldırım	Gıda-İş	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	27	Beraat	
475	473	Sadullah Kaplan	Gıda-İş	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	35	Beraat	
476	474	Eşref Ramoğlu	Gıda-İş	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	36	Beraat	
477	475	Alaattin Mutlu	Gıda-İş	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	29	Beraat	
478	476	Hasan Mutlu	Gıda-İş	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	32	Beraat	
479	477	Ercüment Atalay	Gıda-İş	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	29	Beraat	
480	478	Nurettin Karakaya	Gıda-İş	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	39	Beraat	
481	479	Mehmet Dik	Gıda-İş	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	32	Ağır hapis	8 yıl 10 ay 20 gün
482	480	Avni Demir	Gıda-İş	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	40	Beraat	
483	481	Müzehher Çalışkan	Gıda-İş	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	37	Beraat	
484	482	Kemal Kafkaslı	Gıda-İş	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	34	Beraat	
485	483	Mahmut Zeki Yılmaz	Gıda-İş	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	43	Beraat	
486	484	Halis Temur	Gıda-İş	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	37	Beraat	
487	485	Ahmet Yurtkan	Gıda-İş	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	37	Beraat	
488	486	İbrahim Ateş	Gıda-İş	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	36	Beraat	
489	487	İsa Kara	Gıda-İş	Erkek	Merkez Onur Kurulu üyesi	29	Beraat	

Sıra No	Sanık No	Ad ve Soyad	Sendika/Dava	Cinsiyet	Sendikal Görev	Yaş	Karar	Ceza
490	488	İsmail Gündüz	Gıda-İş	Erkek	Merkez Onur Kurulu üyesi	41	Beraat	
491	489	Üzeyir Özkan	Gıda-İş	Erkek	Merkez Denetim Kurulu üyesi	35	Beraat	
492	490	Muhammet Zafer Kalaycı	Gıda-İş	Erkek	Merkez Denetim Kurulu üyesi	29	Beraat	
493	491	Mustafa Şahin	Gıda-İş	Erkek	Şube Başkanı	32	Beraat	
494	492	Tevfik Hasan Çebi	Gıda-İş	Erkek	Şube Başkanı	28	Beraat	
495	493	Saim Başoğlu	Gıda-İş	Erkek	Şube Yöneticisi	31	Beraat	
496	494	Raşit Zerek	Gıda-İş	Erkek	Şube Yöneticisi	28	Beraat	
497	495	Yusuf Gürsoy	Gıda-İş	Erkek	Şube Yöneticisi	32	Beraat	
498	496	Yakup Kara	Gıda-İş	Erkek	Şube Yöneticisi	28	Beraat	
499	497	Mehmet Maranki	Gıda-İş	Erkek	Şube Yöneticisi	32	Beraat	
500	498	Dursun Fidan	Gıda-İş	Erkek	Şube Yöneticisi	32	Beraat	
501	499	Orhan Özel	Gıda-İş	Erkek	Şube Yöneticisi	29	Beraat	
502	500	Hıdır Özkan	Gıda-İş	Erkek	Şube Yöneticisi	32	Beraat	
503	501	Lütfullah Bülent Deda	Gıda-İş	Erkek	Şube Yöneticisi	32	Beraat	
504	502	Alaaddin Aydın	Gıda-İş	Erkek	Şube Yöneticisi	26	Beraat	
505	503	Kadri Kar	Gıda-İş	Erkek	Üye/Delege	35	Beraat	
506	504	Sündüz Pehlivantürk (Karatürk)	Gıda-İş	Kadın	Şube Yöneticisi	30	Beraat	
507	505	Osman Tekin	Gıda-İş	Erkek	Şube Yöneticisi	33	Beraat	
508	506	Mustafa Reçber	Gıda-İş	Erkek	Şube Yöneticisi	37	Beraat	
509	507	İbrahim Gürbüz	Gıda-İş	Erkek	Üye/Delege	26	Beraat	
510	508	Ayata Beğensel	Gıda-İş	Erkek	Uzman/Çalışan/İşçi	53	Beraat	
511	509	Recep Kekum	Gıda-İş	Erkek	Şube Yöneticisi	32	Beraat	
512	510	Kemal Özbaş	Gıda-İş	Erkek	Şube Yöneticisi	32	Beraat	
513	511	Mahmut Övün	Gıda-İş	Erkek	Belirtilmemiş	25	Beraat	
514	512	Hüseyin Saydık	Gıda-İş	Erkek	Belirtilmemiş	26	Beraat	
515	513	Fehmi Saydık	Gıda-İş	Erkek	Belirtilmemiş	28	Beraat	
516	514	Resul Parmaksız	Gıda-İş	Erkek	Belirtilmemiş	34	Beraat	
517	515	Yerli Ak	Gıda-İş	Erkek	Belirtilmemiş	31	Beraat	
518	516	Haldun Hızcan	Gıda-İş	Erkek	Merkez Onur Kurulu üyesi	27	Beraat	
519	517	Selahattin Öztürk	Gıda-İş	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	42	Beraat	
520	518	Zekeriya Şar	Gıda-İş	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	45	Beraat	
521	519	Aziz Iğnak	Gıda-İş	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	53	Beraat	
522	520	Mustafa Özen	Gıda-İş	Erkek	Şube Başkanı	35	Beraat	
523	521	Yurdakul Gözde	Gıda-İş	Erkek	Genel Sekreter	43	Ağır hapis	8 yıl 10 ay 20 gün

Sıra No	Sanık No	Ad ve Soyad	Sendika/Dava	Cinsiyet	Sendikal Görev	Yaş	Karar	Ceza
524	522	Mehmet Yüksel Ergen	Gıda-İş	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	43	Ağır hapis	8 yıl 10 ay 20 gün
525	523	Yılmaz Küçük	Gıda-İş	Erkek	Merkez Denetim Kurulu üyesi	31	Beraat	
526	524	Halil Aydın	Gıda-İş	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	47	Beraat	
527	525	Bekir Zeyyat Eken	Gıda-İş	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	27	Ağır hapis	5 yıl 6 ay 20 gün
528	526	Keziban Türkmen	Gıda-İş	Kadın	Belirtilmemiş	23	Beraat	
529	527	Teoman Özsalkol	Gıda-İş	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	32	Beraat	
530	528	Muhittin Keskin	Gıda-İş	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	46	Beraat	
531	529	İsmet Aktaş	Gıda-İş	Erkek	Üye/Delege	27	Tefrik	
532	530	Ali Erdoğan Tut	Lastik-İş	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	44	Ağır hapis	8 yıl 10 ay 20 gün
533	531	Yusuf Özcan	Lastik-İş	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	30	Beraat	
534	532	Musa Özen	Lastik-İş	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	59	Beraat	
535	533	Ahmet Doğan	Lastik-İş	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	35	Beraat	
536	534	Hasan Erilkan	Lastik-İş	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	30	Beraat	
537	535	Musa Parlak	Lastik-İş	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	46	Beraat	
538	536	Zeynel Avazer	Lastik-İş	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	30	Beraat	
539	537	Ali Coşkun Özekmekçi	Lastik-İş	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	28	Beraat	
540	538	Durmuş Öztürk	Lastik-İş	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	52	Beraat	
541	539	Atilla Narman	Lastik-İş	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	39	Beraat	
542	540	Adil Çakır	Lastik-İş	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	30	Beraat	
543	541	Rasim Aydın	Lastik-İş	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	36	Beraat	
544	542	Erdinç Işıkver	Lastik-İş	Erkek	Merkez Denetim Kurulu üyesi	40	Beraat	
545	543	İsmail Cura	Lastik-İş	Erkek	Merkez Denetim Kurulu üyesi	48	Beraat	
546	544	İrfan Gezbul	Lastik-İş	Erkek	Merkez Onur Kurulu üyesi	36	Beraat	
547	545	Mustafa Güldere	Lastik-İş	Erkek	Merkez Onur Kurulu üyesi	37	Beraat	
548	546	Türker Çınar	Lastik-İş	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	28	Beraat	
549	547	İbrahim Olgungül	Lastik-İş	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	31	Beraat	
550	548	Cevdet Pehlivan	Lastik-İş	Erkek	Merkez Denetim Kurulu üyesi	34	Beraat	
551	549	Muzaffer Tarım	Lastik-İş	Erkek	Merkez Denetim Kurulu üyesi	39	Beraat	
552	550	İsa Ekmekçi	Lastik-İş	Erkek	Merkez Onur Kurulu üyesi	36	Beraat	
553	551	Recep Şükrü Dilmenli	Lastik-İş	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	27	Beraat	
554	552	Hüseyin Aktürk	Lastik-İş	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	27	Beraat	
555	553	Hüseyin Çakmak	Lastik-İş	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	43	Beraat	
556	554	Rafet Erol	Lastik-İş	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	30	Beraat	
557	555	Yahya Deniz	Lastik-İş	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	40	Beraat	
558	556	Mehmet Akkuş	Lastik-İş	Erkek	Merkez Onur Kurulu üyesi	35	Beraat	

Sıra No	Sanık No	Ad ve Soyad	Sendika/Dava	Cinsiyet	Sendikal Görev	Yaş	Karar	Ceza
559	557	Kadir Pamuk	Lastik-İş	Erkek	Merkez Onur Kurulu üyesi	29	Beraat	
560	558	Zeki Şen	Lastik-İş	Erkek	Üye/Delege	31	Ağır hapis	5 yıl 6 ay 20 gün
561	559	Halil Özel	Lastik-İş	Erkek	Şube Yöneticisi	33	Beraat	
562	560	Şükrü Nail Karakaş	Lastik-İş	Erkek	Şube Başkanı	34	Ağır hapis	5 yıl 6 ay 20 gün
563	561	Seyithan Konak	Lastik-İş	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	34	Beraat	
564	562	Ramazan Keskin	Lastik-İş	Erkek	Merkez Onur Kurulu üyesi	33	Beraat	
565	563	Halil İbrahim Kader	Lastik-İş	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	21	Ağır hapis	5 yıl 6 ay 20 gün
566	564	Ali Gümüş	Lastik-İş	Erkek	Merkez Denetim Kurulu üyesi	28	Düşme	
567	565	Fikret Bulut	Genel-İş	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	47	Ağır hapis	5 yıl 6 ay 20 gün
568	566	Musa Kılınç	Genel-İş	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	38	Ağır hapis	5 yıl 6 ay 20 gün
569	567	Zahir Kayhan	Genel-İş	Erkek	Şube Başkanı	41	Ağır hapis	5 yıl 6 ay 20 gün
570	568	Mehmet Durmuş Çavdar	Genel-İş	Erkek	Merkez Onur Kurulu üyesi	56	Ağır hapis	5 yıl 6 ay 20 gün
571	569	Mehmet Dinç	Genel-İş	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	36	Ağır hapis	5 yıl 6 ay 20 gün
572	570	Hasan Cevher	Genel-İş	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	34	Ağır hapis	5 yıl 6 ay 20 gün
573	571	Duran Özdemir	Genel-İş	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	44	Beraat	
574	572	Ahmet Cemil Altan	Genel-İş	Erkek	Şube Başkanı	51	Ağır hapis	5 yıl 6 ay 20 gün
575	573	Mahmut Boyraz	Genel-İş	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	51	Ağır hapis	5 yıl 6 ay 20 gün
576	574	Hasan Çağlar	Genel-İş	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	42	Beraat	
577	575	Ömer Çiftçi	Genel-İş	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	33	Ağır hapis	5 yıl 6 ay 20 gün
578	576	Yıldırım Oğuz Kızıltan	Genel-İş	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	25	Beraat	
579	577	Kemal Kapşıgay	Genel-İş	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	33	Beraat	
580	578	Hasan Tahsin Güven	Genel-İş	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	47	Ağır hapis	5 yıl 6 ay 20 gün
581	579	Osman Nuri Boğakaptan	Genel-İş	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	50	Beraat	
582	580	Bekir Belovacıklı	Genel-İş	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	35	Beraat	
583	581	Hasan Bozkurt	Genel-İş	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	41	Beraat	
584	582	Ersin Öztürk	Genel-İş	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	43	Beraat	
585	583	Sebahaddin Varan	Genel-İş	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	36	Beraat	
586	584	Mehmet Er	Genel-İş	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	25	Beraat	
587	585	Yılmaz Sakınmaz	Genel-İş	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	40	Beraat	
588	586	Arif Tayyar Ergi	Genel-İş	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	47	Düşme	
589	587	Hikmet Selet	Genel-İş	Erkek	Şube Başkanı	40	Beraat	
590	588	Naci Başsorgun	Genel-İş	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	35	Ağır hapis	5 yıl 6 ay 20 gün
591	589	Mustafa Kemal Sığan	Genel-İş	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	59	Ağır hapis	8 yıl 10 ay 20 gün
592	590	Bekir Büyükcan	Genel-İş	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	53	Beraat	
593	591	Hasan Gürsoy	Genel-İş	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	52	Ağır hapis	5 yıl 6 ay 20 gün

Sıra No	Sanık No	Ad ve Soyad	Sendika/Dava	Cinsiyet	Sendikal Görev	Yaş	Karar	Ceza
594	592	Cihat Erdem	Genel-İş	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	38	Beraat	
595	593	Mehmet Emin Erdem	Genel-İş	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	58	Beraat	
596	594	Ahmet Özkan	Genel-İş	Erkek	Şube Başkanı	32	Beraat	
597	595	Zeki Mertol	Genel-İş	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	51	Beraat	
598	596	Hasan Okyar	Genel-İş	Erkek	Genel Sekreter	59	Ağır hapis	8 yıl 10 ay 20 gün
599	597	İsmail Gülbaş	Genel-İş	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	46	Ağır hapis	5 yıl 6 ay 20 gün
600	598	Süleyman Tülek	Genel-İş	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	42	Beraat	
601	599	İsmail Hakkı Aktan	Genel-İş	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	45	Beraat	
602	600	Arif Ardal	Genel-İş	Erkek	Merkez Onur Kurulu üyesi	46	Beraat	
603	601	Fikret Özcan	Genel-İş	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	41	Beraat	
604	602	Atilla Öngel	Genel-İş	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	27	Ağır hapis	5 yıl 6 ay 20 gün
605	603	Cemil Yetik	Genel-İş	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	46	Beraat	
606	604	Nusret Kendirci	Genel-İş	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	35	Ağır hapis	5 yıl 6 ay 20 gün
607	605	Arif Durali Yalınlar	Genel-İş	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	48	Beraat	
608	606	Ali Osman Karcı	Genel-İş	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	40	Beraat	
609	607	Zeki Yaşar Tiryakı	Genel-İş	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	37	Ağır hapis	5 yıl 6 ay 20 gün
610	608	Mehmet Güneş	Genel-İş	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	53	Ağır hapis	5 yıl 6 ay 20 gün
611	609	Yusuf Bilen	Genel-İş	Erkek	Merkez Denetim Kurulu üyesi	48	Beraat	
612	610	Süleyman Fehmi Ezer	Genel-İş	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	35	Beraat	
613	611	Naip Aydın	Genel-İş	Erkek	Şube Başkanı	33	Beraat	
614	612	Abdullah Yılmaz Düzol	Genel-İş	Erkek	Merkez Onur Kurulu üyesi	37	Beraat	
615	613	Ökkeş İlbaylı	Genel-İş	Erkek	Merkez Denetim Kurulu üyesi	44	Beraat	
616	614	Mustafa Karaoğlu	Genel-İş	Erkek	Merkez Onur Kurulu üyesi	44	Beraat	
617	615	Şenol Kılıç Belginer	Genel-İş	Erkek	Merkez Denetim Kurulu üyesi	45	Beraat	
618	616	Mustafa Göngör Oral	Genel-İş	Erkek	Merkez Onur Kurulu üyesi	44	Beraat	
619	617	Kemal Uğurlu	Genel-İş	Erkek	Merkez Denetim Kurulu üyesi	33	Beraat	
620	618	Arslan Taşpolat	Genel-İş	Erkek	Merkez Denetim Kurulu üyesi	53	Ağır hapis	5 yıl 6 ay 20 gün
621	619	İsmail Albasar	Genel-İş	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	53	Beraat	
622	620	Mustafa Azır	Genel-İş	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	50	Beraat	
623	621	Mustafa Karahan	Genel-İş	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	61	Beraat	
624	622	Mehmet Ali Demir	Genel-İş	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	53	Beraat	
625	623	Hasan Akkuş	Genel-İş	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	44	Beraat	
626	624	Recep Azmi Dönmez	Genel-İş	Erkek	Merkez Onur Kurulu üyesi	38	Ağır hapis	5 yıl 6 ay 20 gün
627	625	Halil Yakar	Genel-İş	Erkek	Merkez Onur Kurulu üyesi	58	Beraat	
628	626	Osman Namırtı	Genel-İş	Erkek	Merkez Onur Kurulu üyesi	51	Beraat	

Sıra No	Sanık No	Ad ve Soyad	Sendika/Dava	Cinsiyet	Sendikal Görev	Yaş	Karar	Ceza
629	627	Mürsel Akkök	Genel-İş	Erkek	Üye/Delege	42	Beraat	
630	628	Abdülgaffar Eskikaya	Genel-İş	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	47	Beraat	
631	629	Mahmut Eren	Genel-İş	Erkek	Merkez Onur Kurulu üyesi	44	Beraat	
632	630	Hasan Basri Doğanay	Sosyal-İş	Erkek	Genel Sekreter	38	Ağır hapis	8 yıl 10 ay 20 gün
633	631	Süleyman Atasayan	Sosyal-İş	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	46	Ağır hapis	8 yıl 10 ay 20 gün
634	632	Seyfettin Biçer	Sosyal-İş	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	40	Ağır hapis	8 yıl 10 ay 20 gün
635	633	Bülent Özgörgen	Sosyal-İş	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	44	Beraat	
636	634	Ünal Tombak	Sosyal-İş	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	34	Beraat	
637	635	Mustafa Türk	Sosyal-İş	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	38	Beraat	
638	636	Remzi Uyuğ	Sosyal-İş	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	31	Beraat	
639	637	Mehmet Atay	Sosyal-İş	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	34	Beraat	
640	638	Saim Yüksel	Sosyal-İş	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	45	Beraat	
641	639	Mehmet Ertenli	Sosyal-İş	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	27	Beraat	
642	640	Yüksel Sucu	Sosyal-İş	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	35	Beraat	
643	641	Ekrem Ediş	Sosyal-İş	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	38	Beraat	
644	642	Hüseyin Ardıç	Sosyal-İş	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	30	Beraat	
645	643	İrfan Ada	Sosyal-İş	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	37	Beraat ve dava reddi	
646	644	Fahri Kalaycı	Sosyal-İş	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	31	Beraat	
647	645	Sadık Özben	Sosyal-İş	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	35	Beraat	
648	646	Ali Önay	Sosyal-İş	Erkek	Merkez Onur Kurulu üyesi	29	Beraat	
649	647	Çetin Tarıoğlu	Sosyal-İş	Erkek	Merkez Onur Kurulu üyesi	41	Beraat	
650	648	Mahmut Naci Yazgan	Sosyal-İş	Erkek	Şube Başkanı	34	Beraat	
651	649	Nedim Eken	Sosyal-İş	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	47	Beraat	
652	650	Yılmaz Ayaşlı	Sosyal-İş	Erkek	Üye/Delege	42	Beraat	
653	651	Yılmaz Altındağ	Sosyal-İş	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	48	Beraat	
654	652	Maksut Süleyman Göksu	Sosyal-İş	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	32	Beraat	
655	653	Güngör Yalçınkaya	Sosyal-İş	Erkek	Şube Başkanı	48	Beraat	
656	654	Metin Özboz	Sosyal-İş	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	35	Beraat	
657	655	Mehmet Hulusi Yavuz	Sosyal-İş	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	35	Ağır hapis	8 yıl 10 ay 20 gün
658	656	Muammer Özkan	Sosyal-İş	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	38	Beraat	
659	657	Tamer Atış	Sosyal-İş	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	25	Beraat	
660	658	Salih Elver	Sosyal-İş	Erkek	Merkez Denetim Kurulu üyesi	39	Beraat	
661	659	Celal İpek	Sosyal-İş	Erkek	Merkez Onur Kurulu üyesi	63	Beraat	
662	660	Şuayip Başpınar	Sosyal-İş	Erkek	Merkez Onur Kurulu üyesi	36	Beraat	
663	661	Mehmet İpekçi	Sosyal-İş	Erkek	Merkez Onur Kurulu üyesi	29	Beraat	

Sıra No	Sanık No	Ad ve Soyad	Sendika/Dava	Cinsiyet	Sendikal Görev	Yaş	Karar	Ceza
664	662	Hasan Ersin Unaner	Sosyal-İş	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	39	Beraat	
665	663	Nihat Emeksiz	Sosyal-İş	Erkek	Üye/Delege	35	Ağır hapis	5 yıl 6 ay 20 gün
666	664	Ömer Ülkü	OLEYİS	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	37	Ağır hapis	8 yıl 10 ay 20 gün
667	665	Ahmet Taş	OLEYİS	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	38	Ağır hapis	8 yıl 10 ay 20 gün
668	666	Kemal Kalender	OLEYİS	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	48	Ağır hapis	5 yıl 6 ay 20 gün
669	667	Şaban Ali Yaşaroğlu	OLEYİS	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	47	Beraat	
670	668	Yücel Artandaş	OLEYİS	Erkek	Şube Yöneticisi	29	Beraat	
671	669	Mahmut Aydın	OLEYİS	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	46	Beraat	
672	670	Hüseyin Bölek	OLEYİS	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	49	Beraat	
673	671	Muhlis Özkan	OLEYİS	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	41	Beraat	
674	672	Orhan Özgür	OLEYİS	Erkek	Şube Yöneticisi	30	Beraat	
675	673	Hikmet Dündar	OLEYİS	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	27	Beraat	
676	674	Ali Demir	OLEYİS	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	41	Ağır hapis	5 yıl 6 ay 20 gün
677	675	Hüseyin Fırat	OLEYİS	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	28	Beraat	
678	676	Mehmet Ali Özelmacı	OLEYİS	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	31	Beraat	
679	677	Ahmet Karadeniz	OLEYİS	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	40	Beraat	
680	678	Necati Üner	OLEYİS	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	25	Ağır hapis	5 yıl 6 ay 20 gün
681	679	Mustafa Tekay	OLEYİS	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	43	Beraat	
682	680	Bahri Arıoğlu	OLEYİS	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	38	Beraat	
683	681	Timur Günaçtı	OLEYİS	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	40	Beraat	
684	682	Mehmet Fidan	OLEYİS	Erkek	Merkez Onur Kurulu üyesi	48	Düşme	
685	683	Kenan Aktaş	OLEYİS	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	36	Ağır hapis	5 yıl 6 ay 20 gün
686	684	Nihat Turan	OLEYİS	Erkek	Şube Yöneticisi	33	Ağır hapis	5 yıl 6 ay 20 gün
687	685	Nizamettin Demirtaş	OLEYİS	Erkek	Genel Başkan	35	Ağır hapis	5 yıl 6 ay 20 gün
688	686	Mustafa Varhan	OLEYİS	Erkek	Şube Yöneticisi	33	Ağır hapis	5 yıl 6 ay 20 gün
689	687	İlyas Uçar	OLEYİS	Erkek	Şube Yöneticisi	35	Beraat	
690	688	Bora Çeşmeciler	OLEYİS	Erkek	Şube Yöneticisi	30	Beraat	
691	689	Ali Rıza Apohan	OLEYİS	Erkek	Şube Yöneticisi	31	Beraat	
692	690	Cengiz Tığlı	OLEYİS	Erkek	Şube Yöneticisi	33	Beraat	
693	691	Mahmut Doğan	OLEYİS	Erkek	Şube Yöneticisi	33	Beraat	
694	692	Osman Erdem Odabaşı	OLEYİS	Erkek	Şube Yöneticisi	30	Beraat	
695	693	Yüksel Algül	OLEYİS	Erkek	Şube Yöneticisi	37	Beraat	
696	694	Gül İlyas Değerli	OLEYİS	Erkek	Şube Yöneticisi	36	Beraat	
697	695	Gülpaşa Günbeyi	OLEYİS	Erkek	Şube Yöneticisi	27	Beraat	
698	696	Metin Güven Taş	OLEYİS	Erkek	Şube Yöneticisi	28	Beraat	

Sıra No	Sanık No	Ad ve Soyad	Sendika/Dava	Cinsiyet	Sendikal Görev	Yaş	Karar	Ceza
699	697	Hamdi Yanıkkaya	OLEYİS	Erkek	Şube Yöneticisi	58	Beraat	
700	698	Kemal Altay	OLEYİS	Erkek	Şube Yöneticisi	31	Beraat	
701	699	Faruk Uğurlu	OLEYİS	Erkek	İşyeri Temsilcisi	26	Beraat	
702	700	Sabri Bacaksız	OLEYİS	Erkek	İşyeri Temsilcisi	44	Beraat	
703	701	Seyit Ali Ünverdi	OLEYİS	Erkek	İşyeri Temsilcisi	30	Beraat	
704	702	Adil Barın	OLEYİS	Erkek	İşyeri Temsilcisi	30	Beraat	
705	703	Selahattin Aykoç	OLEYİS	Erkek	İşyeri Temsilcisi	40	Beraat	
706	704	Ali Osman Gülyaz	OLEYİS	Erkek	İşyeri Temsilcisi	45	Beraat	
707	705	Hüseyin Kurtuluş	OLEYİS	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	46	Beraat	
708	706	Arif Akbaba	OLEYİS	Erkek	Şube Yöneticisi	28	Beraat	
709	707	Ruhi Orhan	OLEYİS	Erkek	Şube Yöneticisi	28	Beraat	
710	708	Rıza Tırpancı	OLEYİS	Erkek	Merkez Denetim Kurulu üyesi	36	Beraat	
711	709	Fethi Gül	OLEYİS	Erkek	Merkez Denetim Kurulu üyesi	35	Beraat	
712	710	Rıfat Işıldak	OLEYİS	Erkek	Şube Yöneticisi	44	Beraat	
713	711	Önder Işın Karayel	OLEYİS	Erkek	Merkez Denetim Kurulu üyesi	41	Beraat	
714	712	Kâmil Yerlikaya	OLEYİS	Erkek	Şube Yöneticisi	50	Beraat	
715	713	Mehmet Göklü	OLEYİS	Erkek	Merkez Onur Kurulu üyesi	41	Beraat	
716	714	Fahri Yıldız	OLEYİS	Erkek	Merkez Onur Kurulu üyesi	45	Beraat	
717	715	A. Kamber Yaşartürk	OLEYİS	Erkek	Merkez Onur Kurulu üyesi	41	Beraat	
718	716	Halil Yüksel Kama	OLEYİS	Erkek	Merkez Onur Kurulu üyesi	36	Beraat	
719	717	Aslan Celep	OLEYİS	Erkek	Şube Yöneticisi	38	Beraat	
720	718	Hadi Şengür	OLEYİS	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	34	Beraat	
721	719	Ekrem Turgut	Baysen	Erkek	Şube Yöneticisi	36	Beraat	
722	720	Fahri Günal	Baysen	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	36	Beraat	
723	721	Naki Tolunay	Baysen	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	27	Beraat	
724	722	Mehmet Akif Onursal	Baysen	Erkek	Şube Yöneticisi	34	Beraat	
725	723	Ahmet Bilal	Baysen	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	29	Beraat	
726	724	Niyazi Kırkdeveli	Baysen	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	25	Beraat	
727	725	İsmet Gül	Baysen	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	32	Beraat	
728	726	Hüseyin Kaşıkçıoğlu	Baysen	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	43	Beraat	
729	727	Ziya Öner	Baysen	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	27	Beraat	
730	728	Mustafa Kahraman	Baysen	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	33	Beraat	
731	729	Necip Demirkıran	Baysen	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	35	Beraat	
732	730	Mehmet Bilgin	Baysen	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	40	Beraat	
733	731	Aygün Aksu	Baysen	Kadın	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	39	Ağır hapis	5 yıl 6 ay 20 gün

Sıra No	Sanık No	Ad ve Soyad	Sendika/Dava	Cinsiyet	Sendikal Görev	Yaş	Karar	Ceza
734	732	Erdoğan Yılmaz	Baysen	Erkek	Genel Sekreter	44	Ağır hapis	8 yıl 10 ay 20 gün
735	733	Gürel Ergev	Baysen	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	36	Ağır hapis	8 yıl 10 ay 20 gün
736	734	Mehmet Yüksel Keskin	Baysen	Erkek	Genel Sekreter	39	Ağır hapis	8 yıl 10 ay 20 gün
737	735	Mustafa Tarı	Baysen	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	35	Ağır hapis	8 yıl 10 ay 20 gün
738	736	Oğuz Yalçın	Baysen	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	36	Beraat	
739	737	Vehbi Akın	Baysen	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	34	Beraat	
740	738	Aziz Doruk	Baysen	Erkek	Merkez Denetim Kurulu üyesi	37	Beraat	
741	739	Hasan Kemal Şen	Baysen	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	35	Beraat	
742	740	İsmet Cinbiş	Baysen	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	30	Beraat	
743	741	Halil Yıldırım	Baysen	Erkek	Merkez Denetim Kurulu üyesi	30	Beraat	
744	742	Şefik Akalar	Baysen	Erkek	Merkez Onur Kurulu üyesi	49	Beraat	
745	743	Fikret Durmuş	Baysen	Erkek	Merkez Denetim Kurulu üyesi	30	Beraat	
746	744	Orhan Baran	Baysen	Erkek	Merkez Denetim Kurulu üyesi	34	Beraat	
747	745	Seyhan Kökdemır	Baysen	Erkek	Merkez Onur Kurulu üyesi	45	Beraat	
748	746	Bülent Yurtkaya	Baysen	Erkek	Merkez Onur Kurulu üyesi	34	Beraat	
749	747	İzzettin Arslan	Baysen	Erkek	Merkez Onur Kurulu üyesi	29	Beraat	
750	748	Mehmet Zorba	Baysen	Erkek	Merkez Onur Kurulu üyesi	42	Beraat	
751	749	Habib Özkan	Baysen	Erkek	Şube Başkanı	29	Beraat	
752	750	Hamit Altınışık	Baysen	Erkek	Şube Başkanı	29	Beraat	
753	751	Abdullah Yasak	Baysen	Erkek	Belirtilmemiş	24	Beraat	
754	752	Mehmet Yalçınkaya	Baysen	Erkek	Belirtilmemiş	32	Beraat	
755	753	Mahmut Öndeş	Baysen	Erkek	Şube Başkanı	59	Beraat	
756	754	Ergün Onat	Baysen	Erkek	Şube Başkanı	45	Beraat	
757	755	Necmi Şahbazoğlu	Baysen	Erkek	Şube Başkanı	31	Beraat	
758	756	Mehmet Faik Kayagil	Baysen	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	29	Ağır hapis	8 yıl 10 ay 20 gün
759	757	Macit Cününoğlu	Baysen	Erkek	Merkez Onur Kurulu üyesi	30	Ağır hapis	8 yıl 10 ay 20 gün
760	758	İbrahim Ciniviz (Şimşir)	Baysen	Erkek	Şube Başkanı	31	Beraat	
761	759	Mehmet Ali Polat	Baysen	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	34	Tefrik	
762	760	Yusuf Eşmeler	Baysen	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	33	Beraat	
763	761	İhsan Aksay	Baysen	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	33	Beraat	
764	762	İsmet Altun	Baysen	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	32	Beraat	
765	763	Remzi Yusufoğlu	Baysen	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	40	Beraat	
766	764	Ahmet Kulaç	Baysen	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	29	Beraat	
767	765	Mustafa Turanoğlu	Baysen	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	29	Beraat	
768	766	Eşref Doğan	Baysen	Erkek	Merkez Onur Kurulu üyesi	30	Beraat	

Sıra No	Sanık No	Ad ve Soyad	Sendika/Dava	Cinsiyet	Sendikal Görev	Yaş	Karar	Ceza
769	767	İsmet Borazan	Baysen	Erkek	Merkez Onur Kurulu üyesi	34	Beraat	
770	768	Şükrü Özyurt	Baysen	Erkek	Merkez Onur Kurulu üyesi	38	Beraat	
771	769	Mustafa Noyan	Baysen	Erkek	İşyeri Baştemsilcisi	39	Beraat	
772	770	Mehmet Nakipoğlu	Baysen	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	33	Tefrik	
773	771	Mehmet Kemal Şahin	Baysen	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	44	Beraat	
774	772	Mehmet Reşit Dede	Baysen	Erkek	Merkez Denetim Kurulu üyesi	34	Beraat	
775	773	Cevdet Duruk	Baysen	Erkek	Merkez Denetim Kurulu üyesi	36	Beraat	
776	774	İnayet Tolunay	Baysen	Erkek	Merkez Onur Kurulu üyesi	32	Beraat	
777	775	Selman Serttepe	Baysen	Erkek	Şube Başkanı	31	Beraat	
778	776	Mustafa Toy	Nakliyat-İş	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	37	Ağır hapis	8 yıl 10 ay 20 gün
779	777	İsmail Hamamcı	Nakliyat-İş	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	31	Ağır hapis	8 yıl 10 ay 20 gün
780	778	Ziya Demirsoy	Nakliyat-İş	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	31	Beraat	
781	779	Hüseyin Yağar	Nakliyat-İş	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	34	Beraat	
782	780	Mehmet Battal Kırdar	Nakliyat-İş	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	29	Beraat	
783	781	Zeynel Yer	Nakliyat-İş	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	32	Beraat	
784	782	Kadir Altın	Nakliyat-İş	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	34	Beraat	
785	783	Mehmet Ali Özser	Nakliyat-İş	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	31	Beraat	
786	784	Ahmet Korkmaz	Nakliyat-İş	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	24	Beraat	
787	785	Cemal Yaltalıöz	Nakliyat-İş	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	27	Beraat	
788	786	Tekin Çeliksüngü	Nakliyat-İş	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	29	Beraat	
789	787	Hasan Aktaş	Nakliyat-İş	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	35	Beraat	
790	788	Hasan Basri Akkaya	Nakliyat-İş	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	28	Beraat	
791	789	Ömer Faruk Koşmaz	Nakliyat-İş	Erkek	Merkez Onur Kurulu üyesi	30	Beraat	
792	790	Şevki Kurtuluş	Nakliyat-İş	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	39	Beraat	
793	791	Recep Yılmaz	Nakliyat-İş	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	38	Beraat	
794	792	Mustafa Okumuş	Nakliyat-İş	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	26	Beraat	
795	793	Hacı Bayram Altınay	Nakliyat-İş	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	34	Beraat	
796	794	Zeynel Aktı	Nakliyat-İş	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	32	Beraat	
797	795	Nedim Karadağ	Nakliyat-İş	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	26	Beraat	
798	796	Aziz Dal	Nakliyat-İş	Erkek	Merkez Onur Kurulu üyesi	41	Beraat	
799	797	Ali Veysel Gökdeniz	Nakliyat-İş	Erkek	Merkez Denetim Kurulu üyesi	45	Beraat	
800	798	Yaşar Özcan Aksoy	Nakliyat-İş	Erkek	Merkez Onur Kurulu üyesi	37	Beraat	
801	799	Tevfik Köksal	Nakliyat-İş	Erkek	Merkez Onur Kurulu üyesi	34	Beraat	
802	800	Mehmet Bülbül	Nakliyat-İş	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	62	Ağır hapis	8 yıl 10 ay 20 gün
803	801	Nedim Fırat	Nakliyat-İş	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	30	Beraat	

Sıra No	Sanık No	Ad ve Soyad	Sendika/Dava	Cinsiyet	Sendikal Görev	Yaş	Karar	Ceza
804	802	İbrahim Murat	Nakliyat-İş	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	25	Beraat	
805	803	Osman Üzmez	Nakliyat-İş	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	29	Beraat	
806	804	Hasan Erçel	Nakliyat-İş	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	32	Beraat	
807	805	Kasım Akbulut	Nakliyat-İş	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	32	Beraat	
808	806	Hamit Akdiş	Nakliyat-İş	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	29	Beraat	
809	807	Osman Çorbacı	Nakliyat-İş	Erkek	Merkez Denetim Kurulu üyesi	25	Beraat	
810	808	Ahmet Hamdi Gül	Nakliyat-İş	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	48	Beraat	
811	809	Mehmet Güzenge	Nakliyat-İş	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	27	Beraat	
812	810	Salih Güngör	Nakliyat-İş	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	40	Beraat	
813	811	Mehmet Sıddık Eroğlu	Nakliyat-İş	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	38	Beraat	
814	812	Abdurrahman Pilatin	Nakliyat-İş	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	30	Beraat	
815	813	Hacı Ahmet Çeber	Nakliyat-İş	Erkek	Merkez Denetim Kurulu üyesi		Beraat	
816	814	Yusuf Kaya	Nakliyat-İş	Erkek	Merkez Denetim Kurulu üyesi	29	Beraat	
817	815	Selman Kaya	Nakliyat-İş	Erkek	Şube Başkanı	35	Beraat	
818	816	Fikret Tükenmez	Nakliyat-İş	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	24	Beraat	
819	817	Cafer Kaya	Nakliyat-İş	Erkek	Merkez Onur Kurulu üyesi	32	Beraat	
820	818	Hüseyin Kartal	Nakliyat-İş	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	36	Beraat	
821	819	Hüsnü Koçyıldız	Dev Maden-Sen	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	32	Ağır hapis	8 yıl 10 ay 20 gün
822	820	Yalçın Şendöl	Dev Maden-Sen	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	24	Ağır hapis	5 yıl 6 ay 20 gün
823	821	İbrahim Beyhan	Dev Maden-Sen	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	30	Beraat	
824	822	Dursun Şahin	Dev Maden-Sen	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	35	Ağır hapis	5 yıl 6 ay 20 gün
825	823	Zeyni Sunal	Dev Maden-Sen	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	23	Ağır hapis	8 yıl 10 ay 20 gün
826	824	Cemal Samutoğlu	Dev Maden-Sen	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	31	Beraat	
827	825	Ali Kaleci	Dev Maden-Sen	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	35	Ağır hapis	5 yıl 6 ay 20 gün
828	826	Baran Orhan Güzel	Dev Maden-Sen	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	41	Beraat	
829	827	Hasan Altınel	Dev Maden-Sen	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	30	Beraat	
830	828	Necmettin Gönülgül	Dev Maden-Sen	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	26	Beraat	
831	829	Tayfun Görgün	Dev Maden-Sen	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	25	Beraat	
832	830	Tamer Öngüt	Dev Maden-Sen	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	40	Ağır hapis	5 yıl 6 ay 20 gün
833	831	İsmail Zehir	Dev Maden-Sen	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	47	Beraat	
834	832	Elvan Özcan	Dev Maden-Sen	Erkek	Belirtilmemiş	44	Beraat	
835	833	Hüseyin Ekici	Dev Maden-Sen	Erkek	Merkez Onur Kurulu üyesi	38	Beraat	
836	834	Cemal Erdem	Dev Maden-Sen	Erkek	Belirtilmemiş	29	Beraat	
837	835	Yılmaz Döner	Dev Maden-Sen	Erkek	Genel Başkan	36	Ağır hapis	8 yıl 10 ay 20 gün
838	836	Hacı Kabakulak	Dev Maden-Sen	Erkek	Genel Sekreter	32	Ağır hapis	8 yıl 10 ay 20 gün

Sıra No	Sanık No	Ad ve Soyad	Sendika/Dava	Cinsiyet	Sendikal Görev	Yaş	Karar	Ceza
839	837	Mahmut Pur	Dev Maden-Sen	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	36	Ağır hapis	8 yıl 10 ay 20 gün
840	838	Hacı Demir	Dev Maden-Sen	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	40	Ağır hapis	8 yıl 10 ay 20 gün
841	839-1	Naci Kaya	Dev Maden-Sen	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	30	Ağır hapis	8 yıl 10 ay 20 gün
842	839-2	Hüseyin Koparan	Dev Maden-Sen	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	49	Ağır hapis	8 yıl 10 ay 20 gün
843	840	Yaşar Er	Keramik-İş	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	42	Beraat	
844	841	Fazlı Baş	Keramik-İş	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	44	Ağır hapis	8 yıl 10 ay 20 gün
845	842	Sadık Doğrular	Keramik-İş	Erkek	Genel Sekreter	31	Ağır hapis	8 yıl 10 ay 20 gün
846	843	Salim Uslu	Keramik-İş	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	30	Ağır hapis	8 yıl 10 ay 20 gün
847	844	Nazmi Ergin	Keramik-İş	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	34	Ağır hapis	8 yıl 10 ay 20 gün
848	845	Mehmet Yemen	Keramik-İş	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	28	Ağır hapis	8 yıl 10 ay 20 gün
849	846	İbrahim Ayvaz	Keramik-İş	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	25	Ağır hapis	8 yıl 10 ay 20 gün
850	847	Ahmet Mahir Nalbantoğlu	Keramik-İş	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	29	tefrik	
851	848	Ahmet Zafer	Keramik-İş	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	30	Beraat	
852	849	Mehmet Ütebey	Keramik-İş	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	30	Beraat	
853	850	Kemal Çelik	Keramik-İş	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	38	Ağır hapis	5 yıl 6 ay 20 gün
854	851	Mehmet Kaplan	Keramik-İş	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	30	Beraat	
855	852	Nevzat Aktaş	Keramik-İş	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	30	Beraat	
856	853	Mehmet Dikmen	Keramik-İş	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	30	Beraat	
857	854	Şahin Güler	Keramik-İş	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	25	Beraat	
858	855	Recep Çetin	Keramik-İş	Erkek	Merkez Denetim Kurulu üyesi	32	Beraat	
859	856	Turan Eldeniz	Keramik-İş	Erkek	DİSK ile ilişkili toplantı/eylem/etkinlik katılımcısı	23	Hapis	1 yıl
860	857	Ali Sağlam	Keramik-İş	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	30	Beraat	
861	858	Hasan Uysal	Keramik-İş	Erkek	Merkez Onur Kurulu üyesi	52	Beraat	
862	859	Remzi Ersoylu	Keramik-İş	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	49	Beraat	
863	860	Hasan Beyoğlu	Keramik-İş	Erkek	Merkez Denetim Kurulu üyesi	43	Beraat	
864	861	Fuat Yavuz Özbek	Keramik-İş	Erkek	Merkez Denetim Kurulu üyesi	46	Beraat	
865	862	İsmail Yalçınkaya	Keramik-İş	Erkek	Merkez Onur Kurulu üyesi	36	Beraat	
866	863	Edip Akbaş	Keramik-İş	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	27	Beraat	
867	864	Cevdet Sözütek	Keramik-İş	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	32	Beraat	
868	865	İsmail Tok	Keramik-İş	Erkek	Merkez Denetim Kurulu üyesi	26	Beraat	
869	866	Adnan Hüseyin Kutsal	Keramik-İş	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	46	Ağır hapis	5 yıl 6 ay 20 gün
870	867	Salih Temel	Keramik-İş	Erkek	Merkez Onur Kurulu üyesi	30	Beraat	
871	868	Kemal Kaya	Keramik-İş	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	30	Beraat	
872	869	Hasan Bektaş	Keramik-İş	Erkek	Merkez Onur Kurulu üyesi	34	Beraat	
873	870	Hüseyin Dere	Keramik-İş	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	39	Beraat	

Sıra No	Sanık No	Ad ve Soyad	Sendika/Dava	Cinsiyet	Sendikal Görev	Yaş	Karar	Ceza
874	871	Yaşar Ersin	Keramik-İş	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	31	Beraat	
875	872	İbrahim Ethem Sel	Keramik-İş	Erkek	Merkez Onur Kurulu üyesi	29	Beraat	
876	873	Mustafa Orhan	Keramik-İş	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	25	Ağır hapis	5 yıl 6 ay 20 gün
877	874	Mustafa Gümüş	Dev Sağlık-iş	Erkek	Genel Sekreter	31	Ağır hapis	8 yıl 10 ay 20 gün
878	875	Tahsin Erdoğan	Dev Sağlık-iş	Erkek	Genel Başkan	39	Ağır hapis	8 yıl 10 ay 20 gün
879	876	Ali Kaplan	Dev Sağlık-iş	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	27	Beraat	
880	877	Yakup Göktaş	Dev Sağlık-iş	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	30	Düşme	
881	878	Mehmet Çelikel	Dev Sağlık-iş	Erkek	Genel Başkan	30	Ağır hapis	8 yıl 10 ay 20 gün
882	879	İsmet Bulak	Dev Sağlık-iş	Erkek	Genel Sekreter	31	Ağır hapis	8 yıl 10 ay 20 gün
883	880	Fikret Güngör	Dev Sağlık-iş	Erkek	Üye/Delege	32	Beraat	
884	881	Süleyman Şahin	Dev Sağlık-iş	Erkek	Üye/Delege	33	Beraat	
885	882	Özgül Mutaf	Dev Sağlık-iş	Kadın	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	32	Beraat	
886	883	Derviş Kartal	Dev Sağlık-iş	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	48	Beraat	
887	884	Hüsnü Mertoğlu	Dev Sağlık-iş	Erkek	Üye/Delege	29	Beraat	
888	885	İsmail Akçam	Dev Sağlık-iş	Erkek	Üye/Delege	50	Beraat	
889	886	Ali Haydar Özdemir	Dev Sağlık-iş	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	51	Beraat	
890	887	Feyzullah (Seyfullah) Korkmaz	Dev Sağlık-iş	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	31	Beraat	
891	888	Teoman Noyan	Dev Sağlık-iş	Erkek	Üye/Delege	28	Beraat	
892	889	Selahattin Doğan	Dev Sağlık-iş	Erkek	Üye/Delege	33	Beraat	
893	890	Yücel Kala	Dev Sağlık-iş	Erkek	Üye/Delege	29	Beraat	
894	891	Yaşar Büyükpınar (Büyüktuna)	Dev Sağlık-iş	Erkek	Üye/Delege	36	Beraat	
895	892	Rıza Gerçek	Dev Sağlık-iş	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	28	Ağır hapis	8 yıl 10 ay 20 gün
896	893	Düzgün Doğan Halis	Dev Sağlık-iş	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	29	Ağır hapis	8 yıl 10 ay 20 gün
897	894	İsmail Özgül	Dev Sağlık-iş	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	25	Ağır hapis	8 yıl 10 ay 20 gün
898	895	Haluk Ünal	Dev Sağlık-iş	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	26	Beraat	
899	896	Süleyman Çelik	Dev Sağlık-iş	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	24	Beraat	
900	897	Nazım Yılmaz	Dev Sağlık-iş	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	33	Ağır hapis	8 yıl 10 ay 20 gün
901	898	Tacim Köroğlu	Dev Sağlık-iş	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	31	Beraat	
902	899	Ferudun Ertuş	Hürcam-İş	Erkek	Genel Başkan	34	Ağır hapis	8 yıl 10 ay 20 gün
903	900	Halil Koç	Hürcam-İş	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	38	Ağır hapis	8 yıl 10 ay 20 gün
904	901	Kamil Özçelik	Hürcam-İş	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	30	Beraat	
905	902	Selahattin Dinler	Hürcam-İş	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	29	Beraat	
906	903	Zeki Yıldırımer	Hürcam-İş	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	31	Beraat	

Sıra No	Sanık No	Ad ve Soyad	Sendika/Dava	Cinsiyet	Sendikal Görev	Yaş	Karar	Ceza
907	904	Burhan Çiftçi	Hürcam-İş	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	53	Ağır hapis	8 yıl 10 ay 20 gün
908	905	Cevat İyigün	Hürcam-İş	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	49	Beraat	
909	906	Salim Kaya	Hürcam-İş	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	31	Beraat	
910	907	Adem Ürer	Hürcam-İş	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	31	Beraat	
911	908	Aydın Yılmaz	Hürcam-İş	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	36	Beraat	
912	909	Yaşar Alper	Hürcam-İş	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	32	Beraat	
913	910	İsmail Arslan	Hürcam-İş	Erkek	Merkez Denetim Kurulu üyesi	44	Beraat	
914	911	Asım Özdemir	Hürcam-İş	Erkek	Merkez Onur Kurulu üyesi	27	Beraat	
915	912	Selahattin Çalıştan	Hürcam-İş	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	31	Beraat	
916	913	Şaban Öztürk	Hürcam-İş	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	32	Ağır hapis	8 yıl 10 ay 20 gün
917	914	Mustafa Dilmen	Hürcam-İş	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	30	Ağır hapis	8 yıl 10 ay 20 gün
918	915	Ali Ekber Kınık	Hürcam-İş	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	31	Beraat	
919	916	Celal Toprak	Hürcam-İş	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	36	Beraat	
920	917	Rıfat Akın	Hürcam-İş	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	43	Beraat	
921	918	Selahattin Maden	Hürcam-İş	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	43	Beraat	
922	919	Ali Barutçu	Hürcam-İş	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	30	Beraat	
923	920	Süleyman Çırık	Hürcam-İş	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	33	Ağır hapis	8 yıl 10 ay 20 gün
924	921	İbrahim Tuğrul	Hürcam-İş	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	32	Beraat	
925	922	Sadık Tarlacı	Hürcam-İş	Erkek	Merkez Onur Kurulu üyesi	32	Beraat	
926	923	Raif Kirazlı	Hürcam-İş	Erkek	Merkez Onur Kurulu üyesi	45	Beraat	
927	924	Hüseyin Avni Keleş	Hürcam-İş	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	47	Beraat	
928	925	Halil Bolat	Hürcam-İş	Erkek	Merkez Denetim Kurulu üyesi	28	Beraat	
929	926	Ali Sarıhasan	Hürcam-İş	Erkek	Merkez Denetim Kurulu üyesi	25	Beraat	
930	927	Mehmet Değirmenci	Hürcam-İş	Erkek	Merkez Onur Kurulu üyesi	38	Beraat	
931	928	Yusuf Mutluer	Hürcam-İş	Erkek	Merkez Onur Kurulu üyesi	27	Beraat	
932	929	Derviş Serim	Petkim-İş	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	29	Ağır hapis	8 yıl 10 ay 20 gün
933	930	Ali Kadri Yavuz	Petkim-İş	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	34	Beraat	
934	931	Hüseyin Coer	Petkim-İş	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	32	Beraat	
935	932	A. Kadri Erkılıç	Petkim-İş	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	43	Beraat	
936	933	Mesut Yıldız	Petkim-İş	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	32	Beraat	
937	934	Yahya Turan	Petkim-İş	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	28	Beraat	
938	935	Turan Tanyel	Petkim-İş	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	29	Beraat	
939	936	Ferruh Kurtcebe Özenar	Petkim-İş	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	34	Beraat	
940	937	Cemil Turan	Petkim-İş	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	39	Beraat	
941	938	Osman Yaşar Çakın	Petkim-İş	Erkek	Şube Başkanı	31	Beraat	

Sıra No	Sanık No	Ad ve Soyad	Sendika/Dava	Cinsiyet	Sendikal Görev	Yaş	Karar	Ceza
942	939	Cemalettin Bakar	Petkim-İş	Erkek	Şube Yöneticisi	24	Beraat	
943	940	Yusuf Tekeli	Petkim-İş	Erkek	Şube Yöneticisi	33	Beraat	
944	941	Gül Mustafa Gümüşoğlu	Petkim-İş	Erkek	Şube Yöneticisi	39	Beraat	
945	942	Osman Nuri Biricik	Petkim-İş	Erkek	İşyeri Baştemsilcisi	39	Beraat	
946	943	İbrahim Ayaz	Petkim-İş	Erkek	İşyeri Baştemsilcisi	37	Beraat	
947	944	Zülküf Şarman	Petkim-İş	Erkek	İşyeri Baştemsilcisi	25	Beraat	
948	945	Mehmet Rıza Uslu	Petkim-İş	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	30	Beraat	
949	946	Hamit Sipahi	Petkim-İş	Erkek	Merkez Onur Kurulu üyesi	28	Beraat	
950	947	Ekrem Ereskici	Petkim-İş	Erkek	Şube Başkanı	31	Beraat	
951	948	Durmuş Yücel	Petkim-İş	Erkek	Şube Yöneticisi	29	Beraat	
952	949	Kenan Ağacıklar	Petkim-İş	Erkek	Şube Yöneticisi	42	Beraat	
953	950	Mustafa Satır	Petkim-İş	Erkek	Şube Yöneticisi	35	Beraat	
954	951	Fikret Yüksel	Petkim-İş	Erkek	Şube Yöneticisi	30	Beraat	
955	952	İbrahim Başaran	Petkim-İş	Erkek	Şube Başkanı	30	Beraat	
956	953	Paşa Karataş	Petkim-İş	Erkek	Şube Yöneticisi	25	Beraat	
957	954	Şemsettin Özer	Petkim-İş	Erkek	Şube Yöneticisi	33	Beraat	
958	955	Hasan Civan	Petkim-İş	Erkek	Şube Yöneticisi	54	Beraat	
959	956	Şah İsmail Karataş	Petkim-İş	Erkek	Şube Yöneticisi	26	Beraat	
960	957	Muammer Işık	Petkim-İş	Erkek	Şube Yöneticisi	38	Beraat	
961	958	Dilber Aslan	Petkim-İş	Kadın	İşyeri Baştemsilcisi	19	Beraat	
962	959	Muzaffer Eşk	Petkim-İş	Erkek	Şube Yöneticisi	31	Beraat	
963	960	Mehmet Bozbek	Petkim-İş	Erkek	Şube Yöneticisi	28	Beraat	
964	961	Hacı Osman Deniz	Petkim-İş	Erkek	İşyeri Baştemsilcisi	28	Beraat	
965	962	Ali Kumbar	Petkim-İş	Erkek	İşyeri Baştemsilcisi	37	Beraat	
966	963	Nurettin Keklik	Petkim-İş	Erkek	Şube Yöneticisi	26	Beraat	
967	964	Mehmet Karaman	Petkim-İş	Erkek	İşyeri Baştemsilcisi	30	Beraat	
968	965	Melek Kemaloğlu	Petkim-İş	Kadın	İşyeri Baştemsilcisi	24	Beraat	
969	966	Mehmet Baki Şahinbaş	Petkim-İş	Erkek	İşyeri Baştemsilcisi	35	Beraat	
970	967	Süleyman Gülkaya	Petkim-İş	Erkek	Şube Yöneticisi	32	Beraat	
971	968	Fahri Özen	Petkim-İş	Erkek	Şube Yöneticisi	27	Beraat	
972	969	İlhami Bükrek	Petkim-İş	Erkek	Şube Yöneticisi	25	Beraat	
973	970	Hasan Hacim	Petkim-İş	Erkek	İşyeri Baştemsilcisi	30	Beraat	
974	971	Kadir Korucu	Petkim-İş	Erkek	İşyeri Baştemsilcisi	34	Beraat	
975	972	Namık Başaran	Petkim-İş	Erkek	Şube Başkanı	25	Beraat	
976	973	Salih Kösem	Petkim-İş	Erkek	Şube Yöneticisi	25	Beraat	

Sıra No	Sanık No	Ad ve Soyad	Sendika/Dava	Cinsiyet	Sendikal Görev	Yaş	Karar	Ceza
977	974	Abdülkadir Güler	Petkim-İş	Erkek	Genel Sekreter	37	Ağır hapis	8 yıl 10 ay 20 gün
978	975	Niyazi Kızılay	Petkim-İş	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	32	Ağır hapis	8 yıl 10 ay 20 gün
979	976	Faik Yılmaz	Petkim-İş	Erkek	Şube Yöneticisi	20	Beraat	
980	977	Macit Balipaşa	Petkim-İş	Erkek	Şube Yöneticisi	34	Beraat	
981	978	Muzaffer Bedük	Petkim-İş	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	36	Beraat	
982	979	Özkan Kahraman	Petkim-İş	Erkek	Şube Yöneticisi	24	Beraat	
983	980	Gülperi Kılık (Tarakçı)	Petkim-İş	Kadın	Şube Yöneticisi	23	Beraat	
984	981	Kenan Ekşin	Petkim-İş	Erkek	Şube Yöneticisi	43	Beraat	
985	982	Niyazi Zenginobuz	Petkim-İş	Erkek	Şube Yöneticisi	41	Beraat	
986	983	Asım Öztürk	Petkim-İş	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	30	Beraat	
987	984	Abdulkadir Kömür	Petkim-İş	Erkek	Şube Yöneticisi	36	Beraat	
988	985	Yusuf Yüce	Petkim-İş	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	31	Beraat	
989	986	Basri Döner	Petkim-İş	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	38	Beraat	
990	987	Tahsin Bardakçı	Petkim-İş	Erkek	Şube Başkanı	28	Beraat	
991	988	Zeki Özyavuz	Petkim-İş	Erkek	Şube Başkanı	46	Beraat	
992	989	Hilmi Ülker	Petkim-İş	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	46	Ağır hapis	8 yıl 10 ay 20 gün
993	990	Sami Saftekin	Petkim-İş	Erkek	Merkez Onur Kurulu üyesi	40	Beraat	
994	991	Kazım Korkmaz	Petkim-İş	Erkek	Merkez Denetim Kurulu üyesi	35	Beraat	
995	992	Osman Özdemir	Petkim-İş	Erkek	Merkez Denetim Kurulu üyesi	33	Beraat	
996	993	Mehmet Yalçın	Petkim-İş	Erkek	Merkez Denetim Kurulu üyesi	39	Beraat	
997	994	Mehmet Hanefi Akçelik	Petkim-İş	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	31	Beraat	
998	995	Mehmet Yaşar Muti	Petkim-İş	Erkek	Merkez Onur Kurulu üyesi	26	Beraat	
999	996	Sami Sert	Petkim-İş	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	42	Beraat	
1000	997	Nurettin Gelen	Petkim-İş	Erkek	Merkez Onur Kurulu üyesi	28	Beraat	
1001	998	Mehmet Sıddık Karaali	Petkim-İş	Erkek	Merkez Onur Kurulu üyesi	33	Beraat	
1002	999	Kamil Deriner	Petkim-İş	Erkek	Genel Sekreter	34	Ağır hapis	8 yıl 10 ay 20 gün
1003	1000	Abdullah Erdoğan	Petkim-İş	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	31	Ağır hapis	5 yıl 6 ay 20 gün
1004	1001	Süreyya Kaya	Petkim-İş	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	35	Beraat	
1005	1002	Mehmet Sinan Gürbüz	Petkim-İş	Erkek	Merkez Onur Kurulu üyesi	33	Beraat	
1006	1003	Hidayet Saruhan	Petkim-İş	Erkek	Merkez Onur Kurulu üyesi	32	Beraat	
1007	1004	Mehmet Tokluk	Petkim-İş	Erkek	Şube Yöneticisi	32	Beraat	
1008	1005	Zeliha Belkıs Kaya	Petkim-İş	Kadın	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	37	Beraat	
1009	1006	Naran Özkan	Petkim-İş	Kadın	Şube Yöneticisi	30	Beraat	
1010	1007	Recep Karaçay	Petkim-İş	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	33	Beraat	
1011	1008	Dinçer Doğu	Petkim-İş	Erkek	Genel Başkan	41	Tefrik ve gıyabi tutukluluğa devam	

Sıra No	Sanık No	Ad ve Soyad	Sendika/Dava	Cinsiyet	Sendikal Görev	Yaş	Karar	Ceza
1012	1009	Cemal Polat	Petkim-İş	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	47	Beraat	
1013	1010	Güngör Bedavacı	Petkim-İş	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	39	Beraat	
1014	1011	Necat Öktem	Petkim-İş	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	46	Beraat	
1015	1012	Hatice Türkan Baloğlu (Öniş)	Petkim-İş	Kadın	Merkez Denetim Kurulu üyesi	50	Beraat	
1016	1013	Atilla Balkan	Petkim-İş	Erkek	Merkez Denetim Kurulu üyesi	44	Beraat	
1017	1014	Mehmet Taban	Petkim-İş	Erkek	Şube Başkanı	24	Beraat	
1018	1015	Sait Yıldırım	Petkim-İş	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	34	Beraat	
1019	1016	Mehmet Akıncı	Petkim-İş	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	48	Ağır hapis	8 yıl 10 ay 20 gün
1020	1017	Musa Akbaba	Yeraltı Maden-İş	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	29	Beraat	
1021	1018	Hasan Filiz	Yeraltı Maden-İş	Erkek	İşyeri Temsilcisi	25	Beraat	
1022	1019	Rıza Gündüz	Yeraltı Maden-İş	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	29	Beraat	
1023	1020	Yılmaz Kara	Yeraltı Maden-İş	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	29	Beraat	
1024	1021	Fazlı Karacığa	Yeraltı Maden-İş	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	31	Beraat	
1025	1022	Satılmış Yavaş	Yeraltı Maden-İş	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	27	Beraat	
1026	1023	Ahmet Can	Yeraltı Maden-İş	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	28	Beraat	
1027	1024	Nurettin Kudu	Yeraltı Maden-İş	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	32	Beraat	
1028	1025	Fikri Özdemir	Yeraltı Maden-İş	Erkek	Şube Yöneticisi	28	Beraat	
1029	1026	Mehmet Salih Aşut	Yeraltı Maden-İş	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	30	Beraat	
1030	1027	Hacı Ömer Kılıç	Yeraltı Maden-İş	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	30	Beraat	
1031	1028	Ali Sazak	Yeraltı Maden-İş	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	32	Beraat	
1032	1029	Şah Hüseyin Gökçe	Yeraltı Maden-İş	Erkek	Şube Başkanı	22	Ağır hapis	5 yıl 6 ay 20 gün
1033	1030	Fahri Altıkulaç	Yeraltı Maden-İş	Erkek	Şube Yöneticisi	25	Beraat	
1034	1031	Hüseyin Doğan	Yeraltı Maden-İş	Erkek	Şube Yöneticisi	27	Beraat	
1035	1032	Bayram Aslan	Yeraltı Maden-İş	Erkek	Şube Yöneticisi	64	Beraat	
1036	1033	Mahmut Kılıç	Yeraltı Maden-İş	Erkek	Şube Yöneticisi	47	Beraat	
1037	1034	Selman Doğan	Yeraltı Maden-İş	Erkek	Şube Yöneticisi	32	Beraat	
1038	1035	Celal Özer	Yeraltı Maden-İş	Erkek	Şube Yöneticisi	29	Beraat	
1039	1036	Hüseyin Altıkulaç	Yeraltı Maden-İş	Erkek	Şube Yöneticisi	39	Beraat	
1040	1037	Bekir Doğan	Yeraltı Maden-İş	Erkek	Şube Yöneticisi	34	Beraat	
1041	1038	Hamdi Tüzün	Yeraltı Maden-İş	Erkek	Şube Yöneticisi	26	Beraat	
1042	1039	İsmail Taşkaya	Yeraltı Maden-İş	Erkek	Şube Yöneticisi	45	Beraat	
1043	1040	Hasan Büyükdemirci	Yeraltı Maden-İş	Erkek	Şube Yöneticisi	43	Beraat	
1044	1041	Cafer Tire	Yeraltı Maden-İş	Erkek	İşyeri Temsilcisi	30	Beraat	
1045	1042	Ali Karabulut	Yeraltı Maden-İş	Erkek	Şube Yöneticisi	48	Beraat	
1046	1043	Abdullah Yıldırım	Yeraltı Maden-İş	Erkek	Şube Yöneticisi	47	Beraat	

Sıra No	Sanık No	Ad ve Soyad	Sendika/Dava	Cinsiyet	Sendikal Görev	Yaş	Karar	Ceza
1047	1044	Salih Artut	Yeraltı Maden-İş	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	31	Beraat	
1048	1045	Hıdır Akbaba	Yeraltı Maden-İş	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	28	Beraat	
1049	1046	Özdemir Ölmez	Yeraltı Maden-İş	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	27	Beraat	
1050	1047	Mustafa Çam	Yeraltı Maden-İş	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	40	Beraat	
1051	1048	İbrahim Çalık	Yeraltı Maden-İş	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	39	Beraat	
1052	1049	Ali Özşenol	Yeraltı Maden-İş	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	44	Beraat	
1053	1050	Cafer (Azgun) Bilgin	Yeraltı Maden-İş	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	45	Beraat	
1054	1051	Nazım Topal	Yeraltı Maden-İş	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	36	Beraat	
1055	1052	Ramazan Çil	Yeraltı Maden-İş	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	36	Beraat	
1056	1053	Mustafa Yılmaz	Yeraltı Maden-İş	Erkek	Şube Yöneticisi	35	Beraat	
1057	1054	Kasım Meç	Yeraltı Maden-İş	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	40	Beraat	
1058	1055	Muharrem Korkmaz	Yeraltı Maden-İş	Erkek	Merkez Denetim Kurulu üyesi	27	Beraat	
1059	1056	Tahir Meç	Yeraltı Maden-İş	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	29	Beraat	
1060	1057	Niyazi Pekşen	Yeraltı Maden-İş	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	49	Beraat	
1061	1058	Hıdır Yüksel	Yeraltı Maden-İş	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	26	Beraat	
1062	1059	Aslan Turan	Yeraltı Maden-İş	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	43	Beraat	
1063	1060	Halim Demir	Yeraltı Maden-İş	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	31	Beraat	
1064	1061	Osman Aközel	Yeraltı Maden-İş	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	37	Beraat	
1065	1062	Nadir Kılıç	Yeraltı Maden-İş	Erkek	Merkez Denetim Kurulu üyesi	30	Beraat	
1066	1063	Bektaş Göl	Yeraltı Maden-İş	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	30	Beraat	
1067	1064	Bayram Çam	Yeraltı Maden-İş	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	33	Ağır hapis	8 yıl 10 ay 20 gün
1068	1065	Kerim Baba	Yeraltı Maden-İş	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	47	Beraat	
1069	1066	Sadi Çelebi	Yeraltı Maden-İş	Erkek	Merkez Denetim Kurulu üyesi	28	Beraat	
1070	1067	Alev Ateş	ASİS	Erkek	Genel Başkan	35	Ağır hapis	8 yıl 10 ay 20 gün
1071	1068	Rıfat Kendirligil	ASİS	Erkek	Genel Sekreter	32	Ağır hapis	8 yıl 10 ay 20 gün
1072	1069	Ahmet Bahtiyaroğlu	ASİS	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	27	Ağır hapis	8 yıl 10 ay 20 gün
1073	1070	Emrullah Güngör	ASİS	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	30	Beraat	
1074	1071	Ali Rıza Yıldız	ASİS	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	30	Beraat	
1075	1072	Murat Bozoklu	ASİS	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	27	Ağır hapis	5 yıl 6 ay 20 gün
1076	1073	Aydın Türkmen	ASİS	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	30	Ağır hapis	8 yıl 10 ay 20 gün
1077	1074	Ahmet Muhittin Kargın	ASİS	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	30	Tefrik	
1078	1075	İsmet Gülbayrak	ASİS	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	36	Beraat	
1079	1076	Sedat Baktimur	ASİS	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	37	Beraat	
1080	1077	İsmet Çoban	ASİS	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	27	Beraat	
1081	1078	Ali Karataş	ASİS	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	44	Beraat	

Sıra No	Sanık No	Ad ve Soyad	Sendika/Dava	Cinsiyet	Sendikal Görev	Yaş	Karar	Ceza
1082	1079	Nuri Gürel	ASİS	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	25	Beraat	
1083	1080	Erdal Şahin	ASİS	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	26	Beraat	
1084	1081	Oğuz Sözbir	ASİS	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	31	Beraat	
1085	1082	Yakup Çakır	ASİS	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	24	Beraat	
1086	1083	Aydın Hoşoğlu	ASİS	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	26	Beraat	
1087	1084	Zeynel Celep	ASİS	Erkek	Belirtilmemiş	31	Beraat	
1088	1085	Alaattin Taşlık	ASİS	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	25	Beraat	
1089	1086	Abdullah Dökme	ASİS	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	38	Beraat	
1090	1087	Ferhat Tozcu	ASİS	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	36	Beraat	
1091	1088	Hasan Alkan	ASİS	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	36	Beraat	
1092	1089	Ali Rıza Sarı	ASİS	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	36	Tefrik	
1093	1090	Fikret Güleryüz	ASİS	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	30	Beraat	
1094	1091	Hüsnü Kesik	ASİS	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	45	Beraat	
1095	1092	Hikmet Esen	ASİS	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	33	Beraat	
1096	1093	Akgün Çelik	ASİS	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	26	Beraat	
1097	1094	Hamza Düzgünoğlu	ASİS	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	48	Beraat	
1098	1095	Birol Naz	Aster-İş	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	33	Ağır hapis	8 yıl 10 ay 20 gün
1099	1096	Metin Eraslan	Aster-İş	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	32	Ağır hapis	8 yıl 10 ay 20 gün
1100	1097	Mehmet Yaşar Sirmen	Aster-İş	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	34	Ağır hapis	8 yıl 10 ay 20 gün
1101	1098	Cumhur Yenigeldi	Aster-İş	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	31	Ağır hapis	8 yıl 10 ay 20 gün
1102	1099	Faik Bayramçavuş	Aster-İş	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	36	Ağır hapis	8 yıl 10 ay 20 gün
1103	1100	Necati Bereket	Aster-İş	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	33	Ağır hapis	8 yıl 10 ay 20 gün
1104	1101	Mehmet İnan	Aster-İş	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	31	Beraat	
1105	1102	Ömer Çınar	Aster-İş	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	31	Beraat	
1106	1103	Ömer Çalışkan	Aster-İş	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	31	Beraat	
1107	1104	Osman Bayer	Aster-İş	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	37	Beraat	
1108	1105	Basri Açıkyüz	Aster-İş	Erkek	Merkez Onur Kurulu üyesi	25	Beraat	
1109	1106	Ertuğrul Gümüş	Aster-İş	Erkek	Merkez Onur Kurulu üyesi	26	Beraat	
1110	1107	Yılmaz Demirel	Aster-İş	Erkek	Merkez Onur Kurulu üyesi	39	Beraat	
1111	1108	Turan Şentürk	Aster-İş	Erkek	Merkez Onur Kurulu üyesi	31	Beraat	
1112	1109	Hakkı Akın	Aster-İş	Erkek	Merkez Denetim Kurulu üyesi	32	Beraat	
1113	1110	Mustafa Yalçın	Aster-İş	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	28	Ağır hapis	8 yıl 10 ay 20 gün
1114	1111	Yılmaz Topçu	Aster-İş	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	26	Tefrik	
1115	1112	Yusuf Ziya Çalış	Aster-İş	Erkek	Merkez Denetim Kurulu üyesi	25	Beraat	
1116	1113	Zeki Alkan	Devrimci Yapı-İş	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	36	Beraat	

Sıra No	Sanık No	Ad ve Soyad	Sendika/Dava	Cinsiyet	Sendikal Görev	Yaş	Karar	Ceza
1117	1114	Hasan Yıldırım	Devrimci Yapı-İş	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	25	Beraat	
1118	1115	Osman Yalın	Devrimci Yapı-İş	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	51	Beraat	
1119	1116	Ali Şekip İlez	Devrimci Yapı-İş	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	34	Beraat	
1120	1117	Bayram Bahçeli	Devrimci Yapı-İş	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	44	Beraat	
1121	1118	Ali Çiçek	Devrimci Yapı-İş	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	20	Beraat	
1122	1119	Mehmet Altunbaş	Devrimci Yapı-İş	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	30	Beraat	
1123	1120	Süreyya Kızılkeçili	Devrimci Yapı-İş	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	26	Beraat	
1124	1121	Kemal Kayhan	Devrimci Yapı-İş	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	25	Beraat	
1125	1122	Yakup Demir	Devrimci Yapı-İş	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	35	Beraat	
1126	1123	Ziya Kızılelma	Devrimci Yapı-İş	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	39	Beraat	
1127	1124	Uğur Özcan Sipahi	Devrimci Yapı-İş	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	42	Beraat	
1128	1125	Necati Aksu	Devrimci Yapı-İş	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	53	Beraat	
1129	1126	Aydın Tekin	Devrimci Yapı-İş	Erkek	Merkez Denetim Kurulu üyesi	26	Beraat	
1130	1127	Süleyman Baba	Devrimci Yapı-İş	Erkek	Merkez Denetim Kurulu üyesi	21	Beraat	
1131	1128	Mustafa Murat Tokay	Devrimci Yapı-İş	Erkek	Merkez Denetim Kurulu üyesi	28	Beraat	
1132	1129	Ahmet Kayıcı	Devrimci Yapı-İş	Erkek	Merkez Denetim Kurulu üyesi	31	Beraat	
1133	1130	Abdurrahman Üstüner	Devrimci Yapı-İş	Erkek	Merkez Denetim Kurulu üyesi	29	Beraat	
1134	1131	Rauf Oğuz	Devrimci Yapı-İş	Erkek	Merkez Denetim Kurulu üyesi	65	Beraat	
1135	1132	Mehmet Kığli	Devrimci Yapı-İş	Erkek	Merkez Onur Kurulu üyesi	34	Beraat	
1136	1133	Mehmet Çıra	Devrimci Yapı-İş	Erkek	Merkez Onur Kurulu üyesi	25	Beraat	
1137	1134	Yılmaz Alpaslan	Devrimci Yapı-İş	Erkek	Merkez Onur Kurulu üyesi	44	Beraat	
1138	1135	Mustafa Aydın	Devrimci Yapı-İş	Erkek	Merkez Onur Kurulu üyesi	24	Beraat	
1139	1136	Alaattin Çakır	Devrimci Yapı-İş	Erkek	Merkez Onur Kurulu üyesi	28	Beraat	
1140	1137	Ahmet Özdoğan	Devrimci Yapı-İş	Erkek	Merkez Onur Kurulu üyesi	28	Beraat	
1141	1138	Halil Cesur	Devrimci Yapı-İş	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	49	Beraat	
1142	1139	Mehmet Aktaş	Devrimci Yapı-İş	Erkek	Merkez Onur Kurulu üyesi	43	Beraat	
1143	1140	İbrahim Çetkin	Devrimci Yapı-İş	Erkek	Genel Başkan	53	Beraat	
1144	1141	Nuri Öztürk	Devrimci Yapı-İş	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	54	Beraat	
1145	1142	Hüseyin Cındık	Devrimci Yapı-İş	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	46	Beraat	
1146	1143	Ahmet Kartal	Devrimci Yapı-İş	Erkek	Merkez Onur Kurulu üyesi	33	Beraat	
1147	1144	Yakup Sönmez	Tekges-İş	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	41	Ağır hapis	8 yıl 10 ay 20 gün
1148	1145	Özcan Erdem	Tekges-İş	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	46	Ağır hapis	8 yıl 10 ay 20 gün
1149	1146	Ali Yörük	Tekges-İş	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	29	Ağır hapis	
1150	1147	Yusuf Yılmaz Kinez	Tekges-İş	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	32	Beraat	
1151	1148	Mehmet Nurol Oktay	Tekges-İş	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	42	Beraat	

Sıra No	Sanık No	Ad ve Soyad	Sendika/Dava	Cinsiyet	Sendikal Görev	Yaş	Karar	Ceza
1152	1149	Seyfullah Bayır	Tekges-İş	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	33	Beraat	
1153	1150	Temel Kamanoğlu	Tekges-İş	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	31	Beraat	
1154	1151	Osman Ok	Tekges-İş	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	26	Beraat	
1155	1152	Bülent Beştelli	Tekges-İş	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	26	Beraat	
1156	1153	Acar Konak	Tekges-İş	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	30	Beraat	
1157	1154	Remzi Uğur	Tekges-İş	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	35	Beraat	
1158	1155	Tahir Şenel	Tekges-İş	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	35	Beraat	
1159	1156	Tahir Güzel	Tekges-İş	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	36	Ağır hapis	5 yıl 6 ay 20 gün
1160	1157	Durmuş Çankaya	Tekges-İş	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	37	Beraat	
1161	1158	Cafer Avcı	Tekges-İş	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	33	Beraat	
1162	1159	Tümer Tuna	Tekges-İş	Erkek	Genel Sekreter	40	Ağır hapis	8 yıl 10 ay 20 gün
1163	1160	İsmet Beyiz	Tekges-İş	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	35	Beraat	
1164	1161	Saffet Okutanoğlu	Tekges-İş	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	27	Beraat	
1165	1162	Şaban Sarıtepe	Tekges-İş	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	28	Ağır hapis	8 yıl 10 ay 20 gün
1166	1163	Mehmet Yıldırım	Tekges-İş	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	36	Tefrik	
1167	1164	Mehmet Uras	Tekges-İş	Erkek	Merkez Denetim Kurulu üyesi	33	Beraat	
1168	1165	Nurettin Kurtoğlu	Tekges-İş	Erkek	Merkez Denetim Kurulu üyesi	28	Beraat	
1169	1166	Mehmet Mustafa Yaşar Tezbaşaran	Tekges-İş	Erkek	Merkez Denetim Kurulu üyesi	52	Beraat	
1170	1167	Aytekin Köksal	Tekges-İş	Erkek	Merkez Denetim Kurulu üyesi	26	Beraat	
1171	1168	Beyhan Tımbıl	Tekges-İş	Erkek	Merkez Onur Kurulu üyesi	40	Ağır hapis	5 yıl 6 ay 20 gün
1172	1169	Celal Yılmaz	Tekges-İş	Erkek	Merkez Onur Kurulu üyesi	30	Beraat	
1173	1170	İsmail Özparça	Tekges-İş	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	40	Beraat	
1174	1171	Erol Aksel	Tekges-İş	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	44	Beraat	
1175	1172	Yılmaz Seçkin	Tekges-İş	Erkek	Genel Sekreter	43	Beraat	
1176	1173	Mehmet Yıldız	Tekges-İş	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	52	Ağır hapis	8 yıl 10 ay 20 gün
1177	1174	İlhami Karagözoğlu	Tekges-İş	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	32	Beraat	
1178	1175	Ömer Keskinli	Tekges-İş	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	43	Ağır hapis	8 yıl 10 ay 20 gün
1179	1176	Doğan Çelik	Tekges-İş	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	41	Ağır hapis	8 yıl 10 ay 20 gün
1180	1177	Orhan Anlaş	Tekges-İş	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	43	Ağır hapis	8 yıl 10 ay 20 gün
1181	1178	Kenan Yurdakul	Tekges-İş	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	34	Ağır hapis	8 yıl 10 ay 20 gün
1182	1179	Mustafa Bayır	Tekges-İş	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	34	Beraat	
1183	1180	Halit Sunluoğlu	Tekges-İş	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	37	Beraat	
1184	1181	Mehmet Hanefi Öğül	Tekges-İş	Erkek	Merkez Onur Kurulu üyesi	38	Beraat	
1185	1182	Kaya Üner	Tekges-İş	Erkek	Merkez Onur Kurulu üyesi	38	Beraat	

Sıra No	Sanık No	Ad ve Soyad	Sendika/Dava	Cinsiyet	Sendikal Görev	Yaş	Karar	Ceza
1186	1183	Yaşar Çalışkan	Tekges-İş	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	45	Beraat	
1187	1184	Mehmet Karas	Tekges-İş	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	42	Beraat	
1188	1185	Nihat Aksakal	Tekges-İş	Erkek	Merkez Onur Kurulu üyesi	26	Beraat	
1189	1186	Hasan Yıldız	Yeni Haber-İş	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	28	Beraat	
1190	1187	Ali Özdemir	Yeni Haber-İş	Erkek	Genel Sekreter	41	Ağır hapis	8 yıl 10 ay 20 gün
1191	1188	Mehmet Baş	Yeni Haber-İş	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	33	Ağır hapis	5 yıl 6 ay 20 gün
1192	1189	Rami Erol	Yeni Haber-İş	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	44	Ağır hapis	8 yıl 10 ay 20 gün
1193	1190	Eyüp Sıhatli	Yeni Haber-İş	Erkek	Genel Sekreter	51	Tefrik	
1194	1191	İbrahim Kılıç	Yeni Haber-İş	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	36	Beraat	
1195	1192	İbrahim Çamlıca	Yeni Haber-İş	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	27	Beraat	
1196	1193	Naci Tözer	Yeni Haber-İş	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	23	Beraat	
1197	1194	Mehmet Çavuş	Yeni Haber-İş	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	34	Tefrik ve gıyabi tutukluluğa devam	
1198	1195	İmdat Altınkılıç	Yeni Haber-İş	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	33	Beraat	
1199	1196	Muharrem İkitimur	Yeni Haber-İş	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	34	Tefrik	
1200	1197	Şükrü Tütüncü	Yeni Haber-İş	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	24	Ağır hapis	5 yıl 6 ay 20 gün
1201	1198	Cihat Sayan	Yeni Haber-İş	Erkek	Merkez Denetim Kurulu üyesi	37	Beraat	
1202	1199	Ali Kumbasar	Yeni Haber-İş	Erkek	Genel Sekreter	30	Ağır hapis	8 yıl 10 ay 20 gün
1203	1200	Mustafa Yaşar Ösme	Yeni Haber-İş	Erkek	Genel Sekreter	29	Ağır hapis	8 yıl 10 ay 20 gün
1204	1201	Saffet Ulutaşdemir	Yeni Haber-İş	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	36	Beraat	
1205	1202	Mehmet Akkaya	Yeni Haber-İş	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	48	Beraat	
1206	1203	Mehmet Aslan	Yeni Haber-İş	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	39	Beraat	
1207	1204	Hasan Çay	Yeni Haber-İş	Erkek	Merkez Onur Kurulu üyesi	37	Düşme	
1208	1205	Uğur İleri	Yeni Haber-İş	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	42	Beraat	
1209	1206	Yusuf Çelebi	Yeni Haber-İş	Erkek	Merkez Onur Kurulu üyesi	40	Beraat	
1210	1207	Mustafa Usturubelli	Yeni Haber-İş	Erkek	Merkez Onur Kurulu üyesi	33	Beraat	
1211	1208	İhsan Pehlivanlı	Yeni Haber-İş	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	45	Beraat	
1212	1209	Emir Babakuş	Limter-İş	Erkek	Genel Başkan	29	Ağır hapis	8 yıl 10 ay 20 gün
1213	1210	Eyüp Öztürk	Limter-İş	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	30	Beraat	
1214	1211	Mustafa Topçu	Limter-İş	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	28	Beraat	
1215	1212	Mehmet Öztürk	Limter-İş	Erkek	Genel Sekreter	34	Beraat	
1216	1213	Nurettin Coker	Limter-İş	Erkek	Genel Başkan	35	Beraat	
1217	1214	Metin Yağmur	Limter-İş	Erkek	Belirtilmemiş	26	Düşme	
1218	1215	Kemal Bozkurt	Limter-İş	Erkek	Genel Sekreter	26	Ağır hapis	8 yıl 10 ay 20 gün
1219	1216	Aşır Ergün	Limter-İş	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	31	Ağır hapis	8 yıl 10 ay 20 gün
1220	1217	Ekrem Erdemir	Limter-İş	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	32	Ağır hapis	8 yıl 10 ay 20 gün

Sıra No	Sanık No	Ad ve Soyad	Sendika/Dava	Cinsiyet	Sendikal Görev	Yaş	Karar	Ceza
1221	1218	Mehmet Yılmaz	Limter-İş	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	47	Ağır hapis	8 yıl 10 ay 20 gün
1222	1219	Musa Akgüloğlu	Limter-İş	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	30	beraat	
1223	1220	Hasan Tahtadelen	Limter-İş	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	27	beraat	
1224	1221	Fahri Kızıltan	Limter-İş	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	28	beraat	
1225	1222	Hüseyin Özçelik	Limter-İş	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	28	beraat	
1226	1223	Kamil Ersöz	Limter-İş	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	35	beraat	
1227	1224	Ali Tekin	Limter-İş	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	34	beraat	
1228	1225	Mahir Kaya	Limter-İş	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	32	beraat	
1229	1226	Salih Özdemir	Limter-İş	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	29	beraat	
1230	1227	Ali Meral	Limter-İş	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	33	beraat	
1231	1228	İsmail Uzun	Limter-İş	Erkek	Merkez Denetim Kurulu üyesi	26	beraat	
1232	1229	Necmettin Külah	Limter-İş	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	26	beraat	
1233	1230	İlyas Özay	Limter-İş	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	24	beraat	
1234	1231	Sadık Yiğit	Limter-İş	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	26	beraat	
1235	1232	Mehmet Kaypak	Limter-İş	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	25	beraat	
1236	1233	Hıdır Şahin	Limter-İş	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	28	Ağır hapis	8 yıl 10 ay 20 gün
1237	1234	Melikşah Demirtaş	Limter-İş	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	28	Beraat	
1238	1235	Necmi Demirci	Limter-İş	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	24	Beraat	
1239	1236	Yusuf Kayrak	Limter-İş	Erkek	Merkez Denetim Kurulu üyesi	26	Beraat	
1240	1237	Durak Gökberk	Limter-İş	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	29	Beraat	
1241	1238	Nail Can	Limter-İş	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	33	Beraat	
1242	1239	Muharrem Ergüven	Limter-İş	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	29	Ağır hapis	8 yıl 10 ay 20 gün
1243	1240	Cemal Zeki Evyapan	Limter-İş	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	27	Beraat	
1244	1241	Hüseyin Körpe	Limter-İş	Erkek	Merkez Denetim Kurulu üyesi	31	Beraat	
1245	1242	Ali Demirtaş	Limter-İş	Erkek	Merkez Denetim Kurulu üyesi	32	Beraat	
1246	1243	Mustafa Baş	Limter-İş	Erkek	Merkez Denetim Kurulu üyesi	33	Beraat	
1247	1244	Rafet Sirmen	Limter-İş	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	30	Beraat	
1248	1245	Bilal Sağlam	Limter-İş	Erkek	Merkez Denetim Kurulu üyesi	30	Beraat	
1249	1246	Haşim Dilber	Limter-İş	Erkek	Merkez Denetim Kurulu üyesi	29	Beraat	
1250	1247	Selahattin Kurt	Limter-İş	Erkek	Merkez Onur Kurulu üyesi	41	Beraat	
1251	1248	İsmail Kaymakçı	Limter-İş	Erkek	Merkez Onur Kurulu üyesi	30	Beraat	
1252	1249	İbrahim Açıkgöz	Limter-İş	Erkek	Merkez Onur Kurulu üyesi	30	Beraat	
1253	1250	Yusuf Koyurtkan	Limter-İş	Erkek	Merkez Onur Kurulu üyesi	30	Beraat	
1254	1251	Hüseyin Aslan	Limter-İş	Erkek	Merkez Onur Kurulu üyesi	40	Beraat	
1255	1252	Savaş Özartan	Limter-İş	Erkek	Merkez Onur Kurulu üyesi	29	Beraat	

Sıra No	Sanık No	Ad ve Soyad	Sendika/Dava	Cinsiyet	Sendikal Görev	Yaş	Karar	Ceza
1256	1253	Hasan Bayrı	Limter-İş	Erkek	Merkez Onur Kurulu üyesi	34	Beraat	
1257	1254	Oktay Yıldırım	Limter-İş	Erkek	Merkez Onur Kurulu üyesi	30	Beraat	
1258	1255	Zeynel Doğan	Limter-İş	Erkek	İşyeri Baştemsilcisi	24	Beraat	
1259	1256	Kamil Erman Ataç	Limter-İş	Erkek	İşyeri Baştemsilcisi	22	Beraat	
1260	1257	Hasan Kavak	Limter-İş	Erkek	İşyeri Temsilcisi	29	Beraat	
1261	1258	Cemal Konca	Limter-İş	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	29	Beraat	
1262	1259	Reşit Sarpkaya	Limter-İş	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	26	Beraat	
1263	1260	Mehmet Ali Belen	Limter-İş	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	32	Beraat	
1264	1261	Erdoğan Kalçın	Limter-İş	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	34	Beraat	
1265	1262	Halil Yalçın	Limter-İş	Erkek	Merkez Onur Kurulu üyesi	26	Beraat	
1266	1263	Recep Örs	Limter-İş	Erkek	Merkez Onur Kurulu üyesi	29	Beraat	
1267	1264	Necati Kaplan	Limter-İş	Erkek	Merkez Onur Kurulu üyesi	27	Beraat	
1268	1265	Kamil Okan Süleymanoğlu	Limter-İş	Erkek	Genel Sekreter	28	Ağır hapis	8 yıl 10 ay 20 gün
1269	1266	Hüseyin Tursun	T.İ.S.	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	39	Ağır hapis	8 yıl 10 ay 20 gün
1270	1267	Mehmet Demirler	T.İ.S.	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	38	beraat	
1271	1268	Veysi Ziya Dişli	T.İ.S.	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	42	beraat	
1272	1269	Hayati Talan	T.İ.S.	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	35	beraat	
1273	1270	Erdoğan (Erduran) Karaoğulları	T.İ.S.	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	46	beraat	
1274	1271	Mecnun Yağışan	T.İ.S.	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	39	beraat	
1275	1272	Kasım Yılmaz Çöte	T.İ.S.	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	45	Ağır hapis	8 yıl 10 ay 20 gün
1276	1273	Metin Önal	T.İ.S.	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	36	Beraat	
1277	1274	Ömer Üzenler	T.İ.S.	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	28	Beraat	
1278	1275	Ramazan Dipçi	T.İ.S.	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	41	Beraat	
1279	1276	Rüstem Sara	T.İ.S.	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	29	Beraat	
1280	1277	Dedo Yalın	T.İ.S.	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	49	Beraat	
1281	1278	İbrahim Özdurmaz	T.İ.S.	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	37	Beraat	
1282	1279	Mehmet Ölmezler	T.İ.S.	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	42	Beraat	
1283	1280	Aşır Altıntaş	T.İ.S.	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	33	Beraat	
1284	1281	Ali Yabaş	T.İ.S.	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	34	Beraat	
1285	1282	Arif Nihat Üstünbaş	T.İ.S.	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	24	Beraat	
1286	1283	Ömer Tek	T.İ.S.	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	30	Beraat	
1287	1284	Süleyman Doğan	T.İ.S.	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	35	Beraat	
1288	1285	İsmail Aslan	T.İ.S.	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	31	Beraat	
1289	1286	Ersin Doğancı	T.İ.S.	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	32	Beraat	

Sıra No	Sanık No	Ad ve Soyad	Sendika/Dava	Cinsiyet	Sendikal Görev	Yaş	Karar	Ceza
1290	1287	Yunus Pancur	T.İ.S.	Erkek	Şube Başkanı	30	Beraat	
1291	1288	Yılmaz Erdoğan	T.İ.S.	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	33	Ağır hapis	8 yıl 10 ay 20 gün
1292	1289	Mahmut Gündüzbey	T.İ.S.	Erkek	Genel Başkan	42	düşme	
1293	1290	Mehmet Gazi Daş	T.İ.S.	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	32	Ağır hapis	8 yıl 10 ay 20 gün
1294	1291	Hüseyin Ertekin	T.İ.S.	Erkek	DİSK ile ilişkili toplantı/eylem/etkinlik katılımcısı	28	Beraat	
1295	1292	Hasan Yoldaş	T.İ.S.	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	44	Düşme	
1296	1293	Azimi Güner	Devrimci Toprak-İş	Erkek	Genel Başkan	35	Ağır hapis	8 yıl 10 ay 20 gün
1297	1294	Fuat Gedik	Devrimci Toprak-İş	Erkek	Genel Başkan	40	Ağır hapis	8 yıl 10 ay 20 gün
1298	1295	Adnan Aktuna	Devrimci Toprak-İş	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	41	Ağır hapis	8 yıl 10 ay 20 gün
1299	1296	Rüstem Yaşar	Devrimci Toprak-İş	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	35	Ağır hapis	8 yıl 10 ay 20 gün
1300	1297	Bekir Tunçay Çelen	Devrimci Toprak-İş	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	31	Ağır hapis	8 yıl 10 ay 20 gün
1301	1298	Hüseyin Erdal Kangal	Devrimci Toprak-İş	Erkek	Genel Başkan	26	Beraat	
1302	1299	Arif Hikmet Binbir	Devrimci Toprak-İş	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	47	Beraat	
1303	1300	Vahit Akbay	Devrimci Toprak-İş	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	42	Beraat	
1304	1301	Bülent Kural	Devrimci Toprak-İş	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	26	Ağır hapis	8 yıl 10 ay 20 gün
1305	1302	Cemal Urun	Devrimci Toprak-İş	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	31	Ağır hapis	8 yıl 10 ay 20 gün
1306	1303	Kenan Turhan	Devrimci Toprak-İş	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	40	Beraat	
1307	1304	Vahit Yıldız	Devrimci Toprak-İş	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	29	Beraat	
1308	1305	Salih Zeki Yılmaz	Devrimci Toprak-İş	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	42	Beraat	
1309	1306	Anka Öcal	Devrimci Toprak-İş	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	39	Beraat	
1310	1307	Yakup Çoban	Devrimci Toprak-İş	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	49	Beraat	
1311	1308	Salih Çotuk	Devrimci Toprak-İş	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	44	Beraat	
1312	1309	Şemsettin Eser	Devrimci Toprak-İş	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	34	Beraat	
1313	1310	Recep Güven	Devrimci Toprak-İş	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	40	Beraat	
1314	1311	Mehmet Taş	Devrimci Toprak-İş	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	25	Ağır hapis	5 yıl 6 ay 20 gün
1315	1312	Vahdettin Bora	Devrimci Toprak-İş	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	49	Beraat	
1316	1313	Ferit Dirier	Devrimci Toprak-İş	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	29	Beraat	
1317	1314	Recep Makinacı	Devrimci Toprak-İş	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	25	Beraat	
1318	1315	Mustafa Kula	Devrimci Toprak-İş	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	39	Beraat	
1319	1316	Ali Yalçın	Devrimci Toprak-İş	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	28	Beraat	
1320	1317	Ünal Tamay	Devrimci Toprak-İş	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	38	Beraat	
1321	1318	Mustafa Okunakol	Devrimci Toprak-İş	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	30	Beraat	
1322	1319	Neşet Kılıçaslan	Devrimci Toprak-İş	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	30	Beraat	
1323	1320	Ertan Yağız	Devrimci Toprak-İş	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	29	Ağır hapis	8 yıl 10 ay 20 gün
1324	1321	Mehmet Dur	Devrimci Toprak-İş	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	51	beraat	

Sıra No	Sanık No	Ad ve Soyad	Sendika/Dava	Cinsiyet	Sendikal Görev	Yaş	Karar	Ceza
1325	1322	Sezai Yörük	Devrimci Toprak-İş	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	30	Ağır hapis	5 yıl 6 ay 20 gün
1326	1323	Nurettin Yılmaz	Devrimci Toprak-İş	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	27	Beraat	
1327	1324	Burhan Güneş	Devrimci Toprak-İş	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	35	Beraat	
1328	1325	Doğan Aktaşlı	Devrimci Toprak-İş	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	27	Beraat	
1329	1326	Ömer Lütfü Özaltın	Devrimci Toprak-İş	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	46	Beraat	
1330	1327	Yaşar Bıyıkoğlu	Devrimci Toprak-İş	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	31	Beraat	
1331	1328	Akif Boztepe	Devrimci Toprak-İş	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	47	Beraat	
1332	1329	Mehmet Çetin Subutay	Devrimci Toprak-İş	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	28	Beraat	
1333	1330	Necdet Vurşan	Devrimci Toprak-İş	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	35	Beraat	
1334	1331	Demirali Aykıran	Devrimci Toprak-İş	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	36	Ağır hapis	5 yıl 6 ay 20 gün
1335	1332	Ali Gençolar	Devrimci Toprak-İş	Erkek	Merkez Denetim Kurulu üyesi	35	Beraat	
1336	1333	Recep Erdemir	Devrimci Toprak-İş	Erkek	Merkez Denetim Kurulu üyesi	27	Beraat	
1337	1334	Sema Sancak	Devrimci Toprak-İş	Kadın	Merkez Denetim Kurulu üyesi	26	Beraat	
1338	1335	Hüseyin Raci Soyyılmaz	Devrimci Toprak-İş	Erkek	Merkez Denetim Kurulu üyesi	39	Beraat	
1339	1336	Yücel Telli	Devrimci Toprak-İş	Erkek	Merkez Denetim Kurulu üyesi	29	Beraat	
1340	1337	Bedir Sezgin	Devrimci Toprak-İş	Erkek	Merkez Denetim Kurulu üyesi	36	Beraat	
1341	1338	Ahmet Aydın	Devrimci Toprak-İş	Erkek	Merkez Denetim Kurulu üyesi	33	Beraat	
1342	1339	Bektaş Avşar	Devrimci Toprak-İş	Erkek	Genel Sekreter	36	Ağır hapis	8 yıl 10 ay 20 gün
1343	1340	Abdi Durgel	Devrimci Toprak-İş	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	28	Beraat	
1344	1341	Nuri Koçak	Devrimci Toprak-İş	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	36	Beraat	
1345	1342	Ömer Faruk Yıldırım	Devrimci Toprak-İş	Erkek	Merkez Denetim Kurulu üyesi	27	Beraat	
1346	1343	Erol Batıbeki	Sine-Sen	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	48	Ağır hapis	8 yıl 10 ay 20 gün
1347	1344	Şeref Yılmaz	Sine-Sen	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	31	Ağır hapis	8 yıl 10 ay 20 gün
1348	1345	Sait Ahmet Keskin	Sine-Sen	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	33	Ağır hapis	8 yıl 10 ay 20 gün
1349	1346	Abdülkadir Çil	Sine-Sen	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	25	Beraat	
1350	1347	Azmi Yıldız	Sine-Sen	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	28	Beraat	
1351	1348	Gani Turanlı	Sine-Sen	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	54	Beraat	
1352	1349	Hüseyin Özşahin	Sine-Sen	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	44	Beraat	
1353	1350	Şerif Gören	Sine-Sen	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	36	Beraat	
1354	1351	Cemal Demirci	Sine-Sen	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	37	Beraat	
1355	1352	Halil İbrahim Ergün	Sine-Sen	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	34	Beraat	
1356	1353	Mustafa Necip Koçak	Sine-Sen	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	33	Beraat	
1357	1354	Cumaali Cingü	Sine-Sen	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	39	Ağır hapis	8 yıl 10 ay 20 gün
1358	1355	Erol Demirbağ	Sine-Sen	Erkek	Merkez Denetim Kurulu üyesi	37	Beraat	
1359	1356	İbrahim Sabuncu	Sine-Sen	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	32	Beraat	

Sıra No	Sanık No	Ad ve Soyad	Sendika/Dava	Cinsiyet	Sendikal Görev	Yaş	Karar	Ceza
1360	1357	Tahsin Ethem Koray	Sine-Sen	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	34	Beraat	
1361	1358	Halil Dede	Sine-Sen	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	34	Beraat	
1362	1359	Salim Yaşar	Sine-Sen	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	25	Beraat	
1363	1360	Hacı Fidan	Sine-Sen	Erkek	Belirtilmemiş	48	Düşme	
1364	1361	İbrahim Uğurlu	Sine-Sen	Erkek	Merkez Denetim Kurulu üyesi	38	Beraat	
1365	1362	Süleyman Çekiç	Sine-Sen	Erkek	Merkez Onur Kurulu üyesi	27	Beraat	
1366	1363	Mevlüt Ekinci	Sine-Sen	Erkek	Genel Başkan	33	Ağır hapis	8 yıl 10 ay 20 gün
1367	1364	Erdoğan Kar	Sine-Sen	Erkek	Genel Sekreter	25	Ağır hapis	8 yıl 10 ay 20 gün
1368	1365	Menderes Samancılar	Sine-Sen	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	26	Beraat	
1369	1366	Nimet Çetin	Sine-Sen	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	27	Beraat	
1370	1367	Selim Acar	Sine-Sen	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	27	Beraat	
1371	1368	Rauf Yalozangil	Sine-Sen	Erkek	Genel Başkan	47	Ağır hapis	8 yıl 10 ay 20 gün
1372	1369	Fazlı Doğanay	Sine-Sen	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	27	Ağır hapis	8 yıl 10 ay 20 gün
1373	1370	Necmettin Çobanoğlu	Sine-Sen	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	27	Ağır hapis	8 yıl 10 ay 20 gün
1374	1371	Seyfettin Yılmaz	Sine-Sen	Erkek	Merkez Denetim Kurulu üyesi	29	Beraat	
1375	1372	Veysel İnce (Aytaç Arman)	Sine-Sen	Erkek	Merkez Denetim Kurulu üyesi	31	Beraat	
1376	1373	Rüstem Koyuyün	Sine-Sen	Erkek	Merkez Onur Kurulu üyesi	54	Beraat	
1377	1374	Şazime Semra Arın (Semra Özdamar)	Sine-Sen	Kadın	Genel Sekreter	24	Beraat	
1378	1375	Ekrem Ülgey	Sine-Sen	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	32	Beraat	
1379	1376	Hasan Semih Selvidal	Sine-Sen	Erkek	Genel Sekreter	26	Beraat	
1380	1377	Servet Güler Öktem	Sine-Sen	Kadın	Merkez Denetim Kurulu üyesi	39	Beraat	
1381	1378	Mustafa Buvan	Sine-Sen	Erkek	Merkez Onur Kurulu üyesi	42	Beraat	
1382	1379	Zeki Öktem	Sine-Sen	Erkek	Merkez Onur Kurulu üyesi	39	Beraat	
1383	1380	Cem Sultan Molvan	Sine-Sen	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	29	Beraat	
1384	1381	Süleyman Temuçin Caymaz	Sine-Sen	Erkek	Merkez Denetim Kurulu üyesi	51	Beraat	
1385	1382-1	Ulviye Nur Gençsüer (Nurhan Nur)	Sine-Sen	Kadın	Merkez Onur Kurulu üyesi	50	Beraat	
1386	1382-2	Bilge Olgaç (Özen)	Sine-Sen	Kadın	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	40	Beraat	
1387	1383	Hikmet Ölmez	İlerici Deri-İş	Erkek	Genel Sekreter	27	Ağır hapis	8 yıl 10 ay 20 gün
1388	1384	Mehmet Gençer	İlerici Deri-İş	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	33	Ağır hapis	8 yıl 10 ay 20 gün
1389	1385	Tuncer Torun	İlerici Deri-İş	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	25	Beraat	
1390	1386	Abdullah Bilgin	İlerici Deri-İş	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	30	Ağır hapis	8 yıl 10 ay 20 gün
1391	1387	Haydar Kırkoç	İlerici Deri-İş	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	35	Beraat	
1392	1388	Kenan Yonucu	İlerici Deri-İş	Erkek	Üye/Delege	24	Beraat	

Sıra No	Sanık No	Ad ve Soyad	Sendika/Dava	Cinsiyet	Sendikal Görev	Yaş	Karar	Ceza
1393	1389	Kasım Gündüz	İlerici Deri-İş	Erkek	Merkez Onur Kurulu üyesi	30	Beraat	
1394	1390	İbrahim Yılmaz	İlerici Deri-İş	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	31	Beraat	
1395	1391	Ali Yılmaz	İlerici Deri-İş	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	31	Beraat	
1396	1392	Hasan Kum	İlerici Deri-İş	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	29	Beraat	
1397	1393	Hüseyin Bal	İlerici Deri-İş	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	29	Beraat	
1398	1394	Mustafa Dursun	İlerici Deri-İş	Erkek	Üye/Delege	28	Beraat	
1399	1395	Ali Sel	İlerici Deri-İş	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	27	Beraat	
1400	1396	Alparslan Dağdelen	Tümka-İş	Erkek	Genel Başkan	38	Ağır hapis	8 yıl 10 ay 20 gün
1401	1397	Sabri Kaplan	Tümka-İş	Erkek	Genel Sekreter	31	Ağır hapis	8 yıl 10 ay 20 gün
1402	1398	Ali Altındal	Tümka-İş	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	30	Beraat	
1403	1399	Mehmet Kurutaş	Tümka-İş	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	28	Beraat	
1404	1400	Muzaffer Özen	Tümka-İş	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	39	Beraat	
1405	1401	Melih Etyemez	Tümka-İş	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	26	Beraat	
1406	1402	Necmi Evirgen	Tümka-İş	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	29	Beraat	
1407	1403	Mehmet Yıldız	Tümka-İş	Erkek	Merkez Denetim Kurulu üyesi	36	Beraat	
1408	1404	Hakkı Engin	Tümka-İş	Erkek	Merkez Denetim Kurulu üyesi	32	Beraat	
1409	1405	Nizamettin Özer	Tümka-İş	Erkek	Merkez Onur Kurulu üyesi	32	Beraat	
1410	1406	Orhan Çelikkaya	Tümka-İş	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	35	Ağır hapis	8 yıl 10 ay 20 gün
1411	1407	Ömer Özcan	Tümka-İş	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	35	Ağır hapis	8 yıl 10 ay 20 gün
1412	1408	Hüseyin Yazıcı	Tümka-İş	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	49	Beraat	
1413	1409	Kadir Fikret Yont	Tümka-İş	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	33	Beraat	
1414	1410	Selahattin Atak	Tümka-İş	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	31	Beraat	
1415	1411	Şerafettin Kaya	Tümka-İş	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	36	Beraat	
1416	1412	Kadri Güler	Tümka-İş	Erkek	Merkez Onur Kurulu üyesi	33	Beraat	
1417	1413	Halit Yılmaz	Tümka-İş	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	31	Beraat	
1418	1414	Hasan Sarıbaş	Tümka-İş	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	28	Beraat	
1419	1415	Yurtkan Görsev	Taper-İş	Erkek	Genel Başkan	35	Beraat	
1420	1416	Hüseyin Cahit Eker	Taper-İş	Erkek	Genel Sekreter		Beraat	
1421	1417	Namık Demirel	Taper-İş	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	40	Beraat	
1422	1418	Şinasi Yenigün	Taper-İş	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	30	Beraat	
1423	1419	Turgut Özüak	Taper-İş	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	43	Beraat	
1424	1420	Mustafa Fikri Toy	Taper-İş	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	32	Beraat	
1425	1421	Tuncay Özçoban	Taper-İş	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	30	Beraat	
1426	1422	Ekrem Özgenci	Taper-İş	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	35	Beraat	
1427	1423	Selahattin Gürsoy	Taper-İş	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	35	Beraat	

Sıra No	Sanık No	Ad ve Soyad	Sendika/Dava	Cinsiyet	Sendikal Görev	Yaş	Karar	Ceza
1428	1424	Hüseyin Ahmet User	Taper-İş	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	33	Beraat	
1429	1425	Murteza Uçansoy	Taper-İş	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	52	Beraat	
1430	1426	Mehmet Emin Engin Uysal	Taper-İş	Erkek	Merkez Denetim Kurulu üyesi	32	Beraat	
1431	1427	Hayriye Nurdan Üte	Taper-İş	Kadın	Merkez Onur Kurulu üyesi	29	Beraat	
1432	1428	İsmail Özcan	Taper-İş	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	35	Beraat	
1433	1429	Ali Adıgüzel	Taper-İş	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	34	Beraat	
1434	1430	Tuncer Akgün	Fındık-İş	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	40	Ağır hapis	8 yıl 10 ay 20 gün
1435	1431	Ersait Şen	Fındık-İş	Erkek	Genel Sekreter	45	Ağır hapis	8 yıl 10 ay 20 gün
1436	1432	İsmail Şefik Aydın	Fındık-İş	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	36	Beraat	
1437	1433	Cengiz Varınca	Fındık-İş	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	35	Düşme	
1438	1434	Abdüllatif Emanet	Fındık-İş	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	28	Ağır hapis	8 yıl 10 ay 20 gün
1439	1435	Ahmet Özkan	Fındık-İş	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	35	Beraat	
1440	1436	Münir Akça	Fındık-İş	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	29	Beraat	
1441	1437	Mehmet Salih Celep	Fındık-İş	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	48	Beraat	
1442	1438	Sabit Sağesen	Fındık-İş	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	38	Beraat	
1443	1439	İhsan Aydın	Fındık-İş	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	25	Beraat	
1444	1440	Temel Çavuşoğlu	Fındık-İş	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	33	Beraat	
1445	1441	Secaattin Türüdü	Fındık-İş	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	47	Beraat	
1446	1442	Nail Tuncel Eskici	Fındık-İş	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	40	Beraat	
1447	1443	Lütfü Bayram	Fındık-İş	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	38	Beraat	
1448	1444	Kadir Şahin	Fındık-İş	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	43	Beraat	
1449	1445	Kasım Kurt	Fındık-İş	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	28	Beraat	
1450	1446	Hüseyin Sermet Tepe	Fındık-İş	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	32	Beraat	
1451	1447	Rıfat Bayav	Fındık-İş	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	28	Beraat	
1452	1448	Ergün Çol	Fındık-İş	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	35	Beraat	
1453	1449	Deniz Cahit Kumaşoğlu	Fındık-İş	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	32	Beraat	
1454	1450	İbrahim Turhan	Fındık-İş	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	33	Beraat	
1455	1451	Arif Zeki Yücesan	Fındık-İş	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	33	Beraat	
1456	1452	Basri Cengiz	Fındık-İş	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	38	Beraat	
1457	1453	Hüseyin İzver Yarkın	Fındık-İş	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	34	Beraat	
1458	1454	Ahmet Yılmaz Müezzinoğlu	Fındık-İş	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	26	Beraat	
1459	1455	Muhammet Naci Pamuk	Fındık-İş	Erkek	Merkez Denetim Kurulu üyesi	45	Beraat	
1460	1456	Aydın Aygün	Fındık-İş	Erkek	Genel Sekreter	45	Ağır hapis	8 yıl 10 ay 20 gün
1461	1457	Ömer Lütfü Saral	Fındık-İş	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	33	Beraat	
1462	1458	Raşit Tepe	Fındık-İş	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	60	Beraat	

Sıra No	Sanık No	Ad ve Soyad	Sendika	Cinsiyet	Sendikal Görev	Yaş	Karar	Ceza
1463	1459	Cevdet Özkul	Fındık-İş	Erkek	Merkez Denetim Kurulu üyesi	47	Beraat	
1464	1460	İkbal Bilir	Fındık-İş	Kadın	Merkez Denetim Kurulu üyesi	28	Beraat	
1465	1461	Yusuf Çelik	Fındık-İş	Erkek	Merkez Denetim Kurulu üyesi	41	Beraat	
1466	1462	Ahmet Necati Erzik	Fındık-İş	Erkek	Merkez Onur Kurulu üyesi	58	Beraat	
1467	1463	Ayşe Öndaş	Fındık-İş	Kadın	Merkez Onur Kurulu üyesi	33	Beraat	
1468	1464	Zekai Tahmazoğlu	Fındık-İş	Erkek	Merkez Onur Kurulu üyesi	37	Beraat	
1469	1465	Seyit Sunguroğlu	Fındık-İş	Erkek	Merkez Onur Kurulu üyesi	35	Beraat	
1470	1466	Kurtul Yılmaz Altuğ	EMAŞ	Erkek	Uzman/Çalışan/İşçi	45	Beraat	
1471	1467	İlhami Soysal	EMAŞ	Erkek	Uzman/Çalışan/İşçi	52	Beraat	
1472	1468	Nevzat Gök	EMAŞ	Erkek	Uzman/Çalışan/İşçi	27	Beraat	
1473	1469	Haluk Şahin	EMAŞ	Erkek	Uzman/Çalışan/İşçi	28	Beraat	
1474	1470	Mustafa Bektaş	EMAŞ	Erkek	Uzman/Çalışan/İşçi	23	Beraat	
1475	1471	Ali Yücel	EMAŞ	Erkek	Uzman/Çalışan/İşçi	30	Beraat	
1476	1472	Mahir Öztürk	EMAŞ	Erkek	Uzman/Çalışan/İşçi	18	Beraat	
1477	1473	Hasan Aykut	EMAŞ	Erkek	Uzman/Çalışan/İşçi	27	Beraat	

Tablo 3: DİSK Davası Şüpheli ve Firarileri

Sıra	Ad ve Soyad	Şüpheli/Firari	Adının Geçtiği Dava	Cinsiyet	Sendikal Görev	Yaş
1478	A. Kemal Bilginer	Firari	Genel-İş	Erkek	Şube yöneticisi	30
1479	A. Remzi Bindal	Firari	Genel-İş	Erkek	Şube yöneticisi	32
1480	A. Rıza Gülkaya	Firari	Hürcam-İş	Erkek	Genel Sekreter	30
1481	A. Rıza Kaya	Firari	Tekstil	Erkek	Şube yöneticisi	42
1482	A. Vahap Kahraman	Firari	Genel-İş	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	34
1483	Abbas Günel	Firari	Genel-İş	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	37
1484	Abdullah Akdoğan	Şüpheli	Bank-Sen	Erkek	İşyeri Baştemsilcisi	27
1485	Abdullah Başeğmez	Firari	Genel-İş	Erkek	Şube yöneticisi	45
1486	Abdullah Budak	Firari	Nakliyat-İş	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	
1487	Abdullah Eken	Firari	T.İ.S.	Erkek	Şube yöneticisi	
1488	Abdullah Karadeniz	Firari	Genel-İş	Erkek	Şube yöneticisi	40
1489	Abdullah Kolay	Firari	Dev Sağlık-İş	Erkek	Merkez Denetim Kurulu üyesi	33
1490	Abdullah Köse	Firari	Gıda-İş	Erkek	Şube yöneticisi	39
1491	Abdullah Kuzu	Firari	İlerici Deri-İş	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	28
1492	Abdullah Özkan	Firari	Genel-İş	Erkek	Şube yöneticisi	41
1493	Abdullah Salar	Firari	Keramik-İş	Erkek	Merkez Onur Kurulu üyesi	
1494	Abdullah Sayın	Firari	Genel-İş	Erkek	Şube yöneticisi	25
1495	Abdullah Ulubey	Şüpheli	Aster-İş	Erkek	Merkez Denetim Kurulu üyesi	32
1496	Abdullahman Kocaibrahimoğlu	Şüpheli	Genel-İş	Erkek	Şube yöneticisi	53
1497	Abdurrahman Atalay	Firari	DİSK	Erkek	DİSK ile ilişkili toplantı/eylem/etkinlik katılımcısı (GENÇ-ÖNCÜ Genel Başkanı)	
1498	Abdurrahman Can	Firari	Genel-İş	Erkek	Şube yöneticisi	
1499	Abdülhalim Can	Firari	Genel-İş	Erkek	Şube yöneticisi	32
1500	Abdülkadir Kavak	Firari	Genel-İş	Erkek	Şube yöneticisi	46
1501	Abdülkerim Baktimur	Şüpheli	Genel-İş	Erkek	Şube yöneticisi	51
1502	Abdülkerim Ertunç	Firari	Genel-İş	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	34
1503	Adem Bıkmaz	Şüpheli	Tekstil	Erkek	İşyeri Baştemsilcisi	36
1504	Adem Sönmez	Firari	Genel-İş	Erkek	Şube yöneticisi	27
1505	Adıgüzel Şengül	Şüpheli	Maden-İş	Erkek	İşyeri Baştemsilcisi	31
1506	Adil Gökçe	Firari	Tekges-İş	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	26
1507	Adil Gürban (Adil)	Firari	Dev Maden-Sen	Erkek	Genel Sekreter	24
1508	Adil Sevim	Firari	Lastik-İş	Erkek	Şube yöneticisi	35
1509	Adil Şimşek	Firari	Petkim-İş	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	41
1510	Ahmet Acar	Firari	Gıda-İş	Erkek	Şube yöneticisi	

Sıra	Ad ve Soyad	Şüpheli/Firari	Adının Geçtiği Dava	Cinsiyet	Sendikal Görev	Yaş
1511	Ahmet Akbaş	Firari	Tekstil	Erkek	Şube yöneticisi	30
1512	Ahmet Akdoğan	Şüpheli	Tümka-İş	Erkek	İşyeri Temsilcisi	
1513	Ahmet Ayakçı	Firari	Keramik-İş	Erkek	Şube yöneticisi	44
1514	Ahmet Böbeş	Şüpheli	Maden-İş	Erkek	İşyeri Baştemsilcisi	31
1515	Ahmet Ceber	Firari	Nakliyat-İş	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	
1516	Ahmet Çakmak	Şüpheli	Maden-İş	Erkek	Şube yöneticisi	27
1517	Ahmet Çınar	Şüpheli	Tekstil	Erkek	İşyeri Baştemsilcisi	26
1518	Ahmet Demir	Şüpheli	Genel-İş	Erkek	Şube yöneticisi	44
1519	Ahmet Ergün	Firari	Genel-İş	Erkek	Şube yöneticisi	49
1520	Ahmet Erol	Firari	DİSK	Erkek	DİSK ile ilişkili toplantı/eylem/etkinlik katılımcısı (İM-DER Genel Başkanı)	
1521	Ahmet Göral	Firari	Tekstil	Erkek	Şube yöneticisi	27
1522	Ahmet Kargın	Şüpheli	Tekstil	Erkek	Şube yöneticisi	35
1523	Ahmet Kaspar	Firari	Genel-İş	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	35
1524	Ahmet Kılıç	Şüpheli	Tekstil	Erkek	İşyeri Baştemsilcisi	28
1525	Ahmet Kuru	Şüpheli	Tekges-İş	Erkek	Şube yöneticisi	31
1526	Ahmet Oktay	Şüpheli	Maden-İş	Erkek	Şube yöneticisi	38
1527	Ahmet Öztürk	Şüpheli	Tekges-İş	Erkek	Şube yöneticisi	37
1528	Ahmet Sarıcan	Firari	Maden-İş	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	29
1529	Ahmet Turan Karabulut	Şüpheli	Genel-İş	Erkek	Şube yöneticisi	25
1530	Ahmet Yalıncaklı	Firari	Yeraltı Maden-İş	Erkek	Merkez Onur Kurulu üyesi	42
1531	Ahmet Yaylı	Şüpheli	Tekstil	Erkek	İşyeri Temsilcisi	31
1532	Ahmet Yeşilyurt	Şüpheli	Keramik-İş	Erkek	Şube yöneticisi	28
1533	Ahmet Yılmaz	Firari	Gıda-İş	Erkek	Şube yöneticisi	35
1534	Akat Sağıner	Firari	Bank-Sen	Erkek	Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	38
1535	Akın Emre	Şüpheli	Tekstil	Erkek	Şube yöneticisi	42
1536	Alaattin Çevik	Firari	Maden-İş	Erkek	Şube yöneticisi	28
1537	Alaattin Öter	Firari	Sosyal-İş	Erkek	Şube yöneticisi	31
1538	Alaattin Taş	Firari	DİSK	Erkek	DİSK ile ilişkili toplantı/eylem/etkinlik katılımcısı (İGD Genel Sekreteri)	
1539	Alaattin Turna	Şüpheli	Tekstil	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	36
1540	Alaattin Varol	Şüpheli	Tekges-İş	Erkek	İşyeri Baştemsilcisi	29
1541	Alaattin Yılmaz	Firari	Fındık-İş	Erkek	Şube yöneticisi	47
1542	Ali Adalı	Firari	Devrimci Toprak-İş	Erkek	Merkez Onur Kurulu üyesi	
1543	Ali Aslan	Şüpheli	Maden-İş	Erkek	İşyeri Baştemsilcisi	30
1544	Ali Baran	Firari	Yeni Haber-İş	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	51
1545	Ali Bayraktar	Firari	Tekges-İş	Erkek	Şube yöneticisi	34

Sıra	Ad ve Soyad	Şüpheli/Firari	Adının Geçtiği Dava	Cinsiyet	Sendikal Görev	Yaş
1546	Ali Cangül	Firari	Genel-İş	Erkek	Şube yöneticisi	33
1547	Ali Canlı	Firari	Sosyal-İş	Erkek	Şube yöneticisi	29
1548	Ali Çeliker	Firari	Tekges-İş	Erkek	Şube yöneticisi	33
1549	Ali Dolu	Firari	ASİS	Erkek	Şube yöneticisi	27
1550	Ali Ekber Çiçek	Firari	Dev Maden-Sen	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	29
1551	Ali Erkan	Firari	Lastik-İş	Erkek	Şube yöneticisi	35
1552	Ali Galip Erman	Şüpheli	Limter-İş	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	21
1553	Ali Gelirli	Şüpheli	Dev Sağlık-İş	Erkek	Şube Başkanı	28
1554	Ali Gülseven	Şüpheli	Keramik-İş	Erkek	Şube Başkanı	33
1555	Ali Güner	Firari	Tekstil	Erkek	Şube yöneticisi	34
1556	Ali Güvenli	Şüpheli	Maden-İş	Erkek	İşyeri Baştemsilcisi	38
1557	Ali Haydar Özcan	Firari	Genel-İş	Erkek	Şube yöneticisi	25
1558	Ali Hikmet Özbay	Şüpheli	Bank-Sen	Erkek	İşyeri Baştemsilcisi	33
1559	Ali İhsan Efe	Şüpheli	Tümka-İş	Erkek	Şube Başkanı	38
1560	Ali Kanatçı	Şüpheli	Bank-Sen	Erkek	İşyeri Baştemsilcisi	40
1561	Ali Karabulak	Şüpheli	Tekstil	Erkek	İşyeri Temsilcisi	33
1562	Ali Karabulut	Firari	Maden-İş	Erkek	Şube yöneticisi	32
1563	Ali Karabulut	Şüpheli	Tekstil	Erkek	Şube yöneticisi	42
1564	Ali Karaşıklı	Firari	ASİS	Erkek	Şube Başkanı	28
1565	Ali Kınalı	Firari	Aster-İş	Erkek	Genel Sekreter	27
1566	Ali Koç	Firari	Yeraltı Maden-İş	Erkek	Merkez Denetim Kurulu üyesi	33
1567	Ali Metin	Firari	Aster-İş	Erkek	Şube yöneticisi	31
1568	Ali Nejat Sözen	Firari	Devrimci Yapı-İş	Erkek	Genel Başkan	33
1569	Ali Oflaz	Şüpheli	Bank-Sen	Erkek	İşyeri Baştemsilcisi	33
1570	Ali Örs	Firari	Maden-İş	Erkek	Şube yöneticisi	38
1571	Ali Özcan	Firari	Dev Sağlık-İş	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	35
1573	Ali Rıza Köroğlu	Şüpheli	Genel-İş	Erkek	İşyeri Baştemsilcisi	31
1574	Ali Samet	Firari	DİSK	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	
1575	Ali Sarıtaş	Firari	Genel-İş	Erkek	Şube yöneticisi	34
1576	Ali Saylam	Şüpheli	ASİS	Erkek	Şube yöneticisi	32
1577	Ali Sezgin	Firari	Genel-İş	Erkek	Şube yöneticisi	40
1578	Ali Suiçmez	Şüpheli	Gıda-İş	Erkek	Şube yöneticisi	37
1579	Ali Talu	Şüpheli	Maden-İş	Erkek	İşyeri Baştemsilcisi	27
1580	Ali Turan Taner	Firari	Keramik-İş	Erkek	Şube yöneticisi	31
1581	Ali Ulvi Hakoğlu	Firari	Genel-İş	Erkek	Şube yöneticisi	31

Sıra	Ad ve Soyad	Şüpheli/Firari	Adının Geçtiği Dava	Cinsiyet	Sendikal Görev	Yaş
1582	Ali Usta	Şüpheli	Tekstil	Erkek	İşyeri Baştemsilcisi	33
1583	Ali Ünal	Firari	Sosyal-İş	Erkek	Merkez Onur Kurulu üyesi	37
1584	Ali Yaşar	Şüpheli	DİSK	Erkek	DİSK ile ilişkili toplantı/eylem/etkinlik katılımcısı (Avukat)	44
1585	Ali Yaşar	Şüpheli	Genel-İş	Erkek	Şube yöneticisi	41
1586	Ali Yılmaz	Şüpheli	Genel-İş	Erkek	Şube yöneticisi	30
1587	Ali Zebil	Firari	Maden-İş	Erkek	Şube yöneticisi	26
1588	Alpaslan Işıklı	Şüpheli	DİSK	Erkek	DİSK ile ilişkili toplantı/eylem/etkinlik katılımcısı (Akademisyen)	40
1589	Altan Doğanay	Firari	Genel-İş	Erkek	Şube yöneticisi	46
1590	Altan Güney	Firari	Dev Sağlık-İş	Erkek	Merkez Onur Kurulu üyesi	32
1591	Arafat Boyat	Firari	Devrimci Toprak-İş	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	
1592	Arif Çalım	Şüpheli	Hürcam-İş	Erkek	Merkez Onur Kurulu üyesi	33
1593	Arif Dursun	Firari	İlerici Deri-İş	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	28
1594	Arif Memiş	Şüpheli	Tekstil	Erkek	İşyeri Temsilcisi	25
1595	Arif Özdemir	Şüpheli	İlerici Deri-İş	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	29
1596	Arif Özserin	Firari	Sine-Sen	Erkek	Genel Sekreter	25
1597	Armağan Aktuğ Çakır	Şüpheli	Bank-Sen	Erkek	İşyeri Baştemsilcisi	22
1598	Asil Turgutoğlu	Şüpheli	Genel-İş	Erkek	Şube yöneticisi	34
1599	Aslan Akpınar	Şüpheli	Gıda-İş	Erkek	Şube yöneticisi	37
1600	Aslan Yağcı	Şüpheli	Tekstil	Erkek	İşyeri Baştemsilcisi	32
1601	Atagün Duygulu	Firari	Gıda-İş	Erkek	Şube yöneticisi	35
1602	Atilla Rahat	Firari	Tekstil	Erkek	Şube yöneticisi	30
1603	Avni Zengin	Şüpheli	Maden-İş	Erkek	İşyeri Baştemsilcisi	27
1604	Aybars Güner	Firari	Baysen	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	37
1605	Aydın Çatar	Firari	Genel-İş	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	31
1606	Aydın Ersoy	Firari	T.İ.S.	Erkek	Şube yöneticisi	39
1607	Aydın Meriç	Firari	DİSK	Erkek	Uzman/Çalışan/İşçi	
1608	Aydın Yeşilyurt	Firari	DİSK	Erkek	Bölge Temsilcisi	34
1609	Ayhan Dümen	Firari	Aster-İş	Erkek	Genel Başkan	33
1610	Ayhan İşçi	Firari	Aster-İş	Erkek	Şube yöneticisi	26
1612	Aynur Yılmaz (Sivrikaya)	Firari	Gıda-İş	Kadın	Şube yöneticisi	22
1613	Ayşe Çokduygulular	Firari	DİSK	Kadın	Uzman/Çalışan/İşçi	
1614	Ayşe Tebessüm Sarp	Firari	DİSK	Kadın	Uzman/Çalışan/İşçi	
1615	Ayvaz Ayar	Şüpheli	Tekstil	Erkek	Şube yöneticisi	36
1616	Azamet Erdoğan	Firari	Genel-İş	Erkek	Şube yöneticisi	30
1617	Aziz Durak	Şüpheli	Aster-İş	Erkek	Şube yöneticisi	37

Sıra	Ad ve Soyad	Şüpheli/Firari	Adının Geçtiği Dava	Cinsiyet	Sendikal Görev	Yaş
1618	Aziz Küçükkubaş	Şüpheli	Gıda-İş	Erkek	Şube yöneticisi	35
1619	Aziz Tezgeldi	Şüpheli	Maden-İş	Erkek	İşyeri Baştemsilcisi	32
1620	Aziz Yerlikaya	Firari	Genel-İş	Erkek	Şube yöneticisi	27
1621	B. Baki Nalbant	Şüpheli	Genel-İş	Erkek	Şube yöneticisi	32
1622	Bahadır Berkmen	Firari	Aster-İş	Erkek	Şube yöneticisi	20
1623	Bahri Başaran	Firari	Lastik-İş	Erkek	Şube yöneticisi	36
1624	Bahri Demir	Firari	Keramik-İş	Erkek	Şube yöneticisi	44
1625	Bahriye Turan	Firari	Tekstil	Erkek	Şube yöneticisi	28
1626	Bahtiyar Erkul	Firari	Maden-İş	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	46
1627	Baki Budak	Firari	Gıda-İş	Erkek	Şube yöneticisi	
1628	Baki Kaya	Firari	Genel-İş	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	28
1629	Barış Tütün	Firari	DİSK	Kadın	Uzman/Çalışan/İşçi	
1630	Bayram Salman	Firari	ASİS	Erkek	Şube yöneticisi	24
1631	Bedrettin Bugal	Şüpheli	Maden-İş	Erkek	İşyeri Baştemsilcisi	28
1632	Bedrettin Usluer	Şüpheli	Bank-Sen	Erkek	İşyeri Baştemsilcisi	29
1633	Bedri Uğur	Firari	Sine-Sen	Erkek	Merkez Onur Kurulu üyesi	33
1634	Bekir Yılmaz	Firari	Devrimci Toprak-İş	Erkek	Merkez Denetim Kurulu üyesi	
1635	Bektemur Bıçakçı	Firari	Genel-İş	Erkek	Şube yöneticisi	42
1636	Belgüzar Özdemir	Firari	Aster-İş	Erkek	Şube yöneticisi	34
1637	Beşir İşlek	Firari	Genel-İş	Erkek	Şube yöneticisi	32
1638	Beytül Kırşak	Firari	Tekstil	Erkek	Şube yöneticisi	30
1639	Bilal Ökten	Firari	Sine-Sen	Erkek	Merkez Denetim Kurulu üyesi	39
1640	Binali Köygülü	Firari	Genel-İş	Erkek	Şube yöneticisi	35
1641	Burhan Belekoğlu	Firari	Tekges-İş	Erkek	Şube yöneticisi	37
1642	Burhan Candemir	Firari	Lastik-İş	Erkek	Şube yöneticisi	27
1643	Burhan Öz	Firari	Tekstil	Erkek	Şube yöneticisi	36
1644	Burhan Öztürk	Firari	Yeni Haber-İş	Erkek	Merkez Onur Kurulu üyesi	50
1645	Burhan Şahin	Firari	DİSK	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	44
1646	Burhanettin Özel	Firari	Tekstil	Erkek	Şube yöneticisi	32
1647	Bülent Canki	Firari	T.İ.S.	Erkek	Şube yöneticisi	
1648	Bülent Yerdelen	Firari	Tekges-İş	Erkek	Şube yöneticisi	31
1649	Cafer Çamlıbel	Firari	Yeni Haber-İş	Erkek	Şube yöneticisi	30
1650	Cafer Çamlubel	Şüpheli	Yeni Haber-İş	Erkek	Şube yöneticisi	33
1651	Cafer Gençoğlu	Firari	ASİS	Erkek	Şube yöneticisi	30
1652	Cafer Güney	Şüpheli	Tekstil	Erkek	Şube yöneticisi	43

Sıra	Ad ve Soyad	Şüpheli/Firari	Adının Geçtiği Dava	Cinsiyet	Sendikal Görev	Yaş
1653	Cafer Şahin	Şüpheli	Gıda-İş	Erkek	Şube yöneticisi	30
1654	Cafer Tepe	Şüpheli	Tekstil	Erkek	İşyeri Baştemsilcisi	47
1655	Cahit Mumcu	Firari	T.İ.S.	Erkek	Şube yöneticisi	37
1656	Cebbar Kuvvet	Firari	Genel-İş	Erkek	Şube yöneticisi	25
1657	Cebbar Pehlivan	Firari	Sosyal-İş	Erkek	Şube yöneticisi	31
1658	Celal Çezik	Firari	Aster-İş	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	26
1659	Celal Kaya	Şüpheli	Genel-İş	Erkek	İşyeri Baştemsilcisi	24
1660	Celal Kızan	Firari	Lastik-İş	Erkek	Şube yöneticisi	41
1661	Celalettin Güney	Firari	İlerici Deri-İş	Erkek	Merkez Denetim Kurulu üyesi	31
1662	Celalettin Vardarlı	Şüpheli	Tekstil	Erkek	Şube yöneticisi	27
1663	Celil Aydemir	Firari	Tekstil	Erkek	Şube yöneticisi	35
1664	Cemal Azmi Poyraz	Firari	Maden-İş	Erkek	Şube Başkanı	29
1665	Cemal Elaldı	Şüpheli	Hürcam-İş	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	37
1666	Cemal Erdoğmuş	Şüpheli	Maden-İş	Erkek	İşyeri Baştemsilcisi	29
1667	Cemal Güner	Şüpheli	Bank-Sen	Erkek	İşyeri Baştemsilcisi	27
1668	Cemal Karataş	Firari	Tekstil	Erkek	Şube yöneticisi	
1669	Cemal Önder	Firari	Dev Maden-Sen	Erkek	Merkez Denetim Kurulu üyesi	36
1670	Cemal Şener	Firari	Tekstil	Erkek	Şube yöneticisi	42
1671	Cemal Yıldız	Firari	Tekstil	Erkek	Şube yöneticisi	33
1672	Cemil Arıkan	Firari	Tekstil	Erkek	Şube yöneticisi	34
1673	Cemil Daylan	Şüpheli	Bank-Sen	Erkek	İşyeri Baştemsilcisi	44
1674	Cemil Sarıtaş	Firari	Yeraltı Maden-İş	Erkek	Merkez Denetim Kurulu üyesi	33
1675	Cemil Topçu	Firari	Genel-İş	Erkek	Şube yöneticisi	41
1676	Cenan Bıçakçı	Firari	DİSK	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	
1677	Cengiz Oşingen	Firari	Tekstil	Erkek	Şube yöneticisi	40
1678	Cevat Göremen	Firari	Genel-İş	Erkek	Şube yöneticisi	47
1679	Cevdet Bayraktar	Şüpheli	Tekges-İş	Erkek	Şube yöneticisi	26
1680	Cevdet Karagülle	Firari	T.İ.S.	Erkek	Şube yöneticisi	52
1681	Cevdet Turan	Şüpheli	Genel-İş	Erkek	Şube yöneticisi	39
1682	Ceyhan Akkaya	Firari	Gıda-İş	Erkek	Şube yöneticisi	39
1683	Cihan Karakurt	Firari	Genel-İş	Erkek	Şube yöneticisi	39
1684	Çetin Kıraçlı	Firari	Hürcam-İş	Erkek	Merkez Denetim Kurulu üyesi	28
1685	Çetin Polat	Firari	Genel-İş	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	31
1686	D. Ali Şenduran	Firari	Genel-İş	Erkek	Şube yöneticisi	51
1687	Derviş Tezel	Şüpheli	Genel-İş	Erkek	Şube yöneticisi	30

Sıra	Ad ve Soyad	Şüpheli/Firari	Adının Geçtiği Dava	Cinsiyet	Sendikal Görev	Yaş
1688	Doğan Erinç	Firari	T.İ.S.	Erkek	Merkez Denetim Kurulu üyesi	37
1689	Doğan Gökşen	Firari	Dev Sağlık-İş	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	29
1690	Doğan Soylu	Firari	Sosyal-İş	Erkek	Merkez Onur Kurulu üyesi	36
1691	Doğan Şendoğan	Firari	T.İ.S.	Erkek	Şube yöneticisi	
1692	Durhan Gülhan	Firari	Yeraltı Maden-İş	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	30
1693	Durmuş Ülker	Firari	Tekstil	Erkek	Şube yöneticisi	36
1694	Dursun Açıkbaş	Şüpheli	Genel-İş	Erkek	Şube yöneticisi	36
1695	Dursun Aydın	Firari	Keramik-İş	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	33
1696	Dursun Çetinkaya	Firari	Genel-İş	Erkek	Şube yöneticisi	47
1697	Dursun Erkan	Şüpheli	Gıda-İş	Erkek	Şube yöneticisi	30
1698	Dursun Güneş	Firari	İlerici Deri-İş	Erkek	Merkez Denetim Kurulu üyesi	36
1699	Dursun Karaman	Şüpheli	Maden-İş	Erkek	İşyeri Baştemsilcisi	30
1700	Dursun Korkmaz	Firari	Genel-İş	Erkek	Şube yöneticisi	36
1701	Dursun Kuru	Firari	Genel-İş	Erkek	Şube yöneticisi	54
1702	Dursun Özkaya	Şüpheli	Tekstil	Erkek	Şube yöneticisi	56
1703	Edem Güder	Firari	Devrimci Toprak-İş	Erkek	Merkez Onur Kurulu üyesi	
1704	Edip Erakın	Firari	DİSK	Erkek	DİSK ile ilişkili toplantı/eylem/etkinlik katılımcısı (DGF Yönetim Kurulu üyesi)	
1705	Ekrem Aydın	Firari	Maden-İş	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	32
1706	Ekrem Baş	Firari	Genel-İş	Erkek	Şube yöneticisi	41
1707	Ekrem Ekinci	Firari	Genel-İş	Erkek	Şube yöneticisi	46
1709	Emel Aksoy	Firari	Tekstil	Kadın	Şube yöneticisi	23
1710	Emin Aksoy	Firari	Nakliyat-İş	Erkek	Merkez Denetim Kurulu üyesi	
1711	Emin Ali Uzun	Şüpheli	Bank-Sen	Erkek	İşyeri Baştemsilcisi	28
1712	Emin Bakioğlu	Firari	Fındık-İş	Erkek	Şube Başkanı	39
1713	Emin Becer	Firari	Sine-Sen	Erkek	Merkez Onur Kurulu üyesi	45
1714	Emin Özdoğru	Şüpheli	Bank-Sen	Erkek	Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	35
1715	Emin Yaşar	Firari	Gıda-İş	Erkek	Şube yöneticisi	27
1716	Emine Kara (Canıbeyaz)	Şüpheli	Gıda-İş	Kadın	Şube yöneticisi	26
1717	Engin Çağlar	Firari	Gıda-İş	Erkek	Şube yöneticisi	32
1718	Engin İkibudak	Şüpheli	Basın-İş	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	39
1719	Enver Erpek	Firari	Genel-İş	Erkek	Şube yöneticisi	
1720	Enver Tuncay	Firari	Taper-İş	Erkek	Merkez Onur Kurulu üyesi	39
1721	Enver Türkoğlu	Firari	Bank-Sen	Erkek	Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	37
1722	Ercan Soykan	Firari	Genel-İş	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	30

Sıra	Ad ve Soyad	Şüpheli/Firari	Adının Geçtiği Dava	Cinsiyet	Sendikal Görev	Yaş
1723	Ercan Tunalı	Şüpheli	Bank-Sen	Erkek	İşyeri Baştemsilcisi	26
1724	Erdal Çiller	Şüpheli	Maden-İş	Erkek	İşyeri Baştemsilcisi	29
1725	Erdal Dönmez	Şüpheli	Genel-İş	Erkek	Şube Başkanı	26
1726	Erdinç Yılmaz	Firari	Yeni Haber-İş	Erkek	Şube yöneticisi	38
1727	Erdoğan İnayet	Şüpheli	İlerici Deri-İş	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	36
1728	Erdoğan Karacaoğlan	Firari	Devrimci Toprak-İş	Erkek	Merkez Onur Kurulu üyesi	
1729	Erdoğan Ünal	Şüpheli	Yeni Haber-İş	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	21
1730	Ergin Yalman	Firari	Aster-İş	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	29
1731	Erhan Aktaş	Şüpheli	Yeni Haber-İş	Erkek	Şube yöneticisi	31
1732	Erkan Esen	Firari	Keramik-İş	Erkek	Şube yöneticisi	34
1733	Erol Arısoy	Şüpheli	Bank-Sen	Erkek	Şube Başkanı	37
1734	Erol Dinz	Firari	Nakliyat-İş	Erkek	Merkez Onur Kurulu üyesi	
1735	Erol Ergüren	Şüpheli	Tümka-İş	Erkek	Şube yöneticisi	31
1736	Erol Ertan	Firari	Devrimci Toprak-İş	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	
1737	Erol Özkök	Şüpheli	DİSK	Erkek	DİSK ile ilişkili toplantı/eylem/etkinlik katılımcısı (Gazeteci)	40
1738	Erol Utku	Firari	Genel-İş	Erkek	Şube yöneticisi	35
1739	Ersan Altın	Firari	Lastik-İş	Erkek	Şube yöneticisi	30
1740	Ersin Atlı	Firari	Sosyal-İş	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	34
1742	Ertan Valunya	Şüpheli	Tekstil	Erkek	İşyeri Baştemsilcisi	42
1743	Eshap Özbilim	Firari	Devrimci Toprak-İş	Erkek	Şube yöneticisi	40
1744	Eşref Okumuş	Firari	Petkim-İş	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	33
1745	Ethem Erol	Firari	Aster-İş	Erkek	Şube yöneticisi	28
1746	Ethem Karakoyak	Firari	Genel-İş	Erkek	Merkez Onur Kurulu üyesi	38
1747	Eyüp Dönmez	Şüpheli	ASİS	Erkek	Şube yöneticisi	28
1748	F. Süleyman Köse	Firari	Fındık-İş	Erkek	Şube yöneticisi	32
1749	Faik Güneş	Şüpheli	Genel-İş	Erkek	Şube yöneticisi	26
1750	Faruk Aydoğan	Firari	Maden-İş	Erkek	Şube yöneticisi	29
1751	Faruk Ergüven	Şüpheli	Bank-Sen	Erkek	Şube Başkanı	29
1752	Faruk Erman	Şüpheli	Fındık-İş	Erkek	Şube yöneticisi	48
1753	Fatma Pehlivan	Firari	Tekstil	Kadın	Şube yöneticisi	
1754	Fehmi Özkıran	Şüpheli	Gıda-İş	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	50
1755	Feramuz Önel	Firari	Maden-İş	Erkek	Şube Başkanı	30
1756	Feridun Girdin	Firari	Genel-İş	Erkek	Şube yöneticisi	33
1757	Feridun Yıldız	Firari	Genel-İş	Erkek	Şube yöneticisi	55
1758	Ferit Gülseven	Firari	Tekstil	Erkek	Şube yöneticisi	35

Sıra	Ad ve Soyad	Şüpheli/Firari	Adının Geçtiği Dava	Cinsiyet	Sendikal Görev	Yaş
1759	Feyzullah Gümüş	Firari	Genel-İş	Erkek	Şube yöneticisi	42
1760	Fezayir Özdemir	Firari	Tekstil	Erkek	Şube yöneticisi	44
1761	Fikret Akdeniz	Firari	Basın-İş	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	29
1762	Fikret Akgün	Şüpheli	Maden-İş	Erkek	İşyeri Baştemsilcisi	26
1763	Fikret Ay	Firari	Tekstil	Erkek	Şube yöneticisi	35
1765	Fikret Çınar	Şüpheli	Tekstil	Erkek	İşyeri Baştemsilcisi	24
1766	Fikret Demir	Şüpheli	Bank-Sen	Erkek	Şube Başkanı	33
1767	Fikri Baştürk	Firari	Tekstil	Erkek	Şube yöneticisi	37
1768	Fikri Çüven	Firari	Gıda-İş	Erkek	Şube yöneticisi	30
1769	Fikri Eryurt	Firari	T.İ.S.	Erkek	Şube yöneticisi	
1770	Gaffar Akkılıç	Firari	Tekstil	Erkek	Şube yöneticisi	30
1771	Galip Sarı	Firari	Devrimci Toprak-İş	Erkek	Şube yöneticisi	34
1772	Garip Aslan	Firari	ASİS	Erkek	Şube yöneticisi	34
1773	Gül Ayyıldız	Şüpheli	Tümka-İş	Kadın	İşyeri Temsilcisi	30
1774	Gülay Türkyılmaz	Firari	DİSK	Kadın	Uzman/Çalışan/İşçi	
1775	Gülbahar Tav	Firari	Gıda-İş	Kadın	Şube yöneticisi	23
1776	Gülcan Günışık	Firari	Tekstil	Kadın	Şube yöneticisi	19
1777	Gülden Sevgili	Firari	Sosyal-İş	Kadın	Şube yöneticisi	24
1778	Gültekin Bekdemir	Firari	Yeraltı Maden-İş	Erkek	Genel Sekreter	31
1779	Gültekin Gazioğlu	Firari	DİSK	Erkek	DİSK ile ilişkili toplantı/eylem/etkinlik katılımcısı (TÖB-DER Genel Başkanı)	
1780	Gün Bulut	Firari	DİSK	Erkek	Uzman/Çalışan/İşçi	
1781	Günay Kızıltan	Firari	Sosyal-İş	Erkek	Şube yöneticisi	49
1782	Günay Kurtman	Şüpheli	İlerici Deri-İş	Erkek	İşyeri Temsilcisi	33
1783	Güner Sarıdoğan	Firari	Nakliyat-İş	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	
1784	Güngör Oğuz	Firari	Genel-İş	Erkek	Şube yöneticisi	44
1785	Gürbüz Güneş	Firari	Basın-İş	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	24
1786	Gürbüz Köprülü	Firari	Genel-İş	Erkek	Şube yöneticisi	42
1787	Gürcan Özgür	Firari	DİSK	Erkek	DİSK ile ilişkili toplantı/eylem/etkinlik katılımcısı (DKD Yönetim Kurulu üyesi)	
1788	H. İbrahim Topuz	Firari	Genel-İş	Erkek	Şube yöneticisi	45
1789	H. Macit Erdoğan	Şüpheli	Maden-İş	Erkek	Şube yöneticisi	31
1790	H. Yusuf Özdemir	Firari	Genel-İş	Erkek	Şube yöneticisi	54
1791	Hakkı Aydın	Firari	Genel-İş	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	29
1792	Hakkı Öztürk	Şüpheli	Keramik-İş	Erkek	Şube yöneticisi	37

Sıra	Ad ve Soyad	Şüpheli/Firari	Adının Geçtiği Dava	Cinsiyet	Sendikal Görev	Yaş
1793	Hakkı Özven	Firari	Gıda-İş	Erkek	Şube yöneticisi	34
1794	Hakkı Vural	Firari	Tekstil	Erkek	Şube yöneticisi	35
1795	Hakkı Yılmaz	Firari	Genel-İş	Erkek	Şube yöneticisi	48
1796	Haldun Eğinç	Firari	Maden-İş	Erkek	Şube yöneticisi	29
1797	Halil Ataç	Şüpheli	Maden-İş	Erkek	İşyeri Baştemsilcisi	30
1798	Halil Bilir	Firari	T.İ.S.	Erkek	Şube yöneticisi	
1799	Halil Burak	Şüpheli	Genel-İş	Erkek	Şube yöneticisi	41
1800	Halil Ekici	Firari	Fındık-İş	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	40
1801	Halil Güney	Firari	Maden-İş	Erkek	Şube yöneticisi	27
1802	Halil Kaya	Firari	Keramik-İş	Erkek	Şube yöneticisi	30
1803	Halil Özvardar	Şüpheli	Bank-Sen	Erkek	İşyeri Baştemsilcisi	30
1804	Halil Toy	Firari	Genel-İş	Erkek	Şube yöneticisi	49
1805	Halis Erguvan	Firari	Aster-İş	Erkek	Şube yöneticisi	35
1806	Halit Erdem	Firari	Maden-İş	Erkek	Genel Sekreter	31
1807	Halit Karaaslan	Şüpheli	Genel-İş	Erkek	Şube yöneticisi	47
1808	Haluk (Enis) Coşkun	Firari	DİSK	Erkek	DİSK ile ilişkili toplantı/eylem/etkinlik katılımcısı (Barış Derneği Genel Sekreteri)	
1809	Haluk Korkmaz	Firari	DİSK	Erkek	DİSK ile ilişkili toplantı/eylem/etkinlik katılımcısı (GEB Genel Başkanı)	
1810	Hamdi Ersöz	Şüpheli	Hürcam-İş	Erkek	İşyeri Baştemsilcisi	32
1811	Hamdi Gülen	Firari	Tekstil	Erkek	Şube Başkanı	39
1812	Hamdi Tekin	Firari	Tekstil	Erkek	Şube yöneticisi	28
1813	Hanife Yıldırım	Firari	Gıda-İş	Kadın	Şube yöneticisi	33
1814	Hasan Akgöl	Firari	Dev Maden-Sen	Erkek	Merkez Onur Kurulu üyesi	29
1815	Hasan Apohan	Firari	Gıda-İş	Erkek	Şube yöneticisi	25
1816	Hasan Burgucu/Bergüzar	Firari	DİSK	Erkek	DİSK ile ilişkili toplantı/eylem/etkinlik katılımcısı (SGB Genel Saymanı)	
1817	Hasan Cengiz	Firari	Genel-İş	Erkek	Şube yöneticisi	42
1818	Hasan Cücük	Firari	Keramik-İş	Erkek	Şube yöneticisi	36
1819	Hasan Çam	Şüpheli	Genel-İş	Erkek	Şube yöneticisi	36
1820	Hasan Doğan	Firari	Yeni Haber-İş	Erkek	Şube yöneticisi	32
1821	Hasan Doğan	Firari	Genel-İş	Erkek	Şube yöneticisi	29
1822	Hasan Erbaş	Firari	Keramik-İş	Erkek	Şube yöneticisi	29
1823	Hasan Gazi Işık	Firari	Gıda-İş	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	26
1824	Hasan Gülen	Firari	Genel-İş	Erkek	Şube yöneticisi	46
1825	Hasan Gürbüz	Firari	Gıda-İş	Erkek	Şube yöneticisi	27
1826	Hasan Güven	Firari	Aster-İş	Erkek	Şube yöneticisi	35

Sıra	Ad ve Soyad	Şüpheli/Firari	Adının Geçtiği Dava	Cinsiyet	Sendikal Görev	Yaş
1827	Hasan Hoşser	Firari	T.İ.S.	Erkek	Şube yöneticisi	
1828	Hasan Hüseyin Kelle	Firari	Aster-İş	Erkek	Şube yöneticisi	30
1829	Hasan Kaptan	Firari	Genel-İş	Erkek	Şube yöneticisi	41
1830	Hasan Saadet	Şüpheli	Maden-İş	Erkek	Şube yöneticisi	24
1831	Hasan Sefer	Firari	Genel-İş	Erkek	Şube yöneticisi	47
1832	Hasan Sirkeci	Şüpheli	Tekstil	Erkek	İşyeri Baştemsilcisi	30
1833	Hasan Sönmez	Firari	Genel-İş	Erkek	Şube yöneticisi	27
1834	Hasan Şentürk	Firari	Devrimci Toprak-İş	Erkek	Şube yöneticisi	38
1835	Hasan Şimşek	Firari	Genel-İş	Erkek	Şube yöneticisi	24
1836	Hasan Üldeş	Firari	T.İ.S.	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	44
1837	Hasan Vurgun	Firari	Maden-İş	Erkek	Şube yöneticisi	29
1838	Hasan Yıldırım	Firari	Tekges-İş	Erkek	Şube yöneticisi	31
1839	Hasan Yılmaz	Firari	Genel-İş	Erkek	Şube yöneticisi	30
1840	Hasibe Önce	Firari	Sosyal-İş	Kadın	Şube yöneticisi	21
1841	Havva Yılmaz	Firari	Gıda-İş	Erkek	Şube yöneticisi	33
1842	Hayati Özay	Firari	ASİS	Erkek	Şube yöneticisi	25
1843	Haydar Danacı	Şüpheli	Tekstil	Erkek	Şube yöneticisi	34
1844	Haydar Koç	Firari	Maden-İş	Erkek	Şube yöneticisi	30
1845	Haydar Sağıroğlu	Şüpheli	Bank-Sen	Erkek	İşyeri Baştemsilcisi	34
1846	Haydar Zar	Şüpheli	Tekstil	Erkek	Şube yöneticisi	26
1847	Hayrettin Akkoyunlu	Firari	Genel-İş	Erkek	Şube yöneticisi	46
1848	Hayrettin Bilim	Firari	Genel-İş	Erkek	Şube yöneticisi	34
1849	Hayrettin Köylüer	Firari	Genel-İş	Erkek	Şube yöneticisi	46
1850	Hayrettin Yaşar	Şüpheli	Genel-İş	Erkek	Şube yöneticisi	50
1851	Hayri Nurdan Köken	Firari	Taper-İş	Erkek	Merkez Onur Kurulu üyesi	29
1852	Hayri Zenderlioğlu	Firari	Genel-İş	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	35
1853	Hayrullah Eski	Firari	Tekstil	Erkek	Şube yöneticisi	27
1854	Hıdır Bal	Firari	Genel-İş	Erkek	Şube yöneticisi	31
1855	Hıdır Hokka	Şüpheli	Genel-İş	Erkek	İşyeri Baştemsilcisi	34
1856	Hıdır Kayhan	Şüpheli	Gıda-İş	Erkek	Şube yöneticisi	31
1857	Hıdır Sarıkaya	Firari	Maden-İş	Erkek	Şube yöneticisi	32
1858	Hıdır Söğüt	Firari	Genel-İş	Erkek	Şube yöneticisi	35
1859	Hıdır Söğüt	Şüpheli	Genel-İş	Erkek	İşyeri Baştemsilcisi	
1860	Hidayet Akkuş	Firari	Nakliyat-İş	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	
1861	Hidayet Özgündüz	Firari	Tekstil	Erkek	Şube yöneticisi	22

Sıra	Ad ve Soyad	Şüpheli/Firari	Adının Geçtiği Dava	Cinsiyet	Sendikal Görev	Yaş
1862	Hikmet Seçim	Firari	DİSK	Kadın	Uzman/Çalışan/İşçi	
1863	Hikmet Yıldız	Firari	Tekstil	Erkek	Şube yöneticisi	
1864	Hilmi Koç	Şüpheli	Genel-İş	Erkek	Şube yöneticisi	45
1865	Hulusi Kara	Firari	Tekstil	Erkek	Şube yöneticisi	30
1866	Hurşit Doğangiray	Firari	Genel-İş	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	37
1867	Hülya Erat	Firari	Tekstil	Kadın	Şube yöneticisi	22
1869	Hüsamettin Karabulut	Şüpheli	İlerici Deri-İş	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	39
1870	Hüseyin Akbulut	Firari	Yeraltı Maden-İş	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	26
1871	Hüseyin Albayrak	Firari	Tekstil	Erkek	Şube yöneticisi	30
1872	Hüseyin Arabacı	Şüpheli	Hürcam-İş	Erkek	İşyeri Baştemsilcisi	31
1873	Hüseyin Arslan	Şüpheli	Nakliyat-İş	Erkek	İşyeri Baştemsilcisi	
1874	Hüseyin Aslan	Firari	Genel-İş	Erkek	Şube yöneticisi	47
1875	Hüseyin Aydın	Şüpheli	Maden-İş	Erkek	İşyeri Baştemsilcisi	30
1876	Hüseyin Ayık	Firari	Genel-İş	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	39
1877	Hüseyin Baysal	Firari	Maden-İş	Erkek	Şube yöneticisi	33
1878	Hüseyin Çelik	Firari	Tekstil	Erkek	Şube yöneticisi	25
1879	Hüseyin Çetin	Şüpheli	Genel-İş	Erkek	Şube yöneticisi	36
1880	Hüseyin Emiroğlu	Firari	Maden-İş	Erkek	Şube yöneticisi	32
1881	Hüseyin Erdoğan	Firari	Genel-İş	Erkek	Şube yöneticisi	37
1882	Hüseyin Ermiş	Firari	Maden-İş	Erkek	Şube yöneticisi	28
1883	Hüseyin Gülücü	Firari	Dev Maden-Sen	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	29
1884	Hüseyin Kalantor	Firari	Sosyal-İş	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	26
1885	Hüseyin Kapıkaya	Firari	Genel-İş	Erkek	Şube yöneticisi	37
1886	Hüseyin Kara	Firari	Tekstil	Erkek	Şube yöneticisi	31
1887	Hüseyin Karademir	Şüpheli	Tekstil	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	29
1888	Hüseyin Karahan	Firari	Basın-İş	Erkek	Genel Sekreter	35
1889	Hüseyin Kavcı	Şüpheli	Tekstil	Erkek	İşyeri Baştemsilcisi	35
1890	Hüseyin Kenar	Firari	Tümka-İş	Erkek	Merkez Denetim Kurulu üyesi	27
1891	Hüseyin Koca	Firari	Tekstil	Erkek	Şube yöneticisi	35
1893	Hüseyin Mural	Firari	Yeni Haber-İş	Erkek	Şube yöneticisi	32
1894	Hüseyin Otun	Firari	Tekstil	Erkek	Şube yöneticisi	28
1895	Hüseyin Öztürk	Firari	Maden-İş	Erkek	Şube yöneticisi	31
1896	Hüseyin Polat	Şüpheli	Bank-Sen	Erkek	İşyeri Baştemsilcisi	36
1897	Hüseyin Söyler	Firari	Genel-İş	Erkek	Şube yöneticisi	36
1898	Hüseyin Şahin	Şüpheli	Maden-İş	Erkek	Şube yöneticisi	26

Sıra	Ad ve Soyad	Şüpheli/Firari	Adının Geçtiği Dava	Cinsiyet	Sendikal Görev	Yaş
1899	Hüseyin Tanışma	Şüpheli	Maden-İş	Erkek	İşyeri Baştemsilcisi	31
1900	Hüseyin Tekin	Firari	Keramik-İş	Erkek	Şube yöneticisi	27
1901	Hüseyin Tepeli	Firari	Maden-İş	Erkek	Merkez Onur Kurulu üyesi	30
1902	Hüseyin Tevetoğlu	Firari	Aster-İş	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	
1903	Hüseyin Toşak	Firari	Genel-İş	Erkek	Şube yöneticisi	56
1904	Hüseyin Ulusoy	Firari	Genel-İş	Erkek	Şube yöneticisi	43
1905	Hüseyin Yenice	Şüpheli	Tekstil	Erkek	Şube yöneticisi	32
1906	Hüsnü Dilli	Firari	DİSK	Erkek	Uzman/Çalışan/İşçi	
1907	Hüsnü Dindar	Firari	Devrimci Toprak-İş	Erkek	Şube yöneticisi	32
1908	Hüsnü Özyalçın	Şüpheli	T.İ.S.	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	24
1909	İ. Azer Hoşgel	Firari	Maden-İş	Erkek	Şube yöneticisi	30
1910	İbil İbrahim Atilla	Firari	Tekstil	Erkek	Şube yöneticisi	23
1911	İbrahim Apaydın	Firari	Gıda-İş	Erkek	Şube yöneticisi	30
1912	İbrahim Başaran	Firari	Keramik-İş	Erkek	Şube yöneticisi	30
1913	İbrahim Cingöz	Firari	Keramik-İş	Erkek	Merkez Onur Kurulu üyesi	44
1914	İbrahim İlitli	Şüpheli	Tekstil	Erkek	İşyeri Temsilcisi	32
1915	İbrahim Kandemir	Firari	T.İ.S.	Erkek	Şube yöneticisi	
1916	İbrahim Kaya	Firari	Devrimci Toprak-İş	Erkek	Şube yöneticisi	45
1917	İbrahim Kılınç	Şüpheli	Yeni Haber-İş	Erkek	Şube yöneticisi	36
1918	İbrahim Kutay	Firari	Devrimci Toprak-İş	Erkek	Merkez Onur Kurulu üyesi	
1919	İbrahim Sarı	Şüpheli	Tekges-İş	Erkek	İşyeri Temsilcisi	34
1920	İbrahim Şerit	Firari	Dev Maden-Sen	Erkek	Merkez Onur Kurulu üyesi	35
1921	İbrahim Tosun	Firari	İlerici Deri-İş	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	40
1922	İdris Garibe	Şüpheli	Lastik-İş	Erkek	İşyeri Baştemsilcisi	25
1923	İhsan Güneş	Firari	Dev Sağlık-İş	Erkek	Şube yöneticisi	25
1924	İhsan Kara	Firari	Maden-İş	Erkek	Şube yöneticisi	28
1925	İhsan Uğurlu	Firari	Gıda-İş	Erkek	İşyeri Baştemsilcisi	34
1926	İlhami Güzel	Şüpheli	Keramik-İş	Erkek	Merkez Denetim Kurulu üyesi	25
1927	İlhami Kar	Şüpheli	Tümka-İş	Erkek	İşyeri Temsilcisi	26
1928	İlhan Geçit	Firari	Bank-Sen	Erkek	Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	51
1929	İlhan Kokulu	Firari	Yeni Haber-İş	Erkek	Merkez Denetim Kurulu üyesi	39
1930	İlhan Şahin	Firari	Dev Maden-Sen	Erkek	Merkez Denetim Kurulu üyesi	23
1931	İlhan Tunadan	Firari	Genel-İş	Erkek	Şube yöneticisi	34
1932	İlhan Tunç	Firari	Petkim-İş	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	39
1933	İlhanmi Tükenmez	Şüpheli	Bank-Sen	Erkek	İşyeri Baştemsilcisi	25

Sıra	Ad ve Soyad	Şüpheli/Firari	Adının Geçtiği Dava	Cinsiyet	Sendikal Görev	Yaş
1934	İlknur Akça	Firari	Devrimci Toprak-İş	Erkek	Şube yöneticisi	35
1935	İlyas Çakmak	Firari	Aster-İş	Erkek	Şube yöneticisi	
1936	İlyas İnan	Firari	T.İ.S.	Erkek	Şube yöneticisi	44
1937	İrfan Aztunç	Firari	Maden-İş	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	32
1938	İrfan Cüre	Firari	DİSK	Erkek	DİSK ile ilişkili toplantı/eylem/etkinlik katılımcısı (DÖB Yönetim Kurulu üyesi)	
1939	İskan Özdemir	Şüpheli	Genel-İş	Erkek	Şube yöneticisi	42
1940	İsmail Cengiz	Firari	Maden-İş	Erkek	Şube yöneticisi	30
1941	İsmail Çakmak	Firari	Yeni Haber-İş	Erkek	Merkez Onur Kurulu üyesi	37
1942	İsmail Güzel	Firari	Tekges-İş	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	30
1945	İsmail Karabulut	Firari	Tümka-İş	Erkek	Merkez Onur Kurulu üyesi	34
1946	İsmail Kökçü	Firari	Genel-İş	Erkek	Şube yöneticisi	36
1947	İsmail Onat	Firari	Sosyal-İş	Erkek	Şube yöneticisi	31
1948	İsmail Sarıtepe	Şüpheli	Genel-İş	Erkek	İşyeri Baştemsilcisi	30
1949	İsmail Şimşek	Firari	Genel-İş	Erkek	Şube yöneticisi	35
1950	İsmail Yavaşoğlu	Firari	Tekstil	Erkek	Şube yöneticisi	40
1951	İsmail Yavuz	Firari	Tekstil	Erkek	Şube Başkanı	37
1952	İsmail Yıldırım	Şüpheli	Bank-Sen	Erkek	İşyeri Baştemsilcisi	35
1953	İsmet Aksoy	Şüpheli	Tekstil	Erkek	Şube yöneticisi	30
1954	İsmet Aslan	Firari	Keramik-İş	Erkek	Şube yöneticisi	37
1955	İsmet Elgün	Şüpheli	Fındık-İş	Erkek	Şube yöneticisi	37
1956	İsmet Erdem	Firari	Tekstil	Erkek	Şube yöneticisi	47
1957	İsmet Güngör	Firari	Yeraltı Maden-İş	Erkek	Merkez Onur Kurulu üyesi	35
1958	İsmet Savaşır	Firari	Devrimci Toprak-İş	Erkek	Şube yöneticisi	44
1959	İzzet Çapan	Şüpheli	Bank-Sen	Erkek	İşyeri Baştemsilcisi	36
1960	Jale Aytı	Şüpheli	DİSK	Kadın	DİSK ile ilişkili toplantı/eylem/etkinlik katılımcısı	30
1961	Kadem Can	Firari	Tekstil	Erkek	Şube yöneticisi	28
1962	Kadir Sezen	Firari	ASİS	Erkek	Şube yöneticisi	27
1963	Kadir Ulaş	Firari	Taper-İş	Erkek	Merkez Onur Kurulu üyesi	43
1964	Kadir Üstün	Firari	T.İ.S.	Erkek	Şube yöneticisi	50
1965	Kadri Yılmaz	Firari	Tekstil	Erkek	Şube yöneticisi	
1966	Kadriye Turgut	Şüpheli	Gıda-İş	Kadın	Şube yöneticisi	23
1967	Kahraman Altunay	Firari	Tekstil	Erkek	Şube yöneticisi	30
1968	Kaluç Kılıç	Şüpheli	Tekstil	Erkek	İşyeri Baştemsilcisi	50
1969	Kamber Doğan	Firari	Genel-İş	Erkek	Şube yöneticisi	30

Sıra	Ad ve Soyad	Şüpheli/Firari	Adının Geçtiği Dava	Cinsiyet	Sendikal Görev	Yaş
1970	Kamil Bilgin	Şüpheli	Maden-İş	Erkek	Şube yöneticisi	36
1971	Kamil Koç	Firari	Gıda-İş	Erkek	Şube yöneticisi	40
1972	Kamil Mert	Şüpheli	Tekstil	Erkek	Şube yöneticisi	32
1973	Kamil Sarısoy	Şüpheli	Maden-İş	Erkek	İşyeri Baştemsilcisi	27
1974	Kasım Elçi	Firari	Genel-İş	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	32
1975	Kasım Keskinsoy	Şüpheli	Lastik-İş	Erkek	Şube yöneticisi	32
1976	Kasım Özdemir	Firari	Hürcam-İş	Erkek	Merkez Onur Kurulu üyesi	27
1977	Kasım Öztürk	Şüpheli	Tekstil	Erkek	Şube yöneticisi	40
1978	Kaşif Karaman	Firari	Genel-İş	Erkek	Şube yöneticisi	47
1979	Kaya Teker	Firari	Genel-İş	Erkek	Şube yöneticisi	36
1980	Kazım Ecevit	Firari	Keramik-İş	Erkek	Şube yöneticisi	35
1981	Kazım Gümüş	Firari	Maden-İş	Erkek	Şube yöneticisi	26
1982	Kazım Kapan	Firari	Gıda-İş	Erkek	Şube yöneticisi	37
1983	Kazım Ödemiş	Firari	Tekstil	Erkek	Şube yöneticisi	26
1984	Kazım Yıldırım	Firari	Maden-İş	Erkek	Şube yöneticisi	32
1985	Kazım Yılmaz	Firari	Dev Sağlık-İş	Erkek	Merkez Onur Kurulu üyesi	33
1986	Kemal Akman	Şüpheli	Gıda-İş	Erkek	Şube Başkanı	37
1987	Kemal Alkan	Firari	Maden-İş	Erkek	İşyeri Baştemsilcisi	24
1988	Kemal Baştuğ	Firari	Fındık-İş	Erkek	Merkez Onur Kurulu üyesi	33
1989	Kemal Ceylan	Firari	Maden-İş	Erkek	Şube yöneticisi	26
1990	Kemal Daysal	Firari	DİSK	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	35
1991	Kemal Kanca	Firari	Nakliyat-İş	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	
1992	Kemal Karakuş	Firari	Gıda-İş	Erkek	Şube yöneticisi	28
1993	Kemal Köye	Şüpheli	Gıda-İş	Erkek	Şube yöneticisi	26
1994	Kemal Kuru	Firari	Tekges-İş	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	40
1995	Kemal Pehlivanoğlu	Firari	Genel-İş	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	33
1996	Kemal Şahin	Firari	Tekstil	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	54
1998	Kemal Yaşar	Şüpheli	Genel-İş	Erkek	Şube yöneticisi	32
1999	Kemal Yaşar	Şüpheli	Genel-İş	Erkek	Şube yöneticisi	31
2000	Kemal Yorulmaz	Firari	Gıda-İş	Erkek	Şube yöneticisi	
2001	Kemalettin Çetinkaya	Firari	Genel-İş	Erkek	Şube yöneticisi	38
2002	Kemalettin Gül	Firari	Genel-İş	Erkek	Şube yöneticisi	30
2004	Kenan Evcin	Firari	Genel-İş	Erkek	Şube yöneticisi	32
2005	Kenan Ökten	Firari	Petkim-İş	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	32
2006	Köksal Bolkıran	Şüpheli	Maden-İş	Erkek	İşyeri Baştemsilcisi	23

Sıra	Ad ve Soyad	Şüpheli/Firari	Adının Geçtiği Dava	Cinsiyet	Sendikal Görev	Yaş
2007	Lemi Yaşar Bora	Şüpheli	Maden-İş	Erkek	İşyeri Baştemsilcisi	28
2008	Leyla Eken	Şüpheli	Gıda-İş	Kadın	Şube yöneticisi	24
2009	Lütfi Bakır	Şüpheli	T.İ.S.	Erkek	Şube yöneticisi	45
2010	Lütfi Sakır	Firari	Genel-İş	Erkek	Şube yöneticisi	30
2011	M. Ali Çakmak	Şüpheli	Yeni Haber-İş	Erkek	Merkez Denetim Kurulu üyesi	30
2012	M. Ali Dinç	Firari	Aster-İş	Erkek	Şube yöneticisi	24
2013	M. Ali Gemgün	Firari	T.İ.S.	Erkek	İşyeri Baştemsilcisi	
2014	M. Ali Kösen	Şüpheli	ASİS	Erkek	Şube yöneticisi	31
2015	M. Ali Özcan	Firari	Genel-İş	Erkek	Şube yöneticisi	30
2016	M. Ali Tan	Firari	Tekges-İş	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	35
2017	M. Ali Yıldız	Firari	Genel-İş	Erkek	Şube yöneticisi	46
2018	M. Bekir Özalp	Firari	T.İ.S.	Erkek	Merkez Onur Kurulu üyesi	44
2019	M. Çetin Kanbay	Firari	Tekstil	Erkek	Şube yöneticisi	
2020	M. Fethi Gürdaloğlu	Firari	Genel-İş	Erkek	Şube yöneticisi	48
2021	M. Salih Celap	Firari	Fındık-İş	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	48
2022	M. Zeki Saran	Firari	Yeni Haber-İş	Erkek	Merkez Onur Kurulu üyesi	37
2023	Macit Gümüşoğlu	Firari	Baysen	Erkek	Merkez Onur Kurulu üyesi	30
2024	Mahir Çakır	Şüpheli	Lastik-İş	Erkek	Şube yöneticisi	35
2025	Mahir Toksöz	Firari	Keramik-İş	Erkek	Şube yöneticisi	44
2026	Mahmure Karaoğlu	Firari	Tekstil	Kadın	Şube yöneticisi	27
2027	Mahmut Çavuş	Firari	Genel-İş	Erkek	Şube yöneticisi	48
2028	Mahmut İçten	Firari	Genel-İş	Erkek	Şube yöneticisi	32
2029	Mahmut Leventoğlu	Firari	Baysen	Erkek	Şube yöneticisi	25
2030	Mahmut Mısır	Firari	Genel-İş	Erkek	Şube yöneticisi	31
2031	Mahmut Nedim Öz	Şüpheli	Bank-Sen	Erkek	İşyeri Baştemsilcisi	27
2032	Mahmut Sağlam	Şüpheli	Maden-İş	Erkek	İşyeri Baştemsilcisi	30
2033	Mahmut Şahin	Firari	Genel-İş	Erkek	Şube yöneticisi	27
2034	Mahmut Taş	Firari	Devrimci Toprak-İş	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	
2035	Mahmut Temizyürek	Firari	DİSK	Erkek	DİSK ile ilişkili toplantı/eylem/etkinlik katılımcısı (PİM Genel Başkanı)	
2036	Mahmut Yıldırım	Firari	Keramik-İş	Erkek	Şube yöneticisi	26
2037	Maksut Göksu	Firari	Sosyal-İş	Erkek	Merkez Denetim Kurulu üyesi	32
2038	Malik Gençay	Şüpheli	Keramik-İş	Erkek	Şube yöneticisi	31
2039	Mecit Vişne	Firari	T.İ.S.	Erkek	Şube yöneticisi	38
2040	Mehdi Beşpınar	Firari	DİSK	Erkek	Uzman/Çalışan/İşçi	
2041	Mehmet Akbaba	Firari	Yeraltı Maden-İş	Erkek	Merkez Onur Kurulu üyesi	33

Sıra	Ad ve Soyad	Şüpheli/Firari	Adının Geçtiği Dava	Cinsiyet	Sendikal Görev	Yaş
2042	Mehmet Akbaş	Firari	Tekges-İş	Erkek	Merkez Onur Kurulu üyesi	33
2043	Mehmet Akbulut	Firari	Tekstil	Erkek	Şube yöneticisi	30
2044	Mehmet Alıcı	Şüpheli	Bank-Sen	Erkek	İşyeri Baştemsilcisi	25
2045	Mehmet Ali Coşkun	Şüpheli	Keramik-İş	Erkek	Merkez Onur Kurulu üyesi	38
2046	Mehmet Ali Kılıç	Firari	Maden-İş	Erkek	Merkez Onur Kurulu üyesi	35
2047	Mehmet Araz	Firari	Gıda-İş	Erkek	Şube yöneticisi	
2048	Mehmet Aslan	Firari	DİSK	Erkek	DİSK ile ilişkili toplantı/eylem/etkinlik katılımcısı (Devrimci Halk Kültür Derneği Genel Başkanı)	
2049	Mehmet Aslan	Firari	Genel-İş	Erkek	Şube yöneticisi	32
2050	Mehmet Aydın	Firari	Genel-İş	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	31
2051	Mehmet Boztepe	Firari	Genel-İş	Erkek	Şube yöneticisi	45
2052	Mehmet Çelikbaş	Firari	T.İ.S.	Erkek	Merkez Denetim Kurulu üyesi	46
2053	Mehmet Çolak	Firari	Dev Sağlık-İş	Erkek	Şube yöneticisi	28
2054	Mehmet Dal	Firari	Maden-İş	Erkek	Şube yöneticisi	31
2055	Mehmet Danış	Şüpheli	Baysen	Erkek	Şube yöneticisi	29
2056	Mehmet Daniş	Şüpheli	Bank-Sen	Erkek	İşyeri Baştemsilcisi	29
2057	Mehmet Dündar	Şüpheli	Maden-İş	Erkek	İşyeri Baştemsilcisi	31
2058	Mehmet Ertuğrul	Firari	Yeni Haber-İş	Erkek	Şube yöneticisi	
2059	Mehmet Erzene	Firari	Keramik-İş	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	52
2060	Mehmet Gölalipaşaoğlu	Firari	Genel-İş	Erkek	Şube yöneticisi	28
2061	Mehmet Gül	Firari	Devrimci Toprak-İş	Erkek	Merkez Onur Kurulu üyesi	
2062	Mehmet Güler	Firari	Gıda-İş	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	34
2063	Mehmet Gündoğdu	Firari	Sosyal-İş	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	29
2064	Mehmet Gürbulak	Firari	Tekstil	Erkek	Şube yöneticisi	26
2065	Mehmet İsmailoğlu	Şüpheli	Genel-İş	Erkek	Şube yöneticisi	30
2066	Mehmet Kaçar	Firari	Keramik-İş	Erkek	Şube yöneticisi	28
2067	Mehmet Kaptan	Firari	Aster-İş	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	
2068	Mehmet Karabulut	Şüpheli	Tekstil	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	35
2069	Mehmet Karaca	Firari	DİSK	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	35
2070	Mehmet Karagöz	Firari	T.İ.S.	Erkek	Şube yöneticisi	
2071	Mehmet Kaya	Firari	Maden-İş	Erkek	Şube yöneticisi	32
2072	Mehmet Kılıç	Firari	Gıda-İş	Erkek	Şube yöneticisi	38
2073	Mehmet Kılınç	Firari	DİSK	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	
2074	Mehmet Özdemir	Firari	Yeraltı Maden-İş	Erkek	Merkez Onur Kurulu üyesi	48
2075	Mehmet Özen	Şüpheli	Maden-İş	Erkek	İşyeri Baştemsilcisi	25

Sıra	Ad ve Soyad	Şüpheli/Firari	Adının Geçtiği Dava	Cinsiyet	Sendikal Görev	Yaş
2076	Mehmet Özkök	Şüpheli	Maden-İş	Erkek	İşyeri Baştemsilcisi	25
2077	Mehmet Öztoprak	Firari	Petkim-İş	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	41
2078	Mehmet Sağlam	Firari	Genel-İş	Erkek	Şube yöneticisi	40
2079	Mehmet Sevim	Firari	Maden-İş	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	35
2080	Mehmet Soydeğer	Şüpheli	Keramik-İş	Erkek	Şube yöneticisi	34
2081	Mehmet Tilki	Firari	Gıda-İş	Erkek	Şube yöneticisi	31
2082	Mehmet Tosun	Firari	Genel-İş	Erkek	Şube yöneticisi	47
2083	Mehmet Tuna	Şüpheli	Maden-İş	Erkek	İşyeri Baştemsilcisi	28
2084	Mehmet Türk	Firari	Genel-İş	Erkek	Şube yöneticisi	42
2085	Mehmet Usta	Şüpheli	Genel-İş	Erkek	Şube yöneticisi	37
2086	Mehmet Ümit	Firari	T.İ.S.	Erkek	Merkez Onur Kurulu üyesi	40
2087	Mehmet Yeşim	Firari	Genel-İş	Erkek	Şube yöneticisi	42
2088	Mehmet Yücel	Firari	DİSK	Erkek	Uzman/Çalışan/İşçi	
2089	Mehmet Zeren	Firari	Genel-İş	Erkek	Şube yöneticisi	37
2090	Melek Nurlu	Firari	Tekstil	Kadın	Şube yöneticisi	32
2091	Memik Çakır	Firari	Devrimci Toprak-İş	Erkek	Şube yöneticisi	40
2092	Memiş Demir	Firari	Genel-İş	Erkek	Şube yöneticisi	46
2093	Menedi Günaydın	Firari	T.İ.S.	Erkek	Merkez Onur Kurulu üyesi	45
2094	Mesut Oranköylü	Şüpheli	Genel-İş	Erkek	Şube yöneticisi	28
2095	Mesut Türkyılmaz	Şüpheli	Maden-İş	Erkek	İşyeri Baştemsilcisi	27
2096	Metin Akın	Firari	Genel-İş	Erkek	Şube yöneticisi	42
2097	Metin Denizmen	Firari	Bank-Sen	Erkek	Genel Başkan	46
2098	Metin Tektaş	Firari	Yeraltı Maden-İş	Erkek	Merkez Onur Kurulu üyesi	42
2099	Mevlüt Alp	Firari	Keramik-İş	Erkek	Şube yöneticisi	31
2100	Mevlüt Eken	Firari	Genel-İş	Erkek	Şube yöneticisi	31
2101	Mızrap Zengin	Şüpheli	Keramik-İş	Erkek	Şube yöneticisi	34
2102	Mikail Kartal	Firari	Genel-İş	Erkek	Şube yöneticisi	40
2103	Mirza Arabacı	Firari	Dev Maden-Sen	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	27
2104	Mithat Dursun	Firari	Sosyal-İş	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	35
2105	Muammer Ercelez	Şüpheli	Bank-Sen	Erkek	İşyeri Baştemsilcisi	28
2106	Muammer Esmen	Firari	T.İ.S.	Erkek	İşyeri Temsilcisi	
2107	Muammer İgdü	Firari	Maden-İş	Erkek	Şube yöneticisi	50
2108	Muammer Yılmaz	Firari	Yeni Haber-İş	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	39
2109	Muazaffer Akran	Firari	Tekstil	Erkek	Şube yöneticisi	32
2110	Muharrem Akkuş	Firari	Keramik-İş	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	

Sıra	Ad ve Soyad	Şüpheli/Firari	Adının Geçtiği Dava	Cinsiyet	Sendikal Görev	Yaş
2111	Muharrem Arslan	Firari	Genel-İş	Erkek	Şube yöneticisi	44
2112	Muharrem Çatçat	Firari	Aster-İş	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	27
2113	Muharrem Güler	Şüpheli	Tekstil	Erkek	İşyeri Temsilcisi	30
2114	Muhittin Dik	Şüpheli	Keramik-İş	Erkek	Şube yöneticisi	26
2115	Muhsin Aktaş	Firari	Tekstil	Erkek	Şube yöneticisi	32
2116	Murat Güngör	Firari	DİSK	Erkek	Uzman/Çalışan/İşçi	
2117	Murat Tokmak	Firari	DİSK	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	32
2118	Murtaza Bektaş	Şüpheli	Baysen	Erkek	Şube yöneticisi	34
2119	Murtaza Tuncer	Firari	Aster-İş	Erkek	Şube yöneticisi	36
2120	Musa Kılıç	Şüpheli	Genel-İş	Erkek	Şube Başkanı	38
2121	Mustafa Akgüloğlu	Şüpheli	Limter-İş	Erkek	Merkez Onur Kurulu üyesi	30
2122	Mustafa Akkuş	Şüpheli	Sosyal-İş	Erkek	İşyeri Baştemsilcisi	35
2123	Mustafa Altunay	Firari	Tekstil	Erkek	Şube yöneticisi	20
2124	Mustafa Aslan	Firari	Tekstil	Erkek	Şube yöneticisi	39
2125	Mustafa Ay	Şüpheli	Tekstil	Erkek	Şube Başkanı	31
2126	Mustafa Bağcı	Firari	Genel-İş	Erkek	Şube yöneticisi	49
2127	Mustafa Bağçe	Şüpheli	Maden-İş	Erkek	İşyeri Baştemsilcisi	49
2128	Mustafa Coşkun	Şüpheli	Genel-İş	Erkek	İşyeri Baştemsilcisi	56
2129	Mustafa Çoban	Firari	T.İ.S.	Erkek	Şube yöneticisi	29
2130	Mustafa Demirer	Şüpheli	Bank-Sen	Erkek	İşyeri Baştemsilcisi	38
2131	Mustafa Dönmez	Şüpheli	Tekstil	Erkek	Şube yöneticisi	32
2132	Mustafa Duman	Firari	Genel-İş	Erkek	Şube yöneticisi	37
2133	Mustafa Eker	Firari	Genel-İş	Erkek	Şube yöneticisi	44
2134	Mustafa Ertuğrul	Firari	Genel-İş	Erkek	Şube Başkanı	48
2135	Mustafa Eryaşar	Şüpheli	Tümka-İş	Erkek	İşyeri Temsilcisi	30
2136	Mustafa Evin	Şüpheli	Bank-Sen	Erkek	İşyeri Baştemsilcisi	27
2137	Mustafa İlhan	Şüpheli	Maden-İş	Erkek	İşyeri Baştemsilcisi	20
2138	Mustafa İnç	Firari	Basın-İş	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	26
2139	Mustafa Kalem	Firari	Genel-İş	Erkek	Şube yöneticisi	50
2140	Mustafa Karakaş	Firari	Genel-İş	Erkek	Şube yöneticisi	48
2141	Mustafa Kılıç	Firari	Tekstil	Erkek	Şube Başkanı	37
2142	Mustafa Köse	Şüpheli	Maden-İş	Erkek	İşyeri Baştemsilcisi	23
2143	Mustafa Kuku	Firari	Lastik-İş	Erkek	Şube yöneticisi	44
2144	Mustafa Özdemir	Firari	T.İ.S.	Erkek	Şube yöneticisi	
2145	Mustafa Özgür	Şüpheli	Tekstil	Erkek	Şube yöneticisi	30

Sıra	Ad ve Soyad	Şüpheli/Firari	Adının Geçtiği Dava	Cinsiyet	Sendikal Görev	Yaş
2146	Mustafa Şakar	Firari	Gıda-İş	Erkek	Şube yöneticisi	28
2147	Mustafa Tamam	Firari	Tekstil	Erkek	Şube yöneticisi	30
2148	Muzaffer Erten	Firari	Tekstil	Erkek	Şube yöneticisi	43
2149	Muzaffer Kızıltaş	Firari	Genel-İş	Erkek	Şube yöneticisi	30
2150	Muzaffer Özdemir	Firari	Genel-İş	Erkek	Şube yöneticisi	26
2151	Mücahit İskut	Firari	Sosyal-İş	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	35
2152	Müfik Kebapoğlu	Firari	Taper-İş	Erkek	Merkez Onur Kurulu üyesi	37
2153	Müfit İptek	Firari	Genel-İş	Erkek	Şube yöneticisi	32
2154	Müftü Küçüközdoğan	Şüpheli	Bank-Sen	Erkek	İşyeri Baştemsilcisi	28
2155	Müjdan Orak	Firari	Taper-İş	Kadın	Merkez Denetim Kurulu üyesi	42
2156	Mükremin Yıldırım	Firari	İlerici Deri-İş	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	46
2157	Mümtaz Suat Esinsel	Firari	Maden-İş	Erkek	Şube Başkanı	26
2158	Münir Gültekin	Şüpheli	Tekstil	Erkek	Şube yöneticisi	24
2159	Münir Kayabaşı	Şüpheli	Tekstil	Erkek	Şube Başkanı	19
2160	Mürsel Çeliktaş	Şüpheli	Maden-İş	Erkek	İşyeri Baştemsilcisi	33
2161	Müslim İlgün	Firari	Gıda-İş	Erkek	Şube yöneticisi	28
2162	Müslüm Şahin	Firari	DİSK	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	33
2163	Müslüm Yardım	Firari	Yeni Haber-İş	Erkek	Şube yöneticisi	34
2164	Naci Can	Firari	Lastik-İş	Erkek	Şube yöneticisi	32
2165	Naciye Akar	Firari	Gıda-İş	Kadın	Şube yöneticisi	30
2166	Nacmi Alkan	Firari	Genel-İş	Erkek	Şube yöneticisi	27
2167	Nadir Kavak	Firari	Aster-İş	Erkek	Şube yöneticisi	25
2168	Nail Nacıkoğlu/Nihat Açıkalan	Firari	DİSK	Erkek	DİSK ile ilişkili toplantı/eylem/etkinlik katılımcısı (TÜM-DER Genel Sekreteri)	
2169	Namık Salış	Firari	Genel-İş	Erkek	Şube yöneticisi	40
2170	Nazım Alpaslan	Şüpheli	Maden-İş	Erkek	Şube yöneticisi	28
2171	Nazmi Alvardar	Firari	Genel-İş	Erkek	Şube yöneticisi	33
2172	Nazmi Demirtaş	Firari	Tekstil	Erkek	Şube yöneticisi	27
2173	Nazmiye Aybaş	Firari	Dev Sağlık-İş	Kadın	Merkez Onur Kurulu üyesi	24
2174	Nebi Yıldız	Şüpheli	Basın-İş	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	32
2175	Necati Ayvalı	Firari	Yeraltı Maden-İş	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	34
2176	Necmettin Çağlar	Firari	Genel-İş	Erkek	Şube yöneticisi	42
2177	Necmettin Gülbar	Firari	Gıda-İş	Erkek	Şube yöneticisi	27
2178	Nedim Mirazlı	Firari	Tekstil	Erkek	Şube yöneticisi	32
2179	Nejat Çetinel	Firari	Basın-İş	Erkek	Merkez Onur Kurulu üyesi	26

Sıra	Ad ve Soyad	Şüpheli/Firari	Adının Geçtiği Dava	Cinsiyet	Sendikal Görev	Yaş
2180	Nejat Firuz Kuhi	Firari	DİSK	Erkek	Uzman/Çalışan/İşçi	
2181	Nejat Şatıroğlu	Firari	Fındık-İş	Erkek	Şube yöneticisi	51
2182	Nejat Tevge	Firari	Taper-İş	Erkek	Merkez Denetim Kurulu üyesi	39
2183	Nevzat Kısacık	Firari	Keramik-İş	Erkek	Şube yöneticisi	35
2184	Nevzat Malkoç	Firari	Genel-İş	Erkek	Merkez Denetim Kurulu üyesi	39
2185	Nezihi Fırat	Firari	Sosyal-İş	Erkek	Merkez Onur Kurulu üyesi	38
2186	Nihal Erdem (Uygur)	Firari	DİSK	Kadın	DİSK ile ilişkili toplantı/eylem/etkinlik katılımcısı (AKD Genel Başkanı)	
2187	Nihat Altaban	Şüpheli	Tekstil	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	33
2188	Nihat Canbay	Firari	Dev Maden-Sen	Erkek	Merkez Onur Kurulu üyesi	24
2189	Nihat Çelik	Firari	Maden-İş	Erkek	Şube yöneticisi	50
2190	Nihat Gazcı	Firari	Tekges-İş	Erkek	Şube yöneticisi	37
2191	Nihat Öztürk	Firari	DİSK	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	
2192	Nihat Yıldız	Firari	Gıda-İş	Erkek	Şube yöneticisi	21
2193	Nimetullah Aytekin	Firari	Genel-İş	Erkek	Şube yöneticisi	36
2194	Niyazi Ağırnaslı	Firari	DİSK	Erkek	DİSK ile ilişkili toplantı/eylem/etkinlik katılımcısı (ÇHD Genel Başkanı)	
2195	Niyazi Aslan	Firari	DİSK	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	
2196	Niyerse Kalfa	Firari	Fındık-İş	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	38
2197	Nizametin Özkan	Firari	Genel-İş	Erkek	Şube yöneticisi	39
2198	Nurettin Eroğlu	Şüpheli	Gıda-İş	Erkek	Şube yöneticisi	27
2199	Nurettin İpek	Şüpheli	Genel-İş	Erkek	Şube yöneticisi	47
2200	Nurettin Yıldız	Firari	Basın-İş	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	33
2201	Nurhan Kavuzlu	Firari	Sosyal-İş	Erkek	Merkez Denetim Kurulu üyesi	22
2202	Nuri Ali	Firari	Nakliyat-İş	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	
2203	Nuri İlgün	Firari	Tekges-İş	Erkek	Merkez Onur Kurulu üyesi	28
2204	Nurullah Ahmet Özkepçe	Şüpheli	DİSK	Erkek	Uzman/Çalışan/İşçi	
2205	Nurzat Yalçın	Firari	Genel-İş	Erkek	Şube yöneticisi	
2206	Nusret Şansal	Firari	Genel-İş	Erkek	Şube yöneticisi	35
2207	Nusret Yılmaz	Firari	İlerici Deri-İş	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	28
2208	Oğuz Kantoğlu	Firari	Genel-İş	Erkek	Şube yöneticisi	31
2209	Oğuz Karzan	Şüpheli	Maden-İş	Erkek	İşyeri Baştemsilcisi	29
2210	Ohan Güzel	Firari	Dev Maden-Sen	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	41
2211	Orhan Aksoy	Şüpheli	Maden-İş	Erkek	İşyeri Baştemsilcisi	37
2212	Orhan Özen	Şüpheli	Maden-İş	Erkek	İşyeri Baştemsilcisi	24
2213	Orhan Özhan	Firari	Genel-İş	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	31
2214	Orhan Sündür	Firari	OLEYİS	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	27

Sıra	Ad ve Soyad	Şüpheli/Firari	Adının Geçtiği Dava	Cinsiyet	Sendikal Görev	Yaş
2215	Orhan Şenyüz	Firari	Maden-İş	Erkek	Şube yöneticisi	24
2216	Orhan Türel	Firari	T.İ.S.	Erkek	Merkez Denetim Kurulu üyesi	33
2217	Orhan Tüzel	Şüpheli	Gıda-İş	Erkek	Şube yöneticisi	29
2218	Orhan Yıldırım	Firari	Maden-İş	Erkek	Şube yöneticisi	31
2219	Orhan Yıldırım	Şüpheli	Tümka-İş	Erkek	Şube yöneticisi	32
2220	Osman Aydın	Firari	Genel-İş	Erkek	Şube yöneticisi	52
2221	Osman Ayhan	Firari	OLEYİS	Erkek	Şube yöneticisi	22
2222	Osman Bayar	Firari	Aster-İş	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	32
2223	Osman Celep	Firari	Genel-İş	Erkek	Şube yöneticisi	52
2224	Osman F. Şanlı	Firari	Yeraltı Maden-İş	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	32
2225	Osman Gürsü	Firari	Genel-İş	Erkek	Şube yöneticisi	38
2226	Osman Keleş	Şüpheli	Genel-İş	Erkek	Şube yöneticisi	29
2227	Osman Nadir Çelik	Şüpheli	Keramik-İş	Erkek	Şube yöneticisi	28
2228	Osman Nuri Koçtürk	Şüpheli	DİSK	Erkek	DİSK ile ilişkili toplantı/eylem/etkinlik katılımcısı (Akademisyen, Hekim)	62
2229	Osman Üçler	Şüpheli	Tekstil	Erkek	İşyeri Baştemsilcisi	26
2230	Ömer A. Türker	Firari	Devrimci Yapı-İş	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	31
2231	Ömer Aslan	Firari	T.İ.S.	Erkek	Şube yöneticisi	
2232	Ömer Çevik	Firari	Tekstil	Erkek	Şube yöneticisi	
2233	Ömer Demircioğlu	Firari	Devrimci Toprak-İş	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	
2234	Ömer Nihat Şenoğlu	Firari	Dev Maden-Sen	Erkek	Merkez Denetim Kurulu üyesi	28
2235	Ömer Tepekaya	Firari	T.İ.S.	Erkek	Merkez Onur Kurulu üyesi	40
2236	Ömer Turan	Firari	Lastik-İş	Erkek	Şube yöneticisi	39
2237	Ömer Yıldırım	Firari	Dev Sağlık-İş	Erkek	Şube yöneticisi	28
2238	Önder Bilgin	Firari	DİSK	Erkek	Uzman/Çalışan/İşçi	
2239	Özdemir Demir	Şüpheli	Aster-İş	Erkek	Merkez Onur Kurulu üyesi	36
2240	Özer Atik	Şüpheli	Maden-İş	Erkek	İşyeri Baştemsilcisi	27
2241	Özkan Çiftlik	Şüpheli	Bank-Sen	Erkek	İşyeri Baştemsilcisi	33
2242	Öznur Durmuş	Firari	Maden-İş	Kadın	Şube yöneticisi	28
2243	Pildan Elaldı	Şüpheli	Maden-İş	Erkek	İşyeri Baştemsilcisi	26
2244	Pullu Güneş	Firari	Dev Sağlık-İş	Kadın	Merkez Denetim Kurulu üyesi	24
2245	Rabia Akbaş	Firari	Tekstil	Kadın	Şube yöneticisi	
2246	Rafet Yılmaz	Firari	Maden-İş	Erkek	Şube yöneticisi	29
2247	Ramadan Kaya	Şüpheli	Tekstil	Erkek	Şube yöneticisi	30
2248	Ramadan Türkmen	Firari	Fındık-İş	Erkek	Merkez Denetim Kurulu üyesi	29
2249	Ramazan Engez	Firari	Genel-İş	Erkek	Şube yöneticisi	47

Sıra	Ad ve Soyad	Şüpheli/Firari	Adının Geçtiği Dava	Cinsiyet	Sendikal Görev	Yaş
2250	Ramazan Kır	Şüpheli	Tekstil	Erkek	Şube yöneticisi	28
2251	Ramazan Öztürk	Şüpheli	Bank-Sen	Erkek	İşyeri Baştemsilcisi	31
2252	Ramazan Uzuner	Firari	Genel-İş	Erkek	Şube yöneticisi	37
2253	Rasim Canikli	Firari	Maden-İş	Erkek	Şube yöneticisi	32
2254	Raşit Çilek	Firari	Gıda-İş	Erkek	Şube yöneticisi	19
2255	Recep Çokçetin	Firari	Keramik-İş	Erkek	Şube yöneticisi	24
2256	Recep Kaymakçı	Firari	Keramik-İş	Erkek	Şube yöneticisi	33
2257	Recep Orduseven	Firari	Bank-Sen	Erkek	Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	29
2258	Recep Öz	Firari	Limter-İş	Erkek	Merkez Onur Kurulu üyesi	24
2259	Recep Şenyüzlü	Firari	Yeni Haber-İş	Erkek	Şube yöneticisi	49
2260	Recep Yürür	Şüpheli	Tekstil	Erkek	Şube yöneticisi	56
2261	Remzi Akbaş	Firari	T.İ.S.	Erkek	Şube yöneticisi	42
2262	Remzi Ergün	Firari	Tekstil	Erkek	Şube yöneticisi	16
2263	Remzi Gökcan	Şüpheli	Dev Sağlık-İş	Erkek	Şube yöneticisi	36
2265	Reşat Atacan	Firari	Genel-İş	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	38
2266	Reşat Odabaşı	Şüpheli	Tekstil	Erkek	Şube yöneticisi	31
2267	Rıdvan Kambur	Şüpheli	Genel-İş	Erkek	İşyeri Baştemsilcisi	36
2268	Rıdvan Şimşeek	Firari	ASİS	Erkek	Şube yöneticisi	25
2269	Ruhi Demirkuş	Firari	Keramik-İş	Erkek	Şube yöneticisi	46
2270	Ruşen Budak	Firari	Tekstil	Erkek	Şube yöneticisi	26
2271	S. Ergün Kılıç	Firari	T.İ.S.	Erkek	Şube yöneticisi	
2272	S. Saffet Bilgi	Firari	Fındık-İş	Erkek	Merkez Onur Kurulu üyesi	36
2273	Sabahattin Altınay	Şüpheli	Tekges-İş	Erkek	Şube yöneticisi	36
2274	Sabri Karakuş	Firari	Nakliyat-İş	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	
2275	Sabri Kayacıoğlu	Şüpheli	Bank-Sen	Erkek	İşyeri Baştemsilcisi	35
2276	Sabri Kula	Firari	Devrimci Toprak-İş	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	
2277	Sadettin Celviş	Firari	İlerici Deri-İş	Erkek	Merkez Denetim Kurulu üyesi	30
2278	Sadettin Koygün	Şüpheli	Bank-Sen	Erkek	İşyeri Baştemsilcisi	25
2279	Sadettin Savcı	Şüpheli	Maden-İş	Erkek	İşyeri Baştemsilcisi	28
2280	Sadettin Zelkin	Firari	Lastik-İş	Erkek	Şube yöneticisi	37
2281	Sadık Mutlu	Firari	Genel-İş	Erkek	Şube yöneticisi	41
2282	Sadık Silistre	Firari	Fındık-İş	Erkek	Merkez Onur Kurulu üyesi	31
2283	Sadık Yıldız	Firari	Tekges-İş	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	29
2284	Sadık Yılmaz	Firari	Tekstil	Erkek	Merkez Onur Kurulu üyesi	41
2285	Sadi Kılıç	Firari	Genel-İş	Erkek	Şube yöneticisi	31

Sıra	Ad ve Soyad	Şüpheli/Firari	Adının Geçtiği Dava	Cinsiyet	Sendikal Görev	Yaş
2286	Sadi Sezen	Şüpheli	Bank-Sen	Erkek	İşyeri Baştemsilcisi	24
2287	Saduman Usta	Firari	Devrimci Toprak-İş	Erkek	Şube yöneticisi	31
2288	Saim Aydoğmuş	Firari	Gıda-İş	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	32
2289	Sait Özdemir	Firari	Hürcam-İş	Erkek	Merkez Denetim Kurulu üyesi	36
2290	Sait Şahin	Firari	Genel-İş	Erkek	Şube yöneticisi	35
2291	Salih Cömert	Firari	Baysen	Erkek	Merkez Onur Kurulu üyesi	31
2292	Salih Çelikli	Şüpheli	Bank-Sen	Erkek	İşyeri Baştemsilcisi	44
2293	Salih Kaya	Firari	ASİS	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	32
2294	Salih Kepenek	Şüpheli	Genel-İş	Erkek	İşyeri Baştemsilcisi	31
2295	Salih Kılıç	Şüpheli	Maden-İş	Erkek	Şube yöneticisi	30
2296	Salih Koçtaş	Firari	Tekstil	Erkek	Şube yöneticisi	24
2297	Salih Özgür	Şüpheli	Genel-İş	Erkek	Şube yöneticisi	32
2298	Salih Seçim	Firari	Devrimci Toprak-İş	Erkek	Şube yöneticisi	26
2299	Salih Süngerli	Firari	Dev Sağlık-İş	Erkek	Merkez Denetim Kurulu üyesi	36
2300	Salih Taner Serin	Firari	DİSK	Erkek	Bölge Temsilcisi	
2301	Salim Bostancı	Şüpheli	Tümka-İş	Erkek	Şube yöneticisi	27
2302	Salim Kekeç	Firari	Aster-İş	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	24
2303	Salim Pehlivan	Firari	Dev Maden-Sen	Erkek	Merkez Onur Kurulu üyesi	20
2304	Sami Türkmen	Şüpheli	Maden-İş	Erkek	İşyeri Baştemsilcisi	29
2305	Satılmış Hızarcı	Firari	Dev Sağlık-İş	Erkek	Şube yöneticisi	31
2306	Sebahattin Acar	Firari	Genel-İş	Erkek	Şube yöneticisi	23
2307	Sebahattin Bükülmez	Firari	Tekstil	Erkek	Şube yöneticisi	22
2308	Sebahattin Korkmaz	Şüpheli	Bank-Sen	Erkek	İşyeri Baştemsilcisi	30
2309	Sebahattin Pınar	Firari	Genel-İş	Erkek	Şube yöneticisi	31
2310	Sebahattin Şişman	Firari	Genel-İş	Erkek	Şube yöneticisi	38
2311	Sebahattin Tüfekçi	Şüpheli	Bank-Sen	Erkek	İşyeri Baştemsilcisi	29
2312	Sebahattin Yıldız	Firari	Genel-İş	Erkek	Şube yöneticisi	31
2313	Sedad Bilgin	Firari	Tekstil	Erkek	Şube yöneticisi	43
2314	Sedat Alay	Şüpheli	Basın-İş	Erkek	İşyeri Temsilcisi	33
2315	Sedat Çöloğlu	Firari	DİSK	Erkek	DİSK ile ilişkili toplantı/eylem/etkinlik katılımcısı (TTB Yönetim Kurulu üyesi)	
2317	Sefa Sert	Firari	Genel-İş	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	39
2318	Sefer Yıldız	Firari	T.İ.S.	Erkek	Şube yöneticisi	57
2319	Selahattin Canbaz	Firari	Genel-İş	Erkek	Şube yöneticisi	40
2320	Selahattin Güçlü	Firari	Keramik-İş	Erkek	Şube yöneticisi	33

Sıra	Ad ve Soyad	Şüpheli/Firari	Adının Geçtiği Dava	Cinsiyet	Sendikal Görev	Yaş
2321	Selahattin Köse	Firari	Devrimci Toprak-İş	Erkek	Şube yöneticisi	34
2322	Selim Çeçeli	Firari	Fındık-İş	Erkek	Şube yöneticisi	31
2323	Selma Armancı	Firari	T.İ.S.	Kadın	İşyeri Temsilcisi	
2324	Selma Esendağ	Firari	Tekstil	Kadın	Şube yöneticisi	37
2325	Selman Harmanol	Firari	T.İ.S.	Kadın	Şube yöneticisi	
2326	Sema Sahni	Firari	T.İ.S.	Kadın	Şube yöneticisi	
2327	Semiha Tezcan	Firari	Petkim-İş	Kadın	Şube yöneticisi	21
2328	Semra Ergün	Firari	Devrimci Toprak-İş	Kadın	Şube yöneticisi	36
2329	Server Kaya	Firari	Tekstil	Kadın	Şube yöneticisi	26
2330	Seyfettin Toptaş	Firari	İlerici Deri-İş	Erkek	Merkez Onur Kurulu üyesi	25
2331	Seyfi Çelik	Firari	Gıda-İş	Erkek	Şube yöneticisi	30
2332	Seyit Karadiş	Şüpheli	Maden-İş	Erkek	İşyeri Baştemsilcisi	24
2333	Seyithan Korkmaz	Firari	Nakliyat-İş	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	
2334	Sezai Duran	Firari	Tekges-İş	Erkek	Şube yöneticisi	34
2335	Sezi Üçok	Firari	Taper-İş	Erkek	Merkez Onur Kurulu üyesi	41
2336	Sina Pamukçu	Firari	DİSK	Erkek	Uzman/Çalışan/İşçi	
2337	Sipahi Uygun	Firari	ASİS	Erkek	Şube yöneticisi	40
2338	Suat Binzet	Firari	T.İ.S.		Şube yöneticisi	
2339	Suat İğli	Firari	OLEYİS	Erkek	Şube yöneticisi	
2340	Süleyman Çelebi	Firari	Dev Sağlık-İş	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	24
2341	Süleyman Dede	Şüpheli	Maden-İş	Erkek	İşyeri Baştemsilcisi	28
2342	Süleyman Demir	Şüpheli	Genel-İş	Erkek	Şube yöneticisi	46
2343	Süleyman Dolaşık	Firari	Maden-İş	Erkek	Şube yöneticisi	31
2344	Süleyman Dursun	Firari	Genel-İş	Erkek	Şube yöneticisi	44
2345	Süleyman Güven	Şüpheli	Gıda-İş	Erkek	Şube yöneticisi	21
2346	Süleyman Kılıç	Şüpheli	Bank-Sen	Erkek	İşyeri Baştemsilcisi	25
2347	Süleyman Kırılmaz	Firari	Gıda-İş	Erkek	Şube yöneticisi	
2348	Süleyman Kırteke	Firari	Dev Maden-Sen	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	40
2349	Süleyman Özkan	Firari	Genel-İş	Erkek	Şube yöneticisi	46
2350	Süleyman Öztürk	Şüpheli	Genel-İş	Erkek	Şube yöneticisi	36
2351	Süleyman Şahin	Firari	Devrimci Toprak-İş	Erkek	Şube yöneticisi	27
2352	Süleyman Üstün	Firari	Maden-İş	Erkek	Uzman/Çalışan/İşçi	
2353	Süleyman Yıldız	Şüpheli	Hürcam-İş	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	36
2354	Sümmani Çiçek	Firari	Genel-İş	Erkek	Şube yöneticisi	31
2355	Şaban Aktaş	Firari	Tekstil	Erkek	Şube yöneticisi	21

Sıra	Ad ve Soyad	Şüpheli/Firari	Adının Geçtiği Dava	Cinsiyet	Sendikal Görev	Yaş
2356	Şaban Rizeli	Firari	T.İ.S.	Erkek	Şube yöneticisi	
2357	Şah Haydar Karabulut	Firari	İlerici Deri-İş	Erkek	Merkez Onur Kurulu üyesi	34
2359	Şamil Altan	Firari	Basın-İş	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	29
2360	Şefik Karaosmanoğlu	Firari	Fındık-İş	Erkek	Merkez Onur Kurulu üyesi	33
2361	Şemsi Ercan	Firari	Nakliyat-İş	Erkek	Genel Başkan	35
2362	Şenel Saraç	Şüpheli	Genel-İş	Erkek	Şube yöneticisi	37
2363	Şenol Dursun	Firari	Gıda-İş	Erkek	Şube yöneticisi	38
2364	Şerafettin Aslan	Şüpheli	Genel-İş	Erkek	Şube yöneticisi	43
2365	Şerafettin Özer	Firari	Petkim-İş	Erkek	Şube yöneticisi	33
2366	Şerafettin Öztürk	Şüpheli	Bank-Sen	Erkek	İşyeri Baştemsilcisi	24
2367	Şerif Can	Firari	Yeni Haber-İş	Erkek	Şube yöneticisi	34
2368	Şevket Yüksel	Şüpheli	Maden-İş	Erkek	İşyeri Baştemsilcisi	34
2369	Şevki Kaya	Firari	Genel-İş	Erkek	Şube yöneticisi	49
2370	Şükrü Aksu	Firari	Devrimci Toprak-İş	Erkek	Şube yöneticisi	39
2371	Şükrü Berber	Firari	Maden-İş	Erkek	Şube yöneticisi	35
2372	Şükrü Ercan	Şüpheli	Genel-İş	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	26
2373	Şükrü Güler	Firari	İlerici Deri-İş	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	24
2374	Şükrü Kartal	Şüpheli	Genel-İş	Erkek	İşyeri Baştemsilcisi	27
2375	Şükrü Kefeli	Firari	Genel-İş	Erkek	Şube yöneticisi	50
2376	Şükrü Örer	Firari	Dev Sağlık-İş	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	26
2377	Şükrü Sözer	Firari	Genel-İş	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	
2378	Tacettin Coşkun	Firari	Devrimci Toprak-İş	Erkek	Şube yöneticisi	
2379	Tahir Yılmaz	Firari	Genel-İş	Erkek	Şube yöneticisi	26
2380	Tahsin Aydemir	Şüpheli	Maden-İş	Erkek	İşyeri Baştemsilcisi	18
2381	Tahsin Çetli	Firari	Genel-İş	Erkek	Şube yöneticisi	40
2382	Tahsin Güngör	Şüpheli	Keramik-İş	Erkek	Şube yöneticisi	29
2383	Tahsin Terzi	Firari	Genel-İş	Erkek	Şube yöneticisi	50
2384	Talat Yıldırım	Şüpheli	Sosyal-İş	Erkek	İşyeri Baştemsilcisi	35
2385	Talip Alev	Firari	Fındık-İş	Erkek	Merkez Denetim Kurulu üyesi	27
2386	Talip Özer	Firari	ASİS	Erkek	Şube yöneticisi	33
2387	Talip Yıldız	Şüpheli	Tekstil	Erkek	İşyeri Baştemsilcisi	
2388	Tamer Gülsoy	Şüpheli	Maden-İş	Erkek	İşyeri Baştemsilcisi	28
2389	Tamer Levent	Şüpheli	DİSK	Erkek	DİSK ile ilişkili toplantı/eylem/etkinlik katılımcısı (Tİ-SAN Yönetim Kurulu üyesi)	
2390	Tanık Günlü	Firari	Sine-Sen	Erkek	Merkez Denetim Kurulu üyesi	36

Sıra	Ad ve Soyad	Şüpheli/Firari	Adının Geçtiği Dava	Cinsiyet	Sendikal Görev	Yaş
2391	Tayfun Laçin	Şüpheli	Basın-İş	Erkek	İşyeri Temsilcisi	34
2392	Temel Kaya	Firari	Maden-İş	Erkek	Şube yöneticisi	29
2393	Temel Yıldız	Firari	Tümka-İş	Erkek	Merkez Denetim Kurulu üyesi	25
2394	Tevfik Bilgin	Firari	DİSK	Erkek	Uzman/Çalışan/İşçi	
2395	Tevfik Özyakar	Şüpheli	Tekstil	Erkek	Şube yöneticisi	42
2396	Tevfik Yücel	Firari	DİSK	Erkek		
2397	Tolunay Karakartal	Firari	Genel-İş	Erkek	Şube yöneticisi	42
2398	Tuğrul Paşaoğlu	Firari	DİSK	Erkek	Uzman/Çalışan/İşçi	
2399	Tuncay Dilsiz	Firari	Tekstil	Erkek	Şube yöneticisi	31
2400	Tuncer Gezgen	Firari	İlerici Deri-İş	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	31
2401	Turan Ata	Firari	DİSK	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	38
2402	Turan Uğurlu	Firari	Dev Sağlık-İş	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	32
2403	Turgut Akgün	Firari	Genel-İş	Erkek	Şube yöneticisi	39
2404	Turgut Bibin	Şüpheli	Genel-İş	Erkek	Şube yöneticisi	42
2405	Turgut Kersu	Firari	T.İ.S.	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	30
2406	Tülay İnan	Firari	T.İ.S.	Kadın	Şube yöneticisi	
2407	Ural Germen	Firari	Devrimci Toprak-İş	Erkek	Şube yöneticisi	52
2408	Üzeyir Dalagür	Firari	T.İ.S.	Erkek	Merkez Onur Kurulu üyesi	32
2409	Varol Bacım	Firari	Maden-İş	Erkek	Şube yöneticisi	35
2410	Varol Erkaçan	Firari	Tekstil	Erkek	Şube yöneticisi	32
2411	Vasfi Açıkyüz	Şüpheli	Aster-İş	Erkek	Merkez Onur Kurulu üyesi	25
2412	Vasfi Akduman	Firari	Keramik-İş	Erkek	Şube yöneticisi	34
2413	Vasfi Cengiz	Firari	Fındık-İş	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	38
2414	Vasıf Gürkan Yücel	Şüpheli	Bank-Sen	Erkek	İşyeri Baştemsilcisi	29
2415	Vecihi İnançlı	Şüpheli	Aster-İş	Erkek	Şube yöneticisi	26
2416	Vedat Dindar	Şüpheli	Aster-İş	Erkek	Şube yöneticisi	22
2417	Veli Semerci	Firari	T.İ.S.	Erkek	Şube yöneticisi	46
2418	Veyis İncesu	Firari	Maden-İş	Erkek	Şube yöneticisi	35
2419	Veyiz Turan (Duran)	Şüpheli	Genel-İş	Erkek	Şube yöneticisi	35
2420	Veysel Çetintaş	Firari	Petkim-İş	Erkek	Şube yöneticisi	30
2421	Vurkan Gürsel	Firari	Taper-İş	Erkek	Genel Başkan	35
2422	Yakup Çapraz	Firari	Keramik-İş	Erkek	Şube yöneticisi	53
2423	Yakup Yılmaz	Şüpheli	Genel-İş	Erkek	Şube yöneticisi	26
2424	Yalçın Şendil	Firari	Dev Maden-Sen	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	30
2425	Yasin Ekmekçi	Firari	Genel-İş	Erkek	Şube yöneticisi	42

Sıra	Ad ve Soyad	Şüpheli/Firari	Adının Geçtiği Dava	Cinsiyet	Sendikal Görev	Yaş
2426	Yaşar Akıran	Firari	Hürcam-İş	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	28
2427	Yaşar Aktı	Firari	Petkim-İş	Erkek	Merkez Onur Kurulu üyesi	26
2428	Yaşar Altınbaş	Firari	T.İ.S.	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	33
2429	Yaşar Arıkan	Firari	DİSK	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	28
2430	Yaşar Karaali	Firari	Maden-İş	Erkek	Şube yöneticisi	26
2431	Yaşar Kışlalı	Şüpheli	Bank-Sen	Erkek	İşyeri Baştemsilcisi	34
2432	Yaşar Öztürk	Firari	DİSK	Erkek	DİSK ile ilişkili toplantı/eylem/etkinlik katılımcısı (TRT-DER Genel Sekreteri)	
2433	Yaşar Yener	Firari	Tekstil	Erkek	Şube yöneticisi	35
2434	Yaşar Yıldız	Firari	Tekstil	Erkek	Şube yöneticisi	26
2435	Yaşar Yorait	Firari	DİSK			
2436	Yavuz Kocauslu	Firari	DİSK	Erkek	DİSK ile ilişkili toplantı/eylem/etkinlik katılımcısı (DHKD Yönetim Kurulu üyesi)	
2437	Yıldız Pustoğlu/Postoğlu	Firari	T.İ.S.	Kadın	Şube yöneticisi	
2438	Yılmaz Bütün	Firari	Dev Maden-Sen	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	24
2439	Yılmaz Ergüney	Şüpheli	Genel-İş	Erkek	Şube yöneticisi	41
2440	Yılmaz Gökçe	Firari	Genel-İş	Erkek	Şube yöneticisi	50
2441	Yılmaz Kandemir	Şüpheli	Bank-Sen	Erkek	İşyeri Baştemsilcisi	25
2442	Yılmaz Tanjuay	Firari	Yeraltı Maden-İş	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	26
2443	Yılmaz Türk	Firari	Tekstil	Erkek	Şube yöneticisi	26
2444	Yılmaz Yılmaz Karaosmanoğlu	Şüpheli	Bank-Sen	Erkek	İşyeri Baştemsilcisi	32
2445	Yunus Tanrıkulu	Firari	Maden-İş	Erkek	Şube yöneticisi	41
2446	Yusuf Baştaş	Şüpheli	Tekges-İş	Erkek	Şube Başkanı	34
2447	Yusuf Çelik	Firari	Gıda-İş	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	42
2448	Yusuf Filiz	Şüpheli	Maden-İş	Erkek	İşyeri Baştemsilcisi	31
2449	Yusuf Güldere	Şüpheli	İlerici Deri-İş	Erkek	İşyeri Temsilcisi	31
2450	Yusuf Kolüçlü	Firari	T.İ.S.	Erkek	Şube yöneticisi	39
2451	Yusuf Söğütçü	Firari	Tekstil	Erkek	Şube yöneticisi	37
2452	Yusuf Tepe	Firari	Gıda-İş	Erkek	Şube yöneticisi	25
2453	Yücel Çubukçu	Firari	Bank-Sen	Erkek	Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	37
2454	Yücel Özgören	Firari	Tekstil	Erkek	Şube yöneticisi	34
2455	Yücel Top	Firari	DİSK	Erkek	Uzman/Çalışan/İşçi	
2456	Yücel Vanto	Firari	Genel-İş	Erkek	Şube yöneticisi	35
2457	Yüksel Alıç	Firari	T.İ.S.		Şube yöneticisi	
2458	Yüksel Candemir	Firari	Genel-İş	Erkek	Şube yöneticisi	35

Sıra	Ad ve Soyad	Şüpheli/Firari	Adının Geçtiği Dava	Cinsiyet	Sendikal Görev	Yaş
2459	Yüksel Candoğan	Şüpheli	Aster-İş	Erkek	Şube yöneticisi	
2460	Yüksel Özmert	Şüpheli	Genel-İş	Erkek	Şube yöneticisi	32
2461	Zafer Duygun	Firari	Tekstil	Erkek	Şube yöneticisi	25
2462	Zafer Yavuzok	Şüpheli	Petkim-İş	Erkek	Şube yöneticisi	18
2463	Zebile Kara	Firari	Tekstil	Kadın	Şube yöneticisi	25
2464	Zeki Acar	Şüpheli	Basın-İş	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	31
2465	Zeki Adsız	Firari	DİSK	Erkek	Bölge Temsilcisi	32
2466	Zeki Akgün	Şüpheli	Tümka-İş	Erkek	Şube yöneticisi	26
2467	Zeki Alptekin	Firari	Limter-İş	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	25
2468	Zeki Genç	Firari	Keramik-İş	Erkek	Merkez Onur Kurulu üyesi	33
2469	Zeki Kaptan	Firari	Genel-İş	Erkek	Şube yöneticisi	28
2470	Zeki Kılıç	Firari	Sosyal-İş	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	35
2471	Zeki Kurt	Firari	Maden-İş	Erkek	Şube yöneticisi	28
2472	Zeki Murcak	Şüpheli	Genel-İş	Erkek	Şube yöneticisi	54
2473	Zeki Yeşil	Firari	Tekstil	Erkek	Şube yöneticisi	21
2474	Zeki Yıldırım	Firari	Genel-İş	Erkek	Şube yöneticisi	34
2475	Zeki Zileli	Şüpheli	Gıda-İş	Erkek	Şube yöneticisi	30
2476	Zekir Parmaksız	Firari	Gıda-İş	Erkek	Şube yöneticisi	24
2477	Zikri Çolak	Şüpheli	Maden-İş	Erkek	İşyeri Baştemsilcisi	30
2478	Ziya Ayaz	Firari	Genel-İş	Erkek	Şube yöneticisi	45
2479	Ziya Ceylan	Firari	Tümka-İş	Erkek	Merkez Denetim Kurulu üyesi	32
2480	Ziya Göze	Firari	Tekstil	Erkek	Şube yöneticisi	27
2481	Ziyaettin Çalışkan	Şüpheli	Maden-İş	Erkek	İşyeri Baştemsilcisi	25
2482	Zülal Kılıç	Firari	DİSK	Kadın	DİSK ile ilişkili toplantı/eylem/etkinlik katılımcısı (İKD Genel Sekreteri)	
2483	Zülfi Korkmaz	Şüpheli	Maden-İş	Erkek	İşyeri Baştemsilcisi	29
2484	Zülfi Öztürk	Firari	Tekstil	Erkek	Şube yöneticisi	35
2485	Zülfü Biter	Şüpheli	Tekstil	Erkek	Şube yöneticisi	28

Not: Şüpheli ve firariler DİSK Ana Davası kapsamındadır, birleştirmeler öncesi sendika davalarını kapsamamaktadır.

Tablo 4: DİSK Davası'nda Hakkında Kovuşturmaya Yer Olmadığına Karar Verilenler Listesi

Sıra	Ad ve Soyad	Şüpheli/Firari	Adının Geçtiği Dava	Cinsiyet	Sendikal Görev	Yaş
1572	Ali Özgentürk	KYO	DİSK	Erkek	DİSK ile ilişkili toplantı/eylem/etkinlik katılımcısı (Yönetmen)	35
1611	Aynur Parlak	KYO	DİSK	Erkek	DİSK ile ilişkili toplantı/eylem/etkinlik katılımcısı (Zabıta Müdürlüğü)	45
1708	Ekrem Güvercinli	KYO	DİSK	Erkek	DİSK ile ilişkili toplantı/eylem/etkinlik katılımcısı (Zabıta Memuru)	37
1741	Ertan Andaş	KYO (Ölüm)	DİSK	Erkek	Merkez Yönetim/Yürütme Kurulu üyesi	41
1764	Fikret Ayduk	KYO	DİSK	Erkek	DİSK ile ilişkili toplantı/eylem/etkinlik katılımcısı (Zabıta Memuru)	32
1868	Hülya Gemici (Postoğlu)	KYO	DİSK	Kadın	Uzman/Çalışan/İşçi	21
1892	Hüseyin Metin	KYO	DİSK	Erkek	DİSK ile ilişkili toplantı/eylem/etkinlik katılımcısı (Zabıta Müdürlüğü)	37
1943	İsmail İsmet Silahçı	KYO	DİSK	Erkek	DİSK ile ilişkili toplantı/eylem/etkinlik katılımcısı (İstanbul Belediyesi Zabıta Müdürü)	48
1944	İsmail İyiler	KYO	DİSK	Erkek	DİSK ile ilişkili toplantı/eylem/etkinlik katılımcısı (Zabıta Memuru)	31
1997	Kemal Türkler	KYO (Ölüm)	Maden-İş	Erkek	Genel Başkan	54
2003	Kenan Budak	KYO (Ölüm)	İlerici Deri-İş	Erkek	Genel Başkan	27
2264	Remzi Müfit Çetin	KYO	DİSK	Erkek	DİSK ile ilişkili toplantı/eylem/etkinlik katılımcısı (Zabıta Müdürlüğü)	38
2316	Sedat Eyidoğan	KYO	DİSK	Erkek	DİSK ile ilişkili toplantı/eylem/etkinlik katılımcısı (Zabıta Memuru)	31
2358	Şahin Erdem	KYO	DİSK	Erkek	DİSK ile ilişkili toplantı/eylem/etkinlik katılımcısı (İstanbul Belediyesi Zabıta Memuru)	31

Not: Şüpheli ve firariler DİSK Ana Davası kapsamındadır, birleştirmeler öncesi sendika davalarını kapsamamaktadır.

KAYNAKLAR

KİTAPLAR

Alpman, N. (2018). *Emeğin Şövalyeleri Netaş Grevi 1986*. İstanbul: A7 Kitap. Yayın No: 93.

Arcayürek, C. (1988). *12 Eylül'e Doğru Koşar Adım (Kasım 1979-Nisan 1980)*. İstanbul: Bilgi Yayınları.

Aysan, Y. (2013). *Afişe Çıkmak (1963-1980 Solun Görsel Serüveni)*. İstanbul: İletişim Yayınları.

Baştürk, A. (1986). *Yargı Önünde Savunma*. İstanbul: Çağdaş Yayınları.

Benli, H. Tahsin (2016). *Günlerin Bugün Getirdiği: Yücel Top Anlatıyor*. Ankara: İmge Kitabevi.

Bilir, E. (2024). *Darbeden Sonra Devrimci Yol (19080-1992)*. İstanbul: NotaBene Yayınları.

Birand, M. A. (1984). *12 Eylül 04.00*. İstanbul: Karacan Yayınları.

Boratav, K. (2019). *Türkiye İktisat Tarihi 1908-2015*. 24. Baskı. Ankara: İmge Kitabevi.

Bostancıoğlu, A. (Söyleşi) (2011). *Bitmeyen Yolculuk Oğuzhan Müftüoğlu Kitabı*. İstanbul: Ayrıntı Yayınları.

Bölülgiray, N. (1991). *Sokaktaki Askerin Dönüşü (12 Eylül Yönetimi Dönemi)*. İstanbul: Tekin Yayınevi.

Bütün, O. (2015*). Yedi Kat Yerin Altından Uğultular Geliyor*. Ankara: Dipnot Yayınları.

Cemal, H. (1986). *12 Eylül Günlüğü Tank Sesiyle Uyanmak*. İstanbul: Bilgi Yayınevi

Çandar, T. (2007). *Murat Belge Bir Hayat. 4. Baskı*. İstanbul: Doğan Kitap.

Çavdar, T. (2005). Türkiye İşçi Sınıfı Tarihinden Kesitler. İstanbul: Nazım Kitaplığı.

Çelebi, R. (1989). *89 Bahar Eylemleri, Yeni Açılım* Özel Sayı 1.

Çelik, A. (2010). *Sina Pamukçu ile Sendikalı Yıllar: Maden-İş, TİP, Türk-İş ve DİSK'ten Anılar*. İstanbul: TÜSTAV.

Çelik, A. (Ed) (2020a). *DİSK Tarihi Kuruluş, Direniş, Varoluş, 1. Cilt (1967-1975)*. İstanbul: DİSK Yayınları.

Çelik, A. (Editör). (2020b). *Emeğe Karşı Sermaye Darbesi: 12 Eylül İşçi Haklarını Nasıl Yok Etti?* İstanbul: DİSK-AR Yayınları.

Çelik, A. (Ed) (2022). *DİSK Tarihi: Dayanışma, Direniş, Umut, 2. Cilt (1975-1980)*. İstanbul: DİSK Yayınları.

Çelik, A., D. Beyazbulut ve Z. Kandaz (2021). ''12 Eylül Darbesi ve Sendikal Hareket'', *Emek Tarihi Konferansları IV*, Hazırlayanlar: Erol Ülker ve Tayfun Mertan, İstanbul: Sosyal Tarih Yayınları.

Demir, Y. (Hazırlayan) (2023). *Sınıf Mücadelesine Adanmış Bir Ömür (Memet Turan Kitabı)*. İstanbul: Ayrıntı Yayınları.

DİSK (1980). *7. Genel Kurul Çalışma Raporu*. İstanbul: DİSK Yayınları.

Dizman, İ. (2011). *Süleyman Çelebi; Emeğe Adanmış Bir Yaşam*. İstanbul: Heyamola Yayınları.

Doğan, M. G., (2021). *Neoliberalizm İşçiler ve Direniş-Özal'a Karşı Geleneksel Sendikanın Mücadelesi 1986-1991*, Çeviren: Akın Ekrem Pilgir, Tarih Vakfı Yurt yayınları, İstanbul.

Eliaçık, K. (2020). *Küresel Sendikalar Kılavuzu*. İstanbul: NotaBene Yayınları.

Elmas, M. F. (2015). *Spinoza ve İnsan*. İstanbul: Sentez Yayıncılık.

Ertemur, S. ve G. Durak (2010). *Fotoğraf Peşinde Bir Ömür*. Yayımlayan: Gülseren Köseoğlu.

Evren, K. (1990). *Kenan Evren'in Anıları*. Cilt 1. Dördüncü Baskı. İstanbul: Milliyet Yayınları.

Evren, K. (1991). *Kenan Evren'in Anıları*. Cilt 2. İkinci Baskı. İstanbul: Milliyet Yayınları.

Evren, K. (1991). *Kenan Evren'in Anıları*. Cilt 3. Birinci Baskı. İstanbul: Milliyet Yayınları.

Evren, K. (1991). *Kenan Evren'in Anıları*. Cilt 4. Birinci Baskı. İstanbul: Milliyet Yayınları.

Evreni, K. (1991). *Kenan Evren'in Anıları*. Cilt 5. Birinci Baskı. İstanbul: Milliyet Yayınları

Gourisse, B. (2023). *Political Violence in Turkey, 1975-1980* (The State at Stake). I.B. Tauris.

Gülmez, M. (2019). *1919-2019 ILO-Türkiye İlişkilerinin Yüzyılı*. ILO: Ankara.

Hak-İş (1981). *3. Genel Kurul Çalışma Raporu*. 19-20 Aralık 1981. Ankara.

Hikmet, N. (1996). *Yatar Bursa Kalesinde (Şiirler 4)*. İstanbul: Adam Yayınları.

Işıklar, F. (1986). *DİSK Davasında Savunma*. İstanbul: Gür Yayınları.

Karaca, E. (2008). *12 Eylül'ün Arka Bahçesinde (Avrupa'daki Mültecilerle Röportajlar)*. İstanbul: Siyah Beyaz Kitap.

Kartal, K. (2021). *Öyle mi Alay Komutanı! (Sınıf Hareketiyle İç İçe Bir Ömür)*. İstanbul: NotaBene Yayınları.

Kaya, P. A.(2020). ''ILO'nun 100. Yılında 111 Sayılı Sözleşme'' ILO 100. Yıl Kitabı: Çalışma Hakkı ve Çalışmanın Geleceği içinde. Haz: Aziz Çelik, Deniz Beyazbulut ve Zeynep Kandaz. İstanbul: DİSK Yayınları.

Kepenek, Y. ve N. Yentürk (2009). Türkiye Ekonomisi. 22. Basım. İstanbul: Remzi Kitabevi.

Ketenci [Soner], Ş. (1989). Ben Devletim Köleleştiririm- 2. İstanbul: BDS Yayınları.

Kılıç, E. (2008). *Özel Harp Dairesi*. İstanbul: Turkuaz Kitapçılık.

Koç Y. (2003). *Türkiye İşçi Sınıfı ve Sendikacılık Hareketi Tarihi*. İstanbul: Kaynak Yayınları.

Koç, C. ve Y. Koç (2008). *DİSK Tarihi, Efsane mi gerçek mi (1967-1980)*. Ankara: Epos Yayınevi.

Koç, V. (1987). *Hatıralarım, Görüşlerim, Öğütlerim*. İstanbul: Vehbi Koç Vakfı.

Koç, Y. (2009). Emperyalizm ve Türkiye Sendikacılığına Etkileri. İstanbul: Kaynak Yayınları.

Koç, Y. (1995). *Şeriatçılar, İşçi Hakları ve Hak-İş*. Ankara: Öteki Yayınevi.

Koç, Y. (1995). *Teslimiyetten Mücadeleye Türk-İş (1980-1989)*. İstanbul: Amaç Yayıncılık.

Koç, Y. (2010). *Türkiye İşçi Sınıfı Tarihi Osmanlı'dan 2010'a*, Ankara: Epos Yayınları.

Koç, Y. (2015). *Osmanlı'dan Günümüze Türkiye İşçi Sınıfı Tarihi*. İzmir: Tek Gıda-İş Yayını.

Koç, Y. (2019). *Türkiye İşçi Sınıfı Tarihi-Osmanlı'dan 2019'a*. İstanbul: Tekgıda-İş Yayını.

Kristal-İş (1997). *Temel Sendikal Bilgiler*. Hazırlayanlar: Aziz Çelik, Zafer Aydın. İstanbul.

Maden-İş Tarihi Çalışma Grubu (2017). *Derinden Gelen Kökler*. 2. Cilt. İstanbul: Birleşik Metal-İş ve TÜSTAV ortak yayını.

MESS (2000). *Gelenek ve Gelecek*. İstanbul: MESS Yayını.

Mumcu, U. (1996). *12 Eylül Adaleti*. Ankara: UM:AG Yayınları.

Özveri, M. (2012). *Türkiye'de Toplu İş Sözleşmesi Yetki Sistemi ve Sendikasızlaştırma (1963-2009)*. Ankara: Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Yayını.

Pekin, F. (2024). *"Dedem Koruk Yemiş..." (Emekçilerle Yanyana Bir Yaşam)*. İstanbul: Literatür Yayınları.

Petrol-İş (1985). *Petrol-İş 84 Yıllık*. Hazırlayan: İlyas Köstekli. İstanbul.

Petrol-İş (1987). *86 Petrol-İş Yıllığı*. Hazırlayan: İlyas Köstekli. İstanbul.

Poyraz, C. A. (2017). *Koş Cemal Koş*. İstanbul: Belge Yayınları.

Selçuk, K. E. (2023). *Fehmi Işıklar Metris'ten Meclis'e Sendikacı*, Siyasetçi. İstanbul: İletişim Yayınları.

Sezer Ç. ve İ. Dizman (2010). *12 Eylül'ün 30. Yılında 30 Hayat*. Ankara: İmge Yayınları.

Silier, O. (2023). *TİP'in Dağılmasının 1979-80 Aşaması (Belgeler, Tanıklıklar)*, İstanbul: Sosyal Tarih Yayınları.

Sönmez, M. (1984). *Özal Ekonomisi ve İşçi Hakları*. İstanbul: Belge Yayınları.

Sönmez, M. (1987). *Kırk Haramiler: Türkiye'de Holdingler*. İstanbul: Gözlem Yayıncılık.

Spinoza, B.(2011). *Etika* (Çev. Hilmi Ziya Ülgen). Ankara: Dost Kitabevi.

Şafak, C. ve N. Gülenç (2024). *Otomobil-İş Tarihi*. 2. Cilt. İstanbul: Birleşik Metal-İş Sendikası.

Şahin, M. (2022). *Bir Zamanlar DİSK Vardı*. İstanbul: Zinde Yayıncılık.

Tayanç, T. ve diğerleri (1987). *Türkiye'de Yapılan Grevlerin Nicel ve Nitel Değerlendirmesi (1963-1980)*. İstanbul: Türkiye Denizciler Sendikası Yayınları.

Teyhani, Ş. (2020). *Ateşi Çalan Yolcular 1 (Kamer Teyhani Kitabı)*. İstanbul: Ayrıntı Yayınları.

TİSK (1980). *TİSK'in 13. Olağan Genel Kurulu Çalışma Raporu*. Ankara. Nisan 1980. Yayın No.54.

TİSK (1982). *XIV. Olağan Genel Kurul Çalışma Raporu*. Nisan 1982. Ankara: TİSK Yayını.

TKP (1983). *Türkiye Komünist Partisi 5. Kongre Belgeleri (I)*. TKP Yayınları.

Tokol, A. (1997). Türk Endüstri İlişkileri Sistemi. Bursa: Ezgi Kitabevi.

Türk-İş (1982). *12. Genel Kurula Sunulan Çalışma Raporu*. Ankara: Türk-İş Yayınları.

Türkiye Sendikacılık Ansiklopedisi (1996). 1. Cilt. İstanbul: Tarih Vakfı Kültür Bakanlığı Ortak Yayını.

TÜSİAD (1980). *The Turkish Economy 1980*. 25 Temmuz 1980.

Yeldan, E. (2001). *Küreselleşme Surecinde Türkiye Ekonomisi*. 4. Baskı. İstanbul: İletişim Yayınları.

Yıldız, Ş.(2008). *1960'lardan 1990'a Fırtınada Yürüyüş*. İstanbul: TÜSTAV.

Makaleler ve Yazılar

Akbal, O. (1982). "DİSK Davasında". *Cumhuriyet*, 10 Ocak 1982.

Akbal, O. (1982). "DİSK Davasını İzlerken". *Cumhuriyet*, 24 Nisan 1982.

Akbal, O. (1986). "Demokrasi, Hukukun Üstünlüğü Demektir". *Cumhuriyet*, 1 Mart 1986.

Akbal, O. (1987). "500 Bin İşçinin Hakları". *Cumhuriyet*, 8 Mart 1987.

Akbal, O. (1987). "Yılın Olayı, DİSK Kararıdır". *Cumhuriyet*, 3 Ocak 1987.

Aker, Ö. (1998). "Uluslararası Kuruluşlara Üyelik", *Türkiye Sendikacılık Ansiklopedisi*. Cilt: 3. İstanbul: Türkiye Ekonomik ve Toplumsal Tarih Vakfı.

Aker, Ö. (1998). "Uluslararası Kuruluşlara Üyelik", Türkiye Sendikacılık Ansiklopedisi. Cilt: 3. İstanbul: Türkiye Ekonomik ve Toplumsal Tarih Vakfı.

Aranca, A. (2020). 57 Yıldır Adalet Peşinde Koşan Bir Hukukçu: Turgut Kazan. https://www.sozcu.com.tr/57-yildir-adalet-pesinde-kosan-bir-hukukcu-turgut-kazan-wp6165351 (Erişim: 10 Mart 2025).

Arapkirli, Z. (1987). "Önce demokrasi, sonra

AET''. *Cumhuriyet*, 15 Şubat 1987.

Aşam, İ. E. (2010). ''Otağ-ı Hümayun' Müdahalesi. *BirGün*. 28 Aralık 2010. https://www.birgun.net/haber/otag-i-humayun-mudahalesi-56519 (Erişim: 01.02.2025).

Banks (t.y.). Bülten, Banks Banka ve Sigorta İşçileri Sendikası Yayın Organı. Tarihsiz.

Bianet (2001). ''12 Eylülde kim neredeydi?'' https://bianet.org/haber/12-eylulde-kim-neredeydi-4546 (Erişim: 12 Ocak 2025).

Bora, T. (2021). ''Önsöz; Türkiye'de Faşizmin Serencamı''. *Emilio Gentile. Faşist Kimdir*? Çev. Betül Parlak içinde. İstanbul: İletişim Yayınları.

Bora, T. ve B. Akçura (1986). ''DİSK'li işçiler nereye gidiyor?''. *Yeni Gündem*, Sayı 15, 16-22 Haziran 1986.

Çağdaş Gazeteciler Derneği (ÇHD) (2010). Şükran Soner Söyleşisi. https://cgd.org.tr/soz-ustalarda/2010/12/13/sukran-soner/ (Erişim: 2 Ocak 2025).

Çelik, A. (2020). ''Yetmişli Yıllarda Emek Hareketi: 15-16 Haziran'dan 12 Eylül'e Yükseliş ve Düşüş''. *Türkiye'nin 1970'li Yılları* (Editör: Mete Kaan Kaynar) içinde. İstanbul: İletişim Yayınları.

Çelik, A. (2023). ''Dipten Gelen Dalga: Yoksullaşan İşçi Sınıfının Direnişi ve 1989 Bahar Eylemleri''. *Türkiye'nin 1980'li Yılları (içinde)*. Mete Kaan Kaynar (Haz). İstanbul: İletişim Yayınları.

Çelik, A. ve C. Şafak (2020). ''DİSK'in DGM Direnişi ve Genel Yas Eylemi (1976): Türkiye Tarihinin En Büyük Siyasi Genel Grevi''. *Sosyal Politika ve İktisat Yazıları-Prof. Dr. Seyhan Erdoğdu'ya Armağan* (Editörler: Hasan Tahsin Benli, Elif Hacısalihoğlu, Denizcan Kutlu, Güven Savul) içinde. Ankara: Mülkiyeliler Birliği Vakfı Yayınları.

Çelik, A. ve K. Lordoğlu (2006). ''Türkiye'de Resmi Sendikalaşma İstatistiklerinin Sorunları Üstüne''. *Çalışma ve Toplum*, Sayı 9.

Çelik, A., (1996). ''Bahar Eylemleri'', *Türkiye Sendikacılık Ansiklopedisi*, Cilt1, Tarih Vakfı-Kültür Bakanlığı Ortak Yayını, İstanbul.

Çetik, M. ve Y. Akkaya (1999). Türkiye'de Endüstri İlişkileri. İstanbul: Türkiye Ekonomik ve Toplumsal Tarih Vakfı.

Devrimci İşçiler (1980). ''Anti-Faşist Mücadeleyi Örgütlemek ve Yükseltmek İçin Görev Başına'', Devrimci İşçiler (Haziran 1980).

Dizdar, M. (1980). ''DİSK 7. Genel Kurulu'ndan çıkan sonuçlar'', *Bağımsız, Demokrasi, Sosyalizm Yolunda Gerçek*, Sayı 179, 7 Temmuz 1980.

Ekmekçi, M. (1991).''Bir Sendikacının Anlattıkları,'' *Cumhuriyet*, 29 Ekim 1991.

Eyice, S. (1994). ''Dâvud Paşa Sarayı''. *İslam Ansiklopedisi*. Cilt 9.

Firuz, N. (1987). ''Alpaslan Işıklı'nın Bazı Yanılgıları''. *11. Tez Kitap Dizisi*. Sayı 7. Kasım 1987. İstanbul: Uluslararası Yayıncılık.

Gazete Duvar (2023). Orhan Taylan. https://www.gazeteduvar.com.tr/orhan-taylan-kimdir-haber-1645711 (Erişim: 11 Mart 2025).

Göze, E. (1986). ''DİSK Mahkûm Oldu''. *Cumhuriyet*, 25 Aralık 1986.

Güler, C. (2019). ''Darbe, Dayanışma ve Direniş: 1980 Dönemi Avrupa Sendikal Hareketi ve DİSK İlişkileri''. *Çalışma ve Toplum*. 1(60).

Gülmez, M. (2017). ''ILO'da Çalışan/İşçi Delegesi Memur-Sen'den Olamaz(dı)''. https://disk.org.tr/2017/06/iloda-calisanisci-delegesi-memur-senden-olamazdi (Erişim: 21 Mart 2025).

Güngör, F. Ş. (2015). ''Spinoza'da İyi ve Kötünün Conatus (En İyi Şekilde Varlıkta Kalmakta Israr) Bağlamında Değerlendirilmesi''. Felsefe ve Sosyal Bilimler Dergisi. 2015 Güz. Sayı: 20, 131-142.

Güzel, M. Ş. (1987). ''1980 Sonrasında İşçi Haklarında Gerilemeler''. 11. Tez. Kitap:5, İstanbul: Uluslararası Yayıncılık, 76-91.

Güzel, M. Ş. (1987). ''1980 Sonrasında İşçi Haklarında Gerilemeler''. *11. Tez*. Kitap:5. İstanbul: Uluslararası Yayıncılık.

Ilıcak, N. (1982). ''DİSK Davasından Notlar''. *Tercüman*, 7 Ocak 1982.

Işıklı, A. (1987). ''DİSK Sendikal Tercihini Batı Avrupa Sendikacılığı Olarak Yapmıştır''. *11. Tez Kitap Dizisi*. Sayı 7. Kasım 1987. İstanbul: Uluslararası Yayıncılık.

İlkiz, F. (1991). ''Kaldığı Yerden Devam''. *Cumhuriyet*, 17 Temmuz 1991.

İlkiz, F. (2006). ''Aybar ve Nebioğlu Dostluğu, *Binanet*, 14 Ağustos 2006.

İlknur, M. (1992). 12 Eylül'ün Başsavcısı Süleyman Takkeci ilk kez Nokta'ya konuştu. *Nokta*, 19 Temmuz 1992.

İlknur, M. (2017). ''Ahmet İsvan'ın Ardından''. *Cumhuriyet*, 3 Mayıs 2017.

Kara, M. A. (2018). ''12 Eylül Askeri Darbesinin Sendikal Mücadeleye Etkileri''. Demokrasi: Darbeler ve Tepkiler. Editör. Betül Karagöz Yerdelen. Giresun: Divan Kitap https://iibf.giresun.edu.tr/Files/ckFiles/iibf-giresun-edu-tr/etkinlik/1_icindekiler.pdf (Erişim: 20.11.2018).

Kaya, P. A. (2020). ''ILO'nun 100. Yılında 111 Sayılı Sözleşme'' *ILO 100. Yıl Kitabı: Çalışma Hakkı ve Çalışmanın Geleceği* içinde. Haz: Aziz Çelik, Deniz Beyazbulut ve Zeynep Kandaz. İstanbul: DİSK Yayınları.

Kayserilioğlu, O. (2019). ''Devrimciliği sevmek, halkla kaynaşarak devrimci faaliyeti örgütlemek, hep sahip çıkılması gereken mirası olarak kaldı.'' https://elyazmalari.com/2019/07/25/kenan-budakin-mirasi/ (Erişim tarihi 01 Ocak 2025).

Ketenci, Ş. (1981). ''Kayyım''. *Cumhuriyet*, 8 Mayıs 1981.

Ketenci, Ş. (1986). ''Türk-İş-DİSK Uluslararası Dayanışma''. *Cumhuriyet*, 20 Mart 1986.

Ketenci, Ş. (1991). ''11 Yılın Ayıbı''. *Cumhuriyet*, 18 Temmuz 1991.

Koç, Y. (2021). ''12 Eylül Darbesinden Sonra İşçi Çıkarma Yasağı'', https://www.yildirimkoc.com.tr/usrfile/1614324131b.pdf (Erişim: 11 Mart 2025).

Mumcu, U. (1986). ''Mehmet Ali Aybar Anlatıyor: Bitmeyen Koşu''. *Cumhuriyet*, 9 Mart 1986.

Mumcu, U. (1991). ''DİSK'in Malları''. *Cumhuriyet*, 11 Mayıs 1991.

Mumcu, U. (1992). ''Yaşasın DİSK...''. *Cumhuriyet*, 20 Haziran 1992.

Mumcu, U. (1993). ''Orhan Apaydın''. *Cumhuriyet*, 28 Şubat 1993.

Oflaz, L. (1992). ''Ünlüler İşkenceyi Anlatıyor''. *Cumhuriyet*. 3 Haziran 1992.

Pekin, F. (1996). ''DİSK Davası'' maddesi, *Türkiye Sendikacılık Ansiklopedisi*. 1. Cilt, İstanbul: Tarih Vakfı ve Kültür Bakanlığı ortak yayını.

Pekin, F. (1998). ''12 Eylül'de DİSK Dışında Yargılanan Sendikalar''. Türkiye Sendikacılık Ansiklopedisi. Cilt: 2. İstanbul: Türkiye Ekonomik ve Toplumsal Tarih Vakfı.

Selçuk, İ. (1987). ''DİSK Geçmiş Değildir; Gelecektir...''. *Cumhuriyet*, 13 Şubat 1987.

Soner, Ş. (1998). ''12 Eylül Döneminde İşçi Hareketleri''. Türkiye Sendikacılık Ansiklopedisi. Cilt: 2. İstanbul: Türkiye Ekonomik ve Toplumsal Tarih Vakfı.

Soner, Ş. (2015). ''TGS ve Cumhuriyet'te 50 Yıl''. *Journo*, https://journo.com.tr/tgs-ve-sukran-soner (Erişim: 2 Ocak 2025).

Soysal, M. (1986). ''Ağlama Duvarı''. *Milliyet*, 26 Aralık 1986.

Şafak, C. (1986). ''1980 Sonrası Sendikal Hareket ve Sorunları''. *Düşün*. Sayı 27. Haziran 1986.

Şafak, C., (1989). ''İlkbahar Eylemleri Üzerine Gecikmiş Düşünceler'', *Yeni Açılım* sayı 19 (1989), ss. 21-29.

Teztel, D. (2010). ''İçtenliğini Anlatmayı Beceremem'' *Erdoğan Köseoğlu Fotoğraf Peşinde Bir Ömür* (Yayımlayan: Gülseren Köseoğlu) içinde, İstanbul: Kurtiş Matbaacılık.

The Workers of Yeni Çeltek (t.y.). (The Mass-Trial of Turkish Mineworkers and the Events Leading Up To It) – Arbeitsgemeinschaft Türkei-Flüchtlinge, Bassel.

Türkiye Sendikacılık Ansiklopedisi (1996). ''MİSK'' maddesi. İstanbul: Tarih Vakfı Kültür Bakanlığı ortak yayını.

Türsoy, E. (1991). ''DİSK Kararının Hukuksal Sonuçları''. *Cumhuriyet*, 4 Ağustos 1991.

Üçüncü, Ş. (2024). ''12 Eylül'ün Trabzonlu tanıkları'' https://www.haber61.net/siyaset/12-eylulun-trabzonlu-tanikla-ri-h191846.html (Erişim: 12 Ocak 2025).

Vardar, N. (2016). Orhan Taylan ile Söyleşi: Şans mı Kader mi, Bu Afiş 1 Mayıs'ın Simgesi Oldu. https://bianet.org/haber/sans-mi-kader-mi-bu-afis-1-mayis-in-simgesi-oldu-174231 (Erişim: 11 Mart 2025).

Yalçınbayır, E. (2013). 12 Eylül ve Ahmet Hilmi Feyzioğlu. Bianet. 31 Ekim 2013.

TEZLER

Arslan, H. (2006). State, Labour, and Crisis: The 1989-1995 Period in Turkey'', The Graduate School of Social Sciences of Middle East Technical University, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi.

Elmas, M. F. (2018). Spinoza ve Levinas'ta ''Etik Olan'' Üzerine Eleştirel Bir İnceleme. Yayımlanmamış Doktora Tezi. Bursa: Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Öz, İ. B. (2005). Kalkınma Sürecinde Sektörel-Sendikal Dinamikler Örnek Olay: Türkiye Maden-İş Sendikası (Yüksek Lisans Tezi), İstanbul: Marmara Üniversitesi.

Poyraz, D. P. (2017). Neoliberal Dönemde Sınıf-Sendika-Siyaset İlişkisi: DİSK Örneği (1981-1998), Doktora Tezi, İstanbul: Marmara Üniversitesi.

Ünlü, B. (2017). Bir Siyasal Düşünür Olarak Mehmet Ali Aybar ve Dönemi. Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Voyvoda, N. (2011). ''The Transformation of The Labor Market and The Reconstruction of Workers Mobilization: The Experience of The Spring Demonstrations of 1989'', Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Boğaziçi Üniversitesi Atatürk Institute for Modern Turkish History.

SÜRELİ YAYINLAR

Akis: 16 Haziran 1960.

Atılım: Aralık 1980; Temmuz 1983.

BANKS: Sayı 15, tarihsiz.

Cumhuriyet: Cumhuriyet gazetesi arşivi (Kitapta Cumhuriyet gazetesi arşivinden yoğun biçimde kullanılmıştır. Yüzlerce farklı tarihli Cumhuriyet gazetesi haberleri, yorumları ve küpürlerine yer verilmiştir. Bu kaynaklar ilgili yerlerde belirtilmiştir. Çok uzun bir liste olacağı için Cumhuriyet gazetesi haberleri tek tek belirtilmemiştir).

Demokrat Türkiye: 17 Ocak 1984, Sayı 25.

Demokrat: 29 Haziran 1980, 30 Aralık 1979, 3 Ocak 1980, 4 Temmuz 1980, 11 Eylül 1980, 12 Eylül 1980.

Devrimci Yol: Ağustos 1980, Sayı 37.

DİSK dergisi: 1978, Sayı 12; Ocak-Şubat-Mart 1980, Sayı 61-62-63; DİSK 24 Yaşında, 1991; DİSK'in Sesi, Eylül 1992, Sayı 1.

Flashes: 25 Ocak 1982.

Free Labour World: 20 Ocak 1987.

Gırgır dergisi: Sayı 452; Sayı 747.

Gün: Sayı 14, Nisan 1986.

Hukuk Defterleri: Eylül-Ekim 2017, Sayı 9.

Hürriyet: 24 Aralık 1986, 20 Nisan 2010.

İleri: Aralık 1983, Sayı 16.

İşçinin Alınteri: Temmuz 1987, Sayı 6.

Kristal-İş gazetesi: Şubat 1987.

Maden-İş dergisi: 26 Kasım 1979, Sayı 125.

Milliyet: Kitapta Milliyet gazetesi arşivinden yoğun biçimde kullanılmıştır. Yüzlerce farklı tarihli Milliyet gazetesi haberleri, yorumları ve küpürlerine yer verilmiştir. Bu kaynaklar ilgili yerlerde belirtilmiştir. Çok uzun bir liste olacağı için Milliyet gazetesi haberleri tek tek belirtilmemiştir).

Nokta dergisi: 17-23 Eylül 1984, Sayı 30; 19 Temmuz 1992.

Sabah: 3 Mayıs 1989.

Tercüman: 1 Haziran 198, 16 Eylül 1980, 24 Aralık 1986, 25 Aralık 1980, 25 Aralık 1981, 4 Şubat 1981, 7 Ocak 1982.

Toplumsal Kurtuluş: Temmuz 1987, Sayı 1.

Türk-İş dergisi: Eylül 1980, Sayı 138; Kasım 1980, Sayı 140; Ocak 1981, Sayı 142; Ocak 1987, Sayı 208.

Türkiye Postası: 25 Mart 1983.

Vardiya: Mart 1983, Sayı 7.

Yeni Gündem: Aralık 1986, Sayı 42, 3 Mart 1986.

ARŞİV KAYNAKLARI

BİRLEŞİK METAL-İŞ ARŞİVİ

Birliğin Gerekliliği ve Tarihsel İlişkilerimiz, 11.4.1992, Birleşik Metal-İş Arşivi.

Celal Özdoğan, Video: Fahrettin Engin Erdoğan. Mayıs 2018. Birleşik Metal-İş Arşivi.

Cumhuriyet Arşivi

DİSK Davası kitabında Cumhuriyet gazetesi arşivinden çok sayıda fotoğrafa yer verilmiştir.

DİSK Genel Merkez Arşivi

1. Ordu ve İstanbul Sıkıyönetim Komutanlığı, 13 Kasım 1980 tarihli yazısı eki, DİSK Davası Hazırlık Soruşturması Belgeleri, DİSK Arşivi.

66. Mekanize Tümen Komutanı Tümgeneral İbrahim Türkgenci'nin 20 Temmuz 1982'de Üçüncü Kolordu Komutanlığına yazdığı yazı.

DİSK Kayyım Heyetinin 13 Temmuz 1984 tarihli toplantı kararları, DİSK Kayyım Heyeti Karar Defteri, DİSK Arşivi.

DİSK Kayyım Heyetinin 14 Ocak 1982 tarihli toplantı kararları, DİSK Kayyım Heyeti Karar Defteri, DİSK Arşivi.

DİSK Kayyım Heyetinin 16 Şubat 1981 tarihli toplantı kararları, DİSK Kayyım Heyeti Karar Defteri, DİSK Arşivi.

DİSK Kayyım Heyetinin 18 Şubat 1981 tarihli toplantı kararları, DİSK Kayyım Heyeti Karar Defteri, DİSK Arşivi.

DİSK Kayyım Heyetinin 19 Mart 1981 tarihli toplantı kararları, DİSK Kayyım Heyeti Karar Defteri, DİSK Arşivi.

DİSK Kayyım Heyetinin 2 Mart 1981 tarihli toplantı kararları, DİSK Kayyım Heyeti Karar Defteri, DİSK Arşivi.

DİSK Kayyım Heyetinin 20 Nisan 1983 tarihli toplantı kararları, DİSK Kayyım Heyeti Karar Defteri, DİSK Arşivi.

DİSK Kayyım Heyetinin 23 Şubat 1981 tarihli toplantı kararları, DİSK Kayyım Heyeti Karar Defteri, DİSK Arşivi.

DİSK Kayyım Heyetinin 24 Nisan 1992 tarihli toplantı kararları, DİSK Kayyım Heyeti Karar Defteri, DİSK Arşivi.

DİSK Kayyım Heyetinin 24 Şubat 1981 tarihli toplantı kararları, DİSK Kayyım Heyeti Karar Defteri, DİSK Arşivi.

DİSK Kayyım Heyetinin 26 Ocak 1981 tarihli toplantı kararları, DİSK Kayyım Heyeti Karar Defteri, DİSK Arşivi.

DİSK Kayyım Heyetinin 27 Haziran 1987 tarihli toplantı kararları, DİSK Kayyım Heyeti Karar Defteri, DİSK Arşivi.

DİSK Kayyım Heyetinin 31 Mart 1981 tarihli toplantı kararları, DİSK Kayyım Heyeti Karar Defteri, DİSK Arşivi.

DİSK Kayyım Heyetinin 4 Mayıs 1981 tarihli toplantı kararları, DİSK Kayyım Heyeti Karar Defteri, DİSK Arşivi.

DİSK Kayyım Heyetinin 6 Aralık 1988 tarihli toplantı kararları, DİSK Kayyım Heyeti Karar Defteri, DİSK Arşivi.

DİSK ve Üye Sendikaların Kayyımlardan Teslim Alınan Malvarlığı Dökümü, 24.4.1992, DİSK Arşivi.

DİSK Yönetim ve Yürütme Kurulu, 12–13 Ekim 1978 tarihli DİSK Yönetim Kurulu toplantısı, Karar Defterleri, DİSK Arşivi.

DİSK Yönetim ve Yürütme Kurulu,12–13 Ekim 1978 tarihli DİSK Yönetim Kurulu toplantısı, DİSK Yönetim ve Yürütme Kurulu Karar Defterleri. DİSK Arşivi.

Petkim–İş İddianamesi.

TÜSTAV Arşivleri

TKP'nin Güncel Sendikal Politikasının Propagandası ve Ajitasyonu,

TÜSTAV, Mehmet Karaca Arşiv Fonu, Kutu 1, Zarf 4.

Ordu ve Sıkıyönetim Komutanlığı Sıkıyönetim Askeri Savcılığı (1986). DİSK ve DİSK'e Bağlı Sendikalar davası Savcılık Esas Hakkındaki Mütalaası Bölüm II Kişisel Sorumluluklar. TÜSTAV DİSK Arşivi Koleksiyonu.

DİSK ve Bağlı Sendikalar (Fezleke) (13.12.1981), TÜSTAV DİSK Arşivi Koleksiyonu.

DİSK Davası avukatlarının 7.10.1986 tarihinde 1. Ordu ve İstanbul Sıkıyönetim 2 Nolu Askeri Mahkemesi Başkanlığına sundukları ortak savunma. TÜSTAV DİSK Arşiv Koleksiyonu.

T.C. Sıkıyönetim Komutanlığı Askeri Savcılığı İstanbul, 7 Eylül 1982, DİSK–1 İddianamesine Ek İddiname ve Kovuşturmaya Yer Olmadığı Kararı, Esas No: 1980/3971, 1982/1793.

USTE/ IISH Arşivi

Abdullah Baştürk, Işıklar Fehmi, Güven Rıza, Zırtıloğlu, Mukbil, Çelebi, Süleyman (1981). DİSK Yönetim Kurulu Üyelerinin Wim KOK'a 11 Aralık 1981 tarihli Mektubu, İstanbul. Amsterdam: IISH.

Dahl (1982). Report No.2 to ICFTU and ETUC After Completion of the Commission as Observer During the Military Court Proceedings Against 52 Officials in DİSK in Istanbul Military Court No. 2 Turkey in the Period 23-27 December 1981. 5 January 1982, Oslo. Amsterdam: IISH.

DİSK (1980). 10 April 1980 dated Telgraf of Fehmi Işıklar to ETUC. Amsterdam: IISH.

ETUC (1981); ETUC (1981f). ETUC Protests Vehemently Against Death Sentence Demanded for DISK Officials. Brussles. Amsterdam: IISH.

ETUC (1981); ETUC (1982h). Executive Committee Meeting; Declaration on Turkey. dated 9-10 December 1982. Brussels. Amsterdam: IISH.

ETUC (1981); Foreign and Commonwealth Office (1981). Letter of Foreign and Commonwealth Office London to Mathias Hinterscheid. dated 2 November 1981. London. Amsterdam: IISH.

ETUC (1981). Confidential letter by Jon Ivar Nalsund; Internal Report on Mission to Turkey 18th-22nd April 1981. Brussels. Amsterdam: IISH.

ETUC (1981). ETUC Calls for Suspension of EEC/ Turkey Agreements. Brussels. Amsterdam: IISH.

ETUC (1981). ETUC Denounces Arrest of Leader of Trade Union Defence in Turkey. Brussels. Amsterdam: IISH.

ETUC (1981). ETUC Letter to European Parliament Socialist Group. Blackman dated 29th June 1981. Brussels. Amsterdam: IISH.

ETUC (1981). Executive Committee Meeting. December 17-18, 1981. Agenda Point No. 2. Report on ETUC Activities Concerning Turkey Since June 1981, Brussels. Amsterdam: IISH.

ETUC (1981). For the Finance and General Purpose Committee: Note on the Situation in Turkey. 16 January 1981, Brussels. Amsterdam: IISH.

ETUC (1981). Increase Trade Union Pressure on the Turkish Government. Dated 25th June 1981, Brussels. Amsterdam: IISH.

ETUC (1981). Mathias Hinterscheid and Jon Ivar Nalsun letter to Lord Carrington, President of the EC Council of Ministers. dated 22 October 1981. Brussels. Amsterdam: IISH.

ETUC (1981). Report on Mission to Turkey on 18-22 April 1981. By Jon Ivar Nalsund. 21 April 1981, Brussels. Amsterdam: IISH.

ETUC (1981). Summary of Press Conference Given By M. Hinterscheid- ETUC Cancels Mission to Turkey. Dated 4.02.1981. Brussels. Amsterdam: IISH.

ETUC (1981). The Speech made, in Full, by Abdullah Baştürk, The National President, Confederation of the Progressive Trade Unions of Turkey-DISK, 2 April 1981. Amsterdam: IISH.

ETUC (1982). Case against Turkey in the European Human Rights Commission, written by Jon Ivar Nalsund, Brussels. Amsterdam: IISH.

ETUC (1982). Confidential Note to Mathias and Björn From Jon Ivar. ETUC Archives from IISH, Amsterdam. Amsterdam: IISH.

ETUC (1982). Jon Ivar Nalsund Confidential Letter to Heinz Mathiesen, DGB. Dated 6 January 1982, Brussles. Amsterdam: IISH.

ETUC (1982). Letter of Mathias Hinterscheid to Alexander Haig, U.S. Secretary of State Department of State. dated 12 February 1982, Brussels. Amsterdam: IISH.

ETUC (1982). Letter related with Tomas Tohpfeffer. dated 22 February 1982, Brussles. Amsterdam: IISH.

ETUC (1982). Letter to Minister of Justice. dated 31 March 1982, Brussels. Amsterdam: IISH.

ETUC (1982). Telex to Mr. Karasek. General Secretary Council of Europe. Dated 05.01.1982. Brussels. Amsterdam: IISH.

ETUC (1982). The Trial Against DISK and 52 DISK Leaders in Istanbul. 4 March 1982, Brussels. Amsterdam: IISH.

ETUC (1982). Turkish Restrictions Against Foreign Visits. dated 26 February 1982, Brussels. Amsterdam: IISH.

ETUC (1983). Mathias Hinterscheid and Björn Peterson letter to Bülent Ulusu. dated 23 February 1983. Brussels. Amsterdam: IISH.

ETUC (1985). Turkish Trade Union Organisation DİSK Becomes Member of ETUC. Brussels. Amsterdam: IISH.

ETUC (1987). For the Attention of Bjorn Petterson: Statement of Expenditures and Receipts ''Humanitarian Aid to Turkey'', Brussles. Amsterdam: IISH.

FNV (1981). Confidential Document: Humanitarian Aid. 14th December 1981, Amsterdam. Amsterdam: IISH.

Foreign and Commonwealth Office (1982). Letter of Foreign and Commonwealth Office. dated 10 February 1982. London. Amsterdam: IISH.

Henry Plumb (1982). Henry Plumb. European Parliament European Democratic Group letter to Jon Ivar Nalsun. dated 11 March 1982. London. Amsterdam: IISH.

ICFTU (1980). 27-28 November 1980 ICFTU Executive Board. ETUC. Amsterdam: IISH; ICFTU (1980). Reply to ICFTU Cable of 12 September to General Kenan Evren. Turkey, Amsterdam: IISH.

ICFTU (1980). Telex to John Harker by P.H. de Jonge dated 08.05.1980, Amsterdam: IISH.

ICFTU (1980d). Turkey, President İbrahim Denizciler. Confederation of Turkish Trade Unions, Türk-İş. Dated 18 September 1980 to ICFTU General Secretary Otto Kersten. Circular No. 51(180). Brussels. Amsterdam: IISH.

ICFTU (1981). ICFTU Telexes to FNV and LO-Dk dated 09.12.1981, Brussels. Amsterdam: IISH.

ICFTU (1981). International Trade Union News. 17 December 1981, Brussels. Amsterdam: IISH.

ICFTU (1981c). ICFTU Inter Office Memorandum. Dated 23.10.1981, Brussels. Amsterdam: IISH.

ICFTU (1982). No Justice in Turkish Trade Unionists' Trial: Free Labour World Interviews Karl Nandrup Dahl, Free Labour World, 1/1982. Vol. 379-380. Amsterdam: IISH.

ICFTU (1982). Repression in Turkey, Free Labour World. 1/1982. Vol. 379-380. ETUC. Amsterdam: IISH.

ICFTU (1988). Budgets and Programmes 1989: Turkey, Relief and Legal Aid, Part II (B)-AS/3, Brussels, Amsterdam: IISH.

Jon Ivar Nalsun (1982). Letter to Martin Daalmayer. FNV. dated 22 February 1982. Brussels. Amsterdam: IISH.

Jon Ivar Nalsund (1981). For the Attention of Mr. Shahim Nadin; Trial Against DISK Trade Unionists. Brussles. Amsterdam: IISH.

Jon Ivar Nalsund (1982). Jon Ivar Nalsund letter to Asuman Top. dated 2 April 1982, Brussels. Amsterdam: IISH.

Jon Ivar Nalsund (1982b). Jon Ivar Nalsund letter to P. Thuysbaert. Ministry of External Relations. dated 2 April 1982, Brussels. Amsterdam: IISH.

LO (1982). Legal and Humanitarian Aid to the Victims of the Suppression in Turkey. 27 April 1982, Kobenhavn. Amsterdam: IISH.

LO (1982). Telegram to ETUC dated 12 May 1982, Oslo. Amsterdam: IISH.

Mathias Hinterscheid (1980a). Letter to G. Thorn, President of the Council of Ministers of European Community. dated 15 May 1980. ETUC. Brussels. Amsterdam: IISH.

Mathias Hinterscheid (1980b). Letter to F. Karasek. General Secretary Council of Europe. dated 15 May 1980. ETUC. Brussels. Amsterdam: IISH.

Mathias Hinterscheid (1982). Letter to FNV. Related Humanitarian Aids to Turkey. dated 15 May 1980. ETUC, Brussels. Amsterdam: IISH.

Mathias Hinterscheid (1982b). Personal and Confidential Letter to the President or General Secreteries of Affiliated Confederations. dated 8th January 1982, Brussels. Amsterdam: IISH.

SEK (1982). Michael Ioannou, General Secretary of SEK Letter to Jon Ivar Nalsund. Deputy General Secretary of ETUC dated 12 April 1982, Amsterdam: IISH.

Server Tanilli (1982). Letter to Bjorn Pettersson dated 15.10.1982, İstanbul, Amsterdam: IISH.

TCO (1982). Regarding TCO allocation of Sw.Cr. 50.000:- in favour of DISK families. Turkey, 15 April 1982. Amsterdam: IISH.

Turk-İş (1980). Letter of Turk-Is General Secretary M. Sadık Şide to ICFTU General Secretary Otto Kersten Dated 21 May 1980. Amsterdam: IISH.

WCL (1981). Bulletin related with Turkey dated 15th December 1981, Brussels. Amsterdam: IISH.

WCL (1981). Trade Union Report on Turkey; Before and After the 1980 Coup d'etat. January 1981, Brussels. Amsterdam: IISH.

WFTU (1981). Visit to WFTU By Kemal Daysal, Confederal Secretary of DISK. Press Communique. 11 September 1981, Prague. Amsterdam: IISH.

WFTU (1982). Flashes from the Trade Unions: Turkey Under the Justice of the Generals, The WFTU Calls on All Trade Organisations to Step Up Their Activity to Save DISK, Basturk and His Brothers. Special Issue. 25 January 1982, Prague. Amsterdam: IISH.

Yücel Top (1982). Information Letter Written by Yücel TOP dated 11 January 1982. Amsterdam: IISH.

Kişisel Kaynak ve Arşivler

Yücel Top kişisel arşivi (fotoğraf)

Halit Erdem kişisel arşivi (fotoğraf)

Faruk Pekin kişisel arşivi (fotoğraf)

Nejat Firuz kişisel arşivi (fotoğraf)

Görüşmeler ve Yazışmalar

Berin Uyar ile 13 Kasım 202 tarihinde yapılan çevrimiçi (ZOOM) görüşme (Nuran Gülenç).

Celal Özdoğan ile 14 Kasım 2018'de yapılan görüşme (İstanbul) (Can Şafak).

Çimen Turan adına oğlu Ömer Turan tarafından 17 Aralık 2024 tarihinde gönderilen elektronik posta (Nuran Gülenç).

Ercüment Tahiroğlu ile 10 Mart 2025 tarihinde yapılan telefon görüşmesi (Aziz Çelik).

Gülay Türkyılmaz (Toksöz) ile 5 Aralık 2024 tarihinde yapılan telefon görüşmesi (Nuran Gülenç).

Gülden Sevgili ile 12 Kasım 2020 tarihinde yapılan telefon görüşmesi (Nuran Gülenç).

Halit Erdem ile 15 Kasım 2018'de yapılan görüşme (Can Şafak).

İkbal Bilir (Şahin) ile 11 Eylül 2024 tarihinde yapılan telefon görüşmesi (Nuran Gülenç).

İsmail Aykanat ile 20 Kasım 2018'de yapılan görüşme (Can Şafak)).

Kemal Özkan ile 12 Mart 2025 tarihinde yapılan yazışma (Aziz Çelik).

Mahmut Karakoç ile 2 Haziran 2021 tarihinde yapılan telefon görüşmesi (Can Şafak).

Mehmet Karaca ile 31 Ekim 2018'de yapılan görüşme (Can Şafak).

Naran Özkan ile 29 Ekim 2024'te yapılan telefon görüşmesi (Nuran Gülenç).

Sebile İçsel ile 9 Aralık 2024 tarihinde yapılan telefon görüşmesi (Nuran Gülenç).

Süreyya Algül ile 4 Mayıs 2025 tarihinde yapılan telefon görüşmesi (Aziz Çelik).

Tayfun Görgün ile 5 Mayıs 2025 tarihinde yapılan görüşme (Aziz Çelik, Deniz Beyazbulut).

Yusuf Türkoğlu ile 23 Mayıs 2019'da yapılan görüşme (Can Şafak).

Kazım Doğan ile 24 Mayıs 2025 tarihinde yapılan görüşme (Ergün İşeri).

Yasama ve Yargı Belgeleri

Anayasa Mahkemesi Kararı. 18.08.1993 tarih, Esas Sayı: 1992/1, Karar Sayısı, 1993/1. https://siyasipartikararlar.anayasa.gov.tr/SP/1993/1/1 (Erişim: 21 Mart 2025).

Anayasa Mahkemesi Kararı. 23 Ocak 1979 tarih ve Karar Sayısı 1979/6.

Anayasa Mahkemesi Kararı. Esas Sayısı 1991/18, Karar Sayısı 1992/20.

DİSK Avukatlarının 19 Ekim 1981 tarihinde İstanbul Sıkıyönetim Komutanlığı 2 Numaralı Askeri Mahkemesine Sunduğu Dilekçe, DİSK Davası Avukatlar Ortak Savunması içinde.

Faaliyeti Durdurulan Sendika, Federasyon ve Konfederasyonlara Kayyım Tayini Hakkında Kanun Teklifi (2/9), TBMM Tutanakları, https://www5.tbmm.gov.tr/tutanaklar/ TUTANAK/MGK_/d01/c001/mgk_01001008ss0021.pdf (Erişim: 30 Aralık 2024).

Maden-İş İddianame ve Kovuşturmaya Yer Olmadığı Kararı, II. Cilt (1983). T.C. Sıkıyönetim Komutanlığı Askeri Savcılığı İstanbul.

MGK Tutanak Dergisi, 144. Birleşim 2 Mayıs 1983, https://www5.tbmm.gov.tr/tutanaklar/TUTANAK/MGK_/d01/c009/mgk_01009144.pdf (Erişim: 21 Mart 2025).

T.C. 1 nci Ordu Komutanlığı (2) Numaralı Synt As Mahkemesi. Gerekçeli Karar (DİSK ve DİSK'e Bağlı Sendikalar Davası) Kitap No: 1 (Sanık Kimlikleri), Esas No: 1981/698, Karar No: 1986/251.

T.C. 1 nci Ordu Komutanlığı (2) Numaralı Synt As Mahkemesi. Gerekçeli Karar (DİSK ve DİSK'e Bağlı Sendikalar Davası) Kitap No: 35 (Hüküm), Esas No: 1981/698, Karar No: 1986/251.

T.C. 1. Ordu Komutanlığı 2 Nolu Sıkıyönetim As. Savcılığı, Selimiye, Savcılar: Mehmet Camcı, İsmail Yörük, Mehmet Demir, DİSK ve DİSK'e Bağlı Sendikalar Davası Savcılık Esas Hakkında Mütalâası, Bölüm 3: Kişisel Sorumluluklar, Esas No: 1981/698, Karar No: 1986/251.

T.C. Danışma Meclisi Albümü (1982). "GÖZÜBÜYÜK Abdullah Pulat".

T.C. Sıkıyönetim Komutanlığı Askeri Savcılığı (1981). İddianame. DİSK-DİSK'e Bağlı Sendikalar-İlgili Kişi ve Kuruluşlar Soruşturması 1 DİSK (Devrimci İşçi Sendikaları Konfederasyonu) Davası, İstanbul: 25 Haziran 1981.

TBMM (2012). Ülkemizde Demokrasiye Müdahale Eden Tüm Darbe ve Muhtıralar ile Demokrasiyi İşlevsiz Kılan Diğer Bütün Girişim ve Süreçlerin Tüm Boyutları ile Araştırılarak Alınması Gereken Önlemlerin Belirlenmesi Amacıyla Kurulan Meclis Araştırması Komisyonu Raporu Cilt 2, TBMM, Ankara (Kasım 2012).

TBMM (t.y.). Türkiye Büyük Millet Meclisi Yasama Dönemleri- Vekillerimiz. https://vekillerimiz.com (Erişim: 11 Mart 2025).

TBMM Tutanak Dergisi, 25.5.1988 (70 inci Birleşim), Dönem: 18, Cilt:11, Yasama Yılı:1.

TBMM Tutanak Dergisi, 44. Birleşim, 12.12.1986, https://www5.tbmm.gov.tr/tutanaklar/TUTANAK/TBMM/d17/c034/tbmm17034044.pdf (Erişim: 21.04.2025).

TBMM Tutanak Dergisi, 44. Birleşim. 12 Aralık 1986.

İNTERNET KAYNAKLARI

140journos (2016). Ortak Hafızada Bugün: 5 Eylül. https://140journos.com/ortak-hafızada-bugün-5-eylül-bf952a6e657 (Erişim: 11 Mart 2025).

Avrupa Postası (2013). 12 Eylül'de 'Tek Tip' protestoyu dünyaya duyuran Deniz Teztel hayatını kaybetti. https://www.avrupa-postasi.com/12-eylulde-tek-tip-protestoyu-dunyayaduyuran-deniz-tezteli-kaybettik (Erişim: 8 Ocak 2025).

Bianet (2001). "12 Eylülde kim neredeydi?" https://bianet.org/haber/12-eylulde-kim-neredeydi-4546 (Erişim: 12.01.2025).

Bianet (2013). Gazeteci Deniz Teztel. https://bianet.org/ yazi/gazeteci-deniz-teztel-150266 (Erişim: 8 Ocak 2025).

Cumhuriyet (2017). "Erdoğan Köseoğlu'nu Yitirdik." https://www.cumhuriyet.com.tr/haber/erdogan-koseoglunu-yitirdik-722458 (Erişim: 8 Ocak 2025).

Hak-İş (2021). "Tarihçe" (t.y.). Hak-İş web sitesi. www.hakis.org.tr/icerik.php?sayfa=3 (Erişim 10 Mart 2021).

Hukuk Ansiklopedisi (2025). "Orhan Adli Apaydın". https:// hukukbook.com/orhan-adli-apaydin/ (Erişim: 11 Mart 2025).

ILO (2025). ILC Tutanakları libguides.ilo.org/conference/years (Erişim: 21 Mart 2025).

İstanbul Barosu (2023). "Baromuzun Unutulmaz Başkanlarından Av. Orhan Adli Apaydın'ı Kabri Başında Andık." https://www.istanbulbarosu.org.tr/HaberDetay.aspx?ID=17661&Desc=Baromuzun-Unutulmaz-Ba%C5%9Fkanlar%C4%B1ndan-Av.-Orhan-Adli-Apayd%C4%B1n%E2%80%99%C4%B1-Kabri-Ba%C5%9F%-C4%B1nda-And%C4%B1k (Erişim: 11 Mart 2025).

Lastik-İş (2025). ''Lastik-İş tarihçesi'', Lastik-İş web sitesi. http://lastik-is.org.tr/?page_id=14805 (Erişim: 5 Mart 2025).

Milliyet (2013). ''Gazeteci Deniz Teztel hayatını kaybetti.'' https://www.milliyet.com.tr/gundem/gazeteci-deniz-teztel-hayatini-kaybetti-1768071 (Erişim: 8 Ocak 2025).

Nişantaşı Üniversitesi (20259: X hesabı gönderisi, https://x.com/NisantasiEdu/status/1798360217383579656 (Erişim 12 Mart 2025).

T24 (2021). ''Avukat Turgut Kazan, yazılarıyla T24'te''. https://t24.com.tr/haber/avukat-turgut-kazan-yazilariyla-t-24-te,948573#google_vignette (Erişim: 10 Mart 2025).

TMMOB Jeoloji Mühendisleri Odası (2009). ''Cumartesi Söyleşisi: Kriz ve İnsan.'' https://www.jmo.org.tr/genel/bizdendetay.php?kod=2902&tipi=2&sube=0&subesi= (Erişim: 2 Ocak 2025).

DİSK TARİHİ

DARBE • DAVA • DAYANIŞMA

3. CİLT • 1980-1991

> Eğer suçumuz soygunculuğa, sömürü ve baskıya, kaçakçılığa karşı çıkmak ise,
> Eğer suçumuz daha yüksek ücret istemek ise,
> Eğer suçumuz daha fazla ikramiye, kıdem tazminatı elde etmekse,
> Eğer suçumuz emperyalizme ve faşizme karşı çıkmak ise,
> Eğer suçumuz, kimsenin kimseyi sömürmediği, kimsenin kimseye kul olmadığı güzel günler için mücadele etmek ise,
> Eğer suçumuz gerçek demokratlar ve yurtseverler olmak ise,
> Eğer suçumuz 1961 Anayasasını savunmak ise,
> Biz bu "suç"ları kabul ediyoruz.
>
> Abdullah Baştürk
> DİSK Davasında Savunma'dan

Bu kitap DİSK'in tarihini, mücadelesini ve deneyimini birincil kaynaklara dayalı olarak nesnel biçimde anlatmayı amaçlayan belgesel çalışmanın 3. cildidir. *DİSK Tarihi* kitabının 3. cildi 12 Eylül 1980 askeri darbesi ile başlayan DİSK Davası sürecine özgülenmiştir. Bu kitap bir belgesel çalışmanın 3. cildi olmasının yanında tek başına bir DİSK Davası kitabıdır. 12 Eylül döneminin utanç sayfalarından biri olan DİSK Davası'nı kapsamlı biçimde ele alan bu kitap özgün arşiv kaynaklarından, belgelerden ve fotoğraflardan yararlanılarak hazırlanmış bir çalışmadır. DİSK Davası'nı ele alan ilk kapsamlı çalışma olan bu kitap DİSK'in ve Türkiye işçi sınıfı tarihinin en kritik dönemlerinden biri olan 12 Eylül darbesi ile ilgili önemli bir boşluğu doldurmayı amaçlıyor.

DİSK

Kapak fotoğrafları: DİSK Davası duruşmaları, Cumhuriyet Arşivi.